ALPHONSI
TOSTATI
HISPANI
EPISCOPI ABVLENSIS
PHILOSOPHI THEOLOGI,

Ac Pontificij Iuris, Cæſareique conſultiſſimi, necnon linguæ Græcæ, & Hebraicæ peritiſſimi

Commentaria in Septimam Partem MATTHÆI;

ANTEQVAM IMPRIMERENTVR CORRECTA, DVM EXCVDERENTVR *diligenter reuiſa, ac demum impreſſa a quamplurimis erroribus expurgata.*

Addito Quadruplici Indice copioſiſſimo, fideliſſimoq;

PER R. P. F. PAVLINVM BERTI LVCENSEM ORD. EREMIT. S. Auguſt. Congregat. Lombardiæ Sacræ Theologiæ Lectorem, & S. Iacobi Florentiæ Priorem.

Ad COSMVM II. Magnum Hetruriæ Ducem IV.

B

A'

B.FONS.AR.

VENETIIS M DC XV.

De Licentia, Superiorum, & cum Priuilegijs.

ALPHONSI TOSTATI
EPISCOPI ABVLENSIS.
COMMENTARIORVM
In Euangelium Matthæi.

PARS SEPTIMA
CAP. XXV.

s.q. 3.c. ꝓ quidã. 32.q.1.c. ſi Paulus De ſac. vnc c.v-vnico.

Luc.13. Luc.19. Mat. 13.

TVNC *ſimile erit Regnum Cœlorum decem virginibus, quæ accipientes lampades ſuas exierunt obuiam ſponſo, & ſponſæ. Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes. Sed quinque fatuæ acceptis lampadibus, non ſumpſerunt oleum ſecum. Prudentes vero acceperunt oleum in vaſis ſuis cum lampadibus. Moram autem faciente ſponſo, dormitauerunt omnes, & dormierunt. Media autem nocte clamor factus eſt, ecce ſponſus venit exite obuiam ei. Tunc ſurrexerunt omnes virgines illæ & ornauerunt lampades ſuas. Fatuæ autem ſapientibus dixerunt: Date nobis de oleo veſtro, quia lampades noſtræ extinguuntur. Reſponderunt prudentes dicentes. Ne forte non ſufficiat nobis, & vobis: ite potius ad vendentes, & emite vobis. Dum autem irent emere, venit ſponſus; & quæ paratæ erant intrauerunt cum eo ad nuptias, & clauſa eſt ianua. Nouiſſime vero veniunt, & reliquæ virgines, dicentes. Domine Domine aperi nobis. At ille reſpondens, ait. Amen dico vobis, neſcio vos. Vigilate itaque, quia neſcitis diem, neque horam.*

TVNC ſimile. Poſtquàm præcedenti ca. Chriſtus A poſuit quædam præcedentia iudicium, & aduentum ad iudicium, hic magis expreſſe deſcribit ipſum iudicium: & quia vniuerſitas iudicãdorum diſtinguitur in tres ſtatus, vt quidam dicunt, ſcilicet, actiuorum, contemplatiuorum, & prælatorum: ideo diſtinguit littera iſta tres parabolas, ad iſtos tres ſtatus pertinentes. Prima, vt dicunt, pertinet ad contemplatiuos. Secunda, ad prælatos, ibi. *Sicut enim homo peregre proficiſcens*. Tertia, ad actiuos, ibi. *Cum autem venerit filius hominis*. Prima in duas, quia circa vitam contemplatiuam ponitur meritum, & demeritum. Secundo B ponitur circa hoc examinationis iudicium, ibi. *Media autem nocte*. Quid autem veritatis contineat iſta diuiſio in examinatione quæſtionum apparebit infra.

An inter ea quæ habentur hic, & cap. præcedens intercedat aliquod tempus. Quæſt. I.

QVæritur circa primũ, an ea quæ habentur hic ſint continuata ad præcedentia, & an intercidit aliquantum tempus inter hæc?

Ad primum dicendum, ꝙ ſunt continuata ad præce- C dentia: quia iſta, quæ hic dicuntur non fuerunt primo facta, aut dicta, quàm præcedentia: cum nemo Euangeliſtarum ponat illa ante præcedentia, imò nemo eorum ponit hæc niſi Matthæus, & nunquam eſt recedẽdum ab ordine litteræ, niſi appareat cauſa aliqua, hic autem nulla apparet: ideo tenendum eſt, quod ſit ordo rectus.

Ad ſecundum dicendũ, quòd putant aliqui, ꝙ fuit hoc in eodem contextu cum præcedentibus, eo quòd dicitur hic, tunc, & ſignat ſimultatem temporis.

A Sed dicendũ, quòd iſta ratio procedit ex errore: nam tunc, non eſt verbum Matthæi, quaſi diceret, tunc quãdo dixit Chriſtus præcedentia adiunxit hæc, ſed eſt verbum Chriſti, & refertur ad tempus, quo fient præcedẽtia, & ideo nihil probatur ex hoc. Eſt tamen dicẽdum, quod iſtud dictum eſt ſimul cum præcedentib. in eadẽ hora, & continuato ſermone: nam poſtquam Chriſtus ſedit ſupra montem Oliueti cõtra Templum, & acceſſerũt ad eum diſcipuli eius quatuor, cœpit loqui ad eos omnia, quæ habentur præcedenti cap. a principio vſq; ad finem huius, vt patet Mar. 13. & præce. cap. Et ideò B in eodem tempore, & continuato ſermone fuit hoc dictum cum præcedentib. Circa primum autem dicitur. *Tunc*. Scilicet, In die iudicij, de quo ſermo erat. *Simile erit Regnum Cœlorum*. Ideſt, Status Eccleſię militantis. *Decem virginibus*. Quid autem ſint iſtæ decem virgines exponetur infra q. 36.

Quæ accipientes lampades ſuas. Omnes iſtæ decem virgines tam fatuæ quã prudentes lampades habebant, quia exire volebant obuiam ſponſo per noctẽ cum luminaribus. *Exierunt obuiam ſponſo & ſponſæ*. Ideſt, Marito, & vxori in ſolennitate nuptiarum: nam ſponſos C ante nuptias dicimus, poſtea vero cõiuges appellamus. *Quinque autem ex eis*. Poſitum fuit, quod erat cõmune, ſcilicet, quòd omnes virgines iſtæ volebant occurrere ſponſo, & ſponſæ cum lampadibus, hic autem ponitur in quo differebant, ſcilicet, in modo occurrendi, ſcilicet, quia quædam bene, aliæ male, cum non haberent oleum in lampadibus. *Erant fatuæ*. In hoc apparuit iſtas quinque fatuas eſſe, quia de futuro nihil cogitauerant, neque fecerant diſpoſitionem neceſſariam, cum recipere intenderent ſponſum, & ſponſam. *Et quinque prudentes*. Apparuit iſtarum prudentia, quia de futuro

cogitauerunt, & diſpoſitiones neceſſarias præmiſerunt, ſicut conueniens erat præmittere. *Sed quinque fatuæ acceptis lampadibus ſuis.* Lampades ſunt vaſa in quibus oleum ponitur, & crematur, iſtæ autem cum exierunt de domibus ſuis, vt venirent obuiam ſponſo, & ſponſæ acceperunt lampades, ſed non habuerunt oleū in illis quod erat neceſſarium. *Non ſumpſerunt oleum ſecum.* Scilicet, In lampadibus, vel in alijs vaſis ad infundendum in lampades cū opus eſſet, ſed melius eſt, quòd in alijs vaſis deberet ſumi nunc oleum quàm in lampadibus, vt patet ex litera ſequenti. *Prudentes autem acceperunt oleum.* Sicut fuit commune omnibus quinque fatuis, quòd oleum non ſumpſerunt, ita erat commune omnibus prudentibus, quòd oleum ſumerent: nam hoc oſtendit fatuas, & prudentes, ideſt, quæ fatue, aut ſapienter ſe habuerint. *In vaſis ſuis cum lampadibus.* Apparet hinc alia fuiſſe vaſa, in quibus oleum ferebatur, aliud vero lampades ipſas: nā illa vaſa erant lechiti, qui ſunt aptiores ex figura ſua ad ferendum liquorem, quia ſunt capacia, & ſtricta in orificio, lampades autem ſunt non quidem ad portandum oleum, ſed ad tenendum illud quando exuritur: ideo vtraque vaſa portabant virgines ſecum, ſcilicet, lechitos, in quibus oleum ferebāt, & lampades in quibus nondū oleū erat, neque adhuc ardebant, ſed poſtea quando ſponſus veniret accendendæ erant lampades, quod patet, quia dicitur infra in litera, tunc ſurrexerunt omnes virgines illæ, & ornauerūt lampades ſuas, ſed ornare erat ponere oleum in lampadibus, vel vt alij putant, ponere ad copiam quaſi iam ibi aliquid olei eſſet. *Moram autem faciente ſponſo.* Non enim exiuit ita cito ſicut putabatur, & ideo propter diuturnitatem moræ fuit occaſio omnibus virginibus dormiendi. *Dormitauerunt omnes, & dormierunt.* Ideſt, Tā prudentes quàm fatuę virgines dormitauerunt. Sed vr, ꝙ prudētes dormitauerunt, & fatuæ dormierunt, licet de hoc infra dicetur.

Quid ſint lampades.

Quid lampades ornare ſit.

De virginibus fatuis atque prudentibus quoad ſenſum parabolicum ſolum in cortice literæ. Quæſt. II.

QVAERITVR circa iſtam parabolam de virginibus fatuis, & prudentibus. Et primo quantum ad ſenſum parabolicum, qui eſt in cortice literæ, vt poſtea exequamur ſenſum hiſtoricum, quē Chriſtus intendit. Dicendum autem, ꝙ Chriſtus tangit hic conſuetudinem terrę Chanaan, in qua erat quaſi rū ad celebrationem nuptiarum. Erat enim quædam cōſuetudo illius terræ circa nuptias, ꝙ in principio celebrationis earum veniebant ſponſus, & ſponſa in locum in quo celebrandæ erant nuptiæ, & veniebant per noctem; & puellæ ad honorandum nuptias occurrebant cum luminaribus: nam per noctem oportebat luminaria habere tàm ad neceſſitatē, quàm ad honorem, & cū iam veniret ſponſus, veniebant obuiam omnes puellæ cum luminaribus ſuis, & occurrentes ſponſo, & ſponſæ ibant ad locum illū, in quo nuptiæ celebrandæ erāt, & cum introiſſent, claudebatur ianua, & interius fiebant cantica, & omnia, quæ ad iucunditatem pertinebāt, ſicut in nuptijs ſolitum eſt, ſi quis autem veniebat poſtquam ianua clauſa erat, manebat foris, quia non aperiebatur ei. Amplius autem dici pōt, ꝙ iſtud ſpecialiter erat quando ſponſus, & ſponſa non erant de loco illo, in quo nuptiæ celebrandæ erant, & antequam inciperet celebritas, veniebant, & recipiebātur in loco nuptiarum, & tunc agebatur tota celebritas, & tunc potuit accidere totum quod dicitur de virginibus fatuis, & prudentibus.

Quare, quæ exiuerunt obuiam ſponſo ac ſponſæ dicuntur virgines? Quæſt. III.

QVAERITVR quare iſtæ, quæ exierunt obuiam ſponſo, & ſponſæ dicuntur virgines? Dicēdum, ꝙ iſtæ erant puellæ, quę in nuptijs ſolent cantare. Nam ideo exeunt obuiam, vt ſolennizent

F nuptias cantu ſuo, tales aūt ſunt innuptæ, oēs autē innuptas vocat ſcriptura virgines, loquitur enim ex opinione cōi. Eſt enim cōceptio rōnalibus, ꝙ cum iſtę ſint in habitu virginum, & nondū acceperint viros matrimonialiter, ſint virgines, & ita dicuntur virgines, iſte modus accipiendi eſt ſacræ ſcripturæ, ſic patet Iudi. 21. ſ. percutite viros Iabes Galaad tam viros quàm vxores eorum, & paruulos, omnis generis maſculini, & mulieres, quæ cognouerunt viros interficite, virgines reſeruate. Et ita apparet ibi, ꝙ vxores vocauit mulieres, quæ cognouerant viros, cęteras aūt, quæ nullorum erant vxores neq; fuerant, vocauit virgines, & tñ aliquæ ſunt in habitu virginali, quæ non ſunt virgines, idem modus eſt apud ſcriptores, & Poetas. Nā Virgilius primo Aeneidos dixit ex pſona Veneris, virginibus Tyrijs mos
G eſt geſtare pharetras, & vocat virgines puellas in habitu virginali, & Ouidius 7. Metamorph. vocat virgines filias Peliæ, ſcilicet, quia nondum acceperant viros, & ita ex habitu, & ætate imponunt nomina ſcripturæ, vnde Poetæ vocant matres abſolute omnes mulieres maturæ ætatis, quæ viros habent, aut habuerunt, etiam ſi nullos filios habeant, aut habuerint, & has iura humana matronas vocant, quia matrona a matre dicitur, ſcilicet, quæ apta eſt ex ſtatu, vt mater ſit: nurus autē vocant omnes mulieres adoleſcentes, quæ viros habent, quaſi nurus ſit nomen abſolutum, vt Ouid. in 2. Metamor. dicit: Nuribus mittit geſtanda Latinis. Sic autem Chriſtus hic virgines vocauit puellas, & quia ad puellas iſtud pertinet, & non ad veteranas mulieres, dixit abſolute, quòd virgines hoc fecerint.

H

Quare Chriſtus dixit, quòd erant decem virgines, & an potuerint eſſe plures, quàm decem, vel minus, quàm duæ? Quæſt. IIII.

QVAERITVR quare dixit, quòd erant decem? Dicendum, quòd de numeris raro poteſt reddi ratio, & maxime hic quantum ad ſenſum parabolicum, ſicut enim dixit de decem virginibus, ita poterat dicere de viginti, aut pluribus, vel de octo, quia ſecundum quemlibet numerum poterāt hæc accidere, ſed magis ratio numeri pertinet ad ſenſum, quem Chriſtus intendebat, vt infra dicetur.

Eſt tamen dicendum, quòd etiam quantum ad pa-
I rabolam oportebat eſſe aliquas virgines: in vna enim virgine non haberet locum parabola, quia intendebat facere virginum quaſdam fatuas, quaſdam prudētes, in vna non erat diuiſio. Item ſi duas, aut tres, ſiue quatuor poneret, & quædam eſſent fatuæ non habentes oleum ſecum, aliæ darent eis oleum, vt non intrarent tam paucæ, ſcilicet, vt ſi duæ ſolæ occurrere deberent ſponſo. Et tamen ita introduci debebat, vt virginibus prudētibus nulla eſſet neceſſitas dandi oleū fatuis, quia ſic conueniebat ad ſenſum, quē Chriſtus intendebat, ideo non debebant eſſe paucæ, ſed aliquot.

Item quia dicitur, quòd cum virgines fatuæ nō habentes oleum iuiſſent ad vendentes, & empto oleo veniſſent, & clamarent ad portam, dicentes, aperi nobis: dixit eis ſponſus, neſcio vos, & noluit eas recipere: ta-
K men ſi illæ quæ intrauerant eſſent ſolum duæ, quia non ſufficerent ad ſolennitatem nuptiarum illa nocte, reciperet ſponſus fatuas, quæ tunc tandem oleum ferebant, & tamen hoc erat contra intentionem Chriſti in parabola iſta, vt infra dicetur: ideo debuit ponere aliquot, & ſic poſuit decem: nam manentibus quinque prudentibus, ēt ſi abirent quinque fatuæ ad emendum oleū, ſufficerent quinque prudentes, q̄ manebant ad recipiendū ſponſum, & ſolennizandū illa nocte nuptias.

Quare dicitur accipientes lampades exierunt obuiam? Quæſt. V.

QVAERITVR, quare dicitur quæ accipientes lampades ſuas exierunt obuiam?

Dicendum, quòd lampades acceperunt, quia per noctem erat. Nam ſicut infra dicitur, omnes dormitaue-

mitauerunt, & dormierunt faciente moram ſponſo, & dicitur ꝙ media nocte clamor factus eſt, ecce ſponſus venit. Dicitur autem, ꝙ exierunt obuiam, i. in occurſum, in quo intelligendum, ꝙ ſponſus, cuius nuptiæ fiebant, non erat in loco in quo futuræ erant nuptiæ, ſed veniebat aliunde, & quando ſic venit aliquis ad celebrandas nuptias de alio loco, ſolent ei multi occurrere ad ſolennizandum feſtum: nam quædam pars feſtiuitatis erat receptio illa, ita autem virgines iſtæ volebant occurrere ſponſo venienti extra locum, vel ſaltem apud domum, in qua nuptiæ celebrandæ erant, & occurrebant ei cum lampadibus, & canticis.

Quare fiebat receptio iſta per noctem, & non per diem? Quaeſt. VI.

SED quæretur cum virgines portarent lampades, quia erat nox, quare fiebat receptio iſta per noctẽ?

Aliqui dicunt, ꝙ fuit a caſu, ſ. ꝙ per diem venturus erat ſponſus, & recipiendus, accidit tamen quod tardaret, & nõ potuit intrare in locum vſque ad noctem. Et patet hoc, quia dicitur in litera: Moram autem faciente ſponſo dormitauerunt omnes, & ita putabatur prius venturus, ſed accidit, quòd moram faceret, & interim virgines dormitabant.

Dicendum, quòd non ſtat, ſed per noctem venturus erat ſponſus ex intentione. Et hoc patet, quia virgines tam prudentes, quàm fatuæ acceperunt lampades ad hoc, quòd exirent obuiam ſponſo antequam dormitarent, & ita à principio determinatum erat ꝙ per noctẽ venturus erat ſponſus, ſed putauerũt, ꝙ citius veniret, accidit autem quòd tardius veniret, quam putauerant: nam media nocte factus eſt clamor, & ideo interim virgines expectantes ſponſum dormitauerunt.

Eſt igitur dicendum dupliciter: vno modo, ꝙ erat cõſuetudo apud Iudæos, quòd cum quis veniret de vno loco in alium ad celebrandum ibi nuptias, ꝙ per noctẽ veniret, & reciperetur: vnde per noctẽ ad nuptias ibatur, & per noctẽ veniebatur: de eundo patet hic, de redeundo patet Luc. 12. cap. ſ. Vos ſimiles hominibus expectantibus dominum ſuum, qñ reuertatur à nuptijs, vt ſi in ſecũda vigilia venerit, vel ſi in tertia aperiant ei. Forte autem cauſa huius conſuetudinis erat ad recipiẽdum honorabilius: nam ſi per diem reciperetur ſponſus, ſine lumine reciperetur. Si aũt per noctem oportebat quòd illa multitudo recipientiũ eum haberet multitudinem luminariũ, & lumen confert multum ad honorem, & magnificationem ſolennitatis.

Cauſa cõſuetudinis Iudæorum penes nuptias.

Alio modo põt dici, ꝙ non erat determinata conſuetudo, ꝙ per diem, aut per noctem reciperentur ſponſi aliunde venientes, ſed iſte voluit per noctẽ intrare, & recipi, quia aliqui per diem, alij per noctem recipiebãtur, & forte aliqua opportunitas fuit ſibi potius per noctem, quàm per diem recipere.

Sed dicendũ, quòd licet multi venientes ad nuptias intrarent per diem, tñ Chriſtus elegit receptionẽ illã, quæ facta eſt per noctem: de qua aliqui dubitant quare elegerit.

Dicendum aũt eſt nunc in hoc ſolũ, quantum ad rationem parabolæ, & non quantum ad ſenſum, qui habetur ex parabola. Aliqui dicunt, ꝙ hoc fuit, quia voluit dicere de virginibus euntibus obuiam, & tamẽ per diem non exirent virgines obuiam.

Dicendum, ꝙ non ſtat, quia licet non exirent cũ lãpadibus, exirent cum canticis ad ſolennizandũ nuptias.

Sed dicendum, quòd fuit hoc primo propter lampades: nam ad ſenſum quem Chriſtus intendit, eſt neceſſaria portatio lampadum, per diem tamen non portarent lampades.

Secundò, quia Chriſtus voluit introducere quaſdam virgines harum fuiſſe prudentes, alias fatuas, quia ſic ẽt conueniebat ad ſenſum eius, & tñ prudentia, & fatuitas apparuit ex conſideratione omniũ conuenientiu, ſ. quia prudentes accipientes lampades acceperunt quoque oleum, quod erat neceſſarium. fatuæ autẽ de oleo non cogitauerunt: ſi autem per diem veniret, ſponſus,

A non portarent lampades, neque alium apparatũ ex quo poſſet aduerti, quæ erant fatuæ, & quæ prudentes: ideo fuit conueniens dici, ꝙ erat per noctem receptio ſpõſi.

Tertio, quia ad intentionem Chriſti conueniebat dici, ꝙ omnes dormitauerunt, & dormierunt, vt apparebit infra: & tamen per diem, neque virgines prudentes, neque fatuæ dormirent expectando ſponſum: ideo debuit dici, quòd per noctem fuit.

Quarto, quia ad eandem intentionem Chriſti competit dici, quòd oſtenderet aduentum ſponſi eſſe incertum, & eſſe ſubitaneum: hoc autem per diem non poterat fieri, quia de longe videretur veniens. per noctẽ autem potuit fieri: quia dormitantibus omnibus, factus eſt clamor media nocte, ecce ſponſus venit, ideo per noctem debuit poni venire.

B Quinto, quia voluit Chriſtus quaſdam virgines harum tarde venientes non recipi in domo nuptiarũ, & hoc quia clauſa erat porta. Si autem per diem fieret aduentus ſponſi, non clauderetur ianua domus nuptialis, quia erat publica ſolennitas, & ſic quæcunque virginũ veniret intraret, & nulla excluderetur, neque clamaret, vt reciperetur, ideò per noctem omnia iſta fieri veriſimile erat: nam poſt mediam noctem venit ſponſus, & iam non erat tempus tenendi portam apertam propter timores nocturnos, ideo illæ quæ tardè venerunt non receptæ ſunt, & ſic per noctem debuit dici omnia hæc facta eſſe.

Quare dicitur, exierunt obuiam ſponſo, ac ſponſa. Quaeſt. VII.

C QVæretur, quare dicitur, exierunt obuiam ſponſo, & ſponſæ?

Dicendum, quòd iſtud eſt, quia ambo veniebant de foris: nullus enim eorum erat in loco in quo nuptiæ celebrandæ erant, & ambo ſimul venerunt, vt vnica eis receptio fieret: ideo dicitur, ꝙ exierunt obuiã ſponſo, & ſponſæ, ideſt, ambobus ſimul venientibus. Et iſta eſt cauſa, quare virgines exierunt obuiam. Nam ſi ſolus ſponſus veniret, non exirent virgines obuiam, ſed ſoli viri, quia iſta eſt communis conſuetudo, quæ ſatis rationabilis eſt.

Sed obijcietur, quòd ſolus ſponſus veniebat, quia dicitur in litera: Moram autem faciente ſponſo dormitauerunt omnes, & dormierunt: de ſponſa autem nihil

D ibi dicitur.

Dicendum, quòd tam ſponſæ, quàm ſponſo exierũt ſimul obuiam virgines iſtæ, vt litera dicit. Ad iſtud autem dicendũ, ꝙ ſcriptor, quia breuiloquus fuit, ſcripſit quod ſatis erat: & quia ſemel de ſponſo, & ſponſa dictum erat, ſatis erat poſtea de ſponſo dici, quia ambo intelligerentur: nominabat, aut ſponſum, quaſi digniorem, & ideo dixit: Moram autem faciente ſponſo: nã eo faciente moram, etiam ſponſa faciebat morã: quia ambo ſimul veniebant, etiam dicitur poſtea: media nocte clamor factus eſt, ecce ſponſus venit, & de ſpõſa nihil dr̃. Ex eadem cauſa ẽt virgines fatuæ redeuntes, & petentes ſibi aperiri portam ad ſolum ſponſum clamauerunt dicentes: Domine Domine aperi nobis.

E *Quare iſti ſponſus, ac ſponſa vocentur, & non vir & vxor. Quaeſt. VIII.*

SEd quæretur, quare vocantur iſti ſponſus, & ſponſa, quia potius deberent vocari vir, & vxor, cum eſſent nuptiæ.

Aliqui dicunt, quòd vocantur ſponſi, quia ſolet accipi vnum pro altero, ſicut & aliqui viri poſt longum tẽpus coniugij vxores ſuas ſponſas vocant.

Sed dicendum, ꝙ non eſt iſta cauſa, ſed proprie accipitur: nam ſponſi vocantur ante matrimonium conſummatum, poſtea verò coniuges. Sed ſciendum, quòd ſponſi à ſponſalibus dicuntur, vel à ſponſione. Sponſalia autem, & matrimonium differunt, quia per ſponſalia aliquid promittitur, ſiue ſpondetur, & nondũ datur, per matrimonium autem datur. Et ex hoc ſequitur,

Spõſalia & matrimonium differũt.

quòd ſponſalia de futuro ſunt ſola proprie ſponſalia: F de pręſenti autem non. Ratio eſt, quia per ſponſalia de futuro ſolum promittuntur futurę nuptię, & matrimonium, vt mulier ſit viri, & vir ſit vxoris, ſed non efficitur hoc, quia ſponſalia de futuro multis modis infringuntur, ita vt ſponſi licite tranſeant ad alia vota coniugalia: in ſponſalibus autem de pręſenti non fit ſolum promiſſio futurarum nuptiarum, & futuri iuris viri in fœminam, & econtrario, ſed ſtatim traditur ius, cum ibi vir accipiat fœminam in ſuam, & fœmina accipiat virum in ſuum: & ob hoc ſponſalia de pręſenti vocantur matrimonium, & non differunt niſi quia ponimus matrimonium conſummatum, & non conſummatum: ſponſalia quidem de pręſenti matrimonium non conſummatum dicimus: ſponſalibus autem his, cum superuenerint nuptię matrimonium conſummatum G appellatur.

Spōſalia de futuro, ac de præſenti differunt

Et tamen conſueuimus diſtinguere ſponſalia de futuro, & de præſenti. In futuro promittitur ius quod nō eſt, id eſt, matrimoniale vinculum. In ſponſalibus autem de pręſenti nullum ius promittitur, quia iam totū eſt, ſed promittitur futura carnalis copulatio, quę eſt conſummatio matrimonij, & ideo ſpōſos vocamus aliquos quouſque nuptialis concubitus interuenerit: & quia iſti, quibus obuiam exibant virgines, nondum conuenerant nuptialiter, ſed ad hoc veniebant vt nuptię celebrarentur, vt patet ex litera, dicuntur recte ſponſi, & nondum coniuges, aut vir & vxor.

Quare dicitur, quòd quinque virgines erant fatuæ, & quinque prudentes. Quæſt. IX. H

QVęritur, quare dicitur, quòd quinque harum virginum erant fatuę, & quinque prudentes?

Dicendum, quòd neceſſe fuit, quòd eſſent aliquę earum fatuę, & aliquę prudentes, & vocantur hic prudentes, quę prudentia gubernabantur. prudentia autem eſt habitus actiuus cum recta ratione eorū, quę ſunt circa totam vitam. 2. Ethicorum, cap. de Prudētia. ideo qui prudenter agit, nihil omittit de cōtingentibus rem illam, quam intendit: ſic virgines quinque prudentes vocantur, quia exiturę obuiam ſponſo nihil omiſerunt de eo, quod eis opportunum erat, id eſt, tam lampades, quàm oleum ſumpſerunt, & cętera ornamenta ſua nuptialia: fatuę autem dicuntur per oppoſitum ad prudentiam, ſcilicet, quę non gubernantur prudentia. Ideo I non habent rectam rationem circa agenda. Et ita quinque harum cum ſumpſiſſent lampades non ſumpſerunt oleum, ſine quo nihil lampades proderant; iſtę autem prudentes ante hoc prudentes erant, ſed non apparebat nobis per quid eſſent prudentes, niſi nunc actum prudentię oſtendiſſent: fatuę quoque ante iſtam receptionem ſponſi erant fatuę, & in cęteris actibus ſuis ſic ſe habebant, & tamen nobis non conſtaret eas fatuas eſſe, niſi ex iſto actu, ſcilicet, quia ſumptis lampadib. oleum quod neceſſarium erat, non ſumpſerunt.

Quare quinque dixit fatuas, & totidem prudentes, Quæſt. X.

QVæritur quare quinque dixit fatuas, & totidem prudentes. K

Dicendū, quòd quantū ad ſenſum parabolicum nō differt, quia ſiue plures ſiue pauciores eſſent fatuæ quàm prudentes, non mutaretur aliquid de narratione parabolica: nam non habentes oleum irent ad emendum, & poſtquàm venirent non reciperētur, quia clauſa eſſet ianua, ſicut de quinque fatuis factū eſt. Sed dicendum, quòd hoc verum eſt, niſi fatuæ eſſent valdæ multæ, & prudentes paucæ. Nam tunc aliter forte fieret in ſenſu parabolico: nam tunc ſi eſſent nouē fatuæ, & vna prudens, aut duæ prudentes, & octo fatuæ, quādo fatuæ peterent de oleo prudentum, illæ darent ſpontaneæ, vel inuitæ, quia fatuæ, quæ multę erant, cogerēt eas ad hoc, & tunc omnes haberent lampades ornatas, & reciperēt ſponſum, & hoc non conueniebat ad intentionem Chriſti, quia tunc nihil plus valebat prudentes eſſe quam fatuas: ideo poſuit quinque, & quinq;, quia quinque fatuæ non poſſent cogere quinque prudentes ad communicandum oleum.

Secundo quia dato, quòd vna, aut duæ prudentes nō communicarent oleum nouem fatuis, & illæ irent ad emendum oleum, & cum venirent clauſa eſſet ianua, aperiret eis ſponſus clamantibus propter inopiā ſcilicet, quia vna, aut duæ virgines prudentes, quę intrauerant ſolæ, non poterant ſufficienter celebritatem nuptialem noctis illius agere, cū vero quinque receptæ eſſent aut multæ, abundarent illæ, & ita non eſſet neceſſe recipi eas, quæ foris erant, vnde debuit ponere Chriſtus multas prudentes, & multas fatuas.

Sed tamen quare ſpecialiter totꝗ ſint fatuæ quot prudentes, & quare vtræque quinque ſunt, ad rationem ſignificationis intentæ a Chriſto pertinet, & non ad parabolam, vt dicetur infra q. 46. & 47.

Quare Chriſtus parabolam hanc introduxit eſſe virgines fatuas, & prudentes. Quæſt. XI.

QVæritur quare Chriſtus introduxit parabolam iſtam eſſe virgines fatuas, & prudentes? quia poterat eſſe, quod nullæ fatuæ eſſent in virginibus recipientibus ſponſam.

Dicendum, quòd poterant eſſe omnes virgines iſtæ prudentes, aut omnes fatuæ, aut quædam prudentes, & quædam fatuæ, & tamen Chriſtus noluit accipere niſi exemplum illud, in quo eſſent quædam prudentes, & quædam fatuæ. Non enim debuerunt omnes eſſe prudentes, quia Chriſtus volebat concludere in parabola iſta, quòd quædam virgines non receptæ fuerunt in nuptijs, licet paratæ eſſent aliquantulum ad recipiendum ſponſum, ſed hoc non potuerat eſſe ſi omnes eſſent prudētes, quia omnes attuliſſent oleum in vaſis ſuis, & omnes intrarent cum ſponſo ad nuptias, & hoc non conueniebat intentioni Chriſti in præſenti.

Etiam non debuerunt poni omnes fatuæ, quia tunc non conueniebat ad intentionem Chriſti, neq; ad intentionem parabolæ. Non quidem ad parabolam, quia ſi omnes eſſent fatuæ, nulla earum haberet oleū, & ideo cum fieret clamor media nocte, ecce ſponſus venit, nulla eſſet parata, ſed omnes irent ad emendum, & veniret interim ſponſus, & a nulla reciperetur, & ita non conueniebat parabolæ, quæ erat de receptione ſponſi.

Intentioni quoque Chriſti nō conueniret, quia ipſe intendit, quòd quædam virgines recipiantur, & quædam excludantur, quia ſic fiet in iudicio vltimo, & tamen ſi omnes eſſent fatuæ, omnes reciperentur, & non noceret eis, quòd fatuæ eſſent: nam ſi fatuæ eſſent veniente ſponſo nulla haberet oleum, & euntibus omnibus pro oleo veniret ſponſus, & a nulla reciperetur, ſed cum poſtea venirent empto oleo, & clamarent, ſponſus aperiret eis, quia nullam aliam habebat ad ſolennizandum illa nocte nuptias, hoc autem contra intentionem Chriſti erat, ideo neque omnes debuit ponere fatuas, ſed quaſdam prudentes, & quaſdam fatuas.

Quare dicitur, quòd fatuæ acceptis lampadibus non ſumpſerunt oleum ſecum. Quæſt. XII.

QVæretur quare dicitur, quòd fatuæ acceptis lampadibus non ſumpſerunt oleum ſecum, prudentes vero oleum in vaſis ſuis cum lampadibus.

Dicendum, quòd hoc fuit primo ad oſtendendum, quòd fatuæ erant: nam vt dictum eſt ſupra quæſt. 10. iſtæ prudentes non cæperant nunc primo eſſe prudentes, ſed ante hoc prudenter ſe habebant in operationibus ſuis, fatuæ quoque ante hoc fatuæ erant, & inſipiēter operationes ſuas exercebant, tamen iſtud non conſtabat: ideo debuit poni aliquid ex quo cōſtaret quaſdam earum fatuas eſſe, alias vero prudētes, & fuit iſtud, quia fatuæ, cum acceperunt lampades omiſerunt rem neceſſariam, id eſt, oleum, prudentes vero acceperunt lampades, & oleum.

Secundo vt oſtendatur in quo fuerint fatuæ circa iſtã receptionem ſponſi : nam dato, quòd aliàs eſſent fatuę, & male ſe haberẽt in alijs, ſi in hoc bene ſe habuiſſent, non vocaret eas Chriſtus fatuas: ideo oportuit aſſignari in hac receptione ſponſi aliquid, in quo imprudenter ſe haberent.

Tertio quia hoc conueniebat ad intentionem Chriſti, ſcilicet, vt videretur quomodo quædam habebant lampades, & non oleum, aliæ vero oleum cum lampadibus, & lãpades, & oleum ſignant aliqua, quæ in extremo iudicio quærentur, de quo eſt parabola hęc.

Cum autem dicitur de fatuis, quòd non ſumpſerunt oleum ſecum, non intelligitur in lampadibus, ſed in lechitis, quæ ſunt vaſa continẽtia oleum, & ratio eſt, quia non debebant ſtatim lampades accẽdi, ſed poſtea quãdo veniret ſponſus, & ita virgines illę ſciebant: nam expectabant quouſque veniret ſponſus, & tunc procederent ei obuiam cum lampadibus, & patet, quia moram faciente ſponſo non proceſſerunt obuiam ei, ſed manſerunt, & dormitauerunt, & dormierunt quouſque media nocte factus eſt clamor, ecce ſpõſus venit exite obuiam ei, & tunc exierunt obuiam : ideo interim nõ debebat eſſe oleum in lampadibus, ſed in vaſis olearijs. Et ſic apparet, quia dicitur de prudentibus, quòd acceperunt oleum in vaſis ſuis cum lampadibus, ideſt, lampades, & alia vaſa cum oleo.

Quare ſingulæ virgines portabant ſingulas lampades? Quæſt. XIII.

QVęritur quare ſingulę virgines portabant ſingulas lampades? ſufficiebat enim, quòd multæ vnã lampadem portarent.

Dicendum, quòd quęlibet portabat lampadẽ vnam, vt ex litera colligitur, cum fatuę dixerint, date nobis de oleo veſtro, quia lampades noſtrę extinguuntur, etiam dicitur, tunc ſurrexerunt omnęs virgines illę, & ornauerunt lampades ſuas. ergo quęlibet lampadem habebat.

Cauſa autem prima erat ad honorem: nam multitudo luminum facit ad honorem, lumen enim quocunque tempore adhibeatur ad aliquid agẽdum honorem quendam, & reuerendum ſtatum oſtendit : potiſſime quãdo adhibetur ſine neceſſitate lucis: & ob hoc in diuinis miniſterijs, ſi in meridie fiant, maxime in celebratate Miſſarum, luminaria adhibentur : & nõ poteſt Miſſa dici ſine lumine: grauiter enim peccat, qui ſine aqua, aut ſine lumine Miſſam celebrat, extra de celebrat. Miſſa. cap. licet. cum ergo lumen ad honorem adhibeatur, quanto fuerit maius lumen, tanto eſt maior honor: & quia occurſus ille, qui ſit ſponſo, & ſponſę ad ſolum honorem fit : ideo debebat adeſſe multitudo luminum, vt quęlibet de virginibus portaret lampadẽ ſuam, ideo quęlibet portabat lampadem.

Qui ſine lumine, & aqua Miſſã celebrat, grauiter peccat.

Secunda cauſa erat propter neceſſitatem: nam receptio iſta fiebat per noctem. & ad hoc quòd omnia clare viderentur, multo lumine opus erat, ſed luminaria lampadum parua erant, ideo multæ lampades erant neceſſarię.

Pro quo conſiderandum, quòd in terra Chanaan, maxime inter Iudęos, quibus Chriſtus nunc loquebatur, vſque ad tempora illa non fuerat conſuetudo candelarum, aut facularum cerę, aut de ſepo, ſed omne lumen erat ex combuſtione olei. Et cauſa erat, quia terra illa in oleo abũdabat: vnde in templo Domini nunquàm fuit cera, aut ſepum, ſed oleum : ſic patet Exodi 26. cap. vbi ponuntur lucernę ardentes, ideſt, vaſa olei, in quibus lychnum erat: & vocantur ſeptem lampades candelabri. Exodi 25. & 26. Et in illo candelabro quotidie ſacerdos infundebat oleum, & diſponebat lucernas, ideſt, lychnum mane, & veſpere, Exodi trigeſimo cap. Et pro iſto candelabro accipiebatur oleum puriſſimum, piloque contuſum. Exodi vigeſimoſeptimo, & non de quolibet oleo. ſic igitur inter populares ad vſus luminarium accipiebatur oleum, & non cera, neque ſepum : propter quod neceſſe erat multa ſimul eſſe luminaria : nam ſi de cera faculę fierent, paucę erant, quia propter ſuam magnitudinem in lato poterant illuminare multitudinem occurrentium, ſed quia non erat facula de cera, neque de ſepo, immo luminaria de oleo parum lucebant, niſi multa ſimul ponerentur, ideo conueniens fuit, quòd quęlibet virginum ſuam lampadem ferret.

Tertia cauſa erat, quantum ad intentionem Chriſti : nam quòd ſingulę in lampadibus oleum haberent, vel non haberent, pertinet ad intentionem Chriſti, vt infra dicetur quęſt. 46. ideo debuit quęlibet poni, quòd ferret lampadem.

Quarta eſt, quia pręſupponitur, quòd erant quędam fatuę, & quędam prudentes. & tamen non poſſet ſciri, quę erant fatuę, aut quę prudentes, niſi ex ornatu lampadum, ſcilicet, quia quędam ferebant oleum pro lampadibus, & alię non : ideo vt de qualibet ſciri poſſet, quòd eſſet fatua, aut prudens : fuit neceſſarium, quod diceretur quamlibet ferre lampadem ſuam.

Quare dicitur : Moram faciente ſponſo omnes dormitauerunt? Quæſt. XIIII.

QVęritur quare dicitur : Moram autem faciente ſponſo omnes dormitauerunt, & dormierunt?

Dicendum, quòd ſponſus feciſſe moram dicitur : quia per noctem quidem ſperabatur venturus, & tamen non tam profunda nocte, ſed forte in principio noctis, nõ multum poſt Solis occaſum, quia illud tẽpus erat conueniens ad recipiendum eũ cum luminaribus, & illo tempore adhuc ſolẽt homines ambulare, ſed accidit, quod ſponſus iſte vltra modum tardauit: nam venit media nocte, quia dicitur : Media autem nocte clamor factus eſt, ecce ſponſus venit, ideo dicitur: Moram autem faciente ſponſo.

Eſt ergo pręſupponendum, quòd ſponſus iſte expectabatur venturus per noctem, & hoc in principio noctis: ideo virgines iſtę ex principio noctis parauerãt ſe cum ornatu nuptiali, & lampadibus ad exeundum obuiam cum veniret ſponſus. Et eſt intelligendum, quòd virgines non ibant ad recipiendum ſponſum in itinere, quia aliàs ſtatim in principio noctis exiuiſſent de loco, vt occurrerent, & tamen manebant expectantes quouſque veniret. Ideo dicendum, quòd manebant in vrbe, & forte occurſurę erant ſpõſo vſque ad portam vrbis, vel non longe a domo, in qua nuptię celebrandę erant: in loco autem illo manebant virgines tunc ex principio noctis, vt ſcirent quando ſponſus prope eſſet, & eſſet tempus occurrendi ei.

Quòd autem dicitur, quòd moram faciente ſponſo dormitauerunt. dicitur primo ad tangendum rem veriſimilem. Nam ſi ſtatim ſponſus veniſſet cum putabatur, nõ inueniſſet virgines dormientes, quia vigilaſſent modicum expectantes, quòd ſtatim venturus eſſet, ſed quia vltra modum morabatur, & nox procedebat, erat enim iam media nox : veriſimile erat quòd longa expectatione fatigatas ſopor inuaderet.

Secundo fuit ad ſequentem narrationem reddẽdam veriſimilem : nam dicitur quòd media nocte illis dormientibus factus eſt clamor, ſcilicet, ecce ſponſus venit, & ille clamor factus eſt cum iam prope eſſet ſponſus : ideo quę non erant paratę non potuerunt parari, & ſic quędam intrauerunt, & alię non ; ſi autem vigilarent ſemper virgines vſque ad aduentum ſponſi reſpicerẽt, & a longe antequàm accederet ad locum ſcirent eius aduentum, & inciperent ornare lampades, & quę non habebant oleum, ideſt, fatuę poterant interim ire ad vẽdentes, & redire antequàm ſponſus intraret in domum. Et tamen dicitur, quod cum illę iuiſſent emere, prius intrauit ſponſus, quàm illę redirent, ideo oportet poni, quòd dormiebant, & ita cum non viderent ſponſum venientem, non fuit eis locus cito ſe parãdi ad occurrendum ei.

Tertio, quia iſtud conuenit ad intentionem Chriſti : nam cum ipſe venerit, qui eſt ſponſus, omnes dormiẽt, & ante aduentum omnes dormiunt.

Quare dicitur, quòd omnes dormitauerunt.
Quæſt. XV.

QVęritur quare dicitur, ꝙ omnes dormitauerũt? nã videtur quòd ſolę fatuę debebant poni dormire, prudentes autem non, quia dormire quando vigilandum eſt ad imprudentiam pertinet, ſed nunc quando expectabatur ſponſus nõ erat tpˢ dormiendi, ſed potius vigilandi, ideo dormire non debebant tunc prudentes.

Dicendum, quòd omnes ponuntur tunc dormientes. Primo, quia tam in profunda nocte, ſcilicet, ad mediam noctem veriſimile erat, quòd omnes dormirent ſopore grauatę.

Secundo, quia hoc conuenit ad narrationem reddẽdam veriſimilem: nam ſi fatuę dormirent, prudentes autem vigilarent, idem eſſet ac ſi omnes vigilarent, ſcilicet, quia prudentes ſcirent aduentum ſponſi aliquantulum antequam veniret, & tunc excitarẽt ſocias ſuas, vt ornarent lãpades, & cum illę non inuenirent oleum in vaſis ſuis, haberent ſpatium eundi ad vendentes, & redirent antequam ſponſus intraret in domum. Et hoc neceſſe eſt poni, niſi dicas, quòd prudentes inuidebant fatuis, & ob hoc nollent eas excitare. Sed falſum eſt, nõ enim inuidebant, neque ob hoc ceſſauerunt eis dare de oleo, ſed ſolum, vt non paterentur ipſę defectum: ideo ad inferendum, quòd aliquę earum non introierunt, quia non erant paratę, neceſſe eſt dici, quòd omnes dormiebant. Tertio quia hoc conuenit ad intentionem Chriſti: nam ante aduentum ſponſi omnes tam boni, quàm mali dormiunt, vt infra dicetur. Ad rationem in contrarium dicetur ſequen. q.

Quare dicitur dormitauerunt omnes, & dormierunt.
Quæſt. XVI.

QVæritur quare dicitur dormitauerunt omnes, & dormierunt? Dicendũ, quòd dormitare, & dormire ponuntur, quia ad diuerſos modos pertinent. Vno modo quando quis nulla cura tenetur, quę eum euigilare cogat. Nam totus tunc ſopori deditus itidem euigilat. Alio modo quãdo ſopor grauis in aliquẽ incidit, ſiue ex magna fatigatione, ſiue ex inſomnietate præcedentium dierum, ſiue ex alia cauſa, à quo ſopore non poteſt faciliter euigilare; dormire autem eſt eorũ, qui facilem ſomnum habent: ideo ipſi per ſe faciliter euigilant, & ſomnus eorum parũ durat, ſiue hoc ex curis proueniat, ſiue ex alia cauſa. Sed tunc eſt dubiũ de quibus dicitur hoc. Aliqui dicunt, quòd de vtriſque competit vtrumque. Nam dicitur dormitauerunt omnes, & dormierunt, ergo ad ſingulas cõpetit dormitare, & dormire. Alij dicunt, quòd dormitare pertinet ad prudentes, dormire autẽ ad fatuas, & tamen quidquid ſit omnes tenebantur aliquo ſopore, quando clamor inſonuit, ecce ſponſus venit.

Dicendum, quòd licet vtrunque poſſet teneri, tamen veriſimilius eſt, quòd prudentes dormitabant, & non dormiebant, fatuæ autem dormiebant, hoc enim pertinet ad prudentes: nam cum tenerentur cura expectationis ſponſi venturi, non poſſent dormire profunde, quia cura eas excitaret, ſed dormitabant, ideſt, paululum, & leuiter rapiebantur ſopore, & ſtatim euigilabant; fatuæ verò licet eſſent in expectatione ſponſi venturi, quaſi non eſſet eis aliqua cura ſine ſollicitudine dormiebant, & ideò dormire, & non dormitare dicebantur.

Ad rationem in cõtrarium dicendum, quòd ſignum oẽs cũ ſit ibi in plurali, nõ eſt neceſſe, quod teneatur diſtributiue, ſed potius tenetur collectiuè, & ideò non ꝑdicatur quodlibet verbum iſtorum de ſingulis, ſed eſt ſenſus, quòd ſub illo ſigno, omnes, includũtur illę, quę dormitabant, & illæ, quæ dormiebant, & omnib. competit hoc, quia nulla illarum virginũ erat, cui non competeret aliquid horum, ideſt, dormire, aut dormitare.

Ex hoc autem patet reſponſio ad argumentũ in principio præcedentis q. ſcilicet, quòd prudentes non deberent poni dormire; nam dormire quaſi ſine ſollicitudi-

F ne, & totum in quietem ſe reſolui tempore, quo vigilandum erat, non pertinet ad prudentes, ſed paruo ſopore ſapi, quaſi ex quadam neceſſitate manente inſita cura; quæ ſtatim euigilare cogit, nõ repugnat prudentię: primum eſt dormire, ſcd̃m dormitare, & ita prudentes non dormierunt, ſed dormitauerunt, fatuæ aũt dormierũt.

Media autem nocte. Hic ponitur circa prædictas virgines examinationis iudicium, & dicitur. *Media autẽ nocte.* Scilicet, Vſque ad mediam noctẽ non venit ſponſus, & ideo vſque illùc virgines dormitabãt, & dormiebant. *Clamor factus eſt.* Iſte clamor fuit ad excitandas virgines dormientes, vt occurrerent ſponſo, fuit autem factus per aliquem ex parte ſponſi, forte enim videbãt, quòd non veniebant virgines in occurſum: ideò venit aliquis qui clamaret, vt exirent.

G *Ecce ſponſus venit.* Tam ſponſus quàm ſponſa veniebant, ſed de ſolo ſponſo dicitur, quia iam de vtroq; expreſſum fuerat, vt dictum fuit ſupra q. 8.

Exite obuiam ei. Ideſt, Ad recipiendũ eum cum lampadibus, & canticis, ſicut ſolitum erat in nuptiali feſtiuitate. *Tunc ſurrexerunt.* Scilicet, Quando ille clamor auditus eſt, & dicitur ſurrexerunt, ideſt, euigilauerunt, & etiam iacebant, quia dormiebant. *Omnes virgines illæ.* Ideſt, Tam prudentes quam fatuæ, quia omnes dormitauerunt, vt dicitur ſupra in litera.

Et ornauerunt lampades ſuas. Ornare lampades eſt diſponere lychnum, & infundere oleum ad ſufficientiam, vt lampas conuenienter ardeat, & cinerem ipſius lychni, ſiquis eſt, tollere, quod emungere dicimus, hoc autem fecerunt virgines, quia ante iſtud non erant lam-

H pades ſuccenſæ, cum nondum veniret ſponſus, & ita non erat vtile lampades ardere.

Fatuæ autem ſapientibus dixerunt. In ornando lampades viderunt fatuæ ſuam inſipientiam: nam ornare lampades erat infundere eis oleum, & fatuæ hoc volẽtes facere non inuenerunt oleum, & ideò petiuerunt illud. *Date nobis de oleo veſtro:* Omnes quinque fatuæ petiuerunt à quinque prudentib. quia viderunt fatuæ, quòd prudentes oleum haberent, ideò ab illis petiuerunt, & dixerunt date nobis de oleo veſtro, ideſt, quod habetis in vaſis veſtris.

Quia lampades noſtræ extinguuntur. Ideſt, Parũ olei habemus, & iam non poteſt ardere lampas præ defectu olei, vel extinguuntur, ideſt, ardere non poterunt, quia oleum non habemus.

I *Reſponderunt prudentes dicentes.* Noluerunt dare illis oleum, ideò ſe excuſauerunt. *Ne forte non ſufficiat nobis, & vobis.* Eſt incompleta ratio, & ſubintelligitur, quod deeſt, ſcilicet, nolumus vobis dare oleum, ne forte non ſufficiat nobis, & vobis. Eſt autem cõueniens ratio, ac ſi dicerent, oleum noſtrum eſt ſufficiens nobis, ſed nõ ſuperabundans, ſi autem diuiſerimus inter nos, & vos, neque ſufficiet nobis, quod retinemus, neq; vobis, quod damus, ideò vtræque erimus deficientes, melius eſt autem, vt aliquæ noſtrum ſint ſufficiẽtes, etiam ſi non omnes, quàm vt nullæ, ideò nõ eſt bonum, quòd vobis aliquid demus de oleo.

Ite potius ad vendentes. Ideſt, Melius eſt, quòd eatis ad vendentes oleum, quã quòd à nobis petatis. *Et emite vobis.* Ideſt, Pro vobis, quia nos oleũ habemus. *Dum*

K *autem irent emere.* Aſſenſerunt virgines fatuæ, non. n. viderunt alium modum ad habendũ lampades ardentes, niſi vt irent ad emendum, ideò iuerunt. *Venit ſponſus.* Fuit enim mora inter ire, & redire cum oleo, ideò interim venit ſponſus, ſcilicet, vſque ad domum in qua celebrandæ erant nuptiæ, vel in qua manſurus erat illa nocte ſponſus.

Et quæ paratæ erant. Scilicet, Quinque virgines prudentes, illæ enim habebant lampades ardentes, & oleũ in vaſis ſuis, & ita nihil eis deerat, vnde dicuntur paratę. *Intrauerunt cum eo.* Scilicet, Cum ſponſo in domum illam, in qua ipſe manſurus erat.

Ad nuptias. Ideſt, Ad celebritatem nuptiarum, quia illa nocte cantandum erat, & aliæ ſolennitates agendæ erant, ad quas introierunt virgines prudentes. *Et clauſa eſt ianua.* Scilicet, Poſtquam intrauit ſponſus, & vir-

gines prudentes clauſa eſt porta domus nuptiarũ, quia per noctem erat.

Nouiſſime autem. Scilicet, Poſtquàm ſponſus venit, & introiuit, & clauſa eſt ianua. *Veniunt, & reliquæ virgines.* Ideſt, Venerunt aliæ quinque virgines, quæ fatuę erant, & iuerant ad emendum oleum, nunc vero redibant empto oleo. *Dicentes domine domine aperi nobis.* Eſt ſenſus, quòd venerunt ad portã domus nuptiarũ, & viderunt eã clauſam, & tunc cœperunt clamare ad ſpõſum, domine domine aperi nobis. Ad illum enim clamabant vocantes dominum, quia ille erat præcipuus; & ad ipſum pertinebat tota hæc ſolennitas.

At ille reſpondens ait. Nolebat eas recipere, ideò poſuit excuſationem. *Amen dico vobis.* Modus iurandi, vel affirmandi eſt, ideſt, in veritate vobis dico. *Neſcio vos.* Ideſt, non cognoſco, quomodo ergo aperiam vobis per noctem, cum non cognoſcam vos?

Vigilate itaque. Iſta non ſunt iam verba parabolæ, ſed verba Chriſti inducentis parabolam ad propoſitum ſuum, ſcilicet, hortatur ad vigilandum. *Quia neſcitis diem neque horam.* Iſta eſt cauſa vigiliæ, ſ. quia ignoramus diem: nam ſi ſciremus determinate diem, & horã, non oporteret præcedenti tempore vigilare, ſatis enim erat illo tempore ſe parare, & tamen tàm dies quàm hora incerti ſunt: ideò omni tempore vigilandum eſt.

Quare dicitur, quòd media nocte factus eſt clamor? Quæſt. XVII.

QVæritur quare dicitur, quòd media nocte factus eſt clamor?

Dicẽdum, quòd primo ponitur, quia ita fuit veritas, quòd ille ſponſus tardaret vſque ad mediam noctẽ. Et ideò tunc factus eſt clamor aduenietis ſpõſi.

Secundo poſitum fuit à Chriſto ex induſtria ad reddendam narrationem veriſimilem. Nam dictum erat, quòd omnes illæ virgines dormitauerunt, & dormierunt, & tamen ſi eſſet parua pars noctis, non eſſet veriſimile, quòd ſaltem prudentes dormirent, aut dormitarẽt: ideò dicitur, quòd media nocte venit ſponſus, tunc enim iam nimia expectatione fatigatæ, ſatis erat veriſimile, quòd vtræque dormirent.

Tertio fuit propter aliam particulam, ſ. quòd virgines fatuæ iuerunt ad vẽdentes oleum, & inde illud adduxerunt poſtquã ſponſus introiuit, & clauſa eſt ianua.

Eſt autem ſenſus, ꝙ ſi eſſet parua pars noctis, vigilarent adhuc vendentes oleum, & ita virgines fatuę cito irent ad eas, & accipientes oleum redirent, & poſſent fortaſſis intrare cum ſponſo antequàm clauderetur ianua, quia tamen erat media nox, veriſimile erat, quòd venditrices olei iam dormiebant, quia pars illa noctis eſt inactuoſa, & ad hoc, quòd virgines fatuæ excitarẽt venditrices, vt ab eis acciperent oleum, morarentur aliquantulum, & ſic non poſſent redire vſquequo iã eſſet clauſa ianua.

Quarto fuit propter intentionem Chriſti, quia ipſe voluit deſignare tempus eſſe valde occultum, & non videtur eſſe magis quàm media nox, quia eſt tempus tũc inactuoſum: ideo dixit media nocte factum.

A quo factus eſt clamor, quare, & quomodo. Quæſt. XVIII.

QVæritur de iſto clamore à quo factum eſt, & cur, aut quomodo?

Dicendum, quòd fuit iſte clamor factus ab aliquo ex parte ſponſi: nam virgines, quæ exiturę erãt obuiam ſponſo dormiebant. Secundo quia cũ illæ omnes virgines dormirent, non excitabantur ab aliqua earum, aut ex parte ipſarum, ſed aliquis veniens ex parte ſponſi excitauit.

Cauſa autẽ quare fieret clamor, poterat eſſe duplex. Vna quia forte erat in ſimilibus receptionibus ſponſorũ conſuetum, ꝙ ſponſus pręmitteret aliquẽ paulo antequam introiret ad vocandum virgines, vt exirent.

Secunda potuit eſſe, quòd ſpecialiter nunc accideret,

A ſcilicet, quòd in omnibus receptionibus ſponſorũ virgines erant paratæ ad recipiendum, & exibant tempore congruo nullo vocante. Nunc verò, quia accidit, ꝙ virgines iſtæ dormitauerunt hora illa, qua ſponſus veniebat, & nulla exibat in occurſum; miſit ſponſus aliquem, qui vocaret, vel excitaret virgines paratas.

Quare clamatum eſt, ecce ſponſus venit exite ei obuiam? Quæſt. XIX.

SEd quæritur quare clamatum eſt, ecce ſponſus venit, exite obuiam ei?

Dicendum, ꝙ fuit hoc, quia ſponſus ſciebat, ꝙ aliquę virgines erant paratæ ad recipiendum eum, & tamen, quia accidit, ꝙ veniebat tardius quàm alij ſponſi con-
B ſueti erant venire, illæ quæ paratæ erant non exibant ad recipiendum: ideo debuit ſponſus præmittere aliquem, qui excitaret omnes virgines paratas ad recipiẽdum, & ſi qui viri parati erant ad hoc etiam exirent. Iſte autem vir non venit ad vocandũ ſingulos, aut ſingulas, ſed in generali clamauit, ecce ſponſus venit exite obuiam ei. Iſte enim clamor non erat inuitandi aliquos de nouo ad exeundum, ſed excitandi eos, qui iam parati erant, vt exirent. Vnde ait, ecce ſponſus venit, i. ò vos, qui neſcitis an ſponſus venit, annũcio vobis, quòd venit, & ideo exite ſi exire diſpoſueratis. Et patet etiam ex hoc, quod dr̃ clamor factus eſt: nam ſi inuitarentur per hoc aliqui nouiter ad eundum obuiam ſponſo, veniret nuncius ſingillatim ad eòs, & ſuaderet, vt exirẽt, & tñ ad neminem iuit: nam ſi ad ſingulos iret, nõ eſſet
C clamor, ſed ſingularis vocatio, & ſuaſio; dr̃ autẽ, quòd fuit clamor; ideo non vocati fuerunt aliqui de nouo, ſed eſt ſenſus, quòd nuncius ille miſſus à ſponſo clamabat per vicos vrbis, aut apud domum in qua nuptię celebrandæ erant, ecce ſponſus venit, ideſt, iam prope eſt, & tempus eſt, vt occurratis, ideo exire obuiam ei.

Item patet hoc ex verbo clamoris, quia non dixit parate vos ad exeũdum ei obuiam, ſed dixit exite obuiã, ideſt, præſupponebat iam exituros eſſe paratos, & quacunque hora vocarentur poſſe exire ei obuiam.

Item patet hoc ex hora vocationis: nam ſi vocarentur aliquę de nouo ad exeundum obuiam ſponſo, non vocarentur media nocte, qñ omnes dormire ſolent, ſed per diem, & tunc eis ſuaderetur, vt ſe parare poſſent, & non media nocte factus eſt iſte clamor, ergo fuit ad ex-
D citandum eos, qui iam parati erant vt exirent.

Quare dicitur tunc ſurrexerunt omnes virgines illæ & ornauerunt lampades ſuas. Quæſt. XX.

QVæritur quare dicitur tunc ſurrexerunt oẽs virgines illæ, & ornauerunt lampades ſuas?

Dicendum, quòd tunc refertur ad tẽpus quo clamor factus eſt, fuit enim clamor ille validus: ideo ſtatim, vt factus eſt audierunt illum virgines, quæ dormiebant, & ſurrexerunt, non enim aliud expectabant quàm vt occurrerent ſponſo venienti, nunc autẽ nunciabatur venire: ideo ſtatim ſurrexerunt, vt obuiã irẽt, & oẽs quidem ſurrexerunt, quia vt dictũm eſt in expoſitione literæ, omnes tam fatuæ quàm prudentes dormiebant.

E Dicuntur autẽ ornaſſe tunc lampades, quia ante hoc non erant ornatæ: nam lampades erant non accenſæ quouſque ſponſus veniret, vt non conſumerent oleum fruſtra, cum autem ſponſus veniebat, proceſſurę erant obuiam cum luminaribus: ideo tunc ornare voluerunt lampades, & quia ornatus lampadis dicit infuſionem olei, & apparationẽ lychni, tunc apparuit defectus olei in virginibus fatuis, cum voluerunt infundere oleum, & non inuenerunt illud.

Quare fatuæ dixerunt ſapientibus, date nobis de oleo veſtro. Et quare a prudentibus illud petierunt. Quæſt. XXI.

QVæritur quare dicitur, quòd fatuæ dixerunt ſapientibus, date nobis de oleo veſtro?

Dicendum, ꝙ cum tempus adueniſſet orna-

re lampades non inuenerunt fatuæ oleum, & ideo petiuerunt illud. Veriſimilitudo huius rei erat, quia oleũ nõ ferebatur in lampadibus, ſed in vaſis oleariis, ideſt, lechitis, vel ſi aliquid ferebatur in lampadibus paruum erat, & ſuperfundendum erat, quod in lechitis ferebatur, virgines autem portauerunt tam lampades quam vaſa, & tñ in vaſis non ferebant oleum, & ad hoc non reſpexerunt quando acceperunt illa, cum vero ornãdæ fuerunt lampades, voluerunt infundere oleum de lechitis, & non inuenerunt illud. Vel poteſt dici, quòd ẽe vaſa olearia non ſumpſerunt ſecum, ſed ſolum lampades, & non cogitauerunt de vaſis olei quouſq; ornare voluerunt lampades, ſed veriſimilius eſt, quòd vaſa ſecum tulerint, & non oleum, quia poſtquàm non inuenerunt oleum, iuerunt ad vendentes, & tulerunt illud redeuntes ad nuptias. De prudentibus autem conſtat, ꝙ portabant vaſa, & oleum, & lampades, quia dr̃; prudentes verò acceperũt oleum in vaſis ſuis cũ lãpadibus.

Cauſa autem prima quare fatuæ petiuerunt à prudentibus oleũ fuit, quia viderunt ſe non habere, & non poſſe comparere coram ſponſo ſine lampadibus accenſis, viderunt quoque ꝙ prudentes oleum haberẽt, cum infudiſſent de lechitis in lampades, quando illas ornabant: ideo nihil aliud eis occurrit niſi ab illis petere.

Secunda fuit, quia crediderunt, quòd rem rationabilem petebant, habebant enim illæ oleũ in vaſis, de quo communicare poterant, & iſtæ poſtea retribuerent.

Tertia fuit, quia Chriſtus voluit hoc petere, vt inferat quod dr̃ infra, ſ. ꝙ prudentes noluerunt dare, quia illud pertinet ad intentionem Chriſti, ſed non põt conuenienter dici quomodo prudentes dare recuſauerint, niſi ponatur quomodo fatuæ petiuerunt: ideo poſuit, quòd illæ petiuiſſent, ſcilicet, dare nobis de oleo veſtro, ideſt, de oleo, quod in lechitis veſtris habetis.

Quare dixerunt, quia lampades noſtra extinguuntur. Quæſt. XXII.

QVæritur quare dixerunt, quia lampades noſtræ extinguuntur.

Dicẽdum, quod circa hoc dupliciter ſolet dici. Vno modo, ꝙ virgines tam fatuæ quàm prudentes portabant lampades non accenſas, & ita tenuerunt eas quouſque clamor factus eſt, & exituræ fuerunt obuiã ſponſo, & tunc dicitur, ꝙ facto clamore ornauerũt lãpades, ideſt, accenderunt eas, & infuderunt oleum, ſed fatuæ virgines, quia non habuerunt oleum, non ornauerunt lampades, ſed petiuerunt illud à prudentibus dicentes, lampades noſtræ extinguuntur, i. extinctæ ſunt, & non habemus vnde foueamus eas.

Alio modo poteſt dici, quòd vtræque virgines portauerunt lampades ardentes, & tenuerunt eas ſemper ardentes, vt promptiores eſſent ad exeundum obuiam ſponſo. Et cum voluerunt ornare lampades veniente ſponſo, non habuerunt oleum ad ſuperfundendum, vt poſſet viuere ignis in lampade, & ideo extinguebantur iam lampades deficiente oleo.

Dicendum autem, ꝙ licet vtrunque poſſit teneri, & ſupra communiter dixerimus iuxta vnam poſitionem lampades non fuiſſe accenſas ante aduentum ſponſi, tñ magis conſonat literæ lampades vtrarumque virginũ fuiſſe ſemper accenſas ante aduentum ſponſi.

Et patet primo, quia dicitur, tunc ſurrexerunt virgines, & ornauerunt lampades, ornare autem lampades non eſt accendere eas, ſed ornare eſt diſponere, vt bene ardeant, ſ. fundendo oleum, & emungendo lychnum: ideo innuit iam lampades ardere.

Secundo quia dr̃ lampades noſtræ extinguuntur, & tñ extingui non pertinet niſi ad id, quod viuens eſt.

Tertio quia hoc modo veriſimilius eſt, quod dr̃ de virginibus fatuis: nam conſtat, ꝙ virgines fatuæ nunc qñ ſponſus veniebat nullum oleũ habebant, quia aliàs non iuiſſent ad emendum, ſed intraſſent cum ſponſo, ſi ergo dicatur, ꝙ ante hoc non ardebãt lampades, ſequitur quòd virgines fatuæ nullum omnino ſecum oleum tulerint, neq; in lampadibus, neque in vaſis, cum nunc

F nullum habuerint, & hoc non eſt ſatis veriſimile. Si autem dicatur, ꝙ lampades ardebant ex eo tempore quo virgines parauerunt ſe ad eundum vſque ad mediã noctem, qñ venit ſponſus, ſequetur ꝙ tulerunt oleũ, quod durauit vſque ad mediam noctem, & fortaſſis ipſe putauerunt, ꝙ ſponſus ſtatim in principio noctis veniret, & manerent cum eo aliquanta parte noctis in canticis, & tunc redirent ad propria, & ad hoc ſufficeret oleum, quod potuit ſufficere vſque ad mediam noctem, & ita erat aliqua veriſimilitudo, qua deciperentur iſtæ fatuæ virgines, verum tamen adhuc fatuæ erant, quia debuerant ſumere de oleo ſecum tantum quantum putarent nullo modo poſſe deeſſe in illa nocte, cum nõ eſſet certum qua hora venturus eſſet ſponſus.

Et hoc modo ſtat litera conuenienter, ſ. lampades
G noſtræ extinguũtur, ideſt, vſque nunc arſerunt, & ideo diminutum fuit oleum quouſque iam nullum manet, & oportet, quòd extinguantur, niſi infundatur oleum, quod tamen nos non habemus.

Quare virgines fatua permiſerunt lampades ſuas extingui. Quæſt. XXIII.

QVæritur quare virgines fatuæ permiſerunt lampades ſuas vſquequo iam extinguerentur, & nõ prouiderunt infundendo oleum, aut petendo, vel eundo ad vendentes?

Dicendum, quòd non prouiderunt vſque nunc, quia dormiebant, & non viderunt quouſque lampades erãt iam prope extinctionem, immo & ſi clamor ille parũ
H vltra venire tardaſſet, cum euigilarent virgines fatuæ, inuenirent lampades extinctas.

Hoc patet, quia cum virgines cęperunt dormire, lãpades ardebant, ſuppoſito, eo quod dictum eſt præcedenti q. ſed tandiu dormierunt, ꝙ oleum conſumptum quaſi erat: nam vt dr̃ in litera dormitauerunt oẽs, & dormierunt, fatuæ quidem dormierunt, vt dictum eſt ſupra quæſt. 16. & ita cum magno tempore dormirent, diu non viderunt lampades ſuas, & interim poterat totum oleum conſumi in lampadibus: nam & virginibus prudentibus dormitantibus conſumptum fuit aliquid de oleo lampadũ ſuarum. Et iſta fuit cauſa quare omnes virgines prudentes cum ſurrexerunt ornauerunt lampades ſuas, ſ. quia iam opus erat, vt emungerentur, & effunderetur oleum, cum eis dormitantibus aliquid
I de oleo conſumptum eſſet, & lychnum haberet iã aliquid cineris, & tñ non dr̃ de virginibus prudentibus, ꝙ lampades earum extinguebãtur iam, quia paruo tempore dormierant, cum dicatur de iſtis, ꝙ dormitabãt, & ſic paucum de oleo poterat interim conſumi.

Etiam dicendum, ꝙ ſi clamor ille tardaſſet aliquantulum fieri, inueniſſent fatuæ virgines lampades extinctas: nam cum ſurrexerunt, dixerunt lampades noſtræ extinguũtur, ergo forte ſi per mediam horam tardaſſet venire clamor, extinctæ eſſent lãpades earum. Sed dicendum, ꝙ Chriſtus noluit ponere lampades extinctas fuiſſe, quia non conuenit hoc ad intentionem ſuam, vt infra declarabitur, ſed prope eſſe ad extinctionem.

Quare ante hoc non prouiderunt virgines fatua.
K *Quæſt. XXIIII.*

QVæritur quare ante hoc non prouiderunt virgines fatuæ?

Dicendum, quòd cum illæ dormire cęperũt non erat opus prouidere, quia oleum erat in lãpadibus pro tunc: dormierunt autem nimis, & qñ euigilauerũt iam extinguebantur lampades: vnde non potuiſſent prouidere, quia non videbant defectum ſuum.

Secundo quia antequam dormire inciperent, non putauerunt opus eſſe prouidere, quia putabant ſpõſum ſtatim venturum, & non eſſe opus amplius habere de oleo. Contigit autem morari nimis ſponſum dum illæ dormiebant, & interim cõſumptum eſt totum oleum, & tunc apparuit eis euigilantibus, quòd opus erat prouidere, & ſic non potuerunt prius.

Tertio fuit, quia dato, quòd putarent ſibi oleum defuturum, ſperabant, ꝙ ſociæ earum, ſ. prudentes virgines darent de oleo ſuo & ſub hac ſpe petiuerunt, licet non obtinuerint, & quia ante hoc nõ egebant oleo, nõ petebant illud manentes ſub hac ſpe. Si tamen crederent, quòd virgines prudentes non communicarent eis de oleo cum peterent, aut dubitarent de hoc; ante forſaſſis prouiderent petendo, vt experirentur an darent, vel aliunde quærendum eſſet.

Quarto poteſt dici, quòd etiam ſi ante hoc viderent defectum futurum eſſe, non audebant ire ad emendũ, timentes, quòd interim veniret ſponſus, quouſque iam euigilantes viderunt extingui lampades, & neceſſe fuit prouideri: ideo iuerunt ad vendentes, exponentes ſe periculo aduentus ſponſi.

Quare prudentes oratæ à fatuis nõ communicarunt eis de oleo ſuo. Et an ratio à prudentibus aſſignata fuerit conueniens. Quæſt. XXV.

QVæritur quare prudentes oratæ à fatuis non cõmunicauerunt eis de oleo ſuo, & an conueniens ratio fuit, quam aſſignarunt, ſcilicet, ne forte non ſufficiat nobis, & vobis.

Aliqui impugnant virgines prudentes, dicẽtes, quòd ex inuidia fecerint, vt non intereſſent fatuæ huic ſolennitati nuptiarum.

Dicendum, quòd non ſtat. Primo ex ratione quam dederunt, quæ non pertinet ad inuidiam, ſ. ne forte nõ ſufficiat nobis, & vobis.

Secundo quia non erat veriſimile, quòd inuiderent ſuper tali re, immo maius gaudium eſſet ſingulis, cum plures eſſent in ſolennitate.

Tertio quia ſi inuiderent prudẽtes fatuis, ita vt nollent eas intereſſe nuptijs, à fortiori nollent eas ſecum eſſe, ſed ſepararent ſe ab eis qñ ibant ad recipiendum ſponſum, ſed nõ fecerunt, immo ſemper manſerunt ſimul: ideo non fecerunt ex inuidia, ſed motæ ratione.

Cum autem quæritur an fuit cõueniens ratio hæc, dicendũ, ꝙ ſic, quia virgines prudentes ẽt tunc nõ multum oleum habebant, quia ſponſus fuerat valde moratus, & interim in lampadibus multum oleum conſumptum fuerat, propter quod pro ſeipſis ſufficientiam habebant, ſed non pro ſe, & pro alijs, qui iam nihil habebant, vnde ſi oleum ſuum communicarent virginibus fatuis, neutris ſufficeret: ideo non debuerunt communicare. Et iſta ratio tenebat ex duplici radice.

Primo quia nõ debet quis magis alteri prodeſſe quã ſibiipſi, & tamen ſi prudentes cõicarent fatuis de oleo deeſſet eis: ideo non debuerunt communicare.

Secundo ex bono publico nuptiarum: nam ſi diuideretur oleum prudentum in eas, & fatuas, cum paucum eſſet neutris ſufficeret, & ideo extinguerentur cito lampades omnium, & ſic manerent nuptiæ ſine honore. Si autem retinerent prudentes oleum ſuum, non extinguerentur lampades earum, & illæ ſaltem celebrarent nuptias illa nocte: ideo melius erat non communicare quam communicare oleum.

Quare dixerunt prudentes fatuis, ite potius, & emite vobis. Quæſt. XXVI.

QVæritur quare dixerunt prudentes fatuis ite potius ad vendentes, & emite vobis?

Aliqui dicunt, quòd prudentes dixerũt hoc illudendo fatuas, quæ non duxerant ſecum oleum, offerentes eis hoc ridiculum remedium.

Dicendum, quòd hoc pendet ex eo, quod dictum eſt præcedenti quæſt. putabant enim aliqui, quòd prudentes ex inuidia noluerint communicare de oleo fatuis, & tunc conſequens erat, quòd illudendo eas tanquam fatuas, mitterent eas ad remedium, quod non erat conueniens, uel quia eas oderant, ſimularent ſe bene conſulere, cum male conſulerent.

Sed dicendum, quòd non ſtat, quia non reſponderunt ex inuidia, neque abſtraxerunt ſe a communicatione olei velut inuidentes, vt præcedenti quæſtione dictum eſt: ideo neque nunc reſponderunt, & conſuluerunt iſtud velut illudentes, aut odio habentes illas, ſed fuit, quia nullum aliud remedium videbatur poſſibile, non enim habebant oleum, quia (vt illæ dixerunt) lampades noſtræ extinguuntur, prudentes autem dare noluerant propter cauſam dictam: ſupererat igitur, vt ſine lumine ſponſum reciperent, aut ad vendentes pro oleo irent, ſed ſine lumine recipere ſponſum turpe erat, & fatuitatem oſtendebat: ideo hoc ſolum relinquebatur, quòd ad vendentes irent, vnde hoc ſuaſerunt eis prudentes.

Quomodo fatuæ virgines ire voluerunt ad vendentes oleum cum eſſet inconueniens. Et quare potius non redibant in domos proprias quam irent ad emendum oleum. Quæſt. XXVII.

QVæritur quomodo fatuæ virgines ire voluerunt ad vendentes oleum? quia erat inconueniens: nã interim ſponſus poſſet venire ſicut factum eſt, & non poſſent ipſæ introire ad nuptias.

Aliqui dicunt, quod fatuę virgines hoc elegerunt, & non eſt mirum, quia fatuę erant, & ſicut ſe habuerunt imprudenter non ferendo ſecum oleum ad abundantiam intus, ita nunc inſipienter fecerunt euntes ad vendentes.

Dicendum, ꝙ non fecerunt imprudenter fatuę virgines in hoc: nam cum neque oleum haberent, & ab alijs virginibus habere nõ poſſent, néceſſe erat, ꝙ aut ſine lumine ſponſum reciperent, aut pro oleo ad vendentes irent, aut ſi vellent reuerterentur in proprias domos nulla re facta, ſed ſine lumine recipere ſpõſum erat turpe, vt dictum eſt pręcedenti quęſtio. quia per hoc ſuam fatuitatem oſtenderent, cum alię irent cum lampadib. ipſę vero ſine lumine: ideò elegerunt redire ad vendẽtes, vt emerent oleum.

Cum autem obijcitur, quòd interim ſpõſus intrauit domum nuptialem, quod erat inconueniens.

Dicendum vno modo, quòd etiam ſi intrauerit, non erat tamen certum, quòd intraturus eſſet, quia poterat eſſe, quòd aliquantulum moraretur ſponſus, vel virgines fatuę velociter irent, ita vt antequam intraret ſpõſus redirent illę, & intrarent cum eo. Accidit autem, ꝙ ſponſus cito venit, & introiuit antequam reuerterẽtur illę, quia tamen non erat certum, quòd ſponſus intraturus eſſet antequàm illę redirẽt, cautius erat ire quàm non ire, licet ſatis timeretur, quòd prius ſponſus intraret, quàm illę redirẽt, ſicut factum eſt. Et ratio eſt, quia in agentibus ſecundum prudentiam bonum eligitur, & quando non eſt, quod eligatur, niſi quod aliquo modo eſt malum, vel inconueniens, minus malum accipitur pro bono. Cum autem ſunt aliqua duo ęqualia mala, ſi vnum eſt certum, & aliud dubium, quod dubium eſt, minus malum eſt, & illud debet eligere prudens, & tamen nũc ſic non irent ad vendentes certum erat, quòd ſponſum ſine lumine reciperent, quod malum certum erat. Si autem irent ad vendentes, dubium erat an redirent antequam ſponſus intraret ad nuptias, & poterat eſſe, quòd prius redirent. Ideò prudentet agebant, eligendo potius ire quàm non ire ad vendentes.

Secundo, & principaliter, quia dato, quòd ſcirent ſe non poſſe redire ante ſponſi aduentũ, neſciebant an ſtatim ille clauſurus eſſet portam nuptiarũ, & dato, quòd ſciret eam claudendam, neſciebant, quòd nõ aperturus eſſet redeuntibus, imò potius credebant veriſimiliter, ꝙ eis aperiret, cum venirent ad honorandum nuptias, & ideò cautius erat ire ad ementes, quàm non ire.

Sed dicebatur, quare non redibant virgines iſtę fatuę in domos proprias potius q̃ irent ad emendum oleum.

Dicendum, quòd inconueniens erat reuerti nullo facto: nam ad exeundum obuiam ſponſo venerant, & totam noctem impenderant, quia vſque ad mediam noctem manſerant expectando, quòd ergo nunc ſine aliqua operatione redirent, inconueniens erat, propter ꝙ non dixerunt eis virgines prudentes, quòd reuerterentur

tur

rut ad domos proprias, ſed quòd irent ad vendentes, F & habito oleo redirent, quia poterat eſſe, quòd venirēt antequam ſponſus introiret, & ſic non expēdiſſent totam noctem præteritam fruſtra, & dato, quòd clauſa ianua venirent, credebant quòd aperiretur eis, ſi tñ ſcirent, ꝙ non poterant reuerti ante introitum ſponſi, & quòd poſtea non reciperet eas, ſed excluderet, ſicut dixit neſcio vos, potius debuiſſent reuerti ad propria.

Quare Chriſtus dixit, quòd dum iſtæ irent emere oleū venit ſponſus, & quæ paratæ erant, introierunt cum eo. Quæſt. XXVIII.

QVæritur quare Chriſtus dixit, quòd dum iſtę irēt emere oleum venit ſponſus, & quæ paratę erant introierunt cum eo? G

Dicendum, ꝙ primo fuit, quia ita accidit, narrabat Chriſtus parabolam hanc, & ideo id, quod accidit poſuit. Sic autem fuit, quòd ſtatim poſt clamorem factum virgines fatuæ cum oleum non haberent, iuerunt ad vendentes, vt emerent, & antequam redirent, ſponſus qui prope erat venit, & virgines prudentes, quę paratę erant, ſ. quia habebant oleum ad ſufficientiam exierūt ei obuiam, & introierunt cum illo ad nuptias, ſ. vt celebrarent honorem nuptiarum illa nocte.

Secundo fuit, quia hoc ad intentionem Chriſti pertinebat. Ipſe. n. vult ſignificare quoſdam recipi, & quoſdā excludi à nuptijs ęternis, quia abſentes ſunt qñ ſponſus venit, ideo conueniens fuit poni, ꝙ quędam virgines interim iuerunt ad quærendum oleum, & dum illæ irent venit ſponſus, & non intrauerunt ad nuptias. H

Quare clauſa eſt ianua, & quare hoc exprimitur. Quæſt. XXIX.

QVæritur quare clauſa eſt ianua, & quare hoc exprimitur?

Dicendum, ꝙ primo factum eſt propter conditionem temporis, nuptiæ quidem publica feſtiuitas ſunt, & ideo omnibus patent, vt ad honorandum eas veniant, tñ nunc erat per noctem. Erat. n. pluſquā media nox, & illud tempus eſt periculoſum propter inſidias nocturnas: ideo fecit ſponſus claudi portam.

Secundo fuit, quia hoc conueniebat ad intentionem Chriſti dici portam claudi: nā ad illas nuptias, ad quas vocantur beati, porta aperta eſt vſque ad diem iudicij, I poſtea verò nulli erit illuc introitus. Et iſta fuit cauſa quare Chriſtus introduxit nuptias, & receptionē, quæ per noctem fieret, vt eſſet opportunitas dicendi, & clauſa eſt ianua: nam ſi per diem receptio iſta facta fuiſſet, neque opus eſſet lampadibus, neque aliquæ irent ad vendentes oleum, ſed omnes ſimul reciperēt ſponſum, & introirent cum eo, & nulli clauderetur ianua etiam poſtea venienti.

Quare dicitur, quòd nouiſſime venerunt virgines reliquæ dicentes, Domine Domine aperi nobis. Quæſt. XXX.

QVæritur quare dicitur, quòd nouiſſime venerunt virgines reliquæ dicentes, Domine Domine aperi nobis? K

Dicendū, quòd fecerunt iſtę virgines iuxta id, quod deliberauerant, ſ. iuerunt ad vendentes, & emerunt oleum, & redierunt habentes ſufficientiam pro nocte illa, ſed cum redirēnt, inuenerunt clauſam portam, & ita erat contra primam intentionem earum: crediderāt enim poſſe redire ante introitum ſponſi ad nuptias. Cū ergo inuenirent clauſam portam, confidentes, ꝙ ſponſus aperiri iuberet, clamauerunt, Domine Domine aperi nobis, i. nos ad honorandum nuptias venimus, iube ergo nobis aperiri, & dixerunt Domine Domine aperi nobis propter duo.

Primo ad ſignandum, quòd ſępe clamauerunt, & nunquā eis apertum eſt, & qualibet vice dicebant Domine aperi nobis.

Secundo fuit ad oſtendendum nimietatem deſiderij earum, vt aperiretur illis, & ideo duplicabant verba, ſic enim ad paſſionatos pertinet, quibus non ſatis eſt idem ſemel dicere, ſed pluries, & ideo exaggerationibus vtuntur, vel duplicationibus verborum.

Amplius dixit hoc Chriſtus, quia ad ſuum propoſitum pertinebat: nam voluit oſtendere deſiderium eorum, qui excluderentur ab ęternis nuptijs ad hoc, ꝙ recipiantur, & non recipientur, licet cum lachrymis, & inſtanter illud petant.

Quare ſponſus reſpondit, amen dico vobis neſcio vos, & an fuit conueniens reſponſio? Quæſt. XXXI.

QVæritur quare ſponſus reſpondit, amen dico vobis neſcio vos, & an fuit conueniens reſponſio?

Dicendum, ꝙ reſpondebat iuxta clamorem virginum fatuarum, petebant enim illæ inſtanter ſibi aperiri, & ad ſuadendum hoc ſponſo dicebant, nos venimus ad honorandum nuptias tuas, & prius hic expectauimus per totam noctem, aperi ergo nobis, ille autem ad earum ſuaſiones reſpondet, amen dico vobis neſcio vos, i. licet omnia hęc dicatis, ego dico vobis in veritate, quòd non cognoſco vos.

Erat autem hoc conuenienter dictum, quia ſponſus iſte fortaſſis non erat de loco iſto, in quo nuptias celebrabat, cum de foris nunc veniſſet, & reciperetur, & ita non agnoſceret habitatores loci, neque filias eorum. Vnde virgines iſtas nō agnoſceret an eſſent de illis, quę exituræ fuerant ei obuiam, etiam poterat hoc dicere propter conditionem temporis, ſ. cum clauſa eſſet porta, neſciebat an illæ aliquid fraudis occultarent, an aliqui venirent com eis ad irrumpendum in nuptias, & turbandum eas: ideo conuenienter dicebatur, neſcio vos, i. non agnoſco vnde ſitis, vel ad quid venitis. Etiā hoc dictum eſt ad intentionem Chriſti, quia in nuptijs extremis clamantibus non aperietur. Sed dicetur, neſcio vos.

Ad quid Chriſtus induxit hanc parabolam, & de vero ſenſu eius. Quæſt. XXXII.

QVæritur nunc circa ſenſum, quem intendit Chriſtus in hac parabola, & ad quid induxit eam?

Nicolaus dicit (vt apparuit ſupra in diuiſione literę) ꝙ in hoc cap. Chriſtus deſcribit ipſum iudicium, & quia ſunt tres ſtatus hominum iudicandorum, ideſt, contemplatiuorum, prælatorum, & actiuorum, ideo ponuntur tres parabolę, quaſi in ſingula earum agatur de modo, quo ille ſtatus iudicabitur, & ita vult, quòd iſta prima parabola de decem virginibus pertineat ad ſtatum contemplatiuorum, & hoc forte, quia virgines vocantur, & quia ad nuptias celebrandas cum canticis veniūt, & quia in expectatione ſpōſi futuri ſemper ſunt, ſicut virgines iſtæ expectabant quando veniret.

Sed dicendum, quòd non ſtat. Primo quia non eſt verum quòd ponantur hic tres parabolę, ſed duę. Nam illud quod infra ponitur, ſ. cum autem venerit filius hominis in maieſtate ſua, non eſt parabola, ſed ad literam ſic erit, cum ibi ponatur modus ſtandi in iudicio, & veniendi ad illud.

Secundo quia illud, quod infra ponitur de illo, qui peregre proficiſcens tradidit ſeruis ſuis talenta, nō pertinet ad ſolos prælatos, ſed ad oēs homines, ſingulis. n. commodata ſunt aliqua talenta, vt dicetur infra q. 60. & ita non pertinet illud ad aliquem ſpecialem ſtatum.

Tertio quia hoc, quod hic dicitur de virginibus expectantibus ſponſum nō pertinet ſpecialiter ad aliquē ſtatum hominum, ſed ad oēs homines, ponitur tñ ſolū quędam admonitio generalis ad omnes, ſ. quòd vigilēt quod patet, quia in fine parabolæ recitatę à Chriſto ponitur ex Chriſti verbis, & non ex parabola, vigilate itaque quia neſcitis diem, neque horā, & ideo nihil aliud in hac parabola intendebatur niſi hoc, cum iſtud fuerit poſitum tanquam concluſio.

Quarto quia ſi in his tribus parabolis ageretur de iu-

dicio ſecundum conditionem trium ſtatuum, oporte- A
ret, quòd in qualibet illarum ageretur de modo, quo
iudicatur illi, qui illius ſtatus ſunt, & tamen in duobus
primis non agitur de modo, quo aliqui iudicantur, ſed
in tertio, & ibi non agitur ſpecialiter de modo quo ali-
quis ſtatus hominum iudicatur, ſed de iudicio omniũ
bonorum, & malorum, ergo non agitur in his tribus
parabolis de his tribus ſtatibus.

Sed dicendũ eſt, quòd in præcedenti capit. egit Chri-
ſtus de quibuſdam præcedentibus iudicium, & etiam
de ipſo iudicio, hic autem continuat de ipſo iudicio. Et
facit tria, primo ponit quandàm conditionem ex parte
iudicandorum præcedentem ipſum iudicium.

Secundo ponit modum quo ratio petitur in iudicio.
Tertio ponitur modus ſtandi, & veniendi ad ipſum iu-
dicium, & hoc pro diuiſione vera præmitti debuerat in B
princ. huius cap. ſed hucuſque diſtulimus ad verifican-
dum quod dicitur.

Primum autem quod ponitur hic eſt conditio præ-
cedens iudicium ex parte iudicandorum, & iſta eſt vi-
gilantia, ſcilicet, quod exigitur in omnibus, qui iudi-
candi ſunt ad hoc, quòd apti ſint ad illum diem, quòd
vigilent, quia nihil eſt per quod magis diſponantur ad
expectandum ſecure illum diem, & ad hoc poſuit hic
iſtam parabolam de decem virginibus, tota enim ipſa
ad vigilantiam pertinet, & ideo in fine eius, vt dictum
eſt, Chriſtus ad vigilãtiam hortatur, quaſi illud ſit con-
cluſio omnium dictorum.

Secũdum autem eſt modus quo ratio petitur, & hoc
conuenienter ponitur: nam in parabola iſta ponitur de
virginibus expectantibus ſponſum, & iſte ſponſus eſt, C
qui rationem petiturus eſt, & iudicaturus. Ideo poſt-
quàm dicitur quomodo ſponſus expectatus venit, po-
nitur quomodo exigit rationem in iudicio ab omnibus
hominibus de eis, quæ illis commiſit, quod per talenta
data ſeruis intelligitur.

Tertium eſt modus veniendi, & ſtandi in iudicio, &
conſummandi iudicium, in quo ponitur qualiter ve-
niet Chriſtus ad iudicandum, & qualiter ſtabunt om-
nes iudicandi, ſcilicet, quidam ad dexteram, alij ad ſi-
niſtram, & poſtea ponitur ſentẽtia, quæ proferetur tam
pro eis, qui ſunt in dextera, quàm contra eos, qui ſunt
in ſiniſtra, & quia hoc eſt vltimum, debuit poni vlti-
mo loco, maxime quia ibi ponitur executio vtriuſque
ſententiæ, & poſt executionem nihil ſupereſt. Ideo
vltimo ponitur illud, in quo cõpletur tota Chriſti nar- D
ratio, & ſtatim tranſitur ad eius narrationem. Iſta au-
tem eſt vera diuiſio huius cap.

Quare hic quædam ponuntur hortantia ad vigilandum.
Quæſt. XXXIII.

SEd quæritur cum præcedenti cap. fuerint poſitæ
parabolæ hortantes ad vigilantiam, quare ponitur
hic alia?

Dicendum, quòd inter ea, quæ ponuntur hic, & præ-
cedenti cap. nulla diſtãtia eſt, vt dictum fuit ſupra q. 1.
ſed continuato ſermone omnia illa, & iſta Chriſtus
dixit. Et ideo quòd ibi dixerit de vigilantia, & etiam
hic, non eſt pluſquam ſi in eodem cap. vtrunque poſi-
tum fuerit: nam etiam præcedenti cap. duæ parabolæ E
hortantes ad vigilantiam poſitæ fuerunt, ita & nunc
alia ponenda fuit de decem virginibus, & conuenien-
ter, quia iſta addit ad illas, & differt. Et iſto modo po-
ſuit præcedenti cap. duas parabolas de vigilantia: nam
prima erat de patrefamilias vigilante ne fur ſuffodiat
domum eius, & capiat omnia, alia erat de ſeruo diſpen-
ſatore conſtituto a patrefamilias ſuper familiam ſuam,
& vigilanter miniſtrante donec veniat dominus, ita &
nunc iſta differt a duabus prædictis. Et conueniens eſt
hanc vigilantiam ſub diuerſis parabolis commendari,
quia cum nunc nihil magis neceſſarium ſit quàm vigi-
lantia, non ſufficit ſemel hortari, ſed ſæpe oportet illud
dici, vt infigatur in mentibus, & quia vitium eſſet idem
per eadem verba repetere, ponitur hortatio ad eandem
rem per diuerſas parabolas.

Secundo fit hoc ad magis ſuadendum, quia dum ea-
dem res diuerſimode concipitur magis mouet, quia
quoſdam mouet ſub vna ratione, alios vero ſub alia, &
ſic parabolæ ponuntur hic tres ad vigilantiam ſub di-
uerſis conditionibus.

Differt autem primo iſta parabola a prædictis, quia
in illis hortantur homines ad vigilantiam velut ma-
nentes, & expectantes, hic autem, vt exeuntes, quia hic
virgines vigilabant, vt exirent obuiam ſponſo.

Secundo quia in illis vigilant, vt malum caueant, ſci-
licet, vt fur non ſuffodiat domum, & vt mala cogitatio
non ſubintret, per quam ſeruus incipiat male admini-
ſtrare percutiendo ſeruos, & ancillas. Hic autem vigi-
lant, vt bonum habeant, ſcilicet: vt ſponſo occurrant, &
intrent cum illo ad nuptias, & ſunt iſti duo modi ſua-
dendi conuenientes, quia quidam homines vigilant, vt
malum caueant, alij vt bonum acquirant.

Tertio quia per iſtam parabolam magis immediate,
& quaſi vltimo ſecundum cõditionem temporis ſigna-
tur bonum in quod homines tendunt, totum enim bo-
num quod agimus, & malum quod cauemus ob hoc
eſt, vt perueniamus ad beatitudinem, quæ eſt in viſio-
ne ſpõſi. Iſta autem quaſi expreſſe fuit deſignata in hac
parabola. Nam ponitur de virginibus recipientibus
ſponſum, & intrantibus cum eo ad nuptias, & tamen
nuptiæ ſponſi ſunt vltimum bonum, in præcedentibus
autem parabolis fuit expreſſum aliquid horum. Ideo
conuenienter iſta poſita fuit poſt illas.

Quarto, & principaliter fuit ad oſtendẽdum cauſam
vigilandi. Nam in præcedentibus parabolis oſtendeba-
tur vigilandum eſſe, quia neſciebatur dies, & hora, qua
venturus eſſet latro, vel dominus, & principaliter, quia
ignorabatur dies. Hic autem ſpecialiter ſuadetur vigi-
lare, quia neſcitur hora, & patet, quia præcedenti capi-
tulo, in prima parabola paterfamilias neſciebat quãdo
venturus ſit fur, ſcilicet, neque qua die, & conſequenter
neque qua hora. Hic autem virgines ſciebant qua die
venturus eſſet ſponſus, quia in ipſa die venturus erat, &
tamen neſciebant qua hora noctis: ideo vigilabant, &
ideo concluditur hic in fine literæ, vigilate itaque, quia
neſcitis diem, neque horam, quaſi dicat, ſupra ne-
ſciebatis diem, hic autem neque horam, ſatis etiam
eſſet ſi poſſetis ſcire diem, & ideo ſtrictius vigilandum
eſt, & innuit, quòd magna vigilantia neceſſaria ſit.
Nam ſi in illa nocte ſcientibus virginibus venturum
eſſe ſponſum, & expectantibus eum, adhuc quædam
non bene vigilauerunt, quanto magis nobis cauen-
dum eſt, ne rapiamur ſomno, cum neſciamus diem,
neque horam? nam ſi decipi potuerunt illæ, quæ diem
ſcientes horam ignorabant, poterunt a fortiori deci-
pi, qui neque diem neque horam ſciunt, & poteritis
magis decipi vos.

Quinto quia in qualibet harum parabolarum poni-
tur id, quod expectatur ſub alia, & alia ratione, ſcilicet,
in Prima, vt fur ſuffodiẽs, in Secunda, vt dominus exa-
cturus rationem, vt in iſta Tertia, vt ſponſus venturus
ad nuptias, & ita non coincidunt parabolæ.

Sexto, & principaliter, quia in iſta parabola non ſo-
lum ſuadetur vigilandum eſſe, ſed etiam ponitur con-
ditio vigilantium, & diſpoſitio ipſorum, eo quòd vigi-
lare ſi ſolum ſit ſine conditionibus requiſitis, non ſuffi-
cit, ita apparet hic de virginibus decem. Nam omnes
dormiebant quando clamor factus eſt, & omnes euigi-
lauerunt facto clamore antequam veniret ſponſus, &
tamen quædam, quia habebant ſecum oleum, & lam-
pades, introierunt cum ipſo ad nuptias, aliæ vero, quia
oleum non habebant, quod pertinebat ad neceſſariam
diſpoſitionem, nõ introierunt, ſed dum illæ irent eme-
re introiuit ſponſus, & tamen in præcedentibus non
ponebatur niſi vigilantia.

Septimo quia hic additur differẽtia eorum, qui Chri-
ſto venienti occurrunt, cum quædam dicantur virgi-
nes prudentes, aliæ virgines fatuæ, & oſtenditur, quæ
dicuntur fatuæ virgines, & quæ prudentes, & hoc ſupra
poſitum non fuerat.

Octauo, quia determinatur certum tempus venien-
di, in

di, in quo qui non venerit non recipietur ad beatitudinem, etiam ſi vniuerſam diſpoſitionem habuerit, cum dicatur, quòd prudentes veniente ſponſo introierunt cum eo, quia oleum habuerunt in lampadibus, fatuæ autem, quia tunc oleum non habebant non occurrerũt ſponſo, ſed iuerunt ad emendum illud, & dum redirẽt iam habentes oleum non receptæ ſunt, quia clauſa erat eis ianua, & ſic non ſolum neceſſe erat habere diſpoſitionem ad recipiendum ſponſum, ſed etiam, ꝙ illã in hora certa haberent, ſ. tunc cum veniret ſponſus.

Quod eſt tempus quod deſignat tunc. Quæſt. XXXIIII.

QVæritur cum dicatur tunc, ſimile erit regnum cęlorum, quod eſt iſtud tempus, quod deſignatur per tunc? Dicendum, ꝙ refertur hoc ad præcedentia, in quibus dictum erat de patrefamil. vigilante, & de ſeruo vigilante quando veniat dominus eius: vtraque enim vigilia ad aduentum pertinet, & iſte aduentus tam furis, quàm Domini eſt aduentus Chriſti, quia pręcedenti capit. poſtquàm dictum eſt, quòd ſi sciret paterſamil. qua hora fur veniret vigilaret, ſequitur, & vos eſtote parati, quia neſcitis qua hora filius hominis venturus eſt, aduentus autẽ filij hominis, id eſt, Chriſti eſt duplex in præſenti, vnus eſt ad mortem, alius eſt ad iudicium, vt declaratum eſt præcedenti cap. quæſt. 248. Et de hoc intelligitur litera iſta, ſ. tunc ſimile erit regnum cęlorum, i. in aduentu Chriſti tam ad mortem, quàm ad iudicium ſimile erit regnum cęlorum decem virginibus, & hoc patet, quia in parabola iſta agitur de virginibus occurrẽtibus ſponſo, quarum quædam ſunt paratæ, & aliæ non: nã tam in morte, quàm in iudicio illi, qui fuerint parati introibunt, & quicunque paratus non fuerit, non recipietur.

Sed conſiderandum, ꝙ qui in morte fuerint parati, in die iudicij inuenientur parati: nam poſt mortem nõ mutatur ſtatus, vſque ad diem enim mortis variatur, & variari poteſt quotidie ſtatus noſter, ſed poſt mortẽ nõ, quia qualis quiſque hinc deceſſerit, talis manebit, & ideo qui in morte occurrerit paratus Chriſto venienti ad iudicandum eũ, occurret paratus in die iudicij, quia rapietur obuiam ei in aera. 1. Theſſa. 4. cap. & è contrario, qui non fuerit paratus in die mortis, non poterit eſſe paratus in die iudicij, propter quod iſtud tunc magis refertur ad diem mortis, quàm ad diem iudicij, licet de vtroque eſt verum.

Quid vocatur hic regnum cœlorum. Quæſt. XXXV.

QVæritur cum ſimile regnum cęlorũ dicatur, quid vocatur hic regnum cęlorum? Dicendum, ꝙ regnum cęlorum multis modis dicitur, ſ. quatuor vel quinque, vt dictum eſt ſupra 10. cap. quæſt. 52. & tamen dicendum, quod hic non poteſt accipi niſi pro vno de duobus modis. Nam planum eſt, quòd non accipiatur pro Chriſto, neque pro intellectu ſacræ ſcripturæ, ſed aut pro Eccleſia militanti, aut triũphanti accipietur, & verum eſt, quòd regnum cęlorum ſecundum propriam ſignificationem pro vita æterna accipitur, ſicut dicitur ſupra 5. cap. Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cęlorum, id eſt, paradiſus. Et ideo vbicunque ponatur, deberet ſic accipi, niſi ſenſus literæ obuiet.

Dicunt ergo aliqui, ꝙ ita hic accipitur pro vita æterna, quæ tunc aſſimilabitur decem virginibus.

Sed obijceretur, quòd non ſtet, quia hic ponuntur quinque virgines prudentes, & quinque fatuæ, & tamen in vita æterna nullus fatuus eſt: ideo non accipitur ſic.

Secundo, quia omnes iſtæ virgines exire volunt obuiam ſponſo venienti, ſed qui eſt in vita æterna iam nunquam exit obuiam Chriſto, ſed eum ſemper præſentem habet.

Tertio quia ponitur in virginib. iſtis ſolicitudo quæ-

F dam vigilandi, & paſſiones accedentes contra intentionem earum, ſ. dormire, & dormitare, & tamen in vita æterna neque ſolicitudines, neque paſſiones ſunt, ideo ſecundum hæc non poteſt regnum cęlorum eſſe ſimile iſtis decem virginibus.

Quartò, quia ponitur, quòd quædam virgines excluſæ fuerunt, ſed poſtquàm quis eſt in vita æterna, nunquam excluditur de illa: ideo non intelligitur de vita æterna.

Dicendum ergo videtur, quòd regnum cœlorum accipiatur hic pro Eccleſia militanti, hæc enim vocatur regnum cœlorum, ſic enim accipit Grego. in expoſitione huius literæ, ſcilicet, ſæpe in ſacro eloquio regnum cœlorum præſentis temporis Eccleſia dicitur. Iuxta illud, mittet filius hominis Angelos ſuos, & colligẽt de regno

G eius omnia ſcandala, & tamen in illo regno beatitudinis, vbi pax ſumma eſt, ſcandala inueniri non poterũt, quæ colligantur. Et tunc eſt ſenſus, ſimile eſt regnum cœlorum decem virginibus, id eſt, talis erit tunc ſtatus Eccleſiæ militãtis, qualis erat habitudo illarum decem virginum, ſ. quòd ſicut inter illas fuerunt quædam fatuæ, & quædam prudentes, & quædam receptæ ſunt ad nuptias, & quædam non, ita in Eccleſia militanti in tempore mortis, aut iudicij quidam prudentes erunt, quia de ſe bonam rationem Deo reddent, & admittentur ad vitam æternam. Alij vero non poterunt rationẽ reddere, & ideo non recipientur ad vitam æternam.

Sciendum tamen, quòd ſi accipiatur tunc pro aduentu Chriſti ad mortem, eſt ſenſus, quod regnum cœlorũ ſit Eccleſia militans: nam vocatur Eccleſia militans ſta-

H tus hominum, qui in ea manent, & quia in morte quilibet eſt adhuc de militanti Eccleſia, & non de triũphanti, accipietur regnum cęlorum pro Eccleſia militante. Si autem accipiatur tunc pro aduentu ad iudicium, non poteſt proprie accipi pro Eccleſia militanti, quia non ſunt de Eccleſia militanti homines poſt mortem, & tamen tunc omnes erunt mortui, & poſtea reſurgentes. Ideo non manebit tunc Eccleſia militans, neque etiam proprie erit Eccleſia triumphans, quia accipitur ibi pro omnibus iudicandis, quorum quidam ſaluabuntur, alij condemnabuntur, & tamen pertinentes ad triumphantem Eccleſiam non poſſunt damnari, quia iã ſalui ſunt.

Sed obijcietur, quòd non bene dicatur regnum cœlorum Eccleſia militans, neque triumphans, quia hic agitur de omnibus iudicandis, quorum quidam damna-

I buntur, alij ſaluabuntur, & illorum quidam ſunt fideles, alij infideles, & tamen infideles non ſunt de Eccleſia. Ideò non ſunt de Eccleſia triumphãti, neq; militãti.

Dicendum, quòd verum eſt: nam in parabola iſta nõ ponitur ſimilitudo niſi illorum, qui aliquando ſunt in Eccleſia militanti, & ita ſunt fideles, de infidelibus autem nihil agitur, & patet, quia dicitur hic de omnibus iſtis virginibus, quòd erant expectantes ſponſum quando veniret, vt eum reciperent, ſponſus autem eſt Chriſtus, qui venturus eſt ad iudicandum, ſiue in morte, ſiue in extremo iudicio, & hunc non cognoſcunt neque venturum credunt, niſi qui fideles ſunt: ideo de ſolis fidelibus dicitur.

Cauſa autem quare de infidelibus nihil dicitur, eſt quia hic ponitur comparatio virginum fatuarum, & *Cauſa quare hęc parabola de infidelib. nihil dicat.*

K prudentũ, quæ quidem omnes recipi poſſunt ad vitam æternam, & iam de illis diffinitum eſt, quòd non ibunt illuc, vt dicitur Ioan. 3. cap. qui nõ credit iam iudicatus eſt, & non iudicabitur poſt hoc, quia certa eſt ſententia eius, etiam ſi ti nou volunt recipi, quia cum non credant non deſiderant, quæ non credunt.

Eſt tamen adhuc dicendum, quòd poteſt accipi hic regnum cœlorum pro vita æterna, & eſt ſenſus, quod ſtatus vitæ æternæ, aut paradiſi erit tunc ſimilis decem virginibus, ſcilicet, quia quædam erant fatuæ, & quædam prudentes, & ſicut fatuę non introierunt hic in nuptias, quia non erant paratæ, ita in vitam æternam non recipientur, qui non reddiderint rationem in morte de factis, & ſicut prudentes virgines, quia tunc paratæ erant introierunt ad nuptias, ita in morte qui rationem conuenientem, aut in die iudicij de factis ſuis

reddide-

reddiderit, admittetur ad vitam ęternam.

Argumenta autem in contrarium non obſtant, quia non prçſupponitur, quòd ſignificati per virgines iſtas erunt in vita æterna, ſiue Eccleſia triumphanti, aut quòd conditiones earum erunt ibi, ſed reſpectu earum taliter ſe habent in vita ęterna ad recipiendū, ſicut ſponſus veniens ad nuptias ſe habuit reſpectu virginum iſtarum fatuarum, & prudentum, quia quaſdam recepit, & quaſdam non, & tunc accipietur regnum cœlorum proprie pro vita æterna, & erit etiam generale hoc quantum ad omnes tam fideles quam infideles, quia quidam illorum admittentur ad vitam æternam, alij vero non.

Quid ſignauit Chriſtus hic per has virgines, & quare virgines vocentur. Quæſt. XXXVI.

QVæritur quid ſignauit hic Chriſtus per iſtas virgines? & quare vocantur virgines.

Aliqui dicunt, quòd intelligitur de virginibus, quæ iſtum titulum virginitatis habent: nam illis taliter accidet circa vitam æternam, qualiter hic dicitur, ſcilicet, quòd aliquæ recipientur, & aliquæ excludentur. Sed dicendum, quòd non ſtat.

Primo quia ſi de illis intelligeretur, non poneretur tam paruus numerus, multò plures enim virgines in Eccleſia ſunt. Sed aliquis diceret, quòd licet multæ virgines in Eccleſia eſſe videantur, tamen non ſunt omnes virgines, quia aliquæ videntur, & non ſunt. Dicendum, quòd falſum eſt, quia molto plures iam Eccleſia canonizauit in virgines ſanctas, quàm quinque.

Secundo patet, quia ſi de illis intelligeretur, non poneret Chriſtus quaſdam eſſe fatuas, & alias virgines prudentes, & potiſſimè, quia tot ponit malas virgines quot bona, & cum hoc non conſtat, ſcilicet, an plures malæ quàm bonæ, vel è contrario, & ſpecialiter, quia paucas bonas, & paucas malas poſuit, multo enim plures de vtriſque erunt.

Dicendum ergo, quòd per virgines iſtas putant aliqui ſolos contemplatiuos intelligi, & ſic accipit Nicolaus dicens, quòd virginitas, quæ tenet ſupremum gradum in virtute caſtitatis, ſignat contemplatiuam vitam, quia caſtitas eleuat mentem a carnalibus, & ſic diſponit intellectum ad contemplationem veritatis, ſicut è contrario luxuria deprimit mentem, & facit hebetudinem intellectus, & reddit hominem quaſi beſtialem.

Sed dicendum, quòd non ſtat, quia in iſta parabola non intelliguntur ſoli contemplatiui, ſed omnes homines cuiuſcunque ſtatus, vt oſtenſum eſt ſupra quæſtione trigeſimatertia.

Eſt igitur aſſerendum iſtam parabolam intelligi de omnibus hominibus fidelibus, & omnes vocari hic virgines, vel ſaltem intelligi ſub nomine virginum harum. Et patet Primo, quia iſta parabola ponitur ad ſuadendum vigilare, cum dicatur in fine, vigilate itaque, quia neſcitis diem, neque horam, ſed vigilare non pertinet ad ſolas virgines, neque ad ſolos contemplatiuos, ſed ad omnes homines. Ideo de omnibus intelligitur.

Secundo quia dicitur hic, ſimile eſt regnum cælorum decem virginibus, & ideo non eſt ſenſus, quòd iſtud, quòd accidet in die iudicij erit in decem virginibus, ſed erit ſimile ei quod accidit decem virginibus, ſiue ergo iſti ſint multi, ſiue pauci, & quicunque ſint, verum eſt, quòd regnum cęlorum ſe habebit ad illos, ſicut in iſto exemplo ſe habuit feſtiuitas nuptialis ad decem virgines has, & quia omnibus hominibus iſtud eueniet, ſcilicet, quòd recipiantur quidam illorum, & excludantur alij a vita æterna, conuenit omnibus iſta ſimilitudo decem virginum.

Tertio patet, quia idem tenet Hieronymus ſuper Matth. ſcilicet, ſimilitudinem autem decem virginum fatuarum, atque prudentium quidam ſimpliciter interpretantur in virginibus, quarum aliæ iuxta Apoſtolum in corpore, & mente ſunt virgines, aliæ virginitatem corporis ſeruantes, cætera opera non habent, vel parentum cuſtodia reſeruatæ, nihilominus mente nup-

A ſerunt, ſed michi videtur ex ſuperioribus alius ſenſus eſſe, qui dicitur, & non ad virginalia corpora, ſed ad omne hominum genus hanc comparationem pertinere. Auguſtinus quoque dicit, non videtur michi iſta parabola ad eas ſolas pertinere, quæ propria, & excellentiori ſanctitate virgines in Eccleſia nominantur, quas vſitatiori vocabulo ſanctimoniales appellare conſueuimus.

Sed, niſi fallor, ſimilitudo hæc ad vniuerſam eccleſiam pertinet, quia & ſi illas ſolas intelligeremus, quæ ſanctimoniales appellantur, nunquid decem ſunt? abſit vt virginum tanta multitudo ad tam exiguum numerum reuocetur, & concludit poſtea, intelligamus chariſſimi ad omnes nos, ideſt, ad vniuerſam Eccleſiam iſtam pertinere parabolam, non ad ſolas propo-
B ſitas, de quibus locuti ſumus, neque ad ſolas plebes, ſed prorſus ad omnes.

Quare fideles homines virgines ſic appellentur a Chriſto. Quæſt. XXXVII.

SEd quæritur, cum iſta parabola intelligatur de omnibus hominibus ſaltem de fidelibus, quare hic appellantur virgines, cum hoc ſit nomen ſpeciale cuiuſdam excellentiæ, quæ in paucis inuenitur?

Aliqui dicunt hoc dici, quia hic non accipiuntur quicunque homines, ſed ſoli fideles, & qui bona opera aliqua ſaltem foris oſtendunt. Fides autem cum virginitate conuenit, quia per fidem abſtinemus ab immunditia idolorum, cum quibus fornicari dicuntur colentes-
C ea. Bona etiam opera ad virginitatem pertinent, quia qui bonum facit abſtinet a malis, ſicut virgo ab omni carnali inquinamento munda eſt, ſic dicit Origenes ſuper Matth. tale eſt verbum Dei, vt de ſua munditia accommodet omnibus, qui per ſuam doctrinam receſſerunt ab idolorum cultura, acceſſerunt autem per Chriſtum ad Dei culturam.

Ideo ſenſus eſt omnes, qui receperunt verbum Dei virgines ſunt, & Auguſtinus dicit, omnes iſtæ decem virgines ſunt non qualeſcunque, ſed quæ habent catholicam fidem, & habere videntur bona opera in Eccleſia Dei.

Alij dicunt omnes fideles vocari virgines, quia ſicut virgo munda eſt, ita omnes per ſanguinem Chriſti purificati ſunt. Sic patet ad Ephe. 5. capit. Chriſtus dilexit
D Eccleſiam, & tradidit ſeipſum pro ea, vt illam ſanctificaret mundans eam lauacro aquæ in verbo, vt exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid eiuſmodi, ſed vt ſit ſancta, & immaculata, & ob hoc ipſe Apoſtolus ſolet nos vocare virgines 2. Corinth. 11. cap. deſpondi vos vni viro virginem caſtam exhibere Chriſto.

Sed objcietur, quòd tunc non deberent vocari hic virgines, quia vnica virgo eſt, ſicut Apoſtolus vocat omnes vnam virginem.

Dicendum, quòd recte poſſunt vocari fideles virgines propter rationem dictam, & tamen differt, quia aliquando accipiuntur fideles ſub nomine Eccleſiæ, quę vna eſt, licet multos ſub ſe habeat, aliquando autem ſub nomine priuatorum, ſi primo modo, quia Eccleſia vna
E eſt, & omnes fideles ſunt vna Eccleſia, & ideo vocantur omnes vna virgo, & ſic dicit Apoſtolus 2. Corinth. 11. cap. deſpondi vos, ſcilicet, vos omnes virginem caſtam exhibere Chriſto, ideſt vos omnes dare, vt vnam virginem, ſcilicet, quod omnes ſitis vna virgo.

Cum autem ſecundo modo accipiuntur, non vocantur virgo, ſed virgines, & quia hic agitur de fidelibus, vt de ſingularibus perſonis, ſcilicet, inquantum quidam ſunt boni, & alij mali, & differunt inter ſe, & non ſub ratione vnius communitatis, non poterant vocari virgo, ſed virgines.

Alij dicunt, ꝙ vocantur virgines ad incutiendum maiorem timorem, vt non putet aliquis, quòd in iudicio liberabitur a pęnis, etiam ſi virginitatem, vel aliam excellentiā habuerit, ſi mala opera habuerit, vel ſi non habuerit opera bona, & conuenienter hoc ſignatur, quia

virginitas magna excellentia eſt, ſic dicit Chryſoſt. ſci-licet, ideo ponit hanc parabolam in virginum perſona, vt oſtendatur, quòd licet virginitas magnum quid ſit, tamen ſi ab operibus miſericordiæ ſit deſerta, cum adulteris foras eijcietur.

Sed dicendum, quòd fruſtra eſt quærere, quare fideles, vel omnes, qui in hac parabola ſignantur vocantur virgines, quia non vocantur virgines: nam hic non dicitur, quòd iſti, qui vigilare admonentur ſunt decem virgines, ſed quòd ſimile eſt regnum cœlorum decem virginibus, ergo illi, qui iudicabuntur in morte, vel in die iudicij ſunt ſimiles decem virginibus, quia eueniet eis, ſicut euenit decem virginibus cum ſpõſo, & ita quia fideles non vocantur virgines, hic non oportet quæri quare vocantur virgines.

Quare homines virginibus comparentur. Quæſt. XXXVIII.

SEd quæritur, quare comparantur virginibus?

Dici poteſt ſicut dictum eſt præcedenti quæſtione quòd ad oſtendendum, nullam excellentiam prodeſſe homini in morte, aut in die iudicij, ſi bona opera non habeat, factum eſt. Nam inter excellentias magna eſt virginitas, vt Chryſoſt. ait.

Sed aliter dicendum eſt, & melius, quòd fuit hoc non propter ſimilitudinem, quam habeant virgines ad illos, qui iudicabuntur, ſed quia iſtud factum, in quo conueniunt qui iudicantur, eſt virginum: nam intentio Chriſti ad comparandum eſt, quòd ſicut iſtæ mulieres omnes occurrere volebant ſponſo, ſed non receptæ fuerunt omnes ad nuptias, ſed ſolæ illæ, quæ paratæ erant, ita in iudicandis, qui fuerunt parati recipientur ad vitam æternam, qui vero non fuerunt parati non intrabunt, & tamen iſte occurſus erat virginum, & non aliarum, ideo in parabola nominauit virgines, & non vocantur hic virgines, quæ integritatem carnis habent, ſed illæ, quæ innuptæ ſunt; omnes enim innuptas, licet ſint corruptæ, virgines vocamus in ſcriptura, ſicut dictum eſt ſupra, & quia iſte occurſus pertinebat ad innuptas, & puellas, non autem ad matronas, quia illæ non cantant ea leuitate ſicut puellæ, dixit Chriſtus iſtas eſſe virgines, & tamen nichil plus eſt, quantum ad intentionem Chriſti, quòd illas virgines vocemus, quàm quòd pueros, aut viros.

Nam ſi viris hoc conueniret, quòd in occurſum irent ſponſo cum lampadibus, & lumine, & quidam reciperentur, & quidam non, poneretur parabola de illis, & tamen non erat hoc officium virorum, ſed puellarum cantantium: ideo de virginibus dixit, & non de pueris, aut viris.

Quare ſpecialiter Chriſtus dixerit virgines has eſſe decem. Quæſt. XXXIX.

QVæritur, quare ſpecialiter dixit virgines iſtas eſſe decem?

Dicendum quòd quidam putant iſtam parabolam eſſe valde difficilem, & hoc propter multas particulas, quarum applicatio non eſt facilis, ſic dicit Auguſt. inter multas parabolas a Domino dictas, ſolet quærentes iſta mouere, quæ de decem virginibus poſita eſt, ſed quomodo partibus eius omnibus conueniat expoſitio id elaborandum eſt, & poſtea ait, nichilque in vnam partem dicatur, quod impediat aliam, magna cautio eſt adhibenda. Sed dicendum, quod in expoſitionibus parabolarum non oportet ſingulas partes eſſe ſignificatiuas, ſed ſolum illas, quæ faciunt ad intentionem vtentis parabola, & tamen non propter hoc ſunt cæteræ partes ſuperuacuæ, ſed neceſſariæ, & ponunt doctores exemplum communiter, in aratro enim ſolus vomer, vel caput aratri terram ſcindit, quod eſt arare, & tamen omnes aliæ partes aratri ſunt neceſſariæ, quia illis deficientibus non aratur, ita & in parabolis, quædam partes ponuntur ad principaliter ſignificandum id ad quod applicatur intentio vtentis parabola, aliæ ponun-

F tur ad reddendam narrationem veriſimilem, & completam, & ad pulchritudinem eius; in quibuſdam autem parabolis ablatis partibus non ſignificatiuis non erit narratio parabolica veriſimilis: ideo ponuntur multæ particulæ, & non oportet omnes applicare, neq; omnium rationem dare.

Ita autem eſt in præſenti, ꝙ quantum ad intẽtionem Chriſti non plus eſt, ꝙ ſint decem virgines, quàm vigintæ, aut mille: nam id, ad quod inducitur parabola, non pertinet ad rationem numeri, ſed ſolũ, ꝙ ſicut iſtarum virginum quædam receptæ fuerint, & aliæ non ad nuptias, quia erant quædam paratæ, & aliæ non, ita iudicandorum quidam recipiẽtur ad vitam æternam, & alij non, ꝙ vero decem, aut plures fuerint virgines, nichil ad hoc facit, immo dicendum, ꝙ non ponitur numerus

G determinatus harum virginum, ſeu quot erant virgines, niſi quia diuidit eas, vt quaſdam dicat fatuas, alias prudentes, & quaſdam receptas, alias non.

Aliter poteſt dici, ꝙ quantum ad rationem ſignificationis dicantur potius decem, quàm in alio numero, ꝙ ſignantur per hoc quinque ſenſus, & iſti cum geminantur efficiuntur decem, & neceſſe eſt eos geminari, vt boni, & mali ſenſus intelligantur, ſic dicit Greg. in Homilia. ſ. in quinque ſenſibus corporis vnuſquiſque ſubſiſtit, geminatus autem quinarius denarium perficit.

Alij dicunt, ꝙ ponitur denarius, eo ꝙ eſt primus articulus, vel limes numerorum, vnde numeri ſequẽtes cõponũtur ex denario pluries ſumpto, & ideo aliqui Philoſophi dixerunt, ꝙ numeri non procedunt in infinitũ, ſed ſolum vſque ad decẽ, vt dicitur 2. Phyſi. & ideo de-

H narius numerus ſignat vniuerſitatem, ſic Nicolaus dicit, & ipſe vult ſignari vniuerſitatem contemplatiuorũ, & quia tamen non ſignantur hic ſoli contemplatiui, vt oſtenſum eſt ſupra quęſt. 33. & 38. ſignabitur vniuerſitas omnium fidelium, vel omnium hominum.

Quis eſt hic ſponſus, & ſponſa cui obuiam exierunt virgines. Quæſt. XL.

QVæritur cum dicatur, ꝙ iſtæ virgines exierũt obuiam ſponſo, quis eſt hic ſponſus?

Dicendum, ꝙ in parabola accipitur ſponſus, quia iſtæ virgines occurrebant ſponſo ad recipiendum eum, & tamen quantum ad intentionem parabolæ non oportet, quòd ponatur aliquis ſponſus, quia non perti-

I net ille ad parabolam, vt ſponſus; ſed vt homo excludens quaſdam virgines a nuptijs, & alias recipiens, & ſi iſte, cui occurrebatur eſſet alius quàm ſponſus, eadem ſemper ſignificatio maneret.

Dicendum tamen, quòd ſatis conuenit ad intentionem parabolæ, quòd ponatur ſponſus, eſt enim Chriſtus iſte ſponſus, qui deſponſat nos ſibi, & ille eſt, cui nos obuiam procedimus, & ipſe eſt, qui excludit quoſdam a vita æterna, & alios recipit.

Item patet, quia omnes, qui recipiuntur ad vitam æternam recipiuntur ad nuptias, ſic accipitur Apoc. 19. cap. Beati qui ad cęnam agni nuptiarum vocati ſunt; & iſta vocatio eſt deductio in vitam æternam.

K

Quæ eſt hæc ſponſa, quia dicitur in litera exierunt obuiam ſponſo & ſponſæ. Quæſt. XLI.

SEd quæritur, quæ eſt hęc ſponſa? quia dicitur in litera exierunt obuiam ſponſo & ſponſę.

Dicendum quod cum ſponſus ponatur hic Chriſtus, non poteſt poni ſponſa eius, niſi Eccleſia, vel anima cuiuslibet fidelis.

De Eccleſia patet 2. Corinth. 11. cap. deſpõdi vos vni viro, ideſt deſponſaui, virginem caſtam exhibere Chriſto, ideſt tota Eccleſia eſt vna virgo, quæ eſt ſponſa Chriſti, & non ſolum ſponſa, ſed vxor vel coniux Chriſti vocari poteſt, non ex conditione matrimonij carnalis, ſed ſpiritualis, quod habet ſpiritualem modum conſummationis; & patet hoc ad Epheſ. 5. capit. ſcilicet viri diligite vxores veſtras, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam; & ita comparat viros ad vxores, ſicut Chriſtum ad Eccleſiam;

cleſiam ; & poſtea de matrimonio loquens ait ; ſacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia : immo ita dicitur quod matrimonium noſtrum aſſimilatur matrimonio, quod eſt inter Chriſtum & Eccleſiam, ſic inducit Innocentius Tertius extra.de biga.cap.debitum.

Inter Deum, & aiam noſtram eſt matrimonium

De anima cuiuſlibet fidelis planum eſt ; nam dicimus illam Chriſto deſponſari in fide, & ita de virginibus dicimus, veni ſponſa Chriſti ; ſicut enim ſponſa debet ſponſo fidem corporis ſui, ita anima noſtra debet Chriſto fidem ſubiectionis bonæ ad colendum eum per omnia; & ita etiam in allegato capitu.debitum dicitur, quod inter Deum & animam noſtram eſt matrimonium, & ideo ſi ſponſæ occurrendum eſſet, oporteret nobis ipſis occurrere.

B Sed manifeſtum eſt, quòd non poteſt ſic accipi, quia iſtæ virgines occurrentes non ſunt ſponſa, neque ſponſus, & non omnes per illas virgines ſignamur, ideo non poſſumus vocari hic ſponſus. Neque etiam poteſt accipi hic ſponſa pro Eccleſia, quia ſponſa venit hic cum ſponſo ſimul, ideo tàm ſponſæ, quàm ſponſo obuiam exierunt virgines, & ſed non venit Eccleſia cum Chriſto quaſi veniat de Cęlo, ſed potius de Terra in Cęlum vadit, & ideo parat ſe quando veniat pro illa ſponſus ſuus expectans. Sic dicitur Apoca. decimonono, cap. venerunt nuptæ agni, & vxor eius parauit ſe. Secundo, quia exeuntes obuiam ſponſæ non ſunt ipſa ſponſa, & tamen nos ſumus ſponſa, quia ſumus Eccleſia, ideo non poſſumus accipere ſponſam pro Eccleſia. Aliqui dicunt, quod tam ſponſus quam ſponſa eſt Chriſtus : & ideo C cum occurrimus Chriſto, eximus obuiam ſpōſo & ſponſæ; ipſe enim quantum ad deitatem eſt ſponſus, quantum ad humanitatem aſſumptam eſt ſponſa. Vnde dicitur eſſe matrimonium inter Chriſtum; & Humanam Naturam, ideſt inter verbum, quod eſt perſona diuina; ſic enim dicitur in allegato cap. Debitum ; & Magiſter 4.Sent. diſtin. 26. & ſic dicit hic Hilarius accipiendum, ſcilicet ſponſus atque ſponſa Dominus noſter eſt in corpore Deus; nanque ſpiritui caro ſponſa eſt. Sed dicendum quod non debet aſſignari in ſignificatione Parabolæ aliquid quod ſponſæ correſpondeat: in parabola autem poſitum fuit de ſponſa, quia ita fuit quod ſponſus, & ſponſa ſimul de foris venirent ; ſed in ſignificatione ad nichil facit ſponſa : quia illa neminem admittit, aut excludit, in quo conſiſtit ſignificatio parabolæ ; & hoc D colligitur, quia de ſponſa ſolum ſemel dicitur in Parabola, poſtea vero de ſponſo ſæpe dicitur, & nunquam de ſponſa, vt cum dicitur, moram autem faciente ſponſo omnes dormitauerunt, & iterum, ſcilicet, clamor factus eſt, ecce ſponſus venit ; & iterum, ſcilicet, quæ paratæ erant intrauerunt cum eo ad nuptias ; & illud ſcilicet dum irent emere venit ſponſus, hoc autem ideo fuit, quia ſponſus faciebat aliquid ad ſignificationem Parabolæ, ſponſa autem nichil ; ſiquis tamen velit dicere Chriſtum ſponſum & ſponſam, non contradicimus.

Quid ſit exire obuiam ſponſo. Quæſt. XLII.

QVæritur quid ſit exire obuiam ſponſo ?

Dicendum quòd non eximus obuiam ſponſo, nisi quando ipſe venit ; noſter autem ſponſus, E qui Chriſtus eſt, dupliciter venit quantum eſt ad præſens, ſcilicet, in morte, & in die iudicij generalis; & vocatur vterque aduentus eius, quia ad iudicandum hominem tunc venit, vt dictum eſt præced. capit. quæſt. 248. his ergo duobus modis ei occurrere poſſumus.

De morte dicendum, quòd ei occurrimus inquantum per mortem ad accedendum ad eum diſponimur ; ſicut enim occurrendo ſponſo abſenti videmus eum, quem prius non videbamus ; ita moriendo videre poſſumus iam Chriſtum, quem prius videre non poteramus, iuxta illud Exod.33. cap. ſcilicet non videbit me homo & viuet, ideſt, quandiu vixerit non videbit me ; & Apoſtolus 2. Corinth.5. capit. quandiu in corpore ſumus peregrinamur a Domino, ſcilicet, non videmus eum, ſicut peregrini ab eo exiſtentes : omnis ergo homo per hoc, A quòd moritur occurrit Chriſto iudici, & ſponſo.

De aduentu autem ad iudicium dicendum, quod occurremus Chriſto, quia ipſe faciet nos congregari per Angelos ſuos a quatuor ventis Cœli, vt dicitur præcedenti capit. & quia quaſi ſimul veniemus cum ipſo ad locum reſurrectionis, ſiue iudicij reſurgentium, vt ibidem declaratum eſt, dicemur ei occurrere : nam de bonis manifeſte dicitur prima Theſſa.4.cap. rapiemur obuiam Chriſto in aera, & ibi cum eo erimus : mali autem ſaltem deducentur per Angelos in locum iudicij, & hoc erit quoddam occurrere.

Sed aliter poteſt dici & melius, quod occurrere ſponſo per mortem non eſt mori, ſed id quod ante mortem facimus. Et patet primo, quia mori omnium eſt, & tamen non omnes dicuntur Chriſto occurrere, quia infi- B deles non occurrent ei, cum non pertineat ad eos iſta parabola, vt dictum eſt ſupra quæſt. 36.

Secundo, quia occurrere voluntariè eſt, ſed per mortem non occurrimus voluntariè, quia mortem non facimus, ſed patimur, ideo non occurrimus ſic.

Tertio quia occurrere ſponſo eſt ſcientium eſſe ſponſum, & volentium habere aliquid a ſponſo, vel cum illo; ſed infideles neſciunt Chriſtum eſſe ſponſum, neque aliquid ab illo volunt, & tamen moriuntur : ideo per mortem non occurrimus.

Quarto & præcipuè, quia inter occurſum & aduentum ſponſi multum tempus eſt, cum dicatur hic in litera. Moram autem faciente ſponſo omnes dormitauerunt; & tamen inter mortem & aduentum ſponſi nulla eſt diſtantia; ideo non eſt mors occurſus ipſe.

C Sed pro hoc dicendum, quòd aliud eſt exire obuiam, aliud obuiare; exire obuiam & occurrere idē ſunt : exit autem ille obuiam, qui vadit vt alium in via inueniat, & ideo quādiu vadit non inuenit : immo poſtquam inuenit, nūquam vadit obuiam, & hoc eſt proprie occurrere, ideſt cōtra, vel ex oppoſito currere; obuiare autem eſt in via inuenire per concurſum. ita autem ſi accipiatur proprie exire obuiam, ſicut in litera dicitur, non eſt ipſa mors, ſed quod mortem præcedit ; & idem eſt occurrere : accipiendo obuiare pro concurrere eſt in ipſa morte; & tunc dicendum, quod totum tempus vitę noſtræ, in quo aliquomodo per operationes noſtras diſponimur ad inueniendum Chriſtum in morte, eſt quoddam exire obuiam, vel occurrere, & ipſa mors eſt obuiare, aut concurrere, quia tunc Chriſtum inuenimus, ſi D recte ei obuiam exiuimus. Et tūc ſtant omnia ſupra poſita.ſ.quòd exire obuiam vel occurrere ſit voluntarium, etiam quòd ſit in longa mora, ſ. quia tota noſtra vita eſt quoddam exire obuiā. Sed dicetur quomodo exiemus obuiam Chriſto venienti ad iudicium, quia ibi non erit voluntarium aliquid, ſed deducemur? Dicendum quòd ſicut iudicium, quo iudicatur homo in generali iudicio non eſt aliud ab eo, quo iudicatur in morte (nā eadem ſententia eſt, & nullo modo variatur) ita occurſus, quo Chriſto venienti ad generale iudicium occurrimus eſt ille, quo ei occurrimus venienti ad mortem, ſ. quia occurſus iſte quandam præparationem nominat, & nulla alia præparatio ſit, nec eſt neceſſaria ad recipiendum Chriſtum in iudicio generali, quam illa, quæ ſit ad recipiendum eum in morte.

Quæ ſunt iſtæ lampades, quas virgines portabant. Quæſt. XLIII.

QVæritur cum dicatur, accipientes lampades ſuas exierunt obuiam, quæ ſunt iſtæ lampades ?

Dicendum quod non eſt neceſſe iſtam particulam exponi, eo quod ſenſus parabolæ non ſtat niſi in hoc, quod quædam admittuntur, & quædam excluduntur ; lampades autem ad narrationem parabolicam pertinent, inquantum virgines exeuntes obuiam ibant per noctem, & lampades ferebant pro lumine. Sed dicendum quod adaptari poſſunt ad ſenſum Parabolæ; & aliqui dicunt, quod per lampades intelliguntur organa naturalia, ideſt omnes partes noſtræ operatiuæ, quia illæ proficiunt ad operationem, ſicut lampades ad oleum

ferendum; has enim lampades ad Chriſtum ferimus, inquantum ei cum omnibus viribus noſtris ſeruire profitemur, & in tota vita noſtra ſic ſeruire debemus: quæ tota vita eſt, vt quoddam occurrere, vt dictum eſt præceden. quæſt. De hoc dicit Origenes ſuper Matth. ſcilicet, accipiunt enim lampades, ideſt organa ſua naturalia, & egrediuntur de Mundo, & de erroribus, & veniunt obuiam Saluatori, qui ſemper paratus eſt venire, vt ingrediatur ſimul cum dignis ad beatam ſponſam Eccleſiam. Alij dicunt lampades conſcientiam ſingulorum eſſe, nam quemadmodum in lampade oleum continetur, ita in conſcientia rectitudo boni, aut deprauatio mali operis; ſinguli autem lampades ferunt, quia neceſſe eſt, vt nobiſcum conſcientias noſtras omnium actuum noſtrorum teſtes feramus. Alij dicunt lampades eſſe lumen quoddam rationis; ſic enim ait Hilatius ſuper Matth. ſcilicet, lampades autem quas acceperunt ſplendentium animarum lumen eſt, quæ ſacramento baptiſmi ſplenduerunt. Alij dicunt lampades opera noſtra eſſe; & ratio eſt, quia ſicut lampades manibus tenentur, ita opera per manus exercentur; ſic dicit Gregor. & Auguſt. libro de Verbis Domini. Lampades, quæ manibus geſtantur opera ſunt, de quibus dictum eſt, luceat lux veſtra coram hominibus. Dicendum quod omnes iſti ſenſus poſſunt ſtare, & ratio eſt quia cum lampades portētur, tam à fatuis quam à prudentibus virginibus, oportet per lampades deſignari aliquid, quod commune ſit omnibus, & ita eſt quantum ad omnia prædicta. De primo patet, quia organa naturalia ad operandum omnibus conueniunt, quia non habemus illa ex electione, ſed ex natura; & cum his occurrere debemus obuiam Chriſto, quia vniuerſas vites noſtras debemus mancipare in obſequium eius, & nunquam licet nobis contra eius cultum vti aliquo organo noſtro. Sed obijcietur, quod lampades non ſignent organa; quia organa quibuſdam deſunt, vt qui naturaliter orbati ſunt: lampades autem ſunt omnibus communes. Dicendum quod quilibet habet organa, quia licet quædam organa poſſint deeſſe orbatis, natura tamen nulli poſſunt deeſſe omnia: non enim poſſet manere in vita cum hoc, & illa quæ manent lampades vocantur; maxime quia non ſolum organa, ideſt membra corporis ſunt lampades, ſed & vites interiores organa vocantur, inquantum ſunt inſtrumenta operationis, nulli autem poſſunt omnia hæc deficere. De ſecundo patet, quia conſcientiam omnes homines habent: nemo enim eſt qui rationem non habeat, ſecundum quam de agibilibus iudicet bene aut male: iſtam ergo omnes portant, quia ex teſtimonio huius damnantur, aut abſoluuntur; nam cum contra conſcientiam facimus, peccamus ad Rom. 14. capini. ſcilicet, omne quod non eſt ex fide peccatum eſt, ideſt omne quod facimus contra id, quod credimus dictante nobis conſcientia peccatum eſt; ex his in die iudicij condemnabimur aut abſoluemur, ſecundum quod in nobis opera contra conſcientiam, aut ſecundum conſcientiam inuenientur ad Rom. 2. capit. ſcilicet, gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis ſunt faciunt: eiuſmodi legem non habentes ipſi ſunt ſibi lex, qui oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus, teſtimonium reddente illis conſcientia ipſorum, & inter ſe cogitationum accuſantium, aut etiam defendentium in die, qua iudicabit Dominus occulta hominum. De tertio. ſ. de lumine animæ apparet, quia omnes habent aliquod lumen animæ, & non accipit Hilarius pro lumine naturali intellectus circa agibilia, quia iſtud aliquo modo conuenit cum conſcientia, ſed pro ſplendore, quem accipit anima in baptiſmo: nam accipit ibi characterem, quæ eſt quædam configuratio Chriſti. & hoc lumen retinent animæ, quia character non deletur, & conuenit etiam iſtud, quia vt dictum eſt ſupra q. 36. non accipitur parabola iſta, niſi quantum ad fideles.

De quarto, ſcilicet, de operibus planum eſt: omnes enim opera portant in manibus, quia quamdiu viuimus ſemper operamur aliquid, ſiue bonum, ſiue malum; & ideo neceſſe eſt, quod in tota vita iſta, quæ eſt quidam occurſus, vel exire obuiam Chriſto, lampades geramus F in manibus, quia ſemper aliquid facimus quo Chriſto benè, aut malè occurramus, ideſt concurramus cum eo, quia ex concurſu iudicabitur, an fuerit bonus, vel malus occurſus. Nam ſi occurrentes recipiamur ab eo, erit bonus occurſus, ſi autem non recipiamur, malus occurſus totius vitæ fuit.

Quare dicitur, quod erant quinque fatuæ. & quinque prudentes. Quæſt. XLIIII.

QVæritur quare dicitur, quod erant quinque fatuę, & quinque prudentes, ſcilicet quare virgines has in fatuas, & prudentes diſtinxit? nam cum omnes Chriſto occurrant, non deberent vocari fatuæ.

Item admirantur quidam, vt Auguſtinus ait libro de G Verbis Domini; cum virginitatis nomen honorabile ſit, quare dicitur communiter de fatuis & prudentibus?

Dicendum quòd cum per virgines iſtas, vt dictum eſt ſupra quæſtione 36. ſignentur omnes homines, ſaltem omnes fideles, non eſt inconueniens quaſdam virgines fatuas, alias prudentes eſſe; nam non ſunt omnes fideles prudentes, ſed quidam fatui, vel inſipientes, quia quidam boni, & quidam mali ſunt, ſicut Chriſtus dixit ſupra 19. & 20. cap. multi ſunt vocati, pauci autem electi; ad fidem enim multi vocati ſunt & tracti, ſed non omnes ſunt electi, quia quidam illorum pereunt iuxta illud Pſalm. 39. annunciaui, & locutus ſum, & multiplicati ſunt ſuper numerum, ſcilicet, ex annuntiatione verbi Dei multiplicati ſunt fideles ſupra numerum, H ſcilicet ſaluandorum, ideſt, quia plures crediderunt, quàm ſaluandi eſſent.

Sed dicendum quod fatui, & prudentes dicuntur quidam fidelium ad ſimilitudinem virginum; vocantur enim virgines illæ prudentes, quæ cum exirent obuiam ſponſo acceperunt ſecum omnem apparatum neceſſarium ad apparendum coram eo, & manendum in nuptijs. Fatuæ autem vocantur virgines illæ, quæ cum ſponſo vellent occurrere, & cum eo intrare ad nuptias, non ſumpſerunt ſecum omnem neceſſarium apparatū, ſed cum lampades ſumpſiſſent, non acceperunt oleum, ſine quo lampades non proderant. Similiter autem fideles quoſdam prudentes dicimus, qui cum deſiderent inuenire Chriſtum in morte, accipiunt ſecum omnia neceſſaria, ſcilicet, vigilant in operibus bonis, cum I quibus coram Chriſto ſine verecundia appareant, & ita ab eo recipiantur. Fatuos autem quoſdam fideles dicimus, qui cum deſiderent vitam æternam, & Chriſtum in morte inuenire, quem tamen ſciunt non poſſe haberi, niſi per bona opera, non faciunt illa, ſed cum mala conſcientia, aut malis operibus apparent coram eo, & non recipiuntur ad nuptias vitæ æternæ. Ad primum dicendum, quod immo ex eo quod occurrunt, ideſt ex modo occurrendi fatuæ vocantur; nam prudentia non eſt de fine, ſed de ordinatione eorum quæ ad finem. vnde in hoc quod quis non præſtituit ſibi finem rectum non vocatur imprudens, ſed magis inſipiens; & è contrario ex eo; quod quis bonum ſibi finem præſtituit, & vult tendere in illum, non vocatur prudens, ſed ſapiens; prudentia autem & imprudentia eſt circa K media perueniendi: vnde qui rectum finem ſibi conſtituit, & poſt hoc conuenientia media accipit ad perueniendum in illum, dicitur prudens; qui vero conſtituto recto fine, volens in illum tendere, non quærit media conuenienna, aut non vadit per illa, dicitur imprudens aut fatuus. Nūc vero Chriſtus finis noſter eſt, quia Deus eſt, & viſio ſua eſt vita æterna, quæ eſt beatitudo: velle occurrere ei, aut ipſum occurrere non pertinet ad prudentiam, quia pertinet ad conſtitutionem finis, circa quem non eſt electio, ſed voluntas: & ideo eſt ſapientia; nolle autem Chriſto occurrere eſt non habere Chriſtum pro fine, & hoc eſt errare in conſtitutione finis, & pertinet ad inſipientiam, & non ad imprudentiam; & ideo infideles potius inſipientes quam imprudentes quantum ad hoc appellamus. Sed ſuppoſito, quod aliquis vult occurrere Chriſto, in quem tendit vt in finem,

nem,

nem, contingit ſe habere prudenter, aut imprudenter, quia nunc non erratur in fine, ſed in eis quæ ſunt circa finem, & circa quæ eſt electio. & ideo qui omnia media perueniendi in Chriſtum recte accipit prudens dicitur. qui autem non accipit media conuenientia dicitur imprudens, & ideo licet omnes fideles exeant obuiam Chriſto, non dicuntor prudentes, ſed quidam ſunt prudentes alij fatui, quia quidam conuenienter occurrunt, alij non conuenienter. Ad ſecundum dicendum, quod virginibus competit prudentes & fatuas eſſe, & hoc tam ſecundum parabolam, quam ſecundum applicationem. nam in ſenſu parabolico virgines vocantur omnes puellę, quæ nondum matrimonialiter acceperunt viros, & ſunt in ſtatu puellari, ſiue ſint virgines, ſiue corruptæ, & ideo his ita accidit eſſe fatuas, id eſt imprudentes, ſicut eſſe prudentes. quantum ad applicationem a fortiori competit, quia per virgines iſtas ſignantur omnes homines, aut ſaltem fideles omnes, quorum quidam prudẽtes, alij fatui ſunt; maxime quia accipitor reſpectu Chriſti, & ſtatus ſpiritualis: aliqui enim qui in ſecularibus ſunt prudentes, circa Chriſtum ſunt imprudentiſſimi, aut inſipientes, quod maius eſt, ſcilicet, quia nullo modo de illo curant; ſic dicitur Luc. 16. cap. filij huius ſeculi prudentiores ſunt filijs lucis in generatione ſua; ſunt ergo coniunctæ virgines prudentes, & fatuæ etiam in occurrendo Chriſto, quia quandiu viuimus omnes homines, & omnes fideles, tam boni quam mali coniuncti ſunt, & omnes occurrunt Chriſto, quia omnes faciunt opera aliqua ante mortem, quidam bona, alij vero mala; ſic dicit Gregor. in Homilia, ſcilicet, quia ex vtroque ſexu fidelium multitudo colligitur, ſancta Eccleſia decem virginibus ſimul denunciatur, mali cum bonis, reprobi cum electis admixti ſunt, ideo recte ſimilis virginibus prudentibus & fatuis perhibetur.

Quare ſpecialiter quinque prudentes poſuit, & quinque fatuas? Quæſt. XLV.

QVæritur autem, quare ſpecialiter poſuit quinque prudentes, & quinque fatuas? Dici poterat, quod iſtud non pertinebat ſpecialiter ad ſignificationem Parabolæ, ſed ſolum quod virgines fatuæ quotquot illæ eſſent, quia fatuæ erat, & imprudenter occurrerunt, non ſunt receptæ ad nuptias, prudentes vero, quia occurrerunt prudenter, receptæ fuerunt. Sed tamen dici poteſt, vt communiter dicitur, quod ideo ponuntur quinque, quia ſunt quinque ſenſus corporis; ſic dicit Gregorius: in quinque enim corporis ſenſibus vnuſquiſque ſubſiſtit. Et ratio comparationis eſt, quia opera bona & mala ſunt, per quæ Chriſto benè, aut male occurrimus: ſed hæc per quinque ſenſus efficiuntur, vel per quinque ſenſus exteriores accipimus ea, ſecundum quæ animus noſter ad bonum, aut malum mutatur; ideo quinque vocantur fatuæ, quinque prudentes; ſic dicit Gregorius qui recte credunt, & iuſte viuunt, aſſimilantur quinque prudentibus, qui autem profitentur quidem fidem Ieſu, non autem præparant ſe bonis operibus ad ſalutem, reliquis quinque virginibus fatuis comparantur. Vel ſenſus noſtri inquantum ad bona, & ſpiritualia in cultum Chriſti tendunt ſunt quinque virgines prudentes, inquantum vero carnalia concupiſcunt ſunt virgines fatuæ; ſic dicit Hieronym. ſuper Matth. ſunt enim quinque ſenſus qui feſtinant ad cæleſtia, & ſuperna deſiderant. De viſu enim & auditu, & tactu ſpiritualiter dictum eſt, quod vidimus, quod audiuimus, quod oculis noſtris perſpeximus; & manus noſtræ contrectauerunt de verbo vitæ. De guſtu, guſtare, & videte, quia ſuauis eſt Dominus. De odoratu, in odorem vnguentorum tuorum currimus. Alij autem ſunt quinque ſenſus terrenis fęcibus inhiantes. Alij dicunt iuxta conditionem virginitatis per quinque virgines ſignari abſtinentiam quinquepartitam a carnis illecebris; nam virgo dicit immunem a contactu viri, ita virginitas notabit abſtinentiam quamcunque a quibuſlibet carnis illecebris, & quia iſta abſtinentia quinque modis fit, vocantur quinque virgines, & quia continere omnibus his modis a carnis voluptate poteſt bene, & male fieri, vocantur quinque prudentes virgines, & quinque fatuæ; ſic dicit Auguſt. libro de verbis Domini, ſcilicet per quinque virgines ſignatur quinque partita continentia a carnis illecebris; continẽdus eſt enim animi appetitus a voluptate oculorum, aurium, olfaciendi, & guſtandi; ſed quia iſta continentia partim coram Deo fit, vt illi ſoli placeatur interiori gaudio conſcientiæ, partim coram hominibus tantum, vt gloria humana capiatur, quinque dicuntur prudẽtes, & quinque fatuæ, quia vtraque continentia eſt, licet diuerſo fomite gaudeat.

Quare poſuit tot virgines fatuas quot prudentes? Quæſt. XLVI.

SEd quæritur quare poſuit tot virgines fatuas quot prudentes? nam cum per prudentes virgines ſignentur boni, & electi, & per fatuas reprobi, vt dicit Gregorius videtur innui, quòd tot ſunt reprobi quot electi.

Aliqui dicunt, quod ad hoc Chriſtus poſuit quinque, & quinque, vt ſignet tot eſſe electos quot reprobos.

Sed dicendum quod falſum eſt: non enim Chriſtus intendit hoc ſignare, neque eſt nobis notum quot erunt plures; & tamen veriſimiliter dicitur multo plures eſſe reprobos quàm electos. Primu ex auctoritate Chriſti ſup. 19. & 20. cap. ſcilicet multi ſunt vocati, pauci vero electi: ergo in reſpectu electorum maior eſt multitudo damnatorum. Secundo quia ex quadam coniectura hoc colligitur: omnes enim infideles damnantur, qui ſunt in magna multitudine, & forte plures quam fideles, etiam de fidelibus plurimi pereunt: ideo planum eſt multoplures damnari quam ſaluari; non igitur propter hoc poſuit Chriſtus totidem fatuas quot prudentes. Eſt autem dicendum, quod ponuntur tot fatuæ quot prudentes, quia ponuntur quinque prudentes propter quinque ſenſus, vel quinque modos abſtinendi a carnis illecebris, vt dictum eſt præceden. quæſt. & quia quot modis abſtinetur bene, tot modis abſtinetur male, ſcilicet propter Deum bene, aut propter gloriam humanam male, & ſicut per quinque ſenſus bene agimus, ita per eoſdem quinque, & nõ plures, neque pauciores malum facimus, tot dicuntur fatuæ quot prudentes, quia non reſpicitur numerus earum, ſed numerus principiorum, aut modorum boni & mali, prudentiæ & fatuitatis; & ob hoc non dictum eſt, quod erant tot fatuæ quot prudentes, ſed ſpecialiter quod erant quinque fatuæ, & quinque prudentes, quaſi propter numerum quinque ſenſuum in bonis & malis dictum ſit. Alij autem dicunt, quod propter ſenſus iſta dicuntur, ſed hac ratione, ſcilicet quod in quolibet homine ſi vnus ſenſus ponitur bonus, omnes ponuntur boni, & ſi vnus malus, omnes mali, ſicut de virtutibus eſt, ſcilicet, quod ſe conſequuntur, & idem de vitijs dicunt, ſic dicit Origenes ſuper Matth. ſcilicet, ſicut autem ſequuntur ſeipſas inuicem virtutes, vt qui vnam habuerit omnes habeat, ſic & ſenſus omnes alterutrum ſe conſequuntur: propterea neceſſe eſt, vt aut omnes quinque ſenſus ſint prudentes, aut omnes fatui. Sed dicendum quod non eſt illud neceſſarium, quia non eſt talis connexio in vitijs, ſicut in virtutibus; nam omnes virtutes iuxta Ariſtotelem ſunt connexæ in prudentia, & non ſecundum naturam habituum: vitia autem non habent aliquid vnum, in quo connectuntur, vnde licet neceſſe ſit, quod qui habet vnam virtutem habeat aliquo modo alias: non eſt neceſſe, quod qui habet vnum vitium, habeat aliquo modo alia. Ideo dicendum ſimiliter de ſenſibus, quod qui per vnum ſenſum bene operatur, õperatur bene aliquomodo per alios, vel habet ad hoc aliqualiter virtutem; & tamen qui male operatur per vnum ſenſum, non eſt neceſſe, quod operetur male per alios; ſed quod licet non operetur vnus homo male per omnes ſenſus, poſſunt alij operari male per illos; & iſti modi ſunt quibus homines poſſunt male operari.

Duabus vijs maior eſt numerus damnandorum quã ſaluandorum.

Origen. in verba.

Quid ſit oleum iſtud quod prudentes ſumpſerunt, fatuæ vero non? Quæſt. XLVII.

QVæritur cum dicatur, quod quinque fatuæ non ſumpſerunt oleum, quinque autem prudentes ſumpſerunt oleum, quid ſit oleum iſtud? Aliqui dicunt, quod oleum eſt fructus boni operis. ſic dicit Hilarius ſuper Matth. ſ. oleum boni operis fructus boni operis eſt. Sed hoc parum conſonat, quia fructus boni operis non eſt in nobis, ſed datur nobis a Deo. & tamen in poteſtate virginum erat oleum ferre, & ob hoc quædam increpantur, i. fatuæ quia non tulerunt oleum ſecum, ergo non accipitur pro fructu boni operis. Alij dicunt oleum eſſe lætitiam de bono opere, quia debemus lætari in Deo de bono opere. ſic accipit Aug. lib. de verbis Dom. ſ. per oleum ipſam lætitiam ſignari arbitror, ſecundum illud, vnxit te Deus oleo lætitiæ; qui ergo non propterea gaudet, quia Deo intrinſecus placet non habet oleum ſecum; gaudium enim nou habent dum continenter viuunt, niſi in laudibus hominum. Alij dicunt oleum eſſe charitatem, & eleemoſynam, eo quod per oleum miſericordiam ſignamus. ſic dicit Chryſoſ. in Homilia, ſ. oleum hic vocat eleemoſynã & charitatem, & quodcunque circa indigentes auxilium. Alij dicunt oleum eſſe doctrinam. ſic dicit Origenes ſuper Matth. ſcilicet oleum eſt verbum doctrinæ quo vaſa animarum impleutur: nihil .n. ſic confortat, ſicut moralis ſermo, qui oleum luminis apellatur. Alij dicunt oleum ſignare nitorem conſcientiæ, quia oleum nitet, & res nitidas facit, & iſte nitor eſt in bonis, in fatuis autem & reprobis non. Dicendum autem, quod omnes iſtæ poſitiones poſſunt aliquomodo applicari ad propoſitum. & tamen dicendum, quod per oleum hic bona opera ſignantur. ille autem gerit oleum in lampade, qui conſcientiam habet bonorum operum; qui autem non habet conſcientiam bonorum operum, ſed malorũ, oleum non habet in lampade. Et dicendum, quod omnes præcedentes poſitiones intantum poſſunt tolerari, inquantum cum hac conſonant: nam nulla alia res faciet intrare ad vitam ęternam, niſi bona opera in ſine vitę inuenta, & nihil excludit a regno, niſi non inueniri in homine opera bona in fine. Quod autem dicit ſecunda poſitio de gaudio interiori, quod per ea Deo placeret non excluditur a Deo, quia agere propter humanam laudem excludit a vita æterna, quia iſtud eſt inanis gloria, & licet illa tollat meritum, vt Chriſtus dixit ſup. 6. cap. ſcilicet receperunt mercedem ſuam, tamen non eſt peccatum mortale, niſi in aliquibus caſibus. & ita poteſt ſtare cum charitate, ſed nihil excludit a regno, niſi peccatum mortale, non habere autem oleum excludit à nuptijs. ideo non ſignatur ſolum gaudium interius, ſed aliquid plus ſ. bona opera, quę licet interdum ſtent ſine illo gaudio, dum tamen ſtent cum charitate, faciunt recipi ad regnum.

Tertia poſitio magis conſonat, ſcilicet quod opera miſericordię vocentur hic oleum, tum quia miſericordiam per oleum ſignamus, tum & principaliter, quia non excluditur quis a regno, niſi quia non habet, quod a iudicante petitur. & tamen iudicans nihil petet a iudicãdis, niſi opera miſericordię, quę per oleum deſignantur, vt patet infra in litera. ſ. eſuriui, & dediſtis mihi manducare. alijs vero quos excludit dicet. eſuriui & non dediſtis mihi manducare. ergo videtur quod non accipiatur hic per oleum, niſi iſta opera miſericordię, quia ſicut hic nõ excluduntur a nuptijs, niſi pro defectu olei, ita ibi non excluduntur à vita ęterna, niſi pro defectu illorum operum miſericordię, vt infra habet littera. & ideo iſta videtur multum conueniens poſitio. ſed vltima eſt magis ſine calumnia; nam licet ibi de ſolis operibus miſericordię dicatur. conſtat quod ſi aliquis fuerit in peccato mortali moriens, & egerit omnia opera miſericordię, per totam vitam excludetur a regno, & non proderunt ei opera miſericordię 1. Corin. 13. cap. ſ. ſi dedero omnem ſubſtantiam meã in cibos pauperum, charitatẽ aũt non habeã nihil mihi prodeſt, ideo cũ qualibet addi debet vltima poſitio. Quarta poſitio parum prodeſt, nam quantumcunque quis habeat doctrinam & ſermonem moralẽ, niſi opera habeat nichil valet, immo ſi quis linguis hominum loquatur, & Angelorum, charitatem autem non habeat non prodeſt. 1. Corinth. 13. cap. ſed intelligatur, quod habeat doctrinam cum operibus. Quinta autem poſitio de nitore conſcientię, incidit cum vltima, quia nitor conſcientię non eſt, niſi quando quis habet conſcientiam de operibus bonis, & non habet in pręſenti conſcientiam de aliquibus malis. & hęc eſt conſolatio noſtra, vt Apoſtolus dicit: hęc eſt gloria veſtra teſtimonium conſcientię veſtrę. Vltima autem eſt vera, quia pro operibus bonis, quę quis in fine vitę habuerit, accipit vitam ęternam, vel vocatur oleum ipſa charitas; vera enim illa nitet, & verum eſt, quod hęc ſola diuidit inter filios regni & alienos. Et ideo is, in quo fuerit charitas in morte, recipietur ad vitam, in quo vero non fuerit, non recipietur, & quando dicimus de operibus bonis, quòd ſunt oleum, intelligitur inquantum cum illis eſt charitas, quia alia nulla opera bona proſunt morienti ad vitam ęternam.

Quomodo virgines fatuæ oleum non ferebant, & prudentes ſic. Quæſt. XLVIII.

QVęritur quomodo virgines fatuę non ferebant oleum in vaſis ſuis, & prudentes ferebant? Dicendum quod ſecundum quamlibet poſitionem applicari poteſt. Quantum ad primam planum eſt, quia licet fatuę aliqua opera exerceant, non habent fructum illorum, quia non egerunt ea taliter, vt fructum inde conſequi poſſent, virgines prudentes conſequuntur, quia bene opera ſua egerunt, ita vt eis prodeſſe poſſent. De ſecunda poſitione patet, quia fatuę, licet vaſa, aut lampades portent, quę ſunt bona opera materialiter, non portant ibi oleum, ideſt gaudium interius de opere pro Deo facto, quia non faciunt propter Deum, ſed propter gloriam humanam. ſic dicit Auguſt. libro de verbis Domini. prudentes autem acceperunt oleum cum lampadibus, ideſt lętitiam bonorum operum, & in vaſis ſuis, ideſt in corde, atque conſcientia poſuerunt. & hoc tenet Nicolaus dicẽs, oleum iſtud eſt ſpirituale gaudium, quod oritur ex operibus bonis factis propter Deum. de quo Apoſt. ad Philip. 4. cap. gaudete in Domino ſemper; hoc autem oleum non habent virgines fatuę propter defectum intentionis rectę, licet habeant lampades, ideſt opera bona ex genere: prudentes autem acceperunt oleum, quia propter rectitudinem intentionis gaudent in domino de ſuis operibus bonis. Dicitur autem gaudium iſtud oleum, quia nutrit, & fouet ignem charitatis: ex hoc enim quod aliquis delectatur in opere, fortius & melius operatur, vt dicitur 2. Ethic. Tertia autem poſitio ſic applicatur, quod virginitas ſit lampas, oleum ſit opus miſericordiæ: illæ ergo virgines, quæ cum virginitate habuerunt opera miſericordiæ habent oleum, quæ vero virginitatem ſine illis operibus habuerunt, lampades ſine oleo habent. ſic dicit Chryſoſt. in Homilia, ſcilicet oleum vocat eleemoſynam, & quodcunque circa indigentes auxilium; lampades autem vocat virginitatis chariſmata, propter hoc & ſtultas eas vocat, quoniam maiorem ſuſtinentes laborem propter minorem omnia perdiderunt: maiori enim labore vincitur carnis cupido, quàm pecuniarum. Quarta autem applicatur ſic, quod doctrinæ verbum manet in prudentibus vſque ad finem vitæ ad confortandum eas, in fatuis autem ante mortem deficit; ſic dicit Origenes ſuper Matth. ſcilicet oleum eſt verbum doctrinæ quo vaſa animarum implentur: nihil enim ſic confortat, ſicut moralis ſermo, qui oleum luminis appellatur: prudentes ergo acceperunt huiuſmodi oleum, quod ſatis ſit eis etiam tardante ſponſo. fatuæ autem acceperunt lampades in primis quidem accenſas, ſed non acceperunt tantum oleum vt eis ſufficeret vſque ad finem, negligentes circa ſuſceptionem doctrinæ, quæ confortat fidem, & bonorum actuum lumen illuminat. Quinta plana eſt, nam prudentes

dentes non ſolum lampades, i. conſcientiam, ſed etiam oleum, i. nitorem conſcientiæ portant, quia non ſunt ſibi conſcię malorum operum.

De vltima expoſitione eſt certius, nam prudētes habent cōſcientiam, & cum illa charitatem, quę illuminat, & bona opera; fatuę autem non aſſumpſerunt bona opera ſecum. & ſic vt iſta acceptio olei eſt verior, vt dictum eſt pręceden. q. ita & iſta applicatio conſequenter eſt melior quàm pręcedentes.

Quid eſt quod dicitur, moram autem faciente ſponſo? &c. Quaſt. XLIX.

QVęritur quid eſt quod dicitur, moram autem faciente ſponſo dormitauerunt oēs & dormierūt? Dicendū ꝙ iſta mora eſt dilatio aduentus Chriſti. ſponſus.n. iſte Chriſtus eſt, vt oſtenſum eſt ſupra q. 41. moram autem dicitur facere ad ſimilitudinē illius ſponſi, quem virgines expectabant. & dicitur mora reſpectu aduentus, & quia aduentus Chriſti eſt duplex, poteſt dupliciter mora accipi. eſt autem vnus aduentus Chriſti ad iudicium, alius ad mortē cuiuslibet, vt oſtenſum eſt pręced. cap. q. 248. Accipiendo autem aduentū Chriſti ad iudicium, iam nimis tardat ſponſus, & debet computari abſentia ſua ab eo tempore quo deſijt eſſe nobiſcum, ſicut ipſe dixit, venient dies in quibus auferetur ab eis ſponſus ſupra 9. cap. receſſit autem à nobis in die Aſcenſionis, & ideo ab illo die computatur abſentia. & iā fluxerunt anni mille quadringenti, & ſexdecim, cum ſint nūc à Chriſti natiuitate anni mille quadringenti quadragintanouē, à quibus demantur triginta tres, qui fluxerunt à Chriſti Natiuitate vſque ad eius Aſcenſionem, & reſiduum tempus vſque ad diem iudicij nobis ignotum eſt: & ita dicit Nicolaus, ꝙ mora iſta eſt decurſus temporis ab Aſcenſione Chriſti vſq; ad diem iudicij, quod tempus quoad longitudinem vocatur hic mora. Accipiendo autem aduentum ad mortem, vocatur mora omne tempus, quod eſt inter natiuitatem & mortem, vel inter principium ętatis diſcretionis, in qua quis iam exit obuiam Chriſto, & morti. Sed dicetur, ꝙ melius accipitur mora iſto ſecundo modo, eò ꝙ mora ponitur hic ſponſi inquantum illa aliquid agit, ad hoc ꝙ dormitent homines. ſed tarditas diei iudicij parum facit ad hoc, ſed diei mortis mora multum facit ad ſaluandos vel damnandos homines; nam qualiter de quolibet diffinitum fuerit in die mortis, taliter diffinietur in die iudicij, & ēt ſi nunquam veniret dies iudicij, iſta tarditas mortis facit dormitare & dormire.

Quare dicitur de mora iſta ſponſi? Quaſt. L.

SEd quęritur, quare dicitur de mora iſta ſponſi? Dicendum ꝙ iſta pertinet multum ad propoſitū, tam quantum ad rationem parabolę, quàm etiam ad applicationem ſuam. De primo patet, quia omnes virgines tam fatuę quàm prudentes à principio, cum ſe parauerunt ad exeundum obuiam ſponſo, habebant oleum in vaſis ſuis, aut ſaltem in lampadibus; & ſi ſtatim veniret ſponſus nullam moram faciens, non deficeret oleū in lampadibus virginum fatuarum, & ſic poſſent intrare cum ſponſo ad nuptias, quia verò moram fecit, interim conſumptum eſt oleum, & cum venit ſponſus, iam extinguebantur lampades, & ita quia non habuerunt tunc oleum, iuerunt ad vendētes, & ſponſus interim veniens non recepit eas poſtea clauſa ianua. Secundo quātum ad hoc, quia ſi ſponſus non feciſſet moram, nō dormitarent, & dormirent fatuę virgines; & dato ꝙ non haberent oleum, cum vigilarent, ſcirent, quando venturus eſſet ſponſus aliquantulum ante, & interim poſſent ire pro oleo, & redeuntes intrare cum ſponſo, ſed quia eis dormientibus, quaſi inopinatus venit ſponſus, non fuit tempus ad emendum oleum, & ita non potuerunt recipi fatuę. & ſic mora ſponſi multum egit ad parabolam. De ſecundo quantum ad principale patet: multum enim facit ad intentionem Chriſti. nam mora iſta aduentus facit dormitare & dormire: mora enim ad-

A uentus Chriſti reddit quoſdam proclines ad malum, & voluptates, ſic patet pręcedenti cap. cum dixit ſeruus malus in corde ſuo, moram facit dominus meus venire, & cępit percutere conſeruos ſuos, & manducare cū ebrioſis, & ita ſi putaret ſtatim illum venturum, non faceret iſta.

De quocunque autem aduentu accipiatur, verū erit, quòd mora ſponſi eſt occaſio malorum; patet de aduētu ad iudicium: ſi enim ſcirent omnes homines vſque ad triginta annos futurum eſſe diem iudicij, multi abſtinerent à voluptatibus huius ſeculi. ſed quia incertū eſt tempus, & quidam putant, quòd fortaſſis non erit vſq; ad mille annos, ideo plures prolabuntur homines ad vitia quaſi ſine timore. De aduentu Chriſti in morte eſt magis planum, quia breuior terminus eſt iſte, & ma-
B nifeſtior quàm aduentus in die iudicij, & mora iſta facit multos dormire. nam inter natiuitatem, & mortem eſt aliquantum, quod licet non ſit homini certum quouſque effluxerit, tamen putatur ab homine magnum futurum: eo quod quilibet cogitat de annis, ad quos peruenire poterit ſecundum naturam, & non cogitat, quòd qualibet hora vita poteſt deſinere. Vnde iſta mora non eſt interdum ſecundum rem, ſed ſecundum æſtimationem, quod patet ſupra præced. cap. & Luc. 12. ex verbis ſerui, ſ. moram facit dominus meus venire. & ſequitur, veniet autem dominus ſerui illius die qua neſcit & hora qua ignorat. & ſic non eſt mora, ſicut putatur. ſed ſatis eſt, quòd putetur, quia per hoc declinabit homo ad voluptates huius ſeculi. ſic patet ibidem, quia dixit ſeruus ille malus in corde ſuo. moram facit do-
C minus meus venire, & cępit percutere conſeruos, & manducare cum ebrioſis.

Quid eſt quod dicitur dormitauerunt, & dormierunt. Quaſt. LI.

QVæritur, quid eſt quod dicitur dormitauerunt, & dormierunt? Dici poteſt vno modo, quod iſta differentia dormitationis, & dormitionis magis facit ad parabolam quàm ad rationem eius, id eſt, applicationem; nam dormitare eſt paululū, & inquiete, vel non ſecure dormire, vnde dormitatio ante ſomnum eſt. dormire autem eſt ipſa quies ſecura, cum quis velut curis ſolutus iacet, & ita dormitio eſt ſomnus. & quædam de virginibus parum dormiebant, aliæ verò
D multum dicebantur dormitare, & dormire: ad parabolæ autem applicationem ſatis eſt, quòd dicantur dormire. Sed dicendum, quòd etiam ad applicationē iſta pertinent, & accipiunt aliqui tam dormitationem, quā dormitionem de morte, ſed dicunt dormitionem eſſe mortem, dormitationem verò ęgritudinem, qua peruenitur ad mortē, ſicut dormitio eſt ſomnus, dormitatio ante ſomnum lāguor. ſic dicit Greg. in Homilia. ſ. dormire. n. mori eſt, dormitare autem ante ſomnū eſt ante mortem à ſalute langueſcere, quia per pondus ægritudinis peruenitur ad ſomnum mortis. Alij dicunt, ꝙ dormitare ſit mori, dormire autem eſt poſtea in morte manere, quaſi dormitatio ſit motus ad dormire, ꝙ
E eſt quædam quies, ſicut mori eſt, quaſi motus quidam propter alterationes præcedentes ad quietem illam, quæ eſt poſt mortem, quando corpus iacet in puluere; & ſic iſta quies finitur in ranone, quando euigilant dormientes; de hoc dicit Hieron. ſuper Matth. dormitauerunt, id eſt, mortui ſunt, & conſequenter dicitur dormierunt, quia poſtea ſuſcitandi ſunt. Nicolaus autem dicit mortem vocari hic dormitationem, vel dormitionem, quia tam faciliter excitabuntur homines à morte per Chriſtum venientem ad iudicandum, ſicut vnus homo purus excitat alium dormientem. Alio modo accipitur, tam dormire quam dormitare pro quadam quiete in voluptatibus huius ſeculi, ſcilicet, quod homines promittentes ſibi longa tempora vitæ, quæ vocantur mora aduentus ſponſi, dilabuntur in delitias euntes ad deſideria ſua, & tunc ſunt ſicut dormientes, quia ſicut dormiens nil facit humanum, ita declinans ad voluptates huius ſeculi quieſcit in illis, & nil facit

de

de operibus vitę æternę: ſic dicit Origenes ſup Matth. F ſponſo tardante, & non cito veniente verbo ad conſummationem vitę, patiuntur aliquid ſenſus dormitantes, & quaſi in nocte mundi agentes, dormierunt, vt puta remiſſius agentes à ſenſu illo vitali. Sed hoc ſuppoſito quę differentia erit inter dormitare, & dormire? Dicendùm quod ſicut dormitatio eſt aliquid breue ante ſomnum, & nondum quis eſt conſopitus, quando dormitat. dormire autem eſt ipſe ſomnus, quo quis premitur, cum quiete ſolutus eſt: ita in vacatione ad delitias huius ſeculi, & exercitio peccatorum dormitare illi dicuntur, qui paruo tempore manent in actu, & voluptate peccatorum, ſed cum aliquas ſordes delictorũ contraxerint, mox illas pœnitentiæ lachrymis lauant, & ſic à ſopore, quo teneri incipiebant reſurgunt. dormiunt autem qui in voluptatibus ſeculi quieſcunt, ne- G que vllus compunctionis ſtimulus illos excitat, ſed quaſi plena quiete ſulutí ſint dormiunt; & ideo hos dormientes excitari facile non eſt: dormitantes autem facile, aut per ſeipſos excitantur. vtrunque autem tã dormitionem, quam dormitationem facit mora aduẽtus, ideſt vitæ diuturnitas, vel quæ eſt, vel quam homo cogitat, & ſibi promittit.

Quomodo accipitur dormitatio, & dormitio. Quæſt. LII.

SEd quæritur quis modus iſtorum verior ſit. nã precedens ponit dormitationem, & dormitionẽ mortem eſſe. Dicendum, quòd ille modus non poteſt eſſe, niſi de aduentu Chriſti ad iudicium; nam ante illud H tempus omnes moriuntur, & ſic dormitant, & dormiunt. ſic dicit Augu. lib. de verbis Domini. ex vtroq; genere hominum moriuntur hoc interuallo temporis, donec ſub aduentu Domini fiat reſurrectio mortuorũ. hoc enim modo exponetur parabola, quòd exire obuiam ſit per opera, quæ homines faciunt dum viuunt, per quę Chriſtum inuenire nituntur, ſed non ſtatim Chriſtus venit ad iudiciũ, ac homines per opera exeunt ei obuiam, ſed tardat venire, quia illo modo nondum venit, propter quod interim dormitant, & dormiunt virgines, quia ſopore mortis grauantur, & poſt mortẽ iſtam erit iudicium. Accipiendo autem ſecundo modo dormitare, & dormire, eſt voluptatibus huius ſeculi detineri, ſcilicet, quia dum ſponſus moram facit venire, ſcilicet, quia non ſtatim deducit mortem, per quam I venire dicitur ad iudicandum hominem, declinat homo ad voluptates ſeculi. Dicendum autem, quòd accipiendo vtrunq; aduentum Chriſti poteſt ſtare vterq; modus moræ; & tamen dictum eſt ſupra. quod potius intelligatur de aduentu ad mortem, quia aduentus ad iudicium nil mutat de ſtatu hominis cuiuſlibet: aduentus autem ad mortem dat totum ſtatum. & ideo melius eſt intelligere de dormitatione, & dormitione, quę pręcedit mortem, quę eſt declinatio ad delitias. Secundo quia mors, vt ſic parum facit ad aduentum ſponſi, ſcilicet ad hoc, quòd inueniantur quędam virgines paratæ & alię non, ſed ea, quę mortem pręcedunt multum faciunt, ideſt diſpoſitio, in qua quis inuenitur qñ moritur. ſed dormitatio, & dormitio, prout eſt detineri voluptatibus, multum facit ad occurſum, & obuia- K tionem ſponſi in morte, nam qui fuerit diu quiete ſopitus in voluptatibus ſeculi, tarde conſurgit ad ſe diſponendum in morte, & ſi non declinaſſent homines ad vitia huius ſeculi propter moram aduentus mortis, omnes inuenirentur parati in morte. ideo iſta dormitio & dormitatio melius videtur accipi. ſi quis tamen aliam opinionẽ de dormitiune, & dormitatione mortis teneat, non reſiſtimus.

Quare dicitur, quòd dormitauerunt omnes, & dormierunt. Quæſt. LIII.

QVæritur quare dicitur, quòd dormitauerunt omnes & dormiuerunt, cum de virginibus prudentibus videatur inconueniens, quòd dormi- F rent quando vigilandum erat? Dicendum, quòd pendet ſolutio huius dubij ex præced. q. Aliqui enim accipiunt dormire, & dormitare pro morte, & tunc verum eſt, quòd tam fatuæ, quàm prudentes dormiunt, quia omnes boni, & reprobi ante tempus iudicij moriuntur. & tunc etiam dicetur, quòd dormire, & dormitare competit cuilibet, ſcilicet, quia fatuæ dormitant, & dormiunt. & idem eſt de prudentibus. nam dormitare eſt ante mortem langueſcere, dormire eſt mori. omnibus autem competit mori, & ante mortem langueſcere in eis virtutem corporis. ſic accipit Greg. vt dictum eſt ſupra q. 52. Accipiendo ſecundo modo verum eſt, quòd omnes dormitant, & dormiunt, quia cum mora aduentus Chriſti extendatur, nemo eſt qui tota vita maneat vigilans ad Dei cultum, & nullo vn- G quam vitio deprimatur: & ideo tam boni quàm mali interdum cadunt: ſed mali quidem cadunt, & non reſurgunt, & cum nunc dormiant in vitijs, etiam adueniente morte inueniuntur dormientes, & ideo pereũt. boni autem licet aliquando premantur vitijs, ſtatim euigilant, & tamen nemo eſt qui ſemper vigilet, quia nemo eſt qui bonum faciat & non peccet. 3. Reg. 8. Et ob hoc diſtinguuntur dormire, & dormitare, quia dormire quod eſt quietè manere reſolutum pertinet ad illos qui in peccatis diu, aut ſemper tenentur, & ſunt virgines fatuæ; dormitare autem, quod eſt leuiter dormire, & cito euigilare pertinet ad bonos, qui ſi aliquando labuntur, ſtatim de peccato reſurgunt. Et per hoc patet ſolutio ad inconueniens, ſcilicet, quia boni qui ſignantur per prudentes virgines nun dormiunt, ſed dor- H mitant. dormitare autem non eſt reprehenſibile, quia eſt quaſi neceſſarium; ſicut dicimus, quòd nemo poteſt vitare omnia venialia ſimul, licet poſſit vitare quodlibet per ſe.

Quid ſit iſte clamor media noctis, & per quos fiet. Quæſt. LIIII.

QVæritur quid eſt quod dicitur, media nocte clamor factus eſt? & quid ſit iſte clamor? Dicendũ quod hoc pendet ex pręcedentibus; dictum eſt enim quod duplex eſt Chriſti aduentus, ſcilicet ad mortem, & ad diem iudicij. Accipiendo pro aduentu ad iudicium dicitur clamor iſte Angelorum eſſe, vel Archangelorum, qui clamabunt ad mortuos, vt ſurgant I ad iudicium; ſic enim dicitur 1. Corint. 15. cap. quòd reſurrectio fiet in ictu oculi, & nouiſſima tuba, id eſt, audietur tunc vox tubæ, & poſtea nunquam audietur, etiam expreſſius 1. Theſſa. 4. cap. vbi dicitur, quòd Dominus veniet in iuſſu, & voce Archangeli, & tuba Dei, & mortui reſurgent, & ſic dicit Hieronymus ſuper Matth. ſubito ergo, & quaſi intempeſta nocte, quando grauiſſimus ſopor eſt per Angelorum clamorem & tubas præcedentium fortitudinum Chriſti reſonabit aduentus. Accipiendo ſecundu modo aduentum Chriſti ad mortem, ſcilicet, hominis, vocatur clamor iſte quidam ſtimulus, qui in corde noſtro figitur Deo vocante, vt ad pœnitentiam reſurgamus. Sed dicetur, iſte ſtimulus per quem fit? Dicunt aliqui, quòd per Angelos, ſic dicit Origenes ſuper Matth. clamor factus eſt K omnes excitare volentium, vt æſtimo, Angelorum, qui ſunt adminiſtratorij ſpiritus, clamantes in ſenſibus dormientium, ecce ſponſus venit. Eſt dicendum, quòd poterat poni fieri per Angelos, qui tangunt interiores ſenſus; & tamen quia iſte motus eſt ſpiritualis, qui pertinet ad effectum, melius eſt dici, quòd fiat per Deum: ſic enim ipſe ait Apoca. 3. cap. ego ſto ad oſtium & pulſo, ſiquis aperuerit mihi, intrabo, & cęnabo cum eo. Et intelligitur quòd Deus ſtat ad oſtium conſcientiæ noſtræ, pulſando nos ſemper ad bonum; illi autem aperiunt, qui aſſentiunt huic pulſationi, qui vero non aſſentiunt, non aperiunt, & recedit Deus ab eis.

Dubium a quo fiat ſtimulus in hora mortis ad pœnitentiã.

Quæ

Quomodo per iſtum clamorem, tam boni quam mali excitantur. Quæſt. LV.

SEd quæritur quomodo per iſtum clamorem, tam boni, quam mali excitantur, nam hic tam virgines fatuæ, per quas reprobi, quàm prudentes, per quas electi ſignantur excitatæ ſunt? Dicendum quòd iſtud beneficium clamoris omnibus communicatur, & colligitur ex eo, quod dicitur Apo. 3. cap. ecce ego ſto ad oſtiũ & pulſo, ſiquis audierit vocem meam, & aperuerit mihi, intrabo, & cęnabo cum eo, & ipſe mecum. nam apparet quod quidam aperiunt Deo vocanti, & alij non, ſed qui non aperiunt Deo mali ſunt. ergo aliqui ſunt mali, qui tamen vocantur à Deo, & pulſat eos ad bonum. Secundo patet, quia non ſolum mali pulſantur à Deo, & non aperiunt, ſed interdum expreſſe abijciunt eum, & triſtantur quia Deus pulſat eos ad bonum, iuxta illud Iob 21. cap. qui dixerunt Deo recede à nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus. Tertio patet, quia neceſſe eſt poni iſtam pulſationem fieri circa malos, ſicut circa bonos; nam homo per ſeipſum poteſt cadere à bono ſtatu. reſurgere autem non poteſt per ſeipſum, ſed indiget diuino auxilio, quia aliàs ex puris naturalibus poſſet homo ſaluari, quæ fuit hæreſis Pelagiana. Dato ergo quòd non ſit auxilium Dei circa hominem, erit impoſſibile ipſum à peccato reſurgere, & tamen quod impoſſibile eſt non imputatur alicui: ideo neceſſe eſt circa quemlibet hominem dum viuit, poni auxilium Dei ad reſurgendum de peccato. & tamen auxiliũ primum eſt pulſare mouendo conſcientiam, vt homo obediendo pulſationi, & faciendo quod in ſe eſt iuſtificetur per firmationem contritionis: ideo neceſſe eſt circa quemlibet hominem poni Deum pulſantem, & ſtare ad oſtium eius, ſed aliqui audiunt aliqui non. Ex hoc autem apparet, quòd imputatur hominibus qui damnantur ſua damnatio: eo quod in poteſtate ſua eſt aliquo modo non damnati; nam licet iuſtificatio, per quã ſaluamur fiat per gratiam, & illa non ſit directè in noſtra poteſtate, quaſi nos gratiam nobis formemus, tamen eſt aliquo modo in noſtra poteſtate, quia poſſumus illam habere, ſcilicet ſi nos facimus, quod in nobis eſt. Deus namq; ſemper ad bonum pulſat nos, & ſi nos volumus audire eius pulſationi, quod eſt in noſtra poteſtate, ſtatim gratia infundetur, & iuſtificabimur, quod ergo non ſimus iuſti nobis imputatur, qui nolumus obedire pulſationi Dei, quæ ſemper eſt, & ideo rectè dictum eſt hic, quòd clamor iſte tam ad prudentes, quam ad fatuas fuit, vt innuatur quòd diuina pulſatio ad omnes ſe extendit, tam ad bonos, quàm ad malos.

Deus ſẽper ad bonum nos pulſat.

Quare hæc pulſatio clamor vocetur? Quæſt. LVI.

SEd quæritur quare iſta pulſatio vocatur clamor? Dicendum quod clamor ſignificat vocem altã qualis eſt vox tubæ, aut vox præconis, & dicitur clamor ad differentiam vocis, quæ in mediocri, aut ſummiſſo tono profertur, & competit tam ad parabolam quam ad ſenſum quem Chriſtus intendit de parabola propter duo. Primo, quia fuit iſte ſonus ad excitandum virgines; omnes enim dormitabant & dormiebant, tã prudentes, quàm fatuæ, vt dicitur in litera. vox autem ſummiſſa non excitaret eas: ideo oportuit eſſe vocem fortem & altam, quæ vocatur clamor. Secundo fuit, quia virgines non erant nunc vocandæ, & inuitandæ ſigillatim, vt exirent obuiam ſponſo, ſed iam ſupponebatur, quòd erant paratæ, quia tamen neſciebant tempus, erant vocandæ generali vocatione, quæ non fieret tantum alicui, ſed omnes eam poſſent audire, tales autem vocationes oportet eſſe in alta voce, ideo vocantur clamores. De ſecundo principali, ſcilicet, quantum ad intentionem Chriſti dicendum, quòd etiam debuit vocari clamor, quia aut iſta vocatio intelligitur de aduentu Chriſti ad iudicium, aut de aduentu ad mortem. Si de primo debet vocari clamor, quia fit illa vocatio
A ad omnes mortuos, qui per totum mundum ſunt, vt ergo ſaluetur, quòd omnes illam audiẽt, debet eſſe excelſa, & ſic vocabitur clamor, etiam quia ad excitandũ dormientem requiritur vox, quæ eſt clamor, quanto magis ad excitandum mortuos? ideo ibi potius debet vocari clamor. Vnde plus quam clamor vocatur ab Apoſtolo ſcilicet, turba nouiſſima. 1. Cor. 15. cap. vel tuba Dei prima Theſſa. 4. cap.

Accipiendo autem pro aduentu ad mortem erit vox iſta, qua excitantur illi qui in peccatis ſuis dormiunt. Excitare autem iſtos multum eſt, ideo alta vox exigitur, quæ clamor dicitur. licet enim iſta vocatio fiat in ſecreto cordis, quia tamen non poteſt fieri niſi ex magna virtute, vt auertatur homo ab eo quo fruebatur, magna vox illa eſt & clamor.

B

Quomodo dicitur hunc clamorem annunciare Chriſtũ venientem. Quæſt. LVII.

SEd quæritur quomodo dicitur iſte clamor eſſe annuncians Chriſtum venientem ad mortẽ, cum iſta pulſatio, de qua dictum eſt ſemper fiat in nobis?

Dici poteſt vno modo, quòd licet per totam vitam fiat pulſatio à Deo in cordibus noſtris, tamen hic accipitur de illa pulſatione & clamore, quo homines morti propinqui à Deo pulſantur: & eſt ille clamor vtilior omnibus præcedentibus, quia licet quis per totam vitam dormierit in peccato, ſi in morte pulſatus à Deo obedit ei, ſaluatur, & ſi per totam vitam audierit vocantem & nunc non, nihil prodeſt: ideo de hac velut
C vtiliori vocatione dicitur hic quod ſit clamor.

Aliter poteſt dici, & melius quod hic dicitur de clamore qui eſt pulſatio per totam vitam ad ſurgendum de peccato; nam ſicut exire obuiam ſponſo eſt à principio vitæ noſtræ vſque ad mortem per omnes operationes noſtras, vt oſtenſum eſt ſupra: ita clamor iſte præcedens ſponſi aduentum eſt tota pulſatio, quę fit per totam vitam ad ſurgendum de peccato; in parabola autem non fuit niſi vna dormitatio & dormitio. ideo ponitur vnicus clamor, quo virgines ab illa dormitione excitatæ ſunt: ſed quia per totam vitam eſt ſępe hominem prolabi ad vitia: ideò opus eſt multiplicata vocatione, aut pulſatione, & tota hęc ſignatur per illum clamorem, quo vocatæ ſunt virgines.

Tertio adhuc poteſt dici pulſatio totius vitæ iſte cla-
D mor Chriſti venientis ad mortem noſtram, quia vt plurimum pulſationes iſtæ fiunt in vitioſis hominibus, incutiendo timorem mortis & inferorum. talis. n. cogitatio nimis mouet, & abſtrahit à vitijs, ſic dicitur Eccl. 7. cap. memorare nouiſſima tua, & in æternum non peccabis. i. nunquam.

Quomodo virgines hunc clamorem audientes non inuentæ ſunt paratæ. Quæſt. LVIII.

QVæritur cum virgines fatuę audiuerint iſtum clamorem, quomodo poſtea non inuentæ ſunt paratę, & quomodo non introierũt ad nuptias? quia qui audit pulſationem recipit Chriſtum ad ſe intrantem, & cęnat cum illo Apoc. 3.

E Dici poteſt vno modo quod licet audierunt clamorem non introierunt ad nuptias, quia non fuit in eis completa pulſatio, & ideo Chriſtus ad ſignandum incompletam pulſationem in quibuſdam eſſe, dixit quaſdam virgines clamatas, ſed non intrantes ad nuptias.

Pro quo ſciẽdum, quòd in prędicta auctoritate duo ponuntur, ſcilicet, audire vocem, & aperire, & quando hęc ſimul ſunt, Chriſtus intrat, & cęnat cum homine; audire autem eſt, quòd pulſatus credat ſe à Deo moueri, & iſta bona deſideria ab eo prouenire; aperire autem, eſt obedire illis bonis deſiderijs vel vocationibus, exequendo id quod à Deo ſuadetur; qui autem audiunt, & non obediunt habent primum & non ſecundum, ideo pulſatio non prodeſt eis, licet illam intellexerint.

Secun-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Secundo modo poteſt dici quòd virgines per clamorem excitatę ſunt, & tamen non introiĕrũt ad nuptias, quia tempore aduentus non fuerunt paratæ, & in hoc ſignatur multitudo pulſationum, quę nobis fit in vita, & innuitur per vnicam, quæ facta eſt virginibus. Nam licet quibuſdam Dei vocationibus obediamus reſurgentes de peccato, ſi poſtea incidamus in peccata, & nõ reſurgamus de illis, licet vocati, non proſunt priores vocationes.

Sed dicendum quod non poteſt omnimoda ſimilitudo eſſe inter parabolam & ſenſum quantum ad vocationem virginum & pulſationem noſtram. Nam virgines dormiebant, & clamor profuit ad hoc quòd excitarentur, & excitatę ſunt, & obedierunt clamori, quia ſtatim ſurrexerunt, & cęperunt ornare lampades ſuas, & tamen clamor ille non poterat parare eas, quę paratę non erant, eo quod apparatus conſiſtebat in quibuſdam rebus corporalibus, quę non habentur ad nutum, niſi realiter inquirantur. Pulſatio autem mentis aliter ſe habet, quia per hoc quod homo obedit illi, eſt diſpoſitus, & non ſunt neceſſarij exteriores apparatus, ideo ſola obedientia pulſationis poteſt nos iuſtificare, & paratos reddit ad aduentum Chriſti in morte; ſecus autem fuit in virginibus, & ita licet excitatę fuerunt illę per clamorem, non introierunt ad nuptias. Nos vero mox vt audimus & aſſentimus pulſationi, digni ſumus introire ad nuptias Chriſti.

Sola obedientia pulſationis iuſtificamur.

Quare dicitur quod media nocte factus ſit ille clamor? Quæſt. LIX.

QVæritur quare dicitur quod media nocte factus ſit ille clamor?

Dicendum quod cum, vt ſępe dictum eſt, ſit duplex aduentus Chriſti, & ad quemlibet fiat clamor, videndum eſt cui illorum competat, an vtrique conueniat quod fiat clamor pręcedens illum media nocte; accipiendo autem de aduentu ad iudicium dicunt quidã, quod media nocte fit clamor, quia media nocte fiet iudicium, & reſurrectio mortuorum, & ſic refert Hieronym. ſuper Matthęum, quorundam eſſe poſitionẽ. ſ. tradunt Iudęi Chriſtum media nocte eſſe venturum in ſimilitudinem temporis Aegiptij, quando Paſcha celebratum eſt.

Alij dicunt media nocte futurum, id eſt, tẽpore ignoto, & quando non putabitur ſuperueniet: ſicut media nox eſt tempus occultum, id eſt, quia tunc omnia tacẽt. ſic dicit Aug. lib. de verbis Domini, quod veniet media nocte, id eſt, nullo ſciente atque ſperante, & Hiero. ait ſubito ergo, & quaſi intempeſta nocte, & ſecuris omnibus, quando grauiſſimus ſopor eſt, per angelorũ clamorem, & tubas pręcedentium fortitudinum Chriſti reſonabit aduentus.

Si autem accipiatur pro clamore pręcedente aduentum Chriſti dicitur fieri media nocte, id eſt tempore incerto: quia nihil eſt incertius quam tempus mortis & aduenit, quando homo non cogitat, ſicut dicitur pręcedenti cap. veniet dominus ſerui illius die qua neſcit, & hora qua non ſperat: ideo clamor etiam pręcedens dicitur fieri media nocte. Sed dicetur quomodo fit media nocte cum iſta pulſatio fiat per totam vitam, cum homo eſt in peccato? Dici poteſt vno modo, quod licet fiat per totam vitam, tamen fit media nocte, id eſt, tẽpore inopinato, quia cum à Deo fiat, pulſat nos quando vult, & cum nos de hoc non cogitamus; omne autem occultum & incertum media nox dici poteſt pro conditione temporis illius. Aliter dici poteſt quod accipitur de illa vocatione, qua pulſamur pauloante mortem, & illa, & mors computantur pro eodem tempore, & quia mors media nocte fieri dicitur, etiam pulſatio illa media nocte.

Tertio poteſt dici, quòd accipiatur de pulſatione quę fit quando quis maxime gaudet in voluptatibus. Eſt enim tunc altiſſima caligo, & poteſtas tenebrarum; cum homo penitus Dei oblitus his bonis qui temporaliter apparent fruitur, cum igitur de tam profundis te-

F nebris quis pulſatione Dei eripitur, dicitur media nocte ad eũ clamor factus; ſic dicit Origenes ſuper Matthæum, media nocte, ideſt in altitudine remiſſionis factus eſt clamor omnes ſuſcitare volentium, ęſtimo, Angelorum, qui ſunt adminiſtratorij ſpiritus intus clamãtes in ſenſibus dormientium.

Quid eſt quod in clamore dictum eſt ſcilicet ecce ſponſus venit &c. Quæſt. LX.

QVæritur quid eſt quod in clamore dictum eſt, ecce ſponſus venit exite obuiam ei?

Dicendum, quòd hoc proprie ad parabolam pertinet iuxta literam; nam virgines illę expectabant ſponſum venturum, vt cum eo intrarent ad nuptias, &
G ideo ille qui venit ad excitandas virgines debuit clamare iuxta id, quod illę ſperabant, ſed ipſæ expectabant ſponſum, vt exirent obuiam ei, ideo ille nuncius clamauit, ecce ſponſus venit exite obuiam ei. Applicando autem ad ſenſum Chriſti non erit idem clamor pręcedens aduentum eius quantum ad literam, ſed in ſignato idem erit; nam accipiendo aduentum Chriſti ad iudicium clamor pręcedens illum aduentum erit, ſurgite mortui, & venite ad iudicium, aut aliquid ſimile, & hoc etiam eſt dicere, ecce ſponſus venit, quia Chriſtus venit tunc, vt aſſumat ſecum omnes bonos, & transferat eos ad æternas nuptias, & per illum aduentum transfertur ſponſa in vitã æternam; ſic accipitur Apoc. 19. cap. ſcilicet venerunt nuptię agni, & vxor eius pręparauit ſe, & ſtatim dicitur, beati qui ad cœnam agni
H nuptiarum vocati ſunt, & ſic vocatio ad iudicium eſt vocatio ad nuptias Chriſti, ſed licet ad illas vocentur omnes mortui, non intrabunt omnes, quia non erunt omnes parati, ſicut omnes virgines tam prudentes quã fatuæ vocatæ fuerunt ad exeundum obuiam ſponſo, & intrandum cum eo ad nuptias, ſed non intrauerunt omnes.

Si autem accipiatur pro clamore præcedente aduentum ad mortem, ille eſt pulſatio ad excitandum à ſopore peccatorum, & nichil eſt aliud quàm quædam inuitatio ad nuptias Chriſti: immo tunc fit cęna nuptialis ſi pulſatus obedierit pulſationi, ſicut dicitur Apoc. 3. cap. ecce ego ſto ad oſtium, & pulſo, ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit michi intrabo, & cęnabo cum eo, & ipſe mecum; neceſſe eſt autem talem cęnam
I nuptialem eſſe, ideſt feſtiuam, quam Deus cum homine cęnat, & ſic quomodocũque accipiatur iſte clamor, in vnam ſententiam redit, ſ. inuitare nos, vt occurramus ſponſo venienti ad nuptias.

Quid ſignatur per hoc, quod dicitur, tunc ſurrexerunt omnes illæ virgines? Quæſt. LXI.

QVæritur quid ſignatur per hoc, quod dicitur, tũc ſurrexerunt omnes virgines illæ?

Dicendum, quòd quantum ad parabolam ſignatur excitatio a ſomno: nam dicitur in litera, quod moram faciente ſponſo dormitauerunt omnes, & dormierunt, & poſtea cum factus eſt clamor excitatæ ſunt, & ſurrexerunt omnes, vt occurrerent ſponſo. Accipien-
K do autẽ ſenſum, quem Chriſtus intẽdit, intelligetur de aduentu eius duplici in morte, & ad iudiciũ accipiẽdo autem de aduentu ad iudicium, eſt ſenſus, quòd præcedente vocatione illa per Angelos ſurgent omnes, & ideo recte dicitur, quòd audito clamore ſurrexerunt tàm fatuę quàm prudentes, quia audita tuba iudicij tàm boni quam mali reſurgent, & ita reſurrectio dicitur generalis, & iudicium generale, præceſſerat enim in omnibus hominibus bonis, & malis, quæ ſunt virgines prudentes, & fatuæ, vt dictum eſt ſupra de dormitione mortis, dum Chriſtus moram faceret venire ad iudicium, nunc vero cum per Angelos clamatum eſt Chriſtum venire, omnes de morte reſurgunt velut de ſomno; ſic dicit Grego. tunc quidem omnes virgines ſurgunt, quia electi, & reprobi à ſomno ſuę mortis excitantur. Sed accipiendo pro primo aduentu, ideſt

ad

ad mortem, verum eſt, quòd præcedenre clamore, A ideſt pulſatione Dei omnes excitantur, quia quando Chriſtus efficaciter vult pulſare, nemo eſt qui non excitetur. Verum eſt enim quod multi vocantur qui non obediunt, quia pulſatio illa non eſt efficax ſaltem reſpectu illorum; nam ſi Deus vult fortirer pulſare, neceſſe eſt, quod exaudiat homo, quia cor hominis in manu Dei eſt, & quòcunque voluerit vertet illud Prouer. 21. cap. in pulſationibus autem minoribus quidam obediunt, & quidam non, vnde ab æquali pulſatione quidam mouetur, & alius non, ſ. quia non ſunt ęqualiter diſpoſiti, & talis modus eſt quantum ad augmentationem charitatis per actus noſtros, quòd autem Deus velit quoſdam pulſare efficaciter, & alios non, ab eius liberalitare prouenit: quia vult quibuſdam potius benefacere quàm alijs, cū nulli teneatur, vt dicitur ad Ro. B 9. cap. quòd cui vult miſeretur; dicitur tamen hic omnes virgines excitatas per illum clamorem, vt innuatur fortis pulſatio, quæ omnes homines monere poteſt.

Deus quoſdā magis quoſdā vero minus mouet, nec tamē eſt iniuſtus.

Quid ſignat quod dicitur, & ornauerunt lampades ſuas? Quæſt. LXII.

QVæritur quid ſignat, quod dicitur, & ornauerunt lampades ſuas?

Dicendum, quòd quantum ad parabolam iſtæ ornauerunt lampades, ideſt infuderunt oleum, & diſpoſuerunt lychnum emungendo illud, quia dormierunt aliquantulum, & tunc olei aliquanta pars exuſta erat, & lychnum cineres habebat, dicitur quòd ornarent lampades olei infuſione, & apparatione lychni. C maxime quia nunc occurſurę erant ſponſo, & ita lampades paratæ eſſe debebant ne coram illo opus eſſet eas ornare.

Sed ad intentionem Chriſti fortaſſis iſta pars non facit, quia vt dictum eſt ſupra; non ſeruit ad ſenſum vtẽtis parabola quęlibet pars parabolę, aut metaphoræ; poſſumus tñ applicare ſic; ſi accipiatur de aduentu ad iudicium reſurgentes ornant lampades ſuas, quia opera ſua quę in conſcientia inueniunt numerant, pro quibus gloriam, aut pœnam recepturi ſunt; ſic dicit Greg. lampades ornant, quia ſua ſecum opera numerant, pro quibus ęternam percipere beatitudinem expectant. vel dicuntur ornatus lampadum apparatus rationum reddendarum in iudicio; ſic dicit Auguſt. lib. de verbis Domini, ſcilicet aptauerunt enim lampades ſuas, ideſt ra- D tiones reddendas operum ſuorum; verum eſt, quòd rationes iam redditæ ſunt à quolibet in morte, & ſententia de eo lata eſt, & ideo non ſunt reddendę rurſus rationes, & ſi reddendę eſſent non oportebat de hoc cogitare, quia iudex, qui rationem petit nouit eã, & ipſe ſecundum eam ſententiam profert, & tamen, quia iudicij vocatur dies ille, quo omnes reſurgent, eo modo quo iudicium dicitur, rationes ibi reddentur, & quærentur, & ſic homines rationes ſuas cõponere dicentur.

Alij dicunt aſſumptionem lampadum eſſe reditum in corpora, quia virgines vocamus ſic animas; lampades autem ſuas corpora ſua, & ideo quia cum reſurgere iubentur, aſſumerit ſingulę animę corpora propria, dicentur accipere lampades, & ornare illas; nam Ori- E genes dicebat lampades eſſe naturalia organa, totum autem corpus organum eſt animę ad operationem, & ſic dixit Hilarius ſuper Matth. ſ. lampadarū aſſumptio animarum eſt reditus in corpora.

Accipiendo autem de aduentu ad mortem, & pulſatione pręcedente eſt adhuc magis planum, quia poſtquam per Dei interiorem pulſationem excitantur animæ bonorum, aut malorum ornant lampades, ideſt conſcientias, quia lampades conſcientię ſunt, vt dictū eſt ſupra, & in illis eſt oleum, ideſt bona opera, qui autem in peccato eſt, & vocatur à Chriſto, lampadem inornatam habet, quia habet conſcientiam immundam, & tunc eam mundat purgando à vitijs, & virtutibus aptando.

Quid eſt, quod dicitur, quòd fatuæ ſapientibus dixerunt, date nobis de oleo veſtro. Quæſt. LXIII.

A QVæritur quid eſt quod dicitur, quòd fatuę ſapiẽtibus dixerunt, date nobis de oleo veſtro?

Dicendum, quòd in parabola rem veriſimilem dicunt; nam parum de oleo ſtultę virgines ſecum tulerant in lampadibus, & nunc veniente ſponſo deficiebat, prudentes autem ad ſufficientiam habebant, ideo petiuerunt fatuę à ſapientibus quaſi recepturę, & tamen non receperunt.

Applicando autem ad ſenſum Chriſti, aliqui dicunt accipi de aduentu ad mortem, ſcilicet, quòd fatuę petunt à ſapientibus, ideſt homines qui dum in ſeculo vi- B uerent nulla bona opera egerunt, cum quibus Chriſto ſponſo occurrere poſſint, cum iam venit ſponſus, ideſt cum eſt mors in ianuis, commendant ſe aliquibus viris bonis adhuc viuentibus, quaſi precibus eorum, & meritis ſaluandi ſint, & ita oleum bonorum operum, quod ipſi non habuerunt ab alijs expetunt, & opera aliena non poſſunt iuuare eos ad intrandum in vitam æternã. Sed dicendum, quòd iſta applicatio ex parte tenet, & ex parte deficit: quòd enim non curauerit quis dum viueret bonum operari, quo poſſet occurrere Chriſto quaſi cum lumine, recte ſimilatur ſtultis virginibus, & quòd opera aliorum putet ſibi ad ſalutem ſufficere ſi nulla ipſe habet, ſtultitia eſt, quia nihil de bonis proprijs habentem alia bona non ſolum non adiuuant, immo ei non proſunt, & ſi credat non habens charita- C tem, quòd per alienam charitatem poteſt ſaluari falſum eſt, & ſi ipſe habeat charitatem, & tamen pauca opera credens, quòd aliena opera poſſunt ei prodeſſe ad gradum glorię falſum eſt, & tamẽ in aliquo credit iſte recte commendando ſe orationibus, & bonis operibus bonorum virorum. Circa quod ſciendum, quòd moriturus qui aliena bona petit, aut charitatem habet, aut non, ſi non habet ſtulte petit, quia non ſolum non applicabuntur ei ad ſufficientiam ſalutis, immo nullo modo proderunt ad ſalutem, quia ſine charitate non eſt ſalus; ſi autem charitatem habeat, ſcilicet ſi ex pulſatione illa ad ſe conuerſus charitatem accepit, & ideo bonorum alienorum adiutoriū petit, aut petit per hęc quaſi per opera propria gradum aliquem gloriæ habeat, & tunc ſtulte petit, quia nemo pro alio poteſt me- D reri, & ideo nemo habebit maiorem gradum gloriæ quàm per actus ſuos ipſe viuens meruit, & ita nemo poteſt communicare alteri actus proprios ad merendum per illos, ſed cuilibet tantum reſpondebit de gloria quantum per actus ſuos meruerit, licet illos alteri communicare voluerit, ſi tamen quis ideo ſe commendet orationibus alterius, vel bonis operibus eius, vt per hæc à pęna liberetur, recte credit, ad hoc enim proſunt omnia ſuffragia Eccleſiæ, & ſingularium perſonarum, vt ſi mortui ſunt illi, pro quibus oratur, aut bona opera fiunt, vt liberentur citius à pęna, quia minuitur eis per ea, quæ pro eis fiunt, ſi autem viuentes ſunt illi pro quibus ſuffragia, vel bona fiunt, proſunt quidẽ ad multa, ſed non ad merendum vitam æternam, proderunt quidem ad liberationem à periculis, aut ad libe- E rationem à peccato, aut ad augmentum bonorū temporalium, aut ad hoc, quòd Deus det illi pro quo oratur maiorem gratiam quam aliàs daturus erat, & tunc per maiorem charitatem ſibi datam magis merebitur in operationibus proprijs ſed nūquam potuit mereri per operationes alienas.

Quomodo mortuis proſint bona a viuis pro illis facta, & quō non.

Nota quō orationes & ſuffragia viuorum proſint alijs viuis.

Accipiendo autem de aduentu ad iudicium, & de bonis, & malis reſurgentibus, eſt ſenſus, quòd mali reſurgentes, & conſcientiam ſuam inquirentes, nichil ibi inueniunt, de quo Deo placere poſſint, vt eos admittat ad beatitudinem, ideo tunc de meritis bonorum aliquid communicare vellent, per quod ipſi quoque Chriſto occurrerent, & intrarent ad nuptias, & tamen nichil tale recipiunt, quia neque alij eis participare poſſunt.

Sciendum autem, quòd licet in parabolica narratione

tione realiter acciderit, quòd virgines fatuæ non habentes oleum petiuerint illud à ſapientibus, & non receperunt, non erit ſic in iudicio, & reſurrectione, quia reprobi nichil petent ab electis ſibi communicari, & ſcient etiam non poſſe ſibi communicari, neque illud tunc deſiderabunt, cum præſciant eſſe impoſſibile, quoniam antequam ad iudicium veniant iam damnati ſunt, & pęnas ſuas tolerant, ſed ponitur ad tollendum ignorantiam noſtram nunc, ſ. ne putemus, quòd in die iudicij, ſi propria bona non habuerimus, poſſimus accipere à ſanctioribus, per quæ noſipſi ſancti videamur, aut efficiamur, nam non erit ibi communicatio meritorum, ſicut nunc eſt communicatio pecuniarum, & aliorum bonorum, & ideo fuit conueniens introduci, quòd virgines fatuæ oleum petunt, & prudentes non communicant eis illud.

Quid eſt quod dicunt fatuæ, lampades noſtræ extinguuntur. Quæſt. LXIIII.

SEd quæritur quid eſt, quod dicunt fatuæ virgines, lampades noſtræ extinguuntur?

Dicendum, quòd ponitur pro cauſa petendi; dixerant enim, date nobis de oleo veſtro, & ne ſine cauſa petere videantur dixerunt, date nobis de oleo veſtro, quia lampades noſtræ extinguuntur. Ad parabolam autem ſic realiter fuit, ſ. fuerat oleum in lampadibus fatuarum, ſed paucum, & ardebat quouſque veniret ſponſus, ſed cum moram faceret ſponſus conſumptum eſt oleum, & ideo cum facto clamore ſurrexerunt, viderunt quaſi nichil olei eſſe in lampadibus, & ſic illas extingui. Applicando autem ad ſenſum quem Chriſtus vult, ſi intelligamus de aduentu Chriſti ad mortem, & clamore præcedente, qui eſt pulſatio mentis, inueniunt tunc homines, qui ante fuerant in peccato ſe vacuos lumine diuinæ gratię, & omnibus operibus bonis, & ideo dicunt lampades noſtrę extinguuntur, ideſt extinctæ ſunt, quia in conſcientijs noſtris nullum bonum inuenimus, communicate ergo nobis de oleo veſtro, vt poſſint lucere lampades conſcientiarum noſtrarum ex operibus veſtris.

Accipiendo autem pro aduentu ad iudicium, quaſi idem modus applicationis eſt, ſ. quia inuenient quæ mala egerunt, conſcientias ſuas vacuas omni bono teſtimonio, quo poſſint comparere ante Deum, ideo dicunt lampades noſtræ extinguuntur, & ſic petent teſtimonium præſtari ab alijs de ipſis; cum ipſi de ſeipſis non valeant teſtimonium reddere. ſic dicit Grego. ſed lampades fatuarum virginum extinguuntur, quia earũ opera, quæ clara hominibus foris apparuerant in aduẽtu iudicis intus obſcurantur; vnde fatuę dixerunt, date nobis de oleo veſtro, quia lampades noſtræ extinguuntur, quid eſt autem, quod tunc à prudentibus non acceperunt, & petunt, niſi quòd in aduentu iudicis, cum ſe intus vacuas inuenerint, teſtimonium foris quærunt, ac ſi à ſua fiducia deceptæ proximis dicant, quia nos quaſi ſine opere pelli conſpicitis, dicite de noſtris operibus quid vidiſtis, & Augu. lib. de Verbis Domini ait, de conſuetudine enim id ſemper inquitit, de quo gaudere animus ſolet, itaque hominum qui corda non vident, teſtimonium volunt habere apud Deum, qui cordis inſpector eſt, ſed quorum facta aliena laude fulciuntur eadem ſubtracta deficient, vnde & earum lampades extinguuntur: vel virgines, quę lampades ſuas conqueruntur extingui, oſtendunt eas lucere, & tamen non habent lumen indeficiens, neque opera perpetua: ſiquis ergo habet animam virginalem, & amator eſt prudentiæ, non debet mediocriter eſſe contentus his, quæ cito exareſcant, & orto caumate areſiunt, ſed perfectas virtutes ſequatur, vt lumen habeat ſempiternũ.

Deus. eſt cordis inſpector.

Quare virgines prudentes non communicarunt oleum ſuum fatuis. Quæſt. LXV.

QVęritur quare virgines prudentes non communicauerunt oleum ſuum fatuis?

F Dicendum, quòd quantum ad parabolam cauſa patet, quia expectando ſponſum multum oleum conſumptum erat pluſquàm cogitauerant, & adhuc cum ſponſo manſuræ erant illa nocte in celebritate nuptiarum, vnde forte non ſufficeret eis ſuum oleum ſi aliquid alijs communicarent.

Applicando autem ad ſenſum quem Chriſtus intendit dicitur, quòd prudentes non communicant fatuis, quia non poſſunt, nam ſi accipiatur de fatuis, & prudentibus dum adhuc viuunt, & moriendo commendant ſe meritis bonorũ, quaſi per illa ipſi poſſint mereri, non poſſunt boni communicare merita ſua illis, vt per ea ipſi mereãtur vitam æternam, & ita Chriſtus introducit iſta hic non quaſi aliquis petat hic merita alterius, aut petiturus ſit, ſed ad oſtendendum, ꝙ ẽt ſi peterentur non poſſent concedi, vnde dicit non concedi cũ G petitur id, quod concedi non poſſet ſi peteretur.

Sed obijceretur, quia concedi poſſunt bona opera vnius alteri ad remiſſionẽ pœnarũ, vt dictum eſt ſupra.

Dicendum, quòd hoc non prodeſt, quia aut agitur de aduentu Chriſti ad iudicium, aut ad mortem ſingulorum: ſi primo modo nòn tenet. Primo quia merita vnius non proſunt alteri quantum ad habendam vitã æternam, & tamen ibi eſt ſtatus ad illam habendam. Secundo quia bona ſatisfactoria quæ ſunt ibi nulli tũc proſunt, eo quòd ſatisfactio per pęnas eſt quantum ad eos qui in purgatorio ſunt, & hoc eſt vſque ad diem iudicij; poſt illum autem diem eſt tempus perpetui gaudij, aut perpetuę pęnæ, & non alicuius ſatisfactionis, ergo ſola bona meritoria peterentur ibi communicari, H & illa non communicantur. Si autem accipiatur de aduentu ad mortem, dicendum ꝙ ibi ẽt non poſſunt viuentes morituris concedere merita ſua ad vitam æternam, quia illa non ſunt communicabilia. Cum autem dicitur, ꝙ poſſunt communicari bona ſatisfactoria ad relaxationem pęnarum, dicendum ꝙ verum eſt. & tamen non poteſt intelligi, ꝙ oleum, quod hic petunt fatuæ, ſit tranſlatio bonorum ſatisfactoriorum, ſed neceſſe eſt accipi pro bono meritorio, quod vere transferretur ad alium, ſicut oleum datum facit lumen in aliena lampade, ideo verum eſt, quòd nec etiam poteſt dari oleum à prudentibus inter viuentes.

Quomodo hæc cauſa conueniat ad propoſitum, ſcilicet ne forte non ſufficiat. Quæſt. LXVI.

I QVæritur de cauſa data, ſ. ne forte non ſufficiat nobis, & vobis, quomodo conueniat ad propoſitũ.

Dicendum, ꝙ quantum ad parabolam conuenit, quia multum oleum expenderant prudentes morã faciente ſponſo, & adhuc manſuræ erant cũ eo illa nocte, & ſi cõmunicare vellent fatuis virginibus, forte neutris ſufficeret, ideo non erat cõueniens cõmunicari.

Sed quantũ ad ſignificationẽ eſt dubium quomodo ſit verum. Dicendũ, ꝙ verum eſt, ꝙ non ſufficeret vtriſque oleum ſi diuideretur, i. meritum bonorum operũ. Sed dicendum, ꝙ aut accipitur quantum ad viuentes, volentes communicare merita ſua morituris, aut quantum ad mortuos bonos, & malos ſimul exiſtentes. De primo dicendum, ꝙ non ſufficiunt merita ſi diuidãtur, K quia nemo poteſt aliquid alteri dare quouſque illud ſecurè non habeat, ſed viuens nemo habet ſecure merita vitæ æternæ, quia quandiu viuit poteſt illa perdere, & non eſt ſecurus de beatitudine, ideo qui pro ſe non eſt ſecurus, non poteſt alteri præſtare quicquam de eo, circa quod non eſt ſecurus.

Viuẽtes non poſſunt merita ſua mortuis communicare.

Secundo quia nemo poteſt alteri dare, niſi de eo, ꝙ ſuperabundat ei, & tamen nullius merita ſuperabundant, quia quantumcunque quis mereatur, maior eſt vita æterna quàm merita, ad Ro. 8. ca. non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quę reuelabitur in nobis.

Tertio quia nemo proprie dare poteſt, niſi de eo, quod ſuum eſt, merita autem non ſunt noſtra, quia Deus dat nobis mereri inquantum charitatem nobis infundit quantam vult, & tunc ſecundum menſuram cha-

A charitatis eſt menſura meriti, ideo diuidere, & communicare meritum noſtrum nõ eſt in poteſtate noſtra, ſed in poteſtate Dei, qui nobis menſuram merendi dat. Secus autem eſt de actionibus ſatisfactorijs, quia hoc competit actioni inquantum eſt laborioſa; labores autem ſunt à nobis inquantum nos illos toleramus; merita autem ſunt à Deo, cum ſint ex radice charitatis, ideò non ſufficiunt nobis noſtra merita ad hoc, quòd illa poſſimus communicare.

Quarto poteſt dici, quòd non ſufficiunt merita noſtra ſi diuidantur, quia cuilibet ſecundum merita ſua reſpõdet gradus præmij, & tamen ſi aliquid tolleretur de quantitate illius meriti non correſponderet ſibi premiũ prædictum; ideo minus dandum erat, & ita videtur iniuſtè factum, quòd acciperet quis minus quã meruerat; B ſi autem acciperet præfatum præmium diminuto merito, non eſſet commenſuratio, & ſic daretur prẽmiũ ſine merito, quod inconueniens eſt. Ex hoc apparet, ꝙ non ſunt increpandæ virgines prudentes quaſi immiſericorditer ſe habuerint, quia non egerunt hoc ex auaritia, ſed quia non erat poſſibile fieri talem communicationem, & etiam nemo debet confidere de ſuis meritis, quòd tanta habeat, vt alijs poſſit diſtribuere ſibiipſi ſufficiendo; ſic dicit Hieronym. ſuper Matthæum, non enim hæ virgines prudentes hoc de auaritia, ſed de timore reſpuunt. vnuſquiſque enim pro ſuis operibus mercedem recipiet, neque poſſunt in die iudicij aliorum virtutes aliorum vitia ſubleuare; de hoc etiam Chryſoſt. in Homilia ait. non ſolum hæ virgines ſtultæ erant, quoniam hinc receſſerunt miſericordia carentes, ſed quia eſtimabant C ſe accepturas vbi importune quæſierunt, quã uis autem illis virginibus prudentibus nichil miſericordioſius ſit, quę propter miſericordiã fuerunt maxime approbatæ, non tamen ſtultæ virgines ſua petitione potitæ ſunt; reſponderunt enim ne forte non ſufficiat nobis & vobis; hinc aut diſcimus, quia nullus noſtrum adijcere poterit ibi operibus cum quibus inuenti erimus.

Quomodo concordat quod dicitur; ite potius ad vendentes, & emite vobis. Quæſt. LXVII.

QVæritur quomodo concordat, quod dicitur, ite potius ad vendentes, & emite vobis?

Dicendum, quòd quantum ad parabolam planum eſt; nam cum non haberent fatuæ oleum, & prudentes D non poſſent eis communicare, ne deeſſet vtriſq;, & coram ſponſu ſine lumine apparere pudor erat, conſuluerunt eis, quòd irent ad vendentes, quia forte dum ſponſus veniebat poſſent ipſæ redire, & intrarent ad nuptias, vel ſi poſtea redirent, aperiret eis ſponſus.

Sed quantum ad applicationem dicunt aliqui, quòd debet legi potius per redargutionem, & inſultationem quam per modum conſilij, quaſi dicat, cum fueritis inſipientes non ferendo oleum, ite nunc ad vendentes, id eſt ad adulatores à quibus gloriam mundanam capiebatis: ſic dicit Auguſt. libro de verbis Domini; non ſunt putandæ dediſſe conſilium, ſed crimen earum ex obliquo commemoraſſe, vendunt enim oleum adulatores, qui ſiue falſa, ſiue ignorata laudando animas in errores mittunt, & eis vana gaudia tanquam fatuis conſilian E do aliquam de his mercedem commodi temporalis accipiunt; dicitur ergo, ite ad vendentes, & emite vobis, id eſt videamus quid nunc vobis adiuuent qui vobis laudes vendere conſueuerunt; dicunt autem, ne forte non ſufficiat nobis, & vobis, quia alieno teſtimonio non adiuuatur quiſquam apud Deum, cui ſecreta cordis apparent, & vix quiſquam ſibi ſufficit, cui teſtimonium perhibeat conſcientia ſua.

Sed dicendum potius, quòd per modum conſilij hoc dictum eſt; nam in ſenſu parabolico ita accipitur; ſic dicit Hierony. ſuper Matth. dant autem prudentes fatuis conſilium, quòd non debeant ſine oleo lampadarum ſponſo occurrere; & idem tenent Hilarius, & Chryſoſtomus.

Dicendum ergo, quòd ſi particula iſta applicanda eſt ad ſenſum Chriſti, accipienda eſt per modum conſilij,

A & non inſultationis, & accipietur quantum ad morituros quos Deus pulſat, & timore mortis ad ſe conuertit; tunc enim inueniẽtes ſe omnibus bonis meritis vacuos, commendant ſe meritis Sanctorum viuentium, quaſi illorum merita poſſint transferri in ipſos, vel pars illorũ; prudentes autem, id eſt prædicti ſancti viri reſpondent, quòd merita propria non ſufficiunt eis, quanto magis deficient ſi diſtribuere voluerint alijs, ſed ſuadent recurrere ad venditores olei, id eſt meritorum; iſti enim ſunt pauperes, qui nobis merita vendunt, ſ. quia per hoc, ꝙ eis benefacimus meremur, & ita rectum conſilium eis tribuunt.

Nota, ꝙ pauperes ſunt meritorum venditores.

ſic dixit Daniel Nabuchodonoſor regi Daniel. 4. cap. ſ. conſilium meum regi placeat, peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordijs pauperum. ſic dicit Hilarius ſuper Matth. venditores hi B ſunt, qui miſericordia fidelium indigentes, reddunt ex ſe petita commercia indigentiæ ſuæ ſacietate boni operis noſtri conſcientiam venundantes. hæc enim eſt indefeſſis copioſa materia, quæ nunc miſericordiæ fructibus emenda eſt, & recondenda, & Chryſoſt. in Homil. dicit. vides ergo quanta nobis ſit à pauperibus negociatio; pauperes autem non ſunt ibi, ſed hic, ideoque hic oleum congregare oportet, vt vtile ſit illic cum tempus nos vocet. & Hieron. ſuper Matthæum ait, venditur, & hoc oleum, & multo emitur precio ac difficili labore conquiritur, quod non ſolum in eleemoſynis, ſed & in cunctis virtutibus, & cõſilijs intelligimus magiſtrorũ, & ſic vult Hieron. conſiſtere oleum in omnibus operibus bonis, quæ ex habitudine ad alios habẽtur, aut fiũt, quaſi ab alijs oleum accipiamus emptum.

C Et ideo quantum ad iſtam applicationem aliqualiter ſtat, quia viuẽtes morituri poſſunt adhuc per opera miſericordiæ, aut quælibet alia bona emere oleum à vendentibus, i. bonam habere operum conſcientiam, cum qua appareant coram Chriſto.

Sed non poterit applicari ad aduentum Chriſti poſt mortem in iudicio, tum quia nemo erit ibi qui iam mereri poſſit, quod prius non meruit; hic autem ſemper mereri poſſumus, tum quia nemo eſt cui miſericordia impendi poteſt, vt ab eo oleum ematur.

Sed adhuc dicendum, quòd melius eſt non applicare particulam iſtam ad ſignificationem, ſed ſolum ad parabolam, cum quædam partes ſimiles ſint in omnibus parabolis, vt dictum eſt ſupra; & hoc quia non concordant cætera, quæ ſequuntur cum hoc, ſ. quia illæ, quæ D emere oleum iuerunt redeuntes non receptæ ſunt, & & clauſa eſt ianua, & tamen qui compunctus de peccatis emere oleum vult à pauperibus, per miſericordiæ opera ſemper recipitur, neque poteſt eſſe vnquam tardus quando talia facere vult, & facit, ſed de hoc dicetur ſequen. quæſt.

Quomodo ſtat, quod dicitur cum autem irent venit ſponſus, &c. Quæſt. LXVIII.

QVæritur quomodo ſtat quod dicitur; dum autem irent emere venit ſponſus, & quæ paratæ erant intrauerunt cum eo ad nuptias?

Dici poteſt vno modo, ꝙ dicatur illud ad ſignandũ, quòd virtutes, & bona opera quandocunque fierent E prodeſſent ad vitam æternam, & tamen poſt mortem iam nemo talia facere poteſt, ideo non poteſt ſibiipſi prodeſſe mortuus, qui non profuit viuens; ponitur tamen ite ad vendentes, & emite vobis, quaſi dicat, quomodocunque vos poſſetis habere conſcientiam bonam, etiam ſi ab alijs emptam acciperetis, eſſet vobis ſalus, inquantum autem dicitur, quòd dum irent ad emendum venit ſponſus, innuitur quod non poteſt poſt mortem bona conſcientia acquiri, quæ in vita non fuit habita, & ideo ſtuſtra eſt quærere, ſed admonemur per hoc, quòd viuentes illam acquiramus. Sic dicit Hieronym. ſuper Matthæum, verum quia iam emendi tempus exceſſerat & adueniente iudicij die locus non erat pœnitentiæ, non noua opera patrare, ſed præteritorum rationem coguntur exſoluere.

Alij autem dicunt, quòd ire ad emẽdum bona opera,

ſiue oleum eſt inclinari ad fauores mundanos, & adulationes, & tales nunquam recipiuntur ad nuptias æternas, quia dum his vanitatibus occupantur venit mors, & rapiuntur ſine fructu boni operis, & pereunt non recepti ad vitam æternam. ſic dicit Auguſt. libro de Verbis Domini, ſcilicet euntibus illis emere, ideſt inclinantibus ſe in ea, quæ foris ſunt, & ſolita accidere quærentibus, quia gaudia interna non nouerát, venit ille qui judicat, & quæ paratæ erant, ideſt quibus teſtimonium coram Deo conſcientia perhibebat, intrauerunt ad nuptias cum ſponſo.

Alij exponunt de viuentibus parum poſt morituris, qui ſemper male vixerunt, & dum poſtea aliquid boni agere ſtudent capiuntur antequã agant. ſic dicit Chryſoſto. in Homilia, ſcilicet per hoc quod dicit dum irent emere oſtendit, quia & ſi miſericordes efficiamur poſt mortem lucrabimur ad effugiendum, ſicut nec diuiti profuit apud inferos, quòd factus eſt ſolicitus, & miſericors circa eos qui ſibi arridebant, vel dicit dum irent emere, eſt enim inuenire quoſdam, qui quando debuerunt neglexerunt diſcere ad vtile, in ipſo autem exitu vitæ ſuæ dum diſponuntur diſcere, comprehenduntur à morte.

Alij volunt dicere, quòd non accipiatur iſta particula, niſi quantum ad ſenſum parabolicum, & quòd non exponatur in ſenſu pertinẽte ad intentionem Chriſti, & tunc verum eſt, quòd quantum ad ſenſum parabolicum accidit, quòd virginibus fatuis non habentibus oleum dixerint virgines prudentes, vt irent ad emendũ illud ad vendentes, & dum irent, quòd venerit ſponſus; & ſic non fuerint receptæ ad nuptias, & tamen quantum ad ſenſum, quem Chriſtus intendit, ſi non exponãtur iſtæ particulæ hoc nihil facit. Et ſic dicemus vno modo, quòd non ſignificent aliquid iſtæ particulæ in ſenſu, quem Chriſtus intendit, & ideo non includere incõueniens aliquod, ſ. quòd miſſæ fuerint ad emendum oleum, & tamen quando venerunt empto oleo non fuerint receptæ, quia in ſenſu parabolico bene ſtat hoc; in ſenſu autem, quem Chriſtus intendit non ſtat, quia repugnarent ſibi iſtæ partes.

Accipiendo autem in ſenſu, quem Chriſtus facit, dicendum, quòd aut accipitur pro ſtatu hominum poſt mortem, aut ante mortem. Accipiendo primo modo dicendum, quòd neque ſtat ire ad venditores, neque emere oleum, neque illud emptum reducere, ſed pro tanto hoc totum dicitur, quia admonere nos vult Chriſtus in hoc omnia bona, quæ poſſumus agere dum viuimus, quia poſt mortem non eſt locus inueniendi merita, neque pœnitendi de peccatis præteritis, & ſi quis hoc vellet, tamen illud tardum eſſet.

Accipiendo autem quantum ad viuentes dicendum, quòd poteſt dupliciter intelligi. vno modo, quòd ſit per modum inſultationis, ſcilicet quòd non poſſit emi oleũ ideſt meritum ab eo, qui per ſe opera meritoria non fecit, & hoc in mala ſignificatione. Alio modo pro eo, qui ad vanitates priſtinas declinauit, ideſt adulatoribus delectatus eſt (ſicut prius) & dum hoc faceret, mors eum præoccupauit, & ſic nullum meritum in eo inuentum eſt cuio quo poſſet intrare ad nuptias.

Alio modo poteſt accipi, vt documentum contra illos, qui bona opera in fine vitæ incipere volunt, quæ tunc non poſſunt finire morte præoccupati, ſcilicet, quòd expectent inchoare illa in fine vitæ, ſed per totam ætatem illa proſequantur, & hoc eſt verum quantum ad opera, per quæ intendunt proficere in bono. Secus autẽ quantum ad opera conuerſionis, quia illud in quacunque parte ætatis conueniens eſt etiam in articulo mortis, inmo ibi maxime prodeſt, quia per hoc tota præterita mala vita aboletur.

Quomodo dicitur, quòd virgines prudentes paratæ introierunt ad nuptias cum ſponſo.
Quæſt. LXIX.

QVæritur quomodo dicitur, quòd virgines prudentes, quæ paratæ erant introierunt ad nuptias cum
F ſponſo? Dicendum, quòd pro vtroque ſtatu verum eſt, ſicut etiam in parabolico ſenſu; nam in parabola illæ virgines quinque, quæ oleum habebant, paratæ erant, & ita non iuerunt ad aliquid quærendum, ſed expectauerunt vſquequo venit ſponſus, & introierunt cum eo ad celebritatem nuptiarum; interim autem fatuæ foris manebant.

Applicando autem ad ſenſum Chriſti, verum eſt pro ſtatu mortuorum, quia in die iudicij illi qui inuenti fuerint parati, ſ. cum bonis operibus, & digni vita æterna introibunt tunc locum pœnitentiæ, quaſi tunc redirent ad ſeculum, & bona opera facerent, quibus mererentur vitam æternam; etiam verum eſt de morientibus, ſcilicet, quòd morientes qui in ipſo mortis articulo nõ fuerint parati ad vitam æternam, nunquam habebunt il-
G lam, & dicuntur parati quantum ad meritoria opera, ſecus autem quantum ad ſatisfactoria; nam aliqui moriuntur debitores pœnæ cuiuſdam, ſcilicet purgatoriæ, & tamen, quia charitatem habebunt dicentur digni vita æterna, & parati, licet illam non habebunt ſtatim, ſed poſtquam compleuerint ſatisfactionem in Purgatorio.

Quod autem dicitur, quòd introierunt ad nuptias; planum eſt in ſenſu parabolico; nam ſponſus erat ille qui recipiebatur, & ei feſtiuitas celebranda erat illa nocte; ingredi ergo in domum, in qua celebrabatur illa feſtiuitas, erat intrare ad nuptias.

Accipiendo in ſenſu quem Chriſtus intendit, vocantur nuptiæ pro vtroque modo, ſcilicet pro ſtatu in die iudicij, quia boni intrabunt in æternam beatitudinem, quæ dicitur eſſe nuptiæ, quia nuptiæ vocantur celebri-
H tas quædam in coniunctione ſponſi ad ſponſam, ſed ibi tota Eccleſia bonorum ſimul intrabit, vt coniuncta maneat Chriſto ſecũdum claram viſionem, in qua eſt ſumma iocunditas, ideo omnes qui tunc recipientur, dicentur intrare ad nuptias.

Si autem accipiatur pro ſtatu morientium, eſt ſenſus, quòd morientes in charitate, qui dicuntur eſſe parati, intrant ad nuptias, quia licet illæ ſolæ animæ tunc tranſeant, cum ſtatim Chriſto coniunguntur, coniunctio eſt nuptiæ; & iſta coniunctio, vel eſt in re, ſcilicet quantũ ad illas animas, quæ ſunt liberæ ab omni debito ſatisfactionis, & peccati, quę ſtatim tranſeunt ad beatitudinẽ, vel in certa ſpe, ſcilicet quantum ad animas, quæ deceſſerunt in aliquo onere ſatisfactionis, habentes tamen charitatem, quia iſtæ puniuntur in purgatorio aliquan-
I diu, tamen certiſſimè ad beatitudinem recipiendæ ſunt & ideo ſtatim dicuntur intrare ad nuptias.

Quare dicitur & clauſa eſt ianua. Quæſt. LXX.

QVæritur, quare dicitur, & clauſa eſt ianua? Dicẽdum, quòd quantum ad parabolam, ita fuit, ſcilicet, quòd cum eſſet media nox, quando venit ſponſus, & introiuit ad nuptias, fecit claudi ianuam, quia nõ erat ſecurum tempus illud ad hoc, quòd pateret porta.

Accipiendo autem in ſenſu Chriſti innuitur, quòd poſt diem iudicij non eſt locus intrandi ad vitam æternam, nam ſicut ante mortem Chriſti dicebatur eſſe ianua clauſa, & ideo nemo illuc intrauerat, quia nondum
K Chriſtus per ſanguinem ſuum aperuerat portam, ita poſt diem iudicij erit clauſa ianua, quia nemo illuc poterit intrare, & ideo virgines fatuæ, quæ poſtea veniũt, non recipiuntur, quia clauſa eſt ianua: nam poſt diẽ iudicij nemo erit, niſi aut in inferno, aut in vita ęterna, ſed qui eſt in inferno nũquam recipietur ad vitam æternam, ideo nemo intrabit poſt diem iudicij illùc, quia clauſa eſt ianua. Eſt etiã ratio huius alia, quia qui in die iudicij non fuerint recepti ad vitam æternam, non erãt diſpoſiti, ſed qui tunc non habuit bona opera, per quæ mereretur vitam æternam non poterit poſtea illam mereri, ideo nemo intrabit; ſic dicit Hieronymus ſuper Matthæum, ſcilicet poſt iudicij autem diem bonorum operum, & iuſtitiæ occaſio non relinquitur. Auguſtinus etiam in libro de Verbis Domini dicit, receptis illis qui ſunt in Angelicam vitam commuta-

ti clauditur aditus ad regna cęlorum; non eſt enim poſt iudicium patet precum, aut meritorum locus.

Accipiendo autem pro ſtatu morientium etiam verum eſt, ꝙ morientibus etiam ante diem iudicij claudi tur porta; nam dum viuimus patet cuilibet porta; ſed poſt mortem non patet ei qui in vita illam nõ meruit, ſed intelligitur hoc quantum ad meritum, ſecus quantum ad introitum; nam poſt diem iudicij nemo poterit mereri vitam æternam, neque etiam recipi ad illam, ſi nondum intrauit; poſt mortem autem clauſa eſt ianua quantum ad meritum, ſed non eſt clauſa quantũ ad introitum; nemo enim poſt mortẽ poterit mereri vitam æternam, qui tñ viuens meruit vitam æternã, poſt mortem etiam multo tempore poterit intrare in illam.

Quomodo ſtat, quod dicitur, nouiſſimè veniunt virgines dicentes, Domine Domine aperi nobis? Quæſt. LXXI.

QVæritur quomodo ſtat quod dicitur, nouiſſimè veniunt virgines illæ dicentes, Domine Domine aperi nobis?

Dicendum, quòd quantum ad parabolicum ſenſum planum eſt, ſ. quia illæ quinque virgines fatuæ empro oleo redierunt, vt intrarent ad nuptias poſtquam ſponſus venerat, & non aperuit eis ſponſus, quaſi nõ cognoſceret eas, quia nõ erat tẽpus agnoſcendi, aut aperiẽdi.

Applicando autem ad ſenſum Chriſti dicendum putant quidam, ꝙ iſtæ fatuæ virgines non portauerunt oleum etiam, quando redierunt, & ideo non fuerunt receptæ. Dicendum, quòd non ſtat hoc quantum ad ſenſum parabolicum; nam dicitur, quòd iuerunt ad emendum, & dicitur, quòd redierunt, ideo ſupponendum eſt, quòd oleum portarunt.

Secundo, quia non eſt veriſimile, quòd redirent ad intrandum in nuptias, niſi portarent oleum. nam à principio cum oleum non haberent, non auſæ ſunt expectare ſponſum, ſed iuerũt ad vendentes, a fortiori ergo nũc ſi oleũ nõ reportarent, non auderent redire ad ſpõſum.

Tertio, quia non expelluntur ex hac cauſa, ſed dixit ſponſus, neſcio vos; ergo præſupponendum eſt, ꝙ oleũ portauerunt, ſed non receptę ſunt, quia tarde veniebãt.

Quantum ad ſenſum autem Chriſti non poteſt dici, quòd oleum afferrent virgines fatuæ, quia quandocunque quis eſſet in charitate, quæ eſt hic oleum, eſſet dignus vita æterna; vnde ſi decedentes ſine charitate poſſent habere charitatem ante diem iudicij reciperentur ad vitam æternam in die iudicij, vel prius, & ſi damnati in inferno poſſent poſt diem iudicij habere charitatem, de nouo liberarentur à pœna inferni, quia impoſſibile eſt aliquem exiſtentem in charitate manere in inferno, ſed ſignatur hic impoſſibilitas habendi oleum, i. charitatem poſt mortem, quam charitatem non habuit ante mortem decedens; & in hoc eſt differentia inter parabolam, & applicationem, quia in parabola licet virgines fatuæ oleum portauerint non receptæ ſunt, quia tardè venerunt; in applicatione autem quandocunque charitas ſit in aliquo facit eum dignum vita æterna, & tamen tempus aliquod eſt in quo haberi non poteſt, & ideo propter tarditatem repelluntur, qui ante mortem non habuerunt oleum, ideſt charitatem. Dicendum eſt ergo, quòd iſta reuerſio ſit quãtum ad parabolam, quia vere redierunt cum oleo; ſed quantum ad applicationẽ non ſignatur, quod reuerſæ ſint virgines cum charitate, ſed quòd etiam ſi mortui vellent tunc habere charitatem, cum qua apparerent coram Deo, non poſſent, & poteſt etiam intelligi iſtud de pœnitentia infructuoſa, quam habent damnati apud inferos Sapien. 5. cap. ſcilicet ſtabunt iuſti in magna conſtantia aduerſus eos, qui ſe, anguſtiauerunt, & qui abſtulerunt labores illorum, videntes impij turbabuntur timore horribili, & dicent inter ſe pœnitentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritus gementes; hi ſunt quos aliquando habuimus in deriſum, &c. Iſta autem pęnitentia eſt infructuoſa, quia tarda eſt, ſcilicet tunc quando cum charitate eſſe non poteſt. ſic dicit Hilar. ſuper Matthæum, & tamen cũ iam

A pœnitentiæ nullum eſt tempus, fatuæ occurrunt, & aperiri ſibi aditum rogant.

Quod autem dicunt Domine Domine pertinet ad exprimendam cordis magnam affectionem, cum non ſint contentę ſemel Dominum vocare. Vel ponitur ad ſignandum, quòd ſæpe vocauerunt, quia non aperiebatur eis, & qualibet vice dicebant Domine aperi nobis? ſic dicit Gloſſ. ſcilicet dolore autem repulſionis impulſæ appellationem ingeminant dominationis. Vel dicunt Domine Domine ad oſtendendum fidem ſuam, ſcilicet, quia eum Dominum confitẽtur, & per hoc ſuadere volunt, vt aperiat, ſed fides hæc non prodeſt, cum opera non præceſſerint. ſic dicit Hieronym. ſuper Matthæum, egregia in Domini appellatione confeſſio iudicium fidei eſt, ſed quid prodeſt voce inuocare quem o-

B peribus neges? Alij dicunt, quòd vocant Dominum, & non Patrem, quia eius miſericordiam non quæ ſierunt dum viuerent. ſic dicit Gloſſ. appellationem dominationis ingeminant non vocando Patrem, cuius in vita ſua miſericordiam contempſerunt.

Quomodo dicitur neſcio vos, & quomodo poſſit Chriſto applicari iſta reſponſio. Quæſt. LXXII.

QVæritur quomodo dicitur neſcio vos?

Dicendum, quòd ad parabolam iſtud pertinet. nam ſponſus non viderat illas fatuas virgines, quia non occurrerant ei, & nunc quando clamabant non videbat eas, quia porta erat clauſa; & nõ fuit aperta, ideo potuit conuenienter dicere neſcio vos.

C Applicando autem ad intentionem Chriſti eſt ſenſus, quòd ad damnatos Chriſtus dicet, neſcio vos, quando aliqua opera dixerint ſe feciſſe, & dicet hoc, quia eſt verbum rigoroſum, & deſpectiuum, vt hoc ſit quædam pars pœnæ eorum, qui dum viuerent, Chriſtum quotidie vocantem audire nolebant: ſic dicit Auguſt. libro de verbis Domini: non dictum eſt autem, quòd emerunt oleum, & ideo intelligendæ ſunt nullo iam remanente de alienis laudibus gaudio, in anguſtijs, & magnis affectionibus redire ad implorationem Dei, ſed magna eſt eius ſeueritas poſt iudicium, cuius ante iudicium magna miſericordia prærogata eſt, & ideo dicitur neſcio vos ex illa regula, ſcilicet non habet ars Dei, ideſt eius ſapientia, vt intrent in gaudium eius, qui non coram eo, ſed vt placerent hominibus conati ſunt aliquid

D ſecundum eius præcepta operari. Eſt autem dicendum, quòd in die iudicij aliqui dicent, vel dicere poterunt Chriſto iudicanti, quando viderint ſe damnari; Domine aperi nobis, aut benefac nobis, & ille contemnet omnes. ſic dicitur ſupra 7. cap. ſ. multi dicent mihi in illa die Domine Domine nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dęmonia eiecimus, & virtutes multas fecimus? & tunc confitebor illis, quia nũquam noui vos, diſcedite a me qui operamini iniquitatem; & magis expreſſe tenetur iſte modus loquendi, Luc. 13. cap. ſ. cum autem intrauerit paterfam. & clauſerit oſtium, incipietis foris ſtare, & pulſare oſtium dicentes, Domine aperi nobis, & reſpondens dicet vobis neſcio vnde ſitis; tunc incipietis dicere, manducauimus coram te, & bibimus, & in plateis noſtris docuiſti, & di

E cet vobis neſcio vos vnde ſitis, diſcedite à me omnes, qui operamini iniquitates.

Sed dicetur quomodo potuerit Chriſtus dicere neſcio vos, cum omnia ſciat?

Dicendum, quòd in veritate omnia ſcit, ſed neſcire dicitur ea quæ non approbat; hoc modo dicitur Deus omnia facere, quia nichil fieri poteſt, niſi eo agẽte, aut cooperãte. Io. 1. cap. ſine ipſo factum eſt nichil; & quædam dicitur non facere, neque ſcire, quia non placet ei, ideſt ſunt contra eius mandata; ſic patet de poteſtate, & principatu, quia omnis poteſtas eſt à Deo ad Rom. 13. & ab eo ſunt Reges, & Duces eod. cap. & 1. Pet. 2. cap. & dicitur Prouerb. 8. cap. per me Principes imperãt & potentes decernunt iuſtitiam; & tamen Oſeæ 8. cap. dicitur, ipſi regnauerunt, & non ex me, Principes extiterunt, & non cognoui; & hoc dicitur, quòd mali re-

Cũ Deus cũcta no ſcıat quõ peccatores ignorare dicatur.

ges, & principes erãt illi, ſ. idololatræ, ideſt reges Iſrael, & cum Deus non approbaret facta eorum, dicebantur non regnare ex ipſo, ideſt eo iubente immo eo neſciente, & tamen etiam malos, quando regnant ipſe regnare facit Iob. 34. cap. ſcilicet qui regnare facit hominem hypocritã propter peccata populi. ita & in hoc ipſe quidem omnes quos iudicat cognoſcit, ſed quia mali ſunt, dicitur non cognoſcere eos, ideſt non approbare facta eorum, & patet hoc ex modo loquendi, quia ſtatim, vt dicit neſcio vos, vel neſcio vnde ſitis, addit, diſcedite a me operarij iniquitatis, quaſi dicat, propter iniquitatem veſtram neque vos ſcio, neque ſcire volo, ſed diſcedite. & recte hoc fit, quia cum iſti Deum per opera ſcire noluerunt, iuſtum eſt, vt Deus eos neſciat, iuxta Apoſtolum ignorans ignorabitur, & licet virgines ſint, vel corporis puritate, vel ſuæ fidei confeſſione, G tamen quia oleum non habent ignorantur à ſponſo.

Quid eſt virginitas, & an conſiſtat in carne vel in mente, vel in vtroque. Quaſt. LXXIII.

Dictum eſt autem de virginibus prudentibus, & fatuis. ideo de virginitate aliquis quæret, licet etiã de hoc dici poterat 1. Corin. 7. cap. & primo quæritur quid ſit virginitas, aut in quo conſiſtat?

Eſt autem dubium, an conſiſtat in carne, an in mente, vel in vtroque. dicit autem Auguſt. lib. de Nuptijs, & Concupiſcentia, quòd virginitas eſt in carne corruptibili incorruptionis perpetua meditatio. Aliqui dicũt, quòd virginitas nullo modo pertineat ad carnem, H quia dicitur in prædicta diffinitione Auguſt. perpetua incorruptionis meditatio, & tamen meditatio non eſt carnis, ſed mentis. ergo virginitas nõ pertinet ad carnẽ.

Secundo, quia virginitas importat quandam pudicitiam, vt dicit Auguſt. 1. de Ciuit. Dei. ſed pudicitia conſiſtit in anima, & non in corpore. ergo conſiſtit virginitas in anima.

Tertio, quia virginitas carnis videtur conſiſtere in ſignaculo virginalis pudoris, ſed quandoque abſque virginitatis præiudicio frangitur illud ſignaculum; dicit enim Auguſt. 1. de Ciui. Dei, quòd membra illa poſſunt diuerſis vſibus vulnerata vim perpeti, & medici aliquã do ſaluti opitulantes ibi faciunt quæ horret aſpectus. obſtetrix etiam virginis cuiuſdam integritatem manu velut explorans vnde inſpicit perdidit, & poſt hæc ait, nõ æſtimo quemquam tam ſtultè ſapere, vt huic periſſe aliquid & de ipſius corporis ſãctitate exiſtimet, quis I mẽbri integritate iam perdita. ergo non conſiſtit virginitas in carne, cum non pereat corrupta carne.

Quarto patet, quia corruptio carnis conſiſtit maxime in reſolutione ſeminis, quæ poteſt fieri ſine concubitu, vel in dormiendo, vel in vigilando; magis enim hic integritas tollitur vbi aliquid aufertur, quàm vbi rumpitur, ſed in deciſione fit particulæ ablatio; ideo maxima corruptio carnis ſit in reſolutione ſeminis, & tñ Augu. lib. de Virginitate videtur velle, ꝙ non pereat virginitas ſine concubitu, ſ. virginalis integritas, & per piam cõtinentiam ab omnium concubitu immunitas Angelica portio eſt. ergo non conſiſtit in carne, cum non tollatur K per carnis corruptionem, quæ fit ſine concubitu.

Contra illam quoque Auguſt. diffinitionem ſupra poſitam aliqui dicunt, quòd non ſit conuenienter aſſignata. Primo quia dicitur ibi in carne corruptibili, & ita nõ poterit eſſe virginitas, niſi in carne quandiu eſt corruptibilis, ſed poſt reſurrectionem omnis caro eſt incorruptibilis. ergo ſanctæ virgines deſinerent tunc virgines eſſe, quod falſum eſt; ergo non erit in carne corruptibili pars diffinitionis virginitatis.

Secundo, quia virginitas ponitur pars continentiæ, quæ ad temperantiam reducitur, ſed meditatio non eſt actus temperantiæ, immo magis intellectiuarum virtutum, ergo non debet poni tanquam genus virginitatis, vt dicatur, ꝙ eſt virginitas incorruptionis meditatio.

Tertio, quia ponitur perpetua in eadem diffinitione, ideſt perpetua meditatio, & tamen non videtur perpetuitas conuenire virginitati. Nam non eſt virginitas F firmius bonum, quàm charitas, quæ excedit omnes 1. Corin. 13. & tamen perpetuitas non eſt de ratione charitatis, quia charitas habita contingit amitti, vt oſtendit Magiſter 4. Sent. diſt. 31. ergo non debet poni perpetuitas in diffinitione virginitatis.

Quarto, quia dicitur incorruptionis meditatio perpetua: talis enim meditatio perpetua incorruptionis tollitur per corruptionem mentis. ſicut dicitur ſupra 5. cap. qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt in corde ſuo, ſed per hoc non tollitur virginitas, quia talis corruptio reparari poteſt, ſed virginitas perdita non poteſt reparari; ergo non eſt incorruptionis perpetua meditatio.

Quinto, quia perpetua incorruptionis meditatio perditur non ſolum mente, ſed etiam corpore ſine concubi G tu, vt in mollibus, & tamen ſine concubitu (vt dictum eſt) videtur Augu. dicere non perdi virginitatem; ergo non eſt incorruptionis perpetua meditatio.

Sexto quia ſi eſſet virginitas incorruptionis perpetua meditatio, non poſſet perire, niſi perdita iſta meditatione, & tamen poteſt perire non pereunte hac meditatione, quia Ambroſ. dicit, virginitas eſt expers contagionis integritas, ſed hæc integritas perdi videtur per pollutionem in ſomnio, quia corpus contaminatur; & ita videtur perdi virginitas, non tamen perditur meditatio prædicta; ergo non eſt iſta diffinitio virginitatis conueniens.

Septimo quia perpetua meditatio incorruptionis nõ poteſt tolli per violentiam; virginitas autem per violentiam auferri poteſt, quia aliàs non eſſet irregularis, qui H contraxit cum illa, quæ per violentiam ab alio defloratа eſt, & tamen eſt irregularis; ergo cenſetur ablata virginitas, & ſic non erit conueniẽs diffinitio. Dicendum quantum ad duo de quibus dubitabatur, quòd ambo vera ſunt, ſ. virginitas aliquo modo conſiſtit in carne, licet magis conſiſtat in mente, ſecundum eſt, ꝙ diffinitio Auguſt. de Virginitate eſt conueniens. Circa primum conſiderandũ, ꝙ virginitas aliquo modo ad corpus pertinet, ſicut dicit Auguſt. lib. de Virginitate, virginitas eſt continentia, qua integritas carnis ipſi Creatori animæ, & carnis vouetur, conſecratur, ſeruatur, & hoc maxime apparet ex nomine virginitatis; dicitur enim à virore, aut viriditate; illud autem dicitur virens, & in ſuo virore perſiſtere, quod non eſt abundantia caloris exuſtũ. aut adustionem paſſum; hæc autem viriditas importat I in perſonam quam dicimus virginem eſſe, ſ. quòd ſit immunis ab aduſtione caloris concupiſcentiæ, quę aduſtio videtur maxime eſſe in conſummatione ſummæ delectationis ſecundum corpus, qualem dicũt eſſe venereorum, & quia non eſt aliqua delectatio in qua prædicta aduſtio ſequi videatur, niſi iſta, quæ eſt venereorum, nõ videtur virtus virginitatis circa aliud conſiſtere, niſi in repugnantia ad delectationem venereorum. Sed in delectatione venereorum tria eſſe videntur. Primum eſt violatio ſignaculi virginalis, & illud eſt ſolum ex parte corporis. Secundum eſt in quo communicant anima, & corpus, ſcilicet reſolutio ſeminis cauſans delectationem ſenſualem. Tertium quantum ad ſolam ani- K mam, ſcilicet propoſitum perueniendi ad talem delectationem, & velle ſe ei ſubijcere, quia in experientia delectationis anima eſt ſubiecta carni, ſ. quia per actum carnis tollitur omnino actus animæ; nam vt dicit Ariſtotel. 7. Ethicor. aiunt in ipſa intelligere neminem poſſe; quodlibet autem horum trium corruptio quædam eſt. Primum quidem, quia vere frangitur vas, quod naturaliter integrum erat, ſiue in viro, ſiue in fœmina. Secundum vero corruptio eſt, quia fit deciſio particulæ coniunctæ; ſemen quidem deciditur, & emittitur. Tertium vero eſt etiam corruptio, inquantum anima ſubijcitur huic paſſioni; non eſt enim illud aliqua actio animæ, licet in hoc diſtinguendum eſt, quia aliud eſt propoſitum perueniendi ad delectationem, aliud ſubijcere ſe, aut ſubiectum eſſe paſſioni.

Tria ſ. venereorũ delectatione ſunt.

Primum quidem eſt actio animæ, ſcilicet electio. Secundũ vero non eſt actio, ſed paſſio quædam, & non ſolum non eſt actio animæ, ſed eſt priuatio oium actionum

num

num eius quantum ad partem rationalem, quia vt dictum eſt nihil poteſt in ipſa intelligi, & ideo dicitur abſorptio quædam rationis, quæ non accidit circa alias paſſiones. in illis quidem rationis actus diſtorquetur, ſed non abſorbetur; in hoc autem abſorbetur, ideſt, ꝙ nichil de eo tunc manet.

Sed quia virginitas nomen virtutis eſt, dicendum, quòd iſta tria quæ ſunt circa delectationem venereorum conſideranda ſunt circa virginitatem eo modo, quo ſe habent ad virtutem, & vitium. De primo eorum, ideſt fractione ſignaculi virginalis, ſiue in fœmina, ſiue in maſculo dicendũ, quòd per accidens ſe habet ad virtutem, & vitium, immo & ad totam materiam moralem. vnde ſi ſecundum ſe accipiatur illa fractio, aut ruptio ſignaculi non pertinent ad virtutem vllo modo, & non plus eſt frangi, aut rumpi ſignaculum illud, quam abſcindi manum, aut percuti pedem, quæ ad virtutem, & vitium non pertinent, per accidens autem integritas, & fractio pertinent ad virtutem, & vitium, ſcilicet inquantum integritas vaſis ſtat cum experientia venereorum, quæ ſecundum ſe pertinet ad virtutem, vel moralem materiam. fractio autem vaſis ſtat cum experientia venereorum: immo regulariter non ſolet fieri, niſi ex vſu venereorum, & quia in venereis tollitur virginitas, & pertinet ad materiam moralem, dicitur integritas, & fractio vaſis pertinere ad virginitatem, & materiam moralem per accidens.

Secundum vero, ideſt reſolutio ſeminis cauſans ſenſualem delectationem materialiter ſe habet ad actum moralem, quia ſenſuales paſſiones ſunt materia actionum moralium, & virtutum atque vitiorum.

Tertium autem dupliciter accipitur, ſcilicet, aut pro propoſito mentis perueniendi ad delectationem ſenſualem, quæ eſt in actu reſolutionis, & motu ſeminis, aut pro ſubiectione mentis ad iſtam delectationem.

Accipiendo ſecundo modo eſt materia per accidens moralis, ſcilicet inquantum in illa ſubiectione abſorbetur mens, vel ratio ex paſſione partis inferioris: propter colligantiam enim virium, & vnitatem animæ, cuius ſunt vires, facta paſſione vehementi in quibuſdam fit ceſſatio in actu aliarum, ſicut in delectationibus, ponit regulam Ariſtot. 10. Ethicor. ſcilicet quòd non ſtat ſimul ſentiri duas delectationes, ſed ſi vna vehementer ſentitur, altera non ſentitur. ſicut dicit ibi de agoniſtis, quia mali ſunt agoniſtæ, vel athletæ, quando ludentes poſſunt comedere legumina, & quoniam inter ſenſuales magnam aſſerunt eſſe delectationem venereorum; tolluntur cæteræ delectationes, & actiones animæ ea præſente: vnde dicit Ariſtot. aiunt in ea intelligere poſſe neminem 7. Ethicor. & hæc vnitas animæ facit & virium colligantiã: aliæ quoque paſſiones tollunt, interdum autem actum rationis abſorbendo eam, vt ſopor, & phreneſis, quæ facit corporales paſſiones vel ex parte corporis; iſtæ autem non ſunt materia moralis, ideo abſorptio rationis in venereis non eſſet modo moralis, niſi quia coniungitur actui venereo, qui eſt materia moralis actus, & ideo per accidens eſt materia moralis.

Si autem accipiatur aliud, ideſt propoſitum perueniendi ad delectationem, quæ eſt in reſolutione ſeminis, dicendum quòd proprie pertinet ad moralia, & ſolum tenet ſe ex parte mentis, & hoc eſt completiuum, & formale quantum ad actum moralem, quia nulla res determinatur per materiam ſuam, ſed per formam, ideo in moralibus oportet poni materiale, & formale: materiale vocamus tam fractionem, & integritatem vaſis per accidens; delectationem autem ſenſualem in reſolutione ſeminis per ſe materiale; abſorptionem autẽ rationis materiale per accidens; formale autem, & cõpletiuum oportet, quòd conſiſtat in actu rationis eligentis, & iſtud eſt propoſitum perueniendi ad experiẽtiam illius delectationis in reſolutione ſeminis, & ſic apparet quomodo venerea, circa quę eſt virginitas ſunt aliquo modo pertinentia ad animam, & aliquo modo ad carnem, & conſequenter virginitas aliquo modo eſt in carne, aliquo modo in anima, ſicut etiam dicemus

A quæſt. 86. Ad primum dicendum, quòd virginitas ad carnem aliquo modo pertinet. & aliquo modo ad animam. In diffinitione autem Auguſtin. quæ plena eſt, tanguntur omnia quæ ad virginitatem pertinent, ideo neceſſe eſt quædam illorum ad carnem pertinere, alia ad mentem; cum autem dicitur meditatio pertinet ad mentem; non tamen ſequitur, quòd non ſit in carne virginitas, ſed quod non ſit totaliter in carne, quia tũc omnia quæ ponerentur in diffinitione virginitatis conuenirent carni.

Ad ſecundum dicendum vno modo, quòd importat virginitas pudicitiam quandam, & licet illa totaliter eſſet in anima, non ſequeretur, quod virginitas eſſet totaliter in anima, quia vt dictum eſt virginitas partim eſt in carne; partim in mente; & ideo quantum ad rationem pudicitiæ poterat pertinere ad animam, quantum ad alia vero, quæ ad virginitatem pertinent eſt in carne. Alio modo poteſt dici, & melius, quòd ſicut virginitas non eſt totaliter in anima, neque totaliter in corpore, ſed ad vtrunque pertinet, ita & de pudicitia eſt, & ideo non ſequitur ex eo, quòd pudicitia pertinet ad animam, virginitatem eſſe totaliter in anima, vnde dicit Auguſt. in libro de Virginitate, quòd licet virginitas in carne ſeruetur, ac per hoc corporalis ſit, tamen ſpiritualis eſt, quam vouet, & ſeruat continentia pietatis. Virginitas ī carne & in mēte eſt.

Ad tertium dicendum, quòd ſignaculum, ſiue integritas carnis, aut membri genitalis non continet perfectam rationem virginitatis, ſicut vulgus putat, nihil aliud dicens eſſe virginitatem, immo non pertinet aliqualiter ad virginitatem, niſi per accidens, quia vt dictum eſt in reſolutione ſeminis eſt per ſe materia moralis, propoſitum autem experiendi illã delectationem eſt formale completiuum actus moralis, & iſta per ſe repugnat virginitati, & oppoſita pertinent ad illam per ſe; pertinet autem prædicta integritas, aut fractio vaſis ad virginitatem, inquantum coniunguntur actibus per ſe ad moralia pertinentibus: vnde integritas vaſis inquantum manet in eo, & ea quæ ſponte abſtinent à venereis pertinent per accidens ad virginitatem, fractio autem membri, inquantum regulariter ſolet ſequi ex actu venereorũ, qui non ſtat cum virginitate, repugnat per accidens virginitati, per ſe autem non, & ideo ſi alio modo, quàm per venerea naturaliter, vel non naturaliter exercita vas frangatur, ſiue tollatur ſignaculum, nihil magis præiudicatur virginitati, quàm ſi frangeretur pes, aut manus.

Ad quartum dicendum, quòd per reſolutionem ſeminis virginitas tollitur, licet non ſemper, de concubitu autem dicendum, quòd per illum tollitur virginitas, & tamen non per illum ſolum, ſed interdum ſine concubitu.

Circa reſolutionem autem ſeminis dicendum, quòd aut fit voluntariè, ſiue ex propoſito, ſiue præter propoſitum: ſi fiat ex propoſito ſemper virginitas tollitur, ſiue fiat per concubitum, ſiue ſine concubitu. De concubitu autem dico, ſiue ſit naturalis, ideſt maris ad fœminam, & in vaſe determinato, ſiue non naturalis, ſicut ad fœminam extra vas ordinarium, ſiue maris ad marem, quos Apoſtolus vocat maſculorum concubitores, 1. Corin. 6. cap. Siue ad pecora quæcunque, ſine concubitu autem, vt quantum ad eos, quos Apoſtolus eodem capit. molles vocat, quod graue vitium eſt, & putatur in his quæ ſunt extra naturam, quolibet enim modorum horum virginitas tollitur. Si autem ſine propoſito, non tollitur virginitas, vt patet in dormientibus, qui patiuntur pollutionem nocturnam, vel ſi violenter fiat, vel ex ægritudine.

De primo patet, quia patientes per ſomnium pollutionem, licet ſentiant delectationem ex ipſo impetu decisi, aut moti ſeminis, titillati, & excitati, non dicimus virginitatem amittere.

An ſi quis ante ſomnum in vigiliam conſenſit deliberate in veneream delectationem, & vadens cubitum patitur pollutionem non organice cooperans, an virginitatem perdat. Quæſt. LXXIIII.

SEd quæritur nunquid ſiquis ante ſomnium in vigiliam conſenſit deliberate in veneream delectationẽ & vadens cubitum paſſus eſt pollutionem nocturnam nihil organice cooperans an virginitatem perdat? Aliqui dicunt, quòd ſic, quia ad tollendum virginitatem requiritur voluntaria experientia reſolutionis ſeminis, & ſic tollitur virginitas mentis, & corporis ſimul, & tamen hic fuit vtrunque: Primum enim fuit conſenſus in veneream delectationem: ſecundum ſecuta eſt ipſa venereorum delectatio, & ſeminis reſolutio, ideo nihil deeſt ad tollendam virginitatem.

Dicendum, quod non tollitur virginitas, quia nõ concurrunt hic ea, quæ exiguntur ad corruptionem virginitatis. Primo, quia poteſt eſſe, quòd talis pollutio facta fuerit inſenſibiliter, ſicut ſæpiſſime accidit; maxime in his qui habent debilitatem organi retentiui, ſi delectationem ſenſibilem in reſolutione ſeminis ponimus materiale in actu morali, in quo tollitur virginitas, ideò ibi non tollitur.

Sed dicendum, ꝙ iſtud ſolum non ſufficit: nam data reſolutione ſeminis voluntaria, ſiue per concubitum, ſiue ſine concubitu, etiam ſi nulla delectatio ibi ſequatur, tollitur virginitas, vt ſi aliquo tangente fœminam voluntarie, ante incipientem fieri vllam reſolutionem, ſuperueniat dolor tam vehemens, qui nullam omnino voluptatem ſentire permittat, & tamen compleatur reſolutio, & deciſio, aut ſi Deus ſpecialiter faceret in aliquo, quòd in actu venereo, neque abſorberetur, neque voluptatem vllam pateretur, potius quàm in apertione oculorum: manifeſtum eſt, quòd nihilominus in iſto periret virginitas.

Secundo, quia etiam ſi paſſus eſſet iſte delectationem in pollutione nocturna, in caſu dato, non tolleretur virginitas, vt ſi titillatus ex motu ſeminis euigilaret, & ratio eſt, quia iſte non cooperatus eſt ad illam effuſionem ſeminis, cum neque fuerit ibi concubitus, neque mollities.

Tertio, quia forte iſte qui conſenſerat in delectationem veneream non elegerat talem, ſed cũ fœmina eſſe: accidit autem ꝙ pollueretur per noctẽ, ideo non cooperatus eſt ad hanc delectationem, de qua neque cogitauerat, niſi forte per accidens, ſcilicet, quod per cogitationem diurnam de coitu ad fœminam ſecuta eſt per noctem facilis ſolutio ſeminis, quæ aliàs non ſequeretur.

Quarto, quia forte nihil cooperata eſt illa deliberatio ad reſolutionem ſeminis: nam licet quis cogitauerit, & deliberauerit de coitu ad fœminam, poteſt eſſe, quòd non fuerit facta diſpoſitio aliqua ad reſolutionem ſeminis, ſed ex abundantia humoris, vel ex organi retentiui debilitate, ſequenti nocte paſſus fuerit pollutionem, & tunc cum cogitatio præcedens, nihil ad hoc egerit, non videtur cooperatus ad reſolutionem, & ſic non eſt perdita virginitas, etiam quia aliàs ſequeretur, quòd ſi quis hodie conſenſit in delectationem veneream, nondum perdita virginitate carnis, & poſt duos annos manente eadem integritate carnis, polluatur per noctem, diceretur perdidiſſe virginitatem, cum in eo fuerint duo hæc, id eſt conſenſus in reſolutionem ſeminis, & reſolutio, & hoc abſurdum eſt. Etiam ſequeretur, quòd ſi qua mulier conſenſit hodie cognoſci a viro, & tamen non cognita eſt, quia poſtea noluit, vel non ſe obtulit opportunitas, & poſt menſem defloretur ab aliquo violẽter, quòd perderet virginitatem totaliter. Sed falſum eſt, quia oportet reſpectu actus eiuſdem concurrere voluntatem id eſt quòd ille actus reſolutionis ſeminis, vel ſuſceptio delectationis venereæ ſit volitus, & tunc tollitur virginitas, ſed in caſu dato quando mulier deliberauit cognoſci a viro, perdidit virginitatem mentis, ſed illa reparari potuit manente integritate carnis; poſt vero cum deflorata fuit, perdidit virginitatem carnis, & paſſa eſt

F delectationem veneream, ſed hic non fuit perdita virginitas mentis, quia non fuit conſenſus, ſed potius repugnantia, & tamen non perditur ſimpliciter virginitas, niſi cum vtraque ſimul amittitur: ergo illa non perdidit virginitatem, & conſequenter neque ille, qui paſſus fuit pollutionem modo prædicto.

Quinto, quia dato quòd conſenſus ille in venerea fuerit cauſa præciſa pollutionis nocturnæ, vt ſi ex illo conſenſu tantum titillata eſt caro, quo facta fuerit reſolutio ſeminis in nocte, & inciderit ſimilis cogitatio tunc de coitu ſomnialis, adhuc non tollitur virginitas; & cauſa eſt, quia non fuit ille conſenſus cauſa per ſe, & directe; ſed per accidens: cum acciderit quòd ex illo conſenſu fuerit caro titillata: nam ſi propter hoc, quod eſt cauſa reſolutionis diceretur tolli virginitas, diceretur, quòd
G qui ex abundantia cibi, & potus, aut diurni colloquij paſſus fuerit pollutionem nocturnam, perderet virginitatem, cum ipſe cauſam præſtiterit, quod eſt falſum, quia iſtæ cauſæ non ordinabantur directe ad illum effectum. ſic & conſenſus in venerea, quia forte ille non fuit ad hoc, ſed ad concubitum, & accidit inde pollutio nocturna.

An tollatur virginitas ſi quis concupiuit, quòd per noctem ſibi pollutio eueniret. Quæſt. LXXV.

SEd ponatur, ꝙ quis conſenſit per diem in pollutionem nocturnam, id eſt, concupiuit quòd per noctẽ eueniret ei pollutio ſomnialis, in qua delectaretur,
H & ex illo deſiderio titillata eſt caro, & venit ſibi per noctem pollutio, ſicut concupiuerat, an tollatur virginitas?

Aliqui putarent quòd ſic, quia hic conſenſus in reſolutionem ſeminis fuit cauſa eius, & directa quidẽ, quia illa reſolutio ſecuta eſt, quæ concupita fuerat, ideo non videtur aliquid deeſſe ad perdendam virginitatem.

Dicendum, quòd adhuc non perditur hic virginitas. Primo, quia non videtur iſte plenus conſenſus: nam ſi iſte determinate eligeret delectationem veneream per pollutionem, quæ eſt ſine coitu, poterat illam faciliter ſine mora per mollitiem efficere, ſed non fecit: ergo nõ fuit plena deliberatio de hoc.

Secundo, quia dato, quòd iſta eſſet plena delibe-
I ratio, reſpectu illius actus, tamen illum actum non egit iſte, ſed paſſus eſt: nam dum pollutio fieret iſte dormiebat, & neſciebat an aliquid circa ipſum fieret, & tamen cum perditio virginitatis ſit actus moralis, & nihil eſt morale, niſi ſit ibi voluntarium, & electio, ſed hic non erat electio, neque complacentia de eo quod in carne fiebat, ideo non tollebatur virginitas.

Tertio, quia dato, quòd iſte ſic per diem concupiuerit, poterat poſtea pœnitere de illo propoſito; & tamen carne titillata ſequeretur per noctem pollutio, ideo erat ibi pollutio ſine conſenſu, & ſic non tolleretur virginitas.

Quarto, quia licet talis conſenſus non fuerit reuocatus per contrariam volitionem, adhuc non erit cauſa
K directa, & ſufficiens: nam licet hoc ille vellet, non ſolet ſequi reſolutio ſeminis per ſolum conſenſum, ſed per applicationem organorum, ſiue in coitu, ſiue abſque illo, maxime, quia etiam ſiquis velit quòd adueniat ſibi pollutio nocturna, non ideo adueniet, & dato quòd nolit aduenire, accidet, ideo non eſt cauſa ſufficiens, neque per ſe conſenſus, aut deſiderium reſolutionis ad ipſam reſolutionem.

Dicendum igitur quòd in caſu dato non tollitur virginitas, cum iſte non procurauerit organice talem pollutionem, neque tunc cum fuit, conſenſit in illam, verum eſt tamen quòd peccauit mortaliter, quando concupiuit ſic pollui.

An ſomni-

An fœmina violenter cognita a viro, amittat virginitatem. Quæſt. LXLVI.

QVæritur de reſolutione ſeminis, aut experientia venereorum, facta violenter, an tollat virginitatem, & de fœmina primo quæritur.

Dicendum, quòd nõ tollatur virginitas, eo quòd non perditur illa, niſi ſimul tollatur integritas carnis, & mẽtis: manet ergo virginitas, & hoc verum eſt tam de vigilantibus, quàm dormientibus, & amentibus. ſi enim mulier demens ſit penitus, & aliquis eã cognoſcat, quia illa neſcit ſe cognoſci, non perdit virginitatem. Dicendum autem eſt idem de inebriata ſumma ebrietate, ita ꝙ non ſentiat quid agat, aut quid patiatur: nam ſi ſic cognoſcantur, non perdunt virginitatem, quia non eſt ibi aliqua actio voluntaria. De dormientibus idem dicendum eſt, quia dormiens nihil ſentit, ideo neque conſentit, & ſic non eſt actus moralis. Aliqui enim tanto ſopore tenentur, quòd cognoſci poſſunt tãquam non viuentes: maxime ſi ex ebrietate, vel aliquo accidentali ſomnus talis aduenerit.

Sed dicẽdum, quòd verum eſt hoc, niſi mulier ea intentione cubitũ iuerit, vt dormiens cognoſceretur, quia tunc virginitatem perdit: ſic tenetur communiter, & tenet illud Sanctus Tho. lib. 4. Senten. diſt. 33. Sed obijcietur ex eo, quod dictum eſt pręcedenti. q. ſ. quòd deſiderans pollui per noctem, ſi poſtea polluatur non perdit virginitatem, & tamen iſta dormiens cognoſcitur: ergo licet hac intentione cubitum iuerit, vt cognoſceretur non perdet virginitatem.

Dicendum, ꝙ perdit virginitatem, & multa ratio diuerſitatis eſt inter caſus. Primo, quia licet ille deſiderauerit pollui per noctem: non tamen hac intentione dormitum iuit, vt pateretur pollutionem. iſta autem ea intentione iuit dormitum, vt cognoſceretur dormiens.

Secundo, & principalius, quia iſte deſiderauit pollutionem, per quam regulariter non tollitur virginitas, cum ſæpe patiamur hoc nichil cogitantes, & non ſolum non tollatur virginitas, ſed neque ſit peccatum mortale, immo interdum neque veniale: mulier tamen illud voluit, per quod regulariter, immo neceſſario tollitur virginitas, quia qui vult cognoſci, & cognoſcitur, iam virgo non manet.

Tertio, quia mulier voluit id, quod eſt cauſa directa, & immediata, & ſufficiens ad tollendum virginitatem, ſcilicet cognoſci, & ſecutum eſt, ideo virginitatem perdidit: vir voluit id quod non eſt cauſa per ſe: nam cogitatio, aut deſiderium pręcedens non facit neceſſario reſolutionem ſeminis, immo multum per accidens, quia pluries volet quis & non fiet, quàm quòd volendo ſequatur, & ſæpe non cupiendo illud accidit.

Quarto, quia mulier iſta non ſolum voluit dormiens cognoſci, ſed etiam hac intentione iuit dormitum, vt ſic dormiẽs cognoſceretur, & multum differt inter hęc: nam ſi aliqua mulier deſiderauit, ꝙ dormiens cognoſceretur, & tamen non credebat hoc facturum eſſe, & ideo non ibat hac intentione dormitum, & accidit ꝙ dormiens cognoſceretur, ipſa non ſentiente, non videretur perdidiſſe virginitatem, quia ille actus conſenſus non continuatur huic actui, de quo nihil cogitatũ erat, immo de quo credebatur, ꝙ non accideret. cum vero hac intentione dormitum iuit, vt dormiens cognoſceretur, fuit ſpecialiter cogitatũ de actu illo cognitionis, quæ in illa dormitione fieret, & conſenſus fuit in illũ, & videtur continuatus ille conſenſus cognitioni, quæ fuit poſtea in dormitione, cum quandiu vigilauerit illam intentionem habuerit, & ſomnus non tollit conſenſum priorem, neque impedit, cum non ſit actus cõtrarius, & ideo hic videtur perdita virginitas directe.

Quinto, quia de illa, quæ ideo iuit dormitum, vt cognoſceretur, idem videtur eſſe ac ſi vigilans cognoſceretur, quia forte ire dormitum fuit quidam modus procurandi illam cognitionem, qui in vigilia non ſequeretur, vt ſi qua mulier crederet de aliquo viro quòd vigilans, aut pręloquens nollet, aut non auderet, vel erube-A ſceret eam cognoſcere, dormientem autem, & quaſi nichil ſentientẽ; neq; præcedẽte colloquio vellet eam cognoſcere, & ideo illa iuit dormitum, vt ſic cognoſceretur, & ſecuta eſt, nihil aliud fuit, niſi ſe faciliorem exponere ad hoc, ꝙ cognoſceretur, & ideo virginitas perditur, ſecus autem in illo, qui deſiderauit accidere ſibi nocturnam pollutionem, & accidit.

Quod autem de dormiente diximus, intelligendum eſt de inebriata: nam ſi aliqua mulier ideo inebriaretur, vt ſic cognoſceretur, & ſic poſtea accideret, licet nõ ſentiret ſe cognoſci perdebatur virginitas, quia fuit modus exponendi ſe ad hoc, ꝙ cognoſceretur. Sed redeundum ad mulierem, quæ vigilans, defloata eſt inuita, & dicendum quòd ſi non conſentit tunc in actum illum, neque præceſſit vllus conſenſus, ꝙ non perit virginitas, cũ B ſolum tollatur integritas carnis, quæ ſe habet per accidens ad virginitatem, vt dictum eſt.

Sed quid ſi mulier elegit cognoſci, & poſtea ſecuta eſt deflotatio inuoluntaria, an pereat virginitas? Dicendum, ꝙ ſi tunc quando cognita eſt, non habebat conſenſum in aliquem actum carnis, ideſt neque in illum, neque in alium, non erat periculum virginitatis. ſecus autem ſi manebat aliquis actus conſenſus ad hunc, vel ad alium actum venereum.

Circa quod ſciendum, ꝙ poteſt mulier habere nunc deſiderium determinatum, vt cognoſcatur ab aliquo homine, aut a quocunque, & quamdiu manet iſtud deſiderium non occurrit ſibi qui eam cognoſcat, & ideo non cognoſcitur: poſt aliquantum tempus, ceſſante iſto deſiderio per contrarium actum. ſ. propoſitum cõtinendi, C occurrit qui eam inuitam cognoſcat, tunc dicendum non tolli virginitatem, quia nunc manet aliquis conſenſus in venerea, ſcilicet, neque in iſtum actum, neque in aliquem alium, ideo non perit, quia neceſſe eſt duo cõcurrere ad hoc ꝙ virginitas pereat. ſ. delectatio, & apertio clauſtri cum conſenſu, & iſta duo nũ ſunt nunc. Et ſi dicas, ꝙ iam præceſſit conſenſus. Dicendum, quòd dato, ꝙ aliqua mulier deſiderauerit ab aliquo cognoſci, immo etiam ſi locuta fuerit, & incitauerit illũ de hoc, & aſſignauerit tempus, & locum, quo hoc fieret, & interim illa diſſenſerit, & mutauerit propoſitum, & ſuperueniens ille a quo voluerat cognoſci eam renitẽtem defloret, non perit virginitas, eo quòd non concurrunt iſta duo, ideſt, conſenſus mentis cum ipſa cognitione, & oportet ambo ſimul venire ad hoc, quòd virginitas D totaliter pereat: hic autem quando fuit conſenſus, perit virginitas mentis, ſed tunc non erat actus venereus, & potuit reparari iſta virginitas perdita per contrarium actum. cum vero ſuperuenit cognitio, non erat cõſenſus in venerea, & ſic ſola ruptio virginalis clauſtri non abſtulit virginitatem, licet ibi interuenerit delectatio, quia non erat in poteſtate eius, quę cognoſcebatur quin delectaretur, dum tamẽ quantum poſſet remitteretur, ne ſequeretur copula, & poſt violentiam illatã non placeret ſibi voluptas, quam experta fuerat in violatione.

Alio modo poteſt fieri, quòd conſentiat mulier in venerea, & vellet cognoſci ab aliquo determinato quẽ diligit, non autem ab aliquo alio, & manente iſto conſenſu, & deſiderio, ſuperuenit alius & violenter cognouit eam, perit virginitas, licet violenter cognoſcatur. & E ratio eſt, quia hic concurrunt ambo, quę deſtruunt virginitatem. ſ. conſenſus in venerea, & actualis experientia venereorum. Nam ponitur, quod eo tempore quo violenter ab vno cognita eſt, habebit iſtum actum conſentiendi, & deſiderandi quod ab alio cognoſceretur, & non ab iſto; & ratio eſt, quia ſi illa cognoſceretur ab eo, quem elegerat, non erat dubium aliquod quin periret virginitas, & tamen quod cognoſcatur ab hoc, vel ab illo, parum differt, quantum ad Deum, & quantum ad rationem actus moralis, ideo vtroque modo perit virginitas. Eſt autem aliqualiter ſimile ſi fœmina aliqua virgo poſuiſſet ſe in obſcuro, vbi cognoſcenda eſſet ab aliquo, de quo ipſa cõuenerat, vel intenderat, & ſuperuenit alius, & cognouit iſtam, cum ipſa putaret eſſe illum, de quo cogitauerat. Manifeſtum eſt, quod perit hic virginitas, licet ipſa non admitteret illum, qui eam

cogno-

cognouit, ſi ſciret illum eſſe qui erat, licet hic magis aliquid manet de ratione voluntarij, quàm in præcedenti, quia hic eſt ignorantia, ibi autem violentia.

An tollatur virginitas ſi qua mulier deflorata eſt violenter, cum non conſentiret in defloratorem, & poſtea conſenſit. Quæſt. LXXVII.

SEd quæritur quid ſi aliqua muliet deflorata eſt violenter, cum non conſentiret in defloratorem, neque in aliquem alium, & poſtea aliquanto tempore conſenſit ab aliquo cognoſci, & non cognita eſt, an tollatur virginitas?

Aliqui dicunt, ꝙ ſic, nec eſſe dubium, quia in præcedenti caſu non tollebatur virginitas, qnia non concurrebant iſta duo: nam quando erat conſenſus, non erat defloratio, ſiue cognitio, & quando erat cognitio non erat conſenſus, ſed hic ſimul ſunt, quia iam præceſſit carnis corruptio, quandocunque ergo poſtea veniat conſenſus in venerea, erit ſimul actu cum fractione vaſis, ideo ſimul concurrunt quæ ad tollendam virginitatem ſufficiunt.

Dicendum, ꝙ non perit virginitas, quia non affuit conſenſus, quando autem conſenſus venit, non erat defloratio, i. non erat experientia venereorũ, quia illa iam tranſierat: erat autem defloratam eſſe, & cognitam, ſed non deflorari, & cognoſci, & tamen defloratã eſſe nihil facit, quia non eſt materia moralis, neq; cadit ſub conſenſu, ideo etiam ſic non tollitur virginitas. Simile autem ſi muliet violenter deflorata eſt, & tunc nullo modo conſenſit, poſt aliquantum autem tempus placet ſibi, quòd cognita fuerit, non perit per hoc virginitas, licet ſit conſenſus in illum eundem actum, in quo perdidit integritatem carnis, & experta eſt venerea, & ratio eſt, quia iſte conſenſus non concurrit cum illo actu, vt ſimul ſtantibus tollatur virginitas, etiam quia iſte conſenſus nullo modo poteſt eſſe cauſa illius actus, cum ſit poſterior, ideo ita ſe habet ad illum actum, ac ſi nullo modo præceſſiſſet: propter quod per eum tollitur virginitas mentis, ſed non ſimpliciter, & illa reparabilis eſt per conſenſum contrarium.

An vir ſi ei violentia inferatur, perdat virginitatem. Quæſt. LXXVIII.

QVæritur circa virum, ſi inferatur ei violentia, an perdat virginitatem? Dicendum, ꝙ dupliciter vis inferri poteſt, vel ad agendum, vel ad patiendum, ſi ad patiendum, ideſt vt ſodomiticè patiatur, dicunt aliqui non eſſe ablatam virginitatem, non ſolum ſi violenter patiatur, ſed etiam ſi ſponte ſuccũbat. De primo dicendum, ꝙ ſine dubio verum eſt: nam virginitas non perdi poteſt, niſi per actum voluntarium, & ideo neque in fœmina, neque in viro, & hic intelligẽda ſunt omnia quæ dicta ſunt in duabus præcedentibus quæſtionibus, quantum ad violentam deflorationem, ſcilicet ſi præuenit aliquis conſenſus, vel deſiderium de patiendo ſodomiticè, vel ſubſecutus eſt, quia ſi non fuit ſimul cum paſſione non fuit perdita virginitas. De ſecundo autem, ſ. ſi patiatur ſponte ſodomiticè, an per hoc perdat virginitatẽ, dicunt aliqui ꝙ non, quia organum illud non eſt determinatum ad pati ſecũdum venerea, & ideo ſecundum illud non eſt virginitas, neque virginitatis amiſſio: dicunt etiam idem eſſe in fœmina, ſcilicet quòd ſi cognoſcatur ſodomiticè non perdit virginitatem. Sed dicendum, ꝙ falſum eſt, perditur enim virginitas tam agendo, & patiẽdo in vaſe extraordinario, quam in ordinario. Et cum dicitur, quòd non eſt illud vas, ſecundum quod conſideratur virginitas. Dicendũ, ꝙ non ſtat, quia vaſis integritas, vel ruptio, non pertinet per ſe ad virginitatem, vel perditionem virginitatis, ſed per accidens. ſ. inquantum abſtinendo a venereis, manet integritas vaſorum, & per exercitium venereorum ſtatim vaſa rumpuntur, & ideo ſi exercitium venereorum poſſit fieri manentibus integris vaſis tollitur virginitas.

F De primo patet, ſicut in quibuſdam mulieribus, quæ non ſolum cognoſcuntur integro exiſtente vaſe, ſed etiã per tractionem genitalis maſculini, ſ. per applicationẽ, & illud ſic emiſſum infunditur matrici, quia matrix illud attrahit, velut conueniens ſibi, & aperitur ad recipiendum illud apertura tali, quæ non præiudicat integritati carnis, ſicut ſalua eadẽ integritate emittitur vrina; parere tamen non poteſt mulier manente integritate, ſed neceſſe eſt ruptionem clauſtrorum fieri. De ſecundo patet, vt ſi medicando abſcidantur clauſtra ferro, vel caſu, aut inflicto vulnere aperiantur: facile eſt enim talia fieri, ſed cum his neque intercidat actus venereus, neque conſenſus in illum, non tollitur virginitas, magis quam ſi ſecaretur pes, aut manus, vt dicit Auguſt. 1. de Ciuit. Dei. Ex quo ſequitur, ꝙ vaſorum integritas, aut corruptio non pertinet per ſe ad virginitatẽ, aut virginitatis ruptionẽ, ſed actus venereus, ideo cum contingat pati per venerea virum ſodomiticè, & in his delectari, licet præter immo contra naturam, erit ibi perditio virginitatis, cum iſtud ſponte acciderit. De fœmina autem idem dicendum, quòd ſi eligat pati venerea ſodomiticè, tollitur eius virginitas, quoniam venerea experitur, & delectationem: licet directius ſit in viro perdere virginitatem in reſolutione voluntaria ſeminis, ſiue naturaliter, ſiue præter naturam, quàm in hoc quòd ſodomiticè patitur voluntarie, eſt tamẽ grauius pati ſodomiticè, quam naturaliter agere: de fœmina eodem modo directius eſt perdere virginitatem in eo ꝙ in vaſe debito cognoſcitur, quam ꝙ in extraordinario, tamen vtrobique perditur, cum vtrobique venereorum experientia fiat. H

An ſi mulier cognoſci voluit non infuſo ſemine matrici, ſed extra vaſa polluta fuerit, remanente carnis integritate, an virginitas ablata ſit?

SEd nunquid ſi mulier cognoſci voluit, & data opera, neque ſemen infuſum ſit matrici, ſed extraordinariè, ideſt, extra omnia vaſa pollnta fuerit, & integritas carnis non ablata fuerit, an virginitas ablata ſit?

Aliqui dicunt, quòd non, quia hic neque perijt integritas carnis, neque fuit experientia venereorum, ſed ſola voluntas experiendi: iſta autem facit perire virginitatem ſolam mentalem, quæ reparari poteſt.

Dicendum, quòd totaliter virginitas perijt, quia hic I fuerunt ambo, quæ requiruntur ad corruptionem virginitatis, ſcilicet, actus venereus, & conſenſus: nam licet non fuerit ruptum vas non differt, quia vt dictũ eſt præcedenti quæſt. poteſt ſæpe infundi ſemen matrici, & exerceri venerea non fracto vaſe: quòd vero non infuſum fuerit ſemen matrici, ſed foris mulier polluta fuerit, magis facere videtur, & tamen dicendum quòd perit virginitas, quia in muliere ſuſcitatus fuit calor venereus, quia concaluit ex contactu viri, & agitatione, ad quam agitationem ſequitur aliquid de venereis tranſmutationibus, licet non participata fuerit tota venerea voluntas in fœmina, quia non ſuſceptum eſt ſemen in matrice, ſed iſtud magis, & minus non ſufficit ad conſeruandam virginitatem.

Dicendum autem videtur idem ſi fœmina fœminam K polluat, licet non ſit naturalis actio, aut ſi ſeipſam polluerit, ſiue confracto vaſe, ſiue non confracto, cum per illas agitationes fœmina incaluerit ad aliquam experientiam venereæ delectationis.

An illata violentia viro ad agendum venerea, perdat virginitatem? Quæſt. LXXX.

SEd nunc quæritur quantum ad id quod dicebatur ſupra de violentia illata viro ad agendum venerea, an per hæc perdat virginitatem?

Aliqui dicunt, quòd non poteſt vir cogi ad agendum venerea, ſed ſolum ad patiẽdum ſodomiticè. Dicẽdum quòd vir etiam ad agendum, ſcilicet ad effuſionem ſeminis cogi poteſt, & hoc dupliciter, ſcilicet, per coitum, aut ſine coitu. De primo ponit horribile, & deteſtabile exem-

exemplum Hieronymus in vita Pauli primi Eremitę de quodam Chriſtiano, qui iam pro Chriſti nomine ſupplicia paſſus extiterat, & cum ille ligatus, & vndique diſtentus eſſet ſuper lectum molliter ſtratum, ſubiecit ſe ei quædam impudica meretrix, & cũ ille in neutram partem fugere, aut declinare poſſet, attrectabat illa viri ipſius genitalia, ita vt coitus eo inuito ſequeretur: cum vero ſe ille videret neceſſaria voluptate venereorum trahi, neque alius modus fugiendi, aut effugandi hanc paſſionem eſſet, linguam dentibus præcidens in faciem impudicæ meretricis expuit, & ſic magnitudo doloris inſurgentem veneream titillationem compeſcuit. Hoc autem ſupplicij infandi genus impius iudex excogitauerat, vt Chriſtianos quos verberibus ſuperare non poterat, voluptatibus violentis inflecteret. Hæc autẽ fuit cauſa Paulo primo Eremitæ deſerta petendi, cum ſe ad tam immania ſupplicia toleranda imparem cogitaſſet.

Paulus eremita quare deſerta petijt.

Alio modo fieri poteſt ſine concubitu per ſolam contrectationem organorum, & quia inuitis nobis poſſunt ab alijs quælibet partes corporis noſtri moueri, & quibuſdam titillatis neceſſe eſt reſolutionem ſeminis fieri, & delectationem ſequi, in qua conſummatur actus venereus, ideo poteſt cogi vir ad agendum venerea.

Dicẽdum autem, quòd in his duobus caſibus, in quibus cogitur vir ad venerea, ideſt, ad experiendam voluptatem veneream, in quibus magis eſt pati, quàm agere, cum cogatur ad hoc non tollitur virginitas, ſi non adſit conſenſus eius, ad hoc quòd alius moueat organa eius, & reſoluatur ſemen.

Si reſolutio ſeminis ſponte in viro vigilante ſequatur, an tollatur virginitas? Quæſt. LXXXI.

QVæritur ſi reſolutio ſeminis ſequatur in viro vigilante ſine coitu, & eo non mouente organa, neque coacto ab alio, an tollatur virginitas?

Dicendum, quòd hoc accidere poteſt tripliciter, ſcilicet, conſenſu, apprehenſione, ægritudine. Primum autem eſt, vt cum quis incęperit cogitare vehementi cogitatione de venereis, & conſenſu, tantus ardor poteſt ſuſcitari ex illa cogitatione, quòd reſoluatur, & diſtillet ſemen: nam ex forti calore venereo reſoluitur, & completur tunc tota venerea delectatio.

Secundum eſt in quibuſdam qui fortiter patiãtur ad apprehenſionem quarundam formarum, ita vt in illis viſis ſtatim ſtupefiant, & patiantur multas alterationes de præcedentibus ad venerea, & quidam ita exceſſiue tranſmutantur, ꝙ concidunt mox, vt formas illas viderint; hic enim magis morbus, quàm amor eſt: & vocant medici paſſionem iſtam amorem hereos, cuius difficilis curatio eſt, quia eſt paſſio multũ ſpiritualis, & talis immutatio poteſt eſſe ſine cõſenſu, & in talibus alterationibus poteſt ſemen reſolui, & diſtillare ex hoc ardore.

Tertium eſt in illis qui fluxum ſeminis patiuntur: nã illis tam in vigilia, quam in ſomno accidit, ſed ibi raro eſt delectatio, & eſt paſſio contagioſa, vnde, qui patiebatur eam eijciebatur de caſtris apud Iudæos Leuit. 15. & Nume. 5.

De primo dicendum, ꝙ non eſt dubium, quin pereat virginitas, quia ibi ſunt duo, quę exiguntur ad auferendam virginitatem, ſ. conſenſus in venerea, & actualis reſolutio ſeminis volita cum experientia venereorum, & non obſtat, ꝙ non ſit concubitus, neque fractio genitalis membri, quia iſta ſunt per accidens, ſed ſufficit eſſe reſolutionem ſeminis voluntariam, vnde minus nichil ibi læditur virginitas, quã in coitu ad fœminam, licet fortaſſe non ſit æquale peccatum, quod factum eſt ſine concubitu, nam reſolutio facta per concubitum eſt magis procurata, & magis volũtaria, quàm ea, quæ per cogitationem cum conſenſu ſine concubitu ſecuta eſt, quia iſta ex poteſtate nimia naturæ tam faciliter ſecuta eſt, cum alias etiam ex crebris cogitationibus, immo interdum data opera non ſequatur reſolutio ſeminis. De ſecundo dicendum, ꝙ cum talis apprehenſio cum immutationibus ſequentibus potius eſt paſſio, quã actio, & non interuenit ibi conſenſus, vt dictum eſt, etiam ſi

A fiat reſolutio ſeminis non tollitur virginitas, ſi autẽ interueniret conſenſus in illam delectationem ſequẽtem ad talem apprehenſum, non eſſet dubium quin tolleretur virginitas, ſicut in caſu præcedenti.

De tertio dicẽdum, quòd ibi non tollitur virginitas, quia eſt ægritudo, & nemo talem ægritudinẽ pati vellet, cum ſit immunda, & abominabilis, & periculoſa, & etiam raro in talibus eſt delectatio venerea in fluxu illo, ſed vt in plurimum fluit inſenſibiliter, ideo virginitas non tollitur.

Si vir ante ætatem aptam ad effuſionem ſeminis nitatur venerea exercere, an per illud tollatur virginitas? Quæſt. LXXXII.

B QVid ſi vir ante ętatem aptam ad effuſionem ſeminis nitatur venerea exercere, ſiue naturaliter, ſiue præter naturã, an tollatur virginitas non ſecuta ibi reſolutione ſeminis, quæ neque ſequi poterat? Aliqui dicunt, ꝙ non, quod ſatis concedendum eſt. Et ratio eſt, quia nõ interuenit ibi exercitium venereorum in diſtillatione ſeminis, neque in voluptate venereorum, quæ ſunt materiæ virginitatis perdendæ. Sic dicit Beatus Thomas de Aquino, ſ. ſi autem luxus contra naturam tempus perfectæ ætatis præueniat, cũ non adſit ſeminis deciſio, & per conſequens, neque cõpleta delectatio mentem ſuffocans, non amittitur virginitas, quantum ad id, quod materiale in ea eſt.

Sed obijcietur de eo, quod dictum fuit ſupra de fœmina, quæ cognoſci voluit, & accidit, neq; rumpi claustra, neque infundi ſemen matrici, ſed extraordinariè C pollui, nam illam perdidiſſe virginitatẽ diximus, idem quoque de muliere ſeipſam agitante, & polluente, aut ſi vna aliam polluat, virginitatem perdi aſſertum eſt, hic ergo ita eſſe debet.

Dicendum, ꝙ non eſt ſimile, primo, quia in caſu iſto ponimus, ꝙ puer citra ætatem potentem effundere ſemen conatus ſit innaturaliter, ſcilicet per mollicię iſtud efficere, vel per coitum, & ideo cum natura manifeſte prohibente non ſit poteſtas ad efficiendum, quod optatur, erit quidem peccatum mortale ex praua electione, non tamen erit perditio virginitatis, quantum ad materiale, quia ad hoc, quòd ſimpliciter tollatur virginitas, ideſt irreparabiliter, duo requiruntur, ſ. conſenſus, & actus aliquis venereorum, & ſecundum non ſolum D non eſt in caſu dicto, ſed neque eſſe poteſt. Secus autem in caſu primo q. 79. quia ibi ambo erant ætate potentes, & ſemen effuſum fuit, ſed accidit non recipi in matrice, quantum ad ſecundum eodem modo, quia ſiue fœmina, quæ ſeipſam polluit, ſiue quæ ab altera polluitur, ponuntur eſſe potentes, ex nimio ardore cõcupiſcentiæ ponimus hoc factum, ideo ibi ſecus eſt. Secundo, quia in eo, qui propter ætatem impotens eſt, non ſolum non poteſt eſſe effuſio ſeminis, ſed etiam neque aliqua delectatio venerea inchoata, cum non inueniatur calor venereus excitatus in talibus, qui rationem ſuffocet, quod pertinet ad corruptionem, quæ inuenitur naturaliter ad ablationẽ virginitatis. In adultis autem, in quibus iam per ætatem accidit vſus venereorum, etiam ſi non contingat recipi ſemen a viro effuſum in matrice fœminæ, E tamen per agitationem illam incaluit tali calore, qui rationem ſuffocat, qui eſt calor venereus, ideo ibi fuit venereum aliquid, licet non ſit ita conſummatum, ſicut ſi reciperetur ſemen in matrice. Dicendum, ergo videtur, ꝙ in fœmina pubere, quæ ſecundum ętatem ad venerea apta eſt, & ex concupiſcentia ſe ſubiecit viro, & accidit non frangi vas, neque infundi in matrice ſemẽ, facta aliquanta agitatione, videtur fracta eſſe virginitas, ſ. quia per talẽ agitationem excitatus eſt ardor venereus, qui rationem ſuffocauit, & hoc ſufficit ad auferẽdum virginitatem, cum ibi ſit vſus venereorum, nam recipi ſemen interius, & frangi clauſtrum non pertinẽt ad perditionem virginitatis, cum poſſit ſeruari virginitas exiſtentibus his, vt ſi qua mulier oppreſſa forti ſopore, aut ebrietate deflorata eſt rupto clauſtro, & ſuſcepto ſemine, nam illa non perdit virginitatem, vt patet ſupra

eo, ꝙ

eo, ꝙ ibi, neque fuit conſenſus in uenerea, neque expe- A
rientia venereorum, quæ rationem ſuffocaret, cũ mu-
lier illud non ſenſerit præ ſopore, aut ebrietate.

De fœmina etiam, quæ ſeipſam corrumpit incitata
cupiditate venereorum, & imaginatione calorẽ talem
experta, dicendum eſt, quòd virginitatem perdiderit,
& idem quando alia eam deflorauit impudice, licet in
neutro ſit aliquod ſemen, quod poſſit infundi, in eis au-
tem, qui nondum peruenerunt ad ætatem venereorũ,
ſi attẽtatio talis fiat, non videtur perdita virginitas ſal-
tem quantũ ad id, quod materiale eſt in ea, vnde caute
poſuit dño Beatus Thomas, ſcilicet in eis in quibus lu-
xus præuenit naturam, & non fit effuſio ſeminis, licet
tentauerint id efficere, non enim dixit ſolum, quòd ten-
tauerint ſolum, & non fuerit ſecuta effuſio, quaſi dicat,
quòd in talibus ſi eſſet ætas potens ad venerea, licet nõ- B
dum compleretur reſolutio ſeminis, poterat antecedere
calor venereus, qui ſuffocaret rationem, & ita periret
virginitas, ſed addit, quòd luxus præuenit naturam,
vt per hoc innuatur, quod ſicut non fuit reſolutum ſe-
men, ita neque poterat, & conſequenter, inſurgere
ibi calor venereus ſuffocans mentem, & ſic non tol-
litur virginitas, taliter autem accidit pueris circa decẽ-
nium, qui ex praua inſtructione talia ſæpe attentant, ſi-
ue innaturaliter per modum molliciei, ſiue naturaliter
per concubitum ad eiuſdem ætatis fœminas, nam ibi
attentatur, quod ætate prohibente non poteſt comple-
ri, neque aliqua voluptas venerea in eis ſequitur, quod
planiſſimum eſt, & de talibus certum eſt, quòd virgi-
nitatem non perdunt ex talibus attentationibus, & de
his intelligitur dictum ſancti Thomæ. C

Ex quo dicendum, ꝙ ſi vir legitimæ ætatis per mo-
dum molliciei tentauerit effuſionem ſeminis, licet non
ſecuta fuerit, quia forte ille aliquo ſpiritu tactus deſti-
rit, poteſt perdi virginitas, ſi tantum proceſſum eſt, vt
ſequeretur calor venereus ſuffocans rationem, citra ef-
fuſionem tamen, quæ ſuffocatio plenius eſſet ſi cõſum-
maretur reſolutio ſeminis.

Si vir dormiens tetigerit fœminam carnaliter, & ſemen effuderit an perdat virginitatem, & idem ſi dormiens per mollitiem eandem effuſionem fecerit. Quæſt. LXXXIII.

QVæritur ſi vir dormiens tetigerit fœminam car-
naliter, & ſemen effuderit, an perdat virginita- D
tem, & idem ſi dormiens per mollitiẽ ean-
dem effuſionem fecerit.

Dicendum, quòd ſi hoc eſſet poſſibile non tolleretur
virginitas, quia in dormiente non eſt conſenſus, neque
venereorum experientia, licet effundatur ſemen, niſi
euigilauerit in ipſa effuſione. Et tamen dicendũ, quòd
non eſt poſſibile virum dormientem cognoſcere fœmi-
nam, maxime, quando vir eſt in virginitate, & nullum
habuit exercitium venereorum.

Sed obijcietur de Loth, qui cognouit duas filias ſuas
in duabus noctibus, & ita dormiebat, nam dicitur, ꝙ
non ſenſit Loth, quando filia maior accubuit, neq; quã-
do receſſit, & idem de minore, Gen. 19. & cognouit eas,
& conceperunt ambæ ex eo, eodem capitulo.

Dicendum, ꝙ Loth non cognouit eas carnaliter dor- E
miens, ſed inebriatus, & ita Loth vigilans erat, quando
tangebat filias carnaliter, ſed erat ebrius, & ideo neſcie-
bat an filiæ eſſent, vel vxor.

Circa quod ſciendum, ꝙ Loth vxorem perdiderat in
exitu Sodomorum eodem capitulo, & filiæ putantes, ꝙ
neque vir, neque fœmina manebat in toto orbe, niſi ip-
ſe, & pater ſuus, voluerunt cognoſci ab eo, vt concipe-
rent, & ad hoc inuenerunt modum hunc, vt eum ine-
briarent, & tunc cũ eſſet ebrius per noctem acceſſit vna
ad eum, & concubuit pater cum ea, & tamen, quando
illa introiuit lectum, & quando exiuit, pater nõ ſenſit,
quia ebrius erat, & in aurora, quãdo pater ſurrexit, ne-
ſciuit an per noctem concubuiſſet cum aliqua fœmina,
& idem ſequenti nocte factum eſt quantum ad aliam
filiam, ſed illa, quæ eum tetigit excitauit eum, & appli-
cuit ſe ei impudice, & ille quidem euigilauit, ſed cale-
factus vino non recordatus eſt, neque cogitauit an vxor
ſua mortua eſſet, vel non, & ideo ex cõſuetudine prio-
ri, quam habebat ad vxorem ſuam cum applicabat ſe
ei in lecto, cognouit eam carnaliter, & poſtquã illa co-
gnita eſt abſtinuit ab eo. Ille vero cum adhuc ſopore ex
ebrietate teneretur obdormiuit rurſus, & tunc filia ſur-
rexit, & ita pater neſciuit, quando filia intrauit lectum,
aut quando ſurrexit, quia tunc dormiebat, tamẽ quan-
do eam cognouit carnaliter non dormiebat, & eodem
modo de alia filia factum eſt, vnde Loth non cognouit
filias dormiens, ſed inebriatus.

Et iſtud apparet primo, quia filiæ Loth ad hoc, quòd
cognoſcerentur ab eo non expectauerunt, ꝙ pater dor-
miret, ſed ꝙ inebriatus eſſet, & tamen ſi dormiẽs poſſet
eas cognoſcere, non attenderent aliquid aliud, ſed ideo
inebriauerunt eum, quia crediderunt, ꝙ quãdo cogno-
ſceret eas oportebat, ꝙ vigilaret, & ſi non eſſet ebrius
ſciret, quæ eſſent illæ, & abominaretur opus, & puniret
eas, cũ vero inebriatus eſſet etiam ſi euigilaret non ſci-
ret, quæ eſſent illæ, quia non conſideraret, & ita pote-
rat ignorari factum. Secundo, quia dicitur Gen. 19. cap.
ꝙ Loth non ſenſit, quando filia accubuit, neque quãdo
ſurrexit, & ita non dicit, ꝙ non ſenſit, quando cogno-
uit eas carnaliter, & tamen ſi verum fuiſſet hoc potius
diceret, quia iſtud maius erat, & tamen non dixit, ideo
innuitur, ꝙ vigilabat Loth, quando cognoſcebat filias
carnaliter, & tamen præ nimia ebrietate non cognoſce
bat eas, & quia illa ebrietas cogebat ad ſoporem, ante-
quam filia tãgeret eum, ſcilicet cum intraret in lectum
non ſenſit, & quando rurſus expleto carnali opere filia
ſurrexit non ſenſit, quia denuo tenebatur ſopore graui;
& hoc ſuffecit ad hoc, ꝙ neſciret Loth ſe tetigiſſe filias,
veruntamen iſta ebrietas non faciebat quin ipſe vigila-
ret, quando cognoſcebat filiam, & tamen neſciebat an
eſſet filia, licet ſciret eam eſſe mulierem. Sic ergo dicen-
dum, ꝙ nemo poteſt cognoſcere fœminam dormiens,
licet fœmina poteſt dormiens cognoſci, & maxime quã-
tum ad illos, qui nunquam tetigerunt fœminas, quia il-
lis maior eſt difficultas, & dormiens vir non poteſt vir-
ginitatem perdere.

Si autem obijciatur, ꝙ Loth dormiens erat, quando
cognouit filias, quia aliàs peccatum ſuum eſſet grauiſ-
ſimum, & tamen non imputatur ei, ſaltem tam graui-
ter, ergo ita poterit eſſe de quolibet alio.

Nemo dormiēs fœminā cognoſcit.

Dicendum, quòd non erat dormiens, quando cogno
ſcebat, ſed vigilabat, vt dictum eſt ſupra, quia filia ſu-
ſcitauit eum cum ſe applicuit ad eum impudicè.

Sed tunc dicetur ſi euigilabat, quomodo non cogno-
uit eſſe filiam, maxime quia vxorem non habebat, quia
verſa fuerat in ſtatuam ſalis in exitu de Sodomis, &
nullus erat cum eo, niſi duæ filiæ ſuæ?

Dicendum, quòd cum euigilauit Loth ſenſit apud ſe
fœminam eſſe, & illam carnaliter cognouit, & quandiu
hoc durabat vigilabat, & non ſuſpicabatur eſſe filiam
ſuam, ſed putauit eſſe vxorem ſuam, quæ ſic de conſue-
tudine ad eum per noctem accedebat. Quod vero vxor
ſua eſſet iam defuncta, & quòd non eſſet talis caro ſuæ
vxoris, quia illa erat antiqua, hęc vero puella, & illa fra-
cto ſignaculo, hæc vero virgo non conſiderauit, quia
ebrietatis magnitudo faciebat eum non aduertere poſ-
ſe. Ex hoc autem non excuſatur Loth, quaſi dormiens
eſſet cum filias cognouit, ſed quia cum vigilans eſſet, ne-
ſciebat eas filias eſſe, quas tangebat præ ebrietate. vnde
magis conſiſtit peccatũ Loth in ebrietate, quã in inceſtu.

An diffinitio virginitatis recte ab Aug. aſſignetur. Quæſt. LXXXIIII.

NVnc vero redeundum eſt ad id, quod dicebatur
ſupra de diffinitione virginitatis, quam ponit
Aug. quia cæteræ quæſtiones à 74. vſque huc in-
troductæ ſunt propter ſolutionem vlt. arg. c. q. 73. Dicen
dum autem, ſicut ibi dicebatur, quod cum virginitas ſit
nomen virtutis pertinet ad moralia, & ideo oportet duo
dari circa eam. ſ. materiale, & formale, opponitur autem

virgi-

virginitas experiẽtiæ venereorum, circa venerea autem tria conſiderantur.ſ. violatio ſignaculi virginalis, reſolutio ſeminis cauſans delectationem ſenſualem, & ſubiectio animæ ad experiendum delectationem iſtam veneream, vt dictum eſt ſupra. Sed ſubiectio iſta dupliciter accipitur; vno modo pro paſſione rationis, ideſt ſuffocatione quadam eius, quamdiu durat delectatio illa ſenſibilis. Alio modo pro propoſito experiendi delectationem veneream. Accipiẽdo primo modo omnia præcedentia pertinent ad materiam moralem, circa quam eſt virginitas. Accipiendo ſecundo modo pertinet iſtud tertium ad formale, quia pertinet ad mentem, ex cuius actu accipitur ratio actu moralis, & ita diffinitio virginitatis debet continere aliquid, tanquam formale, quod ſe teneat ex parte electionis, & aliquid materiale circa prædicta, & hæc conuenienter ponuntur in prædicta diffinitione data ab Aug.ſ. virginitas eſt in carne corruptibili incorruptionis perpetua meditatio, cũ enim virginitas cohibeat omnem veneream delectationẽ, oportet poni aliquid ex parte electionis, ſ. propoſitum cohibendi, vel ipſam cohibitionem venereorum, materiale autem ponit.ſ. incorruptionẽ in carne corruptibili, formale autem dixit meditationem. Aut ſi volumus ponuntur hic tria.ſ. genus virtutis, & materia, & ſubiectũ, genus eſt meditatio, materia ſiue obiectũ incorruptio, ſubiectum eſt caro corruptibilis, & recte ponitur meditatio, vt genus, quia virginitas ponitur in genere virtutum moralium, omnis autem virtus moralis eſt habitus electiuus, ideo pro genere ponitur hic aliquid pertinens ad electionem, ſiue rationem, & iſtud eſt meditatio, & ponitur meditatio, quę pertinet ad vires ſpeculatiuas pro electione, eo quòd cogitatio præcedit electionem, ponitur autem in recto, quia ponitur, vt genus, & genus prædicatur de ſpecie in recto, cętera ponuntur in obliquo, quia ponuntur loco vnius differentiæ, ſi autem quodlibet per ſe eſſet ipſa differentia virginitatis, prædicaretur in recto, ſicut meditatio, quæ eſt genus, ſed ponuntur loco vnius differentiæ ſupplendo illam, ideo neutrum prędicatur in recto, ſed etiam meditatio eſt nomen actus, & ponitur pro habitu, ſicut ſępe fieri ſolet, nam virginitas cum ſit virtus nõ eſt actus, ſed habitus, vt ſit ſenſus virginitas eſt habitus quo quis firmiter proponit in carne corruptibili ſeruare incorruptionem in perpetuum. Additur perpetua, ideſt meditatio perpetua, & non debet referri ad meditationem, quia nulla meditatio in perpetuũ durat, ſed interrumpitur per alios actus, etiam quia ſi ſemper durare poſſet, non exigeretur hoc ad virginitatem. Et ideo poteſt tripliciter exponi; vno modo negatiue.ſ. perpetua meditatio incorruptionis, non quòd ſemper meditetur, vel eligat incorruptionem, ſed ꝙ nunquam eligat, vel meditetur deliberate de corruptione, quandocunque enim corruptionem carnis elegerit, perditur virginitas quantũ ad id, quod eſt formale, licet reſtaurari hoc põt.

Expoſitio diffinitionis virginitatis.

Secundo modo, ꝙ perpetuitas, quæ additur meditationi non determinet eam, ſed determinet verbum, vel participium ſubintellectum.ſ. obſeruare, & eſt ſenſus perpetua meditatio, ideſt meditatio, vel electio de in perpetuum obſeruando incorruptionem, vel de incorruptione obſeruanda in perpetuum, ſicut de voto dicimus, ſemel enim taotum votum emittitur, ſed ibi proponimus in perpetuum obſeruare, quod vouemus.

Tertio poteſt intelligi, ꝙ per iſtam perpetuitatem innuatur firmitas quædam ex parte habitus virginitatis, nam in actu virtutis non ſolum requiritur ex parte rationis diſcretio, ſed etiam firmitas quædam ex habitu inclinante ad actum per modum naturæ, & ſicut cauſæ naturales quantum eſt de ſe ordinatę ſunt immobiliter ad effectus proprios, ratione cuius dicere poſſumus, ꝙ lapis perpetuo deſcendit deorſum, licet interdum impediri poſſit, ita habitus quidem virtutis quantum de ſe eſt, immobiliter ordinatur ad actum proprium, quãuis quandoque habens virtutis habitum contrarium agat, quia illud non agit ex inclinatione habitus, ſed quia liberum arbitrium habet, quod nõ cogitur per virtutem, poteſt contrarium eligere, & ratione prædictæ immo-

A bilitatis ponere cõſueuimus in diffinitionibus virtutum perpetuum, & ita legiſperiti iuſtitiam diffiniunt. ff. de Iuſti. & Iu. & in principio Inſti.ſ. iuſtitia eſt conſtans, & perpetua voluntas, reddens vnicuique, quod ſuum eſt, ideſt iuſtitia eſt habitus electiuus voluntatis de reddendo in perpetuum cuilibet, quod ſuum eſt, & ita nunc Aug. in diffinitione virginitatis poſuit habitũ electiuũ, & conditionem habitus, ideſt firmitatem, primũ ſignatur per meditationem, ſecundum per perpetuitatẽ. Conſiderandum autem, ꝙ licet dicatur perpetua meditatio, non ſequitur, ꝙ non ſit virginitas ſiquis cõtrafecerit aliquando eligendo corruptionem; vel efficiendo eã, nam etiam ſiquis ſeruans virginitatem exercuerit venerea, poſtea non ſequitur, ꝙ non fuit prius virgo, fuit quidẽ, ſed quandocunq; exercuit venerea, vel propoſuit exer-B cere perdidit eam, eo ꝙ iſtud eſt contra rationem virginitatis, & non repugnat firmitati habitus, ꝙ habens illum contrarium agat, quia non poteſt habitus cogere liberum arbitrium, ſed perficere: habitus tamẽ nuquam poteſt in contrarium inclinare, ſicut neque natura, niſi ad id, ad quod determinata eſt, nam hoc modo de omnibus alijs virtutibus eſt, in quarum diffinitionibus poteſt poni perpetuum, ſicut ponitur in diffinitione iuſtitiæ. Alia etiam ratio eſt, quare ſpecialiter ponitur perpetuitas in diffinitione virginitatis, quia ad eam pertinet potius, quam ad alias virtutes, accipiendo virginitatem prout ſacra Scriptura accipit, & prout Theologi dicunt pro virginitate dari aureolam, nam requiritur propoſitum obſeruandi in perpetuũ, & obſeruatio perpetua, nam in cęteris virtutibus, licet interrumpantur C actus earum, vel ipſi habitus deſinant, per contrarios habitus poſſunt rurſus gigni, & eſſe in homine, virginitas autem ſi ſemel perdatur non poteſt vnquam reparari, & ideo pertinet perpetuitas ad virginitatem, & non ad aliquam aliam.

Quid iuſtitia ſit.

Secundo, quantum ad hoc, quia in obſeruatione virginitatis ad hoc, ꝙ dicatur virginitas cui reſpondeat aureola, oportet ꝙ ſit propoſitum de obſeruando abſtinẽtiam, & immunitatem a venereis in perpetuum, ſi autem propoſuerit mulier obſeruare integritatem iſtam ſolum per decem annos, etiam ſi ante finem illorũ moriatur, & nunquam fuerit experta corruptionem, non dicetur fuiſſe virgo, neque per vnam horam, & nõ dabitur ei aureola, in alijs autem virtutibus licet conditio habitus ſit firmitas, & ideo inclinet ad ſemper, tamẽ nõ D requiritur propoſitum aliquod de nunquam faciendo contra virtutem, & ideo etiam ſi ſtatim agat contra virtutem, dicetur ꝙ in tempore præterito habuerit virtutem illam, & hæc eſt cauſa ſpecialis quare in diffinitione virginitatis ponitur perpetuitas.

Dicitur vltra in carne corruptibili, & ponitur ſubiectum virginitatis, nam virginitatem ſeruamus quamdiu carnem corruptibilem habemus, & notatur etiã in hoc difficultas, quę pertinet ad virtutem.ſ. quia propter hoc eſt difficile virginitatem ſeruare, quia caro noſtra corruptibilis eſt, & ſunt in ea incẽtiua multa impedientia obſeruantiam virginitatis.

Dicitur vltra incorruptionis meditatio. Et per incorruptionẽ tangitur obiectum, circa quod virginitatis ſe exercet.ſ. circa incorruptionem, quam obſeruat, & cu-E ſtodit ne pereat, & dicitur incorruptio, priuando omnẽ corruptionem, quæ circa venerea eſt, quia nullam aliã corruptionem vetat virginitas. Conſiſtit autem corruptio oppoſita in tribus.ſ. in ſignaculo fracto, in reſolutione ſeminis cauſante delectationem ſenſibilem, & in ſubiectione rationis ad hanc delectationem ſuffocantem ipſam rationem, ideo omnes iſtas tres corruptiones vitat virginitas, ſed quaſdam proprius, quam alias, vt oſtenſum eſt ſupra; corruptio autem, quæ eſt propoſitum perueniendi ad hanc veneream delectationem, non pertinet ad carnem, ſed ad animam, & ideo etiam hanc vitat virginitas principaliter, tamen iſta corruptio poteſt reparari, aliæ non, veruntamen iſta directius, & magis tollit virginitatem, quam aliæ, quia iſta ſine alijs tollit virginitatem, & aliæ ſine iſta nihil tollunt, vt patet ex præcedentibus.

Ad primam rationem in contrarium ad hoc, quę po-
ſita eſt cum alijs ſupra, dicendum, ꝙ licet caro noſtra ef-
ficiatur incorruptibilis, manebit in ea virginitas, quæ
præfuit, quia licet nõ maneat ibi corruptio aliqua, ma-
net caro eadẽ; quæ fuit materia, in qua ſeruabatur vir-
ginitas, & ideo cum eædem virgines, numero ſint, quæ
nunc ſunt; & quæ poſt reſurrectionem erunt, caro ma-
nebit eadem. Et ſi dicatur, quòd deeſt ibi aliquid de ra-
tione, & diffinitione virginitatis, ideſt corruptibilitas
carnis. Dicendum, ꝙ virgines in vita æterna non dicen-
tur virgines, ſecundum id, quod tunc ſeruant, ſed ſecũ-
dum id, quod ſeruauerunt, dum eſſent in carne corru-
ptibili, ſed quia tunc manent eædem virgines numero,
manet eadem virginitas, cum nichil præceſſerit, per qđ
tolleretur, ſecus autem, ſi virgines iſtæ ſemper habuiſ-
ſent carnem incorruptibilem, ſicut habiturę ſunt in vi-
ta æterna, nam tunc licet eſſet in eis omnis immunitas
a venereis non vocarentur virgines eo modo, quo vir-
ginitas eſt nomẽ virtutis moralis, quæ habet materiam
determinatam, & eſt circa difficile, ſed magis eſſet vir-
ginitas nomen naturalis conditionis, neque deberetur
ei aliqua præmiatio, ſicut nunc debetur; eo ꝙ non ha-
beret aliquã difficultatem in opere. Angelos autem non
dicimus virgines, niſi per metaphoram, quia licet nun-
quam experiantur venerea, non poſſunt experiri, quia
neque corporei ſunt. Amplius virgines in vita æterna
dicentur habere virginitatem, non quam tunc ſeruant;
ſed quam ſeruauerunt dum haberent carnem corrupti-
bilem, & hoc ſpecialiter pertinet ad virginitatem, nam
cæteræ virtutes non reſpiciunt, niſi præſens, quando
ſunt, & non præteritum, ſatis enim eſt ad rationem iu-
ſtitiæ, quòd qui nunc eam habet obſeruet ea, quæ iuſti-
tiæ ſunt, etiam ſi ante hoc iniuſtus fuiſſet, & ita de libe-
ralitate, & ſingulis; de virginitate ſecus, nam ſi qua mu-
lier nunc non experitur venerea, & proponit nunquam
experiri; & tamen aliquando experta eſt, non eſt virgo,
propter quod ita reſpicit virginitas præteritum, ſicut
præſens, & conſequenter vocabuntur virgines in vita
ęterna illæ, quæ ſemper in præterito abſtinentiam a ve-
nereis ſeruauerunt. Ad ſecundum dicendum, ꝙ medi-
tatio pertinet ad vires ſpeculatiuas, & ideo nõ ponitur
pro meditatione, ſed pro electione, vel habitu electiuo,
vt dictum eſt. Et ratio quare ſic ponatur eſt, quia licet
virtutis moralis actus perficiatur in voluntate, tamen
formam, & rationem virtutis ab intellectu, ſiue ratione
habet. ſ. inquantum medium obſeruatum in electione
determinatur a ratione, & ita ponitur in diffinitione
virtutis moralis 2. Ethi. quia igitur electio, quę eſt actus
virtutis moralis dirigitur per prudẽtiam, quæ ad ratio-
nem pertinet, & ad illam meditatio, poſuit meditatio-
nem pro habitu electiuo, & ita in diffinitione liberali-
tatis, iuſtitiæ, eutrapelię, & ſingularum poteſt poni me-
ditatio pro genere, ſicut in diffinitione virginitatis, quia
non ponitur ibi, niſi, vt genus; & æqualiter cõpetit om-
nibus alijs moralibus inquantum nulla eſt, niſi electiua
ſecundum rationem, & iſtum modum loquendi Socra-
tici habuerunt, qui omnes virtutes morales ſapientias
vocauerunt. Ad tertium dicendum, quòd perpetuitas
poteſt poni vno modo in diffinitione virginitatis eo
modo quo poteſt poni in diffinitionibus ſingularum
virtutum, & notat quandam firmitatem inclinationis
ex parte habitus, qui non poteſt inclinare, niſi in id,
quod bonum eſt, & tunc non eſt differentia aliqua in-
ter virginitatem, & cęteras.

Alio modo dicendum, ꝙ licet non ſit virginitas fir-
mior charitate, & alijs virtutibus; tamen requiritur ſpe
cialiter in virginitate propoſitum ad perpetuitatem;
quod non requiritur in alijs virtutibus.

Pro quo ſciendum, quòd firmitas in habitibus virtu-
tum eſt quantum ad duo, ſcilicet quantum ad inclinan-
dum, & quãtum ad permanendum in ſubiecto. Quan-
tum ad primum omnes habitus ſunt æqualiter firmi,
quilibet enim inclinat ad ſuum actum; & nullus poteſt
inclinare ad oppoſita, & quia nullo tempore poteſt in-
clinare ad oppoſitũ dicitur perpetuo inclinare ad ſuum
actum, nam etiam ſiquis ex libertate arbitrij, contra-
F rium agat, nichilominus habitus quandiu manet ſem-
per inclinat ad actum ſuum, & hoc modo non magis
competit perpetuitas virginitati, quàm alijs. Secundo
competit firmitas quantum ad permanentiam, & hoc
competit omnibus virtutibus ex natura generis, ſcilicet
inquãtum habitus ſunt, cum habitus ſit de difficili mo-
bili a ſubiecto, & quantum ad hoc nulli virtuti compe-
tit per ſe firmiorem eſſe, quam alteri, ſed per accidens,
ſcilicet inquantum vna eſt magis radicata, quam alte-
ra, & ideo quantum ad iſtum modum non competit
perpetuitas virginitati magis, quam alijs. Sed dicendũ,
quod quantum ad propoſitum requiritur maior firmi-
tas in virginitate, quam in alijs, quia in alijs virtutibus
non requiritur propoſitum de nunquam contra facien-
do; in virginitate autem requiritur propoſitum de non
G contra faciendo, vt dictum eſt ſupra in ſolutione primi
argumenti. Ad quartum dicendum, quod virginitas ſe-
mel ablata non poteſt reſtaurari, ſed corruptio oppo-
ſita virginitati per meditationem perpetuam tollitur,
& reparatur, & tamen diffinitio Auguſt. conueniens
eſt. In quo ſciendum, quòd virginitas poteſt ſumi du-
pliciter, vel pro aliquo pertinente ad virginitatem, vel
pro toto complente rationem virginitatis, ſi pro toto
non poteſt virginitas reſtaurari poſtquam deperdita
eſt, totum autem eſt, vt ſit corruptio mentis, & cor-
poris, ideſt, vt eligat quis venerea experiri, & experia-
tur, & non poteſt reſtaurari talis virginitas quantum
ad partem. Dicendum, quòd virginitas dicit materia-
le, & formale. Eſt autem formale propoſitum, vel
electio de experiendo delectationem veneream, ma-
H teriale autem eſt ipſa corruptio, quæ conſiſtit in tribus,
ſcilicet in ſignaculo carnis, &, in reſolutione ſeminis
cauſante delectationem ſenſualem, & in paſſione ani-
mæ ſubijcientis ſe illi delectationi. De materiale dicen-
dum, quod licet pereat totum materiale, ſcilicet ſit il-
la triplex corruptio, ſi non eſt propoſitum experiendi
delectationem veneream non dicitur perire virginitas,
ſicut in muliere, quę violenter deflorata eſt, fuit fractio
clauſtri virginei, & delectatio ſenſibilis in ſuſceptione
ſeminis diſtillati, quam delectationem non potuit eui-
tare, etiam ſi inuita pateretur: etiam fuit ibi paſſio in
ſuffocatione rationis experiendo delectationem illam,
& tamen non perijt hic virginitas; vnde pereunte ſolo
materiali non dicitur perire virginitas; ſi autem forma-
le pereat dicitur perire virginitas, quia ratio virtutis, &
I cuiuslibet rei accipitur ab eo, quod in ipſo formale eſt,
& tamen, quia non perijt virginitas ſecundum totum,
poteſt reſtaurari per contrariam electionem, & tamen
quandiu non redit oppoſita electio perdita eſt virgini-
tas, & non poteſt vocari virgo, niſi materialiter. Ra-
tio autem quare, quando totaliter perijt non poteſt re-
ſtaurari eſt, quia materiale in virginitate reſpicit præ-
teritum, præſens, & futurum, formale autem, ideſt
electio ſolum præſens, & futurum reſpicit; omnis enim
actus virtutis, ideſt electio reſpicit ex conditione futu-
rum, & præſens, eligit enim quis nunc bene facere, &
in futuro, quia hoc poſſibile eſt, in præterito autem non
eſt poſſibile agere, quod non actum eſt, aut non egiſſe,
quod actum eſt 6. Ethico. ſed electio non eſt de impoſ-
ſibili 3. Ethicor. ſed de contingenti, & per nos facibili,
K ideo reſpicit ſolum præſens, & futurum, materiale au-
tem in virginitate reſpicit præteritum. Etiam, & cau-
ſa eſt, quia virginitas immunitatem ab omni corruptio-
ne dicit, ſed illa, quæ aliquando corrupta eſt non po-
teſt tolli quin ſit corrupta, ideo non poteſt reſtaurari,
ſed illa, quę aliquando corrupta eſt poteſt eligere, quod
nunquam corrumpatur, & dolere de præterita corru-
ptione, ita vt tollatur totus effectus prioris electionis,
ſed per poſteriorem obſeruationem incorruptionis non
poteſt tolli prior corruptio, poteſt autem per poſterio-
rem electionem de perpetua incorruptione tolli effe-
ctus prioris electionis de corruptione, quando non fuit
ſecuta corruptio realis, ideo poteſt reparari virginitas
quantum ad formale ſolum perdita, ſed non poteſt re-
parari, ſi totaliter ſit perdita.

Ad quintum dicendum, quòd virginitas perditur in

omni

omni voluntaria experientia delectationis venereorũ, A
ſiue illa ſit per concubitum , ſiue abſque concubitu, ſi-
cut in mollitie, vel in eo in quo ſine mollitie ex forti co
gitatione , & conſenſu in venerea reſolutum eſt ſemẽ,
& diſtillauit in vigilia , cum ibi ſit voluntaria venerea
delectatio,quæ rationem ſuffocat; de iſtis tamen reſo-
lutionibus ſeminis,aut organorum genitalium attrecta
tionibus , quando virginitatem tollant præcedentibus
quæſtionibus dictum eſt.

Ad ſextum dicendum, quod virginitas eſt integritas
expers contagionis,ideo vbi eſt contagio,non eſt virgi-
nitas , cum vero dicitur de nocturna pollutione , quod
coinquinet .

Dicendum , ꝙ corpus quidem coinquinat , ſed non
animam,& talis contagio non pertinet ad moralem vir
tutem. Pro quo dicendum, ꝙ paſſiones partis ſenſitiuæ B
non ſunt materia moralis virtutis,aut vitij, niſi inquan
tum pertinent ad rationem, ſ.ſunt volitæ, quia aliàs,ꝙ
inuoluntarium eſt, non eſt dignum laude, neque vitu-
perio 3.Ethicorum cap.primo,neque ad moralia perti-
net,pollutio autem nocturna fit homine neſciente , &
conſequenter eſt inuoluntaria, ideo non magis pertinet
ad moralia,neque magis coinquinat hominem , quam
fluxus ſanguinis per nares accidentaliter,aut fluxus ſa-
liuę ex ore dormientis;eſt enim iſta carnis contagio,ſed
non mentis, & ideo per talem contagionem non poteſt
tolli virginitas,quæ eſt virtus.

Ad ſeptimum dicendum,ꝙ cum virginitas ſit nomẽ
virtutis, & præcipuum in uirtute,per quod trahitur ad
genus uirtutis,ſit electio, non poterit perdi uirginitas,
ſicut neque alia uirtus,niſi uoluntarie, & ita nulla mu- C
lier uiolenter perdit uirginitatem.

Aliqui autem ſolent dicere,quòd mulier per violen-
tiam poteſt perdere materiale in uirginitate, ſed nõ for
male. Sed dicendum, quòd falſum eſt , quia uirginitas
non dƒ perdi quantum ad materiale,ut dictum eſt, ne-
que etiam materiale in uirginitate poteſt perdi , quia
paſſiones partis ſenſitiuæ , & à fortiori ipſæ partes cor-
poris non pertinent ad materiam moralem,niſi inquã-
tum poſſunt regi à ratione,inquantum uero mouentur
à principio extrinſeco totaliter non ſunt materia mora
lis,& ideo cum per uiolentiam rumpitur clauſtrum uir
ginale,& patitur fœmina delectationem uenercam, &
ſuffocatur compatiendo delectationem illam , non eſt
ibi aliqua materia moralis , eo quòd non ſubijciuntur
iſta tunc rationi , ſed ab extrinſeco ſunt contra electio- D
nem mota,& ideo dicendum , quòd mulier ſic corru-
pta proprie loquendo,neque perdidit virginitatem, ne
que aliquid virginitatis,ſed large ſic accipiendo ea,quę
ſunt per accidens. Cum autem dicitur, quòd aliàs non
diceretur bigamus cum muliere per violentiam ab alio
deflorata. Dicendum, quòd talis vocatur bigamus , &
eſt ſecundum Eccleſiæ interpretationes, quia non con-
traxit cum virgine , & vocatur illa non virgo, quia ibi
potius attenditur in ſignificationibus ſacramentorum
id,quòd foris eſt, quam quod intus,& ratio eſt , quia
omnia ſacramenta ſunt ſigna , & accipitur in eis ratio
ſignificandi,ex eo,quod ſenſibile eſt, ſed clauſtrum vir
ginitatis eſt ſenſibile, & experientia venereorum, con-
ſenſus autem non eſt ſenſibilis, ideo ab integritate clau
ſtri virginei,& inexperientia venereorum vocatur vir- E
go mulier,quæ igitur experta eſt venerea uiolenter di-
citur quantum ad hoc non virgo, quòd incurrat irregu
laritatem bigamiæ ille,qui eam vxorem acceperit,cum
irregularitas iſta ſit ex defectu ſacramenti, i. ſignifica-
tionis, nam ſignificatur per matrimonium vnio Chri-
ſti ad Eccleſiam, & vnio uerbi diuini ad carnem , quæ
non erat maculata aliqua macula voluntarie,uel inuo-
luntarie inducta.

Sciendum tñ, quòd ſi clauſtrum virgineum ruptum
fuerit,& non per coitum,non iudicatur corrupta,quòd
eam accipiens incurrat bigamiam , quia non eſt ab ali-
quo cognita , ſi tamen conſtet eam cognitam, i. ſuſce-
piſſe ſemen , ẽt ſi non ruptum fuerit clauſtrum dicitur
corrupta,& bigamus eſt, qui cum ea contraheret, licet
violenter ſic eſſet cognita.

A Aliqui autem dicunt, quòd ſit iſtud propter præ-
ſumptionem iuris , quia cum in actu venereo ſit nimia
delectatio , veriſimile eſt fęminam etiam ſi ſit à princi-
pio inuoluntaria,conſentire, & tunc totaliter erit abla-
ta uirginitas.

Sed dicendum,ꝙ non eſt iſta cauſa,quia etiam ſi cõ-
ſtaret per reuelationem fęminam totaliter fuiſſe diſſen
tientem,cum tamen realiter experta fuerit uenerea,ſu-
ſcepto ſemine ſequeretur irregularitas bigamiæ, quia
iſta irregularitas non reſpicit peccatum,ſed ſacramenti
defectum,& ſic cauſa præcedens eſt uera.

An virginitas ſit illicita. Quæſt. LXXXV.

QVæritur an uirginitas ſit illicita . Aliqui dicunt, ꝙ
B ſic,omne enim,quod contrariatur præcepto diui
no eſt illicitum,& maxime ſi eſt contra præ-
ceptum de lege naturæ, ſed ſicut præceptum legis natu
ræ eſt ad conſeruationẽ indiuidui , quod ponitur Gen.
2.cap.ſ.de omni ligno,quod eſt in Paradiſo comedes,
ita eſt præceptum legis naturæ ad conſeruationem ſpe-
ciei,quod ponitur Gene.1. & 2.creſcite , & multiplica-
mini, & replete terram ; ergo ſicut peccaret , qui abſti-
neret ab omni cibo , ita peccabit, qui abſtinet ab omni
coitu, quaſi faciens contra bonum ſpeciei , ſcilicet quia
non generat .

Secundo,quia omne,quod recedit à medio eſt vitio-
ſũ,quia virtus eſt in medio,ſed virginitas recedit à me-
dio virtutis, quia abſtinet ab omnibus delectationibus
venereis, dicit.n. Philoſophus 2.Ethi. ꝙ, qui omni vo-
C luptate potitur , & neque ab vna recedit intemperatus
eſt, qui autem omnes fugit agreſtis eſt , & inſenſibilis,
ergo virginitas eſt aliquid vitioſum.

Tertio,quia pęna non datur, niſi peccato , ſed apud
antiquos pęnæ imponebantur ſecundũ leges illis , qui
ſemper caſtam vitam ducebant, vt dicit Valerius Maxi
mus,vnde dicit Augu.li. de vera religione , ꝙ Plato ſa-
crificaſſe dicitur , vt perpetua eius continentia, tanquã
peccatum aboleretur.

Quarto,quia à Deo non maledicitur, niſi malum,&
peccatũ,ſed ſteriles maledicebantur in lege veteri,om-
nis autem virgo eſt ſterilis , ergo omnis virgo erat tunc
maledicta,& conſequenter erat peccatum virginitas.

Dicendum, quòd virginitas non eſt illicita , ſed po-
tius aliquid valde laudabile , nam non cadit ſub conſi-
D lio Chriſti, niſi bonum, immo magnum bonum , quia
præcepta ſunt de minoribus bonis,quæ omnes poſſunt
facere , conſilia autem ſunt de magnis bonis , quæ ſoli
maiores,& perfectiores poſſunt,ideo quod ſub conſilio
eſt,magnum bonum eſt, ſed virginitas ſub conſilio eſt
1.Corin.7.ſcilicet , de virginibus præceptum Domini
non habeo,conſilium autem do, ergo virginitas eſt ma
gnum bonum.

Item Deus non dat homini in ſpeciale donum , niſi
id , quod magnum bonum eſt , quia parua omnibus
dat,& tñ abſtinentia totalis à venereis,quæ eſt virgini-
tas datur in ſpeciale donum Mat.19.cũ dixit Chriſtus,
non oẽs hoc capiunt, ſed quibus datum eſt: eandem ſen
tentiam ſecutus eſt Apoſtolus 1.Cor.7.c.cum ageret de
virginitate ſeruanda dicens , ꝙ non mandabat omni-
E bus manere in virginitate,quia non poſſent omnes, cũ
ait,volo vos omnes eſſe,ſicut ergo ſum,i.ſine vlla vxo-
re,& ſequitur,ſed vnuſquiſque habet proprium donũ,
alius ſic alius ſic, quaſi dicat non poteritis omnes, quia
quidam habent iſtud donum , vt poſſint totaliter con-
tinere,alij autem non.

Item virginitas adiuuat ad maxima bona , ergo ipſa
eſt bona.Circa, quod ſciendum, ꝙ in humanis actibus
illud eſt vitioſum , quod eſt præter rationem rectam,
habet autem hoc ratio recta, vt eis, quæ ſunt ad finem
vtatur aliquis ſecundũ eam menſuram , quæ congruit
fini. Eſt autem triplex hominis bonum , vnum, quod Triplex
conſiſtit in exterioribus rebus, puta diuitijs, poteſtate, hominis
& huiuſmodi , quæ bona vtilia dicimus . Aliud, quod bonum.
conſiſtit in bonis corporis, ſ.robore, pulchritudine, ſa-
nitate,ſenſuum perſpicacitate. Tertium,quod conſiſtit

In bonis animæ, ſ. virtute, & ſapientia, quæ honeſta vo
cantur, & in his ſunt bona vitę actiuæ, & vitę contem-
platiuæ, duas.n. has vitas ponit Ariſt. 1. Eth. & ita poni-
mus actiuas virtutes, & contemplatiuas, ſed bona vitæ
contemplatiuę probat Ariſt. meliora eſſe. 10. Eth. & Do
minus Lucæ 10. dicit Maria optimam partem elegit, &
intellexit de contemplatiua vita.

In prædictis autem tribus generibus bonorum eſt ta
lis ordo, ꝙ exteriora bona, quæ minima ſunt ordinan-
tur ad media, quæ ſunt bona corporis, bona autem cor
poris ordinantur ad bona animæ: & rurſus, quia me-
liora ſunt bona vitę contemplatiuæ, quam actiuæ, or-
dinantur bona vitę actiuæ ad ea, quæ ſunt vitę conté-
platiuæ. Pertinet igitur ad rationis rectitudinem, vt ali
quis vtatur exterioribus bonis ſecundum eam menſu-
ram, quę competit corpori illis vti, ſic ēt pertinet ad re-
ctam rationem, vt vtatur, quis bonis corporis ea menſu
ra, quæ competit ad bona animæ, ſiue vitæ actiuę, ſiue
contemplatiuę; vnde ſiquis abſtineat à poſſidēdo quæ-
dam temporalia, quę aliàs poſſet tenere, & hoc, vt con-
ſulat ſalun corporis ſui, & non ſe conturbet varijs ſoli-
citudinibus, quæ bonam corporis habitudinem tollũt,
non eſt vitioſum, idem ſi hoc faciat, vt liberius vacet cõ
templationi veritatis, ſed conſonaret, hoc rationi re-
ctæ: ſimiliter ſiquis abſtineat à delectationibus corpo-
ris, vt liberius vacet contemplationi ſapientiæ, ſicut
dicitur Eccleſia 1.c. cogitaui abſtrahere carnem meam
à vino, ut animum meum transferrem ad ſapientiam:
pertineret hoc ad rectitudinem rationis, ſed virginitas
Sumere cibũ eſt pręceptũ naturæ.
ad hoc pręſtat, ut liberius, & plenius vacet quis diuinæ
contemplationi, ſic dicitur 1. Cor. 7. cap. ſ. mulier in-
nupta, & virgo cogitat, quæ Domini ſunt, vt ſit ſancta
corpore, & ſpiritu, quę autē nupta eſt, cogitat quę ſunt
mundi, quomodo placeat viro. Ideo virginitas nihil vi
tioſum eſt, ſed potius aliquid laudabile tanquam in di-
uinam contemplationem proficiens. Ad primum dicē-
dum, quòd præcepta legis naturæ obligant, & ideo cũ
tam pręceptum de ſumendo, quam de creſcendo, &
multiplicando ſint de lege naturæ, obligant, ſed nõ eo-
dem modo, ſed primum obligat ſingulos, ſecundum
neminem obligat, ſed communitatem totam, vt com-
munitatem. Pro quo ſciendũ, quòd duplex eſt aliquid
debitum. Vno modo eſt debitũ, vt impleatur ab vno-
quoque, & hoc debitum non poteſt præteriri ſine pec-
cato. Aliud eſt debitum, ut impleatur à multitudine, &
non ab unoquoque, & tale debitum non obligat quem
libet de multitudine, neque eſt à quolibet implendum,
immo nullus de tota multitudine tenetur determinate
ad illud: patet enim in eis, quæ ſunt neceſſaria urbi,
quæ habet per ſe ſufficientiam omnium, primo Politi.
nam oportet ibi eſſe carnifices, & panificos, & calceo-
rum, & ueſtimentorum factores, & ſabros, & ita iuxta
cęteras indigentias publicas, nemo autem eſt, qui om-
nia hęc poſſit exercere, ideo nemo obligatur ad omnia,
quia alias eſſet obligatio ad impoſſibile, & ideo ſicut
nemo tenetur ad omnia exercenda in urbe, ita nemo
tenetur determinate ad aliquid illorum ex hac ratio-
ne, quod urbi neceſſarium eſt, niſi aliàs ſit ei impoſitum
à gubernatore reipublicæ, qui poteſt cogere habitato-
res urbis ad ea, quę uiderit toti communitati expedi-
re, ſed iſta omnia, quamquam nemo ſolus facere poſſit,
neque obligetur, implentur à multitudine ſine aliqua
obligatione, uel coactione, dũ unus ſponte exercet unũ
miniſterium, alius aliud; præceptum autem datum ho
mini de lege naturæ de ſumendo cibum, neceſſe eſt, ꝙ
ab unoquoque impleatur, aliter enim indiuiduum cõ-
ſeruari non poſſet, ſed præceptum datum de generatio
ne reſpicit totam multitudinem hominum, cui neceſſa-
rium eſt, quòd multiplicetur ad hoc, quòd conſeruetur
ſpecies, ſed huic multitudini, ſicut eſt neceſſaria mul-
tiplicatio, & conſeruatio corporalis, ita & profectio
ſpiritualis, & tamen ad neutrum iſtorum obligatur ali-
quis particulariter inquantum eſt bonum à communi-
tate implendum, ſed ſolum inquantum quilibet de-
bet habere bonum aliquod ſpirituale, ſed hæc duo ſine
obligatione aliqua implentur ſufficienter ab ipſa mul-
F titudine, ſi quidam carnali generationi operam dent,
alij vero ab hac abſtinentes contemplationi diuinorũ
vacent ad totius humani generis pulchritudinem, &
ſalutem, ſicut in exercitu, quæ eſt quædam multitudo,
quidam caſtra cuſtodiunt, quidam ſigna deferunt, qui-
dam gladijs decertant, quæ tamen omnia debita ſunt
multitudini, ſed per vnum expleri non poſſunt, & ſic
obſeruantia virginitatis non eſt contra præceptum le-
gis naturæ.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ virginitas non recedit à
medio, immo conſiſtit in medio. Cum autem dicitur, ꝙ
abſtinere ab omni delectatione eſt inſenſibilis, verum
eſt, ꝙ qui nullam delectationem percipere vult, ſed ab
omnibus abſtinet, quaſi abominatus omnes agreſtis eſt
& præter naturam, & vitium eſt, quaſi dicat quis om-
G nes delectationes eſſe malas, ſed falſũ eſt, quia creaturę
ſunt à Deo, vt illis ad aliquid ſecundum rationem vte-
remur, ſi autem omnes malæ ſunt, & non poſſumus il-
lis, vti ſecundum rationem, eſt damnare Deum, qui rō
malam creauerit, virgo autem nõ abhorret omnes de-
lectationes, neque fugit omnes: ſolas.n. venereas fugit,
& has non fugit tanquam deteſtans eas, vt malas, ſed
quia ratio ſic dictat magis vacari poſſe contemplationi
Dei, quam vacando carnis complexibus.

Sed obijcietur, ꝙ nullo modo ſit virginitas in me-
dio, quia tunc aliquas venereas delectationes fugeret,
& alias, non fugere autem omnem veneream delecta-
tionem extremum eſt, quia non poteſt, quis magis re-
cedere à medio, quam vt omnia fugiat.

Dicendum, ꝙ virginitas in medio conſiſtit, ſed non
H eſt iſtud medium ſecundum quantitatem, ſed ſecundũ
rationem, nam in moralibus non accipitur medium ſe
cundum quantitatem, ſed ſecundum rationem, quia
aliàs temperatus tantum de delectatione deberet fuge-
re quantum accipere, & idem de triſtitijs, & fortis tan-
ta pericula deberet fugere quanta ſuſtinere, quod ab-
ſurdum eſt. Etiam ſequeretur, ꝙ medium eſſet natura-
liter determinatum cum eſſet ſecundum quantitatem,
& eſſet tunc idem medium in cibo ſumendo omnibus
hominibus, quantum ad temperantiam, ſed falſum eſt,
quia dr̄ 2. Ethicorum, quòd non eſt idem medium Mi-
loni, & Terarchæ, ſicut neque eſt eadem menſura cal-
ceorum omnibus, ſed illud eſt medium cuique quan-
tum expedit ei. Et ideo dr̄, quòd medium eſt determi-
natum à ratione, & ita inuenimus aliquas virtutes, quę
I ſecundum quantitatem non ſunt circa medium, ſed in
extremo, ſicut magnanimus, & magnificus, nã magna-
nimus maximis honoribus ſe dignificat quibus nulli
ſunt maiores, & ita in quantitate nemo pōt eum exce-
dere, quia neque Chaimus, qui eſt extremus excedit
eum, ſed potius interdum magnanimus dignificat ſe
maioribus honoribus, quam Chaimus, dicitur tamen
Chaimus extremus in ſuperabundantia, non quidē in
quantitate, ſed ſecundum rationem, ſ. quia dignificat ſe
maioribus honoribus, quam ſit dignus, magnanimus
autem non maioribus, quam dignus ſit, & ideo dicitur
4. Ethicorum, quòd magnanimi dignificant ſeipſos ſe-
cundum rationem maximis honoribus, puſillanimus
K autem deficit à ſeipſo, & à magnanimo. Chaimus autē
ſuperabundat ad ſeipſum, ſed non ad magnanimum,
diceretur, ergo magnanimus ſecundum quantitatem, ex-
tremus, quia nichil maius eſt quo quis ſe poſſit dignifi-
care, ſecundum rationem autem medius, quia tanto ho
nore ſe dignificat quanto dignus eſt. Circa magnificen-
tiam idem eſt, nã nemo maiores expenſas facit, quam
magnificus, & ideo banauſus, qui eſt extremum ſupe-
rabundans non excedit eum ſecundũ quantitatem, im-
mo interdum maiora expendit magnificus, quam ba-
nauſus, ſed banauſus excedit ſecundum rationē. i. quia
facit expenſas, quando non oportet, & in eos in quos
non oportet, vnde dicit Ariſt. ꝙ iſte reſplēdet pręter ar-
moniam, vt paſcens hiſtriones delicate, & ponens pur
puram in tranſitu, ita de virginitate eſt ſecundũ quan-
titatem quidem extremum eſt, quia omnia venerea
fugit, & ſemper, & tamen ſecundum rationem eſt me-
dium, ſcilicet, quia tantum abſtinere ratio indicat eſſe

con-

conueniens ad uacandum contemplationi Dei, & ita accidet, ꝙ virginitas ſit medium fugiẽdo omnia venerea,& aliquis fugiendo quædam, & non omnia ſit extremus in abſtinendo,ſicut ſiquis nolit reddere debitũ coniugi, quando petit, vt non vacet delectationi, ſed aliquando ſolum reddit, nam qñ poteſt coniux conuenienter reddere ſi petitur reddendum eſt, qui ergo pôt conuenienter reddere,& ob hoc ſolum abſtinet,vt non delectetur, eſt extremus in abſtinendo, licet minus abſtineat, quam virgo, ſed virgo abſtinet ſecundũ rationem,& ideo eſt in medio,iſte autem contra rationem abſtinet,& ideo eſt extremus.

Ad tertium dicendum, ꝙ nunquam fuit peccatum ſeruare virginitatem ſi pie illam ſeruaret quis,i.propter Deum,niſi tunc,cum tanta erat paucitas indiuiduorũ, quòd ad ipſos mandatum neceſſe erat applicari, ſicut quando Adam,& Eua ſoli erant,& quando Noe, & filij eius exierunt de arca; leges autem antiquorum,quę vetuerunt virginitatem fortaſſis erant iniuſtæ, & ideo non obſtantibus illis licebat cuilibet ſeruare virginitatem, vnde nec Plato hoc modo peccaret. Dicendum tamen, quòd ſupponendo id,quod antiqui credebant, iuſtæ videbantur leges illæ, ipſi enim non putabant virginitatem Deo placere, rurſus autem curabant de bono publico, paucitas autem ciuium eſt malum ciuitatis,& maxime ſi accidit paucitas, hæc propter non vacare proli,quia ſi aliquando pauci ciues ſunt poſt paucum tempus nulli erunt, pereuntibus indiuiduis, & nullis eis ſuccedentibus, & ideo legiſlatores, & rectores ciuitatum de hoc curam agentes recte faciebant, communiter autem leges ad hoc neminem cogunt, eo quòd ſinguli fere ſponte ſua trahente deſiderio in venerea ruunt, & ideo non oportet ſtimulare currentes, ſi tamen opus generationis velut triſte, aut difficile multi recuſarent, ſicut recuſant ire ad bellum, vel ſubire alias neceſſitates publicas, nichil eſt de quo maiorem curam ſtatuendi, & prouidendi habere deberent, & ob hoc conuenienter agere ſibiipſis videbantur legiſlatores apud gentiles,qui perpetuam caſtitatem,ſiue virginitatem damnabant. De Platone autem dicendũ, quòd non peccauit ſeruando virginitatem perpetuam, neque etiam ipſe credidit ſe peccaſſe,ſed ideo immolauit, vt aſſentiret opinioni erroneę aliorum eis honorẽ deferens, quaſi peccaſſet.

Ad quartum dicendum,quòd ſterilis non erat maledicta à Deo, quaſi Deus reputaret ſterilitatem in vitium ipſi mulieri,quia ſi vitium erat non erat mulieris, cum nulla ſponte ſit ſterilis, ſed Dei eſſet, qui quaſdam ad prolem aptas, alias ſteriles eſſe voluit, ſed accipitur maledictio, vt pęna quædam, quia in pœnam habent mulieres, quòd non poſſint concipere, cum ad hoc matrimonialibus amplexibus vacent, & iudicarent ſe apud antiquos mulieres fęlices per fęcunditatem, & pluralitatem filiorum, ſicut Lia dixit, hoc pro beatitudine mea, beatam quippe me dicent mulieres, quia peperi ſex filios Gen.30.cap. & ita maledictio ſumitur ſæpe in ſcriptura in pœnam iuxta illud Deutero. 21.cap. maledictus homo, qui pendet in ligno,ideſt,ſatis punitus eſt, ideo non manebit amplius in patibulo, & illa eſt maledictio pęnæ, & non culpæ, nam pendere non eſt culpa, ſed pęna, & Gene.2. cap. dicitur maledicta terra in opere tuo, ad pœnam pertinet, ſcilicet, quia tribulos, & ſpinas germinabit eodem cap. & illa homini pœnam inferunt, ſcilicet, vt nõ poſſit faciliter ex terra colligere fruges ad cibum, & pœna iſta ſterilium mulierum erat magis ex opinione humana, quam ex diuina inflictione, nichil enim mali Deus inferebat mulieri ſterili pro eo, quòd ſterilis erat, ſed apud mulieres habebatur in opprobrium, & ſic virginitas, quæ non eſt ſterilitas, ſed voluntaria abſtinentia, ad quam ſequitur nichil gignere non erat peccatum, & maxime nunc, quando aliter de multitudine filiorum, & ſterilitate iudicamus, quam antiqui iudicabant.

An virginitas ſit virtus determinata.
Quæſt. LXXXVI.

QVæritur an virginitas ſit virtus, & an determinata virtus?

Aliqui dicunt,quod non ſit virtus,quia nulla virtus nobis ineſt à natura, vt dicit Ariſtotiles ſec. Eth. ſed innatis nobis ſuſcipere, completis autem per aſſuefactionem, & tamen virginitas naturaliter ineſt, quia cuilibet nato ineſt, neceſſe eſt.n.quemlibet natum virginem eſſe,ergo non eſt virginitas virtus.

Secundo, quia omnes virtutes ſunt connexæ, & ideo quicunque habet vnam,habet oẽs quodammodo. Sed aliqui habent alias virtutes, qui non habent virginitatem, alioquin cum ſine virtute nullus conſequatur vitam æternam, nullus ſine virginitate poſſet ſaluari, quæ eſt hæreſis damnata per Eccleſiam extra de ſum. trini.& fi.catho.c.firmiter,§.virgines quoque, ergo virginitas non eſt virtus.

Tertio,quia omnis virtus reſtituitur per pęnitentiã, ſed virginitas non reparatur per pęnitentiam. Vnde dicit Hieronymus ad Euſtochium, cum Deus cętera poſſit,non poteſt virginem poſt ruinam reparare, ergo videtur,quòd virginitas non ſit virtus.

Quarto, quia nulla virtus perditur ſine peccato, ſed virginitas ſine peccato amittitur, ſcilicet in matrimonio,ergo non eſt virtus.

Quinto, quia virginitas diuiditur contra viduitatẽ, & pudicitiam coniugalem, & hoc patet,quia ponimus tres ſtatus continentiæ, & tres fructus, & tamen continentia vidualis, & coniugalis non ponitur virtus, ergo neque virginitas.

Sexto,quia virtutum vſus cum ſint de iure naturę licuerunt omni tempore,ſed in ſtatu naturæ conditę nõ licuiſſet virginitatem ſeruare, quia eſſet contra præceptum. Gen. 1.creſcite, & multiplicamini. Etiã non licebat tpe legis Moyſi,quia maledicti erãt, qui nõ relinquebãt ſemen ſuper terrã, ergo virginitas nõ eſt virtus.

Septimo,quia omnis virtus ordinatur ad actum aliquem,cum ſit habitus electiuus virtus moralis,ſed virginitas non ordinatur ad operationem, ſed potius ad priuationem,ergo non eſt virtus.

Octauo,quia virtute nemo male vtitur, cum ſit bona qualitas mentis (iuxta Augu.) qua recte viuitur, & nemo male operatur, & tamen aliquis male vtitur virginitate,vt patet de virginibus fatuis, vt dicitur ſupra in litera,ergo non eſt virginitas virtus.

Dicendum,ꝙ virginitas eſt virtus magna quidem,ẽt eſt virtus diſtincta contra alias virtutes.

Circa primũ patet,quia dicit Ambroſius meretur virginitatis amor, vt aliquid de virginitate dicamus,ne velut tranſitu quodam perſtricta videatur,quæ principalis eſt virtus,ergo magna virtus eſt.

Secundo, quia nichil meretur pręmium,niſi virtus. Sed virginitati debetur præmium, ideſt,fructus centeſimus,ergo virtus eſt.

Tertio,quia circa virginitatẽ inuenimus id,quod eſt de ratione virtutis moralis, habet.n.ꝙ ſit habitus electiuus determinante ratione circa mediũ exiſtens, quia ponitur materiale aliquid circa virginitatem, & formale cõpletiuum,quod ad propoſitum cõpetit, & electio, & ſit electio illa ſecundum rationem, ideo virginitas virtus eſt,eſt enim formale completiuum in virginitate propoſitum perpetuo abſtinendi à venereis,ꝙ quidẽ propoſitum laudabile redditur ex fine, inquantum, ſ. ſit ad vacandum rebus diuinis, vt dictum eſt pręcedẽ. q.materiale autem eſt in virginitate integritas carnis abſque omni experimento venereę delectationis,& ita vtrunque in ſe aliquid videtur laudabile maxime formale,vnde erit virtus habitus,qui regulat circa hæc,nã virginitas de ſua ratione nichil importat niſi electionem conſeruandi incorruptionem, hæc autem electio, vt perfecta ſit ex aliquo habitu virtutis procedere debet, ſed ſuper hoc, quòd virginitas eſt virtus ponit ſtatum quendã,in quo habitus in actum exire poſſit, non

pôt autem exire in actum electionis incorruptionẽ ſeruandi, niſi ſit incorruptio vbi eſt electio. quia electio eſt non impoſſibilium, impoſſibile eſt autem corruptionẽ amiſſam recuperare, ideo virginitas dicit electionẽ de ſeruando incorruptionem quandiu incorruptio eſt, propter quod virginitas non ſolum dicit propoſitum abſtinendi ſemper à venereorum corruptione, ſed etiã nõ præceſſiſſe corruptionem aliquam venereorum, & ſic nominat ſimul virtutem cum quodam ſtatu.

Aliqui autem dicunt, quòd virginitas non nominat virtutẽ, ſed ſtatum ſpecialem virtutis, vt ſcilicet non ſit talis virtus in caſtitate, ſed ſit caſtitas in certo ſtatu, ſcilicet tunc quando non præceſſit corruptio vlla, & ſancti aliquando nominant eam, vt virtutem, aliquando vt virtutis ſtatum.

Dicendum autem, quòd vtrunque poſſet aliqualiter ſuſtineri, & tamen rectius dicitur, ꝙ ſit virginitas virtus, quia non ſolum notat ſtatum, ideſt incorruptionẽ, vel inexperientiam venereorum, ſed etiam ad rationẽ habitus additur, ꝙ ſit electio ad perpetuo abſtinendum à venereis, ideo præter ſtatum dicit rationem virtutis, & hoc verum eſt accipiendo virginitatem, ſicut ſumitur apud theologos, & dicimus reſpondere ei aureolã, quia tunc non ſolum debet ſeruari incorruptio, ſed etiã debet eiſe propoſitum abſtinendi perpetuo, vel ſaltem, quòd non inueniatur vnquam contrarium propoſitũ, nam etiam ſi accidat aliquam manere in virginitate per totam vitam, proponeret tamen aliquando nubere, vel experiri venerea, ſi tamen præueniretur morte, non eſt virgo, neque aureolam aſſequitur, ſecus autem accipiendo virginitatem iuxta poſitionem gentium, & vulgarium, qui virginem vocant eam, quæ caſtitatem obſeruat, cum hoc, quòd venerea nunquam experta fuerit, nam ſic virginitas non erit per ſe uirtus, ſed uirtutis ſtatus.

Circa ſecundum dicendum, ꝙ uirginitas eſt ſpecialis, & determinata uirtus ab alijs diſtincta. Et patet primo ex dicto Ambroſij ſupra poſito, ſ. ꝙ ſit principalis virtus, non eſt tñ principalis, ſi non eſt diſtincta ab alijs, ergo eſt diſtincta. Et apparet magis, quia ſi diſtincta nõ eſſet ab alijs uirtutibus, aut hoc eſſet, quia ipſa non eſt uirtus, aut quia eſt pars alterius uirtutis. Non primum, quia tunc poneremus eam ſtatum uirtutis, & non uirtutem per ſe, & eſſet tunc falſum, quòd principalis uirtus ſit, quia ſi non eſt uirtus, neque eſt ſpecialis uirtus. Neque ſecundum, quia ſi ponatur pars alterius, nõ erit principalis uirtus, eſt ergo uirtus per ſe determinata.

Item patet, quia licet uideatur coincidere cum caſtitate, uel pudicitia, non eſt omnino eadem uirtus, ſed habet ſpecialem rõnem uirtutis. Et patet, ſicut de liberalitate, & magnificentia dicimus, quia ſicut dationes, & ſumptus ſunt materia liberalitatis, ita delectiones uenereorum ſunt materia in caſtitate, & continentia. In genere autem ſumptuum, & dationum magnitudo ſumptuum exigit ſpecialem uirtutem, quæ magnificẽtia uocatur propter ſui difficultatem, & quia temperantia, & caſtitas magnam difficultatem habent in cohibẽdis delectationibus, illud quod præcipuum eſt in iſta materia maximam difficultatem habens, ſ. immunitas ab omni uenerea delectatione, ſpecialem uirtutem exiget, & illa uirginitas dr̃, eſt ergo uirginitas ſpecialis uirtus diſtincta à caſtitate, ſicut magnificentia à liberalitate, licet communicent in materia.

Ad primum dicendum, ꝙ nullus habet uirginitatem naturalem, ſed habetur illa, ſicut, & ceteræ uirtutes. Vnde dicendum, quòd id, quod eſt materiale in uirginitate eſt naturaliter in omnibus hominibus mox natis, ſ. integritas carnis, & inexperientia venereorum: formale autem non eſt in aliquo naturaliter, ſ. propoſitũ abſtinendi ab omni corruptione venerea, ſed ex electione, ratio autem virtutis à formali completur, ſiue accipiatur ſecundum Morales, ſiue ſecundum Theologos, qui adhuc ſpecialius accipiunt virginitatem prout ei debetur aureola, ſed illud eſt principium, & deficit ei: ideo non ineſt alicui virginitas naturaliter: Sic Augu. dicit libro de virginitate, neque nos in virginibus præ-

F dicamus, quòd virgines ſunt, ſed quòd Deo dicatę pia continentia.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ virtutum connexio non eſt ſecundum materiam, & actum, quaſi qui habet vnã habeat materiam omnium, & exercitium, ſed eſt connexio ſecundum formale, ſ. in charitate, quæ eſt formas virtutes, aut ſecundum prudentiam. Patet enim, quia nichil prohibet aliquem habere materiam vnius virtutis, & non materiam alterius, ſicut pauper habet materiam temperantiæ, non autem habet materiam magnificentiæ, & hoc modo habenti alias virtutes deeſt materia virginitatis, ſ. incorruptio ſiue integritas carnis, & ideo iſte non habebit virginitatem, & tñ poterit habere formale in virginitate, ſ. ſecundum animi præparationem habebit propoſitum abſtinendi ab omni venerea

G delectatione ſi ſibi competeret, ita pauper magnificentiam non habet, neque exercitium eius, poteſt tñ habere formale eius, ſ. propoſitum faciẽdi magnificos ſumptus, aut dationes ſi materia ſuppeteret, ſic ille, qui eſt in proſperitate habet patientiam ſecundum animi præparationem, quia habet animum præparatum ad tolerandum aduerſa æquanimiter ſi ſe offerant, ſine hac autem præparatione animi ad exercitium cuiuſlibet virtutis oblata materia, & opportunitate nemo poteſt eſſe virtuoſus; ideo dr̃, quòd qui habet vnam virtutem habet omnes, ſ. quodammodo non ſimpliciter, quia non erit verum, quòd habeat habitus ipſarum virtutum, cũ in moralibus cauſetur habitus ex exercitio ſecundum rationem circa materiam, qui autem nunquam habuit materiam, nunquam potuit habere exercitium, & con-

H ſequenter non potuit habere virtutem, ſed quia ſecundum illam præparationem eſt diſpoſitus ad actus omnium, dicitur omnes habere. Nunc de virginitate dicendum, quòd eſt virtus, & ſine ea poteſt quilibet habere vitam æternam, ſ. non habendo eam ſimpliciter, habendo tamen eam ſecundum præparationem animi; quia de alijs multis virtutibus idem eſt, multi enim ſunt, qui nunquam habuerunt fortitudinem, liberalitatem, magnificentiam, magnanimitudinem, eutrapeliam, & ſimiles virtutes, quia nunquam ſe exercuerunt circa materias earum, habent tñ eas ſecundum præparationem animi, & hoc ſufficit ad vitam æternã.

Quomodo intelligatur, quod qui habet vnam virtutem habet oẽs.

Ad tertium dicendum, ꝙ omnis virtus reparatur per pœnitentiam quantum ad id, quod eſt formale eius, nõ autem quantum ad id, quod eſt materiale in ea.

I De primo patet, quia formale in omni morali tenet ſe ex parte electionis, & iſta poteſt per pœnitentiam reparari, quia nichil facilius quàm mutare electionem.

De ſecundo patet, quia materiale circa virtutem nõ dependet ex arbitrio noſtro, ideo cum ſemel perierit non eſt in poteſtate noſtra reſtitui, ſic eſt de magnificẽtia, cuius materia ſunt magni ſumptus, & dationes, & hoc eſt in magnis diuitijs, poteſt autem perdere magnificus materiam, ideſt, diuitias, tam ſine peccato quàm cum peccato, & tamen neutro modo reſtituitur per pœnitentiam materia.

De primo, vt ſiquis dando eleemoſynam omnia ſua expendit, non poteſt iam exercere materiam magnificentiæ. De ſecundo, vt ſi hiſtrionibus dedit, vel in cauſas turpes, ſicut banauſus, neutro autem modo põt ma-

K teria per pœnitentiam reſtaurari, & ita de virginitate eſt, quæ ſi ſemel perierit non poteſt reſtaurari, quia formale eius, ideſt, propoſitum perpetuo abſtinendi à venereis redire poteſt, ſed non incorruptio præcedens, & hoc ſiue virginitatis materia per peccatum perierit, vt in fornicatione, ſiue ſine peccato, vt in matrimonio.

Dicendum tamen, quòd aliquid materiale poteſt reparari in virginitate per miraculum, ſ. integritas carnis, licet enim fractum fuerit vas, poteſt reddi integrum ſicut prius non naturaliter (licet mulieres illud ſophiſticare conentur) ſed miraculosè. Aliud autem eſt, quod neque per miraculum poteſt reparari, ſ. experientia corruptionis venereæ, non enim poteſt fieri, quòd qui venerea ſemel expertus eſt non fuerit expertus, quia hoc ſolo priuatur Deus, vt dixit Agathon, quòd non poteſt facere ingenita, quæ iam ſunt facta 6. Ethi.

Ad

Ad quartum dicendum, quòd virginitas accipitur interdum materialiter, interdum proprie. Accipiendo primo modo vocamus interdum virginitatem ipſam ſolam carnis integritatem ſicut vulgus accipit, & de hac dicendum, quòd poteſt amitti ſine peccato, vt in matrimonio, & etiam ſine coitu, ſicut ſi ferro lædatur organum genitale: interdum etiam accipitur pro ſola inexperientia venereorum, & hoc etiam modo ſine peccato perditur, vt in nocturna pollutione ſine coitu, vel in matrimonio cum coitu, aut in ea, quæ violenter defloratur. Aliquando accipitur proprie quantum ad totũ, quod dicit, & tunc virginitas dicit propoſitum abſtinẽdi à venereis in perpetuum, & hoc maxime qñ tale propoſitum eſt voto firmatum, & tunc verum eſt, quòd non poteſt perdi virginitas ſine peccato, quia non poteſt contra votum agi ſine peccato. Et ſic accipit Augu. virginitatem lib. de virginitate, ſ. quòd per virginitatẽ integritas carnis ipſi creatori animę, & carnis vouetur, conſecratur, ſeruatur, & ita quantum ad hoc virginitas tenet conditionem aliarum. ideſt, quòd non poteſt perdi ſine peccato, ſed quantum ad materiale, aliæ quoque virtutes poſſunt ſine peccato perdi, vt magnificentia: nam ſiquis omnes ſuas facultates in pauperes erogauerit, non poterit poſtea magnifice operari, & tamen non peccauit dando facultates, ſed potius meruit. Et ita interdum per actum virtutis perditur poteſtas operandi virtuoſe, quia materia conſumitur per actum.

Ad quintum dicendum, quod coniugalis caſtitas non eſt ſpecialis virtus diſtincta à caſtitate ſimpliciter dicta, neque etiam caſtitas vidualis. Caſtitas autem virginalis eſt diſtincta à caſtitate ſimpliciter dicta: ideo habet ſpeciale nomen virtutis. In quo ſciendum, quòd caſtitas ſimpliciter dicta, & caſtitas coniugalis, & vidualis circa eandem materiam ſunt, ſ. venereorum abſtinentiam, & ideo deberent omnia pertinere ad vnicã virtutem, niſi inueniatur aliqua ratio ſpecialis, quę faciat differentiam excellentiæ. Caſtitas autem coniugalis non addidit ſupra caſtitatem ſimpliciter aliquid: nam per caſtitatem ſimpliciter dictam, abſtinetur ab omnibus prauis delectationibus venereorum, caſtitas autem coniugalis nihil plus facit, quia per eam nõ abſtinetur ab omnibus venereis delectationibus, ſed à prauis ſolis, quæ ſunt extra matrimonium: ideo iſta caſtitas nichil addens non accepit nomen virtutis ſpecialis, ſed vocatur caſtitas; ipſa vero caſtitas vidualis aliquid addit ad caſtitatem, quia non ſolum fugit illicitas voluptates, ſed etiam omnes venereas, ideo habet quandam excellentiam ſpecialem, ſed non peruenit ad id, quod ſummum, & perfectum eſt in materia iſta abſtinendi: nam licet vidua nunc abſtineat ab omnibus venereis, non tamen abſtinuit ſemper, nec eſt neceſſe ſemper abſtinere, cum poſſit nubere in Domino, ideo non habet nomen ſpeciale virtutis. Sola autem virginitas peruenit ad id, quod perfectum eſt, ideſt, ad omnimodam immunitatem ab omnibus venereis pro omni tẽpore: ideo ipſa ſola eſt ſpecialis virtus vltra caſtitatem, ſicut magnificentia vltra liberalitatem. Ad ſextum dicendum, quòd de virginitate quantum ad diuerſa tempora eſt ſicut de cęteris virtutibus. Eſt enim verum, ꝙ vſus virtutum omni tempore eſt licitus, & tamen id, quod eſt materialiter actus, vel vſus alicuius virtutis non eſt ſemper licitum. Et ratio eſt, quia omnis virtus eſt habitus electiuus circa medietatem, accipitur autem medium ſecundum proportionem circunſtantiarum ad rationem rectam, & quia tempus eſt vna de circunſtantijs 3. Ethi. facit aliquid diuerſitas temporis, vnde non eſt inconueniens aliquid eſſe vno tempore virtuoſum, quod alio tempore ſit illicitum, & è contrario, vnde ſi tunc fieret non eſſet vſus virtutis, ſed vitij, quia eſſet præter rationem, ſic enim apparet circa iuſtitiã adminiſtrandam, quæ ad iudicem pertinet: nam vno tẽpore exequi contra delinquentes laudabile eſt, alio tempore poterit eſſe illicitum, vt ſi timeatur periculum reipublicæ ex punitione alicuius delinquentis, tunc enim ratio ceſſandum iubet, & velle tunc exequi iuſtitiam fi-

A cur, & alio tempore, non eſſet actus iuſtitiæ, quod imprudenter fieret. ſic circa virginitatem dicendum, quòd omni tempore eſt licitus actus virginitatis, quando prudentia iudicat conueniens eſſe abſtinere, ſed quædam tempora ſunt in quibus abſtinere eſſet valde contra rationem, ideo non vocaretur tunc actus virginitatis, vt virtus eſt, ſed ſolum materialiter, & taliter poterat eſſe illicitus. De tempore autem naturæ conditæ, ideſt, ante peccatum non erat licitum abſtinere, ſi enim non peccaſſet Adam vir, & fęmina ſimul naſcerentur eodem vtero, vt quaſi ex hoc viderentur à Deo deſignati ad vacandum in ſimul proli, propter quod ſi. vellet aliquis eorum abſtinere ſimpliciter à venereis peccaret. Idem autem de ſtatu naturæ lapſæ, ſcilicet, ſtatim poſt peccatum Adæ, erant enim ſoli, vnde ſi abſtinere voluiſſent
B non propagaretur genus humanum, eſſetque hoc contra intentionem Dei, qui dederat mulierem homini in adiutorium ad generationem. Idem autem quantum ad primos filios ſuos, quia etiam ſi illi abſtinere vellẽt idem ſequeretur. Et ſic fuit quouſque genus humanum fuit aliqualiter dilatatum; ſimile fuit ſtatim poſt diluuium, quando ſolus Noe, & tres filij eius, & quatuor vxores eorum euaſerant in arca, deleta tota humana multitudine: nam ſi vacare nollent proli periret ſtatim totum genus humanum, propter quod rurſus eis dixit Deus, creſcite, & multiplicamini, & replete terrã Gen. 9. cap. commendans eis vacationem ad prolem, quaſi eſſet neceſſaria, ſicut commendauerat primis parentibus à principio ſæculi Geneſ. primo ca. ſcilicet, creſcite, & multiplicamini &c.

C De tempore autem legis Moyſi non erat talis neceſſitas exercendi venerea quantum ad multiplicationem generis humani, quia illud vndique dilatatũ erat, ſed quantum ad neceſſitatem populi illius, quem Deus elegerat fuit conueniens proli vacare, & hoc Deus commendabat Iudæis, & iſta fuit vna cauſa quare Iudæis, & potiſſime à principio licuit plures habere vxores, ſcilicet, vt multiplicatio maior fieret populi illius per acceſſum ad plures, quæ matrimonialiter & non per illicitam copulam accipiendæ erant.

Conueniebat autem illa multiplicatio carnalis illi populo, quem Deus elegerat, & non conuenit nunc populo Chriſtiano.

Primo, quia ille erat vnicus, & paruus populus, congregatio autem Chriſtianorum eſt totus mundus: ideo
D illum paruum populum conueniens erat augere numero, non autem hanc immenſam multitudinem.

Secundo, quia illic non erat modus multiplicandi populum ſpiritualiter, ſcilicet, per prædicationem, deducendo cæteros populos ad ritũ iudaicum, & legẽ Dei: ideo debebat competere aliquis modus multiplicationis, & iſte eſt carnalis, nunc vero multiplicatio potiſſime fit per prædicationem, quia totus orbis quaſi ſubito conuerſus eſt ad voces prædicantium: ideo non fuit in lege Chriſti neceſſaria multiplicatio per prolem. Erat enim populus iudaicus vnus, cui ſpecialiter data erat lex, & alij non pertinebant ad illam legem niſi ſponte accedere vellent, & quia obſeruatio eius non erat neceſſaria ſimpliciter ad ſalutem, non iuſſit Deus eam prędicari gentibus, propter quod non diuulgabatur inter
E gentes, & quia non habebat iſtum modum multiplicationis ſpiritualis per acceſſionem aliorum, relictus eſt ſibi modus carnalis multiplicationis in ſeipſis, in lege Chriſti autem, quia multiplicandi erant tenentes eam per aliorum acceſſionem, non fuit conueniens imponi multiplicationem per propagationem.

Tertio, quia hoc ex ſtatu conueniebat hominum, fuit enim data lex Moyſi hominibus carnalibus, qui nulla adhuc ſpiritualia bona ſentirent, quibus neque talia aliqua promiſſia ſunt expreſſe, ſed omnia temporalia, & qui putarent multitudinem filiorum eſſe quandam fœlicitatem, ſicut dixit Lia Geneſ. 30. cap. ſcilicet, beatam me dicent mulieres, quia peperi ſex filios: ideo fuit conueniens his imponi multiplicationem carnalem, quàm ipſi cupiebant, & ad quam apti erant: Chriſtus autem in nouo teſtamento voluit homines

totaliter ſpirituales reddere, promittendo ſola ſpiritua-
lia, & ęterna: ideo temporalem, & carnalem multipli-
cationem non debuit ſuadere, quaſi illa nihil haberet
boni, ſed potius ſuadere abſtinentiam à voluptatibus
carnis, vt liberiores ſint homines ad ſpiritualia, quæ ſo
la promiſit, & bona iudicauit; ideo virginitatem ſuaſit
ſaltem tacitè, ſi homines illam capere poſſent ſupra 19.
capitu. & Apoſtolus expreſſe conſilium dedit de virgi-
nitate ſeruanda, multiplicationem autem ſecundum
propagationem, neque iubere debuit, neque ſuadere,
aut conſulere. Et ita apparet, quòd in ſtatu naturæ cō-
ditæ ſi manſiſſet, erat virginitas ſeruanda tanquam in
tempore inconuenienti, & contra intentionem Dei, ne
que in temporibus naturæ lapſæ, quñ erat paucitas ho-
minum, quia expreſsè tunc Deus iubebat, creſcite, &
multiplicamini, neque in tempore veteris teſtamenti
erat laudabilis virginitas, qñ potius per propagatio-
nem populus colentium Deum augendus erat, fuit ta-
men laudabilis nimium virginitas in Domina noſtra,
quæ fuit in diuina ſuggeſtione ſpecialiter, & fuit in fi-
ne Veteris Teſtamenti quādo iam incipiebat alius ſta-
tus, in quo virginitas laudabilior eſſet quàm matri-
monium, aut fœcunditas prolis. Rurſus tamen, &
efficaciſſimè, quia virginitas Dominæ noſtræ non re-
pugnauit ſtatui Veteris Teſtamenti, quia ibi non con-
ueniebat virginitas inquantum impediebat fęcundita-
tem prolis, fuit autem Domina noſtra ſimul virgo, &
mater, & ſi ita poſſet eſſe de alijs mulieribus, ad nichil
eſſent vtiles viriles amplexus, & exercitium venereo-
rum: ideo ſatisfecit Domina noſtra ſtatui temporis ſui
in fęcunditate, & habuit ſummam excellentiam in vir
ginitate, manet ergo, quod virginitas virtus ſit, licet v-
ſus eius quodam tempore eſſet illicitus, quia contra ra-
tionem, & non eſſet tunc vſus virtutis.

Ad ſeptimum dicendum, quòd verum eſt, quòd vir-
ginitas, ſicut & cętere virtutes habent aliquos actus, &
quia virginitas eſt habitus electiuus habet electionem,
quę eſt actus poſitiuus.

Sed dicendum, ꝙ dupliciter poteſt habere actum, ſ.
interiorem, & exteriorem: interiorem quidem quan-
tum ad id, quod in virtute formale, & cōpletiuum eſt,
ſcilicet, quantum ad electionem: exteriorem autem ra
tione materiæ circa quam contingit eſſe, vt communi-
cet aliquid exterius. Primum actum omnes virtutes
habent poſitiuum, Secundum vero habent plurimæ
poſitiuum, aliquę tamen habent illum priuatiuum, i.
magis priuationem actus pro actu. Sic apparet de tem-
perantia, quę eſt circa delectationes, & triſtitias tactus,
& guſtus, & conſiſtit principaliter in cohibendo eas po
tius quàm in proſequendo, & ideo extra competit ei
actus priuatio, i. abſtinere à delectationibus tactus, &
guſtus, quæ non ſunt ſecundum rationem, ita eſt de vir
ginitate, quia interior actus poſitiuus eſt, ſed extra non
habet actum directiuum niſi ceſſare, vel non experiri
venerea vlla, habet autem minus directe aliquos actus
poſitiuos foris, ſ. fugere aſpectus rerum corruptibiliū,
& affligere carnem ſuam, vt non vrgeat in impetum ve
nereorum, ſed ſatis eſt, quòd ſolum interiorem habitū
poſitiuum habeat.

Ad octauum dicendum, ꝙ fatuæ virgines non abuſę
ſunt virginitate: nam aut accipitur illud ſecundum cor
ticem parabolę, aut ſecundū intentionē applicationis.

Si primo modo non abuſæ ſunt virgines virginita-
te, quia virgo accipitur ibi pro puella, quę eſt in ſtatu
virginali, ideſt, quę non accepit virum ſiue ſit virgo ſi-
ue corrupta, & ideo fortaſſis non erant in virginitate il-
læ, quę virgines vocantur. Et dato, quòd vere eſſent
oēs virgines corpore, adhuc non abuſę fuerunt in vir-
ginitate, ſed ratione, non enim fuerunt prudentes ſicut
oportuerat, non eſt autē inconueniens aliquem bene, &
prudenter ſe habere in cuſtodia virginitatis, & circa
quædā alia agenda non eſſe prudentem ſufficienter. Si
aut accipiatur quantum ad applicationem, non accipiū
tur virgines pro virginibus, ſed pro omnibus homini-
bus, vt dictum eſt ſupra, & ita virginitate nemo male
vtitur. Aliter ēt poteſt dici, ꝙ virginitate quis poteſt ma

F le vti, i. materia virginitatis, non tñ ipſa virginitate, quę
eſt virtus. Primum patet, quia integritas pōt ſeruari be
ne, & male: nā ſi qua mulier de ſua integritate ſuper-
biat, & aliàs contemnat, & ſit ſibi occaſio incidendi in
aliqua magna vitia, male vtitur materia virginitatis, i.
ad malum ſuum, ſic etiam ſi in tempore indebito; ſicut
ſi Adam; & Eua quando ſoli erant voluiſſent omnino
abſtinere à venereis, aut ſiquis virginitatem ſeruet non
ad finem ad quem debet, vt ſi propter cultum dæmo-
num, vel collocutionem ad illos, multa enim apud ma
gos, & cęteros maleficos dicuntur fieri cum pueris, aut
puellis manentibus in virginitate, quę non fiunt cum
alijs, & ſic virgines veſtales, quæ apud Gentiles ſerua-
bant virginitatem in honorem Deæ Veſtę, quæ dęmo-
nium erat, ſicut omnes Dij Gentium dæmonia ſunt, ſu
G perſtitioſè ſeruabant, & male vtebantur virginitate,
quia conſecrabant eam dæmonijs, cui peccatum eſt ali-
quem cultum qualemcunque impendere. De ſecundo
autē, i. de ipſa virginitate falſum eſt; nemo enim male
ea vti poteſt, ſicut nemo agens ſecundum rōnem errat,
& tñ virginitas eſt ſecundū determinationē rōnis: ideo
impoſſibile eſt, ꝙ virtute virginitatis quis male vtatur.

An virginitas ſit matrimonio excellentior.
Quæſt. LXXXVII.

QVæritur an virginitas ſit excellentior matrimo-
nio? Aliqui dicunt, ꝙ non, primo quia dicit Aug.
lib. de Bono Coniugali, non impar meritum
continentiæ eſt in Ioanne, qui nullas expertus eſt nu-
H ptias, & in Abraham, qui filios generauit, ſed maioris
virtutis eſt maius meritum, ergo non eſt maior virtus
virginitas quàm caſtitas coniugalis. Secundo quia ex
virtute dependet laus virtuoſi, ſi ergo virginitas prę-
ferretur continentiæ coniugali, videtur conſequens, ꝙ
quęlibet virgo pręferretur cuilibet coniugatæ, quod fal
ſum eſt: ideo non eſt maior virginitas matrimonio. Ter
tio quia bonum commune maius eſt, bono priuato 1.
Ethi. ſed coniugium ordinatur ad bonum commune,
dicit enim Aug. lib. de Bono Coniugali, quòd eſt cibus
ad ſalutem hominis, hoc eſt concubitus ad ſalutem hu
mani generis, virginitas autem ordinatur ad bonū pri-
uatum, ſ. vt vitent virgines tribulationem carnis, quam
ſuſtinent coniugati, vt dr 1. Corin. 7. cap. ergo non eſt
major virginitas continentia coniugali. Dicendum, ꝙ
I aliquorum hæreticorum error iſte fuit, ſ. Iouiniani, qui
aſſeruit virginitatem non eſſe meliorem matrimonio,
neque præferendam in bono ſpirituali, contra quē mul
ta loquitur Hieron. in trac. ſuo qui dicitur contra Ioui-
nianum Et patet primo, quia Chriſtus pretulit eā con-
iugio, quia Matrem virginem elegit, & Euāgeliſta de-
ducere ſtudioſe conatus eſt, quòd Mater Chriſti in vir-
ginitate concepiſſet, & peperiſſet, licet Ioſeph haberet
in ſponſum ſupra 1. ca. & tamen ſi nichil boni adderet
virginitas ſupra matrimonium, non curaſſet Deus in-
quirere hoc ſpeciale, quod ſupra vires naturę ſit, ſcili-
cet, vt ſine concubitu de virgine conciperetur. Euange-
liſta quoque non appoſuiſſet circa hoc tam vehemens
K ſtudium in oſtendendo Matris Chriſti virginitatem. Se
cundo Chriſtus virginitatem magis laudauit, licet ali-
qualiter tacitè, & eam ſuaſit ſupra 19. cap. quando Pe-
trus dixit, non expedit, homini nubere, dixit Chriſtus,
non omnes capiunt, hoc, ſed quibus datum eſt. Et addi
dit, quod ſunt quidam eunuchi, qui ſe eunuchizauerūt
propter regnum cœlorum, & illos Chriſtus laudat, &
tamen illi ſunt virgines, qui ſe caſtrauerunt propter re-
gnum cęlorū, auferentes ſibi omnes uenereas uolupta-
tes, ſicut ſi non haberent membra genitalia, ergo excel-
lentior eſt uirginitas matrimonio.

Tertio quia Apoſtolus conſilium dedit de uirginita-
te 1. Corin. 7. cap. ſ. de uirginibus pręceptum Domini
non habeo, conſilium autem do; ſed conſilium eſt de
maiori bono, ergo maior eſt uirginitas matrimonio.
Quarto quia eodem ca. cōparans matrimonium uirgi-
nitati, prętulit uirginitatē dicens, qui matrimonio iun-
git uirginē ſuā benefacit, & qui nō cōiūgit melius facit.

Quin-

A Quinto, quia Chriſtus licet non impoſuerit nobis præceptum de maximis bonis propter noſtram infirmitaté, ipſe tamen ſeruauit, quòd melius, & maximum erat in ſeipſo, & tamen ipſe non accepit vxorem, ſed manſit in virginitate, ergo eſt melior virginitas.

Sexto, quia bonum diuinum melius eſt bono humano, virginitas autem eſt diuinum bonum, ideſt, vt promptus ſit quis ad Deo placendum, matrimonium autem eſt bonum humanum, ideſt, vt ſibi ipſi, & paſſionibus ſuis quis ſatisfaciat. 1. Cor. 7. cap. ſ. mulier innupta, & virgo cogitat, quæ Domini ſunt, vt ſit ſancta corpore, & ſpiritu, quæ autem nupta eſt cogitat, quæ ſunt mundi, & quõ placeat viro, ergo melior eſt virginitas coniugio.

Septimo, quia bonum animæ præfertur bono corporis, ſicut anima præfertur corpori, ſed virginitas bonum B animæ eſt, cum ſeruetur illa pura ab omni contagione venereæ corruptionis, quæ rationem ſuffocat in ipſa delectatione venereorum. Coniugium autem eſt bonum corporis, quia deſiderijs carnis, & ſanguinis in eo ſatisfit, ergo melior eſt virginitas.

Octauo, quia melius eſt bonum vitæ contemplatiuæ quàm actiuæ, vt colligitur 1. cap. 10. Ethi. ſed virginitas ad contemplatiuam diſponit, inquantum per ſubtractionem ab omnibus venereis anima liberior eſt, non ſolum ad eundum in Deum, ſed etiam ad cõtemplationem cuiuſlibet veritatis. Coniugium autem ad corpus, & ad vitam actiuam prodeſt, ſcilicet, ad multiplicandũ genus humanum ſecundum corpus, & vir, & mulier in coniugio manentes ea, quæ ſunt mundi, & corporis neceſſario cogitant, vt Apoſtolus dicit: ideo neceſſe eſt dici virginitatem meliorem eſſe coniugio. C

Ad primum dicendum, quòd meritum hominis non conſideratur ex genere actus, ſed ex animo operantis. Habuit autem Abraham animum ſic paratum, vt diſpoſitus eſſet virginitatem ſeruare ſi eſſet tempus cõgruum: nam qui pro diuino mandato non dubitauit filium interficere vnigenitum, quem in ſenectute acceperat, non dubitaret virginitatem ſeruare, ſi ſciret illam Deo placituram, ſed non conueniebat tempori illi obſeruantia virginitatis, ideo meritum continentiæ coniugalis in ipſo æquatur merito virginitatis in Ioanne, ſic dicit Aug. lib. de Bono Coniugali, quòd Ioannis cęlibatus, & Abrahæ coniugium pro temporis diſtributione Chriſto militauerunt, ſed continentiam Ioannes in operatione: Abraham autem in ſolo habitu habebat.

D Conſiderandum autem in hoc, quòd meritum Ioannis, & Abrahæ, vel conſiderantur ſimpliciter, ideſt, quãtum ad omnes actus ipſorum, per quos meruerunt, aut quantum ad ſolam continentiam virginalem Ioannis, & caſtitatem coniugalem Abrahæ. Si primo modo poteſt dici, quòd non ſolum æqualis meriti fuerint Abraham, & Ioannes, ſed etiam, quòd maioris meriti eſſet Ioannes, quia licet virginitas Ioannis eſſet maioris meriti quam coniugalitas Abrahę, poterat forte Abraham habere alios actus, per quos magis mereretur quàm Ioãnes per virginitatis, & omnium aliorum actuum ſuorum conditionem, licet iſtud ſpecialiter in Ioanne Baptiſta non tenet, quia de eo Chriſtus dixit, quòd inter natos mulierum non ſurrexit maior Ioanne Baptiſta. Si ſecundo modo, dicũt aliqui, quòd ſine dubio magis merebatur Ioannes per virginitatem, quàm Abraham ex continentia coniugali. E

Sed dicendum, quòd licet hoc ita ſit regulariter, & quantum eſt ex genere actus ſic fiat, tamen poterat eſſe in Ioanne, & Abraham æquale meritum per vtrunque. Et ratio eſt, vt dictum fuit, quia quantitas meriti non conſideratur ex genere actus, ſed magis ex diſpoſitione animi operantis, & quia poterat eſſe fortaſſis animus Abrahę in offerendo Deo caſtitatem coniugalem magis Deo ſubditus, quam animus Ioannis in obſeruando propter ipſum virginitatem. Poterat æqualiter mereri Abraham ſicut Ioannes, etiam in illo actu ſpecialiter: nam virtutum moralium actus non ſunt ſecundum ſe meritorij, ſed ſolum, vt ſunt cum charitate, & imperantur ab ea, ſi ergo ex ęquali, aut maiori charitate ſeruabat Abraham caſtitatem coniugalem, & Ioannes virginitatem, meretur æqualiter Abraham in caſtitate coniugali, & Ioannes in virginitate. Hoc autem eſt verum quantum ad præmium ſubſtantiale, quod debetur radici charitatis. Secus quantum ad accidentale, ideſt, aureolam, quod primum debetur generi actus, & ſic Ioannes habebit aureolam propter cuſtodiam virginitatis: Abraham autem non habebit aureolam propter continentiam coniugalem.

Ad ſecundum dicendum, quòd licet virginitas ſit melior ex genere virtutis quam continentia coniugalis, poteſt tamen coniugatus melior eſſe quàm virgo. Et hoc dupliciter, primo ex parte ipſius caſtitatis coniugalis, & virginalis, non ex genere ipſarum, ſed ex diſpoſitione animi in ſeruando vtramque, ſcilicet, ſi ille, qui eſt coniugatus habet animum magis paratum ex magnitudine B charitatis ad ſeruandam virginitatem ſi oporteret, & poſſibile eſſet, quàm ille, qui actu eſt virgo, ſcilicet, quia iſte ex minori charitate illam ſeruat quam alius continentiam coniugalem, & ita habet animum minus Deo ſubditum ad ſeruandam virginitatem, quam ſeruat, quàm habeat ille, qui eam non ſeruat, ſed ſeruaret ſi eſſet poſſibile, & videret oportere, vnde Auguſt. in libro, de Bono Coniugali inſtruit virginem, vt dicat, ego non ſum melior Abraham, ſed melior eſt caſtitas cęlibum quàm caſtitas nuptiarum, & rationem poſtea ſubdit dicens, quod ego nunc ago, melius illi egiſſent ſi tunc agendum foret, quod autem illi egerunt, ego non ſic agerem, etiam ſi nunc agendum eſſet.

Secundo, quia forte ille, qui non eſt virgo habet aliquam excellentiorem virtutem quam ille, qui eſt virgo, C ſic dicit Auguſt. libro de Virginitate, vnde ſcit virgo, quamuis ſolicita, quæ ſunt Domini, ne forte propter aliquam ſibi incognitam infirmitatem non ſit ſufficiens martyrio, illa vero mulier, cui ſe præferre geſtiebat, iam ſit apta bibere calicem dominicæ paſſionis? & iſtud communius accidit, quia q̃ deeſt alicui de merito virginitatis, ſuperabũdat ei in multis alijs glorioſis virtutibus, quis enim dubitat Petrum, & ſingulos Apoſtolos Domini, qui omnes fere nuptias diu experti ſunt, maiores eſſe in vita æterna multis virginib. quæ ſine calice martyrij per communia merita vitam beatam adeptæ ſunt?

Ad tertium dicendum, quòd bonum commune melius eſt bono priuato, ſi ſint ambo eiuſdem generis, & eiuſdem quantitatis, aliàs falſum eſt: nã ſiquis pro bono publico det vnũ denariũ, & alius pro ſalute animæ vnius D proximi multis diebus oret, & ieiunet, maius eſt hic bonum priuatum, quàm publicum, ideſt, magis meritoriũ.

Sic etiam quantum ad quantitatem, ſiquis dedit in vtilitatem publicam ex charitate duos denarios, & alius ex æquali charitate ad redimendum vnum captiuum det vniuerſas facultates ſuas, magis meruit priuatum bonum quàm publicum, hic autem bonum priuatum, quod eſt virginitas, & bonum coniugale, quód eſt commune non ſunt eiuſdem generis, ſed virginitas eſt multo excellentior ex genere. Ideo multo magis meretur virgo cuius eſt bonum priuatum, quàm coniugata, cuius eſt bonum publicum ſiue commune, accipiendo ſemper, quòd virginitas propter Deum obſeruetur, vnde dicit Auguſt. libro de Virginitate, fœcunditas carnis, etiam E illarum, quæ hoc tempore in coniugio nihil aliud requirunt quàm prolem; quam manciparent Chriſto, pro amiſſa virginitate compenſari non poſſe credenda eſt.

An virginitas ſit maior omnibus virtutibus.
Quæſt. LXXXVIII.

QVęritur an virginitas ſit maior omnib. virtutibus? Aliqui dicunt, quod ſic. Primo, quia decor eſt de ratione virtutis, ſed virginitatis decor eſt maximus, quàm cęterarum virtutum, ergo virginitas eſt maior, patet media, quia dicit Ambroſius libro de Virgin. quis poteſt maiorem pulchritudinem æſtimare decore eius, ſ. virginis, quæ amatur à rege, probatur à iudice, dedicatur à domino, conſecratur Deo, ſemper ſponſa, ſemper innupta, vt neque amor finem habeat, neque damnum pudor. Hæc autem vera pulchritudo

eſt

eſt cui nichil deeſt, quæ ſola meretur audire a Domino F tota pulchra es, &c. Secundo, quia dicit Cyprianus, libro de Virgin. nunc vobis, ò virgines ſermo eſt, quarum quæ ſublimior, atque ornamentum gloriæ ſpiritualis illuſtrior portio gregis Chriſti, ergo virginitas eſt maior omnibus virtutibus, cũ dicatur ſublimior, & illuſtrior.

Tertio, quia maiori virtuti debetur maius præmium, ſed virginitati debetur maximum præmium, ſ. aureola, ſiue fructus centeſimus, vt dicit glo. Matthæ. 13. c. nullus autem eſt maior fructus, ergo ipſa eſt maxima virtus.

Quarto, quia tanto aliqua virtus eſt maior, quanto per eam quis magis Chriſto conformatur, ſed maxime aliquis Chriſto conformatur per virginitatem, dicitur enim Apocal. 14. capit. de virginibus, quod ſequuntur agnum quocunque ierit; & quod cantant canticum nouum, quod nemo alius cantare poterat, ergo virgini- G tas eſt maxima virtutum.

Dicendum, quod ſi accipiatur ſimpliciter quæ virtus ſit maior, manifeſtum eſt, quod virginitas non eſt maxima. Primo, quia vt Hieronymus, & Auguſtinus dicunt cęlibatus Ioannis, ideſt virginitas non præfertur coniugio Abrahæ, & tamen ſi eſſet maxima omnium virtutum præferretur ei, ergo non eſt maxima.

Secundo, quia dicit Bernardus ſuper Euange. Miſſus eſt, plus placuit Deo humilitas Mariæ, quam virginitas eius, & tamen ſi maior eſſet virginitas, magis illa placeret Deo, quam humilitas, ergo non eſt maior.

Tertio, quia dicit Auguſt. lib. de Virgin. nemo quantum puto auſus fuerit præferre virginitatem monaſterio, & ita vita monaſtica in obſeruatione regulæ eſt excellentior virginitate. H

Quarto, quia martyrium iudicatur excellentius virginitate, vt Auguſt. dicit lib. de Virginitate; præclariſſimum teſtimonium perhibet eccleſiaſtica auctoritas, in qua fidelibus notum eſt quo loco martyres, & quo defunctæ ſanctimoniales ad altaris ſacramenta recitentur. vocat ſanctimoniales ipſas virgines, & dixit in orationibus, quæ fiunt in celebratione miſſarum prius nominari martyres, q̃ virgines, & ita martyres excellentiores eſſe.

Circa hoc autem adhuc ſciẽdum, quod vna virtus poteſt dici alia excellentior, & quantum ad actum, & quãtum ad habitum, vtroque modo per ſe, & per accidens, per ſe quidem menſuratur actus virtutis ex ratione obiecti ſui a quo ſpeciem habent, & ideo quanto obiectum actus virtutis eſt melius, dicitur actus melior, & virtus maior. Per accidens autem multipliciter accidit vnum I actum meliorem altero dici, ſicut etiam in paruis rebus dicitur actus melior ſi cõtingat ſæpius, & ex promptiori voluntate fieri, & tempore magis opportuno, & ita infinitis alijs modis, ſed quia quę per accidẽs ſunt, & ſe habent infinitis modis relinquuntur ab arte: omiſſa ergo hac comparatione quæ eſt per accidens, dicẽdum, quod cum bonum ſpirituale ſit maius bono corporali, virtutes illæ, quæ habent pro obiecto bonum ſpirituale ſunt ſimpliciter meliores, quam illæ, quæ habent aliquod corporale pro obiecto, vel aliquid corporali adiunctum. Et ideo virtutes theologicæ ſunt meliores, quam morales, quia theologicæ habent Deum pro obiecto, qui eſt aliquid ſpirituale, vel aliquid Dei, aut circa Deum, virtutes autem morales ſunt circa paſſiones, & actiones, quæ ſunt aliquid corporale, vel circa corporalia, quæli- K bet ergo theologica eſt maior qualibet morali, inter theologicas autem maxima eſt charitas. 1. Corinth. 13. cap. inter morales autem illa eſt excellentior, quæ magis appropinquat theologicis, vnde poteſt dici, quod prudentia eſt excellentior, licet iſta non vocatur proprie moralis, eſt tamen ſine qua nulla eſt moralis, & conuenit cum theologicis in dignitate ſubiecti, ſcilicet quia in ratione eſt, inter morales autem quæ proprie dicuntur morales videtur maxime conuenire cum theologicis iuſtitia. Sed appropinquatio iſta poteſt dupliciter eſſe; vno modo quantum ad conuenientiam ſubiecti, & ſic iuſtitia, quæ eſt in voluntate eſt propinquior, & digniſſima, poſt ipſam autem fortitudo, quæ eſt in iraſcibili, quæ pars eſt, quaſi quoddam confinium rationis, & ſenſualitatis, & vltimo loco eſt temperantia, quæ eſt in concupiſcibili, quia iſta magis pertinet ad ſenſum. Alio modo poteſt attendi iſta propinquitas moralis ad intellectualem, prout diſponit ad ipſam, & ſic inter omnes morales propinquiſſima eſt temperantia ad intellectuales, eo quod ipſa maxime diſponit ad illas. ſ. quia per delectationes ſenſus, quæ ſunt materia temperantiæ, maxime nata eſt ratio debilitari, & ſuffocari, niſi per temperantiam cohibeantur, inter partes autem temperantiæ præcipua eſt caſtitas, quia illa cohibet delectationes venereas, per quas ratio maxime obruit, ideo dicit Commen. 7. Phyſic. quod caſtitas maxime valet ad ſcientias ſpeculatiuas, in genere autem caſtitatis virginitas eſt maxima; quia illa ſimpliciter abſtinet ab omni delectatione venerea, ideo maxima eſt illa in diſponendo ad intellectuales virtutes.

A iuxta ordinem virtutum moraliũ.

G Vnde dicendũ, quod non eſt virginitas maxima omnium virtutum, quia maior eſt charitas, & iſta eſt ſimpliciter maxima omnium moralium in diſponendo ad intellectuales, quia nulla magis diſponit, accipiendo tñ ſimpliciter non eſt maxima omnium moralium, quia maior eſt fortitudo, per quam martyrium toleratur.

Sed dicendum, quod abſolute virginitas eſt maxima inter partes temperantiæ, ſicut magnificentia eſt maxima inter virtutes, quæ ſunt ad expenſas.

Sed ſpecialiter præferuntur apud doctores virginitati duæ virtutes. ſ. fortitudo, ſecundum quam mors pro Chriſto toleratur, & vita religioſa in monaſterijs. Et ratio eſt, quia virginitas redditur laudabilis, inquantum diſponit ad diuinam contemplationem, & quia ſemper finis eſt melior eis, quæ ad finem, quanto aliquid efficacius ordinatur ad finem; tanto melius eſt, & quia finis ex quo laudamus virginitatem eſt vacare diuinis, neceſſe eſt, vt virtutes theologicæ, & ipſa religionis virtus, quarum actus ſunt vacare circa diuina præferantur virginitati, ſimiliter magis Deo adhærent martyres, qui vt Deo adhærerent poſtpoſuerunt propriam vitam, & viuentes in monaſterijs, qui poſtponunt propriam voluntatem, & omnia quæ poſſunt habere, q̃ virgines, quæ ſolum venereas delectationes poſtponunt, ideo virtus martyrij, & ꝑpetuæ vitæ monaſticæ virginitati præferũtur.

Virginitati duæ virtutes præferũtur.

Ad primum dicendum, quòd virginitas habet ſummam pulchritudinem, & tamen nõ eſt ſimpliciter maior. Et ratio eſt, quia pulchritudo attenditur quantũ ad ablationem turpitudinum, omnes autem illas, aut præcipuas tollit virginitas, nam vt dr̃ 3. Ethic. cap. de Temperãtia, delectationes illæ circa quas eſt temperãtia ſunt turpiſſimæ, quia ſunt cõmunes nobis, & omnib. brutis; vñ ſ'm has accidunt turpitudines animæ, & ita qui has cohibet habet oẽm pulchritudinem conuenientem omnibus virtutibus. Hoc aũt facit virginitas, ideo illa omnem habet pulchritudinem, ſic & fortitudo vendicat ſibi difficultatem omnium virtutum, & iuſtitia omnium rectitudinem; & quia virginitas excellentior virtus eſt circa temperantiam habet omnem decorem virtutum.

Ad ſ'm dici poteſt vno modo; quod in auctoritate Cypriani, ſicut in dicto Ambroſij oſtenditur pulchritudo virginitatis. Et ideo eſt dicẽdum, ꝙ eſt oibus pulchrior, ſed non maior, vt dictum eſt præcedenti ſolutione.

Alio modo, quòd aliud eſt cõparare virgines ad alios, aliud virginitatem ad alias virtutes, licet. n. virginitas non ſit maior omnibus virtutibus, habentes virginitatẽ ſunt excellentiores alijs, quia non habent ſolam virginitatem, ſed & alias virtutes.

Aliter poteſt dici, ꝙ virgines ſunt cæteris ſublimiores, & illuſtrior pars gregis Chriſti, non reſpectu omniũ aliorum, ſed reſpectu viduarum, & coniugatarũ; & iſta eſt cõueniens comparatio, ſicut ſupra dictum eſt, ſ. ꝙ eſt virginitas excellẽtior omnib. partibus temperantiæ, ſed non ſimpliciter excellentior omnibus virtutib. caſtitas autem vidualis, & coniugalis ad temperãtiam pertinet.

Aliter adhuc poteſt dici, quod non vocantur hic virgines meliores, aut maiores, ſed illuſtriores. Eſt autem illuſtris clarus, vel fulgens, & hoc pertinet ad pulchritudinem, nullam autem maiorem poſſumus videre puritatem, & fulgorem, quam virginitatis mundiriam, ſecundum quam fulgent virgines ſine omni macula exiſtentes,

tes, & ſic in nitore omnes excedunt, ſed non ſimpliciter in perfectione.

Ad tertium dicendum, quòd maiori virtuti debetur maius præmium, & virginitati non debetur maximum præmium. De fructu autem centeſimo, dicendum quod datur virginitati, & non eſt aliquis alius fructus, eſt tamen aliud maius præmium.

In quo dicendum, quod aureola, & fructus ſunt præmium accidentale, eſſentiale autem præmium quantumcumque ſit, eſt dignius accidentali, quia eſſentiale eſt in viſione Dei, accidentale autem conſiſtit in quodam bono creato, & quidquid ſit de increato eſt melius omnibus creatis. Ideo loquendo abſolute de maiori præmio, illæ virtutes ſunt maiores, quarum actibus debetur maius præmium eſſentiale, reſpicit enim eſſentiale præmium radicem virtutis, ideſt radicem merendi, quæ eſt charitas, accidentale autem reſpicit genus virtutis, & ſtatum, & quia alijs virtutibus reſpondet maius præmium eſſentiale, quàm charitati, licet non reſpondeat illis fructus centeſimus, qui pertinet ad virginitatem, erunt maiores virginitate.

Aliter dici poteſt, quod etiam quantum ad præmium accidentale, quod eſt aureola non excedit omnes virtutes virginitas, quia etiam debetur aureola martyribus, & doctoribus, ſicut virginibus, immo & aureola martyrum eſt maior, quam aureola virginum, vt declaratum eſt ſupra 13. cap. cum de aureolis dicebatur.

Sed dicetur, quod non reſpondent martyrio, neque alicui virtuti fructus centeſimi, niſi virginitati, & ita videbitur ipſa maior eſſe omnibus.

Dicendum, quod hoc ſpeciale eſt circa virginitatem. Pro quo ſciendum, quod fructus dicit præmium accidentale, ſed ſicut aureola non competit omnibus virtutibus, aut actibus excellentibus, ſed ſolis tribus. i. martyrio, virginitatis, & doctrinæ, ita & fructus non competit, niſi ſoli virtuti continentiæ, inquantum iſta ſola virtus retrahit nos à carnalibus, & transfert in quandam ſpiritualitatem, in qua conſiſtit quidam modus ſpiritualis ſuauitatis, & deguſtationis: exercitium enim venereorum eſt per quod maxime carnales efficimur, quia ibi ratio ſuffocatur; non eſt autem circa cohibitionem venereorum alia virtus, niſi continentiæ, & ita iſta abſtrahit nos à carnalitate ſola, quando autem magis recedimus à carnalitate, tranſimus tanto magis in ſpiritualitatem, ergo ſoli continentiæ competit nos efficere ſpirituales, ſed in iſto gradu ſpiritualitatis conſiſtit quædam ſuauitas deguſtationis, quæ vocatur fructus, quia fructus eſt, qui cum ſuauitate percipitur, ideo ad ſolam continentiam pertinet fructus.

Sed continentia tres gradus habet, ideſt coniugalem, viduale, & virginalem, ideo diſtincti fuerunt tres gradus fructuũ, ſ. triceſimus, ſexageſimus, & centeſimus, & quia in genere continentiæ obtinet virginitas principatum, ei competit maximus fructus. ſ. reſpectu uiduarũ, & coniugatarum: ſic uirginitas eſt maior alijs gradibus uirtutis, quibus competit fructus, ſed nõ eſt maior alijs uirtutibus, quibus non competit fructus, ſed præmium eſſentiale. Licet alij dicant, quòd etiam non competit uirginitati maximus fructus, quia etiam martyrio fructum dant. Sic dicit Auguſtinus lib. de Quæſt. Euág. centeſimus fructus eſt martyrum, ſexageſimus uirginum, triceſimus coniugatorum, & ita non erit virginitas ſic maxima virtus, ſed martyrium, ideſt fortitudo per quam martyrium toleratur, ſed iſta aſſignatio fructuum, quæ martyribus datur non recipitur communiter, ſed illa quæ prius poſita eſt. De fructibus autem diximus ſupra decimotertio cap.

Ad quartum dicendum, quod virgines ſequuntur agnum, ideſt Chriſtum quocunque ierit, & tamen non imitantur perfectius Chriſtum, quam cæteri non virgines. Chriſtum enim imitari poſſumus dupliciter, ſ. ex parte corporis, & animæ, quia in vtroque fuit in Chriſto puritas, & perfectio.

Sequuntur autem virgines Chriſtum quocunque ierit, i. quemcumque modum perfectionis ille habuerit, & illi habent, quia ipſe non habet perfectionem, niſi ex in-

A tegritate carnis, & animæ, & illi etiam habent integritatem carnis, & animæ. Cæteri autem beati conſequuntur Chriſtum quantum ad integritatem animæ, ſed non quantum ad corporis puritatem, ideo non poſſunt ſequi ipſum quocunque ierit: & tamẽ alij poſſunt perfectius Chriſtum imitari, & magis ei appropinquare, quam virgines, inquantum maioris meriti fuerunt, & reſpondet eis maius præmium eſſentiale, per quod homo ſimpliciter appropinquat ad Deum.

Quod vero dicitur; cantant canticum nouum, quod alij non poterant cantare, accipitur de gaudio integritatis ſeruatæ, de hac enim gaudebunt, & nõ poterunt gaudere qui non ſunt virgines, quia neque habẽt illam aureolam, neque fructum centeſimum. De virginitate autem multa alia dicta ſunt; nam de virginitate Domi-
B næ noſtræ ante partum, in partu, & poſt partum, diximus ſupra 1. cap. & in libro noſtro de quinque figuratis Paradoxis, etiam vt virginitas perditur per vitium luxuriæ, & nocturnæ pollutionis, vel nõ, diximus aliquid ſupra 5. cap. vbi de his actum eſt: de virginitate autem, vt ei competit aureola, & fructus diximus plura ſupra 13. capitulo, & ibi quærantur.

Sicut enim homo peregre proficiſcens vocauit ſeruos ſuos, & tradidit illis bona ſua. Et vni dedit quinque talenta, alij autem duo, alij vero vnum. vnicuique ſecundum propriam virtutem & profectus eſt ſtatim. Abijt autem, qui quinque talenta acceperat, & operatus eſt in eis, & lucratus eſt alia quinque. Similiter, & qui duo acceperat lucratus eſt alia duo. Qui autem vnum ac-
C *ceperat abiens fodit in terram, & abſcondit pecuniam domini ſui. Poſt multum vero temporis venit dominus ſeruorum illorum, & poſuit rationem cum eis. Et accedens, qui quinque talenta acceperat, obtulit alia quinque talenta, dicens: Domine quinque talenta tradidiſti mihi, ecce alia quinque ſuperlucratus ſum. Ait illi dominus eius: Euge ſerue bone, & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis ſuper multa te conſtituam, intra in gaudium domini tui. Acceſſit autem, & qui duo talenta acceperat, & ait. Domine duo talenta tradidiſti mihi, ecce alia duo ſuperlucratus ſum. Ait illi dominus eius. Euge ſerue bone, & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam, intra in gaudium domini tui. Accedens autem, & qui vnum talentum acceperat, ait. Domine ſcio, quia homo durus es, metis vbi non*
D *ſeminaſti, & congregas vbi non ſparſiſti. & timens abij, & abſcondi talentum tuum in terra. Ecce habes, quod tuum eſt. Reſpondens autem dominus eius, dixit ei. Serue male, & piger ſciebas, quia meto vbi non ſemino & congrego vbi non ſparſi: Oportuit ergo te committere pecuniam meam nummularijs, & veniens ego recepiſſem quod meum eſt cum vſura. Tollite itaque ab eo talentum, & date ei, qui habet decem talenta. Omni enim habenti dabitur, & abundabit, ei autem, qui non habet, & quod videtur habere auferetur ab eo. Et inutilem ſeruum eijcite in tenebras exteriores, illic erit fletus, & ſtridor dentium.*

Sicut enim homo. Iuxta diuiſionem Nicolai poſuit ſupra Chriſtus parabolam de virginibus, quæ competebat
E ſtatui contemplatiuorum, ponit nunc parabolam talentorum, quæ competit ſtatui prælatorum, & diuiditur in duo, quia primo circa prædictum ſtatum ponit meritum, & demeritum propriæ actionis. Secundo iudicium diſcretionis ibi.

Poſt multum vero temporis. Sed an vera ſit hæc diuiſio dictum eſt, ſupra quæſt. 32. & dicetur ſequẽti quæſtione. Circa primum dicitur. *Sicut enim homo.* Ideſt talis erit modus rationis, quæ exigetur à ſingulis in die iudicij, qualis fuit modus rationis, quam paterfamilias recedens, & diſtribuens bona ſua ſeruis ſuis petiuit ab illis. *Peregre proficiſcens.* Ideſt vadens in alienam regionem. *Vocauit ſeruos ſuos.* Scilicet ad tradendum illis bona ſua, & dicendo illis quomodo ſe deberent habere cum eis. *Et tradidit illis bona ſua.* Ideſt diuiſit inter eos, quia non dedit vni omnia, ſed cuilibet dedit aliquid iuxta id, quod ſequitur.

Et vni dedit quinque talenta. Iſte eſt, qui plus accepit, eſt autem talentum genus ponderis, vt infra dicetur. F *Aly autem duo*. Scilicet talenta. *Aly vero vnum*. Ideſt alteri vnum talentum. *Vnicuique ſecundum propriam virtutem*. Ideſt, dedit dominus vnicuique iſtorum tantum quantum virtus ſua poterat conſeruare, & exercere ad lucra. *Et profectus eſt*. Scilicet receſſit in peregrinationem, *Statim*. Quia poſtqnam domuiu ſuam diſpoſuerat, non ſuperaret quid faceret, ſed recederet. *Abyt autem*. Signat occupationem in operationibus lucratiuis, quia qui lucrari cupit non ociatur, ſed negociatur, vt negocium negat ocium, & iſte modus animi, & actionum ſignatur per abire.

Qui quinque talenta acceperat. Eo ordine quo dixerat talenta accepta, ponit operationem, & lucra facta in eis. Sed qui prius accepit fuit, qui accepit quinque ta- G lenta, ideo de eo prius repetitur. *Et operatus eſt in eis*. Scilicet dando ad vſuram, vel alio modo lucra parando. *Et lucratus eſt in eis*. Ideſt cum eis. *Alia quinque*. Scilicet quando venit dominus lucratus fuerat quinque, & ſi plus tardaret dominus forſitan plura lucraretur. *Similiter & qui duo acceperat lucratus eſt alia duo*. Ideſt, qui acceperat duo talenta abijt, & operatus eſt in eis, ſicut ille, qui acceperat quinque.

Qui autem vnum acceperat. Iſte diſſimiliter fecit, quia non operatus eſt cum eo. *Abiens fodit in terram*. Quia in terra ſolent abſcondi theſauri, vt non rapiātur. *Et abſcondit pecuniam domini ſui*. Ideſt talentum, quod ſibi dominus ſuus commendauerat, quod non erat ſerui, ſed domini. *Poſt multum*. Hic ponitur ſecundum, ſcilicet iudicium examinationis ſecundum Nicolaum, H & quantum ad hoc verum dicit, quia de quibuſcunque intelligatur parabola iſta, hic ponitur iudicium examinationis de ratione reddenda per ſeruos, quibus bona domini commiſſa ſunt, & dicitur.

Poſt multum vero temporis. Quia dominus abierat ad regionem longinquam, ideo non potuit ſtatim redire, ſed poſt multum tempus. *Venit dominus*. Ille, qui ſupra vocabatur homo peregre proficiſcens. *Seruorum illorum*. Ideſt illorum, qui talenta receperant. *Et poſuit rationem cum eis*. Ratio vocatur hic numerus, ſcilicet, vt numeraretur quid acceperant, & quid reddebant, & ita vocamus ratiocinia libros in quibus continentur numeri expenſarum, & vocantur de iure aliqui obligati ad ratiocinia, ideſt ad reddendum rationem de adminiſtratis per eos. I

Et accedens. A quolibet petebatur per ſe ratio commiſſorum, ideo non acceſſerunt ſimul, ſed ſingillatim. *Qui quinque talenta acceperat*. Iſte eſt cui prius dicitur data eſſe à dño pars ſubſtantiæ ſuæ, ideo ipſe prius rationem dedit. *Obtulit alia quinque*. Breuis redditio rationum erat, acceperat enim talenta quinqne, & obtulit decem, & ſic nichil poterat ab eo dominus exigere, ſed de bene adminiſtratis gratias agere. *Dicens*. Ponitur forma rationis redditæ, vt videatur quomodo ſeruus ſatiſfaciebat domino de commiſſis, & ideo ipſe dicit quid acceperit, vt videatur quid ſupererogauerit.

Domine. Vocat dominum, quia ſeruus erat. *Quinque talenta tradidiſti michi*. Scilicet quando commendaſti facultates tuas ſeruis tuis, commendaſti michi quinque talenta. *Ecce alia quinque ſuperlucratus ſum*. Dixit: K Ecce ad oſtendendum, quia coram ipſo poſuit quinque talenta, ſicut dicitur obtulit alia quinque, quod vero coram poſitum erat videri poterat: dixit ſuperlucratus ſum, ideſt ſeruaui quinque, quæ mihi dediſti; & cum eis lucratus ſum alia quinque, quæ tibi do.

Ait illi dominus eius. Videns bonam rationem ſerui laudat eum. *Euge ſerue bone*. Eſt, euge, interiectio gaudentis, & oſtenditur, quòd dominus, hoc videns magnũ gaudium fecerit cum ſeruo, & laudauit eum.

Et fidelis. Bonus, & fidelis dicitur, quia bona domini cuſtodierat, & ea augmentauerat.

Quia ſuper pauca fuiſti fidelis. Ideſt, ſuper quinque talenta, quia pauca ſunt in comparatione eorum, quæ tibi dabo, vel quorum dignus es.

Supra multa te conſtituam. Super magnam partem ſuarum facultatum, vt glorietur in adminiſtratione illarum. *Intra in gaudium domini tui*. Ideſt, intra in bona domini tui, & gaude cũ illo. *Acceſſit autem, & qui duo talenta acceperat*. Non enim reddebant ſimul rationẽ, & ideò poſtquam reddiderat ille cui data erant quinq; talenta, acceſſit ſecundus, qui duo talenta acceperat, vt rationem redderet. *Et ait domine duo talenta, &c*. Exponendum eſt, ſicut in præcedenti. Et quòd dicit illi dominus, euge, ſerue bone, exponendum eſt, ſicut ſupra. *Acceſſit autem*. Vltimo venit. *Qui vnum talentum acceperat*. Et non habebat quam rationem redderet, ſicut præcedentes. *Et ait domine ſcio*. Videbat iſte, quòd cum alij rationem redderent, dominus eorum gaudebat, & honorabat eos, quia aliquid ſuperlucrati fuerunt. Ipſe vero non ſuperlucratus fuerat, ideò videbat quòd dominus non laudaret eũ, ſed forte increparet ipſum, ideo ponit rationem ſuam per modum excuſationis. *Quia homo durus es*. Ideſt, parcus, tenax, & dure ſe habens ad eos, à quibus rationem exigit.

Metis vbi non ſeminaſti. Quaſi dicat tanta duritia eſt tua, quòd non ſolum repetis ab eo, cui tua committis, ea, quæ dediſti ei, ſed etiam ea quæ non dediſti.

Et congregas, vbi non ſparſiſti. Metaphora eſt, qui.n. iuſtus eſt colligit, vbi ſeminauit, qui vero cupidus, & iniuſtus non ſolum vbi ſeminauit, ſed etiam vbi non ſeminauit, & ita aliena accipit.

Et timens. Scilicet ne expenderem talentum tuũ non conuenienter, & poſtea non poſſem tibi conuenientem rationem reddere, volui occultare, vt poſſem talentum tuum integrum tibi reſtituere.

Abij & abſcondi. Tunc enim cum dediſti ſtatim abſcondi, ne perderem ſi diu penes me tenerem.

Talentum tuum. Ideſt, qnod michi dederas. *In terrã*. Quia ibi melius maneret abſconditum, quam ſuper terram, vbi cito à furibus inueniretur. *Ecce habes quod tuum eſt*. Eſt ſenſus, quòd protulit ſtatim talentũ illud, & coram domino ſuo poſuit. *Reſpondens autem dominus eius dixit ei*. Iſte ſeruus malam rationem reddidit, quia nòn fecit iuxta voluntatem domini, ideò introducitur dominus arguens eum.

Serue male. Fuit malus, quia non procurauit bonum domini, ſicut cæteri ſerui. *Et piger*. Propter pigritiam enim non obtulit talentum nummularijs, aut poſuit in alios vſus, in quibus cum ſolicitudine ſua aliquid lucraretur. *Sciebas*. Arguit ſeruum, quia non peccauit ex ignorantia, ſed ſcienter.

Quia meto vbi non ſemino, & congrego, vbi non ſparſi. Repetit verba ſerui, q. d. cum hæc ſcires debueras incitari vt ires, & lucrareris aliquid cum talento meo, & non iuiſti, ideo dignus es magna increpatione.

Oportuit ergo te. Conſequentiam facit. i. quia ita erat quòd tu hoc ſciebas, debebas ire ad lucrandum aliquid cum talento meo. *Pecuniam meam*. Vocat talentum pecuniam, quia erat pondus pecuniæ certæ. *Committere nummularijs*. i. dare campſoribus, illi enim nummularij vocantur, quia nummos habent, & commutant pecuniam. ſ. dantes vnius monetæ, pro altera valorem, ſecundum indigẽtias eorum qui petunt. *Et veniens ego*, ideſt, quando ergo venirẽ. *Recepiſſem vtique quod meum eſt*. ideſt talentum meum, quod tibi dederam recepiſſem, quia tu illud michi reſtitueres recipiẽs ab eis. *Cum vſuris*. i. inſuper & vſuras. ſ. lucrum pro vſu pecuniæ illius eo tempore. *Tollite itaque ab eo*. Ponitur pęna ſerui male adminiſtrantis, quia iubet ei dominus auferri talentum, & iubet hoc alijs ſeruis aſtantibus. *Talentum*, ſ. vnum quod ei dederat. *Et date ei qui habet decem talenta*. ſ. qui acquiſiuit quinque ſupra quinque, quæ receperat, & omnia illa adhuc habebat, quia nichil dominus ab eo abſtulerat. *Omni enim habenti dabitur*. i. licet multum habet dabitur ei plus, quia aliquid habet. *Et abundabit*. i. habebit ad ſufficientiam. *Ei autem qui nõ habet*, i. qui paucum habet. *Etiam quod videtur habere auferetur ab eo*. Vt completum fuit hic, quia ille qui vnicum talentum habebat, quaſi nichil habebat in comparatione eius, qui decem talenta habebat, & tamen illud adhuc talentũ ablatum eſt ei. *Et inutilem ſeruum*.

ideſt

ideſt qui nullam vtilitatem procurauit, licet enim non perdiderit talentum, tamen non lucratus eſt aliquid, ſicut alij duo ſerui, ideo inutilis dicitur. *Eycite in tenebras exteriores*. i. ponite in carcere, & hæc eſt pęna pro mala adminiſtratione. *Illic erit fletus, & ſtridor dentium*. i. in carcere habebit frigus, & ſtridebit, & flebit ptę magnitudine malorum, quæ ibi patietur.

Quid Chriſtus intendit in hac parabola, & ad quid potuit ipſam. Quæſt. LXXXIX.

QVæritur quid intendit Chriſtus in iſta parabola, & ad quid potuit eam?

Nicolaus dicit, quòd præcedens parabola de virginibus ponebatur ad oſtendendum ſtatum contemplatiuorum in iudicio, hic potuitur iſta ad oſtendendum ſtatum prælatorum. Motiuum autem ſuum eſſe poteſt, quia hic commiſit dominus bona ſua ſeruis his, & tamen commiſſio bonorum domini prælatis fit, qui regunt familiã Chriſti, ſicut pręced. c. in parabola de ſeruo cõſtituto à dño ſuper familiã ꝑlatos intelligebamus.

Alij dicunt, quòd iſta parabola poſita eſt ad arguendum aliud genus vitij, quàm in præcedenti parabola Chriſtus arguerat, quia ibi dicunt per defectum olei ſignari eleemoſynę ſubtractionem, hic autem per ſeruum abſcondentem talentum in terra ſignantur etiam illi, qui non ſolum eleemoſynam non faciunt, ſed etiam in verbo nulli proſunt, ſed omnia abſcondunt. Sic dicit glo. in præcedenti parabola demonſtrata eſt eorum condemnatio, qui oleum ſibi ſufficienter non præparauerant, ſiue per oleum nitor operum, ſiue gaudium conſcientiæ, ſiue eleemoſyna, quæ eſt per pecuniam intelligatur: hæc autem parabola inducitur contra eos, qui non ſolum pecunijs, ſed neque verbo, neque alio modo prodeſſe proximis volunt.

Sed dicendum, ꝙ primũ non ſtat, quia illud procedit dato, ꝙ parabola de virginibus accipiatur de ſtatu contemplatiuorũ, & iſta ſtatum conueniat de ſtatu prælatorum, & tamen primum falſum eſt, vt oſtenſum fuit ſup.

Secundo, quia ſi de ſtatu prælatorum, hic diceretur, oſtenderetur aliquid de iudicio, ꝙ contra eos fieret, & poneretur aliquid, quod eorum præſidentiã oſtenderet, & tñ neutrum ponitur, ideo non accipitur de pręlatis.

Ad motiuum in contrarium dicendum, ꝙ non tenet. Primo, quia ponuntur hic bona dñi diſtributa, nõ tamẽ bona per quæ aliquis ſignificetur eſſe prælatus, quia nõ ponitur hic, quod aliquis iſtorum ſeruorum præeſſet familiæ domini ſui, ſicut ponitur præceden. cap. de ſeruo quem conſtituit dñs ſuper familiam ſuam, ſed diſtribuuntur bona, quæ ad ſingulos pertinent, & per quemlibet procurantur, ergo non accipitur de prælatis.

Secundo, quia ẽt iſta conſtitutio ſerui ſupra familiam non accipitur de ſolo pręlato, ſed ẽt cuilibet homini cõuenire poteſt, vt expreſſum fuit, eodem cap. quæſt. 28.

Ad ſecundam poſitionem dicendũ, quòd aliquo modo conſonat veritati, quantum ad ſecundum. i. ad eos qui omnia abſcondunt etiam verba, ſed quantum ad primum de oleo inſufficienti. i. eleemoſyna nõ multũ conſonat, ſicut apparet ex præcedentibus declarationibus.

Eſt ergo dicendum, quòd iſta parabola poſita fuit ad oſtendendum modum rationis, quæ in iudicio exigenda eſt, vt dictum eſt ſupra. In iſto capitulo de iudicio agitur, & ponuntur tria circa illud. Primum eſt vigilię admonitio, quia niſi quis vigilauerit excludetur a nuptijs, ſicut virgines fatuæ, quia tarde venerũt cum oleo, non receptæ fuerunt ad nuptias, & hoc deſignatur in præcedenti parabola virginum. Secundum eſt modus exigendi rationem, ſ. quia non ſolum petetur ab homine, vt reddat, quod ei commiſſum eſt, ſed etiam id quod non commiſſum eſt, ſed lucrari illud poterat, & ad hoc iſta parabola prodeſt. Tertium eſt modus veniendi, & ſtandi in iudicio, & ad hoc ponitur infra in litera, quod ſequitur, ſ. cum venerit filius hominis, & ideo iſta litera de oĩbus hominib. intelligitur, quãtum ad ea dona, quæ Deus eis commiſit, de quibus rationẽ exiget in iudicio.

Amplius autem patet, quòd de prælatis non intelligatur, quia iam de illis dictum erat præced. cap. de ſeruo conſtituto ſuper familiam domini, ideo nunc non oporteret repetere.

Secundo, & efficacius; quia ponitur hic data eſſe quinque talenta, alij duo, alij vnum, & ſic ſignatur æqualitas commiſſorum, & tamen circa prælatos non eſt inæqualitas aliqua, licet enim vnus habeat plures oues, quã alius, quod per accidens eſt, nõ habet plura onera vnus quam alius, omnia enim, quæ vnus prælatus tenetur circa ſubditos facere, tenentur ſinguli facere circa ſuos, & tamen ex induſtria poſita eſt inæqualitas, ideo non agitur, hic de ſtatu prælatorum, & iſta ratio eſt vrgens.

An iſta parabola, & illa quæ ponitur Lucæ 19. ſint eadem. Quæſt. XC.

B QVæritur an iſta parabola, & illa quæ ponitur Luc. 19. cap. de domino abeunte in regionem longinquam, & dãte bona ſua ſeruis ſuis ſint eadẽ?

Aliqui dicunt, quòd ſic, quia licet ponantur per alia, & alia verba, quod Euangeliſtæ facere conſueuerunt, eſt tamen eadem ſententia in vtraque. Et primo, quia in vtraque ponitur dominus vadens in aliam regionem & diſtribuens ſeruis ſuis bona ſua. Secundo, quia etiam vtrobique ſerui negociaturi erant cum pecunia data a domino, vt ſuperlucrarentur. Tertio, quia ſicut ſeruus malus potuitur, hic nichil lucratus, & dicens, timui, quia metis, vbi non ſeminaſti, & colligis, vbi non ſparſiſti; ita Lucæ decimonono cap. dicitur timui, quia homo auſterus es, tollis quod non poſuiſti, & metis, quod non ſeminaſti. C Quarto, quia ibi ab eo, qui habuit vnam mnam iuſſit auferri, & dari ei, qui habebat decem, ita & nunc ab eo, qui habebat vnum talentum iuſſit auferri, & dari ei, qui decem habebat.

Quinto, quia ibi dicitur omni habenti dabitur, &c. ſicut hic.

Sexto, quia dominus contra ſeruum malum conquetitur, quare non poſuerit pecuniam ſuam ad menſam, i. ad nummularios, vt veniens exigeret pecuniam ſuam cum vſuris, ſicut & hic dicitur.

Dicendum, quòd iſtæ duæ parabolæ multã ſimilitudinem habent, tamen non ſunt eadem parabola. Et patet primo, quia hic dicitur, quòd iſte erat homo quidã, ſed Luc. 19. cap. expreſſum eſt, quòd erat nobilis, & illud non ſine cauſa, vt ſtatim ibi ſequitur.

D Secundo, quia dicitur hic peregre proficiſcens, & non exprimitur aliqua cauſa notabilis abeundi; ibi autem dicitur, quòd abijt accipere ſibi regnum & reuerti, & ob hoc dicitur, quod erat homo nobilis, quia ad tales competit accipere regnum.

Tertio, quia hic ponuntur tres ſerui, quibus dominus diſtribuit bona ſua, ſed Luc. 19. cap. expreſſe dicitur, ꝙ vocauit decem ſeruos ſuos, vt traderet illis bona ſua.

Quarto, quia hic vocantur talenta ea, quæ dantur ſeruis, ibi autem vocauit mnas.

Quinto, quia hic dicit vni ſeruo data quinque talenta, alij duo, alij vnum, ſed Luc. 19. cap. ponitur cuilibet ſeruo datam vnam mnam; & iſta quinta, & tertia ſunt rationes multum cogentes.

E Sexto, quia ibi interponitur de rebellione illorum, in quibus regnum accepturus erat, quaſi ſpecialiter illud ad parabolam pertineat, hic autẽ nichil de hoc dicitur.

Septimo, quia cum ſerui rationem reddunt, ille qui accepit quinque talenta offert, hic alia quinque, & ibi, qui accepit vnam mnam offert decem quas lucratus eſt: & iſta eſt etiam neceſſaria ratio.

Octauo, quia ſeruo offerenti quinque talenta dicitur, ſupra multa te conſtituam; & ibi dicitur eſto ſuper decem ciuitates.

Nono, quia hic ponuntur tres ſerui reddentes rationem.

Decimo, quia ſeruus qui occultauit, hic talentum dixit, quod in terram fodiens abſconderat, ſed ibi dicit mnam abſconditam in ſudario.

Vndecimo, quia ibi de regno concludit: ſicut inceperat; & in medio poſuerat, dicens quod inimicos ſuos, qui nolue-

nolnerunt eum regnare ſuper ſe, adducant ante ſe, & F
interficiant,hic autem de regno nichil dicit.
Duodecimo, quia illam parabolam dixit Chriſtus,
quando ibat de Iericho in Ieruſalem, vt patet; eo.cap.
nam finita parabola ſequitur, & his dictis præcedebat
aſcendens Ieroſolymam, & fuit antequam reciperetur
in Ieruſalem cum ramis palmarum,vt patet eo. cap. &
tamen iſta dicta fuit poſtquam Chriſtus intrauit in Ie-
ruſalem cum ramis palmarum, vt patet ex ordine lite-
ræ, & dicta eſt die martis poſt diem in ramis palmarũ,
nam ſtatim completis verbis iſtis ſequitur de paſſione
ſeq.cap. Tredecimo, quia non ponuntur ad eundem fi-
nem,nam iſta fuit poſita ad oſtendendum rationẽ,quæ
in iudicio petetur,vt patet præced.q.illa autem ponitur
ad oſtendendum rebellionem Iudæorum,qui Chriſtum
regem ſuum euntem ad eos recipere nollent,& pęnam G
eorum, & præmium eorum,qui reciperent. Et ideo po-
ſuit,quòd fecit occidi eos,qui reſtiterant ei ne acciperet
regnum, & apparet hoc eo.cap. ante narrationem para-
bolę.ſ. hæc illis audientibus adijciens dixit parabolam
eo,quòd eſſet prope Ieruſalem,& quia æſtimarẽt,quòd
regnum Dei manifeſtaretur, dixit ergo, homo quidam
nobilis,&c.& ita principaliter dicta eſt pro regno Chri
ſti,quod manifeſtandum eſſe putabatur in Ieruſalem,vt
oſtenderet, quòd quidam non reciperent eum in regẽ,
& quid propter hoc paterentur. Ad rationes autem ſi-
militudinis in contrarium non oportet reſponderi,quia
ad probandum aliqua eſſe idem, non ſufficit eſſe ſimili-
tudinem aliquam,ſed nullam eſſe in illis diſſimilitudi-
nem,& tamen hic multa diſſimilitudo eſt, vt oſtenſum
eſt,ideo non eſt eadem parabola. H

*An hæc parabola differat ab illa de ſeruo conſtituto ſu-
pra familiam.c.24. Quæſt. XCI.*

QVæritur ad quid poſuit Chriſtus hic parabolam
hanc de data facultate domini ſeruis ſuis, cũ præ
ced.cap.poſuerit de ſeruo conſtituto ſuper fa
miliam abſente domino, & an differat iſta ab illa?
Et dicunt aliqui,ꝙ conſonẽt,quia hic ſeruis data ſunt
bona domini,& ibi etiam ſeruus conſtitutus eſt ſuper fa
miliam. Secundo, quia iſtam diſtributionem fecit do-
minus peregre proficiſcens,& illam eodem modo, cum
dixerit ibi malus ſeruus,moram facit dominus meus ve
nire. Tertio,quia ibi malum ſeruum punit auferendo ei
adminiſtrationem,& hic etiam iubet ei auferri talentũ. I
Quarto,quia ibi ſeruũ malũ iubet mitti in tenebras exte
riores,vbi eſt ſtridor dentium, & fletus,& hic idem dr.
Dicendum,ꝙ iſta parabola,& illa non eſt eadem, &
etiam multam diſſimilitudinem habẽt.Primo, quia ibi
de vno ſeruo fit mẽtio,ꝙ dominus dederit ei bona ſua,
hic autem de tribus. Secundo iſti acceperunt pecuniam
in qua operarentur.i.talenta,ille vero ſolus ſuper totam
familiam præpoſitus eſt. Tertio, quia ille ſeruus præſi-
det,& de mala præſidentia damnatur:nullus autem iſto
rum ſeruorum ponitur præſidere,licet inæqualiter cępe
rint bona domini ſui. Quarto,quia ibi ſeruus bonus ve-
niente domino ſuper omnia bona conſtituitur, hic autẽ
ſuper multa,quia dicitur ſupra multa te conſtituã.Quin
to, quia ſeruus malus non accuſatur hic de diſſipatione
ſubſtantiæ domini,ſed de pigritia,quod non auxerit bo K
na domini ſui,ſed reddidit,quod acceperat ſimplum;ibi
autem damnatur ſeruus de dilapidatione, ſ. quia man-
ducabat cum ebrioſis;& percutiebat ſeruos & ancillas.
Ad rationes in contrarium dicendum, quod non te-
nent,quia illæ ſimilitudines non probant identitatem,
cum multa ſimilitudo deficiat.

*Quare ponitur hæc parabola, poſita illa de ſeruo conſti-
tuto ſuper familiam,cum illa ſufficere videa-
tur,&c. Quæſt. XCII.*

QVæritur dato,ꝙ nõ ſit eadẽ parabola iſta & illa, de
qua dictũ eſt,quare ponitur iſta cũ poſita fuerit il-
la?quia illa videbatur ſufficere ad id,ad ꝙ iſta ponitur.ſ.
ad oſtẽdendũ prçmiu bonorũ ſeruorũ,& pęnã malorũ,

Dicendum, ꝙ fuit conueniens poni iſtam poſita illa,
quia illa erat pertinens ad prælatos,hæc autem ad quoſ
libet homines, & patet; quia dicebatur ibi de ſeruo con
ſtituto ſuper familiam,hic autem nõ conſtituitur ſeruus
ſuper aliquem,ſed committitur ſibi aliquid faciendum,
& tamen ſicut iudicium agendum eſt de prælatis,ita eſt
agendum de ſubditis,quia omnes aſtabimus ante tribu-
nal Chriſti,recepturi prout in corpore geſſimus. Secun-
do ad oſtendendum,quòd non petitur ratio eodem mo
do,ſed ab vnoquoque, ſicut ei commiſſum eſt, & ideo
ponitur vnus ſeruus cui decem talenta commiſſa ſunt,
alij duo committuntur,alij vnum,& quiſque de ſuo ra-
tionem reddit,de quo in illa parabola nichil dictum fue
rat. Tertio,& principaliter ad addendum,de quibus da
tur ratio.ſ.quia non ſolum dabit homo rationem de bo-
nis ſibi datis ſi illa perdiderit,ſed etiam condemnabitur
ſi illa laboribus aſſiduis non auxerit,nam in illa parabo-
la ponebatur ſeruum malũ damnatum, quia diſſipaſſet
bona dñi manducando cum ebrioſis,& percutiendo ſer
uos,& ancillas,hic aũt ſeruus malus talentum non per-
dit,nec minuit.ſed quia non auxit illud, punitus eſt.
Quarto,vt oſtendat eandam pęnam eſſe omittẽtium
bonum,& facientium malum,quia in illa parabola po-
nitur de ſeruo diſſipante ſubſtantiam dñi, & percutiẽte
conſeruos,ꝙ ablata eſt ei adminiſtratio, & miſſus eſt in
tenebras exteriores,vbi eſt fletus,& ſtridor dentium.
Quinto ad ſignandum bonis ſuperaddi ad bonum
ſuum;malis vero diminui,nam ſeruus qui habens quin
que talenta cum illis lucratus eſt alia quinque, non ſo-
lum donante, vel committente domino retinuit prius
datum,& quod ipſe acquiſierat, ſed etiam ſupererogа-
tum eſt ei talentum,quod tenebat ille qui ipſum abſcon
derat,in illa autem parabola nichil horũ ſignatur, ideo
conueniens fuit iſtam addi etiam illa poſita.

*Primo quoad ſenſum parabolicum dubitabitur, an con-
uenienter dicatur, quòd erat homo peregre
proficiſcens. Quæſt. XCIII.*

NVnc vero accedamus ad expoſitionem huius pa-
rabolæ,& primo iuxta ſenſum parabolicum,de-
inde iuxta intẽtionem Chriſti. Et primo dicitur,
quòd erat homo iſte peregre proficiſcens, & hoc conue-
nienter dicitur.Primo,vt ſequatur diſtributio bonorum
dñi facta inter ſeruos,nam ſi dominus præſens eſſet non
committeret adminiſtrationem iſtã pecuniæ alijs, quia
ipſe per ſe eam tractare poſſet,maxime,quia parua exer
citatio erat, ſ.committere eam nummularijs ad dãdum
in vſuram,vel ad campſoriam,ſicut infra dicitur. Secun
do,quia ſi dominus præſens eſſet,etiam ſi ſeruis ſuis cõ-
mitteret pecuniam iſtam, videret quid quotidie cum ea
augerent,& non perueniretur ad hoc,quod quando pe-
teret rationem inueniret ſeruum vnum ſuperlucratum
quinque talenta,& alium duo,& tamen ponitur,& in-
troducitur de hoc dñs gaudens, quaſi de ſe nouiter ad
eum perueniente,ideo conueniens fuit dici dñm abſen-
tem. Tertio,& præcipue propter ſeruum malum, nam
ſi dñs præſens eſſet,ſciret an ſeruus exponeret pecuniam
ſuã ad lucrum,vel abſcondiſſet, & non eſſet occaſio, vt
poſt multum tempus, quaſi pro magna negligentia ar-
gueret eum,& puniret tam grauiter, vt mitteret in exte
riores tenebras. Quarto, quia ad rationem ſignificatio-
nis ibi conuenit, vt dum negocianturſerui, introduca-
tur dominus abſens,vt infra dicetur.

Quæ & qualis peregrinatio erat iſta. Quæſt. XCIIII.

QVęritur qualis peregrinatio erat iſta.Aliqui dicũt,
quòd abijt extra regionem ſuam in aliam regio-
nem longinquam ad accipiendum regnum
ſibi,ſicut dr Lucæ 19.capit.quòd homo quidam nobilis
abijt in regionem longinquam accipere ſibi regnum.
Sed dicendum,quod non ſtat; quia iſta parabola, &
illa non ſunt eadem, vt oſtenſum eſt ſupra quæſt. 91.
Alij dicunt,quòd profectus erat extra regionem ad nu-
ptias,quia ita Iudæis facere ſolitũ erat,ſicut patet Luc.12.
capitu-

capitulo, ſcilicet vos ſimiles hominibus expectantibus A dominum ſuum, quando reuertatur à nuptijs.

Sed dicendum, ꝙ non ſtat. Primo, quia dicitur peregre proficiſcens, in quo ſignatur longa itineratio, ſed ad nuptias licet irent Iudæi extra loca ſua, non tamen in longinquas regiones. Secundo, quia ſi iret ad nuptias eſſet rediturus in breui, quia celebratio nuptiarum paucis diebus durat, & tamen iſte dominus recedebat cum intentione manendi extra domum ſuam diebus multis cum bona ſua diuiſerit ſeruis, quod nullo modo expediret, ſi paucis diebus foris manſurus eſſet, ideo nõ erat ad hoc peregrinatio.

Tertio, quia expreſſe dicitur, ꝙ dominus poſt multũ temporis reuerſus eſt, & nõ fieret, hoc ſi ad nuptias iuiſſet. Quarto, quia dicitur, ꝙ cum reuerſus eſt lucratus fuerat vnus ſeruorum quinque talenta, & alius duo, quod in paucis diebus non fit. Quinto, quia etiam ſerui videntur intellexiſſe dominum abſentem futurum per multos dies, cum ille, qui accepit talentum vnum abiens abſconderit illud in terra: & tamen pro vna hebdomada, aut pacis diebus, quibus durabant nuptię apud Iudęos, non expediebat abſcondi in terra talentum. Sexto, quia aliter laudat ſcriptura ſeruos expectantes dominũ venturum de nuptijs; nam tota laus eorum eſt vigilare, vt cum venerit aperiant ei, & tota expectatio videtur eſſe ad vnam noctem, vt recipiatur in quacũque parte eius venerit Luc. 12. ca. ſ. & ſi in ſecunda, & tertia vigilia venerit, & inuẽnerit ſic facientes beati ſunt ſerui illi; hic autem laudantur ſerui non, ꝙ expectent dominũ venturum ad aliquam horam noctis: ſed quia dum abſens eſt dominus, negociantur diligenter ad acquirendum ei pecuniam, ideo dicendum, ꝙ non profectus fuerat dominus iſte ad nuptias.

Sed dicendum, ꝙ fuit iſta peregrinatio forte ad conquerẽda lucra, vt ſicut ipſe iubebat ſeruis ſuis lucrari ex pecunijs: ita ipſe iret ad alia maiora lucra captanda, ſicut dicitur Prou. 7. cap. de viro malæ mulieris, ſ. non eſt vir in domo ſua, abijt in via longiſſima, ſacculum pecuniæ ſecũ tulit, in die plenæ lunæ reuerſurus eſt. Vel poterat eſſe aliqua alia cauſa, cum ex multis cauſis accidat hominem extra domum ſuam peregrinari.

An quid iſti ſerui vocati fuerunt, & quot? Quæſt. XCV.

QVæritur cum dicatur vocauit ſeruos ſuos, quot iſti fuerunt, & ad quid vocati?

Dicendum, quòd planum eſt vocatos illos eſſe ad committendum illis pecuniam; nam cum ipſe pręſens erat tractabat rem ſuam, & non oportebat, ꝙ alteri committeret pecuniæ ſuæ miniſtrationem: ſed nunc cũ abiturus erat longo tpe peregrinaturus, voluit committere ſeruis, vt interim lucrum aliquod facerent.

Ad ſecundum de ſeruis putant aliqui, ꝙ omnes ſeruos ſuos vocauerit, & cuilibet eorum aliquid commiſerit: quia dicitur in litera vnicuique ſecundum ſuam facultatem: ergo omnibus commiſit aliquid. Secũdo, quia dicitur hic, ꝙ vocauit ſeruos ſuos, & nõ dixit quot, aut quos, & ideo de omnibus intelligitur.

Dicendum, ꝙ non vocauit niſi tres, & patet, quia de tribus ſolis ponitur ſtatim, ſ. ꝙ vni dedit quinque talenta, alteri duo, alteri vnum, quaſi non eſſent plures ſerui, qui vocati fuerãt, & quib⁹ cõmiſſa fuerat pecunia dñi.

Secũndo, quia poſtea in redditione rationis a ſolis tribus, qui nominati fuerant, ratio exigitur, & tamẽ ſi plures eſſent quibus commiſſa eſſet pecunia, licet hic ſubticerentur, exprimerentur poſtea in redditione rationis, & tamen non exprimuntur: ideo non fuerunt plures.

Ad primum, in oppoſitum dicendum, ꝙ vnicuique dedit ſecundum propriam virtutem: ſed non dicitur ibi vnuſquiſque niſi de eis qui expreſſi erãt, ſ. ꝙ vnicuique illorum trium dedit ſecundum propriam virtutem.

Ad ſecundum, dicẽdum, ꝙ forte non habebat plures, quam tres ſeruos, & ideo vocando oẽs ſeruos ſuos vocabat ſolos tres. Vel dato, ꝙ haberet plures non commiſit ſubſtantiam ſuam alijs, ſed tribus ſolis, vt dictum eſt.

An dominus omnium bonorum adminiſtrationem his ſeruis dederit? Quæſt. XCVI.

QVæritur cum dicatur, & tradidit illis bona ſua, an oĩum bonorum adminiſtrationem his dedit?

Aliqui dicunt, ꝙ ſic. Primo, quia cum proficiſceretur longe, & ad multos dies, oportebat, ꝙ omniũ rerum ſuarum committeret curam alicui, vel aliquibus & tñ ſeruis commiſit. Secundo, quia dicitur tradidit illis bona ſua. Et ita ſub iſta generalitate, cum non determinetur aliquid certum, videntur omnia bona tradita.

Dicendum, ꝙ non commiſit omnia bona, ſed multo plura relinquebat, quæ non commiſit iſtis ſeruis, & patet, quia ad ſeruum bonum dicitur, ſuper pauca fuiſti fi-

B delis, ſupra multa te conſtituam: ergo videtur, ꝙ multa alia bona relinquebantur domino, ſuper quæ poſſet conſtituere ſeruum. Item, quia nõ ſolum de primo, ſed etiam de ſecundo dictum eſt, ꝙ eum conſtitueret ſupra multa: ſed hoc fieri non poſſet ſi ſola hæc talenta dñs haberet: non ergo commiſit ſeruis omnia bona ſua. Item, quia non ſolum non erant oĩa hæc bona dñi: ſed & erãt parua pars bonorum eius; nam ad ſeruum, qui quinque talenta acceperat dixit dñs; ſupra pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam, & ſic parua portio bonorum ſuorum erant iſta talenta octo, quæ tribus ſeruis cõmiſit. Ad primũ dicendum, ꝙ dñs iſte oĩum rerum ſuarũ curam commiſit alicui, vel aliquibus: ſed non fuerunt ſerui ſui quibus cæterarum rerũ cura cõmiſſa eſt, ſed forte filius, vel amicus aliquis, & iſtis ſeruis non commiſit

C omnia. Secundo, quia certum eſt, ꝙ dominus iſte alicui committeret curam familiæ quandiu erat abſens, & tamen neutri ſeruorum commiſſa eſt, neque tribus ſimul. Et ratio eſt, quia licet dñs iſte alicui committeret curã familiæ, tamẽ Chriſtus nõ curauit in parabola exprimere niſi de eo, quod erat ad propoſitum eius, ſ. de commiſſione talentorum, & lucro facto cum eis, & hoc quia de conſtitutione ſerui ſuper familiam domini, & de bona, aut mala adminiſtratione eius præſidendo iam dixerat in alia parabola præced. capit. & ideo hic non repetiuit aliquid tale, ſed de ſola pecunia commiſſa ſeruis. Tertio, quia forte dominus iſte non commiſit de reb⁹ ſuis, niſi iſta octo talenta, & ratio eſt, quia commiſſio erat duplex, quædam ad cuſtodiendum, alia ad negociandum, & lucrandum. De prima, manifeſtum eſt, ꝙ dominus

D cõmitteret curam cuſtodiẽdarum rerum ſuarum alicui quandiu abſens eſſet. De ſecunda, poterat eſſe, ꝙ nulli committeret aliquid, vt ſi lucra non cuperet ex pecunijs, poterat ergo partem ſuæ ſubſtantiæ, aut pecuniæ cõmittere non cõmittendo aliã. Et iſta vr̃ eſſe veritas, ſ. nunc dñs ille voluit experiri ſeruos ſuos, quia nondum expertus fuerat, & nõ erat conueniens ante experientiã habitã ponere in manibus eorũ ad negociandũ totã ſubſtantiã ſuã: ideo poſuit paucũ de ea, ſicut ipſe dixit, ſup pauca fuiſti fidelis; cognita autẽ ſeruorum diligentia, & prudentia de cętero plura eis cõmittebat, ſicut dixit ſupra multa te conſtituã. Ad 2m dicendũ, ꝙ nomine bonorum ex tali modo loquendi videntur omnia bona accipi niſi diffiniatur, & tñ ſtatim declaratum eſt, ꝙ ſola talẽta octo cõmiſerit illis tribus ſeruis; ergo nomine bo-

E norũ ſuorũ traditorũ, nichil plus intelligebatur. Et rurſus non poteſt intelligi oĩa bona dñi eſſe iſta octo talenta, cum dominus dicat ſeruo, ſuper pauca fuiſti fidelis.

Quare dicitur, quòd dedit vni ſeruo quinq; talẽta, &c. & inæqualiter commiſit illis pecuniam. Quæſt. XCVII.

QVæritur quare dicitur, quòd dedit vni ſeruo quinque talenta, alij duo, alij vnum?

Dicendum, ꝙ fuit hoc ad experiendum: dñs enim ſeruorum iſtorum nondum commiſerat aliquid eis ad negociandum, vnde nondum fuerat expertus eorum fidem, atque prudentiam, & diligẽtiam: ideo cum timore pauca commiſit, vt experiretur, quod ſi bene ſe haberent committeret eis multa: ſin autẽ male, pauca

E dominus

dominus perderet, & ita dr̃ ſuper pauca conſtituit eos.
Si autem dicatur quare inæqualiter commiſſit illis pecu
niam. Dicẽdum ꝙ fuit quia voluit cuique committere,
prout putabat ſufficere illius induſtriam ad negocian-
dum, & quia iſtos putabat inæqualiter diſpoſitos eſſe,
commiſit eis inęqualiter bona ſua. Alia etiam cauſa fuit
huius, quia Chriſtus inquirere debuit parabolã, in qua
inæqualis commiſſio facta eſſet: quia ad ſignificationẽ,
ita conuenit, cum non det Deus dona ſua æqualiter om
nibus hominibus. Sed quare ſpecialiter dedit quinque,
duo, & vnum non poteſt inueniri ſpecialis cauſa, ſed ſo
la voluntas; pauca enim dare voluit, & dedit hæc. Sed
dicetur quare in tali proportione dedit, ideſt quinque,
duo, vnum. Dicendum quòd fuit cauſa, quia putauit
in tali proportione, vel quaſi illos ſe habere ſecundum
induſtriam; nam dicitur quòd dedit vnicuique iuxta
propriam virtutem: ideo credidit virtutem vnius habe
re ſe ad virtutem alterius, vt quinque ad duo, & ad v-
num; vnde ſic dedit.

Quid ſignatur cum dicitur vnicuique ſecundum propriam virtutem? Quaſt. XCVIII.

QVæritur quid ſignatur, cum dicitur, vnicuique ſe
cundum propriam virtutem?
Dicendum ꝙ ſignatur hoc datum eſſe ſecun-
dum capacitatem, & quia aliquis erat alio capacior, da
ta ſunt ei plura, & vocatur hic capacitas aptitudo ex
parte ſerui ad id quod dominus volebat, ſi enim domi
bus iſta donaret ſeruis vt benefaceret eis, & eſſent ſua
non reſpiceret in eis menſuram iſtam: ſed benefaceret
illis iuxta voluntatẽ ſuã, & tñ cõmittebat eis pecuniam
iſtã vt negociarentur cũ ea, & lucrarẽtur aliquid ꝑ dño
dum ipſe abſens erat: & quia ad hoc aliqui aptiores e-
rant, alij autem minus, dedit eis inæqualiter: dare autẽ
illis inæqualiter ſecundum menſuram illius aptitudinis
erat dare vnicuique ſecundum propriam virtutem.
Aptitudo autem iſta conſideratur in duobus, vel tri-
bus, ſ. in prudentia, fidelitate, & diligentia. Ad negocian
dum. n. prudentia ſiue ſolertia quædam requiritur; nam
prudentia eſt nomen virtutis, 6. Ethic. qui autem nego-
ciantur ad capiendum lucra interdum non vtuntur vir
tute, ſed dolis; ideo ingenium illud quo quis pollet ad
iſta conuenienter efficiendum iuxta intentionem ſuam
dicitur ſolertia, vel aſtutia, & aliquando prudentia vo
catur in ſacra Scriptura, vt Luc. 14. cap, filij huius ſæculi
prudentiores ſunt filijs lucis in generatione ſua, i. aſtu-
tiores; quia prudentia filiorum ſæculi non eſt prudentia
ſed dolus, ſicut ibi ponitur exemplum de infideli villi-
co. Secundum eſt fidelitas, & hoc vt ſeruus vel diſpen-
ſator de rebus domini nichil ſibi appropriet, nichil diſſi
pet, nichil acquirere omittat. Et tunc diligentia incidit
cum fidelitate: quia ſicut ad fidelitatem pertinet aliena
non vſurpare, ita ẽt pertinet de commiſſis nichil paſſire
& nichil omittere, ꝙ ex negligentia pereat, & nichil o-
mittere acquirere qđ dño acquiri poſſit, & iſtud eſt ma
ximũ qđ pertinet ad fidelitatẽ. Conſideratis autem om
nibus his dicebatur virtus ſeruorum eſſe inęqualis: quia
de ſingulis horum aliqui magis, quã alij habebant: ideo
non æqualiter commiſſum eſt vtriſque.

Quare dicitur, quòd vnicuique commiſit ſecundum propriam virtutem? Quaſt. XCIX.

QVæritur quare dicitur, ꝙ vnicuique commiſit ſe
cundum propriam virtutem?
Dicendum, ꝙ primo fuit ad oſtendendum
prudentiam domini; nam non erat adhuc certus de iſto
rum operatione, eſſet autem inſipientiæ cuiuſdã cõmit
tere facultates ſuas eis, quos non ſciebat adhuc eſſe a-
ptos ad adminiſtrationem, ideo dr̃ ꝙ commiſit vnicui-
que iuxta propriam virtutem. Sed obijcietur, ꝙ non ſe
cundu propriam virtutem commiſerit: quia aliàs ille,
cui vnum cõmiſſum fuit reddidiſſet duo, & tamen nõ
reddidit, quia nichil lucratus eſt cum eo, ſed abſcondit.
Dicendum, ꝙ accipitur hic propria virtus ſecundum

F æſtimationem, i. quantum dominus agnoſcens ſeruos
ſuos poterat ex his quæ viderat coniectare, & tamen
erat coniectura iſta circa interiora hominis quæ eſt in
eo. 1. Corin. 2. cap. Secundo quãtum ad principale, quia
voluit homo iſte vitare ne illuderent ei alij, ſi bona ſua
ſeruis commiſſa perirent, quia quidam moleſtius ferret
aliorum inſultationem quam propriarum rerum iactu-
ram, ſi autem accideret, quòd ſerui illi perderent res
domini, non poterat poſtea ab alijs inſultari domino,
quaſi ipſe imprudenter egiſſet; nam prudenter egit, cũ
vnicuique iuxta propriam virtutem tradidiſſet admini
ſtrationem. Tertio, & præcipue dicitur hoc propter vi
tandam mali ſerui excuſationem; nam poterit dici, ſi
non redderent ſerui bonam rationem de commiſſis, ꝙ
ideo acciderat, quia eis ſupra vires cõmiſerat res ad-
G miniſtrandas: & ita non potuerunt rationem bonã red
dere: dicitur autem, ꝙ iuxta virtutem, ideſt facultatẽ,
vel capacitatem ſingulorum commiſit: ideo non habe-
rent excuſationem ſi male negociarentur.

Quare dicitur, & profectus eſt ſtatim? Quaſt. C.

QVæritur quare dicitur, & profectus eſt ſtatim?
Dicendum, ꝙ ponitur ad oſtendendum, ꝙ ni-
chil ei ſupererat agendum cum diſpoſuiſſet
de rebus ſuis: ſed data pecunia iſta ſeruis erant omnia
diſpoſita, ideo ſtatim abijt. Secundo ponitur ad oſten-
dendum, ꝙ ſtatim cępit currere ſeruis tempus ad nego-
ciandum circa talenta tradita; nam ſi maneret domin⁹,
non eſſet illis occupatio circa talenta: quia interim dñs
H forte eos circa alia occuparet, vel quod veriſimili⁹ erat,
quia eo præſente nemo tractaret aliquid circa pecuniã
eius, ſicut neque hactenus tractauerat, quia non commi
ſerat talenta antequam recederet, ideo vt oſtendatur, ꝙ
totum tempus ab hora traditionis, vſque ad aduentum
domini eſſet ad lucra, & negociandum in talentis da-
tum, dicitur, quòd ſtatim profectus eſt.

Quomodo qui accepit quinque potuit lucrari quinque? Quaſt. CI.

QVæritur quomodo qui accepit quinque potuit lu
crari quinque?
Dicendum, ꝙ hic ſunt duo dubia, vnum eſt
quomodo potuit cum illis aliquid lucrari; aliud eſt quo
I modo potuit lucrari quinque.
Ad primum dicendum, ꝙ iſta talenta erant pecunia
quædam, vt dicitur in litera, ꝙ qui accepit vnum talen
tum abiens fodit in terram, & abſcondit pecuniam dñi
ſui, & poterat multipliciter lucrum inde prouenire. V-
no modo emendo aliquid, & rurſus vendendo carius,
& ita mercatores magnas diuitias congregant.
Secundo modo per negociationẽ capſorum, qui per-
mutando pecunias acquirunt inde.
Tertio modo mutuando pecuniã ad vſurã, & aliquo
iſtorum duorum modorum iubebat dñs lucrum fieri
cum pecunia ſua, quia dixit ad ſeruum pigrũ, oportuit
te pecuniam meam committere nũmularijs, & veniẽs,
ego recepiſſem vtique, quod meum eſt cum vſuris.
Ad ſecundum dicendum, quòd fuit hoc propter tem
K poris magnitudinem, & in magno tempore excreſcere
poſſunt lucra, vel vſuræ ad æquale, & ita factum eſt
hic, quia cum quinque talentis lucratus eſt alia quin-
que, & qui duo habebat alia duo lucratus eſt, & patet
hoc, quia dicitur in litera, poſt multum vero temporis
venit dominus ſeruorum illorum.

Quare ſeruus vnius talenti abiens abſcondit illud in terra? Quaſt. CII.

QVæritur de ſeruo accipiente vnum talentum qua
re abiens abſcondit illud in terra?
Dicendum, ꝙ vt ipſe dixit egit illud ex timo
re, ſic ait, domine ſcio, quia homo durus es, & timens
abij, & abſcondi talentum tuum in terra, ſ. timui, quòd
ſi penes me retinerem perderem aliquid de illo, & tu
repeteres

repeteres illud a me dure, ideo vt non perderem abſcō di illud. Alijs autem cauſa videtur eſſe pigritia ſerui, ita enim dominus accuſat eum, & poteſt iſta in duas cauſas diuidi, vna erat, quia parum diligebat dominū, aut afficiebatur ad res eius, ideò non curabat lucra pro illo conquirere, quę poterat, & iſtud ad infidelitatem redit. Aliud erat pigritia, volebat enim potius ociari, quàm ſolicitudinem vllam gerere, aut aliquid laboris ſuſtinere pro rebus domini, & de his duobus arguit eum domin⁹ cum dicit, ſerue male, & piger, malus enim erat, quia ad dominum ſuum non afficiebatur, vt res eius augere cuperet: piger erat, quia laborem, & ſolicitudinem apponere nolebat, ſed omnes iſtæ cauſæ concurrerunt, timor quidem fecit, vt abſconderet, pigritia autem, & malitia ꝙ non operaretur cum talento, & erat iſte ordo in cauſalitate, nam malitia fecit, ꝙ non afficeretur ad operandum talento, pigritia fecit, vt fugeret hunc laborem, & ideo retenturus erat apud ſe talentum, ſed retinendo poterat illud perdere, ideo voluit abſcondere in terra, timens ne ſecum tenendo illud perderet.

Alio modo poteſt dici, quòd timuit, ſ. ne negociando cum illo aliquid perderet, & ideo, vt non perderet, potius voluit nichil lucrari, quam aliquid perdere, aut exponete ſe periculo perdendi.

Quare dicitur, quòd poſt multum temporis venit dominus ſeruorum? Quæſt. CIII.

QVæritur quare dicitur, ꝙ poſt multum temporis venit dominus ſeruorum illorum?

Dicendum, ꝙ primo fuit conueniens ſic dici, quia ſic conuenit ad ſignificationem, nam ille dominus, qui nobis talenta ſua committit poſt multum temporis venit. Secundo, vt oſtendatur, ꝙ habuerunt ſerui tempus in quo lucrarentur cum talentis commiſſis, nam ſi cito rediret nichil lucrati eſſent ſerui. Tertio, vt poſſint ſpecialiter magnam laudē habere ſerui boni, nā ſi cito veniret, dato ꝙ adhibuiſſent oēm diligentiā ſuam ſerui boni parum lucrati eſſent, & ideo paruam haberēt laudem, nunc vero magnam habuerunt laudem, cum habens quinque ſuperlucratus fuerit alia quinque, & habens duo alia duo, & hoc non potuit fieri in pauco tempore, ſ. ꝙ lucrū adæquaretur ſorti, ideo debuit eſſe multum tempus. Quarto, & præcipue ad redargutionem mali ſerui pigri, nam ſi dominus in breui reuerteretur, etiam ſi nichil ille lucratus eſſet, poſſet calumniari, quod D propter breuitatem temporis non potuerat lucrari, nūc vero cum magnum tempus eſſet elapſum, nulla excuſatio manebat ſeruo ſi puniretur de omiſſione.

Quare dicitur, dominus veniens poſuit rationem cum ſeruis? Quæſt. CIIII.

QVæritur quare dicitur, ꝙ dominus veniens poſuit rationem cum ſeruis? Dicendum, ꝙ ratio ponitur pro numero, vel computo; adminiſtrauerant enim ſerui iſti bona domini, ideo petebat ab eis numerū rerum ab eo acceptarum, & lucrorum ſuper eis factorum, nam ſi ſolum peteret, quod commiſerat, nulla ratio petenda erat, ſed diceret primo ſeruo, da michi quinque talenta, & alteri da mihi duo, ſed petiuit rationem, E idest numerum lucri. Secundo patet, quia ratio dabatur nunc de eo, quod dominus ſeruis agere commiſerat, & tamen commiſerat eis talenta, vt lucrarentur cum eis, ideo de talentis, & de lucro rationē petebat. Patet hoc, quia dicitur, ꝙ dedit ſeruis talenta vnicuique iuxta propriam virtutem, ſi autem non committerentur iſta talēta ad negociandum cum eis, ſed ad cuſtodiendum ea, nulla eſſet in hoc differentia, quia qui poſſet cuſtodire quinque, poſſet cuſtodire octo, & non oportebat ea in plures diuidere, & tamen diuiſit, & iuxta illorum induſtriam, & fidelitatem, ideo etiam negociare cum illis commiſit. Tertio patet, ex modo rationis, quā reddebant ſerui, nam primus accedēs dixit, domine quinque talenta tradidiſti mihi, ecce alia quinque ſuperlucratus ſum, & ita tam de tradito, quam lucro rationem tradi-

A dit, & idem ſecundus fecit, Quartō patet, & efficacius quantum ad ſeruum pigrum, nam ſi nulla ratio exigeretur, niſi de tradito, ſeruus malus cum haberet integrum talentum traderet illud domino, & nulla excuſatione indigeret, & tamen excuſauit ſe dicens, domine ſcio, quia homo durus es, &c. ergo de lucro ratio petebatur, & quia ille nichil lucrat⁹ fuerat excuſatione obijciebat. Quinto, & principaliter, quia ſi de talento ſolum peteretur ratio, non condemnaret dominus ſeruum pigrum ponendo eum in tenebris exterioribus, cum talētum integrum redderet, & tamen cōdemnauit, quia nō dedit illud cum vſuris, ergo de lucro ratio petebatur.

Quare dicitur, euge ſerue bone? Quæſt. CV.

B QVæritur quare dicitur ſerue bone?

Dicendum, ꝙ ſeruus, qui quinque talenta accipiens ſuperlucratus fuerat quinque, bonā rationem reddidit, quia lucrum apportauit, ideo in nullo erat reprehenſibilis, ſed potius laudandus, & ad hoc laudat eū dn̄s, & fatuer ei congaudendo, laudat quidem cū dicit, ſerue bone, & fidelis, Congaudet aūt illi cum dicit euge, quia Euge, Interiectio eſt gaudētis, vt illud euge, euge, viderunt oculi noſtri Pſal. 34. Congaudet autē dominus pp duo. Primo, pp lucrum, quod ei apportatur, & quia magnum eſt. Secundo, ad fauendum ſeruo, nam virtus laudata creſcit, & ita iſti videntes ſe à domino valde de hoc laudari, & illum applaudentem incitarentur ad ampliora lucra procuranda domino.

C *Quare dicitur, ſerue bone & fidelis? Quæſt. CVI.*

SEd quare dixit ſerue bone, & fidelis?

Dicendum, ꝙ ad laudem ſerui dicta ſunt, eo quòd laudando efficiuntur ſerui ad bonum promptiores, & hæc eſt quędam pars mercedis operis, ꝙ ſerui à domino laudentur. Erat autem magna laus vocari bonum, & fidelem, nam fidelitas raro inuenitur inter eos quibus pecuniarum adminiſtratio committitur, ſicut dicitur 1. Corin. 4. cap. hic iam quæritur inter diſpenſatores, vt fidelis, quis inueniatur, ꝙ vero, quis habeat ea, quę rari habent magna laus eſt. Secundo, fuit hoc dictum, quia iſta duo competebant huic ſeruo, erat enim bonus moraliter, ſ. quantum ad mores ſerui, non eſt autem eadem bonitas boni ſerui, & boni hominis, quia bonitas hominis D eſt bonitas ſimpliciter ſecundum omnes virtutes morales maxime ſecundum eas, quæ pertinent ad communicationem. Bonitas autem ſerui eſt in obedientia, quia ſeruus non conſideratur ſimpliciter, vt homo, ſed vt homo alterius 1. Poli. Et ideo virtus ſua conſideratur inquantum alterius eſt, & hæc eſt obedientia ad dominū, ideo bonum ſeruum vocamus eum qui domino ſuo obediens eſt, & quia iſte fuit obediens negociando cum talentis, quod dominus iuſſerat vocatur bonus: Aliter poteſt vocari bonus quantum ad affectionem, ſ. quia dominum ſuum diligebat, ideo illius lucra procurabat. Dicitur autem fidelis, quia rem domini non diſſipauit, ſicut ille de quo dicitur præced. cap. qui bibebat cū ebrioſis, & conſeruos percutiebat. Etiam rem domini non vſurpauit, ſ. nec aliquid de re commiſſa, neque lucrum inde E factum, etiam non omiſit labores ſuos apponere, vt domino lucrum faceret.

Quare dicitur, ſuper pauca fuiſti fidelis? Quæſt. CVII.

QVæritur quare dicitur, ſupra pauca fuiſti fidelis?

Dicendum, ꝙ pauca dixit illa quinque talenta, quæ à dn̄o receperat commiſſa, & poſſunt tripliciter vocari pauca. Primo reſpectu facultatis dn̄i: erat enim ille diues valde, & quinque talenta erant aliquid paucū reſpectu facultatū dn̄i. Secundo pōt accipi reſpectu meriti ſerui, ſ. ego ante hoc non agnouerā plene virtutem tuam, ideo commiſi tibi ſola quinque, ſed nunc ſcio eſſe excellentiorem tuam virtutem, vt plura, & maiora merearis tibi cōmitti. Tertio poteſt accipi reſpectu eorum, quæ dn̄s daturus erat, ſcilicet pauca fuerūt, quæ

dedi, nunc ſuper maiora conſtituam te, vt in litera dicitur, & pertinet ad laudem ſerui, qui ſuper maiora conſtitui merebatur, quam conſtitutus fuerat.

Quomodo facit ad laudem ſerui dicere ſuper pauca fuiſti fidelis? Quæſt. CVIII.

SEd quomodo facit ad laudem, dicere ſupra pauca fuiſti fidelis, nam potius videtur, quòd facilius ſit aliquis fidelis in paruis, quàm in magnis, quis enim mouebitur ad malum faciendum pro paruo lucro? pro magno autem lucro multi mouerentur, & tamen fidelem eſſe ſuper pauca eſt tenendo pauca ſeruare fidem in illis, ideo non videtur, quòd ad laudem pertineat, ſed potius ad minorationem eius. Dici poteſt vno modo, ꝙ dicitur ſeruaſſe fidem in pauco, ideſt cum pauco ex fidelitate acquiſiuiſſe multum, quia cum quinque talentis acquiſiuiſſet totidem, & tunc laus eſt, quia maius eſt cum paucis traditis multa acquirere, quam lucrari multa cũ multis, ideo maior laus eſt ſic fidelem eſſe in paucis, quam in multis. Alio modo poteſt dici, ꝙ hoc non pertinet principaliter ad laudem ſerui, ſed magis ad oſtendendum beneficientiam domini erga ſeruum, ſ. ꝙ ſeruus fuit fidelis in paucis, & ideo retributio eſſe debebat in paucis ſi vellemus ea commenſurare, & tamen dominus ad largitatem ſuam oſtendendam vult ꝓ paucis multa dare, ideo dicitur ò ſerue bone, & fidelis, licet tu bonus, & fidelis fueris, tamen id in quo fidelis fuiſti, & quod per fidelitatem acquiſiuiſti paucum erat, tamẽ ego volo te conſtituere ſuper multo maiora, quam fuerint illa in quibus tu fuiſti fidelis. Et iſte eſt verus ſenſus, & conſonat etiam ad intentionem Chriſti, quia hic agit de retributione, quã Deus dabit bonis pro ſanctis laboribus, quos hic ſuſtinuerunt, & retributio eorum eſt valde maior, quam meritum fuerit.

Quid eſt, quod dicitur, ſupra multa te conſtituam? Quæſt. CIX.

QVæritur quid eſt, quod dicitur ſupra multa te cõſtituam?

Aliqui dicunt, quòd iſta multa erant decem ciuitates, quia ita dicitur Luc. 19. cap. de illo ſeruo, qui primus rationem dedit, nam domin⁹ eius dixit ei, eſto ſuper decem ciuitates.

Dicendum, ꝙ non ſtat, quia iſta parabola, & illa non ſunt eadem, vt oſtenſum eſt ſupra q. 90. & ita ille vir nobilis accepit regnum, & potuit conſtituere ſeruos ſuper ciuitates, iſte autem erat vir priuatus, & minoris ſtatus, ideo non poterat conſtituere ſeruos ſuos ſuper ciuitatem aliquam.

Alij dicunt ſuper omnia bona domini conſtituendũ eſſe, ſicut dicitur præced. cap. de ſeruo, qui ſuper familiam conſtitutus erat, & dicitur, quòd ſuper omnia bona ſua conſtituet eum.

Dicendum, quòd non ſtat, quia de illo dici hoc poterat, quia erat vnicus ſeruus, qui fuerat conſtitutus ſuper familiam domini, & ideo poſtea ſuper omnia bona cõſtitui poterat, quia ſolus erat, nunc vero duobus ſeruis dicitur ſuper multa te conſtituam, ideo non poterat quilibet conſtitui ſuper omnia bona dñi, & ideo iſta fuit differẽtia inter illã parabolã, & iſtam, quia ibi ſeruus dr̃ conſtitui ſuper omnia, hic autem ſuper multa.

Alij dicunt, quòd vocantur multa hic decem talenta, nam conſtitutus fuerat iſte prius ſuper quinque talenta, nunc vero ſuper decem conſtituitur, i. ſuper alia quinque, quæ lucratus eſt, immo, & vndecimum talentum additur, quia aufertur ab eo, qui habet vnum, & datur ei, qui decem habet.

Sed dicendum, quòd non ſtat, quia tunc litera iſta repugnaret. nam ſeruo, qui habuit quinque talenta dicitur, ſupra pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam & ſeruo, qui habuit duo idem dicitur, ſed ſi ſeruus habens quinque conſtituitur ſuper decem, quia quinque ſuperlucratus eſt, ſeruus habens duo conſtituetur ſuper quatuor, quia duo lucratus eſt, & tamen dicitur ei, ꝙ ſu-

F pra multa conſtituitur, & tñ conſtituitur ſupra quatuor ſola, & dictum fuerat ad alterum ſeruum, ꝙ quinque ſuper quæ conſtitutus fuerat erant pauca, ergo non accipitur multum, i. decem. Secundo quia vt dictum eſt præced. q. iſtud pertinet ad laudem dñi, ꝙ ſeruum, qui ſup. pauca fidelis fuit, ſupra multa conſtituat, & tamen ſi eũ qui cum quinque lucratus eſt alia quinque, conſtitueret ſuper decem non eſſet magna laus dñi, quia nondũ datur magna largitas eius, cũ non conſtituat ſeruũ niſi ſuper ea, quæ ille lucratus eſt, ideo non accipitur de hoc.

Dicendũ ergo, ꝙ iſta multa erãt magnæ partes facultatis dñi. Erat enim iſte dominus diues valde, & tũc nõdum expertus fidem, & induſtriam ſeruorum ſuorum commiſerat illis pauca, quia autem expertus eſt, voluit committere magnas adminiſtrationes in facultatib. ſuis

G & hoc eſt, ꝙ vtrique ſeruo bono dr̃ intra in gaudiũ dñi tui, & ſupra multa te conſtituam.

Quid eſt, quod ſeruo dicitur, intra in gaudium domini tui. Quæſt. CX.

QVæritur quid eſt, quod ad ſeruum dr̃, intra in gaudium domini tui? Dicendum, ꝙ poteſt intelligi vno modo de gaudio, qđ celebrabat illa die domin⁹, fuerat enim multis dieb⁹ peregrinatus, & nũc ſoſpes redierat, & ideo forte pro ſoſpitate, & proſpera peregrinatione feſtum diem celebrabat cũ amicis ſuis, ſicut celebrauit pater, quãdo rediit filius ſuus prodigus, qui diu abſens fuerat, & quaſi perierat Luc. 15. ca. & ad gaudium huius feſti diei admiſit dominus ſeruum bo-

H num, faciens eum liberis parem, vt cum eis gauderet, & epularetur, & dixit, intra in gaudium domini tui, i. intra in domum iſtam, in qua conuiuium, & gaudium agitur pro me domino tuo redeunte ſoſpite, & hoc dicitur ad differentiam mali ſerui, & pigri, cum non dicitur intra, ſed ꝙ exeat, ideſt mittatur in tenebras exteriores, & non percipiat partem gaudij domini ſui, ſed ponatur ibi vbi erit fletus, & ſtridor dentium. Secundo poteſt dici intrare in gaudium, i. ad participationem bonorum domini, vt gaudeat de fructu bonorum domini, ſicut dominus, vt dicetur ſeq. q.

Quomodo ſtat, quod dictum eſt ſupra multa te conſtituam? Quæſt. CXI.

I QVæritur quomodo ſtat, quod dictum eſt, ſupra multa te conſtituam? quia hoc dicit dominus, quaſi in præmium bonæ operationis ſerui, & tamen non videtur retributio, ſed potius additio laboris, quia cum ſupra conſtituit ſeruũ bonum ſuper quinque, & alium ſuper duo, & alium ſuper vnum, laborem eis impoſuit, quod patet primo, quia ſi non eſſet labor, ſed beneficium non fieret eis retributio, quia retributio pro ſolo opere laborioſo, vel bonò facto redditur, & nõ pro bona paſſione. Secundo, quia laudat dominus ſeruos illos duos, i. accipientem quinque, & accipientem duo, & tamen laus non datur, niſi de opere bono, & difficili, nam pro bona paſſione nemo laudatur. Tertio & principaliter, quia ſi non imponeretur labor dando talenta iſta, non efficeretur piger ſeruus malus abſcon-

K dens talentum, ſub terra, ſed arguitur tanquam malus, & piger, quia à labore, & ſolicitudine abſtinuit. ergo laborem imponebat dominus ſeruis conſtituendo eos ſuper talenta illa, ideo cum nunc conſtituat eos ſuper plura non videtur, ꝙ bonum eis faciat, ſed potius maiorem laborem iniungat, & ita non eſt conueniens retributio. Dici poteſt vno modo, ꝙ hoc pertinet ad præmium ſeruorum bonorum, quia conſtitutum eſſe ſuper adminiſtratione aliqua eſt honor, & iſte honor eſt illis præmiũ quoddam. Et patet, quia illud reputatur honor cuius ablatio iudicatur dedecus, ſed priuari adminiſtratione infertur ſeruo in pœnam malæ adminiſtrationis, ergo conſtitui ſuper adminiſtratione ad honorem pertinet, & quia nunc iſti conſtituebantur ſuper magnas adminiſtrationes, honor eis dabatur.

Aliter poteſt dici, & melius, ſ. ꝙ dominus cõſtituebat

iſtos

(A) iſtos ſuper aliquas adminiſtrationes maiores, quã prius non ſolum, vt domino acquirerent, ſed etiam, vt ſibipſis in aliquo acquirerent, & prouiderent ſibiipſis de illis adminiſtrationibus, & hoc erat pręmium, quia pertinebat ſimul ad honorem, & vtilitatem, prius autem nichil pro ſe percipiebant, ſed laborem ſuſtinebant, ideo iſtud erat retributio priorum laborum, & hoc conuenit literæ, quia dominus ſerui dixit, intra in gaudium domini tui, ideſt gaude de bonis domini tui, ſicut domin⁹ tuus participando aliquid de gaudio, ſ. hoc dominus habet de rebus ſuis inquantũ dominus eſt, quia de eis percipit quantum vult ad iocunditatẽ ſuã, ita volo, ꝙ tu administres, & vtilitatẽ capias de bonis dñi tui, & hoc eſt intrare in gaudium domini, i. partem gaudij capere.

Quid ſeruus talentum abſcondens intendit in oratione ſua dicere? Quæſt. CXII. (B)

QVæritur de ſeruo qui abſcondit talentum, quid intendit in oratione ſua dicere? Dicendum, ꝙ acceſſit vltim⁹ ille ſeruus malus pp duo. Primo quia exigebatur ratio per ordinem, & quia primo data ſunt vni quinque talenta, & alij duo, & alteri vnũ, pri⁹ petita eſt ratio ab alijs, q̃ ab eo cui datũ eſt vnum. Scdo, quia iſte non ſe ingeſſit, ſed vocatus venit, licet dicatur, ꝙ acceſſit. Et ratio eſt, quia alij habebant rõnes bonas, de quibus pręmium expectabant, iſte vero malam de qua pertinebat ad excuſationem, pp quod illi ſe ingererent, quia bonum expectabant, iſte autem ſugeret, & non veneret, niſi vocatus, & ſic eſſet vltimus. Ad quæſitum autẽ dicendũ eſt, ꝙ iſte videns aliorũ rõnes, & lucra, quæ apportabãt, & laudes dñi quantũ ad eos pp lucra, & ſciens ſe nullũ egiſſe lucrũ timebat, ideo excuſationẽ, q̃rebat, & omnia iſta verba ſua excuſatio quædã eius ſunt, dicit.n. ꝙ ipſe non poſuit talentũ ſibi commiſſum ad lucrum, quia timuit, ꝙ forte aliquid de illo perderet, & dominus ab eo dure exigeret. (C)

Quare dixit iſte ſeruus, ſcio domine, quia homo durus es? Quæſt. CXIII.

QVæritur quare dixit iſte ſeruus, ſcio domine, quia homo durus es? Dicendum, ꝙ ponit illud, vt motiuum timoris ſui, nam vult innuere, ꝙ ex timore perdendi abſtinuit à negociatione, rationem autẽ timoris reddit, ſ. quia homo durus erat q.d. ſi eſſes homo blandus, aut benignus, à quo poſſet expectari venia (D) de commiſſis, expoſuiſſem me fortunæ negociando, vt aliquid lucraret, ſperans, ꝙ ſi aliquid perderem veniam dares, ſed, quia iſta venia ſperari non poterat propter tuam duriciem, timui negociari, & abſcondi talentum. De iſta duricie dicendum, ꝙ poteſt dupliciter accipi. Vno modo pro auaritia, vel tenacitate, ſ. ſicut de dura re nichil auferri poteſt, ita ab homine auaro nichil põt extorqueri vt det, neque etiam, vt remittat cum ſibi debitum eſt, & ad hoc facit littera ſcilicet metis vbi non ſeminaſti, & colligis vbi non ſparſiſti, & hoc ex auaritia, & ſic, qui auarus eſt iniuſtus efficitur aliena rapiendo. Alio modo vocatur durus ad puniendũ, ſ. qui nulli parcit, & ita fortaſſis iſte erat durus puniens grauiter ſeruos delinquentes, & ſic ſeruus eum durum vocauit, ſed (E) primus ſenſus eſt melior.

Quare dixit metis vbi non ſeminaſti? &c. Quæſt. CXIIII.

QVæritur quare dixit metis vbi non ſeminaſti, & congregas vbi non ſparſiſti?

Dicendum, ꝙ ad oſtendẽdum duriciam eius, ideſt auaritiam ſm q̃ aliena tollebat, dixit hæc q.d. cum aliena rapias à fortiori propria exiges. Et ita ſi aliquid perderem de talento tuo negociando non remitteres michi, licet fideliter negociando perderem, ideo non negociatus ſum. Sed dicetur quare ponuntur hæc duo, quæ idem ſignant. Dicendum, ꝙ idem ſignant, & tñ fit hoc ad exaggerationem, ſępe enim ſic multa ponuntur, (A) quæ idem ſignant, vt illud, doces manus meas ad pręliũ & digitos meos ad bellum Pſal. 143. & illud, quæ nobis pars in Dauid, & quæ hæreditas in filio Iſai. 2. Reg. 9. & 3. Reg. 12. nam idem eſt docere manus ad prælium, & digitos ad bellum, & idem eſt Dauid, & filius Iſai. pertinet autem talis modus loquendi ad paſſionatos, qui aliquid nimis exprimere volunt, & quia non ſunt contenti idem vna oratione ſemel exprimere, exprimunt illud multis orationibus idem ſignantibus.

Quare, timens abij, & abſcondi, & quid iſte timuit? Quæſt. CXV.

QVæritur quare dixit, timens abij, & abſcondi, & quid iſte timuit?

(B) Dicendum, quòd ad excuſationem ponit, ſ. ego non negociatus ſum, neque tenui apud me talentum, ſed abſcondi timens ne aliquid perderem. Et fuit duplex timor. Vnus fuit ne perderet non bene negociando, aut non proſpere. Alius ne ſibi furto auferretur; propter primum non negociatus eſt, propter ſecundum nõ tenuit penes ſe, ſed occultauit, nam ſi teneret penes ſe, poterat aliquis illud ſurripere, abſcondit ergo, quia ſic non tolleretur furto. Et ideo infert habes, quod tuum eſt, ideſt ecce talentum tuum offero non diminutum accipe illud, quaſi dicat non debes iraſci, quia tuum reddo integrum, lucrum autem non affero, quia non negociatus ſum ex iuſta cauſa, ſcilicet timens ne perderem, & à me dure exigeres.

(C) *Quomodo iſte ſeruus timebat perdere negociando. Quæſt. CXVI.*

SEd quæritur quo iſte ſeruus timebat perdere negociãdo? nam modus negociationis erat in quo nichil perdi poterat, ſ. offerre talenta nummulariis, & veniens dominus recepiſſet, quod ſuum erat cum vſuris.

Dicendum, quòd non erat iſte modus determinatus negociationis, nã poterat pecunia expendi aliquid emẽdo, vt carius poſtea venditum copioſiora lucra afferret, & iſte erat modus honeſtior negociationis, & maioris lucri, in hoc tamen poterat perdi talentum, quia ſecundum varia accidentia interdum nedum mercator lucra nulla facit, ſed & capitalem pecuniam perdit, ideo ſeruus timebat. Ad illud, vero, quod obiecit dominus pote(D)rat ſeruus dicere, ꝙ licet ille modus teneri poterat, alius honeſtior, & lucroſior erat, ideo ad illum ſolum attendebat. Sed obijcietur, quòd ad illum ſpecialiter dominus aſtrinxerat ſeruos, cum dicatur, oportuit te pecuniã meam committere nummularijs, ſed verbum, oportet inducit neceſſitatem.

Dicendum, ꝙ non expreſſerat dominus aliquem modum negociandi cum pecunia, ſed ſolum, ꝙ negociarentur cum illa. Patet primo, quia ſi dominus iſtum modum lucri intendiſſet, non oporteret committere ſeruis pecuniam, ſed ipſe poterat ſemel dare nummularijs, & non eſſet poſtea neceſſaria alia ſolicitudo, neque operatio, & tamen diuiſit ſeruis pecuniam, vt negociarentur, ideo non fuit ille modus negociandi eis commiſſus. Secundo, & præcipue, quia ſi iſtum modum intenderet eis (E) committere, non oporteret, quòd quæreret in ſeruis magnam induſtriam, aut fidelitatem, quia ad dandum nũmularijs pecuniam quilibet ſufficeret, & tamen quæſiuit in eis induſtriã, cum dicatur, quòd dedit vnicuique ſecũdum propriam virtutem, ergo non intendebat hũc modum negociationis. Tertio, quia dominus laudauit ſeruos lucrantes, dicens eos bonos, & fideles, & tamen ſi nichil aliud feciſſent, niſi ponere pecuniam apud nũmularios, & recipere eam poſtea, non erat aliqua ſpecialis laus, ideo non videtur, quod fuerit iſte modus lucri impoſitus ſeruis. Dicendum ergo videtur, quòd non ſolum non aſtrinxit dñs ſeruos ad illũ modũ, ſed ẽt nõ expreſſit eis illũ, nec ipſi talẽ tenuerũt. Et patet, quia duo ſerui boni nõ videntur tenuiſſe hunc modum, nã primus dixit, dñe quinque talenta tradidiſti michi, & ecce alia quinque ſuperlucratus ſum, ſed ſi talis modus lucri eſſet

non diceretur ſeruus lucratus illud, ſed talentum reddidiſſet illud, quaſi nullam operam in hoc ſeruus impendiſſet, & tamen, quaſi aliquid magnum fecerit dixit, alia quinque ſuperlucratus ſum, ergo non lucratus fuit per illum modum, ſed per aliam negociationem maioris induſtriæ. Cum autem obijcitur, ꝙ dominus dixit, oportuit te committere pecuniam meam nummularijs, non eſt ſenſus, ꝙ aſtringat ſeruos ad hoc, ſed eſt reſponſio ad malum ſeruum dicenté, timens abſcondi, i. timēs aliquid perdere negociando abſcōdi, dixit Dominus, ꝙ nō debebat timere, quia ſaltem poterat ponere pecuniā apud nummularios, dixit autem oportuit, i. ſi non audebas alios modos experiri negociationis, ſaltem hūc, qui tutiſſimus erat experiri debebas; & hoc te facere oportebat, vt non maneret pecunia mea ſine lucro.

An ſeruus abſcondens talentum per hæc, quæ dixit ſe excuſauerit. Quæſt. CXVII.

QVæritur an ſeruus, qui abſcondit talentum per hæc, quæ dixit excuſauit ſe conuenienter?

Dicendum, ꝙ aliquo modo ſe excuſabat, ſed non ſufficienter. Patet primum, quia timuit perdere, & voluit cauere ne perderet, ideo abſcondit, & non negociatus eſt, timor ſuus de perdendo erat aliqualiter iuſtus quia iſte fortaſſis volebat negociari, ſicut alij, emendo aliquid, vt poſtea carius vendendo magna afferret lucra, ad hoc autem magna induſtria requirebatur, & iſte ſeruus non habebat illam, aut paruam valde habebat, ideo timuit ſe his immiſcere. Patet iſtud, quia iſte ſeruus cui commiſſum eſt vnum talentum, erat minimę induſtriæ, nam dicitur in litera, quòd Dominus dedit his ſeruis talenta vnicuique iuxta propriam virtutem, & tamē huic dedit minimum, ſcilicet vnum, ergo huius minimam putauit eſſe virtutem, voluit autem ſeruus cauere ne perderet, quia Dominum timebat cū eſſet durus, colligebat enim vbi non ſparſerat, ſ. propter nimiam auaritiam Domini, quia ſi ſeruus fideliter negociando aliquid perderet, non remitteret ei Dominus, ideo non auſus eſt negociari, ſed abſcondit talentum, vt non periret furto ſubtractum, & ita aliqualis erat iſta excuſatio.

Secundum eſt, quod non erat ſufficiens, quod patet, quia id, quod ſeruus allegauit pro ſe hoc contra ipſum militabat, dixit enim, Domine ſcio, quia durus es, metis vbi non ſeminaſti, & hoc allegauit Dominus in contrarium, ſ. quia ſi ſciebat Dominum ita auarum, vt aliena vellet, à fortiori vellet ea, quæ de ſuis facultatibus prouenire poterant, ſed iſta lucra poterant prouenire de talentis ſuis vnde illa vellet, & dure exigeret ſi non fierent, ideo ſeruus propter hanc duritiam Domini debuit potius moueri ad aliquid negociādum, & ſic contra eum facit ratio ſua. Sciendum tamen, quòd excuſatio ſerui aliqualis erat, ſ. ꝙ timens abſtinuit à negociatione, & ideo dominus nō dixit ei, ꝙ nichil timendū erat, ſed arguit ex quodam caſu in quo non erat timendum, ſ. de commiſſione pecuniæ ad nummularios, nam ibi nichil poterat perdi, & poterat eſſe aliquod lucrum, & ideo, quia ſeruus non ſe reduxit ad illum modum, in quo poterat ſine timore perditionis negociari, rectè arguitur à domino.

Quare Dominus dixit ſeruo, ſerue male, & piger? Quæſt. CXVIII.

QVæritur quare Dominus dixit ſeruo, ſerue male, & piger?

Dicēdum, quòd hæc duo vitia fuerunt in ſeruo, propter quæ ipſe non lucratus eſt aliquid pro domino. Et dicendum, quòd primo dictum eſt hoc ad increpationem, & pœnam ſerui, nam ſic bonis ſeruis in partem pręmij competebat laus, & vocauit eos dominus bonos, & fideles, ita & malo ſeruo competebat increpatio in pœnam, & ſic dictus eſt malus, & piger, & iſta opprobria ſunt. Secundo dicitur hoc, quia ita erat, nam vere ſeruus piger erat, & malus. Poteſt, autem vocari malus dupliciter. Vno modo à malitia, quæ competit

F ſeruo, nam ſicut dictum eſt ſupra q. 106. non eſt eadem bonitas boni hominis, & boni ſerui; ita non eſt eadem malitia mali ſerui, & mali hominis, ſed dicitur malus ſeruus, qui inobediens eſt, ſic fuit iſte, nam dominus iuſſerat negociari ad habenda lucra, & iſte non fecit, ideo erat malus. Alio modo vocatur malus, quia dominum ſuum non diligebat, & ideo non mouebatur ad negociandum, vt lucraretur pro illo. Dicitur autem piger, quia ex pigritia abſtinuit, graue enim putabat ſollicitudinem habere, & apponere aliquam operam ad lucra domini, ideo piger rectè dicebatur.

Quid eſt quod dicitur. oportuit te committere pecuniā meam nummularijs? &c. Quæſt. CXIX.

G QVæritur quid eſt, quod dicitur, oportuit te committere pecuniam meam nummularijs, & quod genus lucri erat?

Dicendum, quòd iſtud poteſt accipi dupliciter, ſecundum, ꝙ nummularij accipiuntur dupliciter, vno modo pro campſoribus, alio modo pro vſurarijs, ideſt ad vſuram dantibus, nam nummularij dicuntur, qui nummis abundant, vel quorum officium erat nummos habere multos, & iſtud conuenit vtriſque, ideſt campſoribus; & dantibus ad vſuram, nam campſores multam pecuniam habent, & multorum modorum, vt omnibus venientibus poſſint dare commutationem. Etiam dantes ad vſuram multam pecuniam habent, quia omni poſcēti mutuatam pecuniam dant.

Et dicendum, ꝙ vtriſque conuenit, nam poterat dare
H ſeruus iſte pecuniam domini ſui campſoribus, vt abundarent, & illi darent illam poſt tempus certum, & pro vſu pecuniæ certum lucrum, de dantibus ad vſuram idem eſt, nam illi, vt multis dare poſſint recipiunt ab alijs ad vſuram pecuniam multam, & alijs mutuarunt, & ſub grauioribus vſuris tradunt, vt ſic ſemper lucra conquirant.

An iſti erant campſores, vel vſurarij, quibus dominus iubebat dari pecunias? Quæſt. CXX

SEd quæritur an iſti erant campſores, vel vſurarij quibus iubebat dominus dari pecuniam?

Aliqui dicunt, ꝙ erant vſurarij, quia ſerui iſti erant ſuſcepturi ab eis vſuras, ergo à fortiori ipſi vſurarij erāt
I patet, quia dicitur in litera, oportuit te committere pecuniam meam nummularijs, vt ego veniens recepiſſē, quod meum eſt cum vſuris.

Alij dicunt, ꝙ non erant vſurarij iſti nummularij. Primo, quia dominus iſtorum ſeruorum non mandaret pecuniam ſuam dari ad vſuram, & ita nō daret vſurarijs. Secundo, quia iſti nummularij publice erant habentes pecuniam in menſis, vnde ſicut dicitur hic committere pecuniā meā nummularijs, dr̄ Lu. 19. cap. dare pecuniā meā ad menſam, & tn̄ vſuræ non exercerētur publice, & ideo nō erant iſti vſurarij. Tertio patet, & efficacius, quia iſti nummularij erant in tēplo Dei, cum dicatur ſ̄ 21. c. & Mar. 11. & Io. 2. cap. ꝙ Chriſtus eiecit de tēplo nūmularios, & ſ̄ dato, ꝙ alibi exercerentur vſurę ſaltē in tēplo non exercerētur, ideo erāt iſti cāpſores, & non
K vſurarij. Aliqui tn̄ dn̄t, ꝙ ex hoc potius patet eos fuiſſe vſurarios, quia Chriſtus eos de tēplo eiecit. Dicendū, ꝙ iſtud non ſtat. Primo, quia nō repulit eos pp vſuras, ſed pp negociationē, nam dr̄ Io. 2. cap. ꝙ dixit nolite facere domū Patris mei domū negociationis. Scd̄o, quia nō ſolum eiecerat Chriſtus de templo nummularios, ſed etiā columbarū venditores ſupra 21. & Mar. 11. & Io. 2. & tamen iſti non exercebant vſuram, ſed ſolum vendebāt.

Eſt dicendum, quòd aliter de iſtis nummularijs ſentimus, aliter de illis, qui erant in templo, nam qui erant in templo non erant vſurarij, licet pecunias multas ſuper menſas haberent, ſed erāt campſores, vt dicit Theophilus. Vel erant mutuantes ſine vſuris ſub cautione de dando ad certum tempus pecuniam; & non recipiebāt inde lucrum, ſed recipiebant parua munuſcula, vt ait Origenes ſuper Matth. & ideo ſermo Græcus eos

colybi-

colybiſtas vocat, quod ſermo Latinus non exprimit, vt
dictum eſt ſupra 21 cap. Et ratio huius eſt, quia Iudæis
inter ſe vetitæ erant vſuræ Leuit. 25. & Deuter. 23. ſed
gentilibus eas dare poterant. Et tamen, qui in templo
menſas cum pecunijs ponebant, non dabant ibi ad vſu-
ram Gentilibus, ſed vel Iudæis, vel nullis, ideo non da-
bant illi nummularij ad vſuram. De iſtis autem num-
mularijs non patet an eſſent vſurarij, vel non. Et ratio
eſt, quia non apparet an eſſent iſti in templo, vel foris,
immo non conſtat an dominus iſte, & ſerui eſſent de
terra Iudæorum, vel gentilium, & inter Gentiles erant
vſuræ licitæ, immo, & Iudæorum ad Gentiles erant lici-
tæ vſuræ. Eſt igitur dicendum, quòd poterant eſſe vſu-
rarij iſti nummularij, vel campſores, quia licet ſpeciali-
ter accipiatur pro campſoribus, vel mutuatoribus ſine
vſura ſupra 21. & Matt. 11. tamen hoc nomen nummu- B
larius ſignificare poteſt vtrunque. Sed dicendum, ꝙ ſiue
mandaret dari pecuniam vſurarijs, vel campſoribus, iu-
bebat dari ad vſuram, cum dicat ego veniens recepiſ-
ſem, quod meum eſt cum vſuris, & vtrunque ſtat, nam
vſurarij, qui pecuniam dant ad vſuram ab alijs accipiēt
ad vſuram, ſi ipſi non habent ſufficientem pecuniam, &
rurſus illam ſub maioribus vſuris tribuunt. Si autem
accipiatur de campſoribus, idem, quia licet illi non vi-
deantur recipere ad vſuram, quædam lucra capiūt, quæ
interdum maiora ſunt, quam vſura, ideo vt pecuniam
ad hanc permutationem copioſam habeant accipiēt ad
vſuram, ideo quomodocunque nummularijs daretur
pecunia iſta dabatur ad vſuram. Ad rationem vnā pro
prima parte dicendum, quod non conſtat iſtos nūmu-
larios dare pecuniam ad vſuram, quia poterāt eſſe cam- C
pſores, & non dantes ad vſuram reciperent tamen pe-
cuniam ad vſuram propter cauſam dictam.

Ad primam rationem in oppoſitum dicendum, ꝙ il-
la nichil facit, immo potius in oppoſitum, quia certum
eſt, ꝙ ille dominus vſuras volebat cum diceret, recepiſ-
ſem, quod meum eſt, cum vſuris. Cum vero dicitur, ꝙ
non mandaret dari ad vſuram dominus ille, non habe-
mus vnde moueantur ad hanc præſumptionem, quia
non conſtat de domino illo an bonus, vel malus eſſet,
de hoc tamen magis dicetur poſtea. Ad ſecundum di-
cendum, ꝙ non vrget hoc, quia Iudæi publice dabant
vſuras Gentilibus, & Gētiles inter ſe publice vſuras da-
bant, non enim putabant eſſe peccatum, ideo erant ibi
publicæ menſæ vſurariorum, ſicut nunc campſorum.
Ad tertium dicendum, quòd non conſtat an iſti num- D
mularij de quibus hic dicitur eſſent illi, qui erant in
templo, vel forte aliqui, qui eſſent inter Gentiles, ideo
poterant eſſe vſurarij.

*Quare dominus dixit ſeruo, oportuit te committere pe-
cuniam meam nummularijs? Quaeſt. CXXI.*

QVæritur quare dominus dixit ſeruo oportuit te
committere pecuniam meam nummularijs?
Dicendum, ꝙ poſuit ad oſtendendum ali-
quod genus negociationis eſſe, in quo nchil perdi poſſet
ad arguendum ſeruum pigrum, qui dixerat, times ab-
ſcondi, idest timui perdere, & dominus ait, ꝙ commit-
teret pecuniam nummularijs, quia ibi nullum pericu-
lum eſt pecuniæ capitalis, & lucrū certum, & hoc vtro- E
que modo, ſiue enim daretur pecunia vſurarijs, ſiue cā-
pſoribus, redderetur certa pecunia cum lucro, & iſta eſt
vna cauſa. Secunda eſt ad oſtendendum lucrum nullius
ſolicitudinis, neque laboris, & hoc in duobus. Primo,
quia non erat cum pluribus tractandum, cum quibus,
aut periculum ſit, aut induſtria multa neceſſaria, ſicut
qui multis ad vſuram dant, & minutatim cauere debēt
diligenter ne ſortem in periculo ponant. Et ideo circa
cautiones induſtria neceſſaria eſt, & etiā ad recuperan-
dum a ſingulis debitoribus vſuras, & ſortem tam ſoli-
citudo, quàm induſtria neceſſaria: & in campſoribus
quoque induſtria multa attendenda eſt, ideo ſi domi-
nus committeret ſeruo, ꝙ ipſe vſurarius, aut campſor
eſſet, magnam negociationem ei committeret. Solum
ergo commiſit, ꝙ daret pecuniam nummularijs, & vl-
A tra non erat ſolicitudo. Secundum quantum ad hoc erat
ſolicitudo recuperandi pecuniam a nummularijs, & lu-
crum, & licet iſta eſſet parua occupatio, & ſolicitudo,
tamen iſtam adhuc tollebat dominus ſeruo dicens, ꝙ
ipſe recuperaret pecuniam, ſ. ego veniens recepiſſem, qd
meum erat cum vſuris, i. non oportebat, ꝙ tu recupera-
res, ſed ego poſtquam venirem. Et ideo o ſerue male
nulla fuit tibi conueniens cauſa timendi, ſed fuiſti pi-
ger, & ſic non negociatus es cum pecunia mea.

*Quare iuſſit dominus tolli talentum a ſeruo malo?
Quaeſt. CXXII.*

QVæritur quare iuſſit tolli talentum a ſeruo malo?
Dicendum, ꝙ propter duo. Primo in pœnam, nam
male miniſtrauerat, ideo dignus erat priuari
hac adminiſtratione, reputatur autem pœna iſta priua-
tio, inquantum iudicabatur honor quidam conſtitutum
eſſe in adminiſtratione, & ita eſt, quia licet ſeruus nul-
lum lucrum caperet de adminiſtratione, honorari vi-
debatur inquantum dominus confidebat ei committen-
do res ſuas. Etiam inquantum prudentem illum iudi-
cabat, qui poſſet induſtriè tractare rem domini, econ-
trario autem priuari adminiſtratione eſt priuari hono-
re, ideo pœna erat. Secundo fuit, vt conuenienter ſe ha-
beret dominus circa iſtum malum ſeruum, ſicut circa
bonos ſeruos, illos enim honorauerat dando plura, ideo
ex oppoſito hunc punire debebat, ſubtrahendo id, quod
habebat, quia ſicut iuſtum eſt bonos præmiari, ita &
malos puniri, quia alias malum non reduceretur ad or-
C dinem, cum reducatur per bonum iuſtitiæ in puniēdo,
& etiā, quia vtile eſt malos puniri, quia ſi mali non pu-
nirentur, licet bonis ſolis præmia darentur, adhuc eſſent
plures mali, quàm ſunt, ideo ſeruus piger debuit hono-
re adminiſtrationis huius carere. Tertio fuit propter
vtilitatem domini, nam ſicut iſte hucuſq; nichil lucra-
tus fuerat cum talento, ita nihil de cętero negociaretur
vtiliter, ideo alteri tradi debuit, qui vtilis poſſet eſſe
domino.

*Quare dixit, date ei, qui habet decem talenta potius,
quam qui quatuor? Quaeſt. CXXIII.*

QVæritur quare dixit, date ei, qui habet decem ta-
lenta? Dicendum, ꝙ iſte eſt cui quinque talenta
tradita erant, & ſuperlucratus eſt alia quin-
que, & illa adhuc retinebat, quia ille obtulit ea domi-
no, tamen dominus nihil acceperat, ideo decē tenebat.

Aliter poteſt dici, quòd habebat decem, ſcilicet ex
commiſſione domini, nam poſtquam obtulit domino
quinque talenta, & alia, quæ lucratus erat, dominus di-
xit, ꝙ eum ſuper multa conſtitueret, & ſtatim dedit ei
illa decem talenta, vt poſtea multo plura daret, & ita
dixit, date ei, qui decem habet.

Sed quare ei dederit talentum primum fuit cauſa pri
ma, quia dominus volebat pecuniam ſuam eſſe ad lu-
crum. Et quia iſte, qui habebat decem, poterat conue-
nienter negociari, dedit ei etiam illud.

Secundo ad honorandū illum, nam diſpoſuerat eum
ſupra multa conſtituere, vt dicitur in litera, ideo ei de-
E dit hoc, vt & multa alia daret.

*Quare potius dedit dominus habenti decem talenta,
quam quatuor. Quaeſt. CXXIIII.*

SEd dicetur quare potius dedit dominus ei, qui ha-
bebat decem talenta, quàm ei, qui quatuor, nam
etiam iſte erat bonus ſeruus, & fidelis, & dixit domi-
nus, quòd eum conſtitueret ſupra multa, immo nichil
plus videtur lucratus, qui habuit quinque, nam ille cū
quinq; lucratus eſt quinque, & iſte cum duobus talētis
ſuperlucratus eſt duo, vterq; n. duplauit, quod accepit.

Dicendum, ꝙ fuit. Primo, quia qui habebat decem
lucratus fuerit plura, ſ. quinq;, & alius duo, & licet ma-
neat vtrobique eadem proportio, non tamen manebat
eadem quantitas. Cum autem dicitur, ꝙ vterque bonus
erat,

erat, verum eſt, & tamen melior erat, qui quinque lu- F
cratus eſt, ideo ei dari debuit. Er cum dicitur, ꝙ vtrique
promiſerat dominus, ꝙ ſupra multa eum conſtitueret,
Verum eſt. Er ramen ſuper plura eum, qui plura lucra-
tus fuerat, ideſt quinque, ideo debuit ab eo incipere, vt
eſſet potior in honore. Cum dicitur, quòd æqualiter lu-
crati ſunt, quia vterque duplauit, quod accepit. Dicen-
dum, quòd non eſt æqualitas ſimpliciter, ſed propor-
tionis, ideo vere plura lucratus eſt, qui cum quinque lu-
cratus eſt quinque, vnde debuit maioribus bonis præ-
eſſe. Secundo poteſt dici quantum ad principale, quòd
etiam ſi ambo eſſent æqualiter boni, & intenderet ſu-
per æqualia bona ambos conſtituere, non differebat, ꝙ
hoc talentum potius vni, quam alteri daret, quia alteri
daturus erat multa alia. Tertio, & principaliter fuit,
quia iſte multum habebat, vnde licet ille, qui quatuor G
habebat melior eſſet, quam ille, qui decem, daretur ei,
qui decem, & non ei, qui quatuor, quia intendit inferre
propoſitionem ſequentem, ſ. omni habenti dabitur, &
abundabit. Si ergo ei, qui paucum habet aufertur, quod
habet, quia paucum habet, vt detur habenti, neceſſe eſt,
vt detur ei, qui plura habuerit, quia ſicut ſe habet paruũ
habere ad auferri, ita multum habere ad dari. Et, quia
iſte habebat plurima, ideſt decem, datum eſt ei, & hæc
eſt veritas, & idem patet Luc. 19. cap. de eo, qui lucratus
eſt decem mnas, & alio, qui quinque, & alio, qui nul-
lam, ſed tenuit illam abſcõditam in ſudario, nam illam
iuſſit dominus tolli, & dari ei, qui habebat decem. Er
dictum eſt ei, domine habet decem, & dominus ait, di-
co vobis, quia omni habenti dabitur, ab eo autem, qui
non habet auferetur, vnde ibi ita data eſt mna ei, qui H
habuit decem, & non ei, qui quinque, ſicut hic ei, qui
decem, & non ei, qui quatuor.

Quare dicitur inutilem ſeruum eijcite in tenebras, & quotuplex pœna ſit hæc? Quæſt. CXXV.

QVæritur quare dixit inutilem ſeruum eijcite in
tenebras exteriores?
Dicendum, quòd vocauit dominus illum
ſeruum inutilem potius, quam malum, quia licet malus
eſſet eo, quòd non obediuerat, & quia non amabat lu-
cra domini, tamen bona domini non diſſipauerat, neq;
vſurpauerat, ideo malus non erat, ſed inutilis, quia nul-
lam vtilitatem domino procurauerat negociando, ſicut
alij. Et quia iſta inutilitas malum quoddam erat, ſicut I
malus ſeruus punitur.

Sciendum autem, quòd duplex pœna ei imponitur.
Prima eſt honoris priuatio, ſ. vt iam non habeat admi-
niſtrationem aliquam bonorum domini. Secunda eſt
corporalis, ſ. vt puniatur in carcere, & iuſte additur ſe-
cunda, quia forte ſeruus ille piger non multum cura-
bat, quòd ſibi adminiſtratio tolleretur, cum ipſe habens
talentum adminiſtrare noluiſſet, ideo pœna corporalis
additur, quam ſentiat, ſcilicet vt mittatur in tenebras
exteriores, ideſt in carcerem, qui eſt tenebroſus, & ex-
tra domum, & ibi eſt fletus, & ſtridor dentiũ præ frigo-
re, & malorum magnitudine, quæ ſeruus malus ibi pa-
tietur, ſic etiam factum eſt in malo ſeruo, quem conſti- K
tuerat dominus ſuper familiam ſuam, nam dominus
veniens eum priuat adminiſtratione familiæ, & in te-
nebras exteriores mittit.

Quis ſit homo iſte peregre proficiſcens quo ad ſenſum quem Chriſtus intendit per parabolam. Quæſt. CXXVI.

NVnc vero redeundo ad applicationem parabolæ
ad ſenſum quem Chriſtus intendit dubium eſt
quis ſit homo iſte peregre proficiſcens, & quo-
modo ſeruos vocat.

Dicendum, quòd iſtud de Deo intelligitur, ſed poteſt
accipi de Deo ſecundum naturam deitatis, vel de Chri-
ſto ſecundum naturam humanitatis. Et ratio huius eſt,
quia hic agitur de ratione, quæ exigetur ab hominibus
in die iudicij de omnibus donis a Deo collatis, & quia,
F vt dictum eſt ſupra iſta parabola de omnibus homini-
bus intelligitur, & non ſpecialiter de prælatis, oportet,
ꝙ iſta ratio reddenda aliter pertineat ad omnes homi-
nes, & tamen non acceperunt omnes homines à Chri-
ſto, vt homo eſt, dona ſed a Deo, quia a principio ſęculi
vſque ad finem non deſinit dona ſua communicare.
Sed tunc dicetur quomodo peregre proficiſcitur Deus,
qui iſta dona diſtribuit? Dicendum, ꝙ proficiſci peregre
pertinet ad modum parabolæ, quia dominus ille, qui
ſeruis talenta tradidit, peregre profectus eſt, ideo licet
non conueniat ſecundum totam proprietatem intẽtio-
ni ſenſus, applicatur ſecundum aliquid. Eſt ergo intelli-
gẽdum, ꝙ Deus non poteſt dici peregre profectus, quia
qui peregrinatur abſens eſt, ſed Deus nulli loco eſt ab-
ſens, ſed omnibus præſens, ideo non peregrinatur. Se-
G cundo, quia qui peregrinatur extra regionem ſuam va-
dit. Deus autem, & ſi aliquo modo abſens eſſe videatur,
tamen non peregrinatur, quia in regione ſua eſt, ideſt in
vniuerſitate rerum quas condidit. Sed poteſt dici, quòd
peregrinatur vno modo, quaſi ſit nobis præſens aliquã-
do, & aliquando non. Deus enim cum per eſſentiam
ſuam a nobis non videatur, abſens dicitur eſſe a nobis,
niſi quandiu operationem aliquam in nobis oſtendit,
Deus autem habet operationem dupliciter in nobis. Pri
mo, quia nobis creatis dat dona. Secundo quando po-
ſtea de lucro habito cum donis rationem exigit. Et ideo
quantum ad primũ habet ſe, ſicut dominus diſtribuens
ſeruis ſuis munera, quantum ad ſecundum habet ſe, ſi-
cut dominus rediens, & rationem exigens: quantum
ad medium tempus habet ſe, vt dominus peregre pro-
H fectus, & ita dicitur peregrinari licet non peregrinetur.
Secundo poteſt dici peregrinari non quantum ad ſe, ſed
quantum ad nos, non enim peregrinatur ipſe, quaſi ſit
in aliena regione, ſed nos peregrinamur ab eo. Sic enim
dicitur 2. Corint. 5. cap. quãdiu viuimus peregrinamur
a Domino. Tertio poteſt dici peregrinari, quia nos libe-
re agere ſinit, quaſi non eſſet præſens ad ſimilitudinem
domini, nam dominus commiſit talenta ſua ſeruis quã-
diu ipſe futurus erat abſens, non autem cum præſens
erat, quia tunc ipſe videret quid quotidie ſerui age-
rent circa pecuniam ſuam, & nõ eſſet locus ſeruo pigro
abſcondendi talentum in terra, & manendi ſine lucro,
ſed quia dominus abſens eſt, poſſunt agere ſerui ad nu-
tum: ita & quantum ad omnes homines, licet Deus ſem
per præſens ſit, tamen permittit eos agere ad nutum be-
I ne, vel male, & abutendo donis ab eo conceſſis ſi velint,
ideo videtur peregrinari, quaſi non videat rem ſuam
tractari, poſtea vero rationem adminiſtrationis exiget,
& tunc præſens eſſe, & de peregrinatione rediſſe vide-
bitur. Sed etiam poteſt applicari hoc quantum ad Chri-
ſtum, qui Dominus eſt, & ſeruos habet, & talenta illis
committit, & negociantur, & ille peregrinatur.

Eſt quidem Dominus, quia Deus eſt æqualis Patri,
vel dominus eſt etiam ſecundum humanitatem, quia
per ſanguinem ſuum acquiſiuit ſibi Eccleſiam Actu. 20.
cap. ideo etiam inquantum homo omnes ſumus ſerui
eius, quia nos redemit a culpa, & morte, & diabolo. Ser-
uos, autẽ habet ſpecialiter omnes de Eccleſia, ideſt cre-
K dentes, nam iſtos acquiſiuit ſibi, & ipſi ſeruiunt ei ſpon-
te colentes eum in Deum, & Dominum. Etiam omnes
homines infideles ſerui ſunt, non quòd ei ſeruiunt, quia
oberrant a veritate, ſed quia ipſe pro illis quoque ſan-
guinem ſuum fudit, & ab eis rationem exiget. Dicitur
autem proficiſci peregre per corporalem abſentiam fuit
enim aliquando inter homines conuerſatus, & prædi-
cauit, poſtea vero reſurgens a mortuis aliquando cum
diſcipulis conuerſatus, aſcendit in cęlum, & peregrina-
tur a nobis.

Sed iſtud quoque large dictum videtur, quia ibi non
peregrinatur, quia in ſuis eſt, & in loco beatitudinis cor
porum, & animarum, dicitur tamen peregrinari, ideſt
ab hominibus ſecundum præſentiam corporalem elõ-
gari, & etiam propter carnem, quæ tranſlata eſt in cœ-
lum cuius locus non eſt cœlum, ſed terra. Sic dicit Greg.
in Homilia. ſ. homo autem iſte, qui peregre proficiſcitur
Redemptor noſter eſt, qui in ea carne, quàm aſſumpſe-

rat abijt in cœlum, carnis enim proprie locus terra eſt, quæ quaſi ad peregrinãdum ducitur dum per Redemptorem noſtrum in cœlo collocatur. Et ideo dicunt, ꝙ magis conuenit Chriſto ſecũdum naturam aſſumptam iſtud, quam ſecũdum Deitatem, nam ſecundum Deitatem vbique eſt, & ipſe ait diſcipulis, Ego enim ſemper vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſeculi infra 28. cap. Sic dicit Origenes ſuper Mat. ſ. ſecundum diuinitatis ſuę naturam non peregrinatur, ſed peregrinatur ſecundum diſpenſationem corporis, quod ſuſcepit, qui enim dicit diſcipulis, ecce ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſeculi vnigenitus Dei eſt, qui nõ eſt corporeo ambitu circunclusus, hæc autem dicentes non ſoluimus Ieſum, ſed vnicuique proprietatem ſubſtãtiæ ſuæ ſeruamus. Poſſumus autem, & talia dicere, quia peregrinatur Deus per fidem ambulantibus, & non per ſpeciem, ſi autem peregrinantes à corpore cum Domino fuerimus, tunc ipſe erit nobiſcum.

Quid eſt, quod dicitur, vocauit ſeruos ſuos, & quomodo applicetur Chriſto. Quaſt. CXXVII.

QVæritur quid eſt, qđ dicitur, vocauit ſeruos ſuos, & tradidit illis bona ſua? Dicendum, ꝙ vtroque modo poteſt accipi de ſuprapoſitis ſenſibus. Si enim dicamus, ꝙ Deus eſt iſte dominus ſecundum naturam diuinam, & omnes homines ſerui, vocat ſeruos ſuos, ſ. quando producit eos in eſſe, nam Deus vocat ea, quæ non ſunt, tanquam ea quæ ſunt, & hoc vocare non eſt niſi producere ad eſſe ad ſimilitudinem vocationis noſtrę. Nos enim vocamus homines, vt veniãt, eos enim qui non ſunt non poſſumus vocare. Deus autem hoc poteſt, ꝙ vocat ea, quæ non ſunt tanquam ea, quæ ſunt 1. Corin. 2. c. ſ. quia facit eſſe cum non fuerint, & ita per vocationem deducit ad eſſe, propter quod poteſt dici, ꝙ Deus vocat ſeruos ſuos, quando vocat homines, vt ſint, & tunc tradit eis bona ſua, quia dat eis naturalia dona, de quibus rationem reddituri ſunt. Alio modo quandocunque procedente ætate dat eis aliqua dona, cum Deus non det homini omnia dona a principio, & tunc vocare dicitur per ſimilitudinem, nã ſicut ille, qui alicui benefacere vult vocat eum, vt præſens ei efficiatur, & poſſit bonum conferre illi, ita cum Deus velit benefacere, & interdum benefaciat nobis, & non videatur nobis præſens eſſe, cum non appareat corporaliter niſi cum dicimus, ꝙ aliquid circa nos faciat, dicemus, ꝙ vocat eos quibus benefacere vult, quaſi per hoc eos ſibi præſentes faciat, vt benefacere poſſit. Accipiendo autem de Chriſto eſt ſenſus, quòd vocauit ſeruos ſuos, ſ. diſcipulos quibus commendauit bona ſua, & ibi fuit vera vocatio, cum ſit præſentia, & abſentia corporalis. Vocauit autem illos dupliciter. Primo quando eos vocauit, vt ſecum eſſent, ſ. diſcipuli eius, ſic patet de Petro, & Andrea ſupra 4. c. & de Ioãne, & Iacobo eod. cap. & Mar. 1. Sic etiam vocauit Matthæum ſupra 9. c. & tunc tradidit eis bona ſua. Alia vocatio fuit, quando elegit eos in Apoſtolatum, nam congregauit omnes, & elegit quos voluit, & eos Apoſtolos nominauit ſupra 10. & Luc. 6. c. diſcipulos autem alios vocauit ſecunda vice, quando miſit eos binos ante faciem ſuam, & ad prædicandum Luc. 10. c.

Quomodo eſt verum, quòd tradidit illis bona ſua, & quæ ſunt bona Dei. Quaſt. CXXVIII.

QVæritur quomodo eſt verum, ꝙ tradidit illis bona ſua? Dicendum, ꝙ accipiendo iſtum Dominum, ideſt Deum ſecundum ſubſtantiam diuinã tradidit ſeruis ſuis, ideſt omnibus hominibus bona ſua, non quidem bona, quæ ſunt eius, ideſt in ſubſtãtia, vel eſſentia ſua, quia iſta non poſſunt communicari, ſed Pater Filio illa dat per generationem nichil reſeruãdo, quod nõ det, & ſic dixit Chriſtus Io. 16. omnia, quæ Pater habet mea ſunt, ideſt omnia eſſentialia, quæ ille habet ego habeo, & Pater, & filius communicant illa bona Spirituiſãncto per ſpirationem. Et ita dixit de illo

A Chriſtus Io. 16. c. de meo accipiet, ideſt de ſubſtãtia mea; hæc enim bona Dei non communicantur nobis. Alia ſunt bona Dei, ideſt poſſeſſa ab eo, ſ. totus mundus Pſal. 103. impleta eſt terra poſſeſſione tua. Nam Domini eſt terra, & plenitudo eius. Pſal. 23. Alia ſunt bona Dei, ideſt quæ ipſe creat, ſicut gratia gratis data, vel bonum quodcunque, quod in homine eſt, vt ſanitas, robur, ſapientia, & ſimilia, quæ omnia ſunt bona Dei, quia ab eo cauſantur, & dantur. De primis horum patet, quia ipſe dat nobis illa, nã diuitias ipſe dat cui vult, & ideo dixit Salomon. diuitias, & paupertatem ne mihi dederis Prouer. 30. & maximas diuitias, & potentatus ipſe tribuit, & regna. Danie. 4. cap. donec ſcias, quòd Altiſſimus dominatur in regno hominum, & cuicũque voluerit dabit illud; etiam malis ipſe regna dat. Iob. 34. c. qui
B facit regnare hypocritam. De ſecundis apparet, quia totam bonam corporis, & animæ diſpoſitionem, quę pertinet ad naturalia, tribuit nobis in vtero matris, & poſtea quotidie dat, & adhuc iſta magis ſunt a Deo, quàm diuitiæ, & bona fortunæ, quia ad illa aliquid conferunt homines, ad iſta vero naturalia non conferunt, maxime ad ea, quæ ſunt animæ, & de omnibus his vſuram Deus vult, & ei ratio reddenda eſt. Accipiendo autem dominum iſtum, ideſt Chriſtum, & ſeruos, ideſt diſcipulos, dicitur eis tradidiſſe bona ſua, quia dedit illis poteſtatẽ faciendi miracula ſupra 10. & Mar. 6. & Lu. 9. & dedit eis auctoritatem prædicandi eo. c. & tandem dedit plenam ſapientiam ad omnia neceſſaria miſſo Spirituſancto Actu. 1. ſic dicit Hier. ſuper Mat. vocatis Apoſtolis doctrinam Euangeliorum tradidit.
C Sed dicẽdum, ꝙ melius accipitur primo modo, quia nõ ſolum diſcipulis commiſſa ſunt bona Dei, de quibus ratio dãda eſt, ſed omnibus hominibus, cum omnes teneantur ad rationem aliquam, & nemo tenetur rationem dare niſi de eo, quod commiſſum eſt.

Quid ſignatur per hoc, quod quibuſdam data ſunt quinque alij duo, &c. Quaſt. CXXIX.

QVæritur quid ſignatur per hoc, quòd quibuſdam data ſunt quinque talenta, alij duo, alij vnum? Dicendum, quòd ponitur ad ſignandam inæqualitatem gratiarum, dat enim Deus bona hominibus, ſed non dat omnibus æqualiter, quibuſdã enim plus, alijs minus tam de bonis gratis datis, quam de gra
D tia ſine charitate, in omnibus enim videmus homines inæquales. Et cum omnia iſta a Deo proueniant, diſtribuit talenta ſua inæqualiter. Sic dicit Hier. ſuper Mat. in quinque enim, & duobus, & vno talẽto diuerſas gratias intelligimus, quæ vnicuique traditæ ſunt.

Sed dicetur quid ſi accipiatur de diſtributione donorum, quæ Chriſtus fecit ſuper Apoſtolos, nam nõ apparet talis diuerſitas inter eos, vt quidam in quinque, & alij in duo, aut in vnum ſe habeant.

Dicendum, quòd licet Apoſtolo cuilibet, & diſcipulo Chriſtus dedit gratiam copioſam, non tamen omnibus æqualiter, ſed quibuſdam plus, alijs minus, & maxime inter Apoſtolos, & diſcipulos magna differentia fuit gradus, & ſtatus, & ita videtur eſſe meriti, & tamen non videtur talis fuiſſe inter eos expreſſa differen-
E tia, ideſt duorum quinque, & vnius talenti, vnde melius accipitur pro omnibus hominibus, inter quos varia diſtributio eſt donorum Dei, quam pro diſcipulis Chriſti ſolis, vt dictum eſt præcedenti q.

Quare iſta diſtributio per tres gradus ſignatur cum poſſet ſignari per plures. Quaſt. CXXX.

SEd quæritur quare ſignatur iſta diſtributio per tres gradus, ſiue per tres ſeruos, quia poterat ſignari per quatuor, aut plures.

Dici poteſt vno modo, ꝙ forte fuit ex parte parabolæ, vt ſi habebat ſolum tres ſeruos ille dominus qui diſtribuit iſta talenta, diuiſit illa per tres.

Sed dicendum melius, ꝙ non fuit deductum propter parabolam, ſed propter ſignificationem, nam ſic etiam

in alia

in alia parabola, quam poſuit Luc. 19. c. licet ponantur decem ſerui, ponuntur ſoli tres modi negociationis, ſcilicet vnus lucratus eſt decem, alius quinque, alius tenuit in ſudario ligatam pecuniã, nunc vero totidem ſeruos, quot modos negociandi ponere vult, & tamen vnus quinque, alius duo lucratus eſt, alius vero occultauit talentum, ideo tres ſerui ponuntur. Secundo fuit ſpecialiter ad ſignandum ſtatum omnium hominum, qui per hæc tria deſignantur, nam eorum quidam ſunt boni, alij mali, omnes mali deſignantur per vnum ſeruũ, qui accepit vnum talentum, & occultauit illud, boni autem deſignantur per duos ſeruos, qui aliquid lucrati ſunt, ideo poſiti fuerunt tres ſerui.

Sed dices ad quid poſiti fuerunt duo ſerui pro bonis, quia ſufficiebat vnus, ſicut pro malis? Dicendum, quòd fuerunt poſiti ad deſignandam inæqualitatem præmij, & meriti; nã non ſunt omnes boni æquales in accipiendo bona a Deo, neque etiam æqualia lucra inde faciũt, neque æqualia præmia percipiunt, ideo vt deſignetur aliqua differentia inter bonos ponuntur duo gradus eorum, quia per hos poſſumus intelligere oẽs quotquot ſint etiam infiniti. Sed dicetur quare ergo non ponuntur pro malis hic ſaltem duo ſerui, quod videtur hic neceſſarium? Primo, quia mali recipiunt a Deo dona de quibus Deus inæqualiter diſtribuit illis. Secundo, quia mali non ſunt omnes æquales, ſed multum inæquales. Dicendum, ꝙ pro malis non debuit poni, niſi vnus ſeruus; & ratio eſt quia mali ſe habent dupliciter, ſcilicet in committendo malum, & in omittendo facere bonũ; hic autem agitur de ſola omiſſione; omiſſio autem eſt vnius modi, quia conſiſtit in priuatione quæ non recipit magis & minus; ideo omnes omittentes vnum modum habent. ſ. quia quantum ad id in quo omittere dicũtur, nichil faciunt. Et ideo omnes ſignantur per ſeruum, qui accepit vnum talentum, & abſcondit illud; nam ſi ponerentur multi ſerui mali hic, qui diuerſa talenta accepiſſent, omnes omitterent negociari abſcendentes talẽta, ideo non fuit cõueniens poni, niſi vnum, de bonis autem ſecus eſt, quia illi lucrantur aliquid & conſiſtit lucrum in operatione, illa autem non ſe habet vno modo, ideo oportuit poni duos ſeruos ſaltem ad ſignandum bonos. Ad primum, ſ. ꝙ mali recipiunt à Deo dona inæqualia verum eſt, & tamen circa illa non dant rationẽ, niſi de omiſſione illorum. ſ. quia non operati ſunt cum illis, ſed ſiue quis multa, ſiue pauca habeat, omiſſio eadẽ eſt, ideſt nichil facit cum illis donis, ideo omnes mali & pigri deſignantur ſufficienter per vnum ſeruum. Ad ſecundum dicendum, ꝙ mali ſunt inæquales in cõmittendo mala, quia quidam plura, aut maiora quam alij committũt, & in commiſſione, quia eſt poſitiua, eſt dare magis & minus; ſecus autem in omiſſione, quæ nichil ponit. Aliter etiam circa hoc dicẽdum, quòd aliqui peccant magis in omiſſione quã alij, ſ. quia pluries omiſerunt, aut circa maiora, & tamen quantum ad rationem omiſſionis nichil augetur, quia totum eſt priuatiuum, aut negatiuum.

Quare talenta fuerunt quinque, duo, & vnum, & de applicatione quorundam, an ſit bona.
Quæſt. CXXXI.

QVæritur dato, ꝙ iſti ſerui debeant eſſe tres, quare numerus talentorum ſpecialiter fuit reductus ad hunc numerum. ſ. quinque, duo, vnum?

Aliqui dicunt non eſſe aliquam rationem ſpecialem in hoc, ſed ſolum quia ſic accidit illi domino, qui diſtribuit facultates ſeruis; ideo tot Chriſtus poſuit.

Alij dicunt per quinque talẽta ſignari quinque libros legis, & ſeruum cui data ſunt iſta talenta eſſe populum Iudaicum, & hoc quantum ad illos qui de Iudæis ad Chriſtum conuerſi ſunt: ſeruus duorum talentorum eſt populus Gentilium conuerſus ad Chriſtum; ſeruus autem qui accepit vnum talentum eſt populus Iudæorum non conuerſus ad Chriſtũ; ſic dicit Hilarius ſuper Matt.

Alij dicut quinque talenta eſſe quinque corporis ſenſus; duo talẽta intellectus & operatio; vnum autem ta-

F ſenſum eſt intellectus tantum. Sic dicit Greg. in Homilia, ſ. quinque talentorum nomine dona quinque, ſenſuum, ideſt exteriorum ſcientia deſignatur, &c.

Alij dicunt, ꝙ quinquẽ talenta ſignant doctrinam ſacrarum ſcripturarum; doctrina autem ſecularis per duo deſignantur talenta: vnum vero ſignat eos qui in vtroq; minus perfecti ſunt. Sic dicit Hierony. ſuper Matth. tres ſunt proprij ſerui, ſicut tria ſunt genera eorum qui fructum faciunt. Et quinque quidem accepit talenta, qui omnia ſenſibilia ſcripturarum poteſt adducere ad ſenſus diuiniores; duo autem qui eſt doctrinam corporalẽ edoctus; duo enim videtur carnalis numerus eſſe; ſed adhuc minus potenti paterfamil. vnum talentum dedit. Sed dicendum, quod nulla applicatio harum eſt cõueniens. Et ratio eſt, quia per iſtas diſtributiones talento-

G rum ſignantur omnia bona quæ Deus nobis dat, & tamen nulla applicatio conuenit ad hoc; patet dictũ; nam ab omnibus hominibus ratio petenda eſt in iudicio de omnibus bonis commiſſis eis à Deo, de quibus poterant fructum aliquem habere. Sed nulla applicatio harũ facit per hanc parabolam ſignari omnia bona data hominibus; ergo nulla eſt ſufficiens; patet de prima, quia præter libros legis quinque, & præter confeſſionem naturæ humanæ, & diuinæ in Chriſto ſunt alia dona. Etiam de ſecunda poſitione præter ſcientiam exteriorum, & doctrinam & operationem ſunt alia dona; de tertia applicatione idem eſt.

Dicendum ergo in his talentis nil ſignari, niſi in generali differentias donorum quantum ad magnitudinem, & paruitatem, ita ꝙ aliquis ad alium quincuplus eſt, &

H aliquis ad alium duplus. Sic dicit Hieron. ſuper Matth. ſcilicet in quinque & duobus, & vno talento diuerſas gratias intelligimus, quæ vnicuiqne traditæ ſunt, ſcilicet quem enim videris eorum qui acceperunt a Chriſto diſpenſationem eloquiorum dic alios habere amplius, alios autem minus, & vt ita dicam, neque in dimidio intelligentes rerum negocia comparatione meliorum, alios autem adhuc minus habere videbis differẽtias eorum qui eloquia Domini ſuſceperunt a Chriſto, quoniã alia ſiut virtus eorum quibus data ſunt quinque talenta, alia quibus duo, alia quibus vnum, & alter alterius non capiebat menſuram, & qui accepit talentum vnum accepit quidem datum non contemptibile: multum eſt enim & vnum talentum talis domini.

I *Quid ſunt iſta talenta data ad veritatem parabolæ an pecunia, an pondus? Quæſt. CXXXII.*

QVæritur quid ſunt iſta talenta data ad veritatem parabolæ, & an ſint pecunia, vel pondus? Aliqui dicunt pecuniam, vel monetam eſſe, eo quòd dicitur in litera, oportuit te committere pecuniam meam nummularijs, & loquitur ibi de talento vno. Alij dicũt eſſe pondus, quia ita ſolemus communiter accipere. Dicendum, ꝙ talentum eſt nomen ponderis, & non pecuniæ: eſſet enim alias nomen monetæ quod falſum eſt, & vbicumque inueniatur pondus eſt: immo eſt maximum omnium ponderum, quia poſt talentum nil inuenimus in ponderibus, niſi replicare illud. Sic dicit Iſido. Etym. lib. 16. ſ. talentum ſummum pondus perhibetur

K eſſe in Græcis; nam nichil eſt calco minus, nichil talẽto maius, cuius varium apud diuerſas gentes pondus habetur; apud Romanos talentum pondus eſt 72. librarum, ſicut Plautus ait, qui oſtendit duo talẽta eſſe 140. libras. Eſt autem triplex talentum, ſ. minus, medium, ſummũ, minus 40. medium 72. ſummum 120. librarum conſtat. Triplex talentũ.
Sed dicendum, ꝙ cum non ſolum menſura, & pondus maximum, ſed etiam minora, i. libræ & vnciæ non ſint æqualia apud oẽs gentes, non poſſumus nunc ſcire quãtum eſſet talentum iſtud qd ſeruis dabatur ſecundũ noſtrã menſurationẽ ponderũ. Nam apud nos talentũ argẽti & auri paruũ pondus eſt. Dicendũ aũt ꝙ quicquid iſtud ſit ꝙ talentũ erat, ſignat pecuniã, quæ ad illud pondus dabatur, ſiue aurũ, ſiue argẽtũ ſit, & putatur cõiter eſſe monetã, quia dr̃ oportuit te committere pecuniam meam nummularijs, ſed pecuniam monetã vocamus.

Dicen-

Dicendum tamen, ꝙ poteſt intelligi iſta talenta eſſe aurum, vel argentum rude, non formatum in monetã. Vel ꝙ ſit moneta, quia vocabulum Græcum ibi poſitũ, ideſt argyrion poteſt ſignare vtrumque. Sic dicit Hiero. ſuper Matt. magis tamẽ tenendum eſt, quòd fuerit moneta quam metallum rude, cum litera noſtra pecuniam vocet, & illa pecunia dabatur ad pondus illud, & tunc dicetur, ꝙ erat moneta argentea, vel aurea, quia æneas monetas, aut aliorum metallorum non ponderamus, ſed characterem earum inſpicimus.

Quid eſt quod dicitur, quòd dominus dedit vnicuique ſermonem iuxta virtutem, & quo modo infundantur à Deo virtutes in anima, & an cœlum ad hanc animæ perfectionem concurrat. Et an anima ante quam infundatur habeat eſſe actu? Quæſt. CXXXIII

QVærimr quid eſt quod dicitur, ꝙ dominus dedit vnicuique ſeruorum iuxta propriam virtutem? Dicẽdum, ꝙ primo dicitur hoc propter rationem Parabolæ; nam dñs qui ſeruis talenta iſta cõmiſit conſiderauit in eis aptitudinem ad miniſtrandum cum eis, quia alias imprudens eſſet. Secundo quantum ad intentionem Chriſti ponẽtis parabolam; nam Deus dona dat, & vnicuique dat ſm propriam menſuram, vel virtutem, ideſt capacitatem. Tertio dr̃ hoc ad inſtructionẽ noſtram, cum loco Dei exiſtentes alijs communicamus vtilitatem diuinorum donorum. nam nõ debemus omnibus æqualiter cõicare, ſed ſingulis pro ſua capacitate; ſic ponitur 1. Cor. 3. cap. ſ. ego fratres nõ potui loqui vobis quaſi ſpiritualibus, ſed tanquam carnalibus, tanquã paruulis in Chriſto lac dedi vobis potum non eſcã: nondum enim poteratis, nec nunc quidem poteſtis, & intelligitur de doctrina plana quã eis prædicauit. Nõ enim prædicauit ſubtilia in fide, quia nondum erant capaces eorum; vnde non prædicabat eis niſi Chriſtum, & hunc crucifixum. 1. Cor. 1. ideſt nõ prędicabat eis, niſi res planas, & hiſtorias de paſſione Chriſti. Et ſicut doctores debent dare vnicuique doctrinam fidei, ſicut ille capax eſt: ita & qui docentur non debent permittere ſibi dici maiora quam ipſi capiant, ad Ro. 12. c. non plus ſapere quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem, ideſt quantum ſatis eſt ad menſuram ſuam implendã. De datione horum donorum dicit Hier. ſuper Matt. tradidit nõ ſuper largitate, aut parcitate alteri plus, alteri minus tribuens, ſed pro accipientium viribus, quo modo & Apoſtolus eos qui ſolidum cibum capere non poterant lacte potaſſe dicit; & idem eſt ex parte eorum qui docẽtur; admonentur enim non petere altiora ſe. 1. Pe. 2. cap. ſcilicet quaſi modo geniti infantes lac rationabile concupiſcite, ideſt nõ petatis ardua in fide, quæ ſunt ſolidus cibus, ſed parua quæ ſunt, vt lac cibus tenet, ſiue potus, & fit illud rationabile, ideſt tantum quantum ſecundũ rationẽ capitur in vobis. Circa hæc dona quæ Deus dat, quomodo det vnicuique ſm propriam virtutem, ideſt capacitatem conſiderandum eſt, quia quędam ſunt dona Dei quæ præueniunt in homine, & ſic vel ſimul cum eſſe dantur; quædam alia dantur poſtquam homo eſt. De primis, vt bona diſpoſitio corporis quæ facit robur, viuacitatem ſenſuum, pulchritudinem, ſanitatem. Alia autem ſunt quæ ſubſequuntur hominẽ exiſtentem ſicut gratiæ, & virtutum infuſio, & quæcunq; quotidie homini adueniũt, ſiue de gratis datis. ſiue de gratia. De primis dicendum, ꝙ non dantur ſm menſuram, vel virtutem capacitatis, & dare alicui magnam, aut paruã capacitatem eſt de primis, & magnis muneribus; radix autẽ capacitatis huius ex parte corporis ſe tenet; nã illa bona quæ in anima ſunt poſteriora ea ſunt ſm capacitatem animæ, ſed anima licet quantum ad quidditatẽ in omnibus inueniat' ęqualiter, quia quidditas non eſt maior, aut minor, neque magis, aut minus; ſed quantum ad eſſe non inuenietur anima æqualiter in omnibus hominibus. Eſt enim anima natura quædam ſpiritualis, quæ corpore communicatur, & illa ſecundum ſe non habet terminum, quia non eſt aliquid compoſitum, ideo poteſt communicari magis, & minus, ſecundum ꝙ corpus

A cui communicatur eſt capacius. Et ideo ſecũdum capacitatem corporis eſt terminus naturę animæ in homine: hoc enim facit videri quoſdam homines alijs perſpicaciores, & ingenioſiores eſſe, & de ſingulis animæ virtutibus multo plus alijs habet, ſecũdum ꝙ anima inęqualiter communicatur diuerſis, manente anima eadẽ ſm ſpeciem; iſtum autem terminum accipit anima ex diſpoſitione corporis ad ſuſcipiendum eam, quia corpus humanum eſt natum informari tali anima ſecundum diſpoſitiones, quæ in eo ſunt, & nullum aliud corpus eſt capax illius animæ, ſed diſpoſitiones iſtę non conſiſtunt in indiuiſibili, ſed poſſunt eſſe ſecundum magis, & minus; ideo neceſſe eſt quædam corpora humana capaciora eſſe animæ quàm alia, & poteſt intendi iſta differẽtia maioris, & minoris diſpoſitionis, quouſque inueniatur
B anima in aliquo corpore terminata ſecundum totã perfectionem, quæ poteſt competere ei ſecũdum ſpeciem. Ex hoc autem ſi Deus vult alicui infundere animã perfectam ſecũdum naturales virtutes incipit a corpore, & dat ei corpus bene diſpoſitum, & ſecundum dr̃iam diſpoſitionis ex parte corporis, ita eſt gradus diuerſus cõmunicationis animæ, immo iſta ſe habẽt neceſſario. ſ. vt ſi corpus alicuius in infuſione animæ fuit magis diſpoſitum, & capacius formæ quam corpus alterius, ꝙ anima ſit terminata in illo ſecundum perfectius, vel perfectiorem gradum naturæ. Et propter hoc putant aliqui animas tales eſſe in hominibus, quales illas eſſe fecerũt corpora cęleſtia; & hoc Ariſt. tangit 3. de Anima allegans Homerum. ſ. ꝙ talis eſt intellectus cuiuſlibet qualem in die dedit Pater Deorum, virorumque; ſed hoc intelligi-
C tur de die conceptionis; & ex tunc accipitur iudiciũ, & per natiuitatẽ de conditionibus nati; non propter aliud, niſi quia corpora cęleſtia influunt ſuper corpus, & diſponunt illud etiam antequam animetur ad hoc, quòd tale vel tale ſit, & ſecundum exigentiam illius diſpoſitionis ſequitur gradus animæ; & hoc idem ſignatur Sap. 7. cap. puer eram ingenioſus, & ſortitus ſum animam bonam; ſortiri autem bonam animam eſt, quaſi per ſortẽ accipere animam perfectam, per ſortem autem accipere dicimur illud, quod non eſt in poteſtate noſtra, ſed pendet ex alio. Dicendum autem, ꝙ verum eſt cœlum facere multum ad perfectionẽ, vel gradum animę noſtræ: non tamẽ poteſt facere directe; nam anima noſtra eſt ſpiritus immaterialis, ſuper immaterialia autem nichil poteſt facere corpus; facit autem indirecte, ſcilicet
D quia anima communicatur perfectius, & imperfectius corpori, ſecũdum quòd eſt magis, aut minus capax, ſed diſpoſitio illa fit ex influxu cœli ſuper corpus; ergo facit cęlum, aut perfectiorem, aut minus perfectam eſſe animam: hoc autem licet verum ſit, tamen perfectio animę à Deo eſt, & quòd in nobis ſit anima perfecta, vel minus perfecta à Deo prouenit, quia ſi ipſe vult, quòd aliquis homo habeat animam perfectam facit eum naſci in tali tempore, & ex talibus ſeminibus, vt neceſſe ſit materiam illam optime diſpoſitam capacem eſſe animæ excellentis: vnde totum diuino nutu regitur, qđ de perfectione animæ, & de diſpoſitione corporis nr̃i agit'.

Sciendum tamen, ꝙ iſte terminus animæ, ſecundum eſſe in corpore, qui acquiritur ex varijs diſpoſitionibus, non attenditur, niſi in infuſione animæ; tunc enim illa
E communicatur corpori; ſubſequentes autem diſpoſitiones nichil ad hoc faciunt. Et patet quia anima cum ſit natura quædam communicabilis nõ eſt terminata proprijs terminis eſſendi, quia alias eſſet ens actu, & per ſe antequam communicaretur. Sed falſum eſt, quia anima non eſt ens completum, ſed pars ſpeciei, & ideo nõ habet eſſe actu, antequã infundatur corpori; nam ſi prius haberet eſſe actu, non poſſet eſſe forma, ſed eſſet ſuppoſitum; & eſſet incommunicabile. Cum ergo nondum habeat eſſe, & incipiat eſſe in corpore, etiam in corpore accipiet eſſe terminatum. Omne enim quod eſt creatũ etiam terminatum eſt: ideo neceſſe eſt, ꝙ vbi aliquid incipit eſſe pars ſpeciei ibi terminetur, ideo in corpore accipiet anima terminationem. Et tantum incipit anima eſſe in corpore in infuſione; ergo in ipſo inſtanti infuſionis accipiet eſſe terminatum, neceſſe eſt autem animam

acci-

accipere terminationem à corpore, cui vnitur, quia ſi à ſeipſa acciperet terminationem, eſſet per ſe ens, quod eſt falſum, quia tunc eſſet ſuppoſitum, & non pars ſpeciei. Secundo, quia cum in omnibus hominibus inueniatur, eſſet in omnibus æqualis, quod falſum eſt: ergo non terminatur a ſeipſa, vel ex conditione ſuæ naturæ relinquitur ergo, quòd terminetur a corpore; nam non eſt aliud à quo terminetur, niſi vel à ſeipſa, vel ab eo cui vnitur, ſed non terminatur a ſeipſa, vel ex conditione ſuæ naturæ, vt dictum eſt, ideo terminatur ex corpore. Et tunc ſequitur neceſſario, quòd accipit anima terminationem in ipſo inſtanti infuſionis, quia in illo inſtanti anima incipit eſſe in corpore, ideo aut tunc eſt terminata, aut non, ſi non eſt terminata, nõ eſt, quia nichil creatum eſt, quòd non ſit terminatum. Etiã quia ſi tunc non eſt terminata, nunquam videtur quando ſit terminata; cum non plus poſſit anima accipere in corpore poſt, quã tunc anima in ſe non ſuſcipiat aliquid per ſucceſſionem. Et ſic quales ſunt diſpoſitiones in corpore in ipſo inſtãti infuſionis, talis eſt terminatio animę in corpore, & gradus eius. De diſpoſitionibus autem poſtea ſequẽtibus ad melius, vel deterius nichil eſt, quantum ad gradum, & perfectionem animæ, quia anima accepit ſemel eſſe determinatum; ideo illud nũquam poteſt perdere, quia ſicut ipſa eſt incorruptibilis, ita & eſſe ſuum, & modus, ſiue menſura eſſendi non poteſt permutari; ſi igitur adueniant poſtea meliores diſpoſitiones, non efficitur anima melioris, aut maioris gradus, quia non poteſt variari in eſſe ſuo. Sed ad hoc faciunt illæ diſpoſitiones, quia perfectionem accidentalem poſſibilem ſecũdum illum gradum, vel capacitatem animæ facilius, & melius conſequetur, diſpoſitiones autem malæ, poſtea aduenientes non minuunt gradum animæ, ſed manet idem gradus, & tamen impeditur anima in operationibus illis, & forte perfectionem illam accidentalem cuius capax eſt ſecundum illum gradum capacitatis, nunquam habebit, vel habebit cum difficultate. Ex his apparet, quòd primum bonum, quod Deus confert homini eſt capacitas aliorum bonorum, quæ tam ex parte corporis quã animæ habet ſe; ſed prima capacitas ſimpliciter eſt corporis, ſecũdum quam determinatur certus gradus, vel terminatio animæ, deinde autem eſt capacitas ipſius animæ conſecuta ex corpore, ex qua ſequitur determinatio donorum, quæ poſtea dantur.

Diſpoſitiones animã ſequẽtes.

Circa primum donum, quod eſt capacitas corporis non datur aliqua virtus, vel menſura præcedens, ſecundum quam detur illa; ſed ipſa eſt menſura omnium ſequentium, ideo magnitudo illius capacitatis non habet terminum, niſi ex diuina voluntate: quantam enim dare, vult tantam dat, dum tamen capiatur intra terminos ſpeciei, quia ſi corpus perfectius diſponeretur, fortaſſis non eſſet materia propria animæ rationalis. Et ideo citra terminum latitudinis illius quam non excedit ſpecies, aut quidditas animæ eſt diſpoſitio, quæ fit in corporibus ad ſuſcipiendam animam. Alia autem ſunt dona quæ dantur ſecundũ capacitatem iſtam, ſicut ea quæ ſequuntur ex diſpoſitione corporis, ſ. ſanitas, robur, viuacitas ſenſuum, pulchritudo. Aliud etiam ſequitur ex corporis capacitate, ideſt determinatio animæ, vt dictũ eſt. De primo dono, quod eſt capacitas ex parte corporis dictum eſt, quod non datur ſecundum aliquã menſuram: & etiam dicendum, quòd de illo non petitur ratio, quia de illis ſolis donis petitur ratio, ex quibus poteſt immediate prouenire lucrum. ſ. operationes alicuius ſed illa capacitas corporis non eſt immediate operatiua alicuius, ſed ſolum eſt ad recipiendum aliquid, ideo de illa non petitur ratio. Quantum ad alia dona naturalia; quæ ſequuntur capacitatem corporis, vt ſanitas, vel ſanatiuum eſſe, dicẽdum quòd quædam illorum proſunt ad operationem, & de illis redditur ratio, ſicut eſt ſanitas; nam licet ſanitas non ſit forma operatiua facit, quòd omnes operationes ſani ſint perfectæ; nulla autem de corporalibus operationibus eſt perfecta in non ſano, ideo cum ille cui data eſt ſanitas, & ſanatiuum, quæ eſt qualitas de ſecunda ſpecie ad non facile ægrotandum, poſſit facere plures operationes in cultum Dei, quam il-

F le cui non data eſt talis qualitas, exigetur ab eo ratio. Sic etiam de robore corporis, quia illud directe prodeſt ad operationes multas, quæ ſine robore fieri non poſſunt, vel ſaltem non perfecte, ideo de illo ratio petitur. Idem eſt de perſpicitate ſenſuum, quia iſta multum, immo ſumme confert ad operationes, & eſt immediatum inſtrumentum operationum, & ſic de ea ratio exigitur. De pulchritudine ſecus eſt, quia illa non eſt principium operatiuum, ideo neque de illa exigetur ratio: niſi inquantum pro illa gratias agere tenemur, quia eſt quoddam donum Dei, & facit aliquo modo ad fœlicitatem politicam. Sic dicit Ariſt. 1. Ethic. quòd non eſt omnino fœlix qui turpis facie eſt, vel ſine prole.

De alio dono, ideſt de animæ perfectione, vel terminatione ſua in corpore ſecundum gradum perfectum;
G dicendum, quòd datur homini ſecundum virtutẽ, ideſt menſuram præcedentem, quæ eſt capacitas corporis, & iſta non eſt principium immediatum actionum, quia eſt ens poſſibile, ſed per virtutes receptas in anima ſecũdum illum gradum terminationis eſt homo actiuus, quia in iſta terminatione datur magnitudo luminis intellectus, & alia multa bona, per quæ eſt quis operatiuus. Et fortaſſis nullum maius donum homini datur, quam iſta capacitas animæ: & de iſta ad ſummas gratiarum actiones tenetur homo Deo, quia in illo dono quaſi accipit ſimul omnia dona, prædicta enim dona accipit homo cum accipit, vt ſit.

Alia ſunt quæ accipit poſtquam eſt, & horum quædã ſunt extrinſeca, quæ vocamus bona fortunæ: alia vero intrinſeca, quę aut in corpore, aut in anima ſunt. De pri
H mis dicendum, quòd cum ſint minima bonorum dantur ſæpe non ſecundum capacitatem, ideſt eis qui nulla bona merentur, immo eis qui mali ſunt, ſicut datur regnum hypocritis Iob. 34. cap. Etiam dantur diuitiæ eis, qui neſciunt eas expendere. Accipiendo autem de aliis perfectionibus, quæ ſunt intrinſecæ, ſicut ſapientia, & virtus. Dicendum quòd a Deo infunduntur ſecundum capacitatem cuiuſlibet; iſta enim ſunt gratis data, & quando Deus ea cõmunicat homini non eſt capax maioris perfectionis, ſed poteſt Deus augere capacitatem, & conſequenter augebitur qualitas, quæ infunditur. De gratia autem ſiue charitate per quam homo Deo charus efficitur dicendum, quòd datur ſecundum capacitatem. Sed intelligendum, quòd aut accipitur de prima gratia poſtquam quis non eſt in gratia, i. qui dum erat in pec-
I cato de nouo accipit illam, aut de augmento eiuſdem poſtquam illã habet. De primo dicendum, quòd gratia communicatur iuxta menſuram capacitatis, & illa capacitas conſideratur iuxta quantitatem naturalis terminationis animæ, ſimul cum conatu ad habendum illã; nam conatus multum facit ad capacitatem. Et ideo licet ſæpe homo de peccato reſurgat, non reſurgit ſemper in charitatem æqualem, licet capacitas naturalis ſit æqualis, ſcilicet, quia non eſt æqualis conatus qui facit ad maiorem, vel minorem capacitatem pro tunc.

Quantum ad ſecũdum, de augmento gratiæ, aut charitatis dicendum, quòd quantitas augmenti eſt ſecundum quantitatem diſpoſitionis, ſiue capacitatis, & accipitur iſta capacitas pro naturali, & pro ipſo habitu charitatis ſimul cum conatu, quæ omnia ſimul faciunt
K ad maioritatem augmenti, quæ omnia ſimul efficiunt vnam capacitatem, & ſecundum proportionem iſtorum ſimul in habentibus charitatem fit augmentum maius, aut minus, & in eodem habente charitatem, cum continue fiat augmentum per actus, aliquando per vnum actum fit maius augmentum, quam per alium. Et ita eſt ſenſus hic, quòd bona ſpiritualia, quæ Deus nobis confert, dat ſecundum capacitatem ſuſcipiẽtium, ita quod nunquam alicui minus dat quam ſuſceptiuus ſit, cu non ſit auarus, neque plus quam ſuſceptiuus ſit, quia non caperentur in ſubiecto, & tamẽ quando alicui multum vult dare de bonis ſpiritualibus dat ei capacitatem ad illa, & tunc tantum dat quantum ille capax eſt.

Quare

Quare dicitur profectus eſt ſtatim.
Quæſt. CXXXIIII.

QVæritur quare dicitur profectus eſt ſtatim? Dicendum, quòd quantum ad parabolam conueniens hæc fuit, vt oſtenſum eſt ſupra. Ad ſenſum autem parabolæ eſt conueniens vtroque modo. Nam accipiendo, quòd Deus ſit dominus, iſte ſemper abſens eſt quantum ad præſentiam corpoialem, quia nunquã oculis noſtris cernitur, ſed quando nobis dona aliqua dat, dicitut eſſe præſens nobis propter operationem, quam circa nos exercet; ſtatim vero, vt conceſſerit ceſſat ab illa operatione, ideo dicitur ſtatim abire, & licet non videatur à nobis ſemper præſens eſt, ſed recte abire dicitur, vt nobis operandi arbitrium liberum maneat; nam quãdiu B dominus inſtat, & vrget ſeruos, aſpiciens opera eorum non eſt eis locus ociandi, cum vero abſens eſt, locus eſt ſeruis libere agere malum, vel bonum: vt ergo videatur, ꝙ toto tempore quo dona Dei habemus liberum eſt nobis bene, & male illis vti, dicitur ꝙ ſtatim Deus recedit, quaſi poſtea non aſſiſtat operi noſtro, & ita dicit glo. profectus eſt ſtatim non locum mutans, ſed liberam eis poteſtatem operandi relinquens. Si autẽ accipiatur de Chriſto ſecundum carnem, verum eſt, quòd ſtatim abijt, quia poſtquam diſcipulos ſuos ſufficienter inſtruxit in omnibus neceſſarijs, & tradidit eis doctrinam conuerſationis, & prędicandi, receſſit ab eis.

C *Quomodo applicatur ad parabolam lucrum quinque talentorum ſerui, & quid per quinque talenta ſignatur. Quæſt. CXXXV.*

QVæritur quomodo applicatur ad parabolam lucrum quinque talentorum ſerui, qui quinque accepit talenta?

Dicendum, quòd varie applicari poteſt. Nam accipiẽdo ſeruum quinque talentorum pro populo Iudaico ad Chriſtum conuerſo dicitur, quòd lucratus eſt alia quinque, quia cognitionem quinque librorum Moyſi duplicauit per fidem Euangelij, vt dicit Hilarius ſuper Matth. Accipiẽdo pro quinque ſenſibus dicitur lucrari quinque; qui docet de exterioribus rebus. Sic dicit Greg. in Homilia, ſcilicet ſunt nonnulli, qui & ſi interna, & myſtica penetrare neſciunt, pro intentione tamen ſupernæ patriæ D docent recta quæ poſſunt de ipſis exterioribus, quę accepetunt, dumque ſe a carnis petulantia, a terrenarum rerum ambitu, atque à viſibilium voluptate cuſtodiunt, etiam alios excitatos compeſcunt. Et Orige. ſuper Matth. ait, qui habent ſenſus exercitatos ad conuerſandum ſalutariter, & ad maiorem ſcientiam ſeipſos erigentes, & ſtudioſe docentes lucrati ſunt alia quinque, quia nemo facile accipit additamentum virtutis alterius, niſi eius quam ipſe habet, & quanta ipſe ſcit tanta docet alterũ, & non amplius. Accipiendo autem pro eo qui poteſt interpretari ſcripturas ad diuiniores ſenſus trahendo dicitur lucrari quinque, quando ipſum donum interpretandi exercet alias in eiſdem ſenſibus exponendo. Sed dicendum, quod iſtæ ſunt quædam applicationes, ſed non eſt iſta intentio Chriſti. Nam nulla iſtarum expoſitionum facit intelligi E parabolam de omnibus hominibus, ſicut Chriſtus intelligi voluit. Item prima non ſtat, quia lucrum maximum ponitur hic quinque talentorum, & tamen conuerti ex lege Moyſi, in legem Chriſti, & duplare, quod in quinque libris Moyſi erat non eſt maximum lucrum, aut meritum; ergo non eſt ille ſenſus. Secunda, ſcilicet Greg. non eſt intentio Chriſti. Primo, quia Hiero. & Gregor. in hoc repugnant, quia Greg. vocat quinque talenta quinque ſenſus, & notitiam exteriorum rerum, quę per ſenſus cognoſcuntur vocat donum quinque talentorum. Hier. autem vocat quinque talenta ipſam virtutem interpretandi omnes ſacras Scripturas ad ſenſus diuiniores. Et iſta eſt ſapientia Summa. Gregor. autem minimam cognitionem, dixit ſignari per quinque talenta. Et ita ait, ꝙ ſunt quidam qui ſi interna, ac myſtica penetrare neſciũt, &c. vt dictum eſt, ideo non eſt conueniens expoſitio, niſi per

A modum applicationum moralium. Secundo patet, quia maximum donum fuit hic quinque talentorum, ideo in donationibus Dei debet ſignare maximam, & tamẽ donum quinque ſenſuum, ideſt cognitio exteriorum de minimis donis eſt, ideo non ſignatur conuenienter per quinque talenta. Tertio, quia maius eſt donum quinque talentorum, quam duorum, ideo in ſpiritualibus, ſic eſſe debet, & tamen ſecundum expoſitionem Gregor. fit e contrario, quia per quinque talenta ſignatur cognitio quinque ſenſuum ſolum, per duo talenta ſignatur intellectus, & operatio: & tamen quodlibet horum duorum maius eſt quam cognitio quinqne ſenſuum, vel rerũ exteriorum. Quarto, quia etiam vnum talentum erit maius donum quam quinque, quia vnum talentum ſignat intellectum, & tamen cognitio intellectiua eſt aliquid al- B tius, quam cognitio ſenſitiua, ſed hoc inconueniens eſt.

Expoſitio tertia etiam non conuenit, quia non eſt maximum omnium donorum ſcientia interpretandi ſcripturam ad ſenſus diuiniores, cum maius donum ſit fides, & charitas 1. Corin. 13. cap. Dicendum ergo, quòd ſicut dictum eſt ſupra, intentio Chriſti erat ſignare diuerſitatem donorum diuinorum in hominibus; quidam enim maiora, alij minora accipiunt, & omnia hæc cauſa breuitatis per duos gradus iſtos ſignauit, ſcilicet per quinque & duo. Ideo dicendum, quòd per quinque talenta ſignantur maxima dona, quæ hominibus dantur à Deo quæcunque illa ſint.

C *Quare ſpecialiter dixit, quòd qui habuit quinque ſuperlucratus eſt alia quinque, & quomodo lucrari dicamur dona ſpiritualia?*
Quæſt. CXXXVI.

SEd tunc quæritur quare, ergo ſpecialiter dixit, quòd qui habuit quinque ſuperlucratus eſt alia quinque? Dicendum, quòd per hoc intelligitur augmentum donorum ſpiritualium, & prouẽtuum ipſorum, quod ex operatione prouenit; dona autem vel bona ſpiritualia augẽtur dupliciter; vel in ſeipſis, vel in fructu inde prouenĩete. De ſe patet, quia naturale eſt omnibus habitibus, quòd per operationem perficiuntur, ſicut gignuntur, quod in moralibus verum eſt. 2. Ethi. gratuiti vero habitus, & dona non gignuntur ex operatione, ſed ex infuſione, & tamen augentur per operationem ſaltem diſpoſitiue, quia augmentum ipſorum ſolus Deus efficit; nam ſicut ſolus D Deus charitatem infundit quando non eſt, ita ipſe ſolus auget eam cum eſt, & tamen non augetur ſine operatione noſtra. Et ideo cum nobis operantibus augetur in nobis donum ſpirituale dicimur lucrari. Alio modo accipitur extrinſece, ſcilicet pro fructu doni, vt ſi Deus alicui ſapientiam det, & illam ſeminando multos inſtruat, & ita de quocunque dono ſpirituali, quia omnia poſſunt prodeſſe ad ædificationem proximi, immo omnia dona ſpiritualia dantur ad vtilitatem Eccleſiæ, & manifeſtationem ſpiritus. 1. Corin. 12. & 14. Accipitur autem hic lucrum hoc ſecundo modo, cum ad hanc intentionem dentur dona, vt diſpenſemus ex alijs. Cum vero dicitur, quare dicitur quinque ſuperlucratus eſt? Aliqui dicunt, quòd non dicitur ſpecialiter propter rationem numeri, ſed propter rationem dupli, ſcilicet quia quinq; habuit, E & totidem acquiſiuit. Sic dicit Origen. ſuper Matth. quia lucrati ſunt quinque, quia nemo facile alterius virtutis additamentum accipit, niſi eius quam habet, & quanta ipſe ſcit tanta alterum docet, & non amplius. Sed aliter & melius dicendum, quòd non ponuntur quinque ſpecialiter ratione numeri, ſed ratione magnitudinis conuenientis, & hoc ad Parabolam conuenit.

Nam cum dominus introducatur gaudẽs cum his ſeruis, & laudans eos de lucro, oportet poni eos tanta lucratos quanta lucrari ſatis ſit. Sed ad eum qui habuit quinque ſatis erat immo multum lucrari quinque, ideo tot poſita ſunt. Ad rationem etiam ſenſus, quem Chriſtus intendit non oportebat eſſe quinque ſpecialiter; ſed ſatis erat eſſe aliquantum numerum, & debuit eſſe magnus, quia per hunc ſignat Chriſtus maximum lucrum donorum. Nam ſicut per quinque talenta

ſignauit maxima dona, quæ hominibus dantur à Deo, F
ita per totidē acquiſita ſignauit maxima lucra. Sed quod
dicitur de ratione duplicationis non eſt cauſa præcipua;
nam non eſt ſummum lucrum factum per donum, quod
duplicet illud, ideſt, tantum ſit in fructu quantum eſt
domini, cum & poſſit multo plus augeri, & tamen hic
ſignatur maximum lucrum; ergo non ponuntur quinque acquiſita; quia duplicatur donum.

Secundo, quia etiam ponitur duplicatio iſta in eo, cui
duo data ſunt, quia alia duo ſuperlucratus eſt: ideo ſi
propter rationem duplicationis ponerentur quinque, nichil plus lucratus eſſet, qui quinque acquiſiuit, quam qui
duo: & tamen falſum eſt, quia dominus plus gaudet cum
eo qui quinque acquiſiuit, & illi iubet dari talētum eius,
qui illud in terra abſconderat, & non illi qui duo acquiſiuerat; ergo non ponuntur propter rationem duplica- G
tionis.

Tertio, quia ponuntur duo talenta, & quinque data,
vt ſignentur duo gradus, vel differentiæ bonorum, & donorum, ita ergo in lucro debent poni differentiæ lucrorum, ideo poſuit quinque, & duo, & tamen ſi ad rationē
duplicationis attenderentur æqualia lucra, eſſent duo, &
quinque, quia vtrunque duplicat talenta accepta; ergo
non ponuntur ſub ratione duplicationis.

Quarto, & præcipue patet, quia aliam quoque parabolam ſimilē Chriſtus poſuit de pecunijs domini datis ſeruis, & lucris eorum, & tamen non poſuit lucra per dupli
cationem, ſed per inæqualitatem Luc. 19. quia quilibet
ſeruorum accepit vnam, & vnus acquiſiuit decem cum
vna, & alius acquiſiuit quinque; & ita nullus ibi præciſe
duplicat acceptum, & ponitur de ambobus propter in- H
æqualia lucra. Dicendum ergo, quod Chriſtus poſuit iſta
quinque talenta acquiſita ad ſignandos maximos fructus
quos aliquis facit cum donis Dei, & ideo poſuit hic duo
inæqualia lucra, ſcilicet quinque talentorum, & talentorum duorum, vt per quinque maximum lucrum, aut
fructus ſignetur, per duo autem quodlibet aliud lucrum
minus; & propter iſtam excellentiam lucri iuſſit ei, qui
quinque lucratus eſt dari talentum eius, qui illud in terra abſconderat.

Quare dicitur, quòd qui habuit duo talenta lucratus eſt duo: & quid ſignatur per quinque, & duo talenta. Quæſt. CXXXVII.

CVm vero quæritur de illo, qui duo habuit quare I
dicitur, ꝙ lucratus eſt duo? dici poſſet iuxta poſitiones de talentis his, quia vt dictum eſt ſupra; aliqui
dicunt duo talenta eſſe ſcientiam terrenorū, vel ſecularium, vt Hiero. Et iſti dicunt, ꝙ acceptis duobus alia duo
acquirit; quia ſcientiam terrenorum duplicat per acquiſitionem cęleſtium, cum ait; acceptis .n. terrenis ſenſibus
cęleſtium ſibi notitiam duplicauit, ex creaturis intelligēs
creatorem, ex corporalibus incorporalia, & ex breuibus
ſempiterna.

Alij vt Hilarius dicunt duo talenta conuenire Gentilibus ad Chriſtum conuerſis, & illi lucrātur alia duo, quia
fidem Chriſti Dei, & hominis per operationē duplicauerunt. Alij dicunt ſignari intellectum, & operationem per
duo talenta, vt ait Greg. & iſta duplicātur in operatione,
cum ait idem Greg. ſ. ſunt enim nonnulli, qui dum intel- K
ligendo, & operando alijs prædicant, quaſi duplicatū de
negocio lucrum reportant, quia dum vtriq; ſexui prædicationem impendunt quaſi accepta talenta geminantur.
Sed vt præceden. quæſt. dictum eſt, iſta non eſt intentio
Chriſti, ſed ſunt quędā applicationes morales. Sed veritas eſt, ꝙ per quinque & duo talenta ſignat differentias
omnium donorum a Deo, & per quinque, & duo ſuperlucrata ſignat omnium fructuum differentias ponuntur
autem tāta lucra, vt vtrique videantur ſufficienter lucrati ad hoc, ꝙ a domino laudentur. Sed rurſus multo inæqualia ſunt, vt videatur differentia fructuū, & ꝙ maior
gloria cōperat vni quam alteri, & poterat hoc ſignari per
alios numeros etiam, dum tñ inueniretur ibi inęqualitas,
ſicut in parabola, Luc. 19. ca. vbi vnus accepta mna lucratus eſt decem, & alius accepta mna lucratus eſt quinque.

Quis eſt ſeruus ille, qui acceptum talentum abſcondit in terra. Quæſt. CXXXVIII.

QVæritur quis eſt ſeruus ille, qui acceptum talentum
abſcondit in terra?

Dicendum, quòd poteſt intelligi conſequenter, vt dictum eſt ſupra, per multas expoſitiones. Dicunt
enim aliqui eſſe talentum iſtud donum intellectus legis
Moyſi in illis, qui ad Chriſtum redire noluerunt; & illi
talentum occultant, quia inuidentes Chriſto volunt diſtorquere intellectum legis ſuæ, vt non cōſtet inde Chriſtum eſſe Meſsiam, & ſuſcipiendū fore; quia hoc eſt ſcripturam abſcondere, ſenſum eius diſtorquere, vt veritas
ignoretur, vel illum nulli reuelare. Sic dicit Hilarius
G ſuper Matth. iſte ſeruus, qui talētum vnum accepit, & in
terra recōdidit populus eſt in lege perſiſtens, qui propter
inuidiam ſaluandarum gentium in terra acceptum talētum abſcondit. In terra enim talentum abſcondere eſt
nouæ prædicationis gloriam ſub obtrectatione corporeæ
paſſionis occultare. Accipiendo ſecundum aſſignationem
Greg. eſt vnum talentum domini intellectus, & illi abſcondunt illud, qui in terrenis negocijs ſeſe implicant. Sic
enim ait, talentum quippe in terra abſcondere eſt acceptum ingenium terrenis actibus implicare.

Alij autē accipiunt non ſolum pro illis, qui ſe implicāt
in extraneis, ſed etiam pro illis, qui tacent, licet in terrenis non ſe implicent. Sic dicit Origenes ſuper Matthæū,
ſcilicet, ſi quādo videris aliquem qui virtutem habet docendi, & animabus proficiendi, & hanc virtutem occul-
H tat, quamuis habeat quandam religionem conuerſationis, non dubites dicere talem eſſe, qui accepit talentum
vnum, & abſcondit illud. Dicendum, quod non debet
talentum iſtud vnū accipi ſpecialiter pro aliquo vno dono, quia vnum talentum eſt hic; quod abſconditur, & tamen nullum genus doni eſt, quod abſcondi non poſſit;
nam abſcondere opponitur ad negociari; qui enim negociari noluit abſcondit talentum; alij lucrati ſunt qui negociabantur, qui autem nichil lucratus eſt abſcondit talentum. Dupliciter autem poteſt quis ex talento dato
nullum lucrum ferre.

Vno modo conuertendo illud ad alios vſus quam ad
quem illud à Deo donatum ſit.

Alio modo nichil cum eo operādo. De primo ſicut dicit Greg. Siquis accepit donum ingenij quo poterat alijs
I prodeſſe in ſpiritualibus, prædicando, erudiendo, conſulendo, admonendo, ſcripturas exponendo, & alia huiuſmodi faciendo quæ in cultum Dei cedunt, & proximi
ædificationem, & non operatus hæc transfert ſe ad eloquentiam terrenam, & orationes amatorias, aut ad excogitandos dolos, & modos acquirendi diuitias immoderate; talis enim occultat in terra, quia in rebus terrenis illud implicat. Sic de quolibet dono eſt, quia nullum eſt,
quod in cultum Dei cedere non poſſit. Cum autem illud
verterit habens ad ſolas terrenas voluptates, aut curas, &
occupationes, iam illud abſcondit in terra, quia in ſpiritualibus, & rebus bonis fructum nullum facit. Sic etiā de
diuitijs, & omnibus bonis fortunę; nam licet iſta ſint minima bonorum Dei, tamen in cultum eius, & virtutis
vſum multum cedere poſſunt. Siquis vero ea totaliter ad
K ſeculi opera accommodet, iam talentum in terra abſcondit. Alius modus occultandi eſt nichil operari: licet enim
quis ingenij donum non implicet rebus tranſitorijs, ſi tamen non ædificat cum illo docendo, conſulendo, exhortando, aut huiuſmodi talia faciendo abſcondit talentum
in terra, & magnæ culpæ eſt, quia per ocium perdi facit
tantum donum Dei, non autem abſcondit in terra, ideſt
in terrenis actibus, ſed in terra, ideſt in ſecreto; nam ſicut
id quod in terra reconditum eſt à nullo videtur, ita quod
intra pectus noſtrum eſt nemo conſiderat, quia neſcit,
quæ ſunt in homine, niſi ſpiritus hominis, qui eſt in ipſo.
1. Corint. 1. cap. Et ita cuiuſcunque doni diſpenſationem
non faciamus, dicimur talentum illud abſconditum in
terra tenere.

A

Quare dicitur ſpecialiter de eo, qui talentum vnum accepit, quòd abſcondit illud, & non de eo, qui quinque, aut duo acceperat.
Quæſt. CXXXIX.

QVæritur, quare dicitur ſpecialiter de eo, qui talentum vnum accepit, quòd illud abſcondit in terra, cum quælibet talenta abſcondi poſſint? Dicẽdum, quòd vna ratio, & præcipua eſt propter parabolam; nam ita accidit, ideo ita narratum eſt. Secundo, quia de ſeruis iſtis aliquis ſeruus futurus erat malus, & hoc in non lucrando aliquid pro domino, quod erat talentum abſcondere; conuenientius tamen fuit, quòd poneretur abſcondere talentum illum, qui minus accepiſſet quam qui multa. Et ratio eſt, quia dicitur ſupra in litera, quòd dominus dedit iſta talenta ſeruis vnicuique ſecundum propriam virtutem, ideſt ſecundum quantitatem prudentiæ, induſtriæ, & fidelitatis, quia hoc totum erat virtus ſerui ad miniſtrandum pecuniam domini, qui autem abſcondit pecuniam fuit minus prudens alijs, vel ſaltem minus fidelis, quia ſi prudens fuiſſet non abſcondiſſet, quia ſciuiſſet hoc malum eſse, & ſciuiſſet quomodo non abſcondendo poſset lucrari, etiam minus fidelis, quia ſi fideliter bona domini cepiſset, dediſset operam ad lucra capranda ex illis bonis ſibi datis: ideo neceſse eſt hunc minus prudentem, aut minus fidelem alijs fuiſse. Et tamen ſecundum virtutem dedit dominus talenta, ideo neceſse eſt eum, qui abſcondit datum, fuiſse minoris virtutis alijs, & conſequenter ipſum eſse minoris pecuniæ acceptorem, aliàs dominus deceptus eſset ſi huic dediſset quinque talenta, quia ei qui minimæ virtutis erat, maximam pecuniam dabat.

Quantum ad intentionem Chriſti oportebat, quòd vnus ſeruus poneretur occultàs traditam ſibi pecuniam, vt per eum ſignarentur omnes, qui ſecundum data eis dona nichil fructificant; quòd autem poneretur iſte eſse, qui quinque talenta habebat, aut qui duo, aut qui vnum, non differebat.

Et ratio eſt, quia de omnibus modis donorum inueniuntur quædam abſcondita; multi enim magna dona ingenij, aut aliarum probitatum a Deo acceperunt, cum quibus nichil fructificant, ſed illa abſcondunt: alij vero minora habentes fructificant. Et ideo tam maxima quam media, quam minima dona contingit abſcondi; ſed hic non potuit poni, niſi vnus ſeruus abſcondens pecuniam, ideo vt concordaret tam rationi parabolæ, quam intentioni Chriſti, debuit poni, quòd occultauit talentum, qui minimum acceperat; nam ponando, quòd occultauit ea, qui quinque, aut qui duo acceperat, conueniret quidem ſignificationi, ſed non intentioni Parabolæ, vt dictum eſt; ideo de accipiente vnum dici debuit.

Alia ratio poteſt ad hoc eſſe, ſcilicet, quòd minima dona abſcondantur, quia licet contingat abſcondi magna, & maxima dona de gratis datis, non tamen contingit ſaltem communius abſcondi maxima dona de gratum facientibus; donum enim intellectus, & prophetiæ, & genera linguarum, & huiuſmodi ſunt dona gratis data, quæ non gratificant; donum gratificationis eſt gratia, & charitas; habentem autem maxima dona gratis data cum parua, aut nulla charitate contingit ea abſcondere, ſed habentem parua dona gratis data cum magna charitate non contingit ea occultare: a fortiori autem qui magna, aut mediocria dona gratis data habet cum magna charitate non abſcondit illa. Ratio huius eſt, quia non abſcondere dona eſt exercere illa in cultum Dei. Nemo autem agit aliquid in cultum Dei, niſi qui Deum diligit. Ex charitate autem Deum diligimus, ideo qui charitatem habet non abſcondit dona Dei, ſed expendit illa in vtilitatem proximorum; qui autem non diligit Deum, aut parum diligit abſcondit dona eius interdum, vel implicat ea terrenis rebus, licet magna ſint.

Quare dicitur, quòd poſt multum tempus venit dominus ſeruorum illorum? Quæſt. CXL.

QVæritur quare dicitur, quòd poſt multum tempus venit dominus ſeruorum illorum?

Dicendum, quòd dominus ſeruorum venit ad ſeruos eo, quòd ſerui non poſſunt ire ad dominum. Iſte enim aduerſus eſt in morte, & tunc homo cum Deo eſſe poteſt, ſi talis eius vita fuerit, vt poſt mortem mereatur eſſe cum Chriſto; ſed non poteſt homo ire ad Deum, ſed oportet, vt Deus ad hominem veniat; & hoc verum eſt, ſiue in vita, ſiue in morte. In vita enim per conuerſionem nemo ad Deum vadit, niſi Deus venerit ad eum, ideſt eum trahat; ſic dicitur Ioan. 6. cap. nemo poteſt ad B me venire, niſi Pater meus traxerit eum, ideſt non poteſt venire ad credendum in me, & ſequendum me; & ad hoc venit Deus ad hominem, vt eum trahat Ioan. 14. cap. ſcilicet, ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. Et hoc eſt, quia prima mutatio cordis non eſt in nobis maxime ad rem arduam, ſicut eſt in Deum amandum, & ſequendum eius doctrinam. Item per mortem non poteſt homo venire in Deum, ſed Deus ad hominem venit; nam mors non eſt in poteſtate hominis, ſed Dei; ipſe enim poſuit animam in corpore noſtro, & auferet eam quando voluerit. Et ideo in morte potius dicitur Deus venire ad hominem, quam homo ad Deum; ſic dicitur Ioan. 21. ſic eum volo manere, donec veniam, ideſt, donec veniam ad eum per mortem ipſius. Maxime autem de applicatione hominis ad Deum per mor-C tem, quia non eſt in poteſtate noſtra Deo adhærere, ſed ipſe poteſt nos ſibi propinquos facere, & hoc eſt ad nos venire: rectè ergo dominus ſeruorum venit ad ſeruos. Alia cauſa eſt ſecundum rationem parabolæ, quia dominus ille peregre profectus eſt; ſerui autem manſerunt in regione de qua erat dominus, vt negociarentur: ideo oportebat dominum venire aliquando ad ſeruos, ſcilicet quando rediret de peregrinatione; ſerui autem non erant ituri ad dominum peregrinantem, quia ipſi non erant peregrinaturi, ſed manſuri ad negociandum cum talentis traditis. Alia ratio eſt, quia nunc dominus venit, vt rationem exigat; nemo autem ſponte rationem exigeret, quia omnis homo talem rationem timet, ideo non vadit, ſed oportet, quòd trahatur, aut rationem petens veniat, & ita venit dominus ſeruorum.

Mors nõ eſt in poteſtate hominis ſed Dei.

D

Quare dicitur poſt multum temporis? Quæſt. CXLI

QVæritur, quare dicitur poſt multum temporis? Dicunt aliqui, quòd iſtud tempus eſt dies iudicij. Alij dicunt, quòd dies mortis, & de vtroque poteſt dici, quòd eſt poſt longum tempus. Eſt dicendum quòd litera iſta de vtroque intelligitur conuenienter, quia hic agitur de ratione, quam homines reddunt de adminiſtratione bonorum eis collatorum. Iſta autem ratio redditur, tam in morte a quolibet homine, quam in die iudicij a quolibet, & ab omnibus. De aduentu Domini ad iudicium manifeſtum eſt, quòd eſt poſt longum tempus, quia nondum dies illa venit, & neſcimus E quando erit; ſic accipit Chryſoſtom. ſuper Matth. dicens; michi autem videtur, quòd reſurrectionem occulte inſinuans hoc dicit, & tunc accipitur computatio huius longi temporis à principio ſeculi vſque ad finem mundi, quia à creatione orbis cœpit diſtribuere hominibus dona ſua, de quibus rationem redditurí ſunt, & vſque ad finem ſeculi ſemper erunt homines quibus dona ſua dabit, ideo tota iſta duratio vocatur longum tempus, & rectè quidem.

Accipiendo autem Chriſtum in carne, tãquam Dominum dicitur longum tẽpus iſtud ab aſcenſione ſua vſque ad diem iudicij, quia quandiu corporaliter inter nos manebat diſtribuebat dona ſua diſcipulis conuerſando cum eis; ceſſauit autem iſta conuerſatio in aſcenſione, quia poſtea corporaliter cum nullo cõuerſatus eſt: ideo ab illo tẽpore vſque ad diem iudicij dicitur longitudo temporis.

Sic dicit Hiero.ſuper Matt.ſ.ideo ergo dicit poſt multum
temporis, quia grande tempus eſt inter aſcenſionem Sal-
uatoris, & ſecundum eius aduentum. Accipiendo au-
tem pro Aduentu Chriſti ad mortem, & ratione quæ ibi
redditur, dicitur, quòd, poſt multum tempus, ſigna-
tur hic totum tempus vitæ humanæ, quod quia incer-
tum eſt poteſt vocari magnum, vel longum. Secundo vo-
catur longum ad ſignandum longanimitatem, & patien-
tiam Dei; nam quantumcunque tempus expectet lõgum
eſt; domini enim qui ſunt homines ſi ſciunt rem ſuam
male per ſeruos adminiſtrari, ſtatim vt prouidere potue-
rint, prouident: Deus autem & ſi videat malam admini-
ſtrationem, quam nos facimus circa dona, quæ nobis cõ-
miſit, non ſtatim punit neque rationem exigit, ſed ſuſti-
net, ideo longanimitatem, & patientiam multam habet:
vnde quantumcunque ſit paruum tempus, quod nos ex-
pectat, dicitur longum tempus eſſe poſt quod venit ad
rationem exigendam. Sic dicit Chryſoſt. in Homil.ſ.vi-
de Dominum vbique rationem non confeſſum expeten-
tem, vt diſcas eius longanimitatem.

Tertio (vt quidam dicunt) hoc ponitur ad ſignan-
dum longam vitam bonorum ſeruorum, quia quantum
ad bonos ſeruos, qui bene miniſtrant talenta domini eſt
vita longa, vt poſſint diu prodeſſe. Et ſic poſt longum
tempus venit Deus ad exigendum rationem ab eis. Sic
dicit Gregor. Homil. ſcilicet, & obſerua in hoc loco, quia
non ſerui ad dominum vadunt, vt iudicentur, ſed domi-
nus venit ad eos cum tempus fuerit impletum, de quo di-
cit; poſt multum vero temporis, ideſt, poſtquam dimiſit
aptos ad negociandum animarum ſalutem, Et ideo for-
ſitan non facile inuenitur quis ex eis, qui apti fuerint ad
huiuſmodi opus, vt cito tranſeat de hac vita, ſicut eſt ma-
nifeſtum ex eo, ꝙ Apoſtoli ſenuerunt. Ex quibus dicitur
ad Petrum, cum ſenueris extendes manum tuam: de
Paulo autem dictum eſt ad Philemonem; nunc autem
vt Paulus ſenex.

*Quid eſt, quòd dominus cum ſeruis rationem ponat. Et
de quibus reddetur à nobis ratio Deo?*
Quæſt. CXLII.

QVæritur quid eſt, quòd dominus cum ſeruis ratio-
nem ponat? Dicendum, quòd ſignat rationem,
quam Deus de ſingulis actibus noſtris exiget;
& iſta ratio in morte a quolibet exigitur, ideo ibi ſenten-
tiam, aut damnationis, aut ſalutis accipit; in die autem
iudicij ab omnibus generaliter exigetur. Dicitur autem
ponere rationem ad modum hominum, quia homines
qui aliquid adminiſtrandum ſeruis ſuis committunt ne-
ſciunt quomodo in illo ſe habuerunt; ideo rationem pe-
tunt per quam conſtat, an res ſua profecerit, vel detri-
mentum paſſa fuerit. Deus autem omnia noſtra nouit.
Ideo non oportet, quòd rationem nobiſcum ponat, im-
mo neque ponit, quia non exigit ab aliquo petendo quid
egerit, quia nemo ſcit omnia, quæ egit bona, aut ma-
la, ideo nemo poſſet rationem dare de vita ſua, vt dam-
naretur, vel beatificaretur. Deus autem nouit ſingula,
ideo non ſolum ſcit quis damnatione, & quis gloria
dignus ſit, ſed etiam quanta gloria, & quanta damna-
tione. Et iuxta hoc, quod de ſingulis nouit iudicat de
eis. Et hæc eſt ratio, quam ponit cum eis; vnde nul-
lam rationem ſerui hic reddunt, ſed recipiunt conclu-
ſionem rationibus ſuis conuenientem.ſ.damnationem,
vel gloriam.

Iſta autem ratio redditur de talentis commiſſis, &
quia nullus eſt à quo in iudicio non petatur: ideo nullus
eſt, qui talentum aliquod non acceperit; hoc autem eſt
de eis, qui ad diſcretionis annos venerunt; nam his ſal-
tem donum rationis commiſſum eſt, & tenentur omnes
actus ſuos ſecundum rationem dirigere; quicquid au-
tem ab ea deuiauerint de talento perdunt, licet hic ma-
gis ſignatur petitio rationis, quantum ad ea, quæ conſi-
ſtunt in omiſſione, quam quantum ad illa, quæ ſunt in
mala commiſſione.

De illis autem, qui non peruenerunt ad annos diſcre-
F tionis alius modus rationis eſt: nam illi nichil potuerunt
omittere cum neque potuerunt agere; etiam committe-
re nichil mali potuerunt, ſed damnantur, aut ſaluantur
ex alia radice, ſcilicet ex peccato contracto, vel ex gratia
collata in ſacramento baptiſmi.

*Quid eſt, quod dicitur, accedens qui quinque talenta ac-
ceperat, & quare dicitur, quod acceſſit?*
Quæſt. CXLIII.

QVæritur quid eſt, quod dicitur; accedens qui quin-
que talenta acceperat? &c.

Dicendum, quod oſtenditur, quòd omnes red-
dituri ſunt rationem, ſiue qui magna dona accipiunt, ſi-
ue qui minora. Et ob hoc ponitur prius de illo, qui ac-
G cepit quinque talenta, quia iſtud erat maximum donum,
vt innuatur, quòd grauiorem, & exactiorem Deus pe-
tit, circa illos, qui maiora acceperunt. Sic dicit Gregor.
in Homil. hæc autem lectio huius Euangelij conſidera-
re nos admonet, ne nos, qui plus cæteris accepiſſe ali-
quid cernimur ab auctore mundi, inde grauius iudice-
mur; cum enim augentur dona, rationes etiam creſcunt
donorum. Dicitur autem, quòd acceſſit iſte, ſcilicet,
quia confidens erat: rationes enim bonas ſe habere vi-
debat, ideo cum fiducia ad dominum accedebat, & lo-
quebatur. Sic dicit Origenes ſuper Matth. ſcilicet fidu-
cia autem fecit eum, qui quinque talenta acceperat au-
dere, vt ad dominum primus accederet. Dixit autem ad
dominum: domine quinque talenta tradidiſti michi: ec-
ce alia quinque ſuper lucratus ſum: hoc enim faciebat
H ſeruum confidentem eſſe, & dicitur iſtud admodum pa-
rabolæ: nam in rationibus humanis poterat ſcire ſeruus
quantum acceperat, & quantum lucratus erat, ideo po-
terat ſic determinate loqui, circa ſpiritualia nemo ſcit
quantum accepérit, quia Deus ſolus, qui dona tribuit
eſt menſurator illorum, etiam lucrum ſuum nemo no-
uit, quia neſcimus quantum profecerimus apud proxi-
mum ex talentis nobis datis. Et multominus ſcimus
quantum grata fuerit Deo operatio noſtra, ideo nemo
poteſt dicere tantum accepi a te, & tantum reddo tibi.
Item quia in iudicio illo nichil homo dicet Deo de eo,
quod recepit, aut egit, cum Deus illud melius nouerit.
Sed ponitur ad modum rationum noſtrarum, in quibus
qui accepit, & expendit atque operatus eſt, nominat
quantitatem acceptorum, & expenſarum: in ratione au-
I tem Dei nichil nos dicimus de acceptis, aut impenſis: ſed
dabitur nobis retributio pro bona, aut mala adminiſtra-
tione, quaſi omnia ibi ſupputata eſsent, & à nobis ſponte
conceſsa, aut prolata: quod autem dicit quinque ſuper-
lucratus ſum, ſignat lucrum maximum quantumcunque
illud ſit, vt dictum eſt ſupra.

Quid eſt, quod dicitur, ait dominus illi euge ſerue bone?
Quæſt. CXLIIII.

QVæritur, quid eſt quod dicitur, ait dominus illi eu-
ge ſerue bone?

Dicendum, quòd ad modum rationis huma-
næ ſignatur in diuino iudicio. nam ſi ſeruus dño lucrum
K afferret, bonus dominus laudaret eum, ita & apud Deũ,
qui eſt iuſtiſſimus Dominus ſiquis ei rationem bonã red
diderit, laudabitur ab eo, & gaudebit cum eo. & ita po-
nuntur hic duo.ſ.gaudium, ſiue gaudere, inquantum di-
citur euge, & laus inquantum dicitur ſerue bone, & fide-
lis; nam euge ad gaudium pertinet. Sic dicit Rabanus, ſ.
euge interiectio eſt lætantis, per quod gaudium ſuum do
minus inſinuat, qui bene laborantem ſeruum ad gaudiũ
æternum inuitat. De quo Propheta ait. lætificabis nos in
gaudio cum vultu tuo.

Et rectè Deus gaudet cum bono ſeruo, & tota cæleſtis
curia. nam hic quando cõuertuntur peccatores ad Deum
gaudet Deus Luc. 15. c. gaudium eſt in cęlo ſuper vno pec
catore pænitentiam agente. Et m̃ iſtud gaudium eſt per
hoc, quòd per iſtam pœnitentiam diſponitur ad vitam
æternam. Ergo maius multo gaudium erit, qñ completis
omnibus

omnibus rationibus ſuis proſpere eſt aptus, vt ſtatim recipiatur ad cęlum, vnde recte dicitur, quòd dominus dicat euge. Secundum eſt laus, ſcilicet, quia dominus laudat ſeruum bonum; & hoc patet inquantum dicitur ſerue bone, & fidelis. Sic dicit Gregor. Seruus, qui geminata talenta retulit à domino laudatur, atque ad æternam remunerationem perducitur. Et hoc verum eſt, quia in die iudicij, qui rationem bonam reddiderint valde laudabuntur: immo nulla eſt verior laus quam illa. Sic dicitur 1. Corint. 4. capit. itaque nolite ante tempus iudicare, quoaduſque veniat Dominus, qui reuelabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium, & tunc laus erit vnicuique a Deo.

Quare dixit, ſerue bone & fidelis? Quæſt. CXLV.

QVæritur quare dixit, ſerue bone & fidelis? Dicendum, ꝙ iſtud ponitur ad laudem, & ſunt iſta verba per quæ aliquis cõuenienter laudatur iuxta conditionem ſuam, ſcilicet cum ſit diſpẽſator; poteſt autem bonus hic vocari, quia vere bonus fuit qui meruit a domino laudari, & bonus fuit qui dominum dilexit, & propter eum labores ſuſtinuit; bonus etiam fuit qui bona proximo fecit. Sic dicit Chryſoſt. ſerue bone, ideſt qui de bono loquitur, quod eſt ad proximum. Vocatur fidelis, quia non vſurpauit bona domini; & quia rem domini, ita diligenter ſicut propriam curauit. Sic dicit Chryſoſtom. fidelis, qui nichil eorum, quæ ſunt domini ſibi appropriauit.

Quare dixit. ſupra pauca fuiſti fidelis? & quæ ſint iſta pauca. Quæſt. CXLVI.

QVæritur quare dixit ſupra pauca fuiſti fidelis? Dicendum, quòd iſta pauca ſunt dona, quæ ſeruus accepit à domino, ſiue ſint ſpiritualia dona, ſiue corporalia, ſiue bona fortunæ, quæ in ſe quidem multa ſunt, & reſpectu meriti noſtri ſunt plurima, quia nobis nondum meritis illa conceſſit, ſed reſpectu bonorum vitæ æternæ, quæ nobis danda ſunt parua iudicantur. Sic dicit Hieron. ſuper Matt. dicit ſuper pauca fuiſti fidelis, quia omnia quæ in præſenti habemus, licet magna videantur & plurima, tamen reſpectu futurorum pauca ſunt & parua. Et dicitur iſtud ad laudem liberalitatis domini, ſcilicet quia dat ſeruis ſuis plura, quam mereantur, nam ei qui fidelis fuit ſuper pauca, ideſt fidelitatem ſuam exercuit in paucis erat danda parua merces. Et tamen datur magna cum dicitur ſupra multa te conſtituã, ergo laus domini eſt. Et non eſt intelligendum, ꝙ per hoc minuatur laus meriti ſeruorum, cum dicat illis dominus; euge ſerue bone, ſed laudatur dominus; nã quantacumque dona quis habuerit hic, & per illa ſe diligenter & fideliter exercuerit vertendo ea in cultum Dei, circa pauca fidelis eſt, quia pauca ſunt, & parua omnia, quæ in præſenti habentur.

Quid eſt quod dicitur ſupra multa te conſtituam? Quæſt. CXLVII.

QVæritur quid eſt, quod dicitur, ſupra multa te conſtituam?

Dicendum, quòd id? ſupra quod conſtituitur ſeruus potius eſt magnum quam multũ, quia vnum bonum eſt in quo omnia bona ſunt, ſcilicet videre Deũ; ſed poteſt dici ſupra multa ex ratione parabolæ; nam conſtitutus fuerat ſeruus iſte hactenus ſuper quinque talenta, quæ pauca erant; erat autem ſuper multa conſtituendus, quia ſtatim conſtitutus eſt ſuper decem, & additum fuit ei talentum quod habebat, qui illud in terra occultauit, vt patet in litera.

Aliter poteſt dici ſupra multa, vt accipiamus particulariter perfectiones, quæ erant in beatis; nam hic nullam plene habemus, ibi autem nulla deerit, ideo ſupra multa conſtituemur. Et vocantur illa multa reſpectu paucorum bonorum, quæ in hoc ſeculo habemus: & maxime reſpectu meritorum noſtrorum, quæ pauca ſunt & pre-

A mium magnum eſt. Sic dicitur ad Rom. 8. cap. non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.

Quid eſt, quod dicitur, intra in gaudium Domini tui. Et quod eſt hoc gau .ium. Quæſt. CLXVIII.

QVæritur, quid eſt quod dicitur, intra in gaudium domini tui?

Dicendum, quòd de gaudio beatitudinis accipitur, quod eſt ineffabile gaudium, ſcilicet præſentem Dei vultum cernere, incircumſcriptum lumen videre, nullo metu mortis affici, perpetuo incorruptionis munere lætari. Dicitur autem iſtud gaudium Domini, ideſt quo Dominus gaudet, vel quod dominus præſtat. De
B primo patet, quia Deus gaudet; non eſt enim triſtis, quia ſummum bonum non poteſt eſſe triſte, vel non delectabile, immo & gaudioſum, vel plenum gaudio cum Ariſt. vocat ſiue voluptuoſum 12. Metaph. Eſt autem delectatio ſua vna, & ſimplex, & ſemper manens 7. Ethic. vlt. c. qui autem gaudet, de bono gaudet. Illud autem bonum eſt ipſemet, inquantum ipſemet, vt ſummum bonum beatificat ſe, vt ſubſtantiam intelligentem, & beatitudinis capacem; ſed hoc gaudium eſt quo omnes beati gaudebunt, ideo recte ſeruus intrat in gaudium Domini, ideſt incipit gaudere eo gaudio, & bono, de quo dominus gaudet; & non poteſt maius bonum, & fauor eſſe ſerui, quam cum incipit participare cum domino in eadem re, ſicut ſi dominus inuitat ſeruum, vt ambo in eadem menſa, & eodem cibo veſcantur; & ſic videbatur eſſe in para-
C bola. Intra in gaudium domini tui, ideſt gaude de bonis de quibus dominus tuus gaudet accipiendo fructum illorum. Secundo modo dicitur gaudium domini, ideſt quod dominus præſtat; gaudium enim & exultationem præſtat nobis Deus in præſenti, ſed non per ſeipſum: immo per bona ſua; quæ nobis dat Actu. 14. ſic ibi Paulus dixit, ſcilicet & quidem non ſine teſtimonio reliquit ſeipſum benefaciens, de cœlo dans pluuias, & tempora fructifera, & implens cibo, & lætitia corda veſtra, in futuro autem vobis gaudia præſtabit per ſeipſum, ideſt in videndo eſſentiam ſuam; vnde illud rectiſſime gaudium domini dicitur. De his dicit Gregor. ſed tunc fidelis ſupra multa conſtituitur, quando deuicta omnis corruptionis moleſtia de ęternis gaudijs in illa cęleſti ſede gloriatur; tunc etiam ad domini ſui gaudium perfecte in-
D tromittitur, quando in æterna illa patria aſſumptus atq; Angelorum cętibus admixtus ſit internus gaudet de munere, vt non ſit, quod exterius doleat de corruptione. Et Hiero. ſuper Matt. ait; quid autem maius poteſt dari ſeruo fideli quam eſſe cum domino, & videre gaudium domini ſui? & Chryſoſt. in Homilia ait per hæc verba intra in gaudium domini tui, omnem beatitudinem oſtendi. Et Aug. 1. de Trinit. ait; hoc erit plenum gaudium noſtrum quo amplius eſſe non poteſt, frui Dei Trinitate, ad cuius imaginem facti ſumus.

Quid eſt quod dicitur, acceſſit & qui duo talenta acceperat. Et quid ſignatur per hæc duo talenta. Quæſt. CXLIX

E QVæritur quid eſt, quod dicitur, acceſſit & qui duo talenta acceperat? &c.

Dicendum, ꝙ per duo talenta ſignatur gradus donorum mediocrium. Nam per quinq;, & duo ſignat omnes differentias donorum, quibus bene vtimur. Et quia per quinq; ſignantur dona maxima, per duo ſignãtur minora, & mediocria, vt dictũ eſt ſupra.

De iſto habente duo talẽta, ideſt dona minora, vel mediocria dicitur, ꝙ acceſſit ad dominum, ſ. ꝙ tam de magnis quam de paruis rationem ille exigit, acceſſus autem iſte eſt per mortem; nam ante mortem a nullo ratio exigitur, eſt etiam in iudicio generali. Sed melius accipitur de morte. Sic dicit Hiero. ſuper Matt. intellige acceſſum tranſitum de hoc mundo ad illum.

Quod vero dicitur, ait, domine duo talenta tradidiſti mihi, non eſt intelligẽdum, ꝙ in iudicio aliquid loquan-

tur iudicantes, quaſi referentes ea quæ fecerunt, & quæ à Deo acceperint, ſed Deus omnia, hæc ſciens dat ſingulis prout meruerint, vel demeruerint; & tamen dicitur hoc ad modum humanæ rationis, in qua qui expendit dicit quantum acceperit, & expenderit: & quia Deus ſcit ſeruum iſtum accepiſſe duo talenta, & duo ſuperlucratum, licet ſeruus hoc neſciret, dicitur illa dicere quaſi talem rationem de ſe reddat, & iuxta hoc ei retribuendum ſit. Cum autem ſequitur, quòd dominus dixerit ei euge ſerue bone, &c. exponēdum eſt, ſicut circa alium ſeruum quinque talentorum ſupra expoſitum eſt.

Quomodo dominus, eadem fecit circa ſeruum duorum talentorum ſicut circa alium, & an fuerint æquales in merito. Quæſt. CL.

SEd quæritur quomodo dominus eadem promiſit, & fecit circa ſeruum duorum talentorum, ſicut circa ſeruum quinque talentorum? Nam dicit euge ſerue bone, &c. vt patet in litera.

Aliqui dicunt hoc factum ad oſtendendum æqualem gloriam, & meritum iſtorum ſeruorū, & hoc patet, quia vterque duplicauit, quod acceperat.

Dicendum, quòd non eſt verum, quòd ſit æquale meritum, neque æquale præmium, neque apud parabolam, neque ſecundum intentionem Chriſti.

Primo patet, quia vterque ſeruus conſtitutus eſt ſuper id, quod lucratus eſt, & ita qui quinque acceperat ſuperlucratus quinque manſit conſtitutus ſuper decem; qui vero duo accepit lucratus duo manſit conſtitutus ſuper quatuor, ideo maior iudicatus eſt, qui quinque accepit, & totidem lucratus eſt.

Secundo, quia cum auferret dominus talentum ab eo, qui illud abſconderat ſub terra, non iuſſit illud dari ei, qui quatuor habebat, ſed ei qui decem, & ita eum præcipuum indicauit, quia maiorem honorem ei contulit.

Cum autem obijcitur, quòd æquales fuerunt in merito, quia vterque duplicauit, quod acceperat. Dicendum, quòd ſunt ſecundum proportionem æquales, ſed non ſimpliciter, vel ſecundum quantitatem, ſed multo plura acquiſiuit, qui lucratus eſt quinque, & maiorem laborem impendit, quam qui lucratus eſt duo. Et ideo, quia realiter plus laborauit, realiter accipiet plus, & magis honorabitur à domino.

Alij dicunt, quòd æqualia dominus dicit illis, & facit, quia æqualiter meruerunt, non quidem propter rationem duplicationis, ſicut dictum eſt, neque propter æqualitatem laboris, quia iſti confitentur inæqualem, ſed dicunt, quòd Deus non conſiderat quantitatem operis, ſed affectionem. Et ideo ſi accipiens duo talenta ex toto ſuo conatu operatus eſt quantum potuit, nichil minus meruit quam ille, qui talenta quinque habens ſecundum ea operatus eſt. Sic videtur dicere Hierony. ſuper Matth. ſcilicet vtrique autem ſeruo, ſcilicet & qui de quinque talentis decem fecerat, & qui de duobus quatuor idem patrisfamilias ſermo blanditur, & vtrunque ſimili gaudio recipit, non conſiderans lucri magnitudinem, ſed ſtudij voluntatem; & vide quoniam eadem dicta ſunt ambobus, ne forte, & qui minorem habuit virtutem, & totam illam quam habuit, ſecundum quòd oportebat exercuit, nichil minus habiturus ſit apud Deum, quam ille, qui fuerit in maiori virtute; hoc enim ſolum quæritur, vt quicquid habuerit homo ex Deo, toto eo vtatur ad gloriam Dei.

Dicendum, quòd iſta non debent concedi ſimpliciter, vt iacent: nam licet Deus magis conſideret affectum facientis quam opus, tamen non eſt verum, quod qui agit ex toto affectu ſuo tantum meretur, ſicut alius qui ex toto affectu agit: nam principium merendi eſt charitas, & ideo neceſſe eſt, quòd quanto quis agit ex maiori charitate, magis mereatur. Si ergo aliquis habeat charitatem, vt duo, & alius, vt decem, & ambo agant ex totis conatibus ſuis; manifeſtum eſt, quòd multo plus meretur, qui habet charitatem, vt decem, etiam in eodem actu, quam qui habet, vt duo: nam ſi Deus affectum reſpicit, neceſſe eſt, quod quanto quis agit ex maiori charitate,

F magis mereatur. Et ideo, licet duo agant ex totis conatibus, quia tamen conatus vnius eſt multo maior, meretur valde magis.

Cum vero dicitur, quòd non eſt minor apud Deum, poteſt intelligi vno modo, ſ. ſi habentes inęqualia dona agant ex æqualibus affectibus, ſiue ex æquali charitate, aut qui habet minus donū ingenij, vel roboris facit opus huius doni ex maiori charitate quam ille, qui habet maius donum, merebitur apud Deum æqualiter, vel plus, licet non ſint opera æqualia.

Secundo, poteſt accipi quantum ad euitandum pœnam, ſ. ſi dn̄s iuſſit ſeruis negociari, dans præmiū lucrantibus, & pęnam ocioſis, & aliquis magnam virtutem habens lucratus eſt quinque, & alius habens minorem operans ex toto conatu lucratus eſt duo, æqualiter ambo euiG tant pœnam, & redargutionem, quia neuter eorum poterit aliquo modo argui de negligentia, vel ocio.

Tertio, poteſt intelligi quantum ad hoc, quòd eſt accipere vitam æternam, ſed non quantum ad hoc, quòd eſt æqualiter illam recipere, nam qui lucratus eſt quinque habet vitam æternam, qui lucratus eſt duo etiam habet vitam æternam, ſed non æqualiter. Et iſtud in præſenti magis accedit ad intentionem Hieronymi, & literæ.

Dicendum hoc ſuppoſito, quòd licet eadem dicuntur, & fiunt ad vtrunque ſeruum, non ſe habet dominus ad illos æqualiter, & tamen conueniens fuit iſta ſic dici ad vtrunque: dicitur enim euge ſerue bone. Eſt enim euge interiectio lætantis, & dominus vtrique oſtendit gaudium in vultu, ſed maius ſeruo quinque talentorum. Sed iſta differentia gaudij non potuit oſtendi in hac in-

H teriectione euge vtrique dicta, niſi alia adderentur; dicitur autem vtrique ſerue bone, & fidelis, quod vtrique competit, quia vterque bonus, & fidelis fuit. & tamen ſeruus quinque talentorum melior fuit quam ſeruus duorum, quia ex meliori affectu, ideſt maiori charitate egit, & magis lucratus eſt, & plures labores pro domino ſuſtinuit; fideles autem ambo æqualiter fuerunt, quia, nemo eorum aliquid de rebus domini ſui appropriauit, ſed omnia à Deo accepta in gloriam Dei conuertit, vt ait Chryſoſt.

Cum autem dicitur, ſuper pauca fuiſti fidelis vtrique competit, quia reſpectu eorum quæ in vita æterna accipiemus parua ſunt quæcunque hic fecimus, aut habuimus. Quod autem dicitur, ſupra multa te conſtituam, vtrique competit; nam vtrique datur vita æterna, & bo-

I num illud eſt multum, vel magnum reſpectu eorum quę hic fecimus, & tamen licet vterque ſuper multa conſtituatur, non conſtituuntur ſuper æqualia; nam duo multa ſunt, & mille multa ſunt, & omnis numerus eſt multum, & apparet iſta inæqualitas ex ſimili; nam de vtroque dicitur, ſuper pauca fuiſti fidelis; tamen manifeſtum eſt, quòd illa pauca non ſunt æqualia, ſed pauca apud primum ſunt quinque talenta, apud ſecundum duo vocantur pauca, ita ergo de multis: multa apud vnum ſunt plura quam apud alterum; ideo licet eadem verba dixerit dominus vtrique ſeruo, non ſignatur gloria eorum æqualis.

Quomodo dicitur, acceſſit qui vnum talentum acceperat, quia mali non accedunt & quare hic vltimus acceſſus. Quæſt. CLI.

K

QVęritur quomodo dicitur acceſſit, qui vnum talentum acceperat? quia videtur, quod iſte non acceſſerit: nam iſte malus erat, & mali ſponte non veniunt.

Dicendum, quòd in iudicio omnes ſimul erunt licet dupliciter fit iudicium, ſcilicet, in morte ſingulorum, & in iudicio vniuerſali.

Accipiendo autem de morte ſingulorum non eſt ordo in iudicando inter bonos, & malos, ſed qui prius moritur prius iudicatur. Accipiendo autem de iudicio vniuerſali dicendum, quod omnes quidem ſimul aſtabunt, ſed non in eodem loco: immo quidam in aere, alij in terra, & quidam ad dexteram, alij ad ſiniſtram, vt dicitur infra in litera; & omnes ſimul accipient iudicium,

dicium, & ad illud deducentur de omnibus partibus mūdi, in quibus fuerant mortui, & illud cōe erit omnib⁹ bonis, & malis. Accedere autem ad iudicē ponitur ad modum rationum humanarum, in quibus non poſſunt multi ſimul rationes ſuas reddere, ſed quidam prius, alij poſterius, & quia ita fuit coram domino, qui talenta tradidit ſeruis, quòd ſingulus per ſe rationem dederit, ita ponitur hic, ſed iſtud accedere in generali iudicio quantum ad malos non eſt ſpontaneum: nollent enim ipſi iudicari, vt condemnarentur, & delicta ſua coram omnibus hominibus apparerent. Sed dicetur quare iſte ſeruus malus vltimus acceſſit? Dicendum, quod hoc pertinet ad parabolam: nam vt dictum eſt præced. quæſt. ſimul erunt in iudicio boni, & mali, & vtrorumque ſimul iudicium finietur, quia non reddunt ſingillatim rationes ſuas ſinguli, ſicut hic homines, quia cum hic quiſque per ſe accedit, & rationem reddit dicitur de iſto quoque, quòd acceſſerit. Sed vltimus poteſt poni. Primo, quia de minimo rationem redditurus erat, ideſt de talēto vno, & licet De⁹ omnium curam habeat, præcipuam tamen de maiorib. Secundo, quia iſte malus erat, & ideo non ſponte accederet; nam licet in iudicio Dei non accedat quiſque, neque abſens ſit, niſi prout Deus voluerit, intentio tamen ſignificatur, quia boni cum rationum ſuarum conſcij ſint, ſpōte accedunt quaſi ad gloriam, mali vero cum nichil boni inueniant, de quo ſperent, inuiti accedunt velut, ad confuſionem; vnde neceſſe eſt, quòd tardius ſe mali offerāt quam boni. Tertio fuit hoc ad non interponendum bonis malum: nam bonis eadem redditur reſponſio, ſ. euge ſerue bone, &c. ſiue parum boni, ſiue multum boni ſint: malis autem alia, ideo prius debuit dici de omnibus bonis, deinde de malo; niſi forte ponatur, quod omnino præcedet malus, quod inconueniens eſt. Quarto, quia talem orationem ponit litera in ipſo iudicio generali: nā prius fertur ſententia pro bonis, ſ. venite benedicti; deinde contra malos, ſ. recedite maledicti infra in litera; ideo ſeruus malus vltimus debuit accedere.

Quid eſt quod dicitur, quòd ſeruus piger dixit; domine ſcio, quia durus es? Quæſt. CLII.

QVæritur quid eſt, quod dicitur, quòd ſeruus piger dixit: domine, ſcio, quia homo durus es?

Dicendum, quòd iſtud magis pertinet ad parabolam, quam ad ſignificationem, quam Chriſtus intendit: nam in his verbis ſeruus oſtendit cauſam quare nichil lucratus fuerit cum talento, quaſi legitime ſe excuſet obijciens timorem perdendi talentum, ſ. quia domin⁹ erat homo durus, & etiam aliena rapit, quanto magis ꝓpria exiget? ex quo ſequitur, quòd ſi perderet aliquid ſeruus iſte, etiam fideliter adminiſtrando in negociatione, quòd dominus non remitteret ei, ideo elegit potius non negociari, quam exponere ſe periculo perdendi. Sed iſtud non applicatur talentis à Deo datis: nam corporalia talenta pecuniarum interdum negociando perduntur; ſpiritualia autem dona quæ Deus concedit non poſſunt perire operando, ſed naturaliter augentur per operationem quantum ad ſeipſa, & in fructu creſcunt. Etiā quantum ad pecunias à Deo nobis datas eſt idem verum, quia negociatio noſtra cum illis eſt benefacere egēnibus, & ſic non pereunt cum diſtribuuntur, ſed nunc congregamus nobis theſauros in cęlo vbi fures non effodiunt, & tinea non demolitur. Sed poteſt trahi ad quoſdam qui timentes valde ſe imperite agere cum donis ſibi à Deo commiſſis, volunt potius abſtinere ab omni opere, quàm aliquid facere; quod pleriſque circa donum ingenij, & alia dona accidit, qui dum poſſent cum donis ſuis prodeſſe prōximis, metuentes ſe errare in adminiſtratione donorum ceſſant, & hoc malum eſt, neque accidit, ſicut in talento pecuniæ, quia in illa ſi quis abſtineat à negociatione ſeruat illam integram. in donis ſpiritualibus ſecus eſt, quia cum ſint ad opus in ſeipſis deficiunt, ſi nichil per ea fecerimus, ſicut apparet in habitibus, quos per operationes acquirimus, quia ſi omnino ceſſemus ab operatione delentur habita per diſſuetudinem; vnde circa dona Dei nichil videtur eſſe deterius, quam illa non miniſtrare: neque timor imprudentiæ in miniſtrando debet obeſſe: nam cum quis bono animo intendat proximis prodeſſe in eo, quod à Deo accepit, nichil obeſt imprudentia: immo nec interuenire poteſt, ſed interuenit imprudentia in præſumptione, ſcilicet quādo aliquis minora dona à Deo cōſecutus gloriatur in immenſū quaſi maiora acceperit, & vult adminiſtrare quaſi maiora habeat. Sed in eo qui ſuam paruitatem recognoſcens voluerit proximis ſaltem parum prodeſſe iuxta id, quod accepit imprudentia non accidit, neque erubeſcendum eſt, quòd tales pauca agere poſſunt, quia non eſt à nobis menſura donorum, ſed à voluntate Dei, & non ſumus rationem reddituri, niſi ꝓ eo, quod accepérimus. Et cōuenienter propoſitū fuit hoc circa parua dona, ideſt circa minima, quia qui magna dona acceperunt, cum illorum ſint ſibi conſcij, non me-ruunt errare in operatione eorum, ideo non deſiſtunt ab operatione, neque erubeſcunt operari quaſi parum, aut nichil agant. Secundum, ad quod inducitur eſt contra quoſdam, qui cum defectus ſuos agnoſcere deberent, & ſic culparum veniam petere, in Deum culpas ſuas retorquent, quaſi Deus dura mandata dederit, & ita neminē poſſe per illa incedere, & quòd Deus exigat ab homine id, quod non poteſt efficere, ſicut etiam aliqua mandata quædam calumniantur, ſed mentiuntur, quia nichil præcepit Deus fieri, quod homo facere non poſſit, potiſſime adiutus gratia Dei, quam habere volenti in promptu eſt. Tertio, inducitur ad oſtendendum maiora peccata ex hoc effici eorum, qui Deum calumniantur; non enim ſatis eſt illis, quòd peccauerint, ſed etiam peccatorum ſuorum cauſas in Deum transferunt, & iſtud eſt blaſphemia, & aggrauatur valde peccatum, & fit excuſatio peccati per peccatum, ideſt excuſando peccatum committitur peccatum. De his dicit Gregor. ſcilicet ſeruus autem, qui talento operari noluit domino, cum verbis excuſationis reddit. De hoc etiam Hieronym. ait. vere etum, quod ſcriptum eſt ad excuſandas excuſationes in peccatis huic ſeruo contigit, vt ad pigritiam, & negligentiam ſuperbiæ quoque crimen accederet, qui enim debuit ſimpliciter inertiam confiteri, & orare patremfamilias, è contrario calumniatur, & dicit ſe prudenti feciſſe conſilio, ne dum lucra pecuniæ quæreret, etiam de ſorte periclitaretur. Et Origenes ſuper Matth. ait videtur michi iſte ſeruus fuiſſe quidem inter credentes, nō autem fiducialiter agentes, ſed latere volentes, & omnia facientes, vt non cognoſcantur quaſi Chriſtiani. Adhuc autem videntur michi, qui huiuſmodi ſunt timorem Dei habere, & ſapere de eo quaſi de aliquo auſtero, & implacabili, hoc autem ſignat cum dicit: domine ſcio, quia homo auſterus es.

Quid eſt, quòd dixit ſeruus, metis vbi non ſeminaſti? Et qui intra Eccleſiam huius ſerui imaginem tenent. Quæſt. CLIII.

QVæritur quid eſt, quod dixit ſeruus iſte, metis, vbi non ſeminaſti, & congregas, vbi non ſparſiſti?

Aliqui dicunt, quòd intelligatur, hoc de conuerſis de Iudæis ad Chriſtum, qui timore veterum præceptorum abſtinuerunt à libertate Noui Teſtamenti, & ob hoc aliqua opera bona ceſſauerunt facere, quæ alias facturi eſſent. Vel vt alij volunt intelligatur populus Iudæorum manens in lege, qui non auſus eſt tranſire ad libertatem Noui Teſtamenti propter vetera præcepta. Et de hoc ſecundo dicit Hilarius ſuper Matth. per hunc ſeruum intelligitur populus Iudæorum in lege perſiſtens, qui dicit: timui te tanquam metu veterum præceptorū ab vſu Euangelicæ libertatis abſtineat, dicatque ecce, quod tuum eſt, velut in his quæ à Domino præcepta ſunt fuerit immoratus, cum tamen ſciuerit metendos illic iuſtitiæ fructus, vbi lex ſata non ſit, & colligendos ex Gentibus, qui non ſunt ex ſemine Abrahæ diſperſi.

Alij intelligunt per hoc ſaluationem Gentium, quibus Deus nichil videtur ſeminaſſe, & tamen illorum bonam vitam acceptat. Sic dicit Hieronym. ex eo; quòd ſeruus iſte auſus eſt dicere, metis vbi non ſeminaſti, intelligemus etiam Gentilium, & Philoſophorum bonam vitam

vitam acceptari, ac recipere donum. Alij debent intelligi de bonis operibus, quæ faciunt iuſti, quæ hic faciunt, & fructum eorum colligunt in vita æterna, vel de bonis operibus, quæ Deus nobis computat, quia licet eleemoſynam non faciamus ei, ſed pauperi, reputat ſibi eſſe factam infra in litera, ſcilicet quæcunque vni ex minimis meis feciſtis, michi feciſtis. Sic dicit Gregor. ſcilicet intelligimus autem, quòd vere Dominus noſter metit, vbi non ſeminauit, quoniam iuſtus ſeminat in ſpiritu, ex quo metet vitam æternam: metit etiam, vbi non ſeminat, & congregat, vbi non ſpargit, quia ſibi computat eſſe collata quæcunque in pauperib. ſunt ſeminata.

Sed dicendum, quòd iſtę potius ſunt applicationes, intentio autem eſt contra illos, qui pigri exiſtentes nichil operantur, & in excuſationem ſuæ inertiæ Deo calumniantur quaſi ille iniuſtus ſit; petens ab eis, quòd non ſit rationabile, & volens ab illis compleri talia, ad qualia facienda non dedit eis virtutem, ſicut dictum eſt præcedenti quæſt. & ſic dicit Hieronym. ſuper Matth. ſunt autem plerique intra Eccleſiam quorum ſeruus iſte imaginem tenet, qui melioris vitæ vias aggredi metuūt, & tamen iacere in ſui corporis nequitia non pertimeſcūt cumque ſe peccatores conſiderant, tamen ſantitatis vias arripere trepidant, & remanere in ſuis iniquitatibus non formidant.

Quid eſt, quòd ſeruus pecuniam dicat ſe abſcondiſſe. Et à domino arguatur, & quare vocatur malus? Quæſt. CLIIII.

QVæritur quid eſt, quòd ſeruus pecuniam dicat ſe abſcondiſſe, & à Domino arguatur?

Dicendum, quòd ille abſcondit talētum, quia iuxta talentum ſibi traditum, nichil operatus eſt, ſed omnibus illud occultauit, vt nemo ex illo vtilitatem perciperet, quaſi in terra abſconditum eſſet. Cum autem dominus ſeruum increpat ſignatur increpatio, quam faciet Chriſtus contra malos, cum dicet illis omnes ſuas omiſſiones, ſcilicet eſuriui, & non dediſtis michi manducare, &c. infra in litera, & dicet illis: ite maledicti in ignem æternum. Quod vero ſeruum malum, & pigrū vocat recte dicitur.

Primo, ad exprobrandum, quia ſicut bono ſeruo debetur laus, ita malo ſeruo debetur obiurgatio, & cōfuſio.

Secundo, quia ita verum erat, ſicut dominus dicebat, ſcilicet, quod iſte ſeruus malus eſſet, & piger. Vocatur autem malus, quia dominum non dilexit, ita vt eius commoda vellet, & ſequeretur ea negociando. Vel dicitur malus, quia ſuperbus, & obiurgator domini fuit, calumniam ei faciens, cum vitium ſuum in dominum tranſtulerit dicens ſe non eſſe bonum, ſed dominum durum. Piger autem vocatur, quia ex negligentia ceſſauit negociari, ideſt nunquam negociatus eſt. Sic dicit Hieronym. ſuper Matth. ſcilicet ſeruus autem malus appellatur, quia calumniam domino facit, piger, quia talentūm noluit duplicare, vt in altero negligentiæ, in altero ſuperbiæ condemnetur.

Quare dominus dixit, ſciebas, quòd meto vbi non ſeminaui? Et quis in verbis ſuis rectius inducit dominus, an ſeruus? Quæſt. CLV.

SEd quare dixit dominus, ſciebas, quòd meto, vbi nō ſeminaui? &c.

Dicendum, quòd non ponitur ad condemnationem ſerui. Repetit enim dominus verba ſerui, vt ex illis eum condemnet, & eſt fortis argumentatio, ſcilicet, vt ex illo in quo ſe ſeruus excuſabat directe condemnetur, & recte concluditur, quia ſi dominus metebat, vbi non ſeminauerat, vellet habere pecuniarum ſitarum lucra: hoc eſt enim metere ſine ſeminatione, ſi quis dederit decem, & nullo labore adhibito expectet inde viginta. Sic autem erat de domino iſto teſte ſeruo; quanto ergo magis ſciebat ſeruus dominum eſſe cupidum talium lucrorum, tāto vehemētius ad lucra anhelare debebat domino procuranda, vt (ſicut dominus) poneret ad menſam pecu-

F niam eius, & inde lucra caperet. Sed dicetur cum his verbis ſeruus, & dominus in oppoſitum vtantur, quis eorum recte inducit?

Dicendum, quòd vterque aliquid ex illis probat, ſed magis dominus; nam ſeruus ex illis probat timorem ſuū, ſcilicet, quia dominus tam durus erat, quòd ſi ſeruus aliquid perderet de talento, repeteret ab illo dure, & hāc duritiem probauit, quia dominus metit, vbi non ſeminat, timuit ergo perdere aliquid, & vt nichil perderet abſcondit nichil negociando.

Dominus autem aliter deduxit, ſcilicet dominus erat, tam durus, vt meteret, vbi non ſeminauerat, & ita valde cupidus erat, ita vt etiam aliena capere vellet, à fortiori, ergo vellet de rebus ſuis capere lucra, quæ capi poſſent: vnde ſi ſeruus non ſolicite ageret ad aliquid acqui- G rendum pro domino, cauſam habebat timoris, cum ſciret dominum metere, vbi non ſeminauerat.

Sed dicetur, quomodo ex eodem modo poſſunt ſequi oppoſita?

Dicendum, quòd dupliciter poteſt ad hoc reſponderi. Primo, quòd hoc accidit in materia probabili, vbi neutra argumentatio eſt neceſſaria, ſed talis quæ probari, & laudari poſſit ab eis, qui eam audierint: tales enim dicimus locos rhetoricos, in materia autem naturali, aut mathematica, & reductione neceſſaria non poſſunt ex eodem ſequi oppoſita, hic autem fuit materia probabilis; & ſic tam argumentum ſerui, quam domini eſt probabile: quamuis fortaſſis vtrunque poſſet refelli.

Secundo dicendum, & melius, quòd ex eodem fundamento non arguuntur oppoſita, & etiam hic non ar- H guuntur, quia vnum non ſequitur aliud, quod enim dominus dixit infertur, ſed non, quod ſeruus. Bene enim dominus infert, quòd ſi ipſe tam cupidus erat, quòd meteret, vbi non ſeminauerat, non poterat ſeruus ei complacere, niſi cum pecunia ſua aliquid lucraretur, & ſi non faceret habebat cauſam timendi.

Seruus autem nō infert bene: duo enim ſeruus ex hoc intulit, & primum bene, ſecundum male: nam cum ſeruus dixit, ſcilicet, quòd erat dominus durus, ita vt meteret, vbi non ſeminauerat, bene infert, quòd timendum erat ne perderetur talentum, quia qui præ auaritia affligitur ſi aliena non acquiſierit, à fortiori affligetur ſi propria perdiderit. ideo timendum eſt ne illa perdantur. Et ſic bene infert timui, ſ. perdere.

Secundum autem eſt, quòd abſconderit pecuniam in I terra, & hoc male intulit, quia iſtud inferretur ſi nullus alius modus eſſet ad ſeruandum talentum ne periret, niſi abſcondere in terra, & tamen erat alius modus, cum alij ſerui negociando talentūm ſeruauerint, ideo, & ipſe debuerat negociando ſeruare, & hoc apparet, quia dominus non arguit eum quantum ad primum, ſcilicet, quòd perdere metuerit, ſed quantum ad ſecundum, ſcilicet, quòd timens abſconderit, quia potius negociando ſeruare debuiſſet, cum ſit aliquis modus ſecurus negociandi, & illum oſtendit, ſcilicet oportuit te pecuniam meam committere nummularijs, ideſt ſi tantum timidus eras potuiſſes tenere iſtum modum, & ſic non poſſes perdere aliquid de talento, & lucra ſecura haberes; vnde recte ſeruus arguitur.

K *Quid eſt quod dicitur, oportuit te pecuniam meam committere nummularijs? Quæſt. CLVI.*

QVæritur quid eſt, quod dicitur: oportuit te pecuniā meam committere nummularijs?

Dicendum, quod quantum ad parabolam planum eſt, oſtendit enim viam lucri in qua nullus erat timor perdendi talentum, ſ. ponere pecuniam apud nummularios, qui eam redderent cum vſuris. Et iſta pecunia erat talentum. Sic dicit Hieronym. ſuper Matth. ſcilicet ſi inquit durum, & crudelem eſſe me noueras, & aliena ſectari, tu ſcires me mea diligentius quæſiturum, & dares pecuniam meam, ſiue argentum nummularijs: vtrunque enim argyrion græcus ſermo exprimit.

Accipiendo quantum ad intentionem Chriſti, eſt redargutio, quam facit Chriſtus contra malum ſeruum,

qui

qui acceptis donis ſpiritualibus, nichil lucri ex eis fecit, quia non operatus eſt cum illis. Et poteſt ſpecialiter vocari argentum iſta prędicatio Euangelij, quæ committitur prædicatoribus, qui ſunt nummularij, vel audientes, vt poſtea illam reddant cum fructu operum. Sic dicit Hieronymus ſuper Matth. Eloquia inquit Domini, eloquia caſta, argentum igne examinatum; pecunia ergo, & argentum prędicatio Euangelij, & ſermo diuinus eſt, qui dari debuit nummularijs, ideſt, vel cæteris doctoribus, quod fecerunt Apoſtoli per ſingulas prouincias, Presbyteros, & Epiſcopos ordinantes, vel cunctis credentibus, qui poſſunt pecuniam duplicare, & cum vſuris reddere, vt quicquid ſermone didicerant opere explerẽt.

Aliter aũt dicendum, & melius, ꝙ pro omni dono fructus accipitur, cum de omni dono fructum colligere debeamus, & ille fructus eſt quaſi vſura quædam, cum ſit vltra ſubſtantiam rei, & dicimur dare pecuniam nummularijs quandocunque per aliquod donum noſtrum proximis proficimus, quia quaſi ab eis vſuram accipim⁹, & augmentum pecuniæ, quia bonum, quod nunc proximis impendimus multiplicatum in vita æterna inueniemus. Et recte iſta redargutio fiet contra omnes, qui non operati ſunt iuxta talenta eis tradita: tam omne lucrum, quod facimus cum donis Dei velut quædam vſura eſt, & admonentur omnes habentes dona illa, quòd committant illa nummularijs, ideſt circa proximos aliquid per illa operentur, & tunc ſine periculo doni poterunt lucrũ habere, quia nullum donum eſt, quod operando perdatur, ſed potius non operando.

Quare dominus non repetiuit prima verba ſerui, ſcilicet ſe eſſe durum. Et quot vpliciter accipiatur durus, & quomodo Deo conueniant hæc verba? Quæſt. CLVII.

QVæritur cum dominus repetiuerit verba ſerui, ſcilicet ſerue male, & piger ſciebas, quia meto, vbi non ſemino, &c. quomodo non repetiuit primum verbum? ſcilicet domine ſcio, quia homo durus es?

Dici poterat vno modo, quòd dominus repetiuit illud quod ſciebat eſſe verum, & non pertinere ad iniuriam, ſed metere, vbi non ſeminauerat non erat durus, ideo cõceſſit vnum, & non alterum.

Secundo, quia dato, quod verum eſſet, nolebat concedere, aut repetere illud, quia ad contumeliam ſuam pertinebat, colligere autem, vbi non ſparſerat non erat contumelioſum, ideo iſtud repetiuit, & illud non.

Tertio poteſt dici, & melius, ſcilicet, quòd etiam iſtud dominus concedebat, ideſt ſe eſſe durum, & tamen non curauit exprimere, quia conceſſo, quòd metebat, vbi nõ ſeminauerat, concedebat duriciem ſuam: nam ſeruus nõ induxit ad aliud, metis, vbi non ſeminaſti, niſi ad probandum duriciem, conceſſa autem veritate probationis conceditur id, quod probatur.

Quarto poteſt dici, & valde conuenienter, quòd hoc factu eſt, quia dominus ſumpſit ex verbis ſerui, id quod fuit conueniens ſibi ad inferendum. Volebat enim concludere contra ſeruum, quòd debuerat operari cum talento, vt aliquid lucraretur: & hoc, quia dominus metebat, vbi non ſeminabat, & ſic vellet de rebus ſuis lucrum: hoc enim ſufficiebat domino, ideo iſtud ſumpſit; dicere autem, quòd erat durus non pertinebat ad eum, ſed ad ſeruum, quia durus dicitur crudelis. Et eſt ſenſus, quòd ſeruus timuit perdere aliquid de talento negociãdo, quia ſciebat dominum eſſe crudelem, & ſi aliquid perderet affligeret eum torquendo crudeliter, ideo timens illam crudelitatem voluit abſcondere, vt non perderet: iſta autem durities, ideſt crudelitas, nichil faciebat ad propoſitum domini, ſed ſerui, ideo dominus non repetiuit de duritie, licet ſeruus dixiſſet.

Sed dicendum circa hoc, quòd durus poteſt dupliciter accipi, ideſt crudelis, vel auarus. Accipiendo primo modo ſolum pertinet ad intentionem ſerui, & non domini, ideo dominus non repetiuit, ſicut nunc dictum eſt. Accipiendo ſecundo modo, tam ad ſeruum, quam ad dominum pertinet, & tamen non repetiuit dominus, quia

A dicendo meto, vbi non ſemino, intelligebatur, quia iſta probant duritiem auaritię.

Circa Deum autem dicendum, quòd iſta conueniunt, ſcilicet, quòd ipſe confiteatur ſe metere, vbi non ſparſit, quia colligit fructum de donis, quæ nobis dedit per operationes noſtras, quas nos facimus, & nõ ipſe; & ita quaſi aliena colligit, vel petit, non tamen confitetur ſe durum, quia non eſt crudelis, ſed mitis, & benignus. Vel non exprimit hoc, quia forte ſe confitetur durum, ideſt auarum, tacite confitendo, quòd metit, vbi non ſeminauit, quia talis auaritia non eſt mala ſecundum quam deſiderat fructum operum noſtrorum, licet aliqui confitentur Deum durum contra malos, ſicut benignum ad bonos. De hoc dicit Origen. ſuper Matth. ſcilicet non autem confeſſus eſt dominus ſe eſſe durum, ſicut ille arbi-

B trabatur, cęteris autem ſermonibus eius conſenſit, ſed vere durus eſt his, qui miſericordia Dei abutuntur ad negligentiam ſuam non ad conuerſionem.

Quomodo poſſit talentum tolli ab eo, qui illud abſcondit. Quæſt. CLVIII.

QVæritur quid eſt, quod vltra dicitur: tollite ab eo talentum, quomodo poſſit talentum tolli ab eo, qui illud abſcondit?

Dicendum, quòd hoc conuenit quantum ad parabolam: nam cum non vſus fuiſſet talento illo ad lucrum, & maneret adhuc penes eum, poterat illi auferri, & dari alteri, qui operaretur in illo. Sed quantum ad intentionẽ Chriſti non videtur, quòd talentum auferri poſſit alicui

C ad hoc, quòd detur alteri: nam omnia dona Dei ſunt perfectiones quædam noſtræ, niſi forte pro bonis fortunæ accipiantur, quæ ſunt extrinſecus adiacentia, ſed perfectiones iſtæ ſunt accidentia quædam, accidentia autem non poſſunt ſeparari ab eo cuius ſunt; poteſt quidem perire accidens, quod alicuius eſt, vt eſſe deſinat, & tamen, quod deſinat eſſe in ſubiecto ſuo, & maneat, non eſt poſſibile, quia non habet eſſe, per quod maneat.

Secundo, quia ponitur, quod ad alterum tranſeat, & iſtud eſt minus poſſibile, quia accidentia indiuiduata ſũt ex ſubiecto in quo erant, ideo non poſſunt manere eadẽ numero tranſeundo ad alterum ſubiectum, ita quòd ſint illius: nã dato, quòd maneat accidens in hoc ſubiecto, manebit in illo eſſe, quod prius habebat, & acquiſierat in ſubiecto, ſi autem tranſire ad alterum ſubiectum di-

D cantur, ita vt ſint ſecundum eſſe illius, neceſſe eſt, vt ſint per eſſe ſubiecti, quia alias non ſunt accidentia illius ſubiecti, & tamen ſi incipiant eſſe per eſſe illius ſubiecti, iam deſinunt habere eſſe primum, ſed ſi ceſſent ab eſſe primo deſinunt eſſe eadem, ideo impoſſibile eſt eadem accidentia tranſire ad alterum ſubiectum, & ita non auferretur donum, quod aliquis habet ad hoc, quòd detur alteri. Dicit tamen Origen. poſſe hoc fieri cum ait: poteſt quidem Dominus ſuæ diuinitatis virtute auferre ſufficientiam ab eo, qui pigrè eſt ea vſus, & dare ei, qui eam multiplicauit.

Tertio patet, quia dato, quòd eſſet poſſibile tranſire accidens de ſubiecto in ſubiectum, non fieret, quia computatio de fructu donorum accipietur in die iudicij, & tamen tunc nõ oportebit dari donum vnius alteri, quia nõ

E eſt tempus fructificandi, ſed accipiendi pręmium pro fructu facto.

Sed dicetur, quòd forte accipietur pro ratione, quæ in morte redditur, & tunc donum vnius poſſet dari alteri viuenti quo fructificaret. Dicendum, quòd non ſtat, quia iuxta parabolam talentum, quod aufertur ab eo, qui illud abſcondit, datur habenti decem, qui iam rationem reddiderat propter hoc, quòd habebat multum, ſicut in litera dicitur; quòd omni habenti dabitur, ſed non habet aliquis rem aliquam determinatam de lucro vſque poſt mortem, quia dum viuimus mouemur de bono in malũ, & è contrario: ideo nichil habere dicimur, poſt mortem autem non contingit mutari ſtatum, ideo tunc poteſt aliquis dici habere paucum, aut multum, & tamen poſt mortem nulli datur aliquid, ideo non aufertur donum realiter alicui, vt detur alteri.

Sed

Sed poteſt intelligi, quòd aufertur, quia perit, quan-
tum ad deſuetudinem; nam ſicut habitus, qui per aſſue-
tudinem acquiruntur, debilitantur, & pereunt ex deſue
tudine, ita & ſi quis dono à Deo accepto non vtatur per-
dit illud non vtendo: videtur autem accreſcere alijs, quia
aliqui, qui naturali ingenio minores ſunt, exercitando ſe
augent donum ſibi datum, & alij excellentiores ingenio
ex deſuetudine minuunt illud, & id, quod horum erat
videtur in illos tranſire. Sic etiam poteſt intelligi perdi
talentum quantum ad præmium, quia pro illo nullum
præmium dabitur, ac ſi ablatum eſſet. Sic dicit Hieron.
ſuper Matth. ſcilicet multi etiam cum ſint ſapientes na-
turaliter, & habeant acumen ingenij, ſi fuerint negli-
gentes, & deſides bonum naturæ corrumperent, ad com
parationem eius, qui paulùlum tardior labore, & indu-
ſtria compenſauit, quod minus habuit, perdunt bonum
naturæ, & præmium, quod eis fuerat repromiſſum vi-
dent tranſire ad alios.

Quare dominus fecit dari talentum habenti decem, & non habenti duo? Quæſt. CLIX.

QVæritur cum auferri iuſſerit talentũ dominus, qua-
re fecit dari habenti decem, & non habenti duo?
quia potius videbatur dandum habenti duo,
aut quatuor, vt cum lucro augeretur.

Dicendum, quòd quantum ad parabolam poſitæ fue-
runt cauſæ ſupra.

Sed quantum ad rationem, quam Chriſtus intendit
dicunt aliqui, quod fuit, quia ille, qui duo talenta ha-
bebat, plus habebat, quam qui quinque. Nam quin-
que ſunt corporis ſenſus, duo ſunt intellectus, & opera-
tio: vnum talẽtum eſt intellectus, qui autem habet quin
que habet operationem, vel cognitionem circa exteriora,
non autem circa interiora, ideo deeſt ſibi intellectus, qui
eſt vnum talentum. Vnde conuenienter datur ei: habẽs
autem duo habet intellectum, & operationem; vnde ni
chil ei deficit, ideo non debuit ſibi fieri additio. Sic dicit
Gregor. in Homilia, ſcilicet optimum autem videbatur,
vt ei potius, qui duo, quam qui quinque talenta accepe-
rat daretur, illi enim dari debuit, qui minus accepit, ſed
cum per quinque talenta exteriorum ſcientia deſignetur
per duo autem intellectus, & operatio, plus habuit, qui
duo, quam qui quinque talenta acceperat, quia per talen
ta quinque exteriorum adminiſtrationem meruit, ab in-
tellectu interiorum adhuc vacuus fuit; vnum ergo talen
tum, per quod intellectum ſignificari diximus illi dari
debuit, qui bene exteriora, quæ acceperat, miniſtrauit,
quod quotidie in ſancta Eccleſia cernimus, vt etiam de
interna intelligentia polleant, qui exteriora fideliter ad-
miniſtrant.

Sed dicendum, ꝙ non multum tenet iſtud, quia me-
taphora iſta de talentis eſt ad ſignanda dona ſpiritualia:
ergo neceſſe eſt, quòd per talenta plura ſignentur maxi-
ma dona ſpiritualia, ſed quinque ſunt maiora; ergo per
illa ſignantur maiora dona, quam per duo.

Dicendum ergo, quòd habenti decem datum eſt talen
tum, & non habenti quatuor.

Primo, quia iſte honorabilior, & maioris meriti iudi-
catus eſt; nam quinque lucratus fuerat, & alius ſola duo,
ideo honoratur magis dando illi talentũ, quod alius per-
didit. Sic dicit Hieronym. ſuper Matth. ſcilicet datur ei,
qui decem talenta fecerat, vt intelligamus, licet æquale
ſit Domini gaudium in vtriuſque labore eius, ſcilicet, qui
quinque, & qui duo, duplicauit tamen maius præmium
ei, qui plus in Domini pecunia laborauit.

Secundo, & præcipuè fuit propter id, quod ſequitur,
ſcilicet omni habenti dabitur, & abundabit; nam cum
daretur habenti decem adiunctum eſt, tanquam cauſa
omni habenti dabitur; ergo propter hoc dabatur ei, qui
abundabat, & tamen magis habebat, qui decem habuit,
quam qui quatuor; ergo ei dari debuit: ſic patet Luc. 19.
cap. in alia ſimili parabola, quia mna eius, qui illam ab-
ſcondit in ſudario data eſt ei, qui habuit decem mnas, &
non ei, qui habuit quinque; & ibi non eſt propter ſignifi-
cationem; ſicut hic ponit Gregor. vt dictum eſt, quia ibi
F cuilibet ſeruorum data eſt vna mna, & vnus lucratus eſt
decem, alius quinque, & habenti decẽ data eſt vna mna,
ergo non fuit, niſi propter multitudinem, quia plus habẽ
ti, plus datur, & ita etiam ibi adiungitur iſta cauſa, ſ. om-
ni habenti dabitur, & abundabit.

Quomodo eſt verum, quod omni habenti dabitur? Quæſt. CLX.

QVæritur quomodo eſt verum, quòd omni haben-
ti dabitur?

Dicendum, quòd non intelligitur, niſi quan-
tum ad dona Dei, & vt à Deo dantur; non autem de eis,
quæ homines inter ſe agunt, & patiuntur: nam aliqui
ſunt habentes bona ſæculi, quibus alij nichil dant, ſed po
G tius furantur opes eorum, & è contrario aliqui ſunt pau-
peres, quibus nichil ſubtrahitur; ſed potius eis ſubueni-
tur. Quantum ad dona Dei eſt verum, & exponunt qui
dam de fide, ſcilicet, quòd habenti fidem dabuntur alia
dona, & non habenti auferentur bona naturalia. Sic di-
cit Hieronym. ſuper Matth. ei, qui fidem habet, & bo-
nam in domino voluntatem, etiam ſi quid minus in ope
re, vt homo habuit, dabitur à bono iudice; qui autem fi-
dem non habuerit, etiam cæteras virtutes quas videba-
tur naturaliter poſſidere perdet.

Secundo, exponunt aliqui de doctrina Euangeliorum,
ideſt, quòd habens doctrinam Euangelij obſeruando eã
habet honorem à Deo pro illa, & pro lege Moyſi, licet il-
lam non obſeruet, qui autem non obſeruat Euangelium,
licet obſeruet legem Moyſi nullum honorem pro illo ac-
H cipit. Sic dicit Hylarius ſuper Matth. habentibus vſum
Euangeliorum, & honor legis redditur, non habentibus
autem fidem Chriſti etiam id honoris, quod ex lege ha-
bere videbantur, aufertur.

Tertio, ponitur de exercitatione donorum, ſcilicet ei
qui habet circa dona accepta exercitationem adduntur
alia, eis vero, qui nullum habent exercitium, aut lucrum
auferuntur ea quæ habent, quia perdunt illa per deſuetu
dinem, vel quantum ad præmium. Sic dicit Chryſoſtom.
in Homilia, qui gratiam ſermonis, & doctrinæ ad pro-
ficiendum habet non vtens ea gratiam perdit, qui autem
ſtudium adhibet amplius attrahit. Et iſte ſenſus videtur
eſſe conueniens ad literam; nam ei, qui abſconderat talẽ
tum ablatum eſt, & ei qui multum ſtuduerat, vt quinque
lucraretur, datum eſt.

I Quarto, accipitur de charitate, ſcilicet, quòd habenti
eam dantur alia dona, & non habenti, vel perdenti illam
data auferuntur. Sic dicit Greg. generalis ſententia ſub-
ditur, ſcilicet omni habenti dabitur: quiſquis enim chari
tatem habet etiam alia dona percipit, quiſquis charita-
tem non habet, etiam dona, quæ habere videbatur amit
tit. Dicitur autem, quòd habenti dabitur, & abundabit,
ideſt dabitur, vt abundet, ſ. ad plenitudinem habeat.

Quomodo eſt verum quod dabatur habenti, & quomodo eſt ad propoſitum literæ? Quæſt. CLXI.

SEd quæritur quomodo eſt verum, quod datur haben
ti, & quomodo eſt ad propoſitum literæ?

Dicendum, quòd accipiendo in tertio modo planum
K eſt, quòd ſi quis habet donum aliquod, & in illo ſe exer-
cet proximis proficiendo, adauget Deus illi donum ipſũ,
vel dat alia dona, quæ non habuerat, & hoc, quia exerci-
tatio illa prodeſt dupliciter ad dona, ſ. per modum diſpo
ſitionis, & per modum meriti.

De primo, quia naturaliter omnis actus alicuiꝰ habitꝰ
facit ad augmentum ipſius, & ſi gignatur ex operatione,
ſicut ſunt morales, augebitur effectiue per actus, ſ. quòd
actus augeat habitum, & non ponetur aliud extrinſecum
augens. Si autem non gignatur per actus, ſed infunda-
tur a Deo, erit etiam augmentum à Deo effectiue, ſicut
eſt de charitate, eſt tamen actus diſpoſitiue ſe habens ad
augendum illam.

In alijs autem donis Dei ſi per infuſionem ſunt, ſic erit,
& tunc augmẽtum per actum non eſt, niſi reſpectu illius
doni cuius eſt actus.

De

De ſecundo patet, quia per operationem donorum meremur, & tunc non meremur ſolum vitam æternam, ſed etiam augmentum donorum, ſicut charitas nutrita meretur augeri, & aucta meretur perfici, & hoc modo per actum vnius doni non ſolum meremur augmentum illius doni, ſed etiam acquiſitionem aliorum donorum, vel augmentum aliorum exiſtentium. Accipiendo autem alias expoſitiones, quæ redeunt in vnum modum poteſt dupliciter accipi, ſcilicet primo quantum ad augmentum donorum in præſenti, nam habenti fidem dantur alia dona, vel habenti charitatem. Et hoc poteſt intelligi, ſicut dictum eſt, ideſt, quòd per meritum operationis ſecundum vnum donum dentur alia dona, & maximè eſt hoc quantum ad charitatem, quia illa eſt radix merẽdi, ideo qui illam habet per actum eius meretur multa alia dona accipere, & accipiet illa. A B

Secundo, poteſt accipi quantum ad præmium vitę æternæ, ſcilicet habenti bona opera hic per dona, quæ habuit datur vita æterna, & datur, vt abundet, ideſt, vt perficiatur, & quanto magis habuerit dabitur maior gradus in vita æterna.

Sed dicendum, quòd omnes hi modi conueniunt literæ; accipiendo primum eſt verum, quòd datur augmentum doni exercitantibus ſe, ſicut ſeruo, qui ſe multum exercitauerat lucrando quinque additum eſt aliud talentum, & ei qui non fuerat negociatus ablatum eſt talentum. Accipiendo pro alijs expoſitionibus quantum ad primum modum eorum verum eſt, quòd habentibus donum charitatis dantur alia dona hic, & quanto plura quis habuerit, tanto meretur dari plura, & maiora, ſicut ſeruus, qui decem habuit accepit vnum, & non ille qui habuit quatuor. C

Sed dicendum, quòd ſecundus modus huius expoſitionis magis conuenit, ideſt habentibus hic bona opera datur vita æterna. Et hoc patet, quia alij modi ſunt, quantum ad dona, quæ dantur in præſenti, & tamen ea, quæ Chriſtus ſignauit in hac parabola ſunt in iudicio, in quo incipit ſtatus alterius ſęculi, ideo de dono, quod datur in vita æterna agitur, & non de donis, quæ hic dantur.

Secundo, quia de iſto ſeruo bono habente plura, & cui alia dantur, dicitur: ſerue bone, & fidelis ſupra pauca fuiſti fidelis: ſupra multa te conſtituam intra in gaudiũ domini tui. Illud enim gaudium eſt vita æterna, & multa, ſupra quæ conſtituitur, ſunt bona vitæ æternæ, & iſta ſunt bona, quæ dantur habenti; ergo accipitur de bonis, D quæ dantur in vita æterna, & non hic. Similiter de ſeruo cui auferetur talentum idem patet, quia mittitur in tenebras exteriores, per quas infernus ſignatur; ergo bona, quæ dantur bono ſeruo habenti ſunt poſt vitam, ſicut infernus, qui datur malo ſeruo eſt poſt vitam.

Tertio, quia in hoc ſenſu eſt vera propoſitio generaliter, non autem in alio: nam omnis, qui opera bona habuerit moriens habebit bona, quæ dabuntur ei in vita æterna, & tamen non eſt verum nunc, quòd habens charitatem habet alia dona, vel aliqua eorum. Et aliqui ſunt, qui non habent fidem, neque charitatem, & habẽt multa dona, vt de dono ingenij, & alijs, quæ ſtant ſine gratia. Et tamen non habens charitatem non deberet, tunc habere aliquod donum: immo ſi aliquod haberet, deberet ei auferri. E

Quarto, quia habens bona opera habet vitam æternã, & quanto maiora opera bona, plus de vita æterna, ſed non eſt ſic quantum ad fidem, & charitatem, quia aliqui minorem charitatem habentes inueniuntur multa dona habere, & alij habentes maiorem charitatem non habent multa dona, vt patet de operatione miraculorũ; & prophetia, & generibus linguarum, quę interdum in hominibus minoris perfectionis inueniuntur. Eſt autem perfectio ſecundum charitatem, & hoc multum conuenit literæ, quia hoc non ſolum datum eſt habenti, ſed maximè habenti, ſicut verum eſt, quòd quanto quis magis habuerit de merito operum, magis habebit de magnitudine præmij.

Quomodo eſt verum, quòd ei, qui non habet, quòd habere videtur auferetur ab eo?
Quæſt. CLXII.

QVæritur quomodo eſt verum, quòd ei, qui non habet, quod habere videtur auferetur ab eo? quia non videtur poſſibile?

Dicendum, ꝙ ei, qui vere nichil habet auferri nichil poteſt, ſed dicitur nichil auferri ſecundum materiam ſubiectam, ſicut ſecundum parabolam dicitur nichil habere, qui nichil lucri habuit: nã ille aliquid habebat, ideſt talentum, ſed nichil habebat, ideſt nullum lucrum, ideo cui nichil habebat poterat auferri aliquid, ideſt talentũ. Sed circa intentionem Chriſti accipitur iſtud de donis, vel operationibus, & tunc dicendum eſt, quòd impoſſibile eſt ab eo, qui habet, ſiue parum, ſiue nichil auferri donum, vel operationis meritum, quia quod auſertur poteſt manere per ſe ablatum, ſed donum, aut operationis meritum per ſe manere non poſſunt, ſed in eo cuius ſunt, vt dictum eſt ſupra. Sed accipiendo pro donis reſpectu huius vitæ eſt ſenſus, quòd qui habet operationẽ cum dono auget ſibiipſi donum, qui vero donum habet, ſed non habet operationem, perdit donum. Sic exponit Hieronym. vt ibi dictum eſt. Aliter tamen dicitur, & melius, ſicut præced. q.ſ. quòd non habenti operationes bonas in morte aufertur id, quod habere videtur, ideſt ſi quis viuens multa dona habuit, & forte multas operationes exercuit, & tamen moriens non habet aliquas, quia viuendo perdidit illas per contrariam operationem, aufertur, quod habet, ideſt omnia illa non computãtur ei ad vitam æternam, ac ſi nunquam habuiſſet, & ita vidẽtur tranſire in vtilitatem ſanctorum, & gloriam agentibus autem non proſunt. Et dicitur auferetur, quia Deus accipit quaſi violenter quædam bona, quæ mali fecerũt, vt proſint in gloriam ſuam: multa enim bona fecerunt, & faciunt infideles, & homines exiſtentes ſine charitate, quæ nunquam illis profutura ſunt ad gloriam vitæ æternæ, ſed Deus illa accipit, vt cedant in gloriam ſuam, qui talia dona dedit, ſicut laudamus Deum, qui talia ingenia dedit qualia habuerunt Philoſophi, per quæ tam copioſam doctrinam huic ſæculo effuderunt, etiam Eccleſiæ Chriſti profuturam, illis autem omnes illi labores non profuerunt ſi apud inferos ſunt, ſed abſtulit Deus illos fructus, vel dona ab eis, vt daret nobis, ideſt nobis ſeruis ſuis proſint, & per ea Deum laudemus. Sic dicit Hieronym. Eleganter inquit, quod videtur habere auferetur ab eo, quicquid enim ſine fide Chriſti eſt non ei debet imputari, qui male eo abuſus eſt, ſed illi, qui etiam malo ſeruo naturæ bonum tribuit.

Dicitur autem, quòd videtur habere propter duo. Primo, vt concordaret literæ præcedenti: nam dixit ei qui non habet auferetur, ſed impoſſibile eſt ei, qui non habet aliquid auferri, ideo ait, quod habere videtur, quaſi dicat, non habens, nichil habet, ideo non poteſt auferri aliquid ab eo, ſed videtur, quòd aliquid habeat, & illud, quod habere putatur auferetur ab eo.

Secũdo, dicitur propter ea quæ aliqui indebite tenẽt: habent enim talenta cum quibus non fructificant, ideo illa habere videntur, ſed non habent, quia non plus eis ꝓderunt, quam ſi non haberent, cum ab eis auferenda ſint, & tradenda in aliorum vtilitatem.

Quare dicitur ſeruum inutilem proijcite in tenebras?
Quæſt. CLXIII.

QVæritur circa hoc, quod dicitur ſeruum inutilem proijcite in tenebras?

Dicendum, ꝙ hic oſtenditur, non ſolum ꝓꝑ cõmiſſionem malorum, ſed etiam ꝓꝑ omiſſionem bonorum damnari homines. Dupliciter enim peccat homo, aut cõmittendo mala, aut omittendo bona neceſſaria. Primum ex genere ſuo maius videtur, licet accidat quaſdam omiſſiones deteriores eſſe multis cõmiſſionibus, & ſic putarent quidã pro cõmiſſionibus malorum dãnari hoies, ſed non pro omiſſione, hic aũt oſtẽditur, ꝙ ẽt pro omiſſione etiã

hic non penitur damnatio, niſi pro omiſſione, ſcilicet, quia ſeruus habens talentum vnum non negociatus eſt cum illo, ſed illud integrum domino reddidit, & in cõdemnatione, ita ſubditur cauſa, ſcilicet ſeruum inutilẽ proijcite in tenebras: inutilis enim eſt, qui vtilitatem nullam fecit. Sic dicit Chryſoſtom. in Homilia, ſcilicet videant, quia non ſolum, qui rapit aliena, aut qui mala operatur punitur vltima pęna, ſed etiam qui bona non facit. Et ideo multum ſuadere ſibi quiſquam debet, vt operationem, quam potuerit ſecundum quælibet dona ſibi collata non omittat quodcunque illud donum ſit. Sic dicit Gregor. habens intellectum curet omnino ne taceat, habens rerum affluentiam a miſericordia non torpeſcat, habens artem qua regitur, illius vſum cum proximus partiatur: habens loquendi locum apud diuitem pro pauperibus intercedat: talenti enim nomine cuilibet reputabitur, quod, vel minimum acceperit. Idem dicit Origen. ſuper Matth. ſi nõ placet tibi, quod dicitur, ſ. ſi propter hoc, ꝙ non docuit quis iudicatur, recordare illud Apoſtoli, Væ mihi eſt ſi non euangelizauero; de tenebris autem infra dicetur quando agetur de pęnis inferni.

Quid vſura ſit? *Quæſt. CLXIIII.*

CVm enim dictum ſit hic, ego veniens recepiſſem, quod meum eſt cum vſuris: circa vſuras aliquid dubitatur, & primo quid ſit vſura. Solent autem diffinire, vſura eſt ex mutuo lucrum debitum, vel exactum. Sic Innocentius diffinit extra, de vſur. in princip. cap. 1. & Raymundus in Summa, tit. de vſur. nam ſi non ſit in contractu mutui non eſt vſura, & ſi in contractu illo aliquid gratis vltra mutuum detur, & gratis accipiatur non eſt vſura, art. 14. quæſt. 8. cap. vſura, & 18. diſtin. cap. de eulogijs, quia vt ait Gregorius, nulla oblatio ſuſcipienti culpæ maculam ingerit, quæ non ex ambientis pactione proceſſit, & habetur 3. quæſt. 2. cap. ſicut.

Expoſitio diffinitionis vſuræ.

Alij diffiniunt, vſura eſt quicquid ſorti accedit: ſort enim eſt ipſum, quod principaliter in contractu venit, ideſt, quòd mutuatur. Et ſic diffinit Ambroſius, & habetur 14. quæſt. 3. cap. plerique. Eſt tamen diffinitio materialis, quia eſt ſenſus, ꝙ quicquid ad ſortem accedit pertinet ad vſuram, ſed illud non eſt vſura, quia vſura eſt crimen, & non pecunia, neque res extra.

Alij diffiniunt plenius, ſ. vſura eſt quicquid ſortem excedit, vel ſolutionem mutuatæ rei excedit ipſius rei vſus gratia pactione interpoſita, vel hac intentione habita in contractu, vel exactione habita ex poſt facto; & dicitur quodcunque excedit ſolutionem, ideſt quandocunque vltra quantitatem rei mutuatæ redditur aliquid, quicquid illud ſit, eſt vſura, & non differt de re quæ datur, quæ ſit, vt infra dicetur: dicitur gratia vſus rei mutuatę; nam ſi non daretur propter vſum rei, ſed propter aliam cauſam, vtpotè, quia quis putabat ſe, alias teneri huic mutuatori, & non exiſtente hac mutuatione, nichilominus erat ſibi aliquid repenſurus: nam tunc non pertinet ad vſuram ex parte dantis, neque accipientis, etiam ſi detur nomine pœnæ, vel intereſſe, dum tamen non in fraudem, non eſt vſura; dicitur pactione interpoſita, nam dato, quòd quis ſoluat vltra ſortem gratia vſus rei, non tñ fuit de hoc conuentum, neq; mutuator cogitauit de hoc, nõ eſt vſura: pactũ enim appoſitum facit cõtractum vſurarium: dicitur, vel exactione habita ex poſt facto, quia dato, ꝙ non conuentum fuerit in contractu de ſoluendo aliqua quantitate, & mutuans coegerit accipientem aliquid vltra ſortem poſtea ſoluere vſura eſt, circa ſingulas harum partium magis poſtea dicetur.

Vnde dicatur vſura, & quare? *Quæſt. CLXV.*

QVæritur vnde dicatur vſura, & quare? Dicendum, quòd vſura, vt dicit Raymundus in Summa, titul. de vſur. & Hoſtienſ. in Sum. eodem titu. dicitur vſueraris, ideſt vſus æris, & vtrunque competit: nam vſus æris eſt, quia pro vſu pecuniæ mutuatæ datur pecunia vltra ſortem.

F Omnis autem pecunia ſolet large vocari æs, vel argentum, quia de his metallis potius fit, quam de alijs moneta, licet pecuniam non ſolum vocamus monetam, ſed etiam omne, quod poſſidetur 1. quæſt. 1. cap. totum; & accipit ſic Ariſtot. 4. Ethic. cap. de liberalitate vocans pecuniam, vel numiſma omne, quod numiſmate appreciari poteſt. Vel dicitur vſus rei vſura, & iſtud adhuc magis conueniens eſt ad nomen, & etiam ad rationem: non enim in ſolo vſu æris, ideſt monetæ mutuatæ conſiſtit vſura, ſed in vſu omnium rerum, quæ cadunt ſub mutuo: nam ad contractum mutui pertinet vſura.

Quot ſunt modi vſuræ? *Quæſt. CLXVI.*

G QVæritur de modis vſuræ quot ſunt? Aliqui diſtinguunt duos modos, ſcilicet vſuram ſpiritualem, & corporalem: prima eſt bona, & laudabilis, quam exercere debemus, ſ. ex donis nobis datis fructificando circa proximos lucra petere, & ita dicit Auguſt. Miſer homo fęneraris homini, fęnerare Deo, & centuplum accipies, & vitam æternam poſſidebis. Alia eſt corporalis vſura, cum aliquid ſorti accedit gratia vſus rei, vt dictum eſt.

Sed iſtam diuiſionem quidam arguunt, ſcilicet frater Io. in Summ. confeſſ. eod. titu. de vſu. quæſt. 14. dicens, ꝙ non eſt bona diuiſio, ſicut fatuum eſſet dicere, quòd vitis eſt duplex, quædam corporalis, alia ſpiritualis, & idem tenet Henric. eod. tit. in ciuitate.

Dicendum, quòd bene redarguunt prædictam diſtinctionem: non enim proprie diuiditur vſura per corpo- H ralem, & ſpiritualem, quia ſpiritualis non eſt vſura, & tamen motiuum iſtorum, ideſt Hoſtien. & Rayn. & Godofr. & aliorum, qui ſic diſtinguunt eſt, quia Chriſtus vocauit vſuram, hic cum dixit, recepiſſem quod meum eſt cum vſuris.

Sed dicendum, quòd hoc non prodeſt. Primo, quia etiam ſi Chriſtus hoc diceret loquitur parabolice, & ideo quod metaphorice vocatur tale, non vocabitur abſolutè tale, & ita apparet, quia Chriſtus vocauit ſe vitem, & non eſt ipſe vitis corporalis, ſed ſpiritualis, & tamen ſi quis vitem diſtingueret per corporalem, & ſpiritualem inſipienter diſtingueret; vt dixit idem Fr. Io.

Secundo, quia adhuc melius poſſet diſtingui vitis in ſpiritualem, & corporalem, quam vſura in ſpiritualem, & corporalem, quia de vite dicitur Ioann. decimoquinto I cap. Ego ſum vitis vera, & tamen de vſuris iſtis ſpiritualibus non dicitur, ꝙ ſunt veræ vſuræ, & tamen hoc dato adhuc non diſtinguitur conuenienter vitis per corporalem, & ſpiritualem: ergo multominus diſtinguetur vſura per corporalem, & ſpiritualem.

Tertio, & principaliter, quia vſura, quę ponitur a Chriſto hic, & Lucæ 19. cap. Non eſt vſura ſpiritualis, ſed temporalis, ſiue corporalis, tamen dicitur recepiſſem, quod meum eſt cum vſuris, quia illud eſt verbum Domini, qui poſuit rationem cum ſeruis ſuis: ſed ibi manifeſtum eſt, quòd dominus ille pecuniam petebat, & lucrum corporale, quod a nummularijs accipiendum erat, ideo pro vſura corporali ibi accipitur: verum eſt tamen, quòd per hoc ſignatur lucrum quoddam ſpirituale ex operationibus donorum, ſed illud lucrum non vocatur vſura, licet K ſignetur per vſuram, ſicut hic per talenta ſignantur dona ſpiritualia, & tamen illa non ſunt talenta.

Aliter ergo dicendum, quòd vſura eſt duplex, ſcilicet, vſura ſortis, vſura vſuræ. Vſura ſortis eſt id, quod datur ultra ſortem pro uſu mutuatæ rei. Vſura vſuræ dicitur quando pro expectatione ſolutionis pecuniæ vſurariæ datur alia vſura, & vocatur improbum fœnus, & qui talem vſuram exercet, ſecundum leges ciuiles, eſt infamis, vt tertia quæſtione prima, §. tria: ſed ſecundum iura Canonica vtraque eſt prohibita, & infames ſunt quamcunque exercentes, ſexta quæſtione prima, capitulo, infames.

An dare mutuum ſub vſuris ſit peccatum? *Quæſt. CLXVII.*

QVæritur, an dare mutuum ſub vſuris ſit peccatum? Aliqui dicunt, quòd non, quia omittere conſilia non obligant hominem ad peccatum, quia cõſilia non ſunt de neceſſitate cum non ſint pręcepta, & tamen Luc. 6. inter alia conſilia dicitur, mutuum dantes nichil inde ſperantes: ergo dare ſub vſuris mutuum, nõ eſt peccatum. Secundo, quia non videtur peccatum eſſe accipere pretium pro eo, quod quis facere non tenetur. Sed non tenetur in omni caſu habens pecuniam mutuare eam proximo petenti: ergo aliquãdo licebit mutuam ſub vſuris mutuum dare. Tertio, quia argentum monetatum, & in vaſa formatum non differt ſpecie, ſed licet accipere pretium, ſi quis mutuet argentum in vaſis: ergo licebit accipere ſi tradat illud monetatum. Dicendum, quod dare ad vſuram mutuum, peccatum eſt, quia eſt contra rationem, & eſt ſecundum ſe iniuſtum, quia venditur id, quod non eſt, per quod manifeſte inæqualitas conſtituitur, quæ contrariatur iuſtitiæ. Pro quo ſciendum, quòd quædam ſunt res, quarum vſus eſt ipſarum rerum conſumptio, & non habent vſum diſtinctum à conſumptione, ſicut vinum conſumimus vtendo eo ad potum: triticum conſumimus vtendo eo ad cibum; vnde in talibus non debet per ſe diſtinctus computari vſus rei à re ipſa, ſed cuicunque conceditur vſus rei, cõceditur ipſa res, quantum ad ſubſtãtiam ſuam, & propter hoc in talibus per mutuum transfertur dominium. Et ratio eſt, quia per contractum mutui aliquid traditur, ſed in talibus rebus nichil eſt præter ſubſtantiam rei, ideo neceſſe eſt tradi ipſam rei ſubſtantiam, & hoc eſt tradere dominium. Siquis enim ſeorſum vellet vendere vinum, & ſeorſum vini vſum, venderet eandem rem bis, vel venderet id, quod non eſt: vnde manifeſte per iniuſtitiam peccaret. Et ſimili ratione per iniuſtitiam peccat qui mutuat triticum, aut vinum, petens ſibi duas recompenſationes, vnam quidem reſtitutionem æqualis rei, aliam vero pretium vſus rei, quæ recompenſatio dicitur vſura.

Aliæ res ſunt, quarum vſus non eſt ipſarum rerum conſumptio: ſicut domus, equus, veſtis: vſus.n. domus eſt inhabitatio, & non diſſipatio, vel euerſio eius, & ideo in talibus ſeorſum, poteſt vtrunque concedi, ſicut cum aliquis tradit alteri dominium domus, reſeruato ſibi vſu, vel iure vtendi ad aliquod tempus, vel econtrario ſiquis concedit alteri vſum, domus reſeruato ſibi dominio. Et ideo licite poteſt homo accipere pretium pro vſu domus: ſicut patet in locatione, & conductione domus; pecunia autem ſecundum Ariſtot. 5. Ethic. & 1. Polit. eſt inuenta principaliter, vt medium commutandi: & ideo proprius vſus pecuniæ, & principalis eſt ipſa conſumptio, ſiue diſtractio eius ſecundum quod in commutatione expenditur, & propterea illicitum eſt, ſecundum ſe pro vſu pecuniæ accommodatę accipere pretiũ quod dicitur vſura, & ſic vſuram peccatum dicimus, & quod de vſu pecuniæ, i. monetæ dicimus, accipiendum eſt etiam de alijs, quæ ad commutationes mutuationum pertinent, & vnicum vſum habent, ſicut eſt in vino, oleo, frumento, & ſimilibus, quorum vſus eſt ipſa eorum conſumptio, vt dictum eſt: nam iſta eſt cauſa vſuræ, & iniuſti contractus, quòd vendatur, quod non eſt, vel idem bis.

Alij dicunt aliter de hoc, licet ad eandem ſententiam redeant, ſ. quòd cum bonum, ſecundum Ariſt. 1. Ethic. conſiſtat in operatione rei; res autem iſtæ non ſunt nobis bonæ, ſecundum ſubſtantiam ſuam, ſed ſecundum vſum earum, ideo bona vtilia dicuntur res, quarum bonitas in vſu eſt; vſus autem rei attenditur ſecundum finem rei, ideo res diuerſimode applicantur ad vſum, quia quędam res habent duos vſus, aliæ habent vnum: omnes enim res, ſiue naturales, ſiue artificiales, pręter numiſma habent duos vſus; numiſma enim vnicum vſum habet: patet de iumentis; habent enim vnum vſum in iuuando hominem, iuxta nomen ſuum in portando aliqua, vt equus, aſinus, bos; habent ſecundum vſum, qui eſt quod ipſa ſint extrema commutabilia, inquantum at-
A tribuit eis homo pretij quantitatem ſecundum varias neceſſitates, ſic eſt in pecoribus, frugibus, & fructibus; habent enim primum vſum, qui eſt ſuſtentare naturam per cibationem eorum, ſecundus eſt, quòd ad commutationem valeant, ſic eſt de domo, & alijs bonis vtilibus, mobilibus, vel immobilibus, quia domo vtimur in habitando, veſte in ueſtiendo, & illa etiam commutamus, & vẽdimus, & locamus. Numiſma autem ſolum hunc vſum habet, quod ſit medium commutationis, vt patet quinto Ethic. quia vero dato numiſmate non poterant fieri ſemper commutationes.

Cum autem quælibet res iſtarum vſus ſuos habet, nichil illicitum fit, ſicut neque ipſæ res de ſe illicitæ ſunt. Cum autem aliqua plures vſus habere incipit illicite fit: pecunia autem eſt medium commutandi: in commuta-
B tione vero res ſimpliciter tranſit. Et eſt iſte vſus eius valore aliquid ad commutandum: & iſta commutatio debet regulari ſecundum iuſtitiam commutatiuam, ita quòd ſit ibi æqualitas arithmetica. Cum autem pecunia incipit habere alium vſum, ſcilicet, quòd non ſit medium commutationis, ſed quod manens augeatur per vſum, ſicut equus manens per vſum lucri, facit aliquid domino ſuo, erramus, & in hoc illicitum facimus, quia vſum rei manentis applicamus, quæ habet ab inſtitutione, vel fine ſuo, quòd per vſum tranſeat, & ideo abuſus eſt, qui nunquam in aliqua re ſine peccato eſſe poteſt, & recte vſura eſt, quia actio rei per quam tranſit non proprie vocatur vſus: actio autem quæ eſt manente re proprie vſus eſt: numiſma autem cum commutatur tranſit, ideo ibi neque vſus, neque vſura dicitur; cum autem nu-
C miſma manere cenſetur, & ex tempore aliquid multiplicatur vſura rectiſſime dicitur. Idem autem eſt de omnibus alijs rebus, quarum vſus eſt ipſarum conſumptio, vt in tritico, vino, oleo, quia ſi aliquid manendo ex tempore acquirant vſura eſt, & peccatum abuſus cuiuſdam, quia contra conditionem rei fit.

Ad primum in contrarium dicendum, quod in illo verbo Chriſti, mutuum dantes, eſt aliquid pertinens ad conſilium, & aliquid ad præceptum pertinens, dare enim mutuum interdum eſt conſilium, interdum præceptum, quando quis enim eſt in extrema neceſſitate, dare ei mutuum præceptum eſt, cum vero non eſt in magna neceſſitate non eſt præceptum, ſed conſilium, & tamen non ſperare aliquid ex mutuo, ſemper eſt præceptum, ideo vſura, quæ conſiſtit in hoc, quòd accipitur in mutuo aliquid
D vltra ſortem vel ſperatur, ſemper eſt contra præceptum, & eſt prohibita. Ad ſecundum, quod ille, qui mutuauit cum non teneretur mutuare poteſt recompenſationem accipere, ſed non poteſt aliquis accipere pluſquàm egit, recompenſatur autem ei ſecundum æqualitatem iuſtitiæ ſi tantum reſtituatur quantum ille dedit, ideo non poteſt amplius exigere, ſi vero plus exigat pro vſu rei, cuius vſus eſt ipſa conſumptio eius, quam fuit ipſa quantitas eius eſt vſura, & iniuſta exactio.

Ad tertium dicendum, quod differentia eſt inter vaſa argentea, & monetam argenteam: nam vaſorum argenteorum eſt duplex vſus, vnus vt deſeruiant inquantum vaſa ad aliquid continendum, vel oſtentãdum, alius eſt, vt poſſint commutari inquantum habent valorem.

Primus, vſus eſt diſtinctus à re, & non eſt ipſius rei con-
E ſumptio, ideo poteſt vendi vſus, vel peti pecunia pro eo, & tunc non eſt vſura, neque eſt contractus mutui, in quo ſolo poteſt conſiſtere vſura, ſed locationis contractus.

Secundus, vſus non eſt diſtinctus à vaſis, & ideo ſiquis mutuauerit vaſa argentea pro determinato pretio, & poſtea pro expectatione temporis ſiue uſu rei petatur aliquid ultra, eſt uſura, ſecus eſt in pecunia argentea, quia illius uſus eſt commutatio, in quo petit ipſa res, cum trãſeat ad aliud, & ideo non poteſt peti aliquid ultra id pro quo mutuatur. Interdum tamen pro uſu pecuniæ aliquid poteſt accipi. Sed tunc non pertinet ad mutuum, ſed ad locationem, ut infra dicetur.

Circa iſtud etiam obijciunt, quia quilibet poteſt licite accipere rem quàm dominus rei uoluntarie ei tradit, ſed qui accepit mutuum, uoluntarie tradit uſuram; ergo licite poteſt accipi uſura.

Dicendum, ꝙ quædã dantur voluntarie, quæ non acci-
F piuntur licitè, ſicut ſi turpiter dẽtur, & ita hic poterat eſſe. Aliter & melius dĩ, ꝙ non dat, quis ſponte vſuram pro pecunia mutuata, ſed eſt inuoluntarium mixtum: nam ſi ſimpliciter eſſet in ſua libertate ſoluẽs vſurã nichil ſolueret, neq; ſub vſuris acciperet, ſed quia eſt conſtitutus in inopia, iudicat melius eſſe recipere pecuniã ſub vſuris ad ſubuentionẽ ſuæ inopiæ, & ſoluere ſponte vſuras, quàm non recipere, neque ſoluere, ideo non dat ſimpliciter voluntariè pecuniam vltra ſortem, & ſic eſt illicitum.

An in veteri teſtamento erant licitæ vſuræ, & qui inter Iudæos dicebantur fratres, & qui alieni, & quæ differentia erat inter Iudæos progeniæ, & conuerſos ad Iudaiſmum. Quæſt. CLXVIII.

QVęritur an in veteri teſtamento erant licitæ vſuræ? Aliqui dicunt, ꝙ non, quia vetantur in multis locis, vt Deut. 23. cap. non fęneraberis fratri tuo ad vſuram pecuniam neque fruges, & Leuit. 25. cap. & Ezech. 18. & Pſal. 14. Dicendum, quòd in veteri teſtamento non erat Iudæis ſimpliciter vetita vſura, neque totaliter conceſſa, ſed Iudæis erat illicitum alijs Iudæis de progenie Iacob dare ad vſuram, ſed dare Gentilibus, & conuerſis ad Iudaiſmum de Gentilibus non erat peccatum, ideſt, prohibitum in lege. Et patet hoc expreſsè Deut. 23. non fęneraberis fratri tuo ad vſuram pecuniam neque fruges neque quamlibet aliam rem, ſed alieno, fratri autem tuo abſque vſura id quo indiget commodabis etiam Leuit. 25. ſi attenuatus fuerit frater tuus non accipies vſuras ab eo, neque amplius quàm dediſti, pecuniam tuam nõ dabis ei ad vſuram, & frugum ſuperabundantiam non exiges. Dabatur autem hic lex ad totum Iſrael, & ad quẽlibet de Iſrael, & vocantur inter ſe fratres oẽs deſcendẽtes de ſtirpe Iacob, vel ſaltem ex parte patris, & de his erat iſta ordinatio, ſ. vt nullus eorum poſſet alteri quicquam ſub vſuris tribuere, cuius cauſa erat, vt pauperes nõ perirent inopia, & ſic dĩ Leuit. 25. ſi attenuatus fuerit frater tuus, & infirmus manu, & ſuſceperis eum quaſi aduenã, & peregrinum, & fuerit tecum, non accipies vſuram ab eo, immo non ſolum cogebantur non dare ad vſurã, ſed gratis mutuare quicquid peterẽt, & ſi poſſent ſoluere reſtituebant, ſin autem, erat donatum, vt patet Deut. 5. cap. Nam in anno ſeptimo remiſſionis tollebatur omne debitum, ideſt, qui debitor erat ex ratione mutui liberabatur in illo anno, etiam ſi non ſoluiſſet, quia lex liberabat eũ, & tñ ob hoc non licebat diuitibus claudere viſcera ſua adueniente anno ſeptimo, vt nichil pauperibus mutuarent, quaſi dicerent, ecce venit annus ſeptimus, & nichil nobis ſoluetur, ſed iubebat Dominus, quòd mutuarent pauperibus quidquid illis opus eſſet, & aliàs peccarent, & ita non licebat dare ad vſuram fratribus, ſed alienis. Alieni aũt vocantur, qui non erant fratres, quod patet ex modo loquendi Deut. 23. cap. ſ. non fęneraberis fratri tuo ad vſuram, ſed alieno, ex quo innuitur, quòd omnis homo, aut eſſet frater, aut alienus, vel daretur, quòd non eſſet ſufficiens diuiſio, ꝙ eſt inconueniens. Etiam ſequeretur, quòd aliqui eſſent, qui non prohiberentur accipere vſuras, & tamen non permitterentur accipere eas, ideſt à quibuſdam non prohiberetur illas accipi, & tamen non permitterentur accipi, patet quia à fratribus vſuras accipi vetuit, & ab alienis accipi permiſit, ſed dato caſu iſto aliqui eſſent, qui non ſunt fratres, neque alieni, ergo non licebat ab eis accipi vſuras, quia non erant alieni, neque vetitum erat accipi ab illis, quia non erant fratres: ergo omnis homo, aut erat frater, aut alienus, qui autem conuerſi erant de Gentilitate ad Iudaiſmum non erant fratres, quia non erant de genere Iacob: ergo vocabantur alieni. Quòd autem non eſſent fratres, patet quia Deut. 15. ſoli Iudæi ex genere vocantur inter ſe fratres, cum dicitur. Cum tibi venditus fuerit Iudæus, aut Iudæa, qui eſt frater tuus, & ita alij non ſunt fratres, & magis patet Leuit. 25. ſ. ſeruus, & ancilla ſint vobis de nationibus, quę in circuitu veſtro ſunt, & de aduenis qui peregrinantur apud vos, vel qui ex his nati fuerint in terra veſtra: hos habebitis in famulos, & hæreditario iure tranſmittetis ad poſteros, & poſſidebitis in æternum: fratres autem veſtros filios Iſrael non opprimetis per potentiam. Eſt ergo ſenſus, quòd Iudæi ex genere non poterant dare ad vſuram inter ſeipſos, ſed poterant dare ad vſurã alienis, i. Gẽtilibus manentibus in Gentilitate, & cõuerſis ad Iudaiſmum, & filijs conuerſorum, quia iſti non erant fratres.

Sed aliqui dubitant putantes, quòd iſta lex nõ habeat locum, niſi quantum ad Gentiles manentes in Gentilitate, quòd illi nullo modo pertinebãt ad legem Iudęorum, ideo non liceret illis dare ad vſuram.

Dicendum, ꝙ falſum eſt, quia ſolis fratribus vetitum erat dare ad vſuram, ſed conuerſi ad Iudaiſmum non vocantur fratres, vt oſtenſum eſt præcedenti quæſt. ideo nõ erat vetitum eis dari ſub vſuris. Cum aũt obijcitur, quòd iſti pertinebant ad legem Iudæorum. Dicendum, ꝙ verũ
G eſt, & tñ multa differentia inter eos, & Iudæos ex progenie fiebat: ideo non erat mirum ſi in hoc Deus faceret ẽt differentiam. Primum erat, ꝙ Iudæi non poterant habere ſeruos de fratribus ſuis Iudæis, & ſiquis Iudæus venderet ſe in ſeruum, aut venderetur ab alio, lex liberabat eum in anno ſeptimo remiſſionis. Exo. 21. & Deut. 15. niſi forte accepiſſet vxorẽ à domino, & genuiſſet filios ex ea: nam non poterat habere illos, ſed tam vxor quã filij manebant apud dominum, & ipſe ſolus exibat Exod. 21. & Leuit. 25. capit. Si aũt Iudæus emeret in ſeruum aliquem conuerſum de Gentilitate, etiã ſi poſt eſſet Hebræus erat ſeruus in perpetuum ipſi, & poſteri eius, & non liberabantur in anno iubilæi: Leuit. 25. ſ. ſeruus, & ancilla ſint vobis de nationibus, quæ in circuitu veſtro ſunt, & de aduenis, qui peregrinantur apud vos, & qui ex his nati fuerint in
H terra veſtra, hos habebitis in famulos, & iure hæreditario tranſmittetis ad poſteros: & tamen iſtud erat maius præiudicium, quam ꝙ mutuarentur eis pecuniæ ad vſuram e ideo non erat mirum, ꝙ Deus hoc permitteret. Secundũ erat, quia ſi quis Iudæus alteri Iudæo aliquid mutuaret, vel quis alteri aliquid deberet, & non ſolueret ante ſeptimum annum, qui erat annus remiſſionis, in ipſo anno ſeptimo liberabatur ſecundum legem non ſoluto debito, vt dĩ Deut. 15. cap. ſi tñ Iudæus mutuaret aliquid conuerſo ad Iudaiſmum, etiam adueniente anno remiſſionis ſeptimo nõ liberabatur, ſed tenebatur ſemper ſoluere, quia dĩ, ſeptimo anno facies remiſſionem, quæ hoc ordine celebrabitur, cui debetur aliquid à proximo amico ac fratre ſuo repetere non poterit, quia annus remiſſionis eſt Dñi: a peregrino, & aduena exiges, ciuem & propinquũ
I repetendi non habebis poteſtatem. Ecce dĩ, quod ab aduena, & peregrino poterat peti, ſed conuerſi vocãtur aduenæ, & peregrini, quia non ſunt fratres, ergo ab eis poterant accipi vſuræ. Tertium erat, quia conuerſi ad Iudaiſmum quantum ad quaſdam gentes ſaltem non recipiebantur ad honores inter Iudæos, neque accipiebant vxores de filiabus Iudæorum. Deut. 23. cap. ſ. Ammonites, & Moabites non intrabunt Eccleſiam Domini, etiam poſt decimam generationem vſque in æternum, & tñ nõ Iudæi ex genere non excludebantur ab aliquo honore, neque à iure contrahendi matrimonium.

Quartum, erat quantum ad illud, quod nũc dicitur de vſuris, quia à Iudæis, ex genere non poterant peti vſuræ,
K à conuerſis autem peti, aut accipi poterant.

Cauſa autem huius rei erat, quia vſuræ malæ erant ſecundum ſe, vt dictum eſt ſupra, Iudęis autem fuerunt licitę ex diſpenſatione, vt videtur, & ita permiſſio erat hic, ſed permiſſio facta eſt ad duritiem cordis, ſicut libellus repudij ad duritiem cordis datus eſt, ideſt, permiſſus ſupra 19. cap.

Erant enim Iudęi tam tenaces, & auari, quòd ſi non permitterentur lucrari, ſic, furarentur: debuerunt, ergo permitti accipere vſuras ab aliquibus, ſed non permittebantur à fratribus, ſi igitur non poſſent accipere à conuerſis, & filijs eorum, ſequeretur, quòd ſolum poſſent accipere à Gentilibus non conuerſis, ſed cum conuerſis parua, aut nulla cõmunicatio erat Iudęis, inimo erat interdicta in multis ne verterentur ad idololatriã, vt patet Exo. 34. Deut. 7. & 12. capit. ergo idem erat dici, quod darent ad vſuras ſolis Gentilibus ſicut, quòd nulli darent. Oportuit ergo, quod permitteretur eis dare ad vſuram conuer-

ſis ad Iudaiſmum, ne fruſtra eſſet illa conceſſio, conuerſis ergo dabatur ad vſuram.

An conuerſis ad Iudaiſmum licebat tunc dare mutuum Iudæis ad vſuram. Quæſt. CLXIX.

SEd tunc quæreretur an conuerſis ad Iudaiſmum licebat tunc dare mutuum Iudæis ad vſuram. Aliqui dicunt, quòd non.

Primo, quia iſta lex de vſuris Deut. 23. & Leuit. 25. data eſt in fauorem Iudæorum pauperum ex genere, vt patet ibidem, & Deut. 15. vbi iubetur, quòd omnia mutuarentur eis neceſſaria, etiam ſi non eſſet ſpes de ſoluendo propter aduenientem annum ſeptimum, & tamen ſi licè ret conuerſis ad Iudaiſmum dare eis ad vſuram, non maneret fauor ille, quia opprimerentur vſuris; ergo non licebat eis dare ad vſuram Iudæis pauperibus, ergo neque liceret minus conuerſis dare ad vſuram.

Secundo patet, quia ſimile ponitur Leuit. 25. cap. nam ibi ponitur de Iudæis qñ vendebantur in ſeruos alijs Iudæis, quòd non manerent ſerui in æternum, ſed liberabantur in Iubilæo, de conuerſis autem dixit, quòd poterant eſſe ſerui Iudæorum in æternum, & tñ ſtatim addidit, q̄ ſi conuerſi emerent aliquos Iudæos in ſeruos, non haberent eos in ſeruos in perpetuum, ſed ſolum vſq; ad Iubilæum, ergo licet poſſent Iudæi habere conuerſos in ſeruos in perpetuũ, non poterant conuerſi habere Iudæos ſeruos in æternum; ita ergo de vſuris erit, quòd licet Iudæi poſſent dare conuerſis ad vſuram, vt dictum eſt præcedenti q. non poſſent conuerſi dare Iudæis ad vſuram.

Dicendũ, quod conuerſi poterant dare Iudæis ad vſuram ſiue diuitib. ſiue pauperibus. Et hoc primo, quia lex non obligat niſi illos quib. datur, ſed lex de vſuris Deut. 23. & Leuit. 25. non datur niſi Iudæis ex genere, ideo non vrgebat niſi eos. Et patet, quia manifeſtum eſt, quòd lex Moyſi non obligabat Chananęos, & Aegyptios, quia nõ dabatur illis, & ita nõ dabatur iſta lex de vſuris niſi Iſraelitis reſpectu aliorum Iſraelitarum, vt patet Leuit. 25. & Deut. 23. ergo non vrgebantur conuerſi, & ita non obſtãte illa poterant dare ad vſuram cui vellent.

Secundo, quia Deut. 23. capit. dicitur non fęneraberis fratri tuo ad vſuram, ſed Iudæi non erant fratres conuerſorum, ergo poterant conuerſi illis fęnerari ad vſuram. Nam ſicut Hebræi non erant fratres conuerſorum, & conuerſi non erant fratres Hebræorũ, quia iſta ſunt correlatiua. Et tamen non vetatur hic dari ad vſuram niſi fratri, ergo cum non eſſet Hebræus frater conuerſi, licebat conuerſo dare Iudæis ad vſuram.

Tertio patet, per ſimile ex eo, quod habetur Leuit. 25. cap. de redemptione ſerui de manu Iudæi, & de manu conuerſi, quia non redimebatur eodem modo, ſed difficilius redimebatur de manu conuerſi, nã de manu Iudæi liberabatur anno ſeptimo Exod. 21. & Deut. 25. de manu autem conuerſi nõ poterat liberari niſi aliquis daret pręttium pro eo de cognatione ſua, vel ipſemet pro ſe, & ſi non poſſet ſeipſum redimere manebat vſque ad Iubilęũ, & ita erat grauior redemptio de manu conuerſi; ſic ergo nunc grauius ſe haberent conuerſi ad Iudęos in exigẽdo vſuras, quàm Iudęi ad ſeinuicem, ideſt, quòd conuerſi acciperent vſuras à Iudęis, & non abinuicem Iudęi. Ad primum dicendum, quod verum eſt, quòd fuit in fauorẽ pauperum Iudęorum, & tamen non ideo neceſſe fuit, q̄ nemo poſſet eis dare ad vſuram, ſed ſatis fuit, quòd eſſent aliqui, qui non poſſent eis dare ad vſuram.

Et ſciendum, quòd fuit iſta prouiſio multum conueniens, quia per hoc tollebatur inuidia, & contentio Iudęorum, & conuerſorum, & prouidebatur Iudęis pauperibus. De primo patet, quia ſi Deus vetaret dari ad vſuram Iudęis, ideſt, quòd non poſſet Iudęus, neque cõuerſus dare ad vſuram Iudęo, poſſet tamen Iudeus dare ad vſurã conuerſo eſſent & cõuerſi, vt ſerui, & nullius reputationis, ex quo ſequeretur magna inuidia conuerſorum ad ipſos Iudęos ex genere, & quod deterius erat, quia nullus vellet conuerti ad Iudaiſmum, cum haberentur conuerſi, vt ſerui apud Iudæos, ideo arctauit Iudæos ad non dandum Iudæis ad vſuram, concedens quòd darent

A conuerſis ad vſuram, & conuerſis non vetuit dare Iudæis, ſed ſolum dedit legem in hoc Iudæis, & nullam dedit conuerſis. De ſecundo patet, quia intẽdebatur in hac lege fauor Iudæorum pauperum, vt non exhaurirentur facultates eorum per vſuras. Et ad hoc ſatis erat, quòd eſſent aliqui qui eis mutuarent neceſſaria ſine vſuris, ſ. alij Iudæi qui non poterant accipere vſuras, Leuit. 25. & Deuter. 23. Et hoc propter duo; primo, quia veriſimilius erat, quòd Iudæi magis peterent multum ab alijs Iudæis de genere ſuo, quàm à conuerſis, qui non erant de genere ſuo, & minus eos diligebant. Secundo, quia alij Iudæi diuites, tenebantur ex mandato Dei dare mutuum Iudæis pauperibus omne quod ab eis peterent, ceſſante fraude, Deuter. 15. cap. Ideò cum iſti darent omnia neceſſaria Iudæis pauperibus, non oportebat illos recurrere ad B conuerſos, qui eis ſub vſuris darent mutuum, ideo licet conuerſis liceret dare ad vſuram Iudæis, non grauabantur in hoc Iudæi pauperes.

Ad ſecundum dicendum, quòd circa ſeruorum conditionẽ aliqua differentia erat inter conuerſos, & Iudęos, in qua honorabantur magis Iudæi: nam Iudæi, ſiue venderentur Iudæis, ſiue conuerſis, poterant aliquando liberari de ſeruitute. Conuerſi autem ſi venderentur Iudęis, manebant ſerui in perpetuum, quia lex non liberabat eos. Etiam non poterant ipſi redimi inuitis dominis, quod tamen fiebat de Iudæis venditis ipſis conuerſis.

Sed cum venderetur Iudęus, aliud erat ſi venderetur Iudæo, aliud ſi venderetur conuerſo: nam ſi venderetur Iudæo liber erat anno ſeptimo: ſi venderetur conuerſo non erat liber anno ſeptimo, ſed manebat vſque ad an- C num quinquageſimum iubilęi, niſi aliquis cognatus eum redimeret, vel ipſe ſeipſum, in hoc autem honor aliquis erat Iudæis, quia illi non poterant eſſe ſerui in perpetuũ: conuerſi autem poterant eſſe ſerui, ſed hunc honorem aliquo modo in alio rependit; quia cum Iudæi vendebantur conuerſis, duriorem conditionem ſuſtinebant, quàm cum venderentur alijs Iudæis.

Et ita cum in aliquo recompenſaretur, tollebatur inuidentiæ occaſio aliqualiter, & diſtractio à conuerſione. Et tunc dicendum ad argumentum, quòd non militat, quia aliquo modo ęquantur etiam in hoc Iudęis conuerſi, licet non ſimpliciter.

Secundo, & principaliter dicitur, quòd non eſt ſimile de iſto, & de vſura, quia de ſeruitute expreſſum fuit qualiter teneret circa Iudęos, & qualiter circa conuerſos, & D expreſſa fuit ibi quędam inęqualitas; circa vſuram autem nihil tale expreſſum eſt, ſed apparet, quòd ſoli Iudęi vetentur Iudęis dare ad vſuram: ergo non vetantur conuerſi dare Iudęis.

An conuerſis licebat dare alijs conuerſis ad vſuram. Quæſt. CLXX.

CIrca quod ſtatim quęritur, an conuerſis licebat dare alijs conuerſis ad vſuram.

Aliqui dicunt, quòd ſic, quia poterant dare ad vſuram Iudęis, quod malus erat: ergo poterant à fortiori dare ad vſuram alijs conuerſis. Alij dicunt, quòd non licebat, quia ſicut ſe habebant Iudęi ad Iudęos, ita ſe habebant conuerſi ad conuerſos. Sed non licebat Iudęis da- E re ad vſuram alijs Iudęis, Deut. 23. cap. Ergo, neque licebat conuerſis dare ad vſuram conuerſis.

Dicendum, quòd conuerſis ad Iudaiſmum licebat dare Gentilibus ad vſuram, & etiam alijs conuerſis. De Gentilibus patet, quia nulla lex vetabat: nam Iudęis licebat dare ad vſuram Gentilibus, quia erũt alieni à lege, maxime aũt quia non aſtringebat aliqua lex conuerſos ad nõ dandum ad vſuram alijs, ſ. Gentilibus, ergo licebat dare. De conuerſis eodem modo: nulla enim lex hoc vetabat, quia ſolum vetitum fuit, quantum ad Iudęos dare alijs Iudęis ad vſuram, ſed de conuerſis expreſſum eſt: ergo licebat eis dare alijs conuerſis.

De vſura Gẽtilium

Sed aliquis dicet, quòd potius non licebat conuerſis dare ad vſuram aliquibus, neque conuerſis, neq; Gentilib. Nam vſurę licitę erant ex ſola diſpenſatione, & tamen diſpenſatio iſta, ſolum facta eſt cum Iudæis, quibus con-

ceſſum eſt dare ad vſuras alienis: ergo cum de conuerſis, nichil dictum ſit, videtur quòd nulla diſpenſatio, cũ eis facta ſit, & conſequenter non licuerit eis dare ad vſuram alicui, ideſt, neque Gentilibus, neque alijs conuerſis.

Dicendum, quòd licebat dare conuerſis ad vſurã, tam Gentilibus, & conuerſis alijs, quàm Iudæis, ſicut oſtenſum eſt. Cum autem arguitur de diſpenſatione facta Iudæis, dicendum, quòd non erat propriè diſpenſatio, ſed potius erat lex prohibitiua. Et ideò ſi cuique non ponitur, non fit aliqua prohibitio, & ita manet ei libertas ad faciendum, quod vult, vt dicetur infra.

Ad rationem primam, quæſt. dicendum, quòd verum concludit, ſcilicet, quòd licebat conuerſis dare ad vſuram conuerſis, & tamen modus probationis non tenet: nam non erat maius dare ad vſuram Iudæis, quàm conuerſis alijs. Item dato, quòd maius videretur non ſtat ratio, quia potuit prohiberi vnum, & nõ alterum, cum non ſequatur neceſſaria diſpoſitio legis ad vnum, vel alterum.

Ad aliam rationem in contrarium dicendum, quòd non tenet, quia licet Iudæis inter ſe non licebat dare ad vſuram, licebat conuerſis inter ſe. Et ratio eſt, quia cauſa prohibitionis vſurarum inter Iudæos ad inuicem nõ erat ſimilitudo, ſed prohibitio expreſſa legis, quia aliàs Iudæi Iudæis darent ad vſuram, ſed conuerſis adinuicem non fuerunt vetitæ vſuræ, ideò licebant eis adinuicem.

Et ita apparet ex omnibus præcedentibus, quomodo vetabatur in veteri teſtamento dare ad vſuram, & quomodo concedebatur: nam Iudæis ad Iudæos vetitũ erat, ſed ad Gentiles, & conuerſos non erat vetitum, & conuerſis ad Iudæos, & Gentiles, & alios conuerſos non erat vetitum. Ad auctoritates in contrarium dicendum, quod illę non faciunt in contrariũ: nam illa, quę habetur Deuter. 23. c. quę eſt pręcipua dicit, quòd non fęneraretur Iudęus fratri ſuo, i. alteri Iudęo ex genere Iſrael, ſed alieno dicit eſſe fęnerandum, i. Gentili, & conuerſo, qui non eſt de genere Iſrael. Ad aliam Leuit. 25. c. idem dicendum, quia ibi de ſolo fratre dicitur, ſcilicet, ſi attenuatus fuerit frater tuus non accipies vſuras ab eo, neque amplius, quã dediſti. De alienis autem non facta eſt ibi expreſſio aliqua, quantum ad vſuras, ideo non fit aliqua conceſſio, ſed prohibitio, & tamen non fit prohibitio ſimpliciter, quaſi diceretur, non dabis ad vſuram, vel à nullo accipies vſuram, ſed expreſſit de fratre. Et ideò intelligendũ eſt, ſicut pręcedens auctoritas, Deut. 23. c. vbi prohibitio, & permiſſio exprimitur. De alijs auctoritatibus quibus dicitur de vſuris, dicetur ſeq. quęſt.

An peccabant Iudæi dando ad vſuram Gentilibus, ac conuerſis? Quæſt. CLXXI.

QVęritur, an peccabant Iudęi dando ad vſurã Gentilibus, vel conuerſis?

Aliqui dicunt, quòd ſic, quia dare ad vſuram, erat per ſe malum, ideo cuicunque daret, quis ad vſuram peccabat.

Secundo, quia conceſſit Deus Iudęis dare ad vſuram alienis ad duritiam cordis, ſicut conceſſit libellum repudij, ſed id quod ad duritiam cordis permittitur, malum eſt, ſicut patet in libello repudij, quem ſic probat Chriſtus malum eſſe, & non licere illum dari, ſ. quia ad duritiem cordis conceſſus eſt, ſupra 19. cap. Ergo cum permiſerit Deus vſuram Iudæis erga alienos, ad duritiem cordis fuit, & ſic mala erat.

Tertio, quia nõ vetuiſſet Deus vſuram, niſi mala eſſet, & tamen etiam in Veteri teſtamento vetuit eam, ſ. quia vetuit dari alijs Iudæis ad vſuram: ergo etiam alienis dare, peccatum erat, licet non eſſet expreſſe vetitum.

Quarto, quia ſi non eſſet malum, non vetuiſſet illud Chriſtus ſimpliciter, & tamen vetuit ſimpliciter, quia nõ diſtinxit de fratribus, & alienis, ſed ſimpliciter dixit; mutuum date, nichil inde ſperantes, Luc. 6. cap. ergo quomodocunque detur illicitum eſt, & ita quibuſcunque darẽt Iudæi ad vſuram, peccarent mortaliter.

Quinto patet, quia etiam in Veteri Teſtamento ſunt auctoritates ſimpliciter vetantes vſuram, vt Pſal. 14. dr̃, Qui pecuniam ſuam non dedit ad vſuram, & Ezech. 18.
F cap. vbi ponũtur ea, quæ cauere debet vir iuſtus, dicitur, qui vſuram non accepit.

Alij dicunt in contrarium, quòd potius erat licitum, & in nullo erat malum, quia id quod cõceditur in præmiũ boni operis non poteſt eſſe malum, ſed potius laudabile, & tñ dare ad vſuram conceditur ſic Iudæis, quia inter bona Iudæorum, qui legem cuſtodirent, ponitur Deut. 28. cap. Fęnerabetis Gentibus multis, & à nullo fęnus accipies: ergo non erat peccatum dare ad vſuram alienis.

Dicendum, quòd Iudæi in Veteri Teſtamẽto peccarẽt mortaliter, ſi darent ad vſuram alijs Iudæis, ſed non peccabant dãdo ad vſuram alienis, i. Gentilib. aut conuerſis.

Et patet primo, quia ſequeretur abſurdum, ſ. quod Deus concederet vnum, & vetaret alterum: & ſi committendo vtrunque eſſet peccatum, ita peccaret quis dando
G ad vſuram alienis, ſicut dando ad vſuram Iudæis, ſed vetuit Deus dare Iudæis, & conceſſit expreſſe dare alienis: ergo non eſt peccatum dare alienis, quia aliàs eſſet abſurdum, cum ambo eſſent mala, vnum vetare, & alterum concedere. Secundo, quia lex Dei non eſt ſicut lex humana: nam leges humanæ ſunt ad bonam conſeruationem ſtatus politici, ideo ſi aliquid ſit quod faciat ad bonã habitudinem politicam, ẽt ſi malum ſit, vel in damnum alicuius, concedunt illud leges politicæ, quia illæ non intendunt aliud bonum, niſi bonum politicum, quod eſt bonum huius vitæ. Leges aũt Dei ordinant hoiem ad bonum, quod eſt ſm Deum, & illud eſt bonum ſimpliciter, & bonum ſecundum alteram vitam, & non ad bonum pręſens ſolum, quia fruſtra nos Deus ad iſtud ordinaret, immo contra intentionẽ ſuam eſt, quia tunc magis amaremus bonum huius vitæ, quod poneremus finem vlti-
H mum, q̃ Deum, ſed falſum eſt, quia iuſſit ſe ſuper omnia amandum, & ẽt in veteri teſtamento, vt patet Deut. 6. c. cũ dixit ſe ex totis viribus amandum, quod eſt ſuper oĩa amare, & tñ ſi aliquid permitteret quod eſſet peccatum mortale, per illud amaretur creatura plus q̃ Deus, quia omne peccatum mortale facit abuſum, qui cõſiſtit in hoc quod eſt creatura frui, quam tunc plus amamus quàm Deum: ergo neceſſe eſt, quòd lex Dei in veteri teſtamento nichil permiſerit, quod eſſet peccatum mortale.

Tertio patet, quia aliàs iſtud eſſet laqueum damnationis ponere hominib. nam per hoc, quòd Deus vetat quędam tanquam mala, & concedit quædam videtur, quod illa concedit, velut licita, quia de oppoſitis debent prædicari oppoſita, ideo abſtinerent Iudæi ab vſuris circa alios
I Iudæos, ne peccarent. ab vſuris autem erga alienos non abſtinerent, quaſi non eſſent malæ, & ita peccarent, & damnarentur iuſti, quod erat maximum inconueniens.

Quarto, quia videbatur ſic ſuperuacua tota lex, quid enim proderat vetare omnia mala, quæ vetantur in omnibus negatiuis præceptis, & concedere vnum, quod facientes damnarentur: nam abſtinere à cæteris, ſuperuacuum erat, cum per hoc vnum damnarentur, & ita melius erat nichil prohibere.

Quinto, quia nemo meretur, neq; benedicitur à Deo, peccando mortaliter, & tamen qui dabat ad vſurã alieno, & non Iudæo benedicebatur, Deut. 23. c. ſ. Non fęneraberis fratri tuo ad vſuram pecuniam, &c. & ſequitur,
K vt benedicat tibi Dominus: ergo non peccabat dando ad vſuram alienis. Dicendum igitur, quòd neque iſtud, neque aliquid aliud concedebatur in lege, quod faciendo Iudæi peccarent, ſed neceſſe erat, quòd aut omnia huiuſmodi ſecundum ſe bona eſſent, aut poſtquam conceſſa erant à Deo, vel permiſſa, non eſſent mala, i. quòd nõ erat neceſſe, ꝙ facientes ea peccarent, & ita erat de quibuſdã alijs in quibus videbatur eſſe peccatum, vt dare libellum repudij, & perſequi inimicũ, & occidere eum: nam hæc conceſſa erant, Deut. 24. & Numeri 35. & Deut. 19. cap. & tñ poſtq̃ libellus repudij conceſſus erat Iudæis, nõ peccabant repudiũ facientes; ſic ẽt erat de odio inimicorũ: nam odium illorum, inquantum eſt contra charitatem, ſemper eſt peccatum, & ideo non fuit hoc vnquã licitũ. Occidere tamẽ inimicum ſæpe eſt licitum, ſicut in bello iuſto, ideo ſi poſtquam lex dabat alicui facultatem perſequendi inimicum fugientem, perſequeretur, & occideret ſolum propter hoc quòd lex ei concedebat, inquan-

tum

tum eum faciebat miniſtrum huius inflictionis pœnæ, non peccabit, quia ſicut lex poterat committere huic, ita ſine peccato fieri poterat, licet contingeret, vt in plurimũ fieri cum peccato. Nunc igitur dicendum, quòd ſiue dare ad vſuram alienis eſſet malum, ſecundum ſe ante permiſſionem iſtam, ſiue non eſſet malum: conſtat tamen, quòd poſtquàm permiſſum erat Iudæi vtentes hac permiſſione, non peccabant.

Ad primum in contrarium dicendum, quòd aliqui volunt vſuram non eſſe malum ſecundum ſe, & ideo tunc non eſſet malum dare alienis, etiam nulla exiſtente diſpenſatione. Alij autem volunt eſſe malum, ſed tale in quo poſſet diſpenſari, & ita data lege hac de vſuris per Deum nõ peccabat, qui dabat alienis ad vſuras, ſed quid ſit verum, dicetur in ſequentibus quæſtionibus.

Ad ſecundum poteſt dici vno modo, quòd non conſtat, an Deus conceſſerit vſuras, quantum ad alienos ad duritiem cordis Iudæorum, ſicut conceſſit libellum repudij; de libello enim conſtat, quòd ad duritiem cordis datus eſt, ſupra 19. cap. ſed de vſuris in nullo loco expreſſum eſt, ideo non ſequitur, quòd ſint malæ, ſicut libellus.

Aliter poteſt dici, quòd ad duritiem cordis conceſſæ ſunt, & tamen non ſequitur, quòd malæ ſunt, quia vel non ſunt malum, ſed minus bonum, vel per diſpenſationem, & legem à Deo poſitam efficiuntur non malæ: hæc enim eſt differentia legis humanæ, & diuinæ, quia lex humana non poteſt facere licitum, quod ſecundum ſe eſt illicitum, & ideo ſi vſuræ ſecundum ſe eſſent illicitæ, licet permitterentur in lege humana, nunquam eſſent licitæ, ſed ſemper eſſet peccatum in illis: ſicut lex humana permitteret adulterium: lex autem diuina poteſt efficere aliquid bonum, vel malum: nam ſi aliquid ſit quod malum non eſt ſecundum ſe, & tamen Deus vetat illud, ſtatim efficitur malum, ita ſi aliquid eſt malum in ſe, & tamen Deus permittit illud concedendo per legem, efficitur licitũ illis, quibus conceditur, & ideo licet vſuræ malæ eſſent ſecundum ſe, quia tñ Deus illas cõceſſit Iudæis, quantum ad alienos, efficiebantur licitæ in hoc caſu.

Lex diuina poteſt facere aliquod malum bonum, & econtra.

Ad tertium poteſt dici; vno modo, quod Deus non vetat niſi mala, & ſic vetuit vſuram Iudæorum ad Iudæos, quia mala erat, ſed conceſſit eis vſuram ad alienos, quia licet mala eſſet, ipſe efficiebat hunc actum licitum, inquãtum concedebat Iudæis illum, & conceſſio ſua eſt potens ad faciendum aliquid eſſe bonum, vel malum.

Aliter poteſt dici, quòd dare ad vſuram non erat malum, quaſi ſecundum ſe eſſet malum, & peccaret quicunque illud committeret, ſed erat malum, ideſt, aliqualiter contra rationem, & tale non eſſet malum, niſi cũ prohiberetur, ideo cũ prohibuerit Deus ſolum dare vſurã fratribus, alienis aũt non prohibuit, non erat peccatum dare ad vſurã alienis, de quo magis in ſequentibus dicetur.

Ad quartum dicendum vno modo, quòd Chriſtus nõ ſolum vetuit malũ, ſed id etiam quod mali occaſio erat, ſicut Apoſtolus dixit abſtinendum eſſe à vino, in quo eſt luxuria, non quòd vinum malũ ſit, ſed quod mali, ideſt, luxuriæ cauſa ſit, ſic Chriſtus vetuit iurare, non quòd iurare ſecundum ſe ſit malum, ſed quia iurare eſt mali occaſio, quia vir multum iurans, repletur iniquitate; ſic dicitur extra de iureiurando, cap. etſi Chriſtus; ſic ergo poterat eſſe vſura non malum, ſed mali occaſio, & ita argumentum non valet de forma.

Aliter poteſt dici, & melius, quòd Chriſtus vetuit malum, & etiam vetuit vſuram ſimpliciter, quaſi omnis vſura, ſecundum omnem modum ſit mala, & hoc primo, quia ſi in veteri teſtamento aliqua vſura tanquam mala vetita fuit, debuit in veteri teſtamento omnis vſura prohiberi, & ratio eſt, quia in veteri teſtamẽto erat vnus populus, qui ſpecialiter pertinebat ad legẽ illã, ſ. filij Iſrael, & circa illos voluit Deus quædam ſtatuere, & fauorem ipſorum ſeruare, & malum eorum prohibere. Alius populus erat, qui non pertinebat directe ad legem illam, ſed per accidens, ſ. conuerſi, ideo iſtorum Deus non attendit fauorem, ſicut Iudæorũ, neq; vetuit id quod eis malum erat, propter ꝙ circa Iudæos vetuit vſuram dari, & tamẽ non vetuit eam dari conuerſis, ſed expreſſe conceſſit, in nouo autem teſtamento nullus populus, aut gens eſt, ad

A quem ſpecialiter pertineat lex, ſed ad totum orbem ſpecialiter pertinet, ideo vel debuit reſpectu omnium negari vſura, vel concedi omnibus, ſed bonũ fuit vetari, quantum ad aliquos, ideo vetita fuit omnibus.

Secundo quantum ad hoc, quia in nouo teſtamento debuerũt vetari potius mala, quàm in veteri. Sunt enim mala duplicia, quædam quæ nullo modo poſſunt eſſe bona, vel licita, ſed ſunt contra primas determinationes iuris naturæ, & talia mala, neque in Nouo, neque in Veteri Teſtamento permittuntur; alia ſunt mala, quæ aliquo modo ſunt contra rationem, ſed non ſunt determinate contra illam, & ideo non eſt illicitum, quòd quis talia agat, quouſque aliquo modo ſint vetita: in Veteri Teſtamento vetantur prima mala horum, & non ſecunda, & ideo vſuram accipere, quod ad ſecunda mala pertinet, non fuit vetitum in Veteri ſimpliciter: in Nouo autem Teſtamento omnia mala vetãtur, iam prima, quàm ſecunda, ideo vſura ſimpliciter vetita fuit, non tamen ſequitur, quòd ideo ad vſuram dantes in Veteri Teſtamento peccabant, quia non erat de primis malis, quæ ſemper mala ſunt.

B

Ad quintum dicendum, quòd auctoritates illæ nõ probant accipere ad vſuram eſſe ſimpliciter peccatũ, aut vetitum: nam cum dicitur Pſalm. 14. Qui pecuniam ſuam non dedit ad vſuram, intelligitur de viro Hebræo, quantum ad alium Hebræum, quia aliàs repugnarent inter ſe verba Dñi cum Deut. 23. & Leuit. 25. permittatur vſura, quantum ad alienos ꝙ in alijs locis ſcripturæ negetur, & hoc impoſſibile eſt, quia vbi eſt repugnantia, falſitas eſt, quæ non cadit in Spiritumſanctum, cuius verba ſunt omnia, quæ in ſacra ſcriptura expreſſa ſunt. 2. Pet. 1. cap.

C

Sed dicet aliquis, quòd non debet ſic exponi verbum illud, ſed cum dicatur abſolutè, qui pecuniam ſuam non dedit ad vſuram, debeat intelligi abſolutè eſſe vetitum de omni vſura, & quantum ad omnes perſonas.

Dicendum quòd non ſequitur, quia iſta eſt conſuetudo noſtra, & omnium ſcriptorum in loquẽdo, poſtquàm enim quis expreſſit propoſitionem vnam, quæ non conceditur, niſi cum multis limitationibus, & expreſſerit limitationes illas, ſi ſæpe eandem repetat propoſitionem, non repetit qualibet vice omnes limitationes eius, ſed ſatis eſt ſemel dixiſſe, & poſtea ſemper intelligitur propoſitio prolata ſecundum omnes ſuas priores limitationes, ita nunc Deus cum prius de vſura locutus eſt, ſ. in Leuit. 25. & Deuter. 23. expoſuit qualiter vſura erat vetita, & qualiter permiſſa, ideo in quibuſcunque libris ſacris poſtea dicatur vſura vetita, debet intelligi ſecundum limitationes poſitas, Leuit. 25. & Deuter. 23. Et hoc maxime, quia illi ſunt libri legales, & ibi maximè explicanda erant ea, quæ in operationibus obſeruanda erant: in cęteris autem libris poſtea non ponuntur de principali intentione, ſed intelliguntur, ſicut prius fuerunt expoſita in libris legalibus.

D

Aliter adhuc poſſet dici, quòd in Pſal. 14. non ponitur de ſola vitatione malorum, quæ neceſſaria eſt, ſed agitur de perfectione, multa autẽ ſunt neceſſaria ad perfectionem, faciendo, & vitando, quæ non ſunt neceſſaria ad eſſe bonum, in Pſal. autem illo dicitur de illo qui habitabit in tabernaculo Dei, & pertinet hoc ſpecialiter ad perfectos: ad perfectionem autem non ſolum requiritur cauere malum, ꝙ erat dare ad vſuram Iudæis, ſed etiam excellentem beneficentiam oſtendere, ſ. dare omnibus mutuum ſine vſura, ſed præcedens reſponſio melior eſt.

E

Ad aliam auctoritatem Ezech. 18. cap. Dicendum ſicut ad præcedentem, ſ. quòd non vetatur ibi vſura ſimpliciter, ſed accipiendo ſicut dicitur Deuter. 23. capit. ſcilicet, cum Iudæus dat Iudæo ad vſuram, ſecus ſi alieno. Et ita apparet, quòd Iudæi non peccabant dando ad vſuram alienis, ideſt, Gentilibus; & conuerſis, quia aliàs cum Deus permiſerit dari alieno ad vſuram, ſi iſta permiſſio non efficeret actum licitum, nichil plus eſſet licitum dari ad vſuram alieno, quàm furari, vel adulterari, & hoc abſurdum eſt, quia nichil valeret illa expreſſio facta de vſuris, non ergo peccabant dando illis ad vſuram.

Ad rõnem in oppoſitum, ſ. ꝙ non ſolum erat licitum,

ſed etiam laudabile, dicendum, quod dare alienis ad vſuram non erat laudabile, licet non eſſet peccatum. Et cum dicitur, quod dabatur in præmium bonarum operationum, dicendum, quòd falſum eſt, quia ibi non agitur de vſura, ſed de mutuatione, & argumentum procedit ex errore ſignificationis huius verbi fęnerari, quia non ſignat dare ad vſuram, ſed ſimpliciter mutuare, vel commodare, ſic patet Deuteron. 23. capit. ſcilicet, non fęneraberis fratri tuo ad vſuram pecuniam, ideſt, non mutuabis ad vſuram, ſi autem fęnerari ſignaret dare ad vſuram, non adiungeretur fęnerari ad vſuram. Et ideo eſt ſenſus fęneraberis gentibus multis, ideſt, mutuabis, & ſic non dicitur ibi de vſura.

Secundo, quia dato, quòd vſura eſſet licita, non poſſet poni, hoc in præmium bonæ operationis, quia pręmium habet rationem alicuius boni excellentis dati homini a Deo, ſed dare ad vſuram non eſt aliquod bonum datum homini a Deo, quia homo per ſeipſum poteſt dare ad vſuram. Ideo dicendum, quòd eſt ſenſus, quòd Deus in verbis illis promiſit abundantiam bonorum temporalium, ita vt non ſolum Iudæi haberent pro ſeipſis abundantiam, ſed etiam ad donandum, & ad mutuandum, & hoc erat dicere fęneraberis gentibus multis, ideſt, poteris mutuare multis gentibus propter abundantiam bonorum, quæ tibi dabo.

Tertio patet, quia dicitur ibi, & a nullo fęnus accipies: nam ſi ibi acciperetur pro dare ad vſuram non adiungeretur iſtud, ſed ſufficeret dici fęneraberis gentibus multis, ſignat ergo abundantiam, ſ. tantam diuitiarum habebis abundantiam, quòd poteris multis alijs mutuare, & non erit opus, quòd ab aliquo mutuum accipias.

An Iudæis liceret dare ad vſuram ſine diſpenſatione legis, & an licuerit vnquam libellus repudij, & pluralitas vxorum? Quæſt. CLXXII.

QVæritur an Iudæis liceret dare ad vſuras alienis nõ exiſtente illa lege, vel fuit neceſſaria diſpenſatio aliqua? Aliqui dicunt, quòd non licebat ſine diſpenſatione, quia aliàs non fuiſſet poſita iſta lex diſpenſatiua, & tamen poſita fuit: ideo neceſſaria erat.

Secundo, quia ſi ſine diſpenſatione licita eſſet vſura ad alienos, eſſet licita ad omnes, & tamen non eſt licita Iudæis ad Iudæos, vt patet Deut. 23. ergo videtur, quòd ad nullos erat licita niſi diſpenſatum eſſet quantum ad alienos. Alij dicunt, quòd erat licita nulla exiſtente diſpenſatione cum adhuc nulla eſſet prohibitio, cum vſura ſit de malis, quæ non ſunt contra primas determinationes iuris naturalis, vt dictum eſt præcedenti q.

Dicendum, quòd dupliciter poteſt poni licitum circa vſuram. Vno modo, quòd fuerit licita Iudæis ex ſola diſpenſatione. Alio modo, quòd nulla exiſtente lege erat licita, & ſecundum hoc poteſt dupliciter introduci lex illa Deut. 23. & Leuit. 25. de vſuris.

Accipiendo primo modo dicetur, quòd vſura erat illicita Iudæis ante dationem legis illius, & hoc tã ad ipſos quam ad alienos: cum vero data eſt illa lex, diſpenſatum eſt cum Iudæis quantum ad vnam partem, ſcilicet, quòd quantum ad exteriores, quòd illis daretur ad vſuram, & tunc erit iſta diſpenſatio, vel relaxatio iuris communis naturalis, ſecundum quod nulla vſura erat licita.

Accipiendo ſecundo, modo dicitur, quòd iſta fuit lex aſtringens Iudæos pluſquam aliàs aſtricti erant, quia prius licitum erat eis dare ad vſuram tam fratribus quàm alienis, lex autem illa aſtrinxit eos, vt non darent ad vſuras fratribus, relinquens quod poſſent dare alienis, & tunc in iſta lege non fuit aliqua relaxatio facta Iudæis, ſed potius aſtrictio.

Sed dicendum, quòd ſecundus modus fuit verior, ſcilicet, quòd non fuit diſpenſatio, ſed reſtrictio ad maiora faciendum, & meliora. Et patet primo, quia ſi relaxatio eſſet dare ad vſuram alieno, maneret ſecundum rigorem iuſtitiæ non dare ad vſuram fratri, pro eo autem, quòd quis facit id, ad quod aliàs tenetur nichil ei ſpeciale promittitur, & tamen promittitur aliquid Iudæis, vt non dent ad vſuras fratribus ſuis, ergo non teneban-
F tur ad hoc, ideſt, ad non dandum. Secundo, quia ſi ad hoc tenerentur Iudæi data lege non induceret eos Deus quaſi rogando, vt non darent ad vſuram fratribus ſuis, & tamen induxit eos ad hoc, ergo non tenebantur; patet Deut. 23. cap. ſ. non fęneraberis fratri tuo ad vſuram, ſed alieno, fratri autem tuo abſque vſura id quo indiget commodabis, vt benedicat tibi Dominus Deus tuus omni tempore, & Leuit. 25. cap. dicitur non accipies ab eo vſuras, neque amplius quàm dediſti, vt poſſit frater tuus vere timere Dominum, q. d. propter Deum fac. Tertio, quia ſi iſta eſſet diſpenſatio non extenderetur niſi ad eos quibus daretur, & quia de Iudæis dicitur, liceret ſolis Iudęis dare ad vſuram alienis, ſed conuerſis ad Iudaiſmum non liceret dare ad vſuram Gentilibus, neque Iudęis, neque alijs conuerſis, quod falſum eſt, vt oſtenſum eſt ſupra, er-
G go non erat diſpenſatio, ſed reſtrictio. Quarto, quia videretur inconueniens, quod Deus diſpẽſaret cum Iudęis contra conuerſos, & non e contrario, quia viderent conuerſi ſe ſubditos Iudæorum, & impediretur conuerſio: ideo commune erat eis, & ideo dicendum, quod potius erat conditio conuerſorum hic liberior, quia non aſtringebantur ad aliquid ſpecialiter, ſed licebat eis dare ad vſuram tam Iudæis, & conuerſis, quàm gentilibus: Iudęi autem aſtringebantur ad non dandum ad vſuram alijs Iudæis. Quinto, quia ſi iſta eſſet diſpenſatio, ſequeretur, quòd Gentiles tenebantur ad non dandum ad vſuras, & cum Iudæis diſpenſatum eſt, quod darent alienis, ſed hoc eſt inconueniens, quia lex à ligando dicitur, & ideo qui legi ſubijcitur plus ligatus eſt, quàm qui non ſubijcitur legi, ſed Gentiles nullam legem Dei habebant niſi legem
H naturalem, Gẽtiles autem vltra legem naturalem adhuc habebant poſitiuam legem Dei: ideo plus erant ligati, ergo ſi Gentiles in lege naturali erant obligati ſimpliciter ad non dandum ad vſuras, non eſſent minus obligati Iudæi per legem poſitiuam Dei, ſed per illam non obligabantur ſimpliciter ad non dãdum ad vſuram, quia poterant dare alienis, ergo non erant obligati Gentiles extra legem Iudæorum ad non dandum ad vſuram, & conſequenter iſta non erat diſpenſatio, ſed aſtrictio.

Sed obijcietur, quòd diſpenſatio fuerit, quia dare ad vſuram non eſt licitum ſecundum ſe, ſed potius malum, cum Chriſtus vetuerit omnem vſuram, ſed malum non eſt licitum ſine diſpenſatione, ergo diſpenſatio fuit hic.

Secundo patet, quia vſura eſt ſecundum ſe aliquid iniuſtum, quia venditur in ea id, quód non eſt, vel idẽ bis,
I vt oſtenſum eſt ſupra, & hoc ſemper eſt abuſio, & omne tale eſt contra ius naturale, ergo in quocunque caſu erit malum ſine diſpenſatione.

Dicendum, quod ſi vſura ſine diſpenſatione poterat eſſe licita ante vetus teſtamentum, aut hoc eſſet propter aliquam legem poſitiuam, aut propter naturalem legẽ, non propter primam, quia nulla erat, quia nondum erat lex Moyſi, neque lex Chriſti, quæ vſuram vetuerunt, ergo non erat ſic illicita. Non etiam propter legem naturalem, quia quædam ſunt licita etiam ſi fiant contra ius naturale, ſunt enim duplicia mãdata, vel determinationes iuris naturalis.

Prima, autem ſunt illa, ſecũdum quæ ordinatur res in finem ſuum, omne ergo, quod impedit peruentionem in finem eſt contra prima præcepta legis Naturæ, & iſta nõ
K poſſunt eſſe licita, & omni tempore fuerunt mala, etiam ſi nulla lex ea vetet, & contraria illis facere obligamur, etiam ſi nulla lex poſitiua iubeat. Secunda, præcepta ſunt illa, quæ iubent illa, quæ faciunt faciliorem peruentionem in finem, & tollunt ea, quæ non impediunt peruentionem in finem, ſed faciunt eam difficilem, & de hoc ſecundo genere ſunt multa præcepta iuris naturalis, ſed iſta non habent vim coactiuam, fere enim omnia honeſta, quæ ratio iudicat eſſe bona ad perueniendum ad finem virtutis, ſunt de iure naturali, hoc modo, & hoc modo omnia quibus exiſtentibus tardius peruenitur ad finem virtutis, licet ad eam perueniri poſſit, dicuntur contra ius naturale: ſed neque affirmatiua habent vim obligandi ad agendum, neque negatiua obligant ad peccatum contra facientes, & ita non peccat, qui agit contra tale ius naturale niſi lege, aut conſuetudine inceperit ha-

bere

bere vim obligandi, quia tunc tam affirmatiua quàm negatiua obligant. Sic eſt de inſeparabilitate matrimonij: nam eſt de iure naturali, ideo ſeparatio eſt contra ius naturale, ſed eſt de ſecundo genere præceptorum: ideo quãdiu non fuit præcepto legis poſitiuæ, vel conſuetudine firmatum iſtud præceptum legis naturæ non obligauit, & ideo non peccabant repudiantes vxores, cum vero vetita eſt repudiatio per legem Chriſti, firmatum eſt hoc præceptum lege poſitiua, & eſt iam peccatum repudiare vxorem. Sic etiam pluritas vxorum eſt contra ius naturale ſecundo modo non primo, quia exiſtente pluritate vxorum non impeditur procreatio prolis, cum vnus vir poſſit multas fœcundare, ſed impeditur pax politica, vel domeſtica, quia cum ſint tales mulieres pellices non concordarent, & ſic non ita bene perueniretur ad finem matrimonij, qui eſt procreare prolem ſicut exiſtente vnica vxore: ideo cum vnitas vxoris ſit de iure naturali ſecundo modo, eſt pluritas vxorum contra ius naturale ſecundo modo, ſed neutrum iſtorum præceptorum obligat cũ non eſt lege, aut conſuetudine firmatum, & ideo eo tempore quo nulla lex vetabat pluralitatem vxorum nõ erat illicita pluritas ſimultanea vxorum. Cum autem per legem Chriſti vetita fuit hæc pluritas, iam peccatum eſt. In vtroque autem horum poſſumus aſſignare aliquid quod ſit contra ius naturale primo modo.

De primo, vt ſi vir non accipiat fœminam in vxorem, ſed in concubinam, ita quòd nõ ſit inter eos aliquòd vinculum ad manendum, vel ad reſpondendum ſibi mutuo in actu coniugali, neque in communicatione vitę: nam per hoc impeditur educatio liberorum, qui eſt finis matrimonij, & hoc quantum ad duo, ſ. quantum ad generationem, & quantum ad nutritionem.

De primo patet, quia cum in concubinatu non ſit ius viro, & fœminæ ſaltem per diem manendi, non procuraretur conuenienter generatio prolis, quia non contingit ex primis acceſſibus fœtum concipi.

De ſecundo patet, quia dato, quòd fieret generatio, nõ fieret educatio, i. nutritio, cum vir, & fęmina non commanerent ad communicanda opera, quæ ſunt neceſſaria pro ſuſtentatione, & nutritione, & tñ nutritio ita eſt de intentione naturę ſicut prolis procreatio, & ideo concubinatus in quo nullum vinculum eſt viro ad vxorem cõmanendi, eſt contra prima præcepta iuris naturalis, quia impedit finem: ideo ſemper fuit peccatum mortale concubinatus. Repudiatio autem vxorum non impedit finem naturæ quantum ad procreationem, neque quantũ ad nutritionem, quia cum ibi matrimonium fuerit, manet diffinitum apud quem alantur liberi facto diuortio: ideo eſt contra ſecunda pręcepta ſolum, & ideo non fuit peccatum mortale repudiare vxorem quouſque aliqua lege vetitum eſt.

De ſecundo, i. pluritate vxorum dicendum, quòd pluritas virorum ad eandem vxorem, vel copula viri ad virum eſt contra ius naturale primo modo, ſed pluralitas vxorum ad eundem virum eſt ſolum contra ſecunda pręcepta iuris naturæ. Patet primum, quia ſi plures viri eſſent eiuſdem vxoris impediretur gignere, quia de nullo gignit, quę à multis cognoſcitur, vt patet in publice proſtitutis, & multa alia conuenientia ſunt, quæ propagationem, & educationem impediunt, vt declaratum eſt ſupra 19. cap. etiam copula maſculi ad maſculum facit impoſſibilem generationem: ideo ſunt iſta duo contra prima præcepta iuris naturalis, & ſemper fuit peccatum mortale vtrunque ipſorum: pluritas autem vxorum ad eundem virum non tollit propagationem, neque impedit eam, licet non fiat ita faciliter ſicut exiſtẽte vnica vxore: ideo eſt contra ſecunda pręcepta iuris naturalis, propter quod non fuit peccatum pluralitas vxorũ quouſque aliqua lege, aut conſuetudine vetita fuit. Sic eſt de prohibitione graduum parentalium quantum ad matrimonium: nam de iure naturæ erat debita reuerentia quædam propter cognationem, ita quòd vir non deberet reuelare turpitudinem cognatæ ſuæ cognoſcendo eam, & tñ nullus gradus faciebat peccatum mortale, quouſque lege, vel conſuetudine vetitus fuit, i. ꝙ neque primus gradus, qui eſt fratris, & ſororis faciebat illicitum contractũ

A matrimonij niſi vetitus eſſet, & ideo prout variè apud diuerſas gentes de lege poſitiua, aut de conſuetudine obſeruabatur prohibitio aliquorum graduum, ita erat obligatio ſeruandi, & peccatum non obſeruantium, & hoc, quia iſta obſeruatio graduum eſt de ſecundis præceptis iuris naturæ. De vſura ſic eſt, ſ. quod eſt contra ius naturale, i. contra ſecũda præcepta eius, quia aliquo modo eſt contra rationem, cum ſit quidam modus nocendi proximo: ideo quamdiu vſura non erat vetita lege, vel conſuetudine non videbatur eſſe peccatum, niſi eſſet nimia extorſio, quia iam non cauſabatur peccatũ ex genere actus, ſed per accidens, & ita cum ante legem Moyſi non eſſet vetita vſura, videtur quòd non erat peccatum dare ad vſuram. Ex quo ſequitur quòd lex data Deut. 23. & Leui. 25. de non dando ad vſuram fratribus, ſed alienis nõ fuit
B diſpenſatio, vel relaxatio, ſed aſtrictio ad aliquid, ad ꝙ prius non tenebantur, quia prius liceret dare ad vſuram cuilibet, tunc vero non liceret Iudæis ad alios Iudæos.

Ad primam, rationem dicendum, quòd ſine diſpenſatione licuiſſet Iudæis dare ad vſuram; & cum dicitur, ꝙ tunc fruſtra eſſet poſita lex iſta diſpenſatiua, & tamen non eſt diſpenſatiua, ſed potius aſtringit, & coarctat, quia non exiſtente lege illa liceret Iudæis dare ad vſuram cuicunque, data autem illa iam non licebat dare Iudæis.

Ad ſecundum, concedenda eſt ratio, ſ. quod ſine diſpẽſatione licita erat vſura, & ideo ad omnes licita erat tam ad Iudęos quàm ad alienos. Cum vero dicitur, quòd nõ erat licita ad Iudęos, dicendum quòd eſt falſum, quia cum vetatur in lege illa, non oſtenditur, quòd prius eſſet
C illicita vſura ad Iudęos, ſed per illam legem efficitur illicita, quia aſtringuntur Iudæi ad id, ad quod prius non erant aſtricti.

Ad tertium, quod poſtea obijcitur dicendum, quòd dare ad vſuram malum eſt, & ideo Chriſtus illud vetuit, nõ tamen ſequitur, quòd peccatum eſſet prius ſine diſpenſatione, immo nullum peccatum erat quouſque expreſſe vetita fuit, eo quòd erat contra ſecunda præcepta iuris naturæ ſolum, quæ non habent vim obligandi quouſque ſtatuantur, vel conſuetudine confirmentur; Chriſtus tamen vetuit omne, quod aliquo modo malum erat: ideo vetuit etiam hoc.

Ad quartum, dicendum, quòd eſt vſura aliquid ſecundum ſe iniuſtum, ſicut omne, quod eſt contra ius naturæ eſt iniuſtum, & tamen quædam iniuſta ſunt, quæ non eſt
D peccatum committere, eo quòd non habent vim obligandi ſicut ſupra dictum fuit.

An aliquo modo fuit diſpenſatio penes Iudæos in lege data de vſura, & quænam eſſent leges datæ ad duritiam cordis. Quæſt. CLXXIII.

QVæritur an aliquo modo fuit diſpenſatio circa Iudæos in lege data de vſura.

Dicendum, quòd ſicut dictum fuit præcedenti quæſtio. nõ erat diſpenſatio, ſed potius fuit arctatio quędam ad id, ad quod prius non tenebantur Iudæi.

Sed conſiderandum, ꝙ diſpenſatio duo importat. Vnũ eſt ipſa relaxatio alicuius iuris, ita. n. diffinitur, ſ. diſpenſatio eſt communis iuris relaxatio, & ideo nũquam eſt di-
E ſpenſatio niſi ius pręcedat.

Secundum eſt, ꝙ actus, qui cadit ſub diſpẽſatione erat aliàs futurus malus niſi præcederet diſpenſatio. His ſuppoſitis dicendum, quòd põt vocari aliquo modo diſpenſatio lex illa Iudæorum de vſura, alio modo arctatio. Et hoc eſt quia duo poſſumus conſiderare circa iſtud, ſ. aut bonum, & malum ſecundum ꝙ arctabat Iudæos antequam legem acciperent, aut bonum, & malum ſimpliciter. Accipiendo primo modo non fuit diſpenſatio, ſed arctatio, eo quòd non interciderunt ibi illa duo, quæ ad diſpenſationem pertinent.

De primo patet, ſ. de relaxatione: nam non erat tunc aliquod ius circa vſuram, quod relaxaretur: nam ius naturale, quantum ad prima præcepta, quæ ſimpliciter obligant, non diſpenſat aliquid circa vſuram: ideo non erat relaxatio circa illud, lex autem poſitiua nulla erat, quia

ad

ad non dandum ad vſuram aſtringeret, ideo neque circa hanc erat diſpenſatio, erant autem præcepta ſecunda iuris naturalis, in quibus vſura vetabatur, ſed illa non vrgent niſi fuerint firmata lege, aut conſuetudine, quæ tũc non erat, ideo non erat relaxatio.

De ſecundo quantum ad hoc patet, quia actus dandi ad vſuram non eſſet malus ante datam legem Iudæis, & ſi nulla diſpenſatio eſſet, vel relaxatio, immo ſi nulla lex ſuper hoc eſſet à Deo data, liberiores eſſent Iudæi ad dãdum ad vſuram quibus vellent, & ideo hoc modo nõ eſt diſpenſatio.

Accipiendo autem ſecundo modo, i. bonum, & malũ ſimpliciter, dicendum quòd fuit aliqualis diſpenſatio, & hoc, quia illa duo ibi inueniuntur. Et patet de primo, ſ. de relaxatione, quia erat aliqua lex, i. tam lex naturę quá lex Chriſti reſpectu cuius poſſet fieri relaxatio. De lege Chriſti patet, quia licet non eſſet tunc cum Iudæis data lex de vſuris, eſt tñ nunc, & cum illa vetet omnem vſurã reſpectu illius, iſta lex data Iudæis in qua permittitur aliquo modo vſura eſt, aliqualiter diſpenſatio, cum ſit relaxatio ad aliquem caſum in quo uſuræ licitæ ſunt, in nullo tamen caſu ſunt licitæ ſecundum legem Chriſti. Etiã erat lex naturæ ſecundum quam erant illicitæ vſuræ quátum ad ſecunda præcepta legis naturæ, & ideo reſpectu illius erat diſpenſatio, vel relaxatio in lege Iudæorum.

Secundum quoque verum eſt, quia ſtante lege Chriſti non poterat aliqua vſura exerceri ſine peccato, etiam ſtãte lege naturæ quantum ad omnia præcepta ſua non licebat exerceri aliquo modo vſuram ſine diſpenſatione, ideo poteſt dici, quòd aliquo modo erat diſpenſatio in lege Iudæorum quantum ad vſuras, & tamen ſi ſimpliciter petatur an fuit tunc diſpenſatio, dicendum quòd nõ, ſed potius fuit arctatio quædam. Et hoc modo quantum ad quędam alia dicimus eſſe diſpenſationem in lege veteri, vt quantum ad libellum repudij, & quantum ad occiſionem inimicorum: nã licebat repudiare vxores Deut. 24. & perſequi inimicos, & occidere eos manu propria Numeri 35. cap. ſed neutrum iſtorum licet in teſtamento nouo. De libello repudij ſupra 19. quia qui repudiat vxorem cogit eam fornicari, & idem ſupra 5. cap. De inimicis patet, quia ſupra 5. cap. iubemur inimicos diligere, & benefacere his, qui oderunt nos. Etiam reſpectu iuris naturæ in quo omnia mala vetantur, ſaltem quantum ad ſecunda præcepta iuris naturę illicitę ſunt vſurę in omni caſu: ideo nullo modo poterant exerceri ſine peccato, aut diſpenſatione, ſed in aliquo caſu exercebantur vſuræ, & dabatur libellus repudij, ſed omnis repudiatio eſt contra ius naturę quantum ad ſecunda pręcepta, vt dictum eſt, ideo diſpenſatio quędam erat in repudio conceſſo, de inimicis idem eſt, quia lex rationis dictat non eſſe nocendũ propria auctoritate inimico.

Sed dicendum, quòd accipiendo ſimpliciter diſpenſationem, quantum ad hoc, tempore illo in quo data eſt lex Iudęis non erant obligati ad aliquid plus. Et patet de libello repudij, quia repudiare vxores non erat contra iuris naturę pręcepta prima, ſed contra ſecunda, ſed ſecũda non obligant niſi lege poſitiua aut conſuetudine ſint firmata, & tuc nichil tale erat, prima autẽ pręcepta, quæ ſecundum ſe obligant ſine aliqua lege poſitiua, non vetabant vſuram, neque repudium, ideo non arctabantur homines tunc non repudiare vxores, & ſic non fuit diſpenſatio, de inimicis idem eſt, quia rancorem remittere inimicis eſt de iure naturę inquantum pertinet ad charitatem, & tamen executionem iuſtitię remittere non eſt de neceſſitate etiam nunc ſecundum nouum teſtamentum, vnde licebit Iudęis velle, quòd inimici eorum occiderentur ſi merebantur occidi ſecundum eorum delicta. Quod autem occiderent ipſi eos non erat illicitum niſi lex concederet, quia nemini licet regulariter ſine iudice ſe vindicare, & tamen faciebant hoc, quia lex dedit ipſis poteſtatẽ ad hoc, & ideo inquantum miniſtri legis poterant occidere inimicos ſuos. Vnde conſiderandũ, quòd in hoc erat maior diſpenſatio quam in alijs, i. vſura & libello repudij, & ſunt hic tria.

Primum eſt, quòd liceret Iudęis velle mortem inimicorum ſuorum.

F Secundũ eſt, quod manu propria poſſent illud exequi.

Tertium quod etiam in caſu in quo dubium erat an mortem mererentur poſſent illos occidere, ſ. cum quis iuit cum alio pacifice in ſyluam, cum quo nullas prius inimicitias habuerat, & cum cęderent ligna lapſum ferrum de manubrio alterius occidit proximum ſuum, etiam ſi in hoc non mereretur mortem, ſi frater, vel amicus occiſi perſequeretur occiſorem antequam veniret in vrbem refugij, poterat illum occidere impune, licet nondum conſtaret an ille reus eſſet mortis alterius, in alijs enim ſcilicet, vſura, & libello repudij nichil cõcedebatur niſi quod de iure naturę licitum erat, vt ſupra dictum eſt, ſed circa hoc duo vltima non erant licita de iure naturę, ſcilicet, propria manu vlciſci iniurias, & quod maius erat, ſcilicet, cum nondum erat notum an mereretur mortem oc-

G ciſor, quòd poſſet occidi. De primo horum duorum dicẽdum, quod non erat licitum de iure naturę quantum ad prima pręcepta, non tamen erat vetitum in ipſis, ſed non erat conceſſum niſi quantum lex humana diſponit regulariter, quod nemo ſine iudice ſe vindicet, & ideo iã erat effectum illicitum, & contra ius naturę, ſed cum lex poſitiua potuerit diffinire aliquem caſum in quo quis ſe ſine iudice vindicaret, faciendo ipſum priuatum eſſe miniſtrum, ita potuit nunc lex diuina, & facilius conſtituere fratres, vel cognatos occiſorum miniſtros iuſtitię contrã ipſos interfectores, vt vice, & miniſterio legis vtentes vindicarent ſanguinem occiſi, ſed in ſecundo horum erat maior difficultas: nam non licet alicui occidere alterum nõ pręcedente cognitione de eius delicto, ſiue ſit miniſter legis, ſiue priuatus, & etiam eſt contra ius naturale,

H quòd occidatur is de quo non conſtat an mortis reus ſit, & ideo in hoc ſuperabundauit poteſtas Dei, diſpẽſans in iure naturali, ut occideretur is de quo non conſtabat an mortem meruiſſet, & hoc erat, quia hanc pręſumptionẽ, ſ. quòd ſoli erant, & non conſtabat quomodo occidiſſet eum, accipiebat pro plena probatione quantum ad hunc caſum, quod homines legem ponentes non poſſent licite facere: ideo iſta eſt lex in qua maxima diſpenſatio apparuit in ueteri teſtamento.

Ex his autem apparet quomodo quędam leges harum dicebantur eſſe datę ad duritiam cordis, ſ. de repudio, uſura, & occiſione inimicorum, licet in aliquibus eorum nõ eſſet ſimpliciter diſpenſatio, accipitur enim duritia cordis non pro paſſione aliqua qua concedatur eis, quod malũ eſt, & alias licitum non erat, ſed pro quadã imperfectio-

I ne, qua non poterant trahi ad ſuſtinendum legem, quę erat ſimpliciter bona.

Quare Deus conceſſit Iudæis dare ad vſuram alienis, & quare conceſſa illis ſunt aliqua, quæ videbantur eſſe contra ius naturæ & attribuitur maiora in lege Moyſi quam in lege Chriſti? Quæſt. CLXXIIII.

QVęritur quare Deus conceſſit Iudęis dare ad uſurã alienis?

Dicendum, quòd Deus dabat legem Iudęis efficiens eos per eam ſpecialiter populum ſuum Exo. 19. & Deutero. 7. cap. & ideo uolebat ſibi eos reddere puros ab

K omni crimine, & reducere ad puritatem rationis, & ideo uetuit eis omne, quod malum erat, ideſt, quod non poterat committi ſine peccato, quia hoc etiam apud Gentiles uetitum erat, aut eſſe debebat. Alia quoque omnia mala uetare uoluit, ut eos ad perfectionem reduceret, ſed non potuerunt Iudęi propter ſuam imperfectionem talem legem tolerare: ideo quędam mala uetuit alia non uetuit.

Circa quod ſciendum, ut dictum eſt ſupra, quòd duplicia ſunt pręcepta iuris naturę, ſcilicet, prima, & ſecunda.

Prima autem ſemper obligauerunt, & obligant etiam ſi nulla lege poſitiua, aut conſuetudine approbentur, immo quęcunque lex, aut conſuetudo contraria ſit ſemper mala eſt, & non poteſt committi aliquid contra alia pręcepta ſine peccato mortali, & iſtud ius naturale eſt de quo ſolemus dicere, quòd omnes obligat, & quòd ſemper obligauit, & quod non poteſt diſpenſari in illo, ne-

quę

que præſcribi contra illud, & ſemper eſt peccatum agere contra illud, ad obſeruationem talium præceptorum Gẽtiles obligati erant, & obſeruabant illa, quia vbique eadem erant ſicut dicit Ariſto. 5. Ethico. quòd iura naturalia eadem ſunt vbique ſicut ignis ardet hic, & in Perſis, & ita dicit Apoſtolus ad Roma. 2. cap. quòd Gentes, quæ legem non habẽt naturaliter ea, quæ legis ſunt faciunt, teſtimonium perhibente eis conſcientia ipſorum, & contra tale ius naturale nichil permiſit Deus Iudæis in lege quã dedit, quia talis permiſſio non eſſet conueniens, & non eſſet hoc deducere Iudæos ad legem, ſed conſtituere eos extra legem.

Alia ſunt ſecunda præcepta iuris naturæ, & iſta non obligauerunt vnquam, neque nunc obligant niſi in quantum per legem aliquam poſitiuam, aut per conſuetudinem aliquam acceperunt vim, & ideo illa, quæ nondum ſic acceperunt vim non obligant, & faciendo contra ea non peccamus, & hoc modo Gentiles faciebant contra ius naturale in multis, & Iudęi quoque, & lex Iudæorũ multa permittebat contra ius naturale: nam cum tale ius non obliget ſecundum ſe, ſed cum accipit vim a lege, aut conſuetudine, à fortiori erit diſpenſabile, & præſcriptibile: talia ſunt multa, vt multitudo vxorum, repudiatio, prohibitio graduum cognationis, vſura, perſecutio inimicorum, & multa ſimilia.

Conſiderandum etiam in hoc, quòd nichil fuit apud Gentiles reputatum tanquam malum, quaſi eſſet contra ius naturæ, quod apud Iudæos non eſſet vetitum, etiam quidquid lege poſitiua, aut conſuetudine vetitum fuit apud Gentiles tanquam malum prohibitũ fuit apud Iudæos, immo aliqua conceſſa erant Gentilibus, i. nulla lege apud eos vetita, quæ apud Iudæos vetita fuerunt, & multa erant apud Gentiles ad quæ non obligabantur aliqua lege, & Deus obligauit Iudæos ponendo legem. Et quoniam omne malum repugnat aliquo modo rationi, omnia quæ ſunt quomodocunque de iure naturali bona ſunt, & contra illa agere malum eſt, licet non ſit peccatũ omnis actio contra talia, ſicut dictum eſt de ſecundis pręceptis iuris naturæ, quia tamen quanto magis ſequimur rationem magis accedimus ad Deum, qui eſt purus ſpiritus, & rectitudo, volebat Deus omnia mala, quæ vetantur in ſecundis præceptis iuris naturæ vetare, & omnia bona, quæ illud ius ſuadet iubere, ſed non fecit in lege Moyſi propter duo.

Primo quia apud Gentiles non erat obſeruatio talium præceptorum, & Iudæi aſſuefacti fuerant ſemper legibus Gentilium, vnde ſi nunc arctarentur grauioribus legibus quàm prius fuiſſent arctari, eſſet eis difficile, & non poſſent talem legem tolerare, ideo non impoſuit eis illas. Sic enim eſt de vxorum pluritate: nam apud Gentiles licita fuerat, & nulla lege vetabatur, & ſancti patres ante datã legem Moyſi plures vxores accipiebant, ſicut Abraham ſimul habebat Sarram, & Agar in vxores, & Iacob habebat ſimul quatuor Liam, & Rachelem, Balam, & Zelphã Geneſ. 16. & 30. cap. ideo licet contra ſecunda præcepta iuris naturæ ſit vxorum multitudo, non vetuit eam in Veteri Teſtamento, ſed ſancti viri ibi habebant multas vxores ſicut Dauid, & Helchana pater Samuelis, vt declaratum eſt primo Regum 1. cap. Sic etiam de libello repudij erat: nam apud Gentiles erat repudiatio vxorum ſicut, & iura Codicis, & Digeſtorum habent, & permanſit illa lex vſque ad Chriſti legẽ: ideo Iudæi, qui huic repudio aſſueti fuerant inter Gentiles, quando poſtea acceperunt legẽ non vetiti ſunt repudiare illas.

De graduum prohibitione idem fuit, quia de primis præceptis iuris naturæ non videbatur eſſe prohibitus aliquis gradus, erat tamen vetita coniunctio aliquarũ perſonarum, vt patris ad filiam, & magis filij ad matrem, & tamen inter hos non eſt gradus, quia gradus primus cõputatur inter fratres, & iſtorum prohibitio non erat de primis præceptis iuris naturę, cum ſtatim à principio orbis talis copula fuerit, & tamen leges humanæ vetuerunt hanc copulam, & etiam Iudæi antequam legem acciperent non copulabantur in primo gradu, & in lege eorum plures perſonæ vetitæ fuerunt quantum ad copulã Leui. 18. cap. & 20. cap. Sic etiam de vſura erat, quia apud Gen-

A tiles licitæ reputabantur vſuræ, & leges eorum hoc conceſſerunt, ſicut & nunc leges ciuiles habent, & in multis caſibus ſecundum eos debentur vſurę. Deus igitur in lege non vetuit Iudæis ſimpliciter vſuras, erit enim graue Iudæis ſi ab omnibus conſuetudinibus, quas habebant inter Gentiles arcerentur per legem nouiter datam. Satis enim erat, quòd arcerentur à cultu idolorum, & omnibus cęrimonijs, quas exercebant in cultu eorum, in cæteris autem, quæ tolerari poterant ſine peccato, tolerabat illos Deus, vt ſuſciperent legem, & non recederent ab ea. Eſt tamen verum, quòd adhuc omnia illa aliqualiter tẽperauit, i. licet non arctauerit Iudæos deducendo ad obſeruationem omnium præceptorum, quæ ſunt de ſecundis præceptis iuris naturæ, magis tamen eos arctauit, quã Gentiles erant obligati, vt ſic lex Moyſi eſſet quaſi media
B inter obſeruationem Gentilium, & legem Chriſti. Et patet hoc circa pluritatem vxorum: nam licebat Gentilibus multitudo vxorum in quocũque numero. Sed Deus permittens Iudæis pluritatem arctauit multitudinem effręnatam, vt dicitur Deuteron. 17. cap. de regibus, non habebit rex vxores plurimas, quæ alliciant animum eius, & arguuntur, qui plurimas habebant ſicut Salomon 3. Regum 11. cap.

De repudio eodem modo aliquid temperauit, quia apud Gentiles licebat viro repudiare vxorem, & vxori aliquando repudiare virum, ſicut & lex Codicis permittit, vt declaratum eſt ſupra 19. cap. q. 69. Deus autem permiſit viris in lege Moyſi repudiare vxores, ſed vxoribus non permiſit repudiare viros. De vſura eodẽ modo fuit: nam apud Gentiles non erat vetita quantum ad aliquã
C perſonam, quia cuilibet licebat mutuare ſub vſuris, apud Iudæos arctata fuit, quia non licebat eis dare ad vſuram niſi alienis Deut. 24. cap. & Leui. 25.

Sed de perſecutione inimicorum fuit ſpeciale, quia hic conceſſit Deus Iudæis aliquid plus quam leges Gentiliũ habent, ſ. quòd poterat frater, vel cognatus occiſi propria manu occidere occiſorem, & hoc etiam non conſtito an caſu occidiſſet eum, vel forte ſe defendendo, vel alio modo Numeri 35. quia de lege humana nemo ſine iudice regulariter ſe vindicat, & quod grauius eſt, quia non licet aliquem punire niſi conſtito de crimine, quia hoc contra ius naturale eſt. Sed dicendum, quod iſta duo non ſunt totaliter contra ius naturale, ita quòd non poſſint eſſe licita aliquo modo. De primo patet, quia licet nulli liceat auctoritate propria ſe vindicare, poteſt lex in aliquo caſu
D ei tradere poteſtatem vindicandi, & tunc auctoritate legis agit, & non peccabat. Sic enim lex conceſſerat Numeri 35. fratri occiſi perſequi occiſorem vſque ad ciuitatem refugij, & occidere illum ſi inueniret antequam intraret in vrbem illam, & ideo quantum ad hoc licitum erat. De ſecundo erat maius dubium, & dicendum, quòd occidere aliquem innocentem ſemper eſt contra ius naturale, & non eſt diſpenſabile. Etiam occidere illum de quo nõ conſtat an ſit reus mortis peccatum eſt. Et tamen in hoc caſu lex habebat hanc pro probatione, ſcilicet, quòd iuerunt ambo in ſyluam, & occiſus eſt vnus ſine teſte, & ita prima facie præſumebat contra occiſorem, vel contra eũ, qui ſimul erat, cum non appareret contrarium: ideo concedebat, quòd occidi poſſet talis occiſor etiam ante pleniorem probationem, ſi inueniretur extra vrbẽ refugij,
E quia hanc probationem concedebat tunc lex, vt ſufficientem, & ita non erat contra ius naturæ, quia iſte non reputabatur innocens, ſed reus criminis, & quaſi conuictus de illo per has præſumptiones, & poteſtas Dei potuit legi huic talem auctoritatem dare, & ſic agens per eam non agebat contra ius naturale. Vnde dicendum, quòd poterant Iudæi ſine peccato mortali occidere hoſtes ſuos auctoritate legis illius, quando non mouebantur ex ſolo odio, ſed amore iuſtitiæ, & ſaltem, quia lex conceſſerat hoc, & non eſſent aliter facturi, ſi autem aliquis ſolo rancore moueretur facturus hoc, etiam ſi lex non permitteret peccabat mortaliter, licet apud homines maneret impunitus. Dicendum etiam, quòd licet apud leges Gentiũ nunc non liceat hoc, licebat tamen tempore quo data fuit lex Iudæis, & alia maiora adhuc, quia nichil concederet Deus Iudæis, quod apud Gentiles non eſſet, ſed potius arctaret

ctaret eos, & tamen poſtea lapſu temporis Gentiles cor- F
rexerunt leges ſuas, ſicut ſunt leges Romanorum, i. digeſtorum, & Codicis, quę multum conſonant puritati rationis, & in his non conceditur alicui fratri occiſi, quòd occiſorem propria auctoritate occidat, maxime quando nondum conſtat plene an occiſor ſit reus mortis. Vnde ſi quãdo Deus dedit legem Iudęis fuiſſent tales leges apud Gentiles, & etiam aliquid durius, conceſſiſſet illud Deus Iudæis, quia aliter forte non poſſent ſuſtinere legẽ ſuam. Et tamen dicendum, quod inter omnes Dei permiſſiones nulla fuit maior quàm iſta, & magis videretur eſſe contra ius naturale, & contra rationis puritatem. Et ita apparet, quod nichil Iudæis fuit permiſſum niſi id, quod apud Gentiles tunc erat, & iſta erat cauſa conceſſionis, ſ. quia Iudęi non poſſent neque vellent ſuſtinere legẽ Dei,
ſi arctaret eos multum vltra id, quod erant Gentiles at- G
ctati, in aliquo tamen eos arctauit. Sciẽdum etiam, quòd ſi arctauit non concedendo quædam, quę Gentiles faciebant, vt declaratum eſt in præcedentibus, ita etiam arctauit obligando eos ad faciendum quædam, quæ non faciebant Gentiles, vnde non ſolum vetuit dare ad vſuram Iudæis, ſed etiam iuſſit mutuare illis omnia quibus pauperes indigerent, & quod plus erat, quia ſi non poſſent ſoluere faciebat, quòd in ſeptimo anno remiſſionis eſſent liberati per legem, vt non tenerentur ad aliquid. Et hoc erat in præiudicium creditorum, & tamẽ impoſuit Deus illis hoc onus, quod apud Gentiles non erat, & etiam nõ eſt nunc in nouo teſtamento: etiam apud gentiles quicũque venderet rem ſuam perdebat eam in perpetuum, & non erat ei ius redimendi etiam ſi vellet redimere, & in
apud Iudæos vendens poſſeſſionem ſuam poterat eam H
redimere, vel aliquis de cognatione ſua computatis fructibus rei in ſortem, & ſi non redimebat, quia non poterat, vel nolebat, redibat res ſine pretio vllo ad venditorẽ, vel hæredes ſuos in iubilęo, i. anno quinquageſimo, & hoc apud Gentiles non erat Leui. 25. cap. Et idem erat de ſeruitute quia ſeruus apud Gentiles erat in perpetuũ ſeruus, apud Iudæos autem anno ſeptimo liberabatur Exo. 21. & Deuteron. 25. Et ſi accepiſſet à Domino vxorem, & inde genuiſſet filios, qui ſerui erant, quia erant filij ancillæ, ſi vellet eos, & vxorem educere, in ſeruitute manebat vſque ad iubilęum, & tunc liber exibat cum filijs, & vxore Leui. 25.

Secundo principale, propter quod non vetuit Deus Iudęis omne, quod aliquo modo erat contra ius naturę fuit
imperfectio illorum, erant enim viri imperfecti, qui nõ- I
dum fuerant exercitati ad bonas leges & per bonas operationes, & ideo etiam ſi non eſſent omnes præcedentes conſuetudines apud Gentiles, in quibus ipſi quoque exercitati fuiſſent, non poſſent bonas leges ſuſtinere: nam ſicut nunc non poſſunt omnes homines ſuſtinere vitam monaſticam propter imperfectionem, & illa eſt vita perfecta, ita & illi propter inexercitationem non erant diſpoſiti ad ſuſtinendum leges omnino bonas, ſed oportebat illis aliquid permitti, quod aliqualiter eſſet malum, dum tamen non eſſet peccatum illud committere, & iſta imperfectio vocatur a Chriſto duritia cordis ſupra 19. cap. ſ. q. propter ſuam imperfectionem erant duri ad ſubijciendum ſe bonæ legi, quia paſſiones eorum indomitæ non ſuſtinebant legem bonam, & ideo Deus conde-
ſcendens eorum imperfectioni dedit eis tales leges, vnde K
in omnibus, quæ eis permiſit, quæ aliquo modo erãt mala, poteſt dici, quòd ad duritiam cordis eorum permiſſum eſt, quia nichil illorum permiſit, niſi quia Iudæi non erant apti ad ſuſtinendum leges bonas, & iſta erat duritia cordis.

Circa hoc ſciendum, quòd conuenienter data eſt lex Iudęis, vt eſſet medium aliquid inter habitudinem Gentilium, & legem Chriſti: nam Gentiles ſolum obligabãtur ad ea, quæ de iure naturali quantum ad prima præcepta, quæ ſemper obligauerunt, & quantum ad ea, quæ leges eorum poſitiuæ adderent, & hoc quia nemo eis legem poſuerat, ideo ea ſolum, quæ conſcientia dictabat tenebantur facere ad Rom. 2. ca. ſcilicet, naturaliter ea, quę legis ſunt faciunt Gentes, quę legem non habent; lex autem Iudęorum tenuit omnia, quæ erant de primis pręceptis iuris naturę, & quę Gentiles obſeruabant, & inſuper addidit quaſdam quaſi perfectiones arctando magis Iudęos, vt peruenirent ad obſeruationem omnium pręceptorum iuris naturę, licet non totaliter ſicut oſtenſum eſt, quantum ad vſuras, & quantũ ad alia, lex autẽ Chriſti tenuit terminũ in bonitate, quia illa vetat omnia mala, quę ſunt contra ius naturę, & iubet omnia bona, quę dictat ratio eſſe facienda, & ideo in lege Chriſti non ſolũ obſeruantur prima pręcepta iuris naturalis, ſed etiam ſecunda, prima enim ſemper obligauerunt etiã ſi per nullam legem poſitiuam ſtatuerentur, ſecunda autem non obligant niſi cum lege, aut conſuetudine vires accipiunt, & iſta omnia ſtatuit Chriſtus obſeruari, & ideo nũc vires obligandi acceperunt, quia non ſolum lege firmata ſunt, ſed etiã lege illius, qui habet vim obligandi omnes quos voluerit, & quantum voluerit, & ita apparet quantũ ad pręcedentia: nam pluritas vxorum, quæ eſt contra ſecunda præcepta legis naturæ erat licita apud Gentiles, & Iudæos, nunc vero vetita eſt, quia vnica eſt vnici in matrimonio, & aliàs non tenet matrimonium, & iſtud eſt de integritate ſignificationis extra de biga. cap. debitum, & declaratum ſupra 19. Sic etiam de repudio: nam de lege naturæ quantum ad prima præcepta licebat, & apud Gẽtiles, & in lege Iudęorum licuit. Sed Chriſtus illud vetuit ſupra 19. cap. & iam non licet repudiare vxorem, ita vt alia accipiatur. Idem eſt de gradibus parentelibus, quia apud Iudæos paucarum perſonarum fiebat obſeruatio Leuit. 18. nunc vero fit obſeruatio in quatuor gradibus tam cognationis quam affinitatis extra de conſa. & affi. cap. non debet. De vſuris quoque eſt ſimile: nam apud Gentiles, & de primis præceptis legis naturę non erant vetitæ, apud Iudęos vero erant conceſſę quantum ad extraneos, in lege autem Chriſti ſunt ſimpliciter vetitę vſurę Luc. 6. cap. mutuum dantes, & nichil inde ſperantes, i. vltra ſortem nichil eſt ſperãdum, & ita omnis vſura tollitur. De perſecutione autem inimicorum ſimpliciter eſt prohibitio in lege Chriſti: nam non ſolum non licet alicui inimicum occidere propria auctoritate, ſed etiam nõ licet odiſſe illum, ſed eis benefaciendum eſt ſupra 5. cap. ſcilicet, diligite inimicos veſtros, & benefacite his, qui oderunt vos, & iterum, eodem cap. dictum eſt antiquis, diliges amicum tuum, & odio habebis inimicum tuum, ego autem dico vobis nõ iraſci, & qui iraſcitur fratri ſuo reus eſt iudicio. Sic igitur lex Chriſti accedit ad omnem puritatem, quia nichil in ea malum permittitur, i. non ſolum non eſt in ea aliquid contra prima præcepta iuris naturæ, ſed etiam, neque cõtra ſecunda, & pręcipitur in ea obſeruari quidquid de iure naturæ eſt ad agendum ſecũdum omnia genera præceptorum eius. Sed conſiderandum, quòd licet lex Chriſti habeat omnem puritatẽ ad vetandum omne malum, quod non vetat lex Moyſi, tñ in præcipiendo bonum lex Moyſi circa quædam excedit legem Chriſti: nã lex Moyſi iubet, quod pauperibus mutuentur omnia, quæ eis fuerint neceſſaria Deu. 15. & hoc eſt pręceptum, & tamen in nouo teſtamento non cadit ſub præcepto mutuare pauperi quandocunque indiget, etiam poſtquàm diuites mutuaſſent pauperibus quantãcunque ſummam, ſi ante annum ſeptimum remiſſionis non ſoluerent, in ipſo anno ſeptimo erant liberi ſecundũ legem Deut. 15. ca. & iam non poterat aliquid ab eis peti, & tamen in nouo teſtamento quidquid mutuatũ fuerit ſoluendum eſt, & nunquam extinguitur actio, etiam ſi multo tempore non fuerit petitum debitum, vel debitor moratus fuerit in ſoluendo. Item de venditione poſſeſſionum, quia data fuit in fauorem vendentium manebat venditori, & cognatis eius ius redemptionis ſupputatis fructibus in ſortem, & ſi non redimeretur poſſeſſio, redibat in iubilæo ſine vlla pecunia ad venditorem, vel ad hæredes ſuos Leuit. 25. & tamen in nouo teſtamento ſiquis vendiderit non habet ius redimendi ex ipſa lege, & poſſeſſiones venditę in perpetuum manent apud emptorem, & hoc eſt, quia nichil iſtorũ ſtatuitur per legẽ Chriſti, ſed omnia manent in poteſtate, & iudicio dominantium, & rectorum, & ideo lex Chriſti nichil iſtorum vetuit nichil cõceſſit. Idem eſt de venditione hominum in ſeruos: nam ſecundum legem Moyſi Iudæus, qui vendebatur

debatur alteri Iudæo, velè conuerſo in ſeruum manebat
in ſeruitute vſque ad annum ſeptimum remiſſionis, vel
vſque ad iubileum, & tunc liber exibat Leui.25. Sed ſe-
cundum legem Chriſti non efficitur ſeruitus temporalis,
ſed qui ſeruus eſt, vel poteſt vendi in ſeruū manet in per-
petuum ſeruus, quia hoc per leges humanas agitur, quæ
non ſunt contra legem Chriſti, quæ de hoc nichil diffini-
uit, & ita quantum ad quędam obligabantur Iudæi ad
agendum plus quam nunc obligantur Chriſtiani, & hoc
erat, quia Deus volebat ſpecialiter mouere ad clementiā
erga proximos cum eſſent duri corde, in lege autem Chri
ſti, in qua ſupponitur charitas, non oportet iſta ſpeciali-
ter, aut ſimilia iniungi, quia maiora his ſine aliquo man-
dato fiunt. Etiam non decuit poni in modum legis, quia
lex Chriſti ad totum mundum extenditur, & non eſt cō
ueniēs eadem obſeruatio quantum ad omnes homines
de obſeruationibus particularibus, ſecus autem de gene-
ralibus quales ſunt leges naturæ, vel pręcepta illius.

Sed obijcietur, quod adhuc maiora iubentur fieri in
lege Chriſti quam in lege Moyſi, quę ſunt ad vtilitatem
proximorum, vt patet ſupra 5. & Leui.6.ca. ſcilicet, ſiquis
vult auferre à te tunicam da ei pallium, & omni petenti
te tribue, & qui angariauerit te mille paſſus, vade cum eo
duo millia, iſtud enim eſt dare omnia, multo maius eſt
quàm mutuare pauperibus, & non recipere elapſo anno
remiſſionis, cum hoc modo omnia, quæ à nobis petuntur
debeamus dare.

Dicendum, quòd non ſtat, quia id, quod allegatum eſt
de conſilio tenet, & non eſt pręceptum niſi ſecundū prę
parationem animi, vt ibi declaratum eſt ſupra 5.ca. ſuper
eiſdem dictis, & tamen, quod dicitur de mutuando pau-
peribus in lege Moyſi omnia quibus indigebant tenet de
pręcepto. Etiam non repetere ab eis aliquid debitū poſt
annum remiſſionis, vt colligitur Deu.15.cap. vnde pecca
rent mortaliter Iudæi ſi contra facerent, & ſic verum eſt,
quod ad quędam particularia facienda obligauit Moy-
ſes in veteri teſtamento, quę pertinebant ad opera chari-
tatis, quę non erant de obligatione in nouo teſtamento,
non quidem, quod ille ſtatus eſſet perfectior quàm iſte,
cum ſit multo minor, quia ille erat ſtatus, vt paruulorū,
qui tenentur ſub pędagogo, iſte autem eſt ſtatus, vt viro-
rum perfectorum ſicut oſtendit Apoſtolus ad Gala.4.ca.
ſ. quāto tempore hęres paruulus eſt nichil differt à ſeruo
cum ſit Dominus omnium &c. Sed quia illa erant conue-
nientia ad conſeruationē ſtatus illius, & non conueniunt
ad ſtatum iſtum.

An gentiles dando ad vſuram peccabant.
Quæſt. CLXXV.

QVærintr an Gentiles peccabant dando ad vſuram?
Dicendum, quòd, aut quęritur de tempore ante
datam legem Moyſi, aut poſtquàm data eſt il-
la vſque ad legem Chriſti, aut de tempore, quod eſt poſt
perfectam promulgationem Euangelij. Si quęratur de
primo tempore, dicendum, quod nō peccabant, eo quod
vſura non eſt contra prima pręcepta iuris naturę, ſed con
tra ſecunda, & illa non obligant niſi cum accipiunt vim
obligandi à lege poſitiua, aut cōſuetudine, vt dictum eſt
in pręcedentibus, & tamen vſura eſt contra ſecunda pręce-
pta; ideo non obligabantur ad non dandum ad vſurā,
neque peccarent dantes ad vſuram, niſi forte aliqua lex
poſitiua eſſet inter eos, quę vetaret vſuram, aut conſuetu-
do circa hoc, quia ex talibus acciperent vim obligandi ta
lia pręcepta ſecunda iuris naturę, vel niſi eſſet immodera
ta extorſio vſurarum, ſicut vſura vſurę, quę apud leges
humanas uocatur improbum fœnus, & vtentes ea ſunt
infames, vt dictum eſt ſupra. Si quęratur de tempore da
tę legis Moyſi. dicendum, quod ſicut Gentilibus uſura
ſicut prius, quia apud eos nichil mutatū eſt per dationē
legis Moyſi, cum ad illam non obligentur, ſicut neque cō
uerſi, ſed licebat eis dare ad uſuram tam Iudęis, & Gen-
tilibus, quàm alijs conuerſis, ſed ante hoc licebat Gentili-
bus dare ad uſuram generaliter, ergo per legem Moyſi in
nullo impediti ſunt. Si autem de tempore publicati Euā
gelij ſicut nunc; dicendum, quòd non licet eis dare ad
A uſuram, quia nunc uetita eſt generaliter uſura per legem
Chriſti, quę obligat omnes ad obſeruantiam ſui.

An liceat nunc Iudæis ad vſuram nobis dare.
Quæſt. CLXXVI.

QVæritur an liceat Iudæis dare nobis ad vſuram. Ali
qui dicunt, ꝙ ſic, quia non vetitum fuit eis dare ad
vſuras niſi fratribus ſuis, conceſſum fuit autem
dare alienis Deu.22.cap. ſed nos non ſumus fratres eorū,
immo alieni, ideo putant, quòd licet nobis dare ad vſurā.
Alij dicunt, quòd non licet eis dare nobis ad vſurā, quia
ſi licite darent, non competeret nobis repetitio vſurarum
aduerſus eos, cum id, quod licite acciperent licite retine-
rent, & tamen competit repetitio, & compelluntur Iu-
B dæi, & heredes eorum reſtituere vſuras indirecte per ex-
communicationem, & per principes ſæculares extra de
vſu.ca. poſt miſerabilem, & ca. quanto amplius, ergo pec
cant accipiendo vſuras. Dicēdum, quod verum eſt, quod
Iudæis non licet dare nobis ad vſuram cum nobis repete
re liceat: nam ſiquis licite accepit non competit aduerſus
eum repetitio, immo & ſi turpiter accepit, dum tamen
dans turpiter dedit non competit repetitio, ſicut apparet
de pecunia data meretrici, & tamen nunc licite repeti-
mus à Iudæis vſuras, ergo non acceperunt ipſi licite, &
conſequenter peccauerunt.

Ad rationem in contrarium dicendum, quòd nō ſtat,
quia illud eſt verum ſi lex Moyſi maneret, quia tunc cō-
ceſſio illa ſtaret, & darent nobis licite ad vſuras, quia alie
ni ſumus, & tamen non manet illa lex, cum euacuata ſit
C tota lex Moyſi, ergo neq; virtute illius poſſunt nobis dari
vſuræ, & conſequenter, quia illicite dant, competit nobis
aduerſus illos repetitio.

An liceat nunc Iudæis dare ad vſuram alijs Iudæis, & an
infideles peccent quandocunque agunt contra
legem Chriſti. Quæſt. CLXXVII.

SEd quæritur, an liceat Iudęis dare ad vſuram alijs Iu
dæis. Aliqui dicunt, quod ſic, quia Iudæis liceret da-
re ad vſuram ſibi inuicem niſi data eſſet illa lex Deut.23.
& Leuit. 25.cap. & tamen illa lex ceſſauit iam, quia ne-
minem obligat, ergo non prohibentur dare ad vſuras ad-
inuicem.

Dicendum, quòd Iudæi putant non licere dare adin-
D uicem ad vſuram, & tamen, quòd licet eis dare nobis ad
vſuram, & ita obſeruant: nam nobis ad vſuram dant, &
non alijs Iudæis. Et ratio eſt, quia putant manere legem
Moyſi adhuc, cum ipſi illam obſeruent, & manente ea
eſſet ſic tenendum.

Sed dicendum, quòd neutrum licet eis iā, neque enim
licet eis dare nobis ad uſuram, quia lex illa prætextu cu-
ius licebat non manet, ut dictum eſt præcedenti q. Etiam
adinuicem non licet dare, quia prohibentur lege naturę,
vel lege Chriſti.

Sed obijciunt, ſi nunc non licet eis adinuicem dare ad
vſuram, uel etiam nobis, aut erit hoc propter legem na-
turæ, aut propter legem Chriſti, ſed propter neutrā prohi
bentur, ergo nullo modo eſt illicitum. De primo patet,
quia ius naturale nunquam mutatur, ut dicitur 5. Ethi.
E ergo ſi ſemel obligat ſemper obligat, uel ſi ſemel non obli
gat nunquam poteſt obligare, quia non accipit uigorem
à nobis neque conſiſtit in videri, uel non uideri 5. Ethic.
& tamen ante legem Moyſi datam non obligabātur Iu-
dęi non dare ad uſuras, ſed licebat eis dare tam Iudæis
quam alienis, ut oſtenſum eſt ſupra, ergo nunc non obli-
gabuntur ex iure naturali ad non dandū ad uſuram. De
ſecundo patet, quia licet lex Chriſti obliget omnes homi
nes, quia eſt data generaliter infra 28. Scilicet docete om
nes gentes, & Mar.16. cap. pręd icate Euangelium omni
creaturę, qui crediderit ſaluus erit, qui autem non credi-
derit condemnabitur, tamen nō peccant infideles quan-
docunque agunt contra legem Chriſti, i. in quocunque
actu, ſed ſunt ſemper in uno peccato, ſcilicet, quia non
ſuſcipiunt doctrinam Chriſti quam obligātur ſuſcipere,
nam manentes ſub lege Chriſti peccant ſi non ieiunant

in

in quadrageſima, & ſi non ſuſcipiunt ſacramentum Eucharistiæ in Paſcha, & tamen infideles non peccant comedendo carnes in quadrageſima, & non ſuſcipiendo Euchariſtiam, immo etiam ſi ſuſcipere vellent non daretur eis, & ita peccat, qui accipit cognatam in ſecundo gradu in coniugem, & tamen Iudæus accipiens eam nō peccat. Quod patet, quia ſi peccaret quando conuerteretur ad Chriſtum cogeretur ab illa diſcedere, ſed non cogitur extra de diuor. ca. gaudemus, ergo non peccant infideles quandocunque agunt contra fidem Chriſti, ſed ſolū peccant ex eo, quod illam non ſuſcipiunt, & in iſto peccato mortali continue ſunt, cum ſemper obligentur ſuſcipere doctrinam Chriſti quandiu illam non ſuſceperunt. Ergo quouſque illam ſuſcipiant ſemper ſunt actualiter in iſto peccato, & ita videtur, ꝙ infidelis agens contra legē Chriſti non peccat, quandocunque contra illam agit, immo G nunquam peccat contra illam agendo, ſed ſolum, quia illam non ſuſcipit, ſed ita eſt de vſuris, quia vetitæ ſunt lege Chriſti, ergo infidelis dans ad vſuras non peccat, licet in hoc agat contra legem Chriſti. Dicendum, quod peccat Iudæus, aut quilibet infidelis quādo nunc dat ad vſuras ſiue det Chriſtianis ſiue alijs infidelibus, & peccatum eſt non ſolum, quia eſt contra legem Chriſti, ſed quia eſt contra ius naturę, & tamen neutrum iſtorum ſufficit, ſed ambo requiruntur. Et ratio eſt, quia dare ad vſuram non eſt contra prima præcepta iuris naturę, quæ ſemper obligant etiam nulla lege poſitiua exiſtente, ſed contra ſecunda, vt dictum eſt ſupra, & illa non obligāt quouſque fuerint firmata lege aliqua poſitiua, aut conſuetudine, ſed nulla lex poſitiua eſt efficacior quàm lex Chriſti, quæ eſt diuina, & data ad obligandum omnes homines, vt dictū H eſt, ergo ſuperueniente illa, quæ vetuit omnes vſuras, incepit habere vim obligandi præceptum illud iuris naturalis, ita quòd iam non liceat agere contra illud, & ita quandocunque egerint contra illud, non quia eſt præceptum legis Chriſti, ſed quia eſt præceptum iuris naturę vim obligandi accipiens ex lege Chriſti, ſed illa omnes ēt infideles obligat, ergo quicunque ad vſuras dederit peccat cuicunque dederit. Ad rationem in contrarium dicendum, quod non peccabant Gentiles dādo ad vſuras, neque Iudæi ante legem Moyſi dando cuicunque ad vſuras pretextu huius pręcepti, eo quòd non erat tunc aliqua lege poſitiua, aut conſuetudine firmatum, ideo poſtquàm data eſt lex Moyſi, firmatum fuit præceptum illud quantum ad vnam partem, ſ. quòd Iudæi fratribus ſuis non darent ad vſuras, ideo quantum ad iſtam partē obli- I gauit. Poſtquàm vero data eſt lex Chriſti, quæ obligauit omnes, & vetuit vſuras ſimpliciter, manſit firmatū præceptum iſtud quantum ad omnes homines, & ideo peccant quandocunque iam ad vſuram dederint. Cum vero obijcitur, quòd iura naturalia non mutantur, & ideo illud, quod non obligat ſemel nunquam obligat. Dicendum, quòd eſt verum quantum ad prima præcepta iuris naturæ, quę præcipue ſunt de iure naturę, quia illa nulla lege poſitiua, & nulla conſuetudine indigent, vt firmentur, immo quanto diuturnior conſuetudo contra ea fuerit, tanto eſt deteſtabilior extra de conſue. cap. vltimo. Et ita apparet, quòd nunc non licet Iudæis dare ad vſuram nobis neque ſibiipſis. Ad primam rationem in contrariū dicendum, ꝙ licet lex Moyſi qua tenebantur non dare fratribus ad vſuram ceſſet, manet lex naturæ, & lex Chri- K ſti, quæ prohibent dare ad vſuram, & obligant.

An liceat nobis nunc dare ad vſuram? Quæſt. CLXXVIII.

QVæritur an liceat nobis nunc dare ad vſuram? Dicendum, quòd non.

Primo, quia Chriſtus expreſſe vetuit vſuram Luc. 6. mutuum dantes, & nichil inde ſperantes, ideſt, ſi dederitis mutuum non ſperetis inde aliquid, ideſt, nichil recipiatis vltra ſortem, quia illud eſt vſura.

Secundo, quia eſt contra ius naturę, ſ. cōtra 2. pręcepta eius, quę per legem poſitiuam firmantur, vt dictum eſt ſupra. Omnia autem præcepta iuris naturalis tam in vetando quàm in iubendo ſunt iam firmata per legē Chriſti, vt colligitur ex his, quæ habentur ſupra 5. & Luc. 6. ideo nunc non licet dare ad vſuram.

Tertio, quia vſura nominat ſecundum ſe iniuſtum cōtractum, ſ. in quo venditur id, quod non eſt, aut idem bis venditur, vt oſtenſum eſt ſupra. Et hoc ſemper eſt iniuſtum, omnia autem iniuſta vetantur in lege Chriſti. Sic enim Apoſtolus dicit ab omni ſpecie mali vos abſtinere, ergo ab vſura, quæ non ſolum eſt ſpecies mali, ſed verum malum, abſtinendum eſt.

Quarto, patet ex comparatione legis Chriſti ad legem Moyſi: nam lex Moyſi non erat ſimpliciter perfecta, eo quod dabatur hominibus indiſpoſitis adhuc ad perfectionem, & paulisper per aſſuefactionē bonorum actuū diſponendi erant, lex autem Chriſti eſt perfecta, ideſt, nichil mali permittens, ſed lex Moyſi vetuit vſuram quantum ad aliquid, ideſt, vt Iudæi non darent fratribus ſuis Iudæis ad vſuram Leuit. 25. & Deut. 23. ergo lex, quę eſt ſimpliciter perfecta debuit vetare vſuram totaliter, non ergo licet nobis nunc dare ad vſuram aliquo modo, neque alicui perſonæ.

Quare nobis vetita eſt vſura? Quæſt. CLXXIX.

QVæritur quare eſt vetita vſura nobis?

Dicendum, quod primo, quia mala eſt ſecūdum ſe cum ſit iniuſtus contractus, quia idem bis venditur, aut quod non eſt venditur, vt dictum eſt pręcedenti q.

Secundo, quia eſt contra ius naturę, & tamen lex Chriſti facit obſeruari omnia, quæ ſunt de iure naturę, & concord. at rectitudini rationis, vt colligitur ſupra 5. & Luc. 6. ergo vſuram vetauit.

Tertiò, quia conceſſa vſura generaliter ſequerētur multa pericula, vt dicit Inno. extra de vſu. in Summa, ſ. quia ſi liceret eam accipere omnia mala inde ſequerentur, & maxime, quia non intenderent homines culturæ poſſeſſionum niſi quando aliud non poſſent, & ita tanta eſſet cariſtia, quod omnes pauperes fame perirent, quia & ſi poſſent habere terram ad colendum, tamen non poſſent habere animalia, & inſtrumenta ad colendum neceſſaria, cum ipſi pauperes per ſe non haberent, & diuites tam propter lucrum quam propter ſecuritatem potius in vſuras quàm in minora, & minus tuta lucra ponerent pecuniam, & ſi aliqui ibi ſua expenderent, ita cara eſſent victualia, quod pauperes non haberēt, vnde emere poſſent & hoc eſſet maximum, & ſummum periculum hominibus, quia nichil magis vitandum eſt in malis corporalibus quam cariſtia, & fames. Vnde Dauid potius elegit peſtē, quæ eſt communis omnibus diuitibus, & pauperibus, quàm famem, 2. Reg. 24. & 1. Paralipn. 21. cap. & non ſolum hoc, ut ipſe poſſet teneri illa pœna, ſed quia uere peior eſt fames quam peſtis; ſic dicitur Treno. 4. ca. melius fuit occiſis gladio quam conſumptis fame, quia illi extabuerunt conſumpti a ſterilitate terrę.

Quarto, quia vix poteſt aliquis diu debere uſuras quin cito ad paupertatem reducatur, & tamen paupertas ualde periculoſa eſt, & multos ad mala deducit, niſi alicui ex ſpeciali dono deſiderium paupertatis concedatur: nā Salomon dixit, neque diuitias, neque paupertatem michi dederis, ſed tantum uitę meæ tribue neceſſaria Prou. 31. ca. & tamen ſi paupertatem periculoſam non iudicaſſet, non peteret illam a ſe longe fieri.

Quinto, quia per lucra uſuraria efficiuntur homines ualde cupidi, & iſta cupiditas deducit ad peccatum mortale: nam cum auarus ualde pecuniam diligat, uix poteſt euitari ibi idololatria ſicut Apoſtolus dixit auaritiā eſſe idolorum ſeruitutem, quia ubi eſt theſaurus tuus ibi eſt cor tuum ſupra 6. & Luc. 12. ca. & auarus gratius intuetur aurum quàm Solem, ut ait Ambroſius 47. diſt. omnis, & ideo ſicut cupiditas eſt radix omnium malorum 1. Thimo. 6. cap. ita & auaritia. Et ſic quaſi omnium malorum cauſa uetari debuit, unde dicit ibidem Inno. quòd licet in aliquo caſu de iure naturę uſura non eſſet peccatum, tamen propter mala, quę inde ſequuntur, uetita eſt in omni caſu.

An

An ſit ſecundum leges humanas poſſit exerceri vſura? Quæſt. CLXXX.

QVæritur, an ſecundum leges humanas deberi poſſit, vel exerceri vſura?

Dicendum, ꝙ ſecundum leges ciuiles in multis caſibus debitæ, & licitæ erant vſuræ, ſ. ex ſtipulationibus habitis inter partes, ex pacto nudo in contractu bonæ fidei in continenti appoſito, etiam in contractibus ſtricti iuris, etiam debetur vſura in pecunia traiectitia, ēt debetur ex mora, & in alijs caſibus, de quibus late Hoſtien. in Sum. tit. de vſu. §. pro quibus rebus, in quibus nō placuit examinandis immorari, quia oīa illa reuocata ſunt, & redacta ad diſpoſitionem legis Chriſti, & iuris canonici.

Sciendum tamen, quòd apud Gentiles varie ſe habuit vſura, à principio enim licebat generaliter, & non erat appoſita aliqua quantitas, ſed quoniam erat periculum nō ſolum priuatorum, ſed etiam reipublicæ, cuius ſtatus pendet ex bonis priuatorum, ſi vſuræ eſſent licitæ per omnē modum, & non diffiniretur aliquid circa eas, ſtatuerunt leges Romanorum, & aliæ leges bonæ ſucceſſu temporū quantitatem vſurarum, vt quando venit vſura ex ſtipulatione, quod quidam poſſunt ſtipulari trientem, ſ. illuſtres, & ſuper illuſtres, alij beſſem, ſ. mercatores, alij omnes communiter ſemiſſem ſtipulantur, & quando debetur vſura centeſima, & de quibuſdam alijs circa hoc plenius Hoſtien. in Sum. eodem tit. §. qualiter petantur, quæ etiam non placuit explicare, quia iam iſta abolita ſunt ex lege Chriſti.

Dicendum autem, ꝙ iſta olim tenuerunt, antequàm lex Chriſti haberet vigorem, poſt illam vero, & canonicā diſpoſitionem in nullo foro tenent leges, in quibus permittuntur vſuræ proprie dictæ: nam aliquando etiam de iure canonico conceduntor vſuræ, vt infra dicetur, & tamen illæ non ſunt proprie uſuræ. Si autē Imperator, aut aliquis dominus temporalis conderet legem, in qua permitterentur uſuræ non teneret illa lex, quia cum par in parem non habeat Imperium, extra de elect. cap. innotuit; multominus habebit minor in maiorem. 21. diſt. ca. inferior, & ideo non potuit, neque poteſt Imperator terrę condere legem contra Imperatorem cœli.

Item iure ipſo ciuili videntur non ualere leges, quæ uſuras permittunt, quia dicit Imperator, quòd ſacræ leges non dedignantur ſacros canones imitari, & ſpecialiter in matrimonio, & uſuris, ibi autem, ut clerici apud proprios Epiſcopos conueniantur, & 2. q. 3. §. hinc colligitur, & extra de noui operis nunciatio. cap. intelleximus, & tamen ſecundum canones non poſſunt exigi uſuræ: ergo neque ſecundum leges.

Item dicit Imperator ſe amplecti quatuor conſilia uniuerſalia à Deo, ut per ea ſuis legibus derogetur, ſed in Niceno concilio, quod eſt unum de illis quatuor, reprobantur uſuræ, diſt. 47. cap. quoniam ergo, & ſecundum leges reprobantur.

Sed aliqui obijciunt, quòd non ſint uetitæ de iure canonico, quia Auguſt. ad Macedonium, & 14. c. q. dicit, ꝙ nō quo eorū iudice repetātur, ſed ſi uſuræ illicitæ eſſent, poſſent repeti coram iudice: ergo licitæ ſunt, & non reſtituuntur?

Dicendum, ꝙ illicitę ſunt, & repeti poſſunt, & coram iudicibus eccleſiaſticis petūtur. Aug. tamen ibi locutus eſt de facto, condolens, ꝙ pauci erant, qui ſuper hac re iuſtitiam facerent, & tamen facienda erat: nam eodem cap. quid dicam dicit Auguſt. illicitas eſſe uſuras, ſ. quid dicā de uſuris, quas ipſæ leges, & iudices reddi iubent, an crudelior eſt, qui ſubtrahit aliquid, uel eripit diuiti, quàm qui trucidat pauperes fœnore?

In quibus contractibus vſura locum habeat? Quæſt. CLXXXI.

QVæritur de uſura, in quibus contractibus locum habet?

Dicunt Godofredus, & Raimundus, & com-

A muniter omnes, quod in ſolo contractu mutui, in alijs autem non ſunt uſuræ. Sed ſciendum, quod aliud eſt dicere ubi ſunt uſurę, aliud in quo contractu. Si dicatur de ſecundo, dicendum, ꝙ in ſolo cōtractu mutui poteſt interuenire uſura, cęteri aūt contractus de forma non ſunt uſurarij, & tamen dicendū, ꝙ aliquid eſt in quo ſunt uſurę pręter contractum mutui, & non eſt contractus, ſicut quando ſecundū legem veniunt vſuræ ex mora: nā ibi ſine contractu debentur vſurę, ſed verum eſt, ꝙ in contractu non eſt vſura, niſi in mutuo, & ita accipitur communiter, & verum eſt, quod Doctores dicunt.

Circa hoc conſiderandum, ꝙ contractus mutui eſt, qn̄ res vnius transfertur in alterū, quantum ad proprietatē, & non eſt pretium pro illa conſtitutū, quia alias eſſet venditio, & dr̄ mutuum quaſi meum tuum, i. res vnius fit al-

B terius, & eſt ille contractus in illis rebus, q̄ numero pondere, & menſura conſiſtunt, vt in pecunia, in maſſa auri, in oleo, tritico, vino, & alijs rebus. Ratio autem quare in mutuo accidat vſura, & non in emptione, & locatione, & alijs eſt, quia mutuum debet eſſe gratuitū, & eo ipſo quo non eſt gratuitū deſinit eſſe mutuum: duo. n. contractus ſunt, qui ſecundū naturā ſuam ſunt liberi, & ſi non ſint liberi deſinunt eſſe contractus in ſpecie illa, ſ. mutuum, & accommodatum: in mutuo. n. ſi aliquid petatur non eſt liberum, i. gratuitum, & tunc eſt contractus vſurarius, cōmodatum quoq; ſi non ſit gratuitū, non eſt commodatū. Et tn̄ tunc dicendum, ꝙ aut petitur aliquid pro re ipſa, aut pro vſu rei; ſi pro re ipſa, aut petitur pecunia, aut alia res, ſi pecunia erit emptio, & venditio, ſi autē alia res erit contractus permutationis, ſi autem pro vſu rei, aut accipi-

C tur pecunia, aut alia res, ſi alia res eſt contractus innominatus, ſ. do vt des, facio vt facias. Si autem pecunia recipiatur erit contractus locationis, ſicut dicit Io. 16. q. 3. in ſumma, & ideo cū debeat mutuū eſſe gratuitū, ſi non ſit, deſinit eſſe mutuū, & eſt alius contractus, qui vſura vocatur. Alij dicunt, ꝙ cauſa huius eſt, quia in locato pertinet periculū ad locatorē, & non ad conductorē, ideo pro vſu rei pōt accipere pecuniā, quia transfert ad ſe periculū rei, in mutuo pertinet periculū rei mutuatæ ad accipientē, & non dantē, quia cū re tranſit ipſum periculū, ideo dicūt, ꝙ pro vſu rei non pōt accipi aliquid vltra rē. Sed hoc non ſtat, quia tunc in mutuo qn̄ quis retinet periculū rei mutuatæ poſſet aliquid recipi vltra ſortem, ſed falſum eſt, vt extra de vſu. ca. nauiganti; nā qui mutuauit periculū eunti ad nundinas, & recepit ſupra ſe periculum rei, nichilo-

D minus eſt vſurarius. Alij vt Hoſtien. in ſumma, eodē tit. §. quid ſit vſura; dicunt, quod ideo eſt vſura in mutuo, & non in locato, quia in locato retinet apud ſe locator dominiū rei, ita vt conductor non poſſit ei referre quæſtionem de proprietate, C. de pign. acti. l. nec creditores, ideo pro vſu rei pecuniam accipit, quia vſum præter rem concedit, & non cogitur illū gratis dare: quia nemo cogitur beneficiū pręſtare, ſed rei mutuatę dominium transferimus in accipientem, ideo non poſſumus iam licite ab eo petere pecuniam pro vſu rei, quæ non eſt noſtra.

Sed dicendum, quòd adhuc illud non ſufficit, quia poteſt transferri dominium in alterum, & quòd pro vſu rei tranſlatæ adhuc recipiatur pecunia; ſic pater ſiquis vendidi domum retento ſibi iure vſus ad duos, vel tres annos, poſtea eidem emptori vſum rei vendere poſſumus, &

E non eſt vſura, neque aliquid illicitum.

Dicendum igitur, quod cauſa eſt quare ſit vſura in mutuo, quia ad mutuum pertinent res quarum vſus non diſtinguitor, i. non ſeparatur à ſubſtantia rei, ſicut eſt in pecunia, & vino, oleo, & tritico, quia iſta per vſum conſumuntur: ideo non poteſt hic ſine altero tradi: nam qui vendiderit vſum vini, & panis vendit ſubſtantiam eorū, quia non conſiſtit vſus eorum niſi in bibendo, & manducando, per quæ vinum, & panis conſumuntur; quia ergo iſta ſunt hic indiſtincta vſus, & res, neceſſe eſt ambo ſimul tradi, & ideo qui ſemel vendidit vinum, panem, aut aliquid aliud ſimile, vel mutuauit, & vltra id, quod pro re tradita dandum eſt petit aliquid pro vſu rei, vult vendere id, ꝙ non eſt, vel accipere pecuniā pro eo, quod non eſt, aut vendit eandem rem bis, vel accipit bis cōmutationem pro eadem, & eſt iniuſtum, & iſta eſt propria

ratio vſuræ ad hoc, quòd ſit peccatum, in rebus autem in quibus diſtinguitur, vſus à re poteſt accipi aliud, pro vſu, aliud pro re, & non eſt vſura, ſicut in equo, domo, & veſte, ſic, vt diximus ſupra.

An in venditione, & locatione, & in contractu permutationis rerum, & in commodato, aut precario poſſit eſſe vſura. *Quæſt. CLXXXII.*

SEd quæritur, an in venditione poſſit eſſe vſura? Aliqui dicunt, quòd ſic, vt extra de vſu. in c. in ciuitate, & in cap. in nauiganti.

Dicendum, quòd aut vendens ſtatim accipit pretium, pro re vendita, aut differtur ſolutio, ſi ſtatim recipit, aut recipit tantum quantum æquum eſt, aut plus, ſi tantum eſt, iuſta venditio, & in nullo peccat iſte contractus, ſi autem recipit vltra ęquum, valet venditio, quia licitum eſt, contrahentibus adinuicem ſe decipere, dum tamen non ſit vltra dimidium iuſti pretij, ideſt, non reſcinditur contractus, & tamen in foro conſcientiæ peccat, qui ſcienter vendit rem vltra, quàm rationabiliter valere poteſt, conſiderato loco, & tempore, & indigentia rei, & affectione vtentium, & vocatur iſta iniuſta venditio, tamen non eſt ibi vſura, quia vſura, ab vſu rei dicitur, hic autem nichil datur, pro vſu rei, cum ſtatim ſoluatur pretium, ergo non eſt vſurarius contractus de forma, neque aliquo modo pertinet ad vſuram.

Si autem, non tradatur ſtatim pretium, ſed certo tempore ſoluendum ſit, aut datur propter iſtam expectationem aliquid, vltra debitum valorem, qui daretur ſi ſtatim ſolueretur, aut non, ſi nichil ultra datur, nó ſolum eſt contractus iuſtus, ſed etiam gratuitus, quia vendens ibi gratiam facit uenditori expectando ſolutionem; ſi autem detur vltra ualorem debitum; dicendum, quòd contractus non eſt uſurarius de forma, & tamen ad uſurã pertinet aliquando, ut infra dicetur, ſed tamen tunc non eſt, uſura ex parte uenditionis, ſed mutuij: nam, quod datur ibi pro expectatione temporis non pertinet ad uenditionem, ſed mutuum, quia cum uenditor ſtatim accepturus eſſet pecuniam ab emptore, ſi non accipit cenſetur ſtatim accipere, & mutuare illam emptori, uſque ad tempus illud quo eam ſoluet, ut eius uſus apud illum maneat, & pro iſto vſu pecuniæ accipiat ultra ualorem rei uenditæ. Sed dicendum, quòd hic poteſt dupliciter eſſe uſura, ſcilicet, uſura equi, uel pecuniæ. Eſt uſura equi, ut ſiquis uendidit equum, pro pretio determinato, & quia pretium non ſoluitur ſtatim, ſed uſque ad certum diem, accipit emptor, ultra ualorem, aliquid quaſi pro uſu equi pro illo medio tempore, ut ſi tunc locaret equum.

Sed tunc, aut equus, uenditur pro tanto pretio, quantum ualeret ſi pure uenderetur, & traderetur ſtatim pecunia, aut pro maiori, ſi pro maiori, ita, quòd exceſſus pretij ſit quaſi in locum pretij, quod daretur, pro locatione illius medij temporis, quod eſt à uenditione uſque ad ſolutionem, tunc dicendum, quod eſt contractus iniuſtus, & uſurarius, licet non de forma. Eſt enim iniuſtus, quia plus datur, quàm ualeat equus, & uſus eius; nam ſi daretur ſtatim pecunia equus, pro minori pretio daretur. Eſt etiam uſurarius, quia uenditur hic idem bis: nam cũ uenditur equus pure uenditur tam ſubſtantia, quàm uſus eius, & ideo pro uſu medij temporis ante ſolutionem nó pôt uenditor aliquid petere, quia uſus ille iam eſt, emptoris, & non poteſt ei uendi. Si autem pro minori pretio uendatur, quam ualeat tempore uenditionis, quia pecunia danda eſt poſt annum, & interim pro uſu equi in quolibet menſe recipiat uenditor aliquid, iniuſtus contractus eſt, & uſurarius. Primo quia, equus iſte uenditus eſt pure: ideo tam equus, quàm uſus fuerunt uenditi, propter, quod non poteſt, aliquid peti pro vſu medij tẽporis, quia eſt emptoris.

Secundo, quia cum venditus fuerit equus pertinet periculum eius ad emptorem, & ſi moriatur ſibi moritur, & tamen ſi pro vſu medij temporis, reciperet pretium eſſet locatio, & ad locatorem pertinet, periculum rei locatę, & non ad conductorem: ideo non eſſet locatio; ſed vſura. Sed quid ſi dicatur, quòd venditur nunc equus, &

F conuenitur, quod ſoluatur pecunia, poſt duos annos, & conſideretur quantum rationabiliter, valebit iſte equus in illo tempore minus, quam nunc, & detur pretium, quod illo tempore valiturus iudicatur equus, an poterit vendens pro vſu medij temporis accipere pretium?

Dicendum, quòd non, etiam ſi equus vendatur pro vno denario cum valeat mille, non poteſt accipi pretium, pro medio tempore, quia cum ſemel venditus ſit equus pure, nichil poteſt accipi pro vſu. Item, quia talis æſtimatio non pôt, fieri de valore futuro equi, quia forte equus interim morietur, & ita nichil valeret, venditur ergo idẽ bis, & ſic vſura eſt, niſi venditio non eſſet pura, vt ſiquis diceret, ego vendo tibi equum iſtum, pro decem denarijs, & reſeruo michi vſum illius, pro vno anno; nam tũc ſi vellet emptori tradere vſum medij temporis, poſſet ali-

G quid iuſte accipere, & hoc ſi in taxatione pretij non fuit habita ratio ad expectationem temporis.

Eſt autem vſura pecuniæ in venditione, vt ſiquis vendit equum, cuius ſolutio futura eſt, poſt annum, & pro hac dilatione datur aliquid pro equo vltra valorem, eſt vſura, ſed hoc dupliciter accidit. Vno modo, quod cum equus valeat decem, & pro decem vendendus erat ſi ſtatim fieret ſolutio, & quia non traditur mox pretium dãtur duodecim. Alio modo, quòd detur tantum quantum valet equus ſi ſtatim ſolueretur pretium, quia tamen nõ ſoluitur, datur pro quolibet menſe certum quid.

Primo modo, eſt vſura in contractu, ſed non eſt vſurarius ex forma.

Secundo modo, eſt contractus vſurarius ex forma, & ita apparet, quòd in venditione non accidit vſura niſi in-

H quantum ibi inuenitur mutuum, quia fingitur mutuata pecunia, q̃ dari deberet ab emptore, & non datur ſtatim.

Circa locationem eodem modo nó accidit vſura, quia ibi venditur vſus rei præter rem, quia iſta poſſunt ſeparari, & tamen hic poſſunt accidere omnia, quæ ſupra diximus de vſura in venditione, vt ſi locet quis domũ pro maiori pretio, quàm rationabile ſit ſecundum omnes circunſtantias, quæ conſiderari debent, & tamen detur ſtatim pecunia, eſt iniuſtus contractus, tamen nó eſt vſura, ſi autem pro expectatione pecunię dandæ detur plus pro re locata quam dari debebat eſt vſura, & hoc ſiue ſtatim à principio ſic conuentum ſit magnum pretium, ſiue ſtatutum fuerit pretium conueniens, & tamen pro expectatione vltra tempus ſolutionis datur certum quid pro quolibet menſe, quia vtrobique eſt vſura, ſed primo mo-

I do non eſt ex forma.

Secundo modo, eſt contractus locationis vſurarius, & tamen non eſt ibi vſura propter locationem, ſed propter mutuum pecuniæ debitæ, quod ibi fieri videtur.

De contractu permutationis rerum idem eſt, nam poteſt eſſe iniuſta permutatio, vt ſi detur res multum ualẽs pro re parum valente, & vtraq; tradatur ſtatim: tamen non eſt ibi vſura: ſi tamen non fiat ſtatim traditio vnius rei, & propter hoc fiat inæqualis permutatio eſt vſura, vt ſi det quis equum valentem decem alicui pro alio valente duodecim: eo quod iſte accipiens non poteſt ſtatim tradere alium equum, ſed poſt annum vel duos, & videatur vendi iſta expectatio, vſura eſt; nam pro vſu rei datur hic

K pecunia pro medio tempore, & tamen non poteſt dari pro vſu rei, quia per ipſam permutationem tranſit res ſicut per mutuum, aut venditionem, & tamen tranſeunte re cum vſu non poteſt rurſus aliquid accipi pro vſu ipſo, & ideo eſt vſura, quia eſt ibi mutuũ: quia tradendo equũ valentem decem videmur tradere decẽ, & pro vſu iſtorum decem in quibus conſiſtit mutuum petimus poſt tẽpus duo, vt ſint duodecim, & ita hic eſt vſura non vt eſt contractus permutationis, ſed vt eſt tacitum mutuum, ſi uidetur medio tempore mutuata res, quę valet decem, vſque ad tempus quo tradatur altera, quæ pro ea mutuatur.

De commodato autem, & præcario dicendum, quod nullo modo poteſt interuenire in eis vſura, quia iſti contractus neceſſario ſunt gratuiti, & ſi deſinant eſſe gratuiti, tranſeunt in locationem, ſed non eſt vſura in illis.

In

In quibus rebus vſura locum habeat, an in ſola moneta, vel in alijs, & an ſolum in contractu mutui, vel etiam in venditione, & locatione contingat vſura? Quæſt. CLXXXIII.

CVm de contractibus in quibus eſt vſura dictum ſit?
Dicendum eſt in quib. rebus habet locum, quia a-
liud eſt contractus vſuratius, aliud res ipſa circa quã vſu-
ra habet locum. Aliqui dicunt, ꝙ in ſola pecunia, i. mone-
ta. Dicendum, ꝙ nõ eſt verum: quia in multis alijs eſt vſu
ra, vt in vino, oleo, tritico: ſiquis. n. det duos modios tri-
tici vt poſt tempus recipiat tres vſura eſt; ſic patet Leuit.
25. c. pecuniam tuam non dabis ei ad vſuram, & frugum
ſuperabundantiam non exiges; ergo etiam in frugibus
eſt vſura & Deuter. 23. dicitur non fęneraberis fratri tuo
ad vſuram pecuniam neq; fruges & 14. q. 3. c. vſura dici-
tur; vſura eſt vbi amplius requiritur, quam quod datur,
vt ſi ſolidos decem dederis, & amplius quæſieris, vel de-
deris frumenti modium vnum, & ſuper aliquid exegeris.
Eſt ergo dicendum, ꝙ non in pecunia ſola, ſed in om-
nibus, quæ ad mutuum pertinent poteſt inueniri vſura.
Et ratio eſt, quia in contractu mutui inuenitur vſura vt
oſtenſum eſt ſup. ergo in omnibus illis, quæ ad mutuum
pertinent, poteſt inueniri vſura: ſed mutuum conſiſtit in
omnibus quæ conſiſtunt in numero, pondere, & menſu-
ra. De numero vt de moneta. De menſura vt de oleo: vi-
no, melle, lacte, & frugibus. De pondere vt de maſſa au-
ri, argenti, & alicuius metalli: in omnib. ergo his vſura,
poteſt inueniri, quando pro re data aliquid plus petitur
quam æquale ſuum quod venit in mutuationem, & ge-
neraliter omnes res, quarum vſus non ſeparatur à ſub-
ſtantia earum, ſed vſus earum eſt ipſa conſumptio, perti-
nent ad mutuum: eo ꝙ in talib. non poteſt aliquid dari
pro vſu rei vltra id quod datur pro ſubſtantia rei: cum
vſus non ſit à re diſtinctus. Et ideo quando talia transfe-
runtur, totaliter transferuntur, & efficiuntur eius cui dã-
tur, & ob id vocatur iſte contractus mutui: quia meũ ſit
tuum: res autem illæ, quæ habent vſum ſeparabilem à
ſubſtantia non pertinent ad mutuum: quia nõ tranſeunt
quandocunq; dantur in dominium eius cui dantur, vt
domus, veſtis, & talia magis pertinent ad locationem, &
permutationem quàm ad mutuum. Et ideo dicunt ali-
qui, ꝙ ita eſt vſura circa res in quibus conſiſtit mutuum;
ꝙ non eſt circa alias: quia in alijs contractibus non eſt
vſura, ad quos contractus pertinent illæ res.
Sed obijcietur, quia videtur, ꝙ circa omnes res ſit vſu-
ra: quia dr̃ Deut. 23. c. non fęneraberis fratri tuo ad vſurã
pecuniam, neq; fruges, neq; quamlibet aliam rem. Et
idem Aug. ſuper Pſ. 36. & 14. q. 3. c. ſi fęneraueris, dicit; ſi
fęneraueris hominem, i. ſi mutuo dederis pecuniam tuã,
à quo plus quam dediſti expectes non pecuniam ſolam
ſed aliquid plus quam dediſti, ſiue illud triticum ſit, ſiue
vinum, ſiue oleum, ſiue quodlibet aliud plus quam dedi
ſti expectes, fęnerator es.
Dicendum, ꝙ aut de vſura loquimur proprie aut lar-
ge; ſi proprie ſolum accidit in cõtractu mutui vt dictum
eſt ſup. ſi large, inuenitur etiam in venditione, & locatio-
ne, vt dictum eſt præce. q. ſupple inquantũ in venditio-
ne, locatione. & permutatione poteſt intelligi, vel fingi, ꝙ
ſpecies tacita mutui põt interuenire cũ vſura, habẽt ſe au
tem res ſicut contractus: quia ſi in aliquo contractu eſſe
poteſt vſura, in rebus, in quibus conſiſtit ille contractus,
poteſt inueniri vſura, & quia in mutuo inuenitur proprie
vſura, proprie pertinebunt ad vſuram omnes res, in qui-
bus eſt mutuum, & quia in locatione, permutatione, &
venditione eſt large mutuum, in omnibus rebus poterit
eſſe vſura large.
Alio modo dicendum, quod in vſura poſſunt eſſe duæ
res, vna eſt, quæ datur ad vſuram, alia eſt, quæ redditur
in ſuperabundantiam; nam contractus vſurarius cum ſit
contractus mutui, debet reddi ſimile pro ſimili, ſ. vinum
pro vino, pecunia pro pecunia, panis pro pane. Aliud eſt,
quod datur vltra id quod eſt ſimile, & æquale, vt vſura
ſit. Prima duo computantur pro vna re, & pertinent ad
vnam ſpeciem, ſcilicet pecunia, & pecunia, vinum, & vi-

A num, & regulariter iſta ſunt de rebus pertinentibus ad
mutuũ, quorum vſus non diſtinguitur à re; alterum ve-
ro, i. quod datur in ſuperabundantiam interdum perti-
net ad mutuum, & interdum ad quamlibet alia rem, vt
ſiquis accipiat decem mutuata, & reſtituat decem, & in-
ſuper vnam veſtem, vel vnum equum, quæ tamen non
pertinent ad mutuũ, quantum ad hoc non differt, quid
ſit, quod ſuper in abundantiam datur, dum aliquid ſit ali
cuius valoris, & ita accipitur Deut. 23. c. ſcilicet pecuniã,
& fruges, aut quamlibet aliam rem, vt quidam exponũt.
Sed falſum eſt, quia ibi loquitur Deus de re, quæ datur
ad vſuram, & non de re quæ datur pro vſura, id eſt, vt ſu
perabundantia; cum dicat, non fęneraberis ad vſurã pe-
cuniam, neque fruges, neque quamlibet aliam rem; de-
bet ergo intelligi de omnibus rebus, ſcilicet, quæ perti-
B nent ad contractũ mutui: ſed intelligitur illo modo, 14.
q. 3. c. ſi fęneraberis, quia dr̃, & plus quam dediſti expe-
ctes nõ pecuniam ſolam, ſed aliquid plus quam dediſti,
ſiue illud ſit triticum, ſiue vinum, ſiue oleum, ſiue quodli
bet aliud, ſi plus quam dediſti expectes fęnerator eris. Et
idem Ambroſius dicit, & 14. q. 3. c. plerique, ſ. plerique te
fugientes præcepta legis cum dederint pecunias nego-
ciatoribus, non in pecunias vſuras exigunt, ſed de merci-
bus eorum, tanquam vſurarum emolumenta percipiũt.
Sed dicetur, nunquid poteſt dari veſtis aut domus ad
vſuram?
Dicendum, ꝙ non proprie, quia aut damus veſtem ali
cui quantum ad vſum ſolum, aut quantum ad proprie-
tatem; ſi primo modo aut gratis, aut pro pecunia conce-
dimus vel alia re; ſi gratis eſt commodatum, non poteſt
C eſſe vſura: quia in gratuitis contractibus impoſſibile eſt
accidere vſura: ſi autem pro pecunia conceditur eſt loca-
tio; ſi autem pro alia re eſt contractus innominatus, qui
vocatur facio, vt des, & quatuor modis ſit, facio, vt fa-
cias, do vt des, do vt facias; facio, vt des. Si autem detur
veſtis quantum ad ſubſtantiam, vel datur pro ea pecunia
vel alia res, ſi pecunia eſt venditio; ſi alia res eſt permuta-
tio, & quia in nullo contractu iſtorum accidit directe v-
ſura, eo, ꝙ non pertinent ad mutuum, non poteſt veſtis
dari ad vſuram, niſi accipiendo large vſuram, quia tunc
in venditione, & locatione accidit vſura, inquantum, eſt
ibi quædam tacita ſpecies mutui, vt dictum eſt ſupra.

*An liceat, homini pro pecunia commodata, aliquid vti-
litatis recipere, & an concedens gratis vſum re-
D rum pignori traditarum mutuatori committat vſuram? Quæſt. CLXXXIII.*

QVæritur dato, ꝙ non liceat dare ad vſuram an li-
ceat homini, pro pecunia commodata ſiue mutua-
ta, aut alijs rebus aliquam vtilitatem recipere?
Aliqui dicunt, ꝙ ſic, quia vnuſquiſq; poteſt licite ſuæ
indemnitati conſulere: ſed quandoq; patitur quis dam-
num, quia pecuniam ſuam mutuat; ergo licitum erit tũc
pro pecunia mutuata, aliquid pro damno recipere.
Secundo, quia vnuſquiſq; tenetur ex debito honeſta-
tis recompenſare ei, qui gratiam ſibi fecit, vt dr̃ 1. Eth. ſed
ille, qui alicui in neceſſitate conſtituto pecuniam mutuat
gratiã facit; ergo ei gratuitum actio debetur; & ita, qui
recipit tenetur naturali debito aliquid recompenſare; ſed
E non vr̃ eſſe illicitũ obligare ſe ad id, ad quod quis de iure
naturali tenetur; ergo non videtur eſſe illicitum, ſi mu-
tuans pecuniam alteri deducat in obligationem, & pa-
ctum aliquam recompenſationem.
Tertio, quia ſicut, eſt quoddam munus à manu, aliud
ab obſequio, ita eſt quoddam à lingua, vt patet ex gl. Eſ.
33. c. ſuper illo verbo, beatus, qui excutit manus ſuas ab
omni munere; ſed licitum, eſt accipere obſequium, &
laudem ab eo, qui mutuum ab alio accepit; ergo licebit
pariter accipere munus à manu.
Quarto, quia eadem videtur eſſe recompenſatio dati
ad datum, & mutuati ad mutuatum: ſed licitum eſt ac-
cipere pecuniam pro pecunia data, ergo licet accipere re-
compenſationem mutui, pro pecunia mutuata.
Quinto, quia magis à ſe pecuniam alienat, qui eã mu-
tuando dominium transfert, quam, qui eam mercatori,

vel artifici committit:ſed videtur quod liceat accipere pe
cuniam aut lucrum de pecunia cōmiſſa artifici vel mer-
catori;ergo licebit accipere lucrum de pecunia mutuata.
Sexto quia pro pecunia mutuata pōt homo pignus ac-
cipere,cuius vſus poſſet precio vendi, ſicut cum pignora-
tur ager vel domus quæ vſum & fructum habent; ergo
licebit de pecunia mutuata vtilitatem accipere.
Septimo quia cōtingit,ꝙ aliquis propter mutuū quod
ab alio accipit carius emit res illius,aut pro mutuo quod
quis dat vilius emit res eius,cui mutuat vel pro dilatio-
ne ſolutionis augetur precium rei emptæ, vel pro accele-
ratione ſolutionis, ſ. anticipatione minuitur precium rei
venditæ: quæ omnia videntur eſſe aliquæ recompenſa-
tiones pro mutuata pecunia, & non apparet manifeſte
eſſe iſta illicita; ergo licitum videtur pro mutuata pecu-
nia aliquod lucrum recipere.
Dicendum ꝙ inter pecuniam quæ eſt moneta & alias
res quæ poſſidentur non eſt facienda nunc differentia,
quia omnia poſſunt vocari pecunia, ſic dicitur 1. q.cap.
quicquid, ſ. totum quod homines poſſident pecunia eſt:
& Ariſtot.4.Ethi.c.de liberalitate vult pecuniam eſſe om
nia,quæ pro pecunia haberi poſſunt:quia omnia illa mē-
ſurantur pecunia; ideo eſt eadem ratio de datione & ac-
ceptione pecuniarum ſicut de alijs rebus:ideo ſicut ſiquis
pro pecunia mutuata acciperet ex pacto tacito vel expreſ
ſo ſuperabundantiam pecuniæ: vel pro mutuato oleo, vi-
no,aut ſimilibus reciperet eadem æqualia,& inſuper pe-
cuniam aliquam, manifeſtum eſt ꝙ committeretur vſu-
ra: ita ſiquis ex tacito pacto vel expreſſo accipiat pro pe-
cunia mutuata æqualem, & inſuper quamcunq; rem vel
vtilitatem,quæ non ſit pecunia, manifeſtum eſt ꝙ vſura.
Circa quod conſiderādum quòd aut id quod poſt mu-
tuum ſolutum datur mutuanti, aut fuit in pacto tacito,
vel expreſſo in mutuatione, vel non; ſi ſit in pacto eſt
vſurarius contractus ex forma, ſiue id quod venit in pa-
ctum ſit pecunia,ſiue quæcunq; alia res quæ pecunia mē
ſuratur;etiam ea quæ pecunia non menſurantur non poſ
ſunt venire in pactum, vt beneuolentia, & amor: quic-
quid ergo venerit in pactum eſt iniuſtum. Si autem non
ſit ex pacto ante mutuationem, aut accipit illud mutuās
gratis oblatum, aut exigit ab eo cui mutuauit tanquam
debitum. Si ſecundo modo aut ſunt de eis quæ pecunia
menſurantur, aut de eis quę non menſurantur pecunia.
Si primo iſtorum modorum vſura eſt & iſte eſt caſus. 4.
q.3.ſi fęneraueris & c. pleriq; vt magis; infr. dicetur. Si
ſecundo iſtorum modorum poteſt exigi licet non potue-
rit deduci in pactum, ſicut mutuans gratis poteſt poſtea
exigere ab eo cui mutuauit quòd eum amet, & ei beneuo
lus ſit,& in hoc nulla inhoneſtas eſt, quamuis in pactum
deducere pro mutuatione eſt inhoneſtum. Ratio diffe-
rentiæ eſt, quia quando poſt beneficium mutuationis col
latum mutuator amorem, & beneuolentiam petit ab eo
cui mutuauit, petit ſpirituale pro ſpirituali, & compen-
ſat honeſtum cum honeſto, & hoc licitum eſt. Cum ve-
ro ante mutuationem deducit in pactum, vt accipiens eū
diligat, & beneuolus ei ſit: vult vt alius ei vendat rē ſpi-
ritualem & honeſtam pro re vtili, quæ multo minor eſt:
ideo eſt iniuſta commutatio. Et patet quod pecunia eme-
re velit rem ſpiritualem: quia qui petit pecuniam mu-
tuatam pecuniam petit & non beneficium: & ideo quic-
quid mutuator ab illo exigit pro iſto quod ille petit exi-
git: ſed indigens non petit niſi pecuniam mutuatam; er-
go per illam vult mutuans emere illius amorem & bene-
uolentiam,quòd inconueniens eſt: ideo licitum eſt exige
re iſta poſt mutuationem factam, ſed non licet deducere
ea in pactum ante mutuationem. Si autem mutuator ac-
cipit gratis oblatum & non exigit illud: aut illud expe-
ctauit antequam mutuaret licet in pactum non deduxe-
rit: aut non expectauit. primo modo illicitum eſt vt inf.
dicetur. ſecundo modo eſt vſura, & peccatum. primo
modo, etiam ſi nihil mutuaſſet poterat accipere gratis ob
latum ab alio; ergo à fortiori cum mutuauerit, & bene-
fecerit: quia non efficitur deterioris conditionis per hoc,
quòd mutuauit, quia beneficium potius facit melioris
conditionis. Ad primum in contrarium dicendum quòd
qui mutuat alteri poteſt aliquid accipere vltra ſorte pro

F recompenſatione damni quòd ſuſtinet mutuādo, & hoc
non eſt vendere vſum pecuniæ ſed damnum recompen-
ſare; ſed damnum poteſt eſſe dupliciter, vno modo in ia-
ctura rerum, quando perdimus quid eorum, quæ habe-
mus, vel aliquid eorum, quæ nobis de iure competunt, li-
cet nondum habeantur. Alio modo in æſtimatione eius
quòd quis poterat lucrifacere. Primum vocatur proprie
damnum, ſecundum non.
De primo dicendum quod poteſt reduci in pactū ipſū
damnum, vt ſi mutuans dicat, ego ſum perditurus tantū
ſi tali die non habuero pecuniam iſtam, & indigens velit
accipere cum hac conditione, quod vltra pecuniam mu-
tuatam damnum illud reſarciat, non eſt vſura, & hoc for
te quia accipiens mutuum accipiendo plus lucrifacit quā
alius perdat non habendo pecuniam: ideo volet ſoluere
G damnum vltra ſortem: quia melius eſt ſibi ſic quam nō
accipere mutuum; ſed an damnum quod non venit in
pactum poſſit peti, dicetur inf. De ſecundo damno dicē-
dum quòd non poteſt recompenſari, neq; aliquid pro il-
lo poteſt in pactum deduci vltra ſortē, neq; peti ſine pa-
cto: quia iniuſtum eſt cū id quod acquirendum eſt, non-
dum eſt in rebus noſtris, & quod non eſt, non pōt vendi.
Ad ſecundum dicendum, quod omnis recipiens bonū
eſt obligatus de honeſtate ad retributionem, & tamen
non pōt, ſemper deduci in obligationem conuentionalē
id ad quod obligatur recipiens. Pro quo ſciendum, quod
recompenſatio alicuius beneficij pōt dupliciter fieri. Vno
quidem modo ex debito iuſtitiæ, ad quod aliquis ex cer-
to pacto obligari poteſt determinate, & hoc debitum at-
tenditur ſecundum quantitatem beneficij, quod quis ac-
H cipit, & ideo ille, qui accepit mutuum pecuniæ, vel cu-
iuſlibet alterius rei, cuius vſus eſt eius conſumptio, non te
netur ad plus recompēſandum quam in mutuo accepit:
vnde contra iuſtitiam eſt ſi benefaciens, i. mutuans volue
rit eum ad plus reddendum obligare. Alio modo tene-
tur quis ad recompenſandum beneficium ex debito ami
citię vel virtutis, & tunc in retributione, & in quantitate
beneficij magis conſideratur quantitas affectus quam rei
datæ, & pro tali beneficio non competit obligatio ciuilis
quæ ad pactum pertinet, & deducitur quędam neceſſitas
ad recompenſandum: ita vt iam non ſit ſpontanea, &
vocat Ariſt.8. Ethic. iſtos duos modos cōmunicationis, ſ.
moralem & legalem, & ex his dicit oriri querelas quan-
do homines non communicāt inter ſe vno modo, ſ. qui-
dam communicant legaliter ad eos qui ſibi communicāt
I moraliter. Sed dicendum quod iſta obligatio, quæ natu-
raliter innaſcitur ei qui bona recepit non poteſt deduci
in pactum. Primo quia ſicut ſunt diuerſæ communica-
tiones, & obligationes, ita ſunt diuerſi modi illarum; ſed
moralis, & legalis conuerſatio ab Ariſt. diſtinctè ponun-
tur, vt dictum eſt; ergo debent habere diuerſos modos
obligationis: ſed obligatio ciuilis poteſt deduci in pactū
expreſſum; ergo obligatio moralis vel naturalis non po-
teſt deduci in pactum.
Secundo quia omne pactum eſt de re determinata: ſed
cum obligatio naturalis, vel moralis, quæ eſt amicitiæ cō
ſideretur ſecundum quantitatem affectus, qui non eſt ali
quid determinatum, non poteſt deduci in pactum qui ſē
K per habet aliquid determinatum: obligatio autem lega-
lis eſt ſecundum quantitatē rei, quę eſt determinata: ideo
hæc obligatio poteſt deduci in pactum.
Tertio quia dato, ꝙ quantitas obligationis ſit aliquid
determinatum ſecundum quantitatem affectionis bene-
facientis: tn̄ nobis nō eſt ille affectus notus: quoniā neq;
quiſquam nouit menſuram affectuum ſuorum, ſed ſolus
Deus illam nouit, & ideo neſcimus quantum quis præci-
ſe ex hoc alteri eſſet obligatus, & ideo in pactum nemo
ſciret deducere: ſed quantitatem rei, quæ in beneficio da-
tur quiſq; nouit; ideo retributio circa hanc poteſt deduci
in pactum, ſed non naturalis obligatio.
Quarto & principaliter quia iſtud eſt contra conditio-
nem ipſius retributionis; nam obligatio naturalis quæ eſt
de honeſtate pertinet ad amicitiam, & virtutē, & eo ipſo
talis retributio eſt ſpontanea, cum actus virtutis ſit ele-
ctio, & ideo agendum ſecundum virtutem nemo poteſt
compelli. Quod autem in pactū deducitur debetur iam
ex

ex neceſſitate, & exigitur à nolente quod eſt contra virtutem: ideo repugnat morali obligationi deduci in pactum.

Quinto, quia non conuenit, hoc ex conditione pacti; nam quęlibet obligationum iſtarum eſt ad res ſui generis: obligatio enim iuris eſt ad res exteriores dandas, vel faciendas. Obligatio autem moralis cum ſit pro opere virtutis cōpetit ſibi retributio in opere virtutis, ſ. in actu interiori; pacti autem conditio eſt neceſſitatem facere ex conuentione, & ideo ſicut facimus pactum de exterioribus rebus, & actib. vt cogantur ad illas dandas, vel faciēdas: ſi ita fieret pactum de actibus interioribus virtutis, oporteret, quod ad illos poſſemus cogi, & tamen hoc non ſtat, quia dato, quòd non eſſet contra conditionem virtutis cogi ad actus eius, nemo poſſet nos ad illos actus cogere: ideo fruſtra erat talia in pactum deducere, & ita licet inſurgat pro beneficio, naturalis obligatio illa prout pertinet ad amicitiam, vel virtutem, non poteſt deduci in pactum.

Ad tertium dicendum, quod munus à lingua aliquo modo differt ab alijs duobus, eo ꝙ eſt liberalius: ideo non ita committitur vſura in eo faciliter ſicut in munere ab obſequio, & à manu: quia iſta duo poſſunt redigi in pecuniam; munus autem à lingua non eſt directe reducibile in pecuniam. Et ideo etiam ſi hoc caperetur vel peteretur, non erat ita timor vſuræ, ſicut cum capitur munus à manu, & ab obſequio.

Aliter poteſt dici, ꝙ ſit idem de his tribus: ideo ſicut ſiquis ex pecunia mutuata expectaret ex pacto tacito vel expreſſo aliquid in pecunia, ideſt de munere à manu eſſet manifeſte vſura, ita ſi ex pacto conueniatur, quòd detur pro mutuatione in ſuperabundantiam munus à lingua eſt vſura, & idem ſi ſit munus ab obſequio. Et ratio eſt quia iſta poſſunt aliquando in pecuniam redigi vel æſtimari. De obſequio planum eſt cum pecuniam demus his qui nobis obſequia præſtant. De lingua patet, quia ſæpe aliqui locant operas ſuas ad aliquid lingua pſtandū in laudando, vel cantando, aut ſimilibus. Si vero non venerit in pactum munus ab obſequio, & lingua, poſſunt iſta recipi gratis oblata, & expectari, & peti: quia iſta sūt liberaliora, ex hoc, quod non petantur quaſi ex obligatione operis: ſed ex beneuolentia, quæ non cadit ſub æſtimatione. Nam ſic accipiendo non eſt vſura, ſi tamen et poſt mutuationem ſine pacto exigeret mutuator tale obſequium, quod communiter pro pecunia exhiberi ſolet, non careret ſuſpitione vſuræ: in eis vero, quæ liberaliora obſequia ſunt, & nō ſolent præſtari regulariter pro pecunia, poteſt licite accipere, & deſiderare mutuator obſequium, ſi ex ſola beneuolentia petat, & non quaſi ex obligatione mutuationis factæ.

Ad quartum dicendum, quòd pecunia nichil habet niſi ſeipſam: ideo pro ea non datur niſi quantum ipſa eſt, & dicendum quod pro pecunia data expectare pecuniā dari, eſt retributionem iuris quærere: pro mutuo autem ſperare mutuum eſt quærere retributionem amicitię vel virtutis; in retributione autem iuris quæritur æqualitas rei, & hanc exigere licet, & ſperare, & in pactū deducere: quia determinata eſt obligatio; cum autem mutatur pecunia vel aliquid in pecuniam reducibile, non poteſt inde inſurgere obligatio iuris, niſi ad tantum quantum eſt id quod datur; pecunia autem, & res mutabiles vltra valorem ſuum nichil aliud habent: ideo pro eis neque peti neque in pactum redigi licet plus quàm ipſum quod datum eſt. Comparatio autem mutuationis ad mutuationem non eſt comparatio valoris ad valorem, ſed beneficij ad beneficium, vel affectus ad affectum: talia autem non æſtimantur pecunia, quia pertinent ad virtutē, ſecundum quam iſta ſponte fiunt. Obligari antē per pactū ad hoc non poteſt quis propter rationes poſitas ſupra in reſponſione ſecundi argu.

Sed conſiderandum, quod duo in hoc ſunt; vnū eſt beneuolentiæ, ad quam naturaliter obligatur accipiens mutuū habendam ad mutuantem, ex qua beneuolentia libere poteſt procedere alia remutuatio aut multæ.

Aliud eſt obligatio ad remutuandum ad certum tempus, vel cum mutuator indiguerit.

A Primū, eſt pure liberum, & nō poteſt in pactum deduci. Secundum, poteſt pecunia menſurari, quia eſt quædā ſeruitus, ſicut ſeruitutes alias pecunia menſuramus; obligatio autem ad primū inſurgit naturaliter ex beneficio accepto, ſed illa non poteſt reduci in pactū; obligatio ad ſecundum non inſurgit: quia cum illud ſit aliquid pecunia menſurabile pondere pecuniæ mutuatæ, illi non reſpondet pluſquam id quod datū eſt; ideo non inſurgit obligatio ad talem obligationem determinatam: ideo neque in pactum deduci poteſt: quia tunc pro pecunia mutuata exigeretur plus de pecunia quam ſit mutuatum, cū iſta obligatio deducta in pactū ſit pecunia menſurabilis, & ideo licet mutuatori expectare remutuationem ſibi fieri: quia illa libere fieri poteſt: ſed deducere in pactū antequam mutuet non licet, cū ſit ad maius aliquid in pecunia

B obligare. Ad quintū dicendum, ꝙ non eſt idem ſi quis pecuniam mutuet vel ꝙ committat artifici, aut mercatori: nam ſi mutuet transfert dominiū in alterum, & pertinet periculū pecuniæ ad accipiētem: ideo iam nichil aliud ab eo peti poteſt, cum vſus pecuniæ ad ipſum pertineat: quia eius effecta eſt; etiā quia nichil periculi manet apud mutuatorem, vnde non poteſt peti niſi æquale ſolū; ſecus ſi committat quis pecuniam ſuam mercatori vel artifici: quia tunc non eſt mutuū, quia non transfert dominiū eius in mercatorem vel artificem, ſed penes ſe retinet: ideo neq, periculū pecuniæ pertinet ad mercatorem, vel artificem, ſed ad dantē, cū alius de pecunia eius negociatur vel operatur aliquid: ideo tunc licet expectare, & recipere lucrū de pecunia, ſ. partem lucri, cum ſit quædam ſocietas contractus inter dantem vel commit-

C tentem pecuniam & negociantem cum ea: ideo ſicut licet cuilibet per ſeipſum vel per ſeruū ſuū per quem ſibi acquiritur negociari cū pecunia propria, & ad capienda inde lucra: ita licet negociari per ſocium, & lucrari; vnde nulla vſura hic eſt: neque eſt alicui hoc illicitū tanquam vſura: ſed poteſt eſſe illicitū tanquam negociatio, nam quibuſdam perſonis vt mona. & cler. negociationes ſunt vetitæ: ſecularibus autem permiſſæ.

Sed obijcietur, ꝙ nō liberetur ab vſura modus iſte cōtractus, licet maneat periculū penes committentem pecuniam: quia in cap. nauiganti; eſt periculū penes mutuātem, & tamen non liberatur ab vſura.

Dicendū, ꝙ non eſt ſimilitudo inter hæc. Primo quia in cap. nauiganti; dans pecuniam tranſtulit à ſe dominiū cum mutuauerit, & ita nichil manet de cuius vſu aliquid

D percipere poſſit; ſed hic committens pecuniam non mutuat eam, & ideo non transfert dominiū, ſed penes eum manet, & ita vſus pecunię penes eū manet, ſ. negociari cum ea, ex quo lucrum prouenit.

Secūdo, quia in cap. nauiganti; mutuās recipit aliquid certū: quia ſuſcepit in ſe periculū rei mutuatæ, & ideo illud eſt vltra ſortem: ſed cōmittens pecuniam artifici vel mercatori non recipit determinatū aliquid pro certo tēpore: ſed ex lucro aliquam partem recipit, quæ pars non pōt eſſe certa eo ꝙ lucrū eſt incertū. Sed obijcietur adhuc ꝙ non liceat aliquid accipere: quia pro pecunia aut aliquid accipietur pro ipſamet pecunia, aut pro vſu eius: nō poteſt autem pro vſu aliquid accipi: quia vſus eius eſt ſua conſumptio: pro ipſa autem nichil poteſt in præſenti dari: quia non transfertur in aliū eius dominium; ergo nul-

E lum lucrum poterit accipi.

Dicendū, ꝙ nō accipitur hic aliquid pro pecunia neq; pro vſu pecuniæ; ſed accipitur aliquid de vſu pecuniæ; nam non pōt de pecunia aut vſu eius aliquid accipi niſi qñ pecunia aut vſus eius alienatur, & m̄ hic non alienatur: quia non transfertur dominiū in artificem vel mercatorem: ſed committitur ei, & vtitur pecunia loco domini, quaſi dominus ea vtatur, & cū dr̄ ꝙ vſus pecuniæ eſt ipſa eius conſumptio verū eſt; ideo qui ſeparat ibi pecuniam ab vſu ſuo malefacit, & tamen dominus retinens pecuniam vtitur ea negociando, & in illo vſu pecunia conſumitur, & acquiritur aliquid magis valens quam pecunia ex vſu pecuniæ, & ita non eſt vſura ſed ſocietas: quia vnus pro altero pecunia illius vtitur, qua ipſe vteretur, & ambo lucrum recipiunt: quia qui negociatur cum pecunia aliena fructum negociationis accipit,

cum partem lucri accipiat, & videtur per hoc locaſſe ope-
ras ſuas ad negociandum pro alio, & ſic nullo modo eſt
illicitum.

Ad ſextum, dicendum quòd cum pignus datur loco pe
cuniæ mutuatę, pro cautione eam reddendi, ſi pignus ha
bet aliquem vſum diſtinctum à ſubſtantia rei non accre-
ſcit tenenti illud vltra ſortem mutuatam; vnde ſi accipe-
ret quis pignus & illo vteretur, etiam ſi nichil perciperet
poſtea niſi ſortem, i. ipſam pecuniam quam mutuauit v-
ſura eſt: quia accipit vſum rei alienæ pro vſu pecuniæ, q̃
iam non eſt ſua, & ſic vendit quod non eſt ſuum, propter
quod in reb. quæ habent vſum qui poteſt pecunia æſti-
mari computandus eſt vſus rei, qui vocatur fructus eius
in ſortem extra de vſu. c. plures, & qui non computat v-
ſurarius eſt: hoc dicitur, quia quædam res ſunt, quæ nul-
lum vſum habent diſtinctum à ſubſtantia, ſed conſum-
ptio eſt vſus: ſicut vinum, oleum, frumentum; ſiquis au-
tem acceperit talia in pignus mutuatę pecunię nullos fru
ctus computat in ſortem, quia nulli ſunt quandiu res ma
net integra. Aliæ res habent fructus, vt agri, vel vſus ſicut
equus, veſtis, domus, & in omnib. his ſubtrahendus eſt
vſus, i. vt valor vſus computetur in ſortem. Sed vt videa-
tur quomodo computantur fructus in ſortem: Dicendũ
ꝙ quædam res ſunt, quæ habẽt fructus diſtinctos à ſub-
ſtantia, qui vocantur proprie fructus, ſicut agri, paſcua-
lia loca, arbores, nemora, & huiuſmodi, quæ præſtant ma
terias aliquas ex ſe diſtinctas à ſubſtantia rei; in his autẽ
computantur fructus in ſortem, & vocatur fructus id ꝙ
de re prouenit detractis expenſis; reſiduum ergo quia fru
ctus eſt in ſorte computatur, & ideo qui tale pignus tenet
poſtquam ex fructuum æſtimatione receperit quantita-
tem mutuatæ pecuniæ tenetur reſtituere pignus nulla
accepta pecunia: immo ſi ex fructibus recepiſſet vltra
quantitatem mutuatę pecunię tenetur pignus & partẽ il-
lam fructuum perceptorum reſtituere, vt extra de vſur.
cap. 1. Alia habent vſus diſtinctos à ſubſtantia; quos ta-
men non vocamus fructus; ſic eſt de veſte, domo, equo,
boue, & vaſe. Et in his dicendum quod quædã ſunt quæ
per vſum deteriorantur, ſicut veſtis, domus, equus, bos.
Alia quæ non, ſaltem manifeſte, vt vaſa argentea, vel au-
rea. De primis dicendum quod habens pignus nõ vtetur
illo, aut ſi voluerit vti computabit vſum in ſortem cum
ille vſus ſit pecunia menſurabilis, ſicut cum locatur do-
mus, equus, æſtimatur in pecuniam vſus eius.

Sed quid ſi dominus gratis harum rerum pignori tra-
ditarum vſum concederet mutuatori, an eſſet vſura?

Dicendum quòd aut concedit, vt ſic deducat mutua-
torem ad mutuandum aut non, & mutuans ex hoc indu
citur vel non.

Si primo modo vſura eſt, quia idem eſt ac ſi daret ſu-
perabundantem pecuniam.

Si ſecundo modo, & etiam mutuans non inducatur ex
hoc ad mutuandum, quaſi aliter non mutuaturus nõ eſt
vſura. Sed ad colligendum intentionem facientium, vt
non præſumatur vſura ſignum habetur ex rebus, quarũ
vſus conceditur. Nam quędam res ſunt, quarum vſus de-
ductis expenſis parum, aut nichil valet, ſicut quædam do
mus quarum refectio, eſt tantarum expenſarum quantũ,
vſus valet, & aliquod animal, eſt cuius cibus tãti valoris,
eſt aut maioris, quam vtilitas ſua. Et in talibus, cum con-
ceduntur, quia parum conceditur, non eſt præſumptio
de vſura. Cum autem res ſunt quarum vſus multum va-
let ſuſpitio eſt de vſura, & maxime ſi is, qui mutuat con-
ſueuit dare ad vſuram. De illis autem quorum vſus non
deteriorat rem, vt bibere in vaſe argenteo, & legere in li-
bro non deteriorat rem eam, Dicendum, quod aut credi-
tur dominus rerum permiſſurus hunc vſum, aut non, ſi
creditur permiſſurus ex eo, quod nullum nocumentum
rebus affertur, & etiam, quia res non ſolent ad talẽ vſum
locari, non computantur fructus aliquid ad ſubtrahen-
dũ, immo, neque eſt vſura, licet ſi mutuator propter hoc
mutuauit, vt vſum qualemcunque horum pignorũ inte-
rim haberet non caret crimine vſurarum. Et tamẽ in his
multum conſiderandum eſt an vſus talium rerum eſt,
qui locari ſolent ad vſum hunc, vel gratis ſolent concedi
ad hunc vſum. In primo deducendi ſunt fructus. In ſe-
F cundo nullus vſus computandus eſt, & ita eſt ſiquis mu-
tuatori dederit in pignus vnum vas argenteum, vel unũ
librum, quia talium uſus inter quoſcunque amicos gratis
conceduntur, ita ergo cum mutuator ſit amicus eius cui
mutuat, quia benefacit illi, licet vti re ſua, id eſt vaſe argẽ
teo, aut libro quantũ ad hos vſus, qui gratuito ſolent ami
cis concedi, & in quibus non deteriorantur res. Vnde nul
li fructus ſubtrahentur ad computandum in ſortem.

Ad ſeptimum dicendum, quòd iſti caſus ad vſuram ſo
lent pertinere, vt ſiquis carius vendat, quã res rationabili
ter valet, quia preciũ tarde recipit vſura eſt, quia illa ex-
pectatio locum mutui habet, quaſi mutuata eſſet empto-
ri à venditore pecunia, quam redditurus erat, & pro ex-
pectatione, & vſu medij temporis accipit aliquid vltra
iuſtum valorem, ſic etiam ſiquis vilius emat, quia preciũ
G ante dat, quam ſibi tradatur res, habet emptio illa locũ
mutui, quia pecunia illa datur, quaſi mutua vſque ad tẽ-
pus quo res tradatur, & pro vſu medij temporis datur
aliquid, & illud minuitur de valore, ſed de his magis in-
fra dicetur, ergo neque licet pro mutuata pecunia lucrũ
aliquod accipere, quaſi illud ſit ex pacto, vel intentum à
mutuatore.

*An illud, quod in contractu apponitur vltra ſortem ſol-
uendum nomine pœnæ exigere liceat?
Quæſt. CLXXXV.*

QVæritur quid ſi in contractu mutui apponatur ali-
quid vltra ſortem ſoluendum nomine vſurę, ſed
pœnæ an liceat illud exigere?
H Dicendum, videtur quod ſic, quia in diffinitione vſu-
rę ſupra, dicitur ipſius vſus gratia, ſi ergo detur ſuperabũ
dantia mutuo non gratia vſus, ſed pœnę, videtur, quòd
non ſit illicitum.

Eſt enim differentia inter vſuram, & pęnam, nam vſu-
ra præſtatur ratione ſpatij temporis, Pęna autem non da
tur ſecundum ſpatium alicuius temporis, ſed ſecundum,
quòd inter partes conuenit, & vt pactum ſeruetur extra
de pœnis cap. conſtitutus. Vel aliter, quia pœna præſta-
tur, quia non ſit, quod conuenit inter partes, vel quia nõ
ſoluitur, quod debetur, extra de arbi. cap. dilectus, ſed
vſura præſtatur, vt ſors non ſoluatur, vel vt differatur ſo-
lutio ſortis, extra de vſu. cap. conſuluit, & ob hoc, quod
nomine pœnæ præſtatur non pertinet ad vſuram. Ad ꝙ
etiam conſiderandum, quod aut pœna eſt iudicialis, aut
I conuentionalis, ſi iudicialis, i. a iudice impoſita, & con-
ſtituta ad puniendam contumaciam debitoris, qui cum
poſſit contemnit in termino ſtatuto ſoluere pecuniã de-
bitori, & tunc non eſt vſura exigere pęnam ar. 33. d. cap.
quamquam, & ff. de re. iudi. l. qui auctoritate. Si autẽ ſit
conuentionalis, i. inter partes conuenta, & in contractu
appoſita, vt ſaltem metu pœnę debitum ad diem ſolua-
tur, vſura non eſt pœnam apponere, & exigere, dum ta-
men ſit intentio recta, i. non fiat in fraudem vſurarũ 33.
d. c. quamquam, & c. dilecti de arbi. ſi aũt, qui talem pę-
nam appoſuit in contractu conſueuit eſſe vſurarius; præ-
ſumitur, quòd in fraudem vſurarum adiecerit pœnam,
ff. de act. emptis l. puter, & ff. de vſu. l. qui ſemiſſes, & eſt
K præſumptio, quod ſit vſuraria ſi per ſingulos menſes, aut
annos incurrere eã dicatur arg. C. eod. ti. in auth. ad hęc,
& idem in ſimilibus, quæ ab vſurarijs ſolent exerceri, ta-
lia enim inducunt præſumptionem ſemper prima facie,
quòd ſit vſura, in iudicio tamen animæ ſtandum eſt cõ-
ſcientiæ eius, qui pœnam appoſuit, ſed propter huiuſmo-
di præſumptiones valde examinanda erat cõſcientia, De
his Hoſt. & Ray. in Sum. eo. ti.

*An expectatio ſine pacto vſurã inducat, & quomodo in-
ducatur vſura mentalis, & realis, & ſimiliter
de ſymonia. Quæſt. CLXXXVI.*

QVæritur an expectatio ſine pacto inducat vſuram?
Dicendum, quod in caſu in quo eſt pactum ſem-
per eſt vſura, ſicut dr in diffinitione vſurę, ſiue
de magna, ſiue de parua re præſtanda pactũ fiat. Cũ aũt
non interuenit pactũ, neque ſpes præceſſit de habendo,
ſed

ſed accipiẽs mutuũ gratis obtulit aliquid mutuatori, nul-
la vſura eſt accipiẽdo, ſic dicit Greg. 1. q. 2. cap. ſicut. ſ. nul
la. n. oblatio ſuſcipienti culpæ maculã ingerit, quæ nõ ex
ambientis pactione proceſſit. Si autem præceſſit ſpes de
accipiendo eſt dubium. Dicit enim Innoc. extra de vſu.
c. conſuluit, quòd ſi creditor intentionem habeat princi-
paliter ad lucrum vſura eſt, vel malum lucrum, aliàs ſi
ſecundario aliquid ſperat ſecus eſt, ideſt non eſt vſura 1.
diſt. quid proderit, & 89. di. ſi effectum.

Item recipere ex tali ſpe ſecundario habita non eſt ma
lum 1. q. 2. c. quam pio, quia tenetur ei ad antidora extra
de teſt. c. cum in officij, ſed qui principalem intentionem
habet ad vſuram licet vſurarius ſit, non tenetur, ſ. ad reſti
tutionem ei dare aliquid, vt ſi negat ſibi terminum niſi
det aliquid. Alij tamen dicunt, quòd ſemper tenetur re
ſtituere, & eſt tutius. Sed Gotfre. dicit, & Hoſt. in Sum.
eod. tit. §. quid ſit vſura, ſi hac intentione principaliter du
ctus, vt michi aliquid dares tibi mutuaui pecuniam aliàs
non mutuaturus, licet in foro iudiciali non poſſum cen-
ſeri vſurarius, extra de vſu. cap. in ciuitate, tamen in pœ-
nitentiali inducendus ſum, vt pecuniam ſic acceptam re-
ſtituam, ſi tamen alias eſſem mutuaturus: ſpero tamen
ſecundario, quòd aliquid michi des, in nullo vel in mo-
dico pecco. Vel ſi dicatur indiſtincte ſola ſpe ibi com-
mitti crimen vſurarum. Dici poteſt, quod ad purgatio-
nem delicti non eſt opus reſtitutione, ſed ſufficit ſola pę-
nitentia, vt eſt in ſymonia, extrà de ſymon. capit. vlt. Sed
hoc finale dicit Hoſt. ſibi non placere, quia aliud eſt in
vſura, quam in ſymonia.

Sed Ray. in Sum. eod. tit. §. ſed nunquid voluntas, di-
cit, quod aliqui fauentes vſuris dicunt nunquam com-
mitti vſuras niſi ſoluantur ex pacto, alij quibus aſſentio,
dicunt, quòd ſola ſpes facit hominem vſurarium, vnde,
qui ſub tali ſpe mutuauit pecuniam, quidquid poſtea etiã
ſine exactione recipiat vltra ſortem vſura eſt, ſiue illud
ſit pecunia numerata, ſiue frumentum, ſiue vinum, ſiue
oleum, ſiue fructus, & quidquid aliud, & ad hoc multa
allegat. Circa hoc ad veritatem huius conſiderandum,
quòd aut qui mutuat intentione ſiue ſpe accipiendi, aut
principaliter ſub hac intentione mutuat, aut minus prin
cipaliter, dicitur principaliter ſic mutuare, quia ideo mu-
tuat, quia recipere aliquid ſperat, & credit, & ſi crederet
ſe nichil recepturum non mutuaret. Minus principaliter
ſic mutuat qui rem quidem mutuat, & etiam ſi nichil ſi-
bi dandum ſciret mutuaturus erat, & tamen placet ſibi
aliquid recipere ſi offeratur. Accipiendo primo modo,
aut iſte aliquid accipit, ſicut ſperauit, aut nichil, ſi nichil
accipit vſurarius eſt, ſed ſolum mentalis, quia habuit ani-
mum, & nichil recepit, ſi autem aliquid recepit, quod ſi-
bi offertur, ſiue id quod ſperauit, ſiue aliquid aliud, eſt
vſurarius realiter.

Accipiendo ſecundo modo non videtur dicendus vſu-
rarius, qui non habuit principalem intentionem accipiẽ-
di aliquid, & hoc ſiue poſtea accipiat, ſiue non. Et cauſa
eſt, primo quia cum lex non damnat aliquid, tanquam
peccatum, neque nos damnare debemus, & tamen extra
de vſu. c. conſuluit, cum de hoc quæritur non iudicatur
vſurarius, niſi ille qui ea intentione principaliter mutua-
uit non mutuaturus aliàs, ergo iſtum ſolum nos vſura-
rium vocabimus.

Secundo, quia non videtur actus huius in aliquo re-
prehenſibilis, nam iſte non mouetur ad mutuandum, vt
aliquid recipiat, ſed ex beneuolentia, vel charitate, cum
ſupponatur, quòd etiam ſi ſciret nichil ſibi eſſe dandum
mutuaret, habet ergo hoc ſolum, quod placet ei aliquid
recipere ſi ſibi detur, & tamen iſtud in nullo homine re-
probatur, niſi ex acceptione donorum aliquod malum
ſequatur, ergo neque iſte peccat cum placet ei, quòd ali-
quid ſibi detur.

Tertio, quia iſte in nullo agit contra legem virtutis;
vel amicorum, nam actum virtutis exercet. ſ. mutuare ali
quid, & propter finem virtutis. ſ. quia non propter pecu-
niam, ſicut propter finem, nam qui propter pecuniam
principaliter ſubijcit actum virtutis precio, & ita peccat
contra legem virtutis, & etiam contra legem amicorum,
non agit propter amicum, ſed propter lucrũ, ſed qui non
A agit propter lucrum, licet placeat ſibi accipere illud ſi of-
feratur, non agit cõtra amicorum legem, quia proprium
eſt amicorum communicare bona ad inuicem, & ideo
iſte velut amicus præueniens alterum in actu amicitiæ
vult accipere aliquid de bonis eius, licet non induxerit
hoc eum ad mutuandum propter quod Gotfre. & Ho-
ſtien. dixerunt paruum, aut nullum peccatum eſſe, immo
nullum peccatum eſt, & ſicut nullum eſt peccatum deſi-
derare, quòd aliquid detur, ita & non eſt peccatum reci-
pere, quod oblatum fuerit, ſic dicit Innoc. eod. tit. cap. cõ-
ſuluit. Accipiendo igitur de primo poſſumus tria con-
ſiderare. Primum an vſurarius ſit. Secundum an te-
neatur ad teſtitutionem eius, quod accipit. Tertium an
puniatur, vt vſurarius.

Circa primum dicendum, quòd ſine dubio eſt vſura-
B rius, eod. tit. cap conſuluit, ſed eſt mentalis ſi ſolum con-
cupiuerit aliquid habere ex mutuo, & nichil datum fue-
rit, eſt autem realis ſi aliquid acceperit.

Ad ſecundum dicendum, quòd aut recepit aliquid,
aut non, ſi non recipit, qood optauit, non tenetur ad re-
ſtitutionem vllam, ſed ſufficit interior pęnitẽtia, cum ad
rem non fuerit proceſſum, maxime quia reſtitutio non
poteſt fieri de eo, quod nõ eſt ablatum, & nullum dam-
num datum eſt. Si autem aliquid recepit dicit Gotfred.
quòd non tenetur ad reſtitutionem, ſed ſufficit pęniten-
tia interior, ſicut eſt in ſymonia mentali, extra de ſymon.
cap. mandato, ſcilicet, aliqui adepti ſunt ordines, aut di-
gnitates, vel beneficia, & ex vtraque parte interuenit ſy-
monia mentalis, ideſt, quia accipiens ordines, vel ade-
pturus beneficium propoſuit aliquid dare ad hoc conſe-
C quendum, quaſi ſic conſequeretur, & non alias, vel ſic fa-
cilius, & collator habuit intentionem aliquid recipiendi,
& tamen neque fuit pactum, neque aliquid pretium, ſed
accipere volens ordinem, vel beneficium dedit munus
gratis, & obtinuit ordinem, vel beneficium, vocatur iſta
ſymonia mentalis, eod. capit. & tales non compelluntur
reſignare beneficia, neque carere adminiſtratione ordi-
num ibidem, ergo ita erit de vſurario iſto cum non inter-
uenit pactum.

Sed in hoc diſtinguendum eſt, quia aut iſte qui talem
habet intentionem ſolum habet illam, & nihil foris oſtẽ-
dit, aut aliquid oſtendit foris. Si ſecundo modo dicendũ,
quòd licet pactum non intercidat tenetur iſte ad reſtitu-
tionem, vt ſi quando mutuabat nolebat dare, niſi paucos
dies ad ſolutionem, vt is qui accipere cupiebat, ſic moue-
D retur neceſſario ad aliquid dãdum, vel ſi poſtquam mu-
tuatum eſt, & adueniente termino nolebat differre ſolu-
tionem, vt aliquid reciperet, & datum eſt ei aliquid, quia
licet iſta non perueniant in pactum, ſunt aliquid extra,
cum accipiens intelligat huius intentionem eſſe vſura-
riã, & ideo ſi det licet ille non petat, dicendũ teneri hunc
ad reſtitutionem, & ita tenet Innoc. eod. tit. c. conſuluit,
ſi autem nichil foris oſtendit, ſed ſolum habuit intentio-
nem, dicunt multi non teneri ad reſtitutionem, ſed ſuffi-
cit ſola cõtritio, ſic tenet Gotfre. & alij quos refert Inno.
eod. cap. ſed dicit ſecundum alios tutius eſſe, ꝙ in vtroq;
caſu teneatur ad reſtitutionem.

Eſt tamen dicendum, quòd cum quærimus an tenea-
tur ad reſtitutionem, aut quæritur in foro iudiciali, aut
in foro conſcientiæ, ſi in foro iudiciali non tenetur præ-
E dictus ad reſtitutionem, in foro autem conſcientiæ tene-
tur, ſic patet expreſſe, eodem cap. conſuluit. Nam ibi tres
caſus ponuntur. Primus eſt, ſcilicet an ille in iudicio ani-
matum, quaſi vſurarius debeat iudicari, qui nõ alias mu-
tuum traditurus eo propoſito mutuam pecuniam credidit,
vt, licet omni conuentione ceſſante, plus tamen ſorte re-
cipiat, & poſtea in reſponſione ad omnes tres caſus dici-
tur, quòd huiuſmodi homines pro intẽtione lucri, quam
habent iudicandi ſunt male agere, & ad ea quæ taliter
ſunt accepta reſtituenda in animatum iudicio efficaciter
inducendi, & ita ibi tam in quæſtione, quam in reſpon-
ſione dicit de animatum iudicio, & ſic in foro iudiciali
non poſſunt compelli. Cauſa autem huius eſt, quia cum
iſta conſiſtant in ſola intentione non poſſunt habere pro-
bationes, in iudicio autem nemo condemnatur, niſi de
eo de quo conuincitur, ideo in foro iudiciali ad nichil te-
netur,

netur, quia nichil conſtat, ſi tamen ipſi confiterentur, vel F
poſſet aliàs conſtare de hac intentione, cogerentur ad reſtitutionem vſurarum, ſic tenet Henric. extra de Symo. cap. mandato, in foro autem conſcientiæ, ideo dicuntur teneri, quia ibi de intentione conſtat eis confitentibus illam, & ſic poſſunt induci ad reſtitutionem, quia rem alienam detinent.

Cum autem dicebat Gotfred. non teneri ad reſtitutionem, ſicut ſymoniaci mentales non priuantur, ideſt non coguntur reſignare, quæ ſic per ſymoniam obtinuerunt.

Dicendum, quòd nō eſt ſimile, & ponit aliquas rationes differentiæ Hoſtien. in Sum. tit. de ſymonia. §. quid ſit ſymonia. Alij autem dicunt cauſam eſſe, quia in vſura recipiens turpiter recipit, ideo nō retinet, dans vero, non dat turpiter, ſed forte ſolum ex honeſta cauſa, cum ſine
pacto det, & forte non ad inducendum mutuatorem ad G
mutuandum, vel differendum tempus, ſed ad gratiarum actionem, vel aliàs ex cauſa liberali, qui autem in ſymonia dat, turpiter dat, ideo non reſtituitur ei, & ita retinet quod habet ſymoniacus, ſed non vſurarius, ita tenet Archid. 14. q. 3. c. 1. & Henrich. extra de vſu. c. in ciuitate.

Ad tertium dicendum, ꝙ aut quærimus de pœna, quę datur in foro pœnitentię, aut de pęnis iure ſtatutis cōtra vſurarios, ſi primo modo non vocatur proprie pœna, ſed impoſitio pœnitentię, & eſt, quod reſtituant, quod receperunt, & vltra hoc quęlibet pęnitentia ſufficit, ſicut pro alio morali cum omnes ſint arbitrarię. Si vero de pœnis iuris agatur dicendum, ꝙ nulla imponitur, & ratio eſt, quia iſti non tenentur ad quid in foro iudiciali, cum neque ad reſtitutionem in illo teneantur, vt iam dictū eſt,
ideo à fortiori, neque ad pœnas, quod cum non conſtet H
aliquid de hoc in iudicio humano nulla cōdemnatio fieri, neque pœna infligi poteſt, ita dicitur in cap. conſuluit, in gloſ. quòd licet verè ſint vſurarij, non ſunt, vt vſurarij puniendi: etiam eod. cap. dicitur ad ea, quę taliter accepta ſunt reſtituenda ſunt in animarum iudicio efficaciter inducendi, non autem dixit cogendi, ſ. quia dixit in animarum iudicio, & in illo non eſt cogere, ſed inducere, quia coactio pertinet ad iuriſdictionem fori contentioſi, in quo non conſtat de illo crimine, ideo neque reſtitutio in illo fieri iubetur, ſed in foro conſcientiæ.

An dans mutuum non deducens in pactum, & poſtea aliquid exigens ſit vſurarius? Quæſt. CLXXXVII.

QVæritur quid de illo, qui dans mutuum non dedu- I
xit aliquid in pactum, & tamē poſtea aliquid exigit, & accipit, an ſit vſurarius?

Dicendum, quòd, aut iſte ante mutuationem habuit intentionem accipiendi, & hac intentione mutuauit, & poſtea petiuit, & accepit, aut non habuit à principio intētionem, ſed poſtea petiuit, & accepit.

De primo, manifeſtum eſt vſuram eſſe, quia cum ſolū eſt intentio accipiendi ante mutuationem, & poſtea accipitur gratis oblatum eſt vſura, & tenetur recipiens ad reſtitutionem, vt dictum eſt præcedenti quæſt. ergo à fortiori cum à principio expectatur, & poſtea petitur, quia hoc parum differt à pacto.

Si autem non ſperabatur à principio, ſed poſtea petitur, & ex hac cauſa petitur, quaſi accipiens teneatur ad
hoc mutuatori pro beneficio mutuatæ pecuniæ, vel vti- K
litate vſura eſt, ſic accipitur 14. q. 3. cap. plerique, ſ. pleriq; refugientes præcepta legis cum dederint pecunias negociatori non in pecunias vſuras exigunt, ſed de mercibus eorum tanquam vſurarum emolumenta percipiunt, vt ſi inſtaurandum conuiuium putet ad negociatorem mittit, vt aliquid abſinciati capellani ſibi gratis deferat, ad cauponem dirigit, vt Picenum vinum, aut Tiriacum requirat, ad alium, vt ſibi poma adornet. q. d. in omnibus his vſura eſt.

An mutuans alteri, vt ab eo mutuum accipiat ſit vſurarius? Quæſt. CLXXXVIII.

SEd quid an ſit vſura, quòd quis mutuet alteri, vt ab eo mutuum accipiat? Dicendum; quòd aut hoc ponitur in pacto, aut non, ſed mutuans habet hunc animū, & ideo mutuat. Si primo, modo dicendum, quòd eſt vſura, nam licet accipiens beneficium teneatur naturaliter ad retributionem, ſed hoc eſt ad ſpōte retribuendū, non autem ad retributionem, quæ fit per pactum, quia illa eſt neceſſaria.

Secundo, & principaliter, quia obligatio ad remutuandum, qñ mutuans indiguerit deducta in pactum eſt mēſurabilis pecunia, & ita ꝓ mutuatione reciperet, quis ex pacto totum mutuatum, & inſuper aliquem valorem in pecunia, & hoc ſemper eſt vſura, vt dictum eſt ſupra.

Si autem non deducit in pactum, ſed habet hanc intentionem, vt ſibi mutuetur cum fuerit indigens; dicendum, quòd, aut iſta eſt præcipua intentio, i. quòd nō erat iſte alias mutuaturus, niſi ſub hac ſpe, aut habet ſecundario hanc intentionem; ſi ſecūdario. manifeſtum eſt, quòd nulla vſura eſt, ſiue poſtea remutuetur ſibi, ſiue non, quia in eo, qui ſperat lucrum non ex pacto; ſi non eſt iſta principalis intentio, non eſt vſura, etiam ſi poſtea offeratur, vt dictum eſt ſupra, ergo à fortiori non erit vſura ſiquis nō principaliter velit, quòd ſibi remutuetur. Si autem ſit iſta principalis intentio, vt ſibi remutuetur, dicunt aliqui, quòd eſt vſura, ſicut in eo, qui propter lucrum ſpecialiter, & principaliter mutuauit, licet non expreſſerit, vt dictum eſt ſupra.

Sed dicendum, quòd non eſt vſurarius etiam ſi hac intentione faciat, nam qui habet intentionem vſurariam, ſi recipiat id, quod cupit tenetur ad reſtitutionem, vt extra de vſu. cap. conſuluit, & dictum eſt ſupra, & tamen qui ea intentione mutuauit principaliter, vt ſibi remutuaretur, non tenetur ad reſtitutionem, quia nichil accepit ibi, quod reſtitui poſſit, ideo non fuit vſurarius. Eſt autem ſecus de ſpe iſta deducta in pactum, & de habente intentionem accipiendi lucrum, vel munera, & de habente intentionem, quòd ſibi remutuetur.

De primo patet, quia ſpes illa deducta in pactum æſtimatur pecunia, & vendi poteſt, ſicut æſtimantur ſeruitutes rerum, vel hominum ad agendum, vel non agēdum, & vendi poſſunt, & ideo deducens eam in pactum vſurarius eſt ex forma ipſius contractus. De lucro, vel munere etiam aliter eſt, quia lucrum conſiſtit in rebus, & ſi intentio habeatur præcipue ad illud, mens eſt vſuraria, licet contractus non ſit vſurarius, vt extra de vſu. capi. in ciuitate, & ideo ſi poſtea receperit aliquid habens talem intentionem tenetur ad reſtitutionem eodem titulo, capi. conſuluit.

Secus de ſpe remutuationis, quia illa ſi non deducatur in pactum non eſt aliquid, quod precio æſtimetur, ſed eſt aliquid, quod honeſte deſiderari poteſt, ſ. quòd amicus deſiderat amicum, & ei benefacit retribuēdo, & cum alius remutuauerit non recipit iſte aliquam ſuperabundantiam quantum recipit ſi principaliter intendit, quòd aliquid ſibi daretur, & poſtea illud datur, ideo non eſt vſura in caſu illo.

An vſura omnibus, vel quibuſdam ſit prohibita, & quare primo clericis ſit vetita? Quæſt. CLXXXIX.

QVæritur de vſura an ſit prohibita omnibus, vel quibuſdam? Aliqui dixerunt, quòd licet ſit vetita in nouo teſtamento, & de iure canonico, tñ non eſt vetita niſi clericis ſolis, & hoc voluerunt aliqui legiſtæ, vt defenderent vſuras, quæ in legibus ciuilibus conceſſę erant, & ad hoc allegant prohibitionem vſurarum in Concilio Niceno, quæ ſolis clericis facta eſt 47. d. cap. quoniam multi.

Dicendum, quòd vſuræ omnibus vetitæ ſunt tam clericis, quam laicis, quia cum vſuræ malæ ſint, & Chriſtus vetuerit eas abſolute dicens mutuum dantes, & nichil inde ſperantes, ad omnes extenditur prohibitio. Sed ſciēdum, quòd Eccleſia tenuit iſtum modum, quòd cum à principio per ſuas conſtitutiones incepit vetare vſuras ſolis clericis vetuit, poſtea autem procedente tempore omnibus, tam laicis, quam clericis vetuit.

De primo patet, quia in allegato cap. quoniam multi, de ſolis clericis dictum eſt, vbi prius Eccleſia vetuit, ſ. in

Con-

Concilio Niceno. Poſtea etiam alij Pontifices, & concilia idem ſtatuerunt, vt patet 14.q.4.c.clerici, & c.minioſtri, & c.canonum, & per totum, & idem etiam Alexander tertius ſtatuit, extra de vſu. cap. plures clericorum. De ſecundo patet, quia poſtea etiam laicis vetitum fuit dare ad vſuram 14.q.4.c.de hoc, & extra de vſu.ca.quoniam, & cap.prætérea, & quaſi per totum. Cauſa autem quare primo clericis vetita fuit vſura eſt, quia propter ordinis ſui honeſtatem non ſolum vſuras cauere debent, ſed etiam omnia lucra turpia 14.q.c.clerici, vnde omnes negociationes ſeculares, & negocia eis prohibentur extra ne clerici, vel mona.per totum, & tñ nulla negociatio turpior eſt, quam per vſuram, ideo clericis vetari debuit.

Secunda fuit, quia à principio Eccleſiæ cum non haberet illa poteſtatem ſecularem quantum ad exercitium nõ poterat compellere laicos: neq; etiam erat certum an ei obedireot: ideo quouſque firmata fuit totaliter poteſtas Eccleſiæ ſuper credentes nõ auſa eſt vſuram vetare, quæ humanis legibus concedebatur: poſtquam vero principes ſubdiderunt capita ſua Eccleſiæ, potuit Eccleſia libere ſtatuere etiam ſuper laicos: ideo tunc proceſſit ad vetandum illis vſuras, & nunc illis ſunt vetitæ.

An liceat alicui dare ad vſuram, vt inde lucra collecta expendat in opera pia? Quæſt. CXC.

Quæritur an liceat alicui dare ad vſuram, vt inde lucra collecta expendat pauperes, vel alia opera pia?

Dicendum, ꝙ non: quantumcunque enim ſit cauſa pia non licet pro illa dare ad vſuram; nam cum vſura ſit de ſe mala & contra legem Chriſti, non poteſt ſine peccato mortali exerceri, & tamen peccatum mortale non debet committi pro aliqua cauſa, quia non ſunt facienda mala vt veniant bona ad Rom.3.cap. ergo vſura non debet pro aliqua cauſa committi.

Secundo, quia non videtur aliquod opus magis pium quam redemptio captiuorum, cum pro illo liceat vendi bona Eccleſiæ ar.q.2.aurum. Et tamen pro redimenda vita captiui non licet dare ad vſuram extra. de vſu. cap. ſuper eo.ergo pro nullo opere licebit: & ita dicit Alexander tertius.eo.cap.quòd ſuper vſuris dandis diſpenſationem vllam poſſe fieri non videmus, & tamen cum vſura ſit aliquid malum, & malum non poteſt eſſe licitum ſine diſpenſatione, videtur quòd non poſſit vſura eſſe licita in aliquo caſu, aut pro opere quantumlibet pio.

An in aliquo caſu vſura ſit licita? Et 13. caſus ponuntur ab autore. & primus in feudo Eccleſiæ. Quæſt. CXCI.

Sed quæro an aliquo caſu vſura ſit licita?

Dicendum, quòd accipiẽdo proprie vſuram in nullo caſu eſt licita. Snnt tamen aliqui caſus in quibus videtur eſſe vſura & eſt licita, & ita dicimus in aliquo caſu eſſe vſuram licitam ſed in nullo eſt; iſtud autem prouenit ex eo, quia dicimus, quod quicquid ſorti accedit vſura eſt: ſic dicit Ambroſius. 14.q.3.cap. plerique; & tameo aliqui caſus ſunt in quibus aliquid recipitur vltra ſorẽ, & non eſt illicitum, neque eſt verè vſura.

Eſt primus caſus in feudo Eccleſiæ; nam ſiquis teneat feudum ab Eccleſia, clauſtrum, vel poſſeſſiones aliquas, & poſtea det eas pignori ipſi Eccleſiæ pro mutuo vel pro alio debito ſoluendo, poterit tenere Eccleſia feudum, & accipere fructus illius non computando in ſortem: & ſic retinebit quouſque debitum ſit ſolutum extra de vſu.cap. conqueſtus. Et tamen Eccleſia interim non poterit exigere à vaſallo ſeruitium debitum ratione illius feudi, nec computabit fructus in ſortem, & reſtituet feudum vaſallo percepta tota qualitate debiti de fructibus, ſicut in omnibus alijs impignorationibus fit extra de vſu.cap.plures & cap.quoniam.

Sed quid ſi vaſallus eſt interim paratus præſtare obſequium, & vult præſtare, an teneatur Eccleſia computare fructus in ſortem?

Dicendũ ꝙ non: quia hoc conceditur in fauorem Eccleſiæ; & ideo eſt in electione Eccleſiæ & non vaſalli an

A potius velit ſeruitium recipere, vel non cõputare fructus, vt patet extra de feudis.cap.inſinuatione in glo. vlt.

Sed quid ſi vaſallus dicat ſe velle ſeruire, & ſeruiat de facto Eccleſiæ, an tenebitur computare Eccleſia fructus in ſortem?

Dicendum, quòd per hoc, quòd Eccleſia recepit ſeruitium vaſalli videtur renunciaſſe huic priuilegio de non computando fructus; niſi hoc ex conuentione fuerit, vel fuerit Eccleſia preteſtata, ſ. quòd non intendit renunciare iuri ſuo de non computando fructus, etiam ſi ille ſeruierit: ideo quòd faciat, quod voluerit; ſic tenet Hoſt. extra de conſtit.cum oportet.

Cauſa autem quare non computentur fructus in ſortem in hoc eſt fauor Eccleſiæ, vt cito recuperet feudum de manu laicorum; nam per infeudationem fit quædam

B alienatio bonorum Eccleſiæ; & iſta alienatio eſt odioſa, & ideo iurant Epiſcopi non infeudare de nouo inconſulto Romano Pontifice, vt colligitur extra de feudis. c. ex parte; ſic etiam Eccleſia reſtringit feuda, quantum poteſt; nam ſiquis habeat decimas in feudum ab Eccleſia in aliquo loco, & ſuperueniant noualia, non habebit feudatarius decimas noualium, vt patet extra de deci. & ca. tua, & datur ibi cauſa.ſ.quia in talibus non eſt licentia extendenda ſed reſtringenda; ergo odioſa ſunt feuda Eccleſiæ; & ideo vt vexatione quadam, vel ingenio citius veniant feuda in Eccleſiam, conceditur, quòd non computentur interim fructus in ſortem niſi Eccleſia petat tunc ſeruitium conſuetum.

C *An hic caſus teneat in feudis laicorum? Quæſt. CXCII.*

Sed quæritur an hoc etiam teneat in feudis laicorum, id eſt quæ laici tenent à laicis, ſcilicet à regibus vel imperatoribus.

Aliqui dicunt, ꝙ non: primo quia hoc inuenitur expreſſum quantũ ad feudũ Eccleſię vbicunq; inuenitur, ſ. extra de feu. c.inſinuatione, & de vſu.c.conqueſtus, & ideo non videtur, ꝙ liceat nobis extendere ad alia feuda.

Secundo, quia multa tenent in fauorem Eccleſiæ, quæ non tenent in fauorem laicorum, cum Eccleſia ſit ſpecialiter priuilegiata; nam ipſa gaudet iure minoris, & præſcriptio longior requiritur contra eam quã contra laicos.

Tertio, quia loquimur in materia periculoſa, ſ. vſurarum, in qua cautius, & tutius eſt dicere aliquid eſſe vſu-

D ram, & cauere illud tanquam vſuram, quam dicere non eſſe vſuram, & tamen circa feuda laicorum cum non ſit expreſſum eſt dubium: ideo ratione periculi vſurarum potius eſt dicendum eſſe vſuram non computare fructus quam non eſſe vſuram.

Dicendum, ꝙ poteſt teneri idem eſſe de quolibet dño feudi recipiẽte in pignus ipſum feudũ, vel partẽ aliquam eius à feudatario; & hoc tenet Hoſt.in ſup. ti.de vſu.§.an aliquo caſu Cuius rõ eſt, aut in feudo Eccleſiaſtico eſt bonũ non cõputare fructus in ſortem, qñ in pignus habentur, aut non eſt bonum; ſi non eſt bonum non licebit Eccleſiæ: quia multa ſunt quæ laicis ſunt licita, & nõ licent Eccleſiaſticis viris pp aliquam ſpeciẽ inhoneſti, vt negociationes ſeculares extra ne cleri. vel mona. per totum, ſi autem licitũ eſt nõ computare, ẽt laicis licebit; ideo licet

E non inueniatur expreſſum de feudis laicorum licebit arguere de feudis Eccleſiæ ad feuda laicorũ, ſicut arguitur de poſſeſſione eccleſię ad poſſeſſiones laicorũ: nã vtriq; poſſunt poſſeſſionem ſuam ab iniuſto detentore liberare nõ computatis fructibus in ſortẽ. Ad primũ dicendum, ꝙ licet non inueniatur expreſſum de feudis laicorũ extendetur ad illa: quia vbi eſt eadẽ rõ eſt idem ius extra; de conſti. c.tranſlato; ſed vtrobiq; eſt feudũ, & vtrobiq; dñs vtilis & dñs directus: quia feudatarius eſt dñs vtilis, & vtrobiq; eſt infeudatio odioſa cũ ſit alienatio quædã, & vtrobique eſt deſiderium redeundi ad id qđ propriũ eſt; ergo tam hic quàm ibi licebit dño directo tenẽti feudum pignori datum non computare fructus in ſortẽ ipſi feudatario. Cum vero dr ꝙ hic ſolum ſit mẽtio de feudo eccleſiæ; dicendum ꝙ hoc fuit accidentaliter.ſ.quia accidit Papam vtrobique ſcribere ad perſonas eccleſiaſticas,

quarum

quarum feuda pignori date erant; & tamen ſi accidiſſet
inter laicos de feudo ſimiliter dubitari idem ſcripſiſſet
Papa: immo potius ex hoc videtur, quòd Papa voluit
idem in omnibus feudis intelligere cum non diſtinxerit:
quia ſi voluiſſet aliud eſſe in feudis laicorum potuiſſet ſta
tim dicere: ſed non dixit; ergo videtur, quòd idem vo-
luit eſſe in omnibus feudis ſiue Eccleſiarum ſiue laicorũ.

Ad ſecundum dicendum, quòd in multis eſt Eccleſia
priuilegiata, & ideo ſi hic de priuilegio, & fauore Eccle-
ſiæ ageretur, non haberet locum ſimilitudo ad laicos: ſed
videtur, quod de rigore iuris agatur. ſ. ex eo, quod iſtud
eſt feudum, & non quia eſt Eccleſiæ; quod patet, quia
extra de vſu. in cap. conqueſtus dicitur, quòd monachi
habentes terram cuiuſdam clerici in pignus tenentur fru
ctus computare in ſortem, niſi terra ſit de feudo mona-
ſterij, & ita etiam fauore Eccleſiæ non liceret non com-
putare fructus in ſortem: niſi quia terra erat de feudo, &
ideo cum ſit identitas rationis in vtroque feudo, vtrobi-
que tenebit, quòd non computentur fructus in ſortem.

Ad tertium dicendum, quòd ſi eſſet dubium iuris, id
eſt non poſſet colligi veritas ex aliquo iure neque ex ſi-
mili, deberemus propter periculum abſtinere, ſed vt pa-
tet ex dictis non videtur eſſe dubium, cum ſit eadem ra-
tio vtrobique; ergo dicendum, quòd idem erit per om-
nia in feudo laicorum.

An liceat feudatario non computare fructus in ſortem ſi det alteri quam domino? Quæſt. CXCIII.

QVæritur quid ſi feudatarius det pignori feudũ vel
rem feudalem alteri quam domino, an liceat non
computare fructus in ſortem?

Dicendum, quòd non licet, ſed ſicut de qualibet alia
poſſeſſione computabuntur fructus in ſortem, vt extra
de vſu. cap. plerique & cap. quoniam. Et ratio eſt; primo
quia non tenet ibi diſpoſitio iuris; nam dicitur de feu-
do, & tamen bona illa non vocantur feudum niſi reſpe-
ctu domini directi, id eſt, qui feudum conſtituit vel ſuc-
ceſſit in locum eius; ad alios vero vocantur bona vel
poſſeſſiones, ſed non feudum.

Secundo, quia ceſſat hic cauſa quæ facit non eſſe vſu-
ram, ſ. quia pro feudo ſemper dabatur aliquod ſeruitiũ.
Et cum dominus recepit feudum in pignus, ſi non vult
computare fructus in ſortem, non debet exigere ſerui-
tium à vaſallo, neque recipere; extra de feudis. eod. cap.
& ita loco ſeruitij accipiuntur fructus, qui non compu-
tantur; nam ſi nullum ſeruitium deberetur, acceptio fru-
ctuum videretur vſuraria: ſed reſpectu eius cuius non
eſt feudum non eſt ſeruitium aliquod, quod remitti poſ-
ſit; ergo non licet non computare fructus in ſortem. Et
iſta eſt cauſa ſicut dicebatur præcedenti quæſt. quare te-
net iſtud in feudo laicorum ſicut Eccleſiæ: quia vtrobi-
que eſt eadem cauſa faciens non eſſe vſuras. ſ. quia ali-
quid ſuccedit loco fructuum, id eſt quòd debebatur ſerui
tium quoddam, quod dominus non exigit dum nõ com
putat fructus: & iſta cauſa ponitur extra de feudis cap. 1.
ergo dominus fundi laicalis poterit hoc facere dum non
exigat ſeruitium.

Tertio, quia alia cauſa quare hoc conceſſum eſt, fuit
vt reciperentur feuda quæ ſunt alienationes quædam,
quæ iſto modo citius recuperabuntur, & tamen ille, cu-
ius non eſt feudum nihil habet recuperare: ideo tenetur
computare fructus.

An poſſit dominus feudi non computare fructus in ſortem quando a non feudatario in pignus feudum accepit? Quæſt. CXCIIII.

SEd quid ſi Eccleſia, vel dominus ſæcularis recipiat ſeu
dum ſuum aut rem feudalem ab eo, qui non eſt feu-
datarius; ſed feudatarius pignori dedit alteri feudum, &
conceſſit ei, quòd ipſe quoque poſſet illud alteri pignori
concedere, & ille tertius dedit illud pignori domino feu-
di pro mutuo, an poſſit dominus feudi non computare
fructus in ſortem?

Aliqui dicunt, quòd ſic; primo quia videtur tenere hic

F diſpoſitio iuris: quia iſte ad quem venit feudum eſt do-
minus feudi; quod, non erat in præced. q. & tamen dño
feudi conceditur iſtud; extra de feu. c. 1. & de vſu. c. con-
queſtus. Secundo, quia manet hic alia ratio quare con-
ceditur fructus non computari in ſortem. ſ. vt dominus
citius recuperet feudum, & tamen hic ita erit ſi non com
putantur fructus in ſortem.

Dicendum, quòd tenetur in hoc caſu Eccleſia compu-
tare fructus in ſortem. Primo, quia non tenet hic diſpo-
ſitio iuris, illud. n. conceditur quando ab ipſo feudatario
recepit feudum in pignus dominus feudi extra de feu. ca.
1. Hic autem recipitur à non feudatario.

Secundo & præcipue non ſtat hic cauſa diſponendi. ſ.
quia dominus interim non recipiet ſeruitium à feudata-
rio, & loco illius cedunt domino fructus feudi, & tamen
G ille cuius non eſt feudum, non tenetur domino feudi ad
aliquod ſeruitium, quod poſſit ei remittere dominus feu
di, loco cuius cedant iſti fructus feudi.

Sed obijcietur, quòd etiam teneat in hoc caſu: quia li-
cet dominus feudi receperit illud de manu non feudata-
rij, poteſt remittere ſeruitium feudatario, & ita cedent
fructus loco ſeruitij.

Dicendum, ꝙ non ſtat: quia hoc modo læderetur feu-
datarius ſine culpa ſua, & non ſponte; nam forte potius
volet feudatarius impendere ſeruitium & percipere fru-
ctus, quàm carendo fructib. immunem fieri à ſeruitio,
& tunc res inter alios acta priuaret eum iure ſuo, quod
eſſe non debet; ſecus autem cum ipſe feudatarius det pi-
gnori feudum domino; nam tunc cum ſciat eam eſſe con
ditionem feudi, vel ſcire debeat, quòd liceat domino nõ
H computare fructus in ſortem, ipſe ſibi præiudicat, & ita
non eſt inconueniens; ſecus autem cum alius feudũ eius
tradit domino: quia ſic non debet lædi.

Ad primam rationem dicendum, quòd non tenet ibĩ
diſpoſitio iuris: quia oportet, ꝙ dominus feudi à feuda-
tario recipiat fructus in pignus, extra de feu. ca. 1. & ſicut
in præced. q. neceſſe erat computari fructus, quia dñs feu
di non accipiebat, ſed alius, & tamen de manu feudata-
rij: ita nunc licet dominus feudi recipiat illud, quia tñ
non de manu feudatarij, non tenet diſpoſitio, cum vtrũ-
que exigatur; i. ꝙ dominus recipiat pignori feudum &
de manu feudatarij, vt in allegato c. 1. de feu.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ non manet ratio illa: quia
dominus feudi non poteſt recuperare feudum de manu
alienorum, cum aliud ius ſit in feudo inter dominum &
I feudatarium, aliud ad alios vt dictum eſt.

Secundus caſus in quo ſit licitum vltra ſortem recipere. Quæſt. CXCV.

QVæritur de ſecundo caſu in quo dicitur licitum vl-
tra ſortem recipere.

Dicunt eſſe in poſſeſſione Eccleſiæ, quam Ec-
cleſia recipit de manu laicorum illam iniuſtè detinentiũ,
vt ſi tenebat laicus poſſeſſionem pertinẽtem ad aliquam
Eccleſiam, & mutuũ recipit à clerico de cuius beneficio
eſt poſſeſſio illa, data illa poſſeſſione pignori tenebit eam
clericus, & non computabit fructus in ſortem, ſed quouſ-
que integram pecuniam reddiderit non reſtituet poſſeſ-
ſionem. Cauſa huius eſt quæ excuſat vſuras, quia illa poſ-
K ſeſſio cum pertineat ad eccleſiam, etiam fructus eius per-
tinent ad Eccleſiam, & ſic poterit clericus illos accipere
tanquam ſuos, & non tenetur computare in ſortem. Alia
cauſa eſt quare hoc permittatur. ſ. vt ſic Eccleſia facilius
habeat quod ſuum eſt: quia forte non poterit laicus te-
nens fundum vel poſſeſſionem illam redimere eam, &
manebit Eccleſiæ cuius eſt; ſic patet extra de vſu. cap. 1.
circa alienam poſſeſſionẽ non poterit hoc facere Eccleſia,
quia vſura eſſet ſi non cõputaret fructus in ſortem, cum
non habeat cauſam lucrandi illos. Sed nũquid laico licet
poſſeſſionẽ Eccleſiæ, quæ tenetur ab aliquo inuita Eccle-
ſia, recipere in pignus, & nõ cõputare in ſortem fructus?

Dicendum, ꝙ non licet, quia poſſeſſio nõ eſt ſua, & nõ
habet cauſam non computandi fructus in ſortem, & hoc
verum eſt niſi de licentia Eccleſiæ cuius eſt poſſeſſio illa
non computaret fructus retinendo eos nomine Eccleſiæ

& pro ea, quia tunc idem eſt ac ſi Eccleſia iſtam poſſeſſionem teneret; ſic patet extra de vſu. cap. 1. in glo. A

An ſi poſſeſſio Eccleſiæ datur pignori Eccleſiæ non ab eo, qui detentat, ſed ab illo ad quem peruenit, liceat tunc fructus computare in ſortem? Quæſt. CXCVI.

SEd quid ſi poſſeſſio Eccleſiæ traditur pignori Eccleſię non ab eo, qui detentat, ſed ab alio ad quẽ peruenit?

Dicendum, quod aut eſt is, ad quem peruenit poſſeſſio hæc ſucceſſione, ſiue hæreditariè, ſiue quia emit eã, aut is apud quem manet, vtpore, quia ille quoque pignori eam accepit datam à detentatore.

Si primo modo dicendum, quòd idem iuris competit contra primum occupantem, & contra omnes, qui in eadem poſſeſſione ſuccedunt: quia ſucceſſerunt omnes in vitium: ideo Eccleſia à quocunque accipiat poſſeſſionem in pignus poteſt fructus retinere non computando in ſortem: quia ſic poſſeſſionem ſuam recuperabit facilius, & ſemper manet ei ius recuperandi illam per hunc modũ. Si autem ſecundo modo dicendum putãt quidam, quòd poteſt Eccleſia retinere fructus non computando in ſortem, quia non eſt ſicut in feudo Eccleſiæ, quod accipit de manu non feudatarij, vt dictum eſt ſupra, cuius fructus in ſortem compntat: quia fructus feudi non computantur in ſortem quando Eccleſia, vult non recipere ſeruitium debitum pro feudo, & ſi vult recipere ſeruitiũ computabit fructus extra de feu. c. 1. & tamen hic noo eſt aliquod ſeruitium debitum pro hæreditate, propter qnod cum reddatur debeant computari fructus; ideo ſiue à detentatore ſiue ab aliquo alio accipiat Eccleſia poſſeſſionẽ ſuam in pignus, poterit retinere fructus in ſortem.

Dicendũ, quòd non eſt verum: quia Eccleſia non poteſt accipere ſic poſſeſſionem, niſi de manu detentatoris vel ſuccedentis in vitium; ille autem qui poſſeſſionem talem a detentatore in pignus acceperat, & rurſus eam pignori dedit bona fide accepit, & non ſucceſſit in vitiũ: ideo non debet ipſe lædi ex ſua bona fide; & tamen læderetur ſi Eccleſia poſſet tenere poſſeſſionem non computãdo fructus: quia ille primus accepit à detentatore in pignus, & computat ei fructus in ſortem, vt dictum eſt pręcedenti q. & extra de vſu. cap. 1. in gl. ſi ergo Eccleſia oon computaret fructus in ſortem huic à quo accepit, qui non erat detentator, perderet ipſe iſtos fructus: quod eſt inconueniens.

Secundo patet, quia Eccleſia non recuperat ſua niſi ſub colore iuſtitiæ: quia aliàs furari, aut prædari poſſet hanc poſſeſſionem ab eo, qui detẽtator eſt, vel poſtquam accepit eam in pignus non reſtitueret etiam reddita ſorte, & tamen falſa ſunt hæc, quia non iudicat ſibi Eccleſia licere, qnòd inuadat poſſeſſionem talem vel clam teneat, & etiam cum recipit in pignus non retinet eam, ſed quãdocunque ſors reddita fuerit, ſtatim reſtituet eam, ſed illud facit, quod iuſtum eſt, & ſine ſcandalo, ſcilicet, qnòd non computat fructus in ſortem, quia fructus ſunt ipſius Eccleſiæ, cuius eſt poſſeſſio; etiam ſi dereotator non reſtituerit pecuniam nunquam reddit poſſeſſionem Eccleſia, quia ius retinendi habet, quia ſua eſt, & colorem, quia debitor non ſolnit mutuum, vel aliàs debitum, ſed hoc reſpectu eius, qui non detentat, ſed à detentatore in pignus accepit, quia non eſt aliquis color quare non computentur ei fructus in ſortem, cum ipſe illos computet detẽtatori, neque eſt canſa quare Eccleſia ſemper ei retineat poſſeſſionem datam, ergo non poteſt de manu eius recuperare Eccleſia non computando fructus.

Tertio patet, quia extra de deci. cap. interdicimus prohibetur clericis accipere à laicis decimas pertinentes ad alias Eccleſias in pignus, & hoc fit, vt dicitur ibi in glo. quia de manu ipſorum laicorum poterit Eccleſia recuperare, ſi ei in pignus illas dederint non computando fructus in ſortem, & non poterit de manu aliorum, nam ſi de manu aliorum poſſet, nulla eſſet cauſa prohibitionis, ergo videtur, quòd non poteſt accipere fructus pignoris non computando in ſortem de manu alterius, quam detentatoris.

An Eccleſia poteſt rem alicuius Laici ab altero detentam detinere non computando fructus? Quæſt. CXCVII.

SEd nunquid eccleſia poteſt rem alicuius laici ab altero detentam detinere non computando fructus ſi illa à laico pignori accepit, qui detentabat?

Dicendum, quòd aut eccleſia accepit cum licentia eius cuius poſſeſſio eſt, & pro illo poteſt detinere fructus. Sed diſtinguendum, quia aut ab illo, qui detentat accepit, aut ab alio, qui accepit etiam io pignus ab illo. Si ab alio tertio accipit tenetur computare fructus in ſortem, quia etiã ipſe cuius poſſeſſio eſt tenetur illos computare accipiendo à non detentatore, vt dictum eſt præcedenti q.

B Si autem accipit à detentatore, aut habet licentiam ab eo cuius eſt, aut non, ſi habet poteſt retinere fructus non computando in ſortem, quia pro laico agit, ſi non habet non poteſt, qnia non habet cauſam non computandi, & eſſet vſura.

An laicus poteſt ſuam poſſeſſionem ab alio detentam retinere non computando fructus in ſortem. Quæſt. CXCVIII.

SEd nunquid laicus poteſt ſic poſſeſſionẽ ſuam ab alio detentam, & pignori ab eo acceptam retinere non computando fructus in ſortem?

Dicimus, quòd ſi accipiat de manu alterius, quam detentatoris dicunt aliqui, quòd etiam non licet, quia regu-
C lare eſt fructus computari in ſortem extra de vſu. cap. 1. & cap. quoniam, & ideo nichil extra regulam hanc capiendum eſt niſi de illo conſtet, & tameo non conſtat de iſto caſu, quia ſolum exprimitur de poſſeſſione eccleſiæ eo. tit. c. 1. ergo non eſt extendendum ad poſſeſſiones laicorum contra laicos.

Dicendum, quòd etiam in rebus laicorum locum habet, cum detinetur iniuſte res laici apud alium, quia poteſt eam pignori datam retinere non computatis fructibus, vt patet eodem titulo, cap. 1. in glo. & apparet, quia eadem ratio eſt, nam ille cuius non eſt poſſeſſio pignori ſibi tradita, non habet cauſam non computandi fructus in ſortem, quia non habet ius ad fructus, ille vero cuius eſt poſſeſſio habet ius ad fructus, ideo poteſt eos retinere, & etiam facilius ſic ad eum perueniet poſſeſſio.

D Cum autem obijcitur, quòd non fuit expreſſum, niſi de eccleſia, dici poteſt vno modo, quòd hoc fuit, quia decretalis etiam quãrum ad alios caſus pertinebat ad ſolos clericos, ideo io hoc caſu exemplificauit de poſſeſſione eccleſiæ, ſed idem in alijs videtur.

Secundo, quia hoc eſſet ſi per modum priuilegij, vel in fauorem eſſet eccleſiæ, & tamen tenet de mero rigore, quia ideo neceſſe eſt computari fructus in ſortem, quia ſi non computarentur reciperẽt mutuans aliquid vltra ſortem, & hoc eſt vſura, ſed cum quis poſſeſſionis ſuæ ſibi pignoratæ fructus recipit non computans in ſortem non accipit vltra ſortem, quia fructus ſui ſunt cum ſint de re ſua, ideo licitum eſt, & nichil eſt quare prohibeatur illos accipere, ſed ita eſt reſpectu poſſeſſionum laicorum, ergo non committit vſuram laicus non compu-
E tando fructus, & ita nulla cauſa eſt quare compellatur computare.

Tertio, quia adhuc maius videtur eſſe in laico, vt ita fiat, quam in poſſeſſione eccleſiaſtica, quia extra de vſu. capit. primo, fuerunt vetitæ vſuræ clericis, & non laicis, quia dare ad vſuram videbatur non computare fructus pignoris in ſortem, dixit quaſi accipiendo hunc caſum, quòd in poſſeſſione occupata eccleſiæ licebat non computare fructus, laicis autem ſecundum illam decretalem non ſolum non erat illicita non computatio fructuum, ſed etiam vſuræ non erant per illam illicitæ, ſed poſtea illis vetitæ fuerunt, vt patet extra de vſu. cap. quoniam.

Quo-

F

Quomodo intelligitur, quod eccleſiæ poſſeſſio teneatur à laicis, Quæſt. CXCIX.

SEd quæritur quomodo intelligitur, quod poſſeſſio eccleſiæ teneatur à laicis.

Dicendum, quòd poteſt intelligi, quòd licitè teneatur, vel quòd detineatur iniuſtè. De primo eſt, ſicut in feudo, nam cum infeudatio bonorum eccleſiaſticorum ritè facta à principio tenuerit, licitè tenentur bona illa à feudatarijs, quandiu ſeruant fidelitatem eccleſiæ pręſtitam, & impendunt ſeruitium debitum, & tamen quia infeudatio eſt quædam alienatio, ob id eſt odioſa omnis infeudatio, & eccleſia deſiderat recuperare omnia infeudata, & ideo cum tenetur poſſeſſio infeudata à laico, & impignoratur eccleſiæ cuius eſt, poteſt illam tenere non com- G putatis fructibus, extra de vſu. cap. conqueſtus, & ſicut eſt de poſſeſſionibus, ita eſt de decimis, quas interdum tenent laici in feudum, vt extra de decim. c. tua, nam eccleſia cupit illas redimere, ideo interdicit clericis aliarum eccleſiarum ne illas recipiant à laicis in pignus. eod. titu. cap. interdicimus, & hoc vt cito peruenire poſſint ad illas eccleſias, quarum ſunt.

Alio modo poteſt intelligi, quod illicitè teneantur, ſicut cum laici aliqua bona eccleſiæ inuaſerunt, & tenēt illa; nam cum illa fuerint data pignori ipſi eccleſiæ non computat fructus, & hoc magis conſonat literæ, extra de vſu. cap. t. ſ. niſi forte eccleſiæ beneficium fuerit, quòd redimendum hoc modo de manu laici videant, vocatur autem beneficium. i, poſſeſſio ad beneficium pertinens, quia beneficium prout nominat titulum eccleſiaſticum H non cadit in laicum, & tamen ſi bona inſeudata eſſent, nō eſſent pertinentia ad beneficium alicuius clerici, ideo magis intelligitur de iniuſtè detentis.

Sed dicetur quomodo Eccleſia non accipit poſſeſſionē ſuam ſi à laicis detinetur? Vel cum datur in pignus quomodo eccleſia reſtituit illam poſtea laicis? quia potius videtur, quòd dèberet retinere, quod ſuum eſt.

Dicendum, quòd debet intelligi de bonis illis eccleſiarum, quæ cum aliquo colore à laicis tenentur, licet non iniuſte, ſicut ſiquis eccleſiaſticus prælatus ſine conſenſu capituli ſui, & ſine vlla cauſa vtilitatis donauit, vel vendidit aliquam poſſeſſionem eccleſiæ laico, vt extra de ſymon. cap. quærelam, nam tunc iniuſte tenent poſſeſſionē illi apud quos eſt, & tamen alij non poſſunt licite de facto inuadere talem poſſeſſionem, ſed iudicialiter petunt, I ſicut eo. c. querelam. Eodem modo ſi quis dicat poſſeſſionem eccleſiæ ad ſe pertinere ex præſcriptione, quia forte tam diu præſcriptio cucurrit, vt valeat contra eccleſiā, vel alios quoſlibet titulos coloratos, aut aliquales prætendat laicus, qui tamen non faciunt eum dominū rei, non poteſt eccleſia ſuo iure ſpoliare laicum poſſeſſione; ſed iudicialiter contendere, & tamen, quia ſcit certiſſimè ad ſe, & non ad laicum pertinere illam poſſeſſionem, poteſt licitè retinere fructus non computando in ſortem, ſed quia ſcādalum eſſet ſi nollet reſtituere pignus, quod ei datum eſt, reſtituit data ſorte.

Quod autem iuſtè, & ſine ſcandalo eccleſia facere poteſt facit. ſ. fructos retinere non computando in ſortem. Etiam patet, quod dictum eſt, quia laicus dat in pignus poſſeſſionem illam eccleſiæ; nam ſi nullum titulum ſal- K rem coloratum ad eam prætenderet, ſed ſolum eam detentaret non auderet eam dare in pignus, quia expreſſe videretur eam eccleſiæ reſtituere.

Etiam quia eccleſia non acciperet in pignus, quia non accipitur res in pignus, niſi ab eo, qui eſt dominus, aut habetur loco domini, ſiue a domino, ſed eccleſia accipit & à laico, ergo laicus reputat ſe ex hoc dominum, & ab alijs ſic ſe reputari credit, & cum eccleſiæ in pignus det, etiam eccleſia aliquo modo reputat illum, vt dominum cum ab alio in pignus accipiat.

Si autem eſſet poſſeſſio nullo titulo habita, ſed violenter inuaſa, & de nouo non acciperet eam eccleſia in pignus, neque competeret ei hoc ius contra laicum detentantem, ſed aliud ius efficacius.

Tertius caſus in quo licet recipere vſuras. Quæſt CC.

QVæritur de tertio caſu: Dicendum, quòd vltra ſortem licet accipere quando grans offertur ab eo, qui mutuo accepit, & hoc licet quando mutuans non ſolum non pepigit ſibi aliquid dari, ſed etiam non petit poſt mutuationem, quia qui petit committit vſuram licet ante mutuationem, non intenderit aliquid accipere, vt dictum eſt ſupra 14. q. 3. cap. plerique. Etiam quando nichil cogitauit ante mutuationem, & ideo non ſperabat aliquid ſibi dari, nam tunc munus poſtea oblatum ſine omni ſcrupulo ſuſcipitur, etiam quando à principio cogitauit aliquid recipere, & tamen illa cogitatio non fuit motiuum principale ad mutuādum, quia etiam ſi ſciret nichil ſibi dandum mutuaret, vt dictū eſt ſupra, ſecus autem quando ante mutuationem habuit ſpem accipiendi, & iſtud fuit ſibi præcipuum motiuum ad mutuandum, cum aliter non eſſet mutuaturus, quia tunc verè vſurarius eſt, & tenetur ad reſtitutionem in foro conſcientiæ, extra de vſu. cap. conſuluit.

Quartus caſus in quo licet vltra ſortem recipere. ſcilicet in fideiuſſoribus. Quæſt. CCI.

QVartus caſus eſt in fideiuſſoribus, qui pro alijs intercedunt in debitis, nam debent ſeruari indemnes, & ideo omnia damna in quæ incidunt ſoluet debitor, & etiam acceſſiones, & vſuras, nam ſi neceſſe fuit fideiuſſori ſoluere vſuras creditori pro debitore recipit illas à debitore, extra de fideiuſſ. cap. peruenit, & capit. conſtitutus, & ita ſoluit debitor vltra ſortem receptā. Sic tenet Henric. extra de vſur. cap. conqueſtus, ſed an teneatur fideiuſſor ad vſuras, vel quando diſputat Hoſt. extra de fide c. in ſumma, in §. ad quid fideiuſſor teneatur, & de hoc extra de vſu. c. conqueſtus in gloſ.

Cauſa autem quare recipitur huc vltra ſortem eſt, quia illud non habet rationem vſuræ, ſed intereſſe, quilibet enim bona fide agens debet ſeruari indemnis, & maxime, qui beneficium præſtitit, ſed fideiuſſor beneficiū præſtitit debitori, ideo tenetur eum indemnem ſeruare, non ſolum de iure naturali, ſed etiam de rigore iuris extra de fide cap. peruenit, & cap. conſtitutus, ſi ergo fideiuſſor ſoluit vſuras coactus à iudice, tenetur illas reſarcire debitor, quia licet reſpectu debitoris ſunt vſuræ, reſpectu fideiuſſoris non ſunt vſuræ, ſed vitatio damni.

Quintus caſus in quo licita eſt vſura ſcilicet in genero, Quæſt. CCII.

QVintus caſus eſt in dote, vt ſi ſocer aſſignauit genero dotem, & non tradidit eam, & dedit interim poſſeſſionem aliquam pignori pro ea, non tenetur gener computare fructus in ſortem pro ſolutione dotis, ſed retinebit pignus, fructus, & quouſq; dos ſibi integra tradatur, & tunc poſſeſſionē reſtituet, ſed fructus retinebit perceptos extra de vſu. c. ſalubriter. Et hoc verum eſt, qn̄ vir ſuſtentat onera matrimonij, nam ſi nondū ſuſtentat, vel ſuſtentare ceſſauit, computabit in ſortem, vel illos reſtituet, vt ſi ſocer promiſit ad certum diem numerare genero dotem, & loco illius pignori fundum aliquem dedit, aut habet iſtum fundum ante conſummationem matrimonij, & traductionem vxoris, aut poſt traductionem, aut mortua vxore.

Si enim ante traductionem accipiat pignus computabit fructus in ſortem, quia tunc non ſuſtentat onera matrimonij, & ideo non habet cauſam aliquam recipiendi fructus illos, & ita manebit dos integra licet vir computet fructus in ſortem, quia illi fructus ſunt adhuc generi cuius eſt fundus pignori datus, immo ſi detur dos, & tradatur viro ante copulam, i. antequam incipiat ſecum habere vxorem ſuam, & ſuſtentare onera matrimonij omnes fructus medij tēporis accreſcunt doti, & illa efficitur maior, quam conſtituta ſit. ff. de vſu. l. videamus, & extra de vſu. ca. ſalubriter in glo. & ibi licet videre quos fructus

dotales

dotales acquirit vir, & quos non. Si autem retineatur poſſeſſio in pignus, cum vir ſuſtinet onera matrimonij, fructus dotis ſunt eius propter ſuſtentationem horum onerum, ſed an omnes fructus habeat, vel aliquos non patet eod. cap. ſalubriter in Gloſſ. nam fœtus ancillarum dotalium nó facit vir ſuos, & fructus lapidicinarum, in quibus abſciſſi lapides non renaſcuntur, non facit vir ſuos, iſti tàm fructus, quàm partes rei ſunt, in alijs regulariter vir facit illos ſuos dum ſuſtinet onera matrimonij, & ió fructus fundi dati in pignus pro dote numeranda non cóputat in ſortem.

Si vero poſſeſſio in pignus manet apud generum mortua vxore non facit fructos ſuos, neque iam computat in ſortem, quia iam non eſt recepturus dotem, quia non ſuſtinet onera matrimonij, nec eſt aliquid ad quod ſuſcipiat propter onera dotem, niſi forte dicatur, quód filij ſunt ſuperſtites ex illo matrimonio, quibus velut ſucceſſoribus matris cedit dos, & pater nomine eorum petit, & ideo retinet pignus pro dote, & tamen etiam in iſto caſu iam computabit fructus in ſortem, quia non ſuſtentat onera matrimonij, immo, & ſi dos maneret apud virum nullis ſuperſtitibus filiis, & mortua vxore fructus eius non eſſent viri, ſed ſoceri, a fortiori ergo ad non recipiendos iá fructus pignoris tenebitur ad reſtituendú pignus. De his dicetur aliquid infra.

Cauſa autem quare non cogitur gener computare fructus pignoris in ſortem dotis numeranda eſt, quia ſuſtinet onera matrimonij; ad quæ datur ſibi dos, cum alias cogeretur ſuſtentare illa onera, & de fructibus dotis ſuſtentantur, ideo cum nondum ſocer numerauerit doté, tenetur dare vnde ſuſtententur onera matrimonij, & cú nondum det niſi pignus, cedunt fructus pignoris loco fructuum dotalium, & ita gener recipiendo dotem integrá, & fructus pignoris nichil recipit vltra ſortem, quia ſi medio tempore data eſſet dos, accepiſſet fructus dotis.

Cum autem ſocer adhuc penes ſe illam teneret, & fructus eius acciperet, accipiebat gener loco eorum fructus pignoris. Secunda ratio erat in fauorem vxoris, ſ. vt maneat dos integra mulieri, nam ſi computarentur fructus in ſortem, cum poſtea pignus redimeretur computatis fructibus, eſſet valde minor dos, & contingeret interdum totam dotem per fructus conſumi, & ita manerent mulieres indotatæ, quod eſt contra publicam vtilitatem, ff. ſol. matr. l. prima.

Et ratio iſta procedit, quia poſtquam viro eſt tradita dos, & ſuſtentat ipſe onera matrimonij ad eum pertinét fructus dotis, & dos ad periculum eius pertinet, quia integra reddi debet ſoluto matrimonio, & ideo quantocunque tempore matrimonij duret mulier manet dotata, ſi autem ſocer non traderet dotem conſtitutam, ſed pignus & fructus illius computaret gener in ſortem, quando poſtea dos traderetur eſſet minor, & vir non teneretur ſoluto matrimonio plus dare, quam receperat, & ſic dos minor efficeretur, & contingeret totaliter conſumi. Sed iſta ratione exiſtente, quam Hoſtien. in Summ. eod. tit. §. an in aliquo caſu ponit, quomodo excuſabitur vſura?

Dicendum vno modo, quod excuſatur, quia hic non eſt mutuum, & prohibitio accipiendi aliquid vltra ſorté eſt in mutuo, in quo ſolo de contractibus cauſatur vſura, vt Chriſtus dixit Lucæ 6. cap. mutuum dantes, & nichil inde ſperantes, & eod. tit. cap. conſuluit, in traditione autem dotis non eſt contractus mutui, ideo poteſt recipi aliquid vltra ſortem, & iſtam rationem ponit Hoſtienſ. vbi ſupra, & tangit eam Gloſſ. eodem titu. cap. conqueſtus dans rationem de aliis, in quibus recipitur vltra ſortem, & non eſt vſura, neque illicitum, vt ratione intereſſe, & moræ, & in fideiuſſore, & aliis, dicit enim, hæc non eſſe prohibita, quia vltra ſortem accipere vetatur in cótractu mutui, qui non eſt in his, ita ergo de dote.

Alia ratio eſt, quia aliud eſt in mutuo, aliud in traditione dotis, & ſimilibus, nam mutuum conſiſtit in illis quorum vſus eſt ipſorum conſumptio, ideo ſibi non quæritur aliqua vtilitas, ſed ſolus valor, vnde quando pro mutuo accipitur pignus non traditur, quaſi pro fructibus mutui, quia res mutuata nullum fructum præter ſe habet, ſed pro ſecuritate mutuantis, ad hoc autem ſufficit ſubſtantia rei

A cuius eſt valor, fructus autem pignoris ad alium vſum pertinent, ideo qui poſuit pignus penes mutuantem non poſuit, vt illius fructus acciperet, ſed vt tutus eſſet de ſoluenda ſibi mutua pecunia, ſecus in dote, quia dos præmittitur, vt fructus inde proueniant ad ſuſtentationem onerum matrimonij, ideo cum pignus traditur, quod loco dotis ſuccedit, neceſſe eſt, quód fructus pignoris cedant loco fructuum dotis, vnde non computabuntur, neque tamen eſt vſura, quia nichil plus accipitur, quam debebatur. Sed dicendum, quod licet prædictæ duæ cauſæ conueniant ad hoc, quod non computentur in hoc caſu fructus in ſortem, in hoc caſu tamen Papa in cap. ſalubriter non tetigit niſi primam, ſcilicet, quia fructus dotis ſunt ad ſuſtinenda onera matrimonij, loco quorum ſuccedunt fructus pignoris. Et patet primo, quia dicitur, nó **B** credimus generum ad computandum fructus pignoris in ſortem compellendum, & tamen ſi rationem ſecundam reſpiceret non ſolum non erat compellendus gener, ſed etiam non licebat ſibi computare fructus in ſortem, & patet, quia ſi computétur fructus in ſortem minor redderetur dos, & poſſet totaliter conſumi, & hoc eſt in damnú mulieris, quæ maneret indotata, & in damnum reipublicæ cui expedit mulieres dotatas eſſe, ff. ſolut. matr. l. 1. quibus non poteſt per virum præiudicari; ideo non licebat viro conſentire, vt computarentur fructus in ſortem; & ſi cóſentiret, nichil operaretur iſte conſenſus, & tamen dicendo non cogi generum innuitur, quód ſi ille vellet computare in ſortem computaret: ideo non reſpexit Papa illam cauſam: ſed ſolum ſuſtentationem onerum matrimonialium, quæ ſolius viri ſunt.

C Secundo patet, quia dicitur eod. cap. ſalubriter; cum frequenter dotis fructus non ſufficiant ad onera matrimonij ſupportanda, quaſi dicat, ſuper hoc non computantur in ſortem fructus pignoris, quia datur dos ad ſupportanda onera matrimonij, & ad iſta onera frequenter non ſufficiunt fructus dotis: multominus ergo poſſent ſupportari ſi nulli fructus eſſent; igitur fructus pignoris, qui loco dotalium fructuum ſuccedunt, non computabuntur in ſortem.

Quid ſi velimus tenere, quòd liceat non computare fructus in ſortem in fauorem dotis ne minuatur dos? Quæſt. CCIII.

D SEd quid dicetur ſi velimus tenere, quòd liceat non cóputare fructus in ſortem in fauorem dotis, ne minuatur? quia hic videtur iam, quòd poſſit vir computare in ſortem, & ita minuetur dos, vel conſumetur penitus, quod eſt contra fauorem publicum.

Dici poteſt vno modo, quòd hic innuitur iſtud eſſe in voluntate viri, an vellet, quòd computarentur in ſortem, eo, quòd de ſolius viri præiudicio agebatur: nam ipſe tenetur ſuſtentare onera matrimonij, & dotem vxoris ſolú ſeruare: ideo ſi nunc ipſe computet fructus in ſortem reddet poſtea dotem integram: licet ſocer non dederit integram: quia fructus iſtos apponet ad quantitatem dotis: & ſic nullum præiudicium eſt mulieri, ſed viro, qui doté integram reſtituit ſoluto matrimonio: ideo in voluntate eius erat, an fructus computarentur, vel non.

Secundo, & melius dici poteſt, quod ſi ſocer dat fun- **E** dum in pignus, & computat fructus in ſortem dotis, non tenetur poſtea ſoluto matrimonio vir integram doté reddere, ſed tantum quantum peruenit in eum nomine dotis. Et ratio huius eſt, quia conſtitutio dotis à ſocero non fit in fauorem mulieris, ſed mariti: quia tenentur mariti alere vxores conſtante matrimonio, & ne fruſtra alant, id eſt nullo dato, accipiunt dotes de quarum fructibus alant; ſi tamen vir non peteret dotem cum vxore, nulla fieret dotis conſtitutio, & ita acciperentur plurimæ indotatæ, & ſi poſſent accipi indotatæ à fortiori poſſent accipi cum parua dote, eo, quód totum hoc præiudicium viri eſt, nam mulier nullam actionem habet aduerſus patrem, vt eam dotet; ſuccedit quippe ei poſt mortem in bonis, quia filia eſt: ſed aduerſus patrem viuentem nulla datur actio ei, vt illam dotet, neque tamen ex hoc aliquod ius deperit ei: quia quod non habet à vi-

dente conſequitur à decedente; ſed actio vxoris pro dote eſt contra virum, & hæredes viri, & quoslibet alios: quia priuſquam conſtituta, & tradita eſt debet indemnis ſeruari: & ideo ſi vir conſtituta dote cum ſocero velit computare fructus pignoris in ſortem, in voluntate viri, ideſt generi conſiderandum eſt, an computentur, vel non; quia in præiudicio eius eſt, quòd parua dos detur, vel magna, & non in præiudicium mulieris; cum ipſa ꝓ hoc non impediatur à ſucceſſione in bonis paternis pro parte, quæ aliàs ſibi competit.

An mulier ſoluto matrimonio computabit fructus in ſortem aliquarum poſſeſſionum ſibi obligatarum loco dotis ab hæredibus mariti? Quæſt. CCIIII.

SEd quid ſi ſoluto matrimonio hæredes mariti obligant aliquam poſſeſſionem mulieri in pignus loco dotis, quam dare non poſſunt ſtatim, an computabit illa fructus in ſortem?

Dicendum, quòd computare teneatur, vt ff. de ſolut. l. Titia, & ar. ff. quib. ex cau. in poſſeſſ. ea. l. Fulcinius. Eſt autem caſus iſte, ut ſi vir accepit mulierem dotatam & cõſtante matrimonio perit dos, deceſſit vir manente muliere; illa repetit dotem, quam hæredes viri tenentur in dẽnem dare: ſed fortè nõ poſſunt dare, quia perijt: dant aliquam poſſeſſionem in pignus vſquequo illam, vel eius æſtimationem reddant; dico, quòd interim computabit illa fructus in ſortem, & ita quando reddita fuerit, dos erit minor.

Sed obijcietur, quòd nõ ſtet: quia ſic perit, vel minuitur dos mulieris, & interdum conſumi poteſt totaliter cõputando fructus in ſortem: & hoc eſt contra vtilitatem publicam. ff. ſolut. matr. l. 1. Sed dicendum, quòd in caſu prædicto computantur fructus in ſortem: quia non ſuſtẽtatur onus matrimonij; nam iſta eſt cauſa, quare non tenetur gener fructus computare in ſortem, ſ. quia ſupportat onera matrimonij, extra de vſur. cap. ſalubriter: & tamen non ſupportat mulier onera matrimonij: ideo non poteſt non computare fructus in ſortem; nam nunc matrimonium non eſt. Sed obijcietur, quòd tunc non ſeruatur priuilegium, & fauor dotis, quia minuitur.

Dicendum, ꝙ dos ſemper eſt priuilegiata, ſi mulier velit, ꝙ ſeruetur ſibi priuilegium eius, & tamen mulier fuit hic in culpa, quæ voluit accipere fundum aliquem in pignus; debuiſſet enim recipere inſolutum; nunc ſiue pro tota dote, ſiue pro parte dotis daretur fundus non minueretur dos: quia acciperet mulier fructus fundi non tanq̃ pignoris, ſed tãquam ſuos, & licet nõ ſolueretur tota dos vſque poſt multum tempus, non minueretur aliquid de dote, & de hoc Hoſt. in Sum. eo. tit. §. an aliquo caſu.

Si poſſeſſio quam accepit gener in pignus maiores redditus faciat, quam dos, an liceat ei nullos fructus computare in ſortem? Quæſt. CCV.

SEd quæritur ſi poſſeſſio, quã accepit gener in pignus maiores reditus faciat quam dos, an liceat ei nullos fructus computare in ſortem, vel teneatur certã partem illorum computare?

Dicendum, quòd, aut conuentum fuit aliquos deberi computari in ſortem, aut non, ſed ſimpliciter data eſt in pignus. Si primo modo ſtabitur conuentioni, quia licita eſt. Et poteſt dupliciter fieri licitè. Vno modo, quòd dicatur, quod accipiat certos fructus in cõputatione, reliquos autẽ computet, & iſti fructus ſint determinati, ſiue quia putantur tot fructus ſufficere ad onera matrimonij ſupportãda, ſiue quia tantum putatur dos redditura de fructib. Alio modo, ꝙ non expreſſa quantitate dicatur, ꝙ gener accipiat inde fructus ſufficientes ad ſuſtentationem onerum, reliquos verò computet in ſortem. Tertio modo, ꝙ dicatur, ꝙ accipiat inde tantos fructus quantos dos reddere poterat, & reliquos computet in ſortem. Si autem nichil conuentum eſt, ſed ſimpliciter data eſt poſſeſſio in pignus dicunt aliqui, ꝙ non accipiet oẽs: ſed ſolum eos qui ſufficiunt ad ſuſtentanda onera matrimonij: quia dos ad

F hoc datur: ideo fructus pignoris non poterunt ad alium finem deſeruire: & ſic excreſcentes dicunt computandos. Alij vero dicunt, ꝙ ſolũ accipiendi ſunt tanti fructus quãti putabantur futuri fructus rei dotalis, cum hi loco fructuum dotis ſuccedant, & cæteri computentur in ſortẽ.

Dicendum, quòd non ſtat, ſed quandocunque nichil conuentum eſt, ſed ſimpliciter data poſſeſſio in pignus nõ computat gener aliquos fructus in ſortem, etiam ſi ſint maiores fructus pignoris. Et ratio eſt. Primo, quia fructus dotis ſunt ad ſuſtentanda onera matrimonij, & frequenter non ſufficiunt, licet ad hunc finẽ dentur; ideò licet maiores ſint, quàm fructus dotis, licitè accipientur, quia fortè erunt neceſſarij ad ſuſtentationem onerum, & hoc colligitur extra de vſur. cap. ſalubriter, cum redditur, ibi cauſa quare non computantur fructus in ſortem, ſcilicet, G quia frequenter fructus dotis non ſufficiunt ad onera matrimonij ſupportanda.

Secundo, quia licet credatur fructus pignoris maiores eſſe, quam fructus dotis, poterat tamen accidere fructus dotis, ſiue iudicio diuino ſecundum diſpoſitionem temporalem, ſiue ex induſtria generi effici æquales fructibus pignoris, & ideo propter hoc dubium licitum eſt omnes accipi nullis computatis.

Tertio, & præcipuè, quia videtur ſocer hac intentione pignus tradidiſſe, nam fructus pignoris ſuccedũt loco fructuum dotalium, & tamen nichil determinauit, ergo videtur ſimpliciter omnes fructus pignoris loco fructuũ dotalium conceſſiſſe, & ſic non poterit petere, quòd aliqui illorum computarentur in ſortem. Et hoc videtur colligi ex intentione allegati cap. ſalubriter, quia ibi nichil H exprimitur de pignore magnorum, aut paucorum fructuum, ſed dicitur ſimpliciter, quòd non tenetur gener ad computationem fructuum in ſortem, & ſic videtur innui, quòd de quolibet pignore intelligi voluerit, ſiue magnorum, ſiue paruorum redditum, nam ſocer debuit ſibi imputare ſi magnum pignus tradidit, & ſine conuentione aliqua de computando, & quia dubium poterat eſſe de maioribus fructibus pignoris, quam ſint dotis, videtur hoc dubium tollere cum ait, quòd frequenter fructus dotis ad ſupportanda onera matrimonij non ſufficiant, quaſi dicat, potuerunt accipi fructus pignoris, licet maiores ſint ad ſufficienter illa ſupportanda. Non tenet autẽ prima poſitio, ſ. quòd ſolum accipiet tot, quot ſufficiunt ad ſuſtentationem, & reliquos computabit. Primo, quia præiudicatur in hoc viro, nam ſi dos ſit magna ita, quòd I ſuperabundet ad ſuſtentationem onerum matrimonij, lucratur eos vir, & non accreſcunt doti, cum ergo fructus huius pignoris cedant loco dotalium fructuum, licet ſuperabundent ad onera matrimonij non computabit eos vir, ſed lucrabitur. Secundo, quia ſi vir teneretur computare aliquos fructus huius pignoris in ſortem, hoc eſſet, quia ſuperexcedunt ad fructus dotis, qui per ſe debebantur, & tamen illi interdum, immo, vt communiter non ſufficiunt ad onera ſupportanda, vt in allegato cap. ſalubriter, ergo non licebit viro accipere tantos fructus pignoris quanti ſufficiant ad onera matrimonij, ideo aut licebit viro omnes accipere nullos computando, etiam ſi ſupercreſcant ad onera, aut non accipiet ad ſufficientiã ſupportandorum onerum, ſed iuxta quantitatem fructuum dotalium. Secunda autem poſitio non tenet, ſ. quòd non K accipiantur niſi tanti fructus, quanti putantur eſſe dotales, nam fructus non ſunt determinati, cum tam iudicio Dei, quàm induſtria viri poſſint eſſe fructus maiores, aut minores. Ideo propter hoc dubium licebit nullos computare, quia dubiũ tollit ſępe vſuram, vt extra de vſu, cap. in ciuitate, & cap. nauigauit.

An contractus de promiſſione dotis tradendæ genero, & dum non tradit ſpondet ei certam pecuniæ quantitatem ſapiat vſuram, & an requirens minorem dotem ſi ſtatim ſoluatur, & maiorem ſi ſolutio differatur committat vſuram? Quæſt. CCVI.

QVæritur quid ſi ſocer conſtituit dotem promittendo ſe certa die illam traditurum genero, & interim

pro ſuſtentandis oneribus matrimonij conuentum eſt inter eos, quòd dentur certi denarij, pro libra, an ſit talis contractus licitus, vel ſapiat vſuram?

Aliqui dicunt, quòd ſit licitus, & non ſapiat vſuram, & colligitur aliquo modo ex allegato cap. ſalubriter, quia ibi datum eſt pignus pro dote, & recipiuntur fructus pignoris, pro fructibus dotis, hic autem nullum pignus datur, ideo videtur, quòd iſti denarij cedant loco vſus dotis, & intereſſe, & ita non faciant contractum illicitum.

Sed dicendum, quòd Hoſtienſ. & Ioann. Andr. in eodem titu. cap. conqueſtus in textu, & Gloſſ. intelligunt de caſibus, qui ibi explicantur; ſed iſte caſus non eſt de ibi expreſſis, ideo illicita eſt pactio. Item non ſaluatur per id, quod dicitur in cap. ſalubriter, quia ibi datur poſſeſſio in pignus, & illius fructus percipit gener. & ideo non videtur percipere vltra ſortem, quia fructus dotis percepturus erat, ſed iſti denarij dari pro libra non ſunt fructus dotis, neque poſſunt iudicari, vt fructus dotis, ſed aliquid extra dotem, ideo eſt contractus vſurarius.

Secundo, & præcipuè, quia fructus dotis ſunt incerti, & ſic etiam fructus pignoris, qui percipiuntur in cap. ſalubriter ſunt incerti, cum poſſint nulli eſſe iudicio Dei per accidentia temporum, ſecus autem de denarijs datis pro libra, quia ibi eſt certa penſio, vel emolumentum, & hoc facit apparere vſuram, nam vbi manet dubium, vel periculum, tollitur aliquo modo vſura.

Eſt autem caſus quæſtionis huius, quòd quis promiſit dotem æſtimatam ad pecuniam, ideſt, quòd daret centum libras, quas non poterat ſtatim dare, ideo petiuit diem certum in quo poſſet, & teneretur dare, vt fortè per annum poſt conſummatum matrimonium, & traductā vxorem à viro, & pro illo anno ſuſtentationis onerum in quo nondum habet dotem, conuenit ſocer, quòd dabit genero pro qualibet libra duos denarios, ideſt ducentos denarios, quos non computet in ſortem dotis, & hoc dicunt eſſe vſuram.

Et hoc amplius videtur, quia iſte manifeſtè addit ad ſortem, & recipit precium pro dilatione ſolutionis, quia dos ſoluenda erat ſtatim, & non ſoluitur, & dantur certi denarij pro libra, & cauſa videtur, quòd hic ſit vſura, quia ſi non eſſet vſura, oporteret, quòd reciperentur iſti denarij nomine intereſſe.

Sed intereſſe petitur propter moram, quando iuſtè petitur, & tamen hic nulla mora intercidit, cum ſit conſtituta dies in qua dos dari debeat, & ante diem nullus eſt in mora, ergo non poteſt peti, neque recipi aliquid pro illo tempore medio, & ſi recipitur eſt dare, quòd ſit pecunia data pro differenda ſolutione, & hoc ſemper pertinet ad vſuram, ideo talis contractus eſt vſurarius.

Sic etiam dicendum, quantum ad id, quod dictum eſt ſupra, quia gener non computat fructus in ſortem de pignore dato loco dotis, quia hoc volunt doctores aliqui accipi quando non fuit dies ſtatuta ad ſoluendam dotē, ſi ſimpliciter datum eſt pignus, & ſic intelligunt, cap. ſalubriter, vt potè, quòd ſocer diceret genero, ego dabo tibi dotem cum filia mea, & determinat eam, ſed dicit ego non poſſum dare nunc, ideo quandiu non do, accipe ad ſuſtentationem onerum matrimonialium fructus pignoris, tunc dicunt, quòd licitè accipit, & ſine vſura, quia cedunt loco fructuum dotis, ſi tamen conuenіatur inter eos, ꝙ dabitur dos certa die, & pro tempore medio dantur fructus pignoris, vel non computat eos gener in ſortem, dicunt, quòd eſt vſura.

Conſiderandum circa hoc, quòd cum ſocer loco dotis dat pignus, aut dat antequam traducatur vxor, & ſupportentur onera matrimonij, aut tunc cum ſupportantur.

Si primo modo non licet genero non computare, ſed computabit in dotem, vel reddet illos ſocero: dico autem computabit ſi dos eſt æſtimata, & redacta in pecuniam, dico autem, quòd reſtituet fructus quando dos nō eſt æſtimata ad pecuniam, ſed danda eſt certa hæreditas, vel fundus. Si autem datur pignus, quando vxor traducta eſt, aut ſtatuitur terminus in quo dos danda eſt, aut non. Si non ſtatuitur, aut conueniunt ſocer, & gener, quòd interim dum non poteſt dare dotem, loco fructuū

A dotalium accipiat gener fructus pignoris illius, nichil conueniunt, ſed ſolum dat poſſeſſionem aliquam in pignus, in iſto vltimo caſu manifeſtum eſt, quòd nullus timor vſurarum eſt non computando fructus in ſortem, quia nō accipiuntur fructus ex pacto: etiam non eſt aliqua expectatio temporis, quæ videatur hic vendi, nec accipit gener fructus pignoris, tanquam accreſcentes doti, quos ipſe lucretur, vel accreſcant doti, ſed accipit eos tanquam fructus rei dotalis, quia cum non ſit tempus taxatum ad dandum dotem, ſtatim danda erat, & ideo recipiuntur fructus pignoris loco fructuum dotalium. Et iſte videtur caſus in capit. ſalubriter, nam ibi nondum data dote ſupportabat gener onera matrimonij, & datum erat pignus pro cautione, quòd dos daretur, & data dote volebat ſocer, quòd gener computaret fructus perceptos in

B ſortem.

Reſpondetur ibi, quòd non tenetur, & tamen ſi conueniſſet cum eo, quòd acciperet fructus medio tempore loco dotis non videtur, quòd peteret gener. Si autem conueniunt inter ſe, quòd quouſque accipiat dotem percipiat gener fructus pignoris, aut iſta expectatio temporis facit augeri dotem, aut non, ideſt quòd fortè gener cōtentus eſſet minore dote ſi ſtatim daretur, & tamen, quia non ſtatim datur vult dari maiorem, aut etiam ſi ſtatim daretur non eſſet contentus minore dote.

Si primo modo videtur vendere expectationem temporis; ideo videtur, quòd non debeat medio tempore percipere fructus temporis, & ſi perciperet, quod computet, quia alias acciperet vltra ſortem, & videtur eſſe ibi modus vſuræ, ſicut in eo, qui carius vendit, vt expectet

C ſolutionem poſt tempus emptionis.

Si autem non erat accepturus dotem minorem etiam ſi ſtatim ſibi daretur, & detur pignus in cautionem, & etiam, vt de fructibus eius ſuſtentet gener onera matrimonij, non videtur vſura, quia fructus dotis erant ad iſtam ſuſtentationem, & dari debebant ſtatim cum cœpit gener illa ſuſtinere, ſed nō dedit ſocer, ideo in mora eſt, per hāc moram poteſt peti intereſſe, & iſti ſunt fructus pignoris, qui ſuccedunt loco fructuum dotalium.

Si autem ſtatutum eſt tempus quando daretur dos, ſcilicet, quòd ſocer dixit genero, ego non potero tibi tradere dotem vſque ad annum, aut fuit expreſſum, quòd interim reciperet fructus, vel aliquid aliud, aut non. Si nichil fuit expreſſum, quòd interim reciperet fructus, & datum eſt pignus, videtur, quòd non poſſit gener vſque

D poſt annum accipere fructus pignoris non computando. Secus autem poſt annum ſi nondum detur dos.

De primo patet, quia videtur gener fuiſſe contentus, quod daretur ei dos poſt annum, quia quandiu matrimonium conſtat tenetur vir alere vxorem, ſiue dotem habeat, ſiue non, videtur renunciaſſe iuri percipiendi aliquos fructus pro ſuſtentatione onerum temporis medij.

Et ideo ſi nolit computare fructus pignoris in ſortem, manifeſte recipit vltra ſortem, & tunc eſt vſura. Nam ipſe fuit in culpa, qui voluit accipere onus vxoris tempore medio quo non dabatur ei dos.

De ſecundo patet, quia ſi elapſo termino conſtituto nō dederit ſocer dotem incipit eſſe in mora, & ideo debetur intereſſe, & recipientur fructus pro intereſſe, ideſt ad

E ſuſtentandum onera, nam vſque ad terminum conſtitutum videtur vir voluiſſe renunciare iuri ſuo, vt non reciperet dotem, & tamen aleret vxorem, ideo non poteſt petere intereſſe, & computabit fructus, ſed elapſo termino, ideſt poſt conſtitutum diem noluit ſine dote alere vxorem, ideo poſt diem illum poteſt accipere licitè fructus non computando in ſortem.

Si autem fuit expreſſum, quòd vſque ad tempus quo danda erat dos, perciperet gener fructus pignoris, aut erant illi fructus certi, vtpotè erat poſſeſſio data ad cenſum, vel ſimiles poſſeſſiones, in quibus ſine varietate euentuum erant certi reditus, aut erant incerti, vt ſunt fructus agrorum, & arborum, & vinearum.

Si primo modo volunt doctores aliqui, quòd ſit vſura eo, ꝙ iſtud eſt manifeſtè maius lucrum, quam fructus do

tis,quia fructus illius ſunt incerti, & iſti ſunt certi, & propter hoc videbatur eſſe vſura, quando promiſit ſocer certos denarios pro qualibet libra dotis, vt dictum eſt ſupra. Et ideo volunt,quòd teneatur computare fructus in ſortem dotis.

Si autem non fuerunt certi fructus, vt in ſecundo modo dicunt, quòd non videtur eſſe vſura, quia non poſcit hoc gener tanquam lucrum, ſed tanquam intereſſe, q.d. ego non poſſum ſuſtentare onera matrimonij,quia non das mihi dotem, ideo da aliquid aliud vnde ſuſtentem dotem, & tunc ſocer det fructus pignoris in locum fructuum dotalium medij temporis, non eſt vſura.

Sed in hoc conſiderandum eſt, ſicut ſupra dicebatur, an gener contentus eſſet minore dote ſi ſtatim daretur,& quia differtur traditio accipit maiorem, nam tunc cum propter dilationem traditionis accipiat maiorem,non debet gaudere fructibus pignoris medio tempore,cum hoc modo lucrum reciperet, ſecus autem ſi non fuit tradita, vſque poſt terminum conſtitutum,nam tunc etiam ſi maiorem dotem recepturus erat propter dilationem,elapſo termino poteſt percipere fructus pignoris non computando illos in ſortem,cum propter moram competat ei hoc. Conſiderandum autem, quòd in hoc differt traditio dotis a traditione pecuniæ pro re vendita, nam regulariter,qui carius vendit, quia precium tarde recepturus eſt, quàm ſi ſtatim reciperet, vſurarius eſt,extra, de vſu cap. in ciuitate, & cap. nauiganti, & tamen ſi quis acciperet nunc vxorem data ſibi ſtatim dote centum librarum, & ſi detur poſt annum non vult accipere niſi dotem centum & viginti librarum non eſt vſurarius.

Cauſa differentiæ eſt, quia precia rerum non ſunt ex ſingulorum opinionibus, ſed ex communi æſtimatione ſecundum loca, & tempora, abundantiam, aut raritatem, & aliàs circunſtantias,& ideo dicitur aliquis vendere carius,aut vilius,ſ.quia menſura quædam eſt præcij rerum ex communi æſtimatione, ſi ergo quis accipiens ſtatim precium dat rem pro iuſta æſtimatione eſt licita venditio. Si autem,quia expectat precium poſt tempora dat carius, vſura eſt,quia venditur expectatio temporis, & vſus pecuniæ interim.

Secus autem eſt de dote, quia cõſtimtio dotis pro quolibet homine non eſt ſecundum aliquam menſuram à iure datam, vel à communi hominum opinione,ſed ſecundum voluntatem cuiuſlibet accipientis vxorem. Et ideo ſi contentus ſit nunc dote centum librarum ſtatim tradẽda, & nolit vſque ad annum dilata traditione accipere dotem niſi centum, & quinquaginta librarum, non eſt vſura,neque aliquid iniuſtum.

Secunda cauſa eſt, quia dato, quòd dotes pro ſingulis hominibus eſſent taxatæ, poteſt creſcere dos, propter dilationem traditionis ſine vſura, non autem prçcium rei venditæ.

Ratio eſt, quia precium rei venditæ nullum vſum habet, quia eſt pecunia, & eſt tranſlata in emptorem; quia eo tempore, quo expectamus differentes ſolutiones eſt quaſi mutuauerimus illam pecuniam, ſed pecunia mutuata tranſlata eſt in accipientem, ideo pro vſu eius non poteſt aliquid accipere mutuans.

Secus autem de dote, quia vir quandiu habet vxorem tenetur eam alere, & hoc fit de fructibus dotis,quia propter hóc conſtituuntur dotes, ſi autem accipiat vir ſtatim dotem alit vxorem de fructibus dotis.

Si autem non accipiat ſtatim, tenetur ipſe de proprijs alere vxorem, ideo pro hoc onere, quod ipſe ſupportat poteſt petere maiorem dotem ſi differatur ſolutio dotis.

Sextus caſus,in quo recipitur licitè vltra ſortem ſine vſura. Quæſt. CCVII.

SExtus caſus eſt in quo recipitur licitè vltra ſortem,ſcilicet in pacto legis commiſſoriæ, quæ lex habetur, C. de pact. inter empt. & vend.l. commiſſoriæ, vt ſi quis vendat alteri agrum pro mille, & fiat pactum, quòd quãdocunque dederit venditor precium illud poſſit recuperare rem, & hoc, ſiue ipſe, ſiue hæredes ſui, ſiue in perpetuum, ſiue vſque ad certum tempus, quia in hoc non

F differt, nam hic emptor recipit vltra ſortem ſine vſura; ſcilicet, quia recipit fructus medij temporis, & non computat eos in ſortem, cum recipiat integrum precium.

Cauſa huius eſt, quia iſte erat verus dominus, & bona fide poſſidebat, & non erat certus, quòd aliquando peteretur ab eo hæreditas, ideſt ager iſte, ideo faciebat fructus ſuos, & ſic non tenetur computare, quod iam ſuum effectum eſt, maxime cum hoc non in fauorem eius, ſed venditoris introductum fuerit.

Sed iſtud verum eſt, dum tamen non ſit ibi fraus vſurarum, quia quandocunque in contractu incidit fraus vſurarum, & intentio earum, licet non ſit vſurarius ex forma, illicitus eſt, & dicitur aliquid fieri in fraudem vſurarum, quando aliqui ſunt, qui non audent expreſse dare vſuram, & volũt per fraudem aliquid acquirere
G modo vſurarum, vt ſi quis diceret alteri, quòd mutuaret ei centum, & ille nolet gratis dare,& ideo,vt aliquid poſſet lucrari diceret iſte vſurarius petenti, vende mihi agrum tuum pro centum adiecta conditione,vt quandocunque dederis mihi centum rehabeas agrum, interim autem iſte vſurarius habet fructus, quaſi verus dominus, & iſtos lucratur, & ſic eſt fraus vſurarum hic, quia quod non poterat habere vno modo habet alio, & ideo hic computandi ſunt fructus in ſortem, quia non potuit iſte efficere illos ſuos, quia non fuit effectus verus dominus, neque fuit vera venditio, ſed in fraudem vſurarum.

Qualiter præſumetur, quòd contractus ſit in fraudem vſurarum, vel purè. Quæſt. CCVIII.

H

SEd qualiter præſumetur, quòd ſit in fraudem vſurarum, vel pure?

Dicendum, quòd primo, & maxime apparet ex conſtitutione pretij, nam ſi venditio agri fiat pro iuſto valore, forte nollet poſtea venditor rehabere, & ita vſurarius nichil lucraretur, ſed ad hoc, quòd lucretur oportet, quòd venditor poſſit rehabere agrum, vt autem velit rehabere oportet, quòd pro minori precio ſit ager venditus, quam ſit eius uerus ualor, & tunc cum uenditor redemerit illum lucrabitur uſurarius fructus medij temporis, ubicunque eſt, ergo precium iniuſtum conſtitutum eſt ſignum, quod fuit talis contractus factus in fraudem uſurarum.

Ad hunc modum pertinet, quòd multi facere ſolent
I cum mutuant certam pecuniam alijs ſub pignore, dicentes ſi iſtud pignus uſque ad talem diem redemptum, uel liberatum non fuerit, maneat uenditum pro hoc precio, nam ſi ſit pecunia illa minor iuſto ualore eſt uſura, ſi autem ſit iuſtum precium ualet contractus, alias autem nõ tenet contractus, ſed reſcindetur, uel cogetur ad ſuppletionem iuſti precij ipſe mutuator.

Secundum ſignum eſt, quando plus ponitur in contractu, quam recipit uendens, ut ſi apponatur, quòd quandocunque uoluerit redimere agrum reddat centum, & triginta,quæ confitetur ſe recipere, & in ueritate ſolum recepit centum,nam quãdo iſtud conſtaret, eſt magis manifeſtum ſignum fraudis uſurariæ.

Tertium eſt,quando emptor huiuſmodi conſueuit accipere uſuras,quia tunc,quicunque tales contractus præ-
K ſumentur in fraudem uſurarum facti, cum ipſi ſe aliquã præſumptionem oſtendant,ſ.quia poteſt redimi res uendita,quando uoluerit uenditor, uel uſque ad certum tempus,quia non præſumetur, quòd hanc libertatem concederet uenditori emptor,niſi aliquod lucrum inde perciperet emptor.

An ſimiliter fieri licet circa emptorẽ, ſcilicet ſi reſtituat venditori poſſeſſionem retinendo fructus,an computabuntur fructus in ſortem. Quæſt. CCIX.

QVæritur, an ſimiliter fieri licet circa emptorẽ, ſ. ꝙ emat poſſeſſionẽ aliquã,& ꝙ fiat pactũ, ꝙ quandocunque uoluerit reſtituere, ꝙ reſtituat,& uenditor teneatur ei reddere pecuniam,& ſi ſic fiat,an computabuntur fructus in ſortem?

Dicendum,

Dicendum, quòd magis ſtat pactum ex oppoſito in fauorem venditoris. Primò, quia venditores interdũ propter inopiam vendunt, & poſtea volunt recuperare rem ſuam, & tunc nemo fraudatur, nã venditor nõ lęditur ſi redimat, quia cum non teneatur redimere nõ redimeret, niſi putaret ſibi eſſe lucrum, emptor quoque non fraudatur, quia ſi redimatur poſſeſſio efficiuntur fructus percepit ſui, & hos lucratur cum reſtituatur ſibi integra pecunia. Et ſi dicatur, ꝙ fecerat meliorationes in agro, & qđ illas perdit, & fraudatur.

Dicendum, quòd leditur, ſed non fraudatur, immo neque propriè lęditur, ſed ipſe ſeipſum lędit, ſciebat enim, quòd res poterat redimi quandocunque vellet venditor, ſibi ergo ipſi imputet, qui in re aliena hoc fecit, neque tenetur alius ad meliorationes, quia iſte fecit eas, ſicut in re propria, vnde, ſicut percipit fructus medij temporis, tanquam verus dominus, ita & meliorationes fecit, vt in re ſua, ideo ſicut non computat fructus in ſortem, ita neque meliorationes: ſi autem conueniretur, quòd meliorationes ſolueret redemptor poſſeſſionis, & tamen fructus medij temporis non computaret emptor in ſortem, eſſet contractus vſurarius.

In contractu autem è contrario, ideſt, quòd emptor quandocunque voluerit reddat rem emptam, & recipiat precium læditur emptor, quia emptor nunquam redderet agrum, aut rem aliam niſi putaret minus valere, aut culpa ſua eſſet deteriorata, ideo claudicat ex parte venditoris, qui lęditur, niſi forte apponeretur, quòd emptor reſtituens agrum daret aliquid inſuper venditori, vel carius emiſſet à principio, vt venditor hoc ſibi concederet, & tunc haberet aliquam ſpeciem vſuræ: ſi autem gratis venditor hoc conceſſit eſt inæqualis contractus, ſed non eſt vſurarius, quia non exigitur hic aliquid, neque datur in modum vſuræ. Sed ſi tunc emptor reſtituat agrum domino, videtur quod fructus non retineat in ſortem. Et ratio eſt, quia hic non eſt, ſicut in præcedenti caſu, nam hic in poteſtate emptoris eſt reddere agrum, & recuperare pecuniam quandocunque voluerit, & ideo certum eſt, quòd nunquam volet, niſi quando putauerit ſibi vtile eſſe, & in alio caſu è contrario, quia in poteſtate venditoris eſt redimere agrum, & non emptoris. Et ſic redimet forte, quando emptor fecerit meliorationes, ſicut ergo juſtum erat in caſu illo fructus nõ computari in ſortem, quia venditor proſequitur vtilitatem ſuam, & forte lucratur meliorationes alterius, ita in hoc caſu iuſtum eſt emptorem non retinere fructus, ſed reſtituere illos venditori, quia ipſe proſequitur vtilitatem ſuam, & tunc forte reſtituit agrum, quando deterioratus eſt, & cogitur talem recipere venditor; vnde iſte caſus rarus eſt, & non habet fraudem vſurarum aperte, ſicut caſus præcedens, quantum ad illa duo ſigna prima, quæ dicta ſunt præcedenti quæſt. & de his extra, de empt. & vend. cap. ad noſtram, de pigno. & cap. ideo vos.

Septimus caſus in quo accipitur aliquid vltra ſortem ſine vſura, ſ. quando datur ad pompam. Et de conditionibus locationis, & contractus mutui. Et quando in his liceat aliquid accipere.
Quæſt. CCX.

SEptimos caſus eſt in quo recipitur licite aliquid vltra ſortem, quando pecunia datur ad pompam, vt ſiquis non habens pecuniam velit diues apparere, & accipiat ab alio multos denarios auri, & argenti, reſtituet illos functo officio quo ſecum illis diuitem oſtentauit, & inſuper aliquid, & non eſt illud vſura, vt ff. commodati. l. 3. §. penultimo.

Cauſa autem quare licet hic recipere vltra ſortem eſt, quia hic non eſt contractus mutui, ſed locationis, in locatione enim datur vſus rei pro precio, & reſtituitur res cũ precio; ita ergo hic.

Sed ſciendum, quòd ad locationem multa requirũtur. Vnum eſt, quòd res habeat vſum, qui non ſit eius conſumptio.

Secundum, quòd non tranſeat in conductorem quantum ad dominium, ſed reſtituatur eadem.

A Tertium, quòd periculum rei locatæ eſt penes locatorem.

In contractu mutui eſt ex oppoſito. Primo, quòd res mutuata quantum ad id in quo eſt materia mutui non habet vſum, niſi in quo conſumitur ſicut vinum, panis.

Secũdum eſt, quod tranſit dominium eius in eum cui mutuatur, & non redit in mutuantem.

Tertium eſt, quòd periculum eius eſt accipientis, & nõ mutuantis: & propter hæc in contractu locationis accipitur aliquid pro locatione, in mutuo autem nichil accipitur pro vſu rei mutuatæ.

De pecunia autem dicendum nunc, quòd quantum ad hunc actum eſt ipſa materia locationis, & non mutuationis, licet regulariter ſit materia mutuationis, & ideo licite pro vſu eius datur nunc aliquid, & reſtituitur ipſa.

B De primo patet, quia oſtentare aliquem diuitem eſt vſus pecuniæ; nam cum illa quis oſtendet ſe diuitem licet non ſit, iſte vſus eſt diſtinctus à ſubſtantia rei, & non eſt conſumptio pecuniæ, quia oſtentando diuitem non perit pecunia, neque diſtrahitur ad alterum, ſicut ſit in mutuatione.

De ſecundo patet, quia nunc cum pecunia non detur accipienti ad hoc, quod expendat eam, ſed vt cum illa appareat diues retinere poteſt illam, & reſtituere eandẽ: immo tenetur eandem reſtituere ex conditione locationis, & ſic non tranſiuit in dominium eius cui locata eſt, ſed manet penes locatorem dominium. Cum verò ipſa mutuatur tranſit ad accipientem dominium, & non reſtituitur eadem, ſed alia æquiualens, immo neque regulariter poteſt eadem reſtitui, cum accipiatur ad hoc, quòd
C per vſum diſtrahatur.

De tertio patet, quia in locato pertinet periculum ad locatorem, vt ſi locauit quis domum, & illa incendio perierit, aut fures irruperint ſine culpa conductoris, non ſoluit damnum locatori conductor, eo quòd pro vſu pecuniam dabat, & dominium penes locatorem manebat; ita ergo nunc ſi quis pecuniam alteri ad pompam dederit, & recipit pro ea aliquid, periculo domini ſtat pecunia, & non eius cui data.

Vnde ſi illo cui data eſt tenente eam in domo ſua in loco ſecuro domus tota incendio perierit, quod eſt ſine culpa ipſius, perit pecunia danti eam, & non poteſt repeti ab eo, qui illam acceperat, ſecus autem ſi mutuatam acceperat, quia etiam ſi caſu, & ſine culpa ipſius perierit, tenebitur ipſe eam reſtituere, quia ſua effecta erat, & pe-
D riculo eius ſtabat, & ideo ſi dans pecuniam ad pompam voluerit, quòd ſtet periculo accipientis, & pro vſu aliquid acceperit vſura eſt, quia ſi ſtat periculo accipientis mutuum ſit, & pro mutuo non accipitur vltra ſortem. De pecunia autem videtur eſſe ſpeciale, quòd locari poſſit, cum proprius vſus eius ſit mutuũ fieri, vel dari in pracium pro alijs rebus; nam de vaſis aureis, & argenteis planum eſt, quòd tàm ad pompam, quàm ad alios vſus locari poſſunt, & recipietur inde pecunia.

Octauus caſus in quo non committitur vſura recipiendo vltra ſortem, ſcilicet quando recipit quis plus in pœnam. *Quæſt. CCXI.*

E OCtauos caſus eſt, quando recipit quis plus ſorte in pœnã, vt ſi apponatur pœna in contractu non ſoluenti mutuum, vel aliquod debitum in termino, & non ſoluat debitor, poteſt ab eo exigi prædicta pœna, ſiue ſit pœna conuentionalis, qualis eſt pœna contractus, de qua inter partes conuenit, ſiue ſit pœna iudicialis, vt dictum eſt ſupra.

Sed cauendum eſt ne ſit in fraudem vſurarum, ideſt quia quidam nolentes mutuare ſine lucro, & non audentes exigere manifeſte vſuram, apponunt pœnas in contractibus, vt debitores faciliter incidant in illas, & exigant eas, & ſic lucrentur de mutuo; ſi autem appoſita fuerit in fraudem vſurarum non tenet pœna appoſita, & non poteſt recipi, immo etiam ſi non detegatur apud iudicem fraus vſuræ, peccabit mutuator exigendo penam, in quam incidit debitor cum eſſet poſita in fraudem vſurarum.

Signa autem ad cognoſcendum ſunt hæc, vt ſi ponitur F
dura conditio contractus, vel cauilloſa, ita quòd quaſi neceſſe ſit debitori incidere in pœnam. Nam hic arguitur non ad timorem poſitam eſſe, ſed ad auaritiam. Secundum eſt ſi is, qui pœnam appoſuit ſolebat vſuras exercere, vel contractus vſurarios facere; nam ex præteritis arguuntur præſentia, & futura, extra de præſumpt. cap. ex ſtudijs.

Sciendum etiam, quòd pœna licet habeat auctoritatem à iure, vt exigi poſſit, tamen quando exigitur petitur, vt intereſſe ad hoc, quòd euitentur vſuræ: & ſatis erat, quòd pœna accipiatur vltra ſortem, eo, quòd non petitur pro vſu rei, ideſt pecuniæ, ſed quia non compleuit debitor in termino, quod promiſit, & tamen, vt omnino iuſtam cauſam habeat, accipit eam ex nomine intereſſe, & illud prouenit ex mora; nam conſtitutus eſt G
debitori terminus ad ſoluendum, ſi autem in illo non ſoluat eſt in mora, & propter moram ſecundum leges ciuiles debentur vſuræ, & ideo rectè petitur pœna, non tanquam ſuperabundantia, ſed intereſſe propter moram.

Nonus caſus in quo poteſt accipi aliquid vltra ſortem, ſine vſura. ſ. in arrendatione. Quaſt. CCXII.

NOnus caſus eſt, quando venduntur fructus ad tempus, quas venditiones vocamus arrendationes, licet ibi vltra ſortem, ideſt vltra id, quod dat percipiat emptor de fructibus, non tenetur aliquid reſtituere ei à quo emit.

Cauſa huius eſt vna, vt quidam ponunt, quia emptor apponit operas ſuas in colligendo fructus illos, ideo pro H
operibus ſuis, & ſolicitudine iuſtum eſt, quòd aliquid recipiat vltra id, quod dat, ſimile extra de rebus Eccle. non alien. cap. ad noſtram. Sed dicendum, ꝙ non eſt iſta cauſa, quia tunc pro laboribus daretur ſemper emptori id vltra valorem fructuum, & tamen interdum emptor perdit, quia minor eſt valor fructuum quàm id, quod pro eis datur, ideo non facit iſte reſpectus contractum licitum. Cauſa ergo vna eſt dubium; nam quando quis arrendat fructus ante tempus collectionis eorum eſt incertitudo de valore eorum, ideo propter dubium eſt contractus licitus, extra de vſur. cap. in ciuitate, & cap. nauiganti: maximè, quia emptor fructuum ſubijcit ſe omni periculo, vt ſi à cœlo, vel terra, vel quolibet caſu pereant, quòd periculo eius pereant. Et quia iſtud dubium ſemper manet,
eſt iuſtus contractus. I

Alio modo adhuc dici poteſt, quòd iſte vendens fructus, aut recipit ſtatim ſolutionem eorum, vel ſecundum conſuetudinem colligit, & ſoluit ad duos, vel tres terminos, aut vltra iſtos terminos conſuetudinarios expectat ſolutionem, ſi expectat, aut recipit pluſquam eſſet recepturus ſi fieret ſolutio ſtatim, vel ſecundum conſuetudinem, aut non, ſi recipit plus videtur vendere temporis dilationem, & tunc eſt vſura; ſi autem non recipit plus, nō ſolum non eſt vſura, ſed præſtatur gratia. Si autem ſtatim recipit venditor precium pro fructibus, vel ſecundū conſuetudinem; dicendum, quòd etiam ſi manifeſte cōſtet, quòd fructus plus valent, & venditor velit ſuper ſe ſe ſuſpicere pericula fructuum colligendorum, adhuc nō eſt vſura, ſed eſt gratuita donatio; nam ſicut poteſt quis dare rem ſuam libere nullo præcio recepto, quod donare eſt, ita poteſt pro paruo precio eam vendere, quia cū K
non ignoret præcium rei ſuæ, donare videtur, quicquid eſt vltra valorem quem accipit, & cauſa eſt, quia in contractu venditionis nō eſt vſura, ſed in ſolo contractu mutui, vt oſtenſum eſt ſupra. Si autem in venditione dicamus interdum eſſe vſuram, non eſt niſi, quia in illa latet quidam modus mutui ficti, & ex illo poteſt accidere vſura, ſ. præuentio in ſoluendo ad minorandum precium rei & dilatio ſolutionis ad augendum illud, & quia in venditione rerum, quando datur ſtatim precium non interuenit anticipatio, neque dilatio, nō accidit regulariter vſura, licet poſſit eſſe contractus iniuſtus, vel aliæ fraudes ex conditionibus appoſitis contractui.

Decimus caſus in quo licite aliquid ſumi poteſt vltra ſortem, ſcilicet, quando mutuator ratione mutui ſubdit laborem. Quaſt. CCXIII.

QVæritur caſus eſt ſi mutuator ratione mutui ſubijt laborem, quia ratione laboris poteſt recipere vltra ſortem. Eſt autem caſus. Quis erat debitor viri, vel multis ad certam ſummam, vel multas, & non habens vnde ſolueret in pecunia petiuit ab aliquo, vt totum illud debitum, vel debita ſolueret, & liberaret eum à creditoribus, & pro hoc obligauit ei agrum quem tradidit ei pignori. Ad ſoluendum autem illa debita oportuit forte, quòd mutuator mitteret ad multa loca vbi erant creditores, & ſic ſubijt expenſas multas, & laborem, & ſolicitudinem, vt liberaret debitorem à debitis. Poterit ergo iſte recipere fructus agri non computādo in ſortem mutuatæ pecuniæ, vel aliquid aliud pro labore, & ſolicitudine in liberando debitorem a debitis. Cauſa excuſans vſurarium tamen eſt, quia iſte non accipit hic vltra ſortem pro vſu pecuniǫ, ſed pro operibus ſuis, quas quilibet locare poteſt, & ideo cum iſte nolit ſine precio laboraſſe, accipit fructus agri interim, vel aliquid aliud pro laboribus, & ſolicitudine, & expenſis, quas fecit mittendo ad loca, in quibus erant creditores; habetur autem ſimile extra de rebus eccleſiaſt. non alien. cap. ad noſtram, vbi Eccleſia quædam nimia paupertate grauata, & debitis infeudauit villam quandam cuidam laico tali conditione, quòd idem laicus octoginta libras ſolueret, pro quibus prædicta villa alteri erat pignori obligata; monachi Eccleſiæ conqueſti ſunt poſtea grauari Eccleſiam: mandatur conſtito de enormi diſpendio reſtitui villam Eccleſię annullando infeudationem, ita tamen, quod monachi ſoluant prædicto laico, cui data erat in feudum omnia, quæ expoſuit in liberando prædictam villam, & pro labore, & ſolicitudine, quam habuit accipiat fructus medij temporis. ita ergo, & circa ſimilia, in quibus mutuator apponit operas ſuas in liberando debitorem à creditoribus.

Aliqui tamen dicunt illud, cap. ad noſtram, procedere de voluntate Papæ in fauorem Eccleſiæ, vt facilius poſſet villa Eccleſiæ recuperari, quia forte hoc non facto laicus non poſſet faciliter induci ad dimittendum rem Eccleſię. Alij dicunt, quòd de rigore iuris etiam teneret, ſ. quia laicus accepit prædictam villam in feudum, & erat domus vtilis ipſius feudi, ideo poterat bona fide percipere fructus illius medio tempore quouſque reuocetur infeudatio, ſicut in pacto legis commiſſoriæ fit, vt dictum eſt ſupra, ſ. quia recipit fructus medij temporis, qui reſtituit agrum, eo quòd fuit dominus medio tempore. Sed dicendum, quòd etiam ſi hoc ſtaret, vt gl. ibi tangit, tamē Papa non allegat iſtam cauſam, ſed ſolum, quòd fructus percepti ſufficere debeant ei pro labore, & hoc facit ad propoſitum, quòd mutuator pro labore quem impendit poſſit percipere fructus pignoris dati.

Vndecimus caſus in quo licite vſura accipiuntur, ſcilicet quantum ad illum, cui volumus iure nocere. Quaſt. CCXIIII.

VNdecimus caſus eſt quantum ad illum cui volumus iure nocere, ſ. ꝙ ab illo poſſumus extorquere vſuras, vt ait Ambroſ. & 14. q. 4. cap. ab illo.

Sed circa hoc aliqui dicunt, quòd a nullo poſſumus exigere vſuram, quia nulli poſſumus deſiderare nocere, vt dicatur, ab illo poſſumus exigere vſuram cui poſſumus velle de iure nocere, ſed nullus talis eſt; ergo à nullo petendæ ſunt vſuræ; ſic exponit Ioan. 14. q. 4. cap. ab illo, & Hoſt. & multi poſt eos.

Sed iſte ſenſus non ſtat, quia iſte eſt vnus de caſibus in quo ponitur licitum eſſe recipere vltra ſortem.

Secundo, quia aliquis eſt, cui poſſumus iuſte velle nocere, ſicut ſunt hoſtes reipublicæ, qui denunciati ſunt hoſtes; nam deſideramus eos occidere, & licitè occidimus, ideo à fortiori poterimus ab eis vſuras exigere.

Tertio, quia nichil eſt, quòd contra tales non liceat,

ſcilicet

ſcilicet occidere, bona auferre, & inſidias eis ponere. 23. quæſt.2.dominus, & 23.q.7.primo, & ſecundo; ſed vſura tollit partem bonorum: poterimus ergo vſuras accipere ab hoſtibus, à quibus poſſumus omnia bona auferre. A

Quarto, quia manifeſtè hoc vult Ambroſius in allegato capit. ab illo; nam ſi negatiuè intelligeret, ideſt quòd a nullo exigendæ eſſent, fruſtra ponerentur omnia verba, quæ ibi ponuntur, neque poteſt vllo modo litera illa tolerare hunc ſenſum. Nam dicitur ab illo exige vſuram, cui nocere merito deſideras, ſed certum eſt, quòd alicui deſideramus iuſtè nocere, ſcilicet hoſti publico; ergo ab illo poſſumus exigere vſuras.

Item dicitur cui iure inferuntur arma huic iure auferuntur vſuræ. Sed aliquis eſt, contra quem iuſtè arma mouemus, ideſt contra hoſtes publicos; ergo ab illis exigimus iuſtè vſuras. Et apparet, quia dicitur amplius, quē B bello vincere non potes, ab hoc vſuram exige, quem non ſit crimen occidere, & tamen omnia hæc competunt hoſti publico; ergo ab illo, licet exigere vſurā. Cauſa autem quare liceat hic accipere vltra ſortem eſt, quia illud quod amplius exigitur nō exigitur ratione contractus, ſed quia etiam aliàs ſine vllo contractu poteramus accipere, cum & liceret illum occidere, & omnia diripere. Sed hoc modo accipimus, quia iſte eſt facilior nobis, & illis nociuus; ſic dicitur in alleg. c. ab illo; ab hoc vſuram exige quem non ſit crimen occidere, ſine ferro dimicat qui vſuras flagitat, ſine gladio ſe vlciſcitur, qui eſt vſurarius exactor inimici; ergo vbi eſt ius belli ibi eſt ius vſuræ, & quia quando ſub colore contractus accipimus ſupra ſortem, videtur eſſe vſura, tamen non eſt vſura, quia non accipimus propter contractum, ſed quia ille hoſtis eſt, & poſſe- C mus omnia licitè accipere.

An poſſimus vſuras a Iudæis, & Sarracenis exigere: quia ſunt hoſtes fidei. Vel econtra illi a nobis occaſione ſuæ legis Moyſi. *Quæſt.* *CCXV.*

QVæritur, an poſſumus hoc modo vſuras à Iudæis, & Sarracenis exigere, quia ſunt hoſtes fidei?

Dicendum, quòd Iudæi putant licitum eſſe ſibi accipere vſuras à nobis, quia dicitur Deuter. 23. cap. non fęneraberis fratri tuo pecuniam ad vſuram, ſed alieno; & nos alienos putant, ita & putant aliqui, ꝙ non licet nobis fœnerari fratribus noſtris, qui ſunt Chriſtiani, ſed Iudæis, & alijs infidelibus, quia non ſunt fratres, liceat fęnerari ad vſuram. D

Dicendum eſt, ꝙ non licet nobis dare Iudæis ad vſurā. Et ratio eſt, quia nō licet nobis iure illis nocere, ergo neque vſuras exigere; nam in allegato cap. ab illo dicitur de illis quibus iuſte arma mouemus, & quos poſſumus iuſte occidere, & tamen non mouemus iuſte arma contra Iudæos, quia non ſunt hoſtes, ſed manentes nobiſcum in pace ſub vmbra noſtra, & nominis Chriſti, licet ipſum nō colant, ideo non poſſumus ab eis accipere vſuram.

Secundo, quia in eodem capitulo ab illo datur vſura contra eos quos bello non poſſumus ſuperare, vt eos vſuris eneruemus debilitando in facultatibus, quia ſine ferro dimicat qui vſuras efflagitat, & ſine ferro ſe vlciſcitur, qui eſt vſurarius exactor inimici, & tamen Iudæos de facto opprimere poſſumus, quia pauci ſunt, & inter nos manent; ergo non competit aduerſus eos remedium E vſurarum.

De Sarracenis dicendum, ꝙ aut inter nos, & ſubditi nobis viuunt, ſicut Iudæi, aut in regionibus ſuis. Si primo modo idem eſt dicendum, quod de Iudæis. Si autem ſecundo modo, aut ſunt denunciati hoſtes publici, aut non: ſi ſunt hoſtes, licet exigere vſuras, ſicut licet occidere eos, ſi non ſunt denunciati hoſtes non licet petere vſuras, quia nulla alia damna inferre licet.

Cum autem dicitur de Iudæis dicendum, quòd falſum putant: non enim licet eis petere vſuras a nobis, vt oſtenſum fuit ſupra; nam licebat eas quandiu lex illa durabat dare ad vſuram alienis, ſed iam ceſſauit lex illa, & vetitæ ſunt vſuræ ſimpliciter, ideo non licet prætextu illius vſuras recipere.

Cum autem dicebatur, ꝙ nobis eodem modo liceret dare ad vſuram Iudæis, quia alieni ſunt a nobis. Dicendum, ꝙ non ſtat propter duo. Primo, quia iam ceſſauit illa lex, ideo neque illis, neque alicui licet vigore illius legis accipere vſuras. Secundo, & principaliter, quia etiam durante illa lege non liceret nobis dare ad vſuram prætextu illius, quia illa lex ſolis Iudæis data erat, ideo non arctabat alios, neque abſoluebat.

Alij autem, vt iuriſtæ quidam dicunt, ſ. Hoſtien. in Sūma tit. de vſu. §. an aliquo caſu, & alij poſt eum, ꝙ Iudæi male opinantur poſſe nobis dare ad vſuram, quia Deut. 28. c. dicitur aduena fęnerabitur tibi, & tu non fęneraberis ei; ergo non licebat Iudæis dare ad vſuram extraneis.

Dicendum, ꝙ iſta probatio procedit ex errore, quia inde nichil de vſuris probatur, eo quòd fœnerari non eſt dare ad vſuram, ſed ſolum mutuare, & patet quia Deut. 23. c. dicitur non fœneraberis fratri tuo ad vſuram, & tamen ſi fęnerari ſignaret dare ad vſurā, non adiungeretur ibi vſuram; ergo ſignat ſolū dare, & ſic patet, quia Deut. 28. c. dicitur fœneraberis gentibus multis, ideſt mutuabis, & ſic etiam eod. cap. aduena fęnerabitur tibi, & tu nō fęneraberis ei, ideſt ille mutuabit tibi, & tu non ei, & tamen ſi ſignaret dare ad vſuram eſſet cōtrariū ad id quod dixerat Deut. 23. c. ſ. non fœneraberis fratri tuo ad vſurā, ſed alieno. Ideo dicendum, ꝙ accipitur pro mutuare, & ob hoc Deuter. 28. c. ponuntur contraria. ſ. quia ibi ponūtur benedictiones obſeruātium legem, & maledictiones non obſeruantium, & vna benedictio eſt abundantia rerum temporalium, quæ ibi ſub varijs modis exprimitur: & de hac dicitur fœneraberis gentibus multis, & à nullo fęnus accipies, ideſt Deus faciet te tàm diuitem, ꝙ poteris multis mutuare, & non erit opus, quòd aliquis tibi mutuet; poſtea eod. cap. ponit Deus maledictiones contra non obſeruantes legem, quæ ſunt in defectu rerum temporalium, ſicut dixit mala, in penuria, & egeſtate vos maledicti eſtis; & de hoc dicitur ibidem aduena fęnerabitur tibi, vt tu non poſſis ei aliquid mutuare, immo non poteris ſoluere præ paupertate, ſicut dicitur Pſal. 36. mutuabitur peccator, & non ſoluet, ideſt mutuum accipiet, & nunquam poterit ſoluere præ egeſtate. Dicendum ergo ſicut ſupra, ſcilicet, quòd Iudæi potuerunt ad vſuram dare alienis durante lege Moyſi, nunc vero non licet dare; nobis autem nullo modo, licet alienis, neque fratribus dare ad vſuram.

Duodecimus caſus in quo vltra ſortem aliquid ſumi poteſt ſine vſura, ſcilicet quando ſoluit quis precium poſt tempora ſtatuta. Et quando liceat accipere aliquid nomine intereſſe. *Quæſt.* *CCXVI.*

DVodecimus caſus eſt, quando ſoluit quis precium poſt tempora ſtatuta; nam tunc venditor recipit vltra ſortem, vt ſiquis vendidit agrum ita, quòd ſolutio precij fieret poſt menſem, ſi elapſo menſe non ſoluat, emptor tenebitur ad vſuras. C. de vſu. l. 2. Cauſa autem excuſans vſuras hæc eſt, quia vendens conceſſit emptori terminum ſolutionis, & interim facit fructus ſuos; ſi ergo lapſo termino non ſoluat fraudatur venditor, quia emptor fructus accipit, & pecuniam non ſoluit, & ideo tenetur hic ſupra ſortem non nomine vſuræ, ſed nomine intereſſe, quia intereſt eius, vt aut fructus, aut precium habeat.

Sed circa intereſſe, quando licitum ſit aliquid recipere vltra ſortem nomine intereſſe diſtinguunt quidam ſic, quia aut illud intereſſe venit applicandum alicui tertio non mutuanti, aut creditori.

Si primo modo, licitum eſt recipere intereſſe, vt quando pro aliquo ſoluo vſuras creditori, ſicut ſi pro aliquo fideiuſſi, & non poteram ſoluere, niſi acciperem ad vſuram, accepi & ſolui: tenebitur mihi debitor ad vſuras, licet neque ille, neq; ego tenemur vſuras dare ei, qui mutuauit michi ſub vſuris: de hoc extra, de fideiuſſ. cap. peruenit, & cap. conqueſtus.

Si autem applicandum eſt creditori; dicendum, quòd ſi debitor eſt in mora ſoluendi licitè repetit creditor ↄintereſſe, & hoc tenent Doctores extra, de vſur. cap. conqueſtus,

queſtus, & cap. nauiganti. Exemplum eſt in emptore, qui empti agri precium daturus erat lapſo menſe, ſi non dedit tenetur ad intereſſe. Sed hoc dicunt eſſe tam in lucro captando quàm in damno vitando. De damno, vt ſi quis ſoluturus erat alicui ad diem certum aliquam pecuniç quantitatem, quam non ſoluendo incideret in pœnã contractus. Si iſte mutuauerat alteri pecuniam ad certũ terminum ſoluendam, & non ſoluit, & ob hoc ille incurrit in pœnam contractus, cum non potuerit ſoluere, tenetur accipiens mutuum ad iſtud intereſſe, ſcilicet ad ſolutionẽ pœnç quam propter illum iſte incurrit. De lucro idem dicunt, & hoc quando lucrum erat certum, ſicut in multis certum eſt, quòd habentes pecuniam poſſunt lucrari, vt quia certum eſt ad tale tempus occurſuras merces, in quibus magnum lucrum erit ementibus, licet de hoc alij contrarium ſentiant.

An accipiens mutuũ teneatur ſtatim ad damnum, quod ex mutuatione prouenit. Quæſt. CCXVII.

QVçritur gratia prçcedentium, an accipiẽs mutuum teneatur ſtatim ad damnum, ſiue intereſſe, quod prouenit ex mutuatione.

Dicendum, quòd aut deducitur hoc in pactum in ipſa mutuatione, aut non. Si primo modo, aut damnũ eſt certum, aut incertum, ſi certum & deducatur ſtatim in pactum, non eſt vſura, vt mutuator ſit ſoluturus pecuniam ſub pœna ad certum diem, & alius petat ab eo mutuum, & ipſe dicat ſi ego tibi mutuauero, & non ſoluero ad talem diem incidam in hanc pœnam; vide ſi tu vis ſoluere hanc pęnam, & ego mutuabo pecuniam; ſi hoc modo ſuſcipiat non eſt vſura, quia nichil eſt accipiens mutuãs pro vſu pecuniç, ſed vult vitare damnum, in quo iuſtè agit, ètiam accipienti non eſt fraus, qui fortaſſis eſt ei maius lucrum accipiendo tunc pecuniam mutuam, quam ſit damnum mutuatori, & ita compenſabitur lucrum vnius cum damno alterius; ſcit etiam accipiens, an expediat ſibi accipere expreſſa quãtitate damni mutuatoris. Si autẽ non ſit certum damnum habet aliquam ſpeciem maiorẽ dubij, quia poteſt eſſe damnum accipienti ſic accipere pecuniam, cum forte valde maius incommodum incidat ſoluendo damnum mutuatoris, quàm ſi mutuum non acciperet, & tamen ſi non fiat aliquid in fraudem vſurarum, & ſolum damnum ſoluat accipiens non eſt illicitus contractus. Si autem nõ fuit deductum in pactum, quòd ſolueret damnum, aut damnum prouenit ex mora ſolutionis, aut ſine mora: ſi ſine mora non tenetur ad aliquid debitor: nam aut deberetur ex iure, aut ex pacto; non ex pacto, quia nichil conuentum eſt ſuper hoc, non ex iure, quia intereſſe venit ex mora, quç hic non interceſſit, & ideo ſi mutuator peteret hic intereſſe, iniuſtè ageret. Et ratio eſt, quia forte ſi in contractu expreſſiſſet mutuator, quòd ſolueretur ſibi damnum, quandocunque eueniret nollet accipere mutuum ille, qui accepit: & ſic fraus eſſet. Si autem prouenit ex mora ſolutionis dicendum, ꝙ etiam ſi non fuerit deductum in pactum uenit ipſo iure intereſſe, eo quòd mora ſua cuilibet eſt nociua: & dato, quòd damnum accipientis ſit magnum ualde, & tale, quòd ſi accipiens à principio ſciuiſſet non acciperet mutuum, adhuc non adiuuat eum, quia ex quo fuit in culpa per moram omnia iſta imputantur ei. Dicta fuerunt autem prçcedentia de intereſſe, quod eſt in uitando damnum, de lucro autem dicit beatus Thomas de Aquino ſecunda ſecundę; quòd non eſt ſimile, ideſt non tenetur ad illud intereſſe accipiens mutuum, ſcilicet, ut det mutuatori quantum lucrari poterat ſi haberet pecuniam, quam mutuauit.

Sed dicendum, quòd aut lucrum eſt certum, aut non; ſi eſt certũ idem de illo iudicatur, quod de uitando damno, ut ſi ſit ſtatutum in ciuitate, ꝙ cuique danti tali die decem denarios dabit ciuitas aliquod priuilegium, uel immunitatem pro illo anno, aut ampliori tempore, & mutuator nõ poſſit gaudere illo priuilegio, quia non habuit pecuniam illo tempore cum mutuaſſet illam, tenebitur accipiens ad intereſſe illud in caſu in quo teneretur ad damnum, ſiue ex pacto, ſiue ex mora.

F Item ſi erat lucrum paratũ, ut ſi merces erant in promptu, quæ vilius vendebantur, & volebat mutuans illas emere, & rogatus, vt mutuaret non emit, poterit obligare accipientem ex pacto ad illud intereſſe. Secus autem eſt cum non eſt certum lucrum, vel ſaltem non eſt in promptu quantum ad damnum, nunquam poteſt peti intereſſe, neque ex pacto, neque ex mora, quia non poteſt quis vendere, quod ſuum non eſt, ſed illud lucrũ non eſt ſuum, quia forſitan nunquam illud perciperet etiam habendo pecuniam, ideo non poteſt peti intereſſe loco eius, quia forte non negociaretur iſte cum pecunia, aut perderet negociando, quia iſta habent euentus dubios. Quantum ad ſecundum, quia dato quòd eſſet aliqua res in qua quis lucrari poſſet ſi negociaretur, tamen quia nõ eſt in promptu non eſt certum, an lucrabitur, quia forte
G aduenìẽte tempore nollet negociari, aut impedietur per alterum, aut prius perdet pecuniam incendio, aut furto, & ita de multis quibus incidentibus non fiet lucrum, ideo non poteſt deduci in pactum tale intereſſe, neque ex mora venit, quia incertum eſt.

Tredecimus caſus quo licitè vſura accipiuntur, quando ſcilicet venditur in præſenti res carius, quia reſeruabat eam ad tempora, in quibus veriſimiliter venderetur tanti. Et an venditiones iſtæ ſint clericis licitæ. Quæſt. CCXVIII.

TRedecimus caſus eſt propter dubium, vt ſi aliquis vendat nunc fructus aliquos carius quàm nũc vendantur, quos non erat nunc venditurus, ſed tem-
H pore quo iſti carius valent, vt ſi quis habens frumentum, aut ordeum vendere proponebat in Paſcha reſurrectionis, uel Pentecoſtes, & nunc petitur ab eo, vt vendat in Auguſto, vel Septembri, poteſt uendere iſte carius quam nunc ualeat res iſta, ſi dubium eſt, an tempore quo iſte uenditurus erat plus res ualitura erat, & hoc ueriſimiliter credatur.

Ad hoc ergo duo requiruntur; primum eſt, quòd non eſſet iſte venditurus hoc tempore, ſed expectare propoſuerat ad aliud tempus.

Secundum eſt, quòd credatur veriſimiliter, ꝙ tẽpore quo iſte proponit vendere res erat plus valitura, licet accideret contrarium, ſiquid horũ duorum deſit vſura eſt.

Cauſa excuſans hic vſuram eſt in his duobus, quia iſte non cenſetur vendere eo tempore quo vendit, ſed eo tem-
I pore quo venditurus erat, & ideo ſi illo tẽpore res erat veriſimiliter magis valitura, vt pro iuſto precio vendere.

Sed ſciendum, quòd in hoc aperitur occaſio vſurarijs ad velandum vſuras ſuas, quia cum velint aliquid vendere carius, dicent non ſe vendituros eo tempore, ſed tunc cum cariora iſta futura veriſimiliter putantur, & ita licet tunc vendituri eſſent, habebunt occaſionem ad vſuras, & propterea ſuadendi ſunt a talibus contractibus cauere, quia Deus reſpicit intentiones horum, qui non poſſunt eum latere, & ſecundum has iudicat eos vſurarios extra, de vſur. cap. in ciuit.

Dicendum etiam, quòd non licent tales venditiones clericis, quia hæc ſunt illorum, qui emunt, vt carius vendant, & ideo expectant tempora in quibus res cariores ſunt, & hoc turpe lucrum eſt ait Iulius Papa. 14. q. 4. cap.
K quicũque. ſ. quicunq, tempore meſſis, vel vindemię non neceſſitate, ſed cupiditate comparat annonam, vel vinũ, vt de duobus denarijs comparat modium vnum, & ſeruat vſque dum vendatur denarijs quatuor, aut amplius, hoc turpe lucrum dicimus, & talia lucra, & negociationes clericis prohibentur 14. quæſt. 4. cap. clerici. & canones, & cap. ſiquis oblitus, laicis autem talia non ſunt vetita, ideo dum tamen ita in corde habeant, quòd non eſſent vſque ad tempus illud vendituri, non incurrunt crimen vſuræ.

Sciendum autem, quòd ſicut iſtud dicitur de tempore, ita de loco eſt, vt ſiquis merces habet quas proponit non vendere in loco ſuo, ſed in loco alio vbi fiunt nundinæ, & res carius venduntur, ſiquid petat ab eo, vt vendat in loco ſuo, poteſt vendere carius quam ibi valeant, dum tamen venditurus eſſet in veritate in nundinis, & non ibi,

& iſta

& iſta cariſtia erit nō quidem tanta quanta in nundinis, ſed conſiderari debent ſumptus, & labores in deferendo, & vendendo, & his detractis venderur res in loco ſuo iuſte, etiam ſi minori precio ibi vendatur.

Decimus quartus caſus, an vendens aliquid in loco ſuo per idem precium per quod alibi venditurus erat vſuram committat. Quæſt, CCXIX.

SEd adhuc ponunt aliqui talem caſum; volebat quis merces portare ad locum, vbi erant veriſimiliter carius valituræ, & inuenit in loco, in quo ipſe ſtat aliquem qui tantum ſibi dat, quantum habere poſſit in loco ad quem intendit eas deferre, an ſit vſura?

Dicendum, quòd aut tantum præciſe accipit nichil inde detrahendo, aut detrahit aliquid. Si nichil detrahit vſura eſt, quia non videtur, quod aliquis tam care emat vltra valorem conſuetum in loco, niſi ex magna neceſſitate, & iſte extorquet ab illo precium nolens aliter vendere, & ideo vſura eſt. Si autem aliquid vult detrahere dicit Innoc. & Abbas, quòd non eſt vſura ſi recipiat tantum præciſe, quantum in loco ad quem ire volebat erat venditurus, detracto periculo, labore, & expenſis, quia quod poteſt carius vendi propter dubium temporis, poterit vendi propter dubium loci, quia idem ius videtur vtrobique, & hoc Innoc. in c. nauiganti. Dicit aut Hoſt. ꝙ non poteſt carius vēdere, quam valeant merces in loco in quo vendit, & eum arguitur de dubio temporis, & loci, dicit non eſſe bonum ſimile, ꝙ aliquis talem emptionem faceret, niſi multum egeret, & ſic per hanc poſitionem daretur via figmentis, & fraudibus vſurarum, & videntur approbari fraudes vſurariorum, quod non eſt cōueniēs, & timet, vt dicit verba iſtorum ne trahant ad inferos multa millia animarum, & ait, quòd in foro iudiciali ipſe neminem accuſat, ſed in foro conſcientiæ conueniat quemlibet propria conſcientia. Sed inter iſtos mediat Ioan. And. dicens in cap. nauiganti, quòd, aut præfatus emptor vult ſtatim dare precium, aut promittit in diem certum; ſi ſtatim vult dare dicit, quòd non eſt vſura, & eſt vera opinio Innoc. & hoc, quia tollitur opinionis ratio quam inducebat Hoſt. ſcilicet, quòd præſumebatur, quòd nemo ſic emeret, niſi exiſtens in magna neceſſitate, ſed qui ſtatim dare poteſt pecunias, non eſt in tali neceſſitate, ideo ceſſat ibi ſuſpitio vſurarum, ſed ille ſic emit, quia putat ſibi vtile eſſe; ſi autem non ſoluit ſtatim, videtur ꝙ ſit vſuræ præſumptio, ſ. emitur dilatio tēporis quando vendens non erat alio tempore venditurus quam propter dubium loci.

An ſit vſura aliquem mutuare alijs decem duplas, & ſi interim precium augmentatur augmentum poſtea recipere, Quæſt. CCXX.

QVæritur, quid de eis, qui mutuant alijs decem duplas, quæ valent nunc mille denarios, & recipiunt eas ab illis eo tempore quo valent mille, & ducentos, ſicut videmus quotidie creſcere, & minui aureæ, & argenteæ monetæ valorem reſpectu minoris monetę, quę non eſt de auro, & argento, & illa, quia eſt minor eſt menſura maioris per duplicationem ſuam iuxta Ariſtot. an ſit vſura?

Dicendum, quòd quādo quis mutuat alteri monetam talem auream, & argēteam cuius ſolet mutari valor, aut mutuat eam æſtimatam ad valorem, ideſt dat nunc decem duplas pro mille denarijs, ideſt quæ æſtimantur ad mille denarios, quaſi mille denarij, vel eorum æſtimatio reddenda ſit: aut non æſtimantur, ſed dantur duplæ, & reddendæ ſunt in eadem materia, & numero, vel ſpecie.

Ad hæc autem ambo dicēdum, ꝙ cum mutuatum eſt aliquid ſic, aut eſt electio mutuatoris recipere, quod voluerit ex tempore, ideſt, vel duplas quas dedit, vel æſtimationem earum quæ tunc facta eſt. Vel non eſt electio, ſed datur, ſicut à principio cōuentum eſt. Si eſt in electione mutuatoris magna vſura eſt, quia in ſpatio huius mēſis pro mille accipit mille, & quadringenta. Si autē conuentum eſt, ꝙ accipiat in eadem ſpecie, uel in ęſtimatio-

A ne facta non uidetur uſura, ſed ad hoc addendum eſt id, quod in ſeq. quęſt. dicetur, & hoc modo, ſiue accidat lucrum, ſiue damnū non eſt uſura propter incertitudinem. Secus autem ſiquis tradidit nunc duplas, uel monetam auream ęſtimatam, quando in maximo ualore eſt, credēs ueriſimiliter, ꝙ poſt paruum tempus efficeretur minoris ualoris, & ꝙ poſt tempus redditur ęſtimatio, nam tunc uſura uidetur. Secus autem in uenditione, & emptione; nam etiam ſiquis det monetam iſtam auream, & argenteam tunc, quando maxime ualet pro re, & ſi expectaret modicum tempus minus ualeret, & acciperet minus de rebus pro illa, non eſt uſura, neque iniuſtus contractus, quia tunc quando datur tantum ualet comparata ad pecuniam minorem, & ad res pro quibus datur, & non expectatur futurum tempus, ideo nulla fraus ibi eſt, neque B uſura. Secus in mutuatione, quia non ualet tantum iſta moneta aurea, uel argentea quantum pro ea dabitur, & ſic uidetur hęc lucrata ex uſu medij temporis, ideo quando ex intentione lucrandi fit, & ueriſimiliter creditur futurum ſic, niſi is qui mutuat retenturus eſſet uſq; ad alia tempora in quibus forte plus quam nunc ualerent.

An committatur vſura cum traditur præciſe pecunia pro pecunia, vel alia res in eadem ſpecie numero, & pondere. Quæſt. CCXXI.

QVęritur, an committatur uſura cum traditur pręciſe pecunia pro pecunia in eadem ſpecie, & numero, & marcha argenti pro marcha argenti ad certum terminum ſoluēda, aut cum datur ſpecies pro C ſpecie, ideſt granum pro grano, vinum pro vino, oleum pro oleo ad eandem menſuram, vel pondus.

Dicendum, quòd aut accipimus quantum ad ſpecies, ideſt, granum, vinum. & oleum, aut quantum ad metalla moneta, vel non moneta.

Si quantum ad primum dicendum, ꝙ attendenda eſt in his qualitas, vel bonitas intrinſeca, ideſt conditio grani, vel vini, & olei, & non qualitas extrinſeca, ideſt æſtimatio. Et ratio eſt, quia ſi reddat quis vinum pro vino eiuſdem bonitatis, ideſt ſaporis, & coloris, & cęterarum qualitatum, & ita de frumento: licet tēpore quo mutuatum fuit erat maioris æſtimationis, vel minoris, redditur res ſimpliciter æqualis, & ita nulla fraus eſt ex modo contractus. Secus autem eſt ex intentione, quia ſi attendatur ad valorem, ſecus erit, ſi tamen ita conuentum eſt, D quòd poſt certum tempus reddatur res eiuſdem bonitatis naturalis, ſiue maioris, ſiue minoris precij ſit, vtrinque eſt conditio æqualis.

Si quantum ad ſecundum, ſ. de metallis monetaris, vel non monetatis; dicendum, ꝙ, aut pecunia numerata, vel aurum, aut argentum erunt futura precioſiora tempore contractus de ſoluendo, quam cum mutuata ſunt, aut nō erat veriſimile, ꝙ eſſent futura hæc precioſiora, ſed erat dubium. Si autem erat dubium non videtur eſſe aliqua vſura. Si autem veriſimile erat, ꝙ precioſiora erant, aut creditor erat ſeruaturus pecuniam illam, vel res vſque ad tempus quo ſolutionem fieri ſibi petit, aut conſumpturus erat eam ſi non mutaret; ſi non erat ſeruaturus, vſura eſt. Licet in hoc aliqui diſtinguunt, ſ. quòd aut iſte creditor quæſiuit, vt mutuaret, aut non intendebat mutuare, & E petiuit ab eo aliquis; ſi ipſe quæſiuit cui daret, vſura eſt, quia lucri modos exquirit. Si autem non quæſiuit, ſed alius ab eo petiuit, dicunt non eſſe vſuram, quòd in eadē ſpecie reddantur, licet ſint precioſiora, tunc cum non intenderit lucrari, ſed rehabere ſuum, quod forte vſq; tunc aliquo caſu ſeruare poſſet, licet conſumere propoſuiſſet. Si autem creditor ſeruaturus erat pecuniam, ſiue argentum vſque ad illud tempus, vt ſic de illo lucraretur, & tunc aut creditor aufert libertatem interim ſe ab illo debito liberandi, ſ. ꝙ licet conſtitutus ſit terminus ad ſoluēdum vſque ad duos menſes, ſi prius debitor voluerit reddere mutuatum, ꝙ poſſit reddere, aut abſtulit ei libertatem, ideſt ꝙ non poſſet reddere, ante conſtitutum terminum, ſed tandiu apud ſe retineret. Si aufert libertatē videtur eſſe vſura, eo ꝙ videtur hoc animo facere, vt ſeipſum periculo exoneret, & oneret debitorem, & immu-

nitatem

F nitatem huius periculi lucratur, ſi autem nõ aufert libertatem non peccat, ſed potius miſericordiam facit ei, cui mutuat. Ex hoc etiam apparet quãtum ad id, quod quærebatur præceden. q. de duplis mutuatis, quia ſi debeant reddi duplæ debet diſtingui, ſicut hic. ſ. aut veriſimile ſit plus valituras, aut ſit dubium, &c. Si autem æſtimentur ſtatim reddatur æſtimatio, aut credinit ꝙ maioris, ſiue minoris precij erunt tempore ſolutionis, aut dubitatur. Si putantur futuræ maioris ęſtimationis beneficium pręſtat mutuans, etiam ſi accidat fieri eas minoris æſtimationis, & ſic perdit accipiens. Si autem credit minoris eſtimationis vſura eſt, quia lucrum intendit, etiam ſi accidat eas futuras maioris æſtimationis, ita vt perdat mutuans, & tamen iſta vſura eſt mentalis, & nõ realis, quia nichil lucratus eſt, ideo nichil tenetur reſtituere, ſed dolere de peccato. G Si autem dubiũ eſt, an maioris, vel minoris ęſtimationis erunt, quia æquali periculo ſe ſubijcit vterque non eſt vſura, niſi forte mutuans habeat animum ad lucrum, quia hoc eſt illicitum. De grano autem, vino, & oleo, & cęteris ſpeciebus ad cibum, vel ad vſum quorũ precia mutantur, dicendum ꝙ ad hoc, ꝙ tollatur omnis fraus debent reddi æqualia ſecundum bonitatem naturalem vt dictum eſt, & tunc non eſt aliqua vſura, niſi ex intentione conſiderantium valorem accidentalem. Et dicendum, ꝙ qui mutuat aliquid horum, vt reddatur ſibi alio tẽpore, aut putat veriſimiliter illo tempore plus valiturum, aut dubitat. Si dubitat non eſt vſura etiam ſi accidat plus valere, ſed potius eſt beneficium. Si veriſimiliter putat plus valere, aut mutuat, quia petiuit indigens, aut quia non poterat aliter conſeruare. Si primo modo, H aut abſtulit ei libertatem ſoluendi præſcribendo certum terminum, & prius recipere non vult, aut non abſtulit. Si primo modo vſura eſt, quia vult recipere maiorem valorem pro minore, licet recipiat rem eiuſdem quantitatis. Si ſecundo modo non eſt vſura, ſed beneficium. Si autem mutuat, quia petiuit indigens, non eſt vſura, quia non mouetur ſpe lucri, ſed miſericordiæ, licet rurſus in hoc pręſcribat ei terminum ſoluendi non recipiens ſolutionem prius factam.

An ſit vſura mutuare vetus frumentum, vt nouum recipiat. Quæſt. CCXXII.

QVæritur, quid de eis, qui mutuant vetus frumentum, aut ordeum, vt nouum recipiãt, an ſit vſura.

I Dicendum, quòd aut iſti faciunt, vt lucrentur, dãtes quod minoris valoris eſt pro eo, quod eſt maioris, aut vt proximo miſericordiam faciat, aut vt rẽ ſuam conſeruet ne pereat. Si primo modo nõ caret vſura, quia videtur dare rem minus valentem pro re magis valente, in quo ſuſpicio vſurarum latet. Si autem ſecundo modo non eſt vſura, ſed beneficium, quia pauperi ſubuenitur etiam cum veteri frumento, & annona. Si autem tertio modo non videtur eſſe vſura, quia cuiuslibet intereſt rem ſuam ſaluam fore, & quia vetuſtate peritura erat, oportebat, aut vendi, aut mutuari; ſic dicit Raym. in Sum. & Godof. & Hoſt. Sed dicendum, quòd cum quis vetus ordeum pro nouo accipiendo mutuat, aut credit veriſimiliter, ꝙ plus valebit nouum, quod accipiet, quam nunc valeat vetus, quod tradit, aut dubitat. Si veriſimiliter K credit agit cauſa lucri, & tunc vſura videtur etiam ſi contrarium accidat, & tamen ſi contrarium acciderit, nichil eſt, quod reſtituat. Si autem dubitatur non eſt intentio corrupta, neque vſuraria, ſed agit, aut propter conſeruandam rem ſuam, aut propter miſericordiam, & multum differt, quia cum quis lucri cauſa agit, intendit dare rem minus valentem nunc quam tunc valebit, quod accipiet: & hoc fit pro expectatione temporis, ideo eſt vſura. Si autem intendit, quis conſeruare rem ſuam, & non curat, quod plus valeat, ſed quòd non pereat, & tunc etiam ſi non ſit plus valiturum frumentum nouum mutuat hoc vetus pro nouo: & hoc non eſt inconueniens, quia licet nouum frumentum videatur ſimpliciter melius, quam vetus, tamen forte nunc, quando mutuatur iſtud vetus valet plus quàm nouum, quod recipiendum eſt, & quia conſideratur nunc res, prout pecunia menſuratur, plus valet vetus, quàm nouum; nam ſi non mutuauerit habens, ſed vendiderit forte plus, non habebit plus, quàm pro nouo habebit, quãdo illud recipiet, & ideo cum hac intentione non eſt vſura.

An ſit vſura negociando aliquid carius vendere, quam emerit, & hoc etiam quantum ad pauperes alendos, vel ad ſuſtentationem ſuam tantum, & familiæ, & quæ ſint conſideranda circa iuſtitiam lucri. Et an carius vendere, quam emerit ſit peccatum. Quæſt. CCXIII.

QVæritur, an liceat negociando aliquid carius vendere quàm emerit, & an ad vſuram pertineat.

Aliqui dicunt, quòd omnis talis negociatio eſt illicita; primo, quia dicit Chryſoſtom. ſuper Matth. quicũque rem comparat, vt integram, & immutatam vendẽdo lucretur, ille eſt lucrator, qui de templo Dei eijcitur. Et idem dicit Caſſiodorus ſuper Pſalmo. ſ. quoniam nõ cognoui literaturam, vel ſecundum aliam literam, non cognoui negociationem; quid aliud eſt negociatio, niſi vilius comparare, & carius velle diſtrahere? & ſubdit, negociatores tales eiecit Deus de templo, & tamen nemo de templo eijcitur, niſi propter aliquod peccatum; ergo negociatio peccatum eſt.

Secundo, quia contra iuſtitiam eſt, ꝙ quis carius vendat quàm valeat, vel emat vilius, ſed ille qui negociando rem carius vendit quàm emerit, neceſſe eſt, ꝙ vel vilius emerit quam valeat, vel carius vendat; ergo non fit ſine peccato.

Tertio, quia negociatio clericis vetita eſt; dicit enim Hieronymus; negociatorem clericum ex inope diuitem factum, ex ignobili glorioſum quaſi peſtem quãdam fuge; non autem eſſet vetita, niſi eſſet peccatum; ergo negociari carius vendendo rem quam valeat peccatum eſt.

Dicendum, quòd non eſt neceſſe, quòd omnis negociatio ſit mala in qua aliquid carius venditur quàm emptum fuerit, quia ſi aliqua vitia in negociatione accidũt, illa ſunt vitia perſonalia, & non ipſius vſus, vel exercitij, ideo poteſt negociatio ſine illis, & quibuslibet alijs fieri. Sic dicit Auguſt. ſuper illud Pſalmi; non cognoui literaturam, vel vt alia litera habet, negociationem; negociator auidus acquirẽdi pro damno blaſphemat, pro precijs rerum mentitur, & peierat; hæc autem perſonarum vitia ſunt, & non artis, quæ poteſt ſine his exerceri.

Circa quod cõſiderandum, quòd ad negociatores pertinet commutationibus rerum inſiſtere, quia non habet illa ars aliud genus actus, niſi vnam rem pro alia commutare, vt autem dicit Ariſt. 1. Polit. duplex eſt rerum commutatio. Vna quidem quaſi naturalis, & neceſſaria per quam, ſcilicet fit commutatio rei ad rem, vel rerum, & denariorum propter neceſſitatem vitæ, & talis commutatio non propriè pertinet ad negociatores, ſed magis ad œconomicos, vel politicos, qui habent prouidere domui, vel ciuitati de neceſſarijs ad vitam, & hi per hanc commutationem rerum pro rebus, vel denariorum pro rebus non intendunt lucrum pro fine, ſed ſuſtentationem vitę, œconomiæ, vel ciuitatis.

Alia autem commutationis ſpecies eſt denariorum ad denarios, vel quarumcunque rerum ad denarios, nõ propter res neceſſarias vitæ, ſed propter lucrum quærẽdum. Et hi quidem dupliciter commutant; vno modo dando res pro rebus, aut denarios pro rebus, vt ſibi, & familiæ neceſſaria procurent, & quantum ad hoc non dicuntur negociatores. Alias commutationes faciunt, vt lucra ex eis capiant, & quantum ad illas vocantur negociatores, & hæc commutatio, quæ eſt propter lucrum propriè pertinet ad negociatores. Secundum philoſophum autem prima commutatio laudabilis eſt, quia deſeruit naturali neceſſitati. Secunda autem iuſtè vituperatur, quia quãtum eſt de ſe deſeruit cupiditati lucri, qui terminum neſcit, ſed in infinitum tendit, & ideo negociatio ſecundum ſe conſiderata quandam turpitudinem habet, inquantum de ſui ratione non importat finem honeſtum, vel neceſſarium; lucrum tamen, quod eſt finis negociationis, & ſi in ſui ratione non importet aliquid honeſtum, vel neceſ-

ſarium,

ſarinm; nichil tamē importat in ſui ratione vitioſum, vel virtuti contrarium. Vnde nichil prohibet lucrum ordinari ad aliqnem finem neceſſarium, vel etiam honeſtū. Et ſic negociatio licita reddetur, ſicut cum quis lucrum moderatum, quod negociādo quærit, ordinat ad domus ſuæ ſuſtentationem, uel etiam ad ſubueniendum indigentibus, vel etiam cum propter publicam utilitatē negociationi intendit, ne res neceſſariæ ad ſuſtentationem uitæ politicæ deſint, & lucrum expetit non quaſi finem operationis, ſed in ſtipendium laboris.

Amplius etiam dicēdum, quòd aliud eſt dicere, quòd quis lucretur in emendo, & uendendo: Aliud eſt, quod negocietur; nam in omni commutatione poteſt eſſe lucrum, cum neceſſe ſit eſſe lucrum, uel damnū, uel æqualitatem, & tamen commutatio prima, quæ eſt quaſi naturalis non eſt negociatio, ideo ſine negociatione poteſt eſſe lucrum in emendo, & uendendo, & de illo certum eſt, quòd poteſt eſſe licitum, cum commutatio illa prima ſit honeſta, quia eſt neceſſaria ad uitam. De negociatione autem, quia non eſt laudabilis, ſed potius poteſt iuſtè uituperari, eſt dubium, an lucrum in ea ſit licitum.

Ad hoc autem dicendum, ut omnia compręhendātur, quòd cum quis emit, & poſtea uendit, aut emit intētione uendendi, aut non: ſi non intentione uendendi, ſed ea quæ putauit domui ſuę neceſſaria emit, & poſtea ſuperfuerint ei, & vendit ea ne pereant, non eſt negociator, & poterit lucrari vendendo, vt ſi plus recepit vendendo quàm impenderat emendo, & cum iſtos non vocemus negociatores, multominus vocabimus eos, qui non poſſunt aliter viuere, niſi vēdant fructus panis, & vini, quos habent, quia de his viuunt. Sed in his non conſideratur lucrum, quia cum iſti uendant, & nō emant, nullum lucrum habent ſi iuſte uendunt, ſicut res communiter ęſtimantur, qui autem eandem rem emit, & uendit dicitur lucrari, & perdere, ideo iſtos neq; negociatores dicimus, neq; aliquid lucrari, eos uero qui pro neceſſitatibus ſuis aliquid impenderunt ementes, & poſtea non indigentes eo uendiderunt illud, dicuntur quidem lucrari, ſed non ſunt negociatores, & ambo iſti honeſte agunt. Alij uero ideo emunt, ut uendant, & tunc dupliciter, quia aut pro bono communi, aut pro priuato.

Si primo modo, etiam ſi lucrum capiatur, non eſt illicitum. Sic Ioſeph emit frumentum in tota terra Aegypti, & recondidit illud per ſeptem annos, vt per ſeptem ſequentes annos paſceret Aegyptum, & regiones coniūctas. Geneſ. 41. cap. & illud fuit laudabile, licet ibi multa lucra fecit; nā totam gētem Aegypti ſubiecit Pharaoni, & emit poſſeſſiones eorum, & animalia. Gen. 47. Si autē ſit propter commodum priuatum, aut propter propriū, aut propter commodum pauperum, quibus talis ſubuenire intendit, ſicut quidam ſuat qui ideo diuites eſſe vellent, vt pauperibus ſubuenirent. Si ſecundo modo dicēdum, ꝙ ualde laudabile eſt, ſcilicet quantum ad illos, qui volunt de negociationibus lucrari, ut de lucris inde collectis pauperes alant. Si ſit propter propriam utilitatem, aut emit quis ultra neceſſitatem intentione uendendi, uel retinendi; de ſecundo, ut cum quis non intendit uacare negociationi, & lucris: emit tamē ultra neceſſitatem ſuam ex prouidentia, timens ne poſtea res carior eſſet, & cogeretur carius emere: & poſtea uidens, quòd non erat ſibi neceſſaria uendidit, ſicut in foro ualebat tunc, & in hoc lucrum habuit, & hòc licitum eſt, quia ad prudentiā pertinet prouidere, ut pro ſingulis temporibus neceſſaria habeamus; ita enim laudatur diſpenſator, qui dedit in tempore tritici menſuram, Lucæ duodecimo cap. & quicunque aliquid facturus eſt, niſi prius omnia cogiterit irridetur; ſicut poſuit Chriſtus exemplum de illo, qui fabricaturus eſt turrim, quia prius ſedens computat ſecum ſumptus, qui neceſſarij ſunt, ut uideat an habet ad perficiendum, ne cum inceperit, & non potuerit conſummare illudant ei Lucę decimoquarto cap. Sed nichil eſt magis neceſſarium quam ſuſtētatio quotidiana, ideo adhuc maiorem prouidentiam oportet, & ita ſuperabundare in his [illegible] eſt, quam deficere, & in illis lucrari eſt conueniens, & iſtud non pertinet etiam ad negociationem. Si autem emat quis non neceſſaria ſibi ea intentione, ut

A vendat, & ad propriam vtilitatem non propter prouidētiam, ſed propter lucrum, aut illud facit propter ſuſtentationem, aut propter ditari. Si propter ſuſtentationem, vt quia quidam ſunt qui non habent aliam occupationem, neque ſciunt modum quo ſuſtententur, niſi iſtum, & ad hoc negociantur; non videtur eſſe illicitum. Si autem propter ditari ſolum faciunt iſtud, eſt auaritia, & nō videtur eſſe ſine peccato, & forte, vt communiter eſt mortale, licet ſit durum omnes, qui lucra taliter intēdūt dicere eſſe in peccato mortali. Sed conſiderandū, quòd peccatum negociatorum, aut eſt in lucro, aut in intentione lucri, aut in modo lucri. De primo dicendum, quòd ex hoc ſolo non eſt peccatum aliquod, quia lucrum poteſt haberi ſine negociatione in emendo, & vendendo, ſicut patet in eis, qui vtuntur prima commutatione, quos non

B vocamus negociatores, & tamen lucrum habent interdum, vt ſupra dictum eſt: etiam illud, quod non eſt contra rectitudinem rationis poteſt eſſe ſine peccato, ſed lucrum fieri poteſt in quo nullo modo repugnetur rationi; ergo ſine peccato illud erit. De ſecundo dicendum, ꝙ in hoc aliquo modo magis differt. Sed in hoc cōſiderādum, ꝙ eorum qui negociantur quidam ſunt, qui nō intendunt lucra, vel ſaltē non per ſe, vel non tanquam finē principalem, quando autem non intendit, quis lucrum etiam ſi lucrum conſequatur, non eſt ibi aliquid vnde accuſetur, quia non eſt ibi intentio lucri, ſicut cum quis negociatur, vt prouideat reipublicæ, vel multitudini ſolum intendens ſalutem multorum, ſicut fecit Ioſeph cōgregans fruges in horrea in Aegypto, quia ibi non intendit, niſi conſeruationem regni & gentis, & ideo laudabi-

C le opus erat; lucra tamen magna capiebat, non tanquam lucra intendens, ſed quia tunc iuſte vendendo, neceſſe erat multoplus accipere, quam dederat, quando emit. Aliquando intendit quis lucrum, ſed minus principaliter, & tunc etiā nichil eſt accuſabile, vt in caſu prædicto ſiquis intenderet negociando prouidere reipublicę principaliter, intenderet autem ſecundario lucrum nō vt lucrum eſt, ſed vt per illud ſit potens ſemper exercere negociationem, quæ ſit in vtilitatem reipublicæ. Nā ſi nulla lucra capiat negociator ex negociatione non poterit perſeuerare in illa. Et ideo neceſſe eſt, vt aliqua lucra capiat. ſ. ex quibus ſe ſuſtētet, & cum quibus negociari poſſit, & quia quando finis eſt bonus id, quod ad finem ordinatur eſt bonum, & capere lucrum iſto modo eſt ad finem ſuſtētationis reipublicæ, qui finis eſt honeſtus, ideo

D licet lucrum intendatur inquantum prodeſt ad hæc, eſt honeſtum. Sic etiam ſiquis negocietur, vt lucretur, & de lucris alat pauperes eſt iuſta intentio lucri. Eſt. n. hic principalis intentio pauperes alere, vel in pias cauſas erogare, & minus principalis eſt de lucro, ſine quo non poteſt pauperibus aliquid erogari, ideo ſicut pauperibus dare aliquid laudabile eſt, ita & velle lucrum ad hunc ſolum finem eſt laudabile. Amplius ſiquis lucrum quærat ſolū ad ſuſtentationem ſuam; & familiæ, honeſtè lucrū quærit. Nam velle ſuſtentationem honeſtum eſt, quia neceſſarium eſt, & lucrum ad illam prodeſt; immo quidam ſunt, qui nullum alium modum viuendi habent, neque ſciunt, niſi negociari: & de hoc oportet, ut ſeipſos alant, & familias ſuas, ideo huius lucri intentio non eſt vituperabilis, quia eſt pro cauſa honeſta. Aliqui autem lucrum

E quærunt principaliter propter ſeipſum, & iſtud inhoneſtum eſt, & cum peccato eſt, quia uidetur eſſe auaritiæ operatio hæc: cōſtituere autem lucrum finem vltimum, neceſſe eſt, ꝙ faciat operationem malam, quia finis inhoneſtus eſt, & ſaltem iſtud uocabitur turpe lucrum; nam cętera lucra pręcedentia, licet intendantur non ſunt turpia, ſed honeſta, quia ad aliquid honeſtum ordinantur, ut dictum eſt, ſed negociari ſolum propter lucrari, uel ꝙ iſte ſit finis ultimus, ſemper eſt lucrum turpe. Dicendum tamen quòd non eſt neceſſe dici quemlibet horum eſſe ſemper in peccato mortali, quando in iſto ſtatu ſunt, niſi pręter hæc in modo lucri peccet aliquid iniuſtè faciēdo.

De tertio dicendum, ꝙ modus lucri debet eſſe iuſtus. Nam quantumcunque finis ſit honeſtus, ſi medium eſt inhoneſtum actus eſt malus, quia non concordat medium fini: ſicut dicitur, nichil eſt honeſtius, & magis piū

quam

quam redimere captiuum de manibus hoſtium fidei, & tamen pro iſta redemptione non licet capere lucra vſuraria extra. de vſu. cap. ſalubriter; quia nullum malum, licet facere pro aliquo bono cum eod. c. dicatur, ꝙ non licet pro vita hominis mentiri.

Circa iuſtitiam lucri multa conſideranda ſunt. Vnum quod non faciat vſurarios contractus, qui multipliciter ſiunt, & quicũque modus eſt illicitus. Aliud eſt, vt in cõmutationibus non ſit aliqua fraus, ſicut qui merces ſophiſticant, cum dicant ſe dare bona aromata, vel pigmẽta, vel aliquid aliorum, & mala dant; vel quod non eſt vendunt pro eo quod eſſe putatur, vel occultant vitia rerum, vt precioſiores res faciant. Aliud eſt, quãdo immoderata rerum precia faciunt; nam conſiderata neceſſitate & raritate rerum, & alijs circunſtantijs precia rerum conſtant ex opinionibus communibus. Si quis autem vltra hanc opinionem vendat, iniuſtè vendit; extorquet enim precia, & hoc maxime fit, quãdo quis ſolus omnia venalia habet, quoniam vendit quantum vult, & quomodo vult. Et ideo ſiquis omnia mercimonia ad ſe reducat, vt collecta ſolus carius vendat, iniuſtum lucrum facit; multi alij modi ſunt iniuſti lucrãdi, qui omnes inducunt peccatum mortale. Et ideo neque cum cauſa honeſta, neque cum inhoneſta eſt licitum tale lucrum.

Sed dicendum, ꝙ licet circa iniuſta lucra negociare ſit ſemper peccatum, non eſt ſemper vſura. Nam ſiquis fraudat ſophiſticando res, vel maiora precia extorquẽdo propter neceſſitatem, aut quia ſolus rem habet, iniuſtum lucrum, & peccatum eſt: tamen non eſt vſura. Solũ enim eſt vſura, quando in venditione miſcetur cõtractus mutui ſaltem tacite, ſ. vt pro expectatione ſolutionis res carius vendatur, vel pro anticipatione precij ſolutionis res vilius ematur, & in ſimilibus; in cæteris autem magis eſt iniuſtus contractus, quam vſurarius.

Ad rationem primam in contrarium dicendum, quòd intentio Chryſoſt. eſt quantum ad negociationem, quæ conſtituit pro fine vltimo, vel ſolo ipſum lucrum. Et non ſolum eſt peccatum, quia finem ponit in ſolo lucro, ſed etiam quia iniuſtè vendit pro maiori precio, quam iuſtũ ſit; poteſt enim quis lucra capere iuſtè vendendo, vt cum computat quis labores ſuos, & pericula, & expenſas factas in deducendo rem aliunde, & pro his recompẽſans lucratur, quia ſaltem pro labore, & induſtria ſua aliquid accipit, quia nemo in vanum operas ſuas expendere debet, & hoc lucrum iuſtum eſt. Et ideo dato, quòd quis ſolum lucrum intendit, ſi omnia hæc computat, & ſecundum hæc lucrum facit, & res vendit, non videtur, quòd neceſſario ſemper ſit in peccato mortali: ſi tamen quis lucra immoderata capit, vt quia computatis expenſis, laboribus, & ſolicitudine adhuc maiora lucra capit, & carius res vendit, quam omnia hæc exigunt, iniuſtum lucrũ, & iniqua vẽditio eſt; & ſemper eſt peccatũ mortale.

Vnde dicendum, quòd qui ſolum lucrum ex negociatione quærit turpe lucrum facit, ſed non iniuſtum ſi non facit immoderata lucra, ideſt non commenſurata expenſis, & laboribus, qui vero facit propter ſolum lucrum, & illud immoderate capit, facit non ſolum turpe; ſed & iniuſtum lucrũ. De primo patet, quia turpe vocatur, quod non habet honeſtatem vllam, qui autem propter ſolum lucrum negociatur nullam intendit honeſtatem, quia neque neceſſitatem, neque virtutem, ideſt, bonum publicum, aut priuatorum, aut propriam ſuſtentationem: lucrũ enim in ſe nichil honeſti habet, ſed eſt præter naturã, ideo vbi eſt ſolius lucri intentio turpe lucrum dicitur, ſicut hic, ſed non eſt lucrum iniuſtum, quia fit ſecundum commenſurationem expenſarum, periculorum, laboris, & ſolicitudinis. De ſecundo patet: dicitur enim turpe lucrum, quia ſolum lucrum intenditur, dicitur etiam iniuſtum, quia præter commẽſurationem ſit; nam vltra modum lucrum facit, & omne inæquale eſt iniuſtum; & de hoc ſecũdo lucro, ſcilicet turpi, & iniuſto ſimul Chryſoſtòm. intendit, quod patet, quia dicit qui rem emit, vt integram, & immutatam vẽdendo lucretur, ideſt nõ faciendo aliquid circa rem lucretur; nam qui rem nõ mutat, non laborat circa ipſam; etiam qui rem integram tenet non mutauit eam à diſpoſitione in qua accepit; nam

F ſi ſaltem redegiſſet in partes, fortaſſis magis valeret, & ex illa diſpoſitione venditor laborans mereretur aliquid manus accipere, & ita eſſet lucrum iuſtum; vnde intentio Chryſoſtom. eſt quòd qui capit lucra iniuſta non ſecundum compenſationem expenſarum, & laborum, ſed vltra, eſt negociator, qui expellitur de templo, quia peccat, & tamen poſſunt multi negociari non capiendo iniuſta lucra, & inſuper non intendendo lucrum tanquam finem vltimum, ſed aliquam aliam cauſam honeſtam: ergo non eſt neceſſe, quòd omnis negociator quærens lucrum peccet.

Ad ſecundum dici poteſt vno modo, quòd carius vendere quàm emerit non facit aliquem neceſſario negociatorem; & ita dato, quòd negociatores peccarent, non ſequitur, quod omnes carius vẽdentes quam emerint pec-
G cent, & patet, quia etiam in prima commutatione vendit quis interdum carius, quam emerit, & tamen in illa nullus dicitur negociator. Et patet, quia vt dictum eſt prima commutatio eſt in qua commutantur res pro rebus, vel denarij pro rebus ad neceſſitatem ſuſtentationis vitæ, & iſta eſt naturalis, ideo nemo ſecundum eam dicitur negociator. Alia eſt commutatio, qua denarij pro denarijs, vel res pro denarijs commutantur ad habẽdum lucrum, & ſecundum hanc dicuntur homines negociatores; conſtat autẽ, quod ſi aliquis intendens prouidere ſolum domui ſuæ emit aliqua; quæ neceſſe habet vendere, vt quia ſuperabundant ei, vel quia forte ex tempore conſumuntur, & accidet, quòd vendit carius quam emerit ſi tunc ita valent; & iſte nõ eſt negociator, ideo etiam ſi negociator peccet, non eſt verum, quòd omnis qui ca-
H rius vendit quam emerit peccet. Aliter poteſt dici, quòd etiam negociator poteſt ſine peccato emere, & carius vẽdere, quia nõ committit iniuſtum aliquod. Cum autem obijcitur, quòd qui negociando rem carius vendit quam emerit, neceſſe eſt, quòd vel vilius emerit quam valeat, vel carius vendat quam valeat, ſed vtrunque horum eſt iniuſtum. Dicẽdum, quòd non eſt neceſſe vtrunque, aut alterum horũ ſequi, quia poteſt negociator emere quantum valet, & vendere quantum valet, & lucrari, & hoc prouenit, quia forte res poſtea per induſtriam negociatoris meliorata eſt, vel naturaliter; ſicut qui vendit vinum vetus, quod emit cum eſſet muſtum; nam lucratur in eo, vel pro labore, quod ſumpſit in faciendo fieri, ſicut qui facit ſcribi libros poteſt vendere carius, quam conſtiterunt pro labore, & ſolicitudine adhibitis in faciendo eos
I tranſcribi, uel quia mutatus eſt valor ſecundum cõditionem temporis, quia quædam ſunt cariora in vna parte anni, quam in alia, ſicut fruges, vel propter varietatẽ locorum, ideſt, quia negociator tranſtulit de vno loco ad alium, & conſideratis in hoc labore, & expenſis, & periculis quibus ſe ſubiecit negociator, poteſt vendere multo carius quam emit, & ita lucratur; & tamen non vendit carius quam valet, quia tantum valet iſta res quantum iſte vendit eam, & tamen lucratur, qui autem vltra commenſurationem omnium horum vendit facit iniuſtum lucrum, & peccat. Ad tertium dicendum, quòd licet negociatio non ſit ſecundum ſe mala poteſt eſſe prohibita clericis, quia multa ſunt illis vetita, quę nõ ſunt alijs prohibita, vt dicetur ſequen. q. & ita non eſt ſemper malum emere vilius ad carius vendendum, vel vendere carius,
K quam emptum ſit.

An clericis liceat vendere carius, quam emerint Et an qualibet negociatio in vendendo, & emendo, & quodlibet genus lucri ſit eis vetitum.
Quæſt. CCXXIIII.

QVæritur, an clericis liceat aliquid vendere carius, quam emerint, & an ſolis illis ſit hoc vetitum, vel etiam laicis. Ad primum dicendum, quòd clericis vetita eſt negociatio, ſed non commutatio. Pro quo ſciendum, quòd ut dictum eſt præced. quæſt. actus negociatorum in commutando conſiſtit. Sed commutatio eſt duplex; quædam qua commutatur res pro re, aut denarius pro re ad ſuſtentationem, & neceſſitatem vitę humanæ; & iſta vocatur naturalis commutatio; & iſta non

inten-

intendit, niſi ſupplere neceſſitatem ſuſtentationis. Alia
commutatio eſt denariorum ad denarios, vel rerum ad
denarios non ad ſuſtẽtationem vitæ ad quam prima eſt,
ſed ad lucrum. Et iſta vocatur negociatio.
De prima dicẽdum, quòd licita eſt clericis, quia quod
eſt neceſſarium ad vitam omnibus eſt commune, ſed ita
eſt de iſta commutatione, vt dictum eſt, ideo licet cleri-
cis; hęc autem conſiſtit in emendo quædam, & venden-
do quædam: nemo eſt enim, qui ſine hac commutatione
viuere poſſit maxime in emendo, ideo clericis, licet eme-
re omnia neceſſaria, & vendere quæ non ſunt eis neceſ-
ſaria ad commutationem aliorum, quæ ſunt neceſſaria.
Sed quantum ad hoc non cõſiſtit adhuc negociatio, quia
licet emant, & vendant non emunt eadem quæ vendũt,
quod pertinet ad negociationem, ſed emunt, quæ non
habent, vt habeant, & vendunt quæ habent, & non ſunt
neceſſaria. Et circa hoc non conſiſtit vendere carius, quã
emptum ſit, quia non vendunt eandem rem quam eme-
runt. Amplius etiam licet clericis vendere, quod eme-
rint non cauſa negociationis, vt ſi putantes aliquid ſibi
neceſſarium eſſe, quod non erat, emerunt, vel ad proui-
dentiam emerunt plura quam neceſſaria erant, & po-
ſtea, quia non ſunt neceſſaria, vel quia ex tempore dete-
riorantur, vendunt illa, licitum eſt vendere, non eſt au-
tem hæc negociatio, quia licet vendant, quod emerunt,
non emerunt, vt venderent, ſed accidit ſic fieri. Etiam li-
cet eis carius vendere quam emerunt, quia ſi licet ven-
dere, quod emerunt, licet etiam carius vendere quàm
emerunt; nam ſi ex tempore, vel ex melioratione facta
in re, vel ex labore, & ſolicitudine, & alijs cauſis, aut ſal-
tem ex variatione temporis mutata ſunt precia rerum,
licitum eſt vendere rem plus quàm empta ſit, cum nunc
valeat plus quàm ſit empta, & iſtud non eſt negociatio,
quia licet iſti vendendo lucrentur, quia non vendide-
runt, ut lucrarentur, non ſunt negociatores. De ſecunda
autem commutatione, quæ eſt propter lucrum dicendũ,
quòd non eſt licita clericis, & vocatur iſta negociatio.
Et patet, quia omnia decreta ſanctorum, hoc vetuerunt,
ut 14. quæſt. 4. cap. clerici ab indignis quæſtibus nouerint
abſtinendum, & ab omni cuiuſlibet negociationis inge-
nio, vel cupiditate ceſſandum, & cap. canonum, ſcilicet
canonum ſtatutis firmatum eſt, vt quicunque in clero
eſſe voluerit, emendi vilius, & vendendi carius ſtudio
non vtatur, & cap. ſiquis oblitus, ſ. aut ex quolibet nego-
cio turpis lucri quęſierit, aut per diuerſas ſpecies, vel fru-
ges, vel cuiuſlibet rei emendo, & vendendo aliqua in-
crementa ſuſceperit, alienus habeatur à clero. Sed eſt du-
bium, an quælibet negociatio in emendo, & vendendo
ſit vetita clericis, vel aliquis modus negociationis.
Aliqui dicunt, quòd omnis modus negociationis, quia
14. quæſt. 4. cap. clerici, dicitur clerici ab indignis quæſti-
bus nouerint abſtinendum, & ab omni cuiuslibet nego-
ciationis ingenio.
Dicendum, quòd vt habitum fuit ſupra, negociatio ad
lucrum eſt, ſed quidam poſſunt negociari non intenden-
tes lucrum, licet capiant lucra, ſicut ſiquis pro ſola vtili-
tate reipublicę negociaretur. Vel poſſũt intendere lucrũ,
& tunc differt, quia aliqui intendunt lucrum per ſe, &
tanquam vltimum finem. Alij vero lucrum intendunt,
ſed principaliter pp aliud bonũ, vt qui negociantur pro-
pter ſubuentionem pauperum, ideſt, vt lucra quæ fece-
rint in his expendant in cauſas pias, vel qui negociantur
propter ſolam neceſſitatem, vt qui non poſſunt aliter ſe
ſuſtentare, niſi negocientur. De his negociationibus di-
cendum, quòd illæ quæ ſunt propter lucrum ſolum ſunt
prohibitæ, ſed adhuc illæ diſtinguuntur, quia interdum
ſolum quæritur lucrum, & tamen commenſurando la-
bores, & expenſas, & cætera ad precium, & tunc carius
vendere eſt negociatio turpis, ſed non iniuſta cum ſit ꝓ-
pter turpe lucrum, omne enim tale lucrum eſt turpe, vt
dictũ eſt ſupra in reſponſione primi argumenti, & iſtud
vetitum eſt clericis, quibus omne turpe lucrum vetatur
14. quæſ. 4. cap. ſiquis oblitus, & cap. quoniam clerici.
Aliæ ſunt negociationes propter ſolum lucrum, quæ ha-
bent lucrum non ſolum turpe, ſed etiam iniuſtum, vt
cum lucra non commenſurantur labori, & induſtriæ,

A ſed præter proportionem omnium horum, vult lucrari
negociator, & hæc non ſolum clericis, ſed omnibus ve-
tita ſunt. De alijs autem negociationibus, quę ſunt pro-
ptér lucrum honeſtum tamen dicendum, quòd lucra ne
gociationis, quæ ſunt ad ſuſtentationem poſſunt eſſe li-
cita, ſed alia non ſunt clericis licita. Vnde licet ſit lau-
dabile prouidere reipublicæ negociando, tamen quia
iſta negociatio eſt multum impeditiua occupationis ec-
cleſiaſticæ, non licet clericis talem negociationem acci-
pere. Sic enim ſunt multa alia laudabilia, & ad virtutem
pertinentia, quę tamen vetita ſunt clericis. Sic enim ma-
gna vtilitas publica eſt, immo neceſſitas, quòd aliqui
ſint cauſarum procuratores, & aduocati, & quòd aliqui
ſint tenentes vices dominorum ſecularium; & vetitum
eſt clericis extra. ne cle. vel mon. cap. multa, & cap. ſacer-
B doribus, etiam mederi cordibus humanis, & dubia ne-
gociorum diffinire, vel conſilia in eis dare ad pietatem
pertinet, & magnam vtilitatem publicam, & tamen non
licet monachis eod. tit. cap non magnę, & cap. ſuper ſpe-
cula. Etiam ad laudem Dei pertinet malos occidere, quia
miniſterium in hoc præſtamus ad Rom. 13. & 1. Pet. 2. c.
& tamen cauſas ſanguinis agere diffiniendo, tractando,
vel exequendo non licet clericis eod. tit. cap. clericis, &
cap. ſententia, iſta enim non reijciuntur tanquam mala,
ſed tanquam impeditiua. Etiam dicendum eſt de ne-
gociatione quam quis faceret, vt de lucris alat pauperes,
nam etiam hoc non licet clericis, quia quantumcunque
ſit cauſa pia eſt multum impeditiua officij eccleſiaſtici,
ideo ad alios pertinet, & non ad clericos. Sic enim ma-
gnæ miſericordiæ eſt pauperum curam habere, & vi-
C duarum, & orphanorum, & tamen hoc non licet epi-
ſcopo per ſe facere, ſed per alterum, ſcilicet per archidia-
conum, aut archipresbyterum 88. diſt. cap. epiſcopus, ſci-
licet epiſcopus gubernationem viduarum, & peregrino-
rum atque pupillorum non per ſeipſum, ſed per archidia
conum, aut archipresbyterum agat, & hoc, quia non de-
bet habere curam de aliqua re mundana, ſed ſolum de
oratione, & lectione 4. diſtinct. cap. epiſcopus nullam,
ſcilicet epiſcopus nullam curam rei familiaris ad ſe reuo-
cet, ſed lectioni, & orationi, & verbo prædicationis tan-
tummodo vacet. De negociatione autem, quæ fit pro-
pter neceſſitatem dicendum, quòd licita eſt quandiu eſt
neceſſaria; multa enim neceſſitas facit neceſſaria, quæ
alias illicita eſſent. Sunt autem quidam clerici valde pau
peres propter exiles reditus, & ſecundum conditionem
D quarundam terrarum non poſſunt ſuſtentari decenter,
neque competenter, niſi negociatores exiſtant, & de his
dicendum, ꝙ licet eis negociari, non quidem omnino,
ſed tãtum quantum valeat ſuppleri indigentiæ illorum.
Et hoc colligitur extra ne cler. vel mo. c. ſecundum inſti-
tuta; vbi negociatio propter cupiditatẽ vetita eſt; ex quo
ſequitur, ꝙ negociatio propter neceſſitatem eſt licita, vt
ibi dicit glo. Sed obijcietur, quòd iſti modi negociationũ
non ſint vetiti clericis, quia ſolum vetatur eis iniuſta ne-
gociatio; illa autem eſt vbi acquiruntur iniuſta lucra, ſed
iuſta negociatio non interdicitur eod. tit. c. multa, ſcilicet
iniuſtum negocium exercere, neque tamen iuſtum ne-
gocium eſt contradicendum.
Secundo, quia turpe lucrum vetatur clericis; & tamen
turpe lucrum eſt iniuſtum lucrum eod. c. ſ. quicquid iu-
E ſto plus appetit homo turpe lucrum eſt, & tamen lucra
præcedentia non ſunt iniuſta, quæ ſunt à negociantibus
propter vtilitatem publicam, vel propter pauperum ſu-
ſtentationem, & alimentationẽ, vel etiam ab eis qui ſola
lucra quærunt, dum tñ fiant ſecundum commẽſuratio-
nẽ; ergo non ſunt vetita clericis. Dicendũ, ꝙ vt ſupra de-
claratum eſt ſola lucra, vel negociatio propter neceſſita-
tem licita ſunt clericis, lucra autem quæ ſunt propter cu-
piditatem, ſiue ſint iniuſta, ſiue non, illicita ſunt clericis.
Cum autem obijcitur, quòd ſola iniuſta lucra, vel nego-
cia vetita ſunt. Dicendum, ꝙ iniuſtum negocium eſt illis
vetitum. Et tamen non ſequitur à contrario ſenſu, quòd
omnis negociatio, quæ non eſt iniuſta ſit eis permiſſa,
quia ſtatim inuenitur contrariũ expreſſum in iure. Nã dr
ibi, ꝙ pp hoc non eſt iuſtũ negociũ contradicendum pp
neceſſitates diuerſas; ergo uĩ, ꝙ ſola neceſſitas eſt cauſa

permittendi clericis negociationẽ. Vnde propter alimentationem pauperum non licet negociari, neque propter vtilitatem publicam. Etiam patet, quia lucrũ quęrere pp ſolum lucrum, dum tñ non excedatur commẽſuratio valoris rerum in vendendo, non eſt iniuſtum lucrum, & tñ nõ licet ſic negociari, quia eſt ad cupiditatem; immo vetitum eſt ſub pęna excommunicationis extra ne cleri. vel mo.c.ſ'm,ſ.ſ'm ſtatuta prędeceſſorum noſtrorũ ſub anathematis interminatione prohibemus, ne qui clerici, vel monachi cauſa lucri negocientur. Ad ſ'm dici poteſt vno modo, ꝙ clericis non ſolum lucrum turpe, ſed etiã lucri deſiderium prohibetur, quia ſicut Apoſtolus dixit habẽtes victum, & quibus tegamur his contenti ſumus, ideo omnis negociatio vetita eſt, niſi pp neceſſitatem, quę non eſt ad lucrum, ſed ad ſuſtentationem. Secundo poteſt dici, ꝙ clericis vetitum eſt turpe lucrum, ſed illud tripliciter. Vno modo turpe, ideſt illicitum, & iniuſtũ. Alio modo turpe nullam cõtinens honeſtatem, licet etiam iniuſtitiam non habeat. Primo modo accipitur extra ne cler. vel mo.c.multa, & ſic omnibus vetitum eſt turpe lucrũ. Secundo modo accipitur 14.q.ca.quicũque, ſ.quicunque tempore meſſis non propter neceſſitatem comparat annonam, & ca. turpe lucrum dicimus, & iſtud nõ eſt iniuſtum, quia non eſt præter commenſurationem. Et tamen eſt turpe, quia non habet honeſtum, & iſtud vetatur clericis 14.q.4. c.ſiquis oblitus & c.quoniam clerici. Tertio poteſt dici, ꝙ turpe lucrum vocatur id, quod acquiritur cum ſolo deſiderio lucrandi, etiam ſi non committatur ibi aliqua iniuſtitia, & ita poteſt intelligi allegatũ c.multa, ſ.quicquid plus iuſto homo appetit turpe lucrum eſt; & ita ex ſolo deſiderio vocatur turpe lucrum, vt cũ quis concupiſcit id, quod non eſt ei neceſſarium, ſed vltra neceſſarium; & hoc modo differt turpe lucrũ, & iniuſtum lucrum. Ad argumentum autem in principio, in quo innuebatur, ꝙ omnis negociatio ſimpliciter ſit vetita clericis. Dicendum, quòd ſaltem ea, quæ eſt propter neceſſitatem non eſt vetita, & ideo, licet dicatur generaliter in quocunque canone vetitam eſſe negociationem, debet intelligi, quòd non ſit vetita negociatio propter neceſſitatem, quia ita expreſſum fuit in allegato ca. multa. Secundo poteſt dici, ꝙ etiam 14.q.4.c.clerici, non negatur ſimpliciter omnis negociatio, ſed ſolum negociatio propter lucrum. Et patet, quia ponuntur ibi duo, quæ ſignãt hoc, ſ.quæſtus, & cupiditas, cum dicatur clerici ab indignis quęſtibus nouerint abſtinendum, & ab omni cuiuſlibet negociationis ingenio, vel cupiditate ceſſandum, & ita expreſſum eſt extra ne cler. vel mo. c.ſecundum, quia ibi negociatio cauſa lucri prohibetur.

An ſolis clericis, & monachis ſint vetita negociationes, vel etiam laicis, & quæ ſint turpia lucra.
Queſt. CCXX.

QVæritur, an ſolis clericis, & monachis ſint uetitæ negociationes, vel etiam laicis? Aliqui dicunt, ꝙ etiam laicis: nam ſi negociationes bonę eſſent non vetarentur clericis, ſed malæ ſunt, & ideo ſunt vetitę. Omne tamen malum etiam laicis vetitum, quia quod malum eſt nulli licet: ergo etiam laicis vetita eſt negociatio. Secundo, quia negociatio turpe lucrum eſt, & tamen, quod turpe eſt omnibus eſt vetitum, cum opponatur honeſto, & honeſtum ſit id, quod omnibus ſub neceſſitate eſt impoſitum. Dicendum, quòd negociatio ſecundum ſe nõ eſt vetita laicis, quia ſi eis eſſet vetita ſimpliciter eſſet illicita, & impediretur bonum publicum, quia per negociationem quorundam, qui lucra intẽdũt, prouidetur alijs in neceſſarijs, quod non fieret nemine negociante. Sed conſiderandum, quòd in negociatione aliquid eſt, quod eſt ſine peccato, aliquid vero, quod nõ poteſt eſſe ſine peccato? quærere enim lucrum vltra commenſurationem ſine peccato eſſe non poteſt, deſiderare autem lucrum ſine peccato eſſe poteſt, ideo primum eſt vetitum laicis; ſecundum non. In quo magis conſiderandum, vt dictum eſt præced. quæſt. quòd negociatio poteſt fieri propter ſolum lucrum, aut, non propter lucrum principaliter, ſed propter aliquam cauſam honeſtam, vt

F propter inopiam, & ſuſtentationem, aut propter vtilitatem publicam, aut ad alẽdum pauperes de lucris. Si propter neceſſitatem, & inopiam, manifeſtum eſt, quòd licet negociari laicis, cum etiam clericis liceat, vt oſtẽſum eſt præced. quęſt. Si autem propter vtilitatem publicam, aut alimentationem pauperum dicendum etiam, quòd eis licet, quia iſti fines ſunt laudabiles, & actus ipſe negociandi non eſt contra profeſſionem, & officium laicorũ, qui non ſunt ſpecialiter ad aliquid obligati, ideo non eſt aliquid quare uetita ſit eis ſic negociatio, ſecus de clericis, quia negociatio ualde repugnat officio, & profeſſioni eorum, ideo non eſt eis licita. Si autem fiat negociatio propter lucrum ſolum, aut principaliter propter illud, & tunc aut in captando lucra excedit negociator proportionem ualoris conſiderato labore, induſtria, expenſis,
G & cęteris circunſtantijs, aut non. Si excedit ſemper eſt iniuſtus contractus, & ideo talis negociatio omni homini eſt uetita, tam laico, quam clerico, ſicut iniuſtum facere eſt omnibus uetitum. Si non excedit commenſurationem dicendum, quòd non eſt uetita laicis, quia omne, quod ſine peccato mortali fieri poteſt conceſſum eſt eis, ita autem eſt hic; nam dato, quòd propter ſolum lucrum moueantur, ſi propter illud tamẽ nichil agũt, neq; agere uolunt, quod ſit contra rectitudinem excedendo modum, aut fraudando proximum, adhuc auaritia illa non accedit ad eſſe peccatum mortale, cum autem ardor lucri tantus eſt, ut ſiquis propter cupiditatẽ lucri cõmittat aliquid contra legem Dei, ut uendere ultra commenſurationem, uel fraudare proximum, aut ſimilia, aut cõmittere ſit paratus, talis auaritia, ſiue cupiditas eſt pecca-
H tum mortale, etiam ſi nondum negociator aliquid uendiderit, aut neminem fraudauerit, quia iam prępornũtur lucra Deo, & eſt abuti, ſ. fine utibili. Cum autẽ quislibet cupiat lucra, cõpeſcat deſideria ſua, ita ꝙ nolit lucra capere contra iuſtum, aut offendendo aliquomodo Deum non abutatur, & ſic non eſt per ſe illa auaritia; uel cupiditas peccatum mortale. Et ſic negociatio talis licita eſt laicis, in qua talia lucra propter ſe quęrũt, quia licet propter ſe quęrere uideantur, cum non appareat expreſſe, ꝙ propter alium finem quærunt, quia tamen citra Deum continent deſideria illa, non eſt lucrum finis ultimus, ſed ſubordinatus, ideſt non repugnans.

Ad primum in contrarium dicendũ, ꝙ omne malum ideſt, quod in ſeipſo eſt malum, uel ſecundum ſe, eſt uetitum omni homini; de negociatione autem non eſt ſic,
I quia poteſt eſſe ſine peccato, ideo non eſt ſimpliciter uetita homini. Cum uero de clericis obijcitur, dicendum ꝙ eis uetatur nõ tanquam ſimpliciter ſit mala, ſed quia eis eſſet mala, ideſt impeditiua officij eorum.

Primo, quia clerici cũ ſint in gradu celſiori profeſſionis magis, quã laici debent non ſolum abſtinere ab omni malo, ſicut & laici, ſed etiã ab omni ſpecie mali; & iſtud eſt motiuum, quare quoſdam ludos vetant iura fieri in Eccleſia, quos tamen licitum eſt fieri in theatro, ſ. quia miniſtris Dei ab omni ſpecie mali abſtinendum eſt, extra de vita, & hone.cleri.cap. cum ab omni ſpecie, & tamen negociatio habet quandam ſpeciem, vel acceſſionem ad mala, ideo vetita eſt clericis.

Scdo, quia negociatio eſt ordinata ad lucrum terrenũ, cuius clerici debent eſſe contemptores, & ideo nõ debẽt
K illi rei implicari, per quam ad lucrũ terrenũ peruenitur.

Tertio propter multa vitia, quæ in negociatione accidere ſolent, ſ.mendacium, periurium, temeraria, & ſuperuacua iuratio, fraus, iniuſtus contractus, & ſimilia, quia ſicut in medio maceriæ figitur palus, ita inter emendtem vix deficiet mendacium, & negociator uix eruitur à peccatis labiorum.

Quarto, quia negociatio multum implicat animũ curis ſecularibus, & per conſequẽs retrahit à ſpiritualibus. Et hoc ualde eſt contra profeſſionis conditionem clericorum: nam non ſolum animum ſpiritualibus debẽt, ſed etiam occupationes ſuas debent Deo, negociatio tamen totaliter occupat hominem propter multitudinem cogitationum; ideo uitanda eſt clericis. Sic dicit Apoſtolus prima Thimo. ſecundo capit. nemo Deo militans implicat ſe negocijs ſecularibus; de laicis ſecus eſt, quia

iſta

iſta non ſunt, ita contra eorum profeſſionem, vel ſubire pericula eorum, ſicut contra profeſſionem clericorũ, ideo licebunt laicis negociationes, & non clericis.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ ſicut dictum eſt præcedẽti quæſt. turpe lucrũ accipitur dupliciter; vno modo turpe, i. iniuſtum, quod vocatur turpe, quia eſt expreſſe contra honeſtatem. Alio modo turpe, i. non continẽs aliquã honeſtatem, ſed non eſt iniuſtum: nam qñ quis habet ſolum deſideriũ lucri, & illud cupit omni modo, ſiue immoderate, ſiue moderate vendendo eſt lucrũ iniuſtum, & omne iniuſtum eſt turpe, quia eſt contra honeſtũ, tale autem turpe omnibus hominibus eſt illicitũ. Vnde non eſt licita negociatio laicis in qua talia lucra turpia quæruntur. Secundo modo vocatur turpe quando quis negociatur ſolum, vt lucretur: nam etiam ſi non ſit lucrũ præter commenſurationem, & nulla fraus intercidat, intentio lucri eſt turpis, quia lucrum ſecundum ſe non dicit aliquod honeſtum, cum neq; dicat virtutem, neq; naturalem neceſſitatem, & ideo cum ſola intentio lucri mouet turpis eſt, cũ non ſit aliquid honeſtans illam, & ideo illud vocamus turpe lucrum, ideſt non habens honeſtatem, & tamen iſtud, licet nunquam ſit laudabile, tamen non eſt peccatum mortale, quia hoc intendens non committit iniuſtitiam, ideo licitum eſt laicis, quia nõ eſt contra honeſtatem, licet non habeat honeſtatem; & ita non eſt omne turpe illicitum.

An dans pecuniam mercatori, vt de eius lucro participet ſit vſurarius. Et quid ſi vnus ponit pecuniam, & alter laborem, vel vnus tradat pecuniam ad lucrum negociatori tanquam mutuo, & velit totum periculum pecuniæ in negociatorem transferre?

Quæſt. CCXXVI.

QVæritur, an dans pecuniam mercatori, vt de lucro eius partem habeat ſit vſurarius?

Dicendum, ꝙ aut ambo negociantur cũ pecunia illa, aut alter tãtum. Si ambo negociantur nõ eſt vſura, ſiue participent lucrum ęqualiter, ſiue inęqualiter, ideſt, ꝙ ambo ponant pecuniam, & ambo laborẽ, vel vnus pecuniam, & ambo laborem, quia nõ ponens pecuniam poterit de lucro partem recipere, manente pecunia ſalua ei cuius eſt, licet non æqualiter recipiant, & hoc pro labore quem ſumit in negociãdo. Ratio prædictorum eſt, quia ſi licet alicui negociari, & lucrari cum pecunia, licebit ſocietatem facere ad negociandum cum alio, vt lucrum inter ſe diuidant. Si autem non ponant ambo laborem, ſed vnus ponat pecuniam ſolam, & alius laborem ſolum, an poterunt diuidere inter ſe lucrum?

Et tunc dicẽdum, ꝙ, aut dans pecuniam mercatori ad negociandũ tenet penes ſe periculũ pecuniæ, vt ſi accidat illam exuri, vel diripi, vel alio caſu perire, ꝙ maneat penes eũ periculũ, & damnum, aut ſi res emptę de pecunia perierint, aut minus valuerint, quia omnibus his modis perit pecunia, aut aliquid eius, aut periculum pecuniæ transfert in mercatorem, vel artificem qui negociatur.

Si primo modo adhuc dubitãt quidam, an ſit licitum ſic lucrari, quia pecunia datur mutuo, ſed de mutuo nullum lucrum haberi poteſt præter ſubſtantiam rei: ergo poterit lucrum aliquod percipere dominus, ſed totum pertinebit ad negociatorem.

Dicendum, ꝙ pars lucri conuenienter pertinet ad dominum, & ratio eſt, quia hic eſt ſocietas, & nõ mutuum, neq; locatio, ideo ſicut in ſocietate poteſt dominus cum mercatore partiri lucrum.

Et ſciendum, ꝙ hic poteſt eſſe triplex contractus, ſcilicet mutuum, locatio, & ſocietas. Si mutuum eſſet, pecunia eſſet ſimpliciter data negociatori, & pertineret periculum ad ipſum, & non ad dantem, & etiam totum lucrum perciperet negociator, quia cum re ſua negociatur, & tamen non ſtat hoc in pręſenti, quia ſupponitur, quòd periculum maneat penes dantem. Locatio etiam nõ eſt, quia ſi locaretur vſus pecuniæ ad oſtentationem diuitiarum, vel ad dandum eam pignori, vel ad alium vſum maneret dominium penes dantem, & ſtaret periculo eius, & daretur ſibi certũ quid pro vſu eius quolibet an-

A no, vel menſe, & hoc, ſiue lucraretur negociator, ſiue nõ, ſed de lucro negociatoris nichil participaret dominus pecuniæ. Alius contractus eſt ſocietatis, & iſte eſt, vt dominus pecuniæ ponat eam, & penes eum maneat dominiũ illius, & periculum eius, & tamen cum illa pecunia lucrentur ambo, ideſt negociator qui ponit laborem, & dominus qui ponit pecuniam, & ita manet hic periculum pecuniæ penes dantem, quod non fit in mutuo; & nõ datur certum quid pro vſu pecuniæ, ſicut in locatione, ſed participant precium, quod ſpecialiter pertinet ad contractum ſocietatis.

Cum autem obijcitur, quòd iniuſte percipiat lucrum dominus eo, quòd non negociatur: nam de pecunia, aut prouenit lucrum quantum ad ſubſtantiã eius, aut quantum ad vſum, qui fit cum ea. Quantum ad ſubſtantiam
B non poteſt, quia illa non habet de ſe aliquem vſum, niſi conſumptionem per quam tranſit; ſi quantum ad vſum dicendum, quòd non poteſt lucrari dominus, quia non negociatur, ſed ſolus mercator, ideò non videtur, quòd ad dominum poſſit pertinere aliquid lucri.

Dicendum, quòd dominus percipit aliquid de lucro pecuniæ non propter ſubſtantiã, ſed propter vſum, quia negociando cum pecunia fit lucrum. Et cum dicitur, ꝙ dominus non negociatur, ergo non lucratur.

Dicendũ, ꝙ licet non negociatur ipſe, negociatur alius pro eo, & cenſetur ipſe negociari, & ita ipſe lucratur, ſicut cum dominus ſeruo ſuo tradit pecuniam ad negociãdum, manifeſtum eſt, quòd dominus nõ negociatur, ſed totum lucrum prouenit ei, quia per ſeruum acquiritur domino. Idem autem eſt de homine libero, vt ſi habeat
C quis famulum cui pro ſeruitio mercedem præſtat, poteſt illi commendare pecuniam ſuam ad negociandum, & totum, quod ille lucratur acquirit dominus, ſic autẽ eſt in eo qui pecuniam ſuam mercatori, vel artifici dat, vt negocietur cum ea: nam dat ei partem lucri, vt negocietur pro ipſo, & reliquum lucrum proueniat domino pecuniæ, & ſic videtur negociator locaſſe in hoc operas ſuas domino pecuniæ pro parte lucri quem accipit, & ideo vr̃ dominus pecuniæ negociari, & ita ex ea iuſte aliquid accipit quaſi per ſe negociaretur. Sed cauſa dubitãdi erat ſi dominus dediſſet hanc pecuniam negociatori quaſi mutuam, quia tunc non poterat aliquid pro lucro eius accipere, eo quòd translatum erat dominium pecuniæ in alterum, ſed non datur mutuo, neque transfertur dominium, ſed ponitur, vt in contractu ſocietatis. Si au-
D tem dominus pecuniæ velit transferre periculum in negociatorem accipientem, aut vult transferre totum periculum pecuniæ, aut partem eius, ſi partem tenetur à plurimis, quòd ſit licitus contractus, quia iſta eſt conditio ſocietatis quaſi ſit fraternitas, ſ. vt videantur ambo ponere pecuniam, & ambo participare lucrum: nam cum propriè eſt ſocietas ambo ponunt pecuniam, & ambo negociantur, & ambo lucrum partiuntur, ſiue æqualiter, ſiue vt conuenerit inter eos. Si autem ambo ponant pecuniam, manifeſtum eſt, quòd ſi damnum pecuniæ euenerit, quòd ambo ſuſtinent, ſecundum, quod pecuniam poſuerunt. Et ideo cum nunc vnus ponit pecuniam, & alius laborem, ſi contractus ſocietatis inter eos ſit, videntur ambo ponere pecuniam, ideo quòd periculo amborum ſtet ſecundum partes non eſt vſura, neque illicitus
E contractus. Si autem dominus pecuniæ velit totum onus, & periculum pecuniæ transferre in negociatorem, aliqui contendunt, quòd non ſit vſura, ſed poſſit hoc ſtare cum contractu ſocietatis; de quo ſatis dicit Hoſtiẽ. in Summa. titu. de vſu. §. an aliquo caſu, vt quid ſi periculum, Sed dicendum, quòd communiter omnes doctores tenent, & iſta eſt veritas, quòd non poteſt ſtare, quia eſt contra naturam contractus ſocietatis: nam in contractu ſocietatis quilibet manet dominus eius, quod ponit in ſocietate, & tamen periculum rei pertinet ad illum cuius eſt, ideo non poteſt in ſocietate transferri totum periculum in alterum, quia deſinit eſſe ſocietas. Hoc enim ſpecialiter pertinet ad mutuum, vbi totum periculum transfertur ad accipientem, eo quòd etiam dominium pecuniæ transfertur in ipſum.

Ideo dicendum, quòd vſurarius eſt talis contractus in F
quo quis dat pecuniam mercatori, & vult participare lucrum, ideſt tertiam, vel quartam eius, & tamen totum periculum transfert in mercatorem, quia hoc eſt mutuare, & pro mutuo pecuniam accipere, quod eſt vſura; & ita Hoſtienſ. dicit, quòd ſi pecunia data periret caſu fortuito, quòd conſulendum eſt in foro animæ ei qui dedit, vt remittat, & non repetat eam ab eo cui tradidit ab negociandum.

An promittens mercatori pro pecunia ſibi commodata lucrum, quod ſperabat in nundinis de ea ſit vſurarius? Quæſt. CCXXVII.

QVæritur de hoc caſu, quidam volebat ire ad nundinas, ut merces ibi emeret, & deduceret ad aliû G
locum, uel ſeruaret propter lucrum; ego autem indigens pecunia petiui illam, promittens me illam reddere in tempore certo cum lucro, quod ille ſe ſperabat habiturum, an ſit iſte contractus vſurarius?

Reſpondet Innocentius, quòd ille contractus eſt vſurarius, licet quidam contrarium teneât, neque ſcit talem mutuantem excuſari, ſed Hoſtien. extra de vſu. cap. ſalubriter, tenet, ꝙ ego obligatus ſum ad intereſſe lucri illius quod ille mercator facturus erat veriſimiliter, dummodo non fiat in fraudem vſurarum; & prædictus mercator non conſueuerit tradere ad vſuram, idem videtur placere Raym. in Sum. eod. tit.

Sed dicit Io. And. ꝙ non tenetur recipiens pecuniam mutuatam ad iſtud intereſſe, niſi ex mora, ut ſi uadês ad nundinas dicet ei: ego ſum iturus tali tempore ad nundi- H
nas, & negociaturus de iſta pecunia, & ideo non mutuabo tibi, niſi dederis michi eam ad tale tempus, ut ego poſſim eam ferre ad nundinas, & accipiens offert ſe daturum, ſi non det in termino, & ideo alius non uadit ad nundinas, tenetur ad totum intereſſe, quia iam ex mora debetur; ſed ante moram non.

Et dicẽdum, ꝙ hoc uidetur uerum, quia patet de dando damnum, in quod incurrit mutuãs, eſt licitum etiam ſi non ſit lucrũ, ſed de dando lucrũ, quod poterat facere mutuans cum pecunia eſt contractus illicitus, niſi eſſet lucrum certum, quia illud eſt quaſi debitũ, & carere tali lucro computatur in damnum, ſed tale non eſt lucrum, quod poterat nunc facere negociator; quia poterat perdi pecunia furto, uel rapina, uel incendio, uel alio modo, aut tenendo eam poterat iſte non negociari, aut nego- I
ciando non lucrari, & ideo de hoc, quod erat dubiũ non debetur intereſſe, niſi ex mora, ut dictum eſt.

An ſit contractus vſurarius hunc caſum facere de quodam obligato ad certum debitum vſurario. Quæſt. CCXXVIII.

QVæritur aliquis erat obligatus uſurario ad certum debitum cum uſuris, & habebit pecuniam de qua poterat ſatisfacere de debito, & vſuris; ſed ſocius eius petiuit pecuniã illã ab eo mutuari; & ille dedit eam ſub hac conditione, vt ſolueret vſurario debitum, & vſuras de cętero currentes, an ſit contractus vſurarius.

Aliqui dicunt, quòd non eſt vſura, quia vſura dicit lu- K
crum, ſed mutuans nullum accipit hic lucrum cũ ad vſurarium pertineat; ergo non eſt contractus vſurarius.

Secundo, quia ſi iſte ſoluiſſet pro vtilitate ſocij poſſet ab eo repetere ſortem, & vſuras extra de fideiu. cap. peruenit, & cap. conſtitutus: multo fortius ergo poterit excipiendo retinere de reg. iu. cap. qui ad agendum lib. 6.

Alij dicunt, quòd eſt contractus vſurarius, quia ſi iſte pro ſeipſo ſtipulatus eſt vſurã, ſine dubio eſt vſurarius. Si autem creditori ſuo ſtipulatus eſt, non valet ſtipulatio Inſtit. de inut. ſtipul. §. alteri; & ita, vel non tenet contractus, vel eſt vſurarius.

Aliqui dixerunt, ꝙ difficile erat hoc ſolui, ideo ſolueret qui poſſet, ſicut Damaſus.

Alij vt Tancre. dixerunt, quòd non poterat mutuans petere, niſi ſorté, in quo innuit vſurarium eſſe contractũ.

Alij tenent, quòd poterit mutuans compellere accipientem actione mandati ad ſoluendas etiam vſuras currentes; ſic tenet Barthol. Brixi. in q. venerabili, quæ incipit aliquis ſcholaris.

Dicendum, quòd aut iſte mutuans uolebat de pecunia illa ſatisfacere creditori ſtatim, aut non. Si non volebat eſt vſurarius, quia lucrum acquirit, quia euitat vſuras illas quas alias non erat euitaturus, & ideo vltra ſortem accipit. Si autem de illa pecunia ſoluturus erat ſtatim creditori, & per hoc ſe liberaret tam à ſorte, quàm uſuris non eſt contractus uſurarius, neque peccat, & hoc quia iſte nichil acquirit, ſed euitat damnum, quod alias erat euitaturus, cum intenderet per iſtam pecuniam ſe exonerare debitis, & uſuris, & ad quemlibet pertinet, ꝙ damnum euitet. Hoc enim modo cuilibet mutuanti licet dicere accipienti; ſi ego mutuo tibi nunc iſtam pecuniam incurro in tale damnum, ſi tu uis illud ſoluere mutuabo illam, alias non faciam, & non eſt contractus illicitus, quia licet conuenire de damno uitando, & maxime quando præſens eſt certum, ſciebat enim qui mutuauit pecuniam ſocio, quòd currebant ſibi uſuræ, & ſi non ſolueret ſtatim, quod incurreret in illud damnum, & cum ex illa pecunia ſoluturus erat, licebat ſibi petere ab accipiente, quòd liberaret eum à ſorte, & uſuris currentibus, cum poſſet omnes præteritas, & debitum ſoluere cum illa pecunia.

An mutuans communitati pecuniam, vt non ſoluat impoſitionem ſit vſurarius? &c. Quæſt. CCXXIX.

QVæritur ſiquis mutuauit communitati pecuniam ea conditione, vt quandiu cõmunitas pro illo debito ſibi obligata eſſet non teneretur ad ſoluẽdum impoſitiones, vel collectas, an ſit uſurarius?

Reſpondet Guilel. in Specu. titu. de uſu. quòd non eſt uſurarius, eo quòd non agit de captando lucro, ſed de uitando damno quod poterat uitare.

Sed dicendum circa hoc, quòd aut certum erat, quòd interim aliquæ collectæ imponerentur, aut non, ſi certum erat, quòd imponerentur uidetur, quòd ſit uſurarius, quia pro expectatione ſolutionis acquirit hoc, quòd non ſoluat collectas, quas alij ſoluunt; ſi autem non erat certum, an eſſent imponendæ collectæ, ſi dubium erat, non erat iſte uſurarius, quia iſta dubietas excuſat eum, licet lucrum capiat ex illa mutuatione.

An poſſit quis recipere aliquid de mutuatione facta cuidam eunti ad nundinas apud ſe periculum de pecunia tenendo. Quæſt. CCXXX.

QVæritur quid ſi aliquis eunti ad nũdinas mutuauit centum, & retinuit penes ſe periculum illorũ centum, an poſſit aliquid pro hoc recipere.

Dicendum, ꝙ hic poteſt fieri triplex contractus, ſ. ſocietatis, mutui, locationis. De primo, ut quod daret aliquis eunti ad nundinas centum, & negocietur cum pecunia illa pro ambobus, & maneret tunc pecunia periculo amborum, uel dantis ſolum. De ſecundo, ut quòd mutuaret dans pecuniam accipienti, & tunc tranſiret in accipientem, & pro ſe ſolum negociaretur de ea, & periculum totum eſſet accipientis. De tertio, ut quòd dominus pecuniæ locaret pecuniam indigenti ad aliquem uſum, & retineret penes ſe periculum pecuniæ, & pro uſu eius locati acciperet aliquid.

Dicendum, ꝙ ſi eſſet primus contractus, i. ſocietatis conuenienter daretur pecunia negociatori eunti ad nundinas, & reciperetur aliquid, ſi nõ transferretur dominiũ in accipientem, ſed maneret penes dantem, & etiam non acciperetur aliquid determinatum quaſi pro uſu pecuniæ, cum non locetur uſus, ſed dans uideatur negociari cum ipſa pecunia, quia eſt ſocietas, & negociatur mercator pro ſe, & pro eo à quo accepit pecuniam, ſed participabunt in lucro ſuperuenienti, ſiue paruum, ſiue multũ ſit, aut ſi nullum fuerit ſuſtinebunt ſimul onera damni, & tamen hic non eſt ſic.

De

De ſecundo, ideſt mutuatione dicendum, quòd non poteſt aliquid recipi vltra ſortem, eo quòd pecunia mutuata tranſit in dominium eius cui mutuatur, & ad periculum eius pertinet, & ideo nemo poteſt pro vſu eius aliquid recipere, quia nullius eſt, niſi habentis eam, & ſtultum eſſet, quod quis peteret fructus rei alienæ.

Si autem dicatur, quòd pro eo, quòd ſuſcepit mutuator in ſe periculum poſſit recipere aliquid vltra ſortem.

Dicendum, quod non poteſt, & iſte eſt caſus in ca. nauiganti. extra de vſu. & oportet intelligi ſic, quod ille qui mutuauit eunti, vel nauiganti ad nundinas pecuniam, recepit in ſe periculum, ideſt, quòd aſſecurauit accipiẽtem, quod pecuniam ſaluam deduceret vſque ad nundinas, & ſi caſu periret pecunia, quod non teneretur accipiens aliquid reddere mutuanti, neque ipſam ſortem, vel vadens ad nundinas accepit merces ab aliquo venditas ad certam æſtimationem iuſtam, quam ſoluere non potuit tunc, & voluit ferre merces illas ad nundinas, vt negociaretur, & vendens dixit; ego reddo tibi iſtas merces ſecuras, ideſt, ſi non peruenerint ad nundinas, vel aliquid de eis caſu perierit, quod non tenearis mihi ad ſortem, & ſi peruenerint, quod des aliquid vltra precium venditionis, quod videor tibi tunc mutuare pro illa ſecuritate, quam facio, & periculũ quod ſumo in me. Et dicendum, quod in neutro caſu poteſt accipere aliquid vltra ſortem, vt in eod. c. nauiganti.

Et dicendum, quòd aſſumptio periculi nihil confert mutuatori potiuſquam ſi ſimpliciter tradidiſſet pecuniã, eo quòd periculum rei ſemper pertinet ad eum, qui eſt dominus, & cum mutuator deſierit eſſe dominus, fruſtra pro re alterius periculum accipit, & ideo contractus eſt vſurarius. Si autem eſſet contractus locationis non videretur eſſe iniuſtum quòd acciperetur aliquid pro vſu pecuniæ: nam in qualibet re locabili locator accipit pecuniam pro vſu rei quam locat. de pecunia autem planum eſt, quòd locabilis eſt ad quoſdam vſus, vt ad pompam, & ad ponendum pignori, & ad ſimilia, ideo tunc licite recipitur aliquid pro vſu pecuniæ pro illo tempore, & tamen tunc pecunia tradita manet quantum ad dominium penes locantem, & ad eum pertinet periculum, ideo non oportet, quòd dans expreſsè contrahat cum accipiente, quòd recipiat in ſe periculum eius, quia ex conditione contractus ineſt, etiam ſi nihil exprimatur, quod periculo dantis maneat cum locata ſit, vnde nihil plus accipit pro hoc, quòd periculum in ſe ſuſcipit, ſed pro hoc, quòd vſum eius locat; & tamen, quia pecunia magis ſe habet ad mutuationes, quam ad locationes, etiam quia pecunia non deterioratur ex vſu, ſicut alia quę locantur, vt equus, veſtis, & domus, non eſt ſecurum locare pecuniam accipiendo aliquid pro vſu eius, quia videtur latere ibi fraudem vſurarum. De hoc Gregorius & habetur 88. diſtin. ca. eijciens; ſi tamen vere, & ſine fraude vſuratum, neque alia ſpe locaret quis pecuniam ad pompam, vel ad deponendum pignoratam, vel ad ſimiles vſus, retinens in ſe eius periculum, ſicut facere debet ex conditione contractus locationis, non eſt illicitum aliquid accipere pro vſu eius.

Sed dicendum, quòd in allegato ca. nauiganti non fuit ſic, quia ibi dans pecuniam non locauit eam, ſed mutuauit, vt litera dicit; & additur, quò ſuſcepit in ſe periculum eius, ideo propter hæc duo apparet, quod non poterat recipere aliquid vltra ſortem. Primum patet, quia dicitur, quod mutuauit, & tamen in mutuo tranſit dominium, ideo pro pecunia mutuata nihil vltra poteſt accipi. Secundum patet, quia dicitur, quod ſuſcepit in ſe periculum, & tamen non ſuſcipit quis in ſe, niſi quod non habebat; ergo videtur, quod iſte iam ceſſauerat habere periculum pecuniæ cum ſuſceperit illud, & tamen non ceſſaret habere illud, niſi pecunia deſineret eſſe eius; ergo erat pecunia mutuata, & deſierat eſſe mutuatoris, & conſequenter non poterat aliquod commodum pro illius vſu accipere. Si autem quis vellet de pecunia, quam dat negociatori eunti ad nundinas aliquam vtilitatem capere, oporteret quod daret ei in ſocietatem, vt pro ambobus negociaretur ſub periculo dantis, vel ſub periculo amborum, & tunc poſſet accipere partem lucri.

Alph. Toſt. in Matth.

A *An cambia, ſeu cambia ſint licita, & poſſint exerceri ſine peccato. Quæſt. CCXXXI.*

QVæritur, cum quis dat hic in Hiſpania certum negociatori, vt Romæ, vel Hieroſolymis faciat ſibi reſponderi cum nonaginta, & tamen ſit vſura.

Dicendum, quod non videtur hic modus vſuræ; nam is qui dat pecuniam ſolet accipere ſuperabundantiam in contractu vſurario, & hic qui dat non accipit ſuperabundantiam, ſed qui recipit.

Item ſolet fieri contractus vſurarius cum quis mutuat alteri pecuniam, vt ad certum tempus det ei, & pro via illius temporis recipit lucrum, & tamen hic eſt e contrario, quia qui a principio recipit non dat vſuram, ſed potius datur ei vſura.

B Tertio, quia etiam in venditione quando eſt vſuraria propter mutuum tacite exiſtens ſit, aut propter anticipationem precij dati, aut propter dilationem ſolutionis.

De primo, vt cum quis emit vilius quam res valeat, quia dedit precium antequam acciperet rem.

De ſecundo, vt cum accepit quis rem emptam antequam ſolueret, & ideo carius emit quam valeat, quia in his duobus caſibus vſura eſt; & tamen hic eſt è contrario, quia qui prius pecuniam dat, & expectat illam poſtea accipere, minus accipit, & ideo non eſt modus vſuræ, ſed potius contra formam vſuræ.

Dicendum, quod prædictus contractus non eſt vſurarius, ſed potius licitus, poteſt tamen eſſe iniuſtus ſecundum quantitatem ſuperabundantiæ; habet autem contractus iſte aliquid mutui, quia ſicut in mutuo dans tráſ-
C fert dominium pecuniæ, & periculum in accipientem, ita & hic dans pecuniam negociatori in Hiſpania, vt accipiat ab eo Romæ, transfert in eum dominium pecuniæ, & periculum, habet autem aliquid locationis inquantum iſte ſuſcipiens locat operas ſuas ei à quo accipit quaſi, vt deferat ei ſaluam pecuniam illam in locum, in quo alius vult accipere, & pro his operibus aliquid meretur, & aliquid accepturus eſt, & iuſtum eſt, quod accipiat.

Primo, quia iſte excuſat labores multos, & pericula dantis pecuniam, quæ ille non euaderet ſine ſumptibus, & difficultatibus; ergo poteſt pro iſto bono, quod illi impendit aliquid recipere ab illo.

Secundo, ex parte recipientis, quia negociator recipiẽs hic in Hiſpania pecuniam, & dans eam Romæ non poteſt iſtud facere ſine expenſis, quia oportet habere do-
D mum, & ſocietates in multis locis, quæ non fiunt ſine multis ſolicitudinibus, & expenſis, & data opera ad hoc, ſed nemo cogitur dare operas gratis, ideo pro hac reſponſione poteſt aliquid recipere negociator quaſi locet in hoc operas ſuas.

Et ideo dicendum, ꝙ non eſt vſura, ꝙ aliquid detur minus à recipiente, quam receperit, quia labores ſuos in hoc apponit, & tamen poteſt eſſe iniuſtus contractus, ſecundum quod recipit immoderate, vel extorquet ab eo, qui pecuniam dat, & alibi accipere vult: nam ſicut in emptione, & venditione rerum, quas quis emit, & poſtea carius vendit conſideratur commenſuratio expenſarum laborum, & ſolicitudinis, & quando caritas eſt ſecundum iſtam proportionem eſt iuſta venditio, quando autem excedit eſt iniuſta, ita in acceptione negociatoris, quando
E ſecundum proportionem ſuorum laborum, & ſolicitudinum accipiunt ſuperabundantiam, pro hac reſponſione eſt licitus contractus, cum vero ſuperabundantiam ad hoc habent eſt contractus illicitus, ideſt iniuſtus.

An accipientes pecuniam ſub vſuris peccent. Et quid de petente tam à parato, quam à non parato dare ad vſuras, & an non parato liceat ſuadere, vt det. Quæſt. CCXXXII.

QVæritur, nunc circa accipientes pecuniam mutuam ſub vſuris, an peccent, cum certum ſit ipſos dantes ad vſuram quomodocunque peccare.

Aliqui dicunt, quod etiam accipientes peccant, quia dicit Apoſtolus ad Rom. 1. quod digni ſunt morte non

ſolum, qui faciunt peccata, ſed etiam qui conſentiunt facientibus, ſed qui accipit pecuniam mutuo ſub vſuris conſentit vſurario in ſuo peccato, & præbet ei occaſionem peccandi; ergo etiam ipſe peccat.

Secundo, quia pro nullo commodo temporali debet aliquis alteri quamcunque occaſionem peccandi præbere, quia hoc ſemper pertinet ad rationem ſcandali actiui, & illud ſemper eſt peccatum, ſed qui petit mutuum ab vſurario expreſſe dat ei occaſionem peccandi, ergo pro nullo commodo temporali excuſatur.

Tertio, quia non videtur eſſe minor neceſſitas interdum deponendi pecuniam apud vſurarium quam mutuum accipiēdi ab eo, ſed deponere pecuniam apud vſurarium videtur omnino eſſe illicitum, ſicut illicitum eſſet committere gladium furioſo, & virginem luxurioſo; ergo neque licitum eſt accipere mutuum ab vſurario, cum per hoc detur occaſio ad malum.

Aliqui dicunt, quòd accipiens mutuum ſub vſuris non peccat, quia iniuſtum agere eſt illicitum, ſed iniuſtum pati non, quia iuſtitia non eſt media inter duo vitia, vt patet 5. Ethi. & tamen qui mutuat ad vſuram iniuſtum facit, quia accipit vſuram, accipiens autem mutuum ſoluit vſuram, & iniuſtum patitur, ideo videtur, quòd non peccet, quia non poterit quis in eodem actu ſimul iniuſtum pati, & iniuſtum agere.

Dicendum, quòd dans ad vſuram ſemper peccat, & tamen recipiens mutuum ſub vſuris non ſemper peccat, ſed aliquando excuſatur à peccato; motiuum autem ad hoc, quòd peccet videtur eſſe, quia communicat danti ad vſuram, & tamen non eſt neceſſe, quòd communicans alteri, qui peccat peccet. Vnde inducere aliquem ad peccandū nullo modo licet, vti tamen peccato alterius ad aliquod bonum licitum eſt, quia Deus vtitur omnibus peccatis noſtris ad aliquod bonum, cum ex quolibet malo eliciat aliquod bonum, vt ait Aug. in Enchiridion. Et ideo Auguſt. reſpondens Publicolæ quærenti, an liceat vti iuramentu eius, qui per falſos Deos iurat, in quo manifeſte peccat reuerentiam illis tāquam Dijs exhibens, reſpondet, quòd qui vtitur fide illius, qui per falſos Deos iurat non ad malum, ſed ad bonum, non ſe peccato illius ſociat quo per dæmonia iurauit, ſed pacto eius bono quo fidem ſeruauit, ſi tamen iſte qui vtitur iuramento alterius per falſos Deos cogeret, vel induceret alterum ad iurandum per illos, manifeſtum eſt, quòd peccaret.

In præſenti autem ſic dicendum, quòd qui mutuum ſub vſuris accipit, aut rogauit, vel induxit ad mutuandum ad vſuram aliquem, aut ille paratus ad hoc erat. Si primo modo dicendum, quòd eſt illicitum, quia nullo modo, licet inducere aliquem ad mutuandum ſub vſuris. Si ſecundo modo licitum eſt, aut non eſt illicitum ab eo, qui paratus eſt dare ad vſuram recipere mutuum ſub vſuris propter aliquod bonum, quod eſt ſubuentio neceſſitatis propriæ, vel alienæ, ſicut etiam licet ei, qui incidit in latrones manifeſtare bona quæ habet, & tamen latrones diripient illa, & diripiendo peccabunt, & tamen hoc licet ad hoc, quòd non occidatur; exemplo decem virorum, qui dixerunt ad Hiſmaelem, noli nos occidere, habemus enim theſaurum in agro Hiere. 41. c.

Innocentius autem extra de vſu. cap. ſuper eo. dicit, quòd quidam dicunt, quòd pro quolibet opere virtutis faciendo, licet cuilibet accipere mutuum ſub vſuris, vt ſi velit inde facere eleemoſynas, vel ædificare Eccleſiam, vel alia huiuſmodi, ſed ſi acceperit vſuras, vt luxurioſè viuat, vel laſciuiat, ex eo peccat. Dicit etiam, quòd alij dicunt non eſſe hoc indiſtinctè tenendum, quia non credunt eſſe licitum accipere pecuniam ſub vſuris ad paſcēdum pauperes, qui in parua egeſtate ſunt, & tamen eſt illud opus miſericordiæ, vel liberalitatis, ſed dicunt, quòd ille, qui accipit mutuum debet conſiderare tempus, & locum, & multas alias circunſtantias in mutuo vſurario contrahendo, debet etiam conferre inter bonum, quod ſequitur ex opere virtutis, quod faciet ex mutuo accepto ad vſuram, & bonum, quod ſequitur ſi omittit accipere pecuniam mutuatam, quia ſi ex opere virtutis ſequitur magnum bonum, vt quia paſcit pauperes fame morientes, vel ædificat Eccleſiam, vel emit ca-

F licem, qui perpetuo deputabuntur diuinis miniſterijs, & ex dimiſſione accipiendi mutuum bonum modicum ſequetur, quia creditor iam voluntariè eſt vſurarius. Item quia ſi non dederit mihi ad vſuram, paratus eſt alius qui eandem pecuniam recipiat ſub vſuris. Nam in prædicto caſu dicunt hi, quòd non ſolum poteſt recipere ad vſuram oblatam pecuniam, ſed etiam rogare vſurarium, vt mutuet ſub vſuris, dicendo vſurario, quòd licet in omni caſu peccatum ſit dare ad vſuras, minus tamen peccat ſi dat in bonum opus, quam in malum: ſed è contrario ſi quis videret hominem paratum ad pœnitentiam, vel voluntatem haberet de cætero abſtinendi ab vſuris, tunc eſt maius bonum abſtinere a mutuo vſurario, quam facere quantumcunque bonum opus virtutis. Alij enim diſtinguebant, quod aut quis dat cauſam fœnerandi vſu- G rario, aut occaſionem. Cauſam autem dicitur tradere, quando mercator non conſueuerat pecuniam dare ad vſuram, & aliquis eum induxit, vt ſibi daret, & ipſe ſatisfaceret ſibi de lucro, quod interim habere poterat retinendo pecuniam, vel aliquid nomine illius lucri promittit, & tunc peccat, qui petit tale mutuum, quia facit, quòd ille peccet qui alias peccaturus non erat; occaſionem autem dicitur tradere ille, qui petiuit mutuum ſub vſuris ab eo, qui conſueuerat dare ad vſuras, & tunc dicunt non eſſe peccatum.

Circa hoc membrum ſecundum dicunt alij ſubdiſtinguendum dicentes, quòd qui dat occaſionem ex cauſa neceſſitatis, vt quia ſibi deficiunt expenſæ, non peccat, quia in neceſſitate omnia ſunt communia, & talis redimit vexationem ſuam qua tenetur, & hanc redimere li- H cet. Si autem ex cauſa non neceſſaria, ſed potius voluptuoſa, vt quia vult ludere ad aleas, vel dare meretricibus, non licet dare occaſionem.

Dicēdum, quòd veritas eſt, ſicut ſupra dicebatur, quòd aut petit mutuum ſub vſuris quis ab eo, qui cōſueuit dare ad vſuras, & paratus eſt dare omni petenti, aut petit ab eo, qui non conſueuit dare, neque intendit dare. De ſecundo dicendum, quòd regulariter non licet, eo quòd ſuadetur alicui facere malum, & ſuadere malum ſemper eſt malum, & tamen ſi aliquis ſit in extrema neceſſitate conſtitutus, aut videat alium in tali neceſſitate conſtitutum, vel quaſi, poteſt peti mutuum ſub vſuris, etiam ab eo qui nunquam conſueuit dare ad vſuras, ſed aliàs regulariter non licet.

De primo dicendum, quòd etiam non eſt licitum pro quacunque cauſa, & tamen pro cauſa honeſta, licet non I ſit magnæ neceſſitatis, licet & hoc, quia non ſuadetur hic facere malum, ſed iam iſte paratus erat ad malum faciēdum. Cauſa autem quare non liceat abſolutè eſt, quia etiam circa eum, qui paratus erat recipere vſuras aliquid conferre peccatum eſt cum quis ab eo mutuum petit: nam ſi non peteret aliquis mutuum nunquam daret ad vſuras ille, & ſic ſolum eſſet peccatum in mente, & non in re, ſed peccatum in re multum addit ad peccatum in mente, ideo non licet alicui regulariter, etiam ab eo, qui paratus eſt dare, accipere mutuum ſub vſuris. Dico tamen, quòd interdum licet, & hoc quando cauſa neceſſaria, aut multum honeſta ſubeſt, quia tunc non agit petens, vt occaſionem det vſurario, ſed vt ſibiipſi prouideat in neceſſarijs. Sed dicetur quomodo poteſt eſſe licitum, quòd quis ſuadeat alicui non parato ad hoc dare ad vſu- K ram? quia iſtud malum eſt, & nunquam licet alicui facere, quod malum eſt.

Dicendum, quod dare ad vſuram eſt per ſe malum, & vetitum; & iſtud in nullo caſu licet, neque pro aliqua cauſa: nam etiam pro redimendo captiuo, non eſt dandum ad vſuras extra de vſu. ca. ſuper eo. Accipere autem ad vſuram non eſt in omni caſu malum; ſed aliquis caſus eſt in quo non erit malum, ideo in illo caſu licebit; & ratio huius eſt, quia quædam ſunt mala, quæ ſe habent determinate ad eſſe mala, & in nullo caſu ſunt bona, ſed mox nominata cum malitia ſunt conuoluta, vt dicitur ſecundo Ethic. & talia nunquam licet facere.

Alia vero ſunt ſic mala, quòd in aliquo caſu poſſunt eſſe bona, & illa aliquando licebit facere, ſcilicet quando poterunt eſſe bona. Primū eſt dare ad vſurā, ideo nun-

quam

quam licet. Secundum eſt accipere ad vſuram etiam ab eo, qui non erat paratus, ideo aliquando iſtud licet, & patet in alijs ſimilibus: nam accipere aliena regulariter non licet, & tamen in caſu neceſſitatis, licet illa accipere auctoritate propria, etiam domino vetante, ſi ille nullo modo ea concedere vult, & nō ſolum in neceſſitate propria, ſed etiam in aliena neceſſitate, quia pro proximo pereunte fame, ſi ego non poſſum ei ſubuenire, licet mihi rapere, & dare illi; & ſic quod regulariter malum eſt aliquando fit bonum. Sic petere mutuum ſub vſuris regulariter eſt malum, quia videmur ſuadere alicui ad malum: nam ſi quis ſine neceſſitate exiſtens iſtud agat, videtur ſuadere ad malum. Si vero vrgente neceſſitate, non ſuadet ad malum, ſed ſibiipſi prouidet cui aliter prouidere non poteſt, propter quod cum quis in tali neceſſitate eſt, debet petere mutuum ab aliquo gratis, & ſi ille dare noluerit poterit accipere ſub vſuris, cum etiam ſi multa eſſet neceſſitas, poterat rapere ab eo, vel ſurari, dare autem ad vſuras eſt determinatè malum, & nunquam licet, ſicut fornicari eſt per ſe malum, ideo nulla neceſſitas euenire poteſt, quæ illud licitum faciat.

Ad primum dicendum, quòd accipiens mutuum ſub vſuris nō conſentit peccato vſurarij in caſibus in quibus diximus hoc licere, ſed potius diſplicet ei, quod ipſe vſuras accipiat, cum ſint in damnum ſuum, ſed, quia non poteſt aliter ab eo accipere mutuum, quòd bonum eſt, conſentit inuoluntarius accipere ſub vſuris, & eſt inuoluntarium mixtum, vel eſt volitum præſuppoſitione ſinis, ſed non ſimpliciter.

Ad ſecundum dicendum quòd ille, qui accipit pecuniam mutuo ſub vſuris non dat vſurario occaſionem vſuras accipiendi, ſed mutuandi: nam non petit ab eo, quòd ſub vſuris det, ſed quòd det ſimpliciter, ipſe autem vſurarius ſumit occaſionem peccandi ex malitia cordis ſui: vnde ſcandalum paſſiuum eſt ex parte ſua, non eſt autem actiuum ex parte petentis mutuum, neque tamen propter hoc ſcandalum paſſiuum, quod eſt in vſurario debet ceſſare indigens à mutuo petendo, quia huiuſmodi ſcandalum paſſiuum non prouenit ex infirmitate, vel ignorantia, ſed ex malitia.

Ad tertium dicendum, quod vtrunque horum poteſt licitè interdum fieri, ſ. mutuum accipere ab eo, & apud ipſum pecuniam deponere. De primo dictum eſt ſupra.

De ſecundo dicendum, quòd ſi quis committat in cuſtodiam pecuniam ſuam vſurario non habenti alias vnde vſuras exerceat, vel hac intentione committat, vt per hoc copioſius lucretur per vſuram, daret materiam peccandi, & ipſe peccaret, quia eſſet particeps culpę; ſi autem vſurario habenti, vnde alias exerceat vſuras aliquis pecuniam ſuam committat, vt penes eum tutius cuſtodiatur, non peccat, ſed vtitur homine peccatore ad bonum.

Qui vocentur vſurarij manifeſti.
Quæſt. CCXXXIII.

QVæritur nunc circa pœnas vſurariorum, & quia pęnæ de iure imponuntur vſurarijs manifeſtis, eſt dubium, qui vocantur vſurarij manifeſti?

Dicendum, quòd verum eſt, quòd imponuntur manifeſtis, vt patet extra de vſu. cap. quia in omnibus, & capi. cum tu; & capit. cum in diœceſi. Vocantur autem multipliciter manifeſti. Vno modo, ideſt notorij; de quibus nulla tergiuerſatione celari poteſt, vt quia toto populo, vel maiori parte eius præſente det ad vſuras, & faciat expreſſe contractus vſurarios. Vel ſi tenet menſam paratam ad numerandam ibi pecuniam cuilibet volenti recipere ſub vſuris; ſicut meretrix quæ publicè ſe proſtituit & notorium eſt de illa quod fornicatur, quia toto populo vidente conſtituit locum ſuum in quo fornicatur; & hoc per euidentiam facti vocatur notorium, extra de cohi. cler. & mulie. c. veſtra.

Alio modo poſſunt eſſe manifeſti per confeſſionem in iudicio ſponte factam: vel quia conuicti ſunt de crimine illo: nam tunc efficitur manifeſtum, immo, & notorium: hoc enim vocatur notorium iuris, quando quis condem-

A natus eſt de crimine, quod ſponte confeſſus eſt, aut de quo conuictus eſt.

Alio modo vocantur manifeſti, ſ. per argumenta aliqua cum fama, vt extra de vſu. cap. cum in diœceſi. Non enim ſufficit fama ad faciendum manifeſtos vſurarios, ſed argumenta requiruntur, eod. cap. vocantur autem argumenta ea, quæ non neceſſario probant, ſed arguunt: & hæc dicit Ioan. Andr. eod. cap. eſſe, vt ſi tenebat menſam ad numerandam pecuniam, vel ſi apparent inſtrumenta confecta vſuraria, vel ſi ſolebat emere vilius, quia præmittebat ſolutionem, vel vendebat carius, quia expectabat ſolutionem, & ſimilia.

An ignoti vſurarij habebunt aliquam pœnam, & an expediat imponere illis pœnam manifeſtam?
B *Quæſt. CCXXXIIII.*

SEd dicetur cum pœnæ poſitæ à iure de ſolis vſurarijs manifeſtis dicantur, extra de vſu. cap. quia in omnibus, quid fiet de non manifeſtis vſurarijs, an habebunt aliquā pęnam, ſed non talem.

Aliqui dicunt, quòd aliæ pœnæ ſunt contra vſurarios non manifeſtos, minores quidem quam illæ, quæ ponuntur in allegato cap. quia in omnibus; & illæ non ſunt expreſſæ in iure, ſed arbitrarię, quia ita eſt quantum ad oia alia, quæ nō exprimūtur, ſed relinquūtur arbitrio iudicū.

Dicendum, quòd iura non poſuerunt pœnam aliquam vſurariorum non manifeſtorum, eo quòd illis nulla pęna poteſt inferri in ſe in foro conſcientiæ, nam omnes illi de quorum crimine conſtat ſaltem in iudicio per confeſſio-
C nem ipſorum, vel quia conuicti ſunt dicuntur manifeſti in crimine, vt dictum eſt preced. q. & tamen eis quorum non eſt ſic manifeſtum crimen non poteſt inferri pœna aliqua de iure in foro contentioſo; ideo non debuit poni pœna niſi vſurarijs manifeſtis: occultis autem nulla ponitur, quia iudici non conſtat de eorum crimine; ſed ſolum conſtat in foro conſcientiæ, & ibi nulla pœna harum imponi poteſt. Nam ſi quis confiteatur alteri crimen vſurarum, vel iudex ſciat illud ſecrete, non poteſt punire vſurarium aliqua illarum trium pœnarum, quæ ponuntur in alleg. cap. quia in omnibus, quia illæ pœnæ ſunt fori contentioſi, etiam per illas manifeſtaretur crimen, quòd non debet fieri, quia nunquam imponenda eſt pœna manifeſta niſi pro peccato manifeſto, & ideo cautè dictum eſt ne imponantur pœnæ illæ niſi vſurarius manifeſtis, id
D eſt non imponantur vſurarijs occultis, de quorum crimine ſolum conſtat in foro conſcientiæ: quia etiam ſi iudex fori conſcientiæ eſſet idem, qui eſt iudex fori contentioſi non poſſet imponere aliquam harum pœnarum pro crimine de quo ſic ſolum ſibi conſtaret. Etiam ſi conſtaret iudici de crimine vſurarij, vt quia ille in ſecreto ſibi confeſſus eſt, extra forum tamen conſcientiæ, vel quia ipſe iudex recepit ab eo ad vſuram, & non conſtet coram eo per confeſſionem per iudicem factam, aut quia ibi cōuictus eſt de eodem, non poterit imponi aliqua iſtarum pœnarum.

Quæ ſint pœnæ contra vſurarios. Quæſt. CCXXXV.

QVæritur, quæ ſunt iſtæ pęnæ?
E Dicendum, quod circa vſurarios quædam ſunt pęnæ, quædam vero vt debita. Eſt enim debitum ipſa reſtitutio, nam præter pęnam quamcunque a iure, vel iudice imponendam ſtat reſtitutio, eo, quod pecunia vſurarij eſt æs alienum, & ideo tenetur vſurarius indiſtinctè, & ſecundum omnem ſortem ad reſtitutionem ſicut in furto, vel rapina: nam non dimittitur peccatum niſi reſtituatur ablatū, & ſpecialiter ponitur in caſu huius criminis vſurarum, extra de vſu. cap. cum tu. Et iſtud ponitur præter omnem pęnam. Nam ſunt pœnæ in vindictam criminis, reſtitutio autem non eſt in vindictam: quia etiam ſi quis aliena accepiſſet, vel teneret ſine crimine teneretur ad reſtituendum, ideo inter pęnas promulgatas contra manifeſtos vſurarios, extra de vſu. capit. quia in omnibus, non ponitur reſtitutio, velut vna illarum.

De pœnis autem, quæ ſunt propriè pęnæ dicendum,

quod

quod tres poſitæ fuerunt in Concilio Lateranenſi, quod habetur, eo. tit. cap. quia in omnibus.

Prima eſt, quòd non mittuntur ad perceptionem Euchariſtiæ.

Secunda eſt, quòd ſi in hoc crimine decedunt carent eccleſiaſtica ſepultura.

Tertia eſt, quia dum uiuunt non admittuntur oblationes eorum ad altare ſicut cæterorum fidelium.

An vſurarius has pœnas ipſo iure incurrat?
Quæſt. CCXXXVI.

SEd quæritur, an vſurarius pęnas iſtas incurrat ipſo iure, uel debeat ſibi inferri?

Aliqui dicunt, quòd ipſo iure incurrit, & quòd eſt canon latæ ſententiæ; ſic tenet Innocen. eod. titu. cap. quia in omnibus, & Ray. in Sum. tit. de deci. in rubricella de oblationibus, & ponit ibi vſurarios inter eos quorum oblationes non ſunt recipiendæ, & ideo uidetur tenere Hoſtien. in Sum. titu. de ſen. excom. § quis poſſit.

Alij autem tenent, quòd non ſit latæ ſententiæ canon ſed ferendæ, ſic tenet Ber. eod. tit. de vſu. cap. cum tu, & idem Hoſtien. & Ioan. And. & iſta opinio eſt benignior, & quæ à pluribus tenetur, & videtur magis concordare literæ, eodem titu. capitu. cum tu, ſcilicet, cum tu manifeſtos vſurarios iuxta decretum noſtrum, quod in Concilio promulgatum eſt, communione altaris, & eccleſiaſtica præceperis ſepultura priuãdos, & ita videtur, quòd ad iudicem ordinarium pertineat has pœnas inferre, & non ſint ipſo iure inflictæ, cum ibi Papa fundet intentionem ſuam ex eo, quòd ille ordinarius mandauerat priuari ſepultura, & communione altaris vſurarios, & tamẽ ſi hoc non eſſet neceſſarium, ſed ipſo iure incidetent in has pœnas vſurarii, Papa non introduceret ad fundandam reſponſionem dubitationis, quòd ordinarius mandauerat vſurarios vitari: ſed diceret, quòd, quia in Concilio Lateranen. contra vſurarios promulgatæ erãt illæ pęnæ, quòd vſurarii tenerentur ad reſtituẽdum, tàm vſuras acceptas ante conſtitutionem illam, quàm poſt, niſi quis diceret, quòd ponitur illud ad referendum factum, ſ. quia Epiſcopus mandauerat priuari communione altaris, donec reſtituerent vſuras iuxta Concilium Lateranen. illi exceperunt ſe ſolum teneri ad vſuras poſtea ſuſceptas, non autem ad prius receptas, & tũc referretur factum in verbis illis, & non conſtituetur ius, ſcilicet. quòd ad ordinarium pertineat iſtas pœnas iam conſtitutas a iure infligere. Sed magis videtur tenendum, quòd ius ponant verba, quia ſi non ponerent ius, non referret verba illa Papa, vel ſi referret non approbaret, & tamen ex modo locutionis videtur approbare, immo, quia expreſſe non reprobat videtur approbare, eo, quòd digna erant verba illa reprobatione, ſcilicet, quòd Epiſcopus ſe mandaſſe aſſerebat, priuandos communione altaris, ſi verum erat, quòd ipſo iure erant priuati.

Ideo videtur dicendum, quòd pœnæ illę non habeant locum ipſo iure, ſed ſit canon ferendæ; & executio illius ad ordinarium pertineat, ſicut quantum ad multos canones, in quibus dicitur, qui talia fecerit excommunicetur, non enim eſt excommunicatus, ſed ordinarius excommunicare debet eum, & quouſque excommunicet illum non eſt excommunicatus, ita hic vſurarii manifeſti non ſunt ipſo iure priuati communione, ſed ordinarius debet promulgare contra eos ſententias penales mandatas a Canone, & tunc ipſo facto incurrerent in eas, & ſic fecit ille Archiepiſcopus Salernitanus in allegato capitulo, cum tu.

Quomodo habet locum prima pœna contra vſurarios, tam occultos, quàm manifeſtos.
Quæſt. CCXXXVII.

QVæritur quomodo habet locum prima pęna contra vſurarios, ſ. de non admittendo ad communionem Altaris.

Dicendum, quod præſupponendum eſt in hoc vſurarios non eſſe excommunicatos ipſo iure, & etiam inter F pœnas contra eos ſtatutas non ponitur pœna excommunicationis lata, neque ferenda in allegato cap. quia in omnibus; ideo licet vſurarij ſint manifeſti, non repelluntur à communione fidelium, reſtabat etiam, quòd admitterentur ad participationem ſacramentorum, niſi aliquid expreſſum eſſet contra eos ideo conſtituta fuit vna de pęnis, quòd non admittantur ad communionem altaris, & eſt ſenſus, dato, quòd vſurarius manifeſtus audiat diuina & confiteatur, non eſt ei danda communio altaris, ſed expreſſe denegabitur.

Cauſa autem prima eſt, quia tales ſunt in peccato mortali, omnibus autem in peccato manifeſto exiſtentibus, negatur Euchariſtia, immo omnibus exiſtentibus, quomodocunque in mortali, quia qui indignè ſumit iudicium ſibi manducat, & bibit, 1. Corint. 11. cap. Eccleſia G autem non debet dare alicui occaſionem damnationis, ideo non debet dare exiſtentibus in peccato mortali communiònem altaris, ſed quia Eccleſia neſcit occulta, vt nõ decipiatur negat Euchariſtiam exiſtentibus publicè, vel manifeſtè in peccato mortali: de vſura autem ſic conſtat, quòd ſit mortale: ergo qui manifeſtus vſurarius eſt, ſtat in manifeſto peccato mortali: Eccleſia igitur illi communionem altaris negare debet.

Secunda eſt, in pœnam, vt facilius cogatur ceſſare ab vſuris: nam cum viderit vſurarius omnes Chriſtianos recipi ad communionem altaris ſe autem repelli, erubeſcet, & ſic ceſſabit ab vſuris, & ita ſit in excommunicatione, quæ pro contumacia fertur: nam ideo excommunicatur quis, vt tædio, & rubore affectus veniat petiturus veniam Eccleſiæ. Sed quid ſi non ſit manifeſtus vſu- H rarius.

Dicendum, quod non tenet in eo diſpoſitio iuris, ideo nulla pœna iſtarum poterit ei inferri, vt dictũ eſt ſupra; vnde ſi vſurarius, de quo conſtat Sacerdoti in foro conſcientiæ, quod ſit vſurarius, ideſt, quia ei confeſſus eſt, & manet in exactione, & propoſito vſurarum, vel quia alias ſecretè ſcit eum vſurarium, veniat ad Sacerdotem petiturus Euchariſtiam cum alijs, non licebit Sacerdoti illum repellere.

Sed dicendum, quòd, aut ſolus venit ad petendum Euchariſtiam, aut cum alijs. Si cum alijs, vt in die Paſchæ multi ſimul communicant, dicendum, quod non debet eum repellere Sacerdos, neque quicquam dicere, ne per hoc peccatum illius abſconditum, fieret manifeſtum, ideo ſibi tunc imputet talis vſurarius, quòd corpus I Domini ad iudicium ſibi manducat, & bibit, quia Eccleſia non poteſt ei aliquid alterum facere, vètando, aut diſſuadẽdo, ne illius peccatum publicet, quod non licet. Si autem ſolus veniat, dicendum, quod præfatus Sacerdos debet admonere vſurarium, ne petat Euchariſtiam, quia petit condemnationem ſuam, & omnibus modis ad deſiſtendum ab hac petitione inducere. Si autem ille nõ aſſenſerit, non habet Sacerdos ius priuandi eum communione altaris, cum iura ſolum dicant priuandos manifeſtos vſurarios, & tunc Eccleſia nihil omiſit facere circa vſurarium de eis, quæ poterat, vnde tota culpa ſua ſuper eum redit, & quod de vſurario dicitur, eſt intelligendum de omnibus, qui ſunt in peccato mortali occulto, de quo Sacerdos certus eſt.

Quantum ad alias duas pœnas, idem eſt reſpectu occultorum vſurariorum, ideſt, quòd non recipiantur eo- K rum oblationes, & non ſepeliantur in Eccleſiaſtica ſepultura, nam ſi vſurarius manifeſtus offert aliquid ad altare, Sacerdos non debet illius accipere oblationem, ſed repellere illum publicè, ſicut peccatum publicum eſt. Si verò ſit occultus, ideſt, de quo conſtet Sacerdoti per aliquem modum de dictis, non tamen ſit manifeſtus, non poteſt Sacerdos eum repellere, quia ſic publicaret eius delictum, quod non licet, niſi fortè ſolus eſſet vſurarius cum offerret, quia tunc poſſet eum Sacerdos ſine vllo ſcandalo repellere, non recipiendo oblationem eius, hoc enim aliqui putant.

Sed dicendum, quòd non ſtat, quia non eſt ſimile denegatione communionis altaris, & de acceptione oblationum vſurarij, nam, quod vſurarius, aut alius in peccato ſuſcipiat Euchariſtiam, eſt grauiſſimum periculum animæ,

animæ, quia iudicium ſibi manducat, & bibit, ideſt, condemnationem ſuam ſumit, ideo Eccleſia omnibus modis honeſtis, debet euitare hoc periculum, ideo in omni caſu prohibet acceptionem Euchariſtiæ, & negat eam etiam occulto vſurario, aut peccatori, niſi cum ex illa denegatione ſequitur manifeſtatio criminis occulti, quã ſuper omnia Eccleſia cauere debet. In acceptione obligationum vſurarij, ſecus eſt, quia neque peccat exiſtens in mortali, ferendo oblationes ſuas ad altare, neque Sacerdos accipiens quantum eſt ex genere actus, ſed ſolum peccaret accipiens, ſi hoc eſſet vetitum, & tamen quantum ad occultos vſurarios, vel peccatores nichil vetitum eſt, ſed ſolum in manifeſtis, ideo non debet Sacerdos tales vitare, vel deſpicere eorum oblationes.

De ſepultura Eccleſiaſtica dicendum eodem modo, quòd occultis vſurarijs nullo modo vetanda eſt, & Sacerdos qui ſcit vſurarium, deceſſiſſe in hoc peccato, poterit eum tradere Eccleſiaſticæ ſepulturæ, ſi non fuerit manifeſtus vſurarius, eo, quòd ſepeliri ibi nullum periculum eſt ſepulto: etiam ſepeliens nichil mali facit, quia non facit contra aliquod ius, cum de ſolis manifeſtis ſit data prohibitio.

An ſint tantum tres pęnæ vſurariorum.
Quæſt. CCXXXVIII.

QVæritur circa id, quod dictum eſt ſupra, de pęnis vſurariorum, & videtur, quòd non ſint bene aſſignatæ, quia ibi fuerunt poſitæ, ſolum tres pęnæ: & tamen etiam pęna excommunicationis eſt ſuper has, vt patet, extra de vſu. cap. præterea.

Dicendum putant quidam, quòd illæ tres pœnæ, quę poſitæ fuerunt, eodem titu. cap. quia in omnibus fuerũt quas incurrunt vſurarij ipſo iure. Iſtæ autem, ideſt ſententia excommunicationis, & ſuſpenſionis, eodem cap. præterea; ſunt quæ imponi poſſunt, & nõ incurrunt eas vſurarij ipſo iure.

Sed dicendum, quòd, vt dictum eſt ſupra, non incidunt in eas ipſo iure, ſed quando ſunt ab ordinarijs impoſitæ, quia eſt canon ſententiæ ferendæ: ideo non poteſt iſta differentia aſſignari.

Aliter dicendum vno modo, quòd illæ tres ſunt pęnę ſpeciales: excommunicatio autem, & ſuſpenſio ſunt generales: nam priuationem communionis altaris ſine excommunicatione non inferunt ordinarij; ideo eſt ſpecialis pęna impoſita à canone; idem de priuatione Eccleſiaſticæ ſepulturæ. & non receptione oblationum: nam ſine excommunicatione, nemo infert has pęnas, niſi canon, vel conditor canonis. Excommunicare autem, & ſuſpendere, & interdicere ad omnes ordinarios pertinet, & quaſi eſt annexum dignitatibus curam animarum habentibus.

Secundo poteſt dici, quòd iſtæ duæ pęnæ, ideſt Excõmunicatio, & Suſpenſio fuerunt additæ, quia magis timentur: iſta enim eſt conditio iuris, vt quando pro aliquo delicto imponi poſſunt plures pęnæ, imponat iudex eas quas putauerit plus timeri; & quia fortè magis timebatur excommunicatio, qua priuatur quis communione fidelium, & actibus legitimis, quam priuatio ſepulturæ Eccleſiaſticæ, qua in vita nemo indiget, impoſita fuit excommunicatio: ſuſpenſio etiam multum timetur à clericis: quia priuantur commodis Eccleſiaſticis, interim, vt ſi ſint ſuſpenſi ab officio, & beneficio: ideo iſtas duas impoſuit poſtea ius.

Tertio poteſt dici, & adhuc melius, quòd tres illæ poſitæ ſupra, ſunt propriè pęnæ pro crimine vſuræ. Excommunicatio autem, & Suſpenſio non ſunt, vt pęnæ. Et ratio eſt, quia pęna eſt, quæ in vindictam commiſſi criminis infertur, & ita eſt de illis tribus: quia imponũtur pp hoc, quòd aliquis eſt manifeſtus vſurarius.

Excommunicatio autem, & Suſpenſio non ponuntur, vt pœnæ, & in vindictam huius criminis: ſed ponuntur, quaſi modi retrahendi à crimine, ſcilicet, vt vſurarij cogantur ceſſare, & reſtituere vſuras quas acceperunt, & ob hoc iſtæ duæ, ideſt Excommunicatio, & Suſpenſio ſunt modi generales cenſuræ Eccleſiaſticæ ad cõ-

A peſcendum homines à delictis: Excommunicatio quantum ad omnes, Suſpenſio autem ſpecialiter quantum ad clericos: & ita eſt in præſenti in allegato cap. præterea; nam ibi Epiſcopus, vel Ordinarius, quilibet debet vetare ſubditis dare pecuniam ad vſuram; & ſi non obediuerint coget eos per excommunicationis vinculum vſquequo ceſſent, & condignè ſatisfecerint, ſcilicet non ſolum ceſſando, ſed etiam reſtituendo vſuras, quas acceperunt, & pro commiſſo peccato pœnitentiam impoſitam ſuſtinendo.

Quomodo ſecunda pęna vſurariorum eſt pœna? cum potius releuatio, quam pęna videatur.
Quæſt. CCXXXIX.

B QVæritur de ſecunda pęna vſurariorum, ſcilicet, q nullus accipiat vſurariorum oblationes, quomodo ſit pęna? nam potius videtur releuatio, cum non ſubeant onera offerendi aliquid Sacerdotibus ſicut cęteri offerunt.

Dicendum, quòd pęna eſt, & in pęnam infertur: nam, quòd quis non teneatur offerre non eſt pęna, ſed priuilegium, quòd non offerat eſt voluntatis, quòd non admittatur oblatio ſua, quam facere voluerit pęna eſt. Itẽ, quia malum, & bonum quantum ad politicam conuerſationem, vt in plurimum non conſiſtunt ſecundum naturam, ſed ex opinionibus: ideo licet aliquid de ſui natura non ſit malum, ſi irrogatur alicui, vt malum iudicatur, vt malum, & pęnale, & quia non admitti oblationes quorundam infertur eis, vt malum, videtur eſſe pę-
C na. Sed adhuc dicendum, quòd primo iudicatur vere, vt pęna; quia innuuntur vſurarij contemptibiliores cæteris hominibus, cum aliorum dona recipiat Eccleſia, horum autem non: ſicut eſt de meretricibus, quia non recipitur earum oblatio; immo neque decima, extra de dec. cap. ex tranſmiſſa in gloſſ. & hoc propter ſuam contemptibilitatem facit, & iſta eſt magna pęna, quòd quis inter omnes homines indicetur contemptibilior.

Secunda cauſa eſt, vt innuatur, quòd eſt vſurarius in ſtatu perditionis, & non proſunt ei aliqua bona, quæ fecerit: nam cæteri homines pro remiſſione peccatorum ſuorum eleemoſinam faciunt; ſicut dicitur Dan. 4. cap. ſ. peccata tua eleemoſinis redime; & non ſolum eſt hoc quantum ad peccata viuentium, ſed etiam quantum ad peccata mortuorum, quæ eleemoſynis redimuntur: obla-
D tio autem ad altare eſt eleemoſyna excellens: nam inquãtum prouenit ad miniſtrorum vtilitatem, qui de his viuunt eſt eleemoſyna, inquantum, vero in honorẽ Dei offertur pertinet ad latriam: ideo oblationes proſunt in emundationem peccatorum, quòd igitur oblationes alicuius non recipiantur eſt oſtendere, q ipſe eſt in ſtatu pditionis: & dum taliter eſt nichil poteſt ei prodeſſe, & iſta eſt magna infamia, & contemptus.

An debeant recipi eleemoſynæ vſurariorum?
Quæſt. CCXL.

SEd tunc dicetur cum non recipiantur oblationes vſurariorum, an debeant recipi eleemoſynæ eorum?

Aliqui dicunt, quòd non ſunt recipiendę, quia eadem
E eſt ratio: nam etiam eleemoſynæ ad remiſſionem peccatorum ſunt. Eorum igitur quorum peccata non poſſunt remitti, neque eleemoſynæ recipiendæ ſunt.

Secundo, quia oblationes eleemoſynæ quædam ſunt vt dictum eſt in præceden. quæſt. & tamen oblationes non recipiuntur, vt dictum eſt eadem quæſt. ergo neque eleemoſynæ recipientur.

Dicendum, quod recipientur eleemoſynæ vſurariorũ. Et ratio eſt, quia eleemoſynę regulariter recipiuntur ab omnibus, immo omnes ſuadentur eleemoſynam dare: ideo neceſſe eſt, quòd eorum recipiantur eleemoſynæ, niſi ſit aliquis cuius prohibeatur eleemoſyna recipi: & tamen circa vſurarios non eſt vetitum recipi eleemoſynas: cum ſolum ponantur eis tres pęnæ, extra de vſu. capitu. quia in omnibus, vt oſtenſum eſt ſupra, & ibi prohibitio non ſit eleemoſynarum, ideo non repudiantur

verum

eorũ eleemoſynæ regulariter. Sed an aliquo modo ſint recipiendæ, vel ab aliquo repudiandæ, dicetur ſequen. quæſtione.

Cauſa autem quare eleemoſynæ non fuerunt vetitæ recipi ab vſurarijs fuit, quia non conueniebat in pęnam ipſorum.

Primo, quia oblationes vſurariorum nõ recipiuntur, vt dictum eſt præcedenti quæſt. vt oſtendantur ipſi contemptibiles: & tamen non redditur proprie contemptibilis vſurarius per hoc, quod non recipitur eius eleemoſyna: ideo non vetatur recipi. Patet, quia contemnere, & honorare videtur pertinere ad eundem, qui igitur poteſt honorare poteſt contemnere: ſed iſtud eſt virorum magnorum, vel ſapientum, vel exiſtentium in magna auctoritate, & ita dicit Ariſt. 8. Ethic. quòd volumus honorari à ſapientibus, & potentibus, quaſi diceret, quòd tales poſſunt dare honorem, & nõ omnes homines. Erũt enim quidam homines à quibus honor exhibitus nõ iudicatur honor propter contemptibilitatem ipſorum honorantium; tales igitur neque contemnere poterunt, quia contemptus ab eis factus non iudicabitur contemptus; ſic eſt de pauperibus quos perſonas miſerabiles vocamus: ideo dato, ꝙ illi nollent recipere eleemoſynã ab vſurarijs non viderentur contempti, & ſic non eſſet conueniens pęna.

Secundo, quia non conuenit cauſa alia præced. quæſt. ſ. quòd oblationes vſurariorum non recipiuntur, vt innuatur eſſe illos in ſtatu damnationis: & tamen, ꝙ pauperes non recipiant eleemoſynam ab vſurario non iudicat illum eſſe in ſtatu damnationis, ſecus de Eccleſia, quę eſt mater noſtra, & magiſtra, ad quam omnis doctrina, & auctoritas pertinet: nam illa poteſt rectè iudicare aliquem eſſe in ſtatu perditionis: & ſic ille cuius oblationes recipere noluerit, videbitur conſtitutus eſſe in ſtatu damnationis.

Tertio accidit hoc ex differentia eleemoſynæ, & oblationis: nam licet oblatio etiam ſit eleemoſyna; tamen eleemoſyna datur præcipuè in ſubuentionem pauperũ: oblatio autem datur in cultum Dei: ideo cum non detur oblatio pręcipuè ad ſupplendam inopiam miniſtrorum, non eſt inconueniens, eam non recipi ab vſurarijs, & à quibuſdam alijs peccatoribus: ſecus de eleemoſyna, quia illa cum detur in ſubuentionem pauperum, ſi repudiarẽtur quorundam eleemoſynæ à pauperibus, contingeret eos famæ mori, cum, & ſic recipiendo ab omnibus non poſſint habere ad ſupplementum inopiæ ſuæ.

Quarto, etiam accidit ex parte eleemoſynæ, & oblationis, quia applicantur oblationes ad res ſacras; vt cum de pane, & vino oblatis conficitur corpus, & ſanguis Domini: & benedicuntur iſtæ oblationes in Eccleſia: ideo indignum eſt, ꝙ res datæ à peccatoribus manifeſtis applicentur ad tales vſus; in eleemoſyna, nichil applicatur ad vſum ſacrum; ſed prodeſt in cibos, & vſus pauperum: ideo à quibuſcunque datæ ſint non nocent.

An vſurarijs liceat dare eleemoſynam. Et quid ſi non habens niſi pecuniam ex vſuris acquiſitam? Quæſt. CCXLI.

SEd quæritur an vſurarijs, liceat dare eleemoſynam, & an liceat alijs recipere eam ab illis.

Dicendum, quòd, aut vſurarius vult dare eleemoſynam de pecunia acquiſita per vſuram: aut de alia licitè acquiſita.

Si de acquiſita licitè dicendum, quòd non ſolum eſt licitum, ſed etiam laudabile: quia licet opera exiſtentis in peccato mortali non ſint meritoria vitæ æternæ: tamen proſunt facienti ad multa, & inquantum proſunt, laudabilia ſunt.

Si autem de pecunia acquiſita ex vſura; dicendum, ꝙ aut habet aliam ex qua poſſit ſoluere reſtituendo vſuras quas accepit, aut non. Si primo modo licitum eſt: quia non differt date hanc, vel illam pecuniam, cum in his nõ conſideretur ſubſtantia, ſed valor. Et ideo dando quamcunque eiuſdem æſtimationis liberatur. Si autem nõ habet aliam, quam reſtituat non debet dare eleemoſynã,

F ſed reſtituere: quia pecunia vſuraria eſt alienum ęs, & debet reſtitui ei cuius eſt, vel cui de iure dari debet: & non eſt danda eleemoſyna de illo, quia vſurario nõ prodeſt, & ſeipſum magis grauat: non eſt tamen ſenſus, ꝙ peccet dando, ſed quòd grauius ſit ſoluere debitũ: nam cum vſurarius accepit pecuniam ex vſuris, peccauit: cum autem poſtea dedit eam in eleemoſynam nõ potuit peccare: quia non commiſit aliquem actum nouum in quo ſit aliqua deformitas: nam licet ſit pecunia vſuraria aliena: tamen tunc, quando dedit eam in eleemoſynã non accepit eam de nouo; immo, & poterat vſurarius fortè ſurrogare interdum aliam pecuniam iuſtè acquiſitam: & ita illa datio eleemoſynæ eſſet quaſi de proprio: ſed dicitur, quòd magis ſe grauat vſurarius dando eleemoſynam; quia ſi non daret retineret quaſi integram pecu- G niam acquiſitam, & poſſet facilius reſtituere, cum verò diſtribuit eam per eleemoſynas efficitur minus ſoluendo, & ità difficilius eſt ei exuere obligationem: vnde illi vſurario, qui nichil habet niſi pecuniam vſurariam, magis conſulendum eſt, vt non det eleemoſynam, quam quòd det; non tamen eſt ſimpliciter conſulendum, quod non det; ſed quòd non det, vt reſtituat eam, quibus dictum eſt, vt innuatur, quod eleemoſyna non ſit ei mala, idest peccatum: ſed ſit grauatoria, & impediens ad exeũdum faciliter de obligatione debitorum.

An liceat pauperibus recipere eleemoſynam ab vſurarijs? Quæſt. CCXLII.

H SI autem quæratur, an liceat pauperibus recipere eleemoſynam ab vſurarijs?

Dicendum, quòd, aut conſtat pauperibus illos eſſe vſurarios, aut non: ſi nõ conſtat licitum eſt recipere, quia nichil impedit, vt recipiant, quia neſciunt eſſe de iniuſto lucro. Si autem ſciunt pauperes illos eſſe vſurarios: aut ſciunt rem illam, quæ eis datur eſſe acquiſitam ex vſura, aut neſciunt: ſi neſciunt, poſſunt recipere cum bona cõſcientia: quia nichil eſt quod eos remordeat. Si autem ſciunt ex vſuris rem acquiſitam: aut ſciunt, vel putant, quòd vſurarius habeat aliquas res non acquiſitas ex vſura, aut credunt nichil habere illum, niſi quod ex vſura acquiſierit.

Si primo modo licitum videtur accipere illam rẽ: quia vſurarius poteſt ſatisfacere ei cui tenetur, reſtituendo aliam rem eiuſdem valoris. Et ideo cum non ſit illa ſpe- I cialiter obligata, poteſt dari in eleemoſynã. Licet in hoc diſtingui poteſt propter dubium de pecunia, vel re acquiſita ex vſuris: quia aliqui dicunt non transferri dominiũ rerum acquiſitarum in vſurarium: ſicut neque in furem, aut latronem. Alij dicunt transferri in eum dominium: ſed teneri ad reſtitutionem. Si autem dicatur, quòd tranſit dominium in ipſum.

Dicendum, quod quælibet res acquiſita ex vſura poteſt accipi in eleemoſynam, cum illa effecta fuerit vſurarij: & ideo non teneatur obligata alteri: ſed ſatisfacit ipſe reſtituendo æſtimationem.

Si autem dicatur, quòd non tranſit dominium in vſurarium. Dicendum, quòd, aut id, quod ille dat in eleemoſynam eſt pecunia, aut res alia; vt veſtis, vel equus; ſi eſt pecunia non differt, an illa eadem ſit ex vſuris acqui- K ſita, vel non: quia in pecunia non quæritur ſubſtantia, ſed valor; vnde nunquam quis petit pecuniam eandem, quam dedit, ſed æqualem.

Si autem eſt alia res: aut illa eſt, quæ immediatè habita eſt ex vſuris; aut eſt res empta ex lucro vſurario.

Si ſecundo modo poteſt dari, & recipi in eleemoſynã, eo, quod illa res nunquam pertinuit ad ſoluentem vſuras, ſed ſolum pecunia, de qua empta eſt, ideo vſurarius tenetur ad pecuniam, & non ad rem dandam, quia fortaſſis res empta eſt maioris valoris, quam pecunia, & iſtam excreſcentiã non tenetur reſtituere vſurarius, quia non recipit eam per vſuras, ſed per induſtriam eam acquiſiuit.

Si autẽ illa eadem recepta eſt in vſuram, vt ſi quis mutuauit alteri pecuniam ſub vſuris, & loco vſurarum recepit ab eo equum, vel veſtem: nam tunc videretur dicendum,

dum, quòd cum dominium rei vſurariæ non tranſeat in vſurarium, non poſſit transferre illam rem in alterum, neque poſſit quis in eleemoſynam illam recipere, quia illa res eſt determinatè alterius. Sed dato, quòd ſit res talis, quæ immediatè ex vſura eſt acquiſita.

Dicendum, quòd aut recipiens eleemoſynam eſt in extrema neceſſitate, vel quaſi, aut eſt in parua. Si primo modo, dicendum, quòd licet illam recipere; nam tunc liceret furari, & latrocinari ſi aliter habens rem nollet eã dare: ergo à fortiori tenebitur eleemoſyna facta de tali re. Si autem non ſit talis neceſſitas, videtur, quòd non debeat quis talem eleemoſynam recipere, ne ſuper ſe trãſmitteret onus reſtituendi, cum res illa ſit aliena, & quicunque ſuccedit in alieno, tenetur illud reſtituere cum hoc conſtiterit.

Quare data eſt tertia pœna vſurariorum, ſcilicet, quòd careant Eccleſiaſtica ſepultura. Et an idem ſit de decedentibus in peccato mortali manifeſto? Quæſt. CCXLIII.

QVæritur de tertia pęna vſurariorum, ſcilicet, ꝙ careant Eccleſiaſtica ſepultura, ſi in hoc crimine deceſſerint, quare data eſt iſta pęna?

Dicendum, quòd primo fit in pęnam. Eſt enim magna pęna non recipi ad ſepulchrum inter cęteros homines. Alij enim recipiuntur ad Eccleſiaſticam ſepulturam quòd ergo vſurarius non recipiatur ad illam, eſt magnus contemptus, quia iudicatur cõtemptibilior omnibus hominibus, cum inter cæteros non recipiat locum. Secundo fit ad oſtendendum, quòd ille eſt damnatus æternaliter, & non poteſt habere remedium anima ſua, ideo nõ debet inter illos ſepeliri, de quibus eſt ſpes vitæ æternæ, & pro quibus oratur, vt illuc perueniant; de vſurario autem manifeſto decedente in hoc crimine, manifeſtum eſt, quòd damnatus eſt, & non eſt ei poſſibilis ſalus, ideo error eſſet pro eo orare: iuſtum ergo eſt non ſepeliri inter eos pro quibus preces funduntur, & valere poſſunt. Tertio fit propter regulam communis iuris, ſcilicet, cui non communicamus viuenti, neque etiam mortuo cõmunicamus, extra de ſepult. cap. ex parte, & cap. ſacris, ſed vſurarijs manifeſtis non communicamus viuentib⁹, quantum ad communionem altaris, cum illi ſint priuati hac communione, extra de vſu. cap. quia in omnibus, iõ eis morientibus, & iam mortuis communicare non debemus, ſed communicaremus ſi ſepelirentur inter alios: ergo non debent tradi Eccleſiaſticæ ſepulturæ. Si obijcietur, quòd iſtud tenet de excommunicatis, vt in alleg. cap. ſacris, ſed vſurarij manifeſti non ſunt excommunicati ipſo iure, ſed poſſunt inter alios ſepeliri, cum eorum communione non priuentur in vita.

Dicendum, quòd priuantur ſepultura, quia etiam cõmunione in vita priuantur: nam licet non priuentur cõmunione fidelium, priuantur communione ſacramentorum, & ſacrarum rerum, ſed ſepultura Eccleſiaſtica ad ſacras res pertinet, ideo illa priuandi ſunt. Et patet iſtud magis, quia cuicunque decedenti in peccato mortali manifeſto, negatur Eccleſiaſtica ſepultura, eo, quòd conſtat illum decedere in peccato, & ob hoc dictum eſt, eodem cap. ex parte, quòd mulier illa, quæ præcipitata eſt in fluuium, & perijt, traditur ſepulturæ, quia non ſe præcipitauit ſponte, ſed cum fugeret propter cauſam honeſtam, ideſt, vt non raperetur ad ſtuprum caſu cecidit in fluuiũ. Si autem ſe præcipitaſſet, non traderetur Eccleſiaſticæ ſepulturæ. Et hoc non ob aliud, niſi quia conſtaret eam in mortali decedere, quæ ſeipſam occidiſſet, & conſequẽter omnis, qui decedit in manifeſto peccato mortali, priuatur Eccleſiaſtica ſepultura, & tamen non eſt quis excommunicatus pro quolibet peccato mortali, etiam manifeſto: ergo vſurarius licet non ſit excommunicatus ipſo iure, neque ab homine eſſet excommunicatus, & cum in mortali manifeſto decedat, debet carere Eccleſiaſtica ſepultura.

A

An extumulandus ſit vſurarius in Eccleſia ſepultus. Quæſt. CCXLIIII.

QVæritur, quid ſi quis clericus ſepelierit vſurarium manifeſtè vſurarium, an extumulandus ſit?

Dicendum, quod vſurarius manifeſtus maximè ſi publicatus erat per Epiſcopum, tanquam manifeſtus, ſi decedat in hoc crimine, ideſt, non ceſſans aliquanto tempore ante mortem, neque facta aliqua reſtitutione vſurariæ pecuniæ, non eſt tradendus Eccleſiaſticæ ſepulturæ, niſi in morte apparuerint in eo aliqua ſigna cõtritionis, quia licet nichil aliud præceſſerit, neque fieri potuerit reſtitutio, & fortè neque mandari hæredibus, iſtud ſufficit ad tollendum peccatum, ita vt non dicatur

B iſte decedere in mortali, & conſequenter, quia iſte non moritur in crimine vſurarum, neque in aliquo mortali, iam factus eſt talis, cui communicare debeamus viuenti, ideo communicabimus ei mortuo, ſed ſi nulla ſigna contritionis in eo apparuerunt, cenſetur mortuus in peccato mortali manifeſto, ideo neganda eſt ei Eccleſiaſtica ſepultura.

Cum autem quæritur quid ſi ſepultus fuerit inter fideles, an extumulabitur? Dicendum, quòd ſiue ſepultus fuerit per ignorantiam alicuius, qui putauerit eum non eſſe vſurarium manifeſtum, ſiue ſciente eo, qui illum ſepeliuit, & alijs, extumulandus eſt, extra de ſepult. cap. ſacris. Sed in hoc datur diſtinctio, ſcilicet, quòd, aut oſſa illius poſſunt ſecerni ab oſſibus aliorum fidelium, aut non, ſi non poſſunt diſcerni non eſt extumulandus, quià

C melius eſt, quòd peccator maneat tumulatus inter fideles, & bonos, quàm boni extumulentur propter peccatorem. Si autem poſſunt ſecerni oſſa illius ab aliorum oſſibus, ſecernenda ſunt.

Sed obijcietur, quòd in eodem cap. ſacris, non dicitur niſi excommunicatis ſepultis, ſed vſurarius manifeſtus non eſt ipſo iure excommunicatus, ideo non eſt extumulandus.

Dicendum, quòd id, quod dicitur de excommunicatis, intelligendum eſt de omnibus, quibus ſepultura Eccleſiaſtica interdicta eſt, quia cum ſepulti fuerint exhumandi ſunt, quia non eſt alia ratio de excommunicatis, quàm de cæteris, ideò enim exhumantur, quia non licuit eis ſepeliri, ſed commune eſt hoc ad omnes, quibus interdicta eſt ſepultura Eccleſiaſtica: ergo omnes illi ſi ſepul-

D ti fuerint, exhumandi ſunt, & ita tenet Hoſt. in Summ. tit. de ſepul. §. quibus interdicatur, & apparet, quia ſi inueniatur infidelis ſepultus inter fideles exhumandus eſt, & tamen iſte non eſt excommunicatus ab homine, neque à iure, quia excommunicari non potuit, qui nunquã in communione fuit, ideo oportet de cęteris etiam intelligi, quibus interdicta eſt ſepultura.

An vſurarius manifeſtus decedens, ſi hæres ſuus eſt paratus ſoluere, poterit ſepeliri? Quæſt. CCXLV.

QVid ſi aliquis vſurarius manifeſtus deceſſit, & hæres ſuus eſt paratus ſoluere vſuras, reſtituendo eis, quibus debentur, an poterit ſepeliri?

E Aliqui putant, ꝙ ſic, quia propterea imponebatur pęna vſurario, quia non ceſſabat à crimine vſurarum, reſtituendo vſuras acceptas, extra de vſu. cap. quia in omnibus, & cap. prætereà, & tamen iſtud ceſſat, cum velit hæres reſtituere vſuras: ergo ſepeliendus eſt vſurarius. Dicendum, quòd aut apparent in eo aliqua ſigna contritionis, antequam decedat, aut non; ſi nulla non eſt ſepeliendus; ſi aliqua appareant, ſepelietur, ar. extra de Sent. excom. cap. à nobis, & 24. quæſt. 2. cap. nec quicquam: ſic tenet Hoſtien. in Sum. tit. de vſu. §. qui pœna. Cum autẽ dicitur, ꝙ ſi hæres reſtituat vſuras, ablatum eſt impedimentum. Dicendum, quòd non, quia pęna carendi Eccleſiaſtica ſepultura imponitur pro crimine vſurarũ, & tamen iſte deceſſit in hoc crimine, ideo debet carere ſepultura; nam vſque ad mortem exercuit vſuras, & in morte non apparuerunt in eo ſigna aliqua contritionis,

ideo

ideo cenſetur deceſſiſſe in peccato vſurarium, quòd vero hæres ſoluit vſuras, non purgatur crimen prædeceſſoris, ſed ſoluitur æſtimatio damni, vel reſtituitur debitum.

An vſurarius dolens ſepelietur volente hærede reſtituere vſuras? Quæſt. CCXLVI.

SEd quid ſi vſurarius in morte doluit expreſſe, & tamen hæres ſuus non vult reſtituere vſuras, an ſepelietur? Dicendum, quòd ſic, quia iſta pœna imponitur decedentibus in peccato vſurarum, ſed ille in quo fuerunt ſigna contritionis in morte, non decedit in peccato, quia per contritionem abolentur peccata: ergo non priuatur ſepultura. Quòd autem reſtituerit, vel non, nichil facit ad iſtam pœnam, quia ex eo, quòd doluit de peccato, oportuit, quòd proponeret reſtituere vſuras, ſiue explicitè ſiue implicitè, cum non poſſit aliter dimitti peccatum, extra de vſu. cap. cum tu. Cum vero propoſuerit ſimpliciter, eſt abolitum peccatum, quòd vero poſtea hæres reſtituat, vel non reſtituat, nichil facit ad crimen vſurarij, quia ſicut hæredem velle reſtituere, non tollit crimen vſurarij in quo ille deceſſit, vt dictum eſt præced. quæſt. ita nolle reſtituere, non reducit prædeceſſorem ad crimẽ vſurarum, de quo ille doluit, antequam decederet, ſi igitur non ſepeliretur, in hoc caſu videretur, quòd pro ſolo debito priuaretur Eccleſiaſtica ſepultura, quia iam non decedebat in crimine, quia abrenunciauerat vſuris in animo, & propoſuerat tacitè, vel expreſsè reſtituere, ideo vſuræ ſuſceptæ manebant iam vt debitum, & non, vt crimen, ſed pro ſolo debito nemo priuatur Eccleſiaſtica ſepultura, ergo neque vſurarius in hoc caſu.

An exhumandus ſit vſurarius nobis ſcientibus, poſt eius mortem ipſum fuiſſe vſurarium. Et an idem ſit de notorijs excommunicatis, & hæreticis. Quæſt. CCXLVII.

QVid ſi aliquis vſurarius ſepultus fuit, de quo non erat manifeſtum, an eſſet vſurarius, & poſt mortem redditur manifeſtum, quòd fuerit vſurarius, an exhumandus ſit?

Aliqui dicunt, ꝙ ſic, quia ſimile eſt de hæreticis, vel excommunicatis: nam ſi aliquis erat excommunicatus, & putabatur non eſſe excõmunicatus, & ſepultus eſt, exhumabitur, extra de ſepult. cap. ſacris. Etiam ſi aliquis fuit hæreticus, quantuncunque occultus, & ſepelitur, ſi poſt mortem conſtiterit eum, in hæreſi deceſſiſſe, extumulabitur, 24. q. 2. cap. Sane. Item apparet hoc ex illa regula, quæ dicit, quòd cui communicauimus viuenti, debemus communicare mortuo, extra de ſepult. cap. ex parte. Et additur verum eſſe, niſi poſt mortem conſtiterit, ꝙ ei non fuerat in vita cõmunicãdum, vt dicit Hoſtienſ. in Summ. eodem titu. §. quibus interdicatur. Et tamen cum poſt mortem conſtat manifeſte de aliquo, ꝙ fuerit vſurarius, conſtat, ꝙ ei non fuerat communicandum in vita, ideo neque poſt mortem communicabitur in ſepultura. Dicendum, ꝙ in hoc caſu non eſt extumulandus; & cauſa eſt, quia non habet locum diſpoſitio iuris: nam pœna iſta imponitur non cuilibet vſurario, ſed vſurario manifeſto, qui in hoc crimine decedit, & tamen iſte non fuit manifeſtus, ſed occultus vſurari⁹, ideo licet poſt mortem conſtet, quòd vſurarius erat, non priuabitur ſepultura, & à fortiori non exhumabitur, ſi iam ſepultus erat. Cum verò obijcitur de excommunicatis, & hæreticis ſecus eſt, quia excommunicatus non priuatur ſepultura, quia eſt notorius, vel manifeſtus excommunicatus, ſed ſolum, quia eſt excommunicatus, & hæreticus ſolum ꝓ hoc priuatur, quia hæreticus eſt, ideo ſi in morte erat hoc occultum, & poſt mortem conſtiterit extumulabitur, ſecus autem de vſurario, quia non priuatur Eccleſiaſtica ſepultura, quia vſurarius eſt, ſed quia eſt manifeſtus vſurarius.

Sed iſte fuit occultus dum viueret, ideo etiam ſi poſt mortem conſtet, non extumulabitur.

Ad ſecundum, quando dicitur de illa regula dicendũ, F quòd vera eſt, ideo ſicut communicabamus vſurario occulto in vita, poſt mortem communicandum eſt. Et cum dicitur, quòd poſt mortem apparet, quòd non fuerat viuenti communicandum, falſum eſt, quia licet conſtet eum fuiſſe vſurarium, non conſtat fuiſſe manifeſtum dum viueret.

An Epiſcopus poſſit priuare vſurarium mortuum Eccleſiaſtica ſepultura? Quæſt. CCXLVIII.

QVid ſi Epiſcopus communicauit vſurario manifeſto viuenti, ſ. dando ei communionem altaris, an mortuũ poſſit priuare Eccleſiaſtica ſepultura.

Aliqui dicunt quòd non, quia cui communicauimus viuenti debemus communicare mortuo, extra de ſepul. G cap. ex parte; maximè, quia poſt mortem, nichil nouum apparet, propter, quod debeat communicatio negari.

Dicẽdum, quòd poteſt Epiſcopus, immo debet talem vſurarium priuare Eccleſiaſtica ſepultura: nam diſpoſitio iuris tenet in tali, ſ. quòd decedit in vſurarum crimine manifeſtè, ſ. poſtquam publicatus eſt, vt vſurarius, vel per ordinarium impoſitæ, aut denunciatæ fuerunt huiuſmodi pœnæ.

Cum autem obijcitur, quòd Epiſcopus communicauit tali viuenti, dicendum, quòd non ſequitur inde quin poſſit priuare eum ſepultura: nam cõmunicando ei male fecit, nunc vero priuando eum ſepultura rectè facit, nec præiudicatur Epiſcopo per priorem communicationem, quin iſtud nunc faciat: nam per actum ſuum poterat Epiſcopus aliquid perdere de iure proprio, non tamẽ H poteſt præiudicare iuri ad hoc, quòd non teneatur vſurarius ad pœnas iuris per actum Epiſcopi, ſed ſolum oſtendit ſe Epiſcopus reprehẽſibilem ex hoc, ſcilicet, quia communicauit tali contra ius. Et cum dicitur, quòd cui communicauimus viuenti, deberemus cõmunicare mortuo: eſt verum ſi iuſtè ei communicauimus viuenti. Epiſcopus autem in caſu dato communicauit viuenti, cui cõmunicare non debuerat; ergo non ſequitur inde, ꝙ mortuo communicabit. Et cum dicitur, quòd nichil nouum poſt mortem apparet, quare non ſit communicandum;

Dicendum, quòd hoc verum eſt quando iuſtè communicauimus viuenti, quia tunc non debemus abſtinere à communicatione mortui, niſi aliquid de nouo appareat, ſecus autem quando iniuſtè communicauimus viuenti, quia tunc non eſt neceſſe, quòd aliquid de nouo I appareat ad non communicandum morienti, ſed eadem cauſa, quæ fuit in vita ſufficit.

Quas pœnas incidat ſacerdos recipiens vſurarios per Eccleſiam ad communionem altaris. Quæſt. CCXLIX.

QVid ſi contra iſtam prohibitionem vſurarios manifeſtos, & publicatos, vt vſurarios per Eccleſiam receperit ſacerdos aliquis ad communionem altaris, vel oblationes eorum ſuſceperit, aut ipſos tradiderit Eccleſiaſticæ ſepulturæ. Dicendum, ꝙ duas pœnas incidit præfatus ſacerdos. Prima, ꝙ omnia, quæ accepit reſtituet, ſ. oẽs oblationes, & omnia, quæ ad iura ſacerdotum pertiniunt qñ mortuos ſepeliunt, quæ etiam nomine oblationum K intelligi poſſunt. Secunda eſt, ꝙ manebit ſuſpenſus ab adminiſtratione officij ſui vſque ad condignam pœnitentiam, extra de vſu. cap. quia in omnibus.

An hanc ſecundam pœnam incidat contrafaciens ipſo iure? Quæſt. CCL.

SEd quæritur an iſtam pœnam incidat contrafaciens ipſo iure, vel ſit canon ferendæ ſententiæ?

Dicendum, quòd non incidit ipſo iure. Primo, quia vſurarij non incidunt illas tres pœnas in allegat. cap. quia in omnibus, ipſo iure, vt dictum eſt ſupra quæſt. 236. à fortiori ergo illi Sacerdotes, qui contra eos non exequuntur prædictas pœnas non incident ipſo iure in pœnas in quas ipſi incidunt, cum directius canon ille ſit contra vſurarios, q̃ contra eos, qui admittunt eos ad prædictam commu-

communionem contra prohibitionem canonis. Secundo quia dicitur, quòd ſuſcepta reddere compellatur, & ideo non incidit ipſo iure in obligationem ſoluendi, qui accepit, ſed debet aliquis eum compellere; hoc enim faciet Epiſcopus, quia ad arbitrium eius debet fieri ſatisfactio.

Tertio, quia dr̃, quòd maneat ſuſpenſus quouſque ad arbitrium Epiſcopi ſatisfecerit: ergo neceſſe eſt, quòd Epiſcopus imponat pęnitentiam, & ſic non inciditur ipſo iure, & non ſolum pęnitentia, vel ſatisfactionis quantitas, aut modus non imponitur de iure, ſed etiam non incipit ſuſpenſio ipſo iure, ſ. à tempore quo ſacerdos præmiſſa commiſerit, ſed ſolum poſtquam Epiſcopus eum ſuſpẽderit, ideo licet quis iſta committat non debet putare ſe ſtatim eſſe ſuſpenſum ab officio, ſed ſolum qñ eum Epiſcopus ſuſpenderit, & tñ ad Epiſcopum pertinet, quòd imponat talibus quantitatem ſatisfactionis, & ſuſpẽdat eos ab officio ad certum tempus, de quo ſibi videbitur.

Quomodo imponitur pœna ſoli ſacerdoti, accipienti oblationes vſurariorum manifeſtorum, &c. Quæſt. CCLI.

SEd quæritur quomodo imponitur pœna ſoli ſacerdoti accipienti oblationes vſurariorum manifeſtorum, & tradenti eos ſepulturæ, & non imponitur accipiẽti eos ad communionem altaris, quia dicitur extra de vſu. cap. quia in omnibus; qui autem acceperit, & Chriſtianæ tradiderit ſepulturæ, & quę acceperit reddere compellatur, &c. & ita de ſolis duobus ibi dicitur.

Dicendum, quòd ad tres pęnas ſimul referendum eſt, ideſt, tam admittens ad communionem, quam ad ſepulturam, quam recipiens oblationes punitur. Et ratio eſt, quia magis delinquit qui prohibitum à temporalibus, & ſpiritualibus recipit ad ſpiritualia, quã qui ad temporalia, ſed nichil ſpiritualius, & excellentius communione altaris: ergo magis peccabit ſacerdos, recipiens ſcienter peccatorem prohibitum à communione, ą̃ prohibitum ab oblatione, ſed expreſsè ponitur de recipiente oblationes vſurarij manifeſti: ergo intelligendum eſt etiam de recipiente ad communionem altaris. Sed expreſſum eſt de duobus illis, quia pro quolibet illorum reſpondet duplex pęna, i. reſtituere accepta, & ſuſpenſum manere vſq; ad condignam ſatisfactionem, iuxta arbitrium Epiſcopi, pro receptione ad communionem altaris non reſpondet, niſi vna pęna, i. manere ſuſpenſum ad arbitrium Epiſcopi, ideo de illis duobus dixit, quæ ſunt ſimilia in pęna; iſtud vero habet vnicam pęnam, quæ ſubintelligitur in pęnis illorum duorum. Et ratio eſt, quia in recipiendo oblationes ſunt duo, ſ. præuaricatio, quæ eſt in agendo cõtra canonem prohibitiuum, & illicitum lucrum, i. habere oblationes vſurariorum: idem in recipiendo eos ad ſepulturam: nam ibi eſt præuaricatio agendo contra canonem, ſepeliendo interdictos à canone ad ſepeliẽdum. Eſt etiam lucrum, quia cum eis quę ſepeliuntur, ſolent tradi ſacerdotibus, & Eccleſijs dona, vel eleemoſynæ in modum oblationum; in recipiendo autem vſurarios ad communionem altaris vnicum eſt, i. tranſgreſſio canonis, & nichil pro hoc recipitur, ideo recipiens oblationes, & tradens eos ſepulturæ, debet reſtituere vniuerſa, quæ ob hanc cauſam ſuſceperit, & inſuper ad arbitrium Epiſcopi manebit ſuſpenſus ab officio, qui vero recepit eos ad communionẽ altaris, quia nichil recepit nichil reſtituet, ſed manebit ſuſpenſus ad arbitrium Epiſcopi. De iſta autem ſuſpenſione dictum eſt præcedenti quæſt. quòd non incidit eam ipſo iure prædictus ſacerdos, ſed ab Epiſcopo imponenda eſt.

Alij tamen volunt, quòd ipſo iure incurratur ſuſpẽſio, & tunc eſt ſenſus, quòd ipſo facto, vt ſacerdos aliquid iſtorum trium fecerit, ſit ſuſpenſus ipſo iure ab officio, etiam neſciente Epiſcopo, ſed non ceſſabit ſuſpẽſio quouſque imponat Epiſcopus pęnitentiam, quam voluerit ſacerdoti, & illam compleat, & tunc intereſt ſacerdotis, vt ipſe adeat Epiſcopum manifeſtaturus delictũ ſuum, petens ſibi pęnitentiam imponi, quia aliàs nunq̃ ceſſaret ſuſpenſio, & hoc multi volunt, ꝙ ſatis conſonat literæ, extra de vſu. cap. quia in omnibus, ſ. & donec ad arbitriũ ſui Epiſcopi ſatisfaciat, ab officij ſui maneat executione ſuſpẽſus; vtrumq; tñ teneri poteſt. Conſiderandũ etiam, ꝙ ſicut ſacerdotes reſtituere cogũtur ea, quæ ab vſurarijs manifeſtis (vt dictũ eſt) ſuſceperunt, ita & ꝙ Eccleſijs donatum eſt, vel prouenit ex prædictis vſurarijs reſtituendum eſt, & auferetur Eccleſijs, licet illæ nichil peccauerunt, ſed in odium ſacerdotum, qui illud pro Eccleſijs acceperunt; ſimile 23. quæſt. 3. capit. conſtituit; aliàs autem regulare eſt, quòd delictum perſonæ non nocet Eccleſiæ; ſic tenet Ala. & Hoſt. in Sum. eo. tit. §. quæ pęna.

Cui reſtituentur, quæ & ſacerdoti, & Eccleſiæ data ſunt ab vſurarijs. Quæſt. CCLII.

B SEd quæritur cui reſtituentur prædicta, quæ tam ſacerdoti, quàm Eccleſiæ data ſunt, vel prouenerunt ab vſurarijs.

Aliqui dicunt, ꝙ danti; ſic tenet Guilel. Naſo. ꝙ reſtituitur illi in opprobrium ſuum, ſicut à principio non fuerat ab eo recipiendum; & ſic dicit Glo. eo. tit. quia in omnibus, ſ. quòd reſtituatur vſurario qui dedit, & ille poſtea reſtituat illis, à quibus accepit vſuras.

Alij dicunt, quòd Epiſcopo loci reſtituenda ſunt talia, non vt retineat, ſed vt eroget. Sed communiter tenetur per modernos, & eſt ſatis ęquum, quòd aut vſurarius à quo ſuſcepta ſunt talia, ſiue hęredes eius prompti ſunt ad reſtituẽdum vſuras eis, à quibus acceperunt, vtpote quia iam facere inchoauerant, aut non. Si parati ſunt debet eis reſtitui, vt ipſi reſtituant illis, à quibus talia receperunt; vel quibus obligati ſunt ex onere ſuſceptarum vſurarum:
C Si autem non ſunt parati, debet reſtitui Epiſcopò, vt ipſe reſtituat eis, quibus talia debita ſunt; hoc autem de æquitate procedit, ſed de rigore videtur, quòd deberet fieri ſemper reſtitutio vſurario danti, vel eius hęredi, & hoc quia non expreſſit canon cui debeat reddi, ideo videtur, quòd ei à quo receptum eſt, & manet intentio iuris, quia ſicut oblationes vſurariorum manifeſtorũ non recipiuntur in deteſtationem criminis eorum, ita poſtquàm fuerunt receptæ in maius opprobrium, & deteſtationem reſtituuntur eis.

An hæredes defuncti teneantur ad reſtitutionem vſurarum. Et quid de habente vſurarij bona tam ſcienter, quàm ignoranter? Quæſt. CCLIII.

D QVæritur nunc circa reſtitutionẽ pecuniæ vſurariæ, & primo quantum ad reſtituentes, ſ. qui tenentur ad reſtitutionem vſurarum.

Dicendum, quòd tenentur directè ipſi vſurarij, qui receperunt eas, eo quòd iſti peccatum commiſerunt, & commodum habuerunt: vnde viuentes ſemper tenentur ad reſtitutionem, eodem tit. cap. cum tu. & quouſque reſtituerint, poſſunt compelli per cẽſuram eccleſiaſticam, eodem tit. cap. præterea.

Tenentur etiam ad reſtitutionem hæredes decedentibus vſurarijs, & hoc tam filij, quàm extranei hæredes, eod. tit. cap. tua nos, vnde cum tanta diſtrictione compellentur hæredes iſti ad reſtituendum, cum quanta tenebantur, & compelli poterant ipſi vſurarij principales. Et ratio eſt, quia ſuccedunt in vitium, & cenſentur eadem
E perſona cum illo, cui ſuccedunt.

Alios autem extraneos, qui hæredes nõ ſunt, licet perueniant ad eos res vſurariæ, dicunt multi non teneri ad reſtitutionem, eo quòd de ſolis vſurarijs, & hæredibus expreſſum eſt. Sed melius eſt, vt alij diſtinguunt, ſcilicet, quòd aut id quod peruenit ad aliquem de bonis vſurarij eſt ipſum, quod acceptum eſt per vſuram, aut aliquid ex eo emptum. Si primo modo, aut eſt pecunia, aut res alia, ſicut domus, veſtis, & equus: ſi pecunia, dicunt iudicandum de ea, ſicut de rebus, quæ non peruenerunt immediatè ex vſura, eo quòd in pecunia non quæritur ſubſtantia, ſed valor eius. Si eſt alia res dicunt, quòd iſta ad quemcunque peruenerit poteſt vendicari ab eo, & maximè ſecundum poſitionem illorum, qui dicunt in vſura non transferri dominium rei in vſurarium, ſicut neque in furto, & tamen in re furto abla-

ta cum dominus cui ablata eſt, nõ deſinat eſſe dominus, poteſt eam vendicare apud quemcunque inuenerit, & ex quacunque cauſa peruenerit ad illum, ideſt, ſiue ex lucratiua, ſiue ex oneroſa, & hoc maximè eſt verum ſi is ad quem res peruenit, ſciebat rem ſibi traditam eſſe vſurariam, quia tunc nullnm dubium eſt: nam etiam ſi emerit, cogetur reſtituere in foro contentioſo, & in foro conſcientiæ ad idem tenetur. Sed quid ſi ignorabat eſſe rem vſurariam cum accepit?

Dicendum, quòd aut peruenit ad eum ex cauſa lucratiua, vt quia donata eſt, vel ex oneroſa, vt quia emit.

Si primo modo manifeſtum eſt, quòd quando conſtiterit ei de re, tenebitur reſtituere in foro conſcientiæ, & etiam in foro contentioſo cogetur ad hoc, quia nõ ignorabat vitium rei, & non ſolum cogetur reſtituere, ſed etiã peccauit, quia accipere voluit rem, quæ ad ipſum pertinere non poterat. Si vero neſciebat eam eſſe vſurariam, putant aliqui, quòd non teneatur ad reſtitutionem, quia neſciebat vitium rei. Sed dicendum, quod non ſtat, quia ad hoc, quòd quis teneatur reſtituere, non requiritur, quòd à principio ſciret rem quam habet pertinere ad alium, ſed ſatis eſt, quòd aliquando ſciat, quia poſtquàm ſciuerit, tenebitur iam ad reſtitutionem.

Quòd autem non ſciuerit à principio adiuuat ad duo; primum eſt, quòd non peccauit accipiendo, quia neſciebat rem alienam, ſi autem ſciret peccaret; ſecundum eſt, quòd toto tempore præterito non fuit in vitio, neque in mora propter non reſtituere, quia neſciebat ſe obligatũ eſſe ad reſtituendum, & tamen cum ſciuerit eſſe rem vſurariam, ſtatim incipit eſſe in mora, & vitio ſi non reſtituerit, aut ſi non propoſuerit ſaltem reſtituere data opportunitate, & ita in hoc caſu tenetur etiam ad reſtitutionem. Si autem peruenit ex cauſa oneroſa, ideſt, quia emit, vel recepit in permutationem alterius, aut mercedem laboris, & ſic de alijs cauſis; putant quidam dicendum eſſe, quòd non teneatur reſtituere, eo quòd vſurarius tantundem ab iſto recepit, & ſic iſte non cenſetur retinere rem vſurarij, ſed propriam.

Sed dicendum, quòd non ſtat, quia non propter hoc deſinit iſta res eſſe aliena, & non eſt verum, quòd iſte emptor recipit rem vſurarij pro ſua, ideſt, pro pretio, vel permutatione, quia ſi eſſet res vſurarij, & non ſua transferret in ipſum, & tamen iſta res non eſt vſurarij, ſed eius à quo accepta eſt, ideo non poteſt vendi, neque in permutationem dari, neque aliquo modo in alium tranſire. Sed adhuc diſtinguendum, ſicut ſupra, quòd aut peruenit ex cauſa lucratiua ſcienter, ideſt, quòd ſciebatur eſſe iſta res vſuraria, aut ignoranter.

Si ſcienter poteſt repeti in foro contentioſo, & vendicabit eam dominus apud quemcunque inueniatur, & in foro conſcientiæ tenebitur reſtituere etiam nullo petente, quando conſtat emptori de domino illius, & non ſolum tenetur, ſed etiam fuit in vitio emendo, vel accipiendu talem rem, quam ſciebat ad alium pertinere, & manet in vitio, quandiu eam non reſtituit.

Si autem ignoranter emit, putant aliqui non poſſe repeti, ſed falſum eſt, quia ſicut ab eo, qui ignoranter emit rem furtiuam repetitur, ita & ab eo, qui ignoranter accepit rem vſurariam emendo, ſed differt, quia qui ſcienter emit rem furtiuam, non ſolum reſtituit, ſed etiam tenetur ad pœnam, qui vero ignoranter, perdit pretium, & non punitur, quia non fuit in culpa, ita ergo hic, & hoc totum tenet ſupponendo, quod plurimi tenent, ſcilicet, non tranſire dominium rei vſurariæ in vſurarium, ſed manere penes dantem: nam tunc competit vendicatio contra quemcunque ad quem peruenerit ex quacunque cauſa. Si autem non ſit ipſa res tradita immediatè per vſuram, ſed res empta de pecunia vſuraria, vt equus, & domus, vel alia quæ emuntur ab vſurarijs, aut ſciuntur empta de pecunia vſuraria, aut non. Si non ſciuntur empta de tali pecunia, vtpote quia habebat vſurarius alias facultates, & bona præter lucra vſuraria.

Et tunc dicendum, quòd neque in foro contentioſo, neque in foro conſcientiæ competit repetitio, neque tenetur is ad quem res peruenit illam reſtituere ex quacunque cauſa peruenerit, ideſt, ſiue ex lucratiua, ſiue ex one-

F roſa. Si autem conſtet, quòd empta fuerit de pecunia vſuraria vtpotè, quia nichil aliud habebat vſurarius, niſi quòd acquirebat ex vſuris, vel alio modo conſtare poſſit, quòd ex pecunia vſuraria empta ſit, vtpotè ſi vſurarius emit agrum, & ille qui debebat ſibi vſuras ſoluit precium agri ex ſolis vſuris: nam tunc diſtinguunt, quod aut peruenit talis res ex cauſa lucratiua ad aliquem, aut ex oneroſa, ſi ex lucratiua vtpotè, quia vſurarius donauit alicui talem agrum, ſolet dici, quòd debet ille etiam vendi, vt de pretio eius ſoluantur vſuræ receptæ ſicut de alijs poſſeſſionibus emptis ex vſuris fit extra de vſu. cap. cum tu, & hoc tenet Glo. eodem cap. Innocentius autem ſub dubio relinquit. Si autem peruenit ex cauſa oneroſa, aut peruenit neſciente accipiente eſſe rem vſurariam, aut non, ſi neſciente eo manifeſtum eſt, quòd non tene-

G tur reſtituere, neque in foro contentioſo, neque in foro conſcientiæ. Si autem ſcienter, videtur eſſe emptor in culpa, quia ſciebat vitium rei emptæ: ideo putant, quòd teneatur, ſed dubium hoc relinquitur.

Sed dicendum, quòd iſtæ ſunt in materia peccati, & ideo tenendum eſt, quòd ſecurius eſt cõſcientiæ, & iſtud eſt, quòd fiat reſtitutio in caſibus in quibus dictum eſt ſupra debere fieri reſtitutionem, & tamen de rigore iuris non videtur, quòd res empta de pecunia vſuraria, quæ iam tranſiuit ad alterum ſiue ex cauſa lucratiua ſiue oneroſa, debeat reſtitui, quia per hoc, quòd tranſiuit deſijt eſſe vſurarij, & non facit ad hoc cap. cum tu, quia ibi dicitur, quòd poſſeſſiones de vſuris emptæ debent vendi, & reſtitui pretia earum eis à quibus receptæ ſunt vſuræ, ſcilicet, quando manent poſſeſſiones illę penes ipſos vſu-

H rarios, & patet, quia dicitur ibi, & ſic non ſolum à pœna, ſed etiam à peccato poſſint, quod per vſurariam extorſionem incurrerant liberari, ſed vſurarius non liberatur à peccato, aut à pœna niſi per reſtitutionem quàm ipſe facit, non autem per reſtitutionem quàm faciunt hæredes ſui, & multominus per reſtitutionem quàm faciunt illi, qui ſunt omnino extranei, ad quos res iſtæ peruenerunt ex aliqua cauſa ſiue oneroſa ſiue lucratiua, quia ſi illi reſtituunt, ideo eſt, vt liberentur, ne maneant in peccato in quo eſſe videntur quando rem alienam detinent, & ſic vigore illius cap. cum tu, non tenentur vendere tales poſſeſſiones, & reſtituere.

Item non eſt ſimile de iſtis poſſeſſionibus, & de illis, quæ immediatè traditæ ſunt per vſuram ipſi vſurario, quia poſito, quòd non tranſeat pecuniæ vſurariæ domi-

I nium in vſurarium, ipſę res, quę dantur vſurario pro vſura, vt equus, veſtis, & domus, ſemper ſunt eorum, qui illas dederunt, & ſic ipſi dantes poterunt ſemper vendicare eas apud quoſcunque illas inuenerint, & conſequẽter alij à quibus non vendicantur in foro contentioſo, tenebuntur in foro conſcientiæ dare eas illis quorum ſunt, ſecus autem de rebus emptis ex pecunia vſuraria, quia licet pecunia eſſet ipſius tradentis, tamen res empta inde non eſt eius, ſed vſurarij, ideo nullus eam vendicare poteſt, quia nullus alius eſt dominus niſi vſurarius, vnde licet vſurarius teneatur reſtituere tantum quantum accepit per vſuras, tamen determinatè nõ tenetur reſtituere rem emptam ex vſuraria pecunia. Et patet, quia licet ex pe-

K cunia mea ſit aliquid emptum, ſi non eſt emptum nomine meo non pertinet ad me regulariter.

Etiam quia aliàs ſi vſurarius eſſet diues, & vellet reſtituere cuilibet quantum accepit ab eo per vſuras, non ſatisfaceret ſi non reſtitueret determinatè res emptas ex vſuris, quod falſum eſt: nam vt innuitur, eo. ti. c. cum tu. ideo venduntur poſſeſſiones emptæ ex vſuris, quia non ſunt alia de quib. ſoluantur, & de pretio illarũ poſſeſſionum ſoluitur his à quibus vſurę fuerunt extortę, cum ergo ſint pecuniæ de quib. poſſint ſolui vſurę, non ſunt vendendæ poſſeſſiones illæ. Et maxime patet, quia non dicit illas debere vendicari, ſed vendi, & diſtribui, & tñ ſi deberentur determinatè eis quorum fuerant pecuniæ, non erant vendendæ, ſed vendicandæ. De omnibus autẽ alijs, quæ recipiunt ab vſurarijs pecuniam vſurariam, vt quia emit vſurarius aliquid ab eis, vel quia locauerunt ei operas ſuas, vel quia aliàs eis erat obligatus, & ſoluit eis de pecunia quàm habuit ex vſuris; dicendum, quòd non

tenen-

tenentur ad aliquid reſtituendum,maxime quia ius non obligat expreſſe aliquos ad reſtituendum vſuras, niſi ipſos vſurarios,& hæredes eorum,eodem tit.capit.cum tu. & cap.tua nos,ſcilicet,quia hæres cenſetur eadem perſona cum eo cui ſuccedit.

An ſit idem vſurarium ex vſura emere prædium, & illud vendere, & iterum ex eadem emere aliud Quæſt. CCLIIII.

SEd quærit Hoſt.in Sum. eod.tit. §. quæ pœna quid ſi vſurarius ex pecunia vſuraria emat prædium, & illud vendat,& demum ex eadẽ pecunia emat aliud, an ſit idem,quod in primo,ſ.quòd debeat vendi ad ſatisfaciendum eis à quibus vſuræ acceptæ ſunt ?

Reſpondet quòd ſic arg.extra vt lite pendente cap.eccleſia,& dicendum, quòd verum eſt non quidem, quia emptum eſt prædiũ illud de rebus vſurarij,ſed quia omnia bona eius obligata ſunt ad ſolutionem vſurarũ : ideo quouſque ſoluantur ad plenum vſurę non ſolum prędia empta de vſuraria pecunia,ſed etiam ea, quæ de iuſto lucro,vel cauſa habebantur vendẽda ſunt,& colligitur hoc in alleg.cap.cum tu. quia iubetur vſurarijs,q; vſuras perſoluant quouſque non habeant in facultatibus vnde ſoluant,& ita ſolum dicit eos ibi liberari, vel excuſari à pœna non ſoluendo, quando non habuerint vnde ſoluant, & tamen vendicari,aut directè peti non poteſt illud prædium ſecundo emptum ex pecunia vſuraria, ſicut neque primo emptum, cum iſtud ſit in rebus vſurarij, & non magis tenetur illud reddi ad ſolutionẽ q̃ cætera vſurarij.

An tertius teneatur vendere poſſeſſionem, vt reſtituat vſuram. Quæſt. CCLV.

QVærit idem Hoſtien. ibidem quid ſi poſſeſſio empta ex pecunia vſuraria perueniat ad extraneum tertium poſſeſſorem, nunquid cogetur eam vendere, & ſatisfacere de vſura, vt ſi vſurarius emit agrum de pecunia vſuraria quem dedit, vel vendidit alteri, an iſte tertius teneatur vendere poſſeſſionem hanc, vt reſtituat vſuram ?

Reſpondet ibi ſecundum Gotf. quòd non niſi cũ duabus conditionibus,ſ.ſi iſte tertius habuit ex cauſa lucratiua,& hæres vſurarij excuſſus ſit, & inuentus nõ ſoluendo,vt Inſt.de lega.§.res aliena.

Dicendum,quòd iſtud dependet ex eis,quę dicta ſunt ſupra q. 253. & ideo cum res empta de pecunia vſuraria ſit ipſius vſurarij,licet pecunia non fuerit eius,non poteſt aliquis rem illam vendicare, neque tenetur ſpecialiter obligata ad ſolutionem vſurarum, ſed eo modo quo tenentur cęterę facultates vſurarij, propter quod ſicut ſi aliæ facultates eius tranſirent ex cauſa lucratiua ad alios, ita eſt de rebus emptis de pecunia vſuraria, vnde non videtur de rigore, quòd neque primus accipiens ab vſurario, neque ſecundus teneatur ad reſtitutionem, quia res illa effecta eſt ſua,cum vere fuerit vſurarij,& vendiderit eam, vel dederit quando potuit vendere, vel dare, & ſic iam nulla actio competit contra poſſidentem, & tamen ſi daremus, quòd competeret contra primum accipientem, daretur etiam,quòd contra tertium,& quartum,& vſque in infinitum competit, ſicut eſt de re furtiua : nam vbicunque inueniatur poteſt vendicari ab eo cui furto ſubtracta eſt, & non eſt plus, quòd ſit iam viceſies, vel millies vendita,quàm ſi maneat apud furem,quia nullus illorum potuit effici dominus,cum is cui furto ſubtracta eſt maneret dominus, etiam non differret an ex cauſa lucratiua,vel oneroſa veniret, ſi res empta de pecunia vſuraria non tranſiret in dominium vſurarij,ſicut neq; tranſit res furtiua in dominium eius,ad quem peruenit, ideo ſiue donetur ei,ſiue emerit ſemper ab eo repeti poteſt, & vendicari, ſed in re empta de pecunia vſuraria dicũt differre, quia ſi peruenit ad alterum ex cauſa oneroſa non tenetur ille vendere eam ad reſtituendum vſuras.

Si autem ex cauſa lucratiua dicit Gotfr. quòd tenetur vendere eam ad ſoluendum vſuras, quãdo hæres excuſſus eſt,& inuentus eſt non ſoluendo. Et ratio huius eſſe

A videtur, quia licet illa res eſſet ipſius vſurarij, tenebatur tamen cum alijs facultatibus ſuis ſimul ad ſolutionem vſurarum, & cum peruenit ad aliquẽ ex cauſa oneroſa, vtpote quia emit,dedit aliam rem æquiualentem in loco illius,qui ſubijt onus ſolutionis vſurarum : ideo nõ manet obligatio aliqua ad reſtituendum, cum vero accepit ex cauſa lucratiua, vt quia donauit ei vſurarius, nulla res ſucceſſit in bonis vſurarij loco huius,ideo videtur iſta magis obligata, dicit tamen Gotf. ſolum debere eam vendi qñ hæres iudicatur eadem perſona cum eo, cui ſuccedit,ideo quouſque ille nichil habuerit in viribus hæreditarijs, nullus alius peti poteſt, & hoc eſt excuſſum eſſe.

Sed dicendum, quòd illud verum eſt in legatis ſicut allegat Gotſ. nam ſi teſtator erat debitis oneratus,& inſtituit hæredem,atque legata fecit, creditores habent re-
B curſum ad hæredem quouſque exhauriantur vniuerſæ vires hæreditatis,tunc vero recurſus eſt ad legata. Et ratio huius eſt, quia neque hæredis inſtitutio,neque legata relicta confirmantur niſi per mortem,& tamen ex tunc nõ poteſt valere inſtitutio hæredis, neque legatorum diſtributio in præiudicium creditorum, quibus bona teſtatoris erant obligata, ideo excuſſo hærede recurſus eſt ad legatarios,ſecus in præſenti,quia vſurarius donauit quandiu viuebat,& poterat donare,& non erant aliqua bona eius ſpecialiter obligata eis à quibus receperat vſuras, ideo donatio tenuit tunc, vnde nunquam poterit poſtea infirmari. Secus autem ſi vſurarius teſtaretur in caſu in quo teſtari poteſt : nam tunc contra hæredem competit repetitio,& exhauſtis viribus hæreditarijs,ideſt, excuſſo hærede competet contra legatarios, ad quos perueniunt
C res ex cauſa lucratiua, & tenentur illi ſine dubio ad ſolutionem vſurarum,quia non potuit fieri inſtitutio hæredis,& diſtributio legatorum in pręiudicium eorum,quibus debentur pecuniæ acceptæ per vſuras,& tunc dicendum, quòd non ſolum ipſi legatarij, ſed & alij ad quos mediate peruenerint res illæ habitæ per legata,tenentur ad reſtitutionem vſurarum. Item non ſolum pecuniæ vſurariæ; vel res emptæ ex pecunia vſuraria venientes per legatum ad aliquem debent vendi,& reſtitui quando hæres non eſt ſoluẽdo,ſed etiam res, quę de iuſtis lucris habitę erant,cum omnes facultates vſurarij ſint obligatę ad ſolutionem vſurarum,

Si poſſeſſio empta de pecunia vſuraria perueniat ad illum qui dederat vſuras, an extinguatur actio ?
D *Quæſt. CCLVI.*

SEd quærit turſus Hoſt. ibidem quòd poſſeſſio empta de pecunia vſuraria perueniat ad illum, qui dederat vſuras ipſi vſurario,an extinguatur actio, ita quòd non competat actio contra hęredes vſurarij pro illa ?

Reſpondet ſecundum Gotf.quòd extinguitur, & tamẽ vſurarius,& eius hæredes minime liberantur.

Dicendum pro intentione Gotf.& Hoſti. quòd ſi vſurarius emit poſſeſſionem ex vſuraria pecunia, & illa peruenit ad illum, qui dederat vſuras ipſi vſurario, aut peruenit immediatè,aut mediante alio, ſi immediatè, vtpotè quia habuit eam ab ipſo vſurario, aut habuit ex cauſa lucratiua, aut ex oneroſa : ſi ex oneroſa non debet res illa reſtitui,neque pretium eius, quia generaliter dictum
E eſt pręceden. quęſt. quòd res emptę de pecunia vſuraria peruenientes ad aliquem ex cauſa oneroſa non reſtituuntur quibus debentur vſurę.

Si autem ex cauſa lucratiua, vt quia dedit ei vſurarius, aut res illa eſt maioris valoris quàm vſurę, quas iſtę dedit vſurario, aut minoris, aut ęqualis, ſi ęqualis videtur eſſe facta reſtitutio vſurarum, vnde non competit amplius huic actio contra vſurarium, aut hęredes eius, neque etiam tenetur iſte propter hanc rem ab vſurario receptam ad aliquid alijs, ſcilicet, vt eam vendat ad ſoluendum alijs vſuras, & hoc ſiue eam habeat ex donatione inter viuos, ſiue quia fuit ei legata in teſtamento : nam quantum ad hoc legatum valuit, non inquantum legatum,ſed inquantum ęs alienum.

Si autem ſit minoris valoris, quàm vſurę, recipiet eam licitè iſte,ſiue ex donatione, vel etiam legato, & in-

ſuper competet ei actio contra hæredes vſurarij, vel ipſum ad ſupplementum æſtimationis vſurarum, ſi autem ſit maioris valoris quàm vſuræ, extinguitur actio competens huic contra vſurarium, & hæredes, & inſuper iſte manet obligatus ſicut quilibet alius extraneus maneret quantum ad id, quod plus res valuit quàm vſuræ, & hoc ſi ex legato habuit, ſi vero aliàs ex donatione inter viuentes, non videtur de rigore, quòd ad aliquid teneatur, & tamen Ber. & alij tenent, quòd teneatur ſicut tactum eſt ſupra. Si autem non peruenit ad eum immediatè, ſed fuit ſecũdus, vel tertius, vel quartus, & ſic deinceps, quia in hoc nichil differt; dicendum, quòd aut aliquis intermediorum, aut ipſe de quo quæritur habuit ex cauſa onerosa, aut omnes ex cauſa lucratiua.

Si aliquis ex cauſa oneroſa ibi extinguitur actio, quia neque ipſe neque cæteri, qui poſtea habebunt, tenetur ad aliquas vſuras ſoluendas, deficientibus bonis hæreditarijs, ſiue de cætero deſcendat res illa in alios ex cauſa lucratiua ſiue oneroſa. Si autem ſemper ab ipſo vſurario per omnes medios deſcendit ex cauſa lucratiua, dicendũ quòd extinguitur actio ſimpliciter quantum ad vſurarium, & hæredes, & quantum ad omnes intermedios, ideſt, quòd iſte ad quem peruenit non poteſt iam aliquid petere ratione vſurarũ quas ſoluit, & hoc ſi illa res ęqualis valoris erat cum vſuris: ſi autem erat minoris valoris liberantur omnes intermedij, quia dederunt quantũ receperunt, ita quòd ratione illius rei receptæ ab vſurario non eſt iam vlla actio contra eos in foro contentioſo, neque tenentur ad aliquid in foro conſcientiæ.

Verum tamen vſurarius, & hæredes non liberantur, quia competit huic actio contra illos ad ſupplementum. Si autem erat res maioris valoris quàm vſuræ, dicẽdum, quòd liberantur medij, quia dederunt quantum acceperunt, & vſurarius, & hæredes liberantur ab actione huius, ſed non liberantur ab actione aliorum, quorum pecuniam expenſam in hac re dedit vſurarius huic cui minus debebat, & ipſe accipiens manet obligatus ad id, quod magis erat, cum illud proueniat ex pecunia vſuraria, & hoc ſecundum intentionem illorum, qui dicunt rem emptam ex pecunia fęnoris manere obligatam apud quemcunque ad quem peruenerit ex cauſa lucratiua.

An omnes teneantur ad reſtitutionem vſurarum acceptarum. Quæſt. CCLVII.

SEd quæritur an omnes teneantur ad reſtitutionem vſurarum acceptarum?

Dicendum, quod omnes, qui vſuras ſuſcipiunt ad earumdem reſtitutionem tenentur ſiue Iudæi, ſiue Pagani, ſiue Chriſtiani. De Chriſtianis planum eſt, tam clericis quàm de laicis extra de vſu. capit. plures, & cap. quoniam. De Iudæis autem patet eod. tit. cap. poſt miſerabilem, & cap. quanto.

De Sarracenis autem ſiue Paganis non exprimitur, ſed eadem ratio eſt, quæ de Iudæis: nam reſtitutio iſta fit, quia vſuræ non poſſunt exigi ſine peccato mortali, neq; ſine eodem poſſunt retineri, & tamen omnis homo obligatur fugere peccatum mortale, ergo tam Pagani quàm Sarraceni tenentur ad reſtitutionem vſurarum.

Aliqui autem dicunt, quòd non teneantur ad hoc Sarraceni, & Pagani, quia lex non obligat plus quàm expreſſum ſit in ea, & tamen de Sarracenis, & Paganis nichil dictum eſt, cum de Chriſtianis, & Iudæis dicatur, ergo non obligantur ad hoc Sarraceni.

Dicendum, quòd omnes tenentur ad hoc, quia nõ eſt prohibitio vſurarum, neque obligatio ad reſtituendum ex lege canonica, quia ante ipſam eſt prohibitio ex lege naturæ, & ex lege Dei, ſic patet extra de vſu. cap. cum tu, vbi dicitur, quòd etiam illi, qui exegerunt vſuras ante Concilium Lateranen. tenentur ad reſtitutionem ſub pœnis illius concilij, & hoc, quia prohibitio vſurarum non cœpit ab illo concilio ſi prius erat, vnde ſi ex lege canonica eſſet vſurarum prohibitio, nõ eſſent vetitæ niſi Chriſtianis, ſuper quos directe poteſtatem habẽt canonica iura, & tamen etiam Iudæis vetitæ ſunt, quia prohibitio eſt ex lege naturali ſimul, & lege Chriſti, vtraque autem

F obligat omnes homines, ideo omnes prohibẽtur accipere vſuras, qui autem prohibentur accipere iubentur reſtituere, quia illicitè retinet vſurarius pecuniam ſic acquiſitam, & quod illicitè retinetur reſtituendum eſt. Quod autem de Sarracenis expreſſum non fuerit, neque de Paganis, cauſa fuit, quia de illis exprimitur quos contingit extorquere vſuras à Chriſtianis, ſed iſti ſunt Iudæi, & non Sarraceni, qui communiter non habitant inter Chriſtianos, ergo de illis dixit, & tamen ratio eadem eſt de Paganis, quòd obligentur ad reſtitutionem. Alia ratio eſt, quia cum expreſſum eſt de Iudæis non dictum eſt de illis, vt tenebantur ad reſtitutionem vſurarum, ſed qualiter compellebantur ad reſtituendum, quod ſatis apparet in allegato cap. poſt miſerabilem, & cap. quanto, & tamen Sarraceni, vt communiter non compelluntur ad reſtitutio-
G nem, quia non manent inter Chriſtianos, ergo non oportuit de illis exprimi.

Quare eccleſia compellit Iudæos ad reſtitutionem vſurarum, & in illis quædam peccata punit, & quædam non? Quæſt. CCLVIII

QVæritur quare eccleſia compellit Iudæos ad reſtitutionem vſurarum? Aliqui dicunt, quòd ideo fit, quia retentio vſurarum peccatum eſt ſicut exactio earum, & ratione peccati Eccleſia ſe intromittit ſicut in multis alijs. Sed dicendum, ꝙ non eſt verum: nam Iudæi in multis alijs peccant mortaliter, & tamen eccleſia non cogit eos ceſſare à peccato: nam non credere in Chriſtum peccatum eſt, ſed non cogit Eccleſia venire Iudæos
H ad fidem, ideo non eſt propter iſtam cauſam. Sciendum tamen in hoc, ꝙ eccleſia circa quędam peccata punit Iudæos, cogendo eos recedere ab illis, & in alijs nõ, & hoc, quia Iudæi communicant nobiſcum vnitate politiæ, & quia quædam peccata eorum ſunt contra ſtatum politicum, punit eos Eccleſia, & principes ſeculares circa illa. Alia vero ſunt, quæ non vertuntur in damnum publicũ, & circa talia nulla lex eis imponitur, neque pro illis puniuntur. De primis, vt eſt furtum, adulterium, homicidium, ſeditio, dolus, fraus, & huiuſmodi: ideo tam Eccleſia quàm ſeculares principes puniunt Iudæos delinquentes in hoc. De ſecundis, vt eſt non credere in Chriſtum, neque obſeruare legem eius: nam pro his nemo Iudæos punit, neque eis lex imponitur ab Eccleſia, aut principibus ſecularibus, ſed lex Chriſti obligat eos ad hoc cuius
I tranſgreſſio eſt peccatum mortale. De Iudæis ergo dicendum, quòd compelluntur vſuras reſtituere, & non recipere eas, non inquantum eſt peccatum principaliter, ſed quia eſt peccatum in damnum publicum: nã per vſuras exhauriuntur facultates eo. tit. cap. quanto, & ideo vocatur vſurarum vorago cap. vſurarum eo. tit. lib. 6.

Secundo & præcipuè, quia eſt in damnum Chriſtianorum. Nam ſi non eſſet in damnum Chriſtianorũ non cõpellerentur Iudei illas reſtituere, ſic patet eo. tit. c. poſt miſerabilem, vbi dr̃ Iudæos ad remittendas Chriſtianis vſuras per principes ſeculares cõpelli præcipimus, & magis in c. quanto vbi dr̃ volentes in hac parte proſpicere Chriſtianis ne a Iudęis immaniter aggrauẽtur, ideſt, volumus
K vtilitatem Chriſtianorũ conſiderare, & iſta eſt cauſa præcipua: nam ſi Iudæi darent vſuras alijs Iudæis, aut Sarracenis non compellentur per cenſuram eccleſiaſticam reſtituere vſuram. Circa quod ſciendum, quòd aut iſti Iudæi, vel Sarraceni de quibus dicitur, habitant inter Chriſtianos, aut per ſe ſicut Pagani, & communiter Sarraceni. Si per ſe habitent in diuerſis regionibus, & ſub proprijs principibus, non compellit eos Eccleſia ad reſtituendum vſuras. Et ratio eſt propter duo, primo quia illi non obedirent compulſioni Eccleſiæ, & ita fruſtra eſſet velle eos compellere: ſecundo, quia nichil ad nos de illis cum foris ſint, & de illorum peccato nullum nobis nocumentum prouenit. Si autem inter nos, & ſubditos principibus noſtris, aut exigunt vſuras à Chriſtianis, aut a ſe inuicem, vel à Paganis: ſi à Chriſtianis compellit eos Eccleſia ad reſtituendum vſuras in allegato cap. poſt miſerabilem. Si autem ab inuicem exigant vſuras, vel à Paganis non compellit Eccleſia eos ad reſtitutionem, quia

neque de hoc cautum eſt: nam in alleg. cap. poſt miſerabilem, & cap. quanto non dicitur niſi de vſuris reſtituendis Chriſtianis.

An Iudæus repetens vſuras ab alio Iudæo coram Eccleſiaſtico iudice poſſit eum compellere ad reſtituendum. Quæſt. CCLIX.

SEd quid ſi Iudæus exegerit vſuras à Iudæo, & repetat eas vnus ab alio coram iudice Eccleſiaſtico, an ſpoterit eum compellere ad reſtituendum? Aliqui dicunt, quòd ſic, quia ibi peccatum eſt propter, quod ſe eccleſia intromittat. Etiam ambo ſunt de iuriſdictione Eccleſiæ cum ſint ſubditi principibus Chriſtianis. Etiam modus eſt ad compellendum, ſ. per ſubtractionem participij in cap. poſt miſerabilem, & cap. quanto. Dicendum, quòd iudex Eccleſiaſticus non compellet ad reſtitutionem vſurarum in hoc caſu. Et ratio eſt, quia non habet poteſtatem: nam directam iuriſdictionem habet ille ſuper fideles, ſuper infideles autem nichil niſi quantum expreſſum eſt, & tamen non exprimitur, niſi quòd compellantur Iudæi reſtituere vſuras, quas extorſerunt à Chriſtianis in c. poſt miſerabilem, & cap. quanto, ergo non poterit cogere iudex eccleſiaſticus reſtituere eas Iudæo per cẽſuram eccleſiaſticam. Sed dicendum quare Eccleſia in hoc caſu non ſtatuit illas reſtitui, cum Iudæi ſubditi eſſent, & coram ea peterent.

Dicendum, quòd non fuit conueniens, quia aut fieret iſtud propter peccatum, aut propter damnum publicum. De primo non curat Eccleſia circa Iudæos, & Paganos, fruſtra enim eſt curare, vt ipſi non peccent, cum neceſſe ſit eos damnari quandiu in hoc ſtatu manſerint, etiam ſi ab omnibus peccatis alijs abſtineant, quia qui non credit iam iudicatus eſt Ioan. 3. cap. quia ſine fide impoſſibile eſt placere Deo ad Hebræ. 11. cap. ſecus eſt de Chriſtianis, quia illi ſunt in ſtatu ſalutis, ideo cauendum eſt ne in alia peccata incidant, per quæ pereant.

De ſecundo curandum eſt, & tamen non eſt in hoc caſu damnum publicum, quia Iudæi exigunt ibi vſuras à Iudæis in quibus non conſiſtit bonum publicum, & ad illos non aduertitur niſi propter bonum Chriſtianorum, etiam iuſtum eſt, vt illi non gaudeant lege Chriſtianorũ, cum illi ſe noluerint ſubijcere.

An Iudæus poſſet à Chriſtiano vſuras repetere coram iudice Eccleſiaſtico? Quæſt. CCLX.

QVid ſi Chriſtianus exigeret vſuras à Iudæo, an Iudæus poſſet ab eo illas repetere coram iudice Eccleſiaſtico? vt dictum eſt præced. q. à fortiori, ergo non poterit illas repetere à Chriſtiano. Dicendum, quòd poteſt: nam quidquid petat Iudæus à Chriſtiano coram Eccleſiaſtico iudice audietur, & ideo hic etiam audietur ſuper vſuris. Et dicendum, quòd hoc fit in fauorem Chriſtiani, & non Iudæi: nam Chriſtianus, qui dat ad vſurã peccat mortaliter, & retinendo vſuras eſt in peccato, & tamen Eccleſia intromittit ſe inter Chriſtianos ratione peccati, ſ. quia prouidere vult ſaluti animarum ipſarum, ideo cogit ipſum Chriſtianum ad reſtituendas vſuras à quocunque illas acceperit, quia ita peccat accipiendo eas à Iudæo ſicut à Chriſtiano. Cum autem dicitur, quòd non poteſt exigere eas vnus Iudæus ab alio coram iudice eccleſiaſtico. Dicendum, quòd non fuit hoc in fauorem ipſorum, neque etiam in odium, ſed quia non curat eccleſia de peccato in infidelibus, cum non proſit, vt dictũ eſt præcedenti quęſt. curat autem de illo inter fideles, ideo cogit Chriſtianum ad reſtituendum Iudęo quamcunque vſuram receptam.

An Iudæi compelluntur reſtituere Chriſtianis quaſcunque vſuras? Quæſt. CCLXI.

QVęritur an Iudæi compelluntur reſtituere Chriſtianis quaſcunque vſuras? Aliqui dicunt, quòd non, ſed ſolas grauiſſimas, & immoderatas, ſic patet extra de vſu. capit. quanto, quia dr̄ volentes in hac A parte proſpicere Chriſtianis ne à Iudæis immaniter aggrauentur, etiam dr̄, quòd ſi Iudæi à Chriſtianis graues, aut immoderatas vſuras exegerint, eis participium ſubtrahatur, ergo ſolæ magnæ vſuræ vetitæ ſunt.

Dicendum, quòd compelluntur reſtituere omnes tam magnas quàm paruas, quia vtroque modo lędũtur Chriſtiani, & permiſſo aliquo modo vſurę erit aditus ad omne grauamẽ vſurarum. Cum autem dr̄ de immoderatis, & grauibus vſuris, poteſt dici, ꝙ non habet hic locum argumentum à contrario ſenſu, eo ꝙ inuenitur cõtrarium expreſſum, & ſic licet vetentur ibi vſurę graues non eſt ſenſus, ꝙ conceduntur vſurę leues. Secundo poteſt dici, ꝙ etiam ſtante diſpoſitionẽ illius ca. quanto, omnes vſurę repetuntur, eo ꝙ omnes dicuntur immoderatę, & graues, quia quantumcunque paruę ſint immoderatę ſunt. B Eſt enim moderatum, vt ſoluatur quantum mutuatum eſt, & non plus, quidquid autem ſupra eſt immoderatũ eſt: etiam omnes dicuntur graues, quia grauant ſoluentes quantumcunqne ſint paruę, ideo pro quibuſlibet vſuris reſtituendis poſſunt compelli per cenſuram.

An in omni caſu, qui receperit vſuras teneatur eas reſtituere. & quid ſi nullas habeat facultates, aut eas exhauſtas in reſtituendo? Quæſt. CCLXII.

SEd nunquid in omni caſu tenetur, qui receperit vſuras reſtituere eas? Dicendum, ꝙ aut ille habet facultates, vnde ſoluat, aut nõ, ſi habet vnde ſoluat cogetur reſtituere ad plenum. Et tunc conſiderandum, ꝙ aut ille noĩe vſurarũ recepit pecuniam ſolã, aut res aliquas, C quę adhuc ſuperſint, vt domum, veſtem, equum: ſi ſolam pecuniam ſatisfaciet in pecunia, vel in re aliqua eiuſdem ęſtimationis. Si aũt recepit res, quę adhuc manent, debet eas reſtituere, maxime ꝑm illos, qui dicunt nõ tranſire in vſurarium dominium rei vſurarię, quia oportet tunc cuilibet rem ſuam dari, hoc aũt verum eſt qñ de rebus acceptis, vel de bonis aliquibus mobilibus ſatisfacere pôt vſurarius. Si aũt non poteſt cogetur vẽdere poſſeſſiones emptas de vſuris, & de pretijs illorũ ſatisfiet eis à quib. acceptę ſunt, & ſi illę non ſuffecerint vendentur omnia bona vſurarij, ẽt ſi ex iuſto lucro, vel cauſa illa habuerit, & ſatisfiet de eis, quia cum expenderit vſuras quas accepit tenebuntur alia bona loco illarum, & in hoc non eſt habenda cõſideratio, vt non egeat vſurarius, quia cũ ex delicto proueniat debitum iſtud, ſ. ex crimine vſurario tenebitur D ſoluere vniuerſa, & ſi non maneat ei obolus. Sed quid ſi non habet facultates vllas, vel ſi reſtituendo partẽ vſurarum exhauſtę ſunt facultates, & adhuc manent debita? Dicendum, ꝙ non poterit pro reſiduis debitis vſurarijs vrgeri pœna aliqua, immo & pœnę, ſi quę impoſitę erãt ceſſant, vt ſi priuatus erat communione altaris, & nõ recipiebantur eius oblationes iuxta cap. quia in omnibus, eod. tit. vel ſi à iudice erat excommunicatus, aut ſuſpẽſus, vt eod. tit. cap. prętereà. omnes iſtę pœnę ſtatim ceſſant, aut per iudicem tollendę ſunt, eod. tit. cap. cum tu. Eſt autem verum, quòd ſi venerit ad pinguiorem fortunam tenetur ad reſidua debita vſuraria, vt extra de ſolu. capit. Odoardus. Et ſicut contra talem nichil iam agi poteſt in foro contentioſo, ita & in foro conſcientię eſt tutus, quia Deus non obligat aliquem ad impoſſibile, & dato, quòd E fuerit in culpa, & potuerit aliquando reſtituere vſuras quando erat opulentior, & noluerit, non eſt nunc in peccato, cum habeat nunc propoſitum reſtituẽdi ſi haberet, & dolet, quia non reſtituit quando potuit, quia aliàs non poſſemus habere remedia contra omnia peccata. Eſt tamen dicendum, quòd ſi iſte peruenerit ad pinguiorem fortunam, etiam in foro conſcientię tenetur ad ſoluendum reſidua debita vſuraria.

An hæredes vſurariorum teneantur ad reſtitutionem vſurarum? & quando, & qualiter. Quæſt. CCLXIII.

CVm dictum ſit de ipſis vſurarijs, quòd tenentur ad reſtitutionem, & qualiter, eſt nunc dicendum de eorum hęredibus an teneantur, & qualiter.

Dicendum, quòd hæredes tenentur ad reſtituendum F
vſuras ſicut ipſi vſurarij, eo.tit.cap.tua nos. Sed hæredes ſunt duplices, ſcilicet, ſui, & extranei, ſui dicuntur ipſi filij, qui viuentibus parentibus ius habent ſuper omnia bona parentum, licet illud non exerceant, extranei dicuntur alij ſiue venientes ab inteſtato, ſiue ex teſtamẽto, qui filij non ſunt.

De primis manifeſtum erat, quòd tenerentur ad reſtituendas vſuras, quia illi non cenſentur ſuccedere in bonis vſurariorum, ſed habere ea in vita, & per mortem illorum videretur continuare poſſeſſionem, & ius, ꝙ habuerant viuentibus vſurarijs, ſed vſurarijs viuentibus nõ poterunt ipſi habere liberum ius in bonis, quia neque ipſi vſurarij habebant, ſed manebant ſemper bona obligata eis a quibus vſuræ receptæ erant, ergo defunctis vſurarijs
tales hæredes tenentur eodem modo ad plenam reſtitu- G
tionem vſurarum. De hæredibus autem extraneis erat dubium, quia iſti viuentibus eis quorum bona ſunt nullum ius in eis habent, & ideo ſuccedunt, & acquirunt bona, ideo de his videbatur alia ratio, & ſic, quòd non tenerentur ad ſoluendas vſuras. Sed reſpondetur, eod.titu. cap.tua nos, quòd ſicut tenet in hæredibus ſuis, ita de extraneis hæredibus iudicandum eſt. Et ratio eſt, quia iſti ſuccedunt in iure defuncti, licet illud non habuerint viuente defuncto. Sed illo viuente erant omnia iſta bona obligata ad ſolutionem vſurarum, ſed per inſtitutionem hæredis quam fecit, non potuit eximere bona à prædicta obligatione, & à fortiori ſi fuit ſucceſſio ab inteſtato non potuit hæres ſuccedere niſi in iure defuncti, & tamẽ defunctus tenebatur ad ſoluendum de eis vſuras, ergo tene
bitur hæres extraneus. Sed nunquid eſt iſtud quantum H
ad omnia bona vſurarij, vel quantum ad illa ſola, quę ex vſuris empta ſunt, vel habita? Aliqui dicunt, quòd ſolũ quantum ad bona lata, vel empta ex vſuris, & ratio eſt, quia illa bona habent vitium, ideo illa debent reſtitui, cætera vero iuſto titulo habita retineri poſſunt.

Dicendum, quòd hæredes vſurarij tenentur ad reſtitutionem vſurarum non ſolum illa tradendo, quia hoc etiam in vſurario fit, eod.tit.cap. cum tu. ſi autem illa nõ ſufficiunt debent vendi cætera bona etiam bono titulo habita ad ſatisfaciendum de vſuris. Et ratio eſt, quia non habent hæredes aliud ius in bonis, niſi quod habuit defunctus cui iſti ſuccedere dicuntur, & tamen in defuncto ſi viueret eſſet hoc, quod omnia bona venderentur ſi nõ ſufficerent habita ex vſuris, ergo ita fiet in hærede. Et
patet hoc in alijs debitis, quia in quocunque debito ven- I
duntur omnia bona eius quouſque ſatisfaciat, quãto magis quando ex delicto venit debitum ſicut hic? ideo cætera bona obligata ſunt ad ſoluendum vſuras quando nõ ſufficiunt bona vſuraria. Et patet, quia in allegato cap. tua nos, dicitur, quod filij vſurariorum eadem ſunt ad reſtituendum vſuras diſtrictione cogendi qua parentes ſi viuerent cogerentur, & ſequitur id ipſum etiam contra hæredes extraneos, & credimus exercendũ, & ita omnes hæredes coguntur ad reſtitutionem vſurarum eadem diſtrictione qua vſurarij ipſi cogerentur, & tamen in vſurarijs non ſolum venduntur bona habita ex vſuris, ſed etiam vniuerſa quouſque plene ſatisfecerint, ergo eodem
modo fiet in hæredibus eorum ſuis, vel extraneis. K

An hac repetitio locum habeat penes hæredes Iudæorum vſurariorum. Quæſt. CCLXIIII.

QVæritur cum à Iudæis etiam repetantur vſurę, an circa hæredes Iudæorum vſurariorum habeat locum iſta repetitio.

Dicendum, quod ſic, quia eadem ratio exiſtit in hæredibus, quæ in principalibus Iudęis vſurarijs: nam à Iudæis repetuntur vſuræ inquantum ius reſpicit vtilitatem Chriſtianorum, qui valde grauantur per vſurarum extorſionem, eo.tit.ca.quanto, & m̃ ſiue à principalibus vſurarijs ſiue ab hęredibus eorum retineantur vſurę ęqualiter grauati ſunt Chriſtiani, ergo ſicut contra Iudęos competit repetitio, ita & contra hęredes eorum.

Secũdo patet, quia diſpoſitio iuris extenditur ad hoc: nam eod.tit.ca.tua nos, abſolute dicitur de vſurarijs, & eorum hæredibus, ſ. quòd ſicut tenentur vſurarij ad reſtituendas vſuras, ita eadem diſtrictione tenentur eorum hæredes, & non dicitur ſpecialiter de Chriſtianis, ſed Iudæi hæredes habent ſicut Chriſtiani, ergo cum teneantur ipſi Iudæi vſurarij, tenebuntur eorum hæredes, i. peccant non reſtituendo, & compellentur per eandem cenſuram per quam eorum parentes, vel quorum ſunt hæredes. Et omnino dicendum eſt hoc tenere ſicut dictum eſt præced.quæſt. tam quantum ad bona habita per vſuras, vel empta ex eis, quàm etiam quantum ad bona, quæ iuſto titulo vſurarius habebat.

An extranei teneantur ex bonis vſurariorum ſatisfacere quibus debentur vſuræ? Quæſt. CCLXV.

QVæritur nunc de extraneis, qui non ſunt hæredes, & peruenerunt ad eos bona aliqua vſurariorum, an teneantur ex eis ſatisfacere illis quibus debentur vſuræ?

Dicendum, quòd aut peruenerunt ad eos ipſa bona, quæ vſurarij receperunt loco vſurarum, vt ſi receperunt equum, domum, vel veſtem, aut alia, quæ non data fuerunt in vſuras. Si primo modo tenendo ſecundum quoſdam, quod res vſurariæ non tranſeunt in dominium vſurarij, eſt dicendum, quòd ſemper tenentur ad reſtitutionem in foro conſcientiæ illi ad quos peruenerunt bona, ſiue perueniant ex cauſa oneroſa, ſiue ex cauſa lucratiua quandocunque conſtiterit eis fuiſſe iſta bona data in vſuras, ſicut eſt de bonis furtiuis, quia ad quemcunque perueniant, & ex quacunque cauſa manet onus reſtituendi, etiam ſi illa bona fide emerint, quia non ſufficit, neque prodeſt bona fides ad hoc, quòd retineãt rem, poſtquam conſtiterit eis eſſe alienam, quia ſolum profuit bona fides ad hoc, quòd non peccaret emendo rem alienam. Si autem teneatur tranſire dominium rei vſurariæ in vſurariũ licet teneatur ad reſtitutionem æſtimationis, idem erit dicendum de rebus quas accepit in vſuras, ſicut de rebus emptis ex pecunia vſuraria.

Si autem non ſit res data in vſuram, aut eſt res empta ex pecunia vſuraria, aut non, ſed aliàs ex iuſto titulo competebat vſurario.

Si primo modo, aut peruenit ad extraneum ex cauſa oneroſa, aut ex lucratiua cauſa. Si ex oneroſa dicendum, quòd nõ tenetur ad reſtitutionem, neque ad aliquã ſolutionem vſurarum, neque ab eo repeti poteſt in foro contentioſo, quia aliam rem ſubrogauit loco eius, vel æſtimationem, quæ tranſiuit in bona vſurarij.

Si aũt ex cauſa lucratiua ſolet à multis dici, ꝙ debet illa vendi, vt inde reſtituantur vſuræ iuxta capit.cum tu.§. poſſeſſiones vero: nam ibi de talibus bonis emptis de pecunia vſuraria dr̃, prout manent apud vſurarios, & iſta tranſeunt etiam ad alios extraneos non hæredes, quãdo bona hæc deuoluta fuerint ad illos ex cauſa lucratiua.

Sed dicendum, quòd de rigore iuris non eſt illud, immo diſtingue, quòd aut alia bona deuenerunt ad extraneos ex donatione facta inter viuos, aut vt legata. Si primo modo videtur, quòd non competat repetitio contra eos, neque teneantur in foro conſcientiæ ad reſtitutionẽ, quia donari potuit, & cum eſſet in dominio vſurarij tũc cum poterat illam expẽdere, vel donare, valuit donatio facta, ideo ſimpliciter effecta eſt ipſius cui data eſt. Si autem, vt legatum peruenit ad eum, aut hæres impẽdit vniuerſas vires hæreditarias ad ſoluendum vſuras, & non ſufficiunt, aut non impendit.

Si primo modo videtur, quòd teneatur legatarius: nã non potuit tranſire illud legatum ad legatarium niſi eo modo, & iure quo erat apud teſtatorem, ſed apud eum erat obligatum ad ſoluendum vſuras, ergo cum trãſit ad legatarium manet obligatum.

Si ſecundo modo non tenetur legatarius ad ſoluendas vſuras, quia prius debet excuti hæres quàm recurſus ſit ad legatarium, de quibus dictum eſt ſupra. Si vero bona vſurarij, quę perueniunt ad extraneum non hæredẽ ſint non vſuraria, ſed iuſte acquiſita, ſolet dici, quòd ſiue perueniant ex cauſa oneroſa ſiue ex cauſa lucratiua libere perueniunt ad eum, & non tenetur ad ſolutionem aliquarum

quarum vſurarum, & hoc videntur tenere doctores cõmuniter eo.tit.c.tua nos, licet ſatis poſſet diſtingui, vt ſupra, ſ.q; ſi veniant ex cauſa oneroſa non teneantur ad ſolutionem vſurarum, ſi vero ex lucratiua inter viuos etiã non tenentur, ſi vero per modum legati, & hæres ſit excuſſus, & reperiatur non ſoluendo, videtur, quod teneatur legatarius pro parte legati, eo quod legatum in morte confirmatum eſt, & tamen per mortem cęperunt bona omnia determinatè eſſe obligata ad ſolutionem vſurarum, ideo cum non ſufficerent cętera niſi impendantur legata illa quoque obligata erant, & ſic tranſierunt obligata ad legatarium, vnde tenebitur in hoc caſũ ad vſuras ſoluendas.

An hæredes vſurarij teneantur ad ſolutionem vſurarum, vel ex perſona ſua, vel ex perſona vſurarij. Quæſt. CCLXVI

SEd quęritur an hęres vſurarij, vel alij ad quos bona eius perueniunt tenentur ad ſolutionem vſurarũ ex perſona ſua, vel ex perſona vſurarij?

Dicendum, quòd aut in teſtamento mandatæ ſunt vſurę ſolui, aut non, ſi primo modo manifeſtum eſt, quòd ſoluuntur ex perſona vſurarij. Si ſecundo modo, aut vſurarius decedens habuit aliqua ſigna contritionis, aut nõ. Si aliqua habuit dicendum, quòd ſoluuntur vſuræ nomine eius propter duo.

Primo, quia cum ſigna cõtritionis in eo apparuerint, videtur doluiſſe de peccato vſurarũ, vt remitteretur ſibi peccatum, & quia ad remiſſionem peccati neceſſaria erat reſtitutio ablatarum vſurarum, eod.tit.ca.cum tu. videtur, q; habuerit propoſitum reſtituendi, & ex illo innuitur, quòd hæredes debent eius implere voluntatem.

Secundo, quia illa ſolutio prodeſt vſurario: nam cum pęnitens decedit facit ad alleuiationem pęnæ eius, quòd ſoluantur debita ſua. Si vero decedat impœnitens, ideſt, quia nulla ſigna contritionis in eo apparuerunt, non ſoluuntur ex nomine vſurarij, ſed ex nomine hæredum. Ratio eſt primo, quia cum ille moriatur impœnitẽs, nõ apparet de voluntate eius ſaltem per nutum, quòd voluerit reſtitui vſuras, ideo hæredes non poſſunt nomine eius ſoluere, quia ille non mandauit.

Tertio, quia non prodeſt ei talis ſolutio: nam conſtat, quòd cum decedat impęnitens damnatur, & ideo ſolutio iſta debitorum non alleuiat eum, & ita non fiet nomine eius, ſed hæredum, ſic tenet Hoſti. Tenentur autẽ hæredes ad reſtitutionem vſurarum non quaſi ex delicto, ſed quaſi ex conditione bonorum peruenientium ad eos, quia illa bona, vel ſunt aliena, vel ſaltem alijs obligata, & cum tranſeat res cum ſuo onere, tenebuntur obligata cum ad hæredem tranſierint, & ideo tenebitur hęres ſoluere vſuras, ad quæ tenentur illa bona, & ſi non ſoluat iam delictum proprium eſt, cum nolit explere onus, ad quod tenetur, ſi vero non ſint hæredes, ſed alij ad quos bona deuoluta ſunt, dicendum, quòd in caſu in quo tenentur ad ſoluendas vſuras, non tenentur quaſi ex perſona vſurarij, ſed ex ſuis perſonis, ſ. inquantũ tranſierunt ad eos res talia onera habentes.

An teneantur hæredes vſurarij ad ſoluendas omnes vſuras, etiam non facto inuentario de bonis hæreditatis? Quæſt. CCLXVII.

QVæritur de hæredibus vſurarij, an teneantur ad ſoluendas vniuerſas vſuras, vel ad ſoluendum quantum vires hęreditariæ ſufficiunt?

Aliqui dicunt, quòd ſic, quia interdum ſoluunt vſuras hæredes ex perſona vſurarij, & tunc videtur, quod teneantur vltra vires, quia ita teneretur vſurarius: nam ſi vſurarius non haberet facultates ſufficientes ad reſtituẽdum vſuras teneretur ſemper, vt ſi aliquando perueniret ad pinguiorem fortunam, quòd illas ſolueret, vt dictum eſt ſupra, & ideo hæredes tenebuntur etiam vltra uires hæreditarias, vt de proprijs, quæ aliàs habere poſſunt ſoluant, & hoc ſaltem quando tenetur hæres nomine, uel ex perſona uſurarij, ſed ſi ex perſona ſua tenetur,

A tenebitur pro eo, quod ad ipſum peruenerit, & ſic non vltra vires hæreditarias.

Dicendum, quòd hæres, aut fecit inuentarium de bonis vſurarij, aut non, ſi fecit videtur, quòd non teneatur vltra vires hęreditatis in foro contentioſo neque conſcientiæ. Si autem non fecit inuentarium dicit Hoſti. q; in foro conſcientiæ non tenetur vltra vires hæreditarias, & tamẽ in foro ciuili videtur poſſe conueniri ſuper vniuerſis vſuris. Sed dicit Federicus de Senis, quòd lex humana condita ab eo, qui poteſtatem habet condendi nõ continens manifeſtam iniquitatem obligat in foro conſcientię, cum ergo ſuper hoc ſit lex ciuilis, vt teneatur ad vniuerſa defuncti debita hæres, qui inuentarium non fęcit, videtur, quòd tenebitur in foro conſcientiæ hęres vſurarij ſi de bonis eius non fecit inuentarium.

B Eſt dicendum, quòd lex ciuilis de faciendo inuentarium non obligat in foro conſcientiæ, & ideo ſicut ſi feciſſet non teneretur vltra vires, ita non faciendo non tenetur vltra vires.

Cum autem obijcitur, quòd ad plus teneatur quam ſint vires hæreditarię, quia ad plus tenebatur vſurarius. Dicendum, quòd non ſtat, quia ex delicto defuncti non tenetur ſucceſſor niſi quantum ad eum peruenit, & ideo cum non peruenit niſi hæreditas, non tenebitur vltra vires hæreditarias, ideo licet teneatur hæres nomine defuncti, veruntamen non eſt ipſe defunctus, ideo non tenetur ad pœnas quas tenebatur vſurarius, neque etiam ad reſtituendum quantum ille recepit, ſed quantum ex illo ad hęredem peruenit.

Sed obijcietur, quòd tunc non teneretur hæres ſoluere niſi vſuras quantum ſufficiunt bona vſuraria, vel ex

C vſuris empta in quibus ſucceſſit hęres, bona autem iuſto titulo habita non teneretur vendere ad ſoluendas vſuras ſi non ſufficiunt bona vſuraria.

Dicendum, quòd hoc falſum eſt, quia tenetur hęres cum tanta diſtrictione ſoluere vſuras cum quanta vſurarius extra de vſu. capitu. tua nos, & tamen vſurarius tenetur impendere in hoc vniuerſas facultates, cum non ſufficiunt bona ex vſuris habita, vt colligitur, eodem tit. cap. cum tu. & dictum eſt, ergo hæres eodem modo.

Item quia hæres tenetur alia bona expendere in ſolutionem vſurarum non tanquam peruenientia ex delicto ſed velut tranſeuntia ad eum cum obligatione: nã apud vſurarium omnia bona ſua erant obligata ad ſolutionẽ vſurarum, ſed tranſierunt ad hęredem per mortem, ideo

D neceſſe eſt, quòd tranſierint cum hac obligatione.

Si fuerint duo hæredes, vel plures vſurarij, & ante ſolutionem vſurarum alter eorum non ſoluat nunquid alij teneantur ſoluere partem illius? Quæſt. CCLXVIII.

QVæritur ſi fuerint duo hæredes, aut plures ipſius vſurarij, & ante ſolutionem vſurarum alter eorũ efficiatur non ſoluendo, an alius, vel alij teneãtur ſoluere partem illi competentem? Vtpote ſuppoſito, quòd teneantur hęredes ſoluere ſolum iuxta vires hęreditarias, & aliquis eorum accepta parte hæreditatis ante ſolutionem vſurarum effectus eſt non ſoluendo, & totę vires hæreditarię erant neceſſarię ad ſatisfaciendũ pro

E vſuris, an alij ſoluent pro illo?

Dicendum, quòd tenentur alij in ſolidum tam in foro contentioſo quàm conſcientię ſaltem quantum ad id, quod peruenit ad eos, & ita perdunt lucrum, quod aliàs capere poterant ex hæreditate, vt ſi ſoluentibus hęredibus ſimul vſuras manſura erat cuilibet portio quędam hęreditatis, & nunc altero eorum facto non ſoluẽdo oportet expendi aliorum portiones vniuerſas in ſoluendo vſuras. Ratio huius eſt, quia tota res hęreditaria obligata erat ad ſolutionem vſurarum, & quilibet hęres repręſentat perſonam defuncti, ideo impotente vno ſoluere ſoluet alius. Sic tenet Hoſt. in ſu. eo. ti. §. qua pęna, etiam iſti fuerunt in culpa, quia non debuerant permittere diuiſionem bonorum hęreditariorum quouſque ſoluerentur vſurę ad quas obligata erat tota res hęreditaria.

An

An heres, & vſurarius teneantur reſtituere quidquid acquiſitum eſt ex pecunia vſuraria? Quaeſt. CCLXIX.

QVęritur cum tam vſurarius, quàm eius hęredes teneantur ſoluere vniuerſas vſuras, an etiam teneã-tur reſtituere quidquid acquiſitum eſt ex pecunia vſuraria?

Aliqui dicunt, ꝙ ſic, dicit enim Apoſtolus ad Rom. 11. cap. ſi radix ſana, & rami; ergo eadem ratione ſi radix infecta, & rami, ſed id, quod acquiſitum fuit ex vſuraria pecunia habuit radicem infectam, ergo & ipſum infectum eſt, & ſic fiet reſtitutio lucri ſicut, & pœcunię. Secundo quia extra de vſu. ca. cum tu. dicitur, quod poſſeſſiones, quę ex vſuris ſunt comparatę debent vendi, & ipſarum pretia his à quibus ſunt vſuræ extortæ reſtitui, G ergo cum poſſeſſiones emptæ de pecunia vſuraria vendantur, & reſtituantur, conſequenter quidquid aliud acquiratur de pecunia vſuraria reſtituetur. Tertio quia illud, quod quis emit de pecunia vſuraria debetur ſibi ratione pecuniæ quàm dedit, ſed pecuniam vſurariam tenebatur reſtituere, ergo etiam id, quod ex ea emptũ eſt.

Ad hoc reſpondet beatus Thom. de Aquino 2. 2. q. 88. ar. 3. ſ. rerum quædam ſunt quarum vſus eſt ipſa earum conſumptio, quæ non habent vſumfructum ſecundum iura, & ideo ſi talia fuerint per vſuram extorta vtpote denarij, triticum, vinum, & huiuſmodi non tenetur vſurarius ad reſtituendum niſi id, quod accepit, quia id, ꝙ de tali re acquiſitum eſt non eſt fructus huius rei, ſed humanæ induſtriæ, niſi forte per detentionẽ talis rei damnificatus ſit, qui vſuras dedit aliquid amittendo de bonis H ſuis, quia tunc tenetur ad compenſationem nocumenti. Quædam ſunt res quarum vſus non eſt ipſa earum conſumptio, & talia habent vſumfructum ſicut domus, & agri, & ſimilia, & ideo ſiquis domum alterius, vel agrũ per vſuram extorſiſſet, non ſolum teneretur ad reſtituendum domum, vel agrum, ſed etiã fructus inde perceptos quia ſunt fructus rerum, quarum alius eſt dominus, ideo fructus ei debentur. Conſiderandum autem circa hoc, quia aut quærimus de fructibus prouenientibus de re vſuraria, aut de rebus acquiſitis, vel emptis ex pecunia vſuraria. Si primo modo, aut id, quod datur per vſuram dicimus tranſire in dominium vſurarij, aut non: nam in hoc eſt diuerſitas, quia quidam dicunt nunquam tranſire in vſurarium dominium rei vſurariæ, ſicut neque in I furem, aut in aliquem alterum dominium rei furtiuæ. Alij dicunt tranſire dominium in vſurarium, verũtamẽ ipſum manere obligatum ad ſoluendum æſtimationem illarum. Primum tenet beatus Tho. in q. ſupra allegata. Secundum videtur conſonare ei, quod dicitur extra de vſu. ca. per miſerabilem, ſ. quòd Iudæi ſunt cogendi ad remittendas vſuras Chriſtianis, & tamẽ ſi nullo modo debitæ eſſent, neque tranſirẽt in dominium vſurariorũ, non poſſent ipſi remittere aliquid cum nichil eis deberetur. Veruntamen iſtud pro nunc non diffinitur, ſi tamen dicamus, quòd non tranſit dominium in vſurarium neceſſe eſt, quòd ſicut res permanens apud vſurarium pertinet ad eum, qui illam dedit, ita & fructus eius pertineant, quia non poſſunt eius eſſe fructus cuius res nõ eſt. Et tunc dicendum, quòd aut eſt res talis, quæ habet fructus, vt domus, & ager, & reddenda eſt res cum fructu, K quia aliàs non fit integra reſtitutio, ſi autem non habeat fructum ipſa res, vt vinum, triticum, & denarius, nichil reſtituitur niſi, quod acceptum eſt, & ita procedit diſtinctio ſancti Thomæ, & multum conuenienter. Si autem dicatur tranſire res vſuraria in dominium vſurarij, verumtamen, quod ipſe maneat obligatus reddere vſuras, videtur, quòd nunquam teneatur reſtituere vſurarius niſi quantum accepit, quia fructus efficiuntur eius, qui eſt dominus, & ideo etiam tunc, non tenebitur reſtituere eandem rem quam accepit, ſed æſtimationem eius. Sed ſecurius eſt, quòd teneamus non tranſire dominium in vſurarium, & ſic tenebitur reſtituere rem eandẽ, & fructus eius, quia fructus erant eius cuius erat res, & ſtabit prædicta diſtinctio ſancti Thomæ. Si autem quæratur de lucro habito cum re vſuraria, dicendum, quod ſi eſt

F lucrum pręter fructus non reſtituitur, quia illud nõ prouenit ex re, ſed ex humana induſtria, vt ſi quis cum pecunia vſuraria negocietur, & ſuperlucretur, quia illud non prouenit ex pecunia, quia ipſa de ſe ſterilis eſt, ideo de lucro nichil reſtituit vſurarius etiam in foro conſcientiæ. Idem ſi cum tritico, aut vino lucretur negociando licite, vel illicite vendendo, vel mutuando, etiam ſi cum domo, aut agro præter naturales fructus rei poſſit quis per induſtriam habere aliquod lucrum, quia illud non reſtituitur.

Ad rationem primam in contrarium, quòd non eſt ſimile de radice ad ramos, & pecunia vſuraria ad lucrum, vel fructus: nam radix reſpectu ramorum habet cauſæ efficientis habitudinem inquantum deriuat virtutem ſuam, & etiam cauſæ materialis, & quantũ ad vim cauſæ efficiẽtis ſi eſt infecta radix neceſſe eſt ramos infectos eſſe, pecunia autem vſuraria non habet niſi rationẽ cauſæ materialis, quia eſt ex quã agitur, vel cum qua, ſed non deriuat virtutem aliquam, quia non eſt actiua, ideo non eſt neceſſe, quòd exiſtente illa infecta ſit infectum, quod inde ſequitur. Et hæc eſt differentia, quæ ſupraponebatur inter res, quia quædam res vſurariæ ſunt, quarum nullus eſt vſus pręter conſumptionem, & illę reſpectu lucri non habent aliquam virtutem actiuam, ſed ſolum, vt materia ſe habent, ſ. quod induſtria humana cũ eis lucrum facit: ideo lucrum non pertinet ibi ad vſuras. Aliæ res habent naturaliter fructus ſicut ager, & domus, & talia ſe habent, vt radix ad ramos, & ſi res eſt vſuraria, fructus ſunt vſurarij.

Ad ſecundum dicendum, quòd poſſeſſiones emptę de H pecunia vſuraria non ſunt illorum de quorum pecunia emptę ſunt, ſed ipſorum vſurariorum, ideo neque tenentur vſurarij ad reſtituendum eas illis de quorum pecunia emptę ſunt, ſed tenentur ſolum ad reſtituendum pecuniam acceptã, & ſi habeant aliunde, vnde ſoluant non oportet, quòd vendant poſſeſſiones illas, cum vero non fuerit, vnde ſoluant vendentur omnes illæ poſſeſſiones, quia tenentur obligatę ad ſolutionem vſurarũ, non quidem, quia de pecunia vſuraria emptę ſunt, ſed quia ſunt bona ipſius vſurarij, vnde, & cęteræ facultates licite acquiſitæ ipſius vſurarij tenentur ad ſolutionem vſurarũ ſi non ſufficiunt poſſeſſiones illæ; propter quod ſi de alijs fructibus ſuis poteſt ſoluere vſuras non cogetur vendere has poſſeſſiones, immo, & ſi voluerit vendere aliquas licite acquiſitas, vt inde ſoluat vſuras, poterit retinere eas, I quæ emptæ ſunt de pecunia vſuraria. Cum igitur nõ debeantur iſtæ poſſeſſiones eis à quibus acceptæ ſunt vſurę, à fortiori neque fructus debebuntur eis, ſed vſurarius cuius ſunt poſſeſſiones faciet eos ſuos, & patet etiam, ꝙ dictum eſt, quia poſſeſſiones emptæ de pecunia vſuraria non traduntur eis quorum fuit pecunia, ſed venduntur, vt de pretijs earum ſatisfiat eis a quibus acceptæ fuerunt uſuræ.

Ad tertium dicendum, quòd acquirens aliquid cum pecunia uſuraria, uel emens, plus iuris habet in re empta, uel acquiſita, quàm in pecunia, eo quòd licet habuerit rem per pecuniam tanquam per cauſam inſtrumentalem, habuit tamen illam per induſtriam ſuã ſicut per cauſam principalem, unde ad ipſum pertinet, & non ad illum cuius fuit pecunia, & ille cuius fuit pecunia nõ ha- K bet ius in re empta, niſi inquantum omnia bona uſurarij ſunt obligata ad ſolutionem uſurarum: nam etiam, quę nõ habita fuerunt de uſuris obligata ſunt ad hoc uſquequo plene ſoluantur uſurę.

An gener poſſit accipere dotem cum filia ab vſurario? Quaeſt. CCLXX.

QVæritur quid de uſurario, qui non habebat niſi bona acquiſita de uſuris, uel cuius bona non ſufficiebant ad ſolutionem uniuerſarum uſurarum, & tradidit alicui filiam in uxorem, an poſſit ille accipere dotem cum ea ab uſurario? Reſpondent quidam, & ita tenet Glo. Guilelmi. ſuper Raym. ꝙ licet dos non perueniat ex cauſa lucratiua, ſed recipiatur propter onera matrimonij, ut colligitur extra de uſu. ca. ſalubriter, ſi mari-

tus

tus ſciens veritatem, aut craſſa ductus ignorantia cõtraxit cum filia huiuſmodi vſurarij, non debet recipere dotem de rebus huius de ęquitate canonica, licet de ſubtilitate iuris ciuilis aliter forte dici poſſet, ſi autem probabili ignorantia ductus eſt, vt quia credebat ſocerum nõ eſſe vſurarium, vel aliàs eſſe ſoluendo, poteſt dotem recipere licet poſtmodum ſciat veritatem, i. quod eſt vſurarius, & omnia bona eius non ſufficiunt ad ſolutionẽ vſurarum. Ratio autem prædictorum videtur eſſe, quia omnia, quæ habebat vſurarius videbantur obligata eſſe ad reſtitutionem vſurarum.

Sed dicendum pro hoc, quòd aut bona illa, quæ in dotem ſuſcepta ſunt erant vſuraria, i. habita in vſuram, vt domus, ager, equus, aut alię res, ſiue ex pecunia vſuraria emptę, ſiue licite acquiſitæ. Si primo modo non differt, quòd ignorauerit illum eſſe vſurarium, vel ſciuerit, quia ſemper tenetur reſtituere dotem, eo quòd illæ res ſunt alienæ iuxta poſitionem illorum, qui dicunt nõ tranſire dominium talium rerum in vſurarium, vt dictum eſt pręce. q. ignorantia autem non prodeſt niſi ad excuſandum peccatum in accipiendo dotem conſtitutã in talibus rebus, ſed non ad retinendum id, ꝙ eſt alienũ Si autem ſit dos de alijs rebus, dicendum, quòd ſiue ſint emptæ de pecunia vſuraria ſiue non, ſunt ipſius vſurarij, & ideo poteſt dare inſolutum, & tamen, quia omnia bona vſurarij ſunt obligata ad ſolutionem vſurarum, videtur mala fide accipere ille, qui hoc ſciẽs voluit de talibus dotem accipere, cum vero neſciuit quando accepit habuit bonam fidem, & ita non peccauit accipiendo, & ſic dicunt, quòd poteſt retinere.

An mulier defuncto patre vſurario, & marito ſuam dotem, vel partem debeat dare vſque ad plenam ſolutionem vſurarum? Quæſt. CCLXXI.

SEd quid ſi in caſu prędicto tradita fuit cum dote marito ſuo, & tandem defuncto patre, & marito dos reſtituatur mulieri ab hęredibus viri, & omnes facultates patris non ſufficiunt ad ſolutionem vſurarum, an prædicta mulier debeat dare ſuam dotem, vel partẽ eius vſq; ad plenam ſolutionem vſurarum ſiue in foro conſcientiæ ſiue in foro contentioſo?

Aliqui dicunt, quòd non tenetur mulier ad reſtituendum dotem in foro humano, eo quòd pater dans dotem filiæ non fecit animo fraudandi eos quibus tenebatur ad reſtitutionem vſurarum.

Alij dicunt, quòd tenetur ad reſtitutionem, & ratio eſt, quia aliter conſideratur dos reſpectu mariti aliter reſpectu vxoris: nam reſpectu viri pertinet ad cauſam oneroſam, ſ. quia recipit eam, vt ſuſtentet onera matrimonij, & tamen bona prouenientia ab vſurario ex cauſa oneroſa non pertinent ad reſtitutionem vſurarum, quia aliquid aliud loco illorum ſurrogatur in bonis vſurarij, ſ. quia alitur filia eius à genero. Quantum ad filiam vero pertinet dos ad cauſam lucratiuam ſicut eſt de hęrede, & legatario: ideo defuncto patre, & marito magis videtur, quod teneatur filia ad reſtitutionem vſurarum pro parte dotis, quę ad eam peruenit, quàm, ꝙ non teneatur, & maxime quando dos conſtituta fuit in rebus receptis per vſuram, quæ ſecundum quoſdam non tranſierũt in dominium vſurarij, & ideo ſemper poſſunt vẽdicari ab eo cuius ſunt, & ipſa mulier in foro conſcientiæ tenebitur reſtituere eà illis à quibus accepta fuerunt. Cum vero non fuerunt accepta per vſuram, ſed acquiſita ex pecunia vſuraria, vel aliàs ex iuſto titulo habita, non videtur eſſe tam determinata obligatio ad reſtitutionem, quia tamen filia mortuo patre videtur ſuccedere in illa parte dotis quaſi in parte bonorum paternorum, & contra filios vſurariorum competit repetitio vſurarum cum eadem diſcretione cum qua competebat contra parentes, eod. titu. cap. tua nos, videtur, quòd contra eam competat repetitio, & teneatur in foro conſcientiæ illa ad reſtitutionem.

A *An vſurarijs, vel eorum hæredibus ſufficiat remiſſio ab eis quibus debentur vſuræ acceptæ, vel eſt neceſſaria realis reſtitutio ad hoc quòd à peccato liberentur? Quæſt. CCLXXII.*

QVæritur cum ad hoc, quòd vſurarij, vel hæredes eorum liberentur à peccato debeant ſatisfacere eis à quibus vſuras acceperunt, an ſufficiat, quòd eis remiſſio fiat ab eis quibus debentur vſuræ acceptæ, vel eſt neceſſaria realis reſtitutio? Aliqui dicunt, ꝙ ſufficiat remiſſio facta in tali caſu ad hoc, quod liberentur à peccato, & obligatione tam in foro conſcientiæ, quàm contentioſo, quia ſine reali reſtitutione voluntate domini accedente fur, & raptor, & violentus, licite retinet rẽ ſubtractã, vel inuaſam, ff. de vſu. l. ſi fur. ergo multo magis B ſufficiet, hoc in vſurario, qui minus deliquit, ꝙ patet ex qualitate pœnæ, quia maior pœna imponitur furib. & raptoribus, & violentis, quam vſurarijs, & nemo dubitat grauius eſſe commiſſum, quod eſt grauius vindicatum 24. q. 3. c. nõ afferamus. Et ratio, huius apparet, quia in furto, latrocinio, & violentijs eſt ſimpliciter inuoluntarius ille qui damnum patitur; in vſura autem eſt aliquo modo volens, cum accipiens pecuniam mutuo vadat ad vſurarium, vt recipiat ab eo quomodocunque, & ita ſolutio vſuræ eſt inuoluntarium mixtum, in alijs eſt ſimpliciter inuoluntarium: ideo minor pœna ſufficiet in vſura quàm in prædictis ſed in præfatis ſufficit, quod accedat voluntas eius, cui res eſt reſtituenda ad hoc, quod maneat apud furem, raptorem, aut violentum: ergo ſufficiet in crimine vſurarum.

C Secundo, quia in crimine vſurarum, & in alijs maioribus ſufficit condignam ſatisfactionem facere, vt faciẽs ſit liberatus à reſtitutione. eo. tit. cap. quanto, vbi dicitur, quod ſubtrahatur Iudæis vſurarijs participium, donec de immoderato grauamine ſatisfecerint competenter, ſed ſatisfactum creditur quandocunq; creditoris deſiderium adimpletur, ff. qui ſatiſ. cogan. l. 1. & de pigno. acti. l. ſi rem, §. omnes, ergo ſi is cui reſtitutio eſt facienda vſurarum remittat vſurario liberè, & purè ipſas vſuras, ſufficit vſurario, vt ſit ſecurus, in foro etiam conſcientiæ.

Tertio, quia iura poſuerunt aliquos caſus ſpeciales in quibus id, quod debetur non ſufficit ſi remittatur ei, ſed exprimitur, quod non ſit liberatus debitor quouſque realiter ſoluerit; ergo videtur regulariter, quod in alijs caſibus cum imponitur alicui reſtitutio facienda de iure, ꝙ D ſufficiat remiſſionem liberam fieri debitori ab eo cui debetur: ſed reſtitutio vſurarum non eſt de illis caſibus, ergo videtur, quòd ſufficiat remiſſio facta ſine reali ſatisfactione, i. reſtitutione. Eſt autem vnus de illis caſibus ſpecialibus de reſcrip. ca. ſtatutum, lib. 6. de illis qui contra prohibitionem illius. cap. aliquid recipiunt, quod tenentur reſtituere, & nulla remiſſio eis prodeſt. Alius eſt de cenſibus. cap. exigit lib. 6. contra illos, qui circa procurationes aliquid exigunt contra tenorem illius. ca. nam tenentur reſtituere nulla gratia, aut remiſſione eis valitura; ergo videtur, quod in alijs caſibus generaliter, hoc ſit obſeruandum.

Alij dicunt in contrarium, quod non abſoluitur vſurarius niſi realiter facta reſtitutione: quia non eſt recedẽdum à ſignato vocabuli, vt colligitur extra de ver. ſig. ca. E præterea; ſed Aug. dicit non remittitur peccatum niſi reſtituatur ablatum extra de vſu. c. cum tu. ergo, requiritur reſtitutio, ſed reſtitutio non verificatur in remiſſione extra de verb. ſigni. l. plus, & l. reſtituere; eſt enim reſtituere in ſtatum priſtinum ſtatuere, vel reponere; ergo non ſufficit remiſſio.

Item, quia non valet pactum de non petendo vſuras iam ſolutas, vt extra de iureiur. c. ad noſtram; ſed nichil aliud eſt remittere vſuras, quam paciſci non repetere; ergo non valet remiſſio ad liberandum vſurarium.

Item, qui ſcienter ſoluit, indebitum donat, & tamen, qui ſoluit vſuras ſcienter nichilominus repetit non obſtante, quod videatur donaſſe; ergo ſi donatio non valet quomodo valebit remiſſio?

Dicendum, quod ſuper hoc eſt poſitio Io. An. in regula; peccatum lib. 6. qui tenet, ꝙ obligatus ad reſtitutionẽ

vſura-

vſurarum liberatur facta remiſſione ab eo cui eſt facien F
da reſtitutio, ff.de pigno. act.l.ſi rem, §.omnes, & dicit
verum eſſe niſi in caſibus in quibus expreſſum eſt, remiſ
ſione non valere, vt in cap.ſtatutum, & cap.exigit; ſupra
allegatis, & hoc tenet Archi.de vſu.ca.2.lib.6.dicit enim
ſatisfactum accipimus quandocunque voluntati credi-
toris ſatisfacit.

Alij dicunt, quod requiritur realis reſtitutio, ita, quod ſi-
quis partem pecuniæ vſurariæ reſtituerit, & non totam,
quod non eſt liberatus à peccato; ſic enim dicit Hoſti.in
ſu.eo.ti.§.quę pęna, ſ.quid ſi fęnerator partem pecuniæ
funebris reſtituat ei à quo habuerat, vel hæredi ſuo, &
de voluntate eius partem reſtituat.

Dicunt Theologi indiſtinctè, quod non eſt liberatus
niſi totum offerat, & dicit ibi Hoſt. dicas, quod ſi ex pa-
cto det, & remittatur nō eſt liberatus, ar.extra de ſymo. G
cap.veniens, ſi autem vſurarius partem liberaliter, & ſi-
ne pacto ſoluat, & de alia parte miſericordiam petat, &
is, cui debetur liberaliter remittat, liberatus eſt vſurarius
neque tenetur vlterius ad reſtitutionem. Dicit autem, quod
an liberè fiat remiſſio iſta ad hoc, quòd ſufficiat, bonus
iudex ex certis coniecturis motum animi ſui informa-
bit; nam ſi is, cui debentur vſuræ eſt pauper, & inops, &
vſurarius, & diues, & potens, nō pręſumitur, quòd vſu-
rarium ex corde liberare velit: ſed hoc facit, quia plus re
cuperare non poteſt; ſi vero is, cui debetur ſit diues, &
potens, qui conſueuit frequenter nimis, & ioculatoribus
tantumdem de ſuo donare, præſumitur, quòd ex corde
remittat. Item ſi aliqua honeſta perſona, vt puta ſacer-
dos, aut epiſcopus hoc tractet, & dicat ei cui debentur
vſuræ, tantum tibi dabitur ſi ex corde remittis vſuram, H
non decipias me, qui mediator ſum, neque vſurariū cu-
ius animæ ſalutem quæro, & ille dicat ſe ex toto corde li
berare vſurarium: quare non dicam ipſum liberatū non
video, neque enim curo quomodo ſit ſatisfactum dum-
modo ſit ſatisfactum. Dicit autem, quòd, qui contrariū
tenent dicunt illud in odium vſurarum, & ait vlterius,
quòd ſiquis iniurietur, alteri concedet theologus, quòd
concordia tractari poſſit, & pars eius, quod debetur ex
pacto remitti poſſit, quia alias ſuperflueret titulus de
Tranſact.ergo non videtur, quare in uſura nō poſſit fie-
ri remiſſio. Alij dicunt. quod ſi pecunia ſit reſtitutioni pa
rata, ualet remiſſio quaſi uideatur reſtituta, & breui ma-
nu reddita allegat, ff. de donation. inter ui. & uxor.l.3.ſi
debitorem.

Dicendum, quòd ad liberandum à peccato uſurariū, I
& obligatione reſtituendi ſufficit fieri ei remiſſionem
per ea, quæ in principio allegata ſunt, & non eſt neceſſe
totum reddi neque partem. Dummodo autem is cui re-
ſtituenda eſt pecunia uſuraria nō coactus, nō deceptus,
non circumuentus, & omni dolo, vi, & metu ceſſantibus,
neque precibus, aut ſeruitiorum exhibitione inductus
pecuniam ſibi debitam, i.per vſuras extortam, etiam nō
datam, neque oblatam, neque paratam ad dandum re-
mittat, liberatus eſt vſurarius, i. non manet iam obliga-
tus ad aliquid dandum de illa pecunia; à peccato etiam
retentionis æris alieni liberatur, quia iam non cenſetur
retinere alienam rem cum facta ſit ſibi remiſſio.

Ad rationem in contrarium de ſignificatione reſtitu-
tionis dicendum, quòd Auguſtinus cuius eſt illa regula,
vt allegatur extra de vſu.cap. cum tu. non habuit conſi- K
derationem ad ſtrictam ſignificationem, ſed mens ſua,
quæ verbis præferenda eſt extra de verb.ſig.c. præterea,
fuit, quòd ſiquis offendit proximum ſubtrahendo, furan
do, rapiendo aliquid, aut vſuras extorquendo, quòd re-
conciliet ſe cum ipſo, & quia communiter homines non
iactant res ſuas, ſed volunt ſibi reſtitui res ablatas, retu-
lit ſe ad verbum reſtitutionis. Quod vero ſic acceperit
Auguſtinus patet: quia non poſuit principaliter reſtitue-
re, ſed reddere, & accepit pro eodem reſtituere, & redde
re 14.quæſt.5.ca. ſi aliena. ſcilicet, ſi res aliena, propter
quam peccatum eſt cum reddi poſſit non redditur, pœ-
nitentia non agitur, ſed ſimulatur. Et ſtatim adiungit de
reſtitutione dicens; ſi autem veraciter agitur non remit-
titur peccatum niſi reſtituatur ablatum, ſi vt dixi reſtitui
poteſt, & tamen reddere, & reſtituere non ſunt omnino
idem, ff.de verb.ſignific.l.verbum; reddere, ideo nō ac-
cepit ſtricte; ergo reſtitutum putabitur ſi dominus cui
res debebatur iudicauerit, ſibi eſſe ſatisfactum.

Item in omnibus damnis datis fit reſtitutio, & tamen
accipiendo ſtricte quidam ſunt, in quibus nulla poteſt
fieri reſtitutio, quia nichil ablatum eſt: quia nichil per-
uenit ad inferentem damnum, ideo non eſt reſtitutio, &
maximè quando etiam nulla læſio rerum fuit, ſed impe
ditus fuit aliquid agere, quod acturus erat, & inde lucrū
ſequebatur, pro illo competit reſtitutio, & tamen nichil
ibi acceptum eſt, neq; deſtructum, quod reddatur.

Item patet, hoc efficacius: quia dato, quod beatus Au-
guſtinus intendiſſet, quod non poterat fieri remiſſio niſi
realiter reſtitueretur ablatum, non teneret: quia Augu-
nullam auctoritatem habebat ad obligandum nos ad ali
quid: ſed ſolum ad exponendum obligationem exiſten-
tem de iure diuino, vel naturali, & tamen de iure natu-
rali non cogitur quis realiter reſtituere, cum is, cui ali-
quid debetur illud remittit: neque etiam de iure diuino
eſt aliqua talis obligatio, cum in alijs debitis, vel obliga-
tionibus ſufficiat remiſſio facta ſponte debitori: ideo Au
guſtinus non potuit nos aſtringere ad iſtud, & tamen in
allegato.c.cum tu, Papa refert ſolum verba Auguſtini: er
go non inducitur ibi neceſſitas realiter reſtituendi: ſuffi-
cit enim remiſſionem fieri; potuiſſet autem conditor ca-
nonis aſtringere ad hoc ſi voluiſſet, vt in duobus caſibus,
ſ.in c.ſtatutum, & in c.exigit, ſup.allegatis, & tamen nō
aſtrinxit, quia in illis expreſſum eſt, quod nulla remiſſio,
aut gratia ſit valitura, & hic non: ideo non eſt neceſſaria
realis ſatisfactio, vel reſtitutio dum tamen fiat remiſſio.

Ad ſecundum cum dicebatur, quod nō valet pactum
de non petendo vſuras ſolutas quin repeti poſſint; dicen-
dum, quod differt de pacto, & remiſſione; nam pactum
fit aliqualiter inuoluntariè, vtpote ſi non vult creditor
aliquid mutuare niſi fiat ei pactum de non repetendo
vſuras cum ſolutæ fuerint: vel non vult differre terminū
ſolutionis niſi debitor pactum iſtud agat; ſecus de remiſ
ſione: quia illa libere fit, ideo per remiſſionem liberat is,
& ita liberatur vſurarius, & non manet actio vlla ei, qui
ſoluit ad iam repetendum.

Quibus reſtituendæ ſunt vſuræ?
Quæſt. CCLXXIII.

DIcto de eis, qui ſoluunt, aut reſtituunt vſuras dicen
dum eſt quibus reſtituuntur.

Eſt, autem dicendum, quod reſtituuntur regu-
lariter eis à, quibus acceptæ ſunt, vel eorum hæredib. ſic
patet extra de vſu.c.cum tu. & eſt eadem ratio ſicut de
reſtituentibus vſuram, nam tenetur reſtituere ipſe vſu-
rarius, & hæredes eius, eo.tit.cap.tua nos, & hoc quia hę
redes cenſentur eadem perſona cum defuncto, & ſucce-
dunt ei in iure ſuo; ita ergo eadem ratione reſtitutio vſu-
rarum debet fieri ei, qui ſoluit vſuras, vel hæredib. eius:
quia quicquid debetur defuncto efficitur debitum hære
dibus, eo quod illi ſuccedunt in vniuerſum ius eius. eo.
tit.ca.cum tu. & hoc ſiue de filijs, qui vocantur hæredes
ſui, ſiue de extraneis inſtitutis, vel quibuſcunque ſucce-
dentibus ab inteſtato: nam ab iſtis repetūtur vſurę, quas
accepit defunctus eo.ti.c.tua nos; ergo, & his debebuntur
vſuræ extortæ à defuncto cui iſti ſuccedunt: vnde hęres
defuncti poteſt quoſcunq; conuenire, qui à patre ſuo v-
ſuras exegerunt, vel ab eo cuius eſt hæres, eo.tit.ca. Mi-
chael; nam ille Michael literas impetrauit cōtra quoſdā
ciues Bononien. qui multas vſuras exegerant à patre ſuo
cuius ipſe erat hæres. Cum autem non exiſtunt aliqui hę
redes, i. neq; inſtituti neque ab inteſtato, reſtituendæ
ſunt vſurę pauperibus, eo.ti.c.cum tu.ſic, vt non maneāt
apud vſurarium ne de crimine poſſit conſequi lucrum.

An teneatur vſurarius mittere vſuras reſtituendas ab-
ſenti, & cuius expenſis. Quæſt. CCLXXIIII.

QVæritur, quid ſi cui ſunt vſuræ reſtituendæ eſt
abſens, an teneatur uſurarius mittere illas ei, &
cuius expenſis?

Ad

Ad hoc reſpondet glo. extra de vſu. c. cum tu; quòd tenetur mittere eas, ſed expenſis abſentis. ar. ff. de ope. li. l. opere. Si vero ſumptus itineris excederent ſummā vſurarum, dandæ ſunt pauperibus, ar. allegati. cap. cum tu. & 2. q. 6. c. anteriorum, & hoc dicit faciendum eſſe cum nouit vſurarius, vbi ſit is a quo exegit vſuras: quia ſi nō nouit, non tenetur vagari. arg. ff. de oper. lib. l. quod nichil.

Circa hoc dicendum, ꝙ aut illi quibus vſuræ ſunt reſtituendæ ſunt certi, aut non; ſi non ſunt certi, vtpote, quia vſurarius recepit, & à multis, & neſcit de omnibus: ſcit tamen quantum ex vſuris acceperit, & illud reſtituere vult, debent dari omnia hęc pauperibus, quia iſti iudicantur non ſuperſtites cum ignorentur: & tamen nō ſuperſtite vſurario, neq; eius hæredibus dantur vſurę pauperibus extra de vſu. c. cum tu. Si autem ſciātur perſonæ, aut ſunt abſentes, aut præſentes; ſi præſentes ceſſat quæſtio, quia eis reſtituandæ ſunt. Si autem abſentes, aut ſcitur, vbi ſunt, aut neſcitur; ſi neſcitur, aut ſperatur, quòd aliquando redituri ſunt, aut nunquam; ſi non ſperantur redituri, aut eſt parua ſumma, aut magna; ſi parua videtur, quòd pauperibus debeat erogari: quia ſuper parua re non ſunt magnæ diligentiæ faciendæ; ſi autem magna eſt ſumma pecuniæ videtur, quod debeat deponi, & conſignari, vt reſeruetur ſi quando venerint illi, ad quos prędicta pertinent, vt colligitur ſecundum Godof. & Hoſt. Nam quandiu vſuræ reſtitui poſſunt nunquā ſunt dandę pauperibus. arg. de homi. ca. ſicut dignum, §. eos, & de iureiuran. ca. ea te. ita Ber. tenet in glo. alleg. cap. cum tu, & idem cæteri. Si autem ſperatur, quòd venturus ſit is ad quem pertinet prædicta pecunia vſuraria, nunquā ēſt diſtribuenda pecunia pauperibus, vt dictum eſt, & hoc ſiue ſit magna ſumma ſiue parua, & tamen in neutro caſu debet vſurarius vagari in incertum quærens eum, cui reſtitutio facienda eſt, vt dictum eſt. ſup.

Si vero ſcit, vbi ſit is, cui facienda eſt reſtitutio, aut eſt ſumma pecuniæ tanta, vt excedat ſumptus itineris, aut non. Si non eſt maior non eſt mittenda: ſed diſtinguendum, quòd, aut putatur venturus aliquando ille, aut nō; ſi non putatur venturus, neque occurrit aliquis, qui ferat ſine expenſis excedentibus, aut adæquantibus ſummam, danda eſt illa pecunia pauperibus quaſi non eſſet ſuperſtes aliquis cui daretur. Si vero excedit ſumptus, qui fieri poſſint in itinere; aut putatur rediturus ille, aut non. Si rediturus eſt, & in mittendo eſſent magnæ expenſæ, non videtur mittenda: ſed aut conſignanda eſt, & deponenda, vt ſeruetur illi, cum venerit, aut retinebit eam penes ſe vſurarius, cum intentione dandi, quando venerit ille cui debetur.

Et ſciendum, ꝙ non eſt vſurarius iam in peccatō quandocunque habet intentionem reſtituendi vſuram ſi præſens eſſet is, cui reſtituenda eſt, cum ex intentione deſierit eſſe vſurarius, & detentor rei alienæ.

Si vero non expectatur rediturus, mittenda eſt pecunia, maxime ſi in mittendo non fiunt magnæ expenſæ. Cum vero quæritur cuius expenſis, diſtinguendū ſecundum Hoſtien. in Sum. ti. de vſu. §. pœna, ꝙ, aut vſurarius mutauit domicilium, & is, cui debentur vſuræ non mutauit, aut ex oppoſito. Si primo modo tenetur vſurarius ſuis expenſis mittere pecuniam illam.

Primo, quia vſurarius eſt malę fidei poſſeſſor; ideo tenetur ſubire expenſas iſtas miſſionis.

Secundo, quia debet fieri reſtitutio in loco in quo fit ſpoliatio; ſic dicit Io. 3. quæſt. 1. §. ſed notandum. Si vero vſurarius non mutauit domicilium, ſed is cui vſuræ debentur: ſunt mittendę vſuræ expenſis eius, cui reſtituuntur; hanc diſtinctionem tenet Hoſtien. vbi ſupra, & approbat eam Io. And. in regula peccatum, de reg. iu. lib. 6. & communiter tenent omnes.

Sed quid ſi ambo mutauerunt domicilium de loco, vbi ſunt extortæ vſuræ?

Dicendum videtur, ꝙ expenſis utriuſq; ſi maiores expēſę creſcunt ex mutatione utriuſque domicilij. Sed magis uidetur conſideranda habitudo locorū: nā forte uſurarius mutans domicilium magis appropinquauit ad locum in quo tunc manet is cui reſtituendę ſunt uſurę, quā ſi maneret prædictus uſurarius in loco, in quo contractæ

A ſunt vſuræ, & tunc ſolius recipientis pecuniam expenſis mittendæ ſunt vſuræ, cum non aggrauauerit eum vſurarius mutando domicilium; ſi vero elongatus eſt magis à loco in quo manet is, cui facienda eſt reſtitutio quam ſi maneret in loco in quo contractæ ſunt vſurę, habenda eſt ratio maiorum ſumptuum, & quicquid ſuperereuerit reſtituere debet, vel impendere vſurarius in expenſas, & reliquum pertinet ad expenſas eius, cui mittitur pecunia uſuraria.

Quando pecunia vſuraria, non ſuperſtite à quo extorta eſt neque hæredibus, danda ſit pauperibus, & quibus dabitur? Quæſt. CCLXXV.

QVæritur, quando pecunia vſuraria non ſuperſtite
B eo à quo extorta eſt, neq; eius hæredibus danda eſt pauperibus, quibus pauperibus dabitur?

Reſpondetur communiter, ꝙ pauperibus loci illius in quo vſuræ extortæ ſunt, vel vbi morabatur is à quo extortæ ſunt quando fuerunt extortæ, C. de ſerui. l. 2. in fi. & l. præſes: quia veriſimilius eſt, quod inter illos inueniatur is cui damnum datum eſt per vſurā, vel per alios modos nocendi quam alibi; hoc tenet Hoſti. & Io. An. in c. cum tu, & Henri. poſt eos.

Sed dicendum, quòd melius eſt dari pauperib. loci illius quam alterius, tum propter cauſam dictam, tum ex conditione eleemoſynę; nam magis impendere debemus bona noſtra, & ſubuentiones his, qui nobis loco iunguntur quam extraneis; ſic dicit Augu. li. de Doc. Chriſtiana, & Magiſter. 3. di. 28. ſ. omnes homines æque dili-
C gendi ſunt: ſed cum omnibus prodeſſe non poteris his potiſſimum conſulendum eſt, qui pro locorum, & temporum, & quarumlibet rerum opportunitatibus conſtrictius tibi quaſi quadam ſorte iunguntur. Si tamen pauperibus aliorum locorum in totum, vel in partem iſtę vſuræ in eleemoſynam diſtribuantur, ſatisfactum eſt, & non oportet, quòd iterum ſoluantur, quod tamen fieret ſi non ſoluerentur debitę. Quod vero dicitur, quòd eiuſdem pauperibus loci ſunt dandæ eſt conſilium, cum poſſint dari alijs, ſed illis melius; ſic tenet Federicus de Senis, & alij poſt eum.

An vſuræ poſſint expendi in alia opera pia, & an appellatione pauperum accipiantur eccleſiæ? Quæſt. CCLXXVI.

D

QVæritur, an vſuræ iſtę poſſint expendi in alia opera pia, vt in reparationem eccleſię parochialis, & ſimilia?

Aliqui dicunt, ꝙ ea quę pauperibus danda ſunt poſſunt in cauſas pias quaſlibet expendi, & ideo, quod accedente ad hoc conſenſu epiſcopi poterunt applicari vſurę iſtę in totum, vel in partem in refectionem eccleſię parochialis, de qua erat is cui debebātur vſurę, vel vſurarius, qui eas ſoluit; & hoc, quia ęqualis cura imminet fidelibus de pauperibus alendis, & eccleſijs reędificandis, & de ſuſtentandis miniſtris eccleſiarum. 82. di. c. 1. & 2. q. 2. autum.

Item, quia hoc videtur expedire pauperibus, ſ. ꝙ ędificentur eccleſię, in quib. oblationes recipiantur, de qui-
E bus pauperes alantur, & ibi pauperes ſubuentionem ſuſcipiunt, ad quam ibi fideles incitantur: ergo velut agatur de intereſſe pauperum poterit diſtribui in refectionē talis eccleſię, quod in pauperes erogandum ęrat.

Alij dicunt, quod non licet diſtribui in alia opera, ſed neceſſe eſt in ſolos pauperes erogari: quia debentur iſta pauperibus, vt patet hic; ideo non poſſunt in alios vſus erogari, & ſi dentur non minuitur onus, ſed augetur; ſimile de iureiu. c. ea te. & de deci. c. tua. Item, quia à iure diffinitum eſt qualiter, aut de quibus eccleſiæ debent ędificari, aut refici; extra de eccl. ędi. c. 1. ergo de eleemoſyna debita pauperibus fieri hoc non poteſt.

Ad hoc diſtinguunt dicentes, quod ſi eccleſia augmento neceſſario, vel reparatione indiget, vt quia populus nō poteſt conuenire in ea ad diuina, neq; facultates eccleſię ad ipſius reparationem ſufficiunt, ſ. epiſcopus ſine graui

damno

damno pauperum ad talem vſum poterit illa illicita, i. pecuniam vſurariam committere. Si autem facultates eccleſiæ ſufficiunt, vel reparatio non eſt neceſſaria, nõ poterit, hoc facere, etiam ſi eſt periculum famis pauperibus dato, quod eccleſiæ reparatio ſit neceſſaria; non poterũt expendi iſta in reparationem, 86. di. c. paſce fame. Sic tenet Io. An. in c. religioſus, & dicit diſputatam fuiſſe quæſtionem iſtam Bononiæ per duos viros ſanctiſſimos, & diſcretos, qui ita tenuerunt.

Sed dicendum, quod cum nunquam ſit recedendum à ſignificatione nominis ſine cauſa, & in alleg. c. cum tu. de vſu. dicatur, quod non ſuperſtitibus hæredibus dentur bona pauperibus, oportet, quod pauperibus dentur, & nulli alteri: quia alias videretur recedi à ſignificatione iuris, & non eſſet ſatisfactum; ſi igitur bona, quæ dantur eccleſijs non dicuntur dari pauperibus non poterunt erogari vſuræ in refectionem eccleſiarum, vel neceſſitates earum. Videtur tamen, quod appellatione pauperum accipiantur eccleſiæ, quia ſic accipit Gre. extra de præſcrip. c. nichil, ſ. nichil nos velle cum ſtrepitu de cauſis pauperũ diffinire, i. de cauſis eccleſiarum; nam bona eccleſiarum erant illa de quibus Grego. ibi loquitur, vt patet tam ex tex. quam ex gl. Et ideo nomine pauperum poteſt intelligi, quod in vſus eccleſiarum pecuniæ vſurariæ dentur non exiſtentibus hæredibus. Sed dicendum, quod verius videtur atq; ſecurius, quod pauperibus dentur, & nulli alteri, cum ius non dixerit de cauſis pijs, ſed ſpecialiter dixit in pauperes erogandum eſſe.

Per quem diſtribuetur pecunia vſuraria pauperibus? Quæſt. CCLXXVII.

QVæritur per quem erogabitur, aut diſtribuetur pecunia iſta vſuraria pauperibus?

Dicendum, quod, aut vſurarius decedens diſpoſuit, aliquid de hoc, aut non. Si diſpoſuit debet teneri eius diſpoſitio, ſ. vt per illos executores ab eo deſignatos fiat diſtributio, vt 12. q. 2. c. de laicis, & ſup. de teſta. cap. tua, & eo. ti. c. 2. li. 6. Si autem ille de hoc nichil diſpoſuit, vel forte inteſtatus deceſſit, pertinet diſtributio horũ ad epiſcopum. Iſte. n. caſus reſeruatur epiſcopis extra de iudę. c. cum ſit nimis. Sed aliqui dicunt, quod clerici aliqui ſunt melioris conſcientiæ, quam epiſcopi, qui de his melius poſſent diſponere.

Dicendum, quod in hoc ſatis eſt, quod ſic ius diſpoſuerit maxime, quia ratio iſtud ſuadet.

Primo, quia diſtribuere, & diſponere de his eſt iuriſdictionis quantum ad forum animæ. Sed in his epiſcopus qui eſt Diœceſanus præſidet: ideo ad ipſum debet pertinere, & non ad ſacerdotes ſimplices.

Secundo, quia licet interdum inueniantur ſimplices clerici meliores epiſcopis: ius tamen præſumit pro epiſcopis: eo, quod aſſumuntur ad culmen dignitatis: & requirũtur in eis plures virtutes, & fit maius ſcrutinium in eorum promotione quam in ordine ſacerdotali; ſic, & interdum clerici ſimplices, vel laici ſunt ſapientiores, & meliores canonicis, & tamen Papa committit cauſas canonicis eccleſiarum cathedralium de reſcrip. li. 6. c. ſtatutum: quia præſumitur illos eſſe maioris literaturæ, quam ſint ſimplices clerici; ideo fuit conueniens per epiſcopos fieri diſtributionem iſtam.

Quomodo vſuræ peti poſſunt quando ſponte vſurarij non ſoluunt, & quid de eo qui iurauit non ſoluere? Quæſt. CCLXXVIII.

QVæritur, circa vſurarum repetitionem quomodo peti poſſunt, quando vſurarij nõ ſpõte eas ſoluũt?

Dicendum, quod repetuntur tanquam indebitè ſolutę. Circa, quod ſciendum, quod qui vſuras permiſit dare, aut dedit eas, aut non. Si nondum eas dedit, aut iurauit ſe daturum, aut ſimpliciter promiſit. Si ſimpliciter promiſit non tenetur dare eas extra de iureiu. ca. debitores, & ratio eſt quia cum iſtud pactum ſit tàm cõtra ius naturale quàm diuinum quàm canonicum, non oritur inde obligatio.

F Si autem iurauit eas dare, tenetur eas dare: nõ quidem propter pactum, quia non ſe obligauit, ſed propter iuramentum: nam iuramentum eſt ſemper ſeruandum quãdiu põt ſeruari ſine interitu ſalutis ęternę, & ſemper poteſt ſeruari ſine peccato illud iuramentum, quia ſoluere vſuras non eſt peccatũ: licet petere, & accipere illas ſemper ſit peccatum. Vnde ſiquis iuraſſet accipere vſuras, nõ teneret iuramentum neque deberet ſeruari: ſed quia ſoluere vſuras non eſt peccatũ poſtquam promiſſę ſunt, debet ſeruari iuramentum, vt præſtentur; ſi tamen ſoluere non vult illas, poteſt denũciare eccleſiæ, & illa coget creditorem. i. vſurarium ad relaxandum hoc iuramentum quo relaxato ex nuda promiſſione, quæ tunc manet non tenebitur ad ſoluendum vſuras, vt dictum eſt.

G *Quomodo vſuræ ſoluta vſurario repetentur ab eo? Quæſt. CCLXXIX.*

SEd quid ſi ſint vſuræ iam ſolutæ vſurario quomodo repetentur ab eo?

Dicendum ſicut, ſup. q., aut qui ſoluit promiſit non repetere aut nichil promiſit. Si nichil promiſit põt repetere, & iudex eccleſiaſticus compellet vſurariũ ad reſtitutionem vſurarũ extra de iureiu. c. debitores, & extra de vſu. c. tuas, & ſi ſuper hoc vſurarij appellauerint nõ ſunt audiendi. eo. ti. c. quam pernicioſum. Et hoc eſt quãtum ad cęteros, qui ad vſuras non dederunt. Et tamen vſurarij, qui aliqñ ab alijs receperunt mutuum ſub vſuris, ſi literas impetrent contra illos ad iudicem pro reſtitutione vſurarũ, non audiuntur per eas quouſque ipſi reſtituant

H alijs à quib. receperunt vſuras. eo. ti. c. quia fruſtra, & c. Michael. Si aũt promiſit non repetere vſuras; aut ſup hoc iurauit; aut non. Si non iurauit põt repetere, quia pactum illud non obligauit, quia erat illicitum tam contra ius naturale, quam diuinum, ſicut, qui promiſit ſoluere ſine luſo non tenetur ſoluere, vt in c. debitores, ſup. allegatò. Si autem iurauit non repetere poteſt denunciare eccleſię ſe ſic iuraſſe, & tunc poterit iudex dupliciter procedere. Vno modo compellendo vſurarios ad relaxandum iuramentum ſibi præſtitum de non repetendo vſuras, quo relaxato poterunt illi ſecure petere eas. Alio modo, quòd eccleſiaſticus iudex compellat ipſos vſurarios reſtituere vſuras iam acceptas: ſed tunc, aut manifeſtum erit iudici, quòd vſuræ datæ ſint, & in quãta ſumma, aut non; ſi nõ eſt manifeſtum oportet informari per teſtes: ſed qui iura-

I uit non repetere vſuras, neque quæſtionem vllam ſuper eis mouere coram iudice non ſolum non poteſt petere conueniendo vſurarios: ſed neque poteſt nominare aliquos in teſtes ad probationem vſurarum; quia iſtud ad partem litis pertinet: ideo, qui iurauit nullam ſuper vſuris mouere quæſtionem non poteſt iudici ſecreto nominare aliquos in teſtes ad probationem vſurarum: ſed iudex publice proponet, quòd ſub pęna excommunicationis omnes, qui aliquid nouerint de vſuris, quas talis vſurarius exegit, procedant ad ferendum teſtimoniũ ſuper eis; & cum per illos conſtiterit coget iudex vſurariũ, vel hęredes eius ad reſtitutionem vſurarum extra de iureiu. c. ad noſtram. Si vero iudici alias conſtaret, vt per euidentiam facti, vel per confeſſionem vſurarij, aut per quęcũque documenta legitima, ſtatim coget vſurarium ad re-

K ſtitutionem extra de vſu. c. tuas.

Quid ſi etiam compulit vſurarius ipſum, cui mutuabat pecuniam, iurare vt non denunciet? Quæſt. CCLXXX.

SEd quid ſi etiam compulit vſurarius ipſum cui mutuabat pecuniam, iurare vt neque denunciaret?

Dicendum, quòd neque iſtud præcludit ei viã, ne vſurarius de dolo ſuo commodum reportet. eo. c. tuas. Et cauſa eſt, quia iuramentum iſtud non tenuit. Nam cum iurat non repetere vſuras is, qui eas ſoluit, vel ſoluere cũ nondum ſoluit tenet iuramentum, quia non eſt in diſpẽdium ſalutis; poteſt enim ſeruari ſine peccato, licet non ſine damno temporali: quia ſoluere vſuras receptas, ideſt præſtare eas vſurario, vel non repetere poſtquam fuerint ſolutæ,

ſolutæ, non eſt peccatum, ſed damnum, & omnia damna toleranda ſunt potius, quam contra iuramentum agatur: ideo non repetuntur, & ſoluuntur nondum ſolutæ extra de iureiu.c.debitores, & c.ad noſtram. Sed iuramentum de non denunciando non tenet, quia eſt contra charitatem; quia ſi non denunciatur vſurarius Eccleſiæ, manebit ſemper in peccato, immo eſt contra expreſſum mandatũ Domini, ſupra 18.c.ſ. ſi peccauerit in te frater tuus; ideo iuramentum præſtitum contra illam legem non tenuit, etiam ſi expreſſa mentio fieret de illa, immo maius eſſet peccatum ſi ſcienter, & expreſſe contra illam iuraretur, & ob hoc etiam iuramento præſtito de non denunciando poteſt, & debet denunciare.

Sed tenenda eſt forma iſta, ꝙ. is, qui ſoluit vſuras, vel hæres eius admonebit vſurarium in ſecreto, oſtendẽs ei, ꝙ ſit in peccato mortali retinendo vſuras: & ideo, ꝙ faciat pęnitentiam de hoc crimine, quod ſi ille non audiuerit, debet dicere Eccleſiæ, qualiter ille eſt vſurarius, & retinet vſuras, prius eum coram vno, vel duobus teſtibus admonendo, & qñ Eccleſiæ denunciat non petet ab ea, ꝙ cogat vſurarium ad reſtituendum ſibi vſuras, ſed, quòd non admittat eum ad ſacramenta, vel habeat eum, vt Ethnicum, & publicanum quandiu in tali peccato manſerit, & tunc eccleſia compellet illum per cenſuram ad faciendum pœnitentiam veram directè: & quia pœnitentia non agitur, ſed ſimulatur, quando res propter quã peccatum eſt cum reſtitui põt non reſtituitur, vt ait Aug. 14.q.6.c. ſi aliena, cogetur indirectè ad reſtituendũ vſuras denuncianti. Iſta forma colligitur ex his, quæ habentur extra de iureiu.c.quemadmodum: quia ſimiliter fit ibi circa illum, qui iurauit non accuſare adulterium vxoris, vel nullum crimen eius: admittitur enim ad denunciandum. Sed conſiderandum in hoc, quòd is, qui denunciat Eccleſiæ crimen vſurarij, aut agit principaliter, vt conſequatur vſuras quas præſtitit, alias non denunciaturus etiam ſi illius ſciret crimen, aut non agit principaliter, vt conſequatur, quod ſoluit. Si primo modo dicendum, ꝙ peccat denunciando: non quia denunciat, ſed quia petere videtur; cum id agat, quod petens, ſ. conſequitur, ꝙ per petitionẽ haberet, & ob hoc ſolum agit, vt cõſequatur, non curãs de ſalute animæ vſurarij, ſed tenẽs iſtam viam quaſi remedium quoddam ad aliqualiter cõſequendum vſuras, & ita reputat ſibi, vt quoddam genus actionis. Si ſecundo modo non peccat, quia pro ſalute animæ vſurarij id agit: & ideo licet placeat ſibi de recuperatione vſurarum ſolutarum, quia tamen non denunciat principaliter hac intentione, vt recuperet, ſed vt ſaluetur vſurarius, non peccat: immo bene agit. An verò in prædicto caſu principaliter moueatur quis propter deſiderium conſequendi vſuras ſolutas, vel propter ſalutem vſurarij, poterit colligi conferendo intentionem denunciantis ad alium caſum, i. ſi vllas vſuras ſoluiſſet, ſed ſciret illum, de quo denunciat eſſe vſurarium: an denunciaret eum ſecundum formam correctionis fraternæ. Si autem denunciaturus eſſet in hoc caſu, ſciat ſe principaliter agere pro ſalute animæ vſurarij, & non peccare. Si autem nõ eſſet denunciaturus in illo caſu, peccat denunciando in iſto, cum non denunciare, ſed agere videatur.

An principaliter denuncians, vt conſequatur vſuras denunciare debeat? Quæſt. CCLXXXI.

SEd quid ſi principaliter denunciat, vt conſequatur vſuras quas ſoluerat, an denunciare debeat? Aliqui dicunt, quod non: & tenent hoc multi iuriſtæ extra de iureiuran.cap.debitores, & ca.noſtram, & cap. quemadmodum, & ita ceſſabit iſte indirectè agere, ſiue petere, & ſeruabit iuramentum ſuum. Sed videtur, quòd hoc non ſtet, quia iſtud eſſet in poteſtate noſtra denunciare, vel abſtinere. Sed falſum eſt, quia obligamur ad fraternam correctionem, ſup. 18.cap. & peccamus non corrigentes: ergo non erit tutum abſtinere: ſecus autem eſſet in eo, ꝙ ad ius noſtrũ, vel vtilitatem pertineret, quia poteſt quilibet renunciare iuri ſuo. Dicendum ergo, quod ad hoc duplex remedium eſt. Primum, quod deponat deſideriũ illud: ſicut qui habet erroneam conſcientiam debet illam

A deponere, ita & qui habet paſſionem fortiter incitantem ad malum aliquod debet niti ad illam deponendum, vel ſuperandum: ita, & cum in pręſenti, hoc deſiderium militet aliqualiter contra iuramentum, cum videatur denũciando petere, debet illud deponere quantum potuerit, vt bono animo denunciet, i. principaliter propter ſalutem animę vſurarij: & tunc licet conſequatur vtilitatem non peccabit. Secundum eſt, vt denuncians nolit capere vtilitatem, ideſt, non capiat eam ex denunciatione, ſcilicet, ſi viderit, quòd animus ſuus multum inclinatur ad denũciandum, vt conſequatur vſuras ſolutas, denunciet, vt poterit; & poſtea ſi reſtituantur ſibi vſuræ non recipiat eas, ſed tradat pauperibus: & ita erit liber à ſcrupulo conſciẽtiæ. Et ſimile colligitur extra de iureiurand.cap.quemadmodum; de eo, qui iurauit non accuſare mulierem ſuper

B adulterio; & tamen tenetur denunciare, quia patronus, eſt turpitudinis, qui crimen celat vxoris. Sed poſt denunciationem conſtito de crimine, Eccleſia cogit mulierem ceſſare à crimine: etiam poterat diuortium facere eorundem, ſed quia ex diuortio conſequebatur vir quandam vtilitatem, velut ſi eam coram Eccleſiaſtico iudice de adulterio accuſaret, nolit acceptare vir diuortium, ſed ſuſtineat mulierem iam denunciatam, & correctam, & proderit denunciatio tunc ad ſalutem animæ vxoris, ſcilicet, vt agat pœnitentiam, & non ad vtilitatem viri, ſcilicet, vt diuortium fiat, quod ei erat ad releuationem anguſtiarum.

Patronus eſt turpitudinis qui crimen celat vxoris.

Quid ſi ſoluens vſuras iurauit non recipere vſuras vllo modo, neque ſuper eis denunciare?

C *Quæſt. CCLXXXII.*

SEd quid ſi is, qui ſoluit vſuras iurauit non repetere vſuras, neque recipere ſponte oblatas, aut quomodocunque, neque ſuper eis denunciare? Dicendum, ꝙ primum ſeruandum eſt, ſ. vt qui iurauit non repetere non repetat, neque vllam quæſtionem ſuper eis moueat extra de iureiuran.cap.ad noſtram. De ſecundo dicendũ, quod ſi vſurarius, aut hæredes eius reſtituant eas illi, non debet eas recipere, vt pro ſe retineat, ſed pauperibus tradet; & ſic iuramentum implebit: non dẽt autem relinquere eas ipſi vſurario ne de ſuo dolo reportet commodum, extra de vſu.cap.tuas. Sed nunquid ſi in hoc caſu is cui debẽtur vſurę dederit eas pauperibus, vel reliquerit eas penes vſurarium, an liberatus ſit vſurarius in foro cõſcientię? Di-

D cendum, ꝙ, aut reliquit eas penes eum, aut dedit pauperibus. Si primo modo, aut reliquit, quia non petiuit, neque vſurarius eas obtulit, aut vſurarius eas obtulit, & is cui debebantur voluit eas recipere virtute prædicti iuramenti. Si primo modo, manet obligatus vſurarius ad reſtituendum eas illi, cui debentur: & licèt iſte non repetat propter iuramentum, poterunt hęredes ſui repetere, quia iuramentum fuit perſonale cũ pro ſe ſolo iurauit; & non aſtrinxit hæredes, ſed illi ſuccedunt in vniuerſo iure defuncti, & tñ iſtæ vſuræ erant debitę ei, licet impediretur petere propter iuramentum, ideo hęredes, qui non impediuntur ex illa cauſa poterunt petere. Si verò obtulit vſurarius eas ei cui debebantur, & noluit eas accipere, aut remiſit ei iuramentũ illud, quo ſe aſtrinxerat non recepturum ſpontè oblatas, aut non. Si non remiſit ei non põt re-

E cipere pro ſe: & ideo uſurarius manet obligatus in utroq; foro, quia illud offerre eſt deluſorium; non .n. ſufficienter offert, cum ex una parte offendat, & ex alia teneat eum iuramento aſtrictum ne recipiat: ideo tenetur in foro cõſcientiæ uſurarius remittere pręfatum iuramẽtum ei cui debentur uſurę, ut libere de eis diſponere ualeat, & ſi non facit, licet ipſe non petat uirtute iuramenti, poterunt hæredes eius petere, qui nullo iuramento tenentur. Si autẽ uſurarius offerat pecuniã ei, à quo accepit uſuras, & abſoluat eum à iuramento, quod ei præſtiterat ne ſpontè oblatas reciperet, & nichil impediat quin ille accipiat pecuniam ſuam ab uſurario ſi uoluerit, & noluerit, ſed reliquerit eam penes uſurarium. Dicendum, ꝙ, aut reliquit eam, quia non credit ſe ſecurum in accipiendo propter iuramentum, quod præſtitit, aut, quia ſpontè, & liberè eam donat, ſiue remittit ipſi vſurario. Si primo mo-

do, tenetur vſurarius in foro conſcientiæ quouſque faciat certificari illum per viros peritos, quòd liceat ſibi recipere prædictam pecuniam. Si ſecundo modo, eſt penitus liberatus vſurarius, quia ſufficit facta remiſſio etiam ſi non fiat realis reſtitutio, vt oſtenſum eſt ſupra. Si autẽ is cui debebantur vſurę accepit, eas oblatas ſpõtè ab vſurario: & tamen non retinuit eas penes ſe virtute iuramẽti, ſed pauperibus dedit Dicendum videtur, ꝙ non cõpetit ei, neque hæredibus ſuis actio contra vſurarium, cum renunciauerit ei ipſe recipiens quando recepit: ipſe tamẽ vſurarius in foro conſcientiæ manet obligatus ad reſtituẽdum rurſus ei, vel hæredibus ſuis, eo, quod ipſe vetuit pro ſe accipere: quia non relaxauit illi præfatum iuramẽtum; nam ſi non teneretur hoc iuramento pro ſe reciperet, & non daret pauperibus; cum ergo impediuerit eũ non recipere pro ſe, tenetur ad damnum. Sed quid ſi vſurarius compulſus eſt reddere vſuras facta denunciatione per hunc, vel non facta per eum, ſed alias conſtito de veritate an poterit iſte recipere vſuram?

Dicendum, ꝙ non vr̃ teneri, ſed poterit recipere: quia iurauit non recipere ſponte oblatas ab vſurario: ſed ille compulſus eſt reſtituere: ideo non prohibetur accipere. Sed quid ſi iurauit, quòd nullo modo oblatas reciperet? Dicendum, ꝙ poteſt compelli per cenſuram eccleſiaſticã ad remittendum hoc iuramentum ipſe vſurarius ei cui debentur vſuræ, cum in fauorem vſurarij pręſtitum fuit, & quia non præſtitum fuit libere, ſed illo compellẽte, ad hoc, erit ſecurus iſte ad recipiendum pecuniam, quando fuerit ſibi relaxatum prædictum iuramentum.

Alio modo poteſt fieri, & ſecurius, ſ. ꝙ accipiat vſuras illas, & pauperibus tradat: quia tunc non cenſetur accipere: quia verba accipi debẽt cum effectu, ſ. vt acciperet, & pro ſe retineret; cum ergo pauperibus dat videtur non accepiſſe. Sed quid ſi iurauit, ꝙ neq; ſponte oblatas acciperet ad dandum pauperibus?

Dici poſſet vno modo, quòd non valuit, quod iurauit, quia eſt turpe, vel contra charitatem, & ideo poteſt non obſtante illo recipere, & pauperibus dare.

Aliter dici poteſt, ꝙ debet denũciare eccleſię, ſ. vt prius corripiat fraterne ipſum vſurarium, admonendo eum ſecrete, vt à præfato iuramento eum ſolui faciat, & ſi non fecerit, neque coram duobus teſtibus admonitus, dicat eccleſijs denunciando, & tunc eccleſia coget vſurariũ ad relaxandum iuramentum, & tunc poterit recipere vſuras ſolutas is, qui ſoluit.

Quid plus eſt in eo qui iurauit non repetere vſuras, quod repetat, quam, quod denunciet. &c. Quæſt. CCLXXXIII.

SEd quæritur quid plus eſt in eo, qui iurauit non repetere vſuras, quòd repetat, quàm, quod denũciet? quia vtroq; modo conſequetur idem, i. vſuras quas intendit, & forte facilius, quam ſi directe inſtitueret actionem ſuã contra vſurarium, vel hęredes.

Dicendum, ꝙ multum differt. Primo, quia qui iurauit non petere ſi petit, directe agit contra iuramentum, & tamen qui iurauit non petere, & denunciat non agit cõtra iuramentum, quia non iurauit non denunciare. Secũdo, quia dato, quod quis ſoluens vſuras non repetat eas non eſt periculum ſalutis æternæ; ſi autem non denũciet periculum eſt. Tertio, quia ſi præfatus ſoluens vſuras iuret non repetere, poteſt ſeruari iuramentum ſine interitu ſalutis æternæ. Et tamen ſi iuret non denunciare, non põt ſeruari iuramentum ſine peccato. Sed adhuc cauſæ differentiæ ſunt duæ principaliter. Prima eſt, quia ad petendum vſuras ſolutas non tenetur quis propter ſeipſum, & tamen ad denũciandum peccatum proximi eccleſiæ denunciatione Euangelica, quando ille ſe non corrigit, tenetur quilibet, & ſi non facit peccat mortaliter: ideo, ꝙ non poteſt quis per repetitionem vſurarum agere, poteſt per euangelicam denunciationem: immo tenetur; quia non eſt in fauorem noſtrum, ſed eſt in neceſſitatem introductum.

Secunda, eſt quia etiam ex intentione differunt; nam qui repetit intendit propriam vtilitatem, vt conſequatur

F quod dedit indebite, & ideo poteſt huic iuri per iuramẽtum renunciari, qui autem denunciat non intendit propriam vtilitatem, ſed ſalutem animæ proximi. Et patet quia dicitur ſup. 18. c. cum agitur de correctione fraterna; ſi te audierit lucratus eris fratrem tuum; ergo vtilitatẽ fratris intendebamus corrigendo fraternaliter. Et ſic qui denunciat vſurarium non facit, vt ab eo datas vſuras reciperet: ſed, vt ille pœnitentiam agat, & ſaluetur. Si vero ageret principaliter, vt ipſe recuperet vſuras datas, licet teneret foris formam correctionis fraternæ, non teneret eam in veritate. Et ideo talis ſi iuraſſet non petere, & denunciaret ſic, vel ſi iuraret non denunciare, & hac intentione denunciaret, contra iuramentum ageret: ideo deberet deponere hanc intentionem, vel non recipere vſuras quas recuperaret, ſed pauperibus eas dare, vt di-
G ctum eſt ſup.

Quis modus ſit compellendi vſurarios ac eorum hæredes ad reſtitutionem. Quæſt. CCLXXXIIII.

QVæritur, quis ſit modus compellendi vſurarios, & eorum hæredes ad reſtitutionem vſurarum quãdo reſtituere nolunt?

Dicendum, ꝙ, aut quæritur de Chriſtianis, aut de paganis. Si de Chriſtianis dicendum, ꝙ directe ſunt ſtatim infligendæ pœnæ poſitæ de iure, ſ. ꝙ non admittatur ad communicationem altaris, & nõ recipiantur oblationes ſuæ, & in morte non admittatur ad eccleſiaſticam ſepulturam extra de vſu. c. quia in omnibus. Si autem duas harum contempſerit vſurarius, quæ in vita locum habent,
H poterit procedere iudex ad grauiorem pœnam, quæ magis timetur, ſ. ſi vſurarius eſt laicus, quòd excommunicet eum, ſi autem clericus, quòd eum ſuſpendat ab officio, & beneficio. eo. ti. c. præterea, & ſi clericus ſuſpenſus non ſe correxerit, deponi, & degradari poteſt, cũ iubeatur deijci à clero. 14. q. 4. c. canonum, & c. ſi quis oblitus.

Sed in hoc diſtinguit Hoſti. eo. ti. in Summa, §. qua pœna: dicens, ꝙ aut is qui procedit eſt ordinarius, aut delegatus. Si delegatus debet incipere à pęna conſilij, i. ab illis tribus poſitis. eo. ti. c. quia in omnibus. Et quando iſtæ non ſuffecerint, debet procedere ad ſententiam excommunicationis, vel ſuſpenſionis in clericis. Si autem ſit ordinarius, dicit, quòd ſtatim põt incipere ab excõmunicatione, vel ſuſpenſione. Et hoc colligitur, quia extra de iureiu. c. debitores, & c. ad noſtrã, vbi de reſtitutione vſu-
I rarum ſolutarum agitur, dr̃, quòd vſurarij compelluntur per cenſuram eccleſiaſticam ad reſtituendum, & ibi loquitur Papa ad ordinarios, ſ. ad epiſcopũ Vighẽ. & Piſanum, vt patet ex ſuperſcriptionib. ibidem, & cum excõmunicauerit, vel ſuſpenderit tam ordinarius, quàm delegatus cui commiſſum eſt, ſi adhuc vſurarij non reſtituũt vſuras, poteſt procedere ad ſententiam interdicti: quia nomine cenſuræ eccleſiaſticæ hæc tria accipiuntur, ſuſpẽſio, excommunicatio, & interdictum; extra de verb. ſign. c. quærenti; ſed ſi ordinarius eſt ad quem adhuc pertinet maiores pęnas inferre, poterit priuare beneficio clericũ, & deponere, quia à clero deijciendus eſt, qui circa hæc ſe nõ correxerit. 14. q. 4. c. canonũ, & c. ſiquis oblitus, quod vero de ipſis vſurarijs compellendis dictum eſt, etiam de eorum hæredibus eſt intelligendum, vt extra de vſur. c. ca-
K tua nos, & de iureiu. c. ad noſtram.

Si autem fuerint Iudæi, vel pagani, qui prædictas vſuras exercuerint, aut exerceat eas vnus infidelis contra aliũ infidelem, aut contra Chriſtianos. Si contra infidelem nõ eſt aliqua compulſio per eccleſiam facienda, etiam ſi infidelis contra infidelem peteret coram iudice eccleſiaſtico reſtitui ſibi vſuras, quas ab eo exegit alius infidelis, vt oſtenſum eſt ſupra.

Si vero fidelis repetat vſuras ab infideli exactas, dicendum, quòd eſt idẽ modus procedendi, qui contra Chriſtianos. Pro quo diſtinguendum, ꝙ Chriſtianus, qui accepit ab infideli ad vſurã, aut ſoluit iam vſuras, aut nondũ ſoluit. Si nondũ ſoluit, aut iurauit ſoluere, aut non. Si nõ iurauit non tenetur ſoluere: quia ex hoc pacto non cauſatur obligatio, eo, quod eſt contra ius naturale, & contra ius diuinum. Si autem infidelis petit vſuras à fideli

quas

quas nondum ſoluit, abſoluendus eſt fidelis quaſi nichil debeat. Si autem iurauit ſoluere poteſt dupliciter agi. Vno modo, ꝙ ſoluat ſemel, vt ſatisfaciat iuramento, & ſtatim repetat extra de iureiu.c.debitores. Alio modo, ꝙ denunciet hoc fidelis iudici eccleſiaſtico, & ille compellet infidelem ad relaxandas vſuras, quas ei debet Chriſtianus ſub iuramento, & fiet proceſſus, vt extra de vſu. c.poſt miſerabilem. Si autem iam ſoluerit vſuras, & velit repetere, aut iurauit non repetere, aut nichil iurauit. Si nichil iurauit poterit libere repetere, vt in alleg.c.poſt miſerabilē. & c.quanto, & coget iudex ipſos infideles ad reſtitutionē vſurarum, vt in alleg.c.debitores. Si iurauit nō repetere non repetat, ſed denunciet eccleſiæ, & illa coget vſurarios ad reſtitutionem extra de iurei.c.ad noſtrā. Sed cum non petit propter iuramentum, ēt non pōt nominare teſtes per quos probentur vſuræ, & quantitas vſurarum: ſed iudex ex officio ſuo mādabit ſub pœna excommunicationis, vt oēs, qui ſciuerint aliquid de hoc, veniant ad deponendum veritatem. eo. cap. ad noſtrā. verumtamen, quia contra Iudæos non eſt directè cenſura eccleſiaſtica, quia ipſi non cōmunicant in altari, neque in Eccleſia offerunt, neq; admittuntur ad eccleſiaſticam ſepulturam, quæ ſunt pęnæ directè impoſitæ pro vſuratū crimine extra de vſu.c.quia in omnibus. ēt quia non poſſunt ſuſpendi, interdici, vel excōmunicari, quæ ſunt pęnę ipſius cenſuræ extra de verb.ſign.cap.quęrenti, & cōtra vſurarios infliguntur extra de vſu.c. præterea. inſeruntur iſtæ pęnæ contra Chriſtianos, ne infidelib. prædictis participent in mercimonijs neque in alijs rebus, & per ſubtractionē participationis deducuntur ad reſtituēdas vſuras. eo.ti.c.quanto. Et non ſolum de vſuris ſatisfacere tenentur: ſed ēt de omnibus damnis, quæ occaſione vſurarum quomodolibet intulerint, ſatisfacient ſub eadem pœna. eo.c.quanto, & ſi principes, vel quicunq; potētes in hoc infidelibus fauorem impenderint, contra eos per cenſuram procedi pōt. eo.c.quanto, & c.poſt miſerabilē, & ſi infideles per ſubtractionē participij voluerint adhuc vſuras reſtituere, principes, & potentes cōpellent eos per alias pęnas tēporales ad reſtituendum, & ēt per corporales, vel magis directè de bonis vſurariorum quantitatem vſurarum ſumendo ad ſatisfaciendum eis, quibus debentur in alleg.c.poſt miſerabilem in tex. & gl.

Sed prædicta intelligenda ſunt de infidelibus, qui inter Chriſtianos habitant, & ſubditi ſunt principib. Chriſtianis: quia in eos poſſunt exerceri prædicta, i. ſubtractio participij, & occupatio bonorum. Secus de illis qui extra dominium fidelium morantur. Nam licet vſuras exegerint à Chriſtianis, non competit contra eos vllum remedium, non, quod ius deſit, ſed, quia deeſt executio iuris: cum nemo in illos exequi poſſit.

An ſcribæ conficientes inſtrumenta vſuraria, & prælati ſigillantes ſint vſurarij, & quam pœnam ipſi incurrant? Quæſt. CCLXXXV.

QVæritur nouiſſime, quid de tabellionibus conficientibus inſtrumenta vſuraria, & de prçlatis ſigillantibus ea, an ſint vſurarij ipſi, vel quam pœnam incurrant?

Dicendum quantum ad tabelliones, ꝙ aut ſciēter, aut ignoranter: ſi ignoranter ignoſcitur eis: quia interdum contractus non habet expreſſam formam vſuræ, & notarij non tenentur eſſe periti iuris: ideo excuſantur circa talia. Si vero ſcienter conficiant, cum in ſua creatione iurauerint non conficere inſtrumenta in fraudem vſurarum, non poterunt de cętero teſtificari, neq; publica conficere inſtrumenta, quia periuri ſunt, periurus autem non poteſt teſtificari quantumcunq; de periurio egerit pœnitentiam, extra de teſti.c.ex parte Adę, & c.non debet: etiam ſunt ex hoc infames quib. ſunt omnes actus legitimi interdicti, eo.ti.c.licet ex quadam.

De prælatis autem dicendum, ꝙ ſigillando inſtrumenta præfata non ſunt directè vſurarij; ſicut neq; tabelliones conficiendo ſi nichil aliud faciant, i. ſi non recipiant aliquid de vtilitate vſurarum, ſed incurrunt in alias pœnas. Dicendum autem de prælatis ſigillantibus, quòd aut

A legerunt inſtrumenta prefata, aut non. Si non legerunt non culpantur quaſi ſubſcribentes, vel ſigillantes inſtrumenta vſuraria: ſed tanquam ſtultè facientes: nam potuiſſent aliquid deterius vſuris ſigillare; grauis. n. culpa eſt ſubſcribere, vel ſigillare in inſtrumento, quod nō perſpexerit. Si legit totum tenorem, aut vidit vſuram eſſe, aut non. Si non vidit vſurarium eſſe, vtpote, quia erat vſura latens, aut ſcrutatus eſt diligenter, aut non. Si ſcrutatus eſt, & tamen non inuenit, vt, quia quædam fraudes ſunt vſurarum multum latentes, non eſt culpa aut leuis. Si vero parum ſcrutatus eſt, & ideo non inuenit, fatuè egit, & magna increpatione dignus eſt. Si vero legit, & inuenit manifeſtè vſurarium, & nichilominus ſigillauit, eſt particeps vſurarij, licet nichil de vſuris receperit, & tanto grauius peccat, quanto cū maior ſit alijs peccandi exē-
B plū præſtat, neque tñ ex hoc oportet dici, ꝙ teneatur prælatus iſte ad reſtitutionem vſurarum, cum ipſe nichil receperit, neque ſpem ſaltem de recipiendo habuerit.

An campſores vſuram committant dando monetam minoris valoris, & ſuſcipiendo eam quæ eſt maioris valoris, & quid ſit lucrum immoderatum. Quæſt. CCLXXXVI.

QVæritur de campſoribus, qui dant monetam minoris valoris, & recipiunt monetam maioris valoris, an committant vſurarum crimen?

Aliqui dicunt, ꝙ ſic, quia vſurarij pro tanto arguūtur, quia recipiunt excreſcentiā: ſed campſores, hoc faciunt, quia monetā minoris valoris dant pro moneta maioris
C valoris, ergo vſurarij ſunt. Secundo, quia hoc faciunt pp lucrum, & ita intentio iſta vr̄ eos facere vſurarios; nam quędam ſunt, quæ vſuraria non eſſent, niſi intentio reſpiceretur, vt extra de vſu.c.in ciuitate, & c.conſuluit.

Dicendum, quòd in campſoribus poteſt quidem eſſe iniuſta commutatio, ſed non eſt vſura.

Et patet primo, ex modo contractus, quia vſura non inuenitur in alio contractu directè niſi in mutuo, vt oſtēſum eſt ſupra, & tñ hic in campſoribus non eſt mutuum propriè, ſed permutatio: quia datur res pro re, & moneta pro moneta, habet tñ aliquid mutui, quia conſiſtit in rebus illis in quibus conſiſtit mutuum: nam moneta, vt communiter ad mutuum pertinet, vt quidam dicunt.

Ego aūt dico, ꝙ magis ad permutationes rerū: nā ideo numiſma inuētū eſt, vt vult Ariſt. quinto Ethi. quia alia-
D rum rerū non erat ſemper conueniens permutatio, neq; facilis, ideo licet dari monetā pro moneta non ſit quaſi naturalis permutatio, ſicut cum datur moneta pro alijs rebus, tñ permutatio eſt quando ſic fit, & non mutuum; vnde non poteſt eſſe vſura ex genere contractus.

Secūdo, quia de ratione mutui, eſt, ꝙ ſit gratuitus cōtractus; duo enim contractus ſunt de quorum ratione eſt, quòd ſint gratuiti, ſ. mutuum, & commodatum: nam mutuum ſi non ſit gratuitum tranſit in uenditionem, cōmodatum ſi non eſt gratuitum tranſit in locationem, ut dicit Io. 14. q. 3. in Summa, & dictū eſt ſup. Et tñ quando damus monetā ꝓ moneta, & ſtatim accipitur, nichil eſt ibi gratuitum; ergo non eſt mutuum, ſed permutatio: ſicut ſi detur equus pro boue, vel domo. conſiſtit aūt gratia mutui contractus in hoc; quia quando, quis dat mu-
E tuum nichil ſtatim accipit, ſed poſt aliquantum tempus, & expectatio illius temporis eſt gratioſa: in prædicto autem contractu ſtatim datur pecunia pro pecunia; ergo non eſt mutuum, & ſic non eſt vſura ex forma.

Tertio, quia in vſura ideo iudicamus peccatum, quia vendit, quis expectationem tēporis: vt, quia emit, quis tē vilius quàm ualeat, eo, ꝙ dat pecuniam ante tempus; & ita emens uendit anticipationē temporis in ſolutione: uel uendit quis rem carius quàm ualeat: quia expectat pro ſolutione precij, & expectationē medij temporis uēdit. Sed qn̄ ſtatim datur res pro re, & non eſt anticipatio vlla, uel expectatio non eſt uſura: ideo ſiquis uendit rem, & ſtatim accipiat precium ſiue multum ſiue paucum accipiat non uocatur uſura, ſed poteſt uocari iniuſta uenditio, & tamen campſores pro eo, quod dant nullam expectationem faciunt: ſed ſtatim aliam pecuniam accipiunt

ideo nō eſt ibi mod⁹ vſurę, ſed modus pmutationis rerū.

Quarto, quia licet campſor recipiat pro moneta minoris valoris monetam maioris valoris recipit ex cauſa, ſ. quia apponit operas ſuas: quia aſſiduus eſt expectando ſiquis ad permutationem monetę accedat ad menſam. Etiam, quia non ſine magna difficultate fit habere ſimul de omnibus monetis ad ſufficientiam quantum quilibet accipere voluerit, & pro operibus ſuis in colligēdo iſtas monetas, & tenendo meretur lucrum campſor.

Quinto, quia ad publicam vtilitatem pertinet, & etiā ſingularibus, vel priuatis prodeſt ſecundum varias neceſſitates permutatio iſta monetarum; nam interdum eget, quis moneta parua, & minuta, vt ad quotidianas expenſas, ad quod non prodeſt moneta magni valoris aurea, aliquando eget moneta magni valoris, vt qui cuſtodire eam vult, vel peregrinari, & difficile eſt omnia in minuta moneta exportare: ſed niſi eſſet quis, qui hoc ſtudiū haberet, non occurreret cuilibet permutare monetam, cum vellet: ideo conueniens eſt, ꝙ aliqui ſint qui hoc officium habeant: ſed nemo debet ſuis ſtipendijs militare, & nemini debet officium ſuum eſſe damnoſum: ideo licitum eſt campſoribus dare monetam minoris valoris pro moneta maioris valoris.

Sexto, quia ius campſorum eſt interdum ius publicū, id eſt, prouentus communitatis, vel dominorum temporalium: ſicut.n. cōmunitates poſſunt iuſte facere impoſitiones in victualibus, & in oib. rebus quæ venduntur, & et domini terrarum, & inde percipiunt iura pro ſuis neceſſitatibus, ita & in permutatione pecuniarum impoſitio fieri poteſt. Et ideo tunc campſor accipiet plus quàm det, cum ſoluere debeat impoſitionem factam à domino, vel à communitate; & ſic ſit communiter, quia non licet cuilibet campſoriā exercere, ſed cui permiſerit cōmunitas vel domini locorum, & ab eis, qui exercēt, hoc recipit communitas, vel domini locorū certos redditus.

Sed dicēdum, ꝙ ſiue campſores dent redditus aliquos communitatibus, vel dominis pro hoc officio, ſiue cuilibet permittatur ſine aliqua impoſitione, vel cum munere exercere campſoriam, non eſt vſura, quòd campſores dent monetam minoris valoris pro moneta maioris valoris, etiam ſi valde iniuſte ſe habeant multum extorquendo. Eſt tamen dicendum, quòd, aut campſores moderata lucra capiunt, aut immoderata ex permutatione monetæ. Iudicantur autem moderata, aut immoderata ex commenſuratione ad labores, & ſolicitudinem, quā apponit circa hoc, & difficultatem habendi monetas illas, quarum petitur permutatio, & magnitudine, vel paruitate impoſitionis eis factæ à communitate, vel domino, à quo permittitur campſoriam exercere. Vnde ſi nulla penſio, vel onus ſolutionis imponatur ſuper campſores, minus extorquere, aut accipere debent. Si autem cōſideratis his accipiunt lucra commenſurata iuſtè ſe habent, & ideo neq; vſura eſt ibi, neque iniuſta permutatio; ſi vero lucra ſint immoderata, conſideratis his dicēdum, quòd non poteſt eſſe vſura quantumcunque exceſſiua lucra ſint, quia non pertinet ad mutuum, neq; eſt aliqua temporis dilatio, ſed eſt iniuſta permutatio, quia extorquetur ab his, qui coguntur permutare plus quam res valeat, & de talibus non eſt dubium.

Ad primū in contrariū dicendum, ꝙ vſurarij arguuntur, quia recipiunt excreſcētiam in contractu mutui pro dilatione, vel anticipatione ſolutionis: ad campſores autem non pertinent contractus mutui, vt dictum eſt: ideo non poſſunt argui, vt vſurarij: cum vſura in ſolo contractu mutui conſiſtat; arguuntur tamen campſores, quando immoderata capiunt lucra, non quaſi vſurarij, ſed quaſi iniuſti, vt dictum eſt.

Ad ſecundū dicendū, ꝙ intentio lucri non eſt ſecundū ſe illicita: quia aliàs omnis negociatio eſſet illicita, & tamen falſum eſt: quia licita eſt negociatio in qua directe intenditur lucrum: dum tñ lucrū ſit moderatū, & ipſū genus negociationis nō ſit vetitū ex ſe, vel ex perſona negociantis. Etiā dato, ꝙ lucrū capiatur illicitè, nō eſt ideo vſura, niſi ſit contractus ille in quo vſura incidit; nā in locatione, permutatione, venditione non eſt directe vſura, niſi implicite interueniat ibi mutuum: ſicut autem eſt de

F officio, & actu campſorum; nam vſura cū ſit in mutuo, qñ quis facit mutuū ad lucrum, eſt contractus vſurarius ex intentione mutuantis: ſed in alijs cōtractibus, in quibus non incidit vſura, ipſum deſiderium, vel intentio lucri non facit actum vſurarium: ſed actus campſorum nō pertinet ad mutuum, ſed ad permutationem rerum. Et ideo deſiderium lucri etiā immoderati in campſoribus non facit eos vſurarios.

Campſores cui reſtituent immoderate extorquentes? Quaeſt. CCLXXXVII.

SEd quæritur cum campſores extorquentes immoderate teneantur ad reſtitutionem, cui reſtituent?

Dicendum, ꝙ nō eſt dubium eos teneri ad reſtitutio-
G nem, quia fecerunt lucra iniuſta: ideo non poſſunt ea retinere: quia iſtud cenſetur ablatum cum ſit extortū. Nā aliqui propter neceſſitatem permutandi pecuniam dant ſæpe quantū campſores petunt, quia aliud non poſſunt facere, & hoc vocatur extorſio: ſed ablatū reſtituendum eſt 14.q.6.c.ſi aliena: quia aliter pęnitentia non agitur, ſed ſimulatur, & idem extra de vſu.c.cum tu. & de reg. iu.lib.6.regula peccatū; ideo tenentur cāpſores reſtituere oia lucra immoderata: quid aūt ſit immoderatū lucrum dictū eſt pręcedenti q. Sed cui teneantur dicendū, ꝙ eſt ſicut in vſuris: quia aut cāpſor ſcit, qui ſunt illi à quib. extorſit immoderata lucra, aut non. Si ſcit, illis reſtituere dēt, aut eorū hæredib. quia aliàs ſolueretur indebitè, & teneretur iterū ad ſoluendū quaſi non eſſet ſatisfactum.

Si autem neſcit, qui ſunt à quibus extorſit, tenetur re-
H ſtituere pauperibus, vel erogare in cauſas pias: ſicut dicitur extra de vſu.c. cum tu, ꝙ vſuræ ſoluendæ ſunt eis à quibus ſunt acceptæ, vel eorum hæredibus, quibus non exiſtentibus reſtituuntur pauperibus, & tamen neſciri, & non eſſe idem eſt: quia ius pro eodē iudicat non eſſe, & non apparere: ergo pauperibus reſtituentur talia lucra, velut non eſſent ſuperſtites illi à quibus extorta erāt lucra, neque eorum hæredes. Et videtur dicendum, ꝙ iſta reſtitutio fieri debeat in pauperes loci illius, in quo lucra illa exercitata fuerunt, quia ita magis poterit peruenire eleemoſyna ad aliquos eorum à quibus extorta ſunt talia lucra, vel ad hæredes eorum, quàm ſi alibi daretur eleemoſyna hæc, ſi tamen detur alibi ſatiſfactum eſt. Et ſicut dicitur de pauperibus, ita de alijs pijs cauſis dicendum eſt, vt de refectione Eccleſiarum, cum hic iura non
I diffinierint certum modum reſtitutionis.

An peccabat dominus volendo ſeruum ſuum dare pecuniam nummularijs, vt reciperet cum vſura. Queſt. CCLXXXVIII.

QVæritur tandem quantum ad literam circa iſtum dominum ſeruorum, qui dixit ſeruo pigro quare non dedit pecuniam ſuam nūmularijs, vt ipſe veniens reciperet eam cum vſura, an peccabat in volendo hoc, & iubendo?

Aliqui dicunt, ꝙ non peccauit. Primo, quia Chriſtus retulit hoc exemplum, & tamen ſi malū eſſet in hoc non referret. Secundo, quia Chriſtus videtur laudare iſtā redargutionem, quam fecit dominus contra ſeruum pigrū
K dicens, vt ego veniens recepiſſem quod meum erat cum vſuris, ergo non peccabat ille volendo, & accipiendo vſuras, quia aliàs redargutio ſua non eſſet conueniens cōtra ſeruum, ſed potius verbum domini eſſet reprehenſibile. Tertio, & efficacius, quia iſtud verbum applicat Chriſtus ad ſe, ſ. ꝙ ipſe in iudicio exiget vſuras à nobis, qui ſumus ſerui eius, & tamen non faceret ipſe applicationem, niſi de eo, quod bonum, & rectum eſt; ergo dominus non faciebat malum, volendo accipere vſuras ex negociatione ſeruorum.

Dicendum, ꝙ dñs iſte dixit, ꝙ ſeruus ſuus debuerat committere pecuniā ſuam nummularijs, vel vt dicitur Luc.19.c. debuerat dare pecuniam ad menſam. Et hoc dupliciter pōt accipi, ſ. pro vſurarijs, aut campſoribus. Vtrique.n. nummularij ſunt, i. nummorum multitudinem habent, quia vtriſque neceſſaria eſt, vſurarijs quidē

ad mutuandum, campſoribus vero ad permutãdum, & vtrique menſam habent in qua nummos numerant, & tradunt, & ideo vtroque modo accipi poteſt. Si autem accipiatur pro campſoribus dicendum, quod licita erat negociatio illa, & lucra moderata ibi, vt dictũ eſt ſupra, ideo dominus poterat hoc mandare ſeruis ſuis.

Sed obijcietur quomodo poterat capere dominus lucrum, quia neque ipſe negociabatur cum pecunia, neque ſerui eius, ſed ſolum daturi erant eam nummularijs, vt dicitur in litera, & tamen acquirere lucra ex pecunia, ſine operatione, & ſolicitudine ad vſuram pertinet.

Dicẽdum, ꝙ hoc poterat fieri ſine vſura, & illicito cõtractu per modũ contractus ſocietatis. Nam, ſicut ſi duo inter ſe conueniant, vt ambo ponant pecuniam in communi, & negocientur cum ea, & lucrum diuidatur, ſiue ęqualiter, ſiue inęqualiter propter inęqualitatem pecuniæ, aut laborum non eſt vſura, ſed licitus contractus ſocietatis, vt oſtenſum eſt ſupra. Ita ſi ponat vnus pecuniã ſolam, & alius laborem ſolum, vel aliquid pecuniæ, & laboris, & negocietur pro ambobus, & lucrum diuidatur æqualiter, vel inæqualiter, ſicut inter eos conuenerit, non eſt vſura, ſed licitus contractus, eo quod ille, qui negociatur pro altero locat ei operas ſuas, accipiens ab eo partem lucri pro negociatione, & tamen ſi locaſſet operas ſuas ad negociandum pro determinato precio pro anno, vel menſe, & quod totum lucrum negociationis eſſet eius, qui pecuniam ponebat, non eſſet illicitus cõtractus. Ita igitur ſi vice illius mercedis determinatæ accipiat aliquotam partem lucri, i. tertiam, vel quartam vel ſicut cõuenerit inter eos de ipſo lucro negociationis, erit iuſtus, & licitus contractus, quaſi ſocietatis, & ſic ponens pecuniam poterit lucra capere ex negociatione, cum ipſe non negocietur, quia alius pro eo negociatur, & ita eſſet hic, nam campſores lucra capiunt ex permutationibus monetarum, quæ ſunt licita. Et certum eſt, quod ſi duo apponant pecuniam, & laborem, aut ſolicitudinem circa hãc rem, poterunt inter ſe licite diuidere lucrum per modũ ſocietatis, ergo ſi vnus apponat totam pecuniam, & alius totum laborem, & partem pecuniæ, poterunt licite inter ſe lucra diuidere. Et ratio eſt, quia maior pars difficultatis circa campſores eſt habere multam pecuniam omnis generis, vt poſſint ſufficere omnibus petentibus permutationem, ergo, qui appoſuerit pecuniam poterit participare in lucro licite.

Sed obijcietur, quia hic dominus habebat pecuniam ſuam ſecuram, i. ꝙ nulla ſubibat pericula, & tamen lucra capiebat, ideo erat illicitus contractus. Patet primum, i. ꝙ non ſubibat periculum, quia totum periculũ pecuniæ transferebatur in campſorem, ſiue nummularium, quia alitar nõ procederet ratio domini contra ſeruum pigrũ, nam ſeruus ille ſe excuſabat ſic dicens, ego non lucrifeci, neque negociatus ſum, quia timui, ſ. negociãdo ne perderem pecuniam, cum tu ſis homo durus, & dominus reſpõdit, ꝙ debuiſſet ponere pecuniam ſuam ad menſam, vel committere eam nummularijs q. d. ibi accepiſſem lucrum, & pecunia non potuiſſet perire, ergo nullum timorem debuit habere ſeruus. Si autem aliquod periculum perdendi maneret, ratio ſerui eſſet conueniens, quam tamen dominus arguit, & punit ſeruum, quaſi nichil valeat ratio, ergo nullum periculum ſubibat pecunia domini. Secundum patet, ſ. quod capiendo lucra, & nõ ſubeũdo pericula erat cõtractus illicitus, nam propter hoc dicimus vſuras committi, quia manentibus ſaluis pecunijs mutuatori ex ſola temporis expectatione ſuperabundantia petitur. Dicendum, vno modo, quòd verum eſt, quod iſta erant lucra ſecura, i. negociatio ſine periculo, quia qñ quis negociatur emendo aliqua, vt vendat, & inde lucretur, contingit rem emptam minus valere, & ſic perdi pecuniam capitalem, aut principalem, quæ poſita eſt in negociatione, ſed in campſorum arte ſecus eſt, quia ibi fit commutatio pecuniæ pro pecunia, & ſemper accipitur moneta maioris valoris, & datur moneta minoris valoris, ideo ſecurum eſt lucrum. Et ita arguebat dominus, quod nullum periculum perdendi eſſet in hac negociatione. Niſi forte accipias periculum, quòd poterat pecunia furto diripi, aut rapina, aut perire incendio, aut alijs

A modis. Sed iſtud non eſt periculum negociationis, quæ in hoc caſu ſecura eſt, ſed periculum pecuniæ, ſiue rei, & iſtud non cenſetur periculum, quia eodem modo poterat perire pecunia apud dominum manens nichil cum illa negociando. Hic autem non agitur de periculo rei, ſed de periculo negociationis. Ideo enim dixit ſeruus piger, quòd non negociatus fuerat, quia timebat perdere, ſ. in negociatione, & abſcondit pecuniam, & tamen pecunia abſcondita perire poterat ſi effoderent eam fures, ſicut dicitur ſupra 6. c. vel terręmotu ſubmergeretur, aut pate fieret, ergo non dixit de periculo niſi quantum ad negociationẽ, & hoc modo conuenienter reſpondit dñs oſtẽdẽs negociationem campſorum, in qua nichil perdi põt.

Aliter poteſt dici, quòd poterat tolli omne periculũ, ſ. quia campſor accipiens pecuniam accipiebat in ſe totum

B periculũ quomodocunque periret, ſicut fit in mutuis. Et dicunt aliqui, quòd ita etiã poteſt ſtare de iure in ſocietatibus, ſ. quòd fiat ſocietas in qua vnus ponat totam pecuniam, & alius totum laborem, & partiantur lucrum, & accipiens pecuniam totum onus, & periculum in ſe tranſumat, vt diſputat Hoſti. in Sum. ti. de vſu. §. an aliquo caſu, & quòd ſit licitus talis contractus. Sed hoc nõ concedimus, neceſſe eſt enim, quòd in ſocietate pertineat periculum pecuniæ ad ponentem pecuniam, & nõ ad accipientem, vel ſaltem partim ad vnum, & partim ad alium, eo, quòd etiam pecunia videtur communis effecta cum ſint ſocij, ſicut eſt de lucro, quòd tamen accipiens pecuniam teneat totum periculum, & quòd dans habeat partem lucri inconueniens eſt, quia ex eo, quòd accipiens pecuniam ſumit totum periculum videtur eſſe

C mutuum, quòd ibi transfertur periculum in accipientẽ, eo quòd transfertur dominium, ſed tunc inconueniens eſt, quòd dans accipiat lucrum de re non ſua cum mutuata ſit, ideo, vt benefiat neceſſe eſt, quòd pecunia ſic data in ſocietatũ maneat in dominio damnatis, & ideo totum periculum maneat penes ipſum, vel quòd pars periculi tranſeat in ſocium, quaſi videatur pecunia communis effecta per ſocietatem, & tunc accipiet conuenienter partem lucri, quaſi de re ſua.

Sed adhuc obijcietur, quia dixit dominus, & ego veniens recepiſſem, quod meum eſt cum vſuris, & ita vſurę erant ibi, & ſic accipiuntur vſuræ, vt licitæ.

Dicendum, quòd poſſunt vocari vſurę largè, ideſt lucra, quæ ex vſu pecuniæ accipiuntur, nam pro vſu pecuniæ dantur à campſore illa lucra. Sed non eſt vſura, cũ

D illa committatur in vſu pecuniæ mutuatæ, hic autẽ non eſt mutuũ, ſed ſocietas, & vſus pecunię eſt negociatio, & ex negociatione licitè acquiruntur lucra, ſed quia circa pecuniam datã campſori dominus nichil facit, & eo nõ cogitante lucra acquiruntur, videtur eſſe ibi vſura, quia ita ibi ſine operatione aliqua habentur lucra.

An eſſet licitum ſi daretur pecunia iſta domini vſurarijs? Quæſt. CCLXXXIX.

SEd quid ſi accipiatur, quòd pecunia iſta daretur nummularijs, i. vſurarijs an licitum eſſet?

Aliqui dicunt, quòd non, quia vſura non eſt licita, & qui dicit vſuram non eſſe peccatum hęreticus eſt.

Sed dicetur, quòd poterat eſſe licitum, quia forte ille

E dominus ſeruorum erat Gentilis, & ante legem Chriſti non erat peccatum mortale ſemper vſura, ſed interdum erat licita, vt fuit oſtenſum ſupra.

Aliter põt dici, quòd etiam ſi eſſet dominus Iudæus ſtabat, quia licebat Iudæis dare ad vſurã ſaltem alienis. Deut. 23. c. & ad dandum illis ad vſurã poterat dare iſte ſeruus alicui conuerſo de Gentilitate pecuniam ad vſuram, ſ. ꝙ nummularij eſſent alieni, & ideo ipſis daretur ad vſuram, vt ipſi alijs darent ad vſuram.

Et hoc modo ſtat litera planior: Primo, quia argumẽtum domini magis procedit contra ſeruũ quantũ ad ſecuritatem: nã nullum periculũ manebat, cum ibi eſſet mutuũ, & in mutuo transfertur dominium in accipientem, & totũ periculum rei acceptę, quia iam ſua eſt, & ſic ſecurus manebat ſeruus potius, quam abſcondendo pecuniam, quia iam nullo caſu poterat ei perire, quæ tamen

petire poſſet abſcondita, vt ſi fures eam effoderent. Accipitur quoque vſura proprie ibi cum dicitur, veniens recepiſſem, quod meum eſt cum vſuris, quia pro vſu pecuniæ daretur precium, vel ſupercreſcentia, & illam dominus volebat, vnde non habebat ſeruus quid reſponderet domino, cum ſic argueret eſſe negociandum. Ad rationes factas præcedenti quę dicendum, ꝙ gratia materię concedi poſſunt, eo quòd licitæ erant tunc vſuræ tã Gentilibus, quam Iudæis modo dicto, & tamen rationes de forma non tenent. Ad primam dicendum, quòd non tenet, quia aliqua refert Chriſtus facta eſſe ab alijs, quę mala ſunt, ſicut narrat de Herode occidente Ioannem. Ad ſecundum dicendum, quod ſuppoſito, quod vſurę eſſent licitæ, argumentatio erat conueniens, ſi autem eſſent vetitæ, erat argumentatio vtilis, ſed non licita, vel non de honeſtis. Sed maxime argumentatio procedit inquantũ per eam damnatur pigritia ſerui, qui torporem ſuum ratione quadam defendere nitebatur. Ad tertium dicendum, quod Chriſtus iſtud applicat ad propoſitum ſuum quantum ad vſuras donorum, non quantum ad vſuras pecuniarum, nam vſuram de donis facimus, vel Deo reddimus, quando vltra dona, quæ ipſe nobis dedit, ei operationes illorum reddimus, quæ ſunt lucra quædam donorum, & iſta non eſt proprie vſura, ſed per metaphorã, & talis eſt neceſſaria: vſura vero proprie dicta conſiſtit in mutuo, & iſta eſt illicita, quia eſt contra rationem, vt oſtenſum eſt ſupra. Et ideo nunc iſta eſt per Chriſtũ vetita, ſed vſura ſpiritualis eſt impoſita.

Cum autem venerit filius hominis in maieſtate ſua, & omnes angeli eius cũ eo, tunc ſedebit ſuper ſedem maieſtatis ſuæ. Et congregabuntur ante eum omnes gentes, & ſeparabit eos abinuicem, ſicut paſtor ſegregat oues ab hædis. & ſtatuet oues quidem à dextris ſuis, hædos autem à ſiniſtris.

Cum autem venerit. Hic ponitur tertium principale huius c. ſ. de forma ipſius iudicij, & ponuntur tria. Primo deſcribitur iudicantis, & iudicandorum ſeſſio. Secundo iudicantis ad iudicandos collocutio ibi. *Tunc dicet*. Tertio iudicij concluſio ibi. *Et ibunt*. Circa primum dicitur. *Cum autem venerit*. Iſtud erit in fine omniũ, quia poſt iudicium nichil agendum manebit. *Filius hominis*. Ideſt Chriſtus, qui eſt Deus, & homo, & Dei, & hominis filius. *In maieſtate ſua*. Ideſt in ſtatu, vel honore competente ei, quem nunc non habet. *Et omnes angeli eius cum eo*. Iſti ad iudicium cum Chriſto venient. Et iſtud eſt vnum de illis, quæ pertinent ad maieſtatẽ. *Tunc ſedebit*. Eſt enim iudicaturus, ideo ſedebit. *Super ſedem maieſtatis ſuæ*. Ideſt ſuper ſedem glorioſam magnæ excellentię qualis conuenit ſtatui ſuo. *Et congregabuntur ante eum*. Vt ſint præſentes ei iudicanti, & nemo ſit, qui eum non videat. *Omnes gentes*. Quia nulla gens erit immo nullus homo, qui in iudicium non veniat, ad omnes enim extẽditur poteſtas Chriſti. *Et ſeparabit eos abinuicem*. Scilicet, quia etiam quando iudicabuntur non erunt omnes ſimul, ſed boni per ſe, & mali per ſe. *Sicut paſtor ſegregat oues ab hædis*. Poſuit exẽplum ſenſibile, quod apud pauca ſentientes eſt planum. Segregat enim paſtor oues, & hædos, ideſt capras, quia non bene paſcuntur ſimul. Etiam quando mulgendæ ſunt fæmellę oportet ſegregari greges iſtos. *Et ſtatuet oues quidem*. Ideſt ponet oues à dextris, accipitur ſecundum metaphoram, vt vocentur iuſti oues, mali autem vocentur hædi. *A dextris*. Scilicet in potioribus bonis ponentur boni, quod eſt poni ad dextram. *Hædos autem à ſiniſtris*. Ideſt malos ponet ad partem ſiniſtram.

Quid hic Chriſtus facit, & an ponat tertiam Parabolam? Quæſt. CCXC.

QVæritur, quid facit hic Chriſtus? Aliqui dicunt, quòd ponit hic tertiam Parabolam, quæ pertinet ad actiuos, ad quos pertinet ſe exercere in actibus miſericordiæ, pro quo remunerabuntur, deſiſtentes autem condemnabuntur, & ita tenet Nicolaus.

Sed dicendum, quod non ſtat, quia ipſe voluit in hoc cap. continere tres parabolas conuenientes tribus ſtatibus
F hominum, i. contemplatiuis, prælatis, & actiuis; & tamẽ probatum eſt, quòd non ſtat, ſupra.

Secundò, quia vult iſtud, quod nunc vltimo dicitur eſſe parabolam: & tamen non eſt, ſed ſermo planus oſtẽdens formam iudicij, & nichil parabolicum incidit. Sic dicit Chryſoſto. eſt autem hęc pars delectabiliſſima, quã continue in animo vertentes audiamus cum ſtudio, & omni compunctione; nam & ipſe Chriſtus terribilius, & lucidius hunc pertractat ſermonem. Idcirco non dicit de cętero, ſimile factum eſt regnum cęlorum, ſed reuelate ſe ipſum oſtendit dicens; cum venerit filius hominis.

Tertiò, quia hic non dicit aliquid quod pertineat ad aliquem ſtatum; nam cum ſtatus ſint diſtincti: cum dicitur id ꝙ ad aliquem ſtatum pertinet dr particulariter, ſed hic agitur de forma iudicij, ſed iudicium ad omnes
G pertinet; ergo non agitur de ſtatu actiuorum.

Quartò, quia quando diſtinguimus hominum ſtatũ, i. actiuos, & contemplatiuos, de bonis loquimur, & nõ de malis. Ratio eſt, quia mali nullum ſtatum ſeruant, ſed omnem gradum corrumpunt, & facta tranſgreſſione nõ ſeruatur ſtatus differentia: ideo non manet ſtatus. Et tamen hic agitur de omnibus bonis & malis, quia dicitur ſtatuet oues à dextris, & hœdos à ſiniſtris; ergo non agitur hic ſpecialiter de ſtatu actiuorum.

Quintò, quia in nullo ſtatu ſunt omnes homines; ſed hic de omnibus dicitur, ſ. cũ venerit Filius hominis congregabuntur ante eum omnes gentes; ergo non agitur de aliquo ſtatu. Dicendum ergo, quòd Chriſtus agit hic de iudicio; & cum poſuiſſet ſupra quædam de rationis modo, quæ exigetur in iudicio, cum dixit de ſeruis nego
H ciantibus, & ſeruo pigro; ſubdit hic tandem ipſam iudicij formam, vt apparet ex litera. Sic dicit Rabanus, ſ. poſt Parabolas de fine mundi iam exequitur, docens modum futuri iudicij.

Ad quid agit hic Chriſtus de iudicio? Quæſtio. CCXCI.

QVæritur ad quid Chriſtus agit hic de iudicio? Aliqui dicunt hoc factum, quia Chriſtus poſt biduum occidendus erat, in quo eius humiliatio, & infirmitas, & abiectio in conſpectu ignorantium appareret, & quia ex hoc ſcandalizati fidem perderent, quia infirmi erant, prædixit eis de ſua exaltatione, quæ in iudicio appareret, quando venturus erat in ſua maieſtate, vt
I credatur, quòd non terminatur totus ſtatus Chriſti in paſſione, ſed meliora atque fęliciora in eo appaitura ſint. Sic dicit Hieron. ſuper Matt. poſt biduum quidem paſcha facturus, & tradendus cruci, & illudendus ab hominibus recte præmittit gloriam triumphantis, vt ſecutura ſcandala pollicitationis præmio compenſaret. Secũdò tamen. & principalius fecit hoc Chriſtus ad notificandum nobis ea, quæ fidei erant. Nam ipſe fuit doctor noſter quantum ad ſalutem; & doctrina ſalutis eſt doctrina fidei, ſine qua non eſt ſalus, quia ſine fide impoſſibile eſt placere Deo. ad Hebr. 11. cap. ideo ea quæ fidei ſunt debuit exprimere. Sed maxime pertinet ad fidem iudicium futurum, eo quòd non eſt de rebus valde occultis, quæ ſciri non poterant, niſi reuelarentur; ideo debuit Chriſtus hoc notificare. Tertio fuit, quia præter hoc, quod
K ad fidẽ pertinet debuit ſpecialiter hoc exprimi, quia inter omnia, quæ fidei ſunt, nichil eſt, quod magis moueat ad bonum agendum, quam admonitio boni, quod habituri ſumus, & mali, quod euitare cupimus; nam iſta duo ſunt motiua ad operationem boni, nichil autem eſt, in quo magis notificentur, quam dicendo de iudicio, quia in iudicio dabitur realiter totum bonum, quod ſperamus, ideſt, conſumata beatitudo; & poſt illud nichil ſupererit agendum. Etiam ibi inchoabit conſummatum malum, ideſt, damnatio æterna malis: ideo narratio de iudicio valde moueret ad operationem bonam, propter quod potius debuit Chriſtus de hoc dicere, quam de alijs pertinentibus ad fidem. Quartò fuit ſpecialiter nunc dictum, quia nunc de hac re quæſitum fuerat; nã quæſierunt diſcipuli præcedenti capit. quod eſt ſignum aduentus tui, & conſummationis ſeculi? ſed in conſummatione

matione ſeculi futurum eſt iudicium; ideo debuit nunc Chriſtus dicere de conditione iudicij. Quintò fuit, quia Chriſtus aliquando de hoc dicturus erat, eo quòd poſt biduum futurum erat paſcha, quando Chriſtus occideretur, vt patet ſeq. cap.

Quare dicitur cum venerit hominis filius? Quæſt. CCXCII.

QVæritur, quare dicitur, cum venerit filius hominis? Dici poteſt vno modo hoc fieri, quia in forma humana venturus eſt ad iudicandum, quia licet ſemper vtranque habebit formam, quia nunquam dimittet, quod accepit ſemel; & tamen ſicut inter nos nunquam apparuit, niſi in forma humana; ita in iudicio apparebit in forma humana: & tamen ſecundum formam humanam non vocatur niſi Filius hominis: ergo rectè dicitur, quòd veniet Filius hominis.

Secundo dicitur hoc, quia talis erat conſuetudo Chriſti loquendi de ſeipſo, ſic patet ſupra 10. & 12. & 16. & ferè vbicunque Chriſtus de ſeipſo loquitur vocat ſe Filium hominis. Cum enim in prima perſona de ſe locuturus erat, vt non videretur ſibi aliquid arrogare, loquitur in tertia, vt cum dicit quem dicunt homines eſſe Filium hominis, ideſt, me? & illud, qui peccauerit in Filiũ hominis remittetur ei; tenuit ergo hic hanc quam tenebat conſuetudinem, & ita etiam dixit ſequenti cap. Filius hominis vadit ſecundum, quod ſcriptum eſt de illo.

Tertiò dixit ad ſignandum honorem humanæ naturæ. Erat enim tantum ſublimanda, vt in maieſtate veniret ad iudicandum orbem.

Quartò dixit hoc, quia licet Chriſtus eſſet verus Deus, tamen nunc nondum ſe oſtenderat Deum quantum ad ſubſtantiam ſuam, quia gerebat conditiones mortalis hominis, licet poteſtatem diuinam ſępe oſtendiſſet, ideo vocabat ſe hominem ex eo, quod apparebat Filius hominis, & non Deus quantum ad id, quod nondum ſecundum ſubſtantiam apparuerat.

Quare dicitur in maieſtate ſua? Quæſt. CCXCIII.

QVæritur, quare dicitur in maieſtate ſua? Dicendum, quòd ponitur ad oſtendendum excellẽtiam Chriſti, quia maieſtas notat apparatum magnum ad oſtendendum ſtatum; & dicitur maieſtas quaſi maior ſtatus; ſolis enim maioribus competit maieſtas, ſicut Imperatoribus, & Regibus; minoribus verò nõ damus maieſtatem. Et quia maximus apparatus excellentiæ erit cum quo Chriſtus apparebit in iudicio; dr̃ venturus in maieſtate.

Secundò ponitur ad oſtendẽdum, quòd humanitas illa, quam tunc videbant infirmam ſecundum ſubſtantiã carnis, eſſet aliquando in magna gloria, vt non putarent, quòd ſemper futurum eſſet in eodem ſtatu.

Tertiò ponitur ad leniendum dolorem, quem concepturi erant de opprobrio paſſionis; nam illudendus erat Chriſtus à Iudæis; & hoc ſtatim futurum erat; qui autem talia videret de Chriſto, poſtquam viderat eũ in magno honore turbarũ, putaret, quod nunquã in aliquo honore futurus eſſet; ideo addidit hic, ꝙ in iudicio venturus erat in maieſtate, quæ ſignat maximum apparatum honoris.

Quarto ponitur ad oſtendendum veritatem rei, ita enim futurum eſt, vt in magno honore Chriſtus ad iudicandum veniat.

Quinto ad dandum cõfidentiam de beatitudine, nam in iudicio aſſequentur boni beatitudinem, & tamen non eſſet ſpes, quòd illa beatitudo eſſet aliquid magnum, niſi ille, qui eam daret aliquid magnum haberet, ideo dicitur, quòd Chriſtus tunc, quando iudicabit, & dabit beatitudinem, veniet in maieſtate.

Sexto ad reddendum rem veriſimilem, nam Chriſtus venturus eſt tunc ad iudicandum totum orbem, cum dicatur in litera, congregabuntur ante eum omnes gentes. Sed veriſimile eſt, quòd ille, qui cum tanta potentia veniet etiam magnum ſtatum oſtendet, ideo dicitur, quòd veniet in maieſtate ſua.

A

Quid ſit ipſa maieſtas? Quæſt. CCXCIIII.

SEd de maieſtate quæritur, quid ſit? Dicunt aliqui, quòd eſt ipſa Deitas, ſic dicit Remigius, maieſtatem appellat Deitatem in qua coæqualis eſt Patri, & Spiritui Sancto.

Sed dicendum, quòd non ſtat. Primo, quia venturus eſt in forma humana, quia dicitur, cum venerit Filius hominis, & tamen veniendo in forma humana contra diuinam non videretur oculis carnis, & ſic mali non viderẽt iudicem ſuum, quod falſum eſt.

Secundo, quia dicitur, tunc ſedebit ſuper ſedem maieſtatis ſuæ, & tamen ad Deum ſecundum naturam diuinam non competit ſedes, quia ſedes eſt corporis, ideo ma-

B ieſtas non eſt Deitas.

Tertio, quia cum dicatur hic, cum venerit Filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ponitur maieſtas, vt conditio, vel modus aduenientis, & tamen dicitur, quòd veniet Filius hominis in maieſtate, ergo eſt maieſtas conditio hominis, ſed Deitas non eſt conditio, vel modus humanitatis, ſed aliquid maius ea, ergo maieſtas non eſt Deitas, ſed aliqua diſpoſitio apparatus exterioris excellentiæ circa corpus Chriſti venientis. Et hoc conſiſtit primo in gloria corporis, nam nunc erat corpus Chriſti mortale, graue, & opacum, atque infirmum, tunc vero cum veniet eſſet lucidum plus, quã Sol, & haberet omnes dotes quas habebunt corpora beata, quale ipſum fuerat in transfiguratione, nam reſplenduit ibi facies eius, ſicut Sol, & veſtimenta eius facta ſunt alba, ſicut nix, ſupra 17. cap. Et hoc

C tenet Origenes ſuper Mat. ſ. quia cum gloria huc reuertetur, vt ſit corpus eius tale quale fuit, quando fuit transformatus in monte. Et iſtud etiam magis apparet, quia ſupra 16. cap. dixit Chriſtus de ſeipſo. Filius hominis venturus eſt in gloria patris ſui cum angelis ſuis, & tunc reddet vnicuique ſecundum opera ſua.

Conſtat autem, quòd loquitur de aduentu ad iudiciũ, cum dicat, tunc reddet vnicuique, quod in ſolo iudicio fiet. Et ita, quod hic dicitur, venerit in maieſtate ſua, eſt quod ibi dicitur, in gloria patris ſui. Etiam patet, quia ibi dicitur, cum Angelis ſuis, & hic dicitur; & omnes Angeli eius cum eo, quod idem eſt, ergo maieſtas hic, & ibi gloria patris ſui ſunt idem. Sed conſtat, quòd illa gloria patris ſui, in qua Chriſtus tunc dicebat ſe venturum erat gloria corporis quantum ad fulgorem, & alias dotes cor-

D poris, ergo etiam maieſtas hic pro illa gloria corporis accipitur. Et patet illud, quia eo. cap. 16. dixit Chriſtus poſt verba prædicta, ſunt quidam de hic ſtãtibus, qui non guſtabunt mortem, donec videant Filium hominis venientem in regno ſuo, quod erat venire in gloria patris ſui, & iſtud eſt in fine eiuſdem ca. ſed ſtatim in ſeq. c. 17. dicitur poſt dies ſex aſſumpſit Chriſtus Petrum, Ioannem, & Iacobum, & transfiguratus eſt ante eos, & reſplenduit facies eius ſicut Sol, veſtimenta autem eius facta ſunt alba, ſicut nix, ergo videtur, quòd maieſtas erit iſta gloria corporis, quia ad magnum honorem pertinet, quod corpus Chriſti, quod erat tempore paſſionis infirmum opacum, & mortale, ſit tunc fulgens, ſicut Sol.

Secundo conſiſtit quantum ad exteriorem apparatũ, & hoc inquantum ſedebit in ſede excelſa, & inquantum

E erunt cum eo comites multi, & excellentes, & inquãtum multi poteſtati eius ſubijcientur.

De primo patet cum dicitur hic, ſedebit in ſede maieſtatis ſuæ.

De ſecundo cum dicitur, & omnes Angeli eius cũ eo, ideſt venient cum eo Angeli, & tamen nulli famuli poterunt facere maiorem apparatum, quam illi. De tertio, quia omnes homines deducentur ante eum, & iudicabũtur ab eo quantum ad vltimum iudicium, & totum bonum, & malum ipſorum.

Cum autem dicit Remigius, ꝙ maieſtas eſt ipſa Deitas, non eſt intelligendum realiter, ſed per cauſam, ſcilicet, quod Deitas erit faciens maieſtatem, ſed ipſa nõ erit maieſtas, nam totus ille honor, & gloria corporis Chriſti à Deitate erit. Sic accipitur ſupra 16. c. Filius hominis venturus eſt in gloria patris ſui, & tunc reddet vnicuique

iuxta

iuxta opera ſua, & loquitur de maieſtate, quam habebit F
in iudicio, vt dictum eſt, & illa vocatur gloria patris ſui, ideſt gloria, quam accepit Chriſtus homo à patre, ſed quod à patre eſt pertinet ad Deitatem, ergo Chriſtus accipiet maieſtatem illam ex parte Deitatis, ſed non erit ipſa Deitas.

Quomodo ſit verum, quòd omnes Angeli venient cum Chriſto ad iudicium, & an omnes deſcendent de cœlo ad locum iudicij? Quæſt. CCXCV.

QVæritur quomodo eſt verum, quòd omnes Angeli venient cum Chriſto ad iudicium? Aliqui dicũt, quòd iſti non ſunt Angeli, ſed homines, qui cum Chriſto iudicabunt. Sic dicit Aug. 2. lib. de Ciui. Dei. ſ. Angelorum nomine ſignauit homines, qui cum Chriſto iu- G
dicabunt. Angeli enim nuncij ſunt, nuncios autem rectiſſime accipimus omnes, qui ſalutem cęleſtem hominibus annunciauerunt.

Sed dicendum, quòd non vocantur hic Angeli homines. Primo, quia in ſcriptura nunquam vocamus homines abſolute Angelos, ſed cum limitatione, vt illud Mala. 2. c. labia ſacerdotis cuſtodient ſcientiam, quia Angelus Domini exercituum eſt, & tamen hic vocantur Angeli abſolutè, ideo non intelligitur de hominibus.

Secundo, quia poſtquam de Angelis dictum eſt additum fuit de hominibus, ſ. & congregabuntur ante eum omnes gentes, ergo non accepit Angelos pro hominibus. Augu. autem non poſuit illum ſenſum, quaſi ſententiam ſuam, quia alium ſenſum prius poſuerat, ſ. quòd eſſent Angeli, & tamen illum adiungit cum plurimorum tan- H
gat opiniones. Dicendum, ergo quòd verè erunt iſti Angeli, i. ſpiritus, qui cum Chriſto venient ad iudicium. Et patet, quia dicitur, & omnes Angeli eius cum eo, i. venient Angeli cum eo, ſed Chriſtus de cęlo venit, ideo iſti, qui vocantur Angeli de cęlo veniunt, ſed homines non venient de cęlo. Nam etiam illi, qui iudicabunt cum Chriſto non venient de cęlo, ſed de terra, de qua reſurgent corpora eorum. Angeli autem ſunt in cęlo, quia nichil in terra habent, ideo oportet accipi de Angelis. Sed quia dicitur, quòd omnes Angeli venient cum eo. Eſt dubium an omnes deſcendant de cęlo ad locum iudicij, vel maneant aliqui in loco? Aliqui dicunt, quòd deſcendēt omnes Angeli, ſ. illi, qui ſunt de infimo ordine, qui proprio nomine vocantur Angeli, & omnes iſti deſcendent, ſed de alijs ordinibus non deſcendent omnes. Dicēdum, I
quòd ſiue omnes Angeli deſcendant, ſiue pauci eorum non differt, quia neutra pars habet inconueniens, nam ſi non deſcendunt omnes, dicitur, quòd venient omnes Angeli, i. multi ipſorum, ſicut ſæpe in ſcriptura ſolet accipi omnes, i. multus, vel multi, vt illud omnes prouinciæ veniebant in Aegyptum, vt emerent eſcas, i. multæ prouinciæ Gene. 41. c. & illud omnis caro ad te veniet, ideſt multi homines. Pſal. 62. Si autem dicamus, quòd omnes ſpiritus angelici deſcendent cum Chriſto, etiam non eſt inconueniens. Primo, quia quocunque vadant, vel maneant gloriam ſuam ſecum habent, quia quocunque mittantur intra Deum currunt, & ſic non minus erunt beati in loco iudicij, quam manentes in cęlo.

Secundo, quia non eſt aliquid ad quod videatur neceſſarium, vel conueniens, quòd maneant in cęlo, quia K
ſancta Trinitas, quæ eos beatificat vbique eſt, & locus ipſe cœli non confert eis potius ad gloriam, quàm alia loca, ideo ita conuenienter erũt in loco iudicij, ſicut in cęlo.

Tertio, quia videtur, quòd melius ſint ibi, quam alibi, quia Trinitas eſt vbique; veruntamen, quia Chriſtus quantum ad humanitatem erit tunc in loco iudicij, & non in cœlo, erit Deus ibi ſpecialius, quàm alibi, vnde Angeli erunt ibi conuenientius, quàm in cœlo.

Dicendum, ergo conuenienter videtur, quòd omnes Angeli de omnibus ordinibus erunt in loco iudicij cum Chriſto, & nullus manebit in cęlo. Primo, quia hoc magis conuenit literæ, cum dicatur, & omnes Angeli eius cum eo. Secundo, quia rationi quoque magis conuenit, cum ſpecialius (vt dictum eſt) erit Deus in loco iudicij tunc, quam in cęlo. Tertio, quia cum quidam Angeli deſcenſuri ſint cum Chriſto ad locum iudicij, non videtur aliqua cauſa quare alij mãſuri ſint in cœlo, ideo vr̃, quòd omnes deſcendant, nam ad honorem magis oẽs honorabunt, q̃ aliqui ſoli. Quarto, quia ſi aliqui eorũ non deſcenderent, ideo eſſet, quia dicimus de quibuſdã non mittuntur, ſed aſſiſtunt, ad illos aũt pertinet non ire foras, & m̃ nunc veniendo cum Chriſto non dicuntur mittere, ſed aſſiſtere, quia ſunt in loco in quo ſpecialiter eſt tota Trinitas, ergo videtur, quòd omnes cum eo deſcendent.

Ad quid venient Angeli ad iudicium cum Chriſto? Quæſt. CCXCVI.

SEd quæritur ad quid venient Angeli cum Chriſto in iudiciũ? Dici poteſt vno modo, quòd cauſa eſt, quia in nulla parte orbis melius erunt, quam ibi vbi Chriſtus eſt, quia ibi ſpecialiter eſt Deitas, ipſi tamē Deitatem ſequuntur, quia aſſiſtunt ei, niſi contingat quoſdam eorum ex quibuſdam cauſis mitti. Secundo, propter famulatum Chriſti, nam Angeli ſunt ad miniſtrandum Chriſto non ſolum quantum ad ſe, ſed etiam quantum ad ſubditos eĩ, ſic dicitur ad Hebræ. 1. c. ſunt adminiſtratorij ſpiritus in miniſterium miſſi propter eos, qui capiunt hæreditatem ſalutis, tunc autem in multis conueniens erit famulari. ſ. in congregando cineres corporum ad reſurrectionem, vt deducant omnes cineres in locum vnũ, vt ibi ſimul omnes homines reſurgant, velut de alijs locis vbi quiſque reſurrexerit deducant homines ad locum iudicij. Etiam, vt canant tuba ante Chriſtum, & vocent omnes mortuos ad iudicium, quia iudicium, & reſurrectio cum tuba fiet, 1. Theſſal. 4. cap.

Tertio fiet ſpecialiter ad hoc, quòd teſtimoniũm perhibeant contra peccatores de iuſta eorum condemnatione, quia admoniti fuerunt, vt recte agerent, & noluerunt, & hoc conſtabit ex Angelis, nam cuilibet datus eſt vnus Angelus in cuſtodiam, qui à periculis hominem liberat, & ſuadet ei bonum facere, & contra tentationes adiuuat, qui igitur malum operatus eſt ſponte illud fecit, cum Angelum haberet datum ad cuſtodiam, & ad probationem huius rei erit conueniens aſſiſtentia Angelorum in iudicio. Sic dicit Chryſoſt. in Homilia, Omnes enim Angeli cum ipſo aderunt, teſtantes, & ipſi quantum adminiſtrauerunt miſſi à Domino ad hominum ſalutem. Quartò erunt ibi Angeli, vt & ipſi cum Chriſto iudicent: nam ſicut quibuſdam hominibus competeret iudicare; ita & Angelis competet, ſed iudicantes erunt ſimul cum Chriſto, ergo Angeli cum Chriſto venient ad iudicium. Sic dicit Aug. 20. lib. de Ciuit. Dei, ſ. deſcendet enim cum Angelis, quos aduocabit de ſupernis locis ad faciendum iudicium. Quintò, & principaliter erunt Angeli cum Chriſto ad oſtentionem maieſtatis. Nã maieſtas alicuius oſtēditur ex apparatu circa ſeipſum, & ex comitãtibus eum, & ex ſubiectis; hæc omnia Chriſtus habebit: nam quantũ ad ſe habebit corpus glorioſum fulgens ſicut Sol: quantum ad comitatum habebit ſecum omnes Angelos, quantum ad ſubditos habebit ante ſe congregatos omnes homines, vt in litera dicitur. Angeli igitur ad oſtenſionem maieſtatis pertinent, & ita dicitur ſup. 16. cap. Filius hominis venturus eſt in gloria patris ſui cum Angelis ſuis, q. d. ad oſtenſionem illius gloriæ, vel maieſtatis veniet multitudo Angelorum cum Chriſto: valde enim oſtenderetur magnitudo ſtatus & poteſtatis Chriſti, quando tanta Angelorum multitudo affuſa fuerit ei ad miniſtrandũ ipſi. Sic. n. propter ſuam dignitatem apparuerunt præſentes ad miniſtrandum ei, quãdo ſuperauit dęmonem, ſup. 4. cap. ſ. & accedentes Angeli miniſtrabant ei.

Quid eſt, quod dicitur, tunc ſedebit ſuper ſedem maieſtatis ſuæ? Quæſt. CCXCVII.

QVæritur quid eſt, quod dicitur, tunc ſedebit ſuper ſedem maieſtatis ſuæ?

Dicendum, quòd iſte aduentus Chriſti eſt ad iudicandum, & quia iudices ſedendo audiunt litigia, & ſedendo diffiniunt, dicitur Chriſtus ſeſſurus tunc. Aliqui autem putant iſtud dictum per metaphoram, ſcilicet,

quòd

quòd Chriſtus iudicaturus verè non ſedebit, neque faciet ea, quæ dicuntur hic: quia tamen iudicaturus eſt, & à nobis non poteſt intelligi iudicium debitum, niſi teneatur forma prout de iure tenetur, ſ. vt iudices ſedeant; ideo putant dictum, quòd Chriſtus ſedebit. Sed dicẽdum, quod de Chriſto verè dicitur, quod ſedebit: nam Chriſtus verè iudicabit, & non ſecundum metaphòram, quia in veritate adducentur ante eum omnes gentes, & videbunt eum iudicantem ipſas; ergo neceſſe eſt, quòd teneat aliquas cerimonias iudicum: non enim eſt, vt quidam putant, ſ. quòd iudicet per ſolum Intellectum, & Voluntatem, ſicut Deus iudicat nunc de nobis, quia ad hoc non daretur locus determinatus iudicij: & tamen damus locum determinatum, i. vallem Ioſaphat; ergo aliquid ſpecialiter ibi fiet, quod ſit extra Intellectum, & Voluntatem, quia actus ſpiritualis non requirit loci determinationem. Itẽ, quia ſi eſſet iudicium per ſolum Intellectum, & Volũtatẽ non oporteret congregari omnes Gentes, ſed vbi quiſque eſſet iudicaretur: & tamen congregabuntur omnes Gentes, vt dicitur in litera; ergo erit verum iudicium reale foris. Item cum omnes congregati fuerint ad iudicium, neceſſe eſt, quod aliquem videant. i. iudicem ſuũ, quia alias fruſtra eſſet congregari, ſed cum viderint oportet, quòd ille habeat determinatam habitudinem quandiu ſic manſerit; nulla autem eſt, quæ magis ei cõueniat, quam ſedere.

Primò, quia eſt iudex, & iudices ſedent ad proferendum ſententias.

Secundò ex conditione ſtatus Chriſti; nam tunc ipſe quietus erit, cum omnia erunt ſubiecta pedibus eius, & nichil ſibi difficultatis reſtabit: ideo ad oſtendendum iſtam tranquillitatem, & quietem ſuam erit melius ſedens, quàm aliter, & ita dicitur de Chriſto, quòd ſtatim, vt aſſumptus eſt in cœlum ſedit à dextris Dei, Mar. 16. c. & ad Hebræ. 1. cap.

Quare dicitur, quòd ſedebit, & quid erit illa ſedes? Quæſt. CCXCVIII.

SEd dicetur quare dicitur, quòd ſedebit ſuper ſedem maieſtatis ſuæ, & quid erit illa ſedes?

Dicendum, quòd cum Chriſtus in iudicio ſeſſurus ſit, vt dictum eſt præcedenti q. neceſſe eſt, vt ſuper aliquam ſedem ſedeat, quia ſedes eſt omne, ſuper quod ſedetur, licet ſpecialiter vocamus ſedem omne illud, quod ad ſedendum factum eſt, ita autem, & tunc aliquid Chriſtus habebit in quo ſedebit. De illo autem quid erit videtur dicendum, quòd erit nubes. Primo, quia in nube aſſumptus eſt, vel aſcendit Chriſtus in cœlum ſedens, vt dicitur Actu. 1. c. Sed quemadmodum aſcendit, ita veniet, vt dixerunt Apoſtolis Angeli eod. cap. ergo cum aſcenderit ſedens in nube videtur, quòd deſcenſurus ſit in nube, & in illa ſedebit. Secundo, quia dicitur præced. ca. videbunt, Filium hominis venientem in nubibus cęli cum virtute multa, & maieſtate, venire autem in nubibus eſt venire ſedendo in illis. Et intelligitur de iſto aduentu ad iudicium, cum dicatur, quòd veniet cum virtute, & maieſtate, ſicut hic de maieſtate dr, ergo vr, q in nube ſedebit. Tertio, quia non videtur aliquid aliud in quo Chriſtus aptius ſedeat, quia Chriſtus non ſedebit ibi propter neceſſitatem laboris, quia beati non laborant quomodocũque ſint, ſed ſedebit ad oſtendendum ſe iudicem, quia iſta habitudo ei magis conuenit, vt dictum eſt præced. q. Et tamen ad illam oſtenſionem faciendam ſufficit quidquid illud ſit in quo ſedere videatur, ſed nichil eſt, quod magis obediat ad omnes motus, & figurationes, quã aer, ideo de materia aeris, vel nubis erit prædicta ſedes. Quarto, quia hoc modo excuſamus plura miracula, nam licet Deo æqualiter ſit facile operari cum miraculo, & ſine miraculo, tamen nos non debemus concedere alicubi factũ miraculum, niſi quando neceſſe eſt concedi miraculum, vt non ponatur pluralitas ſine neceſſitate, & m̃ Chriſtus in aere ſeſſurus eſt. Non eſt enim deſcenſurus ad terrã, vt iudicet, ſed in aere manebit, vt inde videatur ab omnibus hominibus iudicandis, qui in terra fuerint, & tamen ſi poneremus ſedem de aliqua alia materia non ae-
A re, neque de impreſſione aeris, i. non de nubibus, vel nebula, oporteret poni de terra, vel aqua gelida vel igne, ſed nichil horum eſt conuenienter, aut ſine miraculo, & ſedes de nube eſt ſine miraculo, ergo talem poni oportet. Patet ſi ponatur de igne, quia ignis non eſt corpus redigibile ad certam figurationem corporis, ſicut omnia alia elementa rediguntur, & tamen ſedes ad certum modum redigi debet, vt ſedes videatur. Item, quia ſicut contra naturam eſt elementis eleuari vltra loca ſua, ita eſt contra naturam deſcendere, & tamen Chriſtus erit iudicans in aere. Si autem de igne ſedes eſſet, oporteret poni ignẽ infra ſuam ſpheram deſcendentem, & iſtud eſt vnũ miraculum, ergo nõ erit de igne. Sed aliqui obijciunt, quòd ſit de igne, quia ſic fuit in datione legis. Nam Deus de medio ignis loquebatur Exo. 19. & 20. & Deuter. 4. & 5.
B Item, quia dicitur Pſal. 46. ignis in conſpectu eius, ergo ſuper ignem ſedet. Dicendum, quòd non ſtat. Et de primo patet, quia non erit ſimile in iudicio, & in datione legis, quia in datione legis non apparuit aliqua figura, ſed ſolum audiebatur vox loquentis de medio ignis, vel fumi, ſic dr Deut. 5. c. nullam ſimilitudinem vidiſtis in die, qua locutus eſt vobis Dominus de medio ignis, & ideo non erat ibi figura ſedis alicuius, cum neque ſedens videretur, ſed oſtenſus fuit ille ignis magnus, qui vſque ad cęlum videbatur pertingere, vt timerent Iudæi, & obſeruarent legem, quæ tunc dabatur Deuteron. 4. & 5. & ad Hebræ. 12. c. in iudicio ſecus erit, quia Chriſtus, qui verè homo eſt veniet ad iudicandum in ſubſtantia, & effigie humana, & oportet, quòd videatur ab omnibus, vt dicitur præcedenti cap. ideo oportet, quòd non loquatur de
C medio ignis, ſed ipſe palam videri poſſit ab omnibus, & ideo conueniet ei ſedes, & non erit de igne, ſed de alia materia. Ad ſecundum dicendum, quòd ibi non poteſt accipi de igne, qui ſit ſedes, quia tunc diceretur ignis ſub eo, & tamen dicitur ignis in cõſpectu eius, i. ante ipſum, ergo non erit ſedes. Item, quia ille ignis manifeſtè apparet ibi, quòd non erit ad ſedendum, ſed ad exercendum vindictam in malos, quia dicitur; ignis in conſpectu eius exardeſcet, & in circuitu eius tempeſtas valida, ſed exardeſcere eſt valde ardere ad inferendam pœnam, ſicut facit tempeſtas valida, ſic etiam dicitur Pſal. 96. ignis ante ipſum pręcedet, & inflãmabit in circuitu inimicos eius, ergo non eſt ad ſedendum, ſed ad puniendum. Sed neque erit ſedes illa de aqua. Primo, quia illa eſt fluida, & non eſt bene formabilis in figuram determinatam, niſi
D cum continetur in aliquo, quia ſortitur terminationem eius. Secundo, quia dato, quòd quis vellet eſſe aquam gelidam, quæ eſt formabilis, & retinet figuram, quam contraxit cum efficeretur gelida, non conuenit, eo q propter ſuam grauitatem vult eſſe deorſum, & eſſet iam vnũ miraculum. Terra autem, & terrenæ res, ſiue ligneæ, lapideæ, aut metallinæ ſunt conuenientes ad ſedem, & tamen non erit de eis illa ſedes, quia maneret ibi per miraculum: ſola autem ſedes de nube eſt conueniens propter figurationẽ, & etiã eſt in loco naturali, ergo de aere erit.

Quare vocetur ſedes maieſtatis ſuæ. Quæſt. CCXCIX.

SEd quare vocatur ſedes maieſtatis ſuæ?

Dicendum, quòd quæcunque ſedes illa ſit erit ſe-
E des maieſtatis vno modo, ideſt, quia Chriſtus in maieſtate veniens ſedebit in illa. Alio modo, & melius dicitur ſedes maieſtatis, quia illa ad maieſtatem faciet. Eſt enim maieſtas (vt dictum eſt) apparatus excellens; & quia ſedes iſta, & ſedere in illa præſtabit multum de apparatu, vocabitur ſedes maieſtatis. Eſt enim excellentior ſedes quàm nunquam fuerit alia, quia cæteræ ſedes ſunt de materia terrena. Iſta autem erit de nube, & hoc maieſtatem facit.

Tertio & præcipuè ex loco, quia cæteræ ſedes firmatæ ſunt ſuper terram, & niſi firmentur cadunt, ſed illa ſedes erit in aere, & in nullo erit firmata; quod eſt valde excellens; & iſtud maximè confert ad maieſtatem.

Quarto ex eminentia, & differt à præcedenti dicto, quia illa excellentia eſt eo, quòd ſedes per ſe tenetur in nullo firmata loco, in quo nulla alia manere poteſt. Sed

emi-

eminentia, de qua dicitur hic non conſideratur, niſi reſpectu loci vel exaltationis in loco: nam etiam in ſedibus in terra poſitis quædam ſunt magis exaltatæ quàm aliæ, & iudicatur inde dignitas ſedentis. Sed quantum ad loci eminentiam nulla ſedes poteſt eſſe magis eleuata quàm hæc quæ erit in aere, ideo oſtendet maximam maieſtatem; rectè igitur dicitur ſedes maieſtatis.

Quomodo eſt verum quòd ante eum omnes gentes congregabuntur. Quæſt. CCC.

QVæritur, quomodo eſt verum, quòd congregabuntur ante eum omnes gentes?

Aliqui dicunt, quòd nulla congregatio fiet realis, ita quòd deducantur omnes in locum vnum. Sed iſta congregatio erit ſecundum affectum vel intellectum, i. ꝙ omnes redeant ad ſanum intellectum, qui prius malè aut falsè de Chriſto crediderant. Sic dicit Origenes ſuper Matth. ſ. non localiter audiamus, quòd congregẽtur ante eum omnes Gentes, ſed, quia non erunt iam diſperſæ in dogmatibus falſis, & multis de eo, manifeſta enim fiet Diuinitas Chriſti, vt non ſolum nullus iſtorum, ſed neq; aliquis peccatorum ignoret, non enim in aliquo loco apparebit Filius Dei in altero non, ſicut ipſe ſecundum comparationem fulguris voluit demonſtrare, quandiu enim iniqui, neque ſe cognoſcunt, neque Chriſtum, vel iuſti per ſpeculum in ænigmate vident, tandiu non ſunt ſegregati boni à malis. Sed dicendum, quòd non ſtat, quia iſtud tollit veritatem iudicij, nam ſi homines in nullo loco congregabuntur, non erit iudicium aliquod vniuerſale, vel commune, ſed quiſque per ſe iudicabitur, ſicut in morte iudicatur, & tamen hoc falſum eſt, quia neceſſe eſt poni generale, iudicium.

Secundo, quia ſi in nullo loco congregarentur omnes homines, in nullo loco viderent Chriſtum, & ita ipſe nõ deſcenderet ad iudicandum, ſed conſtat, quòd omnes eum videbunt, quia dicitur præcedenti cap. & plangent omnes tribus terræ, & videbunt Filium hominis, ergo neceſſe eſt, quòd eum videant omnes, & ſic neceſſe eſt, quòd congregentur.

Tertio, quia ſi in nullo loco realiter congregarentur Gentes, fruſtra Chriſtus deſcenderet ad iudicandum ad terram, ſed iudicaret omnes manens in cęlo, ſicut iudicat morientes, & tamen Chriſtus verè veniet ad iudicãdum, quia dicitur in præced. cap. videbunt Filium hominis venientem in nubibus cœli, ergo verè fiet congregatio.

Quartò, quia hoc dato tollerentur omnia, quæ infra ponuntur, ſ. de collocutione Chriſti ad malos, & bonos, & concluſio iudicij, quæ infra ponitur, ſ. ibunt hi in vitã æternam, & illi in ſupplicium æternum, ſed hoc præſumptuoſum, immo erroneum videretur tollere, ergo verè fiet congregatio hominum in locum vnum.

An omnes gentes erunt in iudicio vniuerſali, vel aliquæ deerunt? Quæſt. CCCI.

SEd quomodo eſt verum, quod dicitur, ſcilicet congregabuntur omnes Gentes, & an omnes ibi erunt, vel aliquæ deerunt?

Dicendum, quòd ex modo loquendi nõ innuitur hic, quòd omnes homines congregabuntur, ſed omnes gentes, & tamen omnes gentes eſſe ibi, eſt verum dicere, etiã ſi de qualibet gente eſſent pauci homines, vel nõ omnes, dum tamen nulla gens ſit de qua, non ſint ibi aliqui.

Sed dicendum, quòd intentio Chriſti fuit non ſolum de omnibus gentibus, immo & de omnibus hominibus dicere, ſcilicet, quòd nemo vnquam fuit, aut erit in humana ſpecie quin ibi ſit.

Et patet hoc, quia Apoc. 1. c. dicitur, ecce venit cũ nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui pupugerunt eum, & plangent ſe ſuper eum omnes tribus terræ, ſed non poterunt videre eum omnes oculi, niſi omnes homines, qui oculos habent, vel tunc habituri ſunt, ſint in loco vno in quo Chriſtus apparebit, ergo omnes congregabuntur. Secundo, quia dicitur ad Rom. 14. cap. omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti, & intelligitur de iudicio, F ergo neceſſe eſt, quòd tribunal Chriſti ſit in vno aliquo loco, & omnes homines tunc ſint in illo. Tertio patet, quia idem iudicium eſt de reſurrectione, & iudicio cum ſimul fiant, & tamen ad reſurrectionem omnes pertinent, quia nemo eſt, qui non reſurgat, ergo nemo eſt, qui non veniat ad iudicium. Quarto, quia neceſſe eſt de quolibet homine, quòd iudicet; aut iudicetur, iudicabunt, qui fuerint excellentes, cæteri vero iudicabuntur, ſed tam iudicantes, quàm illi de quibus iudicatur, oportet, quòd ſimul ſint, ergo neceſſe eſt, quòd omnes congregentur. Quinto, quia iſtud pertinet ad Chriſti honorem, nã quæ ſtat ante iudicem per eum iudicandus veneratur eum, & timet, & tamen ad Chriſti honorem pertinet, ꝙ ab omnibus veneretur, ergo oportet, quòd ab eo iudicentur omnes, ſic innuit Apoſtolus ad Rom. 14. ca. nam cum dixit, G omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti, quaſi cauſam ponens addidit, ſcriptum eſt enim, dicit Dominus quoniam michi flectetur omne genu: oportet omnes aſtare, ergo congregabuntur omnes ad iudicium.

Quomodo congregabuntur omnes gentes ad iudicium. Quæſt. CCCII.

QVæritur quomodo congregabuntur?

Dicendum, quòd fiet hoc opere Angelorum, ipſi enim mittentur à Chriſto, vt congregent omnes, ſic dicitur præced. cap. mittet Angelos ſuos cum tuba, & congregabunt electos eius, & licet dicatur de electis, non congregabuntur ſoli electi, ſed etiam mali, quia dicitur hic congregabuntur ante eum omnes gentes, & ſta- H tuet oues à dextris, hædos à ſiniſtris, & oues, & hædi ſunt boni, & mali, boni autem congregabuntur per Angelos, ergo etiam mali; de iſta congregatione facienda per Angelos dictum eſt latè ſupra præced. cap. à q. 190. vſque ad 197. & ibi vide.

Dicitur autem congregabuntur in quo ſignatur paſſio, i. quòd ducentur, & non venient ſponte, aut non per ſe. Iſtud autem primo accidit, quia circa locum reſurrectionis eſt dubium. Quidam dicunt, quòd reſurget quilibet vbi inuẽtum fuerit cadauer eius, vel præcipua pars, nam ad locum illum reducentur cæteri pulueres, & ibi reformabitur totum corpus, & reſurget. Alij dicunt, ꝙ omnes reſurgent in loco vno, ſ. quòd pulueres omnium reducentur ad locum vnum, & ibi reformabuntur corpora, & reſurgent ſimul, & ita erit idem locus reſurrectio- I nis, & iudicij; quæ poſitio videtur rationabilior, & hoc modo congregari dicunt omnes gentes, quia maſſa corporis omnium hominum ab Angelis congregabitur. Secundo poteſt dici, quòd dato, quòd reſurgeret quilibet in loco ſuo, adhuc congregatio futura erit per Angelos, nam neſcient reſurgentes vbi futurum ſit iudicium maximè damnandi, quibus nulla reuelatio à Deo fit, ideo oportet, quòd ab alijs ducãtur, qui locum nouerint, ſ. ab Angelis. Tertio, quia dato, quòd omnes ſcirent locum iudicij, mali ſaltem non irent illuc ſponte, quia ſciunt ſe condemnandos, & inde nichil, niſi confuſionem accepturos, ideo non irent illuc per ſe, ſed neceſſe eſſet, quòd ab alijs portarentur, ſ. ab Angelis, qui ſunt miniſtri Dei. Quarto, quia dato, quòd mali vellent ire de diuerſis partibus mũdi ad locum iudicij, non poſſent, boni quidem poſſent, quia in K ipſa reſurrectione ſortientur agilitatem, quæ eſt dos corporis, qua poterunt ſtare ſubito vbi voluerint, ſed damnati habebunt corpora grauia, ſicut, & nos, quia nullam dotem habebunt, ideo non poſſent ire ad locum etiam ſi vellent, niſi in longo tempore, quod falſum eſt, quia repente iſta fient, ideo neceſſe eſt, quòd ab Angelis trahantur, & iſta eſt cauſa propria quare cõgregandi ſunt iuxta eos, qui dicunt in diuerſis locis reſurgere, pro eis vero, qui dicunt in eodem loco omnes reſurrecturos, prima ratio eſt ſola neceſſaria.

Quid eſt, quod dicitur, & ſeparabit eos ab inuicem, ſicut paſtor oues, &c. Quæſt. CCCIII.

QVæritur quid eſt, quod dicitur, & ſeparabit eos ab inuicem, ſicut paſtor ſeparat oues ab hædis?

Dicen-

Dicendum, quòd aliqui putant ſeparationem iſtã non futuram eſſe realiter, ſed per operationem rationis, ſ. quando mali cognoſcent ſe peccatis ſuis meruiſſe pœnas, quas incurrent, & iuſti videbunt ſe Deo miſerante ſaluatos, ſic dicit Origenes ſuper Mat. ſ. quandiu, ergo iniqui, neque ſe cognoſcunt, neque Chriſtum, vel iuſti per ſpeculum, & in ænigmate vident, tandiu nõ ſunt ſegregari boni à malis, cum autem propter manifeſtationem filij Dei omnes ad intellectum venerint ſuum, tunc Saluator ſegregabit bonos à malis, quia peccatores cognoſcent ſua delicta, & iuſti manifeſta videbunt ſemina iuſtitiæ ſuæ ad qualem eos perduxerint finem, hoc autem neceſſario ponunt illi, qui dixerunt nullam futuram congregationem localem omnium hominum, nam ſi congregatio non erit, neque etiam erit ſegregatio congregatorum.

Dicendum, tamen quòd vera erit ſegregatio, quia cum vera futura ſit congregatio omnium in locum vnum, ita erit vera ſegregatio eorum in loco ipſo, quia boni, & mali non erunt ibi ſimul. Et dicitur, quòd ſeparabit eos, ſicut ſeparat paſtor oues ab hædis, & cauſa eſt, quia voluit Chriſtus ponere iſtud exemplum, eo quòd loquebatur rudibus hominibus, qui per talia magis intelligunt, nam vulgares ardua nõ capiunt, ſeparat autem paſtor oues ab hædis. Primo quantum ad paſtum, non enim communiter competunt eadem paſcua hædis, & ouibus, ita, & boni, & mali nõ habebunt eadem paſcua poſt iudicium, ſed boni erunt in vita æterna, & ibi ingredientur, & egredientur, & paſcua inuenient. Ioan. 10. cap. mali vero habebunt paſcua inferiorum vbi nichil boni habebunt.

Secundo ſeparantur hædi, & oues quantum ad mulgere, quia non eſt idem lac ouium, & caprarum, ideo cum mulgendæ ſunt ſeparantur, ſic enim eſt in bonis, & malis, lac enim fructus pecoris eſt, non eſt autem idẽ fructus quem Deus capit de bonis, & malis, ideo bonos velut grana tritici recondet in horreum ſuum vitæ æternæ, malos autem velut inutiles paleas exuret igne inextinguibili ſupra 3. cap.

Quid ſunt hic oues, & hædi? & quare boni oues, & mali dicuntur hædi? Quæſt. CCCIIII.

QVæritur cum dicatur hic ſtatuet oues à dextris, hædos à ſiniſtris, quid ſunt hic oues, & hædi?

Aliqui dicunt, quòd oues ſunt mali, & hędi ſunt boni, patet quia Pſal. 48. dicitur ſicut oues in inferno poſiti ſunt, & mors depaſcet eos, ſed qui in inferno poſiti ſunt mali. Ergo oues ſunt mali, & conſequenter hædi vocantur boni.

Dicendum, quòd oues ſignant hic bonos, hędi ſignant malos. Et patet primo ex deſignatione Chriſti, quia dicitur, quòd ſtatuet oues à dextris, hædos à ſiniſtris, & tamen boni locantur in meliori parte, eſt autem dextra melior, ergo oues dicuntur boni, & mali.

Secundo patet, quia dicitur infra in litera, quòd dicet his, qui ſunt à dextris, venite benedicti patris mei, & tamen hoc dicitur bonis, ergo, qui in dextra ſunt, & vocantur oues, ſunt boni. Cauſa autem quare boni vocantur oues eſt propter manſuetudinem, & innocentiam, ſic enim dicitur de Chriſto, Eſa. 53. tanquam ouis ad occiſionem ductus eſt, mali vero vocantur hædi, quia ſunt animalia infructuoſa, & ſuperba atque petulca. Sic dicit Chryſ. in Homilia, hos vocat hædos, illos autem oues, vt horum infructuoſitatem oſtendat (nullus enim eſt ab hædis fructus) illorum vero vtilitatem, multus eſt enim ouiũ fructus, & à lacte, & à lana, & à fętibus, qui pariuntur. Nomine autem ouis in ſcripturis diuinis innocentia ſolet deſignari; pulchrè ergo in hoc loco oues electi deſignantur. De hoc etiam Hier. dicit ſuper Matth. ſ. hædus autem laſciuum eſt animal, & feruens ſemper ad coitũ, & ſemper pro peccato offertur in lege. Ad rationem in contrarium dicetur infra q. 306.

Quare non dixit capras, ſed hædos maſculos? Quæſt. CCCV.

SEd dicetur quare non dixit capras, ſed hædos maſculos, cum dixiſſet oues fęminas?

A Dicendum, quòd ouis licet ſit fœmininum nomen, nõ accipitur pro ſexu, ſed pro ſpecie, i. tàm pro maſculo, quã pro fęmina, ſed ſolemus in quibuſdam animalibus nominare ſpeciem à nomine maſculino, in quibuſdam à fęminino, ſicut bos eſt nomen ſpeciei, & ſignat maſculinũ, & ouis nomen fęmininum, & ſignat ſpeciem, ita nunc hædus, & ouis ponuntur pro ſpecie, & nõ pro ſexu, ideo vtrunque poteſt intelligi, i. maſculus, & fœmina. Aliter poteſt dici, & melius, quòd ſpecialiter Chriſtus locutus fuit ſic in ſpecie ouium ponens fęminas in ſpecie caprarum maſculorum, vt vtilitatem, & virtutem bonorum oſtendat, & malorum inutilitatem, & vitia. De bonis patet, quia ouis fęmella eſt animal fructuoſum à lana, & lacte, & fętu. Aries vero, qui maſculus eſt, non eſt tã fructuoſum animal, neque .n. lac, neque fętum habet, ſed lanam tantum. B Rurſus ouis eſt manſueta, & innocẽs. Aries vero non eſt mitis, ſed feroa, pugnat .n. acriter, etiam non eſt innocens, ſed nocet interdum petendo cornibus, ideo pro bonis non conuenit vocari arietes, ſed oues. De malis autem magis conueniebat vocari hædos, quam capras, nam capra eſt animal aliqualiter fructuoſum à lacte, & fętu, hædus vero nichil horum habet, etiam capra non tantum fętet quantum hædus, & non eſt ita animal libidine feruens, ſicut hædus, ideo fuit melius malos vocari hædos, quàm capras. Sic dicit Hier. ſuper Mat. ſ. hędus autem laſciuum eſt animal, & feruens ſemper ad coitum, & ſemper pro peccato offertur in lege, neque dicit capras, quæ poſſunt habere fętus, & tõſæ egrediũtur de lauacro.

C *Quid ſignaret iſte ſitus ouium ac hædorum à dextris, & à ſiniſtris, & quare mali aliquando vocantur oues? Quæſt. CCCVI.*

QVæritur cum dicatur, ꝙ conſtituet hædos à ſiniſtris, & à dextris oues quid ſignificet iſte ſitus? Aliqui accipiunt pro differentia præmiorũ, nam dextra ſignat bonum, ſiniſtra malum. Accipient .n. boni honorẽ, & gloriam, mali vero tormenta. Sic dicit Orig. ſuper Mat. ſancti enim, qui dextra operati ſunt acceperunt in mercedẽ ſuorum laborũ dexteram regis in qua requies, & gloria eſt, multi vero propter opera ſua peſſima, & ſiniſtra ceciderunt in ſiniſtram, & in triſtitiam tormentorum.

Sed dicendum, quòd hic accipitur de ſitu in iudicio, nam Chriſtus veniet ad iudicandum in corpore, & congregati erunt in loco vno omnes homines, ideo neceſſe D eſt, quòd certum ſitum habeant, & quia iam non erit cõueniens, vt boni, & mali ſimul ſint, ſed ſeparabũtur, ſicut dicitur hic, quòd ſeparabit eos abinuicem, nam hic dum viuimus commixti ſunt mali, & boni, quia nemo eos ſeparat. Etiam non eſt conueniens ſeparari, quia nullius bonum eſt determinatum, aut malum, ſed qui bonus eſt poteſt eſſe malus, & qui malus eſt poteſt eſſe bonus, tunc vero, qui mali erunt, non poterunt iam effici boni, neque econtrario, ideo iuſtum erit ſeparatos eſſe.

Secunda ratio eſt propter dignitatem, nõ enim decet, vt illi quos Deus amat, ſint inter hos, qui illi exoſi ſunt.

Tertio propter conditionem ſtatus, nam poſt reſurrectionem incipiet ſtatim ille ſtatus, qui nunquam eſt finiendus, ſcilicet beatitudo, & pœna æterna, & inter beatos in loco ſuo nullus erit damnatorum, & tamen iudi- E cium eſt poſt reſurrectionem, & iam incipiet ſtatus ille; ergo debet iam eſſe ſeparatio bonorum & malorũ. Quarto conuenit hoc ex conditione ſententiæ, ſ. quia ſententia erit diuiſa in duas partes oppoſitas, quia quibuſdam dicetur, ite maledicti, alijs dicetur venite benedicti; ſed nõ erant nominandi omnes ad quos dicitur, ite: neq; omnes ad quos dicitur, venire, quia hoc eſſet longiſſimum, ideo eſt conueniens, ut omnes, qui unam ſententiam capturi ſunt, ponantur in parte una, & qui aliam ſententiam in parte alia, & tunc diriget iudex vultum ſuum ad quoſdã, vt illis dicat; ite maledicti, & ad alios omnes dicet, venite benedicti, quod non fieret ſi non eſſent ſeparati locis, ideo conueniens erat ſeparari eos.

Sed ſciendum, ꝙ maior differentia adhuc erit inter bonos, & malos in iudicio, quia boni erunt in aere, mali vero in terra; ita enim dixit Apoſt. 1. Theſſa. 4. cap. ſ. rapientur

pientur

piemur obuiam Domino in aera, & ſic ſemper cum eo, erimus; & iuſtum eſt, vt boni in aere ſint propter dignitatem iudiciariam, quia omnes boni aliquomodo iudicabunt, & tamen ſedes iudicum altiores erunt quam loca iudicandorum.

Secundo propter dignitatem meritorum, nam cum merito differant boni & mali, iuſtum eſt etiam, vt differant loco, cum differentia loci competat ex dignitate.

Tertio quia cum boni in æternum ſint manſuri in cęlo iuſtum eſt, vt iam illuc properent; ſic dicitur in auctoritate allegata Apoſtoli, ſ. rapiemur obuiam Chriſto in aera, & ibi ſemper cum ipſo erimus.

Quarto competet hoc ad confuſionem malorum; confundentur enim videntes iuſtos in tanta exaltatione, quos aliquando contempſerunt Sapien. 5. cap.

De malis autem iuſtum eſt, vt in terra maneant, quia terrena ſola amauerunt.

Secundo quia, nullo maiori bono digni ſunt quam quòd in terra maneant.

Tertio quia nulla cauſa eſt quare ſint in aere, cum non ſint aſcenſuri ſupra, ſed deſcenſuri ad inferos, ideo erunt mali in terra, & ad partem ſiniſtram, boni vero ad dexteram, & in aere: & ita erunt oues ad dexteram hædi ad ſiniſtram. Cum autem dicitur ſupra quæſtio 303. quòd mali vocantur oues.

Dicendum, quòd mali non vocantur ibi oues, ſed habent aliquam ſimilitudinem cum ouibus; nam in inferno erunt mali, ſicut oues, ideſt congregati, ſicut oues, & ſicut ducuntur oues ad occiſionem, ita ducentur mali ad inferos; ſed non vocantur oues ſimpliciter; hic autẽ cum oues & hædi comparantur, boni vocantur oues.

An aliqua ſigna præcedent aduentum Chriſti ad iudicium. Quæſt. CCCVII.

CIrca ea quæ pertinent ad iudicium eſt nunc dubium, & quia multa poſſunt quæri, primo de ſignis eſt dubium, ſcilicet, an aliqua ſigna præcedẽt aduentum Chriſti ad iudicium?

Aliqui dicunt quod non, quia homines erunt ſecuri ante diem iudicij, & ſubito veniet dies iudicij ſicut dicitur præced. cap. de die illa nemo ſcit, & quod erit, ſicut in diebus Noę erant homines manducantes, & bibentes, & nuptui tradentes vſque ad diem qua introiuit Noe in arcam, & venit diluuium, & perdidit omnes; & tamen ſi ſigna præcederent non poſſet eſſe in hominibus tanta ſecuritas, ergo nulla ſigna præcedent.

Secundo confirmatur idem quia 1. Theſſa. 5. c. dicitur; cum dixerint pax, & ſecuritas repentinus ſuperueniet interitus; & tamen non haberent homines iſtam ſecuritatem, ſi aliqua ſigna præcederent quæ eos terrerent; ergo nulla talia præcedent.

Tertio patet quia videtur, quòd iſta ſigna ſint contra intentionem aduentus Chriſti: ſigna enim ordinantur ad manifeſtationem rei, ſed aduentus iſte Chriſti debet eſſe occultus 1. Theſſa. 5. c. ſ. dies Domini ſicut fur, ita in nocte veniet; & iſtud idem ſignant Parabolæ poſitæ præced. cap. de patrefam. neſciente qua hora fur vẽturus eſt; ergo non præcedent ſigna aduentum.

Quarto quia primus aduentus Chriſti præcognitus, & prænunciatus fuit à plurimis, & tempus illius prędictum fuit, non eſt autem ſic dẽ ſecundo aduentu, & tamen nõ præceſſerunt aliqua ſigna ad primum aduentum; ergo à fortiori non præcedent ad iſtum.

Dicendum, quòd aliqua ſigna pręcedent ad iudicium. Et patet primo ex quæſt. diſcipulorum: ipſi enim quæſiuerunt, quod ſignum eſt aduentus tui, & conſummationis ſeculi? ergo aliqua ſigna præceſſura putabant ad conſummationem ſeculi, ſiue diem iudicij qui idem eſt.

Secundo quia Chriſtus poſuit ſigna aliqua: dixit enim Luc. vigeſimoprimo cap. erunt ſigna in Sole & Luna & ſtellis; & iſta non ſunt ſigna, niſi conſummationis ſeculi, vt ibi innuitur.

Tertio quia præced. capit. poſuit Chriſtus aliqua ſigna expreſſè, ſ. ſtatim poſt tribulationem dierum illorum Sol obſcurabitur, & Luna non dabit lumen ſuum, & ſtellæ F de cœlo cadent, & virtutes cęlorum mouebuntur.

Quarto, quia dicitur, tunc apparebit ſignum Filij hominis in cœlo; ergo aliquod ſignum erit aduẽtus Chriſti.

Quinto patet, quia hoc competit ex dignitate Chriſti venientis ad iudicandum. Chriſtus enim ad iudicandum veniens in forma glorioſa apparebit propter auctoritatem quæ iudici debetur: ad dignitatem autem iudiciariæ poteſtatis pertinet habere aliqua indicia, quæ ad reuerentiam, & ſubiectionem inducant, & ideo aduentum Chriſti ad iudicium venientis multa ſigna præcedent, vt corda hominum in ſubiectionem venturi iudicis præparentur his ſignis commonita.

Ad primum in oppoſitum dicẽdum vno modo, quòd pax & ſecuritas erit malorum, qui ſeipſos deſperant, & non aduertent ad ſigna iudicij, boni aũt non habebunt G ſecuritatem, neque erit iſta res ſubitanea inter eos.

Aliter dici poteſt, quòd licet ſigna pręcedant iudicium non ita certificant, quòd determinatè nouerint homines tempus, & ſic ſemper erit locus illi incertitudini, & vt ſubito ſuperueniat dies illa, vt magis dicetur ſeq. q. Ad ſecundum idem dicendum eſt, & maximè de malis intelligitur qui non aduertentes ad hæc vacabunt voluptati, & verè his omnia hæc erunt ſubito aduenientia.

Ad tertiũ dici poteſt vno modo, quòd accipiatur dies Domini cuiuſlibet: tunc enim Deus venit ad quemlibet, quia eum iudicat, & diffinit de eo vltimate quid habiturus ſit, & efficit hanc rem notabilem circa eum, quòd vitam ei aufert, & ita accipitur aduentus Filij hominis pręceden. cap. quando de patrefamilias neſciente qua hora fur venturus eſt dicitur, ſ. vos eſtote parati, quia ne- H ſcitis qua hora Filius hominis veniet, ideſt in qua die moriemini, & ita bene venit ſicut fur, quia Chriſtus aduẽtum furis per noctem dixit aduentum hunc in morte.

Aliter poteſt accipi pro aduentu ad iudicium, ſed tunc dies Domini poteſt dupliciter accipi. Vno modo determinate pro ipſo die iudicij. Alio modo pro ipſo die cum omnibus diebus præcedentibus ad diem iudicij, ex die quo ſigna fieri cęperint oſtendentia iudicium.

Accipiẽdo primo modo dies Domini eſt ſicut fur, quia tempus determinatum neſcietur, quando erit ille dies, licet aliqualiter de tempore conijciamus per ipſa ſigna, quæ præceſſerint.

Accipiendo ſecundo modo eſt verum, quòd erit totaliter ignotus ille dies, quia antequam ſigna illa incipiant, nichil habemus per quod ſciamus, aut ſaltem cogitare I poſſimus, quando illa incipient, an cras, an vſque ad ducentos annos.

Ad quartum dicendum, quòd commune eſt vtrique aduentui Chriſti, quòd cognoſci debeat nunc ſaltẽ quando eſt, vt non accidat, quod ſit aduentus præteritus, & neſciatur, an fuerit, & hoc eſſet inconueniens, ſed iſtud non eodem modo competit vtrique aduentui.

Primus enim tunc quando erat non debebat eſſe manifeſtus, ita, quòd nemo de illo dubitare poſſet, quia tunc tolleretur meritum fidei, & quod plus erat, impediretur paſſio Chriſti, per quam ſaluandi eramus: nam ſi aperte illum cognouiſſent homines eſſe Meſſiam, ita, vt non dubitaretur de eo apud Iudæos, nemo mitteret manum in eum, quia totus reliquus populus pro eo pugnaret, & multo magis ſi conſtaret eum eſſe Deum; ſic K dicitur 1. Corin. 2. cap. ſi cognouiſſent, nunquam regem gloriæ crucifixiſſent; de quo latius dictum eſt ſupra 22. cap. circa finem in multis quæſtionibus.

Vnde licet aduentus, ideſt tempus adueniendi eſſet determinatum, non debuit perſona pro tunc eſſe omnibus nota; ad quod iſte modus fuit conueniens, vt per prophetas prænunciatum eſſet tempus aduentus eius, & locus natiuitatis, & aliæ circunſtantiæ, vt ex illis conſtaret iam adueniſſe, quando tempus lapſum eſſet, & daretur notitia aliqualiter de perſona poſtquam tranſijſſet, ſicut fuit de Chriſto; nam licet eſſet tempus aduentus primi determinatum, nulla erat via ad cognoſcendam perſonam eius antequam aliquid faceret, ſed poſtquam prædicauit, miracula fecit, & mortuus eſt, atque ſurrexit, cognoſci potuit etiam à perfidis, quòd ille eſſet Meſſias qui talia egiſſet, & in tempore determinato ad veniendum

veniſſet,

veniſſet, & ideo non oportuit, immo non fuit conueniens præmitti ſigna, quia illa oſtenderent fortaſſis manifeſte, ita vt neque perſona latere poſſet. De aduentu ad iudicium ſecus eſt, quia quòd Chriſtus aduenens tūc cognoſcatur cum venerit non eſt inconueniens, immo hoc requiritur; quia ad hoc prodeſt, vt cuncti videant eum venientem, & iudicantem, & ſciant à quo condemnati, aut abſoluti ſunt; ideo non eſt inconueniens ſigna præmitti, ſed conueniens, & tamen non conuenit eſſe tempus determinatum, vt homines ſemper incerti de illo die, ſemper expectent illum diem, & vigilent, quaſi omni hora venturus eſſet ille dies.

Aliter etiam dici poteſt, quòd ad vtrunque aduentum præcedunt ſigna; nam ad primum præceſſit ſignum ortus ſtellæ, quæ Magis apparuit in Oriente, ſupra ſecundo capit. & non differt, an ante natiuitatem orta fuerit, B an in ipſo die natalis.

Satis enim eſt, quòd ad iudicandum Chriſti natiuitatem apparuerit: ſimiliter, & paſtores viderunt Angelos cantantes, & illi annunciauerunt Chriſtum natum in Bethlehem Luc. 2. cap. Amplius quoque in ſacra Scriptura ſigna poſita fuerunt, vt Aggęi. 2. cap. ſ. adhuc modicum, & ego mouebo cęlum, & terram, &c. & ſequitur, & veniet deſideratus cunctis gentibus, & multa ſimilia apud prophetas ponuntur.

Sed dicendum, quòd dicuntur non præceſſiſſe ſigna, quia iſta non manifeſtauerunt perſonam, ſed tempus; nam tempus etiam nullo ſigno præcedente notificatum erat per prophetas, ſiue per hebdomadas Danielis, ſiue per multa alia, & tamen perſona non notificata fuit, immo quando Chriſtus venit, apud omnes Iudæos erat ſu C ſpicio quædam de aduentu Meſſiæ, quia tempus erat completum.

Et ideo faciliter quemlibet dicentem ſe eſſe Meſſiam ſuſcipiebant, ſicut ſupra oſtenſum eſt præceden. cap. cum dicitur ſurgent multi pſeudo Chriſti; perſonam tamen ſcire non poterant ex aliquo ſigno, neque ſciuerunt, idō plurimi tunc errauerunt; fuit autem conueniens quantum ad primum aduentum præcognoſci tempus, quia ſi non cognoſceretur, cum etiam perſona neſciretur, poſſet tranſire aduentus, & neſciretur, an veniſſet Chriſtus, ideo debuit deſignari.

Secus de ſecundo aduentu, quia tam manifeſte tunc veniet Chriſtus, quòd etiam ſi homines ignorare voluerint non poterunt; nam morientur tunc omnes, & reſurgent, & adducentur ante eum, & non poterunt igno- D rare illum ante quem conſtituti erunt, & quem videbūt ſedentem in nube cum maieſtate; vnde etiam ſi non pręcederent ſigna ad illum aduentum non poterat ille ignorari, nec propter hoc præcipue ponuntur ſigna, vt non ignoretur, cum fuerit, ſed vt homines per hæc quaſi admoniti diſponantur ad recipiendum aduenientem iudicem.

An ſigna præcedentia iudicium dabunt certitudinem eiuſdem diei, ita vt non ſit nobis ſubitaneus.
Quæſt. CCCVIII.

QVæritur, quomodo ſe habebunt ſigna iſta præcedentia iudicium, & an dabunt certitudinem, ita vt non veniat dies iudicij quaſi ſubitaneus.

Dicendum, quòd ſigna præcedentia iudicium nō reddent certum tempus aduentus.

Et patet primo, quia præced. cap. & Marc. 13. dicitur de die autem illa nemo ſcit: & tamen ſi ſigna certificarent ſciretur dies; ergo non certificant tempus illa ſigna.

Secundo patet, quia poſitis illis ſignis adiunxit Chriſtus parabolam de patrefamil. neſciente quando fur venturus eſt ad ſuffodiendum domum, & concluſit vigilandum eſſe, quia neſcimus diem, quando Filius hominis venturus eſt; ergo ſigna non certificant tempus.

Sed tunc dicetur, cum ſigna iſta non certificent tempus ad quid præcedunt? Aliqui dicunt, quòd præcedent non quidem ad notificandum, quando dies iudicij erit, ſed ad certificandum, quòd erit, & iſtud certiſſimè oſten- A dunt. Dicendum, quod non ſtat; Primo, quia ad notificandum, quòd dies iudicij aliquando futurus eſt, non oportet, quòd ponantur aliqua ſigna, ſed ſolum, ꝙ Chriſtus diceret; nam cum ipſe dixit futurum eſſe iudicium, manifeſtum eſt, quòd aliquando futurum eſt, & non eſt neceſſe, neque vtile poni aliqua ſigna, quia illa ſigna nullam certitudinem adderent ad verbum ſuum.

Secundo, quia ſi ſigna oſtendent, quòd futurus erat aliquando dies iudicij, videtur, quòd antequam illa ſigna venirent non conſtaret, an dies iudicij ventura eſſet, & tamen nunc nōdum incęperunt ſigna iudicij: ergo non eſt adhuc certum, an futurum ſit iudicium, quod hæreticum eſt; cum ſit articulus fidei Chriſtum venturum eſſe ad iudicandum viuos, & mortuos. Eſt ergo dicendum, quòd ſigna præcedentia iudicium fient ad oſtēdendum B quando erit dies illa, ſic patet præced. cap. cum dixerunt diſcipuli: dic nobis quādo hæc fient, & quod eſt ſignum aduentus tui, & conſummationis ſęculi? & Mat. 13. cap. magis aperte dicitur: dic nobis quādo iſta fient, & quod ſignum eſt, quando omnia hæc incipient conſummari.

An ſigna præcedentia iudicium determinent tempus, & quomodo poterit eſſe ſecuritas? Quæſt. CCCIX.

SEd tunc quæritur, cum illa ſint ſigna oſtendentia quando erit, quomodo non determinant tempus? & quomodo poterit eſſe ſecuritas, quando ſuperueniet ille dies? Aliqui dicunt, quòd iſta ſunt ad oſtendendū tempus, & tamen erunt multo tempore ante iudicium, ideo non deſignant illud, neque erit ſuſpicio de die iudi- C cij, quando veniet.

Dicendum, quòd non ſtat, primo, quia præced. cap. dicitur cum iſta videritis ſcitote, quia prope eſt, & in ianuis: ergo non multo tempore poſt. Secundo, quia tolleretur vtilitas ſignorum: nam ad hoc præcipue proderunt ſigna, vt homines quaſi exterriti per illa commoueantur, vt ſe diſponant ad recipiendum iudicem puris mētibus, & tamen ſi certum eſſet, ꝙ finitis ſignis poſt longum tempus futurus eſſet dies iudicij non diſponerētur homines ad ſuſcipiendum iudicem, quaſi non inſtaret eius aduentus, & ita eſſent inutilia ſigna. Tertio, quia potius eſſent nociua; nam cum certum eſſet non futurum diem iudicij vſque ad multum tempus poſt ſigna, quando illa ſigna acciderent, redderentur homines certiores, & ſecuriores de vita mundi; nam nullis ſignis datis non ſumus D certi, neque de vno die durationis mundi: exiſtentibus autem talibus ſignis certum eſſet multum tempus reſtare poſt ſigna, & ita ſecuriores homines eſſent, & nemo ſe diſponere curaret, quaſi non eſſet futurus dies iudicij, tunc cum ipſe viuere naturaliter poterat, ſed poſt mortem ſuam, quod eſt magnum inconueniens.

Alij ergo dicunt, quòd non eſt certum poſt illa ſigna multum diſtare diem iudicij, & tamen neque eſt certū propinquare, ſed ſub dubio relinquitur. Sed dicendum, quod non ſtat, quia ſi non eſt certum, an multo, an paruo tempore poſt ſigna iudicium eueniet nichil proderūt ſigna: nichil enim magis prodeſſet dari illa per vnum annum ante diem iudicij, quam data eſſe ab initio mundi: cum vtrobique relinquatur incertitudo.

Secundo, quia etiam hoc modo eſſent inutilia ſigna, E ſcilicet, quia nemo ſe diſponeret propter hanc incertitudinem: putare poſſet enim, quòd fortaſſis poſt multos annos, & vltra ſuam ætatem iſtud euenturum eſſet.

Tertio, & efficacius patet, quia neceſſe eſt dici, quòd pauco tempore poſt ſigna completa ſit dies iudicij, quia dicitur præceden. cap. ab arbore fici diſcite parabolam, cum iam ramus eius tener fuerit, & folia nata, ſcitis, quia prope eſt æſtas: ita, & vos cum videritis hæc omnia, ſcitote, quia prope eſt, & in ianuis,

Hoc autem ſignat propinquitatem, & magnam quidem, cum dicat in ianuis eſt: ergo cito erit dies iudicij poſt ſigna.

Dicendum ergo, ꝙ veritas eſt ſigna præcedentia oſtendere diem iudicij de propinquo venturum, & tamen nō ex hoc determinatur dies certus aduentus, & vtrunque Chriſtus declarauit: nam poſitis ſignis putaret aliquis,

quòd fortè dies iudicij multo tempore venturus erat poſt ſignum, & ita nemo aduerteret ad ſigna quaſi ad inutilia, ideo Chriſtus abſtulit iſtud inconueniens dicens: ab arbore fici diſcite Parabolam, q.d. non credatis, quòd poſt hæc ſigna diu durabit mundus, ſed cito veniet finis prope eſt enim, & in ianuis. Et rurſus, quia propter hoc, quòd dixerat in ianuis eſt, putaret quis, quòd ſequenti die, vel hebdomada futurus eſſet dies iudicij; ad tollendum hunc errorem addidit; de die autem illa nemo ſcit & hora, ideſt, licet ſciatis, quòd prope eſt, & tamen ex hoc non determinatur vobis hora.

Quanta quantitatis erit tempus inter ſigna, ac diem iudicij? Quaſt. CCCX.

SEd rurſus quæritur, an illud tempus erit aliquantulum longum, aut multum breue, quòd erit inter ſigna, & diem iudicij. Aliqui dicunt, quòd eſt ignotum, & quòd poteſt eſſe ſatis magnum, cum non conſtet ex aliquo loco quantum illud ſit. Cum autem obijcitur, ꝙ cum hæc ſigna viſa fuerint prope eſt, & in ianuis. Dicũt quòd illud intelligitur reſpectu Dei; ante quem magnũ tempus eſt quaſi nihil, iuxta illud Pſalm. 91. quoniam mille anni ante oculos tuos, tanquam dies heſterna, quæ præterijt. Et ita aliqui volunt, quòd non eſt certum, an forte decem, vel viginti, vel centum, aut pluribus annis ſit futura dies iudicij poſt ſigna. Et ita dicit Augu. in epiſtola ad Eſichium. ſ. ſic autem Euangelium dicit; de die autem illa, & hora nemo ſcit, tu autem dicis; ego autem dico neque menſem, neque annum aduentus ipſius ſcire poſſe: ita enim hoc videtur ſonare, tanquam non poſſit ſciri quo anno venturus, ſed poſſit ſciri qua hebdomada annorum, vel qua decade, tanquam dici poſſit, atque diffiniri inter illos ſeptem annos, aut decem, aut centum vel quotlibet, ſeu maioris, ſeu minoris numeri; ſi autem hoc te non comprehendiſſe præſumis, hoc ſentis, quod ego. Sed dicendum, quòd ex verbis Chriſti de breuitate aduentus ad iudicium poſt ſigna, non apparet aliquod determinatum tempus poſitiuè quantumcunque illud ſit: apparet tamen negatiuè, quòd magnum non ſit, ideſt quòd non ſint ducenti anni, neque centum, immo neque quinquaginta, & fortè neque decem.

De primo patet, quia cum tempus non ponatur determinatum, & nulla ratio appareat ad determinandum, non videtur quare potius dicamus tantum, quam tantũ, vnde intra totam illam magnitudinem, vtpotè decem, vel quindecim annorum, aut paucorum, dubitare licet, quæ pars temporis ſit poſt ſigna quando erit dies iudicij.

De ſecundo apparet, quia Chriſtus dixit præced. cap. cum hæc videritis ſcitote, quia prope eſt, & in ianuis, ſed quod in ianuis eſt, iam incipit eſſe intra domum, ergo valde propinquus ſignatur futurus dies iudicij.

Secundo patet, quia non ſolum ex fine ſignorum, ſed etiam à principio eorum vſque ad diem iudicij paucum tempus reſtare videtur, quia Luc. 21. cap. ponuntur ſigna & ſtatim ſequitur; his fieri incipientibus reſpicite, & leuate capita veſtra, quoniam appropinquat redemptio veſtra; & tamen ſi multo tempore poſt eſſet dies iudicij, fruſtra diceretur leuate capita veſtra quaſi ad aliquod bonũ cum non viſuri eſſent illud; ergo non erit poſt multo tempore.

Tertio apparet ex modo Parabolæ, quam Chriſtus ponit præced. cap. ſ. cum ramus fici eſt tener, & folia nata ſcitis, quia prope eſt æſtas, & ita, & vos cum hæc videritis fieri ſcitote, quia prope eſt, & in ianuis, & Luc. 21. ſcitote, quia prope eſt regnum Dei, ſed cum ficus habet folia parum diſtat æſtas; ergo parum diſtat dies iudicij cum hæc ſigna præceſſerint.

Quarto patet, quia ſi multo tempore iudicium fieret poſt ſigna, vtpotè quinquaginta, vel ſexaginta, aut centũ annis ad nichil prodeſſent ſigna, quia iſta ſunt ad hoc, ꝙ homines commoniti per hæc diſponantur ad aduentum iudicis, & tamen ſi tanto tempore poſt ſigna fieret iudicium, nemo ad illud diſponeretur per ſigna, quia omnes qui ſigna viderent mortui eſſent ante iudicium, vt ſi centum annis, aut octoginta poſtea accideret, qui vero tempore iudicij inuenirẽtur nulla vidiſſent ſigna, & ita ſignæ illa eſſent inutilia, quia nullis videntibus ea proficerent, quòd eſt inconueniens: ergo neceſſe eſt dici, quòd in diebus illorum, qui iſta ſigna viderint futura ſit dies iudicij, & ita non tranſibunt multi anni.

Quinto, quia cum dixiſſet, ꝙ cum hæc facta fuerint prope eſt, & in ianuis, addidit, de die autem illa nemo ſcit, q.d. tempus paruum reſtat poſt ſigna vſque ad diem iudicij, nõ tamen propter hoc eſt notus dies iudicij, quia poteſt differri per aliquanta tempora, ſed non videtur eſſe multum tempus, quia non fecit dubitationem de anno, vel annis, ſed de die.

Sexto, quia ſi multo tẽpore poſt ſigna ſequeretur dies iudicij, cum illa non mouerent homines præſentes ad diſponendum ſe, cum in diebus eorum non euenturum eſſet iudicium, non prodeſſent iſta ſigna, niſi per modum memoriæ, ſ. quòd ſigna aliqua ad iudicium præceſſerũt, ideo iudicium futurum eſt, & tunc non plus eſſet, quòd ſigna præcederent ad iudicium per quinquaginta annos, quam ꝙ facta eſſent tempore Abrahæ cum iam eſſe futurum iudicium ex illis ſciremus.

Septimo, quia ſigna præcedentia iudicium nõ ſunt ad oſtendendum, ꝙ iudicium futurum ſit, ſed quando futurum eſt; nam ad oſtendendum, quòd futurum eſt, ſatis eſt, ꝙ aſſereretur à Chriſto, & tñ ſi multo tpe poſt ſigna ſit futurum iudicium, & non determinetur ex eis, nõ proſunt ad ſignandum, ideo neceſſe eſt, ꝙ cum non deſignetur ex eis certum tempus, ꝙ certitudo ſit per hoc, ꝙ quaſi ſtatim poſt ſigna futurum ſit iudicium.

Dicendum ergo videtur, ꝙ pauci dies tranſibunt poſt ſigna vſque ad diem iudicij, & fortè non duo, vel tres anni, & non eſt ſatis veriſimile plures tranſire conſideratis præcedentibus, & modis loquendi Chriſti de breuitate temporis, & conditionibus ſignorum, quæ omnia ad hæc inducunt, licet deſignare tempus determinatum nemo poteſt.

Ad rationem in contrarium, ſ. quoniam mille anni ante oculos tuos, &c. Dicendum, ꝙ non agitur hic de comparatione temporum ad Deum, quia non ſolum mille anni, ſed etiam vniuerſa tempora complectitur ſuo inſtãti permanènte æternitatis, ſed agitur de tempore, vt notificatur nobis, quia ſigna ponuntur ad notificandum nobis aliqualiter, quàndo erit dies iudicij, ideo oportet accipi multum, & paruum in tempore, & propè, & longè ſecundum conditionem noſtram, ſed non ſolum mille anni, ſed etiam viginti ſunt nobis multum tempus, ideo pauci anni erunt. Ad illud vero, quòd Auguſtin. dicit ad Eſichium dicendum, ꝙ verum eſt, ꝙ non determinatur hic tempus poſitiuè, ſed negatiuè, vel priuatiuè, ſ. quòd non erunt multi anni, & ideo non aſſentio ei, quod dicit de centum annis, aut pluribus, quia non videtur rationabile, quòd ſit vltra duos, vel tres, aut valde paucos annos propter rationes ſupra poſitas.

Quomodò poterit eſſe tanta oblivio in iudicio, vt ſint homines ſicut in diebus Noe. Quaſt. CCCXI.

QVæritur cum ergo paucum tempus inter ſigna, & iudicium erit, quomodo poterit eſſe tanta obliuio, vel ſecuritas, vt ſint homines, ſicut diebus Noæ edentes, & bibentes, & plantantes vineas vſque ad diem qua venit diluuium, & perdidit omnes præced. cap. & ſicut in diebus Loth nemo ſolicitus fuit in Sodomis quouſque egreſſus eſt Loth, & venit ignis de cęlo, & exuſſit omnes Luc. 17.? Aliqui dicunt, ꝙ iſtud erit quantum ad malos, qui erunt increduli; non enim credent futurum diem iudicij, neque iſta ſigna aliquid deſignaſſe; & ideo vacabunt voluptatibus, & quando venerit dies iudicij inopinate veniet eis, quia nichil de illa cogitauerant, boni autem per terrorem præcedentium ſignorum erunt humiliati expectantes diem illum. Sic dicit Chryſo. in Homil. laſciuia erit, & pax his, qui inſenſibiliter diſpoſiti ſunt, propter quod non dicit Apoſtol. cum fuerit, ſed cum dixerint pax, & ſecuritas, inſenſibilitatem eorum oſtendens, ſicut illorum, qui fuerunt in diebus Noæ, quando mali laſciuiebant, & non iuſti,

illi, ſed in tribulatione, & triſtitia pertranſitabant; hinc autem oſtendit, ꝙ cum Antichriſtus venerit, indecentes voluptates aſſumentur apud eos, qui iniqui erunt, & de propria deſperabunt ſalute, & ideo exemplum poſuit huic rei conueniens; cum enim arca fabricaretur, præia cebat quidem in medio futura prædicens mala, mali autem non credentes, ac ſi nullum fuiſſet futurum malum laſciuiebant. Dici poteſt vno modo, ꝙ illi, qui iſtam ſecuritatem habebũt, & vacationem delitiarum erunt mali, & iſtis ſuperueniet dies iudicij ſubito; bonis vero non ſuperueniet ſubito, ſed poſt ſigna erunt ſuperexpectantes diem iudicij, & tamen neſcient illam quouſque veniat, & ideo illi vigilãtes erunt, ſecuri tamen non erunt, quia ita Chriſtus admonuit Luc. 21. cap. nam poſtquam poſuit ſigna præcedentia ad iudicium ait: attendite ne grauentur corda veſtra crapula, ebrietate, & curis huius ſeculi, & veniet in vos repentina dies illa, tanquam laqueus. n. veniet ſuper omnes, qui ſedent ſuper faciem omnis terræ: & ideo hoc modo ſecuritas, & pax, & vacatio delitiarum erit ſolum illorum, qui iſta non credent, vel mali erunt. Aliter poteſt dici, quòd iſta ſecuritas, & quies erit omnium, tam bonorum, quàm malorum: & patet, quia non erit ex incredulitate, ſed ex ignorantia, & patet, quia dicitur præceden. cap. de die autem illa nemo ſcit, & ſtatim ſequitur, quòd erit ſicut in diebus Noe, ſ. quòd comedebant, & bibebant, &c. ergo videtur, quòd illud comedere, & vacare voluptatib⁹ proueniet ex ignorantia diei illius. Secundo patet, quia præced. cap. dicitur in diebus Noę erant comedentes, & bibentes quouſque intrauit Noe in arcam, & non cognouerunt, & venit diluuium, & tulit omnes, ſic autem erit in aduentu filij hominis, ergo videtur, quòd erit hoc, quia ignorant diem illum. Tertia patet, & efficacius, quia dicitur eod. cap. tunc duo erunt in agro, vnus tolletur, & alius relinquetur, duæ erunt molentes in mola, vna aſſumetur, & alia relinquetur, & duo erunt in lecto, vnus aſſumetur, & vnus relinquetur, ſed qui aſſumuntur boni ſunt, qui autem relinquentur mali ſunt, vt eo. cap. expoſitum eſt; ergo eandem ignorantiam, & vacationem in occupationibus habebunt boni, & mali; nam eſſe in agro, & molere in mola pertinet ad exercitationem: eſſe autem in lecto pertinet ad vacationẽ, & requiem, & omnia iſta ponuntur communia bonis, & malis; ergo omnibus competet quies illa, & ſecuritas. Eſt ergo dicendum, ꝙ bonis, & malis hoc competit, ꝙ poſt ſigna iudicij comedant, & bibant, & vxores ducant, quaſi nichil timeant malũ tunc in præſenti, & cauſa erit, quia licet præceſſerint ſigna ad iudicium non veniet ſtatim dies iudicij, ſed aliquod tp̃s medium erit quietis, & in illo tempore deſinent homines timere, neque erunt ſoliciti de die iudicij, quia neſciunt quando veniet, & tunc veniet ſubito. Sic dicit Hieron. ſuper Matth. ſuper illo verbo erit, ſicut in diebus Noę, ſ. quæritur autem quõ ſupra ſcriptum ſit, ſurget gẽs contra gentem, & regnum in regnum, & erunt peſtilentiæ, & fames, & terrores, & nunc ea memorentur, quæ paucis indicia ſunt? Rñdet, ſed æſtimandum, ꝙ poſt pugnam, & cætera quibus vaſtabitur humanum genus, breuis ſubſecutura pax ſit, quæ quieta omnia repromittat, vt fides credentium comprobetur. Aliter poteſt dici, ꝙ nulla ſecuritas, aut quies erit, ſed continua expectatio diei iudicij, & tamen, quia neſcient diem iudicij, neque horam, & non ſtatim veniet, vt finita fuerint ſigna, neceſſe eſt, vt interim comedant, & bibant, & dormiant, & agros colant, & molant ſrumentum in mola, & alia opera humanæ neceſſitatis exerceant, & tunc cum iſta fuerint exercentes, ſuperueniet ſubito iudicij tẽpus, ideſt ignis de cęlo, qui deuoret omnia, in quo moriantur omnes, qui tunc viuunt, & quaſi in momento reſurgant. Et ideo verum eſt, quòd duo erunt in agro, vnus aſſumetur alius relinquetur, & ita duæ erunt in mola, & duo in lecto, ideſt, tam boni, quam mali exercentes hæc, & quidam illorum ſaluabuntur, alij peribunt. Cum vero dicitur, quòd vacabunt delitijs, quia erit ſicut in diebus Noę poteſt dupliciter reſponderi: vno modo, quòd in dieb⁹ Noę omnes homines, qui generaliter non credebant futurum diluuium vacabant delitijs, quaſi nullum malum venturum eſſet, & venit ſubito diluuium; nunc vero non erit omnino ſimile tempori iudicij, ſed ſolum quantum ad ignorantiam, ſcilicet quando diebus Noę, quia ignorabant vacabant delitijs, ante iudicium vero erunt ignorantes diem quouſque ſubito veniat tempus iudicij. Aliter poteſt dici, quòd non ponitur hic vacatio delitiarum, ſed quotidianæ neceſſitates, ideſt comedere, bibere, & colere agros, & molere ſrumentum, & dormire; nam pro omni die quaſi ſunt iſta neceſſaria; ducere autem vxores non eſt pro quolibet die, ſed ad longum tempus, & quia ignorabitur, quando erit dies ille, aut quantum tardabit, etiam vxores ducent, & in iam cõtracto matrimonio perſeuerabunt, & non eſt mirum, quòd iſta exerceant homines ante diem iudicij: nam etiam ſi determinate noſcerent diẽ iudicij, in quolibet die præcedente comederent, & biberent, & dormirent, licet orationibus vacarent, & tamen in ipſo die iudicij non comederent, & biberent, & maximè non iacerent in lecto, neque colerent agros, aut molerent triticum, quia nulli hęc pro futura erunt, & tamen iſta facient; nam tunc cum ſuperueniet iudicij tp̃s, i. in ipſa hora diei, vel noctis erunt aliqui colentes agros, & alij molentes in mola, & alij iacentes in lecto, & in locis ipſis morientur; ergo videtur, ꝙ hoc fiet, quia ignorabunt, quando futurus erit dies ille.

An quindecim ſigna, quæ communiter ponuntur præcedentia ad iudicium ſint vera? Quæſt. CCCXII.

QVæritur de ſignis, quæ præcedent iudicium quot, & quæ erunt illa?

Aliqui dicunt, ꝙ iſta erunt quindecim, quę ponit Hieron. & dicit inueniſſe in annalibus Iudæorũ. Primum eſt, ꝙ primo die extaltabuntur maria omnia quindecim cubitis ſuper vniuerſos montes. Secundum eſt, ꝙ omnia æquora, ideſt, aquæ maris humiliabuntur in profundum, ita vt vix poſſint videri. Tertium eſt, quòd redibunt in antiquum ſtatum, & erit tertio die, ſicut ſecundum ſignum die ſecundo. Quarto die oẽs beluæ, & cętera quę mouentur in aquis congregabuntur in aquis, & eleuabuntur ſuper pelagus, & mugient. Quinto die omnia volatilia cęli congregabuntur in campis inuicem plorantia, nichilque guſtantia, aut bibentia. Sexto die flamma ignea ſurget ab occaſu Solis vſque ad ortum currens contra faciem firmamenti. Septimo die omnia ſydera errantia, & fixa ſpargent ex ſe igneas comas, ſicut conietæ. Octauo die erit magnus terræmotus, ita vt omnia animalia proſternantur. Nono die omnes lapides, tam magni, quam parui diuidentur in quatuor partes, & vnaquæque aliam collidet. Decimo omnes plantæ ſanguineum mittent torem. Vndecimo omnes colles, & ædificia in puluerem redigentur. Duodecimo omnia animalia venient ad campos de ſyluis, & montibus rugentia, & nichil guſtantia. Tredecimo omnia ſepulchra ab ortu Solis vſque ad occaſum, patebunt cadaueribus ad ſurgendum. Quartodecimo homines de habitaculis ſuis recedent, non intelligentes, neque loquentes, ſed diſcurrentes. Quintodecimo die omnes morientur, & reſurgent cum mortuis longe ante defunctis.

Decem & octo rõnes, ꝙ hęc ſigna non ſunt vera.

Sed dicendum, quòd iſta ſigna non ſunt vera, & forte nullum ipſorum præcedet ad iudicium. Et patet primo, quia Chriſtus ponit alia ſigna, & nullum iſtorum præceden. cap. & poſitis illis ait: cum hęc fieri videritis ſcitote, quia prope eſt, & in ianuis; ergo factis illis ſignis quæ Chriſtus ponit fiet iudicium, ſed Chriſtus nulla ſigna iſtorum ponit, ergo non erunt iſta præcedentia ad iudicium. Secundo, quia poſitis ſignis ad iudicium, cum Chriſtus dixerit ſcitote, quia prope eſt in ianuis, dixit, de illo die, & hora nemo ſcit, i. ſcitis ſignis iudicij non ſcitur, adhuc dies iudicij, & tamen ſi iſta eſſent ſigna iudicij, ſcitis ſignis ſciretur dies iudicij, cum ponantur quindecim ſigna futura in quindecim diebus continuis, & in quintodecimo erit mors, & reſurrectio omnium, & tamen dies reſurrectionis eſt dies iudicij; ergo manifeſtũ eſt, quod ille eſſet dies iudicij, & ita eſſet notus dies iudicij notis ſignis, quod falſum eſt.

Tertio, quia dicitur præced. cap. ꝙ aduentus Chriſti adiu-

ad iudicium erit, ſicut in diebus Noę, cum homines mã ducabant, bibebant, & vxores accipiebant, & non cognouerunt vſque ad diem qua venit diluuium, & tulit omnes, & ita notatur ſecuritas tempore iudicij, ſed datis his ſignis nulla poſſet eſſe ſecuritas poſtquam illa inciperent, quia talia hominem turbarent, & pauidum redderent; maximè quia ſcirent omnes homines, quòd die quintodecimo morituri erant; ergo nullam poſſent habere ſecuritatem, ſed habebunt illam, ergo non ſunt illa ſigna iudicij.

Quartò, quia expletis ſignis ad iudicium non erit ſtatim dies iudicij præced. cap. cum hæc fieri videritis ſcitote, quia prope eſt, & Luc. 21. cap. his fieri incipientib9 leuate capita veſtra, quia appropinquat redemptio veſtra; ergo prope eſt dies iudicij, ſed non ſtatim erit, & tamen datis ſignis illis, in vltimo die, & ſigno eorum, ſcilicet quintodecimo eſſet dies iudicij, cum ibi dicantur morituri omnes homines, & reſurrecturi; ergo non erũt illa vera ſigna iudicij.

Quinto patet, quia dicitur præcedenti cap. quòd tũc erunt duo in agro, & vnus aſſumetur, & vnus relinquetur, & duæ molentes in mola, vna aſſumetur, & vna relinquetur, & duo in lecto, &c. & iſtud eſt in die iudicij cum dicatur: vnus aſſumi, & vnus relinqui, ideſt ambo morientur ſimul, ſed vnus aſſumetur ad gloriam, alius relinquetur ad pęnam, hoc autem in ipſo die iudicij fiet, quando omnes morientur, ſed non poteſt intelligi iſtud datis illis ſignis, quia ſecundum illa dies quintuſdecim9 eſt, quando morientur homines, & reſurgent, & ex die præcedẽti quartodecimo erunt de domibus recedentes, & non intelligentes, ſed diſcurrentes; ergo nemo eſſet in lecto, nemo in mola, aut colendo agrum, & ſic falſa ſunt illa ſigna.

Sexto patet, quia multiplicatio iſta ſignorum videtur poſita eſſe ſine cauſa, cum nichil ſit in ſacra Scriptura, vnde habeat originem. Eſt autem verum, quòd prima duo ſigna poſſent habere aliquem colorem, quia illa ſunt de ſtatu maris, & tamen vnum de ſignis præcedentibus iudicium erit in mari, Luc. 21. cap. & tamen adhuc non bene conſonat, quia ibi dicitur areſcentibus hominibus, & dicitur, & in terra preſſura gentium præ confuſione ſonitus maris, & fluctuum: & tamen eleuatio maris ad æqualitatem montium non eſt turbatio præ confuſione fluctuum maris; ergo non eſt veriſimile, quòd eueniet talis eleuatio, & talis depreſſio.

Septimo, quia iſta videntur eſſe ficta quantum ad plurima ipſorum, cum nullam rationem habeant, vt cum dicitur in nono die, ꝙ lapides in quatuor partes diuidentur, & collidentur, quia dicere, ꝙ diuidantur in quatuor, vel quinque partes, aut tres, vel duas, non videtur habere rationem aliquam.

Octauo, quia poſt colliſionem lapidum ponuntur omnia animalia manere, & tamen non videtur quomodo poſſit ſtare, quòd omnes lapides parui, & magni, qui in mundo ſunt diuidantur, & concutiantur, & inter lapides non conterantur, & contundantur omnia animalia, cum vbique ſint lapides, & non videtur quomodo omnes lapides inter ſe collidantur, & in medio non capiantur animalia, & comminuantur.

Nono, quia videntur incompoſſibilia hæc, ſ. quòd in nono die omnes lapides conterantur, & tamen, quòd in vndecimo die omnes montes, & colles, & ædificia in puluerem redigantur: plurimæ tamen partes montium, & ædificiorum ſunt lapides; ergo iam in nono die pro maiori parte iſta perijſſent.

Decimo, quia videntur incompoſſibilia vndecimum, & duodecimũ ſignum; nam in vndecimo dicitur, quòd montes, & colles ſoluentur in puluerem, & in duodecimo dicitur, quòd de ſyluis, & montibus venient omnia animalia ad campos clamantia. Et tamen ſi montes, & colles ſoluti ſunt in puluerem in vndecimo die, non potuerunt ibi manere animalia aliqua, quæ ſequenti die venirent in campos.

Vndecimo, quia ipſum ſignum tredecimum videtur eſſe fictum, ſcilicet, quòd die tredecimo aperiantur omnia ſepulchra, vt cadauera reſurgant, quia reſurrectio ſe-
F cundum illam aſſignationem ſignorum non fiet die tredecimo, ſed quintodecimo, & tamen non fiet ſucceſſiuè, ſed ſimul, & ſubito; ſic dicitur, prima Corint. quintodecimo, quòd in momento, & in ictu oculi fiet iſta reſurrectio; ergo ſepulchra non aperientur ad reſurgendum die tredecimo, ſed quintodecimo, ſi aliquando aperienda ſunt.

Duodecimo, quia non videtur conueniente dictum, ꝙ ſepulchra omnia ſint aperta ad reſurgendum, & tamẽ adhuc homines, qui etiam reſurrecturi ſunt viuant per duos dies, aut tres, i. ipſo 13. & 14. & 15. in quo moriuntur, quia in illis diebus nichil fieret pertinens ad reſurrectionẽ; nã cũ ſurrexerint illi, qui morituri ſunt die quintodecimo, reſurgent, qui mortui ſunt toto tpe pręterito, & non oportet ſepulchra aperta eſſe die tredecimo.

G Tredecimo, quia ad ſuſcitationem mortuorum fiet collectio puluerum cadauerum ſuorum, & illa fiet per angelos, vt oſtenſum eſt præced. cap. q. 190. vſque 197. nam dicitur eo. cap. mittet Filius hominis Angelos ſuos, & congregabunt electos eius; & tamen conſtat, ꝙ iſta miſſio angelorum fiet tunc cum Chriſtus veniet ad iudicandum, vt colligitur, eo. c. ergo nõ aperientur ſepulchra ad collectionem puluerum die tredecimo.

Quartodecimo, quia ſuperuacuè videtur dictum, ꝙ ſepulchra aperiantur, quia ſi ad reſurrectionem mortuorum oportet aperiri ſepulchra, neceſſe eſt totam terram euerti, & maris profundum, quia materia corporum humanorum neceſſaria ad reſurrectionem vbicunque fuerit colligetur, & tamen illa non ſolum eſt in ſepulchris, ſed etiam erit in omnibus alijs partibus terræ, & aquarum per longam tranſmutationem factam in tanto tempore; ergo non aperientur ſepulchra, cum nõ ſit aperienda tota alia terra.

Quintodecimo, quia vndecimum, & quartum decimum ſunt incompoſſibilia: dicitur enim in vndecimo, quòd omnia ædificia vertentur in puluerem, & in quartodecimo, quòd homines exibunt de domibus ſuis, & tamen quando ędificia ſoluta fuerint in puluerem nõ manebunt aliquæ domus, quia omnis domus eſt ędificium; ergo non ſtat hæc.

Sextodecimo, quia dicitur in nono, quòd omnes lapides diuidentur in quatuor partes, & collidentur adinuicem; ergo neceſſe erit tunc corruere domos, quarum partes aliquæ ſunt lapideæ, & ſic non manebunt vſque ad diem quartumdecimum.

I Decimoſeptimo, quia colliſis lapidibus omnibus inter ſe non videtur quomodo poſſint manere homines, quando in medio intercipiantur, & conterantur.

Decimooctauo, quia apparet ficta eſſe ſigna iſta, quia non ſolum non ponuntur ſigna iſta in ſacra Scriptura, ſed etiam (quod plus eſt) nullum eorum, quæ in ſacra Scriptura ponuntur vt ſigna, ponitur hic. Et ideo nulla fides his ſignis adhibenda eſt. Cum verò dicitur, quòd Hieron. ponit iſta ſigna. Dicendum, quòd ipſe non ponit iſta quaſi aſſerat ea, ſed dicit ea ſe inueniſſe in annalibus Iudæorum, & tamen illa annalia, ideſt hiſtoriæ nullius certitudinis, aut auctoritatis ſunt; ergo non oportet his inſiſtere.

Quæ ſunt ſigna, quæ vere præcedent iudicium.
K *Quæſt. CCCXIII.*

QVæritur igitur quæ ſunt iſta ſigna, quæ ad iudiciũ præcedent. Dicendum, quòd ſunt illa, quæ à Chriſto ponuntur præced. cap. & Marc. 13. & Luc. 21. Eſt enim vnum eorũ, quòd Sol obſcurabitur, de quo dicitur præced. cap. ſtatim poſt tribulationem illorũ dierum Sol obſcurabitur, & Marc. 13. cap. dicitur Sol contenebrabitur, & Luc. 21. cap. dicitur, erunt ſigna in Sole. Secundum eſt, ꝙ Luna non dabit lumen ſuum, vt dicũt Matthęus, & Marcus: Lucas verò dicit, ꝙ erunt ſigna in Sole, & Luna. Tertium erit, quia Stellæ cadent de cęlo, ideſt aut videbuntur cadere, aut aliquid erit, quod vere cadet, de quo dicitur præced. cap. & Stellæ cadent de cęlo, & Marc. 13. dicitur, & Stellæ erunt decidentes, & Luc. 21. cap. erunt ſigna in Sole, & Luna, & Stellis.

Quartum

Quartum erit commotio virtutum cęleſtium, de quo prӕced.q.dicitur, & virtutes cęlorum commouebuntur, & idem Mar.13.Luc.21.dicitur, nam & virtutes cęlorũ commouebuntur.

Quintum erit commotio quędam præter modum, & turbatio in hominibus, quia dicitur Luc. 21. & in terris preſſura gentiũ, q.d. præcedentia ſigna fient in cęlo, iſtud vero erit in terris, vt hoĩes preſſurã, & anguſtiã habeãt.

Sextum erit cõturbatio maris præter ſolitum curſum cum dicitur, præ confuſione ſonitus maris, & fluctuum.

Septimum quidam timor erit vniuerſalis in toto orbe quo non ſolum homines timebunt, & pauebunt, ſed ẽt ſupra modum affligentur, ita vt areſcant ſuſpenſi quadam expectatione futurorum malorum, Lucæ 21. areſcentibus hominibus præ timore, & expectatione quæ ſuperueniet vniuerſo Orbi. Sed iſtud vltimum magis B eſt effectus ſigni, quam ſignum, quia propter magnitudinem mali, quod videtur importari per omnia præcedentia ſigna ſequitur iſte timor. Et apparet, quòd iſta ſint ſigna præcedentia iudicium.

Primo, quia diſcipuli quæſierunt à Chriſto, quod eſt ſignum conſummationis ſęculi pręced.cap.& tamen nulla alia ſigna ibi poſita fuerunt, niſi præcedentia, neque apud alios Euangeliſtas, & Mar.13.& Luc.21.vbi idem quæritur, & reſpondetur, ergo videtur, quòd iſta ſunt ſigna, quæ præcedent ad iudicium.

Secundo, quia ordo literæ hoc ſignat; nam ſtatim; vt iſta poſita ſunt, ſequitur, quòd videbunt venientes Filium hominis præced.cap.& Mar.13.& Luc.21.ergo ſũt ſigna iſta pręcedentia aduentũ Chriſti, ſiue diem iudicij.

Tertio, quia iſta expreſsè vocãtur ſigna; nam Luc. 21. C cap. dicitur erunt ſigna in Sole, & Luna, &c. & ita omnia ſupra enarrata vocat ſigna, ſed non videtur, quòd ſint ſigna, niſi aduentus Chriſti, qui ſtatim ponitur; ergo videtur, quòd iſta erunt ſigna præcedentia iudicium.

Quarto, & efficacius, quia tam præced.cap. quã Mar. 13. dicitur, cum hæc videritis ſcitote, quia prope eſt in ianuis, & oſtendit ibi ſigna præcedentia; ergo poſt illa ſequitur ſtatim dies iudicij, & ſic illa ſunt ſigna eius.

Aliqui autem dicunt, quòd aliqua ſigna præcedent iudicium, & tamen quæ ſunt illa non patet. Et dicunt, quia illa, quæ ponuntur per Euangeliſtas, vt ait Aug. ad Eſitium, poſſunt intelligi de aduentu Chriſti, quo quotidie in Eccleſiam ſuam venit, & dicunt, quòd fortè nullum illorum ſi bene áduertatur pertinet ad ſignandum futurum iudicium: & dicit Aug. quòd illa ſigna, quæ in Euã D gelijs ponuntur, i. pugnæ, & terrores à principio humani generis fuerunt, niſi fortè dicatur, ꝙ tunc temporis magis inualeſcent, ſed ſecundum quam menſuram creſcentia venturum aduentum denuncient incertum eſt.

Dicendum, quòd Aug. ad Eſicium aliquando exponit ſigna illa myſticè de modo illo, quo Chriſtus venit in Eccleſiam ſuam: ſed certum eſt, quod non eſt iſte ſenſus literalis, neque pertinet ad intentionem Chriſti, quia ab eo quęſitum eſt, quod eſſet ſignum conſummationis ſęculi à & ipſe reſpondet ibi: ideo neceſſe eſt, quòd non intelligantur illa ſigna de modo veniendi in Eccleſiam, ſed de aduentu ad iudicium, qui eſt in fine ſęculi.

Cum verò dicit, ꝙ pugnæ, & terrores à principio humani generis fuerunt, dicendum, ꝙ in hoc multi errant, neſcientes diſtinguere ſigna. Sunt.n. ibi duplicia ſigna, q̃- E dam ſunt ſigna euerſionis Ieruſalem, & alia diei iudicij. Cũ vero in princ.cap.præced: dixit audituri eſtis prælia, & opiniones præliorum; & erunt fames, & peſtilentię, & terræmotus per loca; non ſunt ſigna aduẽtus ad iudiciũ, ſed euerſionis Ieruſalem, vt eod.c. oſtenſum eſt. Alia aũt ſunt ſigna iudicij, ideſt obſcuratio Solis, & Lunæ, & Stellarum caſus, & commotio virtutum cęleſtium, & quantum ad modum, & ordinem quo iſta fient planum erit, ꝙ diem iudicij oſtendent, vt præced.cap. oſtenſum eſt.

An in die iudicij Sol. & Luna obſcurabuntur?
Quæſt. CCCXIIII.

QVæritur, an in die iudicij Sol, & Luna obſcurabuntur?

Alph. Toſt. in Matth.

A Aliqui dicunt, ꝙ ſic, quia dicit Rabanus ſuper Matth. ꝙ nichil prohibet tunc temporis Solem, & Lunam cum cæteris ſuo lumine priuari, cum de Sole hoc factum eſſe conſtet tempore Dominicæ paſſionis. Secundo patet, quia corpora cęleſtium ſecundum lucem ſuam ad generationem inferiorum ordinantur, quia per lucem influũt in hæc inferiora, & nõ ſolum per motum, vt dicit Auer. in lib. de Subſtantia orbis, ſed tunc ceſſabit generatio in rebus, ergo etiam ceſſabit lux in corporibus cęleſtibus. Tertio, quia corpora inferiora purgabuntur à qualitatibꝰ quibus agunt, vt quibuſdam placet; ergo etiam corpora cæleſtia purgabuntur ab eiſdem qualitatibus, ſed cęleſtia agunt non ſolum per motum, ſed etiam per lumen, vt dictum eſt, ſed motus corporum illorum ceſſabit, ergo, & lumen. Alij dicunt, quòd non fiet tunc obſcuratio B Solis, & Lunæ, quia obſcuratio Solis, & Lunæ fit p eclypſim, ſed impoſſibile eſt duo luminaria ſimul pati eclypſim, quia Sol nunquam patitur eclypſim, niſi in coniunctione. Luna verò nũquam, niſi in oppoſitione, ſed dies iudicij erit vna; ergo non obſcurabuntur tunc Sol, & Luna.

Dicendum, quòd, aut quæritur de Sole, & Luna ante iudicium, aut in ipſo paruo tempore quo fiet iudiciũ, aut de duratione poſt iudicium. Accipiendo vltimum, ideſt poſt iudicium, dicendum, quòd non obſcurabuntur Sol, & Luna, neque per modum eclypſis, neque per aliquam diminutionem luminis, aut ſubtractionem radiorum, quia non erit tunc aliqua cauſa quare fiat, & potius erit cauſa, vt oppoſitum fiat; nam poſt iudicium augebitur lumen luminarium Eſai. 30. cap. erit lux Lu- C næ, ſicut Solis, & lux Solis ſeptempliciter, ſicut lux ſeptem dierum; ergo non erit tunc aliqua obſcuratio. Accipiendo ſecundum, ſ. de die iudicij, dicendum, quòd non poterit fieri obſcuratio in luminaribus per modum eclypſis, quia (vt dictum eſt ſupra) impoſſibile eſt ſimul ambo luminaria eclypſari, & tamen dies iudicij vna erit, ideo tunc non erit obſcuratio per eclypſim. Etiam dicendum, quòd non fiet obſcuratio per aliquem alium modum, ideſt per ſubtractionem luminis, vel diminutionem: quia nulla cauſa erit tunc huius obſcurationis, quia neque ad ſignandum, neque ad aliquid efficiendum, ſed potius magnum lumen ibi erit, quia in iudicio incipiet ſtatus ille rerum, qui manebit poſt iudiciũ, ſed poſt iudicium erit aucta luminarium lux, vt dictum eſt; ergo, & in ipſo die iudicij erunt luminaria in maio- D ri luce, quam nunc.

Dicendum ergo, quòd accipitur primo modo, ideſt, quòd fiet iſta obſcuratio ante iudicium; nam ponitur, vt vnum de ſignis præcedentibus iudicium, vt patet pręceden.cap. & Marc. 13. & Luc. 21. ergo ante iudicium iſta fient.

Secundo, patet ex ordine literæ; nam prius ponitur obſcuratio iſta, & poſtea ſequitur aduentus ad iudiciũ.

Cum autem quæritur, an fiat per modum eclypſis? Dicendum, quòd fieri poterat ſic, quia nichil impedit fieri vnam, aut multas eclypſes, & quia non eſt determinatum in quanto tempore illæ obſcurationes fient, poterunt eſſe obſcurationes eclypſares. Eſt tamen dicendum, quòd non erunt eclypſes, quia iſtæ obſcurationes erunt ſigna rei ſupernaturalis, ideſt finis mundi, vel ad- E uentus ad iudicium, ſed eclypſis eſt ſignum naturale, quia accidit naturaliter; ergo non erit eclypſis, ſed obſcuratio quædam miraculoſa, de quo latius dictum eſt præceden.cap. ſed quantum ad iſtam obſcurationem Solis, & Lunæ fuerunt poſita multa dubia præcedent. cap. de tempore obſcurationis cuiuslibet, & modo, & quantitate obſcurationis, & alijs circa hoc à quæſt. 157. vſque ad quæſt. 167.

Ad primam rationem in contrarium dicendum, quòd verum dicit Rabanus; nam loquitur de obſcuratione ante iudicium, & illa fieri poteſt, ſiue per eclypſim, ſiue ſine eclypſi; nam in paſſione Domini obſcuratus fuit Sol; ſed non fuit eclypſis, quia fuit die quintadecima Lunæ, ſiue in ipſa oppoſitione, tali autem tempore impoſſibile eſt fieri eclypſim Solis, ſed fit eclypſis Lunæ, & ſicut illa obſcuratio, quia fuit ſignum rei ſuper-

naturalis, ideſt mortis Domini conditoris naturæ, fuit ſupernaturalis, & non per eclypſim, ita obſcurationes Solis, & Lunæ, quæ ſunt ſignum futuri iudicij, non erũt per eclypſim. Ad ſecundum dicendum, quòd licet lux in corporibus cęleſtibus proſit ad generationem iſtorum inferiorum, tamen non eſt in eis ad generationem, ſed eſt ad perfectionem corporum ſecundum ſuam ſpeciem, & decorem; licet ergo finito ſęculo nulla iam generatio ſit, non ceſſabit lux in corporibus cęleſtibus, cum adhuc debeant eſſe perfecta, & pulchra, immo tunc requiratur potius pulchritudo, & perfectio, quia iam omnia perfecta, & pulchra ſunt,

Ad tertium dicendum, quòd non eſt verum id, quod aliqui voluerunt, ſ. quòd qualitates elementares remoueantur ab elementis in renouatione mundi, ſed manebunt qualitates illę, licet non agant elementa ſecundum eas ad corruptionem, & tamen dato, quòd remouerentur qualitates elementares non eſſet ſimile de eis, & de luce, quia qualitates elementares habent ad inuicem contrarietatem formalem, ſecundum quam agunt corrumpẽdo, lux autem non eſt principium actionis corrumpendo, ſiue per viam contrarietatis, ſed per modũ principij regulantis contraria; & ad concordiam reducentis, vt ſecundum illam concordiam, vel armoniam fiat generatio, ideo lux nõ ceſſabit etiam ſi ceſſarent qualitates elementares; de motu autem ſecus eſt, quia motus non eſt aliquid perficiens corpora cęleſtia, cum ſit actus entis imperfecti, ſiue in potentia, ideo ceſſabit, quando adueniet omnis perfectio, lux autem perfectio eſt, ideo nunquam ceſſabit,

An virtutes cœlorum in die iudicij mouebuntur? Quæſt. CCCXV.

QVæritur, an commotio virtutum cœleſtium ſit ſignum præcedens ad iudicium, & an mouebuntur?

Aliqui dicunt, quòd virtutes cęlorum non mouebuntur, quia Virtutes cęlorum non poſſunt dici, niſi Angeli beati, ſed immutabilitas eſt de ratione beatitudinis; ergo Virtutes non poterunt moueri.

Secundo, quia videtur, ꝙ ſi mouerentur Virtutes cęlorum, hoc eſſet per admirationem, vel timorẽ, ſed neutrum poteſt eſſe in beatis; ergo neque motus iſte, & patet, quia cauſa admirationis eſt ignorantia, vt dicitur 1. Metha. ſed ab Angelis, ſicut longe abeſt timor, ita, & ignorantia, quia, vt dicit Gregor. 4. Dialogorum, quid eſt quod non videant, qui videntem omnia vident? ergo non poterunt per admirationem, vel timorem moueri.

Tertio, quia omnes Angeli aſtabunt diuino iudicio, vnde Apoc. 7. cap. dicitur, omnes Angeli ſtabant in circuitu throni, ſed Virtutes nominant vnum ſpecialem ordinem in Angelis; ergo non debuit potius de eis intelligi moueri, quàm de alijs Angelis.

Dicendum, quòd Virtutes mouebuntur, quia ſic dicitur pręced. cap. & Mar. 13. & Luc. 21. cap. Et dicendum, quòd nomen Virtutis, vt pertinet ad Angelos, ſicut vult Dionyſ. 11. cap. de Angelica Hierar. accipitur dupliciter; vno modo accipitur ſpecialiter pro vno ordine Angelorum, qui eſt medius mediæ hierarch. ſecundum Diony. licet ſecundum Gregor. eſt ſupremus infimæ hierarchię. Alio modo accipitur pro omnibus ſpiritibus cęleſtibus, & vtroque modo poteſt competere literæ: vno modo accipiendo pro omnibus Angelis, eſt ſenſus, quòd mouebũtur omnes Angeli, ſiue Virtutes, ſ. per admirationem nouitatis quæ tunc in mundo erit. Alio modo accipitur ſpecialiter pro vno ordine, & tunc eſt ſenſus, quòd mouebũtur, ſ. ſecundum operationes competentes illi ordini, quę ſunt facere miracula, & illa maximè vigebunt circa finẽ mundi, vel ſecundum Diony. cum ordo virtutum ſit medius mediæ hierarchiæ, non poteſt habere operationem limitatam: ideo neceſſe eſt, quòd eius miniſterium ſit circa cauſas vniuerſales, & ſic proprium officium virtutum eſt corpora cęleſtia mouere, quę ſunt cauſa eorum, quæ in natura inferiori aguntur, & hoc nomen ſuum ſonat, ſ.

F virtutes à viribus. Alij vero dicunt, quòd mouebuntur virtutes, ideſt ceſſabunt a ſuis operationibus. Sed dicendum, quòd non ſtat, quia ceſſare à motu, vel operatione non eſt cauſa alicuius rei, vel ſignum, & tamen hic ponitur mutatio, vel commotio virtutum, vt ſignum velut cauſa aliorum ſignorum; ergo non eſt ceſſare ab operatione, ſed operari. Et dicendum, quòd non ponitur iſtud vt ſignum diſtinctum contra alia ſigna, licet illud interdum connumeremus alijs, vt dictum eſt ſupra, ſed eſt cauſa aliorum ſignorum. Et patet, quia cum de commotione virtutum dicitur ponitur per modum cauſæ Luc. 21. cap. ſ. nam, & Virtutes cęlorum mouebuntur, ideſt ideo præcedentia admiranda de obſcuratione Solis, & Lunæ, & caſu ſtellarum fient, quia virtutes cęlorum mouebuntur, vt expoſitum eſt præced. cap. & de iſto motu

G virtutum magis dictum eſt, eod. cap.

Ad primum in oppoſitum dicẽdum, quòd verum eſt, quòd Angeli cęlorum nõ mouebuntur, quaſi à ſtatu ſuo cadant, vel aliqualiter deuient, quia iſtud repugnat beatitudini, ſed erit mutatio per operationem, ideſt, quod tunc, tam efficaciter operabũtur, quòd reſpectu operationis præcedentis videantur prius fuiſſe in ocio, & tũc moueri ad operationem.

Ad ſecundum dicendum, quòd nõ accidit virtutibus, aut Angelicis ſpiritibus ignorãtia aliqua, aut timor, quia iſta adimũt de gloria, poteſt tamen dici, quòd erit in eis quidam modus admirationis, non quaſi in veritate ſit, ſed quia eſſe poſſit conſiderata tali nouitate rerum, qualem nunquam, neque virtutes viderunt.

Ad tertium dicendum, quòd verum eſt, quòd omnis

H ſpiritus Angelici erunt præſentes cum Chriſto in iudicio ſicut dicitur ſupra in litera, ſcilicet, cum venerit Filius hominis, & omnes Angeli eius cum eo: & tunc poteſt dici, quòd virtutes accipiantur, ideſt omnes ſpiritus Angelici, & illi mouebuntur, vt dictum eſt per ſpecialem modum operandi, & ita non dicitur magis hoc de vno ordine Angelorum quam de alijs, quia omnes habebunt ſpecialem modum operationis, vel admirationis; aut ſi accipiatur de ſolo illo ordine, dicendum, quod ad illum ſpiritũ ſecundum Gregor. vel ſecundum Dionyſ. ſpecialiter pertinet mouere corpora cęleſtia ad hoc, quòd efficiantur iſta, quæ ſunt miranda in inferioribus.

An futurum ſit Iudicium Generale? Quæſt. CCCXVI.

I QVæritur nunc circa ipſum iudicium in ſe, & quoniam ſi iudicium aliquód futurum ſit, quale dicamus erit generale, cum iudicium particulare, vel priuatum quotidie fiat; eſt dubium an futurum ſit Iudicium Generale?

Aliqui dicunt, quòd non, quia non iudicabit Dominus bis in idipſum, ſed nunc Deus iudicat de ſingulis hominibus ſecundum merita omnia, & demerita ipſorum, quia pęnas, & pręmia diſtribuit illis ſecundum iſtam exigentiam, puniendo interdum in hac vita, interdum autẽ poſt mortem; ergo videtur, quod non ſit futurum aliqđ iudicium generale.

Secundo, quia in nullo iudicio præcedit ſententię executio ad iudicium, vel ſententiam, ſed ſententia diuini iudicij circa bonos eſt, vt habeant vitam æternam, circa

K malos vero, vt excluſi à vita includantur in pęnis æternis, vt patet infra in litera, ſ. Ite maledicti in ignem æternum; & bonis dicitur: Venite benedicti Patris mei; ſed modo in morte aſſequuntur homines iſta, ſ. vitam æternam, aut pęnas; ergo non eſt futurum iudicium aliquod generale.

Tertio, quia difinitio quædam de meritis cauſarũ eſt iudicium, & ideo illa ſola ducuntur in iudicium, quorũ bonum, & malum incerta ſunt, & exitus illorum neſcitur, & tamen ante finem mundi certa erit omnibus hominibus ſua damnatio, quia ſtatim, vt quilibet moritur determinatur ad vnum, vel ad alterum immutabiliter; ergo non erit aliquod iudicium in fine Mundi, quod vocemus Generale.

Dicendum, quòd erit iudicium in fine ſæculi, & patet primo, quia ſupra 12. cap. dicitur viri Niniuitæ ſurgent

iudi-

in iudicio cum generatione iſta,& condemnabunt eam. Etiam dicitur ibi, quòd Regina Auſtri ſurget in iudicio cum illa generatione, & condemnabit eam: & tamen non erant iſti, idest Niniuitæ,& Regina Auſtri, tūc quādo Chriſtus loquebatur, & erat generatio iſta Iudæorū, de qua & ad quam Chriſtus loquebatur; ergo oportebat, quòd aliquādo futurum eſſet iudicium, in quo & ad qđ concurrerent Iudæi,& Niniuitæ & Regina Auſtri, & iſtud eſt iudicium in fine Seculi; ergo erit ibi iudicium. Secundo patet, quòd poſt reſurrectionem futurum ſit iudicium, quia Io. 5.cap. dicitur procedēt, qui mala egerunt in reſurrectionem iudicij, ergo neceſſe eſt, ꝙ poſt reſurrectionem iudicētur homines, & illud eſt futurum iudicium. Tertio patet, quia ſi iudicium non eſſet futurum, fruſtra Chriſtus veniret ad terram & congregaret ante ſe Gentes, ſed deſcendet & congregabit, vt patet hic in litera; ergo eſt futurum iudicium. Quarto hic in litera ponitur totum iudicium, & forma diſcuſſionis meritorum, & ſententia, & executio ſententiæ,& ad iudicium non requiruntur plura; ergo videtur, quòd futurum ſit iudicium. Quinto patet, quia Dan. 7.cap. dicitur aſpiciebam donec poſiti ſunt throni, & antiquus dierum ſedit in iudicium,& libri aperti ſunt; ergo neceſſe eſt futurum eſſe iudicium, in quo Deus ſedeat ad iudicādū,& Apoc. 20.cap. habeatur expreſſius, ſ. vidi thronum magnum,& ſedentem ſuper eum, à cuius conſpectu fugit terra,& cęlum,& vidi mortuos magnos, & puſillos ſtantes in conſpectu throni, & libri aperti ſunt, & iudicati ſunt mortui, ex his quæ ſcripta ſunt in libris ſecundum opera ipſorum. Sexto patet, quia Act. 10.c. dicitur, quòd Chriſtus conſtitutus eſt à Deo iudex viuorum & mortuorum; ergo neceſſe eſt, quòd mortui etiam iudicentur, ſed nondum iudicati ſunt mortui; ergo futurum eſt iudicium in fine mundi. Septimo patet, quòd ſit futurum iudicium in fine ſeculi, quia Apoc. 20.cap. dicitur dedit mare mortuos ſuos qui in eo erant, & mors, & infernus dederunt mortuos ſuos qui in eis erant,& iudicatum eſt de illis ſecundum opera ipſorum; ergo neceſſe eſt, quòd iſtud iudicium ſit in fine ſeculi, quia omnes qui ibi iudicantur ſunt mortui. Item quia dicitur eo cap. quòd mors & infernus miſſi ſunt in ſtagnum ignis, & qui non eſt inuentus in libro vitæ ſcriptus, miſſus eſt in ſtagnum ignis; & tamen non poterunt eſſe miſſi in ſtagnum ignis omnes mali, niſi in fine ſęculi, quia ante finem ſęculi adhuc erūt ſemper aliqui mali viuentes nondum miſſi in ſtagnum ignis; ergo de iudicio dicitur ibi, ꝙ erit poſt finem ſęculi. Ad rationes autem in contrarium dicetur q. 318.

An erit Generale Iudicium in fine Seculi, vel ante. Et an omnes, tam iuſti, quam iniuſti ibi congregabuntur.
Quæſt. CCCXVII.

QVæritur dato, quòd ſit futurum iudicium in fine Sęculi, an erit Generale.

Aliqui dicunt, quòd non, quia dicitur Pſ. 1. non reſurgent impij in iudicio; ergo non erunt impij in iudicio, ſed impij videntur eſſe maxima pars hominum, ergo non erat iudicium generale. Secundo, quia boni nō venient ad iudicium, ſed ſi aliqui venient ſoli mali erūt Io. 5.c. ſ. procedent qui bona egerunt in reſurrectionem iudicij; ergo ſoli mali iudicabuntur, & ſic non erit iudicium generale. Tertio, quia qui iudicant non iudicantur; nam diuerſæ partes ſunt eiuſdem iudicij actor, reus, & iudex extra de verbo ſignific. cap. forus, & tamen qui iudicant iudices ſunt, & illud iudicium erit vnicum; ergo qui iudicabit nō iudicabitur, ſed multi iudicabunt, quia habebunt ſedes, vt iudicent duodecim tribus Iſrael ſupra 19.c. ergo non erit Iudicium Generale.

Dicendum, quòd illud iudicium erit Generale, quia nemo erit, aut fuit qui ibi non ſit, & patet Actu. 10.cap. ſcilicet, quòd Chriſtus conſtitutus eſt à Deo iudex viuorum,& mortuorum, ſed omnes homines ſufficienter diſtinguuntur in viuos, & mortuos, ergo nullus erit, qui non iudicetur, & conſequenter erit Iudicium Generale. Secundo patet Apoc. 20. cum dictum eſt, quòd erat thronus magnus, & ſedens ſuper eum; dicitur vidi mortuos

A magnos, & puſillos ſtantes in conſpectu throni; & dicitur, dedit mare mortuos ſuos qui in eo erant, & mors,& infernus dederunt mortuos ſuos qui in eis erant, & iudicatum eſt de illis ſecundùm opera ipſorum, & tamen per mortuos maris, & inferni, & mortis intelliguntur omnes mortui ſufficienter; ergo omnes erunt in iudicio, & ſic erit generale. Tertio, quia dicitur ad Rom. 14. cap. omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti, & intelligitur de iudicio, quia tribunal eſt iudicis; ergo generale eſt iudicium. Quarto patet, quia 1. Corinth. 4. cap. dicitur nolite itaque ante tempus iudicare, quoadusque veniat Dominus qui illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium,& tūc erit vnicuique laus à Deo, ſed non poterit eſſe laus vnicuique, niſi vniuſcuiuſque facta manifeſtentur; ergo iudicium erit generale. Quin-

B to, quia hoc pertinet ad Chriſti honorem; nam propter hoc Chriſtus iudicat, vt qui iudicantur ſubiecti ei ſint, & tamen ad honorem ſuum pertinet, vt omnes ſubijciātur ei; ergo omnes iudicabit, & ita erit iudicium generale, ſic patet ad Rom. 14. cap. nam cum dicitur omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti, ponitur vt cauſa, ſcriptū eſt enim, viuo ego dicit Dominus, quoniā michi flectetur omne genu, & cōfitebitur omnis lingua, idest ad hoc ſtant omnes ante tribunal eius, vt omnes flectāt genua ſua coram eo, vt confiteantur ipſum eſſe Dominū. Sexto patet, quia cum iudicium ſit futurum, ſi aliqui eſſent ibi, & nō omnes oporteret aliquam cauſam eſſe de illis quare non eſſent in iudicio, ſed non, videtur eſſe aliqua cauſa, ideo omnes ibi erunt. Septimo, quia expreſſe ponitur hic in litera, quòd erit generale, quia dicitur, cū venerit Filius

C hominis in maieſtate ſua, cōgregabuntur ante eum omnes gentes, & ſeparabit eos, ſicut ſeparat paſtor oues ab hędis; ergo generale iudicium erit, cum omnes gentes congregandæ ſint. Octauo, quia dicitur ſupra 16. cap. Filius hominis venturus eſt in gloria Patris ſui cum Angelis ſuis, & tunc reddet vnicuique ſecundum opera ſua; niſi omnes iudicentur ab eo non reddet ſecundum opera eorum: ergo erit iudicium generale. Ad primam rationem dicendum, quod impij iudicabuntur, immo iſti præcipue iudicabuntur, quia de iſtis dicitur Ioan. 5. quòd procedent qui mala egerunt in reſurrectionem iudicij. Sed pro hoc conſiderandum, quòd venire in iudiciū tripliciter accipitur. Vno modo in iudicium, idest ad iudicandum. Alio modo in iudicium, idest, vt iudicentur, Alio modo in iudicium, idest, vt ſint in iudicio. Accipiē-

D do primo modo non veniunt mali in iudicium, quia illi nullum iudicant, quia iudicare alicuius dignitatis eſt, ſed mali qui damnabuntur nullam dignitatem habent; ergo non iudicabunt, & ſic dicitur, quod non reſurgunt impij in iudicium, idest ad hoc, quòd iudicent, & apparet, quòd iſte ſit ſenſus, ex eo, quod ſequitur, ſcilicet neque peccatores in conſilio iuſtorum, idest non venient peccatores, vt ſint in conſilio, cum iuſtis ad ferendum ſententiam, quia conſilium præcedit ad iudicium, vt patet ſupra 5. c. vbi dicitur, quòd aliqui ſunt rei conſilio, & alij rei iudicio, & alij gehenna ignis. Accipiendo ſecūdo modo mali venient in iudicium, idest, vt iudicentur, quoniam iudicabitur de omnibus illis. Sed obijcietur, quòd multi mali non iudicabuntur, ſ. infideles, ſic dicitur Ioā. 3. cap. qui non credit iam iudicatus eſt, quaſi dicat, nō eſt

E iam iudicandus. Dicendum, quòd infideles iudicabuntur, ſicut cęteri mali, ſed dicitur de illis, quòd iam iudicati ſunt, idest iudicium dicit quandam diſcuſſionē cauſarum, diſcuſſio autem fit de eo; quod dubium eſt, ſed de infidelibus planum eſt, quòd non poſſunt ſaluari quicquid fecerint dum ſic maneant. De credētibus ſecus eſt, quia poſſunt ſaluari ſi bona fecerint, & condēnari ſi mala; ergo de illis, quia eſt dubium, an in bono, vel malo moriantur, propter dubium eſt iudicium. De infidelibus autem, quia certum eſt, quòd non poſſunt ſaluari quicquid egerint, cum non ſit dubium non videtur eſſe neceſſarium iudicium. Et tamen erunt in iudicio generali; nam etiam de quolibet qui in iudicio illo erit manifeſtū eſt, quòd ſtatus ſuus ſit certus antequā ſit ibi in iudicio, & tamen omnes erunt ibi in iudicio. Etiam cum dicitur, iam iudicatus eſt, non obſtat quin ibi iudicetur in gene-

rali iudicio, quia nemo erit in illo iudicio qui non ſit iterum iudicatus, cum omnes in morte iudicentur; & tamē iudicabuntur ibi ruſſus. Accipiendo tertio modo omnes venient ad iudicium tam boni quam mali, quia aliqui de illis iudicabunt, & aliqui iudicabūtur, ſed nemo erit qui ibi non ſit; nam etiam omnes Angeli ibi erunt, vt dicitur ſupra in litera, ſ. & omnes Angeli eius cum eo. Ad ſecundum dicendum, quòd non venient in iudicium ſoli mali, ſed etiam boni, ſed accipitur ibi iudicium, idest, vt iudicentur, quia iudicabuntur omnes mali, ſed adhuc iudicari accipitur ſtricte, ideſt condemnari, & tunc verū eſt; quòd boni non reſurgent, vt iudicentur, ideſt condēnentur, ſed vt viuant; mali vero procedēt in reſurrectionem iudicij, ideſt, vt condemnentur; iuxta illud Pſalm. 108. cum iudicatur exeat condemnatus, & oratio eius fiat in peccato. Ad tertium dicendum, quòd erit iudicium generale, quia non vocatur generale quaſi omnes iudicent, aut ꝙ omnes iudicētur, quia neutrum erit, ſed quia omnes in ipſo iudicio erunt aliqui iudicandi, aliqui iudicantes, licet large dici poſſet, ꝙ omnes iudicabuntur, quia de cauſis omnium agetur, & abſoluentur iuſti.

Ad quid fiet Iudicium Generale, & an expediat illud fieri? Quæſtio. CCCXVIII.

SEd adhuc conſiderandum, circa iudicium ipſum, ꝙ expedit illud fieri generale, & quærunt aliqui ad quid? Dicendum, quòd primo fit per exigentiam diuinorum operum; correſpondent enim inter ſe iudiciū, & operatio Dei, ideo quot modis ſe habet eius operatio, tot modis ſe habet ſuum iudicium. Operatio enim Dei pertinet ad rerum principium quo producuntur in eſſe, ita & iudicium pertinet ad terminū quo res ad ſuū finem perducitur. Diſtinguitur autem Dei operatio dupliciter; vna qua res primitus in eſſe produxit, inſtituens naturam, & diſtinguēns ea quæ ad completionem eius pertinent, & ab iſta operatione dicitur Deus quieuiſſe die ſeptimo, cum iam non produxit nouas naturas, quæ nunquam fuiſſent productæ Gene. 1. cap. Alia eius operatio eſt, quia operatur in gubernatione rerum creatarū; & de hac dicitur Ioan. 5. cap. Pater meus vſque nūc operatur, & ego operor. Oportet igitur, quòd etiam iudiciū Dei diſtinguatur dupliciter iuxta duplicem operationē; ordine tamen conuerſo. Vnum enim reſpondet operationi gubernationis, quæ ſine iudicio eſſe non poteſt, per quod quidem iudiciū vnuſquiſque ſingulariter pro ſuis operibus iudicatur, non ſolum, ſecundum quòd cōpetit ſibi, ſed ſecūdum, quòd competit gubernationi vniuerſi: Vnde differtur vnius præmiatio pro vtilitate aliorū, ſcilicet, quia ſic melius eſt omnibus, vel ipſi vniuerſitati, & hoc eſt, quia quando quiſque moritur in charitate nulli pœnæ obnoxius, ſtatim deberet habere vitam æternam in corpore, & anima quę eſt gloria conſummata, ſed differtur iſta reſurrectio, & plena beatificatio, vt omnes ſimul reſurgant, & glorificationem omnes boni ſimul accipiant, ſic dicitur ad Hebr. 11. c. hi omnes teſtimonio fidei probati non acceperunt remiſſionem, Deo pro nobis aliquid melius prouidēte, vt non ſine nobis conſummarentur, ſic etiam eſt de malo, quia vnius malum, vel pœna cedit in bonum alterius; hæc autem omnia fiunt ſecundum gubernationem Dei, & ſic prouidetur, & iudicatur de quolibet, vt pertinet ad vtilitatem aliorū. Neceſſe eſt igitur, vt detur aliud iudicium, quòd reſpondeat primæ operationi, & productioni rerum in eſſe, vt ſicut tunc omnia proceſſerunt immediate à Deo; & non vna res ex altera, ita vltima completio detur Mundo, vnoquoque accipiente finaliter, quod ei debetur ſecundum ſeipſum, & non ſecundum habitudinem ad alterum. Et ita oportet poni duo iudicia de nobis à Deo fieri, ideſt vnū quotidie, & maxime in morte, vt pertinet ad opus gubernationis, aliud in fine mundi, vt correſpondet operi creationis, & habēt ſe conformiter iudicia iſta ad operationes; nam in gubernatione diſponitur de qualibet re, non quantum ad hoc, quòd ei bonum eſt, ſed inquantum bonum, aut malum eius eſt in bonum aliarum omnium rerum, & ideo ſic dę ea iudicatur debere pœnam,

F aut præmium eius bonum, aut malum differri, aut accelerari, ſecundum quòd bono aliarum rerum competit, opus autem creationis eſt, per quod vnaquæque res in eſſe ſuum producit; non vt pertinet ad bonum; vel malum aliarum, ita & iudicium competēs huic erit quo de qualibet re iudicabitur, vt deducatur ad ſuum terminum, ſecundum quod ei competit, & iſtud eſt vltimum iudicium, in quo vnicuique dabitur ſecundum opera ſua. Secunda cauſa eſt ad oſtenſionem iuſtarum operationum Dei; nam multa Deus facit nunc, quę quibuſdam videntur iniuſta; ſcimus quidem Deum nihil iniuſte gerere, quia ipſe iuſtitia eſt; veruntamē de plurimis diuinis operationibus cauſam dare neſcimus, propter quod aſpiciētibus videntur iniuſtę, & ideo in pœnis quas Deus infert in hoc ſęculo, & in exaltationibus indignorum videtur

G eſſe multa admiratio, quoniam cauſam neſcimus, Deus autem in die iudicij oſtendet iſtud, vt omnes tam boni, quam mali videant, quòd omnia, quæ Deus egit in hoc Mundo in gubernationem hominum iuſtiſſime facta fuerunt, & hoc eſt aliquid valde magnum, & hoc maxime circa condemnationem, & abſolutionem ſingulorum, ſcilicet vt totus Mundus videat de quolibet qui cōdemnatur pro quibus cauſis condemnatur, & ad quantum gradum pœnæ, hoc autem non oſtenderetur omnibus, niſi ſimul exiſtentibus; ideo coniunget Deus omnes homines in locum vnum, & ibi iſta demōſtrabit; iſtud tangitur 1. Cor. 4. c. ſ. nolite iudicare ante tempus quoadusq; veniat Dominus, qui illuminabit abſcondita tenebrarū, & manifeſtabit conſilia cordium; quaſi dicat, nunc de nulla re poſſumus iudicare maxime circa operationes

H humanas, eo quòd neſcimus ſecreta cordium, & intētionem operantium; & aliquorum operationes laudamus, & vitium, quorum ſi intentionem ſciremus non laudaremus, & alios vituperamus, qui laudari deberent, ſed tūc erit tempus iudicandi, quia tunc reuelabit Deus omnia, quę abſcondita erant tam in opere, quam in cogitationibus, & ideo habito illo principio poterimus certiſſime iudicare de quolibet homine quantum ad quemlibet actum, & iſta eſt de potiſſimis cauſis iudicij. Tertia cauſa eſt ad honorem bonorum, & confuſionem malorum; nam boni multi fuerunt qui hic apud alios bonos, aut malos habiti ſunt, vt miſeri, & infames, iuxta illud Sap. 5. c. ſ. hi ſunt quos aliquando habuimus in deriſum, & in ſimilitudinem improperij; nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam; & finem ſine honore, ecce quo-

I modo computati ſunt inter filios Dei; voluit ergo Deus, quòd aliquando coram toto Mundo eorum innocentia, & ſanctitas agnoſcatur, vt ſic omnibus videntibus, & nullo poterit negare tales laudentur, hoc autem nō poterat eſſe, niſi aliquando congregarentur omnes homines, quia quantum ad bonos poterat hoc ſciri, cum omnes futuri ſint in vita æterna, ſed mali hoc neſcirent, ideo omnes futuri ſunt ſimul aliquando, vt ſimul videant bonitatem bonorum, & hoc erit fieri iudicium generale, & hoc erit, quod dicitur 1. Cor. 4. c. ſ. illuminabit Dominus abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordiū. & tunc laus erit vnicuique à Deo, erit enim vera laus illa; quia Deus manifeſtabit omnibus bonitatem cuiuſlibet bonorum, nunc vero parua laus, & fama eſt bonis, quia ad paucorum notitiam geſta bonorum perueniunt,

K & quædam ſunt, quæ nūquam in cognitionem aliorum hic perueniunt, ſed Deus illa tunc omnibus manifeſtabit; è cōtrario autem fiet in malis, quia multa mala facta fuerunt, quæ hic velut bona laudabantur, & quædā quæ in nullorum hominum notitiam peruenerūt, ideo Deus omnia peccata malorum ibi manifeſtabit, vt cuiuſlibet iniquitates à toto mundo ibi cognoſcantur, & confundantur mali de tanta verecundia. Quarta cauſa erit ad honorem Chriſti, vt aliquando totus mundus ei ſubiectus ſit; nam ipſe acquiſiuit ſibi Eccleſiam totam ſanguine ſuo, ideſt omnes homines Act. 20. c. ideo omnes ſunt ſerui eius, iuſtum eſt ergo, vt omnes aliquando ei exhibeant honorem ſaltem inuiti, hoc autem non eſſet, niſi aliquando congregarentur omnes homines, & hoc vocamus iudicium generale, & iſtam cauſam ponit Apoſtolus ad Rom. 14. cap. ſ. omnes ſtabimus ante tribunal

Chriſti;

Chriſti; & ſubditur ibi cauſa, ſcilicet quia ſcriptum eſt, A omne genu mihi flectetur, & omnis lingua cõfitebitur; mali enim nunquam videbunt Chriſtũ ſenſibiliter quantum ad hoc, quòd eum venerari poſſint, aut timere, ideo conueniens eſt, quòd tunc congregẽtur omnes, & illum videant. Quinta cauſa eſt, vt mali videant quomodo iuſte pereunt, nam apparebit iniquitas ſua coram omnibus hominibus, & ipſi videbunt, quòd iuſte damnantur, & omnes alij hoc videbunt, ideo non manebit eis aliqua cauſa querelæ. Etiam videbũt tunc, quòd potuiſſent per mortem eius, qui illos iudicat ſaluari, & participare beatitudine, & noluerint, quod cedet in ipſorum dolorem, & ideo dicitur Apoc. 1. c. quòd videbit eum omnis oculus, & plangent ſe ſuper eum omnes Tribus terræ, ideſt plangent, quia perdiderunt bonum, quod habere potuiſſent, & hoc in magnam Chriſti laudem cedet, vt videat B totus Mundus eum Saluatorem ſuum, & Dominum eſſe, & per illum toti humano generi ſaluťe datam. Sexta cauſa eſt, vt fiat ibi ſeparatio generalis bonorum, & malorum; nam quandiu hic fuerunt homines ſemper fuerunt permixti boni, & mali, quia ſic expediebat ad vtilitatem vniuerſi, vt mali per bonos emendarentur, & boni per malos exercerentur, & probarentur in virtutibus, ſed tunc cum neque mali poſſint effici boni, neque boni exercitatione egeant, quia in bono conſummati ſunt, ſeparabuntur, & ad hoc expedit, vt aliquando ſimul ſint; nunquam autem poſſunt eſſe omnes ſimul, niſi poſt Reſurrectionem, & finem Seculi, ideo tunc Deus congregabit eos in generali iudicio, & ſeparabit ex inde, vt in æternum maneant boni per ſe, & mali per ſe; ſic dicitur hic in litera, ſ. cum venerit Filius hominis congregabun- C tur ante eum omnes Gentes, & ſeparabit eos, ſicut ſeparat paſtor oues ab hędis; & iſte erit effectus ſententię, ſcilicet vt mali inde vadant in ignem ęternum, & boni vadant in vitam æternam. Ad primam rationem poſitam ſupra q. 316. dicendum, quòd Deus non iudicat bis in idipſum, quia iſtud eſt pro eodem peccato bis punire ſufficienter, aut bis pręmium dare, licet ibi accipitur pro punitione, cum alia translatio habeat ibi, non inſurget duplex tribulatio, ſed bis fit iudicium de homine, in quo tamen datur eadem pęna, aut idem pręmium, & non fit iudicium iſtud bis ſecundum rationem eandem, ſed ſecundum alteram, & alteram rationem, licet de eiſdem fiat. Circa quod conſiderandum, ꝙ cuilibet homini competunt hæc duo, ideſt, ꝙ ſit ſingularis perſona, & quòd ſit pars totius humani generis, & propter hoc debetur ei D duplex iudicium. Vnum autem eſt, & nõ generale, quod fit de quolibet homine per ſe in morte, quando recepit iuxta ea, quæ in corpore geſſit bonum, vel malũ, quamuis non totaliter, quia nũ quo ad corpus, ſed quo ad animam ſolum. Aliud autem iudicium debet eſſe de quolibet homine, ſecundum quòd eſt pars humani generis; ſicut aliquis iudicari dicitur etiam ſecundum humanam iuſtitiam, quãdo iudicium datur de communitate, cuius ipſe eſt pars: vnde & tunc quando fiet vniuerſale iudiciũ totius humani generis per vniuerſalem ſeparationẽ bonorum à malis quilibet iudicari dicetur, quia quilibet eſt vnus, aut de bonis, aut de malis, & ſic ſeparatur ab alijs de quibus non eſt; ſed iſta duo iudicia non ſe habent per accumulationem, quaſi in vno iudicetur homo de quibuſdam factis, & in alio de alijs, vel in duobus iudicijs E contrarias ſententias quis reportare poſſit, ſed ſunt quaſi vnum iudicium, ſed primum eſt velut iudicium cuiuſlibet hominis, ſecundum eſt iudicium humani totius generis; addit tamen ſecundum aliquid ad primum, quia in primo nemo ſuſcipit totum, quod meruit bonum, aut malum, in ſecundo autem completur; nam in primo accepit quiſque bonum, aut malum ſecundum animam ſolum, in ſecundo autem accipit bonum, & malũ quantum ad vtrũq; quia tũc vnita erunt per reſurrectionem. Ad ſecundum dicendum, quòd verum eſt, quòd in quolibet iudicio ſententia præcedit ad executionem, & ideo etiam in illo iudicio generali ſic fiet, & cum dicitur, ꝙ iam præceſſit executio in quolibet, ideſt admiſſio ad vitam æternam, vel excluſio ab illa, dicendum quòd non eſt illa huius iudicij executio. Pro quo ſciendum, quòd

A ſicut diſtinguuntur hæc duo iudicia, ita ſunt duę ſententiæ, & duæ executiones; in primo enim iudicio ſententia eſt de quolibet, quòd recipiatur ad vitam æternam, vel recludatur in æternum in inferno, executio autem huius eſt, ꝙ ſtatim mergatur in infernum, vel deducatur anima in beatitudinem. Secundum autem iudicium, quia potius eſt generis totius humani quam ſingularium hominum ſententia in eo eſt, quòd fiat totalis, & perpetua ſeparatio bonorum à malis, vt non ſint iam commixti, & executio huius eſt, quòd omnes boni ſimul vadant ad vitam æternam, mali autem ſimul deducantur in infernum cum diabolo, & Angelis eius; & iſta ſententia, aut executio eius non præceſſit in primo iudicio, quia ibi de vno tantum iudicatum eſt, & ille aſſecutus eſt tunc bonum, & malum, cęteri autem boni, & mali adhuc man- B ſerunt mixti, ideo alterius iudicij executio eſt illos ſeparare generaliter. Etiam, quia in iudicio ſecundo completur aliqualiter executio primi iudicij; nam in primo iudicio diffinitum erat de bono, & malo cuiuslibet, & tamen non erat plene traditum executioni, quia pro actibus cuiuslibet debetur ei pœna, aut gloria in corpore, & anima, & tamen in primo iudicio data fuit ſolum in anima, in ſecundo autem datur in corpore ſimul, & anima: ergo primum completur per ſecundum, ſed iſtud eſt per accidens, ſ. inquantum tempore primi iudicij non inueniuntur corpus, & anima ſimul, neque inuenientur vſq; ad reſurrectionem, quæ fiet in ſecundo iudicio, ſi autem in primo fieret reſurrectio, ſtatim daretur cuilibet plene, quod ad ipſum pertinet, & tamen non propter hoc tolleretur ſecundum iudicium, quod eſt generale. Ad tertiũ C dicendum, quòd verum eſt, ꝙ omne iudicium dicit diſcuſſionem, & ponit dubium, & ita generale iudicium aliquod dubium tollet. Et cũ dicitur, quod certa eſt vnicuique iam ſua damnatio, dicendum quòd verum eſt, & tamen iudicium illud non eſt ſingulorum, vt ſingulorũ, ſed totius generis humani, & licet cuilibet ſit certa ſua damnatio, vel ſalus, non eſt tamen certa damnatio, vel ſalus aliorum, & tamen in illo iudicio de omnibus iudicatur, ideo innoteſcet ibi cuilibet de omnibus, qui ſaluantur, & de omnibus, qui damnantur, & quanta gloria, & quanta pœna cuilibet reſpondeat, ideo erit conueniens illud iudicium, & ad aliquid, quod dubium eſt declarandum.

An dies iudicij ſit nobis occultus, vel poteſt eſſe notus?
D *Quæſt.* *CCCXIX.*

QVæritur poſt hæc de tempore quo fiet iudicium, & quantum ad hoc eſt primum dubium, an dies iudicij ſit nobis occultus, vel poteſt eſſe notus? Aliqui dicunt, quòd poteſt a nobis ſciri. Primo, quia ſicut expectabant ſancti patres primum aduentum, ita expectamus nos ſecundum aduentum Chriſti, ſed ſancti patres ſciuerunt tempus primi aduentus determinate, vt patet per numerum hebdomadarum, quę ponũtur Dan. 9. c. vnde, & repræhenduntur Iudæi, qui tempus aduentus Chriſti non cognouerũt, quaſi cognoſcere potuiſſent ſupra 16. & Luc. 12. c. ſ. hypocritæ faciem Cęli, & Terræ noſtis probare, hoc autem tempus quomodo non probatis? ergo videtur, quòd tempus ſecundi aduentus, ſcilicet E ad iudicium debebat eſſe notum. Secũdo, quia per ſigna venimus in cognitionem ſignatorum, ſed de die iudicij multa ſunt ſigna in ſacra ſcriptura, vt patet præced. ca. & Mar. 13. & Luc. 21. ergo poſſumus diem iudicij ſcire. Tertio quia Apoſtolus dixit, I. Corint. 10. nos ſcimus in quos fines Seculorum deuenerunt 1. Io. 2. cap. dicitur filioli nouiſſima hora hæc eſt. Cum ergo longum tempus tranſierit ex quo hæc dicta ſunt, videtur quòd nunc ſaltem ſcire poſſimus, quòd dies iudicij ſit propinquus. Quarto; quia cuius principium eſt determinatum, finis quoque eſt determinatus, aut determinate ſciri poteſt, eo quòd omnia mẽſurantur quadam periodo, ideſt motu circulari, vt dicitur 2. de Generatione, ſed principium mundi determinate a nobis ſcitur; ergo finis eius poteſt determinate ſciri, & tamen dies Iudicij eſt vltimus dies Seculi; ergo ille poteſt a nobis ſciri determinate.

Quinto,

Quinto, quia Apoc. 12. c. dicitur, quòd mulier per quã ſignatur Eccleſia habet locum paratũ à Deo, in quo paſcatur diebus mille ducẽtis ſexaginta, & Dan. etiam 12. cap. ponitur numerus determinatus dierum, ſ. porro docti intelligent, & à tempore cum ablatum fuerit iuge ſacrificium, & poſita fuerit abominatio in deſolatione dies mille ducenti nonaginta, beatus qui expectat, & peruenit ad dies mille trecentos triginta quinque; & iſti dies videntur poſiti pro annis iuxta illud Ezec. 4. c. diem pro anno dabo tibi; ergo videtur, quòd per illum numerum annorum determinate ſciri poſſit ex ſacra ſcriptura tempus iudicij.

Ad has ſex rationes reſpõdetur in fine ſequ. qõnis.

Sexto, quia ſtatus noui teſtamenti pręfiguratus fuit in veteri, ſed ſcimus determinate tempus, in quo vetus teſtamentum habuit ſtatum, ſcire ergo poterimus determinate durationem teſtamenti noui, ſed nouum teſtamentum durabit vſque ad finem Seculi infra 28. c. Ecce ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem Seculi; ergo poterit ſciri hoc modo finis Seculi, & conſequenter dies iudicij.

Dicendum, ꝙ dies iudicij non eſt nobis notus, & patet, quia præced. cap. dicitur, de die autem illo nemo ſcit, neque Angeli cęlorũ, niſi ſolus Pater; ergo nos neſcimus.

Cum autem quæritur, an ſcire poſſimus diem illum; dicendum, ꝙ aut quæritur de tempore iſto, in quo nunc ſumus antequam præcedant aliqua ſigna iudicij, aut de illis qui erunt in tempore illo, in quo iam ſigna pręcedẽtia erunt finita. Accipiendo autem de nobis, dicendum, quòd neque diem iudicij ſcimus, neque etiam tempus propinquum ſcire poſſumus. De primo patet, quia nemo ſcit, nec Angeli cęlorum, vt dictum eſt. De ſecundo, ideſt de tempore propinquo dicendũ, quòd etiam neſcimus, quando erit, an vſque ad vnum annum, vel duos, vel decem, vel mille, vel tria millia, ſicut tangit Augu. in epiſtola ad Eſichium de die iudicij, & hoc, quia nichil eſt, per quod cognoſcamus. Si autem dicatur de illis qui erũt tempore illo poſt ſigna finita, aut quæritur, an ſcient diẽ iudicij, aut an ſcient tempus proximum. De primo dicẽdum, quòd neque illi ſcient, quia ſcire tempora, & momenta ſecundum determinationem Deus ſibi reſeruat, & hoc innuitur cum dixit pręced. c. de die autem illo nemo ſcit, neque hora; non autem dixit de anno, aut decade annorum, ſed die, & hora, vt tangeret quaſi præſentialiter tẽpus rei. Si vero dicatur de tempore propinquo, dicendum, quòd illi qui fuerint poſt finem ſignorum ſcient propinquum eſſe diem iudicij: ſic patet præced. c. vbi cum poſita eſſent omnia ſigna, addit Chriſtus, itaq; & vos cum videritis hæc omnia, ideſt omnia ſigna præterita, ſcitote, quia prope eſt, & in ianuis, & non ſolum, quando viderint illa completa, immo quando viderint illa inchoari poſſunt iudicare prope eſſe diẽ iudicij Luc. 21. cap. ſ. his fieri incipientibus reſpicite, & leuate capita veſtra, quoniam appropinquat redemptio veſtra. Si tamen quæratur, an aliquo modo à nobis ſciri poſſit dies iudicij. Dicendum, quòd ſicut non eſt ſcitus, ita neque ſciri poteſt, quia ſi poſſet ſciri, aut hoc eſſet per aliquam naturalem cognitionem, aut per notitiam ſcripturarum, aut per reuelationem, ſed nullo iſtorum modorum ſciri poteſt à nobis, ergo non ſcietur. De primo patet, quia ratio omnium quæ cognoſcũtur in natura accipitur ex habitudine motus, cum per motum operentur omnia naturalia, & ea quæ ſunt nullo modo mota etiam ſi ſint mouentia non ſunt phyſicę conſiderationis, & quotiam finis Mundi, & dies iudicij, & ceſſatio omnis motus ſunt idem, ſiquis deberet naturaliter ſcire diem iudicij, oporteret quòd haberet cognitionem de fine motus. De cęterarum autem rerum duratione habetur notitia ex motu, cum omnia conſiſtant in quadam periodo, vt dicitur ſecundo de Generatione, ſęd de motu non poſſumus habere cognitionem per ipſummet motũ, ſed oportet habere cognitionem per motorem, aut per mobile, ſed non poteſt per mobile cognoſci determinate ſitus motus cœleſtis, neque ex conditione motus, ſed potius ex parte vtriuſque eſt aptitudo ad durandum in æternũ. De motu patet, quia eſt circularis, & in circulo non eſt principium, neque finis, & ideo poteſt ſemper durare, quia nõ

F habet vbi finiatur, ſecus de motu recto, quia habet vbi incipiat, & vbi terminetur, & extra terminos mobilis nõ eſt ire, ideo motus rectus non poteſt eſſe in infinitum, ſecus autem de motu circulari, qui non habet vbi terminetur ex duratione ſua. Etiam ex parte mobilis non poteſt ſciri finis motus illius, quia potius habet aptitudinẽ corpus cœleſte, vt ſemper moueatur, quia eſt circulare corpus motu ſuper axem, & polos ſuos, & eſt incorruptibile corpus, quia non eſt elementum, neque elementatum, ideo poteſt durare in æternum, & ob hoc naturales philoſophi non inuenientes aliquam cauſam inchoationis motus dixerunt motum, & mundum ab æterno, & in æternum, vt colligitur 8. Phyſi. Ex parte etiam motoris non poteſt ſciri determinate finis motus, & Mundi, ſed in hoc varie loquuntur philoſophi, & fideles: apud

G omnes enim concorditer conſtat motorem cœli eſſe intelligentiam immaterialem, & tamen philoſophi volunt, ꝙ motor cœli mouet iuxta vires ſuas naturaliter, & ex hoc ponit regularitatem, & vniformitatem motus, cum ſit infatigabilis ille, ſed qui loquuntur ſecundum fidem, & veritatem dicunt intelligentiam mouere ſecundum voluntatem, quia eſt agens liberum, & tamen, quia eſt agẽs infatigabile poteſt mouere vniformiter, & regulariter, quia vult mouere eo modo quo mouet; & ſi voluerit velocius, vel tardius mouere, mouebit, & ſi voluerit ceſſare ceſſabit, & quia circa ea, quorum principium eſt voluntas non poteſt dari ars, aut ſcientia, nõ poteſt dari certitudo aliqua de duratione motus cœli, quia ſi voluerit motor faciet durare in ęternum omnẽ motum, aut ſi voluerit faciet ceſſare cras; ergo non poteſt ſciri modo na-

H turali quando ceſſabit motus cęli, aut quando erit dies iudicij. Secundo patet circa hoc, quia ſi naturaliter ſciri poſſet, poſſent cognoſcere qui habent altiorem intellectũ quam homines, & tamen illi non poſſunt ſcire; ergo non poteſt naturaliter ſciri. Et patet, quia ſi poſſent ſcire, iam ſcirent, & tamen neſciunt, ergo non poſſunt ſcire. Conſequentia patet, quia Angeli non ſuſcipiunt cognitionem per ſucceſſionem, ſed totam ſimul habent, cum cognitionem naturalem, ſiue rerum in proprio genere habeãt per ſpecies innatas, ſiue concreatas, ideo ſunt in actu totius illius cognitionis quam habere poſſunt, & tamẽ ipſi non ſunt in actu ſcientes diem iudicij, ſicut Chriſtus dixit præced. cap. & Mar. 13. cap. ſ. de die autem illa nemo ſcit, neque Angeli cęlorum; ergo non poſſunt Angeli cognoſcere hoc naturaliter. Si autem accipiatur quãtum ad

I cognitionem per ſcripturas, aut accipientur ſcripturę canonicæ, aut aliæ quælibet de alijs, dicendum quòd nullæ eſt earum auctoritas potiſſima, circa rem tam excellentem, ideo quicquid aliqui ſcripſerint de duratione Seculi, vel ex verbis eorum certitudinis colligitur, nichil ad hoc deſeruit. Si autem accipiamus ſcripturas quæ ſunt in canone, quarum auctoritas eſt irreſragabilis. Dicẽdum, quòd per eas non poteſt conſtare de die iudicij, quia aut illæ ſunt ſcripturæ veteris, aut noui teſtamẽti. De primis dicendum, quòd non patet ex eis, quia tunc potuiſſent periti legis habere cognitionem de die iudicij, quod falſum eſt. Etiam Apoſtoli potuiſſent habere cognitionem ex doctrina eorum, ſed nunquam habuerunt, quia quæſierunt à Chriſto, quod eſt ſignum aduentus tui, & conſummationis Seculi? præced. cap. ergo non erat in eis vn-

K de cognoſceretur finis Seculi. Si autem accipiatur de ſcripturis noui teſtamenti, dicendum quòd etiam ex eis non conſtat de die iudicij, quia Chriſtus non diffiniuit, ideo quando quęſitum eſt ab eo dixit, hoc ſciri à ſolo Patre præced. c. & Mar. 13. c. etiam Apoſtoli non ſcripſerũt hoc in epiſtolis ſuis, neque in aliquo libro, qui ſit de nouo teſtamẽto: nam ſi ſcriptum eſſet iam veniſſet in notitiam omnium, & tamen nemo adhuc profitetur ſe ſcire, ideo ex nullis ſcripturis ſciri poteſt. Si autem accipiatur quantum ad cognitionem ex reuelatione; dicendum, quòd ſciri poteſt, quia Deus qui nouit poteſt reuelare ſi voluerit. Conſtat tamen, quòd non reuelabit alicui viuenti, ita enim veriſſime creditur, ideo dies iudicij non ſcitur determinate ab aliquo homine, neque ſciri poteſt, & quia finis mundi, & dies iudicij, & dies reſurrectionis generalis idẽ ſunt, cognito vno alterum cognoſcitur, & vno

igno-

ignoratio alterum ignoratur, ſed de die reſurrectionis nõ potest haberi notitia; ergo neque de die iudicij, de quo latiſſime dictum eſt ſupra 22. cap. & ibi vide vbi de reſurrectione dictum eſt. Ad rationes in oppoſitum dicetur ſequenti quæſtione.

An expediat nobis determinate ſcire diem Iudicij, & an ſigna poſita à Christo ſint ſolum pro die Iudicij. Quæſt. CCCXX.

QVæritur, an expediat nobis ſcire determinate diem iudicij. Dicendum, quòd cum tangatur hic de reuelatione diei iudicij poteſt tripliciter dici, ſcilicet, an reuelatione poſſit ſciri, vel an ex reuelatione ſit ſcitus, vel an per reuelationem expediat ſciri. Si accipiatur primum, dicendum ꝙ certum eſt, quòd poteſt ſciri ex B reuelatione, ideſt non repugnat ſciri, quia Deus nouit diẽ illum, quia ipſe facturus eſt iudiciũ in die aliquo in quo ipſe voluerit, & pendet pure ex arbitrio eius, ſed id quod Deus nouit poteſt reuelare, ideo poterit reuelare diem hunc, & patet, quia maius eſt cognoſcere Deum, quam cognoſcere aliquid de eo, quod ipſe nouit, & tamen ipſe poteſt reuelare ſeipſum, vt cognoſcatur; ergo à fortiori poterit reuelare aliquid de eis, quæ ipſe nouit, de quibus eſt dies Iudicij. Et patet, quia ſupra 11. cap. dicitur nemo nouit Patrem, niſi Filius, & cui voluerit Filius reuelare; ergo à fortiori Filius poteſt reuelare alicui diem Iudicij.

Si autem quæratur de ſecundo, ideſt, an alicui reuelatus ſit dies ille, dicendum, quòd non poteſt conſtare ſecundum omnimodam certitudinem, & tamen veriſimiliter dici poteſt, quòd nulli vnquam reuelatus eſt, neque C reuelabitur. Primo, quia ſi nobis reuelaretur fieret hoc per Angelos, qui ſunt adminiſtratorij ſpiritus in miniſterium miſſi, propter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis ad Hebr. 1. c. & tamen Angeli neſciunt diem iudicij; ergo non eſt nobis reuelatus. Patet quia ſi ipſi reuelarẽt nobis Deo docente iam ipſi ſcirent, & tamen neſciunt præced. ca. & Mar. 13. ergo non reuelatus eſt alicui dies ille.

Secundo, quia quãdo Deus aliqua reuelat notificat ea ſeruis ſuis Amos 3. cap. non faciet Dominus verbum, niſi reuelet Secretum ſuum ad prophetas ſuos ſeruos; & tamẽ Apoſtoli fuerunt ſanctiores in nouo teſtamẽto omnibus poſterioribus, quia ipſi habuerunt primitias ſpiritus ad Rom. 8. ideſt habuerunt Spiritum ſanctum cęteris prius, & abundantius, vt dicit ibi glo. ergo eis deberet potius reuelari, & tamen eis non ſolum non fuit reuelatum non D petentibus, ſed etiam cum peterent à Christo hoc ſibi notificari non fuit notificatum; nam præced. cap. dixerunt, quod eſt ſignum aduentus tui, & cõſummationis Seculi? Et ibi Christus noluit eis dicere diem illum, ſed dixit, ꝙ de die illo nemo ſcit, neque Angeli cęlorum, ergo à fortiori alijs non fuit reuelatus.

Tertio, quia Deus agit omnia ſecũdum rectam rationem, & ita ſemper, vt ad aliquid proſint, & ideo quando dat alicui homini gratias ſpirituales, ſemper facit propter aliquam vtilitatem 1. Corin. 12. cap. vnicuique datur adminiſtratio ſpiritus ad vtilitatem, ideſt datur donũ Spiritus ſancti ad vtilitatem eius cui datur & aliorũ, & tamen reuelatio diei iudicij, ideſt, ꝙ ſciretur ipſe dies determinate non eſſet ad vtilitatem Eccleſiæ, ſed in damnum, vt infra dicetur; ergo non reuelabitur alicui.

E Quarto, quia ſi Deus reuelaret alicui diẽ iudicij multi ſcirent illum, immo veniret in notitiam omnium, quia Deus non reuelat aliquid ad vtilitatem perſonæ priuatę, ſed ad vtilitatem omnium, ideſt totius Eccleſiæ, vt dicitur 1. Corinth. 12. & 14. ſ. vnicuique datur adminiſtratio ſpiritus, ideſt vſus alicuius gratiæ Spiritus ſancti ad vtilitatem, ſ. Eccleſiæ, & ideo ſi vni reuelaretur veniret in cognitionem multorum, quia publicaretur, & ſic omnes ſcirent, & cauerent, & tamen non cauebunt, ſed erit dies illa inſperata, & ita expedit, & dicitur, quòd erit tunc, ſicut in diebus Noæ, quando neſciuerunt homines malum futurum quouſque intrauit Noe in arcam, & de ſubmerſione Sodomorum, vt dicitur præceden. cap. & Luc. 17. ergo neceſſe eſt, quod fuerit ignoratum iſtud, & nulli reuelatum.

A Si autem quæratur, an expediat reuelari, dicendum ꝙ non, quia quando Christus de ſimili reſpondit diſcipulis quęrentibus dixit, non eſt veſtrum noſſe tempora, & momenta, ideſt nolite de talibus quærere, quia nõ ſpectat de talibus ad vos ſcire, ſed ad ſolum Patrem, qui in poteſtate ſua poſuit tempora, & momenta, ideſt, vt ſolus determinate ſciat res, & particulariter ſecundum ſuas determinationes temporum.

Si vero rurſus quæratur quare non expedit nobis ſcire diem iudicij. Dicendum, quòd hoc eſt, primo quia nulla inde vtilitas ſequitur; nam dies iudicij non erit, ideſt ipſum tempus quo iudicabimur, niſi poſt mortem noſtrã, quia non iudicabimur quouſque reſurgamus, & non reſurgemus quouſq; omnes moriamur, ideo ad nichil prodeſt hoc ſcire determinate, quia ſcientia de illa die, vel tempore nullam diſpoſitionem in nobis cauſat, eo ꝙ diſpoſitiones quas nos facimus, aut facere debemus ad vitam æternam ſunt in vita, cum poſt vitam non manet nobis aliqua operatio meritoria, vel quæ adiuuet ex parte noſtra, & tamen tempus iudicij erit poſt mortem; ergo non prodeſt nobis ſcire, quando erit.

Secundo, quia potius ſequeretur inconueniens reuelando; nam ſcire diem iudicij ſi eſt aliquantulum diſtans valde noceret, quia laxarentur corda humana ad vitia, ſicut ſiquis ſciret diem mortis ſuæ, & ſic ſolum vellet benefacere quando eſſet propinquus morti, quod eſt inconueniens, cum omni tempore ſecundum rationem viuendum ſit; vt ergo homo incertus de tempore iudicij quaſi ſemper inſtet ſemper ſolicitus ſit ad bene agendum, fuit conueniens, quod ignoraretur tempus illud, & ſic eſſet hominis cauſa vigilandi, & iſtam cauſam exprimit Christus præceden. cap. & Luc. 12. nam poſtquam dixit, quòd de die illa, & hora nemo nouit; adiungit vigilandum eſſe, quia ſi paterfamilias ſciret qua hora fur veniret, vigilaret vtique, & non ſineret perfodi domum ſuam, & cõcluditur; & vos eſtote parati, quia qua hora non putatis Filius hominis veniet, & ſimilem modum loquendi habuit Apoſtolus prima Theſſ. 5. cap. ſ. dies Domini, ſicut fur in nocte veniet.

Tertio, vt ſeruetur Deo id, quod ei proprium eſt, ſcilicet ſcientia quotundam, quam in ipſo ſolo eſſe decet. Eſt enim Deus per ſcientiam ſuam cauſa rerum, & vtrumq; communicat rebus, ideſt cauſalitatem, & ſcientiam; nam quibuſdam tribuit virtutem agendi, circa alias res quarũ ſunt cauſæ, & alijs, aut quibuſdam ipſarum tribuit vim cognoſcendi res, ſed tam in operatione quam ſcientia aliquid ſibi reſeruat. De operatione patet, quia operatur quædã in quibus nulla creatura ei cooperatur, ſicut creare animam, formare, & infundere, iuſtificare, miracula facere; ita ergo circa cognitionẽ neceſſe eſt poni quędam, quæ ſolus Deus cognoſcat, hæc autem maxime eſſe debẽt ea, quæ ſoli diuinæ ſubiacent poteſtati, vt ſicut in operando ea ipſe ſolus ſe habet, ita in ſciendo, iſtud autem eſt finis Mundi, quia in dando finem Mundo nulla creatura cooperatur, quia non prouenit ex aliqua habitudine rerum naturalium, vt oſtenſum eſt præceden. quæſt. ſed ex ſola Dei voluntate; ergo cõueniens eſt, quod hunc finem Mundi ipſe ſolus ſciat antequam fiat, ſed ſi reuelaret non ſciret ſolus ipſe; ergo non expedit, ꝙ reuelet alicui.

Sed obijcietur, quòd debeat tempus illud determinate eſſe notum, quia tempus iudicij non debet eſſe alicui occultum, niſi forte quilibet ſe præpararet ſolicite ad ipſum iudicium, dum illius tempus determinatum ignoret, ſed eadem monet ſolicitudo præparationis etiam ſi tempus eſſet certum iudicij; ergo non eſt inconueniens ſciri diem iudicij. Et patet, quia dies iudicij erit poſt mortem omnium, vt dictũ eſt; & tamen mors eſt nobis incerta quantum ad tempus, & ideo oportet nos diſponere, ideo etiam ſi ſciamus diẽ iudicij determinate, nichilominus erimus ſoliciti ſemper, cum neſciamus diem mortis noſtræ, & ex die mortis reſultat tota diſpoſitio poſt mortem. Sic dicit Auguſt. in epiſtola ad Eſichium, in quo inuenerit quemcunque ſuus nouiſſimus dies, in hoc comprehendet eum mundi nouiſſimus dies.

Dicendũ, quòd etiam ſi ignoretur à quolibet dies mortis eius, adhuc eſt conueniens ignorari diem iudicij, & hoc

hoc prodeſt ad maiorem vigilantiam in bonis operibus
dupliciter.

Primo, quia ignoramus, an dies iudicij tantum diffe-
ratur quantum mors noſtra alias differenda erat, quia li-
cet mors nobis qualibet hora accedere poſſit, aſpicimus
tamen ad id, quod eſt communius, & naturalius, ideſt, vt
homines viuant tantum quantum naturaliter viuere poſ-
ſint, talem terminum autem quilibet homo ſibi præfigit,
quia talem cupit, licet non ſit quilibet, illum habiturus,
poteſt autem eſſe, quòd dies iudicij veniat ante illum ter
minum noſtræ vitæ naturalis, & tamen ante diem iudi-
cij, vel in ipſa ſaltem neceſſe eſt omnes homines mortuos
eſſe, ideo vltra timorem mortis adhuc habemus timorē
de die iudicij, quaſi ante mortis noſtræ terminum veni-
re poſſit, ideo conueniens eſt ſic ignorari, quia duo timo-
res facient maiorem diligentiam, & vigilantiam in bo-
nis operibus quam vnus.

Secundo, quia non habet homo quilibet de ſe ſolo ſo-
licitudinem, ſed etiam de familia, & amicis, & ciuitate,
aut regno, vel Eccleſia, & his non determinatur tempus
durationis ſecundum vnius hominis vitam, & tamen
vnumquemque horum oportet aſſe diſpoſitum, vt dies
Domini eum paratum inueniat, ergo pro omnibus his ti-
memus, & ſoliciti ſumus, etiam ſi dies iudicij futurus ſit
aliquantulum poſt mortem noſtram, & ideo vtilitatem
habet quandam eſſe diem illum nobis ignotum.

Sed adhuc obijciunt quidam, quòd dies iudicij alicui
reuelatus eſt, aut reuelabitur, quia dicitur Amos 3.c. non
faciet Dominus verbum, niſi reuelauerit ſecretum ſuum
ad ſeruos ſuos prophetas, & tamen dies iudicij eſt de ma-
ximis rebus, ergo reuelabitur.

Secundo, quia dicunt, quòd illa auctoritas, non eſt ve-
ſtrum noſſe tempora, & momenta conueniebat Apoſto-
lis qui multo tempore ante nos fuerunt, & ideo dies iudi-
cij erat ab eis elongatus, & ſic non expediebat eis noſſe
illum, ſecus de nobis quibus dies iudicij vicinior eſt, aut
de illis quibus fuerit valde propinquus; nā illis expediet
reuelari. Dicendum, quòd his non obſtantibus non re-
uelabitur nobis, neq; expedit reuelari diem iudicij quā-
tumcunque ei vicini ſumus, & de vtroque reſponſum eſt
ſupra 22. c. & maxime, circa declarationem auctoritatis
illius, non eſt veſtrum noſſe tempora, & momenta, multa
& pulchra dicta etiam ibi quę ſunt illa quæ Deus reuelat
prophetis, & quæ ſunt illa, quæ occultat. Ad rationē pri-
mam in contrarium præced. q. dicendum, ꝙ non eſt ſimi-
le de primo aduentu, & ſecundo; nam in vtroque requi-
ritur, ꝙ veniens cognoſcatur, ita ꝙ poſtquām fuerit præ-
teritus aduentus non poſſit dubitari, an fuerit, quia vide-
rentur tunc inutilis eſſe; hoc ſuppoſito debuit tempus pri-
mi aduentus determinari; & prænunciatum eſſe antequā
fieret, tempus autem ſecundi aduentus non debuit diffi-
niri antequā eſſet: nam in primo aduentu venit Chriſtus
occultus quantum ad perſonam ſuam, ideſt quòd nō co-
gnoſcebatur iuxta illud Iſa. 43. ca. tu es Deus abſconditus
Deus Iſrael ſaluator; ſic. n. debuit venire, quia alias impe-
diretur myſterium paſſionis, ſi perſona eius determinate
ab omnibus, aut à pluribus agnoſceretur, vt ergo nō ma-
neret totaliter ignotus, debuit tempus aduentus eius no-
tum eſſe: nam tunc etiam ſi perſona non eſſet nota, cum
ſciretur tempus determinate, apparet quòd Meſſias iam
veniſſet: ex illo eſſet quidā modus probationis ad cogno-
ſcendum Ieſum eſſe Meſſiam, qui illo tempore venerat,
& talia fecerat qualia Meſſias facturus erat; immo qua-
lia verus Deus facere poſſet; ſecus autem de ſecundo ad-
uentu, quia ille erit manifeſtus, ſicut dicitur Pſ. 49. Deus
manifeſte veniet, Deus noſter non ſilebit; & ideo etiam ſi
non ſit tempus aduentus eius determinate præcognitum,
aut prænunciatum, immo etiam ſi nulla ſigna præcede-
rent, non poterit ignorari aduentus, neque perſona adue-
nientis, ſed cogentur omnes ſcire, & agnoſcere aduenien
tem, ſic dicitur præced. c. vbi diſtinguit Chriſtus aduen-
tum ſuum ſecundum ab aduentu pſeudo prophetarum,
quia aliqui occulte venirent dicētes ſe eſſe Chriſtū, vnde
caueret de eis: ecce Chriſtus hic: ecce illic: ecce in deſerto
eſt: ecce in penetralibus, & ſubdit, quòd nō erit ſic aduē-
tus Filij hominis, ſed ſicut fulgur exit in Oriēte, & ſubito

F apparet in Occidente; ſic erit aduentus eius, & ita ſubito
notitia eius perueniet ad omnes homines, & quod maius
eſt, quia congregabuntur omnes ante eum eod. cap. ſ. vbi
fuerit corpus ibi congregabuntur, & aquilæ, & ſupra in
litera dicitur, quòd cum venerit Filius hominis congrega-
buntur ante eum omnes gentes; & ita non oportet pręno-
ſci, aut reuelari tempus diei iudicij, licet debuerit præno-
ſci tempus aduentus primi Chriſti. Ad 2 m dicendum, ꝙ
licet multa ſigna ponantur à Chriſto in Euangelio, nō ex
hoc eſt notus dies iudicij: Et dicunt quidam, quòd cauſa
eſt, quia ſigna quæ ponuntur à Chriſto in Euangelio (vt
ait Aug. in epiſtola ad Eſichium) nō pertinent omnia ad
diem iudicij deſignandum, ſed quædam ad euerſionem
Ieruſalem qui præterijt, quædam autem eorum (vt plu-
rimi dicunt) pertinere ad aduentum quo quotidie Chri-
G ſtus ſpiritualiter venit in Eccleſiam ſuam viſitans eam,
prout inhabitat nos per fidem, & amorem, illa vero quæ
in Euangelijs, & epiſtolis ponuntur ad vltimum aduen-
tum expectantia non poſſunt ad hoc valere, vt determi-
nare poſſint nobis diem iudicij oſtendere, quia illa pericu
la quæ prænunciantur oſtendentia vicinum aduentum
Chriſti fuerunt etiam à tempore Eccleſiæ primitiuæ, &
quandoque intenſius, quandoque remiſſius: vnde & ipſi
dies Apoſtolorum dicti ſunt nouiſſimi dies, vt patet Act.
2. c. vbi Petrus exponit illud Iohelis 2. c. erit in nouiſſimis
diebus effundā de ſpiritu meo ſuper omnem carnē, & c.
& ita illos dies dixit Petrus eſſe vltimos, quando aſſeruit
completam eſſe prophetiam illam, & ex illo die multum
tempus tranſiuit vſque nunc, & ſemper fuerunt in Eccle-
ſia tribulationes quandoque plures, quandoque paucio-
H res, & nondum venit dies iudicij: ergo neque per ſimiles
tribulationes poteſt probari quando erit dies iudicij, ne-
que de menſe notificari poteſt ex his, neque de anno, ne-
que de decem, aut mille annis, aut pluribus, vt dicit Aug.
in eadem epiſtola ad Eſichium: & ſi credātur, circa diem
iudicij huiuſmodi pericula magis abundare, non tamen
poteſt determinari quæ ſit illa quantitas periculorū, quæ
immediate pręcedet ad diem iudicij, vel etiam aduētum
Antichriſti, cum etiā tempore Eccleſię primitiuę fuerint
perſecutiones adeo graues, & corruptiones errorum in-
tantum abundarent, ꝙ ad plurimos vicinum, vel immi-
nens tunc expectaretur tempus Antichriſti, vt patet in
eccleſiaſtica hiſtoria, & in lib. Hiero. de illuſtribus viris.
Sic enim reſpondet Sanctus Thom. 4. Sententiarum diſt.
47. Sed dicendum, ꝙ cauſa erroris, circa hoc accidit ma-
I gna propter ſigna à Chriſto poſita pręced. cap. & Mar. 13.
& Luc. 21. putant enim plurimi omnia illa eſſe ſigna iu-
dicij, & quia multa illorum quotidie vident, & ante hoc
etiam à principio ſeculi ſemper fuerunt infirmantur cir-
ca ſignificationem iudicij, dicentes, quod ſigna à Chriſto
data nullam certitudinem faciūt, circa diem iudicij; hoc
tamen inconueniens eſt, quia cum ſigna dentur ad ſignā-
dū, ſi non efficiūt illud, quod ſignant inutilia ſunt, immo
falſa; quod nefas eſt dicere circa ſigna à Chriſto data; ideo
dicendum, ꝙ ſigna à Chriſto data conuenienter ſignant
omnia ad quę ſignanda à Chriſto fuerunt poſita, & illa
quę fuerunt poſita ad ſignandum diem iudicij deſignant
illum certe eo modo quo Chriſtus illum voluit deſigna-
ri, ſed plurima ſigna illorum ſunt, quę non ſignant diem
iudicij, ſed euerſionem Ieruſalem, & ſunt omnia illa quę
K ponuntur pręced. c. à principio literæ fere vſque ad locū
illum, ſcilicet ſtatim autem poſt tribulationem illorum
dierum, vt magis expoſitum eſt ibidem. Quòd autem
Auguſt. & quidam poſt eum dicunt quędam, & plurima
illorum ſignorum pertinere ad aduentum, quo quotidie
Chriſtus venit in Eccleſiam, dicendum, quòd non ſtat,
niſi velit exponere myſtice: alias enim vis infertur literæ
ſiquis eam exponat de alio quam die euerſione Ieruſalē,
& de Antichriſto, & de aduentu ad iudicium maxime,
quia Chriſtus ibi non loquitur, niſi reſpondēdo ad ea, de
quibus quæſitum fuerat, & tamen non fuit quęſitum de
aduentu in Eccleſiā quotidie, ideo de illo nichil Chriſtus
loquitur. Alia autem ſunt ſigna pręcedētia ad iudicium,
& iſta fuerunt pauca à Chriſto poſita, ſcilicet quinque,
vel ſex, vt oſtenſum eſt ſupra, & iſta conuenienter ſignāt
diem iudicij, & tamen tota turbatio, & error eſt, circa il-

illos qui neſciunt diſtinguere illa ſigna ab alijs, & putant omnia ſigna ibi à Chriſto poſita eſſe ſigna ad iudicium; ſed falſum eſt.

Nunc vero hoc ſuppoſito videtur eſſe error eorū, qui arguunt de tribulationibus bellorum, & perſecutionum, quaſi ex hoc inſtet dies iudicij, ſicut ponebatur in ſolutione præcedenti, quia magnitudo tribulationum nō ponitur eſſe de ſignis præcedētibus ad iudiciū, ſed de ſignis pcedentibus ad euerſionem Ieruſalē, licet aliqui dicant tribulationum magnitudinē, de qua Chriſtus dixit, quod erit talis qualis nnu fuit ab initio creaturæ, pertinere ad Antichriſti tempora, vt ibidem dictum eſt, ſigna autem illa, quæ ſunt propria ad iudicium, i. in Sole, & Luna, & ſtellarum caſu, & ſonitu maris, nondum videntur, ideo nondum poſſumus cōqueri de errore ſignificationis. Sed dicendum, quod ſuppoſito, quod illa ſint ſigna iudicij, quæ Chriſtus poſuit, quærimus, an per illa ſciatur dies iudicij? Dicendum, quod aut quæritur de tempore iſto, vel quolibet alio in quo nondum ſigna præceſſerunt nequē eſſe cœperunt, aut de tempore illo quo iam præceſſerint, aut eſſe inceperint.

Si primo modo dicendum, ꝙ neq; dies iudicij poteſt ſciri, neque tempus aliquod proximum. De primo patet; nam de die illa nemo ſcit datis quibuſcunque ſignis; ergo à fortiori nullis ſtantibus præcedentibus ſignis non poterit ſciri. De ſecundo patet, quia ſi de die iudicij quantum ad tempus vicinum, vel non vicinum cognoſcendū eſſet hoc fieret per aliqua ſigna; ergo ante aduentum ſignorū nō poteſt haberi aliqua coniectura de pauco, aut de multo tempore, & ita non magis poſſumus nūc dicere, quod dies iudicij erit vſque ad vnum annum, quam quod erit vſq; ad centum, vel mille, aut duo millia, & hoc tangit Auguſt. in epiſtola ad Eſichium. Si vero ſigna præcedant ſemel, vel incipiant fieri, dicēdum, quod aut per illa quęrimus certitudinem diei, aut coniecturam temporis vicini. Si primum dicendum, quod non poteſt haberi: nam quantacunq; ſigna præceſſerint ſemper manebit dies ille ignotus, quia de die illo nemo ſcit, neque tamen ſunt ſigna à Chriſto poſita ſuperuacua, quia non oſtendunt cōuenienter per certitudinem ipſum diē iudicij, quia Chriſtus nō poſuit illa, vt per ea poſſit ſciri dies iudicij, imo illis poſitis dixit, de die autem illa nemo ſcit, licet omnia ſigna videritis, non putetis, ꝙ inde ſcire poteritis determinate diem iudicij. 1

Si autem quæratur ſecundum, ideſt coniectura temporis vicini; dicendum, quod iſta conuenienter datur per ſigna, nam completis illis manifeſtum eſt, quod dies iudicij de propinquo imminet, ſic dicitur præced. ca. cum hęc videritis ſcitote, quia prope eſt in ianuis, & non ſolum, quando fuerint finita ſigna, ſed quādo incęperint ſcimus quia propinquus eſt dies iudicij Lucæ 21. cap. his fieri incipientibus reſpicite, & leuate capita veſtra, quoniam appropinquat redemptio veſtra, & iſta vicinitas temporis paruum tempus oſtendit: fortaſſis enim non erunt duo, aut tres anni, vt dictum eſt ſupra. Ad tertium dicendum, quod cū dicitur, hora nouiſſima hæc eſt, nichil arguit de propinquitate ad iudicium: nam aut accipitur hora ibi proprie pro parte nota temporis, aut pro aliqua alia deſignatione ad placitum impoſita. Si primo modo iā tranſiuit hora vltima, & nondum venit dies iudicij. Si vero accipiatur aliter, nō poſſumus inde aliter colligere, quia ſicut iam ſub illa hora fluxerunt plures quam mille, & quadringenti anni, ita poterunt fluere tria millia annorum, ideo dicendum, quod modi iſti loquendi de vltima hora, & vltimo die nichil oſtendunt de breuitate aduentus Chriſti ad iudicandum, quia tunc quando iſta dicebantur, poterat expectari, quod in breui futura eſſet conſummatio ſeculi, & iam à Chriſti morte, quando ſimilia dicebantur fluxerunt multi anni quaſi mille, & quadringenti viginti, & nondum apparet finis mundi, neque ſigna, quæ ipſe prædixit in Euangelijs; ergo nichil faciunt modi illi loquendi, ſed maxime dicendum, quod ponuntur illi modi ad ſignandum vltimum ſtatum mundi, vel ætatem, & non ad ſignandum breuitatem temporis: nam tempus noui teſtamenti eſt vltimus ſtatus, quia poſt ipſum non erit alius ſtatus, neq; alia lex,

A ſicut ad legē Moyſi ſucceſſit lex Chriſti, ſed manebit iſte modus viuendi, & colendi Chriſtum vſque ad finem ſeculi: ita enim ipſe premiſit aſſiſtentiam Eccleſiæ ſuæ vſque ad finem mundi infra 28. cap. ſ. ego. n. vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſeculi; ergo vſque ad finem ſeculi durabit Eccleſia ſua, & ſtatus iſte, ſed ſtatus mundi, vel ætates eius ſunt quaſi quædam dies eius, vel horę, ideo cū tēps noui teſtamenti ſit vltima ętas, vel ſtatus mundi, poteſt vocari dies vltimus, vel vltima hora, & ita accepit Ioannes dicens; filij nouiſſima hora eſt, ideſt nouiſſimus ſtatus, & non expectetis alium poſt hunc, & eo modo quo vocatur vltima hora poteſt à fortiori vocari vltimus dies, & iſtud eſt, iuxta conſuetudinē ſcripturarum; nam omnes prophetæ vocāt tempus Meſſię vltimos dies, ſic accipitur Iſa. 2. & Michee 4. c. ſ. erit in

B nouiſſimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium &c. & intelligitur de aduentu primo Chriſti, quia dicitur de Syon exibit lex, & verbum Domini de Ieruſalem, & apparet, quia vulgariter tota illa auctoritas applicatur primo aduentui Chriſti, ſic etiā Iohel. 2. cap. dicitur, quod in nouiſſimis diebus effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem &c. & beatus Petrus Actu. ſecundo, capitu. expoſuit illud de immiſſione Spiritus ſancti ſuper credentes, quæ miſſio fuit ſtatim poſt aſcenſionem Chriſti in cœlos, ideo dies illi vocantur dies vltimi, ideſt vltimi ſtatus, & quia tam illi, quam iſti, & omnes dies, qui current vſque ad finem ſeculi pertinent ad eundem ſtatum noui teſtamenti, non magis dicuntur nunc dies vltimi, quam tempore Chriſti viuentis, aut paſſionis ſuæ, & ſic ſemper eſt, nouiſſimus dies, &

C nouiſſima hora ex tunc vſque ad finem ſeculi, etiam ſi duraret quinque millibus annorum, ſicut autem vocamus dies vltimos hunc ſtatum, ita & vocamus eum finem ſeculi, non quod in quolibet die nunc finiatur ſeculum, ſed quia in iſto ſtatu finiatur, & poſt hunc ſtatum non ſit futurus alius ſtatus, nec aliquis dies; ſic Apoſtolus dicit 1. Cor. 10. ca. nos ſumus in quos fines ſeculorū deuenerunt, ideſt nos ſumus in ſtatu illo, qui eſt vltimus ſtatus mundi, & finis eius. Aliqui tamen dicunt, quòd vocatur vltimus dies, vel nouiſſima hora, quia breuitatem temporis vult ſcriptura deſignare. Et patet ex modo illo loquendi Chriſti Ioan. 5. cap. ſ. venit hora, & nunc eſt, quando mortui audient vocem filij Dei, & ibi non poteſt accipi pro ſtatu iſto nouiſſimo, ſed pro tempore reſurrectionis generalis, quia tunc mortui audiēt vocem

D filij Dei, & reſurgent. Dici poteſt vno modo, ꝙ accipiēdo ſic venit hora, ſ. reſurrectionis ponitur per hyperbolem, quia augemus breuitatem cum non ſit tanta breuitas, & tamen modus loquendi non eſt falſus cum ſit vſitatus. Aliter dicendum, & melius, quòd ibi non deſignatur tēpus reſurrectionis mortuorum, ſed cōuerſionis ad fidem Chriſti; nam mortui erant plurimi in peccatis, per quæ ad mortem obligabantur æternam, & illi audierunt vocem Chriſti prædicantis, & conuerſi vixerunt vita gratiæ, & tunc eſt verum abſolute, venit hora, & nunc eſt, ſcilicet tunc quando Chriſtus iſta loquebatur erat tēpus prædicationis, & conuerſionis, & apparet, quòd de hoc intelligatur, quia poſt ea eod. cap. cum Chriſtus loqueretur de reſurrectione mortuorum magis aperuit; nam in prima vice dixit; venit hora, & nunc eſt, quando mortui

E audient vocem filij Dei, & qui audierint viuent. in ſecūda vice dixit, nolite mirari hoc, quia venit hora, in qua omnes, qui in monumentis ſunt audient vocem filij Dei, & procedent, qui bona egerunt in reſurrectionem vitæ, qui vero mala egerunt in reſurrectionem iudicij. Et eſt prima differentia, quia in primo dicitur venit hora, & nunc eſt; in ſcdo non dr, & nunc eſt, ſed ſolum dr venit hora: in quo innuitur, ꝙ Primum erat tunc qn̄ Chriſtus loquebatur, ſ. cōuerſio malorū qui mortui vocātur. Scdm vero, i. reſurrectio mortuorum non erat tunc, ſed futurū erat, & tamen dicitur, venit hora, quia verum eſt, ꝙ venit tempus illud, quia ſemper tempus currit ad hoc, quod veniamus in illam horam; & ita illa ſemper venit, ſed nō eſt adhuc præſens, ſicut erat præſens tempus conuerſionis, & prædicationis Chriſti. Secunda differentia eſt; quia in primo dicitur; quādo mortui audient vocem filij

F Dei; in ſecunda autem dicitur: omnes qui in monumentis ſunt audient vocem; in quo apparet differentia, quia mortuus poteſt accipi pro eo qui mortuus eſt naturaliter, vel morte peccati, & ita etiam iura humana vocāt mortem naturalē, & ciuilem, dicūt monachos mortuos mundo, & Chriſtus talem modum loquendi habet Apoc. 3. c. vbi dicit Angelo Sardis Eccleſiæ; nomen habes, quòd viuas, & mortuus es; neceſſe eſt autem accipi ibi mortuum in peccato, quia ſi vere mortuus eſſet, non ſcriberetur ei epiſtola, neque haberet nomen viui; in ſecundo autem dixit, qui in monumentis ſunt; de illis enim cōſtat, quòd vere, & naturaliter mortui ſunt; ergo poſuit iſtud ad ſignandum, quòd in primo accipitur mortuus in peccato, & viuit per conuerſionem; in ſecundo accipitur mortuus qui reſurgit.

G Tertia differētia eſt, quia in primo dicitur, mortui audient vocem filij Dei, & non dicitur omnes ad ſignandum, quòd quando Chriſtus prædicauit non fuerūt conuerſi omnes, qui in peccatis erant, ſed aliqui eorum, in ſecundo dicitur omnes, qui in monumentis ſunt, vt oſtendatur Reſurrectio; nā omnes tā boni, quā mali reſurgent.

Quarta differentia eſt, quia in prima dicitur, qui audierint viuent, & non dicitur reſurgent; vt innuatur, ꝙ eſt vita illa ſpiritualis ad quam redeunt, cum eſſent mortui per peccatum mortale; in ſecundo dicitur, & procedēt in reſurrectionem, vt manifeſte oſtendatur, ꝙ in ſecundo loquitur de reſurrectione: in primo autem de conuerſione ad Chriſtum.

Quinta differētia eſt, quia in primo dicitur, qui audierint viuent; & non dicitur, audient, & viuent, quaſi omnes audituri ſunt, ſed qui audierint, vt innuatur, ꝙ aliqui
H ſolum audirent, & viuerent, in ſecunda autem dicitur de omnibus, ꝙ procedunt in reſurrectionem.

Sexta differentia eſt, quia in prima nichil additum eſt ad viuere, & non eſt facta differentia vlla, ſed ſolum, ꝙ qui audierint viuent; in ſecunda autem fit differentia bonorum, & malorum; nam dicitur, & procedent qui bona egerunt in reſurrectionem vitæ, qui vero mala in reſurrectionem iudicij; ergo in prima ſoli boni viuunt, ſ. qui conuertuntur, in ſecunda autem omnes reſurgunt, quia agitur de vera reſurrectione, & ponitur diſtinctio bonorum, & malorum.

Septima differentia eſt, quia vnum ponitur, vt probatio alterius, & patet, quia in primo abſolute dictum eſt, mortui audient vocem filij Dei, in ſecundo autē dictum
I eſt, nolite mirari hoc, quia venit hora in qua omnes, qui in monumentis ſunt, & c. quaſi dicat, dixi vobis, ꝙ nunc mortui audient vocem filij Dei, & viuent per conuerſionem, & vos miramini de hoc quaſi de difficili, non miremini, quia aliud magis fiet; ergo poterit fieri hoc, ſ. quia non ſolum mortui ſpiritualiter audient vocem filij Dei, vt conuertantur per prædicationē, & ita viuāt, ſed etiam illi qui ſunt vere mortui, & ſunt in monumentis audient vocē filij Dei, & reſurgent omnes, ſed iſtud non erit nūc, ſed in quadam hora, quæ venit. Et ita apparet ex præcedentibus, ꝙ per iſtas propoſitiones, aut modos loquendi, ſcilicet vltimus dies eſt, aut nouiſſima hora, non deſignatur aliqua breuitas temporis ad finē ſeculi, ſed ſignatur, ꝙ vltimus ſtatus ſit iſte, vel vltima ętas, ſed quantum iſte ſtatus duret non conſtat, ſicut de ætate vltima hominis,
K ideſt ſenio non conſtat quantum duret, cum ceteræ ætates habeant determinatum numerū annorum, & interdum vltima iſta ætas tantum temporis habet quantū oēs aliæ ſimul ſumptæ; ſicut dicit Aug. in lib. 83. quęſtionū.

Ad quartum dicendum, ꝙ non poſſumus ſcire finem mundi per motum cęli; neque. n. ſufficit cognoſcere principiū, quia ad hoc, ꝙ cognoſcatur finis alicuius durationis oportet ſciri quantitatē ipſius durationis in ſe, & principiū illius, & t̄n circa motum cœli, licet ſciamus principiū eius non ſcimus quantitatem determinatam motus, ideo non ſcimus finem eius, ſecus autem eſt de ipſomet motu cęli, quia per eum non poſſumus cognoſcere ipſummet, cum ipſe non ſit cauſa ſui ipſius. Ad quintum dicendū, ꝙ dies qui ponuntur Apoc. 12. c. ſ. Dies mille ducenti ſexaginta nō ſignant totidē annos vſq; ad aduentū Antichriſti, cum nondū venerint, & ſint anni mille quadringenti

F quadragintaocto à Chriſti natiuitate, ſed iſti ſunt dies prædicationis Chriſti, vt oſtenſum eſt ſupra 22. c. De diebus autem quos ponit Daniel dicendū, ꝙ non ſignant annos, quibus duret nouum teſtamētum vſq, ad finē mundi, vel vſq; ad aduētum, quia illi ſunt dies trecenti trigintaquinque, & t̄n iam plures anni tranſierunt à Chriſti natiuitate, vel morte vſq; huc, ſed ſolet dici, ꝙ ille eſt numerus dierum quibus durabat prædicatio Antichriſti, & t̄n de his declarabitur magis Dan. 12. & Apoc. 12. Ad ſextū dicendum, ꝙ licet ſtatus noui Teſtamenti ſignificetur per ſtatum veteris Teſtamenti, non oportet ꝙ ſit ſimilitudo per omnia, maxime quia ea quæ in veteri Teſtamēto fuerunt, cōpleta fuerunt in Chriſto, ideo futuri. i. ſequentis tpis rationem in nouo Teſtamēto non colligimus ex duratione veteris Teſtamenti, nulla n. ratio inclinat ad hoc, In q.2
G immo ſi debemus accipere durationem ſ̄m exigentiam rei in generali, vr̄ ꝙ maior ſit duratio noui, quam veteris Teſtamenti, quia habet ſe nouū Teſtamentum ad vetus, ſicut vir ad puerum, & perfectus ad imperfectū, ſic comparat Apoſtolus ad Galat. 4. c. vbi dicit legē fuiſſe pædagogum noſtrum, nunc vero dicit nos viros eſſe, & veniſſe plenitudinem temporis, ſed maiori tempore durat quis in annis iuuenis, & viri, q̄ pueri: ergo nouum Teſtamentū debet maiori tempore durare, q̄ vetus, & t̄n vſq; nunc econtrario accidit, quia duratio veteris Teſtamenti, computando à die qua data eſt lex Moyſi vſq; ad Chriſti natiuitatem eſt, ſecūdum vnam computationem annorum mille quingentorum quadragintaquinq;, ſecundū aliam autem, quę eſt verior, eſt annorum mille quingentorum, & decem, & t̄n nouum Teſtamentum etiam ſi cōputetur
H à natiuitate Chriſti, non durauit, niſi annis mille quadringentis quadragintaocto: ergo non eſt arguendum de duratione vnius, ad durationem alterius, quia non eſt ratio vrgens: de his autem magis dictum eſt ſupra 32. cap.

In q.23

An Iudicium erit per diem, aut per noctem?
Quæſt. CCCXXI.

QVæritur, circa determinatum tempus iudicij, ideſt, circa qualitatem temporis, ſcilicet an erit per diē, an per noctem? Aliqui dicunt, quod neque erit per diem, neque per noctem, quia Iudicium, & Reſurrectio ſimul ſunt, & tamen Reſurrectio non fiet per noctem, neque per diem, quia Reſurrectio nō fit quouſque cœlum alteratur, ſcilicet ceſſando à motu, & effecti-
I bus quos producit per motum, Iob 14. cap. & ita non fiet vſquequo ceſſet motus cœli, ſed quando ceſſauerit nō eſt nox, neque dies, quæ fiunt per motum cœli: ergo iudiciū quod eſt ſimul cum reſurrectione non fiet per noctem, aut diem, ſed poſt omnem diem, & omnem noctem. Alij dicunt, quòd fiet per diem, quia finis vniuſcuiuſque rei eſt perfectiſſimus, ſed tunc cum fuerit iudicium, erit finis temporis, quia poſt hoc non erit tempus, Apoc. 10. Ergo finietur tempus in optima diſpoſitione, ſed illa eſt dies: ergo erit iudicium per diem.

Secundo, quia qualitas temporis debet reſpondere eis, quæ geruntur in tempore, vnde Ioan. 13. cap. fit mentio, ꝙ nox erat quando Iudas exiuit à Chriſto ad eū prodendum, & hoc quia à conſortio veræ lucis tunc recedebat, & tamen in iudicio illo manifeſtabuntur omnia illa, quæ
K nunc latent 1. Corint. 4. c. ſ. Manifeſtabit abſcondita tenebrarum, & reuelabit conſilia cordium; ergo debet eſſe tempus maximæ manifeſtationis, ſed iſtud eſt meridies: ergo erit iudicium in meridie, quia tunc eſt maxima lux. Alij dicunt, quòd fiat iudicium per noctem, quia Iudicium, & Reſurrectio ſimul fiet, & tamē de Reſurrectione dicunt, ꝙ fiet per noctem, ſicut facta eſt Reſurrectio Chriſti: ergo etiam iudicium fiet per noctem. Secundo, quia aduentus Domini ad iudicandum comparatur aduentui furis ad perfodiendum domum, præced. cap. & 1. Theſſ. 5. ſ. Dies Domini ſicut fur in nocte veniet, ſed tempus abſconditum eſt nox: ergo tunc erit iudicium. Dicendum, quòd proprie accipiendo tunc quando fiet iudiciū non erit motus cęli, ſed prius ceſſabit, ideo non erit tunc dies, aut nox. Sed accipiendo tempus pro illa diſpoſitione temporis, quando ſubito ſuperueniet ignis, vt moriantur

omnes,

omnes, & reſurgant, & fiat ſtatim iudicium:nã aliqua illa erit; dicunt aliqui, ꝙ erit dies, quia dr̃ præced.ca. de die autem illa nemo ſcit. Sed ad hoc reſpondetur, ꝙ non ſequitur, quia dies accipitur ibi naturalis, & nõ artificialis, & includit diem, & noctem, & ita nõ apparet, an ſit dies vel nox. Sed adhuc dicetur, ꝙ erit dies, & patet ex operibus, quæ homines tunc facient, quia dr̃ præced. cap. quòd tunc duo erũt in agro, vnus aſſumetur alius relinquetur, & duæ erunt molentes in mola, vna aſſumetur, & alia relinquetur, & tamen iſta ſunt opera, quæ per diem fiunt, ſ. exercere agros, & molere in mola, ideo dies erit. Alij dicunt, quòd erit nox: primo quia dr̃ Lucæ 17. cap. In illa nocte duo erunt in agro, vnus aſſumetur, & alius relinquetur, & ſic noctem dixit, & iſtud vr̃ conueniens argumentum. Nam qñ dicitur, dies nõ apparet, an ſit dies, vel nox, eo ꝙ dies naturalis vtrunque includit, ſed cum dr̃, nox non põt accipi niſi pro nocte, ideo videtur, ꝙ nox futura ſit. Secundo, quia ponuntur opera noctis, ſ. duo erũt in lecto, ſed eſſe in lecto ad noctẽ pertinet: ergo erit nox qñ fiet iudicium. Eſt dicendum, ꝙ tempus iudicij accipiẽdo pro illa diſpoſitione temporis in quo ceſſauerit motus cœli, erunt omnia tempora ſimul, i. dies, & nox, & quælibet pars diei, & noctis, ſicut nunc eſt: nã quando in vno loco oritur Sol in loco oppoſito, i. diſtante per diametrũ occidit, & quando in vno loco erit meridies, erit in alio media nox, cũ ergo quærimus an erit dies, vel nox, oportet nos reducere ad aliquem determinatum horizõtem, reſpectu cuius, aut erit dies, aut nox, ſed qui erit ille horizon? dicendum, ꝙ erit horizon loci iudicij, i. vallis Ioſaphat, vbi putanit futurum iudicium, nam ille erit horizõ cõis, eo ꝙ oẽs conuenturi ſunt in illum horizontem ad iudicium, & tamen reſpectu illorũ locorum in quibus erũt qui tunc ſubito morientur, adueniente igne erit alicubi nox, & alicubi dies, quia tamen iudicium non fiet in omnibus locis, ſed in vnico, reſpectu illius cõuenienter quęretur de tempore quale erit, & hoc modo licet poſſet dici, ꝙ eſſet dies, tamen magis tenendum videtur, quòd ſit nox. Ad rationes in oppoſitum dicetur ſequenti quæſt. de hoc tamen dictum eſt ſupra 22. cap.

In q. 336.

Qua parte noctis, vel diei erit iudicium?
Quæſt. CCCXXII.

QVęritur dato, quòd ſit nox tẽpus iudicij, vel dies, vt aliqui voluerunt, quę pars noctis, vel diei erit?

Aliqui dicunt, quod erit media nox, quia dicitur præceden. litera, media nocte clamor factus eſt, & ille clamor videtur eſſe clamor tubæ, quia clamabitur ad iudicium, præceden. cap. & 1. Corinth. 5. cap. Alij dicunt, quòd non conſtat an ſit media nox, immo an ſit nox, ſed dicunt vocari mediam noctem propter temporis incertitudinem, nam veniet Dominus hominibus neſciẽtibus, ſicut diluuium diebus Noe, & euerſio Sodomorum ignorantibus ciuibus, præceden. cap. & Lucæ 17. cap. ſic dicitur ad Theſſalon. 1. cap. 5. Dies Domini ſicut fur in nocte veniet, & quia nullum eſt tempus magis occultum, quã media nox, quia tunc omnes dormiunt, dicitur tempus iudicij media nox, & rurſus, quia ibi manifeſtabuntur omnia occulta, quæ conditio manifeſtationis pertinet ad diem, dicunt vocari diem Domini, & ita dicitur Apoc. 21. & Daniel. 7. cap. quòd antiquus dierum ſedit, & libri aperti ſunt coram eo, quæ apertio manifeſtationem dicit. Alij dicunt, quòd vere fiet per mediam noctem, ſic tenet Caſſiodorus, & dat cauſam quia eo tempore percuſſa ſunt omnia primogenita Aegyptiorum ab Angelo exterminatore; ſic refert Magiſter 4. Senten. diſt. 43. Dicendum, quòd per certitudinem non poteſt ſciri hora noctis, aut diei qua fiet iudicium; ſic dicitur præcedenti cap. De die autem illa, aut hora nemo ſcit, & tamen ſi ſciremus, quòd media nocte, aut meridie, aut alia parte diei, iam notum eſſet in qua hora fieret, ideo neſcitur hoc.

Sed dicẽdũ, ꝙ veriſimilius creditur, & aſſeritur, ꝙ fiet in fine noctis, ſ. in crepuſculo matutino deſinente nocte, & incipiente die, & hoc exiſtente Sole in horizonte Orientali, & Luna in horizonte Occidentali, & hoc reſpectu loci illius in quo fiet iudicium: nam reſpectu omnium locorum in quibus morientur homines ſubito, vt reſurgant non erit ſic, ſed in quibuſdã erit nox, & in alijs dies, licet etiam iſtud non eſt multum certum, quia tunc manifeſtum eſſet, quòd dies iudicij futura erat in plenilunio, quia hoc eſt in oppoſitione ipſorum luminarium, ſed neque iſta certitudo videtur nobis dari, quia hoc dato multi dies eſſent, de quibus ſciremus, quòd in illis non poteſt eſſe dies iudicij, nec reſurrectionis, & hoc ſatis monet, vt neſciamus, an etiam talis habitudo erit, quando fiet iudicium, inter Solem, & Lunam, ſed ſuppoſito eo qđ aſſeritur, erit talis habitudo luminarium, & erit crepuſculum matutinum, ideſt, finis noctis, & principium diei quando oritur Sol, & tunc videtur ſtare conuenienter, quòd fiat per noctem aduentus Chriſti, ideſt, miſſio illius ignis, qui omnia deuorabit, & ſtatim in ipſo matutino crepuſculo ceſſet tempus, fiatque tunc Reſurrectio, & Iudicium.

Sed ad hoc eſt prima ratio, quia in tali ſitu creduntur creata luminaria, ſcilicet, Sol in Oriente, & Luna in Occidente, & ita fiat circulatio perfecta, vt redeant corpora ad eundem locum, & ſitum, in quo fuerunt condita.

Secũda eſt, quia Iudicium, & Reſurrectio fient in eadẽ hora, & tñ Reſurrectio creditur futura Sole exiſtẽte in Orientali horizonte, quia eo tp̃e Chriſtus ſurrexit, ſ. in principio diei, ideo tunc tp̃s iudicij ponunt. Non tamẽ ex hoc ponatur penitus eadem habitudo luminarium, quantum ad tempus, & alia, quæ fuit in Reſurrectione Chriſti, quia illa Reſurrectio fuit die quinta Aprilis, & tamen de die Iudicij neſcitur in quo menſe erit.

Secundo, quia dicitur quod tunc Luna, & Sol erunt in oppoſito, & tñ in die Reſurrectionis Chriſti nõ potuit eſſe ſic, quia Chriſtꝰ mãducauit Paſcha die quartadecima Lunæ, i. die Iouis, & die quintadecima, ideſt, die Veneris mortuus eſt, & Sabbatho ſequenti, ideſt, ſextadecima Luna manſit in ſepulchro, ſequẽti autem die, ideſt, ſeptimadecima reſurrexit, & tamen die ſeptimadecima Lunæ non poterant eſſe Sol, & Luna in oppoſito, ſed ſi Sol erat in puncto horizontis Orientalis, erat Luna tunc infra horizontem ad Occidentem plus quàm viginti gradibus, ſatis autem eſt, quòd ſit eadẽ habitudo temporis, ideſt, in crepuſculo matutino. Tenendo autem iſtam poſitionem poteſt dici ad primum, ſcilicet, media nocte clamor factus eſt, quòd non arguitur inde aliquid: nam litera illa, aut accipitur ſecundum Parabolam, aut ſecundum ſenſum quem Chriſtus intendit. Si ſecundum Parabolam erat vere media nox, quando venit ſpõſus dormitantibus virginibus, & clamatum eſt ecce ſponſus venit. Si autem accipiatur quantum ad ſenſum Chriſti, accipitur pro tempore occulto, & incerto mortis, quia occultum eſt cuilibet tempus mortis, ſicut media nox eſt tempus incertum & occultum, ideſt, quia homines tunc non vigilant, & de die iudicij nichil ibi dicitur. Ad illos qui dicunt non conſtare, an ſit media nox, vel quod tempus; dicendum, quòd verum eſt, quòd non conſtat per certitudinem, hoc tamen eſt, quod magis tenetur. Ad illos autem qui ſecundum Caſſiodorum dicunt futurum media nocte: dicendum, quòd non conſtat, immo non eſt ſatis veriſimile, ſaltem enim nõ conſtat hoc ex aliquo loco ſcripturæ, quia iam conſtaret alicui de die illa, aut ſaltem hora, & cum probant quia illa hora percuſſa ſunt primogenita Aegypti non facit ad propoſitum: nulla enim ſimilitudo inter hęc eſt, quia non infligit Deus omnes pęnas eadem hora: nam ignem in Sodomis non pluit Deus media nocte, ſed in ortu Solis, vel quaſi: nam iam erat mane, quando exiuit Loth de Sodoma, & tamen ante exitum eius non nocuerunt Angeli ciuitati, Geneſ. 19. cap. & in ortu Solis pluit ſulphur, & ignem de cœlo, eodem cap. Etiam quando Deus miſit diluuium non miſit per noctem, ſed in ortu Solis incœpit, vel parum poſt: nam in articulo diei introiuit Noe in arcam, ideſt in puncto ortus. Gene. 7. cap. & ſtatim cœpit pluuia diluuij, ideo non oportet, quod ille ignis, qui veniet ad occidendum omnes, qui reſidui fuerint, veniat media nocte, maxime, quia ſi reſpectu vnius loci eſſet media nox, reſpectu aliorum non poſſet eſſe. Ad rationes poſitas præced. q. reſpon-

dendum eſt;ad primam verum eſt, quòd oõ erit per diẽ,
neque per noctem,accipiendo propter diem,& noctem,
quia illa cauſantur ex motu cęli , tunc vero non erit mo-
tus , ſed accipimus tempus ſm conditionem Solis ad ho-
rizontẽ:nam ſi ſupra fuerit dies eſt,ſi infra eſt nox,& ſm
habitudinẽ eleuationis, vel declinationis accipimus par-
tẽ diei, vel noctis. Vel poteſt dici,ꝙ vocatur dies,vel nox
illa conditio tpis, quæ præceſſit, quando ceſſauit motus:
nam manebunt luminaria in illa habitudine in qua fue-
runt , cum ceſſauit motus , & ideo videtur eſſe eadẽ pars
diei, vel noctis , quæ erat qñ ceſſauit motus , & quæ erat
antequam ceſſaret. Ad ſecũdum dicendum,ꝙ dies eſt di-
ſpoſitio melior temporis , q̃ nox , & meridies eſt optima
diſpoſitio, reſpectu cuiuslibet horizontis, & hoc propter
maximam illuſtrationem,ſed hoc non erit tunc neceſſa-
rium , quia corpora Sanctorum erunt fulgida ſicut Sol,
ſupra 13.ca.& a fortiori corpus Chriſti,ideo propter lucẽ
non eſſet neceſſe eſſe ibi diem , quia magis illuminaretur
locus lumine corporum Beatorum , quam radijs Solis in
meridie,& ita Iſaias dicit de illa ciuitate Ieruſalem cęle-
ſti,ꝙ non erit ei Sol ad lucendum per diem, neque Luna
per noctem, & Apocal.21.cap.dicitur,ꝙ non eſt neceſſa-
rius Sol ibi, quia claritas Dei illuminat eam, & agnus eſt
lucerna eius. Cum autem obijciebatur, ꝙ rei finis eſt ali-
quid optimum, dicendum,ꝙ eſt verum de fine ad quem
habendum res mouetur, quia ille eſt perfectio eius,ſecus
autem de fine in quo res terminatur, quia ille interdũ eſt
minoris perfectionis, quàm alij ſtatus rei, & ita erit de
qualitate temporis. Nam non mouetur cęlum ad hoc,ꝙ
conſequatur talem , vel talem diſpoſitionem temporis,
quia tunc illa habita non moueretur, & tamen cũ quoti-
die habeat illam,quotidie mouetur,ideo nõ eſt motus ad
conſequendum aliquam determinationem temporis,ſed
ad cauſandum effectus in rebus per ipſum motũ , & cir-
cumlationem lucis ad omnem partem, propter quod nõ
differt in qua diſpoſitione ceſſet tempus,i.an in meridie,
vel media nocte, vel aurora, aut qualibet alia diſpoſitio-
ne, maxime quia ſemper eſt talis diſpoſitio tẽporis , quã-
diu tempus eſt:nam neceſſe eſt nunc alicubi eſſe meridiẽ,
& alicubi mediam noctem, & ortum Solis, & occaſum,
& horam tertiæ , & horam nonæ, & ita de alijs partibus
temporis ſecũdum habitudinem, quam Sol habet ad di-
uerſos horizontes, quòd autem tunc cum ceſſauerit tem-
pus ſit meridies reſpectu alicuius horizontis , nõ videtur
eſſe cauſa neceſſitatis vlla : nam hoc maxime eſſet reſpe-
ctu illius horizontis in quo fiet iudicium , ſed pro illo nõ
eſt neceſſaria talis habitudo, vt dictum eſt. Ad tertiũ cum
dicebatur, quòd debebat eſſe meridies pp maximã mani-
feſtationem; dicendum, quòd aut hoc accipitur pp neceſ-
ſitatem rei, quaſi ad illam manifeſtationem , quæ futura
eſt ſit neceſſaria diſpoſitio meridiei, aut accipitur propter
correſpondentiam ſignificationis . Si primo modo non
oportet, quod ſit meridies, immo neq; dies propter duo.
Primo, quia manifeſtatio, quæ ibi fiet non eſt corporalis,
ſed ſpiritualis, ſ. manifeſtabũtur conſilia cordium. 2. Cor.
4. cap. & tamen pro tali manifeſtatione non eſt neceſſa-
rium lumen corporale, ſed ſpirituale. Secundo, quia dato
quòd eſſet neceſſarium multum lumen corporale, abun-
dantius erit ibi, quàm Sol poſſit effundere, eo ꝙ erunt ibi
corpora omnium Beatorum, & tamen beati fulgebunt ſi-
cut Sol, ſupra 13. c.& maxime corpus Chriſti quod incõ-
parabiliter excedet lumen Solis, ideo non erit neceſſarius
Sol tunc , & conſequenter neque dies , neque meridies.
Si vero accipiatur quantum ad correſpondentiam ſigni-
ficationis; dicendum, ꝙ propter varias res poteſt varie tẽ-
pus illud nominari, ſ. dies, & nox, & meridies, & media
nox: nam attendendo manifeſtationem occultorum vo-
cabimus meridiem , attendendo autem incertitudinem
temporis vocabimus mediam noctem, quia occulte ſicut
fur in nocte veniet. 1. Theſſal. 5. cap. Ad aliam rationem
qua dicebatur, ꝙ fieret per diem, quia opera illius tempo
ris erant diuina, i. duos eſſe in agro ; dicendum, ꝙ poterit
eſſe nox: nam etiam per noctem ſunt aliqui in agris, ſcili-
cet, paſtores , & ſic omnes conditiones conueniunt nocti.
Eſt tamen verum, quòd tunc erit dies, & nox, quia reſur-
rectio non fiet de vnica parte orbis, ſed de omnibus, &

F mors veniente igne cœleſti in toto mundo fiet; ſed tunc
neceſſe eſt alicubi eſſe diem , & alicubi noctem, & non
poteſt determinari, niſi accipiatur reſpectu horizontis il-
lius, in quo fiet iudicium, quia ad illum erit determinatio
aliqua temporis, & iſta non eſt nobis nota, dicitur tamen
communius eſſe determinatio crepuſculi matutini , ſicut
ſupra dictum eſt.

An omnes homines in illud iudicium venient?
Quæſt. CCCXXIII.

QVæritur nunc de iudicandis, & iudicantib. in gñali
iudicio qui erunt, & ſpecialiter quærendũ erat pri
mo de iudicantibus, an ſolus Chriſtus iudicet,
& apoſtoli cũ ſedeãt ſuper duodecim ſedes, an aliqui alij
G homines iudicent , & an præter homines iudicent quoq;
Angeli, ſed de his omnibus, & plurimis dubijs circa iudi-
cantes, & de poteſtate iudiciaria propter quam virtutem
datur hominibus, dictum eſt late ſupra 19.cap. ideo ibi
videatur. Nunc ergo dubium eſt circa iudicãdos, vel eos
qui in iudicium venient , & primo dubitatur an omnes
homines venient in iudicium illud. Aliqui dicunt, ꝙ nõ,
quia ſupra 19.cap. cum Chriſtus dedit Apoſtolis poteſta-
tem iudiciariã dixit : ſedebitis ſuper duodecim ſedes iu-
dicantes duodecim Tribus Iſrael, ſed non pertinent om-
nes ad illas duodecim Tribus : ergo non venient omnes
homines in iudicium. Secundo, quia dicitur Pſal. 1. Non
reſurgent impij in iudicio, ſed multi homines ſunt impij:
ergo multi ſunt, qui non venient. Tertio, quia aliquis de-
ducitur ad iudicium, vt eius merita diſcutiantur, ſed quiẽ-
H dam ſunt qui nulla habent merita bona, neque mala: er-
go multi ſunt qui illuc non ibunt: patet de pueris decedẽ
tibus in ætate infantiæ: nam illi nichil habent meriti, aut
demerit. Dicendum, ꝙ quærere an omnes comparebunt
in iudicio eſt quærere, an erit iudicium generale, vel nõ,
& de hoc dictum eſt ſupra; veruntamen dicendum nunc
quòd in iudicio omnes comparebunt. Primo, quia Actu.
10.cap. dicitur, quòd Chriſtus conſtitutus eſt à Deo iudex
viuorum, & mortuorum, ſed nomine horum accipiuntur
omnes homines cuiuſcunque ætates, dignitatis, & ſexus:
ergo omnes venient in iudicium . Et hoc patet, quia ſiue
accipiatur de vita naturali , vt opponitur ſibi naturalis
mors, ſufficienter diſtinguũtur omnes homines in viuos,
& mortuos. Si vero accipiatur viuus vita gratiæ, & mor-
tuus, pro vt eſt in peccato mortali, etiam ſufficienter di-
I ſtinguũtur omnes per viuos, & mortuos, quia nullus eſt,
qui non ſit in gratia, aut peccato mortali. Secundo patet,
quia Apoc. 1. dicitur: Ecce in nubibus venit, & videbit eũ
omnis oculus, & agitur de Chriſto veniente ad iudicãdũ.
Sed nõ videbit eum omnis oculus , ſi non fuerint omnes
homines in iudicio: ergo erunt ibi oẽs. Tertio, quia pote-
ſtas iudiciaria data eſt Chriſto in honorẽ, & hoc in premiũ
humilitatis, quam in paſſione exhibuit, ſed ipſe pro om-
nibus paſſus eſt, quia ſanguis ſuus omnib. ſuffecit, & om-
nibus realiter prodeſſet, niſi illi ponerẽt obicem, ideo di-
gnum eſt, vt qui pro omnibus ſubijt inhonorationem in
omnibus honoretur, hoc autem eſt, vt omnes ei flectant
genua ſua in iudicio: ergo omnes in iudicium venient, &
ideo vocabitur iudicium generale, licet non iudicẽt om-
nes, neque iudicentur omnes.
K Ad primũ dicendũ, ꝙ in iudicio oẽs hoĩes cõparebũt,
licet non iudicabũtur omnes. Cum vero dr de duodecim
Tribubus, dicendum ꝙ nõ iudicabuntur ſolæ duodecim
Tribus, ſed etiam multi de omnibus alijs gentibus, & ad
hoc dicit Augu. 20. de Ciuitate Dei, ꝙ per duodecim Tri-
bus omnes gentes intelliguntur , quia per Chriſtũ in ſor-
tem duodecim Tribuum, omnes gentes fuerunt vocatæ,
ſed de hoc dictum eſt late ſupra 19. cap. Nam licet om-
nes gentes iudicandæ ſint , & nomine duodecim Tribuũ
non accipiantur ibi , niſi ipſæ Tribus , dictum eſt tamen
Apoſtolis, quòd iudicarent duodecim Tribus, cum etiam
multas gentes præter illas Tribus iudicaturi eſſent . Sed
quare de illis duodecim Tribubus ſpecialiter expreſſum
eſt, dictum eſt eadem quæſtio. 208. & non mirum, quia
Chriſtus eodem capit. noluit complere dicere de iudi-
cio, ſed ſolum quantum ad propoſitum ſuum tunc perti-
nebat,

nebat, ſicut ergo præter Apoſtolos multi accepturi erant ſedes, iudiciarias, dixit tamen de ſolis duodecim ſedibus pro ipſis Apoſtolis, ita multæ gentes iudicandæ erãt præter duodecim Tribus, dixit tamen ſpecialiter de illis.

Ad ſecundum dicendum, quòd venire in iudicium triplíciter accipitur. Vno modo venire, vt iudicet quis. Alio modo, quòd quis veniat, vt iudicetur.

Tertio modo, vt veniat, vt ibi ſaltem præſens ſit. Accipiendo primo modo non reſurgent impij in iudicio, quia nulli mali iudicabunt, niſi accipiatur de iudicio comparationis, quia hoc iudicio etiã mali iudicant; qui non ſunt maxime mali, vt oſtenſum eſt ſupra 19. cap. quæſt. 198. Accipiendo ſecundo modo, ideſt, vt iudicẽtur, multi ſunt qui non veniunt in iudicium: nam Apoſtoli non iudicabuntur. Accipiendo tertio modo omnes venient in iudicium, quia nemo erit qui ibi deſit, vt omnium genua flectantur Christo, & ita tam mali, quàm boni comparebunt in iudicio.

Ad tertium dicendum, quòd etiam pueri illi habebunt aliquid de quo iudicium fiat: nam neceſſe eſt omnes paruulos decedere, aut in peccato mortali, aut in gratia, ſed primi iudicantur vt pereant, ſecundi vero vt habeant vitam æternam, & hoc licet neutri aliquid egerũt vnde bonum, aut malum reciperent, ſed primi contraxerunt originalem culpam, quæ eſt mortalis; ſecundi vero nichil fecerunt, ſed meritis Chriſti per operationem ſacramentalem Eccleſiæ receperũt gratiam, per quam beatitudinem habeant. Si autem velimus dicere, quòd non iudicantur, niſi qui fecerunt aliquid, de quo iudicarentur boni, aut mali, dicendum, quòd iſti erunt in iudicio, non vt iudicentur, ſed vt gloriam iudicis videant, & ſic in hoc fit quidam honor iudici.

An boni iudicabuntur? Quæſt. CCCXXIIII.

QVæritur, an boni iudicabuntur? Aliqui dicunt, ꝙ nulli boni iudicabuntur, quia Ioan. 3. cap. dicitur, Qui credit in eum non iudicabitur, ſed omnes boni credunt in Chriſtum, quia qui non credit in eum eſt infidelis, & conſequenter malus: ergo nullus bonus iudicabitur.

Secundo, quia illi non ſunt beati, quibus incerta eſt ſua beatitudo, & hoc modo probat Auguſt. Angelos malos nunquam fuiſſe beatos, etiam cum in cœlo eſſent, quia non fuerunt aliquando certi de ſua beatitudine: nam de eo, quod non erat futurum, non poterant eſſe certi: omnes autem Sãcti, qui nunc in vita æterna ſunt, beati ſunt, cum dicatur Apocal. 14. cap. Beati mortui, qui in Domino moriuntur: ergo ſunt certi de ſua beatitudine, & conſequenter non deducentur in iudicium: ergo non iudicabuntur, qui iam in vita æterna ſunt.

Tertio, quia terror repugnat beatitudini, ſed extremũ iudicium, quod maxime tremendum dicitur, non poterit eſſe ſine timore eorum, qui iudicandi ſunt: in beatis autem non eſt timor, ergo non iudicabuntur, patet quia dicit Gregorius in Moral. ſuper illud Iob 40. cap. ſcilicet, cum ſublatus fuerit timebunt Angeli; conſideremus tunc quomodo iniquorum conſcientia percutitur, quando etiã iuſtorum vita turbatur. Alij dicunt ex oppoſito, ꝙ omnes boni iudicabuntur, quia dicitur 2. Corint. 5. cap. Omnes aſtabimus ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſque propria corporis, q̃ geſſit bona, ſiue mala, ſed nichil aliud eſt iudicari, niſi ſtare ante tribunal iudicis, ad recipiẽdum per eius ſententiam bonũ, aut malum, prout meruit, ergo videtur, quòd omnes boni iudicabuntur.

Secundo, quia vniuerſale omnia comprehendit, & tamen iudicium vltimum dicitur vniuerſale: ergo omnes iudicabuntur ibi, & conſequenter omnes boni. Dicendũ, ꝙ iudicium importat duo, ſ. diſcuſſionem meritorum, & retributionem premiorum, & hoc ſecũdum ꝙ in iudicio quolibet humano inuenimus duo, ſ. diſcuſſionem cauſæ, & diffinitionem eius. Si.n. accipiatur quantum ad ſecundum, i. retributionem præmiorum; dicens ꝙ omnes boni iudicabuntur nichil inconueniens vr̃ aſſerere: Cõiter tñ non dr̃ ſic, ſed ꝙ quidam boni ſunt, qui non iudicabũtur: nam Apoſtolos non dicimus iudicandos, & multominus

A Matrem Chriſti. Tenendo autem hoc diſtinguendum eſt circa bonos: pro quo ſciendum, ꝙ diſcuſſio meritorũ non fit, niſi vbi eſt immixtio, & quaſi quædã incertitudo meritorum: nam diſcuſſio eſt ſeparatio quædam, vbi ergo nulla eſt commixtio meritorum bonorum, & malorum, ſed ſimpliciter ſunt bona, non eſt aliquid iudicandũ, vbi vero admixtio eſt; iudicium fiet, & diſtinguuntur iſti per modum loquendi Apoſtoli. 1. Corint. 3. cap. De ædificantibus ſuper fundamentum lapides pretioſos, & aurum, & alijs ædificantibus ſuper illud lignum, fœnum, & ſtipulã: nam omnes iſti ſunt boni, cũ Apoſtolus dicat omnes iſtos ſaluari, ſed dicuntur ædificare aurum, argentum, & lapides pretioſos ſuper fundamentum fidei illi, qui diuinis ſeruitijs totaliter inſiſtentes, nullam admixtionem notabilem alicuius mali meriti habent, in talibus enim meri-
B torum diſcuſſio locum non habet, quia non ſunt ibi mala, quæ diſcutiantur à bonis: dicũtur autem ædificare ſuper fundamentum fidei lignum, fœnum, & ſtipulam illi, qui rebus mundi abiectis cogitant, quę Dei ſunt, ſed non abijciunt eas penitus, ſed adhuc eas amãt, & terrenis negocijs implicantur, & tamen nichil Deo præponunt, ſed ſtudent eleemoſynis expiare peccata: iſti enim habent cõmixtionem bonorum operum cum malis, ideo diſcuſſio meritorum in eis locum habet, iſti autem quantũ ad hoc iudicabuntur, ſed ſaluabuntur. Sed adhuc conſiderãdum eſt, quia iſta non ſunt ſimpliciter concedenda, quia non eſt verum, quòd boni in die iudicij habebunt aliquã admixtionem meritorũ: nullus enim bonus ibi timebit bona, & mala merita ſimul, ſed ſola bona. Et ideo videtur, quòd nullus bonus iudicandus eſſet, accipiẽdo diſcuſſio-
C nem pro diuiſione, vel ſequeſtratione bonorum, & malorum operum, quia aut erũt illa mala peccata mortalia, quæ erunt mixta cum bonis operibus, aut erunt venialia. Non primo modo, quia quicunque habuerit peccatum mortale in die iudicij damnabitur æternaliter, eo quòd ille ſine charitate decedit, ſi autem ſint venialia, eſt etiam impoſſibile, quia nemo poteſt ad vitam æternam ire cum aliquo peccato, vel onere ſatisfactionis, ideo oportet pri⁹ exſoluere pœnam pro illis, quàm habeatur vita æterna, & tamen poſt iudicium nulla pœna manet, niſi æterna: boni autem non tolerabunt hanc, ideo neceſſe eſt, quòd omnia peccata venialia, quæ non ſunt ſimul cum mortalibus, deleãtur ante iudicium. Nam in illis qui ante diem iudicij morientur, erunt peccata omnia venialia expiata per pœnam purgatoriam, in illis vero qui morientur in
D ipſo die iudicij fiet expiatio venialium per acerbitatem illius ignis, qui omnia deuorabit, & ita bonis in die iudicij nõ manebunt aliqua mala merita, quæ poſſint diſcuti à bonis, & ita non habet locum iſta diſtinctio ibi.

Dicendũ, ꝙ accipiendo iudicium eo modo quo apud nos fit, vt merita cauſarum diſcutiãtur, & ſ̃m merita feratur ſententia, non eſt apud Deũ iudicium aliquod, neque primum, quod eſt ſpeciale, neque vltimum quod eſt generale. De primo patet, quia Deo omnia ſunt notiſſima, & plus quàm notoria, ideo nulla diſcuſſione indiget, neque illam facit, ſed dat vnicuique ſecundum opera ſua bonum, aut malum, & iſtud habet locum ſententiæ, & quantum ad hoc poteſt vocari iudicium tam primũ, quã ſecundum, & hoc modo omnes tam boni, quam mali iudicantur, quia nemo eſt cui non tribuantur iuſta merita.
E Accipiendo autem ſecundum iudicium, dicendũ ꝙ illud non eſt iudicium hominũ, vt ſingulorum, licet de ſingulis iudicetur. Sed eſt iudicium de toto genere humano, vt eſt cõitas, vel vniuerſitas quædam, & iudicium iſtud tendit ad ſeparationem bonorũ, & malorum, vt iam nunq̃ ſint ſimul: hoc.n. proprie efficitur in iudicio illo, ꝙ prius effici non poteſt, aut non efficitur, & reſpectu huius non eſt alia diſcuſſio neceſſaria, niſi vt videatur qui ſunt boni, & qui mali: iſtud vero eſt notiſſimum Deo, ideo nõ fit aliqua diſcuſſio ab ipſo, & ſi circa aliquem deberet facere diſcuſſionem ſimul faceret circa omnes, quia æqualiter notum eſt Deo de vno homine, ſicut & de omnibus: eſt tamen ſententia in hoc iudicio, ſ. Ire maledicti Patris mei; & eſt executio eius, quæ eſt realis ſeparatio malorum à bonis, & quantum ad hoc iudicium eſt de omnibus, quia nullus bonus eſt, qui non ſeparetur à malis, &

cum iſta ſententia ſit de omnibus bonis, & de omnibus F
malis, neceſſe eſt quod omnes boni iudicentur, quia ſen-
tentia non fertur, niſi de eo quod in iudicium deductum
fuerit, ideo in iudicio generali cõcedere poſſumus, quòd
omnes boni iudicabuntur, & etiam mali. Sed accipiendo
eo modo quo dicimus quoſdam nõ iudicari, vt Matrem
Chriſti, & Apoſtolos; dicendum quòd aliquos non iudi-
cari contingit propter duo. Vno modo propter dignitatẽ,
ſcilicet, quia iudicare eſt excellentiæ, & anctoritatis, iu-
dicari vero eſt ſubiectionis, illis ergo quorum excellentia
maxima eſt, non competit iudicari, & ita Mater Chriſti
non iudicabitur, neque Apoſtoli. Alio modo propter cer-
titudinem, ſcilicet quia iudicium importat diſcuſſionem;
illi ergo quorum merita nota ſunt, cum non egeant di-
ſcuſſione, non dicentur iudicari, ſic dicitur de malis, Io. 3.
Qui nõ credit iam iudicatus eſt, q.d. nõ iudicabitur, quia G
certa ſunt merita ſua, quia nõ poſſunt eſſe bona, cum in-
fidelis ſit, ſicut ergo illi quorum malitia certa eſt non iu-
dicantur, quia nulla eſt ibi diſcuſſio meritorum, ita illi
quorum bonitas eſt certa, & impermixta malis, non iu-
dicabuntur, quia circa eos nulla fiet diſcuſſio meritorũ,
& hoc etiam modo dicitur, quòd Mater Chriſti, & Apo-
ſtoli non iudicabuntur, & iſtud fit, quia iudicium diuinũ
accipimus ad modum humani iudicij, in quo fit diſcuſ-
ſio. Sed tunc dicendum, circa iſtam diſcuſſionem, quòd
aut loquimur de illa reſpectu Dei, aut quantum ad nos.
Si reſpectu Dei, dicendum, quòd de nullo facit diſcuſſio-
nem, quia omnium merita, vel demerita ſunt ei æquali-
ter nota, ideo in veritate, vel nullum iudicat, vel omnes
iudicat. Accipiendo quantum ad nos, dicẽdum, qnòd ad
quoſdam pertinet diſcuſſio, ad alios non: quidam enim H
ſunt quorum malitia eſt nobis certa inuariabiliter, ſicut
malitia infidelium, neceſſe eſt enim, quòd qui infidelis
exiſtens decedit condemnetur, & hoc eſt ipſo iure, ideo
circa tales nullam diſcuſſionem ponimus fieri: ſic dicitur
Ioan. 3. cap. Qui non credit iam indicatus eſt; idẽ autem
eſt de bonitate, quantum ad quoſdam, vt de paruulis ba-
ptizatis, qui mox, vel paulopoſt defuncti ſunt: manifeſtũ
eſt enim ipſos ſaluos fieri, & circa tales nulla poteſt fieri
diſcuſſio, eo quòd nulla mala merita, vel opera habere
poſſunt, ſed decedunt cum gratia baptiſmali, & ideo de
his dicemus, quòd non iudicantur, licet in iudicio ſint ad
videndum gloriam iudicis, vt dictum eſt præced. quæſt.
Sic etiam conſtat nobis de meritis quorundam aliorum,
vt Matris Chriſti, & Apoſtolorum, & aliorum Sancto-
rum, qui per Eccleſiam canonizati ſunt, non quidem ex I
vita eorum quam non vidimus, ſed ex aſſertione Eccle-
ſiæ, quæ nõ fallitur circa talia: de omnibus ergo illis quos
teſtimonio Eccleſiæ conſtat nobis eſſe in vita æterna, di-
cemus, quòd non iudicabuntur, quia nulla diſcuſſio fiet,
circa eos: de cęteris autẽ bonis, & malis fidelibus, de qui-
bus nobis non conſtat, an in bono, vel in malo deceſſerũt,
& qui hic bona, & mala ſimul commiſerunt, aut cõmit-
tere potuerunt, dicimus quòd fiet diſcuſſio, & quòd iu-
dicabuntur; & ita hoc modo potius dicimus illos iudicã-
dos, qui ſecundum nos iudicandi eſſent, quàm qui ſecun-
dum Deum iudicantur, propter quod ſiquis dixerit om-
nes bonos iudicari, & malos in iudicio generali, non erra-
bit, quia varie iſta accipiuntur.

Ad primum dicendum, ꝙ debet ſuppleri illa auctori-
tas, ſ. qui credit, & operatur; nam ſola fides non ſufficit, K
quia fides ſine operibus mortua eſt, Iac. 2. cap. Sed fides
formata charitate, quam vocat Apoſtolus fidem, quæ per
dilectionem operatur, & hoc Chriſtus expreſſit, Mar. 26.
Qui crediderit, & baptizatus fuerit, q.d. Non ſufficiebat
fides ſola ſine baptiſmo, & per baptiſmum intelliguntur
omnia alia, quæ facere iubemur, infra 28. cap. Scilicet, Ite
docete omnes gentes, ſeruare quæ mandaui vobis; de his
eſt verum, quòd ſaluabuntur. Et tunc dicendum, quòd
iudicium; accipitur dupliciter. Vno modo pro diſcuſſio-
ne cauſarum. Alio modo ſpecialiter pro condemnatione.
De primo vt Pſal. 1. Non reſurgũt impij in iudicio, ideſt,
ad iudicandum, & ſic vocamus iudicium generale, quia
ibi videtur futura diſcuſſio de omnibus, quæ diſcuſſione
egent. De ſecundo patet Ioan. 5. cap. Procedent qui bona
egerunt in reſurrectionem vitæ, qui vero mala in reſur-
rectionem iudicij, ideſt cõdemnationis, quia omnes mali
in iudicio condemnabuntur, maxime quia diſtinguitur
ibi iudicium contra vitam, & eo. cap. df. Qui credit in me
in iudicium non venier, ſed tranſiet de morte ad vitam,
ideſt non veniet in condemnationem, & vt acciperet, ꝙ
pro condemnatione iudicium poſuerat addidit, ſed tran-
ſiet de morte ad vitam. Accipiendo ergo iudicium primo
modo, dicendum ꝙ plurimi bonorum iudicabuntur, ſci-
licet omnes illi, quorum actus non ſunt nobis noti, vt to-
taliter boni: nam diſcuſſio fiet circa eos, & reddetur eis
præmium pro bona operatione. Accipiendo ſecũdo mo-
do, nullus bonus iudicabitur. Sed quare accipiatur iudi-
cium pro condemnatione eſt cauſa, quia punitio pro ma-
lo eſt effectus iuſtitiæ, præmiatio autem eſt actus miſeri-
cordię, & iuſtitiæ, ſed punitio non eſt actus miſericordię,
& quia iuſtitia, & iudicium ad idem pertinent, magis ſe
habebit iudicium ad punitiones, quam ad præmiationes,
propter quod iudiciũ ſolet accipi ſpecialiter pro condem-
natione, & ita boni non veniunt in iudicium.

Ad ſecundum dicendum, quòd in iudicio non fiet di-
ſcuſſio per Deũ de meritis electorum, quia illa ſunt ma-
nifeſta Deo, ſed ideo nos dicimus futuram diſcuſſionem
de illis, quia neſcimus nunc de illis electis, an ſint electi, ſi
autem ſciremus, non diceremus eos iudicandos, & con-
ſequenter non eſt ibi incertitudo, cum neque ſit iudiciũ,
neque diſcuſſio. Accipiendo alio modo quantum ad il-
los, qui ponunt in futuro iudicio etiam circa electos fieri
diſcuſſionem meritorum, dicendum, quòd illa diſcuſſio
non faciet dubitationem in cordibus Beatorum de ſua
beatitudine, neque ad hoc fiet, vt videatur an pœna, vel
pręmio digni ſint, ſed vt totus mundus cognoſcat quo-
modo illam beatitudinem, quam habent meruerunt, &
idem eſt de malis, quia diſcuſſio, quæ circa eos ponitur
fieri, non reuocat eis in dubium ſuam damnationem, ſed
certiſſimi ſunt de ſua damnatione, fit tamen diſcuſſio cir-
ca eos, non vt excutiatur verum, ideſt an damnandi, vel
liberandi ſint, ſed vt manifeſtum ſit toti mundo qualiter
damnationem, quam iſti habent iuſte ſuſtinent.

Ad tertium dicendum, quòd boni licet iudicentur in
futuro non timebunt, & ideo nullum erit inconueniens
iudicari. Ad auctoritatem Gregorij dicendum, quòd
non loquitur de tempore iudicij, ſed de illo tempore,
quod pręcedet iudicium, in quo iuſti aliqui viuent. Et ra-
tio differentię eſt, quia iuſti ſoluti carne ſunt certi de ſua
beatitudine, & iam vere beati ſunt, ideo non poſſunt ti-
mere iudicem, quia ſciunt, quòd nichil mali contra eos
iudicabit: iuſti vero dum in carne ſunt, certi ſunt de ſuo
exitu de hac vita: ideo timere ſemper poſſunt, immo de-
bent, iuxta illud: Beatus qui ſemper eſt pauidus, & maxi-
me erit timor viſis aliquibus terribilibus, quæ Deus fa-
ciet paulo ante diem iudicij, & patet, quòd de his accepe-
rit Gregor. quia dicit ibidem; hi qui in corpore reperiri
poterunt, quamuis iam fortes, atque perfecti, quia adhuc
in carne ſunt poſiti, non poſſunt in tanti temporis turbi-
ne nulla formidine concuti.

Ad primum in oppoſitum dicendum, ꝙ iudicabuntur
omnes boni cuiuſcunque gradus, accipiendo iudiciũ pro
retributione pręmiorum: nã omnibus dabuntur ibi quæ
meruerunt, ſed non iudicabuntur accipiendo iudicium
pro diſcuſſione meritorum.

Ad ſecundum dicendum, quòd non vocabitur iudi-
cium generale, quia omnes ibi iudicabuntur, ſed quia
omnes ibi erunt ſaltem, vt videant gloriam iudicis, vel
vt iudicent.

An mali iudicabuntur in iudicio generali?
Quæſt. CCCXXV.

QVæritur, an mali iudicabuntur in indicio genera-
li? Aliqui dicunt, qnòd nulli mali ibi indicabũtur,
quia non vocantur nũc mali, niſi qui moriun-
tur in peccato mortali, ſed illi nõ iudicabuntur, ergo nulli
mali iudicabuntur. Et patet hoc, quia ſicut certa eſt dam-
natio infidelium, ita & eſt certa damnatio omnium qui
moriuntur in peccato mortali, ſed infideles decedentes
non iudicantur, Ioan. 3. c. f. Qui non credit iam iudicatus
eſt,

eſt, & hoc, quia certa eſt damnatio illorum: ergo cæteri morientes in mortali eadem ratione non iudicabuntur, & ita nulli mali iudicabuntur.

Secundo, quia vox iudicis erit terribilis valde omnibus, qui per iudicium condemnantur, ſed ſicut dicit Gregor. Ad infideles non fiet allocutio iudicis: ergo ſi fieret ad fideles damnandos, reportarent infideles commodũ de ſua infidelitate, quod falſum eſt: ergo neque ad fideles fiet, & conſequenter nullus iudicabitur de malis.

Alij dicunt, quòd omnes mali iudicabuntur, quia omnibus malis infligetur pœna, ſecundum quantitatem culpæ, ſed hoc ſine diffinione iudicij eſſe non poteſt: ergo omnes mali iudicabuntur. Dici poteſt ad hoc, ſicut dictum eſt præced. cap. ſcilicet, quòd omnes iudicabuntur tam boni, quàm mali, quia ſententia iudicij illius erit de ſeparatione bonorum a malis, & omnes mali ſeparabuntur a bonis; ergo omnes iudicabuntur.

Accipiendo autem iudicium, prout pertinet ad priuatos, qui iudicantur, dicendum, quòd duo conſiderantur in iudicio, ſcilicet, retributio pręmiorum, & diſcuſſio meritorum: quantum ad primum omnes mali iudicantur, quia omnes recipiunt, quòd demeruerunt, ſi accipiatur quantum ad diſcuſſionem meritorum, dicitur, quòd quidam mali ſunt infideles, alij fideles. De infidelibus dicitur, quòd non iudicantur. De fidelibus autem malis dicitur, quòd iudicantur, quia diſcutiuntur cauſæ eorum, eſt autem hoc accipiendum quantum ad nos: nam quantum ad Deum, ſiue veritatem non eſt diſcuſſio, quantum ad aliquem, cum de omnibus æqualiter manifeſtum ſit Deo, quantum ad merita, & demerita: quantum ad nos vero diſcuſſio eſt, quia non conſtat nobis de illis, an in peccato decedant fideles, qui mali ſunt, ideo de malis fidelibus diſcuſſionem, & iudicium fieri dicimus.

Quare autem infideles non iudicentur, ideſt, non fiat diſcuſſio de eis cauſa videtur eſſe prima, quia diſcuſſio fit de meritis incertis, ſed de infidelibus certa ſunt demerita, quia impoſſibile eſt exiſtentem in infidelitate ſaluari quidquid facere velit: ergo non eſt ibi opus diſcuſſione. Secundam cauſam dant, quia diſcuſſio fit in illis, in quibus aliqua opera ſunt bona, & aliqua mala, quaſi diſcernantur ea, quæ mixta ſunt, vbi autem ſunt omnia opera mala, non eſt ibi diſcuſſio, & hoc, quia in infidelibus nõ eſt fundamentum fidei, quo ſublato omnia opera ſequẽtia perfecta rectitudine intentionis carent, ideo non eſt in eis aliqua permixtio bonorum, & malorum operum, quæ diſcuſſionem requirat.

Secus de fidelibus, in quibus manet fidei fundamentum, quia ad minus actum fidei laudabilem habere poſſunt, & licet ille actus ſine charitate non ſit meritorius, tamen quantum eſt de ſe natus eſt ad meritum, & ideo in ipſis fidelibus diſcuſſionis iudicium habet locum, & dato, quòd nullum vnquam bonum opus meritorium fecerint, tamen, quia fidei fundamentum habebant, potuerũt illud facere, & de hoc diſcuſſio eſt; propter quod dicitur, quòd cum omnes fideles fuerint ciues ciuitatis Dei ſaltem numero, licet non merito, debet iudicari de eis, ſicut de ciuibus, ſed in ciues nunquam fertur ſententia animaduerſionis ſine diſcuſſione meritorum per legem, infideles autem cum nunquam fuerint ciues numero, neque merito, ideo non iudicantur tanquam ciues, ſed ſine iudicio occiduntur tanquam hoſtes: nam hoſtes publici ſine vlla audientia ſolent exterminari.

Sed prima cauſa potior eſt, quia per ſecundam non competit aliquod iudiciũ infidelibus, & tamen aliquod competit: nam licet non competat iudicium futurum, competit iudicium iam factum: nam Ioan. 3. Non dicitur, qui non credit non iudicatur, vel non iudicabitur, ſed dicitur iam iudicatus eſt, quaſi dicat, quia manifeſtum eſt peccatum ſuum, non feretur de eo ſententia, vel diſcuſſio, ſed iam data eſt, quia non oportet fieri diſcuſſionem cum conſtet de delicto, & iure.

Ad primum reſponderi poteſt vtroque modo præced. accipiendo quantum ad primam cauſam dicendum, ꝙ æqualiter certa eſt damnatio omnium morientium in peccatu mortali, & omnium infidelium, & tamen de

A facto non ita conſtat, quia de infidelibus conſtat qui ſint & hoc dato ſcitur, quia nichil ab eis factum poteſt eis prodeſſe ad ſalutem, & ideo non eſt circa eos diſcuſſio.

Secus de fidelibus, quia neſcimus, qui eorum decedãt in mortali, & qui non, & dato, quòd aliquando ſciamus eos eſſe in peccato mortali, poſſunt reſurgere de illo per contritionem, cum habeant fundamentum fidei, ideo circa illos putamus neceſſariam eſſe diſcuſſionem, cum nos neſciremus nunc dicere de illis, an ſaluentur, vel pereant, & tamen ſi conſtaret nunc nobis de aliquo, ꝙ moreretur in mortali, diceremus non eſſe neceſſariam circa illum aliquam diſcuſſionem.

Accipiendo quantum ad ſecundum modum ſolutionis dicitur, quòd licet de morientibus in peccato mortali conſtet pro certo de eorum damnatione, quia tamen B aliqua quæ pertinent ad bene merendum habent annexa, oportet ad manifeſtationem diuinæ iuſtitiæ, vt diſcuſſio de eorum meritis fiat, per quam oſtendatur eos iuſte à Sanctorum ciuitate excludi, cuius eſſe ciues numero ſaltem exterius videbantur.

Sed prima reſponſio melior eſt: nam cum conſtet aliquem deceſſiſſe in mortali, planum eſt, quòd non poteſt ſaluari, etiam ſi multa opera bona egiſſet, & ideo nulla diſcuſſio ibi eſt neceſſaria de alijs operibus, quia illa etiã ſi bona inuenirentur non prodeſſent ad ſalutem.

Sed alium modum poſſumus ponere diſcuſſionis: nã quicunque condemnatur, adigitur certæ quantitati pęnarum, & quicunque ſaluatur aſſequitur certum gradum gloriæ, ſicut igitur in eo, cuius non ſunt determinata merita, fit diſcuſſio, vt videatur an damnari, vel abſolui C debeat, ita in eo cuius omnia merita mala ſunt, fit diſcuſſio, vt ſciatur quanta gloria pro illis dabitur. Et iſte modus loquendi eſſet conueniens, ſi conſuetudo eum reciperet, & modus loquendi ſcripturæ, ſed non recipit, quia valde bonos non dicimus iudicari, & tamen circa illos danda eſt determinata quantitas beatitudinis, iuxta modum bonorum operum, etiam circa infideles ſingulos taxatur pęna, quam tolerant in inferno, & tamen nõ dicuntur iſti iudicari, quia qui non credit iam iudicatus eſt, & ſic iudicium, & diſcuſſionem fieri dicimus circa illos, de quibus nobis dubium eſt an condemnari, vel ſaluari debeant. Ad ſecundum dicendum, quòd de allocutione Domini in iudicio dubium eſt, quibuſdam dicentibus nichil in verbo, ſed ſpiritualiter agendum, alijs vero, quòd verbo tenus aliquid fiet, de quo dicetur infra. D Sed dicendum, quòd ſiue intelligatur ſpiritualiter, ſiue vocaliter futurum, fiet ſermo ille condemnationis ad ſolos fideles, qui iudicabuntur, vt iſti dicunt: condemnatio autem fiet omnibus malis, tam fidelibus, quam infidelibus: & de condemnatione dicũt, quòd erit dura: verba tamen quæ ad ſolos fideles dirigentur, non erunt aliquid durum, ſed potius aliquid placens, & ſic infideles non reportabunt aliquam vtilitatem de infidelitate. Aliter dici poteſt, quòd accipiendo iudicium pro condemnatione iudiciali, quæ eſt ad ſeparandum bonos à malis, dirigetur ad omnes, quia omnes boni erunt ad vnam partem, & omnes mali ad aliam, & dicetur ad omnes bonos, Venite benedicti, & ad omnes malos, Ite maledicti; ideo verbum iudicis, quod erit horribile ad omnes malos pertinebit, tam ad fideles, quàm ad infideles, cum E omnes erant maledicti, ſi quis tamen velit tenere, quòd infideles nullo modo iudicantur, ſaltem quantum ad diſcuſſionem, & ideo, quòd non feratur ſententia de eis, quia de qua re cognouit iudex de eam proferre debet; dicet, quòd illa ſententia, ſcilicet, ite maledicti, &c. nõ dicitur niſi de fidelibus decedentibus in peccato mortali: omnes autem mali ibunt maledicti, ſed non ex viribus huius ſententiæ, & ita de bonis erit, quòd illa ſententia, ſ. venite benedicti, ſolum dicatur ab bonos, quorum merita diſcuſſa fuerint, qui nõ habent merita excellentia, ſed mixta bona cum malis, & tamen cum eis eſſe benedictos illos, qui non iudicantur, & de quibus non fertur ſententia, de quibus infra dicetur, ſ. an ſententia illa extendatur ad omnes.

Ad rationem in contrarium, quæ oſtendebat omnes malos iudicari, dicendum, quòd concedenda eſt illa,

quantum

quantum ad retributionem pręmiorum, ſed non quantum ad diſcuſſionem meritorum.

An Angeli, ac dæmones iudicabuntur in Iudicio Generali? Quæſt. CCCXXVI.

QVæritur de Angelis, & dęmonibus, an iudicabuntur in Iudicio Generali?

Aliqui dicunt, quòd omnes dęmones, & Angeli boni iudicabuntur ibi; quia dicitur 1. Corinth. 6. cap. Neſcitis quoniam Angelos iudicabimus, ſed non poteſt hoc referri ad ſtatum præſentis temporis: ergo refertur ad iudicium generale: nam manifeſtum eſt, ꝙ nunc non iudicabimus Angelos. Secundo, quia Iob 40. cap. dicitur de Behemoth per quem deſignatur diabolus, quòd cunctis videntibus præcipitabitur; ergo iudicabitur diabolus, etiam ſupra 8. cap. Dixerunt dęmones Chriſto, veniſti ante tempus torquere nos, & dicit ibi Gloſſ. ꝙ dęmones in terra Dominum videntes credebant ſe continuo iudicandos: ergo manent iudicandi in futuro iudicio generali. Tertio patet, quia 2. Petri 2. cap. dicitur Deus Angelis peccantibus non pepercit, ſed videntibus cunctis in infernum detractos in tartarum tradidit cruciandos in iudicium reſeruari: ergo videtur, quod Angeli mali iudicabuntur in futuro. Quarto patet, quia in ſententia fit mentio de dęmonibus in condemnatione: ergo iudicium de ipſis fiet, quia ſi non fieret de eis iudicium, non ferretur contra eos ſententia: dicitur autem in ſententia, ite maledicti in ignem æternum cum diabolo, & Angelis eius. Et ita iam homines mali, quàm dęmones adiudicabuntur igni perpetuo, & ſic de dęmonibus iudiciũ erit. Alij dicunt, quòd neque Angeli, neque dęmones iudicabuntur in futuro iudicio, quia Deus non iudicat bis in idipſum. Naum 1. cap. Sed mali Angeli iam iudicati ſunt, Ioan. 15. cap. Princeps huius mundi iam iudicatus eſt, ideſt dęmon, qui eſt princeps mundanorum hominum, Ioan. 12. Nunc iudicium eſt Mũdi, & princeps huius Mundi, i. diabolus eijcietur foras, & Ioan. 14. cap. Venit princeps huius mundi, & in me non habet quicquam: ergo non iudicabitur dęmon in futuro iudicio, & à fortiori neque Angeli boni. Secundo, quia maior, & perfectior eſt bonitas Angelorum, quam hominum in ſtatu viæ, & maior eſt iniquitas malorum Angelorum, quàm hominum malorum in ſtatu viæ, & tamen quidá homines ſunt, qui propter eſſe bonos non iudicantur, vt qui non habuerunt hic mixta mala notabilia cum bonis vt qui amplexi ſunt voluntariam paupertatem, & abiecerunt omnia pro Chriſto, & quidam propter magnam malitiam non iudicabuntur, vt infideles, Ioann. 3. Qui non credit iam iudicatus eſt: ergo à fortiori boni Angeli, & dęmones non iudicabuntur.

Dicendum ſicut ſupra, quòd iudicium poteſt conſiderari dupliciter, vel quantum ad diſcuſſionem, vel quantum ad retributionem: diſcuſſio autem proprie pertinet ad rationem iudicij. Et de hoc dicendum, quòd neque Angelis bonis, neque malis competit iudicium diſcuſſionis. Et ratio eſt duplex: prima eſt propter certitudinem: nam diſcuſſio fit de dubio, in eo autem, quod eſt certum nulla eſt diſcuſſio, ſed merita bonorum Angelorum ſunt iam certa, & eodem modo demerita dęmonum, ideo nõ fit circa eos aliqua diſcuſſio, ſicut neque fit circa morientes in infidelitate.

Secunda ratio eſt propter impermixtionem, fit enim diſcuſſio, ideſt diſcretio bonorum à malis, & ideo diſcuſſio fit vbi ſunt mala merita permixta bonis, ſed in Angelis bonis ſunt bona merita ſine vllis malis, in dęmonibus autem ſunt mala merita ſine vllis bonis, ideo non poteſt fieri in eis diſcuſſio. Si autem accipiatur iudicium, quantum ad retributionem, dicendum, quòd poteſt conſiderari duplex retributio; vna correſpondens proprijs meritis, aut demeritis Angelorum: alia reſpondens bonis, vel malis meritis per eos procuratis.

De primo dicendum, quòd non fiet iudicium retributionis de Angelis, & dęmonibus, ſed iam bonis datum eſt, quantum meruerunt, & malis, ideſt, dęmonibus datum eſt, quantum demeruerunt, & quoniam poſt illud

F non meruerunt, neque demeruerunt aliquid Angeli, aut dęmones, non additur aliquid ad gloriam, aut pęnam ipſorum directè.

Accipiendo ſecũdo modo dicuntur merita bona procurata ea, quæ nos facimus ſuggerentibus bonis Angelis; mala merita procurata ſunt peccata, quæ mali faciũt dęmonibus ſuadentibus, ſcilicet, neque Angeli boni merentur in illa bona ſuggeſtione, neque dęmones peccant in peccatorum tentatione, quia vtrique ſunt in termino meriti, & demeriti, & conſequenter quidquid faciant, non addit in gloriam eorum, vel in pęnam, & tamen indirectè quædam retributio fiet de his.

Nam Angeli boni amplius gaudebunt, cum viderint in beatitudine eos qui illuc eis agentibus peruenerunt, non enim erit maius ipſorum gaudium intenſiue, neque

G maior beatitudo, ſed erit extenſiue, ſ. quia de pluribus gaudebunt, ideſt, de bono ſuo, & eorum, quos illuc deduxerunt.

De dęmonibus idem dicendum eſt, ſ. quòd non gaudebunt de eis quos ducunt ad tartara, neque pro hoc torquebuntur quaſi male fecerint tentando eos, & tamen magis torquebũtur multiplicata ruina malorum, quàm ſi nullos ſecum ad inferos deduxiſſent, & ita patet, quòd Angeli boni, neque quantum ad diſcuſſionẽ, neque quantum ad retributionem iudicabuntur in iudicio generali, immo neque pertinet ad eos iudicium aliquo modo: nã non iudicabunt, neque iudicabuntur, ſed ſoli homines iudicabunt, & iudicabuntur, reſpicit tamen indirecte iudicium paſſiue ipſos Angelos, In quantum humanis actibus ſe immiſcuerunt in bonum, vel in malum.

H Ad primum dicunt quidam, quòd intelligitur de iudicio comparationis, ſicut Niniuitę Iudæos, & Regina Auſtri ſupra 12. cap. & quia quidam homines meliores ſunt Angelis, iudicabunt eos iudicio comparationis, ſed illud non eſt iudicium auctoritatis, & tamen qui iudicant cõparatiue non iudicant vere, quia non habent auctoritatem, & qui iudicantur comparatiue, etiam non vere iudicantur, quia non abſoluuntur, neque condemnantur per hoc. Alij dicunt, quòd accipitur de iudicio iuriſdictionis, ideſt, quòd vere iudicabimus Angelos, tamen dicunt quòd non eſt iudicium in futuro, ſed in præſenti. Nunc enim poteſtatem habemus ſuper Angelos, quia poſſumos eos anathematizare ad Galat. 1. cap. cum ibi Apoſtolus eos anathematizet, ſed in futuro non manebit iſta poteſtas, quia non manebit Eccleſia: ideo non iudicabimus

I ibi Angelos, ſed de hoc magis dicetur 1. Corinth. 6. & ad Galat. 1. cap.

Ad ſecundum dicendum, quòd accipiendo Behemoth pro diabolo, ſicut communiter accipitur, præcipitabitur Behemoth cunctis videntibus, quia omnes dæmones in carcere inferni in perpetuum retrudentur, & hoc videntibus omnibus hominibus, & Angelis, & iam nunquam inde egredientur, & hoc fiet in die iudicij, & tamen nec ob hoc dicentur iudicari, quia non imponitur eis aliqua pęna noua: nam ex die quo peccauerunt fuit eis hoc, ꝙ non licebat ipſis egredi de carcere inferni, niſi cum Deus ſpecialiter ex ſua prouidentia permittebat ad hominum tentationem, & in hoc non cenſebatur eis aliqua gratia fieri, quia non fiebat in fauorem eorum, ſed quia Deus volebat, & vult per dęmones velut per miniſtros exerce-

K te homines.

Ad tertium ſolet dici, quòd reſeruat Deus illos in iudicium, ſ. quia tunc præcipitabit eos omnes in tartarum, vt crucientur, nunc vero non præcipitat, ſed illud non eſt proprie eos iudicari, quia nulla pœna noua apponitur. Aliter poteſt dici, quòd accipitur ibi iudicium, ideſt pęna, & eſt ſenſus, quòd Deus poſuit dęmones in inferno ad pœnam ſuſtinendam, & tunc nullum inconueniens eſt, & ſic accipitur Ioann. quinto cap. in iudicium non venit, ſed tranſiet à morte in vitam, ideſt, non veniet ad pęnam.

Ad quartum dicendum, quòd ſententia, quæ feretur in iudicio generali non erit contra dęmones, cum autem dicitur, ite maledicti cum diabolo, & Angelis eius, non diffinitur ibi aliqua pęna pro diabolo, ſed declaratur qualis ſit pęna damnatorum hominum, ſcilicet, quòd

non

nō ſoli ardebunt, ſed cum hominibus erunt dęmones, & ſic magis cruciabuntur homines ex tali conſortio, ſi autem ponerentur dęmones in ſententia quaſi contra eos quoque ferretur ſententia, cum dęmones ſint præcipui in ſententia, quod falſum eſt, ideo dicendum, quòd neque dęmones, neque Angeli iudicabuntur in generali iudicio.

Rationem autem in oppoſitum concedimus, ſcilicet, quòd dęmones cum ſemel ſint iudicati non iudicabuntur amplius. Sed obijcietur, quòd ſint illi iudicandi in generali iudicio, quia ſinguli homines iudicãtur in morte, tamen hoc non ſtante iudicantur in generali iudicio, ita igitur erit de dęmonibus, & Angelis.

Dicendum, quòd non eſt ſimile, duo enim ſunt circa homines, propter quæ cum ſinguli iudicentur in morte adhuc iudicentur in generali iudicio.

Primum eſt, quia primum iudicium, ſ. in morte, eſt particulare; cum ſit cuiuslibet, vt eſt perſona priuata: in iudicio generali iudicabitur quilibet, vt eſt pars humani generis, & illud iudicium magis dabitur de toto humano genere, quam de ſingulis.

Secundo eſt, quia in primo iudicio, quòd eſt in morte, nemo accipit totum, quod ſibi debetur, bonũ, aut malum: ideo conueniens eſt, quod fiat aliud iudicium, in quo ſuppleatur, quod ſingulis deeſt: nam cuilibet homini pro peccato mortali debetur pęna æterna in corpore, & anima, & tamen in morte non datur niſi beatitudo, aut pęna in anima, ergo conueniens eſt aliud iudicium in quo detur quantum ad vtrunque. Circa Angelos, & dęmones non ſunt iſta duo.

De primo patet, quia Angeli ſimul à principio iudicati fuerunt, ſi liceat dicere iudicatos: nam ſtatim, vt mali ſe auerterunt à Deo, damnati ſunt omnes ſimul ad pęnas æternas, & boni omnes ſimul beatitudinem aſſecuti ſunt: & ideo ſi iudicium dici poteſt, commune fuit, nec poterunt poſtea iudicari.

De ſecundo patet, quia Angeli totam ſuam beatitudinem ſtatim aſſecuti ſunt, quia illi non habent corpus, & animam ſicut homines, cum ſint ſpiritus ſimplices, & totum bonum ſuum ſimul aſſequi potuerunt, & aſſecuti ſunt, homines autem non aſſequuntur totum bonum in morte, ſic etiam dęmones non accipiunt per partes malum ſuum, ſed totum ſimul in damnatione prima, ideo non reſtat aliquid, quod eis addatur, & ſic non iudicabuntur in iudicio generali. Conſiderandum autem circa iudicantes, & iudicandos, quòd (vt dictum eſt) iudicium non pertinet ad Angelos, quia ipſi non iudicabunt neque iudicabuntur, homines autem ſoli erunt, qui iudicabunt, & iudicabuntur, ſed iſti ponuntur in quatuor ordinibus, nam mali in duo diuiduntur, & boni in duo, ſunt enim quidam, qui iudicantur, & pereunt, alij qui non iudicantur, & pereunt, alij qui iudicãtur, & regnãt, alij qui non iudicantur, ſed iudicant.

Primi ſunt mali, qui in fide Chriſti fuerunt: nam iſti, quia fuerunt ſub lege, & non ſeruauerunt illam, condemnabuntur per legem.

Secundi ſunt mali infideles: nam iſti peribunt, ſed nō iudicabuntur, quia iam iudicati ſunt Ioan. 3. qui non credit iam iudicatus eſt, iſti enim, quia ſub lege non fuerunt non iudicabuntur per legem, ſed damnabuntur ſine iudicio, & diſcuſſione.

Tertij ſunt boni, qui tamen aliqua peccata commiſerunt, & illa lachrymis lauant, & eleemoſynis, & bonis operibus redimunt. Iudicantur quidem, quia aliqua commiſerunt de quibus iudicabuntur, ſed regnant, quia puri ab omnibus inquinamentis inueniuntur.

Quarti ſunt electi, qui modum communem vitæ in ſanctitate exceſſerunt, & non commiſerunt aliqua, quæ lauanda habeant, vel ſi commiſerunt poſtea virtutis perfectione communem vitam exceſſerunt: ideo non iudicantur cum alijs, qui communem habuerunt vitam, ſed iudicant cæteros, de hoc Gregor. & Magiſter 4. Sent. diſtinct. 47.

A

An Chriſtus iudicabit in forma humana?
Quæſt. CCCXXVII.

QVæritur cum Chriſtus iudicaturus ſit, an iudicabit in forma humana?

Quidam dicunt, quòd in forma Dei, iudiciũ enim requirit auctoritatem in iudicante, ſed auctoritas ſuper viuos, & mortuos eſt in Chriſto, ſecundum, quòd eſt Deus, quia ſic eſt Dominus, & creator omnium: ergo in forma Deitatis iudicabit.

Secundo, quia in iudice requiritur poteſtas inuincibilis, Eccleſ. 7. Noli effici iudex, niſi virtute valeas irrumpere iniquitates, ſed virtus inuincibilis nō competit Chriſto ſecundum humanitatem, ſed ſecundum Deitatem:
B ergo iudicabit ſecundum Deitatis formam.

Tertio, quia Ioann. 5. dicitur: Omne iudicium dedit Pater Filio, vt omnes honorificent Filium, ſicut honorificant Patrem, ſed honor æqualis Patri non competit Filio ſecundum humanam naturam, ſed ſecundum diuinam: ergo iudicabit ſecundum formam Deitatis.

Quarto, quia Dan. 7. cap. dicitur: Aſpiciebam donec poſiti ſunt throni, & antiquus dierum ſedit: thronus autem dicit poteſtatem iudiciariam, antiquus dierum dicitur de Deo propter ęternitatem, vt dicit Dionyſ. lib. de Diuin. Nom. ergo Chriſto competit iudicare, ſecundum illud, ſecundum quod eſt æternus, ſed hoc habet ſecundum Deitatem, ergo ſecundum illam iudicat.

Quinto, quia dicit Auguſt. quòd per verbum Dei fit animarũ ſuſcitatio, per verbum in carne. ſ. Filium homi
C nis fit corporum reſurrectio, ſed iudicium illud finale, magis pertinet ad animam, quàm ad corpus: ergo magis competet ibi Chriſto iudicare, ſecundum ꝙ eſt Deus, quam ſecundum, quòd eſt homo.

Dicendum, quòd vere Chriſtus in iudicio apparebit ad iudicandum in forma humana. Et patet primo, quia dicitur in litera: Cum venerit Filius hominis, & omnes Angeli eius cum eo, & accipitur ibi de aduentu ad iudicium, & tamen vocatur Filius hominis: ergo veniet in forma humana, quia ſecundum formam Deitatis nō eſt filius hominis, ſed Dei.

Secundo, quia dicitur: Cum venerit, & ſupra 16. cap. dicitur, Filius hominis venturus eſt in gloria ſua cũ Angelis ſuis, & tamen ad Chriſtum ſecundum formã Deitatis non pertinet ire, atque redire, eo ꝙ vbique eſt, ſecus
D ſecundum humanitatem, ſecundum, quam non eſt vbique, ideo iudicabit in forma humana.

Tertio, quia ſi iudicaret in forma diuina, non conſtaret, an Pater iudicabit, vel Spiritusſanctus, quia omnia opera trium perſonarum ad extra ſunt indiſtincta, & tamen conſtat, ꝙ Chriſtus iudicabit: ergo apparet, ꝙ iudicabit in forma humana.

Quarto, quia ſi Chriſtus in forma diuina iudicaret, nemo eum videret oculis carnis, cum ſit purus ſpiritus, ſaltem mali non viderent, & tamen ad hoc fiet præcipuè iudicium, vt totus mundus videat iudicem ſuum: ergo erit in forma humana.

Quinto, quia ſi Chriſtus ſecundum naturam diuinam iudicaret, congregari omnes homines non oporteret in locum vnum, quia vbicunque eſſent, Deus eſſet illis con
E iunctus, ſed congregabuntur omnes gentes ante eum, ſupra in litera: ergo in forma humana apparebit.

Sexto, quia dicitur Apocal. 1. cap. Videbit eum omnis oculus, & plangent ſe ſuper eum, & intelligitur de malis, & tamen non viderent eum, neque poſſent plangere ſuper illum, niſi eſſet in forma humana: ergo in illa apparebit. Et patet etiam, quia Ioann. 19. capit. dicitur: Videbunt in quem pupugerunt, ſed in Deitatem nemo pupugit: ergo non erit in forma Deitatis, ſed humana.

Septimo, quia dicitur Act. 10. cap. de Chriſto, ꝙ conſtitutus eſt à Deo iudex viuorum, & mortuorum, & tñ Filio ſecundum naturam diuinam non competit conſtitui iudicem, quia ipſe naturaliter eſt iudex, cum omnia a Patre naſcendo acceperit: ergo competit ſecundum naturã humanam, ſecundum quam dicit ipſe, infra 28. cap. Data

eſt

eſt mihi omnis poteſtas in cęlo, & in terra, q.d. non habebam eam illo modo, quo michi data eſt: ergo ſm formã humanam, ſm quam competit ei accipere, fiet hoc.

Octauo, quia Ioan. 5. cap. dr: Poteſtatem dedit ei iudicium facere, quia Filius hominis eſt, ideſt, ex eo, quòd eſt homo potuit ei dari, & inquantum eſt homo data eſt iſta poteſtas: ergo non iudicabit in forma Dei.

Nono, quia dr: Cum venerit filius hominis ſedebit in ſede maieſtatis ſuæ, ſed Deo nõ competit ſedes, neque ſedere ſm Deitatem: ergo iudicabit ſm humanitatem.

Decimo, quia Chriſto data eſt poteſtas iudicandi ad honorem, vt omne genu ei flectatur, & omnis lingua cõfiteatur, ad Rom. 14. cap. & tamen honor iſte non poteſt ei exhiberi in forma Dei, in qua non videtur: ergo iudicabit in forma humana.

Vndecimo, quia Chriſto datus eſt honor iudicialis pro humiliatione, quam exhibuit coram Pilato, quia iudicari voluit pro nobis, ſed hanc humiliationem oſtendit in ſua humanitate: ergo in ea debet iudicare, vt illud ſit in honore, quod fuit in glorianone.

Sed circa hoc conſiderandum, ꝙ iudicium aliquod dominium in iudicante requirit, vnde ad Rom. 14. cap. dr: Tu quis es, qui iudicas alienum ſeruum? q.d. nnn poteſt quis indicare eum, qui alienus ſeruus eſt. Chriſto ergo cõpetit iudicare ſm, ꝙ dominium habet ſuper oẽs hoĩes, quia de hominibus ſolis erit proprie iudicium totũ. Chriſtus autem eſt Dñs noſter, i. omnium hominum non ſolum rõne creationis, ſm quã ipſe eſt Deus, qui fecit nos, & non ipſi nos, ſed etiam rõne redemptionis, quod ei cõpetit ſm humanam naturam; ſic dr Act. 20. cap. Attendite vobis, & vniuerſo gregi in quo poſuit vos Spiritus ſanctus Epõs regere Eccleſiam, q̃ acquiſiuit Chriſtus ſanguine ſuo, ſed ſanguinem ſudit, inquantum homo: ergo inquantum homo effectus eſt Dñs omnium hominum, & ad Ro. 14. cap. Chriſtus mortuus eſt, & reſurrexit, vt mortuorum, & viuorum dominetur: ergo per mortem, & reſurrectionem Chriſti factum eſt, ꝙ Dñs omniũ hominum eſſet: ad pręmium autem vitæ æternæ non ſufficiunt nobis creationis bona, niſi redemptionis bona adderentur pp impedimentum, quod naturæ creatæ ſuperuenit ea peccato primi parentis: vnde cum iudicium illud finale ad hoc ordinetur, quòd aliqui admittantur ad regnum, aliqui excludantur à regno, conueniens eſt, vt ipſe Chriſtus ſecundum humanam naturam, cuius redẽptionis beneficio ad regnum admittitur, illi iudicio præſideat, & hoc eſt quòd dicitur Act. 10. cap. ꝙ conſtitutus eſt à Deo iudex viuorum, & mortuorum, & quia p redẽptionẽ generis humani non ſolũ homines reparauit, ſed & vniuerſaliter totam creaturam, ſm ꝙ tota creatura reparato hoĩe melioratur, vt hr Coloſſ. 1. cap: Pacificans p ſanguinem crucis eius, ſiue q̃ in cęlis, ſiue q̃ in terris ſũt, ideo non ſolum ſup hoĩes, ſed, & ſuper vniuerſam creaturã Chriſtus poſt paſſionem ſuã iudiciariam meruit poteſtatẽ, infra 28. cap. Data eſt michi oĩs poteſtas in cęlo, & in terra, & ita in humana forma Chriſtus iudicabit.

Item apparet hoc, quia Chriſtus iudicaturus eſt, quia oẽ iudicium datum eſt ei, & m̃ ipſe nunquam deponet humanam naturam: ergo in humana natura iudicabit.

Ad primum poteſt dici vno modo, ꝙ in Chriſto ſcdm diuinam naturam eſt auctoritatis dominiũ in vniuerſalem creaturam, reſpectu creationis, ſed in ipſo ſm humanam naturam eſt auctoritas dominij, q̃ promeruit per paſſionem, & hæc eſt quaſi auctoritas ſecundaria, & acquiſita, prima eſt naturalis, & æterna.

Aliter poteſt dici, ꝙ requiritur in iudicante auctoritas & ita in Chriſto hoĩe eſt auctoritas ſuper omnem creaturam, & dato, ꝙ non habeat eam, inquantum homo, vel ratione humanitatis non differt: cum tamen idem ſit, qui eſt homo, & Deus: ea quacunque ergo parte ei competat, dum tamen competat ad rem iſtam, nichil differt. Et ideo ratione auctoritatis nichil plus eſt, quòd iudicet in forma humana, quam in diuina.

Ad ſecundum dici poteſt vno modo, ꝙ licet Chriſtus in quantum homo non habeat à ſe inuincibilem virtutẽ, & poteſtatem ex naturali conditione ſpeciei humanæ, tñ ex dono diuinitatis in humana natura habet inuincibilẽ

F poteſtatem, ſecundum quam omnia ſunt ſubiecta pedibus eius, vt dicitur 1. Corint. 15. & ad Hebręos ideo iudicabit in humana natura ex virtute Deitatis. Aliter poteſt dici, ꝙ Chriſtus homo iudicabit in humana forma, quia Chriſtus homo habet poteſtatem inuincibilem, & dato, quòd iſta poteſtas non competat ei ſecundum naturam humanam, ſatis eſt, quòd competat ei in forma humana ad hoc, quòd homo exiſtens iudicare poſſit. Non. n. oportet, quòd poteſtas competat ex omni eo, quod apparet: nam tunc ſi Chriſtus appareret iudicans in veſtibus cõpeteret ei virtus iudiciaria ex veſtibus, quod falſũ eſt.

Ad tertium dicendum, quòd Chriſtus non ſuffeciſſet ad humani generis redemptionem ſi homo purus fuiſſet & ideo ex hoc ipſo, quòd in humana natura genus humanum redimere potuit, ac per hoc iudiciariam poteſta-
G tem conſecutus fuerit, manifeſte oſtenditur, quòd ipſe Deus eſt, & ita eſt æqualiter honorandus cum Patre nõ inquantum homo, ſed inquantum Deus. Aliter poteſt dici, quòd ex litera illa non ſignatur æqualitas honoris, ſed eſt ſenſus, quod Pater honoratur, ideſt Deus, quia omnia creauit: Chriſtus autem, qui filius eſt, ſecundum, quòd homo nullum haberet honorem, vt ergo honoretur ab omnibus conceſſit ei Pater, vt ipſe inquantum homo, i. in humana forma iudicet, vt ſic omnes homines videntes ſe ei ſubiectos honorent illum, ſic enim flectitur ei omne genu, & confitetur omnis lingua ad Rom. 14. cap.

Ad quartum dicendum, quòd in illa auctoritate Danielis totus ordo iudiciariæ poteſtatis exprimitur, quæ quidem eſt in Deo, ſicut in prima origine, & ſpecialius in Patre, qui eſt fontana Deitatis totius, ideo primo poni-
H tur in eadem auctoritate, quòd antiquus dierum ſedit, ſed a Patre traducta eſt poteſtas iudiciaria in filium, non ſolum ab æterno ſecũdum diuinam naturam, ſed etiam in tempore ſecundum humanam naturam, in qua meruit poteſtatem iudiciariam, quam vt homo non habebat, & ideo ſubiungitur in eadem auctoritate, Ecce cũ nubibus cæli filius hominis veniebat, & vſque ad antiquum dierum peruenit, & dedit ei poteſtatem, & honorem, & regnum, & ita filius, qui homo eſt poteſtatem habet iudiciariam.

Ad quintum dicẽdum, quòd in veritate tota poteſtas Chriſti eſt poteſtas diuina, & inquantum Deus faciebat omnia miracula, quæ infinitam exigunt poteſtatem, alio quin non probaretur ipſe conuenienter Deus per operationem iſtorum miraculorum, & quia tam ſuſcitare
I mortuos, quam iudicare mundum, quàm omnia alia miracula facere exigit infinitam poteſtatem, pertinent omnia hæc ad Deitatem Chriſti, tanquam ad cauſam, & principium operatiuum, humanitas autem in hoc nõ cõmunicat niſi inquantum Deitas ſub humanitate illa latebat, & ad tactum corporis Chriſti fiebant actus miraculorum, vt ſuſcitari mortuos, & ſanari leproſos, quæ non fiebant ad tactum aliorum corporum humanorum, & ita humanitas conferre videbatur, vnde eam quidam vocant organum diuinarum operationum, vt Damaſcenus dicit, ſed proprie loquendo nõ eſt concedendum, de quo declaratum eſt ſupra 8. cap. vbi de curatione leproſi agitur. Quod vero Auguſt. dicit, reſurrectionem corporum fieri, per verbum factum in carne filium hominis, reſurrectio autem animarum per verbum filium Dei; dicen-
K dum, quòd loquitur per quandam appropriationem, ſ. vt reducat effectus quos Chriſtus homo exiſtens fecit in cauſas aliqualiter conſimiles, & quia ſecundum animã ſumus ad imaginem, & ſimilitudinem Dei, ſecundum carnem vero ſumus eiuſdem ſpeciei cum homine Chriſto: ideo ea quæ in animabus noſtris Chriſtus fecit diuinitati attribuit, quæ vero in corporibus noſtris fecit, vel facturus eſt attribuit carni, vel humanitati eius, & tamẽ dicendum, quòd omnia hæc Chriſto competunt ſecundum Deitatem, cuius ſolius poteſtas eſt immenſa: Chriſtus tamen homo iſta facit, quia ipſe homo manens habet poteſtatem infinitam, cum ſit ſimul Deus, & nõ differt dici, quòd verbum filius Dei, vel verbum factum caro aliquid facit, quia idem eſt verbum, & perſona, & eadem, & indiuiſa poteſtas, ſecus ſi diceretur, quòd verbũ Dei, ſecundum virtutem carnis ſuſcitabat mortuos, vel

aliquid

aliquid aliud faciebat miraculoſum, quia hoc non concederetur, neque iſtud dicit Auguſt. ſed ſolum, quòd verbum filius Dei ſuſcitat animas, & verbum factum caro ſuſcitat corpora, ita de iudicio dicendum eſt, quòd fiet in forma humana, non quaſi cópetat Chriſto ex poteſtate humana, ſed ex diuina, & tamen illud iudicium faciet apparens in forma humana, quia aliter videri nõ poſſet, vt dictum eſt, licet etiam iudicium iſtud aliquo modo pertinet ad formam humanam, non quidem originaliter, ſed meritorie, quia homo exiſtens per humiliationem, quam in forma humana exhibuit, & humiliationem factam Deo Patri, atque obedientiam promeruit, vt in forma humana iudicaret, & honoraretur in illa à toto mundo, ſic dicitur ad Philip. 2. cap. Chriſtus factus eſt obediens Patri vſque ad mortem, mortem autẽ crucis, propter quod Deus dedit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen, vt in nomine eius omne genu flectatur, & hoc maximè pertinet ad poteſtatem iudiciariã, vt dicitur ad Roman. 14. Omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti, & redditur ibi cauſa, ſcilicet, quia ſcriptum eſt michi omne genu flectetur, & omnis lingua confitebitur, & tamen illi, qui ponunt humanitatem Chriſti eſſe organum Deitatis dicunt, quòd etiam in animabus noſtris effectum habeat, iuxta illud ad Hebræo. 10. cap. ſanguis eius emundauit conſcientias noſtras ab operibus mortuis, & ita humanitatem Chriſti dicunt cauſam reſurrectionis animarum noſtrarum.

Sed dicendum, quòd intelligendum eſt, quòd per meritum effuſionis ſanguinis ſui, inquantum effuſio illa fuit actus voluntarius, emundatæ ſunt conſcientiæ noſtræ, tamen ſanguis Chriſti non poterat immediatè aliquid agere in animam noſtram ſicut nec pes eius, aut brachium, licet ergo pertineat iudicium ad animas, dicũt iſti, quòd fiet in humana forma inquantum illa habet efficaciam ſuper animas, vt dictum eſt.

Et tamen dicendum, quòd in humana forma apparebit, licet illa non haberet virtutem iudiciariam principaliter, vel meritorie, vt ſic videri poſſit à malis iudicandis qui in ſubſtantia Deitatis eum videre non poterunt. Et tamen, quia cum videbitur in humanitate deferetur quidam honor humanitati, oportuit, vt Chriſtus in humanitate meruiſſet hunc honorem, & ita meruit ſicut iam dictum eſt, ſcilicet, per humiliationem, & obedientiam ſuam, & ſic conuenienter in humana forma iudicabit.

Chriſtus quam humanitatem in iudicio oſtendet, an glorioſam, & impaſſibilem, an mortalem? Quæſt. CCCXXVIII.

QVæritur cum Chriſtus iudicet in forma humanitatis, an oſtenderet humanitatem glorioſam, vel paſſibilem, & mortalem qualis erat hic.

Aliqui dicunt, quòd apparebit in carne non glorioſa, quia dicitur Ioann. 19. cap. videbunt in quem transfixerunt, & dicit ibi Gloſſ. quia in ea carne venturus eſt in qua crucifixus eſt, ſed crucifixus eſt in carne paſſibili nõ glorioſa, ergo in forma non glorioſa veniet.

Secundo, quia præceden. cap. dicitur, quòd apparebit in cęlo ſignum Filij hominis, ideſt ſignum crucis, dicit enim ibi Chryſoſt. quòd veniet Chriſtus in iudicium non ſolum ipſas vulnerum cicatrices, ſed & mortem exprobatiſſimam oſtendens, ergo non apparebit in forma glorioſa.

Tertio, quia Chriſtus apparebit in iudicio ſecundum illam formam, ſecundum quam conſpici poſſit, ſed Chriſtus ſecundum formam humanitatis glorioſam non poterit conſpici ab omnibus bonis, & malis, quia oculus non glorificatus non videtur eſſe proportionatus ad videndum claritatem corporis glorioſi, ergo non apparebit in forma glorioſa.

Quarto, quia illud, quod iuſtis promittitur in pręmiũ non conceditur iniuſtis, ſed videre gloriam humanitatis Chriſti promittitur iuſtis in pręmium Ioann. 10. cap. ingredietur, & egredietur, & paſcua inueniet, ideſt refectionem in Deitate, & humanitate, vt Auguſt. exponit,

A & Iſai. 30. cap. dicitur, de beatis; regem in decore ſuo videbunt oculi tui: ergo in iudicio non apparebit Chriſtus in forma glorioſa.

Quinto, quia Chriſtus iudicabit ſecundum illam formam in qua iudicatus eſt, vnde ſuper illud Ioan. 5. cap. ſcilicet, ſic, & Filius hominis quos vult viuificat, dicit Glo. in qua forma iniuſtè iudicatus eſt iuſtè iudicabit, vt poſſit ab impijs videri, ſed iudicatus eſt in forma paſſibili non glorificata, ergo in eadem iudicabit.

Dicendum, quòd Chriſtus veniet ad iudicandum in forma humanitatis glorificatæ, quia præceden. cap. & hic in littera dicitur, quòd videbunt filium hominis venientem in nubibus cęli cum poteſtate, & maieſtate. Et idem Lucæ 21. ſed venire in nubibus cœli, & venire cum poteſtate magna, & maieſtate non pertinet ad humanitatem B paſſibilem non glorificatam, ergo in forma glorioſa veniet.

Secundo, quia dicitur ſupra 16. cap. filius hominis vẽturus eſt cum gloria Patris ſui, & tunc reddet vnicuique ſecundum opera ſua, & tamen ſi Chriſtus veniret in humanitate non glorioſa nullam gloriam oſtenderet, ergo veniet neceſſario in humanitate glorificata.

Tertio, quia ille, qui iudicat debet eminere illis, qui iudicantur, ſed electi, qui iudicabuntur a Chriſto habebunt corpora glorificata, ergo multofortius Chriſtus, qui iudicaturus eſt eos habebit corpus glorioſum.

Quarto, quia ſicut iudicari eſt infirmitatis, & impotẽtiæ, ita iudicare eſt poteſtatis, & auctoritatis, & gloriæ. Sed in primo aduentu quo Chriſtus ad hoc venit, quod iudicaretur, apparuit in forma infirmitatis non glorioſa, C ergo in ſecundo aduentu, cum veniet ad hoc, quòd iudicet, veniet in forma glorioſa.

Quinto, quia Chriſtus eſt mediator Dei, & hominum ſicut dixit Apoſtolus, & hoc inquantum ſatisfacit ꝓ hominibus, & interpellat pro eis apud Patrem, & ea, quæ ſunt Patris hominibus communicat, iuxta illud Ioann. 17. cap. claritatem quam dediſti mihi dedi eis.

Competunt ergo Chriſto vtraque, ideſt, noſtra, & quę Patris ſunt inquantum nobiſcum communicat, & vices pro nobis gerit apud Patrem, inquantum autem cum Patre communicat, dona Patris tranſmittit ad homines, quia ergo in primo aduentu ad hoc venit, vt pro nobis ſatisfaceret apud Patrem, cui ſatisfaciendum erat, apparuit in forma noſtræ infirmitatis, ſ. quia noſtras vices gerebat, quia vero in ſecundo aduentu ad hoc veniet, vt iu D ſtitiam Patris in homines exequatur, quod eſt vices Patris circa homines gerere, gloriam demonſtrare debebit, quæ ineſt ei ex communicatione cum Patre, ergo in forma glorioſa apparebit.

Sed aliquis dicet, quòd hoc ſuperuacue quæritur, quia manifeſtum eſt, quòd cum Chriſtus non habeat nunc humanitatem non glorificatam, ſed glorioſam, & in forma humana venturus ſit, vt dictum eſt præced. q. quòd venturus ſit in humanitate glorificata, quia non habet aliam quæ non ſit glorificata.

Dicendum, quòd non quæritur ſuperuacue, quia licet Chriſtus vnicam humanitatem habeat, & illa ſit glorificata, poterit apparere in humanitate non glorificata, & hoc poteſt dupliciter fieri.

Vno modo, quòd humanitas Chriſti deſineret eſſe glo E rioſa ad illud paruum tempus: nam gloria humanitatis non eſt ſubſtantia, ſed accidens eius, & ideo poterit manere eadem humanitas ablata gloria eius, & etiam gloriã ceſſare non eſt inconueniens, quia gloria corporis, quam dicimus conſiſtere in dotibus eius cauſatur in corpore ex redundantia gloriæ animæ in corpus, ſed poteſt deſinere anima refundere aliquid in corpus de ſua gloria, vel perfectione, cum ipſa ſit diſtincta a corpore, & ſic maneret, tunc humanitas Chriſti non glorioſa.

Secundo modo, & facilius poterat fieri per occultationem, nam dato, quòd maneret corpus Chriſti vere glorioſum, poterat occultari gloria eius, & hoc maximè malis: nam etiam bonis occultari poterat, licet enim vnum corpus glorioſum non ſe poſſit occultare oculis alterius corporis glorioſi, tamen Chriſtus poteſt ſe occultare cui voluerit, & quantum ad ſubſtantiam, & gloriã, & quan

tum

tum ad alterum eorum per ſe ſolum, ſed de damnatis, vel non glorificatis eſt facilius, quia non ſolum poteſt ſe Chriſtus talibus occultare, vel gloriam ſuam non oſtendere, ſed etiam quilibet beatus poteſt alteri non beato occultare gloriam corporis ſui, & ita poterat Chriſtus apparere cum humanitate glorioſa in iudicio, ſed non videretur gloria corporis eius ac ſi non eſſet, & hoc maxime patet, quia gloria corporis conſiſtit in quattuor dotibus, id eſt, agilitate, ſubtilitate, impaſſibilitate, & claritate, tres primæ non percipiuntur viſu, ſed ſola quarta, ſi ergo beatus ſubtraxerit radios corporis ſui occultādo illos, non videbitur gloria corporis eius, & ita Chriſtus facere poterat, ſed non faciet, immo gloriam corporis, ſ. claritatem omnibus oſtendet tam electis quàm damnatis. Et ideo non immerito quæritur an Chriſtus apparebit in forma humanitatis glorioſa.

Ad primum dicendum, quòd verum eſt, quòd mali videbunt Chriſtum in quem transfixerunt, & illam carnem videbunt in qua Chriſtus crucifixus eſt, & quam illi pupugerunt.

Sed non ſequitur, quòd erit paſſibilis, & infirma qualis tunc erat, quia identitas, & diuerſitas carnis pertinet ad ſubſtantiam eius, gloria, & paſſibilitas pertinet ad qualitatem, & licet non maneat eadem qualitas, manet eadem ſubſtantia carnis, & peccat argumentum per fallaciam figuræ dictionis, quia mutatur quid in quale.

Ad ſecundum dicendum, quod in iudicio apparebit ſignum crucis, non ad hoc, quod per eam iudicetur præſens in Chriſto infirmitas carnis, qualis erat cum crucem pertulit, quia non erit tunc, ſed ad oſtendendum, quod iuſtior ſit eorum damnatio, qui tantam miſericordiam contempſerunt, & maximè erit crux in teſtimonium contra illos, qui Chriſtum iniuſte perſecuti ſunt, cicatrices autem, vt dicit Chryſoſt. in eius corpore apparebunt, ſed non pertinebunt ad aliquam corporis infirmitatem, quaſi nunc quoque ſimiles poſſit pati cicatrices, vel quòd de illis non potuerit curari, ſed apparebunt ad magnam virtutis oſtenſionem qua Chriſtus per paſſionem ſuam de hoſtibus triumphauit, & non ſolum in corpore Chriſti cicatrices apparebunt, ſed etiam in corporibus martyrum, quia magnam gloriam in eis oſtendent potius, quàm ſi corpora eſſent inuiolata ſicut ex vtero prodierunt.

Etiam erunt cicatrices iſtæ ad rememorationem præteritarum paſſionum pro iniquis, vt videant quantum Chriſto debeant, qui tantum eis benefecerat pro eis patiendo, & confundantur atque ſe valde miſeros putent, quibus tam facilè fuerat per Chriſti miſericordiam redimi.

De morte autem exprobratiſſima dicendum, quòd illam Chriſtus oſtendet, non quidem ſenſibiliter illam oculis ingerens quaſi tunc eam pateretur, quod tamen fieri poterat ſine aliqua paſſione Chriſti, ſicut nos facimus memoriam illius, & repræſentationes ſæpe, in quibus tamen Chriſtus nichil patitur, ſed non erit tunc ſic, quia ad nichil iſtud proderit.

Sed dicetur ingerere mortem exprobratiſſimam, quia ex his, quæ ibi videbuntur circa iudicem colligetur quid ille paſſus fuerit: nam crux, & cicatrices oſtendent, quod mortem crucis ſubierit, & tamen iſta non oſtendunt aliquam infirmitatem, quæ tunc ſit in corpore Chriſti, quæ opponatur glorificationi corporis.

Ad tertium dicendum, quòd non ſolum boni, ſed etiam mali videbunt gloriam corporis Chriſti, de bonis planum eſt, ſcilicet, vt videntes gaudeant, de malis vero, vt Chriſtum honorent, immo in iudicio potius apparebit Chriſtus in forma glorioſa, tàm propter omnes malos, quàm propter omnes bonos: nam ſi propter bonos fieret, poterat illis oſtendere eam poſtea ſemper in beatitudine, & hoc ſufficiebat, licet ad illam paruam horam non viderent gloriam humanitatis eius, fiet igitur propter malos, qui nunquam Chriſtum poſtea viſuri ſunt, ſed manebunt in carcere inferni. Et expedit, quod illi gloriam humanitatis videant.

Primo propter illos, qui eum contempſerunt: nam

F illi, qui eum crucifixerunt, contempſerunt ipſum, & ideo crucifixerunt quaſi impotentem, & inutilem, ipſe vero, tunc oſtendet poteſtatem ſuam, vt videant, q. humiliatio illa aliquando in magnam gloriam redire debebat.

Secundo, vt videant quanti honoris, & gloriæ eſt ille, qui pro toto mundo paſſus eſt.

Tertio, vt honoretur Chriſtus à toto mundo: nam ideo iudicabit Chriſtus in humana forma, vt omnes ipſum videant, & honorent, vt dictum eſt quæſt. præcedeo. ſed honor debetur, & impenditur propter excellentiam honorandi, ergo oportet, quòd mali cernant Chriſtum in maxima reuerentia, vt eum maximè honorent, vel honoratum credant, & confiteantur ſe illi ſubditos, ſi tamen non viderent mali humanitatem G Chriſti glorificatam, paruam cauſam honoris in eo viderent, ideo oportet, quòd mali videant Chriſtum glorificatum, & ſic expreſſe ipſe dixit, quòd cum veniſſet in maieſtate omnes gentes congregarentur ante eum, ſed de omnibus gentibus ſunt mali, ergo videbunt mali gloriam humanitatis Chriſti in iudicio, & ita expedit.

Cum vero dicitur, quòd oculus non glorificatus non eſt proportionatus ad videndum claritatem corporis glorificati, dicendum quod non vocatur non proportionatus quaſi non poſſit aliquo modo videre illam, vel repugnet ei videre: nam non repugnat ei videre illam, cum illa ſit aliquid de viſibilibus.

Etiam non excedit oculum non glorificatum, quaſi ab illa non poſſit immutari, immo poteſt immutari, ſed H hoc eſt, quod corpora glorificata poſſunt ſe ſubtrahere oculis non glorificatis, vt illa non videant, non poteſt autem ſe ſubtrahere oculis glorificatis, de quo dictum eſt ſupra 17. capit. & tamen ſi corpus glorioſum non ſe velit ſubtrahere ab oculo non glorioſo non latebit, ſed naturaliter videbit illud oculus non glorificatus, ita autem in iudicio Chriſtus volet videri à malis, quia ita expedit propter cauſas dictas, ideo videbitur etiam ſi non apponat aliquas vires illis ad hoc, quòd videre poſſint: nam Chriſtus non faciet aliquid miraculorum circa damnatos, vltra hoc, quod eſt ſuſcitare eos ad vitam ad illam conditionem paſſibilem, ad quam ſuſcitabit.

Ad quartum dicendum, quòd damnati videbunt gloriam corporis Chriſti, non tamen conſequentur aliquid quod ad eorum bonum pertineat, neque communica- I bunt cum bonis in hoc: nam beatis datur videre gloriam humanitatis Chriſti ad gloriam, & malis non dabitur hoc ad gloriam, vel gaudium, ſed in triſtitiam: nam licet Deus non dabit eis videre illam gloriam humanitatis ad hoc, quòd triſtentur, quaſi iſte ſit finis, quia ad hoc directus inferret eis mala, quæ eos punirent, ſicut ſunt mala inferni, tamen viſio ipſa gloriæ Chriſti potius inducet eis triſtitiam, quàm gaudium. Chriſtus tamen non etiā ad triſtitiam illorum, ſed ad honorem ſuum, id eſt, ipſius Chriſti ſe illis ſic manifeſtabit, vt coram toto mundo glorioſius appareat, & omnes tam boni, quam mali reuerentiam ei exhibeant ad Roman. 14. capit. & tamen hoc indirectè cedet in malum, & triſtitiam damnatorum, quia ſicut amico eſt delectabilis gloria amici, ita & inimico eſt triſtabilis gloria, & pote- K ſtas eius quem odit, ſicut ergo iuſtis viſio gloriæ humanitatis Chriſti erit in premium, ita inimicis Chriſti erit in ſupplicium, vnde Iſai. 16. cap. dicitur videant, & confundantur zelantes populi, & ignis, ſcilicet, inuidiæ hoſtes tuos deuoret.

Ad quintum dicendum eſt ſicut ad primum, ſ. quòd eſt ibi fallacia figuræ dictionis: nam eadem forma, id eſt natura eſt in qua Chriſtus iudicatus eſt à Pilato, & ipſe iudicabit mundum, ſed non erit ſecundum eandem qualitatem, quia quando Chriſtus iudicatus eſt erat in forma paſſibili, cum vero iudicabit erit eadem natura impaſſibilis, quæ prius erat paſſibilis.

An mali in iudicio Chriſti Deitatem videbunt. Et ſi videbunt an aliquod inconueniens ſequetur.
Quæſt. CCCXXIX.

QVæritur cum videant mali humanitatem Chriſti glorificatam, an etiam Deitatem eius videant, & ſi viderent an ſequeretur aliquod incõueniẽs? Dicendum, quòd Deitatem eius non videbũt. Primo, quia Deitas nõ poteſt videri lumine corporali, i. per oculos carnis, ſed per intellectum, & non per quemlibet, ſed per intellectum eleuatum lumine habituali gloriæ, ſed damnati non habebunt aliquod tale lumen, quia illud non eſt naturale, ſed gratuitum, damnatis tamen nichil dabitur gratis in reſurrectione, ſed ſolum, quòd ſint, ergo non poterunt videre Deitatem Chriſti.

Secundo, quia ſi viderent Deitatẽ eſſent beati, cũ beatitudo conſiſtat in viſione Dei. Io. 17. c. Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcãt te, & quẽ miſiſti, ſed dãnati nichil beatitudinis habent, ergo nõ poterunt videre Deitatẽ Chriſti.

Tertio, quia ſi viderẽt Deitatẽ delectarẽtur, cũ Deitas ſine gaudio videri non poſſit, ſed damnati nõ habebunt aliquid de quo gaudeant, quia non eſt impijs gaudere, vt dicit Propheta, ergo non videbunt Deitatem Chriſti.

Quarto, quia nichil plus habent beati quã videre Deitatem, & humanitatem Chriſti, ſed damnati vident humanitatem, vt dictum eſt, ſi ergo Deitatem viderẽt iam eſſent beati, ergo Deitatem non videbunt.

Sed obijcietur, quòd videant Deitatem eius, quia videre gloriam humanitatis Chriſti eſt ſupra conditionem naturæ, ſed concedetur hoc malis, ergo eodẽ modo concedetur videre Deitatem, licet ſit hoc ſupra naturã, quia vtrobique eſt videre gloriam Chriſti.

Dicendum, quòd damnati non videbunt Deitatem Chriſti: iuxta illud, tolletur impius ne videat gloriã Dei, & intelligitur de Deitate, & dicendum, quòd non eſt ſimile de viſione Deitatis, & Humanitatis. Primo, quia ad videndum gloriam humanitatis Chriſti non exigitur aliquid ſupernaturaliter datum, ſed per ſolum viſum naturaliter diſpoſitum poteſt videri lux, aut claritas corporis glorificati, ſicut vr corpus non glorificatum niſi velit ſe ſpecialiter occultare corpus glorioſum, & tamen Deitas non poteſt videri ab intellectu aliquo ex ſolo lumine naturali, ſed neceſſarium eſt lumen gloriæ, & tamen Chriſtus nichil dabit damnatis ſupernaturaliter, ideo poterit videri gloria corporis à damnatis, ſed non Deitas.

Secundo, quia videri poteſt à damnatis gloria corporis Chriſti ſine gaudio aliquo, ſed non poteſt videri Deitas ſine gaudio, ſed dari gaudium aliquod damnatis eſt inconueniens, ideo non videbunt Deitatem, licet videant gloriam humanitatis.

An Deitas à malis videri poſſit ſine gaudio?
Quæſt. CCCXXX.

SEd occaſione huius quæritur an poſſit Deitas à malis videri ſine gaudio.

Aliqui dicunt, quòd ſic, quia impij manifeſtè cognoſcunt Chriſtum eſſe Deum, ergo videbũt Deitatem eius, quia videre circa ſpiritualia non eſt niſi per intellectum, qui eſt quidam oculus 6. Ethicor. & tñ de viſione Chriſti non gaudebunt, ergo Deitas ſine gaudio videri poteſt.

Secundo, quia voluntas peruerſa impiorum non magis aduerſatur humanitati quàm eius Deitati, ſed videre humanitatem Chriſti ceder eis in pœnam, ergo etiam ſi viderent Deitatem, niſi dicatur, quòd oderunt humanitatem Chriſti, & non Deitatem, quod non eſt verum, immo videtur, quòd magis dolerent de viſione Deitatis quàm humanitatis, quia vt ſupra dictum eſt, ideo gaudium non habent mali de humanitate Chriſti viſa, ſed potius triſtitiam, eo quòd gloria illa humanitatis eſt bonum quoddam Chriſti, quem mali oderunt, ergo quanto fuerit aliquod maius bonum eius, tanto magis de illo dolebunt, ſed Deitas eſt maius bonum, ideo de illo magis dolerent mali ſi viderent.

Tertio, quia ea, quæ ſunt in affectu non neceſſario ſequuntur ad ea, quæ ſunt in intellectu, quia dicit Aug. præ-
A cedit intellectus, & ſubſequitur tardus, aut nullus affectus, ſed viſio pertinet ad intellectum, gaudium autẽ ad affectum, ergo poterit eſſe viſio Deitatis ſine gaudio, i. ꝙ non conſequatur voluntas ad intellectum.

Quarto, quia omne, ꝙ recipitur in aliquo recipitur ad modum recipientis, & non per modũ recepti, ſed omne, quod vr quodammodo recipitur in vidente, ergo licet Deitas ſit in ſe delectabiliſſima, viſa tñ ab eis, qui triſtitia ſunt abſorpti non delectabit, ſed magis contriſtabit.

Quinto, quia ſicut ſe habet ſenſus ad ſẽſibile, ita ſe habet intellectus ad intelligibile, ſed iſta eſt in ſenſibilibus quòd palato non ſano pęna eſt panis, qui ſano eſt ſuauis, & ita accidit in alijs ſenſibus, ſed damnati habent intellectum indiſpoſitum, videtur ergo quòd viſio Deitatis magis contriſtaret eos quàm condelectaret.

B Dicendum, quòd deitas nõ poteſt videri ab aliquo ſine gaudio, quia beatitudo conſiſtit in viſione diuinæ eſſentiæ. Io. 17. c. Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te, & quem miſiſti, ſed beatitudo non poteſt eſſe ſine gaudio, ergo non poteſt Deitas videri ſine gaudio.

Secundo, quia diuina eſſentia eſt ipſa eſſentia veritatis, ſed vnicuique eſt delectabile videre verum: nã ideo omnes homines natura ſcire deſiderant, ergo Deitas non poterit ſine gaudio videri.

Tertio, quia ſi aliqua viſio nõ eſt ſemper delectabilis, contingit interdum eam eſſe triſtabilem, ſed viſio intellectiua nunquam eſt triſtabilis, quia delectationi, quæ eſt de intellectione nulla triſtitia eſt oppoſita, vt dicit Philoſophus. Cũ ergo Deitas non poſſit videri niſi per intellectum, videtur quòd Deitas ſine gaudio videri nõ poſſit.

C Quarto, quia natura diuina eſt ratio delectabilitatis: ideo non poteſt eſſe cauſa triſtitiæ, neque accidet triſtitiam fieri ſecundum ipſam.

Pro quo ſciendum, ꝙ in quolibet appetibili, vel delectabili eſt duo conſiderare, ſ. id, quod appetitur, & eſt delectabile, & ratio appetibilitatis, vel delectabilitatis in ipſo, & ſicut dicit Boetius in lib. de Hebd. ꝙ eſt poteſt aliquid habere præter ipſum eſſe: ipſum vero eſſe nichil præter ſeipſum habere poteſt admixtum: ita id quod eſt appetibile, vel delectabile poteſt aliquid aliud habere admixtum, ex quo efficiatur non delectabile, vel non appetibile, ſed id, quod eſt ratio appetibilitatis, vel delectabilitatis nichil poteſt habere admixtum propter quod non ſit appetibilis, vel non delectabilis, res igitur, quæ ſunt delectabiles per participationem bonitatis, quę eſt ratio appe-
D tibilitatis, & delectabilitatis, poſſunt apprehenſæ non delectare, ſed id, quod per eſſentiam ſuam eſt bonitas, impoſſibile eſt, quòd eius eſſentia apprehenſa non delectet, vnde cum Deus ſit eſſentialiter ipſa bonitas, impoſſibile eſt ipſum ſine gaudio videri, & ita non poterunt videre mali Deitatem Chriſti ſine gaudio, & tamen nullum gaudium eis erit: ideo non concedetur, quòd videant Deitatem Chriſti.

Ad primum dicendum, quòd mali exiſtentes in iudicio manifeſtè agnoſcent Chriſtum eſſe Deum, non tamẽ videbunt Deitatem eius, quia agnoſcere eum eſſe Deum eſt per argumenta, ſ. quia talia vidẽt de ipſo, vel circa ipſum, quæ manifeſtè oſtendunt ipſum eſſe Deum, ſ. poteſtas, & maieſtas, & ſubiectio totius mundi, & ipſorum Angelorum. Iſtud autem eſt opus rationis, vel argumen-
E tationis, videre autem Deitatem eſt intuitio quædam, & hanc non habent mali; primum eſt ſine gaudio, ſecundum non poteſt eſſe ſine gaudio.

Ad ſecundum dicendum, quòd mali videntes gloriam humanitatis non gaudent, ſed triſtantur, & tamen videntes Deitatem non poſſent triſtari.

Et rõ eſt, quia humanitas, & gloria humanitatis Chriſti non ſunt ipſa eſſentia bonitatis, quæ eſt ratio appetibilitatis, & non põt nõ eſſe appetibilis, ſed ſunt bonitas participata, vel potius habentia bonitatẽ participatam, & cũ talibus contingit aliquid eſſe, ꝙ non ſit appetibile, vel delectabile, & iſtud tollit delectabilitatem, & ſic cum gloria humanitatis Chriſti eſt aliquid, quod non eſt delectabile, ſed potius triſtabile malis, ſcilicet, ratio inimicitiæ, quia Chriſtum ipſum, vt inimicum reputant inquantum punitor eſt, inimicus autem inquantum potentior eſt ma-

eſt magis contriſtat, ſecus de Deitate, quia ipſa eſt natura bonitatis, ideo ſi ipſa per ſe videatur non poterit non placere, & non delectare videntem, vnde licet Deus quantum ad aliquos effectus ſuos poſſit nobis diſplicere, ſ. inquantum mandat, vel facit contrarium voluntati noſtrę, tamen ſecundum ſe cognitus, aut viſus impoſſibile eſt, quòd diſpliceat, ſed ſummè lætificabit videntem, & ita viſio Deitatis nulli poteſt eſſe non delectabilis, mali igitur gauderent ſi viderent.

Ad tertium dicendum, quòd intellectus, & affectus non ſe conſequuntur, quando id, quod apprehēditur per intellectum præcedentem non eſt eſſentia boni, ſed eſt bonum per participationem, ſicut eſt in omnibus creaturis, circa talia ad apprehenſionem boni factum per intellectū, & non ſequitur neceſſario appetitus ſecundum voluntatem, ſecus quando apprehenditur ipſa eſſentia boni per intellectum, quia tunc non poteſt voluntas nō ſequi. Et ratio differentiæ eſt.

Primo, quia bonum per participationem non eſt infinitum bonum, neque eſt vltimum bonum, quod eſt finis voluntatis, & ideo poteſt mouere, vel non mouere, ſecus de eſſentia bonitatis, quia neceſſe eſt, quòd illa ſit bonum infinitum, quia eſt tota natura bonitatis, & ideo determinatè ſe habet ad mouendum.

Secundo, quia bonum per participationem non eſt purum bonum, ſed habet aliquid admixtum, quod poteſt concipi, vel apprehendi, vt non bonum. Et ideo talia bona poſſunt non mouere affectum ad amandum, ſed fortè mouebunt ad oppoſitum propter admixtionem, bonum vero quod eſt per eſſentiam, ideſt, ipſa eſſentia bonitatis non poteſt habere aliquid admixtum quod non ſit ipſa bonitas. Ideo tale non poterit non mouere, & quia Deitas eſt ipſa natura bonitatis ſi apprehendatur ab intellectu per viſionem, neceſſario ſequitur affectus ad amandum, & gaudendum, & ita videntes Deitatem non poterunt non gaudere.

Ad quartum dicendum, quòd id, quod recipitur in aliquo oportet, quòd recipiatur ad modum recipientis, ſed non quantum ad omnes modos eſſendi recipientis, ſed ſolum quantum ad modos illos in quibus comparantur recipiens, & receptum ſub ratione recipientis, & recepti, quia in his oportet eſſe proportionem, & tamē, quòd recipiens ſit triſte, vel iocundum nō pertinet ad proprietatem receptionis; ideo non oportet, quòd ſi recipiens eſt affectum triſtitia, quòd omne, quod ſuſcipitur recipiatur cum triſtitia, ſic eſt de Deo: ideo licet ſint damnati in triſtitia, non eſt neceſſe, quòd Deitas videatur ab eis cum triſtitia, ſed poterat eſſe, quòd triſtitia præexiſtens tollatur per iocunditatem, quod inducit ipſa viſio Dei.

Aliter poteſt dici, quòd triſtitia nō eſt aliqua diſpoſitio quaſi naturaliter inexiſtens, ſed eſt paſſio tanta ab aliquo obiecto, diſpoſitiones enim non mutantur, ſed paſſiones mutari poſſunt, quia omnis paſſio à fortiori cauſa ſuperueniente tollitur, & non tollit eam. Sed videre eſſentiam Dei ſecundum ſe eſt delectabile, vt dictum eſt: ideo viſio iſta non obſuſcaretur in damnatis per triſtitiam, ſed potius auferret omnem triſtitiam ipſorum.

Ad quintum dicendum, quòd non eſt ſimile de palato non ſano ad cibum, & de triſtitia damnatorum ad viſionem Deitatis: nam palatum eſt organum guſtus, & ægritudo illius, ſiue indiſpoſitio quæcunque tollit proportionem naturalem organi ad obiectum ſenſibile: nam ad hoc, quòd ſenſibile capiatur determinatè à ſenſu, debet eſſe certa proportio inter hæc, ablata autem proportione quantumcunque ſit obiectum ſenſibile cauſatiuum delectationis impoſſibile eſt, quòd illam cauſet, quia eſt ablata proportio amborum, in qua proportione conſiſtit delectatio, & tamen triſtitia, quæ eſt in damnatis non tollit naturalem proportionem intellectus ad Deum, qui eſt obiectum, eo quòd illa triſtitia non eſt diſpoſitio aliqua intellectus neque voluntatis. Eſt autem paſſio voluntatis, ſed non tollit proportionem naturalem intellectus ad capiendum ſummum verum, & voluntatis ad ſummum verum, quæ ambo ſunt ipſa Deitas, & hoc quia etiam in damnatis manet ſemper imago naturalis Deitatis, & ſecundum hanc ſemper manet ſimilitudo, vt capere poſſint viſionem, & delectationem Deitatis, vel vt deant ſaltem, & ſi vident delectabuntur neceſſario, quia ſemper manet proportio naturalis obiecti ad potentiam ſuam.

F

An in valle Ioſaphat fiet iudicium?
Quæſt. CCCXXXI.

QVæritur nunc de loco in quo fiet iudicium, & quoniam ſolet dici, quòd in valle Ioſaphat fiet, eſt dubium circa hoc.

Aliqui dicunt, quòd non fiet in valle Ioſaphat, neque in locis propinquis, quia oportet ad minus omnes iudicandos ſtare in terra, & eos eleuari ad quos pertinebit iudicare, ſed tota terra promiſſionis, cuius pars eſt vallis G Ioſaphat, non poterit capere totam multitudinem indicandorum, ergo non fiet in valle Ioſaphat, aut circa illā.

Secundo, quia Chriſto data eſt poteſtas iudicandi, vt iuſtè iudicet, cum ipſe iniuſte fuerit iudicatus, ſed ille iniuſtè adiudicatus eſt morte in prætorio Pilati, & executioni tradita eſt ſententia in golgotha; ideſt, in loco caluariæ Io. 19. cap. ergo iſta loca debent magis determinari, vt loca iudicij, in quibus Chriſtus iudicet.

Tertio, quia videtur adhuc eſſe cauſa quare maius ſpatium terræ occupari debeat, quia ſi ponamus omnes iudicantes in aere in nubibus futuros; iudicandos vero in terra, ſufficiet minus ſpatium, ſi tamen omnes tam iudicantes quàm iudicandi futuri ſint in terra, erit neceſſarium maius ſpatium, & tamē vr̃, ꝙ omnes futuri ſint in terra, eo quòd non poterunt eſſe in nubibus; nam nubes fiunt H ex reſolutione vaporum, i. ex vaporibus de terra reſolutis, & tamen tunc nulla erit reſolutio vaporum, quia ceſſat motus cęli, ideo non poterunt eſſe aliqui in nubibus, ſed omnes in terra, & ita erit neceſſarius valde magnus locus: non erit ergo in valle Ioſaphat.

Dicendum, quòd ea, quæ ad iudicium pertinent quantum ad progreſſum, & modum, & locum, & tempus, & durationem, & aliàs conditiones, vel circunſtantias eius ſunt nobis ignota, aut ſaltem non nota per certitudinē, niſi quatenus ſacra ſcriptura tradidit, ſed de loco iudicij, de quo nunc agimus ſcriptura nichil determinatè dixit, ideo neque nos ſcire poſſumus. Hoc autem nobis conſtat, quòd erit locus vnus, ad quem Chriſtus veniet, & erit in terra, & ad illum congregabuntur omnes gentes, quia deducentur per Angelos ad ipſum locum, & ibi coI ram Chriſto erunt ſicut dicitur ſupra in litera, ſ. cum venerit Filius hominis congregabuntur ante eum omnes gentes, locum autem iſtum non expreſſit ſcriptura, quia non fuit neceſſarium.

Satis enim erat, quòd alicubi fieret iudicium: nā qualitas loci ad rem ipſam in præſenti nichil confert, & ideo non fuit opportunum exprimi.

Dicitur tamen cōmuniter, quòd fiet in valle Ioſaphat. Et hoc, quia Iohel. 3. cap. dicitur congregabo omnes gentes, & deducam eas in vallem Ioſaphat, & ibi diſceptabo cum eis, & hoc exponunt de iudicio finali, eo quod non videtur aliqua congregatio futura omnium gentium niſi ad generale iudicium, ſicut Chriſtus dixit, & congregabuntur ante eum omnes gentes: ideo putant futurum eſſe iudicium in valle Ioſaphat.

K Alij autem dicunt, quòd erit in monte Oliueti iudicium, quia dicitur Actuum 1. cap. quemadmodum vidiſtis eum aſcendentem in cęlum, ſic veniet, & tamen ipſe aſcendit de monte Oliueti, eod. cap. ergo in ipſum deſcēdet, & ibi iudicabit.

Alij dicunt, quod non iudicabit Dominus in valle Ioſaphat prout eſt vallis quædam parua in latere mōtis Oliueti, ſed accipitur vallis Ioſaphat, vt eſt nomen commune, & non vt eſt proprium, & interpretatur Ioſaphat, i. Dñi iudicium, & eſt ſenſus, ꝙ Deus cōgregabit oēs gētes, & deducet eas in vallē iudicij Dñi, & ibi diſceptabit cũ eis, & tũc planũ eſt, ꝙ vbicunq; Deus iudicet in valle eſt vallis iudicij Dñi: ideo non determinatur ex hoc aliquis locus, ſed vbicunq; Chriſtus iudicet, dicetur iudicare in valle Ioſaphat, ſic dicit Magiſter 4. Sent. diſt. 48.

Sed dicendum, quòd circa hoc manent duo dubia.

Primum

Primutu eſt an accipiatur ibi Ioſaphat, vt nomen proprium, vel vt commune, ſi accipiatur, vt cõmune poteſt ſtare præcedens ſolutio, & tunc nulla difficultas eſt de valle Ioſaphat, ſed tunc melius tranſtuliſſet Hieronymus in vallem iudicij Domini, quàm in vallem Ioſaphat, reliquit enim ambiguum an pro nomine proprio vallis illius accipiatur, vel pro communi, immo videtur ſenſiſſe, ꝙ pro proprio, quia aliàs diceret congregabo omnes gentes in valle iudicij Domini.

Secundum dubium eſt dato, quòd accipiatur, vt nomen propriutu, & ſpecialiter pro illa valle, an intelligatur de congregatione ad iudicium, vel de alia congregatione, quæ aliquando fuerit, aut futura ſit? de quibus dicetur Iohelis 3.cap.

Nunc vero videtur dicẽdum communiter poſſe quẽlibet locum eſſe futuri iudicij locum, eo quòd ſcriptura nõ determinat illum, & qualitas loci nichil facit, ſed rationabiliter videtur multis dicendum, quòd locus iudicij ſit circa Ieruſalem, vel montem Oliueti, & hoc, quia circa loca illa Chriſtus iudicatus eſt, & ibi ſuſtinuit opprobria datur tamẽ ſibi poteſtas iudiciaria, vt in loco humiliationis, quam exhibuit accipiat honorem, ſed conuenientius eſt accipere honorem vbi contumeliæ, & opprobria tolerata ſunt, vt per hoc illa abolita, & purgata prorſus videantur, ſed omnia ſuſtulit Chriſtus in Ieruſalem, ideo circa locum ipſum videtur futurum iudicium. Aliud ẽt confert ad hoc, ſ. quia Chriſtus aſcendit in cęlum de monte Oliueti, ſatis ergo eſt cõueniens, vt ſuper locum ipſum deſcendat, vt appareat, quòd idem ſit, qui aſcendit, & qui deſcendit.

Ad primam rationem dicẽdum circa id, quod illa pręſupponit, ſcilicet, omnes iudicandos bonos, & malos futuros in terra eſt dubium: Chriſtus enim nichil dixit niſi, quòd congregarentur ante eum omnes gentes, & ſepararentur quidam ad dexteram, alij ad ſiniſtram, ſed an in terra an in aere futuri ſint non expreſsit. Sed Apoſtolus prima Theſſal. 4. cap. dixit, rapiemur obuiam Chriſto in aera, & de bonis intelligitur: nam de malis conſtat, quòd manebunt in terra, quia nulla cauſa erit, vt ipſi in aera eleuentur, cum terram totaliter dilexerint, & ſtatim ad inferos, qui in terra ſunt, peracto iudicio redituri ſint. De bonis eſt dubium, & hoc, quia diuiduntur boni in iudicantes, & iudicandos, de iudicantibus ratio exigit, vt ſint in aere, quia ſedes iudiciarias habebunt, & ſedes illa honorem importat: ideo in loco eminenti erunt, ſcilicet in aere, etiam quia iudices debent videri ab his, qui iudicantur, ſed ſi in terra manerent, non viderentur ab omnibus, ideo erunt in aere.

Sed de bonis, qui iudicabuntur, & non iudicabunt eſt dubium. Quidam dicunt, quòd manebunt in terra: nam cum non competat eis ſedes iudiciaria, non vr̃ cauſa quare eleuentur in aera, etiam quia ſi eleuarentur in aera non fieret differentia inter iudicantes, & non iudicãtes, ſed multa eſſe debet: ideo non eleuabuntur, ſed manebunt in terra ad dexteram.

Alij dicunt, quòd omnes boni erunt in aere, vt in hoc diſcernantur à malis, mali enim in terra manebunt, qui terrena amauerunt, & qui ſub terra ſtatim apud inferos recludendi ſunt, ſed boni non amauerunt terrena inhærendo eis, & non ſunt recludendi in terra, ſed in cœlum ituri ſunt: ideo non videtur, quòd debeant manere in terra dum iudicantur.

Secundo quia 1. Theſſ. 4. cap. cum Apoſtolus dicit, rapiemur obuiam Domino in aera; videtur dictum eſſe de omnibus bonis indifferenter, ergo tam iudicantes quàm iudicandi boni erunt in aere, ſoli autem mali in terra manebunt.

Dicendum, quòd circa hoc dubium, cum non ſit expreſſum per ſacram ſcripturam, poſſumus vtrunque ſentire, quia eſt problema neutrum, videtur autem magis conſonare auctoritati ſcripturæ, quòd omnes boni ſint in aere tam iudicantes quàm iudicandi: nam Apoſtolus prima Theſſ. 4. quãdo dicit rapiemur obuiam Chriſto in aera, loquitur de omnibus bonis, patet, quia dicitur, hoc dicimus vobis in verbo Domini, quia nos, qui viuimus, & reſidui ſumus in aduentu Domini, non præueniemus

A eos, qui dormierunt, quoniam ipſe Dominus in iuſſu, & voce Archangeli, & in tuba Dei deſcendet de cœlo, & mortui, qui in Chriſto ſunt reſurgent primi, deinde nos, qui viuimus, & qui relinquimur ſimul rapiemur cum illis in nubibus obuiam Chriſto in aera. Et ideo aperte dicit omnes mortuos in Chriſto rapiendos in aera, ſed mortui in Chriſto vocãtur, qui moriũtur in profeſſione fidei eius, & charitate ſua, ergo oẽs boni rapientur in aera, & ita tam iudicantes quàm iudicandi boni erunt in aere.

Sed obijcietur, quòd non ſequatur ex loco illo, quia ibi non vr̃ agi de raptu bonorum reſurgentium ad manendum in aere, vt ibi iudicent, ſed de raptu eorum ad hoc, quòd ſint in vita æterna, quæ eſt in cœlo vltra aerẽ.

Et patet, quia dicitur rapiemur cum illis in nubibus obuiam Domino in aera, & ſic ſemper cum Domino eri-
B mus, & tamen non erunt boni ſemper in aere iudicãdo, ergo accipitur de raptu ad cœlum empyreum, in quo in æternum manebunt Sancti cum Chriſto, ad quod cęlum per nubes, & aera itur, & tunc diceretur, quòd modus eſſet, quòd Chriſtus veniret ad iudicium, & manerent interim iudicandi in terra, licet eſſent boni; completo autem Domini iudicio rapiantur boni de terra in cęlum cum Chriſto.

Sed dicendum, quòd hoc non ſtat. Primo quia ſi dicatur ſic intelligi literam illam, non ſolum de bonis iudicandis, dicetur, quòd non erunt in aere, ſed etiam de bonis iudicantibus, quia non eſt locus aliquis ſacræ ſcripturæ ex quo colligatur iudicantes futuros eſſe in aere cum Domino, & tunc ponemus omnes homines in terra prętèr Chriſtum, qui veniet in nubibus cęli præced. cap. &
C Luc. 21. ſed hoc eſt inconueniens, quia de iudicantibus omnes communiter aſſerunt, quod erunt in aere, ſed non habebũt alium locum niſi illum, & ex illo colligitur de omnibus bonis, quòd in aere futuri ſint.

Secundo patet, quòd accipiatur locus ille de raptu ad iudicandum, & non de raptu ad beatitudinem.

Primo quia dicitur, rapiemur obuiam Domino in aera, ſed qui rapitur obuiam occurrit venienti, ergo eſt ſenſus, quòd antequam Chriſtus penitus deſcendat, nos obuiabimus ei, ſed tunc nõdum erit factum iudicium, quia poſtquàm deſcenderit faciet illud, ergo antequam Chriſtus faciat iudicium nos erimus cum eo in aere, & ita boni erunt ibi quando iudicauerit.

Secũdo, quia ſi deberet intelligi de raptu ad beatitudinis locum, diceretur rapiemur cũ Chriſto in aera, & non
D obuiam Chriſto: nã cõpleto iudicio nõ manebit Chriſtus in aere, ſed redibit ad cęlum empyreum, & ſi tunc boni raperentur, dicerentur rapi cum Chriſto, quia ille etiam tunc iret ad cęlum quò illi irẽt, ſed dicitur rapiemur obuiam, ſed obuiam eſt in occurſum, ergo rapiemur ad eſſendum cum ipſo in aere quando iudicauerit.

Tertio, quia dicitur, rapiemur obuiam Domino in aera, & tamen ſi voluiſſet dicere de loco beatitudinis diceret de cęlo, ideſt, rapiemur in cęlum, dixit tamẽ in aera, ergo intelligitur de raptu ad iudicandum, quia tũc Chriſtus non erit in cęlo, ſed in aere, & cum eo boni.

Cum vero obijciebatur, quòd intelligeretur de raptu ad locum beatitudinis, quia dicitur, & ſic ſemper cũ Domino erimus, & tamen in iudicio in aere non erit Chriſtus ſemper neque beati cum eo.

E Dicendum, ꝙ innuitur, quòd poſtquàm fuerint rapti ad locum iudicij, erunt cum Chriſto, quia ipſe ibi erit iudicans, & poſt illud tempus, vel momentum ſemper erũt boni cum Chriſto, quia nunquam ab eo ſeparabuntur, quod tamen nunc accidit, quia nunc quandiu viuimus peregrinamur à Domino. Etiam Apoſtoli fuerũt aliquo tempore cum Chriſto, ideſt, vſq; ad paſſionem, vel aſcenſionem, poſtea vero non, & tamen tunc non ſic erit, ſed poſtquam ſemel cum eo fuerint ſemper ſimul cum eo erunt. Quod autem dicitur, & ſic ſemper cum Domino erimus, illud ſic non dicit locum, ſed modum ſtandi, ideo non eſt ſenſus, quòd erunt boni in aere ſemper cum Domino ſicut in iudicio fuerunt, ſed quòd ſicut erant coniuncti cum Domino quando erãt in aere iudicantes, ita erunt ſemper coniuncti inſeparabiliter cum eo vbicunque ipſe fuerit.

Et ideo dicendum, quòd omnes boni erũt in aere tam iudicantes quàm iudicandi, & illud tenet Magiſter 4. Sent. diſt. 48. dicens, in valle Ioſaphat, i. iudicij Domini congregabuntur omnes impij, iuſti vero non deſcendent in vallem iudicij, ideſt, damnationis, ſed in nubibus eleuabuntur obuiam Chriſto ad manendum in nubibus cũ eo dum iudicat.

Ad rationem primam in oppoſitum, ſ. quòd non competit omnibus bonis, ſedes iudiciaria, ideo non erit cauſa quare omnes ſint in aere.

Dicendum, quòd licet non iudicent habent cauſam, vt ſint in aere, ſcilicet, vt diſtinguantur à malis, quia terrenis toto animo inhæſerunt, boni vero inhæſerunt cęleſtibus: ideo non debent eſſe in terra, etiam quia ſtatim completo iudicio ituri ſunt in cęlo, melius ergo interim erunt in aere.

Ad ſecundum cum dicitur, quòd ſi omnes boni eſſent in aere nulla differentia eſſet inter iudicantes, & non iudicantes.

Dicendum, quòd aliqua differentia erit, ſcilicet, quòd boni, qui iudicabunt erunt excelſiores in ſedibus, & magis propinqui Chriſto, qui vero iudicabuntur inferiores erunt, & non habebunt ſedes iudiciarias, licet in terra non ſint, ſed in aere.

Siquis ergo tenere vellet, quòd ſoli iudicantes boni erunt in aere, cæteri vero in terra, poſſet aliqualiter reſpõdere præcedentibus, in quo non inſiſto, eo quod aſſignata poſitio videtur eſſe verior, & tamen illis competit auctoritas Chriſti qua dicitur hic, quod cõgregabuntur ante Chriſtum omnes gentes, & ſeparabit eas ab inuicem ſicut paſtor ſeparat oues ab hædis, & ſtatuet oues in dextra, hædos in ſiniſtra; hædi mali ſunt, oues boni, ſed non ponitur ibi differentia inter eos quantum ad locum niſi per dextrum, & ſiniſtrum, ergo ſicut erunt mali in terra, ita & boni, quia alias ſi omnes boni in aere eſſent, & mali in terra, non oporteret poni diſtinctionem iſtam inter eos de dextra, & ſiniſtra, quia plus diſtarent quàm per dextram, & ſiniſtram, erunt ergo boni iudicandi in terra.

Sed obijcietur, quia ſi ſic arguatur ſequitur, quòd nullus de bonis ſit in aere, ſed omnes in terra, quia Chriſtus non diſtinxit ibi niſi hædos, & oues, & oues ſunt boni, & ponuntur ad dexteram, & hædi ſunt mali, & ſunt ad ſiniſtram, & per iſtos diſtinxit omnes homines, quia dixit, quòd congregabuntur ante eum omnes gentes, ergo videtur, quod omnes boni ponuntur ad dexteram, igitur ſi qui ad dexteram ſunt in terra ſunt, ſequitur quòd omnes boni erunt in terra, & non erunt iudicantes in aere, quod eſt inconueniens.

Dici poſſet, quòd iudicantes erunt in aere, & non includũtur ſub illa multitudine: nam tota illa multitudo, quæ diuiditur eſt illa multitudo, quę iudicatur ſiue de bonis ſiue de malis, & tunc oẽs boni, qui iudicantur ponuntur ad ſiniſtram in terra, boni vero, qui non iudicantur non includuntur ibi, & etiam mali, qui non iudicantur.

Et patet, quia ſuper omnes illos fertur ſententia: nam illis, qui ad dexteram ſunt dicitur, venite benedicti, illis vero, qui ad ſiniſtram ſunt dicitur, ite maledicti, & iſtæ ſunt duæ ſententiæ, ergo iſta multitudo, quæ eſt ad dexteram, & ſiniſtram eſt de illis ſolis, qui iudicantur, de cæteris vero, qui non iudicantur, quòd ſedeant in aere, vel vbi, nichil Chriſtus tetigit.

Sed nunc omittendo iſtud problema, quod eſt neutrũ, licet pars prius determinata videatur rationabilior, redeundum eſt ad reſponſionem ad argumenta præcedentis quæſt. & cum dicebatur, quòd omnes iudicandi tam boni quàm mali futuri erãt in terra, & ideo eſſet neceſſarium magnum ſpatium. Poteſt dici, quòd magna multitudo poteſt capi in paruo ſpatio opere Dei, ſicut forte in inferno eſt, ita enim multi eſſe aſſerunt. Et ideo licet vallis Ioſaphat ſit parua reſpectu tantæ multitudinis capiendæ naturaliter, non eſt tamen dubium quin opere Dei poſſet ibi capi tota multitudo, & multo maior, ideo ſi ad miraculum nos conferamus, planum eſt, quòd ibi capietur tota multitudo.

Aliter poteſt dici, & rationabilius, ſ. quòd non capia-

F tur ibi in valle illa tota multitudo, ſed ſit iudicium in valle, ſcilicet, quòd ſit Chriſtus ſuper vallem illam directe exiſtens in aere, & ſit pars multitudinis in valle, quæ ibi poſſit capi, & in circuitu vallis ſit tota circunfuſa in omnibus adiacentibus locis quouſque capiatur plene, & tunc nichil maius eſt, quòd ſit illa multitudo in valle Ioſaphat, quàm in quocunque alio loco in quo capi poſſit, ſed hoc modo diceretur iudicium fieri in valle Ioſaphat, quia Chriſtus iudicans eſſet directe ſuper vallem illam in aere, ſecundo quia quaſi centrum illius multitudinis eſſet in valle illa, & ſic non differret, quòd multitudo illa extenderetur per decem, vel plures leucas in circuitu.

Ad ſecundum principale dicendum, quòd non iudicabit Chriſtus in loco illo in quo iudicatus eſt, ideſt, in prę-
G torio Pilati, vel in loco caluariæ: nam iſta loca non manent, quia prætorium Pilati non manet; neque domus illa manet, etiam locus caluariæ iam non eſt locus caloariæ, nam ibi occidebantur rei mortis, & erat locus extra vrbem ad Hebræo. 13. cap. & poſtea rędificata Ieruſalem, ſicut nunc eſt, locus ille eſt intra vrbem, & locus ſepulchri Domini. Cum tamen iſta eo tempore extra vrbem eſſent, & ſic non manent iſta loca determinata ſicut tunc erant, ſed vt Chriſtus iudicaret in eis oportebat, quod eſſet in terris iudicans, ſed erit in aere multum eleuatus, vt poſſit videri à valde magna multitudine, quæ per omnia vicina loca circunfuſa iacebit, ideo non iudicabit conuenienter in illis.

Alia autem ratio ſolet poni quæ putatur efficacior, ſ. Chriſtus non iudicabit in his locis, quia in prætorio Pila-
H ti iudicatus eſt, cum eſſet in forma infirmitatis noſtræ, in caluariæ loco tradita eſt ſententia executioni cum eſſet caro Chriſti paſſibilis, & ibi paſſus eſt: nunc vero cum iudicaturus eſt, non erit in forma infirmitatis ſed glorioſa; ideo non iudicabit in locis in quib. paſſibilis erat: ſed in quibus iam glorioſum corpus habebat; & hoc erit in mõte Oliueti, de quo aſcendit in cœlum ſuper nubem in corpore glorioſo, & dixerunt ibi Angeli, quòd quemadmodum vidiſtis eum aſcendentem in cœlum ſic veniet Act. 1. cap. vel iudicabit in valle Ioſaphat, quæ eſt ad latus montis Oliueti, & ad idem pertinent ambo.

Ad tertiam circa nubem in qua Chriſtus iudicabit dicendum ꝙ erit nubes, & non ſolum ipſe ſed etiam electi habebunt nubes, in quibus ſedeant iudicantes, & vt dictum eſt ſupra; quia non ſoli iudicantes ſed etiam omnes
I alij boni erunt in aere, & in nubibus. 1. Theſſ. 4. c. ſ. rapiemur cum illis in nubibus obuiam Chriſto.

Quomodo erunt nubes. Quæſt. CCCXXXII.

CVm vero dicitur quomodo erunt nubes?

Dicunt aliqui quod non erunt verè nubes: ſed quædam aggregationes vel denſitates lucis reſplendentis à corpore ſancti cuiuſlibet, & ita non erunt nubes illę aliquid in aere vel de aere, aut de elementis, ſed de proprietate corporum beatorum, ſ. de claritate pertinente ad dotem corporis ipſorum.

Alij dicunt ꝙ erunt nubes veræ & factæ ex exhalationibus, vel vaporibus, & hoc non naturaliter ſed miraculoſè. Quod aũt ſint veræ nubes concedendũ eſt: quia ita
K ſcriptura aſſerit: nam dr̃ præced. cap. & Luc 21. c. ꝙ videbunt Filium hominis venientem in nubibus cœli, & dicitur etiam de iuſtis quod erunt in nubibus; 1. Theſſ. 4. c. Cum vero dicitur quomodo erunt nubes? aliqui dicunt quod naturaliter ſicut nunc ſunt.

Sed obijcietur, quia ceſſabit tunc motus cęli, & poſt ceſſationem nulla erit generatio nubium.

Dicendum, ꝙ ceſſante motu cœli nichil gignetur; nam motus Solis in circulo obliquo eſt cauſa generationis, & corruptionis omnium quæ ſunt in terra, primo de Gen. & Cor. Et tamen dicetur ꝙ poterit eſſe nubes de illis quę prius genitę erant; nam licet ceſſante motu cœli nichil gignatur, non eſt tamẽ neceſſe quòd eo ceſſante ſtatim omnia genita corrumpantur, maxime inanimata. Et illud ſufficit quod Chriſtus, & Sancti ſint in nubibus.

Sed dicetur quòd nulla poterit manere nubes de prius genitis;

genitis; nam in ipſa die iudicij ante mortem ſingulorum hominum mittet Deus ignem conflagrationis, qui omnia elementa purgabit, & tollet impuritates: ſed nubes ſunt entia imperfecta non pertinentia ad determinatam ſpeciem, ideo omnia talia conſumentur. Nulla ergo nubes manebit poſt illum ignem conflagrationis.

Dicendum igitur, quòd circa iſtas nubes poteſt dupliciter dici. Vno modo quòd non manebunt aliquæ poſt cõflagrationem, ſed Deus illas miraculosè producet pro ſe & Sanctis. Aliter poteſt dici, quòd ſeruauit illas Deus quaſi miraculosè de illo igne conflagrationis, vt nõ exurerentur in eo, ſed prodeſſent ad illum actum iudicij.

Sed dicendum eſt, quòd quicquid iſtorum ſit oportet, quòd nubes illæ poſt completum iudicium reſoluantur in aliquid aliud, iam enim non ſunt manſuræ nubes, neque aliquæ impuritates.

Tunc dicet Rex his qui à dextris eius erunt, Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi. Eſuriui enim, & dediſtis michi manducare. Sitiui, & dediſtis michi bibere: Hoſpes eram, & collegiſtis me: Nudus, & operuiſtis me. Infirmus, & viſitaſtis me. In carcere eram, & veniſtis ad me. Tunc reſpondebunt ei iuſti dicentes. Domine quando te vidimus eſurientem, & pauimus te: ſitientem, & dedimus tibi potum? Quando autem te vidimus hoſpitem, & collegimus te, aut nudum, & cooperuimus te? Aut quando te vidimus infirmum, aut in carcere, & venimus ad te? Et reſpondens Rex dicet illis. Amen dico vobis quandiu feciſtis vni de his fratribus meis minimis, michi feciſtis. Tunc dicet Rex & his qui à ſiniſtris erunt; Diſcedite à me maledicti in ignem æternum qui paratus eſt Diabolo, & Angelis eius. Eſuriui enim, & non dediſtis michi manducare; Sitiui & non dediſtis michi potum. Hoſpes eram, & non collegiſtis me, Nudus, & non operuiſtis me. Infirmus, & in carcere, & non viſitaſtis me. Tunc reſpondebunt ei & ipſi dicentes; Domine quando te vidimus eſurientem, aut ſitientem, aut hoſpitem aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, & non miniſtrauimus tibi? Tunc reſpondebit illis dicens. Amen dico vobis, quandiu non feciſtis vni de minoribus his, nec michi feciſtis.

Tunc dicet Hic ponitur ſecundum, ſ. iudicantis ad iudicandos collocutio & dicitur. *Tunc*. ſ. poſtquam congregati fuerint omnes homines ante Chriſtum, & ſeparati ſicut oues ab hædis.

Dicet rex, ſ. Chriſtus iudicans qui eſt rex. *His qui à dextris eius erunt*. ſ. bonis quos oues vocat. *Venite*. Iſta eſt ſententia quæ profertur à iudice, & quia homines erũt diuiſi in duas partes, ſuper quoſdam proferet vnam ſententiam, & ſuper alios aliam, & vtraque ponitur in litera; & primo ſententia ſuper bonos, ſ. *Venite*. Vocat eos ad ſe quia ſurſum trahendi ſunt. *Benedicti*, i. qui benedicti eſtis, quia Deus dedit vobis bonum per quod poteſtis rectè vocari benedicti. *Patris mei*. i. benedicti à Patre meo. *Poſſidete*, ideſt pacifice tenete.

Paratum vobis regnum. i. regnũ cęlorũ; hoc.n. paratũ eſt pro vobis. *A conſtitutione mundi*. i. non eſt de nouo vobis paratum, ſed ex quo Deus mundum cõſtituit parauit pro vobis beatitudinem, quæ eſt vita æterna. *Eſuriui*. Hic redditur cauſa beatitudinis q̃ datur bonis. ſ. quia meruerũt illa per bona opera miſericordiæ quæ exercuerũt, & ponuntur ſpecialiter opera pietatis, ſ. *Eſuriui, & dediſtis michi manducare*. Iſtud eſt vnum opus pietatis, i. miſericordiæ; & dr̃ eſuriui, in quo inopia deſignatur, quia non eſurienti non eſt dandus cibus, vel ſaltẽ non eſt eleemoſyna, ſed beneficiũ vel liberalitatis opus. *Sitiui*. Alia inopia eſt, nã non ſitienti non eſt dandus potus, & intelligitur de ſitiente, & non habente quid bibat: nã huic quicquid dederimus eleemoſyna eſt ſupra 10. ca. qui dederit vni ex minimis iſtis potũ calicem aquæ frigidæ in noie diſcipuli non perdet mercedem ſuã. *Et dediſtis michi bibere*. ſ. quilibet veſtrum hoc fecit. *Hoſpes eram*, i. hoſpitiũ petens, & ita indigens. *Et collegiſtis me*, i. recepiſtis in tabernaculis veſtris, & eſt tertium opus miſericordiæ. *Nudus*. i. egens veſtib. quia non oportet penitus eſſe nudũ ad hoc ꝙ locũ habeat iſtud opus miſericordiæ. *Et operuiſtis me*, i. dediſtis aliquid ad operimentum, quicquid.n. ad ve

A ſtes vel operimenta pertineat, vel ẽt ad calceos dr̃ de operimentis, & dãs illud dr̃ pauperẽ operire. *Infirmus eram*, i. quocunq; lãguore aut infirmitudine tentus. *Et viſitaſtis me*. ſ. ad præſtandum ſubſidiũ vel ad cõſolationem, ſaltẽ in dando bonam ſpem, aut in colloquendo, vt non moleſte ferat qui in vinculis tenetur. *Tunc reſpondebunt ei iuſti*. ſ. qñ audierint iſta dicta à Chriſto boni qui adiudicantur vitæ æternæ, quaſi admirati de eis quæ Chriſtus dicit in laudem ipſorum dicent iſta quæ ſequuntur.

Dicentes. domine quando te vidimus. Admiratio eſt quia iſta putãt locutũ eſſe in propria perſona, quaſi ei fuerint iſta facta, & tñ pauci de iuſtis, qui in die iudicij erũt, viderunt Chriſtum dum viueret inter homines, ita vt ei aliquid horũ impẽdere poſſent. *Eſurientem & pauimus*, quaſi dicat neq; te vnquam vidimus eſurientem, neque

B vnquam pauimus, & inducunt illi de omnibus operibus quæ Chriſtus dixerat, ac ſi dicerent non ſolum non præſtitimus tibi oĩa hæc, ſed nullum horum vnquam præſtitimus. *Et reſpondens rex*, ſ. Chriſtus ad ea quæ dicunt quaſi nunquam feciſſent aliquid horum.

Amen dico vobis. i. in veritate, & eſt modus affirmãdi vel iurandi. *Quandiu feciſtis vni*. Oſtendit Chriſtus omnia bona quæ pauperib. dantur ei dari, & ideo multũ eſt excellens eleemoſyna, qua Deũ nobis obligamus, & ipſe ſe recepiſſe aſſerit ꝙ in viſcera pauperũ recondimus. *De his fratribus meis*. Fratres ſuos vocat pauperes, qui eiuſdẽ naturæ & ſpeciei conſortes ſunt. *Minimis*. Vocat pauperes minimos, quia in poſſeſſionib. minores ſunt alijs hominib. & opinione populari. *Michi feciſtis*, i. ego reputaui michi factũ ideo dico ꝙ michi feciſtis. *Tunc dicet*. ſ.

C poſtq̃ ſñiam protulerit de bonis dicẽdo ea quæ ſupra habentur. *His qui à ſiniſtris erunt*. ſ. malis quos ſupra vocauit hædos. *Diſcedite à me*. Quia ituri ſunt ad loca profunda, Chriſtus vero erat in excelſo, & nunq̃ plus appropinquaturi erant ad ipſum, q̃ vſq; nũc appropinquauerant.

Maledicti. Quia omne malũ venit ſuper eos. *In ignem æternum*. Iſte eſt ignis inferni, qui in æternũ durabit. *Qui preparatus eſt*, i. non eſt de nouo, ſed expectat vos. *Diabolo*, i. Sathanæ vel lucifero maximo & peſſimo, atque per hoc principi dæmoniorum.

Et angelis eius, i. miniſtris eius, ſicut vocantur Angeli Dei, ita Angeli Sathanæ vel diaboli, & ſunt minores dæmones.

Eſuriui & non dediſtis michi manducare. Refert hic ex oppoſito omnia opera miſericordiæ; & dicit quòd nul

D lum illorum fecerunt.

Reſpondebunt ei & ipſi dicentes. ſ. mali volẽtes ſe excuſare de eo ꝙ Chriſtus eis obijcit, dicunt ꝙ nunq̃ viderũt Chriſtũ, & ideo nunq̃ potuerũt circa ipſum aliquid horũ facere. *Domine quando te vidimus eſurientem*, q. d. nunq̃ te ſic vidimus; ideo nullum tale opus circa te exercere potuimus, vocant aũt eũ dñm: quia timẽt valde verba eius, cum ille potens ſit, & etiam ipſi oĩa narrãt, vt innuant ꝙ in nullo peccauerunt. *Tunc reſpondebit illis*. Vt appareat qũo nullam excuſationem mali habẽt. *Dicens. Amen dico vobis*. i. in veritate vel ſub iuramento. *Quandiu non feciſtis*. Reddit eandem rationem q̃ ſupra, i. quod quandocunque omiſerunt facere iſta opera circa pauperes, dicuntur non feciſſe circa eum.

Vni de minoribus his. Oſtendit pauperes qui minores

E alijs dicuntur. *Neque michi feciſtis*. Quia ꝑ me illis iſta impendenda erant. Vel dr̃, neq; michi feciſtis, i. etiam ſi me vidiſſetis non feciſſetis aliquid boni, cum pauperibus qui nomine meo petebant nichil dederitis.

An quæ fient in iudicio proferentur voce aut mente?
Quæſt. CCCXXXIII.

QVæritur cum dicatur hic, tunc dicet illis rex, an ea quæ in iudicio fient, & futura dicuntur proferentur vocaliter, vel mentaliter?

Aliqui dicunt quod vocaliter, quia Chriſtus omnia iſta introducit hic vocaliter, i. ſententiam bonorum, & malorum, & collocutiones ipſorum ad iudicem, vt litera oſtendit, & ſi in voce iſta non dicantur, non videtur quomodo poſſit ſaluari iſta litera.

Secundo quia dicit Aug.20.lib. de ciui. Dei; per quot dies iudicium illud extendatur incertum eſt, & tamen ſi non fierent iſta vocaliter ſed ſolum mentaliter, non eſſet incertum per quot dies iudicium extēderetur; quia certum eſſet, quòd ſubito poſſet fieri, ergo innuitur, quòd fient vocaliter hæc omnia.

Tertio, quia dicit Greg.25.lib.Mora.illi ſaltem verba iudicis audient, qui ſidem eius ſaltem verbo tenuerunt, hoc autem non poteſt intelligi de verbo interiori: quia ſic omnes audirent verbum iudicis: quia omnibus bonis & malis nota erunt facta quorumcunque aliorum; ergo videtur, quod iudicium futurum ſit vocaliter.

Quarto vt ab omnibus poſſit videri corporaliter, ergo eadem ratione vocaliter proferet ſententiam, vt ab omnibus audiatur corporaliter, nam ſi ſufficeret audiri mentaliter, ſufficeret quoque mentaliter videre, & tunc non appareret in forma humana, ſed in ſubſtantia diuina ab omnibus intelligeretur; ergo vocaliter audietur.

Dicendum quod iſta quæſtio omnibus eſt dubia: nam quid ſecundum certitudinem in ea ſit, i. an in voce iudicium fiet, & omnia quæ dicuntur iudicialiter facienda, an ſecundum ſolam mentem, vel interiorem allocutionem, non eſt alicui homini planum dicere, & quia videntur multæ difficultates ſequi ſi ponātur omnia iſta in voce fieri, tenetur quaſi communiter, quòd iſta fient magis ſpiritualiter quam vocaliter.

Et patet primo quia ſi omnium hominum merita & demerita vocaliter diſcutienda forent, & ad quemlibet fieret obiurgatio, non ſolum vnius aut paucorum dierum, ſed etiam aliquot annorum ſpatium in his impenderetur, ſed nemo vnquam intellexit tanto tempore duraturum iudicium: ideo videtur quòd non ſit hoc vocaliter faciendum.

Secundo quia ſi vita cuiuſlibet diſcutienda eſt, non ſolum ponemus vocaliter locutionem ad ipſum futuram, ſed etiam examinationem ex libris proceſſuram nam eo modo quo dicitur hic Chriſtum dicturum hæc ad iudicandos, ita dicitur Apoc.20.& Dan.7.cap. ꝙ libri aperiētur in iudicio: nam Dan.7.c. dicitur; vidi thronū magnū & candidum, & ſedentem ſuper eum, & vidi mortuos magnos & puſillos ſtantes in conſpectu throni, & libri aperti ſunt, & alius liber apertus eſt qui eſt vitæ, & iudicati ſunt mortui ex his quæ ſcripta ſunt in libris; & tamen realiter fieri examinationem illam per libros nō eſt veriſimile, quia iſta multo tempore indigerent, ideo neq; vocaliter cætera fient, ſic dicit Aug.20.lib. de Ciui. Dei; ſi liber ex cuius ſcriptura omnes iudicabuntur carnaliter cogitetur, quis eius magnitudinem aut longitudinem valeat æſtimare? aut quanto tempore legi poterit liber, in quo ſcriptæ ſunt vniuerſæ vitæ vniuerſorum? ſed nō requiritur minus tempus ad narrandum omnia ore tenus quam ad legendum ſi eſſent in libro materiali ſcripta; ergo videtur, quòd non dicētur aliqua in iudicio vocaliter.

Tertio quia planum eſt ꝙ libri illi de quibus dr Apoc.20.& Dan.7.c. non ſunt aliqui libri materiales, vt dicetur ſeq.q. ergo eodem modo neq; ea quæ dicūtur verbaliter dicenda, non dicentur verbaliter ſed mentaliter, ita vt ſicut illi vocantur libri per metaphoram, ita & metaphoricè dictum ſit, quòd omnia hæc in iudicio dicentur. Quarto quia ſententia debet reſpondere accuſationi, & excuſationi, & teſtimonijs, atque probationibus, & tamē accuſatio, & excuſatio, & teſtimonium erunt mentaliter ſe habentia; ergo etiam ſentētia; patet hoc quia ad Ro. 2. c. dr, teſtimonium illis reddente conſcientia ipſorum, & inter ſe inuicem cogitationum accuſantium aut defendentium in die qua iudicabit Deus occulta hominum.

Sed dici poteſt ſatis conuenienter, ꝙ fiat iudicium illud vocaliter, & quòd Chriſtus realiter omnia hæc proferat ore tenus, & ſtabimus tunc literæ quæ dicit quod Chriſtus loquitur hæc. Et apparet primo ex teſtimonio literæ, cui ſemper ſtandum eſt, niſi cum conſtet omnino non fuiſſe illum ſenſum ſcripturæ, & tamen in præſenti non conſtat, quia inconuenientia illa quæ videntur ſequi non ſequuntur, vt declarabitur.

Secundo, quia videretur aliquid irrationabile, ſ. quòd Chriſtus corporaliter veniat, & faciat corā ſe deduci om-

F nes gentes in locum vnū, & cum ibi fuerint nichil loquatur ipſe ad illas, neq; illæ inter ſe, & cum fuerint ſic quaſi per momentum, ſtatim velut inuiti recedant quidam in vnam partem alij in alteram; videtur.n. eſſe hoc aliquid deluſorium, nam totaliter agendum erat hoc mentaliter exiſtentibus malis apud inferos, & bonis in cœlo, & nulla congregatione facta poterant iſta expediri.

Tertio quia ad hoc conuocandi ſunt omnes in locum vnum, vt exhibeatur honor Chriſto in humanitate à toto genere humano, & tamen ſi ſolum conueniant, & nulla locutione facta recedāt ſtatim, paruus aut minor honor erit, quam ſi ipſe loquatur ad omnes verba magnæ auctoritatis, & ipſi reſpondeant; ergo videtur quod verè erit ibi locutio.

Quarto quia hoc videtur velle Apoſtolus ad Rom.14.
G c.1. omnes aſtabimus ante tribunal Chriſti, & intelligitur de die iudicij; & ponitur ibi ſtatim cauſa quare ſtabimus ante tribunal. ſ. quia ſcriptum eſt, michi flectetur omne genu & confitebitur omnis lingua Deo, ideſt non laudabit eum in iudicio niſi fuerit factum iudicium vocaliter; ergo vocaliter fiet, & hoc conſonat valde literæ; quia iſta litera ponit quod Chriſtus dicet ad bonos, eſuriui & dediſtis michi manducare, &c. & illi reſpondebunt; domine quando te vidimus eſurientem, &c. ſimiliter dr ꝙ loquitur ad malos, eſuriui & non dediſtis michi manducare, &c. & illi dicent, domine quando te vidimus, &c. ecce ibi tam boni quam mali laudant eum, cum vocent eum vtrique dicendum ergo, quod vocaliter iſta fient.

Quinto quia dato, quòd iudicium futurum eſſet corporaliter, & tamen ſine voce non fieret ſeparatio bono-
H rum à malis localiter quandiu duraret iudicium, quia finis iudicij eſt, ideo ante ſententiam datam mentaliter non fieret ſeparatio realis: ſed ſufficiebat quòd eſſent omnes homines ſimul qui iudicandi ſunt, ſicut nūc ſunt, & poterat ad eos ſufficienter, & conuenienter peruenire ſententia mentaliter de ſeparatione & præmio, & tunc ſepararentur, & tamen ponitur ſeparatio ante ſentētiam, ideo videtur quòd fiat, quaſi ſit neceſſarium ex conditione ſententiæ ferendæ. Et iſtud, eſt, quia cum Chriſtus verbaliter prolaturus ſit ſententiam abſolutionis & condemnationis, oportebat quòd in ſententia abſolutoria exprimeret ſingillatim nomina omnium beatorum, & in ſententia condemnatoria nomina omnium damnandorum, hoc autem erat longiſſimæ moræ, ideo tenebit alium modum, ſcilicet vt ponat omnes bonos ad partem
I vnam.i. dextram, & omnes malos ad partem aliam.i. ſiniſtram, & tunc ad omnes qui ſunt in parte dextra nullius nomine expreſſo proferat ſententiam abſolutoriam, & ad omnes qui ſunt in parte ſiniſtra proferat ſentētiam condemnatoriam, & ita ponitur in litera. ſ. dicet his qui ſunt in dextera, venite benedicti, &c. & his qui ſunt in ſiniſtra, ite maledicti, &c. ergo dicendum eſt, quòd vocaliter proferetur ſententia in iudicio.

Sed tunc dicetur, quid eſt quòd in iudicio dicetur vocaliter?

Dicendum, quòd fiet examinatio circa vitam cuiuſlibet in voce.i. quod inſtituatur accuſatio, & ponatur defenſio in voce: quia faciendo hoc circa ſingulos eſſet res infinitæ moræ & inutilis, ſed ſolum ponetur ſententia in voce contra bonos & contra malos, & aliquæ cauſæ. ſ. ge-
K nerales cōdemnationis & abſolutionis, ideſt eſuriui, &c. aut aliquid ſimile.

Et hoc patet primo quia non cogimur aliquid vltra hæc ponere ex neceſſitate ſcripturæ, nam hic cum Chriſtus narrat quid dicturus eſt in iudicio, non poſuit niſi ſententiam & cauſas, examinationes autem circa ſingulos non ponit, ideo neque nos cogimur ponere aliquid vltra id quod ſcriptura ponit.

Secundo quia non eſt rationabile aliquid vltra hæc poni, nam duplex iudicium eſt de homine. ſ. particulare, & vniuerſale, in particulari iudicio de quolibet homine examinantur merita, vel demerita, pp quæ adiudicatur ipſe morti æternæ, vel beatitudini. Ideo circa hoc ꝙ ſemel examinatum eſt, non oportet rurſus examinare neq; ſententiare, iudicium aūt finale, vt dictum eſt ſupra, potius eſt iudiciū totius humani generis quam ſingulorum

homi-

hominum, cum de toto humano genere non fuerit datũ A
iudicium, de ſingulis autem hominibus datum eſt; ſed de
toto humano genere non ſit iudicium inquantum ſingu
lorum vita examinatur, ſed vt diuiditur humanum ge-
nus in duas partes, ideſt in bonos, & malos, vt mali ſint
per ſe.

Ad hoc autem ſufficit ſeparari eos, & ſuper illos ſepara
tos proferre ſententiam, & ita Chriſtus ponit, ideo non
videtur, ꝙ in iudicio illo aliquid aliud ſit neceſſarium in
voce: quia neq; illius iudicij ſunt aliquæ aliæ partes. quia
cętera pertinuerunt ad iudicium ſingulorum, quod in
morte conſummatum eſt, & illud præſupponitur in iudi
cio generali, & non repetitur, & ſic videtur Chriſtus po-
ſuiſſe ſufficienter in voce id quod in iudicio illo extremo
in voce dicetur: quia neque plura erunt. Et hoc dato non
ſequitur aliquod de illis inconuenientibus, quæ videbã- B
tur ſequi poſito iudicio in voce, & ſic reſpondebitur ad
argumenta.

Ad primum cum dicebatur, quòd multorum dierum
opus eſſet; concedendum eſt ſi contra quoslibet per ſe fie
ret obiurgatio, & examinatio de vita cuiuslibet: & tamẽ
nichil horum fieret; ſed ſolum proferetur ſententia con-
tra malos, & pro bonis, & exprimentur cauſæ, quæ in li-
tera ponuntur, vt dictum eſt. Iſtud autem breuiſſimi tẽ-
poris moram facit.

Ad ſecundum dicendum vno modo, quòd non diſcu-
tietur vita cuiuslibet in iudicio; cum præſupponatur di-
ſcuſſa eſſe in iudicio particulari, & ideo neque oportebit
libros legi per ſingulum de vita omnium.

Aliter dicendum, ꝙ non eſt æquale de libris, & diſcuſ-
ſione vitæ ſingulorum. Nam vitæ ſingulorum diſcutiũ- C
tur: nam licet non diſcutiantur in iudicio vniuerſali, di-
ſcutiuntur in iudicio particulari, tamen libri nõ ſunt rea-
liter ad iudicium, neque in generali, neque in particulari
iudicio, ſed neceſſe eſt accipi ſecundum metaphoram.

Ad tertium dicendum, quòd verum eſt libros ſecun-
dum metaphoram accipi, ſed non oportet ſic accipi ea
quę ponit hic Chriſtus futura in iudicio in voce, quia iſta
nullum inconueniens habent ſi in voce dicantur, vt oſtẽ-
ſum eſt, & tamen libri nullo modo poſſunt poni realiter,
vt dicetur ſequenti, q. ſed neceſſe eſt accipi ſecundum me
taphoram.

Ad quartum dicendum eſt, quòd accuſationes, & de-
fenſiones ſingulorum fient mentaliter; ſed ſententia fiet
vocaliter, & ita Apoſtolus non dixit de ſententia; ſed de
cogitationibus ſingulorum accuſantibus, & defendenti- D
bus. Et ratio differentiæ eſt; quia accuſatio, & defenſio
pertinet ad ſingulos vt ſingulos, ſententia autem non fe-
retur in iudicio illo de ſingulis, vt de ſingulis; ſed vt ſunt
partes communitatis generis humani: eo, ꝙ præſuppone-
tur primum iudicium, in quo iam de ſingulis iudicatum
eſt. Et omnia, quæ fuerunt in primo iudicio fuerunt men
taliter facta; in ſecundo autem fient vocaliter. Et tamen
adhuc tunc erunt cogitationes, accuſantes, & defenden-
tes, ſ. quòd omnes boni pro quibus proferetur ſententia
abſolutoria habebunt cogitationes defendentes, i. facien
tes in fauorem eorum, quòd ipſi non debuerint incurre-
re in pęnam ſicut neque incurrunt, & mali qui condem-
nabuntur habebunt cogitationes accuſantes, i. quòd cogi
tationes ſuæ accuſabunt eos, & reddent ipſis teſtimoniũ,
quòd iuſte fuerint condemnati. E

Sed ſiquis velit tenere, ſicut cõmuniter tenetur, quòd
omnia, quæ erunt in iudicio fient mentaliter; poterit re-
ſpondere ad argumenta in principio facta. Ad primum
dicendum, quòd omnia quæ Chriſtus dicit fient, i. ſenten
tia proferetur pro bonis, & contra malos, & cauſæ ſen-
tentiæ exprimentur, ſed illud dicere non erit in voce, ſed
mentaliter, cum prius ſit dicere in mente, quam in ver-
bo exteriori.

Ad ſecundum dicendum, quòd Augu. dixit incertum
eſſe per quot dies iudicium iſtud protendatur, quia non
eſt determinatum, an perficiatur vocaliter vel mentali-
ter ſolum, & videtur ei, quòd ſi vocaliter totũ ageretur,
multos dies exigeret: eo, quòd putat ſingulorum vitam
diſcuti debere, ſed iam oſtenſum eſt, quòd nihil illorum
faciendũ eſt ibi, quia oĩa illa velut iã facta pſupponũtur.

Ad tertium dicitur, quòd etiam ſi iudicium fiat men-
taliter, tantum verbum Gregorij ſaluari poteſt: quia etſi
omnibus innoteſcunt ſua, & aliorum facta virtute diui-
na hoc faciente, quæ in euangelio locutio dicitur, tamen
illi qui fidem habuerunt, quam ex verbis Dei concepe-
runt, ex ipſis verbis iudicabuntur. Vnde quodammodo
ſpecialiter dicitur his, qui fuerunt fideles; & non dicitur
his, qui fuerunt infideles.

Ad quartum dicitur, quòd Chriſtus corporaliter ap-
parebit, vt ab omnibus iudex corporaliter cognoſcatur,
quod quidem ſubito fieri poterit, ſed locutio, quæ tem-
pore menſuratur requireret immenſam prolixitatem:
ideo ſine verbo dicunt peragendum. Se dicendum, quòd
poſitio ſupra aſſignata videtur eſſe rationabilior; & ma-
gis conueniens literæ Chriſti, licet non ſit tam cõmunis.

An aliqui erunt libri in iudicio? Quæ. CCCXXXIIII.

QVæritur occaſione præcedentium de libris qui erũt
in iudicio, & an aliqui erunt ibi?

Dicendum, quòd neceſſe eſt poni libros futuros
in iudicio: quia ſcriptura hoc aſſerit Danie. 7. cap. iudiciũ
ſedit, & libri aperti ſunt, & Apo. 20. cap. dicitur, & libri
aperti ſunt, & alius liber apertus eſt, qui eſt vitæ; & iudi-
cati ſunt mortui ex his, quæ ſcripta erant in libris ſecun-
dum opera ipſorum.

Sed tunc eſt dubium de iſtis libris, an erunt vere li-
bri vel ſecundum metaphoram, & quomodo vocantur
libri?

Dicendum, quòd non eſt dubium eſſe libros per meta-
phoram, nam vere nullus liber erit. Primo, quia libri po-
nuntur ad memoriam cum eſt labilis, qualis eſt humana
memoria cui omnia fluunt, & ideo inuentæ ſunt literæ,
& libri, vt res memoriæ commendarentur, & labi non
poſſent: ſed Deo nichil labi poteſt, cuius eſſe eſt ſuum ſa-
pere, & memoria: immo neque angelis aliquid effluit;
ſed quicquid ſciunt indelebiliter tenent, propter quod li-
bri non proſunt niſi hominibus, & tamen iudicium illud
non fit ab hominibus, puris, ſed à Chriſto, qui etiã Deus
eſt, ideo libri non ſunt neceſſarij.

Secundo, quia nemo iſtud capit quomodo ſit; nam ſi
tales libri ſunt ex quibus homines iudicantur, neceſſe eſt
omnia facta humana eſſe conſcripta in eis; & ſingula, vt
fiunt bona ſiue mala ſtatim ſcribantur, quod nemo ſatis
affirmat aut capit: ideo non ſunt aliqui tales libri.

Tertio, quia tunc ſi libri iſti eſſent fierent ad iudican-
dum hominem per ea, quæ in eis eſſent, & deberent le-
gi omnia illa, ſed neque iſtud eſt conuenienter dictum,
quia iudicium multo tempore protenderetur, quod non
conceditur.

Quarto, quia neque iſte modus eſt conueniens ad iu-
dicandum mortuos, quia ſi tales libri eſſent, aut eſſet ad
memoriam iudicis, aut ad conuincendum eos, qui iudi-
cantur, quòd ita ſit quemadmodum contra eos dicitur.
Non primo modo; quia non habet Deus effluentem me
moriam, non ſecundo modo, quia aut ipſi crederent Deo
ſine probatione aut non. Si crederent ſuperuacua eſt li-
brorum tantorum conſcriptio; ſi non crederent non po-
teſt procedere ſufficiens aut conueniens probatio ex libris
illis, quia auctoritatem librorum illorum negabunt, ſed
oportet conuinci eos teſtibus, qui interfuerint, quod fieri
non poteſt, quia non interſunt teſtes ſingulis actibus no-
ſtris, maxime in actibus cogitationum, in quibus contin-
git peccare, & bene agere, & etiam quantũ ad actus ex-
teriores nõ poterat fieri ſufficiẽs probatio per teſtes, quia
multa fiunt ſine teſtibus; & multorum obliuiſcuntur te-
ſtes. Etiam interdum teſtes poſſunt reprobari: ideo Deus
inuenit alium conuenientem, & ſufficientem modum ad
probandum omnia delicta, ſ. conſcientiam memorẽ ſin-
gulorum. Cum. n. Deus dederit cuilibet, quòd in ſua con-
ſcientia recordetur omnium quæ fecerit, & cogitauerit,
& Deus illum abſoluerit vel condemnauerit, ipſe videbit
ſe iuſte condemnatum vel abſolutum. Sic dicit Apoſto-
lus ad Ro. 2. c. ſ. teſtimonium reddente illis conſcientia
eorum, & cogitationum accuſantium, & defendentium
in die qua iudicabit Dominus, ideſt conſcientia erit teſtis

contra

contra quemlibet, & non oportebit induci aliam proba-
tionem. Et iſtud eſt multum conuenienter factum, quòd
illa ſola in teſtem adducatur; nam in iudicio producun-
tur teſtes propter iudicem, vel propter reum, aut pro-
pter alios, qui audiunt vel vident iudicium fieri, & prin-
cipaliter propter iudicem, vt ipſe ſit informatus de veri-
tate ſactæ rei, ad hoc, quod non condemnet aut abſoluat
iniuſte, aut propter reum, ſ. vt conuincatur ex illis, & nõ
poſſit iuſte aut colorate conqueri: aut propter videntes
vel audientes, ſ. vt ſciant, quod iuſte de aliquo iudicatur.
Circa primum non ſunt neceſſarij teſtes in iudicio Dei,
eo quòd ipſe nouit veritatem omnium rerum. Quantum
ad ſecundum ſunt neceſſarij teſtes, ſ. vt quilibet conuin-
catur ſe iuſte condemnari vel abſolui, & nemo conquera-
tur, & ad hoc non eſt melior modus quam dare cogita-
tionem memorem omnium factorum, & cogitationum,
& per illam accuſabit ſe quilibet, vel excuſabit, & nõ po-
terit negare aut diſſimulare, etiam ſi velit, iniuſte ſe con-
demnatum, vel abſolutum, quod tamen fieri poſſet ſi per
teſtes conuincendus eſſet, vt dictum eſt. Quantum ad ter-
tium erunt probationis cognitiones datæ ſingulis à Deo.
Dabit enim Deus tunc cuilibet, vt ſciat quicquid fecerũt
omnes homines ſiue bonum ſiue malum, & ex illo vide-
bunt an ſententia de quolibet lata iuſte aut iniuſte fera-
tur. ¶Et ita apparet, quòd libri non erunt ad probationem
faciendam contra ipſos condemnandos: ideo non erunt
ibi veri libri.

Sed dicendum, quod accipiuntur libri in iudicio per
metaphoram, voluit enim nobis ſacra ſcriptura notifica-
re modũ diuini iudicij: & quia aſſueti ſumus ad res iſtas
ſenſibiles, oſtendit, quod diuinum iudicium erit tale qua-
le eſt humanum, quaſi aliter non eſſet iudicium aut non
poſſet à nobis intelligi, quod eſſet iudicium: non fit autẽ
humanũ iudicium ſine libris, id eſt ſine ſcriptura, omnia
quippe facta iudicij in ſcriptis rediguntur: nã iudex de-
bet habere circa ſe tabellionem, aut duos probos viros,
qui vniuerſa iudicij acta fideliter conſcribant, & tam fa-
cta iudicij, quam veritas rerum geſtarum, de quibus lis
agitur, in ſcriptis rediguntur, & ſine his ſcriptis iudicium
non fit, maxime in rebus arduis, nullum autem maius ne-
gocium eſt, quàm cauſę ſtatus, & cum agitur de infligen-
da pœna capitali potiſſime ęterna: qualis ſententia ferre-
tur in iudicio illo contra malos, ideo debent omnia rite
fieri, & ſic tale iudicium non fiet ſine ſcripturis, & ita ſcri-
ptura vocauit libros iudicij, & propter hoc dicitur, quòd
libri aperti ſunt Apoc. vigeſimo, ca. id eſt, quod ſicut nos
ad ſciendum aliquid ex libris aperimus illos, ita, & tunc
cum iudicandum fuerit ex his, quæ inuenientur in libris
aperientur illi, ſic autem multas alias translationes facit
ſcriptura circa hæc, quæ nobis cõpetunt, ſicut dixit Moy-
ſes Deo, dele me de libro tuo in quo me ſcripſiſti. Innue-
bat enim quaſi Deus haberet librum, in quo nomina om-
nium haberet ad memoriam, & haberet in libro vno no-
mina illorum quibus benefacere volebat, & in alio libro
nomina illorum quibus volebat nocere, & dixit Moyſes.
ſcripſiſti me in libro illorum quos vis viuere, & quibus
vis benefacere, dele me de libro illo, & pone me in libro
illorum qui occidendi ſunt, quia ego volo occidi ſi popu-
lus meus occidendus eſt, & pſalm. 68. dicitur, deleantur
de libro viuentium, & cum iuſtis non ſcribantur; hoc ita
dicitur quaſi Deus habeat librum, in quo ſcribat eos quos
vult viuere propter illorum bona opera, & aliquando in-
de deleãtur, ſicut nos delemus nomina eorũ quos ſcripſi-
mus propter aliquam cauſam, ſed nichil iſtorum in Deo
eſt, quia neque delet quicquam neque ſcribit: ita ergo de
libris illis, qui in iudicio erunt neceſſe eſt accipi per me-
taphoram, & non erit ibi vere aliquis liber.

Quid erunt libri in iudicio, & ad quid?
Quæſt. CCCXXXV.

QVæritur, dato quòd libri ſolum ſint ibi ſecundum
metaphoram, quid erunt, vel ad quid?

Dicẽdum, quod libri multi erunt in iudicio il-
lo, quia Dan. ſeptimo, cap. dr; iudicium ſedit, & libri aper-
ti ſunt, ſed adhuc non ſolum ſunt multi, immo etiã mul-

F tiplices, quia Apoc. 20. c. vbi magis iſtud aperitur dicitur;
vidi thronum magnum, & candidum, & ſedẽtem ſuper
eum, à cuius conſpectu fugit cęlum, & terra, & vidi mor-
tuos magnos, & puſillos ſtantes in conſpectu throni, & li-
bri aperti ſunt, & alius liber apertus eſt, qui eſt vitæ; ecce
multos libros indeterminate dixit quaſi pertinentes ad
vnum modum, & alium expreſſit quem dixit librum vi-
tæ. Tunc de his eſt dubium quid ſint, & prius de libris
multis quos dicit fuiſſe apertos.

Aliqui enim de his dicunt, quod ſunt conſcientiæ ſin-
gulorum, & ideo quot erunt homines tot erunt libri, vo-
cantur autem conſcientiæ libri, quia ſicut in libro res ge-
ſtæ conſcriptæ ſunt, ita in conſcientia ſua quiſque clare
videbit, & tenebit memoriter omnia quæ egit bona, &
mala, ideo conſcientiæ vocantur libri.

G Alij dicunt, quod iſti libri ſunt ſancti veteris, & noui te-
ſtamenti, per quos Deus dedit nobis mandata ſua de agẽ-
do vel non agendo, ideo ex illis iudicabimur quaſi ex le-
gibus, vel ex libris iuris.

Dicendum autem, quòd vtrique libri erunt; nam etiã
in humanis iudicijs vtrique ſunt neceſſarij, eo quòd ad fe-
rendam ſententiã in iudicio humano duo ſunt, quæ con-
ſtare debent, ſ. factum, & ius, iura vero in libris ſcripta
ſunt, & iudices debent habere libros illos, & ſequi ſenten-
tias illorum in iudicando, & non propriam intentionẽ,
extra de conſtitu. cap. canonum ſtatuta, & cap. ne innita-
ris. Et ideo Deus iuſſit, quòd reges qui erant totius popu-
li iudices ſtatim, vt ſederent in throno regni facerent de-
ſcribi Deuteronomium legis, vt per illud iudicarent, &
non ex proprio corde Deuteron. decimoſeptimo, cap. alij
H libri continent factum, ſ. regiſtra tabellionum; nã iudex
debet facere vniuerſa acta iudicij deſcribi per tabellio-
nes, & atteſtationes teſtium in ſcriptis rediguntur.

Et tunc per illa iudicat iudex, & ſcripta hæc libros vo-
camus, quia etiam petitiones ipſas, quæ paucas litteras
continent libellos appellamus, quia in ſcriptis traduntur;
ſicut autẽ in iudicio humano vtrique libri neceſſarij sũt,
ita & in diuino iudicio vtrique libri dicentur eſſe per me-
taphoram.

Et tamen dicendum, quòd quando dicitur Apocalip.
vigeſimo, cap. libri aperti ſunt, accipitur de libris iuris, i.
de Sanctis noui, & veteris teſtamenti. Et patet primo
quia ita tenet Auguſt. lib. 20. de Ciuit. Dei cap. 14. ſ. libri
ſunt intelligendi Sancti veteris, & noui, vt in illis oſten-
derentur, quæ Deus fieri ſua mandata iuſſiſſet.

I Sic etiam dicit Hugo de San. Vict. eorum corda erunt
quaſi quædam canonum decreta.

Secundo patet, & efficacius, quia Apoc. 20. ca. poſtquã
dictum eſt libri aperti ſunt ſequitur, & iudicati ſunt mor-
tui ex his quæ ſcripta ſunt in libris ſecundum opera ipſo-
rum; ergo in libris non continebantur opera iudicando-
rum, ſed leges vel decreta iudicij, & ſecundum leges illas
iudicati ſunt mortui de operibus ſuis. De operibus autem
non dixit ibi, quod in libro eſſent. Satis. n. erat, quòd ſin-
gulorum conſcientiæ opera propria retinebunt memori-
ter, ſicut Apoſt. dicit ad Ro. 2. ca. & per illa opera iudica-
buntur, eod. cap. quæ conſcientiæ ſatis poſſunt vocari
libri.

K *Quis & qualis erit liber ille vitæ prout notatur in Apo. 20.*
Quæſt. CCCXXXVI.

SEd tunc eſt dubium de alio libro, quem vocat librum
vitæ Apoc. 20.

Aliqui dicunt iſtum eſſe librum rerum geſtarum; hoc
autem dicunt quia (vt dictum eſt præcedenti, q.) in iudi-
cijs humanis duplices libri ſunt neceſſarij, primi libri iu-
ris, ſecundi libri de facto, ita in iudicio Dei pariter. Sed
dictum eſt ea: q. quod libri illi multi erunt Sancti, quorũ
corda ſunt velut canonum quædam decreta; reſtat ergo
vt liber alius quicunque ſit, ponatur liber geſtarum rerũ,
& ſic librum vitæ vocant librum geſtarum rerum.

Sed tunc dicetur quomodo ille vocatur liber vitæ?

Reſpondetur ad hoc vno modo, quòd accipitur vita
pro operatione, vt cum dicimus qualis eſt vita illius, vel
illius? & tunc vocatur liber vitæ, id eſt de vita hominis

vel

vel de operationibus eius, & ſic vocamus vnum librum vitas patrum, i. geſta eorum, ſic accipit Auguſt. 20. lib. de Ciuit. Dei. cap. 14. dicens, quòd ille eſt liber vitæ vniuſcuiuſque, i. de vita cuiuslibet.

Alij dicunt, quod vocatur liber vitæ, quia eſt liber viuens, & non mortuus quemadmodum littera mortua, ſ. quia viuificat reducendo quemlibet ad memoriam omnium quæ fecit.

Sed dicendum, quid eſt iſte liber vitæ? Reſpondent, quòd conſcientiæ ſingulorum; nam non erunt aliqui libri materiales, in quo humana facta ſcripta ſint aut legãtur, & ita vult Auguſt. 10. lib. de Ciuit. Dei cap. 14. nam ſi eſſet liber materialis eſſet inæſtimabiliter magnus, etiam multi dies impẽderentur ad legendum illum, quod etiã eſt inconueniens, licet aliqui dicunt, quòd eſſent ibi multi Angeli, & quilibet legeret vitam vnius hominis in libro illo, & recitaret illi homini cuius erat, & ita quaſi ſimul recitaretur totus ille liber recitando vitam vnius hominis. Sed iſtud deriſorium eſt, & velut fabuloſum; ſic dicitur. In illo autem libro, qui eſt vitæ vniuſcuiuſq; ſcriptum eſt, quid quiſque feciſſet ſiue non feciſſet: qui liber ſi carnaliter cogitetur, quis eius magnitudinem, aut longitudinem valeat æſtimare? aut quanto tempore legi poterit liber in quo ſcriptæ ſunt vniuerſæ vitæ vniuerſorũ? an tantus numerus Angelorum aderit quantus hominũ erit, & vitam ſuam quiſque ab Angelo ſibi adhibito audiet recitari, quaſi dicat non fiet ſic, quia deriſorium, eſt.

Erit igitur liber iſte conſcientia cuiuslibet, quia nõ erit aliquid materiale, ideo neceſſe erit, quòd intra ſeipſum quiſque inueniat opera ſua, & non quærat illa, neque legat foris, ſed ipſæ conſcientiæ, quia continent vniuerſa hæc, vocantur libri, quia ibi clare leguntur, & indelebiliter ſicut in libris tenentur.

Quomodo liber conſcientia vocatur vnus cum ſint multa? Quæſt. CCCXXXVII.

SEd quæritur, quomodo liber iſte vocatur vnus, quia conſcientia non eſt vnica ſed multæ?

Dicunt quidam, quod vocatur vnus, ſ. pro quolibet, quia quilibet homo iudicatur ibi, ac ſi totum humanum genus iudicetur, neque plura fiunt circa omnes, quam circa vnum: ideo de vno, i. quolibet dicitur, quod liber vitæ apertus eſt, i. liber de vita illius, ſed quia multi homines erunt, & multæ vitæ eorũ, oportet vt multi libri ſint. Sic dicit Auguſt. vbi ſupra; non ergo vnus liber erit omnium, ſed ſinguli ſingulorum.

Alio modo dr, quod iſte liber erit vnus ſicut ſcriptura dicit, quæ ait. Et alius liber apertus eſt, ſ. quia erit liber iſte quædam vis diuina, qua fiet vt ſingulis ſingula propria opera in memoriam reuocentur, & quia illa vis vna eſt, vocatur liber vnus. Et hoc magis tenet Auguſt. vbi ſupra dicens, ſcriptura vero iſta vnũ volens intelligere, & alius inquit liber apertus eſt; quædam igitur vis eſt intelligenda diuina, qua fiet, vt cuique opera ſua, vel bona, vel mala cuncta in memoriam reuocentur, & accuſet vel excuſet ſuam conſcientiam, atq; ita ſimul omnes, & ſinguli iudicentur. quæ vis nimirum diuina libri nomen accepit. in ea quippe quodammodo legitur, quod ea faciente recolitur.

Sed dicendum, quod liber vitæ non accipitur ſicut iſti accipiunt, neque ſicut accepit Auguſt. Sed oportet accipi pro prædeſtinatione Dei, & accipitur ſic quaſi Deus habear duos libros. Vnum in quo ſcribat malos damnãdos, alium in quo ſcribat bonos ſaluandos; primus vocatur liber mortis, ſecundus vocatur liber vitæ, & tali modo loquendi vtitur ſcriptura Exod. 32. c. cũ Moyſes dixit Deo, dele me de libro in quo me ſcripſiſti, i. ſi vis occidere populum iſtum dele me de libro viuentium in quo me ſcripſeras, & occide me cum eis, ne ſolus maneam pereunte toto populo iſto, & pſal. 68. dr, deleantur de libro viuentium, & cum iuſtis non ſcribantur; in quo innuitur, quòd eſt quidam liber in quo ſcribuntur iuſti, & vocatur ille liber viuentium, & in illo non ſcribuntur impij: ſed in alio libro, qui erit liber morientium ex oppoſito, & ſi aliquãdo in libro vitæ ſcribuntur delentur inde poſtea propter

A ſua demerita. Veritas autem rei eſt, quòd Deus præcognitionem habet quandam bonorum futurorum, quos ipſe elegit ante mundi conſtitutionem, vt eſſent ſancti, & immaculati cum eo, & eſſent conformes imagini filij eius, ad Epheſ. primo, cap. & hos vocamus prædeſtinatos, & quia omnes hi manent in mente diuina indelebiliter dicuntur manere in libro, & ille liber prædeſtinationis vocatur liber vitæ; quia omnes, qui ibi ſcripti ſunt habituri ſunt certiſſime vitam æternam, liber mortis vocabitur econtrario liber præſcitorum, præuouit enim Deus omnes, qui ex ſuis demeritis habituri ſunt damnationẽ æternam, & ideo illi, quia indelebiliter manent in mente diuina dicuntur manere in libro, & ille vocatur liber mortis, quia omnes ibi ſcripti morti adiudicandi ſunt; hunc ergo vocauit ſcriptura librum vitæ, & non librum in quo ſcri-
B pta eſt vita cuiuslibet, vt Auguſt. dicebat.

Et patet, hoc quia Apocalip. vigeſimo, cap. dicitur, & iudicatum eſt de illis ſecundum opera eorum, & mors, & infernus miſſi ſunt in ſtagnum ignis, & qui non eſt, inuentus ſcriptus in libro vitæ miſſus eſt, in ſtagnũ ignis.

Et tamen ſi accipiatur liber vitæ pro aliquo de duobus modis ſupra poſitis non ſtat. Et patet primo quia accipiẽdo librum vitæ, pro libro, in quo ſcripta eſt vita cuiuslibet, manifeſte apparet, quod quilibet ſcriptus eſt in libro vitæ: quia cuiuslibet vita deſcripta eſt, ſiue ſit liber ille vnus, ſiue plures libri, & tamen non ſaluãtur omnes quorum vita deſcripta eſt.

Secundo, quia etiam ſi accipiatur liber vitæ pro illa vi diuina, qua fit, vt cuique omnia facta ſua in memoriam reuocentur: non eſt verũ, quòd ſcripti ibi ſaluantur: quia (C) in illo libro omnes ſcripti ſunt, eo quòd vis illa reuocat in ſingulorum memoriam facta propria, & tamen non ſaluantur omnes homines.

Tertio patet, quia ex modo loquendi in illo libro vitæ non ſunt deſcripti actus alicuius, ſed ſolum nomina hominum, cum dicatur, & qui non eſt inuentus in libro vitæ ſcriptus, miſſus eſt in ſtagnum ignis, & ita homo eſt ſcriptus in libro illo, i. nomen eius, & non facta illius, & pertinet hoc ad modum loquẽdi Exo. 32. quo dixit Moyſes Deo, dele me de libro in quo me ſcripſiſti, i. nomen meum poſuiſti, & non dicitur de actibus eius, & pſal. 68. deleantur de libro uiuentium, & cum iuſtis non ſcribantur, ideſt ipſi non ſcribantur ſiue nomina ſua, & ideo neceſſe eſt dici, quòd accipiatur ibi liber uitæ pro libro prædeſtinationis, quaſi ſint nomina prædeſtinatorum ſcripta (D) in aliquo libro.

Et tunc verum eſt, quòd omnes quorum nomina ibi ſcripta ſunt ſaluantur, illi autem quorum nomina non fuerint ibi ſcripta peribunt, quia mittentur in ſtagnum ignis.

Eſt autem cauſa decipiendi ſeipſos eis, qui accipiunt librum vitæ duobus modis præcedentibus, ideſt pro conſcientijs ſingulorum, ſiue pro vi diuina, qua fit ut in mentes ſingulorum reuocentur facta propria, eo quòd accipitur ibi uita pro operatione ab eis facta, i. liber in quo ſit ſcripta vita cuiuſque, & ita uocat Aug. illum librum uitæ cuiuſque: neceſſe eſt autem accipi uitam pro uita ut uiuimus, & non ut operamur, & diſtinguitur tunc liber uitæ contra librum mortis. Etiam Auguſt. accepit poſtea librũ uitæ pro libro prædeſtinationis, quaſi à ratione compul(E)ſus; nam lib. 20. de Ciui. Dei, cap. 14. dixit librũ uitæ eſſe uim Dei, qua cunctis omnia opera in memoriam reuocãtur. Et hoc cum exponeret uerbum illud Apoc. 20. cap. ſ. libri aperti ſunt, & alius liber apertus eſt, qui eſt vitæ, ſed eo. li. ca. 6. dicit, librum illum vitæ eſſe prædeſtinationis Sanctorum librum: quia ibi ſcripti ſunt, qui præcogniti ſunt, ſ. ad vitam æternam, & hoc cum exponit verbũ illud Apoc. 20. c. qui non eſt inuentus ſcriptus in libro vitæ miſſus eſt, in ſtagnum ignis, & tamen manifeſtum eſt, quod accipiatur pro vno libro vtrobique ex continuatione literæ; nam nulla limitatio ibi fit, ſed vocatur liber vitæ.

Nunc ergo colligendo veritatem dictorum circa iſtos libros, dicendum, quod cum in Dei iudicio non erunt libri realiter, vt oſtenſum eſt ſupr. erunt libri ad imaginẽ librorum, qui ſunt in humano iudicio, in quo ſunt duplices libri, ſ. libri continentes iura, i. regulam quibus iudicamur,

camur, & libri continentes facta in iudicium deducta, de quibus iudicantur ſinguli. Primi libri ſignantur in diuino iudicio, quando dicitur, libri aperti ſunt, & iſti ſunt continentes canonum decreta, & ſunt Sancti vtriuſque teſtamenti, vt oſtenſum eſt, præceden. q. de libris autem continentibus ſactum nichil ibi exprimitur, ſed poſſunt intelligi ſub nomine librorum implicite, cum multi ibi nominentur; vltra hos libros, qui ſunt in iudicio humano, ponitur alius liber in iudicio Dei, qui vocatur liber vitæ, ideſt in quo ſcripta ſunt nomina omnium illorum, qui ſaluandi ſunt, & quicunq; non inuenitur ibi ſcriptus damnatur.

An quilibet cognoſcet poſt reſurrectionem omnia peccata quæ fecit? Quæſt. CCCXXXVIII.

SEd, quia in præcedentibus præſupponebatur, quod ad iudicium illud faciendum reducentur cuilibet in memoriam omnia, quæ fecit bona, & mala, eſt dubium an quilibet poſt reſurrectionem cognoſcet omnia peccata quæ fecit?

Aliqui dicunt, quod non cognoſcet quilibet hæc: quia omne, quod cognoſcimus, vel accipimus de nouo, per ſenſum, vel de theſauro memoriæ illud educimus: ſed homines poſt reſurrectionem non poterunt ſua peccata ſenſu percipere: quia iam tranſierunt, ſenſus autem ſolũ eſt præſentium: etiam multa ſunt, quæ non ſubijciuntur ſenſui, ſicut peccata per ſolam cogitationem, neque poterũt de theſauro memoriç educi: quia multa exciderunt à memoria peccantis, & ideo non poterunt educi de theſauro memoriæ; ergo non habebit quilibet cognitionem tunc omnium peccatorum, quæ fecit.

Secundo, quia ſi omnia cognoſcantur, erit hoc inquantum in conſcientia manent peccata velut in quodam libro. Et ita dicit Magiſter. 4. Sen. di. 43. quod conſcientiæ libri quidam ſunt in quibus merita ſingulorum legũtur: ſed in libro nõ poteſt legi niſi id cuius nota ibi inuenitur, ſed in conſcientijs hominum non maneut notæ omnium peccatorum, vt dicitur ad Ro. 1. in gl. ergo non poterunt legi peccata in conſcientijs, & patet, quia peccatum ſi maneret in anima maneret quantum ad maculam vel reatum, nam quantum ad actum non manet, quia iam trãſijt, multa tamen ſunt peccata, quorum macula, & reatus deleta ſunt per gratiam in quibuſdam hominibus: ideo ibi non poterunt peccata legi, & conſequenter neque cognoſci.

Tertio, quia ſi eſſet memoria omnium peccatorũ, quæ quilibet fecit, ſequeretur magnus dolor in ſanctis poſt reſurrectionem, quod eſt inconueniens, nam creſcente cauſa creſcit effectus eius: ſed cauſa, quæ facit nos dolere de peccatis, quando illa ad memoriam reuocamus eſt charitas, cum ergo in Sanctis reſurgentibus ſit perfecta charitas, maxime dolebunt de eis ſi reuocabunt illa ad memoriam, quod non eſt poſſibile: quia fugiet ab eis dolor, & gemitus Apoc. 21. cap. ergo nõ reducentur cuilibet in memoriam peccata ſua.

Quarto, quia videtur, quod ſicut ſe habebunt reſurgentes damnati ad bona, quæ aliquando fecerunt, ita ſe habebunt reſurgentes beati ad peccata, quæ aliquando cõmiſerunt, ſed quia neque primis proſunt bona facta, neque ſecundis nocent peccata: ſed vt videtur reſurgentes damnati, non habebunt cognitionem de bonis, quç aliquando fecerunt, quia propter hanc memoriam aliquãtulum, & fortaſſis multum alleuiaretur pœna eorum; ergo neque beati habebunt memoriam de malis, quæ fecerunt, ſine per hæc aliqualiter decoloretur eorum beatitudo.

Dicendum, quod cuiq; reuocabuntur in memoriã omnia bona, vel mala quçcunq; fecit in tempore iudicij. Et iſtud apparet primo ex modo illius iudicij, nam in quolibet iudicio teſtimonium exigitur, ſed in humano exigitur teſtimonium exterius, in iudicio autem diuino teſtimonium interius. 1. Reg. 16. c. homines vident ea quç patent, Deus autem intuetur cor; ſed non poſſet iudicium humanum completum eſſe de aliquo niſi teſtes de omnibus, de quibus iudicandum eſt, teſtimonium deponent; ergo cum diuinum iudicium ſit perfectiſſimum,

F oportet, quòd conſcientia teneat omnia de quib. iudicandum eſt, ſed iudicandum erit de omnibus operibus bonis & malis. 2. Corin. 4. cap. ſ. omnes aſtabimus ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſque propria corporis prout geſſit bonum vel malum; ergo neceſſe eſt, ꝙ in conſcientia cuiuslibet maneant bona opera, & mala omnia quæ geſſit.

Secundo apparet, quia licet in iudicio particulari, ꝙ fit in morte cuiuslibet iam de mortuo quolibet iudicatũ eſt, quantum ad ipſum ſpectat, tamen fiet iudicium generale, quod eſt de humano genere, vt diuidantur boni à malis: & in hoc iudicio omnes homines erunt inquantũ quælibet eſt, pars bonorum aut malorum, & ideo, vt videat quilibet cauſam ſortis, quam accipit, neceſſe eſt, ꝙ

G cognoſcat propria merita, & demerita, & iſta cognitio non debet fieri ſecundum exteriorem teſtificationẽ: quia iſta non conuenit illi iudicio, vt oſtenſum eſt, ſup. ideo omnia fient ſecũdum interiorem actum, ſ. accuſatio, defenſio, vel excuſatio, & teſtimonium: & hoc non poterit fieri niſi reducantur omnia facta noſtra in memoriam: ideo cuilibet reducentur in memoriam; ſic innuitur ad Ro. 2. ca. ſ. teſtimonium reddente illis conſcientia ipſorũ, & cogitationum accuſantium, atque defendentium in die qua iudicabit dominus.

Tertio, quia ita dicit Aug. 20. lib. de Ciuit. Dei, & 14. ſcilicet, quædam vis diuina eſt, qua fiet, vt cuiq; opera ſua vel bona vel mala in memoriam reuocentur, & mentis intuitu mira celeritate cernantur, vt accuſet aut excuſet ſcientia conſcientiam, atque ſimul ita, & omnes, &

H ſinguli iudicentur.

Et apparet hoc quarto, quia iſta eſt cauſa quare ſacra ſcriptura introducit metaphorice libros futuros in iudicio Dei, ſ. quia erit ibi recordatio omnium operum bonorum, & malorum, & iſtud non videtur poſſe fieri niſi tanta in libris ſcripta ſint: ideo ponuntur libri, vt declaratum eſt præcedenti, q. & ſup. quçſt. 334. & 335. omnia igitur bona, & mala reducentur cuilibet in memoriam.

Ad quid reducentur in memoriam bona facta? Quæſt. CCCXXXIX.

SEd quæritur, ad quid reducentur in memoriam bona facta? videtur. n. quod ſufficiat reduci mala in memoriam malorum: nam teſtimonium iſtud de factis eorum

I qui iudicantur nõ fiet propter iudicem ſicut fit in humano iudicio: nam in illo principaliter inducuntur teſtes ad informationem iudicis, vt iuſte ſecundum legem abſoluat, vel condemnet, in iudicio Dei non eſt neceſſaria aliqua informatio ei, quia ipſe nouit omnem veritatem: ſed eſt neceſſaria probatio, propter eos qui iudicantur, vt nõ videatur eis, ꝙ iniuſte condemnantur: ſed condemnatio fit pro malis operibus, abſolutio autem pro bonis, ſi autẽ condemnaretur quis pro malis operibus, & neſciret illa opera, putaret ſe forte non commiſiſſe mala, per quç meruerit pœnam, ideo conquçreretur de ſententia: vt autẽ non ſit alicui locus querelç, oportebit, quod quilibet cognoſcat peccata ſua: ſed de bonis operibus pro quibus homo abſoluitur ſecus eſt: quia etiam ſi abſolueretur quis, & adiudicaretur vitç æternç, & non conſtaret ei de ali-

K quibus meritis ſuis non conquereretur: immo quãto minus conſtaret ei de ſuis meritis, tanto magis gauderet de ſententia abſolutoria: ideo non videtur, quod ſit neceſſe reduci in memoriam bona opera, ſed ſolum mala opera in memoriam malorum.

Dicendum, ꝙ ſicut malis erit conueniens ſcire mala ſua, vt non querantur: ita erit bonis conueniens ſcire bona ſua. Et cauſa eſt, vt ſciant ſe iuſte abſolutos: proſunt autem bona ſua dupliciter.

Primo, ex conditione ſua: nam omnis memoria bonorum actuum prçteritorũ eſt lçta bonis, vnde iſte eſt modus, per quem Ariſt. 9. Ethi. potuit delectabiliter conuiuere ſibiipſis virtuoſos, ſ. quia ſunt in eis operatorum delectabiles memoriç, & futurorum ſpes bonç; tales autem delectabiles, & theorematibus mente abundant. De valde malis econtrario dicit, quia non poſſunt conuiuere ſibiipſis.

biipſis.i.manere ſoli, & ideo fugiunt viuere, & interimũt ſeipſos: recordantur enim multorum, & difficilium, & talia altera ſperant ſecundum ſeipſos exiſtentes, cũ alijs autem exiſtentes obliuiſcuntur, cum ergo memoria bonorum factorum ſit valde delectabilis, ita vt eam partẽ beatitudinis ponat Ariſt. in præſenti, à fortiori dabimus eam in beatis, in quib. omne gaudium ponendum eſt.

Secundo, quia cum recordantur omnium operum bonorum ſuorum, ſciunt ſe iuſte abſolutos, & recte ſibi datam beatitudinem, & hoc ad magnum gaudium ipſorum cedit, quod ſciant ſe egiſſe vnde meruerint ſaluari, & beati eſſe: ideo conueniens eſt, vt recordentur omnium operum bonorum ſuorum.

Tertio prodeſt ad laudem Dei: nam cum ſciunt tanta bona opera feciſſe, & non potuerunt aliquid boni feciſſe niſi Deo inſpitante, gratias Deo agunt, quòd illa eis agere conceſſerit, & ita apparet, quòd ſicut malis eſt conconueniens reduci in memoriam mala ſua, ita bonis bona.

Quare omnia mala reuocentur in mentem malorum in die iudicij, & an punientur tam pro malis pro quibus ſatisfecerunt quam pro quibus non doluerunt? Quæſt. CCCXL.

SEd quæritur dato, ꝙ, malis neceſſe ſit mala reuocari in mentem, quæ egerunt, quare reuocentur omnia? nam videtur, quod ſatis ſit reuocari quædam in mentẽ: nam ideo fit, vt videant iuſte ſe cõdemnatos, ſed ad hoc, quod condemnentur ſufficiunt aliqua mala etiam pauca: quia mori in peccato mortali (etiam ſi vnicum ſit) ſatis eſt. Ideo non videtur, quod omnia mala reducantur in memoriam.

Dicendum, quod omnia mala reducẽtur, & cauſa pręcipua eſt, quia in cõdemnatione duo ſunt, ſ. quod aliquis condemnetur, & quod certum gradum pœnę recipiat, & vtrumq; requirit iuſtitiam, nam ſicut ſe habet mori in peccato mortali ad condemnari ęternaliter: ita ſe habet feciſſe talia, & tanta peccata ad condemnari ad talẽ gradum pœnę; nam ſiquis moreretur in mortali, & condemnaretur ad maiorem gradum pœnæ, quam exigant peccata ſua, iniuſte condemnaretur, & poſſet iuſte conqueri: ita igitur, vt ſciat, quis ſe recte condemnatum, cum omnis condemnatio fiat ad certum gradum pœnæ, neceſſe eſt, vt ſciat ſe deceſſiſſe in mortali, & etiam quæ, & quot mortalia commiſerit.

Secundo conueniet ad hoc, quod multum confundantur, qui talia, & tanta commiſerunt contra ſuum Dominum, & redemptorem, & auget hoc in pœnam damnatorum, ſ. quod non ſolum dolent de pęna, quam ſuſtinẽt, ſed etiam cum cognouerint tantam multitudinem malorum à ſe commiſſorum, ipſa cogitatio culpæ eos affliget ſicut dicit Ariſt. 9. Ethi. de malis, quia cum recordantur multorum, & difficilium à ſe commiſſorum, nõ poſſunt ſibiipſis conuiuere, ſed ſeipſos fugiunt, & ſeipſos interimunt, & tamen omnis dolor, & triſtitia eſt conueniens malis propter peccata ſua, ſicut omne gaudium bonis propter bona, ideo omnium malorum ſuorum recordabuntur.

Sed obijcietur, quòd recordatio omnium peccatorum non conueniet malis ad oſtendendum iuſtitiam ſuæ condemnationis; nam quædam mala commiſerunt mali, quæ per pænitentiam penitus remiſſa ſunt, vnde illa non facient ad quantitatem pęnæ eorum.

Aliqui dicunt, quod peccata dimiſſa redeunt per peccata ſequentia, maxime in quib. quis deceſſit: ideo etiam priora imputabuntur.

Dicendum, quòd recordatio omnium peccatorum, quæ nullo modo dimiſſa ſunt conuenit in pręſenti: quia pro talibus exigetur maior pœna, ſ. pro illis peccatis, poſt quorum commiſſionem nullam pęnitentiam, neque remiſſionem peccans habuit, & talia faciunt magnitudinẽ pœnæ. De peccatis autẽ, quæ aliquo modo dimiſſa ſunt, dicendum, quòd etiam cõuenit eorum recordatio in malis, nam quædam illorum aliquo modo dimiſſa ſunt aliqualiter quędã totaliter; & tñ vtraque faciũt in præſenti.

A De primis, vt ſiquis commiſit mortale, & poſtea doluit de illo, & ſic ablatum eſt peccatum quãtum ad culpam, & maculam, deinde ſatisfecit pro pęna debita, affligendo ſe corporaliter pro illo dum eſſet in charitate, nã tunc de peccato illo nichil manſit, ideo dicendum, quod licet iſte redeat poſtea in peccatum mortale, & decedat in eo, non tolerabit aliquam pęnam pro præcedenti peccato, eo quod illud nullo modo manet quantum ad aliquam pęnam determinare debitam. Et patet, quia in caſu dato ſi non commiſiſſet, quis niſi illud peccatum mortale, & facta ſatisfactione de illo plene per corporalem afflictionẽ decederet, manifeſtum eſt, quod non puniretur in Purgatorio aliquo modo ꝓ illo peccato, ergo ſi incidat in aliud peccatum facta prædicta ſatisfactione non punietur iam in inferno directe aliqualiter pro illo peccato. Aliqua au-

B tem peccata ſunt, quæ non tolluntur plene, ſed aliqualiter, vt ſiquis peccauit mortaliter, & doluit de peccato per ſolam cõtritionem, & cępit aliquo modo ſatisfacere corporaliter ſe affligendo, vel non cępit, ſed ſolum doluit, & incidit rurſus in aliud mortale in quo deceſſit, tunc non ſolum punietur pro iſto in quo deceſſit, ſed pro illo de quo ſupra doluerat, eo ꝙ non fuerat illud penitus ablatum, ſicut ergo ſiquis commiſit peccatum mortale, & doluit, & antequam plene ſatisfaceret deceſſit in charitate habet vitam æternam, ſed prius punitur in Purgatorio iuxta quantitatem debitæ pœnę pro illo peccato, ita ſi poſtquam doluit de illo peccato non facta, vel non expleta ſatisfactione pro illo, cõmittat aliud in quo decedat; non ſolum punitur pro eo in quo decedit, ſed etiam pro priori, quia manet reatus prioris peccati, licet nõ maneat

C macula, & ideo in iſto caſu planum eſt, quod augmentũ pœnę facient omnia peccata dimiſſa, quæ tamen non plene dimiſſa ſunt, & ſic conueniens erit iſta ad memoriam reduci. Cum autem quæritur de illis, quæ penitus dimiſſa ſunt, ideſt, tam quantum ad maculam, quam etiam ad pœnam.

Dicendum, ꝙ etiam iſta in memoriam reducentur malis. Et ratio eſt, in duobus primo, quia talia redeunt, licet non quantum ad reatum, maculam, aut pęnam directe; redeunt ſaltem quantum ad ingratitudinem, ſ. quia cum iſti remiſſa fuerint priora peccata, & per hoc remittẽs benefecerit ei, ipſe commiſit peccatum contra beneficientem, & hoc deformitatem ingratitudinis facit, & eſt maius iſtud peccatum, quàm ſi non præceſſiſſet remiſſio alterius, ideo inquantum ſequentia peccata ſunt maiora

D per remiſſionem priorum, oportet, quòd redeant priora in memoriam, vt videatur magnitudo iſtorum ſequentium.

Secundo conuenit iſta redire in memoria, vt mali videant quanta opportunitas fuit eis ad ſalutem, & quam leuiter illam perdiderũt, nam cum priora peccata dimiſſa eſſent, ſi vellent permanere in illa gratia remiſſionis, haberent vitam æternam, quam perdiderunt, quia redire noluerunt, de reditu autem peccatorum dictum eſt ſupra 18. c. q. 58. vſque ad q. 76.

Quare debeant redire omnia bona in memoriam iuſtorũ in die iudicij? Quæſt. CCCXLI.

E SEd quæritur de bonis dato, quòd venire debeant eis bona in memoriã propter cauſas dictas ſupra, quare debeant redire omnia? nam videtur, quod ſufficiat redire quædam, nam ad hoc, quòd quis ſaluetur ſatis eſt, ꝙ moriatur in charitate, ideo etiam ſi vnicum bonum agat in charitate, & in illa decedat ſufficit ad ſalutem, & ſic non oportet, quòd omnia bona redeant in memoriam, ſed ſatis eſt, quod redeant aliqua.

Dicendum, ꝙ neceſſe eſt, quod redeant omnia, primo, quia ſicut in damnatione ſunt duo, ſ. damnatio ad pęnas æternas, & condemnari ad certum gradum pœnæ, ita in abſolutione, & adiudicatione ad vitam æternam duo ſunt, ſ. dari alicui beatitudinem vitæ æternę, & dari illã in gradu certo, nam non datur omnibus æqualiter, vt ergo ſciat quilibet ſibi reſpondere beatitudinem determinatam, & illam competere pro ſuis meritis, neceſſe eſt, ꝙ redeant in memoriam omnia bona. Secundo, quia cum

ſit memoria bonorum operum præteritorum delectabilis, vt dicit Ariſt. 9. Ethico. quanto fuerint plura bona tanto memoria illorum erit delectabilior. ſed ideo bonis veniunt bona in memoriam, vt gaudeant, vt dictum eſt ſupra, ergo neceſſe eſt, ꝙ omnia bona ab eis facta in memoriam veniant, vt tantam delectationem in memoria iſta habeant quantam habere poſſunt.

Tertio, conueniens eſt propter gratiarum actiones, nā boni non potuerunt aliquid iſtorum facere, niſi Deo mouente, vt facerent, & cooperante cum facerent, & ideo quanto plura bona egerint tanto plus Deo tenebātur, qui fuit eis cauſa iſtorum bonorum, conueniens ergo eſt, vt omnia bona ſua ſciant, vt per hoc videant quantas Deo debent gratiarum actiones. Sed dicetur, quod non oportet, ꝙ omnia bona ab eis facta in mentem veniant, quia non pertinent ad aliquid iſtorum quędam bona facta, ſicut illa bona, quæ quis fecit, & per peccatum mortale perierunt, nam iſta ad beatitudinem non adiuuant. Dicendum, quod omnia bona qualitercunque facta fuerint a bonis redibunt in memoriam ipſorum, nam non ſolum cognoſcent ſua, ſed etiam aliena, & omnia quæcunque aliquo modo fuerunt, ideo à fortiori omnia bona, quæ ipſi egerunt ſcient. Sed circa bona, quæ boni egerūt, quæ per peccatum mortale potuerant pati detrimentum eſt conſiderandum, quod quædam bona fecerunt dum eſſent in charitate, & poſtea ſuperuenit peccatum mortale. Alia autem fecerunt dum eſſent in mortali. Prima dicuntur mortificata, ſed non mortua. Secunda dicuntur mortua. De primis dicendum, quòd plene redibunt, quia nichil abſtulit eis peccatum mortale, nam cum facta fuerūt erant meritoria, nichil ergo ſuperueniens, poteſt eis tollere, quin fuerint meritoria. Eſt autem verum, quòd peccatum mortale ſuperueniēs mortificauit ea, i. quandiu māſit homo in mortali opera bona priora non potuerunt ei prodeſſe ad aliquid, ideo ſi moreretur in ſtatu illo, non prodeſſent ad vitam æterna, ſed poſtquam redierit talis ad charitatem per pęnitentiam, incipiunt prędicta opera eſſe viuentia; ſicut prius cum facta fuerunt, ideſt meretur per ea vitam æternam, & talem gradum qualem prius cum faceret meruerat.

Si autem facta ſint in mortali ſunt mortua, i. tunc qñ fiunt non ſunt meritoria vitę æternę, ſed quod res non habuit in ſua origine ſi ſit de ſubſtantialibus nūquam poteſt poſtea habere, cum ergo non fuerit prædictum opus à principio meritorium, nunquā poſtea poterit effici meritorium. Dicendum ergo, quod opera facta in charitate, ſi poſtea ſuperuenit peccatum, redibunt, quia integra manent, & ita per illa competit beatitudo, & gradus beatitudinis, ſicut per quæcunque alia, etiam ſi non ſecutum eſſet mortale poſt illa, ideo erunt iſta in memoria beatorum. De illis, quæ in peccato mortali facta ſunt dicendū, quod redibunt in memoriam, quia licet non proderūt ad augendum gradum gloriæ; profuerunt ad aliquid in vita, ſicut ſolet dici, ꝙ opera facta in mortali, q̄ bona ſunt adiuuant, ſ. quæ cum mortali bona fiunt dant bona terræ, cor faciunt humile, releuant tormenta gehennæ, iſta autem fuerunt bona quædam, & de omnibus bonis gratiarum actiones referendę ſunt: ideo oportet, quòd in memoriam talia redeant bonis. Secundo quia illa licet fuerint bona ſolum materialiter, tamen illa non poterat quis facere niſi Deo concedente, quia ex nobis non ſumus ſufficientes, bonum aliquod agere, ſed de omnibus, quæ Deus in nobis facit, & potiſſime, quæ ex genere ſuo bona ſunt gaudendum nobis eſt, & Deo gratias referendum: ideo debent ēt illa reduci in memoriam bonis.

An damnatis redibunt in memoriam bona, quæ aliquando fecerunt? Quæſt. CCCXLII.

QVæritur, an malis damnatis redibunt in memoriā bona, quæ aliquando fecerunt. Aliqui dicunt, quod non, quia nulla bona proderūt damnatis, quin tolerent pœnas æternas: ideo non reducentur in memoriam.

Secūdo, quia ad hoc videtur eſſe iſta memoria, vt ſciat ſe quis iuſte condemnatum, vt dictum eſt ſupra, & tamē

F bona, quæ in memoriam malorum venerint non proderunt ad eorum abſolutionem, neque etiā facient aliquid ad eorum damnationem, quia per bonū nemo meretur malum, quia de bono opere nemo eſt lepidandus Ioan. c. 10. ergo non venient in memoriam.

Tertio, quia ſi venirent bona illis facta in mente, multum alleuiarent de pęna ipſorum, ſed hoc non conuenit, ſed potius, vt pęna eorum valde grauis ſit, ideo non venient in memoriam. Dicendum, ꝙ tàm bona quàm mala venient in memoriam. Et primo ad hoc, quod ſciat ſe quilibet iuſte damnatum: nam ſi non recordaretur omnium bonorum, quæ feciſſet, & recordaretur aliquorum, putaret ſe forte damnari iniuſtè, vt ſi poſſet aliquis ignorare an in charitate, vel in mortali deceſſerit: nā tunc cōquereretur, ꝙ condemnaretur iniuſtè, cum vero ſciuerit
G omnia bona, & mala, quæ commiſit, neceſſe eſt, ꝙ ſciat an in mortali deceſſit, vel in charitate, & tunc non poterit conqueri.

Secundo, & principalius propter quantitatem pœnę; quia in damnatione duo ſunt, i. quod adiudicetur, quis ad pęnam æternā, & quod detur ſibi determinata quantitas pænę. Quantum ad ſecundum eſt neceſſarium, ꝙ recordetur quanta mala commiſerit, vt ſciatur quomodo illa ſunt promeritoria tantę pænę, & quia de pęna quam quis meruerit per peccata ſua tollitur aliquid per bona, quæ agit viuens, quæ ſunt ſatisfactoria, ad hoc, ꝙ ſciatur ad quantam pęnam manet peccator obligatus in inferno oportet, ꝙ ſciatur quanta bona ſatisfactoria egit in vita, vt ſic demàtur aliquid de pœna, & quantum.

Tertio, fit ad maiorem confuſionem, & miſeriam dam
H natorum, quia cum per bona opera fuerunt proximi ad vitam æternam, propter paucas illecebras peccati poſtea commiſſi perdiderunt, quod iam eis debebatur.

Ad primum dicendum, quod licet non proſint damnatis ad mitigandas pænas, redibunt in memoriā, quia non veniunt eis aliqua in memoriam ad bonum ipſorum, ſed potius ad malum.

Aliter poteſt dici, quod verum eſt, quod aliquo modo proſunt ad alleuiationem, non quidem ad hoc, quòd memoria iſta ſecundum ſe in veritate aliquid alleuiet, quia verę non alleuiabit, ſed ad hoc, quòd ſciatur quare tam parua pœna competat, cum alias grauior competere deberet ſi nulla ſatisfactio per bona opera præceſſiſſet, & ideo, vt videatur quantitas ſatisfactionis redibunt bona opera in memoriam.

I Ad ſecundum dicendum, quòd non facient bona opera ad abſolutionem à toto, i. quòd in nullo puniantur hi damnati, ſed facient ad aliqualem abſolutionem, i. quòd non debetur tanta pœna, quanta deberetur ſi pro malis operibus præcedentibus nullam ſatiſfactionem præmiſiſſent hi damnati. Etiam dicendum, quòd ad cūdemnationem faciunt bona illa opera, non quidem ad condemnationem ſimpliciter, quia iſtud eſt impoſſibile, ſed ad limitationem pœnæ ad quam condemnatur damnatus, ſ. quod maior eſſet, niſi præceſſiſſent illa bona opera ſatisfactoria.

Ad tertiū dicendum, quod bona illa venientia in mentem non alleuiabunt pœnam, ſed potius aggrauabūt per cogitationem, quia cum per illa bona fuiſſet aliquando ei debita vita ęterna, & eam perdiderit per ſequentia de-
K merita, valde dolebit, ſicut dicit Boetius. 2. de Conſolatio. proſa 4. Infœliciſſimum genus infortunij, eſt fuiſſe fœlicem.

An beatis redibunt in memoriam mala, quæ fecerunt? Quæſt. CCCXLIII.

QVæritur an in beatis redibunt in memoriam mala, quæ fecerunt?

Aliqui dicunt, ꝙ non, quia mala in memoriam veniunt ad hoc, ꝙ videat quis ſe iuſte damnatū, ſed beati non damnabuntur: ergo non venient eis mala præterita in mentem.

Secundo, quia ſi in memoriam bonorum peccata præterita redirent, valde dolerent, & compungerentur, cum ſint in maiori charitate, quam prius, ſed non dolebunt

ibi,

ibi, ergo non venient eis in memoriam præterita mala. Tertio, quia ſi in memoriam illa redirent, erubeſcerent valde de eis, & confunderentur, ſicut cum homo virtuoſus recordatur turpitudinum præteritarum apud ſeipsū erubeſcit, etiam ſi nemo alius hoc nouerit, & tamen erubeſcere pœna eſt, quæ non erit in beatis: ergo non erit in eis recordatio malorum præteritorum. Dicendum, quòd bonis redibūt in memoriā omnia mala præterita. Primo ad agēdas gratiarū actiones Deo, qui de tali ſtatu liberauit eos, & tranſtulit in hunc, i. vitam æternā, & ideo non ſolum mala, ſed & omnia mala redibunt, quia quāto plura fuerint, & maiora, tanto debemus Deo maiores gratiarum actiones, quia maiora beneficia nobis contulit. Secundo ad conſolationem quandam, ſicut homines qui fuerunt in magnis periculis, & poſtea ſunt in magna ſecuritate, gaudent cum recordantur illorum periculorū, quia dulcior eſt quies poſt grauem laborē, & potus aquæ frigidæ poſt ardentiſſimam ſitim, & quia per peccatum fuerunt homines obligati ad mortem æternam, & ſi tūc obijſſent, damnati eſſent æternaliter, nunc vero gaudent ſecuritate beatitudinis, erit ergo magna conſolatio recordari de malis præteritis. Ad primum in contrarium dicendum, quòd recordatio malorum præteritorum, nō eſt ſolum ad ſciendum iuſtam eſſe damnationē, ſed ad alia etiam, vt nunc dictum eſt; ideo non procedit ratio. Aliter poteſt dici, quòd proderit illa memoria, non quidem ad damnationem, quam incurrerint, quia nullam incurrent, ſed ad damnationem, quam euaſerunt, vt pro hoc gratias agant. Ad ſecundum dicendum, quòd non dolebunt, neque compungentur boni de malis, quæ commiſerunt, licet illorum recordentur, & cum dicitur de charitate, verum eſt, quòd quanto quis eſt in maiori charitate, tanto eſt magis aptus ad dolendum de peccatis, cum dolor iſte ſit, quia Deum offendimus, ideo ſi dolendi locus, aut tempus ſit, quanto fuerit quis in maiori charitate, tanto magis dolebit de peccato, quàm alius in minori charitate exiſtens de æquali peccato, & tamen in vita æterna iam non eſt tempus dolēdi de peccatis. Et ratio eſt, quia ibi nullus dolor erit, ſed perpetua iocunditas, ideo nulla ratio, aut virtus ſuadet ibi lugendum eſſe, vbi ſolū debet eſſe lętitia. Secundo quia de peccato dolemus, vt remittatur, ideo quandiu poſſumus ignorare eſſe remiſſum poſſumus iuſte de illo lugere, cum vero conſtat remiſſum eſſe non eſt lugendum pro illo, ſed gratias agendum de remiſſione, dum autem viuimus incerti ſumus de remiſſione peccatorum, quia licet quis confidat peccatum remiſſum ſibi eſſe quantum ad maculam, vel reatū pœnæ æternę, quia de illo ſemel doluit, neſcit tamen dimiſſam eſſe pœnam purgatoriam debitam pro illo, ideo dolere bonum eſt pro illo, quia dolor iſte ſatisfactorius eſt pro pęna temporali, ſed in vita æterna certi ſunt beati iam omnia peccata eis dimiſſa eſſe tam ad maculā, quam etiam ad omnem pęnam, ideo nulla cauſa ſupereſt, vt de peccato doleant, licet de illo recordentur, ſed vt gratias agant pro liberatione à peccatis præteritis, & ſic non dolebunt de peccatis venientibus in memoriam. Tertio, quia dato, quod in vita ſciret, quis remiſſum eſſe ſibi peccatum tàm ad maculam, & reatum pęnæ æternę, quàm ad omnem pænam temporalem; adhuc poteſt dolere de illo, quia dolor ille eſt actus charitatis, ideſt ab ea imperatus, & eſt meritorius vitæ æternæ, & ideo, ſicut per alia bona opera bonum eſt conari ad vitam æternā; ita & per dolorem de præteritis malis, cum ille dolor proſit, ideo hic quomodocunque, & quandocunque de peccato doleamus bonum eſt, ſecus eſt de vita æterna, quia ibi iam non eſt locus merendi maiorem gradum beatitudinis, ideo non manet ibi aliqua cauſa dolendi de peccato.

Ad tertium dicendum, quod licet recordentur boni de malis, quæ aliquando commiſerunt, non erubeſcent de illis, quia iam nichil de illis malis manebit in eis, ſed potius de illis malis, tranſierunt ad bonum, & ita erūt eis materia gaudij, ſicut ſi vir fortis, & magnæ probitatis recordetur, quod quando erat infans puerilia, aut infantilia exercebat, nam cum illa prorſus abierunt nullam confuſionē inducunt, maxime quia non poſſunt illa occurrere, quin

A cum illis occurrat memoria liberationis, quæ ad gaudiū, & gratiarum actiones pertinet, & ita non erit ibi locus verecundiæ, & confuſioni.

An memoria malorum; ac bonorum ſemper manebit in bonis ac malis etiam poſt iudicium? Quæſt. CCCXLIIII.

QVæritur cum in præcedentibus oſtenſum ſit, quod in die iudicij tam in malis, quam in bonis erit memoria omnium bonorum, & malorum, quæ miſerint, an manebit illa memoria ſemper in eis, vel ſolum eo tempore quo iudicantur?

Aliqui dicunt, quod non manebunt, quia iſta memoria fiet præcipue ad hoc, quod ſciatur rectitudo diuini iu- B dicij, ideſt, quod damnati iuſte damnentur, & beati iuſte ſaluentur, ceſſante ergo iudicio non erit cauſa aliqua quare prædicta memoria maneat.

Dicendum, quòd aut quæritur hoc quantum ad beatos, aut quantum ad damnatos. De beatis dicendū, quòd manebit eis iſta memoria in perpetuum. Primo, quia hoc competit eis ratione beatitudinis, nā beati omnia ſcient, iuxta illud Greg. quid eſt, quod non videant, qui videntem omnia vident? ideo cum omnia pertinētia ad alios, vel quomodocunque eſſe habentia ſciant, neceſſe eſt, vt à fortiori iſta, quæ ad eos pertinent ſciant. Secundo, quia cauſæ ſciendi bona, & mala præterita manent in beatis poſt iudicium. De bonis patet, quia ſupra q. 339. poſitæ fuerunt tres cauſæ, & omnes manent. De prima patet, quia delectabilis eſt recordatio bonorum à ſe factorum C cuilibet, ſed nulli beato ſubtrahēda eſt aliqua delectatio ſimpliciter, ideo manebit memoria præteritorum bonorum. De ſecunda patet, ſcilicet, vt ſciant ſe iuſte beatos effectos, ideſt pro meritis tenere illum ſtatum beatitudinis, eſt enim conſolatio quędam hæc, & tamen nulla cōſolatio, aut gaudium adimi debet illis, ideo ſemper manebit eis iſta memoria.

De tertia patet, i. pro gratiarum actionibus Deo, quo dante illa bona egerunt, non enim eſt bonum ſolum ad momentum reddere ei gratias, & congaudere illi de beneficio ab eo recepto, ſed melius eſt ſemper illud facere, ideo manebit memoria in perpetuum.

Quantum ad mala quoque facta à bonis manent eędē cauſæ, vt in memoria maneant, quæ fuerunt, & in memoria eſſent, quando iudicium fuit. Et patet, quia ſupra D q. præceden. poſitæ fuerunt duæ cauſæ quare in bonis eſſet memoria malorum, quæ aliquando cōmiſerant. Vna erat ad gratiarum actiones Deo referendas, qui eos de tātis malis liberauit, & tamen gratiarum actiones melius eſt ſemper manere, quam aliquando extingui; ideo manebit ſemper iſta memoria in beatis. Secunda erat ad cōſolationem propriam: cum conſiderauerint ſe de talibus ereptos periculis; & nunc tali frui ſecuritate; & tamē melius eſt conſulationem ſemper manere: quam expirare aliquando; ideo æterna erit memoria præcedentium malorum in bonis.

An in malis maneat memoria omnium bonorum, & malorum, quæ commiſerunt. Quæſt. CCCXLV.

E SI autem quæratur de malis an maneat in eis memoria iſta omnium bonorum, & malorum, quæ commiſerunt?

Dicendum ſecundum quoſdam, quod non eſt neceſſe ſic poni, ſicut in bonis, quia boni ex conditione beatitudinis nouerunt omnia præſentia, & præterita, & futura, ideo neceſſe eſt, quod non ſolum bona, & mala propria præterita nouerint, ſed etiam aliena, ideo in eis neceſſe eſt manere cognitionem illam, ſed de malis non eſt ſic, quia illi non ſciunt omnia, quia cognitio iſta ad beatitudinem pertinet, ideo non eſt neceſſe, quod maneat in eis cognitio omnium bonorum, & malorum, quæ fecerunt. Sed dicendum videtur, quod memoria omnium bonorum, & malorum, quæ commiſerunt mali manebunt in eis in æternum. Et ratio prima eſt, quia iſtam cognitionem habuerunt in iudicio, vt dictum eſt ſu-

pra, & tamen non eſt aliqua cauſa quare deleatur, quia cum non fiant alterationes in organis ipſorum poſt diem iudicij, non videtur, quomodo poſſit deleri aliquis habitus, vel cognitio aliqua in eis, niſi dicatur, quod Deus velit tollere hanc cognitionem, quod non eſt veriſimile.

Secundo, quia Deus dedit illam cognitionem tàm bonis, quàm malis miraculosè, nam vt dicit Aug. 20. lib. de Ciui. Dei. c. 14. quædam vis diuina eſt, qua fiet, vt ſingulis omnia bona, & mala in memoriam reuocentur, & ſic impreſſa eſt in animo, & habet cauſam permanendi, cũ non fuerit illuſtratio trãſiens, ſed infixio habitualis, ideo cum cuilibet communicata fuerit cognitio illa, manebit in eo ſemper, quia nichil eſt, quod eam tollat.

Tertio, quia ſi iſta memoria faceret aliquid ad diminutionem pęnarum ipſorum damnatorum deberet tolli, vt ipſi punirentur, & tamen non faciet, ſed potius econtrario ad pęnam cedet ipſorum, ideo non ceſſabit memoria illa. De malorum autem commiſſorum memoria in ſpeciali, patet, quia conueniens erit iſta manere, nam illa facit, vt ſciant ſe damnatos iuſte, & tamen memoria damnationis conueniens eſt, vt nunquam ſit eis locus querelæ, ideo ſemper recordabuntur.

Secundo, quia etiam iuxta quantitatem malorum eſt, quantitas pęnæ, ad quam quis condemnatus eſt, vt ergo ſemper ſciat acerbitatem illam pœnæ iuſtam eſſe oportet, vt ſemper in memoria maneat omnium malorum recordatio.

Tertio ad confuſionem, quia ſicut in inferno mali ſemper torquentur pœna exteriori, ita & ſemper torquentur pęna interiori. quæ eſt remorſus conſcientiæ, quæ pœna grauis eſt, ſed illa non maneret, ſi non maneret memoria præteritorum malorum, & quanto plurium maloru eſt recordatio, tanto eſt moleſtior remorſus, ideo oportet, ꝙ ſemper maneat omnium præteritorum malorum recordatio, vt ſemper grauiter torqueantur.

De bonis, quæ aliquando fecerunt fortaſſis diceret aliquis, quòd non maneret in eis in perpetuum memoria. Sed videtur dicendum, quòd etiam illa ſemper maneat, quia ſi illa memoria prodeſſet ad aliquid damnatis, non maneret, ne in aliquo gauderent, & vt non minueretur eorum malum, & pœna, & tamen non prodeſt ad hoc, ideo manebit, quia vt dictum eſt ſupra tres cauſæ erant, vt mali in die iudicij haberent memoriam omnium bonorum, quæ aliquando egerant, & omnes cõueniunt ad hoc, quod maneant poſt iudicium, & principaliter ad confuſionem, & remorſum ipſorum ſemper recordentur de quo bono exciderint, & quòd potuiſſent habere beatitudinem, quam ſemel acquiſiuiſſent, & propter rẽ paruam illam amiſerunt. Eſt ergo dicendum, quod malis poſt iudicium manebit perpetua recordatio de bonis, & malis, quæ fecerunt dum viuerent, & totum cedet eis in tormentum.

Ad argumenta facta ſupra. Ad primum dicendum, ꝙ omnia redibunt in memoriam. Et cum dicitur, quod merita, aut per ſenſum nouiter cognoſcentur, aut educentur de theſauro memoriæ.

Dicendum, quòd educentur de theſauro memoriæ. Et cum dicitur, quod non manent, quia multa exciderent à memoria. Dicendum, quod licet excidant à memoria, tamen omnia manent in ſuo effectu. Et patet, quia aut loquimur de bonis operibus, ſiue meritis, aut de malis. Si de bonis, aut illa ſunt viuentia, aut mortificata, ſi viuentia, neceſſe eſt, ꝙ maneãt in merito, vel in præmio, quod pro eis redditur, ſi autem mortificata manẽt in reatu ingratitudinis, ſ. quia homo ingratus fuit, eo quod poſt pęnitentiam peccauit, & poſt gratiam acceptam. De malis operibus, ſiue demeritis dicendum, quod aut illa ſunt deleta per pœnitentiam, aut non, ſi non ſunt deleta manent in reatu pœnę, quæ eis debetur. ſi autem ſunt deleta manent in ipſa memoria pœnitentiæ, quam pœnitentiam habebunt ſimul cum alijs meritis, & ita in quolibet homine manebit aliquid, per quod poſſit vniuerſa opera ſua ad memoriam reuocare. Sed dicendum, quod licet iſte modus aliquid conferat, tamen non ſufficit, quia non ſufficit ad hoc, quòd redeant opera diſtincte. Primo tam ad bona, quam ad mala, quia licet alicui detur pęna pro

F malis, quæ reſpondeat certis malis, & gloria pro bonis, quæ reſpondeat determinatis bonis, nõ ſcit quilibet quãta pęna, vel quanta gloria reſpondeat pro quantis meritis, aut demeritis determinate, niſi ei reueletur, ideo non eſt conueniens cognitio meritorum, & demeritorum ex pœna, & præmio. Secundo, quia dato, ꝙ cuilibet conſtaret quanta pęna debeatur, pro tanto gradu peccati; non poteſt cognoſci ex hoc quot peccata cõmiſit quis, & qualia, eo quod vnum peccatum poteſt eſſe tãtæ culpæ, ſicut decem, aut mille, ideo ex ſola pœna, vel gloria nõ cognoſcitur determinate, quot, aut quę peccata quis commiſit, ſed quantæ grauitatis fuerunt omnia illa peccata ſimul ſumpta. Dicendum ergo, ꝙ omnia bona, aut mala reducentur in memoriam cuiuſlibet ſola diuina virtute, faciet. n. Deus, ꝙ licet omnia exciderint de memoria, om-
G nia redeãt, ſicut ſi de nouo daret cognitionem de eis imprimendo in intellectum, & ita tenet Aug. 20. li. de Ciui. Dei, c. 14. ſ. ꝙ liber vitæ eſt quædam vis, qua fiet, vt cuique opera ſua, vel bona, vel mala in memoriam reuocentur, & mentis intuitu mira celeritate cernantur, vt accuſet, vel excuſet ſcientia conſcientiam, atque ita ſimul omnes, & ſinguli iudicentur. Ad ſecundum dicendum, quod quilibet leget in conſcientia ſua omnia opera bona, vel mala, & ita manebunt ibi in conſcientia. Cum vero dicitur, quod non poſſunt manere peccata, quia multa ſunt non manent quantum ad maculã, neque quantũ ad reatum, vt quæ deleta ſunt; dici poteſt, ꝙ alius modus manendi eſt, ſ. in effectu ſuo, vt in pęna, vel gloria, aut per alios modos, vt dicendũ eſt. Aliter dici pôt, ꝙ non manebant aliquo modo in conſcientia, quædã illorũ, ſed Deus
H illa de nouo ibi poſuit, ſicut ſi numquam ibi fuiſſent, & Deus daret horum cognitionem cuilibet. Ad tertiũ dicendum, ꝙ in bonis erit memoria peccatorũ, quæ aliquando cõmiſerunt, & non ſequitur ob hoc, ꝙ dolebunt per cõpunctionem, quia non erit locus compunctionis in beatis, vt dictũ eſt ſupra. Ad quartũ dicendum, ꝙ ſicut boni ſe habebunt ad mala, quæ cõmiſerunt, ita, & mali ad bona, quæ fecerunt: vtrique. n. recordabuntur de bonis, & malis cõmiſſis, & non eſt inconueniens aliquod, quia neque malis proderit recordatio bonorũ factorum, neque bonis erit triſtis recordatio malorũ, quia potius in bonis recordatio malorũ præteritorũ ad laudẽ Dei, & ad quãtam conſolationẽ ipſorum pertinet, vt dictum eſt ſupra. In malis vero non erit conſolatio recordatio bonorũ præteritorũ, ſed potius triſtitia, quia bona non proderunt, &
I dolebunt mali, ꝙ per illa bona potuiſſent habere vitam æternã, & non habuerunt, & iſtud eſt maius infortuniũ, quam nunquã habuiſſe bonum, neque feciſſe, iuxta illud Boe. infęliciſſimum genus infortunij eſt fuiſſe fęlicem.

An reſurgentes ſcient in iudicio, quæ ſunt in conſcientijs aliorum? Quæſt. CCCXLVI.

QVæritur an reſurgẽtes ſcient in iudicio ea, quæ ſunt in conſcientijs aliorum, ita vt dicantur legere aliorum conſcientias? Aliqui dicũt, ꝙ non, quia nõ erit limpidior cognitio reſurgentium hominũ, quã nunc ſit cognitio Angelorum, & tamen Angeli non vidẽt nũc in ſuis ordinibus ad inuicẽ ea, quæ pendent ex libero arbitrio, & ideo indigent locutione ad ea innoteſcenda, er-
K go reſurgentes non poterunt legere ea, quæ ſunt in aliorum conſcientijs. Et patet, quia reſurgentes non ſunt maiores Angelis, ſed æquales ſupra 22. & Lu. 20. c. Secundo, quia id, ꝙ cognoſcitur oportet, ꝙ cognoſcatur in ſeipſo, vel in ſua cauſa, vel in ſuo effectu, ſed merita, vel demerita, quæ continentur in conſcientia alicuius non poteſt alius cognoſcere in ſeipſis, quia hoc eſſet illabi, ſolus tamen Deus illabitur, & intuetur cor: etiam non cognoſceret in cauſa, quia hoc eſſet cognoſcere Deum, qui eſt cauſa influens in effectum, à quo procedunt merita, vel demerita, ſed non cognoſcent omnes Deum ſed ſoli beati, ſimiliter neque in effectu, quia multa erũt demerita abolita per pęnitentiam, & nullus effectus remanebit ex illis idem quantum ad bona mortificata, quæ poſtea non fuerunt viuificata, quia illa in nullo manent effectu cũ nullum bonum pro eis reſpondeat.

Tertio,

Tertio, quia illa peccata, quæ quis confeſſus eſt, non cognoſcentur ab alijs in iudicio, & tamen cognoſcentur ab eo, qui ea fecit, ergo multa erunt in conſcientijs quorundam, quæ alij non cognoſcent. Sic dicit Chryſo. & habetur 4. Sen. diſt. 17. nunc autem, ſi recorderis peccatorum tuorum, & frequenter ea in conſpectu Dei pronuncies, & pro eis depreceris, citius delebis illa, ſi vero obliuiſceris, tunc eorum recordaberis nolens, quando publicabuntur in conſpectu omnium amicorum, & inimicorũ ſanctorũq; Angelorum, & ſic cum illa publicatio futura in iudicio ſit pęna negligentiæ, ideſt omiſſionis confeſſionis, hic videtur, quòd quantum ad illa peccata, quæ quis hic publicauit coram Deo, non fiat publicatio in futuro, & ſic non cognoſcentur ab alijs.

A

Quarto, quia ſolatium eſt alicui cum ſcit ſe multos ſocios habere in peccato, & minus tunc verecundatur, ſi ergo quilibet ſciret peccata alterius, multum detraheretur verecundiæ malorum, ſed hoc non conuenit, quia illud eſt datum in pęnam, ergo non ſciet quilibet omnia bona, aut mala, quæ ſunt in conſcientia alterius.

B

Dicendum, quòd aut quærimus de bonis, aut de malis, ſi de bonis dicendum, quòd cognoſcent omnia, quæ ſunt in conſcientia malorum, ſiue bona, ſiue mala, & hoc competit bonis, quia competit beatis omnia ſcire, quæ ſunt, fuerunt, aut erunt, ſed iſta merita, & demerita fuerunt aliquando in re, & nunc ſunt in conſcientia eorum, qui illa fecerunt, ideo beati cognoſcent ea.

Secundo, quia nullum inconueniens ſequitur ex tali cognitione, eo quòd licet cederet in verecundiam, & cõfuſionem malorum non eſt inconueniens, quia omnis pęna eis competit. Si quæratur quantum ad bonos, ideſt, ad cognitionem, quæ habetur de actibus eorum. Dicunt aliqui, quòd aut agemus de cognitione, quam mali habent de bonis, aut de cognitione, quam boni habent de bonis. Si accipiatur primo modo dicunt, quòd mali nichil cognoſcent de bonis, neque quantum ad bona, neque quantum ad mala, eo, quod eis non communicabitur aliqua excellentia, & tamen cognoſcere aliorum conſcientias eſt magna excellentia, ideo non competet malis.

C

De ſecundo dicunt, quòd boni cognoſcent bona aliorum bonorum, ſed non mala, quæ commiſerunt.

Sed dicendum, quòd non ſtat, quod dicitur de bonis, nam ſicut boni cognoſcent bona aliorum bonorum, ita & mala, quæ illi aliquando commiſerũt, & patet primo, quia aliàs beati non ſcirent omnia, & tamen ponimus eos ſcire omnia præſentia, præterita, & futura, ergo ſcient aliorum mala, quæ aliquando fecerunt.

D

Secundo, quia quædam mala ipſorum erunt cognita, vt quæ erant hic in mundo cognita, ſ. peccatum Dauid, & Petri, & Magdalenæ, & Pauli, quæ ſcriptura tradente fuerunt hic notoria, & tamen eadem ratio eſt de malis omnibus aliorum, quia inconueniens eſt dicere quorundam Sanctorum peccata eſſe occulta, & aliorum manifeſta, ergo omnia manifeſta erunt.

Quod autem dicitur de malis, quòd non cognoſcent bona, neque mala bonorum inconueniens eſt, quia tunc non cognoſcent gloriam eorum, quæ manifeſtatur ex bonorum operum notitia. Item mala ipſorum ſcient, quia quædam ſciuerunt hic, quæ fuerunt notoria, & manebũt notoria, quia non delebitur notorietas iſta poſt reſurrectionem, ergo, & alia ipſorũ mala ſcient mali, & ſic quilibet ſciet omnia bona, & mala alterius.

E

Ad rationes in oppoſitum dicetur, in q. 355. in fine.

Quæ ſit neceſſitas, vt dicamus ſingulos ſcire in iudicio, quod omnes alij commiſerunt? Queſt. CCCXLVII.

QVæritur tamen, quæ neceſſitas eſt, vt dicamus ſingulos ſcire in iudicio id, quod omnes alij commiſerunt, ſcilicet bona, & mala eorum?

Dicendum, quòd multiplex, prima ex ſcriptura, quia 1. Cor. 4. ca. dicitur nolite itaque ante tẽpus iudicare quoadusque veniat Dominus, qui illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium, & tunc laus erit vnicuique à Deo, nam cum dicit nunc nolite ante tempus iudicare, innuit, quod non poſſumus ſcire veritatem de factis aliorum, maxime quantum ad intentionẽ faciendi, à qua accipitur præcipue bonitas, vel malitia temporis, ſed iudicare poterimus quando venerit Dominus, ſ. in die iudicij, & tamen non poteſt, quis bene, & ſecure iudicare, niſi de eo, quod ſibi notum eſt; ergo erunt tunc nobis notę operationes aliorũ, & cogitationes, quia de his iudicium eſt, immo non poteſt iudicium dari perfectum de opere morali, an bonum, vel malum ſit, niſi voluntas, ſiue electio facientis cognoſcatur.

Secundo patet ex eadem litera, quia dicitur, quo adusque veniat Dominus, qui illuminabit abſcondita tenebrarum, iſta enim illuminatio non fit pro ipſo, i. vt ipſe cognoſcat, nam non magis cognoſcet ipſe tunc opera noſtra, quam nunc, cum Deo nullus gradus perfectionis nouiter adueniat, ergo illuminatio iſta fiet quãtum ad nos, ſcilicet, quòd faciet, quod nos cognoſcamus opera aliorum, quæ erant abſcondita, & nunc illa non cognoſcimus.

Tertio patet, quia dicitur ibi, illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium, & ita ponit duo eſſe cognita, quæ nunc ſunt occulta, nam nunc ignoramus nos opera proximorum, quæ faciunt in abſcondito, i. nullo vidente, ignoramus etiam generaliter cogitationes, & deſideria faciendi aliquid, quia quæ in corde hominis ſunt nemo nouit niſi Deus, & ſpiritus hominis, qui eſt in eo, 1. Corin. 2. cap.

Quarto patet ex eodem, quòd ſint iſta nota omnibus inquantum dicitur, & tunc erit laus vnicuique à Deo, & intelligitur laus de bono opere, & ecõtrario vituperium, vel confuſio de malo opere, quia etiam nunc ipſe laudat bonos cum cognoſcat bona opera eorum, & bonam intentionem faciendi, ſicut tunc, & non minus, & tamen non dicitur homini laus nunc à Deo, ſed tunc, ideo eſt ſenſus, quòd Deus manifeſtans opera bonorum, tunc faciet eos laudari ab omnibus illis, qui illa cognouerint, & iſta laus Dei eſt, & non hominum, quia ipſe cauſauit iſtã notitiam operum, per quam boni laudari poſſent de bonis. Et ſicut de bonis operibus competet opprobrium, & confuſio malis, cum omnia erunt ibi manifeſta, ſ. omnia abſcondita tenebrarum, & conſilia cordium, & ita ſe habet confuſio, & verecundia ad malum, ſicut laus ad bonum, ſed Apoſtolus curauit ibi ſolum dicere de laude, quia intelligebatur ſimiliter de vituperio, & de malis operibus, ſicut de bonis. Etiam, quia ipſe voluit illa applicare ad ſe, & alium diſcipulum, qui vocatur Apollo, patet quia eo. c. poſt iſta verba ſtatim dicitur, hæc autem fratres transfiguraui in me, & Apollo propter vos, vt diſcatis in nobis, & tamen iſti erant boni, & aliqui iudicabant malum de eis, ideo Paulus excuſat ſe, & patet, quia eo. cap. dicitur, ſic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores miniſteriorum Dei, q. d. tales nos æſtimate quales decet eſſe miniſtros Chriſti, quia tamen hoc non obſtante aliqui de eis malum iudicabant, recurrit ad hoc Apoſtolus, quod contempſit illud iudicium, quaſi nichil noceret, cum ſtatim dixerit, michi autem minimum eſt, vel pro minimo, vt à vobis iudicer, vel ab humano die q. d. ego non curo, vel pro nichilo habeo, quod iudicetis vos, vel aliqui alij quandiu ſunt in hac vita humana, aliquod malum de me, quia non nocet cum ex tali iudicio non ſequitur condemnatio coram Deo, quia tamen malum erat, & temerarium ſic iudicare, docuit eos non iudicare, ideſt non iudicetis nunc de me, quia eſt ante tempus in quo veritates cognoſcuntur, ſed cum venerit Dominus, qui illuminabit abſcondita poteritis iudicare, & tunc erit laus vnicuique à Deo, ideſt tunc ſcietis, quod ego, & Apollo non ſumus mali, ſicut vos cogitatis, ſed erit laus pro bono opere noſtro, & ideo de malo non poſuit, quia in excuſationem propriam loquebatur, & tamen eadem ratio eſt de malo, quæ de bono. Ex prædicta auctoritate duo patent.

Primũ, ꝙ in iudicio oĩa opera bona, & mala erunt nota, & non ſolũ opera, ſed ẽt cogitationes, cũ dicatur, illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit cõſilia cordiũ, & tamen abſcondita potius accipiuntur in mali,

quam in bonum, eo, quod qui male agit odit lucem, Io. 3.c.& oculus adulteri diligit caliginem, Iob 24.cap.ergo omnia tam bona,quam mala nota erunt ibi.

Secundum eſt,quod omnia bona, & mala erunt nota, quia dicitur , erit laus vnicuique, i. vnicuique erit tunc laus,vel vituperium ſecundum opera ſua bona,vel mala, quæ tunc manifeſtabuntur, & ſic patet, quod boni ſcient omnia bona,& mala bonorum,& omnia bona, & mala malorum,& mali ſcient omnia bona, & mala malorum, & bona,& mala bonorum,quia aliàs non eſſent nota cuiuſque opera bona,& mala ad hoc,ꝙ omnes poſſent iudicare de illis, quod tamen Apoſtolus innuit in prædictis verbis,ſ.ꝙ Corinthij poſſent in die iudicij certe, & ſecure iudicare de bono, vel malo Pauli , & Apollinis , & de omnibus alijs,ſicut litera innuit, cum iſtud exemplariter transformatum fuerit in Paulum,& Apollo eo.ca.

Quare in iudicio omnia nota erunt omnibus, ſiue bona, ſiue mala , tam bonorum , quam malorum?
Quæſt. CCCXLVIII.

AMplius,& ſecundo quantum ad principale cogimur ponere, quod omnia erunt nota in iudicio, ſiue bona,ſiue mala bonorum,& malorum omnibus , & hoc ex intentione Dei facientis iudicium , nam ad hoc fiet illud iudicium,vt ea, quæ erant nunc ignota de operibus Dei, fiant tunc nota,facit enim Deus nunc multa circa bonos, & malos,& non videntur iuſta , vt quia bonis interdum pœnas infert , malis vero bona ſęculi affluenter tribuit, pro quibus quidam , ita turbantur , vt non credant eſſe prouidentiam circa has res , ſed Deum contemnere hæc, H & ideo incerta temerè fluitare. Et,qui putant eſſe prouidentiam admirantur valde quomodo iſta accidant , & culpant aliqui Deum; ideo iuſtum eſt, vt aliquãdo Deus ad gloriã numinis ſui, & excuſationis cauſa, ne cui Deus iam accuſandus videatur, oſtẽdat omnia, quæ facta ſunt fuiſſe recte facta.Error autem ille accidebat in nobis propter duo. Primo , quia ille, qui apud nos putatur bonus, vel malus non eſt talis,ſed forte econtrario, ideo reſpondent ei iuſte contraria ad ea,quæ nos putamus.Secundo, quia licet putemus bonos eſſe,& malos eos,qui tales ſũt, competunt bonis mala temporalia , propter aliquas cauſas occultas Deo notas,malis vero conueniens eſt temporalia bona dari propter alias ſimiles, nobis occultas cauſas, hunc autem errorem Deus auferet à mentibus omnium hominum,ideo conueniens eſt, quod mala, & bo- I na omnium hominum oſtendat omnibus in die illo iudicij. Et ob hoc neceſſe eſt,ꝙ omnia bona, & mala, quæ boni fecerunt omnibus tunc nota, & omnia bona,& mala bonorum nota etiam ſint. Et apparet de malis quantũ ad mala, quæ fecerunt, quod omnia erunt nota , & hoc propter duo. Primo propter damnationem , quam tunc ſuſtinebunt, quia ſicut neſciretur eos iuſte condemnatos eſſe ſi ignoraretur illos bonos, aut malos eſſe , ita neſcirerut an iuſte ad tantam pœnam eſſent condemnati, ſi neſciretur quanta mala egiſſent , cum pro determinatis malis reſpõdeãt pœnę determinatæ, ergo de quolibet damnato erunt nota omnia mala,quæ hic commiſit .

Secundo quantum ad pœnas, quas tolerauerunt hic, quia interdum mali puniuntur à Deo in hoc ſæculo,mala eorum ſunt nobis tunc ignota,ideo admiramur de pę- K na, manifeſtabuntur autem ibi omnia mala,quæ commiſerunt, ideo ſcietur tunc , quare Deus tales pœnas eis viuentibus dederit, &, quod iuſte dederit . Ex hoc etiam apparet,quod non ſulum mala, vel peccata, quæ manent in malis nota erunt ibi , ſed etiam mala , quæ commiſerunt, & poſtea per pœnitentiam deleta fuerunt , & non manet pro eis directe aliqua pęna toleranda , & hoc erit propter duo.

Primo propter damnationem, quæ tunc erit,quia dato,quod illa peccata penitus deleta fuerint, ideſt, quòd de eis ex charitate doluerit peccator , & poſtea per opera bona de eis ſatisfecerit , & ſic nichil maneat pro eis tolerandum,& ſi moreretur talis in charitate,vel toleraret in Purgatorio , tamen quia iſte poſt gratiam datam , & remiſſionem factam peccauit,manet circumſtantia, vel de- F formitas ingratitudinis aggrauans iſtud peccatũ ſequens, & faciens illud maius , quam ex ſua ſpecie ſit , & ideo Deus in iudicio maiorem pœnam dabit pro illo, quam ſi non præceſſiſſent alia peccata , de quibus facta eſſet iam totalis remiſſio, ideo oportet, quod etiam præterita peccata ſciantur, vt hæc faciant ſcire quantitatem ingratitudinis , & pęnę reſpondentis . Secundo præcipue propter pęnas huius ſęculi, quia forte aliquis damnatus dum viueret commiſit innumerabilia peccata , & grauia , & de omnibus doluit , & pœnitentiam agens ſatisfecit de eis plene,ſed ante mortẽ peccans in vno deceſſit ſic,& damnatur,neceſſe eſt, quòd pœna huius non ſit valde magna ibi, quia manet vnicum de quo puniatur , & forte talis dum viueret multas pœnas à Deo ſuſtinuit,miraretur autem aliquis quomodo huic tantę pœnæ datæ ſunt dum G viueret,cum vnicum peccatũ nunc in eo inueniatur,ideo neceſſe eſt,quòd omnia mala ſua nota ſint , tam ea , quæ deleta ſunt in vita,quam non deleta,& ſic videbitur quomodo iuſte puniebatur multum dum viueret, nunc vero minor eſt pęna reſpectu aliorum, qui in paucioribus deliquerunt,quorum peccata in vita non ſunt deleta.

Tertio etiam propter pęnas poſt mortem , quia ſi ſolũ apparerent ibi mala non deleta,eſſet aliquis, qui hic multum peccauit, & ſcimus hoc, vt quia notorie factum eſt, ſi de omnibus doluit, & ſatisfecit,niſi de vno paruo in fine vitæ commiſſo,appareret illud ſolum, & parua pœna reſponderet ei, & tunc admiraremur , quòd illi magno peccatori parua pœna reſpondet in cõparatione ad alios minus peccantes,& pauciora eius peccata apparent, ideo oportet,quod omnia tam deleta , quã manẽtia nota ſint, H & videatur,quæ ſint deleta,& quæ manentia,& per hoc appareat rectitudo condemnationis.

An ſicut omnia mala tam deleta , quam non deleta malorum nota erunt in iudicio , ita quoque nota erunt bona , quæ ydem aliquando fecerunt , & an hæc bona ad aliquid eis proderunt?
Quæſt. CCCXLIX.

SIcut autem dictum eſt , quòd omnia malorum tã deleta,quam non deleta nota erunt in iudicio,ita,& dicendum, quod omnia bona, quæ illi aliquando fecerunt erunt nota.Sed iſta bona ſunt duplicia quædam mortua, alia mortificata,nã viuentia nulla habere poterunt damnati,quia aliàs per ea mererentur vitam æternam, & illã I obtinerent,maxime,quia opus bonum quandiu eſt cum peccato mortali eſt mortificatum,& tamen omnes damnati erunt in perpetuum in peccato mortali , eo quòd in mortali deceſſerunt, & poſt mortem nullum mortale poteſt expiari,ideo manebunt ſemper quęcunque opera bona damnatorum mortificata , & ita ſolum habent damnati opera bona mortua aut mortificata , & nulla habent viuentia , & de vtriſque dicendum , quod erunt nota in iudicio. De mortuis,i.de illis, quæ facta ſunt in mortali, & ſic mortua nata fuerunt, dicendum, quod manebunt. Et dicunt aliqui,quod manebunt propter taxationẽ pœnæ poſt mortem; nam dicitur , quod bona facta in mortali ſubleuant tormenta gehennæ, i. quod minus ſupplicium patietur,qui decem peccata fecit,& cum eſſet in illis fecit multa opera bona ex genere ſuo , quam qui fecit K alia decem omnino æqualia peccata, & interim nulla bona fecit, & hoc dato, cum videret quis peccata duorum æqualia in iudicio, & pœnam inæqualem admiraretur, ideo oportebit, quod ibi ſint nota bona opera mortua, quæ vnus fecit,& non fecit illa alius, vt per hoc appareat quare vnus minus,quam alius punitur,& iuſte.

Sed dicendum,quod hoc non ſtat,nõ eſt enim verum, quòd aliquid de ſupplicio debito pro peccato mortali in inferno tollatur per opera facta in peccato mortali. Et ratio eſt,quia non poteſt pœna debita minui niſi per ſatisfactionem, quandiu ergo non poteſt , quis ſatisfacere nõ poteſt minui aliquid de pœna , & tamen ſatisfactio non poteſt fieri niſi per opera meritoria , non eſt autem meritoriũ opus ſine charitate , quæ non manet , cum peccato mortali; ergo impoſſibile eſt,quod per bona facta ab eo, qui eſt in mortali minuatur aliquid de eo,quod dandum

eſt

eſt de pœna ei in inferno. Et ſicut dicitur de pœna inferni: ita & de purgatoria dicendum eſt; nam etiam de illa nichil minuitur per opera bona facta in mortali, eo quod illa non ſunt ſatisfactoria, & pęna purgatoria nõ minuitur niſi per ſatisfactionem, vel actualem tolerationem. Et ita non eſt verum, quod proſint talia opera ad minus ſupplicium ſubeundum, vt communiter dicunt aliqui.

Sed dicẽdum, quod hoc poteſt ſaluari dupliciter. Vno modo indirecte, ſcilicet quia in tempore operatur homo, & ideo vel bonum vel malũ, & quia ſi tempore illo quo peccator facit bonum materialiter faceret malum puniretur pro illo, & maius ſupplicium ſuſtineret, nunc uero cum non operatur malum, dum operatur bonum, non tolerabit ſupplicium pro illo, ideo indirecte prodeſt ad minus ſupplicium ſubeundum.

Secundo prodeſt magis directe: quia non ſolum de malis commiſſis puniretur homo, ſed etiam de bonis omiſſis: cum teneatur homo tempus ei ad uiuendũ commiſſum in bonum expendere, & quia dum homo facit bonum etiam ſi illud ſit bonum materialiter nõ eſt tempus penitus in uacuum, moriens releuabitur à pœnis quas in inferno toleraturus erat pro omiſſione boni, cum aliquod bonum fecerit, & ita eſt ad minus ſupplicium ſubeundum.

Dicendum ergo, ꝙ uera cauſa eſt ad reddendam cauſam de accidentibus uitæ; quidam enim commiſerunt plura delicta, & tamẽ minus puniti ſunt in uita alijs cõmittentibus minora, aut pauciora peccata, & quia pœnæ & proſperitates in uita cadunt ſub prouidentia, oportet de illis rationem reddi, & redditur, ſic quia illi, qui in multis peccantes faciebant multa opera bona materialiter habebant propter illa liberationem a multis periculis, & proſperabantur in temporalibus, & hoc ſiue quia Deus uolebat eis illa dare in locum bonorum, quæ faciebant, licet per illa non mererentur. Etiam cum multis benefacerent illi orarent Deum pro illis, & orationibus illorum Deus concederet hęc bona temporalia ſaltem illis, non facientes autem aliqua bona cum peccatis ſuis forte puniebantur temporaliter, & aduerſitatem in bonis fortunæ ſuſtinebant: quia non adiuuabantur alijs bonis nec aliquorum orationibus, cum nullis benefacerent, qui pro eis orarent. Etiam quidam peccatores cito rapiũtur, qui fortaſſis conuerterentur ſi expectarẽtur, alij vero diu expectati non conuertuntur. Et forte cauſa eſt, quia bona materialiter facta ab vno erant cauſa, vt Deus eum expectaret, vel orationes pro eo factę ab illis in quos ſuas eleemoſynas effundebat; vt igitur horum cauſæ appareant quare Deus ſic ſe habuit ad quoſdam damnatos dum viuerent, & aliter ad alios, oportet vt bona mortua facta a damnatis veniant in memoriam, & notitiam in iudicio.

De bonis autem mortificatis, quæ facta ſunt à damnatis, i. quæ facta ſunt ab eis dum eſſent in charitate, & poſtea ſuperueniente peccato mortali mortificata ſunt dicẽdum, quod etiam erunt tunc nota.

Primo propter differentiam damnatorum, quia aliqui peccatores commiſerunt hic multa mala, & m dolentes de omnibus illis fecerunt plenam ſatisfactionem, ita, ꝙ nichil maneat expiandum, & poſtea committentes vnũ mortale deceſſerunt in eo, hi paruam pœnam ſuſtinebũt, ſcilicet ſolum pro illo in quo deceſſerunt, & quãtitate ingratitudinis: quia poſt remiſſionem priorem peccauerũt. Alij autem pauciora commiſerunt peccata, & quia de nullo eorum pœnitentiam egerunt, ſuſtinent maiorem pœnam in inferno, vt ergo appareat quare ei qui pauciora peccata commiſit detur maior pœna, neceſſe eſt, quod nota ſint bona opera eius, per quæ deleta fuerunt peccata priora: nam illa opera eo tempore quo facta ſunt erãt meritoria: ideo erant ſatisfactoria pro peccato, & ſic potuit dimitti tota pœna debita pro prioribus peccatis.

Secundo hoc ad oſtendendam iuſtam diſpoſitionem prouidentiæ Dei circa tales damnatos in vita: nam his forſitan multa temporalia bona proueniebant, & omnis anxietas procul erat, alijs vero peccantibus accidebat anguſtia, & ærumna circa temporalia, & forte, quia primi dolebant ſæpe de peccatis ſuis, & auertebant iram Dei à

A ſe: licet peccata eorum multa eſſent; ſecundi autem nunquam dolebant de peccatis, neque aliquod bonum ſatisfactorium faciebant, ideo accidebant eis mala, & hoc forte erat nobis occultum: ideo oportet in iudicio nota iſta fieri, vt ſciatur quare Deus quoſdam peccantes puniebat, alios non, aut minus, & ſic de alijs diuerſitatibus circa peccatores viuentes.

Circa bonos dicendum, quod omnia bona ab eis facta & mala erunt nota in iudicio. De bonis dicendum, quod quædam ſunt in eis viuentia, alia vero mortificata, nam mortificata non poſſunt eis dari: nam ſicut in damnatis non poſſunt dari viuentia ſed mortua, & mortificata, vt dictum eſt præcedenti. q. ita in beatis non poſſunt eſſe bona niſi mortua, & viua, mortificata autem nulla eſſe poſſunt; & cauſa eſt, quia mortua ſunt, quæ facta ſunt in peccato mortali, & talia facere potuerunt dum viuerent illi, qui nunc ſunt beati; & manebunt ſemper illa mortua, quia viuere non poterunt, quæ mortua nata fuerunt. Viua autem ſunt illa quæ facta ſunt ab eis dum eſſent in charitate, & quandiu fuerint beati viua manebunt. Mortificata autem nulla eſſe poſſunt: quia mortificata dicuntur opera bona facta in charitate, quæ poſtea ſuperueniente mortali mortificantur, ideſt pro tunc efficiuntur inutilia, ſed quandocunq; qui ea habet redierit ad charitatem erunt illa opera viua: quia ceſſabunt eſſe impedita, & tamen omnes beati ſunt in charitate, ideo nulla opera poſſunt in eis eſſe mortificata ſed mortua aut viua.

De mortuis dicendum, ꝙ non erunt nota in iudicio,
C quaſi proſint ad differentiam præmij beatorum, quia nõ poſſunt ad hoc prodeſſe, ſicut enim per ſola opera meritoria debetur vita ęterna, ita per ea ſola debetur maior, aut minor gradus in vita ęterna, ſed opera bona mortua non ſunt meritoria, ideo nec reſpondet propter ea aliquis gradus præmij, etiam quia ſi poſſent prodeſſe beatis ad augmentum glorię prodeſſent damnatis ad diminutionem pœnę, ſed non proſunt ad hoc damnatis, vt dictum eſt præceden. q. ergo, neque beatis ad augmentum glorię. Sed dicendum, quòd erunt nota ad dandum rationem de diſpoſitione prouidentiæ diuinæ circà tales dum viuerent, quia talia proſunt ad bona temporalia, & ad faciliorem conuerſionem, & ad alia, & ideo in bonis illius in quibus talia fuerunt, dum viuerent forte eſſent plura bona temporalia, & pauciores anguſtię, vt ſi eſſent duo æqualiter boni quantum ad bona meritoria, & vnus nõ
D fecit aliqua bona dum eſſet in mortali, & alius fecit multa, forte Deus ad vnum ſe haberet durè in vita, & ad aliũ blandè, & hoc propter iſta bona facta in mortali, ideo ad ſciendam cauſam huiuſmodi diſpoſitionis in vita, oportet, quòd nota ſint iſta bona in iudicio, cum ibi non ſolũ oſtendere velit Deus iuſtam damnationem, & beatificationem, ſed etiam iuſtitiam omnium operum ſuorum ad homines in vita.

De bonis autem viuis dicendum, ꝙ iſta erunt nota à fortiori. Primo propter differentiam pręmiorum, quia ſicut propter illa bona meritoria datur homini vita ęterna, ita propter differentiam eorum fit differentia gradus in beatitudine, vt ergo videatur quare vni maior gloria, quam alteri datur, oportet vt omnia bona viua beatorũ ſint in iudicio nota.

Alia cauſa eſt propter bona huius vitę, & mala, quia ſi propter bona mortua habet ſe differenter Deus ad bonos, vt quibuſdam plura bona det, quam alijs, aut à pluribus periculis eruat, à fortiori propter bona viua plus benefaciet quibuſdam temporaliter, quam alijs, & ideo, quia Deus varie ſe habet ad bonos in hac vita, conueniẽs eſt ſciri differentiam bonorum ſuorum viuentium.

An mala, quæ boni aliquando fecerunt, & de quibus pœnituerunt in iudicio erunt nota? Quæſt. CCCL.

DE malis autem, quæ fecerunt aliquando boni, & de quibus pęnituerunt eſt nunc dicendum. Et aliqui dicunt, quòd iſta non erunt nota alijs, & hoc, quia talia eſſent in confuſionem bonorum, ſed nulla erit, quia hoc eſt pęnale, ideo non erit ibi talium notitia.

Secundo,quia Chriſtus videtur hoc aſſerere, exponens illud,obliuioni traditæ ſunt anguſtiæ priores, & abſconditæ ab oculis noſtris,cum ait, obliuioni tradentur priora mala , quia forſitan in futuro priſtinæ conuerſationis memoria omnino delebitur ſuccedẽtibus bonis æternis, ne ſit pars malorum prioris anguſtiæ memorari , ſi ergo ipſi obliuiſcuntur,à fortiori ignorabunt omnes alij.

Tertio,quia hoc tenet magiſter 4. Sen. diſt.43. ſcilicet ſi vero quæritur vtrum peccata, quæ fecerunt electi prodeant tunc in notitiam omnium , ſicut mala damnatorũ omnibus erunt nota,non legi hoc expreſſum in ſcriptura, vnde non irrationabiliter putari poteſt peccata hic per pęnitentiam tecta, & deleta, etiam illic tegi alijs , alia vero cunctis propalari. Dicendum, quòd licet omnia mala, quæ aliquando beati fecerunt ſint deleta per pœnitentiam,erunt tamen in iudicio nota.

Et ratio prima eſt,quia ſi ignota eſſent mala illa, neceſſe erat ignota eſſe quædam bona, ſ.pœnitentiam de peccatis,non enim poteſt ſciri pęnitentia , & quantitas pœnitentiæ,niſi ſciantur peccata commiſſa, ideo vt nõ ignoretur actio pęnitentialis,quæ fuit virtuoſa, neceſſe eſt nota eſſe peccata, de quibus pęnitentia acta eſt, & ſic nota erunt peccata.

Secundo, quia ſi nota eſſent omnia bona ipſorum , & non eſſent nota mala,videretur iniuſte diſtribui gloriam beatis,vt ſi aliqui duo beati ſint, qui æqualem ſuſcipiãt gloriam , & tamen vnus multo plura opera bona fecit, quam alius , & maiora , & tamen recompenſantur hæc , quia alter eorum commiſit plura mala , alius vero pauca, vel nulla, ille ergo,qui mala fecit impendit in ſatisfactionem pro malis illis magnam partem bonorum ſuorum, alius vero nullam, ideo facientibus bona æqualia data eſt gloria æqualis , vel facientibus bona inæqualia data eſt gloria æqualis,vt autem videatur vnde hoc prouenerit , oportet, quòd etiam cum meritis nota ſint demerita deleta.

Tertio propter diuerſam Dei habitudinem prouidentiæ circa bonos in vita , quia forte quidam affliguntur , alij gaudent, eo ꝙ primi cum bonis committunt aliqua mala , de quibus vult Deus expiare per aduerſa, ideo eos temporaliter punit, ſecundi autem forte nulla mala, aut valde pauca committunt, & hos Deus tanquam nõ egentes pęnali exercitio integros, & gaudentes in tẽporalibus ſeruat,& ne quis de hoc admiret quare acciderit, neceſſe eſt ſimul cum meritis nota fieri demerita, licet ſit deleta.

Ad primam rationem in contrarium dicendum, ꝙ licet nota fiant delicta bonorum omnibus, nõ ſequitur inde confuſio,quia de ipſis delictis nullum manet veſtigiũ, ideſt neque pœnæ, neque culpæ, neque maculæ,aut reatus,ſed manet virtus loco delicti,ſ.pœnitentia,per quam de delictis ſatisfecerunt , & ideo non eſt de quo erubeſcant, maxime , quia quibuſdam fuerunt ipſa delicta occaſio maioris virtutis,ſcilicet quia ex eo, ꝙ ceciderunt de aliquo ſtatu boni , conati ſunt poſtea ad maiorem reſurgere gradum , non eſt ergo confuſio de eo , quod nobis maioris fuit bonitatis occaſio.

Ad ſecundum dicendum , quòd tradentur priora mala, & anguſtiæ obliuioni, inquantum hæc poſſunt cedere in verecundiam,& confuſionem,ſed quantum ad omnia alia non , & ideo manebit memoria peccati in ipſo beato committente,& notitia de illo erit apud alios, & tamen, neque ipſe confundetur in ſe memoriam hanc habẽs,neque erubeſcet , quòd ab alijs hæc cognoſcantur . De memoria quidem quantum ad ipſum beatum,qui commiſit peccatum dicit Magiſter 4. Sen. diſt.43. Hæc,& ſimilia accipi poſſunt , vt non excludant memoriam præcedentium malorum, ſed ex ea moleſtiam , & læſionem amoueant , non enim memoria eorum Sanctos contriſtabit , vel eorum beatitudinem obfuſcabit , ſed gratiores Deo reddet , vnde ſuper Pſal.87. Gregorius ait, quomodo in æternum miſericordias Dei cantat, qui miſeriæ non meminit? quomodo eſt plena beatitudo, vbi memoria reatus mentem tangit? Reſpõdet,ſed ſępe læti triſtiũ meminimus, & ſani dolorum meminimus ſine dolore,& inde amplius grati , & læti ſumus , ita de notitia aliorum erit, quia id,de cuius memoria non affligitur,ſed gaudẽs me-

F morat, non affliget ſi in aliorum notitiam veniat , quia non poteſt eſſe ad opprobrium, ſed magis ad laudem, vel conſolationem. Ad tertium dicendum, ꝙ non ſtat,ideſt, quòd ea,quæ per pœnitentiam tecta ſunt non veniant ibi in memoriam , quia illa dicta ſunt tegi per metaphoram, ideſt , ꝙ Deus illa non reputat ad pœnam , ſed vere non ſunt tecta, & tamen quandiu nõ ſunt tecta cognoſci poſſunt,ideo cognoſcentur.

Secundo , quia ſi propter hoc ſimpliciter tecta eſſent , etiam Deus deberet illa neſcire ; ergo cum hoc ſit abſurdum,erunt nota,& non erit hoc inconueniens.

Tertio, quia ſi ſimpliciter tecta eſſent, ipſis facientibus tecta eſſent,vt eorum non recordarentur:& tamen recordantur,vt dictum eſt , & Magiſter concedit 4.Sent. diſt. 43.ergo alijs non erunt tecta.

G Quarto,quia hoc repugnat beatitudini , nã beati ſciũt omnia quæcunque ſunt,fuerunt,& erunt, ſed illa peccata aliquando fuerunt realiter; ergo ſcientur a beatis.

Quinto , quia beatis erunt nota omnia bona aliorum beatorum:& tamen quædam pars bonorum eſt pœnitentia', & ſatisfactio de malis præteritis , & quanto peccata fuerunt plura, & maiora,neceſſe eſt , ꝙ ſatisfactio pęnitentialis fuerit maior ; ergo erit nota iſta ſatisfactio , ſed non poterit eſſe nota, niſi peccata commiſſa nota ſint;ergo innoteſcent tunc.

Sexto,quia ſi pęnitentia haberet vim iſtam,quod peccata deleta per illam tegerentur , & efficerentur ignota, fieret hoc in viuentibus, inter quos ſolos pœnitentia agitur,quia poſt mortem nulla pęnitentia ſaltem fructuoſa eſt:& tamen nõ fit, ſed ſi aliquod peccatum erat notoriũ

H ante pęnitentiam , etiam facta ſufficienti pęnitentia , & deleto illo in conſpectu Dei,adhuc non deſinit eſſe notorium, nam ſi ſtatim fieret occultum,vel deſineret eſſe notorium,multi propter hanc ſolam cauſam pœniterent de peccatis.

Septimo,quia forte dicet aliquis,ꝙ hoc ſpecialiter cõcedit Deus Sanctis , vt peccata eorùm per pœnitentiam deleta ignorentur, viuentibus autem non concedit.

Sed non ſtat,quia etiam peccata Sanctorum , qui iam ſunt beati nota manẽt,nam peccatũ Magdalenæ,Dauid, & Petri,& Pauli,& quorundam aliorum Sanctorũ nota nobis manent; ergo pœnitentia non occultat vitia.

Octauo,quia ſi in vita æterna deberent alijs occultari, quia magis Sancti poſſent confundi, & erubeſcere nobis ſcientibus,quam ſcientibus alijs Sanctis,eo,ꝙ nos ſumus

I detractores,& deterius de rebus iudicantes , Sancti autẽ bene iudicant, & tamen non abſconduntur à nobis peccata,quæ aliquando commiſerunt Sancti ; ergo a fortiori non erunt alijs Sanctis ignota.

An adſit aliqua alia cauſa propter, quam tam bona, quã mala in iudicio manifeſtabuntur præter aſſignatas. Quæſt. CCCLI.

EX præcedentibus autem apparet, ꝙ omnia bona, & mala manifeſtabuntur in iudicio:& hoc oſtenſum eſt ex parte diuinæ iuſtitiæ , vt oẽs ſciant omnia opera Dei circa homines iuſta eſſe, ſiue ea quæ fuerunt in vita , ſiue condemnatio,& abſolutio,quæ in iudicio fient. Alia cauſa eſt ex parte hominum, nam Deus volet vnicuiq; lau-

K dem dare pro operibus ſuis bonis,vt dicitur 1. Cor.4.c.ſ. tunc erit laus vnicuique à Deo,& tñ laus iſta eſt inquantum notificantur opera alicuius;ergo nota erunt, & ſicut eſt de bonis operibus ad habendum laudem, ita de malis ad opprobrium; ſic ergo omnia opera mala manifeſtabũtur, vt erubeſcant , quibus hoc conuenit , & hoc pertinet ad quandam partem retributionis ; nam ſicut pro bono opere datur gloria,& pro malo opere pęna realis, ita & in honore, & iugulatione dabitur gloria,& pœna,ſ.vt boni vltra gloriam,quam accipiunt in viſione Dei habeant quoddam bonum creatum, quod eſt laudari coram toto humano genere de bono opere , & iſtud eſt conueniens, quia alia etiam pręmia dantur beatis,quæ ſunt bona creata, ſicut aureola eſt gaudium quoddam de bono creato, ſcilicet de virginitate ſeruata , & martyrio tolerato , & doctrina exercitata, quia de his eſt gaudium inquantum

iſta

iſta ſunt bona in proprio genere, vt dictum eſt ſupra 13. capitu. q. 30. ſic nunc laus iſta, quæ eſt bonum creatum conueniet, vt quòddam præmium accidentale omnibus beatis, ſicut aureola quæ eſt bonum creatum competit quibuſdam beatis.

Secunda cauſa eſt etiam ex parte ipſorum bonorum, & malorum, non ad habendum honorem vel pœnam, ſed ad tollendum errorem. Sic enim erat in viuentibus, quòd multi boni putati ſunt mali, & tanquam mali dehonorabantur, & ſuſtinebant hanc malam opinionem. Aliqui autem mali erant qui boni reputati ſunt & falſo acquiſierunt ſibi hunc honorem, ideo in iudicio adęquabuntur per iudicem. ſ. vt qui malam opinionem immeritus ſuſtinuit à quibuſdam apud quos conuerſabatur, vel notus erat in ipſo iudicio, coram toto humano genere appareat glorioſus, qui vero indignam laudem, vel honorem hic habuit coram aliquibus, ibi in iudicio coram Deo, & Angelis, & toto humano genere magnam inducet confuſionem, & hoc non vt Deus oſtendat iuſtitiam ſuam, quia iſtud ad aliam cauſam pertinebat, ſed vt cuilibet reddatur, ꝙ ei competit, i. honor, vel cõtumelia.

Tertia cauſa eſt ex parte Dei, ſ. ad laudem eius, nam Deus ſe habuit hic ad bonos liberaliter, mouendo eos ad bonum, quod non poterant facere, niſi Deus moueret, & compaterertur, ad malos autem habuit ſe miſericorditer, cum tandiu peccantes expectauerit, vt conuerterentur: hoc autem non apparet, niſi nota eſſent omnium bona, & mala; nam quantum ad bonos apparet liberalitas, inquantum ad bonum eos mouit, & quanto plura bona fecerunt maior Dei laus eſt, ideo omnia manifeſtabuntur; rurſus apparet maxima liberalitas in dando bonis vitam æternam, quæ maior eſt quam merita illorum ad Ro. 8. cap. non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis; ideo bona manifeſtanda ſunt, vt viſis paucis bonis, & magnitudine gloriæ appareat Dei liberalitas.

In malis etiam laus Dei eſt, quia quanto plura aliquis habuerit, tanto maior apparet Dei miſericordia, quæ tandiu expectauit peccantem, vt conuerteretur Eſa. 30. ca. ideo expectat nos Deus, vt miſereatur noſtri; omnia ergo mala oportet nota eſſe.

Et ex hoc apparet, quòd in bonis non ſolum bona, ſed etiam mala nota eſſe debent, quia cum ponimus occultari ea, detrahimus diuinæ gloriæ, & hoc in duobus.

Primo, quia aliqui boni ſunt qui ſemper fuerunt mali, & in fine vitæ Deus trahit illos ad bonum, & in hoc maxima Dei clementia apparet, qui eos qui tandiu, & tam grauiter eum offenderant, pulſare voluit, & ad ſe trahere, & gloriam eis tribuere, & ideo quanto mala huius maiora fuerunt, & longiori tempore durauerunt, maior apparet Dei miſericordia, propter quod nota debent eſſe omnia. Et ob hoc etiam ſequitur, quòd quanto aliquis in vita æterna maior eſt, tãto peccata eius debent eſſe magis nota, quia ibi apertior eſt diuina clementia, & liberalitas quam in alijs, cum homines, tam peccatores ad tam excellentem gradum gloriæ perduxerit, vt patet in Magdalena, & Paulo, & alijs.

Secundo, quia aliqui boni ſunt qui ſæpe peccauerunt, & ſæpe conuerſi egerunt pœnitentiam, & circa hos miſericordia Dei apparet multipliciter, ſ. quia toties eis remiſit, & poſt ingratitudinem de remiſſione data, & culpa eorum perdita rurſus gratiam conuerſionis illis præſtitit, & quanto pluries, & grauius à remiſſione ceciderunt, tanto Dei miſericordia maior apparet, ideo omnia mala bonorum nota eſſe debent.

De malis dicendum, quòd manifeſta debẽt eſſe eorum bona & mala; de malis cauſa eſt, vt appareat quantum Deus fuit miſericors circa ipſos.

Sed mala ſunt duplicia, quædam enim fuerunt deleta in damnatis per pęnitentiam, quam habuerunt in vita; quædam vero non fuerunt deleta. Circa mala deleta cauſa eſt, vt nota ſint ad oſtendendum primo miſericordiam Dei, qui adhuc illis dare voluit ſpiritum compunctionis, vt conuerterentur cum mali eſſent.

Secundo ad augendam magnitudinem eorum, quia poſt gratiam remiſſionis eis datam & ſatisfactionem ex-

A pletam pro peccatis, inciderunt in alia peccata per quæ damnantur.

De malis autem quæ non fuerunt deleta cauſa eſt, vt nota ſint ad oſtendendum magnam Dei miſericordiam circa eos, tandiu eos expectando, nam quidam mali diutius viuunt.

Secundo ad ſignandũ clementiam Dei erga eos in vita: nam quidam mali ſunt qui damnantur, & dũ viuunt ſemper habent proſperitatem qua indigni ſunt, ſed illam Deo miſerente habent, immo liberaliter ſe ad eos habente. De bonis etiam quæ damnati fecerunt dicendum, quòd manifeſtabuntur, ſed illa ſunt duplicia, ſ. quædam mortua, alia mortificata, quia non ſunt in damnatis aliqua bona viua, vt oſtenſum eſt ſupra.

De mortuis bonis dicendũ, quòd nota erunt ad oſten-
B dendum diſpoſitionem prouidentiæ diuinæ circa eos, ſ. quia quoſdam malos in vita affligebat, alios non, & forte eos qui bona mortua ſaltem faciebant non affligebat: & dato, quòd iſta non eſſent meritoria, oſtenditur in his Dei miſericordia qui incitabat illos ſaltem, vt iſta facerent, vt ex hoc eſſet occaſio ad expectandum eos diu orationibus eorum quibus bona faciebant.

De mortificatis autem bonis dicendum, quod nota erunt, vt oſtendatur Dei benignitas qui eos ad miſericordiam expectabat, & incitabat, ita vt facerent opera ſatisfactoria, per quæ iam de multis peccatis ſatisfeciſſent.

Secundo ad oſtendendum eorum ingratitudinem, qui poſt remiſſionem peccatorum clementer factam, & vocationem ad pœnitentiam ingrati exiſtentes offenderũt Redemptorem ſuum.

C

An cuilibet in iudicio nota erunt, tam bono quam malo omnia bona & mala, quæ fecerunt omnes homines in mundo? Quæſt. CCCLII.

Nunc vero cum dictum fuerit, quòd bona & mala omnia, & omnium manifeſtabuntur in iudicio.

Dicendum, quòd omnibus nota erunt, i. quòd quilibet ſciet bona & mala omnium bonorum, & omnium malorum, & quantum ad hoc non plura ſcient boni quam mali, neque plura vnus quam alius, ſed quilibet tam bonus quam malus ſciet omnia bona & mala, quæ fecerunt omnes homines, quotquot fuerunt in Mundo. De bonis autem non eſt dubium, quia ex ratione beatitudinis eis competit omnia ſcire. Sed de malis pote-
D rat eſſe dubium, quia de eis dubitaretur quomodo talis perfectio communicaretur. Sed dicendum quòd eis conuenit, non quidem propter ſe, ſed propter aliud. Et primo propter Deum, quia vt ſupra ſæpe dictum eſt; ideo notificantur omnia in iudicio, vt tollatur dubitatio, & error circa opera Dei: & quia mali dubitant, ſicut & boni de operib. Dei circa bonos & malos hic, i. an iuſtè puniantur quidam, & proſperentur alij, ideo tam malis q̃ bonis debet eſſe hoc notum, vt omnes ſciant Deum eſſe iuſtum in operibus ſuis, quod ad laudem eius pertinet.

Secundo, quia ſi non ſciret quilibet bona & mala, quæ alij commiſerunt, non ſciret an damnatio, & abſolutio quæ in iudicio fit erit iuſta, & tamen hoc præcipuè intenditur, vt ab omnibus videatur æquitas iudicij illius, ergo omnibus erunt nota bona, & mala omnium.

E Tertio, quia notificatio iſta fiet ad hoc, quod quilibet habeat laudem de bonis operibus, & confuſionem de malis, & tamen laus erit tanto maior, quanto coram pluribus manifeſtabuntur bona, & confuſio maior, quanto coram pluribus manifeſtabuntur mala; ergo vt ſit maxima confuſio, & gloria neceſſe eſt, quòd ab omnibus ſciantur omnia bona, & omnia mala.

Quarto, quia fiet etiam notificatio ad laudem clementiæ Dei in tolerantia malorum, & diuturna expectatione ad conuerſionem, & magnitudinem præmij propter parua bona. Sed iſta laus tanto erit maior quanto pluribus erit nota, ideo omnib. erunt nota bona, & mala omniũ, & iſtud Apoſtolus tetigit. 1. Corin. 4. cap. cum dixit, nolite ante tẽpus iudicare, & ſequitur, tunc erit laus vnicuiq; à Deo; ergo oportet, quòd omnibus omnia nota ſint.

An quilibet cognoſcet merita, & demerita omnium aliorum in iudicio. Et eſt reſponſio ad primam rationem principalem in diuerſum poſitam quaſtione 346. Quaſt. CCCLIII.

NVnc autem reſpondendum eſt ad argumenta poſita ſupra.

Ad primum dicendum, quòd cognoſcet qnilibet merita, & demetita omnium aliorum, non inquantum manent illa in ſuo effectu, ſ. in præmio, vel pœna.

Sed dicendum, quòd iſte modus quem aliqui ponunt non eſt ſufficiens, vt declaratum eſt ſupra. Sed dicetur, quòd vi quadam diuina in mentibus ſingulorum erit notitia omnium bonorum, & malorum, quæ omnes homines fecerunt, & ita quicquid ab aliquo factum eſt notum erit omnibus.

Ad ſecundum dicunt quidam ſecundum præcedentem modum loquendi, quod cognoſcentur omnia merita & demerita in ſuo effectu, ideſt, inquantum relinquitur pro eis quantitas pœnæ, vel præmij.

Sed dicendum ſicut ſupra, quòd non ſufficit, & ideo cognoſcentur in ſua cauſa: nam in ſeipſis cognoſci non poſſunt, & non dicuntur cognoſci in ſua cauſa, quaſi cognoſcantur in Deo, quia mali non cognoſcunt Deum, vt in eo cognoſcant hæc: ſed cognoſcunt per impreſſionem factam à Deo, qui mentibus eorum ſingula cognoſcenda imprimet.

Ad tertium dicendum ꝙ omnium peccata publicabũtur in iudicio, ſiue ea confeſſi fuerint ſiue non: ſed eorum qui omiſerunt confiteri peccata, fiet publicatio ad confuſionem, & ignominiam ipſorum; de qua publicatione loquitur Chryſoſt. eorum vero qui non omiſerunt fiet quidem publicatio, ſed non in cõfuſionem, ſed potius in laudem ipſorum, ſicut non eſt aliqua verecundia Mariæ Magdalenæ, & Danid, & Petri, quòd peccata ſua publicè recitantur in Eccleſia: nam iſta confuſio eſt pœna, ſed in beatis iam nulla pœna poteſt eſſe, ſed potius ad gloriam ipſorum cedit, inquantum pœnitentiam ſufficientem egerunt de peccatis, & illa nullo modo manent, ſed potius ipſi qui peccauerunt effecti ſunt poſt peccatum meliores quàm prius fuerant.

Ad quartum dicendum, quòd licet omnium peccata ſint nota, non minuetur verecundia malorum, ſed potius augebitur, quia quilibet magis cognoſcet propriam ignominiam ex aliena. Quod autem nunc ex cognitione alieni peccati ſequatur diminutio verecundiæ, fit propter hoc, quod verecundia reſpicit æſtimationem hominum, quæ ex conſuetudine iudicat aliquid eſſe leuius, ideo peccata à pluribus frequentata minora iudicant, ſed tunc verecundia fiet propter æſtimationem alienam de peccatis, quæ erit Dei, & Angelorum, & hominum iuſtorum, & hi æſtimant de quolibet peccato ſecundum ſe quantum dignum eſt de eo æſtimari malum, ſiue ſit peccatum vnius, ſiue multorum: immo quanto à plurib. ſic cognoſcatur alicuius delictum, tanto erit maior ignominia, omnes igitur cognoſcẽt omnia bona, & mala aliorũ.

An notitia de malis ac bonis omnium manebit in omnibus ſemper, vel tantum in iudicio? Quaſt. CCCLIIII.

QVæritur, an notitia iſta de malis, & bonis omniũ, quæ erit in omnibus in iudicio, manebit in eis in perpetuum, vel ſolum in iudicio.

Aliqui dicunt, quòd tunc ſolum, quia iſta notitia dabitur omnibus ad hoc præcipuè, vt ſciatur iuſtitia operũ Dei. Sed iſtud ſcietur ſufficienter in iudicio; ergo non erit opus, vt poſtea maneat.

Dicendũ, quòd aut quæritur de bonis, aut de damnatis; de beatis certum eſt, quòd manebit in æternum in eis iſta cognitio, quia ex conditione beatitudinis competit omnia ſcire præſentia, præterita, & futura, & tamen beatitudo ſemper perſeuerat; ergo notitia iſta ſemper manebit. De malis aliqui dubitant, & tamen videtur dicendum, quòd maneat ſemper.

F Primo, quia cum iſta notitia fiat ad hoc, quòd ſciatur iuſtè ſe habuiſſe Deum in omnibus operibus ſuis circa homines, ſi tolleretur notitia, neſciretur poſtea, an ſe Deus iuſtè haberet, ſed hoc non videtur cõueniens, ideo manebit ſemper.

Secundo, quia iſta notitia data eſt miraculosè impreſſa in anima, vt dictum eſt præced. q. & tamen iam non indiget aliquo miraculo, vt maneat, ſed manifeſtabit naturaliter, eo quòd eſt habitualiter ſtans, ideo manebit.

Tertio, quia potius ad tollendum illam cognitionem videretur neceſſaria operatio aliqua Dei circa habẽtes illam, ſed non videtur neceſſarium, neque cõueniens, quia nulla cauſa apparet, quare Deus velit illis hanc cognitionem adimere; ergo manebit.

Quarto, quia non erit ex hac notitia aliquod gaudium
G bonis, ideo non eſt mirum, quòd Deus relinquat illis talem cognitionem: ſed potius videtur iuſtum eſſe, quòd in æternum agnoſcant Dei iuſtitiam quantum ad damnationem ipſorũ, & quantum ad beatitudinem bonorũ, & quantum ad laudem Dei, qui omnia iuſtè & clementer gubernauit, & gubernat, & quantum ad laudem bonorum iuſtè datus eſt tam excellens ſtatus beatitudinis.

Ad rationem in contrarium dicendũ, quòd ſcire omnia bona & mala omnium, eſt excellentia quædam, & tamen non eſt inconueniens dari malis, quia non datur in fauorem eorum, ſed potius ad propriam cõfuſionem, & honorem Dei, & laudem bonorum, ſi vero eſſet aliquo modo in fauorem ipſorum, non concederetur, vt ſic alleuiaret pœnam ipſorum, vel daret aliquam conſolationem, ſic patet de immortalitate malorum; nam im-
H mortalem fieri nunc aliquem in fauorem eſt eius, & videtur excellentia magna, & non datur bonis, neque malis: & tamen poſt diem iudicij omnes mali erunt immortales, i. nunquam morientur, licet ſemper ſint in pœnis, & ita concedetur eis hoc, quod nunc iudicaretur excellentia, ſed non erit in fauorem illorum, ſed in odium: potius enim ipſi vellent ſtatim mori, & cupient mortem, ſed mors elongabitur ab eis; ita ergo notitia iſta, quia nõ cedit in bonum ipſorum, manebit in eis, licet talis notitia in ſe ſit aliquid magnum; de hoc dictum eſt ſupra.

An merita & demerita propria, & aliena videbuntur vno intuitu in iudicio? Quaſt. CCCLV.

QVæritur, an merita & demerita propria, & aliena
I q̃ quilibet ſciet, & videbit in die iudicij videat vno intuitu, vel per ſucceſſionem. Aliqui dicunt, quòd non, ſed per ſucceſſionem, & diuiſionem ſingula cognoſcent, quia ea, quæ conſiderantur ſingillatim non capiũtur vnico intuitu, ſed mali ſingillatim peccata ſua conſiderabũt & plangent ea, quia dicitur, Sap. 5. cap. ex nomine damnatorum, quid nobis profuit ſuperbia, aut quid diuitiarum iactantia contulit nobis? tranſierunt omnia tanquã vmbra; ergo non videbunt omnia intuitu vno.

Secundo, quia dicit Ariſtot. 2. Topicor. contingit plura ſcire, vnum autem intelligere, ideſt ſimul non poſſumus intelligere niſi vnum, ſed demerita, & merita propria, & aliena non videbuntur, niſi per intellectum; ergo non poterunt omnia ſimul videri.

Tertio, quia intellectus damnatorum non erit poſt re-
K ſurrectionem eleuatior, quam nunc ſit intellectus Angelorum bonorum quantum ad naturalem cognitionem, qua nunc cognoſcunt in proprio genere, ſed tali cognitione Angeli non vident plura ſimul, ſed ſingula per ſe, ergo neque damnati videbunt omnia hæc ſimul.

Primum patet, quia damnati non habebunt notitiam beatificam, ideo manebit eis naturalis cognitio, ſed quãtum ad naturalem cognitionem neceſſe eſt, quòd Angelus excedat hominem, cum excedat eum ſecundum conditionem ſpeciei, ideo non cognoſcet damnatus, quòd non poteſt Angelus ſecundum naturalem cognitionem, ideſt rerum in proprio genere, ſed quantum ad illam cognitionem non cognoſcit Angelus omnia ſimul, ſed ſucceſſiuè, & diſtinctè, quia per concreatas ſpecies cognoſcit, & nulla earum repreſentat omnia, tamen quando ille intelligit actu non intelligit per omnes ſimul, ſed per vnum,

vnum, ergo non poſſunt omnia ſibi ſimul repreſantari, & ita erit de malis quantum ad notitiam iſtam meritorum, & demeritorum, vt videtur.

Dicendum, ꝙ circa hoc dubium eſt; aliqui putant, ꝙ omnia merita, & demerita ſimul cognoſcentur, & hoc, tam per beatos, quàm per damnatos; de beatis planum eſſe dicunt, de damnati probant ex illo, quod habetur Iob 8. cap. induentur confuſione, dicit gloſſ. viſo iudice, & dum mala omnia ante oculos mentis verſantur, ſed indicem ſubito videbunt, & non per ſucceſſionem; ergo mala omnia ſua, & bona ſubito videbunt, i. intelligent. Alij dicunt, quòd non fieri ſta cognitio ſimul, ſed per ſuc ceſionem, ſicut nos ponimus fieri noſtram cognitionem, & ſic non ponetur aliquid miraculosè.

Dicẽdum, quòd neutrum iſtorum videtur plene ſtare: de primo enim, ideſt, quòd omnia in momento, vel inſtanti cognoſcantur magna difficultas eſt, non quidem de bonis, quia illi iam ſunt beati, & in Deo vidẽt omnia, quæ vident, & ibi vno actu omnia videntur, quia per vnicam ſpeciem, ideſt diuinam eſſentiam cognoſcũtur omnia, & nõ per varias ſpecies, & ideo ſicut vnicus actus noſter, quo vnam rem per vnicam ſpeciem cognoſcimus, fit in inſtanti, ita & actus ille qno beati cognoſcent omnia, quia fit per vnicam ſpeciẽ erit vnus, & in inſtanti, ſed de damnatis non poteſt hoc eſſe, quia non videbunt aliquid in Deo, cum illud pertineat ad beatitudinem quam illi non habebunt.

Aliqui ergo dicunt, quòd damnati videbunt omnia ſimul, ſed non in Deo, eo, quòd videbunt illa in genere, ſcilicet omnia peccata in genere, & merita in genere.

Sed dicendum, quòd hoc non ſufficit, quia iſta notitia fit ad hoc, quòd videatur iuſtitia Dei in operibus ſuis abſoluendo & condemnando, & tamen non poterit hoc videri, niſi determinatè ſciantur peccata damnatorum, & merita abſolutorũ, vt ſic videatur quanta pœna, & quanta gloria determinatè reſpondet cuilibet, ſed ad hoc non ſufficit cognitio in confuſo vel generali; ergo oportet determinatè cognoſci.

Secundo, quia fit illa notitia ad oſtendenda iuſta opera diuinæ gubernationis in hac vita, puniendo & à pęnis releuando: ſed hoc nõ põt cognoſci, niſi determinatè peccata cognoſcantur, & quis plus peccauit, & quis minus.

Tertio, quia fit iſta notitia ad gloriam bonorũ, & confuſionem malorum: ſed non apparet confuſio huius aut illius, neque gloria huius, vel alterius, niſi cognoſcatur iſte habere peccara & ille merita; ergo neceſſe eſt cognitionem eſſe determinatam. i. de hoc, & de illo, & de quolibet, & non ſufficit etiam hoc, ſed vt ſciatur quanta delicta, & quanta merita quis habuit; ergo oportet cognitionem determinatam eſſe.

Dicendum eſt igitur, quod cognitio iſta erit diſtincta de omnibus bonis, & de omnibus malis quam mali habebunt, & non habebunt eam per vnum actum intelligendi, & per vnicam ſpeciem repreſentantem; nam cum iſta repreſententur in proprio genere, non poſſunt habere ſpeciem vnam, ſed dicendum quod tot erunt ſpecies per quas repreſentabuntur, qnot res; inxta modum intelligendi qui competit ſpeciei humanæ, & ſecundum illas ſpecies erunt multi actus, & non poterit in inſtanti eſſe viſio omnium horum, ſed in ſucceſſione; nam impoſſibile eſt in eadem potentia eſſe duos actus numero diſtinctos in eodem inſtanti: erit tamen ſucceſſio parua, & ſic in tempore quaſi imperceptibili cognoſcet omnia hæc damnatus quilibet, quia poterit habere actus intelligendi ſuccedentes ſibi ſecundum ſpecies omnes illas in paruo tempore, & hoc conſonat intentioni Auguſt. 20. lib. de Ciui. Dei. 14. ſ. quædam vis diuina intelligenda eſt, qua fiet, vt cuique ſua opera bona, vel mala cuncta in memoriam reuocentur, & mentis intuitu mira celeritate cernantur, vocatur autem celeritas: ideo oportet eſſe ſucceſſionem in actibus; nam in inſtanti, neque eſt celeritas, neque tarditas.

Cum autem dicitur, mira, oportet accipi, quòd quaſi imperceptibiliter fiat cognitio illa, ideſt in tempore valde paruo: & hoc conuenienter dictum eſt, quia iudiciũ aliquandiu durabit: non enim fiet in inſtanti, cum omnia corpora humana in eodem loco futura ſint, ideo aliquandiu ibi manebunt: & maximè quia declaratum eſt ſupra, quòd iudicium fiet vocaliter: & ita erit aliquantula mora, in qua quilibet damnatus ſufficienter habebit iſtam plenam cognitionem.

Sed obijcietur, quòd hoc dato non erit ibi miraculum cũ intelligent ſucceſſionem, ſicut nos nunc intelligimus.

Dicendum, quòd erit ibi miraculum, & primo in oblatione ſpecierum, quia nemo nunc habet ſpecies determinatè repręſentantes merita & demerita omnium hominum, & tunc habebunt illas damnati, nec habuerunt eas prius: ideo miraculum erit. ſ. quòd Deus imprimet ſubito omnes illas, vt determinatè repreſentare poſſint gloriam, & pœnam, & merita, atque demerita omnium.

Secundo erit miraculum quantum ad celeritatem cognitionis, ſ. quòd concurret cum eis Deus, vt citius percurrant oĩa intelligibilia, & habeant oẽs intellectiones quaſi ſubito, quas non poſſent habere, niſi in magno diſcurſu, etiam ſi omnes illas ſpecies haberent ſi per ſe intelligerent, ideſt non ſpecialiter adiuti à Deo. Et hoc tetigit Auguſt. vbi ſupra. ſ. quædam vis diuina erit qua fiet, vt cuique cuncta in memoriam reuocentur, & mira celeritate mentis intuitu vniuerſa cernantur, & ſic in duobus poſuit miraculum, vel diuinam operationem, ideſt in reuocatione ad mentem quantum ad ſpecierum impreſſionem, & in celeritate intelligendi.

Ad primum dici poteſt vno modo, quòd illud intelligitur de damnatis exiſtentibus apud inferos, non autem de exiſtentibus in iudicio, apud inferos autem erit ſucceſſiua cogitatio, & planctus de proprijs demeritis, propter quæ ſuſtinent illam pœnam. Sed in iudicio non erit talis cogitatio & planctus. Aliter poteſt dici, quòd iſta ponuntur Sap. 5. c. non quòd totaliter, ideſt cum tali ſucceſſione futura ſint in damnatis apud inferos, vel in iudicio, ſed quia nobis aliter multa deſignari non poſſunt, niſi cum ſucceſſione, immo etiã ſi poſſet eſſe ſimultas aliqua in intelligendo, non poteſt eſſe ſimultas in dicendo, & ſcribendo.

Aliter poteſt dici, quòd concedendum eſt futuram eſſe ſucceſſionem, tam in iudicio quã apud inferos in actu intelligendi malorum circa peccata ſua, & tamen mira celeritas erit in iſto diſcurſu, ita quòd quaſi ſimul intelligant omnia.

Ad ſecundum concedendum eſt ſimpliciter, quòd plures actus intelligendi non poſſumus habere ſimul, ideo cum Ariſto. dici contingit plura ſcire, vnum tantum intelligere, non debet accipi de re ſcita, aut intellecta, ſed de habitu ſcientifico, & actu intelligendi, ſ. contingit ſimul habere plures habitus ſcientificos, ſed non contingit habere ſimul plures actus intelligendi, & tamen ſi accipiatur ſcire plura, ideſt plures res, dicetur quòd æquale eſt de ſcire, & intelligere: quia ſicut plura ſimul ſcimus, i. ſcita habemus, ita plura ſimul intelligimus, quia vno actu intelligendi intelligo, quòd omnes iuſti ſaluabũtur, & tamen iuſti multi ſunt: immo in omni actu intelligendi intelligimus plura, quia accipio actum intelligendi de complexione, & omnis talis habet duo, ideſt, quod ſubijcitur, & quod de eo prædicatur, & diſtinguuntur in re, ſicut in terminis. Etiam Deus intelligit omnia quę ſunt ſimul, & beati per vnicum actum intelligendi omnia intelligunt, ſed accipiendo de habitu, & actu eſt verum; nam quilibet poteſt habere ſimul omnes habitus intelligendi in eadem potentia, & vnus non impedit alium, & tamen actus plures inrelligendi nullus poteſt habere ſimul, neque etiam beati, neque Angeli, immo neq; Deus: ſed Deus habens vnicum actum intelligendi per illum ſimul omnia intelligit. Et idem beati faciunt, qui per eſſentiam diuinam omnia intelligunt, quæ eſt vnicum exemplar repreſentatiuum; & ſic dicendum de damnatis, quòd non habebunt ſimul plures actus intelligendi, licet plura intelligant per vnum actum intelligendi: veruntamen omnia demerita & merita ſingulorum non intelligent vnica operatione, ſed pluribus ſuccedentibus, licet ſucceſſio erit cum mira celeritate.

Ad tertium dicendum; putant aliqui, quòd damnati non ſunt perſpicaciores Angelis, quantum ad cognitionem

nem naturalem, ideſt rerum in proprio genere, ſi acci-
piatur cognitio naturalis damnatorum, & tamen acci-
piendo cognitionem eorum ſupernaturalem poterunt
eſſe damnati, vel quilibet homines perſpicaciores quam
Angeli quantum ad naturalem cognitionem, & ita di-
cunt hic, ideo poterunt damnati intelligere ſimul quod
non poſſint Angeli.

Dicendum quòd non ſtat, quia licet in illa intellectio-
ne damnatorum ad intelligendum omnia ſit aliquod mi
raculum, non tamen eſt intellectio penitus ſupernatura-
lis quantum ad modum, quia repræſentatiuum eſt natu-
rale, ideſt ſpecies rerum in proprio genere, quia non re-
præſentantur omnia per eminés repræſentatiuum, quòd
eſt diuina eſſentia, ſed per ſpecies ſingularum rerum im-
preſſarum animæ, & ideo talis cognitio non excedit mo
dum naturalem licet miraculum præſupponat, quia ita
eſt etiam de Angelis, ſ. illi intelligunt res in proprio ge-
nere naturali cognitione per ſpecies concreatas eis &
non dicitur modus ille intelligendi ſupernaturalis, licet
ſit per ſpecies à Deo datas, quia illę naturaliter repręſen-
tant, ita cum ſpecies per quas damnati intelligent ſingu-
la merita & demerita erunt naturaliter repræſentantes
res in proprio genere, licet ſint à Deo impreſſæ, erit cogni
tio illa naturalis, & non excedent Angelos in ea. Con-
cedendum ergo eſt, quòd non intelligent damnati omnia
hæc ſimul, ſed ſecundum ſucceſſionem, quæ tamen erit
parua, vt dictum fuit.

Quis eſt ille Rex qui in iudicio loquetur?
Quæſt. CCCLVI.

QVęritur cum dicatur, tunc dicet Rex his qui à dex-
tris ſunt, quis eſt ille Rex?

Dicendum quòd Chriſtus eſt, & patet quia il-
le vocatur Rex qui iudicabit, ſed Chriſtus eſt qui iudica-
bit, quia dicitur ſupra in litera, cum venerit Filius homi-
nis in maieſtate ſua ſedebit ſuper ſedem maieſtatis ſuæ,
& congregabuntur ante eum omnes gentes, & tamen ſe-
dere ſuper ſedem, & omnes gentes congregari ante eum
eſt ad iudicandum; ergo Chriſtus iudicabit qui vocatur
Filius hominis, & tamen vocatur hic Rex qui iudicat,
quia de Rege dicitur, quòd proferet ſententiam contra
malos & pro bonis; ergo Chriſtus vocatur hic Rex.

Secundo patet, quia alibi vocatur Rex, vt ſupra 21.ca.
dicitur. Ecce Rex tuus venit tibi manſuetus ſedens ſuper
aſinam; & ipſe aliqualiter dixit ſe Regem cum ait. Re-
gnum meum non eſt de hoc Mundo Io. 18. cap.

Quare Chriſtus vocatur hic Rex, Quæſt. CCCLVII.

SEd dicetur quare Chriſtus vocatur hic Rex cum non
ſoleat ſic vocari?

Dicendum, quod fit primo ad conuenientiam rei de
qua agitur; nam hic introducitur iudicans, & ponuntur
omnia quæ ad Regem pertinent, ideo vocatur Rex. Ad
Regem enim pertinet magnitudo apparatus, & magni-
tudo poteſtatis, & exercitium gubernationis, cum Rex
dicatur à regendo, iſta autem tria ponuntur hic.

De apparatu patet, quia non poteſt maior eſſe appara-
tus, quam maieſtas, quia dicitur maieſtas, ideſt maior
ſtatus, & dicitur, cum venerit Filius hominis in maieſta
te ſua, & omnes Angeli eius cum eo. De poteſtate patet,
quia ſubijcientur ei omnes gentes, cum dicatur, ſedebit
ſuper ſedem maieſtatis ſuæ, & congregabuntur ante eũ
omnes gentes, & ſegregabit eos, ſicut oues ab hædis.

De actu gubernationis patet, quia ponitur in litera,
quòd iudicabit diffiniens circa bonos, & malos, & iſte
eſt actus regalis, ideo conuenit ei in præſenti, vt vocetur
Rex. Item quando cum magno apparatu veniens in in-
troitu in Hieruſalem vocatus eſt Rex, nam Euangeliſta
induxit ibi auctoritatem Zachariæ 9. cap. ſcilicet ecce
Rex tuus venit tibi manſuetus ſupra 21. cap. ſcilicet, quia
tota multitudo ſequebatur eum, & recipiebat eum cum
magno honore, & proceſſit ciuitas obuiam, & ſterne-
bant in via ei veſtimenta ſua, & ramos de arboribus, qui
honor nunquam ei ante hoc delatus fuerat.

F Item ipſe dixit ſe habere regnum, cum magnum appa
ratum oſtenderet, vt dicitur ſupra 16. c. ſ. ſunt quidam de
hic ſtantibus, qui non guſtabunt mortem donec videant
Filium hominis venientem in regno ſuo, & vocauit ibi
regnum illum apparatum in quo venit, quando transfi-
guratus eſt, & patet, quia ſtatim ſupra 17. c. transfigura-
tus eſt coram tribus diſcipulis, & completum eſt illud, ſ.
quod quidam illic ſtantes viderunt eum venientem in
regno ſuo, nunquam autem maiorem apparatum oſten-
ſurus erat, quam nunc, ideo vocatus eſt nunc Rex, & nõ
ſolum ſemel, ſed bis, & iam non ſe vocat Filium homi-
nis, ſed regem.

Secundo fuit ad oſtendendam gloriam ſuam futurã:
tunc enim erat Chriſtus in habitu humilitatis, vt autem
non putaretur ſemper ſic manſurus dixit, ſe futurum Re
G gem, & in magno ſtatu.

Tertio fuit ad reſpondendum intentioni diſcipulorũ,
nam ipſi quæſierunt præced. cap. dic nobis quando hęc
fient, & quod eſt ſignum aduentus tui? & loquebantur
de aduentu eius ad regnandum, vt ibi declaratum eſt, &
quia vere illud eſt tempus in quo ipſe venturus eſt ad re-
gnandum, vocat ſe tunc Regem.

Quarto ad conſolationem diſcipulorum, quia ipſi erãt
cum Chriſto in multis, & quotidianis tribulationibus, &
adhoc non conſecuti erant aliquam recreationem, & pe-
tebant eam; nam dixerunt ſupra 19. cap. nos reliquimus
omnia, & ſecuti ſumus te, quid ergo erit nobis? & Chri-
ſtus ait; vos qui ſecuti eſtis me cum venerit Filius homi-
nis in regeneratione ſedebitis ſuper duodecim ſedes iu-
dicantes duodecim. Tribus Iſrael. tunc autem dixerat de
H aduentu illo, ſ. cum venerit Filius hominis in maieſtate
ſua. & tamen non poterant illi ſedere ſuper ſedes ad iudi
candum, niſi Chriſtus Rex eſſet, & haberet multos ſub-
ditos, ſuper quos conſtitueret iudices diſcipulos, ideo vo-
catur hic Rex.

Quinto vt non videretur inanis opinio diſcipulorum,
nam illi putabant Chriſtum temporaliter regnaturũ ſu-
per Iſrael, quod non erat futurum. Zacharias etiam Chri
ſtum Regem dixerat, ſ. ecce Rex tuus venit tibi manſue
tus Zacha. 9. ca. vt autem fidei eorum Chriſtus conſonet
ſaltem in verbis, dixit ſe futurum Regem, ſ. tunc dicet
Rex. Sexto quia Chriſtus non erit proprie Rex vſque ad
diem illum: licet enim inquantum Deus ſemper fuerit
Dominus omnium, tamen inquantum homo non. Sed
poſt reſurrectionem ſuam dicit ſibi datam eſſe omnẽ po
I teſtatem in Cœlo, & in Terra. infra 28. cap. ſed quantum
ad manifeſtum exercitium illius nũquam erit Dominus,
vel Rex vſque ad diem iudicij, quia tunc omnes homi-
nes ſtabunt ante tribunal Chriſti, & flectetur ei omne
genu, & confitebitur omnis lingua ad Rom. 14. cap. &
exercebit ſuper omnes iuriſdictionem, & ipſi cognoſcẽt
eum in Dominum: nam ſeparabit eos ab inuicem ſicut
paſtor oues ab hædis, vt patet in litera, & ſententiã pro-
feret ſuper omnes, & illam exequetur. Rex ergo tũc erit,
& ſic proprie vocatur hic Rex: & tunc dicitur tradere re-
gnum Deo Patri. prima Corinth. 15. cap.

An conuenienter Chriſtus vocet ſeipſum regem, cũ alias
prohibuerit de ſe magna dici? Quæſt. CCCLVIII.

K SEd quæritur quomodo Chriſtus ſeipſum vocat Re-
gem: nam dato, ꝙ Rex ſit, & alius eum Regẽ vocet,
ipſe tamen videtur, quod non deberet ſeipſum vocare re
gem ne ſibiipſi aſcribat excellentiam.

Dicunt quidam vno modo, ꝙ Chriſtus non vocat ſe
Regem, neque dicit de ſe aliquam excellentiam quaſi de
ſe loquens, ſed bene, quando loquitur quaſi de alio, vt cũ
vocat ſe Filium hominis, & ita ait hic; tunc Rex dicet; &
non ait, ego Rex dicam tunc.

Secundo dicunt alij, quod Chriſtus non dicit de ſe ex-
cellentiam aliquam quando loquitur ad extraneos: ſecus
quando loquitur ad diſcipulos; nunc vero loquebatur ad
diſcipulos, & non ad omnes, ſed ad ſolos quatuor Mar.
13. c. ideo vocauit ſe Regem.

Sed dicendum, quod iſta non ſtant, ſed vtraque regula
falſa eſt, nam aliquando loquitur de ſe ipſo in prima
perſo-

perſona, & ad alios non diſcipulos, & magnam excellentiam de ſe dicit, quod eſt contra ambas regulas. Aliquando autē dicit in tertia perſona & ad laicos, quod eſt contra primam regulam. De primo patet, quia Ioan. 18. cap. dixit Chriſtus ad Pilatum; regnum meum non eſt de hoc mundo; & ita regem ſe aſſeruit, ita vt Pilatus diceret; ergo rex es tu? & ille non negauit, & Pilatus non erat diſcipulus. Etiam Mar. 14. cap. ponitur, quòd principes ſacerdotum quæſierunt à Chriſto, an ipſe eſſet Chriſtus filius Dei benedicti, & ait, ego ſum; nulla autem expreſſior cōfeſſio eſſe poterat, & de propria perſona facta, & ad extraneos, immo ad hoſtes facta eſt.

De ſecundo patet, quia ſeq. cap. dixit Chriſtus coram principe ſacerdotum; amodo videbitis Filium hominis venientem in nubibus cęli, & ſedentem à dextris virtutis Dei, & illi de Chriſto ipſo putauerunt dictum eſſe, & ideo crediderunt eſſe blaſphemiam, iſta autem magna laus erat, quia ſcilicet quod ipſe ſederet ad dexterā Dei, & dixit illud coram hoſtibus ſuis.

Eſt autem dicendum, ꝙ de Chriſto non erat, ſicut de nobis; nam nobis periculoſum eſt de nobis magna dicere, ne inſurgat nobis elatio, & inanis gloria, ideo melius eſt tacere: maxime quia laus non eſt decens in ore ꝓprio, iuxta illud, laudet te alienus, & non os tuum; in Chriſto nullum periculum erat, quia ipſe non poterat peccare, ideo ſiue laudaret ſe, ſiue taceret non erat ei malum. Sed ideo Chriſtus aliquando dicebat de ſe magna & aliquādo tacebat, quia vtrunque expediebat; dicebat quidem magna ne ignorarentur, vtpote illa quæ ſciri non poterant, niſi ipſe prodidiſſet, tacebat interdum, vt nobis exēplum humilitatis, & tacendi proprias laudes daret, ſed quia magis neceſſarium erat, ꝙ nobis veritatem rerum neceſſariarum aperiret, quam ꝙ ad exemplum humilitatis taceret, ſępe de ſeipſo res magnas dicebat, aliquando coram diſcipulis aliquando coram alijs. De diſcipulis, vt illud Ioan. 13. c. vos vocatis me magiſter, & Domine, & bene dicitis, ſum etenim & ſupra 16. c. Filius hominis vēturus eſt in gloria Patris ſui cum Angelis ſuis, & tūc reddet vnicuique ſecundum opera ſua; & eo cap. ſunt quidā de hic ſtantibus qui nō guſtabunt mortem donec videāt Filium hominis venientem in regno ſuo. De extraneis, vt cum dixit, vt ſciatis, ꝙ Filius hominis poteſtatem habet in terra dimittendi peccata ſup. 9. & Mar. 1. cap. & illud ſup. 12. cap. cum dixit ſe maiorem Salomone, & maiorem Iona, & maiorem Templo.

Sed in hoc Chriſtus obſeruabat loca, & tempora; nam quædam ſunt quæ vno tempore occultabat, ita vt à nullo vellet dici, & alio tempore ipſe ea palam aperiebat. De primo, quia ipſe à principio nolebat, ꝙ aliquis vocaret eum Meſſiam, & ſiquis diceret imperabat ei tacere, ut ſupra 9. cap. cęcis à ſe curatis iuſſit nemini dicere, & etiā Mar. 9. & non ſolum hominibus hoc iubebat, ſed etiam dęmonibus; nam dęmonia quę eijciebantur de corporibus obſeſſorum vocabant eum filium Dei, & Chriſtum, & ipſe increpabat illa, & iubebat vt tacerent ſupra 8. & Mar. 1. & Luc. 4. ca. De ſecundo patet, quia poſtea imminente paſſione ipſe aperte dixit de ſe magna. ſ. eſſe Meſſiam, & Filium Dei; ſic patet Mar. 14. cum quęſiuit princeps ſacerdotum, an ille eſſet Chriſtus filius Dei, & ille dixit; ego ſum, & ſequen. cap. quærente ſummo ſacerdote reſpondit, amodo videbitis Filium hominis ſedentem à dextris virtutis Dei. & venientem in nubibus cœli. Cōſiderabat etiam Chriſtus perſonas, quia quędam de ſeipſo dicebat à principio diſcipulis in ſecreto, vel alijs perſonis, ita vt non veniret in notitiam Iudęorum, quę nullo modo dicebat Iudęis, patet quia diſcipulis ſuis confeſſus eſt ſe eſſe Filium Dei viui ſup. 16. & Luc. 9. cap. & ita etiam ſe Meſſiā fatebatur, & illud idem mulieri Samaritanę dixit, cum illa dixit Ioan. 4. cap. Meſſias veniet, & annunciabit nobis omnia, ille dixit; ego ſum qui loquor tecum; & tamen Iudęis non dicebat nunc iſtud: ſed dęmonibus ſcientibus iubebat vt tacerent, vt dictum eſt ſupra 8. cap. Et etiam quędam alia dicebat diſcipulis, quę iubebat pro tunc abſcondi, ſicut de transfiguratione ſua dixit ſup. 17. cap. nemini dixeritis viſionem donec Filius hominis à mortuis reſurgat. Sed iſtud de poteſtate ſua

A regali erat neceſſarium exprimi, & de aduentu ad iudicium, ideo dixit ſe regem, & modum glorię ſuę, & poteſtatis oſtendit, ſed non dixit illud omnibus, ſed ſolis diſcipulis & nō omnibus, ſed ſolis quatuor in ſecreto Mar. 13. cap. ſicut transfigurationem ſolis tribus reuelauit iubens ne alijs dicerent ſupra 17. c.

Quare erunt ſeparati boni, & mali iudicandi in iudicio? Quæſt. CCCLIX

QVæritur, quare erunt ſeparati boni, & mali iudicandi, ita vt boni iudicentur eſſe in parte dextra, mali vero in ſiniſtra.

Dicendum, quòd erit propter differentiam dignitatis, quia boni & mali non ſunt æquales, ideo cum recte om-
B nia ordinata fuerint etiam in eodem loco non erunt, & ſic erunt boni ad dexteram, mali ad ſiniſtram.

Sed dicendum, quòd non eſt iſta cauſa præcipua; nam ad hoc, quòd ſint in diuerſis locis boni & mali ſufficit diſtinctio boni & mali, & tamen quòd quidam ſint ad dexteram alij ad ſiniſtram, non eſt ex eo, quòd boni & mali ſunt, ſed bonis conuenit, quòd ſint in aere; nam rapientur in nubibus obuiam Chriſto in aera. 1. Teſſa. 4. cap. ibi enim omnes boni erunt, vt oſtenſum eſt ſupra, mali autem omnes in terra: & ad hoc ſufficiebat, quòd ſuper eādem partem terræ eſſent boni & mali, ſed mali quidem in terra, boni vero ſuper eos in aere, & ſic non eſſent ad dexteram, & ſiniſtram.

Dicendum ergo, quòd iſta diſtinctio loci erit, vt omnes boni ſint per ſe, & omnes mali per ſe. Et cauſa huius
C eſt non quaſi mali noceant bonis, vel boni excuſent malos à pœna, ſed propter ſententiam, quia, vt oſtenſum eſt ſupra, iudicium fiet vocaliter, id eſt, vt omnia, quę hic ponuntur, vocaliter dicantur, vel alia ſimilia: ſaltē enim ſententia vocaliter proferetur, & ideo cum ſint hic duæ ſententiæ, vna condemnatoria, altera abſolutoria, oportebat in vtraque earum expreſſe nominari qui abſoluuntur, & in alia nominari eos, qui condemnantur, iſtud autem longiſſimum erat, vt ſcilicet omnes homines ex proprijs nominibus nominarentur, & inutile; ideo ferunt, ꝙ boni omnes ſint ad vnam partem, & mali omnes ad alteram: & tunc conuertet vultum ſuum ad malos, & dicet; ite vos in ignem ęternum; conuertens autem vultum ad bonos dicet; venite benedicti percipite regnum; ideo iſtud erit; propter quod neceſſario in duas partes diuiſi
D erunt, ſi tamen iudicium fieret ſolum mentaliter, vt plurimi volunt, non eſſet neceſſarium fieri diuiſionem & ſeparationē, ſed etiam ſi eſſent permixti boni & mali, quilibet ſentiret in mente quid de eo diffinitum eſſet, ideo cogitandum eſt, quod vocaliter fiet iudicium.

Quomodo fiet diuiſio iudicandorum, ante ſententiam? Quæſt. CCCLX.

SEd quæritur, quomodo fiet iſta diuiſio ante ſententiam, quia executio ſententiæ non eſt ante ſententiam, & tamen executio illius iudicij erit ſeparatio bonorum & malorum, ergo non ſeparabuntur ante ſententiam. Et apparet iſtud, quia in hoc dicitur differre iudicium vltimum, & generale à particulari iudicio,
E quod nunc in morte ſingulorum geritur, nam in iſto particulari manent adhuc boni permixti malis, poſt illud vero vltimum non manebunt aliqui boni cum malis, ideo finis iudicij eſt ſeparatio, & ſic non erit ante ſententiam.

Dicendum, quòd ſententia ſemper eſt ante executionem, & etiam in illo iudicio generali. Cum vero dicitur, ꝙ ſeparatio eſt executio huius ſententiæ, dicēdum, quòd duplex eſt ſeparatio illorum, vna eſt totalis, alia eſt inchoata, totalis eſt illa quando nulli boni erunt cū malis, ſed tam boni quam mali erunt in locis proprijs; inchoata vero eſt illa ſecundum quam nulli boni ſunt cum malis, & tamen neutri ſunt in locis proprijs. De prima dicendum, quòd eſt executio, & finis iudicij vltimi, quia tunc ſeparabūtur omnes mali, vt ſint in inferno, & omnes boni, vt ſint in vita æterna, & hoc apparet tam ex ſententia,

quam

quam ex executione, nam in ſententia bonorum dicitur, venite percipite regnum, & in ſententia damnatorum dicitur, ite maledicti in ignem æternum; & in executione dicitur, ibunt hi in vitam æternam, & illi in ſupplicium æternum; & ſic apparet, quòd ſeparatio malorũ & bonorum, quæ in ſententia ponitur, non eſt vt ſolum ſint ab inuicem diſtantes, ſed vt ſint in proprijs locis. Inchoata vero ſeparatio eſt qua ab inuicem ſeparantur, ſed non conſtituuntur in proprijs locis, & talis erit ſtatus malorum, & bonorum in iudicio, ideo licet ante ſententiam ſint ſeparati, non eſt executio ante ſententiam, quia non eſt illa ſeparatio, de qua in ſententia dicitur.

Quare in ſententia pro bonis dicetur venite, cum non ſit iſte modus ſententiæ diffinitiuæ? Quæſt. CCCLXI.

QVæritur, quare in ſententia pro bonis dicetur veni te, cum non ſit iſte modus formalis ſententiæ diffinitiuæ. ſ. vt contineat abſolutionem vel condemnationem?

Dicendum quòd conuenienter Chriſtus dicet, venite, quia in ſententia iſta bonorum adiudicatur bonis illud bonum, quod meruerunt per opera ſua, bonum autẽ cõpletiuum cõſiſtit in appropinquatione hominis ad Deũ. Nam non habet homo in ſe bonum ſuum, cum non ſit ipſe bonus per eſſentiã, ideo neceſſe eſt habere illud per participationem. Eſt autem participatio adhærere ad illud bonum, quod eſt per eſſentiam bonum, hoc autem Deus eſt, ideo conſiſtit bonum hominis in adhæſione ad Deum iuxta illud Pſal. 71. ſ. michi autem adhærere Deo bonum eſt, & illud 1. Corin. 6. c. Qui adhæret Deo vnus ſpiritus fit cum eo. ideo Chriſtus in iudicio pronunciat de bonis, quòd ei debeant adhærere: hoc autem notat dicens, venite, id eſt accedite ad me, quaſi dicat, ante hoc non fuiſtis mecum, ideo nunc accedite, vt gaudium veſtrum plenum ſit. Sic dicit Origenes ſuper Matth. Rex dicet his, qui ad dexteram ſunt, venite, vt quicquid minus fuerat eis cum perfectius vniti fuerint Chriſto, conſequantur. Et quia ſententia de bonis, & malis proferetur appoſito modo; ſicut bonorum perfectio eſt accedere ad Deum, ita & malorum pœna eſt recedere à Deo, vnde ſicut dixit bonis, venite, ita dicit malis, ite & recedite.

Quomodo Chriſtus dicit illis, venite, qui iam boni acceſſerant? Quæſt. CCCLXII.

SEd dicetur quomodo Chriſtus dicit illis, venite, ideſt accedite, quia iam acceſſerant ſumma appropinquatione: nam nemo erit pro quo ibi feratur ſententia abſolutionis qui iam non ſit beatus, quia ſtatim poſt mortem, vel ſaltem ante apparitionem in iudicio & reſurrectionem ſunt beati omnes qui futuri ſunt beati, & non ſolum hoc, ſed etiam habent ſinguli gradus beatitudinis eis competentis, & nunquam maiorem habituri ſunt, quia beatitudo non augetur poſt mortem, cum non augeantur merita.

Dicendum vno modo, quòd dicit venite ad ſignãdum maiorem appropinquationem, quia verè maior eſt appropinquatio: nam prius habebant beatitudinem ſecundum animam ſolum, tunc vero habebunt ſecundum animam & corpus, quia corpora omnia beatorum erunt glorificata, & dotes ipſorum ſunt beatitudo corporum, & ſic magis accedunt ad Chriſtum quam prius: veruntamen iſta appropinquatio non ſignatur inquantum dicitur, venite, quia iam habent gloriam corporis cum eis Chriſtus dicit, venite, per reſurrectionem quippe iſta conſecuti ſunt.

Secundu poteſt accipi appropinquatio ad manendum: nam ante hoc non erat Chriſtus cum omnibus bonis præſentia corporali, tunc vero in æternum manebunt cum eo, & ideo ad hoc eos vocat, vt veniant.

Tertio poteſt intelligi hoc reſpectu loci in quo erunt in iudicio: nam ibi Chriſtus erit excelſior omnibus: boni autem ſub eo, vel ad dexteram eius erunt, ſed inferiores, ideo completo iudicio vocat illos, vt ſimul cũ eo ſint.

F Quarto dicẽdum & melius, quòd vocat eos ad locum in quo erit beatitudo: nam licet beatitudo erit vbicũque Deus per eſſentiam videatur à bonis, tamen ad hoc ſpecialiter deputatus eſt locus vnus. ſ. cęlum empyreum, in quo in æternum maneant Sancti cum Chriſto, ideo quãdo Chriſtus loquitur de hac beatitudine vocat eam regnum cęlorum, quia in cœlo erit, & tamen in cœlo nunquam fuerunt beati corporaliter, ideo vocat eos, vt illuc vadant ad manendum ibi. Et iſtud expreſsè vult litera, ſ. venite, & poſſidete regnum, quod paratum eſt vobis, quaſi dicat; ego volo nunc vobis tradere poſſeſſionem regni, quod eſt vobis paratum; ſed illud non eſt hic, cum præſupponatur, quòd iudicium erit in terra, & in aere propinquo: ideo dicit, venite, & poſſidete, ideſt venite mecum, & dabo vobis poſſeſſionem illius regni: & iſte
G modus loquendi conſonat toti ſcripturæ: nam quandiu hic ſumus peregrinari dicimur à Domino. 2. Cor. 5. cap. ergo videtur, quòd ad hoc, quod habeamus bonum noſtrum, quod eſt in peregrinatione nunquam habetur acceſſus ad Deum à quo ſumus peregrini. Etiam apparet Io. 16. cap. vbi cum dicit Chriſtus modicum, & nõ videbitis me, triſtati ſunt diſcipuli, & ille ait eis; amen dico vobis, quia plorabitis, & flebitis vos, mundus autem gaudebit, vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium. Sed iſtud ſtatim aperuit dicens: & vos igitur nũc triſtitiam habetis, ſed iterum videbo vos, & gaudebit cor veſtrum, & gaudium veſtrum nemo tollet à vobis; iſtud autem gaudium futurum erat, quando acciperet eos ad ſe, vt cum illo eſſent Io. 14. cap. non turbetur cor veſtrum, in domo Patris mei manſiones multę
H ſunt, ſi quo minus dixiſſem vobis, quia vado parare vobis locum, & ſi abiero, & præparauero vobis locum, iterum veniam, & accipiã vos ad meipſum, vt vbi ſum ego ibi, & vos ſitis; & hoc promiſit Chriſtus quaſi totum præmium operationum noſtrarum, quibus eum ſequimur Io. 12. capit. ſ. ſiquis michi miniſtrat me ſequatur, & vbi ego ſum, illic & miniſter meus erit; & in hoc quòd erunt cum illo habebunt totum bonum beatitudinis Io. 17. c. ſ. Pater volo, vt quos dediſti michi vbi ego ſum & illi ſint mecum, vt videant claritatem meam quam dediſti michi, quia dilexiſti me ante mundi conſtitutionem, & tamen videre hanc claritatem eſt beatitudo, iuxta illud, eodem cap. hæc eſt vita æterna, vt cognoſcãt te, & quem miſiſti: apparet ergo, quòd tota beatitudo conſiſtit in appropinquare Deo, & iſtam appropinquationem ſignauit
I cum dixit, venite, ſ. ad locum quem vobis paraui, vt ſemper mecum ſitis; conuenienter ergo in ſentẽtia bonorum ponitur, venite.

Cum autem dicebatur ſupra, quòd non erat formalis ſententia, quia non continet abſolutionem, neque condemnationem. Poteſt dici vno modo, quòd continet abſolutionem: nam cum dicit, venite, adiudicat eis bonum quod merentur, & verum eſt, quòd bonum quod eis per ſententiam adiudicatur eſt regnũ, & illud ſignatur cum dicitur, poſſidete regnum: ſed quia illud abſens videbatur, & non poterunt illud poſſidere, niſi eundo ad illud dicitur, venite, i. veniendo poſſidebitis: & idem modus eſt in ſententia contra malos, quia in illa damnantur ad ignem æternum, qui locum determinatum habet, & ad illum non poterant tradi, niſi eundo, quia abſentes erãt,
K ideo dicitur, ite maledicti. Et ideo ſententia bonorum continet abſolutionem: nam adiudicando eis vitam æternam abſoluit eos ab obligatione pęnarum æternarum, cum non ſit medium inter hæc, ideſt damnari ad pœnam æternam, aut habere vitam æternam, non eſt autem neceſſe, quòd in ſententia contineatur abſolutio, aut condemno: ſatis enim eſt quòd contineantur aliqua æquipollentia, & ita fit hic.

Secundo poteſt dici, quòd in ſententia Dei, quæ eſt libera à iuribus noſtris, non eſt neceſſe, quòd contineantur ea quæ faciunt ad formalitatem ſententiarum noſtrarum, cum neque iudicium ſuum teneat formam iudicij noſtri. Nam in iudicio humano diſtinguuntur teſtes à iudice, quia oportet eſſe ibi Actorem, Iudicem, & Reum, & teſtes extra de verb. ſignif. cap. forus; immo & iudici nõ creditur ſi aſſerat aliquid factum fuiſſe in iudicio, aut

nō factū, & ideo debet tenere ſecum tabellionem, qui v- A niuerſa iudicij acta conſcribat: aut ſi illum non poteſt habere debet duos viros habere idoneos, extra de proba tio. cap. quoniam contra falſam; & iudici non ſolum non creditur aſſerenti, ſed etiam non præſumitur pro ſuo proceſſu, niſi qualis oſtenderit legitimis documentis eodem cap. Secus autem de iudicio Dei, quia ibi idem eſt iudex, & teſtis, vt dicitur Ierem. 9. cap. Ego ſum iudex, & teſtis dicit dominus: à fortiori ergo circa formalia, ideſt circa ritus iudicij minus obſeruabitur modus iudicij noſtri in iudicio Dei.

Tertio poteſt dici, quòd iſtud fit, quia iudicium vltimum, licet poſſit vno modo vocari iudicium, magis tamen vocatur executio prioris iudicij, quia in particulari iudicio iudicantur omnes, ita vt nullus ſit in generali iudicio, qui non fuerit iudicatus in morte, ideo potius ſit B ibi executio prioris iudicij, quam nouum iudicium: vnde non oportet, quòd in ſententiando in generali iudicio ſeruetur formale in verbis ſententiæ.

Quare dicitur, venite benedicti, & qui dicuntur benedicti? Quaſt. CCCLXIII.

QVæritur quare dicitur, venite benedicti? Dici poteſt vno modo, quòd benedictus ponitur in laudem, ſicut ſolemus vocare aliquos homines benedictos, quia boni ſunt, & aliquos maledictos quia ſunt mali. Et ita hic omnes beati vocantur benedicti, omnes vero damnati, quia mali ſunt vocantur maledicti.

Secundo vocatur aliquis benedictus, ideſt benefortu- C natus, & maledictus malefortunatus, accipiendo iuxta modum vulgarem. Nam fortuna non eſt mala, neque bona, ſed diuina diſpoſitio, & ſic valde conuenit, quia nullus eſt melius fortunatus, quam qui ad maximum bonum peruenit, & quia beati conſequuntur maximum bonum, quod eſt beatitudo vocantur benedicti, & eadem ratione damnati vocantur maledicti, quia ad maximum malorum venerunt, ideſt ad damnationem æternam, & prouenit iſte modus loquendi ex præſuppoſitione vulgari: putant enim mala, & bona prouenire ſecundum diſpoſitionem fatalem, quaſi illa præceſſerit vitam, & ſic prius quam homo naſcatur de eo diffinitum, & dictum eſt, quòd bona habebit, vel mala, talem autem præcedentem diſpoſitionem vocant fatum a fando dictum, ideſt, quòd ita locutus eſt ille, qui diſpoſuit de vita huius D vel illius, & eos, qui ad bona præordinati ſūt benedictos vocant, quia de eis bona dicta ſunt, ideſt prænunciata, maledictos autem vocant è contrario omnes illos, de qui bus mala diſpoſita, & dicta ſunt antequam naſcerentur, & iſte eſt modus vulgaris.

Tertio vocatur benedictus, ideſt benedicibilis, ſ. ille, qui talis eſt, vt omnes de eo bonum dicere debeant, ita beati ſunt; nam merentur, vt omnes de eis bonū dicant, è contrario damnati ſunt maledicti, ideſt digni de quib⁹ mala omnia dicantur.

Quarto vocantur benedicti ad ſignandum iuſtitiam retributionis, ſcilicet boni ſunt benedicti, ideſt digni, vt eis detur bonum vitæ æternæ, & mali ſunt maledicti, quia digni ſunt, vt pœnæ æternæ malum eis inſligatur.

Quinto poteſt accipi benedictus à benedictione iuxta E conſuetudinem ſcripturę, ſ. quòd benedictio ſignat abundantiam, maledictio autem defectum. Et patet, quia benedictio opponitur auaritiæ, vel parcitati. 2. Corin. 9. cap. ſcilicet præparent repromiſſam benedictionem hanc prę paratam eſſe non quaſi auaritiam, ſed ſicut benedictionem: qui enim parce ſeminat, parce metet, qui in benedictionibus ſeminat, de benedictionibus metet; ergo oportet accipi benedictionem, ideſt abundantiam, vel multitudinem, cum opponatur auaritiæ, vel parcitati, & tunc vocantur boni benedicti, ideſt abundanter omnibus bonis locupletati, damnati vero vocantur maledicti, ideſt diminuti, vel deficientes omni bono.

Ad quid vocat hic Chriſtus beatos benedictos? Quaſt. CCCLXIIII.

SEd dicetur ad quam intentionem vocat hic Chriſtus beatos benedictos?

Dici poteſt, quòd accipitur vno modo in laudem, ideſt quòd vltra bona, quæ Deus facit beatis adhuc vult laudare eos, & ad hoc vocat ipſos benedictos, quaſi dicat, ò vos filij mei multæ laudis, & honoris venite ad me; & hoc conſonat uerbo Apoſtoli ad Corinth. 1. cap. 4. ſ. tunc erit unicuique laus à Deo, ideſt ipſe laudabit omnes bonos: non ſolum enim faciet, quòd quilibet beatus laudē ante totum mundum habeat, ſed etiam ipſe eum laudabit, & hoc eſt, quòd erit laus unicuique à Deo, ideſt bonis: è contrario autem in damnatis non ſolum coram to to mundo patientur confuſionem, & ignominiam, ſed etiam à Deo recipient obiurgationem, & opprobrium, & hoc eſt cum dicit, ite maledicti, & debet intelligi, quod proferatur cum indignatione.

Secundo poteſt dici, quòd Chriſtus dicat benedictos ad ſignandum fœlicitatem, ideſt uenite bene fortunati, & felices, ſ. prænuncio uobis, quòd omne bonum uobis paratum eſt: è contrario autem malis dicitur, ite maledicti, ideſt male fortunati, & infelices, quibus nullum bonum aderit, ſed omnia bona deficient, & omnia mala uobis erunt præſentia, & iſte modus loquendi eſt in ſcriptura, ut Deuteron. 28. cap. ſ. benedictus tu in ciuitate, benedictus in agro, benedictus fructus uentris tui, & fructus terræ tuæ, fructuſque iumentorum, benedicta horrea tua, benedictæ reliquiæ tuæ, benedictus eris ingrediens, & egrediens, ideſt in omnibus proſperaberis, & bonam fortunam habebis, & nichil erit quod incipias in quo tibi bonum non proueniat: iſtud enim ſolemus uocare bonam fortunam, & tales benedictos uocat ſcriptura. E contrario maledictus dicitur infortunatus, ideſt cui in omnibus ueniunt mala, & nichil incipit in quo nō ſuſcipiat aduerſitatem: ſic dicitur eodem cap. maledictus eris in ciuitate, maledictus in agro, maledictum horreū tuum, maledictæ reliquiæ tuæ, & apparet manifeſte, quod ibi maledictio nō ſignat niſi infortunium, eo modo quo uulgariter uocamus infortunatos hoīes, & iuxta hūc modū locutus eſt Chriſt⁹ uocās beatos benedictos, quia oīa bona ſibi proueniebant, damnatos autem maledictos, quia omnia bona eis deficiebant, & omnia mala aderāt.

Quare dicitur, benedicti Patris mei? Quaſt. CCCLXV.

QVæritur, quare dicitur, benedicti Patris mei? Dicendum, quòd iſte genitiuus Patris poteſt dupliciter ordinari: vno modo cum hoc nomine benedicti; alio modo cum illo accuſatiuo regnum. Accipiendo primo modo eſt ſenſus, venite benedicti Patris mei, ideſt à Patre meo: ipſe enim benedixit vobis; nam ipſe amat vos, quia vos me amaſtis Io. 17. cap. & non dixit benedicti abſolute, vel benedicti a me, ſed a Patre meo; & cauſa eſt, quia Chriſtus iudicat, vt homo, & loquitur nunc, vt homo, & ſic Pater eſt maior eo. Io. 14. cap. & ipſe omnia, quæ habet accepit à Patre, & facere iudicium à Patre accepit; nam Pater non iudicat quem quam, ſed omne iudicium dedit Filio facere, Ioan. 5. cap. & ideo, quia benedictio à maiori datur ad Hebr. 8. cap. benedictio datur à Patre, qui maior eſt Chriſto inquantum ille homo eſt.

Alio modo accipitur, benedicti Patris mei, ideſt, ò vos benedicti, qui eſtis Patris mei, ideſt eſtis eius filij, & pars eius, quaſi dicat, cæteri non pertinent ad Patrē meum, quia per mala opera ſe ab eo alienos fecerunt, & nichil de bonis eius percipient, vos autem ſoli eſtis filij Patris mei, & ad vos pertinent omnia bona Patris mei, & regnum eius, ideo vos benedicti eſtis, quia eſtis Patris mei, ideſt nulla maior benedictio eſſe potuit, quam quòd eſtis Patris mei, ideſt filij eius, vel ad ipſum ſpecialiter pertinentes: & iſte ſenſus adhuc magis conuenit literæ, q̄ pcedentes, quia ad illum ſenſum deberet dici. Venite benedicti à Patre meo, & non Patris mei.

Accipiendo ſecundo modo eſt ſenſus. Venite benedicti, & percipite regnum Patris mei; & vocat tunc regnum Patris ſui, quia ipſe accepit à Patre regnum, & gloriam, & honorem 1. Pet. 1. cap. ideo, & omnes nos qui regnum accipiemus habebimus illud à Patre, quia regnum Patris eſt. F

Et dicendum, quòd licet alij ſenſus poſſint ſtare, tamē iſte vltimus eſt verior. Et patet primo, quia hunc tenet Rabanus, ſcilicet vocantur benedicti quibus pro bonis meritis debetur æterna benedictio. Patris autem ſui dicit eſſe regnum, quia ad illum refert poteſtatem regni, à quo ipſe rex eſt genitus.

Secundo patet, quia ſi benedicti Patris dicerentur, ideſt benedicti à Patre, ex oppoſito damnati dicerentur, maledicti Patris, ideſt a Patre, quia ab eodem eſt benedictio, & maledictio, & tamen cum de damnatis dicitur, nulla expreſſo fit de Patre, ſed ſolum dicitur: ite maledicti, eo, quòd non ponitur ibi regnum: ergo eſt ſenſus poſſidere regnum Patris. G

Quid ſit regnum hoc, quod debent poſſidere?
Quæſt. CCCLXVI.

QVæritur, quomodo dicitur poſſidere regnum, & quid ſit regnum iſtud?

Dicendum, quod regnum iſtud eſt beatitudo æterna: eſt enim illud glorioſum regnum in quo cum Chriſto regnant omnes Sancti. Vocatur autem regnum dupliciter. Vno modo ius regnandi, alio modo ipſum in quo regnatur.

Accipiendo ſecundo modo poteſt vocari regnum Dei omne quod in entium vniuerſitate eſt, eo, quòd Deus præſidet omnibus, & omnia gubernat; Et tamen Deus non vult vocare omnia regnum ſuum, vt communiter, licet aliquando dicat ſe regem omnium iuxta illud Pſal. 46. ſcilicet, quoniam rex vniuerſæ terræ Deus pſallite ſapienter; ſolet tamen ſe vocare regem ſpecialiter, & hoc quantum ad illa, quæ ſpecialiter ſua iudicat, vel facit. Sic enim Exod. 19. cap. dicitur, mea eſt omnis terra, & vos eritis mihi in regnum ſacerdotale, & gens ſancta: & ſic ſolius gentis Iudæorum vocauit ſe ibi Regem, & ſic patet primo Regum octauo cap. vbi Deus doluit, quia Iſraelitæ petiuerunt Regem ſuper ſe, eo, quòd ipſe regnabat ſuper eos ſpecialiter, ſicut vnus homo ſuper vnam gentem: vnde ait ibi ad Samuelem, non te abiecerunt, ſed me ne regnem ſuper eos. H I

Sic autem, quia tunc elegit Deus populum, qui ad eū conuerti voluit per doctrinam Chriſti, licet ad ſe totum orbem vocauerit Marc. 16. cap. & infra 28. non tamen omnes audierunt, quia non omnes obediunt Euangelio ad Roman. cap. 10. ideo illi, qui congregati ſunt, & manent vocantur Eccleſia, & iſti ſunt regnum Chriſti, de quibus dicit, quòd ſunt regnum cęlorum iuxta illud ſupra 13. cap. colligent de regno eius omnia ſcandala, & idem ait Gregorius in Homilia, ſ. ſępe in ſacro eloquio præſentis temporis Eccleſia dicitur; alio modo, & ſpecialius vocatur regnum Dei vita æterna, quia quanto aliquid ſpecialius ad ipſum pertinet, tanto rectius regnum eius vocatur, nichil autem magis ad Deum pertinet, quā beati, qui totaliter eius erunt, & ipſe eis bona ſua communicabit, quæ alijs abſcondita habet Pſalm. 30. quam magna multitudo dulcedinis tuæ, quam abſcondiſti timentibus te; non enim oculus vidit, neque auris audiuit, quæ præparauit Deus diligentibus ſe, primo Corin. ſecundo cap. ideo ſpecialiter vocatur regnum Dei, vel regnum Patris vita æterna: ſic dicitur hic Patris poſſidete regnum. K

De hoc dicit Auguſtin. 20. libro de Ciuit. Dei, ſcilicet excepto autem illo regno de quo in fine dicturus eſt, poſſidete paratum vobis regnum, licet longe impari modo, etiam præſens Eccleſia dicitur regnum eius, in quo adhuc cum hoſte confligitur, quouſque veniatur ad illud pacatiſſimum regnum vbi ſine hoſte regnabitur.

Quomodo beati habebunt regnum?
Quæſt. CCCLXVII.

SEd quæritur quomodo beati habebunt regnum? Dicitur enim omnibus illis, venite poſſidete regnū, & tamen non poſſunt omnes poſſidere regnum, quia regnum vnius eſt, iſte autem Deus eſt, ideo nullus beatorum regnabit, & ſic nullus eorum poſſidebit regnum.

Dicendum, quòd omnes beati poſſidebunt regnum Dei, immo regnabunt in eo; ſic enim ſcriptura accipit, vt dicitur Apocal. 5. cap. feciſtis nos Deo noſtro regnū, & ſacerdotes, & regnabunt ſuper terram, ſ. illi qui facti ſunt regnum, & ſacerdotes regnabunt, & Apocal. 20. ca. dicitur, vidi animas decollatorum propter teſtimonium Dei, & qui non adorauerunt beſtiam, & vixerunt, & regnauerunt cum Chriſto mille annis; ecce expreſſe ponitur regnum Sanctorum reſurgentium; nam dicitur, quòd illi, qui decollati ſunt vixerunt, & poſtea regnauerunt cum Chriſto. Sed regnum cum Chriſto eſt in vita æterna; ergo Sancti regnabunt. Quod vero dicitur de mille annis nichil obſtat, quia ponitur pro regno æterno, ideo poſſidebunt regnum, & regnabunt, & hoc omnibus competit. nam Apocal. 5. & 20. de omnibus Sanctis dicitur, quòd regnabunt, & ita dr̄ hic omnibus beatis, poſſidete regnum.

Cum vero dicitur, quòd ſolus Deus regnabit, & poſſidebit regnum, dicendum, quòd poſſidere regnum dupliciter accipitur. Vno modo pro habere ius regni, vel regnandi; alio modo pro eſſe in regno pacifice, & aliquod ius habere, vel lucra de illo capere, & bona ſua ibi habere. Primo modo vnius regni vnicus eſt rex, ideo ille ſolus regnum habet, & poſſidet ſtricte ſumendo, cæteri autem non. Accipiendo ſecundo modo omnes habitatores in aliquo regno dicuntur habere illud regnum, vel poſſidere, quia bona, quæ in illo ſunt percipiunt, & nullus eos impedit, ſed pacifice ibi manent.

Prouenit autem iſta diuerſitas ex eo, quod regnum accipitur aliquando pro iure regnandi, aliquando pro eo in quo regnatur. Accipiendo primo modo regnum eſt vnius tantum, quia ius regnandi indiuiſibile eſt, & non poteſt vocari vnum regnum, niſi ab vnitate regis.

Accipiendo ſecundo modo regnum diuiſibile eſt, & diuiſum, quia eſt multorum: omnes enim qui bona ſua in eo habent dicuntur habere aliquid de regno illo, & poſsidere in illo regno.

Primo modo ſolus Deus eſt rex, & poſsidet regnum.

Secundo modo omnes beati poſsidebūt regnum, quia omnes habebunt ibi aliquid, & multum, & totum. De hoc Auguſt. lib. de Pęnitentia, dicet aliquis regnare nolo, ſufficit mihi ſaluum eſſe. Reſpondet in quo primum eos fallit opinio, quia eorum, neque ſalus eſt vlla, quorū iniquitas perſeuerat, deinde ſi eſt aliqua differentia inter regnantes, & non regnantes, oportet tamen, vt in vno regno ſint omnes, ne in hoſtium, aut in aliorum numero deputentur, & cæteris regnantibus ipſi pereant: omnes enim Romani Romanum regnum poſsident, quamuis non omnes in eo regnent.

Secundo poteſt dici, quòd adhuc ſpecialius dicuntur Sancti habere regnum illud, quam dicantur homines de vno regno poſsidere illud: nam in eodem regno omnes habent aliquid, quia quilibet habet ibi bona ſua, nullus tamen habet bona omnia, neque licet alicui in regno aliquo facere totum, quod vult, niſi regi: immo, & rex habet voluntatem arctatam ratione, aut aliqua lege nō ab eo facta, ideo de nullo habitatore illius regni dicitur, quòd poſsidet illud regnum, accipiendo regnum pro eo in quo regnatur, ſed quòd quilibet poſsidet aliquid de regno, & tamen non eſt ſic de beatis, quia quilibet illorū habet totum, quod eſt in regno cęlorum, quia non eſt ibi aliud bonum, niſi ſummum bonum, quod eſt omne bonum, & illo fruitur quilibet ad nutum, quia quilibet de Deo tantum habet quantum vult, & nichil vult, quòd ſtatim non habeat.

Et ſi quid aliud extra Deum vult, ideſt, quòd ſit in ſe, vel in alio, illud ſtatim eſt, quia nichil eſt, quod nō ſucce

dat

dat beatis ad nutum, ideo non ſolum habebit quilibet eorum aliquid in regno illo, ſed totum regnum, quia nichil erit alienum, ideſt quo ipſe non vtatur ad nutum, propter quod de quolibet beato dicetur, quòd ipſe habet regnum cęlorum, & quòd ipſe regnat, de quolibet autē habitatore alicuius regni non eſt verum, quòd habet totum regnum, ſed neque, quòd regnat; rectè ergo dictū eſt, poſſidete regnum.

Tertio poteſt dici, quòd regnant beati, quia poteſt accipi pro ipſo actu gubernandi pertinente ad ius regni, & ita vnius eſt, vel pro participare in aliquo alio actu, & ita qui regibus adhærent regnare dicuntur, ſed omnes Sancti adhærebunt Deo ad maximam adhæſionem, & inſeparabilem, ideo omnes dicentur regnare, & ſic accipitur Apoc. 20. cap. ſ. regnabunt cum Chriſto, ſ. Chriſtus principaliter regnabit, & illi cum eo regnabunt per participationem prædictam.

Quarto poteſt dici, quòd regnabūt Sancti, ſicut Deus regnat, vel ſicut Chriſtus, licet non æqualiter. Poteſt enim accipi regnare, ideſt habere ſtatum regalem, ſ. maieſtatem, cultum, gloriam, & honorem. Alio modo regnare, ideſt gubernare, quia iſte eſt actus regum, qui à regendo dicuntur.

Accipiendo primo modo omnes regnabunt in vita æterna; nam rex non habet ſuper ſe in regno aliquē coercentem, & arctantem ad certum modum agendi, ita, & Sancti nullum habebunt in vita æterna, qui iubeat eis aliquid facere vltra id, quod ipſi velint, aut vetet agere, id qđ ipſi velint, ideo quantum ad hoc erunt, ſicut reges; rurſus habebūt maieſtatē, & gloriā, & honorē plus ꝙ reges habeant, & oīa ſeruient eis, nichilque obſtabit voluntati eorū, ideo nichil eis deficiet de regali ſtatu. Si autē loquamur de gubernatione, poteſt dici, quòd tunc ceſſabit gubernatio, ſaltem iſto modo quo nunc eſt, quia ſuper bonos gerit Deus nunc gubernationem, ſicut ſuper malos, & aliquid fit contra voluntatem bonorum, ſicut contra malos, tunc autem nichil Deus faciet ſuper bonos niſi quod ipſi voluerint, & hoc de eis erit, quod ipſi voluerint.

Vnde quaſi liberi à gubernatione videbuntur: ſuper damnatos ſecus erit, quia ipſi manebunt ſub gubernatione, & tenebuntur in pęnis inuiti, & quantum ad hoc videbitur pertinere gubernatio ad beatos, quia nichil de malis fiet, niſi quod ipſi volent, ideo cum omnia fiant in regno illo, quæ ipſi volunt, & nichil eis nolentibus fiat, rectè dicuntur regnare, quia nichil plus habent regnantes.

Quare potius dicitur poſſidete quam aliquid aliud? Quæſt. CCCLXVIII.

QVæritur, quomodo dicitur poſſidete regnum, & quare potius dicitur poſſidete, quam aliquid aliud, ideſt recipite, vel habete?

Dicendum, quòd dicitur hoc vna ratione, quia poſſeſſio ſignat tenentiam rei in pace, cū dicatur poſſeſſio quaſi pedum poſitio, id vero in quo pedes ponimus ſubditū eſt nobis, & in pace tenetur, & quia regnum illud à Sanctis tenebitur in ſumma pace, & ſine vllo timore perdendi illud, dicentur illud poſſidere.

Alio modo dicitur, quòd poſſidere ſignat quaſi ius hęreditarium, ideſt habere, vt hæreditatem veſtram, ſic dicit Chryſoſtomus in Homilia; non dixit accipite, ſed poſſidete, ſiue hæreditate, ideſt iure hæreditario accipite, ſicut familiaria bona, ſicut paterna, ſicut veſtra vobis ab antiquo debita.

Dicendum, quòd propriè per hoc, quòd dixit Chriſtus poſſidete ſignatur ſecuritatem illius beatitudinis, & proprietatem, ideſt, quòd iam ad proprietatem, & quaſi dominium beatorum pertineat illud bonum habere, & ſuo iure illud habeant, vt non intelligatur, quòd hoc accipiāt precario, vel accommodatum, aut locatum, quia qui ſic aliquid accipit tenet rem alienam, & de voluntate eius cuius res eſt, & ideo non eſt ſecurus quandiu tenebit, & talis non poſſidet, quia ille poſſidet cuius nomine poſſidetur, qui autem aliquid poſſidet tanquam propriū tenet,

A & is cuius res eſt poteſt eā ſemper tenere, ideo, vt innueretur, quòd beati ſecuri ſunt de ſua beatitudine, & quòd in voluntate ſua eſt, quandiu velint, eſſe beati quaſi rem propriam teneant, vel in qua dominium, aut ius habeāt dicitur, quòd veniant ad poſſidendum regnum, ideſt ad habendum ius ſuum.

Quare dicitur, paratum vobis regnum à conſtitutione mundi? Quæſt. CCCLXIX.

QVæritur quare dicitur, paratum vobis à conſtitutione mundi, ideſt regnum ex tunc paratum?

Dicendum, ꝙ regnum iſtud eſt ſtatus beatitudinis de quo dictum eſt, & cōparatur ſtatui regali, quia eſt ſublimior omni ſtatu: ſicut ſtatus regalis eſt excelſior B omni ſtatu mundano, etiam quia conditiones regū conueniunt beatis, vt dictum eſt ſupra.

Eſt autem paratum regnum à conſtitutione mundi, i. ab æterno. Et dupliciter hoc intelligitur. Vno modo de loco in quo erit beatitudo; nam locus ille à principio mūdi factus eſt: cęlum enim empyreum eſt in quo manebunt Sancti in æternum cum Chriſto, & ſic eſt locus beatitudinis, quod cęlum ſimul in principio rerum factus eſt cum Angelis, & luce, & tempore, & materia prima.

Alio modo poteſt accipi regnum non pro loco in quo regnabitur, ſed pro ſtatu, ideſt beatitudine, quæ eſt parata à conſtitutione mundi, quia ab æterno de quolibet diſpoſitum eſt ſecundum diuinam prædeſtinationem, ꝙ habeat vitam æternam ſi illam habiturus eſt.

C Quis autem eorum conueniat, dicendum, quòd vterque, & apparet de primo, quia Chriſtus loquebatur diſcipulis, qui adhuc erant rudes, ideo non tam de ſtatu, qui erat aliquid ſpirituale, quam de loco, qui poterat accipi, vt aliquid corporale diceret; nam iſta omnia multum conuenienter Chriſtus loquitur ad intentionem diſcipulorum: ipſi enim putabant Chriſtum tēporaliter regnaturum, & volebant aliquid participare de gloria illius regni, ideo dixerunt ei; nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te, quid ergo erit nobis? ſupra 19. cap. & Chriſtus ait, ſedebitis ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim Tribus Iſrael; & tamen ſedere ad iudicandum ſuper tantam multitudinem oſtendit magnam poteſtatem, quæ eſt quædam participatio ſtatus regalis, ideo nunc cum de tempore illo loquatur, D in quo Filius hominis in regeneratione ſedebit ſuper ſedem maieſtatis ſuæ, adiunxit conuenienter, quod ipſi regnabunt, cum dicat poſſidete regnum, & ſtatim de loco regni dixit, ſcilicet paratum vobis à conſtitutione mundi.

Secundo, quia ſtatim ſupra de loco dixerat, ſcilicet venite poſſidete regnum, ſed venire motum localem dicit, per quem ad regnum illud venturi erant. ergo cum dicit, paratum à conſtitutione mundi de loco accipietur.

Tertio, quia dicitur à cōſtitutione mundi, ideſt ſimul cum mundo cœpit eſſe locus ille regni.

Si autem de prædeſtinatione ad beatitudinem diceretur, non diceret à conſtitutione, ſed ante conſtitutionē, eo, quòd prædeſtinatio eſt ab æternitate: æterna vero E non cæperunt eſſe, ſicut mundus, qui conſtitutus eſt: ideo de loco dicitur, qui cœpit cum mundo, & non eſt ab æternitate.

Quarto, quia dicitur de damnatis, ite in ignem æternum, qui præparatus eſt diabolo, & Angelis eius, & ſic dicitur paratus ignis damnatis, ſicut regnum beatis, ſed cum de damnatis dicit rem corporalem ſignat, & non prædeſtinationem: ſic ergo erit cum de regno beatorum dicitur. Accipiendo pro ſtatu regni, ideſt beatitudine eſt conuenienter dictum, quia illa eſt parata à conſtitutione mundi, ideſt non nouiter, & hoc ſecundum Dei prædeſtinationem. Et patet primo, quia idem dicit Hieronymus ſuper Matth. ſcilicet hæc autem ſecundum pręſcientiam Dei accipienda ſunt, apud quam futura iam facta ſunt. Secundo patet, quia ſimilis modus loquendi eſt ad Epheſ. 1. ſ. elegit nos ante mundi conſtitutio-

nem, vt eſſemns ſancti, & immaculati coram eo. Sed dicendum, quòd quicquid iſtorum accipiatur parū differt, nam locus in quo beatitudo erit non eſt, niſi propter beatitudinem, quòd ergo Deus paret nobis beatitudinem, vel locum beatitudinis ad habendum ibi beatitudinem nichil differt.

Ad quid expreſſit Christus, quòd paratum erat iſtud regnum? Quaſt. CCCLXX.

SEd quæritur ad qnid expreſſit Chriſtus, quòd paratū erat iſtud regnum, ſiue ſit beatitudo, ſiue locus beatitudinis?

Dicendum, quòd fuit primo ad ſignandum ſecuritatem; nam cum tantum bonum daretur beatis, adhuc ſoliciti eſſent ne aliquando eis tolleretur, & hæc ſolicitudo non permitteret gaudium conſummatum, & plenum, ad tollendum autem ſolicitudinem hanc dictum eſt poſſidete regnum, ideſt tenete pacifice, & quaſi veſtrum, ad oſtendendum, ergo adhuc maiorem ſecuritatem dicitur, paratum vobis, quaſi dicat, non timeatis vnquam iſtud regnum perdere, quia ſi pro alijs eſſet, & vobis daretur, poteratis credere aliquando periturum à vobis, & tamē pro vobis paratum eſt, ideſt factus eſt locus beatitudinis, ideo nunquam illum perdetis, ſed tenebitis quaſi rē propriam. Et ex hoc apparet, quòd Chriſtus magis loquatur de loco beatitudinis, quam de beatitudine, cū dicat paratum eſſe, & tamen beatitudo non eſt antequam ſit quis beatus, ſed eſt illud regnum paratum, ideo de loco beatitudinis dicitur.

Sic quoque de damnatis dicitur, quòd eant in ignem æternum paratum diabolo, ideſt non credant, quòd aliquando illum ignem euadent, quia pro eis paratus eſt: vnde quandiu fuerit ſemper ipſi in eo erunt.

Secundo ad ſignandum quaſi dominium, vel proprietatem cum dicatur: paratum vobis, ideſt pro vobis, & non pro alijs, ideſt veſtrum eſt, quia pro vobis eſt, & nemo vos impediet ſuper poſſeſſione eius.

Tertio ad ſignandum, quod non habent locum illum quaſi à caſu, ſ. ꝙ accidert nunc eos habere locum illum, & ita ſicut accidit habere contingat perdere, ſed habent illum locum per certitudinem diuinæ diſpoſitionis, cum dicatur, paratum vobis, ideſt ex antiquo pro vobis erat locus iſte aſſignatus,

Quare dicitur à conſtitutione mundi? Quaſt. CCCLXXI.

QVæritur quare dicitur à conſtitutione mundi? Dicendum, quòd dicitur primo ad deſignandum conditionem loci, ideſt, quòd non putetur locus ille in quo regnandum eſt aliquis locus cito periturus, in quo parum manendum ſit; nam tunc ineſſet Sanctis ſolicitudo de terminatione beatitudinis, & hoc repugnat beatituditi, ideo dicitur, ꝙ paratus eſt locus ille à conſtitutione mundi. Sed ea quæ à conſtitutione mundi ſunt ſemper manent, cum Deus non fecerit res in principio mundi corruptibiles, ſed omnia quæ ibi facta ſunt in æternum manent, ſicut Cęli, & Elementa, ſed locus ille beatitudinis factus eſt à conſtitutione mundi, ergo durabit in æternum, & loco huius dictum eſt de pęna damnatorum; diſcedite in ignem æternum, ideſt qui in æternum durabit.

Secundo dictum eſt ad ſignandum certitudinem demanendo; nam non fieret aliquid ex principio mundi, quod pauco tempore duraturum eſſet, ſed de loco beatitudinis dictum eſt, quòd fuerit paratus pro nobis à conſtitutione mundi: ergo non erit veriſimile, quod cito terminaretur beatitudo, quæ ibi habenda eſt.

Tertio, & præcipue dicitur ad ſignandum Dei liberalitatem erga nos, ſ. quòd non elegit nos ad locum illum, propter merita noſtra, quia merita noſtra non ſunt, niſi ex tempore, ſed Deus ab æterno elegit nos ad beatitudinem, ideo non propter noſtra merita factum eſt, ſed cauſa præcedens fuit clementia, aut benignitas Dei, ita vt ſit iſte ordo, ꝙ non ideo Deus elegit, vel accepit bonos ad vi-

F tam æternam, quia boni erant, vel quia facturi ſic erant,
ſed potius ideo iſti boni ſunt, aut boni futuri ſunt, quia
Deus eos elegit ad vitam æternam, & ob hoc voluit, ꝙ
boni eſſent, vt mererentur id quod eis dare voluit, aut diſpoſuit: & talis modus loquendi eſt ad Epheſ. 1. cap. elegit nos ante mundi conſtitutionem, vt eſſemus ſancti, & immaculati coram eo: & ad Rom. 9. cap. oſtendit Apoſtolus, quòd non ex operibus, ſed ex vocante Deo, ideſt ex benignitate eius diſponētis hominem ad bonum prouenit homini bonum; ſic dicit de Iacob, & Eſau, quia antequam nati eſſent, aut quicquam boni, aut mali egiſsēt, Iacob dilexit Deus, & Eſau odio habuit; hic oſtēdit nūc, ꝙ non ex meritis illorum quibus dabitur regnum cęlorum proueniet illud, ſed ex Dei benignitate, cum illud regnum ſit paratum pro eis à conſtitutione mundi, & ta-
G men non potuerunt iſti aliquid mereri ante conſtitutionem, neque in ipſa conſtitutione mundi, cum nondum eſſent, & hoc fuit conueniens exprimi, vt cum tam excellens bonum Sanctis daretur, non putaret aliquis ſe illud proprijs meritis aſſequi.

Quare dicitur, eſuriui, & dediſtis michi manducare? Quaſt. CCCLXXII.

QVæritur, circa iſta quæ ponuntur, vt cauſæ aliquæ beatitudinis dandæ: & primo cum dicitur, eſuriui, & dediſtis michi manducare.

Dicendum, quòd ponuntur hic opera miſericordiæ corporalia, & primum illorum eſt paſcere eſurientes, & nominauit illud Chriſtus cum dixit eſuriui, &c. Et conſi-
H derandum, quòd non dicitur, dediſtis michi manducare abſolute, ſed præponitur, eſuriui; & cauſa eſt, quia poterat dari manducatio diuiti, & abundanti, & apud tales non eſt mereri; ſic dixit Chriſtus, Luc. 14. cap. cum facis prandium, aut cęnam noli vocare amicos, neque fratres, neque cognatos, neque vicinos diuites, ne forte, & ipſi reinuitent te, & fiat tibi retributio, ſed cum facis conuiuiū voca pauperes, debiles, claudos, & cęcos, & beatus eris, quia non habent vnde retribuant, retribuetur enim tibi in reſurrectione iuſtorum; & ſic pauperes cibandi ſunt non diuites, & pro illis datur retributio in reſurrectione, & hoc eſt, quod dicitur hic; nam iudicium eſt poſt reſurrectionem, & tunc datur vita æterna eis, qui pauperes cibauerunt.

Secundo, quia cum iſta ſint hic opera miſericordię, ne-
I ceſſe eſt, quòd præſupponant aliquam miſeriam, vel inopiam, quia alias non vocarentur opera miſericordiæ, ſed liberalitatis, vel magnificentiæ, & tamen non eſt aliqua neceſſitas, vel miſeria reſpondens manducationi, niſi fames; ergo oportet illam præſupponi, & ſic dicitur eſuriui. Conſiderandum vlterius, quòd fames accipitur dupliciter. Vno modo pro magno defectu cibi, ex quo ſequitur grandis anguſtia in corpore, & vocamus eam neceſſitatem famis, vel extremam neceſſitatem.

Alio modo famem dicimus quamlibet indigentiam cibi, ſ. quandocunque corpus exigit cibum non manebit in bona habitudine ſine illo.

Accipiendo primo modo non ſolum vocatur eſuries, ſed & neceſſitas famis, & tunc dare cibum talibus non ſolum eſt opus miſericordiæ, ſed etiam neceſſitatis, quia te-
K nemur illis dare, eo, quòd ſunt in vltima neceſſitate, & ſi non dederimus eis poſſunt ipſi propria auctoritate accipere res noſtras, vel quorumcunque, & non tenentur poſtea reſtituere extra de fur. ca. ſi quis per neceſſitatem in tex. & gloſſ.

Accipiendo ſecundo modo eſt opus miſericordiæ, & non debiti, quia non eſt extrema neceſſitas, & ideo non licet ſic eſurientibus aliena accipere, & ſi acceperint tenentur reſtituere, quia aliena inuadunt, & tamen dare his cibum opus miſericordiæ eſt, pro quo datur retributio in die iudicij, Luc. 14. cap. Si vero conſtitutos in extrema neceſſitate famis non pauerimus, non ſolum non accipiemus retributionem, ſed etiam imputabitur nobis, quaſi homicidij crimen. 86. di. c. paſce, ſ. paſce fame morientem, quòd ſi non paueris occidiſti.

Quare dicitur, ſitiui, & dediſtis michi bibere? Quæſt. CCCLXXIII.

QVæritur, de hoc, quod dicitur, ſitiui, & dediſtis michi bibere?

Dicendum, quòd eſt iſtud opus ſecundum miſericordiæ corporalis. Et conſiderandum, quòd iſtud nõ eſt ita communiter opus neceſſitatis, ſicut fames, quia fames tollitur per cibum, & non poteſt quilibet habere cibum, neque in quolibet loco; ideo frequens inopia eſt ciborum. Sed circa ſitim eſt facilius remedium eo, quòd per aquam poteſt tolli, iuxta illud, initium vitæ hominis panis, & aqua Eccleſiaſti. 29. cap. Sed aqua vbique inuenitur, & nullius valoris eſt, ſed natura illam communẽ expoſuit, ſicut aerem, & Solem, ſic Latona dixit apud Ouidium 6. Meta. ſ.

Quid prohibetis aquas, vſus communis aquarum eſt,
Nec Solem proprium natura neque Aera fecit,
Nec tenues vndas ad publica munera veni.

Ideo non eſt neceſſitas potus, ſicut cibi. Et tamen opus miſericordiæ eſt potũ dari ſitienti, vt Chriſtus hic dixit. Sic etiam Apoſt. ad Roman. 12. cap. ſi eſurierit inimicus tuus ciba illum, ſi ſitit potum da illi. Et iſtud poteſt accidere tripliciter; vno modo propter imminentem neceſſitatem, quia ſicut contingit aliquem conſtitui in extrema neceſſitate ob defectum ciborum, ita contingit mori ob defectum potus, immo citius ſitis, quã fames extinguit, & tunc reſpectu cuiuſcunque potus eſt non ſolum opus miſericordiæ, ſed, & debiti, quia quilibet ſufficit ad liberandum ab illa neceſſitate.

Secundo dicitur opus miſericordiæ propter conditionem potus: licet enim aqua nullius valoris ſit, & à quolibet inueniatur, eſt opus miſericordiæ circa potum dandum, ideſt, quòd detur vinum, quia aqua non eſt potus conueniens cuilibet, ſed aliquibus nociuus: iuxta illud 1. Tim. 5. cap. noli adhuc aquam bibere, ſed vtere modico vino propter ſtomachum, & frequentes infirmitates tuas, dare autem vinum eſt facere ſumptus, ſicut dare cibum, & non poteſt iſte potus à quolibet haberi, ideo eſt opus miſericordiæ dare potum ſitienti. Tertio poteſt accipi quãtum ad omnem potum etiam de aqua; nam quicquid aliquis det alteri quantumcunque modicum, beneficium ei præſtat, & apud Deum non manet ſine retributione ſi propter eum fiat; ſic dicitur ſupra 10. cap. & Mar. 9. cap. quicunque potum dederit vni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ non perdet mercedem ſuam, & ideo quomodocunque alteri det potum, facit opus miſericordiæ, quia quando quis alteri potum dat non habet ille, quia ſi ipſe haberet non eſſet opus, vt ei daretur, & cum non habeat, & indiget, iam eſt opus miſericordiæ.

Quare dicitur, hoſpes eram, & collegiſtis me? Quæſt. CCCLXXIIII.

QVæritur quare dicitur, hoſpes eram, & collegiſtis me?

Dicendum, quod ponitur, vt tertium opus miſericordiæ, & vere beneficium præſtat, qui alterum domo colligit: multi enim vagantur, vt peregrini, qui domos non habent ad manendum, vel pauperes, qui in proprijs regionibus hoſpites ſunt, eo, quòd non habent, vbi maneant, ſicut dicitur de Chriſto ſupra 8. cap. ꝙ non habebat, vbi reclinaret caput ſuum; hos autem recipere hoſpitio eſt beneficium, quia eſt hic inopia, vel penuria quædam. Nam inter neceſſaria ponitur domus Eccleſiaſtici 29. & eſt neceſſaria ad duo, ſ. ad defenſionem à nociuis, ſiue ex parte temporis, ideſt frigoris, caloris, pluuiarum, & ventorum, vel hominum, vel brutorum: ſecundum eſt ad operiendum turpitudinem, & ea quæ nollet homo alijs manifeſtari eod. cap. ideo propter hanc neceſſitatem pertinet ad opera miſericordiæ. Et licet non ſit tantæ neceſſitatis iſtud opus, ſicut cibare eſurientem, & potum illi dare, eo, ꝙ ex defectu illorum ſequitur mors directe, tamen magnæ miſericordiæ eſt, quia multa in-

A commoda, & mors ſequi poteſt ſi maneat quis extra hoſpitium cõtinuo per diem, & noctem, ideo à Chriſto, vt magnæ miſericordiæ opus poſitum eſt maximè, quia in recipiendo hoſpites domo poſſunt ſequi incommoda ſuſcipienti iuxta illud Eccleſiaſtici 12. cap. omnem hominẽ ne inducas in domum tuam, multæ enim ſunt inſidiæ doloſi; ſuſtinere autem hæc, vel exponere ſe eis difficultas eſt, ideo opus meritorium iudicatur.

Et ſciendum, quod iſtud opus hoſpitalitatis laudatur valde exemplis, & teſtimonio vtriuſque teſtamenti; nam in veteri teſtamento laudatur Abraham, qui hoſpites ſuſcipiebat; nam, & Angelos accepit Gen. 18. cap. & Loth multum laudatur; nam ſedebat in foribus vrbis, aut in platea expectans peregrinos, vt illos ſecum deduceret in hoſpitium. Sic enim fuit quando accepit duos Angelos B venientes ad euertendum Sodomam, quos tamen viros putauit Geneſ. 19. cap. & Raab hiericontina, quia exploratores domo ſua recepit habuit nomen æternum in Iſrael cum eſſet Chananæa, & in genealogia Chriſti locum habuit Ioſ. 2. & 6. & ſupra 1. cap. Imperatur etiã, aut laudatur in nouo, & teſtamento veteri; de veteri patet, quia Iſa. 58. cap. Deus laudauit eam dicens; frange eſurienti panem tuum, egenos, vagoſque induc in domum tuam; & hoc eſt in hoſpitio recipere. Et ponitur ibi magnum pręmium pro hoc, ſ. tunc erumpet quaſi mane lumen tuum, &c. De nouo teſtamento patet, quia valde cõmittitur nobis iſtud opus hoſpitalitatis ad Rom. 12. cap. ſ. hoſpitalitatem ſectantes, & nõ ſolum commendatur nobis, ſed & laudantur exercentes eam; ſic dicitur ad Heb. 13. cap. ſ. charitas fraternitatis maneat, hoſpitalitatem no C lite obliuiſci, per hanc enim placuerunt quidam Angelis hoſpitio receptis, & ſpecialiter mandatur hoſpitalitas clericis, & Epiſcopis 1. Tim. 3. & ad Titum 1. cap. vbi inter conditiones Epiſcopi dicitur, ꝙ oportet eum eſſe hoſpitalem: etiam viduæ, quæ accipiebantur, vt perſonæ religioſæ, & prius erant probandæ, per hoc probantur ſi exercuiſſent hoſpitalitatem 1. Tim. 5. ca. ſ. vidua eligatur, &c. ſi filios educauit, ſi hoſpitio recepit, ſi ſanctorum pedes lauit, ideo, & Chriſtus iuſte laudauit hoſpitalitatem. Conſiderandum etiam, quòd hoſpitalitas dupliciter accipitur. Vno modo pro opere miſericordiæ, quo ſolum hoſpitium præſtatur, colligendo eos, qui domum ad manẽdum non habent. Alio modo pro omnibus operibus pietatis ſimul, qui exhibentur ſuſceptis hoſpitio, ſ. cibum, & potum illis dare, & pedes eorum lauare, & oſculum D dare, & conſolari, & alia obſequia, quæ impendi ſolent. Accipiendo primo modo diſtinguitur hoſpitalitas cõtra alia opera miſericordiæ, & contra cibare, potare, & non eſt, niſi hoſpitio colligere, & ſic accepit hic Chriſtus cum dixit, hoſpes fui, & recepiſtis me: & ſic accipitur Iſai. 58. cap. ſ. frange eſurienti panem tuum, & egenos, vagoſque induc in domum tuam, cum videris nudum operi eum. Accipiendo ſecundo modo non diſtinguitur hoſpitalitas contra alia opera, ſed includit in ſe multa, & hoc modo communiter accipit Apoſtolus, quando vocat hoſpitalitatem, vel charitatem hoſpitalitatis, vt multa ſimul includat, & ſignum eſt, quia quando ipſe nominat hoſpitalitatem in quibuſdam, ſ. Loth, & Abraham ad Hebrę. 13. nõ ſolum recipiebant illi hoſpitio pauperes, ſed alia eis miniſtrabant, vt patet Gen. 18. & 19. cap. Dicendum etiam, E quòd hoſpitalitas cum ſit opus miſericordiæ præſtanda eſt miſeris, ideſt eis, qui aliquam miſeriam, vel inopiam habent, & quia nomine hoſpitalitatis ſolum, aut principaliter intelligitur colligere hoſpitio, neceſſe eſt, vt illi ad quos exercetur indigeant hoſpitio, hoc autem dupliciter. Vno modo, quia quis vagatur tranſeundo per extraneas regiones, & ille licet non ſit pauper non habet domum, & eget hoſpitio.

Alio modo, quia eſt quis pauper, & talis etiã in regione in qua natus eſt domũ non habet, ſicut Chriſtus dixit de ſeipſo ſupra 8. cap. ꝙ non habebat vbi reclinaret caput ſuum; his ergo duobus generibus perſonarum hoſpitium dandum eſt; ſic dr Iſa. 58. cap. egenos, vagoſque induc in domũ tuã: egeni vocantur pauperes ab egendo, quia etiã in regione ſua egent, & domum non habent, vagi vocantur, qui diſcurrũt p alienas regiones, ẽt ſi paupes nõ ſint.

Cæteris autem non eſt hoſpitalitas miniſtranda, vel ſi miniſtrarit non eſt meritoria, iuxta illud Lucæ 18. cap. cum facis conuiuium, &c. De hoſpitalitate autem multa dici poſſunt: dicetur autem de his 1. Tim. 3. cap.

Quare dicitur nudus fui, & operuiſtis me, & ex quo tempore inceperunt eſſe neceſſaria veſtes? Quæſt. CCCLXXV.

QVæritur quare dicitur, nudus fui, & operuiſtis me?

Dicendum, quòd ponitur, vt quartum opus miſericordiæ, & vocatur nuditas defectus operimenti. Eſt autem illud opus miſericordiæ; quia eſt in nobis miſeria quædam, vel inopia, ſ. vt veſtibus egeamus. Dupliciter autem egemus veſtibus.

Primo ad operimentum verecundiæ; nam antequam homo peccaret nudus erat, & veſtibus non egebat, quia non erubeſcebat de aliqua parte corporis ſui, ideo tunc nudum eſſe non erat defectus, ſed natura, cum vero peccauit homo erubuit de motu ordinato, qui apparuit in membris genitalibus, quæ mota fuerunt contra rationis dictamen, ideo abſcōdit ſe homo ne Deus eum nudum videret. Prouidit enim dupliciter homo contra verecundiam, ſ. quia de Deo verecūdabatur, & de homine, ideſt maſculus de fœmina, & è contrario; contra primum prouidit ſe abſcondendo: vnde quando audiuit vocem Dei ambulantis in Paradiſo ad auram poſt meridiem abſcondit ſe vterque, non quia peccauerat, ſed quia nudus erat. ſic patet Gen. 3. cap. nam cum dixit Deus, Adam vbi es? dixit Adam, vocem tuam audiui, & timui, ideſt erubui eo, quod nudus eſſem, & abſcondi me; contra hominē, ideſt vnus contra alterum prouidit operiendo partes genitales; nam mox, vt peccauerunt inſurrexerunt partes iſtæ inordinato motu contra rationem, & ideo erubuerunt; nulla autem alia membra, vel partes corporis inſurrexerunt, ſicut neque nunc inſurgunt, & ideo de illis erubuerant ſolum, & illas ſolas operuerunt, & hoc apparet ex modo amictus, quia dicitur, quòd fecerunt ſibi perizomata, & tamen iſta dicuntur quædam ſubcinctoria, quibus teguntur partes inferiores ſub vmbilico, & pertingunt vſque ad aliquantam partem crurum: cæteras autem partes non curauerunt operire, quia de illis non erubeſcebant; iſta autem cauſa durat, & nunc, quia verecundamur de quibuſdam partibus corporis, vnde eas pudenda, vel verenda appellamus, ideo nunc veſtes neceſſariæ ſunt propter verecundiam.

Secunda cauſa eſt neceſſitas paſſibilitatis: eſt enim corpus humanum tenerum, & multum paſſibile ab omnib. exterioribus, ideſt frigore, & calore, & cæteris, & ſi nudum eſſet faciliter alterarentur ad corruptionem, ideo eguit veſtibus. Sed ſciendum, quòd ſi in Paradiſo manſiſſet non eguiſſet veſtibus; nam ſi indigeret illis ſtatim eas Deus dediſſet hominibus conditis; ſicut omnia neceſſaria dedit, ſ. ſtatim oſtendit ei cibum, ſed nichil de veſtibus locutus eſt. Et hoc eſſet propter duo.

Primo propter temperiem loci; nam tanta eſt temperies Paradiſi terreſtis, quòd ibi non alterarentur corpora nuda, quaſi eſſet locus ille alienus à contrarietate qualitatum, & ſic quandiu ibi manſuri eſſent non indigebant homines veſtibus, cum vero foris manendum eſſet, iam egebant veſtibus.

Secundo, & præcipuè propter dubium de confirmatione; nam ſi homo non peccaſſet ibi in illa prima tentatione fuiſſet confirmatus, & factus immortalis, & impaſſibilis, & iam vbicunque eſſet non egeret veſtibus, ideo quouſque homo peccaret non debuerunt ei dari veſtes. Et ita factum eſt, quod poſt peccatum homo fecit ſibi ſtatim veſtes, & Deus fecit ei veſtes, ſed aliter, & aliter: homo enim fecit veſtes, quæ ſolum operirent verenda, quæ vocantur perizomata, vel ſubcinctoria, cæteras autem partes corporis non operuit, & cauſa fuit, quia non fecit veſtes propter cōſeruationem ab intemperie aeris, ſed propter verecundiam, & quia non fuit veracundia, niſi in genitalibus organis, illa ſola operire voluerunt. Deus autem fecit veſtes homini propter vtrunque, ideſt

F propter verecundiam, & propter intemperiem aeris, ſed principaliter propter ſecundum, ideo fecit eas, vt operirent totum corpus præter vultum, qui non debuit operiri, eo quòd ibi ſunt omnia organa ſenſitiua, quę oportuit ſemper nuda eſſe, vt reciperent obiecta, & hoc, quia omnes partes corporis paſſibiles ſunt ab intemperie aeris. Ratio diuerſitatis eſt, quia Adam, licet peccauit, & vidit ſe nudum non putauit ſe expellendum de Paradiſo, & dato, quòd putaret ſe expellendum, neſciebat an extra eſſet alia conditio aeris, quam in Paradiſo, quia non manſerat foris aliquandiu, vt hoc poſſet experire, ideo non prouidit ſibi veſtes ad tegendum totum corpus, Deus autem intendebat hominem peccantem ſtatim expellere de Paradiſo, ideo dedit ei veſtem tegentem totum corpus propter exteriorem aeris intemperiem; ſic patet Geneſ. c. 2. ſ. fecit Deus] Adam, & vxori eius tunicas pelliceas, & induit eos; & ſtatim ſequitur, quòd emiſit eos Deus de Paradiſo, vt operarentur, & colerent terram. Ecce igitur, quòd propter duas neceſſitates veſtis introducta eſt, & ideo circa miniſtrationem veſtis eſt opus miſericordiæ inquantum illa eſt neceſſaria, & patet etiā, quia inter quatuor neceſſaria ad vitam ponitur veſtis, Eccleſ. 29. cap. ſ. initium vitæ hominis panis, & aqua, & domus protegens turpitudinem.

Ad quid extenditur opus hoc miſericordiæ de nudis veſtiendis? Quæſt. CCCLXXVI.

QVæritur ad quid extenditur iſtud opus miſericordiæ?

H Dicendum, quòd licet vocetur veſtire nudos non eſt ſolum ad hoc, ſed etiam ad calceandum diſcalciatos, eo, quòd veſtis vocatur generaliter omne operimentum; vocatur autem operimentum id quo tollitur nuditas, ſed nudam vocamus quamlibet partem corporis, quando nichil ei ſuppoſitum eſt: ideo omne operimentum vocatur indumentum nudorum: vnde ſi quis det calceos non habenti dicitur veſtire nudum, & non eſt aliud opus miſericordiæ, quam iſtud, ideſt nudos veſtire; etiam ſi dederit quis capitis operimentum, vel manuum, ideſt chirothecas non habenti dicitur veſtire nudum, quia alias non eſſent iſta opera miſericordiæ, cum non ponatur aliquod opus ad quod poſſint reduci, niſi ſit iſtud, ideſt veſtire nudos, & talis modus loquendi ſcripturæ eſt, cum dicit aliquem incedere nudis pedibus, &
I nudo capite.

Sciendum vlterius, quòd nudus vocatur hic non quidem, qui nullum operimentum habet, ſ. vniuerſam carnem nudam, ſed eum, qui non habet hæc ad ſufficientiam: nam vbi veſtis deeſt nuditas eſt. Et in hoc poſſunt poni multi gradus.

Primus eſt, quòd habeat quis omnia operimenta ſufficentia, tam ſecundum neceſſitatem, quam etiam honeſtatem; vocamus neceſſitatem inquantum per veſtem tollitur nuditas, vt non coſpiciantur partes corporis noſtri, & vt arceatur aeris intemperies: veſtes autem, quæ ad hoc ſufficiunt, qualeſcunque illæ ſint, dicuntur ſufficientes ad neceſſitatem, ſiue rudes, ſiue ſordidæ, ſiue veteres, aut qualitercunque viles, ſufficientes ad honeſtatē ſunt illæ, quæ competunt ſecundum decentiam ſtatus,
K & perſonæ.

Secundus gradus eſt, quando non habetur ſufficientia ſecundum honeſtatem: habetur tamen ſecundum neceſſitatem, vt qui qualeſcunque veſtes habent, ſed non condecentes ſtatui.

Tertius gradus eſt, quando neque ad neceſſitatem ſufficiunt veſtes, licet non ſit omnimoda nuditas, quia membra teguntur, & tamen gemit pauper præ frigore leui veſte contectus.

Quartus gradus eſt quando nullam veſtem omnino quis habet, aut non habet ad tegendum totam carnem, ſicut ſi quis habeat ſolam camiſiam, vel aliquid ſimile. De primo gradu dicendū, ꝙ ibi nulla eſt inopia, ideo nulla eſt miſericordia: vnde ſi quis talib. veſtes dederit erit liberalitatis opus, ſed nō miſericordiæ: & tō eſt, quia iſtud opus vocatur veſtire nudos, ſed nuditas dicit defectum

quendam;

quendam ; vbi ergo nullus defectus veſtium eſt , non eſt A
veſtire nudos.
De ſecundo gradu dicendum, ꝙ eſt opus miſericordię
prouidere ad decentiam ſtatus; & ratio eſt , quia veſtes à
principio ad tollendam verecundiam , ideſt operiendas
partes verendas , ne de illis verecundaremur , inuentæ
ſunt, vt dictum eſt præced. quæſt. & tamen magna vere-
cundia eſt homini non portare veſtem decentem ſtatui
ſuo propter ruditatem , & materiæ vilitatem , aut vetu-
ſtatem, ideo quædam neceſſitas videtur eſſe quando non
eſt condecentia , & conſequenter opus miſericordiæ eſt
talibus dare veſtes ſecundum conditionem perſonarum,
vel ſtatus, licet alias neceſſitatem tolerandæ intemperiei,
& ad operiendam carnem veſtes habeant. De tertio gra-
du, & quarto dicendum, quòd eſt neceſſitas, & magna
quidem,ita vt vocetur extrema neceſſitas;licet in quarto B
poteſt proprie vocari ſemper extrema neceſſitas;in tertio
vero interdum ſic,& interdum non. Sciendum etiam, ꝙ
in quarto gradu,& aliquando in tertio eſt non ſolũ opus
miſericordiæ,ſed & neceſſitatis, & debiti:tenemur enim
talibus dare veſtes,ſicut cibos fame pereuntibus, ideo ſi-
cut conſtituto in extrema fame , vel quaſi licet accipere
cibos vbicunque inuenerit ſi nemo ſibi tradiderit , ita &
non habenti veſtem,neque habere potenti licet illam ra-
pere,& non tenetur ad reſtitutionem extra de furtis.cap.
ſi quis per neceſſitatem, ſcilicet ſi per neceſſitatem famis,
aut nuditatis furatus fuerit cibaria , aut veſtẽ ieiunet tres
hebdomadas, & ſi reſtituerit non cogatur ieiunare; & ſic
apparet, quòd non erat furtum , quia ſi proprie eſſet fur-
tum non fieret ſatisfactio per ieiunium , ſed per reſtitu-
tionem ablatorum; maxime quia gloſ. dicit ibi,quòd illa C
erat parua neceſſitas, quia ſi magna eſſet , non teneretur
reſtituere , neque imponeretur ei aliqua pœnitentia . De
alijs caſibus dicendum, quòd non eſt extrema neceſſitas,
ideo in illis non licet alicui furari veſtem,aut calceos,aut
aliquid horum, & ſi furatus fuerit imponitur ei pęnitẽtia
maior, aut minor ſecundum differentiam neceſſitatis .
Sciendum autem,quòd iſtud opus miſericordię de in-
duendo nudos magnæ laudis eſt in vtroque teſtamento,
& laudat illud Iob.31. capit. ſcilicet ſi non benedixerunt
michi latera eius , & de velleribus ouium mearum cale-
factus eſt; etiam laudatur Iſa.58. cap.ſcilicet cum videris
nudum operi eum,& carnẽ tuam ne deſpexeris.De nouo
teſtamento patet , quia Chriſtus laudat illud hic , etiam
Iac.2.cap.ſcilicet ſi frater,& ſoror nudi ſunt, & indigeant
victu quotidiano; & dicat aliquis ex vobis ite in pace, & D
calefacimini, & ſaturamini, & ita ponit ibi quaſi princi-
palius opus induere nudos quam paſcere eos , & ponorẽ
indigentiam veſtium quam cibi: vnde iſta duo quaſi ma-
xima inter omnia neceſſaria petiuit Iacob à Deo Gen.28.
cap. ſcilicet ſi dederit mihi Dominus panem ad veſcen-
dum,& veſtimentum ad induendum,& ob hoc etiam in
his duobus dicitur eſſe neceſſitas ſimpliciter , & licitum
eſt conſtitutis in extrema neceſſitate ſecundũ hęc duo ra-
pere aliena,& nõ tenentur ad reſtitutionem;ſic patet ex-
tra de furtis, cap. ſi quis propter neceſſitatem.
Conſiderandum etiam , quòd inopia veſtis eſt maior;
quam aliarum rerum propter duo.
Primo , quia veſtis eſt neceſſaria propter intemperiem
aeris arcendam, & eſt ad hoc directe.
Secundo , quia eſt ad tegenda verenda , quia indecens E
iudicatur hominem nudum eſſe, ut oſtẽſum eſt ſupra; &
ſic innuitur Iſa. 58. c. cum videris nudum operi eum , &
carnem tuam ne deſpexeris, nam cum dicitur operi eum
tangitur neceſſitas indumẽti prima;cum vero dicitur, &
carnẽ tuam ne deſpexeris tangitur honeſtas, ſcilicet quia
contemnitur caro humana cum nuda eſt . Ex hoc patet,
quòd eſt magnum opus miſericordiæ , quia qui nudum
veſtit non ſolum illi miſeretur , ſed & toti generi huma-
no, cum caro humana generaliter contemnatur quando
aliquis nudus eſt. Et hoc patet,quia non dixit,& carnem
illius ne deſpexeris , ſed carnem tuam , quaſi dicat , car-
nem tuam contemnis cum nudum hominem dimittis,&
ſic etiam carnem omnium aliorum; omnium ergo miſe-
retur qui nudum veſtit.

Quare dicitur , infirmus eram . & viſitaſtis me . Et
quid accipitur nomine viſitationis .
Quæſt. CCCLXXVII.

QVæritur,de hoc, quòd dicitur infirmus eram, &
viſitaſtis me.
Dicendum , ꝙ iſtud eſt opus quintum miſe-
ricordiæ, & eſt hic miſeria ipſa infirmitas , quæ eſt indi-
gentia quædam, ideo infirmis debetur viſitatio.
Sed quid accipitur nomine viſitationis? Aliqui dicunt,
ꝙ videre infirmos, & alloqui eos.
Dicendum, ꝙ viſitare de primaria ſua ſignificatione
importat frequenter videre,& verum eſt,ꝙ iſtud impor-
tatur hic, ſed non iſtud ſolum. Primum patet, quia infir-
mis viſitatio eſt facienda inquãtum eis neceſſaria eſt , aut
vtilis,ſed videre illos valde eſt eis neceſſarium: nam cum
ęgri multas tolerent moleſtias,opus eſt, vt alij colloquan-
tur eis, quia per allocutionem conſolantur : tranſumitur
enim malum quodammodo per viſionem , & allocutio-
nem,quod multipliciter fit.
Primo , quia quandiu ægri colloquuntur alijs non ita
ſentiunt moleſtias ſuas, ſicut quando ſoli ſunt,& ideo vt
dicit Ariſtot. 9. Ethic. valde mali non poſſunt apud ſeip-
ſos manere , quia cogitatio malorum præteritorum affli-
git eos , & cum ſunt cum alijs conſolantur , ideo ſemper
cum alijs cupiunt eſſe , cum alijs vero exiſtentes facilius
tolerant.
Secundo, quia viſus aſſiſtentium, & maxime amicorũ
conſolabilis eſt,& omne bonũ diminuit aliquid de malo.
Tertio, quia illi ex colloquio dant bonam ſpem ægro,
& faciunt illum obliuiſci aliqualiter malorum,quæ pati-
tur, & opinio tollit multum de afflictione ægri.
Quarto fit, quia malum quodammodo tranſmittitur,
& non fit hoc realiter , quia malum vnius non poteſt in
alterum tranſire,etiam ſi ſit morbus contagioſus,ſed quia
æger videt alios ſibi condolere iudicat minus eſſe malum
ſuum , quia aliquis eſt, qui pro eo doleat; ſicut dicitur 9.
Ethic. viſitatio ergo hoc modo eſt neceſſaria infirmis , &
eſt opus miſericordiæ etiam ſi nichil aliud eſſet.
Secũdum principale patet, quia cum nomine infirmi-
tatis ſignificetur quædam inopia, vel defectus, nomine
viſitationis ſignabitur releuatio illius; ergo neceſſe eſt, ꝙ
omnia, quæ pertinent ad releuationem ægri accipiantur
nomine viſitationis. Eſt autem ei neceſſaria viſio, & allo-
cutio propter conſolationem,vt dictum eſt;neceſſaria eſt
etiam adminiſtratio,ſ. quia infirmus non poteſt ſibipſi
miniſtrare,ſed opus eſt, vt alij ei miniſtrent,parãdo om-
nia, quæ ad ipſum pertinent . Etiam quia infirmis inter-
dum multa deſunt , vt quando ſunt inopes , & ægritudo
maxime pluribus indiget, conſiſtit viſitatio in hoc, quòd
de neceſſarijs ei prouideatur , & ſic omnia hæc nomine
viſitationis intelliguntur. Et apparet amplius , quia ſic
ſolemus facere de alijs nominibus , nam honorare ex ſua
ſignificatione prima importat ſolam exhibitionem reue-
rentiæ in teſtimonium virtutis , vt in aſſurgendo , & lo-
quendo, & genuflectendo,& alijs obſeruationibus exte-
rioribus , & tamen extenditur , vt ſignet exhibitionem
neceſſariorum ad vitam, vt cum dicitur, quòd debemus
honorare patrem,& matrem. Exo.20.cap.nam redarguit
Chriſtus phariſæos , qui poſuerunt impendi ſufficienter
hunc honorem in aſſurgendo, & loquendo, ipſe vero di-
xit, quòd erat potius in benefaciendo. ſupr.15. & Mar.7.
cap. & ita etiam Ariſtot. tenet 9. Ethic.cap.2. ideſt,quòd
honor debitus parentibus conſiſtit in hoc, quòd eis in ci-
bo prouideamus etiam plus quam nobis; ita de viſitatio-
ne , licet in prima ſignificatione accipiatur ſolum proui-
dere, tamen extenditur , vt ſignet omnia neceſſaria , vel
vtilia ad releuationem infirmitatis . Et accipitur infirmi-
tas hic defectus corporis, ex quacunque cauſa accidat,ſi-
ue ex morbo,ſiue ex vulnere,ſiue impotentia ſenectutis,
ita vt ſibi miniſtrare non poſſit , & moleſtias ſuſtineat :
talibus enim viſitatio neceſſaria eſt . Et aliquando exten-
ditur viſitatio , vt non ſit ad infirmos in corpore , ſed in
facultatibus , ideſt , quòd pauperibus aliquid miniſtre-
mus; ſic accipitur Iacob.1 . ſcilicet religio munda, & im-
macu-

maculata hæc eſt viſitare pupillos, & viduas in tribulatione eorum, ideſt in quibuſcunque afflictionibus, ſiue paupertatis, ſiue aliarum neceſſitatum.

Quare dicitur, in carcere eram, & veniſtis ad me. Quæſt. CCCLXXVIII

QVæritur quare dicitur, in carcere eram, & veniſtis ad me?

Dicẽdum, quòd hic ponitur ſextum opus miſericordiæ corporalis, ideſt viſitare incarceratos: eſt enim miſeria incarceratorum quædam, quæ releuatione indiget. Conſiſtit autem illa in multis.

Primo in anguſtia ſpiritus, ſcilicet quia inuiti detinentur, & neceſſe eſt triſtitiam fieri de omnibus, quæ nobis nolentibus accidunt.

Secundo, quia incarcerati tenentur in vinculis, & non poſſunt ſibiipſis miniſtrare in neceſſarijs, quia quidã indigent diſcurſu, ideo indigent, vt ab alijs miniſtretur.

Tertio, quia incarcerati ſæpe indigent victu, & alijs, eo quòd detenti non poſſunt ſibiipſis acquirere, ideo miſeriam quandam habent in inopia.

Ex hoc autem apparet, ꝙ releuatio miſeriæ incarceratorum in multis conſiſtat, cum eorum miſeria ſit multiplex. Et primo in conſolando eos aſſiſtentia quadam, & alloquio, & tranſumendo quodammodo malum eorum per condolere eis, vt dictum eſt præced. quæſt. Secundo in adimendo eis mali partem quandam, dando bonam ſpem, quæ interdum verbo interdum aſſiſtentia concipitur. Tertio in miniſtrando eis cum ipſi non poſſint, ideſt parare eis cibos, & deducere cetera neceſſaria, etiam ſi illi diuites ſint; nemo quippe eſt incarceratus cuiuſcunque ſtatus, qui non egeat aliqua releuatione per alios miniſtranda, cum per ſeipſum non poſſit. Quarto in exhibitione neceſſariorum, quia contingit incarceratos indigere propter non poſſe ſibiipſis acquirere, ſicut cum libere diſcurrunt. Quinto egent præcipue adiutorio ſuper liberatione ſua, & miniſtratur hoc per eos, qui precibus, aut alijs modis honeſtis procurant eorum liberationẽ. Sexto in auxilio quantum ad defenſionem eorum, vt ſiquis incarceratus teneatur pro cauſa ciuili, ideſt pro debitis, adiuuare eum iudicialiter. ſi in foro de hac re contenditur, aut ſi ſuper crimine, & adhuc lis mota eſt, & defenſione iuris eget incarceratus, magna eſt miſeratio illi imponere auxilium, & ita circa incarceratos magnum opus miſericordiæ eſt.

An ſemper ſit meritorium agere ad liberationem incarceratorum de carcere? Quæſt. CCCLXXIX.

QVæritur propter præcedentia, an ſemper ſit meritorium agere ad liberationem incarceratorum de carcere?

Aliqui dicunt, quòd ſic, quia agere ad hoc eſt opus miſericordiæ, ſed opus miſericordiæ omni tempore eſt laudabile; ergo ſemper erit bonum agere ad liberationem incarceratorum.

Dicendum, quòd non eſt licitum in omni caſu, aut per omnem modum agere ad liberationem incarceratorum de carcere. Et patet primo, quia tunc liceret iudici omnes vinctos ſoluere, quod falſum eſt, ergo illicitum eſt.

Secundo, quia liceret etiam commentarienſi reos, quos ſub cuſtodia tenet liberos abire permittere, cum liceant ei ea quę miſericordię opera ſunt, & tamen non licet, ſed in magnam pœnam incidit, non ſolum ſi reos ſoluerit, ſed etiam ſi eo non cuſtodiente effugerint; ergo non eſt licitum quocunque modo agere ad ſolutionem incarceratorum.

Ad rationem in contrarium dicẽdum, quòd opus miſericordię ſemper eſt licitum, & cuilibet licet, & tamen agere per omnem modum ſolutionem reorum non eſt ſemper opus miſericordię, ſed ſępe opus iniquitatis, vt ſi iudex omnes vinctos ſolueret, vel ſi commentarien. propria auctoritate, etiam ſiquis carcerem effringeret, vt vinctum ſolueret.

Sed ad hoc conſiderandum, quòd qui incarcerantur,

F aut per poteſtatem publicam incarcerantur, aut per priuatos qui nullum ius incarcerãdi habent, ſed potius peccant incarcerando. Si ſecundo modo, aut capientes aliquẽ ſunt hoſtes publici, aut non. De primo, vt ſi infideles capiant fidelem ex nulla alia cauſa, niſi quia fidelis eſt, & illi ſunt hoſtes noſtri. De ſecundo, vt quando fideles, immo forte conciues pugnant inter ſe, vel nulla pugna pręcedente aliquis capit alium, & incarcerat fortaſſis, vt extorqueat ab eo pecuniam, ſicut latrones ſępe faciunt cogentes hominem, vt ſeipſum redimat.

Accipiẽdo primo modo, licet cuilibet de fidelibus agere ad ſolutionem talis incarcerati: immo eſt valde meritorium: nam de præcipuis operibus miſericordiæ indicamus eſſe redemptionem captiuorum; nam Eccleſia ſpecialius, circa tales bona ſua diſtribuit, vt dixit Ambr. lib. G de Officijs, & patet 13. q. 2. c. aurum, & Eccleſia ſemper orat captiuis redemptionem, ideo ſemper eſt illud laudabile. Si autem qui capiunt ſint fideles, aut ſunt hoſtes publici, vt ſicut cum bellum inductum eſt inter regnum, & regnum, vel gentem, & gentem, aut non ſunt hoſtes denunciati; ſicut cum hoc faciunt latrones ad extorquendum. Si primo modo licet omnibus, de quorum numero eſt, qui captus eſt, agere quantum potuerint ad liberationem capti, etiam ſi non foueant iuſtum bellum, vt ſi vnum regnum iuſte pugnat contra aliud, & aliquis de illo regno contra quod pugnatur captus fuerit, licet omnibus corregnicolis ſuis agere ad illius ſolutionem; nam licet iſti non foueant iuſtum bellũ ſi illud committerent, tamen defendendo ſeipſos, & res ſuas iuſte agunt: vnde licet alij, qui contra eos iuſtum bellum mouent poſſint H licite occidere ipſos, & capere bona eorũ, ipſi licite agunt defendendo bona ſua, & res, quamuis non licet aggredi alios ad diripiendum illorum bona, ſicut alijs ex oppoſito licet inuadere perſonas, & diripere bona, & tamen quando licet alicui ſeipſum defendere, licet eripere eum qui tenetur, quia ille malum ſuſtinet, & eripere eum eſt defendere nę maiora patiatur mala. Si autem nõ ſint hoſtes publici, ſed vel latrones, vel particulares inimici; dicendum ꝙ licet cuicunque eripere illum de vinculis, quia nulla ratione talis tenetur, neque etiam qui tenet habet auctoritatem ad tenendum, ſicut igitur ei qui tenetur, licet ſeipſum liberare, & ita cuilibet alteri, dum tamẽ alias ſine iniuria, vel ſcandalo faciat, ideſt non oporteat propter hoc repugnare ſub periculo mortis, quia occaſione boni non eſt malum faciendum; interdum tamen poteſt I accidere, ꝙ licitum ſit pugnare contra tales detẽtores ad ſoluendum eos, qui tenentur, ſed in rebus tam particularibus non poteſt dari vniuerſalis regula, ſed conſiderata ipſa re in particulari poterit de ea dari iudiciũ, an liceat, vel nõ. Si autem tenetur quis in vinculis auctoritate publica, ſiue teneatur iuſte, ſiue iniuſte non licet alicui agere quocunque modo ad ſolutionem, quia tunc liceret effringere carcerem ad ſoluendum vinctos, & falſum eſt; ſed aliquis modus eſt quo licet agere ad ſolutionem, & tunc dicendum, ꝙ aut manifeſtum eſt iniuſte aliquẽ teneri, aut dubium eſt, aut eſt certum, quòd tenetur iuſte. Si primo modo, ſiue teneatur ſub colore cauſæ ciuilis, ſiue criminalis, licet agere ad liberationem eius precibus intercedendo apud iudices, vt eum ſoluant, & ſi precibus non ſoluitur, licet agere iudicialiter coram ſuperiori iu-K dice, vel precibus, vt ipſi eum ſoluant, & generaliter omni modo qui non ſit per violentiã, aut fraudem licet agere ad ſolutionem talium. Si tertio modo, ideſt, quãdo eſt certum, ꝙ iuſte quis tenetur; dicẽdum, quòd aut tenetur pro cauſa ciuili, vtpote pro debitis, vel ſimilibus, aut pro criminali. Si primo modo licet agere ad ſolutionem intercedendo apud eum, quo petente, vel cuius cauſa tenetur, vel ſoluendo ei debitum, vel componendo cum eo, vel apud iudicem intercedendo, cauendo tamen de indemnitate eius cui aliquid debetur, quia alias videtur, ꝙ præiudicet proximo, qui facit aliquem ſolui, quia liberato non ſoluetur debitum creditori, & tamen quod ipſe, qui captus tenetur procuret ſolui à iudice, etiam nulla cautione pręſtita creditori, non videtur, ꝙ peccet mortaliter: licet enim ſeipſum eripere quomodo potuerit, dum non agat contra legem; iudex tamen peccaret ſi talem

ſolueret

ſolueret creditore non conſentiente, neque cauto ei de indemnitate.

Si autem ſit cauſa criminalis, aut eſt illa io qua pœna mortis infligenda eſt, vel perpetui carceris, aut truncationis membrorum, ſiue determinata alia pœna, aut eſt pœna arbitraria, vtpote quando carcer datur in pœnam, & non in cuſtodiam; vt ſi nulla alia pœna infligenda ſit.

De primo dicendum, ꝙ aut is qui procurat ſolui vinctum, eſt talis ad quem ex debito pertineat procurare vitam, & honorem vincti, vt filius pro patre, & pater pro filio, & vxor pro viro, & è contrario, & in ſimilibus attinentijs cognationis, vel affinitatis, aut amicitiæ, vel receptorum beneficiorum: aut non eſt talis, ſed extraneus, ad quem non pertinet intercedere in his, niſi ex ſola miſericordia, & charitate generaliter.

Si primo modo dicendum, ꝙ licet his agere ad ſolutionem vincti precibus, vel alijs modis, dum non agãt violenter, aut contra ſpecialem prohibitionem legis cõmunis, vel municipalis, & hoc, ſiue iſti ſperent iſtum inde liberatum emendatum, ſiue deteriorem credant futurum, aut dubitent, & hoc quia iſti non debent reſpicere ad id, quod eſt bonum ſimpliciter, ideſt iſtom puniri, vel non, ſed ad id ad quod ipſi tenentur, ſ. quia ex genere neceſſitudinis prædictæ, tenentur ad agendum pro tali. Si ſecũdo modo, aut iſti credunt, ꝙ liberatus emendabitur, aut non, ſed deterior efficietur.

Si primo modo licet orare pro illo, & omnibus modis intercedere, vt liberetur, dum non ſint modi vetiti ſpecialiter per legem.

Si ſecundo modo non licet, quia apparet, quòd agunt contra bonum publicum talia procurantes, & ratio diuerſitatis inter iſtos, & precedentes eſt, quia præcedentes erant ſpecialiter obligati perſonæ vinctæ, ideo tenebantur procurare id quod erat illi bonum, ſ. ſolui, licet nõ ſit hoc bonum ſimpliciter, vel communitati, & tamẽ in hoc non peccant, ſicut cum quis eſt criminoſus, & vtile valde eſſet reipublicæ, quòd ille occideretur, & iudex illũ vult capere, ipſe autem fugit ne capiatur, non peccat fugiẽdo, licet fugiendo impedit bonum publicum, ita & filius liberando patrem de carcere, qui eſt criminoſus, dũ tamen nõ effringat carcerem, vel alium modum habeat vetitum à lege, nõ peccat, licet bonum eſſet illum occidi; ſecus de alijs, quia non tenentur ad procurandum, niſi ex ſola miſericordia, vel charitate generali, & tamen magis debet quis procurare bonum publicum, quàm vnius priuati, q̃n ſpecialiter non tenetur illi, cum bonum cõmune ſit amabilius, primo Ethicorum: ideo potius debet ceſſare, vt iſte occidatur, vel puniatur in fauorem boni publici, quàm intercedere in fauorem priuati hominis.

Si autem pęna illa oon ſit ordinaria, ſed pendet ex voluntate iudicis, & eſt citra mortem, & detruncationem membrorum, maxime quaodo eſt pœna detentionis in vinculis, dicendum, quòd licebit cuilibet agere precibus ad ſolutionem illius, & hoc cum nõ videatur agere contra ius, quia nulla pœna eſt ibi diffinita, ſed quod iudex impoſuerit, & hoc niſi quis crederet veriſimiliter, quòd ex tali ſolutione ſequeretur malum publicum, quia tunc non licet agere ad ſolutionem, niſi perſonis habentibus neceſſitudinem, vt ſupra dictum eſt.

Si ſecundo modo, ideſt, dubium eſt, an teneatur quis iuſte, vel iniuſte, dicendum, quòd licitum eſt agere aliquid ad ſolutionem illius, quia iura promptiora ſunt ad abſoluendum, quàm ad condemnandum, & dubia in meliorem partem, & fauorabiliorem interpretanda ſunt, & hoc verum eſt, quantum ad priuatos, qui intercedunt vt aliquis ſoluatur, ſecus eſt de iudice, quia iudex non debet vinctum, qui iam tenetur, ſoluere, quando dubitatur, an teneatur iuſte, ſed prius debet diſcutere, an iuſte, vel iniuſte teneatur. Et ratio eſt, quia iudex eſt miniſter iuſtitiæ, ideo debet attendere, quod iuſtum eſt ſimpliciter, & oon fauorem particularium perſunarum, ſecus de priuatis, quia illi poſſunt intercedere, quando nõ eſt manifeſtum, quòd malum agunt intercedendo, & non tenentur ipſi procurare bonum publicum, cum ipſis non ſit commiſſa adminiſtratio iuſtitiæ, & ſatis eſt eis non agere manifeſte contra bonum publicum, & prædicta vera

A ſunt tam in vinctis pro cauſa criminali, quam pro ciuili, dum tamen dubium ſit, an juſte teneantur.

Quid intelligatur per hoc. ſcilicet, veniſtis ad me? Quaſt. CCCLXXX.

QVæritur, cum dicatur, in carcere eram, & veniſtis ad me, quid intelligatur per hoc quod dicitur, veniſtis ad me?

Dicendum, quòd per venire intelligitur ipſa releuatio miſerię, quam patiuntur incarcerati, & quia illa miſeria non eſt vna, ſed multiplex, non potuit inueniri aliquod vnum nomen reſpondens releuationi: nam neceſſe eſt, vt quot modis ſe habet miſeria, tot modis ſe habeat releuatio, ideo releuatio eſt multiplex, & non poteſt illa vnico

B nomine exprimi ſpeciali, & ſic ponitur generale, & iſtud eſt venire, quia in veniendo comprehenduntur omnes adminiſtrationes, quæ fiunt incarceratis, & ita per egredi, & ingredi ſignatur tota humana operatio, quæcunque ſit, ſic accipitur Num. 27. cap. ſcilicet, de Ioſue pro hoc, ſiquid agendum fuerit, Eleazar ſacerdos conſulet Dominum: ad verbum eius ingredietur, & egredietur ipſe, & vniuerſa multitudo filiorum Iſrael, & eo mandante facient filij Iſrael omnia, quæ facturi ſunt, & ſic etiam omnes operationes Chriſti ſignantur per egredi, & ingredi, ſic dicitur Actuum primo cap. Oportet accipere vnum ex his, qui congregati ſunt nobiſcum id omni tempore quo intrauit, & exiuit inter nos Dominus Ieſus, incipiẽs à Baptiſmate Ioannis vſque in diem qua aſſumptus eſt. A fortiori ergo omnis adminiſtratio, quæ fit incarceratis

C ſignabitur per venire ad eos. Et ratio in ſpeciali eſt, quia incarcerati tenentur ne exeant, aut diſcurrant; neceſſe eſt igitur quòd omnis adminiſtratio, quam circa eos faciamus, ſit peruenire ad eos, & quia iſta eſt præambula ad omnes, ponitur loco omnium.

Per quid differunt hæc duo opera miſericordia, ſcilicet, incarcerati, & infirmi. Quaſt. CCCLXXXI.

QVæritur per quid differunt duo iſta opera miſericordiæ, quæ fiunt circa incarceratos, & infirmos, cum in vno dicatur, viſitaſtis me, & in alio veniſtis ad me?

Dicendum, quòd in multis communicant tam in miſeria, quàm in releuatione. De miſeria patet, quia ſicut

D infirmitas eſt quædam impotentia proueniens ab intra, ſecundum quam non poteſt quis ſibiipſi miniſtrare, neque ire quo vult, ita & incarceratio dicit quandam impotentiam prouenientem ab extra, & ita ambo indigent ſibi miniſtrari, & in vtroque eorum non eſt vna ſimplex miſeria, ideo oeque vnica releuatio, ideo non cõpetit aliquod nomen ſpeciale, ſicut eſt in eſurie, & ſiti, quia eſuries vnicum malum eſt, ideo & ſua releuatio eſt vnica, ideſt, cibus; & ſitis eſt vnicum malum, & ſua releuatio vnica eſt, ideſt, potus, ſed non eſt vnicum malum incarceratorum, neque vnicum malum infirmorum, ideo releuatio non eſt vnica, ſed oportuit poni vnum nomen, ideo debuit eſſe generale, quod multa comprehenderet, & tale eſt vtrunque, ſcilicet, venire, & viſitare.

Et dicendum, quòd quaſi idem ſunt, viſitare, & veni-

E re ad ipſum, quia viſitare infirmum eſt venire ad videndum ipſum, venire autem ad incarceratum idem eſt: licet diuerſis nominibus ſignentur, & licet ea quæ præſtãtur incarcerato, & infirmo, non ſint omnino eadem, tamen principium vtrorumque idem eſt, ſcilicet, ire ad illos: nam nõ poſſumus præſtare aliquid infirmo, niſi eundo ad ipſum, quia ipſe non poteſt venire ad nos, & incarcerato nichil præſtatur, niſi ad ipſum eundo, & quia iſtud eſt principium ad omnia, quæ præſtantur, ponitur pro omnibus operationibus, vel adminiſtrationibus, circa vtrunque factis, & licet videantur aliquo modo differre viſitare, & venire ad alterum, tamen pro eodem accipiũtur. Et patet, quia ambo ponuntur ſub eodem verbo, vt cum dicitur in litera, ſcilicet, quando te vidimus infirmũ, aut in carcere, & venimus ad te? & ideo reſpectu vtriuſque ponitur venire, quaſi ad vtrunque referatur, & ſit

eadem

eadem releuatio infirmi,& incarcerati;& econtrario po-
nitur aliquando viſitatio, vt pertinens tam ad incarcera-
tos, quàm ad infirmos, vt cum dicitur in litera, infirmus
fui,& in carcere, & non viſitaſtis me,quia vna releuatio,
quę eſt viſitatio ſit amborum;hoc autem fit,quia ponun-
tur iſta, quæ ſunt generalia nomina, & non ſolum duo
poſſunt ſub vno nomine comprehendi, ſed etiam omnia
opera miſericordiæ ſub vno nomine releuationis, ideſt,
ſub nomine adminiſtrationis, quia omne, quod facimus
circa miſeros, releuando eorum miſeriam eſt quædam
adminiſtratio:ſic dicitur in litera, quãdo te vidimus eſu-
rientem,aut ſitientem,aut hoſpitem, aut nudum,aut in-
firmum, vel in carcere, & non miniſtrauimus tibi? & ita
loco omnium ponitur adminiſtratio.

*Quare nõ ponitur opus miſericordiæ,quod eſt ſepelire mor-
tuos, & an aliquod malum proueniat defunctis non
ſepultis, vel aliquod bonum ſepultis?
Quæſt. CCCLXXXII.*

QVæritur cum ponantur cætera opera miſericordiæ
corporalis,quare non ponitur opus miſericordiæ,
quod eſt ſepelire mortuos? maxime, quia cum
quater ponantur, iſta nunquàm ponitur de ſepeliendo
mortuos.

Dici poteſt vno modo, ꝙ non ponitur eo, ꝙ non iudi-
catur eſſe opus miſericordię,ſicut cętera:nam omnia alia
fiunt homini, ſed ſepultura non datur homini: cadauer
enim eſt quod ſepelitur, & non homo, ideo neque erit
proprie opus miſericordiæ.

Secundo,quia ideo vocantur opera miſericordiæ,quia
præſupponunt aliquam miſeriam, & tamen miſeria nul-
la eſſe poteſt in cadauere,quod nichil ſentit, ſecus de ho-
mine qui bonum, & malum ſentit, & intelligit, & gau-
det inde,vel affligitur:ideo circa ſepulturam mortuorum
non poteſt eſſe opus miſericordiæ, licet ſit aliquod opus
virtutis, ſed Chriſtus intendit hic ponere opera miſericor
diæ corporalia, ideo non poſuit de ſepultura mortuorũ;
& hoc videtur eſſe,ſtrictè accipiendo opus miſericordię.

Sed dicetur quomodo ergo nos computauimus ſepe-
lire mortuos inter opera miſericordię, & ita ſeptem iudi-
camus eſſe opera miſericordiæ corporalia? Dicendum,ꝙ
nos ponimus eſſe opus miſericordiæ, inquantum aliquo
modo cõuenit cum operibus miſericordiæ corporalibus:
nam cętera opera miſericordiæ enarrata ſunt quædam
releuationes malorum, circa corpus accidentiũ, vt famis,
ſitis,& ſimilium,& tamen ſepeliri circa corpus fit,& tol-
lit quandam quaſi miſeriam,ſcilicet,manere inſepultum,
ideo vocatur opus miſericordiæ, & habuit laudem opus
iſtud, ex eo quod Tobias faciebat: nam vt ſepeliret cor-
pora defunctorum quos Rex occidebat, ſubijt pericula
multa, & priuatus eſt facultatibus, & iſtud erat præci-
puum opus eius.

Etiam apud omnes gentes fuit iſta conceptio, ꝙ cor-
pora defunctorum eſſent ſepelienda, aut cremanda: qui
vero cremabant reſeruabant cineres, & illis dabãt ſepul-
chrum;iudicabant enim turpe eſſe,vt manerent inſepul-
ta humana corpora, vnde & mulieres quę diligenter ſe-
pelierunt corpus Domini,laudantur ex pio officio.

Sed conſiderandum, quòd etiam ſi bonum ſit ſepelire
corpora humana, non ideo iudicatur opus miſericordiæ
corporalis, quia poteſt pertinere ad aliquam virtutem.
Pro quo ſciẽdum, quòd ſepeliri poteſt corpus humanum
ex duplici intentione: vno modo inquãtum inhoneſtum
eſt,manere inſepultum,& pertinet ad honorem quẽdam
humani cadaueris, quòd ſepeliatur,ideſt,quòd hunc ho-
norem habeat homo, quòd ſicut inter omnia animalia
ſolus homo eſt animal ſacrum, atque diuinum, ita ſoli
deferatur huic honor, ꝙ eius cadauer ſepeliatur,cęterorũ
animantium cadauera maneant inſepulta: & hoc modo
non eſt ſepelire opus miſericordię,ſed religionis:nam lo-
cum ſacrum vocamus vbi cadauer humanum ſepelitur,
& religioſa vocamus ea, quę ad ſepulchrum,vel funera
pertinent, & ita tota cęremonia circa exequiarum fune-
ris, & ſepulturę exhibitionem facta vocatur religionis
opus: religio autem pars iuſtitiæ eſt,miſericordia vero li-

F beralitatis, ideo non pertinet illo modo ad opera miſeri-
cordiæ ſepelire mortuum.

Si vero accipiatur, vt per ſepelire tollitur quædam mi-
ſeria: dicitur ſepelire opus miſericordiæ, ſed miſeria va-
rie iudicatur:nam vulgares,qui pauca aduertunt iudicãt
quaſi ſenſum quendam mali,& boni manere in cadaue-
re, & eo modo putant bonum, & malum ei accidere, &
ſicut homini viuenti iudicarent miſeriam ineſſe,ſi nudus
maneat,ita & humano cadaueri iudicant miſeriam acci-
dere,ſi inſepultum iaceat,ſed hoc nichil eſt,quia cadaue-
ri non ineſt ſenſus boni, & mali,ideo neque miſeria.

Sed dicendum, quòd iudicatur miſeria quædam eſſe
hominis,cuius cadauer inſepultum eſt, & hoc non iuxta
errores Gentilium, quos enarrauerunt Poetæ, ſcilicet, ꝙ
qui inſepultus iacebat, non poterat tranſire aquas infer-
G ni,quia Charon portitor prohibebat eum,& ita errabant
animæ mortuorum,quouſque cadauera ſepelirentur,vel
tranſirẽt centum anni, vt refert Virgilius in 6.Aeneidos.
Hæc enim fabuloſa ſunt,ſed iudicatur miſeria inſepulto,
inquantum ille,qui mortuus eſt,cenſetur manere: nam
licet non maneat ſecundum exiſtentiam,manet ſecundũ
opinionem: habet enim eſſe quoddam in opinione, &
memoria hominum, & ſecundum illum eſſe accidit ſibi
malum,& bonum,ſed illud eſt paruum,ita dicit Ariſtot.
primo Ethicorum,cap.pronepotum autem fortunas; vbi
quærit,an poſt mortem accidat alicui fœlicitas,vel infœ-
licitas ex infortunijs, vel fortunis nepotum,& pronepo-
rum, & amicorum, & reſpondet quòd accidit homini
quoddam bonum,& malum fragile poſt mortem,ex his
quæ patiuntur,vel agunt nepotes,& pronepotes,& ami-
H ci, illud tamen aliquod eſt: nam dicere quòd nullũ pro-
uenit, eſt valde inamicabile,& opinionibus contrarium:
dicit tamen quòd illud non eſt tam paruum, vt differat à
bono, vel malo, quod accidit homini in vita,ſicut differt
res à voce, vel ſicut differunt bona, & mala,quæ ſunt ab
eis, quæ recitantur in Tragædijs, quia illa quidem affi-
ciunt animam quadam paſſione lætitiæ, vel triſtitiæ, &
tamen realiter nichil de bono, & malo ponunt in audi-
toribus, ſed magis differunt bona, & mala, quæ perue-
niunt ad mortuos, ex his, quæ fiunt circa viuentes à bo-
nis,& malis,quæ ipſi viuentes habuerunt, ſed non diffe-
runt tantum, vt illa poſſint facere poſt mortem fœlices
eos,qui non fuerunt fęlices in vita per proprias operatio-
nes,vel accidentia,neque poſſunt facere poſt mortem in-
fęlices eos,qui in vita non fuerunt.

I Ex hoc autem ſequitur, quòd peruenit aliquod malũ
ad mortuos ex eo,quod eſt non ſepeliri,quia ex fortunis,
vel infortunijs nepotum, & pronepotũ prouenit aliquid
ad mortuos, vt dictum eſt: ergo à fortiori ex eo quod ac-
cidit circa corpus proprium,magis accidet eis bonum, &
malum, quia magis pertinet ad quemlibet hominẽ cor-
pus ſuum proprium,quod eſt pars eius ſubſtantiæ,quàm
nepotes,& pronepotes,qui ſunt extranei,& nichil poteſt
eſſe magis propinquũ,quàm quod eſt pars eſſentię, ideo
nichil eſt, de quo magis poteſt ad mortuum pertinere,
quam de eo, quod circa corpus eius accidit,ideſt,ꝙ ſepe-
liatur,vel non ſepeliatur,aut fiant circa ipſum aliquę in-
honorationes. Item patet hoc ex conditione tẽporis,quia
vt dicit Ariſtot.1. Ethicorum, in alleg. cap. pronepotum
autem fortunæ. Multa differentia eſt inter bona, & ma-
K la,quæ adueniunt mortuis ex viuis, & hoc eſt ſecundum
eſſe, quod mortuus habet in opinione noſtra, ſed mortuus
quando recenter mortuus eſt, videtur habere eſſe fixum
quaſi viuens,cum autem aliquantum tempus abierit,de-
ſinit eſſe in memoria, & conſequenter deſinit totale eſſe
eius, ideo tunc minus malum, & bonum ei prouenire
poteſt, & tamen nichil eſt magis ad vitam coniunctum
in mortuis,quàm ſepeliri,vel nõ ſepeliri,ideo ex illo ma-
xime proueniet malum, & bonũ eis,quia neceſſe eſt, aut
ſtatim ſepeliri, aut ſtatim manere inſepultos. Item patet
hoc ex opinionibus hominum, quia nichil putant eſſe, in
quo maiorem iniuriam faciamus mortuo, quàm ſi cor-
pus eius trahamus per terram, aut laceremus,& inſepul-
tum relinquamus canibus,& beſtijs deuorãdum: ſic col-
ligitur ex Ariſtot. quinto Ethicorum,cap.vlt.cum loqui-
tur de illo, qui ſeipſum occidit,an ſibi iniuſtum faciat,&

reſpon-

reſpondetur, quòd facit ciuitati, & non ſibi, ideo ciuitas, vel communitas inferret ei pœnam, ſcilicet, in honoratione circa corpus: cum dicitur propter quod & ciuitas damnificatur, & quædam inhonoratio adeſt ſeipſum corrumpenti, vt ciuitati iniuſtum facienti, & tamen in tali materia multum valet opinio, vt patet primo Ethicorum, cap. proneporum: nam argumentum ſumitur ibi ex opinionibus, ſcilicet, quòd videtetur inamicabile, & opinionibus contrarium, quòd mala, & bona viuorum ad mortuos non perueniant.

Eſt ergo dicendum, quòd malum quoddam prouenit defunctis ex hoc, quòd non ſepeliuntur: ſic etiam bonum quoddam videtur prouenire mortuis ex eo, quòd honorabiliter ſepeliuntur, ſic patet Iſaiæ 11. cap. vbi de Meſſia ponuntur multa, & poſtea ponitur de honore ſepulchri eius; cum dicitur, in illa die erit radix Ieſſe, qui ſtat in ſignum populorum, ipſum gentes deprecabuntur, & erit ſepulchrum eius glorioſum, & tamen ſi non pertineret ad Chriſtum gloria ſepulchri, nichil de hoc diceretur: ergo gloria ſepulchri ad Chriſtum attinebat. Sed objicietur, quòd non proſit ſepultura mortuis, quia dicitur extra de ſepul. cap, ex parte pereuntium, & cap. Sacris, quòd malis pretioſa ſepultura non prodeſt, & bonis vilis, aut nulla non nocet: ergo non attinet ad mortuos ſepeliri, vel non ſepeliri. Secundo, quia 10. quæſt. 2. cap. animæ, dicitur, quòd animæ defunctorum iuuantur quatuor rebus, & ſequitur de ſumptibus funeris, & pompis exequiarũ, quòd potius ſunt ſolatia viuorum, quàm defunctorum. Dicendum, ꝙ aliquid facit ſepeliri, vel non ſepeliri ad mortuos, vt ſupra dictum eſt.

Ad primum dicendum, ꝙ aliter loquimur nos de ſepultura, reſpectu mortuorum, quàm Ariſtoteles: nos quidem & iure dicimus non prodeſſe ſepulturam pretioſam malis, ſcilicet, ad ſalutem animæ, & verum eſt. Ariſtotel. autem dicit aliquid facere iſta ad mortuos, non quidem quantum ad bonum, vel malum animæ quod eſt eſſe reale, quia Ariſtotel. non diffinit an aliquod bonum, vel malum patiatur anima poſt mortem, ſed loquitur de eſſe quod habet mortuus, vt homo in opinione noſtra, & quantum ad illod multum facit ſepeliri, vel non ſepeliri; ſi autem acciperemus de mortuis, quantum ad ſtatum animæ, fruſtra eſſet quæſtio illa quam mouet Ariſtotel, in allegato cap. pronepotum autem fortunas, quia quidquid mali, vel boni accidat viuentibus, non mutatur ex hoc de bono, aut malo mortuorum, quia non habent pœnam, & gaudium, niſi ex eis quæ egerunt in vita.

Ad ſecundum dicẽdum eodem modo, ꝙ dicitur pompam exequiarum non prodeſſe mortuis, ſcilicet, quantũ ad ſalutem animæ, ſed viuis ad ſolatium iſta proſunt, & tamen accipiendo ſecundum Ariſtotelem, ſecundum ꝙ homo manet in opinione proſunt mortuis, quia iudicamus per hoc eos fœliciores, quàm fuerant in vita, aut ſi iſta deſint, iudicamus eos infœliciores, quàm fuerint dum viuerent, vel ſi fœlices iudicabantur, detrahi videtur aliqualiter eorum fœlicitati, licet non ſufficiant iſta ad faciendos eos ſimpliciter fœlices, aut infœlices, ideſt, facere aliud eſſe, quàm fuerant dum viuerent. Nunc vero redeundum ad id quod dicebatur, ideſt, quòd Chriſtus nõ dixit de ſepultura mortuorum, quia non videtur eſſe opus pietatis, ſiue miſericordiæ, ſicut cætera. Alia cauſa eſt, & præcipua, ſcilicet, quia Chriſtus loquitur omnia hæc in perſona ſua, cum dicat, eſuriui, & non dediſtis michi manducare, & tamen de ſeipſo non diceret, mortuus fui, & non ſepeliuiſtis me, quia tunc quando loquetur viuus erit, ideo loquitur iuxta ea, quæ competere poſſunt viuenti, ſed viuenti competit eſurire, ſitire, hoſpitem eſſe, & nudum: non autem competit defunctum eſſe, & ſepeliri, ideo non fit mentio de hoc corpore.

Sed obiicietur, quod debet poni etiam illud, quia Chriſtus loquitur illud non de ſe, ſed de membris ſuis, ideſt, pauperibus, vt dicitur in litera, ſcilicet, quandocunque vni ex minimis meis feciſtis, michi feciſtis, ſed ad illos pertinet defunctum eſſe, & ſepeliri, ideo dicere hoc debuiſſet.

Dicendum, quòd licet pro membris ſuis loqueretur, tamen nomine ſuo loquebatur, ideo oportebat, quòd

A locutio eſſet talis, quòd conueniret, aut conuenire poſſet. et in perſona ſua, & tamen in perſona ſua non competebat dicere defunctus fui, & non ſepeliuiſtis me, quia loquitur vt viuens, ideo non dicit illud. Aliqui autem dicunt, quòd Chriſtus non dixit iſtud, eo quòd non competebat ei, quia cum Chriſtus mortuus eſt, ſepultus fuit, & non ſolum ſepultus, ſed diligenter valde, quia cum linteaminibus, & aromatibus corpus eius conditum eſt, & poſitus fuit in monumento nouo, exciſo in petra, in quo nondum quiſquam poſitus fuerat, infra 27. cap. & Marci 15. & Lucæ 23. Immo de ſepulchro eius dicitur, quod erit ſepulchrum eius glorioſum, Iſaiæ 11. cap. & ſic non poterat dicere iſtud.

Dicendum, quòd non fuit iſta cauſa: nam etiam tunc tacuiſſet de alijs operibus miſericordiæ, quia multa ſunt, B quæ non fuerunt circa ipſum neceſſaria, & ita nemo debebat exhibere, & tamen ponit omnia illa Chriſtus, ideo ita poneret iſtud, niſi ex alio capite repugnaret, & ita tacuit, quia locuturus eſt viuens, & vt viuenti non competit ei ſepeliri, ſecus de alijs operibus miſericordiæ. Ad argumenta duo facta in principio eſt reſpondendum.

Ad primum dicendum, quòd verum eſt, quod opus miſericordiæ ſoli homini fit: nam rei inanimatæ non dicimus miſereri. Etiam ſepultura homini datur, non quidem quòd homo ſepeliatur, ſed quia hoc quod eſt ſepeliri, eſt aliquid quod ad hominem pertinet, & peruenit ad ipſum, vt malum, & bonum: & hoc fit inquantum homo mortuus cenſetur actu manere, non quidem in re, ſed in opinione, & pro illo eſſe competit bonum, aut malum, de quibus ſunt ſepeliri, & non ſepeliri.

C Ad ſecundum dicendum, quòd non eſt miſericordia vbi non præſupponitur miſeria, & illa quidem præſupponitur hic, & non in cadauere, cui neque bonum, neque malum accidit, ſed in homine, qui iudicatur pro eo eſſe quod habet, in opinione noſtra, mala pati, & miſeriam pati ſi relinquatur cadauer eius inſepultum.

Quomodo Chriſtus dicturus eſt, eſuriui, cum hec ipſa Chriſto minime competerent.
Queſt. CCCLXXXIII.

SEd quæritur, quomodo Chriſtus dicturus eſt, eſuriui, &c. nam iſta non competiuerunt ſibi ſaltem omnia, ideo non poteſt de illis quæri, vt aliquos propter hęc abſoluat, & alios condemnet. Aliqui dicunt, quòd licet C de quibuſdam iſtorum non conſtet nobis quomodo, aut quando Chriſto acciderunt, tamen aliquãdo ei competiuerunt, & illud ſufficit ad hoc, quòd de his conqueratur, ſicut eſuriuit, quando diſcipuli eſuriebant, & vellebãt ſpicas, ſupra 12. cap. Eſurijt cum ieiunaſſet quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. Etiam ſitiuit, vt quando ad fontem ſedit fatigatus ex itinere, & petiuit bibere à muliere Samaritana, Ioan. 4. capit. & ita erit de alijs.

Dicendum, quòd iſta non acciderunt Chriſto in ſe ipſo, ſed in membris ſuis, vt ipſe in litera dicit. Et cum obijcitur de fame Chriſti dicendum, quòd non paſſus eſt ipſe famem tunc, ſed diſcipuli, vnde ipſi ſoli cœperunt ſpicas vellere, & manducare grana, ſupra 12. & Marci 2. & Lucæ 6. Chriſtus autem non vellebat ſpicas, & ideo D Phariſæi ſolos Chriſti diſcipulos arguerunt, eodem capit. Et cum dicitur de fame, ſupra 4. cap. quòd poſtea eſurijt, dicendum, quòd non fuit talis, de qua aliquis poſſet argui, quaſi non prouidens Chriſto: paſſus eſt enim illam dum eſſet in mõte, in quo ieiunauit quadraginta diebus, & nemini manifeſtata eſt, quia non deſcendit tunc Chriſtus ad loca habitationis humanæ. Secundo, quia nõ fuit tunc aliqua neceſſitas famis, in qua homines deberẽt prouidere, ſed Angeli prouiderũt: nam dicitur quòd ſtatim, vt receſſit tentator acceſſerunt Angeli, & miniſtrabant ei, ſupra 4. cap.

Cum vero dicitur de ſiti, non ſtat, quia Chriſtus nõ petiuit à muliere aquam quaſi potu indigeret, ſed vt ex hoc daretur ei occaſio loquendi ad mulierem omnia, quę habentur eodem cap. ad ſalutem mulieris, & populi Samaritanorum. Et patet, quia cum petiuiſſet aquam, non accepit,

cepit eam, immo neq; cibum voluit, cum diſcipuli illum F
tuliſſent, eodem cap. ſed dixit, ego cibum habeo mandu-
care, quem vos neſcitis, & non ſumpto cibo iuit ad prædi-
candum in vrbem Samaritanorum. Si autem obijciatur,
quia ipſe dixit, ſitio, infra 27. & Marci 15. cap. vbi vere
ſitiebat.

Dicendum, quòd etiam ſi vere ſitiret non peteret bi-
bere, neque diceret ſitio, niſi vt impleretur ſcriptura, ſci-
licet, dederunt in eſcam meam fel, & in ſiti mea potaue-
runt me aceto.

De alijs etiam apparet, quòd non competierunt ei,
ſcilicet hoſpes fui, & non collegiſtis me: nam verum eſt,
quòd ille non habebat vbi reclinaret caput ſuum, ſupra
8. cap. & tamen quocunque ibat, vt in hoſpitiũ reciperé-
tur, ſponte recipiebatur, & gaudebant, recipientes eum,
quia præſtabat eis aliqua bona, ideſt curationem morbo- G
rum, vel alia. De nuditate etiam magis notum eſt, nun-
quam enim nudus fuit, neque veſtibus indigens, ſed ho-
neſte indutus: habebat enim quãdo occiſus eſt veſtes, quę
diuidi poſſent, & concupiſci: ſicut patet de veſte eius con-
ſutili deſuper texta per totum: nam illam, quia bona erat
non diuiſerunt, ſed ſortiti ſunt cuius eſſet, Ioan. 19. cap. &
ita in vita erat veſtitus ſemper decenter, quia enim nudi-
tas pertinet ad quandam ignominiam, & contemptum,
Iſa. 58. c. ſcilicet. Cum videris nudum operi eum, & car-
nem tuam ne deſpexeris: nunquam ipſe permitteret ſe
nudum eſſe, aut inhoneſte veſtitum, ſed taliter qualitèr
decebat. De infirmitate eſt magis manifeſtum: nam Chri-
ſtus nunquam fuit infirmus, ideſt, languens; non. n. ſumit
morbos noſtros, & accidentia, quæ proueniunt ex qua-
dam particulari corruptione, ſed accidentia ſola, quæ cõ- H
ſequuntur totam ſpeciem, ſicut ſitim, famem, frigus pati,
& calorem, & ſimilia; languor autem, ideſt, febris, aut
corruptio quæcunque, aut ſcabies, vel lippitudo puſtulæ,
aut lepra, & quælibet ſimilia nunquam in eo fuerunt,
quia iſta non conſequuntur totam ſpeciem, nunquàm
igitur Chriſtus fuit infirmus, ideſt, languens, neque eſſe
poterat, quia non aſſumpſit talia, & ſic non poterat viſi-
tari in infirmitate. De carcere quoque patet, quòd nun-
quam in eo fuerit: nunquam enim tentus eſt, niſi cum
ad mortem ductus eſt: ante hoc enim nemo poterat in
eum manum mittere, quia nondum venerat hora eius,
Ioan. 7. & 8. capit. & ſic vſque ad diem quo mori debuit,
& ſponte ſe obtulit, nunquàm ab aliquo captus, neque
tentus eſt, aut in vinculis coniectus, & ita ipſe dixit Lu-
cæ 22. Quotidie eram vobiſcum in Templo, & non ex- I
tendiſtis manus in me? ſed hæc eſt hora veſtra, & pote-
ſtas tenebrarum, quaſi dicat. Ante horam illam nun-
quàm tentus eſt, neque teneri potuit, ideo neque in
carcere viſitari: nullum igitur iſtorum operum miſeri-
cordiæ aliquando ad eum pertinebat, quod non fuerit
impenſum.

Secundo, & principaliter patet, quia dato quòd om-
nia iſta ad eum pertinerent, vel pertinuiſſent, non pote-
rat conqueri de omnibus malis in iudicio dicens, eſuri-
ui, &c. Quia ille nunquam fuit in terra omnium malo-
rum, vt ibi indigeret his, ſed in ſola terra Iudæorum con-
uerſatus, natus, & mortuus eſt, præter fugam eius in
Aegyptum, cum eſſet infantulus, & inde puerulus re-
ductus eſt, ſupra 2. capit. Etiam dato, quòd fuiſset in
omnibus partibus terræ, non fuit in omnibus tempori- K
bus, ad hoc quòd omnes homines potuiſsent eum vide-
re egentem his, & tamen omnes malos accuſat de his,
quæ fuerunt in omnibus temporibus: ergo non accu-
ſat propter ſe, quaſi ipſe indiguerit his, & non fuerint
ei præſtita.

Sed dicendum, quòd omnia hæc pertinent ad membra
ſua, quæ ſunt pauperes. & hi omni tempore fuerunt, &
erunt, & in omni loco, ſicut Chriſtus dixit: pauperes ſem-
per habebitis vobiſcum, me autem non ſemper habebi-
tis, ſeq. cap. & his poſsunt omnia hæc præſtari, de quibus
accuſabuntur mali, qui ea non præſtiterint.

Quare Chriſtus in iudicando dicet opera miſericordiæ, & nichil aliud. Quæſt. CCCLXXXIIII.

QVæritur, quare Chriſtus in iudicando dicet iſta
opera miſericordiæ, & nichil aliud? nam non po-
nitur hic aliquid aliud quod dicturus ſit. Ali-
qui dicunt, ꝙ iſta dicuntur, quia de his ſolis homo iudica
bitur, ideſt boni abſoluentur, quia iſta fecerunt, & mali
damnabuntur, quia iſta non fecerunt. Sed dicendum, ꝙ
non ſtat. Primo, quantum ad bonos, quia non ſunt iſta
opera propter quæ debetur vita æterna, ſed datur vita
æterna pro charitate, qui enim in charitate inuentus tũc
fuerit, habebit vitam æternã: qui autem ſine illa, non ha-
bebit vitam æternam: cum ſola charitas diſtinguat inter
filios regni, & filios perditionis. Secundo, quia dato ꝙ in-
ueniantur in aliquo omnia opera miſericordiæ, ſi chari-
tas non inueniatur, non liberabunt eum à morte æterna,
prima Corint. 13. c. Si diſtribuero omnes facultates meas
in cibos pauperum, charitatem autem nõ habeam, nichil
ſum. Tertio, quia aliqui boni erunt, in quibus non inue-
nientur iſta opera miſericordiæ, ſicut ſi fuit aliquis ſem-
per malus, & in fine vitæ dolens de peccatis, cõuerſus eſt,
& ſaluus effectus; non habebit ille opera miſericordiæ, &
ſine illis ſaluabitur. Quarto, quia dato, ꝙ in quolibet in-
uenirentur aliqua opera miſericordiæ, non tñ in omnibus
inuenientur omnia, quia multi ſunt qui nunquàm iuerũt
ad incarceratos, aut non viſitauerunt infirmos, licet alia
fecerint, & tñ dicitur iſtud hic de omnibus bonis, quaſi
ſinguli bonorũ hęc omnia fecerint: ergo non eſt iſtud ve-
rum. Quinto quantũ ad malos: nam dicitur ꝙ non fece-
runt hæc, ideo vadunt in ignem æternum, & tamen non
eſt iſta cauſa, ſed ex eo, ꝙ charitatem non habent. Sexto,
quia dato ꝙ mali omnia hæc feciſſent, cum decedant in
mortali nõ poſſunt ſaluari, prima Cor. 13. c. Si diſtribue-
ro, &c. Septimo, quia non eſt verum, ꝙ mali non fecerũt
hæc, i. paſcere eſurientes, &c. quia multi malorũ plus im-
penderunt in opera miſericordiæ, quàm multi bonorũ,
ſicut apparet de vſurarijs, & alijs, qui de iniuſto acquiſie-
runt, & vberiores eleemoſynas, quàm alij faciunt. Octa-
uo, quia dato, ꝙ multi malorũ nunquã impenderint mi-
ſeris aliquod opus miſericordiæ, tñ multi illorum ſunt,
qui impenderunt, & ita competit omnibus eadẽ cauſa.
Dicẽdum ergo, ꝙ non eſt verum, ꝙ de his ſolis homo iu-
dicabitur, & pro his dabitur vita æterna, vel pęna ęterna.
Et apparet primo, quia ſi de alijs non fieret iudiciũ, ma-
nerent multa bona ſine remuneratione, & multa mala
impunita, quod falſum eſt. Secundo, quia hoc dato non
eſſet aduertendũ, niſi ad opera miſericordiæ corporalia,
& de cęteris omiſſio fieret, ſed falſum, quia alia ſunt mul
to maioris meriti, vt martyrium, obſeruantia perpetua
virginitatis, operatio in ſacra doctrina, erudiendo indo-
ctos, pro quibus datur aureola, & ſunt iſta præter opera
miſericordiæ prædicta, ideo non eſt verum, ꝙ de illis ſo-
lis iudicabitur. Tertio patet, quia ſupra 18. c. vbi ponitur
Parabola de incarcerato, qui cogitur reddere vſq; ad no-
uiſſimum quadrantem, & dicit ibi Chriſtus, ꝙ ſic faciet
vobis Pater veſter cœleſtis: ergo Deus petit rationem vſ-
que ad nouiſſimum quadrantem de bonis, & malis: ſic
enim dicitur Eccleſiaſt. 12. cap. ſcilicet, Cuncta quæ fiunt
adducet Deus in iudicium, & pro omni errato ſiue bo-
num, ſiue malum ſit.

An tam de bonis omnibus, quam de malis iudicium fiet? Quæſt. CCCLXXXV.

ALiter ergo dicũt, ꝙ de omnibus bonis, & malis fiet
iudicium, & tamen exprimitur de ſolis operibus
miſericordiæ ad ſignandum conditionẽ illius iu-
dicij. ſ. quia non ſolum pro malis, quæ neceſſario euitan-
tur, & pro bonis quæ neceſſario fiũt, ſed etiam pro bonis,
quæ non videntur eſſe neceſſaria fiet iudicium. Dicendũ,
ꝙ verum præſupponitur hic in aliquo: nam quęretur hic
in iudicio ratio de bonis, ſed ratio de bono poteſt dupli-
citer accipi. Vno modo quantum ad pręmium dandum
pro omni bono facto. Alio modo quantum ad pęnam in-
ferendam

ferendam pro bono omiſſo. De primo dicendum, quòd de omnibus bonis fiet iudicium, quia pro omnibus bonis quæcunque fecerimus, dabitur nobis præmium, ſiue ſint bona neceſſaria, ſiue bona ſupererogata. De ſecundo dicendum, quòd non dabitur ratio de omni bono, ſed ſolum de bono neceſſario; facere enim bonum interdũ eſt neceſſarium, quia cadit ſub lege, interdum ſupererogationis, quantum ad bonum ſupererogationis non eſt aliqua omiſſio, cum ſint pure voluntaria, ideo nulla ratio de eis petetur, quantum ad bona neceſſaria petetur ratio; ſic autem ſunt multa, quæ facere iubemur, & omnia illa ſunt bona, vt venerari parentes, colere vnum Deum, diligere proximum, & huiuſmodi, & in iſtis apparet ratio debiti, quia cuilibet manifeſtum eſt, quòd iſta facere teneamur. Alia etiam ſunt bona, de quibus non B tam manifeſtum eſt, & tamen tenemur illa facere, ſicut circa omnem gratiam, quam nobis Deus dedit, tenemur operari aliquid. Et patet hoc ſupra in litera cum dictum eſt de Domino peregre profecto, qui tradidit ſeruis ſuis talenta, & poſtea cum rediijt petiuit ab eis rationem de lucro, quod habuerant ex talẽtis, & ſeruum qui nullum fecit lucrum, licet integrum talentum reſtituit, pœna affecit, ita in iudicio de omnibus gratijs adminiſtrationũ collatis hominibus, petetur ab eis ratio, & qui non miniſtrauit iuxta gratiam ſibi datam, punietur. Sunt etiam bona neceſſaria miſereri proximo, & ſunt miſeriæ proximorum variæ, quia aliquando eſt extrema neceſſitas indigentis, ſiue in fame, ſiti, aut nuditate, & tunc omnis homo tenetur miſereri, & non eſt tam miſereri, quam debitum quoddam præſtare: aliquando autem non eſt C extrema neceſſitas, & tamen tenentur quidam miniſtrare pauperibus, ſcilicet, de ſuperfluo, & ideo opera miſericordiæ, quæ ponuntur hic petentur ab omnibus, quia nemo eſt qui non poſſit præſtare aliquod opus miſericordiæ, & etiam ſæpe iſta neceſſaria ſunt, ideo tam a bonis, quàm a malis ponuntur iſta hic petenda.

An adſit aliqua cauſa ob quam Chriſtus in iudicio tantum opera miſericordiæ memorabit.
Quæſt. CCCLXXXVI.

SEd dicendum, quod non eſt iſta cauſa præciſa, quia etiam ſunt alia opera ſupererogationis, quæ poterant poni, ſiue opera bona, vt opera miſericordiæ ſpiritualis: nam illa ſũt maioris meriti, quàm bona corporalia, ideo D illa debuiſſent præcipue poni. Alij dicunt, quòd cauſa quare Chriſtus dicet opera miſericordiæ erit, vt ſignificetur ſtatus iudicandorum, vt innuatur quòd meritum vitæ æternę non fuerit ex operibus miſericordię, ſed ex charitate, tamen illi qui iudicabuntur non iudicabuntur niſi de operibus miſericordię, ideſt, non exprimẽtur niſi iſta; & cauſa eſt, quia quidam de mortuis ſunt qui non iudicantur, & pereunt, ſicut infideles. Alij non iudicantur, & regnant ſicut excellenter Sancti, aliqui iudicantur, & regnant, alij iudicantur, & condemnantur, & vtrique, ſcilicet, condemnati, & non condemnati iudicati tenuerunt fidem Chriſti, & aliquando peccauerunt, ſed quidam eorum maculas peccatorum eleemoſynis, & bonorum operum ſuperductione operiunt, & ideo propter mala non condemnantur. Alij autem de malis E ſuis per operum miſericordię exercitium non ſatisfecerunt, ideo propter mala condemnantur, et ita primi non condemnantur, quia ſatisfecerunt per opera miſericordiæ, ſecundi condemnantur, quia per eadem cum potuiſſent non ſatisfecerunt, ſic dicit Greg. 25. libr. Mora. l. hi autem quibus iudex veniens in dextra conſiſtentibus dicet eſuriui, &c. ſunt qui ex parte electorum iudicantur, & regnant, qui vitę maculas lachrymis tergunt, qui pręcedentia mala factis ſequentibus redimentes, quidquid illicitũ aliquando fecerũt ab oculis iudicis eleemoſynarũ ſuperductione operiũt. Sed dicendũ, ꝙ iſtud etiã non ſufficit; primo, quia liberatio a peccatis fit per ſatisfactionem, non fit aũt ſatisfactio niſi per opera charitatis. i. in charitate facta, & ita nichil ẽ magis ſatisfactoriũ, q̃ charitas, ſed opa iſta miſericordię hñt ſe ad eẽ cũ charitate, & ſine charitate, iõ non fit ꝑ ea liberatio, vt talia opa ſunt.

A Secundo, quia multa talia faciunt mali, ſed quia in charitate non ſunt, non ſaluantur. Tertio, quia multi peccauerunt, & poſtea non factis operibus aliquibus miſericordiæ ſaluantur, ſicut qui exiſtentes in peccato vſque ad mortem dolent illo, & ſtatim moriuntur: nam ſaluantur, & ſatisfaciunt per tolerationem pœnarum, vocando large ſatisfacere, & non ſatisfaciunt per aliqua opera miſericordiæ. Quarto, quia ſi ponerentur iſta opera quaſi per ea ſatisfaciendum eſſet, poni poſſent opera miſericordiæ ſpiritualis: nam illa vocantur magis ſatisfactoria, quia ſunt ſecundum ſe excellentiora, & tamen non ponuntur, ideo non videtur iſta eſſe cauſa. Quinto, quia aliqui erunt damnati, & aliqui ſalui, ad quos non pertinuerunt, neque potuerunt pertinere opera miſericordiæ corporalia, ſicut paruuli baptizati decedentes, & è contrario B non baptizati decedentes: nam de baptizatis paruulis ſaluis, planum eſt, quòd non ponentur in numero iudicantium, ideo neceſſe eſt eſſe in numero iudicandorum, & tamen illi non ſatisfecerunt per opera miſericordiæ; quia non fuit illis neceſſaria aliqua ſatisfactio, ideo non ponuntur opera iſta miſericordiæ propter hoc.

Quæ ſit verior cauſa propter quam dicet tantum opera miſericordiæ Chriſtus in iudicio. Et an tam damnationis malorum, quam ſaluationis bonorum ſint plures vel vna tantum cauſa. Quæſt. CCCLXXXVII.

DIcendum ergo, quòd non eſt iſta cauſa, ſed videtur cauſa eſſe, quia Chriſtus voluit cauſam vnam aſſignare condemnationis, & abſolutionis: nam Chri- C ſtus quoſdam in iudicio abſoluet, ſcilicet, quos beatificabit, alios condemnabit, & ne videatur ex ſola voluntate proceſſiſſe in iudicando, cauſas apponet.

Certum autem, quòd non eſt cauſa damnationis omnium vna, nec cauſa beatificationis vna accipiendo cauſam mediatam, quia ſicut ſunt diuerſa mala opera, ita diuerſa bona, & ideo non erit omnium bonorum eadem cauſa abſolutionis, nec omnium malorum eadem cauſa condemnationis: qua propter pro ſingulis deberet exprimi cauſa vna: hoc autem videbatur valde inconueniens, quia tunc eſſet magna duratio iudicij illius, & inutiliter, ideo oportet quæri quomodo ſit cauſa vna: ſic enim diximus ſupra in q. 306. quòd ideo dicit Chriſtus omnes bonos poſitos ad dexteram, & omnes malos ad ſiniſtram, vt poſſit de omnibus bonis ferri vna ſententia D non exprimendo nomen, ideſt, vos omnes ite in vitam æternam, & de omnibus malis vna ſententia, ideſt, ite vos in ignem æternum, quòd fieri non poſſet ſi mixti eſſent, quia tunc neceſſe erat exprimi nomina omnium, qui abſoluebantur, vt caderent ſub vnam, vel diuerſas ſentẽtias abſolutionis, & ſimiliter nomina omnium malorum, vt caderent ſub alia ſententia condemnationis, ideo fuit conueniens modus ad hoc, vt diceretur, quod omnes boni erant in parte vna, & omnes mali in parte alia, ita hic debuit inquiri cauſa vna pro omnibus malis. Sed quæ cauſa deberet inquiri, eſt dubium. Dicendum, quòd vere vna eſt pro omnibus bonis, & vna pro omnibus malis ſine vlla exceptione: nam quicunque in charitate inuenietur, ſaluabitur, quicunque autem ſine illa, condemnabitur, & ideo non oportebat aliam cauſam exprimi niſi iſtam. Sed dicendum, quod iſta non exprimi- E tur. Primo, & pręcipue, quia Chriſtus dabat iſtam doctrinam rudibus, qui de habitibus animæ nichil ſciebant: Charitas vero eſt habitus ſpiritualis, & non aſſuetudinalis, ſed infuſus à Deo, qui per quodlibet peccatum mortale perit, & cum quis ad Deum conuertitur, ſtatim redit, ſiue infunditur nouiter: iſta autem, quæ ſunt multũ ſpiritualia, & latentia ignorant rudes. Chriſtus autem non tradebat doctrinam, niſi quam intelligerent auditores, ideo non decebat loqui de charitate.

Secundo propter ipſos, qui iudicabuntur, & peribunt, quia multi illorum erunt rudes, ſicut deceſſerunt, quia ſecundum animam nichil maius poſt mortem, aut melius habuerunt, & non intelligerent ſi de charitate eis diceretur, quia non eſſet res ſenſibilis, ideo de iſtis operibus dicitur, quæ ſenſibilia ſunt.

Tertio,vt detur locus ad dicendum de his: nam ſi de charitate diceretur,quod propter illam ſaluantur habentes,& damnantur non habentes,nō diceretur de his operibus miſericordiæ,quia illa eſſet cauſa ſufficiens.

Quarto, quia Chriſtus volebat dicere de his operibus miſericordiæ: debuit enim homines hortari ad illa,ſed alibi non fecerat expreſſe,ideo nunc debuit facere.

Quinto, quia iſte locus fuit maximè conueniens ad hoc,quia qui fidem habent,nichil eſt quod magis amēt, quàm vitam æternam,& qnod magis timeant quàm pęnas inferni,vnde non potuit maior admonitio,& efficacior ad hæc opera fieri, quàm dicere, quòd exercentes opera miſericordiæ ſaluabuntur, non exercētes ea damnabuntur,ideo hic maximè debuit dici.

Sexto, quia opera miſericordiæ ſunt opera charitatis imperata,ideo ad idem pertinet dicere de operibus iſtis, & de charitate, ſed ſi diceretur de charitate eſſet ſine calumnia; igitur dicitur de his quaſi aptius dicatur, cum manifeſtetur charitas per iſta opera, ſicut ſpirituale per corporale,vel inſenſibile per ſenſibile.

Quare non expreſſit Chriſtus opera miſericordiæ ſpiritualia? Quæſt. CCCLXXXVIII.

SEd dicetur,quare non expreſſit Chriſtus opera miſericordiæ ſpiritualia,cum illa ſint perfectiora,& magis meritoria?

Dicunt quidam ideo factum eſſe,quia per opera corporalia intelliguntur ſpiritualia, & ita vtraque intelliguntur.

Secundo dicendum,& melius,quòd fit,quia Chriſtus cum loquatur rudibus,exprimit ea quæ notiora ſunt,ſed corporalia ſunt notiora, ſpiritualia autem multis ſunt ignota,immo multi ignorant,an ſint talia opera,aut quę ſint,ideo de corporalibus dictum eſt,ſicut præced.quęſt. de charitate dicebatur, quòd licet illa ſit cauſa mediata beatitudinis,& damnationis per non ineſſe,non fuit expreſſum de illa, ſed de operibus miſericordiæ, eo quòd iſta ſunt nota,& charitas non.

Tertio, quia opera miſericordiæ ſpiritualia ſunt maioris difficultatis, vt remittere iniurias omnes, tolerare omne malum illatum, & ad talia non ſtatim aſpirant imperfecti,ſecus de corporalibus,ſunt enim minoris perfectionis,cum ſint de rebus extra nos,idest,de cibo,& potu,& iſta poſſunt miniſtrare etiam homines qui nondum habent ordinatas affectiones ſuas.

Quarto, quia opera miſericordiæ corporalia poſſunt pertinere ad omnes, ſed ſpiritualia non: nam dare aliquem cibum, aut potum,aut viſitare infirmum, vel ire ad incarceratum quilibet poteſt,ſed docere, quod eſt de ſpiritualibus,vel conſulere,& conſolari nō omnes ſciūt, aut poſſunt,ſed quibus datum eſt, ideo dicitur de corporalibus, quia Chriſtus voluit ponere cauſam ſalutis noſtræ eſſe cuilibet facilem.

Quinto,quia Chriſtus voluit prouidere communioribus neceſſitatibus;plures enim inueniuntur indigentes, ſecūdum corporales miſerias,quàm ſpirituales,licet hoc calumniam recipit.

Sexto,& præcipue,quia corporales neceſſitates magis vrgent ſenſibiliter, quàm ſpirituales: nam indigentiæ, quibus opponuntur opera miſericordiæ ſpiritualia, non affligunt ſenſibiliter, vnde multi ſunt indigentes ſecundum eas,qui ſe indigentes non iudicant, neque recipere volunt ſpirituales eleemoſynas,ſicut qui nolunt caſtigari,doceri, aut conſilium recipere; corporales vero indigentiæ affligunt ſenſibiliter, & nemo eſt qui in eis nolit releuationem, & non recipiat ſponte corporalia beneficia.

Septimo, quia opera miſericordiæ corporalia tollunt ſæpe neceſſitates ſimpliciter,quod nō fit in operibus miſericordiæ ſpiritualibus: nam qui potu, & cibo indiget, niſi accipiat,morietur,etiam qui infirmus eſt ſi non viſitatur peribit; ita de nudo, & incarcerato, & vago ſi nemo eum intra tectum recipiat; ſecus de ſpiritualibus, quia etiam ſi non inſtruatur inſipiens, aut conſulatur ignoranti,non morietur,& ita de alijs, ideo fuit conue-

F niens magis exprimi de corporalibus,quàm de ſpiritualibus operibus miſericordiæ.

Cum vero obijcitur, quòd ſpiritualia opera miſericordiæ ſunt meritoria magis, quàm corporalia, dicendum quòd verum eſt, & tamen non debent propter hoc potius exprimi, ſed magis taceri, quia cum iſta ponantur hic,vt communia ad omnes ad abſoluendū,& condemnandum,debent eſſe facilia, quia quæ omnibus iubētur facilia ſunt: nam ardua non cadunt ſub præcepto, ſed ſub conſilio,& ob hoc opera excellentia, vt ſeruare caſtitatem perpetuam, & omnia vendere propter Chriſtum non iubentur,ſed conſilia ſunt,& ideo etiam ſi nil aliud eſſet ſolum ob hoc quòd excellentiora ſunt,quàm corporalia opera miſericordiæ, non ponerentur ſub præcepto expreſſe,ſed corporalia,quæ faciliora ſunt.

G

Quomodo iuſti dicent, Domine quando te vidimus eſurientem? &c. Quæſt. CCCLXXXIX.

QVæritur circa hoc quod dicitur,tunc reſpondebunt iuſti dicentes, Domine quando te vidimus eſurientem,&c. quomodo hoc dicent?

Aliqui dicunt, quòd iuſti non dicent hoc, quaſi neſciant beneficia,quæ contulerint, ſed cauſa humilitatis, ſicut aliqui bona quæ fecerunt, negant;ſic dicit Origenes ſuper Matthæum, ſ.humilitatis ergo cauſa beneficiorum ſuorum indignos ſe proclamant, non obliti eorum,quæ fecerunt.

Secundo dicunt aliqui quòd hoc dicent,quia admirabuntur maieſtatem Chriſti,quaſi dicerent,quomodo po-
H terant ipſi benefacere ei,qui in tanta maieſtate eſt?

Tertio dicunt hoc dici ad ſignandum,quòd bona,quę homines fecerunt,ſunt multo minora, quàm bona,quæ recipientur in vita æterna;ſic dicit Rabanus, ſ. hoc quidem dicunt non diffidentes de verbis Domini, ſed ſtupent de tanta ſublimatione, & maieſtatis ſuæ magnitudine, vel quia videbitur eis paruum bonnm, quod egerant,ſecundum illud Apoſtoli: Non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Sed dicendum,quòd iſta non ſtant.

Primum patet,quantum ad primum, quia non videtur iſte modus loquendi humiliantis ſe, ſed dubitantis, aut neſcientis factum, quia dicunt, Domine quando te vidimus?

Secundo, quia ſi humilitatis cauſa loquerentur, non
I dicerent ſic,ſed affirmatiuè dicerēt,ſerui inutiles ſumus, Lucæ 17. cap. ſcilicet, Cum hæc omnia feceritis, dicite quoniam ſerui inutiles ſumus, & tamen non affirmant, ſed quærunt dicentes: Domine quando te vidimus?

Tertio patet, quia videtur quòd iſti non negāt factū, neque de illo quærunt,ſed de tempore,cum dicitur,Domine quando te vidimus? nam non dicunt nunquā tibi iſta bona præſtitimus.

Quarto patet,& apertius ex reſponſione Chriſti: nam dixit ad quæſtionem illorum de quando te vidimus? ſ. quandocunque vni ex minimis,&c.& tamen ſi ipſi dicerent hoc ad humiliandum opera ſua,non eſſet reſponſio Chriſti ad propoſitum,ideo non ſignat illud.

Quinto patet,quia etiam damnati quærunt, Domine quando te vidimus? & tamen iſti non dicunt humilita-
K tis cauſa, quia non habebunt aliqua opera, quæ humilient.

De ſecundo etiam dicendum,quòd non ſtat, quia nō ſunt iſta verba admirantis, ſolum propter maieſtatem, ſed neſcientis,& quærentis. Secundo,quia ſi admirarentur de maieſtate. q. d. quomodo potuimus nos tibi talia præſtare,qui in tali excellentia es? non dubitarent de tēpore ſolo, ſed de facto, & tamen de ſolo tempore dubitant,ideſt quando illud fecerunt,ergo non eſt iſte ſenſus.

Tertio,quia reſponſio Chriſti non conſonat huic ſenſui:nā ſi illi admirando dicerent,reſpōderet Chriſtus, q̃ fecerūt ei bonū,& q̃ facere potuerūt, quia licet nunc ſit in maieſtate,aliqn̄ fuit ſine maieſtate, qn̄ iſta poterant ei tribui. Quarto, quia quæſtio damnatorum, ſ. quando te vidimus,non poteſt trahi ad hunc ſenſum:nam ſi hoc vellent non dicerent, Domine quando te vidimus, ſed quo-

quomodo nobis iſta das, cum ſerui inutiles ſimus? Quinto, quia quærunt de tempore faciendi, ideo non de quantitate meriti. Sexto, ex reſponſione Chriſti, quia ipſe quoque de tempore reſpondet. Septimo, quia mali hoc quęrunt, & eis reſpondetur, & tamen ipſi nunquam fecerint aliqua bona, per quæ meruerint aliquid. Octauo, quia damnatis non datur aliquod bonum, de quo ipſi poſſint dicere, quòd ſit minus, quam merita eorum. Dicendum ergo, quod boni quærent hic, quia admirabuntur quodammodo de verbo Chriſti, ſ. Eſuriui, & dediſtis michi manducare: nam ipſi non negant ſe talia feciſſe, cũ ſciãt ſæpe dediſſe eleemoſynas, ſed quòd Chriſto eleemoſynas dederint dubitant, & tamen quia poterat eſſe, ꝙ ille in aliena effigie ſuſceptus eſſet, ſicut Angeli ſuſcepti ſunt in hoſpites ab Abraham, & Loth, Gen. 18. & 19. & placuerunt per hoc Deo, licet neſcirent ſe Angelos recipere, ad Hebr. 13. cap. Ita iſti poterant benefacere Chriſto in aliena effigie, ideo non negant ſe benefeciſſe illi, ita, vt dicant, Domine nunquam te vidimus eſurientem, nec te pauimus, ſed quaſi aſſerentes, quod hoc fuiſſet, vel eſſe potuiſſet quærunt de tempore, ſcilicet, quando te vidimus? Cauſa autem quare boni hoc dicant, eſt.

Primo, quia plurimi bonorum nunquam Chriſtum viderunt: nam non viderunt eum niſi aliqui Iudæi contemporanei illi, cæteri autem ante Chriſtum, & poſt eũ, & etiam contemporanei eius non viderunt illum, ideo mirabuntur cum eis hoc dixerit, quia nunquam eum viderunt, ideo neque ei benefacere poterant, quia tamen Chriſtus aſſeret, quòd ei benefecerint, non audebunt ipſi negare, neque dubitare de eo, ſed cum ipſe non aſſeret, quando poterunt de hoc quærere? Secunda cauſa eſt, quia Chriſtus ex induſtria introducit iſtud nunc, licet ita ſit dicendum per bonos, & malos, & hoc, vt ex reſponſione ſua inferat verbum, quod ponitur in litera, quandiu vni ex minimis meis feciſtis, michi feciſtis: nam ſi iſtud non poneretur, non ſequeretur illud, & tamen illud fuit conueniens poni, ideo debuit iſta quæſtio præcedere, & introduci nunc à Chriſto.

Quomodo poteſt ſtare, ꝙ boni hoc quærant, ſ. quando, & quomodo benefecerint Chriſto, cum ipſi ſciant omnia? Quæſt. CCCXC.

SEd quæritur quomodo poteſt ſtare, quòd boni iſtud quærant? quia ipſi ſciunt omnia cum beati ſint, ideo non dubitabunt, quando benefecerint Chriſto, vel quomodo. Aliqui dicũt, quòd iſtud introductum eſt à Chriſto ſolum propter doctrinam, vt inferat id quod dicitur; quandiu feciſtis vni ex minimis meis, &c. & tamen in iudicio non diceretur. Sed obijcietur, quia dictum eſt ſup. q. 333. quòd iudicium fiet vocaliter, ideo dicentur iſta vocaliter. Dicendum, quòd poterat eſſe, quòd iudicium fiat vocaliter, & tamen, quòd non dicatur iſtud in voce, ſed aliquo alio modo, & iſtud ſit introductũ propter doctrinam noſtram hic. Sed dicetur, quòd non debet recedere à priori poſitione, immo ſicut dicitur, quòd Chriſtus iudicium faciet vocaliter, ita poterit dici, quòd omnia iſta dicentur vocaliter. Et cum obijcitur, quòd beati omnia ſcient, dicendum, quòd ſciunt omnia quę ſunt, & fuerũt, & erunt, quia iſta conſiſtunt in facto: non tamen oportet ꝙ intelligant omnia ſimpliciter, & ideo ipſi ſciunt, an aliquando benefecerunt Chriſto; & ſciunt, quòd non, ſ. perſonaliter, ſicut eſt ſenſus planus propoſitionis, & tamen, quia ſciunt Chriſtum non poſſe mentiri, quærunt ab eo, quando hoc fecerunt, vt ex quando intelligant quomodo benefecerint.

Quare boni repetunt omnia ſex opera miſericordiæ Chriſtum alloquentes? Quæſt. CCCXCI.

QVæritur, quare quando boni dicunt de Chriſto, quando vidimus te eſurientem repetunt omnia opera, quæ Chriſtus præpoſuerat, ſ. omnia ſex opera miſericordiæ?

Dicendum, quòd hoc fit. Primo ex multa admiratione: nam mirabuntur de hoc, quòd eis Chriſtus dicet eſuriui, & dediſtis mihi manducare, &c. & admirantes ſicut & cæteri paſſionati non ſunt contenti exprimere conceptus ſuos vnica oratione, ſed repetunt ad ſatisfaciendum magno ſuo deſiderio explicandi.

Secundo, & præcipue, quia ad tollendum dubium dicitur: nam poterat eſſe quòd eſurientem ipſum Dominum non pauiſſent, ſed ſitientem potaſſent, vel aliquando eum infirmum viſitaſſent, & ita de cæteris, & quia quodlibet habet æqualem dubitationem, de omnibus æqualiter dicitur, & ſic omnia repetuntur. Alij dicunt, quod hoc fit, quia iuſti volunt laudes ſuas minuere ſeipſos humiliando, & ideo circa ſingula horum operum immorantur, vt ſingula minuant, ſic dicit Orig. ſuper Matthæum, conſidera quod iuſti immorantur in vnoquoq; verbo, iniuſti autem non ita per ſingula, ſed curſim dicunt, quoniam proprium eſt iuſtorum benefacta ſua ſibi in faciem relata diligenter, & per ſingula refutare cauſa humilitatis. Sed dicetur, dato quod ita futurum ſit, ꝙ Chriſtus iſta dicturus eſt, & boni iſta reſpondebunt, ad quid Chriſtus toties hic repetit, & Euangeliſta? Dicendum, quod ex induſtria factum eſt ad valde commendandum memoriæ iſta opera, & magnificandum ea, quia non perfunctoriè, & leuiter iſta tranſit Chriſtus, ſed quater repetit, quod non conſueuit circa alia facere, vt ſciamus multum eſſe vtilia ea quæ tam diligenter, & toties à Chriſto repetuntur, & Euangeliſta Spirituſancto tactus eandem intentionem ſequens quater repetiuit vt Chriſtus.

Quomodo verum ſit illud dictum Chriſti, quandiu feciſtis vni, &c. Quæſt. CCCXCII.

QVæritur quomodo eſt verum illud dictum Chriſti, quandiu feciſtis vni ex iſtis fratribus meis minimis, michi feciſtis? nam diſtincti ſunt omnes illi perſonaliter à Chriſto, & ideo factum illis, non eſt factum Chriſto. Dici poteſt vno modo, quod non eſt factum illis in re, ſed in reputatione, ſiquis enim bona alteri collata reputat, vt ſibi collata, viderentur vt ei collata, & poterit inde cauſari obligatio viciſſitudinis, ſicut ſi ei collata eſſent, & quia Chriſtus nullo indiget, iudicat bona pauperibus data, quæ illis indigent, ſibi eſſe donata. Secundo, quia propter eum dantur: nam nemo fidelium cum pauperi benefacit, agit ob aliam cauſam, niſi propter Deum, & ideo ita pauperi damus quaſi Chriſto daremus, quia propter honorem eius damus.

Tertio, quia ipſe mandauit hoc fieri: nam dixit ſupra 10. cap. Qui vos recipit me recipit, & qui me recipit recipit eum, qui miſit me, & idem Marci 9. & 10. 13. cap. & addit quod qui recipit Propheram in nomine Prophetę, mercedem Prophetæ accipiet, ſupra 10. cap. & nõ ſolum intelligendum eſt de ſuſcipiendo Apoſtolos Chriſti, vel diſcipulos, aut Prophetas, vel iuſtos, de quibus videbatur eſſe ſermo Chriſti, ſed etiam ſuſcipiendo quoſcunq; pauperes, aut paruulos ſuſcipimus Chriſtum, & ita ipſe mandauit hoc fieri, propter quod ei factum eſſe hoc videtur, & mercedem operis ipſe tenetur impendere; ſic ipſe dixit ſupra 9. cap. Quicunque potum dederit vni ex minimis meis calicẽ aquæ frigidæ in nomine diſcipuli, amen dico vobis non perdet mercedem ſuam.

Quarto, quia pauperes ſunt quodammodo ipſe Chriſtus, quia ſunt membra vnius corporis, cuius caput eſt Chriſtus, vt colligitur 1. Corinth. 12. cap. Eſt enim Eccleſia vnum totum, cuius omnes nos membra ſumus, ad Rom. 12. & ad Epheſ. 4. & huius totius corporis eſt caput Chriſtus. 1. Corinth. 12. capit. & ita quilibet noſtrum vocatur membrum Chriſti, quia ſumus membra dependentia ab eo, ſicut à capite noſtro, ſic ibi vocamur membra de membro, ſed membra habent quandam vnitatẽ, aut identitatem in toto, ideo poteſt Chriſtus ſuſcipere nomen illorum, ita vt dicat ſe eſſe ipſos pauperes, & conſequenter quidquid pauperibus donatum eſt, videbitur Chriſto eſſe datum.

Quare Chriſtus vocat pauperes fratres. Quæſt. CCCXCIII.

QVæritur quomodo eſt verum quòd dicitur, vni ex fratribus meis: vocat enim fratres pauperes.

Dici poteſt vno modo quòd vocat fratres, quia ſunt in veritate: nam omnes homines vocantur fratres, inquantum eiuſdem naturæ ſunt, & originem trahunt ab vno primo, reſpectu cuius ſunt fratres. Chriſtus autem verus homo eſt, & ab Adam deſcendit, quantum ad ſubſtantiam corporis, ſicut & nos, licet non quantum ad modum propaginis, ideo frater noſter eſt, & hoc modo non poteſt vocari Chriſtus frater Angelorum, quia non accepit illorum ſubſtantiam, ſicut humanam, & iſte ſenſus patet ad Heb. 2. cap. ſ. Decebat eum propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, pro nomine ſalutis eorum per paſſiones conſummari, ideſt, Chriſtũ pro gloria noſtra mori, & ſequitur, qui ſanctificat, & ſanctificantur ex vno omnes, ideſt, Chriſtus qui ſanctificat nos per ſanguinem ſuum, & nos qui ſanctificamur ab eo, oportet quòd ſimus ab vno, ſed qui ſunt ab vno fratres ſunt, quia communicant in ſanguine, & radice, vt dicit Ariſtot. 8. Ethicorum, & iſte eſt ſenſus Apoſtoli, quia ſtatim adiunxit, propter quam cauſam non confunditur eos vocare fratres, ſcilicet, quia ex vno omnes; dicens, Nunciabo nomen tuum fratribus meis.

Etiam ex eadem cauſa non poteſt Angelos vocare fratres, quia non aſſumpſit illorum naturam, ſicut humanã, & patet, quia cum dixiſſet, eodem capit. Apoſtolus hoc adiunxit: nuſquàm enim Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit; vnde debuit per omnia fratribus ſimilari, & ſic frater eſt noſter, & non Angelorũ, quia apprehendit naturam noſtram, & non Angelorũ, pauperes autem homines ſunt, ideo Chriſtus frater illorum eſt.

Secundo poteſt vocari frater affectione: nam aliqui vocantur fratres inter quos nulla cognatio eſt, ſed ſola affectione fraterna ſe fratres vocant, ſicut quilibet homo alium quem diligit fratrem vocare ſolet, & nemo magis nos, quã Chriſtus diligit, qui ſeipſum in pretium pro nobis dedit, ideo rectè vocat pauperes fratres ſuos.

Tertio, quia ſpecialiter vocãtur fratres omnes in Chriſtum credentes; ſic enim ipſe iuſſit, quòd inter ſe vocarentur fratres, ſupra 23. cap. Scilicet, Omnes vos fratres eſtis, & patrem nolite vocare vobis ſuper terram; & quia ipſe communicauit nobis hanc fidem, & doctrinã in qua ſumus fratres, ipſe quoque frater noſter vocatur, vnde pauperes Chriſtiani ſunt fratres Chriſti, & de illis loquitur.

Quare Chriſtus voluit nunc vocare fratres ſuos ipſos pauperes? Quæſt. CCCXCIIII.

QVæritur quare Chriſtus voluit nunc vocare fratres ſuos ipſos pauperes; quia dato, quod fratres eſſent poterat eos alio nomine vocare non vocando fratres, vt ſi dicẽret, quandocunque feciſtis vni ex his minimis, vel pauperibus, michi feciſtis.

Dicendum, quòd fuit, primo ad oſtendendum dignitatem pauperum, tantæ enim dignitatis ſunt, quòd pauperes ſunt fratres Chriſti, & non videtur, quòd poſſit eſſe maior dignitas, quia fraternitas æqualitatem dicit, nicit, autem maius quàm Chriſto æquales fieri.

Secundo vt tollat opinionem populi, qui pauperes contemnit: nam non debet, aut poteſt contemni niſi qui nullius honoris, aut dignitatis eſt, & tamen pauperes magnæ dignitatis ſunt, quia fratres Chriſti ſunt: ideo non debemus eos contemnere, ſed honorare.

Tertio quantum ad principalem intẽtum, ſ. quia Chriſtus vult nos valde allicere ad benefaciendum pauperibus, & hoc fiet ſi nos ſciamus, quòd in hoc multum placemus Chriſto, & aliquid magnum pro hoc recipiemus; vt ergo videamus quantum ei placemus vocat pauperes fratres ſuos, vt ſciamus, quòd multum eos diligit, & repu-
F tat quos fratres vocat, & conſequenter multum reputabit bona eis impenſa.

Quarto dixit ad oſtendendum tam illorum quàm omnium noſtrum dignitatem, verè enim fratres ſumus Chriſti, quia filij ſumus Patris eius, licet non ſicut ille ipſe quidem vnigenitus, & natus, nos vero neque nati neque vnigeniti, ſed adoptati, ipſe Pater Chriſti adoptauit nos in filios ad Rom. 8. habemus ſpiritum adoptionis in quo clamamus abba Pater, & cum ſimus adoptati habemus ius ſuccedendi in bonis paternis, ſic Apoſtolus dicit, eodem cap. ſ. filij, & hæredes, hæredes autem Dei, cohæredes vero Chriſti, & idem ad Gala. 4. cap. magna autem excellentia eſt habere hæreditatem bonorum Dei; ideo fratres vocauit pauperes, quia tàm nos quàm illi fratres ſumus Chriſti, & cohæredes eius, ſi hæreditarium ius
G per iniquitatem non perdiderimus.

Quomodo Chriſtus dixit, ex fratribus minimis, cum minimi non ſint, qui fratres Chriſti ſunt? Quæſt. CCCXCV.

QVæritur quomodo dicit, ex fratribus meis minimis? nam videtur, quòd non erunt minimi, ſed magni, quia eos fratres vocat, nemo autem paruus eſt, qui ad tantam dignitatem prouehitur, vt frater Chriſti ſit.

Dicendum, quòd Chriſtus vocauit minimos, vt intelligeremus pauperes: ideo ponitur ad limitandum quaſi diſtingueret omnes homines, ſunt enim omnes fratres eius, ideſt, Chriſti, ſed quidam ſunt magni in poteſtate,
H & diuitijs, alij vero minores, minimos vero vocamus pauperes quibus in ſtatu nulli minores inueniuntur.

Secundo ad conſonandum modo loquendi vulgari: nam licet in veritate pauperes non ſint minimi, vocat eos minimus populus. Deus enim, qui intuetur cor. 1. Reg. 16. vocat magnos eos, qui apud ipſum magni meriti ſunt, paruos vero eos, qui ſunt parui meriti, aut à toto merito cadunt ſicut patet ſupra 5. cap. qui ſoluerit vnum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines facere, minimus vocabitur in regno cęlorum; homines autem intuentur ſolum, quæ foris patent 1. Reg. 16. capit. ideo magnum vocant eum, qui in bonis fortunæ abundat, quæ ſunt bona ſenſibilia, ideſt, diuitem, & potentem, eum vero qui in his minoratur, paruum, aut minimum vocant, ſcilicet, pauperes: Chriſtus ergo aſſenſit
I modo loquendi vocando pauperes paruos, quia nos ſic vocamus, licet non ſint ſic; ſic dicit Hierony. ſuper Matthæum, ſi fratres ſui ſunt quomodo eos minimos vocat? reſpondet ſcilicet, propter hoc, quia ſunt humiles, quia pauperes, quia abiecti.

Tertio fit ad oſtendendum, quòd Chriſtus non reputat idem de pauperibus, quod nos, quia nos abiectos illos dicimus, ipſe vero vocat illos glorioſos, & ideo non dixit abſolutè, quandiu vni ex minimis meis feciſtis, neque quandiu vni ex fratribus meis feciſtis, ſed adiunxit rationes ad vtrunque. ſ. quandiu vni ex fratribus meis minimis feciſtis, vt ſit ſenſus, quando feciſtis hoc vni de pauperibus quos vos vocatis minimos, ego autem non minimos, ſed fratres meos.

Quarto poteſt accipi, quòd intelligatur verè de mi-
K noribus, ſcilicet, non ſolum minoribus in facultatibus, ſed etiam in merito. & tunc accipietur minimus ante Deum, qui ſecundum interiora iudicat & opera, & non ſecundum diuitias, vel exterius accidentia, vt ſit ſenſus, non ſolum quando dediſtis bonum pauperibus qui ſunt magni meriti feciſtis michi, ſed etiam quandocunque feciſtis pauperibus, etiam ſi minimi meriti eſſent, immo & ſi mali eſſent michi feciſtis, quia propter me feciſtis.

Quomodo poteſt ſtare, quod dicitur? quia beati nec parui nec minimi dici poſſunt. Quæſt. CCCXCVI.

SEd quæritur quomodo poteſt ſtare, quia iſtud poſſet conuenire reſpectu huius vitæ quando pauperes

ſunt

ſunt parui, ſed illud dicetur in iudicio, quando illi pauperes, de quibus Chriſtus loquitur, erunt beatificati, & de beatis nemo paruus eſt, quia quilibet habet omne bonum, & cui nichil deeſt.

Dici poteſt vno modo, quòd iſta verba attenduntur reſpectu temporis illius in quo Chriſtus loquebatur iſta ſuis: nam tunc erant pauperes, & parui erant. Sed obijcietur, quòd non ſtet, ſed neceſſe ſit referri ad tempus iudicij, cum dicatur in verbis illis, quandiu vni de his fratribus meis minimis, & ita oſtenſio illa fiet in iudicio, & tunc vocabuntur minimi, non quidem in diuitijs, ſed in merito & gloria, quia aliqui pauperes erunt minores omnibus alijs in merito, & de illis poterit intelligi, & tunc minimi vocabuntur, quia minimi erunt.

Sed dicendum, quòd non ſtat. Primo, quia ex hac ratione nemo vocabitur ibi minimus, immo neq; paruus, quia qui beatus eſt omne bonum habet, & nichil ei deficit, ideo non vocatur abſoluè minimus, quia minimus importat defectũ, & nullus defectus manebit in beatis.

Secundo, quia cum Chriſtus ponat meritum, & demeritum in benefaciendo minimis, oportet quòd apud omnes eſſent cogniti tam apud bonos quàm apud malos, quia ad omnes loquitur Chriſtus de minimis, & omnes per hoc mereri debebant vitam æternam, & tamen parui, aut magni in meritis non cognoſcuntur apud homines: ideo non dicitur de his minimis, ſed de illis, qui cogniti ſunt apud omnes, & iſti ſunt pauperes, quia diuitię & paupertas apud bonos & malos cognoſcuntur, quia conſiſtunt in rebus ſenſibilibus. Tertio, & præcipue, quia ſi iſte ſenſus eſſet, non diceretur, quando vni ex minimis, ſed quandocunque vni ex fratribus meis etiam de minimis feciſtis, & tamen abſolutè dixit, quando feciſtis vni de minimis, ergo innuitur, quòd iſta opera miſericordiæ ſolum impenduntur minimis, ideo non poterit intelligi de merito, ſed de facultatibus, quia ſolis pauperibus tribuenda ſunt hæc.

An accipiatur hoc, quod dixit Chriſtus de omnibus pauperibus tam bonis quam malis, vel ſolum de eremitis, aut Apoſtolis, & diſcipulis. Quæſt. CCCXCVII.

QVæritur cum Chriſtus dixerit hic, quòd quandiu factum eſt vni ex minimis, ideſt, ex pauperibus; an accipiatur iſtud de omnibus pauperibus?

Aliqui dicunt, quòd non intelliguntur omnes pauperes, ſed ſolum monachi, qui habitant in eremo, quia illi ſunt minimi, cum minus potiantur bonis huius vitæ quàm cæteri homines.

Sed dicendum, quòd non ſtat, quia vt dictum eſt pręced. quæſt. minimi vocantur pauperes, & non fuit facta ibi diſtinctio, immo potius ex modo loquendi videtur intellectum eſſe generaliter de omnibus, quia dicitur quandiu vni ex minimis meis feciſtis, ideſt, quandocunque feciſtis alicui de minimis, ideſt, pauperibus: nam ſi diceretur quandiu feciſtis minimis meis, & non adderetur aliquid, poſſet intelligi aliquis modus ſpecialis minimorum, & tamen dicitur vni ex minimis, & ita intelligitur quilibet ex modo loquendi, ideſt, non vni determinato, ſed cuilibet.

Secundo patet, quia Deus dicet iſtud omnibus hominibus, ideſt bonis & malis, qui omni tempore fuerunt, ſed manifeſtum eſt, quòd multis temporibus non fuerunt monachi, ſcilicet, ante tempus Chriſti, ergo non intelliguntur de illis ſolis.

Tertio patet, quia monachi cum ſint in eremo non poſſunt pati iſta, ideſt, quòd infirmi ſint, & viſitemus eos, in carcere ſint, & veniamus ad illos, & tamen Chriſtus ponit iſta quaſi accidant, ergo non loquitur de illis ſolis.

Quarto patet, quia Chriſtus accuſat malos, quòd non fecerint iſta circa minimos, & tamen ſi per minimos intelligerentur ſoli monachi non poſſent eſſe in omni loco vbi homines conuerſarentur, neceſſe eſt autem iſtos poni vbicunque homines conuerſentur, vt homines boni, & mali poſſint eis benefacere quandocunque voluerint,

A ergo non ſunt monachi, ſed pauperes quicunque, qui in omni loco haberi poſſunt, & ſunt, vt Chriſtus dixit ſeq. cap. ſemper pauperes habebitis vobiſcum, & ante tempus Chriſti ſemper fuerunt pauperes Deut. 15. cap. non deerunt pauperes in terra habitationis tuæ, & ita omni tempore, & in omni loco ſunt pauperes, & de iſtis dicitur hic.

Alij dicunt, quòd licet non intelligantur de monachis, intelligitur de viris ſanctis ſpecialiter de habentibus ſtatum, vel officium à Deo, vt de Apoſtolis, diſcipulis, & Prophetis, & iuſtis, ſic dicitur ſupra 10. capit. qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ mercedem Prophetæ accipiet, & qui accipit iuſtum in nomine iuſti mercedem iuſti accipiet, & qui dederit vni ex minimis potum in nomine diſcipuli non perdet mercedem ſuam, ergo B videtur, quòd non poſſit hoc intelligi niſi de Prophetis, & diſcipulis, & iuſtis, immo & quòd plus eſt, quia oportet in nomine talium eis dari eleemoſynam cum dicatur, qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, & iuſtum in nomine iuſti, & ſic opera miſericordiæ, propter quæ datur vita æterna videntur eſſe illa, quæ exhibita fuerunt talibus, & non omnibus.

Dicendum, quòd non, & patet primo, quia ad homines cuiuſlibet temporis dicitur iſtud, & tamen non fuerunt omni tempore Prophetæ, & diſcipuli, neque ſemper erunt, quia nunc neque Prophetas neque diſcipulos videmus; ergo neceſſe eſt intelligi de pauperibus, qui omni tempore ſunt.

Secundo, quia iſtud dicitur ad homines bonos, & malos omnium locorum arguendo eos pro intelligentia C horum operum, ſcilicet, quod videant pauperes eſurientes, ſitientes, nudos, & non miſereantur eorum, & tamen ſi accipiatur de ſolis Prophetis, & iuſtis non ſunt in omni loco, vel ſaltem non cognoſcuntur, ideo non intelligitur de illis.

Dicendum, quòd non eſt ſenſus, quod ſoli benefacientes Prophetis, & Apoſtolis, atque diſcipulis recipiant mercedem, ſed etiam benefacientes pauperibus quibuſcunque.

Sed cum dicitur; qui recipit Prophetam, &c. poteſt intelligi dupliciter, vno modo de ſpeciali mercede: nam omnis, qui benefacit pauperibus meretur, ſed qui benefacit maioribus pauperibus, ideſt, maioris meriti, & officij apud Deum magis meretur, & de illa ſpeciali mercede Chriſtus ſpecialiter ibi locutus eſt, hic autem de miſa- D ricordia impenſa omnibus pauperibus.

Secundo poteſt accipi, quòd Chriſtus loquebatur ſpecialiter de ſuis diſcipulis, ideſt Apoſtolis, & alijs quos ad prædicandum mittebat, & iubebat non portare cibos in via, ſed quòcunque intrarent, cibum acciperent apud eos vbi hoſpitabantur, & quia iſta erat res magni oneris, ideſt, quòd expenſis hoſpitum ſuorum cibarentur, dixit magnum eſſe meritum recipientium, & de alijs pauperibus ibi nichil dixit, & tamen quicũque miſeretur alijs pauperibus meretur.

Sed obijcietur, quia ibidem ſupra 10. cap. dicitur, qui dederit potum vni ex minimis meis iſtis calicem aquæ frigidæ tantum in nomine diſcipuli non perdet mercedem ſuam, & dicitur ibi de minimis ſicut hic, ergo videtur, quòd iſta litera debeat intelligi ſecundum illam, ſci- E licet, de diſcipulis, & quòd in nomine diſcipuli debeat dari eleemoſyna, & aliàs non valeat ad vitam æternam.

Dicendum, quòd nullo modo ſtat propter cauſas dictas: nam Chriſtus aſſignat hic beatis cauſam ſalutis, quia eſurientes pauerunt, ſitientes potauerunt, nudos veſtiuerunt, infirmos viſitauerunt, peregrinos hoſpitati ſunt, afflictos conſolati ſunt, mortuos ſepeliuerunt: & damnatis pro cauſa damnationis aſſignat, quia non fecerunt eadem, & tamen non debet damnari aliquis niſi pro eo q̃ facere poteſt, & nõ facit, quod eſt peccatum omiſſionis, & ad ſalutẽ nõ debet poni magna difficultas, ſed benefacere prophetis, & diſcipulis nõ eſt in poteſtate noſtra, quia iam non ſunt Prophetæ, & diſcipuli, vel ſaltem non ſunt in omni loco, & ſiqui ſunt nõ cognoſcimus eos, ergo non debet poni ſalus in benefaciendo eis ſolũ, ſed in benefaciendo omnibus etiã, qui non ſunt diſcipuli Chri-

ſti, neque Prophetæ, ſed paruuli; ſic patet ſupra 18. cap. ſ. cum diſcipuli contenderent, aduocans Ieſus paruulum ſtatuit eum in medio illorum, & dixit, niſi conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli non intrabitis in regnum cęlorum, & qui ſuſceperit vnum paruulum talem in nomine meo me ſuſcipit, & ita benefacere cuicunque paruulo eſt magni meriti, & dr benefacere Chriſto, qui facit. Et ideo litera iſta habet locum in illis paruulis, quia qui benefaciunt hic minimis dicuntur benefacere Chriſto. Et apparet hoc magis, quia Luc. 9. & Mar. 9. vocatur puer ille quem Matthæus paruulum vocat, ſ. & accipiens puerum ſtatuit eum in medio eorum, quem cum complexus eſſet ait illis, quiſquis vnum ex his pueris receperit in nomine meo me recipit, ſed recipiendo Chriſtum meremur vitam æternam, ergo benefaciendo cuicunque pauperi, vel puero, etiam ſi non ſit diſcipulus, neque Propheta, neque iuſtus, meremur idem dum tamen pro Chriſto faciamus & non poteſt eſſe ille paruulus de diſcipulis, quia potius Chriſtus aduocauit illum paruulum ad arguendum diſcipulos, vt patet ibidem.

Ad rationem dicendum, quòd ibi Chriſtus dixit tantum in nomine diſcipuli, non quod ſolis diſcipulis opera miſericordiæ ſint exhibenda, vel circa illos ſolos mereamur, ſed quia voluit tollere dubium, dixerat enim, quòd qui reciperet diſcipulos ſuos euntes ad prædicãdum magnam mercedẽ acciperet, aliquis autem obijceret, quòd fortè multi dicerent ſe eſſe diſcipulos Chriſti, & miſſos ad prædicandum, cum tamen non eſſent, & ſic fallerent hoſpites, & illi timentes falli, fortè ipſos veros diſcipulos non reciperent, & Chriſtus ait, quòd ſiue recipiat quis veros diſcipulos Chriſti ſiue falſos dum tamen illi ſe diſcipulos vocent, & in nomine diſcipulorum recipiantur, illi qui eos receperint ita merebuntur ac ſi veros diſcipulos reciperent, vnde dixit, qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, i. eum qui ſe vocat Prophetam in nomine Prophetæ, & iuſtum in nomine iuſti, & non dixit, qui recipit Prophetam, & qui recipit iuſtum, ſed addit in nomine Prophetæ, & iuſti, quia aliàs ſignaretur, quòd qui recipit verum Prophetam, & verum iuſtum meretur ſolum, & hoc magis expreſſit cum dixit, qui dederit potũ vni ex minimis tantum in nomine diſcipuli, ideſt, etiam ſi non habeat aliquid aliud, niſi quòd ſe vocet diſcipulum etiam ſi non ſit, & ita apparet, quòd Chriſtus non dedit ibi doctrinam de eleemoſyna danda omnibus pauperibus, ſed ſolum de eleemoſyna, quæ dabatur diſcipulis ſuis miſſis ab eo ad prædicandum, quia de illis eſt totum illud cap.

Sed adhuc dicunt aliqui, quòd licet non accipiatur de ſolis diſcipulis, vel Apoſtolis Chriſti, tamen accipitur de ſolis viris iuſtis, eo quòd dicitur, quandiu feciſtis vni ex minimis fratribus meis michi feciſtis, ſed fratres Chriſti vocantur, qui faciunt voluntatem Patris eius, & iſti ſunt boni, ſupra 12. cap. ſcilicet, quicunque fecerit voluntatem Patris mei, qui in cęlis eſt ipſe meus frater, & ſoror, & mater eſt.

Secundo, quia hoc videtur tenere Hierony. ſuper Matth. ſ. libera quidem nobis erat intelligentia, quòd in omni paupere Chriſtus eſuriens paſceretur, & ſitiens potaretur, & ſic de alijs, ſed ex hoc, quod ſequitur, ſ. quandiu feciſtis vni ex fratribus meis minimis michi feciſtis; non michi videtur generaliter dixiſſe de pauperibus, ſed de his, qui pauperes ſpiritu ſunt, ad quos extendens manus dixerat, fratres mei ſunt, qui faciũt volũtatẽ Patris mei.

Dicendum, quòd non ſtat, primo quia fundamentum iſtud non probat: nam fratres multipliciter vocantur, vt ipſe Hierony. aſſerit; & ita vocantur fratres omnes, qui ab vno patre deſcendunt, & quia nos, & Chriſtus homo deſcendimus ab vno patre vniuocè, ideſt, ab Adam, vocamur fratres, ſicut Apoſtolus eum vocat fratrem noſtrum, quia communicat nobiſcum in carne, & ſanguine ad Hebræ. 2. c. & oſtenſum eſt ſupra hoc, ergo modo non ſoli boni, ſed etiam mali vocantur fratres eius, & ideo ſiue bonis ſiue malis fiat eleemoſyna conueniet huic literæ.

Secundo, quia ad meritum benefacientis non requiritur, quòd ille cui benefacit ſit bonus, ſed quod nomẽ boni habeat, ſic dicitur ſupra 10. cap. qui dederit potum vni
F ex minimis tantum in nomine diſcipuli, ideſt, non requiritur niſi, quòd detur in nomine diſcipuli, etiam ſi non ſit diſcipulus, ergo non requiritur, quòd ſit verè bonus.

Tertio, quia ſic perderet ſæpe homo opera ſua, cũ putaret bonos eſſe illos quibus benefacit, & non eſſent.

Quarto, quia ſic boni periclitarentur, quia cum ignoraremus, qui eſſent boni ad hoc, quòd non perderemus opera noſtra, nollemus bonum facere bonis, neque malis, & iſtud eſt inconueniens: ideo ponendum eſt, quòd quibuſcunque faciendo bonum mereamur.

Quinto patet, quia nemo condemnandus eſt pro eo, quòd non eſt in poteſtate ſua, & tamen non eſt in poteſtate noſtra cognoſcere bonos, & malos, cum hoc ſolus Deus nouerit, qui ſcrutatur renes, & corda, ergo nõ obligamur ad benefaciendum bonis quaſi non benefacien-
G do illis pereamus. Et tamen hic ponitur condemnatio, & abſolutio pro benefacere, ergo non intelligitur de benefaciendo ſolis bonis, ſed omnibus pauperibus, & ita patet, quia Apoſtolus admonet omnibus hominibus bonum facere, non ſolum enim bonis, & malis, de quibus dubium eſt an boni & mali ſint, ſed etiam malis de quibus manifeſtum eſt, quòd ſint mali, ſ. infidelibus, qui nõ poſſunt eſſe boni quandiu infideles ſunt: nam iam iudicati ſunt Ioan. 3. cap. & tamen Apoſtolus ad Gal. 6. capit. dicit, dum tempus habemus operemur bonum ad omnes maximè ad domeſticos fidei, ideſt, fideles, ergo tam fidelibus quàm infidelibus benefaciendum eſt, & tamen non ſuaderet benefacere infidelibus niſi bonum, & meritorium eſſet, ergo cuicunque benefaciamus meremur. Et patet ex verbis eiuſdem ibidem, ſ. bonum autem fa-
H cientes non deficiamus, tempore enim ſuo meremus, & ſtatim ſubdidit omnibus benefaciendum eſſe, ergo etiã meremus pro bono, quod infidelibus fecerimus: apparet igitur, quòd iſtud verbum Chriſti, ſ. quandiu vni ex minimis his feciſtis intelligitur de omnibus pauperibus ſiue bonis ſiue malis.

Ad quid prodeſt hoc verbum Chriſti, ſcilicet, quandiu vni ex fratribus? &c. Quaeſt. CCCXCVIII.

QVæritur ad quid prodeſt iſtud verbum Chriſti, ſ. quandiu vni ex fratribus meis minimis feciſtis michi feciſtis?

Nam videtur, quòd proſit ad incitandum ad benefaciendum pauperibus, & tamen quando iſtud dicetur,
I nullus erit pauper cui præſtari eleemoſyna poſſit, ergo ſuperuacuè dicetur.

Dici poteſt vno modo, quòd vtilitas eius refertur ad nunc, quia cum Chriſtus iſtud iam dixerit, ſcimus quãtum bonum ſit pauperibus benefacere, & incitamur ad benefaciendum.

Secundo, vt non ſit nobis excuſatio in die iudicij: nam ſi non prænunciatum eſſet nobis per quid poſſemus ſaluari, & damnari, ſi poſtea damnaremur videretur contra nos iniuſtè actum, & tamen iam prænunciatum eſt quid eſt, per quod ſaluari, & damnati poſſimus: ideo nõ manebit nobis excuſatio ſi damnati fuerimus.

Tertio dicendum, quòd proderit poſt iudicium non ad incitandum ad bonum, ſed ad ſtatum illũ, ſ. quia bonis per hoc erit maius gaudium. Nam cum dicetur eis,
K quòd vitam æternam habuerunt benefaciendo minimis gaudebunt, & gratias agent, quia pro re tam parua, & tam facili habuerunt tam excellens bonum.

Quarto erit ad confuſionem malorum, quia cum audierint, quòd ideo damnantur, quia contempſerunt benefacere pauperibus, confundentur, quòd pro re tã parua, & tam facili ipſis omiſerunt adipiſci tantum bonum, & hoc erit eis quædam pœna.

Eſt autem hoc conuenienter dictum, ſ. quòd tam hic quàm in futuro iſta verba proſint, quia iſta verba bis dicuntur. Hic enim dicta ſunt à Chriſto, dicentur iterum in futuro, inquantum enim dicta ſunt à Chriſto iam profunt hic ad duo prima, inquantum vero dicenda ſunt in die iudicij proderunt tunc ad duo altera, eo quòd verbum Chriſti non poteſt inutiliter dici.

Quare dicitur, tunc dicet his, qui ſunt à ſiniſtris diſcedite? Quæſt. CCCXCIX.

QVæritur quare dicitur, tunc dicet his, qui ſunt à ſiniſtris diſcedite: &c.

Dicendum, quòd notatur ordo inter ſententiã bonorum, & malorum: nam de bonis dicta erat ſententia, & cauſa eius: ſubditur ergo ſtatim ſententia contra malos, & dicitur, tunc dicet Rex, ſcilicet, poſtquam dixerit omnia, quæ ad bonos pertinent.

Sciendum, quod aliqui ponunt omnia iſta futura eſſe ſine vlla voce in ſolis mentibus. Alij dicunt, quòd vocaliter dicentur. Tenendo primum non erit aliquis ordo ſecundum tempus, ſed ſimul tam in mentibus bonorum quàm malorum Deus oſtenderet quid de ipſis diffiniret, & quare, & non eſſet ibi aliquis ordo temporis. accipiẽdo ſecundo modo oportet ponere ordinem temporis, quia non poſſunt iſta ſimul dici.

Sed tunc dicendum, quòd veriſimilius eſt prius diffiniri pro bonis quàm contra malos. Et ratio eſt primo propter dignitatem bonorum, & de dignioribus priorem facimus ſermonem. Secundo propter conditionem ſententiæ, quia eſt abſolutoria, & de rebus bonis, & excellentior eſt, quàm cõdemnatoria, quæ eſt de rebus duris.

Quare Chriſtus dicet malis in iudicio diſcedite à me? Quæſt. CCCC.

QVæritur quare Chriſtus dicet malis in iudicio diſcedite à me?

Dicendum, quòd eadem ratione qua de bonis dicitur, venite, dicitur de malis diſcedite. De bonis enim dicebatur vno modo venite, ſ. ad me, q. d. ante hoc elongati eratis a me, quia ſecundum corporalem præſentiam nunquam fuiſtis mecum, & tamen iocunditas eſt in tali præſentia, ideo venite dicitur, ideſt, accedite ad me, econtrario malis dicitur, quòd recedant à Chriſto, vt neque ex præſentia eius aliquem fauorem habere videantur, de hoc dicit Origenes ſuper Matt. ſicut iuſtis dixerat, venite, ita iniuſtis dicit, diſcedite: nam propinqui ſunt verbo, qui ſeruant Dei mandatum, & vocantur, vt propinquiores efficiantur, longe autem ab eo ſunt, & ſi videantur ei aſſiſtere, qui non faciunt mandata illius, propter hoc audiunt diſcedite, vt qui modo, vel vidẽtur eſſe apud Deũ, poſtea neque videantur.

Secundo dicitur bonis, quòd veniant, ſcilicet, ad percipiendum regnum: nam licet tempore iudicij boni erunt iam beatificati, tamen nondum erunt in loco beatitudinis, ideo vt illuc eant mouebuntur, & quia locus ille erit magis propinquus Chriſto, quàm illis, quia ipſe erit ſublimior, & vicinior cœlo, dicet eis, venite, ita erit de malis, ituri enim ſunt in locum pœnarum, & quia locus ille magis eſt elongatus à Chriſto, quàm ab eis, cum ſit intra viſcera terræ, dicet eis, diſcedite à me, ſcilicet, de loco iſto recedite, vt eatis in locum tormentorum, vobis paratum.

Tertio, quia iſta dicuntur in modum contumeliæ: nã Deus laudabit bonos 1. Corin. 4. cap. & ad oſtendendum eis fauorem dicet, venite benedicti, mali autem econtrario ſunt digni vituperio, ideo in pœnam vtetur contra eos contumelia, & quaſi ex indignatione dicet eis, diſcedite, quia magnus contemptus eſt, quando quis abijcit alterum a facie ſua.

Quare Chriſtus dicet malis, diſcedite maledicti. Quæſt. CCCCI.

QVæritur quare dicet eis, diſcedite maledicti?

Dicendum, quòd ſicut bonis dicetur, venite benedicti: ita econtrario malis dicetur, diſcedite maledicti, oppoſita enim eis competunt.

Sed benedictio dicitur multipliciter, ita & maledictio quinque enim modis boni vocantur benedicti, & totidẽ modis mali dicuntur maledicti, de quibus dictum eſt ſupra, & tamen in præſenti duo modi illorum maxime cõ-

A ueniunt, ſ. ſecundus, & quintus: nam benedictos, i. bene fortunatos dicimus, eo modo quo de fortuna loquimur, ideſt quibus Deus bona diſpoſuit, & omnia eis in bonum proueniunt, talis eſt enim condino prædeſtinatorum. Sic dicitur ad Rom. 8. ſcimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum his, qui ſecundum propoſitum vocati ſunt ſancti, & aduenit eis in fine maximum bonum: male autẽ fortunatos vocamus eos, quibus Deus talia bona non præuidit, ideo iſti ad vltimum incidunt in malum, & quidquid in eis præcedit conſummatur in malo, ſic de damnatis erit, & ob hoc proprie tunc vocantur maledicti, quando ſummum malum eis euenit, ideſt quando recluduntur in gehenna.

Conuenit etiam vltimus modus, quia ſicut benedicti vocantur, qui in omnibus bonis abundantiam habent, B ita, & maledicti, qui in omnibus bonis deficiunt, nulli autem magis in bono deficiunt, quàm damnati, quia nullum bonum eis manet, & omne genus mali eis applicatur: ideo recte dicentur maledicti.

Quare non dicitur, diſcedite maledict. Patris mei? Quæſt. CCCCII.

QVæritur cum bonis dictum ſit, venite benedicti Patris mei, quare malis non dicitur, diſcedite maledicti Patris mei, ſed abſolute dicitur, diſcedite maledicti? Dicendum, primo, quod non eſt eadem cauſa, neque eſt eadem conſtructio: nam cum dicitur, venite benedicti Patris mei, ille genitiuus Patris non ordinatur cũ illo participio benedicti, ſed cum illo accuſatiuo regnum, C vt ſit ſenſus, venite benedicti poſſidete regnũ Patris mei, ſed non eſt aliquid, quod detur malis cum quo ordinetur ille genitiuus Patris: nam aliàs non bene dicitur, venite benedicti Patris mei, ſed debet dici, venite benedicti à Patre meo, & ita diſcedite maledicti à Patre meo.

Secundo, & præcipue fit hoc, quia benedictio eſt à Patre, ideſt, Deo, maledictio autem eſt à quolibet, & Deus non eſt actor eius, & apparet ſic de prædeſtinatione, & reprobatione: nam ad prædeſtinationẽ eſt operatio Dei qua ab æterno elegit nos (vt ſcriptura dicit) ante mundi conſtitutionem, vt eſſemus ſancti, & immaculati cum eo ad Ephe. 1. cap. Et ideo non eſt in nobis neque ex nobis, i. ex poteſtate noſtra, quòd habeamus bonum illud, ſed ex Dei voluntate ad Rom. 9. ca. ſ. non eſt currentis neq; volentis, ſed Dei miſerentis, & ſicut nos non ſumus cauſa D effectiua bonorum illorum, ita nec ſumus cauſa meritoria, i. quòd per operationes noſtras meruerimus à Deo eligi, ſed antequam bonum, aut malum agamus iuxta modum ſcripturæ ad Rom. 9. cap. & Mala. 1. diligit, & eligit quos vult ad bonum.

Secus autem de reprobatione, quia ibi non eſt cauſa aliqua ex parte Dei, ſed ſola præcognitio, ex parte autem noſtra eſt cauſa, ſ. malæ operationes noſtræ, ideo illud nomen ex parte Dei ſolum importat cognitionem, ſ. præſciẽtiam, & non operationem ſicut prædeſtinatio, ſed benedictio, & maledictio ſunt effectus ipſi, ſ. prædeſtinationis, & præſcientiæ, vel reprobationis, quia prædeſtinati, quando accipiunt prædeſtinatum bonum vocantur benedicti, & mali quando accipiunt, quod præcognitum eſt, pro eis malum, quod ipſi meruerunt, vocatur maledicti. E Vnde Chriſtus tunc, quando executionem faciet prædeſtinationis, & reprobationis, vocabit iſtos benedictos, & maledictos: ideo quia prædeſtinatio, & benedictio à Deo eſt, vocabit bonos benedictos a Patre ſuo, reprobatio autem, quia non habet cauſam à Deo faciet, quod mali vocentur maledicti, ſed non dicantur maledicti à Deo quaſi ipſe maledictionis auctor ſit, quia Deus non eſt auctor, ideſt, principium, vel inchoator mali, non ſolum culpæ, ſed neque etiam pœnæ, quia vt dicitur Sap. 1. cap. Deus mortem non fecit, neque delectatur in perditione viuorum.

Et ſic omne bonum habet homo à Deo, malum vero à ſeipſo Oſeæ 13. c. ſ. perditio tua Iſrael ex te eſt, tantũmodo in me auxilium tuum, ideſt, in poteſtate tua eſt, quòd pereas, ſed quòd ſalueris ſolum eſt in poteſtate mea. Sic dicit Origenes ſuper Matth. conſiderandum eſt quoniã

in

in Sanctis dictum eſt, venite benedicti Patris mei, non autem dicitur, nunc maledicti Patris mei, nam benedictionis, quidem miniſtrator eſt Pater, maledictionis autem vnuſquiſque eſt actor ſibi, qui maledictione digna operatus eſt.

Tertio, quia Deus non debet introduci niſi ad id, ad quod non ſufficit poteſtas humana, ſuperuacuum enim eſſet Deum introducere, vbi per ſeipſum poſſet homo efficere, beatitudinem autem nemo poteſt per ſeipſum habere, nec etiam Angeli dato quòd permittatur eis peruenire ad quantum bonum potuerint, ex ſuis viribus habere, ſed ſicut non poteſt, aliquid calefieri niſi a calido, & omne, quod eſt per accidens reducitur ad per ſe, ita & quod naturaliter non eſt beatum, impoſſibile eſt, quòd reducatur ad eſſe beatum, niſi per id, quod naturaliter eſt beatum. Deus autem ſolus eſt naturaliter beatus, quia eſt ipſa eſſentia beatitudinis, ideo nulla res quantumcunque excellens, poteſt effici beata niſi à Deo, ſed benedictum eſſe eſt peruenire ad beatitudinem: ideo beatitudo, & benedictio à Deo eſt Recte igitur benedicti dicuntur à Patre, & poſſidere regnum Patris, quia nemo poteſt benedicere niſi Pater, & nullius eſſe poteſt regnum, ex cuius poſſeſſione eſt, quis beatus niſi Dei Patris. de maledictione ſecus eſt quia maledictio non dicit aliquid excellens, ſed potius defectum totius excellentiæ, & boni: deficere autem cuilibet promptum eſt, & poſſe deficere rebus cõpetit ex natura propria inquantum ſunt de nichilo: ideo ad incurrendum in maledictionem non requiritur operatio aliqua Dei, ſed quilibet ſibi ipſi eſt ſufficiens cauſa mali in efficiendo, vel proprius in deficiendo: ideo non debuit dici, diſcedite maledicti Patris mei.

Quare dicitur malis, diſcedite in ignem æternum? Quæſt. CCCCIII.

QVęritur, quare dicitur malis diſcedite in ignem æternum?

Dicendum. quòd primo dicitur hoc ad hoc, ꝙ concordet ſententia eorum cum ſententia bonorum: nã eis dictum eſt, venite benedicti poſſidere regnum, ergo loco regni debuit aſſignari malis aliquid, & illud eſt ignis, dicitur enim, diſcedite in ignem.

Secundo, quia mali ſunt condemnati ad pœnam: ideo oportet, quòd aſſignentur eis locus in quo pœnam illam tolerent, malis autem debet dari carcer, ideo dicitur in ignem. Non ſolum enim accipitur ignis pro igne, ſed magis pro loco ignis in quo loco tenebuntur.

Sed dicendum, quòd mali non patientur in ſolo igne, ſed in multis generibus pœnarum. Nullus enim modus afflictionis eſt quem mali non patiantur in inferno, ſed nominatur ignis, quia iſta forte erit pręcipua pœna inferni, & communior. Nam inter elementa nullum eſt tam actiuum, & nullius qualitas eſt tam afflictiua, quia humiditas, & ſiccitas hebes, & tarda eſt in operatione reſpectu caliditatis & frigiditas quoque, & nobis nichil eſt tã terribile in afflictiuis, quàm ignis, ideo etiam ſi alia afflictiua apud inferos ſint, de igne ſolo dicitur.

Quare dicitur in ignem æternum? Quæſt. CCCCIIII.

SEd quæritur quare dicitur, in ignem æternum?

Dicendum, quod accipitur æternum, ideſt, perpetuum. Nam principium habuit, ſed quia nunquam ceſſabit vocatur ęternus, ideſt, perpetuus. Et cauſa eſt, quia in veritate talis eſt: nam non durabit ad tempus aliquod, ita vt poſtea ceſſet eſſe, ſed ita durabit, quòd nunquam finiatur: ideo eſt æternus.

Secundo dicitur ad admonitionem pręſentium: nam non ſolum dicturus eſt Chriſtus hoc in iudicio, ſed etiam iam illud dixit diſcipulis, & ex illo admoniti ſunt, fuit autem multum, immo ſumme neceſſaria iſta inſtructio, primo propter fidem, nam cum pœna, & gaudium pro bonis, & malis diſtribuenda ſint, neceſſe eſt, vt ex fide habeatur quaſſa iſta futura ſunt, cum potiſſime iſta ad finẽ pertineant, quia ſunt de rebus in quibus conſiſtit finis.

Tertiu, quantum ad eruditionem per incuſſionem ti-

F moris: nam nichil eſt per quod homines arceantur à malo, quàm cum ſciunt pęnam damnatorum eſſe ęternam: nam ſi eſſet temporalis quantumlibet diuturna multi pręeligerent frui bonis huius ſeculi, licet praué iudicarẽt etiam ſi paterentur illam, ſed cum dicitur, quòd erit ęterna, nemo eſt, qui non horreat, ideo omnis homo timens arcetur aliqualiter, vel aliquando à malis.

Quarto, quantum ad principale propter damnatos ad augendum eorum triſtitiam. Cum enim mittit eos ad ignem, vt non credant, quod aliquando ille deſiturus eſt, & de hoc aliquam ſpem concipiant, dicet eis in ignem æternum.

Quinto ad inſtructionẽ noſtram, & damnatorũ triſtitiam, vt oſtendat in hoc illum ignem violentiorem eſſe, quàm ſit iſte noſter. Nam quilibet ignis noſter extingui-
G tur aliquando, ille autem nunquã extinguitur, ſignum ergo eſt, ꝙ ille actior eſt quàm noſter, cum & in noſtro igne durius exurit, qui aptior eſt ad magis manendum, cum competat illud ſibi ex materia in qua eſt, & ex illa ſit aliquis ignis violentior, alius vero remiſſior in actione.

Quis eſt diabolus iſte cum dicitur, qui paratus eſt diabolo, & an Angeli tam boni quam mali habeant nomina, ſicut & nos? Quæſt. CCCCV.

QVæritur quare dicitur, qui pręparatus eſt diabolo, & Angelis eius, quis eſt iſte diabolus, aut quomodo accipitur?

Dicendum, quòd circa dęmones ita eſt ſicut circa Angelos quantum ad nomina. Angeli enim non habent no-
H mina, quia nomina ſunt ad diſtinguendum, & tamen in eis non eſt conueniens talis diſtinctio, quæ fiat per nomina, ideo nomina non habent. Et apparet primo, quia in nobis eſt diſtinctio ſecundum ſpeciem, & ſecundum numerum in quibuſdam conuenientibus ſpecie, & ideo ad diſtinguendum iſtos, qui ſunt ſub eadem ſpecie, & paruã differentiam inter ſe habent, fuerunt conuenientia nomina quælibet ſaltem impoſita ad placitum, ſed in Angelis non eſt minor diſtinctio, quam in ſpecie, quia ſunt immateriales, & non habent idem eſſe in numero ſicut perſonę diuinę: ideo non ſunt neceſſaria nomina indiuiduorum ſicut in nobis, in ſpeciebus autem ex forma. vel natura eſt magis nota differentia, etiam ſi nullum nomen eſſet. Secundo quia nomina ſunt nobis neceſſaria ſiue ſpecierũ ſiue indiuiduorum ad intelligendum de quibus rebus no-
I bis indicatur, quia aliter illas non cognoſcimus, & per nomina ſcimus diſtincte de quibus rebus nobis dicatur, ſed in Angelis ſecus eſt, quia cognitio ſua peruenit ad hoc, vt diſtincte ſingulas res cognoſcant, quando quis eis vult notificare etiam nullo dato nomine: ideo non ſunt eis nomina.

Tertio, quia pręcipue nos habemus nomina, vt per ea alijs patefaciamus conceptus noſtros, vt ſic verbum exterius ſeruiat verbo interiori, & tamen Angeli exprimunt inuicem conceptus ſuos ſine voce eo modo quo dicimus eſſe locutionem in Angelis: ideo non habent ipſi nomina de ſeipſis neque de nobis. Sicut autem de Angelis bonis eſt, ita & de dęmonibus, quia vtrique vocantur Angeli, & ſunt ſubſtantię immateriales, ideo non habent nomina, ex quo ſequitur, ꝙ neque nos poſſumus eos nominare
K ſuis nominibus, cum illa non habeant, ſed neceſſe eſt, ꝙ ſi eos volumus nominare, fingamus eis nomina, & quia neceſſarium fuit nobis de illis aliquid loqui quantum ad neceſſitatem fidei, oportuit illis poni aliqua nomina, & quia illi ſpiritus ſunt immateriales, & à quibuſdam vix eſſe creduntur, nõ potuimus habere de illis notionem neque nominationem niſi quantũ in hac parte ſacra ſcriptura tradidit, quæ tam circa Angelos bonos, quàm circa dęmones aliquid locuta eſt.

De Angelis dicẽdum, ꝙ ipſa poſuit nomina ordinũ, ſ. Angelos, Archangelos, Virtutes, Dominationes, Principatus, Poteſtates, Thronos, Cherubin, Seraphin, quę nomina partim in veteri, partim in nouo teſtamento habentur, de Angelis autem ipſis particularibus nomina rara poſuit ſcriptura, quæ magis ex quadam proprietate. & effectu ponuntur, quàm quòd eis propria ſint. Sic autem

eſt no-

eſt nomen Michael, Gabriel, Raphael; duo enim prima apud Danielem inueniuntur, ſcilicet, Dan.9. & 12. tertium vero apud Tobiam, fuit enim ille Angelus dirigẽs Tobiam, de cæteris quoniam nec actus eorum ſunt nobis noti, neque ſcriptura poſuit nomina, non inuenimus nomina aliqua: nam nos fingere non poſſumus, cum ipſos Angelos non cognoſcamus.

Circa dæmones dicendum, quòd eodem modo ſunt illorum nomina rara, ſicut, & Angelorum: nam neque proprie nomina habent ſicut dictum eſt, ſed ſcriptura illis quoque aliqua nomina dedit generalia.

Nam vocat eos dęmones, aut dęmonia, ſed iuxta conſuetudinem latinam nomina iſta ad ſignandum prauos ſpiritus accipiuntur ſemper, & tamen ſecundum proprietatem, & originem eorum apud græcos omnibus ſpiritibus competunt, idem enim eſt ac ſi intelligentias appellemus, & tamen intelligentia de omni ſubſtantia immateriali dicitur ſicut Philoſophi loquuntur. Vocant etiam eos dæmones quaſi præſcios rerum, quoniam aliqua futura prædicunt, vt ait Iſidorus 8. Eti. cap. de Dijs gentium, & de his reſpondent, ſed & iſtud Angelis bonis conuenit, vtrique enim aliqua futura ſciunt, & de illis interdum reſpondent, vnde & græci diſtinxerunt dæmones per bonos, & malos, ideſt, agathodæmones, & cachodæmones, i. bonos & malos dæmones, ſicut nos diſtinguimus bonos, & malos Angelos.

Eſt quoque aliud nomen, quod vt commune omnibus dæmonibus [illegible]a habet conſuetudo, ideſt diabolus, omnes enim diabolos ſicut, & dæmones dicimus. Sunt autem aliqua, quæ quaſi nomina propria dæmonum accipimus, vt Sathã, vel Sathanas, & Leuiathan, Beelzebub, Belial, quæ nomina ſacra ſcriptura introduxit.

Nam de Sathan patet ſupra 4. ca. cum Chriſtus dixit, vade retro Sathan, & locutus eſt ad tẽtatorem ſuum, qui vnus erat, & 1. Paralip. 21. c. dicitur tunc ſurrexit contra Iſrael. de Leuiathan patet Iob. 40. & 41. cap. de Belial patet Iudi. 19. cap. ſ. quòd viri ciuitatis Gabaa erant viri Belial, & 2. Reg. 20. cap. dicitur, quòd Seba erat vir Belial, de Beelzebub, patet ſup. 12. c. ſ. in Beelzebub principe dęmoniorum dęmonia eijcit.

Sed dicendum, quòd, aliter ſe habent nomina iſta ex origine ſua, aliter ex conſuetudine quorundam: nam plurima horum ſunt communia, & nos accipimus, vt propria: nam hoc nomen diabolus accipitur apud nos, vt cõmune, & tamen eſt proprium, nõ quidem ex origine, ſed ex impoſitione, fuit enim impoſitum maximo ſpirituum malorum, qui princeps illorum dicitur, & hoc ex ruinæ nam de Cœlo ruit in Abyſſum, & cadens traxit ſecũ multitudinem ſpirituum.

Nam diabolus deorſum fluens dicitur, & ſic accipitur hic, de hoc dicit Iſidorus Eti. lib. 8. ca. de Dijs gentium, ſ. diabolus hebraice dicitur deorſum fluens, quia quietus in cœli cacumine ſtare contempſit, ſed ſuperbiæ pondere deorſum corruens cecidit, gręce vero dicitur diabolus criminator, quia crimina, ad quæ ipſe allicit ad Dominum referat, vel quia electorum innocentiam criminibus falſis accuſat, & hoc modo accipitur in Apo. ſcilicet, proiectus eſt accuſator fratrum noſtrorum, qui accuſabat illos in conſpectu Domini die ac nocte, & ibi pro vno accipitur, ideſt, pro dracone, qui diabolus dicitur. Sic accepit Chriſtus diabolum, vt nomen vnius, & neceſſe eſt, quòd ille ſit princeps omnium dęmonum, vt ex modo locutionis colligitur, quia dicitur, qui paratus eſt diabolo, & Angelis eius. Cum enim dixit diabolo ſingulariter, & non deſignauit per aliquod adiunctum, apparet, quòd accipiat, vt nomen proprium, cum autem dixit, & Angelis eius ſignauit hũc eſſe principem, quia ei dat Angelos, & non ſolum princeps eſt, ſed etiam omnium dęmonũ, cum neceſſe ſit hic nomine diaboli, & Angelorum ſuorum intelligi omnes ſpiritus nequam, & tamen nomine diaboli vnicus accipitur, ergo neceſſe eſt cæteros dæmones vocari Angelos eius, & ſic erit ipſe princeps omnium.

Sed obijcietur, quòd diabolus non ſit princeps, quia Beelzebub eſt princeps, ſic dicitur ſupra 12. cap. in Beelzebub principe dęmoniorum eijcit dęmonia, & ita illi
A principatum dederunt, & poteſtatem, cum dicant per eũ cętera dęmonia coercita ab obſeſſorũ corporibus expelli.

Dicendum, ꝙ diabolus eſt princeps ſicut hic Chriſtus dixit, ad verbum autem illud dicendum, ꝙ illud eſt Iudæorum calumniantium, & fortaſſis errabant: nam quòd eſſet vnus princeps dæmonum verum eſt, ſed quod ille eſſet Beelzebub, forte non erat verum, ſed hoc Iudæi acceperunt, quia Beelzebub erat Deus Accharon 4. Reg. 1. cap. & erat magnæ famæ, & opinionis apud Gentiles in ſapientia, & reſponſis, & non ſolum apud eos, ſed etiam apud Iudęos, vnde rex Ochozias Iudæus exiſtens miſit nuncios ad conſulendum Beelzebub Deum Accharõ an de infirmitate illa conualeſceret 4. Reg. 1. cap. & propter hanc excellentiam crediderunt Iudęi, quòd Beelzebub eſſet princeps dæmoniorum in ſapiẽtia, & poteſtate, ideo
B dixerunt, quòd in Beelzebub principe dęmoniorum eijcit dęmonia, & ideo potuerunt errare.

Secundo poteſt dici, quòd verum eſſet illud, licet non ſciamus, ſcilicet, quòd Beelzebub ſit ille, qui vere princeps dęmonum eſt. Circa quod ſciendum, quod inter dęmones principatus eſt, vt magis declaratum eſt ſupra 12. cap. q. 65. Et eſt iſte principatus ſecundum naturam, ſcilicet, quòd ille, qui eſt naturaliter maioris ſapientiæ, & potentiæ ſit princeps aliorum, qui minores in hoc ſunt, & iſte vnicus eſt, qui omnes excedit, iſte autem eſt, qui omnibus dæmonibus fuit cauſa cadendi, quia pręſumpſit de ſe, & alij ſecuti ſunt eius præſumptionem, & ſicut fuit eis cauſa cadendi, ita & nunc dominatur, aut principatur eis poſt ruinam. Sed iſte princeps quis ſit, aut quo nomine appelletur incertum nobis eſt, nos vero vtimur eũ
C intelligere nomine Sathanæ. Et cauſa huius eſt, quia ipſe tentauit Chriſtum, & videtur, quòd nemo alius auderet Chriſtum aggredi niſi maximus dæmonum, inde ergo apud plurimos creditum eſt Sathan eſſe principem inferorum.

Alij vero luciferum vocant principem dæmonum, & dicunt, quòd ille mouit eos ad præſumptionem, & fuit illis occaſio ruinæ, & hoc plurimi accipiunt ex eo, quod habetur Iſa. 14. cap. ſcilicet, quomodo cecidiſti de cœlo lucifer, qui mane oriebaris, & ita luciferum dicunt eſſe illũ magnum Angelum, qui de cœlo corruit.

Sed dicendum, quòd iſtud non tenet, quia manifeſtũ eſt illud intelligi de Nabuchodonoſor, vel ſaltem de rege Babylonis, cum ibi dicat litera, ſumes Parabolam iſtam contra regem Babylonis &c. & multa ibi ponuntur, pro-
C pter quæ neceſſe eſt intelligi de homine mortali, & mortuo, & non de Angelo.

De Leuiathan, & Belial non ita dicitur communiter, quòd ſunt principes dęmoniorum, & tamen aliqui volunt de Leuiathan, quòd ſit princeps, quia Iob 40. & 41. cap. ponuntur multę laudes de fortitudine eius, & dicitur ipſe eſſe diabolus, & apparet, quòd ſit princeps, quia dicitur Iob. 40. cap. ipſe eſt principium viarum Domini, & ideo intelligitur de excelſiori creaturarum omnium, quæ eſt quaſi prima inter creaturas, quæ ſunt viæ Domini, vel proceſſus diffuſionis bonitatis eius.

Secundo patet, quia dicitur Iob. 41. cap. non eſt poteſtas ſuper terram, quæ comparetur ei, qui factus eſt, vt nullum timeret, & tamen ſi aliquem ſuperiorem Angelũ in robore haberet, poſſet illum timere: ideo videtur, ꝙ il-
D le Leuiathan ſiue Behemoth eſt princeps dęmonum.

Tertio, quia dicitur, eo. cap. ipſe eſt Rex ſuper omnes filios ſuperbiæ, & tamen nemo eſt Rex ſuper oẽs filios ſuperbiæ niſi princeps omnium dęmonum, eo ꝙ oẽs dæmones ſunt filij ſuperbiæ, i. ſuperbi, qui ex ſuperbia corruerunt, ergo ille Behemoth ſiue Leuiathan, de quo ibi dicitur, eſt princeps omnium dęmonum. Dicendum, quòd princeps dęmonum eſt vnus, i. maximus omnium dęmonum in ſapientia, & in naturali poteſtate, & iſte eſt quẽ deſignauit Chriſtus cum dixit, diabolo, & Angelis eius, quia cęteros fecit eſſe Angelos ſuos, & vocauit eũ ab illa proprietate, qua eſt princeps: nam princeps omnium eſt ille quem omnes corruẽdo ſecuti ſunt, & ab hac proprietate vocatur diabolus, ideſt, deorſum fluens, quia de cœlo corruit in terram. Et dicendum, quòd iſte idem vocatur alijs nominibus ſupra poſitis, quia illa non ſunt

propria,

propria,ſed communia,& dicuntur de illo,& de alijs,& F
conueniunt præcipue illi principi. Et apparet primum:
nam Sathan putatur eſſe nomen propriũ,& non de vno,
ſed de multis dicitur,vt ſup.12.c.ſ.ſi Sathanas Sathanam
eijcit,ac ſi dicatur, ſi dæmon eijcit dæmonem, & Mar.3.
& Luc.11.dicitur ſi Sathan in ſeipſum conſurrexerit, plu
res ergo ſunt Sathanæ.

De Leuiathan,Behemoth, & Belial idem eſſe videtur,
licet non inueniantur poſita nomina in plurali, quia ra-
ro de his ſcriptura loquitur. De Beelzebub dicendum, ꝙ
eſt nomen idoli,& dæmonis,inquantum eſt nomen ido-
li,ita erat vnius,quòd non erat plurium, inquantum ve-
ro nomen dęmonis poterat cũuenire omnibus, ſed quòd
ſic vocaretur accepit ab immunditia ſacrificiorum ſuorũ:
nam Beelzebub interpretatur vir muſcarum, vnde Ioſe-
phus 6.lib.antiqui. Deum illum muſcam vocat.Quod au G
tem conueniant nomina iſta cuilibet dæmoni apparet,
quia diabolus dicitur (vt Iſidorus ait) quaſi deorsũ fluẽs,
omnes autem de cœlo corruerunt in terram, ideo omnes
vocantur diaboli. Etiam Sathan omnibus conuenit,quia
Sathan ſignat aduerſarium,& omnes dœmones ſunt ad-
uerſarij generis humani,ideo omnes dicuntur Sathã,vn-
de non ſolum dæmones dicuntur Sathan, ſed etiam ho-
mines,qui alijs aduerſantur apud Hebræos vocantur Sa-
than 2.Regum 19.cap.cum dixit Dauid ad Ioab, qui ad-
uerſabantur ei, quid michi, & vobis filij Saruiæ cur effici-
mini michi hodie in Sathan,ideſt,quare aduerſamini mi
chi,vt non fiat,quod ego volo? De Belial etiã patet,quia
vocatur Belial,ideſt, abſque iugo, vel ſuperbus, ſic dici-
tur Iudi.19.cap.viri ciuitatis Gabaa filij Belial, & addi-
tur in litera,i.abſque iugo, & tamen omnes dæmones ta H
les ſunt,quia noluerunt ſubeſſe Deo,ſed in ſeipſos ſuper-
bierunt. De Behemoth, & Leuiathan ſunt rationes per
applicationem, quia Behemoth in Hebræo ſignat pecus,
vel brutum,& conuenit omnibus dæmonibus, quia cor-
ruendo per vitium à ſuo ſtatu vſque ad indignitatem
pecorum deſcenderunt. Leuiathan vero aquaticus ſer-
pens eſt, & vt ait Iſidorus libro 8. Etym. conuenit dæ-
moni, qui in huius ſeculi aſtutia, vel in mari volubili
verſatur.

De Beelzebub dicendum, quòd etiam omnibus com-
petere poteſt: nam ſic dicatur propter immunditiam,
Deum enim muſcam illum vocant, ſed dæmones im-
mundi ſunt ſicut Chriſtus dixit ſupra 12.cap. ſcilicet, cũ
ſpiritus immundus exierit ab homine, ergo omnibus
competit hoc. I

Item apparet efficacius,ſcilicet, quòd Chriſtus pro eo-
dem accipiat nomina hæc,ſcilicet,Sathan, & Beelzebub:
nam dicitur Luc.11. & ſupra 12.cap.ſi Sathanas Sathanã
eijcit quomodo ſtabit regnũ eius,quia dicitis me in Beel-
zebub eijcere dęmonia? Et ita apparet, quòd Sathan ſit
ipſe,qui Beelzebub,quia aliàs cum illi dixerunt,in Beel-
zebub eijcit dæmonia,Chriſtus volens contra eos argue-
re de diuiſione dæmonum, non diceret, ſi Sathanas Sa-
thanam eijcit,ſed ſi Beelzebub eijcit Beelzebub, vel eij-
cit dæmonia,& tamen dixit Sathan, ergo pro eodem ac-
cepit,quia aliàs non valeret argumentum.Etiam apparet
ex hoc, quòd Iudæi ſic accipiebant Beelzebub, & Satha-
nam pro eodem: nam dato,quòd Chriſtus ſic acciperet,ſi
illi non putarent ſic accipi; viderent, quòd non valeret
argumentum Chriſti, & refellerent illud, & tamen non K
repulerunt,ſed tacuerunt: ideo apparet, quòd etiam ipſi
accipiebant Beelzebub,& Sathanam pro eodem, & ſicut
dicitur de his,ita de diabolo,& Leuiathan, & Behemoth
eſt dicendum, quòd pro eodem accipiantur, vnde Chri-
ſtus illum quem vocauerat Sathan, & Beelzebub ſupra
12.ca.vocat hic diabolum,ideſt, principem omnium dæ-
monum quicunque ille ſit.

*Qui ſunt iſti Angeli diaboli, & quomodo ac quare vo-
centur Angeli?. Quæſt. CCCCVI.*

QVæritur nunc de iſtis Angelis diaboli cum dicatur,
cum diabolo,& Angelis eius,qui ſunt iſti Angeli?
Dicendum, ꝙ iſti Angeli non poſſunt eſſe niſi
dæmones,cum deputentur in inferno in ignem.

F Sed videndum eſt quomodo vocentur Angeli. Eſt di-
cendum, quòd ſacra ſcriptura illos vocat Angelos, ſed
interdum vocat Angelos malos interdum Angelos ab-
ſolutè.

De primo patet Pſal.77. miſit in eos iram indignatio-
nis ſuæ immiſſiones per Angelos malos,i. per dęmones,
quia illi intulerunt mala Aegyptijs, & illi etiam vocan-
tur Angeli mortis, quia inferunt mortem eis quibus à
Deo decreta eſt.

De ſecundo patet, vt 2.Pet.2.cap.ſcilicet, ſi enim Deus
Angelis peccantibus non pepercit, & iterum eo. cap. vbi
Angeli fortitudine,& virtute cum ſint maiores non por-
tant aduerſus ſe execrabile iudiciũ,ideſt, dæmones,quia
contra bonos Angelos nullum iudicium fit.Sed quare vo
cantur Angeli?

G Dicendum, ꝙ hoc nomen Angelus non eſt nomen na-
turæ,vel ſpeciei,ſed officij,& operis. Nam vocantur An-
geli apud Græcos in latino nuncij: nam naturale eſt his
eſſe ſpirituales ſubſtantias, ideſt, immateriales, nuncios
vero eſſe adminiſtrationem quandam dici, cum ſpiriti-
bus his conueniat miniſtrare Deo. ſic dicitur Dan.7.mi-
lia milium miniſtrabant ei, & decies centena milia aſſi-
ſtebant ei,& ita etiam dicitur Pſalm.103.qui facit Ange-
los ſpiritus,& miniſtros ſuos ignem vrentem,ideſt, ſpiri-
tus facit eſſe miniſtros ſuos, vel Angelos,& ad Hebræos
1.cap.cum de Angelis bonis dicitur,omnes ſunt admini-
ſtratorij ſpiritus in miniſterium miſſi, ſed qui mittuntur
nuncij ſunt, ideo vocantur Angeli,& ſic miniſtrare in-
uenitur in bonis, ita inuenitur in malis, ideo etiam mali
vocantur Angeli.

H

*Quomodo dicantur alij dæmones Angeli Diaboli?
Quæſt. CCCCVII.*

SEd quomodo dicũtur alij dæmones Angeli eius,ideſt,
diaboli?

Dicendum, quòd ponendus eſt vnus dęmon maior in
naturali virtute, & ſcientia omnibus dæmonibus, & iſte
eſt princeps ſecundum exigentiam naturæ, eſt etiã prin-
ceps ſecundum voluntatem eorum,etiam aliquandiu ceſ-
ſabit principatus iſte, ſ.poſt diem iudicij: nam dæmoni-
bus nõ eſt neceſſe habere principem inter ſe,cum aliquã-
do illum non ſint habituri,i.poſt diem iudicij, & ita poſ-
ſent nunc non habere, ſed placet eis habere principatũ,
& ſubditos eſſe vni,& dato,quod debeat eſſe principatus
I oportet,quod ſit princeps ille,qui naturaliter eſt excellen
tior in eorum bonis naturalibus, quia hoc etiam magis
conuenit ipſorum intentioni,volunt enim habere princi-
patum ad hoc, quòd ipſi miſſi, & ordinati contra homi-
nes poſſint eis nocere, quibus valde inuident. Si autem
eſſent diuiſi inter ſe impediret vnus alium, & paruum,
aut nullum impedimentum, aut malum ſuſtinerent ho-
mines ab eis, ſic Chriſtus arguit contra Iudæos ſupra 12.
& Mar.3.& Luc.11.cap.ſ.ſi Sathanas Sathanam eijcit di-
uiſus eſt in ſeipſum, & regnum eius non ſtabit, & tamen
illud ſtat cũ homines ſentiant à dęmonibus maxima ma-
la quotidie, & Chriſtus dicit dæmonem eſſe principem
mundi Ioan.12.ca. ſ.princeps huius mundi eijcietur fo-
ras, & Ioan.14. princeps huius mundi in me non habet
quicquam,i.dęmon. Ad hoc autem dæmones ſunt ordi-
K nati ſub vno valde obedientes ei, vt ſecundum illius or-
dinationem tota dæmonum multitudo procedat contra
humanum genus ad nocendum, & perdendum.

Ex hoc autem ſequitur, ꝙ omnes dęmones ſubditi illi
maximo dæmoni ſunt miniſtri eius, quia faciunt, quod
ille iubet,& vadunt quo imperat,quia aliàs non maneret
ordo principatus, & tunc vocabũtur omnes Angeli eius,
quia ſunt nuncij eius euntes quo ille iubet, quia ſicut bo-
ni ſpiritus vocantur Angeli adminiſtratores, quia vadũt,
& veniunt ad nos procurãtes noſtram ſalutem, ita & ma
li ſpiritus, quia ex mandato ſummi dæmonis veniunt ad
nos procurantes noſtram perditionem vocantur; Angeli
Sathanę, vel illius maximi dęmonis. Patet de primo ad
Hebrę.1.cap. ſunt adminiſtratorij ſpiritus in miniſteriũ
miſſi propter eos,qui hęreditatem capiunt ſalutis. De ſe-
cundo ſimile eſt, quia non minorem affectionẽ habet Sa-
thanas

thanas, & cęteri dęmones ex inuidia ad perdendas animas noſtras quàm boni Angeli ex charitate ad procurandam ſalutem earum: ideo miniſtrabunt principi ſuo ſolicite euntes ad omnia, quæ mandauerit inquantum pertinent ad ſubuerſionem animarum noſtrarum, Angeli ergo Sathanæ ſunt. Et ita vocat eos ſcriptura Angelos diaboli, ſ. principis dæmonum, & ſic dicitur hic, diſcedite cum diabolo, & Angelis eius, & Apo. 12. c. dicitur ſimiliter draco pugnabat, & Angeli eius, & vocatur ibi draco diabolus, ſ. & proiectus eſt draco ille magnus ſerpens antiquus, qui vocatur diabolus, & Sathanas, & Angeli eius miſſi ſunt cum illo, & ita diabolus eſt ille cuius Aogeli ſunt, & hoc, quia eſt princeps illorum. Sic enim Michael, quia eſt princeps Angelorum dicitur habere Angelos eo. cap. ſ. factum eſt pręlium in cœlo, & Michael, & Angeli eius pręliabantur. Alio modo poſſunt vocari cæteri dæmones Angeli eius, quia ſecuti ſunt iniquitatem illius, ſicut enim diſcipuli alicuius ſunt, qui eius doctrinam ſequuntur, ita Angeli diaboli ſunt, qui cadentem diabolũ in ruina, & peccato ſecuti ſunt.

Quare dicitur de illo igne æterno, quòd paratus eſt diabolo &c. *Quæſt.* *CCCCVIII.*

QVæritur quare dicitur de illo igne æterno, quòd paratus eſt diabolo, & Angelis eius?

Dicendum, quòd vocatur paratus, vel præparatus ad ſignandum illius durationem, vt non putetur, ꝙ per accidens ille ignis inuentus fuerit, vel nunc nouiter in cogitationem Dei venerit ponere malos in ignem, ſed potius ignis præparatus eſt, & ideo quòd ſtudioſe factum eſt ſignum eſt, quòd diu durabit, immo ſemper.

Secundo ponitur ad oſtendendum malum conſortium, quod dabitur damnatis, ſcilicet, quia non ſoli punientur, ſed cum diabolo, & Angelis eius, & hoc erit ſibi ad magnam triſtitiam, ſcilicet, quia dæmones de malo, & pœna damnatorum gaudebunt, & homines triſtabuntur, ſcilicet, quia illorum ſuaſionibus venerunt in hunc locum tormentorum, & nunc illi gaudent de ipſorum pœna.

Tertio ponitur ad oſtendendum infælicitatem damnatorum, ſ. quia in malum iſtud inciderunt quaſi per accidens: nam pœna illa ignis perpetui non erat eis aſſignata, ſed dæmonibus, & hoc proprie ſignat litera cum dicitur, qui præparatus eſt diabolo, & Angelis eius, q. d. non erat pro vobis ignis iſte aſſignatus, ſed vos voluiſtis imitari dæmonem, & Angelos eius pro quibus erat iſte ignis, & ſic incidiſtis in eandem pœnam in quam illi, & ideo magis lugendum eſt illis, quia ſi voluiſſet Deus iſtam pœnã pro hominibus, & pro eis illam creaſſet, videretur quaſi quædam neceſſitas incurrendi in illam, & ideo non tam inconſolabiliter affligerentur, cum autem non eſſet iſta pœna pro eis, ſed pro dæmonibus, & tamen ipſi, quia voluerunt dæmones imitari, inciderunt in eam, magis lugẽdum illis eſt.

Quare dixit illum ignem paratum eſſe dæmonibus, & non hominibus? *Quæſt.* *CCCCIX.*

SEd quæritur quare dixit præparatũ eſſe dæmonibus, & non hominibus illum ignem?

Aliqui dicunt, quia voluit Chriſtus oſtendere, quòd Deus aliter ſe habet ad bonum, quàm ad malum. Nam bonorum ipſe eſt auctor, & cauſa, malorum vero non eſt cauſa neque auctor, & ideo ſupra quando dicebatur de regno beatorum dixit, venite poſſidere regnum paratum vobis à conſtitutione mundi, quaſi Deus paraſſet pro hominibus bonum illud, nunc autem cum de malo dicitur, i. de igne æterno non dixit, quòd præparatus erat hominibus.

Sed dicendum, ꝙ non ſtat, quia tunc ſicut Deus nõ eſt cauſa mali hominibus, ita neque dęmonibus, ideo neque debet dici, quod præparatus eſt dæmonib. & tamen dicit expreſſe dæmonibus eſſe paratum, ideo hoc malum pœnæ Deus intendit.

Alij dicunt, quod dæmonibus paratum eſt, quia licet

A ſit pro hominibus, & pro dęmonibus, videtur factus eſſe principaliter pro dæmonibus, quia dæmones ſtatim, vt creati ſunt adiudicati ſunt igni æterno, nam non fuit aliquantum tempus quo Angeli mali in cœlo manerent, ſed mox, vt creati ſunt auerterunt ſe à Deo, & in pœnam auerſionis incluſi ſunt in inferno, & quaſi ſimul factus eſt infernus, & impletus eſt dæmonib. qui ibi punirentur, propter quod proprie pro dæmonibus, videtur infernus factus: quia contemporanea eſt pęna dæmonum durationi inferni; ſecus de hominibus nam homines nõ poſiti fuerunt in inferno mox vt nati, vel creati ſunt, ſed poſt mortem.

Secundo, quia non omnes ſimul ſicut dæmones omnes ſimul adiudicati ſunt igni inferni quaſi eſſet eis ille proprius, homines autem per varia tempora, & non ſi-
B mul omnes damnandi, ſed per ſucceſſiones, & ſingillatim vadunt.

Tertio, quia non ſtatim, vt infernus factus eſt fuerunt poſiti ibi aliqui homines, vel animæ hominum, ſicut dæmones ſtatim poſiti ſunt ibi, vt infernus factus eſt: ideo dæmonibus eſt infernus quaſi naturalis, hominibus autẽ quaſi accidentalis, ideo dæmonibus dicitur præparatus non hominibus.

Aliter ẽt dicitur ignis æternus paratus dęmonibus, & non hominibus, & quia pro peccato datur pœna, peccatũ autem Angeli fuit ſtatim, vt creatus eſt, ideſt nulla duratione temporis mediante, homo autem non peccauit, vt creatus eſt, ſed cum creatus eſſet in originali iuſtitia manſit in ea aliquantulum, & poſtea peccauit, etiam omnes dæmones creati ſunt ſimul, & ſimul peccauerunt, & ita
C omnibus ſimul adiudicatus eſt ignis inferni, homines vero non peccauerũt omnes ſimul, ſed per ſucceſſiones, ideo magis accidentalis eſt ignis hominibus.

Alia cauſa, & præcipua eſt quare dicatur ignis paratus dęmonibus, & non hominibus, quia pœna illa pro peccato eſt, dæmones autem poſtquam peccauerunt non habuerunt remedium, ſed mox adiudicati fuerunt pœnæ æternę, ſecus de hominibus, quia licet peccauerunt Deus nolebat, quod punirentur æternaliter, ſed quod liberarentur à peccato, & ideo ipſe pro omnibus paſſus eſt vt nullus ipſorum puniretur, & ita Deus non parabat ignẽ pro hominibus ſed regnũ, cum pro illis moreretur ne inciderent in illum ignem, pro dæmonibus autem dr̃ eſſe paratus, quia illos peccãtes adiudicauit ſtatim illi igni, & noluit eos redimere ſicut homines; & iſta eſt vera cauſa qua-
D re nõ ſit ignis paratus pro hominibus ſed ꝓ dęmonibus.

Quare regnum beatorum non dicitur paratum eſſe Angelis bonis? *Quæſt.* *CCCCX.*

QVæritur cum dicatur hic ignis æternus paratus diabolo, & Angelis eius, quare regnũ, quod datur beatis, non dicitur paratum eſſe Angelis bonis, cũ in illo regno ſint Angeli boni.

Dici poteſt vno modo, quod dicitur de ignẽ ęterno ſic: quia ignis paratus erat dæmonibus per ſe, hominibus autem ſolum propter imitationem dęmonũ, ideo recte dicitur, qui paratus eſt diabolo, & Angelis eius, q. d. non vobis ſed illis, & tamen quia imitati eſtis illos, datus eſt vobis. Non eſt ſic de vita æterna, quia non eſt data homini,
E propter imitationem Angelorum, cum angelicam vitam ignoremus, ſed propter obſeruationem mandatorũ Dei, & quia ibi ſolis hominibus Deus loquitur, non oportuit fieri mentionem de Angelis, ſecus in damnatis, qui propter imitationem dæmonum damnati fuerunt.

Secundo, quia infernus ſecundum ſe erat paratus dæmonibus, hominibus autem non erat paratus, ſed per accidens adiudicantur illi, vt dictum eſt præce. q. ideo dicitur paratus ignis dęmonibus, & non hominibus. Secus de vita ęterna, quia illa nõ pręcipue pro Angelis, quam pro hominibus, ſed ęque principaliter pro vtriſque parata eſt, quia ad bonum omnes creaturas Deus ordinauit, niſi ipſę ſe ad malũ flexiſſent, & ideo pro omnibus capacibus beatitudinem fecit, & non pro ſolis Angelis, ideo non debuit dici, quod paratum erat illud regnum Angelis, & ſi tamẽ Deus loqueretur ſimul Angelis, & hominibus, vt regnũ

perci-

perciperent, diceret eis paratum vobis quaſi vtriſque
hoc diceret paratum eſſe.
Tertio dicendum, & melius, quòd aliquid dicitur para
tum illi, qui illud nondum habet, ſed aliquando ipſum
habebit, & ita de hominibus eſt, quia nunc eſt vita æter-
na, & homines ſunt, qui eam non habent, & aliquando
ipſam habebunt, ideo eis parata eſt, & tamen de Angelis
ſecus fuit, quia non fuerunt Angeli aliquando extra ipſū
regnum, ſed ex quo fuerunt, ſemper fuerunt in cœlo em-
pyreo, vbi eſt regnum cœlorum, vel locus beatitudinis,
ideo nunquam fuit eis paratus, quia nunquam extra il-
lud fuerunt.
Quarto, quia ſi aliquid eſt paratum pro aliquo, prius
eſt, quam detur ei pro quo paratum eſt, quia hoc ſignat
iſta dictio paratus, & tamen cęlum empyreum, quod eſt
locus beatitudinis, nunquam fuit quin eſſet habens An-
gelos, quia mox, vt creatum eſt ſanctis Angelis fuit reple-
tum; ergo non poteſt dici paratum eſſe Angelis, ſecus de
hominibus, quia multo tempore fuerunt homines, quan-
do nullus eorum fuit in cœlo empyreo, & maiori tem-
pore cœlum empyreum, in quo nullus homo fuit in eo,
ergo poteſt dici paratum eſſe regnum illud hominibus,
& non Angelis; & iſtæ duæ ſunt veræ cauſæ.

Quare potius dicitur, qui preparatus eſt diabolo, & eius Angelis, quam preparatus eſt dæmonibus? Quæſt. CCCCXI.

QVæritur quare dicitur, qui præparatus eſt diabolo,
& Angelis eius? nam videtur ſufficiens eſſe, quod dice-
retur, præparatus eſt dęmonibus, non diſtin-
guendo diabolum, & Angelos, i. principem, & ſubditos,
quia omnes ſunt dęmones.
Aliqui dicunt, quod factum eſt ad oſtendēdum, quod in-
ter dæmones ſit principatus, & ſubiectio, & vnicus ſit
princeps, cęteri vero ſint ſubditi.
Sed dicendum, quòd hoc non ſtat, quia hoc conſtabat
hominibus, qui vocabant aliquem principem eſſe dęmo-
niorum. Etiam Chriſtus illud dixerat ſup. 12. cap. & Mar.
3. & Luc. 11. nam ibi manifeſte conceſſit principatum, &
ſubiectionem eſſe inter dæmones, & quod eſſet vnus dę-
mon maior alijs, qui poſſet eos de corporibus excludere,
quia Iudæi ita dixerunt, quod Chriſtus in Beelzebub princi-
pe dęmoniorum eijciebat omnia dęmonia, ſi autem non
eſſet principatus, & ſubiectio, cum Chriſtus vellet deſtrue
re argumentum illorum ſicut deſtruxit, negaret ſuppoſi-
tionem eorum, & tamen non negauit, ſed aliter ſoluit ar
gumentum ſicut ibi apparet: ideo conceſſit principatum
inter dæmones, & ad hoc non oportebat, nunc dicere de
principatu ipſorum.
Alij dictum eſſe putant vt videatur, quòd omnes dæ-
mones patiuntur tam princeps, quam ſubditi, & nullus
excuſatur ab illa pęna. Sed dicendum, quòd nō ſtat, quia
cum omnes dęmones peccauerint, neceſſe erat, vt iuſtitia
Dei exigente ſimiliter punirentur, & ſic certum erat, quod
tam princeps, quam ſubditi punirentur.
Dicendum, quòd fuit hoc poſitum ad oſtendendum
cauſam damnationis hominū. Cum. n. paratus eſſet ignis
inferni dęmonibus, & non hominibus non fuerunt ho-
mines adiudicari ad illum ignē, niſi quia ſecuti ſunt dę-
mones, ita, & dæmones inter ſe: nā origo peccati in dæ-
monibus fuit maximus dęmonum, ipſe. n. peccauit, & cę
teri eum in peccando ſecuti ſunt: ideo illi datus eſt ignis,
quia peccauit, cęteris autem, quia eū peccantem imitati
ſunt; hoc ſignatur cum dr, qui paratus eſt diabolo, & An-
gelis eius, i. ignis ille p ſe eſt paratus diabolo, qui eſt prin-
ceps, Angelis vero eius paratus eſt, quia Angeli eius ſunt,
ideſt, quia imitati ſunt eum, vobis autem dabitur, quia
eum, & Angelos ſuos imitati eſtis, & iſta eſt vera cauſa.

Quare Chriſtus dicet eſuriui, & non dediſtis michi manducare? Quæſt. CCCCXII.

QVæritur quare Chriſtus dicet, eſuriui, & non dedi-
ſtis michi manducare?
Dicendum, quod ſicut ad bonorum pręmium
F poſuit iſta opera miſericordiæ, vt meritum, & cauſam,
ita quantum ad damnandos ponit ea, vt cauſam, quia
omiſerunt illa.
Si autem quæratur quomodo Chriſtus eſuriuit, & ſiti-
uit. Iſpe reſpondet, quod quando vnus de minimis ſuis ſitit,
aut eſurit, ipſe ſitit, & eſurit, & quando miniſtratur illis
dicitur Chriſto miniſtrari, vt ipſe dicit in litera, & oſten-
ſum eſt ſup. Et potiſſima ratio eſt, quia nos omnes ſumus
vnum corpus Eccleſiæ cuius Chriſtus caput eſt. 1. Cor. 12.
c. & ideo vnum ſenſum, & paſſionem, & delectationem
oportet poni omnium membrorum eiuſdem corporis,
propter quod quibuſcunque de Eccleſia patientibus fa-
mem, aut ſitim Chriſtus dicitur illa pati.
Alij dicunt, quod Chriſtus eſt, vt anima in corpore re-
ſpectu noſtri, & licet ipſe in ſe non patiatur, dicitur pati,
G quia corpus eius patitur. Sic dicit Orig. ſuper Mat. ſcriptū
eſt ad fideles, vos eſtis corpus Chriſti, ſicut ergo anima
habitans in corpore. cum non eſuriat quantum ad ſubſtā
tiam ſuam ſpiritualem, eſurit tamen corporis cibū. quia
copulata eſt corpori, ſic & Saluator patitur, quæ patitur
corpus eius Eccleſia, cum ipſe impaſſibilis ſit.

Quare Chriſtus contra malos enarrat omnia opera miſericordiæ ſicut erga bonos? Quæſt. CCCCXIII.

QVæritur quare Chriſtus contra malos enarrat om-
nia opera miſericordiæ ſicut erga bonos?
Dicendum, quòd fuit. Primo ad oſtendendum
magnam culpam eorum, qui non deliquerunt in vno ſo-
lo, ſed in omnibus: nam ſi aliquod ſolum opus miſeri-
H cordiæ omiſiſſent aliqualiter videbatur remittendum ſi
cętera egiſſent, ſed omnia omiſerunt nullum agentes, vt
ergo appareat, quomodo omnia omiſerunt omnia narrat.
Secundo fit ad oſtendendum cuiuslibet operis horum
vtilitatem, & meritum: nam ſi quodlibet non eſſet per
ſe vtile, non enarrarentur omnia diſtincte, & ideo ma-
gna negligentia fuit eorum, qui neque vnum quidē ho-
rum operum fecerunt, vt mereri poſſent. De hoc dicit
Chryſ. in Hom. Intuere autem, quia non in vno tantum
aut in duobus, ſed in omnibus miſericordiam deſeruerūt
non enim ſolum eſurientem non cibauerunt, ſed neque
quod leuius erat infirmum viſitauerunt.

Quare Chriſtus breuius locutus eſt contra malos quam in bonos. Quæſt. CCCCXIIII.

I SEd quærunt aliqui, quare Chriſtus, cum narrauit ope
ra miſericordiæ contra malos, breuius locutus eſt, quā
cum ad bonos?
Aliqui dicunt, quòd hoc fuit, quia quando loquitur cō
tra malos ponuntur iſta, vt verba increpationis, & expro-
brationis. Cū vero ad bonos ponuntur hæc, vt verba lau
dis, & quia Deus eſt pronior ad laudandum, & benefa-
ciendum, quam ad nocendum, & maledicendum, dixit
latius cum in laudem bonorum iſta explicuit, breuius ve-
ro cum illa in exprobrationem malorum decurtauit. Sic
dicit Orig. ſuper Mat. ſ. & hoc conſidera, quod loquens
ad iuſtos per ſingulas ſpecies eorum benefacta dinume-
rat, ad iniuſtos autem præſcindens narrationem aduna-
uit vtrumque dicens, infirmus fui, & in carcere, & non
K viſitaſtis me, quoniā miſericordis iudicis erat benefacta
quidem hominum largius prædicare, & ampliare, male-
facta autem eorum tranſitorie, & breuiter memorare.
Sed dicendum, quod non ſtat quæſitum, præſupponit
enim breuius ad malos hic quam ad bonos dictum eſſe,
& falſum eſt, quia ad vtroſque enarrata ſunt omnia ope-
ra miſericordiæ.
Cum vero dr, quod quantum ad bonos dictum eſt, in-
firmus eram, & viſitaſtis me, in carcere eram, & veniſtis
ad me, & cum ad malos loquitur dicit infirmus eram; &
in carcere, & nō viſitaſtis me, nichil minus dicitur in vno
quam in alio, quia vtrobique ponuntur omnia opera mi-
ſericordię, & quod ambo opera clauduntur ſub vno, ſci-
licet non viſitaſtis, non dictum eſt ſine cauſa, ſcilicet quia
iſtæ duæ indigentiæ, ideſt infirmum eſſe, & eſſe in carce-
re habent vnum modum releuationis; ſaltem quantū ad
princi-

principium, & illud eſt viſitare, vel venire ad videndum vt oſtenſum eſt ſupra.

Aliter poteſt dici, ꝙ etiam ſi aliqua omitterentur hic, de operibus miſericordiæ non eſſet inconueniens, neque tamen fieret propter cauſam ſupra poſitam, ſed quia ſupra ſemel enarrauerat omnia opera miſericordiæ, ideſt indigentias, & releuationes: ideo cum nunc iam repeteret non oportebat omnia ad plenum referri, ſed ſuccincte tranſiri, quia talis eſt modus loquendi ſacræ ſcripturæ: quia ſi idem cogitur bis dicere, ſemel dicit illud plenè, & non bis, vt patet Exo. 12. c. cum de agno Paſchali refertur: & ideo nunc ſi prius diceret iſta opera miſericordiæ ad malos referret ea plene, & poſtea cum ad bonos loqueretur diceret breuius: quia præceſſerat plena narratio, & non fieret quaſi Deus velit ampliare magis facta bonorum, quam redarguere peccata malorum.

Quomodo erit verum quantum ad bonos quod dicitur, eſuriui & dediſtis mihi manducare, & de malis e contrario. cum multi nullum illorum fecerint, & plures mali fecerint? Quæſt. CCCCXV.

SEd quæritur, quomodo erit verum quantum ad bonos illud quod dicitur, eſuriui & dediſtis mihi manducare, &c. & de iniuſtis è contrario eſuriui, & non dediſtis mihi manducare, &c. Nam multi boni erunt, qui iſta opera miſericordiæ non impleuerunt: vt quia pauco tempore vixerũt, ſicut paruuli defuncti poſt baptiſmum, vel quia non habuerunt: vnde ſicut qui nullam rerum corporalium adminiſtrationem habent, ſicut monachi, vel qui cum nullo conuerſantur, ſicut eremicolæ, aut qui ſemper mali fuerunt vſque in finem vitæ, & tunc conuertuntur, & moriuntur, & non potuerunt præmittere aliqua opera miſericordiæ corporalia abundãtius, quam viri boni.

Dicendum, quòd vt ſupra dictum eſt, non eſt iſta cauſa præcipua, aut totalis beatitudinis, aut damnationis, ſed charitas exiſtens, aut deficiens, & ponuntur opera miſericordiæ potius, quam aliquid aliud propter aliquas cauſas expreſſas ſup. Et verum eſt, quod opera miſericordiæ competunt omnibus bonis. i. multitudini bonorum, & licet multi illorum (vt dictum eſt) inueniantur qui non exercuerunt opera miſericordiæ, tamen reſpectu totius cõgregationis bonorum pauci videntur eſſe illi, & quaſi nulli; de malis è contrario, quia licet aliqui illorum opera miſericordiæ exercuerint, tamen in comparatione ad totam multitudinem malorum videntur nulli eſſe.

Alio modo poteſt dici, quòd omnes boni fecerũt opera miſericordiæ, quia vel realiter illa fecerunt, vel prompti erant ad faciendum ſi eis occurreret opportunitas: ſed multis eorum non occurrit, vt ſupra dictum eſt; ideo omnes cenſentur illa feciſſe; de malis vero è contrario, quia ſi qui eorum hæc fecerunt, non propter Chriſtum fecerunt, vel mortua, aut mortificata fuerunt, & ita videtur, ac ſi nunquam præceſſiſſent, vnde recte dicuntur non feciſſe opera miſericordiæ.

An iuſta cauſa condemnationis ſit damnatis non feciſſe opera miſericordiæ. Quæſt. CCCCXVI.

QVæritur, an iuſta cauſa condemnationis ſit damnatis, non feciſſe opera miſericordiæ?

Dicendum, quòd ſic, primo quia res leuis petebatur pro vita æterna, & non voluerunt eam facere: quia opera miſericordiæ faciliter implentur. Sic dicit Chryſoſt. in Hom. ſcilicet vide qualiter leuia iniungit, non enim dicit in carcere eram & non eripuiſtis me, infirmus & non curaſtis me, ſed non viſitaſtis me, & nõ veniſtis ad me, in eſuriendo etiam non precioſam petit mẽſam, ſed neceſſarium cibum. Alias autem multas cauſas iuſtæ condemnationis adiungit Chryſoſto. in Hom. dicens. Omnia ergo ſufficientia ſunt ad pęnam. Primo quidem facultas petitionis, panis enim erat. Secundo miſeria eius, qui petebat, pauper enim erat. Tertio compaſſio naturæ, homo enim erat. Quarto deſiderium promiſſionis, regnum enim promiſit. Quinto dignitas eius

A qui accipiebat, Deus enim erat, qui per pauperes accipiebat. Sexto ſuperabundantia honoris, quoniam dignatus eſt ab hominibus accipere. Septimo iuſtitia dationis, ex ſuis enim a nobis accipit, ſed contra vniuerſa hæc homines per auaritiam excæcantur.

Quomodo dicitur quod mali reſpondebunt dicentes Chriſto quando te vidimus, & cætera. & ad quid iſtud dicent? Quæſt. CCCCXVII.

QVæritur quomodo dicitur, quod mali reſpondebũt dicentes, quando te vidimus eſurientem, &c. & ad quid iſtud dicerent?

Dicendum, quod cum iſtud iudicium vocaliter fiat, vt ſupra oſtenſum eſt q. 333. loqui poterunt, tam boni,
B quàm mali, & ideò ſicut de bonis dictum eſt, quod dicent, Domine, quando te vidimus, &c. ita & mali poterunt loqui, & loquentur.

Cauſa autem locutionis erat ad excuſationẽ, nã Chriſtus eos accuſat ꝙ non cibauerunt eum quando erat eſuriens, & ita de alijs, & ideo cum videant ſe pro hoc damnari, dicunt in excuſationem ꝙ ipſi non potuerunt hęc agere, quia nunquam viderunt Chriſtum eſurientem neque ſitientem, & ſic dicunt, domine quando te vidimus? Motiuum autem ad dicendum eſt, quia ipſi nunquã viderunt Chriſtum, nam loquitur hic Chriſtus ad omnes malos qui in toto orbe fuerunt & erũt, & tamen iſti nõ potuerunt videre Chriſtum, in carne, licet aliqui pauci eorum viderint Chriſtum inter Iudæos, ſed iſti pauci eſſent, & fortaſſis ex viſione illa qua vidiſſent non cogno-
C ſcerent Chriſtum: ideo videtur, ꝙ poterant Chriſto dicere ꝙ nunquam eum viderant ad hoc, quod iſta poſſent conferre, & ita non eſſent digni condemnatione.

Quare damnati reſpondebunt referendo mala & excuſationes ſuas penes opera miſericordiæ tam breuiter? Quæſt. CCCCXVIII.

SEd quæritur quare damnati reſpondebunt referendo mala & excuſationes ſuas circa opera miſericordiæ tam breuiter? nam boni magis immorantur in horum relatione, vt ſupra in litera patet.

Aliqui dicunt ꝙ hoc fit ex cõditione bonorum & malorum, quia boni circa bona de quibus laudantur perſiſtunt ſingillarim non recipiendo laudem ex humilitate,
D mali autem circa mala de quibus accuſantur cito tranſeunt obnubilãdo vel quaſi excuſando ea. ſic dicit Orig. ſuper Matt. conſidera ꝙ iuſti immorantur in vnoquoq; verbo, iniuſti aũt non ita per ſingula ſed curſim dicunt, qm̃ proprium eſt iuſtorum benefacta ſua relata ſibi in facie diligenter, & per ſingula refutare cauſa humilitatis, malorum aũt hominum eſt culpas ſuas excuſationis cauſa, aut nullas velle oſtendere, aut leues & paucas.

Sed dicendum quod non ſupponitur verum, nam omnia quæ boni dixerunt etiam mali dicunt. i. commemorant omnia opera miſericordiæ quæ illi: nam vtrique ſex opera miſericordię ponunt. Quod aũt dr̃ breuius narrare malos non eſt quaſi pauciora in ſententia dicãt cum totidem opera miſericordiæ narrauerint: ſed quia non retulerunt pro qualibet indigentia vnum verbum rele-
E uationis, ſicut boni, ſed poſuerunt pro omnibus vnum. ſ. non miniſtrauimus tibi, & tamen in hoc nichil minus dixerunt quam boni, quia releuatio contra indigẽtiam poteſt dupliciter deſignari, aut per dictionem ſignantem in ſpeciali proprietatem illius releuationis, aut per dictionem ſignantem illam in cõi. Si primo modo debeat deſignari, oportet pro qualibet indigentia poni vnum verbum releuationis. Si ſecundo modo ſatis eſt poni vnum pro oĩbus in m̃ſione malorum. ſ. & non miniſtrauimus tibi, quia miniſtrare ſignificat omnem releuationem miſeriarum quarumlibet ſub ratione cõi, nam omne bonum quod alteri facimus miniſtratio quædam eſt.

Aliter etiam dici poteſt ꝙ dato ꝙ breuius narraretur hic quam fuerat ſupra narratum non fieret ex conditione bonorum, & malorum, ſed ſolum quia iam fuerãt iſta plene narrata, ideo cum repetantur, non oportet repeti

ad plenum, ſed ſatis eſt quomodocunque dici ex cõditione ſcripturæ, quando idem ſæpius narrat. Etiam nõ conuenit in præſenti, ꝙ dicitur de breuiori narratione malorum, quia illud eſt, quando mali ſciunt culpam ſuam, nam in eo in quo illam ſciunt leuiter tranſeunt, & tamẽ nunc mali loquuntur in ea re qua culpam non confitentur, quia ipſi non dant cauſam quare non fecerint hæc, ſed quare non fecerint hæc circa Chriſtum, ſed in hoc nõ ſentiunt ſe reos, nã ipſi nõ poterant hoc facere circa Chriſtum cum nunquã ipſum viderint; ideo non eſt illa cauſa; ſed vera cauſa eſt, quòd breuius refert Chriſtus, & Euangeliſta, quia iam ſæpe hoc dixerat, & non oportet ſemper plene referre.

Quomodo mali quærent à Chriſto. domine quando te vidimus eſurientem, quia iam Chriſtus ad hoc reſponderat? *Quæſt.* CCCCXIX.

SEd dicetur quomodo mali quęrent ibi à Chriſto, domine quando te vidimus eſurientem, &c. quia iam Chriſtus reſponderat ad hoc, nam quando boni dixerũt, domine quando te vidimus eſurientem, &c. Chriſtus reſpondit eis, quandiu feciſtis vni, &c. ergo per hoc mali ſcire poterant, quòd dicebantur non feciſſe hæc Chriſto, quia non fecerant vni ex minimis eius, & ſic non oportebat quæri de hoc.

Aliqui dicunt, ꝙ iſta non fient in verbis, ſed in mente: & ideo non ſentirẽt mali affatum prius ad bonos ex quo ipſi poſſint erudiri, vt quærant, vel vt non quærant, ſed quilibet ſentiret in mente ſua, propter quod ponitur ſingillatim de bonis & malis, quia tam boni, quam mali aliquid ſentient in ſeipſis de iudicio ſuo.

Sed dicendum, quod iſta non ſtant; primo, quia iſta omnia fient in verbis, vt oſtenſum eſt ſup. ideo ex præcedẽtibus videntur poſſe erudiri. Secũdo, quia dato, ꝙ realiter iſta nũ eſſent futura in verbis, tamen quia litera iſta oſtendit ea quaſi in verbis futura eſſent, neceſſe eſt quòd omnia conſequenter ad hanc ſuppoſitionem dicãtur; ſed hoc ſuppoſito apparet, ꝙ mali deberent eſſe iam eruditi ex quæſtione bonorum, & reſponſione Chriſti facta ad eos, ideo non videtur quomodo de hoc quærant.

Alij ergo dicunt aliter. ſ. quod mali non audiẽt ea, quę dicentur bonis, ideo licet bonis dicta fuerint præcedẽtia, nichilominus mali quęrerẽt, ac ſi nichil dictũ eſſet bonis.

Sed dicendum, quod non ſtat; primo quia Chriſtus dicet in iudicio bona, quæ boni fecerunt ad ipſorum laudem, & mala quę fecerunt mali ad ipſorum vituperium, & tamen non eſſet plena laus bonorum, niſi innoteſcerẽt eorum bona omnibus, nec eſſet plena cõfuſio malorum, niſi mala eorum audirentur ab omnibus, ergo videtur, quòd mali audient ea, quæ boni quæſiuerint, vt poſſint ex illis informari.

Secundo, quia vt oſtenſum eſt ſupra, quilibet in iudicio ſciet omnia bona, quæ dicentur bonis pro operibus ſuis, & boni è contrario, ideo non quærent quaſi ignorent quid dictum ſit bonis.

Dicendum ergo vno modo, quod mali iſtud quærent quia licet audiuerint id, qđ quæſiuerunt boni, & reſponſum eſt eis, putabunt non eſſe idem in eis, nam aliud agitur in fauorabilibus aliud in odioſis, in fauorabilib. enim facilius proceditur, vt aliquis abſoluatur, quam in odioſis, vt quis condemnetur, & ideo licet ad hoc, quòd boni beatificarentur dicantur Chriſto feciſſe quicquid fecerũt circa pauperes, ad hoc quod mali condemnentur non videtur ſufficere, quod non fecerint pauperibus bonum, ſed quòd non cibauerint neq; potauerint Chriſtum eſurientem, & ſitientem, cum ipſe dicat, eſuriui, & non dediſtis mihi manducare.

Secundo poteſt dici, quod hoc dicent damnati ex turbatione quadam & affectione. Nam cum in iudicio viderint ſe condemnari æternaliter turbabuntur, & ita id, quod erit notum videbitur eis quaſi ignotum, & iniuſtum; ſic enim apud nos illi, qui condemnantur conqueruntur interdum ſibi inferri iniuſtum in eo, ꝙ omnibus manifeſtum eſt iuſtum eſſe.

F *Quomodo Chriſtus dicit malis, dico vobis quandiu, &c. non apponendo fratribus, ſicut fecit in reſponſione bonorum?* *Quæſt.* CCCCXX.

QVæritur, quomodo Chriſtus reſpondendo nũc malis dicit illis, dico vobis quandiu non feciſtis vni de minoribus his, neque mihi feciſtis; quia ſupra reſpondendo bonis dixit, quandiu feciſtis vni de fratribus meis minimis michi feciſtis.

Aliqui dicunt, quòd fuit quia Chriſtus vult bona opera bonorum multum laudare, & peccata malorum non vult multum vituperare, & ideo quantum ad bonos loquens dicit; quamdiu feciſtis vni de fratribus meis, quaſi ſit maius meritum benefacere ſanctis, qui vocantur fra-
G tres Chriſti, quam non Sanctis. De malis ſecus, quia vult extenuare culpam eorum, vel ſaltem non vult magnificare eam, ideo non vocat fratres eos quibus omiſerũt benefacere, quaſi minor videatur culpa eorum, quia nõ dicuntur omiſiſſe benefacere fratribus; ſic dicit Orig. ſuper Matt. volens Chriſtus iuſtorum benefacta oſtendere grãdia, peccatorum autem culpas nõ grandes; ad iuſtos quidem dicit, ex eo quod feciſtis vni ex minimis fratribus meis, ad iniuſtos autem nõ adiecit fratribus, reuera enim fratres eius ſunt qui perfecti ſunt, gratius enim eſt apud Deum opus bonum, quod fit in ſanctioribus quam quod fit in minus Sanctis, & leuior culpa eſt negligere ſanctiores, quam minus Sanctos.

Sed dicendum, ꝙ iſtud non ſtat; primo quia Chriſtus non intendit hic extenuare culpam malorum, ſed potius
H eam grauem, ſicut eſt oſtendere ad confuſionem malorum, ideo non variabat verba ad hoc.

Secundo, quia præſupponitur opus bonorum melius, quia Sanctis benefecerunt, & opus malorum minus malum, quia minus bonis benefacere omiſerunt, & tamen nõ eſt hoc verum, quia nos non cognoſcimus vere bonos & malos, ſed ijdem ſunt quibus benefaciunt iuſti, & quibus omittunt benefacere mali.

Eſt ergo dicendum, quòd licet hic non exprimãtur fratres, tamen fratres intelliguntur cum dicitur, quandiu non feciſtis vni de minoribus, quia non vocantur hic fratres, niſi ſecundum communicationem naturæ, vt oſtenſum eſt ſupra, & hoc modo omnes homines ſunt fratres, ſiue ergo bonis, ſiue malis fiat miſericordia fit fratribus Chriſti, nam nichil aliud voluit Chriſtus dicere, niſi pau-
I peres eſſe quibus hæc præſtari deberent, & illi neceſſario ſunt fratres, ſiue boni, ſiue mali ſint, ideo cum ſupra dixiſſet fratres eſſe pauperes, omiſit illud hic quaſi ſufficeret dictum eſſe ſupra, & dixit vni de minoribus, ideſt de pauperibus, quia pauperes vocantur minimi, vel minores, vt oſtenſum eſt ſupra.

Et ibunt hi in ſupplicium æternum, iuſti autem in vitam æternam.

Et ibunt. Hic ponitur vltimum huius. c. ſcilicet executio ſententiæ latæ in iudicio, & quia illa fuit de abſolutione quantum ad bonos, & condemnatione quãtum ad malos, ponitur executio quantum ad vtrumq; & dicitur. *Et ibunt hi*, ideſt damnati. *In ſupplicium æternum*, id-
K eſt in pœnam æternam, quæ non finietur. *Iuſti vero*, ſ. illi qui tunc iuſti inuenti fuerint.

In vitam æternam, ideſt, in regnum cœlorum, quod ſemper durabit.

Quomodo ibunt nunc iuſti in vitam æternam, mali vero in ſupplicium æternum, quia iam boni habebunt tunc actualiter vitam æternam, & mali ignem æternum? *Quæſt.* CCCCXXI.

SEd quæritur, quomodo ibunt, nunc iuſti in vitam æternam, mali vero in ſupplicium æternum? quia nemo poteſt ire in illud, quod iam habet, ſed mali tempore iudicij habebunt ſupplicium æternum, & omnes iuſti vitam æternam, ergo non poterunt illuc ire. Et patet, quia omnes boni ante iudicium

erunt

erunt effecti beati actualiter: quia omnes erunt mortui & iam videntes Deum, cum nemo eorum maneat in pęnis Purgatorij, & illa beatitudo eſt vita ęterna. De malis idē eſt: quia omnes illi ante tempus iudicij erunt mortui, & reſurgentes, & omnes in peccato mortali deceſſerūt: ideo neceſſe eſt, quòd iam ſint in pęnis inferni: ſed pęna inferni eſt ſupplicium ęternum; iam ergo illud habent, & ſic non ibunt in illud.

Dici poteſt vno modo, quòd ibunt in ſupplicium ęternum mali, quia licet ſupplicium habeant, & ita non poſſint ire in illud, tamen nondum eſt ęternum, quia non tranſijt infinita duratio in illis pœnis, & idem eſt de vita ęterna dicendum.

Alio modo poteſt dici & melius, ꝙ ibūt boni in vitam ęternam .i. in locum vitę ęternę, & mali in ſupplicium ęternum, ideſt in locum in quo paſſuri ſunt ſupplicium ęternum. Eſt autem locus vitę ęternę cęlum empyreum; quia ibi in ęternum manſuri ſunt beati, eſt locus ſupplicij ęterni infernus, quia ibi in ęternum manebunt dānati, & de his proprie dicitur, quia licet beati iam habeant vitam ęternam .i. beatitudinem, quādo iudicantur, nondum tamen venerunt in cœlum empyreum, in quo ſemper manſuri ſunt, & damnati, licet iam torqueātur cum in iudicio ſunt illo igne ęterno, tamen nondū iuerūt poſt reſurrectionem in gehennam, vbi ſemper manſuri ſunt, ideo ibunt, & iſte ſenſus conuenit, quia dicitur ibūt: nam ire motum localem notat, ad pœnam autem, & beatitudinem non eſt ire, ſed ad locum, ideo de loco accipitur, & reſpondet modo loquendi poſito in ſententia: nam dictum eſt, venite benedicti, percipite regnum; ergo ad regnum ituri erāt, & illud eſt locus in quo nondum erant, & de malis dictum eſt, diſcedite maledicti in ignē ęternum, ideſt in locum ignis ęterni.

An purgatio aliqua mundi ſit futura in fine ſeculi? Quæſt. CCCCXXII.

NVnc vero quęrēdum erat de pœnis damnatorum, & gloria beatorum, & locis eorum: ſed quia gloria beatorum cōſiſtit in pręmio eſſentiali, quod eſt beatitudo ſiue videre Deum, & in accidentali, quod eſt aureola, & fructibus, & dotibus; & de beatitudine dictū eſt late ſupra 5. capit. de aureola vero, & fructibus ſupra 13. cap. de dotibus autem animæ & corporis. ſup. 17. cap. non eſt aliquid iam de his dicendum, ſed maneret dicendum de pœnis damnatorum, & loco earum: quia tamen ſimul cum iudicio fiet quædam renouatio ſęculi, & de hac primo videndum eſt. Sed ante hoc quia de operibus miſericordiæ aliqua dicta fuerāt ſupra, reſtabat ad complementum aliquale dicendum de numero, & ſufficientia operum miſericordiæ corporalium, & an ſint ſola ſeptem, & quomodo omnia alia reducuntur ad hæc, & qualiter: ſed de hoc dictum eſt ſup. cap. q. 28. Circa opera miſericordiæ ſpiritualia, & corporalia, quæ ſint meliora, ideſt magis meritoria dictum eſt. eo. c. q. 29.

Accedendum eſt ergo ad id, quod dicebatur de purgatione, & innouatione mūdi, & circa hoc primo eſt dubium, an purgatio aliqua mundi futura ſit?

Aliqui dicunt, ꝙ nulla eſt futura, quia purgatione non indiget, niſi quod immundum eſt, vnde Act. cap dicitur, quod Deus purificauit tu ne commune dixeris, ideſt immūdum: ſed Deus puras dedit nobis creaturas quas creauit, ſicut de ſerpentibus, & omnibus quadrupedibus ibi dicitur, quòd erant pura, ergo nō indigent purificatione.

Secundo, quia purgatio ſecundum diuinam iuſtitiam proprie ordinatur ad auferendam immunditiam culpæ; & hoc modo dicimus homines purgari poſt mortem, vel eſſe ignem purgatorium, ſcilicet, quia tollitur ibi aliquid, quod relictum fuerat ex peccato: ſed in elementis, & rebus irrationalibus nulla poteſt eſſe infectio culpæ, ergo neque purgatio ibi erit aliqua.

Tertio, quia tunc dicitur vnumquodq; purgari quando ſeparatur ab eo, quod eſt extraneum ab ipſo inducens ignobilitatem. Separatio autem eius, quod non inducit ignobilitatem, ſed nobilitatem non dicitur purgatio, ſed diminutio, ſed ad nobilitatem, & perfectionem elemen-

A torum pertinet, ꝙ aliquid extraneæ naturæ ſit eis admixtum, quia forma corporis mixti eſt nobilior, quā forma corporis ſimplicis; ergo videtur, ꝙ elementa non poſſint purgari: quia hoc eſſet magis illa diminuere.

Dicendum, ꝙ vere purgabitur mundus, ideſt creaturæ rationabiles aliquando, quia omnis innouatio fit per aliquam purgationem, ſed elementa innouabuntur: quia Apoc. 21. c. dicitur vidi cœlum nouum, & terrā nouam, primum enim cęlum, & prima terra abijt; ergo neceſſe eſt, & iſta purgentur, ideſt depurentur.

Secundo, quia 1. Cor. 7. c. ſuper illo verbo, præterit figura huius mūdi, dicit glo. pulchritudo huius mūdi mūdanorum ignium conflagratione peribit; hoc autem erit res mundi huius purgare; ergo mundus purgabitur.

Circa hoc autem conſiderandum, ꝙ cum omnia facta

B ſint propter hominem, & Ariſt. dicat omnia quodāmodo eſſe propter nos, mūdus totus, i. vniuerſitas corporearum rerum propter hominem facta eſt: ideo conſequens eſt, vt quando homo ſecūdum corpus glorificatus fuerit, totus mundus ad ſtatum meliorē mutetur. i. omnia corpora, quæ ſunt partes mundi, & hoc non pp ipſas res, ſed propter hominem, ſicut. n. homini nōdum glorificato ſecundum corpus datus eſt iſte mundus qualis videtur, ad manendum in eo, ita homini meliorato ſecundū corpus, ideſt glorificato dabitur mundus melioratus, & hoc vt ſit locus conuenientior, & aſpectus delectabilior, ſicut honoratiori homini damus excellentiorem domum. Sed ad hoc, ꝙ homo conſequatur gloriam ſm corpus, oportet prius remoueri ea, quæ opponuntur gloriæ corporis; quæ ſunt duo. ſ. corruptio, & infectio culpæ. Primum pertinet

C ad corpus, ſecundum ad animam, quia dicitur 1. Cor. 15. corruptio incorruptionem non poſſidebit, homo ab his duobus purgabitur. ſ. à corruptione, quia non poterit corpus corruptibile effici glorioſum. Etiam ab infectione culpę, immunditia non poſſidebit regnum Dei, ſed oportet, ꝙ ignis examinet opus cuiuslibet quale ſit. 1. Cor. 3. c. & quia quicquid ad infectionem pertinet ad minus eſt, vt lignum, fęnum, & ſtipula. eo. c. ideo purgabuntur.

Similiter autem circa corpora elementaria neceſſe eſt proportionaliter fieri purgationem ſecundum hæc duo, vt remoueantur contrariæ diſpoſitiones, & inducantur conuenientes diſpoſitiones ad nouitatem gloriæ, & ideo erit in elementis purgatio proportionaliter quantum ad illa duo, ſecundum quæ eſt purgatio in homine. De corruptione apparet quia impuritas eſt cauſa corruptionis,

D & diſpoſitio ad illam, & quia circa medium locum. ſ. vbi nos manemus propter elementorum contactum multæ ſunt corruptiones, & generationes, & alterationes eorū, quæ derogant puritati elementorum ipſorum, ideo ab hac corruptione impuritatis purgari oportet elementa, vt recipiant nouitatem gloriæ. De infectione culpæ minus videtur, eo quòd res pure corporalis ſub infectione culpæ eſſe non poteſt. Et hoc verū eſt ſecundum ſeipſam, & tamen ſecūdum habitudinem ad hominem, cuius eſt proprie infectio culpæ redundat quodam modo infectio culpæ in elementa: quia ex culpa hominis relinquitur in loco in quo commiſſa fuit illa, quędam incongruitas ad ſpiritualitatem, & ita corpora ſub tali incongruitate exiſtentia non poſſunt dicari, vel aptari ſpiritualibus rebus, & inde videmus ſecundum rationem, & conſuetudinem

E iuris, quòd loca in quibus aliqua crimina ſunt commiſſa, non reputantur idonea ad aliqua ſacra in eis exercenda, niſi purgatione quadam pręmiſſa, ſicut apparet de Eccleſijs pollutis ſeminis, vel ſanguinis effuſione: nam non celebrantur ibi diuina quouſque reconcilientur, & repurgentur ſecundum formam iuris; hoc modo pars tota iſta mundi in qua nos manemus, nō ſolum impuritatem habet ex mixtione, & contactu elementorum, ſed etiam ex infectione culpæ, quia tota infecta eſt peccatis noſtris, quæ impleuerunt eam, ideo ex hac cauſa nō erit pars iſta apta ad recipiendam nouitatem glorię, vt ſit cōgruus locus dicatus rebus ſpiritualibus quouſq; purgatio pręceſſerit eximens hanc concretam labem, & ideo neceſſe eſt ab his duobus. i. corruptione impuritatis, & infectione culpę purgari elementa, & creaturas corporales, & iſta eſt, quę vocatur purgatio mundi futura.

Ad primum dicendum, quòd puritas opponitur immunditiæ. Dupliciter autem dicitur aliquid imputum, vel immundum. Vno modo prout in ſubſtantia rei eſt permixta aliqua pars malitiæ, vel ſaltem eſt adiūcta malitia rei, licet non in ſubſtantia eius. Alio modo eſt impurum, quia ſubſtantiæ rei eſt admixta aliena natura. Accipiendo primo modo crediderunt Maniehæi aliquid eſſe impurum: quia poſuerunt bonum, & malum eſſe duas ſubſtantias alicubi cōiunctas, & alicubi diuiſas; iſtud autem falſum eſt, quia malum nō eſt ſubſtantia aliqua, quæ poſſit facere compoſitionem eſſentialem cum aliqua natura, vel in aliqua re: ſed malum eſt defectus in bono, & tali modo impoſſibile eſt aliquid eſſe immundum, vel imputum, nam neque diabolus eſt ſic malus: quia in ſubſtantia ſua nichil habet naturaliter mali, quod ſit pars eſſentiæ eius: ſed malum ſuum accidentale eſt, & hoc modo Deus purificauit omnia, ideſt pura ea fecit in creatione, quia non poſuit, aliquod malum eſſe partem ſubſtantiæ rerum creatarum,

Admixta, vel adiuncta malitia ſine compoſitione ſubſtantiæ poteſt eſſe dupliciter, vel ex creatione, vel poſtea per accidens, ſcilicet ex actu; primo modo, nichil eſt immundum, quia Deus nichil creauit à principio cum malitia, ſed omnia erant bona, immo valde bona Geneſ. primo capitulo, & tamen ſi ex creatione malitiam aliquam haberet, non eſſent valde bona, immo neque bona, quia malitia non permitteret eſſe bona: ideo ex creatione nulla malitia rebus inexiſtebat, & hoc modo etiam verū eſt, ꝙ Deus omnia purificauit, ideſt pura creauit nullam malitiam habentia. Accipiendo autem de malitia, quæ accidit per actum poſt creationē, eſt aliqua creatura immunda, vel impura, quia malum ei ineſt, licet non ſit ei permixtum ſicut pars ſubſtantiæ ipſius.

Accipiendo autem immundum prout creatura habet permixtionem extraneæ naturæ, ſunt multa immunda, vel potius impura, & tunc non vocatur res ex hoc impura, vel immunda quaſi ſit mala, non eſt enim mala, quia res in natura ſua bona eſt, & quælibet natura eſt bona: ſed pro tanto vocatur impura, vel immunda, quia aliqua natura eſt, cuius permixtio derogat perfectioni alterius naturæ. Et hoc modo ſunt multa apud nos impura, & purgabuntur aliquando inquantum eius puritati illa admixtio derogat.

Ad ſecundum dicendum, quòd nō ſupponitur verum; quia purgatio non ſolum ordinatur ad ablationem infectionis culpæ, ſed etiam ad remotionem corruptionis. In elementis autem eſt corruptio, & impuritas maxime in medio loco, ideſt vbi eſt contactus eorum vbi nos habitamus; ergo etiam ſi nulla eſſet in eis infectio culpæ, indigerent purgatione.

Aliter poteſt dici, quòd purgabūtur ab infectione culpę non quidem quæ in eis ſit, & quam ipſa commiſerint; ſed manet in eis infectio culpæ per habitudinem ad homines, qui in eis culpas commiſerunt, & ex hoc ipſę contrahunt quandam indignitatem, & ineptitudinē ad hoc, quod conueniant, & conſecrentur rebus ſpiritualibus, & illa ineptitudo repugnat nouitati gloriæ inducēdæ, ideo oportet purgari ad hoc, quòd inducatur quidam ſtatus gloriæ in his corporibus.

Ad tertium dicendum, ꝙ purgatio fiet propter nobilitatem rei, vt ipſa meliori modo eſſe habeat, & ideo id quod eſt de nobilitate rei permanentis non auferetur ei.

Cū vero dicitur, quod forma mixti eſt perfectior, quā forma ſimplicis elementi, dici poteſt vno modo, quod ſi in ſęculi innouatione manſura eſſent corpora mixta ſicut & ſimplicia, non auferretur mixtis cōpoſitio, vel mixtio, & tamen non manebunt: ſed ſola ſimplicia corpora elementorum cum cęleſtibus, quæ ſimplicia ſunt.

Alio modo dici poteſt, quòd in purgatione non tolletur aliquid, quod pertinet ad nobilitatem rei, & ideo ſi mixta purganda eſſent nō tolleretur compoſitio eorum, quia compoſitio eſt eis eſſentialis, & non extranea, & ita forma mixta cum ſit eſſentialis, mixta maneret in mixto ſi ipſum purgādum eſſet, & tolleretur ab eo omne, quod eſſet extraneum naturæ mixti, & tamen mixta non purgabuntur, ſed penitus corrumpentur, præter quædam

F mixta perfecta, ideſt homines: ideo non oportet ibi fieri ſeparationem aliquam, ſed omnis purgatio fiet reſpectu corporum ſimplicium, ſed quantum ad ea omnia ſunt extranea, quę ad mixtionem pertinent tam forma mixti, quam accidentiū eius, ideo omnia hæc auferētur, vt maneant ſimplicia corpora in ſua puritate.

Cum vero dicitur, quod forma mixti eſt perfectior, quam corporis ſimplicis, & tamen perfectiora manebunt in nouatione mundi, dicendum, quod forma mixti, & forma elementi poſſunt dupliciter conſiderari, ſcilicet, aut quantum ad perfectionem ſpeciei, aut quantum ad quantitatem durationis.

Accipiendo primo modo corpus mixtum nobilius eſt, quam elementum, excedit enim ſecundum ſpeciem. Accipiendo ſecundo modo nobilius eſt corpus ſimplex, quā
G mixtum, quia ſimplex non habet in ſeipſo vnde corrumpatur, & ideo incorruptibile eſt, niſi corrumpatur ab aliquo exteriori. Corpus autē mixtum in ſeipſo habet cauſam ſuæ corruptionis, ſcilicet compoſitionem contrariorum. Ideo corpus ſimplex, cum non poſſit corrumpi, niſi ab extrinſeco, licet ſit corruptibile ſecundum partem, non eſt corruptibile ſecundum totum; cauſa huius eſt quia in extremitatibus corporis ſimplicis exteriora agūt, & poſſunt per contactum corrumpere: ſecus eſt de interioribus: quia ad illam nunquam perueniunt exteriora agentia, & ita ſecundum media non corrumpuntur, propter quod non corrumpuntur ſimplicia ſecūdum totum, ſed ſecundum partem, de mixtis eſt ſecus, quia corrumpuntur ab intrinſeco. i. ab actione ſuorum componentiū, ideo ſunt ſimpliciter corruptibilia. i. ꝙ totaliter eſſe deſi-
H nant: incorruptio autem eſt de perfectione gloriæ: ideo perfectio corporis ſimplicis magis conuenit perfectioni gloriæ, quam perfectio corporis mixti, niſi etiam corpus mixtum in ſeipſo habeat aliquod incorruptionis principium, ſicut corpus humanū, cuius forma eſt incorruptibilis, & à cōditionē illius homo pōt effici incorruptibilis.

Poteſt autem dici aliter, ꝙ licet corpus mixtū quodāmodo eſſe nobilius habeat, quam ſimplex, tamen omne corpus ſimplex perfectius eſſe habet in ſeipſo, quam habeat in mixto: quia in ſeipſo eſt corpus quodlibet ſimplex exiſtens actu, & in ſimplici nullum corpus exiſtit in potentia, ſed in actu, in mixto autem ſunt corpora ſimplicia quaſi in potentia, quæ in ſeipſis ſunt in actu, ideo licet mixtum ſit nobilius, quam ſimplex, quodlibet tamē ſimplex perfectius habet eſſe in ſeipſo, i. cū ſimplex eſt, quā cum eſt mixtum, quia ibi non eſt per ſe, ſed in potentia ſunt ibi omnia ſimplicia, & ideo vt nullum exiſtens in
I perfecto modo ſit, conuenit quodammodo, quòd ſint ſola ſimplicia, ideſt omnia ſint ſecundum, quod habent eſſe ſimplex, non autem ſecundum ꝙ habent eſſe mixtum, & in potentia, nam ſimplex habet eſſe in vltima ſui perfectione, mixtum vero licet ſecundum ſe ſit perfectius, tamen ea quę ſunt mixti, ideſt componentia mixtum, ſcilicet ſimplicia non ſunt perfecte, ſed in potentia, qui eſt modus imperfectus exiſtendi.

Per quid fiet purgatio futura, & an per ignem?
Quæſt. CCCCXXIII.

K QVęritur, cū ſit purgatio futura, per quid fiet, & an per ignem fiet ſicut aliqui dicunt communiter?

Aliqui dicunt ꝙ non, quia ignis cū ſit pars mundi indiget purgatione, ſicut & aliæ partes: ſed non debet eſſe idem purgās, & purgatum, ergo non erit ignis purgās omnia. Secundo, quia ſicut ignis habet virtutē purgatiuā ita & aqua; nā nunc quędam per ignem purgamus quędam per aquā, quia ſic in lege veteri Deus iuſſit purgari Nu. 31. c. Tertio quia purgatio ad hoc vr̄ pertinere, vt partes mūdi abinuicem ſegregatę puriores reddātur: ſed ſeparatio partiū mundi abinuicē in mundi initio facta eſt ſola virtute diuina, Et Anaxagoras philoſoph. voluit ſegregationē eſſe actus intellectus agētis: ergo ita erit in fine mundi ſegregatio, & purificatio ſola virtute diuina, & non p ignē. Dicendū, ꝙ iſta purgatio fiet per ignem, quia Pſal. 49. dr̄, Deus manifeſte veniet Deus noſter, & non ſilebit; & dr̄ de aduentu ad iudicium, & ſequitur ſtatim;

ignis

ignis in cõſpectu eius exardeſcet, & in circuitu eius tempeſtas valida, ignis ergo erit qui exuret omnia. Et confirmatur hoc ex litera ſequenti ibi, ſcilicet aduocabit cęlum deſurſum, & terram diſcernere populum ſuum, & iſta ad iudicium & purgationem atque ſegregationem pertinẽt; ergo ignis ponitur ibi, vt purgans, & Pſal. 96. dicitur ignis ante ipſum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius. Secundo patet quia. 2. Pet. 3. cap. dicitur; cœli qui nunc ſunt & terra eodem verbo repoſiti ſunt igni reſeruati, ideſt reſeruantur ad hoc, quòd purgentur per ignẽ, & eo. ca. dicitur, aduenient autem dies dñi ſicut fur, in qua cęli magno impetu tranſient, elemẽta vero calore ſoluentur; ſed calor ad ignem pertinet, & iterum. eo. c. properãtes in aduentum diei domini per quam cęli ardentes ſoluentur, & elementa ignis ardore tabeſcẽt; ignis ergo purgabit omnia. Tertio patet ſecũdum applicationem quam quidam faciunt; nam dicunt quod ignis magis conuenit conditionibus innouationis, quam aliud elemẽtum; ideo per ignem purificabuntur omnia: Et patet, quia in mundi innouatione fient tria. Primum eſt, quòd tolletur infectio relicta ex culpa. Secũdo auferetur impuritas mixtionis. Tertio cauſabitur diſpoſitio ad perfectionem gloriæ in corporibus. Ad hæc autem tria dicunt magis conuenire ignem quam aliud elementum. Ex primo quantum ad tertiam conditionem, quia proprietates glorię ſunt excellentiores omnibus diſpoſitionibus, & tamen conditiones ignis ſunt excellentiores conditionibus aliorum elementorum, ſicut patet de luce, quæ conuenit igni, & nulla talis conditio inuenitur in alijs elementis. Ideo quantum ad hoc purificatio, quæ fiet per ignem magis conueniet ad inducendum in ſingulas res conditiones gloriæ, quam purgatio, quę fieri poſſit per quodlibet aliud elemẽtum. Secundo quantum ad ablationem impuritatis; nam impuritas cauſatur per admixtionem extranei: nichil ergo magis auferet impuritatem quam id quod nullius extranei admixtionem ſuſcipit: ignis autem talis eſt, quia propter efficaciã ſuę virtutis actiuę nichil permittit ſibi admiſceri: ſed omnia quę admiſceri volunt conſũmit, ideo ignis magis conuenit ad purgationem quam cętera. Tertio propter ablationem infectionis relictę ex culpa: quia nichil magis poteſt eximere talem infectionem, quam id quod ab ea maxime alienum eſt, tale autẽ eſt ignis; quia ſphęra eius maxime remota eſt à noſtra habitatione, neque eſt ita nobis communis vſus ignis, ſicut terræ aquæ, & aeris, quia iſta tria elementa nobis applicamus, & interius ſumimus; ignem vero non, quia eſt valde actiuus, & corrumperet ſi applicaremus eum nobis, & ſic non poteſt infici ea operibus noſtris, ſicut alia elementa, propter quod magis conuenit ad purgandum quam cætera.

Sed dicendum, quòd ſola cauſa propria eſt actiuitas ignis, nam illa purgatio fiet ad ſegregandum à ſe omne alienum, & ſic quælibet res maneat pura, & hoc non fit niſi per magnam virtutem reſolutiuam, ſecundum quam reducitur res vſque ad ſimplicia, & tamen nullius elemẽti eſt hæc virtus niſi ignis, ideo ſolus ignis purgabit omnia. Ad primum in oppoſitum dicendum, quòd verum eſt, quòd non eſt idem purgãs, & purgabile, & ideo ignis purgabit & purgabitur, ſed nõ ſecundum idem. Pro quo ſciendum, quòd ignis dupliciter ſe habet, ſcilicet in materia propria & in aliena. Eſt autem in materia propria quando eſt in loco proprio, cum vero eſt extra proprium locum eſt in materia aliena. Proprius enim locus ignis eſt ſphæra ſua, quæ eſt ſphæra ſuprema elementorum, & ibi eſt in materia propria; quia tota illa ſphæra plena eſt corpore materiali, cuius materia eſt propria materia elementi ignis; ipſe autem ignis, vt eſt inter nos eſt extra locum proprium, & ideo, eſt in materia aliena, ſcilicet in materia mixtorum terrenorum, quæ materia maxime pertinet ad elementum terrę. Hoc ſuppoſito dicendum, quòd ignis exiſtens extra locum proprium, & in materia aliena habet aliquid impuritatis, quia aliquid alienum admixtum habet, & ideo ſecundũ illud eſt purgabilis, ignis autem prout eſt in ſphæra ſua non habet aliquid impuritatis cum non habeat aliquid alienum admixtum, & ideo erit quantum ad hoc purgans, & non purgabile. Ad ſecundum dicendum, quòd aqua habet vim purgati-

A nam & ignis, ſed non æqualiter, ideo licet aliquæ purgationes fiant per aquam, illa vltima & generalis purgatio mundi non fiet per aquam, ſed per ignem. Cum autem dicunt de diluuio, ꝙ ibi mundus purgatus eſt per aquã, ita ergo poterit nunc per aquam. Aliqui dicunt, ꝙ potius ex oppoſito. ſ. quia purgatio illa facta eſt per aquã, debet iſta vltima fieri per ignem, vt ſingulis elementis detur actio. Sed dicendum. quòd non tenet iſta ratio, quia iſta ratio non probat, quòd non poſſit fieri illa purgatio per aquam aut quod non fiat, ſed quod conueniens ſit non fieri, & tamen certum eſt quòd non fiet, ideo non eſt arguendum de veriſimilitudinibus quando de veritate cõſtat: ſed 2. Pet. 3. cap. dicitur, ꝙ cęli erant prius & terra de aqua, & per aquam conſiſtens Dei verbo, per quam tunc ille mundus aqua inundatus perijt, cœli autem qui nunc B ſunt, & terra eodem verbo repoſiti ſunt igni reſeruati, & ita innuit, quod ſicut ſe habuit tunc aqua ad omnia purgandum aut inuadendum, ita ſe habebit ignis poſtea.

Quare in diluuio aqua purgauit omnia & non ignis, & in iudicio ignis, & non aqua? Quæſt. CCCCXXIIII.

SEd quare aqua tunc purgauerit omnia & nõ ignis, & nunc ignis purgaturus ſit & non aqua eſt dubium.

Dicunt autem aliqui, quòd cauſa fuit, quia purgatio mundi, quæ facta eſt per diluuium non reſpiciebat, niſi infectionem peccati, præcipue autem tunc regnabat peccatum concupiſcentiæ, quę valet ex ardore: ideo per contrarium facta eſt purgatio per aquam, quæ refrigerat ardorem extinguendo. Secunda autem purgatio reſpicit C infectionem culpæ, & impuritatem commixtionis, quãtum ad vtrumque autem conuenit magis, quod fiat per ignem quam per aquam. De impuritate mixtionis patet, quia aqua non ſufficit illam ſeparare, ignis autem ſufficit. De infectione culpæ dicunt etiam, quod ignis magis conuenit; nam ſicut in principio mundi regnauit vitium concupiſcentię, & ideo data eſt aqua ad extinguendum illum ardorem, ita in fine mundi regnabit vitium tepiditatis quaſi iam mundo ſeneſcẽte, & infrigidato ab actione boni operis; ſic dicitur pręced. cap. abundabit iniquitas, & refrigeſcet charitas multorum, ideo conuenienter fiet purgatio per ignem ad tollendum illam tepiditatem, vel frigiditatem.

Sed dicẽdum, quod iſta eſt ratio applicationis, & metaphorica, veritas autem eſt, quia diluuium non fuit da-D tum ad purgandum mundum, ſed ad occidendum viuentia, ideſt animalia. Conflagratio autem ignis dabitur ad duo, ideſt ad occidendum, & purgandum. De primo patet quia quando Deus voluit mittere diluuium dixit. delebo hominem quem creaui à facie terræ ab homine vſque ad animantia. à reptili, vſque ad volucres cęli Geneſ. 6. cap. & ita dixit ſtatim, finis vniuerſæ carnis venIet coram me, ad occidendum autem homines & animalia terrę ſufficiebat aqua: ideo miſit aquam: in futuro autem non ſufficiet aqua, quia non ſolum fiet occiſio, ſed etiam purgatio, & ad neutrum eorum ſufficiet aqua. De occiſione patet, quia per aquam pereunt animalia quę viuũt extra aquas in terra: ſed piſces non pereunt per aquam, immo potius ſaluantur in ea, & tamen in fine ſeculi oportet omnia animalia interire: ideo non fiet illud E per aquam.

Quantum ad ſecundum, ideſt purgationem multo minus ſufficit aqua, quia purgatio fit per ſubtiliationem, & reſolutionem ſeparando, quod eſt alienum à re; aqua autem non eſt principium reſoluendi, & ſeparandi, ſed potius coniungendi per humorem, & frigiditatem: ideo nullo modo conueniet ad purgationem mundi. De igne autem dicendum è contrario, quòd non fuit conueniens ad deletionem quę per diluuium facta eſt, & erit conueniens ad purgationem futuram. De primo patet, quia Deus quando immiſit diluuium volebat omnes homines occidere, ſed non perdere terram, & tamen ſi mitteret ignem perirent non ſoli homines, ſed etiam omnia animalia, ideſt piſces, qui in diluuio non perirent, & hoc erat inconueniens.

Secundo, quia licet Deus voluit occidere homines in

diluuio, noluit omnes perire, ſed ſaluare octo animas. 2.
Pet. 3. cap. & illę potuerunt ſaluari in arca, & ſaluatę ſunt
Gen. 8. Si autem mitteretur ignis nõ poſſet aliquis homo
manere: quia ignis deuoraret omnia, neque arca liberaret
eos niſi eſſet miraculum, Deus autem non vult vti mira-
culis circa ea quæ ſine miraculo fieri poſſunt, quia ſi vo-
luiſſet miraculo vti non mandaſſet fabricari arcam, ſed in
medio fluctuum liberaſſet homines, & pecora, quæ vo-
luiſſet; & tamen non fecit, ideo non expediebat mitte-
re ignem.

Tertio mittendo ignem perirent piſces maris, & pro
iſtis non erat aliquis modus ſaluationis. Nam ideo dilu-
uium fuit conueniens, quia licet animalia viuentia ſuper
terram morerentur in diluuio, poterant reſeruari in arca
ſicut & factum eſt, piſces autẽ non poterant extra aquam
ſeruari, quæ non poſſet eſſe intra arcam ad conſeruandas
ſpecies piſcium, etiam ſi foris non poſſent piſces ſeruari;
in diluuio autem manebant in aqua & ſeruabantur, &
ſic erat aqua conueniens.

Quarto quia ſi ignis mitteretur exureret omnes arbo-
res, & terram ſoluendo Mundum in cinerem, & ſic tolle-
retur virtus germinatiua, & ſic non conueniret poſtea ad
vitam hominum, quia non naſcerentur plantæ, & tamen
volebat Deus, ꝙ finita deletione illa hominum maneret
terra apta ad germinandum, vt homines de ea viuere
poſſent; ideo non fuit conueniens ignis, aqua autem ſic,
quia ceſſante diluuio manſerunt arbores, quæ prius erant
& terra apta ad germinandum.

Cauſa autem differentiæ inter vtramque deletionem
eſt, quia in deletione facta per diluuium voluit Deus de-
lere illos homines, qui tunc erant, ſed non totũ genus hu-
manum, immo ꝙ poſtea manerent ſuper terrã, ideo de-
buit deleri homo & non terra, ꝙ per diluuium factũ eſt.
In purgatione autẽ futura volet Deus delere omnes ho-
mines, & animalia de terra, & aquis, ita ꝙ non ſint vltra,
& reducere terram ad talem ſtatum, ꝙ nõ ſit vltra ad ha-
bitationem hominum & pecorum, ideo non per aquam,
ſed per ignem qui vniuerſa delebit, & ſoluet. Cum autem
dicitur ꝙ in lege veteri quædam purgabãtur per aquam
alia per ignẽ, dici poteſt vno modo, ꝙ propter hoc Deus
debuit purgare aliqñ per aquam, & aliquãdo per ignem,
ſed iam purgauit ſemel in diluuio mundũ per aquã, ergo
iterum non per aquam, ſed per ignem purgandus eſt.

Aliter poteſt dici, quod aqua non eſt perfecte purgans
res, ſolus autem ignis eſt, qui omnia purgat, quia nichil
eſt, ꝙ ignis purgare non poſſit, ſed ſunt quædam quæ per
ignem non poſſunt purgari: quia corrumperẽtur ſicut ve-
ſtes, & omne quod laneum & lineum eſt, & ideo quia
Deus volebat res iſtas conſeruare ad vtilitatẽ Iudęorum,
iubebat, ꝙ ea quæ poſſunt ſuſtinere ignem, ideſt aurum,
argentum, ferrum, & metalla tranſirent per ignem, quæ
vero non ſuſtinent ignem luſtrarẽtur aqua, & ita factum
eſt in præda, quam acceperunt Iſraelitæ de terra Madian
Num. 31. c. Sed in fine mundi volet Deus facere purga-
tionem ſimpliciter, quę non poteſt fieri niſi per ignem, &
non curabit, ꝙ res tales conſeruentur, immo conſeruatio
earum non erit conueniens, ideo fiet per ignem purgatio
& non per aquam.

Ad tertium dicẽdum, ꝙ purgatio rerum fiet per quan-
dam ſegregationem alienę naturæ ab eis ad hoc, quòd res
puræ reddantur, & tamen iſta ſegregatio non eſt diſtin-
ctio, quia diſtinctio rerum eſt per aliquid formale, ſegre-
gatio vero per agens localiter ſeparans, & faciens non eſ-
ſe vnum quæcunque vnum ſunt, in principio autẽ rerum
vocatur ſegregatio earum ipſa diſtinctio, quæ eſt per for-
marum collationem in qua vtrumque factum eſt; nam
cęperũt res eſſe diſtinctæ ſecundum naturam & ſpeciem
& cęperunt eſſe diſtinctæ localiter: quia quæcumq; ſunt
vnum & homogeneum, ſ. aqua vel terra, ſicut ſunt vnum
natura, ita ſunt vnum loco. Cum vero deſinũt eſſe vnum
in natura per formalem diſtinctionem, incipiunt etiam
eſſe diſtincta loco, iſta autem ſegregatio, quæ eſt per di-
ſtinctionem non poteſt fieri, niſi per eum, qui eſt au-
ctor naturæ, & non eſt aliqua creatura, quæ ſic omnia
poſſet ſegregare, i. diſtinguere, illa vero ſegregatio, quæ
fiet in purgatione non eſt, niſi per ſeparatione mixtionis
F ad hoc, quòd maneat res in ſua puritate, i. quodlibet ma-
neat ſimplex, hoc vero non eſt dare formã aliquam, ideo
creatura poterit Deo ſeruire in hoc reſoluendo, & diſgre-
gando, quæ omnia naturali actioni competunt, licet in
illa purgatione, & innouatione accidet aliquid vltra
actionem naturalem.

An ignis, qui purgabit mundum erit eiuſdem ſpeciei cum igne elementali. Quæſt. CCCCXXV.

QVæritur, an ille ignis, qui purgabit mundum erit
eiuſdem ſpeciei cũ igne elementali? Aliqui dicunt,
ꝙ non: quia nichil conſumet ſeipſum, & tñ ille
ignis conſumet ignẽ elementalẽ, quia conſumet quatuor
elementa 2. Pet. 3. c. ſuper illo verbo elemẽta ignis ardore
G tabeſcent, dicit gloſ. ꝙ ille ignis quatuor elementa conſu-
met, ergo non erit eiuſdem ſpeciei cum elementali.

Secundo, quia ſicut virtus rei manifeſtatur per opera-
tionem, ita natura rei manifeſtatur per virtutẽ, ſed ignis
ille habebit aliam virtutem ab igne, qui eſt elementum,
ſcilicet quia purgatiuam virtutem vniuerſi, quam iſte
ignis non habet, ergo non erit eiuſdem ſpeciei.

Tertio, quia illa, quæ ſunt eiuſdem ſpeciei in corpori-
bus naturalibus habent eũdem motum, ſed ille ignis ha-
bebit alium motum, quam ignis elementum, nam ignis
elementalis mouetur ad ſupra, ille vero mouebitur cir-
cumquaque, vt omnia poſſit exurere, ergo non erit eiuſ-
dem ſpeciei cum elementali.

Sed dicendum, quia ſicut omnis aqua eſt eadem omni
aquæ in ſpecie, ita omnis ignis eſt idem omni igni in ſpe-
H cie, ſed ille erit verus ignis, & non per metaphoram, ideo
erit ignis elementalis. Secundo, quia dicit Au. 20. lib. de
ciui. Dei, & habetur in gl. 1. Corin. 7. c. figura, vel pulchri-
tudo huius mundi mondanorum ignium conflagratione
peribit, ergo ille ignis eſt de natura ignis elementalis, qui
eſt ignis huius mundi. Tertio, quia ſicut purgatio prima
fuit per aquam, ita ſecũda erit per ignem, quia ambo cõ-
parãtur inuicem 2. Pet. 3. c. ſcilicet, latet eos, quia cœli erãt
prius, & terra de aqua, & per aquam conſiſtens, Dei
verbo ille tunc mundus aqua inundatus perijt, cęli au-
tem, & terra, quæ nunc ſunt eodem verbo repoſiti ſunt
igni reſeruati, ſed in prima purgatione fuit aqua eiuſdem
ſpeciei cum elementali, ergo ignis in ſecunda purgatione
erit eiuſdem ſpeciei cum igne elementali. Aliqui autem
circa hoc dubitabant aliqualiter, dicentes ignem illũ non
eſſe eiuſdem ſpeciei cum iſto, quia non erit eodem modo
generatus, vt quia ponunt eum gigni operatione cœle-
I ſtium luminarium.

Sed dicendum, ꝙ iſtud nichil facit, quia quomodocũ-
que gignatur ignis ad eandem ſpeciem, & ſubſtantiam
pertinet, ſicut videmus ignem generari ab igne, ſicut per
applicationem ignis ad ligna, & ignem ex concuſſione, ſi-
cut in lapidibus tritis ferro, & ex confricatione lignorũ,
& funium, qñ mouentur magna pondera, & ex radijs ſo-
lis, ſicut apud ſpeculũ, & tñ de quolibet horũ ignũ appa-
ret, ꝙ eiuſdẽ naturæ, & virtutis atque operationis eſt. Et
ſic diuerſitas generis non nocebit quin ſit ille ignis eiuſdẽ
ſpeciei cum elemẽtali igne. Ad primã rõnem dicendum,
ꝙ ille ignis non deſtruet ſeipſum, neque purgabit. Cũ ve-
ro dr̃, ꝙ conſumet quatuor elemẽta cõcedẽdũ eſt, nõ tñ
K ſequitur, ꝙ ſeipſum, alios. n. particulares depurabit, & cõ-
ſumet, ſed ſeipſum nõ, quia impoſſibile eſt idẽ in ſeipſum
agere ſm idẽ, & non eſt inconueniens, quòd alios ignes
particulares exurat, quia cũ diſtinguãtur numero poterit
vnus agere in alios, non. n. repugnat hoc ex cõditione ſpe-
ciei, quia res vnius ſpeciei agit in aliam eiuſdem ſpeciei,
& apparet in igne, quia vnus ignis conſumit aliũ nõ qui-
dem directe agens, ſed pp materiam, omnis. n. ignis eſt in
materia aliqua, & ita vnus ignis conſumit aliũ inquãtum
cõſumit materiam eius, & quia maior ignis eſt efficacior
conſumit materiã minoris, & ita deſtruitur minor ignis,
ſic ignis ille, quia purior, & efficacior erit poterit cõſume-
re ignem, qui apud nos eſt conſumendo materiam eius,
& hoc modo purgabit. Ad ſecundum dicendum, ꝙ ille
ignis erit eiuſdem ſpeciei cum iſto noſtro igne elementa-
li, licet non erit talis omnino huius operatio, ſicut illius,
& po-

& poterit ille, quod iſte non poteſt, quia iſte ignis ſolum agit in virtute naturali, & ex forma ſua, ignis autem ille vltra quantitatem actionis, quæ competit ei ſecundum naturam habebit aliquid inquantum erit inſtrumentum Dei operantis, quod non habet iſte ignis noſter, iō manens in eadem ſpecie habebit actionem, quam non habet noſter ignis.

Ad tertium dicendum, quòd motus omnium corporum eiuſdem ſpeciei eſt idem ſecundum naturam, quia motus ille competit ex conditione formæ ſubſtantialis, ſed illa eſt eadem in omnibus eiuſdem ſpeciei, ergo, & motus idem.

De igne autem illo dicendum, quòd habebit motum quem noſter ignis, non enim competit alius motus igni, niſi ſurſum, & hoc propter leuitatem, quia locus ille eſt conſeruatiuus, & eſt proprius eius, eſt enim locus leuium & cum eſt ignis ibi non mouetur, motus autem ad deorſum, vel in latus non competit igni à forma, quia nō eſt deorſum, nec in latere locus leuium, qui eſt locus ignis; ſed ſurſum, & ideo tam noſtro igni, quam illi competit ſecundum ſubſtantiam moueri ſurſum, competit autem per accidens igni, ſ. ex materia aliquādo motus deorſum, aliquando ad latus ſecundum exigentiam materiæ, & ratio eſt, quia ignis extra ſphęram ſuam non poteſt eſſe ſine aliena materia, & in illa manet, ſine illa vero perit; & ideo, vt ſe conſeruet habet ſpecialiter motum ſecundum ſitum materiæ ad igniendum eam totam, vt in tota illa ſe efficiat, & tunc neceſſe eſt moueri deorſum, vel ad latera ſecundum materiæ ſitum, & hoc ignis noſter facit, & ideo aliquando deſcendit. Idem erit de illo igne, qui ſecundum exigentiam materiæ, quam combuſturus eſt extendet ſe ad omnem poſitionem, eo, quòd vbique inueniet materiam, quam exurat. Vel magis dici poteſt, quòd inquantum eſt inſtrumentum diuinæ voluntatis mouebitur ad omnem partem, ad quam Deus voluerit, quòd moueatur.

An ignis iudicij purgabit cælos planetarum, ac ſtellarū?
Quæſt. CCCCXXVI.

Quæritur de illo igne an purgabit cælos ſuperiores, ideſt cęlos planetarum, & ſtellarum?

Aliqui dicunt, quòd ſic, quia Pſalm. 101. dicitur, opera manuum tuarum ſunt cęli, ipſi peribunt, tu autem permanes, ſed omnes cęli etiam ſuperiores ſunt opera Dei, ergo illi peribunt, & non videtur alias futurum, quam in generali purgatione, ergo per illum ignē purgabuntur.

Secundo, quia dicitur 2. Pet. 3. cęli ardentes ſoluentur & elementa ignis ardore tabeſcent, ſed cęli, qui diſtinguuntur ab elementis ſunt cęli ſuperiores in quibus ſunt fixa ſidera, ergo illi per ignem purgabuntur.

Tertio, quia ille ignis ad hoc erit, vt remoueat à corporibus indiſpoſitionem gloriæ, ſed in cęlo inuenitur indiſpoſitio etiam ex parte culpæ, quia diabolus ibi peccauit, etiam ex parte naturalis defectus, quia ad Rom. 8. c. ſuper illo verbo, ſcimus, quia omnis creatura ingemiſcit & parturit vſque adhuc: dicit gloſſ. omnia elementa cū labore ſua explent officia, ſicut Sol, & Luna non ſine labore ſtatuta ſibi implent ſpatia, ergo cęli purgabuntur p illum ignem ab vtraque indiſpoſitione.

Dicendum, quòd non purgabuntur cęli per ignem, quia nichil aget ille ignis in cęlos, neque illuc perueniet.

Primo, quia ignis ille deputabit corrumpendo, & diſſoluendo, ſed nichil tale poteſt fieri in cęlo, quia corpora cęleſtia non recipiunt peregrinas impreſſiones, ergo non purgabuntur per ignem.

Secundo, quia vt dicitur in gloſſ. ad Theſ. ſuper illo verbo, in flamma ignis dantis vindictam, ſ. ignis erit in mundo, qui præcedet eum tantum ſpatium aeris occupans, quantum occupauit aqua in diluuio, ſed aqua diluuij non aſcendit vſque ad cęlos, ſed ſolum quindecim cubitis ſuper altiſſimos montes, Gen. 7. cap. ergo non aſcendet plus ignis, & ita non perueniet vſque ad cęlos ſuperiores. Sed non eſt dicendum propter præcedētia, quòd cęli non purgabuntur, nam aliqua purgatio erit in eis,

A ſed non per ignem. Circa quod ſciendum, quòd purgatio mundi ad hoc fiet, vt remoueatur à corporibus diſpoſitio contraria perfectioni gloriæ, vt dictum eſt ſup. & illa perfectio gloriæ erit conſummatio rerum, ideſt vltimum bonitatis earum, inuenitur autem hæc indiſpoſitio in omnibus corporibus, ſed non eodem modo, in quibuſdam enim inuenitur diſpoſitio ſecundum aliquid inhærens ſubſtantię eorum, ſicut in iſtis corporibus inferioribus, quæ per mutuam commixtionem decidunt à propria puritate, & in his erit purgatio per ignem, ſicut dictum eſt, & infra dicetur.

In alijs vero corporibus inuenitur indiſpoſitio nō per aliquid inhærens ſubſtantiæ eorum, ſicut eſt de corporibus cęleſtibus, in quibus nichil inuenitur repugnans vltimæ perfectioni vniuerſi, niſi motus, qui non eſt entis **B** perfecti, ſed imperfecti, & eſt via ad perfectionem, & non eſt in eis quilibet motus, ſed ſolum localis, qui non variat aliquid, quod intrinſecum ſit rei, vt ſubſtantiam, aut qualitatem, ſed ſolum, locum qui eſt extra rem, & ideo à ſubſtantia cęli ſuperioris non oportet, quòd aliquid remoueatur ad hoc, quòd fiat purgatio imperfectionis ſuæ, ſed ſolum, quòd motus eius quietetur, quia hāc ſolam imperfectionem habet cęlum; quietatio aūt motus localis non fiet per actionem alicuius contrarij agentis, ſed per hoc, quòd motor deſiſtit à mouendo, & ideo cęli purgabuntur, ſed non per actionem ignis, neque alicuius creaturæ, ſed ipſa eorum quietatio accidens eis ex ſola voluntate diuina erit loco purgationis.

Ad primum dicendum, quòd cęli non peribunt, nam ſi terra in æternum manet, vt dicitur Eccleſiaſtes 1. cap. à **C** fortiori cęlum manebit, & cum dicitur, quòd peribit, reſpondetur vno modo ſecundum Auguſtin. lib. 20. de Ciuit. Dei, ꝙ intelligitur de cęlis aeris, non autem de æthereis, qui ſunt veri cęli.

Alio modo accipiendo de ætheris dicunt, quòd peribunt, non quidem quantum ad ſubſtantiam, ſed quantum ad motum, ideſt, quòd motus eorum ceſſabit, & ſic ipſi perire dicentur.

Alio modo poteſt accipi, & melius, quòd nō ponatur ibi actus, ſed conditio, vt ſit ſenſus, opera manuū tuarum ſunt cęli, ideſt tu habes virtutem ad manendū plus, quam cęli, quia cęli ſunt opera tua, & auctor eſt maioris virtutis, quam opus, & ſequitur, ipſi peribunt, tu autem permanes, ideſt dato, quòd ipſi perirent, vel perire poſſent, tu non poſſes perire, & omnes, ſicut veſtimentum **D** veteraſcent, & ſicut opertorium mutabis eos, tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient, ideſt dato, quòd omnes cęli veteraſcent, ſicut veſtimenta, & opertoria, & mutarentur, atque à ſua qualitate alterarentur, tamen tu non mutaberis, neque veteraſces, ſed manebis ſemper ipſe idem, ideſt talis es nunc qualis eras heri, & talis eris cras, & talis modus loquendi eſt ſępe ſacræ Scripturæ, vt præced. cap. cęlum, & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſient, ideſt dato, quòd tranſiret cęlum, & terra non tranſirent verba Dei. Vel, quòd facilius erat tranſire cęlum, & terram, quam verba Dei, licet neutrum tranſibit, & ſic dicitur Lucæ 16. cap. facilius eſt cęlum, & terram tranſire, quam de lege vnum apicem cadere, & ita hic non ſignatur, quòd immutabuntur, ſed quòd facilius erat cęlos veteraſcere, & mutari atque perire, quā Deum **E** deſinere eſſe.

Ad ſecundum dicendum, quòd beatus Petrus accepit cęlos, ideſt aerem, nam ex modo ſcripturæ vocamus cęlos aerem, vt Pſalm. 8. volucres cęli, & piſces maris, & tamen volucres non ſunt in cęlo, ſed in aere, & eodem modo loquitur Chriſtus, Lucæ 8. cap. aues cęli comederunt illud, & facit magnos ramos, ita, vt poſſint ſub vmbra eius aues cęli habitare, & de his loquitur Petrus. Et patet, quia eodem capitulo, dicitur, latet autem eos, quòd erant prius, & terra de aqua, & ſequitur, cęli autem, qui nunc ſunt, & terra eodem verbo repoſiti ſunt igni reſeruati; & ita ijdem cęli ſunt, qui per aquam fuerunt purgati, & purgabuntur per ignem, ſed per aquam non fuerūt purgati cęli ętherei, qui ſunt ueri cęli, ſed aer, ergo aer erit, qui per ignem purgabitur, & non cęlum.

Ad tertium dicendum, quod neque elementa, neque

cęli

cœli laborant, quia laborare eſt eorum, qui fatigantur, elementa autem non poſſunt fatigari, quia non ſunt animata, ideo neque fatigantur, & dato, quòd eſſent animata non fatigarentur, ſed accipitur large labor pro ſeruitute iſta, quam Deó exhibẽt corpora cæleſtia, quæ eſt quędam viciſſitudo motus ſecundum quam ſubijciuntur tempori, & eſt etiam in eis ob hoc defectus vltimæ conſummationis, quæ erit diſpoſitio perfectionis gloriæ, q̃ non habent cęli quouſque ceſſent ab iſta ſeruitute motus & vocatur labor per ſimilitudinem, ſcilicet, quia in reb⁹ ſentientibus motus talis non fit ſine magno labore. Et ita etiam accepit Virg. 1. Aeneidos,

Defectus Lunæ varios, Soliſque labores.

vnde Soli dedit labores, ſed pro eclypſi eius ibi poſuit, quaſi ſit quidam eius labor, ab hoc defectu purgabuntur corpora cæleſtia, quando ceſſabunt à motu. Circa infectionem autem peccati ex culpa diaboli, qui peccauit in cęlo dicendum, quòd non contraxit cęlum aliquam imperfectionem, & dicũt, quòd ideo fuit, quia mox, vt peccauit deiectus eſt in terram, ſecus de peccatis factis in terra, & elementis, in quibus nos ſemper manemus aſſidue peccantes.

Sed aliter dicendum, & melius, ſcilicet, quòd locus videtur contrahere infectionem culpæ quando peccatum aliqualiter eſt de conditione corporis, in peccato autem pure ſpirituali non inficitur locus, & hoc conſonat iuri, nam dicimus Eccleſiam violatam ſi polluatur fluxu ſanguinis, aut ſeminis, & tamen ſi quis in ea maledixerit Deo non iudicatur polluta, licet grauius valde peccatum ſit blaſphemia, quam effuſio ſanguinis, vel ſeminis, ſed quia fuſo ſemine, vel ſanguine realiter ex contactu inficitur locus, iudicatur Eccleſia polluta, & non fit hoc in aliquo alio peccato ſpirituali, ideo ſic iudicabitur de omni loco, quòd non inficitur ex culpa, niſi cum peccatum eſt aliqualiter ad corpus pertinens, peccatum autem dœmonis erat pure ſpirituale, non ſolum, quia erat puri ſpiritus, idest dœmonis, ſed potiſſime, quia ex ſuo genere erat ſpirituale, ſcilicet peccatum ſuperbiæ, vel præſumptionis: ideo non potuit ex peccato eius cœlum infici, vnde non eget quantum ad hoc purgatione.

An ignis iudicij conſumet omnia quatuor elementa?
Quæſt. CCCCXXVII.

QVæritur an ignis ille purgabit, & conſumet omnia quatuor elementa?

Aliqui dicunt, quòd ſic. Primo, quia, vt dicit Beda, & eſt gloſſ. 2. Pet. 3. cap. ſuper illo verbo, elementa ignis ardore tabeſcent, ſ. elementa quatuor, quibus mundus conſiſtit, ille maximus ignis aſſumet.

Secundo, quia Apoc. 21. cap. dicitur primum cęlum, & prima terra abijt, & mare iam non eſt; ſed per cęlum intelligimus aerem, vt dicit Auguſt. 20. de Ciuit. Dei, mare autem eſt omnis congregatio aquarum; ergo videtur quod iſta tria elementa ſaltem deſtruentur totaliter, ſcilicet aer, aqua, terra.

Tertio, quia ignis non purgat aliquid niſi ſecundum, quòd efficitur materia eius; ſi ergo ignis purgabit alia elementa, oportet, ꝙ eius materia efficiantur, & ſic tranſibunt in naturam ignis, & deficient a ſua ſpecie.

Quarto, quia illa purgatio fiet ad hoc, quòd res perducantur in ſtatum perfectum, ſed forma ignis, eſt forma nobiliſſima, ad quam perduci poſſunt corpora elementaria; ergo omnia elementa accipient formam ignis: ſed non poterunt illam accipere, niſi cadant à ſua ſpecie; ergo omnia elementa corrumpentur, & manebit ſolus ignis.

Dicendum, quod non corrumpentur elementa quantum ad ſubſtantiam ſuam per ignem, quia ſuper illo verbo, 1. Corinth. ſeptimo cap. præterit figura huius mundi, dicit Gloſſ. præterit figura, idest pulchritudo non ſubſtantia: ſed ad ſubſtantiam, & integritatem mundi pertinent elementa, ergo non corrumpentur, ſed manebunt ſecundum ſubſtantiam.

Secundo, quia purgatio vltima mundi, quæ fiet per F ignem reſpondebit; primæ purgationi quæ facta eſt per aquam, ſed in purgatione per aquam non perijt ſubſtantia elementorum; ergo neque peribit in purgatione per ignem. Circa hoc amplius conſiderandum, quod licet in veritate elementa non pereant, & nullus dicat omnia perire: quia ſaltem ignis qui cætera purgat manet, tamen multipliciter putatur de eis. Vnde aliqui dicunt ꝙ omnia elementa manebunt quantum ad materiam, i. ꝙ materia omnium manebit, omnia autem mutabuntur quantum ad imperfectionem. ſ. quia in nullo eorum manebit aliqua imperfectio de prioribus, ſed duo eorum retinebunt propriam formam ſubſtantialem. ſ. terra, & aer, in duob. autem eorum, ſ. in aqua & igne non manebit forma ſubſtantialis propria, ſed tranſibunt in formã cœli, & ſic tria elementa. ſ. aer, ignis, aqua dicentur cœ- G lum, quamuis aer (vt illi volunt) retinebit eandem formam ſubſtantialem quam nunc tenet, ſecundum quam etiam nunc cœlum dicitur. Et fundamentum poſitionis eorum eſt quia Apoc. 21. non fit mentio niſi de cœlo & terra. ſ. vidi cœlum nouum & terram nouam; quaſi non ſit iam aliquid aliud, & ita aqua, ignis, aer erunt tunc cęlum, & ſola terra manebit diſtincta a cœlo.

Sed dicendum, quòd iſta poſitio eſt abſurda, repugnat enim tam veritati philoſophiæ, quam theologiæ.

De primo patet, quia ſecũdum rectam philoſophiam non poteſt poni, quòd corpora inferiora ſint in potentia ad formam cœli, quia non habent materiam communem, & tamen vbi non eſt materia communis, non eſt poſſibilis tranſitus, etiam non habent contrarietatem corpora cœleſtia ſicut corpora elementorum: ideo nõ poſ- H ſunt iſta eſſe in potentia ad illa. Etiam repugnat veritati theologiæ, quia data hac poſitione non ſaluaretur perfectio vniuerſi cum integritate ſuarum partium: nã vniuerſum dicitur ab omnibus ſuis partibus ablatis; autem aliquibus eius præcipuis non manet vniuerſum: ſed elementa ſunt partes præcipuæ vniuerſi: ideo ſublatis duobus elementis non maneret vniuerſum, & hoc eſt inconueniens, ideo omnia elementa manebunt.

Sed dicendum, quòd etiam non tenet poſitio, quia non ſequitur ex ſuo fundamento, ipſi enim fundantur ex eo quod dicitur Apoc. 21. c. vidi cœlum nouum, & terram nouam: primum enim cœlum & prima terra abijt, & mare iam non eſt; & ita poſuit illa duo. i. cœlum & terram: dixit autem mare non eſſe, & ſic videtur deſijſſe elementum aquæ eſſe.

I Sed dicendum, quòd duo ſunt in auctoritate hac, primum eſt nouitas inquantum dicitur cœlum nouum, & terram nouam.

Secundum eſt quòd ſola duo ponantur. Quantum ad primum concedendũ eſt, quòd erit nouitas, quia poſt purgationem omnia innouabuntur, vnde cœlum & terra. i. omnia corpora quæ manſerint, accipient quandam nouitatem depoſita priori imperfectione, & quantum ad hoc dicentur nõ eſſe; vnde au primum cœlum & prima terra abijt, ideſt deſijt eſſe quantum ad priorem conditionem imperfectionis.

Quantum ad ſecundum dicendum, quòd non obſtat; nam nomine cœli & terræ accipiuntur omnia corpora elementorum; talis enim modus eſt ſcripturæ Gen. 1. in principio creauit Deus cœlum & terram; & tamen per K hæc intellexit omnes res creatas, ita hic tam cœlum quã elementa per hæc duo accepit; vnde cum dicitur, vidi cœlum nouum & terram nouam, ſignat innouationem omnium rerum quæ fiet in iudicio, quia nulla res manebit in priori vetuſtate, ſed aut tolletur aut innouabitur, cum vero dicitur, & mare iam non eſt, non ſignat quòd deſierit eſſe, ſed quod ceſſauerit à priori vetuſtate. Et apparet hoc ex ipſa litera, ſ. primum cœlum & prima terra abijt, & tamen qui tenent hanc poſitionem dicunt, quod cœlum & terra manebunt, ſecundum ſuas formas ſubſtantiales; ergo mare de quo dicitur, non eſt, nõ tollitur quin maneat ſecundum ſuam formam ſubſtantialem. Etiam in alijs locutionibus ſcripturæ nomine terræ accipimus omnia elementa vt Pſal. 148. vbi introducuntur cœleſtia & terreſtria laudantia Dominum, & quantum ad cœleſtia dicitur.

Lau-

Laudate Dominum de cœlis, & ſequitur, Laudate Dominum omnes Angeli eius, & laudate eum Sol, & Luna, &c.

Cum autem poſtea voluit ponere terreſtria dixit. Laudate Domium de terra, ideſt ea, quæ in terra, ſ. dracones, & omnes abyſſi, ignis, grando, nix, glacies, ſpiritus procellarum. Ecce hic omnia elementa ad terram pertinere dixit: nam abyſſi ſignant profunditates aquarum, ignis elementum eſt, grando, nix, glacies, & ſpiritus procellarum ad aerem pertinent, ideo poſitio iſta non tenet.

Alij dicunt, quòd omnia elementa manebunt ſecundum ſubſtantiam, ſed qualitates actiuæ, & paſſiuæ eorum remouebuntur ab eis; ſic etiam ponunt, quòd in corpore mixto elementa ſaluantur ſecundum ſuas formas ſubſtantiales, ſine hoc, quòd habeant ibi qualitates proprias, cum ſint ad medium reductæ, & medium neutrum extremorum eſt. Huic etiam videtur conſonare, quod dicit Auguſt. 20. lib. de Ciuit. Dei in illa conflagratione mundana elementorum corruptibilium qualitates quæ corporibus noſtris congruebant, ardendo penitus interibunt, atque ipſa ſubſtantia eas qualitates habebit, quæ corporibus immortalibus mirabili mutatione conueniant.

Dicendum, quod iſtud etiam non ſtat, cum enim qualitates propriæ elementales ſint effectus formarum ſuarum ſubſtantialium, non videtur probabile, quòd manentibus ſubſtantialibus formis qualitates elementales poſſint mutari, vel deſinere eſſe niſi per actionem violentam ad tempus: ſicut in aqua calefacta, quæ violenter perdit frigiditatem, & poſtea virtute ſuæ ſpeciei illã recuperat, quam per violentam actionem ignis amiſerat quantumcúque enim aqua calefiat, dum tamen maneat in ſpecie aquæ ſemper ſe reducet ad frigiditatem ceſſante actuali violentia.

Item qualitates elementorum ſunt de perfectione ſecunda ipſorum, ſicut propriæ paſſiones eorum, neque eſt probabile, quòd in illa vltima conſummatione aliquid naturalis perfectionis ab elementis tollatur. Et ideo videtur dicendum, quòd manebunt elemẽta quantum ad ſubſtantiam, & qualitates eorum proprias, ſed purgabitur à duobus, vt ſupra dictum eſt, ſ. ab infectione culpæ, quam infectionem ex peccatis hominum contraxerunt, & ab impuritate cuiuſdam mixtionis, quæ per actionẽ, & paſſionem mutuam in eis acciderat, iſtud namque fiet ex conditione illius ſtatus, quia ſi deberet perſeuerare actio, & paſſio in elementis poſt iudicium, ſicut nunc eſt, non purgarentur, quia neceſſe eſt, quòd quandiu fuerit mutua actio, & paſſio eorum ſit quædam impuritas, ſed poſt iudicium non erit neceſſaria aliqua actio elemẽtorum, & paſſio, immo neque poterit eſſe, quia ceſſabit tunc motus cęli, & ceſſante motu primi mobilis non poterit eſſe actio, aut paſſio in inferioribus.

Cum vero Auguſt. dixit, quòd qualitates corruptibilium elementorum ardendo interibunt, non eſt ſenſus, quòd qualitates illæ pereant, maxime, quia non poſſent perire ardendo, quaſi illæ exurantur ab igne, nam elemẽtum poſſet exuri, ſed non qualitas eius potiſſime manentibus elementis, ſed eſt ſenſus, qualitates corruptibilium elementorum, ideſt taliter qualiter conueniunt elementis manentibus in ſtatu corruptionis non manebunt, nũc enim ſunt elementa corruptibilia, quia ſecundum partẽ corrumpuntur, & quandiu agunt, & patiuntur vocantur corruptibilia, cum vero ceſſauerint agere, & pati deſinent eſſe corruptibilia, & tunc ceſſabunt qualitates corruptibilium elementorum, ideſt non erunt in eis ſecundum hunc ſtatum, quia licet maneant in eis realiter, non tamen poterunt ſecundum eas agere, & pati, hoc autem ceſſabit in ipſa purgatione, quæ fit per ardorem ignis, iõ rectè dicitur, quòd ardendo interibunt, ideſt in ardore ceſſabit actio, & paſſio pertinens ad ſtatum corruptibilem.

Ad primum dicendum, quòd non ſequitur ex illa auctoritate, quòd conſumentur quatuor elementa, quia ipſe Beda negat conſumptionem illorum, cum dicat elementa quatuor quibus mundus conſiſtit ille maximus

A ignis abſumet, neque cuncta inquantum conſumentur, vt non ſint, ſed duo ex toto conſumet, duo vero in meliorem reſtituet faciem, & ita non ponit quatuor conſumi. Sed quid, quia ponit duo conſumi, & ita non manebit vniuerſum in ſua perfectione ſublatis illis duabus partibus?

Dicendum, quòd nullum elementum corrumpetur, aut deſinet eſſe quantum ad ſubſtantiam, ſed dicuntur corrumpi, vel abſumi omnia, inquantum omnia innouantur, & ceſſant a priori conditione.

Quod vero dixit duo corrũpi ita, vt non ſint, vel ipſe dicit duo ex toto conſumet, & duò reſtituet in meliorẽ faciem, intelligunt, quòd in illa innouatione duo eorũ magis recedent à priori conditione, quam alia duo. Sed, quæ ſint illa duo, quæ magis immutabuntur?

B Aliqui dicunt eſſe aquam, & ignem, quæ maxime excedunt in qualitatibus actiuis, ſ. frigore, & calore, quæ ſunt maxime corruptionis principia circa alia corpota, & quia tunc non erit actio ignis, & aquæ, quæ ſunt maxime actiua, maxime immutari videbuntur à virtute, quam nunc habent.

Alij autem dicunt hæc duo eſſe aerem, & aquam propter varios motus iſtorum elementorum, quos conſequuntur ex motu corporum cæleſtium, & quia iſti motus illorum ceſſabunt, ſicut fluxus, & refluxus maris, qui iam non erunt, & flatus in aere, & ſpiritus procellarum, & nubes, niues, grandines corruſcationes, & fulgura, & cæteræ impreſſiones methoricę, quæ ad aerem pertinẽt, ideo iſta duo elementa maxime dicentur mutari à qualitatibus ſuis quas nunc habent.

C Sed ſi velimus tenere intentionem Bedæ potius videtur ipſe dicere, quòd iſta duo elementa deſinent eſſe: nã ipſe diſtinguit inter hoc, quod eſt ex toto conſumi, & in meliorem faciem reſtaurari, & tamen aquam, & aerem ceſſare à prioribus conditionibus ſecundum ſtatum corruptionis non eſt ex toto conſumi, ſed mutari ad meliorem faciem, ideo poteſt ſic exponi, ſed videtur, quòd intentio Bedæ fuerit iuxta poſitionem illorum, qui dixerunt duo elementa corrumpi, & duo ſola manere, ſ. cęlum, & terram, ideſt aerem, & terram, ſiue alia duo in cęlum conuertantur, vt illi dixerunt, ſiue omnino eſſe deſinant, quod videtur accipi ex verbis Apoc. 21. cap. vt ſup. dictum eſt, & tunc falſa eſſet poſitio Bedæ, vt autem magis valeat, quàm pereat exponunt eam, vt ſupra, ſed videtur eſſe quædam extorſio.

D Ad ſecundum cum dicitur primum cęlum, & prima terra abijt, & mare iam non eſt, videntur tolli tria elemẽta, ſed non tolluntur, nam cum dicitur primum cęlum, & prima terra abijt, etiam ſi acciperetur cęlum pro aere non dicitur abijt quantum ad ſubſtantiam, ſed quantum ad conditionẽ ſtatus, & ſignatur ibi innouatio, quia dicitur, & vidi cęlum nouum, & terram nouam, & ſequitur, primum enim cęlum, & prima terrà abijt, eſt quippe redditiuum cauſæ, ſ. non manet primum cælum, & prima terra, ideſt ſecundum conditionem primam, ſed eſt cęlum nouum, & terra noua, ideſt innouata ſunt.

Cum autem dicitur de mari dixit Auguſt. 20. lib. de Ciuit. Dei, quòd per mare poteſt intelligi præſens ſæculum, de quo ſupra parum ante dixerat, dedit mare mortuos, &c.

E Vel poteſt accipi melius ad literam, quòd mare ſit ipſa congregatio aquarum, poteſt mare accipi dupliciter. Vno modo pro ipſa aqua congregata quantum ad ſubſtãtiam. Alio modo pro diſpoſitione maris, quam nunc habet, ſ. pro ſalſedine, & fluctuatione. Accipiendo quantum ad primum manebit mare. Accipiendo pro ſecundo non manebit.

Ad tertium dicendum, quòd ille ignis non aget totaliter, vt naturale agens iuxta conditionem ſuæ ſpeciei, ſed vt inſtrumentum diuinæ prouidentiæ, & ita non agent in alia elementa vſque ad eorum conſumptionem, ſed ſolum vſque ad purgationẽ, & dato, quòd efficiantur materia ignis inquantum excuruntur non cadent à ſpecie propria, ſicut patet de ferro ignito, ſed patientur ab igne, quouſque ſufficienter depurentur, & manebunt ſub propria forma ſub qua ſtabunt facta purgatione.

Ad

Ad quartum dicendum, quòd licet forma ignis ſit nobilior, quam forma aliorum elementorum, non conuertentur alia elementa in ignem, quia in actione illa ignis attenditur nobilitas formæ non ſimpliciter, ſed in comparatione ad vniuerſum, Ideo cum vniuerſo melius ſit eſſe ex partibus inæqualibus in perfectione, quam quòd omnia ſint vnum, manebunt omnia elementa in ſuis formis, quia aliàs non eſſet vniuerſum ſi deficerent alia elementa conuertendo ea in ignem, ſicut in homine perfectior pars eſt cerebrum, quam pes, & perfectior pars cor, quam naſus, & tamen non ſunt omnia membra cor, neque cerebrum, quia ſic dato non reſultaret inde homo, cuius eſſe eſt perfectius, quam eſſe ſingularum partium, ideo, quia vniuerſum non poteſt manere ſine ſingulis partibus ſuis præcipuis, oportet, quòd illæ maneant, & non mutentur in alias: omnia ergo elementa manebunt diſtincta.

An omnia elementa purgabuntur per illum ignem? Quæſt. CCCCXXVIII.

QVæritur an omnia elementa purgabuntur per illum ignem.

Aliqui dicunt, quòd non, quia elementum ignis in ſua ſphæra non purgabitur per ignem illum, ſed ignis ille eſt elementum, ergo non purgabuntur omnia elementa, & patet, quia, vt dicit gloſſ. ſuper epiſtolam ad Theſſal. non aſcendet iſte ignis purgans plus, quam aſcenderunt aquæ diluuij, ſed aquæ diluuij non peruenerunt vſque ad ſphæram ignis, ſed ſolum vſque ad quindecim cubitos ſuper omnes montes altiſſimos, Geneſ. 7. cap. ergo non purgabitur ſphæra ignis, quia non perueniet illuc ille ignis.

Secundo, quia de aqua non eſt certum an purgetur, quia dicitur in gloſſ. Apocal. 21. cap. ſuper illo verbo, vidi cęlum nouum, & terram nouam, &c. mutatio aeris, & terræ dubitabilis non eſt quin per ignem fiat, ſed de aqua dubitatur, nam purgationem in ſeipſa habere creditur, ergo ad minus non eſt certum, quòd omnia elementa purgentur.

Tertio, quia neque aer videtur purgari, quia non totus purgatur, nam ignis non perueniet, niſi ad quindecim cubitos ſuper omnes montes, vt dictum eſt, & tamen ſuperius ſunt immenſa ſpatia eius verſus ſphæram ignis, ergo illa non purgabuntur, & ſic dicetur, quòd ignis non erit purgatus.

Quarto, quia locus, qui eſt perpetuæ infectionis nunquam purgabitur, ſed in inferno erit perpetua infectio cum ſit centrū totius impuritatis, & tamen infernus pertinet ad terram, ergo non purgabitur terra, & conſequenter nec omnia elementa.

Quinto, quia Paradiſus terreſtris non purgabitur per ignem, nam vt dictum eſt ignis perueniet vſquequo peruenerunt aquæ diluuij, ſed non venerunt aquæ diluuij ad Paradiſum terreſtrem, vt dicit Beda, & habetur per Magiſtrum 2. Senten. diſt. 17. ergo neque ignis ad Paradiſum terreſtrem perueniet, & ſic non purgabitur tota terra, & conſequenter, nec omnia elementa.

Dicendum, quòd circa hoc ſunt opiniones variæ. Quidam dicunt, quod ignis ille aſcendet vſque ad ſummitatem ſpatij continentis quatuor elementa, ſcilicet vſque ad ſuperficiem concauam Cæli Lunæ, & ita omnia quatuor elementa purgabuntur per illum ignem.

Et hoc primo, quia dicit gloſſ. Bedæ, 2. Pet. 3. capit. quòd ille ignis quatuor elemēta conſumet, ſed non poterit conſumere illa, niſi aſcendat per tota ſpatia ipſorum, ergo neceſſe eſt, quòd per totum illud ſpatium aſcendat.

Secundo, quia ille ignis erit ad purgandum elementa à duplici imperfectione, ſcilicet ab imperfectione infectionis culpæ, & ab imperfectione corruptibilitatis, & tamen per totum ſpatium elementorum quatuor ſunt illæ duæ imperfectiones, nam vſque ad ſummitatem eorum aſcendit fumus idololatriæ, etiam in omnibus partibus elementorum eſt corruptibilitas, quia elementum ſecundum quamlibet partem ſuam eſt corruptibile, licet

F non corrumpatur ſecundum totum, ideo ad omnes partes depurandas veniet ignis.

Alij dicunt, quòd falſa eſt prædicta poſitio, & repugnat Sacræ Scripturæ, quia 2. Pet. 3. cap. dicitur, quòd illi cęli repoſiti ſunt igni, qui fuerunt per aquam purgati. Et Auguſt. dicit 20. lib. de Ciuit. Dei, quod ille mundus, qui diluuio perijt igni reſeruatur, conſtat autem, ꝙ aqua diluuij non aſcendit vſque ad ſummitatem elemētorum, ſed ſolum vſque ad quindecim cubitos ſuper mōtes altiſſimos, ergo nō aſcendet ignis per totum ſpatium elementorum.

Sed dicendum, quod quidquid ſit non probatur ſufficienter hinc, quòd præcedens poſitio ſit contra ſacram Scripturam. Primo, quia non dicitur ſic in auctoritate. 2. Pet. 3. ſed dicitur latet eos, quòd cæli erant prius, & ter-
G ra de aqua, & per aquam conſiſtens Dei verbo, per quem tunc ille mundus aqua inundatus perijt, cęli autem, qui nunc ſunt, & terra eodem verbo repoſiti ſunt, & ita non dicitur, quòd cœli, qui purgati ſunt per aquam purgabūtur per ignem, ſed quòd cœli, qui nunc ſunt, purgabuntur per ignem.

Secundo, quia dato, quòd diceretur cœli, qui purgati fuerunt per aquam purgabuntur per ignem, non ſequitur, quòd vſque ad illum locum vſque ad quem aſcendit aqua aſcendere debeat ignis, quia eſt fallacia figuræ dictionis, cum mutetur quid inquantum, ac ſi dicatur, cæli, qui purgati ſunt per aquam purgabuntur per ignē, ergo quantum purgati ſunt per aquam, tantum purgabuntur per ignem.

Ad auctoritatem Auguſt. idem dicendum eſt, ſcilicet,
H quòd idem mundus purgabitur, ſed non tantum quantum tunc purgatus eſt præciſe purgabitur, ſed forte plus. Sed tamen non ideo illam poſitionem aſſerimus, nec eſt vera, non enim aſcendet ignis ille per totum ſpatiū quatuor elementorum, neque enim perueniet ad ignem, vt ſtatim dicetur.

Eſt autem communis opinio, ꝙ tantum aſcēdet ignis ille quantum aſcenderunt aquæ diluuij, quia vtraque fuit purgatio mundi, & comparat eos Beatus Petrus, 2. Pet. 3. cap. ſed quantum aſcenderit aqua diluuij manifeſtum eſt, ſcilicet quindecim cubitis ſuper mōtes, de igne tamen non eſt penitus determinatum quātum aſcendet, ſed etiam dicetur ſtatim de hoc.

Ad primam rationem principalem an ignis iudicij purgabit elementum ignis? Quæſt. CCCCXXIX

I AD primum cum dicebatur de igne dicendum, ꝙ non aſcendet illuc ignis ille non ſolum vſque ad ſummitatem eius, ſed etiam, neque vſque ad infimum illius.

Primo patet hoc ex intentione Scripturæ, quia 2. Pet. 3. dicitur latet eos, ꝙ cęli erant prius, & terra de aqua, & patet, ꝙ accipiatur cęlum pro aere more ſcripturæ, quia aqua non peruenit, niſi vſque ad aerem, & non ad totū, & ſtatim dicitur, cęli autem, qui nunc ſunt, & terra repoſiti igni, ergo etiam cęlum ibi pro aere accipitur, & ſic nō vult beatus Petrus, ꝙ ignis elementum, vel ſphæra purgetur ab igne. Secundo, quia nō videtur quomodo ignis conflagrationis agat in ignem, qui eſt in ſphæra ſua, quia
K ille eſt in propria materia, & eſt alienus ab omni mixtione, & tamen ad hoc, ꝙ agat oportet, ꝙ dominetur in eū, cum actio fiat ab inæqualitate, ergo non erit purgatio illius ignis.

Tertio, quia multi ponunt, quòd ille ignis erit, qui omnia purgabit deſcendens de ſua ſphæra, ergo non poterit ipſe purgari, nam quòd ignis, qui apud nos eſt purgetur non eſt inconueniens, quia non eſt ille purgans, ſed ignis ſphæræ ſuæ eſt purgans: ergo impoſſibile eſt, fieri ibi purgationem, tum quia fieret actio ab æqualitate, quod eſt impoſſibile, tum quia agens, & patiens eſſent omnino ſimilia in actione, quod eſt impoſſibile in actione naturali, ſed in principio agens, & paſſum ſunt contraria, vel ſaltem diſſimilia, in fine autem ſunt ſimilia, & ideo ceſſat actio.

Quarto, quia iſta purgatio fiet ad hoc, quòd corpo-

ra, quæ habent aliquam imparitatem admixtionis depurentur ablata tota aliena natura, & iſta admixtio alienæ naturæ conſumitur per ignem, vt iam non ſit in eo in quo erat, ſed in ſphæra ignis nichil eſt admixtum igni, quia non peruenit illuc aliud elementum, quod ei permiſceatur, maxime, quia ignis propter ſuam actiuitatē non permittit aliquid ſecum admiſceri, ſed conſumit, quidquid ei adiungitur, ideo nō erit aliquid, quod ignis ibi poſſit purgare, & conſeqnenter non veniet illuc, & ideo primum argumentum concedimus. A

Ad rationem factam in contrarium, ſcilicet ignis con ſumet quatuor elementa poteſt reſponderi vno modo, q̄ iſtud non colligitur ex ſacra Scriptura, nam illud verbū eſt gloſſe ſuper illo verbo 2. Pet. 3. ſcilicet cœli ardentes ſoluentur, & elementa ignis ardore tabeſcent, & ſic dixit elementa, & non omnia elementa: intelligetur ergo, quòd alia elementa purgabit, ſed non ignem. Et dato, quòd diceretur omnia elementa ignis ardore tabeſcent, non intelligeretur de igne, quia eſſet diſtributio accommodata, vt cum dicimus, cęlum tegit omnia, ſcilicet omnia præter ſe, ita ignis purgabit omnia elementa, idest omnia præter ſe, ſed iſtud eſt tenendo literam Petri, ſed non literam Bedę, ipſe enim dicit, quòd ignis quatuor elementa conſumet. B

Alio ergo modo poteſt dici, quòd verum eſt, quòd ignis conſumet quatuor elementa, idest purgabit ea, & ideo etiam elementum ignis purgabit, non tamen quantum ad ignem, qui eſt in ſphæra ſua, ſed quantum ad ignem, qui eſt inter nos, nam iſte eſt in materia aliena, eſt etiam impurus, & fumoſus, & ideo tolletur ei tota hæc mixtio, & hoc erit depurare eum conſumendo materiam eius, & hoc non eſt inconueniens, quia etiam vnus ignis agit in alium ignem hic conſumendo eius materiam, & ita illum extinguendo. C

Ad ſecundum cum dicebatur, quòd erat ad purgandum elementa à duplici imperfectione, & vtraque eſt in igne, dicendum, quòd neutra erit.

De prima, ſcilicet imperfectione peccati patet, quòd non ſit in igne, primo, quia falſum eſt, quod ſupponitur, ſcilicet, quod fumus idololatriæ peruenit vſque ad ſummitatem elementi ignis, & hoc non eſt verum, primo, quia ſi vſque ad ignem accederet, ſtatim exureretur, & ſic non maneret in ſphæra ignis.

Secundo, quia videtur, quo nichil iſtorum aſcendat vltra nubes ad quem locum perueniunt vapores alij, & exhalationes rerum de aquarum genere fumus quilibet eſt ideo vltra non aſcendit. D

Tertio, & præcipue, quia apparet iſtos pauca ſapere de naturali habitudine, nam motus ad ſurſum, & deorſum ſequitur ad formam ſubſtantialem, quam conſequitur leuitas, & grauitas, vt inſtrumentum, & ſecundum quantitatem leuitatis, & grauitatis eſt determinatio loci.

Cum ergo ſurſum ſit locus leuium, maxime ſurſum erit locus maxime leuium, & tamen nichil eſt leuius igne, ideo nichil eſt vltra ignem, etiam nullum corpus eſt æquale igni in leuitate, ideo nulli corpori competit eleuari, vel aſcendere tantum quantum igni, & ſic fumi eleuati de rebus exuſtis cum ſint de ſubſtantia terrea non poſſunt eſſe tam leues, quantum ignis, ideo etiam ſi nichil impediret eos in motu non aſcenderent vſque ad ſphæram ignis, idest vſque ad infimum eius, vnde non potuit vllo modo illa infici à fumis idololatriæ, aut alijs rebus aſcendentibus. E

Quarto, quia dato, quòd quis imperite concederet fumos prædictos eleuari vſque ad ſphæram ignis, tamen, quod peruenirent vſque ad ſummum eius, idest vſque ad cauum orbis Lunæ non videtur eſſe aliqua cauſa cogitāda, & ideo ceſſat iſta cauſa infectionis ex culpa.

Quinto, quia dato, quòd peruenirent prædicti fumi ad ſphæram ignis non inficerent illam, quia infectio fit per contactum, & admixtionem, ſecundum quam id, q̄ eſt alienæ naturæ retinetur in re, ſic patet cum dicimus Eccleſiam pollui ſanguinis, aut ſeminis fluxu, quia ibi ſit admixtio, ſed igni nichil poteſt admiſceri, eo, quòd propter ſuam actiuitatem omnia conſumit, & non permiſcetur ei aliquid, quia ante illud conſumit, ideo non poteſt ignis pollui,

An ignis quoque purgabitur cum per ipſum purgentur omnia? Quæſt. CCCCXXX.

CVm vero dicitur, quòd ignis purgandus eſt ab imperfectione corruptibilitatis, ſicut, & cætera elementa.

Dicendum, quòd ignis purgabitur etiam in ſphæra ſua, ſed non per ignem, nam ſicut cæli veri, qui non ſunt de natura elementali purgabuntur, ſed non per ignem, ita nec ignis in ſua ſphera. Sed circa hoc conſiderandum, quod purgabuntur omnia non ſolum à corruptibilitate, ſi qua in eis eſt, ſed etiam ab omnibus conditionibus, quæ repugnant nouitati gloriæ, nam cęli purgabuntur, vt dictum eſt ſupra, ſed non à corruptibilitate, quia nullam habent, cum non ſuſcipiant peregrinas impreſſiones, ſed purgabuntur a motu locali, vel ſecundum locum, quia eſt actus entis imperfecti, & via ad perfectionem, quæ autem habuerint nouitatem gloriæ erūt in termino complementi, ideo non habebunt motum, & conſequenter ceſſabit motus cæli, qui eſt via ad perfectionem iſtorum inferiorum.

De elementis ſecus eſt, quia non ſolum purgabuntur à motu, ſed etiam à corruptione, vel corruptibilitate, cū elementa, licet non corrumpantur ſecundum totum corrumpuntur ſecundum partem, & quia elementū eſt ens homogeneum, & omnes partes homogenei ſunt eiuſdē rationis, ſi eſt elementum corruptibile in vna parte eſt corruptibile in omnibus, & ſic totum elementum eſt corruptibile, & tamen non corrumpitur totum, non quidē, quaſi ſit aliqua virtus intrinſeca repugnans directe corruptioni, quam vocamus corruptibilitatem, ſed prouidentiæ diſpoſitio ſapiens perſeuerat ea à corruptione, ſcilicet dādo elemētis propria loca, & virtutē motiuā ad locū. Et hoc modo cum ignis naturaliter ſit in ſphæra ſua, & non competat ei deſcendere non corrumpit elementa inferiora, ſi tamen ignis tam actiuus exiſtens naturaliter eſſet in loco in quo eſt aer, vel aqua, aut terra, corrumperet omnia alia elementa. Sic de aqua, non enim extinguit ignem, quia licet ſufficeret fortaſſis ad illum extinguendum ſi infunderetur illi loco in quo eſt ignis, tamen non poteſt illuc aſcendere, ideo nō poteſt extinguere, & ſic ea, quæ naturaliter ſe corrumperent, manent in quiete, & pace naturali, eo, q̄ per naturalia pondera, & leuitates aſtricta ſunt locis determinatis à ſe diſtantibus, vnde non manet eis actio per contrarietatem niſi in extrimitatibus ſuis vbi ſe contingunt, ſed tunc non ſerpit corruptio per continuum a parte elementi ad totum, & hoc reſiſtente magnitudine ipſorum elementorum, quia ſi vnū elementum corrumperet aliud, & ſic tranſiret conuertendo, iam intraret in ſphæram illius, & hoc repugnat (vt dictum eſt) naturalibus ponderibus, & leuitatibus elementorum, ſed tamen paruum eſſet ſecundum profunditatem, vel ſpiſſitudinem quodlibet elementum, cum extremitate vnum agens in alterum conuerteret illud, poſſet illud totum conuertere modicum intrando in ſphæram eius, & tamen cum ſphæra quælibet ſit magnæ ſpiſſitudinis non poteſt vnum elementum corrumpere alterum ſecundum totum.

Etiam ad hoc adiuuat proportio qualitatum actiuarum ipſorum elementorum, etiam adiuuat naturalis ordo in locatione, ſ. quòd ea, quæ magis cōueniunt in qualitatibus actiuis ſunt propinquiora loco; nam non ponuntur ignis, & aqua coniuncta, ſed ignis, & aer, nam aliter maior eſſet corruptio, & ita, licet elementum ſit corruptibile ſecundum quamlibet partem, & ſecundum totum, nunquam tamen corrumpitur ſecundum totum, propter cauſas dictas, ab iſta autem corruptione, & corruptibilitate partium, & totius erunt libera elementa poſt iudicium, & fiet hoc per purgationem.

Sed cum dicitur, quod purgabuntur à corruptibilitate, non eſt intellectus, quod dabitur aliqua qualitas illis, ſecundum q̄ reſiſtant corruptioni ab intrinſeco,

nichil

nichil enim tale erit, nam tunc exirent ſpeciem ſuam,
immo(vt dicitur) corruptibile, & incorruptibile diffe-
runt plus, quam genere, ſed erit incorruptibilitas per ceſ-
ſationem actionis, ſcilicet qnòd calida non agent ſe-
cundum calorem alterando, & ſrigida non agent alte-
rando realiter ſecundum frigiditatem, & iſtud erit,
quia ceſſabit omnis motus cæleſtis, & quia omnis mo-
tus inferiorum eſt a primo motu, ceſſante motu primi
mobilis ceſſabit omnis motus inferiorum tam localis,
quam alterativus in rebus, quæ naturaliter mouentur
non a voluntate, quia in illis localem motum manere
non eſt inconueniens, hoc ergo modo omnia elementa
erunt tunc incorruptibilia tam ſecundum partem, quam
ſecundum totum, non per aliquid appoſitum, ſed quia
ceſſat omnis actio corruptiua. Et hoc ſuppoſito dicen-
dum eſt etiam de igne, quod erit incorruptibilis, vel li-
berabitur a corruptibilitate in toto, & in partibus, non
quidem addendo ei aliquam virtutem, ſed quia nichil
aget in ignem, vnde ſicut nunc ignis corrumpitur ſe-
cundum partem, quia in partes quaſdam eius agunt
alia elementa, & non corrumpitur ſecundum totum,
quia nullum elementum agit in ignem ſecundum to-
tam magnitudinem eius, & ſic non habebit ignis aliam
qualitatem, per quam ſit tunc incorruptibilis, quam
nunc non habet. Et ideo cum dicitur, quòd ignis pur-
gandus ſit ad conſequendum incorruptibilitatem nòn
eſt verum, quia ignis purgando alia elementa non dat
eis aliquam qualitatem, ſed ſolum aufert eis com-
mixtionem alienæ naturæ, & hoc proprium eſt ignis,
quia vt dicitur per Ariſt. 2. de Gène. & Corrup. ignis
ſegregat ætherogenea, & coniungit homogenea, com-
mixtio autem iſta repugnat illi ſtatui, in quo manebunt
ſola corpora ſimplicia, quæ ex ſe habent conditionem
ad ſemper manendum, ideo neceſſe eſt tolli omnem
admixtionem, propter quam eſt actio contrarietatis ab
intrinſeco, & tollere hanc commixtionem erit ignis.
Ex quo ſequitur, quòd illa, quæ nullam admixtionem
habuerint, non erunt purganda per ignem licet pur-
gentur, & quia ignis maxime in ſphęra ſua nichil habet
admixtum, non poterit purgari per ignem, licet eſſet
aliquis ignis illo efficacior. Dicendum tamen, quod pur-
gabitur per hoc, quod remonebuntur ab eo conditiones
huius ſtatus, ſcilicet, quod non aget in alia, nec aliquid
in ipſum, & conſequenter apparet, quod ignis purgans
non aſcendet in ſphæram ignis,

An ignis iudicii purgabit elementum aqua?
Quæſt. CCCCXXXI.

AD ſecundum, quando dicebatur de aqua, quòd
non purgabitur. Dicendum eſt, quod purgabi-
tur, ſicut alia elementa, & ratio eſt, quia vbi inueniun-
tur aliquæ impuritates oportet eſſe purgationem, ſed
aqua eſt huiuſmodi, ergo purgabitur. Sed circa hoc con-
ſiderandum, ſicut dictum eſt præceden. q. quod ignis,
& cœli purgabuntur, ergo a fortiori aqua purgabitur,
& tamen purgatio iſta dupliciter fit. Vno modo per
diſpoſitionem omnium diſpoſitionum repugnantium
nouitati gloriæ.

Alio modo per ſeparationem omnis admixtionis,
ſecundum quam tollitur omne, quod alienum eſt a ſub-
ſtantia.

Quantum ad primum fiet purgatio in omnibus cor-
poribus, quia nullum corpus eſt, quod nunc non habeat
aliquam conditionem repugnantem conditioni gloriæ,
& hoc modo corpora cæleſtia purgari dicimus, quia
auferetur ab eis motus, qui eſt actus entis imperfecti,
& quia nullum corpus eſt, quod non habeat nunc ali-
quem motum ex indigentia naturæ, ideo oportet, quòd
tollatur ille motus, & hoc eſt quædam purgatio, & ſic
ceſſabit in mari omnis motus fluxus, & refluxus, & ela-
tionum eius, vnde illo facto videbitur non eſſe mare,
Apoc. 21. cap. & mare iam non eſt.

Amplius ceſſabit diſpoſitio corruptibilitatis, ideſt,
quod non corrumpetur aliqua pars maris, neque ipſum
mare corrumpet aliquid aliud, & hoc non apponendo

F aliquam qualitatem incorruptibilitatis, ſed per ceſſatio-
nem actionum corruptiuarum, nam actio ex contrarie-
tate eſt corruptiua, & illa tunc ceſſabit, quia qualitates
actiuæ non facient aliquid cum ceſſauerit motus cœli,
& iſte modus incorruptionis in omnibus corporibus
elementalibus inducitur, quia in igne exiſtente in ſphę-
ra ſua inducetur, vt dictum eſt præcedenti quæſtione.

De ſecundo modo purgationis dicendum, quòd pur-
gabitur aqua eo, quòd omnis aqua habet mixtionem
aliquam, non enim nutriret aliter, & non eſt ſic de aqua,
ſicut de igne, quia ignis in ſphęra ſua non habet mixtio-
nem vllam, ideo non purgatur depurando, vel ſeparan-
do, aqua autem mixtionem habet, ideo depurabitur ſe-
parando.

Et ratio prima diuerſitatis eſt, quia ignis eſt maxime
G actiuus, & ideo non permittit aliquid ſibi admiſceri, ſed
antequam admiſceatur conſumit illud, aqua vero ex par-
te humiditatis eſt multum paſſibilis, ideo poteſt ei fieri
admixtio cum poſſit denſari, & tranſire in alia corpora,
& non tranſeundo recipere in ſe aliquid alienum.

Secunda eſt, quia ignis ſphęra eſt valde elongata a
loco medio contrarietatis, non enim accedit ad ſphęram
ignis, niſi extremitas aeris, & ibi parua actio eſt, ſed vbi
eſt aqua eſt contactus omnium elementorum, quia eſt
hic terra, aqua, & aer, & nulla pars aquæ eſt, quæ ali-
quando non tangatur a terra, & aere, & interdum ab
igne, licet hoc ſit rarius, & ideo neceſſe eſt mixtionem
magnam, & alterationem eſſe in aqua, quod apparet,
quòd aqua fluminum, & fontium, & ſtagnorum tan-
gunt terram, & aerem, & ab eis contrahunt colorem, ſa-
H porem, & ſubtilitatem, vel groſſiciem in ſua ſubſtantia,
& alterantur ab eis. De aquis maris, etiam manifeſtum
eſt, quia alliduntur fluctus maris ad littora, vnde non ſo-
lum aquæ maris contingunt alia elementa, ſed etiam
multum alterantur ab eis, ſic enim ſalſa, & amara effici-
tur aqua maris. Etiam conuenit hoc ex diſpoſitione pro-
uidentię diuinę, nam ſi non fieret ſic, non conueniret
aqua ad vitam animantium. Cum enim animata ſint
mixta, oportet omnia, quę ad vſum eorum, & maxime
ad nutritionem faciunt mixtionis quendam gradum ha-
bere, quia aliàs non eſſet proportio in eis, quę tamen re-
quiritur ad hoc, quòd conueniat nutritio, ideo omnis
aqua, quę potatur mixtionem habet.

Conuenit etiam hoc propter generationem piſcium,
ſi enim aqua maris, aut fluminum ſimpliciter proprie eſ-
I ſet, non poſſent piſces ibi gigni, & nutriri, quia res geni-
ta, & nutrita eſt de conditione eorum de quibus gigni-
tur, & nutritur.

Habet igitur omnis aqua mixtionem, ſed ignis non,
& hoc in ſphęra ſua, nam ignis, qui inter nos eſt aliquam
mixtionem habet, cum videamus eum aliquando claro-
rem, aliquando obſcurum, aliquando, quaſi ſubſtantię
ſpiſſę, aliquando rarioris, quod quidem non accidit ſibi,
quaſi aliquid extraneum miſceatur ei iam exiſtenti, ſed
ex conditione materiæ in qua efficitur, quam dum exu-
rit neceſſe eſt manere conditionem illius, ideſt fumoſita-
tem minorem, aut maiorem ſecundum diſpoſitionem
eius, quod exuritur, ignis vero in ſphęra ſua non eſt in
materia aliena, ideo non poteſt aliquid quomodolibet
ſibi eſſe admixtum, & ita apparet, quòd aqua mixta eſt,
K & non ignis. Ex quo ſequitur, quòd aqua purgabitur
non ſolum per ceſſationem diſpoſitionum repugnantiũ
gloriæ, ſed etiam per ſegregationem alienæ naturę, quæ
ineſt per mixtionem.

Et ex hoc etiam patet, quòd aqua per ignem purgabi-
tur, quia nichil eſt, quòd ſeparet mixtionem, niſi
ignis, conſumendo in qualibet re id, quod alienum
eſt naturę eius, & quia aqua in omnibus partibus ſuis
habet mixtionem, cum videamus, quòd aqua maris
vbique ſit ſalſa, & ſalſedo teſtatur mixtionem, neceſſe
eſt, quòd in omnibus partibus eius ille ignis in eam agat
depurando eam, & ſegregando aliena, in igne non eſt
ſic, quia ille in ſphęra ſua non habet aliquid mixtum,
ideo licet purgabitur, non tamen per ignem, qui aliquid
ab eo ſeparet.

Qui autem dixerunt aquam purgari, ſed dubium eſt

an

an purgaretur per ignem, hoc voluerunt, quia addiderint, quòd aqua in ſeipſa habet ſuam purgationem, ita enim glo. dicit Apoc. 21.

Sed dicendum, quòd iſtud non ſufficit, aqua quidem habet aliquam purgationem in ſe, ſed non ſuam; non poteſt enim aliquid ſeipſum purgare, & ideo, vel ipſum mũdum eſt ſecundum naturam ſuam nulla indigens mundatione, vel ſi mundandum eſt oportet per aliud purgari, in ſeipſum enim agere nõ eſt poſſibile maxime in ſimplicibus, in quibus non eſt actio ſecundum intrinſecum, etiam quia licet demus in mixtis actionem, ſecundum, quam agant in ſeipſa hoc eſt, quia ſecũdum aliquid ſunt agentia, & ſecundum aliquid paſſa, vt quando idem mouet ſeipſum, ſed aqua ſi mundanda eſt, aut aliquid mundandum, neceſſe eſt, quòd ſecundum totum mundetur, & hoc impoſſibile eſt ab eadem re fieri.

Occaſio autem erroris prædicti fuit, quia videmus, ꝙ multa per aquam mundantur, per terram autem, & aerẽ nichil, ideo putauerunt aquam nõ indigere exteriori purgatiuo, ſed hoc non tenet, primo quia aqua purgatiua eſt quantum ad diluendum ſordes leniter inhærentes, & parum concretas, quæ ex ſolo contactu acciderunt, ſi autem ſit aliqua naturalis commixtio, per quam aliquid trãſiuit in ſubſtantiam alterius, non ſufficit aqua ad ſegregandum talia, immo nec ſordes fortiter concretas ex ſolo tactu non poteſt aqua diluere, propter quod ad quaſdam ſordes non ſufficit aqua, & adhibemus ignem, ignis enim nõ ſolum ſordes ſeparat, ſed etiam naturalem mixtionem quouſque à qualibet re totum alienum tollat, & ob hoc etiam circa ſordes interdum non ſufficit aqua frigida exiſtens in ſua naturali diſpoſitione, ſed adhibetur aqua calida, quæ in virtute ignis quam habet, diſſoluit, & penetrat, atque ſeparat, & quia purgatio vltima erit non ſolum ſecundum quam tollantur omnes concretæ ſordes, ſed etiam omne alienum tollatur à natura cuiuslibet, ideo non ſufficiet, neque proderit aqua ad hoc, ſed per ignem fiet illa purgatio. Ex quo ſequitur, quòd aqua non poterit purgare alia, nec ſeipſam, vnde licet aqua aliquam purgationem habeat in ſeipſa, non tamen talem, qualis tunc conueniet, vt poſſit alia purgare, aut ſe.

Secundo decipiuntur, quia dato, quòd aqua poſſet purgare alia, tollendo naturalem mixtionem, & ſegregando omne, quod eſt alienum cuilibet rei, non poſſet hoc facere in ſeipſa, quia cum iſta actio ſit ad ſolutionem, & diſſolutionem, & per illam deſinat res eſſe mixta corrumperet aqua ſeipſam purgando, & ſic non perueniret ad cõplementum purgationis, quia prius periret virtus purgatiua, quam compleretur purgatio, ideo ponendum erat, quòd aut aqua nulla indigebat purgatione, & purgaret alia, aut ꝙ ab alio purgaretur, & non purgaret ſeipſam aqua igitur per ignem purgabitur, quomodo autem purgetur per ignem quin conſumatur, dicetur infra.

An ignis iudicij purgabit elementum aeris?
Quæſt. CCCCXXXII.

AD tertium cum dicebatur, quòd non purgaretur totus aer, dicendum, quòd iſtud prouenit ex illa poſitione qua dicitur vſque ad quem locum aſcendet ignis, & qualis erit generatio ignis. Aliqui enim dicunt, quod ignis ille erit ignis, qui eſt in ſua ſphæra, & deſcendet verſus terram, vt purget, & tunc dicunt, quod cum tota ſphęra aeris ſit ſub ſphæra ignis, neceſſe eſt, quod tota ſphæra aeris purgetur per ignem. Alij autem ponunt ignem illũ non deſcenſurum de ſphæra ſua, ſed inferius gignendũ, & quod perueniet conſumendo, & purgando vſque ad loca illa, ad quæ peruenerunt aquæ diluuij, & tunc manifeſtum eſt, quod non purgaretur totum elementũ, aut tota ſphęra aeris, vt dicit prima, neque ſolum vſque ad locum ad quem peruenerunt aquæ diluuij, vt dicit poſitio ſecunda, ſed altius. Et tamen circa primam poſitionem, quę tangit generationem illius ignis non diſputatur nũc, quia dicetur infra, & forte non eſt verum, quod deſcendat ignis de ſphęra ſua ad exurendum elementa inferiora, ſed dato, quòd deſcendat non ſequitur, quòd purgabit aerem totum.

A Circa quod conſiderandum, quòd (vt dictum eſt precedenti quæſtione, & ſupra q. 428.) purgatio fiet dupliciter in corporibus, ſcilicet per ablationem indiſpoſitionũ ad nouitatem gloriæ, & per ſegregationem partium alienatum à natura rei, quæ purgatur. Accipiendo primo modo verum eſt, quòd tota ſphæra aeris purgabitur. Accipiendo ſecundo modo non purgabitur tota, ſed aliquid eius. De primo patet, quia cum cœli purgandi ſint, & ſphęra ignis, à fortiori totus aer purgabitur, & ſicut a cęlo remouebitur motus localis, vt conueniat nouitati glorię, ita neceſſe eſt, ꝙ aer purgetur ablato omni motu eius, nunc enim in aere motus eius eſt, quia ſunt ibi flatus ventorum, ideo ceſſabunt flatus iſti, ſunt autem iſti flatus tã propter noſtram conſeruationem, quam aeris. De noſtra quidem, quia inficitur aer per quietem, & corrumpitur,
B ideo vt ſalubris nobis efficiatur perflatur à diuerſis ventis. De aeris vero conſeruatione, quia putreſceret in ſeipſum elementum ſi quietum ſemper eſſet, ideo moueri oportet, tunc vero omnino manebit aer immotus, & ad hoc non erit aliqua purgatio aeris neceſſaria niſi, quòd ceſſent omnia, quæ mouebant aerem à mouendo ipſum. Etiam aer purgabitur à diſpoſitione corruptibilitatis in toto, & in partibus ſuis neceſſario, nunc corrumpitur, & inficitur aer, & ipſe inficit nos, oportet autem, vt tunc ceſſet tota alteratio tam in toto, quam in partibus, & ſic aer qui nunc in partibus corrumpitur, licet non in toto ceſſabit eſſe corruptibilis in toto, & in partibus, ſed iſta incorruptibilitas non erit per appoſitionem qualitatis alicuius, ſed per ceſſationem actionis corruptiuæ, ad hæc autem non oportet operari ignem, quia non fit iſta purgatio per
C ſeparationem alicuius natura aeris, ſed per ceſſationem exterioris actiui. Et loquendo de prędicta purgatione dicendum, quòd tota ſphæra aeris purgabitur, quia a tota ipſa auferentur diſpoſitiones repugnantes nouitati gloriæ. Etiam ceſſabit eſſe corruptibilis in toto, & partibus, & quia nulla pars eius eſt nunc, quæ non ſit corruptibilis, neceſſe eſt, vt totus aer purgetur.

Accipiendo de ſecunda purgatione, quæ eſt per ſegregationem partium alienæ naturæ, dicendum, quod non purgabitur totus aer, quia non eſt mixtio in tota ſphæra eius: & tamen purgatio, quæ fit per ignem fit ad ſeparationem alienæ naturę, ideo non fit purgatio per ignem in tota ſphæra aeris, ſed vbi commixtio aliqua eſt fiet purgatio ignis. Ex hoc autem ſequitur, quod ignis ad purgãdum non aſcendet vſque ad ſummitatem ſphæræ aeris,
D quia non eſt commixtio vſq; ad extremum eius, ſed ſicut ignis in ſua ſphæra eſt ſimplex, & ſine mixtione aliqua, ita & aer in extremitate ſua qua ſphæræ ignis coniungitur eſt ſimplex, & ſine admixtione alterius elementi. Et patet, quia ignis non deſcendit, vt fiat ibi aliqua admixtio, potiſſime quia ignis nulli admiſcetur, ſed exurit ea, quæ ei adiunguntur: inferiora vero non aſcẽdunt, vt admiſceantur, quia vapores, & exhalationes, quæ ſunt de natura terrę, & aquæ non aſcendunt, per totam ſphęram aeris, ſed ſolum ad interſtitium medium eius, ideo neceſſe eſt manere partem ſuperiorem aeris puram ſecundum ſimplicitatem elementi ipſius. Etiam ex hoc ſequitur, ꝙ cum ſint tria interſtitia aeris, primum ideſt, quod eſt iuxta terram, & medium purgantur; tertium vero non purgatur per ignem: nam in primo, & medio eſt admixtio
E multa vaporum, & exhalationum, vt apparet ex generatione, & ingroſſatione nubium, & nebularum, & omniũ accidentium metheororum. Et ideo ad iſta duo neceſſe eſt peruenire ignem ad depurandum aerem, & iam nullæ nebulę, & nullæ nubes maneant, & nulla accidentia metheorologica. Ad tertium autem, non oportet, ꝙ perueniat, immo nichil eſt, quod ibi faciat, cum non ſit ibi aliqua admixtio, quæ depuretur per ignem. Dicẽdum ergo, quod ignis conflagrans tantum purgabit de aere quãtum tunc continebunt duo prima interſtitia, & vltra nõ pertinget, quantum autem continent duo prima interſtitia, aut quantum tunc continebunt non conſtat, ſed quòd vſque illuc perueniat ignis, & non amplius ad purgandũ ratio ipſa demonſtrat.

Et tunc reſpondendum ad primam opinionem, quòd dato, quòd ignis purgans eſſet ille, qui eſt in ſphęra ignis,

& inde deſcenderet ad purgandum inferiora elementa, F non purgaret totum aerem per quem deſcenderet: nam verum eſt, quòd per totam ſphæram aeris deſcenderet, tamen non purgaret eam totam, quia purgatio ignis fit, vbi eſt aliquid alienæ naturę, quod debeat ſeparari. & tñ non eſt hoc in toto aere, ſed ſolum in primo, & medio interſtitio; ergo cum deſcenderet per vltimum interſtitiũ coniunctum ſphæræ ignis nichil purgaret.

Sed obijcietur, quomodo cum per illud deſcendet nõ corrumpet aerem?

Dicendum, quòd ſine nocumento deſcenderet, quia ignis ille non agit ſolum ſecundum virtutem naturalem, ſed potiſſimè, vt inſtrumentum diuinæ prouidentiæ, & ideo non conſumet, ſed depurabit, & non ſolum eſſet hoc in aere in quo nulla purgatio futura eſſet, ſed etiã in omnibus rebus: nam tolletur mixtio, & ignis vſque ad illud G aget diſſoluendo: ſed poſtea elementa non mutabit in alteram naturam, quia nullum ipſorum corrumpet, ſed facilius eſt non corrumpere id in quod non agit, ſed per ꝙ tranſit, quam id in quod agit depurando, aget tamen in aquam depurando eam à cõmixtione, vt dictum eſt pręced. q. & non corrumpet eam, ſed manebit aqua in ſpecie ſui elementi poſt depurationem; ergo à fortiori cum in vltimo interſtitio aeris nichil acturus ſit ignis depurando, ſed ſolum quod tranſibit, videtur, quod non corrumpet, nec lædet, aut alterabit aliquid de aere.

Ad ſecundam opinionem dicendum, quod non aſcendet ſolum ignis vſque ad locum ad quem aſcendit aqua. Et patet, quia aqua aſcendit ſolum vſque ad quindecim cubitos ſuper montes altiſſimos Gen. 7. ca. & tamen ignis aſcendet vſque ad finem ſecundi interſtitij, ideo multo H plus aſcendet ignis.

Cauſa diuerſitatis eſt, quia ignis erit ad depurandum elementa, & tollendum omnem mixtionem extraneæ naturę, ideo vſque illuc perueniet, vbi erit aliqua permixtio, ſed hęc eſt vſque ad finẽ ſecundi interſtitij, ideo vſq; illuc aſcendet ignis conſumendo, & diſſoluendo, aqua autem nõ erat ad illud idem, quia etiam ſi illuc perueniſſet non potuiſſet purgare remouendo mixtionem cum potius aqua congreget, & ideo vltima purgatio, vt dictum eſt non fiet per aquam.

Sed quare aqua peruenit vſque ad quindecim cubitos ſolum ſuper montes altiſſimos? Aliqui dicunt, quòd fuit ad purgationem peccatorum humanorum: nam vſque illùc peruenerũt peccata, ſ. quod fumus idololatriæ vſque illùc ſolum peruenerit, & peccata alia non potuerunt ex- I cedere vltra, ideo neque aqua purgans debuit vltra peruenire.

Sed dicendum, quod hoc non conuenit. Primo quia diluuium non fuit propter peccatum idololatriæ, ſed potius luxuriæ: nam Gen. 6. c. cum ponitur cauſa diluuij dicitur, quòd omnis caro corruperat viam ſuam, & viderunt filij Dei filias hominum, quòd eſſent pulchræ & ceperunt eas, quod totum ad luxuriam pertinet, & de idololatria nulla fit mentio, ſed iſtud peccatum in terra fit, & non peruenit ad aerem altum, ideo non eleuaretur aqua vſque ad quindecim cubitos, nec ad vnum ſuper montes.

Secundo, quia dato, quòd idololatriæ peccatum fuiſſet tunc purgandum, & ob hoc deberet aqua peruenire vſquequò peruenit fumus, non perueniret ſolum vſque K ad quindecim cubitos, quia fumi vſque ad ſecundum interſtitium nubiloſum aſcendunt; ſunt. n. nubes, & nebulæ exhalationes, & vapores denſati: fumi autem ſunt vapores, & quia ſunt de natura calida, adhùc magis aſcendere debent quàm exhalationes, quæ ſunt humidæ, & minus leues; & tamen manifeſtum eſt, quòd nubes vltra montes altiſſimos plus eleuantur, quam quindecim cubitis; ergo, & fumus plus eleuatur, aut eleuari poteſt, ideo non aſcendit aqua pręciſe ad purgandum peccata hominum, quæ ex idololatria peruenerant.

Dicendum autem videtur, quòd ſicut diluuium non fuit ad purgandũ mũdum, ſed ad occidendum homines, ita neque eleuatio aquarum ad quindecim cubitos fuit ad purgandum infectionem peccati, ſed potius ad occidendum occidendos, & liberandum liberandos.

Et ex hoc videtur fuiſſe duplex cauſa illius aſcenſus. Prima ad hoc, quòd omnes homines inuenti extra arcã morerentur: nam ſi ſolum tangeret aqua cacumina altiſſimorum montium, poſſent aliqui ibi viuere quouſque aquæ decreſcerent, & ſic ſaluarentur: & dato quòd aliqualiter vltra cacumina montium excederent aquę, poſſent aliqui ſaluari in arboribus exiſtentibus ſuper mõtes. Vt ergo etiã ibi non ſaluarentur peruenit aqua ad quindecim cubitos.

Secunda cauſa aſſignatur ab alijs, ſ. ad ſalutem eorum qui erant in arca, vt cum ipſa fluitaret in aquis nõ poſſet allidi ad ſcopulos vel arbores, quod non euitaretur, niſi aqua excederet montes altiſſimos.

Sed iſtud non multum ſtat, quia tunc maneret inconueniens de tempore quo eleuabatur arca, & aqua, quadraginta quippe diebus, & noctibus pluit, & in illo tempore eleuata eſt aqua vſquequo operiret ſummitatem montium cubitis 15. & in diebus illis eleuabatur arca, & tunc manifeſtũ eſt, quod poſſet fluitare, & allidi ad montes. cum nemo regeret eam gubernaculo ſicut reguntur naues in aquis. Etiam poſt eleuationem, quando cępit aqua minui vſquequo ſederit arca ſuper montes Armeniæ idem periculũ erat, & tamen non periclitata eſt Deo regente eam ne illideretur, ſicut ipſe clauſerat oſtium arcæ de foris Gen. 7. cap. ideo non fuit iſta cauſa quare eleuaretur quindecim cubitis aqua, ſed pręcedens cauſa magis facit ad hoc; apparet ergo ex pręcedẽtibus, quòd ignis magis eleuabitur in purgatione vltima, quam fuit eleuata aqua in diluuio.

An ignis iudicij purgabit infernum?
Quaſt. CCCCXXXIII.

AD quartum cum dicebatur, quod neque terra tota purgabitur, quia non purgabitur infernus, qui eſt pars terræ. Aliqui dicunt, quod non poſſunt omnia purgari: nam cum aliquid purgatur tolluntur inde ſordes quas neceſſe eſt alicubi reponi: & ideò ille locus erit mũdatus, immo nichil continens, niſi ſordes, vt ſentina vel latrina reſpectu totius mundi: ita dicunt, quòd erit vnus locus repoſitorius totius fęcis, & iſte locus eſt infernus in corde terræ, vbi omnia abſcondentur immunda, & ſic nõ purgabitur infernus.

Sed dicendum, quòd poſſibile eſſet etiam infernũ purgari, quia in purgatione, quæ fit per aquam, neceſſe eſt ſemper relinqui ſordes ablatas à rebus, quæ purgantur, & ideo non eſt poſſibile omnia purgari tali purgatione; ſecus de purgatione, quæ fit per ignem, quia ignis ſecundum Ariſt. 2. de Gene. & Cor. eſt diſſolutiuus, & ſeparatiuus etherogeneorum congregatiuus homogeneorum, ideo diſſoluendo rem quamlibet vſque ad ſimplicia nichil relinquet immundũ: omnis enim ſordes eſt res mixta: ablata autem omni mixtione impoſſibile eſt manere ſordem, quia non manent, niſi corpora ſimplicia, & omnia ſimplicia ſunt pura, vt pura aqua pura terra: & maxime fiet hoc in illo igne purgatorio mũdi, quia vltra virtutem naturalem erit diuinum inſtrumentum, & ideo poterit ſegregare omnem mixtionem relinquendo corpora ſimplicia: in ſordibus autem auferet mixtionem, & remanebit quęlibet pars in natura ſui elementi, & ſic cũ ſegregatę fuerint partes erunt omnes puræ, & nulla ſordes relinquetur; hoc igitur modo tam facile eſt purgari infernum quam terrę ſuperficiem.

Sed videtur dicendum, ꝙ non purgabitur, quia non manet ibi cauſa purgationis; cæteræ enim partes mundi purgantur, vt conueniant ad nouitatem gloriæ ſanctorũ, vt ſint ipſa loca in ſe meliora, & aſpectui delectabiliora, & ideo omnia loca, quæ ſunt ſupra terræ ſuperficiem purgabũtur, ſed infernus eſt locus deputatus damnatis, quibus non conuenit aliqua ſuauitas, ſed pœna, ideo nõ purgabitur locus in quo erunt, ſed ſicut ipſi viuentes ſemper fuerunt in ſordibus peccatorum, ita defuncti manebunt in ſordibus elementorum, & ita erit ibi ignis impurus. Siquis tamen tenere velit, quod etiam infernus purgabitur non eſt reſiſtendum ei: eſt enim iſtud ſatis poſſibile, vt dictum eſt.

An

An ignis iudicij purgabit paradiſum terreſtrem? Quæſt. CCCCXXXIIII.

AD quintum cum dicebatur de Paradiſo terreſtri, ꝙ non purgabitur, & ita quod neque tota terra purgabitur. Aliqui concedunt, quod non purgetur, nec indigeat purgatione, quia ibi non fuit infectio culpæ ex peccato, ſicut in terra reliqua in qua homines peccantes diu manſerunt: ibi enim licet homo peccauerit non fuit infectus locus, quia poſt peccatum ſtatim expulſus eſt, ſicut de cęlo empyreo ſtatim poſt peccatum expulſus eſt Angelus. Sed dicendum, quod paradiſus terreſtris purgabitur per ignem ſicut, & reliquæ partes elementorum: ignis enim ille tollet omnem impuritatem mixtionis, & tamē ibi multa mixta ſunt, ideo illa purgabit, planū eſt enim, quòd poſt innouationem mundi non manebit planta aliqua, nec animal aliquod, ſed ſimplicia elementa, vt eſt ſententia omnium, & tamen in paradiſo terreſtri ſunt arbores multæ: nam propter hoc vocatur paradiſus, i. hortus amænus, vel deliciarum: ideo neceſſe eſt arbores, & herbas illas exuri quouſque maneat ibi terra ſimplex, & ſic paradiſus purgabitur, & non manebit tunc paradiſus. Cum vero dicitur, quod non purgabitur, quia non fuit ibi infectio peccati; dicendum, quod verum eſt, quia etiā ſi homo poſt peccatum illud manſiſſet diu in paradiſo, ſi nullum aliud peccatum committeret non pollueretur paradiſus, quia non inficitur locus ex culpa peccantis, niſi cum peccatum facit aliquem contactum, ſicut dicimus pollui Eccleſiam effuſione ſanguinis aut ſeminis; peccatū autem pure ſpirituale non dicitur inficere locum; ſi fuit de peccato Adę in paradiſo: fuit. n. inobedientia ad Dei mandatum, ideo non pollutus fuit locus ex illa neque ex hac parte indiget purgatione, & tamen indiget ea ad depurationem mixtionis cum ibi ſint mixta, ſ. plantæ ſicut alibi. Si. n. diceremus ſolum purgari locum ab infectione peccati, oporteret dici multas partes eſſe in terra, & mari ad quas non perueniret ignis; neque purgarentur eo, ꝙ nunquam fuit homo in illis; ſicut verſus polum arcticū ad partes multum aquilonares, quæ non ſunt habitabiles, & ad aliam extremitatem mundi, & multæ aliæ partes medię terræ non habitantur, & nunquam fuit in eis homo. De mari idem eſt, quia quædam partes eius ſunt perpetuo gelidæ, & alię quas nunquam quis nauigauit, ideo ad iſtas non perueniret ignis, & conſequenter manerent ibi fęces, & mixta, quod eſt inconueniens: & ita dicendum, quòd præcipua cauſa purgationis ignis eſt ad depurandum res, & auferendum omne, quod eſt in rebus alienæ naturę, & tamen iſtud inuenitur in paradiſo terreſtri, ſicut in tota terra, & mari, ideo vbique fieṭ purgatio.

Paradiſus vnde nomē traxerit.

An aquæ diluuij ad paradiſum terreſtrem peruenerint? Quæſt. CCCCXXXV.

CVm vero dicitur, quod non peruenerunt aquæ diluuij ad paradiſum terreſtrem eſt dubium, nam videtur repugnare litera. Gen. 7. cap. ſ. ꝙ aqua operuit omnes montes, & eleuata fuit quindecim cubitis ſuper montes altiſſimos: ergo neceſſe eſt ſuper paradiſum terreſtrem fuiſſe aquam eleuatam. Dicendum, quod ſolent ponere doctores non perueniſſe aquam diluuij ad paradiſum terreſtrem eo, quod ibi erat tunc Enoch; nōdum enim Elias illuc raptus erat, & tamen aqua illa occidit omnia viuentia in locis ad quæ peruenit, & Enoch erat tunc mortalis, ſicut & nunc, quia adhuc moriturus eſt, ideo aqua eū occideret ſi illuc pertingeret, propter quod dicunt non perueniſſe illuc. Sed ne videatur falſa litera illa Gen. 7. cap. poteſt dici tripliciter; vno modo, quod non peruenit aqua vſque ad illum montem paradiſi quaſi ille ſit excelſior omnibus montibus terræ. Et cum dicitur, quod operuit aqua omnes montes debet intelligi iſte exceptus, eo quod ſpecialis ratio fuit de hoc monte, cum Deus nollet occidere Enoch qui ibi erat. Secundo poteſt dici, ꝙ peruenit aqua ſuper locum illū, ſicut ſuper omnia loca, & operuit ipſum, & non perijt Enoch, quia Deus liberauit illū

A tenendo miraculoſè ſuper aquas, quouſque aquæ redirēt in locum ſuum, & maneret ſuperficies paradiſi arida. Tertio poteſt dici, quod eleuata fuit aqua ſuper omnes montes altiſſimos, & etiā ſuper paradiſum, & tamen nō operuit, nec tetigit ipſum ſpatium interius paradiſi, ſed ſtetit aqua vtrinq; in circuitu ſicut murus, & nō ſe infudit intra paradiſum, ſicut fuit de Iordane fluuio, quando tranſierunt Iudæi, quia ſtetit aqua ex parte ſuperiori eminēs, ſicut murus, & nō fluxit quouſque tranſierunt Iudæi Ioſue 3. c. & mare rubrum ex vtraque parte ſtetit, ſicut aqua gelida vel ſicut murus Exo. 14. c. & ita maneret Enoch in paradiſo, & non nocerent ei aquæ diluuij, quia nō intrarent in paradiſum, licet eſſent excelſiores etiam ipſis montibus paradiſi.

Sed quid iſtorum veriſimilius fuit: dicendum, quod B primum, & tertium; nam ſecundum fuit quidem poſſibile, ſed non eſt ſatis veriſimile, quia Deus licet omnia poſſit, tamen illa facit, quæ veriſimiliora ſunt. Erat autē miraculum ſine neceſſitate, quod excederent aquæ paradiſum, & intrarent illuc, ipſe autem Enoch eleuaretur ſuper aquas, & tanto tempore viueret per miraculum.

Secūdo, quia nō eſt veriſimile, quod intrauerint aquæ in paradiſum, quia multum læderent: nam ex aquis diluuij refuſis ſuper terram cum quibus ſalſedo maris terras infecit, deterioratæ ſunt terræ, & facta eſt vita omnium animalium breuior, & conditio victualium minus ſalubriter nutritiua, vnde ſtatim mutata eſt prolixitas vitæ in hominibus, ſed in paradiſo non debuit aliquid lędi, quia dabatur paradiſus ad manſionem duorum illorum ſanctorum, ideſt Enoch, & Eliæ, ideo non debuit il- C luc intrare aqua; de alijs autem duobus, quid fuerit poteſt vtroque modo dici, quia non eſt inconueniens, cum non ponatur ingreſſa aqua in paradiſum. Sed videtur diſtinguendum, quod aut paradiſus erat excelſior omnibus montibus Mundi, aut non. Si ponatur omnibus montibus excelſior poteſt dici veriſimilius, quod non peruenerit illuc aqua quā vſquequo excederet aqua omnes alios montes quindecim cubitis, & tunc ſteterit vſque ad quācunque partem mōtis paradiſi peruenerit, ſiue multum, ſiue parum manſerit diſcoopertum de monte paradiſi. Si autem alij montes erant excellentiores paradiſo, vel ſaltem æquales ei, cum neceſſe fuerit, quod aqua peruenerit vſque ad quindecim cubitos ſuper omnes montes Gen. 7. c. Eſt dicendum, quod operuerit aqua paradiſum eleuata quindecim cubitis, vel forte plus ſuper paradiſum, li- D cet non introiret in paradiſum, ſed ſteterit aqua vtrinque ſicut murus. Cum autem dicitur, quod ſicut liberatus fuerit paradiſus terreſtris ab aqua, ita liberabitur ab igne. Dicendum, quod non eſt ſimile, quia quod liberaretur ab aquis diluuij proderat ad aliquid, ſ. quia manebat ibi Enoch, & aliquando futurus erat Elias, & ſic non debeat eſſe idem, quod de alia terra. Secus de igne, quia quando veniet ignis erit paradiſus inutilis, & ideo non oportebit liberari ab igne, ſicut ab aqua, ſed potius erit conueniens, quòd purgetur per ignem, ſicut cæterę partes terræ, vt dictum eſt præcedenti quæſt.

Quis erit ignis qui purgabit, & vnde veniet, & vbi generabitur? Quæſt. CCCCXXXVI.

E QVæritur nunc de modo generationis illius ignis, ſ. quis erit ignis, & vnde veniet, vel vbi generabitur. Dicendum, quòd circa hoc ſunt multi modi. Aliqui enim dicūt, quod iſte ignis erit ille qui eſt in ſphæra ſua. Et rurſus diſtinguuntur iſti, quia quidam illorum dicunt, quod ignis exiſtens in ſua ſphæra deſcēdet ad inferiora, vt purget elementa, & ſimile videtur factum 4. Regum 1. ca. cum Elias dixit, ſi homo Dei ſum deſcendat ignis de cœlo, & conſumat te, & quinquaginta tuos, & factum eſt bis, quod ignis deſcenderit.

Alij dicunt, ꝙ non deſcendet ignis, ſed manens in ſphęra ſua exuret oīa, & hoc quia multiplicabitur, ſicut nunc multiplicatur ignis, & extenditur per appoſitionem cōbuſtibilium, ita tunc ignis ſphæræ ſuę multiplicabitur per omnia, quæ coniuncta ſunt cum nichil ſit vacuum, ſed ex omni parte habeat ignis aliquid coniunctum,

quòd tamen tunc multiplicetur ignis cum nunc nõ multiplicetur, erit cauſa quia tunc exaltabitur in virtute ſuper omnia elementa, & ſic poterit exurere omnia vicina, quæ nunc non exurit.

Alij dicũt, quod iſte ignis erit generatus circa terram, & non deſcendet de ſphæra ſua, & generabitur ex congregatione radiorum corporum cęleſtium, ſicut videmus, quod congregantur radij ſolis in ſpeculo comburente, & cauſatur ignis, & alibi non cauſatur; loco autẽ ſpeculorum dicunt tunc futuras in aere circa terram nubes denſas, & concauas, vbi illius radij congregabuntur, & generabunt ignem.

Alij autem ſequentes Auguſt. dicunt, quod ſicut mundanarum aquarum congregatione factum eſt diluuium, ita mundanorum ignium conflagratione figura huius Mundi peribit, vt dicitur 20. lib. de Ciuita. Dei. Iſta autẽ conflagratio nichil aliud eſt quam congregatio omnium cauſarum ſuperiorum, & inferiorum, quæ ex natura ſua habent vim igniendi, quæ quidem congregatio non naturali curſu rerum, ſed virtute diuina fiet, & ex omnibus iſtis cauſis ſimul generabitur ignis, qui faciem Mundi exuret.

Alij autem dicunt, quòd non erit ille ignis, qui eſt in ſphæra, nec erit generatus aliquo præcedentium modorum, ſed erit de nouo creatus, & ita nullam materiã habebit præexiſtentem in rebus, quia non generabitur ex alia re.

Sed primus modus non videtur ſtare, ideſt, quòd deſcendat ignis, qui eſt in ſphæra ſua, & hoc, quia ponuntur multa inconuenientia.

Primo, quia ponitur, quòd ignis deſcendat, quod eſt contra conditionem ignis, & erit iſte deſcenſus directus: nam quòd ignis deſcendat per accidens, ſ. occaſione materiæ in quam fit, vel gignitur non eſt inconueniens. quia illud non eſt, quod ignis deſcendat, quia non deſcendit ignis pręexiſtens accipiens alium locum, vel aliud vbi quã prius, ſed gignitur nouus ignis, vel pars noua ignis, & ille ignis eſt inferior loco quam ignis gignens, ſed non deſcendit, ſed ibi eſſe cępit per generationem, & tamen per modum datum directe deſcendit accipiens nouum locum vel vbi, ſ. quòd ignis, qui prius erat in ſphæra ſua, ſit poſtea in Terra, & Aqua, quod eſt vere deſcendere, & hoc non competit igni.

Secundo, quia daretur ex hoc vacuitas: nam cũ ignis, qui ſupra in ſphæra ſua erat deſcenderet, neceſſe erat, ꝙ totam ſphæram, aut partem eius vacuam relinqueret, & hoc eſt magnum inconueniens.

Sed forte dicetur ex hoc vacuum non dari, quia rarefieret corpus illud, & ita occuparet maiorem locum, quã prius ſine vacuitate aliqua.

Dicendum, quòd non ſtat, quia non rarefieret ignis. Eſt enim ignis corpus rariſſimum, & ſi rarefieret plus exiret naturalem diſpoſitionem: de alijs autem corporibus denſioribus veriſimilius poterat dici, quòd rarefierent, ſed de igne non.

Alij dicunt, quòd non rarefiat ignis, ſed deſcendat in ſua naturali diſpoſitione, ſed ad ſupplendum locum ignis aſcendat tantundem de aere, & ita non maneat vacuitas.

Dicendum, quòd non ſtat: primo, quia daretur etiam contra naturam aeris, ideſt quòd aſcenderet ad ſphęram ignis: nam elementis competunt loca ſurſum, & deorsõ, ſecundum menſuram ſuorum ponderum, & leuitatum, & ideo ſicut terra non poteſt eſſe in loco aeris propter leuitatem aeris, & grauitatem terræ, ita aer non poteſt ſtare in loco ignis propter maiorem leuitatem ignis quam aeris, & reſpectu ignis eſt aer quaſi grauis; eſſet igitur aeri contra naturam manere in loco ignis.

Secundo, quia etiam dãdo hoc, quod moueatur Ignis ad deorſum, & Aer ad ſurſum ad implendum locũ ignis nõ videtur quomodo excuſetur vacuitas ex vtraque parte, niſi data rarefactione, quæ tamen in ignea ſphæra non conuenit, & ſi datur non oportet poni, quod aſcendat aer ad ſupplendum.

Tertio, quia videtur eſſe difficile quomodo ignis ſphęra deſcendat inferius, quia videbitur penetratio corpo-

F rum, quæ non eſt poſſibilis, niſi dicatur, quòd vnũ corpus cedit alteri, ſicut fit quandocunque nos mouemur per aerem. Sed iſtud non ſtat, quia corpus rarius cedit denſiori, è contrario autem impoſſibile eſt fieri: & tamen ignis deſcendens, eſt rarior, quam elementa inferiora, ideo illa non poſſunt ei cedere, ſed potius è contrario, & ideo non poterit deſcendere, vel erit in eodem loco cum alijs corporibus. ꝙ videtur impoſſibile, ideo neque iſta poſitio eſt conueniens.

Ad rationem in contrarium, ſ. quia tempore Eliæ deſcẽdit ignis de cęlo poterat dici. quod illud fuerit per miraculum, cũ ex illo probauerit Elias ſe eſſe hominẽ Dei, ſ. ſi homo Dei ſum deſcendat ignis de cęlo, & in miraculo multa fiunt, quæ ſecundum naturam iudicarentur incõuenientia.

G Aliter poteſt dici, & melius, quod ille ignis non deſcendit de ſphæra ignis, ſed genitus fuit in aere non longe à terra, & inde deſcendit ad exurẽdum quinquagenarios, ſed quia de ſublimi veniebat dicebatur de cęlo deſcendere, & ad illud non erat inconueniens, quia ſic flumina deſcendunt de ſupernis, & cedunt eis iſta inferiora, vel propter corpus, vel propter virtutem fluminis.

Secunda poſitio ſecundum quoſdam non eſt inconueniens, quia ſecundum eã ponitur ignis deſcendere a ſuperioribus: & tamen non dicimus, quod ignis deſcendet, ſed quod aſcendet, ſ. quod tantum aſcendet quantũ aqua diluuij aſcendit, & ita iſti volunt, quod non aſcendat, ſed deſcendat, & ita generatio eius erit in inferioribus circa terram.

Dicendum, quod non eſt multum conueniens iſta po-
H ſitio. Primo quia repugnat auctoritati, & communi intentioni: volunt enim, quòd ignis aſcendat, & non deſcendat, & ideo oportet poni inferius generationem eius. Secundo, quia ſi ſic ignis deſcẽderet, neceſſe eſt quod inflammaretur aer propinquus, & conſequenter alius perueniendo vſque ad terram. Sed iſtud non conuenit, quia iſte ignis erit ad purgandum per quandam depurationẽ, ideo vbi nõ erit neceſſaria, neque conueniens depuratio, non erit ignis ille tangens, & tamen tertium interſtitium aeris non purgabitur, quia non eſt ibi mixtio aliqua, ſed aer purus ideo non tanget ignis illam partem aeris, vt dictum eſt ſupra, non ergo deſcendet ignis ſic ex ſupernis, quia ſi non purgaret fruſtra inflammaret; oportet ergo poni, quòd inferius generetur.

Tertia poſitio non videtur eſſe vera quantum ad totũ,
I quia illa ponit modum generationis huius ignis naturalem, cum dicat ex radijs congregatis in nubibus fieri, & tamen generatio naturalis ſciri poteſt, quia hoc fieret, quando congregarentur radij omnium aſtrorum igneorum in tali ſitu, & loco, in quo maxime exercerent actũ igniendi, ſed quando ad talem locum veniant ſciri poteſt ex conſideratione aſtrologica, & ita finis mundi ſciri poſſet, quod falſum eſt, quia hoc eſſet ſcire diem iudicij, quẽ nemo ſcit pręced. cap. ſ. de die autem illa nemo ſcit. Secũdo, quia licet poſſet gigni ignis per cauſam naturalem, tamen ſicut non poteſt naturaliter fieri diluuiũ, quod omnia deſtruat, ita neq; poteſt gigni incendium, quod omnia exurat; diluuium quidem tempore Noe non venit ex cauſa naturali, ſed ex ſupernaturali, quia dicitur Gen. 7. rupti ſunt omnes fontes abyſſi magnæ, & cataractæ cœli
K apertæ ſunt, & tamen rumpi fontes non eſt naturale, ſed Deus illud fecit, ita igitur de incendio erit.

Tertio, quia diluuia particularia poſſunt cauſari naturaliter, ideſt, quod aliqua pars terræ deleatur aquis, ſicut fuit in diluuio Ogigi, & diluuium Deucalionis, vt ponit Paulus Oroſius. 1. libro de Ormeſta mundi; & Iſidorus Ety. libro 3. & incendium aliquod poteſt naturaliter cauſari, ſed vniuerſale incendium, quod omnia elementa ſuccendat non poteſt naturaliter gigni ſicut neque vniuerſale diluuium, quod omnia operiat.

Quarto, quia ſi cauſaretur ignis, vt dictum eſt per cõgregationem omnium aſtrorum igniorum, i. ꝙ radij eorum congregarentur in locum vnum, ſiue aſtra eſſent coniuncta corporaliter, ſiue non, fieret ille ignis in quadam parte determinata mundi, in quam concurrerent

radij,

radij, & non in alijs, & tamen iſte ignis erit in omnibus A partibus terræ, & aquarum, & vſq; ad duo interſtitia aeris; non ergo gignetur modo præcedenti. Niſi forte dicatur, quòd ignis ille cauſatus in vna parte extenderet ſe ad alias ſicut ſe extendit ignis per ſiluam.

Sed dicendum, quòd non ſufficit, quia tunc multum tempus impenderetur ad hoc, quòd ille ignis omnia deuoraret, & hoc non eſt veriſimile, quia quando ille ignis venerit moriētur homines vbicunq; ſint, vt ergo ſit vnus dies iudicij in quo omnes moriantur, & in quo iudicentur neceſſe eſt, ꝙ ille ignis ſit ſimul in toto Mundo, & tamen non poſſet per modum præcedentem, ſed multis diebus indigeret; ergo non generabitur modo naturali; ideſt pure naturali. Quarta poſitio accedit magis ad veritatem, ſ. quòd concurſus omnium cauſarum ſuperiorũ, & inferiorum ardentium generet illum ignem. Et ideo B vocabitur conflagratio, ideſt, concurſus omnium ardētium. Sed dicunt, quod iſte concurſus non fiet naturaliter, ſed ſupernaturaliter, inquantum vero non attribuit totaliter naturæ iſtam cauſationem ignis, accedit aliquo modo ad veritatem.

Duplex origo ignis iudicij. Quæſt. CCCCXXXVII.

SEd dicendum, quòd hoc dato poteſt dupliciter poni origo huius ignis. Vno modo, quòd ſit per creationē, ideſt, quòd à ſolo Deo fiat non præſuppoſita materia, neque de alia re generetur. Alio modo, quòd fiat per generationem ex alia re, licet opere Dei fiat, ſicut Deus formauit hominem de luto, & non creauit eum de nichilo, quis autem iſtorum modorum ſit nō apparet, quia vterque C eſſe poteſt, licet alia, & alia ſequantur ad vnum, & alterum. Si autem ponatur creatus ignis, neceſſe eſt poni vnum de tribus, ſcilicet, quod corrumpatur tantum de ſubſtantia corruptibili, & redeat in nichilum, ita vt deſinat habere locum, & occupetur per ignem creatum noui per illud ſpatium. Vel quod condenſatio fiat in alijs corporibus ad tātum gradum, vt relinquatur locus pro igne creato. Vel quòd duo corpora ſint ſimul, ideſt ignis creatus cum alijs corporibus.

Dicendum, quòd ſi poneremus ignem illum creatum, potius poneremus ſecundum modum quam alios duos. Et ratio eſt, quia primus non conuenit rationi prouidentiæ Dei, ſcilicet, quòd aliquid creatum penitus annichiletur, maxime cum nulla cauſa vrgeat ad hoc.

Tertius modus non conuenit, quia ille nō eſt ſine ma- D gno miraculo: vnde philoſophi nunquam potuerunt intelligere poſſibilitatem penetrationis, dimenſionis, aut coexiſtentiam duarum dimenſionum eidem loco. Quòd autem cedat vnum corpus alteri naturale eſt, licet in hoc eſt aliquid ſuper naturam, quia naturale eſt cedere rariora denſioribus; è contrario autem non fit, ſed minus eſt hoc quam ponere duo corpora ſimul, ideo iſtud magis ponendum eſſet. Si autē ponatur ignis ille generatus debet dici, quòd non eſt genitus naturaliter, & quòd cauſę naturales parum faciunt ad eius generationem: nam ſi multum tribueretur cauſis naturalibus in generatione illa, ſequerentur inconuenientia poſita præcedēti quęſt. ſ. quòd non fieret in tota terra ille ignis, quia cauſæ igniētes non inuenirentur ſimul in tota terra. Etiam, quòd multi dies impenderentur ad exuriendum, & purgan- E dum omnia corpora purgabilia; ſi autem attribuatur tota operatio Deo, licet aliqualis diſpoſitio ſit ex parte materiæ, poterunt eſſe omnia ſimul, ideſt, quòd in toto orbe ſimul ſit ignis purgatiuus. Sed dando ignem illum generari, oportet poni, quòd ex alio corpore, & tunc neceſſe eſt dari condenſationem, quia ignis ille non poterit generari, niſi ex corpore groſſiori, eo, quòd ignis eſt corpus rarius omnibus corporibus, ideo neceſſe eſt, quòd corporalia corruptibilia, quæ cedere debent igni, denſentur ſecundum portionem exceſſus ignis geniti ad corpus de quo gignetur; ſi igitur generaretur ignis ille ex aere, neceſſe erat conuerti aerem in aquam, vel aquam in terram in tāta proportione, vt correſpōdeat locationi iſtius ignis geniti. Sit exemplum, diuidatur ſphæra aeris in decem partes æquales; generetur ex vna iſtarum ille ignis,

A & habebit ignis genitus tantam magnitudinem quantā omnes decem partes aeris, quia ſecundum Ariſt. ex vno pugillo aeris generarentur decem pugilli ignis, & talis eſt habitudo vnius elementi ad aliud. Et ideo occupabit ille ignis genitus tantum quantum totus aer. Et ſic neceſſe eſt omnes partes nouem aeris reſiduas manere ſine loco, quod eſt impoſſibile.

Vel erunt ſimul cum alijs corporibus, quod non permittit natura, vel denſabuntur corpora circunſtantia ad hoc, quòd maneat locus illis, vel conuertentur in aquá, & tunc erit maior locus aquæ, & capietur ignis, & aqua, & nullus aer maneret, & repleretur tota vacuitas. Cauſa eſt, quia qualis eſt proportio ignis ad aerem, talis eſt aeris ad aquam, & aquæ ad terram, ſicut ergo ex vno pugillo aeris gignuntur decem pugilli ignis, ita ex vno pugillo B aquæ gignuntur decem pugilli aeris, & è contrario ſicut ex decem pugillis ignis gignitur vnus pugillus aeris, ita ex decē pugillis aeris gignitur pugillus aquæ. Et ideo manente ſphęra ignis diuiſa in decem partes æqualis quantitatis, & ſphæra aeris in decem, ſ. ex vna illarum decem partium aeris gignatur ignis, occupabit ille totum ſpatiū aeris, & pro alijs partibus nulla pars loci manebit. Si vero cōuertantur illæ partes aeris in aquā, non faciēt adhuc vnam partem aquæ ſecundum proportionem, cum decē pugilli aeris efficiant vnum pugillum aquæ, & ita erit aqua maior quam prius, & ignis implens locum aeris, & hoc modo quæcunque corpora reſoluantur in alia, ſemper locus capit omnia propter habitudinem denſitatis, & raritatis, quia rara cedunt denſis.

Secundo, quid eſt veriſimilius, an quòd ignis ille fiat, C per corruptionem, an per generationem? Dicendum, ꝙ veriſimilius eſt fieri per generationē ex præexiſtenti: non eſt. n. ponenda creatio ſine neceſſitate: & tamen ponere creari aliquid cum ſine creatione fieri poteſt, eſt addere miraculum, ideo melius eſt dicere, quòd generabitur.

Secundo, quia data creatione ſequitur maior difficultas circa penetrationem corporum aut coexiſtentiam, vt locetur corpus ignis. Nam data creatione additur aliquid de modo, & quantitate ad vniuerſum propter quam cōtingit repleri locum. Et ideo maior difficultas eſt, quomodo capietūr illud corpus quam ſi de alio generetur.

An iudicij ignis ſit in magna quantitate, & an per motū operetur, & an manendo cum alijs corporibus ſimul. Quæſt. CCCCXXXVIII.

D QVæritur nunc de modo exiſtendi iſtius ignis, & poteſt eſſe dubium, an ſit in magna quantitate, vel in parua, & an operetur per motum, vel manēdo, & an manendo ſimul cum alijs corporibus reſpectu euiſdem loci, vel materię, vel ſecundum diuerſam locationem.

Dicendū quantum ad primum, ꝙ vtroque modo eſſe poteſt; maxime, quia non habemus aliquid vnde ſciamus an erit magnus, vel paruus ignis, videtur autem rationabilius dici, quod ignis in magna quantitate, & per modū ſphæræ circunfuſæ aquæ, & terræ, ſicut eſt circumfuſa ſphæra aeris, & eſt facilior iſte modus, quia ſimul in toto orbe depurabit impura, & erit vnus dies conſummationis mundi vbique, & innouationis, & nō eſt aliquod in- E conueniens ad talem poſitionem ignis, quia cum opere diuino generetur, vbiq; poterit ſimul, & æqualiter gigni; ſi autem poneretur generatio eius naturalis ex concurſu radiorum corporum cœleſtium, non poſſet gigni niſi in loco vno, & non ſimul in toto orbe, quia non concurrerent radij illi in omnem partem.

Qualem motum habebit ignis ille iudicij, & a quo? Quæſt. CCCCXLIX.

AD ſecundum cum quæritur de motu ignis.

Dicendum, quod iſta quæſtio pendet ex præcedēti; ſi enim dicamus, quod ſit iſte ignis circunfuſus terræ, & aquæ per modum ſphæræ, non oportet ponere motum aut operationem ſuam, ſed ſtans in loco ſuo igniet, & alterabit, atque depurabit omnia coniuncta, quæ

ſunt depuranda. Si autem ponatur ignis in parua quantitate genitus in aliquo loco, & non circunfuſus per modum ſphęræ: neceſſe erit, quòd depuratio ſua ſit per motum, vt poſtquam depurauerit in vna parte tranſeat ad aliam, ſed tunc dicendum, ꝙ iſte tranſitus erit velox, vt omnia quaſi ſimul depurentur.

Dicendum tamen, quòd veriſimilius eſt eſſe ignem in modum ſphæræ circundantis aquam, & terram.

Primo, quia erunt omnia ſimul facta in toto orbe, & non ponetur ſucceſſio conflagrationis; ſi tamen poneretur in vna parte ſolum ignis genitus, & oporteret fieri conflagrationem ſucceſſiuam, neceſſe eſt fieri opere diuino iſtam ſucceſſionem, quia alias multi temporis opus eſſet omnia exurere, ita vt per ſingula diſcurratur nichil relinquendo impuritum.

Secundo, quia dato, ꝙ moueatur ignis ille in quacunque velocitate oportet dari ceſſionem, i. quod corpora illa verſus, quæ mouetur cedant ei, & rurſus ex alia parte de qua ignis recedit ſubintrent alia corpora, & hoc difficultatem habet, quia naturaliter cedit rarum denſo, & nunquam econtrario, & tamen ignis eſt rarior omnibus corporibus, ideo nullum corpus cedet ei, ſed ignis omnibus, & tamen ſi mouetur ignis dimittendo locum, & accipiendo locum, oportet, ꝙ corpora contra, quę mouetur cedāt ei, vel vertantur in ipſum, ſed tunc non eſt modus ignis, ſed generatio eius in materia propinqua; & hoc non ponitur, quia tunc oporteret omnia, quæ depuranda erant verti in ignem, quod falſum eſt. Si autem ponatur corpus in modum ſphæræ circunfuſum non erit motus, & non ſequitur aliquid iſtorum inconuenientium, ideo illud eſt melius dictum. Si tamen ponatur, quod mouebitur ignis ad inflammandum, & depurandum, dicendum, quòd cederent ſibi alia corpora, & tamen ceſſio iſta non erit naturalis, ſed Deo faciente.

An ille ignis ſit per ſe, vel cum alijs corporibus? Quæſt. CCCCL.

QVantum ad tertium de locatione huius ignis, vel coexiſtentia eius ad alia corpora.

Dicendum, ꝙ tripliciter poteſt poni, ſ. ꝙ vel ille ignis ſit per ſe in loco in quo loco nullū aliud corpus ſit. Alio modo, ꝙ coexiſtat ignis alijs corporibus, quæ vrit vel inflammat in eodem loco, licet ſint diſtincta corpora ſecundum materiam, & dimenſiones.

Tertio modo, quòd corpora, quæ vruntur efficiantur materia ignis, & ita ſint in eodem loco in quo ignis, quia non ſunt iam diuerſa corpora, ſed idem corpus, quia eadem eſt materia formæ vtriuſque, & eędem ſunt dimenſiones.

Aliqui dicunt, ꝙ primo modo non poteſt poni ignis, quia tunc nō vreret alia neque depuraret: maxime quia ignis debet depurare terram, & aquam, & duo interſtitia aeris prima: & non videtur quomodo iſtud poſſit fieri ſi ignis maneat in loco proprio, in quo nullum aliud corpus ſit: & ideò videtur, quod ſit aliqua de alijs duabus poſitionibus.

Sed dicendum, quod nulla aliarum duarum poſitionū eſt vera. De ſecunda patet, quia poni duo corpora in eodem loco eſt poni contra naturam, & dare penetrationē dimenſionum, quod philoſophi non potuerunt intelligere; poterit autem ille ignis exercere opera ſua non data illa coexiſtentia contra naturam, vel miraculoſa, ideo nō oportet poni: ſi enim nullus alius modus eſſet poſſibilis poneretur iſte, licet ſit miraculoſus, ſicut quando Chriſtus intrauit per ianuam clauſam, quia coexiſtebat corpus Chriſti corpori ianuarum, & ſic etiam quando exiuit de ſepulchro, & tamen hic poteſt fieri operatio, ſine miraculo, ideo non oportet poni miraculum.

Secundo patet, quia ſi hoc daretur non poſſet poni actio ſecundum naturam, nam ad actionem naturalem requiritur contactus, vbi autem eſt coexiſtentia non eſt contactus, ſed identitas, ideo non eſt actio. Et patet, quia ad actionem duo requiruntur, ſcilicet diſtinctio agentis, & paſſi, & contactus eorundem, ſed data coexiſtentia non tollitur vtrunq; ideo non erit actio. Idem enim non

F tangit ſeipſum, ideo vbi eſt identitas non eſt contactus, etiam vbi eſt identitas non manet diſtinctio, ſed in eis, quæ ſibi coexiſtunt loco ſit eadem dimenſio, id eſt, eadem longitudo, & latitudo, & profunditas ſine ſeparatione, ideo eſt quaſi identitas ſecundum materiam; tactus vero non eſt niſi duorum, quorum eſt vnum agens in alterum; ergo talia non ſe poſſunt tangere; & ſic non erit actio ipſorum.

Tertio, quia ad hoc, quòd talia haberent aliquā actionem naturalem oporteret, quod manerent modo naturali, ſed non manent naturaliter immo ſupernaturaliter, quia non competit eis diſtinctus locus, & ſitus cum ſint diſtincta, ideo ignis ſi taliter ſe haberet ad aliquod corpus, non poſſet agere in illud.

G *An ſicut eſt lux in aere, ferrum ignitum cum igne, & panis madidus cum vino, duo, ſcilicet corpora in eodem, ita ignis iudicij coexiſtet in rebus quas exuret? Quæſt. CCCCLI.*

SEd aliqui obijciunt de luce, & ferro ignito, & pane madido, quia ibi ſunt duo corpora in eodē, vel coexiſtunt; & non eſt miraculum.

Dicendum, quòd non eſt verum: nunquam enim natura hoc potuit. De luce tamen dicendum, ꝙ verum eſt illam eſſe in eodem loco cum aere, eo ꝙ illa non eſt corpus, & ideo non competunt ei dimenſiones aliquæ, ſed perfunditur rei habenti dimenſionem, ideo ſicut idem locus eſt hominis, & albedinis eius, & omnium accidentium, ita aeris illuminati, & lucis exiſtentis in aere eſt idē
H locus, & non ſunt duo corpora ſimul.

De ferro ignito dicendum, quòd non ſunt duo corpora ſimul, quia vbi eſt corpus ferri non eſt corpus ignis, ſed extra ferrum eſt ignis circunfuſus. Sed argues, quod ignitio facit videri ignem eſſe intra ferrum, & quod ferrum eſt interius ignitum ſicut foris. Item ſecundo, quia pars interior ferri habet operationem quam ignis, ſ. quia calefacit, & ignit generando in alia re formam ignis, & tamē non faceret hoc, niſi ibi eſſet forma ignis, ſed vbi eſt forma ignis eſt corpus ignis; ergo eſt ſimul corpus ignis cum corpore ferri, & conſequenter coexiſtunt dimenſiones amborum.

Ad primum dicendum, quod in igne eſt ſubſtantia, & accidens, ſ. qualitas, & iſta duo ſunt diſtincta realiter, & ideo poteſt vnum cauſari ſine altero, vnde calor, & ignitio, quæ ſunt accidentia ignis poſſunt cauſari in re non
I cauſata forma ignis, & hoc eſt quod videmus; calor autē eſt aliquid minus propinquum ad ignem quā ignitio, i. dealbatio quædam ſecundum ignem, ideo calor cauſatur ab igne in multis, in quibus manifeſtum eſt non eſſe ignē ignitio autem eſt multum propinqua ad ignem vel naturam ignis, i. formam, ideo quæ ignitionem habent multum communicāt de natura ignis, & videntur habere formam ſubſtantialem ignis, cū habeant lumen, quod ignis ſolus habet de ſe inter elementa, & tamen nondum habent formam ſubſtantialem ignis, quia ſi illam haberent non eſſent ignita, ſed ignis; vocamus tamen ferrum ignitum aut lapidem ignitum; ergo non eſt ibi forma ſubſtātialis ignis, & ita licet in ferro appareat ignitio interius, ſicut foris, non arguitur, quòd ſit ignis intra corpus ferri,
K niſi forte ferrum haberet aliquas vacuitates, quia tūc planum eſt poſſe ibi eſſe ignem; foris autem eſt ignis, ſ. ignis flamma, ſed ignitio illa quę eſt in ſuperficie ferri non eſt ignis, neque eſt ibi ignis, niſi aliquod corpus ſit aliud coniunctum ferro.

Ad ſecundū dicendum, ꝙ ignire non oſtendit formā ſubſtantialem, ideo non ſolum ignis ignit, ſed quælibet res ignita licet non ſit ignis. Et ratio eſt, quia operatio licet ſit à forma ſubſtantiali velut à principio, tamen eſt per qualitates, quæ ſunt virtutes quædam velut inſtrumēta, & illa ſunt principia immediata; vbi ergo inueniuntur illa inuenietur operatio ignis, quę ab illis qualitatib. denominatur, ſed in rebus ignitis reperitur calor, & reperitur ignitio, i. qualitas quædam, ſecūdum quam res nominātur ignitæ: ergo res ignitæ poterūt alias ignire, & ignē gignere. Neque iſtud eſt inconueniens, quia non ſolum

res

res ignitæ quæ habent calorem & ignitionem in actu, ſed etiam res ſolum in potentia calidæ ignem gignunt, ſicut lapides alliſi vel concuſſi, ideo non arguitur ex hoc, quod in ferro ignito ſit ignis, & ita apparet quod dicebatur. ſ. quòd in ferro ignito, aut qualibet alia re ignita non eſt ignis ſimul cum corpore ferri, ita quòd eidem loco coexiſtant duo corpora. aliqui ſolent tenere contrarium, ſed non dicunt rationabiliter.

De tertio, ideſt de pane madido, aut luto ſecus eſt, quia ibi poteſt eſſe aqua intra panem vel ſolum foris, neque eſt intelligendum, quòd aqua poſſit eſſe ſimul cum alio corpore, & non poſſit eſſe ignis, quia ſi duo corpora poſſent naturaliter coexiſtere eidem loco, nullum magis hoc poſſet cum quolibet altero quam ignis; quia eſt corpus rarius omnibus corporibus, & magis cedit, & minus poteſt occupare per condenſationem, ideo ſi aqua poſſet, ignis poſſet, ſed nullum corpus poteſt. Eſt autem conſiderandum, quòd res madida interdum habet aquam interius & interdum non. De primo, vt ſi lignum poroſum & cauernoſum; & panis merganiur in aquam; iſta quidem interius aquam ſuſcipiunt.

De ſecundo, vt ſiquis intingat digitum, vel gladium in aqua, eſt quidem digitus madeſactus, & gladius, ſed neque intra digitum, neque intra gladiũ eſt aliqua aqua, poteſt tamen eſſe in ſuperficie effuſa gutta aliqua quæ nõ facile tergatur, ſed interius non; quæ autem in ſuperficie digiti, vel gladij eſt, non eſt in eodem loco cum digito & gladio, ſed foris & non coexiſtunt dimenſiones, cum vero aqua intra panem madidum eſt non ſunt duo corpora in eodem loco, quia intra panem ſunt concauitates, & ibi ſunt partes ſubtiles quæ cedunt, & illæ implentur aqua. Et ideo vbi eſt aqua non eſt panis, neque aliqua pars panis, & ſic nunquam duo corpora coexiſtunt. Quod vero intra rem madidam ſit interdum aqua patet, quia compreſſa illa fluit inde aqua, & ita apparet, quòd aſſumebatur. ſ. quòd non ſint duo corpora ſimul in eodem loco. Et ideo ignis non poteſt coexiſtere alijs corporibus ad hoc, quòd ea exurat.

An corpora quæ vruntur efficientur materia ignis, & ita erunt in eodem loco in quo ignis?
Quæſt. CCCCLII.

TErtia poſitio erat, quòd ignis eſſet ſimul cum alijs, quia in materia aliorum corporum eſſet forma ignis. Dicendum autem quòd iſta poſitio cum præcedenti in aliquo concordat; ambæ enim faciunt, quòd ignis non ſit in alio loco quam vbi ſunt corpora ignita, ſed differunt quia præcedens ponit quòd ignis per ſe ſit corpus, & combuſtibilia ſint corpora diſtincta: & ad hoc quòd ſint ſimul oportet coexiſtere dimenſiones, & ſic ponitur aliquid miraculoſum; iſta autem poſitio non facit eſſe duo corpora ſed vnum, quia in materia corporum ignitorum ponit formã ſubſtantialem ignis, ideſt quòd illa ſit materia ignis: & hoc dato nullum inconueniens, neque miraculum eſt quantum ad locationem, quia cum ſit eadem materia, eſt idem corpus, & eædem dimenſiones, quia dimenſiones non ſunt ſecundum formam, ſed ſecundum materiam, & conſequenter locatio erit, ſicut vnius corporis; vnde ex hac parte nulla eſt difficultas.

Sed dicendum quòd non poteſt ſtare. Primo quia duæ formæ ſubſtantiales diſtinctæ numero non poſſunt perficere ſimul eandem materiam, & tamen iam corpus cõbuſtibile habet formam ſubſtantialem per quam eſt; ergo non poteſt in eius materia eſſe forma ignis; hoc enim maximum eſt etiam ſecundum eos, qui ponunt pluritatẽ formarum eiuſdem rei; nam non ponunt formas ſubſtantiales diſparatas plures eiuſdem rei, nec vltimo completiuas, & tales ſunt iſtæ. Secũdo, quia ſequeretur, quòd duarum ſpecierum diſparatarum non ſubalternarum in genere ſubſtantiæ eſſet idem indiuiduum numero. Et patet quia res dicitur talis a forma ſubſtantiali, ſicut homo dicitur ab anima rationali, ſed huius corporis ſunt duæ formæ ſubſtantiales pertinentes ad duas ſpecies diſparatas, ideſt quòd vna non eſt ſubalternata alteri. i. ad ferrum & ignem, ergo iſtud corpus erit ferrum, & erit ignis, vt ſi

A dicatur quòd aliquis vnus ſit homo & lapis, quod eſt impoſſibile. Tertio, quia ſequitur quòd vnum indiuiduum numero ſit duo indiuidua numero, & patet quia indiuiduum ignis eſt vnum indiuiduum completum per materiam, & formam ſuam, & indiuiduum ferri eſt vnum indiuiduum per formam, & materiam ſuam completum, & tamen iſta duo indiuidua ſunt vnum indiuiduum. Eſt enim eadem materia numero quæ eſt pars eſſentiæ, ergo erit idem indiuiduum numero, vel eadem res habens eſſentiam.

Quarto, quia ſequeretur, quòd non poſſet agere ignis in talia corpora, quia vt dicebatur præced. q. diſtinctio & contactus requiritur ad actionem naturalem, & tamen hic non manet aliquid iſtorum, ſed idem corpus numero eſt ignis, & rei combuſtibilis, quia eſt eadem materia; B ergo impoſſibile eſt ignem agere in talia corpora. Quinto quia ſi forma ignis eſſet in materia rei combuſtibilis, aut erit ante actionem completam in corpus illud, aut completa actione, ſi completa actione, ideſt, poſtquã per actionem ignis tranſiuit corpus in alteram ſpeciem, vt quia corruptum eſt, non eſt inconueniens, quia iam deſijt illa materia eſſe ſub priori forma corporis, & poterit eſſe ſub qualibet alia: maxime ergo erit ſub forma ignis, quia ad illam fuit diſpoſita per ignis actionem, & iam non ſunt duæ formæ ſimul, ſed vnica in materia, ſi vero ante completam actionem, vel inchoationem actionis ſuperuacua erit actio, quia agens agit ad ſimilandum ſibi paſſum, & tamen hic iam eſt perfecta aſſimilatio, immo identitas, cum eadem ſit ſubſtantia agentis & patientis; ergo nulla erit actio ignis, immo non poterit eſſe actio, vt dictum eſt C propter identitatem. Sexto, quia ſi forma ignis eſt in materia corporis combuſtibilis, aut eſt verum de igne qui cauſatur per actionem ignis, aut de ipſo igne primo ante quam fiat aliqua generatio eius. Si primo modo ſequuntur omnia inconuenientia ſupra poſita prouenientia ex eo, quòd ſunt duæ formæ ſubſtantiales ſimul. Si ſecundo modo ſequitur alterum de duobus, ſcilicet quòd aut eadem forma ſubſtantialis ſit ſimul in duabus materijs, aut quòd tranſeat de materia in materiam; nam ignis antequam agat ſubſiſtit, ideo habet materiam & formam, vnde ſi forma illius debet effici in materia rei combuſtibilis, neceſſe eſt quòd eadem forma numero ſit duarum materiarum, aut quòd tranſeat de materia in materiam, & vtrunque eſt impoſſibile: nam formæ materiales educuntur de potentia materiæ, & nõ habent eſſe, niſi illud quod D habẽt in materia, ideo ſi deſinant illud habere nichil ſũt. Dicendum ergo quòd ignis forma non eſt in materia corporis combuſtibilis, ſed eſt in materia propria. i. in materia quæ eſt pars eſſentiæ ſuę, iden quando aliquid ignitur neceſſe eſt ignem præexiſtere in actu, & ille habet materiam quæ eſt pars ignis in qua eſt forma ignis, & ille ignis comburit combuſtibile, iuxta poſitionem, & contactum, & non per interius exiſtere, i. non per hoc, quòd ignis & combuſtibile ſint in eodem loco per coexiſtentiam, neque per hoc quòd forma ignis ſit in materia combuſtibilis corporis, ſed ſunt velut duo corpora iuxta poſita, & per contactum vnum agit in alterum, & ſignum huius eſt, quia quantomagis aliqua res alteratur ab igne, tanto ignis magis diffunditur in circuitu eius. Si autem coexiſteret, aut forma ignis eſſet in combuſtibili non diffunderetur E ignis, ſed occuparet eundem locum quem res combuſtibilis, & non prodiret foras, licet ipſa res igniretur in ſuperficie & luceret, ſed modus agendi eſt ignis, quòd cum applicatur alicui rei alterat eam, donec corrũpat aliquas partes eius, & corrupta forma rei corruptibilis gignitur forma ignis in materia illa: & tunc illud compoſitum nõ eſt corpus combuſtibile, ſed ignis, & reliquum quod manet de ipſo combuſtibili alteratur, & corrumpitur continue quouſque nichil de illo maneat, vel ſoli cineres qui igniri non poſſunt, & totum quod de combuſtibili corrũpitur tranſit ſucceſſiue in igne, & ſignum huius eſt, quia de parua re combuſtibili ſit magnus ignis, ſcilicet quia cũ ignis ſit corpus rariſſimum non poteſt forma eius gigni in materia aliqua, quouſque illa ſit diſpoſita ſecundum talẽ gradum raritatis, & tunc parum de materia [illegible]ipat multum locum, & illud idem de materia erat prius in re cõ-

bu-

buſtibili ſecundum paruam extenſionem; vnde quandiu F
combuſtibile manet ſecundum priorem figuram & quã-
titatem eſt quidem ignitum, ſed non eſt conuerſum in
ignem, neque eſt in eo forma ignis, ſed forma alterius cor
poris, vnde ferrum quandiu manet in figura & quantita-
te ferri quantumlibet ſit ignitum non eſt ignis, neque eſt
aliquid de igne in eo.

An quando aliqua res efficitur ignita habeat in ſe formam ignis, ita vt ſtatim perdat formam præcedentis corporis, vt dicunt multi.
Quæſt. CCCCLIII.

ALIJ autem dicunt, quòd cum aliqua res ſit ignita, efficitur in ea forma ignis, & deſinit ſtatim eſſe forma præcedentis corporis. Et ſic ferrum quan- G
do ignitur deſinit eſſe ferrum, & incipit eſſe ignis per for
mam ignis, quæ ibi eſt: & iſtud non videtur eſſe abſurdũ, ſicut præcedentia, eo quòd non ponit duas formas ſubſtantiales ſimul. Sed dicendum quod non ſtat.

Primo quia experientia hoc indicat. Nam ferrum ignitum ſi mittatur in aquam ſtatim manet ferrum purum, ſicut antequam mitteretur in ignem, ſed iſtud erat impoſſibile ſi tranſijſſet in ignem & deſijſſet eſſe ferrum; ergo nunquam deſijt eſſe ferrum, neque cœpit eſſe ignis.

Secundo quia dato quòd de vna ſpecie per corruptionem ſit tranſitus in aliam: tamen de ſpeciebus multum diſtantibus non ſit tranſitus ſine medio, ſed ignis & ferrũ multum diſtant, ideo non conuerteretur ſtatim ignis in ferrum.

Tertio quia hoc eſt contra conditionem tranſitus, quia H
quando vnum elementum tranſit in alterum multiplicatur proportio in quantitate, vt de vno pugillo terræ fiunt decem pugilli aquæ, & de vno pugillo aquæ decem pugilli aeris, & de vno pugillo aeris decem pugilli ignis, & e contrario; de mille pugillis ignis fiunt centum pugilli aeris, & de his centum fiunt decem pugilli aquæ, & de his decem vnus pugillus terræ; ergo ſi ignis tranſiret immediate in terram, de mille pugillis ignis fieret vnus pugillus terræ, & tamen ferrum eſt magis compactum quã terra; ideo de mille pugillis ignis non fiet vnus pugillus ferri, & forte non dimidius; & tamen videmus in trãſmutatione iſta, quòd ſi mittatur ferrum ignitum in aquam manet ferrum eiuſdem magnitudinis, quando non eſt ignitum, quantæ erat quando erat ignitum, ideo non erat prius ignis, ſed ferrum.

Quarto patet, quia ſi ferrum tranſiret in ignem, & for
ma ignis inciperet eſſe in materia ferri, ad hoc quòd eſſet I
propria materia eius, neceſſe erat quòd diſponeretur illa materia iuxta conditionem formæ ignis. Eſt autem corpus ignis rariſſimum, ideo non poteſt ſtare forma ignis, niſi in materia diſpoſita ſecundum maximam raritatem, & conſequenter ignis eſt leuiſſimus inter omnia corpora, ſed in ferro ignito videmus oppoſitum, non eſt enim habens raritatem, ſed magnam denſitatem, quod ex pondere colligitur. Etiam quia non cedit alijs corporibus, ſicut ignis cedit omni corpori diuidenti ipſum, pondus quoque idem eſſe videtur, vel quaſi ferri igniti & non igniti, & tamen ignis non poteſt habere talem denſitatẽ, & pondus, ergo ferrum ignitum non eſt ignis.

Et iſtæ rationes, quæ probant non manere in ferro igni K
to ſolam formam ignis, probant non manere formam ignis cum forma ferri. Nam requirit quælibet forma ſubſtantialis diſpoſitiones in materia iuxta conditionem ſuam: & tamen manente forma ferri in ferro ignito non ſunt, neque poſſunt ibi eſſe diſpoſitiones quas exigit forma ignis: ideo non poteſt eſſe ibi forma ignis.

Et ſicut dicimus de ferro ignito, ita de omnibus alijs ignitis rebus, nulla enim earum tranſiuit in ignem, neque habet formam ignis ſimul cum ſua forma quandiu figuram, & pondus retinent & colorem, vel aliquid dictorum quæ igni non conueniunt. Nam neceſſe eſt præcedere omnia hæc accidentia in materia ad hoc, quòd ſit ibi forma ignis, ſed ignis qui hæc ignit eſt extra ea, & tangit ea, & ſic diſponuntur interius, & exterius per calorem & ignitionem, non tamen eſt ibi forma ignis.

An ignis in ſphæra ſua habeat propriam materiam; & extra illam habeat alienam, vt aliqui volunt?
Quæſt. CCCCLIIII.

CONſiderandum autem quòd error accidit quibuſdã ex eo quòd dicitur, quòd ignis extra ſphæram ſuam ſemper eſt in materia aliena, & in ſphæra ſua in materia propria. Vnde aliqui putant ignem noſtrum habere duas materias, quod eſt impoſſibile, quia vna forma non poteſt informare, niſi vnam materiam numero, ſed eſt ſenſus quòd ignis in ſua ſphæra eſt in ſe, & non indiget, vt ſit in alio, ignis vero inquantum eſt inter nos non eſt in ſe, ſed alio indiget in quo ſit.

Pro quo ſciendum, quòd ignis eſt corpus, ideo eſt compoſitum, & materia & forma ſunt ſibi eſſentialia, quia ſunt partes eſſentiæ eius, ideo vbicunque ſit ignis, ſiue inter nos, ſiue in ſphæra ſua habet materiam & formã, ſed in hoc differt, quia ignis in ſphæra ſua nõ habet, niſi materiam quæ eſt pars ſua; ignis vero inter nos præter materiam quæ eſt pars ſua habet materiã in quam agit, & vocatur materia hic corpus combuſtibile, quia in materiam ſolam nulla actio eſt nec illa eſt aliquid ſubſiſtẽs diſtinctum ad hoc, quòd in illam agere poſſit, & ſi non detur combuſtibile non poterit ignis manere, & huius ſignum eſt, quia deficientibus lignis deficit ignis, & tamen ignis qui erat in lignis iam habebat materiam & formam, & ſi ſufficerent hæc ad hoc, quòd ſubſiſteret ignis, maneret ignis conſumptis lignis, & nunquam manet; & hoc eſt quod dicit Ariſt. lib. de Iuuent. & Senect. ſcilicet, quòd ignis non poteſt inter nos manere, niſi in continua generatione; generatio autem fit ex alio, ideo non poteſt gigni ignis, niſi per actionem ignis in combuſtibili, & ideo quandiu manet aliquid de combuſtibili fit actio in ipſum, & continua generatio ignis, quia per actionem ignis diſponitur materia combuſtibilis ad perdendum propriam formam, & accipiendo formam ignis, & cum continue ſit alia, & alia pars materiæ diſpoſita ad recipiendum formam ignis, recipit illam, & ſic fit continua generatio ignis, & ignis qui gignitur ſtatim perit, ideo non conſiſtit ignis hic, niſi in generatione & corruptione quandiu gignitur, ſicut exiſtentia radiorum; nam radius Solis non eſt niſi quandiu gignitur, & tamen per hoc quòd continue Sol gignit radios, ſemper manent radij, licet nullus eorum determinatus maneat, niſi quandiu gignitur, ita de igne inter nos, quæcunque pars ignis genita ſit ſtatim corrumpitur, ſed quia ſuccedit alia & alia, inquantum continue eſt alia & alia pars combuſtibilis diſpoſita ad ſuſcipiendum formam ignis, manet ignis quandiu manet aliquid combuſtibile, & actu comburitur: ceſſante autem illo non poteſt manere ignis, & hoc fit, quia cum ignis ſit hic extra ſphæram propriam, non habet vnde conſeruetur, ideo ſtatim perit, & ſic non manet, niſi quandiu gignitur, & hoc eſt quod Ariſt. dicit, quòd ignis extra ſphæram ſuam non eſt, niſi in continua generatione; in ſphæra autem ſua habet vnde conſeruetur, ſcilicet ex conditione loci, ideo ſimpliciter manet, & non ſolum dum gignitur, ſed poſtquam genitus eſt ſemper manet quouſque aliquid corruperit eum: non autem corrumpitur ab intrinſeco, quia ſimplex eſt, ideo ſemper manebit, niſi ab extrinſeco corrumpatur, & quia ad ignem in ſphæra ſua, maxime ad interiora ſphæræ ipſius nihil extraneum peruenit, manet ignis ſemper, qui ſemel ibi eſt in actu, & ob hoc ignis nõ indiget ibi generatione, cum generatio non ſit, niſi ad cõſeruationem eorum, quæ in ſeipſis manere non poſſunt, vt maneant in ſuo ſimili, & quia combuſtibile non prodeſt, niſi ad generationem ignis per corruptionem combuſtibilis, non eſt aliquod in ſphæra ignis. Et ſic apparet, quòd ignis inter nos eſt in aliena materia, ſcilicet combuſtibilis; in ſphæra autem ſua eſt in materia propria, i. quæ eſt pars eſſentiæ ſuæ, & tamen non eſt hic in materia aliena per quam ſit, ſed de qua gignatur, & ideo non habet hic duas materias, ſed vnam, ſ. quæ eſt pars eſſentiæ eius, & illa eſt materia propria, quia non poteſt eſſe alienum, vel improprium, quod eſt pars eſſentiæ rei.

Et

Et cum dicitur, quòd noſter ignis eſt in materia aliena, & ille in propria, accipitur materia æquiuoce, quia in ſphęrico igne accipitur materia, vt eſt pars eſſentię, & ideo eſt propria, inter nos eſt ignis in materia aliena, i. alterius rei, & illa non eſt pars eſſentię, ſed de qua ignis gignitur.

Et non eſt intelligendum, vt aliqui accipiunt, ꝙ ignis ſphæricus ſit in materia propria. i. quòd illa materia fuit ſibi data in qua eſſet, vel quæ eſſet pars eſſentiæ eius à principio; ignis autem noſter accipit materiam, quæ erat aliarū rerum, quia materia ſi accipiatur, vt materia, ideſt denudata ab omnibus diſpoſitionibus ſaltem immediatis nullius entis eſt propria, quia ipſa ſecundum ſe eſt indeterminata, & non determinatur, niſi per diſpoſitiones pertinentes ad formam, & cum illas acceperit eſt propria materia alicuius ſpeciei ablatis illis nullius ſpeciei. Ideo nulla materia vocatur propria reſpectu alicuius rei, niſi inquantum tracta eſt ad diſpoſitiones illius formæ. Quod vero illa materia fuerit prius ſub alijs quibuſcunque diſpoſitionibus quantumlibet repugnantibus, dummodo tamen eas depoſuerit, non differt potius quam ſi iſta materia inciperet per creationem eſſe ſub iſta forma nouiter. Vnde ſi nunc corrumpatur lignum, & gignatur ignis, materia illa rarefacta corrupta forma ligni in qua incipit eſſe forma ignis, ita eſt formæ ignis propria, ſicut illa quam Deus à principio fecit eſſe ſub forma ignis, quia vtraque habet diſpoſitiones per quas efficitur propria formæ illi, ideo quantum ad formam, quæ eſt pars eſſentiæ non magis eſt ignis ſphæræ in propria materia, quam ignis noſter: vnde ſi aliquis ignis noſter idem numero aſcendere poſſet ad ſphæram ignis maneret ibi ſemper incorruptus, & non indigeret alimento, & eſt in materia propria, quę eſt pars eſſentiæ, ſed alienam materiam vocamus eam de qua gignitur ignis.

Qualis erit ille ignis iudicij omnia conflagrans, & quouſque ſe extendet? Quæſt. CCCCLV.

Ex his autem apparere poteſt per quem modum ille ignis conflagrans erit: nam videtur modus aptior eſſe, vt ſit ignis genitus de alio corpore corrupto, ſcilicet de aere, & non de quolibet, ſed de illo aere qui eſt iuxta terram, & erit iſte ignis circunſuſus toti terræ, & aquę in circuitu in modum ſphæræ, & tamen non erit magna iſta ſphęra ſecundum groſſiciem, ideſt non occupabit totam groſſiciē ſphæræ aeris, ſed aliquam partem eius circa terram, & ita erit operatio huius ignis. Quantum ad primum cum poſuerimus iſtum ignem gigni ex alio corpore eſt facilior locatio, quia occupabit locum corporis cui ſuccedit, & non oportebit dari locum nouum, vel magnam denſationem, ſicut ſi crearetur nouiter ignis, & daretur pars materiæ, quæ nunquam extiterat.

Dico etiam, quòd non ſit iſte ignis de quolibet aere. Nam ſicut eſſe ignem de aere conuenit quantum ad locationem, eo quòd ſunt corpora propinqua in qualitate, ita eſſe de aere iuxta terram conuenit quantum ad operationem ignis. Nam iſte ignis eſt ad exurendum, & depurandum impura; nichil autem eſt, quod magis egeat depuratione, quam ea, quæ ſunt iuxta terram, eo quòd ibi eſt medium commixtionis in quo ſe contingunt tria elementa; nam in vltimo interſtitio aeris ſolus aer eſt. Circa centrum terræ ſola terra eſt, quæ pura eſt. Nam neque aqua, neque mineralia, aut mixta aliqua ibi ſunt, cum mixtio requirat actionem corporum cęleſtium, quæ non peruenit vſque ad profundum terræ, & conſequenter, neque aquę ibi poſſunt gigni, neque eſſe propter conditionem loci, eo quòd non eſt aqua tanti ponderis, vt determinet ſibi tam infimum locum. Ideo neque eſſe debet ignis in ſupremo interſtitio aeris, neque circa centrum terræ, ſed in ſuperficie terræ contingunt ſe tria elementa, & fit maxima mixtio, ideo hic debet eſſe ignis, quia actio ſua requiritur hic. Amplius, quia hic ſunt maiora depurabilia, quam alibi: nam ſunt homines, & omnia animalia, & plantæ; omnes enim homines reſoluendi ſunt vſque ad cineres, vt cuique maneat, quod ſuum eſt, & tollatur, quod eſt alienum, & ſic reſurgat in eo, quod eſt proprium ei; omnia autem, & plantæ, &

A metalla, & lapides, & mixta quælibet ſunt exurenda, & reſoluenda vſque ad pura elementa, cum nullū mixtum poſt diem iudicij manere debeat, niſi homo, in nulla autem alia parte ſunt plura depurabilia; nam in parte ſuperiori aeris nichil iſtorum eſt, ideo iſte ignis ſuccendetur in ſuperficie terræ, & aquę, in loco in quo nos manemus.

Tertium eſt, quòd iſta ſphæra ignis non erit magna ſecundum groſſiciem, ſed occupabit parum de iſto aere inferiori. Et ratio eſt, quia vbi eſt ignis non eſt aliud corpus, cum duo corpora non poſſint ſimul eſſe; & non eſt conueniens, quòd magnam partem occupet regionis aereæ.

Primo, quia ſi multum occuparet eſſet hoc, vt ad multum ſe extenderet actio ſua, & tamen actio ſua poteſt B peruenire vſque ad quemcunque locum infra, & ſupra quantumcunque ſit parua in groſſicie ſphæra illa ignis, ideo non oportet ponere magnam ſphæram, & apparet, ſicut de ferro ignito, vel quolibet corpore ignito; nam nō penetrat corpus ignis ad omnia loca in quibus eſt operatio, vſque ad interiora enim ferri, vel ligni peruenit calor, & ignitio, & tamen neq; illuc pertingit corpus ignis neque forma eius eſt ibi, ſed ſolum foris in circuitu corporis combuſtibilis, & per circumexiſtentiam extenditur actio vſque ad interiora, vt oſtenſum eſt ſupra; ita ſi iſte ignis fuerit generatus circa terram inflammabit coniuncta, & illa inflammabunt alia, & ſic peruenietur vſque ad terminum omnium illorum quæ ſunt exurenda, & depuranda, ſ. à parte ſuperiori accedendo vſque ad extremum ſecundi interſtitij aeris, & à parte interiori C vſque ad profundum aquæ, & illam partem terræ in qua ſunt mixta, vt metalla, & lapides, & per hoc patet reſponſio ad argumentum factum ſupra in principio de locatione illius ignis.

Secundo patet, quia ſi extenderet ſe iſte ignis per totū illud ſpatium rerum quæ depurandæ ſunt, non eſſet aliqua operatio illius ignis geniti, ſed in generatione eius compleretur tota operatio; nam operatio ignis nō poteſt ad plus venire, quam quòd id in quod agit vertatur in ignem, & tamen ſi totum illud ſpatium in quo ſunt purgabilia ab igne impleretur igne, ideſt, quòd ſimul corrumperet Deus corpora ibi exiſtentia, & verteret ea in ignem, non ſupereſſet aliquid vltra, quod agi deberet, ideo ignis ille genitus nullam rem depuraret; Ad hoc autem, quòd ignis aliquid depuret neceſſe eſt, quòd non D vertantur in ignem omnia quæ depuranda ſunt, ideo parum groſſiciei habebit ſphæra illa ignis.

Tertio, quia locus ille in quo ignis iſte gignetur erit extraneus, & alienus igni, ſcilicet iuxta terrā, & erit tunc repletus alijs corporibus, & ille ignis non debet ſemper manere, ſed expleto officio redire in alia corpora, vnde multum ignem ponere eſt inconueniens, ideo videtur, quòd erit parua ſphæra.

Quarto ad hoc, quòd aliquod corpus vertatur in ignē neceſſe eſt, quòd materia illius corporis rareſiat ad tantam raritatem, vt competat formæ ignis; parum autem de materia alterius corporis groſſi ſufficiet ad multum ignem generandum ſi ſubito gignitur, ideo ſi totum, quod eſt inter ſuperficiem terræ vſque ad finem ſecundi interſtitij aeris verteretur in ignem, fieret tantus ignis, E qui forte occuparet locum quatuor elementorum, aut plus, ideo eſſet difficilis locatio; ponendo autem parum quid verti in ignem non fit tanta rarefactio materiæ, vt corpora exigant maiorem locū, ideo erit facilior locatio.

Quinto ponendo paucam materiam verti in ignem, & illum ignē agere in corpora coniuncta eſt facilior locatio; nam quando aliquis inflammatur, & tamen non vertitur in ignem, manet in re antiqua figura, & magnitudo, & pondus, & ęqualitas loci, ſicut patet in ferro ignito, quod eſt eiuſdem magnitudinis quando eſt ignitum, & antequam igniatur. Si autem verteretur in ignem occuparet maiorem locum quam prius; cum autem parum de combuſtibili vertatur in ignem, & reliqua maneant inflammata, non occupabūt maiorē locum quam nunc occupant, & depurabuntur ſufficienter, ideo ille erit conuenientior modus.

Sexto,

Sexto, quia erit modus facilior ad conuerſionem in priorem ſtatum; nam illa quæ depurabuntur non debét manere effecta ignis, ſed facta depuratione redibunt in elementa pura, ideſt ignem, aquam, aerem: præter corpora humana reſoluta quę reſtaurabuntur rurſus in corpora humana, & tamen ſi omnia hæc verterentur in aerem purum, & poſtea redirent in elemēta alia, eſſet difficilius quam ſi inflammentur ſolum, ideo videtur, quòd inflammabuntur vſque ad ſufficientem depurationem, & non vertentur in ignem, ſed manebunt ſingula in ſuis ſpeciebus, ideſt aqua in aqua, & terra in terra, & aer in aere, & ceſſante illa operatione ignis redibunt in priorē ſtatum, ſicut apparet in ferro ignito; nam mox, vt mittitur in aqua ſine aliqua alia operatione manet ferrum, vt prius, & ſi non mittatur in aquam, poſt parum ceſſat illa ignitio, & manet ignis, ſicut prius.

Dicendum ergo, quod modus erit huius ignis, quòd pauca materia vaporum circa terram, & ſuperficiem aquæ in modum ſphæræ, vel quaſi vertetur in ignem, & ille ignis aget in omnia alia coniuncta ſuperius, & inferius inflammando ea, & illa non vertentur in ignem, licet aliquid de illis vertatur in ignem, ſed manebunt in ſua magnitudine, & figura, & ſpecie; ſed ſolum depurabuntur, & illa quę mixta fuerint corrumpentur, & reſoluentur in elementa pura ad quæ pertinent illa mixta.

Quomodo poterit tam paruus ignis agere in tanta combuſtibilia. Quæſt. CCCCLVI.

SEd tunc quæretur, quomodo poterit tā paruus ignis agere in tanta combuſtibilia, & depurabilia.

Dicendum, quòd planum eſt, quia ignis nūquam poteſt eſſe, niſi in materia rara, ſed quantumlibet ſit rarus exurit res denſas; nam ferrum ignitur ab igne qui eſt flamma, & eſt rarus, & dato, quòd ignis non perueniat ad totam extenſionem ipſorum combuſtibilium atque depurabilium depurabuntur omnia, quia ſi igne poteſt aliquid comburi ſi applicetur ſibi aliquid ignitum comburetur, ſicut cum ferrum eſt ignitum non eſt ibi ignis, vt dictum eſt ſuprà, ſed ferrum ignitum, & tamen illud applicitum alteri rei exuret eam, ſicut ſi applicaretur ei ignis, immo fortius aget ferrum ignitum quam ignis purus, quia flamma eſt ignis verus, & poteſt quis mittere manum in flammam ſubito, ita quòd non lædatur, ſed non poteſt tangere ferrum ignitum quantumcunque ſubito quin ſtatim lædatur; ſic autem cum ignis ille genitus circa terram calefecerit, & igniuerit eam, licet nullus ignis penetret illuc, modicum de ea ignitum igniet cæteras partes vſque ad locum vbi finienda ſit depuratio, & ita verſus partem ſuperiorem, & aliqua pars iſtorū quæ inflammantur, vel igniuntur, vertetur in ignem, & illa etiam exuret partes coniunctas.

Quomodo poterit ille ignis genitus iuxta terram manere. Quæſt. CCCCLVII.

SEd quæretur quomodo poterit ille ignis genitus iuxta terram manere, quia vt ait Ariſto. lib. de iuuent. & ſenec. ignis extra ſphæram ſuam non manet, niſi in continua generatione, ideſt dum gignitur; ergo non poterit manere, ſed ſtatim corrumpetur.

Dici poteſt vno modo, quòd manebit ille ignis contra conditionem noſtri ignis quouſque expleat officium ſuum, & ita dabitur ſibi aliquod eſſe permanēs vltra eſſe in generatione, & hoc veriſimile eſt, quia cum à Deo productus ſit ille ignis ad aliquem effectum deducendum, faciet quòd maneat ignis quouſque compleatur effectus quia alias non impleretur voluntas diuina.

Aliter poteſt dici, quòd iſta fient ſine miraculo, ſcilicet, quòd ille ignis genitus ſtatim corrumpetur, ſed ſuccedit ei alia pars ignis, & continuo generabitur ignis quouſque deſinat tota ignitio, ſicut nunc cum exuritur lignum, apponitur ei ignis de nouo, & reſoluitur continue aliquid de ligno, quod in ignem vertitur, & ſtatim ille ignis perit quouſque ſucceſſiue totum lignum ſit exuſtum reſoluendo illum in ignem; & tunc

F nullus ignis manet, ita ibi ſtatim, vt ex aliquo corpore corrupto genitus fuerit ignis, corrumpi & inflaminari atque reſolui incipient corpora propinqua, & ita quæcunque pars ignis fuerit, ſtatim deficiet, & alia ſibi ſuccedet.

Sed adhuc ſciendum, quoque ipſa ſphęra ignis quantumcunque parua erit, non erit tota plena igne, ita quòd in illo ſpatio nullum corpus ſit, niſi ignis, quia tunc neceſſe eſſet, quòd naturaliter totus ille ignis ſubito periret, cum non ſit niſi in continua generatione, & in inſtanti non poſſet gigni aliqua pars ignis de alijs corporibus, eo quòd oportet præcedere alterationes quæ non fiunt in inſtanti, ſed producet Deus ignem in corporibus ignitis, ita quòd aliquam partem illius ſphærulæ occupabit ignis, & aliqua corpora ignita, & tunc, licet ille ignis quem Deus in corporibus ignitis produxerit ſtatim

G corrumpatur, ſuccedit alia, & alia pars ignis de ipſis corporibus quæ iam ſunt ignita, & ſunt in actuali generatione ignis, ſicut in lignis ardentibus fit, & ſic nullum miraculum erit in conſeruatione illius ignis, ſed opere naturali manebit vſquequo omnia fuerint ſufficienter depurata, ſic enim fit quando nouiter ignis gignitur, vt cum excutitur de lapide, quia non excutitur ignis, ſed ignitum corpus, & de illo aliquid reſoluitur continuo in ignem, & aliquid reſolutum gignit ignem in corporibus adiunctis, & ita poteſt continuari, quia ſi id quod excutitur de lapide eſſet purus ignis, non duraret niſi per inſtans generationis ſuæ, & non poſſet gigni inde ignis in alio corpore applicito, cum in nullo tali poſſit fieri generatio in inſtanti cum præſupponat alterationes præuias quæ habent ſucceſſionem.

H

An operatio illius ignis erit naturalis, vel ſupernaturalis, & erit eiuſdem ſpeciei cum iſto noſtro. Quæſt. CCCCLVI.

NVnc vero quæretur de modo operationis illius ignis, an erit naturalis, vel ſupernaturalis.

Aliqui dicunt, quòd erit ſupernaturalis ſimpliciter, eo quod a Deo genitus eſt, & non naturaliter.

Sed dicendum, quòd nō probatur ex hoc, quia multa ſunt ſupernaturaliter producta quę habent totam operationem naturalem, ſicut Adam, & Eua, Sol, & Luna, & totus mundus qui a Deo ſolo creatus eſt, & tamen poſtquam eſt creatus habet operationem naturalem quęlibet res ſecundum ſuam ſpeciem, & ſic animæ creantur quotidie a Deo, & poſtea habent operationem naturalem.

I Sed dicendum, quòd ille ignis partim habebit operationem naturalem, & partim ſupernaturalem, ideſt ſupra virtutem ſuæ ſpeciei. Et hoc, quia duo competunt ei, ſ. eſſe ignem, & eſſe inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ. Pro primo competit ei operatio naturalis. Pro ſecundo aliquis modus operationis ſupra vires naturæ. De primo patet, quia iſte ignis alterabit corpora coniuncta calefaciendo, & igniendo ea, & gignendo ignem ex eis, & hoc facit ignis naturalis. De ſecundo patet, quia ſi ponatur (vt aliqui ponunt) quòd non ſit ſphæra illa ignis completa, ſed ignis cauſatus ſuper aliquam partem terræ, & debeat moueri ad alias, dabitur, quòd corpora denſiora cedant rariori corpori, quod eſt contra conditio-

K nem naturæ.

Secundo, quia datur, quòd per iſtum ignem purgetur tota ſphæra mixtorum ſupra eum, & infra eum, & nichil plus vltra, neque minus citra, & hoc mirandum eſt, quia cum ſe extendat ignis iſte vſque ad finem ſecundi interſtitij, & ſit tertium coniunctum illi, & non exurat, neque calefaciat, aut alteret aliquid de illo mirandum eſt, quia videtur, quod quaſi ſit ignis intelligens, ſed eſt, quia mouetur ab intelligente, & idem eſt in alteratione verſus viſcera terræ.

Tertio, quia dato, quòd tota hæc magnitudo ſphæræ depurabilium exuratur, ideſt per totam eam agat ignis, quod tamen nichil maneat in ea non depuratum, mirandum erit, ſicut cum aliqua magna ſylua exuritur aliquid inter cętera exuſta manet non exuſtum, maxime vbi cremabilia, & depurabilia non ſunt æqualis reſiſtentiæ, &

ideo

ideo ab eodem igne videtur, quòd aliquid prius ſit totaliter exuſtum quam alia vri incipiant.

Quarto, quia ignis iſte non incinerabit res ſingulas, ſed depurabit eas, & relinquet in ſua ſpecie, & in hoc magis apparet operatio mirabilis eius. Nam ignis, & quodlibet agens ſecundum naturam intendit deducere ſuam ſimilitudinem in paſſum conuertendo illud in ſuam ſpeciem, & tamen cum ille ignis poſſit hoc facere, non aget illud.

In quo præſupponendum, quòd inter ea quæ depurabuntur per ignem quædam ſunt quæ totaliter peribunt, i. non manebunt in eadem ſpecie. Alia vero manebunt in eadem ſpecie. Alia vero manebunt in ſpecie eadem, ſed alterata, & depurata. De primo patet, vt de mixtis, ſ. animalibus, plãtis, metallis, lapidibus, & cæteris mixtis; nam redibunt in ſimplicia, & illa non erit purgatio, ſed potius corruptio, cum non maneat id, quod purgatur.

De ſecundo, vt de elementis, ſ. aqua, vel aere ingroſſato, & alterato; nam depurantur hæc, ita vt redeant ad naturalem puritatem, & tamen maneant intra ſuam ſpeciem; ſed manifeſtum eſt, quòd ſi idem ignis ſecundum eaſdem vires agat in lapidem vſquequo reſoluat illum in elementa pura, vel agat in ferrum, & ſimul agat in aerem groſſum prius depurabit, & cõuertet aerem in ignem quam alteret ferrum ad medietatem ignitionis, & tamen iſte ignis ſimul aget vtrumque horum, & poſtquam hoc fecerit in aliqua re nichil plus in ea aget, velut ſi vellet ibi terminare actionem ſuam; ergo iſte ignis non aget modo naturali, ſed ſicut intelligens.

Et ex hoc volunt aliqui, quòd ille ignis non ſit eiuſdẽ rationis cum iſto, quia iſte non ſic agit; etiam iſte nõ purgat vniuerſitatem rerum, ille vero purgabit omnia.

Sed dicendum, quòd non ſequitur ex hoc, quòd ſit alterius ſpeciei, quia ille ignis aget, vt inſtrumentum diuinæ prouidentiæ, ideo poterit habere alium modũ quam ignis iſte qui ſolum naturaliter operatur, quia inſtrumentum non manifeſtat in operatione virtutem ſuam, ſed principalis agentis: nam ſicut operatio quæ procedit à virtute rei eſt virtutis indicium, & virtus eſt indiciũ eſſentiæ, vel naturæ, quia procedit à principijs eſſentialibus rei, operatio autem quæ non procedit ex virtute rei operantis non indicat virtutem ipſius, ſicut patet in inſtrumentis; actus enim inſtrumenti magis manifeſtat virtutem mouentis quam virtutem inſtrumenti, quia virtutem agentis manifeſtat, vt primum principium operationis, virtutem autem inſtrumenti non manifeſtat, niſi quatenus eſt ſuſceptiuum influentiæ principalis agentis, quod mouetur ab eo. ſimiliter etiam virtus quæ nõ procedit ex principijs eſſentialibus rei non manifeſtat naturam, niſi quantum ad ſuſceptibilitatem, ſicut virtus qua aqua calefacta poteſt aliud calefacere non manifeſtat naturam eius niſi quantum ad calefactibilitatem, & ideo nichil prohibet, quin aqua habens hanc virtutem ſit eiuſdem ſpeciei cum aqua non habente virtutem iſtam; ſic etiam non eſt inconueniens, quòd ignis ille qui habebit vim purgandi faciem mũdi ſit eiuſdem ſpeciei cum igne noſtro, cum vis calefactiua illo modo non oriatur in eo ex principijs eſſentialibus, ſed ex diuina operatione.

An ignis ille præcedet iudicium, vel ſequetur. Quæſt. CCCCLIX.

QVæritur de illo igne quantum ad tempus, ſ. an præcedat iudicium, vel ſequetur.

Aliqui enim dicunt, quòd erit poſt iudicium. Augu. namque 20. lib. de Ciui. Dei hunc ordinem ponit dicens; circa ea quæ futura ſunt, ſ. in illo iudicio, vel circa illud has res dicimus eſſe venturas. Eliam Theſbitem, fidem Iudæorum, Antichriſtum perſecuturum, Chriſtum iudicaturum, mortuorum reſurrectionem, bonorum malorumque diuiſionem, mundi conflagrationem, eiuſdemque innouationem; ergo conflagratio iudicium ſequitur.

Secundo patet, quia Auguſt. ibidem dicit indicatis impijs, & in æternum ignẽ miſſis figura huius mundi mundanorum ignium conflagratione peribit; ergo prius erit

A iudicium quam ignis. Tertio, quia dominus ad iudicandum veniens quoſdam viuos inueniet, vt patet 1. Theſſ. 4. cap. ſ. nos qui viuimus, & reſidui ſumus in aduẽtu Domini non præcedemus eos qui dormierunt; inquantum enim dicit viuos, & reſiduos neceſſe eſt tunc aliquos inueniri qui viuentes ſint quãdo Chriſtus venerit; ſed hoc non poſſet eſſe ſi ignis præcederet aduentũ Chriſti, quia ille omnia exureret, ergo poſterius erit.

Quarto, quia dicitur, quòd Deus iudicaturus eſt ſeculum per ignem. Iſtud autem iudicium per ignem videtur eſſe executio diuinæ ſententiæ, ſed executio iudicij eſt poſt iudicium; ergo videtur, quòd ignis ſequitur iudicium.

Dicendum, quòd ignis ille præcedet aliquo modo iudicium, quia dicitur Pſalm. nono, ignis ante ipſum præ-
B ceder, & inflammabit in circuitu inimicos eius, ergo veniet ignis ante iudicium.

Secundo, quia reſurrectio præcedet iudicium, quod patet, quia dicitur Apo. 1. cap. quòd videbit eum omnis oculus; & non poterat hoc fieri ſi veniret Chriſtus ante reſurrectionem, quia plures eſſent mortui quam viuentes qui non poſſent videre Chriſtum, ergo tunc veniet quando omnes ſimul erunt, & hoc eſt poſt reſurrectionem, ergo & aduentum Chriſti, & patet, quia Sancti qui reſurgent habebunt corpora impaſſibilia, & immortalia, & ita iam non poterunt purgari, quia quod purgatur patitur, & reſoluitur, & tamen per ignem conflagrationis, vt Aug. dicit purgabitur ſiquid manſerit, vel inuenietur purgandum in corporibus bonorum, ergo neceſſe eſt, quòd ignis præcedat iudicium.

C Conſiderandum tamen, quòd illa conflagratio aliquo modo præcedet iudicium, & aliquo modo ſequetur, ſed pro maiori parte præcedet, & inquantum conflagratio eſt, vel purgatio mundi præcedet, & ideo incipiet ante iudicium, & finietur poſt iudicium. Et patet, quia ſicut ſupra dicebatur reſurrectio erit ante iudicium, nam illi qui iam dormierant rapientur obuiam Chriſto in aera venienti, vt ibi cum eo ſint, & ſic prius quam ille veniat reſurgent ipſi, erit autem ſimul reſurrectio communis omnium, & corporum ſanctorum glorificatio, & patet, quia reſurrectio omnium tam bonorum quam malorum erit ſimul, ſ. in momento, & in ictu oculi, & in nouiſſima tuba 1. Corinth. 15. cap. cum vero boni reſurgent accipiẽt corpora glorificata, quia alias daretur, quòd aliquo tempore poſt reſurrectionẽ adhuc eſſent miſeri cũ
D haberent imperfectiones corporis, quod eſt abſurdum. Item quia Apoſtolus hoc expreſsè dicit 1. Corinth. 15. c. ſ. ſeminatur in ignobilitate ſurget in gloria, ideſt corpora ſanctorum quàndo reſurgent erunt glorioſa, & aliæ dotes corporum ibi ponuntur; renouabuntur autem ſimul omnes creaturæ cum reſurrectione mortuorum; ad Ro. 8. cap. ipſa creatura liberabitur à ſeruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei: ſed ad iſtam innouationem præcedet conflagratio mundi quaſi diſpoſitio quædam, quia cum omnia depurata fuerunt innouabuntur; ergo & ad reſurrectionem præcedet conflagratio, & conſequenter ad iudicium, cum reſurrectio præcedat iudicium, vt dictum eſt.

Et tamen dicendum, quòd nõ penitus præcedet quaſi prius deſinat ignis ille conflagrationis quam fiat iudi-
E cium, immo adhuc completo iudicio manebit ille ignis, quia inuoluet malos ad puniendum eos, & tñ inquantũ ille ignis dr̃ purgare mundum totaliter, præcedet.

Ad primum in contrarium dicendum, quòd Auguſt. poſuit omnia illa euentura, & quantum ad hoc certum eſt, quòd euenient, ſed de ordine non aſſeruit. Sed dicendum, quod de ordine opinatiuè loquutus eſt; nam dixit ibidem, quæ omnia ventura quidem eſſe credendum eſt, ſed quibus modis, & quo ordine veniant magis docebit tunc experientia quam ad perfectionem nunc hominis capiat intelligentia; æſtimo tamen eo quo à me ordine commemorata ſunt eſſe ventura.

Ad ſecundum idem dicendum eſt.

Ad tertium dicendum, quòd cum Chriſtus ad iudicandum veniet, omnes inueniet viuos, quia iam omnes reſurrexerunt, & tamen nemo erit viuens priori vita quæ

fuit

fuit ante mortem. Dicitur tamen ex modo ſcripturæ, ꝙ aliqui erunt viui tempore iudicij,& alij mortui,quia vocantur viui omnes illi,qui ſuperuiuent vſque ad tempus conflagrationis,& in ipſa morientur,eo quòd illa erit in ipſo die iudicij,& ſic erunt quaſi ſimul.

Ad quartum dici poteſt , quod iudicandus eſt Mundus per ignem, i. ſententia iudicis per ignẽ tradetur executioni, ſed non erit hoc, niſi quantum ad malos , & hoc poſt iudicium erit, ſcilicet, quando inuoluet ille ignis reprobos deducendos ad inferos.

Aliter poteſt accipi, quòd iudicium ſit ipſa conflagratio , & ita mundus iudicabitur per ignem , quia omnia iſta corruptibilia,& mixta ſoluentur per ignem illum,& non manebunt,niſi ſimplicia, & iſtud non erit executio iudicij Dei,ad quod Chriſtus venturus eſt,quia tunc eſſet conflagratio poſt iudicium,ſed vocatur iudicium more ſcripturæ omnis punitio.

De ordine autem eorum quæ circa iudicium euenient dicendum,ſicut dicit Magiſter 4.Sent.diſt.47.ſ.quòd veniet ignis qui mundũ purgabit,facta purgatione veniet vox qua reſurgent mortui,quæ vocatur vox tubæ,& reſurgent omnes , & congregabuntur omnes de quatuor partibus mundi , & iuſti eleuabuntur tunc obuiam Domino in aera , mali autem manebunt in terra quam dilexerunt; & tunc feretur ſententia pro bonis,& cõtra malos , & dicentur illa quæ habentur ſupra in litera in laudem bonorum ,& condemnationem malorum , ſ. eſuriui,&c.Et tradetur ſententia executioni,quia boni ibunt in vitam æternam, mali autem in ſupplicium æternum.

An ignis iudicij conſumet malos, & non bonos, vt dixit Magiſter ſententiarum?
Quæſt. CCCCLX.

QVæritur circa modum operationis, & efficaciam illius ignis , ſ. an talem effectum habebit qualem Magiſter ponit 4. Sent. diſtin. 47. ſ. quòd ille ignis malis qui fuerint inuenti viui, erit conſumptio,bonis autem non ; & Aug.dicit , quòd quoſdam purgabit, alijs nullam moleſtiam ingeret .

Aliqui dicunt,quòd non ſit iſte effectus ignis , ſ. conſumptio quantum ad malos , quia illud,quod conſumitur in nichilum redit,ſed corpora damnatorum in æternum manebunt , vt in æternum puniantur ; ergo non conſumentur.

Aliqui dicunt,quòd conſumentur per ignem inquantum reſoluentur in cinerem. Sed non ſtat,quia ſicut corpora malorum reſoluentur in cinerem , ita & corpora bonorum ; hoc enim priuilegium corporis Chriſti fuit, quòd non verteretur in cinerem iuxta illud Pſalm.15.& Actu 3.c. non dabis ſanctum tuum videre corruptionẽ ; ergo ſi malis erit ignis ille conſumptio etiam bonis , hoc erit .

Secundo patet, quòd reſoluantur corpora bonorum , quia infectio peccati magis abundat in elementis, vt veniunt ad compoſitionẽ corporis humani in quo eſt corruptio fomitis , etiam quantum ad bonos, quàm in elementis extra corpus humanum exiſtentibus . Sed elementa extra corpus humanum exiſtentia purgabuntur propter peccati infectionem , vt dictum eſt ſupra : ergo multo fortius oportet purgari per ignẽ elementa in corpore humano exiſtentia, ſiue bonorum , ſiue malorum , & ita oportet vtrorumque corpora reſolui.

Tertio, quia quandiu durat ſtatus viæ ſemper elementa agunt in bonos; & malos , ſed in illa conflagratione adhuc durabit ſtatus viæ, quia poſt ſtatum huius viæ nõ erit mors naturalis, quæ tamen cauſabitur per illam conflagrationem; ergo ignis ille æqualiter aget in bonos, & in malos,& ita non erit aliqua differentia inter eos quãtum ad actionem illius ignis .

Quarto videtur, quòd non ſit verum, quod dicitur , ſ. quod per illum ignem purgabuntur omnia quæ purganda erunt , quia conflagratio illa , vt dicitur quaſi in momento perficietur , ſed multi inuenientur viui in quibus inuenientur multa purgabilia, vt quia multum peccauerunt, & non fecerunt ſatisfactionem, licet de peccato doluerint ; ergo non ſufficiet conflagratio illa ad purgationem omnium purgabilium.

F Dicendum , quòd ille ignis conflagrationis purgabit omnia purganda, ſiue in elementis, ſiue in hominibus,& non habebit omnino ſimilem effectum in hominibus bonis,& malis, vtroſque tamen incinerabit, licet non puniet, vel affliget omnes .

Circa quod conſiderandum , quòd ignis ille habebit duo, ſ. quòd ſit ignis verus, et quòd ſit inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ .

Propter primum habebit operationem naturalem, vt conſumat omnia appoſita reſoluendo vſque ad cineres ſi opus eſt ea reſolui , & hanc virtutem exercebit in bonos, & malos, & ob hoc vtrorumque corpora incinerabit;& iſta actio eſt naturalis, tam ex parte agentis quam

G paſſi . Agentis quidem, quia in vtraque aget quantum poteſt, & vltra incinerationem nichil poteſt ignis in corpora aliqua , patientis vero , quia tam bonorum quam malorum corpora non ſunt diſpoſita naturaliter, vt plus agere poſſit ignis in ea, quam vt incineret illa . Inquantum vero eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ aget, ſecundum quòd a Deo regetur, & quantum Deus volet: ſicut enim ſe habet homo ad rem artificialem , ita Deus ad rem naturalem: homo enim cum gladio qui eſt res artificialis ſcindit parum, aut multum quantum poteſt, aut vult: cum re autem naturali non, quia ſi applicat ignem alicui rei non eſt in poteſtate hominis quantum agat, ſed tantum exuret ad quantum eſt in potentia , vt exurat . Deus autem huius poteſtatis eſt, vt agat quantum voluerit cum igne applicito illo, ideſt, quòd etiam ſi magnum

H ignem appoſuerit, poteſt cum illo parum comburere , aut multum, ſicut ei placuerit: immò & Deus poteſt cum re naturali magis ad placitum operari quam homo cum gladio parum, aut multum abſcindere , & tamen ſi abſciderit carnem alterius hominis non eſt in poteſtate eius , quòd alius parum , aut multum doleat , ſed Deus cum appoſuerit ignem alicui ſentienti eſt in poteſtate eius parum , aut multum vrere , & quòd ex illa vſtione parum, aut multum doleat qui vritur , & hoc, quia eſt ſimpliciter dominus naturæ .

Ex hoc autem ſequitur diuerſus modus agendi illius ignis, & dicendum, quòd aut aget in res animatas, vt homines, aut in alias. Si in alias, aut illæ erunt ſimplices, ſicut elementa, aut mixtæ ex elementis, vt arbor. metallum , & lapis .

Si primo modo dicendum, quòd aget in omnia vſque ad depurationem ipſorum , ideſt , quòd aer maneat pu-

I rus, & aqua pura, & terra pura , & hoc eſt partim naturaliter, & partim ſupernaturaliter; naturaliter quidẽ inquantum ignis agendo ſufficit ad depurationem iſtorũ, ſ. vt relinquat aerem purum, & terram puram, & aquam ſequeſtrato omni eo, ꝙ alienum eſt, & hoc eſt quantum ad quædam ipſorum ſaltem, ꝙ aliquo modo aget ſupernaturaliter, ſ. quantum ad quędam ad quæ penitus depuranda non ſufficeret naturalis virtus ignis, & tñ erit commune in omnib. his ſupernaturaliter agere quantum ad ceſſandum ab actione ; nã licet quælibet depuret vſquequo reducat ea in puram ſimplicitatem, nullum ipſorum conuertit in propriam naturam, i. efficiendo ignem, & tñ ſm actionem naturalem ignis ea corpora quæ vrit ver-

K tit in ignem ſi permittatur agere . Si vero ſunt mixta ea in quæ agit, & non ſunt homines viuentes, agit in omnia vſque ad incinerationem; nam neq; pecus , neq; animal aliquod aut metalla, vel arbores, aut lapides manebunt, & in iſta agit naturaliter, & ſupernaturaliter. De primo, quia omnia hæc incinerabit, ſicut naturaliter incinerare poſſet . De ſecundo, quia ad quædam iſtorum reſoluẽda non ſufficit ignis, ſicut in metallis: nam aurum purũ poſitum in igne non conſumitur, & vitrum quoque in igne manet, ſ. maſſa eius, & tñ iſta non manebunt poſt conflagrationem, ſed redibunt in elementa pura , ideo neceſſe eſt maiorem virtutem eſſe ignis ad iſta agendum , & ſic ſufficiet ad hoc ignis ille, vt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ adiutus ab agente principali deriuata ab eo virtute. Aget etiam ſupernaturaliter in his, quia nullum horum ad ſe conuertet ignis, licet poſſet naturaliter conuertere,

Si autem agat in homines viuentes, quia inuenientur multi viui quando ille ignis veniet. Dicẽdum, quòd aut quæritur de reſolutione corporum, aut de pęna eorum in exuſtione.

De primo dicendum, ꝙ aget in omnibus naturaliter, & æqualiter, & omnia reſoluet incinerando ea.

De ſecundo dicendum, ꝙ non aget æqualiter, neque vno modo, ſed aut illi erunt mali, aut boni. De malis dicendum, ꝙ omnes exurentur, & grauiſſimum ſenſum doloris habebunt, ſed non æqualiter, quia magis mali magis dolebunt, ſicut enim in inferno, licet idem ſit ignis non erit æqualis cruciatus, ſed deteriores magis punientur ſecundum proportionem peccatorum, ita, & tunc: & cauſa eſt, quia tunc incipiet pęna inferni in malis, cum ille ignis ſit à Deo miſſus, vt tunc mali moriantur, in morte autem pęna inferni incipit in damnatis.

De bonis dicendum, ꝙ aut erunt totaliter boni, ſicut illi de quibus Apoſtolus dicit 1. Cor. 3. cap. ꝙ non ædificauerunt lignum, fenum, & ſtipulam, ſed aurum, & argentum, & lapides precioſos, id eſt qui, neque venialia habebunt, neque manebit eis obligatio ad ſatisfaciendum pro aliquo mortali de quo iam doluerint, aut erunt boni mediocres, qui venialia habent, & onus ſatisfactionis pro aliquibus mortalibus de quibus iam doluerint, qui dicuntur ædificare lignum, fęnum, ſtipulam eod. cap.

De primis dicendum, ꝙ inſenſibiliter exurentur, id eſt nullam anguſtiam in hoc ſuſtinebunt, ſicut fuit de trib⁹ pueris in camino ignis laudantibus ibi Deum. Dan. 4. cap. ſic dicit Auguſt. & Magiſter 4. Senten. diſtinct. 47. ſ. hoc erit incendium mundi ſanctis, quod fuit caminus tribus pueris, & hoc diuina virtute fiet, quia alias cũ ignis ſit afflictiuus non poſſet quis vri ſine dolore; etiam quia nemo occidi poteſt ſine cruciatu, niſi penitus inſenſibilis redditurus fuerit.

Erit tamẽ differentia aliqua inter ſanctos illos, & pueros tres, quia pueri non doluerũt, neque ignis tetigit eos, neque veſtes ipſorum. Dan. 4. cap. & tamen in conflagratione, licet boni non dolebunt cum exurentur, reſoluentur tamen corpora eorum vſque ad cinerem, & à fortiori veſtes quæ iam non erunt neceſſariæ.

De bonis autem mediocribus dicendum, quòd ſuſtinebunt dolorẽ in vſtione, & hoc æqualiter, quia qui plura purgãnda habuerint plus dolebunt, qui vero pauciora minus dolebunt, & in hoc erit actio ſupernaturalis illius ignis, quòd alios plus alios minus cruciet, & hoc ſecundum exigentiam meritorum, quia erit agens ſecundum rationem; non quidem, quòd ignis intelligat, ſed ꝙ ab intelligente moueatur cui totaliter obedit.

Ad primum dicendum, ꝙ ille ignis nullam rem conſumet propriè loquendo, quia nullum ens conuertetur penitus in nichilum per illum ignem, quia manebit quantum ad materiam, ſicut nunc fit per iſtum noſtrum ignẽ; ſed vocatur conſumptio, id eſt incineratio; res enim conſumitur quando ipſa non manet, quod vero incineratur non manet, ideo dicitur conſumi.

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut corpora malorũ incinerabuntur, ita, & corpora bonorum, & tamen non dicuntur conſumi vtraque, quia non eſt penitus in eis ſimile. Nam malorum corpora cum magno cruciatu reſoluuntur, corpora vero bonorum non, vt dictum eſt, & tamen ſiquis dicat etiam corpora bonorum per illum ignem conſumi, non negamus.

Ad tertium dicendum, ꝙ tam in elementis, quam in corporibus humanis erit actio ignis depurantis, & vtrobique depurabitur tam peccati infectio, quam naturæ corruptibilitas, licet in homine non tolletur tota infectio peccati, cum in malis manebunt poſt mortem peccata, quæ nunquam poterunt abſtergi, ſed iſtud erit quantum ad animam, ad corpus vero nulla infectio manebit in eis, neque contagionis peccati, neque corruptibilitas ex mixtione, quia licet poſtea redeat corpus mixtum; non manebit conditio corruptibilitatis quæ nunc manet; ſed licet omnia hæc reſoluantur, & depurentur, non erit idem modus, quia in bonis fiet ſine dolore, in malis autem cum dolore magno.

Ad quartum dicendum, quod in conflagratione il-

A lius adhuc manebit ſtatus viæ, qui ſemper ſtat vſque ad reſurrectionem, & ideo ignis ille habebit ſtatum viæ quantum ad aliquid, ſ. quia tam in bonorum quam in malorum corpora aget vtraque reſoluendo: habebit tamen aliquo modo ſtatum alium inquantum erit inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ: licet enim corpora ex ſeipſis tam bonorum quam malorum erunt ſuſceptiua doloris, & æqualiter, tamen Deus volet, quòd non puniantur æqualiter, ſed ſecundum exigentiam meritorum.

Ad quintum dicendum, quòd per illum ignem purgabuntur omnia quæ purganda fuerint in bonis, in malis vero, non quantum ad corpus quidem illi depurabuntur, vt maneant corpora eorum incorruptibiliter, ſed nõ quantum ad animam, quia tunc haberent vitam æternam, quæ datur omnibus mundis corde ſupra 5. cap. bea
B ti mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. Vnde non ſolum non purgatur ab omnibus iniquitatibus, ſed à nulla purgantur: immo in æternum manẽt infecti peccato, & debitores pœnæ, in bonis autem ſecus eſt; nam illi purgabuntur, & neceſſe eſt, quòd purgentur tũc ab omnibus peccatis, ſ. à venialibus, & ſatisfactionibus pro præteritis mortalibus; nam a mortalibus non purgabuntur, quia qui in mortali inueniuntur non erunt boni, ſed damnati. Eſt tamen verum, ꝙ poterũt aliqui purgari a mortalibus in illo igne, ſ. quia ille ignis non occidet in inſtanti, licet velociter, & cito agat, ſed in parua morula, & interim poterit quis de peccato dolere, quia ad remiſſionem mortalium non requiritur, niſi motus liberi arbitrij qui eſt in inſtanti; hoc ergo modo poteſt deleri peccatum, ſed non eſt deleri per ignem, ſed per actũ
C liberi arbitrij, licet ignis ſit occaſio ad hoc; peccata autẽ venialia directe tollentur in bonis per pœnam illius vſtionis, cum non requirant contritionem ad ſuam deletionem, ſicut, & in purgatorio delentur, etiam pro mortalibus quæcunque ſatisfactio debita poteſt ibi expleri, ſicut decedentes in charitate ſi magnam ſatisfactionis obligationem habeant puniuntur in purgatorio, & pęna illa eſt loco ſatisfactionis, ſic ille ignis pęnam inferens erit loco omnis ſatisfactionis debitæ. Et neceſſe eſt, quòd de his omnibus ſatisfiat per pęnam illius ignis, quia ad vitam æternam, ſicut nemo cum mortali admittitur, ita neque cum veniali, quia illud aliquod peccatum eſt, & oportet omne malum, aut immundum abeſſe eis, qui ad beatitudinem recipiendi ſunt, etiam neceſſe eſt præmitti ſatisfactionem debitam, quia alias maneret aliquid in
D iuſte ſe habens in vita æterna, ſ. obligatus ad pęnam nullam ſuſtinere, ſed gaudio frueretur, quod contra iuſtitiam Dei eſt: tota ergo ſatisfactio expleta erit antequã recipiatur quis ad vitam æternam. Sed non poteſt aliqua pęna tolerari à bonis poſt reſurrectionem, quia in reſurrectione, accipiunt dotes corporis, & animæ illi, qui non habuerunt prius eas. Nam boni, qui ante iudicium moriuntur ſtatim; vt transferuntur ad vitam æternam accipiunt dotes animæ. Etiam neceſſe eſt, quòd accipiant dotes corporis, vt patet 1. Corinth. 15. cap. ſ. ſeminatur in corruptione ſurget in incorruptionem, ſeminatur in ignobilitate ſurget in gloria, ſeminatur in infirmitate ſurget in virtute, ſeminatur corpus animale ſurget ſpirituale; & per hoc ſignantur quatuor dotes corporis. Et ſic tunc cũ boni reſurgent in ipſa reſurrectione habebũt dotes iſtas.
E Sed habens dotes animæ, & corporis eſt beatus, & ſtantibus dotibus nichil pati poteſt: ergo nullam pęnam patientur boni poſt reſurrectionem.

Secundo, quia ſtatim poſt reſurrectionem eſt iudiciũ æternum: ergo non erit aliquod tempus in quo poſt reſurrectionem patiantur boni aliquam pęnam. Et tamen neceſſe eſt eam ſuſtinere antequam recipiantur ad vitam æternam: ergo non ſupereſt quando illam tolerent, niſi in pęna ignis conflagrantis, & ſic patientur ibi omnes boni, in quibus aliqua purganda fuerint pro illis purgandis. Sic dicit Auguſtin. hoc erit incendium mundi ſanctis, quod fuit caminus tribus pueris, in quibus aliquid purgandum fuerit per illum ignem purgabitur, alijs vero nullam ingeret moleſtiam, & idem Magiſter 4. Senten. diſtinct. 45.

Quomodo magni peccatores poterunt in tam breui tempore de omnibus ſuis peccatis purgari? Quæſt. CCCCLXI.

SEd quæritur cum aliqui habebunt multa toleranda, vt quia multa venialia commiſerunt, & multa mortalia, de quibus nondum ſatisſecerunt, quomodo poterunt in tam breui tempore purgari de omnibus illis?

Et confirmatur hoc, quia ignis purgatorius eſt acrior, quam ignis huius vitæ, & tamen defuncti puniuntur ibi longo tempore, ſ. aliqui eorum, ergo non videtur quomodo omnes illi, qui tunc inuenientur poterunt tam cito purgari. Secundo, quia qui inæqualiter peccauerunt inæquali tempore puniuntur, & ideo, ꝙ aliqui poſſent in tam breui tempore purgari non erat mirum, ꝙ tamen omnes poſſent puniri eſt admirandum, cum aliqui plus quam millecuplo purgatione indigeant ſuper alios, ideo videtur non credibile.

Dicendum, quòd neceſſe eſt, quòd in illo pauco tempore purgentur omnes boni, qui aliquid purgandum habuerint, & puniantur ſufficienter pro omnibus malis de quibus ſatisfaciendum ſit, & non impedit breuitas huius temporis, quia ad hoc tria adiuuabunt.

Primum eſt, ꝙ omnes boni, qui in illo tempore inuenientur, pauca habebunt purganda, ita vt poſſint in illo pauco tempore ſufficienter purgari. Et ratio eſt, quia ante iudicium præcedent terrores multi, & ſigna admiranda Luc. 21. cap. ſ. erunt ſigna in Sole, & Luna, & Stellis, & in terris preſſura gentium præ confuſione ſonitus Maris, & fluctuum, areſcentibus hominibus præ timore, & expectatione quæ ſuperueniet vniuerſo orbi: nam, & virtutes cęlorum mouebuntur; & ideo cum tanta terribilia præceſſerint, illi quibus Deus dederit aliquem ſpiritum compunctionis affligent ſeipſos, & dolebunt de pręteritis, & cum in timore continuo perſeuerauerint, aut vitijs ſaltem indulgere non auſi fuerint, cum ſuperuenerit ille ignis, poterunt leuiter purgari, quia pauca habebunt purganda, ideo pauci temporis afflictio ſufficiet ad eos purgandum.

Secunda cauſa eſt, quia hanc pęnam voluntariè ſuſtinebunt; nam viui inueniẽtur iſti, & pęna voluntariè tolerata eſt magis ſatisfactoria, quam inuoluntariè tolerata. Et apparet, quia mala, quæ quis ſponte ſubit ſunt meritoria, & ſatisfactoria valde, cum vero è contrario parum ſatisfaciunt.

Si autem dicatur, ꝙ non tolerabitur ſponte, quia iſta pęna ſuperueniet neſcientibus hominibus, & nolentibꝰ, ideo quòd non ſit meritoria ex voluntate.

Dicendum, ꝙ licet non voluntariè ſubitur voluntariè tolerabitur, & hoc ſufficit ad eſſe meritorium. Tres. n. gradus ſunt in toleratione pęnæ. Quidam enim tolerãt, quia illam ſubeunt, vt qui ieiunant, aut corpora ſua qualibet alia duritie affligunt.

Alij non ſubeunt, neque prouocant ſibi dura, & tamẽ cum inflicta fuerint ab hominibus, vel à Deo, ſuſtinent illa voluntariè, id eſt non murmurant: & non refugiunt, licet poſſent. Alij autem cum puniuntur impatienter ſe habent, & murmurant. Primi valde merentur, & ſatisfaciunt. Secundi merentur, licet minus quam primi, & multum ſatisfaciunt. Tertij neque merentur, neque ſatisfaciunt, ſed ab eis pęna exigitur; in illo autem igne conflagrationis nemo ſubibit pęnam illam quaſi ipſe eã prouocans, quia non eſt in poteſtate hominis eam deducere, neque aliquis ſciet diem, aut horam illius ſicut in litera dicitur præcedenti cap. erit tamen ſecundus modus, ſcilicet, quòd quando veniet ille ignis boni ſcientes illũ à Deo miſſum ad purgationem ſuam ſuſtinebunt illum patienter, & per hoc merebuntur, & ſatisfacient valde, ſicut qui ægritudines, aut quaslibet alias tribulationes à Deo immiſſas patienter ſuſtinet; nam in eis virtus perficitur 2. Corinth. 12. cap. Sic etiam apparet de martyribus quantum ad vtrunque tam ad meritum, quam ſatisfactionem.

De primo apparet, quia martyres etiam ſi leuem pœnam tolerent, quia tamen eam voluntariè ſuſtinent, non

F quidem ſe obijciendo, ſed cum deprehenſi fuerint firmiter confitendo magnum præmium apud Deum habent, & Eccleſia eos magnis extollit laudibus. De ſatisfactione etiam apparet, quia quantacunque crimina commiſerit ille, qui pro Chriſti confeſſione moritur, non habet pęnam aliquam purgatoriam poſt hanc vitam, ſed ſtatim euolat. Sic dicit Auguſt. quòd in martyribus ſiquid purgandum inuenitur falce paſſionis reſecatur; & tamen manifeſtum, quòd valde diuturniorem pęnam, & acriorem toleraret quis in purgatorio pro illis peccatis, ideo pęna ſponte in vita tolerata eſt multum ſatisfactoria, licet quis non procuret eam, & licet non ſit æqualis ratio ſatisfaciẽdi in illis, qui tunc inuenientur, & in martyribus, quia martyres prò Chriſto cum poſſent negando liberari moriuntur; illi vero, qui tunc inueniuntur non pro Chriſto
G moriuntur, ſed quia ille ignis immittitur, & non eſt in poteſtate eorum euadere cum neceſſe ſit omnes vri.

Erit tamen æqualis ſatisfactionis ratio in eis, & in illis qui ægritudinem à Deo immiſſam tolerant patienter, quãto tamen neceſſe eſt ſuſtinere; ideo poterit per illum ignem in breui expiari quicquid ſatisfaciendum, & purgandum eſt.

Tertia ratio eſt propter intenſionem pœnæ illius: nam licet afflictio illa parua ſit in tempore, eſt longa in intenſione; poteſt enim quis tantam pœnam pati in vna hora quantam alius in vno anno, & ideo licet ille ignis vnus, & idem ſit, quia tamen qui puniuntur diuerſimode peccauerunt, affligentur inæqualiter ſecundum proportionem ſuorum criminum, ſiue obligationis ad ſatisfaciendum relictę ex criminibus, & hoc planum eſt poni in il-
H lo igne, quia vt dictum eſt ille aget, vt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ, ideo aget, vt ens rationale, aut ab intellectu motum intendens, aut remittens operationem ſuam, & pęna erit quanta voluerit qui infligit.

Iſte eſt Deus, qui ſemper iuſte agit, ſed peccantes inæqualiter merebuntur inæqualem pęnam, & omnibus debet infligi in illo pauco tempore, quia bonis ad pœnas nullum poſtea tempus ſupereſt, ideo in breui tempore omnibus dabitur pęna quantam merentur, & erit inæqualis, licet ſit tempus æquale.

Ad primum in contrarium dicendum, quòd omnia quæ purganda fuerint quantumlibet magna poterunt in illo pauco tempore purgari. Cum vero de purgatorio dicitur militant duæ primæ rationes in contrarium.

Prima, quia de omnibus bonis creditur, quòd pauca
I habebunt tunc purganda, eo ꝙ terroribus præcedentibꝰ, & perſecutionibus purgati erunt; quod nõ eſt de illis, qui nunc moriuntur, & puniuntur igne purgatorio, ideo non eſt mirum ſi illi breuiter purgentur.

Secunda etiam ratio, ſcilicet, quia qui tunc exurentur viuentes erunt, & ſponte tolerabunt, ideo breuis pœna æquiparabit magnam, ſecus de exiſtentibus in purgatorio. Sunt enim mortui, & non ſponte ſuſtinent, ſed quia neceſſe eſt; & cauſa præcipua eſt, quia qui in Purgatorio ſunt non ſatisfaciunt, ſed pęna ab eis exigitur; nam ſatisfacere non eſt, niſi per actionem meritoriam; non eſt autem meritum, niſi in via: in termino autem non eſt mereri, aut demereri, ſed præmium, & pœna.

Qui autem ſunt in purgatorio ſunt extra viam, cum non poſſint iam mereri, neque demereri, ideo neque
K ſatisfaciunt, ſed pęnam ſuſtinent, quæ eis taxata eſt, & ab eis exigitur, ſi autem ipſi viuentes ſuſtinerent, fortè tertiam partem illius mererentur, & ſatisfacerent potius quam per totam illam in purgatorio; & iſta eſt cauſa præcipua quare breuius, & per minorem pęnam purgamur in vita quam poſt mortem; nam viuentes ſatisfacimus, poſt mortem vero purgamur, ſed non ſatisfacimus.

Ad ſecundum cum dicitur, quòd inæqualiter peccantes inæqualem pęnam tolerant.

Dicendum, quòd verum eſt, & tamen inæqualitas pęnæ poteſt dupliciter conſiderari, quia aut ſecundum inęqualitatem temporis, id eſt durationis, aut ſecundũ inæqualitatem acerbitatis; pęna vero magis reſpicit acerbitatem quam diuturnitatem, ideo aliqui in paruo tempore puniuntur plus quam alij in magno tempore, & nõ ſolũ

hic,

hic, ſed in Purgatorio; nam non punitur plus qui ibi diu A turnius manent, ſed diuturnitas, & acerbitas conſiderantur ſecundum conditiones peccatorum; nam qui diutius peccatis inhæſerunt, licet minora ſint, diuturnius manẽt qui vero grauioribus ſe immiſcuerunt, aut ardentius illis, puniuntur acerbius: vnde in Purgatorio nunc aliquis plus punitur in vna die, quam alius in vno menſe, & in inferno ſimiliter, licet ibi alia cauſa ſit, quia duratio, vel diuturnitas eſt æqualis, ſ. æternitas; in Purgatorio autem temporaliter manetur.

Et ſic ad argumentum dicendum, quòd ſi præſupponeretur pęnam omnium in illo igne futuram æqualem quantum ad acerbitatem, neceſſe eſſet, quòd maiori tempore puniretur, qui plus peccauerat, & tamen non erit in eodem tempore acerbitas æqualis, ideo qui inæqualiter peccauerunt poterunt ibi puniri in eodem tempore, B & quilibet ſufficienter cum ſic in Purgatorio fiat, & non ſolum faciet hoc ille ignis in hominibus ad diſtributionem pœnarum, ſed etiam in elementis, & rebus inanimatis; nam in tempore æquali purgabit omnia elementa, & mixta.

Sunt autem quædam, quæ indigent plus quam centuplo maioribus viribus quam alia, ſicut ad reſoluendum aurum in elementa pura plus quam centuplo erunt neceſſariæ maiores vires quam ad depurandum aerem nubiloſum, vt purus efficiatur, & tamen idem ignis in tẽpore æquali vtrunque efficiet, & non tranſcendet iſtud, quia poſtquam depurauerit aerem non inflammabit illum, vt in ignem conuertat, & ſic neceſſe eſt, ꝙ inæqualiter agat in hæc, licet in tempore æquali.

C

An iſte ignis poſt iudicium ſit in quo crucientur mali in æternum? Quæſt. CCCCLII.

QVæritur circa iſtum ignem conflagrationis, an poſt iudicium ipſe inuoluat, & exurat reprobos, & ſit in quo crucientur mali in æternum.

Aliqui dicunt, quod non, quia Malach. 3. cap. ſuper illo verbo, purgabit filios Leui. dicit gloſſ. duos ignes legimus futuros; vnum quo purgabit Deus electos, & præcedet iudicium, alterum qui reprobos cruciabit, & iſte eſt ignis finalis; ergo non erit ignis conflagrationis, qui præcedet iudicium.

Secundo, quia ignis conflagrationis obſequitur Deo in conflagratione Mundi: ergo debet remunerari, alijs elementis remuneratis, & præcipue cum ignis ſit nobi- D liſſimum elementorum; ergo non videtur, quod debeat deijci in infernum ad punitionem damnatorum.

Tertio, quia ignis, qui malos inuoluet erit ignis inferni, & iſte paratus eſt ab initio Mundi, vt dicitur in litera, ſcilicet, ite maledicti in ignem æternum, qui præparatus eſt Diabolo, & Angelis eius; & tamen ignis conflagrationis non eſt alius ab igne inferni, qui cruciabit, & inuoluet malos.

Alij dicunt, ꝙ ille ignis inuoluet, & puniet reprobos, quia dicitur Pſalm. 96. ignis ante ipſum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius; & dicitur illud de igne conflagrationis. Sunt autem mali inimici Dei, ergo ignis ille puniet malos.

Secundo, quia dicitur Dan. 7. cap. fluuius igneus, & rapidus egrediebatur a facie eius dicit ibi gloſſ. vt peccato- E res traheret in gehennam, & accipitur illa auctoritas de igne conflagrationis, vt patet ibi ex alia gloſſ. quæ ibi dicit, vt bonos purget, & malos puniat. Sed qui malos punit mergitur cum eis in infernum, ideo ignis cõflagrationis mergetur in infernum, vt ibi malos puniat.

Dicendum, quod iſta dubitatio eſt de exitu illius ignis conflagrantis, ideſt in quo finietur, vel quid de eo fiet poſt conflagrationem; nam illa conflagratio cito tranſibit, & volunt aliqui, ꝙ maneat totus ille ignis, ſed non vbi erit quando Mundum exuret, neque vnitus exiſtẽs, ſicut prius, ſed diuiſus.

Pro quo dicunt, ꝙ tota purgatio, & innouatio mundi ad purgationem, & innouationem hominis ordinabitur & iõ oportet, vt mũdi purgatio, & innouatio purgationi & innouationi humani generis reſpõdeat: humani autẽ generis quædam purgatio erit, quod mali ſeparabuntur a bonis, vnde dicitur Luc. 3. cap. cuius ventilabrum in manu ſua, & purgabit aream ſuam, & congregabit triticum ſuum, ideſt electos in horreum ſuum, paleas aũt, ideſt reprobos comburet igne inextinguibili.

Vnde ita erit de purgatione mundi (vt dicunt) quod quicquid erit turpe, & fœdum in infernum cum reprobis detrudetur, quicquid autem erit pulchrum, & nobile in ſuperioribus, ideſt ſupra terram reſeruabitur ad gloriam electorum, & ita etiam dicunt de illo igne conflagrationis, ſicut dicit Baſilius ſuper illud Pſal. 28. vox Domini intercidentis flammam ignis, ſ. quòd quicquid calidum vſtiuum, & groſſum in igne reperietur deſcendet ad inferos ad pœnam damnatorum, quod vero eſt ibi ſubtile, & lucidum, remanebit ſuperius ad gloriam electorum.

Sed iſta poſitio aliquam calumniam ſuſtinet dando iſtas partes in igne. Et primo quantum ad id, quod in infernum mittitur, nam ponitur eſſe aliquid groſſum, & vſtiuum, & aliquid ſubtile, ignis tamen eſt ens homogeneũ, & eiuſdẽ naturæ in toto, & partibus, ideo cum ignis ſecundum ſuã ſpeciẽ requirat determinatam raritatem, videtur ꝙ in qualibet parte illam habeat, quia alias pars quæ minorem raritatem habuerit conſiſtet citra naturalem diſpoſitionem ignis, vnde non poteſt hoc ſtare.

Niſi forte accipiatur ignis pro re ignita, quia res ignita habet groſſiciem maiorem, & minorem, ſicut ferrum ignitum eſt groſſius quam aer inflammatus, & tamen nulla res ignita eſt ignis. Etiam concordat hoc ipſorum poſitioni, nam groſſum, quod eſt ignitum, & non eſt ignis, eſt magis vſtiuum quam ignis purus, ſicut ferrum ignitum magis vrit quam flamma quæ eſt ignis. De partibus autem rerum ignitarum, an aliquæ mittantur in infernum, ſicut quædam faces ardentes non eſt manifeſtum, neque iſtud inducit tam apertum inconueniens, ſicut ſi verus ignis mitteretur illuc.

Secundo, quia cum iſte ignis ſit ſupra terram, ſi deberet aliquid eius mergi ad inferos oporteret moueri localiter, & de igne difficultas eſt quomodo moueatur localiter, cum non poſſit moueri, niſi in pleno, & ſic oportet alia corpora ei cedere, ſed illud eſt rarius corpus omnibus, & tunc manet difficultas.

Tertio, quia vt Ariſt. dicit ignis extra ſphæram ſuam non poteſt eſſe, niſi in continua generatione, vt declaratum fuit ſupra, & ideo quicunque ignis nunc fuerit neceſſe eſt, quòd illico pereat, nulla ergo pars ignis poterit moueri, vel deferri de ſuperficie terræ, vt recondatur apud inferos.

Niſi forte dicamus eſſe materiam ignitam, quia in illa perſeuerauerat ignis non per hoc, quòd aliqua pars ignis eadem numero maneat, ſed ex eo, quòd continue alteratur, & corrumpitur pars alia, & alia eius rei in qua eſt, & tranſit in ignem, & quandiu durat alteratio, & corruptio combuſtibilis perſeuerat ignis per ſucceſſionem generationis.

Quarto, quia nunc ante diem iudicij eſt ignis in inferno in quo torquentur damnatorum animæ, & ille ſufficiens eſt ad puniendum omnes damnatos, maxime cum non agat actione reali, ſed intentionali affligendo, & non exurendo, ideo non videtur quare ignis alius poſtea illuc deducatur, ſed pluritas ponenda non eſt ſine neceſſitate.

Quinto quantum ad illam partem ſubtiliorem quæ dicitur manere quantum ad gloriam electorum, quia non videtur ſtare, nam aut ille ignis manebit in loco in quo fuit quando erat conflagratio, aut feretur in ſphæram ſuam.

Si primo modo non ſtat, quia ille locus non eſt naturalis ignis, vnde tunc fuit ibi genitus ad operationem aliquam diuinitus, completa autem operatione non videtur, quòd maneat, quia maneret contra naturam, & ſic violenter, & hoc in perpetuũ, quod eſt inconueniens, nam violentum non eſt perpetuum, & videtur eſſe præter diſpoſitiõ, ꝙ aliquid naturale ponatur vbi in æternũ maneat violẽter, vel contra naturã, & tñ hoc neceſſe eſt, quia nunc eſt alteratio, & quotidiana generatio, & corru-

ptio,tamẽ poſt diem iudicij nulla mutatio erit in rebus,
ſed qualiter aliqua res ſe habuerit, taliter manebit in æ-
ternum; ergo non manebit ibi.

Sexto,quia ſequeretur etiam inconueniens, ideſt da-
retur miraculum ſine neceſſitate,nam non poteſt mane-
re ille ignis cum ſit extra ſphæram,niſi in continua ge-
neratione,ante conflagrationem autem poterat hoc da-
ri, quia exurebantur impura ad depurandum, & ita ali
qua inflammarentur, & per hãc inflammationem ignis
ſucceſſiue maneret genitus continue, & corruptus, ſed
poſt conflagrationem nichil inflammabitur, ideo ignis
non poterat manere per generationem,ſed neceſſe eſt,ꝙ
aut totaliter pereat ille ignis,aut per miraculum conſer-
uetur,cauſa autem miraculi huius nulla apparet,ideo vi
detur, quòd non dabitur ignis ille permanens in loco in
quo prius fuit ſuper terram.

Septimo,quia hoc erit tam contra ordinem vniuerſi,
quàm diuinæ prouidentiæ: iuxta enim ordinem vniuer
ſi,ideſt rerum ipſarum in ſe eſt,quod totus ignis deberet
poni ſuper totam machinam elementorum, & tamen
iuxta prouidentiam Dei ad conſeruationem, & genera-
tionem animalium eſt aliquis ignis infra aerem, ſ. in ſu-
perficie terræ;etiam ex ordine diuinæ iuſtitiæ eſt aliquis
ignis infra terram apud inferos, ſed quòd maneat in ſu-
perficie terræ aliquis ignis poſt diem iudicij eſt contra or
dinem vniuerſi in ſe, eſt etiam contra ordinem diuinæ
prouidentiæ,quia ad nichil ibi prodeſt,ideo non erit ibi.

Octauo, quia etiam non poteſt dici,quod feratur ad
ſphæram ſuam: nam non poteſt moueri ſine miraculo,
licet enim ferri ignem ſupra ſit naturale, tamen cum mo
ueatur per plenum,in quo ſunt corpora denſiora, quòd
illa ei cedant ſupernaturale eſt, & hoc non dabitur,quia
eſt ſuperuacuum.

Nono,quia ſi feratur illuc, oportet ampliari ſphęram
ignis ad inſta, vel dẽſari corpus totum ignis, vt ille ignis
capiatur intra ſphæram, quod non dicitur cõuenienter.

Decimo,quia videtur eſſe inordinatum quid, ſcilicet
quia ſubtrahitur aliquid ei cuius erat,& additur ei cuius
non erat: nam ille ignis aliquid materiale eſt, & quia ge
nitus fuit in ſuperficie terræ,neceſſe eſt, quòd materia e-
ius fuerit aliquando ſub forma terræ, vel aeris,aut aquę
& cum inde recedat ille ignis, deeſt illi elemento aliqua
pars materialis, & additur elemento ignis aliqua pars
materiæ,quæ nunquam fuit eius.

Vndecimo,quia videtur,quòd ex hoc mutentur res a
ſua bona,& naturali diſpoſitione: nam ignis conflagra-
tionis manebit ſemper quouſque omnia ſint depurata,
poſt depurationem autem manebit quodlibet elementũ
in ſua puritate, & diſpoſitione naturali,ideſt,non com-
petet ei maior raritas,neque denſitas, ſi tamen daretur,
quod iſte ignis de ſuperficie terræ moueretur eundo ad
ſphæram ſuam, cum oporteret repleri locum in quo ille
erat,neceſſe erat aerem rarefieri ad implendum illum,&
tunc iam exiret aer à diſpoſitione naturali,quam acqui-
ſierat per conflagrationem,quia magis rarefieret, & ecõ
trario ignis ſuperius denſaretur.

Dicendum ergo videtur, quòd de illo igne erit, ſicut
de igne naturali, qui inter nos eſt. Ille quidem manet
quandiu manet combuſtibile,& illo reſoluto perit ignis
ita tunc: nam quandiu durabit conflagratio erit ignis,&
aliquid ignitum, omnia quidem,quæ depurabuntur ca-
lefient,aut ignientur, & tandiu manebunt ignita quouſ-
que ſufficienter fuerint depurata, & tunc redibunt in
propriam naturam,& deſinẽt eſſe ignita,ideo nulla pars
ignita aſcendet in ſphæram ignis, aut deſcendet ad info-
ros, ſed manebunt puræ effectæ in locis ſuis,ideſt, in ter
ra,aqua,& aere.

Finita autem ignitione, neceſſe eſt, quòd naturaliter
ignis pereat, ſicut inter nos conſumpto corruptibili, non
manet ignis. Et ideo tunc videtur,quòd conuertetur il-
le ignis in materiam, de qua genitus eſt, ſcilicet, de aere
genitus eſt à principio, & in aerem conuertetur; & iſte
modus eſt multum conueniens,quia ad eum nullum in-
conueniens ſequitur,& damus modum communem,&
naturalem: nam nunc quandocunque corrũpitur ignis,
vertitur in aerem, quia iſta eſt facillima conuerſio, tam

F propter ſimilitudinem naturæ, quam propter occupa-
tionem loci. Iſta ergo poſitio videtur eſſe verior, quàm
præcedens, ſi quis tamen tenere velit præcedentem,non
reſiſtimus ei.

Ad argumenta in contrarium tenendo poſitionem
communiorem quę eſt prima,dicetur ad primum,quòd
ignis,qui purgabit electos ante iudicium, erit idem cum
igne conflagrationis mundi,quamuis quidam contrariũ
dicunt.

Conuenit enim,vt cum homo ſit pars mundi, eodem
igne purgetur quo mundus,& hoc verum eſt,quia ignis
conflagrationis eſt in quo purgabuntur boni, qui viuen-
tes fuerint inuenti. Sed an ignis purgans tunc bonos, &
puniens malos in æternum ſit idem, eſt præcedens con-
trouerſia,& tenetur ſupra quòd non, ſed primi tenent,
G quòd ſic,& tunc dicunt, quòd erit idem ignis, & quan-
do dicitur,quòd erunt duo ignes: reſpondent,quòd erit
verum ad officium, ſed non ad ſubſtantiam: nam aliud
eſt officium punire, & aliud purgare. Etiam dicunt alio
modo differre,quantum ad ſubſtantiam, ſ. quia non to-
tus ille ignis, qui fuit ad purgandum bonos, erit ad pu-
niendum malos,ſed pars eius, ſ. ſubtilior manebit ſupra
terram ad gloriam electorum,& pars groſſior erit ad pœ
nam damnatorum retrudenda in infernum.

Ad ſecũdum dicunt,ꝙ ille ignis remunerabitur, quia
cum ſit habens partem nobilem,& groſſam, pars nobilis
ſeparabitur,vt maneat,& groſſa retrudetur apud inferos
& tamen, quòd commixtio illa faciens imperfectionem
remoueatur,eſt quędam gloria,& remuneratio ignis.

Ad tertium dicunt verum eſſe,quod ab initio ſit ignis
H inferni, & tamen ei addetur pars groſſa ignis conflagra-
tionis, quia ſicut gloria electorum erit maior poſt iudi-
cium, quàm ante, ita, & pœna reproborum, ideo ſicut
claritas ſuperiori creaturæ additur, ad augmentandam
gloriam electorum, ita, & quidquid eſt turpe creaturis
retrudetur in infernum ad augmentandum miſeriã dam
natorum, & ſic igni à principio præparato non eſt incon
ueniens poſtea addi partem groſſam ignis cõflagrationis.

Tenendo autem aliam poſitionem, non oportet reſpõ
dere ad primum argumentum, ſed potius illud probat
poſitionem, ſ. quòd ignis conflagrationis non mergatur
in infernum,cum ponantur duo ignes, ſcilicet, qui ele-
ctos purgabit, & qui puniet malos,& tamen purgans e-
lectos eſt ignis conflagrationis,quia in illa peribunt.ideſt
morientur,& reſoluentur in cineres omnes boni,& ma-
I li viuentes,ideo ignis conflagrationis, & inferni nõ ſunt
idem ignis.

Ad ſecundum etiam,& tertium non oportet reſponde
re, quia iſta probant non eſſe eundem ignem quod nos
concedimus. Si tamen arguatur ex eodem fundamento,
quòd cum nos dicamus deſinere eſſe illum ignem, quòd
non ponimus eum præmiari.

Dicendum,quòd rebus irrationabilibus non datur di-
recte præmium,cum eis non competat meritum,ſed vo-
catur præmium,inquantum tranſeunt in meliorem ſta-
tum, & ita competet illi igni, quia cum eſſet ignis ha-
bens ſtatum viæ, ſcilicet, corruptionis, & actionis, at-
que paſſionis,per contrarietatem tranſibit in elementum
purum aeris,habẽtis perpetuitatem incorruptionis, ideo
ſic præmiabitur.

K Sed ad duo alia in contrarium eſt dicendum, ad pri-
mum, ſcilicet, quòd ignis inflammabit in circuitu inimi
cos eius, & erit ignis conflagrationis, & ille tam amicos,
quàm inimicos Dei inflammabit,ſed de inimicis, ideſt,
malis dictum eſt, quia aliter boni, & aliter mali in illo
igne ardebunt: nam omnes mali ardebunt cum grauiſ-
ſimo dolore, boni autem in quibus nichil purgandum
inuenietur, nullam moleſtiam ab illo igne ſentient, ſicut
de tribus pueris fuit, Daniel.tertio, & dicit illud Au-
guſtin. & Magiſter quarto Sentent. diſtinct. 47. etiam
quia mali inflammabuntur ab illo igne per modum vin-
dictæ, ſed erit ignis conferens eis per modum medica-
menti ad purgationem, vt efficiantur apti ad vitam
æternam.

Ad ſ̃m dicendum,ꝙ ille ignis puniet malos non qui-
dem in inferno,ſed dum fuerint viuentes,quouſque mo
riantur.

riantur. Etiam poſt mortem, & reſurrectionem quandiu manent in iudicio, puniet eos ille ignis: cum vero finito iudicio retrudendi fuerint in infernum, non ſequitur eos ille ignis, ſed extinguetur, & redibit in elementa pura, & ipſi mittentur in ignem æternum, qui à principio ſub terra eſt.

Cum vero dicit alia Gloſſ. quòd ille ignis trahet malos in gehennam, poteſt intelligi, ideſt, ſequetur eos quouſque trahantur in gehennam, ſed non ibit illuc. Si autem teneat quis opinionem aliorum, dicet, quòd ignis ille, quantum ad aliquam partem, ſ. groſſam inuoluet reprobos, & trahet eos in infernum.

An aliqua mundi innouatio ſit futura?
Quæſt. CCCCLXIII.

CVm enim dictum fuerit de purgatione mundi per ignem conflagrantem, qui aliquo modo præcedet iudicium, dicendum eſt iam de ipſa Mundi innouatione, quæ erit ſimul cum iudicio, & ad purgationem ſequitur, & eſt primo dubium an aliqua Mundi innouatio ſit futura?

Aliqui dicunt, quòd non, quia nichil eſt futurum, niſi quòd aliquando fuit. Eccleſiaſtes. 1. cap. ſcilicet, quid eſt quod fuit ipſum, quod futurum eſt, ſed nunquam mundus habuit aliam diſpoſitionem, quàm nunc habet, quantum ad partes eſſentiales, & ad genera, & ſpecies: ergo nunquam innouabitur.

Secundo, quia innouatio, alteratio quædam eſt, ſed impoſſibile eſt vniuerſum alterari, quia omne alteratum reducitur ad aliquod alterans non alteratum, quod tamen mouetur ſecundum locum, ſed non poteſt aliquid motum poni extra vniuerſum: ergo neque poteſt mundus totus alterari, aut innouari.

Tertio, quia dicitur Geneſ. 1. cap. Requieuit Deus ab omni opere, quod patrarat: & exponunt Sancti, quòd requieuit à nouis creaturis, condendis, ſed in illa prima conditione non fuit alius modus rebus impoſitus, quam iſte quem nunc habent naturali ordine: ergo nunquam aliũ habebunt.

Quarto, quia iſta diſpoſitio, quæ nunc eſt in rebus, eſt eis naturalis: ſi ergo in aliam diſpoſitionem immutentur illa diſpoſitio erit eis innaturalis. Sed illud, quod eſt innaturale, & per accidens nõ poteſt eſſe perpetuum. 1. de Cœlo, & Mundo: ergo ſi inducatur diſpoſitio nouitatis, remouebitur aliquando ab eis, & redibit tunc in vetuſtatem, & ſic erit ponere circulationem in Mũdo, ſicut Empedocles, & Origenes poſuerunt, ideſt, vt poſt hunc mũdum ſit alius Mundus, & poſt illum alius, & ſic in infinitum innouabitur, quod eſt abſurdum, & contra poſitionem fidei.

Quinto, quia nouitas datur in premium creaturæ rationali: ergo vbi non poterit eſſe, vt præmium non dabitur, ſed rebus irrationalibus nõ poteſt dari pręmium, quia præmium reſpondet merito, vbi autem non poteſt eſſe meritum, neque premium erit: conſtat autem, quòd irrationalia non merentur, quia neque cognoſcunt finẽ ſimpliciter, neque habent actum liberum: ergo non innouabuntur irrationalia. Dicendum, quòd futura eſt innouatio omnium rerum, quia Iſai. 66. cap. dicitur, Ecce ego creo cęlos nouos, & terram nouam: primum cęlum, & prima terra abijt, & Apoc. 21. cap. Vidi cęlum nouum & terram nouam. Secundo, quia habitatio debet cõgruere habitatori, ſed mundus factus eſt, vt ſit habitatio hominis, homo autem innouabitur: ergo, & mundus innouabitur. Tertio, quia omne animal diligit ſibi ſimile, Eccleſiaſtici 13. cap. Et ſimilitudo cauſa amoris eſt. 8. Ethic. ſed homo quandam habet ſimilitudinem cum Vniuerſo cum ipſe minor Mundus dicatur: ergo homo Vniuerſum diligit naturaliter, & eius bonum concupiſcit, vt ergo ſatisfiat deſiderio hominis, debet vniuerſum meliorari, & innouari. Circa hoc autem ſciendum, quòd ratio exigit, vt oĩa entia corporalia propter hominẽ facta credantur, ſicut Ariſtot. dicit oĩa eſſe pp nos: vnde & oĩa dicuntur ſubiecta homini Pſal. 8. Omnia ſubiecisti ſub pedibus eius, & inquantum ſubiecta ſeruiunt ei. Dupliciter autem ſeruiunt corporalia homini: vno modo ad ſuſtentationem corporalis vitæ: inquantum de terrenis, & corporalibus nobis eſt cibus, & licet cęlum, & alia elementa non ſint cibus noſter, agunt ad generationem cibi & ad ſalubritatem vitæ, & cæteras indigentias, vnde nichil eſt, quod ad vitam corporalem hominis prodeſſe nõ poſſit. Alio modo proſunt ad profectum cognitionis diuinæ, inquantum per creaturas Deum cognoſcimus, ad Rom. 1. Inuiſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur, ſed primo miniſterio creaturarum nõ indigebit homo, poſtquam glorificatus fuerit, quia erit corpus hominis tũc incorrupubile per virtutem animę glorificatæ, iõ illa conſeruabit corpus, & non indigebit alimentis, neque alijs exterioribus, quibus nunc indiget ꝓpter continuam reſolutionem corruptibilitatis: ergo nõ poterunt prodeſſe creaturæ, niſi quantum ad ſecundum, ſed ad hoc non proſunt, quantum ad cognitionem intellectuam, quia tali cognitione Sancti videbunt Deum immediate per eſſentiam, & ideo non indigebunt aliqua creatura manuducente; ad hanc tamen cognitionem nõ poterit accedere ſenſus viſus, neque alij ſenſus, quia Deꝰ eſt purus ſpiritus ſola ſpirituali actione perceptibilis, oportebit igitur, ꝙ detur aliquid, in quo excellenter delectetur viſus, & per quod deueniat in cognitionem Dei eo modo quo poteſt. Et hoc eſt, quod cum non poſſit deitatem in ſeipſa inſpicere, inſpiciat eam in ſuis effectibus corporalibus, in quibus manifeſta iudicia diuinæ maieſtatis apparebunt, & hoc præcipue in carne Chriſti, quæ erit corpus excellentiſſimũ, & poſtea in corporibus beatorum, & deinceps in omnibus alijs corporibus ſecundũ gradum ſuum, & ideo apparebit, vt cætera corpora maiorem influentiam à diuina bonitate accipiãt, & iſta erit innouatio quædam omnium rerum, inquantum ſingulę res, quæ manebunt poſt purgationem mundi, incipient habere ſtatum meliorem, quam prius habuerant, & tñ extendetur in tantum iſta innouatio, vt ſpeciem nõ excedat. Nam licet quælibet ſpecies, ſecundum varietatem ſuæ formæ ſubſtantialis exigat deteriorationem accidentium in materia facientium maiorem, aut minorem perfectionem, tñ non conſiſtit ille ſtatus accidentium in indiuiſibili, ideo poteſt addi maior, & maior perfectio intra ſpeciem: tanta autem perfectio poterat alicui dari, ꝙ non maneret gradus ſpeciei, & ideo tunc quælibet res innouabitur citra perfectionis vltimũ in ſua ſpecie, i. nõ excedendo, ſed perueniet ad finem, i. vt ſit quælibet res, tam perfecta, quantum ſua ſpecies capiat, & iſtam perſectionem tunc dandam, quam nunquam res habuerunt ante iudicium, vocamus innouationem: vere quidem innouatio eſt, quia nouitas datur, i. talis ſtatus qualis nunq̃ fuit. Ad primum dicendum, ꝙ ibi loquitur Salomon ſ̃m curſum rerum naturalium, ſ. ꝙ nichil eſt nouum, i. quantum ad ſpeciem, licet bene quãtum ad indiuiduũ, immo quantum ad indiuiduũ oĩa ſunt noua, quia natura non capit, vt idem numero redeat, iuxta illud. 2. de Gen. & Cor. quorũ ſubſtantia perit in idem numero redire non põt, i. nõ ſufficit ad hoc vis naturæ, ſed quantũ ad ſpeciẽ nichil eſt nouũ, ſed quale aliquid nunc eſt tale aliquãdo aliud fuit. Et iõ eſt, quia oĩa iſta ſunt facta a naturalibus cauſis, & radix oĩum eſt motus cęli, vt dr̃ 1. de Gen. & Cor. Sed motus ille eſt circularis, & redit talis aliquando poſt hoc, qualis nunc eſt, iõ neceſſe eſt, ꝙ talia cauſentur aliqñ poſt hoc, qualia nunc cauſantur. Et iõ cũ nulla habitudo corporũ cęleſtiũ detur nũc, quæ aliqñ non fuerit, nichil nũc põt eſſe ſ̃m ſpeciẽ, quod aliqñ non fuerit. Et de tali loquitur Salomon: nam cum dixiſſet, quid eſt quod fuit? ipſum quod futurum eſt, addidit, nichil ſub Sole nouum, i. de eis, quæ ſunt ſubiecta Soli, ſ. ex cauſalitate corporũ cęleſtiũ, ſed innouatio Mundi non erit per cauſalitatem Solis, ſed per operationem Dei, ideo eſſe poterit.

Ad ſecundum dicendum, quòd loquẽdo de alteratione large, ideſt aliter ſe habẽte, omnis innouatio eſt alteratio, ſed tunc dicendum, quod illa innouatio non erit alteratio, prout eſt motus quidam, ſed aliquid operatum à Deo, ſicut de creatione dicitur; & cum dicitur de alteratione, ꝙ reducitur ad alterans nõ alteratum, eſt verũ de alteratione proprie dicta, quæ eſt motus naturalis, & iõ habet

habet cauſam naturalem, quia licet aliquid alteratum poſſit alterare aliud, tamen principium ſimpliciter altœ rationis eſt alterans, non alteratum per motũ localiter, & hoc modo verum eſt, quòd non poſſunt omnia alterari, & tamen iſta innouatio non fiet per cauſam naturalem, ideo reducitur ad non alteratum, neque motum, neque per motum operans.

Ad tertium dicendum, quòd die ſeptimo quieuit à cõditione nouarum creaturarum Deus, & tamen innouatio mundi futura eſt, quia ibi non eſt noua creatura, quę non præceſſerit, ſed innouatio eius, quæ iam fuerat, & actu exiſtebat, nichil quidem poſt diem ſeptimum fecit Deus, quod non præceſſerit in aliqua ſui ſimilitudine, ſecundum genus, vel ſpeciem, vel ad minus, ſicut in principio ſeminali, vel etiam ſicut in potentia obedientiali.

G Dicendum ergo, quòd nouitas, quæ fiet mundi, præceſſit in operibus ſex dierum, quia nichil aliud ſecundũ ſpeciem, & genus accipient creaturæ, per illam innouationem, quam acceperint in illis ſex diebus, ſed illud eſſe, quod tunc acceperunt, meliorabitur in eadem ſpecie, & iſtud etiam pręceſſit non quidem actualiter, ſed in potentia obedientiali: nam quando creata ſunt talia, ſacta ſunt, vt recipere poſſent hanc innouationem, quæ poſtea eis addetur, vel in eis cauſabitur.

Ad quartum dicendum, quòd illa diſpoſitio innouationis, quæ inducetur in rebus, non erit naturalis, neque contra naturam, ſed præter naturam: nam res non poſſunt ad eam pertingere naturaliter, id eſt ex principio intrinſeco, & per agens naturale, neque eſt contra naturã, quia in illa innouatione perficientur res vltra id, quod nunc habent, nulla autem perfectio eſt contra inclinationem naturæ, cum potius omne ens inclinetur ad perfectionem, eſt ideo ſupra naturam, quia ab agente naturali, & ideo non erit violenta diſpoſitio cum non ſit contra inclinationem rerum, ſed potius eis conformis, & manebit in perpetuum, quia conſeruabitur à ſupernaturali agente, qui illam præſtitit. H

Ad quintum dicendum, quòd rerum irrationabilium non eſt proprie mereri, aut demereri, neque præmium accipere, aut pęnam. Et ideo mundus non meruit, vt aliqua innouatio in eo fieret, ſed Sancti meruerunt, vt fieret, inquantum illa innouatio in eorum gloriam cedit ſicut homo meretur, vt pulchriorem domum inhabitet, vel vt veſtibus decentioribus induatur, & ſic domus melior efficitur, & veſtis ornatur, inquantum iſta in honorem, & gloriam hominis cedunt, ſic de mundo fiet, licet mundus nichil meruerit. I

An elementa recipient aliquam claritatem, quam prius non habebant? Quæſt. CCCCLXIIII.

QVæritur circa elementorum habitudinem in illa innouatione, ſcilicet, an recipient aliquam claritatem, quam prius non habuerint?

Aliqui dicunt, quòd non, quia ſicut claritas, ſiue lux eſt propria qualitas corporum cœleſtium, ita calidum, ſiccum, humidum, & frigidum, ſunt propriæ qualitates elementorum: ſicut ergo corpora cęleſtia innouabuntur per augmentum claritatis, vt infra dicetur: ita etiam elementa immutabuntur per augmentum propriarum qualitatum, id eſt, calidi, humidi, &c. & ſic non per augmentum lucis. K

Secundo, quia rarum, & denſum ſunt propriæ qualitates elementorum, quas elementa in illa innouatione non amittent, ſed raritas, & denſitas videntur reſiſtere claritati: nam corpus clarum oportet aliquo modo eſſe denſatum, vnde raritas aeris non videtur poſſe claritatem pati: ſimiliter etiam denſitas terræ, quæ peruietatem, & opacitatem inducit: ergo videtur, quòd non renouabuntur elementa per claritatis additionem.

Tertio, quia conſtat, quòd in iudicio, & maxime poſt iudicium, damnati erunt in terra. Sed ipſi erunt in tenebris exterioribus, & interioribus: ergo terra non dotabitur aliqua claritate in illa innouatione, & conſequenter neque alia elementa.

Quarto, quia multiplicatio claritatis in elementis multiplicabit calorem: ſi ergo in illa innouatione erit maior claritas elementorum, quàm modo ſit, erit, & maior caliditas, & ſic mutabuntur a ſuis naturalibus caliditatibus, quæ ſunt in eis ſecundum certam menſuram, & hoc eſt abſurdum: ergo non augebitur in eis claritas.

Quinto, quia bonum vniuerſi, quod conſiſtit in ordine, & harmonia, dignius eſt, quàm bonum alicuius naturæ ſingularis, ſed ſi aliqua creatura efficiatur melior, quã eſt, tolletur bonum vniuerſi, quia non remanebit eadem harmonia: ergo ſi corpora elementorum, quæ ſecundum gradum naturæ ſuæ, quem in vniuerſo tenent, deberent claritatem habere maiorem, magis ex hoc peribit de perfectione vniuerſi, quam addatur, ſicut ſi vellet quis talem efficere oculum, vt melior eſſet, quàm eſt ipſe homo qui eſt quoddam totum, haberet minus de perfectione, quàm exiſtente pede, ſicut eſt citra perfectionem oculi. G Aliqui autem dicunt, quòd innouabuntur per receptionem claritatis, quia Apocal. 21. cap. dicitur. Vidi cęlum, nouum, & terram nouam, ſed cęlum innouabitur per maiorem claritatem: ergo, & terra in claritate augebitur.

Secundo, quia corpora inferiora ſeruiunt in miniſterio hominis, ſicut corpora ſuperiora, ſed creatura corporalis remunerabitur propter miniſterium, quod Deo exhibuit, vt videtur dicere Gloſſ. ad Rom. 8. cap. Ergo elementa glorificabuntur, ſicut corpora cęleſtia, & ſic accipient claritatem.

Tertio, quia corpus hominis eſt ex elementis compoſitum: ergo partes elementorum, quæ ſunt in corpore humano, glorificabuntur glorificato homine, ſed homo accipiet claritatem, quæ eſt vna de dotibus: ergo, & partes H elementorum, quæ in eo ſunt, ſed eandem conuenit eſſe diſpoſitionem totius, & partis: ergo tota ipſa elementa quadam gloria claritatis dotabuntur.

Dicendum, quòd circa innouationem elementorum, & omnium rerum planum eſt, quòd neceſſe ſit illam cõcedere, cum tam ſcriptura veteris, quàm noui Teſtamenti illam ponat, & iſta innouatio dicit gradum perfectionis ſuper omnem perfectionem, quam aliquando habuerunt, ſed quanta erit iſta perfectio, vel qualis non conſtat: etiam an claritas inducetur in elementis, non poſſumus neceſſario conuincere, ſed ratio hoc aliqualiter ſuadet, & ſic etiam eſt communis poſitio, ideo videtur dicẽdum, ꝙ elementa in illa innouatione accipient claritatẽ.

Circa quod conſiderandum, quòd ſicut eſt ordo ſpirituum cœleſtium ad ſpiritus terrenos, id eſt humanos, ita I eſt etiam ordo cęleſtium corporum ad corpora terreſtria cum autem creatura corporalis ſit facta propter ſpiritualem, & per eam regatur, oportet diſponi corporalia, ſicut ſpiritualia diſponuntur, in illa autem vltima rerum conſummatione ſpiritus inferiores accipient proprietates ſpirituum ſuperiorũ, quia homines erunt ſicut Angeli Dei, ſupra 22. cap. vel æquales Angelis Dei, Luc. 20. & in hoc deuenient ad maximam ſuam perfectionem, quia maxima perfectio hominis eſt in eo, in quo conuenit cum Angelis, ſic de corporibus inferioribus, & cæleſtibus.

Non enim communicant inferiora corpora cum cœleſtibus, niſi in natura lucis, & diaphani, vt dicitur, ſecũdo de Anima: ideo oportet, vt inferiora concordent cũ ſuperioribus perfici, maxime ſecundum claritatem. Et ideo elementa omnia veſtientur quadam claritate, ſed K non æqualiter, immo ſecundum proportionem ſuarum capacitatum: terra autem, vt dicitur erit in ſuperficie exteriori peruia, ſicut vitrum, aqua ſicut cryſtallus, aer ſicut cęlum, ignis ſicut luminaria cęli, ſed an talis gradus lucis futurus ſit nobis eſt incertum, quia nulla ſcriptura ſacra hoc aſſerit.

Ad primum dicendum, quòd innouabuntur elementa per receptionem lucis, quia, vt dictum eſt præcedenti quæſt. ad hoc fiet innouatio mundi, vt homo etiam ſenſitiue Deum videat, quantum ad manifeſta indicia in corporibus: inter ſenſus autem noſtros ſpiritualior, & ſubtilior eſt viſus, ideo quantum ad qualitates viſiuas, quarum principium eſt lux, oportet omnia corpora inferiora maxime meliorare: qualitates autem elementares pertinent ad tactum, qui eſt maxime materialis, & eorum exceſſus in contrarietate maxime eſt

contri-

cõtriſtatiuus, quàm delectatiuus: exceſſus autẽ lucis non
eſt triſtabilis, ſed potius delectabilis, cum contrariũ non
habeat, niſi per accidens propter organi debilitatem, quæ
tunc non erit, ideo in luce debent augeri omnia corpora
ad hoc ꝙ illi glorificationi conueniãt. Ad ſecundũ dicen-
dum, ꝙ rarum, & denſum manebunt in elementis, quan
tum competit naturæ ipſorum, & tamen erit lux in eis:
videntur autem maxime repugnare ad hoc aer, & terra
ſi non repugnant, quia aer manens in propria raritate ha-
bebit claritatem: non tñ habebit eam, ſicut radios proij-
ciens, quia ad hoc requireretur magna aggregatio lucis,
quæ in elementis non poteſt eſſe niſi in denſo, ſed erit lux
ſicut in diaphano illuminato: terra autem naturaliter ha-
bet opacitatem pp defectum lucis, & tñ tunc habebit cla
ritatem, non quidem per totum corpus, ſed in ſuperficie,
& hoc ſupernaturaliter ablata illa opacitate, quæ eſt luci
oppoſita, & in hoc nõ pręiudicabitur denſitati terrę, quia
cum tanta denſitate quantam requirit terra, ſtat aliqua
lux. Ad tertium dicendum, ꝙ cũ terra accipiat ſtatũ glo-
rioſum pp beatos, & illis proſit ad viſum, vt dictũ eſt, ſuf-
ficiet ſuperficiem terræ habere claritatem: profundũ au-
tem terræ non erit diaphanum, neque habebit claritatẽ,
& ſic manebunt damnati in tenebris, qui erunt in corde
terræ, vnde conuenienter diſponetur terra, vt ſit in glo-
riam electorum, & in pęnam damnatorum; veruntamen
dicunt aliqui totam terram tunc reddendam glorioſam,
non quaſi per totum eius profundum ſit lux quod nullus
ponit, ſed quia recludentur ſpiritus hominum, & dęmo-
num in corde terræ quilibet, quantum ad culpã ſunt in-
fimi, tñ quantum ad naturæ dignitatem oĩbus ſubſtantijs
corporalibus ſunt excellentiores, & magis ornabunt ter-
ram, q̃ quælibet qualitas ei inducta, vel quæ induci poſ-
ſet. Sed obijcietur, ꝙ adhuc non erunt in tenebris dãnati,
quia erunt in igne inferni, qui quantum ad aliquid eis lu-
cebit, & quantũ ad aliquid non. Ad quartum dicendũ, ꝙ
omnia elementa recipient lucem, neque tñ ex hoc exibũt
diſpoſitiones naturales: in cœlo quidẽ nunc magna clari-
tas eſt, & tñ non alterantur corpora cęleſtia ad calorẽ, eo
ꝙ illa nõ ſunt alterabilia, & ita erunt elementorũ corpo-
ra poſt diem iudicij, vt alterari non poſſint, ſicut nũc cor-
pora cœleſtia, & tñ illa non immutantur à ſua diſpoſitio-
ne naturali, ita vt calefiant propter lucem: ergo neq; ele-
menta recipiendo claritatem calefient vltra conditionem
naturalem. Ad quintum dicendum, quod ſi aliqua pars
vniuerſi melioraretur alia manente in ſtatu priori, pe-
riret proportio, & harmonia præcedens, & tamen om-
nia meliorabuntur non æqualiter, ſed proportionaliter:
vnde corpora cœleſtia magis meliorabuntur, quàm ele-
menta, quia aliàs nõ maneret pręcedens harmonia, ſicut
apparet in numeris, ſcilicet, quatuor & ſexdecim ſunt in
proportione quadrupla, ſi addantur duo ad quatuor,
oportet addi ad ſexdecim non ſolum duo, quia non ma-
net prior proportio, ſed tripla, idest, decem & octo ad
ſex, ſed oportet addi octo, vt ſint viginti quatuor, & ſic
manebit proportio prior, ideſt, quadrupla; ſic autem erit
melioratio, quia totũ vniuerſum meliorabitur, & ſingu-
lę partes ſecundum proportionem priorem, ideo mane-
bit harmonia pręcedens, in qua ſtat bonum vniuerſi.

An in immutatione mundi accipient corpora cœleſtia augmentum lucis? Quæſt. CCCCLXV.

QVæritur, an in illa immutatione mundi accipient
corpora cœleſtia augmentum lucis?
Aliqui dicunt, quòd non, quia illa immutatio
in corporibus fiet per ignem, vt ſupra dictum eſt: ille qui-
dem purgabit corpora, ſed ignis purgans non pertinget
ad corpora cœleſtia, ſed ſolum vſque ad tertium interſti-
tium aeris, vt oſtenſum eſt ſupra, immo & corpora cœ-
leſtia non indigebunt purgatione ignis, licet fiat in eis
purgatio per ceſſationem motus: ergo corpora cœleſtia
non innouabuntur per claritatis ſuſceptionem.
Secundo, quia ſicut corpora cœleſtia ſunt generationis
cauſa in iſtis inferioribus, per motum, ita ſunt cauſa per
lucem, ſed ceſſante motu ceſſabit generatio; ſed genera-
A tio nulla iam erit, ideo neque lux manebit, quæ ad gene-
rationem facit, & ſic non augebitur.
Tertio, quia ſi homine innouato innouantur corpo-
ra cœleſtia, oportet quòd eo deteriorato deteriorentur
illa. Et quia aliquando homo deterioratus eſt, fuerunt il-
la deteriorata, ſed hoc non videtur probabile, quia cor-
pora cœleſtia ſunt inuariabilia, quantum ad id, quod
eſt in ſubſtantia eorum: ergo homine innouato non in-
nouabuntur.
Quarto, quia ſi deteriorata fuerint corpora cœleſtia
homine deteriorato, hoc videtur fuiſſe, quando primo
homine cadente à ſtatu originalis iuſtitiæ, in peccatum
totum genus humanum in eo lapſum eſt, & ideo illa de-
teriorarentur tunc, & ſi tunc fuerint deteriorata, oportet
quòd tantum deteriorata fuerint, quantum dicuntur eſ-
B ſe melioranda in hominis innouatione, ſed dicitur Iſaiæ
30. quòd erit tunc lux Lunæ, ſicut lux Solis, ergo oportet,
quòd in primo ſtatu à die quarto conditionis Solis, &
Lunæ luceret tantum Luna, quantum nunc lucet Sol, ſed
quandocunque Sol eſt ſuper terram, eſt dies propter ma-
gnitudinem illuminationis eius, ergo quandocunque eſ-
ſet Luna ſuper terram, etiam eſſet dies, & hoc falſum eſt,
quia tunc non eſſet nox à principio mundi vſque ad pec-
catum Adæ, & tamen erat dies, & nox; vt ſcriptura po-
nit, & etiam terra ſuper quam erat Luna habebat noctẽ:
cum dicatur Geneſ. 1. cap. quòd facta eſt Luna, vt pręeſ-
ſet nocti: ergo homine peccante non fuerunt corpora cę-
leſtia diminuta in lumine, & conſequenter neq; eo glo-
rificato, augebuntur in lumine.
Quinto, quia claritas corporum cœleſtium ordinatur
C ad hominum vſum, ſicut & aliæ creaturę, ſed poſt diem
iudicij claritas non cedet in vſum hominis, dicitur enim
Iſaię 60. c. non erit tibi Sol ad lucendum per diem, neq;
ſplendor Lunę illuminabit te, & Apoc. 21. c. dicitur, ꝙ ci-
uitas illa Beatorum non eget Sole, neque Luna, vt luceant
in ea: ergo eorum claritas non augebitur.
Sexto, quia videtur quòd non eſſet ſapiens artifex qui
maxima, & pretioſiſſima inſtrumenta faceret ad aliquod
paruum ędificium cõſtruendum, ſed homo eſt quoddam
minimum comparatione cœleſtium corporum, quę ſua
ingenti magnitudine, quaſi incomparabiliter hominis
quantitatem excedunt, immo etiam quantitatem totius
terrę, quę ſe habet, vt punctus ad magnitudinem cœli, vt
oſtendit Aſtrologus: ergo cum Deus ſit ſapientiſſimus ar-
tifex, videtur quòd non fuerit homo finis creationis cœ-
D li, & tunc ſi cœli non fuerunt creati propter hominem,
neque glorificabuntur glorificato homine, & ſic non re-
cipient luminis augmentum.
Dicendum, quòd in illa innouatione mundi augmen-
tum lucis accipient corpora cęleſtia, quia Iſaię 30. cap. di-
citur, Erit lux Lunę, ſicut lux Solis, & lux Solis ſeptem-
pliciter, ſicut lux ſeptem dierum: iſta autem magna aug-
mentatio eſt.
Secundo, quia totus mundus immutabitur in melius,
vt dictum eſt, & tamen cœlum eſt maior, & melior pars
vniuerſitatis inter creaturas pure corporales: ergo inno-
uabitur, ſed hoc non poteſt eſſe niſi maiori luce reſplen-
deat, quia lux eſt propria qualitas corporum cœleſtium:
ergo augebuntur lumine.
Tertio, quia omnis creatura, quę ingemiſcit, & partu-
E rit, expectat releuationem filiorum Dei, ad Rom. 8. cap.
Sed corpora cęleſtia ſunt huiuſmodi, vt dicit ibidẽ Glo.
Ergo expectant gloriam Sanctorum, ſed non expectarẽt,
niſi ex hoc eis aliquid accreſceret: igitur eis claritas accre-
ſcet, quia per eam maxime decorantur. Circa hoc conſi-
derandum, quòd innouatio mundi ad hoc ordinatur, vt
in mundo innouato, manifeſtis indicijs quaſi ſenſibiliter
Deus ab homine videatur; ducit autem creatura in Dei
cognitionem per ſuam ſpeciem, & decorem, quę mani-
feſtans ſapientiam facientis, & gubernantis, vnde dicitur
Sapientię 13. c. Augmentatione ſpeciei creaturę, cogno-
ſcibiliter poterit creator horũ videri; pulchritudo autem
cœleſtium corporum, pręcipue conſiſtit in luce, & ſic Ec-
cleſiaſtici 43. cap. dicitur: Species cœli gloria ſtellarum,
mundum illuminans in excelſis Dominus; & ideo pręci-
pue quantum ad claritatem corpora cœleſtia innouabun-
tur:

tur:quantitas autem,& modus illuminationis,quantum F
ad ſingula corpora cœleſtia non ſunt nobis nota,cum ne-
que ſcriptura de his expreſſerit, ſed Deo ſoli qui hæc fa-
ciet nota ſunt: de Sole autem, & Luna dictum eſt, ſcili-
cet,quòd erit lux Lunæ,ſicut lux Solis,& lux Solis ſeptē-
pliciter: an vero hæc ſic accipiantur ad literam, aut alius
ſenſus accipiendus ſit, de hoc dicetur Iſaiæ 30.cap.
Ad primum dicendum, quòd corpora cœleſtia inno-
uabuntur,& purgabuntur, ſed non per ignem: purgatio
quidem erit in omnibus,ſed non depuratio,ignis quippe
purgat depurando,ideſt,tollendo infectionem fœditatis
contractæ in corporibus ex peccato, & maxime tollet
impuritatem permixtionis,quę eſt in corporibus ex mu-
tua actione elementorum, in quibus vero nichil horum
erit, non habebit locum ignis, ideo ille non purgabit cœ-
los, quia neque poſſet aliquid agere in illos; cœli tamen G
purgabuntur per ceſſationem,a quibuſdam diſpoſitioni-
bus inexiſtentibus, ideſt,a motu, & iſta purgatio erit di-
ſpoſitio ad nouitatem gloriæ, & illa nouitas erit in aug-
mento luminis.
Ad ſecundum dicendum,quòd generatio ceſſabit poſt
iudicium, quia non erit ſtatus qui nunc eſt, & cum cor-
pus cœleſte ſit cauſa generationis, & corruptionis huius,
ceſſabit à tota iſta cauſalitate in actu; eſt autem cauſa per
motum, ideo à motu ceſſabit, ſed lux non ceſſabit; cauſa
eſt,quia motus non eſt perfectio aliqua corporis cęleſtis.
Nam nullius rei motæ, inquantum mota eſt motus per-
fectio in ſeipſa, licet bene ſit medium acquirendi perfe-
ctionem, cum ſit actus entis in potentia, vel imperfecti;
poteſt tamen pertinere ad perfectionem corporis,inquā-
tum eſt cauſa alicuius; cū igitur motus nullius rei ſit per- H
fectio intrinſeca, nec etiā erit perfectio cœli, rurſus,quia
per motum non acquiritur cęlo aliquid intrinſecum,ſed
reſpectus, vel vbi ſecundum partem, non eſt aliqua im-
perfectio,ꝙ ceſſet cœlum à motu,ꝙ autem ceſſaret clari-
tas eſſet inconueniens, quia claritas eſt perfectio ſimpli-
citer ſm intrinſecū, & ablata quacunq; perfectione rei,
ſm ſubſtantiā inexiſtentem eſt res minus perfecta, ideo
non tolletur lux cœleſtium corporum, licet tollatur, aut
ceſſet motus, maxime quia tollere motum cęlorū, nichil
eſt tollere de illis,ſed ſolum ceſſare à motu, & nulla mu-
tatio eſt, ſm extrinſecum ceſſare ab illo; perdere autem
claritatem eſt tolli naturam propriam corporibus cęleſti-
bus, in eo enim ꝙ talia ſunt, competit eis lucem emitte-
re,& niſi tolleretur eis natura non perderent lucem, ideo
non perderent illam,ſed augebuntur in ea. I

Quomodo manebit lux, & generatio poſt iudicium & an ex motu corporum cœleſtium fiat generatio?
Quæſt. CCCCLXVI.

SEd dicetur quomodo manebit lux in corporibus cœ-
leſtibus,quia tūc manebit generatio? nam per lucem
ſunt illa cauſa generationis, & corruptionis, ſed genera-
tio,& corruptio non manebunt, ergo neque lux.
Dicendum, quòd manebit lux, ſicut aſſerit ſcriptura,
Iſa.30.cap.ſed non manebit generatio,& corruptio, &
ratio eſt, vt aliqui dicunt, quia lux non eſt cauſa genera-
tionis, ſed motus, ideo ceſſante motu,ceſſabit generatio,
& corruptio,etiam ſi maneat lux.
Sed dicendum, quòd non ſtat: primo,quia operatio in K
natura non fit ſine contactu, & tamen corpora cœleſtia
ſecundum motum non contingunt iſta inferiora: contin
gunt autem ſecundum lucem:ergo non fit generatio pro-
pter motum. Sed ad hoc aliqui dicunt,quòd fit cōtactus:
nam corpora cęleſtia mota, mouent elementū ignis pro-
pinquum, & illud rapit aerem coniunctum, & aer mo-
tus in circuitu calefacit iſta inferiora, & ſic fit generatio,
& corruptio.
Dicendum, ꝙ non ſtat, quia generatio, & corruptio ſi
fierēt ex motu iſto,magis eſſet generatio, & corruptio in
elementis coniunctis cęlo,ideſt,in aere,& igne,quàm in
terra:cum illa ſuperiora immediatius moueantur à cęlo,
& hoc modo magis calefierent,ſed falſum eſt,quia magis
fiet generatio, & corruptio in terra: ergo non fit propter
motum.

Secundo, quia hoc videtur eſſe contra naturam: om-
nis enim operatio determinata,ſicut eſt a ſubſtantia de-
terminata, ita eſt per virtutem determinatam, omnis
autem talis virtus eſt qualitas: motus autem non eſt qua
litas, immo neque ens alicuius prædicamenti, ſed actus
imperfectus,& medium ad formam acquirendam, ideo
impoſſibile eſt,quòd motus ſit principium actiuum, ſed
corpora cœleſtia ſunt generatiua horum iuxta illud: Sol
& homo generant hominem, ergo non per motum, ſed
per aliquid aliud ſunt generatiua.
Tertio, quia ſi motus eſſet cauſa horum,cum in motu
conſideretur tardum,& velox,ſecundum differentias ho-
rum eſſet differentia rerum genitarum, ſed cęlum ſem-
per mouetur ſecundum eandem velocitatem, quia eſt
motus ſuus regularis: ergo ſemper cauſaretur eadem,
quod falſum eſt.
Quarto,quia ſi ſolus motus,aut ipſe præcipue eſſet cau
ſa generationis,& corruptionis,neceſſe eſſet idem gene-
rari,& corrumpi in omni parte terræ,cum motus ſit idē,
& corpora ſint eadem mota ſuper omnes partes terræ,&
tamen non generantur eadem,ſed alia ad Auſtrum, alia
ad Aquilonem, alia in medio terræ: ergo non eſt motus
cauſa generationis.
Quinto, quia in omni tempore generarentur eadem,
quia omni tempore eſt motus corporum cęleſtium ęque
velox, & tamen alia generantur in vere, alia in hyeme,
alia in æſtate,ideo non eſt motus cauſa.
Sexto, quia ſi motus eſſet cauſa generationis, non eſ-
ſent neceſſaria aſtra, ſufficerent enim corpora cęleſtia,
i.orbes,quia eundem,& æquiuelocem motum facerent,
non exiſtentibus aſtris, & tamen non eſſet eadem opera-
tio non exiſtentibus aſtris:ergo non eſt a motu.
Septimo,quia dato,quòd mouerentur orbes, & aſtra
ſimul, & ab eorum motu ſimul dicerentur hæc cauſari,
vt aliqui volunt, non videtur eſſe verum,quia omni die
mouentur aſtra cum orbibus,ſed non ſunt ſemper iidem
effectus.
Dicendum ergo, quòd operatio corporum cœleſtium
eſt per lucem, & tunc omnia præcedentia habebunt lo-
cum. Nam ſecundum lucem tangunt corpora cœleſtia
iſta inferiora, cum radij perueniant vſque ad terram, &
etiam ad intima eius,& ideo poteſt eſſe actio.
Secundo, quia lux eſt qualitas, & virtus operatiua,&
ſic poteſt eſſe principium operatiuum.
Dicendum autem, quòd lux eſt illuminatiua, & alte-
ratiua, ſecundum quòd eſt illuminatiua, competit ſibi
hoc nomen lux, inquantum vero eſt alteratiua eſt inno-
minata, ſimul autem agit vtrunque, ſicut & ignis ſimul
immutat illuminando,et realiter calefacit,& corrumpit.
Tertio, quia data luce, vt cauſa apparet manifeſte ra-
tio diuerſitatis harum rerum. Ad omnia enim loca ad
quæ lux,ideſt,radij corporum cęleſtium perueniunt, eo-
dem modo eſt eadem cauſalitas:eſt autem differentia lu-
cis ſecundum quòd radij perueniunt ad aliquem locum
magis, aut minus perpendiculariter, quia ex hoc cauſa-
tur diuerſa reflexio, & fractio radiorum, & conſequen-
ter diuerſus gradus caloris, & ideo diuerſimode fiet ge-
neratio. Ex hoc autem apparet diuerſitas generationis
in locis,ſ. quia alia generantur ad Aquilonem, alia ad
Auſtrum,alia ſub ęquinoctiali, alia ſub quolibet tropico
rum,& ita ſecundum alias partes latitudinis,& declina-
tionis Solis. Ex hoc etiam ſequitur diuerſitas ſecundum
tempora in eodem loco, quia ſuper eundem locum ma-
gis eleuatur Sol in æſtate, quam in hyeme. Et ideo radij
accedunt magis ad perpendicularem,& ſunt efficaciores
quam in hyeme: eodem modo in eodem tempore, &
loco, i.in quo eſt æqualis eleuatio Solis, fit alia, & alia
generatio, quia recipiuntur varie ipſi radij, ſcilicet, ali-
ter in plano, aliter in concauo, aliter in prærupto, & ex-
celſo, ſicut in collibus.
Quarto apparet,quia licet Planetæ moueantur eodem
modo, & ſuper eadem loca,alia & alia operatio, & effe-
ctus ſentitur manifeſte in rebus iſtis,quando coniungi-
tur Sol, & Luna, quàm cum ſunt in oppoſitione, quàm
cum ſunt in quadraturis, & ita de varijs coniunctioni-
bus,& aſpectibus aſtrorum, quod ideo fit,quia aliter re-
cipiuntur

A cipiuntur radij iſtorum vno tempore, quàm alio, & aliud efficiunt radij vnius planetæ, quàm alterius: ergo lucis eſt operatio.

Quinto, quia experimur hoc ex dominio planetarum, quia vnus dominatur vno tempore, & alius alio, & ſunt diuerſi effectus in inferioribus temporibus his: nõ tamen differunt planetæ in efficacia, niſi quantum ad radios: ergo lucis eſt operatio, & non poteſt ad hoc facere motus ipſorum.

Sexto, quia ſi lux nõ eſſet operatiua, ſed motus, ſuperuacuum eſſet poni multos cœlos, & multas ſtellas, quia motus ille non prodeſſet, niſi inquantum moto cęlo mouentur elementa per contactum, ſed contingens elementa eſt vnicum cęlum, ſcilicet, Lunæ, ideo alij cœli eſſent ſuperuacui. Sed falſum eſt, quia nichil eſt fruſtra à Deo, B aut natura, primo Politicorum, cap. 1. Ergo non eſt operatio ex motu, ſed ex luce, & ideo prodeſt multos cœlos eſſe, vt multa aſtra ſint, quorum radij recipiantur de diſtantia determinata: lucis ergo eſt operatio, & nõ motus.

Sed tunc manet idem dubium, quod prius, ſ. quomodo ceſſante motu, ceſſabit generatio cum non ceſſet lux? Dicendum, quòd lux eſt operatiua, & tamen per motum, non quidem quaſi motus conferat directe aliquid in operatione, ſed quia lux, vel corpus lucidum non poteſt operari niſi motum, & hoc quia ſi non moueretur, ſemper reſpiceret ea, quæ reſpiceret ſecundum eandem habitudinem, & ideo nulla fieret alteratio, neque generatio, quia ad generationem alteratio præcedit, & alteratio non fit, niſi aliter, & aliter ſe habeat res ipſæ alteratæ ad cauſam operantem, ideo ambo ſunt neceſſaria ad operationem, C ſuper hæc inferiora, ſcilicet, motus, & lux, & ceſſante altero nulla fit generatio, vt colligitur ex intentione Ariſt. primo de Gen. & Cor. ſcilicet, propter acceſſum, & receſſum Solis, in circulo obliquo fiunt generationes, & corruptiones in terra, & ita motum dixit, inquantum acceſſum, & receſſum poſuit, & lucem inquãtum dixit Solis. An vero motus aliquid faciat directe ad operationẽ cęli ſuper hæc inferiora, & an ceſſatio motus cęli ſit cauſa generationum omniũ, & corruptionum, dicetur infra. Apparet ergo ad argumentum, quod motus ceſſabit in corporibus cęleſtibus, ſed non lux, & tamen ex hoc non ſequitur aliquod inconueniens.

An corpora cœleſtia peccante homine fuerint deteriorata. & quomodo hoc eſſe potuerit.
D *Quæſt. CCCCLXVII.*

AD tertium principale dicendum, quòd manet dubium de deterioratione corporum cęleſtium peccãte homine, an fuerit & quomodo eſſe potuerit? Aliqui dicunt, quòd fuit facta deterioratio, quia ſuper illud Iſaiæ 30. cap. Erit lux Lunę, ſicut lux Solis, dicit Gloſ. Omnia propter hominem facta in eius lapſu deteriorata ſunt, & Sol, & Luna in ſuo lumine peiorata.

Sed tunc ſtat dubium, quomodo acciderit deterioratio. Aliqui dicunt, quòd erat prius lux Lunæ, ſicut nunc lux Solis, & lux Solis erat ſeptempliciter, ſicut dicit Iſaias futurum eſſe aliquando, & ideo dicunt iſtam eſſe cauſam illius innouationis, ſcilicet, quia luminaria homine peccante, tantum perdiderunt, ideo eo glorificato, & reſti- E tuto, reponentur in eundem gradum gloriæ, & lucis.

Sed dicendum, quòd non ſtat: primo, quia hoc dato nunquàm eſſet nox, quando Luna eſſet ſupra terram, ſicut ſupra dicebatur, & tamen Luna facta erat, vt præeſſet nocti, Geneſ. 1. cap.

Secundo, quia tanta lux non conueniret ad influentiam, quæ fit ſuper terram, & elementa, quia multum de luce calefacit multum: vnde Luna calefaceret, ſicut Sol, & Sol valde magis, & conſequenter omnia aſtra, cũ omnia haberent proportionaliter plus de lumine, quã nunc habeant, ſed nunc exiſtente hac quantitate, & proportione lucis, eſt conueniens influentia ſuper terram ad generationem, & corruptionem: ergo data maiori luce, non fieret influentia conuenienter.

Tertio, quia ſi tanta lucis excellentia eſſet, nemo poſſet eam tolerare, & ſicut non poſſent homines, neque pe- A cora, ſicut enim nunc nullum animal regulariter poteſt diu intueri directe radios Solis, vel corpus eius, ita & nullum poſſet tunc intueri ex obliquo reflexionem tantæ lucis ſuper terram, ſed omnia animalia excæcarentur, quia fieret eis improportionalis illa lux, et ideo corrumperet ſenſum. ſecundo de Anima, ideſt, ſenſationem tolleret, et corrumperet, vel læderet organum ſenſationis, et deſtrueret potentiam, ſicut nunc noctuæ non poſſunt lumen diei ſuſtinere, etiã ſi Solem non reſpiciãt.

Sed dicetur, quòd homo poſſet iſtud tolerare, quia homo beatificandus erat ſtatim, aut poſt paululum ſi non peccaſſet, & tunc non læderet viſum eius quæcunque intenſa lux, ſicut erit poſt iudicium: nam dicitur quòd erit lux Lunæ, ſicut lux Solis, & lux Solis ſeptempliciter, & tamen non offendentur oculi hominum, quia B beati erunt, & corpora glorificata.

Dicendum, quòd non ſtat, primo, quia non erat homo creandus beatus, ſed aliquandiu maneret potens pati, & mori quouſque ſaltem tentaretur, & in bono confirmaretur, & interim oculi ſui non poſſent ſuſtinere lumen cœli.

Secundo, & præcipue, quia dato, quòd homo poſſet hoc ſuſtinere iam beatificatus, tamen animalia tunc inãſura erant in ſtatu in quo nunc ſunt, & certum eſt, quòd illa non poſſent ſuſtinere tantam lucem, ideo non fuit tanta.

Quarto, quantum ad principale, quia non eſt veriſimile, quòd Deus tantam excellentiam creaturæ faceret, quam ſtatim homine peccante deſtrueret: ſciebat quidem Deus hominem peccaturum, licet enim in liberta- C te hominis eſſet peccare, & non peccare, ſciebat Deus, quòd homo ſe determinaturus eſſet ad peccandum, & in hunc ſtatum incideret vniuerſum, ideo non faceret tantam pulchritudinem, quam ſtatim deſtruere deberet.

Quinto, quia non videtur quomodo iſtud fieret: cum corpora cęleſtia ſint immutabilia: & tollere eis lucẽ, vel gradum aliquem lucis ſit tollere naturam, quod difficile eſt.

Sexto, quia dato, quòd poſſet tolli, non videtur quòd Deus auferret, quia non lædebat per hoc homines. Si enim tolleret lucem, in pœnam fieret, ſicut terra maledicta fuit in labore hominis, Geneſ. 3. cap. & tamen illa diminutio non videtur, quod fiat in pœnam, cum exiſtentibus luminaribus in hac quantitate, & proportione D lucis ſufficienter generentur omnia neceſſaria, et conuenientia ad hominis ſtatum.

Septimo, quia dato, quòd in pœnam cederet illa diminutio, non videtur quòd Deus illam daret propter peccatum, quia Deus non conſueuit mutare naturalia propter peccata hominum, ſed pluit ſuper bonos, et malos, et Solem ſuum oriri facit ſuper iuſtos, et peccatores, ſupra 5. cap. ideo non videtur quod talem diminutionem lucis faceret, homine peccante. Alij autem dicunt, quòd vere fuit facta illa diminutio, et quòd potuit fieri non quidem naturali operatione, ſed diuina.

Sed dicendum, quòd non eſt negandum Deum poſſe facere, poteſt quidem facere omnia, quæ non implicant contradictionem, et tamen non eſt dicendum factum eſſe. Primo, quia irrationabile eſt aliquid tale ponere, E non data cauſa, et tamen nec ſcriptura ſacra, nec ratio aliqua ſuadet, quòd talis lux fuerit luminarium a principio. Secundo, quia non ſolum non apparet factam fuiſſe tantam diminutionem in lumine, ſed neque apparet aliquam fuiſſe, cum nulla ratio, aut ſcriptura hoc conuincat, et pluralitas nunquam eſt ponenda ſine neceſſitate.

Alij autem dicunt, quod corpora cœleſtia deteriorata fuerunt in lumine, vt aſſentiant illi gloſſæ, & tamen dicunt non fuiſſe aliquam minorationem realem in luminis defectu, ſed minoratio fuit quantum ad vſum hominis, ſcilicet, quòd homo poſt peccatum, non conſecutus eſt tantum beneficium ex lumine corporum cœleſtium, quantum perciperet ſi non peccaret: ſimili modo dicitur Geneſ. 3. cap. Maledicta terra in opere tuo, ſpinas, & tribulos germinabit tibi, & tamen manifeſtum eſt, quod etiam ſi homo non peccaſſet, germinaret terra

ſpinas,

ſpinas, & tribulos, quia iſta ſunt quædam plantæ perti- F nentes ad determinatam ſpeciem, & gradum perfectionis, & Deus creauerat iſta, ſicut & cętera creauit, & dedit terræ vim germinatiuam horum, ideo non auferret iſta de mundo homine non peccantę, ſed germinaret terra omnia hæc, ſicut nunc. Sed hoc factum eſt, quia ſi homo non peccaſset non nocerent ei hæc, neque eſsent in pœnam eius: nunc vero poſtquàm peccauit, cedunt in pœnam, quia in illa terra in qua ipſe ſeminat frumentum, naſcuntur tribuli cum frumento, & impediunt, & affligunt hominem.

Sic enim de ſerpentibus, & omnibus venenatis erat: nam erant ante peccatum hominis, cum dicatur, quòd ſerpens erat callidior, ideſt, prudentior cunctis animantibus terræ, Geneſ. 3. cap. & per illa tentatus eſt Adam, & Eua; & futura erant omnia hæc etiam ſi homo non pec- G caret, cum pertineant ad perfectionē vniuerſi, ſicut quædam ſpecies, & gradus perfectionis ſubſtantialis, ſed non nocerent homini, ſi non peccaſſet, nunc vero quia peccauit, in pœnam eius ſunt omnia hæc, licet in pœnam facta non fuerint, ita ergo corpora cœleſtia, ſi non pręſtant homini tantum beneficium per ſuam operationem, quantum præſtarent ei ante peccatum, dicuntur deteriorata reſpectu hominis, licet abſolute in nullo ſint minorata.

Dicendum autem, quòd iſte modus loquendi eſt ſatis cōueniens, & tamen ſi velimus dicere, quòd corpora cęleſtia, neque ſimpliciter, neque reſpectu hominis fuerunt deteriorata, non erit inconueniens, immo fortaſſis nunc maius beneficium percipit à corporibus cęleſtibus, quia ſi non peccaret homo, efficeretur immortalis, & impaſſibilis, & ideo minus indigens influxu cœli, cum viueret H iam quaſi ſupernaturaliter, & totam vegetationē ſuam recipiat ex operatione, & influxu cęli. Ad rationē autem tunc dicendum, quòd licet non fuerint deteriorata corpora cęleſtia per peccatum hominis, meliorabūtur quando ille innouabitur.

Primo, quia homo per peccatum corruit à ſua dignitate, ſed minus corruet per peccatū, quādo eleuabitur in reſurrectione, & glorificatione: nam ante peccatum erat potens mori, & per peccatum effectus eſt mortalis, non quidem apponendo ei aliquid mali, quod prius non haberet, ſed non dando ei gratiam, vel ſtatum quem aliàs haberet: in glorificatione autem totaliter eleuabitur ſecundum animam, & corpus, vt dotes habeat, ideo licet illo cadente non corruerit vniuerſum, eo eleuato ad tantam celſitudinem conueniens eſt eleuari vniuerſum. I

Secundo, & præcipue, quia homine peccante non fuit mutatus ſtatus vniuerſi, cū poſt peccatum habuerit corpus animale, ſicut prius cibis indigens, & non cōſeruatur talis vita ſine generatione, & corruptione facta in creatura, ideo debuit manere ſtatus vniuerſi, ſicut prius ad faciendum diem, & noctem per motum luminarium, & generationē, & corruptionem in creatura ad cibationem viuentium: talis autem fuit ſtatus vniuerſi ante peccatū, quia ſecundum hanc cōditionem omnia creata ſunt, Geneſ. 1. Ideo propter peccatum hominis non debuit minui aliquid de lumine cœleſtium corporum, cum non mutatus fuerit ſtatus vniuerſi. Secus autem erit de innouatione hominis, quia tunc mutabitur ſtatus vniuerſi, eo q; nichil erit indigens operatione cœleſti, quæ fit ſecundum iſtam influentiam, & proportionem lucis, quæ nunc eſt: K nam nulla alia, nec plantæ manebunt, quæ egeant vegetatione, homo enim tranſibit ad ſtatum ſpiritualem incorruptibilitatis ceſſante iſto ſtatu animali, & non indigebit vegetatione aliqua, quæ fit per motum, & operationem cęli, ideo cum operatio cęli fit propter hominem ceſſabit ſtatus cœli, qui nunc eſt mutato iam homine, & ſicut homo tranſit ad excellentiorem ſtatum, ita & cœlum vt miniſtret homini eo modo quo poſſit, tranſibit ad meliorem conditionem, & hoc erit quantum ad lucem, quæ eſt qualitas corporum cœleſtium, ideo augebuntur valde in claritate, licet non fuerint diminuta, quando homo peccauit.

Ad quartum cum dicitur, quòd ſi fuerunt deteriorata, tantum dicuntur deteriorata, quantum erunt innouāda; dicunt autem ſequentes intentionem illius glo. quòd fuerunt deteriorata, non quantum ad realem defectum luminis, ſed quantum ad ſubtractionem beneficij; dicunt enim quòd licet ante peccatum Adæ non erat lux Lunę, ſicut nunc eſt lux Solis, tamen tantam vtilitatem præſtaret quantam nunc præſtat lux Solis, & lux Solis præſtaret ſeptemplicem vtilitatem, ſed nunc propter peccatum præſtat Luna minorem vtilitatem, & Sol etiam: dicunt tamen quòd etiam in illo ſtatu non faceret Luna eſſe diē quando ipſa eſſet ſuper horizontem, quia lux eius nō eſſet maior, quam nunc eſt: & tamen ea magnitudine lucis fit dies, eſſent ergo dies, & nox, etiam ſi non peccaret Adam, ſicut nunc: ſecus autem de ſtatu iſtorum poſt iudicium, quia tunc Luna faciet non eſſe noctem vbi ipſa fuerit.

Sed dicendum, quòd non videtur ſatis rationabiliter dictum, quòd Luna ante peccatum præſtaret tantā vtilitatem ex luce ſua, quantam nunc præſtat Sol, & Sòl præſtaret ſeptemplicem; & ratio eſt, quia operatio corporum cœleſtium eſt ex virtute ipſorum actiua, & tranſmutatiua, quæ eſt realiter ipſa lux, vel non ſine ea, & ideo exiſtente æquali illa operatio erit æqualis, & tamen dicunt non diminutam eſſe lucem corporum cœleſtium; ergo neque virtutem, neque operationem, niſi forte dicatur, q; venit iſte defectus ea conditione terræ ſuſceptiuæ, quaſi ante melius reciperet influentiam aſtrorum, quàm poſt peccatum, ſed non videtur verum, quia non fuit aliqua qualitas bona abſoluta ablata, aut diminuta, neque aliqua mala realiter inducta, quia ſicut Deus non deteriorauit corpora cęleſtia propter peccatum hominis, ita neque deteriorauit terram, quia peccatum nō mutauit naturam, ideo ſequitur quòd ante peccatum Adæ non præſtabat Luna maiorem vtilitatem, quàm nunc, nec Sol maiorem quam nunc.

Secundo, quia aut illa maior vtilitas præſtaretur, ante peccatum ex aliqua naturali virtute Solis, & Lunæ ſufficiente ad hoc præſtandum, aut ſupernaturaliter.

Si primo modo non ſtat, quia cum non ponatur maior lux, neque maior virtus eſſet, etiam quia ſi maior virtus eſſet, neceſſe eſt, vt dicamus eam nunc ablatam, cum nūc nō operentur ſecundum eam Sol, & Luna, & hoc falſum eſt, quia ſic eſſet ſimpliciter deteriorata natura cœleſtis, quod falſum eſt: nam ſic poſſemus dicere lucem diminutam fuiſſe.

Secundum autem non ſtat, quia operatio naturalis nō fit miraculoſe, fieret tamen ſic ſi ad illam vtilitatem influentiæ non eſſet principium intrinſecum ſufficiens in Sole, & Luna, ſed Deus iſtud ageret, ideo videtur, quòd ſicut non erat tunc maior lux, quàm nunc, ita neque erat realiter maior vtilitas.

Item dicendum, quòd non arguunt cōuenienter, quia dato, quòd diminuta fuiſſent corpora cœleſtia realiter in lumine, aut efficacia operandi, non ſequitur, quòd in innouatione æqualiter ſolū reciperent de luce: nam ſi corpora cœleſtia caderent aliqualiter à ſua perfectione, vel ſtatu, ſolum fieret hoc propter hominem peccantem, ſicut innouantur propter hominem innouatum.

Sed homo peccans, minus corruit à ſua dignitate, vel perfectione naturali, quàm accipiat in innouatione: nam quando peccauit non erat immortalis, neque habebat aliquam dotem animæ, aut corporis, ſed erat potens mori, & potens non mori; per peccatum autem factus eſt determinatus ad morientem. Sed in innouatione accipiet dotes animę, & corporis: ergo maiorem perfectionē accipiet, quam perdidit; ſic ergo corpora cœleſtia maiorem lucem, & perfectionem accipient, quàm perdidiſſent, licet aliquam perdidiſſent.

Et ideo tunc non erit nox propter magnitudinem lucis, ſed ante peccatum hominis, nox, & dies erant, & manſiſſent etiam ſi non peccaſſet homo: erit autem lux Lunæ, vt dicitur ſicut lux Solis, ideo non erit nox vbicūque apparuerit Luna ſuper terram: lux autem Solis dicitur futura ſeptupliciter; de corporibus autem Beatorum dicunt, quòd fulgebunt ſeptupliciter, quàm Sol, ſed iſtud non habet auctoritatem, ſicut habet, quòd Luna lucebit ſicut Sol.

Ad quintum dicendum, quòd Sol, & Luna, & omnia

aſtra lucebunt poſt iudicium etiam magis, quam nũc lu- A cent. Cum vero dicitur, quòd non erunt ad miniſterium humanum, poteſt dupliciter dici. Vno modo, quòd cedere aliquid in vſum, vel miniſterium humanum, dupliciter fit, quia aut propter neceſſitatem, aut propter aliquam perfectionem.

Si primo modo dicendum, quòd corpora cęleſtia proſunt nunc ad vſum humanum, quia ſine illorum luce, & operatione nullũ animal viueret in hac vita animali ſecundum generationem, & corruptionem: poſt reſurrectionem vero hoc modo non cedunt corpora cœleſtia in vſum humanum, neque aliqua creatura, quia nulla indigentia erit in corpore glorificato, & incorruptibili. Et ſic etiam non eſt neceſſaria lux corporum cœleſtium homini poſt reſurrectionem; ſic dicitur Apocal. 21. quòd ciuitas illa non eget Sole, neque Luna, vt luceat in ea, quia B claritas Dei illuminabit illam, & lucerna eius eſt agnus. Accipiendo tamen quantum ad perfectionem quandam proderunt luminaria cœli, ſicut eſt de ſcientia, vel habitu ſpeculatiuo: nam ad vitam neceſſaria eſt cognitio artis, & operationis, quę eſt cognitio practica, & pertinet ad prudentiam, vel aſtutiam, quia ſine his non viuitur, aut male, & cum difficultate viuitur: ſpeculatiua autem cognitio non eſt neceſſaria ad vitam, & tamen multum perficit hominem, & ita de illuminatione, & luce corporum cœleſtium erit poſt iudicium.

Non enim erit neceſſaria ad viuendum, ſed erit vtilis, vel conferens ad perfectionem ſpeculatiuo modo, ideſt ad cognitionem ſenſitiuam, non inquantum illa prodeſt, ſed inquantum eſt gradus cognitionis: nam per ſenſum viſus cognoſcemus deitatem, quaſi ſenſibiliter, ideſt, per C manifeſta iudicia, & ad hoc proderit excellentia luminis in corporibus cœleſtibus.

Aliter poteſt dici, quòd corpora cœleſtia fuerunt hic ad vſum hominis, quantum ad lucem, & operationem ſuam, dato tamen quòd poſt reſurrectionem non cedant in vſum hominis, ideſt, de nullo ei ſeruiant non ideo peribunt, quia corpora cœleſtia ſunt in ſe aliquid perfectũ: dato ergo, quòd non prodeſſent alicui, manerent: erunt tamen aliquid perfectius poſt diem iudicij, quàm nunc: ergo non peribit eorum claritas.

Ad ſextum dicendum, quòd illa ratio eſt Rab. Moyſi, qui vult mundum non eſſe factum propter hominem, & conſequenter negat innouationem mundi innouato homine: nam nos dicimus ideo mũdum innouari, quia homo innouabitur, quaſi mundus ſit propter hominem, ſi D autem mundus non ſit propter hominem, etiam ſi homo innoueur non innouabitur mundus. Et ideo illa, quæ in Veteri Teſtamento de innouatione mundi dicuntur, dicit eſſe metapho. Et ſicut illud Iſaiæ: de Sole, & Luna dicit eſſe non ſecundum rem, ſed ſicut dicitur Sol obtenebrari homini, quando eſt in magna triſtitia, ita vt neſciat quid faciat, ita è contrario Sol dicitur magis lucere, vel mundus innouari, quando ex ſtatu triſtitiæ in maximam exultationem homo conuertitur; de hoc tamen an erit Solis, & Lunæ augmentatio in lumine realiter, qualis ponitur Iſaiæ 30. cap. vel eſt metapho. dicetur magis eodem cap. Et tamen pro nunc tenendo, ſicut communiter tenetur, quod ſicut erit vera innouatio mundi, ita erit vera Solis, & Lunæ in lumine augmentatio.

Dicendum, quòd ratio illa non tenet, quia licet corpo- E ra cęleſtia excedant hominem ſecundum quantitatem, non eſt inconueniens, quòd ſint facta propter hominem, cum homo ſit excellentior corporibus cęleſtibus, non tamen ſicut propter principalem finem, aut totalem, quia propter Deum ſunt, ſicut & omnia, & tamen immediatè ſunt propter hominem, cum ipſe ſit excellentior eis, manifeſtum eſt etiam quòd animalia cętera plura, & maiora ſunt, quàm homo, & tamen propter hominem facta ſunt, Pſal. 8. Omnia ſubiecisti ſub pedibus eius, oues, & boues vniuerſas, inſuper & pecora campi, & Deus dixit, quòd homo præeſſet, & dominaretur piſcibus, & animalibus, & volatilibus Geneſ. 1. cap. ita igitur, & cęlum, licet maius ſit poteſt eſſe propter hominem.

A

An motus corporum cœleſtium ceſſabit poſt iudicium innouato mundo? Quæſt. CCCCLXVIII.

QVæritur, an motus corporum cęleſtiũ ceſſabit poſt diem iudicij innouato mundo?

Aliqui dicunt, quòd non, quia Geneſ. 8. cap. dicitur, cunctis diebus terræ frigus, & æſtus: & hyems, & æſtas efficiuntur per motum Solis, ergo tam Sol quam cętera corpora cęleſtia mouebuntur poſt iudicium, & ſic nunquàm ceſſabit motus cęli.

Secundo, quia Iere. 31. dicitur hæc dicit Dominus, qui dat Solem in lumine diei, & ordinem Lunæ, & Stellarũ in lumine noctis, qui turbat mare, & ſonant fluctus eius, ſi defecerũt leges iſtæ coram me, & ſemen Iſrael deficiet,
B vt non ſit gens coram me cunctis diebus, ſemen autem Iſrael nunquam deficiet, ſed in ſempiternum erit, ergo leges diei, & noctis, & hyemis, & æſtatis, & motus fluctuum maris, quæ omnia veniunt ex motu cęli, nũquam deficient, & ſic in ęternum erit motus cęli.

Tertio quia ſubſtãtia corporum cęleſtium ſemper eſt, ſed fruſtra eſt ponere aliquid niſi ponatur id, propter qđ eſt factum, corpora autem cęleſtia ad hoc ſunt facta, vt diuidant diem a nocte, & ſint in ſigna, & tempora, dies, & annos, ergo iſtud erit ſemper, ſed iſtud non fit niſi per motum, ergo motus cęli nũquam ceſſabit, quia aliàs fruſtra manerent corpora.

Quarto, quia in illa innouatione totus mundus meliorabitur, ideo nulli corpori remanenti auferetur id, quod eſt de ſua perfectione, ſed motus eſt de perfectione cor-
C poris cęleſtis, quia vt dicitur ibi 2. Cęli, & Mundi, illa corpora participant diuinam bonitatem per motum, ergo motus Cęli non ceſſabit.

Quinto, quia Sol illuminat ſucceſſiue diuerſas partes Mundi, ſecũdum quòd circulariter mouetur, ſi ergo motus circularis cęli ceſſaret, ſequitur quòd in aliqua ſuperficie terræ eſſet perpetua obſcuritas, & nox, quod eſt inconueniens data tanta perfectione rerum in illa innouatione mundi.

Sexto, quia ſi motus cęli ceſſaret hoc non eſſet niſi inquantum ille motus aliquam imperfectionem in cœlo ponit vtpote laſſitudinis, vel laboris, & hoc eſſe non poteſt cum ille motus ſit naturalis, & cęleſtia corpora ſint impaſſibilia, vnde non poſſunt fatigari in ſuo motu, vt dicitur 2. de Cęlo, & Mundo.

D Septimo, quia fruſtra eſt potentia, quæ non reducitur ad actum, ſed in quocũque ſitu eſt corpus cęli, aut ponatur, eſt in potentia ad alium. Si autem non reduceretur eſſet fruſtra, & eſſet imperfecta potentia, ergo reducetur, ſed non poteſt reduci niſi per motum, ergo ſemper mouebitur.

Octauo, quia illud, quod indifferenter ſe habet ad plura, aut vtrunque, ſiue omnia attribuũntur ei, aut nullum, ſed Sol indifferenter ſe habet ad hoc, quod ſit in Oriente, & in Occidente, quia aliàs motus eius nõ eſſet vniformis per totum: nam ad locum vbi eſſet naturalius, moueretur velocius, ergo neuter ſitus attribuetur ſoli, vel vterque, ſed neque vterque, nec neuter poteſt attribui ei, niſi ſucceſſiue, & per motum, oportet enim, ꝙ ſi quieſcit in aliquo ſitu quieſcat, & ſic non habebit vtrunque, neque
E neutrum, ſed alterum, ergo neceſſe eſt, quòd corpora cœleſtia non quieſcant, & ita Sol, & Luna, & Aſtra ſemper mouebuntur.

Nono, quia motus cęli eſt cauſa temporis, ſi ergo motus deficeret, etiam tempus deficeret. Sed ſi tempus deficit oportet, ꝙ in inſtanti deficiat, quia non poteſt deficere, vel deſinere in tempore, quia iam tempus nõ deſijſſet, ſed diffinitio inſtantis 8. Phy. eſt, ꝙ inſtans eſt initium futuri, & finis præteriti, & ſic poſt vltimum inſtans temporis eſſet tempus, quod eſt impoſſibile, ergo motus cœli nunquam ceſſabit.

Decimo, quia gloria non tollit naturam, ſed motus cęli eſt naturalis, ergo per gloriam ſuperuenientẽ non tolletur, patet antecedens, quia non eſt motus violentus. Dicendum, ꝙ poſt diem iudicij innouato mundo nõ erit vltra motus corporum cęleſtium. Et apparet primo, quia

Apo.10.cap.dicitur, ꝙ Angelus iurauit per viuentem in ſecula ſeculorum, ꝙ amplius non erit tempus, ſed poſtq̃ ſeptimus Angelus tuba cecinerit qua canente mortui reſurgent, vt dicitur 1.Corin.15.c.ſed quæcunque motus eſt, tempus eſt, cum ſit tempus menſura motus, & nõ cuiuſlibet, ſed primi ſub quo omnes motus ſunt, & iſte eſt motus cœli, ergo quando ceſſauerit tempus neceſſe eſt, quòd nullus motus ſit, & ſic non mouebitur cęlum.

Secundo, quia Iſa.6. cap. dicitur non occidet vltra Sol tuus, & Luna tua non minuetur, ſed occaſus Solis, & diminutio Lunæ cauſantur ex motu cęli, ergo non erit tũc motus cœli. Tertio, quia vt oſtenditur 2.de Gene. motus cęli eſt propter continuam generationem in iſtis inferioribus, ſed generatio ceſſabit ceſſante, & completo numero electorum, ergo & tunc motus cęli ceſſabit. Quarto, quia vt dicitur 2.Metaphy. omnis motus eſt propter aliquem finem, ſed omnis motus, qui eſt propter finem aliquem, habito fine illo ceſſat, ergo vel motus cęli nũquam conſequitur finem ſuum, quod abſurdum videtur, quia tunc fruſtra eſſet, vel aliquando quieſcet. Quinto, quia quies eſt nobilior quàm motus, quia ſecundum, quòd res ſunt immobiles, ſimilantur Deo in quo eſt ſumma immobilitas, ſed corporum inferiorum motus terminatur naturaliter ad quietem, ſed corpora cęleſtia multum nobiliora ſunt, ergo à fortiori terminabuntur ad quietem, & ſic ceſſabit aliquando motus cęli. Conſiderandũ, quòd circa hoc eſt triplex opinio. Vna eſt Philoſophorum, qui dicunt, ꝙ motus cœli ſemper durabit. Sic enim tenet Ariſtot.8.Phyſic. vbi probat æternitatem motus, & motoris. Sed hoc repugnat poſitioni fidei, quia mũdus iſte eſt propter homines, & ſtatus iſte mutabilitatis eſt propter generationem, vt dicitur 2.de Generatione, & hæc generatio eſt hominis præcipue, cum & cętera propter hominẽ generentur, ideo tandiu durabit iſte ſtatus quandiu homines generari debuerint. Deus autem non intendit generationem hominum, niſi propter electos; illi vero ſunt in numero certo à Deo præfinito, Ideo quando ille impletus fuerit, implebitur, & ceſſabit generatio omnium hominum, & conſequenter ceſſabit totus iſte ſtatus mutabilitatis, ſed principium horum eſt motus cœli, ergo motus cœli ceſſabit.

Secunda poſitio eſt, quòd motus cœli ceſſabit, & hoc naturaliter. Sed falſum eſt, quia omne corpus, quod naturaliter mouetur, & naturaliter quieſcit, habet locum ad quem naturaliter mouetur, & in quo naturaliter quieſcit, & ab illo non recedit, niſi per violentiam, nullus autem talis locus poteſt aſſignari corpori cęleſti, quia non eſt magis naturalis Soli acceſſus ad punctum Orientis quam receſſus ab eo, motus ergo cœli, quia non eſt totaliter naturalis, non poterit totaliter terminari ad quietem licet terminetur.

An motus cœli ceſſabit poſt reſurrectionem in innouatione mundi ex, ſola diuina voluntate?
Quæſt. CCCCLXIX.

TErtia poſitio eſt aliorum, quę vera eſt, ſcilicet, quòd motus cęli ceſſabit poſt reſurrectionem in illa mũdi innouatione, non quidem ex aliqua cauſa naturali, ſed diuina voluntate hoc faciente. Et ratio eſt, quia ſicut corpora cœleſtia non mouentur ex aliqua neceſſitate naturali quaſi à principio extrinſeco hoc exigente, ſed ex Dei voluntate ad horum inferiorum conſeruationem, & generationem, ita ex Dei voluntate, ſine vlla naturali exigentia ceſſabunt moueri qñ motus eorum non fuerit vtilis. Patet primum, quia (vt dictum eſt) non eſt aliqua naturalis neceſſitas ad motum cœli ex parte corporis cœli, vnde non mouetur, niſi quia intelligentiæ mouent corpora ipſa Deo volente, & cauſa motus eſt ad generationem, & corruptionem in his inferioribus 2. de Gene. & Corrup. Sed Deus vult nunc manere generationẽ, & corruptionem quandiu hominis conſeruatio in iſto ſtatu ei placet, ſed aliquando complebitur iſta, ſ. impleto numero electorum, ideo Deus tunc volet, ꝙ ceſſet generatio, & corruptio in his rebus, & conſequenter, ꝙ ceſſet motus cœli, & ſic ceſſabit motus non tamen naturaliter neque
F contra naturam, ſed Deo volente. Ad primum dicendũ, ꝙ non durabit motus cœli in æternum, ſed ſolum quãdiu res manſerint in iſto ſtatu corruptibili. Cum vero dr̃, cũctis diebus terræ poſset dici, quòd planũ eſt, certum eſt enim, ꝙ omnibus diebus durabit motus cœli: impoſſibile enim eſt diem aliquem eſſe in quo non ſit motus cœli, cũ dies, & nox cauſentur ex motu cœli, ſed non eſt iſte ſenſus, quia tunc non diceretur cunctis diebus terræ, ſed cũctis diebus ſimpliciter. Aliter poteſt dici, ꝙ dr̃ omnibus diebus terræ, i. quandiu erit terra, voluit enim dare Deus ſecuritatem de permanſione temporum, & ꝙ non delerẽtur vltra homines diluuio, neque mutaretur ordo mundi ex aliquo accidenti, ſicut in diluuio videbatur eſſe factum, & ad hoc Deus dedit ſecuritatẽ hanc per id, quod firmius videbatur, nichil autem videtur eſſe firmius, &
G permanentius quàm terra, Eccleſiaſtes 1.c. generatio tranſit terra autem in æternum manet: ideo nominauit terrã in hac ſecuritate dicens omnibus diebus terræ, i, quandiu fuerit terra. Sed terra dupliciter eſſe, vel manere, aut dies habere intelligitur. Vno modo, vt principium generationis, & mater, nam omniũ mater eſt Eccleſiaſtici 44. Alio modo, vt ens quoddam.

Primo modo nõ manet terra in ſempiternum, ſed tandiu quandiu durat generatio, & corruptio vſque ad impletionem numeri electorum.

Secundo manet terra in æternum. Accipiendo primo modo quãdiu eſt terra ſemper eſt motus cœli, quia aliter non ſit generatio. Accipiẽdo ſecundo modo ceſſabit motus cœli etiam terra manente, ſed ibi accipiũtur dies terræ primo modo. Et patet, quia dicitur cunctis diebus ter-
H ræ ſementis, & meſſis, frigus, & æſtus, & æſtas, & hyems non requieſcent, ideſt, omnibus diebus in quibus terra fuerit principium ſementis, & meſſis: nam nunc eſt generatio, & corruptio, & ideo eſt motus cœli, ſed tempus ſementis, & meſſis ceſſabit reſurgente homine, ideo vltra non erit dies, & nox, & motus cœli.

Ad ſecundum dicendum eodem modo, ꝙ quãdiu fuerint leges ſeculi, ideſt, dies, & nox, & fluctus maris erit ſemen Iſraęl, & tamen non ſequitur, quod quandocunq; ſint filij Iſrael ſint iſtæ leges, vnde aliquando deficient. Alio modo poteſt dici, quod tam filij Iſrael quàm iſtę leges ſęculi deficient aliquando. Nã in fine ſęculi deficient filij Iſrael, vt non ſint gens, quia aliquando erit qñ omnes mortui erunt; maxime quia nõ dixit, quòd filij Iſrael deficerent, ſed ꝙ ſemen Iſrael deficeret, vt nõ eſſet gens coram eo cunctis diebus, & eſt ſenſus ſicut non poſſunt deficere iſtæ leges coram me, ſ. quandiu fuerit ſtatus huma-
I næ generationis, & corruptionis, ita non deficere poterit ſemen Iſrael, ita vt deſinat eſſe gens, ſed omnibus diebus erit gens eorũ, & verũ eſt, quia vſq; ad diem iudicij durabunt, ſed nõ ſequitur ex hoc, ꝙ leges ſęculi ſẽper durẽt.

Ad tertium dicendũ, quòd nunquã manet aliqua res ſpoliata penitus operatione ſua, vel fine ad quem eſt, & ideo corpora cęleſtia, quia in æternũ manebunt, habebũt ſemper operationem aliquã, ita vt non ſint fruſtra. Cum vero dr̃, quòd actus illorum, aut finis proprius eſt, vt ſint in ſigna, & tpa, dies, & annos; dicẽdũ, quod iſte erit finis immediatus, & proximus, & eſt proprius actus ipſorum corporum cœleſtium, ſed iſte actus rurſus ordinatur ad alium actum, vel finem, ſ. ad miniſterium humanum, vt
K patet Deut.4.cap. ne forte eleuatis oculis in cęlum videas Solem, & Lunam, & omnia aſtra cœli, & errore deceptus adores, quæ creauit Dñs Deus tuus in miniſterium cunctis gentibus, quæ ſub cœlo ſunt, & ideo magis debet ſumi iudicium de corporibus cœleſtibus ſecundũ humanũ miniſterium quàm ſecundum immediatum finẽ eorum, ſed poſſunt corpora cœleſtia per alium modum manere in miniſterio hominis, ſ. inquantum ex pulchritudine eorum quaſi per manifeſta indicia Deus cognoſcetur ſenſibiliter, ideo etiam motu ceſſante manebit eorum miniſterium, & ſic ipſa manebunt.

Aliter poteſt dici, quòd corpora cœleſtia, licet creata ſint propter hominem, ideſt, vt per operationem ſuã influendo conſeruarent vitam humanam, tamen non fuit totaliter iſte finis, ſed fecit ea Deus propter vniuerſi perfectionẽ principaliter: nã licet Deus produxit hominem

A
velut præcipuam creaturam inter corporales, non fecit cętera propter ipſum, quaſi ita eſſent propter eum, quòd non eſſent propter aliquid aliud, ſunt enim ad oſtendendum diuinam bonitatem. Nam Deus, quia bonus erat omnia bona creauit, vt bonitatem ſuam extra ſe communicando bonitatem, quæ ipſe eſt, oſtenderet, & ideo non ſolum creauit ſingula, quæ in ſe bona ſunt, ſed etiã vniuerſitatem rerum, quæ valde bona eſt Geneſ. 1. cap. Sed iſtæ res quandiu tenent ſpeciem ſuam, & ordinem oſtendunt bonitatem Dei à qua prodierunt: ideo nunquam fruſtra ſunt, ſed præcipuum ſinem tenent, & ſic licet ceſſet motus adhuc conueniens eſt manere corpora cęleſtia propter prædictam cauſam.

Ad quartum dicendum, quòd corpora cęleſtia meliorabuntur in illa innouatione, ſicut & cętera manentia erunt meliora, & ideo ſi motus eſſet de perfectione ipſo-
B
rum corporum cęleſtium nunquam tolleretur, aut ceſſaret, ſed quia nullam perfectionem in eis dicit, ceſſabit. Et patet, quia aut motus eſſet perfectio ſecundum ſeipſum, aut via perfectionis, neutrum autem eſt.

De primo patet, quia motus nõ eſt forma ſimpliciter, quæ ſit inexiſtens, ſed actus entis in potentia, id eſt entis imperfecti, ſecundum quòd imperfectum, & ſic motus nulla perfectio eſt, ſed medium veniendi ad perfectionem: ideo nõ manebit in corporibus cęleſtibus velut aliquid perficiens ipſa formaliter.

De ſecundo patet, quia non eſt via ad perfectionẽ intrinſece: nam alteratio, & augmentatio ſunt motus ad formam, quæ intrinſece acquiritur, ideo ſunt via ad perfectionem intrinſecam, ſed motus localis cum non ter-
C
minetur niſi ad vbi quod eſt aliquid extrinſecum, ideo licet motus cęli ceſſet non ceſſat aliqua eius perfectio, ſecus ſi vis actiua eius, aut lux ceſſarent, quia iſtæ ſunt perfectiones ſimpliciter, cum ſint aliquid intrinſecum, & ideo lux non ceſſabit, ſed potius augebitur. Cũ vero dr, ꝙ motus cęli eſt perfectio eius, quia per hoc cęlum participat diuinam bonitatem. Dicendum, ꝙ nõ participat aliquid intrinſece, ꝙ immaneat ei, ſed participat quandã ſimilitudinẽ bonitatis diuinæ, ſ. ꝙ ſicut Deus per intrinſecam bonitatẽ agens eſt cauſa omnium, ita cęlum per motum ſuum deriuat virtutem luminis, alterat & perficit inferiora, & ab iſta cauſalitate actuali ceſſat, cũ motus eius ceſſauerit, ſed virtutem illam intrinſecã per quam agit, i. lucem, vel virtutem alteratiuam non perdit.

An ceſſante motu Solis fiet aliqua obſcuritas ſuper terram. Quæſt. CCCCLXX.

AD quintum dicendum, quòd non fiet aliqua obſcuritas ſuper terrã ceſſante motu Solis, & hoc, quia oĩa elementa habebunt claritatem datã ſibi in illa innouatione, vt dictũ eſt ſup. q. 465. ſ. terræ ſuperficies erit clara, vt vitrũ, aqua vt cryſtallus, aer vt cęlũ, ignis vt corpora radiantia, & ideo ẽt ſi non mitterentur radij Solis ſuper terræ ſuperficiem non eſſet obſcura.

Aliter poteſt dici, quòd tota terra erit illuſtrata radijs corporũ cęleſtium, ita vt nulla obſcuritas in ea eſſe poſſit, nam licet Sol non moueatur, & ideo ſit aliqua ſuperficies terræ ad quam non ſe extendat, aut non perueniãt radij Solis, tñ ibi erunt radij aliorum aſtrorum, quia dr,
E
quòd Sol, & Luna erunt ex oppoſito, & conſequenter illuminabitur tota terra radijs amborũ ſimul, ſed tunc lux Lunæ erit ſicut nunc lux Solis Iſa. 30. cap. ſ. erit lux Lunæ ſicut lux Solis, ergo nulla terræ ſuperficies erit, quæ non ſit tam illuminata quantum nunc eſt ſuperficies ſuper quam Sol apparet, ſed illa non poteſt dici obſcura, ergo nulla pars terræ erit obſcura in ſuperficie, ſed tota obſcuritas erit in inferno vbi ſunt damnati.

Ad ſextum dicendum, ꝙ motus ceſſabit in corporibus cęleſtibus, non quaſi ex eo accidat cęlo aliquid mali, vt fatigatio, vel paſſio, quia nichil iſtorũ poteſt accidere cęlo, ſed quia motus ille non eſt in cęlo quaſi per eũ acquirat cęlum aliquam perfectionem, ſed influat eã, & quia cõpleta erunt in die iudicij omnia illa, propter quæ corpora cęleſtia agebant, ceſſabit motus ipſorum corporum cęleſtium, quia habito fine motus ceſſat motus.

A
Et tamen aliqui dicunt, quòd in corporibus cęleſtibus eſt quædam fatigatio, & pęna, & ideo ceſſabit aliquãdo motus, vt liberentur ab hac pęna, & ſic dicit Glo. Ambr. ſuper illo verbo ad Rom. 8. cap. omnis creatura ingemiſcit, ſ. omnia elementa cum labore ſua explent officia, ſicut Sol, & Luna non ſine labore ſtatuta ſibi implent ſpatia, quod eſt cauſa meriti, vnde quieſcunt nobis aſſumptis ad vitam æternam.

Sed dicendum, quòd in corporibus cęleſtibus nullus poteſt eſſe labor, aut fatigatio: nam iſta accidunt rebus animatis, ſed corpora cęleſtia non ſunt animata, ideo non fatigantur.

Secundo, quia fatigatio accidit ex eo, quod motus, vel operatio eſt aliquo modo contra naturam, & tamen motus cęli non eſt contra naturam, id eſt, non contra incli-
B
nationem corporum ipſorum.

Tertio, quia difficultas, aut fatigatio in operatione, vel motu ſolet accidere propter cõditionem organi quod eſt corruptibile, ſicut licet intelligere ſit naturale intellectui tamen ex multum ſpeculari fatigatur, & hoc propter organi conditionem, ſicut dicitur Sap. 9. cap. corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & terrena habitatio deprimit ſenſum multa cogitantem, & Ariſto. 1. de anima dicit ex multum ſpeculari marceſcit animal corrupto quodam interius, & tamen corpora cęleſtia non ſunt in ſe aliquid corruptibile, aut frangibile, ſicut dicitur Iob 37. cap. tu forſitan cum eo fabricatus es cęlos, qui ſolidiſſimi quaſi ære fundati ſunt, & ſic nulla cauſa fatigationis, aut laboris inuenitur in cęlis. Dicendum, ergo quòd accipitur ibi labor ſecundum metapho. ſ. quòd ſicut in re-
C
bus animatis eſt quidam labor moueri, ita & in corporibus cęleſtibus putatum eſt, aut à ſimplicibus cogitatur, ſed nullus labor eſt. Vel poteſt vocari labor defectus ab eo in quod aliquid tendit, vnde quia motus cęleſtis ex diuina prouidentia ordinatur ad complendum numerum electorum, illo nondum impleto non aſſequitur adhuc ad quod motus ille ordinatus eſt, ideo dicitur ſimilitudinarie laborare, ſicut homo, qui non habet, quod cupit, & proſequitur, & iſte defectus tolletur à cęlo impleto numero electorum. Vel poteſt vocari labor deſiderium futuræ innouationis, quam cęlum, & omnia elementa expectant ex diuina prouidentia, & habendo illud deſiderium dicuntur per metaphoram ingemiſcere, & laborare.

Ad ſeptimum dicendum, quòd corpus cęleſte habens
D
vnum vbi eſt in potentia ad quodlibet aliud, non tamen ſequitur, quod etiam ſi non acquirat illud ſit imperfectum. Nam alias ſemper eſſet cęlum imperfectum, id eſt, quælibet pars cęli, & quodlibet aſtrum ſiue moueatur ſiue ſtet, & patet, quia pro quolibet inſtanti eſt verum, quod corpus cęleſte eſt in potentia ad quolibet vbi, quia alias adueniret ſibi potentia de nouo, & tamen in quolibet inſtanti non eſt in omni vbi, ſed in vno tantum, ergo eſſet imperfectum, quia nondum habet alia vbi, & non excuſat, quòd moueatur cęlum ad acquirenda illa vbi, quia motus eſt actus entis imperfecti, ideo ſi per illa vbi perficitur, nondum eſt perfectum quandiu illa non habet. Sed non habet illa quandiu mouetur ad ea, ergo non eſt perfectum, & ſic non tenet argumentum iſtud, quia corpus cęleſte, quod eſt in potentia ad iſta
E
vbi, aut putatur perficiendum per ea, aut non, ſi non perficitur per ea non oportet moueri ad illa, & non moueri nullam imperfectionem facit, ſi autem perficiatur per ea fruſtra eſt moueri, quia nunquam erit perfectum, quia nunquam poteſt habere actum niſi vnum vbi, & illud habet etiam ſi ſtet, ideo non oportet, ꝙ cęlum moueatur propter aliquam ſibiipſius perfectionem. Cum vero dr, ꝙ non eſt potentia perfecta, quæ non reducitur ad actũ.

Dicendum, quòd illud eſt qñ eſt aliquid in potentia ad aliud per quod naturaliter perficitur: nam tunc quouſque adueniat illud non erit res completa cum intrinſece perficiatur, ſed non eſt ſic de cęlo, nulla enim pars cœli perficitur per aliquod vbi, ęqualiter enim perfectus eſt Sol in Oriente, & in Occidente, & in quolibet puncto cęli, ideo ẽt ſi ſit in potentia ad quodlibet aliud vbi, non eſt imperfectus quouſque conſequatur illud vbi,

picitur enim corpus cæli eſſe in potentia ad aliquod vbi, idest, ꝙ nõ repugnat ei illud, & hoc modo ad omne vbi eſt in potentia, ſed talia ſicut non perficiunt ſi inſint, ita neque defectum faciunt ſi deſint. Ratio autem prædictorum eſt, quia omne vbi in cælo eſt vnius modi, & nõ plus perficit vnum quàm aliud, immo neque omnia vbi ſimul perficiunt pluſquàm vnum, ideo habito vno illorum habetur perfectio omnium, & nullum deeſt, ſicut eſt de potentia artificis, nam eſt in potentia ad faciendum multas domos, vel artificiata vnius modi, & ſi faciat vnam nichil deeſt ei de perfectione ad faciendum alias, vel quæ eſſet per hoc, quòd alias faceret, oſtenditur quippe perfectio artis in operato, & tñ decẽ operata vnius modi non magis de perfectione artis oſtendunt q̃ vnum operatum, cum illa non differant niſi per naturã, forma aũt eadem eſt, ſecus ſi facit operatum vnius modi eſt adhuc in potentia ad operatũ alterius modi, quia iſta differunt p formã, & vnũ addit ad alterũ aliquid de perfectione artis. Cum ergo oĩa vbi ſint æqualia reſpectu cæli, quia vnum non magis perficit quàm aliud, cum cælum ſit in vno vbi, licet ſit in potentia ad alia non eſt imperfectum, quia in vno habet perfectionem omnium.

Ad octauum dicendum, quòd ceſſabit motus cæli, & oĩa corpora cæleſtia manebunt in aliquo vbi determinato. Et cum dr̃, ꝙ cui omnia indifferenter competãt, vel attribuentur omnia, vel nullum. Dicendum, ꝙ verum eſt, ꝙ omne vbi in cælo æqualiter competit corporibus cæleſtibus. Et ratio eſt primo, quia corpora cæleſtia ſunt vniformia, i. circularia, & in circulo omnis pars eſt principium medium; & finis: ideo non poteſt aſſignare vbi quare aliqua pars ſit excellentior alia.

Secundo, quia ſi vnum vbi magis competeret quam aliud, moueretur naturalius corpus cæleſte ad illud, & conſequenter moueretur velocius; ſicut apparet in motu lapidis quando mittitur ſurſum, aut deorſum, & tũc tolleretur regularitas motus cæli, ſed ſuus eſt motus regularis, ergo non competit magis vnum vbi quàm aliud.

Tertio quòd non magis perficitur corpus cæleſte in vno vbi quam in alio, cum vbi dicat aliquid extrinſecum, & non poteſt perficere intrinſece, non ergo magis competit vnum quàm aliud. Cum ergo dicitur, quod aut omnia vbi ſimul competent, aut nullum. Dici põt, ꝙ falſum eſt, quia omnia non poſſunt ſimul competere, et non poteſt eſſe, ꝙ nullum competat, quia omne corpus ſiue moueatur ſiue quieſcat sẽper eſt in aliquo vbi, ideo ita eſt de cælo, ꝙ habebit aliquod, & non omnia; poteſt tñ dici, ꝙ quando indifferenter plura alicui conueniũt, aut attribuentur omnia ei, aut nullum, ſi illa attributio fiat quaſi ex debito rei, ſed ab aliquo agente extrinſeco mouente rem præter naturam, dabitur rei vnum de illis, licet non competat illud pluſquam cætera, & nõ erit inconueniens, quia non eſt contra inclinationem rei; dicendum, ergo ꝙ in quocunque vbi terminetur motus cæli, & maneant ibi corpora, eſt conuenienter diſpoſitum, cum non plus competat aliquod aliud quàm illud.

Ad nonum dicendum, quòd motus cæli finietur, & tunc tempus finietur, & finietur in nunc, vel inſtãti, quia non poteſt eſſe finis temporis niſi ſicut finis motus ſiue poſt mutatum eſſe. Et cum dicitur, ꝙ inſtãs eſt principiũ futuri, & terminus, vel finis præteriti. Dicendum, quòd ab Ariſt. diffinitur ibi nunc, vel inſtans, vt eſt copulans partes temporis, & non vt terminans, & non curauit ipſe diffinire nunc terminans, eo quod non credidit terminandum tempus, ſed dixit eſſe in æternum 8. Phy. hic autem dicimus de nunc terminante, & illud eſt finis præteriti, ſed non eſt principium futuri, ideo poterit terminari tempus illud ad nunc, vel inſtans.

Ad decimum dicendum, quòd in illa innouatione ſæculi non tolletur aliquid naturale cælo, quia naturalia rei ad perfectionem eius pertinent, motus autem nõ eſt aliquid naturale cælo, quia natura dicitur de materia, & forma, & compoſito, & de principio motus rei.

Primo modo vocatur naturale, quod eſt pars naturæ, ideſt ad materiam, vel formam pertinens, & ſic motus non eſt naturalis cælo, quia motus nullius rei pars eſt. Etiam non ſecundo modo, quia tunc ipſum totum vo-

F catur naturale, ideſt, quia partes habet, quæ ſunt naturæ, ſed motus non eſt ipſum cõpoſitũ, ideo non eſt nãlis ſic. Tertio modo vocatur naturale, ꝙ eſt à principio intrinſeco rei, & fortaſſis poterat motus cæli videri naturalis, ſed non eſt, quia non eſt principiũ aliquod intrinſecũ cælo inclinans ad motũ, eſt quidẽ corpus illud aptum ad motum, & ad perpetuitatem motus, & tamen in ſe non habet aliquam diſpoſitionem, aut virtutem mouentem, vel inclinantem ad motũ, principium autẽ motus à ſubſtantia ſpirituali eſt, vt etiam Philoſophi volũt, ſic enim ponit Commentator in principio lib. de Cælo, & Mundo, & tamen ſpiritualis ſubſtantia mouet libere, ideo aliquando poterit ceſſare quando volet, & ſic vere ceſſabit, & cum ceſſauerit nichil fit contra naturam cæli, cum ipſum non ſit de ſe inclinatum ad motum, ſed ſolum eſt G ſuſceptiuum motus.

An rationes quibus ſupra probatum eſt motum cæli aliquando ceſſaturum ſint concedendæ, & quæ calumniam patiantur? Quæſt. CCCCLXXI.

Rationes autem per quas probauimus, quòd motus cæli ceſſaret aliquando, conceduntur, quia faciunt ad propoſitum, & tamen aliquibus videtur, ꝙ concludant inconuenienter, licet verum concludant, ideo dicendum, ꝙ duæ primæ ipſarum? quæ ex auctoritatibus procedunt ſine calumnia ſunt, & vere oſtendunt, quòd ceſſabit aliquando motus cæli.

De tertio dicendum, quòd verum eſt, ꝙ motus institutus ad continuam generationem, & corruptionem H in his inferioribus debet ceſſare ceſſante generatione, & corruptione, ſi ad hoc ſolum inſtitutus ſit: nam ſi ad aliquid aliud vltra inſtitutus eſſet non ceſſaret completa generatione, ſicut eſt de luce corporum cœleſtium, quæ eſt principium omnium, quæ gignuntur, & corrumpuntur potius quàm motus, vt oſtenſum eſt ſupra, & tamen cõpleta generatione, & corruptione omnium rerum non tolletur lux à corporibus cœleſtibus, ſed potius augebitur, eo quòd illa proderit ad aliquid aliud, ſ. ad miniſterium hominum, vt oſtendat Deum ſenſibiliter, & ad pulchritudinem vniuerſi: de motu ſecus eſt, quia ille ſolum prodeſt ad generationem, & corruptionem ideo cõpleta illa ceſſabit. De quarta ratione cum dicitur, quòd motus ceſſet habito eo, quod intenditur per motum, quia vult probare iſta ratio, quòd naturaliter ceſſet mo-I tus cœli, quod falſum eſt, dicendum, quòd motus ceſſat habito, eo quod intenditur per motum, ſi illud conſequatur motum, ideſt ſit poſt motum, non autem ſi comitetur motum, quia tunc potius eſt motus quando illud eſt, tamen illud, propter quod eſt motus cœli, ſecundum Philoſophos non ſequitur motum, ſed comitatur eum, ſcilicet participatio diuinæ bonitatis, vel aſſimilatio ad illam, ideo licet ſemper illa habeatur nõ ſemper ceſſat motus, immo propter hoc ſemper continuatur, vt ſemper cœlum participet illam aſſimilationem, & ideo ſecundum Philoſophos non ceſſat motus, quia non apparet aliqua cauſa naturalis ceſſationis, voluntariam autẽ nullã ſciunt, nos vero dicimus ceſſaturum aliquando motum cæli non quidem naturaliter, ſed ex ſola Dei voluntate, nec tamen contra naturam. De quinta ratione dicendũ, K ꝙ iſta ratio non ſimpliciter concludit, quia tunc cum terra ſit immobilis, & cælum moueatur, eſſet terra nobilior, quàm cœlum, quod eſt abſurdum.

Sed dicendum, quòd accipiendo ſimpliciter mobile, & immobile, perfectior eſt immobilitas, quam motus, & tamen in quibuſdam rebus perfectior eſt motus, quam immobilitas, ſcilicet, quia per motum habent perfectiones quaſdam quas non habent per immobilitatem, ſicut melius eſt habere ſanitatem, quàm acquirere illam per motum alterationis, & tamen melius eſt moueri ad illam, & poſſe per motum acquirere, quàm non poſſe acquirere per motum, ſicut in eo, qui ægrotat ad mortem, & melius eſt per addiſcere poſſe ſcire, quàm neque ſcire neque poſſe addiſcere, quod eſt moueri quoddam; ſic eſt de cælo. Nam Deus per ſuam immobilitatem habet omnem perfectionem, quia cum ſimul

omnia

omnia habeat, non oportet ad aliquid moueri, res autem A nullæ habent omnem perfectionem, ſunt autem quędã, quæ per motum acquirunt perfectiones quas aliàs non acquirerent, vnde cęlum per hoc, quod mouetur cauſat aliquid in inferioribus, quod non cauſaret ſi non moueretur, & ſic participat diuinam aſſimilationem in cauſalitate per motum, & ſine motu non haberet eam, terra vero non mouetur, neque poteſt illam aſſimilationẽ participare diuinæ bonitatis, ideo melius eſt moueri quam non moueri, & hoc modo poſſent corpora cœleſtia manere ſemper in motu ſuo, cum per motum participent iſtam ſimilitudinem, ſed non manent, quia aliud obſtat, ſ. diuina voluntas, quæ magis ea perficit per innouationem in qua facit ea quieſcere quàm nunc cum mouentur. Simile autem eſt de alijs aſſimilationibus ad Deum, Deus enim ſimplex eſt, & ideo magis videntur B imitari eum ſimplicia quam compoſita, vel mixta, & tamen falſum eſt, quia multa mixta ſunt meliora quam ſimplicia, ſicut arbores, et metalla ſunt perfectiora quam elementa, quæ ſunt non mixta, & compoſita ſunt meliora quam ſimplicia, i. non compoſita, meliora quippe ſunt elementa quam materia prima, quæ non eſt compoſita. Et ratio eſt, quia iſta mixta plures diuinas bonitates participant, & plenius quam ſimplicia, eo autem modo res magis Deo ſimulatur quo magis illius bonitatem participat, aliqua autem participant illa magis per ſimplicitatem, aliqua magis per compoſitionem, nam Angeli, qui ſimplices ſunt magis participant diuinam perfectionem quam cętera tam compoſita quàm ſimplicia, ideo non eſt aduertendum quòd res ſint ſimplices, vel compoſitę, mobiles, vel immobiles, ſed ille modus eſt maioris imi- C tationis ad Deum quo magis eius bonitas participatur in re, & quia ſecundum iſtum ſtatum magis participat cœlum diuinam aſſimilationem per motum quam per quietem mouetur, innouato autem mundo magis participabit diuinam ſimilitudinem per quietem quam nunc participet per motum, ideo quieſcet tunc.

In quo ſitu quieſcẽt corpora cæleſtia. Quæſt. CCCCLXII.

QVæritur cum cęlum quieſcere debeat in ſęculi innouatione in quo ſitu quieſcent corpora cęleſtia. Aliqui dicunt, quòd quieſcent in illo ſitu in quo creata ſunt, ſic videtur dicere Iſidorus, & recitat Magiſter 4. Sen. diſt. 48. ſ. poſt iudicium Sol laboris ſui mercedem recipiet, & lucebit ſeptemplicitet, & non veniet D ad occaſum neque Sol nec Luna, ſed in ordine in quo creati ſunt ſtabunt, ne impij in tormentis ſub terra poſiti fruantur luce eorum.

Secundo quia conueniens eſt corpora cœleſtia ſtare in optimo ordine quem poſſibile eſt ea habere, ſed credibile eſt, quòd in tali ſitu creata ſunt, ergo in tali ſitu ſtabunt. Patet primum, quia in ſęculi innouatione omnia meliorabuntur, & conſequenter corpora cęleſtia, ſed ipſa tunc ſtabunt, ergo veriſimile eſt, quod ſtabunt in optimo ſitu quem habere potuerint.

Etiam ſecundum patet, quia credibile eſt, quòd res in ſua creatione fuerint optimæ. Nam dicitur Gene. 1. in creatione rerum, quòd vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona, ergo optimus ſitus fuit in quo creata ſunt, & ſic erit idem ſitus in ceſſatione motus, qui fuit E in creatione.

Dicendum, quòd Sol, & Luna erunt in optima habitudine quando quieſcent mundo innouato quam nunquam habere potuerunt, cum ille ſit futurus ſtatus gloriæ, & tamen dicendum, ꝙ ad illum optimum ſtatum non differt in quo ſitu ponantur. Et ratio eſt, quia non eſt in cęlo aliquis locus, vel ſitus melior alio, vt oſtenſum eſt præce. q. ſi enim aliquis eſſet melior quam alius, ſemper tenerent illũ ſitũ corpora cęleſtia, quia naturaliter inclinarentur ad illũ, & non irent extra illum niſi violenter, & tamen motus cęli non eſt violentus. Etiam ſi extra ipſum aliquando eſſent mouerentur velocius accedẽdo ad ipſum quam recedendo ab eo, ſicut apparet in motu naturali, & violẽto, & ſic non ſaluaretur regularitas motus cœli, quæ tamen ſemper eſt; propter quod quando cœ-

A lum quieuerit non differt in quo ſitu ponantur corpora cęleſtia, i. Sol, & aſtra, quia in quocunque ponantur ſunt in optimo ſitu, cum non poſſit eſſe alius melior ſitus.

Sed obijcietur, ꝙ vnus eſt melior alio, ſic. n. dicũt aſtrologi fortiores domos eſſe angulos quã alias, & fortiores eſſe ſuccedentes angulis q̃ cadentes ab angulis, & inter angulos non eſt æqualitas, quia aſcendens, & angulus cęli ſunt fortiores quã ſeptima domus, i. occidens, & angulus terræ, ita ergo erunt aliæ differentiæ fortitudinis, & debilitatis, & maioris, & minoris diſpoſitionis in bono.

Dicendum, quòd abſolutè, & ſimpliciter nõ eſt vnus locus cęli melior alio pro aliquo planeta, vel corpore cęleſti, ſed ſecundum reſpectum ad nos ſiue ad iſta inferiora eſt vnus locus melior alio, & ſic dicimus vnam domum, vel vnum angulum eſſe meliorem alio, ſ. quia ta- B dij Solis, vel planetæ alterius in vno loco ſunt fortiores quàm in alio ad bonum, vel ad malum, & quia omnia iudicia, & conſiderationes ſecundum aſtrologiam, ſunt reſpectu noſtri, dicuntur quædam loca cęli meliora alijs, & tamen abſolutè non ſunt aliqua meliora alijs, neque planeta ſe habet melius in vno quàm in alio, & hoc apparet, quia dicimus, quòd domus aſcendentis eſt fortior alijs angulis, quæ eſt angulus Orientis, vel angulus medij cęli, & tamen nullus punctus poteſt in toto cęlo conſiderari, qui non ſit ſimul omnia, i. angulus Orientis, & medij cęli, & angulus terræ, & Occidentis, & quælibet domus, quia ille punctus, qui eſt michi angulus Orientis eſt alteri punctus meridiani, & ſic eſt angulus cęli, & alteri eſt angulus Occidentis, & ſic de variatione omnium domorum, ideo omnis punctus habet omnem virtutem C ſi qua eſt ex talibus aſpectibus. Ex hoc ergo dicunt aliqui, quòd licet ſecundum ſe nõ ſit vnus ſitus melior alio in corporibus cęleſtibus, tamen ad efficiendum aliquid melior eſt vnus quàm alius, ſicut ad generandum calorẽ melior eſt coniunctio Solis, & Martis in corde Leonis, quàm cõiunctio Iouis & Saturni in Piſcibus, vel in Cancro, & ad gignendum humiditatem melior eſt iſta coniunctio quàm præcedens, & ita dicunt, quòd ad regendum mundum per motum habitudo corporum cęleſtiũ fuit conueniens à principio, & nunc quotidie eſt talis habitudo qualis eſt conueniens mundo, in fine autẽ mundi erit talis habitudo conueniens qualis faciat ad ſtatum incorruptionis, qui tunc erit. Cum ergo quæritur ab eis an ſit eadem habitudo tunc, quæ fuit in principio mundi, dicunt quòd non, quia tunc fuerunt corpora cęleſtia D in tali diſpoſitione qualis conueniebat ad agendum, & patiendum in elementis, & rebus iſtis inferioribus, in fine autem mundi non debet eſſe iſta habitudo, ſed ceſſationis ab actione ad incorruptibilitatem, ergo alia diſpoſitio erit corporum cęleſtium tunc, & ideo volunt, quòd non erit idem ſitus in eis, immo quòd non conueniet idem, ſed alius, & alius.

Sed dicendum, quòd iſtud non ſtat, ſi enim accipiatur large habitudo, vel diſpoſitio corporum cęleſtium, dicendum, quòd alia fuit in principio mundi, & alia erit in fine, quia in principio fuit diſpoſitio motus: nam mox, vt corpora cęleſtia creata ſunt cęperunt moueri; quia motus conueniebat ad actionem, & paſſionem, generationem, & corruptionem, qualis eſt nunc ſtatus, in fine autem mundi erit alia diſpoſitio, ſ. quies, quia iam non E eſt futura actio, & paſſio aliqua ad generationem, & corruptionem, & illa non eſt nunc, accipiendo tamen diſpoſitionem ſpecialiter pro ſitu, id eſt, quod Sol, & Luna ſint in Oriente, vel Occidente, aut ſpecialiter in aliquo puncto cęli, vel ſit in vno ſigno, vel in alio, & ipſa quoque ſigna ſint in angulis cęli, vel locis; dicendum, quod non eſt certum, quæ diſpoſitio vel ſitus erit, quia quæcunque ſit conueniens erit. Et ratio eſt, quia iam corpora cęleſtia non diſponentur in habitudine ad influendum aliquid ſuper inferiora, cum tunc ceſſabit tota influentia, ſed habitudo conſiderabitur quantum ad bonum, vel malum eſſe ipſorum, & tamen quantum ad ea omnis ſitus cęli eſt æqualis, quia nullus eſt melior altero ideo in quocunque ſint erunt in optimo ſitu, & conſequenter non poteſt dici, quod erunt in eodem in quo creata ſunt, neque in alio determinate.

De primo patet, quia ſi dicatur, quòd erunt in illo in F quo creata ſunt, hoc eſſet, quia ille ſitus poneretur optimus, & tamen vnus ſitus cęli non eſt melior alio conſiderata habitudine ipſorum quantum ad ſe, ideo non infertur, quòd ibi debeant eſſe.

De ſecundo patet, quia ſi deberēt eſſe in alio ſitu, hoc eſſet, quia ſitus prior conueniebat ad agendum, & patiendum generationem, & corruptionem, ſitus autem in fine mundi competeret ad incorruptibilitatem, & ceſſationem ab actione, & tamen non eſt hoc verum, quia neque actio ad corruptionem, neque ſtatus ad incorruptibilitatem competit ex ſitu, ſed ex motu, & quiete, nam in quocunque ſitu crearētur corpora cęleſtia, cum ſtatim mouerentur non differebat, quia ille ſitus non manebat niſi per inſtans, ſitus etiam, qui in fine mundi erit non conferret ex hoc, quod talis ſitus eſt, ſed G ex hoc, quod corpora cęleſtia talem ſitum habentia quieſcunt, vnde in quocunque alio ſitu quieſcerent idem fieret, ideo non differt in quo ſitu quieſcant. Sed aliqui dicunt, quòd opportet cęlum quieſcere exiſtente eadem habitudine quam habuerunt corpora cœleſtia in creatione, quia aliàs daremus aliquam reuolutionem completam, quod putant eſſe inconueniens.

Sed dicendum, quòd non eſt poſitio iſta conueniens. Primo quia compleri reuolutiones omnes, vel non compleri nichil facit ad ſtatum corporum cœleſtium, quia ipſa ſecundum ſe æqualiter bene ſe habent in vno puncto cœli, & in alio, & ideo ſiue ſit completa reuolutio ſiue non, nichil facit ſimpliciter quantum ad ipſa corpora. Secundo quia non videtur hoc veriſimile: nam aliqua reuolutio eſt in cęlo, quæ non fit niſi in trigintaſex mil- H libus annorum, ſicut eſt motus octauæ ſpheræ in centum annis gradu vno, & cum ſint gradus totius circuli trecenti ſexaginta, neceſſe eſt, quòd in triginta ſex millibus annorum, & non in minori ſpatio conſumetur, & tamen nemo credit tandiu duraturum mundum, cum quotidie oriatur nobis ſuſpirio de determinatione illius: ſupereſſent namque modo quaſi triginta millia annorum, ergo non videtur eſſe verum. Tertio quia hoc modo poſſet nobis certus eſſe finis mundi, nam ſi deberent omnes planetæ redire ad puncta in qoibus erant, & diſpoſitionibus, ideſt, in eiſdem ſignis, & gradibus, & completis reuolotionibus omnibus, & exiſtentibus eiſdem in eodem ſitu cęli, aut hæc non eſſet poſſibile accidere, aut poſſet ſciri quando hæc acciderent, vtrunque autem inconueniens eſt. Primum patet, quia forte non eſt poſſi- I bile omnia hæc concurrere pro eodem inſtanti, quòd ſint in eiſdem gradibus in quibus creata fuerunt, & quod omnes reuolutiones ſint finitæ, & quòd ſint in eiſdem ſitibus, i. in Oriente, vel Occidente, vel alijs locis in quibus fuerunt creata, nam diuerſa habitudo motus eſt planetarum, & ſtellarum, & omnium orbium.

Secundo quia dato, quòd poſsibile ſit hoc, poterit colligi ratione, & numero apud aſtrologos, & poterit ſciri determinate vſque ad quot annos, & qua die & qua hora hæc omnia fient, vel ſingulæ habitudines, quæ petantur, & tamen hoc eſt inconueniens, quia de die iudicij, & hora nemo poteſt ſcire niſi Pater præce. ca. ſed innouatio iſta fiet die iudicij, ergo neſcitur, quid erit ſtatus corporum cęleſtium in tali ſitu.

Dicendum, ergo quòd ſi quæratur an ſtatus cœli erit K in eodem ſitu in quo fuerunt creata corpora, & hoc quęratur de Sole, & Luna ſolis poterit eſſe verum licet neſciatur an ſic erit. Si autem quæratur de omnibus planetis, & ſtellis, & corporibus cęleſtibus, ſcilicet, quòd omnia teneant ſitus ſuos quos ibi habuerunt.

Dicendum, quod non eſt veriſimile, quòd fiat, & tamen dato, quod accidat non eſt notum, quòd ſic fiat, ne detur certitudo diei iudicij.

Ad primom dici poteſt vno modo, quòd certum eſt, quod Sol, & Luna ſtabunt cum cœlum totum ſtet, ſed quæ ſit habitudo ſtandi, ſ. an in coniunctione, vel oppoſitione, an in quadratura, vel alio aſpectu manere debeant, non apparet ex loco alio neceſſario, ſed veriſimilius eſt, quòd ſint in oppoſitione quam in alia habitudine, quia iſta magis conuenit ad illuminandum terram,

F an vero in tali habitudine creata ſint non apparet, ſi tñ. certi ſint nobis dies ſœculi, apparere hoc põt faciliter.

Aliter poteſt dici, quòd ſicut vult Iſidorus fuerunt creati Sol, & Luna in eadem habitudine in qua manebunt, & tamen non erit eadem habitudo ad alia corpora, ſcilicet, quòd Sol, & Luna ſi creata fuerunt in oppoſitione, & vnum in Oriente aliud in Occidente ſic erunt in fine mundi, & forte in illis ſignis, & gradibus in quibus creati ſunt, quia hoc facile eſt, & tamen nõ erunt Sol, & Luna in eadem habitudine ad cœteros planetas, & partes aliorum circulorum, & orbium in qua creati ſunt. Et etiam ipſi planetæ inter ſe non habebunt eandem habitudinem quã tunc habuerunt, quia manebũt omnia corpora in eadem habitudine quam poſsibile eſt ea habere, ideo ſi habitudo illa in qua creata ſunt eſſet G optima, ideſt, melior cœteris, manerent in illa, ſed (vt dictum eſt) non eſt aliqua habitudo melior alia abſolute, omnis enim pars, & ſitus cœli eſt æqualis, vt oſtenſum eſt, ideo in quocunque ſitu ſe habeant corpora cœleſtia optime ſe habent, & non oportet quærere potius vnum quàm alium.

Aliqui autem dicunt, quòd poſsibile eſt poni omnia corpora cęleſtia in illa habitudine in qua creata ſunt, & quod ſint omnes reuolutiones perfectę. Et cum dicitur, quòd quædam reuolutio eſt, quæ non completur niſi in triginta ſex millibus annorũ, dicunt ꝙ Deus poterit ſubito dare quãcunque habitudinem, vel diſpoſitionẽ cęlo.

Dicendum, quòd verum eſt, quòd hoc poteſt, & faceret quidem ſi neceſsitas vlla vrgeret, ſed quia neque neceſſitas neque vtilitas inducet ad hoc, non eſt ponen- H dum, ſic enim Deus infinita facere poteſt, quorum nullum vnquam faciet, patet quia (vt dictum eſt) omnis ſitus cęli eſt ęqualiter bonus.

An ceſſatio motus cœli ſufficiet ad ceſſandum omnem actionem ac paſſionem in elementis. Quæſt. CCCCLXXIII.

QVæritur an ceſſatio motus cęli erit ſufficiens cauſa ad ceſſandum omnem actionem, & paſsionem in elementis?

Aliqui dicunt, quòd ſic, quia Ariſt. 8. Phyſic. conatur probare, quòd ita motus cęli ſit prior alijs motibus, quod eo non exiſtente non eſſent alij motus, ſed actio, & paſſio elementorum eſt per modum alterationis, ergo I ceſſante motu cęli ceſſabit omnis actio.

Secundo quia menſura eſt cauſa menſurati, ſicut vnitas numeri, vt colligitur 4. Phyſic. ſicut vnitate menſuramus numeros ita motu cęli menſuramus alios motus, & ſic motus cęli eſt cauſa aliorum motuum, & conſequenter ablato eo ceſsabit omnis actio, & paſſio.

Tertio quia cã ceſsationis actionum elementorũ non eſt ab intrinſeco, ergo videtur, quòd non ſit ab alio niſi a ceſsatione motus cęli, & patet, quia ſi ab intrinſeco fieret, aut eſſet ceſſante natura ipſorum, aut qualitatibus actiuis, & paſsiuis. Primum non poteſt ceſſare, quia natura ſic & eſſentia idem ſunt, & ita ceſſaret natura elementorum, & conſequenter non eſſent elementa, cum natura dicatur de materia, & forma, & compoſito 2. Phyſicorum, neque ceſſabunt qualitates, quia manebũt K elementa in ſuo eſſe perfectiſſimo, ergo non proueniet ab intrinſeco ceſſatio actionũ. Alij dicunt, quod ceſſatio motus cęli non eſt cauſa ceſſationis omnium motuũ inferiorum, quia dicit Aug. 11. lib. Confeſſionum vltra medium, quod ſi ſtaret cęlum adhuc poſſet moueri rota figuli, ergo ſicut ille motus eſſe põt, ita & quolibet alius.

Item dicunt aliqui hunc articulum eſſe condemnatum, ſcilicet, quòd ſi cęlum ſtaret ignis ſtuppam non combureret, quia neque ignis eſſet, & ſicut de ſtuppa eſt, ita & de quolibet alio elemento in alterum.

Alij dicunt, ꝙ motus cęli eſt cauſa ſufficiens ceſſationis actionis, & paſſionis elementorũ, poſſẽt tñ adhuc manere motus quorũ aĩa principiũ eſt, eo ꝙ illa nõ depẽdet a corpore cęleſti. Sed cõtra hoc obijciunt, quia motus cęli ceſſauit ſub Ioſue, ſtetit namque Sol Ioſue 10. cap. & videtur, ꝙ omnia corpora cęleſtia ſtetiſſẽt, quia alias to

tus ordo cęli tunc turbaretur, quibuſdam ſtantibus alijs motis, & maxime colligitur, quia etiam Luna tunc ſtetit, cum dixit Ioſue, Sol contra Gabaon ne mouearis, & Luna contra vallem Hyalon. eo. cap. & ſic etiam ibi declaratum eſt, & tamen ſtante tunc toto cœlo non ceſſauerunt omnes motus, & actiones, ſed potius ideo cęlum ſtetit, vt interim Ioſue pugnaret contra hoſtes, & conſummaretur victoria, & erat ibi omnis modus motus, ſcilicet, actionis, & paſſionis, & localis, atque alterationis, generationis, & corruptionis: ideo non ceſſant hæc ceſſante motu cęli. Secundo quia (vt dictum eſt ſupra) hoc aſſerunt eſſe articulum excommunicatum. Tertio quia corpora cœleſtia non agunt ſolum per motum, ſed etiam per virtutem formæ ſuæ, ſicut patet per diuerſos effectus naturales, qui per diuerſas conſtellationes cauſantur, ideo ceſſante motu cęli per ſuas virtutes poſſent agere in elementa, nec ceſsaret eorum motus, licet ergo ceſsatio motus cęli ſit cauſa, vt idem elementum non ageret in alterum deformiter, eo quod per motum eſt renouatio influentiarum, quarum vna magis confortat virtutem elementi vnius in ſua actione quam alterius, tamen non eſset cauſa ſufficiens ad hoc, quod vnum elementum aliud nullo modo alteraret.

Alij dicunt, quòd & ſi quies cęli non ſit cauſa ſufficiens ceſsationis motus elementorum per ſe, erit tamen cauſa ſufficiens per accidens, ſ. inquantum quieſcent corpora cęleſtia in illo puncto, in quo habebunt talem virtutem, quæ confortabit virtutem paſſibilioris elementi ſecundum illam proportionem qua exceditur a virtute elementi magis agentis in illud.

Sed obijciunt, quod non ſtet hæc opinio. Primo quia non videtur, quod corpora cęleſtia tunc habeant talem habitudinem inter ſe quando cęlum quieſcet, vt confortent virtutem paſſiuorum elementorum, immo dicunt veriſimile eſse, quod ſtabunt in illa habitudine in qua magis concordabunt virtuti elementorum magis actiuorum, quia paulo ante hoc cauſatus eſt ignis conflagrationis, qui partim naturaliter cauſatus eſt ex magna ſuperautia actiuorum ſuper paſſiua, ut aſſerunt plurimi, & dato, quòd non fuerit naturaliter generatio, erat aliqua diſpoſitio ex parte actiuorum, & paſſiuorum ad hoc, non ergo videtur, quòd ſtatim tranſeat cęlum ad diſpoſitionem totaliter oppoſitam.

Secundo quia ſi eſsent in tali habitudine ſicut dicit opinio, adhuc non ſequitur, quod vnum elementũ nõ poſset alterare aliud. Cum enim videamus elementum minus actiuum agere in elementum magis actiuum, quia nullum elementum agit in aliud quin patiatur ab eo, quia omne agens agendo patitur, multo magis poſset agere in ipſum ſi virtus eius æquaretur illi, magis enim poteſt æquale in aliud æquale quàm debile in forte. Dicunt ergo aliqui, quòd cauſa quare non fieret aliqua alteratio in elementis poſt iudicium manentibus eis in ſua eſsentia, & qualitatibus in eſse perfectiſſimo eſt, quia Deus ſupernaturaliter a materia eorum remouebit priuationem, quæ eſt neceſsaria ad naturalem tranſmutationem, cum ſit vnum de principijs naturæ 1. Phyſicorum, dicunt enim quòd ſi potentia illa realiter differt a materia poterit Deus auferre illam nichil ponendo in materia, ſi autem differat ſolum ſecundum rationem, dicunt, quòd imprimet Deus in materiam virtutem prohibentem ipſam poſse tranſmutari naturaliter ad aliam formam, & ſic non manebit in materia priuatio, quæ eſt neceſsaria ad naturalem tranſmutationem.

Dicendum, quòd vera, & totalis cauſa huius eſt ceſsatio influentiæ primæ cauſæ ſine qua nulla creatura poteſt in ſuam actionem, planum eſt enim quod cauſa prima plus influit in effectum quàm cauſa ſecundaria, vt dicitur in lib. de cauſis, ſed ceſsantibus omnibus cauſis inferioribus, & particularibus manifeſtum eſt, ꝙ naturaliter non ſequeretur aliquis effectus particularis, ſicut nullo homine, vel equo gignente nullus homo, aut equus gigneretur, etiam ſi omnes ſuperiores cauſæ influerent ad hoc: a fortiori, ergo ſi ceſset prima cauſa ab influẽtia circa aliquã rẽ, ceſsabit illa: iõ etiã ſi carnaliter miſceãtur animalia, ſi Deus ceſsat influere ad generationem anima- A lium, impoſſibile eſt animalia gigni, ſic ſi Deus ceſsauerit influere ad actionem, & paſsionem mutuam elementorum, & alterationem eorum, etiam ſi applicentur elementa habentia contrarietatem non agent, ſed potius eſſet miraculum, & contra naturam, quod agerent, ſed Deus ceſsabit ab hac influentia, quia iam non erit neceſſaria, ideo non erit alteratio, non ceſsabit tamen a conſeruatione elementorum in ſuo eſse, & perfectionibus, atque qualitatibus naturalibus, ad vtrunque enim requiritur influentia actualis: nam neque eſsentia rei maneret niſi Deus per actualem influxum conſeruaret eã, ſed quia eſse rei, & operatio eius, & virtus, vel qualitas ſunt diſtincta, poteſt Deus conſeruare vnum non conſeruando alterum, ideſt, priora ſine poſterioribus ſeruare, & ſic influet ad conſeruanda elementa in ſuis eſsentijs, & qua B litatibus, & non influet ad operationem alteratiuam ſecundum qualitates, ideo non poterunt aliquid agere corrumpendo, & iſta poſitio nullam calumniam habet, etiam ſi nulla alia cauſa adueniet ad prædictã ceſsationẽ.

Sed an ſolius motus cęleſtis ceſsatio ſit ſufficiens cauſa ceſsationis alterationis elementorum eſt magis dubium. Dicunt tamen aliqui, quod ſic, & ſatis iſtud conſonat rationi, cum motus cęli ſit motus primus ſimpliciter, & omnis alius motus eſt in virtute eius. Sed obſtat nimium quod dicitur de Ioſue quando ſtetit cœlum. & non ceſsauerunt entia a ſua operatione naturali, erant quidem motus locales in hominibus, & alterationes in corporibus eorum, ſine quibus non viuitur etiam ad paruum tempus.

Aliqui dicunt, quod celi motus non ceſsauit tunc, ſte- C tit quidem ſol, ſed non omnia corpora cęleſtia quieſcebant, quia aliàs ſequeretur deordinatio in motibus, vt dictum eſt Ioſue 10. cap.

Dici poterat, quòd primum mobile, i. nonum cęlum nunquã ceſsauit moueri, & tamen omnes inferiores cęli quieuerũt, & hoc videtur cõueniens eſse, quia illud cęlũ eſt ſubiectũ primi motus, & illo motu exiſtente videtur, ꝙ poterãt naturaliter eſse motus elementorũ, & mixtorũ, licet cęli medij non mouerentur, & rurſus nõ erat inconueniẽs in deordinatione motus cęlorum, quia deordinatio eſt quantum ad cœlos habẽtes aſtra, ſcilicet, ad planetas, & octauum cęlum, ſed in nono cœlo nullum aſtrũ eſt, ſed ſolũ mouet inferiores cœlos motu raptus, ideo quantumcunque tranſierit alijs ſtantibus non facit aliquã varietatẽ. Sed obijcietur, ꝙ neceſse erat poni tunc D aliud miraculũ, ſ. primum mobile ſuo motu rapit omnes inferiores cęlos, & tunc eo moto non raperentur. Dicendum, ꝙ verũ eſt, ideo planius videtur, ꝙ ponatur totum cęlum quieuiſse, & diceretur tunc, ꝙ naturaliter ceſsare debebat omnis motus in inferioribus, verum tñ Deus ſuppleuit per influentiã ſuã id, quod deerat ceſsante motu cęli, ad hoc, ꝙ poſsent eſse motus omnium rerũ ſicut prius, & tamen quando quieuerint cęli in iudicio non ſupplebit Deus per ſuam influentiam locum illius motus, ideo non erit actio, & paſſio in elementis, iſta poſitio tolerabilis eſt, ſed magis ſine calumnia eſt præcedens, ſ. ꝙ Deus ceſsabit tunc ab influentia ad agendum in ipſis elementis. Ad tria prima argumenta non eſt aliquid dicendũ, ſed concedenda ſunt, tenẽdo quòd motus celeſtis ceſsatio ſit cauſa ſufficiens iſtorum inferiorum ceſsatio- E nis in agendo, ſi tamen teneatur, quòd illa ceſsatio non eſt cauſa ſufficiens huius ceſsationis, dicendum ꝙ verbũ Philoſophi debet intelligi de deformitate in agendo: nam hæc deformitas cauſatur per motum cœli, ſtante autem cœlo eſſet actio, & paſsio, ſed ſecundum vniformitatem. Ad ſecundum dicendum, quod menſura non eſt ſimpliciter cauſa menſurati, ſed ex ratione menſuræ eſt cauſa eius in notificando, & diffiniendo, & ideo interdum aliqua conuertuntur in ratione menſuræ, ſicut dicitur 4. Phyſico. quòd menſuramus tempus per motum, & motum per tempus. Etiam patet, quia motus voluntarios, qui nõ depẽdent a motu cęli menſuramus per motum cęli; nam omnis motus, & actio proprie humana eſt a volũtate velut a principio, & nõ depẽdet a cęlo, ſed menſuramus operationes humanas motu cęli, & tẽpore, ꝙ eſt a motu cœli, ſcilicet, locutionem, et cogitationem,

tionem, & ſimilia, & cœlum non eſt cauſa horum, ſed motus cœli diffinit iſtorum durationem, & notificat illam, & pannus menſuratur per vlnam, tamen vlna non eſt cauſa panni, ſed notificat illius quantitatem, vnde in notificando ſunt iſta, vt aliquid prius, & cauſa ſed non in eſſendo.

Ad tertium dici poteſt, quòd non eſt ſufficiens diuiſio: nam licet non ceſſet natura elementorum nec qualitates, non ſequitur, quod ceſſatio motus cœli ſit cauſa ceſſationis actionis eorum, quia poteſt dari medium, ſcilicet, quòd ceſſet, eo quod ceſſat influentia Dei ad illam actionem, qua ceſſante neceſſe eſt omne illud cuius ipſa eſt cauſa, ceſſare.

An animalia, & plantæ manebunt poſt innouationem mundi. *CCCCLXXIIII.*

QVæritur an animalia, & plantæ manebunt poſt innouationem mundi.

Aliqui dicunt, quòd manebunt, quia elementis non debet aliquid ſubtrahi poſt eorun innouationem, quod ad ipſorum pertineat ornatum, ſed elementa ornannt animalibus, & plantis, ergo manebunt elementa, & plantæ.

Secundò quia ſicut elementa homini ſeruierunt, ita animalia. & plantæ, & mineralia, ſed elementa propter prædictum miniſterium glorificabuntur, ergo & animalia, & plantæ, & mineralia corpora, & ſic manebunt.

Tertio quia vniuerſum remanebit imperfectum ſi aliquid quod eſt de eius perfectione auferatur, ſed ſpecies animalium, plantarum, & mineralium ſunt de perfectione vniuerſi, ergo manebunt, cum non debeat dici, quòd mundus innouatus maneat imperfectus.

Quarto quia animalia, & plantæ habent nobiliorem formam quam elementa, ſed in illa finali innouatione mundus in melius mutabitur, ergo potius debent manere animalia, & plantæ quam elementa, cum meliora illa ſint.

Quinto quia inconueniens eſt dicere, quòd naturalis appetitus fruſtretur, ſed animalia, & plantæ habent naturalem appetitum ad manendum in perpetuum, & ſi non ſecundum indiuiduum, ſaltem ſecundum ſpeciē, et ad hoc ordinatur eorum generatio continua, vt dicitur ſecundo de generatione, ergo inconueniens eſt dicere, quòd ſpecies iſtorum aliquando deficiant. Dicēdum, quòd neque manebunt animalia, nec plantæ, nec mineralia poſt illam innouationem, quia ſi plantæ, & animalia manebunt, aut manebunt omnia, aut quedam, ſi omnia oportet, quòd animalia bruta, quæ prius fuerunt reſurgāt ſicut omnes homines reſurgent, quod non poteſt ſtare, quia cum forma eorum in nichilum ſemel cedat, non poteſt eadem reſumi, quia quorum ſubſtantia perit eadem numero redire non poſſunt, ſi autem dicatur, quòd non manebunt omnia animalia, & plantæ, quæ prius fuerunt, ſed quædam, cum non ſit maior ratio de quibuſdam quam de alijs, videtur quòd nullum animal, neque planta maneat. Secundo quia animalia, & plantæ non poſſunt manere in perpetuum in ſeipſis, ſed in ſuis ſpeciebus per ſucceſſionem indiuiduorū, & iſtud fit per generationem, ſed poſt mundi innouationem nō erit generatio, & corruptio, ſed quidquid manebit perpetuum erit: ergo plantæ, & animalia non manebunt. Tertio quia ſecundum Ariſ. 2. de Gene. & Cor. in animalibus, & plantis, & huiuſmodi corporibus ſpeciei perpetuitas non conſeruatur niſi ex continuatione motus cęleſtis, ſed tunc motus cęleſtis deficiet, ergo non poterit perpetuitas in illis ſpeciebus conſeruari. Quarto quia ceſſante fine debent ceſſare ea, quæ ad finem, ſed animalia, & plantæ facta ſunt ad animalem vitam hominis ſuſtentandam ſicut dicitur Geneſ. 9. cap. ſicut olera virentia tradidi vobis cuncta, i. omnia animalia ſicut ibi dicitur, ſed poſt innouationem illā non erit animalis vita in homine, ſed incorruptibilis non indigens cibo, ergo neque animalia, & plantæ manebunt. Quinto quia cum innouatio mundi fiat propter hominem, oportet quod innouationi hominis conformetur mundus innouatus, ho

F mo aūt innouatus de ſtatu corruptionis in incorruptionē tranſibit, & perpetuę quietis, vñ dr̄ 1. Cor. 15. c. oportet corruptibile hoc induere incorruptionem: ideo mundus hoc modo innouabitur, vt abiecta omni corruptione, & tranſmutatione maneat perpetuo in quiete, vnde ad illam innouationem nichil ordinari poterit niſi quod habet ordinem ad incorruptionē, huiuſmodi ſunt corpora cęleſtia, & elemēta, & homines, iō hęc ſola manebunt in illa innouatione. Patet de corporib. celeſtibus, quia illa ſunt ſm naturā ſuam incorruptibilia ſm totū, & ſm partes, & iō aptitudinem habent ad ſemper manendū, et ſi nichil aliud eis addatur. De elementis patet, quia illa ſunt corruptibilia ſm partes, incorruptibilia autem ſecundum totum: de corruptione partis patet, quia quotidiana actio, & pugna elementorum facit corruptionē

G aliquam in eis, & adimitur ſemper aliquid, ſed ſecundum totum ſunt incorruptibilia, quia vnum elementū, nunquam poteſt alterum corrumpere ſecūdum totum, iam enim corrupiſſet, ſi poſſet, ſed non poteſt, non quidem, quaſi repugnet ex conditione ſpeciei, vel ex aliqua conditione innata, quia cum elementa ſint homogenea, qualitas eadem, & natura eſt in toto, & partibus, ideò ſi res eſt corruptibilis ſecundum partem, eſt etiam corruptibilis ſecundum partem, eſt etiam corruptibilis ſecundum totum, & econtrario, ſed ſecundum partem corrumpuntur elementa, quia non repugnat conditioni eorum, ſecundum totum vero non corrumpuntur, non quaſi repugnet, ſed quia non ſe poſſunt attingere ad agēdum ſecundum omnes partes, vt oſtenſum eſt ſupra, nam ab intrinſeco non poſſunt corrumpi, quia ſunt ſim

H plicia, ab extrinſeco vero non poſſunt, quia in extremitatibus ſuis agere poſſunt, ſed non in profundum.

De hominibus autem dicendum, quòd corrumpuntur ſecundum totum, & ſecundum partes, ſed hoc ex parte materiæ, non autem ex parte formæ, ſcilicet animæ rationalis, quæ poſt hominis corruptionem remanet incorrupta, materia autem non corrumpitur, ideſt quòd eſſe deſinat, licet homo quantum ad materiam corrumpatur, ideo manentibus materia, & forma eiſdem poterit homo redire idem, & manere incorruptibilis. De animalibus vero brutis, & plantis dicendum, quòd omnia animalia, & plantæ, & mineralia, & corpora mixta corrumpuntur ſecundum totum, & ſecundum partes, ſcilicet ex parte materiæ, quæ amittit formam, & ex parte formæ, quæ non manet actu, & ideo

I iſta nullum ordinem habent ad incorruptibilitatē, quia ex nulla parte ſunt incorruptibilia, nec ad corruptionem apta, ideo iſta non manebunt in mundi innouatione, ſed ſolum corpora cęleſtia elementa pura, & homines, nulla alia creatura corporea erit.

Ad primum dicendum, quòd manebit quidquid eſt de ornatu elementorum, ſed ſolum ſecundum præſentē ſtatum, quandiu nos manemus in vita animali, ideo nō manebunt, niſi quandiu manet ſtatus iſte noſter animalis, nam ad ornatum elementorum prædicta ſunt, inquantum virtutes, & actiuæ, & paſſiuæ generationes, quæ ſunt in elementis ad ſpeciales actiones contrahuntur, & ideo ſunt ad ornatum elemētorum in ſtatu actionis, & paſſionis, ſed ceſſabit iſte ſtatus in elementis, ideo etiam prædicta ornamenta, qualitates autem tales ele-

K mentorum ſunt ornamēta naturalia, & ſimpliciter, ideo illę manebunt in æternum poſt innouationem.

Ad ſecundum dicendum, quòd omnia corporalia tam cęleſtia, quam elementa, & mixta ſeruiunt homini in ſtatu hoc mortali, cum omnia proſint ad vitam humanam, & tamen ſeruiendo non merentur, quia nichil voluntariè agunt, quod requiritur ad mereri, & quia meritum præſupponitur ad præmium, vel ad remunerationem, non poſſunt res inanimatę pręmiari, ſed hoc ideo dicitur, quia quędam corpora tranſeunt in meliorem ſtatum, & manent poſt innouationem, non quidem per aliquid, quod illa meruerint, ſed quia homo meruerit, vt innouarentur, & hoc ſunt elementa, quę habent ordinem ad incorruptionem, plantę vero, & animalia non habent ordinem ad incorruptionem, vt dictum eſt, ideo homo non meruit eis innouationem,

nichil

nichil.n.poteſt quis alteri mereri cuius capax nõ ſit, ideo licet ſeruierint homini non immutabunt. Ad tertium dicẽdum, quod manebit in vniuerſo quidquid de eius perfectione fuerit. Sed accipitur dupliciter perfectio vniuerſi, ſicut, & in homine: nam alia perfectio eſt hominis quãtum ad eſſe naturæ conditæ, alia quantum ad conditionẽ naturæ glorificatæ. Vniuerſi ergo eſt alia perfectio ſecundum ſtatum huius mutabilitatis, & alia ſecundum ſtatũ futuræ innouationis, plantæ autem, & animalia, atque mixta dicuntur de perfectione vniuerſi quantum ad ſtatum huius mutabilitatis, ſed non quantum futuræ incorruptionis, ideo tunc non manebunt.

Ad quartum dicendum, quod mundus manebit melioratus, & ideo id, quod melius eſt ſimpliciter manebit in eo. & quia licet plantæ, & animalia, & generaliter omnia mixta ſecundum rationem ſpeciei ſint nobiliora elementis, non tamen habent ordinem ad incorruptionem, vt dictum eſt, elementa autem ſunt capacia incorruptionis, & ſunt quantum ad hoc meliora elementa, quã mixta, cum magis conueniant huic ſtatui optimo innouationis. Ad quintum dicendum, quod appetitus naturalis nõ fruſtratur, & ideo eo quo animalia, & plantæ habent appetitum ad perpetuitatem conſequuntur illam, non.n.habent ſimpliciter appetitum iſtum, ſed ſecundum ordinẽ ad motum cœli, ſ. vt tantum in eſſe permaneant quãdiu durauerit cęli motus, & ſi ille efficeretur ęternus manerent in ęternum hæc quantum ad ſpeciem, & non poteſt eſſe appetitus alius naturalis in his rebus ad plus manendum, vel aliter manendum extra ſuam cauſam, ſed à motu cęli ſunt iſta cauſata, ideo nõ appetunt manere, niſi inquantum ille eſt, & quia ſpecies non manet actu, niſi ſecundum ſucceſſionem indiniduorum, ceſſantibus omnibus indiuiduis ſpeciei non manet ſpecies, nam deſtructis primis ſubſtantijs impoſſibile eſt aliquid aliorum remanere, ideo ceſſante motu cœli non manebunt ſpecies plãtarum, & animalium, & mixtorum in eſſe actuali, neque in potentia naturali, & tamen non ſequitur, quòd fruſtratur naturale deſiderium, cum non ſit deſiderium harum rerum ad manendum ſimpliciter, ſed quandiu fuerit motus cœli.

An Deus poſſet aliquid addere ad bonitatem mundi facta innouatione in iudicio, & an aliquando ceſſabit motus? Quæſt. CCCCLXXV.

QVæritur an mundo innouato, & facta diſtinctione, ſiue ſeparatione bonorum, & malorum Deus poſſet aliquid addere ad bonitatem vniuerſi?

Aliqui dicunt, quòd non, quia non eſt perfectum ad cuius complemẽtum aliquid poteſt addi, ſed vniuerſum tunc erit perfectum, ergo non poterit aliquid de bonitate addi.

Secundo, quia dicit Dionyſius lib. de Di. No. c. 2. creaturæ procedunt à Deo, ſicut numerus ab vnitate, ſed eſt aliquis numerus, ideſt binarius inter quem, & vnitatem nullus poteſt eſſe numerus, ergo ſimiliter inter Deum & aliquam creaturam erit talis habitudo, quòd non poſſit aliquid eſſe medium. ſed in creaturis nichil eſt melius vniuerſo, cum comprehendat omnes creaturas, ergo inter vniuerſum innouatum, & Deum nulla poterit eſſe creatura media, & ſic nichil de bonitate poterit addi vniuerſo innouato.

Tertio, quia ſi Deus poſſet addere tunc ad bonum vniuerſi, & non adderet, eſſet inuidus, quod abſurdum eſt. Alij dicunt, quòd poſſet Deus addere: nam mundo innouato poſſet omnes damnatos adnichilare, & creare totidem Angelos ſanctos, & ſi ſic faceret melius eſſet vniuerſum, quam prius, quia nichil haberet de malo, & haberet plus de bono, quam prius.

Secundo, quia in omni effectu non æquante potentiã agentis poteſt agens nobilius agere, ſed Vniuerſum etiã innouatum non adæquabit potentiam Dei; ergo poteſt facere Vniuerſum nobilius illo, & ſic poterit addere ad bonitatem Vniuerſi.

Dicendum, quòd Deum poſſe aliquid addere ad bonitatem vniuerſi innouati, poteſt tripliciter accipi, ſ. quia

A aut de ipſo eodem vniuerſo, aut de alio vniuerſo totaliter diſtincto, aut partim de iſto, & partim de alio.

Si accipiatur primo modo. i. quod nomine vniuerſi intelligatur vniuerſitas omnium creaturarum tam ſubſtantiarum, quam accidentium quam relationum, ſic Deum poſſe aliquid addere ad bonitatem vniuerſi includit cõditionem: quia illa bonitas addita aut eſſet ſubſtantia, aut accidens, & quicquid poneretur neceſſe erat, quòd vniuerſitas creaturarum conſiderata ante additionẽ illius bonitatis eſſet, vt pars reſpectu vniuerſitatis rerum includentis illam ſuperadditam bonitatem, quæ eſſet, vt totum, & idem non maneret eadem vniuerſitas: quia pars, & totum licet non ſint penitus diuerſa numero non ſunt penitus idem numero, ſed partim idem, & partim diuerſa, vt poteſt trahi ex ſententia Ariſto. Si autem nomine vniuerſi intelligatur ſolum vniuerſitas ſubſtantiarum, ſic dicendum, quòd illud idem vniuerſum, quod tunc erit meliorari non poteſt, quia finis eius meliorari non poteſt, finis enim ille Deus eſt, qui melior eſſe nõ poteſt, etiam vniuerſitas omnium illarum ſubſtantiarum ſimul nõ poteſt melius ordinari ad ſuum finem quã tunc erit ordinata. Illæ etiam ſubſtantiæ conſideratis omnib. non poterunt eſſe melius ordinatæ inter ſe per comparationem ad ſuum totum, quod eſt vniuerſum.

Etiam iſta vniuerſitas non poterit meliorari per meliorationem quarundam creaturarum inter ſe alijs non melioratis, neque deterioratis: quia licet pars creaturarum ſecundum ſe eſſet meliorata, ex hoc tamen vniuerſum nõ eſſet melius: quia per hoc nõ melioraretur proportio partium inter ſe, & etiam ordo, qui maxime attenditur in bonitate vniuerſi, ſicut in pſalterio chorda ſonans obſcure fieret ita ſonans clare ſicut illa, quæ ſonat clarius, & ſicut ſi Luna fieret ita bona ſicut Sol non meliorato ſole eſſet pſalterium illud peius, & totus mundus peior. nichil enim poſſet meliorari ſiue per meliorationem ſubſtantialem ſiue accidentalem omnium ſubſtantiarum, quia ſubſtantia humana naturæ Chriſti meliorari non poteſt, & ſi omnes aliæ ſubſtantiæ meliorarentur ſubſtantialiter, vniuerſum non maneret idem penitus numero, & ſi meliorarentur accidentaliter adhuc vniuerſum omnibus pẽſatis non melioraretur, quia tunc erit bonitas in creaturis, quam requirit optimus vniuerſi ordo per comparationem ad manifeſtationem iuſtitiæ, & ſapientiæ, & miſericordiæ, qui ordo maxime attenditur in bonitate vniuerſi.

D Si autem accipiatur, quæſtio ſecundo modo, ſ. de alio vniuerſo diſtincto; tunc dicendum, quod Deus poſſet facere aliud vniuerſum melius iſto etiam poſt ſui innouationem, licet.n. Deus poſſit aliquam creaturam facere, ita bonam, quod eadem numero non poſſit eſſe melior, neque etiam eadem in ſpecie poſſit effici melior, ſicut natura humana Chriſti, quæ ſummum tenet, & cui nichil addi poteſt de bonitate ſubſtantiali neq; accidentali, tamẽ qualibet creatura poteſt Deus facere aliam meliorem in alia ſpecie, vel alio genere; Deus enim poteſt facere quãlibet bonitatem creatam, quæ rationi creaturę non repugnat, ſed quantumcunque bonitas creata non repugnat rationi creaturæ, quia quantacunque eſſet adhuc diſtaret à bonitate increata in infinitum.

Si autem quæſtio accipiatur tertio modo, ſ. de vniuerſo partim eodem, & partim diuerſo, dicunt quidam, quod E poſſet Deus addere ad bonitatem vniuerſi non ſolum ad materialem ſed etiam ad formalem etiam innouato vniuerſo, quia poſſet de nouo creare multa milia ſanctorum Angelorum, quibus creatis vniuerſitas ex illis creaturis, & alijs præexiſtentibus conſtituta eſſet melior non ſolum materialiter, ſed etiam formaliter quantum etiam ad ordinem ad finem, & inter ſe quam eſſet vniuerſitas ſine his exiſtens; nam eſſet plus de materia, & de forma quam in alia, & illud additum eſſet ordinatum ſiue quantum ad finem ſiue inter ſe.

Alij autem breuius de quæſtione ſe expedientes dicũt, quod tanta erit bonitas creaturarum vniuerſi innouati, quod nullo modo creatura ſiue eadem ſiue diuerſa poſſet de bonitate plus capere, quam tunc erit; vnde tunc erit tota bonitas, quæ poſſibile eſt creari; vnde licet iutæ vniuerſum

ſum innouatum & Deum ſint infiniti gradus perfectionis, non tamen ſunt illi poſſibiles participari.

Sed iſta poſitio non eſt multum certa, quia nõ videtur eſſe cauſa quare Deus non poſſit efficere aliquam creaturarum meliorem omnibus creaturis quas cõdidit, ſiue in eiſdem ſpecieb. & generibus ſiue in alijs, & ideo magis tenendum eſt ſm præcedentes diſtinctiones.

Ad argumenta pro prima non oporteret reſpondere, tenendo ꝙ poſſet Deus meliorare vniuerſum, ſed quia illud non conceditur neque negatur ſimpliciter ſed cum diſtinctionibus ſuprapoſitis, oportet reſpondere ad illa.

Ad primum dicendum quòd illud procedit de vniuerſo eodem penitus numero, & illud non poteſt meliorari vt dictum eſt.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ id quod ponitur de vnitate & numero aliquo modo eſt ſimile ad comparationem Dei, & creaturam, & aliquo modo non, ſed potius eſt diſſimile quam ſimile, eſt.n. in hoc ſimile, quod ſicut vnitas ſimplicior eſt numeris progredientib. ab ea, & ꝙ omnes participant vnitatem, dicimus.n. ꝙ binarius eſt vnus numerus, & ternarius eſt vnus numerus, & ſic de alijs, neq; duo numeri ſunt æqualiter propinqui ad vnitatem, ſic Deus ſimplicior eſt qualibet creatura & omnibus creaturis, & quælibet creatura aliquid participat de diuina bonitate, neque ſunt duæ ſpecies per naturam æqualiter Deo propinquæ: in multis tamen eſt diſſimilitudo, quia ab vnitate non procedit immediatè niſi vnus numerus, ſ. binarius, ternarius vero procedit ab vnitate mediante binario, & ſic deinceps, binarius etiam, ita eſt vnitati propinquus quòd non poteſt aliquis numerus, ita eſſe propinquus, ſed omnes Angeli, tota machina mũdi, & omnes animæ rationales ſunt Deo ita mediate, ꝙ quamlibet illarum Deus poteſt facere altam propinquiorem ſibi, ſaltem loquendo de propinquitate quæ conſideratur in creatura per ſuam naturam, vnde & ſi Deus non poteſt facere aliam creaturam propinquiorem ſibi, quam ſit humana natura Chriſti quantum ad modum eſſendi, quia eſt eiuſdem ſuppoſiti, poteſt tamen facere aliam magis ſibi quantum ad naturam. ſ. in ignem vel ſpeciem nobiliorem, cui poſſet dare maiorem gratię portionæ quam poſſet capere anima Chriſti ſi non eſſet diuinæ perſonæ vnita.

Ad tertium dicendum, quòd licet Deus innouato mũdo poſſet addere aliquam bonitatem, & ſi non adderet non eſſet inuidus, nam idem argueretur nunc, poſſet.n. Deus nunc plura aut maiora bona facere in vniuerſo quam facit, cum non ſit iſtud vniuerſum adæquans poteſtatem eius, nam poſſet facere mille mundos æquales huic, vel maiores hoc, & non facit, tamen non dicimus eum inuidum eſſe, ideo neque tunc inuidus eſſet.

Et ratio huius eſt, quia in factione bonitatis creatæ attenditur bonitas per comparationem ad bonitatem diuinam, vnde non ideo Deus voluit creare mundum, quia bonum erat creare mundum, ſed ideo bonum fuit creari mundum, quia ille voluit eum creare, & ideo eo ipſo quòd poſt mundi innouationem Deus non volet addere aliquid ad bonitatem creatam, bonum erit, quòd non addatur.

Argumenta autem partis oppoſitæ oſtendunt, quòd poſſit addi mundo innouato, & quia hoc etiam non negatur neque conceditur abſolutè, ſed cum diſtinctione, dicendum eſt ad primum, quòd illud procedit de vniuerſo, quòd partim eſt idem & partim diuerſum cum vniuerſo innouato.

Vel poteſt dici, quòd hoc facto eſſet melior mundus materialiter, ſed non formaliter, quia plus de materia eſſet, & de natura quę dicit perfectionem materialem reſpectu mundi, inquantum eſt vt pars materialis eius, formale autem in mundo eſt pulchritudo reſultans ex ordine, ſed nõ eſſet ita pulcher ordo vniuerſi ſicut prius: ideo non eſſet bonum illa addi.

Ad ſecundum dicendum, quòd procedit de vniuerſo, quòd eſſet totaliter diſtinctum ab iſto vniuerſo, & certum eſt, quòd Deus poteſt facere aliud vniuerſum vel mundum, immo mille mundos neque eſſet inconueniens.

F Nunc vero occaſione pręcedentium dicendum erat de terminatione motus: nam aſſeruimus motum terminandum, quando mundus quieſcet, & corpora cęleſtia ſtabunt, & hoc eſt contra intentionem philoſophorum, & maxime Ariſt. 8. Phyſ. vbi probat æternitatem motus, & motoris, & mundi, & quod ſicut motus non incępit ita nec poteſt terminari, ſed de motu, & mundo falſum eſt, quia non eſt æternitas horum, cępit quidem motus, & mundus, & ſi incępit mobile incæpit motus, & ſi incępit finiri poteſt. Rationes tamen ſitæ quantum ad æternitatẽ motus redeunt ad hoc in virtute, quod non ſit dare aliquam factionem, quæ non ſit terminus alicuius motus, & hoc ſuppoſito impoſſibile eſt reſpondere ad rationes Ariſto. & tamen falſum pręſupponit: quia poteſt dari factio, quæ non ſit terminus motus, vt circa primum agẽ
G tem, qui poteſt producere res ſine motu, & hæc eſt creatio, & ſic poteſt fieri mobile non pręcedente motu, & erit ibi factio, quæ non eſt terminus motus, & illud mobile factum poterit habere nouum motum.

An corpora damnatorum erunt corruptibilia? Quæſt. CCCCLXXVI.

SVpra actum eſt de innouatione vniuerſi inquantum præcedit ad generalem malorum damnationem, nũc eſt, & conſequenter dicendum de ipſis damnatis, & quia poſt iudicium omnes damnati erunt in corporibus, quæ reſumpſerunt, eſt quærendum de conditionibus corporũ ipſorum, & eſt vna dubitatio quantum ad deformitates, & defectus, quę fuerunt in corporibus ipſorum, an erunt
H in reſurrectione, & de hoc dictum eſt ſupra 22. c. q. 20.

Eſt autem nunc dubium an corpora damnatorũ erunt incorruptibilia. Aliqui dicunt, quod ſic: quia omne compoſitum ex contrarijs neceſſe eſt corrumpi, ſed corpora damnatorum erunt ex contrarijs compoſita ex quibus nunc componuntur, alias non eſſent eiuſdem ſpeciei nunc & tunc, & per conſequens neque eadem numero, ergo videtur, quod erunt corruptibilia.

Secundo, quia ſi corpora damnatorum futura eſſent incorruptibilia, hoc eſſet aut per naturam, aut per gratiã, vel gloriam, ſed neutro modo, ergo non erunt incorruptibilia.

Primum patet. Futura ſunt eiuſdem naturæ cuius nũc ſunt, quia eadem numero, vt dictum eſt, & nunc nõ ſunt incorruptibilia: ergo neque tunc erunt per naturam in-
I corruptibilia.

Secundum patet, quia gratiam, & gloriam non habebunt damnati, ſed penitus ab eis erunt elongatę; ergo nõ erunt corpora incorruptibilia.

Tertio, quia exiſtere debẽtibus in ſumma miſeria ſubtrahere maximam pœnarum videtur inconueniens, ſed maxima pęnarum eſt mors, vt colligitur tertio Ethic. ca. de Fortitudine; ergo damnatis, qui ſunt in ſumma miſeria non debet negari mors, & ſic eorũ corpora erunt corruptibilia. Dicendum, quod neceſſe eſt poni corpora damnatorum incorruptibilia eſſe, quia ſi eſſent corruptibilia corrumperentur aliquando, & morerentur ipſi damnati, ſed nunquam morientur iuxta illud Apoc. 9. cap. in diebus illis quærent homines mortem, & mors elongabitur ab eis.

K Secundo, quia pœna damnatorum erit perpetua, vt dicitur in littera, ſcilicet ibunt in ſupplicium æternum, & tamen ſi eſſent corpora eorum corruptibilia non poſſent ſuſtinere ſuppliciũ perpetuũ; ergo erunt incorruptibilia.

Ad argumenta in oppoſitum dicetur ſequenti q.

Vnde proueniet corporibus damnatorum, quod ſint incorruptibilia? Quæſt. CCCCLXXVII.

QVæritur nunc cum ſint futura incorruptibilia corpora damnatorum vnde proueniet eis, maxime cum maneant in magnis afflictionibus, ſcilicet ignis æterni, & aliarum pœnarum?

Dicendum, quod circa hoc multum negociantur antiqui, & maxime Aug. 21. lib. de Ciui. Dei, & conatur ipſe inducere ſimile aliquid eſſe in natura, vt quod. Salamandra

dra in ignibus viuat, & multa alia naturalia, quæ admiranda videntur, ideo quod iſtud ſit ſicut vnum ex illis, & tamen cum omnia hæc dixerit ad reddendam rem veriſimiliorem infidelibus, qui nolunt ſuaderi, niſi ex rebus ſenſibilibus concludit tandem 21. lib. de Ciui. Dei. cap. 9. quod iſtud fit per miraculum cum ait, iam ſatis diſputaui ſuperius poſſe animalia etiam in ignibus viuere, in vſtione ſine conſumptione, in dolore ſine morte per miraculū omnipotentiſſimi creatoris, cui hoc poſſibile eſſe, qui negat, a quo ſit quicquid in naturis omnibus miratur, ignorat.

Sed dicendum, quod incorruptibilitas accidit corporibus damnatorum non ex miraculo aliquo ſed naturaliter, immo potius erit contra naturam, quod corrumperētur, & ſicut nunc ſupra naturam eſt, quòd corpora mixta, & maxime animalium in igne exiſtentia non exurantur aut calefiant, ita erit contra naturam ſupraque eam, quòd tunc animalia exiſtentia in igne crementur.

Et conſiderandum, quòd cum in omni motu oporteat eſſe aliquod principiū motus, dupliciter remouetur motus aliquis, vel mutatio à mobili. Vno modo per hoc, ꝙ deeſt principium motus, alio modo per hoc, quòd principium motus impeditur, corruptio autem eſt quædam mutatio. Dupliciter ergo contingere poteſt, quòd corpus quod ex conditione ſuorum principiorum corruptibilitatem habet, incorruptibile reddatur. Vno modo ex hoc, quòd principium ad corruptionem mouens totaliter tollitur, alio modo, per hoc quòd principium corruptionis impeditur.

Primo modo corpora damnatorum erunt incorruptibilia, cum enim cęlum ſit primum alterans per motum ſuum localem, & omnia agentia ſecunda in virtute ipſius agant, & quaſi ab ipſo mota, oportet, quòd ceſſante motu cœli nichil ſit agens, quòd poſſit corpus per alterationem aliquam tranſmutare a ſua naturali proprietate, & ideo poſt reſurrectionē ceſſante motu cœli nulla qualitas erit ſufficiens, vt corpus humanum alterare poſſit a ſua naturali qualitate. Corruptio autem non eſt niſi per alterationem quandam, quia eſt terminus alterationis cuiuſdam, ſicut generatio, corpora igitur damnatorum corrumpi non poterunt, licet in igne ſemper ſint, & illa incorruptibilitas deſeruit diuinę prouidentiæ, ſcilicet, quòd in æternum ſic damnati, puniantur qualiter, non poterāt puniri, niſi ad tempus, ſicut nunc corruptibilitas ſeruit diuinæ prouidentiæ, ſcilicet inquantum ex quibuſdam corruptis alia generantur.

Secundo modo redditur aliquid incorruptibile ex hoc quod principium corruptionis agere impeditur; & hoc modo corpus Adæ in ſtatu innocētiæ incorruptibile erat, ideſt potens non mori: quia contrariæ qualitates in corpore hominis exiſtentes continebantur per gratiam innocentiæ, ideſt ſtatus illius ne ad diſſolutionē corporis agere poſſent, ſic etiam corpora beatorum erunt incorruptibilia: quia per virtutem gloriæ, & ſpiritualitatis erunt ſubdita ſpiritui, & continebuntur in eis qualitates cōtrariæ actiuæ ne agere poſſint.

Tertius modus, poteſt addi incorruptibilitatis, ſ. per ablationem principiorum corruptionis tam actiuorum, quam paſſiuorum, & ſic corpora cęleſtia ſunt incorruptibilia, & Anima, & Angeli, quia non ſunt in eis principia actiua, & paſſiua corruptionis, ſ. contrarietas.

De primo modo apparet, quod competat corporibus damnatorum; nam tunc ceſſabit motus cęli, vt dictum eſt, & conſequenter omnis actio inferiorum niſi in virtute primi motus. Sicut ergo eſt contra naturam, quod aliquid calefiat nullo calefaciente illud, ita cum tunc calidum non poterit habere actionem vllam propter non adiuuari à primo motu, erit contra naturam, quod calefactibile poſitum iuxta calidum calefiat ab illo. Licet igitur damnati ſemper ſint in igne inferni, nunquam ab illo exurentur, & conſequenter neque corrumpentur, & ſic ſine miraculo erunt incorruptibilia, non quaſi aliqua virtus ſupernaturalis imponatur eis, ſed quia ceſſabit actio deficiente primo principio alterationis.

Et hoc verum eſt ponendo, quod ceſſatio motus cœli ſit cauſa ſufficiens omnis motus in inferioribus ſicut dice- A batur ſupra. Si autem illa non ſit cauſa ſufficiens dicetur, quod ceſſatio influentiæ diuinæ ad actionem iſtorū particularium agentium per contrarietatem erit cauſa ſufficiens incorruptis, & de hac nullum eſt dubium, quia ſi Deus ceſſet à generali influentia qua omnia conſeruat, omnia cedent in nichil, vt Gregorius ait; a fortiori ſi ceſſet ab influentia qua coagit ad agere, nichil poterit exire in actum licet ſit, vt habeat principium operatiuum, ſed tūc Deus ceſſabit ab illa influentia qua influit ſuper agentia per contrarietatem, ideo illa non poterunt agere, & conſequenter impoſſibile erit tunc aliquid agere, & pati per contrarietatem. Et per hæc eſt corruptio, ideo impoſſibile erit tunc aliquid corrumpi naturaliter, ſed potius contra naturam erit corrumpi.

Secundus etiam modus poterat in præſenti applicari, B ſ. quod ſit aliqua virtus impediens actionem, & paſſionē per contrarietatem, & ſic tollat corruptionem, & tamen non eſt veriſimilis.

Primo, quia iſte modus ponit miraculum, ſ. quod ponatur aliquid, quod impediat actionem naturalem, & ponit aliquid vltra principia naturæ, & tamen propter damnatos non fit aliquod miraculum, quia non habent virtutem gratiæ neque gloriæ.

Secundo, quia illa qualitas impediens corruptionē, i. actionem, & paſſionem ſecundum contrarietatem dicit aliquam magnam perfectionem, quę realiter inexiſteret, ſed non eſt conuenienter dictum, quod damnatis augeatur perfectio, cum potius mala, & imperfectiones aduenire debeant illis: cum ergo poſſit in eis eſſe æternitas pęnarum non data aliqua qualitate perficiente eos, & cohi- C bente actionem, non oportet dari talem qualitatem, immo eſt inconueniens dari illam, quia non debet poni pluralitas ſine neceſſitate, etiam, quia nō debet dari in damnatis aliqua perfectio vltra eam quam naturaliter habēt: quia pertineret ad modum beatitudinis.

Secus autē eſt de hominibus in ſtatu innocentiæ: quia in his ponebatur incorruptibilitas quædam: quia erat homo potens non mori, & conueniens erat illa virtus, vel gratia innocentiæ ad cohibendum actionem.

Primo, quia cum homo eſſet tunc innocens, iuſtum erat vt quamcunq; perfectionem haberet etiam vltra conditionem naturalem.

Secundo, quia erat neceſſarium tunc poni talem virtutem, vel qualitatem ad dandum incorruptibilitatem: nam non poterat tunc poni ſicut poſt iudicium in dam- D natis; nam ceſſabit tunc motus cœli: ideo non poterunt alterari inferiora ceſſante primo motu, & non eſt neceſſaria ibi aliqua qualitas prohibens actionem corruptionis: ſed in ſtatu innocentiæ erat motus cœli: ideo non poterat ceſſare actio corrumpens ex illa parte, ſed oportebat poni qualitatem reſiſtentem.

De beatis quoque ſic erit, quod corpora eorum incorruptibilia erunt vtroque modo, ideſt, per ceſſationem motus cœleſtis, & per qualitatem prohibentem corruptionem. Et ſi dicatur ad quid ponitur vtrumque, quia primum ſufficiebat, dicendum, quod verum eſt: nam ſicut corpora damnatorum per primū ſunt ſufficienter incorruptibilia, ita & corpora beatorum per illud eſſent incorruptibilia, ſed adderetur ſecundum propter duo.

Primo non quidem ad faciendam incorruptionē, ſed E ad perfectionem, nam beati glorificabuntur tam ſecundū animam quam ſecundum corpus, & ideo in corporibus eorū recipietur omnis perfectio, quæ recipi poteſt ad hoc ꝙ ſimpliciter dicantur eſſe perfecta, & ideo dabuntur eis quatuor dotes, quæ ſunt qualitates perficientes cauſatę ex refluxu animæ beatæ in corpus; de quibus dictum eſt ſupra 7.c. & vna iſtarum tollet imperfectionem quæ eſt corruptibilitas, & licet extrinſecus ceſſante motu cœli ſufficienter eſſent incorruptibilia corpora beatorum, quia tamen perfectius eſt ꝙ hoc inſit eis ab extrinſeco. i. quòd ſint ſufficientia repugnare omni corruptiuo quam quòd ab intrinſeco. i. quod non corrumpantur; quia nichil eſt corrumpens, cum alias corrumpi poſſent, dabitur eis talis qualitas per quam ſint incorruptibilia.

Secundo, quia in beatis erit aliquid neceſſarium vltra incorruptibilitatem, non enim erunt ſolū incorruptibilia

eorum

eorum corpora ſed etiam impaſſibilia: ſed impaſſibilitas F non cauſatur ex ceſſatione motus cœli, ſed ſolum incorruptibilitas: nam corpora damnatorum erunt incorruptibilia, quia nunquam morientur nec exurentur, tamen erunt paſſibilia, quia acerbos dolores ſuſtinebunt: nam alias non irent in ſupplicium æternum ſicut Chriſtus dixit: beatorum autē corpora nec corruptibilia neque paſſibilia erunt; nulla enim paſſio erit in eis cum beati ſint, ſed ad hoc non ſufficit ceſſatio motus cęli, quia tunc etiā corpora damnatorū eſſent impaſſibilia, quod falſum eſt; ergo oportet poni aliquam qualitatem exiſtentem in ipſis corporibus beatorum, & illa faciet eſſe corpora impaſſibilia, & incorruptibilia.

Tertius modus incorruptibilitatis non conuenit hominibus, pro aliquo ſtatu, nam neceſſe erat tunc tolli qualitates actiuas, & paſſiuas, quæ ſunt principium alteratio- G nis, & paſſibilitatis, quæ eſt quædam qualitas, & pertinet ad conditionem materię rerum naturalium, & eſt talis incorruptibilitas ſpirituum, qui non communicant nobiſcum in materia, talis etiam eſt incorruptibilitas corporum cœleſtium, quæ materiam habent carentem tamen contrarietate, quæ non eſt huius conditionis, & non conuenit hominibus iſta incorruptibilitas, quia repugnat naturæ eius: nam de eſſentia hominis ſunt materia, & forma, & nō quælibet materia, ſed hęc materia, quæ eſt pars mixtorum, & rerum naturalium, & diſpoſita talibus diſpoſitionibus, ad quam diſpoſitionem neceſſaria eſt mixtio qualitatum: nam alias corpus humanum non eſſet mixtum ſed ſimplex, ſicut corpus cęli, ſicut ergo homo non poteſt perdere ea, quæ ſunt de neceſſitate ſpeciei, ita non poteſt habere incorruptibilitatem huiuſmodi, vnde H nec damnari, neque beati habebunt talem incorruptibilitatem, ſed ſicut dictū eſt, & iſta eſt cauſa quare corruptibile, & incorruptibile ponuntur ſecundum Ariſ. differre pluſquam genere, quia ipſe accipit incorruptibile tertio modo, ſicut eſt ſpecies, & corpora cęleſtia, quæ naturaliter ſunt incorruptibilia, & hoc modo neceſſe eſt, quod corruptibile, & incorruptibile non communicent in materia, vel ſaltem, non in materia eiuſdem conditionis, aut generis, ſed materiale, & immateriale plus differunt, quā genere proximo, quia differunt, vt corporeum, & incorporeum, quæ autem non habent materiam eiuſdem modi plus, quam genere differunt proximo, ſicut cœlum, & lapis.

Eſt autem differentia inter incorruptibilia his tribus modis, quia tertio modo dicitur aliquid proprie incor- I ruptibile, alij duobus primis modis large, & ſunt gradus inter iſta, quia incorruptibile primo modo dicitur, quod nunquam corrumpetur, poſſet tamen corrumpi, quia ſi ageret in ipſum aliquod corruptiuum corrumpetur, vnde ſi rediret motus cęli ſtatim corrumpi poſſet, & corrumperetur incorruptibile. Secundo modo dicitur, quòd nūquam corrumpetur, neque corrumpi poteſt, nō repugnaret tamen ei corrumpi. Patet primum, quia corpora beatorum nunquam corrumpentur in quo communicant cū primo neque etiam poterunt corrumpi dato, quòd agere vellet in ea quodcunque corruptiuum, vnde etiam exiſtē te motu cęli non exureretur corpus alicuius beati exiſtēs in igne, vreretur tamē cuiuslibet damnati, & hoc fit, quia eſt ibi qualitas repugnans actioni per contrarietatem. Tertium patet, quia non repugnaret corporibus beatorū K corrumpi, cum potius habeant aliquid intrinſece, per q corrumpi poſſunt, & corrumperentur, niſi eſſet aliquid prohibens actionem, incorruptibile autem tertio modo, neque corrumpetur vnquam, neque corrumpi poterit, & repugnat ei corrumpi, quia neque habet in ſe principium ſimplius corruptiuum, ſicut eſt in mixtis, neque habet vnde ab alio corrumpi poſſit, ſicut in ſimplicibus, ſcilicet in elementis, in quibus eſt contrarietas adinuicem. Nunc vero reſpondendum eſt ad argumenta facta ſupra q. præcedenti. Ad primum dicendum, quod neceſſe eſt omne compoſitum ex contrarijs ſaltem ex ſeipſo corruptibile eſſe, & tamen non eſt neceſſe, q omne compoſitum ex contrarijs corrumpatur. Et ratio eſt, quia poteſt aliqua cauſa impedire corruptionem, apud Philoſophos tamen concedebatur, quòd neceſſe erat omne compoſitum ex contrarijs corrumpi, quia non videbāt aliquam cauſam, quæ poſſet in perpetuum impedire actionem contrarietatis, cauſa prædictorum eſt, quia ad corruptionem non agunt ſola principia contrarietatis, ſed etiam motus cęli, agunt quidē contraria velut principia ſecunda corruptionis, ſed motus cœli agit, vt primum principium generationis, & corruptionis, & alterationis, ſuppoſito, ergo motu cœli neceſſe eſt, quòd omne compoſitum ex contrarijs corrumpatur, niſi ſit aliqua cauſa maior cęlo impediens, & ſic erat in homine in ſtatu innocentiæ, erat.n. compoſitus ex contrarijs, ſicut nunc, & cęlo moto non corrumpebatur, & idem de beatis, nam etiam ſi moueretur cęlū, & fit omnis actio corruptiua contra eos nunquam corrumpentur, ceſſante autem motu cœli, contraria ex quibus corpus componitur non ſufficiunt ad corruptionem faciendam ſecundum naturam, ideo etiam ſi non ſit aliqua cauſa impediens corruptionem non corrumpentur compoſita ex contrarijs, ceſſationem autem motus cęleſtis non cognouerunt Philoſophi, ideo habebant pro infallibili, quod omne compoſitum ex contrarijs aliquando corrumperetur, ſed non erat verum, cum duo iſta poterant obſtare, ſ. cauſa impediens, & ceſſatio motus cęli. Ad ſecundum dicendum, quod incorruptibilitas damnatorum non eueniet eis ex virtute gratiæ, aut gloriæ; ſed per naturam, & cum dicitur, quod illa corpora erūt eiuſdem conditionis cuius ſunt iſta, & cuius primo fuerant, dicendum, quòd verum eſt, & tamen per naturam aliquid fieri dicitur dupliciter; vno modo, i. per principium intrinſecum, ſiue ex neceſſitate, ſiue per accidens, vt hominem eſurire, & ſitire eſt naturale, i. ab intrinſeco, & neceſſario, & hominem dealbari eſt naturaliter, quia eſt receptiuus albedinis, licet non ſit neceſſarium, quod illā recipiat. Alio modo dicitur per naturam negatiuam, i. quod non eſt per miraculum, ſicut hominem effici ſapientem, vel inuenire theſaurum abſconditum, etiam ſi nullum ſit principium per naturam ad hoc, & maxime apparet in eis, quæ ſunt a caſu, vt duos homines obuiare ſibi in foro cum hoc non intenderent, natura.n. non eſt directe principium horum, quia tamen non fiunt per miraculum dicuntur per naturam; ſic ad incorruptibilitatem damnatorum nullum miraculum fiet, ſed ſolum erit ceſſatio motus cœli, qui ſine miraculo fiet per ſolam voluntatem motoris ſine aliqua operatione reali, ideo per naturam erit illa incorruptibilitas, licet non ex principijs intrinſecis, quia non fiet ab aliquo poſitiuo.

Ad tertium dicendum, quod damnati non morientur, vt magis, & diutius patiantur, & ita incorruptibilitas eſt eius potius pœna, quam mors, licet enim mors ſit ſimpliciter maxima pœnarum, quia adimit eſſe, quod eſt maximum bonum, & ſimpliciter bonum, tamen nichil impedit ſecundum quid eſſe mortem in remedium pęnarum, & per conſequens remotionem mortis eſſe ad augmentū pęnarum: viuere autem, vt dicitur 6. Ethico. videtur eſſe omnibus delectabile, eo quod omnia eſſe appetunt, non oportet autem, vt ibidem dicitur accipere malam vitam, neque corruptam, neque quæ eſt in triſtitijs, ſicut ergo viuere eſt ſimpliciter delectabile, non autem vita, quæ eſt in triſtitijs, ita & mors, quæ eſt priuatio vitæ ſimpliciter, eſt ſimpliciter pœnalis, & maxime pęnalis inquantum ſubtrahit, primum bonum, ſ. eſſe, cum quo omnia bona alia ſubtrahuntur, ſed inquantum priuat vitam malam, & quæ eſt in triſtitijs non videtur eſſe mala ſimpliciter, ſed potius in remedium bonorum, ideſt pœnarum quas terminet, & conſequenter talis mortis ſubtractio eſt in augmētum pęnarum quas perpetuas facit, hoc autem eſt accipere mortem proprie, quia non eſt illa vltimum malorum, niſi quia tollit omnia bona, quæ non ſunt ſine vita, & per accidens tollit omnia mala, quæ ſunt cum miſera vita; ſi vero accipiatur mors pro dolore, quem ſuſtinent morientes non ſubtrahitur iſta pęna damnatis, quia maiorem dolorem illi quotidie ſuſtinent, quam morientes, & ideo moriuntur quidem, & nunquam emoriuntur: nam tantum, & grauiorem dolorem ſuſtinent quotidie, quam morientes, ſed tam acerbus dolor ſemper exiſtens nunquam eis vitam adimit, & hoc dicitur Pſalmo 48. ſicut oues in inferno poſiti ſunt, & mors

depa-

depaſcet eos, ideſt dolor magnus vexabit eos qoalis eſt dolor mortis.

An corpora damnatorum erunt impaſſibilia? Queſt. CCCCLXXVIII.

QVæritur an corpora damnatorum erunt impaſſibilia.

Aliqui dicunt, quòd ſic, quia iuxta Ariſto. 9. Topicorum, omnis paſſio magis facta abijcit a ſubſtantia, ideſt paſſio iterata, vel continuata, ſed ſi a finito ſemper abijciatur neceſſe eſt tandem illud finiri, & conſumi, vt dicitur primo Phyſi. ſi ergo corpora damnatorũ erunt paſſibilia, & ſemper patientur, neceſſe eſt, quod tandem conſumantur, & deficiant, & ſic corrumpentur, ſed falſum eſt.

Secundo, quia animalia, quæ in igne vioere dicuntur ſine corruptione, ſicut dicitur de Salamandra 21. lib. de Ciui. Dei, non affliguotur ab igne, quia animal non affligitur dolore corporis, niſi corpus aliquo modo lædatur, ſi ergo corpora damnatorum in igne ſine conſumptione manere poſſunt ſicut animalia prędicta, vt dicit Aug. ibidem, videtur, quod nullam afflictionem ſuſtinebunt, & conſequenter erunt impaſſibilia.

Tertio, quia ſi corpora damnatorum eſſent paſſibilia, dolor qui ex eorum paſſione proueniet ſuperare deberet omnem pręſentem corporum dolorem, ſicut, & ſanctorum iocunditas ſuperabit omnem præſentem iocunditatem, ſed propter immenſitatem doloris contingit in præſenti ſtatu, quod anima a corpore ſeparetur, ergo multo fortius ſi corpora illa futura ſint paſſibilia ex immenſitate doloris ſeparabitur anima à corpore, & ita corpora corrũpentur, quod falſum eſt; ergo impaſſibilia erunt.

Dicendum, quod corpora damnatorum erunt paſſibilia: quia fruſtra eſſent damnati ſi non eſſent eorum corpora paſſibilia: nam ad hoc damnantur, vt pœnam patiantur, ſed non poſſent pati ſi corpora haberent impaſſibilia; ergo erunt paſſibilia.

Secundo, quia Chriſtus dicit hic de damnatis poſt reſurrectionem reſumptis corporibus, quod ibunt in ſupplicium æternum: ſed non haberent ſupplicium neque vnius horæ ſi eorum eſſent corpora impaſſibilia, ergo erunt paſſibilia.

Tertio patet, quia dicitur 1. Cor. 15. ca. omnes reſurgemus ſed non omnes immutabimur, vbi dicit gloſ. boni tãtum immutabimur in gloriam immutabilitatis, & impaſſibilitatis, ergo corpora damnatorum erunt paſſibilia.

Quarto, quia ſicut corpus cooperatur animæ ad meritum, ita cooperatur ei ad peccatum, ſed propter cooperationem ad meritũ non ſolum anima ſed etiam corpus præmiabitur, ergo, & ratione ſimili damnatorũ corpora participabunt pœnam cum anima, ſed non fieret hoc ſi eſſent corpora impaſſibilia, ergo erunt paſſibilia.

Quinto, quia impaſſibilitas ponitur inter dotes corporum beatorum, & dotes pertinent ad beatitudinem, quia ſunt de pręmio eſſentiali; ergo cum damnati non habeãt aliquid beatitudinis non habebunt impaſſibilitatem, ſed paſſibilia erunt corpora eorum.

Ad argumenta reſpondetur inſ. q. ſequenti, quia declaratio eorum pendet ex ibi dicendis.

Quomodo corpora damnatorum ſunt paſſibilia? Queſt. CCCCLXXIX.

QVæritur de modo quo corpora damnatorum ſunt paſſibilia, cum ſint incorruptibilia, vt dictum eſt, quia iſta videntur ſibi aduerſari.

Dicendum, quod corpora damnatorum erunt paſſibilia incorruptibilia tamen. Et huius erit cauſa principalis diuina iuſtitia. Secunda vel immediata erit naturalis diſpoſitio; nam cum ponantur prædicta corpora incorruptibilia, vt dictum eſt in quadam præcedent. q. poterãt poni impaſſibilia ſine vllo miraculo, vel ſaltem ſatis conuenienter, & tamen diuina iuſtitia exigit, vt ſint incorruptibilia, & ſimul paſſibilia, vt pœnas tolerare poſſint quas meruerunt.

A Circa ſecundum quod eſt, naturalis diſpoſitio eſt conſiderandum quod duplex eſt modus paſſionis. Eſt. n. paſſio receptio quædam, & recipere accipitur dupliciter, poteſt. n. aliqua forma recipi in aliquo ſubiecto ſecundum eſſe naturale vel materiale, ſicut calor recipitur ab igne, in aere, vel lapide, aut terra, & dicitur receptio iſta naturalis vel materialis, quia forma recepta manet in recipiente ſecundum conditiones materiales & naturales, nam cum ignis calefacit aerem, vel terram inuenitur diſpoſitio eadem in materia aeris, vel terræ ad calorem tenendum quæ eſt in igne calefaciente, & iſte eſt modus exiſtendi naturalis ſecundum conditiones materiales, & cum talis recipitur forma eſt receptio vniuoca, & denominatur recipiens a forma recepta. ſ. quod ſicut dicimus ignem calidum, ita & aer calidus, & terra calida, quia ab igne reci-
B piunt calorem ſecundum eſſe naturale, & ad hunc modum receptionis ſequitur vnus modus paſſionis, quæ vocatur paſſio naturalis vel materialis: quia eſt paſſio ſecundum conditionem naturæ & non poteſt aliquid ſic pati niſi quod materiam habet, nam immaterialia non recipiunt huiuſmodi formas.

Alio modo recipitur aliquid in altero ſpiritualiter. i. non per modum materiæ, vel ſecundum conditiones naturales, aut materiales, ſed modo ſpirituali ſecundum modum intentionis, ſicut recipitur ſimilitudo albedinis in aere, et pupilla: nam neceſſe eſt recipi ſpeciem albedinis, quę eſt eius ſimilitudo in aere qui eſt medium, & in pupilla quæ eſt organum viſionis: quia alias non fieret viſio niſi reciperetur forma rei viſæ aut eius ſimilitudo, ſed iſta receptio non eſt ſecundum conditionem materialem, quia
C tunc eſſet albedo ſecundum eaſdem conditiones in oculo, & lapide, vel pariete, & eſſet receptio vniuoca. ſ. quod aër recipiẽs formam illam eſſet realiter albus, ſicut obiectum eſt album, & oculus fieret realiter albus ſicut & obiectũ quod falſum eſt, nã ſi aer eſſet realiter albus immutaret ſicut obiectum albũ, et non eſſet aer medium per quod fit immutatio, ſed ipſum obiectum immutans, quod non eſt verum.

Secundo, quia requireretur condenſatio quædam in aere ad recipiendum albedinem, quia color eſt in extremitate perſpicui, & tamen aer eſt rarus, & non recipit colores, per quod differt aer a nube, quia nubes recipit colorem multiplicem, & ideo obſtat viſui, aer vero non recipit colorem quaodo manet in ſua puritate.

Tertio quia quodlibet coloratum ita eſt obiectum &
D terminus quod non poteſt eſſe medium, & hoc quia interpoſito vno colorato, aliud non poteſt videri, cum quodlibet ſit terminatum, & obſtet viſui, ſicut patet in nube quæ impedit videri cœlum, ſed aer nichil impedit videri, ideo non eſt terminatus neque colorem habet, ſed per illum ſpecies coloris multiplicantur.

Quarto quia cum obiectis nobis quibuſdam rebus videamus illas ſubito quas priùs non videbamus, neceſſe eſt quod ſi color efficiatur realiter in aere, quod ſubito efficiatur, hoc falſum eſt, quia nulla talis qualitas materialis ſubito gignitur, ſed ſucceſſione magna indiget, ſicut videmus in cuiuslibet rei naturalis generatione, ergo non producitur realiter albedo in medio.

Quinto, quia cum ſimul videamus plura diuerſis coloribus colorata, cum ſpecies eorum ſint ſimul in medio vſ-
E que ad pupillam, ſi reciperetur realiter vel materialiter ſpecies coloris, oporteret eãdem partem aeris eſſe albam, & nigram, & multipliciter coloratam, quod eſt impoſſibile, ideo neceſſe eſt colorem recipi ibi non quantum ad eſſe materiale, vel naturale, ſed quantum ad eſſe ſpirituale, vel intentionale.

De oculo idem eſt; non eſt. n. color qui videtur ibi realiter, quia ſequerentur inconuenientia ſupra poſita, nam quicunque reſpiceret oculum alterius. i. pupillam videret ibi omnes colores quos ille videt, ſicut aſpiciens videt parietem album, & tamen nullum colorem videmus in pupilla alterius, niſi eum qui naturaliter ineſt a quo non patitur pupilla, ergo non eſt ibi aliquis color realiter eorum quæ videntur.

Secundo quia tunc non poſſet aliquis videre multos colores ſimul, non. n. poteſt aliquis ſimul eſſe alb.

&

& niger, & tamen ſi realiter fierent colores in pupilla eſſet aliquis ſimul albus, & niger, quod eſſe non poteſt; ergo non videret quis ſimul niſi vnum colorem, & hoc falſum, quia omnia obiecta ſenſibus ſimul videmus.

Tertio, quia ſi realiter ſuſciperentur colores iſti in pupilla nullum videremus, immo nichil videretur ac ſi cęci eſſemus: nam oculus noſter colorem quendā habet, quod patet ſi aſpiciat, quis pupillam alterius videbit quodam determinato colore coloratam; nemo autem ſuæ colorē pupillæ videt, quia eſt ibi realiter: ideo ſi cęteri colores rerum materialium efficerentur in pupilla ſecundū eſſe naturale, non videret quiſquam aliquem illorum, & tamen omnes videt; ergo nullus eſt ibi ſecundum eſſe materiale ſed ſecundum eſſe intētionale; hęc igitur receptio ſpiritualis eſt, & ſimilatur receptioni, quia anima recipit ſimilitudines rerum, quia non recipit hominem realiter, & lapidem, & lignum, ſed intentiones horum, quæ ſunt in anima modo ſpirituali: nam aliter eſſe in ea non poſſent, neque putari eſſe, cum anima ſit immaterialis, & indiuidualis, ideo diſſimilia non poteſt niſi indiuiſibiliter, & materialiter recipere, & ſecundum hunc modum receptionis eſt alius modus paſſionis, qui vocatur paſſio animę. Sed quia poſt reſurrectionem, & iudicium ceſſante motu cœli non poterit corpus aliquod alterari a ſua naturali qualitate, vt dictū eſt, eo quod ceſſabit omnis actio corruptiua, quæ eſt per contrarietatem, non poterit pati aliquod corpus paſſione naturali, quia omnis paſſio naturalis eſt alteratiua, eo quod ſit per qualitates contrarias, & imprimitur realiter, & vniuoce forma agentis in paſſum: exiſtente autē tali actione neceſſe eſt fieri corruptionem, & tamen non erit corruptio aliqua poſt iudicium, ſed omnia erunt incorruptibilia, vt dictum eſt; ergo non poterit eſſe aliqua actio naturæ neque paſſio, ſecundum, quàm recipiatur forma materialiter, vel naturaliter in aliquo. Hoc modo impaſſibilitatis conuertuntur impaſſibile, & incorruptibile, & ideo cum corpora damnatorum ſint incorruptibilia, vt dictum eſt, etiam ſunt impaſſibilia.

Alia paſſio eſt per modum receptionis ſpiritualis, & per modum animæ, & iſta ceſſante motu cœli adhuc manebit: quia nichil ad hanc facit ceſſatio motus illius. Et apparet, quia adhuc illuminabitur aer per radios Solis, & ibi eſt quædam receptio ſpiritualis, etiam medium, & pupilla recipient ſpecies viſibiles, & fiet auditio vocum, quæ oēs ſunt receptiones ſpirituales, cum recipiatur intētio formæ, & non ipſa forma ſecundum eſſe naturale.

Et ratio huius eſt, quia receptio formæ ſecundum eſſe naturale fit per motum præcedentem, ideſt alterationē, & omnis motus inferiorum dependet à ſuperiori motu, ſcilicet cœli; quo ceſſante non fit motus inferiorum, neque rēceptio per modum naturalem, ſed receptio per modum animæ fit ſine motu, ideo etiam ſi ceſſet motus cœli non ceſſabit illa receptio; hæc autem receptio eſt paſſio quædam, & hoc modo corpora damnatorum erunt paſſibilia, licet non erunt corruptibilia, quia fit ſic paſſio ſine corruptione vlla, & ſicut dictum eſt de viſione, & auditu ita dicitur de ſingulis alijs ſenſibus, quia in omnibus ſenſibus fit quædam receptio intentionalis ſine materia, ideo in odoratu, & tactu receptio fit, quæ quidem perficiet ſenſum inquantum immutat eum intentionaliter, & tamen erit aut eſſe poterit pœnalis inquantum quædam ſpecies ſecundum eſſe etiam intentionale ſunt valde afflictiuæ, ſed quia fit illa immutatio ſpiritualis ſine motu cœli poterit eſſe paſſio valde fortis, & doloroſa, ſine hoc quod aliquid reſoluatur aut corrumpatur de ſubiecto, immo impoſſibile erit hoc modo corrumpi, cum non ſit ibi motus, & paſſio naturalis, & ſic ignis, & quæcunque afflictiuā poterunt agere in corpora damnatorum affligēdo, & tamen nichil illa lædendo, neque corrumpendo, aut reſoluendo, & ideo in pęnis perpetuis erit conſeruatio corporis ſine miraculo.

Sed obijcietur de beatorum corporibus, quia hoc modo beati habent corpora paſſibilia, quia manifeſtum eſt, quod vident, & audiunt, & odorant, & ſecundum omnē ſenſū recipiunt ſpecies ſenſibiles, & tñ nō eſt iſta receptio niſi quędā paſſio; ergo corpora beatorum paſſibilia ſunt.

F Dicendum, quòd verum eſt, quod corpora beatorum
recipient ſpecies ſenſibiles modo ſpirituali ſecundum in-
tētionem, quia nulla perfectio adimetur corporibusq; eo-
rum ſed potius augebitur, & tamen ſentire perfectionem
quandam dicit, cum ad hanc immutationem ponantur
vires ſenſitiuæ in corpore; ergo non deficiet ſentire illis,
cum vires ſenſitiuas perfectiores habeant quam nunc, vi-
debunt quidem, & audient, & quod materialius eſt tan-
gent, & illud ſentire pati quoddam eſt, cum ſentire non
ſit agere, & vocemus potentias ſenſitiuas paſſiuas, etiam,
quia omne recipere pati quoddam eſt ſed manifeſtum
eſt omnem ſenſationem fieri per receptionem ſpecierum
ab extra, ſcilicet, ab obiecto; erunt ergo corpora beatorū
paſſibilia.

Sed hoc dato dicetur, quid differret inter corpora dam-
G natorum, & beatorum; nam aut vtraq; erunt paſſibilia,
aut vtraque impaſſibilia: patet quia ſi accipiatur paſſio
ſecundum receptionem formæ modo naturali, neque
damnatorum, neque beatorum corpora paſſibilia ſunt,
quia alias corrumperentur, vt dictum eſt præcedenti.q.ſi
accipiatur paſſio ſecundum eſſe intentionale vtraque vi-
dentur paſſibilia, quia vtraque recipiunt ſpecies intentio-
naliter, & ſunt ſentientia actu, & tunc eſt difficultas, quia
corpora beatorum dicimus impaſſibilia, & quod habent
dotem impaſſibilitatis, corpora autem damnatorum non
dicimus habere dotem aliquam, ideo videtur inconue-
nienter ſtare, quod dictum eſt.

Dicendum, quod ſicut dictum eſt tam beati quā dam-
nati ſentient, quod eſt quoddam pati, vel recipere ſpiri-
tualiter, & damnati non recipiunt alio modo, & tamen
H in hac ſpirituali receptione dicuntur damnati pati, quia
affliguntur valde: nam licet non recipiant damnati for-
mas modo naturali ita, quod ſit ibi corruptio, recipiunt
tamen eas modo ſpirituali ita, quod ſit afflictio, formæ
quidem ſpirituales, quæ ſunt intentiones materialium,
vel naturalium formarum non corrumpunt aliquid quia
non imprimuntur cum motu neq; cum contrarietate ali-
qua materiali, & tamen manet eis vis afflictiua, etiam ſi
multum ſpirituales ſint, ſicut nichil eſt ſpiritualius ſpe-
ciebus ſecundum intellectū, & tamen illæ affligunt, quia
quædam earum acceptæ a nobis valde contriſtant, &
maior pœna ſentitur in eis, quam in alteratione ſecundū
naturam, de ſpeciebus ſenſibilibus idem eſt, quod quædā
exiſtentes in ſenſu valde affligunt, immo omnis pœna ad
ſenſum pertinet, ſcilicet, quia in re non ſentiente nulla eſt
pęna, cum dolor ſit ſenſus nocumenti, ea vero quæ nocu-
mentum non ſentiunt licet lędantur, non habent dolorē
I neq; pęnam, ſicut lapis, & arbor vritur, & ſoluitur in ci-
neres, ſed non affligitur, quia non ſentit. Omnis tamen
ſenſatio fit ſecundum ſpeciem intentionalem, & non ſe-
cundum ſpeciem in eſſe materiali, quia forma in eſſe na-
turali informat, & corrumpit ex ratione contrarietatis
cum qua imprimitur, ſed ſenſatio, & gaudium, & affli-
ctio, quæ ſunt cum ſenſatione non ſunt ſecundum for-
mam in eſſe naturali, ſed per modum intentionis, ideo
omnis pœna, & dolor eſt ſecundum immutationem
ſpiritualem: propter, quod ceſſante motu cœli, & actio-
ne ex contrarietate nichil prohibet eſſe receptionem af-
flictiuam, immo videtur neceſſarium eſse, quod ſit, niſi
miraculoſe tollatur, & quia circa damnatos nullum mi-
K raculum fiet, eum indigni ſint, vr, quod manebit afflictio
nimia, & paſsio ſecundum paſsionem intentionalem.

In beatis autem erit receptio ſpiritualis, quæ paſsio eſt,
ſed ſecundum illā non erit aliqua pęna, vel afflictio: ideo
non dicūtur corpora eorum paſsibilia accipiendo paſsio-
nem pro afflictione: erit tamen vere ibi paſsio.i.receptio;
vnde poſt iudicium ſi tam corpora damnatorum, quam
beatorum eſsent iuxta ignem, vtraq; ſentirent calorem,
& neutra calefierent; ſed ſentiendo calorem affligerentur
damnati, beati autem non.

Primum patet: quia nulla perfectio naturalis deerit
beatorum corporibus, ideo neque ſentire, & ſic calorem
ſentient, & frigus.i.immutabuntur potentiæ ſenſitiuæ ta-
ctus ab his ſicut potentia viſiua a ſpecie coloris, de qua
non eſt dubium quin immutetur in beatis.

Secundum patet, quia tam corpora beatorū quam dā-
natorum

natorum erunt incorruptibilia, & tamen non corrumperentur ſi calefierent, vt dictum eſt.

Tertium patet, quia afflictio tollit beatitudinem: ideo non poterit eſſe in beatis, in damnatis autem quęcunque afflictio eſt conueniens. Ex hoc autem fuit neceſſe poni dotem impaſſibilitatis: quia poſt reſurrectionem ceſſante motu cæli non tollitur naturaliter ſenſatio, & dolor, & afflictio, ſed ſolum corruptio: ideo, vt ſpecies receptę intentionaliter non cauſarent afflictionem, quæ tolleret beatitudinem debuit dari dos impaſſibilitatis beatis, quę eſt quædam qualitas prohibens paſſionem cum afflictione, quæ ſequeretur naturaliter ad ſuſceptionem quarundam ſpecierum: & quia hanc dotem non habent damnati affliguntur ad receptionem omnium illarum ſpecierũ, ad quas manentibus in hoc ſtatu ſequitur afflictio.

Ad argumenta facta ſup. q. præced. reſpondendum eſt, & primo ad primum dicendum, quod accipitur verbum Ariſto. de paſſione naturali ſecũdum quam recipitur forma ſecundum eſſe materiale vel naturale, & iſta ſemper abijcit aliquid de ſubſtantia, eo quod talis impreſſio formæ ſit ſemper per motum, & hoc modo dicimus actionem, & paſſionem eſſe vnum motum quaſi ſit actio materialiter motus: & tunc cum quęlibet paſſio abijciat aliquid de ſubſtantia, eo quod fit a contrarietate, neceſſe eſt vt ſæpius facta magis abijciat: & ſic tandem ipſum, quod patitur corrumpetur cum ſit virtutis finitę ad reſiſtendũ; ſecus autem de paſſione modo ſpirituali: quia cũ fiat ſine motu nichil abijcitur de ſubſtantia: ideo talis etiam ſi in infinitum fiat non eſt corruptiua, & huiuſmodi eſt paſſio in damnatis.

Ad ſecundum dicendum, quod ignis aſſimilabit ſibi corpora damnatorum, & tamen non conſumet ea, immo & corpora beatorum aſſimilabit: nam in omni paſſione, vel receptione eſt aſſimilatio, ſed corpora beatorum recipiunt ab igne, vt dictum eſt præcedenti. q. cum ſentiant calorem eius, & hoc non fit niſi recipiendo ſpeciem caloris, & in hoc aſſimilatur corpus igni.

Sed aſſimilatio patientis ad agens, eſt dupliciter. Vno modo, vt forma ſecundum quam eſt ſimilitudo ſit per modum eundẽ in agente, & patiente; ſicut eſt in omnibus agentibus vniuocis, vt calidum facit calidum, & ignis generat ignem.

Alio modo per modum diuerſum a modo quo eſt in agente, & ſic eſt in omnibus agentibus æquiuocis, in quibus contingit, quod nõ eſt forma in agente ſpiritualiter, & in recipiente materialiter, aliquando eſt materialiter in agente, & ſpiritualiter in recipiente.

De primo patet, vt in artifice, & re facta; nam eandem formam ſecundum ſpeciem producit ædificator foris quã habet in mente: ſed in mente eſt illa ſpiritualiter, quia nõ eſt extenſa ſecundum latitudinem, & longitudinem, neque trigona aut exagona, & ſic de cæteris conditionibus formæ in materia, in re autem extra eſt materialiter. i. in ipſa materia, & ſecundum conditiones eius ſupradictas.

De ſecundo ſicut paries albus cauſat ſpeciem ſuam in oculo, ſed in pariete eſt albedo materialiter, i. ſecundum omnes conditiones materiæ, ſ. eſt in ſuperficie, & extenditur, & eſt ibi materialiter. i. habet virtutem materiæ, ſ. immutandi, & ſe diffundendi; in patiente autem. i. in medio, & oculo eſt ſpiritualiter, quia non eſt ſpecies extenſa: ſed in eodem puncto ſunt ſimul multæ ſpecies, quod eſt contra modum exiſtendi formarum naturalium. Etiã non habent illæ ſpecies virtutem naturalem, ſ. immutandi, generandi, & diſgregandi, quam virtutem habet ipſa albedo, quæ eſt forma naturalis, & tamen omnibus his modis aſſimilatur recipiens agenti; minus tamen in receptione æquiuoca. Sic autem eſt de igne; quia ille agens in corpora damnatorum aſſimilat illa ſibi ſed æquiuoce; quia ſpecies, quæ eſt materialiter, & naturaliter in igne, recipitur ſpiritualiter ſolum in corporibus damnatorum, & ideo cum tali aſſimilato non ſtat conſumptio, hic autẽ ignis agit in corpora noſtra vniuoce gignendo calorem, & tandem ipſa corpora igniendo, ideo hic aſſimilando conſumit ſed ibi non.

Ad tertium dicendum, ꝙ præſupponitur aliquid pro vero, ꝙ non eſt verum: nam dr, ꝙ Salamandra in igne viuat, ſed non eſt verum, licet ad modicum tẽpus poteſt in igne viuere, dicit. n. Ariſt. lib. de proprietatibus elementorum, ꝙ nullum animal in igne viuere poteſt, & Galenus lib. de Simpl. Med. dicit, quod nullum corpus eſt, ꝙ tandem ab igne non conſumatur, quamuis quædã ſunt corpora, quæ ad horam ſiue paucum tempus in igne manere poſſunt ſine lęſione, vt patet de hebeno ligno. Et dicendum de rebus non ſenſitiuis, ꝙ non poſſunt in igne perſeuerare diu incorrupta; vnde etiam quæcunque mineralia per longam exiſtentiam in igne minuuntur licet quędã parum alia multũ, ſed quicquid parum minuitur, & alteratur aliquando licet tarde erit totum conſumptum.

De ſentientibus autem, vt de Salamandra dicendum, quod non poteſt diu viuere in igne, neceſſe enim erit tãdem vri, & ſolui, ſed ſpeciale hoc, quia cætera animalia ſtatim læduntur ab ignibus, Salamandra autem non ſtatim, ideo dictum eſt Salamandrã in igne viuere, nõ quaſi ſit ei locus naturalis vitæ ignis, vel ibi ſemper viuere poſſit, ſed quia aliquandiu viuit, & non offenditur, quod nõ inuenitur in alijs animalibus.

Cum vero dicitur, quod animalia, quæ in igne non lęduntur non affligantur, recte dictum eſt ſaltem generaliter, licet per accidens non affligantur, & lædantur, vt ſi qñ aliqua membra obſtupuerunt, vel cum vehementiſſimo ſopore, quis tenetur, ſed alias ſimul fit in nunc ſenſus doloris, & nocumentũ; aliquandiu igitur non læditur Salamandra in igne, neque affligitur, cum vero incipit lædi affligitur, ſed in hoc differt ab alijs animalibus, quia illa mox, vt igne poſita fuerint læduntur, & affliguntur. De damnatis autem ſecus eſt, quia illi ab igne non læduntur, & tamen nimis affliguntur, & hoc fit, quia iſta duo poſſunt apud eos diuidi, quæ apud nos non diuiduntur, realiter quidem differunt iſta, ſ. lędere, & affligere: quia lædere pertinet ad actionem naturalem, quæ eſt cum motu, & eſt per contrarietatem, ideo eſt corruptiua: abijcit enim aliquid de ſubſtantia, ſed affligere pertinet ad immutationem vitalem per modum intentionis: quia dum ignis natus eſt iſta duo ſimul efficere. i. immutare naturaliter, & ſpiritualiter, efficit ea ſimul ſecundum calorem ſi patiens ſuſceptiuum ſit vtriuſque tranſmutationis ſimpliciter, vel ſecũdum ſtatum, & quia omnia ſenſitiua in hoc ſtatu ſunt paſſibilia ab igne per calorẽ quantum ad vtrãque immutationem, nullum eſt animal, quod ſentiat calorem, quod ſimul non vratur. Secus de damnatis: nam ſecundum ſtatum competit ei immutari ſpiritualiter, & non naturaliter: ceſſante enim motu cęli non poteſt ignis agere naturali actione, quę eſt per motum, & contrarietatem; reſtat ergo immutatio ſpiritualis, & per iſtam affligentur damnati.

Niſi quis dicat, quòd non poterunt affligi cum non lędatur corpus. Sed non ſtat, quia ſenſibile non ſolum eſt natum delectare, vel affligere ſenſum ſecundum, ꝙ agit actione naturæ confortando, vel corrumpendo organũ, ſed etiam ſecundum, ꝙ agit actione ſpirituali, & hoc cõſurgit ex proportione debita, vel indebita ſenſibilis ad ſenſum: nam cum fuerit proportio debita ſequitur delectatio, ex indebita vero cauſatur afflictio, vt quando ſe habet in ſuperabundantia, & defectu, & apparet hoc in coloribus, & vocibus: nam iſta non habent actionem naturalem corruptiuam corrumpendo organum; & tamen affligunt: quia conſonantia vocum delectat, diſcordantia vero contriſtat: & in coloribus, quidam nos delectãt, alij faſtidiunt; apparet ergo, quod ſine actione naturali eſt actio afflictiua.

Circa beatos vero erit aliud, quia ipſi iuxta ignem immutabuntur ab igne ſentiendo calorem, ſed non affligentur. Et hoc accidit propter duo, primo propter ſtatum: nã cum beati reſumpſerint corpora in reſurrectione ceſſabit motus cęli, & illo ceſſante nulla actio eſt aut motus naturalis, & iſta cauſa extenditur etiam ad damnatos.

Secundo, quia beati habebunt dotem impaſſibilitatis, qua reſiſtent omni volenti agere, vnde neque actione corruptiua neque afflictiua ager aliquid in illud. Et ratio huius eſt, quia cum tam damnati quam beati ſentiant calorẽ ignis, & immutentur ab eo ſpiritualiter damnati affligẽtur, & nõ beati, quia afflictio prouenit ex proportione

indebita ſenſibilis ad potentiã vel organum, vt cum ſenſibile excedit organum ; nam tunc affligit, & corrumpit, vel affligit ſaltem , ſed circa beatos non poterit eſſe aliquis exceſſus ſenſibilis obiecti ad potentiam ſenſitiuam, quia virtus gloriæ quæ eſt impaſſibilitas quædam , efficiet ſenſum beati maiorem omni ſenſibili qualitate , & ideo à nulla poterit affligi , ſed manebit ſola immutatio vitalis,quæ pertinet ad cognitionem,ſcilicet , quòd recipiatur ſpecies in ſenſu ad hoc,quòd faciat de ſeipſo cognitionem.

Ad quartum dicendum , quòd erit dolor immenſus in damnatis idest multo maior,quolibet dolore vitæ huius; & iſte per manebit : neque tamẽ vnquam auferet vitam. Et ratio eſt quia nullus dolor quantuſcunque ſit & quantumcunque duret poteſt directe auferre vitam , ſed per accidens aufert. Et patet,dolor eſt ſenſus nocumenti , ſed ſenſatio eſt potentiæ ſenſitiuæ, ipſa autem potentia non recipit modo naturali ſed ſpirituali,& intentionali, & tamen ſecundum hanc receptionem non eſt corruptio aliqua;vitam autem auferre corruptio eſt: ideo ſecundum ſenſum doloris nunquam contingit auferri vitam quantuſcunque ſit ſenſus doloris,ſed per accidens ad dolorem aufertur vita, vt quia ſimul cum dolore ſit aliquod nocumentum in corpore ſcilicet , quòd cum dolore,qui eſt in anima, mutatur corpus a ſua naturali diſpoſitione , & in illa mutatione ſit corruptio, & hoc ſæpe videmus, quòd ex animæ paſſionibus vel cum illis immutatur corpus: vt ex ira calefit corpus , ex timore autem frigeſcit , ſed vt dictum eſt corpus non poterit mutari a ſua naturali diſpoſitione poſt reſurrectionem,quia nõ erit aliquid transmutans ceſſante motu cœli,ergo quantacunque ſit animę paſſio non poterit eſſe aliqua transmutatio naturalis in corpore,& ideo ad quantumcunque dolorem non poterit ſequi mors in damnatis.

An in animabus damnatorum, & beatorum maneant potentia ſenſitiua. Quæſt. CCCCLXXX.

SED quia in damnatis , pęna quædam eſt, & dolor, cum Chriſtus dicat , quòd ibunt in ſupplicium æternum;& pęna non eſt ſine ſenſatione , & ſenſatio videtur eſſe potentiæ ſenſitiuæ , eſt dubium de potentijs ſenſitiuis,quomodo ſe habeant ad animas ſeparatas ſcilicet, an in animabus ſeparatis damnatorum , & beatorum maneant potentiæ ſenſitiuæ.

Aliqui dicunt quòd ſic,quia dicit Aug.li.de Spiritu,& Anima , recedit anima a corpore ſecum trahens ſenſum; imaginationem;rationem,intellectum; intelligentiam, & concupiſcibilitatem;& iraſcibilitatem,ſed ſenſus , & vis traſcibilis,& concupiſcibilis ſunt vires ſenſitiuæ,ergo in anima ſeparata manebunt vires vel potentiæ ſenſitiuę.

Secundo patet,quia dicit Aug.lib. de Eccleſiaſticis Dogma. ſolum hominem credimus habere animam ſubſtantiuam quæ exuta corpore viuit, & ſenſus ſuos atque ingenia viuaciter tenet , ergo anima exuta a corpore habet potentias ſenſitiuas .

Tertio , quia potentiæ animæ vel eſſentialiter inſunt vt quidam dicunt ; vel ad minus ſunt naturales proprietates ipſius , ſed illud quod eſſentialiter ineſt alicui non poteſt ab eo ſeparari,neque ſubiectum aliquod deſeritur a naturalibus proprietatibus, quia alias non ſunt naturales . Ergo anima ſeparata non poteſt amittere aliquas potentias ſuas, ſed ſenſitiuæ ſunt potentiæ animæ, ergo non amittet eas anima ſeparata ſed ſeruabit .

Quarto, quia totum ex partibus conſtat , & ideo non manet totum integrum cui deeſt aliqua pars ſua,ſed anima eſt totum potentiale , ideo non eſt integra ſi non habeat omnes potentias ſuas , ſed ipſa ſeparata manet tota integra , ergo habebit omnes potentias ſuas,ſed illarum quædam ſunt ſenſitiuæ : ergo, & ſenſitiuæ manebunt in anima ſeparata .

Quinto ſi non manerent potentiæ ſenſitiuæ ſequeretur inconueniens ſcilicet,quia aliquid eſſet cooperans ad meritum vel demeritum,quod non eſſet particeps glorię neque pœnæ, & eſt inconueniens, quia propter hoc corpus videtur reſurgere , vt ſi fuit inſtrumentum animæ operantis bonum recipiat partem beatitudinis, econtrario autem ſi fuerit inſtrumentum malæ operationis recipiat partem pœnæ , & tamen magis pertinet potentia ſenſitiua ad actum bonum vel malum quam corpus, quia corpus ſolum eſt vt inſtrumentum actus, potentiæ vero ſunt principia agendi,ideo potius deberent eædem potentiæ reſurgere cum idem corpus reſurgat, ergo manebunt in anima ſeparata .

Sexto , quia ſi anima ſeparata non retineat ſecum potentias ſenſitiuas,peribunt illæ, & cum pereunt oportet, quod conuertantur in aliquid vel in nichilum cedant , non poteſt dici, quòd conuertantur in aliquid, quia non habent materiam tanquam partem ſui,ſola enim materialia conuertuntur in aliquid , ergo ſi perit cedit in nichil , ſed quod in nichil cedit non poteſt redire in idem numero , ideo in reſurrectione neceſſe eſt, quòd homo , aut non habeat potentias ſenſitiuas ; aut non eaſdem,ſi nullas dicatur habere non erit animal,nullum enim animal eſt ſine ſenſu tactus,& tamen erit homo,ideo habebit potentias ſenſitiuas,erunt ergo aliæ,& tunc eſt inconueniens,quia non redibit idem homo numero,qui prius fuit,quia ſecundum Philoſophum , ſicut ſe habet anima ad corpus,ita ſe habent potentiæ ad partes corporis,ſicut viſiua ad oculum, & ita de alijs,ſed ſi non rediret eadem anima ad corpus non eſſet idem corpus,et conſequenter, neque idem homo : ergo ſi non redeat eadem potentia viſiua non redibit idem oculus,& ita de aure,& naſo,& cęteris partibus organicis , & ſic non erit idem corpus, ſed non exiſtente eodem corpore non eſt idem homo, cum ſit corpus pars eſſentialis , & valet ratio , quia nulla pars corporis eſſe videtur , quæ non ſit organum alicuius potentiæ ſenſitiuæ ſaltem quantum ad organum tactus, quod toti corpori coextenditur , ergo cum idem homo reſurgere debeat, neceſſe eſt, quòd maneant eædem potentiæ ſenſitiuæ , ſed non reſurgerent eædem niſi manerent in anima ſeparata , ergo manent in ea, quando ſeparatur .

Septimo , quia ſi potentiæ ſenſitiuæ perirent, & non manerent in anima ſeparata corrumperentur corrupto corpore , & conſequenter debilitarentur debilitato corpore , quia vt dicitur 1 . de Anima ſi ſenex accipiat oculum iuuenis videbit vtique,ſicut iuuenis,ergo neque corrupto corpore corrumpentur potentiæ ſenſitiuæ , & ſic manebunt in anima ſeparata .

Dicendum , quòd potentiæ ſenſitiuæ non manent in anima ſeparata , quia non poſſunt manere in ea niſi ipſa ſit ſubiectum earum , quia ſubiectum eſt ipſum compoſitum .

Quod patet,quia ſi in anima eſſent, vt in ſubiecto, eſſet anima potens exire in actum ſentiendi ſine corpore, aut vſu organi corporei, quod patet , quia de intelligere, & velle,quorum vſus non ſit per aliquod organum,licet præſupponantur phantaſmata ſuſcepta organice, tamen nunquam ſit ſenſatio ſine organo, & ſit per ipſum organum, ergo potentiæ ſenſitiuæ ſunt ipſius compoſiti tanquam ſubiecti, & quia corrupto ſubiecto neceſſe eſt perire accidens eius,corrupto animali peribunt omnes potentiæ ſenſitiuæ, & ita non manebunt in anima ſeparata .

An corrupto corpore maneant in anima ſeparata potentia ſenſitiua? Quæſt. CCCCLXXXI.

ALiqui dicunt , quòd maneant in anima ſeparata , quia ponunt, quòd anima ſit ſubiectum earum, & ita tenet Radulphus 4. Senten. diſt. 44. Et arguit primo contra poſitionem , quæ tenet eas eſſe potentias compoſiti,quia qualitas compoſiti eſt materialis,ſed potentia ſenſitiua non eſt qualitas materialis,ergo non conſequuntur compoſitum,ſed animam;maiorem probat in ſubſtantijs materialibus, minor colligitur ex toto ſecundo de Anima,quòd ſenſationes ſint ſpirituales,& immateriales,& indiuiduales .

Secundo dicit ſic , ꝙ potentiæ ſenſitiuæ ſunt idẽ cum ſubſtantia animæ, ergo non ſunt conſequẽtes compoſitũ patet antecedens,quia ſi nõ eſſent eædẽ,intentio in actu ſentiendi non remitteret actum intelligendi , quia hoc

non

non fit in actibus potentiarum, quæ per ſe præciſe conſequuntur compoſitum, & tamen ſenſatio remittit actum intelligendi, immo interdum tollit, vt in venereis, vt dicitur 7. Ethico. cap. 15. & tamen ſi ſunt idem cum ſubſtātia animæ neceſſe eſt, quod maneant ſeparata anima. Tertio dicit ſic, quod ſeparata intellectiua anima Deus poteſt conſeruare in compoſito omne abſolutum diſtinctum realiter ab ipſa anima, & ideo ſi diſtinctæ eſſent potentiæ iſtæ ab anima intellectiua, illa ablata poſſet homo manere negatiuus, & sēſitiuus, quod dicit eſſe quandā truffam.

Quarto dicit ſic, & quod hoc eſt ponderandum, quia genus in homine ſumitur a forma ſubſtantiali ſecundum Cōmen. 2. Meta. & tamen ſumitur a parte ſenſitiua, quia animal eſt ſubſtantia animata ſenſibilis, & tamen differētia generis ſubalterni non ſumitur ab aliqua qualitate conſequente compoſitum, quia nulla qualitas eſt ſubſtantia, ergo potentiæ ſenſitiuæ ſunt ipſa ſubſtantia animæ, & ſic manent in anima.

Quinto dicit, quod in bruto ſenſitiuum eſt forma ſubſtantialis, ergo etiam in homine, conſequentia patet, quia ſenſitiuum in homine eſt nobilius, quam in bruto, ideo ſi in bruto eſt ſubſtantia nō poterit eſſe in homine accidēs, antecedens patet, quia in bruto non eſt aliqua forma perfectior, quam ſenſitiuum.

Sexto, quia ſpecies animę non eſt qualitas, quia tunc anima eſſet qualitas, ſed ſenſitiuum eſt ſpecies animæ 2. de Anima, vbi diſtinguitur anima per ſenſitiuum, vegetatiuum, & rationale, vel vita per iſtos modos, & tamen vita eſt ibi forma ſubſtantialis, ergo ſenſitiuum, & vegetatiuum non erunt qualitates.

Septimo, & vltimo, quia corrupto ſubiecto corrumpitur qualitas ſubiecti, & ſic lęſo organo viſus periret potētia viſiua, quod habet pro inconueniente. Ideo ipſe Radulphus ponit circa hoc tres propoſitiones. Prima eſt, ꝙ potentiæ ſenſitiuæ ſunt realiter idem cum ſubſtantia animæ, & tamen differunt formaliter inter ſe, primum ſupponit probatum ex dictis, ſecundum probat, quia impoſſibile eſt vnum, & idem eſſe formaliter principiū actus, & non eſſe, ſed potentia viſiua eſt formaliter principium actus videndi, & non auditiua, ergo impoſſibile eſt, quod ſint idem formaliter. Secunda propoſitio ſua eſt, quòd potentiæ ſenſitiuæ manēt cum anima ſeparata, quia quando aliqua duo ſunt idē realiter manēte vno manet aliud, ſed potentiæ ſenſitiuæ ſunt idem, quod ſubſtantia animę ergo manent cum ſeparata anima. Tertia propoſitio ſua eſt, quòd poſſibile eſt animam ſeparatam habere actum ſentiendi, de iſta tamen propoſitione dicetur.

An verum ſit quod ſupra ſecundum Rodulphum eſt affirmatum ſcilicet, quod potentia ſenſitiua ſint eadem realiter cum ſubſtantia animæ.
Quæſt. CCCCLXXXII.

Dicendum circa hæc, quòd falſa ſunt, contra tertiam propoſitionem non dicetur ſtatim, ſed poſtea, ſecunda autem propoſitio ſua bene ſequitur ex prima, & ſi prima eſſet vera ſecunda eſſet vera, ideo contra ſecundam non eſt ſimpliciter inſtandum, prima autem habet duas partes, prima eſt, quod ſunt idem realiter potentiæ ſenſitiuæ cum potentia animæ, ſecunda eſt, quod inter ſe differunt formaliter, & dependet ſecunda pars a prima, & ſi prima eſſet vera ſecunda eſſet vera, ſcilicet, quòd inter ſe formaliter differrent, nam & nunc formaliter differūt, & realiter, prima tamen pars eſt falſa, ſcilicet, quòd ſint idem cum ſubſtantia animæ.

Ad argumenta eius ſeptem quibus prædicta videbatur probare eſt reſpondendum.

Ad primum dicendum, vno modo, quòd non eſt verum, quòd potentiæ ſenſitiuæ ſunt pure ſpirituales, & ſenſationes ſunt pure ſpirituales, ſi enim eſſent pure ſpirituales poſſent eſſe in ſpiritu puro, ſicut intelligere, & velle ſunt in ſubſtantijs ſeparatis, & tamē, neque eſt in eis vnquam ſentire nec potētia ſenſitiua, eſt autem in eis quidquid eas naturaliter perficere poteſt cū ſint perfectiores, quam entia corporalia, ergo non poſſunt in eis eſſe potentiæ ſenſitiuæ, cum ſi ſint deficeret eis aliqua perfe-

A ctio naturalis, ergo non ſunt potentiæ ſenſitiuæ pure ſpirituales, quia alias poſſent eſſe in ſubſtantijs ſeparatis.

Item ſenſatio non eſt pure ſpiritualis, neque potentia ſenſitiua, quia immutatur materialiter, non enim immutatur potentia ſenſitiua, niſi immediate ab obiecto materiali, & cum quadam determinatione loci, & ſpatij, quia non poſſumus ſentire ex omni diſtantia, ſed ex quadam determinate.

Item ad ſenſationem ſequitur quædam immutatio realis doloroſa, dicit enim Ariſtote. 7. Ethico. cap. vltimo, quod videndo, & audiendo dolorem ſuſtinemus, ſed non ſentimus, quia aſſueti ſumus, & tamen ab aſſuetis non fit paſſio, id eſt non fit ſenſatio doloris, & tamen immutatio pure ſpiritualis, quæ fit ab obiecto in intelle- B ctum, aut voluntatem nullum cauſat dolorem, ſed perfectionem, ergo non eſt ſenſatio immutatio pure ſpiritualis, & tamen ſi potentiæ ſenſitiuæ haberent animam pro ſubiecto, ſicut intellectus, & voluntas, qualis eſt actus intelligendi, & volendi, tales eſſent ſenſationes.

Confirmatur, quia dicitur ſecundo de Anima, quod excellens ſenſibile corrumpit ſenſum, & ſic non ſolum alterat materialiter, ſed etiam corrumpit, ſicut eſt in ſenſu tactus in paſſione facta a duris, dicit tamen Ariſt. ibidem, quod excellens intelligibile non corrumpit intellectum, ſed potius confortat, quia quanto intelligibile habet magis de intelligibilitate tanto magis confortat intellectum, & luce ſua perficit, & actuat illum, ergo non eſt ſenſatio pure ſpiritualis actus, & conſequenter po- C tentia ſenſitiua non eſt pure ſpiritualis, ſed eſt aliquo modo materialis.

Aliter etiam poteſt dici, & valde bene, quòd accidentium quædam ſunt actiones, & paſſiones, alia ſunt aliquid permanens, prima accidentia ſemper ſunt compoſiti ipſius, quia actio, & paſſio ſemper ſunt ſuppoſiti, & ideo quibuſcunque principijs, vel potentijs eueniant ſemper dicuntur compoſiti.

De ſecundis accidentibus differt, quia quædam ſunt partium, alia compoſiti, & ideo in homine quędam ſunt accidentia, quæ habent pro ſubiecto animam hominis, ſicut eſt de potentia intellectiua, & volitiua, non enim ſunt iſta accidentia hominis, ſed animæ, nam ſi eſſent accidentia hominis corrupto homine perirent, & tamen mortuo homine manet intellectus, & voluntas, quia ma- D net anima, ergo homo, qui eſt ipſum compoſitum non eſt ſubiectum intellectus, & voluntatis.

Et ſi dicatur, quòd intelligere, & velle ſunt compoſiti.

Dicendum, quòd hoc eſt, quia nominant actus, & omnis actus eſt ſuppoſiti tanquam agentis, & denominati, pars autem non eſt ſuppoſitum, ideo melius dicitur quod homo intelligat, quam quòd intellectus intelligat, vel, anima intelligat, & tamen non eſt homo ſubiectum huius accidentis, quod eſt intellectus, & voluntas, ſed ipſa anima rationalis. Alia autem ſunt accidentia partis, quæ eſt materia, vt eſſe album, nigrum, figuratum, durum, molle, rarum, & denſum. Et patet ex ratione ſupra poſita, ſ. quia illa, quæ ſunt accidentia hominis, non manent corrupto homine, & tamen omnia hæc manent in E cadauere, ergo non ſunt in compoſito tanquam in ſubiecto, ſed in parte id eſt corpore, & ita eſt de omnibus ſymbolis, quæ manent in genito, & corrupto 2. de Gene. & Cor. quod enim in tranſmutatione manet, neceſſe eſt eſſe in illo, quod eſt ſubiectum tranſmutationis, hoc autem eſt materia, ideo illius ſunt hæc accidentia, denominant tamen mediate compoſitum, quia dicimus hominem eſſe album, nigrum, magnum, figuratum, & criſpum, & non eſt mirum, quòd denominetur compoſitum ex his, quia ita etiam ſunt alia accidentia partium materiæ, quæ tamen nominant totum compoſitum interdum, ſicut ſimitas, & aquilinitas ſunt accidentia naſi, & non totius corporis, neque hominis. & tamen vocatur homo ſimus, vel aquilus, ita etiam de accidentibus, quæ nominant rectitudinem, & curuitatem tibiæ, quia illa ſunt in tibia, vt in ſubiecto, & tamen de-

nominant etiam compoſitum, non tamen ſunt in compoſito, F vt in ſubiecto proprio cum maneant corrupto homine. Alia autem ſunt accidentia compoſiti, & non partium eius, vt maſculinitas, & fœminitas, nam ſolum compoſitum denominant, non enim eſt anima maſculus, aut fœmina, neque corpus ſed homo. Etiam, quia corrupto compoſito non manet maſculinitas, & fœminitas, manerent tamen ſi eſſent accidentia partium, & ita eſt de potentijs ſenſitiuis, illæ enim ſunt in compoſito tanquam in ſubiecto, & ideo non manent reſoluto illo.

Sed dicendum, ꝙ licet aliqua ſint accidẽtia compoſiti, quæ non ſunt partium, ideſt ſunt in cõpoſito, vt in ſubiecto, & non in partibus, quia tamen compoſitum non habet aliquod eſſe niſi à partibus, omne accidẽs ſuum prouenit ex conditione partium, & ſunt illæ tanquam principia horum accidentium, & quorundam accidentium G in homine eſt principium anima, aliorum eſt principium corpus, aliorum autem vtrunque.

De primis patet, vt in potẽtijs omnibus ſenſitiuis, quia ſunt in homine, vt animatus eſt, & fluunt omnes iſtæ potentiæ ab anima.

De ſecundo, vt maſculinitas, & fœminitas, nã iſta conſequuntur materiam, nulla enim proprietas animæ ſimpliciter eſt, quę determinet magis ad maſculinum, quam ad fœmininum, vt communiter dicitur, licet de hoc alia eſt difficultas, quæ nunc non expedietur.

De tertio, vt riſibilitas, eſt enim ſolius compoſiti paſſio, ideſt hominis, & conſequitur eum tam ex parte animæ, quam ex parte figurationis organorum, nam in corpore pecoris non eſt aptitudo organica ad ridendum. His ſuppoſitis dicendum, ꝙ illa accidentia cõpoſiti, quo- H rum eſt principium ſola materia habent ſe totaliter materialiter, vel corporaliter, & ideo potentiæ ſenſitiuæ, licet ſunt accidentia compoſiti, & non animæ, quia tamen ab anima ſunt tanquam à principio, habent modum ſpiritualem in actione, ſiue paſſione ſua.

Cum autem dicebat Radulphus, quòd qualitates conſequentes compoſitum materiale non poſſunt eſſe ſpirituales, dicendum, ꝙ ſi eſſent iſtæ qualitates in ſubiecto materiali, & emanarẽt à principio materiali, neq; eſſent ſpirituales, neq; tenerent aliquam conditionem ſpiritualitatis, eſſent materiales, & tamen licet ſint in ſubiecto materiali emanant à ſubiecto pure immateriali, ideſt ab anima, vt oſtenſum eſt, ideo conſequuntur quandam ſpiritualitatem in operatione ſua non quidem plenam, vel totalem ſicut eſt in potentijs illis, quæ ſunt in ſubiecto ſpi I rituali, & à principio ſpirituali, ſicut ſunt intellectus, & voluntas, hæ ergo potentiæ ſenſitiuæ inquantum ſunt à principio ſpirituali conſequuntur multum de conditione ſpiritualitatis, inquantum autem ſunt in ſubiecto materiali retinent etiam aliquas cõditiones materiales, vt ſupra oſtẽſum eſt. Et iſta eſt ratio naturalis horũ, & ſi aliud fingere velis, ipſa natura clamat velut eam inuitam, & renitentem trahas. Cum vero dicebat Radulphus, quòd qualitates compoſiti materialis emanãt à principijs materialibus, & recipiuntur in ſubiectis materialibus, &c.

Dicendum, quòd non eſt verum ſemper ſaltem quantum ad ſenſitiuas potentias, nam ſubiectum earũ eſt materiale, ſed principiũ eſt ſpirituale. Ipſe tamen vult aliud, ſcilicet, ꝙ compoſitum, ſicut eſt ſubiectum ſuarum paſſionum, vel qualitatum, ita ſit principium earum, ſicut K eſt de intellectu, & voluntate in anima. Nam anima eſt ſubiectum illarum, & ipſa eſt principium, quia intellectus, & voluntas fluunt ab eſſentia animæ.

Sed non ſtat, quia compoſitum poteſt eſſe ſubiectum alicuius qualitatis, vel paſſionis cuiuslibet, ſed nõ poteſt eſſe principium alicuius, quia hoc repugnat, nam totum eſſe compoſiti eſt principiatum, quia compoſitum ab altero eſt quantum ad totum, quod eſt, ergo accidentia ſua principiata ſunt, nam ab eo à quo eſt compoſitum ſunt accidentia compoſiti, ſecus de anima, quia ipſa non eſt ab alio tãquam à principio ex parte ſui, etiam, quia eſt ſimplex, & forma, ideo neceſſe eſt, ꝙ ſicut eſt ipſa ſubiectum ſuorum accidentium propriorum, ita ſit principium eorum, ideſt ab ea fluant, & non ab aliquo alio.

An ſenſitiuæ potentiæ ſunt idem cum anima ſubſtantia? Quæſt. CCCCLXXXIIII.

AD ſecundum, quando probat eſſe potentias ſenſitiuas, idem cum ſubſtãtia animæ, eo quòd immutatio intenſionis ſenſitiuæ impedit remittendo, vel tollendo actum intellectus.

Dicendum, quòd non ſequitur hinc, ꝙ intellectus, & potentiæ ſenſitiuæ ſint eiuſdem ſubiecti, ſed eiuſdẽ principij, eſt enim forma principium omnium operationum compoſiti, ideo licet actus compoſiti quantum ad principia immediata habeant diuerſitatem, & multitudinẽ, tamen quantum ad principium mediatum habent vnitatem, ideo contingit vnam operationem impediri per alteram, & hoc prouenit, quia virtus compoſiti eſt finita, & dum in plura diuiditur minor fit ad ſingula, vnde ſi circa aliquid valde intendere velit, cum non poſſit circa multa ſimul valde intendere, quia hoc eſſet maioris potentiæ, neceſſe eſt, quòd ceſſet ab alijs, quando ad vnum valde intendit, & iſtud prouenit, tam in intẽſione actionum, quàm delectationum. De primo patet in potentia motiua localiter, nam ſiquis valde, & ex toto conatu intendit ad motum localem aliquem, ceſſant in eo operationes cęteræ, neque enim ſecundum intellectum tunc conſiderare poteſt. De ſecundo, ideſt de delectatione patet, quia regula eſt, quòd quando quis experitur aliquam magnam delectationem, ceſſat à cęteris delectationibus, vt dicitur 10. Ethicor. quòd mali agonizantes ſunt quando aſpiciẽs poteſt comedere legumina quaſi dicat ad delectationem paruam, quæ eſt in comedendo legumina, non poteſt attendere videns ſi eſſet magna delectatio reſpiciendo agoniſtas. Et patet falſum eſſe, quod dicebat Radulphus, non enim ceſſat operatio vnius potentiæ intẽſa operatione alterius, quia ſunt eiuſdem ſubiecti, nam de virtute motiua localiter manifeſtum eſt, quòd non eſt in anima tanquam in ſubiecto, ſed eſt in partibus corporis muſculoſis, & tamen ſiquis nimis nitatur intendere motui locali, ceſſat ab alijs operibus, ita vt non ſolum remittatur opus intellectus, ſed etiam omnino ceſſet, ergo operatio vnius potentiæ remittit aliam, quando ſunt ab eodem principio, licet non ſint eiuſdem ſubiecti, & ita eſt quantum ad potentias ſenſitiuas reſpectu intellectus, & voluntatis.

Ad tertium dicendum, ꝙ non eſt vera propoſitio, ſcilicet, quòd ſeparata anima intellectiua poſſit manere in compoſito omne abſolutum diſtinctũ ab anima, ſed debet addi, quod non ſit poſterius in ordine eſſentiali, nam non poſſunt manere poſteriora ſine prioribus, etiam in realiter diſtinctis, cum poſteriora ſint principiata à prioribus, nam maſculinitas, & fœminitas manifeſtum eſt, ꝙ non ſunt accidentia animę, ſed compoſiti, & tamen ablata anima rationali manifeſtum eſt, quòd non poſſunt manere maſculinum, neque fœmininum, & ratio eſt, quia iſta ſunt accidentia compoſiti, & non manẽte compoſito non poſſunt manere, & tamen non manente anima non manet compoſitum, ergo non eſt poſſibile iſta manere, ita igitur ſunt potentiæ ſenſitiuæ qualitates propriæ compoſiti, & non exiſtente illo non exiſtunt, & tamen compoſitum eſt per formam ſuam, quæ eſt anima, ergo non manente anima non manent potentiæ ſenſitiuæ, licet non ſint in ipſa tanquam in ſubiecto.

Ad quartum dicendum, quòd ratio generis accipitur ab eo, quod eſt ſubſtantiale, & ratio differentiæ conſtitutiuæ ſpeciei eodem modo. Et cum dicitur, quod ſenſibile ſit differentia, concedendum eſt, & quòd accipitur à forma ſubſtantiali, & tamen non nominatur à potentia ſenſitiua, ſed ab anima ſenſitiua, quæ eſt forma.

Circa quod, ſciendum, quòd nomina ponuntur ad notificationem rerum, & ideo ponuntur ſecundum ea, quæ nota ſunt de ipſis rebus.

Et quoniam differentię ſunt ad diſtinguendum, oportet, quòd accipiantur à forma quantum ad id, quod de forma notum eſt, anima autem vnitur corpori, vt forma, & vt motor iuxta Ariſtot. & tamen, vt eſt forma non competit ei aliqua operatio, niſi ſubſtantifica, &

forma-

formalis,et iſta eſt indiſtincta, ſcilicet dare eſſe humanū, quia toti corpori dat hoc eſſe, & omnibus partibus, & quantum ad hoc non habet anima aliquas potētias, quia potentiæ diſtinctæ ad operationes diſtinctas competūt, & tamen operatio illa eſt diſtincta in toto, & in partib.

Secundo,& præcipue,quia potentię ſunt ad operationes,quæ diſtinguuntur ab eſſe operantis,operatio autem formæ non eſt operatio proprie dicta, ſed dare eſſe, ideo non habet forma potentias pro eſſe formali,& ſubſtantifico,anima autem,vt vnitur corpori, vt motor habet varias potentias, quia exerceret varias operationes,& quoniam operatio dat cognoſci formam, ſicut tranſmutatio materiam.3.Phyſic.& non apparent operationes aliquæ ipſius animæ, vt eſt forma, & apparent multæ operationes eius, vt eſt motor,ideo non cognoſcimus animam,vt eſt forma corporis, ſed vt eſt motor, vnde & omnia nomina poſita ad notificationē animæ aſſumuntur ex actibus quos exercet, vt motor. Et ita nomina ſignificantia differentias aſſumuntur ab anima, vt eſt motor, & non, vt eſt forma, quia ratiocinari eſt actus intellectus,qui eſt potentia animæ, & ita competit animæ per rationem ſuam, & non per eſſentiam ſuam, licet non exerceatur per organa corporis, & ſic ſenſibile, & rationale aſſumūtur ab anima, vt eſt motor non eſt forma, neque eſt de intrinſeca ratione compoſiti,quia non ſe habet,ſicut motor ad mobile, ideo differentiæ iſtæ non ſunt conuenienter ſumptæ, quia non ſumuntur à forma, nec à ratione ſubſtantiali, ſed deberent accipi ab anima, vt eſt forma, anima tamen illo modo eſt ignota, quia non habet operationes aliquas per quas notificetur, differentiæ autem debent eſſe notæ, quia notificant diſtinctionem, ideo neceſſe eſt ex hoc, quòd omnes verę differentiæ ſubſtantiales ſint ignotæ, quia formæ quantum ad actus formales ſunt ignotæ, & neceſſe eſt, quòd omnes differentię quas nos aſſignamus rebus ſint circumlocutæ, & ſic ſenſibile dicit rationem quandam ſumptam ab actu animæ, vt eſt motor, & per hanc volumus circumloqui quandam rationem ſumptam ab anima, vt eſt forma, quá rationem non poſſumus ſcire, & ideo argumentum Radulphi non valet, quia idem inconueniens manet in rationali, nam non ſumitur ab anima, vt eſt forma,ſed vt motor, & operans, & tamen hanc putat ipſe eſſe propriam differētiam.

Ad quintum dicendum, quòd ſolutum eſt per prędicta, nam ſicut ſenſibile dicit rationem ſubſtantialem in bruto, ita etiam in homine dicet rationem ſubſtātialem, & tamen in neutro proprie dicit rationem ſubſtātialem, quia non dicit rationem ſumptam à forma, ſed à motore,& tamen ratio circumlocuta eſt, vt diximus.

Ad ſextum dicendum,quòd vegetatiuum,ſenſitiuum, & rationale non accipiuntur ab Ariſtot. pro qualitatibus compoſiti, neque etiam pro potentijs animæ, ſed pro ipſa anima,quę in triplici gradu ſubſtantiali ſe habet,& tamen nichil eſt, per quod illas animas diſtinctas cognoſcamus, niſi per operationes animę, quę ſunt eius vt motor, & quia operationes cuiuslibet ſunt hæ, nominantur iſti gradus animæ taliter, & tamen non dicunt iſta nomina eſſentiam animæ, ſed actus, & potentias eius, vt eſt motor.

Ad ſeptimum concedendum,quòd ſi corrumpatur organum peribit omnino potentia ſenſitiua, ita quòd vere iam homo non habebit potentiam ſenſitiuam, vt ſi amputetur organum, vel omnino decidat à ſua proportione, ſi autem lædatur organum, deteriorantur quidem operationes organicę, ſed non omnino perit potentia ſenſitiua.

An conuenienter ſit poſita reſponſio aliquorum ad ſuprapoſitam difficultatem. Quaeſt. CCCCLXXXIIII.

ALij autem dixerunt ad principalem quęſtionem, quòd potentiæ ſenſitiuæ ſunt duplices, quędam ſunt actus, ideſt formę organorum, & has dicunt deriuatas ab anima,& hæ diſtinguuntur realiter ab anima, neque manent in ea, tanquam in ſubiecto,ſed in compoſito, ideo compoſito corrupto corrumpuntur,alias autem dicunt potentias eſſe ſenſitiuas in anima,quæ ſunt

A originatiuæ illatum, quæ effluxerunt in corpus, & per has dicunt, quòd anima ſenſificat corpus ad viuendum, & audiendum, & iſtas originales potētias ſenſitiuas manere ſemper in anima, quia ſunt in ea, vt in ſubiecto.

Sed dicendum, quòd hoc eſt inconuenienter poſitum, quia ſuperuacuum eſt ponere tales potentias originales in anima, quia anima per ſuam eſſentiam, non mediantibus aliquibus alijs potentijs eſt origo illarum potentiarum, quæ ſunt actus organorum, ſicut enim forma per eſſentiam ſuam informat corpus, & non per aliquas potentias, ita per eſſentiam ſuam eſt immediata origo omnium proprietatum, quæ conſequuntur compoſitum ex parte eius, & ideo poſita anima in corpore organizato ad recipiendum virtutem animæ conſequuntur naturaliter immediate omnes vires organicæ in organis ſuis. Si B autem poneremus aliquas vires ſenſitiuas in anima quibus ſenſificaret corpus effluendo alias vires ſenſitiuas in organa, neceſſe eſſet alias etiam poni quibus prædictas effueret, quia eadem ratione qua anima indiget potentijs ad effluendum aliquas, indigebit alijs ad effluendum illas,& ita ibitur in infinitum,quod eſt euitandum: ſi igitur oportet poni aliquando ſtatum, melius eſt poni immediate, quam dari aliquid ſuperuacuum, & hoc eſt, ꝙ anima per eſſentiam ſuam effluat vires ſenſitiuas in organa,& non ſint aliæ ſenſitiuæ.

Alij dicunt, ꝙ potentiæ ſenſitiuæ ſint qualitates conſequentes mixtum, & ſint in eo tanquam in ſubiecto, & tamen eſt quædam perfectio ex parte animæ, quæ eſt completiua illarum in ratione ſenſitiuarum, ita quòd potentię organicæ, licet per ſe haberent, ꝙ eſſent potentię, C & qualitates quędam mixti, tamē ꝙ ſint ſenſitiuę dicūt, ꝙ non habent ex ſeipſis, ſed ex quadam perfectione animę,& illa eſt eadem cum eſſentia animę intellectiuę. Sic dicit Scotus 4. Sen. diſt. 44.ſ.paſſiones appetitus ſenſitiui ſunt totius coniuncti paſſiones. Neque tamen nego in anima ſenſitiua eſſe illam perfectionem, quę eſt completiua in ratione potentię ſenſitiuę, nam illa non eſt alia ab ipſa eſſentia animę, cum non ſit accidens animę, ſed illa perfectio, quę manet in anima, immo eſt realiter ipſa natura animę,& nō eſt potentia auditiua, vel viſiua, niſi partialiter, ſed ipſa potentia viſiua eſt aliquid includens eſſētialiter iſtam perfectionem animę, & aliam perfectionē corporis mixti correſpondentem illi ad operationem cōmunem, & eodem modo ipſa ſenſatio eſt primo totius coniuncti ex his duobus, ita ꝙ proximum receptiuum, & ra- D tio recipiendi non eſt anima, nec aliquid, quod pręciſe eſt in anima, nec forma mixtionis in organo, ſed forma totius compoſiti ex corpore mixto, & anima & talis perfectio eſt ratio proxima recipiendi ſenſationem, & ideo illa forma totalis eſt potentia ſenſitiua, nec vna pars eius, ſcilicet forma mixti, nec alia, ſ. forma animę intellectiuæ. Sed dicendum, ꝙ iſta poſitio non multum ſtat. Primo, quia potentias ſenſitiuas concedimus eſſe accidentia, iſta autem poſitio non conceditur, cum etiam ponat, ꝙ iſta potentia includat aliquid, quod eſt ſubſtantia, ſ. eſſentiam animæ. Dicit.n.ꝙ principia operandi ex parte animæ, nō ſunt accidentia animæ, ſed ipſa natura animæ. Secundo, quia potētias ſenſitiuas concedimus eſſe aliquid ſimplex, & eſt naturalis potentia, vel impotentia, quod ad qualitatem pertinet, & iſta ſimplicia eſſe aſſerimus, iſta tamen E poſitio aſſerit potentias ſenſitiuas eſſe aliquid non ſimplex, quia potentia quælibet talis includit duo, quæ ſunt omnino realiter diſtincta, quorum vnum eſt ſubſtantia, & aliud accidens, & vnum non ineſt alteri, nec accidit ei, ſ. formam mixtionis quātum ad oculū, & ipſam eſſentiam animæ. Tertio, quia potentia quælibet ſenſitiua eſt aliquid vnum, talia vero non ſunt aliquid vnū, ſed plura, & non vnius generis, & multa alia inconuenientia patitur, et tñ quantumcunque non ſit vera poſitio, ſaltē quantum ad hoc conſonat veritati, quia ponit non manere potentias ſenſitiuas in anima ſeparata, nam (vt dicit prædicta poſitio.) potentia viſiua, non eſt aliqua perfectio ſola ex parte animæ, ſed eſt aliquid includens eſſentialiter, id qđ eſt ipſa eſſentia animæ, et aliam perfectionē corporis mixti correſpondentem illi ad actum communem, et tamen forma mixtionis, vel perfectio corporis mixti non

manet in anima ſeparata, cum forma mixtionis non ſit niſi in mixto, ergo non manet aliqua potentia ſenſitiua in anima ſeparata iuxta iſtam poſitionem.

Vera Doctoris reſponſio ad quæſitum principale quæſtionis, ſcilicet an potentiæ ſenſitiuæ maneant in anima ſeparata. Quæſt. CCCCLXXXV.

DIcendum ſecundum veritatem, quòd potentię ſenſitiuæ non manent formaliter, nec realiter in anima ſeparata quantum ad eſſe ſuum, ſed ſolum manent ſecundum aliquid, & vt in radice per modum, quo principiata manent in ſuis principijs, & hoc eſt, quòd quando anima eſt coniuncta corpori ſunt potentiæ ſenſitiuæ in organis, quæ ſunt actus perficientes ipſa organa quantum ad operationem, & ſunt diſtincti realiter ab anima, ſunt tamen per hoc, quòd anima influxit actus illos, ideſt perfectiones formales in organa, in anima autē ſeparata non manent illæ potentiæ, quia non poſſunt eſſe, niſi in organis, ſed manet efficacia illa, qua anima poteſt influere poſitiones illas in organa, vnde ſi iterum vniatur corpori influet in illud illas potentias, quæ perficiant organa, ſi tamen periret efficacia illa, nō poſſet rurſus anima influere illas perfectiones, & ita in reſurgentibus non eſſent potentiæ ſenſitiuæ, quod falſum apparet in omnibus, qui iam ſurrexerunt, & tamen iſta efficacia non eſt aliquid ſuperadditum ipſi eſſentiæ animæ, quod ab ea realiter diſtinguatur.

Hæc autem dicta ſunt de anima ſeparata. De reſurgentibus iam beatis, & damnatis non videtur eſſe dubium quin habeant potentias ſenſitiuas, quia ſunt homines, & animalia, & ideo habebunt perfectiones neceſſarias ſecundum naturam, quæ ſunt potentiæ ſenſitiuæ, & ſecundum has beati poterunt habere actualem ſenſationem doloris, & non eſt aliqua cauſa dubitandi hic, eo quòd in reſurgente manet coniunctum, quod eſt immediatum ſubiectum paſſionum harum, ideſt potentiarum ſenſitiuarum.

Reſponſio ad argumenta ſupra in quæſtio. 480. facta quibus probabatur, quòd in animabus ſeparatis maneant potentia ſenſitiua. Quæſt. CCCCLXXXVI.

AD primum in contrarium dicendum, quòd anima recedens à corpore trahit ſecum ſecundum Augu. illas vires, vel potentias omnes, ſed non trahit eas omnes vno modo, ſed ſingulas trahit eo modo quo in illa erant dum eſſet coniuncta, nam, vt dictum eſt dupliciter ſunt vires in anima, quædam ſunt in ea formaliter, ſcilicet illæ quarum eſt ſubiectum, & radix, & illa vocantur accidentia eius, vt intellectus voluntas, & memoria. Aliæ ſunt in ea radicaliter, vel quantum ad originem ſolam, ſcilicet illę quarum eſt principium, & non eſt ſubiectum, ſicut ſunt omnes vires ſenſitiuæ, & appetitiuæ, nutritiuæ, & generatiuæ atque motiuæ, & ita quando ſeparatur anima manent actu in ea omnes, quę erant prius in actu in illa, & quæ erant ſolom radicaliter manent ſolum radicaliter: vnde quando dicit Auguſti. quòd recedit anima à corpore trahens ſecum ſenſum, & imaginationem intelligitur radicaliter, quia per ſenſum nominat omnes ſenſus exteriores, & particulares, per imaginationem autem omnes ſenſus interiores, & addit rationem, intellectum, & intelligentiam, & hæc omnia manent in anima, quia ſunt accidentia eius, & pertinent ad intellectum, vt eſt potentia, ſed ſecundum diuerſos modos illius accipitur ratio, intellectus, & intelligentia, addit autem iraſcibilitatem, & concupiſcibilitatem, quæ manent in anima ſeparata radicaliter, ſed non formaliter, ſicut manent potentiæ ſenſitiuæ.

Ad ſecundum dicendum, quòd anima trahit ſecū ſenſus, & ingenia, quia ſenſus non accipitur ibi pro potentia ſenſitiua interiori, vel exteriori, ſed pro intellectu, ſicut vulgariter ſenſum hominis vocamus intellectum eius, & quòd aliquis magnum, aut paruum ſenſum habet, & ita accipit ſacra Scriptura Sapi. 4. cap. cani ſunt ſenſus hominum, & ætas ſenectutis vita immaculata, & ita inſenſa-
F tus vocatur, qui paruum intellectum habet Sapi. 5. c. pugnabit pro eo orbis terrarum contra inſenſatos, & ſic accipitur 6. Ethico. & ideo doctores ſic accipiunt, vt Baſilius ſuper Prouerbia, ſic Auguſt. accepit in præſenti, & tunc planum eſt, quòd manet ſenſus in anima ſeparata, quia manet intellectus. Alio modo accipitur ſenſus proprie pro potentia ſenſitiua, & tunc dicendum, quòd anima retinet ſenſus ſuos, ideſt potentias ſenſitiuas, non quidem formaliter, ſed radicaliter, vel in efficacia ad influēdum eos in organa corporis coniuncti.

Ad tertium dicendum, quòd potentiæ ſenſitiuæ poſſunt poni idem cum eſſentia animæ, ſiue quòd ſint naturales proprietates eius, vel quòd ſint diſtinctæ ab ea realiter, nam (vt dictum eſt) poſſunt accipi pro ipſis actibus organorum perficientibus formaliter, & immediate or-
G gana, aut pro ipſa efficacia animæ ad influendum iſtos actus formales in organa.

Accipiendo primo modo potentiæ illæ eædem ſunt cū eſſentia animæ, & non oportet poni aliquid diſiunctum ab ea, minus namque ab ea diſtinguuntur, quam intellectus, & voluntas, nam illæ ſunt quidem in eſſentia animę velut in ſubiecto, quia tamen ſunt potentiæ quibus anima operatur, diſtinguuntur realiter ab eſſentia animæ, & ſunt accidentia eius, ſecus de potentijs ſenſitiuis radicaliter exiſtentibus in anima, quia non ſunt aliquid quo anima operatur, quia illud quo operatur ſunt ipſi actus formales organorum, & ideo non oportet poni eſſe prædictas proprietates aliquod accidens, vel proprietatem formalem animę, ſed virtualem, vel radicalem, & ideo non diſtinguuntur realiter ab anima, ſed ſunt ipſa, & nō poſ-
H ſunt vocari naturaliter proprietates eius propriæ, quia hoc magis cōuenit voluntati, & intellectui, quę ſunt formales proprietates, & accidentia animę diſtincta ab ipſa, & de his potentijs ſenſitiuis eſt verum, quòd manent in anima ſeparata.

Accipiendo autem ſecundo modo, ideſt pro formalibus perfectionibus organorum, dicendum, quòd nō ſunt idem cum eſſentia animę, neque eius naturales proprietates niſi originaliter, ideſt inquantum ab ea originantur, ſed formaliter ſunt proprietates coniuncti, & perficiunt organa, ideo in anima ſeparata non manent potentię ſenſitiuę, niſi originaliter, & ſic non deſerunt eam, ſed quia nunquam fuerunt eis proprietates formales, nec in ea manere poſſunt.

Ad quartum dicendum, quòd anima eſt quoddam to-
I tum, & non integrale quidem, quia quantitatem non habet, neque eſt totum eſſentiale, quia non eſt aliquid compoſitum ex materia, & forma, ſed eſt totum potentiale, quia plures habet potentias. Cum autem dicitur, quod totum non manet integrum deficiente aliqua eius parte, dicendum eſt, quòd eſt verū de toto integrali, & toto eſſentiali, de toto autem potentiali ſecus eſt, quia ablatis multis partibus, etiam non manente niſi vna, ſi illa eſt principalis dicitur totū eſſe perfectum, iſta eſt enim conditio totorum potētialium, quòd tota virtus, & perfectio totius conſiſtit in vna partium perfecte, in alijs autē partialiter, ſicut in anima humana virtus animę perfecte cōſiſtit in parte intellectiua, in alijs autem viribus partialiter; vnde cum in anima ſeparata maneant vires intellectiuę partis, integra manebit, & non diminuta, quamuis
K potentię ſenſitiuę non maneant actu in ea. Et patet, quia omnes potentię ſenſitiuę habent vnum de duobus, ſcilicet quia, aut cognoſcunt, aut rerum cognitarum formas retinent, hoc autem pars intellectiua perfectius facit, quā pars ſenſitiua, & quidquid vires intellectiuę cognoſcunt, & retinent, & perfectius quidem, quam ſenſitiuę illud agant, ideo vires intellectiuę continent perfectionē propriam, & perfectionem virium ſenſitiuarum, & generaliter perfectionem quarumcunque virium corporis, ideo licet non maneant vires ſenſitiuæ in anima ſeparata, manet tota, & perfecta ſecundum rationem totalitatis.

Alio modo poteſt dici, quòd in anima omnes potētiæ manent, quando eſt ſeparata, ſed hoc differt, quia quādo eſt coniuncta manent in ea potentiæ, quæ ſunt accidentia eius. ſ. omnes vires intellectiuæ, & cæteræ manent in organis, vel in toto corpore, aut in partib. determinatis cor-

A poris quibus affixę ſunt, & manent quidem actu, quando vero anima ſeparata eſt, manent in ea actualiter illæ potentiæ, quæ ſunt in ea, vt in ſubiecto, illæ vero, quæ ſunt potentiæ animæ, ideſt effluxæ ab anima manent in anima non actualiter, ſed quantum ad efficaciam, quia ita anima eſt nunc potens effluere illas, ſicut quando erat in corpore, & hoc ſufficit ad perfectam totalitatem, cum ipſa nichil plus haberet, dum maneret in corpore, quam ſic ſeparata exiſtens.

Ad quintam rationem in diuerſum poſitam in principali quæſtione. Quæſt. CCCCLXXXVII.

AD quintum dicendum, quòd ſeparata anima à corpore ille potentiæ ſenſitiuæ, quæ fuerunt in organis pereunt, & non conuertuntur in aliquid, ſed B cedunt in nichilum, ideſt eſſe deſinunt, & ideo non reſurgunt in reſurgente, ſed nouæ potentiæ ſenſitiuæ dantur reſurgenti. Cum autem dicitur eſſe inconueniens, ſ. quòd non remunerãtur potentiæ, quæ cooperatæ ſunt ad meritũ, nec puniuntur ſi ad demeritum cooperatæ ſunt cum ponantur non redire, & tamen corpora redeunt eadem, vt participent pęnam, vel gloriam.

Dicendum, quòd non eſt ſimile de corpore, & de potentijs ſenſitiuis, nam licet quantum ad operationem, quæ eſt meritoria, vel demeritoria magis ſe habeant potentiæ ſenſitiuæ, quam corpus, & magis aſſimilentur animæ, tamen corpus reſumitur, & illæ non. Et ratio diuerſitatis eſt, quia corpus non reſumitur in reſurrectione ad hoc, quòd ſit particeps pœnæ, vel glorię, ſicut fuit par C ticeps meriti, vel demeriti, ſed reſumitur, quia indirecte, ſcilicet ad hoc, quòd ille, qui meruit, vel demeruit poſſit habere pęnam, vel gloriam, nam per operationes meremur, & demeremur: operationes autem non ſunt animæ, vel partium eius, ſed hominis, ideo homo eſt, qui debet præmiari, vel condemnari, ſed homo eſſentialiter conſtat ex corpore, & anima, & non exiſtit ſine illis, ideo ad hoc, quòd homo recipiat gloriam, vel pęnam, oportet, quod corpus reſumatur, & non ad hoc, quòd corpus participet in pęna illa, vel gloria, quia licet participet eſt tamen hoc per accidens, potentiæ autem ſenſitiuæ non ſunt pars aliqua eſſentialis hominis, cum ſint accidentia quædam, ideo non eſt neceſſe illas reſurgere, vnde etiam ſi eædem numero redire poſſent non erat neceſſe, quòd D reditent, ſed ſufficiebat, quòd aliæ potentiæ acciperentur de nouo.

Ad ſextum dicendum, quòd in nichilum cedunt potentiæ, vt dictum eſt, & cum infertur, quòd non manebunt eadem organa, neque idem corpus: dicendum, ꝙ ſi non eſſet idem corpus, neque idem homo maneret, etiam ſi non eſſent eadem organa non eſſet idem corpus neque idem homo maneret, & tamen dicendum, quòd licet non maneant eædem potentiæ ſenſitiuæ numero manebunt eadem organa aduenientibus alijs potentijs ſenſitiuis, & hoc, quia potentiæ organicæ non dicuntur eſſe actus organorum, quaſi ſint formæ eſſentiales eorũ niſi ratione animæ cuius ſunt. quæ anima eſt forma eſſentialis totius corporis, & omnium partium eius, cum non dentur plures formæ eſſentiales in eodem, ſed potentiæ organicæ ſunt actus organorum velut perficientes ipſa organa ad actus ſuos, ſiue operationes proprias, ſicut E calor eſt actus ignis perficiens ipſum, non quidem ad eſſendum, ſed ad calefaciendum, quia ſine calore non calefaceret, & tamen calor nõ eſt ipſa forma eſſentialis ignis; vnde ſicut idem ignis numero maneret etiam ſi alius calor numero eſſet pereunte primo calore, ſic & idem eſſet oculus pereunte priori potentia viſiua, & adueniẽte alia, ſic etiam patet de frigore aquæ, quia non manet eadem frigiditas numero poſtquam fuerit aqua calefacta, & iterum frigebit, ita omnia organa poterunt eſſe eadem numero, licet non redeant potentiæ ſenſitiuæ, quæ prius erant in eis.

Ad ſeptimum dicendum, quòd potentię ſenſitiuæ pereunt pereunte corpore, & corrupto, & debilitantur debilitato corpore. Accipiuntur tamen dupliciter potentię ſenſitiuæ.

A Vno modo prout ſe tenent ex parte animæ, quia manent in ea ſicut in radice, & non formaliter. Alio modo quantum ad ſuum eſſe reale prout ſunt actus organorũ, ideſt perfectiones ipſorum. Accipiendo primo modo, cum potentiæ nichil aliud ſint, quam ipſa animæ ſubſtãtia inquantum ipſa habet vim ad influendum illas potentias organis, & anima in ſeipſa, quia eſt ſpiritus non poteſt ſeneſcere, neque debilitari, neque corrumpi, non poterunt potentię iſtę debilitari, ſeneſcere, aut corrumpi. Accipiendo ſecũdo modo, quia ſunt accidentia quędam quę perficiunt organa quantum ad operationes, & non habent eſſe niſi in organis, corrumpuntur, & alterantur ad corruptionem, & alterationem organorum; & ita debilitatis organis debilitantur potentię organicę, & quodam modo ſeneſcunt, & tunc bene applicatur litera Ari- B ſtot. de oculo ſenis, & iuuenis, ideſt ſi oculus iuuenis daretur ſeni; nam potentię organicę primo modo ęquales manent in iuuene, & ſene, quia anima in ſe non ſeneſcit neque alteratur, & ita principium operationis eſt ęquale, ſolum autem deficit inſtrumentum ad ęqualitatem operationis, & illud eſt duplex, ſ. organum corporeũ, & ipſa perfectio organi defluxa ab anima, & quia illa perfectio non conſiſtit in effluere ab anima, ſed actu eſt ex eo, quod ſemel fluxit, & ideo manet in organo, diſponitur ad modum organi, vnde licet anima à qua effluxit illa perfectio ſit nunc ęqualis in vigore ad tempus in quo perfectionem effluxit, non manet tamen perfectio ęqualis, quia neceſſario ſortitur conditionem organi in quo habet eſſe, & ita ſicut oculus ſenis eſt debilitatus, & proximior corruptioni, quam oculus iuuenis, ſic, & poten- C tia viſiua, quæ eſt actus oculi ſenis, eſt magis debilitata, quam potentia viſiua, quæ eſt in oculo iuuenis, & ideo ſi oculus iuuenis daretur ſeni, ſ. cum potentia viſiua, quę eſt perfectio organi videret vtique ſicut iuuenis, vt dicit Ariſt. & conſonat iſta ſententia alteri literæ ſuæ, dixit enim ibidem, quod ſenium nõ eſt in patiendo ad animã, ſed ad id in quo eſt, ideſt corpus, ſ. ꝙ anima ſecundum ſe non ſeneſcit, nec debilitatur, ſed ſolum corpus, & virtutes corporis, quæ ſunt in organis, vel partibus corporis affixæ.

An actus potentiarum ſenſitiuarum maneant in anima ſeparata? Quæſt. CCCCLXXXVIII.

D SEd adhuc inquirendum eſt nobis an actus potentiarum ſenſitiuarum maneant aliquo modo in anima ſeparata; nam licet non maneant potentiæ ſenſitiuę in actu, manent radicaliter, ex quibus dubitatur an prouenire poſſit aliquis actus ſentiendi.

Ratio ſpeculationis huius eſt, quia inueſtigare intendimus de pœna animarum ſeparatarum, quę pęna ab igne eſſe dicitur, ſed pęna, quę dicitur eſſe ab igne fit per hoc, quod ignis ſentitur, quia licet alteret ſi non ſentitur non affligit, ſicut fit in lapidibus exuſtis, ideo de ſenſatione quęritur an maneat in anima ſeparata, quę ſi manſerit nulla difficultas eſſe videbitur circa poſitionem pęnarum animarum ſeparatarum.

Aliqui dicunt, ꝙ manent ſenſationes, quia dicit Auguſtin. lib. de ſpiritu, & anima, anima recedens à corpore ex his, ſ. imaginatione, concupiſcibilitate, & iraſcibilita- E te ſecundum merita afficitur ad delectationem, ſiue dolorem, ſed imaginatio concupiſcibilis, & iraſcibilis ſunt potentię ſenſitiuę, ergo ſecundum potentias ſenſitiuas anima ſeparata afficietur, & conſequenter habebit aliquẽ actum illarum.

Secundo, quia dicit Auguſt. 12. lib. ſuper Gen. ad literam, quòd corpus non ſentit, ſed anima per corpus. Et poſtea dicit, anima autem ſentit quędam nõ per corpus, ſed ſine corpore, vt eſt timor, & huiuſmodi, ſed ea quę ſunt in anima, & non per corpus, vel ſine corpore poſſunt eſſe in anima ſeparata; ergo ſentire manet in anima ſeparata.

Tertio, quia inſpicere ſimilitudines corporum ſicut accidit in ſomno pertinet ad vim imaginatiuam, ſed inſpicere tales ſimilitudines, quales in ſomnio inſpicimus pertinet etiam ad animas ſeparatas, ergo in anima ſeparata

poſſunt eſſe actus potentiarum ſenſitiuarum; nam imaginatiua ſenſitiua eſt, dicit enim de his Auguſt. 12. ſuper Gen. ad literam, neque enim video cur habet anima ſimilitudinem corporis ſui, cum iacente ſine ſenſu corpore, nondum tamen penitus mortuo videt talia, qualia multi ex illa ſubductione nobis redditi narrauerunt, & non habet cum perfecta morte penitus de corpore exierit, non enim hoc poteſt intelligi, quòd anima ſimilitudines corporis habeat niſi ſecundum, quòd eas inſpicit, vnde, & præmiſit de iacentibus ſine ſenſu, quòd gerunt quandam ſimilitudinem corporis ſui, per quam poſſunt ad loca temporalia ferri, & talia qualia vident ſimilitudinibus ſenſuum experiri; ergo anima ſeparata poteſt habere actum potentiarum ſenſitiuarum.

Quarto, quia memoria eſt potentia partis ſenſitiuę, vt patet ex ſententia Ariſtot. lib. de Memoria, & Reminiſcentia, ſed animę ſeparatę memorantur eorum, quę dum viuerent fecerunt: nam Luc. 16. diuiti epuloni exiſtenti apud inferos dicitur, recordare fili, quia recepiſti bona in vita tua; ergo animę ſeparatę actum potentiarum ſenſitiuarum habent.

Quinto, quia iraſcibilis, & concupiſcibilis iuxta Ariſt. lib. de Animalibus ſunt in parte ſenſitiua, & tamē amor, & gaudium, & triſtitia, & dolor, ſpes, & timor, & odiū ſunt affectiones partis iraſcibilis, & concupiſcibilis, & ſecundum fidem noſtram ponuntur in animabus ſeparatis, ergo ponentur in eis concupiſcibilis, & iraſcibilis, & conſequenter alię ſenſationes erunt in eis.

Dicendum circa hoc, quòd aliqui tenentes, ꝙ maneāt ſenſationes aliquę in anima ſeparata dicunt, quòd duplices ſunt actus potentiarum ſenſitiuarum, quidam exteriores, alij interiores, primi ſunt quos anima per corpus exercet, ideſt per ipſa organa, & de iſtis dicunt, quòd nō manent in anima ſeparata, quia non manent organa, ſecundi ſunt quos anima per ſeipſam, & in ſe exercet, & de iſtis dicunt, quòd manent in anima ſeparata.

Sed hęc poſitio non eſt vera, deſcendit enim de poſitione Platonis circa animam: dicebat quippe ille animā non eſſe velut formam, quę ſit pars compoſiti, ſed coniungi corpori, vel aduenire ei velut ſubſtantiam perfectam in nullo à corpore dependentem, ſed ſolum ſicut vnitur motor mobili, vel nauta naui, & hoc oſtendebāt illi ex transcorporatione, quam ſupponebant, ideſt, quòd tranſiret de vno corpore in aliud, ſed non poterat trāſire niſi ipſa eſſet per ſe ens perfectum, cui corpus accideret, & non facerent ambo vnum per ſe. Et occaſio huius poſitionis fuit, quia ſecundum Ariſtot. non mouet niſi motum, vt non ſit abire in infinitum dixit, quòd primum mouens mouet ſeipſum, & ita aſſeruit, quòd anima erat ſeipſam mouens, & ſecundum hoc erat duplex motus animę: vnus quo mouebatur à ſeipſa, & alius quo mouebatur corpus ab ea.

Et ſic quemlibet actum ponebat actum duplicatum, ſcilicet, quod habebat anima duos actus vidēdi. Primus eſt quo videt in ſeipſa, i. ſeipſam mouet. Secundus quo videt per corpus inquantum corpus videtur ab ea, & iſte ſecundus actus eſt per organum.

Sed hanc poſitionem deſtruit Ariſt. 1. de Anima oſtendens, quod anima non mouet ſeipſam, i. quod nullo modo mouetur ſecundum iſtas operationes, quæ ſunt audire, & videre, ſed quod iſtæ operationes ſunt motus cōiuncti ſolum, & ita non manent operationes iſtæ, niſi quando per organum exercentur, & ſic in anima ſeparata cum non maneant organa non manent aliquæ operationes ſenſitiuæ.

Item ſatis colligitur per Ariſt. 1. de Anima. ſ. corrupto corpore anima neque amat nec reminiſcitur, amare autem pertinet ad affectiones, reminiſci vero ad ſenſationes, ergo videtur quod in anima ſeparata non manet pars affectiua in qua ſunt iraſcibilis & concupiſcibilis, neque maneant ſenſationes, quia reminiſci eſt ſenſatio cum ſit actus potentiæ ſenſitiuæ, & tamen ſi actus alicuius potentiæ ſenſitiuæ maneret, a fortiori maneret reminiſci, quia iſte eſt magis accedens ad naturam ſpiritualitatis quam cęteræ ſenſationes, & ita nulla ſenſatio manet in anima ſeparata.

F Ad primum in oppoſitum dicendum quòd illa auctoritas eſt neganda, eo quòd liber de Spiritu & Anima dicitur a multis non eſſe Augu. ſed cuiuſdam Ciſtercienſis qui ex dictis Aug. illum compilauit, & quædam de ſuo addidit, ideo non habent firmitatem dicta eius, ideo non eſt verum quod anima ſeparata per iraſcibilitatem & concupiſcibilitatem afficiatur gaudio & dolore.

Alio modo poteſt dici ſuſtinendo prædictam auctoritatem quod exponatur ſic, non quod per imaginationem, & iraſcibilitatem, & concupiſcibilitatem afficiatur ibi anima gaudio & triſtitia quaſi ibi ſit concupiſcibilis, & iraſcibilis, & gaudium, & triſtitia, quia non manent potentiæ ſenſitiuæ neque vires affectiuæ in anima ſeparata vt ſup. dictum eſt, ideo conſequenter ſecundum eas impoſſibile eſt affici ad aliquid, ſed eſt ſenſus quòd ex
G his quæ anima per imaginationem, & concupiſcibilitatem, & iraſcibilitatem, & quaſcunque vires corporis commiſit in corpore afficietur in futurum in bonum vel malum, quod gaudium vel triſtitiam vocamus; non erit allicita ab imaginatione vel concupiſcibilitate, quę ibi non erunt, ſed dum fuerint in corpore elicuerunt meritum, vel demeritum, ex quo ſequatur in anima ſeparatæ affectio illa gaudij, vel triſtitiæ, quæ non erit alicuius potentiæ ſenſitiuæ, vel affectiuæ, ſed partis rationalis.

Ad ſecundum dicendum, quod non eſt verum quòd anima ſentiat aliquid per ſe, ideſt ſine corpore, aut quòd ſentiat ipſa aliquid per corpus: quia ſentire eſt immutatio coniuncti & non animæ, nam ſiue diceretur anima ſentire per ſe ſiue per corpus eſſet operatio animę ſentire & non coniuncti, & eadem ratione gignere, & ſingu
H la huiuſmodi eſſent operationes animæ, & non coniuncti, quod falſum eſt.

Sed dicitur large, quod anima ſentit per corpus. i. ſentire eſt actus adiuncti qui competit ei per principium quod eſt anima, ſicut per radicem & per virtutem organicam ab eo defluxam tanquam per inſtrumentum formale, & dicitur ſentire per corpus inquantum virtus illa quæ eſt immediatum principium non eſt niſi in organo corporali. Cum autem dicitur quòd anima ſentit quędam ſine corpore ſicut eſt timere, dicendum quòd intelligitur quòd timere ſit paſſio compoſiti & non animæ: quia eiuſdem eſt timere & triſtari, ambæ enim ſunt paſſiones affectiuæ partis, & tamen triſtari non eſt animæ ſed coniuncti. 2. de Anima, qui dicit animam triſtari &c. ergo & timere non eſt animæ ſed coniuncti, dicitur autem fieri timor ſine corpore, quia fit ſine exteriori & determinato corporis motu, qualis accidit circa proprias
I ſenſationes in actibus propriorum ſenſuum, quæ per determinata organa exercentur & non aliter; nam totaliter ſine motu non accidunt iſtæ affectiones, & tamen non eſt motus determinatus per aliquam particulam exteriorem ſicut in ſenſationibus exteriorum ſenſuum, licet Auguſtin. in modo loquendi ſequitur Platonem, qui ponit ſenſationes & omnes alios actus eſſe animæ & non coniuncti, cum ponat animam per ſe eſſe ſubſtantia perfectam, cuius ſunt omnes actus, & non eſſe ipſam partem alicuius coniuncti.

Ad tertium poteſt dici vno modo, quòd Aug. non loquitur ibi diffiniendo, ſed inquirendo, ſicut per totum illum librum facit magis, quàm alibi. Aliter poteſt dici,
K quòd tam anima coniuncta in ſomnijs inſpicit ſimilitudines rerum, quam anima ſeparata, ſed multum differt, quia anima coniuncta quæ eſt anima dormientis, vtitur in ſomno organo imaginationis, in qua ſunt corporales ſimilitudines impreſſæ, quod de anima ſeparata eſſe non poteſt, eo quod illa non eſt alligata corpori, & ideo non eſt verum, quod taliter ſunt ſimilitudines rerum in anima ſeparata, ſicut in ſomniante.

Circa quod ſciendum, quod ſimilitudines rerum ſunt in anima, quantum ad potentiam ſenſitiuam, imaginatiuam, intellectiuam, ſecundum maiorem, & minorem abſtractionem à materia, & à materialibus conditionibus, & ſecundum quemcunque gradum ſint, dicuntur eſſe in anima.

Sed in anima coniuncta ſunt ſimilitudines rerum ſenſibiliter, quando ſunt in organo, & actualiter ſentiuntur,

ſunt

ſunt in anima coniuncta imaginabiliter, quando quis eſt dormiens, vel exceſſum mentis patiens, quia tunc vtitur anima organo imaginationis, & non organo ſenſus, ſcilicet, exterioris: nam licet ſenſus exteriores ſint ligati, non ſunt ligati interiores, ſicut nec ligatur intellectus directe, in intellectu autem ſunt ſimilitudines rerum intellectualiter, & ita ſunt in anima ſeparata, & ideo ſecundum tres gradus ſunt ſimilitudines in anima, ſcilicet, ſenſitiuæ in vigilante, & ſentiente, imaginabiliter in dormiente, & ſomniante, intellectualiter in anima ſeparata, & ideo licet accidant aliqua io anima ſeparata, quæ accidunt in dormiente, non ſequitur quòd maneãt ſenſationes in anima ſeparata, quia non accidunt ſecundum eundem modum, & gradum in dormiente, & in anima ſeparata.

Ad quartum dicendum, quòd ratio illa procedit ex ęquiuocatione, accipitur enim memoria dupliciter. Vno modo prout eſt potentia partis ſenſitiuæ, & tunc concernit præteritum tempus, & tunc nichil aliud eſt reminiſci, niſi circa rem, vt præterita eſt, cognitionem ſenſitiuam habere, & hoc modo actus memoriæ non erit in anima ſeparata, ſcilicet, ſpecialiter concernendo habitudinem præteriti, & ſic accipitur primo de Anima, quòd corrupto corpore anima non amat, nec reminiſcitur. Alio modo accipitur memoria, prout eſt pars imaginis, & tunc pertinet ad partem intellectiuam, quia imago Trinitatis, tota inuenitur in parte intellectiua, & hoc modo memoria abſtrahit a præterito, & futuro, & qualibet differentia temporis, quia tenet ſpeciem rei abſolute, ſecundum quam eſt conſideratio de re tam ſecundum rationem præſentis, quàm præteriti, quàm futuri, vt ait Aug. & ita in anima ſeparata inuenitur memoria, cum inueniatur imago Trinitatis perfecta, & iſta memoria non eſt potentia ſenſitiua, & ita recordari non eſt ſentire, ſed actus partis intellectiuæ. Ad quintum dicendum de amore, gaudio, triſtitia, & cęteris, quòd accipiuntur dopliciter. vno modo vt ſunt paſſiones, vel affectiones appetitus ſenſitiui. Alio modo vt ſunt actus voluntatis, quæ eſt appetitus intellectiuus.

Primo modo non erunt in anima ſeparata, quia vt ſic non explentur ſine qoodam determinato motu corporis & alteratione, ſed iſte motus, vel alteratio non percipitur manifeſte ab omnibus, eo quod non fit per aliquam partem exteriorem corporis, ſicut ſenſus proprij habent organa exteriora determinata, per quæ eſt operatio, ſiue receptio, & tamen ſicut exterius immutatur aliquid ad hoc, quod fiat viſio, & auditio, ita interius vere immutatur aliquid ad hoc quod fiat amor, timor, ſpes, gaudium, & triſtitia: in anima autem ſeparata, ſicut neque manent organa, ita neque aliqua pars corporis manet, & ideo non poſſunt ibi recipi prædicto modo iſtæ affectiones. Secundo modo accipiendo manent omnia hæc in anima ſeparata, vt ſunt ſimplices volitiones, ſecundum differentias rerum volitarum, & ita etiam in Deo dicimus eſſe gaudium, & delectationem, et amorem, ſic concedit Ariſtotel. 2. Ethicorum, cap. vltimo, ſ. quod Deus gaudet vnica, & ſimplici delectatione, & tamen magis eſt Deus elongatus a conditione materiæ, quàm anima ſeparata, ideo cum in Deo inueniatur amor, delectatio, & gaudium, a fortiori inuenientur hæc in aia ſeparata.

An ſit aliquis ignis qui affligat animas poſt mortem, & qualis erit. Quæſt. CCCCLXXXIX.

CONſideratis his dicendum erat de modo quo anima ſeparata pati poteſt, cum in ea non maneant potentiæ ſenſitiuæ, neque ſenſationes, & quia paſſio, vel ſupplicium præcipuum inferni dicitur eſſe ignis, videndum erat quomodo ab igne patiatur, & quia quantum ad hoc multum facit ſcire conditionem illius ignis, a quo patiuntur animę, eſt prius de illo videodum, & primo an aliquis ignis ſit, qui affligat animas. Dicendum, quòd ſic, quia ſupra 13. cap. dicitur, Mittet filius hominis Angelos ſuos, & colligent de regno eius omnia ſcandala, & eos qui faciunt iniquitatem, & mittent eos in caminum ignis, & loquitur ibi Chriſtus de iudicio, et eius exe-

A cutione: ergo damnatorum animæ in igne ponentur. Secundo, quia Chriſtus hic in litera expreſſe poſuit dicens, ite maledicti in ignem æternum, qui præparatus eſt diabolo, & angelis eius. Tertio, quia minor eſt pęna purgatorij, quam inferni, quia vna eſt filios emendans, & emundans, alia vero hoſtes exterminans, & tamen pœna purgatoria erit in igne. 1. Corinth. 3. cap. ergo & pęna inferni. Quarto, quia mioor eſt culpa venialis, quam mortalis, & tamen pro veniali, quæ deſignatur per lignum, fœnum, & ſtipulam, vt vult Auguſtin. ſuper Epiſtolam ad Corint. & Magiſter 4. Sentent. diſt. 4. datur pęna ignis. 1. Corinth. 3. cap. vbi iſta tria ponuntur cremanda per ignem purgatorium, ergo pro peccato mortali, quale eſt peccatum omnium, qui in inferno erunt, & ſunt, dabitur pœna ignis, vnde animabus ſeparatis tam B in inferno, quam purgatorio competit pœna ignis.

An ignis inferni ſit verus, realis. & materialis? Quæſt. CCCCXC.

QVæritur circa illum ignem qualis ſit, ſcilicet, an ſit verus. & materialis, vel qualis eſt.

Aliqui dicunt, quod non erit ille ignis materialis, vel corporeus, ſicut iſte noſter, ſed aliquid ſpirituale. Dicit enim Damaſcenus 4. libro in fine, tradetur diabolus, et dæmones eius, & homo eius, ſcilicet, Antichriſtus, & impij, & peccatores in ignem æternum, non materialem, qualis eſt qui apud nos eſt, ſed qualem vtique nouit Deus, ſed omne materiale eſt corporeũ, ergo ignis inferni non eſt corporeus, neque talis, qualis videtur. Se- C cundo, quia Auguſt. 12. ſuper Gen. ad literam dicit ſpiritualem arbitror locum illum ad quem anima defertur poſt mortem, & non corporalem, ſed animæ damnatorum feruntur ad ignem inferni poſt ſeparationem: ergo ignis ille non eſt corporeus, quia in loco ſpirituali nõ eſt res corporea.

Tertio, quia ignis corporeus, ſcilicet, noſter agit in omnia, quæ approximantur ſecundum diſpoſitionis ſuę proportionem, ſ. humidi, & ſicci: nam ſiccitas eſt diſpoſitio ad facilius ardendum, humiditas autem & fomentum ad ignem nutriendum, ignis autem inferni non reſpicit iſtam proportionem, ſed proportionem culpæ, quia cuius maior fuerit reatus, erit grauior cruciatus, ſicut dicit Gregor. 4. Dialog. ſ. Vnus qoidem eſt ignis gehennæ, ſed non vno modo omnes cruciat peccatores, vniuſcuiuſque D enim quantum exigit culpa, tantum ſentitur pœna: ergo non erit ille ignis corporeus ſicut noſter. Dicendum, quod circa hoc fuerunt quidam Philoſophi theologizantes, vt Auicenna, & ſimiles in fine ſuæ Metaphyſicæ, qui reſurrectionem quidem negauerunt, animas tamen poſt mortem puniri, aut gaudere aſtruebant, & quia videbatur eis inconueniens, quod ignis ageret in animam ſeparatam, dixerunt ignem qui torqueret animas non eſſe corporeum: voluerunt igitur quod quæcunque pęna animarum dicatur, poſt mortem in rebus corporalibus accipiatur ſecundum metaphoram: dixerunt enim, quod ſicut gaudium, & bonum animarum ſeparatarum nõ erit in aliquo corporali, ſed in conſecutione ſui finis, ita pęna animarum iniquarum, non erit in paſſione facta ab aliquo corporali agẽte, ſed in diſtractione a ſuo fine, quem E attingere impoſſibile eſſe iam vident, & de hac diſtractione ſumme triſtantur, & hæc eſt tota pœna ipſarum, vnde ſicut omnia quæ de animarum delectatione poſt mortem dicuntur, quæ videntur ad delectationem corporalem pertinere, vt quod reficiantur cibis, & potibus, & quod rideant, debẽt metaphorice accipi, ita quicquid de ipſarum afflictione dicitur, quod ardeant, & in locis fœtidis detineantur debet metaphoricę accipi, vt ipſi aſſerunt. Dicit tamen Auicenna, quod cum tam delectatio hæc, quam triſtitia ſint ignotæ populo, oportuit eas figurari per delectationes, & triſtitias, quę ſunt in ſenſu, quia nollas a has multitudo eſſe exiſtimat, vt dicitur 7. Ethicorum, circa finem. Hæc enim dicit Auicenna quaſi quodam modo excuſans impium, atque turpiſſimum dogma Machometicum: tales enim delectationes, & quædam alia infanda ipſe poſuit in Alchorano, quem illi ſa-

cram

cram legem vocant. Sed iſte modus puniendi animas ſe-
paratas non ſufficit, quia pœna inferni datur pro pecca-
to mortali, in quo eſt auerſio, & conuerſio: auerſioni
enim, quæ priuatio eſt competit pœna damni, conuerſio
ni vero, quæ eſt poſitiua reſpondet pœna ſenſus: ponere
autem ſolam diſtractionem a fine eſſe pœnam animarū
corporibus ſolutarum eſt ponere ſolam pęnam damni,
ideo non ſtat. Et ob hoc ipſe Auicenna ſentiens inconue-
niens ſequi ex hac poſitione addit alium modum poſitio
nis ibi, ſcilicet quòd animæ malorum poſt mortem non
puniantur ab aliquibus corporibus, ſed per quaſdam ſi-
militudines corporum, ſicut in ſomnijs propter ſimilitu-
dines rerum, quæ ſunt in imagine videtur homini, quòd
puniantur varijs pęnis, iſtum etiam modum pœnæ tangit
Auguſtinus 12. ſuper Geneſ. ad literam. Sed etiam iſte
modus eſt inconueniens; primo, quia pœna animarum
non eſſet, niſi ex quodam errore ipſarum, ſicut in ſom-
nijs eſt error, & hoc non bene ſtat. Secundo, quia tunc
oportebat animas ſolutas corporibus retinere vim ima-
ginatiuam, & vbi manerent iſtæ imagines, vt organum
quoddam, & tamen in anima ſeparata nullum organum
manet, quia illud eſt pars corporis, etiam vis ſenſitiua
non manet in anima ſeparata, vt dictum eſt ſupra, ideo
non poterit anima ſeparata habere huiuſmodi imagines,
per quas fallatur, & puniatur. Sed hoc inconueniens ſen-
tiens Auicenna, dixit quòd anima vtetur tunc pro orga-
no aliqua parte cœleſtis corporis, cui corpus humanum
dicit eſſe conforme, aſſerit enim corpus humanum non
poſſe informari anima rationali, niſi eſſet conforme cor-
pori cęleſti, quod mouetur a ſpiritibus motoribus, & in
hoc imitatur poſitionem Platonicorum, & aliorum anti-
quorum Philoſophorum, qui animas corporibus ſolutas
poſuerunt redire ad compares ſtellas, quam Boetius pla-
tonizando tangit. 3. de Conſolat. metro. 9. Sed iſta poſitio
eſt abſurda iuxta doctrinam Ariſtot. quia neceſſe eſt ani-
mam vti determinatis organis, ſicut ars vtitur determina
tis inſtrumentis, & non quibuslibet, vnde non poteſt ac-
cipere corpus cuiuſcunque conditionis, ſed determinatę,
quia aliàs contingeret fieri tranſitum animarum per cor-
pora, quod voluit Pythagoras, & improbat illud Ariſtote
les primo de Anima. Sed omiſſis prædictis erroribus di-
cendum quòd ille ignis, qui in inferno eſt, corporeus eſt:
nam ignis non corporeus non eſt ignis, ſicut homo incor
poreus non eſt homo, niſi ſecundum metaphoram: ſcri-
ptura tamen ſacra aſſerit futurum ignem in inferno: erit
ergo ignis ille corporeus, alioquin ſi non exiſtente cauſá
neceſſaria, & manifeſta, liceat nobis dicere, quòd aliquid
quod ſacra ſcriptura aſſerit, debeat intelligi per metapho
ram, idem dicendum de omnibus alijs, quæ ſcriptura re-
fert, & ita poſſet dici quod Chriſtus non vere mortuus
eſt, neque vere reſurrexit, ſed per metaphorá dicta ſint
hæc, quo nichil periculoſius eſt, & tamen dato vno, da-
buntur omnia, ſicut dicit Auguſtinus in Epiſtola ad Hie-
rony. & in Decret. diſtinct. 9. cap. ſi ad ſacras, ſcilicet, ſi ad
ſacras ſcripturas recipitur aliquod mendacium officioſū,
nulla in eis prorſus manebit auctoritas. Cum igitur ſcri-
ptura dicat futurum ignem in inferno, dicendum quòd
erit verus ignis, & non ſecundum metaphoram.

Item conſtat puniri in inferno damnatos, qui corpo-
raliter manebunt, non eſt ergo inconueniens eſſe ignem
corporeum, immo potius videtur ad hoc neceſſarium eſ-
ſe, vt ſit ignis corporeus, quia ſpiritualis ignis quomodo
corpora affligere poſſit non videtur, & ita Gregor. 4. Dia-
log. dicit ignem gehennæ corporeum eſſe, non ambigo
in quo corpora cruciari credo.

Ad primum in contrariū dicendum, quòd Damaſce.
dicit illum ignem non eſſe materialem, ideſt, non mate-
rialiter agentem: non enim negat eum ſecundum ſubſtan
tiam eſſe materialem, ſed conditio actionis ſuæ erit, non
quaſi ſit materialis, ſed quaſi eſſet immaterialis, & hoc
primo, quia manebit ille ignis extra ſphæram ſuam,
& non per continuam generationem, ſicut apud nos eſt.

Secundo, quia ille aget in ſpiritus puros, ſcilicet, ani-
mas ſolutas corporibus, quod non poteſt noſter ignis.

Tertio, quia ille agendo ſemper in corpora, immuta-
bit ea vitaliter, vt ſentiant, & doleant, nunquam tamen
F ea alterabit, neque exuret, quod tamen facit ignis mate-
rialis, ideo videtur eſſe pure ſpiritualis.

Quarto, & efficacius, quia ignis ille non cruciabit æ-
qualiter omnia corpora æqualiter approximata, & æqua
liter diſpoſita ad vſtionem, ſed eos, qui grauius peccaue
runt, grauius affliget, & iſta videtur eſſe actio puræ ſpiri-
tualis, ideſt, agentis per rationem, & intentionem: ignis
autem noſter non magis exurit peccatorem, quam iuſtū,
niſi magis approximetur, aut ſecundum rationem ſicci,
& humidi ſit magis, aut minus diſpoſitus ad vſtionem.

Recte ergo dixit Damaſcen. illum ignem non eſſe
materialem, ideſt, non agentem materialiter, licet ſit
materialis.

Ad ſecundum dicendum, quod Auguſtinus dicit locū
illum inferni eſſe ſpiritualem, non quidem ſecundū ſub-
G ſtantiam, ſed quoniam ſpiritualiter locat.

Primum patet, quia cum ibi dicat futura eſſe corpora,
non poterit eſſe locus ille ſpiritualis, quia in ſpirituali im
poſſibile eſt corpora locari.

Secundo, quia implicat contradictionem, quod ſit lo-
cus, & ꝙ ſit ſpiritualis, cum locus ſit ſuperficies corporis
ambientis.

Secundum patet, quia ſpiritualiter locat ille locus ani-
mas, cum enim animæ erunt ſolutæ corporibus, non po-
terunt eſſe in loco illo corporaliter: erunt ergo ibi ſpiri-
tualiter, ideſt eo modo quo ſpiritus poteſt eſſe in aliquo
loco. Aliter poteſt dici, ꝙ Auguſtinus dixit iſta non aſſe-
rendo, ſed dubitando, ꝙ ſæpius facit in lib. illo, quàm in
alijs, ideo caute legendus eſt.

Ad tertium dicendum, ꝙ igni inferni ſecundum natu
H ram ſuam, competit æqualiter cremare omnes damna-
tos, in quibus æqualis diſpoſitio humidi, & ſicci inueni-
tur, & tamen inquantum eſt inſtrumentum diuinæ iuſti
tiæ competit ei inæqualiter agere ſecundum proportio-
nem culpæ damnatorum, quia inſtrumentum quodlibet
etiam in naturalibus præter operationem, quæ competit
ei à ſpecie ſua, & à figura ſortitur quandam aliam opera
tionum, inquantum eſt directum ab agente principali,
ſicut apparet in operationibus animæ circa corpus, ſ. con
uertendo cibum in carnem, & oſſa, & ſanguinem, &
alias partes corporis ratione, & natura, & nomine diffe-
rentes, in omnibus tamen his vtitur anima calore, vt in-
ſtrumento, quia frigiditas iuxta ſapientes non ponit pe-
dem in operatione naturæ, niſi per accidens: operatio ta-
men propria caloris eſt ſolum reſoluere ſubtiliando, &
I dirigendo, quod tamen cibus digeſtus conuertatur in car
nem non prouenit à proprietate caloris, ſed à proprieta-
te animæ vtentis calore, tanquam inſtrumento, & diri-
gentis illum: nam non eſt concedendum, quod anima
hoc per ſe faciat ſine inſtrumentis: formæ enim ſubſtan-
tiali nulla operatio competit per ſe, niſi ſubſtantifica,
& formalis, cęteras vero mediantibus potentiis, & orga-
nis exercet.

Vnitur enim tripliciter iuxta Ariſtotilem anima cor-
pori, ſ. vt forma, & vt motor, & vt finis, vt autem eſt finis
non competit ei aliqua operatio determinata in corpore
diſtincta ab alijs operationibus, quia eſt vt perficiens ad
perfectibile, & ideo neque requiritur organum, nec po-
tentia, neque aliquid huiuſmodi. Vt autem vnitur, vt for
ma competit animę operatio formalis, & ſubſtantifica, ſ.
K dare eſſe hominem, & hoc eſſe dat forma per ſubſtantiá
ſuam, & non per potentiam aliquam, aut organum: ho-
mo enim non accipit eſſe per intellectiuam potentiam,
aut voluntatem, ſicut neque per viſum, & auditum, ſed
per ſolam animam, & ideo quantum ad hanc vnionem
anima vnitur corpori per ſe, & immediate, & ęqualiter,
& non magis cordi, quàm pedi, quia omnes partes facit
eſſe ęqualiter humanas; vt autem vnitur anima corpori,
vt motor non vnitur per ſe, ſed per determinatas poten-
tias, & operationes: nam anima dicitur mouere corpus
ſecundum determinatas operationes quas per illud, vel
in illo facit, vt audire, videre, gignere, hę enim licet ſint
operationes compoſiti, vt ſuppoſiti denominati, ſecundo
de Anima: quia tamen ſunt omnes ab anima, tanquam
à principio, voco eas operationes animę, & ſunt operatio
nes quibus anima mouet corpus, vt iam perfectum: alię

autem

autem ſunt operationes animę in corpore, non tanquam perfecti, ſed vt perficiatur, ſicut digerere, & conuertere, & ſecundum omnes has animas eſt motor, & ideo requirit duo determinata ad hoc, ſ. potentiam, & organũ. Non enim cauſat anima in homine auditionem, & viſionem per idem principium immediatum, ſed per duas potentias, quod oſtendit diuerſitas organorum: nam ſi eadẽ eſſet potentia auditiua, & viſiua, eſſet idem organum viſus, & auditus, cum organa ſint propter vires organicas: ergo ſunt diuerſæ potentiæ, & diuerſa organa, & ſic anima cum vnitur corpori, vt motor non vnitur per ſe, ſed per ſuas potentias, & ita non vnitur toti corpori indiſferenter, ſed determinatis organis: nam anima, vt forma dat toti corpori æqualiter eſſe humanum, & tamen non facit hominem videntem eſſe per totum corpus, ſed per oculum ſolum, & ita de cæteris. Ita ergo quantum ad digeſtionem, & conuerſionem aſſimilationis animæ vnitur, vt motor corpori, cum digerere, & conuertere nõ ſit operatio formalis, & ſubſtantifica animæ: ideo neceſſe eſt, quòd anima non agat hoc per ſe, & immediate, ſed per potentiam aliquam, & inſtrumentum, vnde ponetur vis digeſtiua, & aſſimilatiua conuerſiua: ſed in hoc differt ab alijs actibus animæ, ſcilicet, videre, & cæteris ſenſitiuis, quia illi actus non ſunt agere, ſed paſſio quædam, & immutatio ſpiritualis, ideo ad illos ſufficit potẽtia paſſiua, & organum, in quo ſit illa potentia, & non requiritur aliqua qualitas actiua; digerere autem conuertere, & aſſimilare ſunt veri actus, ideſt, actiones, ideo vltra virtutem actiuam, ideſt, digeſtiuam, & conuerſiuam requiritur aliqua qualitas actiua, quæ ſit inſtrumentum immediatum, & quoniam digerere, & conuertere non ſunt actiones ſpirituales, ſicut videre, & audire, ſunt paſſiones aliqualiter ſpirituales, ſed ſunt actiones materiales requiritur qualitas actiua materialis, & nulla eſt, niſi caliditas, & frigiditas, ſed frigiditas (vt dictum eſt) non ponit pedem in operatione naturæ, niſi per accidens, ideo oportet dari calorem eſſe inſtrumentum animæ in conuertendo, digerendo, & aſſimilando, ſicut igitur calor, quia aliàs non poteſt, niſi reſoluere, & incinerare nunc, vt motus ab anima, & inſtrumentum eius, eſt conuertẽs in carnem, & ſanguinem ipſum alimentum, à fortiori ignis inferni, qui naturaliter ad faciendam iſtam diſtinctionem non ſufficit, vt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ, & à Deo motus ſufficiet ad puniendum inæqualiter dãnatos, qui inæqualiter peccauerunt, & quemlibet pro magnitudine, aut paruitate culpæ ſine aliquo errore, & ſic licet ſit ignis verus corporeus, ſufficiet ad hoc, vt dictum eſt.

An ille ignis inferni ſit eiuſdem ſpeciei cum noſtro? Quæſt. CCCCXCI.

QVæritur adhuc circa prædictum ignem ſuppoſito, quòd ſit verus, & corporeus, an ſit eiuſdẽ ſpeciei, cuius eſt noſter?

Videtur enim ſtare poſſe, quòd ſit ignis verus, ideſt, non per metaphoram, vt aliqui putauerũt, ſed ſit aliquid corporeum affligens, & tamen non ſit eiuſdem ſpeciei. Dicit enim Auguſt. lib. 20. de Ciuit. Dei, & 4. Sentent. diſtinct. 44. Ignis æternus cuiuſmodi ſit arbitror ſcire neminem, niſi forte cui ſpiritus diuinus oſtenderit, ſed naturam ignis noſtri omnes ſciunt, quia experiuntur: ergo ille ignis non eſt eiuſdem ſpeciei, cuius eſt noſter, quia aliàs ſciremus cuiuſmodi eſſet.

Secundo, quia ſi ille ignis eſſet eiuſdem ſpeciei cuius noſter, conſequerentur eum omnia, quæ conſequuntur ignem noſtrum ex conditione ſpeciei, ſed noſter ignis lucet, & ille non, & noſter indiget fomentis, & non manet niſi continua generatione, & corruptione: ille autem nõ habet aliquid iſtorum; ergo non eſt eiuſdem ſpeciei cũm noſtro. Patet, quia Gregorius in Moralibus lib. 15. exponens illud Iob 20. cap. ſ. Deuorabit eos ignis, qui non ſuccenditur; dicit ignis corporeus, vt eſſe valeat corporeis indiget fomentis, neque valet, niſi ſuccenſus eſſe, & niſi refotus ſubſiſtere: at contra gehennæ ignis, cum ſit corporeus, vt in ſemetipſo reprobos exurat corporaliter, neque F ſtudio humano ſuccenditur, neque lignis nutritur, ſed datus ſemel durat inextinguibilis, & ſuccenſione non indiget, & ardore non caret.

Tertio, quia corruptibile, & incorruptibile non ſunt eiuſdem ſpeciei, nec generis. 9. Metaphyſicæ, ſed ignis inferni eſt æternus ignis, vt dicitur in litera, ſ. Ite maledicti in ignem æternum. Ignis autem noſter temporalis, & corruptibilis, ideo non erunt eiuſdem ſpeciei.

Quarto, quia de natura ignis apud nos eſt, vt luceat, ſed ignis inferni non lucet, vt dicitur Iob 18. cap. ſ. Nonne lux impij extinguetur? ergo non eſt eiuſdem naturæ cum noſtro igne.

Quinto, quia Ariſtoteles 5. Topicorum dicit, non eſt tantum vna ſpecies ignis, diuerſum eſt enim flamma, lux, & carbo ſpecie, ſed ignis elementalis eſt ignis lux, G ignis autem inferni videtur potius eſſe ignis carbo: ergo non ſunt eiuſdem ſpeciei.

Sexto, quia ſi eſſet eiuſdem ſpeciei ille ignis, & iſte eſſet idem locus naturalis vtriuſque, & tamen ignis elemẽtalis locus naturalis eſt concaua circunferentia cęli Lunę: ergo, & illius, ſ. infernalis: vnde apud inferos maneret violenter, cum eſſet extra locum naturalem, ſed nullum violentum eſt perpetuum, primo de Cœlo, & Mundo: ergo non maneret ille ignis in perpetuum ibi manebit tamen, quia vocatur ignis æternus, ideſt, durans in ęternũ: ergo non eſt eiuſdem ſpeciei cum iſto.

Dicendum, quòd aliqui voluerunt ignem inferni non eſſe eiuſdem ſpeciei cum igne noſtro, vel elemẽtali, quia ignis inferni eſt ignis carbo, & ignem carbonem non dicunt eſſe ignem, quia duo corpora nõ poſſunt eſſe ſimul, H & tamen ignis corpus eſt, quia eſt elementum: carbo etiam corpus eſt terreum, vel ligneum, aut alterius ſpeciei.

Secundo, quia non poſſunt eſſe duæ formæ ſubſtantiales in eadem parte materiæ, quòd fieret ſi carbo eſſet ignis, ideo dicunt, quòd non eſt ignis, ſed induit quandam qualitatem, quæ eſt forma accidentalis, & eſt multum ſimilis formæ ignis in virtute, ita dicunt eſſe de igne inferni, quòd non ſit ibi ignis, qui eſt elementum, ſed ſit ibi materia aliqua, habens illam qualitatem ſimilẽ igni. Sed ad hoc alij dicunt, quòd non, quia (vt dictum eſt pręced. quæſt.) in inferno datur ignis verus: non tamen eſt verus ignis, ſi non eſt ignis: ergo non ſufficit materia illa ignita, ſed oportebit poni ignem.

Secundo, quia dicunt præcedentes falſum præſuppo-I nere, ſcilicet, quòd carbo nõ ſit ignis, eſt enim vere ignis. Et dicunt in hoc ſpecialius eſſe circa ignem, quàm circa omnia alia corpora: eſt enim corpus maxime actiuum, ideo propter ſuam actiuitatem accipit omnia elementa pro materia: non quidem, quod materia alicuius alterius elementi manens ſub forma illius elemẽti, poſſit eſſe ſub forma ſubſtantiali ignis, quia eſſet contradictio manifeſta, ſed quòd propter maximam actiuitatem, alterando corrumpit formas aliorum elementorum, & incipit omne eſſe in materia illa in qua erant cętera elementa, quod alia elemẽta difficulter faciunt, quia ſunt modicum actiua, ideo ignis facit ſe in materia aerea, & aquea, ideſt, in groſſis fumoſitatibus, quæ ſunt de natura aquæ, & aeris, & ita eſt ignis flamma, facit ſe etiam in materia terreſtri igniendo materiam, vt ignis carbo: videtur enim ignis K flamma eſſe fumus ardens, vt dicitur ſecundo de Generatione, & Corruptione: & non differt ignis carbo ab igne flamma, niſi per materiam: nam ambo ſunt ignis eiuſdem ſpeciei ſubſtantialis, ſed differunt per materiam, non quidem per materiam, quę nunc eſt, ſed per materiã quę pręxiſtebat: nam materia non eſt alicuius ſpeciei cũ non ſit in re actuata, neque eſt actus, ſed eſt in eadem ſpecie, in qua eſt forma ſub qua eſt, & per quam actuatur, & quoniam carbo eſt ignis, & flamma eſt ignis, neceſſe eſt materiam vtrobique eſſe materiam ignis, & tamen, quia prius erant materiæ diuerſarum ſpecierum, retentis prioribus nominibus dicimus ignem carbonem, & ignem flammam differre ſecundum materiam, & motiuum huius rei eſt, quia manent conditiones in materijs iſtis, quę erant in eis dum eſſent materiæ aliarum ſpecierum, & hoc, quia ſymbola manent in genito, & in corrupto, 2. de

Gene-

Generatione, & Corruptione: Carbo ergo ignis eſt ſicut ignis, qui eſt in ſphæra ſua, & eiuſdem ſpeciei, ſic dicit Auguſt. in lib. de Quæſtionibus ad Oroſium, quæſt. 27. ꝙ ignis, qui eſt quartum elementum, eſt in terra inter nos, & tamen iſte eſt ignis carbo. Et patet hoc, quia dubitatio horum conſurgit ex ignorantia quadam, quia ſi carbonem non putant ignem, ſed aliquod corpus ignitum, eadem ratione flamma nõ eſt ignis, quia eſt fumus ardens, 2. de Generatione, & Corruptione: & tamen hãc flammam eſſe conceduut.

An verum ſit quod ignis carbo non ſit ignis? Quæſt. CCCCXCII.

AD duo inconuenientia in contrarium allegata reſpondent.

Ad primum quando dicitur, quod ignis inferni, eſt ignis carbo, &c. dicũt, quòd in carbone non ſunt duo corpora ſimul, ſed vnicum, quia carbo non eſt terra, neque lignum, licet fuerit lignum, ſed eſt ignis, & ita eſt ibi ſolum corpus ignis: nam ſi ignis agendo gignat ſe, ideſt alium ignem in aliquo corpore in partibus illis, quas trãſmutando ignierit, nõ manet iam corpus, quod prius erat cum perierit forma, ſed eſt corpus ignis, & eſt materia illa ſub forma ignis, licet aliæ partes eiuſdem continui maneant ſub priori forma, quia nondum totum inuaſit ignis. Et ſic etiam in ferro ignito aliquid eius eſt ignis quouſque fiat alteratio ab extrinſeco, & deſinat eſſe forma ignis corrupto igne, & tunc redit materia ignis præcedentis ad aliquid aliud, & ideo quandocunque ferrum ignitur, neceſſe eſt, aliquid perire de quaotitate, & ponderc eius, ſed interdum non eſt ſenſibila propter raritatem materiæ.

An duæ formæ ſubſtantiales poſſint eſſe in eadem parte materiæ? Quæſt. CCCCXCIII.

AD ſecundum inconueniens dicunt, quòd non ſunt duæ formæ ſubſtantiales, ſed vnica eiuſdam corporis; nam carbo vnicam formam habet, ſ. ignis, & flamma eodem modo: nam nunquam eſt ignis carbo quouſque deſinat forma, quæ præcedebat in illa materia.

Dicunt etiam, quòd ignis inferni qualiſcunque ſit, & in qualicunque materia eiuſdem ſpeciei totus eſt, & eſt ignis elementalis, quia nullus ignis poteſt eſſe præter elementalem: nam ſicut omnis aqua omni aquæ eſt eadem ſpecie. 1. Topicorum, ita omnis ignis omni igni eſt idem ſpecie: tota autem differentia, quæ eſt in igne prouenit à materia: nam vt oſtenſum eſt ſupra, propter ſuam maximam actiuitatem gignit ſe in materia cuiuslibet elementi, & ita manet in materia, quę fuit prius ſub forma illius elementi, nunc autem eſt ſub forma ignis, & ab hoc accipitur illa differentia, ſ. ignis carbo, flamma, & lux vocatur; ignis carbo in materia terrea, ignis flamma in materia aerea, ignis lux in materia ſua determinata ſecundũ, quòd eſt in ſphæra ſua: nã ibi neque eſt ignis carbo, nec flamma; ſupponẽdum autem dicunt, ꝙ ignis vbicunque ſit habet materiam partem ſui cum ſit elementum; vel corpus, & ideo ignis lux materiam habet, ſed illa materia eſt communis, quæ eſt pars omnium compoſitorũ elementalium, & illa vocatur materia propria ignis: vnde dicimus ignẽ in ſphęra ſua eſſe in materia propria, ignis flamma eſt in materia aerea, ignis carbo eſt in materia terrea, non quidem, ꝙ ſint illæ materiæ terrea, & aerea, quia ſunt igneæ, & conſequenter ſunt propria materia, quia ſunt materia ſpeciei ignis, ſed materia ignis lucis dicitur materia propria ignis, quia conuenit igni ſecũdum conditionem puritatis ſuæ: cæteræ autem materiæ non ſunt propriæ, quia non conueniunt igni ſecundum ſuam puritatem: nam ignis eſt ſimplicius omnibus elementis magis accedens ad naturam ſpiritus, ideo in materia ſoa eſt magna raritas: materia autem terreſtris, & aquea ſunt denſiores, & habent permixtionem multarum impuritatum, ideo materia ignis flammæ, & ignis carbonis non ſunt propriæ materiæ ignis, ſecundum omnes

F conditiones puritatis, & ſimplicitatis ignis, ſunt tamen materiæ propriæ, inquantum ſufficientem diſpoſitionem habent, vt in eis eſſe poſſit forma ignis, ita ergo omnis ignis, licet habeat magnam diuerſitatem in diſpoſitionibus materiæ, eſt eiuſdem ſpeciei. Ex quo apparet, quòd ignis inferni, cum ſit ignis verus eſt eiuſdem ſpeciei cum noſtro, & cum illo, qui eſt in ſphæra propria iuxta circulum Lunæ.

Dicendum autem nunc, quòd tota differentia poſitionum circa ignem eſt in hoc, ſcilicet, an res ignitæ, vt ferrum, & lignum ſint ignis, aut ſolum res ignitæ, præcedens autem poſitio tenuit rem ignitam eſſe ignem, vnde dicebat quòd ferrum ignitum non erat ferrum, ſed deſierat eſſe ferrum, & iam erat ignis, & ita de cæteris.

Sed dicendum, quòd non eſt verum, ſed ignis eſt per
G ſe corpus habens materiam, & formam partes ſui, & materia ſua eſt neceſſario maioris raritatis, quam cuiuslibet alterius elementi materia: nam raritas, & denſitas determinatę ſunt diſpoſitiones neceſſario comitantes formam cuiuslibet elementi, ſicut caliditas, & frigiditas, & ideo aer nunquam poterit eſſe denſior aqua, neque ignis aere, ſed ſi res ignita eſſet ignis, daretur ignis denſior, quam terra, & ponderoſior, ſicut cum ferrum eſt ignitum, ideo impoſſibile eſt, quod res ignita ſit ignis, ſed quandiu eſt res ignita non eſt ignis, & quandiu eſt ignis deſijt eſſe res ignita, ad hoc late dictum eſt ſupra, ideo ad quædam dicta huius poſitionis eſt reſpondendum.

Cum enim dicunt, quòd ignis inter omnia corpora eſt maxime actiuum, & propter ſuam actiuitatem accipit omnia elementa pro materia, verum eſt, ſed non eſt
H intelligendum, quòd materiæ aliorum elementorum efficiantur materiæ ignis, vt ſint partes eius, ſed vt de illis gignatur ignis, de quolibet enim elemẽto gignitur ignis. Et eſt intelligendum, quòd materia ignis accipitur dupliciter. Vno modo materia, quæ eſt pars eius, ſicut quodlibet elementum eſt compoſitum, & materiam habet.

Alio modo eſt materia de qua gignitur, ideſt, per cuius corruptionem ignis gignitur, et iſta non eſt pars ignis & eſt per ſe ens actu, & eſt elementum diſtinctum, quod alteratur ab igne, vel ab igniente, & iſto modo debet intelligi iſta propoſitio, ſcilicet, quòd ignis propter ſuam maximam actiuitatem habet omnia elementa pro materia, ſcilicet, quod illa in actu manentia ſub ſuis formis elementalibus ſunt materia ignis: nam ſi primo modo accipitur nichil plus eſt de igne, quam de alijs elementis.

I Et patet hoc, quia de qualibet materia poteſt gigni quodlibet elementum, ideſt, poteſt illud corrumpi, & materia quæ ſub illo eſt, poteſt eſſe ſub quolibet alio elemento, & erit illa pars eius, & tamen quorundam aliorum elementorum quaſi nulla eſt actiuitas, aut parua. Sed cum dicitur, quod ignis propter ſuam actiuitatem habet omnia elementa pro materia, eſt ſenſus quod in quolibet elemento actu manens agit alterando, & igniendo illud, & inde ignem gignit, & ſunt omnia elementa materia ignis quãdiu ignis agit in illa, vt inde alius ignis gignatur, & hoc modo non ſunt omnia elementa cuiuſlibet alterius elementi materia, quia non agit quodlibet in omnia, cum vero facta generatione ignis habet ignis genitus pro materia id, quod aliquando fuit realiter pars alterius elementi, non dicitur ignis alia elementa habere
K pro materia, ſed propriam materiam habet, quæ non eſt aliquod elementum, ſed fuit aliquando pars alicuius elementi, nunc vero nullius eſt pars, niſi ignis.

Duarum proxime dictarum quæſtionum determinatio ex propria ſententia. Quæſt. CCCCXCIIII.

CIrca inconuenientia duo, quæ oſtendebant ignem inferni non eſſe eiuſdem ſpeciei cum noſtro, quia eſt ignis carbo volunt prædicti, quòd ſit ignis, & non differat niſi denominatione materiæ ab alio igne: eſt autem dicendum, quod res ignita non eſt ignis, & quia carbo eſt res ignita, non erit ignis, & tamen licet apud inferos ſit ignis, tamen vbi eſt res ignita, eſt ignis aliquis, qui non eſt res ipſa, neque pars eius, ſed de illa gignitur, vel in illa ſeruatur, & ille ignis eſt elementalis, ſicut noſter,

ſter, & eiuſdem ſpeciei. Quòd vero illi reſpondebant A carbonem eſſe vere ignem, & ferrum ignitum eſſe ignē, ita quod iam non eſſet ferrum, & quòd materia eius ſit ſub forma ignis, non poteſt dici niſi abſurde, quòd oſtēditur ex denſitate materiæ, & ex pondere: nam tunc ignis naturaliter peteret ceotrum, & eſſet diuerſus motus ſecundum ſpeciem illorum ſimplicium, quæ ſunt vnum ſpecie, quod eſt abſurdum. Etiam quia ſtatim ſuperiecta aqua ferro ignito redit veritas ſpeciei, & oaturæ ferri, quod eſſet impoſſibile, ſi tranſiſſet ferrum in ignem: nam non poterat fieri conuerſio ignis io ferrum, niſi per multa media, ideo planum eſt illud eſſe falſum, non eſt igitur ignis ipſa res ignita.

De ſecundo inconuenienti cum dicebatur, quòd duo corpora eſſent in eodem loco, vel duæ formæ ſubſtantiales in eadem materia dicendum, quòd non ſequitur B poſito igne apud inferos: nā licet res ignita non ſit ignis, non eſt forma ignis in partibus rei ignitæ, ſed ſolum in materia ignis, & ſic intra ignitam rem non eſt aliquis ignis, ſed qualitas ignitionis, niſi forte ſint aliquæ concauitates in quibus vere poterit eſſe corpus ignis, de quo magis dictum eſt ſupra: modus autem ſoluendi horum non tenet, cum ipſi ſupponant falſum, ſcilicet, rem ignitam eſſe ignem, & ideo manere vnam tantum formam in materia, ſcilicet, formam ignis, & noo rei ignitæ.

Eſt ergo dicendum, quòd in inferno eſt verus ignis, & eſt eiuſdem ſpeciei cum ooſtro igne, quia quilibet ignis eſt eiuſdem ſpeciei cum quolibet alio, ſicut omnis aqua alteri aquæ eſt eadem ſpecie, & non eſt ignis, qui non eſt idem ſpecie cuilibet alteri igni: differentia autē C nulla eſt io igne, niſi per materiam, & non per materiā, quæ eſt pars ignis, quæ eſt intrinſeca, ſed per materiam, quæ eſt de qua ignis gignitur, & eſt res ignita, & ſecundum hoc diſtinguimus ignem, lucem, carbonem, & flāmam, de quo magis dicetur in ſolutione quinti argumenti.

Et ideo quicunque modus ignis ponatur apud inferos erit verus ignis, & ſpeciei eiuſdem cum elementali, ſed dicitur eſſe in materia terrea, vel picea, aut ſulphurea, vnde eſt ignis, & ob hoc differt ille in mulris a noſtro igne: quia illæ ſuot conditiooes tenentes ſe ex parte materiæ, vel quia ille eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ: noſter autem ignis ſolum eſt naturaliter operans, & ſic noſter licet oon manet io perpetuum, cum ſit extra locum proprium, ſed eſt ſolum in continua generatione, & corru- D ptione, ille autem licet ſit extra locum proprium manet in perpetuum, etiam noſter non eſt, niſi ſuccendatur, ille vero oullo ſuccendente manet: noſtro quoque igni continue apponuntur fomenta, illi autem igni nemo eſt qui fomenta apponat: etiam quod maius eſt, quia noſter ignis æqualiter cremat æqualiter diſpoſitos ſecundum ſiccum, & humidum æqualiter approximatos, ille vero non reſpicit hanc diſpoſitionem, ſed magis cruciat eos, qui magis peccauerunt.

Reſponſio ad auctoritatem Auguſtini ſupra in principio quæſt. 491. poſitam. Quæſt. CCCCXCV.

AD rationem primam in contrarium dicendum, quòd Auguſtinus non locutus eſt quantum ad ſpe- E ciem illius ignis inferni, ſed quantum ad materiam, in qua manet, vel fouetur, quia nullus illam ſcit, quæ ſit determinate, aut qualis, quia neque ſcriptura ſacra, neque ratio aliqua ſufficienter hoc oſtendit, etiā cæteras conditiones illius ignis oemo cognoſcit, niſi Deus reuelauerit ei, ſed ſpeciem eius oullus habet ignotam, cum dicatur eſſe ignis.

Reſponſio ad ſecundam rationem vbi ſupra adductam. Quæſt. CCCCXCVI.

AD ſecundum dicendum, quòd ignis noſter nō eſt ſine ſuccenſione, & nutrimento, ſiue appoſitione lignorum.

Et ratio huius eſt, quia non poteſt cooſiſtere in mate- A ria propria, ideo exigit alienam, & apud inferos eſt alia cauſa huius, ideo aliter manet.

Pro quo dicendum, quòd quodlibet elementum habet materiam, quæ eſt pars eius, & materia, & forma, ſunt ei ſufficiens ad exiſtendum, & non exigit aliam materiam in qua ſit: nam aqua in ſua materia eſt, & poſtquam ſemel genita eſt, non indiget aliquo in quo ſubſiſtat; idem de terra, & aere eſt, ſed ignis ſic ſe habet in ſphæra ſua: nam habet materiam, & formam partes ſui, & in illis ſubſiſtit, & non indiget nutrimenro aliquo, neque generarione, ideo perpetuus eſt ibi, inter nos vero eſt ignis extra locum ſuum, & ideo oon ſufficit ei materia ſua, & forma ad ſubſiſtendum, quia tunc cum ſemel genitus eſſet ſemper manere poſſet, niſi aliquid illum extingueret, ſed falſum eſt, cum per ſeipſum defi- B ciat, niſi fomentis ſuſtineatur.

Et ratio eſt, quia nulla pars ignis geniti habet durationem aliquam in eſſendo, ſed ſolum eſt quandiu gignitur, ſicut vult Ariſtoteles, & experientia manifeſtat, & ideo quandiu continuata fuerit generatio igois, tandiu poterit manere ignis, & non amplius, & quia generatio ignis non fit, niſi in re combuſtibili, quæ alteratur, reſoluitur, & ignitur, & per ignitionem deſinit eſſe, non poterit manere ignis, niſi quandiu durauerit appoſitio fomentorum, quæ continue reſoluantur in ignem, qui ſtatim pereat, & continue alia, & alia pars eius gignatur, & iſtud eſt ignem non manere niſi in aliena materia, ſcilicet, de qua gignatur, quod non accidit ei ſolum, ioquantum eſt ignis, quia tunc etiam in ſphæra ſua his fomentis egeret, ſed quia hic eſt extra lo- C cum ſuum, ſed de igne io inferno conſtat, quòd eſt extra ſphæram ſuam, ideo ibi talibus indigebit fomentis, & ſuccenſione.

Aliqui dicunt, quòd manet ibi eo, quòd ibi eſt in materia propria, & inter nos non. Sed iſtud nichil valet, quia materia propria non eſt, niſi ipſa, quæ eſt pars, & tñ illam habet inter nos, & in illa nū poteſt ſubſiſtere.

Error nonnullorum de materia propria ignis. Quæſt. CCCCXCVII.

SEd aliqui circa iſtam materiam propriam ignis errāt, dicunt enim eſſe propriam materiam, quæ coouenit igni ex ſpecie, & talem volunt eſſe materiam, quam habet ignis in ſua ſphæra, & ideo dicunt illum ſemper ibi D poſſe manere, inter nos vero gignitur ignis in materia alterius corporis, vel elementi, ideo dicunt, quòd noo poteſt manere, & ſic accipiunt materiam propriam, vel alienam.

Sed iſtud non ſtat, quia materia non poteſt differre ab alia materia ex conditiooe ſua, quia ſecundum ſe indiſtincta eſt, ſed ſolum ex conditionibus formæ additis, ſecundum quas efficitur propria formæ alicuius ſpeciei, aliàs autem tota materia omnium generabiliū, & corruptibilium eſt eiuſdem modi, quia nulla pars eius eſt, quæ non poſſit eſſe ſub forma cuiuslibet elementi, & corporis mixti, & quando fuerit ſub illo, erit propria materia illius formæ, vel ſpeciei, vode materia, quæ eſt nunc ſub forma terræ, vel aquæ, eſt propria ſpeciei terræ, vel aquæ, quia habet omnes illas cooditiones quas requi- E rit forma terræ, vel aquæ in materia ad hoc, quòd ſit in ea, & per quas efficitur ipſa materia propria ad formā terræ, vel aquæ, & iſta eadem poterit eſſe poſt paululum ſub forma ignis, vel aeris, & habebit omnes diſpoſitiones, tam denſitatis, & raritatis, quam grauitatis, & leuitatis, quas exigit forma ignis, vel aeris in materia, & ſic illa eadem erit nūc materia propria ignis, quæ erat prius materia propria terræ, vel aquæ, quia ſi hoc non eſſet verum, non poſſeot elementa mutuo ſe corrumpere, quantum ad aliquam partem, & impoſſibile eſt, quòd forma alicuius elementi ſit in aliqua materia, quæ non ſit propria illius elementi.

Non enim poteſt gigni, vel deduci forma elemēti, vel mixti, niſi in materia præceſſerunt omnes diſpoſitiones præcedentes ad illam, & quæ ſunt de natura eius, & ita ignis nunq̄ poteſt eſſe, niſi in materia propria, i. q. materia

teria quę eſt pars eius, eſt propria formę ignis, quia aliter non potuiſſet gigni in materia, nec eſſe in illa, & ob hoc ignis, qui eſt in ſphæra, & qui eſt inter nos habent materiam eiuſdem conditionis, quia eaſdem diſpoſitiones exigunt in materia. quæ eſt pars ignis, in qua eſt forma ignis, ideo non eſt verum, quòd ibi ſit in materia propria, & hic non. Sed iſti imaginantur quoddam falſum, ſcilicet, quòd ſicut forma quælibet eſt determinatæ naturæ, vel ſpeciei de ſe, & impoſſibile eſt in alia ſpecie eſſe, ita materia ſecundum ſe habeat conditionem vnam, ſecundum quam ſit vnius ſpeciei, & aliam ſecundum quam ſit alterius ſpeciei, vel formæ ſpeciei. Sed hoc eſt impoſſibile. Primo, quia tunc ſequeretur, quòd ſicut forma eſt determinatiua ſpeciei, ita, & materia, cum illa determinate habeat conditionem huius, vel illius ſpeciei, ſed falſum eſt, quia materia ponitur pura potentia, & indiſtinctum quid: forma autem ponitur actus, & diſtinguens, & tamen poſito præcedenti fundamento, ita materia determinaret ad ſpeciem, ſicut forma.

Secundo, quia tunc non poſſent poni hæc duo, vt principia rei, ſcilicet materia, & forma, ſed ſufficeret alterum eorum: immo non poſſent ambo poni, vt pertinentia ad ſpeciem: nam duas formas vltimas, ideſt, completiuas, & determinatiuas ad ſpeciem nõ poſſumus ponere eiuſdem ſpeciei, neque in eodem indiuiduo, ſed ſi materia ponatur huiuſmodi ipſa determinabit ad ſpeciem, ſicut forma, cum ponatur habere cõditiones determinatiuas ſpeciei ex ſe, & quaſi non poſſit eſſe alicuius ſpeciei, niſi illius cuius conditiones ex ſe habet, ideo ſufficit in entibus materialibus ponere materiam, vt principium determinatiuũ, cum ipſa ſufficienter determinet ad ſpeciem, & ſuperabundabit principium determinatiuum, quod eſt forma, ſed non ſuperabundat, ergo neceſſe eſt poni ſolam formam determinatiuam, & materiam non habere ex ſe aliquid ſecundum quod determinetur ad formam huius ſpeciei potius, quàm illius.

Tertio patet, quia ſi poneretur materia talis conditionis, non poſſent elementa mutuo in ſe agere ad ipſorum corruptionem, & generationem mutuam, quia cum materia, quæ eſt ſub forma vnius elementi, ſecundum doctrinam iſtam nõ poſſit eſſe ſub forma alterius, eo, quòd determinat ſibi formam illius, nõ poſſet in materia, quæ ſemel eſt ſub forma vnius elementi, eſſe forma alterius, & tamen corruptio non eſt ſine generatione: ergo cum non poſſit forma vnius elementi gigni in materia alterius, nec poterit vnum elementum corrumpere alterum quod falſum eſt.

Quarto patet, quia tunc ſequeretur, quòd quælibet res incorruptibilis eſſet, quia non eſſet aliquid in ea, ſecundum quod poſſet deſinere eſſe: nam exiſtente forma humanæ ſpeciei in aliquo, impoſſibile eſt deſinere illum eſſe hominem: nam ſi concedatur oppoſitum, dabitur, quòd aliquid habens animam rationalem actu non ſit homo, & hoc includit contradictionem, ſcilicet, quia poſita diffinitione tollitur diffinitũ, hoc autem eſt, quia forma eſt determinatiua ſpeciei, ſcilicet, quòd ita pertinet ad humanam, quòd non poteſt pertinere ad alterã, ſed ſi anima ex ſe haberet conditiones determinatas ſpeciei, exiſtente materia aliqua, illa materia non poſſet eſſe ſub alia ſpecie, & tamen materia nunquam corrumpitur: ergo cum ex conditionibus ſuis ex doctrina iſta determinaret ad ſpeciem, nunquam poſſet exiſtente materia illa eſſe ibi forma alia, niſi illius ſpeciei, & ideo eſſet indiuiduum incorruptibile, quia nichil eſſet in eo, ex quo poſſet corrumpi, ſed potius vtrunque principium limitaret illud ad ſemper eſſendum, & tamen manente materia illa, quæ fuit ſub indiuidui alicuius forma, perit indiuiduum, & non deſinit eſſe materia: ergo videtur, quòd materia non determinabat ſibi formam illius ſpeciei ex ſe potius, quàm aliam, quia ſi ex ſe illam determinaret, non poſſet per agens extrinſecum perdere illam conditionem determinatiuam quandiu maneret, & tamen manet, & perdit illam, ergo materia non habet ex ſe aliquas conditiones limitantes eam ad ſpeciẽ, ita, quòd materia hæc ſic ſit vnius ſpeciei, quod non poſſit eſſe alterius, ideo nulla ponitur materia propria alicuius

F elementi, vnde non bene dicitur, quod ignis ſphæræ eſt in materia propria, & ignis inter nos non eſt materia propria, cum quælibet materia ex ſe ſit indeterminata, & poteſt eſſe cuiuslibet ſpeciei.

Item falſum præſupponitur, quia certum eſt, quòd ignis, qui eſt in ſphæra ſua agit in aerem, qui coniunctus eſt ei in extremitate, & corrumpendo conuertit illum in ſe, & ita incipit eſſe ſub alterius elementi materia ipſa forma ignis: ergo non determinabat ſibi materia certam ſpeciem.

Itẽ non eſt verum, quod propter hoc ignis non poſſet durare, niſi per appoſitionem fomentorum, & in cõtinua generatione, ſcilicet, quia eſt in materia aliena: nã etiam in extremitate ſphæræ ſuæ, quando agendo in aerem, conuertit illum in ſe, manet ille ignis genitus, &
G non indiget appoſitione nutrimentorum, & hoc eſt, quia eſt in loco naturali, ideo ſufficit manere per materiam, & formam, quæ ſunt partes ſuæ, & non indiget fomentorum appoſitione, inter nos autem eſt extra locum naturalem, ideo manere non poteſt, niſi datis fomentis.

Alij autem vocant materiam alienam ipſam, de qua gignitur ignis, & tunc dicunt eſſe ignem in materia propria, quæ non eſt in fomentis, eum vero qui fouetur, eſſe in materia aliena.

Sed tunc non dant cauſam quare ignis inferni poſſit eſſe ſine ſuccenſione, & fomentis, ſed idem dicunt per idem, ſcilicet, eſt ſine fomentis, quia eſt ſine illis. Eſt ergo verum, quod ignis vbicunque ſit, habet materiam propriam, quæ eſt pars ſua, ſed iſta non ſufficit ad manẽ-
H dum, niſi ſit in loco naturali, ideſt, in ſphæra; foris autem non manet, niſi in continua generatione, & ſic neceſſe eſt, quod ſit in materia aliena, ideſt, de qua gignitur.

Quomodo in Inferno poſſit eſſe ſemper ignis, cũ ſit extra ſuam ſphæram. Quæſt. CCCCXCVII.

SEd tunc apud inferos manet dubium quomodo poſſit eſſe ignis ſemper manens, cum ſit extra ſphęram ſuam.

Dici poteſt vno modo, quod manet ibi fomento proprio; & gignitur ibi de fomentis, ſicut hic, ſed differt in fomentis, quia illa quæ ibi ſunt, durant ſemper, ideo poteſt ignis continuari ibi, apud nos autem non ſunt talia fomenta, ideo non poteſt ignis ſic durare, poſſe autem talia fomenta eſſe, quæ ſemel accenſa non extinguantur
I videtur facile Deo, cum & inter nos ſunt quędam, quę ſemel accenſa nunquam extinguuntur, nec etiam per aquam extinguitur ille ignis.

Secundo modo poteſt dici, quod licet illa fomenta deficiant, Deus continue creat alia in eodem loco, vt non deſint, & hoc eſt apponere fomentum, ſicut ſi homo apponeret, & forte iſta fomenta ſunt de natura illa, quę ignem naturaliter concipit, ſicut eſt ſulphur, & tunc eſt facilius ſuccendi hęc, & ſuccenſa manere.

Tertio poterat dici, quòd ſiue eſſet ignis inferni in fomentis aliquibus, ſiue abſque illis, poterat Deus conſeruare illum, ſemper manentem contra conditionem ignis, qui eſt inter nos, & hoc non per miraculum con-
K tinuum, quod forte aliquis iudicaret inconueniens, ſed dando illi loco conditionem naturalem ſphęrę ignis; nam ex eo, quòd ſphęra ignis eſt naturalis locus ignis, manet ibi ignis ſine fomentis, & inter nos non, ſed illa proprietas loci ſecundum quam cõſeruatur in eo ignis, & non alibi eſt qualitas abſoluta, & poteſt eam Deus dare alteri loco, ideo poterit dare loco inferni, & ſi dederit manebit ibi ignis non corruptus, neque egens fomentis, ſicut in ſphęra; volunt tamen communiter Doctores, quòd ille ignis ſit in fomentis, & ſuccẽdatur a Deo, & ſic dicitur quod maneat, vt dicitur Iſaię. 30. ca. Flatus Domini torrens ſulphuris ſuccendens eam.

Reſponſio

Reſponſio ad tertiam rationem poſitam in principio 491. quæſtionis. Quæſt. CCCCXCVIII.

AD tertium dicendum, quòd ignis inferni eſt incorruptibilis, ideſt, nunquam corrumpetur, neque deſinet eſſe, & ignis noſter deſinit eſſe, non tamen ſequitur, quòd non ſit eiuſdem ſpeciei, quia eodem modo ſequeretur, quòd ignis ſphæræ eſſet alterius ſpeciei, quam ignis, qui eſt inter nos, cum quilibet ignis noſter aliquando eſſe deſinat, ignis autẽ ſphæræ nunquam eſſe deſinet, & tamen non habet aliam corruptibilitatem ignis inferni, quàm ignis ſphæræ, ſcilicet quòd non deſinit eſſe, ſed ignis ſphæræ non differt ſpecie, ergo neque ignis inferni differret ſpecie à noſtro. Cum autem dicitur, quòd corruptibile, & incorruptibile differunt plus quam genere. Dicendum, quòd quando eſſe corruptibile, aut incorruptibile aduenit rei ex natura ſua, differunt corruptibile, & incorruptibile plus quam genere, ſi tamen aduenit rei per accidens, non eſt inconueniens in eadem ſpecie manere corruptibile, & incoruptibile, ſic patet de corporibus damnatorum, quæ erunt eadem ſpecie cum noſtris, immo erunt eadem numero ibi, quæ hic, & tamen nunc ſunt corruptibilia, tunc vero erunt incorruptibilia.

Sed obijcietur, quòd hoc non ſtat, quia forma facit differre, & conſtituit, & non differt quomodo forma inceperit eſſe in re, dum tamen ſit, ſicut ſi aliquid eſt per ſe calidum, & aliud per accidens calidum, vtriuſque eſt eadem operatio, ſ. calefacere, ita ſi corruptibile, & incorruptibile differunt pluſquam genere, ſiue aliquid ſit incorruptibile per ſe, ſiue per accidens factum fuerit incorruptibile, differret à quocunque corruptibili, pluſquam genere.

Dicendum, quòd cum genus, & ſpecies dicant conceptum ſubſtantialem de re, quia prædicantur in quid, nõ poteſt accipi differentia in genere, aut ſpecie, niſi à forma ſubſtantiali, quæ eſt pars eſſentiæ, & differre facit: corruptibile autem, & incorruptibile licet differant pluſquam genere non ſumitur iſta differentia per corruptibilitatem, & incorruptibilitatem, cum neutra ſit forma ſubſtantialis, ſed incorruptibilitas dicit priuationem, vel negationem corruptionis, corruptibilitas autem dicit quendam defectum, ſed ſumitur differentia iſta ex formis quibuſdam ſubſtantialibus rerum, quas conſequuntur corruptibilitas, & incorruptibilitas, tanquam proprietates quædam, vel conditiones ſpeciei, quæ accidunt, vel inſurgunt ex conditione principiorum ſpeciei, ideo ſi corruptibilitas, & incorruptibilitas ſint proprietates aliquorum ſubiectorum conſequentes conditionem formæ ſubiecti, vel materiæ eius, neceſſe eſt, quòd talia corruptibilia, & incorruptibilia ſemper differant, pluſquam genere proximo; ſi tamen incorruptibilitas fuerit interdum in aliqua re non conſequens formam, neque conditionem materiæ, neque aliquid quod eſt in re, ſed ab extrinſeco, non eſt neceſſe, quòd taliter incorruptibile differat à corruptibili genere, vel ſpecie, & hoc eſt eſſe incorruptibile per accidens, & ita manet id quod prius.

Et vt planius dicatur, aliquid eſt incorruptibile per ſe, ideſt, propter conditionem materiæ, vel formæ ſuæ, aliquid autem per accidens, ideſt, quia nihil eſt, quod illud corrumpat, licet in ſe nihil ſit, quod reſiſtat corruptioni, immo corrumperetur ſi eſſet aliquid agens in illud actione corruptiua.

Primo modo corruptibile, & incorruptibile differunt pluſquam genere.

Secundo modo non differunt, nec etiam numero, ſed idem aliquando eſt corruptibile, & poſtea incorruptibile, & tamen ſi velimus proprie, & ſtricte loqui, ſemper eſt propoſitio vera, quòd corruptibile, & incorruptibile differunt pluſquam genere, ideſt, id quod eſt corruptibile, & incorrupubile, & tamen incorruptibile per accidens non eſt incorruptibile, niſi denominatione extrinſeca, ideſt, non corrumpetur, quia nullum corruptiuum aget in ipſum, & tamen non habet in ſe aliquid ſecundum quod ſit incorruptibile.

A Et hoc modo poſt diem iudicij omnia erunt incorruptibilia, non quidem, quòd eis addatur incorruptibilitas, ſed quia omnia corruptiua agere ceſſant, ideſt, corruptiua intrinſeca, & extrinſeca.

Ad quartum dicendum, quod ignis inferni non lucebit, ſed iſtud non impedit illum eſſe eiuſdem ſpeciei, cuius noſter ignis eſt qui lucet, ſi enim lucere eſſet conditio ſubſtantialis ignis, vel aliquid neceſſario conſequens ignem, non eſſet ignis, qui non luceret, & tamen lucere nõ conſequitur ignem, ſecundum omnem modum exiſtendi in materia.

Et apparet, quòd non ſit ſubſtantiale igni, neque conditio neceſſario ipſum conſequens, quia tunc vbi ignis magis proprie inueniretur magis luceret, & tamen ignis magis proprie inuenitur in ſphæra ſua, quam alibi, cum B ille ſit locus naturalis eius, ſed ignis in ſphæra ſua non lucet, vt dicunt Philoſophi, & experientia oſtendit, quia ſi luceret, cum ſit tam magnum corpus, ſemper a nobis videretur, maxime per noctem, ſicut videmus lumen candelæ, ſed non videtur vnquam, ergo eſt ſine luce, & ſic lucere accidet igni ex conditione materiæ, & non neceſſario. Duo autem ſunt, quæ lucem tollunt rei, ſcilicet, raritas materiæ, & obfuſcatio, & inuolutio in fumis groſſis.

Propter primum ignis non lucet in ſphæra ſua, quia materia eius eſt valde rara: nam aer propter raritatem nõ videtur, materia tamen propria ignis eſt rarior, quam materia aeris.

Propter ſecundum autem ignis non lucet in ſulphure, quia eſt materia omnino terrea, & opaca, & quando C ſuperuenit fumus groſſus quo obfuſcatur, ſic enim interdum ignis flamma inuoluitur à fumo groſſo, & non videtur: ſic putatur eſſe in inferno, ſcilicet, quia vel materia eſt terrea, vel ſulphurea, vel pura, vel inuoluitur aliquo fumo groſſo ſemper manente; non ergo probat illa obſcuritas ignis inferni eum non eſſe in ſpecie ignis elementalis, vel noſtri.

Reſponſio ad quintam rationem in principio 491. quæſt. poſitam. Quæſt. CCCCXCIX.

AD quintum dicendum, quòd hic eſt difficultas circa ignem, carbonem, lucem, & flammam, an ſint eiuſdem ſpeciei, & quomodo, & an ſint ignes, vel res ignitæ, quæ non ſint ignes, ſed habentes ignem.

Aliqui dicunt, quòd ignis, carbo, flamma, & lux non D differunt ſpecie, cum quilibet ſit ignis verus, ſed differunt quantum ad materiam, & iſti dicunt de alijs quod aſſerant materiam ignis differre ſpecie, ſed quod ignes inter ſe non differunt ſpecie, & exponunt prædicti primi intelligendum, quantum ad materiam, non quantum ad eſſe, quod habent in actu, quia cum materia actuetur per formam, omnes materiæ, quæ ſunt ſub forma eiuſdem ſpeciei, ſunt eiuſdem ſpeciei, quia alias materia haberet rationem ſpeciei, & eſſet actus, vel naturaliter actuata, & tamen carbo, flamma, & lux ſunt ignes eiuſdem ſpeciei, vt iſti dicunt, cum omnis ignis ſit eiuſdem ſpeciei, cum quolibet altero igne, ergo materiæ horum trium ignium erunt eiuſdem ſpeciei actualiter, ſed differunt quantum ad eſſe, quod habuerunt, quia carbo habet materiam, quæ fuit terrea, & flamma materiam, quæ fuit E aerea, vel dicunt differre materias iſtas, quando igniuntur, non autem quando ignitæ ſunt. Dicunt etiam, quòd in actu differunt, quantum ad diſpoſitiones manentes, quia in igne carbone manet diſpoſitio materiæ ligneæ, vel terreæ, in igne flamma conditio materiæ aereæ, in igne luce dicunt, quòd ignis lux nuſquam eſt, niſi in ſphæra ſua.

Sed aliqui obijciunt contra iſtos, quòd carbo, flamma, & lux non ſunt in eadem ſpecie. Nam quælibet forma vnius ſpeciei, determinat ſibi certas diſpoſitiones in materia, & non poteſt eſſe ſub alijs, & hoc maxime quãtum ad denſitatem, & raritatem, grauitatem, & leuitatem, ita enim terra eſt in materia denſa, quod impoſſibile eſt formam eius eſſe in materia tam rara, ſicut aqua, & aer, quia iam deſineret eſſe ſpecies terræ.

Etiam non poteſt eſſe forma terræ in materia, tam leui, ſicut eſt materia aeris, vel ignis, & ita eſt de aere, & aqua, quia determinant ſibi certas raritates, & denſitates, grauitates, & leuitates. In igne autem carbone, flamma, & luce ſunt penitus oppoſita, quia in igne carbone eſt denſitas terræ in materia eius, eſt etiam grauitas terræ, in igne flamma eſt raritas aeris, aut paulo minor, & eſt leuitas aerea, non ergo ſunt eiuſdem ſpeciei carbo, & flamma, ſed tantum differunt, quantum terra, & aer.

Et quando obijcitur contra eos, quod ſymbola manēt, in genito, & corrupto, dicunt non eſſe ad propoſitum, quia aſſerunt illud eſſe quantum ad occidentia communia rebus diuerſarum ſpecierum, diſponens tamen raritatis, & denſitatis, grauitatis, & leuitatis pertinet ad determinationem formarum in materia ſecundum certas ſpecies.

Dicunt ergo prædicti rurſus, quòd carbo, flamma, lux ſunt ignis eiuſdem ſpeciei, vt dictum eſt, & tamen addunt, quòd in igne eſt, quod non eſt in alijs elementis, ſ. quòd minores diſpoſitiones requirit forma ſua in materia, quàm requirat quælibet alia forma elementalis in materia ſua, & tamen requirit aliquas. Et oſtendunt hoc, quia non eſt forma aquæ, aut terræ niſi in materia certarum diſpoſitionum, & illæ non reperiuntur ſub forma alterius elementi, & hoc ſaltem de his quatuor, ideſt denſitate, raritate, leuitate, & grauitate, non enim habet terra aliquando prædicta quatuor talia ſicut aqua, nec aqua ſicut aer, aut terra, & è contrario.

Ignis tamen eſt aliquando in materia talis denſitatis & raritatis ſicut terra, & interdum ſicut aer. Et dicunt rationem diuerſitatis eſſe conditionem formę, ſcilicet, quia forma ignis eſt ſimplicior omnibus formis elementorum quanto autem forma materialis eſt ſimplicior dicunt, quòd tanto exigit pauciores diſpoſitiones in materia, hoc.n.oſtendit (vt dicunt) facilitas generationis; nam nullum elementum facilius gignitur, quàm ignis, ex qualibet enim re facile eſt per motum, & confricationem gigni ignem, vnde tam ex terra, quàm ex aere per motum, & confricationem calefactis facile eſt ignem gigni, & poteſt ignis ex quolibet elemento immediate gigni ideſt, non tranſeundo prius per formam alterius, quod non fit in alijs; nam ex igne nō poteſt immediate terra fieri, ſed neceſſe eſt prius condenſari paulisper in aerem, & ex aere non fit immediate terra, ignis tamen fit imediate ex quolibet: nam nullum magis diſtat ab igne in denſitate, quā terra, & tamen ex terra, & lapidibus concuſſis immediate ignis gignitur, & nullum elementum magis diſtat ſecūdum frigiditatem, quàm aqua. & tamen ex aqua gignitur ignis, vt in aqua multum diſtillata alchimice, quando tamen ex vno elemento immediate gignitur alterum parum differt inter diſpoſitiones vnius, & alterius: nam ſi multum diſtaret ſaltem intercideret diſpoſitiones alterius elementi, quia diſpoſitiones elementorum in denſitate, & raritate, leuitate, & grauitate diſtant generaliter, ideo ſi vnum elementum immediate gignitur ex altero, neceſſe eſt, diſpoſitiones illorum duorum parum diſtare, & quia ignis gignitur immediate ex quolibet elemento, neceſſe eſt parum diſtare diſpoſitiones ignis a diſpoſitionibus materiæ cuiuslibet elementi: nam ſi materia ignis modicum diſtaret in diſpoſitionibus a materia vnius elementi, & diſtaret multum ab alijs, poſſet gigni immediate ex illo, & non ex alijs, ſed ex omnibus gignitur, ergo à diſpoſitionibus omnium parum diſtat, & tamen diſpoſitiones materiæ ipſorum elementorum inter ſe multum diſtant, ergo neceſſe eſt, quòd ignis (vt iſti volunt) non habeat in materia diſpoſitiones multum determinatas, ſed aliquando iſtas, & aliquando illas, & ita ignis carbo habet in materia diſpoſitiones terrę, ignis flamma diſpoſitiones materiæ aeris, ignis lux diſpoſitiones proprias ſecundum naturam ignis, ideſt, ſecundum gradum ſuæ puritatis. Hoc autem (vt illi dicunt) facit ſimplicitas formæ ignis: nam quanto aliqua forma materialis exigit de conditione materiæ eſt ſimplicior, & hoc apparet, quia formæ mixtorum plures diſpoſitiones exigunt in materia, quā formæ elemēto-

F rum, quia ſunt ſimpliciores. Et dixerūt de forma materiali ad excludendum animam rationalem; quæ plures diſpoſitiones exigit, quam cæteræ formæ mixtorum, & tamen eſt ſimplicior, ſed non eſt materialis, licet poſſet dici, quòd non eſt ſimplicior, immo nulla eſt forma magis accedens ad naturam compoſitionis; quia cæteræ formę ſunt ſolum quo res eſt, anima autem rationalis compoſita eſt ex eſſe, & ex eo, quod eſt, vel ex eſſe, & eſſentia quia illa per ſe ſubſiſtit, quod non faciunt aliæ. & ſic eſſe ſuſceptum in ea, quod non eſt in alijs, & dico eſſe ſuſceptum, quia eſt, & non eſt a ſeipſa, quia non eſt ens increatum: ideo eſt eſſe ſuum receptum ab alio, & ſic neceſſario dantur duo, ſcilicet, eſſe receptum, & id in quo recipitur, cum non ſit purus actus, vel ſimpliciter ſimplex. Forma ergo ignis eſt materialis, & eſt ſimpli- G cior formis cæterorum elementorum; & propter hoc habet minus de determinatis conditionibus materiæ.

Ad hoc etiā dicunt, quòd adiuuat actiuitas ignis: nam ignis, quia eſt actiuior cæteris elementis, gignit ſe in materia cuiuslibet elementi 4. Metheororum, & propter magnam actiuitatem cito gignitur, ſed in veloci generatione non poſſunt fieri multæ alterationes: ideo habebit ignis genitus quaſi tales diſpoſitiones, quales id ex quo gignitur; dicunt tamen, quòd aliquas diſpoſitiones quantum ad raritatem, & grauitatem, denſitatem, & leuitatem ſibi determinat, quia determinat ſibi quandam leuitatem, & raritatem, quod dicunt apparere, quia quando aliquid terreum ignitur, vt in igne carbone eſt plus quam duplo leuior res combuſta, quam antequam exureretur, etiam fit ſubſtantiæ rarioris, quod apparet H in poroſitate, & diſcontinuitate, teſtem etiam dicunt leuitatem, quia leuitas ſemper conſequitur raritatem, & tamen iſtæ diſpoſitiones cauſantur ab igne in re quando ignit eam, & idem eſt de igne flamma, licet in materia eius, quia eſt minus ſenſibilis non iudicamus tam aperte differentiam diſpoſitionum, & ita dicunt, quòd carbo flamma, & lux in eadem ſpecie ſunt ignis, & tamen habent diſpoſitiones multum diſtantes, quia forma ignis minorem determinationem exigit in materia, quàm cæteræ formæ elementales; & ita videntur ſecundum eos iſta tria differre in ſpecie, & hoc modo dicunt loqui Ariſtotelem, quia ſatis probabile videbatur, quòd differrent ſpecie, ſed tamen non intendit vere dicere, quòd ſint tres ſpecies ignis, ita, quòd ſit in eis æquiuoce ſpecies ignis, vel analogice.

I Sed dicendum, quòd tota iſta difficultas pendet in eo, quod ſupra tactum, & diffinitum eſt, ſcilicet, an res ignita ſit ignis, & dictum eſt, quod non, ſi enim res ignita eſſet ignis, eſſet tunc carbo ignis, & flamma, & lux, & tunc maneret difficultas quomodo eadem ſpecies inueniretur in rebus, tam diſtantium diſpoſitionum, & ad hoc nituntur reſpondere, qui teneat rem ignitam eſſe ignem, vt dictum eſt immediate.

Sed quia oſtendimus in præcedentibus ipſam rem ignitam non eſſe ignem, dicendum eſt carbonem non eſſe ignem cum ſit res ignita, & tunc dicendum eſt, quòd ignis dicit rem vnius determinatæ naturæ, & ſpeciei. & ideo ſicut omnis aqua omni aquæ eſt eadem ſpecie, quia aqua dicit determinatam naturam, ita omnis ignis alteri igni eſt idem ſpecie, & quia quamlibet formam ſubſtantialem materialem præcedunt, & conſequuntur di- K ſpoſitiones in ipſa materia, neceſſe eſt, quòd cum omnes ignis ſit eadem forma, & ſpecies, quod omnis ignis ſint eędem diſpoſitiones materiales, ſed intelligitur de diſpoſitionibus materiæ, quæ et ‸ars ſubſtantiæ ignis, non autem de diſpoſitionibus materiæ de qua gignitur ignis, quia illa non eſt pars indiuidui ignis, ſed rei alterius ſpeciei, ideſt, ferri, vel ligni, & ideo retinet conditiones ſuæ ſpeciei.

Eſt ergo duplex dubitatio hic, vna an carbo flamma, & lux ſint ignes, aut ignis, ſecunda an ſint eiuſdem ſpeciei.

An carbo, flamma, & lux ſint ignita, aut ignis? Quæſt. D.

AD primum reſpondendo preſupponendum eſt, quòd omnis ignis eſt eiuſdem ſpeciei cum alio igne, & rurſus quia (vt dictum eſt) res ignita non eſt ignis, ſed ab igne alterata, & in continua reſolutione, vt tranſeat in naturam ignis. Cum carbo ſit res ignita dicendum carbonem non eſſe ignem, & vocatur carbo quælibet res terrea, & denſa ignita, ſicut ferrum, lignum, lapis, & ſimilia. De flamma videtur eſſe maius dubium an ſit ignis, vel res ignita, & hic non poſſumus ita faciliter diffinire: nam in carbone manifeſtū eſt, quòd non ſit ignis, vt in ferro ignito patet tam ex denſitate, & figura quàm ex pondere, & motu deorſum, quàm ex facili, immo momentanea reditione ad eſſe ferri extincto igne, ſed in flāma nichil horum apparet: nam non eſt denſitas talis materiæ.

Secundo, quia non eſt ibi grauitas, ſed leuitas.

Tertio, quia non eſt ibi figura prior, quæ erat rei ignitæ.

Quarto, quia motus eſt ibi ſecundum conditionem ignis, ſi mouetur ad ſurſum, quod non facit res ignita, ergo videtur, quòd ſit flamma verus ignis.

Dicendum videtur, quòd neque flamma ſit ignis, & primo, quia ſi eſſet ignis non videretur, ſed videtur, ergo non eſt ignis. Et patet, quia ignis eſt corpus rarius omnibus elementis, & minus de materia habens ſecundum æqualem quantitatem, & tamen quanto aliquid eſt rarius tanto eſt minus viſibile, & ideo aerem non videmus quia eſt rarior, quàm aqua, & ignem in ſphęra ſua, qui eſt ſecundum conditionem ſuæ naturæ non videmus, & non eſt alia cauſa niſi raritas, ſed neceſſe eſt omnem ignē habere in materia, quæ eſt pars eius tantam raritatem quantam exigu forma ſua ſubſtantialis, ergo cum illud, quod videtur non habeat tantam raritatem non poterit eſſe ignis, ſic autem eſt flamma, ergo illa non eſt ignis. Secundo patet, quia Ariſt. 2. de Gene. & Cor. dicit flammam eſſe fumum ardentem, vel ignitum, ergo ſecundū ſubſtantiam fumus eſt, & non ignis.

Ad motiuum primum in contrarium dicendum, quòd licet non ſit denſitas tanta quanta eſt ferri igniti, aut ligni eſt maior denſitas, quàm competat naturæ ignis, cum maneat viſibilis flamma, vnde cum ignis quilibet requirat neceſſario maiorem raritatem in materia, quàm aer, & flamma habeat minorem raritatem quàm aer, quia aer non eſt viſibilis, & videtur flamma, neceſſe eſt flammam non eſſe ignem, ſed corpus ignitum.

Item hoc apparet ex inæquali denſitate flammarum, quia quædam flammæ ſunt multo denſiores, & obſcuriores alijs. Et hoc non prouenit niſi ex differentia fumorum, qui ſunt groſſiores, aut rariores iuxta conditionem rei de qua exhalant, & cum inflammetur manent in illa conditione denſitatis, quam habebant prius.

Item apparet ex differentia eiuſdem flammæ:, nam quælibet flamma a principio eſt groſſior, & obſcurior, poſtea efficitur rarior, & lucidior, & non prouenit ex alio niſi, quia conſumitur, & conuertitur in ignem, & per reſolutionem attenuatur, & efficitur rarior, & lucidior, ſi tamen eſſet ignis non perderet denſitatem, quam ſemel haberet, ſed quandiu maneret ſtaret in illa, aut totaliter periret, quia non habet ignis aliquid rarius, & ſimplicius. Et iſtud eſt argumentum multum efficax: nam conſtat, quòd flamma reſoluitur, & conuertitur in aliud per attenuationem; ergo ipſa non eſt ignis, ſed in ignem conuertitur agente igne in eam.

Nam ſi in aerem deberet conuerti, non conuerteretur per attenuationem, ſed per ingroſſationem, ergo flamma non eſt ignis.

Ad ſecundum motiuum, quando dicebatur, quòd nō eſt ibi grauitas, ſed leuitas, dicendum, quòd verum eſt, ſed non ſequitur ex hoc, quod ſit ignis, quia aliquid eſt leue, quod non eſt ignis, ſcilicet, aer.

Ad tertium motiuum dicendum, quòd non probat, quia etiam ſi non ſit figura præcedens non tamen erit

A ignis: nam perditio figuræ arguit mutatam ſpeciem, ſed non probat deductam ſpeciem ignis, ideſt, flamma non eſt eiuſdem ſpeciei cuius eſt corpus, quod exuritur, ſed ſunt aliæ ſpecies mediæ, & poteſt manere in illis.

Item apparet, quia eiuſdem figuræ eſt fumus, qui quando nondum eſt inflammatus non tenet figuram, quam habet corpus de quo exhalat, & tamen fumus quandiu eſt obſcurus, neque eſt ignis nec inflammatus.

Et iſta eſt etiam alia probatio, quòd flamma non ſit ignis, ſed fumus, quia retinet eandem figuram quam fumus.

Si tamen differret a fumo ſortiretur aliam figuram, vel ſaltem non neceſſario teneret illam.

Etiam apparet, quòd fumus exiſtens ſubito inflam-
B matur, vt apparet extincta candela, & manente fumo recenter apposita alia candela ad ſummitatem fumi, vel medium eius, ſtatim totus fumus inflammatur etiam vſque ad inferiora, & conſequenter candela extincta ardet, & manet figura illa, quæ prius erat in fumu, ergo flamma iſta non eſt niſi fumus præcedens, qui nunc inflammatus eſt, & ideo dicendum, quòd ſicut carbo, vel ferrum ignitum non eſt ignis, ſed res ignita, ita & flamma non eſt ignis, ſed fumus ignitus, vnde ſicut ſe habet ignis ad carbonem ignitum, ita ignis ad flammam: nam res ignita non eſt ignis, ſed manet in aliqua alia ſpecie, ita & flamma non eſt ignis, ſed eſt fumus cui accidit ignitio.

Ad quartum motiuum cum dicitur de motu, quòd mouetur flamma ſurſum, quod igni competit, & non
C fuit hoc res ignita ſicut ferrum, vel lignum, dicendum, quòd nichil probat niſi, quòd flamma non eſt in illa ſpecie in qua eſt corpus, quod vritur cuius motus eſt ad infra, vnde flamma non eſt ferrum ignitum, aut lignum, eſt tamen corpus ignitum alterius ſpeciei, & naturæ, ſcilicet, fumus.

Et patet, quòd non valet argumentum. Nam non mouetur ſolus ignis ſurſum, ſed etiam aer, cum habeat propriam regionem, quæ eſt ei locus naturalis, ideo ſiquis poneret aerem iuxta centrum terræ, & permitteret ei ſpiraculum, vel exitum liberum, aſcenderet vſque ad ſpheram propriam niſi forte maneret ibi ex deſiderio replendi vacuum.

Item patet planius, quia fumus antequam ſit flamma mouetur ſurſum, & habet eundem motum quem
D habet poſtquam ardet, vel inflammatur, ergo flamma non mouetur ad ſurſum, quia eſt ignis, ſed quia eſt fumus, cum etiam antequam inflammetur moueatur ſurſum.

Dubium pulchrum vnde prouenit igni moueri ſurſum. Quæſt. DI.

SEd diceret vnde prouenit fumo moueri ſurſum.

Dicendum, quòd prouenit ex propria leuitate, & raritate, eſt enim corpus paucæ materiæ, & ideo leue, cum igitur adæquetur aereę leuitati, vel quaſi, petit locum aeris.

Secundo ſit hoc ex incorporatione virtutis igneę, vel ignis, neceſſe eſt ergo quod quandiu durauerit ibi vir-
E tus illa ignea, vel ignis, ipſe ſit motus ad ſurſum ad locū naturalem ignis, cum vero fumus alteratus a circunſtante antequam inflammetur infrigidatus fuerit, extinguitur virtus ignea, quæ eſt in eo, & ceſſat motus ille, & ingroſſatur, vel euaneſcit attenuatus in aereas: nam vtrunque fieri poteſt, ſecundum conditionem corporum circunſtantium, ideſt, quòd denſetur, vel attenuetur.

Dicendum tamen, quòd non ſufficit virtus ignis incorporata ad mouendum ſurſum niſi ipſum corpus effectum eſſet tam leue, & rarum, vt ei poſſet competere aſcendere. Et apparet hoc de ferro ignito, vel ligno, cui efficacius, & intenſius eſt impreſſa virtus ignis, ſed non poſſunt moueri ſurſum, eo, quòd corpus illud adhuc graue eſt, ita, vt non poſſit ei competere ſurſum moueri.

Amplius videmus aliud in fumo, ſcilicet, quòd a principio exuſtionis rei multus fumus exhalat, & non poteſt inflammari, deinde inflammatur pars eius, & non totus, tandem totus inflammatur, ita vt nullus fumus videatur exhalare de re, quæ vritur. Et cauſa huius, quia a principio parua eſt vis ignis exterius agentis, & magna eſt reſiſtentia materiæ, & ipſe fumus eſt groſſus, & aquoſus, vt cum vruntur ligna viridia, vel madentia, cum vero pauliſper proceſſerit, attenuatur magis materia fumi, & deſiccatur, & fit aptior ad igniri, ideo quædam pars eius inflammatur, ſed non totus fumus, quia non ſunt omnes partes fumi æqualiter diſpoſitæ: cum autem amplius proceſſerit, nulla pars eſt, quæ non ſit diſpoſita, & ideo totus fumus inflammatur, & deſinit pauliſper fumus eſſe, & flamma, & talis eſt habitudo ignis ad fumum ad inflammandum eum qualis eſt habitudo ad corpus, quod vritur, & hoc, quia flamma non eſt ignis, ſed res ignita.

An lux ſit ignis. Quaſt. DII.

CVm vero quæritur an lux ſit ignis. Dici poteſt, quòd ſit ignis, & non accipitur lux prout defluxus a corpore luminoſo, quia tunc lux non eſt corpus, ſed accidens, & qualitas quædam, ſed vt diſtinguitur cõtra carbonem, et flammam. Et primo, patet quia ignis eſt aliquid cum ſit vnum elementum, & tamen non eſt carbo, neque flamma, vt dictum eſt, ergo erit lux, quia nichil aliud circa ignem nominamus, & ſi lucem non diceremus ignem, non videretur quid eſſet ignis.

Secundo quia hoc videtur competere conditioni ignis quia ignis eſt corpus rarius omnibus elementalibus, & ſimplicius, & ideo videri non poteſt, cum corpora minoris ſimplicitatis non videantur, ideſt, aer, ignis lux eſt huiuſmodi, quia non videmus illum: ideo ipſe eſt, qui eſt ignis proprie.

Tertio quia nos ſcimus eſſe ignem in ſphæra ſua, & ille eſt in ſua naturali conditione, eo quòd eſt elongatus ab omni permixtione, & eſt in loco naturali, & tamen ille non videtur neque videri poteſt, ideo conditio ignis ſecundum proprietatem ſuæ naturæ eſt, vt videri non poſſit, & tamen talis eſt ignis lux, qui videri non poteſt, ergo lux eſt proprie ignis.

Et oportet poni hunc ignem apud nos: nam vbi eſt res ignita oportet dari ignem, quia ignis eſt igniens, & a quo vniuerſæ operationes iſtæ proueniunt, & tamen inter nos inuenimus proprias operationes ignis, ideo oportet poni ignem, & tamen non eſt carbo ignis neque flamma eſt ignis, ergo oportet dari aliquid alterũ, quod ſit ignis, & illud vocamus ignem lucem.

Et rurſus non apparet aliquid in igne luce, propter quod moueamur ad dicendum non eſſe ignem: nam neque denſitas, neque grauitas, neque figura, neque motus, neque color, aut aliquid aliorum impediunt eſſe ignem ſicut erat in carbone, & flamma: nam denſitas non eſt ibi ſicut in carbone, quia iſtud eſt vbi multum de materia eſt, & omnia talia viſibilia ſunt, & multum terminata, ſed lux non videtur, ideſt, ignis lux, ideo non poteſt habere denſitatem.

Item neque grauitatem habet, quia illa eſt in corporibus multum de materia habentibus, ſicut eſt terra, & aqua, & hæc palpantur, & videntur, ſed ignis flamma, neque palpatur, neque videtur, ergo non habet grauitatem.

Item non habet figuram, quia iſta eſt corporum determinatorum, & bene terminatorum, & ad hoc requiruntur duo, ſcilicet, multum de materia, & ſoliditas quædam, vel ſiccitas, & ideo licet aqua habeat multum de materia in comparatione ad aerem, & ignem, non habet determinationem figuræ, quia non eſt corpus terminatum, cum non ſit ſolidum, neque durum, cum vero ſolidatur in gelu figuram recipit, & retinet quandiu gelu manet, cum vero ſoluitur ceſſat figura.

Item neque motus, neque calor, non motus, quia non videmus moueri deorſum ſicut mouetur carbo, neque motus aliquis percipitur in igne luce cum non videatur, ſed certum eſt, quòd ſi mouetur mouebitur ſurſum, quia

A tendit in locum naturalem, etiam accipitur hoc ex motu flammæ, quæ non eſt ignis, ſed mouetur ſurſum, quia habet vim ignis, a fortiori, ergo ipſe ignis flamma mouebitur ſurſum ſi aliquem motum habet.

Color quicunque non obſtat, quia ignis lux nullum colorem habet: nam ſi colorem haberet videri poſſet, ſed non poteſt videri, neque ab aliquo videtur, & ratio eſt, quia color eſt corporum terminatorum, cum dicamus colorem eſſe extremitatem perſpicui in corpore terminato, ignis autem, & aer non ſunt corporà terminata, ideo non habent colorem, neque videntur, nulla igitur res videtur in igne luce, quę cum impediat eſſe ignẽ, ideo ipſe eſt vere ignis.

Quare vocatur ignis lux cum non luceat.
Quaſt. DIII.

B SEd quæretur quare vocetur ignis lux cum non luceat.

Dicendum, quòd ignis vocatur proprie lux, quia rem lucere facit, & hoc habet inter omnia elementa ignis, quia nullum elementum eſt lux, neque lucens niſi ignis, & iſtud accidic igni ex perfectione corporis, vel naturæ, corpora enim ſimpliciter nobiliora, vel perfectiora in toto vniuerſo ſunt corpora cœleſtia, & ab illis deriuatur perfectio in inferiora, & quanto aliquod corpus elementale eſt perfectius, tanto magis participat perfectionem, vel nobilitatem corporum cæleſtium, ſunt autem omnia corpora cæleſtia luminoſa, ideo perfectiora inter elementa participant aliquid lucis: ignis eſt ſimplicius, & perfectius inter omnia elementa minus habens de materia, ideo participat quendam gradum lucis, ideo ipſe ignis, qui vere eſt ignis vbicunque ſit vocatur lux, vnde quia in ſphęra ſua eſt proprius ignis vocatur ille lux, & apud nos eſt aliquis verus ignis, vt oſtenſum eſt, licet ille non videatur, ideo ille vocabitur lux, carbo & flamma nón vocantur lux, quia non ſunt ignis, vt dictum eſt, ſed res ignitæ.

Sed tunc manet dubium, quare ergo ipſe verus ignis non lucet? Dicendum, quòd videtur inueniri ex oppoſito: nam verus ignis non lucet, id vero quod participat ignem, lucet, ſicut carbo, & flamma.

Et ratio eſt, quia duo impediunt lucere, ſ. raritas, & opacitas, rarum enim non eſt terminatum, ideo non poteſt terminare viſum, & ideo licet lux, vel luminoſum illud ſit non poterit videri, quia propter raritatem materiæ non figitur ibi natura lucis ad hoc, quòd videri poſſit. Et ob hanc cauſam, licet omnes partes corporum cęleſtium ſint luminoſæ, non videntur niſi partes denſæ, ſicut aſtra, quæ voluit Ariſto. eſſe aggregationem luminis in ſuo orbe.

Propter ſecundum in materia terrea, & picea, ſicut eſt ſulphur, & reſina, vel pix non fulget ignis, licet aliàs reddat rem luminoſam, aut lucentem.

In propoſito autem inuenitur primum, ſcilicet, raritas materiæ: nam inter omnia corpora elementalia nullum eſt rarius igne, & tamen aer, qui eſt minus rarus propter raritatem ſuam videri non poteſt, ergo a fortiori ignis non poterit videri, ſed ignis in ſua ſpæra eſt in ſua diſpoſitione naturali, ergo talis ibi erit, vt videri non poſſit, & ſic licet lux ſit propter raritatem materiæ, non figetur ibi natura lucis, vt viſum poſſit immutare, eodem autem modo ſe habet ignis lux apud nos, quia eſt in materia rariori quàm ſit aer, ideo non poterit videri.

Sed de carbone, & flamma patet, quòd luceant: flamma quidem lucet, quia eſt fumus inflammatus, & participat naturam ignis, & carbo ideſt, ferrum ignitum lucet, ſed manifeſtum eſt, quod non accidit eis hoc niſi inquantum ignem participant, ergo ignis de ſe lux eſt.

Et patet, quia res ignita, vt ferrum, & lignum antequam igniatur non lucet, cum autem ignita eſt lucet, ergo de natura ignis eſt lucere, flamma quoque antequam ardeat non lucet, immo eſt materia opaca, quia eſt fumus niger, & cum ardet lucet valde, eo quod tunc

in-

incorporata eſt, & participata flammę, ideſt, fumo natura ignis, ergo naturale eſt igni lucem eſſe.

Quod autem ignis in ſe non luceat, qui magis lucere deberet per accidens eſt, vnde ſi ignis eſſet habens materiam denſam puram, quæ eſſet pars ſua luceret incorporabiliter pluſquam flamma, & carbo, ſed non poteſt habere talem materiam, quia eſt corpus rariſſimum, ideo in ſe lucere non poteſt, & facit alia lucere.

Dicendum etiam, quòd magis lucet flamma quam carbo, quia participatur natura lucis ab igne in qualibet re, ſecundum conditionem rei ignitæ, & quia materia flammæ eſt minus terreſtris magis incorporatur ei, & participatur natura lucis, carbo autem eſt materia terrea, ideo modicum lucet, & tamen aliquantulum lucet, quia adhuc manent ibi aliquæ partes minus groſſæ, & terreæ, quæ poſſunt participare naturam lucis; cum autem perueniatur ad partes multum terreas, vel pure terreas, licet participent aliquam qualitatem ignis, ideſt, calorem, tamen non participabunt lucem, neque poterunt igniri, ſic eſt de cineribus ſolutis ex re combuſta, quia licet illi ponantur in igne, nunquam ignientur, licet calefiãt, quia nullam partem habent ſubtilem cui poſſit incorporari lux, hoc ergo modo omnis ignis eſt lux, licet non luceat, & omnis res ignita luce participat, & lucet magis, aut minus ſecundum conditionem materiæ.

Conſiderandum etiam circa ignem, & rem ignitam eodem modo, quòd licet nichil vrat niſi ex conditione ignis, tamen ignis minus vrit, quàm res ignita, ideſt, ſi accipiatur ignis purus, qui eſt lux minus vret, quàm res ignitæ, quæ etiam ſecum ignem habent, & per vim ignis impreſſam vrunt, & eſt ſimilis modus, vt de hoc, quod eſt lucere: nam ignis eſt lux, & nichil lucet hic, niſi quod participat ignem, & tamen minus lucet ignis, immo non lucet, res autem ignitæ lucent ex ſola virtute ignis.

Ratio autem præcedentium eſt, quia ſicut ad lucendum requiritur quædam denſitas in materia, vt ſit congregatio lucis, & ob hoc cum in igne vero, qui eſt lux nõ ſit talis denſitas, quia eſt corpus ſumme rarũ non poteſt lucere, ignis autem carbo, & flammæ, ideſt, res illæ ignitæ habent denſitatem materiæ ſufficienter, ideo inuenitur in eis lucere in actu, ita quantum ad exurere, quia calefaciendi, & vrendi in igne idem eſt principium, ſcilicet calor, & vrit ille, vt eſt intenſus, ideo cum magis intendi poſſit vbi eſt materia denſior, & compactior vret magis res ignita, quàm ignis, neceſſe eſt enim quòd quælibet res ignita ſit denſior, quàm ignis, quia ignis eſt corpus rariſſimum, quælibet autem res ignita eſt corpus alicuius alterius elementi, omnia tamen elementa ſunt denſiora igne, ergo quælibet res ignita eſt denſior, ſed in re denſiori intenditur magis virtus, ideo inuenietur calor intenſior, & magis fixus in re ignita, quàm in igne, & ita magis vret, quàm ignis, vnde ſi quis manum apponeret intra ſphæram ignis, non tam grauiter vreretur quantum ſi applicaret eam alicui rei ignitæ.

Et apparent prędicta ex differentia rerum ignitarum: nam magis vrit carbo, quàm flamma, licet vtraque ſit res ignita, carbo tamen eſt res denſa, & terrea, flamma eſt ſubtilis ſubſtantia, ſ. vaporis, ideo minus vret, & valde minus, & hoc ſolum iuxta differentiam denſitatis materiæ ignitæ, ſed manifeſtum eſt, quòd ignis verus, ideſt, ignis lux eſt rarius corpus, quàm flamma quælibet, ergo minus adhuc vret, quam illa, & quam quælibet res ignita. Et rurſus in carbone quolibet non eſt eadem vis ardoris, ſed quanto eſt materia ſolidior, & denſior, tanto eſt fortior actio vrendi, multo enim acrius vrit ferrum ignitum, quam lignum, & multo acerbius lignum, quàm ſtipula, & ita Apoſtolus dicit tres gradus pœnalitatis purgatoriæ per iſtos tres gradus caloris, ſcilicet, quia quidam ędificant lignum, alij fęnum, & alij ſtipulam, primo Corinth. tertio, cap. neque omne lignum æqualiter ardet, & vrit, in flamma idem eſt, quia quædam flamma magis vrit, quàm alia, quia quanto fumus eſt groſſior, qui inflammatus eſt, tanto vis ardoris eſt maior, eo, quòd quidam fumus eſt denſior altero, & magis poteſt ei incorporari vis ignis, & magis intenditur ibi ca-

F lor. Neque tamen aliquis putet ignem lucem non eſſe actu calidum, & nõ calefacere, & vrere: nam aliàs ignis, qui eſt in ſphæra ſua nunquam ageret in aerem proximum conuertendo illum in ignem, ſic etiam in alias res poterit agere ignis lux calefaciendo, & vrendo quouſque ſe gignat in illis, quia non requiritur tanta denſitas materiæ ad hoc, quòd calor maneat ibi ſufficiens ad agendũ, quanta ad hoc, quòd lux figura, & corpus luceat.

Et ita apparet ex præcedentibus, quòd carbo non eſt ignis, & flamma non eſt ignis, ſed ſunt res ignitæ, lux autem eſt ignis, vt diſtinguitur contra flammam, & carbonem.

Sed tunc manet reſpondendum ad Ariſtotelem, qui diſtinguit ignem carbonem, ignem flammam, ignem lucem, & dicit non eſſe tantum vnam ſpeciem ignis.

G Dicendum, ꝙ vocat ignem materialiter, vel denominatiue, & non ſubſtantialiter, ſ. materiam ignitam, & ideo non ſecundum eandem rationẽ dicitur ignis de eis, quia de luce dicitur ſubſtantialiter, de carbone autem, & flamma materialiter, vel denominatiue, i. carbo eſt res ignita, & flamma eſt res ignita.

An omnis ignis ſit eiuſdem ſpeciei. *Quæſt. DIIII.*

AD Tertium quando quæritur an ſint eiuſdem ſpeciei.

Aliqui dicunt planum eſſe, quòd non, quia Ariſtoteles dicit diuerſum eſt carbo, & lux, & flamma ſpecie.

Dicendum, quòd aut accipitur ignis ſecundum ſub- H ſtantiam, aut materialiter. Si primo modo vna tantum eſt ſpecies ignis, & vbicunque inueniatur, quia ſicut eſt omnis aqua alteri aquę eadẽ ſpecie, ita omnis ignis alteri igni eſt idem ſpecie, ſiue ſit in ſphæra, ſiue ſit apud inferos, ſiue alibi, & ille eſt ignis lux, & hoc modo nulla differentia inuenitur in igne. Et ſatis apparet, quòd ignis ſit vnus ſpecie, quia quodlibet aliorum elementorum eſt vnius ſpeciei tantum, vt terra, aqua, aer, nam ſicut omnis aqua omni aquæ, ita, & omnis terra omni terræ eſt eadem ſpecie, de igne igitur non erit diuerſum cum ponatur vnum elementum.

Secundo, quia operatio conſequitur formam, vbi ergo eſt vnus modus operationis eſt vnus modus formæ ſubſtantialis, ſed carbo, lux, flamma habent vnius modi operationem, ſed differt per intenſum, & remiſſum, ergo I erit in eis vnus modus formæ, vel naturæ, ſed operatio illa eſt de natura ignis, ergo ignis totus vnius ſpeciei eſt.

Si autem cõſideremus ignem materialiter pro re ignita inquantum illa participat virtutem ignis, non eſt eadem ſpecies ignis, ideſt, rerum ignitarum, quia res ignitæ non ſunt ignis, ſed adhuc manent in ſpeciebus corporum ſuorum, ſicut ferrum ignitum manet in ſpecie ferri, & lapis ignitus in ſpecie lapidis, & fumus inflammatus in ſpecie fumi, & ideo iſta ſpecie differunt, & non ſolum ſunt tres ſpecies, ſed plurimæ iuxta differentiam rerum ignitarum.

Sed forte dicetur, ꝙ iſtud non tenet, quia ſi differentiã faceret Ariſto. de igne per rem ignitam non ſolum eſſent tria differentia ſpecie, ſed tot quot eſſent ſpecies rerum ignitarum, & tamen manifeſtum, quòd non voluit illud K ſed tres modos diſtinxit, qui non differunt per ſolam ſpeciem rei ignitæ, ſed potius per gradum participationis ignis, vel ignitionis.

Dicendum ergo magis videtur, ꝙ Ariſtot. voluerit ponere aliquorum intentionem, vel opinionem famoſam de igne, qui putauerint tres eſſe ſpecies ignis, & motiuũ eorum erat, quia non videbãtur eædem conditiones horum: nam lux eſt inuiſibilis, ignis flamma viſibilis, ſed materiam raram habens, carbo autem viſibilis, & materiam habens denſam, & has putauerunt eſſe differentias ignis, per rem autem ignitam ſolum nemo diſtinguit ignem, ad ſaluandum tamen literam Ariſt. eſt dicendum, ꝙ non ſunt idem ſpecie carbo, flamma, lux, ſ. quantũ ad materiam, i. non ſolum ſunt res diſtinctæ ſpecie inquantum ſunt res ignitæ, ſed etiam quantum ad modum participationis ignis videntur differre ſpecie, quia alius modus

dus

F dus participationis inuenitur in carbone, alius in flamma, alius in luce, licet ignis participatus vbicunque eſt eiuſdem ſpeciei, modi autem iſti participationis diuerſi tenent ſe ex parte materiæ: ideo differunt ſpecie quantum ad materiam non quantum ad eſſentiam ignis.

Circa quædam autem dicta ſupra poſita eorum, qui tenent rem ignitam eſſe ignem, & diſtinguunt ignem, carbonem, flammam, et lucem eſt atiendendum, dicunt, enim quòd non differunt ſpecie niſi quantum ad materiam, & recte dicunt, quia etiam ſi res ignita eſset ignis, poneremus quodlibet hutum ignem eſſe, ſed non differrent ſpecie, quia ſpecies ignis vna eſt, per ſolam ergo materiam differrent, ſed dicunt, quòd per materiam non prout eſt actu, ſed prout præceſſit: nam cum dicant rem ignitam eſſe ignem neceſſe eſt materiam rei ignitæ eſſe partem ignis, & ſic iam neceſſario pertinere ad ſpeciem G ad quam pertinet ignis. quia materia ſecundum ſe non determinat ſpeciem, ſed quantum ad eſſe quod præceſſit in materia antequam igniretur dicunt differre ignes illos. Sed hoc falſum aſſerunt, eo quòd dicunt rem ignitam eſſe ignem, quod falſum eſt, & ideo non poſſunt ponere differentiam per materiam in actu.

Dicunt etiam, quòd ignis habet materiam pauciorum diſpoſitionum quam alia elementa, & ideo inuenitur talis denſitas in materia eius ſicut in materia terræ, vel lapidis, aut ferri, & oſtendunt iſtud ex facilitate generationis, quæ non cito fieret ſi multæ diſpoſitiones deberent præcedere ad introducendum formam ignis in materiam.

Sed dicendum, quòd non eſt hoc verum: nam nemo poteſt dicere ferrum ignitum eſſe ignem quaſi deſierit H eſſe ferrum, ſed quia putant eſſe ignem, & non poteſt ſimul eſſe ignis, & ferrum, dicunt materiam illam eſſe iam ignis, & non ferri, manere tamen cum talibus diſpoſitionibus, ſed quia iſtud impoſſibile eſt dicendum eſt non eſſe ignem, ſed rem ignitam, et manere diſpoſitiones ferri, quia vere eſt ferrum, & non ignis.

Cum vero dicitur de facilitate generationis dicendum quòd faciliter generatur ignis ex alijs rebus, & tamen iſta velocitas non tollit quin in materiam introducantur prius omnes diſpoſitiones requiſitæ ad formam ignis quàm gignatur ignis, & apparet hoc ex diuerſitate rerum, quæ igniuntur, vel ex quibus ignis gignitur: nam quædam tarde igniuntur, alia vero cito, & hoc non fit niſi ex differentia cauſandi diſpoſitiones in materia antequam introducatur forma. I

Sed in hoc eſt magna differentia, quia aliud eſt rem aliquam igniri, aliud eſt ignem ex ea gigni, ad hoc enim, quod res igniatur non oportet, quòd perdat diſpoſitiones denſitatis, & grauitatis, eo quòd res manet adhuc in ſpecie priori, & non tranſit in formam ignis, ſicut in ferro ignito, & ideo manet denſitas, & grauitas, & motus, & figura ferri, & cetera accidentia eius, cum autem de aliqua re gignitur ignis, pars materiæ deſinit eſſe ſub re ignita per reſolutionem, & corruptionem eius, & incipit eſſe ſub forma ignis geniti, & illa materia omnino habet diſpoſitiones ignis, & deſinit eſſe ſub prioribus diſpoſitionibus, ideo ad igniendum rem aliquam non eſt neceſſe, quòd totaliter perdat diſpoſitiones ſuas, ſed ad gignendum ignem eſt neceſſe perdi diſpoſitiones, non quantum ad totam rem, ſed quantum ad partem illam materiæ, K quæ incipit eſſe ſub forma ignis, & tunc nullum argumentum ſtat de igne ignito, quia nullus ignis eſt genitus cuius ſint aliæ diſpoſitiones, quàm quæ pertinent ad ignem in denſitate, raritate, & leuitate, & grauitate, & ſiquis contrarium videat non erit illud in igne, ſed in re ignita, nam ignis genitus non eſt viſibilis, vt oſtenſum eſt ſupra.

Sed objicietur, quod ignis gignitur, cum non ſit res ignita ſine igne, quia alias daremus, quòd non eſſet inter nos aliquis ignis, ſed ſolæ res ignitæ, quod eſt abſurdum, & tamen quæcunque generatio ignis videtur eſſe facilis, vt cum de lapidibus percuſſis ignis naſcitur, ergo naſcetur ignis facta pauca diſpoſitionum mutatione.

Dicendum, quòd fit faciliter illa generatio, & tamen omnes diſpoſitiones ſequuntur in materia quas F requirit forma ignis, ſed non impeditur facilitas generationis. Et ratio eſt, quia in rebus non ſunt omnes partes eiuſdem diſpoſitionis, vt in re terrea non ſunt omnes partes terreæ, ſed aliquæ ſunt de conditione ignis, quæ faciliter tranſmutantur in ignem, & manent ſub diſpoſitionibus pertinentibus ad ignem, & hoc etiam manifeſtatur amplius, quia aliqua res ignitur, & ſoluitur in ignem, quædam partes eius igniuntur, & tandem efficiuntur ignis, quædam vero ſunt, quæ nulla actione ignis vertuntur in ignem, ſicut cineres cuiuſlibet rei: nam illi, licet igne calefiant non igniuntur, neque in ignem ſoluuntur, & hoc non eſt niſi propter diuerſitatem partium, ergo poteſt fieri quantumcunque facilis generatio de quibuſdam partibus rerum, quæ facillime diſponuntur ad conditionem ignis, & de quibuſdam alijs nunquam fit ge- G neratio ignis.

An locus naturalis ignis inferni ſit iuxta Lunam.
Quæſt. DV.

AD ſextum dicunt quidam, quòd ignis inferni eſt naturaliter eiuſdem ſpeciei cum igne noſtro, & locus ſuus eſt naturaliter ſphæra ignis iuxta Lunam, & in inferno manet violenter, & tamen manebit in perpetuum, quia nichil eſt, quod illum corrumpat: nam pro tanto id, quod eſt violentum non eſt perpetuũ, quia res violenta eſt extra conditionem naturæ ſuæ, & ibi vbi violenta eſt non habet aliquid conferens ad permanendum, & habet multa obſtantia ad deſtruendum, fit autem deſtructio per actionem contrarietatis, ſed H poſt iudicium ceſſabit omnis actio corruptibilis, & generatiua, ideo vbicunque ſit manebit res in æternum cum nichil illam corrumpat, & tunc habitabit lupus cum agno, & bos, & leo paſcent ſimul iuxta vaticinium Iſa. 11. cap. ignis, & aqua ſimul manentia non ſe corrumpent in alterutrum, aliàs autem neceſſario periret, aut perire poſſet ignis poſitus extra ſphæram, & ita quilibet ignis apud nos poſitus aliquando perit, quia eſt extra locum ſuum manente adhuc actione contrarietatis.

Sed objicietur, quòd tenet hoc de ſtatu poſt iudicium quando ceſſabit omnis ſtatus contrarietatis, ſiue contrariæ actionis, nunc autem adhuc durat iſte ſtatus actionis ex contrarietate, ideo eſt mirum quomodo poteſt conſeruari ignis inferni.

Dicunt aliqui, quòd ideo accidit, quia ignis ille infer- I ni eſt in propria materia, ideo manere poteſt in perpetuum, licet extra locum ſuum.

Sed dicendum, quòd hoc non ſtat, quia (vt ſupra dictum eſt) omnis ignis eſt in propria materia quantum ad materiam, quæ eſt pars ſui, ſecus de illa de qua gignitur, quia hæc cum non ſit pars indiuidui ignis nichil videtur facere ad conſiſtentiam eius. Si vero accipiatur eſſe in materia propria, ideſt, habere materiam, quæ eſt pars ſua, & non habere materiam de qua gignatur non videtur ſic eſſe apud inferos, quia ibi videtur eſſe in materia ſulphurea, vel terrea.

Item quia ignis in materia propria ſic eſt corruptibilior, quam qui in aliena materia eſt, quia materia propria, ideſt, quæ eſt pars eſt rarior omni alia materia elementali, ideſt, faciliter corruptibilis eſt, & apparet hoc K ex conditione rerum ignitarum: nam quanto res ignita eſt habens denſiorem materiam, tanto magis perſeuerat ignis in ea, & tardius extinguitur, vt ferrum ignitum tardius extinguitur quàm lignum ardens.

Item quia qui ponunt ignem inferni incorruptibilem, ideo faciunt, quia volunt facere eum incorruptibilem, vident enim quòd ignis in ſphæra ſua non corrumpitur, & ibi dicunt eſſe in materia propria.

Sed iſti errant in duobus.

Primo quia ignis in ſphæra ſua corrumpitur: nam iuxta Ariſtotelem, licet elementa non corrumpantur ſecundum ſe tota, tamen in extremis ſphærarum ſuarum habent actionem, & reactionem, & corrumpunt ſe.

Secundo quia quod ibi ignis non corrumpatur, ſecundum totum non prouenit ex actione materiæ, ſed ex conditione loci, ſcilicet, quia in propria ſphæra non habet

aliquid

corrumpens ipſe ignis ſed ſolum in extremo vbi pertingit ad ſphæram aeris & tamen nihil corrumpitur à ſeipſo, neque per ſe deſinit eſſe ſubſtantia aliqua, ideo neceſſe eſt, quòd ſi aliquid eſt vbi nulla contrarietas ſit, illud nunquam corrumpitur, ideo ignis inferni cum ſit extra propriam materiam, in quacunque materia ſit, erit faciliter corruptibilis, & ita non habet incorruptibilitatem ex eò, quòd dicitur eſſe in materia propria.

Dicendum ergo putant, quòd licet ille ignis non ſit perpetuus manente ſtatu, qui eſt ante iudicium, tamen non corrumpitur, quia eſt aliquid illud conſeruans. Quãdo enim dicitur, quòd nihil violentum eſt perpetuum, non eſt verum, quòd ſi violentum eſt neceſſe ſit corrumpi, ſed quòd non habet aliquid ex ſe per quod ſemper maneat; & tamen ab aliquo extrinſeco adiuuari poterit ad ſemper manendum, ſicut quilibet ignis inter nos eſt corruptibilis, & tamen perpetuari poteſt, per continuam appoſitionem materiæ, ſicut fiebat in veteri teſtamento iubente Deo Leui. 6. cap. ſcilicet, ignis in altari meo ſemper ardebit, quem nutriet ſacerdos ſubijciens ligna, per ſingulos dies mane. Et idem faciebant Gentiles in igne conſecrato Deæ Veſtæ: nam ille æternus erat, id eſt, nunquam deficiens, ideo nõ eſt aliqua difficultas continuari ignem inferni, per continuam appoſitionem materiæ.

Sed quia non conſtat de veritate huius poſitionis, licet ipſa ſit ſatis poſſibilis, dicunt aliqui, quòd ignis inferni durat indeficienter propter materiam in qua eſt, quæ ſemper ardens eſt, & tamen nunquam ardendo exuritur, neque eſt hoc valde admirandum, cum & nos ſimilia videamus in lucernis quibuſdam metallinis, ferreis, aut græcis quas artificialiter faciunt, & tingendo illas quodam genere liquoris manebit maſſa illa ſemper ardens, & lucens, & non conſumitur, & quod plus eſt etiam, poſita in medio fluminis ſemper ardebit, neque eſt aliquid quod eam extinguere valeat niſi filtrum (vt dicunt) aceto madefactum, & hoc quidem non nigromantice, ſed pure naturaliter fit.

Teſtatur enim ſe Caſſiodorus feciſſe vnam; & dediſſe quibuſdam Monachis in monaſterio quodam, quod ipſe conſtruxerat ad perpetuũ vſum monaſterij, vt ipſe refert in quodam libro de inſtitutione illorum Monachorum.

Alij dicunt aliter, quòd manet ignis ille ſemper non naturaliter, ſed vt inſtrumẽtum diuinæ iuſtitię: nam mali ſemper cruciandi ſunt in igne, quod fieri non poteſt niſi fiat ignis perpetuus, ergo neceſſe eſt, quod Deus faciat ignem ſemper manentem; de hoc etiam ſupra in ſolutione ſecundi argumenti diximus.

An ignis inferni puniet animas ſeparatas, & quomodo. Quæſt. DVI.

Cum autem determinatum ſit de conditione ignis inferni quantum ad ſe, & quantum ad habitudinem ad noſtrum ignem, manet dubium quomodo ſe habeat ad animas ſeparatas à corporibus puniendo eas, & an puniat.

Aliqui dicunt, quòd non poſſit agere in eas. Primo, quia vt dicit Auguſt. 12. libro ſuper Geneſ. ad literam, non ſunt corporalia, ſed corporibus ſimilia quibus animæ exutæ corporibus afficiuntur ſiue bene ſiue male, ergo cum ignis inferni ſit corporeus (dictum eſt) non patietur anima ab illo.

Secundo, quia vt dicit Auguſt. eodem libro ſemper eſt patiente nobilius ipſum agens, ſed anima eſt nobilior quocunque corpore, neque eſt poſſibile aliquod corpus quantumcunque exaltetur ad perfectionem eſſe æquale animæ, ideo non poterit agere in eam, & ſic non aget ignis inferni.

Tertio, quia vt dicit Ariſt. primo de Gener. & Corruptio. ſola ea agunt, & patiuntur adinuicem, quæ communicant in materia, & tamen ignis non communicat in materia cum anima, quia ſpiritualium, & corporalium non eſt communis materia, ergo non poteſt pati anima ab igne inferni.

Quarto, quia quod patitur recipit ab agente, omne, quod recipitur ad modum recipientis imprimitur, &

A non ad modum influentis, & ita quod ab igne reciperetur in anima reciperetur ſpiritualiter ad modum formarum exiſtentium in anima, ſed formæ exiſtentes in anima ſunt perfectiones eius, ergo ſi anima pateretur ab igne, illa paſſio non erit læſio, ſed perfectio eius.

Quinto, quia omne agens corporeum agit per contactum, ſed non poteſt eſſe aliquis contactus ignis, & animæ, cum non habeant vltima in quibus ſe tangant, ergo anima non patitur ab igne.

Sexto, quia omne agens corporeum non agit in remota niſi per propinqua, vnde non agit ad quamcunque diſtantiam, ſed ad illam, quæ eſt proportionata ſuæ virtuti, & tamen dæmones, de quibus certum eſt, quòd puniuntur in inferno, quando veniunt ad nos puniuntur, & etiam animæ damnatorum, quia dicitur, quòd dæmones B quocunque vadant infernum ſuum ſecum portant, ergo apparet, quòd non patiuntur ab igne, quia tunc eſſent duo inconuenientia.

Primum, quia non videtur quomodo ignis verus elementalis qualis eſt ignis inferni poſſit per tantam diſtantiam extendere actionem ſuam, vt ab inferno vſque ad nos pertingat.

Secundum, quia dato, quòd illam extenderet, oporteret, vt per totum medium, & continuum extenderet, & ita etiam nos exureret viuentes, & omnia viuentia, & quidquid viuens eſt abſumeret.

Dicendum, quòd neceſſe eſt poni animas ſolutas corporibus pati ab igne inferni, quia Chriſtus dixit in litera, ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & Angelis eius, & ita dęmones patiũtur ab illo igne æterno, & tamen C ignis, qui punit dæmones poteſt punire animas, cum dæmon ſit ſpiritualior quam anima, quia ille neque habet materiam vt partem ſui, neque eſt materiæ vnibilis, aut vnitur, ideo difficilius eſt dæmonem poſſe pati ab igne inferni, quàm animam, ſed patitur dęmon ab igne, ergo & anima.

Secundo, quia hoc Chriſtus aſſerit cum poſt reſurrectionem mittit damnatos ad ignem in quo dæmones puniuntur, & tamen idem locus pęnę eſt damnatorum ante iudicium, & poſt, ergo animæ ab igne inferni patiuntur.

Et de hoc non eſt dubium, ſed de modo patiendi eſt difficultas.

Aliqui dicunt, quòd animæ non patiuntur in inferno aliquam pœnam ab igne potius, quàm à lapidibus, ſed D pœna illa, quam patiuntur animæ damnatorum quæcunque ſit, ignis nomine deſignatur propter ſuam magnitudinem, eo quòd ignis eſt valde afflictiuus, & iſta fuit poſitio origenis.

Sed dicendum, quòd hoc non ſtat, quia (vt ſupra oſtenſum eſt) apud inferos eſt ignis corporeus verus talis qualis noſter in ſpecie in quo patiuntur animę, ideo cum non ſit ibi ignis ſuper uacuo, oportet quòd pęnam inferat ille ignis animabus damnatorum.

Secunda poſitio eſt quorundam, quòd anima ſeparata non punitur immediate ab igne, ſed ab eius ſimilitudine imaginaria viſione ſicut accidit dormientibus ad viſionẽ aliquorum terribilium, quæ ſe perpeti putant veraciter affliguntur, immo vt dicit Auicenna 9. Metaphyſi. quòd ex apprehenſione phantaſtica magis cruciatur aliquis, quàm ex apprehenſione in vigilia.

E Sed dicendum, quòd non ſtat, quia ſimilitudo, aut imaginaria viſio qualis eſt in dormientibus ſomniantibus eſt actus potentiæ imaginatiuæ, quæ eſt ſenſitiua, ſed in anima ſeparata non manent potentię ſenſitiuæ, neque etiam manent aliquæ ſenſationes, vt ſupra oſtenſum eſt, ideo non poteſt in animabus eſſe pęna per viſionem imaginariam.

Tertia poſitio eſt aliorum, ſcilicet, quòd anima patitur ab igne inferni inquantum videt ipſum, ſic dicit Gre. 4. libro dialogo. igne eo patitur anima quo videt.

Sed non ſtat, quia aut accipitur videre pro viſione ſenſitiua, aut imaginaria, vel intellectuali, non videt autem ſenſitiue, neque imaginarie, quia non manet in ea aliquod organum corporeum, neque potentia ſenſitiua, neque ſenſatio, ſi autem accipiatur pro viſione intellectuali, non

li, non poteſt anima per hoc puniri, ſed potius perficitur, quia in conſiderando eſt delectatio, & non eſt triſtitia oppoſita illi delectationi, & ita omnia intelligibilia perficiunt nos.

Quarta poſitio eſt, quòd anima non patitur ſolum videndo intellectualiter ignem inferni, ſed apprehendendo illum, vt diſconuenientem, & nociuum, & licet ille ignis non vrat animam inquantum apprehenditur ab ea, vt nociuus, affligitur tamen anima in illa apprehenſione timore, & dolore iuxta illud Pſal. 13. trepidauerunt timore vbi non erat timor, vnde dicit Gregor. 4. dialogo. anima inquantum ſe cremari conſpicit crematur.

Sed dicendum, quòd iſte modus non ſtat. Primo quia paſſio animæ ab igne non eſt ſecundum rem, ſed ſecundum æſtimationem, vel apparentiam: nam licet, vt ait Auicenna 9. Metaphyſicæ, & Auguſt. 12. ſuper Geneſ. ad literam, poſſit eſſe vera paſſio triſtitiæ, vel doloris ex aliqua falſa imaginatione, tamen ex illa vel ſecundum illam paſſionem non poteſt dici, quòd homo, vel anima vere patiatur à re, ſed à ſimilitudine rei quam concipit, & tamen in inferno damus fieri ab igne paſſionem, ergo non eſt iſte modus.

Secundo, quia adhuc iſte modus pœnæ magis recedit à conditione realitatis, & veritatis, quàm ille, qui eſt per imaginationem in ſomniante, quia licet afflictio ſomniātis non fiat ab ipſa re immediate, ſed ab imagine, fit tamē per veras imagines, quas anima ſecum habet manentes in organo, modus autem iſte punitionis animæ ſeparatæ fit per falſas imaginationes, vel conceptiones, quas anima etiam ſibiipſi fingit, cum nullæ tales imagines in ea manere poſſint, cum non habeat organum in quo maneant quando eſt ſeparata.

Tertio, quia aut ille ignis eſt vere nociuus dæmoni, & animæ, aut non: non poteſt dici, quòd ſit vere nociuus, vt iſti confitentur, quia neque poteſt calefacere, aut vrere illos.

Si autem dicatur, quòd non eſt vere nociuus, ſequitur quòd tam dæmon, quàm anima decipiuntur in pœna, & non habent pœnam aliquam, niſi quia decipiuntur, ſcilicet, quia putant ſe puniri cum non puniantur, quod non eſt ſatis veriſimile, ideſt, quòd dæmones, qui tam excellenti pollent ingenio in tanto tempore non deprehenderint ſe decipi ſi decipiuntur, & ſi hoc inuenirent non punirentur, & ita gauderent, quod falſum eſt. Niſi forte dicas, quòd Deus cauſat in eis immediate iſtam deceptionem, vt nunquam poſſint veritatem intelligere, & ita puniantur.

Sed non ſtat, quia tunc Deus eſſet immediata cauſa deceptionis, quod non eſt conuenienter dictum.

Quarto, quia diceremus, quod dæmones, & animæ damnatorum non ſunt vere miſeri, ſed falſe, ideſt, per deceptionem, ſed hoc multum diſtrahit de ratione damnationis: nam non eſſet miſer ſi nunc aliquis viuens putaret ſe cruciari ignibus inferni, cum tamen non cruciaretur, & tamen ſicut beati vere ſunt beati, ita damnatos vere concedimus miſeros, ergo non eſt talis modus pœnę per deceptionem: ideo dicendum, quòd ignis inferni eſt vere nocens animæ, & dæmoni, ſed quomodo noceat eſt dubium.

Quinta poſitio eſt quorundam, quòd anima vere patiatur ab igne corporeo, ſicut dicit Grego. 4. Dialo. colligi ex dictis euangelicis, quòd incendium anima non videndo, ſed etiam experiendo patiatur, & ponunt iſti modum, dicunt enim, quòd ignis ille corporeus poteſt dupliciter conſiderari. Vno modo vt eſt res quædam corporea, & ſic non habet quod in animam agere poſſit.

Alio modo ſecundum quòd eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ, hoc enim exigit diuina iuſtitia, vt anima, quæ peccando ſe rebus corporalibus totaliter ſubdidit, etiam eis in pœna ſubdatur. Inſtrumentum autem nō ſolum agit in virtute propriæ naturæ, ſed etiam in virtute principalis agentis, & ita nō eſt inconueniens ſi ignis ille agat in ſpiritum hominis, vel dæmonis, cum agat in virtute agentis ſpiritualis, ideſt, Dei ſicut in ſacramentis dicitur, quod inſtrumentaliter iuſtificant animam, cum

F tamen partes ipſorum ſint entia corporalia, ideſt, res, & verbum.

Sed iſtud non poteſt ſtare, primo quia omne inſtrumentum circa id, in quod operatur inſtrumentaliter habet propriam actionem naturalem ſibi, vltra illam quam habet ſecundum quod mouetur, & agit in virtute principalis agentis, immo iſte eſt ordo, quòd exercēdo actionem ſibi naturalem efficit ſecundum quam habet in virtute principalis agentis, ſicut in ſacramento baptiſmi naturalis operatio aquæ eſt abluere, illa vero quam in virtute diuina agētis exercet eſt, quòd animam ſanctificet, & tamen non ſanctificat animam niſi lauando corpus, & ſerra habet ſecundum ſe actionem diuidendi, vt vero mouetur ab agente principali habet, quòd perducat ad formam domus, ſed nunquam deducet ad illam niſi diuidendo, ita ergo ſi ignis, vt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ habet agere in animam, oportet, quòd detur ſibi aliqua actio quam naturaliter habeat in illam, quam exercendo puniat animam, vt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ, iſtam tamen actionem non dat hæc poſitio, ideo non eſt ſufficiens.

G Secundo, quia ſi ageret, vt inſtrumentum diuinę iuſtitiæ eſſet ſibi data aliqua virtus per quam ageret, & tunc illa virtus, aut eſſet aliquid naturale, aut aliquid ſpirituale, & diuinum, non primo modo, quia quodcunque naturale eſſet de conditione corporis, & maneret eadem difficultas, ſcilicet, quòd ſicut ignis per virtutem ſuam naturalem, eo quòd eſt de conditione corporis, nō poteſt agere in animam, ita & per quancunque aliam virtutem naturalem, cum non tranſcendat conditionem corporis, nō

H poterit in illam agere, ſi autem ſit virtus diuina, vel ſpecialis, impoſſibile eſt, quòd ſit in igne tanquam in ſubiecto, quia accidēs excederet cōditionem ſui ſubiecti, vnde ſicut impoſſibile eſt albedinem eſſe formaliter in Angelo, aut ſcientiam in lapide, ita eſt impoſſibile virtutem aliquam ſpiritualem inueniri in igne, aut imprimi ei, & ideo non ſtat iſta poſitio.

Sexta eſt poſitio, quòd animabus damnatorum, & dęmonibus datur quidam habitus, ſecundum quem poſſint pati ab igne à quo aliter non paterentur.

Sed non ſtat, quia aut iſte habitus eſt corporalis, ideſt, de conditione corporis, aut eſt ſpiritualis, non primo modo, quia tūc impoſſibile eſſet dari talem habitum animę, vel dæmoni, ſicut neque Deus poteſt facere animam albam, vel Angelum nigrum, ſicut neque econtrario poteſt

I facere lapidem geometram, aut oratorem. Si detur, quod ſit ſpiritualis non ſtat.

Primo, quia eadem manet repugnātia, quæ prius, quia ſicut anima manēs purus ſpiritus nō poteſt pati ab igne, qui eſt purum corpus, ita neque dato animæ habitu pure ſpirituali poterit per eum pati ex conditione ſua, quia tantum repugnat ille habitus, cum ſit ſpiritualis paſſioni ex conditione ſua, quantum anima, vel dæmon, qui ſunt puri ſpiritus.

Secundo, quia quicunque ille habitus eſſet non ſufficeret ad hoc, quia habitus non eſt quo aliquid poſſumus facere, ſed quo, taliter poſſumus.

Hæc enim differentia eſt habitus, & potentiæ, quia potentia eſt, qua ſimpliciter potentes ſumus aliquid facere, habitus eſt quo poſſumus aliquid bene facere taliter, vel

K taliter, ſicut apparet in intellectu, & ſcientia: nam intellectus eſt per quem poſſumus intelligere vere, vel falſe. Scientia autem eſt habitus ſecūdum quem determinare poſſumus vere intelligere circa aliquod genus rei, & tamen potentia eſt ſine habitu aliquando, habitus vero nūquam eſt ſine potētia, ſicut in paruulo, vel in indocto eſt intellectus, ſed non eſt ſcientia, ideo eſt aliquod intelligere in anima imperfectum, & erroneum, in lapide autem in quo non eſt intellectus nō poteſt poni habitus per quem intelligat vere. Ideo quod ponatur habitus aliquis in anima, vel dæmone non ſufficit ad hoc, quod per illum pati poſſit ab aliquo, non ſolum ab agente corporeo, immo neque ſpirituali, quia habitus non eſt potentia, ideo non eſt id, per quod aliquid poſſumus, & ita manifeſtum eſt, quod habitus nihil ad hoc prodeſt qualiſcunque ille ſit. Niſi aliquis diceret, quod non ponatur habitus

bitus

bitus in anima, vel dæmone ad hoc, ſed potentia.

Sed dicendum, quòd etiam non ſtat, quia aut erit corporalis, aut ſpiritualis, & manet tunc idem inconueniēs, quod prius de habitu, quia neutra potentia, ideſt, neque ſpiritualis neque corporalis proderit, quia vna, ideſt, potentia corporalis non poteſt dæmoni. neque animæ dari, alia, ideſt, ſpiritualis non poteſt eſſe cauſa patiendi.

Tertio quantum ad principale, quia aut pœna illa reciperetur in illo habitu, vel potentia tanquam in proximo receptiuo, & mediate in natura Angeli, aut immediate in Angelo, aut totaliter in illo habitu. Si primo modo, dabitur. quòd ille habitus ſeparatus ab Angelo poterit puniri illa pœna, quod eſt abſurdum.

Secundum non poteſt ſtare, quia tunc non oporteret poni habitum, vel potentiam ad hoc.

Tertium eſt abſurdum, quia tunc anima non pateretur, neque dęmon, ſed habitus ille, ſiue eſſet in anima, ſiue in dæmone, ſiue ſeparatus.

Septima, & vltima poſitio eſt, quod ignis inferni aliquid agit in ſpiritum naturaliter; & aliquid agit, vt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ, agere autem aliquid naturaliter non poteſt corporale in ſpiritum, neque aliquo modo ei obeſſe, aut grauare ipſū, aut affligere, niſi vniatur aliquo modo corporale ſpiritui, & ita dicitur Sapi. 9. cap. corpus, quod corrumpitur aggrauat animam, vnde per hoc, quòd vnitur anima corpori aggrauatur ab eo, anima autem vnitur corpori dupliciter. Vno modo, vt forma materiæ, vt ex eis fiat vnum ſimpliciter. Sic autē ſpiritus vnitus corpori viuificat corpus, & grauatur ab eo & hoc modo non vnitur anima igni, cum nunquam efficiatur forma illius. Alio modo vnitur ſpiritus corpori, vt motor mobili, vel locatum loco, eo modo quo incorporalia poſſunt dici eſſe in loco, & hoc modo ſpiritus diffiniuntur in loco, ita quòd in vno loco exiſtentes non ſint in alio, & adhuc ſecundum hæc ignis non nocet ſpiritui: nam licet res corporea ex natura ſua habeat, quod ſpiritū incorporeum loco diffiniat, non tamen habet ex natura ſua, quòd ſpiritum diffinitū loco detineat, ſcilicet, quod ita alligetur illi lòco, quòd ad alia diuertere non poſſit, cum ſpiritus non ſit ita naturaliter in loco, quòd ſubdatur loco, ſed hoc additur igni infernali, inquantum eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ vindicantis, & ſic detinet ipſum, & ita efficitur ei pœnalis, & retardans eum ab executione propriæ voluntatis, ſcilicet, ne poſſit operari, vbi vult, & quomōdo vult. Et iſtum modū ponit Grego. quarto Dialog. exponens enim quomodo anima incendium experiendo patitur dicit. Dum veritas peccatorem diuitem damnatum in igne perhibet, quis nam ſapiens animas reproborum teneri ignibus neget? & idem Iulianus ſequens Auguſt. vt patet 4. Sentent. diſtinctione quadrageſimaquarta dicit, ſi viuentis hominis incorporeus ſpiritus tenetur in corpore, cur non etiam poſt mortem corporeo igne teneatur? & ita Auguſtin. 21. libro de Ciui. Dei, dicit quòd ſicut anima in hominis conditione iungitur corpori, vt dans ei vitam, quamuis hoc ſit corporale, & illud ſpirituale, & ex illa coniunctione vehementer concipit amorem, ſic ligatur igni, vt accipiens ab eo pœnam, & ex illa coniunctione concipit horrorem: oportet ergo omnes prædictos modos coniungere, vt perfecte videamus quomodo anima patiatur ab igne corporeo, ſcilicet, vt dicamus, quod habet ignis ſecundum naturam ſuam, quòd ſpiritus incorporeus ei coniungi poſſit, vt locatum loco: ſed inquantum eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ habet, quòd ipſum retineat alligatum, & in hoc veraciter ille ignis eſt ſpirituum noxius, & ſic anima videns ignem, vt ſibi noxium cruciatur ab igne, & hęc omnia tāgit Greg. 4. Dial per ordinem, & ita concluſio doctorum eſt, quòd ignis vere affligit animas, quia nocet eis, & dæmonibus per hoc, quòd alligat eas, & non permittit ire alibi, & quia omnis ſpiritus eſt naturaliter liber, videns ſe ſubiectum eſſe huic rei corporali, & non potentem agere, quod vult, & eſſe vbi vult, affligitur nimis, & ita are eſt vere pœna ſecundum conditionem ſpiritus: & tamen non ſuſtineret pœnam aliquam ſpiritus ſi iſta non cogitaret, ſed neceſſe eſt iſta cogitare, ideo patietur realiter ſpiritus ab igne inferni, licet eum non vrat.

A

Reſponſio ad quinque principales rationes poſitas in principio ſuperioris quaeſt. *Quaeſt. DVII.*

AD primum in contrarium dicendum, quòd vere affligitur anima ab igne corporeo, & cum dicit Auguſti. quòd non ſunt corporalia, ſed ſpiritualia a quibus anima patitur; poteſt dici vno modo, quòd Auguſtin. in illo libro procedit magis inquirendo quam diffiniendo, ſicut ibi ſæpe ſolitus eſt facere. Vel poteſt dici, quòd ſpiritualia ſunt, & non corporalia ea quibus immediate afficitur ad triſtitiam, & dolorem, quia ignis reſpectu animæ dupliciter conſideratur, ſcilicet, vel vt foris exiſtens, vel vt ab anima apprehenſus.

Accipiendo, vt eſt apprehenſus affligit immediate animam: B nam ſi non apprehenderetur ab anima non noceret etiam ſi foris exiſteret, ſed ignis apprehenſus non eſt ignis corporeus, ergo non affligitur anima immediate a rebus corporeis: eſt tamen vere affligens ignis corporeus animam, quia ipſe apprehenditur ab anima, ideſt, mouet eam ad apprehendendum, & ſic eſt ignis affligens remotum.

Ad ſecundum dicendum, quòd agens ſemper eſt nobilius patiente, quia aliter non ageret: & cum dicitur, quòd ignis agit, dicendum, quòd eſt excellentior anima non ſimpliciter, ſed quantum ad aliquid, ſicut nullum accidens eſt ſimpliciter melius ſubſtantia, & tamen omne, quod accidit inquantum perficit ſubiectum eſt nobilius illo, ſicut ſapientia eſt nobilior intellectu, & color ſuperficie, vel re colorata: ita, & ignis minus excellens eſt, C quam anima ſimpliciter, & tamen quantum ad aliquid ignis eſt melior anima, ſcilicet, vt eſt apprehenſus ab ea per modum afflictiui: & tunc dicendum, quod habet illud anima, vt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ, & non per ſe: & tamen inquantum ad Deum pertinet eſt excellentior ignis quam anima. Ideo poteſt in illam, ſed naturaliter nobilior eſt anima quam ignis, ideo non poteſt in ipſam, niſi vt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ, etiam non poteſt ignis immediate agere in animam etiam vt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ: quia nulla qualitas datur igni abſolute per quam ipſe poſſit agere in animam immediate, ſed agit ſolum, vt apprehenſus: & ideo quod immediate affligit eſt apprehenſio, ideſt forma apprehenſa, vt nociua cognita, & quia omne apprehenſum ab intellectu eſt vt ſic excellentius eo inquantum eſt quædam forma D in ipſo, & forma vt ſic perficit id in quo eſt, ideo poteſt eſſe nobilius.

Ad tertium dicendum, quod Ariſtoteles cum dixit cōmunicare agens, & patiens in materia, accepit de actione pure naturali per quam paſſim transmutatur in ſimilitudinem agentis. Cum enim tunc ſimilis forma debeat introduci in patiens ſicut erat in agente, neceſſe eſt communicare in materia.

Et hoc primo, quia non poteſt aliquid acquirere formam naturalem, & perdere eam, niſi materiam habeat: immateriale enim non eſt ſuſceptiuum formæ ſubſtantialis, & maxime per actionem contrarietatis.

Secundo, quia vbi ponitur ſimilitudo formæ oportet poni ſimilitudinem diſpoſitionum in materia, quia alias forma non introducitur in materiam: & tamen agens naE turali actione transmutatiua non poteſt eſſe, niſi materiale, ergo ipſum quod patietur in tali actione erit etiam materiale, in quo poſſint eſſe ſimiles diſpoſitiones accidentales, & eadem forma ſubſtantialis ſpecie: & tamen hic in actione ignis in animam non eſt actio transmutatiua ad ſimilitudinem formæ, cum non agat ignis vniuoce, ideſt, non per aliquam qualitatem ſuam, ſed ſolum, vt apprehenſus: ideo non requiritur communicatio in materia.

Ad quartum dicendum, quod ignis non poteſt affligere animam directe, vt influens in eam, ſed ſolum vt detinens. Et patet, quia ſi influeret in animam, aut eſſet hoc quantum ad aliquam ſuam qualitatem, vt caliditatem, vel ſiccitatem, aut lucem, vel ignitionem, aut quantum ad faciendum ſeipſum in anima per modum formæ apprehenſæ, & cognitæ, vterque modus eſt influxus, quia

aliquid

aliquid pertinens ad ignem incidit in animam. Sed non ſtat primus modus cum non fiat illud, niſi in eis, quæ cõmunicant in materia, & poſſunt verti in ignem, & anima eſt immaterialis.

Secundum non ſtat, quia forma quælibet intelligibilis recepta in intellectu, vt ſic perficit intellectum, quia mouet ad intelligendum, & de hoc modo procedit argumẽtatio, & eſt verum, quod ſic non poteſt affligere, ſed perficere: ſed modus affligendi eſt per detentionem, quia vt ignis eſt inſtrumentum diuinæ, iuſtitiæ poteſt detinere animam inuitam, & vt ſic vere nocet ei, quia ipſa, vt videt ſe teneri. & impediri ab executione operationis ſuæ, & voluntatis affligitur, vnde nocumentum verum eſt in eo, quod detinetur: ſed ex hoc non affligeretur, niſi iudicaret malum eſſe ſibi ab illo igne detineri. ſed detinere non eſt aliquid influere in animam, ideo poteſt ignis affligere eam.

Ad quintum, dici poteſt, quod eſt verum de actione inter corporalia, quia vnum corpus in alterum agere nõ poteſt, niſi contingendo: ſecus de ſpiritu ad ſpiritum, inter quos nullus eſt tactus, & de ſpiritu ad corpus, vel de corpore ad ſpiritum ſicut hic: ideo non oportet eſſe tactũ ad hoc, quod ignis agat in animam.

Aliter poteſt dici, quod in omni actione corporis ad corpus, & ſpiritus ad corpus, vel econtrario, oportet eſſe contactum, ſed in duobus corporibus eſt contactus realis ſecundum extrema corporum ipſorum, in ſpiritu autem ad ſpiritum, vel corpore ad ſpiritum, aut ſpiritu ad corpus eſt contactus ſpiritualis, quia non poteſt eſſe corporalis, & ille ſufficit ad actionem. De primo, vt ſi Deus agat in animam noſtram eſt ibi contactus realis ſpiritualis, & eſt ſecundum virtutem. ideſt, inquantum diuinæ, virtutis operatio peruenit vſque ad ſubſtantiam animæ. De ſpiritu ad corpus patet, ſicut in motore cœli, qui eſt ſubſtantia ſpiritualis, & non habet extrema ſecundum quæ contingat: ſed contingit ſecundum virtutem inquantum deriuatur virtus ſua in corpus cœli, ita vt ab illo realiter moueatur, & iſte contactus ſufficit ad actionem. De corpore ad ſpiritum ſimiliter patet, vt hic de igne ad animã, nam tangere non poteſt ignis animam, quia illa non habet in quo tangatur: ſed eſt contactus ſpiritualis, ſ. quòd realiter virtus ignis deriuatur vſque ad animam, ſic vt ipſam realiter detineat ne moueri poſſit, ſed hoc non poſſet eſſe, neque intelligi eſſe, niſi ſicut duo corpora realiter ſe contingunt, ita quod extremum vnius applicatur extremo alterius, ſic virtus corporis detinentis realiter perueniret vſque ad ſubſtantiam ſpiritus, qui detinetur, quia aliàs non detineret eum, & iſte eſt realis contactus, licet non corporalis, neque quantitatiuus: ergo vere ignis contingit animam.

Reſponſio ad ſextam rationem poſitam in quæſtion. 506. An ignis affligat animas extra infernum.

Quæſt. DVIII.

AD ſextum dicendum, quòd ignis inferni affligit damnatos, & non agit in remotos, ſed in propinquos: quia etiam ſi extra locum inferni ſit damnatus poſtquam iam damnatus eſt habet ſecum ignem, qui affligit.

Pro quo ſciendum, quòd damnati tam dæmones, quã homines manent intra infernum, & foras non exeunt, niſi ex aliqua diſpenſatione Dei; in dęmonibus ratio diſpenſationis eſt ad tentandum, cum in tentatores, & exercitatores nobis dati ſint, etiam ad puniendum, ſunt enim executores iræ Dei in multis circa genus humanum; iuxta illud Pſalm. 77. miſit in eos iram idignationis ſuæ, immiſſiones per Angelos malos, in animabus cauſa eſt, vt nos inſtruant, vnde ſi aliquæ animæ damnatorum extra inferos ad tempus manent, neceſſe eſt quòd aliquibus appareant, & finitis apparitionibus redibunt in gehennam: nam nullo modo inſtruere nos poſſunt, niſi apparendo, ſiue loquantur, ſiue non.

Sed dicendum, quòd ſiue damnati ſint aliquando extra infernum, ſiue beati extra cœlum empyreum, nunquam damnati ſunt ſine proprijs tormentis, & beati nunquam ſunt ſine beatitudine. F Et ratio eſt, quia ſi beati ponantur aliquando ſine beatitudine, deſinerent eſſe beati, & hoc eſt inconueniens, quia beatitudo eſt ſemper durans. De damnatis eadem ratio eſt, nam ſi tormentis ad tempus careant damnati, pro tunc non erunt damnati. Neque aduertendum eſt ad inanes fabulas quibus aliqui per imperitiam inueniuntur damnatos certis diebus a pœnis quieſcere ob reuerentiam dierum illorum: nam neque etiam in igne Purgatorio iſtud inuenitur vbi ſunt futuri beati, ſed eſt pęna ſine interpollatione vſquequo finiatur, ideo à fortiori apud damnatos nulla erit quies à pęnis.

Sed quomodo beati exiſtentes extra cęlum empyreum beatitudinem habeant planum eſt videre, eo quòd illorũ beatitudo conſiſtit in ſola Dei viſione, Deus autem vbique totus præſens eſt: ideo vbiq; videri poteſt ab eo cu- G ius intellectus illuſtratus eſt lumine gloriæ, & vocamus illud lumen habitum gloriæ quo efficitur eſſentia diuina obiectum proportionatum potentiæ noſtræ, cui aliter nõ poterat proportionari, ideo nulla maior aptitudo eſt ad actualem beatitudinem in cœlo empyreo quam foris, & ita Chriſtus, qui nunquam fuit in cęlo empyreo quandiu vixit habuit animam beatam, quia videbat Deum: ita & animæ Sanctorum patrum in Lymbo fuerũt beatæ, quãdo Chriſtus illuc mortuus deſcendit, quia ibi Deitas videbatur. Et patet ex verbo Chriſti ad Latronem Luc. 23. c. hodie mecum eris in Paradiſo, ideſt in beatitudine quã vocamus Paradiſum, ſed non fuit anima latronis ipſa die niſi cum Chriſto apud inferos, quia non aſcendit ad cœlos ſtatim, ergo fuit tunc Paradiſus, & beatitudo non ſolum in terra, ſed etiam in ſinu Abrahæ, qui eſt apud H inferos.

De cęlo autem empyreo dicendum, quod eſt locus beatorum, non tamen confert aliquo modo ad beatitudinẽ directe, cum beatitudo conſiſtat in actu intellectus, & corporalia ad hoc non conferant, ſed eſt cœlum empyreum ad beatitudinem ſecundum congruentiam loci, quia corpora beatorum erunt nobiliora omnibus corporibus totius vniuerſi, ideo debent eſſe in optimo loco, nullus autem locus cõuenientior eſt quam cęlum empyreũ, eſt enim locus ſupremus, & optimus, ideo ibi erunt, tamen locus non confert ad beatitudinem ſimpliciter, quæ eſt in anima, neque ad beatitudinem corporis, quæ eſt in parte dotium.

Quomodo animæ damnatæ extra infernum patiantur.

I *Quæſt. DIX.*

DE damnatis autem non videtur eſſe eadem cauſa, ſ. quod extra infernum habeant pœnas: nam pœnæ eorum ſunt ab igne: ita enim Dominus mittit eos ad ignem æternum, ſed extra infernum nõ habent ignẽ, adeo non videtur quomodo patiantur. Aliqui putant, quod damnati, ſ. tam ſpiritus hominum quam dæmones, quãdo ſunt extra infernum portant ſecum ignem, & in eo torquentur, & ad hoc adiuuat manifeſtatio quædam damnatorum, quando viuentibus apparent, nam in igne videntur. Etiam fertur, quod interdum viuentes applicuerint manus ad damnatos ſic viſos, & acriter vſti fuerint, velut ſiquis tangeret ferrum ignitum. Item quia de dęmonibus dicitur, quod vbicunque dæmon ſit infernum K ſuum ſecum portat, ſed infernus eſt ipſe ignis, & hoc dicitur Ioac. 3. cap. in glo. ſuper illo verbo, ſ. inflammat rotam natiuitatis ſuæ, diabolus vbicunque ſit, ſiue ſub aere, ſiue ſub terra ſecum fert tormenta ſuarum flammarum. Dicẽdum, quod non ſtat, non enim eſt aliquando ignis inferni extra infernum.

Primo, quia non videtur quomodo poſſit portari, quia ille ignis eſt corpus, & non apparet modus conueniens ad circumferendum eum hinc inde.

Secundo, quia ſi ferretur apud nos vreret cuncta vicina per quæ moueretur, cum ſit verus ignis ſicut noſter, niſi ponatur miraculum, ſicut de igne fornacis trium puerorum Dan. 3. cap. ſed oportet vitare miracula quantum potuerimus; ergo non eſt ponendus ignis motus cum damnatis.

Tertio, quia ſuperuacue ponitur moueri illum ignem

Ini

ſicnam qui hoc dicunt ideo aſſerunt, quia putant aliter non poſſe damnatos extra Infernum puniri, niſi infernum ſuum ſecum portent, ſed falſum eſt, quia alius eſt modus puniriònis, vt dicetur.

Quarto, quia non videtur poſſibile, ꝙ ille ignis extra inferos deducatur, cum deberent moueri per terram ſolidam, quia non ſunt ſpiracula prouenientia ab inferis vſque ad nos, ſed per ſolidum non cedens nõ poteſt moueri corpus: ideo non poterit moueri ignis de inferis vſque ad nos, ſecus de animabus & dęmonibus: ſunt enim puri ſpiritus, & non impediuntur obſtaculis corporum quin ad nos veniant, ſiue per ſolidum, ſiue inane: non ergo venit ignis inferni cum damnatis.

Sed modus pœnæ eorum eſt, quòd puniuntur ipſi ab igne, vt alligante & tenente eos, vt eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ: non enim vrit ille ignis animas, neque calefacit, aut alterat, vt oſtenſum eſt, quia iſta paſſio ſolum recipitur in re materiali: ſi enim ſic ageret ignis in animam aut dæmonem, neceſſe erat ſemper eſſe pręſentem ignem damnatis, quia ignis non alterat, niſi rem præſentem, & tunc verum eſt, quòd ferrent damnati ſecum ignem ſuum, & ſic putant illi qui pauca ſapiunt. Sed nõ eſt iſte modus, immo ignis affligit, vt apprehenſus ab anima: ad hoc autem quòd ſit apprehenſus non eſt neceſſe, ꝙ ſit præſens, ſicut eſt de omnibus formis exiſtentibus in intellectu noſtro: ſunt enim ibi per apprehenſionem, & ideo abſentibus rebus ſunt formæ earum in intellectu, ita & in igne abſente igne materiali inferni poterit eſſe apprehẽſus, & ita puniet, propter quod verum eſt, ꝙ ignis puniens præſens eſt, quia eſt, vt forma quędã in anima, vnde non poteſt punire, quod omnino abſens eſt: ſi enim abſens eſſet totaliter, id eſt, tam realiter quã ſecũdum apprehenſionem non poſſet affligere. Et etiam neceſſe eſt, quòd illo modo quo affligit præſens ſit: ſi enim realiter affligeret ſecundum ſe oporteret, quòd ſecundum ſe eſſet prius, & non ſecundum apprehenſionem ſolam, ſed affligit ſecundum apprehenſionem nociui, ideo ſatis eſt ſecundum apprehenſionem eſſe ignem præſentem, & ita tam in inferno quàm foris habent damnati ignem præſentem, ſed in inferno ſecundum rem & ſecundum apprehenſionem, foris autem ſecundum ſolam apprehenſionem. ergo vtrobique poteſt puniri, & punitur damnatus.

Sed obijcietur, ꝙ non poſſit affligere ignis, niſi vt pręſens, quia vt ſupra oſtenſum eſt, ignis vere nocet animæ non vt influens in eam, ſed vt detinens ipſam realiter, vt intra ipſum ſit, ſed non foris: & tamen detinere non poteſt ignis niſi præſentem, maxime quia illud detinere eſt tenere intra ſe ne foris exeat. ergo cum foris eſt nõ detinet, & ſic non punit.

Dicendum quòd vere punitur anima ab igne detinẽte eam, ſed iſta pęna non eſſet pœna, niſi æſtimaretur, id eſt, apprehenderet anima nociuum eſſe ſibi ignem inquantum detinet, & tamen iſta apprehenſio ſemper manet in anima, ideo ſemper affligere poteſt.

Si dicatur quòd non poterit tunc anima apprehendere ignem, vt nociuum, quia eſt nociuus, vt detinens, ſed tunc non detinet, ergo non poteſt iudicari nocere, niſi per errorem, & ideo ſaltem pro tunc non poterit affligere ignis,

Eſt dicendum, quòd tunc ignis quodam modo detinet, quia licet non ſit realiter anima intra ignem, manet eadem vis igni, vt eſt inſtrumentum Dei, vt detinere poſſit ſtatim eam. Accedit autem ad hoc, quòd quando anima eſt extra ignem inferni ſcit ſe neceſſario reducendam ad ignem illum, & nũquam inde exituram, etiam ſcit ſe non exiuiſſe inde libere, neque nunc libere manere, ſed vbicunque ſit violenter tenetur, & ideo quilibet locus ingerit eandem triſtitiam animę quam ignis, quia in nullo loco habet executionem propriæ voluntatis, cum ibi teneatur ex arbitrio alieno, & non liceat ei alibi eſſe, licet illud cupiat, & cum iſtam cogitationem habeat anima, manet afflictio ei ab igne vt detinente, quia licet realiter tunc non detineat, ſcit quòd ſtatim inextinguibiliter retinebit. Sicut eſt de illis qui damnati ſunt ad perpetuum carcerem, licet interdum educantur, manet

A eis afflictio implacabilis, quia ſciũt ſe ſtatim reducendos illuc, & ibi ſemper manſuros. Iſte eſt igitur modus punitionis damnatorum ab igne, ſiue in inferno maneant, ſiue aliquando foras eant, & non portant ſecum ignem inferni, quia non eſt ad aliquid conueniens, & ita apparet ad rationem illam in contrarium: nam illa procedit de actione ignis per alterationem, quæ non poteſt eſſe niſi in præſentia, & tamen hic non alterantur animæ ab igne, ideo non oportet, quòd portent ſecum ignem. Etiã ignis inferni non agit in eas, quando ſunt extra infernum, quaſi actio illius ignis per omnia media perueniat vſque ad animas foris exiſtentes, quia tunc oporteret dari, quòd omnia media elementa cremarentur, & nichil viuens maneret in terra. Sed non extenditur actio realis alteratiua ignis inferni niſi intra infernum, ideo animæ B foris patiuntur ab igne quem non portant ſecum, & non alterantur neque corrumpuntur media inter nos & infernum.

Reſponſio ad primam rationem factam in principio præceden. quæſt. f. 309. Quæſt. DX.

ET per hoc reſponderi poteſt ad ea quæ oſtendebant in contrarium, ꝙ animæ damnatorum portarẽt ſecum ignem. Ad primum dicendum ꝙ illa manifeſtatio ignis nichil probat, ꝙ animę ſecum ignẽ portent: nam ſi portarent ignem eſſet ignis ille inferni, & ille dicitur eſſe piceus, vel ſulphureus, & non lucet, ſed ignis qui tunc videtur lucet: ergo non eſt ignis inferni, ſed eſt quædã oſtẽſio ignis quæ interdũ non eſt ignis, neq; infernalis, neq; C naturalis. Et ratio eſt, quia ſimile fiebat in colũna ignis quæ præcedebat Iudæos per noctem, vel apparebat ſuper tabernaculum: nam vocabatur columna ignis Num. 14. & Exod. 14. & 40. & tamen non erat ignis, ſed ſimilitudo ignis, vt colligitur Numer. 9. cap. vbi vocatur ſpecies ignis: & hoc quia quantum ad manifeſtationem ſufficit illa oſtenſio corporis lucidi ſine hoc, quòd ſit ibi ignis.

Ad ſecundum dicendum ꝙ etiam tactus ille vſtiuus non probat eſſe ignem inferni, generaliter autem vbi eſt aliqua talis manifeſtatio, niſi ſentiatur calefactio eſt dicẽdum, ꝙ eſt ſimilitudo ignis in lumine, ſed nõ eſt ignis eo ꝙ manifeſtum eſt animas damnatorũ, vel dęmones apparentes ſimulare aliquid quod non eſt, nam animæ & omnes ſpiritus naturaliter ſunt inuiſibiles: & tamen D oſtendunt ſe tũc in ſimilitudinibus corporum, immo in quibuſdam veris corporibus quæ formant de aere, & loquuntur per corpora illa, & nõ conuenit naturaliter puro ſpirituali locutio: ita ergo & ignem non verũ formabunt, vt appareant, ſicut corpora non vera formant humana, vt videantur homines. Si autem ſequatur ibi aliqua operatio ignis, vt calefacere, & vrere, aut ſit illa in vigilia, aut in ſomno. Si in ſomno dicendum, ꝙ licet videatur alicui calefieri apparente ei anima, vel dæmone, non calefiet, ideo dicetur, ꝙ eſt ſola ſimilitudo, & non res, ſicut eſt de omnibus alijs quę fiunt in ſomno, ſi vero eſt in vigilia, & maxime ſi oſtenditur ſignum vſtionis: oportet dici, quòd fuit ibi verus ignis, vel res aliqua ignita: ſed non erit ob hoc ignis inferni, ſed aliquis ignis ibi genitus; ſicut enim ſpiritibus per naturalem induE ſtriam facile eſt formare corpora ad humanam effigiẽ, quibus ſe coaptando poſſint loqui, & motus humanos exprimere: ita erit facile ignem de alio elemento gignere, vel aliquam rem ignire quæ ſit acriter vſtiua, & illa ſtatim deſinet completo iſto actu manifeſtationis: quia illo igne non affligitur anima, cum non ſit ignis inferni, ſed ad ſolam manifeſtationem eſt, vt videant, & credant viuentes affligi in igne ſpiritus damnatorum. Et dato iſto igne non ſequuntur aliqua inconuenientia, ſicut ſi ponantur animæ portare ſecum ignem infernalẽ, quia non poſſet ignis ille exire, vel efferri de inferis. Etiã vreret loca media quæ contingeret: maxime quia portatus ab anima non prodeſſet, quia non portatus ſufficienter affligit, vt oſtenſum eſt.

Ad tertium cum dicitur, quòd dæmones portant ſecũ infernum ſuum verum eſt, & cum dicitur, ꝙ infernus

eſt ignis eſt verum quantum ad apprehenſionem , & vim detinendi inuoluntarie , ſed non eſt neceſſe quod actualiter ſemper ſint in igne , vt oſtenſum eſt, & ſic eſt verum, quòd ignis inferni, nunquam eſt extra infernũ , licet damnati aliquando ſint extra locum inferni, & puniantur ſemper ab igne .

Sed rurſus in principalibus argumentis de modo quo ignis agit in animam obijciebatur, quòd ignis non agit , niſi ſecundum quòd recipitur in ea per apprehenſionẽ , ſed ſic non lædit immo perficit. Sed videtur quòd etiam ex hoc lædat, quia ſicut intellectus eſt vis cognitiua , ita & viſus , ſed viſus circa quædam videndo patitur , id eſt ſentit realem afflictionem .

Dicendum quòd non eſt ſimile de intellectu & viſu : nam in intelligendo non poteſt eſſe triſtitia, eo quòd intellectui nichil poteſt eſſe contrarium, & intellectio nõ eſt contraria intellectioni, in videndo ſecus quia in ipſa actione rei viſibilis quaſi immutat organum , vt videatur : poteſt eſſe quædam operatio corruptiua per accidens , ſcilicet inquantum corrumpit harmoniam organi, quod ex habentibus contrarietatem conſiſtit, & agẽdo in organum ſoluitur illa harmonia, & læditur, aut corrumpitur organum, vnde ex actione obiecti in organum, inquantum eſt ad cognitionem, licet nulla ſequatur neque ſequi poſſet afflictio, inquantum tamen eſt organum corporeum , ſequitur læſio vel corruptio, & ita triſtitia eſt in videndo, & in quolibet ſenſu, quæ non poteſt eſſe in intelligendo , niſi inquantum apprehenditur vt nociua res illa, & non eſt nociua, quia apprehẽditur , ſed etiam ſi non apprehenderetur : tamen non ſciretur nociua, niſi apprehenderetur .

Quomodo ignis inferni aget in corpora damnatorum poſt iudicium. Quæſt. D X I.

SEd manet dubium de igne inferni , quomodo agat in corpora damnatorum poſt reſurrectionem , quia prius non habebant ibi corpora.

Aliquis dicet , quòd circa hoc non eſt ratio dubitandi, nam circa animam magna cauſa dubitandi erat , eo, quòd cum ignis ſit corporeus non videbatur, quomodo eſſet in incorporea agens, vt eſt anima ſoluta a corpore , ſed corpora damnatorum ſunt vera corpora naturalia qualia ſunt noſtra, immo erunt eadem numero quæ hic fuerunt, ergo ille ignis verus aget in illa, ſicut agit in iſta materialia .

Dicendum quòd ratio dubitandi eſt , quia ſi tali actione ageret ignis in illa quali nunc agit, neceſſario corrumperentur, & incinerarentur corpora damnatorum , & tamen manebunt in æternum in pœnis, ergo non patientur ſic ,

Circa quod conſiderandum, quòd ignis dupliciter poteſt agere in corpus humanum, ſcilicet realiter, & intentionaliter, vel virtualiter .

Prima eſt actio alteratiua, & ad imprimendum formam propriam in corpus , & hanc actionem non poteſt recipere corpus humanum, vel aliud corpus ſine ſua corruptione .

Secunda eſt intentionalis, ſcilicet qua recipitur intentio rei in organum ſenſus non materialiter , ſicut ſpecies albedinis in oculum : aliter enim recipitur albedo in re quæ dealbatur, ſicut in carne vel lapide, aliter in oculo , nam in carne recipitur per tranſmutationem naturalẽ , & vere eſt albedo in illa , & ipſa efficitur alba, in oculo autem non recipitur albedo, ſed intentio albedinis, nam per hoc, quòd reſpicit ſpeciem albedinis non efficitur albus, quia ſic ſimul eſſet albus, niger, & rubeus , cũ ſimul videat, ergo in ſenſu non recipitur albedo, ſed albedinis ſpecies, & ad hoc nulla tranſmutatio eſt neceſſaria , neque fit, cum nulla forma naturalis recipiatur , cũ igitur in nobis cõtingat iſtas duas actiones ſeparari, ſcilicet naturalem, & intentionalem , poterit eſſe eodem modo apud damnatos quantum ad ignem , nam ignis dupliciter agit, ſcilicet naturaliter calefaciendo, & tandem formam ignis gignendo , alio modo immutando virtualiter , ſcilicet , vt ſpecies, vel intentio caloris recipiatur in

F ſenſu , ſeparabitur autem ibi vna operatio ab alia , ſcilicet, recipietur ſpecies ignis in ſenſum, vt ſentiatur, & dolorem cauſet, tamen realiter nõ alterabit, ſcilicet, vt carnem ipſam calefaciat, & tamen dolor, & afflictio nõ eſt ex eo, ꝙ ignis agit in aliquid , nam etiam in lapidem & lignum agit quæ non dolent, ſed ex eo, ꝙ ſentitur, & tamen per receptionem ſpeciei ſane tranſmutatione, & calefactione ſenſatio fit: ergo poterit dolor magnus cauſari ab igne in damnatorum corporibus, & tamen illa nunquam calefiant , neque alterentur , & illud faciet quòd pęna ſemper duret: & tamen corpora nunquam corrumpantur vt oſtenſum eſt ſupra.

G *An damnati poſt iudicium patientur ab igne eodem modo quo anima ſeparata ? Quæſt. D X I I.*

SEd quæritur poſt iudicium , quando damnati ſimul erunt cum corpore & anima in inferno, an patientur ab igne eo modo quo patiuntur animæ ſeparatæ , vel eo modo quo recipitur ſpecies in organum , vel vtroque modo ?

Dicendum quòd non erit primus modus ſolus : nam illa eſt paſſio animarum ſeparatarum quæ aliter ab igne pati non poſſunt , & tamen poſt iudicium erit homo totus, & non anima ſeparata, ergo non erit ille ſolus modus .

De ſecundo modo poteſt dici, quòd ille ſit ſolus; quia ille eſt modus totius compoſiti, nam ſentire non eſt animæ per ſe , neque corporis per ſe , cuius nulla actio eſt , H ſed eſt compoſiti. Et tamen vltra actionem compoſiti , vel paſſionem non eſt alia actio vel paſſio , quia non eſt cui competat, cum partibus nõ competat actio, aut paſſio . ergo ſatis erit dare in damnatis, quòd patiantur ab igne ſolum , vt recipitur ſpecies eius in ſenſu , & affligit ſine tranſmutatione naturali .

Si tamen voluerit quis ponere modum paſſionis animarum ſeparatarum non erit inconueniens , & ratio eſt , quia ille non ponetur tunc, vt modus paſſionis animarum ſeparatarum, ſed vt modus paſſionis, qui etiam competit compoſito, & patet quia anima ſeparata patitur ab igne, inquantum apprehendit eum nociuum ſibi, eſt autem nociuus inquantum ipſe , vt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ poteſt detinere animam intra ſe , ita vt foris non eat, & hoc malum eſt animæ, quia per hoc im- I peditur ab operatione ſua , & executione ſuæ voluntatis: ſed eandem vim habebit ignis inferni circa damnatos, ſcilicet, vt alliget eos, & foras ire non poſſint: hoc autem eſt maximum nocumentum , & eſt præter receptionem intentionis in organo quæ eſt afflictiua , ideo duo iſti modi pœnæ inferentur damnatis ab igne poſt iudicium , & ambo erunt modi competentes compoſito , & non damus parti in toto per ſe actionem , aut paſſionem, quod eſſet inconueniens .

An damnati poſt iudicium ſi aliquando fuerint extra infernum ignem ſecum portabunt ? Quæſt. D X I I I.

K SEd quæritur de damnatis ſi aliquando fuerint extra infernum, an ignem ſecum portabunt; vel patientur ſi non portauerint ignem ?

Aliqui dicunt, quòd non portabunt ignem, & tamen patientur, quia ita fuit declaratum de animabus, & dæmonibus , quæ nunc apud inferos torquentur , nam foras exeuntes non trahunt ſecum ignem , & tamen patiuntur ab igne .

Dicendum quòd non eſt ſimile de anima & de dãnato, quia anima non patitur recipiendo ſpeciẽ, ſed inquãtum detinetur, & tñ iſta ratio detentionis manet egrediente anima de inferis ad paruum tempus : ergo punitur etiã foris manens , ſecus de damnato qui patitur ab igne per receptionem ſpeciei ignis non naturaliter, & tamen afflictiue ſecundum ſenſum , & tamen talis receptio non fit diſtante obiecto , nam ſicut ab igne valde diſtante nemo calefit, ita neque ſentit calorem , neque affligitur

ſecun-

ſecundum tactum licet illum videat, & tamen iſte modus afflictionis eſt recipiendo ſpeciem in ſenſu tactus;ergo quando damnatus fuerit extra inferos non poterit pati ab igne ſi ignem ſecum non portauerit. A

Eſt ergo dicendum, quòd non eſt idem modus, & tamen quæſtio ſublata eſt, quia poſt iudicium claudetur Sathanas in abyſſo cum omnibus damnatis Apoc. 19. & 20. & 21. & poſtea nunquam inde exibunt, ſed manebũt ibi in ſecula ſeculorum. Et ratio huius eſt, quia ante iudicium quandiu hic viuimus ad executionem diuinæ gubernationis expedit, vt dæmones aliquando exeant de inferis, ſ. ad tentandum nos, cum eorum tentatio ſit nobis ſæpe vtilis, iuxta illud Iaco. 1. fidelis eſt Deus, qui nõ permittet vos tentari vltra id quod poteſtis, ſed faciet cũ tentatione prouentum; ad exequendum quoque vindictam contra malos quam Deus decreuit vtiles ſunt dæmones iuxta illud Pſalm. 77. miſit in eos iram indignationis ſuæ immiſſiones, per Angelos malos, ideſt dæmones, & ſic Saul arripiebatur a ſpiritu Domini malo. 1. Regum 16. & 18. cap. poſt diem autem iudicij nullus manebit extra inferos, qui tentari debeat, aut in quem exerceri debeat vindicta, quia omnes mali erunt in inferis, ideo nulla cauſa exeundi erit dæmonibus, neque exibũt vnquam. B

De animabus damnatorum eſt aliquando cauſa exeundi non, vt nos puniant, quia hoc non eis, ſed dæmonibus committitur, ſed vt nos inſtruant apparendo, & loquendo, vt abſtineamus a vitijs, per quæ ad inferos deuenitur, vel propter alia bona ſpiritualia, quæ ex his apparitionibus ſequi poſſunt, ſed poſt iudicium nullus erit quem inſtruant, quia omnes damnati erunt apud inferos, & omnes beati in cælo, ideo nunquam de inferis exibunt damnati, propter quod non oportet quæri, an damnati exeuntes de inferis ſecum ignem trahant. C

Eſt tamen dicendum. quòd ſi damnati aliquando poſt iudicium exirent de inferis, ſicut nunc exeunt animæ, & dæmones, non ferrent ſecum ignem inferni, quia neque ille ignis extra inferos portari poteſt; ſequerentur enim multa inconuenientia, vt oſtenſum eſt ſupra.

An damnatus ab igne inferni puniretur ſi ab inferno exiret. *Quæſt. DXIIII.*

SEd tunc quæritur, an punietur damnatus ab igne? Aliqui dicunt, quòd ſic, vt dictum eſt de anima, ibi exiſtente. D

Dicendum, quòd puniretur, ſed eſt duplex modus afflictionis; vnus eſt per receptionem ſpeciei intentionaliter in organo, alius eſt inquantum apprehenditur, vt nociuus.

De primo dicendum, quòd non poſſet ibi eſſe, nã licet non ſit ibi naturalis tranſmutatio, & alteratio, quæ fiunt de propinquo, tamen ipſa receptio ſpeciei in organo tactus non poteſt fieri, niſi de propinquo, quamuis non eſt eadem propinquitas: nam ad hoc, quòd caro noſtra realiter calefiat requiritur maior appropinquatio, & continuatio in actione quam ad hoc, quòd ſentiamus calorem cum igitur requiratur appropinquatio, & exiſtẽtibus extra inferos nulla appropinquatio eſt proportionata ad ignem inferni, non poterit fieri ſenſatio, vel receptio ſpeciei, & ideo non cauſabitur dolor ſecundum ſenſum. Erit autem ſecundus modus afflictionis, ſcilicet, inquantum apprehenditur ignis, vt nociuus: manebit enim ſemper iſta cogitatio in anima damnati, & in veritate ipſe ignis habebit vim ſemper retinendi, & retineri eſt nocumentum ipſi damnato, & tamen cum foris manſerit erit iſta cogitatio in eo, & ſciet, quòd reducendus eſt ad illum ignem, ideo nunquam poſſet ei deeſſe afflictio, & tamen aliquid de pœna damnati tunc minueretur, cum ceſſaret primus modus, ſcilicet per receptionem ſpeciei, & ideo eſſet aliquantulum inconueniens minui pęnam damnati, propter, quod neque vnquam fiet, quia damnati poſt diem iudicij nunquam exibunt de inferis. E

Vbi ſit locus inferni. *Quæſt. DXV.*

EXpeditis autem prædictis dubium eſt de loco inferorum, ſiue illius ignis in quo affligentur corpora damnatorum cum animabus vbi ſit.

Aliqui dicunt, quod ſit extra mundum, & ideo neque in terra ſit, neque in aliqua parte terræ, aut elementorum, quia Iob decimo octauo capit. dicitur de homine damnato: quod de orbe transferet eum Deus, ergo extra orbem erit ille ignis in quo certum eſt puniri damnatos.

Secundo dicunt, quod non ſit ſub terra, quia nullum violentum poteſt eſſe perpetuum, ſed ignis inferni erit ibi in ſempiternum, ergo non erit ibi per violentiam, ſed naturaliter, ſed ſub terra non poteſt eſſe ignis inferni, niſi per violentiam, quia non eſt ille locus naturalis ignis, ergo ignis inferni non eſt ſub terra.

Tertio, quia in igne inferni cruciabuntur poſt iudicium omnia corpora damnatorum, nam dicitur Apo. vigeſimo, & vigeſimoprimo cap. quòd omnes qui non fuerint inuenti ſcripti in libro vitæ mittentur in ſtagnum ſulphuris, & ſupra decimotertio cap. dicitur, quod Angeli Dei colligent omnes qui faciunt iniquitatem, & mittent eos in caminum ignis, ſed corpora illa replebunt locum, cum ſint futura corpora materialia nichil ſpiritualitatis habentia.

Eſt autem maxima multitudo damnatorum, quia ſtultorum infinitus eſt numerus Eccleſiaſt. 1. capit. ergo oportet locum inferni eſſe ſpatium maximum, ſed intra terram eſſe tantum ſpacium vacuitatis eſt inconueniens, cum partes rei grauis ſe comprimant, & naturaliter ferantur ad centrum. Etiam quia conſiderata tota multitudine damnatorum a principio ſeculi, & damnandorum vſque ad finem mundi forte requireretur, quòd tertia pars terræ interius eſſet concaua, quod ratio non permittit, & ſic non erit ſub terra ille ignis, ſed alibi in maiori capacitate.

Quarto quia dicunt aliqui eſſe illum ſuper terram: nam Sap. 11. capit. dicitur, quòd per ea quæ quis peccat punitur, ergo & in eis in quibus peccat, ſed mali peccauerunt ſuper terram, ergo ſuper terram punientur, & erit ibi ignis ille.

Aliqui autem voluerunt, quòd infernus eſſet ſub terra: & primo oſtendunt, quia dicitur Eſa. 14. capitu. infernus ſubtus conturbatus eſt in occurſum tui, ergo ſub nobis eſt.

Secundo quia Gregor. dicit 4. Dialogo, quid obſtat non video, vt infernus ſub terra eſſe credatur.

Tertio quia Ione 2. capitu. ſuper illo verbo proieciſti me in corde maris, dicit glo. interlinearis, ideſt in inferno, pro quo dicitur ſupra duodecimo cap. in corde terræ, quia ſicut cor eſt in medio animalis, ita eſt infernus in medio terræ.

Dicendum quòd licet poſitio iſta forte ſit vera, vt infra dicetur, tamen iſtæ rationes non vrgent ad ponendum infernum in corde terræ, vel ſub terra.

Ad primam harũ dici poteſt, quòd accipitur ibi infernus pro ſepulchro, ſicut eſt conſuetudo accipiendi in ſacra ſcriptura veteris teſtamenti.

Ad ſecundum dicendum, quòd licet nulla ratio efficax contradiceret ad hoc, quòd infernus ponatur ſub terra, non conſtat tamen ibi eſſe, quia poterat poni alibi ſine inconuenienti.

Ad tertium dicendum, quòd accepit ibi gloſſ. interlinearis infernum, ſicut accepit litera Ionæ: ipſe enim dixit eodem cap. clamaui ad Dominum de tribulatione mea, & exaudiuit me, de ventre inferi clamaui, & exaudiſti vocem meam; ſed ibi manifeſtum eſt, quod ventrem inferi vocauit ventrem piſcis in quo erat tunc cum orabat; ergo glo. ita accipere debuit. Quod vero dicitur, quod ſupra duodecimo capit. accipitur cor terræ pro inferno, quia eſt in medio terræ; dicendum non eſſe verum, quia accipitur pro ſepulchro, intra quod dum eſſet corpus Domini dicebatur eſſe in corde terræ per triduum.

An determinatus, & vnus locus ſit infernus.
Quæſt. DXVI.

CIrca, quod vt abundantius veritas videatur conſiderandum eſt, quòd de loco inferiorum eſt multiplex opinio. Quidam enim dicunt, quòd non eſt vnus locus determinatus inferni, ſed vbicunque homines peccauerunt ibi poſt mortem puniuntur, & quicunque locus illorum infernus dicitur.

Sed hoc non ſtat; primo, quia tangit aliquos in diuerſis locis peccare; ergo in diuerſis locis ſimul punientur, ſed impoſſibile eſt in multis locis ſimul aliquem puniri; ergo non punitur quilibet in locis in quibus peccauit.

Sed fortè aliquis dicet, quòd anima non punitur ſimul pro omnibus peccatis, quæ commiſit in omnibus locis in quibus commiſit illa, ſed pro peccatis, quæ commiſit in vno loco punitur ſufficienter, deinde punitur pro peccatis, quæ commiſit in alio loco in loco ipſo, & ita in quolibet loco punitur pro peccatis, quæ ibi commiſit, ſed non ſimul.

Sed hoc ſtare non poteſt, quia pro quolibet peccato debetur pœna æterna ſi eſt mortale; ergo cum in aliquo loco inceperit puniri pro peccato mortali ibi commiſſo punietur ibi in æternum, quia alias non eſſet pœna æterna cuiuslibet peccati; & ita non tranſibit de loco illo ad alia loca, vnde non eſt poſſibile in diuerſis locis ſuccesſiuè animam puniri.

Item ſi daretur, quòd damnatus aliquis punieretur in quolibet loco in quo deliquit ſufficienter pro peccatis illis quouſque perueniretur ad vltimum peccatum; cum peccata cuiuslibet hominis, licet multa ſint tamen finita ſecundum numerum ſint, quæretur tunc an pro peccato vltimo illorum puniatur æternaliter, aut non: ſi demus, quòd puniatur æternaliter erit inconueniens; quia pro quolibet illorum fuit punitus homo vſque ad perfectam pœnarum ſolutionem, & tamen pro nullo eorum, neque pro omnibus ſimul ſumptis fuit punitus æternaliter; ergo neque pro iſto vltimo punietur æternaliter, cum iſtud nó in infinitum ſit maius omnibus alijs, quia fortè eſt minus quolibet illorum. Si autem dicatur, quòd pro iſto vltimo punietur, ſicut pro quolibet aliorum, ſicut pœna cuiuslibet aliorum, & omnium ſimul ſumptorum eſt pœna temporis finiti, ita huius vltimi erit pœna finiti temporis, & ſic dabitur, quòd illi qui in inferno cruciantur non punientur in æternum, ſed aliquando finietur eorum pœna, quod eſt omnino abſurdum, & contra fidem catholicam.

Si autem obijciatur, quòd animas damnatorum poſt mortem inuenimus in diuerſis locis puniri, ſiue in terra, ſiue aere, ſiue aqua. Dicendum, quod hoc rarum eſt, & ſpeciale, & propter aliquam cauſam inſtructionis noſtræ, vt oſtendit Greg. 4. Dialogo; ſed regulare eſt, quod locus in quo puniuntur animæ damnatorum vnus eſt vbicunque ille ſit, i. in quacunque parte mundi ponatur.

An infernus locus ſpecialis ſit in aere caliginoſo, vel (prout ex Platonis fundamentis videtur extrahi) in coniunctione aeris, & ignis. *Quæſt.* DXVII.

SVppoſito autem, quod vnus locus ſpecialis eſſe debeat in quo animæ damnatorum puniantur poſt mortem quem infernum vocamus; dicunt aliqui hunc locũ eſſe in aere caliginoſo, quorum ratio eſt, quia infernus eſt locus pœnalitatum, & tamen caliginoſus aer eſt aptus ad has pœnalitates; ergo ibi erit infernus. Et patet hoc, quia qualitates actiuæ ſunt caliditas, & frigiditas, aliæ duæ minus actiuæ ſunt, & potius paſſiuæ quam actiuæ; ſed caliditas intenſiſſima eſt in elemento ignis, quia ignis eſt per ſe calidus, cætera verò elementa per accidens caleſiunt, frigiditas maxima actualis videtur eſſe in aere, quod multis experientijs oſtenditur, licet elementum aquæ non ſit de ſe frigidum, ideo in coniunctione aeris, & ignis videbitur eſſe infernus.

Eſt autem prædicta poſitio habens originem ex fundamento Platonis: ipſe enim, & ſequentes eum voluerunt præter quatuor elementa, & compoſita ex eis nichil eſſe in vniuerſitate rerum, & ideo cum certum ſit aliquid de rebus vniuerſi vocauerunt ipſum ignem, & hoc oſtendit nomen cœli apud poetas, & antiquos: ætherem enim illum vocant, & tamen æther dicitur ignis, ideo cum nullus locus aptior ad inferos ſit quam ignis, & ignis iuxta poſitionem horum ſit cœlum, voluerunt infernum eſſe in cœlo.

Et addunt infernum eſſe in cœlo Martis, ad quod facit, quia conſtat ſecundum aſtrologos Martem diſtemperatum eſſe in calore, & ab eo influitur diſtemperata caliditas pluſquam ab alio planeta: ideo ibi infernum conſtituerunt quaſi ibi ſit ignis viuaciſſimus, & videtur eſſe conueniens, quia circulus Martis ſit quaſi ad medium totius globi cœleſtis iuxta Solem.

G Addunt etiam Phlegetontem fluuium, qui ab omnibus poetis apud inferos eſſe aſſeritur, in cœlo Martis eſſe; & ille ardens, & vrens ex Græca origine interpretatur; vnde concludunt in cœlo Martis eſſe locum illum pœnalem, & animarum damnatarum receptaculum quaſi in igne viuaciori.

Hanc poſitionem tangit Martianus Felix Capella libro de nuptijs Mercurij, & Philologiæ 1. Proſa 2. diſtinctione ſecunda, eius quæ incipit verum eoſdem annos diuerſicolor fluentoſis vnda capeſcebat, vbi de planetarum conditione agitur.

Sed hæc Martiani intentio non eſt, quin potius Phlegetontem quem poetica obliquatione adapertum eſſe dicit, iuxta terræ circulum in ipſa prima regionis aereæ particula ponit, dicens iuxta terram ex calore ſuperioris

H aereæ regionis caleſieri & quodam quoque eleuato a terra madore obnubilari, ita vt humori calor mixtus ſitu[?] [illegible] quodam ſit.

Cum aut animæ corpora egreſſæ ſuperiores partes ætheris petere enitantur, nubiloſo quodam atque madido æſtu fluctuantes feruntur ne tranſeant, ibique eis tamdiu pœna eſt quamdiu Pluto Deus animarum adiudicarit. De hoc libr. ſecundo de nuptijs Mercurij & Philologiæ Proſa ſecunda ait, circa ipſum veræ terræ circulum aer ex calore ſuperiori atque halitu, madoreque inferò turbidatus egredientes a corporibus animas quodam fluenti æſtu collidens non facile patitur euolare, hinc tractum per Phlegetonta ſolertia poeticæ adumbrationis alluſit, atque in eo perenni ſtrepitu voluta collidetur animarum, quis Bædius adiudicarit, impietas, i. deſt Pluto quem etiam Ditem Iouemque dixere.

Item non conuenit illa præcedens poſitio. ſ. vt in cœ-

I lo dicamus animarum damnandarum receptaculum, quia illæ ſunt in pœnis & tranſmutationibus, & tamen ſupra cœlum non eſt paſſio vlla, ſicut dicit Ariſtot. 1. de Cœlo & Mundo, quod entia ſupra cœlum non ſeneſcunt, neque patiuntur paſſione vlla, ſed ſunt æterna optimam habentia vitam. ſed in inferno eſt ſumma paſſio, ergo non eſt in cœlo locus inferorum.

Item non conuenit locus optimus peſſimis rebus, ſed damnati ſunt peſſimi de omnibus rebus, ergo in loco imperfectiori ponentur, cœlum autem eſt optimus locus; vnde & Ariſto. dicit, quod ea quæ ibi ſunt habent optimam vitam, ergo non eſt ibi locus inferorum.

Alij autem dixerunt infernum eſſe in aere caliginoſo

K de quo etiam præceden. q. tangebatur, nam ſicut in cœlo (quod ſecundum poſitionem platonicam ignis eſt) ponebant aliqui infernum quaſi ibi ſit qualitas valde afflictiua, ſ. caliditas, ita & in aere caliginoſo dicunt alij infernum eſſe, quia ibi eſt frigiditas ſumma, quæ eſt qualitas valde afflictiua, non eſt dubium ibi eſſe ſummam frigiditatem, licet non ſit elementum aeris per ſe frigidum, ſed per accidens infrigidatur ad ſummam frigiditatem, quod apparet ex eis quæ gignuntur in aere, id eſt ex niuibus, & pruinis, & alijs: nam & glacies, & gelu a parte ſuperiori prouenit, & non a terra, quia alias inciperet aqua rigeſcere a profundo, quod falſum eſt: ob maximam ergo frigiditatem quam in aere conſtituunt, & non in qualibet parte, quam in aere ſolo caliginoſo, poſuerunt ibi inferorum locum.

Secundo hoc putant ex eo, quod habetur ad Eph. 6.

cap.

cap.ſcilicet induite vos armaturam Dei, vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias diaboli, quia non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem, & ſanguinem, ſed aduerſus principes, & poteſtates aduerſus mundi rectores tenebrarum harũ, & ſpiritalia nequitię in cœleſtibus. Innuit autem nobis Apoſtolus manifeſte pugnam eſſe contra dęmones, qui habitant in cœleſtibus, ideſt in parte aeris, nam non poſſunt vocari cœleſtia loca ipſi cœli, quia ad illos non aſcẽdunt dęmones: & apparet, quòd intelligatur de dæmonibus, quia dicitur ibidem, vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias diaboli.

Item patet, quia nobis non eſt colluctatio, i. pugna, niſi aut contra carnem, & ſanguinem, ideſt cõtra ea, quæ ſunt in nobis, aut contra id quod in mundo eſt, aut contra dæmones, qui ſunt generis humani capitales hoſtes, hæc autem pugna quam hic Apoſtolus tradit non eſt contra carnem, & ſanguinem, quę ſunt aliquid in nobis, cum hoc expreſſe Apoſtolus dicat; ergo aut eſt contra dæmones, aut contra ea quæ in mundo ſunt; non ſtat ſecundũ, quia ea quæ in mundo ſunt, & concupiſcuntur non ſunt principes, & poteſtates tenebrarum.

Quæ in mũdo cõ cupiſcũtur. Item non ſunt ſpirituales nequitiæ, quia ſpirituales nequitiæ corpus nõ ſunt, ea vero quæ in mũdo cõcupiſcuntur ſunt res corporales, aut de conditione corporum, etiam non ſunt nequitiæ, quia res iſtæ non ſunt ſecundũ ſe malæ, ideſt non habent in natura ſua aliquam malitiã, ſicut Manichæi putauerunt, niſi nos illis male vtamur. Etiam non ſunt in cœleſtibus, ideſt in cœlo vel aere, ſed potius inter nos ſunt, & a nobis poſſidentur; ergo non loquitur de tentatione, quæ eſt ab eis, quę ſunt de mundo, & concupiſcuntur a nobis.

Neceſſe eſt igitur, quòd accipiatur de tentatione dæmonum: nam his conuenerunt hęc, ſcilicet ipſi ſunt principes, & rectores tenebrarum harum: nam principes vocantur, ſcilicet mundi, ſic Chriſtus vocat eos Ioan. 12. ca. ſcilicet, nunc iudicium mundi eſt, & princeps mundi huius eijcietur foras, ideſt diabolus, & Ioan. decimoquarto cap. dicitur venit princeps mundi huius, & in me non habet quicquam, etiam vocantur principes, vel poteſtates tenebrarum, ſic Chriſtus eos vocat Luc. vigeſimoſecundo cap. ſcilicet, nunc eſt hora veſtra, & poteſtas tenebrarum, ideſt dæmonum.

Hos autem vocat dæmones Apoſtolus nequitias ſpiritales, ideſt ſpiritus nequam, & dicit eos in cęleſtibus, ideſt habitantes in aere, qui vocatur cœlum ſecundum conſuetudinem ſcripturæ Pſal. 8. & Luc. 8. ſcilicet volucres cœli, ideſt, aeris, & tamen conſtat, quod dæmones ſunt in loco pœnarum; ergo vbi ipſi ſunt infernus eſt, & ſic erit infernus in aere caliginoſo in quo dæmones habitant.

An vera ſit poſitio ſupradicta aliquorum dicentium infernum eſſe in aere caliginoſo? Quaſt. DXVIII.

SEd dicendum, quod non ſtat: nam ſi poneretur infernus in loco aeris caliginoſi non poſſet ſtare conditio inferorum.

Primo, quia in inferno ponimus ignem, immo iſta eſt pœna totalis inferni; vnde Chriſtus dixit, ite maledicti in ignem æternum ſupra in litera, & ſupra decimotertio cap. vocauit infernum caminũ ignis, ſcilicet mittent eos in caminum ignis; ſed in aere caliginoſo non eſt ignis, cũ ibi ſit ſumma frigiditas, vt oſtenſum eſt; ergo non eſt ibi locus inferni.

Secundo, quia damnati ad pœnam conſtituentur in loco obſcuriſſimo, vt ſaltem lumine cęli non fruantur, & tamen in aere caliginoſo non eſt talis obſcuritas, nam licet dicatur locus caliginoſus, aliquando eſt purus ſine caligine, ſicut quando cęlum ſerenum eſt: non enim poſſemus videre cęlum clare ſi ſemper caligo in loco medio eſſet, ergo non erit locus inferorum in aliqua regione aeris.

Tertio, quia ſupponitur, quòd in mundi innouatione omnia elementa depurabuntur, & manebunt munda, & ſimplicia atque lucentia, fęces autem omnium rerum includentur in corde terræ, & tamen locus inferorum erit

A immundus multas impuritates habẽs, cum in eo ſit ignis piceus, vel ſulphureus, ergo non erit locus inferni in aere caliginoſo.

Quarto, quia in inferno manebunt damnati poſt reſurrectionem, & punientur, ſed non poſſunt poni manere in aere caliginoſo, quia ille eſt locus corporum leuium, damnati autem graues erunt, quia habebũt corpora talia qualia nunc, ergo non poterunt ibi manere ſine miraculo, & tamen ponere miraculum continuum manens in æternũ cum ſine miraculo res fieri poſſit eſt inconueniens: ergo non erit infernus in aere caliginoſo.

Ad rationem autem primam qua oſtendebatur infernum eſſe in aere caliginoſo, quia ibi erat intenſa frigiditas, dicendum, quod non tenet, quia non ponitur ibi, niſi frigiditas, & tamen pęna inferni, aut tota, aut præcipua B ponitur in igne, vt dictum eſt: ideo non erit in aere caliginoſo, vbi ignis non eſt.

Ad ſecundam rationem de dicto Apoſtoli dicendum, quod non probatur inde infernum eſſe in aere: ſunt enim dæmones in aere inter nos, ſed non ſunt hic ad manendum, quaſi iſte ſit locus eis aſſignatus ad manendum, ſed eſt locus datus aliquibus eorum ad noſtrum exercitium: ipſi enim ſunt ſpiritus nequam, qui pro delicto ſuo condemnati ſunt ad pęnam æternam in igne, ſicut, & ſpiritus humani, ideo locus aſſignatus eis generaliter ad manendum eſt infernus, in quo eſt ignis, & eſt occultus atque ſeparatus a nobis, ſed dati ſunt nobis aliqui dæmones ad exercitium, ſ. vt nos tentent, & vt exequantur vltionem, quam Deus contra aliquos viuentes decreuerit, & iſti manent inter nos, & ponuntur in aere, ſed expleto iſto C officio tentationis non manebunt inter nos, immo, & nunc mittuntur aliquando in abyſſum excluſi de iſto loco in quo nos tentant. Sic apparet de legione dæmonum quam Chriſtus eiecit de homine ſupra 8. cap. nam rogabant dæmones illi Chriſtum ne mitteret eos in abyſſum, Luc. capit. 8. ſed permitteret manere in regione illa, Marc. 5. capit. ergo iſte locus in quo nunc manebant non erat locus eorum, ſed abyſſus, & tamen abyſſus eſt infra nos, ergo infernus non erat in aere, vbi dæmones tunc manebant, ſed ibi ponuntur ad exercitium noſtrum.

Cum vero obijcitur, quod dæmones nunquam ſunt ſine pęna, & ſic vbi ipſi ſunt infernus eſt, & ita in iſto aere caliginoſo ſit infernus. Dicendum, quod verum eſt, quòd dęmones ſemper ſunt in inferno, quia dæmones quocunD que iuerint infernum ſuum ſecum portant, ideſt, pęnas quas habent, quando manent in loco inferorum, licet nõ ſemper ſint ipſi apud inferos, nec portent ſecum ignẽ inferni, ſicut oſtenſum eſt ſupra; ergo non eſt infernus in loco caliginoſi aeris.

An infernus ſit in profunditate terræ, & quid infernus ſignificet ſecundum omnem linguam. Quaſt. DXIX.

DIcendum ergo, quod infernus non poteſt poni niſi in terra, nam neque in cęlo, nec in alio elemẽto cõuenienter ponitur, & apparet primo ex nomine inferni, quia ſecundum omnem linguam ſignificat, quòd eſt infra nos, & dico omnem linguam has tres præcipuas, E ideſt Græcam, Latinam, & Hebræam, in quibus ſolis titulus crucis Chriſti ſcriptus fuit Ioan. 19. cap. nam latine infernus dicitur quaſi infra nos, ſed infra nos nichil eſt, niſi terra, ergo infernus in terra eſt; gręce autem infernus gehenna dicitur, & interpretatur terra profunda, ergo in profunditate terræ eſt: hebraice vocatur ſeol, quod ſignificat ſepulchrum pariter, & infernum, & vtroque modo dicit aliquid infra nos; ergo ſecundum omnem linguam nomen inferni ſignat aliquid in terra.

Secundo, quia de Dathan, & Abyron dicitur Numer. 16. cap. quod deſcenderunt in infernum viuentes, & hoc quia terra aperta abſorbuit eos, & non poterant dici deſcendere, niſi eſſet infra nos locus ille, ergo infernus eſt in terra infra nos.

Tertio, quia dicitur Pſal. 85. Domine liberaſti animam meam ab inferno inferiori; vbi ſi accipiatur cõparatiuus

comparate, ſiue abſolute, neceſſe eſt, quòd infernus ſit infra nos. Nam ſi ponatur comparate neceſſe eſt faltē duos infernos eſſe, & alterum eſſe altero inferiorem, & vtrunque infra nos, ſi accipiatur abſolute, nichil dicit inferior niſi infra, quod eſt ſuus poſitiuus, & ideo infra eſt infernus, ſed non dicitur infra niſi reſpectu noſtri, ergo eſt in terra.

Quarto, quia dicitur Eſa.7.cap. pete tibi ſignum a Domino Deo tuo ſiue in profundum inferni, ſiue in excelsū ſupra, & ita poſuit duas diſtinctiones locorum, ſcilicet ſupra nos, & vocauit excelſum, & infra nos, & vocauit infernum; ergo infernus infra nos eſt.

Infernus eſt proprius locus dæmonum.

Quintò patet, quia Luc.8.cap. vbi Chriſtus dæmones eijciebat de homine, introducuntur dæmones rogantes eum ne mittat eos in abyſſum, ſed permittat eos manere in regione illa Mar.5.cap. ſed abyſſus dicit profunditatē infra nos, ergo ibi eſt infernus, nam alias non mitterentur illuc dęmones. & ſatis colligitur ex verbis, & intentione illorum, quòd ibi ſit infernus, nā infernus eſt proprius locus dæmonum 2.Petr.2.cap. ſcilicet Deus Angelis peccantibus non pepercit, ſed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit in iudicium cruciandos reſeruari, & ipſi timuerunt mitti in abyſſum, cū rogauerint Chriſtum, quod nō mitteret eos illuc; ergo ſciebant illum eſſe locum ſibi proprium, quia alias non magis de illo cogitarent, quam de aliquo alio: illuc igitur mittendi erant aliquando, & ſic ille erat locus inferni. Item iſtud apparet, quia ille erat locus pęnalis, nam propter hoc timuerunt dæmones illuc mitti ne ibi grauius punirentur, & apparet, quia dæmones, vt viderunt Chriſtum ſtatim conqueſti ſunt dicentes, quid tibi, & nobis Ieſu fili Dei, veniſti ante tempus torquere nos? ſupra 8.cap. & Mar.5. & iſtud torquere erat, quia putabant, quod ſtatim eos mitteret in abyſſum Luc.8.c. ergo abyſſus erat locus maximarū pœnarum, & ſic eſt infernus in abyſſo; ſed abyſſus dicit profunditatem magnam, ergo ibi eſt infernus, & hoc eſt, ꝙ ſit infra nos.

Sexto apparet, quia Apo. decimonono, & vigeſimo, & vigeſimoprimo cap. dicitur de omnibus malis, ideſt, damnatis, quòd miſſi ſunt in ſtagnum ignis ardentis ſulphure, & manifeſtum eſt, quòd illud ſtagnū eſt infernus, quia ſignantur ibi in litera expreſſe pœnæ perpetuæ, & vocatur mors ſecunda, ſed ſtagnum ſulphuris, & ignis non eſt niſi in terra, ergo eſt infernus in terra.

Septimo patet, quia hoc Gregorius aſſerit. 4. Dialog. aſſerens probabiliorem eſſe poſitionem eorum, qui dicūt infernum eſſe in terra duplici ratione.

Primo ex nominis ratione ſic dicens, ſi idcirco infernū dicimus, quia infra nos iacet, quod terra ad cœlum eſt, hoc infernus ad terram eſt.

Secundo idem probat, quia Apocaly.5.cap. dicitur, ꝙ nemo poterat, neque in cœlo, neque in terra, neque ſub terra aperire librum, hoc quod dicitur in cœlo refertur ad Angelos, quod autem ſuper terram refertur ad homines viuentes, quod autem dicitur ſubtus terram refertur ad aliquos ſpiritus rationales, qui ſub terra ſint. Ibi autem nulli homines viuentes ſunt, ergo vel erunt animæ, vel dæmones, vel Angeli boni; nō boni Angeli, quia illi ſunt in cœlo, ergo animæ damnatorum, & ipſi dæmones. Sed iſti in inferno ſunt, quia damnati ſunt; ergo eſt infernus in terra.

Octauo apparet, quia Auguſt. idem tenet 12.lib. ſuper Geneſ. ad literam allegans duas rationes, vt congruum ſit poni infernum ſub terra.

Prima eſt, quia defunctorum animæ carnis amore peccauerunt, hoc eis iuſtum eſt exhibeatur, quod carni mortuæ ſolet exhiberi, ſ. vt ſub terra recondatur.

Secunda ratio eſt, quia ſicut eſt grauitas in corporibus, ita eſt triſtitia in ſpiritibus: vnde ſecundum corpus ſi pōderis ſui ordinem teneant inferiora ſunt omnia grauia, ita ſecundum ſpiritum inferiora ſunt omnia triſtiora; & ſic, ſicut conueniens locus triſtitiæ eſt damnatorum ipſe inferior locus terræ, & illum infernum vocabimus.

Aliqui autem tam Philoſophi, quam catholici ex parte ſequentes iſtam poſitionem dixerunt eſſe infernum in terra, & in loco tali, ſed non infra terram, ſiue in corde

F eius, ſed in ſuperficie terræ oppoſita. Hoc videtur tenere Iſidorus cum dicit, quòd Sol, & Luna in ordine quo creati ſunt ſtabunt, ne impij in tormentis poſiti fruantur luce eorum, quæ ratio nulla eſſet ſi infernus intra terram eſſe diceretur: nam vbicunque ponantur Sol, & Luna non lucebunt eis, qui in corde terræ ſunt, non tamen lucebunt eis, qui ſunt in ſuperficie terræ in parte determinata mūdi, cum ab illa ſuperficie elongati fuerint, ſed veritas eſt, quòd infernus ſit in terra, & intra terram.

Reſponſio ad rationes ſupra in queſt. 515. factas probantes infernum non eſſe in terra. Quæ. CCCCCXX.

NVnc vero reſpondendum eſt ad argumenta factæ ſupra in prin.q.prin.ſ.515. quibus oſtendebatur in-
G fernum non eſſe in terra.

Ad primum dicendum, quòd locus ille de quo transferuntur mali eſt mundus iſte in quo viuimus, & locus ad quem transferuntur eſt infernus: dicitur autem iniquus transferri de orbe, ideſt de orbe terrarum, quia malos occidit Deus ne glorientur hic, & claudit eos in tartaris, & ita exponit Gregor. ibidem, ſcilicet de orbe quippe transfertur cum ſupero apparente iudice in hoc mundo tollitur, qui peruerſe gloriatur; & ideo licet transferatur quis de orbe non eſt extra mundum.

Sed obijcietur, quòd hoc dato ſaltem non erit infernus in terra, ſed in alio elemento, quia de orbe terrarum transferuntur mali.

Dicendum, quòd non vocatur orbis terrarum tota ipſa terra, ſed ſola ſuperficies eius in qua nos habitamus. Et
H patet, quia morientes dicuntur tolli de orbe terrarum, & tamen in terra manent, quia in ea ſepeliuntur, ſed quia ſuper terram non manent non ſunt in orbe terrarum. Sic infernus, licet ſit in terra, ideſt in corde terræ, quia tamen non eſt in ſuperficie terræ non eſt in orbe terrarum.

Ad ſecundum dicendum, quòd non eſt inconueniens dici illum ignem manere ibi in æternum, & naturaliter tàm in tempore iſto, quàm poſt iudicium, quia ignis dicitur alicubi eſſe naturaliter, vel violenter, ideſt, quod locus ſit naturalis, vel non, & tamen locum eſſe naturalem nichil aliud eſt, quam eſſe in loco quandam qualitatē conſeruatiuam rei locatæ, qualitas autem talis abſoluta eſt, idèo licet naturalis locus ignis, & conſeruatiuus eius ſit concauum ſphęræ Lunæ, & ibi maneat naturaliter ignis, poterit dari qualitas eadem ſpecie in loco inferni in concauo illo in quo eſt ignis, & manebit ibi naturaliter, &
I non corrumpetur. Et ideo, ſiue ante iudicium, ſiue poſt manebit. De permanentia poſt iudicium non videtur eſſe tam admirabile, quia tunc ceſſabit omnis actio corruptiua, ſ. actio per contrarietatem, & nulla res corrumpetur, ſed ante iudicium manet ſtatus corruptionis, ideo tunc videtur admirandum quomodo id, quod eſt incorruptibile non corrumpatur, ſed manebit ignis corruptus etiam ante iudiciū, quia eſt ibi, ſicut in loco naturali conſeruatiuo ac ſi maneret in ſphæra ignis.

Aliter poteſt dici, quòd manet ibi violenter, & non manet in perpetuum, quia licet violentum non habeat ex ſe vnde maneat in æternum, tamen non eſt neceſſe, ꝙ corrumpatur, quia videtur, quòd per accidens poſſit con-
K ſeruari, ſicut apud nos manet ignis violenter, & tamen non eſt aliquid, quod repugnet ad hoc, quòd ſemper cōſeruetur iſte ignis: nam per continuam appoſitionem materiæ continuatur per multos annos, ita poterit conſeruari in æternum, maxime autem cum materia ad hoc fuerit conueniens. Eſt enim pix, vel ſulphur cum vocetur ſtagnum ſulphuris locus inferni Apoca.19. & 20. & 21. cap. ſulphur autem naturaliter concipit, & fouet ignem, & poterit fieri continua appoſitio materiæ per Deum, qui ſuccendit ignem, ideo poterit manere ille ignis in perpetuum.

Aliter poteſt dici, quòd licet ignis maneat violenter ex conditione loci illius, & ideo non deberet manere in perpetuum, tamen quia eſt ille ignis diuinæ iuſtitiæ inſtrumentum, ex voluntate Dei manebit ipſo ſeruante in ęternum. De his magis dictum eſt ſupra: hoc tamen eſt, quòd

ille

A ille ignis erit violentior, & fortior apud inferos etiam naturaliter quam alibi.

Nam ignis fortificatur ex conditione rei ignitæ: nam quanto res ignita eſt ſolidior, & compactior, tanto eſt actio fortior, & intenſior caliditas. Alia etiam intenſionis cauſa eſt, ſcilicet per antipariſtaſim qualis ibi erit. Nam erit illa concauitas inferni in corde terræ, & quia ibi eſt locus valde frigidus, cum terra ſit nimis frigida, & ibi ſit elongata ab omni calore, frigiditas totius terrę circunſtantis faciet congregari virtutem ignis, & erit ignis efficacior in actione, & intenſior in calore: vnde magis affliget damnatos, quam alius quicunque ignis; & etiam per accidens ad conſeruationem proderit, quia quanto fuerit efficacior virtus, tanto erit aptior ad diu manendum.

B Ad tertium dicendum, quòd locus inferorum habet magnam capacitatem, & tamen, an tanta ſit quantam requirit omnium damnatorum, & damnãdorum ſi ſigillatim, & diſtinctè ponerentur, locabilitas non conſtat, quia poteſt eſſe, quod in paruo loco multi ponantur, & quòd intra ſolidum ſit aliud ſolidum per dimenſionum penetrationem, & tunc quantumcunque paruum ſpatium pro omnibus illis ſufficiet, ſi tamen detur, quòd ſit tantum ſpatium, quantum pro omnibus requiritur, non videtur impoſſibile, quia diuina virtus in his operatur, & etiam non videtur repugnare naturæ, quòd tanta maneat vacuitas, quæ à principio eſſet plena igne craſſo, ſed tunc, & igne, & corporibus damnatorum implebitur.

C Ad quartum dicendum, quòd non punientur vbi peccauerunt, ſed in loco qui conuenit eorum peccato, & quia conuenit illis peccantibus puniri in corde terræ vbi eſt infernus, ibi punientur. Nam ſpiritus damnatorum erunt in maxima triſtitia, & triſtibus (vt ſupradictum eſt) competunt loca inferiora, ideo in corde terræ, vbi eſt locus inferior, & peſſimus erunt damnati. Quod vero dicitur Sap. 11. cap. dicendum non intelligi de loco peccati, ſed de materia in qua quis peccat: nam non dicitur ibi in quo quis peccat ibi torquetur, ſed per quæ quis peccat per hæc torquetur. Et apparet ex exemplo poſito in litera; dicitur enim ibi, ꝙ habitatores terræ Chanaan colebant mutos ſerpentes, & beſtias ſuperuacuas, iõ Deus miſit tales beſtias, vt eos occiderent, locus autem ad hoc parum facit. Ratio autem eſſe videtur, quòd animus peccantis afficitur ad rem in qua peccat, quę eſt, vt obiectũ, nam finitur ea, ideo vt ſciamus non eſſe finibilem, ſed D deteſtabilem datur quaſi in medicinam illius præuaricationis emendãdæ, reducens ad rectitudinem per pęnam inflictam ab illa re, in loco autẽ non afficitur animus peccantis, quia eſt circunſtantia extrinſeca, ideo non eſt neceſſe, quòd in loco puniatur in quo peccauit.

Aliter poteſt dici, quòd tenet verum de punitionibus factis in via, quia iuxta Ariſt. 2. Ethicor. pœnæ peccatorũ ſunt medicinæ eorum, & fiunt per oppoſita, ideo ſi quis in aliqua re delectatus eſt qualiter non debebat, oppoſitum eſt, vt in eadem cogatur triſtari, & iſta eſt recta punitio emendatiua, emendanda autem eſt in via, ideſt, quandiu viuimus, poſt mortem autem eſt terminus, iõ non oportet, quòd tunc fiant punitiones etiam in eadem materia, in qua fuit peccatum, & multominus in locis eiſdem, in quibus peccata commiſſa fuerunt: nam ſi ad E legẽ loci teneremur, ſicut puniretur quis in loco, in quo peccauit, ita præmium acciperet in quo bona fecit, & quia omnes beati bona ſua fecerunt hic, acciperent totũ præmium hic, quod falſum eſt, quia præmium erit in vita æterna in cęlo empyreo.

Conſiderandum vlterius circa locum inferni, quòd non ſolum eſt in terra, ſed etiam in profundo terræ in centro vbi ſit locus ille profundior, & eſt concauitas illa plena tenebris craſſis, ita quòd in toto vniuerſo non eſt aliquis locus obſcurior, aut tenebroſior; & hoc, quia ad illam partem terræ nullius aſtri radij penetrare poſſunt, vt illuſtrent illam horrendam tenebram, atque æternam noctem.

An infernus habeat portas, per quas intratur, & vias per quas deſcenditur. Quæſt. DXXI.

Sed rurſus dubitatio occurrit de portis inferni quas aliqui ponunt.

Dicunt enim eſſe portas, per quas intratur, & vias per quas deſcenditur ad inferos: ſic ponit Ouidius 4. Meta. ſcilicet.

Eſt via declinis funeſta nubila taxo
Ducit ad infernas per muta ſilentia ſedes,

& multa alia ibi; & multo plura Virgil. in 6. Aeneidos cum deducit Aeneam ad inferos.

Amplius videtur hoc, quia ſacra ſcriptura hoc aſſerit Pſalm. 23. ſ. attollite portas principes veſtras, & eleuamini portæ æternales; & accipitur ibi de portis inferni, cũ dicatur ſtatim, & introibit rex gloriæ, ſed ſolet exponi de Chriſti deſcenſu ad inferos.

Tertio, quia etiã Chriſtus portas inferi poſuit ſup. 16. cap. ſ. ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eã: ergo portas habet, & conſequenter viam, & erunt multæ portæ iſtę; ſic dicit Ouidius 4. Meta.

Mille capax aditus, & apertas vndique portas
Vrbs habet.

Quarto, quia dicunt expreſſe hoc videri, ſ. quòd quædam ſint portæ inferorum, per quas exhalent ipſi ignes inferni, ſ. æthnei montis Siciliæ voraginem volunt eſſe portam inferorum, ſic, & Veſuuium, ſiue Veſeuum, & Tenaron, & multa alia.

Dicẽdum autem, quòd infernus, neque portas habet, neque vias, quibus illuc eatur: nichil enim iſtorum ponendum eſt ſine neceſſitate, ſed non eſt vlla neceſſitas, neque vtilitas ponendi portas inferorum, aut vias, ergo non ſunt hæc ponenda.

Apparet autem, quia ſi ponerentur portæ ad intrandum ad inferos, aut ponerentur pro ſtatu iſto, aut pro ſtatu poſt iudicium. Si primo modo non ſunt neceſſarię, neque vtiles portæ, quia porta eſt patens ſpatium, vt ſit locus intrandi corporibus ſolidis, & tamen nunc non intrant ad inferos, niſi animæ, quarum magnitudo molis nulla eſt; ergo non ſunt pro nunc vtiles portæ: nam anima non magis intrat per patens, quam per ſolidum, cum neque ſit eius motus per cõtinuum, quia non eſt corpus, neque tenetur legibus loci, & corporis, & continui.

Si autẽ accipiatur de ſtatu poſt iudicium verum eſt, ꝙ omnes damnati, qui reſurgent ſuper terram, & iudicabuntur ſuper eam recludentur poſtea in inferno, vt dicitur ſupra 13. cap. mittent eos in caminum ignis, & ſupra in litera mittit Chriſtus iſtos in ignem æternum; & quia tunc corpora habebunt, occupabunt locum, & poterunt intrare ad inferos per portas, & tamen non videtur danda porta, quia tunc ſolum ſemel intrabitur: nam poſt diem illum nullus vnquam intrabit, neque egredietur, in illa autem vice poteſt dici, quòd Deus faciet mirabiliter aliquam terrę apertionem, quæ ſtatim claudatur, & per illam introeant, ſicut fit in terræmotibus, quia quantumcunque terra mota ſcindatur, ſtatim valide concluditur, & quod magis eſt, quia ſic fecit Deus quantum ad Dathan, & Abyron, & complices eorum, quos viuentes terra abſorbuit, nam dicitur, ꝙ deſcenderunt in infernũ viuentes Nume. 16. cap. ſed tunc cum terra aperta fuerit ſtatim concluſa eſt.

Alius videtur eſſe modus ſine apertione, ſ. quòd non aperiatur terra, ſed tota illa multitudo damnatorum introeat per terræ ſoliditatẽ: nam poteſt Deus facere duo corpora in eodem loco per inexiſtẽtiam dimenſionum, aut penetrationẽ, ſicut cum Chriſtus exijt de vtero Matris manente integritate genitalis vaſis; cum enim non apertum fuerit neceſſe erat, vt corpus Domini per ſolidas partes corporis Virginis tranſiret, & ſic fuit cum introiuit ad diſcipulos ianuis clauſis: vbi enim fuerunt portæ, ibi erat ſubſtantia, & magnitudo corporis Chriſti nõ ruptis, neque diuiſis portis, & talis eſt conditio beatorũ corporum, vt tranſire poſſint per quæcunque ſolida corpora obiecta, tunc igitur cõcedetur omnibus damnatis,

vt

vt tranſire poſſint per terræ ſoliditatem, ſicut beati facere poſſent quandocunque vellent, & non erit hoc ad gratiam ipſis damnatis, ſed ad conſeruandum ſtatum rerum renouatarum: nam erit mundus innouatus, & terra depurata, & ſuperficies eius glorificata nitore quodam, & lumine, manente ei ſoliditate quadam, & ſtatu, a quo nunquam recedet, vt ergo non diuidatur poſt nouitatẽ illam inductam dabitur damnatis, quòd tranſeant illa vice per eam ſine ruptione, vel apertione eius.

Sicut autem de portis dictum eſt, ita, & de vijs dicendum erit: nam ſi in terra non erit porta neceſſaria qua introeatur ad inferos, neque etiam via per terræ ſoliditatem dabitur qua illuc tranſeatur, quia non competit nūc animabus, neque poſt iudicium damnatis, ſed cum ponamus concauitatem illam magnam circa centrum terræ in qua manent nunc, & manebunt damnati, & eſt ignis obſcurus, non damus aliquam viam per terrę groſſitiem ad illam, ſed tota terra vndique clauſa eſt tranſitus animabus ad illum infelicem locum.

Reſponſio ad duas primas rationes in princ. quæſt. poſitas. Quæſt. DXXII.

AD primum in contrarium dicendum, quòd illa poſitio Ouidij, & Virgilij de portis inferorū, & vijs procedit ſuppoſita diſpoſitione inferioris partis inferni, ſicut ipſi dicunt, ſed neceſſe eſt illud, aut falſum eſſe, aut occultarum rerum ſignificatiuum: nemo enim qui ſapit ponit viam inferorum plenam arboribus taxi, quaſi ad aliquid prodeſſent arbores in via illa, neque apud inferos ſtygias vndas, & Acherontem, atque Cocytum flumina quędam, & inferorum barcham, qua Charon infernalis portitor animas vltra amnem ad loca inferorū tranſuehat, & furias tres colubris crinitas, & Ixionis rotam, atque Tantali vndam, & Siſyphi ſaxum, & ſemper lacerum Titij iecur: & multa huiuſmodi, quę apud poetas vulgata ſunt, ſed neceſſe eſt iſta falſa eſſe, vt iacent; ſic enim ipſe Ouidius 15. Meta. vbi veras tranſmutationes enarrabat ex intentione ſua, & Pythagorę philoſophi aſſeruit dicens.

O genus attonitum gelidæ formidine mortis
Quid Styga quid amnes, quid numina vana timetis
Materiam vatum, falſique pericula mundi?

Et ita falſum illum mundum eſſe voluit, id eſt fictum à poetis, cum iure non eſſet, & idem Iuuenalis ait Saty. 2. quę incipit, Vltra Sauromatas, ſcilicet.

Eſſe aliquos manes, & ſubterranea regna
Et contum, & Stygio ranas in gurgite nigras
Atque vna tranſire vadum tot millia cymba
Nec pueri credunt, niſi qui nondum ære lauantur.

Sed putauerunt ſapiētes apud poetas, & philoſophos quoſdam manere animas in tranſitu, vel tranſcorporatione, ſicut voluit Pythagoras, quod Ouidius vbi ſupra poſuit; nam cum dixiſſet falſum eſſe mundum, qui ponitur infra terram, & animam gaudia, & tormenta pati, ibi addidit veram ſententiam, vt ei videbatur ibi dicens.

Morte carent animæ, ſemperque priore relicta
Sede, nouis habitant domibus, manentque receptæ.

Et ideo cum ſit continuus tranſitus animarum per corpura, nulla mors eſt, neque deſcenſus ad inferos.

Alij autem alium manſionis modum animabus ſolutis dederunt, ſcilicet in cœlo, & nullam ire ad inferos, neque inferos eſſe, ſed quia nullus veritatem futuri ſtatus ſine Chriſti veritate agnoſcere potuit, omnes varie errauerunt.

Sed apud poetas hoc de animarū ſtatu, & pęnis apud inferos ſcriptum eſt, vt materiam haberent placendi, atque dicendi, & quia pluribus popularium hæc veriſimilia eſſe putabantur, tum quia per iſta voluerunt alia ſignificare: nam quicquid apud Virgilium, & Ouidium, cęteroſque poetas de locis inferorum, & conditionibus pęnarum dictum eſt, aliquid ſignificat, quod in nobis viuentibus quantum ad affectiones animi inuenitur, ſed nunc non eſt propoſitum noſtrum poetarum materiam exponere, ſed hæc leuiter tangere quantum ad propoſi-

F tum noſtrum faciunt, & ideo, ſicut cætera quæ de inferis dixerunt falſa ſunt, ita & quod de portis, & vijs dicitur, ſed cum aliquid narrare inſtituiſſent, neceſſe erat, vt narrationem veriſimilem facerent, non erat autem veriſimile, aut credibile, maxime apud vulgares, quòd animæ, quas ipſi vmbras vocant intrare poſſint ad concaua terræ, vbi poſuerunt ſedes iſtas inferorum, potiſſime cū, & illuc viuentes aliquos introduxerunt, vt Herculem, & Theſeum, & Pirithoum, vt ponit Ouid. 7. lib. Meta. & Seneca in tragędia prima, & Aeneam, & Sybillam, vt Virgilius ponit 6. Aeneidos, & Orpheum, vt ponit Ouidius 10. Meta. niſi darent vias, & portas quibus illuc intraretur. & ob hoc vtrunque conſtituerunt: vnde vbi inueniebant aliquod ſpiraculum profundum terræ, dicebant eſſe portam inferorum. Sic Ouid. 10. lib. Meta.

G poſuit portam inferorum in Laconica regione, quæ vocatur porta Tenaria, dicens de Orpheo deſcendente ad inferos.

Ad Styga Tenaria auſus eſt deſcendere porta.

Dicitur enim Tenaria porta a Tenaro, quia Solinus in Poliſtor. dicit in Laconica ſpiraculum eſt Tenaron, & eſt Tenaron promontorium aduerſum Aphricæ: illud enim ſpiraculum eſt apertio terræ, quo de viſceribus terræ exhalantur tetri vapores, neque illius extremum inuenitur, ideo putauerunt vulgares homines eſſe deſcenſum ad inferos. & quia nullus hiatus propinquior erat terræ Thraciæ, in qua erat Orpheus, dictum eſt, quòd per portam Tenariam deſcendit ad inferos, & huiuſmodi ratio eſt, vt ſimiles inferorum portas ponant, hoc eſt igitur quod poetæ de portis, & vijs inferorum dicunt.

H Ad ſecundum dicēdum, quòd licet de portis illis nūc non ſit planum quid ſint, tamen poteſt accipi, ſicut communiter accipitur pro portis inferorum, & vocantur portæ ſecundum metaphoram, & translationem, quia animabus datur id quod eſt de conditione corporum. Vnde licet nō ſint portæ aliquæ, neque viæ ad inferos, quia tamen vulgus putat loca illa adiri non poſſe, niſi ſint viæ medię, per quas introeatur, dixit ſcriptura conſentiendo modo loquendi horum eſſe portas, & vias, ſicut dicimus, a porta inferi, libera Domine animas eorum, id eſt, vt non introëant in inferos. De via quoque dicimus. Libera me Domine de vijs inferni; & ſicut hoc modo damus introitum ad inferos, ita damus valuas, quibus introitus clauditur, & hoc ponitur ad ſignandum, quòd non eſt poſſibile animabus exire de locis pęnalibus quā-

I do voluerint, & de hoc dicitur Pſalm. 23. Attollite portas principes veſtras, id eſt aperite eas, & quoniam qui ſemel intrat in inferno nunquam inde liberatur, cum apud inferos non ſit redemptio, & hoc videtur accidere eo, quòd animæ non poſſunt exire propter difficultatem clauſuræ, vocantur portæ æternales, id eſt duræ, quę ſemper manent, & nunquam aperientur, aut confringentur, ſed in æternum manebunt, & propter hoc ad ſignandā eandem firmitatem illarum vocamus eas portas æneas, vt cum dicitur: libera me Domine de vijs inferni, qui portas æreas confregiſti; & hoc, quia nichil videtur eſſe firmius, quam quod æreum eſt in metallis: & tamen in veritate nullæ portæ ſunt, ſed ſic vocantur ſecundum metaphoram, vel parabolicè dicuntur.

K *Quare aliquando in ſacra Scriptura nominatur dictum porta inferi, & ſimilia. Quæſt. DXXIII.*

AD tertium dicendum, quòd licet aliquando in ſcriptura vocentur portę inferi ſecundum metaphorā, ſicut in ſolutione prędeden. expreſſum eſt, tamen Chriſtus non vocauit hic portas inferi ipſum introitum ad inferos, aut valuas eorum, vel aliquā vim, quę apud inferos animas retineat, & prohibeat exire, ſed vocauit portas ipſos hęreticos, aut principes ſęculares impugnantes Eccleſiam, quę eſt congregatio fidelium, & generaliter omnis, qui contra fidem, & cultum Chriſti, quē profitemur, & obſeruamus, aliquid molitur, vt euertat, & deſtruat, aut aliquos a fide diſtrahere nititur, porta inferi appellatur, eo quòd tales trahunt homines ad inferos, & per eos velut per portas, ſ. eorum dogmata ſequendo

ad

ad inferos inuatur. Et apparet, quòd non poſſit accipi pro portis (etiam ſi infernus haberet portas) quia dicitur, portę inferi non pręualebunt aduerſus eam, & ita innuitur, quòd portę inferi aliquid agere poſſint, quia ſi nichil poſſent agere ſupervacue diceretur, quòd non prę ualerent aduerſus aliquid, & nõ ſolum eſt hic operatio, ſed etiam talis, quę competit ſoli intelligenti, ſ. agere cõtra fidem, vel diſtrahere à fide, & iſta operatio non eſt portarum, quę ſunt entia irrationalia, ſed hominum, vel dęmonum, ideo neceſſe eſt, quòd dęmones, vel homines mali ſignentur hic nomine portarum; & eſt ſenſus, quia portę inferi non pręualebunt aduerſus eam, ideſt Chriſtus fundauit Eccleſiam ſuam ſupra petram confeſſionis Petri, ideſt ſuper confeſſionem illam, quam fecit Petrus; ſcilicet tu es Chriſtus filius Dei viui: nam iſtud eſt fundamentum fidei, ſuper quem fides Eccleſię fundata eſt; & dicit Chriſtus, quòd contra iſtam Eccleſiam, vel fidem non præualebunt portæ inferi, ideſt licet Tyranni, Gentiles, vel quicunque infideles, aut hæretici nitantur ſubuertere fidẽ Chriſti, & auertere hoĩes ab iſta profeſſione, nunq̃ poterũt, ſicut neq; vnq̃ potuerũt qñ ſęuiebat totus mũdus contra paruum gregẽ Chriſti, & iſtam ſecuritatẽ Chriſtus dedit credentibus in eum, ne timerent, quòd aliquando præ multitudine, & violentia aduerſariorum aboleretur profeſſio iſta, occiſis omnibus qui eam tenerent, vel timore coactis in contrarium, ſicut dixit, nolite timere puſillus grex; quia complacuit Patri veſtro dare vobis regnum Luc. 12. cap. & ſic apparet, quòd Chriſtus non poſuit per hoc aliquas portas inferni, ſed homines vocauit portas inferni.

Ad quartum dicendum, quòd apud vulgus credũtur talia loca eſſe oſtia quædam inferorum propter ignes, qui inde exhalant, & tamen non ſunt, ſed quædam vocagines terræ habentes materiam ſulphuream, quæ naturaliter ignem concipit, & inflammatur, & foris apparent flammæ; ſic enim in Ethna Siciliæ monte, ſic, & in alijs locis vulgariter cognitum eſt, nam neque poetæ poſuerunt talia loca eſſe apertiones inferorum, ſed dixerũt flammas eructari a Typheo gigante, cui tota inſula Trinacriæ, ideſt Sicilię ſuperinrecta eſt, & quia os eius reſpõdet ad partem montis Ethnæ, quando flat emittit inde flammas; ſic dicit Ouid. quinto, & decimoquarto libro Meta. & de alijs ſpiraculis, vel locis ignitis idem eſt dicendum, quòd non ſunt voragines inferorum, ſed loca ſulphurea, quæ aliquando igniuntur: de quo latius dictum eſt in libro noſtro de quinque figuratis paradoxis. Apparet igitur, quòd infernus, neque vias habet, neque portas.

An infernus habeat quatuor partes, ſeu receptacula. Quæſt. DXXIIII.

SEd cum de loco inferni quæratur, dicendum adhuc, quòd illa capacitas, quæ eſt in concauitate terræ; & vocatur generali nomine infernus non eſt vnius ſtatus locus, ſed omnium animarum, quæ ſolutæ corporibus non ſunt in cœlo empyręo, & capiet locus ille poſt iudicium omnes damnatos cuiuſcunque modi ſint.

Eſt igitur ſciendum, quòd infernus quatuor ſinus, vel diſtinctiones habere dicitur. Vna pars eſt, quæ vocatur ſinus damnatorum. Alia pars eſt, quæ vocatur Lymbus puerorum: Alia eſt, quæ vocatur Purgatorium. Alia eſt, quæ vocatur Sinus Abrahæ.

Prima pars vocatur infernus abſolutè, & in hac eſt duplex pęna, ſ. ſenſus, & damni, ſenſus quidem, quia manentes ibi affliguntur ab igne, pęna damni eſt, quia priuantur bono, quod habituri erant ſi non peccaſſent, ſ. viſione Dei, & de iſto inferno nemo liberatur, quia illuc nemo deſcendebat, niſi pro peccato mortali actuali.

Secunda vocatur Lymbus puerorum, ideſt regio, vel extremitas quædam, in qua manent animæ puerorum, q̃ in ſolo peccato originali hinc deceſſerũt, & quia illud eſt peccatum mortale, manent animæ illæ in æternum ibi, & poſt reſurrectionem redibunt ad locum ipſum damnati exiſtentes illi, quorum animæ ibi prius erant, ſed ibi non eſt pœna ſenſus, ſed damni, ideo ibi neque A ignis cruciat, neque aliquod afflictiuum eſt. Ratio eſt, quia pœna ſenſus, quæ eſt pęna actualis datur propter peccato actuali, quod eſt peccatum commiſſionis; iſti autem nichil fecerunt committendo, nec omittendo, ſed contraxerunt maculam originalem, ideo non dabitur eis pęna ſenſus, ſed priuabuntur illo bono, quod alias habituri erant, ſcilicet vitæ æterna, & ita in æternum manebunt.

Tertia pars vocatur Purgatorius locus, vel ignis, & ibi ſunt animæ illæ, quæ hinc ſine peccato mortali deceſſerunt, ſed ſolum grauatæ erant quibuſdam venialibus, vel onere incompletæ ſatisfactionis pro mortalibus, de quibus iam doluerant; & manent ibi quouſque ſatisfecerint, & tunc tranſeunt ad cœlum empyreum, & ideo ante diem iudicij erunt ibi ſolum animæ, poſtea autem B nullæ, quia ante illum diem ſatisfactio completa erit; vel in ipſo die complebitur, & poſt reſurrectionem omnes beati transferentur in vitam æternam ad cœlum empyreum.

Quarta pars eſt Sinus Abrahæ in qua parte fuerunt Sancti Patres, vſque ad Chriſti mortem cum eos inde eduxit, & iam nullus ibi manebit vnquam, quia cœlum empyreum ſuccedet huic loco, de quo infra dicetur, & de omnibus tribus partibus alijs ſucceſſiue per ordinem.

An quatuor partes inferni ſcilicet, Lymbus, Purgatorium, Sinus Abrahæ, & Infernus ſint in varijs partibus mundi, vel in vna ſimul. Quæſt. DXXV.

C QVæritur de quatuor partibus ſupra poſitis, an ſint ſimul; ideſt ſint vnus locus per continuitatem, vel contiguitatem, vel ſint in diuerſis partibus mundi.

Aliqui dicunt, quòd ſint in diuerſis partibus mundi, quia pœna damnatorum eſt æterna, cum dicatur ſupra in litera; ibunt hi in ſupplicium æternum, illi in vitam æternam; ignis autem Purgatorius eſt temporalis, cum in die iudicij finietur quantum ad omnes, & quotidie quantum ad aliquos, ideo non poterit eſſe idem locus, quia temporale, & æternum non ſunt idem.

Secundo, quia pœna inferni pluribus dicitur nominibus, vt Pſalm. 10. ſcilicet ſulphur, ſpiritus procellarum, & ignis pars calicis eorum. Pœna autem purgatorij v- D no tantum nomine, ſcilicet ignis, vt innuitur primo Corinth. tertio cap. vbi ponuntur lignum, fęnum, ſtipula tranſire per ignem, & dicitur de igne purgatorio; ergo non eſt idem locus.

Tertio, quia Infernus damnatorum eſt certus locus, in quo puniuntur damnati: Purgatorium autem non eſt locus vnus, ſed ibi puniuntur, & purgantur animę vbi peccata commiſerunt; vt dicit Vgo de Sancto Victore: probabile eſt, quòd in his locis puniuntur in quibus commiſerunt culpam. Et Gregor. quarto Dialogorum. de Germano Epiſcopo Captuano narrat, quòd ille inuenerit Paſchaſium, qui in balneis purgabatur poſt mortem: ergo non eſt idem locus Inferni, & Purgatorij.

Quarto, quia non videtur, quòd ſit idem locus Lymbi puerorum, & Inferni damnatorum: nam damnati pa- E niuntur in igne, pueri autem nullam afflictionem ſuſtinent, ideo non poterit eſſe idem locus.

Quinto, quia pueri pro ſolo originali tenentur, damnati vero pro actuali; ergo non eſt idem locus carceris.

Sexto, quia non poterit eſſe Lymbus idem cum Purgatorio, quia in Lymbo ſunt damnati, in Purgatorio autem, qui beati erunt, & ſunt in ſpe beati, licet non in re.

Septimo, quia ſtatus puerorum in Lymbo nunquam finitur, ſtatus autem Purgatorius ceſſat: ergo non eſt idem locus.

Octauo, quia Sinus Abrahę non poteſt eſſe idem cũ aliquo de locis tribus dictis, eo, quòd in omnibus illis erat pœna ſenſus, vel damni; in Sinu autem Abrahę nulla pœna erat; ergo non eſt idem locus.

Nono,

Nono, quia in tribus primis locis tenebantur homines pro peccato aliquo, ſed in Sinu Abrahæ pro nullo peccato tenebantur, ſed erant ibi homines ſancti, ergo non erat idem locus.

Decimo, quia perſonæ diuerſi ſtatus, & honoris non ponuntur in eodem loco, quia locus locat illos, & indignum eſt, vt inæquales æquentur, & tamen in Sinu Abrahæ erant viri ſancti, in alijs tribus locis erant viri peccatores maxime in inferno damnatorum, ergo non eſt idem locus omnium, ſed erunt diuerſa loca.

Dicendum, quòd multi voluerunt non eſſe eundem locum iſta quatuor dicta: nam voluerunt aliqui Purgatorium non eſſe vnum locum, ſed vbicunque peccatum commiſſum fuerit ibi purgetur, vt dictum eſt.

Alij voluerunt Purgatorium eſſe locum determinatum, ſed eſſe non ſub terra, ſed ſupra nos in aere, ſcilicet caliginoſo, & tamen infernus non eſt ibi, & ratio horum eſt, quia in Purgatorio ſunt illi quibus poſt vitam iſtam manent aliqua purganda, & expletis illis habituri ſunt vitam æternam, illi autẽ propinquiores ſunt vitæ æternæ, quam nos, quia de nobis incertum eſt quid fiet, de illis autem certum eſt, ꝙ habebunt vitam æternam, ideò debent poni in loco propinquiori ad cęlum, ſ. in aere medio inter nos, & cęlum.

De alijs duobus, ideſt Lymbo puerorum, & Sinu Abrahæ dicunt eſſe ſimile, ideſt, ꝙ non ſint idem locus, ſed in diuerſis partibus terrarum, vel mundi: & apparet de Sinu Abrahæ, ꝙ multum diſtet ab inferno, quia Luc. 16. cap. introduxit Chriſtus Abraham loquẽtem, & diuitẽ, & diues petebat, vt mitteretur Lazarus, qui erat in Sinu Abrahæ ad refrigerádum linguam eius, dixit autem Abraham, chaos magnum firmatum eſt inter nos, & vos; & ſic oſtendit magnam eſſe diſtantiam inter Sinum Abrahæ, & infernum damnatorum in quo erat diues.

Reſponſio ad ſupradictam quæſt. ex propria ſententia. Quæſt. DXXVI.

Dicendum, ꝙ de his locis quatuor quantum ad habitudinem ſuam identitatis, vel diſtinctionis propinquitatis, vel elongationis non poſſumus aliquid determinate quaſi neceſſarium aſſerere, eo, quòd de hoc non inuenimus teſtimonia ſacræ Scripturæ, neque rationem ſufficienter conuincentem, videtur tamen dicendum, ꝙ ſint idem locus per continuitatem quandam, vel ſaltem contiguitatem; & totus iſte locus generaliter infernus appellatur.

Et apparet primo, ꝙ ſcriptura voluit vocare omnia iſta eundem locum, quia dixit inferos pluraliter, vt cum de Chriſto dicitur deſcendit ad inferos: vnam autem partem iſtam ſi dicere tantum voluiſſet diceret, deſcendit ad infernum. Et ex hoc apparet, quòd omnes iſtæ partes ſint ſub terra: nam nulla eſt de qua minus videatur, ꝙ ſit ſub terra, quam Sinus Abrahæ, eo, quòd ille erat nobiliorum perſonarũ locus, ſ. eorum, qui in nullo peccato deceſſerant, qui autem ad alias partes ibant deceſſerant in aliquibus peccatis, & tamen Sinus Abrahæ erat ſub terra, ergo, & aliæ partes à fortiori. Iſtud patet primo, quia dicitur deſcendit ad inferos.

Conſtat autem, ꝙ Chriſtus moriens iuit ad Sinum Abrahæ, vt inde liberaret animas Sanctorum, ſed ad hoc oſtendendum dicitur, deſcendit, ergo locus ille infra nos eſt, ſ. in corde terræ.

Secundo, quia ad Epheſ. 4. cap. de Chriſto dicitur, ꝙ qui aſcendit ipſe eſt, qui deſcendit ad inferiores partes terræ; ſed iuit ad Sinum Abrahæ; ergo ille eſt in inferioribus partibus terræ circa centrum.

Tertio patet, quia dicitur deſcendit ad inferos: cõſtat autem, ꝙ Chriſtus de ſolo Sinu Abrahæ educturus erat ſanctos, & illuc iuit, & tamen eundo illuc dicitur deſcendiſſe ad inferos quaſi ad omnes illas partes deſcenderit, ſed hoc non poterat eſſe, niſi propter identitatem, vel cõtiguitatem, quia ſic deſcendendo ad vnam partem ipſarum videbatur deſcendere ad omnes: ergo ſimul ſunt omnes, vel vnum ſunt.

Quarto ex allegata auctoritate Apoſtoli, ſ. ꝙ Chriſtus

F deſcendit ad inferiores partes terræ apparet, ꝙ ſit Sinus Abrahæ iuxta infernum damnatorũ: nam inferiores partes terræ ſunt partes centrales, quia infra illas nichil eſt, & tamen de inferno damnatorum conſtat, ꝙ eſt apud centrum, vel in centro terræ, vt patet ex dictis; ergo Sinus Abrahę, qui eſt in partibus inferioribus terræ erit neceſſario iuxta infernum damnatorum, ideſt non poterit inde multum diſtare, quia ſi diſtaret iam alterum ipſorum eſſet diſtans à partibus inferioribus terræ, & tunc apparet, ꝙ omnes aliæ partes, ideſt Purgatoriũ, & Lymbus puerorum erunt iuxta infernum damnatorum, quia magis videbatur de Sinu Abrahæ, ꝙ diſtaret à loco damnatorum, quam de alijs, ſed non diſtat, vt dictum eſt, ergo neque diſtabunt alia duo loca.

Quinto apparet, ꝙ Chriſtus voluerit Sinum Abrahæ

G eſſe propinquum ad infernum damnatorum, quia Abraham exiſtentem in ſinu ipſo, & diuitem exiſtentem in ſinu damnatorum introduxit loquentes ad inuicem, & tamen ſi innueret eos diſtare valde, ideſt inter quos non poſſet audiri verbum, non poneret eos loquentes; erant ergo loca propinqua, & ita aliæ duæ partes eſſent iuxta infernum damnatorum: hæc eſt enim poſitio multum rationabilis.

Reſponſio ad tres rationes poſitas ſupra in quæſt. 525. quibus probabatur quatuor partes inferni eſſe in diuerſis locis. Quæſt. DXXVII.

Ex hoc poteſt ad argumenta in contrarium reſpondeti. Ad primum cum dicitur, quòd ignis inferni

H eſt æternus.

Dicendum, quòd idem eſt ignis Inferni, & Purgatorij, & cum ſit idem ſecundum ſubſtantiam eſt dicendum, quòd ſi ignis inferni eſt æternus, etiam ignis purgatorij æternus erit.

Sed dicendum, quòd aut conſideratur ille ignis quantum ad durationem, aut quantum ad punitionem. Si primo modo, tam ignis inferni, quam purgatorij eſt æternus, quia idem eſt, & cum ſemper duret in inferno durabit ſemper ſimpliciter. Si ſecundo modo, dicendum, ꝙ quantum ad damnatos habet operationem æternam puniendi, quia in æternum ibi manent, qui autem purgantur non manẽt ibi ſemper, ideo non affligit ille ignis eos in perpetuum, & tamen ſi in perpetuum maneret, in perpetuum eos affligeret.

I Item apparet hoc, quia dicit Gregor. ſicut ſub eodem igne aurum rutilat, & palea fumat, & ita ſub eodẽ igne peccator cruciatur, & electus purgatur, ſed peccatores ſunt in igne Inferni, ergo idem eſt ignis inferni, & Purgatorij.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ idem ignis eſt purgatorij, & inferni, & idem locus per continuitatem, vel contiguitatem, & tamen idem ignis, vt eſt pertinens ad damnatos, vocatur multis nominibus, vt autem pertinet ad purgandos vno tantum nomine appellatur.

Et ratio differentiæ videtur eſſe, quia ignis inferni eſt ad puniendum, & ibi non attenditur aliqua clementia, ſed puniendi ſeueritas, ideo omnia illa, quę affligere poſſunt, dicũtur eſſe apud inferos, ſcilicet ignis, ſulphur, ſpiritus procellarum, aquę niuium, vermes, & huiuſmo-

K di: iſta enim nobis videntur terribilia, & afflictiua: in purgatorio autem non attenditur puniendi ſeueritas, ſed purgatoria clementia, ideo nominatur illud, quod eſt purgatiuum, ſcilicet ignis, & non oportet alia nominare, & tamen quicquid pęnale eſt apud inferos eſt in purgatorio ſi aliquid aliud præter ignem ſit.

Ad tertium dicendum, quòd locus purgatorius conſideratur dupliciter, quia aut de lege communi, aut de ſpeciali diſpenſatione. Si de lege communi vnus locus omnium purgandorum eſt contiguus inferno damnatorum, vel continuus ei. Si de ſpeciali diſpenſatione inueniuntur diuerſa loca purgatoria, ſcilicet vbi peccauit quis, vel in alijs locis, vt infra dicetur.

Reſponſio ad quartam rationem vbi ſupra poſitam. Quaſt. DXXVIII.

AD quartum dicendum, quòd ſicut dictum eſt omnes iſtæ quatuor partes, vel ſinus ſunt vnus locus per continuitatem, quia ſunt intra eandem terræ concauitatem in qua eſt ignis inferni. Et cum dicitur de Lymbo puerorum dicendum, quòd animæ exiſtentes ibi non patiuntur ab igne, ſed hoc poteſt dupliciter ſtare.

Vno modo, quòd intra ignem ſit locus puerorum, & tota illa magnitudo ſpatij occupetur, & repleatur ab igne.

Alio modo, quòd licet ſit idem locus non occupetur totus ab igne, & in aliquo latere loci illius ad quod non accedat ignis, maneant pueri.

Si accipiatur primo modo erit ordo rectus quantum ad ſitum, vt aliqui diſtinguunt. Et tamen tūc manet inconueniens, ſcilicet quomodo in igne exiſtentes non patiantur ab igne.

Dici poterat, quòd animæ non patiuntur ab igne naturaliter quaſi alteret eas, vel vrat, ſed quia cum ſit inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ habet vim continendi eas inuitas, & cum anima videt ſe teneri, & impediri effectum voluntatis ſuæ affligitur, ſed ignis non eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ, niſi inquantum Deus vult, & ita ſolum erit quantum ad illos ad quos Deus voluerit, ſed non vult affligi animas puerorum, quia non peccauerunt; ergo non nocebit eis ignis, licet in medio ignis ſint.

Sed obijcietur, quòd iſtud poterat ſtare ante diem iudicij, ſed poſtea non: nam ante iudicium animæ ſolutæ ſunt corporibus, & in illas nō agit ignis naturaliter, poſt iudicium vero erit homo totus, & in hominem agit ille ignis naturaliter, ideo ſi paruuli poſt reſurrectionem fuerint in igne damnatorum, non videtur quomodo nō patiantur ab igne.

Dici poteſt, quòd non patientur ab igne, licet in igne ſint, quia ignis quamuis naturaliter habeat, quod affligere poſſit, non operabitur ibi, niſi vt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ. Et apparet, quia idem ignis affliget magis quoſdam damnatos quam alios, non ſecundum diſpoſitionem ipſorum, ſed ſecundum peccatorum differentiã, quia alias redderetur iniuſta vindicta, & tamen pueri nichil peccauerunt. ergo cum nichil puniēdum in eis inueniat ille ignis inferni, etiam ſi in medio ignis ponãtur, nullo modo affligentur, ideſt non vrentur, neque alterabuntur, quod omnibus competet in illo ſtatu, quia nichil erit corruptibile tunc, vt ſupra oſtenſum eſt. neque etiam patientur ſpiritualiter, ideſt intentionaliter recipiendo ſpeciem caloris in ſenſu tactus, quia iſta receptio eſt afflictiua, cum iſte erit modus quo punientur damnati cauſando dolorem in ſenſu ſine alteratione naturali. vnde ſine vlla paſſione poterunt manere pueri illi in igne.

Alius tamen modus eſt quo non oporteat poni iſtas difficultates, ſcilicet, quòd Lymbus ſit quædam pars magna illius concauitatis inferni plena tenebris, ad quam tamen ignis non pertingit, ideo ibi manentes non poterunt pati ab igne.

Sed obijcietur, quòd ſemper manet difficultas, quia ſi non ſint in igne erunt circa ſoliditatem terræ, immo in ipſa terra, ſed terra eſt ibi ſummæ frigiditatis, cū non perueniant illuc radij aſtrorum ad calefaciendum. vnde dicitur, quòd præ magnitudine frigoris terræ circunſtantis ipſe ignis inferni cōfortabitur cōgregata virtute eius, ideo ſi pueri non fuerint in igne erunt in ſumma frigiditate, ſed illa afflictiua valde eſt, & mortificat. ergo manebit idem inconueniens, ſcilicet quomodo pueri nō patiantur a frigore terræ.

Dicendum, quòd verum eſt illam frigiditatem tãtam eſſe, vt quicunque ibi maneret ſtatim moreretur, & tamen tunc non morientur, quia non poterit eſſe aliqua actio corruptiua, cum generaliter ceſſauerit ſtatus corruptionis: vnde & quicquid viuens poneretur tunc in

A igne, vel frigore, non lęderetur ab igne, quia non eſſet caliditas illa, vel frigiditas corruptiua harmoniæ in qua conſiſtit vita.

Sed obijcietur, quòd licet frigiditas non occideret, affligeret tamen, quia ageret intentionaliter, licet non naturaliter, ſicut damnati affliguntur ab igne, vt dictum eſt.

Dicunt aliqui, quòd ſicut calor agit, vt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ, ita & frigiditas, ſed ignis inæqualiter punit eos qui inæqualiter peccauerunt, ergo ſi eſſet ibi aliquis qui nichil peccaſſet non puniretur per illum ignē, ita de frigiditate cum non peccauerint pueri illi in aliquo, vt puniri debeant ſenſitiue, non aget frigiditas illa in eos.

Aliter autem, & melius dici debet, quòd frigiditas
B nullo modo poterit agere in corpora puerorum, & ideo non oportet eſſe miraculum aliquod, neque quòd frigiditas agat, vt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ, quia etiam ſi agat quantum potuerit, non poterit affligere pueros. & ratio eſt, quia ad hoc, quòd damnati, qui non poſſunt pati ab igne naturaliter corruptionem propter cōditionem illius ſtatus, poſſint pati ſenſitiue eſt operatio quædam Dei, cum alias non poſſet ille ignis operari, ſed hic non erit neceſſaria, neque conueniens operatio Dei contra pueros per frigiditatem, ideo non vtetur ea, vt inſtrumento ſuo, & ſic illa non poterit agere aliquid cōtra pueros. Patet antecedens, quia iſtę operationes duæ ſunt ſimul ſecundum naturam in re illa, quæ ſuſceptiua eſt ambarum, ſcilicet alterari naturaliter, & ſenſitiue, quando res quę ſentitur poteſt naturaliter alterare, cum ergo ex
C conditione ſtatus illius tollatur alteratio, quę eſt corruptiua, tolletur etiam immutatio ſenſitiua afflictiua licet nō tollatur immutatio ſenſitiua ſimplex quę eſt ſine afflictione, vt videre, & audire ſolum, quęcunque tamen iſtorum duorum modorum aſſignatio Lymbi puerorū eſt ſatis conueniens: Lymbus autem ex nomine ſuo extremitatem ſignat. ſicut Lymbum veſtis vocamus oram eius, ideſt extremitatem, quaſi ſit pars illa puerorum locus quidam ad quandam extremitatem illius capacitatis inferni.

Reſponſio ad quintam rationem poſitam vbi ſupra. Quaſt. DXXIX.

D AD quintum dicendum, quòd licet pueri teneantur pro ſolo originali, qui autem ſunt in Purgatorio teneantur pro actuali, non ſequitur, quòd ſit alius locus, quod videtur niti argumentum, quaſi ſit grauior actus eorum qui actualiter peccauerunt, ſed nō eſt verum, quia licet peccatum actuale mortale ſit peius quam originale, tamen in exiſtentibus in Purgatorio nō eſt peccatum mortale, ſed obligatio ad quandam partē ſatisfactionis, vel pęnę pro peccato mortali, quod in viuente per pęnitentiam deletum eſt quantum ad maculã. Vel poteſt dici, quod non eſt ſimpliciter peius actuale quã originale, quia originale ſemper eſt mortale, actuale vero aliquando eſt non mortale, ſicut venialia.

Aliter poteſt dici, quod licet eſſent inęquales in peccato pueri exiſtentes in Lymbo, & exiſtentes in Purgatorio, non eſt inconueniens manere in eodem loco, ſicut in
E eodem carcere tenentur homines diuerſis, & inęqualibus peccatis grauati, ſed differt in cruciatu, vel catenis, quia grauiora ſuſtinet vincula qui grauius peccauit, ita poterit eſſe, quòd pueri, & exiſtentes in Purgatorio ſint in eodem loco, & tamen ſint diuerſę pœnę eorum, ideſt pueri ſolum in damno, ideſt priuatione glorię, qui autē in Purgatorio ab igne patiuntur, & etiam in damno priuationis glorię. De damnatis reſpectu puerorum qui in Lymbo ſunt poterit dici idem, ſcilicet, quòd ſit idem locus, licet ſint inęqualium demeritorum, cum in eodem loco poſſint inferri pænę inęquales, & diſſimiles.

Aliter etiam poteſt dici, quòd Infernus damnatorū, & Lymbus puerorum ſunt contigua, vel continua, non tamen ſunt idem locus totaliter, vt oſtenſum eſt pręced. quęſt. maximè ſi ponatur ignis non eſſe in Lymbo, ſed ꝙ ſit ad quandam extremitatem Inferni.

Ad

Ad ſextum dicendum, quòd Lymbus, & Purgatorium ſunt idem locus. & non obſtat, quòd in Lymbo ſunt damnati, & in Purgatorio beati, quia in eodem loco poſſunt eſſe boni, & mali, ſicut hic ſunt mixti boni, & mali.

Aliter, & melius qui in Purgatorio manent non ſunt beati, ſed erunt, ideo quandiu nõ ſunt beati poſſunt manere cum eis qui in Lymbo ſũt, cum vero effecti fuerint beati non erunt cum eis, ſed erunt in Cœlo empyreo, licet non eſt incõueniens beatos actualiter manere in inferno. quia ſic factum eſt in morte Chriſti quando ipſe deſcendit ad inferos: nam anima ſua beata erat, & omnes qui erant in Sinu Abrahæ fuerunt beati videntes clare diuinam eſſentiam ex tunc quando Chriſtus deſcẽdit ad inferos, & manſit ibi cum eis, & infœlicitas inferorũ non turbabat iſtorum gloriam perfectam.

Non eſt inconueniens beatos actualiter manere in inferno.

Aliter etiam poteſt dici, ſicut ſupra, quòd coniuncta ſunt hæc loca, ideſt Lymbus, & Purgatorium, ſed non ſunt vnus locus.

Ad ſeptimum dicendum, quòd non obſtat, quia licet quidam maneant in loco ſemper, & alij ad tempus non mutatur conditio loci. poteſt tamen eſſe idem locus in quo aliqui maneant, & alij recedant, locus tamen conuenire ſemper poterat ſi illi ſemper ibi manerent, quia non deſinit eſſe locus, ſed qui in Purgatorio ſunt ceſſant ibi eſſe, qui autem in Lymbo ſunt nunquam inde recedũt, ſed nichilominus poteſt eſſe idem locus numero, & tamen dicendum (ſicut ſupra) quòd non ſunt idẽ locus omnino, ſed per continuitatem, vel contiguitatem.

Ad octauum dicendum, quòd Sinus Abrahæ eſt eodem modo idem cum alijs tribus, ſicut de aliorum identitate inter ſe dictum eſt, ſcilicet per continuitatem, vel contiguitatem.

Cum autem dicitur, quòd in alijs erat pœna ſenſus, vel damni, & in illo non, dicẽdum, quòd iſto modo planum eſt non eſſe inconueniens, cum non ſit idem locus, ſed ſit quædam contiguitas, & cuilibet loco poteſt competere ſuus ſtatus.

Aliter poteſt dici, quòd etiam ſi eſſet idem locus cum alijs non eſſet inconueniens: nam pœna damni non eſt reſpectu loci, ſed perſonarum, cum non ſit illa pœna ab aliquo poſitiuo quod eſt in loco, & ideo in eodem loco erit aliquis priuatus aliqua re, & aliquis eam habens. pęna autem ſenſus magis reſpicit locum, quia non poteſt eſſe, niſi ab aliquo quod habet vim lędendi, & eſt in loco, ideo affligit exiſtentes in loco. Et tũc videbatur difficultas quomodo idem locus ſit in quo aliqui habeant pęnam ſenſus, & alij non.

Sed dicendum, quòd hoc ſatis conuenienter ſtat, quia pęna illa ſenſus eſt ab igne, ignis autem non poteſt agere naturaliter in animam, ſed ſolum, vt inſtrumentũ diuinæ iuſtitiæ detinendo eam inuitam, cum ergo animæ ſanctorum quę erant in Lymbo nichil mali meruiſſent, non faceret Deus eas pati ab igne tanquam a ſuo inſtrumento, dando ei vim contra animas, ipſe autem ignis naturaliter non poſſet contra illas, ideo animæ ſanctorũ etiam ſi in igne exiſterent non paterentur aliquid ab eo: corpora autem non erant in igne illo, quia ſtatus Sinus Abrahæ non durauit, niſi vſque ad mortem Chriſti, qui fuit ante reſurrectionem generalem quæ nondum eſt, in qua reſumentur corpora, ideo ſolæ animę fuerunt ibi, ſed in animas non poterat facere ignis aliquid, ideo etiã ſi eſſet idem locus cum inferno non eſſet inconueniens, & tamen dicendum eſt, quod licet cõiunctus locus eſſet inferno, non tamen erat idem.

Ad nonum dicendum, quod poſſunt eſſe in eodem loco ſancti, & peccatores, neque iſtud repugnabit cum interdum ſic accidat. Repugnaret autẽ ſi eſſet aliqua qualitas in loco, quæ bonitati, aut maliciæ morali obuiaret, ſed nulla talis eſt.

Sed dicetur, quòd repugnat ex parte diuinę prouidẽtiæ, vel rectæ ordinationis, quod in eodẽm loco ponantur boni, & mali, quia non competunt eis eadem.

Dicendum, quod ſi exiſtentibus in eodem loco neceſſario accideret e[illegible] qualitas, non deberent eſſe boni, & mali in eodem loco, cum mali [illegible] pœna digni ſint, & boni nulla pœna, & locus in quo mali ponuntur debeat eſſe pœnalis, & ſequeretur hoc dato pœna in bonis, ſed nõ debet dari pœna bonis, ergo non deberent eſſe tunc in loco vno, ſed poſſunt ſimul in eodem loco manere homines diuerſarum qualitatum, & ſtatuum, ita vt quidam in pęna ſint, & alij in iocunditate, ideo non repugnat ſecundum prouidentiam Dei ad tempus ſaltem bonos, & malos in eodem loco eſſe.

Ad decimum dicendum, quòd quantum ad vltimam diſpoſitionem de re non ponuntur boni, & mali in eodẽ loco, & tamen ad tempus nondum completa diſpoſitione de eis poſſunt ſimul poni, ſicut & nunc ſecundum diuinam prouidentiam manẽt boni, & mali mixti in hoc ſeculo, non facta differentia inter eos in honore, & ſtatu: immo aliquando Deus malis tribuit hęc maiora .i. ſtatum, & honorem, ſed in fine non erit ſic. nunc tamen nondum eſt completa diſpoſitio de eis, ideo non eſt inconueniens ſic manere: ita boni, & mali poterant apud inferos manere in eodem loco, dum tamen non paterentur eaſdem pœnas, & hoc per aliquod tempus, ſed tandem non erant ibi manſuri, ſed illi qui erant in Sinu Abrahæ transferendi erant ad cęlum empyreum, & etiã illi qui in Purgatorio.

An purgatorium ſit vnus locus ſpecialis, vel purgetur vnuſquiſque in loco in quo peccauit.

Quæſt. DXXX.

Circa Purgatorium autem dicebant aliqui non eſſe vnum locum, ſed quod puniretur quilibet vbi peccauerat.

Sed dicendum, quod non ſtat. Primo quia purgatio fit per ignem, vt patet primo Corinth. 3. cap. ſcilicet quale opus fuerit cuiuſque ignis probabit. & tamen non eſt ignis in quocunque loco in quo poſſit anima purgari, ergo non purgantur animæ vbi peccauerunt.

Sed forte aliquis dicet, quod anima purganda quocunque vadat portat ſecum ignem quo torquetur, ſicut dictum eſt ſupra de animabus damnatorum, & de dæmonibus.

Dicendum, quod non ſtat. primo, quia falſum eſt, ꝙ anima aliquem ignem ſecum portet, quia neque dæmones, neque animæ quando ſunt extra inferos, ferunt ſecum aliquem ignem, vt quæſtione 463. dictum eſt, ergo multominus animæ purgandæ.

Secundo, quia animæ extra infernum torquentur ab igne inquantum ſunt ei alligatæ .ſ. teneri ſe ſciunt, & ſtatim ad illum reducentur ad quod oportet dari determinatum ignem, ad quem habeãt talem alligationẽ, quia ignis in vniuerſali non torquet neque detinet aliquem. ille autem ignis erit animas purgandas affligens, & erit determinatus, ergo a determinato igne torquentur animæ purgandæ.

Tertio quia ſi aliquis talis ignis detur, ille erit locus regularis purgationis, & locus in quo fuerit ignis ille erit locus purgatorij, ſicut cum animæ damnatorum exeunt aliquando de inferno puniuntur ab igne inferni, vt apprehenſo, & manet eis infernus, vt locus determinatus pœnæ, ita & ille ignis a quo purgabuntur animæ tanquam apprehenſo faciet eas determinari ad certum locum purgationis.

Secundo quantum ad principale, quia non videtur, quod poſſit quis puniri vbicunque peccauit, quia peccauit quis in multis locis, ideo deberet ſimul in omnibus puniri. quod non eſt poſſibile. ſi autem ſucceſſiue debeat puniri in omnibus non conuenit, quia tunc pœna illorum qui in Purgatorio ſunt aliquando efficeretur minor, & rurſus maior, & iterum minor ſecundum conditionem peccatorum illorum, quæ in varijs locis commiſerunt, & tamen pœna purgatoria videtur eſſe regularis reſpectu vnius, & eiuſdem ad ſeipſum, ideo non punitur in varijs locis, ideſt in quolibet in quo peccauit.

Tertio, quia non videtur hoc poſſibile, quia qui punitur purgatorie doloris vices de omnibus peccatis,

& aliquam partem ſatisfactionis egit pro illis, & cũ quis viuens ſatisfacit per opera bona non ſatisfacit ſpecialiter pro vno peccato, aut pro alio, ſed pro omnibus peccatis debetur quædam menſura ſatisfactionis quæ ſit velut quædam maſſa, & de tota illa detrahitur quædam quantitas ſatisfactionis competens cuilibet operi ſatisfactorio, ita animabus purgandis reſpondet determinata quantitas pœnæ pro omnibus peccatis, cum non fuerit a viuente tota menſura ſatisfactionis impleta, & in illa menſura pœnæ non diſtinguitur quid pro vno peccato, & quid pro alio reſpondeat, ideo conſequenter nec dēt tolerari pars pœnę illius in vno loco, & pars in alio.

Quarto, quia ponentes purgationem fieri vbicunque peccatum commiſſum fuit, ponunt rem ſine cauſa: nam locus parum facit ad peccatum, cum ſit circũſtantia extrinſeca, & raro aggrauat, ideo non eſt cauſa ſufficiens, vt determinate in ipſo loco delicti fiat punitio: nam neque leges humanæ hoc faciunt, quia non puniunt hominem determinate in loco in quo deliquit, ſicut fur occiditur in loco patibuli, licet in patibulo, vel patibuli loco furtum non commiſerit, ſed alibi.

Quinto, quia ſi purgarentur animæ ſaluandorum in locis in quibus peccauerunt, eadem ratione punirentur animæ damnatorum in locis in quibus peccauerunt, ſed non puniuntur cum ſit determinatus locus inferni, ergo neque purgabuntur animæ in locis in quibus peccauerunt, ſed erit locus aliquis determinatus punitionis.

An Purgatorium ſit ſupra nos in aere caliginoſo.
Quæſtio DXXXI.

Cum vero dicebatur, quod erat locus purgatorius ſupra nos in aere caliginoſo.

Dicendum, quod non ſtat. Primo, quia (vt dictum fuit) purgatio fit in igne, ſed in aere caliginoſo non eſt ignis, ſed frigus, ergo non fit ibi purgatio animarum.

Secundo, quia dignior locus erat Sinus Abrahę quã Purgatorium, cum in Purgatorio eſſet pœna damni, & ſenſus. Sinus autem Abrahæ non dabatur, vt locus alicuius pœnæ. Etiam quia in Sinu Abrahæ erant viri ſancti, qui neque peccatum aliquod veniale habebant, neque alicuius ſatisfactionis onere pro mortali tenebãtur, in Purgatorio autem vtrunque erat, & tamen Sinus Abrahæ eſt in partibus inferioribus terræ, cum Chriſtus deſcendens illuc dicatur deſcendiſſe ad inferos, vt patet in Symbolo, ergo a fortiori purgatorius locus erit ſub terra, & non in aere qui eſt locus excellentior.

Tertio, quia Gregorius dicit eſſe eundem ignem infernalem, & purgatorij. ſ. ſicut ſub eodem igne aurum rutilat, & palea fumat, ita in eodẽ igne peccator cruciatur, & electus purgatur, ſed ignis inferni eſt ſub terra, ergo neceſſe eſt purgatorium ſub terra eſſe.

Quarto, quia nulla ratio mouet ad hoc, quod ponatur in aere caliginoſo, ideo ponendus eſt locus ille vbi ponũtur alia loca animarum nondum beatarum.

Quinto, quia locus Purgatorius eſt ad pęnam pro peccato ſuſtinendam, & eſt locus triſtis, ſed inferiora loca & obſcura ſunt triſtia, & hoc facit obſcuritas & inferioritas in locis quod triſtitia in ſpiritibus; ideo cum ſpiritus qui purgantur adhuc in triſtitia ſint, debet eſſe locus Purgatorius obſcurus & inferior, non eſt autem talis aer caliginoſus, quia locus ſuperior eſt. Etiam non eſt obſcurus, quia licet aliquando ſit nubiloſus interdum ſerenus eſt, ideo conuenit locus ille ſub terra qui æternas habet tenebras.

Ad rationem autem cum iſti dicebant, quod qui purgantur medij ſunt inter nos & beatos in ſtatu, &c.

Dicendum, quod quantum ad ſtatum viatores ſunt cum nondum ſint in ſuo vltimo, appropinquant tamen ad terminum magis quam nos propter ſuam certitudinem, verumtamen in eo quod purgantur inferiores nobis ſunt. nam non ſunt in Purgatorio pro conditione ſtatus, ſed pro peccati reliquijs, pro quibus non ſatisfecerunt, ſed quantum ad hoc nos ſumus ſuperiores qui poſſumus eſſe ſine onere ſatisfactionis, aut ſaltem poſſumus ſatisfacere ſine pœna inflicta ab extra per propriã A operationem, ideo cum nobis ſint inferiores, quantum ad id de quo purgantur, debent eſſe in loco inferiori quam nos ſimus. Item quia propinquiores ſunt ad beatitudinem qui erant in Sinu Abrahæ, quam qui in Purgatorio, cum illi eſſent certi de beatitudine & nullam pœnam haberent, & tamen illi non erant in aere, ſed ſub terra vt oſtenſum eſt, ergo Purgatorius locus ſub terra erit.

Dicendum igitur quod aut Purgatorius locus conſideratur de lege communi, vel de diſpenſatione ſpeciali Dei. Accipiendo primo modo eſt locus in concauitate terræ iuxta centrum, & eſt circa locum damnatorum, ita vt idem ignis vtroſque cruciet .i. damnatos & purgandos, & vocatur generali nomine infernus, ſicut omnes prædictæ quatuor partes vocantur inferi, & hoc
B modo Chriſtus dicitur deſcendiſſe ad inferos, quaſi dicat non ad vnam tantum partem illarum ſed ad omnes, ſcilicet quod per hoc quod coniunctæ erant deſcendendo ad vnam cenſebatur deſcendere ad omnes, & vocantur omnes illæ inferi, quia infra nos ſunt in profundo terræ.

Si autem accipiatur ex ſpeciali Dei diſpenſatione. Dicendum quod non eſt vnicus locus Purgatorius, ſed multa loca, cum inueniamus in diuerſis puniri animas, & fit hoc ad eruditionem noſtram. ſ. vt nos videntes earum pœnas arceamur a peccatis, & ſatisfaciamus hic de illis quæ commiſerimus.

Etiam fit ad vtilitatem ipſarum animarum, quæ puniuntur, & hoc præcipue ſi enarrant pœnas ſuas, & dicunt, quæ ſuffragia noſtra ſint eis vtilia, &
C ſic adiuuantur a nobis ad hoc quod citius liberentur de pœnis.

Sciendum etiam quod animæ quę ex diſpenſatione puniuntur extra locum Purgatorium nõ purgantur determinate in locis in quibus peccauerunt, quaſi vbicunque peccauerint puniantur, ſed accidit puniri eas interdum in loco aliquo in quo peccauerint, interdum autẽ foris, ſicut magis opportunum eſt ad manifeſtationem ipſarum.

Et patet hoc, quia iſta diſpenſatio punitionis extra locum Purgatorium fit ad vtilitatem ipſarum animarum & ad noſtram eruditionem, ideo fiet punitio in illis locis quæ magis conueniunt ad iſtam eruditionem & vtilitatem, ſed interdum quis peccauit in tali loco in quo ſi puniatur nulli apparebit, neque erudiretur quis ex il-
D lo, neque ipſe vtilitatem ſuffragiorum conſequitur, ideo oportet, quod puniatur in alio loco in quo poſſit apertius ſe manifeſtare ad prædicta, ideo interdum in locis in quibus peccauerint puniuntur, interdum non, & cum in loco ipſo peccati puniuntur, hoc ideo fit, vt cum apparuerint reuelent peccatum, quod ibi commiſerunt, & ex illo ſit fortaſſis abundantior eruditio, ſi tamen peccatum, quod quis commiſit in loco non ſit reuelandum, non oportet, quod anima potius patiatur in loco peccati, quam alibi.

De loco vbi Abrahæ Sinus ſitus ſit.
Quæſt. DXXXII.

Circa Sinũ Abrahæ aliqui dicebant ſupra quęſt. 521.
E quod non eſſet circa infernum damnatorum, quia Chriſtus dixit chaos magnum firmatum eſſe, dicẽdum, quod iuxta infernum damnatorum eſt Sinus Abrahæ, quia omnes prædictæ quatuor partes ſunt intra illam magnam concauitatem terræ, quæ eſt circa centrum, & ſunt omnes illæ vnus locus per contiguitatem, vel continuitatem.

De chaos autem firmato dicendum, quod non eſt diſtantia inter loca illa; ſed obſtaculum prohibens tranſitum, ſicut inter domos coniunctas ſunt fortes materiæ, quæ vetant mutuum tranſitum, licet contigua ſint ædificia.

Et apparet ex modo loquendi, quod non ſignetur ibi diſtantia aliqua, ſed obſtaculum medium, nam dicitur Lucæ 16. ex verbis Abrahę, & in his omnibus inter nos, & vos chaos magnum firmatum eſt, vt hi, qui volunt

hinc tranſire ad vos non poſſint, neque inde huc tranſ-
meare; iſtud autem chaos prohibens non erat aliquid
corporale, quia corporalia non poſſunt impedire tranſi-
tum animarum, ſed erat ſpirituale aliquid, ſcilicet Dei
diſpoſitio, & diuerſitas ſtatus, erat enim lex æterna Dei,
vt damnatus non poſſit ſaluari, & ſaluus non poſſit
damnari, ſed tranſire de Sinu Abrahæ in locum tor-
mentorum erat tranſire de beatitudine in damnatio-
nem, & e contrario, ideo neque erat poſſibile ire, ne-
que redire.

Etiam ad conſolandum diuitem non erat poſſibile,
quod tranſiret Lazarus, ſicut diues petebat, quia ſicut le
ge æterna vetitum eſt damnatos ſaluari, & iam ſaluos
damnari, ita & damnatis determinate manētibus apud
inferos interdicta eſt omnis conſolatio a ſpiritibus bea-
torum, & hoc erat magnum chaos, quod firmatum erat
in medio, vt non poſſet Lazarus tranſire ad refrigeran-
dum linguam diuitis, & non ſignificabatur diſtantia
magna localis.

Sed obijcietur, quod Chriſtus oſtenderit multum di-
ſtare loca iſta, quia Lucæ 16. cap. dixit diues ſepultus eſt
in inferno, eleuans autem oculos ſuos, cum eſſet in tor-
mentis, vidit Abraham de longe & Lazarum in Sinu
eius, & ipſe clamans dixit, pater Abraham, &c. ergo lon-
ge erat Sinus Abrahæ a loco inferni.

Dici poteſt vno modo, quòd iſta longinquitas vel di-
ſtantia non tantum refertur ad locum quantum ad ſta-
tum, quia in Sinu Abrahæ erat conſolatio, in inferno au
tem erant tormenta, vt patet eodem capitulo, ſcilicet ele
uans autem oculos ſuos, cum eſſet in tormentis, & rur-
ſus, recordare fili, quia recepiſti bona in vita tua, Laza-
rus autem ſimiliter mala: nunc autem iſte conſolatur,
tu vero cruciaris, & tamen iſta maxime diſtant, ſcilicet,
conſolatio, & cruciatus.

Secundo poteſt dici, quòd etiam ſi non ſolum parum
diſtarent, ſed etiam ſi eſſent idem locus infernus dam-
natorum, & Sinus Abrahæ, poterat vnus, ideſt diues lō
ge eſſe a Lazaro, ſicut vna ciuitas, eſt vnus locus commu
nis omnium habitantium in ea, & tamen intra illam
diſtat vnus ciuis ab alio. Ita cum ibi eſſent multi in in-
ferno damnatorum, ideo non repugnat, & multi in Si-
nu Abrahæ, & ſic poterat valde diſtare Lazarus a diuite.

Tertio poteſt dici quod iſta quidem erat aliqua diſtā-
tia inter Lazarum & diuitem, ſed non magna, nam di-
ues poterat loqui ad Abraham, & Abraham ad Laza-
rum, ſed ſi ſignificaretur inter eos valde magna diſtātia
non introducerentur loquentes, erat ergo parua, non ta-
men erant coniuncti, quia tunc non diceretur diues cla
mans, ſed loquens, & tamen clamans dicitur; vt cum di
citur quod vidit Abraham de longe.

Dicendum quod longe & prope reſpectiue dicuntur,
& quod ad vnam rem eſt prope, ad aliam eſt longe, vn-
de aliquando ſpatium decem pedum vocabitur longe,
& interdum diſtantia duarum leucarum dicetur pro-
pe, & ita quantumcunque paruum ſpatium poterat di
ci longe.

Quarto poteſt dici, quòd verè erat longe, quia ali-
quanta diſtantia erat non ſolum inter Lazarum & diui-
tem, ſed etiam inter infernum & Sinum Abrahæ. Et ra-
tio eſt quia licet omnes iſtę quatuor partes vel ſinus ſint
quidam locus continuus, tamen accipiendo vnam partē
reſpectu alterius eſt diſtantia inter illas; nam infernus
damnatorum, eſt inferior, & Sinus Abrahæ non eſt co-
niunctus illi, ſed mediat locus Purgatorius, ideo extre-
mitas inferni & Sinus Abrahæ inter ſe diſtant, vnde cō-
uenienter potuit dicere Chriſtus quod diues vidit lon-
ge Lazarum in Sinu Abrahæ.

Quomodo hæ quatuor partes, ſeu loca inferni ordinantur inter ſe quoad Situm. Quæſt. DXXXIII.

CVm vero dictum ſit de his quatuor locis, vel parti-
bus eiuſdem loci continui, videndum eſt nunc de
habitudine iſtorum quantum ad ſitum.

Dicendum, quod aliqui ordinant iſta loca ſecundum
ſub & ſupra, & dicunt quod infernus damnatorum eſt
F locus infimus omnium, & ſupra hunc eſt Lymbus pue-
rorum, & ſupra illum eſt purgatorius locus, & ſupra il-
lum Sinus Abrahæ. Sic dicit Beatus Thomas de Aqui-
no. 3. ſent. d. 21. ſ. quadruplex eſt infernus. Vnus eſt dam
natorum, in quo ſunt tenebræ quantum ad carentiam
gratiæ, & eſt ibi pœna ſenſibilis, & iſte eſt locus damna-
torum. Alius eſt infernus ſupra iſtum in quo ſunt tene-
bræ quantum ad carentiam diuinæ viſionis, & quan-
tum ad carentiam gratiæ, ſicut in præcedenti inferno,
ſed non eſt ibi pœna ſenſibilis, & dicitur Lymbus pue-
rorum. Alius eſt ſupra hunc, in quo ſunt tenebræ quan-
tum ad carentiam diuinæ viſionis, ſed non quantum
ad carentiam gratiæ, & eſt ibi pœna ſenſus, & dicitur
Purgatorium:

Alius eſt ſupra hunc in quo eſt tenebra quantum ad
G carentiam diuinæ viſionis, ſed non quantum ad caren-
tiam gratiæ, & non eſt ibi pęna ſenſibilis, & iſte eſt infer
nus Sanctorum Patrum.

Eſt autem dicendum quod iſta aſſignatio locorum
quantum ad ſitum non colligitur ex ſacra ſcriptura, quę
de eis non loquitur, ſed ex ratione aliqualiter colligitur,
nam conſtat ex ſupra poſitis omnia hæc loca poni infra
terram in quadam eius concauitate iuxta centrum, &
ideo ex ratione qua ponuntur hæc infra terram appa-
ret ordo ipſorum, ſpiritus enim ſoluti corpore ſi ſunt
extra vitam æternam ſunt neceſſario triſtes, ideo com-
petit eis locus triſtis, ideo omnes ſpiritus qui non ſunt
in cœlo Empyreo debebant eſſe infra terram. Et hoc
duabus rationibus.

Prima quia fere omnes ſpiritus ſoluti corporibus, qui
H non ſunt in vita æterna ſunt in aliquo peccato, & pro
peccato puniuntur, ſed peccatum facit rem minimi va-
loris, ideo debet eſſe in loco minimi valoris. Iſte autem
eſt locus infimus, ideo omnes animæ quæ ſunt in pœna
debent eſſe infra terram, cum in peccato vel obligatio-
ne pro peccato adhuc maneant, ideo infernus damna-
torum, & Purgatorium & Lymbus puerorum debebāt
eſſe infra terram.

Secūda cauſa eſt triſtitia, quia quod in corporibus eſt
pondus hoc in ſpiritibus eſt triſtitia, ſed pondus conſti-
tuit rē in loco inferiori, ideo & triſtitia idem faciet, ſed
omnis ſpiritus ſolutus a corpore ſiue ſit in peccato ſiue
non, dumtamen non ſit in vita ęterna, eſt neceſſario tri-
ſtis, ideo erit in loco inferiori. ſ. ſub terra, & ſic etiam ſpi
ritus ſanctorum qui erant in ſinu Abrahæ neceſſe erat
I vt ſub terra eſſent: nam cum non eſſent in vita æterna
neceſſe erat quod haberent quandam triſtitiam, & tali-
bus competit inferior locus. ſ. ſub terra, generaliter ergo
omnis anima quæ non eſt in vita æterna poſt ſeparatio-
nem a corpore eſt ſub terra. Dato hoc apparet ratio ordi-
nis inter loca iſta, quia neceſſe eſt quod infernus damna
torum ſit inferior omnibus his locis.

Et prima ratio eſt quia cum peccatum faciat rem eſſe
infra, quanto peccatum maius fuerit tanto erit res infe-
rior, ſed nullum peccatum eſt maius quam damnatorū,
qui ſunt in peccato mortali actuali, ergo illi ſunt inferio-
res, nam qui in Lymbo ſunt ſolum habent Originale, q
licet ſit mortale, quia tamen, non eſt actuale minus eſt,
qui autem in Purgatorio non ſunt in peccato mortali,
ſed in ſolo actuali, vel in ſola obligatione tolerandi pœ-
K nam pro ſatisfactione incompleta.

Secunda eſt quia quanto aliquis ſpiritus, eſt triſtior, tā
to eſt in loco inferiori, quia vero nulla eſt maior triſtitia
quam illa quam habent damnati, cum habeant pœnam
duplicis carentiæ. ſ. gratiæ, & gloriæ, & pœnam ſenſus,
cęteri autem minora mala habēt vt patet ex dictis, ideo
illi erunt in loco inferiori.

Supra hunc dicitur eſſe Lymbus puerorum iuxta
præcedentem aſſignationem. Et ratio huius eſt quia
poſt damnatos nullum eſt maius peccatum, quia eo-
rum qui ſunt in Purgatorio non eſt peccatum mortale
actuale, ſed vel nullum eſt, vel eſt ſolum veniale.
eorum autem qui in Lymbo ſanctorum nullum eſt pec-
catum, ideo erunt pueri in Lymbo & infra Purgato-
rium, & conſequenter immediate ſupra infernum dam
natorum.

Secun-

Secundo quia pueri qui ſunt in Lymbo ſunt triſtiores. nam tam qui in Purgatorio ſunt quam qui in Sinu Abrahæ habent gratiam, & expectant, aut expectabant gloriam; qui vero in Lymbo in æternum damnati ſunt, ideo triſtiores ſunt, & ſic inferior locus eis competit.

Sed tunc obijcietur, cum ponatur Lymbus puerorum ſupra infernum damnatorum, & infra Purgatorium, neceſſe eſt quod ſit ignis in Lymbo. nam ipſe ignis qui eſt in inferno eſt in Purgatorio, & ita cõtinuatur de vno ad alterum, ſed Lymbus puerorum eſt in medio amborum, ergo ignis inferni erit in Lymbo, & tunc manebit difficultas quomodo non ſit pœna ſenſus in Lymbo cũ ſit ibi ignis qui affligit ſenſitiue.

Dicendum quod Lymbus puerorum poteſt dupliciter poni. Vno modo, vt ſit ſecundum ordinem Situs ſupra infernum damnatorum inter eum, & Purgatorium.

Alio modo vt ſit ad latus inferni damnatorum, & quaſi ęqualis ei in ſitu, ſed aliquo modo ſuperior erit, quia infernus damnatorum putatur eſſe in centro, vel centrum tenere, & ideo ad quamcunq; partem ſit Lymbus puerorum erit ſuperior inferno. Si autem poſuerimus Lymbum quaſi ad latus, non erit ignis in eo, & tolletur hoc inconueniens. Si autem fuerit directe ſupra poſitus, erit ignis in eo ſicut eſt in Purgatorio. Sed dicetur quod ignis non affligit ibi puerorum animas nunc, nec affliget ipſos pueros poſt reſurrectionem ibi exiſtentes: ratio autem & modus poſſibilitatis oſtenditur ſup.

De Purgatorio ratio eſt quod ſit ſtatim ſupra Lymbũ puerorum & infra Sinum Abrahæ: quia peccatum eorum qui in Purgatorio ſunt minus eſt peccato illorum, qui in Lymbo, quia in Lymbo ſũt pueri in peccato mortali, in Purgatorio autem nullus eſt in mortali, ſed in veniali aut nullo. debent autem eſſe ſub illis qui ſunt in Sinu Abrahæ: quia in nullo habent illi peccatum, ideo ſub nullo eſſe debent, & tamen ad iſtos pertingit ignis inferni, quia iſti habent pœnam ſenſus.

De Sinu Abrahæ ex rationibus ſupra poſitis apparet quod ſit in parte ſuprema iſtorum locorum, quia qui ibi ſunt in nullo peccato ſunt, neque in onere alicuius ſatiſfactionis inexpletæ. in alijs autem locis ſunt in peccato, aut ſaltem in obligatione pœnæ, ideo locus iſte eſt ſublimior, & ad locum illum non pertingit ignis, & tamen licet pertingeret in nullo noceret ſicut dictum eſt ſupra de Lymbo ſi ponatur ibi ignis; ſunt tamen tenebræ corporales ibi, quia non peruenit illuc aliquod lumen.

Etiam quia ſic conueniebat animabus ibi exiſtentibus, ſcilicet eſſe in loco triſti, cum nondum habentes viſionem Dei neceſſe erat vt triſtitiam haberent, quia illa carebant, & iſtam habitudinem oſtendit Chriſtus aliquo modo; nam dicitur Luc. 16. quod diues mortuus eſt & ſepultus in infernum, Lazarus vero ab Angelis portatus eſt in Sinum Abrahæ, & dicitur quod diues eleuãs oculos ſuos cum eſſet in tormentis vidit Abraham de longe, & Lazarum in ſinu eius; ergo cum ad videndum Lazarum in Sinu Abrahæ debuerit eleuare oculos, oportebat quod Sinus Abrahæ eſſet ſupra ſinum damnatorum in quo erat diues.

An præcipua conditio ignis inferni eſt quod ſit perpetuus, vel æternus. Quæſt. DXXXIIII.

CVm autem dictum ſit de his quatuor partibus inferorum, eſt nunc redeundum ad ſingulas ipſarum; eſt autem prima infernus damnatorum, & licet omnes iſtæ partes vocentur inferi, vel inferni, vel iuxta illud ad Philip. 2. cap. cæleſtium, terreſtrium, & infernorum; & illud, deſcendit ad inferos. tamen abſolute loquendo, & ſingulariter locus damnatorum vocatur infernus, vnde & interdum ipſum vocamus infernum quaſi aliæ tres partes non ſint inferni. ſic dixit Chriſtus Luc. 16. quod mortuus eſt diues & ſepultus in infernum, Lazarus autem portatus, eſt ab Angelis in Sinum Abrahæ, & ſic Sinum Abrahæ non vocauit infernum, & locum damnatorum ſolum vocauit infernum.

De hac ergo parte præcipua conſiderandum eſt, quãA tum ad pęnas eius, & quia in inferno aut eſt ſola pœna ignis, aut eſt præcipua. Dicendum eſt prius de igne inferni. Et eſt id dubium de conditione ignis inferni.

Dicendum primo quod conditio ignis inferni, eſt quod ſit perpetuus vel æternus. Sic enim Chriſtus dixit ſupra in littera, ite maledicti in ignem æternum. Et vocatur æternus, ideſt perpetuus, ſcilicet qui nunquam finietur, & ideo ſicut nunquam finietur ignis, ita nunquam morientur damnati qui in eo ſunt, & pœna nunquam ceſſabit. ſic dicitur Pſalm. 80. inimici Domini mentiri ſunt ei, & erit tempus eorum in ſęcula, ideſt ſemper; vocatur tempus eorum tempus durationis ad pœnam, & ſunt inimici Dei ipſi damnati, quia ſi aliqui poſſunt dici inimici Dei, illi potius quam alij dicentur, quia ſunt magis elongati ab eo.

B Cauſa autem quare duret ignis ille ſemper, eſt vt ſemper puniantur damnati; modus autem quo durat eſt vel conditio materiæ, vel elongatio a contrarietate actionis quæ eſt corruptiua, vel voluntas Dei, cum ſit inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ, vel quia locus ille effectus eſt naturalis ignis .ſ. data ei qualitate conſeruatiua, quæ eſt in ſphæra ignis, ſecundum quã eſt locus ille naturalis igni, de quibus modis ſupra dictum eſt.

An ignis inferni ſit vnus vel multi. Quæſt. DXXXV.

SEd eſt dubium de illo igne an ſit vnus vel multi. Aliqui putant, quod quilibet ardet in igne ſuo, cũ non ſit eadem pęna omnium ſed inæqualis.

C Dicendum, quod vnus ignis eſt per continuitatem in tota regione damnatorum, imò etiam in Purgatorio eſt ipſe idem ignis qui eſt in inferno damnatorum, & vbiq; eſt ęqualis vigoris, & ardoris, & materia eiuſdẽ cõditionis eſt, in qua eſt totus ignis .ſ. ſulphur, & pix.

Sed dicetur, quomodo damnatorum ſunt pœnę ęquales, & inęquales cum ignis idem ſit? Aliqui dicunt hoc prouenire ex eo, quod illius ignis eſt actio ſpiritualis per intentionem ſpeciei facientis ſentiri dolorem, & nõ vrẽtis, neque calefacientis.

Dicendum quod non ſtat, quia quęcunque ſit actio ignis quod illa ſit inæqualis ad diuerſos non inæqualiter diſpoſitos naturaliter, cum ignis idem & æqualis ſemper ſit admirandum eſt.

Eſt ergo dicendum quod prouenit hoc ex dirigente
D ignem in actione; operatur enim vt eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ. Deus autem inæqualiter peccãtibus inęquales pœnas tribuit, ideo ſic dirigit ignem, vt ab eodem ęqualiter ardente patiatur plus qui magis peccauit, & minus qui minus peccauit, & ſecundum proportionem peccati ſit proportio pęnatum. Et hoc apparet quia ignis non poterat aliquid agere in animam ſeparatam, quę nõ alteratur, neque in materia communicat, neque ſentit, ſed Deus facit, vt poſſit pati anima ab igne velut a detinente eam, & hoc ſolum poteſt inquantum eſt inſtrumentum diuinę iuſtitię.

Cum ergo detinere non poſſet ignis animam quocunque modo niſi Deo agente, ita quod ex detentione ſequatur parua, aut magna afflictio, ſiue tanta, & tanta, non prouenit niſi ex Deo dirigente, & conferente hanc
E vim igni vt eſt inſtrumentum ſuæ operationis, & hoc eſt quantum ad pœnam animarum ſeparatarum: quantum vero ad pęnam damnatorum poſt reſurrectionem, quæ eſt per actionem intentionalem ignis affligentis inquantum ſentitur & ſine corruptione, debebat eſſe afflictio æqualis ad omnes, cum ignis ſit ęqualiter diſproportionatus omnibus, ſed affliguntur quidam plus, alij minus, quia Deus varie vtitur igne vt inſtrumento ſuo ad punitionem damnatorum inęqualiter peccantium.

An pœna inflicta ab igne ſit ſemper æqualis? Quæſtio. DXXXVI.

ET rurſus quęretur de pęna inflicta ab igne an ſit ſemper ęqualis, vel intendatur, & remittatur.

Dicendum quod nunquam intenditur neque remittitur ſed eſt ęqualis, & ratio eſt quia ſi remitteretur ſiue minueretur, aut fieret hoc ex conditione patientis, aut ex conditione ignis, aut ex intentione Dei. Non primo modo, quia patiens ſemper eſt aptum ęqualiter pati, cum ſit actio non corruptiua. in actione enim naturali qua aliquid alteratur licet ſit ęquale agens in tota actione continua poterit patiens inęqualiter pati, eo quod per continuam alterationem lęditur virtus ſenſitiua, & non manet eadem aptitudo ad ſentiendum malum quod infertur; ſed hic eſt actio intentionalis ſolum, & non corrumpitur, nec alteratur organum licet fiat magna afflictio, ideo manet ęqualis diſpoſitio ex parte patientis ad ſuſtinere poſſe æqualem pęnam. Etiam ex parte ignis eſt æqualis actio, quia ille non minuitur, ſed manet vnus & æqualis, ſicut ergo vt inſtrumentum diuinæ actionis poteſt ſemel inferre pęnam certã, poterit ſemper illam infligere. Ex parte etiã Dei non remittitur actio, quia hoc fieret ſecundum rationem quaſi iam minora mereretur qui punitur, ſed non eſt verum; nam qui in inferno punitur ſecundum certum gradum pœnæ, hoc ideo ſuſtinet quia habet certum gradum culpæ, ideo quandiu perſeuerauerit idem gradus culpæ & debiti, manebit eadem pœna, ſed damnati licet puniantur nunquam ſatisfaciunt in aliquo, quia non poteſt quis ſatisfacere qui eſt in peccato mortali; non ergo ſoluunt aliquid de debito, ideo quantumcunque puniantur, ſemper manet obligatio ad pœnam æqualis, quaſi nunquam ſoluere incęperit, ſed quandiu eſt obligatio ęqualis debet eſſe pęna ęqualis, ergo ſemper erit pęna damnatorum æqualis. Item ſi pœna damnatorum diminueretur in aliquo, neceſſe erat tandem totam finiri, quod falſum eſt, quia eſt ęterna. Et patet hoc quia licet in duratione ſit pœna illa infinita eſt finita in acerbitate, & quorundam maior aliorum minor: ſi ergo aliquid de iſta acerbitate aliquando minueretur, ſicut vna die aliquid tolleretur, ita alia die ęquale, & per ęqualia tempora tollerentur ęquales portiones acerbitatis, & ideo neceſſe erat vt aliquãdo nulla acerbitas maneret, ſed non exiſtente aliquo gradu acerbitatis non poteſt eſſe pęna aliqua, ideo deſineret eſſe pęna illa ſimpliciter, & non eſſet ęterna, non ergo remittitur aliquid de illa acerbitate, quam ſemel habet ipſa pœna, ſed ſemper ęqualiter patiuntur damnati.

An iuſtum ſit puniri peccatores in inferno pro peccato temporaliter commiſſo, & vnde proueniat iſta æternitas pœnæ in eis. Quæſt. DXXXVII.

QVoniam autem dictum eſt de iſta pœna ignis quod eſt æterna, eſt dubium an iuſtum ſit puniri peccatores æternaliter in inferno pro peccato quod temporaliter commiſerunt.

Aliqui dicunt quod non eſt iuſtum, quia pæna vt iuſta ſit non debet excedere delictum Deut. 25. c. ſecundũ menſuram delicti erit plagarum modus, ſed omne peccatum commiſſum ab homine fuit temporale. ergo nullum punietur in æternum.

Secundo quia duorum peccatorum mortalium vnũ eſt altero grauius, ergo vnum debet grauius puniri, quã alterum, ſed nulla eſt maior pœna æterna cum ſit infinita, ergo non debebitur cuilibet peccato, ſed vel nulli vel maximo, quod vnum tantum eſt, immo nulli debebitur, quia ſi alteri peccato debetur minor pæna nõ erit æterna, ſed nullum peccatum eſt quod tantum diſtet ab altero in grauitate quantum finitum ab infinito, ergo ſi alicui peccato debetur pœna minor æterna, nulli debebitur æterna.

Tertio quia a iuſto iudice non infertur pæna niſi ad correctionẽ, vnde 2. Ethicorum dicitur quod pęnæ ſunt quædam medicinæ, ſed quod impij puniantur in æternum non eſt ad eorum correctionem neque aliquorum aliorum, cum tunc non ſint futuri aliqui qui per talem pœnam corrigi poſſint, ergo non dabitur pæna æterna pro peccatis.

Quarto omne quod non eſt per ſe volitum nullus

F vult niſi propter aliquam vtilitatem, ſed pænæ non ſunt a Deo per ſe volitæ, quia Deus non fecit mortem, neque delectatur in pœnis, aut perditione viuorum. Sapien. 1. cap. ſed ex pæna perpetua nulla vtilitas accidere poteſt. ergo Deus non fert pœnam æternam.

Quinto quia nichil eorum, quæ ſunt per accidens eſt perpetuum, vt oſtenditur. 1. de Cœlo & Mundo, ſed pœna eſt eorum quæ ſunt per accidens, cum ſit contra naturam. ergo non poteſt eſſe perpetua.

Sexto quia iuſtitia Dei, videtur exigere hoc vt peccatores ad nichilum redigantur: quia per ingratitudinem meretur quis accepta beneficia perdere; inter cætera beneficia maximum eſt eſſe, ergo iuſtum eſt quod omnis peccator qui per ingratitudinem Deum offendit, etiam

G eſſe amittat, ſed ſi eſſe perditur neq; poterit manere pœna, ergo non erit pœna æterna.

Dicendum quod non eſt dubium quin pœna damnatorum pro peccatis eorum erit æterna, quia ſic Chriſtus dixit. Ite maledicti in ignem æternum, & dicitur etiam ibunt hi in ſupplicium æternum. Item ſicut ſe habet præmium ad meritum, ita ſe habet pœna ad culpam, ſed ſecundum diuinam iuſtitiam præmium æternum debetur pro merito temporali Ioan. 6. cap. omnis qui videt Filium & credit in eum habet vitam æternam, ergo culpæ temporali debebitur ſecundum diuinam iuſtitiam pœna ęterna. Sed vnde proueniat iſta ęternitas pœnę eſt dubium.

Dicendum quod in pœna duo conſiderantur; ſcilicet quantitas acerbitatis, & quantitas durationis. quantum

H ad primum eſt differentia in pœnis omnium damnatorum, quia non eſt vna ęqualis alteri, ſed aliqua, eſt dupla vel tripla ad alteram. quantum ad ſecundum eſt ęqualitas: quia pœna cuiuslibet damnati eſt ęterna. primę enim quantitati pęnę, ideſt acerbitati reſpõdet quãtitas peccati ſecũdum ſe, ideſt quanto fuerit grauius peccatum tanto maior eſt pœna, & ideo ex quocunque accipiat peccatum grauitatem erit verum generaliter, quod quanto aliquod peccatum eſt grauius tanto pœna eius eſt acerbior, & ideo quia quidam damnati multo plura commiſerunt peccata, quam alij, & maiora, erit pœna eorum apud inferos multo maior.

Vnde accipiatur æternitas pœnæ in damnatis an ex conditione Dei, vel ex diſpoſitione peccantis vel aliàs.

I *Quæſtio DXXXVIII.*

DE ęternitate autem pœnę vnde accipiatur dubium eſt, quia in hac ſunt ęquales omnes damnati, cum tamen eorum peccata non ſint ęqualia.

Aliqui autem dicunt, quod accipitur ęternitas iſta ex conditione Dei contra quem peccauerunt. ille eſt enim dignitatis infinitę, ideo cum menſuretur iniuria ex quãtitate dignitatis eius qui illam ſuſcepit, vt dicitur quinto Ethicorum, & ſic magis peccat qui principem alapa percutit, quam qui percutit alium, & forte quam qui occidit alium priuatum hominem. Deus autem eſt infinitę dignitatis, erit ergo pœna peccati quodammodo infinita. non poteſt autem eſſe infinita in acerbitate, erit ergo ſaltem in duratione.

K Sed dicendum quod licet iſtud habeat aliquam apparentiam, non eſt iſta cauſa totalis neque ſimpliciter vera. non eſt enim verum quod ex hoc, quòd peccat homo in Deum qui eſt infinitus ſit peccatum infinitum, quia tunc ſequeretur quod nullum peccatum eſſet maius alio. nam omne peccatum eſt contra Deum, quia eſt contra legem eius, & non poteſt quis peccare quin Deũ offendat, hoc autem falſum eſt. Et in hoc redarguitur illa propoſitio Tullij in Paradoxis, ſcilicet paria inquit culpa, vt magna eſt, 1. vna culpa non eſt maior alia; etiam apparet quia ſacra ſcriptura dicit vnum peccatũ eſſe maius alio Deut. 25. ſecundum mẽſuram delicti erit plagarum modus.

Item omnes leges humanæ, & omnes gentes hoc ſemper crediderunt, quod pro vno delicto maior pœna dari debeat quam pro alio, & hoc non eſt niſi quia vnũ

putant

putant eſſe maius alio, ſed ſi quodlibet eſſet infinitum, nullum eſſet maius alio, ergo licet ſit quodlibet peccatũ in Deum nullum eſt infinitum. Item ſi peccatum eſſet infinitum, quia eſt in Deum, daretur pro illa pęna infinitæ acerbitatis, ſed non datur, ergo non eſt infinitum aliquod peccatum.

Sed dicetur quod non eſt infinitæ acerbitatis pęna, quia nulla creatura poſſet illam ſuſtinere, & quia nullũ infinitum ſecundum magnitudinem poteſt dari.

Dicendum quod non ſufficit, quia ſi non poteſt quis ſuſtinere pęnam infinitæ acerbitatis, deberet ergo dari cuilibet tantæ acerbitatis pœna quantum ſuſtinere poſſet, ſed falſum eſt, quia quilibet damnatorum quantũcunque grauem pęnam habeat poteſt ſuſtinere acerbiorem. Item daretur omnibus pęna ęqualis acerbitatis, cum poſſint ſuſtinere ęqualiter, ſed non datur. Item cũ in inferno dentur pœnæ iuſtæ datur cuilibet quantum meruit, ſed nulli datur maioris acerbitatis pęna quam ſit illa quam ſuſtinet. ergo nullus maiorem meruit, & ſic nullus meruit pęnam infinitam, non ergo fuit peccatum infinitum licet ſit in Deum.

Et ideo dicendum eſt quod licet ex conditione obiecti accipiat actus in moralibus maioritatem & minoritatem, tamen non eſt neceſſe quod ſi obiectum eſt infinitum ſit peccatum infinitum. ſic enim eſt in habitibus ſcientificis qui diſtinguuntur per obiecta. nam excedunt ſe ſecundum conditionem obiectorum, tamen non eſt neceſſe quod tantum ſe excedant habitus quantum ſe excedunt obiecta, quia tunc eſſent æquales habitus obiectis ſicut habitus ſcientificus de lapide & de Deo. nam non excedit habitus ſcientificus de Deo habitum de lapide tantum quantum excedit Deus lapidem, quia alias eſſet habitus de Deo ęqualis Deo, ideſt infinitus, & falſum eſt. ita ergo peccatum contra Deum accipit ex hoc quandam grauitatem, quam non haberet ſi eſſet aliquod peccatum quod non eſſet contra Deum, ſed non eſt infinitum neque ęternum, ideo non habet ex hoc peccatum, quod pęna duret pro eo in æternum, ſcilicet quia contra Deum eſt.

Secundo dicunt aliqui, quod accipitur ęternitas pęnę pro peccato ex diſpoſitione peccantis, quia vt ait Auguſtin. 21. lib. de Ciuit. Dei, non reſpondet duratio pęnæ durationi culpæ: non enim adulterium quod in momẽto temporis perpetratur momentanea pœna punitur, etiam ſecundum leges humanas, ſed reſpicit duratio pœnæ diſpoſitionem peccantis, quandoque enim ille qui peccat in aliqua ciuitate ex ipſo facto efficitur dignus, vt totaliter a communione ciuitatis repellatur, vel per exilium perpetuum vel per mortem, quandoque vero non redditur dignus, vt a ſocietate ciuium totaliter excludatur, & ideo vt poſſit eſſe conueniens membrum ciuitatis, pœna ei prorogatur vel breuiatur ſecundum quod expedit eius correctioni, vt in ciuitate conuenienter, & pacifice viuere poſſit, ita ſecundum iuſtitiam diuinam aliquis ex peccato dignus redditur penitus a ciuitatis Dei conſortio ſeparari, quod fit per omne peccatum quo quis contra charitatem peccat, quæ eſt vinculum vniens ciuitatem prædictam, & ideo pro peccato mortali quod eſt contrarium charitati aliquis in æternum a ſocietate ſanctorum excluſus æternæ pœnæ ſubiicitur, quia vt ait Auguſt. 21. lib. de Ciuit. Dei quod eſt de ciuitate iſta mortali homines ſupplicio primæ mortis, hoc eſt de ciuitate illa immortali homines ſupplicio ſecundæ mortis auferre. Quod vero pœna, quam ciuitas mundana infligit non reputatur perpetua hoc eſt per accidẽs propter duo. ſ. vel quia homo ipſe qui punitur non perpetuo manet, vel quia ipſa ciuitas aliquãdo deficit, alias enim pœnæ eſſent perpetuæ, vnde ſi homo exul in perpetuum maneret, pœna exilij, & ſeruitutis, quæ ſecundum legem infliguntur, in ęternum manerent in eo, qui autem ita peccauit, vt non reddantur digni excludi penitus a conſortio ciuitatis Dei, ſicut qui peccauerunt venialiter, habebunt pęnam breuiorem, aut diuturniorem ſecundum, quod peccata plus, aut minus eis inhæſerunt.

Tertio dicunt aliqui fieri hoc quia peccantes mortaliter peccauerunt contra bonum ęternum, dum contem-

A pſerunt vitam ęternam. Et hoc eſt quod Auguſtin. dicit 21. lib. de Ciuit. Dei, factus malo dignus ęterno: quia illud in ſe peremit bonum quod eſſe poſſet ęternum.

Sed dicendum, quod aut iſtud æternum contra quod peccauit homo accipitur pro Deo quẽ offendit, aut pro charitate contra quam egit.

Si primo modo non eſt verum quod ideo eſt infinita pœna peccati, ſicut oſtenſum fuit in primo modo iſtorum.

Si vero accipiatur pro charitate redit in præcedentem modum.

Quarto dicunt hoc fieri alij quia peccauit homo in ſuo æterno, & intelligunt aliqui hoc ideſt, quod homo peccauit contra Deum qui eſt ſuus ęternus, ideſt Deus ſuus & æternus. Sed non eſt iſte ſenſus, quia diceretur B tunc quod peccauit homo contra ſuum ęternum, vel in ſuum ęternum, & non in ſuo ęterno, ſed eſt ſenſus quod peccauit homo in æternum, ideo debet puniri in æternum. non autem peccauit in æternum ſimpliciter, cum homo non viuat in ęternum, ſed peccauit in ſuo ęterno, ideſt in ſua ęternitate. homo enim eſt in tempore, & tempus, eſt quædam participatio ęternitatis, quia quęlibet menſura durationis participat ęternitatem quę eſt menſura excedens omnium ęuiternorum, & temporalium, & eſt exemplar participatum ab his. ſi ergo homo peccat quandiu viuit, vel in peccato vſque ad mortem manet, dicitur peccare in ſuo æterno, ideſt quandiu durat ſua ęternitas, & dignum eſt vt qui peccauit in æterno ſuo, quod nunc ei datum eſt, puniatur in æterno ſimpliciter, ideſt quandiu Deus durabit, & ſic dicit Grego. C lib. 33. Mor. ad magnam Dei iudicantis iuſtitiam pertinet, vt nunquam careant ſupplicio, qui nunquam carere voluerunt peccato.

Si autem obijciatur, quod quidam peccantes mortaliter proponunt vitam ſuam emendare aliquando, & ita ſecundum hoc non eſſent iſti digni ęterno ſupplicio. Dicunt aliqui quod intelliguntur verba Hilarij de voluntate quæ manifeſtatur per opus. qui enim in peccatum mortale propria voluntate labitur, ponit ſe in ſtatu a quo erui nõ poteſt niſi diuinitus adiutus, vnde ex hoc ipſo quod vult peccare vult conſequenter perpetuo in peccato manere. Eſt enim homo ſpiritus vadens & non rediens. vt dicitur Pſalm. 102. ideſt per ſe vadens in peccatum, & non rediens per ſeipſum. ſicut ſi aliquis ſe in foueam proijceret vnde exire non poſſet niſi adiutus, D poſſet dici quod in ęternum ibi manere voluit quantũcunque aliud cogitaret.

Quinto dicunt aliqui, quod ex hoc, quod aliquis peccat mortaliter, ponit, finem ſuum in creatura, & quia ad finem vitę tota vita ordinatur, ideo ex hoc ipſo totam, vitam ſuam ordinat ad illud peccatum, & vellet in perpetuo peccato manere ſi hoc ſibi poſſet eſſe impune, & hoc eſt quod dicit Gregor. 29. lib. Moral. ſuper illo verbo Iob 41. cap. ſ. ęſtimabit abyſſum quaſi ſeneſcentem. ſ. iniqui, ideo cum fine deliquerunt, quia cum fine vixerunt, voluiſſent quippe ſine fine viuere, vt potuiſſent ſine fine in iniquitatibus permanere. nam magis appetũt peccare quam viuere.

Sexto dicunt aliqui quod ideo pęna eſt ęterna nõ quaſi ſit futura ęterna per ſe, ſed per accidẽs. ſ. quod ipſa per E ſe erat temporalis: ſed quia nunquam ſatisfacere incipit qui eſt in peccato, efficitur ęterna per accidens. Et patet, quia aliquis peccat mortaliter dũ viuit, & ſatisfacit plene ita vt moriens ſtatim euolet. ſicut apparet de viris ſanctis. nam neceſſe eſt dici iſtos ſufficienter toleraſſe pœnam quam meruerunt, quia alias non ſatisfeciſſent. & tamen tolerauerunt pęnam finitã. ergo non debetur pęna ęterna directe pro aliquo peccato mortali, quia ſi deberet nemo poſſet pro illo ſatisfacere. Itẽ apparet manifeſtius, quia ſiquis peccat mortaliter, & dolens de peccato ſtatim moritur, nõ facit aliquam ſatisfactionẽ, neq; tolerat aliquam pœnam pro illo peccato in vita. in morte autem punitur pro illo in Purgatorio temporaliter, & illa eſt tota pœna eius, quia ſufficienter ſatisfactum eſt, aut toleratum pro illo, quia alias non tranſiretur de Purgatorio ad vitam æternam. ergo tota pœna debita

pro peccato quolibet mortali eſt finita per ſe, ſed per accidens ſit ęterna, vel infinita, ſcilicet, quia nunquam moriens in peccato mortali incipit ſoluere partem pœnæ. nam illud ſoluere eſt quoddam ſatisfacere, ſed ſatiſfactio non poteſt fieri niſi accepta ſit illi cui præſtatur. Deo autem præſtatur ſatisfactio, ſed ipſe non acceptat aliquid ſactum vel toleratum ab eo qui eſt in peccato mortali, ideo ille nunquam incipit ſatisfacere, & conſequenter, licet quis maneat mille annis in inferno, non plus ſoluit in fine mille annorum quam prima die, ſed ſemper ęqualiter debet. ita igitur punietur in æternum qui ſolum vnum diem pœnæ deberet ſi illum nunquam inciperet ſoluere.

Septimo dicendum, quòd pœna inferni eſt æterna per accidens: quia ſicut gratiæ debetur gloria, ita peccato mortali debetur pœna, ſed qui decedit in peccato mortali, ſemper eſt in peccato, quia poſt mortem non deletur peccatum, quod in vita non fuit deletum, cum debeat per gratiam deleri, quæ non datur poſt mortem. ergo cum illi qui in inferno ſunt ſemper ſint in peccato, & in æternum ſic maneant, debent ſemper eſſe in pœna, & hoc modo pœna ſit æterna per accidens, quia peccatum factum eſt æternum, & iſtæ duæ cauſæ vltimæ, vel modi tangunt proprie fundamentum, quare pœna inferni ſit ęterna magis, quam præcedentes.

Reſponſio ad argumenta facta in principio præteritæ, quæſtionis.

Quæſtio DXXXIX.

AD primum in contrarium dicendum quod verè commenſuratur culpa vel peccatum pœnæ, & tamen non ideo eſt neceſſe, quod pœna tandiu ſolum durabit quantum durauit peccatum in committendo. ſicut Auguſt. dicit lib. 21. de Ciu. Dei vt ſup. oſtēſum eſt.

Aliter poteſt dici quantum ad præſens, quod vbi eſt pęna æterna, etiam eſt peccatum æternum, quia qui in inferno eſt ſemper manet in peccato mortali, ſcilicet in macula & reatu eius, & ideo quia non poteſt peccatum tolli poſt mortem, neque pęna finitur in damnatis, & eadem ratione qui in ſolo originali deceſſerunt manent in æternum in pœna damni in Lymbo puerorum, eo ꝙ originale eſt mortale, & nunquam poteſt tolli poſt mortem, ideo neceſſe eſt vt ſemper maneant in pœna, vel aliquando cum peccato mortali transferantur ad gloriam, quod abſurdum, & hæreticum eſt, vel tollat Deus peccatum poſt mortem, quod Deus non conſueuit facere. ſemper ergo manebunt in pœnis ſuis.

Ad ſecundum dicendum, quòd manet proportio inter peccata ſecundum magnitudinem, & in pœnis ipſorum, id eſt quanto vnum peccatum eſt maius altero, tanto pœna eius eſt maior pęna peccati alterius: ſed in pœna peccati conſiderantur duo, ſcilicet magnitudo acerbitatis, & durationis. quantum ad acerbitatem ſemper ſtat comparatio, ideo tam hic quam in damnatis ſemper maiori peccato debetur maior acerbitas pœnæ. vnde damnati non puniuntur æqualiter omnes, ſed quidam grauius alij leuius ſecundum magnitudinem & pluralitatem peccatorum: ſic Chriſtus innuit ſupra 11. & Luc. 10. cap. ſcilicet terræ Sodomorum remiſſius erit quam tibi in die iudicij, id eſt minores pœnæ dabūtur in inferno Sodomitis, quam habitantibus in Capharnaum. Si accipitur magnitudo durationis dicendum, quod aut accipitur per ſe aut per accidens. Si per ſe dicendum quòd maior eſt duratio in pœna quāto eſt peccatum maius, niſi fortè magnitudo acerbitatis ſuppleat defectum durationis, & ita apparet in ſatisfactionibus quę iniunguntur pro peccatis mortalibus, & maxime in illis quæ fiunt in Purgatorio, quia ſiquis peccat hic, & dolens de peccato nulla pręmiſſa ſatisfactione moriatur, ſatisfacit in Purgatorio, & ibi alij tardius alij citius liberantur ſecundum quod peccata maiora fuerunt pro quibus fit purgatio, & tunc nunquam eſt magnitudo pœnæ ęterna in duratione, ſicut neque in acer-

F bitate. ſi autem accipiatur quantitas durationis per accidens efficitur pœna æterna, & non potius in magnis quam in paruis peccatis, ſed in omnibus quæ manent in decedentibus, & quia iſtud eſt per accidens non eſt de eo arguendum.

Ad tertium dicendum, quod omnis pęna data a Deo pro peccato prodeſt ad correctionem, ſed iſtarum quædam dantur eis qui non ſeparantur a conſortio ciuitatis Dei, aliæ dantur eis qui ſeparantur.

De primis patet quod ſint ad correctionem, quia ſi dantur viuentibus corriguntur ne poſtea peccent, ſi mortuis dantur purgantur ab eo quod commiſerunt, vt inueniantur aliquando puri pro ipſo conſortio vitę ęternę cui aggregabuntur. Si autem ſeparantur a ciuitate Dei non ſunt pęnę illę ad correctionem eorum, qui ſe-
G parantur, cum nichil eis proſint, ſed ad correctionem eorum qui manent intra eandem ciuitatem, ne peccent, vt non mereantur excludi a ſocietate ſicut illi excluduntur, ſicut in ciuitate humana qui pro delictis occiduntur non emendantur per hoc, ſed occiſio illa eſt ad correctionem aliorum qui in ciuitate manent, vt metu pęnę ſimilia non faciant, & vt ille qui pręciſus eſt per mortem eos non turbet delictis ſuis ſicut prius turbabat.

Cum autem dicitur quod pęna ęterna quando dabitur damnatis nullus per eam corrigetur, quia neque ipſi neque alij, beati omnes erunt iam in vita ęterna, & correctione non indigebunt.

Dicendum quod non corrigetur tunc aliquis per illam pœnam quando infligetur, ſed corriguntur nunc multi cum denunciantur. nam cum ex lege Chriſti pro-
H nunciatur, quod peccantibus mortaliter dabitur pœna ęterna, multi diſtrahuntur a peccato, id eſt vt non peccent, & alij poſtquam peccauerunt ceſſant peccare, & hoc ſatis eſt ſic, & in legibus humanis ipſa lex per hoc quod denunciatur, corrigit multos etiam antequam nullum puniat.

Ad quartum dicendum, quod pęnę non ſunt a Deo volitę per ſe, ſed inquantum ſunt vtiles, pęnę autē ęternę ad aliquid ſunt vtiles, & eſt vtilitas in duobus.

Primo ad hoc, quod in eis diuina iuſtitia obſeruetur, quę ſecundum ſeipſam eſt Deo accepta & volita. vnde Grego. 4. Dialogorum dicit, omnipotens Deus quia pius eſt miſerorum cruciatu nō paſcitur, quia enim iuſtus eſt, ab iniquorum vltione in perpetuum non ſedatur.

Secūdo ſunt vtiles propter electos, vt de eis electi gau-
I deant, dum in illis Dei iuſtitiam contemplantur, & dū hęc ſe euaſiſſe cognoſcunt. vnde Pſal. 54. lętabitur iuſtus cum viderit vindictam, & Eſa. vlt. erunt impij vſque ad ſaturitatem viſionis. ſ. ſanctis vt dicit ibi gloſ. Et hoc eſt quod dicit Greg. 30. Moral. iniqui omnes ęterno ſupplicio deputati ſua quidem iniquitate puniuntur, tamē ad aliquid ardebunt. ſ. vt iuſti omnes, & ideo videant gaudia, quæ percipiūt quatenus tanto magis in ęternum diuinæ gratiæ debitores ſe eſſe cognoſcant, quanto in ęternum mala puniri conſpiciunt.

Ad quintum dicendum, ꝙ per accidens non eſt perpetuum, & de pęna dicendum quod per accidens reſpondet animę ſimpliciter ſumptæ, animę tamen acceptę vt eſt infecta peccato non reſpondet per accidens, ſed per ſe, quia ſicut animę exiſtenti in gratia per ſe reſpondet
K pręmium glorię, ita infectæ peccato reſpondet per ſe pœna, & quia manebit anima in ęternum in peccatis in quibus deceſſerit, erit in ęternum in pœnis, in quas ſtatim poſt mortem inciderit.

Ad ſextum dicendū ꝙ non debet peccator puniri in perditionē eſſendi ſiue adnichilatione propter peccatū.

Primū quia hoc per accidens videretur tollere pęnas: quia licet ſicut nullum bonū eſt niſi pręſuppoſito eſſe, ita nullū malum maius eſſe poſſit aut cogitari q̄ perditio ipſius eſſe, tñ multi vellent perdere potius eſſe q̄ manere in diuturnis pęnis: ſicut Chriſtus dixit de Iuda, bonum eſſet ei ſi natus non fuiſſet homo ille .i. melius fuiſſet ei non naſci quam ſic futurum eſſe, & ita adnichilatio videretur quibuſdam non eſſe pœna, ſed pœnarum ablatio, & tamen pro peccato dandę ſunt pęnę. ergo non eſt adnichilandus peccator.

Secun-

A Secundo quia ſi peccatores adnichilarentur magna pars de vniuerſi decore ablata eſſet: nam elucet actualiter diuina iuſtitia in hoc quòd punit iuſte eos qui iniuſte peccauerunt, & gloria ſanctorum tanto videtur eligibilior quanto pęna damnatorum conſpecta eſt terribilior, tollerentur autem hæc ſi adnichilarentur peccatores. ergo non expedit eos adnichilari.

Tertio quia per peccatum meruerunt puniri ſed non adnichilari. Et cum dicitur ꝙ peccauerunt in Deum per ingratitudinem, ideo digni ſunt perdere eſſe quod ex Dei beneficio habuerunt.

Dicendum ꝙ pęna reſpondet culpæ in commenſuratione ſecundum quantitatem deordinationis, quæ inuenitur in ipſo peccato, & non ſecundum dignitatem eius in quem peccatur, quia licet dignitas eius in quem peccatur aliquid augeat in grauitate peccati, tamen eſt aliquid extra peccatum. B deordinatio autem eſt aliquid in ipſo peccato, & ad illam deordinationē facit aliquid dignitas eius quæ offenditur, ſed non eſt illa intrinſeca peccato ſicut deordinatio, ideo abſolute ſecundum deordinationem peccati eſt magnitudo pęnæ reſpondentis, quia alias ſi dignitas eius qui offenditur reſpiceretur, eſſet quodlibet peccatum realiter infinitum, cum dignitas Dei ſit infinita, & tunc acerbitas pęnæ debebat eſſe infinita, & falſum eſt, neque enim poteſt ex tota dignitate eius in quem peccatur accipi magnitudo peccati, cum illa dignitas non poſſit effici intrinſeca peccato.

Sicut ſcientia quam habemus de Deo eſt excellētior, quam ea quam habemus de pecore inquātum Deus eſt melior pecore, ſed non eſt ob hoc melior in infinitū ſciētia de Deo, quam ſcientia de pecore, eo ꝙ non potuit tota bonitas, C vel excellentia Dei deſcendere & tranſire in habitum ſcientificum quē de eo habemus, quia eſt Deus aliquid extra ſubſtantiam illius habitus, ita de peccato eſt, ideo licet peccet quis in Deum, non eſt peccatum infinitum, & conſequenter non debetur per ſe pęna infinita in acerbitate nec in duratione.

Et ex hoc deducitur quod nō mereatur peccator adnichilari, quia licet ex hoc quod homo peccat contra Deum, qui eſt auctor eſſendi, videtur ꝙ mereatur perdere eſſe, cōſiderata tamen actus ipſius deordinatione, quę facit quantitatem peccati non debetur ei adnichilatio, quia eſſe præſupponitur ad meritum, ideo per inordinationem peccati non tollitur eſſe neque corrumpitur, ſed tollitur quoddam eſſe, ideſt bene eſſe, ſed eſſe ſimpliciter manet tanquam præſuppoſitum, D ideo non debet reſpondere priuatio eſſe ſimpliciter alicui peccato tanquam pęna ex conditione peccati, ſed ſicut peccatum per deordinationem corrumpit quoddam bonum, & quoddam eſſe, & non omne bonum nec omne eſſe, ita debet reſpondere vt pęna priuatio cuiuſdam eſſe & boni, ſed non omnis boni & eſſe, & ſic manebit commune ſubiectum vitij & virtutis pęnæ & præmij.

An ſupplicia inferni ſint æterna, vbi enumerantur multorum opiniones circa æternitatem ſuppliciorum.
Quæſt. DXL.

SEd conſiderandum eſt circa iſtam æternitatem ſuppliciorum, de qua dictum eſt. Putant enim aliqui qđ non erunt ſupplicia æterna, ſed ad aliquod tempus durantia, & poſtea etiam damnati ſaluabuntur. E

Cum vero Chriſtus dixit, quòd mali ibunt in ſupplicium æternum, dicunt ad terrorem eſſe dictum, vt mali non efficiamur, vel vt mali exiſtentes corrigamur.

Secundo dicunt, quòd ratio non patitur, vt delictorum, quæ in breui peraguntur pęna ſit perpetuata, ſed commenſurata aliqualiter ad rationem temporis.

Tertio quia Deus miſericors eſt, & non gaudet in pęnis aliquorum, ideo cum diu malos puniuerit, tūc ſaltem miſerebitur & liberabit de pęnis.

Quarto quia Deus non extendit iram ſuam de generatione in generationem, neque in fine miſericordiam ſuam abſcidet, ſed cum iratus fuerit miſericordiæ recordabitur Pſalm. 7. & tamen extenderet iram ſuam, & abſcideret miſericordiam, & nunquam recordaretur illius ſi in æternum puniret, ergo non erit pœna æterna.

Quinto quia dicunt ꝙ Sancti orabunt pro damnatis, quia clementes ſunt, & Deus non negabit eis quod petierint, & ſic tandem liberabuntur.

Sexto quia dicunt quòd etiam ſi Deus vellet eos in æternum punire non poſſent illi puniri in æternum, quia nullum corpus eſt, quod tandiu in pęnis manere poſſit.

Dicendum quòd ſine dubio erit pęna æterna illorum qui in mortali deceſſerint, cum Chriſtus dicat hic eos qui damnabuntur in generali iudicio, æterno ſupplicio tradendos.

Sciendum tamen, quòd circa hoc multi errauerūt innitentes proprio iudicio, & recedentes ab auctoritate ſcripturarum, & fuerunt quidam qui dixerunt nullā pęnam futuram eſſe æternam, neque hominum neque dæmonum, ſed tandem ipſos dæmones liberandos de Inferno, & adiungendos eſſe Angelis in vita æterna, & tūc beatitudinem eſſe manſuram in ęternum. Sed iſta poſitio eſt omnino erronea, cum ſit expreſſe contra verbum Chriſti, & ideo Origenes ab Eccleſia damnatur. ſic dicit Auguſt. 21. lib. de Ciu. Dei, ſcilicet inter huius autem æternitatem ſupplicij negantes miſericordior fuit Origenes, qui & ipſum diabolum, & Angelos eius poſt grauiora pro meritis, & diuturna ſupplicia ex illis cruciatibus eruendos & ſociandos ſanctis Angelis credidit, ſed illum propter hoc & propter alia nonnulla non immerito reprobauit Eccleſia, quia ex hoc quod miſericors videbatur amiſit faciēdo veras miſerias quibus pęnas luerent, & falſas beatitudines in quib. ſecurum, & ſempiternum boni gaudium non haberent.

Alij dixerunt, quod non erit ęternitas pęnarum niſi quantum ad dæmones, circa quos nulla miſericordia poſt hoc Deum flecti voluerunt. De omnibus autem hominibus dicunt ꝙ cum diuturna paſſi fuerint ſupplicia, liberabuntur.

Et videtur eſſe motiuum iſtorum tale quale fuit ad redemptionem: nam Angelus peccans nullum habuit redemptorem, quia habere non debuit: homo autem peccans, quia ex fragilitate quadam peccauit meruit habere redemptorem: ſic & aliquando liberatorem a pęnis volunt eſſe pro hominibus, ſed nunquam pro dæmonibus. Sic dicit Auguſt. 21. lib. de Ciu. Dei, ſcilicet longe autem aliter aliorū miſericordia humana erat affecta qui hominum illo iudicio damnatorum temporales miſerias, omnium vero vel qui citius vel qui tardius liberantur æternam fælicitatem putant.

Sed dicendum ꝙ etiam iſta poſitio falſa eſt, quia expreſſe eſt contra verba Domini.

Primo quia iſti faciunt differentiam inter pęnas dæmonum & hominum quantum ad æternitatem, & tamen Chriſtus æquales fecit dæmones in hoc: nam dixit, ite maledicti in ignem æternum qui paratus eſt diabolo & Angelis eius. ergo illis omnibus fecit communē hunc ignem æternum.

Secundo quia in iſto iudicio non iudicauit Deus dæmones ſed homines, quia dęmones iam iudicati fuerant a principio cum in infernum demerſi fuerant, & verbū illud Chriſti, ſcilicet ibunt hi in ſupplicium æternum de hominibus damnatis accipitur, & non de dæmonibus, vnde licet tàm dæmones quàm homines mali æterno igne cruciabuntur & in æternum, tamen apertius eſt cōtra Chriſti ſententiam dicere, quòd homines damnati non punientur in æternum, quam dicere liberandos eſſe dæmones, cum expreſſius loquatur Chriſtus de hominibus quàm de dæmonibus.

Tertio non videtur eſſe aliqua cauſa quare potius dicamus finiri ſupplicia damnatorum, quam dæmonum: nam ſi ex abundantia diuinæ miſericordiæ pęnæ tollendæ eſſent, cum non ſit manus Domini abbreuiata, videtur ꝙ omnium pęnas tolleret: cum ergo hominū pęnas abſtulerit & non dæmonum, videtur irrationabiliter dixiſſe quaſi ſine cauſa, & ita Auguſt. eo. lib. vigeſimoſecūdo, dicit iſtam opinionem humano affectu fundatam,

ideſt

ideſt fauore humano: voluerunt enim iſti ſibiipſis fauere, quia ad ſe afficiebantur cum homines eſſent. De dæmonibus autem nichil ad eos attinebat, ideo non prænunciauerunt eis miſericordiam futuram, & ita dixerunt iſti non id quod erat, ſed id quod cupiebant, & ob hoc Auguſt. ibidem irridet eos quaſi ſine cauſa locutos, cum ex vna parte extendant diuinam miſericordiam, & ex alia non, dicens. Cur autem hæc miſericordia ad vniuerſam naturam maneat humanam, ad Angelicam autem cum ventum fuerit mox areſcit?

Alij dixerunt quod cauſam habebant iſti vt dictũ eſt ſupra, ſcilicet quia homo peccauit per fragilitatem quandam. Dicẽdum quod quantum ad mediatorem iuſtum fuit vt homines mediatorem, & redemptorem haberent: quia etiam ſi cætera deeſſent, vno homine peccante deſcendit peccatum in totum genus humanum ſcilicet Originale, quod mortale erat, & ſufficiens ad damnationem æternam, & non poterat quiſquam ab hoc peccato per ſeipſum liberari, ideo per ſeipſum non peccauerat, ſed ab alio peccatum traduxerat, iuſte habere debebat ex alio liberationem. Dæmones autem quando peccauerunt erant omnes in actu, & quilibet peccauit peccato proprio, & perſonali, & non traxit peccatum ab alio, ideo non erat opus vt haberent reparatorem, poſtquam tamen homines reparati ſunt, vt poſſint liberari a peccato Originali per lauacrum baptiſmi, & olim per alios modos habentes vim & efficaciam a ſanguine Redemptoris effundendo, & contra peccata quæ ex fragilitate vel quomodolibet alias committunt, habent remedium ex Sacramentis. & iam nemo damnatur niſi ex peccato perſonali, & no videtur ꝙ aliam reparationem habere debeant, ſed iam maneant æquales dæmonibus, vt vtrorumque pęna ſit æterna.

Alij autem dixerunt ꝙ pęnæ dæmonum erunt æternæ, & omnium aliorum qui non fuerunt loti lauacro baptiſmatis; qui autem baptizati ſunt etiam ſi damnentur non habebunt pęnas perpetuas. Et ratio videtur eſſe quia dicitur Marc.16. qui crediderit & baptizatus fuerit ſaluus erit, qui autem non crediderit condemnabitur & addunt aliud ꝙ iſti etiam participauerint ſacramento corporis domini accipiendo illud aliquando, & hoc quia dicitur Ioan.6. ſiquis manducauerit ex hoc pane nõ morietur in æternum, ſic dicit Aug.21. lib. de Ciu. Dei ſcilicet. Item ſunt alij ab æterno ſupplicio liberationem non omnibus hominibus promittentes, ſed tantummodo Chriſti baptiſmate ablutis, qui participes ſunt corporis eius quomodolibet vixerint propter illud quod dixit dominus. Siquis manducauerit ex hoc pane non morietur in æternum.

Sed illud nõ ſtat, quia conſtat multos baptizatos praua operari, & in eis vitam finire, ſed apud Deum non ſolum reputatur peccatum ipſa infidelitas vel non baptizari, ſed etiam omne quod contra eius doctrinã fit, ſicut ergo infideles, quia non crediderunt damnabũtur æternaliter, ita & credentes praua operati, quia cõtra doctrinam egerunt punientur in æternum. Cum vero dicitur, qui crediderit & baptizatus fuerit ſaluus erit, dicẽdum ꝙ non ponitur iſtud ad oſtendendum quaſi ad ſalutem ſufficiat, ſed vt videatur ꝙ ſine hoc non ſit ſalus, & ita apparet quia inf.28.c. cum dicatur euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris &c. & docentes eos ſeruare omnia, quæ mandaui vobis, ſicut ergo de neceſſitate ſalutis dixerat eſſe fidem & baptiſmum, ita & obſeruationem omnium quæ ipſe mandauerat, ſic ẽt Iac.2.c. dicitur, fides ſine operibus mortua eſt: ergo rectitudo operationum requiritur ad iuſtificationem, & euadendum æternam damnationem.

Alij dixerunt ꝙ ſoli illi liberabuntur ab æternitate pęnarum qui baptizati ſunt, & tenuerunt fidem Chriſti, ſicut tenet catholica Eccleſia, & receperunt corpus domini vere, licet male vixerint, & ad hæreſim, vel idololatriam tranſierint, & in ea perſeuerauerint. ſic dicit Auguſt. vigeſimoprimo, li. de Ciu. Dei.ſ. Item ſunt qui non omnibus habentibus Chriſti ſacramẽtum, ſed ſolum catholicis quamuis male viuentibus hoc pollicentur, qui non ſolum ſacramento, ſed etiam re ipſa manducauerũt

F corpus Chriſti, & in corpore eius, quod eſt Eccleſia conſtituti ſunt, etiam ſi poſtea in aliquam hęreſim, vel in gẽtilium idololatriam fuerunt lapſi: differunt autem iſti a præcedentibus, quia præcedentes ponunt homines baptizatos & ſuſcepiſſe Euchariſtiam, etiam ſi de fide non conſtet an habeant, iſti autem dicunt, ꝙ etiam fidem catholicam habeant, & fuerint membra Eccleſiæ.

Sed dicendum, ꝙ non ſtat iſta poſitio eadem ratione qua pręcedens. ſcilicet, quia fides, & ſacramentum fidei non ſufficiunt, iſta enim ſufficiunt ad hoc, ꝙ efficiamur ſemel filij Dei Ioan.1. ſcilicet dedit poteſtatem filios Dei fieri his, qui credunt in nomine eius, qui non ex voluntate carnis, ſed ex Deo nati ſunt, naſci ex Deo eſt naſci per baptiſmum, quod dicitur regeneratio Ioan.3. ſed ad manendum in Chriſto non ſufficiunt iſta, ſed requiritur
G opus, nam qui nõ diligit proximum in morte manet 1. Io.4.c. ergo ſola fides, & baptiſmus non dant vitam ſufficientem ad continuandum eam.

Item, & præcipue, quia dicunt iſti ſufficere hoc etiam ſi quis incidat in hęreſim, vel redeat ad idololatriam Gẽtilium, & tamen fides quandiu non manet non poteſt adiuuare, ſed tam per hereſim, quam per idololatriam perit fides, ergo non poſſunt iſti ſaluari, quia non credũt ac ſi nunquam crediſſent.

Tertio quia iam in fide, quam in operibus, qui incipit, & poſtea retrocedit deterior iudicatur, quam qui non incipit, iuxta illud 2.Pet.2.c. melius erat illis viam iuſtitię non agnoſcere, quam poſt agnitam retroire. Alij autem dixerũt, quod illi ſoli liberantur a pęnis ęternis, qui baptiſma ſuſcipientes, & fidem maneant in recta
H fide, vſque ad mortem, quia Chriſtus dixit, qui perſeuerauerit vſque in finem ſaluus erit, pręced.c. & ideo etiã ſi iſti peccauerint & moriantur in peccatis, dumtamen maneant vſque ad mortem in fide non punientur in ęternum. Sed dicendum, quòd non ſtat; quia cum ad ſalutem requiratur rectitudo operum ſicut & fidei, qui opera recta non faciunt non poterunt ſaluari, & patet ex verbo Domini, pręcedenti cap. ſcilicet, qui perſeuerauerit vſque in finem, ſaluus erit: quia ibi magis de operibus & expreſſa profeſſione fidei agitur, quam de ſola fide, quę poteſt ſeruari mente profitendo contrarium, & recedẽdo à cultu Chriſti. Item, quia dicitur 2.Pet.2. Melius erat illis viam iuſtitię non agnoſcere, quam poſt agnitionem retro conuerti ab eo, quod traditum eſt illis ſancto mandato: ergo de operibus loquitur, cum dicat
I ſanctum mandatum, quia mandatum non eſt ad credẽdum, ſed ad agendum; & ita dicit Auguſt.21. de Ciuit. Dei, ſcilicet, ſunt autem quidam, qui propter id quod ſcriptum eſt, qui perſeuerauerit vſque in finem, ſaluus erit, non niſi in catholica Eccleſia perſeuerantibus hoc promittunt, quòd merito fundamenti, ideſt, fidei ſaluentur quaſi per ignem, quo igne in vltimo iudicio punientur mali, ſed omnibus his contradicit Apoſtolus dicens, manifeſta ſunt opera carnis, quę ſunt immundicia, fornicatio, & his ſimilia, quę prędico vobis, quoniam, qui talia agunt regnum Dei non poſſidebunt: ſiquis autem temporalia in corde ſuo pręponit Chriſto, & ſi videatur habere fidem Chriſti, non eſt in eo fundamentum Chriſti, cui alia pręponuntur, quanto magis ſi committat illicita ea prępoſuiſſe, ſed poſtpoſuiſſe Chriſtum con-
K uincitur?

Aliorum opinio penes æternitatem ſuppliciorum.
Quæſt. DXLI.

ALij dicunt, quòd ęternam pęnam ſoli illi habebũt qui cum peccaſſent non fecerunt eleemoſynas in redemptionem peccatorum, & ad hoc videtur facere, quod Dan.4.c. dicitur conſilium meum regi placeat, peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſerationibus pauperum, qui igitur hęc non redimit damnatur ęternaliter.

Secundo, & pręcipue videtur hoc colligi ex litera iſta, quia Chriſtus quando ponit cauſam condemnationis non dat aliam niſi, quia iſti non fecerunt eleemoſynas, ſcilicet eſuriui, & non dediſtis mihi mãducare &c.

De

A De hoc dicit Auguſt. 21. lib. de Ciuit. Dei, ſcilicet cõmpe‑ri etiam quoſdam putare eos ſolos arſuros illius æternitate ſupplicij, qui pro peccatis dignas eleemoſynas facere negligunt, ideo iudicem ipſum exiſtimant noluiſſe aliud commemorare ſe eſſe dicturum niſi eleemoſynas, ſiue factas, ſiue non factas.

Sed dicendum, quòd non ſtat. Primo, quia ſunt multi infideles, qui veriores eleemoſynas faciunt, quam fideles, & tamen illi damnabuntur, quia qui non credit iam iudicatus eſt Ioan. 3. c. & aliqui fideles ſunt, qui nullis factis eleemoſynis ſaluantur, vt qui in parua ætate decedunt, vel qui nunquam aliquid poſſederunt, quod largiri poſſent.

Secundo, quia multi faciunt eleemoſynas, qui ſunt in peccato mortali, tamen facta ſine charitate nichil valet eleemoſyna 1. Corin. 13. c. ſcilicet, & ſi diſtribuero omnes B facultates meas in cibos pauperum, charitatem autem non habeam, nichil michi prodeſt, ergo eleemoſyna non liberat ab æterna pęna.

Ad primum in contrarium dicendum, quòd eleemoſynæ redimunt peccata non quantum ad hoc, quòd nõ noceant, quæ in actu ſunt, ſed vt ſatisfiat pro eis, quę fuerunt, & iam non ſunt, & hoc eſt, quando quis dolet de peccatis præteritis; manet enim adhuc ſatisfaciendum pro illis, licet ipſa quantum ad maculam deleta ſunt, quia manet quædam pęna toleranda, & pro illa pęna ſatisfacit eleemoſyna, ſed ſi peccatum in actu, aut in propoſito ſit, non redimit illud eleemoſyna, immo non poteſt prodeſſe eleemoſyna, quæ ſit ſimul cum mortali peccato 1. Corin. 13. c.

Ad ſecundum dicendum, quod arguuntur damnan- C di, quia non fecerunt eleemoſynas, non quidem ad oſtẽdendum, quòd faciendo eleemoſynas licebat eis manere in peccato, & ſaluarentur, ſed vt viderent quantum bonum contẽmpſerunt, quia per eleemoſynas poterant redimere omnia peccata dolendo de illis, ita vt non paterentur quicquam pro illis, ſic dicit Auguſt. 21. lib. de Ciu. Dei, ſcilicet ideo autem Dominus, & dextris eleemoſynas ab eis factas, & ſiniſtris non factas ſe imputaturum eſſe prædixit, vt hinc oſtenderet quantum valent eleemoſynæ ad priora delenda non ad perpetua impune committenda peccata.

Aliter poteſt dici, quòd Chriſtus de eleemoſynis dixit, quaſi pro non factis damnentur aliqui, & pro factis ſaluentur alij, quia accipiuntur eleemoſynæ recte factę, D & tunc ſufficit eleemoſyna facta ad ſaluandum, & non facta ad condemnandum, quia facere ſic eleemoſynam eſt a ſe incipere, vt prius ſibi quiſque elemoſynam faciat miſerendo animæ ſuæ, deinde proximis benefaciat, quod poterit, hæc eleemoſyna eſt neceſſaria ad ſalutem, & non facta eſt cauſa damnationis, ſic dicit Aug. 21. de Ciu. Dei, ſcilicet, ſed qui digne pro peccatis ſuis eleemoſynas facit prius eas incipit facere a ſeipſo, indignum eſt enim, vt ipſe ſibi non faciat, qui facit in proximum, cum audiat dicentem, diliges proximum tuum tanquam teipſum. Itemque audiat, miſerere animæ tuę placens Deo hanc eleemoſynam, ideſt, vt Deo placeat non faciens, animæ ſuæ quomodo dignas pro peccatis ſuis eleemoſynas facere dicendus eſt? propter hoc ergo eleemoſynæ faciendæ ſunt, vt cum de præteritis pecca- E tis deprecamur, exaudiamur, vt non in eis perſeuerantes licentiam malefaciendi nos per eleemoſynas comparare credamus. Aliter poteſt dici, quòd nomine eleemoſynæ non ſola opera exterioris ſubuentionis accipiuntur, ſed quæcunque opera bona, quicquid ergo bonum faciamus eleemoſynas facimus, qui autem nullum opus bonum facit ab omni eleemoſyna ceſſat, & iſte damnatur: ſic accipit Origenes ſuper Matthæum, dicẽs, non vnius tantum iuſtitiæ ſpecies remuneratur ſicut æſtimant multi: in quaibuſcunque enim cauſis mandatum Chriſti, quis fecerit, Chriſtum cibat, & potat, qui fidelium iuſtitiam manducat, & bibit. Item Chriſto algenti teximus, eum veſtimus accipientes ſapientię texturam à Deo, vt per doctrinam aliquos doceamus, & induamus eos viſcera miſericordię, quando etiam pręparamus cor noſtrum diuerſis, virtutibus ad receptacu‑

A lum eius, vel ipſorum, qui ſunt ſui, ipſum peregrinantem ſuſcipimus in domum pectoris noſtri. Item cum fratrem infirmum, ſiue in fide, ſiue in bono opere viſitauerimus, aut per doctrinam, aut per increpationem, aut per conſolationem ipſum Chriſtum viſitamus: deinde tandem eſt hic carcer Chriſti, & eorum qui ſunt eius, qui ſunt in hoc mundo degentes quaſi in carcere naturæ neceſſitate conſtrictę: cum ergo bonum opus fecerimus in eis, viſitamus eos in carcere, & Chriſtum in eis.

Sed dicendum, quod eleemoſynę non ſufficiunt ad ſalutem; & Chriſtus non locutus eſt in litera de alio opere, niſi de eleemoſyna, & de corporali ſolum, ſed quare de hoc ſolo opere dixerit cum illud non ſit ſufficiens ad ſaluandum hominem, & omiſſio illius non eſt ſufficiẽs B ad damnandum, niſi in aliquo caſu, vt oſtenſum eſt late ſupra. *Eleemoſyna nõ ſufficit ad ſalutem.*

Dicendum ergo, quod vere dabitur pęna ęterna pro peccatis; & dabitur omnibus illis, qui in peccato inuenti fuerunt in die iudicij, quia illi vocantur ibi hędi: & cũ Chriſtus dicat ibi ęternum futurum ſupplicium, nefas eſt aliquid aliud ſentire, ſed generaliter quantum ad omnes malos iſtud tenendum eſt. *In quæſt. 540.*

Reſponſio ad argumenta facta in principio quæſt. 540.
Quæſt. DXLII.

AD primum in contrarium cum dicebatur, ꝙ iſta dicta ſunt ad terrorem: dicendum, falſum eſſe; & nefas eſſe talia cogitare. Primo, quia ſi aliquod mẽdacium C damus in verbis Chriſti, propter quamcunque cauſam dicatur, peribit tota auctoritas verborum eius, quia ſic poſſumus cogitare de cęteris, quę ab eo dicta ſunt, quod mendacia ſint; cum eadem ſit ratio, ſic dicit Auguſtin. in epiſtola ad Hieron. & in decre. diſtinct. 9. cap. ſi ad ſacras, ſcilicet, ſi ad ſacras ſcripturas mendacia officioſa admittantur, nulla in eis manebit auctoritas. Item, quia tunc tolleretur tota ſpes noſtra: nam ſi dicamus, quod ad terrorem dictum eſt, quod erunt ſupplicia ęterna, ita dicetur, quod ad alliciendum ad bonum dictum ſit, quod erit vita ęterna bonorum, & ita de neutro erimus certi, & ſic tolletur omne bonum noſtrũ propter quod ſperamus, ſic dicit Gregorius ſuper Iob. 23. lib. Mora. ſcilicet at inquiunt, ideo peccantibus minatus eſt, vt eos a peccatis compeſceret, quibus reſpondemus, ſcilicet falſa D minatus eſt, vt a peccatis compeſceret, & falſa promiſerat, vt ad iuſtitiam prouocaret, & ſic dum ſatagunt Deum prohibere miſericordem non verentur prędicare fallacem.

Ad ſecundum dicendum, quòd iam reſponſum eſt ſupra, & tamen dicendum, quod non commenſurantur in duratione tempus peccandi, & tempus pœnę, neque aliqua lex iſtud conſiderat, quanto magis Deus, qui conſiderat non ſolum facta, ſed etiam corda, & quia mali, qui in peccato deceſſerunt habuerunt animum ſemper peccandi ſi ſemper vixerunt, debent in ęternum puniri, ſic dicit Greg. 33. lib. Mora. at inquiunt ſine fine puniri non debet culpa cum fine, quibus reſpondemus, quòd recte dicerent ſi iudex iuſtus non corda hominum, ſed facta penſaret, ad diſtricti ergo iudicis iuſtitiam perti- E net, vt nunquam careant ſupplicio, quorum mens in hac vita nunquam voluit carere peccato. Amplius, quia etiam leges humanæ maioris durationis dant pęnas, quam fuerit duratio peccatorum, immo & dant pro quibuſdam peccatis æterna ſupplicia, ſcilicet vt quãdo mortem infligunt, & perpetua exilia, ſic dicit Auguſt. lib. 21. de Ciu. Dei, nullius etiam legis iuſtitia attendit, vt tanta mora temporis quislibet puniatur, quanta mora temporis vnde puniretur admiſit, nullus extitit, qui cenſeat tam cito nocentum finienda eſſe tormenta, quam cito factum eſt homicidium, vel adulterium: qui vero pro aliquo grandi crimine morte multatur, nunquam moram qua occiditur eius ſupplicium leges exiſtimant, & non eum in ſempiternum auferant a ſocietate viuentium. Iam vero damnum, ignominia, exilium, ſeruitus, cum plerumq; ſic infliguntur, vt nulla venia relaxentur, non‑

ne pro huius vitæ curriculo pęnis mulctantur æternis? ideo quippe æterna eſſe non poſſunt, quia neque ipſa vitia, quæ his plectitur porrigitur in æternum. Quomodo etiam verum eſt, quod ait Chriſtus, in qua menſura menſi fueritis remetietur vobis, ſi temporale peccatum ſupplicio punitur æterno? Attendamus ergo quod non propter æquale temporis ſpatium, ſed propter viciſſitudinem mali, vt qui mala fecerit mala patiatur eandem dictam menſuram fuiſſe. Factus eſt autem homo malo dignus æterno, qui hoc in ſe peremit bonum, quod eſſe poſſet in æternum.

Ad tertium dicendum, ꝙ Deus non gaudet in pœnis aliquorum, quia pęne ſunt, ſed quia iuſtæ ſunt, & quia malis dantur iuſtæ pœnæ in æternum, gaudet Deus illis pęnis, & non auertitur ab eis, ſic dicit Greg. 30. lib. Mor. nullus iuſtus crudelitatibus paſcitur, & delinquens ſeruus idcirco a iuſto domino cædi præcipitur, vt a nequitia corrigatur, iniquos aũt gehennæ ignibus tradi, quo ſine fine ſemper ardebunt. Quibus addimus, ꝙ omnipotens Deus, quia pius eſt miſerorum cruciatu non paſcitur, quia autem iuſtus eſt ab iniquorum vltione non ſedatur, & tamen ad aliquid ſemper iniqui cruciantur, ſ. vt iuſti tanto in æternum magis diuinæ gratiæ debitores ſe eſſe cognoſcant, quanto in æternum mala puniri conſpiciunt, quæ eius adiutorio vitare potuerunt.

Ad quartum dicendum, quòd Deus non obliuiſcitur miſereri quando homo non obliuiſcitur conuerti, & tamen ſi homo obliuiſcitur conuerti, etiam Deus obliuiſcitur miſereri, quantocunque enim homo grauiter peccauerit, ſi conuerti vult, pœna, & indignatio Dei ceſſant iuxta illud Ierem. 18. c. repente loquar de gente, & regno, vt eradicem, euellam, & diſperdam illud, ſi pœnitentiam egerit gens illa de malo, quod locutus ſum aduerſus eam, pęnitentiam ego agam de malo, quod cogitaui, vt facerem ei, ſed damnati, nunquam dolent de peccatis, quæ commiſerunt, ideo nunquam Deus recordatur miſereri eorum.

Amplius, quia id, quod dixit Dauid intelligitur de hac vita, hic enim non extendit Deus iram ſuam a generatione in generationem, ſed cum iratus fuerit miſericordiæ recordatur, eo quòd tempus miſerendi eſt. Pſal. 101. & ideo non ſolum Deus miſeretur eis, qui conuertuntur, ſed etiam dat aliquibus ſpiritum compunctionis, & precum Zachar. 14. vt ſic ad ſe conuerſis habeat occaſionem miſerendi, & cum ante tempora illa fortaſſis magnitudo delictorum exigeret diſperdi gentem illam, aut hominem, differt Deus tempora punitionis, vt interim det ſpiritum compunctionis, & miſereri poſſit iuxta illud Eſa. 30. c. ideo expectat nos Deus, vt miſereatur noſtri, ſed poſt hanc vitam non eſt tempus miſerendi, quia abijt tempus, ideo neque conuertendi ſpiritum tribuit, neque conuerſionem acceptat, quia nulla eſſe poteſt, cum ipſe non mouerit, ſi tamen eſſe poſſet conuerſio qua doleret quis vere apud inferos de peccatis, remitterentur, ſed pro tanto eſſe non poteſt, quia Deus nõ pręuenit ad dolendum, & non ſubſequitur ad ipſum motum doloris formatum reddendum in quo eſt iam iuſtificatio, obliuiſcetur ergo Deus ibi miſereri, & extendetur pęna in æternum, quia culpa, vel peccatum in æternum manet.

Ad quintum dicendum, quòd orationes Sanctorum exaudiuntur, quia non ſtat cum beatitudine motus animi eorum eſſe inefficaces, ſed non orabunt Sancti pro damnatis, non enim petũt niſi, quod iuſtum eſt, & Deo placere nouerunt, & ſuis precibus impetrandum ſciunt. De damnatis autem ſciunt, quod liberari non poterunt, quia neque de ſuis delictis conuertentur, ideo neque pro eis orant, ſic dicit Greg. 32. lib. Mor. at inquiunt vbi eſt, ꝙ ſancti ſunt ſi pro inimicis quos nunc ardere viderint non orabunt? orant quidem pro inimicis ſuis eo tempore quo poſſunt ad fructuoſam pœnitentiam eorum corda conuerti, quomodo ergo tunc orabitur pro illis, qui iam nullatenus poſſunt ab iniquitate cõmutari?

Ad ſextum dicendum, ꝙ punientur in perpetuum, quia poterunt in perpetuum manere, qui puniatur, neque eſt verum, quòd dolor vitam aufert, ratio eſt, quia

F (vt ſupra oſtenſum eſt) non fiet apud Inferos aliqua alteratio realis, quia ignis non vret corpora, immo non calefaciet ea, quia omnis actio naturalis pendens ex motu ceſſabit, ſed manebit ſola actio, & intentio naturalis per ſpeciem acceptam in ſenſu ab obiecto, quæ poteſt cauſare dolorem ſine naturali tranſmutatione, ſed vita non petit ſine alteratione naturali facta corruptione quadã in animali, ideo licet ſit dolor quantumcũque magnus, & perſeuerans, manebit vita cum illis doloribus, & tormentis, ſic dicit Auguſt. lib. 21. de Ciuit. Dei, ſed nullum eſt inquiũt corpus, quod dolere poſſit, & mori nõ poſſit neceſſe eſt autem viuat dolens, non eſt neceſſe, vt occidat dolor, quia nec corpora iſta mortalia omnis dolor occidit, & vt dolor aliquis poſſit occidere illa cauſa eſt quoniam ſic eſt anima connexa corpori, vt ſummis do-
G loribus cedat atque diſcedat, tunc autem tali corpori anima eo connectitur modo, vt illud vinculum nullo dolore vincatur, non ergo tunc nulla, ſed ſempiterna mors erit, quando neque viuere anima poterit Deum non habendo, neque doloribus corporis carere moriendo, & ſic apparet, quòd manebit pęnarum æternitas in damnatis.

An ſint aliæ pœnæ in inferno damnatorum præter ignem, & quæ illæ ſint? Quæſt. DXLIII.

NVnc vero cum de æternitate pœnæ Inferni dictum ſit, & hoc, quantum ad pœnam ignis, eſt dubium an ſint aliæ pœnæ in inferno damnatorum pręter ignem.

H Aliqui dicunt, quòd non, quia ſi aliæ eſſent poneret eas Chriſtus nunc expreſſe ad terrendum, & compeſcendum a vitijs, ipſe tamen ſolum ignem poſuit dicens, ite maledicti in ignem æternum.

Secundo quia cum rurſus poneret pęnam damnatorum ſolum ignem expreſſit ſupra 13. c. ſcilicet colligent de regno eius omnia ſcandala, & eos, qui faciunt iniquitatem, & mittent eos in caminum ignis.

Tertio, quia cum loqueretur de ſcandalizatione puſillorum dixit pęnam eſſe gehennæ, vel ignis æterni, ergo in gehenna, id eſt inferno non ponit aliam pęnam, niſi ignem, & tamen ſi alia eſſet aliquando illam exprimeret, cum ſępe de pęnis inferni loquatur, ergo non eſt alia pęna.

Dicendum, ꝙ præter pęnam ignis ponit ſacra Scriptu-
I ra alias pęnas. Prima eſt vermis, iuxta illud, vindicta carnis impij ignis, & vermis, & dicitur Eſa. 66. cap. de damnatis, vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur, vermis autem pęna eſt. Etiam Chriſtus hoc aſſeruit dicens Mar. 9. c. bonum eſt tibi debilem intrare ad vitam, quam duas manus habentem ire in gehennã in ignem inextinguibilem, vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur. Et loquitur de pœna Inferni cum dicat gehennam, & ignem inextinguibilem, & tamen ad maiorem confirmationem ter repetit ibi ſententiam illam, ſcilicet quòd vermis non moritur, ergo pęna inferni eſt vermis.

Secunda eſt fletus, & apparet, quia Chriſtus ſæpe iſtam pœnam nominat, vt patet ſupra 8. c. ſcilicet ibi erit fletus, & ſupra 13. capit. vbi bis eandem ponit
K ſententiam, & ſupra 22. & ſupra in litera, & quaſi nichil eſt, quòd tam crebro repetat, & apparet, quòd ponat eam apud Inferos, quia cum dicitur ſupra 13. cap. colligent de regno eius omnia ſcandala, & eos, qui faciunt iniquitatem, & mittent eos in caminum ignis, ſequitur, ibi erit fletus, & ſtridor dentium, & ita apud Inferos ponit fletum.

Tertia eſt concuſſio dentium, quam vocamus ſtridorem, & iſtam pęnam Chriſtus ſępe ponit, quia vbicunq; ponit fletum adiungit ſtridorem dentium.

Quarta eſt frigiditas nimia, quia dicitur Iob. 24. c. tranſibunt ab aquis niuium ad calorem nimium, eſt autem calor nimius apud Inferos, ſcilicet ignis inextinguibilis, & ibi dicunt eſſe frigiditatem aquarum niuium.

Quinta pęna eſt tenebra magna, & vocat Chriſtus iſtam tenebram exteriorem ſupra 8. c. ſcilicet filij autem

regni

regni mittentur in tenebras exteriores , & hoc dicitur A Pſalmo 48. in æternum non videbit lumen.

Sexta eſt fœtor ſulphuris, nam apud Inferos dicuntur damnati mitti in ſtagnum ſulphuris Apoc. 19. & 21. omnes enim peccatores dicit ibi mitti , & pręcipue eos, qui adorauerunt imaginem beſtiæ.

Septima pęna eſt impetus ventorum quos vocamus procellas, ſic dicitur Pſalm. 10. pluet ſuper peccatores laqueos ignis, ſpiritus procellarum pars calicis eorum, ideſt iſtę ſunt partes tormentorum ſuorum , & hoc eſt quantum ad pęnas corporales , nam aliæ ponuntur pęnę ſpirituales tam in affectu, quam in intellectu, de quibus infra dicetur .

An ſupradictæ pœna dicantur eſſe apud Inferos ſecundũ metaphoram, ita vt non ſit niſi vna tantum pœna. B
Quæſt. DXLIV.

SEd dicunt aliqui iſta eſſe ſecundum metaphoram, & tamen , quòd pœna apud Inferos non poſſit eſſe niſi vna, ſcilicet ignis tàm propter rationes poſitas pręcedenti quęſtione, quàm etiam propter alias. Primo, quia talis eſt pęna Purgatorij qualis Inferni , & non differunt niſi per ęternum, & temporale, quia pęna purgatoria datur pro veniali, & pro mortali cuius ſatisfactio non fuit expleta, & in Inferno pro mortali, & veniali etiam punitur quis, ſed in Purgatorio ſola pęna ignis eſt 1. Corin. 3. vbi ponuntur lignum , fęnum , & ſtipula tranſire per ignem, ergo in inferno hęc ſola erit.

Secundo , quia pęnarum varietas refrigerium pręſtat ſicut calido cum transfertur ad frigidum, ſed nullum eſt C refrigerium ponendum in damnatis, quia prętet iſtam erunt pęnę aliquę ſpirituales in voluntate , & intellectu, & etiam aliquę erunt corporales, ſed, quę illę erũt , & quomodo dicetur in ſequentibus dubijs. Nunc tamen dicendum, quòd ſunt multę. Ratio eſt, quòd multę ſint , quia ſicut ad perfectam beatorum fęlicitatem concurrit omne genus boni, quia nullum eſt genus conſolationis, quod non habeant, ita ad perfectam damnatorum miſeriam non eſt aliquod genus pęnarum, quod non ſuſtineant .

Secunda ratio eſt , quia peccauerunt damnati contra Deum, cui obediunt omnes creaturæ, & ſic offendendo Deum offenderunt omnes creaturas, ideo iuſtum eſt, ꝙ contra eos agant omnes creaturæ, ſed a multis creaturis inferuntur multa genera pęnarum , ergo apud Inferos D non erit tantum vna pęna.

Tertio , quia damnati offendendo Deum abuſi ſunt omnibus creaturis , quia illis fruebantur cum deberent vti, vel taliter vſi ſunt qualiter vti non debuerant , ideo ab ipſis pati debuerunt in quibus offenderunt , iuxta illud Sap. 11. cap. per quæ quis peccat per hæc torquetur , & ideo iuſtitia exigente Deus debuit incitare in vltionem delictorum creaturas contra damnatos, quia in eis offenderunt, iuxta illud Sap. 5. capitulo ſuſcitabit creaturam in vltionem inimicorum , & pugnabit pro eo orbis terrarum contra inſenſatos .

Quarto, quia ratio exigit, vt peccatores, qui recedentes ab vno peccando ſe rebus materialibus ſubdiderunt per res multas torqueantur , & ita multas pęnas ſuſtineant , non ergo erit apud Inferos vnica pœna , ſcilicet E ignis, ſed multæ .

Ad rationes in contrarium reſpondendum eſt , & ad primam cum dicebatur , quòd Chriſtus dixit, ite in ignẽ æternum, nõ accepit ignem pro igne, ſed pro loco ignis, & ille locus ignis eſt Infernus , in quo ſunt multæ aliæ pęnæ præter ignem, & apparet, quòd accipiatur pro loco inquantum dixit, ite in ignem.

Aliter poteſt dici , quòd accipitur ignis proprie pro igne, & tunc dicendum, ꝙ nominauit ignem , quia licet ſint multæ aliæ pœnæ eſt præcipua pœna ignis , & ideo nominauit illam, quaſi ſola eſſet.

Ad ſecundum dicendum , quòd nichil inde probatur, quia oportet accipi ibi pro loco , & non pro pœna , cum dicatur , & mittent eos in caminum ignis , caminus autem dicit ardoris locum , & non prohibet , quod A in tali loco ſint multa alia pęnarum genera. Si autem dicatur , quòd accipitur pro pœna , & non ſolum pro loco .

Dicendum , quòd additur ibi alia pęna, immo duæ , quia dicitur , mittent eos in caminum ignis, ibi erit fletus, & ſtridor dentium .

Ad tertium dicendum, quòd ibi poſuit ſolum ignem ęternum , & cum dicitur , quòd ſi eſſent aliæ pęnæ aliquando faceret mentionem de illis, quia ſæpe hoc dicit, Eſt dicendum vno modo, quòd accipitur ignis æternus pro loco ignis æterni . Vel ſi ponatur gehenna pro loco, & ignis pro pęna , dicendum quod falſum ſupponitur in arguendo , nam Chriſtus in alijs locis ſæpe dixit de alijs pęnis , vt de fletù , & ſtridore dentium , & de verme, & tenebris exterioribus , vt oſtenſum eſt præce-B denti quæſtione, & ita non poſuit Chriſtus vnicam pęnam ignis .

Reſponſio ad rationes duas poſitas in ſuperiori quæſtione.
Quæſt. DXLV.

AD primam rationem poſitam in contraria opin. dicẽdum eſt vno modo, quòd in Purgatorio erit omnino talis pęna, qualis in Inferno , niſi quod vna erit æterna alia temporalis, & ideo, ſicut in Inferno erũt multæ pęnæ , ita & in Purgatorio , ſed vocatur ignis pęna Purgatorij , ſicut , & aliquando pęna Inferni vocatur ignis, licet multæ aliæ pęnæ ſunt .

Secundo poteſt dici, quòd eſt differentia inter pęnam Purgatorij, & Inferni, quia in Inferno eſt pęna in mul-C tis rebus , in Purgatorio autem in vna tantum , ſcilicet in igne , ideo Apoſtolus cum de purgatorio loqueretur vocauit ignem , ſcilicet quale vniuſcuiuſque opus fuerit ignis probabit, & rationem huius eſſe dicunt , quia pęna Purgatorij , ſicut ſignat nomen ſuum , non eſt ad puniendum, ſed ad purgandum, & quia ignis eſt maxime purgatiuus ſufficit ignis , & vocatur ſolum ignis, pęna autem Inferni non eſt ad purgandum , quia nunquam purgabuntur, qui ibi fuerunt, ſed ad cruciãdum , & ideo omnia nominari debent quæcunque cruciatum inferre poſſunt .

Sed cur ignis ponitur loco omnium pęnarum cum in inferno ſaltem conſtet eſſe multas pęnas?

Dicendum, quòd cauſa eſt , quia ignis eſt grauiſſima omnium pœnarum, ſic enim videmus , quòd inter om-D nia elementa eſt ignis efficacius actiuum , & eſt velocior actio ſua , & ita omnibus rebus materialibus videtur eſſe actiuior ignis, ideo quaſi ipſe ſit omnis pęna, ponitur ſolus .

Secundo, quia ignis pęna ſtat cum omni pœna , nam tenebræ, & fletus , & ſtridor , & vermis: & quidquid aliud eſt, ſtat cum afflictione inflicta ab igne , vnde ſemper ſtat afflictio ignis, & non eſt aliqua viciſſitudo, quaſi ab vna pœna tranſeatur ad alteram , nam ſi tranſiretur non eſſet ignis omnis pœna, quia tamen eſt ſemper manens cum omnibus , quia vna non impedit aliam , & rurſus ipſa eſt acrior qualibet alia, videtur eſſe ignis omnis pœna .

Ad ſecundum dicendum, quòd varietas pęnarum nõ præſtat refrigerium, ſed ſi aliquid in his præſtaret refri-E gerium, eſſet contrarietas .

Pro quo ſciẽdum, quòd pęnarum quædam ſunt, quæ cum alijs ſimul ſtant , ideſt non habent oppoſitionem aliquam naturalem, aliæ autem non ſtant ſimul, quia ex natura oppoſitionis ſe excludunt , vt non poſſint eidem ſimul ineſſe.

De primis patet, quia vna non præſtat refrigerium circa aliam, neque minuit eam , ſed potius auget illam , vt percuti, & opprobria audire; & ita apud Inferos torqueri ab igne, & ſuſtinere triſtitiam tenebrarum, & fletum ſimul ſtant, ideo vna non minuit aliam, ſed auget.

Aliæ videntur opponi, ſicut torqueri ab igne, & ab aquis niuium: a frigore , & ab igne non contingit idem ſimul pati ſecundum eandem partem, & ideo de his duabus erat dubium an poſſent ſimul ineſſe .

An duæ pœnæ contraria ſimul inſint apud Inferos.
Quæſt. D X L V I.

Aliqui putant, quòd non inerunt, ſed erit mutatio de vno in alterum.

Primo; quia iſta duo habent oppoſitionem, & non videtur quomodo ſimul inſint, vt dictum eſt. Secundo, quia ſacra Scriptura hoc videtur dicere cum ait, tranſibunt ab aquis niuium ad calorem nimium, ecce non dixit, quòd patientur ab his duobus ſimul, ſed quòd patientur tranſeundo ab vno ad alterum, ideo non erit ſimultanea pęna.

Dicendum, quòd dubium eſt an apud Inferos ſit aliqua pęna in aquis niuium, vel in aliquo ſimili, an dicatur ſolum per metaphoram, vel forte dicatur de aliqua re, quæ non eſt apud Inferos, de cuius veritate dicetur G magis infra.

Sed ſuppoſito, quòd aliqua pęna talis ſit apud Inferos poteſt dupliciter dici, ſcilicet quòd iſtæ pęnæ ſimul ſint apud Inferos, & vna non ſuccedat alteri, neque ſit aliqua viciſſitudo.

Alio modo, quòd ſit tranſitus de vna in alteram, & neutro modo valet argumentum, nam ſi ſint ſimul iſtæ pęnæ non ſit aliquod refrigerium, quia iſtud præſtatur ex mutatione ſecundum oppoſitam diſpoſitionem, cum vero ambo ſimul eſſe poſſunt, non impedit vnum alterum, ſi ambo afflictiua ſunt.

Si vero dicatur, quòd ſit per tranſitum, non ſit taliter tranſitus, vt poſſit refrigerare, vel conſolationem præſtare, ideo non impediet vna alteram, ſed ambæ erunt pęnæ apud Inferos.

Sed quid iſtorum erit? Dicendum, quòd ſi ponatur vtrunque futurum apud Inferos, & quòd in veritate ſint ibi aquæ niuium, vel aliquid ſimile pertinens ad frigiditatem, poterunt ambæ ſimul affligere, vel per viciſſitudinem, ſed magis videtur, quòd affligant ſecundum idem tempus. Et cauſa eſt Prima, quia ſi ponatur tranſitus iſte non augebitur pęna, ſed minuetur, non quaſi cauſent contrarias diſpoſitiones in patiente, ſed quia vna eſt minor pęna, quam altera, nam ignis eſt magis actiuus, quam aqua, vel aliquid frigidum, ideo etiam ſi ponatur vtrunque in maximo, erit magis afflictiuus ignis valde calidus, quam aqua valde frigida, & ideo cum tranſiret de igne ad aquam minueretur pęna, ſed apud Inferos pęna vniformis eſt, ideo non fiet talis tranſitus.

Secũdo, quia non videtur eſſe aliqua cauſa quare fiat tranſitus, nam ſi iſtæ duæ pœnæ non poſſent ſimul ineſſe damnatis fieret tranſitus ad hoc, quòd infligerentur, ſed poterunt ſimul infligi, vt dicetur, ergo non eſt cauſa, vt dicatur fieri tranſitus, ſed potius erunt ſimul, vt ſic damnati magis puniantur.

Tertio, quia ſi diceremus fieri tranſitum, videretur quòd deberet tranſire ſecundum locum de afflictiuo in afflictiuum ipſe, qui damnatus eſt, ideſt quòd eſſet in igne, quando affligeretur ab igne, & quod affligeretur ab aqua, quando eſſet in aqua, vel in re frigida extra ignem, quia alias ſi dum maneret in igne poſſet affligi ab aqua, nulla eſſet cauſa quando ſemper ſimul ab vtroque affligeretur, ſed ponere, quòd tranſeant damnati de loco ignis deſinendo eſſe ibi, & tranſeundo ad alium locum in quo non ſit ignis, ſed aqua, vel aliquod frigidum afflictiuum, non eſt ſatis ſecurum, quia tunc pœna ignis non eſt perpetua, cum aliquando ceſſet per viciſſitudines. Etiam, quia non videtur quomodo tranſeant damnati de vno loco ad alterum, nam aut Deus mutabit illos; aut dæmones, aut ipſimet. Non Deus, quia poſt iudicium non torquebunt dæmones ipſos damnatos, vt ſolet dici, ſed Deus vtriſque dabit perpetuam pœnam. Neque etiam ipſi ſeipſos mouebunt, quia non ibunt ſponte de vna pœna in aliam, maxime, quando tranſeundum fuerit de minore in maiorem. Item, quia non videtur ſatis conueniens ponere, intra voraginem Inferni iſta duo afflictiua, ſcilicet igneum, & aquam, vel aliquid frigidũ, quia tunc oportebit poni maiorem capacitatem loci il-

F lius, & tamẽ quotidie occurrit difficultas quomodo intrà terram poſſit eſſe tanta capacitas, in qua omnes damnati in aliquo concauo capiantur a fortiori: ergo erit difficultas ſi ponantur duo afflictiua materialia diſtincta loco, & de vno ſit tranſitus ad aliud. Maxime quia aliqui ponunt ꝙ non ſit danda ſub terra tanta vacuitas in quanta capiantur omnes damnati, ſed ponantur in ipſo ſolido terræ per corporum penetrationem, & tunc non dabitur motus localis de vno afflictiuo materiali ad aliud, & ſi dare voluerimus multiplicabimus inconueniẽtia, ideo potius videtur ꝙ ſint iſtæ duæ pęnæ ſimul ſi apud inferos ponantur.

Reſponſio ad primam rationem dubij poſitam q. 546.
Quæſt. D X L V I I.

Ad rationem primam in contrarium dicendum ꝙ oppoſitio quantum ad calidum, & frigidum eſt quantum ad eſſe naturale, & ideo non conuenit ſimul ineſſe ſecundum eſſe naturale, ſecus autem eſt de eſſe intentionali. Vocatur eſſe naturale ſecundum quod forma eſt in materia. Vocatur eſſe intentionale ſecundum quod formæ intentionalis ſpecies eſt; non in materia ſed vel in ſenſu, vel in aliquo quod non eſt ſubiectum materialiter, & iſtud apparet in colore, eſt enim aliqua res colorata, & ibi eſt color ſecundum eſſe naturale, quia eſt cauſatus ex mixtione varia, & habet ſubiectum materiale & determinat ſibi cauſam naturalem diſſimilem nigredini & rubedini. Etiam habet eſſe color in medio, ſcilicet quando videmus rem coloratam H neceſſe eſt quòd multiplicetur ſpecies coloris a re colorata, quæ vere eſt in toto medio, & eſt in organo viſus: quia aliter non videretur, & vtrobique vere eſt. Sed certum eſt quod non eſt taliter color in aere & oculo qualiter in re colorata.

Primo quia res ipſa materialis dicitur colorata, ideſt alba vel nigra per illum colorem, ſed aer, & oculus non dicuntur colorati, nec ſunt ex illis ſpeciebus coloris.

Secundo quia in re materiali, quæ habet colorem ſecundum eſſe naturale, non poſſunt ſimul ineſſe duo colores ex eadem parte ſiue ſint appoſiti ſiue non, & tamen in eodem loco ſunt ſimul multæ ſpecies colorum, quia alias non videretur ſimul niſi vna res, & tamen ſimul videmus plures res diuerſorum colorum, ergo oportet quod realiter ſint in oculo ſpecies diuerſorum colorum. I de aere eadem ratio eſt, quia ſi non eſſent ſimul in aere ſpecies multorum colorum, oporteret fieri viſionem ſine medio, & eſſet coniuncta res viſibilis oculo, quod falſum eſt, maxime quia in quocunque puncto aeris poſuerit quis oculum, videbit rem obiectam. ergo multi colores ſunt ſimul in medio.

Tertio quia color in re materiali, eſt diuiſibiliter, ſcilicet pars in parte, & totus in tota re. in ipſo autem oculo, & in medio eſt ſpecies coloris in indiuiſibili tota, ideo non eſt idem modus eſſendi.

De re materiali manifeſtum eſt quod ſit ibi color ſecundum extenſionem. De oculo patet quòd ſit ibi ſpecies in indiuiſibili. nam capit oculus rem totam, quia alias non poſſemus eam totam videre. Et tamen oculus non eſt tam latus ſicut totum, quod videmus de K cœlo: ergo neceſſe eſt quòd non capiatur ſecundum extenſionem, capitur ergo indiuiſibiliter. Et hoc maxime probatum eſt apud perſpectiuos, qui oſtendunt omnem viſionem fieri per pyramidem radioſam, cuius ſit baſis in re viſa, & conus in centro oculi, vel ſaltem in oculo, & eadem ratione neceſſe eſt dici, quod in aere ſint ſpecies colorum vel rerum viſibilium in indiuiſibili, & quod in quolibet puncto aeris medij inter rem viſam, & oculum terminetur pyramis, quia dato oppoſito, ſi moueretur oculus ad illum punctum aeris in quo non eſſent ſpecies rerum viſibilium in indiuiſibili, non poſſet ibi videre rem aliquam, ſed punctum aliquem vnius rei, quod falſum eſt.

Quarto, quia intentio coloris in medio, & in oculo nũ eſt ſubiectiue, in re autem colorata eſt ſubiectiue. De re colorata planum eſt, de oculo, & medio patet, quia

ſi eſſet

ſi eſſet ibi, vt in ſubiectò denominaret, & non denominat, etiam quia haberet cauſam aliquam determinatam in ſubiecto, & non habet.

Quinto, quia color in re colorata eſt, vt manens, & factus, in medio autem, & ſenſu eſt ſolum in fieri, ſcilicet, in ſenſu exteriori.

Et patet hoc, quia non videmus rem, niſi in præſentia eius, & tamen ſi maneret ſpecies in oculo recedente viſibili adhuc videretur, cum non fiat viſio per ipſum obiectum, ſed per ſpeciem. Etiam apparet in ſpeculis, quia obiecta re ſtatim eſt imago in ſpeculo, & illa ablata non manet ſpecies, ideo apparet, quòd non eſt ſpecies res manens, ſed ſolum in generali.

Sexto, quia ad generationem coloris ſecundum naturam in re colorata requiritur ſucceſſio, quia licet generatio proprie dicta ſit in inſtanti, tamen alterationes præcedunt, quæ non ſunt in inſtanti, acquiſitio autem coloris in re colorata eſt alteratio quædã, ideo fit ſucceſſiue, ſed formæ, ſiuè ſpeciei viſibilis acquiſitio fit tota ſimul, nam obiecta re ſpeculo, ſine vlla ſucceſſione eſt ipſius rei totius imago in ſpeculo, & multæ huiuſmodi differentiæ ſunt, & ſic non eſt idem eſſe coloris in re colorata, & in oculo, & medio. Differt igitur eſſe naturaliter, & intentionaliter, & ſicut eſt de qualitate materiali, ideſt colore reſpectu viſus, eſt de qualitatibus omnibus alijs ſenſibilibus, nam quælibet eſt in ſubiecto ſuo materialiter, & in ſenſu eſt intentionaliter, & multũ differunt iſta eſſe. Accedendo ad propoſitum dicendum, quòd quæ ſunt qualitates oppoſitæ non poſſunt ineſſe eidem rei ſecundũ eſſe naturale, vel materiale, ſed bene ſecundum eſſe intentionale, & ob hoc, quia ſecundum vtrunque eſſe competit aliqua actio qualitati, non erit idem modus actionis ſecundum vtrunque eſſe. Apparet ex dictis, quia nulla res eſt ſimul alba, & nigra, quia hoc conſideratur quãtum ad eſſe materiale, & tamen in eodem oculo ſunt ſimul ſpecies albi, & nigri, & in oculo congregant, & diſgregant, ſed ſolum mouent ſenſitiuæ, ideſt, faciunt in actu videre album, & nigrum, ſimiliter accipiatur ſpecies calidi, & frigidi, ſunt enim caliditas, & frigiditas qualitates materiales, & ſunt in re extra ſecundum eſſe naturale, & ſecundum hoc competit eis actio alterandi materialiter, ideſt calidum ſecundum calorem alterat aliquid calefaciendo illud, calefieri autem motum naturalem nominat, quia gignitur ibi forma materialis, idem de frigiditate. Eſt autem ſpecies caloris in ſenſu tactus ſecundum eſſe intentionale: nam in ſenſu non ponitur ſpecies ſecundum eſſe materiale, ſed intentionale, quia aliàs non poſſet immutari ſenſus ab oppoſitis qualitatibus, ſicut aliquid quandiu eſt calidum non poteſt eſſe frigidum, & ideo ſpeciebus iſtis prout ſunt in ſenſu non cõpetit alterare, ideſt calefacere, vel frigefacere, ſed immutare vitaliter, ideſt, quòd ſecũdum eas ſit aliquis in actu ſentiens, & percipiens calidum, & frigidum, hoc dato, ſicut nulla res poteſt alterari ſimul a calido, & frigido, ideſt quòd ſimul calefiat, & frigefiat recipiendo gradus caliditatis, & frigiditatis, quia per hoc cum alteratio habeat terminum, & caliditas eſt terminus huius, quod eſt calefieri, ſi aliquid ſimul poſſet calefieri, & frigefieri, poſſet ſimul eſſe calidum, & frigidum dato termino vtriuſque alterationis, ſed iſtud eſt impoſſibile, ideo non poteſt ſimul alterari ſecundum calidum, & frigidum, tamen non eſt aliqua contradictio, quòd ſpecies calidi, & frigidi ſint ſimul in ſenſu tactus, cuius ſunt obiecta, quia ibi ſunt ſecundum eſſe intentionale, & in illo eſſe non eſt contrarietas, ſicut album, & nigrum ſunt tam contraria, ſicut calidum, & frigidum, & tamen ſpecies albedinis, & nigredinis ſimul ſunt in oculo, & in medio, vt dictum eſt, & tunc cum ambæ fuerint in ſenſu ſecundum eſſe intentionale immutabunt, & tamen quælibet earum exiſtens in ſenſu cauſat dolorem ſi ſit ſpecies exceſſiui ſenſibilis, & dolor non eſt ſecundum eſſe materiale, ſed ſecundum eſſe intentionale, ſcilicet ſenſitiuum; ergo quando ambę fuerint in ſenſu, quia vna non impediet actionem alterius, ſicut ſe impediunt in eſſe naturali poterit ſimul aliquis dolere ſecundum immoderatum calidum, & frigidum, & ſic a duobus ſimul cruciabitur, & ab vtroque ſecundum conditionem intenſionis, vel remiſſionis ſuæ.

Cum igitur in Inferno non ſit paſſio ab igne ſecundum eſſe naturale, ideſt quòd quis calefiat, aut vratur; ſed ſecundum eſſe intentionale, ideſt quòd crucietur ſentiens dolorem, poterit ſimul cruciari a calido, & frigido ſecundum, quod vtriuſque ſpeciem habuerit. licet non poſſit calefieri, & frigefieri ſimul, immo nullum illorum fiat.

An immutatio ſenſitiua, ſiue dolor in damnatis, & Inferno fiet ſine appropinquatione. Quæſt. DXLVIII.

SEd obijcietur, quòd adhuc nõ ſtet: quia licet iſtæ ſint actiones diſtinctæ, ſcilicet calefacere, & immutare virtualiter ſecundum actum calidi ad dolorem cauſandum ſentiendo calorem, & in damnatis propter conditionem illius ſtatus, ſcilicet, quia nullus erit tunc motus cęli, vel quia Deo placebit, poterit ſeparari, & ſeparabitur vna ab alia, ſcilicet quod fiat ſenſatio calidi ſine calefactione, & vſtione: tamen non poterit fieri iſta ſenſatio ſine appropinquatione obiecti actiui, ſicut ſi deberet calefacere, quia aliter non poſſet cauſari ſpecies caloris tãtæ intentionis, ſicut in nobis apparet quando applicamur ad ignem: nam in abſentia aliquanta ſpecies caloris genita in ſenſu non affligit, quãdo autem appropinquamus affligit nos ſpecies caloris; & vtraque eſt actio intentionalis ſecundum ſenſum: ita ergo in inferno non poterit eſſe iſta immutatio ſenſitiua ſiue appropinquatione: nam ſi ponerentur corpora damnatorum in ſuperficie terræ; nullum cruciatum ſentirent ab igne inferni propter diſtantiam niſi ſecundum apprehenſionem nociui, quod non eſt in ſenſu: ſed in operatione ſolius animæ, vel in ſenſu interiori: ſed non pertinet ad ſenſum tactus, & tamen duo actiua; ideſt calidum & frigidum in inferno nõ poſſunt æqualiter appropinquare ita vt agant, quia vnum impediret alterius actionem, immo deſtrueretur minus a maiori; ergo non poterit ſimul pati a duobus, ideſt calido & frigido.

Dicendum, quod poterit ab vtroque pati: & ratio eſt: quia non patitur ſecundum eſſe naturale, ſed ſecundum eſſe intẽtionale, & ſpecies poteſt cauſari in ſenſu antequã ſequatur actio naturalis: nam ad actionem intentionalẽ requiritur minor appropinquatio quam ad actionem naturalem; ſicut apparet in viſione, & auditione; & odoratu: quia poteſt fieri viſio; & odoratio a longinquiſſimis; a quibus nulla actio ſecundũ eſſe naturale fit a rebus quæ videntur, & odorantur. Similiter de calido & frigido dicendum eſt, quod a maiori diſtantia erit actio intentionalis: ideſt vt recipiatur ſpecies calidi; & frigidi in ſenſu, quòd poſſit ipſum calidum, aut frigidum calefacere; vel frigefacere rem ſentientem.

Eſt tamen verum, quòd non fit intentionaliter immutatio ad quamcunque diſtantiam, ſicut nemo audit ad quamcunque diſtantiam; licet perueniat intentionaliter vox ad aurem, & ita poterit in Inferno vnum eſſe propinquum, ſcilicet calidum, & aliud erit diſtans, ſcilicet frigidum, & ambo ſufficient intentionaliter agere; licet calidum poſſet etiam agere materialiter alterando propter propinquitatem, frigidum autem nõ poteſt alterare propter diſtantiam, etiam ſi nichil aliud impediret.

Sed obijcietur, quod talis actio intentionalis non affligeret, quia ad hoc, quòd aliquis affligatur ex ſpecie calidi recepta in ſenſu, requiritur, quòd illa ſit vehemens, & non poteſt eſſe, niſi quando eſt magna propinquitas ad rem calidam, quia aliàs eſt ſpecies remiſſe recepta, & nõ affligit, vt apparet in nobis parum, aut multum accedentibus ad ignem, & ita cum ſpecies rei frigidæ recipiatur de longe, non affliget. Dicendum, quòd ratio concludit verum, & tamen dicetur, quod illa ſpecies affligit, & valde affligit, & poteſt fieri dupliciter.

Vno modo, quòd iſta ambo ſint propinqua valde, i. calidum, & frigidum, & tamen non ſe corrumpunt propter conditionem ſtatus illius, quia ceſſat omnis corruptio, & ideo cum maneat actio intentionalis ſine naturali motu, & illa ſit de propinquo, erit vtraque vehemẽs,

ideo tam a calido, quam a frigido poterit eſſe vehemens afflictio, cum ſint ambo propinqua.

Aliter poteſt dici, quòd alterum ipſorum ſit elongatū, & ideo licet cauſare poſſet ſpeciem, vel intentionem ſui in ſenſu tactus, eſſet illa naturaliter remiſſa, & parum, aut nichil affligens, quia tamen agunt iſta, vt inſtrumēta diuinæ iuſtitiæ, poſſunt affligere quantum Deus voluerit, licet de longe cauſetur ſpecies.

An ſpecies vel intentio calidi. & frigidi poſſint eſſe ſimul in ſenſu tactus. & quomodo hoc contingat? Quæſt. DXLIX.

SEd quæritur quomodo poſſit hoc ſtare, præſupponebatur enim, quòd ſpecies, vel intentio calidi, & frigidi poſſunt eſſe ſimul in ſenſu tactus, ſicut ſpecies albi, & nigri, & tamen nos nunquam hoc experimur, quia non ſolum non calefacimur, & frigefacimur ſimul, ſed etiam non ſentimus calorem, & frigus ſimul, quod tamen eſſet neceſſe ſi ſpecies calidi, & frigidi eſſent ſimul in ſenſu, ſicut ex eo ſimul videmus album, & nigrū, quia ſpecies albi, & nigri ſunt ſimul in oculo, apparet ergo, quòd nunquam erunt ſimul ſpecies caloris; & frigoris in tactu, cum nunquam ſimul ſentiantur.

Dicendum, quòd vere ſunt in ſenſu noſtro ſimul ſpecies frigidi, & calidi ſimul, ſed non ſentimus ſecundum vtranque, ſtat enim ſpeciem aliquam eſſe in ſenſu, & non immutari ſecundum eam. Et patet in auditu, & viſu, vt quando duo ſunt ſimul, & aliquis audit vocē prolatam, & alius non, vel videt rem obiectam duobus, & alius non, nam non poterit aliquis audire vocem niſi ſpecies, vel intentio eius fuerit multiplicata, & realiter perueniat vſque ad ipſum, ſed talis multiplicatio fit per cōtinuum quouſque deſinat omnino fieri, ſicut de ſpecie viſibili dixi, ergo ſi vox peruenit vſque ad vnum, peruenit vſque ad alterum, & recipitur in ſenſu, ſicut in medio, & tamen non alteratur, vel non mouetur ſenſus ab illa ſpecie, quia eſt debiliter mouens. Idem de viſu, quia ſi duo ſimul ſunt, ad oculum vtriuſque peruenit ſpecies rei viſibilis, ſed mouetur vnus, & alius non, & maius ſignum eſt, quia ſi in caſu dato nō audiens ponat ſe in loco in quo eſt audiens, & ille econtrario, adhuc audiens prius audiet nunc, & non audiens prius audiet nunc; & tamen ſi non perueniret ſpecies realiter ad vtrunque locum, mutato loco non audiret, qui prius audiebat, & alius inciperet audire, quod falſum eſt.

Et ideo hoc planum eſt, quia fit ex differentia organi, habent enim aliqui potentias organicas multum diſpoſitas, ſicut dicimus acutum viſum, & acutum auditum, & ita de odoratu, & hoc nichil aliud eſt, niſi, quòd a minoribus poteſt alterari, vel pati ſenſitiue, & tamen non eſt poſſibile immutari aliquem a ſpecie, quæ non eſt in organo, ergo in ſenſu vtriuſque eſt ſpecies ſenſibilis, ſed non ſentitur ab vtroque.

Et ita apparet, quòd in ſenſu noſtro poſſunt eſſe multę ſpecies, a quibus non immutemur, ideſt, non ſentiamus res illas quarum illæ ſunt ſpecies, ſic ergo in tactu noſtro poterunt eſſe ſpecies calidi, & frigidi, & quòd non ſentiamus calidum, & frigidum ſimul, ſed alterum tantum, vel neutrum.

Circa, quod ſciendum, quòd licet circa ſenſum tactus homo ſatis excellenter ſe habeat reſpectu aliorum animalium, cum tam homo, quam cætera animalia minus patiantur ſecundum hunc ſenſum, quam ſecundū alios, & cauſa eſt, quia non immutamur, niſi ab eo, quod reſpectu ſenſus noſtri habet aliquantam vim, & excellentiam, & in alijs ſenſibus facilius eſt ſpeciem ſenſibilem habere excellentiam ad ſenſum, quam in tactu, ratio eſt, quia omnia organa noſtra ſunt ſpoliata illis contrarietatibus, quas percipiunt, & ideo percipiunt eas, ſed non ſunt ſpoliata contrarietate qualitatum tangibilium, ideo non percipiunt eas niſi in exceſſu, & quanto organum eſt magis ſpoliatum contrarietate qualitatum ſuarum ſenſibilium, tanto a minoribus ſenſibilibus poteſt immutari, & poteſt ſentire magis contrarietatem, conſiſtit enim corpus omnium animalium in habitudine, & harmonia F certa calidi, & frigidi, & humidi, & ſicci, ſine qua non viuit animal, & iſta harmonia eſt per totum corpus, licet non ſecundum eundem modum, ſenſus etiam tactus eſt per totum corpus, & rurſus qualitas tangibilis eſt calidum, & frigidum, humidum, & ſiccum, ergo & ipſum organum tactus compoſitum eſt ex his contrarietatibus, ideſt ex partibus habentibus harmoniam iſtarum contrarietatum, & quia non fit motus, niſi a potentiori, ſiue naturali, ſiue intentionali, non poterit immutari tactus, niſi a ſpecie rei calidioris, aut frigidioris, quam ſit ipſum organum ex complexione, cum ipſum ex ſua complexione habeat calorem aliquem, aut frigus, humidum, & ſiccum, & quia multa ſunt æqualia calida, aut remiſſiora, non poterit tactus ſentire talia calida, immo erit impoſſibile, vnde quando aliquantulum elongati ſumus G ab igne, non immutamur ab eo ſecundum tactum, licet ignis ſit calidior, quam nos, quia non calefacit ignis, niſi calefaciens media, & ideo niſi immediata ſenſui tactus, per quæ ſentit, ſcilicet aer, vel alia corpora calida, non fuerint calidiora in actu, quam organum tactus, non ſentiemus calorem, licet ſpecies caloris recipiatur in organo, & ita de frigido, & humido, non enim poteſt pati, ideſt ſentire, niſi ab eo, quod eſt frigidius, & humidius actu.

De ſenſu viſus aliter eſt, quia organum eius eſt maxime elongatum a contrarietate, quam percipit, ſcilicet, percipit album, & nigrum, & quemlibet colorem, & pupilla, quæ eſt organum, eſt ſpoliata omni colore, vel habet illum valde remiſſum, & ideo cum quælibet res colorata eſt intenſius colorata, quam pupilla, poterit quęlibet H res colorata ſentiri per viſum.

Et iſta eſt cauſa quare videamus ſimul album, & nigrum, & non ſentimus ſimul calidum, & frigidum, quia viſus patitur a quolibet colore, quia quilibet eſt maior, quam color pupillæ, & quia in eſſe intentionali non eſt contrarietas, habebit ſimul ſpecies duorum colorum cōtrariorum, & immutabunt ambæ, in ſenſu autem tactus non poteſt quis ſimul ſentire calidum, & frigidum, & hoc non per ſe, quia neque ſpecies horum habent contrarietatem in eſſe intentionali ad eſſendum ſimul in organo tactus, ſed per accidens, inquantum non poteſt organum ſentire calorem niſi calefactum, nec frigiditatem niſi frigefactum, ſcilicet, quia non poteſt pati, niſi ab excellentioribus, & tamen habet organum calorem in actu, vel frigiditatem in harmonia quadam ex complexione, ideo non poterit ſentire, niſi quando ipſum fuerit perductum ad maiorem caliditatem realem, I vel frigiditatem per ipſum ſenſibile, & tamen non poteſt organum ſimul eſſe frigefactum, & calefactum, quia poſſet eſſe ſimul calidum, & frigidum, & ideo poſſunt quidem ſpecies calidi, & frigidi eſſe ſimul in organo tactus, & erunt realiter, tamen non immutabunt ambæ, vel neutra ipſarum propter cauſam dictam, & ita apparet quare nullum animal poſſit nunc ſentire ſimul calidum, & frigidum ſecundum tactum, poſſit tamen ſimul videre album, & nigrum, quæ ſunt contraria.

Ex hoc ſequitur, quod poterit aliquando quis ſimul ſentire calorem, & frigus, ſcilicet in ſtatu illo in quo non erit actio naturalis alteratiua.

Nam tunc ſi ponatur aliquid valde calidum iuxta ta- K ctum, vt eſt ignis, licet non calefiat corpus, erit ſpecies caloris in ſenſu tam intenſa quantum eſſet, ſi organum eſſet calefactum, cum ſenſatio non fiat, niſi ſecundum eſſe intentionale, & ideo ſentietur tunc calor, & affliget quantum nunc affligeret ignis appoſitus, ſed ibi non vret, licet cruciet, nunc vero cruciabit, & vret, ſic ſi ponatur tunc circa tactum aliquid tam frigidum, vt nix, vel gelidus lapis, non infrigidabit, quia non erit ibi actio naturalis, tamen erit in ſenſu ſpecies tam fortis quantum ſi realiter nunc frigefieret, ſed talis ſpecies frigiditatis cruciaret nunc, ergo, & tunc cruciabit.

Iſte ergo eſt modus quo poſſit aliquis valde pati, & cruciari a frigore, & calore, ſi ignis, & res aliqua multum frigida applicentur corporibus damnatorum, nam ambo poterunt agere, cum vnum non deſtruat alterum, quia ceſſat ibi actio corruptiua, & quod-

libet aget intenſe, ac ſi ſolum eſſet, ſed nunc non eſt talis actio ſimul, quia ſi duo talia agentia applicarentur alicui patienti, ipſa ſe corrumperent, ideſt fortius corrumperet debile.

Cum ſpecies calidi, & frigidi ſint in ſenſu damnatorum tãtum ſecundum eſſe intentionale & nulla fiat alteratio realis quomodo affliguntur per hoc damnati? Quæſt. D L.

SEd nunc dicetur, cum tales ſpecies ſint in ſenſu ſolum ſecundum eſſe intentionale, & nulla alteratio realis fiat, quomodo affliguntur damnati per hoc?

Dicendum, quòd afflictio conſiſtit in ſenſatione nocumenti non autem in recipere nocumentum, quia lapis, & arbor nocumentum recipiunt cum ſoluuntur ab igne, ſed non affliguntur, quia non ſentiunt illud, ſed nunc damnati ſentiunt nocumentum, cum maneat in eis ſenſatio, quæ eſt ſecundum eſſe intentionale, licet non ſit ibi alteratio realis, ergo erit ibi afflictio. Sed dicetur, quòd non poſſunt ſentire nocumentum, quia ibi non eſt nocumentum, ergo non poteſt ſentiri, niſi per deceptionem quandam, patet, quia nocumentum eſt, quòd vratur quis, vel alteretur a naturali diſpoſitione, cum nõ calefiat corpus neque frigefiat, ergo nullum nocumentum eſt.

Dicendum, quòd nocumentum eſt ibi, quia ſicut ad manendum in eſſe naturali, & vita requiritur harmonia calidi, & frigidi, & magna caliditas, vel frigiditas in actu corrumpit animal, ita & ad immutationem in eſſe ſenſitiuo requiruntur ſpecies non excedentes proportionem ſenſus, & ideo excedentes ſpecies vere nocent, & quia ſenõtur nocumentum non tollit vitam, quia vita conſiſtit in harmonia qualitatum in eſſe naturali, illæ autem non mutantur, ideo quantumcunque nocumentum fiat in ſenſatione, nunquam ſequitur mors.

Et iſta eſt cauſa quare poſſit eſſe dolor æternus, & acerrimus in Inferno, & quòd nunquam ſit mors, ſ. quia ex dolore nõ ſequitur mutatio aliqua diſpoſitionis naturalis, in nobis autem dolor quicunque magnus neceſſe eſt, vt aliquando occidat animal, ſ. quia non poteſt magnus dolor eſſe ſine magna alteratione eſſe naturalis, i. qualitatum in quibus conſiſtit harmonia, illis autem mutatis ad aliam diſpoſitionem, perit animal.

An verum ſit, quod damnati non poſſint pati ſimul ab igne, & aquis niuium, vel ab aliquo alio frigido, vti ſupra in quæſtione 546. probatum fuit, Quæſt. D L I.

ET ita redeundo nunc vnde digreſſi fueramus, ſ. ad illud argumentum factum ſupra queſtione 546. quòd non poſſet ſimul damnatus pati ab igne, & aquis niuium, vel ab aliquo alio frigido.

Dicendum, quòd poteſt, eo quòd non erit iſta paſſio alteratio quædam ſecundum eſſe naturale, ſed immutatio in eſſe intentionali, vel ſenſitiuo, & iſta ſe compatiuntur modo ſupra aſſignato.

Ideo ad hoc, quòd damnatus vtrunque patiatur, non oportet fieri viciſſitudinem aliquam, ſed ſimul ſuſtinebit.

Ad ſecundam rationem ibidem poſitam, ſcilicet, quia ſacra Scriptura hoc exprimit, ſ. quod tranſibunt ab aquis niuium ad calorem nimium.

Dicendum, quòd non ponit hoc, quaſi talis modus ſit, ſed quia aliter intelligi non poteſt, nam apud nos non poteſt aliquid calefieri, & frigefieri ſimul, ſed cum calefacta fuerit poterit infrigidari, & deſinet eſſe calefactio, & caliditas, & hoc eſt cum quodam tranſitu, nam oportet, ꝙ calefaciens deſinat eſſe, vel remoueatur, & incipiat eſſe, vel applicetur aliquod infrigidans.

Et, quia ſine iſto tranſitu non fit apud nos, non eſſet facile intelligere, ꝙ aliter fieret apud Inferos, ideo ſcriptura dixit, quòd tranſibunt ab aquis niuium ad calorem nimium, & tamen in veritate non erit tranſitus, ſed ſimul erit vtrunque.

Sed dicetur, quòd tunc non manebit veritas ſcripturæ huius, quæ dicit tranſibunt &c.

A Dicendum, quòd ſcriptura accipitur vera, vel falſa pro eo, quod intendit exprimens illam, ſi enim id ſignatur per ſcripturam, quod dicens intendebat ſignificare eſt vera, ſi oppoſito modo eſt falſa nunc autem non intendit ſcriptura dicens aliquid ſignificare niſi, quòd eſſet pœna caloris, & frigoris apud Inferos, & iſtæ ſint: ergo vera eſt ſcriptura, ad ſimiles enim tranſumptas locutiones veras reddendas, ſatis eſt, quòd ſubijciatur aliquod verum illis verbis, quod ex illis per modum loquendi accipi poſſit, licet non ſignificetur illud in cortice verborum. Sicut cum dicimus oculi Domini contemplantur omnem terram, vel aures ſuæ exaudiunt orationes noſtras: nam licet non ſit aliquid tale, eſt propoſitio vera, eo quòd Deus ſcit, & intelligit omnia, quæ in terra ſunt, & omnia quæ nos oramus, quaſi audiret illa, & videret omnia, licet ni-
B chil audiat, aut videat.

Si autem circa id quod dictum fuit ſupra de tranſitu de aquis niuium, voluerimus tenere quod erit verus trãſitus ille, ita quòd aliquando damnati ſint in igne, & aliquando in re frigida, dicetur, quòd erit tranſitus, & ideo quando ſenſerint calorem, punientur in eo ſolo, & quando fuerint in frigida re, punientur ſolum a frigore. Cum autem dicebatur, quòd iſta varietas, ideſt, contrarietas pœnarum præſtaret oblectamentum, dicendum, quòd non ſtat, quia non erit illa actio ſecundum trãſmutationem corporis a ſua diſpoſitione naturali, ad quam poſſit reduci per contrariam actionem, ſed actio ſolum ſecundum intentionem per impreſſionem formarum in ſenſu: nam quando quis valde calefit, aut infrigidatur, gaudet in oppoſito, eo quòd ſiue valde infrigidari, ſiue valde ca-
C lefieri, eſt extra diſpoſitionem naturalem, cum conſiſtat harmonia vitæ noſtræ in quadam proportione mixtionis qualitatum, & ideo in quacunque qualitate excedamus, eximus extra naturalem diſpoſitionem, & ideo in illa reductione neceſſe eſt, quòd delectemur, ſi tamen illud reducens nos ad medium, rurſus retrahat ad aliud extremum eſt afflictio, ſicut prius, ſed quandiu redimus de extremo verſus medium, gaudemus, & iſtud neceſſe eſt fieri in omni reductione, quia non poſſumus trãſire de extremo in extremum ſine medio, ſed apud inferos non eſt actio tranſmutatiua, ideo non exeunt ibi corpora damnatorum extra diſpoſitionem naturalem, per calidum, aut frigidum, ideo licet tranſeant de ſumme frigido ad ſumme calidum, quia per nullum illorum trahuntur extra diſpoſitionem naturalẽ, neque reducuntur
D ad illam, non eſt refrigerium in trãſitu, ſed vtrunque cauſat triſtitiam, inquantum eſt ſpecies exceſſiua in ſenſu, quæ non conuenit ſecundum eſſe ſpirituale.

An vermis ſit futurus in damnatis? Quæſt. D L I I.

NVnc redeundum eſt ad ſingulas prædictarum pœnarum corporearum in inferno, vt videatur de qualibet quomodo ibi ſit, & primo de verme, & eſt dubium an vermis futurus ſit in damnatis?

Aliqui dicunt, quòd non erit vermis apud inferos, quia non videtur quare ibi eſſe deberet. Sed ad hoc obijcitur quia Iſaiæ 66. cap. dicitur. Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur: ergo manebit apud in-
E feros vermis, qui non moritur, ſicut manet ignis, qui non extinguitur.

Aliquis dicet, quòd forte non intelligitur de inferno, ſed de aliquo bello, in quo cadauera quædam exurerentur, & alia putrefacta relicta conſumerentur a vermibus.

Dicendum, quod non ſtat. Primo, quia non poteſt accipi de bello, ſed de inferno: nam in quocunque bello vrentur cadauera, erunt aliquando exuſta & cum completa fuerit vſtio deficiet ignis, qui non manet inter nos, niſi in aliena materia, & in generari, & tamen dicitur ignis eorum non extinguetur.

Item quantumcunque putrefiant cadauera, & gignantur inde vermes, & ipſi deuorent carnes, de quibus naſcuntur, deficientibus carnibus rurſus extabeſcũt vermes, & deficiunt tornati in terram, & tamen dicitur, quod

vermis eorum non morietur: ergo non intelligitur de cadaueribus apud nos putrefactis, ſed intelligetur de pęna inferni, vbi eſt pœna ignis inextinguibilis, & ſunt ibi vermes qui non moriuntur.

Secundo patet hoc efficacius, quia Chriſtus illud expreſſe poſuit, nam Marci nono cap. dicens: Bonum eſt tibi debilem intrare in vitam, quàm duos pedes habentem mitti in gehēnam in ignem inextinguibilem, vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur. & hanc ſententiam ter poſuit ibi Chriſtus, & manifeſtum eſt, quòd accipiatur de inferno, cum dixerit, mitti in gehennam in ignem inextinguibilem, & ibi dixit eſſe vermem, qui nō moritur; ergo apud inferos eſt vermis.

An vermis in damnatis erit corporalis, vel ſpiritualis? Quæſt. DLIII.

NVnc autem quæritur, an ille vermis erit corporalis, an ſpiritualis?

Aliqui dicunt, quòd vermis damnatorum erit corporalis, quia caro non poteſt affligi per vermem ſpiritualem, ſed ille vermis, qui erit in damnatis, affliget carnē, ergo erit carnalis: patet, quia Iudith decimoſexto capit. dicitur, Dabit ignem, & vermes in carnes eorum. Secundo, quia dicitur Eccleſiaſtici ſeptimo cap. Vindicta carnis impij vermis, & ignis. Cum igitur dentur vermes in vindictam carnis, erunt corporales.

Tertio, quia idem videtur dicere Auguſt. 21. libro de Ciuitate Dei, ſ. Vtrunque enim, ideſt vermis, & ignis pęna erit carnis, ergo corporeus erit, quia aliàs non affligeret carnem.

Dicendum, quòd apud inferos in damnatis non erunt vermes corporales, ſed id quod vermis dicitur, neceſſe eſt quod ſit aliquid ſpirituale. Et primo, quia idem tenet Auguſtin. 20. libro de Ciui. Dei, ſ. in pœnis malorum inextinguibilis ignis, & viuaciſſimus vermis ab alijs aliter, atque aliter expoſitus eſt.

Alij vtrunque ad corpus, alij vtrunque ad animam retulerunt, alij ad corpus ignem tropice, ad animam vermem, quod credibilius eſſe videtur, & ita ad animam ſolam vermem dicit pertinere, & ſic non erit aliquid corporale: etiam quia dicit vermem tropice dici, & tamen ſi vermis eſſet ibi corporalis, non diceretur tropice, ſed vere.

Secundo, quia vermes non poterunt eſſe poſt diem iudicij: nam in mundi innouatione non manebit aliquod animal niſi homo, quia per ignis conflagrationem non euadet aliquid quin corrūpatur de mixtis: ſola enim ſimplicia manebunt, & tunc ex voluntate Dei homo reſurget, ideo non manebunt tunc vermes, neque eſſe poterūt niſi poſtea gignantur, & tamen poſtea non poterunt gigni, quia nulla erit generatio ceſſantibus omnibus motibus, & præcipuè motu corporum cœleſtium: ergo non erunt vermes.

Tertio, quia vermes non ſolent gigni, niſi ex corporibus corruptis, ideſt, ex cadaueribus, & tamen tunc nullū cadauer erit, ſed omnes homines viuentes: ergo nulli erunt vermes, cum homines qui reſurrexerint, nunquam moriantur.

Quarto, quia ſi poſt reſurrectionem eſſent vermes in hominibus, eſſet in eis corruptio, & ſi aliquo modo corrumpi poſſent, etiam mori poſſent, & conſequenter pęnæ non eſſent æternę, ſed non erunt pęnæ temporales immo æternæ, ideo non erunt vermes, neq; generabitur in eis aliquid, vnde neq; vermes, nec pediculi, nec pulices, neque ſudor, neque aliquid aliarum rerum, quæ ex corruptione corporis humani, aut rerum, quæ circa hominem eſſe poſſunt, tunc generabitur: ergo impoſſibile erit vermes eſſe. Vnde neceſſe eſt, quod vermes tunc accipiantur ex aliqua re, quæ ſit circa animam, & ſolet dici quod vermis erit remorſus quidam conſcientiæ, quia dicitur vermis, inquantum oritur ex putredine peccati, & affligit animam, ſicut vermis ex putredine carnis ortus affligit corpus, & hoc eſt quod Auguſt. dixit vermē dici in damnatis tropice.

Et ſciendum, quod non accipitur vermis in damnatis,
F niſi ex quadam ſimilitudine mortuorum, & habetur ortū ex auctoritate Iſaiæ, ſ. Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur: hoc autem eſt, quia in dānatis vult oſtendere ſcriptura malum eſſe, quod poteſt in hominibus eſſe, & hoc iuxta conditionem eorum, qui pauca poſſunt intelligere; vulgares autem non intelligūt aliquod malum eſſe, niſi corporale, quia non ſentiunt aliud, niſi res corporales, ideo has ſolas eſſe exiſtimant, vt dicitur 7. Ethicorum, circa finem, & ideo malum damnatorum oſtendit eſſe omnem malum, quod in hominibus eſſe poteſt; malum autem vltimum eſt in homine, aut re viuente mors, ſic dicitur 3. Ethicorum, quòd vltimum terribilium ſit mors, & quia mors differt per malam, & bonam, vult damnatis dare id, quod ad malam mortem pertinet. Iudicant autem vulgares malam mor-
G tem eſſe eam, quæ in bello eſt, quando quis ſuperatur ab hoſtibus, & tunc ſunt duo accidentia, ſcilicet, quòd occiſi in bello, aut permittuntur manere inſepulti, aut exuruntur; qui autem manent inſepulti, licet quantum ad magnam partem lacerentur ab auibus, tamen quando multi ſunt, non poſſunt omnino lacerari, & etiam fętor intolerabilis abigit inde aues, & omnes feras, & ideo tunc reſoluuntur in tabem fluentem, & vermes; hoc autem eſt maximum malum, quod circa morientes in bello accidit: ſcriptura autem voluit oſtendere malum damnatorum eſſe grauius, & ideo circa hæc duo, quæ occiſis in bello ſolent accidere, ideſt, vſtionem, & vermes fecit augmentationem mali dicens: vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur. q.d. in his, quæ occiduntur in bello pereunt cadauera, aut igne vrente, aut verme ex re-
H ſolutione nato, ſed tam vermis, quam ignis pereunt ibi, quia ignis aliquando extinguitur, ſcilicet, conſumptis cadaueribus, etiam vermis aliquando moritur, ſcilicet, conſumptis carnibus fluente ſanie, & illa in auras reſoluta, vel in terram mutata, & ideo totum illud malum finitur, ſed apud malos illud malum non finitur, quia neque eorum ignis extinguetur, neque vermis morietur: ergo oſtēditur apud damnatos eſſe maximum malum, quod eſſe poteſt: nam cadauera ſubijci corrumpenti vermi, & igni vrenti, quandiu durant hæc valde magnum malum eſt: ſi igitur effecta fuerint perpetua, non poterit eſſe aliquid peius. Ita autem innuitur cum dicitur, quòd ignis nō extinguitur, & vermis non morietur: ergo maximum malum, quod apud vulgares, quantum ad damnatos ſignari poterat, ſignatum eſt per hæc, ſed quia vtrunque iuxta vulgares eſt malum in corpore, & in damnatis non poterit eſſe vermis in corporibus, oportet, quòd accipia-
I tur aliquid in anima, & accipitur per ſimilitudinem, ſcilicet, quòd vermis in corpore, eſt animal natum de corruptione carnis, ipſam carnē rurſus lacerans ac pungens, ita vermis in anima eſt remorſus quidam natus de corruptione peccati, ipſam animam rurſus ſtimulans, & pungens; ignis autem tam ad animam, quàm ad corpus pertinet, & de hoc dictum eſt, vermis eorum, &c. ideſt, non putetis, quòd mala damnatorum erunt talia, qualia mala aliorum mortuorum, quia in alijs ignis exurens cadauera aliquando extinguitur, & vermis ea corrodens aliquando moritur, ſcilicet, conſumptis cadaueribus. ſed in damnatis ignis ſemper vret, & vermis ſēper lacerabit: ergo nulla miſeria maior cogitari poteſt.

K Ad primum in contrarium dici poterat vno modo, quòd ibi accipiantur vermes, & ignis materialiter pro conſumptione cadauerum, ſcilicet, quia ibi perierant Aſſyrij, venientes cum Holoferne gladio, & cadauera illorum conſumpta ſunt quædam igne, quędam vermibus natis ex corruptione, ſcilicet, illa quæ non vſta fuerunt ab igne.

Sed aliter dicendum melius, quia litera vult ibi pertinere ad pęnam damnatorum cū dicitur, Dominus enim vindicabit in illos, in die iudicij viſitabit eos, dabit enim ignem, & vermes in carnes eorum, vt vrantur, & ſentiāt vſque in ſempiternum: inquantum enim dicitur in die iudicij viſitabit eos, apparet quòd non accipiatur de igne appoſito cadaueribus, ſed de igne, & vermibus damnatorum, Etiā quia dicitur, vrantur, & ſentiant, & tamē cadauera vſta non ſentiunt. Etiā quia dicitur, vrantur vſq;

A in ſempiternum, & tamen ſempiterna vſtio non eſt, niſi in damnatis, vbi corpora non corrumpuntur.

Dicendum igitur vno modo, quòd accipitur caro pro homine, ac ſi dicatur, dabit ignem, & vermes in eos, & ratio accipiendi eſt, vt ponatur pars pro toto, ſicut cũ dicitur, anima quæ obtulerit ſacrificium, ideſt, homo, Leui. 2. Quia anima per ſe nichil facit, ita & caro cum ſit pars poteſt poni pro toto homine, iuxta illud Pſal. 61. Omnis caro ad te veniet, ideſt, omnis homo, & illud: Videbit omnis caro ſalutare Dei, & Iohel. 3. & Actuum 2. cap. dicitur: Effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem, & prophetabunt filij veſtri, & filiæ: & accipitur ibi de ſpiritu prophetico, ſed ille non poteſt pertinere ad carnẽ cum ſit pure ſpiritualis, ideo accipitur caro pro homine, ſed iſtud ſtare poterat ſi poneretur caro non vt pars, vt ſi
B diceret, dabit ignem in carnes, ſed dicitur in carnes eorũ, ideo neceſſe eſt, quòd accipiatur pro parte corporali.

Alij ergo dicunt aliter, quòd caro non ponitur pro corpore, ſed per carnem accipimus hominis animã quæ vocatur caro, quia animæ damnatorum totaliter ſe carni ſubdiderunt, & in hoc fuit eorum peccatum.

Aliter poteſt dici, quòd vermis licet non ſit corporalis, dabitur tamen in corpus, vel carnem, quia affligetur caro ex afflictione animæ: nam ſi bonum animæ redundat in bonum beatorum corporum, ita & malum animæ in damnatis redundat in malum corporum. Aliter poteſt dici, quòd dicitur hoc per metaphoram, ſcilicet, quòd ſicut in corpore malum, quo cruciatur, vel quo finitur eſt ignis, & vermis, ita & tunc dabuntur aliqua in damnatis, quæ erunt loco vermis, & ignis. Ad ſecundum dicendum, quòd poteſt accipi vno modo, quòd vindicta
C carnis impij eſt vermis, & ignis, ideſt, occiſio per gladiũ. q. d. Deus deſtrui faciet malos in bello, & hoc eſt in vindictam ſuorum malorum, & tunc non ſepelientur eorum cadauera, ſed ad maiorem infęlicitatem relinquentur inſepulta, & tradentur igni, aut corrupta in ſuperficie terræ conſumnientur a vermibus, & omnia hæc mala erunt in vindicta peccatorum ſuorum. Aliter poteſt dici, quòd accipiatur de pœna æterna damnatorũ, quæ erit in igne, & verme, & tunc exponendum eſt, ſicut ſupra. Ad tertiũ dicendum, quòd Auguſt. circa aſſertionem de igne, & verme multa dicit diſputando non aſſerendo, non enim vult aſſerere, quòd ille ignis ſit materialis vermis, ſed ꝙ potius eſſet aſſerendum ignem, & vermem materialiter intelligi, quàm quòd vtrunque ſpiritualiter accipiatur, quia ſic damnati nullam pęnam ſuſtinerent corporalem,
D quod eſt inconueniens, & tamen poteſt animæ dari vermis, & ignis vtrique, ideſt, corpori, & animæ, ideo nõ voluit accipi vermem, prout eſt in carne, ſed in anima, & ibi non videmus aliud, quod poſſimus vocare vermem, niſi remorſum peccati, inquantum remorſus ille naſcitur de putredine, & corruptione peccati.

An fletus de quo Chriſtus loquitur, intelligatur de malo aliquo quod ſit apud inferos & an in veritate erit in damnatis fletus realis.
Quæſt. DLIIII.

QVæritur nunc de alia pęna damnatorum, quæ dicitur fletus, an erit in eis fletus corporalis, ideſt, fluxus lachrymarum, vel ſignatur aliquid ſpiri-
E tuale per hoc, & ante hoc eſt dubium, an in veritate erit in damnatis fletus, vel aliquid quod reſpondeat fletui, vel forte non dicitur de illis, ſed de aliquo alio.

Aliqui dicunt, quòd non intelligitur de damnatis, ſed de quadam pęna carceris, quę dabatur in terra Chanaan, quia carcer erat locus malus, frigidus, & immundus, & ibi qui mittebantur flebant, & ſtridebant, prę dolore malorum, quæ patiebantur: ſic patet ſupra 22. cap. vbi dicitur de rege qui factis nuptijs, intrauit, vt videret diſcumbentes, & cum vidiſſet hominem non habentem veſtem nuptialem, iuſſit eum mitti in tenebras exteriores, & dicitur: ibi erit fletus, & ſtridor dentium, ſed homo ille nõ poterat mitti, niſi in carcerem, & non in infernum, ergo ibi erat locus carceris, & fletus accipitur ibi pro dolore quem incarcerati ſuſtinent.

Item patet præcedenti cap. de illo domino, qui habuit ſeruum male diſpenſantem res ſuas, & male præſidentẽ familiæ: nam dicitur, quòd ponet partem eius cum hypocritis, & ibi erit fletus, & ſtridor dentium, & tamen domini temporales non poſſunt infligere, niſi malum temporale: ergo fletus ille malum temporale eſt, & non malum Inferni.

Item ſupra in litera dicitur de domino qui habuit ſeruos accipientes talenta, & lucrantes cum illis, & illum ſeruum, qui piger fuit iuſſit eijci in tenebras exteriores, vbi eſt fletus, & ſtridor dentium: ergo iſta ſunt mala tẽporalia, & non inferni.

Dicendum, quod fletus de quo Chriſtus loquitur, eſt malum, & apud inferos, quidquid illud ſit. Et patet quia ſup. 8. c. dixit: Dico autem vobis, ꝙ multi ab Oriente, & Occidente venient, & decumbent cum Abrahã, & Iſaac, & Iacob in regno cęlorum, filij autem regni huius eijcientur in tenebras exteriores, ibi erit fletus, & ſtridor dentiũ, & ita ponuntur ibi iſta duo loca, vt contraria, ſ. tenebræ exteriores, & regnum cęlorum, & tamen ad regnum cęlorum non eſt aliquis locus contrarius, niſi infernus: ergo infernus eſt in quo ibi dicuntur futuri fletus, & ſtridor dentiũ. Et apparet, ꝙ iſte eſt ſenſus, quia Luc. 13. c. vbi ponitur eadem ſententia licet breuius, dicitur, cum autem videritis Abraham, & Iſaac, & Iacob, & Prophetas omnes in regno Dei: vos aũt expelli foras, & venient ab Oriente, & Occidente, & Aquilone, & Auſtro, & recumbẽt in regno Dei: & ita vocauit ibi foras, quod Matthæus dixerat tenebras exteriores, & ideo locus ille eſt infernus, cum opponatur ad regnum Dei in quo erunt Sancti.

Item patet, quia ſupra 13. cap. dicitur: Sic erit in conſummatione ſæculi: mittet filius hominis Angelos ſuos, & colligent de regno eius omnia ſcandala, & eos qui faciunt iniquitatem, & mittent eos in caminum ignis, ibi erit fletus, & ſtridor dentium, tunc iuſti fulgebunt, ſicut Sol in regno Patris eorum, & ita apparet, quòd fletus accipiatur ibi pro quadam pœna inferni, & non pro aliqua pœna temporali.

Primo, quia dicitur. ſic erit in conſummatione ſęculi, & tamen in fine mundi non erit aliqua pœna temporalis, ſed æterna.

Secundo, quia dicitur: mittet filius hominis Angelos ſuos, & tamen Angeli non mittuntur tunc ad executionẽ alicuius pœnæ temporalis, ergo pęna fletus erit pœna damnatorum.

Tertio, & efficacius, quia dicitur: Colligent omnia ſcandala, & eos qui faciunt iniquitatem, & iſti ſunt peccatores, qui erunt in fine ſæculi; conſtat ergo, quòd de damnatis intelligitur illa pęna fletus.

Quarto, & adhuc principalius, quia dicitur, & mittẽt eos in caminum ignis, ſed conſtat, quòd caminus ignis eſt infernus: ergo cum dicatur, quòd ibi erit fletus, conſtat, quod quædam pęna inferni ſit fletus.

Quinto, quia dicitur. Tunc fulgebunt iuſti, ſicut Sol, ſed manifeſtum eſt iſtud eſſe in reſurrectione: ergo tunc erit fletus, & tamen tunc non manebit aliquis, niſi in inferno, aut cęlo empyreo: ergo fletus erit q̃dã pęna inferni.

Sexto, patet quia eodem cap. reperit Chriſtus eandem ſententiam dicens, ſic erit in conſummatione ſæculi, exibunt Angeli, & ſeparabunt malos de medio iuſtorum, & mittent eos in caminum ignis, ibi erit fletus, & ſtridor dẽtium: ergo in conſummatione ſæculi mittentur mali in caminum ignis, ſed hoc nichil aliud eſt, niſi quòd dicitur hic, quod peracto iudicio, & ſegregatis bonis ad dexterã, & malis ad ſiniſtram, ibunt mali, qui in ſiniſtra ſunt in ignem æternum, ſed in camino illo ignis dicit futurum fletum: ergo eſt pęna inferni fletus.

Sed nunc dubiũ eſt, quis ſit iſte fletus, qui dicitur eſſe apud inferos, & an ſit fletus realis, ideſt reſolutio lachrymarum, vel quid?

Aliqui dicunt, quòd ſit fletus naturalis, quia Lucæ 13. cap. dicit quædam glo. quod per fletum quem dicimus in reprobis põt probari vera corporum reſurrectio. Sed probatio iſta non procederet ſi eſſet fletus ſolũ ſpiritualis, ergo erit fletus realis. i. lachrymæ. Secundo, quia triſtitia, quæ eſt in pęna reſpondet delectationi, quę fuit in culpa.

Apoc.18.c. Quantum glorificauit ſe in delitijs ſuis tantũ F
date illi tormentum, & luctum,& tamen in peccato fuit
delectatio corporalis, ergo in pęna inferni fuit luctus
corporalis.

Dicẽdum,quod in damnatis erit fletus, ſicut Chriſtus
dixit: non tamẽ ſignatur hic aliquid corporale, quod nos
vocamus fletum,i.reſolutionem lachrymarum. Et patet,
quia non poteſt eſſe lachrymarum fluxus ſine alteratione
reali,quæ eſt quędam calefactio interiorum,vt poſſit re-
ſolui. & diſtillare id, quod prius non erat fluidum; fit ẽt
generatio lachrymarum , ſed nichil iſtorum poterit eſſe
poſt diem iudicij, ceſſante motu cęli, qui eſt principium
omnium motuum: ergo non poterunt lachrymæ fluere.
Secundo, quia ad fluxum lachrymarum oportet eſſe ge-
nerationem cuiuſdam humoris,qui per lachrymas diſtil-
lat. & tamen non poterit eſſe fluxus earum . Tertio, quia G
dato, quod aliquando poſſet eſſe fletus , tamen non con-
uenit,quod ponatur fletus apud inferos : nam ſi fletus eſ-
ſet,cum ille ponatur, vt pena, oportet, quod eſſet perpe-
tua,quia apud inferos nulla pęna eſt temporalis, aut ceſ-
ſans, & tamen fletus per reſolutionem lachrymarum nõ
poteſt ibi eſſe perpetuus,quia lachrymæ ſunt quidam hu-
mor reſolutus, & tamẽ in damnatis nulla fit reſtauratio,
quia non eſt ibi cibus: ergo neceſſe eſt, quod cito deficiãt
illæ lachrymæ,etiam ſi totum corpus reſoluatur in humo
rem lachrymarum,ſic Ouidius dicit 9.Metam. Biblidem
totam verſam eſſe in lachrymas per reſolutionem, & in-
de fontem factum,quia Naiades ſubiecerunt venam pe-
rennem lachrymis eius: ergo nullæ lachrymæ ibi erunt,
cum perſeuerare non poſſint.

Quarto,quia ſi daremus,quod lachrymæ aliquæ ibi gi H
gni poſſent,& fieret aliqua alteratio, poſſet quoque quę-
libet alteratio,& maxime fieret ab igne,& ita inflamma
rentur,& conſumerentur corpora damnatorum,ſed non
fit,ergo neque reſoluentur aliquæ lachrymæ . Sed dicen-
dum,quod erit fletus in damnatis, quantum ad aliquid,
quod eſt in fletu corporali , & illud eſt quædam commo-
tio,& turbatio capitis, & oculorum , & quantum ad hoc
non repugnat ſtatui damnatorum poſt reſurrectionem,
corpora enim damnatorum non ſolum ab exteriori affli-
gentur, ſed etiam ab interiori ſecundum quod corpus im
mutatur ad paſſionem animæ in bonum , vel malum, &
quantum ad hoc fletus oſtendit reſurrectionem carnis,&
reſpondet delectationi carnis,quæ fuit in peccato, ſed de
fletu iſto adhuc dicetur magis ſequenti q. cum agetur de
ſtridore dentium.

Ad primum in oppoſitum dicendum,quod in damna-
tis erit fletus; qui poſſit iudicare veram corporis reſurre- I
ctionem,vt dicunt Hierony.& Remigius,ſed non erit re
ſolutio lachrymarum : nam omnis motus corporalis ſi-
gnat veritatem corporis, ſed commotio,& turbatio capi
tis,& oculorum , eſt verus motus corporis , & non po-
teſt eſſe niſi in illis,qui veram humanitatem habent : er-
go illi qui flebunt poſt iudicium, & ita erunt veri homi-
nes in corpore , & anima , ſed iam ſemel depoſuerunt
corpus per mortem, ergo oportet , quod reſumant illud,
& iſtud eſt reſurgere : ergo vera erit reſurrectio mor-
tuorum.

Sed obijcietur,quòd non ſtet,quia ceſſante primo mo-
tu, qui eſt motus cęli poſt reſurrectionem negamus om-
nes alios motus,& tamen commotio, & turbatio capitis, K
& oculorum , eſt quidam verus motus : ergo non erit in
damnatis, vel ſi datur iſte , etiam erunt veræ lachrymæ,
quod negatum eſt.

Dicendum,quod non erit reſolutio lachrymarum, ſed
erit commotio capitis,& turbatio vultus,& oculorum,&
ratio eſt , quia ceſſante motu cęli , ceſſabit omnis motus
naturalis,cuius principium eſt motus cęli, non tamen ceſ
ſabit motus voluntarius, cuius eſt principium voluntas,
ſed motus localis in re animata principium eſt appetitus,
ideo moueri poterit homo localiter ſtante cęlo , & a for-
tiori poterit quis mouere membra ſua non moto ipſo lo-
caliter. Sic enim dicimus, quòd beati poterunt ſubito ire
quo voluerint, & ad hoc datur eis agilitatis dos. Item in
damnatis poterit eſſe motus ſecundum locum , vel com-
plicatio, aut contorſio partium corporis,quia iſta ſubſunt
voluntario: alteratio autem aut generatio,corruptio,aug
mentatio, & diminutio ſunt motus naturales, ideſt, qui
non ſubijciuntur voluntati , non poterunt nunc eſſe , ceſ-
ſante motu cęli,qui eſt prima cauſa omnis naturalis mo-
tus; talis eſt autem reſolutio lachrymarum : nam ibi eſt
generatio humoris,qui diſtillat per lachrymas,eſt altera-
tio calefactionis cuiuſdam ad hoc , quòd lachrymæ ſol-
uantur,& ſtillent. Eſt etiam augmentatio, & diminutio,
quia emittitur aliquid de ſubſtantia, ſcilicet , humor per
lachrymas, & ad rurſus flendum oportet gigni alium hu
morem, reſtaurando prius deperdita. Iſta autem nõ ſub-
ſunt voluntati,ſed naturæ,ideo non poterit eſſe fletus per
reſolutionem lachrymarum, ſed ſolum per turbationem
capitis,& vultus.

Ad ſecundum dicendum, quòd fit conueniens reſpon-
ſio ad ea,quæ in peccato fuerunt: nam fuit tunc quædam
parua delectatio in anima, & in corpore commotio , vel
irritamentum, aut illecebra;& his duobus reſpondet ali-
quid in pęna.

De anima patet , quia ẽrit in ea ſumma triſtitia , quæ
erit maior, quàm omnis voluptas , quæ præceſſit in pec-
cato ; in corpore autem erit dolor ſummus ab igne, &
alijs tormentis,quæ vere,& acriter ſentiuntur,& erit tur
batio quædam vultus, & obfuſcatio qualem ſolent face-
re qui flent, niſi ꝙ lachrymas non emittent , ſed triſtitia,
& pęna ſecundum corpus, ita erit, ac ſi vere lachrymas
funderent, quia ille lachrymarum fluxus non auget pę-
nam,cum ſequatur ex motu præcedente in corpore,

An ſtridor dentium erit apud inferos . & an realiter?
Quaſt. DLV.

QVæritur de alia pęna , quæ vocatur ſtridor dentiũ,
an erit apud inferos, & an realiter ibi erit , vel ſo-
lum ſecundum aliquam ſignificationem , vel
metaphoram ?

Ad primum reſpondendum,quòd neceſſe eſt poni ſtri-
dorem dentium, ideſt, id quod vocatur ſtridor dentium
quidquid illud ſit,quia oſtenſum eſt ſupra, fletum eſſe pę
nam quandam apud inferos , & tamen vbicunque poni-
tur fletus a Chriſto ponitur ſtridor dentium, vt patet ſu-
pra 8.& 13.ca.ergo ſtridor dentium eſt aliqua pęna dam
natorum.

Ad ſecundum cum quæritur, an ſit realiter apud infe-
ros ſtridor dentium , vel quid ſit. Dicendum , quod eſſe
poteſt, quia nichil illud prohibet : nam ſtridor nichil eſt
aliud niſi quædam concuſſio dentium, & iſta pertinet ad
motum localem voluntarium , vel qui voluntati ſubijci
poteſt , & non eſt aliquis motus naturalis, i. pendens ex
agente pure naturali,ideſt,non voluntario , ſicut eſt alte-
ratio,generatio,augmentatio,diminutio,& ſicut dictum
eſt pręcedenti quęſt. fletus prout eſt reſolutio lachryma-
rum,non poteſt eſſe in damnatis,ſed prout eſt turbatio fa
ciei,& capitis, & oculorum commotio manebit in dam-
natis,quia non eſt aliud hic,niſi motus localis,qui eſt vo-
luntarius, vel eſſe poteſt ; ita cum ſtridor dentium nichil
dicat,niſi commotionem dentium ex alliſione ad ſeipſos
poterit eſſe in damnatis.

Sed dicetur vnde accidit ille ſtridor? Dici poteſt quod
ex indignatione magna, ſ. quia diſplicebit homini de ſe-
ipſo,& indignabitur,quòd pro tam parua voluptate trã-
ſitoria perdiderit æternam beatitudinem, & incurrerit in
intolerabilem pęnam ; accidet iſte ſtridor , ſicut & nobis
valde indignatis accidit ſæpe ſtridere.

Dicendum tamen,quod fletus,& ſtridor dentium du-
pliciter accipi poſſunt. Vno modo,quòd ſint ibi in verita-
te,i.turbatio capitis, & faciei, & oculorum, quam voca-
mus fletum, & concuſſio , atque alliſio dentium , quam
vocamus ſtridorem. Alio modo, quod loco horum acci-
piantur quædam paſſiones animæ, ex quibus ſolent oriri
fletus,& ſtridor:nam ille quẽ pęnitet de rebus geſtis flet,
& qui rebus a ſe malefactis indignatur , ſtridet. In infer-
no autem damnati dolebunt de his,quæ fecerunt, & indi
gnabuntur ſibi quia talia fecerunt,ideo dicentur flere, &
ſtridere,etiam ſi realiter non fleant, & ſtrideant.

Accipiendo iſto ſecundo modo dicit Rabanus, ſtridor
den-

dentium prodit indignantis affectum, eo, quòd ſero v- A numquemque pœniteat, & ſibi iraſcantur.

Accipiendo primo modo poteſt dici, quòd tam fletus, quàm ſtridor ibi erunt, quia ſunt ibi cauſæ horum, ſcilicet, fumus eſt cauſa fletus, & frigus cauſa ſtridoris, ab vtroque autem fit paſſio in inferno, quia ibi ignis eſt, & ideo poteſt eſſe fumus, & frigus ibi eſt. Sic dicit Haimo per metaphoram enim membrorum pœnas deſcribit tormentorum; ſolent enim oculi fumo tacti lachrymas producere, dentes vero a nimio frigore ſtridere. Oſtenditur ergo, quòd reprobi in inferno, & calorem intolerabilẽ, & frigus ſuſtinebunt, ſecundum illud Iob: Tranſibunt ab aquis niuium.

Sed non eſt intelligendum, quòd ibi in damnatis realiter ſint cauſatæ lachrymæ ex fumo, neque ſtridor ex frigore. De fumo patet, quia ad hoc ſequuntur incon- B uenientia.

Primum, quia non eſt ibi fumus: nam fumus reſoluitur ex materia, quæ vritur, & ita fit ibi generatio, & corruptio, ſed poſt diem iudicij non erit generatio, & corruptio, eo, quòd non erit motus aliquis naturalis, ceſſante motu primi mobilis, ergo non erit fumus. Ex hoc etiam ſequitur, quòd ignis ibi non eſt per materiæ vſtionem, quæ vertatur in ignem, ſed quòd ſit aliqua materia in perpetuum ignita, & non tranſmutetur, vel quòd ſit ibi quaſi locus naturalis ignis, ſicut in ſphæra propria, & poſſit manere ignis in perpetuum etiam ſine materia, & iſtæ duæ ſunt poſitiones veriſimiliores, quàm quòd illic ſeruetur ignis per continuam materiæ appoſitionem factam à Deo, vt ſolet dici, ne ponatur generatio, vt dicatur ignis continuari per continuam materiæ reſolu- C tionem.

Secundum inconueniens eſt, quia dato, quòd eſſet ibi fumus non eſſet fletus ex fumo: nam fumus cogit nos lachrymari, & tamen in damnatis non erit reſolutio lachrymarum, vt dictum eſt in præcedenti quæſt. ergo nõ poteſt poni fumus ibi lachrymarum cauſa.

De ſtridore autem quantum ad frigus non videtur eſſe tam manifeſtum, an cauſetur ex frigore, quia cum ſtridor dicat motum localem, qui poteſt eſſe ſine aliqua alteratione naturali, poterit eſſe ſtridor cauſatus à frigore, vt videtur.

Dicendum eſt, quòd ſtridor poteſt accipi vno modo, vt ſit voluntarius motus factus propter aliquam cauſam licet inuoluntarie exiſtentem, quia ſic accidit ſuſtinentibus magnum dolorem, qui ſponte dentes allidunt, qua- D ſi illud ſit aliquod remedium doloris.

Alio modo poteſt accipi ſtridor, vt eſt neceſſario cauſatus propter aliquam qualitatem, quæ eſt in nobis, & eſt principium motus.

Accipiendo primo modo poteſt eſſe ſtridor in inferno, & ita vult Origenes, quia non eſt ibi aliquis motus naturalis, ſed voluntarius.

Accipiendo ſecundo modo non poteſt eſſe ſtridor ſine naturali alteratione, ſicut quando membra ſunt valde infrigidata alliduntur, & in reliquis membris fit quidam tremor, ſed apud inferos non eſt aliqua transmutatio realis, ita quòd infrigidẽtur corpora damnatorum, ſicut neque caleſiunt: ergo non erit ſtridor ex frigore.

Eſt ergo dicendum, quòd fletus ſic, & ſtridor vere e- E runt in damnatis, ſed non ab igne, vel fumo, & frigore, a quibus in nobis ſolent cauſari, ſed gignuntur a cauſa intrinſeca, ideſt a motu indignationis, vel diſplicentiæ. Vel poteſt dici, quòd ſunt pœnæ datæ à Deo, non immediate per aliquam cauſam naturalem agentem, ſed quia Deus iſta infligit propter mala, quę oppoſito modo commiſimus, ſcilicet, qui indebite ridendo peccauit in ore, puniatur ſtridendo, qui vero videndo lætatus eſt fleat. Vel quia ridere, & flere oppoſita ſunt, qui indebite riſit cogatur flere, qui ore cibos manducauit indebite ſtridere cogatur. Sic dicit Hieronym. ſuper Matth. in fletu oculorum, & ſtridore dentium, per metaphoram membrorum corporalium magnitudo oſtenditur tormentorum, manus quoque ligatas, & pedes, & fletum, & ſtridorem dentium ad comprobandum reſurrectionis, intellige veritatẽ, vt illic dentes ſtrideant, qui de edacita- A te gaudebant, illic oculi defleant, qui hic per illicitas cõcupiſcentias verſabantur, quatenus ſingula membra ſupplicio ſubiaceant, quæ hic ſingulis quibuſque vitiis ſubiecta ſeruiebant. Et Origen. ſuper Matth. dicit, fletus erit eis, qui male ridentes in hoc mundo fuerunt, & his qui requieuerunt rationabiliter, erit dentium ſtridor: volentes enim dolentes materialiter ſufferre compulſi tormentis, dentibus ſtrident illi, ſcilicet, qui manducauerunt acerbitatem malitiæ.

An exteriores tenebræ ſint apud inferos & quæ ſit iſta pœna? Quæſt. DLVI.

QVæritur de alia pœna, quæ dicitur eſſe tenebræ exteriores, an ſit apud inferos iſta pœna, & quid B ſit?

Aliqui dicunt, quòd non ſit apud inferos tenebra corporalis, quia vt dicit Gregor. 9. lib. Moral. ſuper illo verbo, Iob 10 cap. ſcilicet, Sempiternus horror inhabitat, ſcilicet, quamuis ignis ille ad conſolationem non luceat, tamen vt magis torqueat ad aliquid lucet: nam ſequaces quos ſecum traxerunt de mundo, reprobi flamma illuſtrante viſuri ſunt: ergo nõ erunt ibi tenebræ corporales.

Secundo, quia quòd damnati videant pœnam ſuam, ad augmentum pœnæ eſt, ſed nichil videtur ſine lumine: ergo non erunt ibi tenebræ corporales.

Tertio, quia damnati habebunt apud inferos potentiam viſiuam, poſt reſurrectionem corporum, ſed fruſtra in eis eſſet, niſi aliquid viderent, ſed nichil videri poteſt in tenebris, ergo non erunt ibi tenebræ corpora- C les, ſed lumen aliquod.

Aliqui dicunt, quod erunt tenebræ apud inferos, quia tenebræ faciunt ad triſtitiam, cum lux ſit delectabilis, Eccleſiaſtes 11. cap. Dulce lumen, & delectabile in oculis hominum eſt videre Solem, ſed à damnatis oportet auferre omne gaudium, ergo non erit ibi lux.

Secundo, quia à damnatis remouenda ſunt bona conſolatoria, & potiſſime illa, quæ ſunt multum conſolatoria, quia talia tollerent, vel minuerent valde miſeriam damnatorum, ſed de luce, ita eſt, quod eſt valde conſolatiua, intantum, quod ſine illa nulla eſt conſolatio, Tobiæ 5. cap. Cum dixit Raphael ad Tobiam, gaudium tibi ſemper ſit, & ille ait, Quale erit mihi gaudium, qui in tenebris ſedeo, & lumen cœli non video? ergo non debet dari damnatis lux, vt videre poſſint in ea.

D Tertio, quia Gregorius ſuper illo verbo, ſupra vigeſimoſecundo cap. ſcilicet, Ligatis manibus, & pedibus mittite eum in tenebras exteriores dicit, ſi ignis ille lucem haberet nequaquam in ſe tenebras exteriores mitti dicerentur.

Dicendum, quod cum infernus ſit locus corporalis, oportet, quod ibi ſit lumẽ, aut tenebræ corporales, ideſt, priuatio luminis, quod eſt perficiens diaphanum, quod eſt corporeum.

Eſt etiam dicendum, quod ſi accipiatur infernus, quãtum ad diſpoſitionẽ materialem, poteſt poni, quod ſint tenebræ, aut quod ſit aliqua lux. Si conſideretur locus in ſeipſo, non eſt natus habere lumen, cum ſit in centro terræ, & lumen eſt à cœlo. Si autem conſideretur ignis, in quo torquentur damnati, poteſt dici, quod erit ibi lumẽ E aliquod cum ignis luceat.

Sed eſt dicendum, quod cum infernus ſit locus ad pœnam aſſignatus damnatorum, talis debet eſſe eius diſpoſitio, qualiter magis ad pœnam facit. Si autem eſſe debet, vt neque ſit omnimoda tenebra, neque magna lux, ſed tenebra quidem ſit cum luce parua, & vmbroſa, vel fuſca: ambo enim iſta magis faciunt ad pœnam, quàm ſi tenebra ſola ponatur; manifeſtum eſt autem, quod magna lux apud inferos poni non debet, quia lumen eſt valde delectabile, vt dictum eſt; & eſt iſtud, quia in lumine cognoſcuntur omnia, & id quod eſt principium cognitionis, eſt valde delectabile, & iſta eſt cauſa, quare valde diligimus oculos vltra alios ſenſus, 1. Metaphyſi. ſ. ſenſum viſus plus diligimus, quia plures nobis rerum differentias oſtendit, magna autem lux eſt multorum manifeſtatiua, ideo eſſet ad delectationem, vel ad magnam

allcuia-

alleuiationem laborum, ideo non eſt ponēda lux magna apud inferos: tenebræ quoque omnimodæ non ſunt ponendæ, quia ſic damnati non viderent quædam, quæ viſa ad pœnam faciunt: nam licet viſio de ſe ſit delectabilis, vt dictum eſt, quia multa videndo cognoſcimus, tamen per accidens poteſt eſſe viſio triſtitiam cauſans, inquantum videmus quædam, quæ de ſe triſtitiam ingerunt, ſcilicet, quia nociua nobis ſunt, aut voluntati noſtræ diſplicent, ſed quia tenebra de ſe triſtitiam facit, lux autem per accidens, oportet, quòd ibi ſit multum de tenebra, paruum vero de luce: nam non eſt plus neceſſarium de luce, niſi quantum ſufficit ad aliquid videndū, & ad hoc parua lux ſufficit, maxime in oculis damnatorum, qui non turbantur, neque læduntur aliquibus accidentibus, vel paſſionibus, ſicut noſtri, ideo illa ſola erit, & conſequenter erit multum de tenebra, forte erit ſicut per noctem, in qua aliquid videtur, licet non multum diſtincte. Et ideo ſi quæratur de loco illo, an ſit lumen habens, vel tenebroſus, debet dici, quòd tenebroſus, & hoc etiam ex ſua conditione ei competit, ſed ex diuina diſpoſitione habebit aliquid luminis, ſcilicet, quantum ſufficit ad videndum ea, quæ animas, vel damnatos torquent, vel torquere poſſunt. Etiam ignis non repugnat ad hoc, quia licet ibi ponatur ignis, non erit ad lucendū, ſed ad torquendum, & illud facit conditio loci, quia cū ſit in centro terrę non poteſt eſſe niſi ignis fęculentus, & turbidus, & quaſi fumoſus, ideo parum lucebit.

Alij ponunt cauſam harum tenebrarum, vel parui luminis eſſe condenſationem, ſiue coniunctionem magnā corporum, quia propter multitudinem ipſa corpora dānatorum, ita ſe compriment, & replebunt locum quaſi nichil relinquendo vacuum ſolido corpore, vnde parum de aere ibi capi poterit, quod illuſtretur, & ſic neceſſe eſt magnas tenebras eſſe. Vel vt aliqui volunt tam compreſſa erunt corpora damnatorum, quod non manebit ibi aliquod ſpatium in quo ſit aliquid de aere, & ſic nichil omnino erit ſubiectum lucis, quia non eſt ibi diaphanum, niſi oculi damnatorum.

Sed illud non eſt ſatis veriſimile. Primo, quia non videtur quomodo poſſit eſſe tanta compreſſio conſiderata figura corporis humani, niſi ipſa corpora conterantur, & fiat in eis paſſio ſecundum alterationem, vel ſit penetratio dimenſionum, & tunc non oporteret dari talem compreſſionem, quia vbi eſſet vnus damnatus, poſſent eſſe decem millia, quia qua ratione dimenſiones vnius corporis penetrarent dimenſiones alterius, penetrarent mille corporum dimenſiones vnius corporis dimenſiones, & ita omnia eſſent ſimul, quod non eſt veriſimile.

Secundo, quia ille modus non ſufficit ad aliquid vidēdum: nam ſi extra oculum omnia ſunt tenebroſa, non poterit quid videri, quia fieret tunc viſio per medium intrinſecum ſine extrinſeco, & non eſt poſſibile, quia medium videndi eſt aer, vel aqua.

Dicendum ergo videtur, quòd quantacunque compreſſio ſit apud inferos, manebit ibi aliquod medium, i. aer, & illud medium illuſtratur paruo lumine, & ita ſufficit ad videndum ea, quæ animam affligunt. Si tamen aliquis dicat, quòd apud inferos ſint tenebræ, ita, quòd nulla lux eſt parua, aut magna, ſicut in ſolido terreo, vel ligneo nullum lumen recipitur, non eſt inſtandum in contrarium, quia poterit ſtare.

Et cum dicitur, quòd non videbūtur ea, quæ affligūt. Dicendum, quod licet non videantur, cognoſcuntur intellectiua cognitione, vel ſenſitiua per experiētiam, ſed melius videtur, quod ſit aliqua parua lux, vt dictum eſt.

Et hoc modo poſſunt ſolui rationes vtriuſque partis. Ad primam dicendum, quòd lux quædā eſt ibi, vt Gregor. vult, ſed illa eſt parua, ſcilicet, tanta ſolum, vt ſufficiat ad hoc, quòd damnatus quilibet videat ea, quæ ipſum torquent, aut torquere poſſunt, quæ ſunt iuxta eū, & tamen cum tali luce ſtant tenebræ, ſicut tenebras vocamus noctem, licet in nocte aliqua lux ſit. Sic accipitur Geneſ. primo cap. Vbi Deus appellauit tenebras noctē, & tamen in nocte aliqua lux eſt. Si autem accipiat aliquis tenebras, id eſt, totam priuationem luminis, nō eſt verum, quòd apud inferos ſint tenebræ.

F. Ad ſecundum dicendum, quòd verum eſt, quòd pœnam ſuſtinere, & pœnalia videre maius eſt, quam non videre pœnalia, cum quædam ſint, quæ ſolum affligūt, vt viſa, & tamen ad talem viſionem ſufficit lux parua, quæ ſtat cum tenebris. Sed ſi quis teneat nullam lucem eſſe apud inferos, dicet videri illa intellectiue, ſicut diues Epulo vidit Abraham, & Lazarum in ſinu eius.

Ad tertium dicendum vno modo, quòd oculi proderunt ad aliquid, quia erunt inſtrumenta videndi, & tamen erit viſio cum tenebris, id eſt, cum parua luce tenebroſa, vt dictum eſt.

Aliter poteſt dici, quòd argumentum non valet: nam licet damnati non viderent aliquid, neque viſum eſſent, haberent oculos non quidem ad vſum, ſed ad integritatem naturæ. Sic enim tam in beatis, quàm in damnatis G membra genitalia nullum habebunt actum; & tamen manebunt. Sic etiam de multis membris, vt de partibus aurium, ſ. tympana aurium, & pars naſi, & huiuſmodi, & tamen nichil decerit de integritate corporum ipſorū, etiam ſi non eſſent integra, quando viuerent. Et hoc eſt, quia integritas eſt quoddam bonum naturæ, quod Deus volet tam in beatis, quàm in damnatis.

Ad primam rationem pro oppoſito dicēdum, quod tenebræ per ſe ſunt triſtes, per accidens vero poſſunt cauſare quandam iocunditatem, aut diminutionem pœnæ, ſcilicet, inquantum homo non videt ea, quæ viſa affligerent ipſum, & ideo ad vtrunque prouidetur, ſ. vt neque lux ſit magna, quæ lætificare poſſit, neque omnino deſit, ita vt non videant damnati mala ſua, argumentum autem procedit de luce magna, quæ abſolute vocatur H lux, vel lumen, & apud inferos nichil tale eſt, quia ſi quęratur abſolute, an locus inferorum ſit habens lucem, vel tenebroſus, dicetur quod eſt tenebroſus.

Ad ſecundum dicendum, quod Tobias loquebatur ibi de totali carentia lucis, ipſe enim cęcus erat, ideo neque videbat, neque habebat potentiam viſiuam; apud inferos autem nō eſt talis carentia, & nō ſequitur, quod apud inferos ſit totalis luminis priuatio, quia ſi ſicut homini eſt ſumma triſtitia carere viſu, ita eſſet apud inferos maximus modus pœnæ nichil videndo, nō eſſet lux vlla, & tamen maior pęna eſt poſita quadam luce parua cum tenebris, quàm totaliter datis tenebris; ergo non erit ibi totalis carentia lucis.

Ad tertium dicendum, quod Gregor. voluit illum ignem non habere lucem, non quod nullam habeat, cū I ipſe dixerit lib. 9. Moral. quod damnati vident aliquid per illum ignem, ſ. eos quos ſecum de mundo traxerunt, vt magis affligantur, ſed dicit non eſſe lucem, i. non magnam qualis eſt illa, quæ facit diaphanum ſimpliciter dici illuminatum, & non tenebroſum.

An tenebræ exteriores ſint aliquid apud inferos. & quæ erāt iſtæ tenebræ apud Chananæos apud quos Chriſtus loquebatur? Quæſt. DLVII.

QVæritur circa tenebras exteriores cum ſæpe nominentur, an ſint aliquid apud inferos?

Aliqui dicunt, quod ſic, quia ſupra 22. cap. ponuntur tenebræ exteriores, & accipiunt eas Doctores pro loco inferni.

K Alij dicunt, quod tenebræ exteriores non ſint aliquid apud inferos, ſed ſint locus aliquis apud homines, ſ. locus carceris duri, & tenebroſi, & lutoſi, & omne malum habentis, & patet, quia ponitur ſupra 22. cap. quòd Rex intrans nuptiarum locum, & videns hominem non veſtitū veſte nuptiali, iuſſit eum ligatis pedibus, & manibus mitti in tenebras exteriores: ſed manifeſtum eſt, quod non poteſt ibi accipi pro loco inferni.

Primo, quia dominus ille temporalis non poterat mittere aliquem in infernum, ſed ſolus Deus poteſt mittere in gehennam: homo autem non poteſt, niſi occidere hominem, ſupra 10. cap.

Secundo, quia ſi in infernum mitteretur, non mitteretur pro cauſa tam leui, cum non videretur hoc peccatum mortale.

Tertio, quia illud eſt Parabola, & ideo neceſſe eſt, quod

quantum

quantum ad ſuperficiem literæ aliquam rem temporalem ſignet, quæ ad homines pertineat, non autem infernum, qui eſt ignis æternus, & non eſt in poteſtate humana, ſed eſt carcer reorum Dei.

Quarto, quia dicitur, quòd ille miſſus eſt in tenebras exteriores, ligatis pedibus & manibus, & tamen in infernum non mittitur aliquis ligatus: ergo non eſt infernus tenebra exterior.

Quinto patet, quia ſupra in litera dicitur etiam de ſeruis accipientibus talenta à Domino, & lucrantibus cum eis, & de ſeruo pigro, & quòd ſeruus ille increpatus eſt à Domino, quia lucrum non fecerat, & ait: Inutilem autem ſeruum proijcite in tenebras exteriores, ſed eodem modo apparet ibi, quod ille Dominus non poterat mittere ſeruum in infernum, ergo tenebræ exteriores non vocantur ibi infernus.

Dicendum, quòd in veritate tenebræ exteriores vocantur loca carceris ſecundum conſuetudinem terræ Chanaani, in qua Chriſtus erat, & loquebatur: & vocatur tenebræ ipſe carcer, quia erat locus profundus, & tenebroſus, ſicut multi carceres ſunt, & maxime erat conſuetudo horum carcerum in terra Chanaam inter Iudæos: ſic patet de Ieremia Propheta, qui in talem carcerē miſſus eſt, quia prophetabat contra Ieruſalem, Ierem. 37. cap. Miſerunt Ieremiam in carcerem in domo Ionatham Scribæ, & ingreſſus eſt Ieremias in domum laci in ergaſtulis: erat carcer tam aſper, vt timeret ibi mori Ieremias: vnde cum vocatus à Rege de carcere eductus, loqueretur ait: Obſecro Domine Rex ne remittas me in domum Ionathæ Scribæ ne moriar ibi, eodem cap. & poſitus fuit Ieremias in alio carcere, Ierem. 38. ſcilicet Tulerunt Ieremiam, & poſuerunt in lacum Helchiæ filij Amalech, qui erat in veſtibulo carceris, & ſummiſerunt Ieremiam in funibus, & in lacu non erat aqua, ſed lutum: deſcenditque Ieremias in cœnum. Erat autem tam periculoſus carcer ille, vt cito Ieremias moriturus eſſet fame, & frigore: vnde dicitur eodem cap. quòd dixit Abdemelech ad regem: Domine Rex male fecerūt viri iſti mittentes Ieremiam in lacu, vt moriatur ibi fame, & ideo credidit Rex, quòd poſſet ſtatim mori, & mandauit illum educi dicens, tolle triginta viros tecum hinc, & leua Ieremiam de lacu antequam moriatur: tales carceres vocabantur tenebræ, quia erant loca tenebroſa, & hoc proueniebat ex duobus: vnum erat profunditas ipſorum: erant enim loca ſubterranea.

Aliud erat, quia ſuperiora carceris erant ſtricta, & clauſa, vt non eſſet locus euadendi, ideo oportebat eſſe totum locum tenebroſum, quaſi eſſet pura tenebra; & apparet primum de profunditate; nam per funes mittebantur homines in carcerem, ita enim miſſus eſt Ieremias, & poſtea eductus, Ierem. 38. cap. Vocantur autē tenebræ exteriores, id eſt extra domum.

Pro quo ſciendum, quod carcer erat duplex in terra Chanaam, & vterque erat tenebroſus, vnus in domo, alius extra domum, qui enim erat in domo tenebroſus erat, & tamen non erat multum periculoſus, quia non erat ibi magnum frigus, neque aqua, aut lutum, aut alia incommoda; extra domum autem carceris erat alius carcer factus in modum putei profundi, & obſcuri, & interiora erant lata, ſuperiora vero ſtricta, & quia erat iſte carcer extra domum, pluuiæ cadebant in illum, & erat interdum aqua multa, interdum autem non erat aqua, ſed lutum, & propter hoc erat iſte peſſimus carcer, & vocabatur lacus, ſcilicet, quia ibi congregabantur aliquando aquæ. Patet talem carcerem eſſe, & talem differentiam duorum carcerum, Ierem. 37. & 38. & habentur verba ſupra poſita, nam dicitur, Tulerunt Ieremiam & poſuerunt eum in lacum Helchiæ, qui erat in veſtibulo carceris, ecce carcerem illum vocauit lacum, ſcilicet, quia confluebant illuc aquæ pluuiales. inquantum vero dicitur quòd erat extra domum carceris ante portam carceris dicitur exterior, quia veſtibulum dicitur pars aliqua, quæ eſt ante portam domus, & tegitur tecto ſupra pendente, licet non claudatur parietibus, & ita erat quædam domus carceris, id eſt, in qua erat carcer, vt dicitur Ierem. 37. & 38. cap. & erat carcer, ſiue lacus in ve-

A ſtibulo domus carceris, id eſt, extra carceris domum ad portam illius. Et apparet, quod iſte exterior carcer aliquando habebat aliquam aquam, interdum ſolum lutum, quia dicitur, & ſummiſerunt Ieremiam in funib. & in lacu non erat aqua, ſed lutum: deſcenditque Ieremias in cœnum.

Et ideo carcer ille, qui erat extra domum, vocabatur tenebræ exteriores, & carcer qui intra domum tenebræ interiores, vterque carcer vocabatur tenebræ, quia erat locus tenebroſus, ideo quando volebant, quod mitteretur aliquis in deteriorem, aut peſſimum carcerem, iubebant eum mitti in tenebras exteriores, id eſt, in carcerem qui erat foris in veſtibulo domus, id eſt, non poneretur in carcere intra domum, quia ille minus pœnalis erat.

Et iſta concordant valde ad modum loquēdi Chriſti.

B Primo, quia ipſe inducit exempla de terra Chanaam in qua ipſe manebat, & loquebatur, & ibi tales carceres erant, vt apparet ex eis, quæ dicta ſunt de carcere, Iere. Secundo, quia vbicunque dicit de tenebris exterioribus addit, ibi erit fletus, & ſtridor dentium, vt patet ſupra 22. cap. & ſupra in litera, & iſtud accidebat ex incommodis illius carceris; nam ſtridor ex magno frigore ſequitur; in tali autem carcere frigus magnum erat, eo, quòd ibi erat ſemper aqua, vel ſaltem lutum, ſicut dicitur Ier. 38. cap. De carcere in quo poſitus eſt Ieremias, quòd in lacu non erat aqua, ſed lutum, & deſcendit Ieremias in cœnum; erat autem ibi fletus ex anguſtia, & timore mortis, quia qui ibi ponebatur cito moriturus erat, ſicut apparet ſupra, & Ierem. 38. Iſtæ ergo ſunt tenebræ exteriores propriè, quantum ad literam, de quibus loquebatur **C** Chriſtus, & ita accipitur quandocunque ipſe nominat tenebras exteriores ex nomine alterius.

Sed dicendum, quòd præter hæc Chriſtus accepit per metaphoram, vt tenebras exteriores vocaret infernum, & licet reſpectu propriæ ſignificationis, & primariæ ſit metaphora, tamen interdum Chriſtus in ſenſu literali vocat infernum tenebras exteriores, ita vt de nullo alio accipi poſſit, aut intelligi litera, ſic patet ſupra 8. cap. cum dicitur, Multi venient ab Oriente, & Occidente, & recumbent cum Abraham, Iſaac, & Iacob in regno cœlorum, filij autem regni huius eijcientur in tenebras exteriores, ſed manifeſtum eſt, quòd cum homines recumbent in regno cœlorum cum Abraham, erit poſt diem iudicij, ſed tunc nullus carcer erit qui poſſit vocari tenebræ exteriores, niſi infernus, ergo de inferno intelligitur. **D** Etiam, quia hic opponuntur hæc duo loca, ſ. regnum cœlorum, & tenebræ exteriores, ſed nullus locus eſt, qui opponatur regno cœlorum, quia ſicut fœlicitas regni cœlorum eſt æterna, ita miſeria, & pœna damnatorum erit æterna, cuiuslibet alterius loci malum terminatur, ergo accipiuntur ibi tenebræ exteriores pro inferno. Iſtum etiam modum loquendi tenuit Propheta, Zacha. 9. cap. ſ. Tu autem in ſanguine teſtamenti tui eduxiſti vinctos de lacu, in quo non erat aqua; lacum ſine aqua vocat carcerem, & ita Ierem. 37. cap. Domum carceris vocat domum laci; & in tali lacu non eſt aqua, ſic dicitur Ier. 38. cap. In lacu autem non erat aqua, ſed lutum, & deſcendit Ieremias in cœnum, & apparet quod carcerem vocat lacum, quia dixit, eduxiſti vinctos, id eſt, incarceratos, vel ligatos, & tamen non locutus eſt ibi Propheta **E** de aliquo carcere mundano, ſed de inferno, & voluit intelligi hoc de liberatione Sanctorum de ſinu Abrahæ in paſſione ſua; erat enim lacus, quia erat carcer, & inferni pars, & inde per ſanguinem teſtamenti ſui Chriſtus liberauit illos educens ad vitam.

Et ita apparet, quòd Chriſtus vocet infernum tenebras exteriores, quando loquitur ex nomine ſuo, vt ſup. octauo cap. quando vero ex nomine aliorum refert tenebras exteriores, neceſſe eſt accipi pro carcere duro, ſicut ſupra oſtenſum eſt.

Ad rationes in contrarium ſumptas ex illo verbo, ſupra 22. cap. & ſupra in litera vbi de tenebris exteriorib. dicitur. eſt dicendum, quod ibi Chriſtus refert factum dominorum illorum temporalium, & ideo tenebræ illę pro carcere accipiuntur ad literam, & ſunt concedenda argumenta, & tunc non ad literam, ſed ſecundum meta

phoram

phoram accipiunt Doctores ibi, tenebras exteriores ad ſignandum infernum, & Chriſtus illum ſenſum intendebat latenter, quia de carcere humano nulla cura erat Chriſto ſignificare.

Sed aliqui volunt accipere tenebras exteriores, ideſt, ſeclusionem quandam damnatorum à diuino lumine, ideſt, cognitione, vt tangit Magiſter 4. Sentent. diſtinctio. quinquageſima, ſed Chriſtus non intendit per has tenebras, niſi locum inferni, & tamen de modo illarum tenebrarum ab eis acceptarum dicetur infra, quando agetur de pœna damnatorum, quantum ad intellectum, & voluntatem.

An frigiditas aquæ ſit aliqua pœna apud inferos? Quæſtione. DLVIII.

QVæritur de alia pœna inferorum, quæ dicitur eſſe in frigiditate aquarum, an ſit aliqua talis pęna apud inferos?

Aliqui dicunt, quod ſic, quia dicitur Iob 24. cap. Tráſibunt ab aquis niuium ad calorem nimium. & ita apud inferos, ſicut eſt calor ignis, qui eſt calor nimius, ita eſt frigiditas nimis, vel aquarum niuium, quæ videtur eſſe maxima.

Secundo, quia apud inferos debent poni maximæ pęnæ: ſunt autem maximæ pœnæ ex maximis afflictiuis, ſed inter afflictiuas qualitates ſunt iſtæ duæ, ideſt, calor, & frigus, & ideo debent ibi poni, & in maximo gradu, ſed calor maximus eſt ignis, & frigiditas nimia aquarum ſolutarum de niuibus; ergo ponentur iſta apud inferos.

Dicendum, quòd non poteſt ex ſacra Scriptura, aut ex alio loco colligi, ſecundum certitudinem, an ſit aqua apud inferos, vel pęna in frigore. Et ſunt duo dubia hic. Primum eſt, an ſit ibi aqua, ex qua cauſetur frigiditas, à qua damnati patiantur. Secundum eſt, dato, quòd non eſſet aqua, an eſſet pœna frigoris.

Circa primum videtur dicendum, quòd nõ ſit aliqua aqua apud inferos.

Primo, quia ſacra Scriptura in nullo loco tangit de ea maxime, quia Chriſtus nunquam eam nominauit: ipſe tamen pœnas inferni multipliciter nominauit, ideſt, ignem, vermem, fletum, ſtridorem, tenebras exteriores, vt patet ex omnibus ſupra poſitis, & maxime ſup. quæſtio. 543. ergo non eſt ibi aqua.

Secundo, quia ponere ibi aquam erat difficile propter ſitum, quia aut eſſent ſimul ignis, & aqua, aut diſtincta locis, ſimul non poſſunt poni, non quaſi agentia per contrarietatem, quia iſtud tunc ceſſabit, ſed quia non poſſunt eſſe duo corpora ſimul, neque ponerentur diſtincta locis, quia tunc ſequeretur, quod damnati, qui erant in aqua, non eſſent in igne, & econtrario.

Tertio etiam ex habitudine ſitus corporum damnatorum hoc patet: nam propter multitudinem damnatorum oportet, quod in illa concauitate inferni comprimátur, & quidam ſint ſupra alios, ita vt capiantur: nam ſi quilibet diſtinctus loco ab alio eſſe deberet, ideſt, quod neque eſſet ſupra alium, neque infra alium, ſicut nos ſedemus, forte nulla concauitas terræ eos caperet, ideo cõpreſſio magna erit, & ſuperpoſitio quorundam ad alios: ad talem autem poſitionem non conuenit aqua, quia aqua non eleuatur in ſublime, ſed deſcendit ad inferiora, ideo non poſſet peruenire ad omnes damnatos, niſi ibi tota capacitas inferni impleretur aqua. De igne ſecus eſt quia ignis tendit ſurſum, & quia a centro terræ ad quamcunque partem eſt aſcendere, ponetur ignis conuenientius, vt peruenire poſſit ad omnes, quam aqua.

Quarto, quia ſi poneretur aqua, eſſet hoc propter frigiditatem, & tamen poteſt eſſe frigiditas ſine aqua, quæ puniat damnatos, vt poſtea dicetur ſequenti q. ergo non oportet poni aquam.

Quinto, & videtur efficacius, quia expreſſe negatur eſſe aqua apud inferos: ſic dicitur Zachar. 9. cap. Tu autem in ſanguine teſtamenti tui eduxiſti vinctos de lacu, in quo non erat aqua, ſed accipitur ibi pro inferno, quia de inferno liberauit Sanctos, cum dicatur de-

F ſcendiſſe ad inferos, ergo apud inferos non eſt aqua.

Sexto, quia ex modo loquendi Chriſti in parabola, innuitur, quod nõ ſit aqua apud inferos, ſed ſolus ignis; nam inducitur, quod diues poſitus in tormentis dixerit, pater Abraham mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti ſui in aqua, vt refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma, Lucæ 16. cap. Si tamen ſignificaretur eſſe aqua apud inferos, in qua paterentur ſemper damnati; vel per tranſitum, aut nunquam ſitirent, aut poſſent inde refrigerari; ſed diues petiit hoc ab Abraham, quaſi apud damnatos non inueniretur, ergo nõ eſt aqua apud inferos.

Ad primam rationem in contrarium dicendum, quod non intelligitur illa litera Iob 24. cap. de damnatis apud inferos, ſed de aliquo malo, quod in vita accidit, vel ac-
G cidere optatur, & patet quia ibi agitur de adulteris, & homicidis, & contra eos diriguntur illa verba imprecationis.

Primo patet, quia non habetur litera, ſicut allegatur communiter, ſcilicet, tranſibunt ab aquis niuium, & ſic non ponitur indicatiuè, ſed optatiuè, vel per execrationem; ſi tamen eſſet iſtud aliquid apud inferos, poneretur indicatiuè, & aſſertiuè: ergo non eſt pœna aliqua inferorum.

Secundo, quia apparet, quod ſit imprecatio facta contra adulteros, & homicidas, vt colligitur ex verbis, ſcilicet, leuis eſt ſuper faciem aquæ, maledicta ſit pars eius in terra, neque ambulet per viam vinearum, ad nimium calorem pertranſeat ab aquis niuium, & ſic iſtud eſt maledictio, quam tales habere debent in terra, cum dicatur
H maledicta ſit pars eius in terra, & non ambulet per viam vinearum.

Tertio patet, quia dicitur ad nimium calorem tranſeat ab aquis niuium, vſque ad Inferos peccatum illius, ideſt, tranſeat peccatum illius vſque ad Inferos, ergo ille adhuc non erat apud Inferos, ſed optatur, vt illuc vadat, ergo nondum mortuus eſt ille, qui tranſit ad calorem nimium ab aquis niuium.

Quarto, quia dato, quod de Inferno acciperetur, neceſſe erat accipi ſecundum metaphoram; nam apud Inferos non ſunt niues, neque aliquis eas vnquam ibi poſuit, quia locus niuium eſt regio quędam aeris in qua gignuntur, & poſtea manent in locis altiſſimis terræ propter frigiditatem loci, ergo non erunt apud Inferos niues, neq; aquæ niuium, cum non poſſint eſſe aquæ niuium, vbi
I non ſunt niues.

Quinto, quia dato, quod eſſent niues apud inferos, nõ poterant eſſe aquæ niuium, quia aquæ non reſoluuntur ex niuibus ſine quadam alteratione, ſed poſt diem iudicij nulla alteratio erit, neque motus aliquis naturalis, ergo nec ex niuibus ſoluentur aquæ, quia eodem modo maneret omnis generatio, & corruptio, & alterarentur corpora damnatorum ab igne, & poſſent perire; ió ſi de Inferno acciperentur prædicta verba, exponerent, quod tranſirent ab aquis niuium, &c. ideſt, quod ſic punirentur pœna grauiſſima apud Inferos, ſicut qui torquentur tranſilicendo eos ad calorem nimium de aquis niuium, & poſita eſt aqua niuium, quia non eſt aliqua aqua frigidior.

Ad ſecundam rationem dicendum, quod verum eſt
K apud inferos grauiſſimas pœnas eſſe, ſed non ſequitur, quod ſint in calore, & frigiditate, quia forte ſolus calor faciet maximum cruciatum, & non erit neceſſaria, neque vtilis frigiditas. Vel dato, quod frigiditas ſit ibi futura in pœnam, non eſt neceſſe, quod ſit ibi aqua, cum alterius rei ſit frigiditas, & ideo videtur dicendum, quod apud Inferos non ſit aqua, aut niues ad pœnam damnatorum.

An apud Inferos ſit pœna frigoris? Quæſt. DLIX.

CIrca ſecundum quæritur, dato quòd non ſit apud Inferos aqua, an ſit pœna frigoris?

Aliqui dicunt, quod non, quia non poteſt pati quis ſimul à frigore, & calore, ſed damnati ſemper patientur a calore ignis, in quo erunt, ergo nunq̃ patiẽtur a frigore.

Secundo,

Secundo, quia ſi paterentur damnati à frigore neceſſe erat, quòd aliquod frigidum eſſet ibi, quod approximatum damnatis infrigidaret eos, & tamen non poteſt poni aliquid approximatum, cũ illi ſint in igne, ergo nõ poterunt torqueri a frigiditate.

Dicendum, quòd hoc etiam non conſtat, quia nullus locus autenticus ponit frigiditatem apud Inferos eſſe pœnam, & non videtur eſſe ponenda pluritas ſine neceſſitate.

Secundo, quia ſi aliqua neceſſitas ponendi frigiditatem apud Inferos eſſet, ideo eſſet, vt maxima pęna apud inferos eſſet, ſed in ſolo igne poteſt eſſe maxima pœna ideo non eſt neceſſe poni ibi frigiditatem. Et hoc maxime patet, quia magnitudu, aut paruitas pœnæ non eſt in Inferno ex magnitidine ignis, vel efficacia eius in agendo, cum ſit idem ignis pro omnibus damnatis, ſed ex voluntate Dei eſt magnitudo cruciatus vnicuique ſecundum commenſurationem peccatorum ſuorum, ergo ſi alicuius peccata duplarentur, vel triplicarentur, adhuc ignis ille ſemper ſeruaret commenſurationem peccatorum, ideo non eſſet neceſſe poni aliud afflictiuum.

Sed etiam dicendum, quòd ſi voluerimus ponere pęnam in frigore apud inferos, non ſequitur inconueniẽs aliquod, ſicut ſequebatur præcedenti quæſt. ponendo aquas niuium, & hoc, quia non ponemus frigiditatem iſtam eſſe ab aqua, ſed a terra, quæ circunſtat damnatos, & eſt valde frigida iuxta conditionem ſuam, quia terra de ſe eſt frigida, & quanto ſolidior eſt, tanto maior inuenitur frigiditas, cum nõ ſit aliquid, per quod calefiat, vel mutetur a ſua diſpoſitione naturali: nam poſt diem iudicij nulla erit alteratio, neque motus naturalis ceſſante motu cœli, ideo poteſt vtrunque teneri, ideſt, quòd erit pœna frigiditatis, vel quod non, & ſi fuerit pęna frigiditatis, non erit tranſitus à pœna frigoris in pœnam caloris, vel econtrario, ſed ambæ pœnæ ſimul erunt.

Si tamen voluerimus tenere, quod erit pęna frigoris apud inferos, dicemus ad primum, quod damnati ſemper patientur a calore ignis, & ſemper a frigore, & non fiet tranſitus ab vno in alterum, licet in nobis non ſit poſſibile pro nũc, & quare ſit poſſibile in damnatis eſt, quia in eis recipitur ſpecies intentionaliter ſine aliqua actione reali, & licet per actionem naturalem transmutatiuam non poſſit aliquid pati ſimul a contrariis, ideſt, quod ab eis ſecundum eandem partem ſimul alteretur, tamen ſecundum actionem intentionalem poteſt pati a contrariis, & ita ibi ſimul a calore, & frigore cruciabitur damnatus, de hoc oſtenſum eſt ſatis ſupra a quæſtion. 543. vſque ad quæſt. 555.

Ad ſecundum dicendum, quod ab aliquo frigido erit illud frigus quo patientur damnati, erit autem a terra.

Sed non oportet, quod ſit approximata cuilibet damnato, poterit enim ſine approximatione fieri operatio iſta, cum fiat ſecundum intentionem, & non per alterationem naturalem, de quo dictum fuit ſupra.

An in inferno ſit pœna ſulphuris? Quæſt. D L X.

Quæritur vltimo circa pęnas corporales inferni an ſit ibi pœna ſulphuris?

Dicendum, quòd aut quæritur de ſulphure, an ſit apud inferos, aut in eo, vel per illud torqueantur damnati.

Quantum ad primum dicendum, quod ſulphur eſt apud inferos, vt colligitur Apoc. 19. & 21. cap. Si autem quæratur de pœna dicendum, quod in ſulphure duplex pęna poteſt cogitari, vna caloris, alia fętoris.

De prima dicendum videtur, quod erit ſulphur, & ardebit apud inferos, & cremabuntur in eo damnati, ſic patet Apoc. 19. 20. & 21. cap. miſſi ſunt in ſtagnum ignis ardentis ſulphure, ergo in ſulphure erit ignis, ſed nõ eſt dicendum, quod ignis ardeat in ſulphure, quaſi vratur, & conſumatur ſulphur ex igne, vt vertatur in ignẽ, quia eſſet tunc generatio, & corruptio, quam negamus in rebus poſt diem iudicij, ſed erit ſulphur ignitum, & non conſumetur, & ita cruciabit damnatos ſicut ſi eſſet ibi ferrum candens. Si quæratur de ſecundo, ideſt, fętore

A dicunt aliqui, quod ſic, quia fętor eſt valde afflictiuus, idẽ ponetur apud Inferos, maxime, quia ibi inuenitur res fętida, ideſt ſulphur cum vritur.

Dicendum videtur, quod non erit ibi fœtor, quia fœtor dicit odoris ſpeciem, vel modum, & odor, licet perueniat ad ſenſum immaterialiter, ideſt ſecundum intentionem, & non per fumalem euaporationem, tamen ſemper ſit fumalis euaporatio de re odorifera, vel fętente, & ille eſt odor materialiter, & poſtea multiplicatur inde ſpecies immaterialiter, & peruenit ad diſtantiam, ad quam non poteſt peruenire exhalatio, vel euaporatio illa fumalis, & tamen apud inferos non poteſt eſſe fumalis euaporatio, eo, quod ille eſt quædam corruptio rei continua, & generatio alterius, ſed poſt iudicium non erit generatio, & corruptio, ergo neque euaporatio fu-

B malis, ſed ſine illa non eſt odor, ergo non poterit eſſe odor, neque fętor poſt diem iudicij.

Eſt dicendum, quòd non apparet aliqua neceſſitas ponendi fętorem apud inferos, cum ſacra Scriptura hoc nõ aſtruat, & ſi alicubi inueniretur aliquid, quod illum fœtorem innueret, deberet intelligi per metaphoram, ſicut dicitur Apoc. 19. cap. de Babylone, quòd fumus eius aſcẽdet in ſęcula ſęculorum, & tamen manifeſtum eſt, quod poſt diem iudicij nullus fumus erit, cum fumus non ſit ſine actuali generatione, & corruptione, quæ nõ erit poſt iudicium.

Si tamen voluerimus ponere fętorem tanquam pœnam aliquam damnatorum, dicendum, quod erit ſine euaporatione fumali: nam ad ſenſationem non requiritur ſignum ad extra, quia ſenſatio ſit per ſolam ſpeciem

C quæ eſt intentio formæ, & non per rem, ſed euaporatio fumalis dicit quandam ſubſtantiam reſolutam, ideo nõ eſt neceſſaria ad ſentiendum quaſi ipſa immutet.

Si autem alias fit illa euaporatio, & inde multiplicatur ſpecies intentionaliter, dicendum, quòd tunc faciet Deus, quod ſit ibi multiplicatio intentionis ſine aliqua reſolutione, & ita poterit eſſe in perpetuum odor, vel fętor, ſicut cæteræ ſenſationes tunc fient ſine aliqua naturali traſmutatione, vt in tactu per calidum, & frigidum, in quibus non fit nunc ſenſatio ſine quadam tranſmutatione, & tamen tunc patietur ſenſus à calido ſine hoc, quod calefiat.

An omnis voluntas damnatorum ſit mala? Quæſt. D L X I.

D

Dicto in præcedentibus de pœnis damnatorum, quę vocantur corporales, nunc eſt dicendum de eorum pœnis ad animam pertinentibus, & quia quædam pœnæ pertinent ad voluntatem, quædam ad intellectum.

Eſt dicendum primo de pęnis pertinentibus ad voluntatem, & quia ſolet dici, quod omnis voluntas ſiue volitio damnatorum ſit mala, eſt dubium an ſit verum.

Aliqui dicunt, quòd non, quia dicit Dionyſ. lib. de Diuin. Nom. cap. 4. dęmones bonum, & optimum concupiſcunt, eſſe, viuere, & intelligere, cum ergo damnati homines non ſint peioris conditionis, quàm dęmones, videtur, quod, & ipſi bonam voluntatem habere poſſint, cũ dęmones illam habeant.

Secundo, quia bonum eſt, quod omnia appetunt pri-

E mo Ethicor. ergo quandocunque damnati aliquid appetunt, bonum appetunt, ſ. quia bonum eſt vere, vel apparens bonum, malum autem ſecundum ſe nunquam eſt volitum, ſic dicit Dionyſ. quod malum eſt omnino inuoluntarium, ſed qui per ſe bonum vult, oportet vt aliquã do bonum velit, licet interdum per errorem velit malum, ergo damnati aliquando volent bonum, & ſic nõ eſt omnis volitio eorum mala.

Tertio, quia aliqui erunt damnati, qui in hoc mundo exiſtentes aliquem habitum virtutis ſecum detulerunt, ſicut fuerunt Gentiles, qui habuerunt virtutes politicas, ſed ex habitibus virtutum elicitur laudabilis volitio, ergo in aliquibus damnatis erit laudabilis, & bona volitio.

Aliqui dicunt, quod impoſſibile ſit damnatos habere aliquando bonam volitionem, quia voluntas obſtinata in malo non poteſt flecti in bonum, quia propter hoc di

cunt

citur obſtinata, ſed damnati homines erunt obſtinati ſicut dęmones, ergo voluntas eorum nunquam poterit eſſe bona. quia alias daretur, quod ſimul eſſet bona, & mala, vel quod obſtinatus deſineret velle malum, & velle bonum, quod eſt contra rationem obſtinationis.

Secundo, quia ſicut ſe habet volũtas beatorum ad bonum, ita ſe habet voluntas damnatorum ad malum, ſed beati nunquam habent, neque habere poſſunt voluntatem malam, ergo neque damnati poterunt habere volũtatem bonam, ideſt, volitionem. Sed circa hoc conſiderandum, quod voluntas eſt duplex, ſ. voluntas naturalis, & voluntas deliberatiua, & has diſtinguit Ariſto. in voluntatem, & electionem: nam voluntatem vocat volitionem quandam de his, quæ quis naturaliter vult, i. ſunt inſita, vt quis ea velit, ſicut eſt voluntas finis, & circa hęc non eſt deliberatio aliqua, quia deliberatio eſt de his, de quibus dubium eſt an bona ſint, vel an ad finem, quem intendimus pertineant.

De primo, ideſt, de voluntate eſt dicendum, quòd in malis poteſt eſſe bona, quia eſt de bono, quod naturaliter appetitur, & ab illo non flectuntur, vel ſaltem à quibuſdam illorum bonorum, & tamen ex hoc non vocatur adhuc voluntas bona, vel volitio bona, ſed magis vocabitur voluntas de bono, quia bona voluntas, vel volitio non ſolum requirit rem exterius bonam, ſed etiam rationem volendi bonam, & ordinatam, & quia quædam iſtorum non volunt qualiter oportet, licet ipſa bona ſint, non eſt bona volitio de eis, ſicut eſt viuere, & intelligere, bona ſunt naturaliter, & tamen ſi quis nollet eſſe, viuere, & intelligere niſi, vt per hæc poſſet deſtruere legem Chriſti, ſicut quidam ſunt, qui non volunt ad aliud viuere niſi, vt voluptatibus vtantur, vel potius fruantur, manifeſtum eſt, quod mala eſt talis volitio. Damnati autem non habent finem rectum in eis, quæ volunt, ideo non habent voluntatem bonam, & rurſus quantum ad hoc, quod bona volunt quæ naturaliter diliguntur, non à ſeipſis mouentur, ſed ab eo, qui eis tale deſiderium indidit, qui eſt auctor Naturæ, ſ. Deus, & ſic non eſt iſta volitio bona inquantum eſt iſtorum.

Si autem conſiderent volitio, quæ eſt electio, dicendum, quod nulla electio erit bona in damnatis. Et ratio eſt, quia voluntas naturalis poterat eſſe in damnatis bona, quia principium volẽdi erat natura, & iſta manebat in eis, ſed quantum ad electionem ipſi ſunt principium, ideſt ab eis eſt inquantum in poteſtate eorum eſt inclinari ad bonum, vel ad malum per affectum, & iſta volitio ſemper eſt in eis mala, & hoc eſt, quia cum electio ſit de eis, quæ ſunt ad finem, & damnati ſint perfectè auerſi à fine vltimo, qui eſt ratio omnium volitionum, neceſſe eſt volitionem non eſſe rectam, quia ipſi nunquam ordinabunt aliquid ad illum finem, & tamen ſine ordinatione ad illum finem nichil poteſt eſſe recte volitum, ergo non poterit eſſe aliqua electio recta ipſorum, & ſi contingat, quod aliquis velit, quod ſit conueniens ad finẽ vltimum, quale vellet ille, qui rectum habet habitum, adhuc non habet rectam volitionem, quia illud non vellet inquantum ad illum finem faciebat, ſed longe ad alium finem, ideo iſto modo in damnatis nulla erit recta electio.

Ad primum in contrarium dicendum, quòd intelligitur illud de voluntate naturali, ſcilicet, quod rem bonam volunt, quæ eſt eſſe viuere, & intelligere, & huius volitionis natura eſt principium, qui manet in eis, & ſicut dęmones hoc volunt, ita, & damnati, ſed iſta voluntas naturalis bona eſt, ideſt, de bono, ſed non eſt bona ſimpliciter, quia hoc bonum, quod volunt non volunt bene, neque ad bonum finem, ſed ſub malis circunſtantijs, vt quia ſemper viuere volunt, vt ſemper peccare poſſint.

Ad ſecundum dicendum, quod tam dęmones, quam damnati voluntate ſaltem deliberatiua ſemper volunt id, quod malum eſt, & tamen nunquam volunt illud ſub ratione mali, quia impoſſibile eſt, cum obiectum voluntatis ſit bonum, & ideo id, quod malum eſt bonum æſtimant, ſicut qui idola colere vult hoc ſibi bonum iudicat, & qui adulteratur, ſed quod dęmones, & damna-

F ti illud bonum iudicent, quod malum eſt ex malitia proueniunt, ſicut intemperatus agens ex habitu iudicat bonũ eſſe adulterari, crapulari, & inebriari, & ideo illa velut bona eligit.

Ad tertium dicendum, quod etiam in damnatis, qui habuerunt hic bonos habitus politicarum virtutum non manet poſt mortem aliqua bona electio. Et ratio eſt, quia vt aliqui putant virtutes illæ non perficiunt niſi in vita ciuili, & tamen poſt mortem nõ manet vita ciuilis; ideo non poſſunt tunc exire in actum illarum.

Dicendum autem, quod non manet ciuilis vita poſt mortem, & tamen ex hoc ſolo non tollitur beatis omnis actus virtutum politicarum, ſi quas hinc ſecum haberent, ita & damnatis ſit, quia licet non ſit exercitatio vitæ politicæ, poſſunt tamen ſaltem ſub conditione vel-
G le aliquem actum politicum, ſ. quod ſi eſſet talis vita vellent ſic, ideſt, virtuoſe per talem, aut talem habitum operari. Aliter poteſt dici, quòd in damnatis non manent virtutes politicæ, quia virtus politica niſi ſit iuſtitia ſola non ſundatur in parte rationali, ſed in parte affectiua, i. concupiſcibili, & iraſcibili, ſed in anima ſeparata nõ manet pars affectiua, ſed ſolum rationalis, ideo neque poſſunt manere habitus, qui fundantur in hac parte, & dato, quod poſtea homo reſurgens incipiat habere vim affectiuam, non habet habitus politicos, quos prius habebat, quia cum ſemel illi perierint non poſſunt redire idẽ numero, maxime cum ipſa vis affectiua non redeat eadem numero ſicut neque eadem viſiua, & ita de alijs ſenſitiuis, vt oſtenſum eſt ſupra, & iſtud facit impoſſibilem operationem virtutis, vel electionem poſt mortem.

H Aliter poteſt dici, quod licet manerent habitus virtutum politicarum in damnatis, non poſſent aliquam bonam electionem ſecundum eas, quia tenentur ligatæ virtutes ex obſtinatione, ita vt ad bonum ſurgere non valeant.

An damnati aliquando doleant de malo commiſſo? Quæſt. DLXII.

QVæritur an damnati aliquando doleant de malo, quod fecerunt?

Aliqui dicunt, quod nõ, quia dicit Bernardus in Canti. quod damnatus ſemper vult iniquitatem quã fecit, & tamen quandiu illam vult non poteſt pęnitere de malo, ergo nunquam de malo pęnitent.

I Secundo, quia pęnitere de malo eſt velle ſe non peccaſſe, ſed velle ſe non peccaſſe eſt bona voluntas, & in damnatis nunquam eſt bona voluntas deliberatiua, ergo nunquam eſt in eis pęnitere de peccato.

Tertio, quia vt dicit Dam. hoc eſt in hominibus mors quod in Angelis caſus, ſed Angeli poſt caſum non habẽt bonam volitionem, eſt enim eorum voluntas immutabilis, ita vt non poſſint recedere ab eo, quod ſemel elegerunt, ſed in illo perſeuerant, ergo ab electione peccati non recedunt, & ſic damnati ab eo, quod elegerunt non mutabuntur, non ergo dolebunt de peccatis.

Quarto, quia maior eſt peruerſitas damnatorum in inferno, quàm peccatorum in hoc mundo, ſed aliqui peccatores in hoc mundo non pęnitent de peccatis commiſſis, vel propter mentis cæcitatem ſicut faciunt hæretici,
K vel propter obſtinationem mentis, ſicut qui lętantur cũ malefecerint, & exultant in rebus peſſimis ſicut dicitur Prouerb. ſecundo capit. ergo damnati non dolebunt de peccato.

Alij dicunt, quod pœnitentiam agẽt damnati de peccatis, quia Sapien. 5. cap. dicitur de damnatis apud inferos, quod erunt intra ſe pœnitentiam agentes.

Secundo, quia ex conditione peſſimæ conſcientiæ accidit, vt mutetur, & ſeipſam arguat, & increpet, quia dicitur 9. Ethicor. pęnitudine replentur mali, mox enim triſtantur de hoc, quòd prius delectati ſunt, ergo inuenitur iſta conditio in maxime prauis, qui ſunt damnati, ergo illi pęnitebunt de malis commiſſis.

Dicendum, quod damnati pęnitent de operibus, quæ fecerunt, ſed nunquam de peccatis. Pro quo ſciendum, quod pœnitere de peccato ſtat dupliciter, quia aut p ſe,

aut

aut per accidens. Per ſe autem de peccato pęnitere eſt peccatum in eo quod peccatum abominari. Per accidens autem pœnitere, eſt ipſum peccatum deteſtari, non inquantum peccatum eſt, ſed inquantum eſt cauſa pęnæ ipſi peccanti, vel alicuius alterius mali. Primo modo, ideſt, per ſe non pœnitebunt damnati de peccatis, quia non oderũt peccatum inquantum eſt peccatum, & habet quandam deordinationem, cum in eis maneat voluntas peccati. Sed ſecundo modo pœnitebunt inquantum affligentur pœnis illis malis commiſſis, & iſta eſt pœnitentia apud inferos.

Ad primum dicendum, quod damnati per ſe volunt peccatum, quod commiſerunt, quia illud conuenit deordinatæ voluntati eorum, & vnuſquiſque vult ſecundum quod diſpoſitus eſt, iuxta illud 2. Ethicor. qualis vnuſquiſque eſt, talia loquitur, & operatur. Sed de peccato affligentur, pęnam vero hanc nollent inquantum nociua eſt, ideo eam fugient, & per accidens de eo, quod eſt eis directa cauſa pœnæ, triſtabuntur, & ſic quodam modo pœnitent, ſed ſimpliciter non pęnitent.

Ad ſecundum dicendum, quòd in damnatis eſt quædam pœnitudo, ſed iſta eſt duplex, vna eſt qua dolebunt de pœna qua affligentur, & quia ſciunt hoc prouenire ex peccato vellent non peccauiſſe, vt non punirentur, alia eſt pœnitudo, qua dolet quis de peccato commiſſo, quia turpitudinem habet, & offenditur Deus in illo, & hæc eſt vera pœnitudo, & fructuoſa, quam damnati non habebunt.

Ad tertium dicendum, quod manet in damnatis voluntas immutabilis ſicut in dęmonibus, & ideo id, quod ſemel elegerunt ſemper volunt, & ſecundum eandem rationem: nam malum voluerunt inquantum eos delectabat ſecundum peruerſitatem mentis ipſorum, & iſta electio non variatur, quia illa peruerſitas ſemper manet, & ſic eſt conueniens eis deſiderium, ſi autem vere pœniterẽt de peccatis, & mutaretur eorum voluntas, oporteret, ꝙ aliquid odiſſent, quod prius amauerant, ſed falſum eſt, nam qui hic adulterium concupiuit nunquam apud inferos habet voluntatem contrariam, quia illa prauitas animi ſecundum quam erat conueniens ſibi iſta volitio, adhuc manet, ſed pro tanto de peccato pœnitere dicuntur, quia dolent de illa pœna, quam pro peccato ſciunt ſibi infligi, & nollent, quod illud peccatum fuiſſet cauſa huius pœnæ.

Ad quartum dicendum, quod damnati non pęnitent vere de operibus commiſſis inquantum iniqua ſunt, ſed inquantum eis cauſa ſunt aliquorum malorum pœnalium, & nulla obſtinatio, vel cæcitas mentis ad hoc impedit, quia cum ſciuerint ipſum actum malum eſſe cauſam pœnæ, in qua valde affliguntur, neceſſe eſt, vt doleant ſe commiſiſſe illud, per quod neceſſe eſt in talia incidiſſe, & ſi nunc locus eſſet committendi, nunquam committerent ſi ſcirent ſe ſimilia paſſuros propter peccata, voluntatem tamen malam, qua talia commiſerunt nunquam deponerent, & vellent ſibi talia impune licere, & in illo conſiſtit peruerſitas voluntatis, ſcilicet, vt mala eſſe velit, & pro malo puniri non velit, & hoc Auguſt. oſtendit lib. 83. q. dicens, videmus enim etiam ferociſſimas beſtias metu, aut dolore pœnarum a maximis voluptatibus abſtinere. Cum autem dicitur de prauis viuentibus, qui non pœnitent.

Dicendum, quod hoc accidit, quia pro malo non vident pęnas ſibi inferri, ſi enim inferretur hic hominibus ſaltem vnus gradus pœnæ inferni, nemo peccaret etiam ſi nimia voluntate peccandi teneretur ſed quia contingit hic peccantes impunitos eſſe, contingit de peccatis nunquam dolere, neque per ſe, neque per accidens.

Ad primam pro parte oppoſita dicendum, quòd pœnitebunt impij apud inferos, non quidem, quia Deum offenderunt, aut turpitudinem commiſerunt, ſed quia in pœnas grauiſſimas inciderunt, & bono magno propter breuem voluptatem priuati ſunt, ſic patet Sapien. quinto cap. ex verbis ipſorum, ſcilicet videntes impij turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in ſubitatione deſperatæ ſalutis, dicent intra ſe pęnitentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritus gementes, hi ſunt quos aliquando

A habuimus in deriſum, & in ſimilitudinem improperij, nós inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam, & finem illorum ſine honore, ecce quomódo computati sũt inter filios Dei, & inter ſanctos ſors illorum eſt, ergo errauimus a via veritatis, & iuſtitię lumen non luxit nobis, & Sol intelligentiæ non eſt ortus nobis, laſſati ſumus in via iniquitatis, & ambulauimus vias difficiles, viã autem Domini ignorauimus, quid nobis profuit ſuperbia? aut quid diuitiarum iactantia contulit nobis? tranſierunt omnia tanquam nuncius præcurrens, & poſt multa dicitur, talia dixerunt in inferno hi, qui peccauerunt, & ita apparet, quòd pœnitentia ſua non erat de malo inquantum malum erat, ſed quia per peccatum inuenerant ſe deceptos, & in multis miſeriis conſtitutos, eos vero quos putabant eſſe miſeros viderunt eſſe

B fœlices.

Ad ſecundum dicendum, quòd mali replentur pœnitudine, non quaſi eorum praua mens ab iniquitate corrigatur, ſed quia natura noſtra eſt mutabilis, & continuo variatur id, quod nobis videtur eſſe delectabile, & efficitur alterum, & alterum, vt dicitur 7. Ethicor. in fine. Conſcientia autem ſcelerum aliqualiter remordet, & iõ cum nunquam tollatur prauitas incidunt mali in alium & alium actum deordinatum, & quia nullus eorum eſt, qui ſit eis ſimpliciter delectabilis, eo quod natura eorum eſt mutabilis, neceſſe eſt, quod id, quod prius videbatur bonum poſtea non videatur bonum, & ita ſibiipſis diſcordent, & non ſolum pœniteant, ſed & pęnitudine repleantur, & iſta pęnitudo non nominat electionem ordinatã, ſed pęnam inordinati animi, de quo multa Ariſtot. nono

C Ethicor. & Auguſt. ait iuſſiſti Domine, & ita eſt, vt pœna ſit ſibi omnis deordinatus animus, & ideo apud damnatos talis pęna erit, vnde pęnitudo apud eos eſt, ſed ſecundum hanc non dicuntur dolere de peccatis.

An damnati in inferno vellent non damnatos eſſe damnatos? Quaſt. DLXIII.

QVæritur an damnati in inferno vellent alios, qui nõ ſunt damnati eſſe damnatos?

Aliqui dicunt, quod non volunt eſſe damnatos eos, qui non ſunt damnati, quia Luc. 16. cap. dicitur de diuite, quod rogabat pro fratribus ſuis ne venirent in locũ tormentorum, ergo eadem ratione alij damnati non vellent amicos ſuos ſaltem carnales eſſe damnatos, ergo dã-

D nati non volunt non damnatos eſſe damnatos.

Secundo, quia affectiones inordinatæ non auferuntur a damnatis in inferno, ſed aliqui damnati inordinate, i. ſupra modum aliquos non damnatos, i. adhuc viuentes, vel mortuos, & beatos dilexerunt, ergo non vellent malum eorum, quia iſtud eſt contra conditionem amantis, ſed nullum eſt maius malum, quàm damnatio, ergo non vellent illos damnari.

Tertio, quia damnati non deſiderant augmentum ſuę pœnæ, ſed ſi plures damnantur maior eſſet damnatorum pœna, ſicut & multitudo beatorum multiplicat eorum gaudium, ergo damnati non vellent non damnatos damnari.

Alij dicunt in contrarium, quia ſuper illo verbo Iſai. 14. cap. ſurrexerunt de ſolijs ſuis, dicit Gloſ. ſolacium eſt

E malorum ſocios habere pęnarum.

Secundo, quia in damnatis maxime regnat inuidia, & ideo dolẽt de aliena proſperitate, oportet ergo, quod beatos vellent damnari, & quoslibet alios nondum damnatos, neque beatos.

Dicendum, quod circa hoc ſatis dubitandum eſt: nam de condinonibus damnatorum nichil ſcimus niſi quantum, aut Scriptura ſacra tradit, aut ratio ſuadet, & vtrunque in hac parte deficit: nam ſacra Scriptura parum tradit, & obſcurum: nam nichil habemus niſi quod Chriſtus dixit Luc. 16. & illud ita obſcurum eſt, vt quidam putent ad literam debere intelligi, alij vero ſecundum metaphoram. De ratione eodem modo non eſt ſufficiens probatio, quia quando ratio eſt de moralibus, & non adminiſtratur aliqua experientia particularium cito deficit, & ita eſt hic, quia cũ damnatis, nobis, qui adhuc viuimus nulla eſt

conuerſatio, ideo non poſſumus faciliter diffinire de eorum affectibus.

Aliqui ergo dicunt, quòd damnati, licet non habeant ordinatum amorem, quia iſte non eſt niſi bonorum, tamen aliquem amorem habent talem qualis eſſe poteſt in malis, ſed in quibuſdam malis eſt amor immoderatiſſimus ad alios, ſiue bonos, ſiue malos, & ſecundum hunc amorem volunt eis omne bonum, & vitare eos volunt omne malum, & confidenter pro eis ſe ad mortem exponunt, & licet ipſi in malum incidant, nolunt illos in malum incidere, ſed potius volunt occultare malum ſuum ab eis, ne illi præ amore mutuo affligantur, cum eos tenerrime diligant, ergo cum plurimi damnatorum hic tales affectus habuerint, & in damnatis non mutetur inordinatus amor, videtur, quòd manebit in eis talis amor, & ideo non volent eos, quos dilexerunt hic, eſſe damnatos.

Alij dicunt, quòd damnati volent omnes homines, ſiue beatos, ſiue adhuc viuentes damnari, ſiue eos, quos nunquam dilexerunt, ſiue quos nimium amauerunt, & non accidit hoc propter affectum quendam, quem quidam damnati, dum viuerent habuerunt: nam multi alios ita inordinatè amauerunt potiſſimè circa libidinem, quòd coamatores commori ſibi volebant, quod apud aliquas vulgatas hiſtorias factum legimus, hoc autem faciebant, quia putabant ipſis poſt mortem manere conſortiũ, quod fuerat in vita, & eandem voluptatem, aut ſaltem aliquam delectationem in manendo ſimul, quod falſum eſt, damnati autem experti ſunt hoc non manere, quia eis nulla voluptas eſt, ſed omnis triſtitia, ideo non cupiunt, quòd coamatores ſui, aut amici damnentur, vt eorum ſit ex conſortio conſolatio, ſed ſi volunt illos damnari non poſſunt ex alia cauſa velle niſi ex inuidia.

Dicunt ergo iſti, quod ſicut in beatis in patria erit perfectiſſima charitas, ita in damnatis erit perfectiſſimum odium, vnde ſicut Sancti gaudebunt de omnibus bonis, ita & damnati de omnibus bonis dolebunt, vnde fœlicitas Sanctorum conſiderata eos maximè affliget, vt dicitur Iſa.26.cap. videant, & confundantur zelantes populi, & ignis hoſtes tuos deuoret, quod de damnatis exponunt. Et vocantur illi hoſtes Dei, & ignis deuorat eos, quia manent in igne æterno, & vocantur zelantes populi, ideſt, inuidi, & iſti vident, & confunduntur, quia cum vident gloriam Sanctorum, inuident illis, & confunduntur.

Eſt ergo dicendum, quòd quantum ad vnum articulum eſt certum, quòd damnati, quos conſtat eſſe inuidos, volent omnes illos, quos hic non dilexerunt damnari, ſiue beati ſint, ſiue adhuc viuant, & hoc, quia circa iſtud non eſt aliquid, quod faciat dubitationem in contrarium; nam neque ratio mouet ad oppoſitum, neque Scriptura ſacra.

Sed circa aliud manet dubium, ſcilicet, an etiam eos quos hic dilexerunt, ſiue ſint cognati, ſiue non, velint damnari, & hic pro vtraque parte mouet aliquid: nam ex magnitudine inuidiæ forte omnes volent eſſe damnatos. In oppoſitum mouet ſcriptura, quæ oſtendit diuitem in inferno cura motum ſuorum fratrum ne irent in locum tormentorum. Etiam aliqua ratio mouet, ſcilicet, quia hic talem affectum habuerunt, vt eos quos amabant etiam inordinatè volent aliqua mala pati, ideo veriſimile eſt, quod maneat idem affectus, cum non ſit aliqua cauſa mutandi, quia affectus præcedens erat inordinatus, & forte ille fuit cauſa damnationis, ſed praua electio apud damnatos nunquam corrigitur, ergo ille affectus manere poterit.

Dicendum, quod licet vtraque poſitio poſſet defendi, tamen magis videtur, & a pluribus approbatur prima, ſ. quod damnati omnes non damnatos vellent damnari, ſiue incognitos, ſiue eos, quos aliquando dilexerũt, & cauſa huius eſt magna inuidia, eſt quippe inuidia proprie iniquitas, & ideo in illis, qui verè ſunt iniqui totaliter iſtud vitium valde excreſcet, non poterit autem ad maiorem peruenire quantitatem, quam vt omnes homines oderint cum à quibuſdam dicatur etiam ſeipſos odiſſe, & ſi illud conceditur, non eſt dubium, quin omnes oderint.

F Secundo colligitur hoc ex habitudine dæmonis, videmus enim hoc vitium valde in damnatis dæmonibus excreuiſſe: nam ideo omnes ſuas occupationes circa nos exercent, vt decipiant, quia ex inuidia, quam ad nos gerunt, vellent nos damnatos eſſe, ſicut dicitur Sapien.2.ca. inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum, i. quia ipſe inuidit homini creato, tentauit illum, & decepit, & inde mortis obligatio ſecuta eſt, talis ergo inuidia in damnatis erit ex deordinatione volũtatis ipſorum, ſ. quod omnes oderint tam damnatos, quam non damnatos, ſed dãnati non poſſunt iam maiora damna cupere, cum damnati ſint, ideo omnibus non damnatis cupiunt damnationem, & hoc ſatis colligitur Sapien. ſecundo cap. quia cum dicatur inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum, additur, imitantur autem illum, qui ſunt ex parte illius, ideſt in inuidia, ſunt autem omnes mali ex
G parte eius, quia ipſe eſt Rex illorum Iob 41.cap. ſcilicet, ipſe eſt Rex ſuper omnes filios ſuperbiæ, & non ſolum Rex, ſed etiam pater Ioan. octauo cap. vos ex patre diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis perficere, ergo, & mali imitantur diabolum in deſiderijs, ſed ille inuidus eſt, ergo & omnes mali inuidi ſunt, & quanto aliqui deteriores fuerint, tanto erunt magis inuidi, ſed damnati ſunt peiores omnibus malis, quia ſunt in termino, mali ergo erunt maximè inuidi, & ſic omnes odio habebunt, ita vt velint eos eſſe damnatos.

Motiua autem duo in contrarium non ſufficienter mouent. Primũ eſt ſcriptura Luc.16. & circa hoc dicendum, quod tanta erit inuidia damnatorum, quod etiam propinquorum ſuorum gloriæ, & proſperitati inuidebunt, cum
H ipſi ſint in ſumma miſeria: nam etiam in hac vita hoc accidit, vt creſcente miſeria creſcat inuidia, ita vt quis patri, vel filio, vel vxori inuideat, ſic patet Deuteron. vigeſimooctauo cap. vbi ponitur maxima pœna Iudæorũ, cũ opprimerentur obſeſſi ab hoſtibus, & fame compulſi mãducarent carnes filiorum, nam dicitur, homo delicatæ vitæ, & luxurioſus valde inuidebit fratri ſuo, & vxori ſuę, quæ cubat in ſinu ſuo ne det eis de carnibus filiorum ſuorum, quas comedet, eo quod nichil habeat aliud in obſidione, & penuria, qua vaſtauerint te inimici tui intra portas tuas.

Tenera mulier, & delicata, quæ ſuper terram ingredi non valebat, neque pedis figere veſtigium propter molliciem, & teneritudinem nimiam, inuidebit viro ſuo, qui cubat in ſinu eius ſuper filij, & filię carnibus, & illuuie ſe-
I cundarum, quæ egrediuntur de medio ſeminum eius, & ſuper liberis, qui eadem hora nati ſunt.

Cum ergo propter magnam miſeriam poſſit hic eſſe inuidia, etiam contra fratres, & parentes, damnati habẽt incomparabiliter maiorem inuidiam, quam omnem illam, quæ hic eſſe poteſt, ideo illi inuidebunt cognatis, & amicis, ita vt velint eos eſſe damnatos, & tamen amor, quem hic habuerunt aliqualiter mitigat eorum inuidiam & minus inuident cognatis, & amicis quam aliis, vnde ſi ipſi ſcirent, quod poſſent omnes homines damnari, vellent, quod omnes tam amici, quam non amici damnarentur. Et ſi daretur in eorum optione, quod damnarentur omnes homines præter amicos ſuos, aut quod damnarentur ſimul cognati, & amici ſui, cum omnibus aliis hominibus, eligerent potius, quod damnarentur cognati, &
K amici cum omnibus aliis.

Si ſcirent autem, quod non erunt omnes damnandi, ſed aliqui, vellent, quod illi non damnandi eſſent cognati, vel amici eorum.

Cauſa primi dicti eſt, quia inuidia damnatorum eſt maxima, cum ſit in ſumma miſeria, ideo omnibus inuident, ideſt, dolent, quod aliquis ſit beatus, cum ipſi ſint miſeri, & tolerabilius eis videretur, ſi nemo eſſet beatus, neque etiam Deus, ſed potius, quod defineret eſſe, quam quod aliquibus exiſtentibus beatis ipſi miſeri ſint: nam ſpirituales creaturæ naturaliter ſunt elatæ, quia ſunt magnarum rerum capaces, & omnis ſuperbus eſt naturaliter inuidus, cum alterius excellentia afficiat ex deſiderio eius, ſecundum, quod vult omnes excedere, ideo niſi affectus ſpiritualis creaturæ ſit ordinatus per charitatem, qui eſt diuinus habitus, neceſſe eſt, vt omnis

ſpiritus ſit ſuperbus, & inuidus, & quia omnes damnati ſunt ſine illo habitu, ſunt inuidi, & ſuperbi, & vellent, quod nemo eſſet beatus, neque Deus, ſi eſſe poſſet, ideo abſolutè loquendo etiam ſuos cognatos volunt damnatos eſſe.

Cauſa ſecundi dicti eſt, quia damnatis omnibus alijs hominibus ſi manerent cognati eorum beati, eſſent eis maiores, ſuperbus autem nullum vult maiorē neque parem, ideo neceſſe eſt, vt inuideat maioribus, & paribus, ſed tunc cognati ſui eſſent maiores eis ſi eſſent beati, ideo nollent eos eſſe beatos, & ſic eis inuiderent, & tamen neceſſe erat maiores illis eſſe, niſi eſſent damnati ſicut ipſi, ideo vellent eos eſſe damnatos cum alijs potius, quam, quòd ſoli ſaluarentur.

Et hoc non eſt mirandum apud damnatos, cum etiam apud viuētes vnus inuideat alteri cognato, ſi excellētior eo eſt, & in tantum procedit inuidiam, quod qui inuidet, occidere velit, & occidat eum cui inuidet, ſic primi duo fratres fuerunt; nam Cain inuidit fratri ſuo Abel, quia illum honorauerat Deus, & non ſe, & occidit illum Geneſ. 4. ca. Sic, & Dedalus princeps in arte ædificandi, vel fabrili lignaria Perdici filio ſororis ſuæ, quem paruulum in eadem arte imbuendum acceperat inuidit, quia ille mirabili ingenio ferræ vſum, & circini artē inuenit quod non ſuſtinens Dedalus, Perdicem puerum de turri præcipitem dedit, mentitus, quod ille per ſe lapſus eſſet, vt patet per Ouidium 8. Metamorphoſeos; licet ipſe hoc ſub integumentis concludat.

Cauſa tertij dicti eſt, quia cum non eſſent damnandi omnes, minus affligerentur damnati ſic cognati ſui, & amici ſaluarentur, quam ſi aliqui alij, vnde in tali caſu non volunt damnati, quod cognati ſui ſaluentur quaſi illis bonum velint, uel inquantum ſaluatio eſt bonum cognatorum, cum potius vellent eos cum omnibus ſimul perire, ſed illorum ſalutem optant inquantum eſt ipſorū damnatorum quoddam bonum, ideſt, attenuatio malorum ſuorum; nam damnatorum eſt tormentum quoddā fœlicitas quorumcunque, ſed quanto minus aliquem diligunt, aut quanto illum magis oderunt, tanto magis affliguntur in illius fœlicitate, & quia damnati minus inuident cognatis, & amicis, quam alijs, neceſſe eſt, quod grauius ferant fœlicitatem aliorum, quam amicorū, & ideo ſi aliqui futuri ſunt fœlices, magis velint eſſe fœlices amicos ſuos, quam alios, quia minorem inde amaritudinem ſuſtinent, minorem autem ſuſtinerent ſi nemo eſset beatus, ſi tamen aliqui alij efficerentur beati, & amici, aut cognati damnarentur, triſtarentur nimis de hoc, non quaſi doleant de malo ſuorum cognatorum, & amicorum, ſed quia triſtantur de bono eorum quos valde oderunt.

Et ita appatet clara veritas dubitationis huius, ſcilicet, damnati abſolute uellent, quod omnes homines damnarentur, & etiam Angeli, & cognati, & amici, quia tamē ſciunt, quod non damnantur omnes, ſed aliqui ſaluātur vellent potius, quod ſaluarentur ſui cognati. Et ſic de diuite de quo Chriſtus loquitur eſt dicēdum, quod ille procurauit ne quinque fratres ſui venirent in hunc locū tormentorum, quia ipſe ſciebat multos alios ſaluari, vt Lazarum, qui erat in ſinu Abrahæ, & alios, qui erant in eodē loco, ſi tamen nullum videret ſaluari, vellet etiam fratres ſuos venire in locum illum.

Ad ſecūdum motiuum de amore quem hic habuerūt damnati inordinatum, dicēdum, quod manebit etiam inordinatus, quia praua affectio nunquam corrigitur apud damnatos, & tamen non eſt neceſſe, quod maneat eadem affectio, ſed poterit eſſe alia, & alia manente ſemper mente praua, ſicut & nunc videmus malos non ſemper eadē velle, ſed cum nunc aliquid velint ſtatim deſinunt illud velle, & tranſeunt ad aliud, quod etiam malum eſt. Et hoc propter duo accidit.

Primo propter conditionem naturæ, quia non eſt natura bona, ſed mutatione gaudens, vt dicitur 7. Ethicor. in fine.

Secundo ex conditione prauitatis, ipſa enim prauitas facit eos inſtabiles dum aliud volunt, & aliud eis libet, vt oſtenditur nono Ethicorum, poterit ergo ſic eſſe apud

A damnatos, quòd mutentur eorum affectus. Et tamen dicēdum, quòd non propter hoc corrigitur praua electio in damnatis.

Et hoc primo, quia licet deſinant velle illud malum, quod prius volebant, nō deſinunt ſimpliciter velle omne malum, ſed ſtatim ad aliud malum tranſeunt, cum non ſint mali ſine operibus, & omnia opera ipſorū mala ſūt.

Secundo, quia licet ceſſarent ab illo malo, & non facerent aliud ſtatim, tamē adhuc mens non corrigitur à prauitate, cum non ſuperueniat gratiā quæ corrigit eam.

Tertio, quia ad correctionem mentis requiritur, quod quis de opere malo doleat, ſed mali nunquam dolent de malo, vt oſtenſum eſt præced. quæſt. ergo nunquam corrigitur mens eorum.

Quarto, & præcipue, quia licet non habeant damnati B amorem inordinatum ad eos, ad quos hic habuerunt, amant tamen cauſam inordinati amoris, vt ſi quis damnatus, dum viueret amabat ex libidine, vel alio amore illicito aliquem, poſt mortem non amabit ſuperſtitem, ſed diliget illam cauſam deordinati amoris, & ita perſeuerat in iniquitate, & iſta eſt veritas.

Cum autem dicitur, quod damnati, dum viuerent, dilexerunt aliquos inordinatè, ita vt pro eis mori vellent, & eos ſecum in mortem trahere ex amore, vel per mortem ſuam illos ſeruare viuentes, quomodo ergo illos non diligent poſt mortem?

Dicendum, quod ad nullum horū manebit poſt mortem amor, & hoc, quia iam ceſſat omne illud bonū, quo fruebantur in amando, quia aut amor circa vtile, aut circa delectabile, quidquid ſit ceſſat in morte, quia tunc viuens non poteſt mortuo eſſe vtilis, neque C mortuus mortuo, delectatio etiam nulla ſtare poteſt cum intenſiſſima pœna, maxime, quia omnes illæ voluptates erant ſecundum ſenſum, in mortuis autem non eſt tunc ſenſus, quia non manent corpora, ſed animæ ſeparatæ, ideo non manet iam aliquid in eo, qui amari ſolebat, propter quod ametur, vnde ceſſabit amor, & ſuccedet inuidia propter cauſam ſupra poſitam.

Sed dicet aliquis, quod hoc erit in damnatis ante diē iudicij, quia erunt animæ ſeparatæ, & non erunt affectus priores, ſed poſt iudicium redeuntibus corporibus redibunt affectus, & poterunt eſſe delectabilia ſecūdum ſenſum, quæ prius erant.

Dicendum, quod idem modus erit tunc; nam licet corpora redeant non erunt affectus, qui prius.

D Primo, quia illi non redibunt, neque erūt eædem vires affectiuæ, neque ſenſitiuæ, ergo non erunt eędem affectiones. Secundo, quia neque aliæ redibunt, vel ſubintrabunt de nouo, quia iam non erunt bona, aut mala homini ea, quæ prius erant, ideo impoſſibile eſt eſſe eaſdem, aut ſimiles affectiones: nam iam nō erit delectatio ſecundū guſtū, neque ſecundum tactum in venereis, neque ſecundum viſum circa quædam, quæ amabantur ad alium finem; cum igitur omnis iſte vſus antiquus ceſſauerit, & non ſint corpora damnatorum in ſe naturaliter diſpoſita taliter, vt poſſint in eis eſſe prædictæ affectiones, non erunt: vnde damnati, qui ſe hic ſummè amore ardentiſſimo dilexerunt, ita vt vnus propter alterum moreretur, iam ſe ibi nullo amore diligent, etiam ſi apud inferos ſimul maneant, uel vnus ſit ibi, & alius hic, ſed ſi ambo damnati E ſunt, vnus oderit alterum, & econtrario, ſed minus ſe oderint, quam alios damnatos oderint, aut qui eſt damnatus inuidebit viuenti, qui non eſt damnatus, ſed minus illi inuidebit, quam alijs ex cauſa ſupra data.

Ex his poteſt reſponderi ad argumenta prima in contrarium.

Ad primum dicendum, ſicut ſupra, quod damnati abſolute vellēt omnes, tam viuentes, quam mortuos eſſe dānatos, & etiam Angelos, vt nemo eſſet eis excellentior, & nullus eſſet, cui poſſent inuidere. tamen quia ſciunt, quod non damnabuntur omnes, ſed ſciunt aliquos ſaluari, volunt potius ſaluari cognatos ſuos, quam alios, & ſic fecit diues, qui erat in inferno.

Ad ſecundum dicendum ſicut ſupra, quòd amor in dānatis manet inordinatus, ideſt, quòd mens eorum ſecundum quam inordinatè amauerunt manet inordinata, tā

ille amor non manet, vnde damnati nullum amant, ſed omnes oderunt,& quando volunt ſaluari cognatos ſuos, non hoc volunt quaſi eos diligant, ſed quia ipſis damnatis eſt illud quoddam bonum ad alleuiationem pœnæ eorum, vt ſupra declaratum eſt.

Ad tertium dicendum, quod mali non cupiunt augmentum pœnæ ſuæ, ideo ſi pluritas damnatorum eſſet eis ad pœnæ augmentum ſimpliciter, nullo modo illud vellent, ſed potius ad quandam releuationem pœnæ eis videbitur prodeſſe, quòd multi damnetur.

Circa hoc ſciendum, quòd ſi ſimpliciter quæratur de pœna an ſit maior quanto plures fuerint damnati, dicendum, quòd erit maior, quia cuilibet accreſcet ex pęna alterius, ſicut infra declarabitur, & tamen quantum ad opinionem pœna damnati cuiuslibet minor erit, & quodam modo verum erit, quia licet ab extra maior ſit pęna quāto eſt pluritas maior damnatorum, tamen ab intra eſt maior, & iſtud conſiſtit in habitudine ad pęnam, quam damnati recipiunt a ſeipſis: nam pęna eſt ſibi omnis inordinatus animus, & nos illud videmus hic, quia ſi non ſatiſfacimus paſſionibus, torquemur, in damnatis autem eſt maior mentis inordinatio, ideo erit maior afflictio ex paſſionibus ſuis, habent autem vehementiſſimam inuidiā, ideo valde torquebuntur, ſi illi quibus inuiderint efficiantur fęlices, & ideo leuius eſt torturam aliquam a ſoris maiorem tolerare, dum tamen ſatisfaciant inuidiæ ſuæ, quam minorem torturam ſuſtinendo corrodi valde intus paſſione inuidiæ.

Alias autem duas rationes in contrarium pro nunc cōcedimus, ſed examinabuntur infra vbi oſtendetur, quòd magis puniuntur, qui cum pluribus puniuntur.

An damnati Deum odio habeant in inferno?
Quæſt. *DLXIIII.*

QVæritur an damnati Deum odio habeantur in inferno?

Aliqui dicuntur, quòd non, quia vt dicit Dion. lib. de Diuin. Nomin. cap. quarto, omnibus diligibile eſt bonum, & pulchrum, quod eſt omnis boni, & pulchritudinis cauſa, hoc autem Deus eſt, ideo a nullo poteſt odio haberi.

Secundo, quia nullus poteſt ipſam bonitatem odio habere, ſicut neque poteſt ipſam malitiam diligere; nam bonum poteſt quis odiſſe inquātum ei, quod bonum eſt putatur non ineſſe bonitas, & malum diligere inquantum ei, quod malum eſt putatur non ineſſe malitia, & tamen malitia non poteſt ſub aliena ratione accipi, quia nihil ei ineſt, neque bonitas ſub alia ratione, ideo neque poteſt malitia diligi, neque bonitas odio haberi, Deus autem non eſt bonus quaſi bonitatem habens, ſed ipſa bonitas, ergo non poteſt odio haberi.

Alij dicunt, quod poteſt Deus odio haberi a damnatis, quia ita dicitur Pſal. 71. ſuperbia eorum, qui te oderunt aſcendit ſemper, ergo aliqui oderunt Deum.

Secundo, quia odium eſt inimicorum, nō eſt enim inimicus, niſi qui odit, ſed ſcriptura multos vocat inimicos Dei iuxta illud Pſal. 80. inimici Domini mentiti ſunt ei, & Pſalm. 31. ſuper inimicos tuos tabeſcebam, ergo multi oderunt Deum.

Dicendum eſt, quòd damnati Deum odio habere poſſunt, & habent. Sed pro hoc conſiderandum, quod appetitus mouetur ex bono, vel malo, apprehenſo. Deus autē dupliciter apprehendi poteſt, ſcilicet in ſe, aut in effectibus ſuis.

Primo modo apprehenditur a beatis, qui eum per eſſentiam videtur.

Secundo, modo a nobis, & damnatis hominibus, & dęmonibus, ipſum enim videre non poſſumus, ſed per effectus ſuos eum aliquo modo cognoſcimus, ſi autem Deus primo modo apprehendatur, cum ſit bonitas per eſſentiā, immo tota ipſa natura bonitatis, non poteſt alicui voluntati diſplicere, vnde ſi eſſet poſſibile, quòd damnatus aliquis ſic manens videret Deum per eſſentiam non poſſet in illo viſo triſtari, ſed ipſum diligere, licet ab eo ſcite ſe pœnas recipere. Cum autem cognoſcimus Deum quan-

F tum ad effectus, poſſumus eum diligere, aut odiſſe ſecundum conditionem effectum: nam licet omnes effectus Dei boni ſint, quia a bono facti ſunt, & recta ratione procedunt, tamen conſiderati prout ſe habent ad nos, poſſūt eſſe boni, vel mali quia inquantum conueniunt nobis iudicantur a nobis boni, inquantum vero repugnant voluntati noſtrę, vel i aliquo nobis ſunt nociui iudicātur mali.

Primo modo nos iudicamus Deum bonum, quia accipimus ab eo eſſe, & uiuere, intelligere, & omne bonū, quod habemus. Secundo modo damnati iudicant Deum malum ex effectu, quia mala eis infert, ſ. pœnam. Et ideo cū ſub hoc effectu eum apprehendant, poſſunt eum odiſſe, & uere oderunt, ſicut & ipſas pœnas quas ſubſtinent oderunt, & quia ſub alia ratione eum non conſiderant, cum neque aliquid condetare poſſint abſorpti a pęnis, niſi vt

G punitorem ſuum, non poterant eum diligere, ſed oderūt & ideo recte illi vocantur inimici Dei, non quaſi Deus illos verè oderit, quia ſi odiſſet adnihilaret eos Sap. 21. c. ſed quia ipſi Deum oderūt, ideo ipſi poſſunt dici vere inimici Dei, & quod Deus non ſit inimicus illorum.

Ad primum in contrarium dicendum, quod bonum, quod eſt cauſa omnis boni eſt ipſa ſubſtātia bonitatis, & ſi ita ab aliquo conſideretur, vel apprehendatur non poteſt eam odiſſe, etiam ſi ſciret ſe ab illo torqueri, ſed damnati non apprehendunt Deum, vt eſt ſubſtantia bonitatis vel cauſa omnis boni, ſed ſolum, vt eſt punitor eorum, & ſub hac ratione non habet aliquid ſecundum, quod diligatur.

Aliter poteſt dici, quod verbum Dionyſij intelligitur de naturali appetitu, quia ſecundum illum omnia, quæ

H participāt bono mouentur naturali dilectione in bonum illud, quo participant, ideſt, eſt cuius influxu efficitur bonus, ſed iſte appetitus in damnatis peruertitur per appetitum deliberatiuum, ideo non diligunt Deum ſub aliqua ratione.

Ad ſecundum dicendum, quod bonitas in ſe nō poteſt odio haberi, neque malitia diligi, & tamen damnati non conſiderant Deum, vt bonitatem, immo neque vt bonū, ſed ſolum, vt punitorem, ideo oderunt illum. Alias duas rationes in oppoſitum concedimus.

An viuentes aliqui poſſit Deum odio habere?
Quæſt. *DLXV.*

SEd quæritur ſimiliter an viuentes aliqui poſſint Deū

I odio habere?

Aliquis dicet, quod non, quia hoc ſpecialiter conuenit damnatis, eo quod illi ſunt in ſumma miſeria, & totum illud malum à Deo recipiunt, ideo poterunt eum odiſſe, nullus autem viuens talia mala à Deo recipit, ideo nec odiſſe poterit.

Secundo, quia damnati hoc faciunt eo, quod peruerſus eſt eorum appetitus deſtitutus influxu quātum ad bonum, & ideo in ſolum malum tendit, & poteſt venire in extremum malorum, quod eſt Deum odiſſe, ſed de viuentibus nemo ſic a Deo deſeritur, ergo non poteſt aliquis viuens Deum odiſſe.

Tertio, quia intellectus dānatorum eſt abſorptus, ita vt nihil cogitare poſſint niſi de malis, quæ ſuſtinent, & ideo Deum quem tanti mali ſciunt cauſam agentem, oderunt, non aduertentes, quod iuſte inferat, & quanta bona

K contulerit antequam hæc mala inferret, & quod adhuc bona aliqua in eis conſeruat, ſ. quod ſunt, viuunt, & intelligunt.

Dicendum. quod ratio eadem eſt de damnatis, & de viuentibus; nam aut quis Deum apprehendit, vt eſt, vel ſecundum aliquem effectum bonum, vel ſolum ſecundum illum effectum, qui totaliter iudicatur a nobis malus, vel ſimpliciter diſplicet voluntati. Si apprehendit Deum, vt eſt Deus, nemo poteſt eum odiſſe, & ſi apprehēdit ſub ratione alicuius boni effectus, vt dantis eſſe, uel gubernatis, nemo oderit, ſi vero ſub ratione ſolius mali effectus, vel diſplicentis, non poteſt diligere, ſed odiſſe, quia impoſſibile eſt, ut quis diligat id, quod non iudicat bonum, cum bonum ſit quod omnia appetunt, & tamen hoc ſuppoſito Deus apprehenditur ſolum ſub rōne mali,

& di-

& diſplicentis, ergo non poterit diligi, ſed odio haberi.

Sed objicietur, quod aliquid apprehendimus, vt nociuum, & diſplicens voluntati, & tamen non odimus illud, ſicut doctorem caſtigantem, vel aliquem punientem.

Dicendum, quod iſta apprehenduntur non ſolum in ratione nociui, & diſplicentis, ſed in ratione iuſti, & ad bonum finem facti, & ideo licet quantum ad hoc, quòd aliquid ſolum apprehenditur, vt pęna non poſſit eſſe niſi odibile, & diſplicens, inquantum tamen apprehenditur, vt iuſtum poteſt eſſe illud volitum, & placens, & non odibile, ſi ergo aliquis viuens Deum ſolum apprehenderet, vt punitorem, & non conſideraret iuſtitiam punitionis, neque aliquam aliam rationem, neceſſe erat, vt non diligeret Deum, ſed odiſſet, & ideo quantum ad hoc eadem ratio eſt de damnatis, & viuentibus, ſed difficilius eſt, q̃ viuentes Deum ſub ratione ſola mali apprehendant, quã damnati, poſſunt ergo viuentes Deum odiſſe. Amplius quia dicitur Pſalm. 80. Inimici Domini mentiti ſunt ei, & erit tempus eorum in ſęcula, intelligunt quidam de viuentibus, & ſaltem illud, ſuper inimicos tuos tabeſcebam, de viuentibus accipitur Pſalm. 136. ergo viuentes aliqui ſunt inimici Dei, ſed qui eſt inimicus odit, ideo viuentes poſſunt odiſſe. Etiam apertius Pſalm. 7. dicitur ſuperbia eorum, qui te oderunt aſcendit ſemper, conſtat autem, quòd illi viuentes erant, ergo illi poſſunt Deum odiſſe.

Ad primam rationem in oppoſitum dicendum, quod magis conuenit damnatis, quam viuentibus Deum odiſſe, quia facilius apprehendent eum in ſola ratione mali, cum maxima mala ab eo recipiant, & tamen contingit aliquos viuentes Deum apprehendere ſolum in ratione punitoris, & forte iniuſti, ideo etiam iſte viuens oderit Deũ ſicut damnati manentes apud inferos.

Ad ſecundum dicendum, quòd viuentes non contingit ita deſtitui omni influxu gratiæ, & motu appetitus ad bonum ſicut damnatos, quidam tamen ſunt, qui propter demerita ſua ſaltem ad tempus deſtituuntur, & poſſunt incidere in magnos errores, & apprehendere Deum ſolum, vt iniuſtum punitorem, & ita eum oderunt.

Ad tertium dicendum, quod iſtud oſtendit promptius eſſe, vt mali Deum oderint, ſ. damnati quibus faciles ſunt tales conceptiones, circa viuentes autem non ſunt faciles conceptiones ad hoc, & tamen eſſe poſſunt, & aliquando fuerunt in multis, maxime in eis, qui incidunt in infortunio affecti calamitate, quia horum faciliter perit recta exiſtimatio, vt ait Boetius 1. de Conſo. ideo etiam viuentes poſſunt odiſſe Deum.

An damnati in inferno demereantur, & efficiantur digni pœnis per aliqua, quæ apud inferos faciunt?

Quæſt. DLXVI.

QVæritur an damnati in inferno demereantur, & efficiantur digni pœnis per aliqua quę apud inferos faciunt?

Aliqui dicunt, quòd demerentur, quia damnati habẽt malam voluntatem, vt ſupra oſtenſum eſt, ſed per malam voluntatem dum viuerent demerebantur, ergo, & poſt damnationem demerebuntur, alias ex ſua damnatione commodum reportarent.

Secundo, quia damnati ſunt eiuſdem conditionis cum dæmonibus, cum vtrique damnati ſint, ſed dæmones poſt caſum ſuum demerentur, quia ſerpenti, qui induxit hominem ad peccandum fuit pœna inflicta, vt dicitur, Geneſ. 3. cap. & erat ſerpens ille diabolus, ergo damnati demerentur, & puniuntur.

Tertio, quia actus inordinatus ex arbitrij libertate procedens non excuſatur quin ſit demeritorius, etiam ſi aliqua neceſſitas adſit quam ipſe peccans ſibi fecerit, ſicut ebrius habet quaſi neceſſitatem mala, & inordinata faciendi cum manet in ebrietate, ſed non excuſatur, quia dicitur 3. Ethicor. ebrius duplices maledictiones meretur ſi ex ebrietate aliquod peccatum committit, ſed ipſi damnati fuerunt ſibi cauſa propria obſtinationis, ideo licet p̃ eam quandam quaſi peccandi neceſſitatem incurrant, cũ

A eorum ſit actus inordinatus, & procedat ex libertate arbitrij, erit actus ipſorum demeritorius, & non poterunt excuſari à culpa.

Dicendum, quod in damnatis non poteſt eſſe demeritum, ſicut neque poteſt eſſe meritum, ad hoc enim, quod actus noſtri ſint meritorij, oportet, quod ſint formati per gratiam, ſed in damnatis non poteſt eſſe talis formatio, cum Deus nunquam concurſurus ſit cum eis præueniendo, vt velint, & adiuuando, vt bene velint, ergo non poterunt mereri, & conſequenter videtur, quod neceſſe eſt actus eorum omnes eſſe inordinatos, quia vbi non eſt ordinatio in finem eſt deordinatio actus quicunque ille ſit, & tamen finis eſt Deus à quo maxime auerſi ſunt damnati, ideo neceſſe eſt omnem actum eorum eſſe inordinatum.

B Si autem inordinatus actus eſſet in eis demeritorius peccarent neceſſario, cum non poſſint bene agere, ergo nõ peccabunt per actum inordinatum, ergo iniuſtum videretur, quod neceſſario peccarent.

Secundo, quia circa malum pœna diſtinguitur contra culpam. ſed peruerſa voluntas in damnatis procedit ex obſtinatione, & obſtinatio in eis nõ eſt culpa, ſed pœna, quia obſtinantur neceſſario, ſcilicet, quia Deus cum eis concurrere non vult, ergo id, quod procedit ex obſtinatione, ſcilicet, praua voluntas ipſorum non erit culpa, ſed pœna quædam.

Tertio, quia poſt vltimum terminum non relinquitur aliquis motus, nec ad proficiendum in bonum, neque ad augendum in malum, quia alias non eſſet vltimus terminus, ſed damnati poſt diem iudicij maxime terminum
C habebunt ſuæ damnationis, ergo non poterunt augeri in malo, ſic enim dicit Auguſtin. quod tunc habebunt terminum duæ ciuitates, ſi tamen tunc demereri poſſent cõſequenter efficerentur maiori pœna digni, & Deus illam inferret, creſceret ergo ſemper eorum pęna, & ita in æternum, quod falſum eſt, & abſurdum, ergo non demerebuntur.

Sed circa hoc adhuc diſtinguendum, quòd aut conſideramus damnatos ante diem iudicij, aut poſtea, ſi autem poſt diem iudicij, omnes confitentur, quod non erit demeritum, neque meritum in damnatis.

Aliqui autem dicebant ſicut Magiſter refert quarto Sẽtent. diſtinct. quinquageſima, quod mala voluntas damnatorum erit peccatum, ſed per hanc non merebuntur pœnam.

D Quod rationabiliter dictum eſt; nam omne peccatum eſt demeritum, conuertuntur enim hæc, ideo ſi peccare conceduntur debent etiam dici demereri.

Ideo dicendum, vt communiter tenetur, & eſt verum, quod poſt diem iudicij nullum peccatum, aut demeritorius actus poterit eſſe in damnatis, quia meritum, & demeritum dicunt actus ordinatos ad aliquid vltra conſequendum bonum, vel malum, poſt diem autem iudicij erit vltima conſummatio bonorum, & malorum, ita, quod non erit vlterius addendum aliquid de bono, vel malo præmij, & pœnæ, ergo neque erit vltra aliquod meritum, & demeritum, ad quæ ſequeretur augeri pręmium, & pœnam, & ideo de cætero bona voluntas in bonis, ideſt, beatis non erit meritum, ſed præmium, & mala voluntas in damnatis non erit demeritum, ſed
E præcedentium demeritorum, quæ in vita fuerunt pœna quædam; nam ſicut contingit habere operationes virtutis ante fœlicitatem per quas efficimur fœlices, ita, & poſt habitam fœlicitatem habemus operationes virtutis, & tunc præcipuas, & tunc illæ non ſunt ad quærendam fœlicitatem, ſed vt præmium quoddam præteritarum operationum, quæ fœlicitatem præceſſerunt iudicantur iſtæ, & incidunt in ipſam fœlicitatem. Sic etiam per actum vitiorum efficitur quis miſer: & tamen exiſtente miſeria ſunt maiores actus vitij, quam prius, ſed illi tunc non ſunt, vt via ad miſeriam, ſed incidunt in ipſam miſeriam.

Si vero conſideremus ante diem iudicij, dicunt aliqui bonos mereri in vita æterna, & damnatos apud inferos demereri.

Sed dicendum, quòd aut intelligitur de pęna, quę com

petit principaliter pro peccato, aut de pœna ſecundaria, F
& quaſi acceſſoria: quantum ad primam non poteſt ali-
quis demereri pœnam poſt mortem, neq; boni poſt mor-
tem merentur præmium præcipuum, ideſt eſſentiale, ꝙ
eſt eis competens ex proprijs actibus, quia vtrique ſunt
iam in termino quantum ad ſeipſos, accipiendo quan-
tum ad ſecundam pœnam, vel præmium dicunt, quod
poteſt augeri, & maxime in Angelis miniſtrantibus ad
noſtram ſalutem, & in dęmonibus tentantibus nos, vt
vereamus.

Circa hoc eſt intelligẽdum, quod circa beatos cuilibet
competit præmium pro bonis actibus, & præmium illud
ſecundum magnitudinem reſpondet omnibus bonis acti
bus meritorijs, non finiuntur autem actus noſtri merito-
rij vſque ad finem vitæ, quia vſque illic manet nobis ver
tibilitas arbitrij, vt poſſimus per bonum actum mereri, G
& per malos demereri, completis autem omnibus illis a-
ctibus bonis reſpondet quoddam præmium, & illud vo
catur præmium eſſentiale noſtrum inquantum datur pro
actibus bonis, vt procedunt ex radice charitatis. Rur-
ſus eſt aliud præmium accidentale, & vocatur aureola.
Eſt enim gaudium quoddam de excellentia actus quan-
tum ad proprium genus, vt eſt in martyribus, virginibus,
doctoribus, & vtrunque eſt proprium præmium noſtrũ,
quia pro noſtris actibus directe datur, licet non ſit vtrun-
que eſſentiale, ſed alterum accidentale: in damnatis eo-
dem modo, licet pro quolibet peccato mortali debeatur
pęna æterna: tamen eſt illa maior, & minor in acerbita
te: & ideo pro omnibus demeritis, quæ quis habuit dum
viueret, reſpondet pœna, & non eſt determinatus ille
gradus pęnæ, qui competit, quouſque ſit determinatus H
numerus, & quantitas demeritorum, & hoc determina
tur in morte, quia poſt mortem non habet quis volunta
tem vertibilem ad malum, aut bonum: ſed ſtatim figi-
tur in eo in quo deceſſit, ſi in bono deceſſit figitur in bo-
no, & ideo non poteſt vltra peccare, neque etiam mere-
ri, quia actus non iudicatur meritorius propter eſſe neceſ
ſario ſe habentem ad bonum.

Si autem in malo deceſſit, figitur in malo, & iam non
poteſt bonum velle, nec agere, & conſequenter mala,
quæ vult, vel agit non ſunt demeritoria, quia agit ex ne-
ceſſitate, ideſt, non poteſt facere, quod aliquid a ſe factũ
ſit bonum. Cum ergo complentur omnia demerita in
morte determinatur gradus pœnæ debitus in inferno, &
illa eſt propria pœna, quia ex proprijs demeritis illam ha-
bet damnatus. I

De hac pœna, & præmio dicendum, quod non poteſt
augeri, quia non poteſt quis iam creſcere in merito, aut
demerito: & ideo neque creſcet pęna, quæ reſpondet pro
prijs demeritis.

De præmio idem eſt, quia non meretur quis poſt mor-
tem, ideò neque eſſentiale præmium, neque aureola au-
getur poſt mortem. Alia eſt pœna ſecundaria, quæ non
eſt debita pro demeritis: reſpondet tamen per accidens
ex actibus, & ita de præmio: & dicunt poſſe creſcere i-
ſtam pœnam, & præmium vſque ad diem iudicij.

Et ratio horum eſt, quia quanto plures ſunt beati, tan-
to quilibet eorum in plus lætatur, quia non ſolum de ſuo
bono, ſed etiam de bono aliorum lætatur, & quanto plu
res damnati ſunt, tanto plus quilibet punitur, cum etiam
miſeria aliena aliquo modo efficitur ſibi miſeria: & tamẽ K
vſque ad diem iudicij ſemper creſcet numerus damnan-
dorum, & beatorum, & ideo vſque ad diem illum poteſt
augeri pœna damnatorum, & gloria beatorum.

Apparet de beatis, nam quiſque habet proprium præ-
mium eſſentiale, vel accidentale, quod ex proprijs meri-
tis reſpondet, & hoc non creſcit poſt mortem, vt dictum
eſt, quia merita non ſunt vltra, & tamen quilibet beatus
gaudet de bono alterius, & ideo accreſcit ei quidam gra-
dus lætitiæ vltra proprium bonum, & illum gradum læ-
titiæ non meruit ipſe, quia alias tam haberet illum ante
aduentum alterius beati, ſed habet ex accidenti, neque
eſt inconueniens augeri gaudium ſine merito, quia non
augetur præmium: bonum enim poteſt nobis dari ſine
merito, ſed non præmium: certum eſt autem, quod
vſque ad diem iudicij ſemper erunt alij, & alij beati,

F ideo ſemper creſcet cuilibet beato gaudium, ſed non
præmium.

De damnatis idem eſt, nam pęna debita pro demeritis
non augetur poſt mortem, quia non ſunt vltra aliqua de-
merita; veruntamen creſcit pœna eorum per accidẽs, quia
cuilibet damnato eſt quædam pœna alterius damnatio,
vt declarabitur infra, & tamen vſque ad diem iudicij sẽ
per augetur numerus damnatorum, ideo cuilibet damna-
to creſcet vſque illuc quædã pęna: poſtea vero non, quia
poſt iudicium non erunt alij noui damnati, & in omnib.
his, ideſt damnatis, & beatis creſcit pœna, & gaudium,
ſed non ſunt, vt præmium, & pæna reſpondens directe,
ſed quaſi acceſſoria.

Alij autem ſunt in quibus dicitur, quod erunt hæc, vt
meritum, & præmium pœna, & demeritum, licet non di
G recte, ſed dicunt de Angelis bonis, qui miniſtrant nobis
ad ſalutem, iuxta illud ad Hebræ. primo cap. ſunt admini
ſtratorij ſpiritus in miniſterium miſſi propter eos, qui hæ
reditatem capiunt ſalutis; nam per iſtorum miniſterium
multi perueniunt ad vitam æternam, & de illorum bea-
titudine, neceſſe eſt, vt gaudeant illi Angeli, quia, & ipſi
beati ſunt, ſicut gaudent omnes alij beati: inſuper quia
iſti ſpecialiter procurauerunt hominum beatitudinem,
ideo tanquam de opere ſuo gaudent plus, quam alij, qui
ad hoc nichil contulerunt, & iſta lætitia videtur prouení
re ex proprio merito, ſcilicet, quia actu Angeli ſaluatus
eſt homo, vel procurata eſt eius ſalus, & rurſus, quia vſq;
ad diem iudicij ſemper erunt aliqui Angeli, qui homini-
bus ſic miniſtrent, & homines qui perueniant ad beatitu-
dinem, ideo vſque ad illum diem creſcere dicunt gloriam
H Angelorum, & meritum ipſorum.

Dicendum, quod non eſt propriè augmentum pręmij,
cum neque ibi ſit meritum: nam ſicut homines poſt mor
tem non poſſunt mereri, aut demereri, quia bonitas eorũ
facta eſt inuertibilis, ita & Angeli boni poſt confirmatio
nem non poſſunt mereri, & licet actus ille quem faciunt
in cuſtodia commiſſorum hominum, & procuratio ſalu-
tis ſpiritualis ipſorum ſit bonus actus, non eſt tamen me-
ritorius, quia ſic directe creſceret præmium eſſentiale ip-
ſorum, quod falſum eſt: & ideo non merentur in eo, ꝙ
agunt: recipiunt tamen inde gloriam per accidens creſcen
te numero electorum, & ſpecialiter quantum ad illorum
gloriam, quorum ſalutem ipſi procurauerunt.

Si tamen quis contendat creſcere meritum, & præ-
mium Angelorum cuſtodum vſque ad diem iudicij, de-
I bet exponi ſic, & non aliter, ſcilicet, creſcit gloria eorum
ex eo, quod fecerunt ad meritum, & præmium alienum,
ipſi tamen neque meruerunt, neque augmentum pręmij
conſecuti ſunt.

De dæmonibus, quibus agentibus homines peccant, &
damnantur, dicunt, quod creſcit eorum demeritum, & pę
na vſque ad diem iudicij. Quod enim creſcat pęna verum
eſt, inquantum pęna cuiuslibet damnati facit ad aliquam
miſeriam alterius damnati, & omnium, & ideo etiam ad
pœnam dęmonum, qui damnati ſunt faciet, & hoc erit vſ
que ad diem iudicij, quia vſque illuc ſemper erunt alij, &
alij damnati, poſtea autem nemo: ideo non poterit creſce
re pęna. Quòd tamen creſcat dęmonum tentantium de-
meritum, & pęna, per accidens concedũt, quia mala, quæ
dęmones contra nos faciunt, licet malo animo faciant,
K non ſunt in eis demerita, quia iam neque mereri, neque
demereri poſſunt. Etiam pœna quæ creſcit non eſt pro-
pria dęmonum pœna, quaſi pro demeritis eorum, ſed ac-
creſcit quaſi per accidens, & ideo exponatur ſicut ſupra,
ſcilicet, quod creſcit pœna dæmonum ex eo, quod fe-
cerunt ad demeritum alienum, & pœnam, ſed in illo
facto non fuit demeritum dæmonum, nec directum
augmentum pœnæ.

Ad primum in contrarium dicendum, quod damnati
dum erant hic, & nondum erant damnati, demerebantur
per malam voluntatem, ſed nũc apud inferos per malam
voluntatem non demerentur. Et cum dicitur, ꝙ reporta-
rent lucrum de ſua damnatione, dicendum quod non re-
portãt, quia potius hoc accidit ex eo, quòd ſunt in tali ſta-
tu, quo deterior nullus eſſe poteſt: nam quandiu malum
noſtrum creſcere poteſt non ſumus in extremum malũ,

cum vero non habet, quo creſcat eſt extremum, & taliter ſe habent damnati, ideo non eſt in eis lucrum, quod non demereantur, ſed eſt magna pęna.

Item videretur eſſe lucrum forte in damnatis, ſi iā forte liceret eis vti vitiorum actibus ſine demerito, & vlteriori pęna, & ſumerent voluptatem ex actibus vitiorum ſicut hic, ſed nichil tale eſt, quia apud damnatos nō ſunt actus vitiorum in quibus delectabantur hic, vt in guſtu, tactu, & omni libidine, & rerum exceſſiua pompa, & oppreſſione minorum. Nam apud inferos nullus actus vitij relinquitur damnatis, niſi mala voluntas, exterior autem executio nulla eſt, etiam non poteſt eſſe ibi iam delectatio aliqua in actu alicuius vitij, dato quod ille permitteretur damnatis, quia nulla delectatio eſt eis poſſibilis propter mutatum eſſe ſtatum eorum ſecundum naturam.

Item conſequentia iſta non valet: ſi enim reportare dicerentur damnati commodum, quia per malam voluntatem non demerentur, dicerentur beati de ſua beatitudine reportare damnum, quia iam per bonam voluntatem non merentur, quod tamen faciebant antequam eſſent beati: ſed certum eſt, quod non reportant damnum, immo in tali ſtatu ſunt, in quo damnum nullum habere poſſunt, & non eſt pro alio, quod non mereantur, niſi quia iam non habent quo creſcant, ſic damnati in malo non habent quo creſcant, ideo neque beati per bonam operationem merentur maiorem gloriam, neque damnati demerentur maiorem pœnam.

Ad ſecundum dicendum, quod eadem eſt conditio damnatorum, & dæmonum, quia omnes ſunt damnati, & ideo neutri demerentur nunc. Et quando obijcitur de pœna ſerpentis tentantis hominem, poteſt dici, quod ponitur ibi conditio ſerpentis, quæ videtur eſſe pœna, non quod vere pœna eſſet, quia natura erat, ſed in pœnam videtur eſſe datum, cum quandam difficultatem, & ſubiectionem dicat, ſic de viro, & fœmina dictum eſt, in dolore paries filios tuos, & in ſudore vultus tui veſceris pane tuo: ſed illud non erat pęna quaſi aliter ſe haberet natura, immo naturaliter fęmina paritura erat cum dolore, & vir in ſudore vultus pane veſceretur, quia Deus nō deteriorauit naturam, quam ipſe fecerat propter peccatum hominis, quod ſolus homo fecerat, ſed non dedit ei illum ſtatum, quem ex gratia dediſſet, ſi homo non peccaſſet, & ita non procedet argumentum, quia ſupponitur falſum.

Aliter poteſt dici, quòd ſi accipiatur ſerpens pro diabolo tentante, non ponitur ibi pęna eius quam nouiter per illum actum meruerit, ſed deſignatur illa, quam per peccatum ſuum primum habuerat, & meruerat, & illam iā habebat: ſed nunc notificata eſt eo, quòd nocuit hominibus tentando.

Aliter dicunt alij, quod dæmones demerentur vſque ad diem iudicij quantum ad ſecundariam pęnam, quæ accreſcit ex multitudine damnatorum, ſed non quantum ad primā pęnam, quæ directe debetur pro peccato proprio. Et tunc dicendum, quòd non eſt ſimile de dæmonibus, & damnatis hominibus, quia damnati non tentant homines, ita vt eos in malum inducant, ſicut dæmones faciunt, quorum eſt officium tentare, & ideo non demerentur damnati nunc aliquid, & dæmones demerentur, ſed (vt ſupra dictum eſt) non eſt ſenſus, quòd dęmones demereantur per illud, ſed quòd creſcit pœna dæmonum ex multitudine damnatorum, ſicut & creſcit cuiuslibet damnati pęna, & tamen dæmones videntur hoc meruiſſe, quia ipſi fecerunt actum ex quo directe eis hoc proueniret, ſ. tentando homines, vt damnarentur: & alij damnati nichil fecerunt per ꝙ iſti damnarentur, vel ad hunc finem vt damnarentur, & tamen dæmones per illum actum quem fecerunt ad hoc, quòd aliqui damnarentur non demeruerunt, quia ſic creſceret pœna eorum propria, & per ſingulos dies eſſet maior, quod falſum eſt. Etiam quia tunc dæmon quilibet ſentiens ſe grauius quotidie puniri, & hoc fieri ex malis, quæ faciunt contra homines, deſiſterent omnino a tentando, ſed non deſiſtunt, ideo non creſcit directe pœna alicuius eorum. Etiam quòd ſi directe creſceret pęna non eſſet cauſa vlla

A quare per quamlibet malam volitionem, non demererentur damnati, quòd augeretur pęna eorum, quod eſt falſum.

Ad tertium dicunt quidam vno modo, quòd licet dānati agant actum inordinatum ex libertate arbitrij procedentem, & illum agant ex quadam neceſſitate in eis exiſtente, non ob hoc non peccant, quia ex neceſſitate agunt: ſed ideo quia ad extremum malum deuenerunt.

Sed dicendum, quòd non eſt hoc verum ſimpliciter: nam ex neceſſitate non poteſt eſſe actus meritorius, aut demeritorius: requiritur enim vertibilitas arbitrij ad demerendum, & merendum: poteſt enim actus eſſe bonus aut malus ſine vertibilitate arbitrij, tamen non poteſt eſſe meritorius aut demeritorius: ex hoc enim, quòd actus procedit ab habente liberum arbitrium, & non B repugnāte libero arbitrio eſt actus bonus, vel malus conſideratis circumſtantijs eius, & ideo in re quæ non habet liberum arbitrium quicquid agat, non eſt bonum, aut malum. Ad hoc tamen, ꝙ actus ſit meritorius, vel demeritorius requiritur, quòd liberum arbitriū ſit vertibile, ideſt, quòd ita poſſit facere bonum, quòd poſſit etiam facere malum: nā quando quis facit bonum, quia non poteſt facere malum non eſt illud meritum, ſed fęlicitatis, & cum quis ita facit malum, quòd bonum facere non poſſit, non eſt illud demeriti, ſed miſeriæ, & ob hoc actus beatorum, & Angelorum, & Dei boni ſunt, ſed non meritorij; actus autē damnatorum mali ſunt, ſed non demeritorij; rationabiliter enim valde ſtatutum eſt, vt tunc per bonam operationem quis mereatur, quando poteſt bonam elicere, & malam, & elicere bonam eſt difficultatis, elicere malam C facilitatis. Et ideo, ille, qui bonam ſine difficultate elicit, & ita ſe habet determinatè ad eam, quod malam elicere non poteſt, non merebitur. De mala autem operatione, quòd tunc ſit demeritoria quando elicere poteſt, quis eam, vel vitare, ſed cum non pōt eam vitare, neque bonam elicere non ſit demeritoria palam; neceſſitas ergo tollit meritum, & demeritum, licet non tollat bonum, & malum in operatione. Et cum dicunt iſti, quòd non ob aliud non mereantur beati, quia peruenerunt ad ſummū bonum, & damnati non demerentur, quia peruenerunt ad ſummum malum, non eſt verum, quia quilibet eorum poteſt habere plus de bono, aut plus de malo, cū præmia non ſint æqualia, neque pęnæ, & ideo poſſent minores beati mereri quouſque efficerentur æquales maioribus, & ita de damnatis, quod demererentur quouſque D peruenirent ad æqualitatem pęnæ maiorum damnatorū, ſed falſum eſt.

Item & manifeſtius, quia qui decedunt in charitate, & tenentur in pęnis purgatorijs, non ſunt adhuc beati, ſed in malo conſtituti ſunt, & tamen non poſſunt illi mereri, neque demereri. Et idē erat de exiſtētibus in ſinu Abrahę tempore ſuo: ergo non ex hoc prouenit non poſſe mereri, ſed quia anima mox, vt a corpore eripitur confirmatur in bono, vel malo: & ideo non poteſt iam operationem vertibilem habere, & conſequenter neque mereri, neque demereri.

Cum autem arguitur de neceſſitate peccandi, vel male agendi, dicendum quòd aut illa eſt cauſata a nobis, aut ab extrinſeco. Si ab extrinſeco tollit meritum, & demeritum: & non vocatur hic neceſſitas quantum ad rē E operatam foris, quia quantum ad hoc poſſumus compelli, vt ſiquis moueat organa noſtra poteſt nos compellere ad id quod malum eſt, vt cum defloratur virgo, vel mouentur manus alicuius ad occidendum alium, vel ad apponendum thura idolo, quia iſtud eſt violentum ſimpliciter, & ideo non ſolum non eſt actus meritorius, aut demeritorius, ſed neque etiam eſt bonus, aut malus, immo non eſt actus noſter, ſed eius, qui cogit mouendo organa: ſed loquitur hic de neceſſitate quantū ad principium electiuū, ideſt, quod totaliter diſpoſiti ſumus, quod non poſſumus aliud eligere, niſi rem determinatam etiam nullo vrgente foris: & ideo inductiones exteriores per timores, & mala, quæ inferuntur, non dicuntur neceſſitare, neque intus, neque foris, ideo non tollunt quin actus ſit malus: nam foris non cogunt ſimpliciter, quia non mouent organa, intus non cogunt, quia non determinant intellectū

& vo-

& voluntatem, ſed manet vertibilitas, ideo tales inductiones non tollunt demeritum, licet poſſunt tollere meritum; ſic dicitur 3. Ethi. quòd ad quædam non eſt cogi, ſed magis mori patientem duriſſima: ſed de neceſſitate facta in intellectu, & voluntate, ideſt, quando determinantur ad bonum eligendum, & volendum, ita quòd nõ poſſimus aliud eligere, vel determinantur ad bonum volendum, & eligendum, ita quòd non poſſimus malũ eligere, & hoc modo ſi fiat ab extra iſta determinatio tollet meritum, & demeritum. Sic autem fit in morientibus, quia ſtatim boni confirmantur in bono, & non ſunt iam ad malum vertibiles; & hoc a Deo prouenit, qui animã in charitate a corpore recedentem per gratiam ſuam ſtatim confirmat, ita vt iam malum velle non poſſit, & iſta neceſſitas bene agendi tollit meritum, quia a Deo cauſata eſt; ſic anima recedens de corpore in peccato mortali ſtatim obſtinatur, ita vt bonum eligere non poſſit ſaltem cum debitis circunſtantijs, ita vt ſit meritorium, & hoc a Deo fit in pęnam animæ, ſ. quia iam non vult mouere eã ad bene volendum, neque adiuuare in volendo: & tamẽ ſine Deo non poſſumus aliquid facere Ioan. 15. ideo neceſſitas quædam imponitur tali animæ, ſ. aut nichil agẽdi, aut malum, ſcilicet, non meritorium, & iſtud a Deo fit, ideo tollitur demeritum hic, licet actus maneat malus, & ita eſt vera prima regula. F G

Secundum erat, quod ſi neceſſitas eſt a nobis data, non tollitur demeritum, vt ſiquis ſe ſponte inebriauit, & poſtea ebrius multa mala fecit, demeretur in illis, licet cum ebrius factus ſit, non poteſt ſe a malis cohibere, & ita ebrius iuxta Ariſt. ſuſtinet duplices increpationes, vel maledictiones: vna eſt, quia ſe inebriauit, alia eſt quia ebrius malum fecit. H Et tamen dicendum, quod ſi propriè attendatur quandocunque eſt talis neceſſitas ex parte intellectus, & voluntatis, quod non poteſt euitari malum, non eſt demeritum in operatione, ſed præcedenti operationi imputatur malum ſequentium, ſicut cum quis ſponte inebriatus eſt, & poſtea multa mala fecit, omnium ſequentium iniquitas imputatur voluntariæ inebriationi, & ita tunc peccauit pro ſequentibus peccatis, non tamen eſt, tãta culpa, quanta eſſet ſi quodlibet horum voluntarie ageret. Apparet ergo ex dictis quomodo damnati non poſſint demereri, quia neceſſitatem mali habent, & a Deo, & ideo illi in nullo actu malo demerentur, ſicut neque beati in aliquo actu bono merentur.

An damnati velint non eſſe. & an poſſint velle non eſſe? I
Quæſt. DLXVII.

QVæritur, an damnati velint non eſſe, vel poſſint velle non eſſe, vel an ſecundum rectam rationem deliberatiuam debeant velle non eſſe?

Aliqui dicunt, quòd non poſſint velle non eſſe, quia dicit Auguſt. lib. de Libero Arbi. conſidera quantum bonũ eſt eſſe, quod quidem, & beati, & miſeri volunt; magis eſt enim eſſe, & eſſe miſerum, quàm non eſſe.

Secundo, quia Auguſt. in eod. libro probat, quòd non poſſit magis appeti non eſſe a damnatis, quam eſſe, quia prælectio ſupponit electionem, ſed non eſſe non eſt eligibile, cum non habeat bonum, neque apparentiam boni, quia conſideratur, vt non ens, ergo non poteſt magis eligi a damnatis, quam eſſe. K

Tertio, quia magis malum eſt magis fugiendum, ſed non eſſe eſt maximum malum, cum tollat totaliter bonum, eo quod nichil relinquit: ergo non eſſe magis fugiẽdum eſt, quam miſerum eſſe, & ideo non poterunt damnati magis appetere non eſſe, quàm eſſe.

Alij dicunt in contrarium, quia appetere mortem eſt appetere non eſſe, ſed damnati mortem appetũt, ergo volunt non eſſe, patet quia Apoc. 9. cap. dicitur in diebus illis quærent homines mortem, & non inuenient eam, deſiderabunt mori, & mors fugiet ab eis.

Secundo, quia miſeria damnatorum excedit incomparabiliter omnem miſeriam huius mundi, ſed propter miſeriam huius mundi aliqui cupiunt mori, ergo a fortiori pro miſeria damnatorum cupient ipſi nõ eſſe, patet quia dicitur Eccl. 41. o mors, quam bona eſt memoria nominis tui homini indigenti, & qui minoratur viribus, & defecto ætate, & cui de omnibus cura eſt, & incredibili, qui perdit ſapientiam, & Ariſt. 9. Ethic. dicit, quod aliqui propter memoriam magnorum, & malorum operatorũ fugiunt viuere, & ſeipſos interimunt; ergo multo fortius damnati, qui maiora mala patiuntur nollent eſſe.

Dicendum, quod hic eſt triplex quæſtio. vna eſt an dãnati de facto velint eſſe potius vel non eſſe.

Secunda eſt, an poſſint velle non eſſe. Tertia eſt, an rationabiliter, & deliberatiue velint nõ eſſe, aut poſſint hoc velle. Circa primum, an velint damnari non eſſe, & circa ſecundum, ſ. an poſſint velle non eſſe. Aliqui dicunt, quod non volunt non eſſe, neque velle poſſunt, quia nulla potentia poteſt moueri, niſi a proprio obiecto, vel ab eo, quod eius rationem participat: ſed per ſe obiectum voluntatis eſt bonum; cum ergo non eſſe non ſit bonum, neque aliqua participatio eius, damnati nõ poterunt velle nõ eſſe.

Secundo, quia voluntas de neceſſitate appetit bonum, in quo nulla inuenitur ratio mali, ideo de neceſſitate refugit illud in quo nulla inuenitur ratio boni, ſed in non eſſe nulla inuenitur ratio boni, ergo damnati non volũt non eſſe, neque illud poſſunt non velle.

Tertio, quia nullus poteſt velle, niſi bonum verum, vel æſtimatum, ſed non eſſe non eſt aliquod bonum verum, nec æſtimatum a damnatis eſſe bonum: ſciunt enim quod vbi nulla eſt entitas, nulla eſt bonitas, ergo non poſſunt velle non eſſe.

Quarto, quia qui volunt eſſe in quiete, volunt eſſe; ergo a deſtructione conſequentis, ſi damnati vellent nõ eſſe, vellent non eſſe in quiete, quod falſum eſt.

Quinto, quia ratio appetendi quicquid appetitur ſaluatur in quolibet appetibili: ſed eſſe eſt ratio appetendi quicquid appetitur; dicit enim Ariſt. 2. de Anima, quòd omnia appetunt eſſe, & illius cauſa agunt quæcunque ſecundum naturam: ergo ſi damnati vellent non eſſe ſimul vellent eſſe, & non eſſe, quod eſt impoſſibile.

Sexto, quia dicit Aug. lib. de Libero Arbit. nemo poteſt appetere, vt non ſit.

Alij dicunt, quod hoc poteſt appeti a damnatis, quia non habere malum eſt delectabile: ſed non eſſe dicit carentiam omnis mali, ergo eſt delectabile, cum ergo eſſe damnatorum ſit triſtabile, videtur quod propter delectationem velint non eſſe.

Secundo, quia Apoc. 9. ca. dicitur, quod homines quærent mortem, & non inuenient, vt dictum eſt, & intelligitur de damnatis.

Tertio, quia Anſel. lib. de Caſu Diaboli c. 6. loquens de Angelis bonis, & malis dicit. ſic diſtincti ſunt Angeli, vt adhærentes iuſtitiæ nullum bonum velle poſſint, quo nõ gaudeant, & deſerentes illam, nullum velle poſſint, quo non careant: ſed ipſi non carent eſſe, ergo non volunt eſſe quia ſi illud vellent, iam illo carerent.

Dici poteſt, quod in damnatis poteſt conſiderari velle non eſſe dupliciter, ſ. aut voluntate naturali, aut deliberatiua.

Primo modo, i. naturali voluntate non volunt nõ eſſe, neque velle poſſunt, quia voluntas ſecundum naturã eſt in id, quod bonum, & melius eſt ſimpliciter, & ſecundũ naturam: ſed eſſe in pęnis melius eſt eſſe, quàm nichil eſſe, cum in nichileitate nulla penitus ſit bonitas; ſic dicit Philoſophus 2. de Generatione, in omnibus dicimus, quod melius eſt deſiderare naturam, ſ. de melioritate naturali loquendo. Loquendo autẽ de voluntate deliberatiua cõtingit aliquid tripliciter velle, ſ. per ſe & primo, & per ſe, & non primo, & per accidẽs. Primo modo quicquid vult voluntas appetit ſub ratione boni poſitiue, & dicitur per ſe hoc velle, quia bonum ſecundum ſe amatur, & nõ per aliam rationem: immo quicquid aliud amatur per rationem boni, amatur primo: etiam quia nõ occurrit aliquid ante bonum, quod ametur.

Secundo modo vult voluntas carentiam mali, etiam ſi in illa non apprehendas ratio aliquam rationem boni poſitiuam, & hoc dicitur per ſe appeti, quia ratio boni inuenitur ibi. Sed non primo, quia carẽtia mali appetitur, ſed non, niſi in ordine ad bonum: nã ſi non appeteretur prius ordine naturæ bonum, non appeteretur carentia mali

ideo enim voluntas vult carentiam pœnæ, quia vult bonum, cui pęna eſt contraria.

Tertio modo voluntas poteſt deliberatiuè appetere non eſſe inquantum ad non eſſe ſequitur carentia pœnæ, quam voluntas per ſe appetit.

Primo & ſecundo modo damnati non volunt nõ eſſe, quia non eſſe non eſt appetibile per ſe primo, neque per ſe non primo, ſed tertio modo appetunt non eſſe inquantum ad non eſſe ſequitur carentia pœnæ, quam per ſe appetunt: vident enim, quod ex ſuo eſſe non poſſunt conſequi delectationem, neque vtilitatem, neque honeſtatem, quia tantam habent pęnam, quòd ſecum non poſſit compati aliquod gaudium, quod & ſi modo non ſit verum de omnibus damnatis, quia vt quidam aſſerunt pęna dæmonum compatitur ſecum aliquod gaudium, licet paruum, & exile vſque ad diem iudicij, tamen poſt diem iudicij nullius damnati pœna compatietur ſecum aliquod gaudium. Etiam damnati per ſuum eſſe nullum bonum acquirere poſſunt, & poſſunt eſſe ſubiectũ magnæ inhoneſtatis, ideo non eſt mirum, ſi tali eſſe vellent carere, vt malis quæ exiſtendo patiũtur carerent. Aliqui autem diſtinguunt hic, quia quæſtio eſt de facto, ſ. an damnati actualiter velint non eſſe, vel vellent eſſe, & dicunt, quod aut quæritur de culpa, aut de pœna. Si de primo, dicunt, quod damnati, & potiſſime dæmones non cupiunt non eſſe propter culpam, nam non eſſe, illis hoc eſſet, vt ſic manentes non offenderent Deum, & tamen nolle offendere non eſt, niſi amantis, ſed damnati non amãt Deum, ideo non cupiunt propter hoc non eſſe: immo ipſi oderunt Deum, & ſuperbiunt non honorando eum, ideo propter honorem Dei, vt non offendatur non cupiunt non eſſe: immo vellent ſemper eſſe, & magis offendere. Si autem intelligatur, an propter pęnam, quam ſuſtinent velint nõ eſſe, dicendum videtur, quod vere eligant aut appetant non eſſe, vt non ſubijciantur tantæ pœnæ, in qua nullum eſt, neque eſſe poteſt gaudiũ. Et hoc primo apparet, quia Chriſtus de Iuda damnato dixit, bonum eſſet ei, ſi natus non fuiſſet; ſed non eſſe natum eſt non eſſe, ergo cum bonum habeat rationem eligibilis, & bonum eſſet Iudæ nõ eſſe, eligibile eſt ei, & ita ſignum eſt, quod illud volet aut eliget, ſed de Iuda dicitur hoc ſub eadem rationem, qua hoc dicitur de omnibus damnatis, ergo etiam alij damnati volunt non eſſe.

Secundo, quia non videtur quare oderint non eſſe; magis enim rationabile eſt, vt oderint pœnam, quàm non eſſe, quia aliquid odimus inquantum malum: ſed magis malum eſt pęna, quàm nõ eſſe, quia pœna eſt vere quoddam malum, non eſſe autem nec eſt bonum nec malum, quia eſt non ens: & tamen malum licet non ſit, tamen entitatem præſupponit, quia malum nõ eſt bonum, ideſt, eſt ens, cui deficit aliqua bonitas; ergo in non ente nõ eſt ratio odij, quia ſicut appetere ſe habet ad bonum, ita fugere, vel odire ad malum: ergo cum non ens, vel non eſſe non ſit bonum, neque malum, ſicut non amamus illud, quia non eſt bonum, ita neque fugimus directe, quia non eſt malum: ſed pęna directe eſt malum; ergo potius oderunt damnati pęnam illam, quàm non eſſe. Etiam patet iſtud, quia ſi non eſſe malum eſſet, ab æterno haberet quilibet malum vſque ad diem natiuitatis ſuæ, cum ante illud nunquam fuerit, & tamen nemo dicit ſe habere malum antequam naſcatur, ergo non eſſe non eſt malum. Item nemo cõqueritur de Deo, quia ante non natus eſt, etiam ſi nulla cauſa eſſet ad hoc vetans illum naſci, & tamen conqueritur quilibet de Deo ſi ſine cauſa inferat ei pœnam ſaltem per vnam horam, ergo pęnam iudicamus malum, & non eſſe non iudicamus malum.

Et dicendum, quod hoc verum eſt, & quod non eſſe non eſt maxime odibile, quia hoc eſſet ſi eſſet maximum malorum, & tamen non eſt maximum malorum: immo dicẽdum, quod nullum malum eſt minus odibile quam non eſſe: quia quodlibet malum inquantum malum eſt, habet rationem odibilis, ſed non eſſe non habet rationẽ mali, ideo nullam rationem habet odibilis. Et ideo dicendum, quod ſicut non eſſe non eſt per ſe eligibile, aut volibile, quia non eſt bonum aliquod, ita non eſt odibile per ſe, quia non eſt aliquod malum; ſed dicendum, ꝙ

A eodem modo ſe habet non eſſe ad amari & odiri, ſ. ad vtrunque per accidens: nam odimus non eſſe, inquantum non eſſe tollit eſſe, in quo inuenitur ratio boni, quæ mouet appetitum, ſic & cupimus non eſſe inquantum interdum nõ eſſe facit carentiam quorundam malorum, quæ contriſtant, & quibus carere vellemus, & non poſſumus illis carere, niſi deſinamus eſſe. Et hoc apparet, quia nunc poſtquam ſumus iudicamus malum eſſe non eſſe, ſed de eis qui non ſunt non iudicamus, quod malum habeant, licet non ſint, ſicut de nobis antequam eſſemus non iudicabamus, quod malum haberemus, neque nunc iudicamus nobis malum eſſe, quod deſinamus eſſe, & non fit propter aliud, niſi quia antequam eſſemus, non eſſe non erat priuans aliquam entitatem, quia nulla præceſſerat, ideo cum non eſſe de ratione ſua non diceret rationẽ ma-
B li, non iudicamus illud pro tunc odibile, ſed nunc non poſſumus non eſſe, niſi deſinendo eſſe, & tunc ceſſarent in nobis omnia bona, de quibus gaudemus, ideo non eſſe iudicaremus odibile per accidens, ſed per ſe non poteſt eſſe odibile, quia non eſt malum. Et ideo non eſt dubiũ, quin quando pęna fuerit magna, de qua quis non putet ſe poſſe euadere, eligat non eſſe, quia per hoc non eligit malum per ſe, eſt autem malum per ſe pœna, quam quis ſuſtinet, ideo potius volumus eam fugere, quam non eſſe & cum inueniamus hoc in viuentibus, a fortiori inueniretur in damnatis.

Primo, quia pęna damnatorum eſt maior, quàm quorumlibet viuentium.

Secundo, quia ſi error quidam ſit in iudicando, & eligendo, circa hoc maior erit error in dãnatis, quam in vi-
C uentibus, quia in damnatis eſt peruerſio totius phantaſiæ, vel rationis & electionis, cum non permittantur quaſi aliquid attendere animæ damnatorum alligatæ pęnæ.

Ad primum in contrarium dicendum, quod non tantummodo bonum eſt per ſe obiectum voluntatis, ſed ẽt carentia mali, licet non primo; vnde dicitur 5. Ethic. cap. 6. quod in boni ratione ſit minus malum ad magis malũ, quia minus malum eſt magis eligibile, quam maius. Et dicendum, ꝙ non poteſt appeti, niſi quod eſt obiectũ voluntatis: & tamen concedendum, quod non eſſe eſt obiectum voluntatis, non quidem inquantũ non eſſe, ſed inquantum facit carentiã omnis mali, & iſtud a damnatis põt apprehendi, vt obiectum voluntatis, ideſt vt bonum.

Ad ſecũdum dicendum, quod voluntas fugit illud, in quo nulla inuenitur ratio boni neceſſario, & tamen in nõ
D eſſe inuenitur aliqua ratio boni, quia inuenitur ibi carentia omnis mali, quod iudicatur bonum, & eſt per ſe appetibile, licet non primo: nam licet in non eſſe ſimpliciter nulla eſt ratio boni, neque appetibilitatis: tamen inquantum non eſſe facit priuationem omnis mali quod per ſe eſt odibile, eſt eligibile interdum.

Ad tertium dicendum, quòd vera eſt maior, impoſſibile eſt enim, quòd quis eligat id, quod non æſtimat bonum, ſiue ſit, ſiue non ſit: minor eſt falſa, quia damnati æſtimant non eſſe bonum non per ſe, quia non ens, ſicut neque entitatem, ita neque bonitatem habere poteſt, ſed per accidens non eſſe eſt bonum inquantum ad non eſſe ſequitur carentia omnis mali quæ eſt per ſe appetibilis, & ideo per ſe primo non poſſunt damnati velle non eſſe, ſed per accidens poſſunt velle non eſſe.

E Ad quartum dicẽdum, quod licet ad velle eſſe in quiete ſequatur velle eſſe, non tamen ad velle non eſſe per accidens ſequitur velle non eſſe in quiete. Exemplum, ſicut ſequitur volo vinum bonum, ergo volo vinum, non tamen ſequitur, non volo vinum, (quia ſcio, quòd non poſſum habere niſi corruptum;) ergo non volo vinum bonum. Et ſic dicendum, quòd ideo damnati volunt non eſſe, quia vident ſe non poſſe habere eſſe, niſi pęnale: vnde ex hoc non ſequitur, quòd non velint habere eſſe quietum, ſi autem in argumentatione aſſumeretur, quod vellent non eſſe per ſe, teneret forma argumẽti, ſed eſſet peccatum in materia, quia hæc eſt falſa, damnati volunt per ſe non eſſe, neque ſolum eſt falſa, ſed etiam impoſſibilis.

Ad quintum dicendum, ꝙ verum eſt, ꝙ ratio appetendi quicquid appetitur ſaluatur in quolibet appetibili, cũ autem dicitur, quod eſſe eſt cauſa appetẽdi quicquid appetitur,

petitur, dicendum quod falſum eſt, immo eſſe nullius appetibilis, neque appetitionis eſt cauſa, quia id quod cadit extra rationem obiecti appetitus non poteſt eſſe cauſa appetitus, ſed bonum eſt obiectum appetitus, & bonitas eſt ratio appetendi, ſed eſſe cadit extra rationem boni, id eſt ratio eſſendi extra rationem boni, cum eſſe non includat bonum, licet bonũ includat eſſe, ſed quod velimus eſſe, id eſt, quia eſſe eſt bonũ, & cum eſſe eſt bonũ, & nullum bonũ eſt ablato eſſe. Et ex hoc ſoluitur rō quã aliqui faciũt, ſ. quod maxime odit quis oppoſitum eius, quod maxime diligit, ſed maxime diligit quilibet eſſe, ergo maxime odit non eſſe, & ita nunquam poteſt illud non velle.

Dicendum. q̃ eſſe non eſt obiectum maxime dilectionis, neque ipſum eſt, quod maxime diligitur, vt eſt eſſe, ſed inquantum eſſe eſt bonum. Et quod plus eſt, quia cũ eſſe eſt omne bonum, & eo ablato tollitur omne bonum, ideo quia eſſe in qualibet re eſt fundamentum omnis boni, quod illa habet, vel habere poteſt, diligit eſſe, non tanquam bonum vnum, ſed tanquã omnia bona ſimul ſumpta, ideo maxime diligimus eſſe, ſi tamẽ accidat manere eſſe ſine alio bono, poterit nõ diligi eſſe, & maxime ſi eſſe ſit ſub multis malis, quia tunc poterit eſſe odiri, & diligi non eſſe, ſi tamen ratio eſſendi eſſet ratio appetitus, ſicut bonum inquantum bonum non poteſt odiri, ita eſſe ſecũdum, quod huiuſmodi nũquam poſſet odiri, ſed falſum eſt. Quod ergo per ſe maxime diligitur eſt ſummum bonum, & illud quiſq; maxime amat, ideo nullus poteſt oppoſitum eius amare, ſ. ſummum malum, neq; odire ſummum bonum, ſed de eſſe non eſt ſic, ideo accidit, vt quis oderit eſſe. Alij dicunt, quod eſſe non eſt cauſa omnis appetitus. ſed eſſe bene diſpoſitum, & redit ad idem, quia eſſe bene diſpoſitum eſt eſſe ſub bonu, vel ſub ratione boni, ſed accidit, quod eſſe non ſit bene diſpoſitum, ideo tũc nõ appetitur, & talis appetitus ſeruatur in deſiderio, quo damnati appetunt non eſſe per accidens, quia ipſi appetunt eſſe bene diſpoſitum, ideo oderunt pęnam, quæ eſt contraria bonæ diſpoſitioni in eſſendo, & vellent illius pęnæ carentiam, & quia ſciunt ſe illa pęna carere non poſſe eſſendo, & quod illa carerent non eſſendo, ideo ſi daretur eis optio, eligerent potius non eſſe quam eſſe. Ad textum dicendum, quod illud verbum accipitur de electione, qua res eligitur per ſe: certum eſt enim, quod non eſſe non eſt eligibile, aut diligibile per ſe, & quod iſte fuerit intellectus Augu. videtur per illud, quod parum poſt dicitur, ſ. omnis ille appetitus in voluntate morti is, non vt qui moritur non ſit, ſed vt requieſcat, intenditur: in quo ſatis videtur velle, quod non eſſe non appetitur propter non eſſe, ſed propter carentiam inquietudinis.

Argumenta autem in contrarium concedẽda ſunt inquantum faciunt ad concluſionem; quam intendimus, ſ. id eſt, quòd damnati velint non eſſe: veruntamen ne videatur inde inferri, quòd debeant velle non eſſe, vel ſit quædam neceſſitas volendi non eſſe in damnatis, eſt reſpondendum ad illa.

Ad primum dicendum, quòd non habere malum eſt delectabile, quia manet eſſe ſine malo quia tunc manet bonum purum, vel nõ mixtum cum malo, & habere talẽ ſtatu delectabile eſt, ſed quando non manet malum, nec bonum non põt eſſe delectabile aliquod: repugnat enim non eſſe, & delectabile eſſe, vnde ſi non eſſe delectabile eſſet, per ſe appeteretur a damnatis, & etiam interdum a nobis ſed non eſſe non appetitur a damnatis per ſe, ſed per accidens, id eſt inquantum facit non eſſe carentiam omnis mali, quam carentiam per ſe appetimus.

Ad ſecundum dicendum, quòd verum eſt, quod homines aliquando quærent mortem, & non inuenient eam, ſicut dicitur Apoc. 9. ſed an illud ſit intelligendum de damnatis, an de viuentibus, & quando fuit vel erit, non eſt nunc inquirendum: certum eſt, quod de viuentibus accepit ſcriptura, & tamen inde fortius arguitur, quia ſi viuentes, qui minora mala patiuntur poſſunt velle non eſſe, a fortiori damnati, qui maiora ſuſtinent volent non eſſe. Ad tertium dicendum, quod illud verbum Anſelmi accipiendum eſt de his, in quæ poteſt ferri appetitus, vt exiſtens actu, & ideo cum iam præſupponatur eſſe non cupit eſſe: & tunc eſt verum, quod damnati nihil poſ-

F ſunt velle, quo non careant, quia quicquid volunt præter id quod habent, nunquam aſſequuntur: & ideo verum eſt, quod nihil volunt, quo non careant, & tamen eſſe iam habent, ideo non ſequitur, quòd careant illo ſi volũt illud, quia tunc ſequeretur quòd per inordinatam voluntatem damnatorum poſſit tolli diuina diſpoſitio pęnalis, vt ſi vellet aliquis eorum non eſſe ex hoc deſineret eſſe, ceſſarent quoque omnes pęnæ, & ita eluderetur rigor diuini iudicij contra peccatores, quod abſurdum eſt, ideo etiam ſi velint eſſe, aut placeat eis deeſſe, non ideo deſinunt eſſe.

An damnati voluntate deliberatiua debeant velle non eſſe vel potius eſſe. Quæſt. DLXVIII.

G Circa tertium, ſcilicet an damnati voluntate deliberatiua debeant velle non eſſe, vel potius eſſe.

Dicunt aliqui, quod voluntate recta deliberatiua debent velle non eſſe.

Primo, quia debent velle bonum, ſed bonum eſt eos non eſſe, quia ſeq. cap. dicitur, de Iuda, bonum erat ei ſi natus non fuiſſet: ſed hoc eſt non eſſe, ergo debent appetere non eſſe.

Secundo, quia magis debet appeti carentia omnis mali, quam præſentia eius, ſed non eſſendo nullum malum haberent, eſſendo autem haberent omne malum, ergo debent appetere non eſſe.

Tertio, quia Anſel. lib. cur Deus hom. cap. 21. in perſona reſpondentis dicit, fateri me neceſſe eſt, quòd pro cõſeruanda tota creatura nihil deberem facere contra vo-

H luntatem Dei; quod Anſelmus ibi approbat, ſed damnati non poſſunt eſſe ſine actu malæ voluntatis, ergo ſecundum iudicium rectæ rationis potius deberent velle non eſſe. Aliqui dicunt, quod non debent velle non eſſe, quia nullus debet velle non eſſe ad fugiendum quod iuſtum eſt, ſed damnatos puniri iuſtum eſt, ergo non debent appetere non eſſe ad euitandum pęnam.

Secundo, quia nullus ſecundum iudicium rectæ rationis debet velle perdere omnẽ participationẽ illius rei, quam magis debet diligere, quam ſeipſum, ſed damnati perdendo eſſe, perderent omnem participationem Dei, quem magis tenentur diligere, quam ſeipſos, ergo non debent velle non eſſe, vt pęna careant.

Dici ſolet, quod in damnatis eſt duplex malũ, ſ. malum culpæ, in quo ſunt obſtinati, & malũ pœnæ, cui ſunt

I perpetuo alligati. Habendo reſpectum ad culpam dicũt, quod ſecundum rectum iudicium rationis plus deberent velle non eſſe, quam ſic eſſe, quia ſecundum rectum iudicium rationis debet volũtas illud fugere magis, quod eſt contra rem, quam magis tenetur diligere, quam illud, q̃ eſt contra rem, quam minus tenetur diligere: ſed certum eſt, quod quilibet tenetur magis diligere Deum, quàm ſeipſum: intantum, quod ſi voluntas noſtra poſſet diligere dilectionis actu infinite intenſo ſecundum illum totũ deberet diligere Deum, quia eſt Deus bonum infinitum, cum ergo peccatum ſit contra Deum, & non eſſe ſit contra eſſe proprium, magis deberent damnati fugere eſſe in peccato, quam fugere non eſſe.

Secundo, quia peior eſt carentia boni debiti, quam boni non debiti, quia prima carentia habet rationem mali,

K & ſecunda non: ſed peccatum eſt carentia boni debiti, nõ eſſe autem non eſt carentia boni debiti, quia tunc fuiſſet malum ante creationem mundi: ergo peius eſt peccatũ, quam non eſſe, quia peccatum quandocunque ponitur malum eſt, & tamẽ ante creationem mundi erat nõ eſſe omnium creaturarum, ſed non dicebatur eſſe tunc aliquod malum: ergo peius eſt peccatum quam non eſſe, ſed quælibet voluntas debet magis fugere, quod peius eſt: ergo magis debent damnati odire eſſe in peccato, quam nõ eſſe, cum ergo videant ſe non poſſe eſſe ſine peccato debent velle ſe non eſſe, vt non ſint in peccato.

Tertio, quia magis eſt fugiendum malum ſimpliciter, quam malum huic, ſed culpa eſt malum ſimpliciter, non eſſe eſt malum huic, id eſt ipſi damnato ſi deſineret eſſe, ergo magis fugienda eſt culpa: patet minor quia malum ſimpliciter eſt, quod eſt cõtra honorem Dei, malum au-

tem

tem huic eſt contra honorem creaturæ, ſed honor Dei eſt maior omni creatura, & hæc eſt ratio Anſel. lib. cur Deus hom. c. 15. & 21. ſcilicet, niſi per malum pœnæ ordinaretur culpa non eſſet honor Dei quem tollit culpa.

Si autem aſpiciamus ad malum pęnæ, quæ pœna iuſte infligitur damnatis, & a Deo eſt, non debent eligere ſe nõ eſſe, vt pęnam non habeant, quia nobilior participatio Dei eſt eſſe, quam gaudium, quia ſecundum Dion. 5. cap. de diui. nomi. inter omnes diuinas participationes eſſe eſt nobilius, accipiendo alias participationes cum præciſione quantum ad illud, quod dicunt vltra eſſe, ſed nullus debet perdere nobiliorem perfectionem ad vitandum commodum, quod eſt contra minus nobilem perfectionem, cum ergo non eſſe ſit contra eſſe, & pęna ſit contra gaudium, nullus debet velle non eſſe propter amotionem pęnæ tantum.

Secundo, quia in non eſſe nullum eſt bonum, in pęna autem aliquod eſt bonum inquantum eſt iuſta, ſed nullus debet velle illud, in quo nullum bonum eſt ad vitandum illud, in quo aliquod bonum eſt, ergo damnati nõ debent velle non eſſe, vt vitare poſſint pęnam.

Sed aliqui dicunt, quòd voluntas ſecundum rectam rationem nunquam debet eligere non eſſe ad vitandum quodcunque malum ſit, ſiue pœnæ, ſiue culpæ, & patet, quia non eſſe non eſt per ſe appetibile, ſed per accidens, vt dictum eſt præcedenti quæſtione, & hoc eſt inquantum facit carentiam mali, illud autem eſt duplex, ideſt pęnæ, aut culpæ, ſed propter nullum eorum eſt eligendum non eſſe, & licet quantum ad pęnam oſtenſum ſit, tamen oſtẽdunt, quia nullus debet ſecundum rationẽ appetere plus non iuſtum quam iuſtum, ſed pęna damnatorum eſt aliquid iuſtum, non eſſe autem non eſt iuſtum, neque iniuſtum cum nõ ſit ens, ergo non debet magis appeti nõ eſſe.

Secundo, quia nullus ſecundum rectam rationem poteſt eligere contra naturalem inclinationem conſonam voluntati diuinæ, ſed ad eſſe eſt appetitus naturalis, quia melius eſt eſſe, quàm non eſſe, vt patet 2. de Generatione, & 2. de Anima. Etiam eſt hoc conſonum voluntati diuinæ, quia ſicut Deus vult rem eſſe, ita conſeruat in eſse, & dat eſse: ergo nullus poteſt appetere rectè non eſse ad vitandum aliquid quod eſt conſonũ volũtati diuinę, quęlibet autẽ voluntas, ſiue diuina, ſiue alia eſt ad eſse. Deus tamen vult pœnam eſse, & miſeriam; ergo cum ſit pęna conſona voluntati diuinæ, & non ipſum non eſse, videtur, quòd non poſſit appeti non eſse propter pęnam vitandam. Quod vero non ſit appetendum non eſse ad vitandum malum culpæ oſtendunt: poſsumus enim comparare non eſse ad culpam vniformiter, vel non vniformiter: comparando autem voluntatem ad nõ eſse, vt voluntas ſit cauſa non eſsendi per ſe, tunc quæſtio nulla eſt, quia voluntas non eſt cauſa adnichilationis per ſe, quia non eſt per ſe eligibile: & dato quòd eſset eligibile nõ poteſt voluntas ſeipſam adnichilare.

Si autem intelligitur, quòd voluntas ſit cauſa adnichilationis quantum in ſe eſt, hoc eſt quod vellet non eſse ſi poſset ſe adnichilare, & tũc etiam quæſtio nulla eſt, quia velle ſic eſset peccatum mortale, ſed non committitur directe culpa ad vitandum culpam: eſt enim grauiſſimum peccatum velle ſe adnichilare ſi poſset, quia poſt hoc, ꝙ eſt Deum odire nullum eſt maius peccatum, & ideo ſic quæſtio nulla eſt, ſed debet accipi in ſenſu, in quo velle non eſse non ſit peccatum: & ita comparatio voluntatis ad non eſse, & ad culpam non eſt vniformis, quia ad culpam conſideratur, vt cauſa volens adnichilare culpã inquantum poteſt, ad non eſse autem non comparatur, vt cauſa efficiens, neque vt appetens ſe adnichilare: ſed dicitur, quod voluntas appetit non eſse, ideſt ſuſtineret, vel toleraret ſe adnichilari non fugiens adnichilationem, neque repugnans illi, quia minus illud fugeret, quam culpam, quaſi minus malum: & ita apparet, quod non debet quis recta ratione appetere non eſse, vt fugiat culpã, quia ſic incidit in culpam.

Dicendum tamen, quòd ad fugiendum culpam debẽt recta ratione damnati velle non eſse, ideſt ſuſtinere, quod Deus eos adnichilaret ſi vellet, & ſic non manere in æternum in culpa, quàm quod maneant in culpa: & patet, A quia quandocunque aliqua duo ſic ſe habent, quod vnũ includit tranſgreſſionem diuini præcepti, & aliud quod non includit non debet quis ſecundum rationem appetere illud, quod non includit tranſgreſſionem, vt euitet illud quod includit tranſgreſſionem: & tamen ita eſt hic, quia damnatos manere in culpa eſt contra præceptum diuinum, quod vero ſuſtinerent patienter adnichilari a Deo, vel ab aliquo, qui poſset adnichilare non repugnando, vt deſinant eſse in culpa, non eſt contra præceptũ Dei ergo hoc deberent ſecundum rationem rectam eligere damnati.

Dicendum, ergo quantum ad id, quod nunc arguebatur de pœna verum eſse, quod propter pœnam non debent damnati ſecundum rectam rationem appetere non eſse. ideſt, ſeipſos adnichilare, vel quod Deus eos ad- B nichilet.

De culpa dicendum, quòd non licet damnatis ſeipſos adnichilare ſi poſsent, ideſt occidere, quod non eſsent in culpa, ſed velle ſi poſsent ſe adnichilare, ideſt, ſuſtinere illud vel refugere, vt non eſsent in culpa, licitum eſt.

Nunc ergo reſpondendum eſt ad argumenta principaliter inducta, & poſset dici de argumentis primæ partis, quod concedenda ſunt de culpa, ideſt, quod appetere debent non eſse, vt fugiant culpam ſi poſsent.

Ad primum tamen de Iuda aliqui dicunt, quod accipiatur de culpa, ideſt, quod melius erat mori, vel non natum eſse quam eſse in tali peccato, & tamen ſenſus Chriſti fuit quantum ad pęnam, & ratio eſt quia dicitur, bonum erat. Si enim diceretur, bonum erat ſi natus nõ fuiſſet, poterat intelligi de culpa: quia bonum ſimpliciter eſt C bonum vel honor Dei, & non eſt contra honorem Dei, quòd Iudas non fuerit, quia ab æterno Iudas non erat, & nullum dedecus erat Deo, & tam tranſgreſſio facta per Iudam fuit contra honorem Dei, ideo ſimpliciter melius erat Iudam non eſse natum, & non eſse culpam eius quã quòd ipſe eſset, & culpa. Veruntamen non erat hoc melius Iudæ, ideſt, quantum ad ipſum, quia ſi nichil obſtaret, niſi culpa & pœna non ſequeretur, melius erat quantum ad Iudam eſse forte in delitijs, & in culpa illa, quam non eſse natum, & nullum bonum habere, ideo quia cum dicitur, bonum erat ei, ſignatur commodum Iudę, oportet quòd accipiatur de pęna, & accipit Chriſtus quantũ ad id quod homines volunt, & non quantum ad id quod velle deberent, ſcilicet, pro hoc peccato tanta pęna inferetur Iudæ, quòd magis vellet nunquam natum eſse quam D ſuſtinere illam.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſi accipiatur omne malum pro culpa, magis deberent damnati ſecundum rectã rationem appetere carentiam culpæ cum non eſse, quam habere eſse cum culpa: ſi autem accipiatur omne malum pro pœna, magis appetendum erat ſub illa pęna manere quam non eſse, vt euaderent pęnam, quia pęna permittit ſecum aliquod bonum, non eſse autem non permittit aliquod bonum, & pęna non eſt contra Dei præceptum, velle autem non eſse propter illam cauſam eſt cõtra Dei præceptum.

Ad tertium concedi poteſt, quòd potius debent velle non eſse, ideſt ſuſtinere adnichilari ſi Deus velit eos adnichilare, quam manere cum illa culpa, & tamen ad auctoritatem Anſelmi poteſt dici, quòd eſt verum de culpa cõ- E mittenda, quam ſponte quis committit, & in qua offendit Deum, quia potius debet velle adnichilari quàm committere culpam: ſecus de culpa commiſsa, quam iam non poteſt quis euadere, vel de qua non poteſt liberari, quia illud non accidit ex iniquitate, quam quis committat, ſed ex conditione ſtatus, ſcilicet, quia poſt mortem non poteſt quis dolere de peccato, cum Deus non concurrat apponendo gratiam ſicut concurrit in vita: & ideo non videtur neceſsarium, quòd quis velit potius deſinere eſse in illo ſtatu, & ſic deſinere eſse ſimpliciter, quam eſse, & manere in illo ſtatu qui eſt cum culpa: veruntamen quia ille ſtatus videtur eſse odibilis, quamuis illum Deus conſeruet, inquantum malum corrigitur per malum pęnæ, quæ iuſta eſt, & magis eligendum, vt ſupra oſtenſum eſt, quòd deſinant eſse damnati, quàm quòd maneant in illo ſtatu, in quo non poſsunt eſse ſine culpa.

Alij dicunt, quòd appetũt beatitudinem, quia appetere bonum eſt appetere beatitudinem in generali, & tamen, vt dicit Diony. 5. c. de Diui. No. dæmones bonum, & optimum concupiſcunt, ergo appetunt beatitudinem in generali, & ſic omnes alij damnati appetunt beatitudinem.

Secundo, quia Anſel. lib. de Caſu Diaboli vult, quòd voluntas volendo quicquid, non vult aliud quàm beatitudinem, ſed damnati multa appetunt, ergo beatitudinem volunt.

Dicendum, quòd ſecundum Auguſt. 19. de Ciuit. Dei, capit. 12. cum peccatum delere non poſſit extrema naturæ veſtigia, in damnatis manet aliqua naturalis cognitio, & appetitus naturalis: cum ergo primus motus appetitus ſit reſpectu finis in generali, quia ſecundum philoſophum 7. Ethicor. finis eſt principium in appetibilibus & agibilibus ſequitur, quòd damnati naturaliter appetunt finem in generali, ſed vltimus finis eſt beatitudo, ergo ſequitur, quòd naturaliter appetunt beatitudinem in generali, quamuis appetitu debili, vel exili, ſed iſte appetitus naturalis in damnatis ex deliberatiua voluntate quo ad hoc peruertitur, quia bonum, quod naturaliter appetunt ſub circumſtantijs malis appetunt, neque eſt iſte appetitus ad eorum conſolationem, ſed magis ad eorum afflictionem: naturaliter enim appetere, quod appetens videt ſe non poſſe conſequi, magis eſt afflictio appetentis.

Ad primum in contrarium dicendum, quòd appetunt damnati beatitudinem, ſed non ſequitur ob hoc, quòd ſint ſanabiles ſecundum eſſe ſpirituale, quia naturalis cognitio veri, & naturalis appetitus boni ſunt principium naturalis ſanitatis, ſed non ſupernaturalis ſanitatis, maximè quia cognitio iſta, & naturalis appetitus in damnatis peruertuntur voluntate deliberatiua quantum ad circunſtantias ſub quibus volunt: ſi enim ſub rectis circunſtantijs acciperetur prædicta cognitio, & appetitus, adhuc poſſent eſſe principium aliquale ſanitatis ſpiritualis, ſed in damnatis in voluntate deliberatiua nichil eſt, niſi ſub prauis circunſtantijs, ergo non poſſunt eſſe principium illius ſanitatis, & ita appetunt beatitudinem, ſunt tamen inſanabiles. Ad ſecundum dicendum, quòd nulla creatura poteſt Deum odiſſe, accipiendo eum ſub conceptu Dei, vel ſummi boni, quia includit contradictionem, quòd bonum, vt ſic moueat ad odium, Deus tamen ſub ratione punitoris poteſt odio haberi, quia pœna, vt ſic malum eſt, & tamen damnati ita abſorpti ſunt, vt nichil, niſi pœnas ſuas cogitare poſſint, & ſic poterunt Deum odiſſe, eſt tamen dicendum, quòd cum tali odio ſtat appetitus beatitudinis in generali, ſed non in ſpeciali, quod manifeſte apparet in his, qui in diuerſis rebus poſuerunt beatitudinem, nam beatitudo vna eſt, & eadem, & non poteſt poni in diuerſis rebus, ſed in vna tantum, ſed non omnes cupiunt eandem rem velut efficacem beatitudinis, ſed alij ciuilem vitam, alij contemplatiuam, alij vero voluptuoſam poſuerunt eſſe beatam, vt primo Ethic. & tamen omnes hi appetunt beatitudinem in generali, ideſt mouentur in aliquid ſub ratione beatitudinis: ergo aliquis cupit beatitudinem, qui odit veram beatitudinem, ſicut qui amat vitam voluptuoſam, vt beatam, odit vitam contemplatiuam, quæ repugnat voluptuoſæ, & tamen in contemplatiua eſt vera beatitudo, ita licet ſit vera beatitudo in ſolo Deo, aliquis poterit Deum odiſſe, qui tamen cupit beatitudinem, & ita eſt de damnatis. Ad tertium dicendum, quòd damnati ſunt valde inuidi, ita vt vellent omnes homines, ſiue cognatos, ſiue amicos damnatos eſſe, vt oſtenſum eſt ſupra, non tamen ex hoc tollitur appetitus beatitudinis in generali: nam cum vera beatitudine in particulari non ſtat inuidia, ſed charitatem magnam illa habet, & tamen cum appetitu beatitudinis in generali ſtat ſufficienter habere inuidiam, ideo damnati deſiderium beatitudinis in generali habent, licet habeant inuidiã, vel omnia vitia, beatitudinem autem illam in particulari, quam Sancti habent, non cupiunt, quia ſciunt ſe non poſſe illam habere.

A *An anima ſeparata a corpore intelligat & quomodo? Quaſt. DLXX.*

CVm fuerit oſtenſum ſupra de pœnis damnatorum quantum ad appetitum, eſt nunc videndum de eorum pœna in anima quantum ad intellectum, & quia hoc eſt in omnibus, quę accidunt damnatis circa intelligere, eſt videndum de conditione intellectionis damnatorum, & quia damnati prius ſunt animæ ſeparatæ, quàm homines, & tunc pœnam habent ſecundum intellectum, eſt videndum de intellectione animarum ſeparatarum in generali, & primo, an anima ſeparata a corpore intelligat.

Aliqui dicunt, quòd non intelligit anima ſeparata, quia vt dicit Ariſtot. primo de Anima, intelligere, & conB ſiderare conſumitur quodam corrupto interius, ſed per mortem corrumpitur omne, quod interius eſt ex parte corporis, ergo poſt mortem non poteſt anima intelligere.

Secundo, quia nulla actio communis corpori, & animæ poteſt manere in anima corrupto corpore, ſed intelligere eſt quædam actio communis corpori, & animæ, ſicut texere, & ædificare, vt colligitur primo de Anima, ergo corpore corrupto non poteſt anima intelligere.

Tertio, quia anima nichil poteſt intelligere ſine intellectu poſſibili, ſed intellectus iſte eſt corruptibilis, vt dicitur 3. de Anima, non autem corrumpitur, niſi corpore corrupto, ergo anima a corpore ſeparata nichil poteſt intelligere.

C Quarto, quia vt dicitur 3. de Anima, ſicut ſe habent colores ad viſum, ita ſe habent phãtaſmata ad animam intellectiuam, ſed defunctis corporibus nichil poteſt videre viſus: ergo defunctis, aut ceſſantibus phantaſmatibus anima nichil poteſt intelligere, phantaſmata autem non poſſunt remanere in anima ſeparata, cum ſint in imaginatione, quæ habet organum corporale, ergo anima ſeparata nichil poteſt intelligere.

Quinto, quia perfectius eſſe habet anima in corpore, quam a corpore ſeparata, ſicut pars perfectius eſſe habet in toto quam cum eſt per ſe exiſtens, ſed anima in corpore non poteſt intelligere ſine phantaſmatibus: ergo neque ſeparata a corpore, ſed tunc nulla phantaſmata habet, ergo non poterit intelligere.

Sexto, quia vt dicitur 3. de Anima, intellectus humaD nus factus eſt, ſicut tabula raſa, in qua nichil eſt depictũ; ſi ergo intelligit aliquid, oportet quòd intelligat per formas a ſenſibus perceptas, cum omnis cognitio ſit per aliquam formam quæ eſt ſimilitudo rei cognitæ, ſed animę puerorum defunctorum in vteris maternis non acceperunt aliquas formas ſenſibiles, & ita non manebunt in eis aliquæ formæ, per quas animæ ſuæ ſeparatæ poſſint intelligere.

Septimo, quia anima ad hoc eſt corpori coniuncta, vt ſcientijs, & virtutibus perficiatur, ergo antequam in corpore fuerit perfecta per ſcientiam intelligere non poterit, alias fruſtra corpori vniretur, ſed animæ paruulorum defunctorum in vteris maternis non fuerunt aliqua ſcientia in corporibus perfectæ: ergo cum ſeparatæ fuerint non poterunt quicquam intelligere.

E Octauo, quia potentiæ diſtinguuntur per obiecta, ſed animæ intellectiuæ ſunt obiecta phantaſmata, vt dicitur 3. de Anima, ſi ergo ſeparata exiſtens intelligeret ſine phantaſmatibus, haberet iam alias potentias per quas intelligeret, ſed non poteſt intelligere per alias, quia neque poteſt alias habere, niſi quas nunc habet, ſunt enim iſtæ potentiæ naturales, & non ſunt ſeparabiles; ergo non poterit anima ſeparata intelligere ſine phantaſmatibus, & ita non intelliget.

Nono quia ſi anima ſeparata intelligit, oportet; quòd per aliquam potentiam intelligat, non ſunt autem in anima ſeparata, niſi intellectus agens, & poſſibilis; ergo per aliquem horum intelliget, ſed ambo reſpiciunt phantaſmata eſſe actu intelligibilia, intellectus poſſibilis reſpicit ſpecies intelligibiles abſtractas, videtur ergo, quòd non poterit ſine phantaſmate intelligere, & tamen

non manent phantaſmata in anima ſeparata , ergo non intelliget.

Decimo, quia vnius rei vna eſt operatio, ſicut vnius perfectibilis eſt vnica perfectio, ſi ergo vna operatio animæ eſt intelligere accipiendo a phantaſmatibus, non poterit habere aliam operationem, ſcilicet quòd ſine phantaſmatibus intelligat.

Vndecimo, quia ſi anima ſeparata intelligit, oportet, quòd per aliquid intelligat, quia intelligere eſt per ſimilitudinem rei intellectæ in intelligente, ergo vel intelliget anima ſeparata per eſſentiam propriam, aut per eſſentiam rei intellectæ, aut per ſpecies aliquas. Non primo modo poteſt intelligere, quia hoc ſolius Dei eſt, & ratio eſt, quia eſſentia ſua eſt infinita præhabens in ſe omnem perfectionem, & eſt ſimilitudo omnium rerum, quælibet autem alia eſſentia eſt finita, ergo nullum aliud intelligens poteſt intelligere quicquid intelligit per eſſentiam propriam. Neque ſecundo modo, quia tunc ſolum intelligeret anima ſeparata ea quæ per eſſentiam ſunt in ea, & falſum eſt, quia iſta non ſunt, niſi actus, habitus, ſpecies, & ipſæ potentiæ. Sed præter hæc multa alia intelliguntur, & magis quam hæc. Non tertio modo, quia aut erũt ſpecies concreatæ, ſiue innatæ, aut erunt acquiſitæ, non primo modo, quia hoc eſſet redire in poſitionem Platonis, qui poſuit omnes ſcientias naturaliter eſſe homini inditas. Etiam ſuperuacuè eſſent iſtæ ſpecies innatæ, cum anima non poſſit per eas intelligere dum eſt in corpore, & tamen ad nichil allud ordinantur ſpecies, niſi vt per eas ſit actus intelligendi. ergo non ponentur cum non faciant ad intelligere. Non ſecundo modo, ideſt per ſpecies acquiſitas, quia iſtæ ſunt phantaſmata, ſed non manent phantaſmata in anima ſeparata, ergo non erit intellectio.

Sed circa ſpecies inditas, vel concreatas dicunt aliqui defendentes Platonem, quòd anima coniuncta quantum eſt de ſe poteſt intelligere per ſpecies inditas, & tamen non intelligit dum eſt in corpore, quia impeditur a corpore.

Sed iſtud non ſtat, quia quanto aliquid eſt perfectius in natura ſua, tanto eſt perfectius in operatione, ſed anima corpori vnita eſt perfectior in ſua natura quam ſeparata a corpore, vt dictũ eſt. Si ergo ſeparata a corpore poteſt intelligere per ſpecies inditas, aut concreatas, poterit a fortiori dum eſt in corpore per eas intelligere.

Duodecimo, quia nichil de naturalibus alicuius rei impeditur totaliter per aliquid, quod ad naturam eiuſdem rei pertinet: pertinet autem ad naturam animæ, quòd corpori vniatur cum ſit corporis forma, ergo ſi ſpecies intelligibiles ſunt naturaliter inditæ animæ per vnionem ad corpus, non impedietur intelligere per illas, & non intelligimus per aliquas tales ſpecies. ergo neque erunt in anima.

Tredecimo videtur etiam quantum ad ſpecies acquiſitas, ꝙ per eas non intelligat anima ſeparata, licet illę manerent poſt ſeparationem, quia multi fuerunt in quibus nunquam fuerunt acquiſitæ ſpecies, vt in paruulis defunctis in vtero materno.

Quartodecimo, quia ſi anima ſeparata intelligit per ſpecies acquiſitas, & non aliter, videtur quòd non intelligat, niſi ea quæ intellexit dum eſſet in corpore, in quo acquiſiuit ſpecies, ſed hoc non videtur verum, quia multa intelligit de pœnis, & præmijs, quæ nunc non intelligit: ergo anima ſeparata non intelliget per ſpecies acquiſitas.

Quintodecimo, quia intellectus efficitur in actu per ſpeciem intelligibilem in eo exiſtentem, ſed intellectus in actu exiſtens actu intelligit omnia, quorum ſpecies intelligibiles in eo conſeruantur, ſed ſpecies intelligibiles non conſeruantur in intellectu poſtquam deſinit actu intelligere, ergo non poterunt remanere in anima ſeparata, vt per eas intelligere poſſit.

Sextodecimo habitus geniti reddunt ſimiles actus ſuos in illis actibus per quos geniti ſunt, vt patet 2. Ethic. ſcilicet ædificando fit homo ædificator, & factus ædificator poteſt ædificare, ſed ſpecies intelligibiles acquiruntur in intellectu per hoc, quod conuertitur ad phantaſmata,

F ergo per eas nunquam intelligere poteſt, niſi conuertendo ſe ad phantaſmata, ſed non habet phantaſmata poſt ſeparationem; ergo videtur, quod non poſſit aliquo modo intelligere.

Septimodecimo videtur, quòd neq; per ſpecies defluxas ab aliqua ſuperiori intelligentia poſſit anima ſeparata intelligere, quia vnumquodque receptiuum habet proprium agens a quo natum eſt recipere a ſuperioribus intelligentijs.

Decimooctano patet, quia ad ea, quæ nata ſunt cauſari per agentia inferiora non ſufficit ſola actio agentis ſuperioris, ſicut in illis, quæ nata generari ex ſemine non inueniuntur generari ex actione ſolis tantum, ſed anima humana nata eſt recipere ſpecies ex ſenſibilibus, non ergo ſufficit ad recipiendum ſpecies influxas ſuperiorum

G ſolum.

Decimonono, quia agens debet eſſe proportionatum patienti, & influens recipienti, ſed intelligentia ſubſtantiarum ſuperiorum non eſt proportionata intellectui animæ humanæ, cum habeat ſcientiam magis vniuerſalem, & incomprehenſibilem nobis, non igitur anima ſeparata per ſpecies influxas a ſubſtantijs ſuperioribus intelligere poterit, & ita non relinquitur modus aliquis quo poſſint animæ ſeparatæ intelligere, non ergo intelligent,

Probatio contrariæ ſententiæ, quod ſcilicet anima a corpore ſeparata intelligat. Quæſt. DLXXI.

H Dicendum, quòd anima ſeparata a corpore intelligit, quia philoſophus dicit 2. de Cœlo, & Mundo, quòd omnis res eſt propter ſuam operationẽ: vnde re manente manet eius operatio, & hoc eſt, quod dicit Damaſc. quòd nulla ſubſtantia eſtocioſa, ſi ergo anima poſt corpus manet, ſicut verum eſt, & fides ponit, oportet ꝙ aliqua eius operatio maneat, quia (vt dicitur primo de Anima,) ſi nulla operatio eſt ei propria ſine corpore non contingit illam ſeparari, ſed intelligere eſt maxime eius operatio propria, ergo anima ſeparata poteſt intelligere.

Secundo, quia vt dicit Auicen. in ſua Metaphyſic. immunitas a materia eſt cauſa, vt aliqua ſubſtantia ſit intellectiua, ſed anima ſeparata eſt immunior a materia, quã dum eſt coniuncta, quia tunc non eſt actus alicuius materiæ, ſicut modo eſt, ſed anima nunc intelligit, ergo multo

I magis intelliget cum fuerit a corpore ſeparata.

Tertio, quia dicit Auicen. in 6. Naturalium, quòd anima non indiget imaginatione, & alijs virtutibus, niſi in principio tantum, & non poſtea, niſi parum; cum autem proficit, & roboratur ſola per ſe operatur actiones ſuas abſolutè. Et ſic anima indiget ſenſibus, ſicut homo indiget iumento, & eius apparatu, vt perueniat quo proponit; cum autem illuc peruenerit, non indigebit eis vltra: ergo anima non indiget ſemper corpore, & ſic ſeparata poterit intelligere.

Quarto, quia ſcimus in ſuſcitatis manere cognitionem, quam prius habuerunt, ergo anima ſeparata retinet cognitionem.

Circa hoc conſiderandum, quòd Ariſtot. ponit 3. de Anima, intellectum differre a ſenſu, ſed ſuppoſita iſta

K differentia neceſſe eſt poni intellectum eſſe immaterialem, & a materia non eſſe dependentem ſecundum actum, aut eſſe: nam intellectus cum ſit potentia cognitiua, & ſenſu, potentia cognitiua, non videtur in quo differant, niſi quia ſenſus eſt potentia materialis, & dependens ſecundum eſſe a materia, & intellectus ſit non materialis, neque dependens ſecundum eſſe a materia, quia alias coinciderent, cum ea quæ apprehendit ſenſus apprehendit etiam intellectus. Suppoſito autem, quod intellectus ſit non materialis, neque dependens a materia, neceſſe eſt ipſum eſſe incorruptibilem, quia materia inquantum eſt ſubiectum priuationis, & formæ eſt corruptionis cauſa in rebus materialibus, vt dicit philoſophus primo de Anima, quòd intellectus videtur eſſe ſubſtantia quædam in non corrumpi.

Et rurſus quidam hunc intellectum incorruptibilem

dixe-

dixerunt non eſſe partem animæ humanæ, ſed aliquam ſubſtantiam omnino a corpore ſeparatam, & dicunt animam humanam non eſſe intellectiuam, niſi ſecundum quandam participationem intellectualitatis ex refulgentia intellectus ſeparati ſuper ipſam, ideo conſequenter dicunt, quòd destructo corpore non remanebit anima humana, & neque aliquid intelligere poterit.

Sed hoc videtur eſſe contra intentionem Ariſtot. dicit enim 2. de Anima, loquens de intellectu, quod intellectus videtur alterum genus animæ eſſe, & hoc ſolum contingit ſeparari, ſicut perpetuum a corruptibili, etiam dicit in 11. Metaph. quòd anima eſt talis diſpoſitionis, quòd poſſit ſeparari, & non tota, ſed intellectus, ex quo patet, quòd intellectus, qui eſt pars animæ poteſt a corpore ſeparari, & ideo oportet animam intellectiuã, quæ eſt anima humana poſt corpus remanere, ſicut fides ponit, & tunc neceſſe eſt, quòd intelligat, cum ſubſtantia non priuetur totaliter operatione, & intelligere ſit propria operatio eius.

Quomodo anima ſeparata a corpore intelligat. Quæſt. DLXXII.

SEd tunc manet dubium quomodo anima intelligit. Aliqui dicunt, quòd anima ſeparata recipit cognitionem a rebus, ſicut nunc cum eſt coniuncta.

Sed dicendum, quòd iſta poſitio eſt irrationabilis; quia anima humana ſeparata a corpore non poteſt vti ſenſitiuis potentijs, quia non habet illas, neque ſenſationes, vt oſtenſum eſt ſupra, quia potentiæ illæ non poſſunt eſſe in organis corporeis, & actus potentiarum non eſt, niſi vbi fuerit potentia organica, & ipſum organum; ideo non poteſt anima accipere cognitionem a rebus, ſicut nunc, ideſt per actum ſenſationis, & ipſam potẽtiam ſenſitiuam: oportet ergo quòd ſi a rebus accipit accipiat immediate, ideſt ſine organo, & actu potentiæ organicæ. Sed hoc non ſtat, quia intellectus non eſt natus accipere cognitionem immediate a rebus, ſed mediante potentia ſenſitiua, & ſenſationibus, cum oporteat eſſe quãdam conuenientiam inter recipiens, & receptum, ſpecies autem exiſtentes in ſenſibus habent conuenientiam cum intellectu inquantum ſunt ſine materia, quia non habẽt materiam, vt partem ſui, & intellectus eſt immaterialis, & habent conuenientiam cum rebus materialibus inquantum ſunt cum conditionibus materiæ, & ideo, vt ſeruetur iſta conuenientia medij, conuenientes ſenſus accipit ſpecies a rebus, & intellectus accipit a ſenſibus, non autem intellectus immediate a rebus materialibus, & ideo non poteſt accipi, quòd anima ſeparata cognitionem a rebus materialibus accipiat, cum non poſſit mediate, neque immediatè accipere illam.

Alij dicunt, quòd anima ſeparata cognoſcit non quidem accipiendo a rebus materialibus, ſed retinendo cognitionem illam quam habuit, & accepit a ſenſibus dum maneret in corpore.

Sed dicendum, quòd non ſtat, tum quia aliquæ animę fuerunt, quæ in corpore nullam cognitionem acceperũt, eo quòd nunquam fuerunt vſæ ſenſibus, ſicut animę puerorum defunctorum in vteris maternis: nam intra vterum nullam ſenſationem habet fœtus, tum quia ea ſola cognoſcerent animæ ſeparatæ, quæ in corpore cognouerant, & falſum eſt, vt dictum fuit, quia cognoſcunt aliquid de pęnis, & præmijs.

Alij ergo dixerunt, quòd anima ſeparata intelligit per formas ſibi concreatas, aut inditas, ideſt, quòd ſicut Angelus habet apud ſe innatas formas cauſarum ordinis vniuerſi, ita & anima habeat a ſui creatione formas ſibi inditas, ſed dum in corpore eſt a corpore opprimitur, vt non poſſit vti illis formis, ſed ad intelligendum vtitur formis, quas a ſenſu accepit, & accipit, ſed poſtquam fuerit anima a corpore ſeparata incipiet vti illis formis, quę fuerunt ei concreatæ.

Ad cuius maiorem intelligentiam ſciendum, quòd Plato poſuit ſpecies, ideſt quidditates rerum ſubſiſtentes ſeparatas, & actu intelligibiles, ideſt non indigentes ali-

A qua operatione præuia intellectus agentis, ſicut indiget phantaſmate ad hoc, quòd efficiatur intelligibile, ſed per ſeipſum oblatum intellectui poſſibili intelligetur ſtatim nulla præcedente diſpoſitione. Et has ſpecies ſubſiſtentes nominauit Plato Ideas, per quarum participationem, & quodammodo influxum poſuit animam noſtram ſciẽtem, & intelligentem eſſe, & dicit, quòd antequam anima vniretur corpori poterat anima libere iſta ſcientia vti, ſed ex vnione ad corpus intantum erat prægrauata, & quodammodo abſorpta, quòd ad ea, quæ prius ſciuerat, & quorum ſcientiam naturalem habuerat, iam oblita eſſe videbatur, & per ſenſus redire debet, ideſt per ſpecies acceptas ex ſenſibus, & ſic in ſeipſam rediret, & reminiſceretur eorum quæ prius intellexit, & ſic interdum videtur nobis accidere, quòd ex inſpectione aliquorum ſenſi- B bilium manifeſte reminiſcimur eorum, quorum iam videbamur obliti. Et hæc poſitio Platonis de ſcientia, & ſenſibilibus conformis eſt poſitioni eius circa generationem rerum naturalium: nam formas rerum naturalium per quas vnumquodque indiuiduum in ſpecie collocatur, ponebat prouenire ex participatione idearum prædictarum, ita quòd agentia inferiora non ſint, niſi diſponentia materiam ad participationem ſpecierum prædictarum, ideſt idearum.

Ideæ Platonis quid.

Et dicendum, quòd ſi hæc poſitio teneretur, faciliter ſoluitur quæſtio prædicta: nam ſecundum hoc anima non indiget ſenſibus ad intelligendum ſecundum ſuam naturam, ſed per accidens, quod quidem tollitur cum anima fuerit a corpore ſeparata: etenim ceſſante aggrauatione corporis non indigebit anima exteriori excitante, C ſed ipſa per ſe erit quaſi vigilans, & expedita ad omnia intelligenda.

An anima ſeparata intelligat per formas ſibi concreatas, vbi reijciuntur Ideæ Platonis. Quæſt. DLXXIII.

SEd iſta poſitio non ſtat, quia ſecundum eam non videtur, quòd poſſit aſſignari rationalis cauſa, quare anima vniatur corpori: nam non fiet propter animã, cum illa corpori non vnita poſſit habere operationem perfectam, & ex vnione ad corpus eius propria operatio impediatur. Etiam non poteſt fieri prædicta vnio propter corpus: non enim poteſt eſſe anima propter corpus, ſed potius corpus propter animam, cum anima ſit nobilior corpore: vnde inconueniens videtur, quòd anima D ad nobilitandum corpus ſuſtineat in ſua operatione detrimentum.

Item videtur ſequi ex hac opinione, quòd vnio animæ ad corpus non ſit naturalis: nam quod eſt naturale alicui non impedit eius operationem propriam: ſi ergo vnio animæ ad corpus impedit operationem animæ, ideſt intelligere, non erit naturale animæ vniri, ſed potius contra naturam, quia nichil tantum res vult quãtum propriam operationem, & ita homo qui reſultat ex vnione animæ ad corpus non erit ens naturale, ſed violentum, vel per accidens, quod eſt abſurdum.

Item non ſtat prædicta poſitio, quia experimento videmus, quòd ſcientia non perueniat nobis ex participatione ſpecierum ſeparatarum, ideſt idearum, ſed a ſenſibilibus accipitur, quia quibus deeſt vnus ſenſus deeſt ſciẽ- E tia de ſenſibilibus quæ illo ſenſu apprehenduntur, quod non fieret ſi tota cognitio intellectus non haberet ortum a ſenſibus, ſicut cæcus natus non poteſt habere ſcientiam de coloribus. Sed iſta poſitio videtur eſſe conueniẽs illis, qui ponunt animam creatam eſſe ante corpus, & poſtea illam corpori vniri, quia cum nulla ſubſtantia ſit ſine operatione, & operatio propria animæ intellectiuæ ſit intelligere, neceſſe eſt, quòd anima antequam vniatur corpori intelligat, & tunc dabitur ſibi proprius modus intelligendi, & hoc non poterit eſſe a ſenſibilibus, ſed neceſſe eſt fieri per concreationem ſpecierum, vel participationẽ idearum, vt Plato dicebat, & tunc cum anima ante corpus exiſteret, & haberet propriam operationem, accidentale eſſet ei vniri corpori: vnde modum naturalem intelligendi non perderet, non erat tamen mirum in illo turbari, & impediri per materiam, ſiue corpus. & ideo

F tunc indigere ſpeciebus, ſiue ad excitandum interiores ſpecies concreatas per quas fiat intellectio, ſiue ad totaliter faciendum intellectionem, quaſi anima in corpore non poſſit intelligere per ſpecies concreatas, & tunc maneret, quòd ſi rurſus anima ſeparetur manebit, ſicut prius, & ideo per ſpecies concreatas intelliget non indigens ſenſibus. Et tamen manent tunc omnia inconuenientia ſupra poſita, ſcilicet quòd anima non vniatur naturaliter corpori, cum per ſe prius habeat eſſe, & nō indigeat corpore ad eſſe, neque ad operari, & quod plus eſt, quia per corpus impeditur a propria operatione.

Item neque poſſet vllo modo poni hominem eſſe animal, quia non eſſet corpus animatum, cum non includeretur in quidditate hominis corpus, ſed anima compleret rationem ſpeciei cum per ſe eſſe haberet, & corpus
G adueniret animæ, ſicut mobile motori, quod etiam Plato voluit. Etiam non vniretur anima corpori, ſicut forma materiæ, & ita non efficeretur vnum per ſe, ſed per accidens, & ita ambo non integrarent rationem ſpeciei, quæ omnia falſa ſunt, & ſic non debet poni, quòd anima ſit ante corpus, & conſequenter non debet procedere aliqua operatio eius, & modus operandi proprius ante corpus.

Si autem ponatur, quòd anima non eſt ante corpus, ſicut verum eſt, ſed incipit eſſe in corpore per vnionem ad illud, dabitur quòd non ſit aliquis modus operationis animæ, niſi quem accipit in corpore, & ſecundum, quòd conuenit corpori, & quia in corpore ſunt organa, eſt modus accipiendi ex ſenſibilibus organice, & hunc modum habet anima in corpore, & non aliquem alium,
H & ideo tunc manet ſemper difficultas quomodo intelligat anima quando fuerit ſeparata, quia non manet ſibi accipere organice: veruntamen non ſequitur aliquod de inconuenientibus ſuprapoſitis: nam cum anima non ſit ante corpus, ſed incipit eſſe in corpore, non habet in ſe completam rationem ſpeciei, ſed eſt pars, & vnitur corpori formaliter, & efficitur homo per ſe ex corpore, & anima.

An anima intelligat mediantibus ſenſibus non per accidens, ſed per ſe? Quæſt. DLXXIV.

ALia autem poſitio eſt, quòd ſenſus proſunt animæ humanæ ad intelligendum: non quidem per accidens iuxta poſitionem Platonis, ſed per ſe: non qui
I dem, vt a ſenſibus accipiamus ſcientiam, ſed quia ſenſus diſponat ad acquirendam ſcientiam aliunde, & hæc eſt opinio Auicen. Ponit enim quòd ſit quædam ſubſtantia ſeparata, quam vocat intellectum, ſiue intelligentiam agentem, & quòd ab ea effluunt ſpecies intelligibiles intellectui noſtro, per quas intelligimus, & quòd per operationem ſenſitiuæ partis, ſcilicet imaginationem, & alia huiuſmodi præparatur intellectus noſter, vt conuertat ſe ad intelligentiam agentem, & recipiat influentiam ſpecierum intelligibilium ab ipſa, & hoc etiam conſonat opinioni eiuſdem circa generationes rerum naturalium: ponit enim quòd omnes formæ ſubſtantiales effluant ab intelligentia, & quòd agentia naturalia diſponunt ſolum materiam ad recipiendum formas ab intellectu agente.

K Sed etiam ſecundum iſtam poſitionem quæſtio de anima ſeparata paruam difficultatem haberet, quia cum ſenſus non ponantur ſecundum ſe neceſſarij ad ſcientiam capiendam, & ad recipiendum ſpecies, anima ſeparata per ſeipſam poterit iam conuerti ad intelligentiam illam, cum non aggrauetur corpore, ideo non erunt ſenſus ei neceſſarij ad ſpecies accipiendas, & ſcientiam, ſicut non eſt homini neceſſarius equus poſtquam peruenerit equitando quo voluerit, vel nauis cum transfretauerit.

Sed dicendum, quòd iſta poſitio non ſtat, quia hoc dato videtur, quòd homo ſimul acquirat ſcientiam omnium rerum, quod falſum eſt, cum acquiramus per magnam ſucceſſionem. Et patet, quia ſecundum iſtam poſitionem intelligimus ſolum per receptionem ſpecierum ab intelligentia agente, receptio autem fit per ſolam cōuerſionem ad eam, & non requiritur aliud, ideo quandocunque ad eam fuerimus cōuerſi recipiemus omnium ſpecierum influxum, cum conuerſio non poteſt dici, quòd fiat quantum ad vnum, & non quantum ad aliud, & ita qui habet tantum duos, vel tres ſenſus poterit habere cognitionem omnium rerum, ſicut cæcus imaginando ſecum poterit habere ſcientiam de coloribus; etiam ſi ſit cæcus a natiuitate, cum per imaginationem de vocibus quas ſenſu percipit conuertat ſe ad intelligentiam agentem, & ita recipere debeat omnium rerum ſcientiam, & tamen hoc falſum eſt, quia qui cæcus eſt a natiuitate nunquam habet ſcientiam de coloribus. Item patet falſitas, quia potentiæ ſenſitiuæ ſunt nobis neceſſariæ non ſolum in acquirendo ſcientiam, ſed etiam in vtendo ſcientia iam acquiſita: non enim poſſumus conſiderare etiam ea, quorum iam habemus ſcientiam, niſi conuertendo nos actualiter ad phantaſmata, licet Auicen. contrarium dicit, & ex hoc accidit, quòd læſis organis potentiarum ſenſitiuarum, per quas comprehenduntur, & conſeruantur phantaſmata, impeditur vſus animæ in conſiderando ea, quorum ſcientiam habet.

Item quia manifeſtū eſt, quòd in reuelationibus quæ nobis diuinitus fiunt per influxum ſubſtantiarum ſuperiorum indigemus aliquibus phantaſmatibus: vnde dicit Dion. primo capitu. Cæle. Hierar. quòd impoſſibile eſt nobis aliter lucere diuinum radium, niſi varietate ſacrorum velaminum circumuelatum, & hoc non eſſet, ſi non eſſent nobis neceſſaria phantaſmata ad conuerſionem ad ſubſtantias ſuperiores. ergo non poteſt fieri acquiſitio ſciētiæ per ſolam conuerſionem ad intelligentiam, ad quam diſponimur per ſenſus, ſed videtur, quòd ſenſus ſint directè neceſſarij ad ſcientiæ acquiſitionem.

Aliter ergo dicendum, ſcilicet quòd potentiæ ſenſitiuę ſunt neceſſariæ ad intelligendum non per accidens tanquam excitantes, vt Plato poſuit, neque vt diſponentes, ſicut poſuit Auicen. ſed per ſe ſunt neceſſariæ, vt repreſentantes animæ intellectiuæ intelligibile, quod eſt propriū obiectum: vt enim dicit Philoſophus 3. de Anima. animę intellectiuæ ſunt phantaſmata, ſicut ſenſui ſenſibilia, ſed ſicut colores non ſunt viſibiles actu, niſi per lumen, ita phantaſmata non ſunt intelligibilia actu ſine intellectu agente, id eſt per lumen eius, & hoc conſonat ei, quod ponimus de generationibus rerum naturalium: nam ſecundum omnes poſitiones eadem eſt origo generationis in rebus naturalibus, & generatio ſcientiæ: vnde ſicut nos ponimus, quòd agentia ſuperiora mediantibus agentibus naturalibus cauſant formas naturales, ita ponimus, quòd intellectus agens per phantaſmata ab eo facta intelligibilia actu cauſat ſcientiam in intellectu poſſibili, & non refert ad propoſitum vtrum intellectus agens ſit ſubſtantia ſeparata (vt aliqui ponunt) vel ſit lumen quoddam, quod anima noſtra participat ad ſimilitudinem ſubſtantiarum ſuperiorum, & tamen ſenſus, ſecundum ſe ſemper ſunt neceſſarij tam in acquiſitione ſcientię, quàm in vſu: de acquiſitione patet, quia impoſſibile eſt aliquid intelligi ſine illius ſpecie, & tamen anima non habet ſpecies concreatas, neque recipit eas ab intelligentia, ideo oportet, quòd recipiat eas per ſenſus a rebus ſenſibilibus, & ſignum huius eſt, quia nunquam habemus cognitionem intellectiuam quouſque habeamus ſenſationem, licet anima ſit in nobis, ſicut pueri in vtero nichil cognoſcunt, quia nullam ſenſationem habent, & tamen animam habent ibi, etiam quia poſtquam incipimus ſentire habemus ſcientiam illarum rerum quarum habemus ſpecies ex ſenſu, & de rebus quarum nullas habemus ſpecies nullam habemus cognitionem, ergo non eſt alia via recipiendi ſpeciem in intellectu, niſi ex ſenſu. Etiam apparet de vſu ſcientiæ acquiſitæ, quia (vt dictum eſt) oportet fieri tunc conuerſionem ad phantaſmata in actu, & aliter nichil cognoſcitur, talis eſt ergo modus cognitionis noſtræ hic.

An anima ſeparata cognoſcat mediantibus phantaſmatibus ſicut facit quando eſt coniuncta corpori.
Quæſt. DLXXV.

SEd hoc ſuppoſito manet difficultas de modo cognitionis in anima ſeparata, nam ibi non ſunt phantaſmata, quia non recipiuntur ſpecies a ſenſu, ideo non appatet modus cognitionis. Niſi forte quis diceret, quòd phantaſmata, quæ ſemel comprehenſa ſunt, manent, ideo licet anima ſeparetur, cum præceſſiſſent phantaſmata in viuente, manent in anima ſeparata.

Sed dicendum, quòd non ſtat, quia phantaſmata non poſſunt eſſe, niſi in organo, ſicut colores non poſſunt recipi, niſi in oculo, ſed in anima ſeparata non manent organa, ideo non ſolum non poteſt de nouo acquiri phantaſma, ſed neque prius cauſatum poteſt manere, & ſic non fiet ſic intellectio. Dicendum ergo, quòd anima ſeparata intelliget, & hoc per influxum quendam a ſuperioribus agentibus, per quem nunc non intelligit, ſcilicet per influxum a Deo, vel ab Angelis, & hoc eſt verum quantum ad naturalem intellectionis modum, ſecus quantum ad intellectionem, quæ erit ex gratia. Pro quo ſciendum, quòd nulla anima ſeparata manet, quæ non intelligat, ſiue illa acceperit aliquando cognitionem per ſenſus, ſiue non. Et ratio huius eſt primo ex prouidentia Dei inquantum regit hanc vniuerſitatem entium: nam Deus regit tam ſpiritualia, quàm corporalia conſeruando ea in eſſe naturæ, & deducendo illa ad ſuas perfectiones, quæ competunt ex ſpecie, & tunc quanto aliqua res eſt excellentior tanto eſt Deus circa illam magis ſolicitus, non quantum ad animi affectionem, quæ in eum non cadit, ſed quantum ad effectum conferendi aliquid rei, & quia ſpiritualia ſunt multo excellentiora corporalibus, neceſſe eſt, vt Deus magis circa illa quantum ad ſtatum naturalem ipſorum prouideat, & tamen circa entia corporalia videmus tam ſolicitam eſſe naturæ prouiſionem, vt in nullo, neque in minimo deſit, ergo a fortiori et entia ſpiritualia prouidebit, licet non ſit manifeſtum in ſenſu, quia ſpiritualia non videntur, ſed nichil eſt in quod magis moueatur res naturalis, quam in operationem propriam, & in anima intellectiua eſt operatio propria intelligere, ideo ad prouidentiam Dei valde pertinet ſeruare iſtam operationem animæ. Cum ergo anima maneat ſeparata poſt reſolutionem corporis, pertinet ad neceſſitatem diuinæ prouidentiæ, vt ſeruet quamlibet animam in intelligere, & ideo omnis anima ſeparata habebit aliquem modum intelligendi, ſiue ſit anima beati, ſiue damnati; quia iſtud pertinet ad eſſe naturale, in quo non diſtinguuntur damnati, & beati. Secundo patet idem ex prouidentia Dei inquantum eſt rector omnium rationalium creaturarum ſecundum eſſe politicum, dans præmium pro bonis, & pœnam pro malis: nam ſic neceſſe eſt omnibus animabus ſolutis a carne, aut dari pœnam, aut gloriam, & tamen, neque pœna poteſt eſſe animæ rationalis, neque gloria ſi non intelligit, ergo neceſſe eſt, quòd Deus ſeruet intellectionem in animabus ſeparatis. Patet quia ſicut in rebus corporalibus ſi non ſit ſenſus non poteſt eſſe pœna, ita in rebus ſpiritualibus ſi non ſit intelligere, neque gaudium, neque pœna eſſe poterit, & tamen anima non poteſt eſſe ſine gaudio aut pœna, ergo quælibet anima ſeparata eſt actu intelligens. Manere autem poteſt in anima ſeparata duplex modus intelligendi. Vnus eſt naturalis, alius ex gratia. Naturalem vocamus illum, qui eſt communis omnibus animabus ſeparatis, ſiue bonis, ſiue malis, aut conſeruentur in eſſe, & conditione naturali, ſiue non, & etiam tenet ſe modus iſte ex parte conditionis naturalis, ſcilicet quòd non magis de illo recipit anima, quæ melior eſt, neque minus, quæ deterior eſt, ſed omnibus communicatur ſecundũ capacitatis earum differentiam, vt oſtendetur. Modus intelligendi ex gratia conuenit ſolis animabus beatorum, quibus vltra naturalem conditionem capacitatis dat Deus videre ipſum per eſſentiam, & in ipſo omnia cognoſcere, & ad hunc modum non peruenit anima ex naturali conditione, ſed ex voluntate Dei communicatur beatis. Et etiam

A non eſt illa viſio maior in eo, qui eſt naturaliter capacior, aut è contrario, ſed in melioribus excellentior, in minoribus vero minor, licet maioris capacitatis naturalis ſint, & de iſta cognitione, quæ eſt ex gratia, vel beatitudine nunc non dicitur, quia non eſt communis, ſed de conditione naturali animæ ſeparatæ. & iſta fit (vt dictum eſt) per influentiam a ſuperioribus intelligentijs, ideſt a Deo, & Angelis. Et hoc patet ſic, quia intellectus noſter eſt medius inter ſubſtantias intellectuales, & res corporales: vnde anima dicitur eſſe creata in horizonte æternitatis lib. de cauſis, ideſt in extremitate, & in fine rerum æternarum: vocat autem æternas res omnes puras intelligentias, quia ſecundum philoſophos iſta cum totaliter excedant tempus, vocantur æterna. & ſub illis omnibus eſt anima velut in horizonte, & ſicut horizon diuidit ſuperiorem
B partem, & inferiorem cæli, ita & anima contingit conditionem rerum æternarum, ideſt pure ſpiritualium, & temporalium, quæ ſunt materiales, nam anima quantum ad intellectum ſuum contingit ſubſtantias intellectuales, inquantum vero eſt actus corporis contingit res corporales, ideſt accedit ad eorum conditionem, omne autem medium quanto magis appropinquat vni extremorum, tanto magis recedit ab altero, & quanto magis recedit ab vno, tanto magis appropinquat alteri: vnde cum anima noſtra, & potiſſime in ſtatu viæ, maxime ad corpus accedat, vtpote actus eius exiſtens, non habet reſpectum ad res intellectuales, niſi aliquo modo contingendo corpus, & ſecundum conditionem eius, & ideo licet anima ſecundum ſe inquantum eſt minor intellectus ſubſtantijs ſeparatis debet recipere ab illis influ-
C xum; ad intelligendum tamen, vt ipſa eſt nunc actus corporis non eſt nata recipere, niſi per corpus, ſcilicet vt recipiat per ſpecies acceptas a ſenſibus: vnde non ſolum fit hoc in cognitione pure naturali, ſed etiam ſi quando in ſtatu viæ fiunt nobis aliquæ reuelationes, in quibus illuſtramur ſpecialiter a Deo, vel Angelis, fit adhuc in nobis quædam conuerſio ad phantaſma, quia aliter non intelligemus, ſic dicit Dionyſ. 1. c. Cęle. Hierar. ſcilicet impoſſibile eſt aliter lucere nobis diuinum radium, niſi varietate ſacrorum velaminum circumuelatum, ideſt non ſine phantaſmatibus. Cum vero anima aliquo modo ſeparetur a conditione corporis, erit nata recipere cognitionem a ſubſtantijs ſuperioribus. Et apparet, quia adhuc nunc anima corpori vnita quanto magis a corpore abſtrahitur, tãto magis a ſubſtantijs ſpiritualibus cognitionem
D recipit, & inde accidit cognoſci quædam occulta a dormientibus, & manentibus in extaſi, quæ non cognoſcuntur a vigilantibus, & ſenſu viuentibus, & hoc fit, quia tunc poteſt anima percipere influxum aliquem cognitionis in animam noſtram. Ex quo apparet, quòd ſubſtantiæ ſeparatæ ſemper influunt, ſed non ſemper recipitur earum influxus in animam, recipitur autem cum eſt aliquo modo diſpoſita, & ſecundum gradum diſpoſitionis recipit magis, & minus, & iſta eſt conueniens poſitio, ſcilicet quòd ordo naturalis ſit, vt intelligentiæ ſuperiores influant in inferiores vſque ad intimam, eſt autem minima omnium anima, cum ſit in horizonte æternitatis, & ſub ea non ſit aliqua ſubſtantia intellectiua, ideo oportet, quòd naturaliter influant in eam omnes ſubſtantiæ intellectiuæ, & quia naturalis operatio eſt continua, nũquam
E ceſſat operatio influentiæ intelligẽtiarum ſuperiorum in inferiores, & in animam, & ideo ſemper anima noſtra deberet recipere influentiam a ſubſtantijs ſuperioribus, ſed non recipit, quia non eſt diſpoſita, & quia interdum in dormientibus, aut poſitis in extaſi inuenitur aliqua diſpoſitio ad recipiendum, fit naturaliter quidam influxus in animam humanam. Et quia in quibuſdam hominibus anima eſt magis abſtracta a ſenſibilibus, quam in alijs, vel ſimpliciter, vel ſecundum tempus aliquod, non eſt inconueniens aliquos homines recipere occultarum rerum cognitiones, quæ videntur pertinere ad prophetiam, & eſt hoc naturale, & non ex merito recipientis, neque ſpecialiter ex voluntate Angeli influentis, ſed ex conditione naturalis influxus ſuperiorum in inferiora. Erit autem totaliter anima diſpoſita ad recipiendũ iſtam influentiam cum fuerit totaliter ſeparata a cor-

pore, deſinendo eſſe formaliter vnitam, quia nichil tunc eam impediet, ideo tunc anima non impedita recipiet plene influentiam ſuperiorum intelligentiarum, non per aliquam operationem nouam illatam, ſed per illam, quę ſemper continuabatur, & tamen prius non recipiebatur propter impedimentum animæ alligatæ ſenſibus, tunc vero recipietur, quia anima nullam habebit coniunctionem ad ſenſus, & ſic omnes animæ ſeparatæ intelligent.

Alijs medijs probatur quod anima ſeparata intelligant.
Quæſt. DLXXVI.

ALio modo poteſt deduci, ſcilicet quòd cum anima ſit infima in ordine ſubſtantiarum intellectualiũ, infimo modo participat, & debiliſſimo intellectuale lumen, ſiue intellectualem naturam, quia (vt dictum eſt) in horizonte eſt æternitatis. In primo intelligẽte, ſcilicet Deo natura eſt a Deo potens, quòd per vnicam formam intellectualem, ſcilicet eſſentiam ſuam omnia intelligit, inferiores vero ſubſtantiæ intellectuales intelligunt per ſpecies multas, & quanto vnaquæque earum eſt altior, tanto habet pauciores formas, & virtutem magis potentem ad intelligendum omnia per formas paucas, & ideo cum formæ iſtæ ſint paucæ, & per eas intelligantur omnia, neceſſe eſt illas eſſe multum vniuerſales, ſi autem ſubſtantia intellectualis inferior haberet formas vniuerſales, ſicut ſuperior, cum non adſit ei tanta virtus in intelligendo, remaneret eius ſcientia incompleta, quia in vniuerſali ſolum res cognoſceret, & non poſſet deducere cognitionem ſuam ex illis paucis vniuerſalibus ad omnia vniuerſalia, & ideo incomplete ſciret, quia ſcire rem in vniuerſali eſt incomplete ſcire, anima ergo humana, quæ eſt infima ſi acciperet formas in abſtractione, & vniuerſalitate conformiter ad ſubſtantias ſeparatas, cum haberet minimam virtutem in intelligendo, ideſt paruum lumen intellectuale, haberet imperfectiſſimam cognitionem, vtpote cognoſcens res quadam vniuerſalitate, & confuſione, & ideo ad hoc, quòd eius cognitio perficiatur, & diſtinguatur per ſingula, oportet quòd cognitio eius ſit a rebus ſingularibus, a quibus ſcientiam colligat, & tamen rurſus, quia formæ ſingularium, quæ debent mouere intellectum non poſſunt eſſe tam imperfectæ in intellectu, ſicut in materia, vel in ſenſu, cum intellectus non ſit potentia materialis, eſt neceſſarium lumen intellectus agentis, quo fit, vt perfectius recipiatur forma rei in anima, quam ſit in materia, & ſenſu, & ita operatio agentis eſt circa phantaſmata, vt ea illuſtret, & inde fiet generatio ſpecierum intelligibilium, quæ ſint in intellectu, & ita in præſenti eſt cognitio animæ completa, ſcilicet quòd ſingulas res cognoſcere poteſt, eo ꝙ ſingularium rerum ſpecies accipit non ex concreatione, ſed ex ſenſu, vt ſicut ſenſus eſt particularium, ita & intellectus particularia intelligat, ideſt res ſingulas per ſpeciem ſingularum. Et ob hoc ſequitur, quòd naturale eſt animæ humanæ vniri corpori, ſcilicet quia aliter ſcientiam habere non poteſt completam: nam licet aliqua anima conditionis humanæ crearetur ſine corpore, & ſic maneret, non eſſet ita perfecta in intelligendo, ſicut exiſtens in corpore. ergo cum quælibet res naturaliter deſideret ſuam perfectionem, & perfectio rei ſit in ſua operatione, & operatio animæ ſit intelligere, manifeſtum eſt, quòd volet anima illo modo eſſe quo perfectius intelligit, ſed perfectius intelligit exiſtens vnita corpori, quam ſeparata, ergo deſiderabit naturaliter eſſe in corpore, & ita erit ei naturale vnitam eſſe, & manere ſeparatam eſt contra conditionem naturalem animæ, & fit quaſi per violentiam.

Sed obijcietur, quòd perfectius intelligat anima exiſtens ſeparata quam coniuncta, quia cum eſt coniuncta impeditur per alligationem ad ſenſus, vt non recipiat influentiam ſuperiorum intelligentiarum, cum vero eſt ſeparata nichil habet quod eam impediat, ideo recipit plenius, ſed quælibet res perfectius ſe habet cum non eſt impedita, ergo magis intelliget quando eſt ſeparata quam cum eſt coniuncta. Dicendum quòd anima ſeparata poteſt habere duplicem modum intelligendi, ſcilicet natu-

F ralem, & ex gratia: quantum ad ſecundum dicendum, quòd incomparabiliter perfectius intelligit anima ſeparata, quam coniuncta, quia intelligit Deum per eſſentiam eius, cui ipſa eſt vnita, & per Deum omnia plene cognoſcit particulariter, licet non per ſpecies particulariũ, ſed per vnicam formam, quæ eſt diuina eſſentia, & ita eſt ibi talis modus intelligendi, qualis eſt Dei: nam ſicut Deus ſeipſum, & omnia per eſſentiam ſuam intelligit, ita beatus intelligit Deum, & omnia per eſſentiam eius, & iſte eſt pleniſſimus modus intelligendi, ſed non eſt omnium animarum ſeparatarum, ſed ſolum beatarum. Quantum ad primum, ſcilicet modum naturalis cognitionis dicendum, quòd perfectior eſt modus intelligendi, & ſcientia animæ coniunctæ, licet accipiat cognitionem a ſenſibus, quam cognitio animæ ſeparatæ, licet illa
G accipiat cognitionem ex influentia ſuperiorum intelligẽtiarum. Et ratio eſt, quia cum anima ſeparata recipit influentiam a ſuperioribus, recipit per ſpecies vniuerſales, & cum virtus animæ ſit parua, non poteſt ex vniuerſalibus deducere ſe in ſingularia, & ſic cognitio eius eſt imperfecta, nunc vero cum ex ſenſu accipit, habet omnium ſingularium rerum ſpecies, & ideo per illas poteſt cognoſcere omnia, & ſic ſcientia ſua eſt perfectior cum ſit magis determinata.

Ad rationem in contrarium dici poteſt, quòd impeditur per ſenſus anima a receptione influentiæ intelligentiarum ſuperiorum, nõ tamen eſt imperfectior cognitio, quia ſenſus impediens ab illo influxu dat perfectiorem cognitionem, quam ille influxus, ſecus autem eſt ſi daret impedimentum, & alias non daret aliquam perfectionẽ,
H & tunc ad formam dicitur, quòd res non impedita eſt perfectior, quam impedita, quando impeditur circa id, quod eſt naturale per id, quod non eſt naturale, quia ſic ſolemus vocare impedimentum, & tamen in præſenti impedimentum fit quantum ad modum non naturalẽ, qui eſt perfici in eſſe ſeparato, & fit per id quod eſt naturale, ideſt per coniunctum eſſe ſenſibus, quod eſt animæ naturale, & ita non proprie vocatur impedimentum, ſed adiutorium, ideo non eſt deterius ſe habens quam ſi non eſſet anima impedita.

Sed adhuc inſtatur, perficietur magis anima per influxum a ſubſtantijs ſuperioribus, quàm per ſenſum, quia agentia ſuperiora ſunt excellentiora, quàm ſenſus. Dicendum, ꝙ non valet, quia licet agentia ſint digniora, non imprimunt rem digniorem quam ſenſus qui inferior eſt. Et cauſa eſt ex parte recipientis: nam anima propter ſui imperfectionem eſt nata recipere perfectius a ſenſibus
I quam a ſubſtantijs immaterialibus: nam ſi totam perfectionem intelligendi, quam in vniuerſali influunt ſuperiores ſubſtantiæ poſſet recipere anima, perfectius intelligeret quam accipiendo omnia, quæ influuntur a ſenſibus, & tamen propter paruitatem luminis animæ non ſufficit ipſa deducere ad particulare quicquid ſignatur per ſpecies vniuerſales influxas ei a ſuperioribus ſubſtantijs, ſicut in principijs, quæ pauca ſunt in virtute latẽt omnes concluſiones, ſed datis alicui principijs, non intelligit concluſiones propter paruitatem luminis intellectus, quouſque manuducatur ex principijs ad concluſiones, ita ergo licet plura, & altiora influant ſuperiores ſubſtantiæ in animam, quàm ſenſus, tamen illa influunt modo
K vniuerſali, per quem anima parum capax eſt, & ideo parum perficitur, ſenſus vero licet minora capiant, & præſentent animæ, tamen aliter illa præſentant, vt anima illa capere poſſit, quia particulariter repreſentant, & talis modus conuenit animæ propter imperfectionem virtutis ſuæ, vel luminis, ideo magis perficitur anima a ſenſu, quam a ſubſtantijs ſuperioribus, ſcilicet quia iſte modus eſt magis naturalis animæ.

An naturale ſit anima vniri corpori, & ſi ſic propter quæ.
Quæſt. DLXXVII.

EX prædictis autem ſequitur, quòd naturale eſt animę humanæ vniri corpori propter duo. Primo propter conditionem intelligendi. Secundo propter cõditionem eſſendi.

De primo patet, quia quælibet res appetit perfectionẽ A
ſuam, quæ eſt in operatione, ſed operatio animæ eſt intel
ligere, ideo cupit illum modum eſſendi, qui magis facit
ad intelligere. ſed perfectius anima intelligit vnita corpo
ri, quam ſeparata, vt oſtenſum eſt, ergo naturale eſt ani-
mæ vnitam eſſe corpori, & contra naturam eſſe ei eſſe ſe-
paratam. De ſecundo apparet, quia entia ſpiritualia ſunt
perfectiora entibus corporalibus, & media horum ſunt
entia partim ſpiritualia partim corporalia, in entibus au-
tem ſpiritualibus ſimpliciter illud eſt excellentius, quod
eſt totaliter vnum, in quo non diuiditur eſſe, & quod eſt,
neque actus, & potentia, ſed eſt purus actus, iſtud tamen
vnum eſt, ſ. Deus, ſub quo ſunt multi gradus ſubſtantia-
les ſpiritualiũ creaturarum, quæ ſunt puri ſpiritus, diſtin-
guuntur aũt per maiorem, & minorem virtutem ſpiritua
litatis, & quanto aliquis ſpiritus excellentior eſt, tanto ad B
intelligendum indiget paucioribus ſpeciebus, & illæ ſunt
vniuerſaliores, quia ex magnitudine virtutis per illud v-
niuerſale applicant ſe ad intelligendum plura particula-
ria, & ideo cum non ſit dare duas ſubſtantias ſpirituales
æquales ſpecialiter, quia quælibet continet vnam rationẽ
ſpeciei, oportet quod quælibet excedat alteram ſecũdum
gradum ſpiritualitatis, & virtutis maioris in intelligẽdo:
vnde quælibet habet virtutem maiorem, & ſpecies vni-
uerſaliores quam alia, & hoc donec veniatur ad aliquam
creaturam ſpiritualem, quæ non eſt nata intelligere vni-
uerſaliter ſingularia, ſed quamlibet rem per vnam ſpe-
ciem, & quia non ſunt tales ſpecies ſubſtantiarum pure
ſpiritualium, oportet illam accipere ex ſenſibus particu-
lariter, & ita vnietur corpori cuius eſt ſenſus. Etiam ne-
ceſſe eſt, quod deſcendendo per ſubſtantias ſpirituales C
perueniatur ad aliquam, quæ non ſit nata per ſe eſſe, ſed
habere rationem partis alicuius ſpeciei, & iſta erit anima
humana. Et patet, quia data quacunque ſubſtantia pure
ſpirituali quantumcunque imperfecta, quæ per ſe poteſt
eſſe ſpecies, aut continere totam rationem ſpeciei, neceſſe
eſt, quod illa ſit perfectior, quàm illa, quæ eſt ſpiritualis,
& non poteſt eſſe per ſpecies, ſed eſt pars ſpeciei, & talem
ſubſtantiam neceſſe eſt dari, quia alias maneret aliquis
gradus ſubſtantialis in entibus non impletus, ideſt fieret
aſcenſus in entibus ſine cõtinuatione, ſed falſum eſt, quia
iuxta Ariſtot. ſpecies ſunt, ſicut numeri, & tamen quili-
bet numerus addit ad alterum vnam vnitatem, & ita nõ
eſt aliquid diſcontinuum in eis, ſic ergo in ſpeciebus nul-
lus gradus ſubſtantialis perfectionis deficiet, alioquin nõ
eſſent, ſicut numeri, oportet igitur eſſe creaturam ſpiritua D
lem, quæ ita imperfecta ſit, vt debeat vniri corpori, vt cõ
ſtituatur inde ſpecies, & ita continuátur ſpecies, quia poſt
hominem qui eſt iſta ſpecies, ſequuntur deſcendendo cor
poralia entia animata ſecundum gradus ſuos perfectio-
nis ſubſtantialis, quouſq; perueniatur ad ens, quod nichil
habet de perfectione in actu ſecundum ſe, ſed eſt poten-
tia ad omnem perfectionem corporalem, & illud eſt ens
materia prima, & ſic iſta maximè diſtant. ſ. ens purus a-
ctus, quod non eſt in potentia ad aliquam perfectionem
recipiendam, & ens pura potentia, quod non eſt in actu
alicuius perfectionis ſecundum ſe, ſed ſecundum ſe eſt in
potentia ad omnia, & poſt illud non poteſt inueniri ali-
quod ens, ſed nichil, ſunt autem illa duo Deus, & ma-
teria prima.

Et ideo per hoc apparet ſolutio, ſi quis quærat, quare E
anima hominis ſic facta eſt, vt indigeret accipere a ſenſi-
bus, & non habet ſpecies inditas, vel concreatas, ſicut ha-
bent ſubſtantiæ ſeparatæ?

Dicendum enim quod ratio eſt, quia ipſa eſt talis gra-
dus eſſendi, vt aliter non poſſit conuenienter intelligere:
nam eſt infima in gradu ſpiritualitatis, & ideo non poteſt
intelligere per ſpecies vniuerſales, niſi imperfectè, & ta-
men appetit quælibet res perfectionem ſuæ operationis,
ideo tali modo debet anima eſſe, vt plenè intelligat quan
tum ipſa capax eſt ſecundum aliquem modum, non eſt
autem alius, niſi vt vtatur ſenſibus, ergo indiget accipere
ſpecies a ſenſibus. Et patet, quia ſi dentur ſibi ſpecies inna
tæ, erunt illæ vniuerſales, ita vt per eas non intelligat, ni-
ſi valde imperfectè, per ſpecies autem acceptas a ſenſibus
intelligit anima plenè, quia quarumlibet rerum accipit
ſpecies, ergo naturale eſt ei, vt indigeat accipere ſpecies
per ſenſus, & hoc ideo eſt, quia anima eſt infimi gradus
ſpiritualitatis, & habet minimam virtutem, ſiue lumẽ in-
tellectuale, & ideo non poteſt intelligere per ſpecies vni-
uerſales, niſi imperfectè, tales tamen ſunt ſpecies omnes
omnium ſubſtantiarum ſeparatarum, quia licet quarun-
dam ipſarum ſint ſpecies, vniuerſaliores, quàm aliarum,
tamen nullius earum ſunt ſpecies particulares .i. cuiusli-
bet rei vna ſpecies, quia iſta eſt conditio ſenſus, qui appre
hendit res ſecũdum eſſe materiale. in quo res ſunt diſtin-
ctæ per materiam. intelligentiæ autem habent eſſe imma
teriale, ideo ſpecies earum non ſunt ipſarum rerum ſecũ-
dum conditionem materialem, ſed ſecundum eſſe intel-
ligibile, & formale, & ideo non erunt ſpecies particula-
rium ſingulorum, quorum diſtinctio competit ad ratio-
nem materiæ, ſed ſpecies vniuerſales, quæ ſe habent ad
eſſe intelligibile, & formale. Animæ autem infimæ non
conueniunt tales ſpecies, ideo nichil conuenit, niſi accipe-
re a ſenſibus.

Quare anima non fuit ſuperioris gradus?
Quæſt. DLXXVIII.

SEd dicetur quare anima humana non fuit ſuperioris
gradus in ſpiritualitate, & virtute intelligendi, ita vt
poſſet habere ſpecies innatas vniuerſales, per quas
ſufficienter intelligeret, & ita non indigeret accipere a
ſenſibus? Dicendum, quod non potuit hoc fieri: nam ho-
mo eſt animal, ergo oportet animam ſuam eſſe corpori
vnitam, ſed neceſſe eſt animam vnitam corpori eſſe mi-
nimi gradus intellectualitatis, ideſt ſub quo non poſſit da
ri minor gradus animę, quia ſi dari poteſt, aut eſt in actu,
aut non, ſi non eſt in actu non erunt ſpecies, ſicut nume-
ri, ſed deerit aliquis gradus perfectionis ſubſtantialis, qđ
eſt abſurdum: ſi datur in actu, aut erit talis anima natu-
raliter vnita corpori, aut non, ſi eſt vnita, dabitur alia ſpe
cies naturæ rationalis corporeæ infra hominem, & fal-
ſum eſt, quia nulla eſt cum infra hominẽ ſtatim ſint bru-
ta. Si autem ſit anima naturaliter ſeparata, ideſt quę nun
quam fuit vnita corpori, neque eſt ſibi naturale vniri, eſt
maius inconueniens, quia ſubſtantia naturaliter ſeparata
eſt perfectior, quam intellectus coniunctus, cum illa non
indigeret vniri, & iſte indiget vniri: Oportet igitur ani-
mam vnitam eſſe infimi gradus intellectualitatis, & ta-
men talis non poteſt habere in ſeipſa naturaliter ſpecies,
per quas intelligat, cum ſit imperfectioris gradus indige-
re ſpeciebus ſumptis deforis: ergo naturale eſt animæ hu
manæ accipere per ſenſus.

Secundo patet, quia anima non vnitur naturaliter cor-
pori, niſi ad ſuam perfectionem, & tamen ſi corpus non
acciperet ſpecies, ex quibus haberet cognitionem, quæ eſt
perfectio animæ, nullam perfectionem acciperet a corpo
re, ideo non vniretur ei: ergo ad hoc, quod anima vnia-
tur corpori naturaliter, oportet, quod talis ſit, quæ perfici
poſſit in corpore, & indigeat illa perfectione, & ideo il-
lam appetat, & propter eam cupiat corpori vniri, ſi tamẽ
habeat ſpecies vniuerſales, & per illas ſit ſufficiens intel-
ligere non accipiendo a corpore, nullam perfectionẽ ac-
cipiet ab eo, ergo non poteſt talis eſſe anima humana.

Tertio, quia ſi talis anima non indigens corpore vni-
retur corpori a Deo, nullam inclinationẽ haberet ad cor-
pus, cum nullum bonum accideret ei ex corpore, ſed po-
tius impediretur in ſua actione naturali, ſicut nunc ani-
mæ noſtræ impediuntur recipere influentiam ſuperiorũ
propter vti ſenſibus, vt ſupra oſtenſum eſt, & ideo mane-
ret violenter in corpore, ſicut in carcere, & nullum eſt ma
ius inconueniens, taliter enim ſunt alligatæ animæ dam-
natorum igni inferorum, & ex hoc eſt tota pœna ipſarũ,
vt declaratum eſt ſupra.

Quarto, quia neque videtur eſſe poſſibilis talis alliga-
tio: nam ad hoc, quod ſit homo, oportet, quod ſit anima
eius, quæ ſit pars eius, & ſit forma corporis, & nata vniri
formaliter corpori, vt pars ſpeciei, quod autem habet in
ſe totalitatem ſpeciei impoſſibile eſt, vt ſit forma, cum
omnis forma compoſitionis ſit pars, & tamen ſubſtantia
ſpiritualis, quæ habet in ſe complementum ſuæ operatio-
nis

tator 3. de Anima, & iſta multum accedit ad conuenientiam cum intellectu pluſquam aliæ vires organicæ, & ſine illa non fit intellectio, & verum eſt quod iſta vis corrumpitur cum corpore, quia perit organum eius, & ipſa ſolum habet eſſe in organo, vnde actus intelligendi, qui fit præſuppoſita illa, ſcilicet, per abſtractionem a phātaſmatibus perit pereunte corpore, ſed eſt alia intellectio ſine intellectu paſſiuo, ſcilicet, in ſola receptione animæ ſeparatæ a ſubſtantijs ſuperioribus, & iſte actus non ceſſabit ablato intellectu paſſiuo, ſed tunc efficacior erit.

Ad quartum dicendum, quod non eſt omnino talis habitudo animæ, ideſt, intellectus ad phantaſmata, qualis eſt viſus ad colores: nam habitudo viſus ad colores eſt neceſſaria, cum impoſſibile ſit ſine colore, ideſt, ſine qualitate viſibili aliquid videri, & tamen ſine phantaſmate poteſt aliquid intelligi in anima ſeparata. Ariſtot. autem locutus eſt de anima coniuncta, quia hunc ſolum ſtatum ipſe tetigit, ſtatum autem animæ ſeparatæ non expoſuit, immo non dixit apertè, an manerent animæ poſt ſeparationem a corpore, de coniuncta autem verum eſt, quod ſine phantaſmatibus non fit intellectio in ea, & tamen in anima ſeparata non fiet intellectio, ſecundum phantaſmata, quia neque phantaſmata habebit, neque illis indigebit, ſed ſecundum ſpecies receptas ab intelligentijs ſuperioribus intelliget: ergo non accipitur ab Ariſtotele intellectus ſimpliciter, ſed coniunctus & vt coniunctus: nam intellectus Angelicus, qui nunquam eſt coniunctus, nunquam indigebit, neque vtetur phantaſmatibus, intellectus autem animæ ſeparatæ, quando fuerit ſeparata, non vtetur phantaſmatibus, licet nunc vtatur illis, quando anima eſt coniuncta.

Ad quintum dicunt aliqui, quod anima non habet ſimpliciter perfectius eſſe in corpore, quam cum ſeparata eſt, ſed anima vt eſt forma, dicunt, quod habet eſſe perfectius in corpore, quam ſeparata, quia cum èſt in corpore eſt forma, cum autem eſt ſeparata non eſt forma, & tamē anima vt eſt intellectus, dicunt quod perfectius eſſe habet extra corpus, quam in corpore. cum corpus impediat operationem animæ, & cum ſeparata eſt, non impeditur, ſic patet Sapient. 9. cap. Corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & terrena habitatio deprimit ſenſum multa cogitantem. q. d. non poteſt eſſe multa cogitatio animę in corpore, quod eam aggrauat, & deprimit, & dicūt hoc verum eſſe, niſi anima ſit in corpore, quod ei totaliter ſit ſubditum, quia ibi non impedietur anima in operatione ſua per corpus. Aliter poteſt dici, & melius, quod non eſt verum, quod anima ſit perfectior ſeparata, quam coniūcta, & ideo concedendum eſt, quod dicitur, quod ſit anima perfectior coniuncta, quam ſeparata, quia perfectio rei eſt in operatione ſua. Eſt autem operatio animæ intelligere, ideo ille ſtatus facit animam ſimpliciter perfectiorem, ſecundum quem ipſa perfectius intelligit, ſed cum eſt coniuncta, intelligit plene, quia intelligit res ſingulas, cum autem eſt ſeparata intelligit imperfectè, quia intelligit per ſolas ſpecies vniuerſales, per quas non poteſt deducere ſeipſam in particularia determinatè, vt ſupra oſtēſum eſt, ideo ſicut cognitio determinata eſt perfectior, q̃ vniuerſalis, & confuſa, ita cognitio animæ coniunctæ eſt perfectior, quam ſeparatæ, & ipſa anima ſeparata eſt imperfectior, quam coniuncta, & hoc eſt verum, quantum ad cognitionem, quæ eſt per receptionem a ſubſtantijs ſuperioribus, ſecus ſi accipiatur quantum ad cognitionem ex gratia, quia illa eſt animarum beatarum, & eſt excellentior, quam cognitio animæ coniunctæ, ſed neque in hoc eſt exceptio, quia ſi fuerit beatitudo animæ coniunctæ, ſicut & ſeparatæ non erit minor cognitio animæ coniunctæ, quam ſeparatæ, ideo ſimpliciter etiam quātum ad intelligere eſt perfectior ſtatus animæ coniunctæ, quā ſeparatæ. Ad id quod dicebatur eſt reſpondendum, ſcilicet, quod licet anima impediatur in intelligere, non eſt imperfectior coniuncta, quam ſeparata. Eſt enim duplex impedimentum, ſcilicet, quantum ad perfectionem operationis, & quantum ad continuationem eius, anima per hoc quod eſt ſeparata, eſt liberior ad continuationem intellectionis, ſed non perfectionis actus, & e contrario: nā anima vt eſt ſeparata non habet aliquod impediens con-

A tinuationem actus intelligendi, ſed ſemper intelligit, & indeſinenter, quia ſi ſemel intelligit ſemper intelligit, cū non ſit ei aliquid coniunctum, vel accidens, quod interrumpat actus continuationem, cum autem eſt anima coniuncta, impeditur quantum ad continuationem actus ex conditione corporis propter indiſpoſitionem organorum: nam ad intelligere nunc non ſolum requiritur accepiſſe ſpecies per ſenſus, ſed etiam fieri conuerſionem actualem ad phantaſmata, & organis impeditis non ſit talis conuerſio, aut non conuenienter, & hoc ex multis cauſis accidit, & hoc eſt quod dicitur, corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & deprimit ſenſum multa cogitantem. i. facit ceſſare a magna cogitatione interrumpendo illam, ſed non impeditur quantum ad perfectionem intellectionis, ſed potius econtrario, quia perfectius intel-

B ligit anima coniuncta exiſtens quam ſeparata, vt dictum eſt. Sed comparando iſta duo. ſ. perfectionem, & continuationem, inuenitur ſimpliciter excellentior operatio, quæ eſt perfecta propter determinationem intellectionis, vt tollitur confuſio, quam illa, quæ eſt continuata, cum non ſit determinata, ſed confuſa: nam vt dr̃ 1. Ethicorum: Non eſt melius, quod eſt diuturnius, aut perpetuum eo quod eſt vnius diei, & ideo ſimpliciter eſt perfectior anima, vt eſt coniuncta, etiam quantum ad intelligere, quam vt eſt ſeparata.

Ad ſextum dicendum, quod anima cum creatur, vel infunditur, eſt vt tabula raſa, quia non ſunt ei aliquæ ſpecies inditæ, vel concreatæ, ſed debet eas accipere ex ſenſu, & quia nondum habuit ſenſus, non poteſt habere ſpecies, & conſequenter nullam intellectionem, ſed poſtea

C accipit per ſenſus ſpecies, & inde habet cognitionem.

Cum autem dicitur de animabus puerorum defunctorum in vteris maternis, dicendum quod non habuerunt hic aliquas ſpecies, vel phantaſmata, ex quibus intelligerent, ſed cum ſeparantur habent modum intelligendi naturalem ex influxu ſubſtantiarumq́ ſuperiorum, a quibus habent ſpecies, & per illas eſt intelligere illarum, quod eſt permanens, & continuum, licet ſit imperfectum, inquantum eſt vniuerſale, ideſt, per ſpecies vniuerſales, & non poſſunt ſe ex illis deducere in cognitionem rerum particularium, & determinatè, & ita nulla anima ſeparata erit, quæ non habeat intelligere, quia nulli poteſt deeſſe ille modus intelligendi, per influxum ſubſtantiarum ſuperiorum.

Ad ſeptimum dicendum, quod ad hoc anima vnitur

D corpori, vt ibi perficiatur ſcientia, & virtute, & tamen nō ſequitur, quod etiam ſi nunquam corpori vniretur non intelligeret: nam acciperet ab intelligentijs ſuperioribus, & ſic intelligeret, & poſtquam ſeparatur, etiam intelligit per eundem influxum. Eſt autem verum, quod perfectius intelliget cęteris paribus anima, quæ hic fuit perfecta ſciētijs in corpore, quam illa, quæ nullam ſcientiam, aut cognitionem habuit, & tamen vtraque intelliget, quia neutri earum deerit influxus ille ſpecierumq́, per quas omnes animæ ſeparatæ intelligere poterunt.

Ad octauum dicendum, quod anima ſeparata intelliget, & ſuum intelligere erit eiuſdem rationis cum intelligere quod nunc habet, & per eaſdem potētias intelligit, ſcilicet, per intellectum eundem numero, qui manet in anima coniuncta, & ſeparata, & verum eſt, quod ſi va-

E riatur obiectum, variabitur potentia, & operatio. Cum vero dicitur, quod eſt aliud, & aliud obiectum, dicēdum quod etiam idem obiectum manet intellectus animæ ſeparatæ, & coniunctę, & quando dicitur de phantaſmatibus, dicendum, quod phantaſmata non ſunt abſolutè obiecta intellectus, ſed ſolum vt ſunt illuſtrata per lumen intellectus agentis, ideſt, ſunt facta actu intelligibilia, & tunc non differunt ſecundum rationem a quibuſcunque ſpeciebus intellectus, ſiue influantur ab intelligentijs, & ſint vniuerſales, ſiue ſint particulares, ideſt, pro ſingulis rebus ſingulæ ſpecies, eadem enim ratio formalis eſt omnium iſtarum ſpecierum, licet non ſit idem modus, ideſt, vniuerſalitatis, & determinationis, & tamen potētiæ differunt penes formalem differentiam obiectorum: ergo non differret potentia intellectiua in anima ſeparata, & coniuncta, cum ſit eadem ratio formalis obiecti.

Ad

Ad nonum dicendum, quod non eſt de ratione animæ intellectiuæ, vt reſpiciat phantaſmata, ſed conuenit ei ex conditione coniunctionis, cum anima coniuncta nõ poſſit intelligere, niſi per ſpecies acceptas a ſenſibus, & ibi ſunt phantaſmata. & tunc intellectus agẽs eſt, vt illuſtret phantaſmata, faciendo ea actu intelligibilia, & intellectus poſſibilis eſt, vt recipiat phantaſmata facta intelligibilia in actu, in anima ſeparata manent intellectus agẽs, & poſſibilis. & habent operationes præcedentibus conformes, non tamen reſpectu phantaſmatum, quia nulla manent in anima ſeparata, ſed reſpectu ſpecierum influxarum a ſuperioribus ſubſtantijs, quia intellectus agens circa illas operatur, vt faciat eas intelligibiles actu, intellectus autem poſſibilis operatur, vt eas recipiat: nam ſicut phantaſmata non conueniunt intellectui potentiali, niſi per intellectum agentem illuſtrarentur, quia alias habẽt conditionem materiæ, ita & ſpecies influxæ a ſubſtantijs ſuperioribus non conueniunt propter ſuam vniuerſalitatem intellectui potentiali, vt poſſit per eas intelligere, niſi per lumen intellectus agentis aliqualiter determinarentur, & traherentur ad particularia, & ita intelliguntur, & ſic quanto maius fuerit lumen intellectus agentis, magis determinantur ſpecies illæ ad particularia, & perfectius intelligit anima, vt ſupra dictum eſt, & ideo intellectus agens, & poſſibilis etiam in anima ſeparata faciunt ad intellectionem.

Ad decimum dicendum, quod vnius rei vnica eſt operatio. & ideo, cum anima ſeparata, & coniũcta ſit eadem anima, habet eandem operationem, & quia intelligere eſt operatio ſua, manet eadem intellectio in ſeparata, & coniuncta. Et cum dicitur quod intelligere per phantaſmata eſt vna operatio, & intelligere ſine phantaſmate, eſt alia operatio, negandum eſt, quia operatio animæ intellectiuæ eſt intelligibilia actu intelligere, & non differt quomodo illa ſint facta intelligibilia actu, ideſt, an per ſe ſint actu intelligibilia, vel per operationem præcedentem fiant intelligibilia actu, & an iſta intelligibilia ſint accepta a phantaſmatibus, vel a Deo, an ab intelligentijs influxa, vel quomodolibet accepta, cum enim obiectum intellectus ſit intelligibile actu, & intelligere ſit operatio circa illud obiectum, erit operatio vna, ſed tam anima coniuncta, quam ſeparata intelligit intelligibilia actu, ergo vtriuſque eſt operatio eadem.

Ad vndecimum concedendum eſt, quod anima ſeparata nõ intelligit per eſſentiam ſuam, quia Dei ſolius eſt, neque etiam intelligit per eſſentiam rerum intellectarũ, neque etiam per ſpecies concreatas, vt Plato volebat, quia nullæ tales ſunt, etiam non per ſpecies acquiſitas, quia illę non manent. Cum vero obijcitur contra ſpecies Platonis, concedendum eſt, quod ſi naturaliter eſſent inditæ, vel concreatæ, non impediretur anima intelligere per eas per vnionem ad corpus, & ideo dicendum quod nullæ tales ſunt, quales poſuit Plato, ſed eſt anima nuda, ſicut tabula raſa quouſque repleatur ſpeciebus acceptis a ſenſu, ſicut Ariſtot. vult.

Ad duodecimum eſt concedendum, quod per vnionẽ ad corpus, quæ eſt naturalis, impeditur vſus ſpecierum concreatarum, ſi aliquæ tales eſſent, ſed non ſunt. Eſt tamen verum, quod anima capax eſt ſpecierum influxarũ a ſubſtantijs ſuperioribus, quæ naturaliter influunt in animam, ſed impeditur receptio iſta ſpecierum per vnionẽ animæ ad corpus, & maxime per vſum ſenſuum: nam aliquando dormientes, quia non operantur per ſenſus, recipiunt influxus a ſubſtantijs ſuperioribus, & ideo in dormientibus fiunt quædam ſomnia, quæ naturaliter pertinent ad diuinationem, eo quod tunc recipiunt ſpecies a ſuperioribus intelligentijs, a quibus non recipiunt dum vigilant, quia tunc recipiunt per ſenſum, & per prædictas ſpecies influxas recipiunt intellectiones quarundam rerum occultarum, quas alias non poterant intelligere: etiã in alienatis a mẽte fit eadem receptio a ſuperioribus ſubſtantijs, quia tunc non recipiunt a ſenſibus, vel non immutatur anima ſecundum illam receptionem, & ideo eſt liberum recipere tunc ſpecies, quæ ſemper influuntur a ſuperioribus, ſed pro tanto impeditur anima coniuncta regulariter recipere a ſuperioribus ſubſtantijs, quia natu-

F rale eſt magis animæ vnitam eſſe, & recipere a ſenſu, quã ſeparatam eſſe, & recipere ab intelligentijs, & ideo non eſt mirum impediri id, quod eſt minus naturale per id, quod eſt naturale, maxime quia recipere a ſubſtantijs ſeparatis non eſt ſimpliciter naturale animæ, ſed naturale inquantum eſt ſeparata, vel quandiu fuerit ſeparata.

Ad tertiumdecimum dicendum, quod animæ ſeparatæ eſt naturale intelligere per ſpecies acceptas a ſubſtãtijs ſuperioribus. De ſpeciebus autem acceptis dum eſſet coniuncta, dicendum, quod aut vocantur ſpecies .i. phãtaſmata, aut ſpecies .i. intelligibiles. Si primo modo nullæ tales manent in anima ſeparata, quia neque ſunt ibi organa, in quibus ſint phantaſmata. Si ſecundo modo poſſunt manere ſpecies aliquæ, & per illas poteſt intelligere anima ſeparata, & tamen non ſolum intelligit per illas, ſed **G** etiam per ſpecies influxas ab intelligentijs. Cum autem dicitur de paruulis, qui nullas acceperunt ſpecies in corpore, dicendum quod eſſet inconueniens ſi anima ſeparata non poſſet intelligere, niſi per ſpecies acceptas in corpore, ſed falſum eſt, quia primus intelligit per ſpecies influxas ab intelligentijs, & per illas poteſt intelligere anima, quæ nullas ſpecies accepit in corpore, talem intellectionem habent animæ paruulorum defunctorum in vteris maternis.

Ad decimumquartum dicendum, quod non ſequitur, quod anima ſeparata non intelligat per ſpecies, quas accepit in corpore, ſed ſequitur quod non intelligat ſolum per ſpecies, quas accepit in corpore. Eſt enim verũ, quod animæ ſeparatæ intelligunt aliquid de pœnis, & præmijs poſt ſeparationem, quia experiuntur pœnas, aut gaudia, **H** & aliqua, quæ non cognouerunt in corporibus, & tamen dicendum, quod animæ ſeparatæ non cognoſcunt ſolum per ſpecies, quas habuerunt in corporibus, ſed etiam per ſpecies influxas a ſuperioribus intelligẽtijs, & ita poſſunt intelligere aliqua, quæ intellexerunt hic, & aliqua quæ non cognouerunt hic.

Ad decimumquintum dicẽdum, quod intellectus poſſibilis intelligit per ſpeciem intelligibilem exiſtentem in eo actu intelligibilem, ſunt autem ſpecies intelligibiles tripliciter in intellectu poſſibili. Primo modo in potentia ſolum, & tunc homo eſt intelligens ſolum in potentia, & indiget aliquo reducente in actu, ſiue per doctrinam, ſiue per ſtudium, aut lumen intellectus agentis ad hoc, qđ actu intelligat. Quandoque autem eſt ſpecies intelligibilis in actu perfecto, & iſte eſt ſecundus modus, & tunc **I** intelligit homo in actu. Tertio modo ſunt ſpecies modo medio in intellectu, ideſt, inter potentiam, & actum, & hoc modo ſunt in habitu, & tunc homo eſt taliter, quod licet non intelligat actu, poteſt intelligere actu quandocunque voluerit, & iſto modo manent ſpecies acquiſitæ in intellectu poſſibili, quando non intelligit in actu. Verum eſt ergo, quod ſpecies intelligibiles non manent in actu perfecto, niſi quandiu durat actus intelligendi, & ceſſante actu intelligendi non manent ſpecies intelligibiles actu perfecto, manent tamen intelligibiles in habitu, & ideo quandocunque voluerit habens illas ſpecies habitu intelligere, per illas intelliget.

Ad decimumſextum dicendum, quod anima coniuncta intelligit per ſpecies intelligibiles conuertendo ſe ad phantaſmata, cum autem fuerit ſeparata, intelligit per **K** ſpecies intelligibiles non conuertendo ſe ad phantaſmata. Et hoc patet, quia anima ſeparata intelligit per ſpecies, quas accepit in corpore, & per ſpecies influxas ab intelligentijs poſt ſeparationem. Si autem accipiatur de ſpeciebus influxis, patet quod non debeat intelligere anima per illas conuertendo ſe ad phantaſmata, eo quod illæ ſpecies non fuerunt abſtractæ a phantaſmatibus, ideo ad intelligendum actualiter per illas non oportet reſpicere phantaſmata. Si accipiatur de ſpeciebus, quas anima acquiſiuit in corpore, non oportet quod anima ad intelligendum per illas conuertat ſe ad phantaſmata, quia conuerſio illa non eſt de neceſſitate intellectionis, ſed eſt de conditione ſtatus, ſcilicet, quia de conditione animæ coniunctæ eſt alligatam eſſe ſenſibus, & ideo ad phantaſmata reſpicere, ſeparata autem non eſt cõiuncta ſenſui, ideo neque phantaſmata reſpicit, & ſatis eſt ad eſſe operatio-

nem vnam, quod ſit obiectum idem, eſt autem obiectum intellectus ipſum intelligibile actu, ſed ad eſſe intelligibile actu non differt, an ſit acceptum intelligibile a phantaſmatibus, vel vnde, ideo neque erit neceſſaria conuerſio ad phantaſmata, quia idem obiectũ formale eſt vtrobique, ſed manente obiecto formali, manere poteſt operatio eadem, ideo manet etiam ſi non fiat conuerſio ad phantaſmata.

Ad decimumſeptimum dicendum, quod vnumquodque receptiuum habet proprium agens, & ideo anima cum naturaliter debeat eſſe coniuncta, quia eſt pars ſpeciei, & vt ſeparata non eſt pars, eſt ei naturale non ſeparatam eſſe, ſed dum coniuncta eſt naturale eſt ei recipere a ſenſu, ideo ſimpliciter agens naturale in animam eſt phantaſma, accidit autem animam ſeparari, quod non fit naturaliter, ideſt, ex inclinatione, ſed violenter, & ideo tunc competit ei alius modus recipiendi, & aliud agens, ſcilicet, ſpecies influxæ ab intelligentiis, & non eſt mirũ, quod ſint duo agentia circa intellectum, quia ſecundum duos ſtatus eſt anima velut duo receptiua. Aliter poteſt dici, quod eſt vnum agens, & vnum receptiuum: nam immediatũ agens in intellectum, eſt intelligibile in actu, & illud non differt vnde acceptum ſit, ideſt, an a ſenſu, vel ab intelligentiis, & ideo anima ſiue accipiat a phantaſmate, ſiue non, eſt vnum receptiuum, & phantaſma, & ſpecies accepta ab intelligentijs, eſt vnum agens in intellectum.

Ad decimumoctauum dicendum, quod ad actionem intelligendi non concurrunt agentia ſuperiora, & inferiora, quaſi ſimul ipſa moueant, neque etiam eſt neceſſe inferiora agentia, ideſt, phantaſmata agere ad intellectionem, ſed hoc accidit ex conditione ſtatus: nam anima, vt eſt coniuncta non poteſt accipere niſi ex phantaſmatibus, vt vero eſt ſeparata accipit ſpecies ab intelligentiis. Si autem eſſet ſubſtantiale ad intelligere accipere ex phãtaſmatibus, non poſſet anima intelligere, ſiue coniuncta, ſiue ſeparata eſſet, niſi per phantaſmata, & tamen accipere ex phantaſmatibus conuenit ſolum ex ſtatu, ideo anima ſeparata intelligit ſine phantaſmate.

Ad decimumnonum dicendum, quod inter ſubſtãtias ſeparatas, & animam humanam non eſt proportio adæquationis: eſt tamen aliqua proportio, ideſt, aliqua habitudo eſt, ſub qua poſſit intelligentia mouere intellectum humanum, & intellectus moueri ab intelligentia, & hoc ſufficit ad aliqualem actionem. Aliter poteſt dici, quod inter intelligentias, & animam ſeparatam non eſt proportio, & tamen ex hoc non ſequitur, quod nulla actio fit in animam ab intelligentijs, ſed ſequitur quod non ſit perfecta, & ita eſt, quia cognitio quam anima habet per ſpecies influxas ab intelligentijs eſt imperfecta, cum ſit indeterminata: cognitio autem quæ eſt ex ſenſu, eſt determinata, quia eſt per particularium, & ſingularium rerum ſpecies, vt dictum eſt.

An anima ſeparata intelligat per ſpecies, quas accepit in corpore abſtrahens a phantaſmatibus?
Quæſt. DLXXX.

QVæritur, an anima ſeparata per ſpecies, quas accepit in corpore, abſtrahens a phantaſmatibus intelligat, poſtquam fuerit ſeparata. Aliqui dicunt, quod non, quia ſpecies abſtractæ a phantaſmatibus ſunt eiuſdem rationis in anima coniuncta, & ſeparata, cum maneant eædem numero, & tamen nunc per ſpecies intelligibiles non poteſt intelligere aliquis ſine actuali conuerſione ad phantaſmata, & patet, quia læſo organo phãtaſtico impeditur anima a conſideratione eorum, quæ prius ſciuit, & accepit a ſenſu, ſed in anima ſeparata nulla phantaſmata manent, neque de nouo fieri poſſunt, ergo non poterit anima per ſpecies conſeruatas in ea intelligere. Secundo, quia ex ſimilibus actibus ſimiles habitus relinquuntur, ſed nunc acquirimus habitus intelligendi ex actibus intelligendi, quibus anima abſtrahit a phantaſmatibus: ergo habitus ſcientiæ acquiſitæ non inclinat niſi in ſimiles actus: cum ergo tales actus intelligendi nõ poſſint eſſe in anima ſeparata, ſcilicet, accipiendo a phan-

A taſmatibus, non poterit anima per ſcientiam hic acquiſitam, vel per ſpecies a ſenſibus acceptas intelligere.

Tertio, quia natura non facit aliquid ſuperfluum, & non facit natura aliquid per duo, ſi poteſt illud facere per vnum, ſed anima ſeparata poteſt intelligere per ſpecies acceptas a ſuperioribus ſubſtantijs, ergo nõ intelliget per aliquas ſpecies a ſenſu acceptas.

Quarto, quia impoſſibile eſt duas formas eiuſdem ſpeciei eſſe in eodem ſubiecto, ſed anima ſeparata recipiet aliquas formas intelligibiles ex influentia ſubſtantiarum ſuperiorum, ergo non poſſunt remanere in ipſa formę intelligibiles earundem rerum acceptæ a ſenſibus.

Quinto, quia intellectus noſter ex eo actu intelligit, quia forma intelligibilis in eo actu exiſtit, ergo poſtquã deſiſtit actu intelligere, forma intelligibilis non manet B actu in eo, & ideo cum anima ſeparata per hoc, quod ſeparata fuit ab homine per mortem deſijt eſſe actu intelligens, quia non poteſt continuari idem actus ſine interruptione in viuente, & mortuo, ergo per hoc quod deſijt anima intelligere actu ante ipſam ſeparationem vel in ipſa, deſierunt ſpecies eſſe eædem numero, quæ prius erãt, ideo iam nunquam erunt illæ in anima, neque per illas intelliget.

Sexto quia conſiderare illud, cuius ſciẽtiam quis prius habuit, videtur pertinere ad memoriam, vel reminiſcentiam, ſed deſtructo corpore anima nõ reminiſcitur vt dicitur 1. & 3. de Anima, ergo nõ poterit intelligere anima ſeparata per ſpecies, quas hic accepit, quia illud eſt reminiſci, quod non conuenit animæ ſeparatæ.

Alij dicunt quod ſpecies intelligibiles acceptæ a ſenſi- C bus manent in anima ſeparata, quia dicit Philoſophus ꝙ anima eſt locus ſpecierum, & loquitur de anima intellectiua, ſed locus conſeruat locatum, ergo ſpecies acceptæ a ſenſibus conſeruantur in anima intellectiua, & ſic poteſt per eas intelligere quando fuerit ſeparata a corpore, cum retineat illas apud ſe.

Secundo quia finis manet etiam remotis eis, quę ad finem ſunt, ſed ſenſus ordinantur ad cognitionem animæ intellectiuæ ſicut ad finem, inquantum a ſenſibus anima cognitionem accipit, ergo cognitio, quam anima accepit a ſenſibus, manet in ea etiam deſtructis ſenſibus, & ita manebunt ſpecies in anima ſeparata.

Tertio, quia id, quod in aliquo recipitur ad modum recipientis recipitur, & non ad modum rei receptæ, ſed anima intellectiua eſt incorruptibilis, & perpetua; ergo quod D recipitur in ea recipitur, vt perpetuo conſeruabile in ipſa. Cum ergo receperit ſpecies intelligibiles dum eſſet in corpore, neceſſe erat, quod maneant in ipſa poſt ſeparationem, ſed fruſtra eſſet manere niſi per eas intelligeret anima, ergo anima ſeparata intelligit per ſpecies, quas accepit dum eſſet in corpore.

Dicendum quod circa ſpecies intelligibiles an maneãt in anima ſeparata eſt vna opinio, quæ oritur ex opinione Auicennæ. ſ. quod intellectus poſſibilis non reſeruat ſibi aliquas formas poſtquam deſinit actu intelligere. Et dicunt etiam eſſe, quia formæ intelligibiles non poſſunt eſſe in actu in intellectu poſſibili, niſi vt in vi apprehendente, non autem vt in vi conſeruante; per quem modum aliquid eſt in potentijs ſenſitiuæ partis, qui dicuntur theſauri ſicut memoria & imaginatio, ſed dicunt quod intelle- E ctus poſſibilis cum conuertit ſe ad intelligentiam agentem, quam ponunt ſeparatam, accipit ſpecies intelligibiles ex influentia eius cuius eſt formas a phantaſmatibus abſtrahere, & ponere eas in intellectu poſſibili.

Et cum deſinit intellectus poſſibilis conuertere ſe ad intellectum agentem, formæ illæ deſinunt eſſe in illo, ſicut forma viſibilis deſinit eſſe in oculo, cum oculus deſinit ſe conuertere ad rem viſam, & ideo dicunt quod oportet, quod ſi intellectus poſſibilis iterum velit conſiderare, quod prius conſiderauit, conuertat ſe de nouo ad intellectum agentem, & de nouo ſpecies intelligibiles accipiat. Iſta eſt opinio Auicennæ, & ſecundum hoc neceſſe eſt ꝙ in anima ſeparata nullæ ſpecies maneant, quæ hic fuerũt acceptæ ex ſenſibus, quia non manent niſi inquantum repræſentantur in intellectu poſſibili, quandiu durat illa conuerſio eius actualis ad intellectum agentem, ſed illa

conuer-

conuerſio neceſſe eſt quod ante mortem, aut ſaltem per F mortem interrumpatur, ergo deſinent tūc omnes ſpecies eſſe in anima, & ſic nullæ reſeruabuntur, per quas anima ſeparata intelligere poſſit.

Etiam dicunt quod in anima ſeparata nullo modo manet ſcientia acquiſita in corpore quantum ad actum, neque quantum ad habitum.

Sed dicendum quod iſta poſitio non ſtat, primo quia contrariatur ſententiæ Ariſt. dicit enim ille quod anima eſt locus ſpecierum, locus autem dicit rem conſeruatiuā, ſed conſeruatio non dicit ſolam actualem repræſentationem, immo permanentiā, ideo in intellectu manent ſpecies velut in conſeruatiuo naturali, & ſic ſunt etiam poſt actualem conuerſionem & intellectionē, cum igitur poſſint manere ſine actu intelligendi, poterunt manere etiā in anima ſeparata. G

Secundo quia ex quo ſpecies intelligibiles impreſſę fuerint in intellectu, non videtur eſſe aliqua cauſa veriſimilis eas aboleri, aut ceſſare eſſe ibi, niſi aliqua cauſa fuerit corrumpens, quia idem fit de forma impreſſa in materia, non enim aboletur per ſe, ſed ab aliquo corruptiuo, & tamen nobilius imprimuntur formæ intelligibiles in anima, quam formæ materiales in materia, ergo non eſt veriſimile quod ibi ceſſent eſſe, niſi aliqua cauſa corrumperet eas: multæ ergo manebunt; quia non accidet eſſe cauſas corrumpentes omnes ſpecies.

Tertio quia iſta poſitio repugnat ſententiæ Aug. dicit enim partem mentis eſſe memoriam, & ſic in ea manent ſpecies intelligibiles in intellectu animæ ſeparatæ.

Quarto non ſtat prædicta poſitio quantum ad id quod dixit non manere habitum ſcientiæ in anima ſeparata, H nam dato quod non manerent ſpecies intelligibiles in anima, ſicut Auicenna voluit, non tolleretur, quin maneret habitus, quia Auicenna vult quod licet ſpecies intelligibiles non maneant in anima ſeparata, neque maneāt in intellectu poſſibili coniuncto niſi cum ſe conuertit actualiter ad intellectum agentem, & actu intelligit, vult tamen quod remaneat in eodem intellectu poſſibili quędam habilitatio ad facilius ſe conuertendum ad recipiendum ſpecies ab intellectu agēte, ratione cuius dicit quod non oportet quod ſemper aliquis ita laboret ad aliquid intelligendum, ſicut cum de nouo didicit, vel inuenit, & habilitas hæc nichil aliud eſt quam habitus ſcientiæ: ergo manet habitus pereuntibus ſpeciebus, & ſic etiam in anima ſeparata manebit huiuſmodi habitus vt paratior ſit ad recipiendum influentiam & cognitionem ſuperioris I ſubſtantiæ illa anima, quæ in hoc mundo fuit perfecta habitu ſcientiæ quam illa, quæ nullum habitum habuit, nec cognitionem.

Dicendum ergo aliter, quod ſpecies intelligibiles remanent actu in anima poſtquam intelligere deſierit, & ex actu intelligendi præcedente relinquitur maior habilitas ad recipiendum ab intellectu agente, & ſic per minorem operationem eius efficitur magis in actu intellectus poſſibilis, quam prius per magnam, aut multas operationes, influxus eius in intellectum poſſibilem.

Et dicendum quod vtrunque manebit in anima ſeparata, & vtroque vti poterit intelligendo, ſcilicet quod tā ſpecies mouebunt & proficient ad intelligere, & ipſa habilitas reddet animam promptiorem ad intelligendum, ſiue per ſpecies acceptas in corpore, ſiue per ſpecies influē- K tes ab intelligentijs.

Sed alio modo ſe habet anima ſeparata ad ſpecies intelligibiles in ea manentes, quam cum eſt coniūcta, quia anima coniuncta corpori non poteſt aliquid conſiderare, neque per ſpecies acquiſitas acceptas a ſenſibus, neq; per influxum factum a ſubſtantijs ſuperioribus, ſicut fit in reuelationibus, niſi per actualem conuerſionem ad phātaſmata, ſicut dixit Ariſtoteles, oportet intelligentem phantaſmata ſpeculari. Et hoc fit propter perfectam coniunctionem animæ ad corpus, ita vt reddant vnum ſpeciem, ideo nō poterit anima intelligere aliquid niſi per id, quod a corpore acceptum eſt, quia alias eſſet anima ſeparata ſimpliciter quantum ad illum actum a corpore, quod eſt inconueniens, quia tunc cum homo ſit ex anima & corpore, ſi aliqua operatio animæ eſſet, & non per applica-

F tionem, vel per conuerſionem ad id quod corporis eſt, illa eſſet operatio nō humana, & hoc abſurdum eſt. ſ. quod operatio excellentiſſima in corpore hominis non eſſet humana. i. intelligere. Fit ergo conuerſio intellectus ad phātaſmata ad quamcunque intellectionem, & tunc apparet quod eſt intelligere operatio coniuncti & non animæ tantum vt eſt ſeparata, & ideo anima coniuncta reſpicit phantaſmata velut obiecta, anima tamē ſeparata retinet ſpecies & per eas intelligit, & tamen non eſt ibi conuerſio aliqua ad phantaſmata cum phantaſmata non maneant, etiam quia conuerſio ad phantaſmata in anima coniuncta fit propter perfectam vnionem animæ ad corpus, & tamen ſeparata anima non habet aliquam vnionem ad corpus, ideo neque eſt neceſſe conuerti ad phantaſmata, etiam ſi illa manere poſſent in anima ſeparata, G & ſic facile eſt quod anima ſeparata multa intelligat de his, quæ coniuncta intellexit, cum maneant eędem ſpecies intelligibiles in ea pro vtroque ſtatu.

Reſponſio ad primam rationem principalem in contrarium poſitam in q. 580. Quæſt. DLXXXI.

AD rationem primam in contrarium dicēdum quod anima ſeparata intelliget per ſpecies intelligibiles manentes in ea, per quas intelligebat dum eſſet coniuncta, & tamen non intelligit eodem modo, quia vt dictum eſt quæſt. præced. cum eſt coniuncta intelligit per ſpecies illas conuertendo ſe ad phantaſmata, cum autem eſt ſeparata intelligit per eaſdem ſpecies nulla exiſtente conuerſione ad phantaſmata. Et cum dicitur quod ſpecies intel- H ligibiles vtrobique ſunt eiuſdem rationis, quia ipſæ ſunt earundem rerum dum ſunt in anima coniuncta & in anima ſeparata, etiam ſunt vtrobique intelligibiles. Sed poteſt dici quod per accidens ſint alterius rationis. i. ratione coniūctionis vel ſeparationis animæ, nam alius ſtatus eſt animæ coniunctæ, & alius animæ ſeparatæ, & ideo ſpecies, quæ ſunt animæ coniunctæ, & animæ ſeparatæ per accidens ſunt alterius rationis, & ideo in anima coniuncta, non fit intellectio per ſpecies niſi fiat cōuerſio ad phātaſmata, in anima autē ſeparata fit intellectio per ſpecies intelligibiles, ſine conuerſione vlla.

Ad ſecundum dicendum, quod per ſpecies acceptas ex phantaſmatibus in anima coniūcta fiet intellectio in anima ſeparata non reſpiciendo phantaſmata, & non eſt neceſſe quod quia acceptæ fuerunt ſpecies a phantaſmati- I bus, nunquam fiat intellectio niſi conuertendo ad phantaſmata, quia actus in naturalibus non ſpecificantur a termino a quo, ſed magis a termino ad quem, vnde idē motus ſpecie eſt dealbatio, ſiue per dealbationem fiat aliquis de nigro albus, aut de rubeo, vel viridi albus, ſic & intelligere nō diuerſificatur ſpecie per hoc quod intelligit abſtrahendo a phantaſmatibus vel non abſtrahendo, dummodo ſit vnius rationis, quod intelligitur, & quo intelligitur, phantaſma. n. in actu intelligendi eſt velut terminus a quo, & ideo non variat ſpeciem actus intelligendi ſiue ex phantaſmate ſit principium intelligendi, ſiue non, res autem intellecta & quo intelligitur, ideſt ſpecies intelligibilis facit ad ſpeciem intellectionis, quia iſta accipiuntur vt terminus actus vel vt obiectum, quia ſicut res intellecta eſt obiectum intellectionis, ita & ſpecies intelligibi- K lis eſt obiectū vt quo, quia eſt formale quo mouetur intellectus, & quia variato obiecto variatur ſpecies actus, neceſſe eſt quod variata ſpecie, quæ eſt obiectum formale, varietur ſpecies actus intelligendi. Et iſta eſt cauſa, quare ſenſus, & intellectus differant, & ſenſatio & intellectio differant ſpecie, licet idem intelligamus, & ſentiamus; nam rē coloratam videmus & illam intelligimus, ſed ſentimus per ſpeciem materialem, intelligimus autē per ſpeciem intelligibilem, ſed ita eſt in anima coniuncta & ſeparata, quia obiectum intelligibile manet idem, ideo eſt eiuſdem ſpeciei intellectio in coniuncta & ſeparata: nam ſpecies intelligibilis eſt eiuſdem rationis, immo eadem numero in coniuncta & ſeparata, & phantaſmata nichil faciunt differre, & ideo habitus ſcientiæ acquiſitæ ex actibus intellectus accipientis ex phantaſmate inclinat in actum intelligendi, quo non reſpicitur phantaſma, ne-

que

quę ſit conuerſio ad illud cum ſit eiuſdem rationis.

Dicendum igitur quod intelligere animę coniunctę, & animæ ſeparatæ eſt eiuſdem rationis quomodocunque, aut ex quibuſcunque anima intelligat.

Si enim intelligat per ſpecies reſeruatas in ea, quæ acceptæ fuerunt in corpore, erit idem actus intelligendi ſpecie, quia ſpecies manent eędem numero, licet non ſint phantaſmata, in anima ſeparata, & manet idem modus intellectus agentis & poſſibilis, quia nunc intellectus agens illuſtrat phantaſmata, quæ erant in potentia intelligibilia, & reddit ea actu intelligibilia, & recipiuntur tunc in intellectu poſſibili, & conuertens ſe intellectus ad ea intelligit actu, in anima vero ſeparata quantum ad ſpecies manentes ſufficit intellectus poſſibilis, quia ſpecies manent habitualiter. Et quandocunq; ſe conuerterit intellectus poſſibilis ad eas, porit intelligere per eas, quia ſunt factæ intelligibiles actu.

Eſt alia intellectio per ſpecies influxas a ſubſtantijs ſuperioribus, & quantum ad hoc eſt operatio intellectus poſſibilis, quia recipit illas ſpecies, & eſt operatio intellectus agentis per virtutem ſuam quantum ad determinationem ſpecierum vniuerſalium ad particularia cognoſcenda, aut ad aliquid magis determinatè cognoſcēdum, quam ſit modus repræſentationis ex conditione ſpecierū vniuerſalium influxarum.

Conſiderandum etiam circa hoc, quod cum omnis intellectio fiat per formam repræſentantem quod habet illa duplicem ſtatum, ſcilicet intelligibilis in potentia; & intelligibilis in actu, & hoc maxime apparet in phantaſmate: nam alijs formis non competit, phantaſma enim reſpectu intellectus eſt intelligibile, tamen in potentia ſolum, & tamen non dicitur ſolum intelligibile, ſed additur in potentia, quia poſſibile eſt phantaſma ad intelligi, & tamen ſecundum illum ſtatum, quem habet, nunquam poteſt intelligi, ideſt nunquam intelligetur: nam intelligere eſt actus intellectus poſſibilis, & non agentis, & tamen etiam ſi phantaſmata obijciantur in ęternum intellectui potentiali, nunquam ea intelliget, ſi non illuſtrentur lumine intellectus agentis, & tunc deſinunt eſſe intelligibilia in potentia, & ſunt intelligibilia in actu, licet non intelligantur in actu, ſcilicet, quia intellectus poſſibilis quandocunque ſe conuertere voluerit ad illa, intelliget per ea, & hoc eſt tam in ipſa prima illuſtratione phantaſmatis, & cauſatione ſpeciei intelligibilis, quam poſtea quando manent ſpecies intelligibiles habitualiter in intellectu poſſibili: nam diu manent, & non intelliguntur ſemper, ſed quando ſe conuertit intellectus ad eas: dicitur autem ſpecies actu intellecta, quando ad ipſam, quę eſt actu intelligibilis conuertitur actualiter intellectus poſſibilis: nam illa eſt intellectio actualis.

Aliæ autem formæ ſunt intelligibiles in actu, & non in potentia, ſcilicet, quando non exigitur aliqua præcedens operatio intellectus agentis ad illuſtrandum ſpecies: ſed ſine illa poteſt intellectus poſſibilis intelligere quandocunque ſe conuerterit ad illas ſpecies, ſic eſt de ſpeciebus concreatis, vel inditis ſubſtantijs ſeparatis, nam omnes illæ habent aliquas ſpecies, per quas intelligunt, quas acceperunt concreatas, & illæ ſunt intelligibiles actu, quia ſunt de conditione illarum intelligentiarum, ideo ſtatim vt ſe conuerterint ad illas, intelligunt per eas, ſic etiam de ſpeciebus, quas influunt ſubſtantiæ ſuperiores animabus ſeparatis, nam illæ ſunt actu intelligibiles: nam licet lumen intellectus agentis adiuuet ad hoc, quod determinetur intellectus poſſibilis ad aliquid per illas vniuerſales ſpecies, tamen illæ ſecundum ſe intelligibiles ſunt, quia quandocunque ſe conuerterit intellectus poſſibilis ad illas, intelliget aliquid per illas, licet parum & imperfectè, & tamen ſi intellectus poſſibilis conuertatur ad phantaſmata nondum illuſtrata lumine intellectus agentis, impoſſibile eſt, quod aliquid per illa intelligat perfectè; aut imperfectè.

Et ratio diuerſitatis eſt, quia phantaſmata non ſunt de conditione intellectus, habent enim conditionem materialitatis, intellectus autem eſt immaterialis, ideo

A quouſque lumine intellectus agentis fuerint illuſtrata, faciendo abſtractionem, non recipietur in intellectu poſſibili ſpecies, per quam poſſit intelligere, tunc autem per abſtractionem cauſatur ſpecies, quæ eſt de conditione intellectus, ſcilicet immaterialis, & illa eſt iam actu intelligibilis, ſiue parum, ſiue multum intellectus per eam intelligat.

Ad tertium dicendum verum eſſe, quia natura non facit aliquid fruſtra, & quod poteſt facere per vnum non facit per duo. De ſpeciebus autem intelligibilibus manentibus in anima ſeparata dicendum, quod non ſunt ſuperuacuæ, quia illę faciunt ad intellectionem omnium eorum, quorum ſunt ſpecies, licet earundem rerum ſint ſpecies receptæ a ſubſtantijs ſuperioribus in animam ſeparatam. Cum autem obijcitur quod ſunt ſpecies aliæ, B per quas eædem intelligi poſſint, ſcilicet influxæ a ſuperioribus.

Dicendum vno modo, quod licet intelligi poſſint, non tamen eodem modo, quia per ſpecies manentes in anima intelliguntur res determinatè, per ſpecies autem influxas a ſuperioribus intelliguntur res non determinatè, ſed vniuerſaliter, ideo non influunt, ſecus ſi per vtraſque indeterminatè, vel per vtraſque determinatè res ipſę intelligerentur.

Secundo poteſt dici, quod licet ſpecies influxæ a ſubſtantijs ſuperioribus ſufficerent ad omnia intelligenda ſine ſpeciebus manentibus, tamen manentes ſpecies multum adiuuant ad intellectionem, quia ex illis præexiſtentibus in intellectu efficitur intellectus poſſibilis paratior ad recipiendam cognitionem ſuperioris ſubſtan- C tiæ, ſicut enim ſe habet habitus in anima coniuncta ad operationem ſequentem, ita ſpecies in anima ſeparata manentes ad cognitionem, quæ fit per ſpecies influxas a ſuperioribus ſubſtantijs: nam ſiquis de nouo recipiat intelligibiles ſpecies alicuius generalis rei, imperfectè intelligit, licet ſint ſpecies determinatæ rei, cum autem aliquandiu fuerit aſſuetus intelligere per tales ſpecies, acquiritur quædam habilitas ad promptius intelligendum ex eiſdem ſpeciebus, licet ſpecies ſit æqualiter intelligibilis, & lumen intellectus ſit æquale, ſola enim habilitas, quam vocamus habitum, facit differentiam iſtam perfectioris intellectionis, ita ſi anima ſeparata nullas ſpecies vnquam habuerit, aut habitum intelligendi, & recipiat ſpecies a ſubſtantijs ſeparatis, minus perfectè intelliget, quam ſi præcedant in ea habitus, qui D maneant, & ſpecies, quæ fuerunt in anima dum erat coniuncta, & ideo etiam ſi intelligeret anima ſeparata per ſpecies influxas, adhuc non eſſent ſuperfluæ ſpecies manentes acquiſitæ in corpore, quia adiuuant ad intelligendum vt dictum eſt.

Reſponſio ad quartam rationem poſitam ſupra in q. 580.

Quæſtio D L X X X I I.

AD quartum dicendum eſt verum eſſe quod duæ formæ eiuſdem ſpeciei non poſſunt ſimul ineſſe eidem ſubiecto.

Et cum dicitur de formis intelligibilibus influxis, & manentibus ex acquiſitione, dicendum quod non ſunt totaliter eiuſdem ſpeciei. Differunt enim inter ſe for- E mæ iſtæ.

Primo quia formæ manentes ex acquiſitione ſunt determinatarum rerum, quia acceptæ ſunt ex ſenſibus, & ideo quantum ad iſtas non indiget intellectus aliqua illuminatione aut determinatione, ſed mox, vt ſe conuerterit ad eas intelliget, quia ſunt intelligibiles actu: ſecus de influxis ſpeciebus, quia illæ ſunt vniuerſale confuſè repræſentantes, & ideo vt ſe reducat ex illis ad particulare multo lumine indiget, & vbi eſt parum lumen eſt confuſa reductio, & ideo, quia non ſunt vnius modi in repræſentando videntur non eſſe totaliter vnius ſpeciei. Secundo, quia ſunt à diuerſis agentibus, & per diuerſas impreſſiones, quia primæ accipiuntur a ſenſu, ſecundæ vero ex diuina influentia proueniunt, aut ſubſtantijs ſeparatis influentibus, & ex diuerſis imprimentibus non manent omnino impreſſiones vnius

ſpeciei : Idem omnino apparet in habitibus virtutum, quorum ſunt quidam infuſi, alij acquiſiti, & manent ſimul, ſicut damus in eodem virtutes gratuitas infuſas, & eaſdem moraliter acquiſitas, & quia nō ſunt penitus eiuſdem ſpeciei, ſimul manent in eodem, ſed non minus differunt ſpecies acquiſitæ, & influxæ, quam prædictæ virtutes, ideo ſtabunt in eodem ſubiecto.

Sed tunc dicetur quomodo ſe habent in intelligendo ſpecies iſtæ? Dicendum, quod quarundam rerum non habuimus hic ſpecies, quia nullus ſenſus erat de illis, & in eis eſt intelligere per ſpecies influxas a ſuperiorib. ſubſtantijs, & nulla eſt ibi comparatio vtrarumque ſpecierum, cum ibi deficiant ſpecies acceptæ a ſenſibus, ſpecies autem influxæ non poſſunt deeſſe, quia omnia ſignificant, ſed confuſe, & vniuerſaliter; cum autem vtræque ſpecies ſunt pro re intelligibili, oportet vtraſque concurrere ad intelligendi actum, quia aliàs daremus aliquas earum ſuperfluas, ita quod ſi aliquando ad intelligendum lapidem non vteretur anima ſeparata ſpecie lapidis reſeruata, & accepta ex ſenſu, ſed ſola ſpecie influxa ex intelligentijs, eadem ratione in omnibus intellectionibus de lapide, & ſic ſuperflueret ſpecies de lapide. Et eodem modo de qualibet alia ſpecie accepta ex ſenſibus dici poſſet, ita vt nulla maneret, vel omnes eſſent ſuperuacuæ.

Dicendum ergo, quod in qualibet tali intellectione concurrunt vtræque ſpecies, vt non ſuperfluat aliqua earum, ſed non poſſunt concurrere eodem modo, ſed ſicut ſe habet in nobis intellectus agens, & poſſibilis, quia ad intelligendum eſt vterque neceſſarius, ſed intellectus agens non intelligit, ſed poſſibilis, facit tamen intellectus agens intelligere, vt lumen, & facit intelligibilia in potentia eſſe intelligibilia in actu illuſtrando illa, ſic quantum ad iſtas potentias, nam concurrit vna, vt repræſentatiua, alia vero, vt lumen, ſcilicet, quod ſpecies accepta ex ſenſu eſt, vt repreſentatiua, ſpecies autem ex influxu ſuperioris agentis eſt vt formalis, completiua reſpectu ſpeciei acquiſitæ, & ita non agunt ad intelligere per eundem modum.

Sed dicet aliquis, quod potius ſpecies acquiſita debeat eſſe formalis, & completiua quam ſpecies influxa: quia influxa eſt vniuerſalis, & indeterminata, acquiſita autem eſt determinata, ſed determinatio eſt forma, ideo formaliores videntur acquiſitæ, quam influxæ, etiam quia confuſum minus notificat, ſed notificare, aut manifeſtare luminis eſt, ideo potius concurrent acquiſitæ ſpecies, vt lumen.

Dicendum, quod influxæ ſpecies ſunt vt formale cōpletiuum, & lumen, quia inquantum ſunt influxæ a ſuperioribus ſubſtantiis, quæ habent vim illuminandi propter naturalem exceſſum ad intellectum noſtrum, ſunt ipſæ efficaciores, quam noſtræ ſpecies, quæ ſunt ex noſtris ſenſibus acceptæ, & apparet, quia vt dicetur ſeq. q. per ſpecies manentes in anima ſeparata non poteſt directè intelligere ſingularia, & per ſpecies influxas poteſt, ideo ſunt illæ formaliores; & habentes potius rationem lucis. Cum autem dicitur de determinatione, quæ eſt per ſpecies acceptas, & non per influxas. Dicendum, quod non facit hoc eas eſſe formaliores; nam ſpecies influxæ ſunt determinatiuæ per modum agentis, licet in ſeipſis non ſint determinatæ ad certum genus rei repræſentabilis, cum ſint multum vniuerſales: ſpecies autem acceptę a ſenſu econtrario ſe habent, quia ſunt determinatæ eo modo, quo aliquid determinatur per conditionem naturæ ſuæ ſicut indiuiduum, non eſt tamen determinatiuum per modum virtutis actiuæ: ſic apparet de ſpecie, & intellectu agente, nam intellectus agens non eſt determinatus ad aliquid vnum ex conditione ſua, ſicut phantaſma, vel ſpecies determinatur ad vnum genus rei, & non ad alterum, ſed intellectus agens per modum luminis complet quamlibet ſpeciem faciendo phantaſma intelligibile, ſic, & ſpecies influxæ ſunt efficaces, quia ſunt ab intelligentijs, & ſunt illæ ſpecies cauſæ rerum: naturæ autē ſpēs ſunt cauſatæ a rebus, ideo illæ reſpectu noſtrarum ſunt vt formaliores completiuæ, licet illæ non ſint ex ſe determinatæ, noſtræ autem determinatæ ſunt.

F Ad quintum dicendum, quod ſpecies acceptæ ex ſenſibus per illuſtrationem intellectus agentis peruenientes ad intellectum potentialem manent in eo poſtquam deſijt actu intelligere, quia triplex eſt ſtatus ſpeciei, ſcilicet, intelligibilis in potentia, vt quando non eſt phantaſma illuſtratum, & intelligibilis in actu, vt quando eſt illuſtratum, & quando iam eſt ſpecies intelligibilis cauſata in intellectu; & poteſt ſtatim intellectus poſſibilis conuertens ſe intelligere ſi voluerit, in actu intellecta eſt, quando actualiter ſe conuertit intellectus poſſibilis ad prædictam ſpeciem, & actu intellexit. Et aliqui voluerūt non manere ſpeciem poſt actum intelligendi, ſed falſum eſt vt dictum eſt ſupra; nam ſeruatur ſpecies in intellectu, cum nichil eſt, quod eam corrumpat, & faciat deſinere eſſe: manet autem tunc ſpecies in intellectu per

G modum habitus; & eſt medius modus inter puram potentiam, & actum perfectum, nam quando phantaſma non eſt illuſtratum, eſt intelligibile in potentia ſolum, & non intelligitur in actu, neque intelligi poteſt niſi per intellectum agentem illuſtretur, & ſic efficiatur ſpecies intelligibilis in actu; & poſt hoc actu intelligitur. Cum enim actualiter intelligitur per actualem conuerſionem intellectus poſſibilis ad ſpeciem eſt ſpecies in actu perfecto, cum autem erat vt phantaſma non illuſtratum, erat pura potentia: cum vero intellectione completa manet ſpecies intelligibilis actu in intellectu poſſibili, ita vt per illam poſſit intelligere, quando voluerit, manet ſecundum actum medium qui eſt medius inter actum perfectum, & potentiam, & eſt modus habitualis: neque deeſt aliquid ad actum perfectum niſi,

H quod ſe conuertat intellectus potentialis ad ſpeciem, & ſtatim intelliget, & ita dicendum, quod non deſinit eſſe ſpecies intelligibilis ſtatim vt finitur intellectio, ſed deſinit ſpecies eſſe actu intellecta vel ſub actu perfecto, & manet habitualiter ad hoc, quod rurſus per eam poſſit intellectus intelligere quandocunque ſe ad eam conuerterit.

Reſponſio ad ſextam rationem, principalem poſitam quaſtio. 580. Quæſt. DLXXXIII.

AD ſextum dicendum, quod cogitare de eis, quæ prius cognouimus eſt quoddam recordari, vel reminiſci, ſed iſtud eſt duplex: eſt enim quoddam reminiſci quod pertinet ad memoriam vt eſt pars quædam ſenſitiua, & eſt in organo.

Aliud vero eſt recordari, quod pertinet ad partem intel

I lectiuam, prout Auguſt. ponit memoriam partem mentis, & tamen mens eſt ſola pars rationalis, in anima autē ſeparata non manet recordari.

Primo modo quia non eſt ibi potentia ſenſitiua cum non maneat ibi organum, ſed manet ibi.

Secundo modo recordari vel cogitare de his, quæ prius cogitaueramus, quia manet ibi mens cuius eſt memoria, & illius eſt retinere ſpecies intelligibiles actu, ſuper quas ſe poteſt conuertere intellectus quandocunque voluerit, & intelliget, vtraque autem memoria eſt neceſſaria. Prima id eſt ſenſitiua ponitur nunc neceſſaria, quia non ſolum oportet accipere ſpecies a ſenſu, vt illuſtratis phantaſmatibus fiant ſpecies intelligi-

K biles, quæ ſunt obiectum formale intellectus, ſed etiam propter conuerſionem: nam actuato intellectu, id eſt manente intellectu habente ſpeciem actu intelligibilem per quam poſſit intelligere quandocunque voluerit, adhuc non poteſt fieri intellectio niſi ſe conuertat intellectus ad phantaſmata talia, qualis eſt ſpecies illa intelligibilis, quæ eſt reſeruata in intellectu, cuius ſignum eſt, quia læſo organo deſinit homo intelligere, licet iam ſpecies habeat intellectiuas, & ita duo ſemper concurrunt ad intelligere vt repræſentatiua, ſcilicet, ſpecies intelligibilis, quæ eſt in intellectu potentiali, & phantaſma, quod eſt in organo ad quod ſe conuertit intellectus, & tamen phantaſma non poteſt reſeruari in ſenſu niſi in aliquo organo cuius ſit ſeruare ſpecies, ideo memoria debuit poni inter vires ſenſitiuas organicas, vt retineantur phātaſmata quę ſūt neceſſaria.

ria ad intellectionem, & de iſta memoria eſt verum quod non manet corrupto corpore vt dicit Ariſto. quod corrupto corpore anima non reminiſcitur, quia non manet actus non manente potentia & organo. Secunda memoria eſt neceſſaria vt maneant ſpecies actu intelligibiles, ad quas cum ſe conuerterit intellectus ſtatim intelligat, etiam quia vt dictum eſt ſupra neceſſe eſt manere ſpecies in anima, ſed non poſſunt manere niſi ipſa habeat vim memoratiuam, ergo in parte intellectiua eſt illa vis.

Sed dicendum, quod ſecundum veritatem memoria iſta non eſt diſtincta ab intellectu, nam ſecundum Ariſto. & alios Philoſophos in parte rationali ſolum ponimus intellectum, & voluntatem, nullus autem Philoſophorum poſuit unquam memoriam niſi in parte ſenſitiua, & ratio eſt, quia in parte rationali non oportet ponere memoriam niſi propter habitum vel ſpecies, ſed propter habitum non eſt ponenda memoria, quia habitus non dicit, niſi quandam habilitatem cum potentia, qua ipſa eſt ad actum promptior, & ideo neceſſe eſt, quod habitus ſit in potentia illa, cuius nominatur habitus, & ad cuius actus habilitat, & ſic habitus, quo voluntas habilitatur eſt realiter in voluntate, ſicut charitas de Theolog. & iuſtitia de moralibus, ita habitus, qui intellectum ad intelligendum habilitat ſecundum vnumquodque genus rei eſt in intellectu, & non eſt ponenda alia potentia diſtincta, quæ teneat illos, quia non ſolum non eſt neceſſarium, ſed etiam eſſet inconueniens, quia tunc non habilitaretur aliqua potentia in ſuo actus, cum nulla eatum haberet in ſe habitum, ſed eſſet habitus aliquid extrinſecum. Etiam non oportet poni memoriam propter conſeruationem ſpecierum, quia cum intellectus agens illuſtrando phantaſma cauſauerit ſpeciem in intellectu, quæ recipitur in intellectu, & ita fit intellectio actualis, neceſſe eſt, quod maneat ibi ſpecies prædicta, vel ſimpliciter pereat, cum non poſſit tranſire de potentia ad potentiam. ſed non tranſit, quia non poteſt, neque perit. quia non eſt aliqua cauſa corrumpens, ergo oportet manere ſpeciem intelligibilem in intellectu, & ſic non dabitur memoria diſtincta potentia ab intellectu, vt retineat ſpecies intelligibiles, quia ipſe intellectus illas retinere poteſt; & ſic in parte rationali non ponuntur, niſi duæ potentiæ diſtinctæ, ſcilicet intellectus, & uoluntas, memoria autem non diſtinguitur ab intellectu, ſed ipſe intellectus vocatur memoria inquantum retinet intelligibilia, intellectus vero inquantum illa intelligit.

An anima ſeparata cognoſcat intelligentias ſeparatas, & quomodo? Quæſt. DLXXXIIII.

QVæritur conſequenter an anima ſeparata cognoſcat ſubſtantias ſeparatas?

Aliqui dicunt, quod non, quia perfectioris ſubſtantiæ eſt perfectior operatio, ſed anima vnita corpori eſt perfectior, quam ſeparata, & vt pars, perfectior eſt in toto, quam per ſe, ſed anima ſeparata eſt vt pars extra totum, & anima coniuncta, vt pars in toto, ergo eſt ſeparata minus perfecta, quam coniuncta, ſed coniuncta non poteſt intelligere ſubſtantias ſeparatas, vt nunc præſupponitur, ergo à fortiori, neque ſeparata.

Secundo, quia ſi animæ ſeparatæ, poſſent cognoſcere ſubſtantias ſeparatas, aut hoc fieret per gratiam, aut per naturam, non per naturam, quia anima per vnionem ad corpus non impeditur ab eo, quod eſt ſibi naturale, cum vniri corpori ſit naturale animæ, & tamen anima vnita non cognoſcit ſubſtantias ſeparatas, ergo neque anima ſeparata cognoſcet illas per naturam, non etiam per gratiam, quia ſolæ animæ beatæ gratiam habent poſt ſeparationem, ergo ſaltem non cognoſcunt omnes animæ ſeparatæ ſubſtantias ſeparatas.

Tertio, quia anima vnitur corpori, vt perficiatur ſcientiis, & virtutibus, quia ſi ſeparata a corpore poſſet eſſe perfectior, quam in corpore, non vniretur corpori, & tamen perfectio animæ conſiſtit magis in intelligendo ſubſtantias ſeparatas, quam hæc naturalia, ergo cum

A coniuncta non poſſit cognoſcere ſubſtantias ſeparatas, ſi ſeparata poſſet illas cognoſcere eſſet perfectior ſeparata, & ſic nunquam vniretur corpori, quod eſt abſurdum.

Quarto, quia ſi anima ſeparata cognoſcit ſubſtantiam ſeparatam aliquam, oportet, quod cognoſcat eam, vel per eſſentiam eius, uel per ſpeciem, quia non datur medium, non tamen per eſſentiam ſubſtantiæ ſeparatæ, quia eſſentia ſubſtantiæ ſeparatæ non eſt eadem cum eſſentia animæ, & tamen in intelligendo oportet intelligens, & intelligibile effici idem, ergo non poterit per eſſentiam, & eadem ratio eſt, vt cognoſcat anima ſeparata per eſſentiam propriam ipſam ſubſtantiam ſeparatam, quia non ſunt idem ſecundum eſſentiam. Neque etiam per ſpeciem cognoſcere poteſt, quia non videtur,
B quod poſſit habere ſpeciem ſubſtantia ſeparata, quia ſubſtantia ſeparata cum ſit ſimplex, videtur, quod non poſſit fieri abſtractio ſpeciei, quia non fit abſtractio niſi ſimplicis, aut a ſimplici.

Quinto, quia ſi anima ſeparata cognoſcit ſubſtantias ſeparatas, aut cognoſcit eas ſenſu, aut intellectu, ſed neutro modo ergo non cognoſcit. Primum patet, quia ſubſtantiæ ſeparatæ non ſunt ſenſibiles cum ſint immateriales, etiam quia ſenſus non manet in anima ſeparata, non etiam intellectu, quia intellectus non eſt ſingularium, ſed vniuerſalium, & tamen ſubſtantiæ ſeparatę ſunt quædam ſingularia exiſtentia, ergo anima ſeparata nullo modo cognoſcit ſubſtantiam ſeparatam.

Sexto, quia intellectus poſſibilis animæ noſtræ plus diſtat ab Angelo, quam imaginatio ab intellectu poſſibi
C li, quia imaginatio, & intellectus poſſibilis ſunt eiuſdem animæ in numero, Angelus autem, & anima diſtinguuntur, ſed imaginatio non poteſt cognoſcere intellectum poſſibilem, ergo multominus poterit anima intelligere Angelum.

Septimo, quia ſicut ſe habet voluntas ad bonum, ita ſe habet intellectus ad verum, ſed voluntas quarundam animarum ſeparatarum, ſcilicet damnatorum non poteſt ordinari in bonum ergo intellectus eorum non poterit ordinari in uerum, & potiſſime in magnum verum, quod anima conſequitur in cognitione ſubſtantiæ ſeparatæ, ergo ſaltem non cognoſcent omnes animæ ſeparatæ ſubſtantias ſeparatas.

Octauo, quia iuxta intentionem Philoſophorum vltima fœlicitas eſt in cognoſcendo ſubſtantias ſeparatas, ſi ergo animæ damnatorum cognoſceret ſubſtãtias ſe
D paratas, quas nõ poſſumus nos cognoſcere, uidetur, quod damnati ſint propinquiores ad fœlicitatem, quam nos, quod abſurdum eſt, cum nos poſſimus eſſe beati, & illi iam ſint miſeri.

Nono, quia, vt dicitur in lib. de cauſis vna ſubſtantia ſeparata, ſiue intelligentia intelligit aliam per modũ ſuæ ſubſtantiæ, ſcilicet ſicut intelligit ſubſtantiam ſuam, ſed anima ſeparata, vt uidetur non poteſt intelligere ſubſtantiam ſuam, quia intellectus poſſibilis non intelligit niſi per ſpecies à phantaſmatibus acceptas, ut dicitur 3. de Anima, & in anima ſeparata non eſt phantaſma, ergo non intelligit ſeipſam, & conſequenter nõ intelliget ſubſtantiam ſeparatam.

Decimo, quia duplex eſt modus cognoſcendi, vnus eſt ſecundum quem à poſterioribus deuenimus in priora, & ita ea, quæ ſunt magis nota ſimpliciter cognoſcuntur a nobis per ea, quæ ſunt minus nota, ſicut fit in notitia ſenſitiua in qua prius cognoſcuntur effectus, quam cauſæ. Alius eſt a prioribus ad poſteriora, & ita ea, quæ ſunt priora ſimpliciter prius cognoſcũtur, ſicut in mathematicis, in animabus autem ſeparatis non poteſt eſſe primus modus cognoſcendi; quia ille pertinet ad notitiam ſenſitiuam, ſecundum quam accipimus per ſenſum ſpecies rerum cauſatarum, & inde venimus in cognitionem cauſarum, ergo debet ibi eſſe ſecundus modus, ſed neque iſte videtur ibi eſſe, quia ſic ea, quæ ſunt magis nota ſimpliciter, debent eſſe prius nota ei, ſed eſſentia diuina ſecũdum ſe eſt maxime nota, ergo ſi anima ſeparata per iſtũ ordinẽ ex ſolis naturalibus cognoſcit ſubſtãtias ſeparatas, oportet ꝙ cognoſcat ẽt naturaliter eſſentiam diuinã, ſed

Eſt tamen dicendum, quod aut quæritur de cognitione naturali animæ, aut de cognitione per gratiam.

Si loquamur de ſecunda cognitione, quæ eſt tantum beatorum, planũ eſt, quod quælibet anima ſeparata beata cognoſcet alias animas ſeparatas, ſiue beatorum, ſiue damnatorum, & actus eorum præteritos, & omnia accidentia circa ipſas ex conditione beatitudinis, quæ dat plenam cognitionem.

Si accipiatur de cognitione naturali dicendum, quod etiam hoc modo quælibet anima ſeparata cognoſcit quãlibet aliam animam ſeparatam. Et patet primo, quia Lucæ 16. c. dicitur de Lazaro, & diuite epulone, & diues cũ eſſet in tormentis clamauit ad Abraham, in cuius ſinu vidit Lazarum, pater Abraham mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti ſui in aquam &c. & tamen Abrahã, B & Lazarus non erant niſi animæ ſeparatæ, quia defuncti erant, vt colligitur eodem capitulo, & anima diuitis cognouit animam Abrahæ, & Lazari, erat etiam anima diuitis ſeparata cum eſſet diues mortuus, & cognouit illas cognitione naturali, quia diues damnatus erat, cum dicatur eodem capitulo, quod erat in tormentis, ſed damnati nullam gratiam habent, neque aliquid ex gratia, ſed illud ſolum, quod eſt naturale, ergo cognitione naturali cognoſcit vna anima ſeparata aliam animam ſeparatam.

Secundo patet, quia illi modi cognitionis, quibus anima ſeparata cognoſcit ſuperiores ſubſtantias videntur cõpetere vni animæ ſeparatæ reſpectu alterius. Et patet de primo, qui eſt per conſiderationem ſuæ ſubſtantiæ, nam ſubſtantia ſeparata cognoſcit aliam ſubſtantiam ſeparatam per modum ſuæ ſubſtantiæ .ſ. inquantum quælibet C ſubſtantia ſeparata habet quãdam alterius ſimilitudinẽ, & quælibet res eſt nata cognoſci per ſuam ſimilitudinẽ, ſed quęlibet anima ſeparata habet magnam ſimilitudinẽ alterius, ideo quęlibet cognoſcet alteram. De ſecũdo modo, qui eſt per receptionem influentiæ dñt aliqui, quod ẽt competat animæ ſeparatæ ad alteram animam. Sed non eſt verum, quia influere nõ eſt, niſi ſuperioris in inferiora naturaliter, & tamen oẽs animæ ſunt eiuſdem gradus naturalis, quia ſunt in eadem ſpecie. Secus de intelligentijs, quia nulla eſt in eadem ſpecie in qua alia, ideo ſicut ſpecies ſunt naturaliter inæquales, & impoſſibile eſt duas eſſe ęquales, ſed ſunt, ſicut numeri: ita nulla intelligentia eſt alteri ęqualis; vnde vna influit ſuper alteram, ſed animæ omnes ſunt ęquales ſecundum naturam, iõ non põt D vna influere ſuper alteram. Sed obijcietur, quod vna eſt perfectior altera, cum vna ſit habituata, & altera non, & differt inter eas, ſicut differt inter ſapientem, & indoctũ. Dicendum, quod licet inter animas ſeparatas maneat iſta differentia, ita quod vna anima fuerit hic perfecta multis habitibus cognitiuis, & maneant omnes illi in anima ſeparata, & alia ſit quæ nullum habitum habuerit, ſicut eius, qui defunctus eſt in vtero materno, adhuc non poterit influere anima perfecta habitibus in aliã, quia influere eſt agere per intrinſecum, & ideo pertinet ad perfectionem naturalem, & non ad cognitiuam, & licet iſtæ duæ animæ differant per accidẽtalem perfectionem habituũ, tamen lumen earum naturaliter eſt ęquale, & forte lumẽ illius animæ, quæ nullum habitum habet eſt maius naturaliter, ſicut vnus homo excedit alterum ingenio, & E qui minus ingenioſus eſt magis tamen doctus eſt, quia qui eſt exercitatus docet eum, qui ingenioſior eſt, ideo non poterit anima magis docta influere in animam minus doctam, intelliget tamen magis, quam anima minus docta. Cum vero arguitur de docente, dicendum, quod docens non agit intrinſecè pertingendo ad animam, ſed extrinſecè reddendo ipſa obiecta intelligibiliora, vt cum aliquid per pauca verba eſt dictum, eſt difficulter intelligibile, ſed illud intelligibile foris eſt, ideo docens non agit intrinſecè pertingendo ad intellectum, ſed circa exteriora diſponendo illa, & hoc poteſt facere, qui doctus eſt .ſ. vt ſciat quale eſt intelligibile, & quali modo ſe habens, quod facilè mouebit intellectum, & capietur ab eo, & ſic docentes proſunt auditoribus, ſed docere interius pertingendo ad intellectum non poteſt,

A qui doctus eſt, ſed ſolum ille, qui excellentior naturæ eſt per modum influxus luminis, & iſta eſt actio naturalis, ſed impoſſibile eſt minora, aut ęqualiã agere, ſed maiora, ideo neceſſe eſt, quod illa, quæ in alteram influit ſit maior, ſed omnes animæ ſunt æquales ſecundum ſpeciem, ergo vna anima non poteſt influere in alteram. Sed obijcietur, quod vna anima poſſit influere in aliam, quia vna eſt excellentior alia ſecundum naturam, nam videmus inęqualia ingenia hominum, etiam ſine doctrina vlla. Dicendum, quod verum eſt vnam animam eſſe alteri inæqualem, quia anima dicit quandam naturam, quæ communicatur corpori, & in ipſa ſui vnione recipitur perfectius, aut imperfectius ſecundum conditionem materiæ, & ex illa capacitate materiæ terminatur anima in corpore, ita vt vna ſit perfectior altera, & iſtam termi- B nationem ſeruat ſemper anima, ſiue maneat in corpore, ſiue ſeparata, quia non poteſt creſcere, neque minui quãtum ad iſtum gradũ perfectionis naturalis. Secus de perfectione accidentali, quę eſt per doctrinam, aut inuentionem, per quę anima habituatur, nam circa has perfectiones poteſt anima proficere, aut deficere.

Sed de illa inæqualitate perfectionis naturalis dicendum, quod eſt parua cum maneret intra eandem ſpeciẽ, ideo non poteſt vna anima ſuper alteram naturaliter influere lumen, aut ſpecies. Et patet, quia anima ſeparata recipit ſpecies influxas a ſubſtantijs ſuperioribus, & hoc, quia illę ſpecies habent innatas. Sed nulla anima ſeparata quantumcunque maior alia habet ſpecies aliquas innatas, vel cõcreatas, ergo nulla anima ſeparata poteſt influẽre ſuper alteram, & non ſufficit ad hoc illa parua inęqua- C litas, & ſic iſte modus ſecundus non eſt in animabus ſeparatis adinuicem. De tertio modo dicendum, quod eſt inter eos, quia quęlibet duę animę ſeparatę participant lumine alicuius intelligentiæ ſuperioris, ſiue illa ſit immediata eis, ſiue elongata, ſiue prima intelligentia, quia cum nulla intelligentia alia ſit, quæ non ſit naturaliter maior omnibus animabus ſeparatis, nulla intelligentia erit, quę non poſſit influere ſuper quaslibet duas animas ſeparatas, & ita per illud commune lumen, vel influentiam, quam participant duæ animæ ſeparatę cognoſcent ſeipſas, & ideo animæ ſeparatę cognoſcũt ſe, ſicut cognoſcũt Angelos.

Sed dicendum, quod animę ſeparatæ magis cognoſcũt ſeipſas, quam cognoſcant intelligentias. Et patet quantum ad vtrunque modum cognitionis, nam cognoſcit D vna intelligentia aliam per ſubſtantiæ ſuæ modum, ideſt inquantum habet in ſe ſimilitudinem alterius, & tamen quanto minus aliqua diſtant, magis ſimilantur, ſed minus diſtat vna anima ab alia, quam a qualibet intelligentia, ideo plenius intelligit vna anima ſeparata aliam, quã anima intelligentiam.

De ſecundo modo idem patet, quia anima cognoſcit aliam animam, vel intelligentiam per lumen commune, vel influentiam, quam ambæ recipiunt a ſuperiori ſubſtantia, & tamen de iſta influentia neceſſe eſt, quod plenius participet intelligentia quæcunque, quam anima, ideo magis illa intelliget tunc animam, quam intelligatur ab anima, ſed animę recipientes illam influentiam poſſunt ęqualiter recipere, vel quaſi, ideo ęqualiter ſe intelligent, & per illud lumen receptum cum nunquam ſit E maius, quam capacitas animæ, facilius vna anima cognoſcet aliam animam, quia propinquior ei eſt, quam aliam intelligentiam, quia illa eſt diſtantior, & ita apparet de cognitione animarum ſeparatarum inter ſe, & de cognitione intelligentiarum, & animarum adinuicem.

Ad argumenta pro ratione principali in contrarium propoſita in quæſt. 584. quorum ſolutio pendet aliqualiter ex præcedenti. 585. Quæſt. DLXXXVI.

NVnc eſt reſpondendum ad argumenta facta in principio præcedentis q. 584.

Ad primum dicendum, quod anima dum eſt coniuncta corpori non intelligit ſubſtantias ſeparatas, & dũ eſt ſeparata intelligit illas naturaliter, vt oſtenſum eſt ſupra, & tñ non ſequitur, ꝙ ſit perfectior anima ſeparata, quam

ctam, quia Deus eſt omnibus entibus ſimplicior, ideo neceſſe eſt ſpeciem intelligibilem, per quam intelligitur, minus ſimplicem eſſe eo, & conſequenter non poterit abſtrahi, cum ipſa quoque ſimplicior ſit intelligente, & potius indiget contrahi magis ad conditionem materiæ, quàm abſtrahi. **A**

Ad quintum dicendum, quòd verum eſt, quòd intelligit anima ſeparata intelligentias, & non per ſenſum, cum non maneat in ea ſenſus, neque intelligentia ſit ſenſibilis, ſed per intellectum. Et cum obijcitur, quòd intellectus non eſt ſingularium, dicendum quòd accipitur ſingulare pro indiuiduo, vt eſt indiuiduum diſtinctum per materiam, vel habens materiam, ſed ſingulare prout eſt incommunicabile non repugnat intellectui, quia ipſe intellectus eſt ſingularis, cum ſit actu exiſtens, ſpecies quoque per quam ſit intellectio eſt ſingularis, quia eſt ad **B** cauſatum, & receptum in intellectu poſſibili. Sed omnia producta, & recepta ſunt ſingularia, vel particularia, ergo ſpecies ſingulares ſunt, vel indiuiduæ, cum ſint in intellectu, & ita cum intelligens ſit indiuiduum, & quo intelligitur, non repugnat intelligibile eſſe indiuiduum prout materiam habet, repugnat intellectui, quia intellectus eſt aliquid immateriale, ideo omne intelligibile debet eſſe immateriale, ideſt quòd non habeat materiam partem ſui, neque conditionem materiæ habeat, ſed indiuidua, vel ſingularia naturalia habent materiam, & conditiones materiales, ideo non ſunt ſingularia pertinentia ad intellectum, ſed vniuerſalia, quæ ſunt abſtracta a conditionibus materiæ ſignatæ: cum tamen inuenientur aliqua ſingularia ſine materia, & conditionibus materiæ non minus ſunt illa intelligibilia, quàm vniuerſalia. Sic **C** autem eſt de ſubſtantijs ſeparatis, quæ ſingulares ſunt, & immateriales, ideo intelligibiles ſunt, & adhuc potius intelligibiles, quàm vniuerſalia rerum naturalium, quę non ſunt immaterialia niſi per abſtractionem a materia ſignata, non autem a materia ſimpliciter, cum dicant eſſentiam compoſitam.

Ad ſextum dicendum, quòd anima, vel intellectus poſſibilis animæ poteſt intelligere Angelum, & tamen imaginatio non poteſt cognoſcere intellectum poſſibilem, quia Angelus eſt intelligibilis, ſed intellectus poſſibilis non eſt imaginabilis, cum non habeat ſpeciem ſenſibilem. Cum autem dicitur de diſtantia Angeli ab intellectu poſſibili, dici poteſt vno modo, quòd intellectus poſſibilis, & Angelus magis differunt ſecundum naturam, quàm imaginatio, & intellectus poſſibilis, cum in- **D** tellectus poſſibilis, & imaginatio ſint eiuſdem animæ, & intellectus, & Angelus non ſint eiuſdem ſpeciei, & tamen magis diſtant ſecundum proportionem intellectus & imaginatio, quàm intellectus poſſibilis, & Angelus, & patet: quia inter intellectum, & Angelum eſt quędam proportio, qua poteſt intellectus intelligere Angelum, & ſic attingit illum, inter imaginationem autem, & intellectum nulla eſt proportio attingentiæ, quia non poteſt concipere imaginatio intellectum, ſed operatio magis ſequitur ad ſimilitudinem ſecundum proportionem, quàm ad ſimilitudinem ſecundum eſſe, ideo intellectus poteſt Angelum intelligere, ſed non imaginatio intellectum.

Aliter poteſt dici, quòd magis diſtat imaginatio ab intellectu ſecundum naturam, quàm Angelus ab intelle- **E** ctu, ſed ſecundum ſubiectum magis diſtat Angelus ab intellectu: nam intellectus hominis, & intellectus Angeli conueniunt ſecundum rationem formæ intellectiuæ, & intelligibilis: nam vterque eſt intellectus, & eſt quo intelligitur, etiam vterq; eſt res intelligibilis immaterialis, ſed intellectus, & imaginatio non conueniunt in ratione formæ, quia non conueniunt ambo ad rationem intellectiui, neque intelligibilis, ꝙ vero conueniant in ſubiecto nõ facit conuenire in natura: nam albedo, & fælicitas in Sorte ſunt vnum ſubiecto, & tamen magis conueniunt in natura albedo Sortis, & Platonis, qui non ſunt idem ſubiecto, ſed idem ſpecie, albedo autem, & fælicitas, quæ ſunt idem ſubiecto in Sorte differunt plus quàm ſpecie, immo plus quam genere immediato, & tamen quãtum ad operationem magis facit ſimilitudo in forma, quæ eſt

A principiũ operationis, quàm ſimilitudo in ſubiecto, quod non eſt principium operationis, ideo intellectus poſſibilis poteſt intelligere Angelum, licet imaginatio non poſſit cognoſcere intellectum potentialem.

Ad ſeptimum dicendum, quòd talis eſt habitudo intellectus ad verum qualis voluntatis ad bonum, & ideo ſi poteſt totaliter voluntas deordinari a bono, ita vt nullũ bonum velit, poterit intellectus totaliter deordinari a vero, vt nullum verum intelligat, ſed non poteſt vnquam voluntas tantum deordinari a bono, vt nullum bonum velit, ergo neque intellectus deordinabitur, vt nullum verum intelligat. Et cum dicitur de damnatorum voluntate, quòd eſt deordinata a bono.

Dicendum, quòd non eſt deordinata ab omni bono, quoniam bonum vult, ſic dicit Diony. 4. cap. de Diu. No. **B** quòd dæmones ipſum bonum, & optimum concupiſcũt eſſe, viuere, & intelligere, etiam fælicitatem in vniuerſali concupiſcunt, vt oſtenſum eſt ſupra. Sed ipſum verum ſummum bonum non concupiſcunt, & cætera bona, quę appetunt non ordinant in illud, & quantum ad hoc voluntas damnatorum peruerſa eſt, quia neque ipſum ſummum bonum cupiunt, neque cætera bona ad illud ordinant, nichil tamen prohibet hoc quin multa bona velint, ita & intellectus eorum deordinatus eſt, quia verum primum non intelligunt, ſcilicet, Deum per eſſentiam, cuius viſione beati eſſent, licet multa alia vera intelligant, & ita damnatorum animæ poſſunt ſubſtantias ſeparatas intelligere, cum tamen non intelligant Deum, & cum hac intellectione manet deordinatio appetitus ipſorum, & voluntatis.

C Ad octauum dicendum, quòd viuentes ſunt propinquiores beatitudini, quàm damnati, cum damnati ſint impoſſibiles ad beatitudinem, viuentes autem, quicunque ſint, poſſunt eſſe beati. Cum vero dicitur, quòd in cognitione ſubſtantiarum ſeparatarum ſit vltima beatitudo hominis, dicendum quòd aliqui Philoſophi hoc voluerunt, ſed falſum eſt, quia non conſiſtit beatitudo in intellectione alicuius ſubſtantiæ, vel rei niſi primæ Intelligentiæ, quia cum beatitudo ſit ſummum bonum, oportet quòd conſiſtat in ſummo bono, & quia illud eſt intelligibile, & non materiale, & debet apprehendi ſecundum intellectum, & intellectus obiectum eſt verum, oportet quòd excedat omnia in ratione veri, & ita ſit ſummum verum: in cognitione ergo illius ſummi veri, quod eſt ſummum bonum, conſiſtit ſolum beatitudo, **D** non autem in cognitione aliquarum aliarum rerum. Sic dicit Auguſt. in lib. Confeſ. loquens ad Deum, ſcilicet beatus eſt, qui te nouit etiam ſi alia neſciat, ſcilicet creaturas, infælix autem eſt ſi illa ſciat, te autem ignoret, qui autem te, & illa nouit, non propter illa beatior, ſed propter te ſolum beatus ergo licet animæ damnatorum cognoſcant ſubſtantias ſeparatas, non ſunt beati, vel magis accedentes ad beatitudinem, quam nos, qui illas neſcimus, cum non conſiſtat beatitudo in cognitione illarum, ſed potius ſunt totaliter diſtantes a vera beatitudine, quæ eſt in cognitione Dei, ad quam nos peruenire poſſumus, illi autem non poſſunt.

Ad nonum dicendum, quòd anima ſeparata cognoſcet intelligentias, & verè cognoſcet illas per modum ſubſtantiæ ſuæ, ideſt, ſicut ſeipſam, ſcilicet per ſimilitudinem a- **E** liarum, quam aliquo modo in ſe inuenit. Et cum dicitur, ꝙ non intelliget ſeipſam, ergo neque ſubſtantias ſeparatas, dicendum ꝙ ſeipſam intelliget, non tamen ſicut nũc, quia nunc per phantaſmata ſe intelligit, non quaſi aliquod phantaſma ſit repreſentans illam, ſed quia ex cognitione aliarum rerum habente originem ex phantaſmate cognoſcit anima ſeipſam: nam obiectum habens phantaſma directe cognoſcit, & per obiectum cognoſcit actum intelligendi, & per actum intelligendi cognoſcit ſeipſam, tunc vero non cognoſcet a poſteriori, & ex phantaſmate, ſed cognoſcet ſe directè ſuam eſſentiam intuendo, cum iam non habeat aſpectum inclinatum ad inferiora, ſed aſpectum abſolutum, vt ſupra dictum eſt, & ita cum ſeipſam directe cognouerit intelliget alias intelligentias per modum ſubſtantiæ ſuæ, ideſt, per ſimilitudinem ſuam.

Ad decimum dicendum, quòd animæ ſeparatæ, & omnes intelligentiæ habent modum cognoſcendi quo ex magis notis veniunt ad minus nota, & ita prius, & magis cognoſcunt, quæ ſunt magis nota ſimpliciter, vnde magis cognoſcunt intelligentias alias, ideſt quælibet intelligentia omnes intelligentias, quam res ſenſibiles, quæ ſunt minime cognoſcibiles, & tamen ſubſtantiam, vel intelligentiam primam maxime non cognoſcunt, quia quantum ad illam eſt quædam ratio diuerſitatis, vnde non ſolum animæ ſeparatæ, ſed etiam, neque aliæ intelligentiæ cognoſcunt primam Intelligentiam per eſſentiam, & ratio eſt ex diuerſitate naturæ: nam ſicut ſubſtantiæ puræ ſpirituales differunt a rebus materialibus, ita & prima intelligentia differt ab omnibus alijs intelligentijs, & apparet, quia in rebus materialibus tria inueniuntur, quorum vnum non eſt aliud, ſcilicet, indiuiduum, quidditas, ſiue natura ſpeciei, & eſſe. Non enim eſt indiuiduum ipſa quidditas, quia non poſſumus dicere, quòd homo ſit humanitas, & ratio eſt, quia homo addit aliquid reale ſupra humanitatem: nam dicit humanitas ſola principia ſpeciei, & non nominat aliquam materiam ſignatam, vel ſignationem materiæ, homo autem, ſcilicet, Sortes dicit principia ſpeciei, ideſt, corpus & animam rationalem, & addit vltra ſignationem materiæ per quam differt Sortes a quolibet alio indiuiduo, & tamen in humanitate non differunt Sortes, & Plato, aut alia indiuidua: ſimiliter, & humanitas non eſt eſſe hominis, quia eſſe ſimplex eſt, & eſt actus eſſentiæ, ipſa vero quidditas eſt compoſita, & a fortiori indiuiduum non eſt ipſum eſſe, quia indiuiduum eſt magis compoſitum quàm quidditas, eſſe vero ſimplex.

Item patet, quòd neceſſe ſit realiter diſtingui eſſe a quidditate, & indiuiduo: nam ſi quidditas eſſet realiter ipſum eſſe, quidditas per ſe eſſet, & non acciperet eſſe in aliquo, & tamen quidditas accipit eſſe in ſuppoſito, quia alias quidditas non eſt, niſi in eſſe obiectiuo, ergo quidditas non eſt eſſe, cum ei adueniat eſſe. Item ſi quidditas eſſet ipſum eſſe, ſicut æternum eſt humanitatem eſſe humanitatem, ita eſſet æternum humanitatem eſſe, & tunc humanitas non potuiſſet incipere eſſe, ſed falſum eſt, quia per creationem cœpit eſſe, nõ quòd ipſa ſit terminus creationis, ſed quòd eſt indiuiduo concreata, ergo humanitas non eſt ipſum eſſe.

Item non eſt indiuiduum ipſum eſſe, quia tunc homo quilibet eſſet immortalis: nam ſicut Sortes non poteſt non eſſe Sortes, ideſt, quòd ſit, & non ſit Sortes ita non poſſet Sortes ſe non eſſe, & ita neceſſe eſſet Sortem eſſe. & hoc eſſet Sortem eſſe immortalem, quod falſum eſt.

Item non potuiſſet Sortes creari, ſed eſſet ab æterno, quia cum Sortes eſſet, ſuum eſſe nunquam aduenisſet ei eſſe, & ita nunquam incepiſſet eſſe, ſed quod non incipit eſſe non creatur, ergo Sortes non eſt ſuum eſſe.

De ſubſtantijs ſeparatis ſecus eſt, quia ibi non diſtinguuntur hæc tria, ideſt, indiuiduum, & quidditas, & eſſe, ſed ſolum quidditas, & eſſe.

Primum, ideſt, quidditas non diſtinguitur ab indiuiduo, quia cum non ſint iſtæ ſubſtantiæ compoſitæ, non recipitur natura ſpeciei in aliqua materia ſignata, per quã indiuiduetur, ideo quidditas ſpeciei eſt ſubſiſtens per ſe, ipſum indiuiduum, vnde non diſtinguitur in eis quidditas, & habens quidditatem, ſed tamen diſtinguitur in eis eſſe, & quidditas, quia ſi quidditas, & eſſe idem eſſet, non eſſet communicatum eis eſſe, & ideo per ſe eſſent, & eſſent de neceſſe eſſe, ideo non potuiſſent creari: nam in creatione eorum nichil communicaretur, cum non accipiat eſſe quidditas in indiuiduo, quia non diſtinguuntur, & rurſus non communicatur eſſe quidditati ſi eſſent idẽ, ideo nichil fieret circa iſtas ſubſtantias, vnde non poſſent creari, etiam quia eſſent æterni: nam id, quod ab altero non ſeparatur æternum eſt, ſicut æternum eſt triangulum habere tres angulos duobus rectis æquales, quia nemo poteſt illud a triangulo ſeparare, a fortiori ergo, ſi quælibet intelligentia eſſet ſuum eſſe, non poſſet ſeparari eſſe ab intelligentia, & conſequenter illa eſſet æterna,

F quod falſum eſt, ideo diſtinguuntur in intelligentia eſſe, & quidditas, vel eſſe, & habens eſſe.

De Deo ſecus eſt, quia in eo nichil horum diſtinguitur, & ideo quidditas, indiuiduum, & eſſe idem ſunt; de quidditate, & indiuiduo planum eſt, quia ſi in ſubſtantijs ſeparatis non diſtinguuntur hæc, a fortiori non diſtinguentur in Deo.

Secundo quia diſtinctio indiuidui, & quidditatis eſt, quia natura ſpeciei recipitur in aliqua materia ſignata, & ſignatio materiæ eſt aliquid vltra quidditatem, & facit differre indiuidua numero ſub eadem ſpecie, ſed ſignata materia ſolum eſt in compoſitis: Deus autem eſt ſummè ſimplex, immo ſolus verè ſimplex, ergo non erit ibi materia, neque diſtinctio indiuidui, & quidditatis.

G Rurſus nõ diſtinguitur eſſe, & quidditas in eo, & iſtud eſt ſpeciale ei, quia ſi diſtinguerentur, oporteret quòd vnum aduenіret alteri, & tunc cum aliquando aduenisſet, non eſſet Deus æternus.

Secundo quia ſi eſſe, & quidditas diſtinguerentur realiter, oporteret quòd iſta diſtincta aliquis coniunxiſſet, ſed nemo eſt, qui coniungere poſſit, quia tunc erit Deus verè factus, aut creatus, cum eſſe ſit ibi communicatum, ergo eſſe differt in eo a quidditate.

Tertio quia aliquis eſſet prior Deo: nam ille, qui coniunxiſſet iſta duo diſtincta, ſcilicet, quidditatem Dei, & eſſe præcederet Deum: nam Deus non eſſet ante eſſe ſibi communicatum, & ita non eſſet iſte Deus, ſed ille, qui præcederet eum.

Quarto quia ſi in Deo diſtingueretur eſſe, & quiddi-
H tas, non poſſet eſſe antequam vnirentur hæc, & non poſſent ab aliquo vniri, quia non poteſt aliquid præcedere Deum, & conſequenter nunquam poſſent vniri, quia Deus non poſſet ea vnire, cum nondum eſſet antequam haberet eſſe, & ideo impoſſibile fuiſſet Deum eſſe, & cõſequenter nichil eſſet, quia non poteſt aliquid aliorum eſſe niſi cauſa præcedente, neceſſe eſt ergo ad hoc, quòd omnia ponantur ſicut ſunt, quòd Deus non habeat eſſe, & quidditatem diſtincta, & tunc per ſe erit, & æternus erit, & nullo priori indigebit, & non ſequitur aliud inconueniens. Et ſic apparet habitudo horum, quia in rebus materialibus diſtinguuntur hæc tria, ideſt, quidditas, indiuiduum, & eſſe, in ſubſtantijs ſeparatis diſtinguuntur duo, ideſt, quidditas, & eſſe, in Deo autem nichil iſtorum diſtinguitur ab alio, & tunc apparet diffe-
I rentiæ ratio in cognoſcendo, quia ſicut nos cognoſcendo res materiales cognitione naturali, non poſſumus cognoſcere ſubſtantias ſeparatas, quia non eſt in illis talis modus eſſendi, qualis in rebus materialibus, vt dictum eſt, ita & ſubſtantiæ ſeparatæ cognoſcendo ſeipſas non poſſunt cognoſcere eſſentiam Dei naturali cognitione, quia non eſt talis modus eſſendi Dei qualis ſubſtantiarum ſeparatarum, vt dictum eſt, cognoſcent ergo animæ ſeparatæ ſubſtantias ſeparatas veniendo a magis notis per ſe ad minus nota ordine naturæ, & tamen non cognoſcent Dei eſſentiam, quæ eſt maxime cognoſcibilis propter rationem ſupra poſitam.

Ad vndecimum concedendum, quòd multum deficienter eſt impreſſio ſuperioris ſubſtantiæ in anima, & quanto fuerit altior tanto eſt magis deficienter impreſ-
K ſio eius in anima, quia magis diſtat ab ea, & minorem ſimilitudinem illius habet, & tamen ex hoc non ſequitur, quod anima ſeparata non intelligat ſubſtantias ſeparatas, ſed quòd deficienter, & imperfectè intelligat, & verum eſt, quod quantum ad naturalem cognitionem imperfectè cognoſcit anima ſeparata intelligentias.

An anima ſeparata cognoſcat omnia naturalia.
Quæſt. DLXXXVI.

QVæritur an anima ſeparata cognoſcat omnia naturalia. Aliqui dicunt, quòd non, quia dicit Auguſt. quòd dæmones multa cognoſcunt per experientiam longi temporis, quod quidem non habet anima per experientiam ſaltem mox, vt fuerit ſeparata, cum ergo dæ-

dæmon ſit perſpicacioris ingenij quàm anima, quia data naturalia manent in eis clara, & lucida, vt dicit Dionyſ. 4. cap. de Diu. No. videtur, quòd cum dæmones experientia longa indigeant ad multa cognoſcendum, quòd animæ ſeparatæ non poſſint omnia cognoſcere.

Secũdo, quia animæ quando ſunt vnitę nõ cognoſcunt omnia naturalia, ſi ergo ſeparatę cognoſcũt illa, videtur, quòd poſt ſeparationem acquirunt iſtam ſcientiam omnium naturaliũ, ſed aliquæ animę habuerũt hic ſcientiã aliquarum rerum naturalium acquiſitam, ergo poſt ſeparationem habebunt prædictæ animæ earundem rerum duplicem ſciẽtiam, ſcilicet vnam acquiſitam hic, & aliam poſt ſeparationem, quod videtur impoſſibile, quia duæ formę euſdem ſpeciei non poſſunt eſſe in eodem ſubiecto.

Tertio, quia nulla virtus finita poteſt ſuper infinita, quia non ſe poteſt extendere plus quã eſt, ſed virtus animæ eſt finita, quia etiam eſſentia eius finita eſt, ideo & virtus, & operatio animæ erit finita, ſed naturalia intelligibilia ſunt infinita, quia ſpecies numerorum, & figurarum, & proportionum infinitæ ſunt, ergo nulla anima ſeparata cognoſcit omnia naturalia.

Quarto, quia omnis cognitio fit per aſſimilationẽ cognoſcentis, & cogniti, ſed impoſſibile videtur, quòd animæ aſſimiletur rebus naturalibus, ergo videtur quòd anima ſeparata cognoſcat naturalia, imò quòd nullum naturale cognoſcat.

Quinto, quia intellectus poſſibilis in ordine intelligibilium ſe habet ſicut materia in ordine formarum ſenſibilium, ſcilicet, quia ſicut materia omnia recipit, & de ſe nihil habet, ita & intellectus poſſibilis omnes formas intelligibiles recipit, & de ſe nullam habet, ſed materia prima ſecundum vnum ordinem non eſt receptiua niſi vnius formæ, ergo cum intellectus ſeparatus non habeat niſi vnum ordinem, cum non trahatur ad diuerſa per ſenſus, videtur quod non poſſit recipere niſi vnam formam intelligibilem, & ita non poteſt cognoſcere omnia naturalia, ſed vnum tantum.

Sexto, quia ea, quæ ſunt diuerſarum ſpecierũ non poſſunt vni, & eidem eſſe ſimilia ſecundum ſpeciem, cognitio autem fit per aſſimilationem ſpeciei, cum ergo in naturalibus ſint multæ ſpecies rerum diſſimilium, non poterit vna anima ſeparata cognoſcere omnia naturalia.

Septimo, quia ſi animæ ſeparatæ cognoſcunt omnia naturalia, oportet quod in ſe habeant formas omnium naturalium quantum ad genera ſola, & ſpecies, & non quantum ad indiuidua, aut etiam quantum ad indiuidua. Si primo modo videtur, quòd multa deficiant de naturalibus, quia indiuidua plurima ſunt, immo videtur, quòd taliter cognoſcens nullum naturale cognoſcit, quia naturale non poteſt abſtrahi à motu, & materia ſenſibili, quia iam deſineret eſſe naturale, hoc autem ſoli indiuiduo competit, quia illa habent materiam ſenſibilem, ergo non cognoſcent animæ ſeparatæ res naturales niſi cognoſcant indiuidua.

Si ſecundo modo non poterit ſtare, quia indiuidua sũt infinita, ſi ergo cognoſceret omnia indiuidua haberet infinitas ſimilitudines in actu, quod eſt impoſſibile, non ergo cognoſcit anima ſeparata omnia naturalia.

Sed dicetur forte, quod in anima ſeparata ſunt ſolum ſimilitudines generum, & ſpecierum, & illæ non ſunt infinitæ ſimilitudines, vel formæ, & applicando illas ad particularia poterit cognoſcere anima omnia particularia. Sed non ſtat, quia talis applicatio non poteſt fieri niſi ad indiuidua, quæ iam ſunt nota; nam ſi ſcio, quòd omnis mula eſt ſterilis, non poſſum applicare illud vniuerſale niſi ad hanc mulam, vel illam, quam cognoſco, & ideo neceſſe eſt, quòd cognitio de hoc particulari præcedat ad applicationem vniuerſalis ad particulare, & ita non poterit fieri applicatio niſi ad particularia, quæ iam ſunt nota, vnde prædicta applicatio non eſt cauſa cognitionis illorum indiuiduorum, quæ non erant prius nota, vnde nullum particulare poteſt cognoſci ab anima ſeparata per talem applicationem, & ſic ſi ſolum generum, & ſpecierum ſint ſpecies in anima ſeparata nullum particulare cognoſcet, & ita non cognoſcet omnia naturalia.

A Octauo, quia vbicunque eſt cognitio, ibi eſt ordo cognoſcentis ad cognitum, ſed animæ dãnatorum nullum ordinem habent, quia dicitur Iob 10. cap. vbi nullus ordo, & accipitur de inferno, ergo animæ damnatorum non ſolum non cognoſcunt naturalia, ſed etiam nihil cognoſcunt.

Nono, quia Aug. dicit lib. de Cura agenda pro mortuis, quod animæ mortuorum ibi ſunt, vbi ea, quæ huic fiunt omnino ſcire non poſſunt, naturalia tamen ſunt, quæ hic fiunt, ergo non poſſunt animæ defunctorum ſcire naturalia.

Decimo, quia omne, quod eſt in potentia reducitur per id, quod eſt in actu, manifeſtum eſt autem quòd anima humana quandiu eſt vnita, eſt in potentia omnium, vel plurium eorum, quæ naturaliter ſciri poſſunt, non B enim omnia ſcit actu, ergo ſi poſt ſeparationem ſcit omnia naturalia, oportet quòd reducatur per aliquid in actum, hoc autem non videtur eſſe niſi intellectus agens, quo eſt omnia facere, vt dicitur 3. de Anima, ſed per intellectum agentem poteſt reduci anima in cognitionem omnium intelligibilium, quæ non intellexit hic, quia Ariſtot. 3. de Anima comparat intellectum agentem lumini, & phantaſmata comparat coloribus, ſed lumen non ſufficit ad faciendum viſum eſſe in actu omnium viſibilium niſi colores adſint, ergo neque intellectus agens poterit facere intellectum poſſibilem in actu omnium intelligibilium, cum phantaſmata adeſſe non poſſint animæ ſeparatæ, quæ organa non habet, & ita anima ſeparata non intelliget omnia naturalia.

Vndecimo, aliquis ad hoc dicet, quòd reducetur intel-C lectus poſſibilis in actum omnium naturalium ſcibiliũ, non per intellectum agentem, quæ eſt virtus animæ, ſed per aliquam ſubſtantiam ſuperiorem anima, & ita omnia naturalia intelliget.

Sed rurſus dicetur, quod nõ ſtat, quia quando aliquis reducitur in actum per agens extraneum, quod non eſt ſui generis, reductio non eſt naturalis, ſicut ſi aliquod ſanabile ſanetur per artem, vel per virtutem diuinam, erit ſanatio illa artificialis, vel miraculoſa, & non naturalis, niſi quando ſanatio fit per principium intrinſecum. Proprium autem agens, & connaturale reſpectu intellectus poſſibilis humani eſt intellectus agens, non ergo erit cognitio naturalis, quæ non fit per intellectum agentem tãquam per principium, ſed cognitio intellectus poſſibilis per agentem in anima ſeparata non ſe poterit extendere D ad omnia naturalia vt dictum eſt, quia non poteſt per illum reduci niſi quantum ad ea, quorum ſunt phantaſmata, ſi autem fiat illa reductio per aliquam ſubſtantiam ſuperiorem non erit illa reductio naturalis, quia non fit per principium intrinſecum, & ideo non conueniret omnibus animabus ſeparatis, quia non conueniunt omnes illę niſi in eo, quod naturale eſt.

Duodecimo, quia ſi anima ſeparata reducatur in actum omnium naturaliter intelligibilium, aut reducetur per Deum, aut per Angelum, non per Angelum, quia cũ Angelus non ſit cauſa naturę ipſius, ita neque naturaliter cognitio animæ erit per actionem Angeli. Neque etiam videtur, quòd fiat a Deo quia licet Deus hoc poſſit, tamẽ inconueniens eſt, quòd Deus damnatis tantam gratiam faciat, vt eis per ſeipſum det cognitionem omnium natu-E ralium, ergo videtur, quòd anima ſeparata non cognoſcat omnia naturalia.

Tredecimo, quia vltima perfectio vniuſcuiuſque exiſtentis in potentia eſt, vt reducatur in actum quantum ad omnia, ſecũdum quæ eſt in potentia, ſed intellectus poſſibilis humanus non eſt in potentia naturali niſi omnium intelligibilium naturalium, id eſt, quæ naturali cognitione intelligi poſſunt, ſi ergo anima ſeparata intelligit omnia naturalia, videtur quòd omnis anima ſeparata ex ſola ſeparatione habeat ſuam vltimam perfectionem, quæ eſt fęlicitas, fruſtra ergo alia adminicula quærentur ad fęlicitatem, ſi ſola ſeparatio animę a corpore poteſt hoc præſtare, ſed hoc abſurdum eſt, ergo non cognoſcit anima ſeparata omnia naturalia.

Quartodecimo, quia ad ſcientiam ſequitur delectatio, ſi ergo omnes animę ſeparatę cognoſcũt omnia naturalia,

lia, videtur ꝙ animæ damnatorum maximo gaudio perfruantur, & hoc eſt inconueniens, quia damnati nullum gaudium habere debent, ergo non cognoſcunt damnati omnia naturalia.

Quintodecimo, quia ſuper illud Iſa. 64. Abraham pater noſter neſciuit nos, dicit Glo. & eſt Auguſt. neſciunt mortui etiam Sancti quid agant viui etiam eorum filij, ſed ea, quæ inter viuos hic aguntur ſunt naturalia, ergo animæ ſeparatæ neſciunt omnia naturalia, ideſt, non cognoſcunt omnia.

Alij dicunt, quòd animæ ſeparatæ cognoſcunt omnia naturalia, quia anima ſeparata intelligit ſubſtantias ſeparatas, ſed in ſubſtantijs ſeparatis ſunt ſpecies omnium naturalium, ergo anima ſeparata cognoſcit omnia naturalia.

Sed dicunt aliqui, quòd non eſt verum, quia qui videt animam ſeparatam non eſt neceſſe, quòd videat omnes ſpecies in intellectu eius exiſtentes, & ita non intelliget omnia naturalia anima ſeparata, licet videat ipſam intelligentiam, in qua ſunt ſpecies omnium naturalium.

Sed obijcitur, quia dicit Gregorius 4. Dialo. quid eſt, quod non videant, qui videntem omnia vident? ſicut ergo qui videt Deum videt omnia, quæ videt Deus, ita qui videt Angelum videbit omnia, quæ videt Angelus. Tertio quia anima ſeparata cognoſcit ſubſtantiam ſeparatam inquantum eſt intelligibilis, ita & ſpecies in intellectu eius exiſtens eſt intelligibilis, ergo anima ſeparata non ſolum intelligit ſubſtantiam ſeparatam, ſed etiam ſpecies intelligibiles in ipſa exiſtentes, & ita intelliget omnia naturalia, cuius ſpecies ſunt in ſubſtantia ſeparata.

Quarto, quia in intellectu in actu eſt forma intelligibilis, & eſt vnum cum intelligente, ſi ergo anima ſeparata intelligit ſubſtantiam ſeparatam intelligentem omnia naturalia, videtur quòd omnia naturalia intelligat.

Quinto, quia quicunque intelligit maiora intelligibilia, intelligit etiam minora, vt dicitur 3. de Anima, ſi ergo anima ſeparata intelligit ſubſtantias ſeparatas, quæ ſunt maxima intelligibilium, videtur quòd intelligat omnia alia, & ita intelliget omnia naturalia.

Sexto, quia ſi aliquid eſt in potentia quantum ad multa reducitur in actum quantum ad omnia illa ab actiuo, quod habet omnia illa in actu, ſicut materia, quæ eſt in potentia calida, & ſicca fit ab igne actu calida, & ſicca, ſed intellectus poſſibilis animæ ſeparatæ eſt in potentia ad omnia intelligibilia; actiuum autem, ſcilicet, a quo recipit influentiam, ideſt, ſubſtantia ſeparata eſt in actu reſpectu omnium illorum, ergo vel reducet animam in actum quantum ad omnia intelligibilia, vel quãtum ad nullum, cum eadem ſit ratio omnium, & vnius, ſed manifeſtum eſt, quòd non quantum ad nullum, quia animę ſeparatæ aliqua intelligunt, quæ etiam hic non intellexerunt, ergo quantum ad omnia reducetur anima, & ita intelliget anima ſeparata omnia naturalia.

Septimo, quia dicit Dionyſius 5. cap. de Di. No. quòd ſuperiora in entibus ſunt exemplaria inferiorum, ſubſtãtiæ autem ſeparatæ ſunt ſupra res naturales, ergo ſunt exemplaria rerum naturalium, & ita animæ ſeparatę per inſpectionem ſubſtantiarum ſeparatarum videtur, quod cognoſcunt omnia naturalia.

Octauo, quia animæ ſeparatæ cognoſcunt res per formas influxas, ſed formæ influxæ dicuntur eſſe formæ ordinis vniuerſi, ergo animæ ſeparatæ cognoſcunt totum ordinem vniuerſi, & ſic cognoſcunt omnia naturalia, quæ ſunt partes vniuerſi.

Nono, quia quidquid eſt in inferiori natura totum eſt in ſuperiori, ſed anima ſeparata eſt ſuperior rebus naturalibus, ergo omnia naturalia ſunt quodammodo in anima, ſed anima cognoſcit ſeipſam, ergo cognoſcendo ſe cognoſcit omnia naturalia.

Decimo, quia vt dicit Gregorius, quod narratur Luc. 16. cap. de Lazaro, & diuite non eſt parabola, ſed res geſta per hoc, quod perſona per nomen proprium exprimitur, & dicitur ibi quod diues poſitus in inferno cognouit Abraham, quem viuens non cognouerat, ergo eadem ratione

F animæ ſeparatæ etiam damnatorum cognoſcunt alia quæ hic non cognouerunt, & ſic videtur, quòd cognoſcant omnia naturalia.

Reſponſio ad ſuperiorem quæſt. Quæſt. DLXXXVII.

DIcendum quòd anima quælibet ſeparata quodammodo intelligit omnia naturalia, ſed non ſimpliciter. Pro quo ſciendum, quòd talis eſt ordo rerum adinuicem, quod quidquid inuenitur in natura inferiori inueniatur excellentius in natura ſuperiori ſicut iſta, quę inueniuntur in generabilibus, & corruptibilibus, ideſt, formæ, vel perfectiones inueniuntur nobilius in corporibus cœleſtibus ſicut in cauſis naturalibus. Et patet, quia G calidum, & frigidum, & alia huiuſmodi ſunt in his inferioribus velut quædam particulares formæ, ſed in corporibus cæleſtibus inueniuntur, non vt formę particulares, ideſt, quibus illa ſint calida, vel frigida, ſed ſunt, vt quædam virtutes vniuerſales, quibus deriuentur in hæc inferiora, ideſt à quibus omnia hæc efficiantur calida, vel frigida, & ita nõ ſunt ibi, vt formæ ad particulariter, hoc ens, vel illud informandum, ſed ad efficiendum omnia inferiora ſecundum hanc, vel illam qualitatem, & ſic ſunt vniuerſales virtutes.

Item quæcunque ſunt in natura corporali ſunt eminẽtius in natura intellectuali. Et patet, quia formæ rerum corporalium ſunt in ipſis rebus corporalibus materialiter, ideſt, ſicut poſſunt capi à materia, & recipitur perfectio earum in illa, & ſunt in eis particulariter, ideſt, vt H vnum tantum tam in actu, quam in virtute, in ipſis autem ſubſtantijs intellectualibus ſunt immaterialiter, & vniuerſaliter, ideſt, non recipiuntur ibi ſecundum conditionem materiæ, quia non eſt ibi materia, neque ſunt ibi ſolum, vt perficientes materiam, & quantum materia recipere eas poteſt, ſed ſunt ibi vniuerſaliter, vt cauſæ ad eſſendum pluribus, & non ad informandum vnum tantum, vnde dicitur in libro de cauſis, quòd omnis intelligentia eſt plena formis.

Item quæcunque ſunt in tota creatura, eminentius ſunt in ipſo Deo, in creaturis enim ſunt formæ rerum multipliciter, & diuiſim, in Deo autem ſunt ſimpliciter, & vnitæ.

Primum patet; quia formæ ſunt in rebus naturalibus naturaliter, & ita in qualibet re materiali eſt vna forma, I quia duæ partes materiæ non poſſunt habere eandem formam numero, ſunt ergo formæ multiplicatę, quia forma cuiuslibet ſpeciei eſt multiplicata actu, & etiam ſunt diuiſim, quia ſecundum diuiſionem materiæ, & quantitatis diuiduntur formæ, cum duarum partium materiæ numero diſtinctarum non poſſit eſſe eadem forma numero: ideo licet eadem natura ſit omnis albedinis, non erit eadem albedo duarum partium materiæ diſtinctarum, ſed duæ albedines: ideo formæ multiplicantur, & diuiduntur.

Secundo patet, quia in Deo ſunt omnes formæ: nam non poſſet Deus eſſe cauſa coloris in inferioribus, & frigiditatis, albedinis, & nigredinis niſi iſta quoque in eo præexiſterent aliquo modo, ſed non ſunt in eo iſta diuiſim, & multiplicata, quia in Deo non diſtinguuntur plura, ſed K vt dictum eſt ſupra, quidditas, & indiuiduum, & eſſe in Deo idem ſunt, etiam in Deo propter ſummam ſimplicitatem (vt ait Hilarius) idem eſt habens, & quod habetur: ideo omnia iſta erunt ipſe Deus, ſed Deus, eſt vnus, ideo omnia iſta erunt in eo vnum, ſunt ergo iſtę formę in Deo ſimpliciter, & vnitiuè, ſimpliciter quidem, quia in omnibus rebus naturalibus, in quibus inueniuntur, ſunt vt formæ, & componunt, quia res habens non eſt ſimplex, ſed componitur aliquid ex habente, & habito, Deus autem non eſt res compoſita, ideo forma habita eſt ibi ipſe Deus habens, & ſic non eſt ibi per modum compoſitionis, ſed ſimpliciter, dicitur etiam ibi vnitiuè eſſe forma, ideſt, inquantum omnes formæ ſunt vnum.

Duplex enim habitudo eſt formarum in ſubiecto, vna eſt accidentis, vel formę ad ſubiectum, alia eſt formarum inter ſe. Prima habitudo facit in rebus naturalibus compoſi-

poſitionem, eo quòd forma, & ſubiectum non ſunt idē. Secunda facit in eis multiplicitatem, idest, quòd plures res actu ſunt in eodem, quia albedo frigiditas, & magnitudo non ſunt idem in Sorte, ſed diſtinguuntur. oppoſitę habitudines ſunt in diuinis, ideo propter primum dicitur, quòd inueniuntur formæ, vel perfectiones iſtorum inferiorum in Deo ſimpliciter, idest, non facit compoſitionem forma cum ſubiecto, quia ſunt idem propter ſummam ſimplicitatem, propter ſecundum dicitur, quòd ſunt ibi formæ vnitiue, ſcilicet, quia formæ non diſtinguuntur ibi inter ſe, ſed ſunt idem, quia bonitas, magnitudo, & intellectus non ſunt tria, ſed vnum, & idem. Et iſta triplex comparatio rerum ſecundum Aug. deſignatur Gen. 1. cap. inquantum in productione rerum tripliciter exprimitur facere reſpectu eiuſdem rei: nam primo dicitur quòd dixit Deus fiat firmamentum, per quod in communi intelligitur eſſe rerum in verbo Dei, & iſte eſt tertius modus, quem diximus, ſcilicet, quòd omnia, quæ ſunt in inferioribus, ſunt & in Deo, ſed in inferioribus multipliciter, & diuiſim, in Deo autem ſimpliciter, & vnitiue. Secundo deſignatur eſſe rerum inquantum dicitur, fecit Deus firmamentum, per quod intelligitur eſſe firmamenti, & ita cuiuſlibet creaturæ in natura Angelica, aut in qualibet natura intellectuali, ſed maximè in Angelica, vbi ſunt ſpecies ſimplicius quam in anima humana, vbi ſunt acceptæ a rebus, ſpecies autem in natura Angelica non ſunt acceptæ a rebus, ſed potius cauſæ rerum ſunt, & hoc pertinet ad duos modos primos de comparatione rerum, ſed maximè ad ſecundum in quo agitur de comparatione rerum in ſua natura, & ad eſſe in natura intellectuali.

Tertio deſignatur eſſe rerum in propria natura inquantum dicitur, & factum eſt, ita ſcilicet, accipit eſſe firmamentum in propria natura ex ſimilitudine eſſendi, quod habet in diuino intellectu, & angelico, & ſic exponit Auguſt. & licet expoſitionem eius non ſequamur quantum ad opera ſex dierum, quia ipſe tenet in hoc ſingularem modum exponendi, tamen hoc verum eſt, quòd eſſe rerum tripliciter conſideratur ſicut ipſe dixit.

An ſicut res a diuina ſapientia proceſſerunt, vt ſubſiſterent, ita formæ earum profluxerunt in ſubſtantias intellectuales? Quæſt. DLXXXVIII.

CONſiderandum vlterius, quòd ſicut res profluxerunt a diuina ſapientia, vt in propria natura ſubſiſterent, ita ab eadem diuina ſapientia fluxerunt, vt formæ rerum in ſubſtantias intelligibiles, quibus res ipſas exiſtentes in natura ſua intelligant. Sunt enim duo modi eſſendi rei, ſcilicet, in ſeipſa, & in intellectu, inquantum cuilibet rei damus duplex eſſe, ſcilicet, eſſe naturale, & eſſe intelligibile, vtrunque autem pertinet ad vniuerſi perfectionem, & patet, quia ſicut Deus produxit entia, quæ ſubſiſterent, quibus proprias operationes dedit, quarum conſeruandarum cura ad prouidentiam Dei pertinet, ita & intellectum produxit, & multas ſubſtantias intelligentes, quarum actus erat intelligere: ad prouidentiam ergo Dei pertinet conſeruare res iſtas in ſua operatione intelligendi, & tanto magis iſtas conſeruare in intelligendo, quam illas in eſſendo, vel operando, inquantum entia intelligentia ſunt nobiliora non intelligentibus, & de maioribus eſt amplior cura ad prouidendum, & tamen intellectio non fit ſine forma intellectuali: ideo pertinet ad prouidentiam Dei dare formas intellectuales, ſecundum quas entia intellectualia exeant in actum intelligendi, & tunc quia non eſt minor virtus intellectualis ſubſtantiæ in intelligendo, quàm entium in eſſendo, opotuit, quòd omnium entium formæ eſſent in intellectualibus creaturis, ad hoc, quòd poſſent omnia intelligere ſecundum capacitatem ſuæ naturæ intellectualis, nam nō omnia intellectualia ſunt æqualia, ſed ſecundum, quòd in entibus non ſunt omnia æqualia in eſſendo, & operando, ita neque omnia intellectualia ſunt æqualia ſecundum gradum ſuæ intellectualitatis, & ideo cuilibet ſubſtantiæ intellectuali ſecundum gradum ſuæ virtutis debuerunt dari formæ intellectuales omnium entium, &

A ſic apparet, quod dicebatur, quòd ſicut a diuina ſapientia proceſſerunt res, vt in propria natura ſubſiſterent, ita ex eadem diuina ſapientia profluxerunt formę omnium rerum in ſubſtantias intellectuales, & de vtroque genere rerum conſeruando, ſcilicet, naturali, & intellectuali eſt Deo cura.

Ex quo ſequitur, quòd ſicut ſe habent res ad perfectionem naturæ, ita ſe habent ad perfectionem intelligibilem, ſingularia igitur qualiter ſe habuerint ad naturam, taliter ſe habebunt ad intellectum, ſed ſingularia habent ſe ad naturam, quòd non ſunt de perfectione naturæ niſi per accidens, ita & ad perfectionem intelligibilem ſe habebunt, quòd non pertinent ad perfectionem intellectus niſi per accidens. Primum patet, quia indiuidua non ſunt de intentione naturæ propter ſe, ſed propter aliud, ſcilicet vt ſaluentur in eis ſpecies, quas natura

B intendit, ſpecies enim ſunt ipſæ quidditates, quæ ponunt gradus perfectionis ſubſtantialis, & conſeruare iſtas eſt de intentione naturæ, eo quòd iſtæ dicunt totam perfectionem eſſendi, & indiuidua non addunt aliquam perfectionem ſupra ſpecies, & non ſunt indiuidua de intentione naturæ niſi inquantum per accidens ſunt neceſſaria, ſi enim ſpecies ſine indiuiduis poſſent ſeruari, aut eſſe, non eſſent indiuidua, ſed ſola ſpecies, quia tamen non poteſt eſſe homo quin ſit iſte homo, aut ille homo, cum natura voluit, quòd eſſet homo, voluit quòd eſſet iſte homo, natura quippe non intendit de per ſe generari hunc hominem, vel illum, ſed hominem, quia tamen non poteſt gigni homo niſi ſit iſte homo, accidit eſſe indiuiduum neceſſarium in natura, & rurſus ſi natura ſpecies in vno

C indiuiduo manere ſemper poſſet, non multiplicaret ſemper natura indiuidua, ſed quoniam ſunt corruptibilia iſta, quæ generantur, & corruptis primis ſubſtantijs impoſſibile eſt aliquid aliorum remanere, vt non corrumpatur ſpecies, vel deſinat eſſe per accidens, vult natura alia, & alia indiuidua producere, vt cum non poſſit conſeruari ſpecies in vno tantum, conſeruetur in pluribus. Hæc eſt ergo intentio naturæ quantum ad eſſe indiuiduorum, & hoc oſtendit Ariſtot. lib. de Animalibus, vbi in aſſignandis cauſis accidentium ſpecierum docet nos reducere in cauſam finalem, accidentia autem indiuidui docet reducere in cauſam efficientem, vel materialem, quaſi accidentia ſpeciei ſint de intentione naturę, & ideo per cauſam finalem probemus ea, accidentia vero indiuiduorum non ſint de intentione naturæ: ideo non poſ-

D ſunt reduci in cauſam finalem, ſed in conditionem materiæ, vel efficientis præter intentionem naturæ. Secundum patet, quia ſicut ſe habet res ad eſſe, ita ſe habet ad intelligi, quia Deus iſta duo genera voluit eſſe in vniuerſo, idest ens ſecundum eſſe naturale, & ens ſecūdum eſſe intellectuale, ſi ergo quantum ad eſſe materiale ſunt indiuidua de per accidens, erunt quoque quantum ad eſſe intellectuale de per accidens, ſpecies autem ſe habebunt quantum ad eſſe intellectuale per ſe, ſicut ad eſſe naturale ſe habent per ſe.

An omnibus ſubſtantijs ſeparatis data ſint formæ intellectuales omnium entium. Quæſt. DLXXXIX.

E VLterius ſciendum, quòd hæc perfectio intelligendi quantum ad totum genus eſſe intellectualis communicatur omnibus intellectualibus creaturis, quia nullam Deus fecit, quæ deberet eſſe orbata perfectione intelligendi, cum hoc ſit contra rectitudinem prouidentiæ, ſed quia non ſunt æquales omnes ſubſtantiæ intellectuales, non eodem modo, aut æqualiter omnibus communicauit perfectionem iſtam, ſed vnicuique iuxta ſuam capacitatem, & quoniam omnis intellectio fit per formam intellectualem, omnibus ſubſtantijs intellectualibus dedit formas intellectuales omnium entium, ſed varie, quia in ſuperioribus ſubſtantijs ſunt formæ intellectuales rerum magis vnitæ, & vniuerſales, in inferioribus vero magis multiplicantur, & ſunt minus vniuerſales, ſecundum quòd magis recedunt ab vno, & ſimplici, & appropinquant ad particularitatem materialium

lium rerum, hoc apparet ex ſupra dictis accipiendo quantum ad genus eſſendi, nam diximus omnes perfectiones, & formas rerum inferiorum eſſe in primo ente, ſed in illo ſunt ſimpliciter, & vnitiuè, in rebus autem inferioribus ſunt multipliciter, & diuiſim, ſicut ergo omnes formæ, vel perfectiones rerum in primo ente exiſtentes ſunt ipſum primum ens, & ideo non faciunt cum eo compoſitionem, ita & ſunt inter ſe omnes perfectiones vna perfectio, & non faciunt multiplicationem, neque multiplicitatem, & ſicut ſe habent iſta in Deo ſimpliciter, & vnitiuè quantum ad eſſe, ita ſe habent quantum ad intelligibile eſſe, ſcilicet, quòd non ſunt plures formæ intellectuales in Deo plurium rerum, vel ſingularum rerum intelligibilium ſingulæ formæ, ſed omnium intelligibilium eſt vnica forma intellectualis, per quam eminenter repræſentantur, & perfectè intelliguntur, & hæc eſt ipſa diuina eſſentia, in rebus autem inferioribus formæ, & perfectiones quantum ad eſſe ſunt multipliciter, & diuiſim, ſicut ſupra oſtenſum eſt, ita & in ſubſtantijs intelligentibus ſunt formæ intellectuales rerum multipliciter, & diuiſim, & non eſt aliqua ſubſtantia intellectualis poſt primam, in qua ſint formæ omnium rerum intelligibilium ſimpliciter, & vnitiuè, id eſt, quòd vna tantum forma, vel ſpecies intelligibilis ſit per quam fiat intellectio, quia illa intelligentia intelligeret tunc per eſſentiam ſuam omnia, & falſum eſt, quia nullius rei eſſentia eſt ſimilitudo omnium niſi eſſentia Dei, ſed neceſſe eſt, quòd in omni intellectuali ſubſtantia poſt Deum ſint aliquot ſpecies, vel formæ intelligibiles, per quas omnia intelligantur, ſed in hoc eſt differentia, quia quanto eſt ſubſtantia ſuperior, & magis accedens ad primam, tanto pauciores ſpecies habet, & vniuerſaliores, & quanto fuerit magis diſtans a prima, tanto plures ſpecies habebit, & minus vniuerſales. Patet primum, ſicut in gradu eſſendi eſt ordo, vt a primo ente deſcendatur vſque ad materiam primam, & quanto aliquid magis appropinquat ad primum, tanto eſt perfectius, & quanto magis accedit ad materiam primam, tanto eſt imperfectius, ita & in gradu eſſe intelligibilis entia intelligibilia quanto minus diſtant a primo ente in eſſendo minus diſtant ab eo in perfectione intelligendi, ſed ita eſt, quòd perfectionem eſſendi habent ſuperiora minus multiplicatam, & diuiſam quàm inferiora, ergo & perfectionem intelligendi ſic habebunt minus multiplicatam per formas intellectuales, maxima ergo poſt primam habet aliquas ſpecies intelligibiles, ſed paucas, & quia per illas debet intelligere omnia entia, oportet quòd illæ ſpecies multa comprehendant, id eſt, non reſpondeat vna ſpecies vni rei tantum intellectuali, ſed multis, & quia tunc non poteſt illa forma intellectualis reſpondere omnibus illis repræſentatis ſecundum rationes proprias, & particulares, quia ſic non eſſet vnum repræſentans, ſed multa in actu, neceſſe eſt, quòd illa reſpondeat ſecundum rationem communem omnibus, & hoc eſt ſpeciem eſſe vniuerſalem. Deinde ſequens intelligentia deſcendendo plures ſpecies habebit quàm præcedens, & minus vniuerſales: nam cum plures ſpecies fuerint, neceſſe eſt, quòd pauciora repræſentent: nam non poſſunt repræſentari niſi omnia, cum ergo tam per paucas, quam per multas ſpecies repræſententur omnia, neceſſe eſt, vt tot repræſentent paucæ ſicut multæ: ideo vt non ſit aliqua ſuperuacua oportet non coincidere, & ſic neceſſario quælibet illarum pauciora repræſentabit quam ſpecies præcedentis intelligentiæ, ſed in ratione repræſentatiua formæ, vel ſpeciei continentur omnia, quæ repræſentantur, ergo neceſſe eſt minus vniuerſalem eſſe formam intellectualem in intelligentia ſecunda quàm in prima, & in tertia, quàm in ſecunda.

Secundum erat, quòd cum deueniamus deſcendendo in ſubſtantijs intelligentibus vſque ad infimas, multiplicantur magis ſpecies, & fiunt minus vniuerſales. Quod patet, quia ſi ad perfectionem intelligendi pertinet habere paucas ſpecies, & vniuerſales, quanto minus habuerit aliqua ſubſtantia de perfectione intelligendi, tanto ſpecies ſuæ plures erunt, & conſequenter minus

F vniuerſales, quia cum illæ non coincidant in repræſentando, quanto fuerint plures repræſentantes ſpecies, tanto cuilibet pauciora repræſentabilia reſpondebunt, & hoc eſt eſſe minus vniuerſalem ſpeciem, & ſic deſcendetur quouſque perueniatur ad ſubſtantiam illam intelligentem, quæ tot ſpecies habeat, quot ſunt intelligibilia, & cuilibet ſpeciei reſpondet intelligibile, & iſta eſt anima humana.

Cauſa autem prædictorum eſt, quia formæ intelligibiles ſunt tanto pauciores, quanto virtus intellectiua, vel lumen intelligentis eſt maius, quod enim magnam virtutem intellectiuam habet, per paucas ſpecies intelligit multa intelligibilia, quod vero habet minorem virtutem indiget pluribus ſpeciebus ad intelligenda plura, illæ autem, quæ habent magnam virtutem intelligendi, per
G duas, aut tres, vel valde paucas ſpecies obtinent omnem perfectionem intelligibilem, ita vt intelligant, vſque ad vltimas ſpecies, omnes naturas rerum. In inferioribus autem non poteſt eſſe plenitudo intellectionis omnium rerum per tam paucas formas, ſed neceſſe eſt poni plures, quia inferiores intelligentiæ habent minorem virtutem intellectiuam, & ſi tam paucæ ſpecies ponerentur in eis ſicut in ſuperioribus, non poſſent conſequi per illas omnem perfectionem intelligendi, ſcilicet vt per illas intelligerent diſtinctè omnia entia vſque ad infimas ſpecies, vel naturas rerum, ſed maneret earum cognitio confuſa, & vniuerſalis ſi ſpecies intelligibiles non erunt multæ ſed paucæ, & vniuerſales, vniuerſalis ſpecies in ratione communi repræſentat, & non in ratione ſpeciali, cum ergo iſtæ intelligentiæ inferiores habeant paucam
H vim ad ſe reducendum de vniuerſali ad particulare, vel ad determinatum, manebit earum cognitio ſub ratione communi non potens determinari, ſicut ſiquis cognoſceret Sortem ſolum inquantum animal, & non ſub alia ratione magis determinata: nam manifeſtum eſt, quòd iſta eſſet multum imperfecta cognitio, & ideo vt iſta entia intellectiua habeant aliquam perfectionem intelligendi, neceſſe eſt quòd plures ſpecies habeant, & ſic quælibet earum minus vniuerſaliter ſignificet, & ſic parua difficultas eſt ex illis parum vniuerſalibus reducere ſe ad cognitionem diſtinctam. Amplius autem manifeſtum eſt, quòd quanto fuerit intellectus efficacior, tanto magis ex paucis poteſt plura colligere, cuius ſignum eſt, quòd hominibus rudibus, & tardioribus ad intelligendum omnia ſigillatim oportet exponere, & inducere exempla particularia ad ſingula, pro viris autem magni ingenij licet nondum docti fuerunt, non oportet ſingula dicere, ſed, dictis
I quibuſdam, colligunt alia, quæ inde ſequuntur, ſicut poſitis præmiſſis accipimus concluſionem licet non exprimatur, ita & de alijs, iuxta illud, mitte ſapientem in via, & nichil ei dicas, quaſi dicat, non oportet ei ſingula exponere, quia ipſe ex principio viæ ſcit quid faciendum ſit.

An humana anima per tot ſpecies intelliget quot ſunt res intelligibiles. Quæſt. DXC.

DE anima autem humana dicendum, quòd ipſa per multas formas intelligibiles intelligit, & per tot quot ſunt res intelligibiles, quòd nulla ſubſtantia intellectua
K lis facit niſi ipſa.

Ad hoc eſt prima ratio, quia ipſa eſt infima inter omnes ſubſtantias intellectuales: ideo neceſſe eſt, vt detur modus infimus intelligendi, ſed altiſſimus eſt, vt per vnam tantum ſpeciem, vel formam omnia intelligantur, vt dictũ eſt, ergo infimus modus intelligendi erit, quòd intelligat quis per tot ſpecies quot ſunt res intellectuales: nam ſi dentur pauciores formæ non erit infimus modus intelligendi, cum maneat ſub illo alius poſſibilis modus, ſcilicet, vt tot ſint ſpecies quot res intelligibiles: ideo cum anima ſit infima intelligentia, oportet ei dare talem modum intelligendi.

Secunda ratio eſt propter vnionem ad corpus, quia nulla intelligentia eſt vnita alicui corpori niſi anima, & ideo oportet, quòd accipiat a corpore, quia propter perfectionem ſuam fuit vna corpori, & accipit per ſenſum,

& ta-

& tamen per ſenſum non poteſt accipere niſi ſingularium A rerum ſpecies, quia indiuidua ſunt ſenſibilia, ergo pro ſingulis rebus ſingulas ſpecies habet anima, ſecus ſi vniuerſalia eſſent ſenſibilia, & non particularia inuenta ſub vniuerſalibus, quia tunc acciperemus per ſenſum ſpecies vniuerſalium, & non ſingularum rerum, & tunc per paucas formas deberemus cognoſcere omnia, ſed econtrario fit, quia particulare eſt ſenſibile, vniuerſale autem non niſi per accidens, ideo accipimus per ſenſum ſingularum rerum ſpecies, & ita non ſunt plures res intellectuales, quã ſunt ſpecies intellectuales, per quas cognoſcimus.

Tertia ratio eſt, quia cæteræ intelligentiæ habent naturaliter ſpecies innatas, vel concreatas paucas, vel multas, per quas intelligunt, eo quod illæ non poſſunt accipere a rebus exterioribus, & ideo ſpecies in illis non correſpondent numero rerum, ſed ſunt pauciores quam res, & B tamen quod ſint paucæ, vel multæ competit ex conditione ipſius intelligentiæ, vt habet paucam, vel magnam virtutem intellectiuam: anima autem nullas habet ſpecies naturaliter concreatas, vel inditas, vt Ariſto. dixit, ſed eſt ſicut tabula raſa, & ſic oportet quod accipiat aliunde. Eſt autem nata accipere a rebus exterioribus propter corpus cui vnitur, in quo ſenſibus vtitur, ideo non poteſt habere ſpecies, niſi ſecundum conditionem rerum ſenſibilium, ſed ſenſibilia ſunt particularia, ergo quot fuerint particularia tot erunt ſpecies intellectuales, & ita in anima humana eſt maxima multiplicatio ſpecierum intelligibiliũ.

Eſt autem prædicta conditio animæ ad intelligendum dum eſt vnita corpori, vt ex rebus materialibus ſpecies ad intelligendum accipere poſſit ſecundum intellectum poſſibilem, neque eſt ei maior virtus intellectualis ad intelli- C gendum, quãm vt ſecundum formas iſtas ſic determinatas perficiatur in cognitione intellectuali, & ſi darentur ei formæ non determinatæ, ſicut accipiuntur a ſenſu, ſed vniuerſaliores quales ſunt ſpecies ſubſtantiarum ſeparatarum, non poſſet ſecundum illas intelligere, niſi multũ imperfecte, vnde & lumen intellectuale, quod communicatum eſt ei, quod vocatur intellectus agens, hanc operationem habet, vt faciat ſpecies intelligibiles actu, quæ erant intelligibiles ſolum in potentia, inquantum phantaſmata conditionem materialem habent: anima ergo quandiu eſt vnita corpori ex ipſa vnione ad corpus habet aſpectũ ad inferiora ſe, ſcilicet, ad entia corporalia, a quibus accipit ſpecies proportionatas ſuę virtuti intellectiuę, quæ ſunt ſpecies intelligibiles, & ſecundum hunc modũ perficitur in ſcientia. Cum vero anima fuerit a corpore D ſeparata, non habet aſpectum ad inferiora, quia non eſt aliquid per quod trahatur, ſicut cum eſt vnita trahitur per corpus, ſed eſt aſpectus ſuus abſolutus, & cum iam nõ poſſit accipere ab inferioribus per ſeorſum, accipit a ſolis ſuperioribus ſubſtantijs, a quibus habet influentiam ſpecierum intelligibilium vniuerſalium, & licet prædictæ ſpecies intelligibiles recipiantur minus vniuerſaliter in anima, quam ſint in ſubſtantijs ſuperioribus, cum ſint per impreſſionem, & non per abſtractionem, tamen quia paruũ eſt lumen animæ, eſt parua efficacia ad intelligendũ per illas ſpecies, ideo non poteſt anima per illas ſpecies habere perfectam cognitionem, quia non poteſt ex illa vniuerſalitate ſeipſam determinare, cognoſcendo vnũquodque, vt in ſe, & determinate, ſed cognoſcit res ſub quadam cõfuſione, & vniuerſalitate, vt cum quis intelligit Sortem E in ratione animalis, & non ſub alia ratione magis determinata, vel qui intelligit res ſolum, vt in ſuis principijs, & non vt ſunt in ſeipſis, & hanc cognitionem ſic vniuerſalẽ, & confuſam acquirunt animæ ſtatim, vt ſeparantur ſubito, quia acquirunt illam per modum influentiæ, & non per modum doctrinæ, ſicut Origenes dixit: nam ad cognitionem, quæ ex doctrina fit tempore indigemus, ad illam vero, quæ ex influxu eſt nullo tempore indigemus, cum in animam non fiat influxus per motum, quia eſt iã ſeparata a materia, & ita ſubito, vt ſeparata eſt a corpore per modum generationis cuiuſdam eſt receptio illius influxus, & eſt cauſata illa cognitio in qualibet anima ſeparata.

A

An ſcientia quæ per influxum fit in anima fiat ſubito, vel paulatim creſcat. *Quæſt. D X C I.*

ET dicendum, quòd in iſta cognitione non proficiunt, ſed quantum per mille annos intelligere poſſunt, aut de facto intelligent, tantum in momento ſeparationis a corpore, quantum per influxum ſubitaneum intellexerunt, & ideo poſtea etiam in æternum manentes nichil plus intelligunt, quam tunc intelligebant, vel intellexerunt, niſi forte per gratiam transferantur ad alium modũ cognitionis, ſicut fit in animabus, quæ tenentur in ignibus Purgatorijs: nam quando ſoluuntur a corpore, & quandiu manent in Purgatorio habent ſolum modum B cognoſcendi naturalem animæ ſeparatæ: poſtquam vero debitas pœnas ſoluerint, tranſeunt ad cœlum empyreum, & ibi ſunt beatæ, & iam habent aliam cognitionẽ, ſcilicet, in eſſentia Dei, per quam omnia cognoſcunt, ſed accipiendo de illis, qui manent in inferno damnatorum, & in lymbo paruulorum, qui nunquam transferentur ad beatitudinem, manet in eis ſemper modus cognitionis naturalis tantum animæ ſeparatæ, ideo de illis eſt verum, quod dictum eſt, ſcilicet, quod accipient ſubito totam cognitionem ſuam, & licet manſuri ſint in æternum in locis illis, nichil plus cognoſcent poſtea, quãm in momento, quo in locis illis animæ eorum aſſignatæ, aut detruſæ ſunt.

Ratio autem prædictorum eſt, quia ſi proficerent prædictæ animæ in iſta cognitione, aut iſtud fieret ex parte C influentis, aut ex parte recipientis, ſed ex neutro, ergo nõ creſcit illa cognitio.

De primo patet, quia influens eſt intelligentia ſuperior ad animam ſeparatam, & non poteſt illa habere operationem ſecundum motum, & ſucceſſionem, quia non eſt agens corporale. Etiam ipſum quod influit non requirit ſucceſſionem, quia eſt res ſpiritualis, ſcilicet, ſpecies intelligibilis, ſed totum ſimul influi natum eſt, ergo non eſt ſucceſſio, vt per tempora creſcere habeat. Et confirmatur hoc quoniam per ſpecies, quæ influuntur in animam ſeparatam ab intelligentia, poſſet ipſa intelligere omnia, quantum eſt ex conditione ſpecierum, ſed ex defectu luminis non poteſt, quia ex ſpeciebus vniuerſalibus ſic acceptis, non poteſt intellectus ſe deducere in ſingula determinate, ſed ſub cognitione confuſa, & vniuerſali.

D Et tamen conditio harum ſpecierum non mutatur, ſed ſemper influunt intelligentiæ ſpecies vnius modi, quia non eſt in poteſtate eorum aliter influere, cum influentia non ſit voluntaria, ſed naturaliter facta, ideo ſicut ſemel influit intelligentia ſpecies vniuerſales; ſemper tales influet, & ita ſemper manebit idem modus cognitionis, quantum eſt ex parte influxas. Neque proficiunt animæ in iſta cognitione, quantum eſt ex parte ipſius animæ recipientis, quia anima non eſt impedita recipere influxum, ideo quantum aliquando poteſt recipere, tantum ſemel recipit: nam vbi recipiens impeditur in recipiendo poteſt proficere receptio ablato impedimento, quia ceſſante impedimento eſt operatio perfecta ſecundum receptionem, & prius non, & tamen anima ſeparata non poteſt impediri: nam anima coniuncta cum recipiat a E ſenſibilibus per organa, poteſt impediri in recipiendo per impedimentum organi, & ablato impedimento eſt operatio perfecta: apparet enim quando opprimimur ſomno, aut ebrietate, aut labore, aut nocumento aliquo facto in capite, quia non recipimus ſpecies conuenienter ad doctrinam, & etiam per ea, quæ iam recepimus non poſſumus habere operationem intelligendi perfectam, & iſtud eſt propter neceſſariam conuerſionem ad phantaſmata, quæ non poteſt fieri conuenienter, aut nullo modo exiſtente illo impedimento, ceſſante autem illo, fit, & tamen in anima ſeparata non poteſt fieri impedimentum aliquod, quia non eſt alligata corpori, ex quo accidit ſibi impediri: ergo id quod ſemel recipere non poteſt, non poterit vnquãm recipere.

Secundo, quia modus iſte receptionis (vt dictum eſt) non eſt per doctrinam, ſed per naturalem influxum, in

Sed neque ex parte hominis accidit iſta augmentatio beatitudinis, quia ſecundum lumen gloriæ, quod dat Deus beatis, ſtatim poſſunt videre eſſentiam diuinam in quantocunque gradu claritatis Deus voluerit, & illud lumen totum natum eſt infundi, & natum eſt totum permanere, quia eſt lumen habituale, ideo nulla reſiſtentia eſt ex parte beati quin totam beatitudinem ſimul capiat.

Secundo, quia ſi Deus daret beatitudinem alicui in certo gradu, & poſtea illam augeret, hoc eſſet, quia mereretur aliquid poſtquàm inceperat eſſe beatus, quod falſum eſt, quia nemo meretur niſi quandiu manet in hac vita mortali, ergo nõ poteſt augeri beatitudo hominis poſtquàm ſemel cœperit eſſe beatus.

Tertio, quia ſi poſt beatitudinem datam eſſet augmentum eius, fieret augmentum in infinitum, cum nõ ſit cauſa quare magis vno tempore augeretur quàm ſemper, ſed iſtud eſt inconueniens, quod in infinitum augeatur, ergo nunquam augebitur.

Quarto, quia ſi augeretur beatitudo poſtquàm inciperet quis eſſe beatus, cuperet beatus augmẽtum illud quãdiu non haberet, ſed iſtud deſiderium adimit aliquid de beatitudine, quia facit quandam indigentiam, cum non habeat ibi beatus omne quod vult, ergo non erit augmentum aliquod in beatitudine.

Et ita dicendum, quòd ſimile eſt tam de animarum cognitione naturali, quàm de cognitione ſecundum beatitudinem, quòd non proficit, ſed ſtatim tota eſt, quia vtraque fit per modum influxus naturæ, & non per modum doctrinæ. Et conſequenter apparet de cognitione animarum ſeparatarum, quòd illa quantum ad modum naturalem eſt confuſa, & ſecundum illam cognoſcunt omnia naturalia, ſed non determinate, immo confuſe, & in vniuerſali, & manet illa cognitio ſemper talis, quia non creſcit quantum ad plura cognoſcibilia, neque ad magis determinatè illa cognoſcendum.

Reſponſio ad primam rationem principalem in fronte quæſtionis 586. & aduerte, quod primo reſpondet ad argumenta 15. primo pro parte negatiua, ſecundo loco ad alia nouem pro parte affirmatiua infra quæſt. 599.

Quæſt. DXCIIII.

NVnc ad argumentum primum factum ſupra in principio q. principalis dicendum eſt, quod dæmones perſpicacioris ingenij ſunt, quam animæ ſeparatæ: ideo quantum ad naturalem cognitionem plura cognoſcunt, quàm animæ ſeparatæ ſecundum eandem cognitionem, ideo dicendum, quod quantum ad ea, quæ ipſi cognoſcunt experientia longi temporis animæ minores ſunt eis, ſed illa non ſunt propriè naturalia: nam omnia naturalia dæmones cognoſcunt. Sed pro hoc conſiderandum, quod dæmones tripliciter aliqua cognoſcunt, quædam enim per reuelationem bonorum Angelorum, alia per naturalem vim intellectus, alia per experientiam longi temporis.

De primis dicendum, quod dæmones, vel omnes, vel aliqui cognoſcunt myſteria Chriſti, & Eccleſiæ, & hæc non potuerunt cognoſcere naturali cognitione, quia illa non ſunt naturalia, ſed pure voluntaria, ideſt, facta ſunt, quia Deus voluit, & nulla exigentia erat ex parte ipſarũ cauſarum naturalium, vt ſic iſta fierent, ſed quia Deus ſic voluit. Etiam non poſſunt cognoſci iſta per experientiam longi temporis, quia non ſunt iſta de illis, quæ in conſuetudinem veniunt, & ſæpe fiunt, in quibus vnum ex altero colligere poſſumus, ſed ſunt talia, quæ ſemel facta ſunt, ideo dęmones non potuerunt cognoſcere iſta niſi ex illuſtratione ſuperioris intelligentiæ influentis. Et rurſus non fit iſtud per communem influxum, quo ſuperior intelligentia influit in inferiorem, quia illud pertinet ad illa, quę ſunt de cognitione naturali earum, ideſt, de quibus ipſe habent ſpecies concreatas, in quibus ſuperior intelligentia habens maius lumen perfectius intelligit, & in inferiorem influit, quia myſteria Eccleſiæ, & Chriſti ſunt de rebus purè voluntarijs, quę non cadunt in cognitionem naturalem alicuius niſi primi entis, quod continet naturaliter omnem voluntatem, & actus voluntatis, & ideo cum dæmones receperint horum myſteriorum cognitionem ab Angelis bonis, dicuntur per reuelationem accipere, quia non poteſt vocari ille influxus naturalis, quia neque illi Angeli boni, qui hęc dęmonibus reuelant, acceperunt hęc ex cognitione naturali, ſed ex lumine glorię. Quod autem dęmonibus fiant aliquę reuelationes de his rebus non eſt inconueniens, quia ad gloriam Dei cedunt; & ad exercitium noſtrum: nam cum ipſi cognouerint myſteria aliqua Chriſti, & Eccleſię, admirabuntur altitudinem diuini conſilij, etiam ſi ex hoc non inſurgant in laudem eius, ipſi tamen Deo gloria eſt, quòd inimici ſui agnoſcant excellentiam ſuam, vnde Iacobi 2. cap. dicitur, quod dęmones credunt, & contremiſcunt.

Ad exercitium etiam noſtrum iſta proſunt, quia ſi dęmones neſcirent aliqua myſteria fidei quantum ad Chriſtum, & Eccleſiam, non poſſent nos tentare circa fidem, ſed vna de tentationibus eorum eſt circa fidem, ideo cõueniens eſt, quòd aliqua myſteria ſint eis reuelata per bonos Angelos.

Quę dęmones naturaliter cognoſcant.

De ſecundis dicendum, quòd iſta ſunt omnia naturalia, quia naturalia cognoſcunt dęmones, non ſolum enim naturalia, quę motui ſubijciuntur, ſed omnia, quę naturaliter ſunt, ideſt, non per voluntatem, ſcilicet, cognoſcũt genera, & ſpecies rerum vniuerſi, indiuidua autem non ęqualiter cognoſcunt omnes dęmones, ſed qui minores ſunt, ſingula minus determinatè cognoſcunt, & iſta dęmones cognoſcunt non ex reuelatione, neque ex experiẽtia, ſed per naturale ingenium, habent enim concreatas ſpecies omnium rerum vniuerſaliter, per quas cognoſcũt omnia, quę naturaliter ſunt, & licet ad hanc cognitionem adiuuentur etiam per influxum ſuperiorum intelligentiarum, non dicuntur habere hoc per reuelationẽ, ſed ex intellectus acumine, cum ille influxus ſit naturalis in intelligentijs, & in qualibet recipitur magis, aut minus ſecundum magnitudinem ſuorum naturalium, ideſt, ſecundum quantitatem luminis intellectus.

De tertijs dicendum, quod ſunt quędam, quę dęmones non cognoſcunt naturali cognitione, ſcilicet, euentus rerum particularium, quę non ſubijciuntur alicui neceſſitati cauſarum naturalium, ſed ſunt caſualiter euenientia, aut fortuito: nam accidentia & euentus in particularibus quę habent cauſam in naturam, etiam a nobis per ſapientiam pręuidentur, ſicut motus cœli, & ea, quę ex motu iudicantur neceſſario euentura, aut vt ſępe, vel in plurimum, ſed quędam ſunt, quę nullam cauſam determinatam habent in natura, & circa hęc non eſt ſapientia, per quę pręuideantur, & in his experientia longi temporis adiuuat valde: nam etiam circa prudentiam iſtud videmus, quę conſiſtit circa agibilia, quę ſunt voluntaria, & non poſſunt comprehendi ſub regula, & tamen prudentia, quę experientijs nititur, multa comprehendit de his; & iſta eſt cauſa, quare prudentia, & gubernatio non eſt iuuenum propter inexperientiam parui temporis, licet eorum poſſit eſſe ſapientia, vt patet 1. & 6. Ethicorum, à fortiori autem dęmones, quorum longiſſima, & ampliſſima experientia eſt, longiſſima quidem, quia ab initio ſęculi experiuntur, ampliſſima autem, quia ſimul multa experiuntur: nam ex omnibus, quę fiunt in toto vniuerſo experientiam capiunt, cum omnia cernant, & non lateant eos illa, quę fiunt: ex hoc etiam dęmones magnam aſtutiam tentandi nos capiunt, quia ex experientijs vident accidentia noſtra, & quibus nos allicimur, & quibus temporibus, & ex hoc opportunè ſciunt nos tentare ad impellendum.

Circa omnia hęc dicendum, quòd dęmones excellunt animas ſeparatas non beatas. De primis patet, quia (vt dictum eſt) dęmonibus expedit aliqua reuelari de myſterijs Chriſti, & Eccleſię tam propter laudem Dei, quã propter exercitium noſtrum, cum nos tentet, ſed animę ſeparatę neminem tentant, ideo quędam opus erit reuelari dęmonibus, quę non reuelabuntur animabus.

De ſecundo planum eſt, quia dęmones ſunt ſuperiores intelligentiæ, cum anima ſit infimi gradus intelligentia, & ideo quidquid anima intelligit, dæmones intelligent, & perſpicacius quàm anima, & magis determinatè.

De tertio eodem modo, quia longior eſt experientia dæmonum, quàm animarum ſeparatarum, quia eſt maioris temporis, etiam quia animarum illarum non eſt propriè experientia, quia experientia eſt ex cognitione particularium, ſed animæ ſeparatæ non cognoſcunt particularia naturali cognitione, niſi multum confuſe, vt dictum eſt: dæmones autem cognoſcunt illa magis determinatè, ideo dæmonum eſt experientia, animarum vero ſeparatarum non eſt propriè experientia. Dæmones ergo ſunt maiores ſimpliciter in intelligendo animabus ſeparatis; & ita eſt dicendum, quod non cognoſcunt aliquid animæ, quod dæmones non cognoſcant, & ideo cum animę ſeparatæ cognoſcant omnia naturalia, cognoſcunt etiam illa dæmones, & magis determinatè, & hęc per ingenij acumen, & non per experientiam cognoſcunt: ad hoc enim quòd dæmones cognoſcant omnia, quæ naturaliter ſunt, id eſt, genera, & ſpecies, & indiuidua non indigent aliqua experientia, ſed ſtatim in ſua creatione lumine naturali cognouerunt, & nunc cognoſcunt, ſed experientiã habent dæmones circa ea, quæ accidunt, & non habent cauſam determinatam in natura, & illa non vocantur naturalia, & in illis animæ ſeparatæ parum cognoſcunt, naturalia tamen cognoſcunt.

Reſponſio ad ſecundam rationem principalem poſitam ſupra quæſt. 586. pro parte negatiua.
Quæſt. DXCV.

AD ſecundum dicendum, quòd omnes animæ per ſeparationem acquirent ſcientiam omnium naturalium, ſiue prius habuiſſent illam, ſiue non, & erit iſta ſcientia quam acquirent multum confuſa, vt dictum eſt: & cum illa manebit ſcientia, quam acquiſiuerunt hic, immo proderit ſcientia hic acquiſita ad cognitionem quã habebit anima ſeparata. Cum autem obijcitur, quòd non poſſunt eſſe duæ formæ eiuſdem ſpeciei ſimul in eodem ſubiecto, concedendum eſt: & tamen dicendum, quod non ſunt totaliter eiuſdem ſpeciei ſcientia acquiſita ex doctrina, vel ſtudio per ſpecies acceptas a ſenſibus, cum ſcientia quę eſt per influxum naturalem ab intelligentia: nam ſicut differunt habitus morales, qui ex aſſuetudine generati ſunt, & habitus virtutum infuſi, ita differrent iſti duo habitus ſcientiæ, quia vnus eſt, vt infuſus, quia eſt per influxum inſtantaneum, alius vero eſt acquiſitus, & tamen non ſtant ſimul in eadem anima habitus morales acquiſiti, & habitus gratuiti, qui ſunt infuſi, & ſunt circa eandem rem, & hoc quia non ſunt iidem ſpecie: ergo ſic ſtabit ſcientia acquiſita animæ ſeparatæ cum ſcientia influxa circa eaſdem res.

Item adhuc differunt plus, quia præter hoc, quòd non ſunt ab eiſdem cauſis, adhuc non ſe habent eodem modo: nam per ſcientiam acquiſitam eſt cognitio rei determinatæ, eo quod acquiſita eſt ex ſpeciebus determinatarum rerum: per ſcientiam vero influxam cognoſcentur res in confuſo, eo quòd intellectus agens non ſufficiet ex illis ſpeciebus, tam vniuerſalibus deducere intellectum poſſibilem in determinatam cognitionem rerum: ſtabunt ergo ſimul iſtæ duæ ſcientiæ de eiſdem ſpeciebus. Amplius dicendum, quòd vna adiuuabit aliam, quia ſicut ſpecies manentes in anima ſeparata adiuuant ad cognitionem, quæ fit per ſpecies, quæ poſtea influuntur ab intelligentijs, vt oſtenſum eſt ſupra quæſt. præceden. ita & habitus manentes in anima adiuuabunt ad cognitionem, quæ fiet per ſcientiam, quæ acquiritur in anima ſeparata, & eſt iſta vtilitas, quia magis determinatè cognoſcet ſingula ille, qui hic aliquos habitus habuerit, quã qui nullos habuit, ſicut nos magis determinatè cognoſcimus nunc, quàm animæ ſeparatæ.

Ad tertium dicendum, quòd anima ſeparata omnia naturalia cognoſcit, non tamen cognoſcit infinita, quia non ſufficit ad hoc virtus ſua, & patet, quia ſi daretur infinitas in rebus naturalibus, vel eſſet ex parte indiuiduo-
F rum, vel ex parte ſpecierum, & tamen ex neutra parte cognoſcit infinita.

De primo patet, quia anima ſeparata non cognoſcit omnia indiuidua, quia cognitio ſua non determinata eſt, quantum ad ſingula, ſed habent cognitionem vniuerſalem, & confuſam, & ideo etiam ſi omnia particularia cognoſcat ſub confuſo, non cognoſcit plura, ſed vnum, vt ſi quis cognoſceret omnia indiuidua humana ſolum ſub ratione hominis, manifeſtum eſt, quod vnum tantum cognoſceret, quia vnica ratio moueret intellectum eius, ſecus autem ſi illa determinatè cognoſceret, quia tunc plura cognoſceret, & infinita, ſi illa eſſent infinita in actu.

Si autem dicatur, quòd iſta infinitas eſt ex parte ſpecierum, dicendum eſt, quòd iſtud non eſt poſſibile niſi in numeris, & eis, quæ ex numeris proueniunt directè,
G vel quodammodo directè, vt eſt in proportionibus, quæ ſunt ipſorum numerorum quodammodo, vt in figuris, quæ multiplicantur ex multiplicatione laterum, vel angulorum, & iſta multiplicatio prouenit ex numeris, ſed dicendum, quòd infinitas in ſubſtantijs non poteſt accidere quantum ad ſpeciem, eo quod ſpecies in ſubſtantia ſunt actuales, & non potentiales, quia omnes potentiales ſpecies ſecundum ſubſtantiam ſunt iam, quia omnes proceſſerunt a Deo immediatè, vel fuerunt in origine cauſarum naturalium ab eo productarum, & omnes huiuſmodi ſpecies iam proceſſerunt in eſſe, & tamẽ in actu non datur infinitum, ideo ſpecies ſecundum ſubſtantiam non ſunt infinitæ: in accidentibus quoque non poteſt dari infinitas in actu, ſed in ſola potentia, & hoc maxime ad numeros pertinet, qui in infinitum augeri poſſunt, &
H cum quælibet vnitas addita numero variet ſpeciem, & additio poſſit fieri in infinitum, poterunt ſpecies numerorum creſcere in infinitum.

Similiter de proportionibus eſt dicendum, quia inter quemlibet numerum, & numerum eſt proportio, & non eſt eadem vnius numeri ad alterum, quæ ad alterum: ſicut dato numero ſenario impoſſibile eſt, quòd ſint aliqui duo numeri ad quos ſenarius habeat eandem proportionem, ſed aliam ad vnum, & aliam ad alterum: dato ergo quòd numeri augeantur in infinitum, augebuntur etiam ſpecies proportionum in infinitum. De figuris quoque eadem ratio eſt: nam in figuris planis rectilineis poteſt procedi in infinitum in ſpeciebus, quia ſicut non eſt eiuſdem ſpeciei trigonus, & tetragonus, ita neque pentagonus, & exagonus, ſed quælibet iſtarum
I addit ad alteram ſolum vnum angulum, & vnum latus; per additionem ergo anguli, vel lateris in figuris variatur ſpecies in illis, ſicut per additionem vnitatis in numeris, ſed poſſunt fieri additiones laterum, & angulorum, & productiones nouarum figurarum, ergo poſſunt creſcere ſpecies figurarum in infinitum.

Sed dicendum, quòd non ſequitur ex hoc inconueniens, quia iſta infinitas ſpecierum non eſt actualis, ſed potentialis: nam in actu nunquàm dabuntur numerorum infinitæ ſpecies, immo neque infinitæ vnitates, ſed quidquid in actu ponitur de numeris finitum eſt, & eodem modo de proportionibus, quia non poſſunt eſſe infinitæ ſpecies proportionum, niſi ſint infiniti numeri, ſicut ergo numeri non ſunt infiniti in actu, ſed in potentia, ita neque ſpecies proportionum ſunt infinitæ in actu,
K ſed in potentia: de figuris idem eſt, & ideo dicendum, quòd ſic eſt de intellectione, quantum ad animas ſeparatas: nam illæ cognoſcunt omnia naturalia, & ſicut ſe habent naturalia ad eſſe, ita ſe habent ad cognoſci, ſed infinitas ſpecierum in numeris, proportionibus, & figuris non eſt in actu, ſed in potentia, ideo non intelligent in actu infinita, ſed finita.

Sed dicendum, quod ſicut in potentia ſunt iſta infinita, ita ſunt intellectualia in potentia, & anima ſeparata poteſt intelligere infinita in potentia: nunquam tamen actu intelliget infinita: infinitas tamen quantum ad eſſe, vel intelligere non repugnat ſimpliciter, ſed ſolum in actu: vnde dicendum, quod non ſolum virtus animæ intellectiuæ ſeparatæ eſt infinita, ſed etiam cuiuslibet intellectus coniuncti virtus, eſt quodammodo infinita, ſcilicet, in potentia, inquantum non

alliga-

alligatur ad determinata intelligibilia, ſed ita poteſt intelligere iſta deſignata, quod & poteſt intelligere alia, & alia, & nulla tot dari poterunt, quin poſſit plura intelligere, cum non ſit virtus materialis, quæ eſt determinata ad certum modum, aut ad certas res, & ob hoc virtus intellectiua intelligit vniuerſale, quod eſt quodammodo infinitum, inquantum de ſui ratione continet infinita in potentia, & ita licet intellectus non intelligat, niſi vnum in actu, intelligit infinita in potentia, quia nulla tot erunt, quin omnia illa, & plura aliquando poſſit intelligere.

Ad quartum dicendum, quòd omnis cognitio ſit per aſſimilationem, ſiue ſenſitiua ſit, ſiue intellectiua, ſiue in ſubſtantijs coniunctis, ſiue in ſeparatis. Cum vero dicitur, quod anima non poteſt aſſimilari rebus naturalibus, quæ ſunt materiales, dicendum, quod aſſimilatur eis, nõ quidem, quod efficiatur intellectus materialis, & compoſitus, ſicut res naturalis intelligibilis, quia tunc non eſſet anima ſubſtantia intelligens, ſed eſt aſſimilatio ſecundũ id, ſecundum quod res eſt intelligibilis, ſcilicet, ſecundũ rationem formarum, id eſt, quod eſt talis forma in intellectu, per quam anima intelligit rem materialem, qualis eſt forma rei materialis, ſed non eſt talis, quãtum ad modum eſſendi, ſed ſolum quantum ad rationem formæ: nam forma in re materiali eſt extenſa in materia, & indiuiduatur indiuiduatione materiæ, & dat eſſe; forma autem in intellectu non eſt extenſa, ſed indiuiſibiliter, & non dat eſſe, ſed eſt principium cognoſcendi, & per talem aſſimilationem ſit cognitio, & ſine illa non: in ſenſitiua quoque cognitione idem eſt, quia ſenſus non aſſimilatur rei ſenſibili cum non ſit compoſita, ſed eſt in potentia animæ ſolum, quantum ad formam, quia accipit formam talem, qualis eſt in re ſenſibili, non tamen quantũ ad eſſe, quia in re ſenſibili eſt forma materialiter, & habet operationem materialem, ſed in ſenſu non eſt materialiter; quia non eſt extenſa, ſicut in re materiali, ſed indiuiſibili tam in ſenſu, quam in medio, vt oſtenſum eſt ſupra, vbi poſita eſt differentia inter formam materialem, & intentionalem, qualis eſt in ſenſu, & in medio, & ideo tam intelligere, quam ſentire ſit ſecundum quãdam aſſimilationem, ſed non ſequitur ex hoc, quod efficiatur intellectus materialis, & cuilibet rei poteſt aſſimilari intellectus.

Reſponſio ad quintam rationem poſitam. quæſt. 586. pro parte negatiua. *Quæſt. DXCVI.*

AD quintum dicendum, quod ſicut ſe habet materia ad formam, ita intellectus poſſibilis ad formã intelligibilem, & ideo ſicut materia ſecundum vnũ ordinem non habet habitudinem, niſi ad vnam formam ita & intellectus poſſibilis, ſed dicendum, quod intellectus poſſibilis in hoc differt a materia, quia materia habet duos ordines tantum ad formam materialem, intellectus autem poſſibilis habet tres ordines: materia enim non ſe poteſt habere ad formam materialem, niſi vel in potentia pura, vel in actu puro; dicitur in potentia pura, quando non eſt in materia habens formam, ſed eſt potẽs habere illam aliquando, & tunc neque forma eſt in materia, neque aliquid eius: dicitur eſſe forma in actu puro in materia, quando eſt recepta in ea, & operatur, non poteſt autem dari modus medius, ſ. quod ſit in materia habitualiter, i. quòd realiter ſit in materia, & non operetur, & hoc quia formæ materiales ſtatim, vt ſunt in materia operiantur, id eſt, mouent ad operationem, niſi ſint impeditæ, & hoc quia forma naturalis eſt determinata ad vnum, & non poteſt ſe habere niſi vno modo, ſcilicet, perficiendo materiam, quantum ad eſſe, & quantum ad operari, & ita nunquàm eſt ſine operari, ſed forma intelligibilis eſt tripliciter ſe habens ad intellectum, ſ. in pura potentia, & in actu puro, & medio modo inter potentiam, & actum. De primo vt quando aliquis nondum accepit ſpeciem aliquam per ſenſum, quia tunc intellectus eſt in potentia ad ſpeciem, & nullam habet, vel quando iam ſuſcepta eſt ſpecies in organo, ſed eſt adhuc phãtaſma, quia ſic manens nunquam poterit actu intelligi: nam ſi mane-

A ret phantaſma in æternum in organo interiori, & non illuſtraretur, neque cauſaretur aliqua alia ſpecies, nunquã eſſet actus intelligendi, quia eſt intelligibile, & tamen ſic manens impoſſibile eſt, quòd intelligatur. cum verò ſe conuertendo intellectus agens illuſtrauerit phantaſma, & cauſauerit ſpeciem intellectualem iam eſt intellectus poſſibilis in actu, & ſpecies actualiter eſt recepta in intellectu poſſibili, & manet in eo, ſed ſecundum iſtam ſpeciẽ eſt intellectus aliquando pure in actu. i. quando actualiter ſecundum eam intelligit, eſt autem medio modo quãdo non intelligit actualiter, & tamen ſi voluerit ſe conuertere ad illam intelliget in actu, & ideo ſpecies illa eſt in actu puro, quando ſecũdum eam actualiter mouetur intellectus, & intelligit, quia nulla maior actualitas poteſt competere ſpeciei, aut intellectui, cum verò eſt in intelle- B ctu, & non operatur intellectus ſecundum eam, i. non intelligit, dicitur eſſe ſpecies in actu medio, ſiue medio modo, quia quantum ad aliquid eſt in actu, & inquantum realiter eſt ſpecies, eſt in intellectu, & eſt aliqualiter in potentia, inquantum non operatur ſecundum eam intellectus, ſed operari poteſt. Sed quare in re materiali non poteſt forma eſſe medio modo, & in intellectu eſt medio modo?

Dicendum, quod cauſa eſt, quia forma materialis, quia eſt naturalis determinata ad vnum, ideo non poteſt eſſe in materia, niſi operando, forma autem intelligibilis non eſt ſecundum ſe determinata, ſed eſt determinatio ex potentia rationali, quæ poteſt ſe vertere, vel auertere ab aliquo. In rebus ergo intelligibilibus ſi forma non eſſet ſecundum ſe determinata, non eſt inutilis, quia potentia ra- C tionalis poteſt ſeipſam determinare, & ita determinabitur forma intelligibilis ex determinatione potentiæ rationalis, immo neceſſe eſt, quod forma rationalis, vel intellectualis nõ ſit determinata, quia ſi ſecundum ſe eſſet determinata, quandocunque eſſet in intellectu, determinaret eum ad intelligendum ſecundum ipſam, & non poſſet aliquid aliud intelligere, & ita ſi maneret ſemper illa ſpecies, ſemper haberet intellectus vnum actum intelligendi, id eſt, de vna re, & alias non poſſet intelligere, & hoc eſſet abſurdum, quia tunc intellectus eſſet multum imperfectus, perficitur autem per multos actus intelligendi, & de varijs rebus, ergo debuit forma intelligibilis eſſe indeterminata, vt intellectus poſſet ſeipſum determinare ad quancunque ſpeciem vellet, & ſecundum illam intelligere.

D Secundo, quia forma materialis perficit materiam non ſolum in operando, ſed etiam in eſſendo, & quia vna res non poteſt eſſe niſi vnius ſpeciei, oportet, vt forma ſemper habeat actum ſuum, quia ſicut rei competit eſſe vnius ſpeciei, ita competere debet actus ſecundum illam ſpeciẽ, ſecus de ſpeciebus intelligibilibus, quia illæ perficiunt intellectum quantum ad operari, & non quantum ad eſſe, cum intellectus ipſe ſit forma determinati generis; ideo non debet determinari intellectus per formam intelligibilem, ſicut materia per formam naturalem.

Tertio, quia forma naturalis aduenit materiæ, quę nullam actualitatem habet, neque determinationem etiam ſecundum eſſe: ideo ſi forma naturalis non eſſet totaliter determinatiua eius, maneret materia indeterminata ſimpliciter, & ſic debet eſſe determinatiua, intellectus autem E etiam nõn exiſtente forma intellectuali habet actualitatem eſſendi, quia eſt forma, & determinati generis, etiam quantum ad operationem, quia habet, quod poſſit ſe vertere huc, & illuc, ideo formæ intelligibiles aduenientes non debent determinare intellectum, & ita manet differentia, quod forma naturalis determinata eſt, forma autem intellectualis non, & ſic non poteſt eſſe formaliter naturalis niſi in actu, forma autem intellectualis non poteſt eſſe in intellectu, & quòd non ſit in actu, ſcilicet, quia non conuertit ſe intellectus ad illam, cum vero ſe conuerterit, erit ſpecies illa in actu puro, quia mouebit intellectum, & iſta eſt cauſa quare non poſſumus plura ſimul intelligere, poſſumus tamen plura ſcire, nam intelligere dicit actualem conuerſionem intellectus ad ſpeciem, & actuationem ſecundum eam, ſcire vero non dicit niſi continere habitualiter ſcibilia iam

ſcita, i. ſpecies rerum intelligibilium, ſecundum quas iam præceſſit actus cognitionis, & etiam habitus cauſam eſt. Ad ſextum dicendum, quod tam iſtud argumentum, quã duo præcedentia agunt non ſolum contra animam ſeparatam, ſed etiam coniunctam, dicendum autem, quod non poteſt fieri cognitio intellectiua, aut ſenſitiua niſi ſecundum aſſimilationem ſpeciei. Et cum dicitur, quod ea, quæ ſunt diuerſa ſpecie, non poſſunt eſſe ſimilia alicui vni in ſpecie, dicendum, quod eſt verum quantum ad eſſe naturale, bene poſſunt tamen eſſe ſimilia quantum ad eſſe intentionale, vel intelligibile, & hoc ſufficit ad intellectionem, & fit hic æquiuocatio de ſpecie, quia quando dicitur, quæ ſunt diuerſarum ſpecierum non poſſunt eſſe ſimilia alicui ſecundum ſpeciem, accipitur ſpecies pro quidditate quantum ad eſſe naturale, & verum eſt, quia tunc nõ ſunt ſimilia ſecundum ſpeciẽ niſi ea, quæ ſunt in vna ſpecie. Cum vero dicitur, quod cognitio fit ſecundum aſſimilationem ſpeciei, accipitur ſpecies ſolum quantum ad eſſe intelligibile, & non quantum ad eſſe naturale, & tunc quælibet res poteſt aſſimilari ſecundum ſpeciem intelligenti, quia omnium rerum eſt aliqua ſpecies, ſecundum quam res ipſa apprehenditur a cognoſcente, & aſſimilatur ei per illam, ſ. quia intellectus habens ſpeciem rei intelligibilis, habet ſimilitudinem rei habentis ſpeciem ſecundum eſſe naturale, vnde ipſe intellectus ſecundum ſe nõ eſt ſimilis alicui rei, ſed ſpecies rei in intellectu recepta facit eum ſimilem rei exteriori, non in eſſendo, ſed proportionaliter, ſcilicet, quantum ad agere, vt illam poſſit intelligere.

Reſponſio ad ſeptimam rationem principaliter poſitam q. 586. pro parte negatiua. Quæſt. DXCVII.

AD ſeptimum dicendum, quòd animę ſeparatæ non ſolum cognoſcunt genera, & ſpecies rerum naturalium, ſed etiam indiuidua, licet non omnia, vt quidam dicunt, ſed quædam ipſorum: ideo non habent ſpecies infinitas, dicendum autem nunc, quod de cognitione animæ ſeparatę quantum ad indiuidua infra dicetur, & tamen ſiue teneamus, quod cognoſcat omnia indiuidua, ſiue ſolum quædam ipſorum, non oportet, quod habeat ſpecies infinitas: nã ſi dicamus, quod cognoſcit omnes ſpecies, & genera, & indiuidua quædam, licet cuiuslibet iſtorum habeat ſpeciem determinatam, non habebit ſpecies infinitas, quia iſta omnia finita ſunt, ſi vero dicatur, quod cognoſcat anima ſeparata omnia indiuidua naturalia, adhuc non oportet habere ſpecies infinitas, quia ſicut illa nunquam ſunt infinita in actu, ita neq; oportebit poni ſpecies infinitas, ſed adhuc dato, quod ſint indiuidua infinita in actu, non oportebit poni ſpecies infinitas, eo quod cognitio animarum ſeparatarum non eſt determinata, ſed valde confuſa: ideo non cognoſcentur indiuidua ſecundum rationem propriam, ſed ſecundum rationem communem, & ideo non oportebit poni tot ſpecies, quot ſunt indiuidua, ſecus autem eſſet ſi poneretur cognitio determinata, quia tunc cuiuslibet eſſet vna ſpecies. Cum vero dicebatur, quod poſſet cognoſcere anima omnia indiuidua per applicationem vniuerſalis ſpeciei ad ſingularia. Dicendum ſicut ibi dicebatur verum eſſe, quod applicatio vniuerſalis ad particularia non eſt cauſa cognitionis particularium, ſed eſt conſequẽns ad particularia: poſtquam enim cognita fuerint particularia, poſſumus applicare aliquid ad ea, ſicut relatio non ponitur niſi ſuppoſitis extremis, & tamen quomodo cognoſcantur indiuidua ab anima ſeparata infra dicetur. Ad octauum dicendum, quod cognitio non eſt ſine ordine, qui conſiſtit in habitudine cognoſcentis ad cognitum, & in inferno eſt cognitio ĩ damnatis, quia iſte ordo manet ei. Cum vero dicitur, quòd nullus ordo eſt ibi, eſt verum de ordine in pęnis, vt ſolet eſſe in pęnis, quia magna turbatio videtur eſſe damnatis in ſua punitione, & tamen quantum ad cognitionem aliquis ordo manet.

Aliter poteſt dici, quòd cum bonum conſiſtat in ſpecie, & ordine, vt ait Augu. lib. de Natura boni, tantum inuenitur de bono damnatis, quantum inuenitur de ordine, ſed in damnatis non eſt bonum gratiæ, ſed naturæ, ideo

F non eſt ibi ordo gratiæ, ſed naturæ, & ſic accipi poteſt, ꝙ ibi nullus ordo ſit gratię, quia totaliter elongati ſunt a gratia, cum ſint in odio Dei, ſed manet ordo naturæ, & tamen intelligere ad naturalem cognitionem pertinet, ergo poterit manere in damnatis.

Ad nonum dicendum, quòd animæ ſeparatæ intelligunt naturalia tam vniuerſalia quàm particularia, cum particularia ſint maxime naturalia, ſed hoc intelligitur de indiuiduis, quę pertinent ad perfectionem intellectualem, qualia dicunt eſſe indiuidua ſpecierum, & generum ſubſtantialium: Aug. autem loquitur de indiuiduis, quæ non pertinent ad eſſe intellectualis perfectionis, ſ. de accidentibus, & euentibus, & operationibus, non enim ſunt iſta, in quibus conſiſtit perfectio intelligibilis, ideo iſta poſſunt ignorari.

G Ad decimum dicendum, quòd intellectus poſſibilis animæ ſeparatæ reducetur in actum omnium intelligibilium naturalium. Et cum dicitur, quod non erunt ibi phantaſmata, dicendum, quòd verum eſt, & tamen ſi accipiatur vis huius argumenti, non ſolum non poterit intellectus omnia naturalia intelligere, immo nichil poſſet intelligere, eo quòd non manebit ibi aliquod phantaſma, & tamen ſine phantaſmate poterit eſſe cognitio vno modo, quia manent in anima ſeparata ſpecies intellectuales, quæ fuerunt hic in intellectu poſſibili, & per illas ſine vllo phantaſmate poterit ibi fieri intellectio. Alio modo poteſt fieri, & melius, ſcilicet, per influxum ſubſtantiarum ſuperiorum: nam licet maneant ſpecies in anima ſeparata, per quas poſſit fieri intellectio, non poſſunt per eas intelligi omnia naturalia, eo quod nemo habuit hic

H ſpecies omnium naturalium, quia nemo intellexit omnia illa. Et quia dicebatur, quod intellectus agens perficit, vel actuat intellectum poſſibilem per phantaſmatum illuſtrationem.

Dicendum eſt, quod proprie intellectus agens non actuat intellectum poſſibilem, ſed intellectus poſſibilis eſt magis actus reſpectu phantaſmatum, & hoc verum eſt ſiquis conſideret ea, quæ Ariſto. dicit de intellectu agente, & poſſibili. Et patet, quia actuatur aliquid per formam, aut per introducentem formam, per ipſam formã actuatur formaliter, per introducentem autem formam actuatur effectiue: ſi autem accipiatur forma, qua intellectus potentia actuatur, non eſt intellectus agens, quia ille non eſt forma eius, ſed virtus actiua. Etiam cum intellectus agens ſemper maneat, & innaſcatur, & nunquã

I ſepareturab intellectu poſſibili, ſemper eſſet intellectus poſſibilis actuatus, ſed falſum eſt, quia iuxta Ariſto. intellectus a principio eſt ſicut tabula raſa, in qua nichil eſt depictum, ergo actuans illum formaliter non eſt intellectus agens, ſed ſpecies intelligibilis, quæ aduenit ei cum a principio in ſua creatione non ineſſet. Etiam non poteſt dici intellectus agens actuans intellectum potentialem, velut introducens formam, vel agens aliquid in ipſum, ſed ipſe ſeipſum actuat efficienter conuertendo ſe ad ſpecies intellectuales, ſiue ad phantaſmata facta intellectualia, & ſine iſta conuerſione non actuatur, ſed intellectus agens eſt actus reſpectu phantaſmatum, quia directè operatur ſuper illa, ſunt quippe illa ſolum intellectualia in potentia, & illuſtrãdo ea reddit ipſa intelligibilia in actu, & ſic reſpectu ipſorum eſt agens proprium, & immedia-

K tum; reſpectu intellectus poſſibilis poteſt vocari diſponens, quia facit intelligibilia actu, & non poſſet actuari intellectus poſſibilis niſi illa redderentur intelligibilia, hanc autem habitudinem habet intellectus poſſibilis, quandiu eſt anima vnita, eo quòd habet aſpectum ad inferiora: nam trahitur per corpus, & ideo accipit a phãtaſmate, ſed cum fuerit anima ſeparata, manet abſolutus aſpectus intellectus, & reſpicit ſuperiora, a quibus naturaliter debet accipere ſpecies intelligibiles, & tunc actuatur per eas formaliter, ſicut & prius, ſed differt, quia iſtæ ſpecies non ſunt acceptæ a phantaſmatibus ſicut priores.

Intellectus agẽs non eſt eſſe forma intellectus poſſibilis, et nota quomodo & quando.

Ad vndecimum dicendum, quòd verum eſt, quod non fiet reductio intellectus poſſibilis in animabus ſeparatis per ſpecies acceptas a phantaſmate illuſtrato per intellectum agentem, ſed per ſpecies influxas a ſub-

ſtantia

ſtantia ſuperiori. Et cum dicitur, quòd non erit iſta reductio naturalis, ſicut neque ſanatio eſt naturalis, quæ fit diuinitus, dicendum, quod eſt naturalis, quia naturale eſt animæ ſeparatæ recipere influentiam à ſuperioribus ſubſtantiis: nam non eſt naturale animæ humanæ accipere per phantaſmata, quia tunc non poſſet intelligere aliquid anima ſeparata, & conſequenter anima deberet eſſe inſeparabilis à corpore, vt ei maneret proprius actus, & tamē ſeparatur, & manet ei actus intelligendi: ideo intelligit anima ſeparata, vnde dicendum, quod ſicut naturale eſt animæ coniunctæ accipere ex phantaſmate, ita eſt naturale animæ quandiu eſt ſeparata, accipere ex influentia ſubſtantiarum ſeparatarum, vnde accipere ex phantaſmate non eſt abſolute naturale animæ, ſed pro ſtatu, quo eſt coniuncta, & tam naturale eſt ei accipere ab intelligentia, quandiu eſt ſeparata, immo videtur abſolutè eſſe naturale animæ humanæ accipere ab intelligentia, nam etiam quando eſt coniuncta accipit interdum ab intelligentia, ſicut eſt in amentibus, & dormientibus aliquando, quibus fiunt influxus à ſuperioribus, & naturaliter cognoſcunt quædam, quæ aliis ſunt occulta ſecundum naturalem cognitionem, quæ eſt a ſenſibus, & ideo cum ſaltem ſecundum ſtatum, quo eſt anima ſeparata, ſit ei naturale accipere ab intelligētia, erit naturalis reductio ſi per ſpecies acceptas ab illa reducatur in actum omnium intelligibilium, & quia ea, quæ naturalia ſunt, omnibus communia ſunt, erit cognitio omnium naturalium communis omnibus animabus ſeparatis, tam beatorum, quàm damnatorum.

Reſponſio ad 12. rationem princ. poſitam q. 686. pro parte negatiua. Quæſt. DXCVIII.

AD duodecimum dicendum, quòd proueniunt iſtæ ſpecies influxæ animabus ſeparatis à Deo mediantibus Angelis, & tamen nō eſt inconueniens à quocunque proueniant ſiue à Deo ſiue ab Angelis: nam ſi dicatur, quod etiam à ſolo Deo prouenirent, & immediate, non eſt inconueniens, nam quod recipiant damnati a Deo aliquid quòd pertineat ad gratiam, vel beatitudinē eſt inconueniens, quod tamen recipiant, quod pertinet ad eſſe naturæ, non eſt inconueniens, immo eſt neceſſarium ſicut Chriſtus dixit, quòd Deus facit oriri Solem ſuum ſuper bonos, & malos, & pluit ſuper iuſtos, & peccatores ſupra quinto cap. & hoc, quia iſtud pertinet ad [D] conſeruationem naturæ in eſſe corporali: ſic etiam ad conſeruationem naturæ in eſſe ſpirituali conuenit dari animabus ſeparatis, vt maneat in eis actus intelligendi, ſed non poteſt manere ſine influxu ſpecierum, ideo pertinet ad Deum, vt influat ſpecies intelligibiles in omnem animam ſeparatam, & quia intelligendo omnia naturalia ſecundum illum modum confuſionis, & vniuerſalitatis nichil habet de beatitudine anima ſeparata, non eſt inconueniens, quòd Deus influat iſtud ſuper animas damnatorum.

Si autem dicatur, quod Angeli faciunt hoc, non eſt inconueniens, quia licet Angelus non ſit naturæ animæ cauſa in eſſendo, erit ei cauſa in intelligendo, quia iſta multum differunt: nam nunc ſenſibilia ſunt animæ noſtræ principium ad intelligere, ſed non ſunt principium ad eſſe, [E] & ideo ſicut in ordinatione influxus naturalis in eſſendo cauſæ ſuperiores influunt in inferiores, & omne quod eſt excellentius habet aliquem modum cauſalitatis ſuper minus excellens, ita & in eſſe intelligibili ea, quæ ſunt ſuperiora influent in inferiora, ſed ſubſtantiæ naturaliter ſeparatæ ſunt ſuperiores anima, quæ eſt infima in gradu intellectualitatis, ergo naturaliter poterunt influere in illam quantum ad intelligere, & ita influent ſpecies omnium rerum naturalium, nec tamen ex hoc ſunt cauſa naturæ animæ, aut rerum naturalium, quia tunc cauſarent ſpecies ſingularum rerum naturalium, vt ſicut ſe habent ſpecies, & indiuidua naturalia in ſuo eſſe diſtincto, ita cauſarent ſpeciés rerum diſtinctarum Angeli, vel cauſarent eas tam diſtinctas quantū anima exigit ad hoc quòd diſtinctè, & perfectè intelligat ſicut nunc facit, ſed neutrum faciunt Angeli, immo influunt ſpecies multum [A] vniuerſales, per quas animæ ſeparatæ confuſè, & imperfectè intelligunt, ergo non ſunt domini naturæ animarum, aut naturæ ſimpliciter, licet influant in animas ſeparatas ſpecies omnium rerum naturalium. Eſt tamen dicendum, quod animæ iſtas ſpecies a Deo mediantibus Angelis recipiunt eo, quod ipſe eſt principium omnis luminis intelligibilis, ſic enim Diony. vult quarto cap. Cæleſt. Hierarch. quod tam in naturalibus, quam in gratuitis illuminationibus perueniat lumē a Deo mediantibus Angelis.

Ad tertiumdecimum dicendum, quod verum eſt vniuſcuiuſque perfectionem eſſe entis in potentia ſecundum quod reducitur in actum quantum ad omnia, ad quæ eſt in potentia, eo modo quo eſt in potentia: nam licet intellectus humanus non ſit in potentia naturali, niſi [B] ad cognitionem eorum, quorum ex ſenſibus poteſt haberi ſpecies, eſt tamen in potentia ad cognoſcendum omnia illa diſtinctè, omnia naturalia, quæ ſunt conſiſtentia in ſenſu, & quæ ex ſenſu dependent, ſed cognoſcit ſolum vniuerſaliter, & indiſtinctè; ideo non erit perfecta reductio, niſi per ſeparationem cognoſcat diſtinctè omnia naturalia, quæ ſunt conſiſtentia in ſenſu, & quæ ex ſenſu dependent: Ideo non conſequitur totam perfectionem ſuā anima ſeparata per ſeparationem, vnde non habet fęlicitatem per ſolam ſeparationem, non ſolum veram fęlicitatem, ſed neque naturalem, quia illa eſt, vt conſequatur quis maximum bonum, quod naturaliter habere poteſt, & in quod inclinatur, ſed naturaliter inclinatur ad cognitionem diſtinctam omnium ſcibilium naturalium, ideo non erit beata anima quouſque hoc aſſequatur, quod ta[C]men non habet ex ſola ſeparatione, & ideo non ſequitur, quod alia adminicula ad fœlicitatem ſint ſuperflua, quia aut agitur de vera fęlicitate poſſibili naturę humanæ, aut de fœlicitate naturali, ſi de vera, manifeſtum eſt, quod adminicula operationum proſunt hic, quia per rectam operationem attingimus illam fœlicitatem, per ſolam autem ſeparationem non acquiritur fœlicitas illa, immo æterna miſeria, niſi prædeceſſerint adminicula ad veram fœlicitatem? ſi dicatur de fęlicitate naturali, adhuc illa non acquiritur per ſolam ſeparationem, cum non habeatur diſtincta cognitio, & proſunt ad hoc habitus ſcientiæ acquiſiti in vita, quia manent illi in anima ſeparata, & perfectius intelligit quàm illa, quæ non habuit hic aliquos habitus.

Ad decimumquartum dici poteſt vno modo, quod nō [D] perfruuntur ſummo gaudio damnati, quia non habent magnam cognitionem: nam licet ſit de omnibus naturalibus, eſt tamen indiſtincta, & confuſa; ideo non eſt allatiua magni gaudij, ſed quia damnati non ſolum non debent habere magnum gaudium ſed etiam nullum, oportet quod aut non ſit in eis ſcientia, aut non ſit cauſa gaudij, & ideo dicendum, quod licet quæcunque cognitio quantumcunque parua, aut magna ſit cauſa gaudij per ſe nichil obſtat per accidens non cauſare gaudium, & hoc dupliciter.

Vno modo, quia tanta eſt aliunde damnatorum triſtitia, & dolor, quod parua lętitia quam cognitio cauſare debebat, non ſentitur.

Alio modo, & melius, quod etiam ipſa cognitio faciat ad triſtitiam, id eſt non ſolum, quod ſecum permittat tri[E]ſtitiam, vt dicebatur in modo præcedēti, ſed etiam, quod ipſa cauſet triſtitiam per accidens, inquantum per illam cognitionem ſciunt damnati ſe deſtitutos omni bono, & potuiſſe faciliter habere illud, & nunc eſſe impoſſibile reditum ad illud, & hoc ſcientes in immenſum triſtantur, ſicut introducitur Sapien. 5. cap. de inſipiētibus, qui apud inferos pœnitentiam agunt, ſi autem nichil intelligerent, non dolerent tam grauiter quia neſcirent bonum, quod perdiderunt, & quantum malum incurrerunt: ideo licet omnia naturalia cognoſcant damnati, non eſt iſta cognitio, quæ poſſit eis afferre gaudium, ſed affert magnam triſtitiam.

Ad quintumdecimum dicendum verum eſſe, quod defunctorum animæ ignorent iſta accidentia, vel euentus aduerſitatis, aut proſperitatis, & quotidianarum mutationum, & iſta non vocantur proprie naturalia, ſed

ſolum

ſolum illa indiuidua, quæ pertinent ad intellectualem perfectionem; nam illa cognoſcunt animæ ſeparatæ licet confuſe, vt ſupra magis dicetur.

Reſponſio ad 1. rationem in diuerſum pro parte affirmatiua poſitam ſupra in q. pri c.586. & ſunt nouem arg. Quæſt. DXCIX.

AD argumenta vero contrariæ partis, quæ nitebantur inferre, quòd animæ ſeparatæ cognoſcant omnia naturalia quaſi ſimpliciter, & diſtinctè illa cognoſcant, quia hoc non eſt verum, eſt reſpondendum ad illa.

Ad primum dicendum, quod licet ſubſtantias ſeparatas videant animæ ſeparatæ, tamen non intelligunt omnes ſpecies exiſtentes in eis; nam & nos videmus hominē, & non cognoſcimus omnia, quæ ſunt in homine, etiam corporalia, hoc enim ſolum tenet in illo, qui perfectè aliquid vidēt, nam videndo aliquid videntur omnia, quæ eius ſunt, ſed anima ſeparata non videt perfectè ſubſtantiam ſeparatam, ideo non cognoſcit omnia, quæ ſunt in illa.

Alia etiam ratio eſt, quia ſi quis cognoſcit aliquid perfectè, cognoſcet omnia, quæ illius ſunt tanquam partes, vel proprietates, quæ ſunt eius quantum ad eſſe naturale, ſpecies autem non ſunt aliquid alicuius quantum ad eſſe naturale, ſed quantum ad eſſe intelligibile, ideo cum ſint ſpecies in ſubſtantiis ſeparatis, vt ſimilitudines non vt conditiones eſſendi, etiam ſi quis perfectè cognoſceret Angelum quantum ad ſuum eſſe, non cognoſceret omnes ſpecies illius.

Alio modo poteſt dici, quod licet anima ſeparata videret omnes ſpecies intellectuales, quæ ſunt in Angelo, non ideo intelligeret omnia, quæ intelligit Angelus, quia nō venit perfectio intelligendi ex multitudine, aut paucitate ſpecierum, ſed ex gradu intellectualitatis; nam intelligentiæ influunt in animam ſeparatam ſpecies omnium rerum naturalium, & tamen, quia ſunt illæ vniuerſales, non intelligit anima per illas ſpecies, niſi confuſe: Angelus autem, quia eſt maioris luminis intellectualis, intelligit diſtinctè, & quia anima videndo tam ſubſtantiam Angeli, quàm ſpecies intellectuales eius non accipit gradum intellectualitatis illius, non intelligit omnia naturalia determinatè, licet cognoſcat omnes ſpecies, per quas Angelus cognoſcit, cum non cognoſcat ex æqualibus viribus per illas ſpecies Angelus, & anima ſeparata.

Ad ſecundum cum confirmatur, quia quid eſt, quod nō videat omnia, qui videntem omnia videt? Dicendū, quod hoc tenet in eo, qui habet rationem obiecti, & inquantum obiectum eſt. Deus autem ad beatos habet rationem obiecti cognoſcibilis, ideo tam ea, quæ ſunt eius per modum naturæ, quàm quæ ſunt eius quantum ad eſſe intelligibile, repreſentat, ideo nichil eſt, quod non videat, qui Deum videntem omnia videt, ſecus autem eſt ſi Deus non conſideraretur, vt obiectum intelligibile, ſed ſicut ens naturale, ideſt, ſubſiſtens ſub ſuis proprietatibus, de Angelo autem non eſt ſic, quia non conſideratur, vt obiectum, ſed vt ens per ſe ſub ſuis proprietatibus naturalibus: ideo cognito Angelo non cognoſcuntur omnia, quæ illius ſunt quantum ad eſſe intelligibile.

Alio modo poteſt dici, quòd ratio differentiæ eſt, quia in Angelo differt realiter, vt aliqui volunt, eſſe intelligibile, & naturale, ideſt quidditas Angeli a ſpeciebus intellectualibus eius, quæ ſunt quædam ſimilitudines in eo, & ideo cum Angelus accipiatur, vt Angelus quantum ad eſſe naturale, quod eſt ſecundum ſuam quidditatem, cognito Angelo cognoſcitur id, quod pertinet ad eſſe intelligibile eius, ideſt ad ſpecies, quæ illius ſunt, ſecus de Deo, quia in eo non differt aliquid de abſolutis ab alio, & non ponitur in ipſo aliqua ſpecies per quam ipſe intelligat, ſed per eſſentiam ſuam ipſe intelligit; Angelus autem non intelligit per eſſentiam propriam, ſed per ſpecies intellectuales, & ideo qui cognoſcit Deum neceſſario cognoſcit id, per quod Deus cognoſcit: ideo tenet in Deo dictum Gregorii, ſ. quod nichil eſt, quod non videat, qui videntem omnia vident, ſed quantum ad Angelum

F non tenet. Sed tamen adhuc dicendum, quod non eſt neceſſe, quod quicunque videt diuinam eſſentiam ſciat omne quod Deus ſcit, niſi eſſentiam illam comprehendat ſicut Deus comprehendit: nam licet duo videant eandem rem per eandem viſionem, vnus magis cognoſcit, quàm alius, quia licet obiectum ſit idem, vires cognitiuæ ſunt inæquales, ita licet aliquis videat eſſentiam Dei clarè, quæ omnia repreſentat eminenter, & eandem eſſentiam videat Deus, non eſt neceſſe, quod omnia intelligat per illam eſſentiam, quæ per eandem Deus intelligit, quia nō ſunt vtriuſque intelligentis vires æquales: ideo autem cū idem ſit obiectum, & potentia intellectiua, ſicut obiectū eſt infinitum, ita & virtus intellectiua, & ideo infinitè ſeipſum cognoſcit, nullus autem alius habet virtutem intellectiuam infinitam, ideo per eandem eſſentiam diuinam

G non intelliget infinitè.

Cauſa autem huius eſt, quia eſſentia diuina licet clarè viſa omnia oſtendat, vel repreſentet, tamen non repreſentat ea multipliciter ideo, quod pro qualibet re ſit ibi vna ſpecies, immo nullius rei eſt ibi aliqua ſpecies, ſed ipſa in ſua ſimplicitate manens omnia repreſentat, & iſta eſt repreſentatio per eminentiam, ſi enim eſſent in eſſentia diuina clare viſa ſpecies ſingularum rerum diſtinctæ, ſicut videntur in ſpeculo materiali, quicunque videret diuinā eſſentiam clarè intelligeret omnia, & non poſſet vnus plura intelligere in Deo, quam alius, neque altiori modo, & tamen non ſunt ſic in Deo ſpecies rerum, immo nulla eſt, vt dictum eſt, ſed ipſa ſola, & nuda diuina eſſentia ex plenitudine virtutis ſicut continet omnia in virtute effectiua, ſicut principium ipſa principiata, ita continet om

H nia ad repreſentandum ea intelligibiliter, cum ipſa ſit intelligibilis, etiam quia eſſe intelligibile eſt quidam gradus eſſendi, vel genus, & tamen creaturæ quantum ad omnem modum eſſendi proceſſerunt a Deo, & quantum ad omnem modum eſſendi ſunt in Deo; ideo ſunt in eſſentia Dei, vt in principio effectiuo, & vt in principio effectiuo, & vt in principio repreſentatiuo. Et tunc quanto virtus intellectiua, quæ cognoſcit per illud obiectum, fuerit excellentior ex gradu intellectualitatis naturali, vel ex lumine gratiæ, intelliget plura perfectius, aut ſaltem perfectius, & ſi non plura: propter quod neceſſe eſt, vt Deus plura intelligat per eſſentiam ſuam quam aliquis alius, quia nulli poteſt communicari tantum lumen naturale, aut gratuitum, vt perueniat ad infinitam vim intellectiuam; nam tunc adæquaretur virtuti obiecti intelligibilis,

I & illud intelligeret omnibus modis, quibus eſt intelligibile, & ſic Deus intelligit, nullus autem alius ſic poteſt intelligere, & ideo licet videat aliquis Deum videntē omnia, non eſt neceſſe, quod videat omnia, quæ videt Deus, ideſt, intelligit, ſed omnia, quę repreſentantur in Dei eſſentia commenſurata ad lumen videntis.

Reſponſio ad tertiam rationem principalem pro parte affirmatiua poſitam q.586. Quæſt. DC.

AD tertium dicendum, quod anima ſeparata cognoſcit ſubſtantiam ſeparatam inquantum eſt intelligibilis, & non viſu corporeo, & tamen non ſequitur, quod intelligat ſpecies intelligibiles, quę ſunt in intellectu illius.

K Nam aliud eſſe habet ſubſtantia ſeparata, & aliud ſpecies eius, eſt enim ſubſtantia ſeparata obiectum animę ſeparatę inquantum habet eſſe naturale, ſed ſpecies intelligibiles, quę ſunt in intellectu eius habent eſſe intelligibile, & ſolum conſiderantur ſecundum eſſe intelligibile; ideo licet cognoſcat anima ſeparata Angelum, non cognoſcit ſpecies intelligibiles eius.

Aliter poteſt dici, quod ſpecies intelligibiles ſunt in intellectu Angeli, nō vt conditiones, vel proprietates eſſendi, ſed ſolum, vt formę intellectuales ab intellectu Angeli, & tamen nō habent eandem habitudinem illę ſpecies ad intellectum Angeli, & intellectum animę ſeparatę, ergo licet ſint intelligibiles ab Angelo, non intelliguntur ab anima ſeparata, & ratio eſt, quia non ſunt ęquales vires intellectiuę Angeli, & animę ſeparatę: ideo aliquid poteſt Angelus intelligere, quod non intelligit anima ſeparata,

rata, vel non iudicatur intelligibile quantum ad eam.

Alio modo poteſt dici, quod etiam ſi anima, ſicut intelligit Angelum, intelligat ſpecies intelligibiles eius, nõ eſt neceſſe, quòd intelligat id, quod intelligit Angelus, quia per ſpecies illas vniuerſales Angelus, cuius vis intellectiua eſt magna, poterit intelligere multa deducendo ſe ex vniuerſali ad determinatum, anima vero, cuius eſt parua vis intellectiua, non poterit ſe determinare ad particularia, ſed manebit in illa confuſione, ſecundum quam, panim dicetur intelligere, & hoc maxime ſi illa ſubſtantia ſeparata, quam anima intelligit, ſit multum excellẽs, quia tunc ſpecies eius ſunt tam vniuerſales. quod vix anima aliquid per illas intelliget, & ſic, etiam ſi per illas aliquid intelligat non intelliget omnia naturalia ſimpliciter, vel determinatè.

Ad quartum dicendum, quòd licet res intellecta in ſubſtantia ſeparata ſit forma ipſius ſubſtantiæ intelligentis, non oportet, quòd anima ſeparata intelligens ſubſtãtiam ſeparatam intelligat rem intellectam ab ea ſiue formam intelligibilem eius, & hoc, quia vt dictum eſt in tribus præcedentibus ſolutionibus argumentorum non eſt eadem comparatio animę intelligentis ad ſubſtantiã ſeparatam, quam intelligit. & ad formam eius, quia forte forma intelligibilis ab Angelo non eſt intelligibilis ab anima ſeparata propter habere minores vires intellectiuas, & iſta ratio, ſ. quicunque intelligit intelligentem intelligit oĩa intellecta ab eo, non tenet niſi in eo, qui intelligendo intelligẽtem comprehendit ipſum; nã tunc ipſum, & quidquid in eo eſt, & per quẽcunque modum eſt intelligit, ſed intelligibile eſt aliquo modo in intelligẽte, ergo in hoc caſu quidquid fuerit in intelligente, intelligetur, & quidquid intelligit intelligens, & hoc modo Deus cognoſcit nos, & quidquid nos cognoſcimus, non ſolum inquantum ipſe illud cognoſcit directa cognitione, vt eſt cognoſcibile, ſed etiam, vt eſt cognitum ab illo cognoſcitur, idẽſt, a nobis, quia Deus cognoſcit nos, & comprehendit nos.

Ad quintum dicendum, quod quidquid cognoſcit maiora cognoſcibilia, cognoſcit minora, ſed poteſt vocari aliquid maius, vel minus cognoſcibile dupliciter. Vno modo maius cognoſcibile, ideſt, quia maiorem difficultatẽ habet ad cognoſcendum ipſum. Alio modo, quia magis habet de ratione cognoſcibilitatis. Accipiẽdo primo modo eſt verum, quod qui cognoſcit maiora cognoſcibilia, cognoſcit minora, ideſt, quibus minor difficultas eſt. Accipiendo ſecundo modo eſt falſum, ſed potius ex oppoſito, quia quãto aliquid eſt notius magis cognoſcitur, quia habet magis de cognoſcibilitate, ſicut magis cognoſcimus principia, quam concluſiones, quia ex ſeipſis manifeſtiora ſunt. Hoc dato poteſt dici, quod ſubſtantiæ ſeparatæ ſunt minora cognoſcibilia, ideſt, minorem difficultatem habentia ad hoc, quod cognoſcantur, quàm entia naturalia reſpectu animæ ſeparatæ, eo quòd de intelligentia directe habet ſpeciem anima ſeparata, de rebus autem naturalibus nõ niſi inquantum recipit eas ab eiſdem ſubſtantiis ſeparatis per influxum. Alio modo poteſt dici, quod anima ſeparata cognoſcit ſubſtantias ſeparatas, & naturalia, quæ ſunt minora intelligibilia in perfectione, & cognoſcibilitate, non tamen ſequitur, quod cognoſcat perfecte res naturales, quia neque perfectè cognoſcit ſubſtantias ſeparatas, ſed omnia cognoſcit imperfectè, eo, quod per ſpecies cognoſcit vniuerſales, & virtus ſua intellectiua eſt parua ad ſe determinandum ex illis.

Reſponſio ad ſextam rationem principalem quæſt. 586.
Quæſt. DCI.

AD ſextum dicendum, quòd anima ſeparata eſt reducibilis in actum cognitionis omnium intelligibilium naturalium, & reductiuum ſufficiens eſt ſubſtantia ſeparata. Et tamen dicunt aliqui, quod poteſt reducere animam in actum quorundam, & non omnium, cum non neceſſitetur ad reducendum in actum omniũ. Sed dicendum, quod non ſtat, ſed neceſſe eſt, quod reducat in actum omnium intelligibilium naturalium, quia ſubſtantia ſeparata non eſt reductiuum voluntarium, ſed
A naturale per modum influentiæ, & ideo non eſt arbitrij ſui quantum agat, ſed agit quantum actiua eſt: ideo reducit animam ſeparatam quantum ad id totum, quod reducere poteſt, ſ. quantum ad actum omnium naturaliũ. Dicendum tamen, quod non ex hoc ſequitur, quòd cognoſcat anima omnia naturalia ſimpliciter, quia non cognoſcit ea determinatè, ſed confusè, immo nullum cognoſcit determinatè, ſed omnia confusè, & ſic verum eſt, quod ſubſtantia ſeparata reducit animam ſeparatam in actum omnium intelligibilium naturalium, & æqualiter tamẽ in nullius eorum cognitionem perfectam deducit, ſed in cognitionem confuſam omnium.

Ad ſeptimum dicendum, quòd omnia entia ſuperiora ſunt exemplaria inferiorum, & tamen non oportet, quod cognitis exemplaribus cognoſcãtur exemplata, vt aliqui
B dicunt, ſicut ſupra dicebatur, quod cognoſcens intelligẽtiam non cognoſcit ea, quæ ab illa intelliguntur ſiue ſpecies intelligibiles eius. Sed dicendum, quod nõ ſtat, quia alia ratio eſt ibi; nam ſpecies intelligibiles in intellectu ſubſtantiæ ſeparatæ comparantur ad ipſam ſubſtantiam, vt obiectum intelligibile, ideſt, obiectum formale, & reſpectu animæ cognoſcentis ſubſtantiam ſeparatam non conſiderantur, vt obiectum intelligibile, quia non ſunt aliquid de eſſe naturali intelligentiæ, ideo nõ cadunt ſub ratione obiectiua qua intelligentia eſt obiectum alicuius intellectus, & ideo intellecta intelligentia non eſt neceſſe intelligi ſpecies intelligibiles eius, ſecus quando comparatur intelligentia, vt exemplar, quia ſecundum ea, quæ in ipſa ſunt eſt exemplar, & ideo viſo exemplari videbũtur ea, quæ ſunt in exemplari, quantum ad quæ dicitur
C eſſe illud exemplar.

Eſt ergo dicendum, quòd cognita ſubſtantia ſeparata, quæ eſt exemplar, cognoſcuntur ea, quæ in ipſa ſunt, quorum eſt exemplar, ſed illa taliter cognoſcentur, qualiter ipſa ſubſtantia ſeparata, ſed ſubſtantias ſeparatas imperfectè cognoſcimus, ergo & ipſa, quæ ſunt in eis exemplata, omnia ergo naturalia cognoſcent animæ ſeparatæ cognoſcendo intelligentias, ſed imperfectè cognoſcent.

Ad octauum dicendum, quòd animæ ſeparatæ cognoſcunt per formas influxas à ſubſtãtiis ſeparatis, quæ ſunt formæ ordinis vniuerſi: nam quæcunque formæ in ſubſtantiis ſeparatis ſunt formæ ordinis vniuerſi, cum ſubſtantiæ ſeparatæ adminiſtrent vniuerſum, & ideo habeãt formas ordinis illius.

D Sed eſt dicendum, quòd licet illæ ſpecies in ſubſtantiis ſeparatis ſint formæ ordinis vniuerſi, in ſpeciali, ideſt per illas ſpecialiter cognoſcunt omnia naturalia tam ſpecies, quam indiuidua, eo, quod iſtæ ſpecies ſunt connaturales ſubſtantiis ſeparatis, ideſt commenſuratæ virtuti intellectiuæ earum, vt ex illis poſſint cognoſcere omnia diſtincte, reſpectu autem animarum ſeparatarum ſunt formæ ordinis vniuerſi in generali, ideo non cognoſcunt per illas determinatè omnia naturalia, neq; ordinem eorum, ſed in generali.

Ad nonum dicendum, quòd quidquid eſt in ſubſtantia inferiori eſt in ſuperiori, ideo quidquid eſt in rebus naturalibus, eſt in intelligentiis, & etiam eſt in anima, quæ eſt ſuperior omni ente naturali, ſed aliter ſunt hic in anima, & aliter in ſubſtantia ſeparata: nam in omnibus ſub
E ſtantiis ſeparatis ſunt omnia naturalia in actu ſecundum formam, quia ſunt in actu formæ omnium naturalium in intelligentiis eis inditæ, vel concreatæ, in anima vero ſunt omnia in potentia, quia in actu cum intellectus creatur nichil eſt in illo, ſed eſt ſicut tabula raſa, eſt tamen in potentia ad recipiendum omnes formas intellectuales, & ideo cum ſeparata fuerit non recipit niſi ab intelligentiis, ideo ſunt in ea omnium rerum naturalium formæ intelligibiles eo modo, quo influxæ ſunt ab intelligentijs, ſ. indeterminatè, ideo licet omnia naturalia cognoſcat, valde imperfectè cognoſcit.

Ad decimum dicendum, quod circa animam Abrahę, & Lazari, & diuitis multa dubia ſunt, de quibus dicetur Luc. 16. cap. nunc vero dicendum eſt, quod anima diuitis in inferno, quę erat anima ſeparata, cognouit animam Abrahæ, & Lazari, quia illæ erant ſubſtantiæ ſeparatæ,

ſicut

F ſicut ergo anima ſeparata cognoſcit ſubſtãtias ſeparatas, ita & cognoſcit alias animas ſeparatas, vt oſtenſum eſt ſupra, ſed ex hoc non ſequitur, quod cognoſcat anima ſeparata omnia naturalia diſtincte, vel indiſtincte, quia anima ſeparata non eſt eius naturale, ſed intelligentia.

An anima ſeparata a corpore ſingularia cognoſcat, & quomodo? Quæſt. DCII.

QVæritur an anima ſeparata cognoſcat ſingularia? Aliqui dicunt, quòd non, quia anima ſeparata non vtitur potentiis ſenſitiuis, neque organis, ſed ſingularia non cognoſcuntur niſi per potentias ſenſitiuas, quia ſingulare eſt dum ſentitur, vt dicit Boetius, ergo non poſſunt cognoſci ſingularia ab anima ſeparata.

G Secundo, quia intellectus animæ ſeparatæ magis eſt remotus à materia, quàm intellectus animæ coniunctæ corpori, ſed anima coniuncta corpori non poteſt intelligere ſingularia propter immaterialitatem intellectus, ergo à fortiori, neque anima à corpore ſeparata.

Tertio, quia iſta differentia ponitur inter ſenſum, & intellectum, quòd ſenſus cognoſcit cum hic, & nunc, intellectus autem abſtrahit ab vtroque, ſi ergo intellectus animæ ſeparatæ poſſet ſingularia cognoſcere, in nullo differret cognitio eius à ſenſu, quod eſt inconueniens.

Quarto, quia ſicut in ſtatu vitæ per ſenſum particularia cognoſcimus, ita per intellectum vniuerſalia, ſed ſenſus nunquam ad hoc deuenire poteſt, quod cognoſcat vniuerſalia, ergo intellectus nunquam poterit deduci ad hoc, q cognoſcat particularia.

H Quinto, quia eadem eſt natura animæ coniunctæ, & ſeparatæ, ſed per naturam animæ intellectiuæ formæ, quæ in intellectu recipiuntur dum eſt corpori coniuncta non ducunt in cognitionem ſingularium, quia ſunt in ea per modum ipſius, ergo eodem modo erunt in ipſa poſtquam fuerit a corpore ſeparata, & ita non ducent in cognitionem ſingularium.

Sexto, quia aut anima ſeparata cognoſceret ſingularia per formas acquiſitas dum eſſet in corpore, aut per formas influxas. Non primo modo, quia illarum quędam ſunt intentiones particularium rerum, quæ ſeruantur in potentiis ſenſitiuis, & iſtæ non poſſunt remanere in anima ſeparata, aliæ autem ſunt intentiones vniuerſales, quæ ſolæ manent, ſed per vniuerſales intentiones nó poſſunt intelligi particularia, ergo per ſpecies acquiſitas non

I poteſt particularia intelligere anima ſeparata. Similiter neque per ſpecies influxas, quia illæ æqualiter ſe habent ad omnia ſingularia, & ideo ſi aliquod ſingulare per illa intelligeretur, poſſent intelligi omnia, ſed non eſt verũ, quod anima ſeparata cognoſcat omnia particularia, ergo nullum cognoſcit per illas, nullo ergo modo cognoſcit anima ſeparata ſingularia.

Septimo, quia ſingularia ſunt infinita, ſpecies autem influxæ ſunt finitæ, ergo anima ſeparata non poterit per ſpecies influxas cognoſcere ſingularia, minor patet, quia id, quod eſt indiſtinctum non poteſt eſſe principium cognitionis diſtinctæ, ſed formæ influxæ ſunt indiſtinctæ cum ſint vniuerſales, ergo per eas non poſſunt cognoſci ſingularia.

K Octauo, quia omne, quod in aliquo recipitur eſt in eo ad modũ recipientis, ſed anima ſeparata eſt immaterialis, ergo formæ influxæ recipiuntur in ea immaterialiter, ſed immateriale non poteſt eſſe principium cognitionis ſingularium, quæ ſunt indiuiduata per materiam, ergo anima ſeparata per formas influxas non poteſt cognoſcere ſingularia. Sed obijcitur, quod per illas licet ſint immateriales, poſſint cognoſci ſingularia, quia ſunt ſimilitudines rationum idealium, quibus Deus tam vniuerſalia, quàm particularia cognoſcit.

Sed contra, quia Deus per rationes ideales cognoſcit ſingularia, inquantum illæ ſunt factrices materiæ, quę eſt principium indiuiduationis, ſed formæ influxæ animæ ſeparatę non ſunt factrices materię, quia iſta factio ſolius Dei eſt, ergo non poſſunt per formas influxas ipſę animę ſeparatę cognoſcere ſingularia.

F Nono, quia ſimilitudo creaturę ad Deum non eſt per vniuocationem, ſed per analogiam, ſed cognitio, quę fit per ſimilitudinem analogię, eſt imperfectiſſima, ſicut ſi aliquid cognoſceretur per alterum inquantum conuenit cum illo in ente. Si ergo anima ſeparata cognoſceret ſingularia per ſpecies influxas, inquantum ſunt ſimiles rationibus idealibus, videtur, quod imperfectiſſime cognoſcat ſingularia, quod videtur inconueniens.

Decimo, quia dictum eſt ſemper in pręcedentibus, quòd anima ſeparata cognoſcit naturalia per formas influxas in quadam confuſione, & in vniuerſali, ſed hoc nõ eſt cognoſcere particularia, ſed ignorare illa, cum illa habeant eſſe diſtinctum, ergo anima ſeparata non cognoſcit particularia.

G Vndecimo, quia ſpecies influxę, per quas anima ſeparata ponitur cognoſcere ſingularia, non creantur a Deo immediate, quia ſecundum Dionyſ. hæc eſt lex deitatis infima per media reducere, neque etiam poſſunt creari illæ ſpecies per Angelum, quia Angelus nichil creare poteſt, neque etiam hoc poteſt facere tranſmutando, quia oportet poni medium deferens, ergo nullo modo habebit anima ſeparata aliquas ſpecies influxas, per quas intelligat ſingularia.

Duodecimo, quia ſi anima ſeparata per ſpecies cognoſcit ſingularia, aut fiet applicando illas ad ſingularia, aut conuertendo ſe ad illas. Si autem applicando ad ſingularia, conſtat, quod iſta applicatio non fit accipiendo aliquid à ſingularibus, cum non habeat potentias ſenſitiuas, quæ ſunt natæ accipere à ſingularibus, fiet ergo iſta applicatio apponendo aliquid circa ſingularia, & ſic non

H cognoſcet ſingularia, ſed hoc ſolum, quod ponit circa ſingularia. Si autem cognoſcat prædicta ſingularia conuertendo ſe ad ſpecies influxas, ſequitur, quod cognoſcet ſingularia non niſi ſicut ſunt in ipſis ſpeciebus, ſed in prædictis ſpeciebus nó ſunt iſta particularia niſi vniuerſaliter, ergo anima ſeparata non cognoſcit ſingularia.

Ad iſta argumẽta q̄ ſequũtur, reſpondetur infra q̃. 616. cũ ſeqq.

Tertiodecimo, nullum finitum poteſt ſuper infinita, ſed ſingularia ſunt infinita, ergo cum virtus animæ ſeparatæ ſit finita, non poterit intelligere ſingularia, quæ ſunt infinita.

Quartodecimo, quia anima ſeparata non poteſt cognoſcere aliquid niſi viſione intelligibili, cum non maneant in ea ſenſus, ſed dicit Anguſt. 12. ſuper Geneſ. ad literam, quod viſione intelligibili non cognoſcuntur corpora, neque corporum ſimilitudines, ſingularia tamen ſunt cor-

I pora, ergo videtur, quod anima ſeparata non poteſt cognoſcere aliqua ſingularia.

Decimoquinto, quia potentia cognitiua ſuperioris ordinis minus multiplicatur reſpectu eorundem cognoſcibilium, quàm potentia cognitiua inferioris ordinis, ſed Angelus eadem potentia cognitiua, ſcilicet, in reſpectu cognoſcit vniuerſalia, & particularia, quæ homo ſenſu, & intellectu comprehendit, ſed nunquam potentia inferioris ordinis poteſt apprehendere obiectum auditus, ergo per ſenſum nunquam poterit apprehendere, quod ad intellectum pertinet, & conſequenter neque per intellectũ cognoſcet particularia, quæ pertinent ad ſenſum.

Decimoſexto, quia dicitur lib. de cauſis, quod intelligentia cognoſcit res inquantum eſt cauſa eis, vel inquantum regit eas, ſed anima ſeparata non creat ſingularia, ne

K que regit ea, ergo non cognoſcit illa.

Alij dicunt, quod anima ſeparata cognoſcit ſingularia, quia Luc. 16. cap. dixit anima diuitis in tormentis, mitte Lazarum in domum patris mei, habeo enim quinque fratres, vt teſtetur eis, ne & ipſi veniant in hunc locum tormentorum, ſed hæc omnia ſunt ſingularia, ſ. domus patris, & quinque fratres, ergo animæ ſeparatæ cognoſcũt ſingularia.

Secundo, quia formare propoſitiones non eſt niſi intellectus, & tamen anima etiam corpori coniuncta format propoſitionem, cuius ſubiectum eſt ſingulare, & prædicatum vniuerſale, vt cum dicitur Sortes eſt homo, quod non poteſt facere niſi cognoſcat ſingulare, & habitudinẽ vniuerſalis, & particularis, ergo etiam anima ſeparata cognoſcet ſingulare cum habeat intellectum, ſicut coniuncta.

Tertio,

Tertio, qnia nullus poteſt diſponere de his, quæ ignorat, ſed anima in corpore exiſtens diſponit de his, quæ circa ſingularia ſunt agenda, ergo manens in corpore cognoſcit ſingularia per intellectum, ſed intellectus manet integer in anima ſeparata, ergo intelliget ſingularia.

Quarto, quia anima eſt ſecundum naturam inferior omnibus Angelis, ſed Angeli inferioris hierarchiæ ſecundum Dionyſ. recipiunt illuminationes ſingularium effectuum, & in hoc diſtinguuntur ab Angelis mediæ hierarchiæ, qui non recipiunt illuminationes ſingularium effectuum, ſed rationes vniuerſales exiſtentes in cauſa, cũ ergo ſit tanto magis particularis cognitio, quanto ſubſtãtia cognoſcens eſt inferioris ordinis, videtur, quòd anima ſeparata poſſit ſecundum intellectum ſingularia cognoſcere, cum ſit minor omnibus Angelis.

Quinto, quia quidquid poteſt virtus inferior, poteſt virtus ſuperior, ſed ſenſus, qui eſt inferior intellectu poteſt cognoſcere ſingularia, ergo poterit a fortiori intellectus cognoſcere ſingularia.

Determinatio ſuperioris quæſtionis. Quæſt. DCIII.

Dicendũ, quòd veritas eſt, quòd anima ſeparata quædam ſingularia cognoſcit, & quædam ſingularia ignorat, eorum autem ſingularium, quæ cognoſcit, quædam cognouit dum eſſet corpori vnita, & manet cognitio illa in anima ſeparata, & patet, quia aliter anima nõ poſſet recordari eorum, quæ geſſit, aut paſſa eſt, dum eſſet in corpore, & tamen recordatur, quia dixit Abraham ad diuitem Epulonem, recordare fili, quia recepiſti bona in vita tua, & tamen non iuberet ei recordari ſi non eſſet poſſibilis recordatio in anima ſeparata. Etiam idem diues dixit, habeo quinque fratres Luc. 16. cap. & ita recordabatur eorum, quæ habuerat dum viueret, ergo manet cognitio particularium, quæ cognita fuerunt in vita. Etiam eſt multum neceſſaria iſta recordatio ad ſtatum damnatorum, quia aliàs non recordarentur de peccatis, quæ commiſerant, & neſcirent an aliqua peccata commiſiſſent, & conſequenter ceſſaret vermis conſcientiæ, qui eſt quidam ſtimulus pungens, inſurgens ex recordatione peccati fœtidi, & iſta ponitur de maximis pœnis inferni, ſed ablata recordatione tollitur iſta pœna, ergo ad Dei prouidentiam pertinet ſeruare in damnatis iſtam recordationem, non tamen poteſt iſta eſſe niſi maneat in eis cognitio particularium, ergo cognoſcunt particularia, quæ cognouerunt in corpore exiſtentes.

Alia autem particularia cognoſcunt animæ ſeparatæ, quorum cognitionem recipiunt poſt ſeparationem, ſ. cognoſcunt ignem inferni, & alias pœnas, quæ apud inferos eſſe dicuntur: nam ſi non cognoſcerent illas, non punirentur, quod eſt contra Dei prouidentiam: ideo oportet, vt valde cognoſcant omnia illa, in quibus puniuntur, & tamen ſunt omnia illa ſingularia, ergo cognoſcunt ſingularia, & iſtud eſt per cognitionem naturalem: nam beati ſoli habent cognitionem ex gratia, damnati autem non, & tamen damnati cognoſcunt particulares pœnas ſuas, nam diues apud inferos dixit, crucior in hac flamma, ecce deſignauit ſpeciem pœnæ, & rationem particularitatis, quia dixit, in hac. Sunt tamen quædam particularia, quæ animæ ſeparatæ non cognoſcunt ſaltem cognitione naturali. Nam vt ait Auguſt. libro de Agenda Cura pro mortuis, animæ defunctorum ibi ſunt, vbi ea, quę hic aguntur omnino ſcire non poſſunt, ſed iſta, quæ aguntur hic, ſunt quædam ſingularia, ergo multa ſunt ſingularia, quæ animæ ſeparatæ ignorant naturali cognitione, aliqua tamen cognoſcunt.

Cum intellectus ſit cognitiuus tantum vniuerſalium, & in intelligentijs, & animis ſeparatis non ſit alia potentia cognitiua niſi intellectus, quomodo cognoſcent particularia. Quæſt. DCIIII.

Ex hoc autem oritur hic duplex difficultas, vna eſt generalis, alia eſt ſpecialis circa quæſitum. Prima autem eſt, quia cum intellectus non ſit cognitiuus particularium, ſed vniuerſalium, & in Deo, & Angelis, & anima

A ſeparata non ſit aliqua potentia cognitiua niſi intellectus, quomodo poterunt cognoſcere particularia, & an illa cognoſcant?

Aliqui circa hoc multum errauerunt dicentes, quod Deus, & Angeli non habent cognitionem particulariũ.

Sed hoc eſt impoſſibile, quia iſto poſito tollitur omnis prouidentia, cum illa non poſſit eſſe ſine cognitione rerum, circa quas eſt. Etiam tolleretur iudicium Dei circa humanas actiones, etiam auferrentur Angelica miniſteria circa nos, cum tamẽ Angelos de ſalute noſtra ſciamus eſſe ſolicitos, iuxta illud ad Hebr. 1. cap. ſcilicet, ſunt adminiſtratorij ſpiritus in miniſterium miſſi propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis, de his autem, qui ad diuinam prouidentiam pertinent, diximus late ſupra decimo cap. q. 10. vſque 16.

B Alij ergo dixerunt, quòd Deus, & Angeli, & animæ ſeparatæ cognoſcunt ſingularia per cognitionem vniuerſalium cauſarum totius ordinis vniuerſi, quia nichil eſt in rebus creatis, quod ex illis vniuerſalibus cauſis non deriuetur, ſed non poſſunt deriuari inde iſta niſi aliquo modo ibi ſint, & tunc cum omnia indiuidua inde deriuentur, erunt ibi omnia: & conſequenter per illud, ꝑ quod ibi ſunt cognoſcentur ibi, ſ. cognitis cauſis vniuerſalibus ordinis vniuerſi, & ponunt exemplum, ſicut ſi quis cognoſceret totum ordinem cęli, & ſtellarum, & menſurã motus earum, ſciret per intellectum omnes futuras eclypſes, & quantæ futurę eſſent, & in quibus locis, & quibus temporibus futuræ eſſent.

Sed dicendum, quod iſtud non ſufficit ad cognoſcendum particulare, non enim eſt iſta vera cognitio ſingula-
C rium, quia quantumcunque adderentur aliqua vniuerſalia, nunquam ex eis perficitur ſingulare, ſicut ſi dicam hominem album, muſicum, geometram, fęlicem, & quidquid aliud voluero apponere, nondum erit ſingulare, poſſibile enim erit omnia hæc ordinata competere pluribus, & ideo non erit ſingulare, quia illud vnum tantum eſt, vnde ſi quis cognoſcat omnes cauſas in vniuerſali, nunquam per hoc cognoſcet aliquem ſingularem effectum, & ſi quis cognoſcit totum ordinem cęli, non propter hoc cognoſcet aliquam particularem eclypſim, vt eſt particularis hæc eclypſis: nam ſi dicat futuram eclypſim conuenientibus Sole, & Luna in talibus locis cęli, & in tali hora, & in tali die, & in tanta duratione, adhuc non eſt dictum aliquid per quod eclypſis fiat hæc, quia poſſibile eſt eclypſim talem pluries accidere, ideſt, in eodem loco,
D & hora diei, & die menſis ſi mũdus multum duraret, ſed quod multis conuenit non eſt particulare, ideo adhuc nõ datum eſt id, per quod cognoſcatur eclypſim eſſe particularem.

Alij ergo dixerunt, quòd cognitio particularis non poteſt eſſe per vniuerſales cauſas ordinis vniuerſi, ſed tã Angeli, quam animæ ſeparatæ cognoſcant vere ſingularia, accipiendo aliquid ab ipſis ſingularibus, & tunc eſſet vera cognitio ſingularis, cum per formam acceptam a ſingulari fieret.

Sed de hoc non ſtat; Primo, quia de Deo idem eſt dubium; nam cum per prædicta non ſit data cognitio vera particularis, & Deus cognoſcat particulare, & dicatur ſecundum eos iſte verus modus cognitionis particularis, cognoſcet quoque Deus ſic particularia, ſed falſum eſt, quia
E Deus non poteſt accipere ab aliquo, eſſet enim tunc in potentia ad aliquid, quod eſt abſurdum: ideo nõ eſt iſte modus cognitionis particularis rei in Deo.

Secundo, quia neque animæ ſeparatæ, & Angelo conuenit talis cognitio, quia Angelus, & animæ ſeparatæ ſũt puri ſpiritus, & non poſſunt accipere ſtatim ab ipſo particulari, eſt enim magna diſtantia inter eſſe intelligibile, & eſſe materiale ſenſibile: ideo non poteſt forma rei materialis ſtatim ſine medio capi ab intellectu, quia actio non ſit vnquam niſi per immediata, & ſimilia, ſed forma materialis non habet ſimilitudinem ad intellectum: ideo neceſſe eſt ad hoc, quod illa debeat cognoſci ab intellectu, multa media eſſe, per quæ deducatur vſque quo ſit intelligibilis: nam forma rei materialis eſt prius in ipſa re naturali materialiter, & iſte eſt modus maximæ materialitatis, & ibi nullam potentiam cognitiuam mouet,

quia

teriam ex qua eſt ratio indiuidui, & per formas iſtas factiuas Deus cognoſcit ſingularia quantum ad materiã, & formam, & totam rationem ſingularitatis, oportet ꝙ per formas illas, quæ ſunt ſimilitudines harum cognoſcant, aut cognoſcere poſſint ſubſtantiæ ſeparatæ indiuidua quãtum ad materiam & formam, & ita quãtum ad plenam rationem indiuiduorum, & ideo prædictæ ſubſtantiæ ſeparatæ cognoſcunt tam vniuerſalia, quàm particularia per prædictas ſpecies, inquantum ſunt ſimilitudines diuinarum formarum, a quibus ſunt materia & forma: & inquantum iſtæ habent ſimilitudinem cum illis quantum ad rationem formæ, quæ eſt ratio vniuerſalitatis, poſſunt cognoſcere per iſtas ſpecies vniuerſalia: inquantum vero habent ſimilitudinem cum illis, quantum ad materiam, cuius illæ ſunt productiuæ ſunt iſtæ principium cognoſcendi particulare, quod accipitur a materia.

An forma factiua rei poſſit eſſe ſimilitudo rei quoad formam tantum, uel etiam quoad materiam.
Quæſt. DCVI.

SEd aliquis dicet quomodo forma quæ eſt factiua rei cum ſit immaterialis poteſt eſſe ſimilitudo rei quantum ad materiam, & quantum ad formam, quia videtur quòd non ſit ſimilitudo, niſi quantum ad formam, quia ipſa eſt immaterialis?

Dicendum quòd non eſt inconueniens, quia non ponitur ſimilitudo iſta ſecundum vniuocationem, ſed ſecundum quandam proportionem, non enim eſt ſimilitudo illa forma iſtarum rerum inquantum forma, ſed inquantum factiua: nam ſi inquantum forma eſſet ſimilitudo, cum nulla talis forma inueniatur, nullius eſſet ſimilitudo, & nichil per eam intelligeretur, ſed eſt ſimilitudo inquantum forma factiua: & tamen non eſt magis factiua formæ, quàm materiæ, ergo vtriuſque eſt ſimilitudo, & vtrunq; per eam intelligetur.

Sed adhuc dicẽdum aliquid vnum eſſe ſimilitudinem materiæ & formæ, quæ non ſunt vnum, poteſt prouenire ab alio, & eſt iſtud, quia omnis perfectio, quæ eſt in inferioribus, eſt in ſuperioribus, & tamen in ſuperioribus eſt vniformius, & ſimplicius, in inferioribus eſt magis diſtinctum & multiplicatum: & hoc eſt propter perfectionem naturæ, ſicut videmus ꝙ intellectus vnus exiſtens complectitur omnem perfectionem potentiarum ſenſitiuarum, nam quicquid viſus, auditus, guſtus, & cæteræ potẽtiæ cognoſcunt cognoſcit intellectus, & intellectus per vnum actum, ſcilicet intelligendi: illæ vero per multos actus, ſcilicet videndi, audiendi, guſtandi, tangendi, & odorandi: conformiter in Deo eſt omnis perfectio rerum inferiorum per vnitatem & indiſtinctionem ſubſtãtiæ ſuę: in rebus autem inferioribus, & in qualibet earũ ſunt perfectiones iſtę diſtinctæ, licet nulla habeat omnes, ſed & ipſas paucas, quas habent, diſtinctas & multiplicatas habent: ita ergo licet in natura creata ſenſibili aliud ſit materia, aliud forma: tamen in Deo, qui eſt ſuperior, & cauſa vtriuſque exiſtens, non reſpondent duo materię, & formæ, ſed vnum & idem: quia illud vnum eſt eminenter, & perfectius in Deo, quàm ſint res ipſæ, quę in ſeipſis sũt diuiſæ, & ideo cum vnum ſit duobus ſimile, vel potius ſimilitudo duorum diſparium in ſe, neceſſe eſt ꝙ nullius ſit ſimilitudo vniuoce, ſed eminenter: & eſt perfectior ſimilitudo, quàm vniuocationis, & ſequitur ꝙ tunc ſimilitudo rerum materialium erit immaterialis, quia non eſt vniuoca ſimilitudo, ſed eminentię: & ideo cum duorum, aut plurium ſit vna ſimilitudo eminens, licet nullius ſit vniuoca ſimilitudo, erit tamen magis accedẽs ad id quod magis perfectum eſt, ideſt minus diſtabit ab eo. Sed cum in Deo ſit vna ſimilitudo materię, & formæ, quę eſt cauſa vtriuſque, vt dictũ eſt, & forma ſit perfectior quam materia, neceſſe eſt, ꝙ illud repręſentatiuum dicatur potius formale, quàm materiale, ex quo ſequitur ꝙ Deus intelligit materiam immaterialiter, ideſt per ſimilitudinẽ, quę nõ eſt materialis, licet ſit materiæ, & eodem modo de intelligentijs dicendum eſt, ꝙ ſunt habentes ſpecies, quę ſunt ſimilitudines formarum factiuarum in Deo, ſed illæ habent ſe ad formam potius, quàm ad materiam: ideo & ſpecies ſubſtantiarum ſeparatarum, per quas intelligunt

A erunt huiuſmodi, & ſic intelligerent res materiales immaterialiter, vt dicit Dionyſ. ſeptimo cap. de Diu. Nom. iſte eſt ergo modus, quo ſubſtantię ſeparatę intelligunt, tam vniuerſalia, quàm particularia, & vtraque diſtinctè cum principium indiuiduationis cognoſcant: ideo cognoſcent indiuiduũ, & rõnem indiuidualẽ. De aĩa ſeparata aliquid ſimile dici põt, & tamen melius ſigillatim de ea dicitur.

An anima ſeparata intelligat particularia eodem modo, quo ea cognoſcunt Angeli. Quæſt. DCVII.

SEcunda erat dubitatio ſpecialis quantum ad id quod tangit animam ſeparatam, ſcilicet quomodo intelligat particularia, cum illa intelligit?

Dicendum ad hoc ſicut ſupra pręſupponebatur, ꝙ non ſit cognitio, niſi per formam, quæ eſt ſimilitudo rei, & for
B mę iſtę dupliciter ſe habent, quædam ſunt cauſæ rerũ, vel impreſſiones earum, aliæ autẽ ſunt cauſatæ a rebus, & in vtriſq; ad hoc, ꝙ ſit cognitio debet ſeruari ſimilitudo: ad hoc autẽ ꝙ duo ſint ſimilia, oportet ambo procedere ab vna cauſa, vel vnũ eſſe cauſam alterius. De primo, vt duo alba ſunt ſimilia, quia ambo ſunt a principio albefaciẽte. De ſecundo, vt forma artis, & rei artificiatæ ſunt ſimilia, quia forma artificiati eſt a forma artis, ideſt ab idea artificis, in illa aũt cognitione, quæ fit per formas a rebus acceptas, ipſæ res per ſuam actionẽ ſunt cognitionis cauſa, cũ ergo omnis actio ſit per formam, forma aũt quantum de ſe eſt vniuerſalis, non poterit per talem modum veniri in cognitionem particulariũ, quia per hunc modum non cognoſcitur materia, quæ eſt indiuiduationis principiũ, niſi in vniuerſali, ſ. inquantũ habitudinem habet ad formam
C vniuerſalem, ſicut qui cognoſcit ſimum, vel aquilum, cognoſcit naſum, non vt eſt iſte naſus, quia iſta eſt cognitio per ſenſum, ſed inquantum naſus ſecundum rationem generalem eſt ſubiectum ſimi, vel aquili, & hoc verum eſt, niſi contingat recipi formam indiuidualiter in cognoſcente, vt ſunt in rebus extra animam, ſicut ſit in potentijs ſẽſitiuis per organum corporale, & de his nõ loquimur, ſed de formis acceptis a rebus, & ſunt in intellectu, quia non poſſunt eſſe iſtæ, niſi per quãdam abſtractionem a rebus. Vnde non ducunt in cognitionem rei, a qua abſtrahuntur quantum ad modum eſſendi, quem illa habet, ſcilicet particularitatis & materiæ, ſed quantum ad rationem ſuam. Cum ergo formæ iſtæ intellectuales ſint abſtractæ a materia, & conditionibus omnibus materiæ, nõ ducunt in cognitionẽ ſingularis, quod non eſt ſine materia, & cõ
D ditionib. materiæ, ſed in cognitionẽ vniuerſalis, quod accipitur ſecundũ rationem formæ. In cognitione aũt, quæ fit per formas, quæ ſunt cauſæ rerũ, vel impreſſiones earum, fit è cõtrario, quia peruenitur per eas vſq; ad cognitionem ſingulariũ, licet ſint formæ iſtæ immateriales, & hoc videtur quaſi irrationale parũ conſiderantibus: nam ſpecies acceptæ a rebus habent conditionẽ materialitatis a principio antequã abſtrahantur, & cũ fuerint abſtractæ ducunt in cognitionẽ vniuerſalis, & tñ aliquis putaret, ꝙ debẽt ẽt aliquo modo deducere in cognitionẽ ſingularis, quia fuerunt acceptæ a rebus ſingularibus, & tñ non ducunt directè in cognitionẽ indiuiduorum, formæ aũt quę ſunt cauſæ rerũ, ſunt penitus immateriales: ideo videtur ꝙ nullo modo deberent deducere in cognitionẽ ſingularium, quæ ſunt per materiam, & tamen directè deducũt
E in cognitionem illorum. Cauſa aũt horũ eſt, quia ſpecies accepta a rebus accipitur per ſenſum, & ideo repræſentat ſingulare, ſicut accipitur a ſingulari: & tñ cum transfertur ad intellectũ, denudatur ab omni cõditione materialitatis. Et ideo amplius non habet, ꝙ poſſit directè ſignare ſingulare. De ſpecie, vel forma, quę eſt cauſa rerum ſecus eſt, quia licet non accipiatur a rebus, tamen eſt factiua rerũ, & quia quod eſt factiuum rei continet rem in virtutẽ, iõ cum iſtæ formæ ſint factiuæ rerum ſingularium, & ſic cõtineãt ſingularia in virtute, poſſunt repræſentare illa quo modo continent: & ideo poſſunt cognoſci ſingularia per iſtas formas, & conſequenter tàm vniuerſalia, quàm particularia cognoſcuntur per iſtas formas factiuas, vniuerſalia quidem, quia iſtæ ſunt factiuæ formarum à quibus accipit ratio vniuerſalis, ſingularia vero, quia ſunt factiuæ materiæ, quæ eſt principium indiuiduationis.

Nunc autem dicendum, quòd dum anima eſt coniun-
cta, non poteſt cognoſcere regulariter, vel naturaliter
ſaltem, niſi per formas a rebus acceptas, & ideo cum acci-
piatur ſpecies, & transferatur ad intellectum in quo eſt
immaterialiter, non poteſt cognoſcere per talem ſpeciem
anima, niſi vniuerſaliter quod accipitur immaterialiter a
forma; & hoc verum eſt directè, ſed indirectè, & per
quandam reflexionem cognoſcitur ſingulare per intelle-
ctum, qui organis non vtitur, ſcilicet, inquantum ex obie
cto, in quod intellectus directè mouetur, & eſt vniuerſa-
le, redit intellectus ad cognoſcendum actum ſuum, ex
quo actu redit in ſpeciem, quæ eſt intelligendi princi-
pium, & ex ea redit ad phantaſma conſiderandum, a quo
ſpecies hæc eſt abſtracta velut ad principium ſpeciei, &
ſtatim per phantaſma cognoſcit ſingulare: & ita manet
quòd anima, dum eſt coniuncta directè cognoſcit vni-
uerſale per intellectum, & ſingulare per ſenſum: dum ve
ro anima eſt ſeparata, habet vtranque cognitionem,
quia cognoſcit per ſpecies abſtractas a rebus, & per
ſpecies receptas a ſuperioribus ſubſtantijs, quæ ſpecies
ſunt impreſſiones cauſarum, ideſt, impreſſiones factæ in
anima ab intelligentijs, quæ ſunt cauſæ rerum, vel ſunt
impreſſiones cauſarum, ideſt, ſimilitudines rationum
idealium in Deo exiſtentium, quæ ſunt cauſæ rerum:
& ideo per vtrunque modum poteſt directè cognoſce-
re anima ſeparata vniuerſalia, quia per formas cogno-
ſcitur, & a forma accipitur ratio vniuerſalis, ſed ſingu-
laria non poteſt cognoſcere vtroque modo, ſed ſolum
per ſpecies acceptas a ſubſtantijs ſuperioribus: Et patet,
nam per formas acceptas a rebus non cognoſcitur dire-
ctè, niſi vniuerſale: indirectè autem cognoſcitur ſin-
gulare, inquantum poteſt redire intellectus ad phan-
taſma, cum non habeat organa: ideo non poteſt re-
dire intellectus nullo modo ibi ad intellectionem ſingu-
laris, ſed cognoſcit ſingulare per ſpecies acceptas ab in-
telligentijs, quia illæ ſpecies ſunt ſimilitudines cauſa-
rum rerum, ideſt, rationum idealium, quæ ſunt in
mente diuina, & ſunt illæ factiuæ rerum, & inquan-
tum ſunt factiuæ illarum poſſunt cognoſci res per illas,
& tamen res fit quantum ad materiam & formam: ideo
quantum ad vtrunque cognoſcitur res per illas rationes
ideales, & illud eſt cognoſcere particularia, ideo per il-
las influxas animæ ſeparatæ, inquantum ſunt ſimilitu-
dines cauſarum rerum, poſſunt cognoſci res ipſæ par-
ticulares directè, quia omnis cognitio fit inquantum co-
gnoſcibile aſſimilatur cognoſcenti, ſecundum formam
quandam.

Ex prædictis apparet differentia inter cognitionem a-
nimarum & angelorum, quia animæ quando ſunt con-
iunctæ non cognoſcunt directe per intellectum, niſi vni-
uerſalia: per ſenſum vero cognoſcunt particularia. An-
geli tamen per intellectum cognoſcunt per ſpecies, quæ
ſunt impreſſiones cauſarum omnium rerum vniuerſi,
ideſt rationum idealium, vt oſtenſum eſt ſupra: & per il-
las directe cognoſcitur ſingulare, anima vero coniuncta
non cognoſcit per illas, ſed per ſpecies acceptas a rebus,
quæ cum tranſierint immaterialiter ad intellectum non
poſſunt repræſentare niſi vniuerſale: & hoc ſatis conue-
nit, quia quicquid eſt in inferioribus eſt in ſuperioribus,
& eſt in ſuperioribus magis ſimpliciter & vnitiuè: in in-
ferioribus multiplicatur, & diuiditur, vnde Angelus co-
gnoſcit vniuerſalia & ſingularia, & anima coniuncta co-
gnoſcit vniuerſalia & ſingularia, ſed Angelus per ſolam
vim intellectiuam directe cognoſcit vtraque, anima au-
tem coniuncta cognoſcit illa per duo, ideſt per intelle-
ctum, & ſenſum.

Penes cognitionem ſingularium intellectus animæ ſepa-
ratæ, & Angeli variè ſe habet.
Quæſt. DCVIII.

AMplius conſiderandum, ꝙ circa cognitionem ſingu-
larium aliter ſe habet intellectus Angeli, aliter intel
lectus animæ ſeparatæ, quia (vt ſupra dictum eſt) omnes
ſubſtantiæ ſeparatæ cognoſcunt per formas vniuerſales,
& nulla cognoſcit per formas particulares, ita quòd cu-
F iuslibet indiuidui ſit vna ſpecies repræſentatiua, quia hoc
ſolum fit in ſpeciebus acceptis per ſenſum, & tunc cum
per ſpeciem vniuerſaliter repræſentantem debeant ſi-
gnificari particularia, oportet illud eſſe ex applicatione
vniuerſalis ad particulare, quod non fit, niſi ex magna
virtute intellectiua, & quia omnium ſubſtantiarum ſepa
ratarum eſt magna virtus intellectiua, & proportionata
ſpeciebus illis, quæ ſunt eis concreatæ, & intelligunt per
illas omnia, ad quæ illæ ſpecies ſe extendunt in repræſen-
tando, quia tanta eſt virtus intellectus ad intelligendum,
quanta ſpeciei ad repręſentandum, ideo omnia, ad quæ
ſe extendunt illæ ſpecies in repręſentando, intelliguntur
a ſubſtantijs ſeparatis. Vnde ſicut cognoſcunt per illas
ſpecies omnia genera rerum naturalium, & omnes ſpe-
cies ſub generibus exiſtentes, ita cognoſcunt omnia indi-
G uidua rerum naturalium, quę ſub ſpeciebus exiſtunt: effi
cacia autem virtutis intellectiuę animę ſeparatę non eſt
proportionata formis acceptis a ſubſtantijs ſeparatis, cum
ſit minima virtus eius: ideo non eſt nata ipſa cognoſcere
per ſpecies vniuerſales, quę plura continent in virtute,
ſed per ſpecies quę determinatè ſingula repręſentant, ta-
les autem ſunt ſpecies acceptę a ſenſibus, ideo naturale eſt
animę vniri corpori, in quo per ſenſus accipiat, quia nunc
cuiuslibet rei recipiet vnam ſpeciem, & illã determinatè
repręſentabit. Sed obijcietur, quòd eſt cõtra ſupra dicta,
ſcilicet quia intellectus non poteſt intelligere particula-
ria directe in anima coniuncta, ſed vniuerſale, & nunc di
citur, quòd ſit naturale accipere formas particulares a ſẽ
ſu. Dicendum, quòd intellectus humanus natus eſt intelli
gere per formas vniuerſales, quę ſub ſe multa contineant
H in virtute, iſta enim multum differunt inter ſe, nam intel
lectus nullus poteſt apprehendere per formam materia-
lem, vel acceptam a re ſingulari cum conditionibus ſingu
laritatis, eo ꝙ omnis intellectus eſt immaterialis, & tamẽ
res ipſa ſingularis poteſt cognoſci vniuerſaliter, ideſt non
cum conditionibus materialitatis, & hoc modo conue-
nit animę, vt ſit vnita corpori, in quo accipiat per ſenſus,
& ſpecies immediate acceptę per ſenſus ſunt particula-
res, & per illas non poteſt intellectus cognoſcere, quia ha
bent cõditionem materialitatis, ſed cum illuſtratum fue-
rit phantaſma, & inde ſpecies intelligibilis recepta in in-
tellectu potentiali, illa repręſentat iam vniuerſaliter, id-
eſt ſine conditione materię, & tamẽ repręſentat eandem
rem, quę per ſenſus particulariter accepta fuerat, talis au-
tem vniuerſalitas conuenit intellectui noſtro, ſiue in ani-
I ma coniuncta, ſiue ſeparata, & hoc modo diſtinguitur in-
tellectus a ſenſu, quia licet eandem rem cognoſcant, ta-
men ſenſus accipit ſpeciem materialiter, & cognitionem
facit de re materialiter iuxta conditionem ſpeciei quę eſt
principium cognoſcendi, intellectus autem accipit ſpe-
ciem immaterialiter & cognitionem: ideo cognoſcit rem
immaterialiter iuxta conditionem ſpeciei, quę eſt princi
pium cognitionis, & iſta vniuerſalitas ſtat cum determi-
natione, cum quęlibet res ſingularis poteſt cognoſci vni-
uerſaliter, & non repręſentabitur aliud per ſpeciem in-
telligibilem, niſi res illa, & tamen non ſub conditione
materialitatis,

Alia eſt vniuerſalitas prout aliqua ſpecies repręſen-
tat aliquid ſub ratione communi, & ſub illa ratione con-
tinentur multa in virtute: hęc vniuerſalitas repugnat in-
K tellectui humano, quia parua eſt virtus eius: ideo non
poteſt ſe determinare ad id quod ſpecies determinatè
non repręſentat, & ſi tales ſpecies ſint, in eo erit co-
gnitio confuſa. Si autem accipiat ſpecies repręſentantes
determinatè ſingulas res, & immaterialiter, erit pro-
portionata virtus intellectus illis ſpeciebus, quia ni-
chil plus eſt per eas intelligendum, quàm quod ipſę de-
terminatè repręſentant, hoc autem fit cum intellectus
fuerit animę coniunctę, quia accipit per ſenſus ſingula-
rum rerum ſpecies, ideo vnitam eſſe eſt naturale animę
humanę.

Cum vero fuerit ſeparata, quia non poteſt intelli-
gere ſufficienter per ſpecies in ea manentes, cum inter-
dum nullas accepit in corpore, oportet quòd accipiat
ſpecies a ſubſtantiis ſeparatis, & illis ſpeciebus non eſt
proportionata virtus intellectus noſtri, ideo per illas

imperfectè, & confusè intelligit: vnde ſpecies influxæ a ſuperioribus nó ſufficiunt animæ ſeparatæ ad intelligendum ſingularia, vt ſic poſſit cognoſcere omnia ſingularia diſtinctè, ſicut Angeli cognoſcunt per eaſdem ſpecies vniuerſales, vel ſicut cognoſcit anima coniuncta per ſenſus.

Et tamen dicendum, quod licet ex conditione illarum ſpecierum non poſſet anima ſeparata cognoſcere aliquod indiuiduum diſtinctè, cum non cognoſcat omnia, & eadem ſit ratio de vno, & de omnibus: tamen cognoſcit anima ſeparata quædam indiuidua diſtinctè, & quædam non.

Sed pro hoc ſciendum, quod non loquimur nunc, niſi de indiuiduis rerum naturalium, quæ ſunt ſub ſpeciebus & generibus, & de accidentibus eorum, non autem de ſubſtantijs ſeparatis, quia quilibet eſt indiuiduũ, vel ſingulare cum ſit actu exiſtens, & tamen iſtas cognoſcit anima directo aſpectu, eo quod quilibet eſt intelligibilis ab anima ſeparata multis modis, vt oſtenſum eſt ſupra. Secus de indiuiduis naturalibus quæ ſunt materialia: nam iſta non poteſt cognoſcere, niſi inquantum continentur in virtute repræſentatiua ſpecierum vniuerſalium, & nó poteſt ſe determinare intellectus ad illa, & ita deberent omnia manere cognita confusè.

Sunt tamen duo modi, quibus ſe determinat ad quædam ſingularia diſtinctè cognoſcenda. Vnus eſt quantum ad illa, ad quæ anima afficitur, vel ad quę habet ordinem ſpecialem, & ita ſunt illa, quæ patitur, & a quibus patitur, & in quibus, & idem de pręmijs & locis [illegible] miorum habet anima ſeparata cognitionem particularem, quam alias nunquam habuit. Et ratio eſt quia licet non ſit aliqua ſpecies repræſentatiua iſtorum particulariter, aut determinatè, ſed contineantur ſub ſpeciebus influxis a ſubſtantijs ſeparatis, cognoſcunt potius iſta, quam alia, quia ad iſta habent ordinem ſpecialem, ideo ad iſta ſufficiunt vires ſuæ, vt ſe determinent particulariter.

Secundus modus eſt, quantum ad ea, quorum manet aliqua impreſſio facta in anima ſeparata .ſ. quantum ad aliqua, quæ dum eſſet in corpore cognouit, & manet impreſſio illius cognitionis in anima ſeparata .ſ. manent ſpecies intelligibiles talium cognitionum, nam res illas determinatè poſtea cognoſcit anima naturali cognitione: ſicut dictum eſt ſupra de Lazaro, & diuite, & recordatione fratrum ſuorum, & eorum quæ in vita egerat, & ſuſtinuerat, ad alia autem ſingularia non determinatur anima ſeparata ſpecialiter, ideo per ſpecies vniuerſales influxas a ſubſtantijs ſeparatis non intelligit illa determinatè, ſed confusè, vt potius dicatur non cognoſcere illa, quam cognoſcere.

Reſponſio ad primam rationem principalem pro parte negatiua in vniuerſum poſitam in quæſt. princ. ſcilicet 602. & aduerte quod primo reſpondet ad argum. 18. pro parte negati. & ſecundo loco ad argumen. 5. pro parte affirmatiua. *Quæſt.* DCIX.

AD primum in contrarium dicendum, quod anima ſeparata non vtetur organis, & tamen cognitioné habebit quorundam ſingularium. Eſt enim verũ, quod anima coniuncta non cognoſcit directè ſingularia, niſi per potentias ſenſitiuas, ſed iſta non eſt cognitio intellectiua. Accipiendo autem cognitionem intellectiuam, dicendum, quod anima coniuncta non intelligit, niſi per ſpecies abſtractas a rebus, quæ cum ad intellectum peruenerint, in quo recipiuntur omnino immaterialiter, non poſſunt eſſe principium cognitionis rei ſingularis, vel ſingulariter, ſed cum anima fuerit ſeparata, licet non retineat ſecum potentias ſenſitiuas & organa, habet alium modum cognoſcendi .ſ. per ſpecies acceptas per influxũ, per quas poteſt cognoſcere ſingularia, quia illæ ſunt ſimilitudines rationum idealium, quæ ſunt cauſæ rerum ſingularium, tam ad materiam, quã ad formam: ſed eſt verum, quod anima ſeparata propter paruitatem virtutis ſuæ intellectiuæ non ſe determinat ad intelligẽdum per illas ſpecies, niſi pauca indiuidua, vt dictum eſt.

Ad ſecundum dicendum, quod anima ſeparata eſt im-

A materialior, quam coniuncta, non quantum ad eſſentiã, quia anima ſemper eſt in ſe ſpiritus ſimplex, ſed quãtum ad vnionem: nam vnita eſt, vt forma & pars, ſeparata autem manet vt per ſe ens, etiam quantum ad operationem, quia vnita vtitur organo corporeo in operatione apprehendendo per ſenſum, ſeparata vero non vtitur organo, neque habet phantaſmata. Et ob hoc dicendum, q̃ cum ſit immaterialior ſeparata anima, quam coniuncta, recedit a quodam modo materialitatis, a quo non denudatur coniuncta, quia coniuncta cognoſcit indiuidua materialiter per ſenſus, quia recipit ſpecies cum códitione materialitatis in ſenſu, quod non poteſt ſeparata: & rurſus quantum ad intellectum ipſa coniuncta non poteſt per ſpecies abſtractas a rebus, & perductas ad intellectum intelligere particulare, quia ſpecies ſunt iam rece-

B ptæ immaterialiter in intellectu, & non poſſunt repręſentare immaterialiter, & quantum ad iſtas ſpecies manentes in anima ſeparata idem eſt, quoniam ipſa non poteſt per eas intelligere particulare, ſed vniuerſale, ſicut coniuncta: immo & immaterialius ſe habet, quia anima coniũcta, licet per alias ſpecies receptas immaterialiter in intellectu non poſſit intelligere particulare directè, ſed ſolum vniuerſale, poteſt tamen per reflexionem intelligere particulare ſicut dictum eſt .ſ. redeundo vſque ad phantaſma ordine conuerſo intellectionis, anima autem ſeparata dicendum, quod per eaſdem ſpecies abſtractas, neque directè, nec indirectè intelligit particularia, & hoc quia non poteſt ibi eſſe reflexio vſque ad phantaſmata, cum non maneant phantaſmata in anima ſeparata: & ideo quantum ad omnia hæc habet ſe immaterialius anima ſepara-

C ta quam coniuncta, veruntamen ex hoc, quod eſt anima ſeparata habens ſe immaterialius recipere poteſt influxũ ſubſtantiarum ſeparatarum quantum ad formas, quę ſũt ſimilitudines rationum idealium mentis diuinę, quas nó poteſt recipere anima coniuncta, & per illas poteſt directè anima ſeparata intelligere particularia, & intelligeret omnia illa, niſi impetretur propter defectum virium ſuarum, & ideo immaterialitas animæ ſeparatæ adiuuat eã ad cognoſcendum ſingularia.

Ad tertium dicendum, quod differentia eſt inter intellectum & ſenſum, & nũquam poſſunt coincidere, vt ſint idem ſecundum ſubſtantiam, neque erit operatio ſimilis: ſenſus enim apprehendit ſingulare ſub conditionibus ſingularitatis .i. hic & nunc, quia per formam quodammodo materialem capit, & retinet conditiones illas, & intelle-

D ctus non poteſt capere ſingulare ſub his conditionibus, ita vt ſe teneant ex parte rei cognoſcentis, & etiam non poteſt recipi ſpecies in intellectu coniuncto, aut ſeparato cum his conditionibus: ſed cum intellectus intelligit ſingulare, aliter intelligit, ideſt non per formam cum conditionibus materialibus, ſed ſi eſt intellectus coniunctus, intelligit ſingulare per ſpeciem immaterialem, quæ directè repræſentat vniuerſale, ſed per reflexionem redeundo ad phantaſmata facit cognoſci particulare: in anima autem ſeparata cognoſcitur ſingulare directè per ſpecié pure immaterialem, quæ non eſt accepta a re, ſed impreſſa animæ: & ideo licet tam ſenſus, quam intellectus ſingulare cognoſcant, manet ſemper differentia, quia ſenſus per ſpeciem materialem, & materialiter receptam, per quam ſingulare intelligit, non ſe poteſt vltra extendere,

E vt .ſ. intelligat vniuerſale, intellectus autem per ſpeciem, per quam intelligit ſingulare, intelligit vniuerſale, quia ſpecies illa ad vtrunque ſe extendit, cum ſit immaterialis, & ſit principium materiæ & formæ: ideo licet idem intelligant quantum ad aliquid ſenſus & intellectus, differunt ſemper in ſubſtantia & actu.

Ad quartum dicendum, quod in ſtatu viæ cognoſcimus ſingularia per ſenſum, & vniuerſalia per intellectum: & tamen falſum eſt, quod ſicut nunquam poteſt ſenſus deduci ad hoc, quod cognoſcat vniuerſale, quod non deducatur intellectus ad cognoſcendum ſingulare: non eſt enim ſimile, quia intellectus eſt vis ſuperioris ordinis, & poteſt ſe extendere ad ſingulare, quod eſt quaſi deſcendere: ſenſus autem inferioris ordinis, & non poteſt aſcendere vltra particulare, & iſtud rationabile eſt, quia quicquid eſt in inferioribus eſt in ſu-

perioribus, & non è contrario: & ideo omnis cognitio
ſenſus dabitur intellectui ſaltem eminenter, & non è con
trario. Nam quicquid homo poteſt, & intelligit poſſunt,
& intelligunt Angeli, & non conuertitur, etiam manife-
ſtum eſt, quia vna potentia ſenſitiua non apprehendit id
quod alia, & tamen intellectus apprehendit id quod om
nes, ergo poterit intellectus cognoſcere particulare, tam
in anima coniuncta, quam in ſeparata, ſed in coniun-
cta per reflexionem, in ſeparata autem directè, vt di-
ctum eſt.

Reſponſio ad quintam rationem principalem poſitam ſu-
pra queſt. 602. pro parte negatiua.
Queſt. DCX.

AD quintum dicendum, quòd eadem eſt natura ani-
mæ coniunctæ & ſeparatæ: & ideo eadem eſt ope-
ratio, & receptionis modus: ſicut enim nunc operatio in-
tellectus coniuncti eſt intelligere, ita & ſeparati, etiam
ſicut intellectus coniunctus non recipit ſpeciem, niſi im-
materialiter, ita & ſeparatus.

Et ideo dicendum, quod ſicut ſpecies receptæ in intel-
lectu dum eſt coniunctus, non ducunt niſi in intellectum
vniuerſalis, & non particularis, ita & in intellectu ſepa-
rato eædem ſpecies manentes non ducunt, niſi in cogni-
tionem vniuerſalis: immo in intellectu coniuncto eędem
ſpecies ducunt in cognitionem particularis indirectè per
reflexionem, in intellectu autem ſeparato nõ ducunt eo,
quòd non manet ibi phantaſma, ad quod poſſit ibi fieri
reflexio: veruntamen intellectus ſeparatus poteſt cogno
ſcere ſingularia directè, quod non poteſt coniunctus, &
hoc ſolum ex differentia ſpeciei intelligibilis: nam licet
vtraque ſit immaterialis: tamen ſpecies quę hic recipitur,
accipitur a rebus, & ideo cum abſtracta fuerit non poteſt
ſignificare, niſi vniuerſale: ſpecies autem recepta in intel-
lectu ſeparato eſt influxa a ſubſtantijs ſuperioribus, &
eſt, ſimilitudo cauſarum ordinis vniuerſi, ideſt rationum
idealium in mente diuina: ideo eſt deſignatiua particu-
laris directè, quia ratio idealis factiua eſt particularium,
& ſi tales ſpecies nunc reciperet anima coniuncta, intelli-
geret quoque directè particularia.

Ad ſextum dicendum, ꝙ non cognoſcit anima ſepara-
ta particularia per ſpecies acquiſitas: nam ſi ſint ſpecies
materiales, quæ per ſenſum accipiuntur, non manent;
cum non ſint organa in anima ſeparata, neque potentiæ
ſenſitiuæ, neque per ſpecies intellectuales, quia per illas
cognoſcitur vniuerſale, ſed cognoſcit particularia per ſpe
cies influxas. Cum vero dicitur, quòd non cognoſcat ali-
qua particularia, quia tunc cognoſceret omnia, dicendum
ꝙ ſpecies illæ quantum eſt de ſe omnia particularia reprę
ſentarent, nam directè repræſentant particulare, inquan-
tum ſunt ſimilitudo rationum idealium, vt dictum eſt.
Sed vires animæ ſeparatæ ſunt paruæ, ideo non ſufficiunt
cognoſcere aliquod particulare determinatè ex illis, vt ſic
ſunt repræſentantes, quia aliàs cum æqualiter repræſen-
tent omnia particularia, omnia intelligerent per illas ſpe-
cies, aut nulla; ſed dicendum, quòd aliqua intelligunt per
ſpecies illas, & non omnia: inquantum ſpecialem ha-
bitudinem habent animæ ſeparatæ ad quædam indiui-
dua, quam non habent ad alia, vt dictum eſt præceden-
ti queſt.

Ad ſeptimum dicendum vno modo, quòd infinita a-
ctu non ſunt cognita, quia neque dantur infinita in actu,
ſed in potentia: ideo neque Angeli, neque animæ ſepara-
tæ cognoſcunt infinita.

Alio modo poteſt dici, quòd indiuidua omniũ ſpecie-
rum ſunt quodammodò infinita, ideo qui illa cognoſcit
quodammodo cognoſcit infinita, ſed non cōtingit in ali-
quo eſſe ſpecies infinitas, ideo cũ de angelis concedamus,
ꝙ cognoſcant omnia indiuidua omnium ſpecierum, dici
mus ꝙ per paucas ſpecies illa cognoſcunt, quia illæ ſunt
vniuerſales, & per vires intellectus ſui ſciunt deſcendere
de vniuerſali determinando ſe ad particularia, ſecus au-
tem de anima ſeparata, quia propter paruitatem virtutis
intellectiuæ non poteſt intelligere per vniuerſales ſpe-
cies particularia contenta ſub illo vniuerſali, & ad intel-
F ligendum particularia diſtinctè indigent tot ſpeciebus,
quot ſunt particularia: veruntamen ex illis ſpeciebus de-
terminat ſe ad quædam, & non ad omnia propter cauſas
dictas: & ſic non intelligit anima ſeparata infinita.

Ad octauum dicendum, quòd infinitum poteſt dupli-
citer accipi, vel quantum ad eſſe, vel quantum ad repræ
ſentare: ſi quantum ad eſſe verum eſt. ꝙ eſt ſpecies indi-
ſtincta cũ ſit vniuerſalis, quia non eſt ſpecialiter vnius rei
ſpecies, ſed eſt multarum, quæ in virtute continentur ſub
re ſignata per ſpeciem. Si autem accipitur indiſtinctũ in
repræſentando, dicendum ꝙ nõ ſunt ſpecies indiſtinctę,
quia quælibet repræſentat indiuidua diſtincte: nam ſunt
illæ ſimilitudines rationum idealium, quæ ſunt factiuæ
ſingulariter quantum ad materiam, & quantum ad for-
mam, ideo ſunt principiũ cognoſcendi particularia quan
G tum ad formam & materiam, & hoc eſt cognoſcere dire-
ctè particulare, cum principium indiuiduationis ſit mate
ria: & quia omnium indiuiduorum ſunt factiuæ illæ ra-
tiones ideales, erunt repręſentatiuę omnium indiuiduo-
rum, & conſequenter ſpecies influxæ, inquantum ſunt ſi-
militudines illarum rationum erunt principia diſtinctæ
cognitionis particularium, ſed nõ poteſt cognoſcere quis
indiuiduum aliquod ex vniuerſali ſpecie, niſi cuius fuerit
vis cognitiua magna potẽs ſe determinare ad omnia, quę
continet illa ſpecies, & eſt illud in illo intellectu, qui eſt
proportionatus ſpeciebus illis: de anima ſeparata dicendũ
ꝙ non eſt proportionata talibus ſpeciebus, quia eſt infi-
ma in intelligentijs, ideo licet ſint ſpecies illæ principium
determinatæ cognitionis, non poteſt anima cognoſcere
determinatè, niſi quædam, ad quæ eſt ſpecialis habitudo:
H ſecus de Angelis, quorũ virtus eſt proportionata illis ſpe-
ciebus, ideo intelligunt omnia indiuidua, quæ ſignant il-
læ ſpecies diſtinctè, licet vniuerſaliter, quòd vero princi-
pium cognoſcendi quantum ad eſſe ſit indiſtinctum, non
obſtat, quia non eſt hoc modo neceſſaria ſpecies determi-
nata, niſi vbi vis cognitiua parua eſt, ſicut in anima, tam
coniuncta, quàm ſeparata.

Ad nonum dicendum, quòd formæ influxæ a ſupe-
rioribus intelligentijs in animam ſeparatam ſunt prin-
cipium cognoſcendi indiuidua, & dicendum quòd ve-
rum eſt, quòd recipiuntur immaterialiter in intellectu,
cum non habeant aliquam conditionem materialem, ne-
que proueniant à rebus ſenſibilibus, quæ ſe habent ma-
terialiter. Cum autem dicitur, quòd immateriale non
poteſt eſſe principium ſingularium cognitionis, falſum
I eſt, quia tunc Deus, & ſubſtantiæ ſeparatæ non cognoſce
rent indiuidua, cum non ſit in eis aliquod principium
cognoſcendi, niſi immateriale, cum ipſa ſint ſubſtantiæ
totaliter immateriales.

Et cum dicitur, quòd indiuidua diſtinguuntur per ma
teriam, eſt verum in rebus materialibus: & tamen nõ eſt
neceſſe, quòd cognoſcantur materialiter, ſed poſſunt co-
gnoſci per aliquid formale: eo quòd principium faciendi
eſt principium cognoſcendi rem factibilem: ſed rationes
ideales Dei ſunt factiuæ indiuiduorum, ideo ſunt princi-
pium cognoſcẽdi indiuidua, ſpecies autem influxę ab in-
telligentijs non ſunt factiuæ, ſunt tamen ſimilitudines
idealium rationum, quæ ſunt factiuę indiuiduorum, &
hoc ſufficit ad hoc, quòd ſint principium diſtinctum co-
gnoſcendi indiuidua, cum omnis cognitio fiat per ſimili-
K tudinem. Et cum arguitur, quòd cognitio rei materialis
debet fieri materialiter, dicendum quòd omnis cognitio
fit per aſſimilationem. Sed duplex eſt aſſimilatio, vna eſt
quaſi vniuoca, quæ eſt aſſimilatio ſecundum eſſe, alia eſt
aſſimilatio ſecundum virtutem, & iſta eſt aſſimilatio
eminentię: ad primam aſſimilationem pertinet, quòd v-
niuerſale cognoſcatur formaliter, cum accipiatur a ratio-
ne formę, & particulare materialiter, ideſt, cum condi-
tionibus materialibus, quia iſta eſt quaſi quædam vni-
uocatio: aſſimilatio autem in virtute eſt cum vnum in
virtute continet alterum, ſicut principiatum in princi-
pio, licet in eſſendo non ſint ſimilia: & hoc modo om-
nia habent quandam ſimilitudinem ad Deum, quia
continentur in eo, vt in principio, vtraque autem aſſi-
milatio ſufficit ad cognitionem, & quantum ad iſtam
ſecundam aſſimilationem poteſt cognoſci materiale
per

per immateriale, inquantum immateriale cõtinet ipſum materiale in virtute, & ſic Deus cognoſcit particularia: ſic etiam Angeli per ſpecies influxas animæ faciunt ipſam intelligere indiuidua materialia immaterialiter.

Reſponſio ad decimam rationem principalem poſitam ſupra quæſtio. 602. pro parte negatiua.
Quæſt. DCXI.

AD decimum dicendum, quod verum eſt, quod propter ſimilitudinem rationum idealium faciunt cognoſci indiuidua. Cum vero obijcitur, quod rationes ideales ſunt factrices, ideo ſunt principium cognoſcendi, ſed non ſpecies influxæ, dicẽdum quòd rationes ideales ſunt factrices indiuiduorum, ideo quia continent in virtute illa, ſunt principium cognoſcendi ipſa: ſpecies autem influxæ non ſunt factrices, ſunt tamen ſimiles factricibus, vel ſimilitudo quædam ipſarum, & quia fit cognitio ex aſſimilatione cognoſcentis ad cognitum, & Deus per ideales rationes habet quãdam ſimilitudinem cum rebus, & ideo cognoſcit res: ita & anima ſeparata habens ſimiles rationes rationibus idealibus, per illas aſſimilatur indiuiduis, & poterit cognoſcere ea: & cum dicitur, quòd iſtæ non ſunt factiuæ, dicendum quòd non habent ſimilitudinem in hoc, quòd ſint factiuæ, ſed in hoc quòd ſint repræſentatiuæ, quia vnum poteſt communicari ſine altero, ſicut aliquis habẽs poteſtatem faciendi domum, poteſt alicui tradere artem faciendi domum, non tradendo ei poteſtatem, vel virtutem faciendi, & ita ſpeciebus influxis traditur virtus repræſentatiua, & non factiua.

C Ad vndecimum dicendum, quod formæ influxæ animabus ſeparatis ſunt ſimiles rationibus idealibus, ſecundum analogiam, & non ſecundum vniuocationem, ſed non ſequitur quod ſint ſimiles rebus ſignatis per analogiam; & ideo ſequitur, quod ſi formæ ideales debeant cognoſci ab anima ſeparata per ſpecies influxas, quæ ſunt ſimilitudines illarum rationum idealium, quod cognoſcentur imperfectè, non tamen ſequitur quòd res ſignatæ, id eſt ſpecies, & indiuidua rerum naturalium cognoſcantur imperfectè, quia non ponitur inter hæc ex hac comparatione analogia, ſed ſolum inter ſpecies, & ideas, neque ſequitur quòd ſit imperfecta cognitio, ſed potius perfecta, quia cum ſpecies ſit excellentior, quàm res ſignata, exprimet illam multum perfectè, niſi ſit per accidens, ſ. propter inadæquationem intellectus ad ſpeciem, quæ eſt quo intelligitur, ſicut accidit in animabus ſeparatis, quarum virtus eſt deficiẽs: ideo imperfectè cognoſcũt indiuidua & pauca, ſed Angeli, qui habent ſimiles ſpecies concreatas, quæ ſunt ſimilitudo rationum idealium, cognoſcunt indiuidua determinatè, & perfectius, quàm nos per ſpecies materiales acceptas a rebus materialibus per ſenſum.

D Ad duodecimum dicẽdum, quod verum eſt cognoſci omnia naturalia ab anima ſeparata in quadam vniuerſalitate & confuſione. Et cum dicitur, quod hoc eſt potius ignorare, quàm ſcire ſingularia, dicendum quod ſi in tali concluſione cognoſcerentur omnia indiuidua ab anima ſeparata, eſſet illa ignorare: & tamen non cognoſcuntur omnia ſic, ſed quædam diſtinctè ad quæ anima dupliciter determinatur, vt dictum eſt, & illa perfectè cognoſcuntur ab anima ſeparata: vnde non dicimus, quod anima ſeparata cognoſcit omnia indiuidua, ſed quædam, ſ. illa, quæ diſtinctè cognoſcit, alia vero largè poteſt dici cognoſcere.

Ad tertiumdecimum rationem principalem poſitam ſupra quæſtio. 602. pro parte negatiua, & ſimul vnius ſolutionis ponitur infra quæſt. 616.
Quæſt. DCXII.

AD tertiumdecimum dicendum, quod iſtæ ſpecies influxæ non ſunt ſimpliciter creatæ a Deo, quaſi ipſe immediate illas produxerit nihil facientib. Angelis, & ſic manet dictum Dionyſij de lege diuina, quòd perficit infima per media, ideo dicendum quòd ſunt iſtæ ſpecies influxæ creatæ a Deo in anima ſeparata mediantibus Angelis: non eſt autem intelligendum, quòd ſit ibi operatio Dei, quia tunc non concurrerent Angeli cum il- A lo, ſicut in iuſtificatione, & ſuſcitatione mortuorum, & alijs operationibus, quæ ſunt vere ipſius Dei, nulla ſubſtantia concurrit cum eo: non enim eſſe poteſt aliqua operatio ſimul Dei cum alia ſubſtantia operante, quia in operatione non poteſt eſſe proportio alicuius ſubſtantiæ operantis, vt concurrant in aliquam vnam operationem, & producatur ſimul ab eis vna res operata, & ideo, vel illæ ſpecies influxæ erunt creatæ ab Angelis, vel a Deo, & non ab eis ſimul. Eſt autem dicendum, quòd creantur ſpecies illæ ab Angelis, & non à Deo: cum vero dicitur, quod creantur à Deo mediantibus Angelis, eſt ſenſus, quòd iſta virtus producendi ſpecies influxas datur Angelis a Deo ad perficiẽdum animas. Et iſto modo, quia Dei ſolius eſt prouidentia per quem res conſeruantur in eſſe, ab eo deriuatur virtus in omnia entia, per quæ totum vniuerſum conſeruetur: & videtur eſſe quaſi quædam continuatio deſluxus virtutis per omnia media inquantum ſunt ordinata, & in continuo deſluxu dicitur eſſe quicquid eſt a capite, vel a fonte: ita cum tota perfectio, & virtus agendi a Deo effluat in omnes res, & ſub hac intentione, vt ipſæ ſe in alias diffundant, quicquid illæ res faciunt dicitur facere Deus mediantibus illis, quia illæ faciunt per virtutem a Deo communicatam ad hoc faciendum. Sicut ſi quando Vicarius Epiſcopi ſententiam proferi, vt Vicarius, dicitur Epiſcopus illud ſententiare, vel facere per Vicarium ſuũ, vel mediante illo: & tamen realiter operatio ipſius vicarij eſt, & non Epiſcopi, ita in præſenti creatio illarum ſpecierum vere eſt ab Angelis, ſed dicitur eſſe a Deo mediantibus Angelis, quia illi faciunt vicem Dei gerentes, id eſt per virtutem, quàm acceperunt, vt illam natu aliter adminiſtrata eſt.

Sed obijcietur, quòd non poſſunt hoc Angeli, quia illorum non eſt creare, ſed ſolius Dei.

Dicendum, quòd vocatur creare per quandam ſimilitudinem, inquantum ſpecies illę influxæ non erant in anima antequam eſſet ſeparata: etiam non erant alibi, vt deducerentur ad eſſe in anima: neq; illæ gignuntur per corruptionem, vt de potentia materię deducantur, ſicut eſt in illis, quæ gignuntur & corrumpuntur: ideo deducuntur ſimpliciter ad eſſe, & talia vocamus creare, cum totaliter res ad eſſe deducitur non præſuppoſito aliquo, ideo vocatur iſtud creare, ſed non eſt propriè creare: illud. n. ſolius Dei eſt, ſed eſt quædam reductio, ſicut id quod eſt in actu reducit aliquid aliud ſui generis de potentia in actum: & ita Angeli, & animæ ſeparatæ inquantum ſunt ſubſtantiæ intellectuales, ſunt vnius alicuius generis, & eſt Angelus in actu quantum ad perfectionem intellectualem, anima vero ſeparata eſt in potentia quantum ad perfectionem intellectualem, quæ conſiſtit in ſpeciebus intelligibilibus, & illæ non tam creabiles dicuntur in ea, quam ipſa dicatur reduci de potentia illarum in actum ipſarum, & talem creationem omnibus agentibus damus circa ea, quæ ſunt in actu reſpectu eorum, quæ ſunt in potentia: & ſic intellectus agens illuſtrato phantaſmata cauſat ſpecies in intellectu poſſibili, & non eſt alius modus generandi ſpecies, & illa etiam vocatur creatio ſpecierum, quia intellectus agens eſt in actu, vel potius eſt actus, quia eſt lumen, & intellectus potentialis eſt in potentia, & reducitur ad actum ſpecierum intelligibilium per intellectum agentem.

An Angeli poſſint influere ſpecies rerum in animas ſeparatas. *Quæſt.* DCXIII.

E SEd adhuc obijcietur, quòd non poſſint Angeli influere iſtas ſpecies in animas ſeparatas, quia aliquæ animę ſeparatæ ſunt excellentiores omnibus Angelis, vel ſaltem æquales illis, ſicut dicitur Luc. 20. cap. quod in reſurrectione erũt æquales Angelis Dei, ſed minus non influit in maius, neque æquale in æquale, ideo non influent Angeli in illas.

Aliqui dicunt, quòd in illas animas, quæ ſint maiores quibuſdam Angelis, vel æquales illis, influunt alij Angeli, qui ſunt maiores illis, ſicut etiam Angeli vnius Hierarchiæ purgant, perficiunt, & illuminant alios.

Sed tunc dicetur, quid ſi aliquæ animæ ſunt maiores omnibus Angelis, vel æquales maximo angelo: non erit quis influat in illas.

Aliqui dicunt, quòd non influet quiſquam in tales animas, quia propter ſui excellentiam non indigent, vt quis influat in illas.

Sed dicendum, ꝙ non ſtat, quia omnis anima ſeparata manet in potentia, cum non habeat naturaliter concreatas ſpecies, ſicut Angeli, & non habet vnde accipiat, ſicut quando erat vnita accipiebat ex ſenſu, ideo neceſſe eſt, vt ab aliquo accipiat, alioquin manebat ſubſtantia intellectiua, & non poterit intelligere, quod eſt contra Dei proudentiam.

Alij ergo dicunt, quòd accipient a Deo tales animę ſpecies, eo ꝙ non inuenitur aliquid maius illis præter Deũ. Sed non ſtat, quia Deus non influit ſpecies hoc modo in aliquam intelligentiam, ſed creãdo concreat illas ei, ideo nunc in animam actu exiſtentem non influeret ſic.

Secundo, & præcipue, quia hoc eſt tollere ordinẽ vniuerſi: nam anima non accipiebat ante hoc perfectionem intelligibilem immediatè: ideo neq; eſt naturaliter ordinata ſic, vt naturaliter debeat a Deo recipere immediatè, ideo cum fuerit ſeparata non recipiet a Deo immediatè perfectionem intelligibilem naturalem. Dicendum ergo, ꝙ quælibet anima ſeparata recipiet ab Angelo bono, vel malo: nam etiam dęmones quantum ad hoc influunt in animas ſeparatas, neque obſtat, quia ſunt inuidi, & nulli volent prodeſſe, ſed nocere: nam iſta non eſt operatio voluntaria, ſed naturalis: non enim influunt, quia volũt, ſed quia naturales tales ſunt, vt neceſſe ſit influere, ſicut ſol non lucet voluntarie, ſed naturaliter: ideo dęmones quoque influent in animas ſeparatas, ſicut & Angeli boni: & dicendum ꝙ nulla anima eſt, in quam non influant Angeli ſpecies intelligibiles. Sed pro hoc dicẽdum, ꝙ eſt duplex intellectio animarum ſeparatarum, vna naturalis, alia ex gratia. Intellectio ex gratia eſt, quam habẽt ſolę beatæ. Intellectio naturalis eſt, quam habent tam beatæ, quam damnatæ animæ. De prima dicendum, quòd eſt in verbo, id eſt per diuinam eſſentiam, & ſecundum illã immediatè accipiunt omnes animæ, & Angeli a Dęo, quia eſſentia Dei eſt, quam intelligunt, & ipſa eſt per quã intelligunt, & ideo nullus ordo eſt inter animas, & intelligentias adinuicem quantum ad iſtam intellectionem, cum omnes ſimul capiant ab eodem: ſunt tamen quidẽ maiores alijs in hac cognitione, quia qui maioris meriti extiterint, erunt maioris beatitudinis, & altioris intellectionis, & hoc modo aliquæ animæ ſeparatæ erunt maiores Angelis, & æquales: non eſt enim dubium quin anima beatę

Anima Virginis in beatitudine, maior ꝙ quolibet Angelo.

Virginis ſit maior in beatitudine, quam quilibet Angelus cuiuſcunque ordinis, & quantum ad hoc procedebat argumentum, & ſic verum eſt, quòd nulla anima recipiet quicquam ab Angelis, ſed omnes immediatè a Dęo accipiendum. Sed ſecundum modum cognoſcendi, id eſt naturalem, dicendum ꝙ anima ſeparata intelligeret per ſpecies influxas a ſubſtantijs ſuperioribus, & nulla anima erit, quæ hoc modo non accipiat. & cum dicitur, ꝙ aliquæ animæ ſunt maiores Angelis, dicendum quòd falſum eſt, quia cum omnis anima ſpeciei humanæ ſit forma, neceſſe eſt omnem animam ſecundum gradum naturæ eſſe minorem quolibet Angelo: & ideo maxima anima poteſt recipere a minimo Angelo influxas ſpecies, & ideo licet anima Virginis ſit maxima in merito, excellatq; omnes Angelos, in gradu tamẽ naturali minor eſt minimo Angelo. Et ideo non eſt dubium quin quando erat anima Virginis ſeparata ante reſumptionem carnis (vt pie tenetur) acceperit influxum ſpecierum ab aliquo Angelo.

Sed aliquis dicet, quòd non oporteat dari iſtum influxum, quia cum animæ beatorum habeant ſuperiorẽ influxum, quo perficiantur quantum ad omne intelligibile altius, quam per quamcunque influxarum ſpecierum defluxum, ſuperuacuum eſt prædictum ponere influxũ ſpecierum ſaltem quantum ad beatas animas; nam de damnatis aliud eſt, cum non habeant aliquam illuminationẽ ex gratia, ideo indigent prædicto influxu, vt intelligant.

Dicendum quòd omnes animæ, tam beatorum quam damnatorum habebunt iſtum influxum ſpecierũ ab An-

F gelis, quia iſte eſt naturalis. Et apparet, quia propter perfectionem beatitudinis, non eſt tollenda perfectio naturalis, licet ſit maior perfectio beatitudinis, quàm naturæ, ſicut ſiquis moriens habeat habitus ſcientificos. & tráſeat ad vitam æternam non perdit illos, licet illi ibi reſpectu ad beatitudinem quaſi nichil ſint: ita ergo influxus ſpecierum manebit cum beatitudine.

Secundo, quia ita ſit in Angelis, nam beati ſũnt, & perficiuntur quãtum ad cognitionem in verbo, & tamẽ non ceſſant in eis ſpecies concreatæ, quæ ſunt ſpecies rerum in ſe, & per illas intelligunt res in ſeipſis.

Terno quia influxus ſpecierum non coincidit cum cognitione beatitudinis: nã primus modus pertinet ad beatitudinem, vel cognitionem ex gratia, ſecundus vero ad cognitionem ex natura, & cum non pertineant ad vnum
F ordinem, vel modum, non ſuperfluit aliquis modus, ſed conuenienter manent, per illuminationem enim beatitudinis, quæ eſt in verbo, ſiue in eſſentia Dei cognoſcũt animæ defunctorum omnia, ſed vt ſpeculo eminenti, & vno modo: per ſpecies vero influxas cognoſcunt res in ſeipſis per determinatas ſpecies, & iſta eſt cognitio in genere determinato. Et ita ſancti Doctores, & maximè Augu. dant Angelis duas cognitiones rerum, vnam cognitionem rerum in verbo, aliam rerum in proprio genere, & iſta eſt per ſpecies concreatas. Cum vero obijcitur, ꝙ ſuperfluit in beatis vna cognitio harum. Dicendum quòd non, quia non pertinent ad vnum modum, ſed vna ad gratiam, altera ad naturam: & gratia non euacuat naturam, ſed præſupponit eam.

Finis huius ſolutionis, ſ. 13. arg. & in ſolutiões aliorũ argumentorum pro parte negatiua, prin. q. vide ſeq. qũ. 616.

G *An cognitio per ſpecies influxas manebit rurſus animæ vnitæ corporibus poſt reſurrectionem. Et nota quòd iſtæ duæ quæſtiones immediatè ſequentes introducuntur ratione ſolutionis huius 13. argumen.*

Quæſt. DCXIIII.

Sed tunc quæritur, an ſicut manet in animabus damnatorum, & beatorum iſta cognitio per ſpecies influxas, an manebit prædictus influxus poſt reſurrectionem corporum, cum erunt rurſus animę vnitæ corporibus. Aliqui dicunt, quòd non, quia in animab. ſeparatis ponitur iſtud ad neceſſitatem, eo quòd non habent quomodo accipiũt cognitionem, cum non habeant vires ſenſitiuas, per quas tranſmittantur phantaſmata, quæ fiant intelligibilia: & ita ſuppletur iſte defectus per influxum prędictarum ſpecierum:
H ſed poſt reſurrectionem cum redeant ſenſus, habebunt animæ per quid accipiunt naturaliter, ideo non dabitur alius modus, ſcilicet per ſpecies influxas.

Dicendum, quòd etiam poſt reſurrectionem manebit prædictus influxus ſaltem in beatis, de damnatis idẽ poteſt credi, ſed non eſt tam manifeſtum. Et ratio eſt primo, quia ſicut beati ſunt perfecti quantum ad cognitionem, quæ eſt ex gratia, ita & debent eſſe perfecti quantum ad cognitionem naturæ, ſed etiamſi per ſenſum cognoſcant, non cognoſcent ſufficienter omnia ſenſibilia, eo ꝙ nulli homini ſentienti occurrit videre omnia viſibilia, neque audire omnia audibilia, & guſtare guſtabilia: & tamen per ſenſum nulla cognitio eſt, niſi experimentalis, ſcilicet eorum, quæ actu ſentimus: ergo multa manerent incognita ſenſibilia, cum vero ponantur ſpecies influxæ, quia illæ repreſentant omnia naturalia, ſi adiuuetur intellectus in
K ſuo lumine poterit cognoſcere per illas ſpecies omnia indiuidua, ſicut Angeli cognoſcunt: ſi autem multa ſaltem diſtinctè cognoſcunt, quæ alias nullo modo cognoſcerẽt per ſenſum, ideo conueniens eſt poni tales ſpecies.

Secundo, quia quidam ſenſus ſunt, quorum non erit actus in patria, ſicut in guſtu, & odoratu, & magna parte tactus: ideo cum non ſit ibi cognitio obiectorum huius generis per experientiam, erit cognitio per ſpecies influxas, & ita conuenienter dabuntur.

Tertio & pręcipuè, quia non datur iſte influxus ſpeciebus ab Angelis propter illam neceſſitatem in animabus ſeparatis, quia non habent per quid intelligant, ſed quia animæ natæ ſunt ſic perfici per ſpiritum ſuperioris ordinis. Et ideo quomodocunque anima ſit ſiue coniuncta, ſiue ſeparata, dum tamen poſſit recipere influxum illum,

id eſt

ideſt non ſit aliquid impediens, ſemper illum recipiet, & apparet hoc in viuentibus, quia interdum homines dormientes, vel mente capti accipiunt influxum a ſuperioribus ſubſtantijs naturaliter, & prænunciant, atque cognoſcunt quædam occulta, quæ alio modo cognoſci non poſſunt, neque ab alijs cognoſcuntur, & hoc eſt quia Angeli ſemper influunt in animas noſtras, ſed propter vſum, & conuerſionem noſtram ad organa, quando corpus nõ eſt totaliter ſubditum animæ, non ſentitur influxus ille ſpecierum: dormientes autem non vtuntur ſenſibus, alienati autem a mente non accipiunt rectè per ſenſus, & interdũ nichil recipiũt, ideo interim anima libera eſt, vt poſſit recipere influxus a ſubſtãtijs ſuperioribus, & perfici per ſpecies influxas: a fortiori autem poſt reſurrectionẽ in beatis erit, nam tunc corpus erit omnino ſpirituale, ideſt ſpiritui ſubditum: & ita vſi organis non impediet aliquam receptionem ſpiritualem, & ſic poterit anima vnita recipere ſpecies a ſubſtantijs ſeparatis, & per illas perficietur: manebit ergo ille influxus ſemper in beatis, cum ſit poſſibilis, & nichil illum impediat, & pertineat ad quandã perfectionem ipſorum. De damnatis autem non eſt manifeſtum, an poſt reſurrectionem prędictum influxum habebunt, & hoc non quidem quaſi illo influxu non indigeãt, quia indigent illo, & vtilis eſſet ad intelligendum ea, quæ ſenſibus nõ capientur, vt dictum eſt. Sed dubium eſt, quia forte corpus impediet. Nam nunc impedimur ſentire prędictos influxus, aut habere illos propter corporis conditionem, ſcilicet quia aggrauãt nos, & tantum applicãt, & conuertunt animam ad ſeipſa, atque immergunt, quòd non poſſunt ſentiri ſpirituales influxus: & tamen in damnatis manebit iſta conditio corporum, cum non efficiantur corpora ſua ſpiritualia, ſed manentia in priori conditione, iuxta illud 1. Corin. 15. cap. omnes reſurgemus, ſed non omnes immutabimur, ideſt damnati non mutabuntur a priori conditione, niſi quòd immortales erunt, hoc tamen non per aliquid datum corporibus eorum ſpecialiter, ſed quia ſtatus ille erit, in quo ceſſabit omnis actio corruptiua, & ideo dubium eſt, an poterit tunc recipi in eis prædictus influxus.

Sed ſatis videtur dicendum ꝙ ſic, quia nunc damnati propter nimiam afflictionem pœnalem ſunt totaliter cõuerſi ad pœnas, ita vt nulli alteri rei vacare poſſint, & tamen immerſio iſta in pœnis non vetat nunc animas eorum recipere ſpecies à ſubſtantijs ſeparatis, ergo & tunc videtur dicendum, quòd vnio ad corpus non impediet, quin damnati recipiant influxum prædictum.

An anima Chriſti nunc recipiat influxum ſpecierum ab Angelis? Quæſt. DCXV.

SEd quæretur tunc, an anima Chriſti nunc recipiat talem influxum ſpecierum ab Angelis?

Aliqui dicunt ꝙ non, quia eſt conueniens quòd anima, quæ eſt ſublimior omni creatura recipiat ab aliqua perfectionem, ſed recipere perfectionem intellectualem eſt recipere maximam perfectionem, ideo non eſt veriſimile.

Secundo, quia non eſt ſatis conueniens, quòd Chriſtus, qui omnes ſpiritus reddit beatos, & per hoc perfectè fiunt intelligentes, recipiat intelligibilem perfectionem ab aliquo eorum.

Tertio, quia cum anima illa ſit vnita verbo diuino ad vnitatem hypoſtaſis, & accipit illius eſſe, vel ſufficere verbi diuini, & hominis Chriſti, videtur ꝙ etiam cognitionẽ naturalem ab illo accipiat, & ideo non accipiet ab Angelis influxum aliquem ſpecierum.

Quarto, quia dicũt quidam animam illam Chriſti etiã quantum ad naturalia maiorem eſſe Angelis, ideo non poſſe recipere aliquid ab Angelis, ſed à Deo ſolo.

Alij dicunt, ꝙ non eſt dubium, quin anima Chriſti recipiat influxum ſpecierum ab Angelis, ſicut & cæteræ animæ: quia manifeſtum eſt, ꝙ ipſa eſt minor quolibet Angelo. Nam anima Chriſti eſt ſpeciei humanæ, cũ ſit forma, ergo non excedit gradũ ſubſtantialem huius ſpeciei, quia tunc non eſſet anima, nec forma corporis, ſed aliquis ſpiritus excellentior, qui non poſſit vniri corpori, ſed qualibet

A Angelus eſt maior ſecundum ſpeciem gradus ſubſtantialis animæ: ideo quilibet Angelus quantum ad gradum ſpiritualitate naturalis eſt maior, quam anima Chriſti, licet in donis gratuitis, & in merito, atque pręmio excellat incomparabiliter omnes Angelos ſimul, ideo poterit recipere ab eis.

Secundo, quia corpus Chriſti erat vnitum diuinæ perſonæ, & erat idem eſſe ens, & diuinæ perſonæ, & tamen non eſt dubium quin naturaliter immutaretur à corporibus cœleſtibus, & ab agentibus naturalibus, qui minoris dignitatis ſunt.

Tertio, quia certum eſt, ꝙ Chriſtus homo habuit Angelum cuſtodem, qui eum ſicut, & cæteros homines cuſtodiebant, vt oſtenſum eſt ſupra 18. c. q. 15. Sed manifeſtum eſt, ꝙ erat maior Angelis, & poterit circa ſeipſum facere

B id, quod Angeli circa ipſum facerent: recepit tamen Angelum in cuſtodem, inquantum Angeli ſunt naturaliter ſuperiores homine: ergo etiam ab eis influxum ſpecierum reciperet.

Quarto, quia ipſe recepit ab eis conſolationẽ aliquando, ſicut dicitur Luc. 22. cap. quòd deſcendit Angelus de cęlo conſolans eum, & tamen conſolatio fit velut a maiori in minorem, ideo ſic etiam Chriſtus potuit recipere influxum ab illis.

Dicendum, quòd circa ſcientiam animæ Chriſti ſunt multa dubia, de quibus non dicetur hic, ſed Luc. 2. c. vbi litera tangit de hoc. Sed pro nunc dicendum, ꝙ non indiguit Chriſtus ſpeciebus influxis ab Angelis ad cognoſcendum, quia iſtud quantum ad neceſſitatem maxime fit propter animas ſeparatas, quæ non habent aliquẽ mo-

C dum cognoſcendi, niſi per influxum harum ſpecierum: anima autem Chriſti ſemper eſt vnita corpori, & retinet modum cognitionis, quo cognoſcimus accipiendo a ſenſibus, ideo non indiget illa acceptione. Amplius dicendũ, ꝙ non accepit vnquam, neque accipit ſpecies influxas ab Angelis, ſed potius ipſa influit in Angelos.

Circa quod ſciendum, quòd Chriſtus habet duplicem cognitionem rerum, ſicut & Angeli, ſcilicet rerum in verbo, & rerum in proprio genere: quantum ad primam eſt beatior omnibus ſpiritibus ſimul acceptis, & omnia in verbo pleniſſimè videt. De ſecunda cognitione dicẽdum, ꝙ non ſolum Chriſtus accepit ſpecies intelligibiles ex ſenſu habentes originem, ſicut & nos, ſed potius accepit ſpecies per infuſionem a Deo immediatè, ꝗ non ſunt a phantaſmatibus, & iſtæ ſunt plures, quàm in aliqua creatura,

D & plures quidem, quã, quæ in Angelis ſunt concreatæ, & infuſæ, & per iſtas intelligit plura, quam poſſit intelligere aliqua creatura, ſiue ſpiritualis, ſiue corporea, & hæc eſt ſibi cognitio rerum in proprio genere, & ſecundum has excedit Angelos, quia plures, & certiores ſpecies habet, quam illi, & ſic Angeli non poſſunt, neque naturaliter influere in intellectum Chriſti, quia ille eſt perfectus, pluſquam intellectus Angeli. Eſt autem iſta perfectio in duobus, ſcilicet in lumine, & in medio, quo intelligitur: nos enim habemus intellectum agentem, qui eſt lumen noſtrũ naturale, & ſecundum iſtud eſt quantitas intellectionis noſtræ in limpiditate, & certitudine. Chriſto autem communicatum eſt maius lumen intellectus, quam ſit in omnibus ſpiritibus, quod poteſt fieri non mutato gradu ſubſtantiali ſpeciei, ſicut perfectio beatitudinis nõ mutat

Perfectio intellectus Chriſti eſt in duobus.

E ſpeciem, & tamen altior eſt cognitio, quã habet minimus beatorum ex gratia, quàm illa, quam habet maximus Angelorum ex natura, ita & communicatio illius luminis non mutauit ſpeciem animæ. Aliud conſiderandum eſt ipſum, quo intelligitur, ideſt ſpecies, & in hoc plures infuſæ fuerunt animæ Chriſti a Deo, quàm Angelis fuerint concreatæ, & infuſæ, ideſt plura poterat anima Chriſti diſtinctè cognoſcere per illas ſpecies diſtinctè, quam Angeli per ſpecies ſibi concreatas, ideo anima Chriſti eſt maior Angelis quantum ad lumen, & ſpecies, ſed influxus Angelorum in animas humanas eſt propter defectũ naturalem ſpecierum, ideo cum quantum ad cognitionem naturalem habuerit Chriſtus plures ſpecies, quàm Angeli, ideſt plurium rerum diſtinctè ſignificatiuas, non poſſunt Angeli, neque aliquando potuerunt in animam eius influere.

potentia ſola, quaſi ſit potentia diſtans, & nunquam perueniens ad actum, ſed eſt in actu cõiuncto potẽtiæ, ſ. quia ſemper eſt actu aliquid de iſto infinito: nunquã eſt tamen iſtud infinitum: & hoc modo inuenimus infinitum in rebus naturalibus, ideo & a fortiori erit infinitum in potentia cognoſcente, ſed infinitum eſſe actu repugnat.

Ad decimumſextum dicendum, ꝙ cognoſcit aĩa ſeparata ſingularia, & cum dicitur, ꝙ viſione intellectuali nõ cognoſcũtur corpora, nec corporum ſimilitudines, eſt verum, ꝙ non mouetur intellectus ab his in ſua viſione, & cum intellectus intelligit corpora, & intelligit colores, & ſimilitudines corporũ, quia alias neſciret intellectus eſſe corpora, & corporum ſimilitudines, falſum eſt, quia intellectus ſcit hæc, ſed ſcit vniuerſaliter, ſed Auguſt. intelligit, ꝙ intellectus in ſua cognitione intellectuali nõ mouetur immediate a corpore velut ab obiecto intelligibili, quia cum ſpecies intelligibilis ſit ſibi obiectum, oporteret eſſe corpus ſpeciem intelligibilem exiſtentẽ in potentia intellectiua, quod eſt impoſſibile: ſic etiam ſimilitudo corporis non poteſt eſſe immediatum mouẽs intellectum, quia ſimilitudo corporis eſt ſpecies retinens conditiones materiales, & talis non poteſt eſſe in intellectu, ſed corpus eſt, quod mouet ſenſum, quia ipſum multiplicat ſpeciem ſenſibilem vſq; ad ſenſum, & facit ſentiri, & ita corpus eſt ibi quod, ſpecies verò eſt quo: ſimilitudines autem corporũ ſunt quæ mouent imaginationem, quia ad interiora non peruenit corpus, ſed ſpecies corporis, & non preſente corpore fit motus interior, ideo fit non a corpore, ſed a ſola ſimilitudine corporis, quę eſt ſpecies in imaginatione, iſta etiam nõ poteſt eſſe mouens intellectum, quia illud eſt in intellectu, & eſt ſpecies intelligibilis in actu, & nõ phan- C taſma. Ad decimumſeptimum dicendum verum eſſe, ꝙ magis multiplicatur vis inferioris gradus, quàm ſuperioris, & ideo in homine inueniuntur diſtincti ſenſus, & intellectus, qui ſunt ad vniuerſalia, & particularia: in Angelo autem eadem potentia, ſ. intellectiua cognoſcũtur vniuerſalia, & particularia. Et cum dicitur, ſicut nõ poteſt viſiua vis cognoſcere obiectum auditiuæ, & è contrario, ita neque intellectus id, quod cognoſcit ſenſus, dicendum, ꝙ nõ eſt ſimilitudo, quia viſus, & auditus habent ſe, vt vires diſparatę eiuſdem gradus, ſ. ſenſus, & ideo non eſt poſſibile, ꝙ vna apprehendat id, quod altera, quia differunt per rationem obiecti: ſecus de intellectu, & ſenſu, quia differunt per gradum; nam ſenſibile, & intelligibile non ſunt obiecta diuerſarum ſpecierum, ſicut audibile, & viſibile, ſed diuerſi gradus, quia aliter cognoſcitur intelligibile, & D aliter audibile: idem tamen eſt audibile, & intelligibile, quia vox auditur, & vocem intelligimus, ſed audimus eã materialiter, intelligimus immaterialiter, ideo iſta duo poſſunt coincidere in vnum, ſed non viſibile, & audibile: ſenſus autem non poteſt cognoſcere intelligibile, quia eſt inferioris gradus, & ideo non peruenit ad hanc excellentiam, vt cognoſcat immaterialiter: intellectus autem qui immaterialiter cognoſcit poteſt cognoſcere id, quod materiale eſt licet immaterialiter, & illud ſufficit, ideo ſenſus nunquam cognoſcit intelligibile, intellectus autẽ cognoſcit ſenſibile, quia maius poteſt in minora, ſed minus non poteſt in maiora. Ad decimumoctauum dicendum, ꝙ intelligentia cognoſcit res inquãtum cauſat, vel regit, ſ. per rationes ideales rerum, & iſtæ ſunt in cauſante, vel creante, aut regẽte: in anima autem ſeparata nichil horum eſt, E & tamen ſunt ſimilitudines idealium rationum, quę ſunt creatrices, & regentes, & quia omnis cognitio fit per aſſimilationem, poteſt cognoſci ab anima ſeparata, quæ eſt intelligentia id, quod non eſt factum ab ea, neque regitur, cum habeat ſimilitudines rationum per quas eſt creatio, & regimen.

Reſponſio ad quinque argumenta poſita ſupra in fine quæſtionis 613. quibus probatur quod anima ſeparata cognoſcit particularia. Quæſt. DCXVII.

AD alia argumenta in contrariũ, quia nituntur oſtendere quaſi anima ſeparata cognoſcat ſingularia dicendum, quòd non cognoſcit indiuidua ſimpliciter, id eſt omnia, ſed quædam per ſpecies illas vniuerſales repræ- A ſentantes vniuerſaliter, quia dupliciter ſe determinat ad quædam indiuidua, & hic eſt vnus modus, ſcilicet quantum ad illa quorum notitiã habuit anima dum eſſet coniuncta, & quia diues nouerat viuens fratres ſuos, & domum patris ſui, poſtea exiſtens in tormentis per ſpecies vniuerſales cognouit illa particularia determinando ſe ad illa.

Ad ſecundum dicendum, quòd anima coniuncta in ſtatu viæ vtitur ſingularibus, componẽdo propoſitiones, & formando ſyllogiſmos, & ideo cognitionem habet ſingularium: ſed cognitio iſta fit per reditum intellectus ad potentias ſenſitiuas, quarum eſt cognoſcere ſingularia, & per quãdam continuationem cum eis, & eſt cognitio iſta per reflexionem, aut indirectè, ſcilicet inquantum intellectus directè cognoſcit obiectum ſuum, quod eſt vniuer- B ſale, & cognoſcendo illud redit ad cognoſcendum actum ſuum, quem etiam non cognoſcit directè, & de actu redit ad ſpeciem, cum non poſſit eſſe actus cognoſcendi ſine ſpecie, de ſpecie vero redit ad phãtaſmata, cum ſpecies intelligibiles accipiantur a phantaſmatibus, & per illa directè cognoſcitur ſingulare: & ideo per hunc modum intellectus poteſt cognoſcere ſingularia, ſed in anima ſeparata non poteſt fieri reflexio, quia ibi non manent phantaſmata ad quæ fiat reflexio, ideo non cognoſcit anima ſeparata particularia per illum modum. Et adhuc alia ratio eſt, quia dato, quod manerent phantaſmata in anima ſeparata, non fierent prædictæ reflexiones, & continuationes ad ſenſibilia, quia ibi deeſt vis particularis cogitatiua, quæ vocatur ratio particularis, vel intellectus paſſiuus, aut corruptibilis, vel materialis: eſt enim quædam vis ſenſitiua, C quę colligit rationes particulares, & cum iſta continuatur intellectui, intelligit intellectus particularia, alias autem non fit perfecta reflexio, ſed in anima ſeparata nõ manet vis prædicta, quæ eſt ſenſitiua, ideo neque manent prædictæ reflexiones, licet ergo anima cõiuncta cognoſcat ſingularia, non ſequitur, quòd maneat talis cognitio in anima ſeparata; manet autẽ aliqua indiuiduorum cognitio in anima ſeparata per ſpecies vniuerſales, determinando ſe duobus modis ad quædam eorum, & non ad omnia, vt iam dictum eſt.

Modus quo intellectus ſingularia cognoſcit

Ad tertium dicẽdum, quòd verum eſt intellectum noſtrum in anima cõiuncta diſponere de ſingularibus agibilibus, & ideo præſupponitur cognitio eius: eſt autem intellectus practicus, cuius eſt de ſingularibus diſponere, quia illud eſt prudentiæ 6. Ethic. quę eſt recta ratio agibi- D lium, & tamen intellectus practicus non poteſt habere diſpoſitionem, & cognitionem particularium, neque extendi ad opus, niſi per rationem particularem, quæ eſt vis ſenſitiua interior, vt dictum eſt, & eſt apprehẽſiua rationum particularium, & mediante iſta ratione particulari opinio, quæ eſt intellectus practici, & eſt vniuerſalis applicatur ad opus, quod eſt particulare, & ſic fit quidam ſyllogiſmus, cuius maior eſt vniuerſalis, quæ eſt opinio intellectus practici, minor vero eſt ſingularis, quæ eſt æſtimatio rationis particularis, quæ aliquãdo vocatur cogitatio: cõcluſio autem eſt conſiſtẽs in electione, & executione operis: vt ſiquis dicat, omnis fornicatio eſt fugienda, accedere ad iſtam mulierẽ particulariter oſtenſam eſt fornicari, ideo fugiendum, & ſtatim illud fugimus, quia voluntas exequitur, quod intellectus iudicauit, ſ. eſſe fugiendũ illũ E coitum: ſic ergo anima coniuncta cognoſcit particularia per intellectum continuatum ad rõnem particularem, & diſponit de illis: ſecus de anima ſeparata, quia illa non habet rationẽ particularem, ad quam continuetur, ideo non poteſt eſſe cognitio particularium in ea per illũ modum, ſed per alium modum, i. per duos ex ſpeciebus vniuerſalibus influxis ſe determinando, vt dictum eſt.

Ad quartum dicẽdum, ꝙ anima humana nata eſt magis cognoſcere particulariter, quàm Angelus inquantum eſt inferioris gradus, & hoc ſiue per intellectũ, ſiue magis per ſenſum; ſed anima ſeparata minus cognoſcit de indiuiduis quam Angelus. Cum vero arguitur, ꝙ Angeli infimæ Hierarchiæ recipiunt illuminationes ſingulariũ effectuum, & Angeli ſuperiores accipiunt rõnes vniuerſales, & non illuminationes ſingularium effectuum. Eſt dicendũ, ꝙ tam ſuperiores, quàm inferiores Angeli cognoſcunt

ſcunt determinatè ſingularia. & neutri per ſpecies ſingulares, ſed per vniuerſales, quia nulla intelligentia eſt, quæ ſolum vniuerſale cognoſcat: nam eſſet ſuum intelligere incompletum, immo quanto eſt ſublimior intelligentia, tanto eſt diſtinctius intelligens ſingularia, ſed in hoc differunt, quia intelligentiæ quanto inferiores, tanto habent minus vniuerſales ſpecies, eo quòd vis ſua intellectiua nõ ſufficit ad ſe determinandum ad omnia particularia ex ſpeciebus multum vniuerſalibus: quanto autem ſuperiores, tanto ſunt ſpecies vniuerſaliores propter magnitudinem virtutis, & ideo dixit Dionyſ. quòd intelligentiæ inferioris Hierarchiæ accipiunt illuminationes ſingulariũ effectuum, idest cognoſcunt ſingularia facta, non tamen per ſpecies ſingulares, idest ſolorum ſingularium, ſed per ſpecies vniuerſaliter repræſentãtes, quæ ſunt rationes ſingularium: mediæ Hierarchiæ intelligentiæ accipiunt rationes vniuerſales, idest cognitionem particularium effectuum, non tamen per rationes tam infimas, ſicut minores intelligentiæ, ſed per rationes magis vniuerſales. De anima autem ſeparata dicendum; quòd particularia cognoſcere debet per rationes magis particulares, quàm quilibet Angeli, ſed tamen non habet ſpecies purè particulares, ſed vniuerſales, non tamen ſunt tam vniuerſales quantum ſpecies alicuius intelligentiæ ſeparatæ, quia nichil poſſet ex illis particulare cognoſcere, ſed adhuc ex illis pauca ſingularia cognoſcit, & nulla cognoſceret, niſi dupliciter ſe determinaret ad quædam eorum, vt dictum eſt, plura ergo indiuidua cognoſcit Angelus quilibet, quàm anima ſeparata, ſed ſpecies magis ſingulares, ſiue minus vniuerſales anima requirit ad cognitionem, quàm Angelus.

Ad quintum dicendum vno modo, quòd non eſt iſta propoſitio vera generaliter, quicquid poteſt inferior virtus poteſt ſuperior, niſi illæ ſint eiuſdem generis, quia ſuperior virtus eſt intellectiua, quam vegetatiua, & tamen non poteſt intellectiua generare, aut vegetare: cum verò pertinent ad idem genus ſaltem obiecti, id quod poteſt vna, poterit altera quæ eſt maior: ſed adhuc dicendum, ꝙ non poterit eodem modo, ſed eminenter, ſicut inferiora non continentur a ſuperioribus vniuoce, ſed eminenter, ita ſe habet ſenſus, & intellectus, quia licet conueniant aliquo modo in obiecto, non conueniunt in ratione, & modo obiecti, & ideo omne, quod ſenſus apprehendit, etiam cognoſcit intellectus, ſed intellectus immaterialiter, ſenſus vero materialiter, & ita tam anima coniuncta, quam ſeparata cum cognoſcit ſingularia cognoſcit immaterialiter, ſed cõiuncta poteſt intelligere omnia ſingularia per reflexionem, & continuationem ad rationem particularem, quæ eſt vis ſenſitiua: anima autem ſeparata non habet vires ſenſitiuas, ideo non poteſt ſic cognoſcere ſingularia, ſed per ſpecies influxas ab Angelis cognoſcit, ſed nõ poteſt cognoſcere omnia ſingularia, quia non poteſt ſe determinare ad illa.

An localis diſtantia impediat cognitionem animæ ſeparatæ. Quæſt. DCXVIII.

QVæritur, an localis diſtãtia impediat cognitionem animæ ſeparatæ.

Aliqui dicunt, ꝙ ſic, quia anima coniuncta hic exiſtens cognoſcit ea, quæ ſunt hic, aīa aũt exiſtẽs in receptaculis aīarum nõ cognoſcit ea, quæ agũtur hic, vt dicit Aug. li. de Cura agenda pro mortuis, ſ. aīæ defunctorum ibi ſunt, vbi ea, quæ hic agũtur ſcire non poſſunt, ergo localis diſtantia impedit cognitionem, cum ex eo, quòd ibi ſint, non poſſint cognoſcere, quæ aguntur hic.

Secũdo, quia naturalis cognitio aīæ ſeparatæ nõ eſt potior, quã cognitio dæmonis, ſed dæmones naturali cognitione nõ cognoſcũt abſentia, vnde Aug. li. de Diuinatione dæmonum dicit, ꝙ ea, q̃ alibi fiũt celeritate motus ſui cito ad nos deferunt, vt quaſi prædicere videãtur, quæ nos poſtea nũciantibus hoibus ſumus ſcituri. Ad hoc aũt nichil faceret celeritas motus, ſi nobiſcũ exiſtẽtes cognoſcere poſſent ea, q̃ alibi fiũt: ergo nõ cognoſcunt diſtantia, & ideo multominus animæ ſeparatæ illud cognoſcent: & ſic diſtantia localis impedit cognitionem animæ ſeparatæ,

F Tertio quia omne cognoſcens rem ſub hic, & nunc aliter cognoſcit, quæ ſunt hic, aliter quæ ſunt alibi, ſed anima ſeparata cognoſcit ſub hic, & nunc, quia cognoſcit ſingularia, vt dictum eſt: ergo aliter cognoſcit propinqua, aliter remota, & ideò diſtantia localis impediet cognitionem.

Quarto quia ſicut eſt aliquid diſtans ſecundum tẽpus, ita eſt aliquid diſtans ſecundum locum, ſed anima ſeparata non poteſt cognoſcere diſtantia ſecundum tempus, ſcilicet futura, quia hoc ſolius Dei eſt Iſa. 41. c. annunciate nobis, quæ ventura ſunt in futurum, & dicemus, quia Dij eſtis vos: ergo neque diſtantia ſecundum locum poterit cognoſcere.

Quinto quia operatio non excedit ſubſtantiam operantis, vnde Damaſc. dicit, quod Angeli ibi ſunt, vbi operan-

G tur, ſed anima ſeparata eſt in aliquo loco, cum ei locus corporalis pro receptando aſſignetur, & ita operatio eius non ſe poterit extendere vltra illum locum a anima, ergo ſeparata impedietur in intelligendo per diſtantiam localem. Alij dicunt, quod diſtantia localis non impedit cognitionem, quia Sancti diſtant maxime localiter a damnatis, ſed damnati vident beatos, cum diues poſitus in tormentis viderit Abrahamo longe, & Lazarum in ſinu eius, qui erant beati Luc. 16. c. ergò non impedit diſtantia localis cognitionem. Secundo quia nulla operatio impeditur per loci diſtantiam, niſi ſit ſitualis, quæ per propinquum, & diſtans ad ſitum ſecundum locum pertinere videtur, ſed anima ſeparata non habet aliam cognitionẽ, niſi intellectiuam; cum potentijs ſenſitiuis non vtatur; intellectiua autem cognitio nullo modo eſt ſitualis, cum

H non fiat per corporea inſtrumenta, ergo ad cognitionem animæ ſeparatæ nichil impedit loci diſtantia, neque adiuuat loci propinquitas.

Tertio quia lux intelligibilis eſt potentior, quam quælibet lux ſenſibilis, ſed lux ſenſibilis non impeditur a ſua operatione per aliquam localem diſtantiam, quia totum mundum illuminat, ergo neque lux intelligibilis animæ ſeparatæ impeditur a ſua cognitione per aliquam diſtantiam corporalem.

Dicendum, quod certificatio dubitationis huius prouenit ex modo accipiendi animæ ſeparatæ. Aliqui enim putauerunt, quod anima ſeparata cognoſceret accipiendo a rebus, quod ſi verum eſſet, localis diſtantia impediret cognitionem animæ ſeparatæ, eo quod rerum ſenſibilium actiones non æqualiter ſe extendunt ad propinquum,

I & ad diſtans, cum per paruam diſtantiam conuenienter fiat motus ſpeciei: in remotis autem deficit paulatim virtus primi agentis, idest a quo ſpecies multiplicantur, & hoc accidit tam in actione naturali alteratiua, quam in actione intentionali.

De primo, vt de igne calefaciente, nam propinqua poteſt calefacere, & cum aliqua magis elongentur, paulisper deficit virtus ignis quouſque iam nullam rem calefaciat, de actione intentionali patet cum videmus aliqua de propinquo videmus diſtinctè, cum vero de longinquo videmus indiſtinctè, & imperfectè, & tantum poterit res elongari, quod etiam directè oppoſita oculis noſtris non videbimus illam: & iſtud non prouenit ex defectu virtutis viſiuæ, quia æqualis eſt virtus viſiua re longè poſita, aut propinquè: etiam non fit quaſi virtus viſi-

K ua non poſſit ſe extendere ad diſtans, cum viſio non fiat per emiſſionem factam ab oculo, ſed per receptionem factam ab obiecto, & ideo cum de propinquo videamus diſtinctè, de longinquo non fiet iſtud, quia ſpecies viſibilis quando peruenit de propinquo eſt fortis ad immutandum, cum autem de longinquo debilitatur virtus eius, & parum poteſt immutare, & interdum nõ ſentitur, neceſſe ergo erat impediri, & debilitari cognitionem animæ ſeparatæ propter diſtantiam loci ſi reciperet anima ſeparata a rebus extra.

Sed dicendum, quod non recipit, quia receptio fit per ſenſus, & organa, ſed anima ſeparata cum ſit ſeparata non habet organa, nec retinet potentias ſenſitiuas, ideo non poteſt recipere a rebus, & ita non fiet impedimẽtum ex tali cauſa diſtantiæ.

Sed eſt verum, quod anima ſeparata habet partim cogni-

gnitio-

gnitionem per ſpecies, quæ manſerunt in intellectu eius
poſt ſeparationem, partim autem per ſpecies acceptas ex
influxu ſuperiorum ſubſtantiarum, vt ſupra dictum eſt,
& ideo dicendum, quod non impeditur anima a cogni-
tione per diſtantiam rei cognoſcibilis, & ratio eſt, quia
cognitio non fit per ipſam rem immediatè, ita quod ipſa
moueat intellectum, quia tunc res materialis deberet eſ-
ſe intra intellectum, cum in cognitione cognoſcens, &
cognoſcibile vniantur, & efficiantur vnum, ſed fit cogni-
tio per ſpeciem rei, & illa eſt indiſtans cum ſit in intelle-
ctu, poſita autem ſpecie in intellectu nichil differt rẽ in-
telligibilem eſſe præſentem, aut abſentem, quia res intel-
ligibilis nichil debet facere in animam ad hoc, quod re-
quiratur aliquod medium proportionale, quo non exiſtẽ-
te impedietur cognitio, ſed diſtantia, aut indiſtantia facit
ad generationem ſpecierum: nam cum per rem imme-
diatè non poſſit fieri cognitio, ſed per ſpeciem, & ſpecies
ſit recepta in intellectu, nichil differt quantum ad actum
intelligendi, vbi ſit res intelligibilis, ſed ad generationem
ſpeciei multum facit: nam cum ſpecies intelligibilis acci-
pi debeat aliunde, ſi accipitur a re, cum acceptio fiat per
ſenſum, neceſſe eſt medium fieri proportionale, & ita in-
directè impeditur ibi cognitio per diſtantiam loci. ſ. quia
non poteſt haberi ſpecies rei cognoſcibilis: ſi autem non
accipitur ſpecies intelligibilis a re intelligibili, nulla habi-
tudo erit intelligentis ad rem intellectam, vt requiratur
aliquod medium proportionale, ſed perficitur cognitio
in intellectu ex hoc ſolo, quod formæ exiſtentes in intel-
lectu repræſentant res, quæ ſunt extra animam, ſpecies
autem, vel formæ ęqualiter repræſentant res, ſiue illę ſint
præſentes, ſiue abſentes, propinquæ, vel diſtãtes, ſicut ima
go Herculis æqualiter repræſentat Herculem vbicunque
ſit Hercules: idẽm eſt etiam de potentijs cognitiuis acci-
pientibus ſpecies a rebus, dummodo non fiat cognitio, dũ
eſt acceptio, ſed fiat cognitio per ſpeciem iam acceptam,
quia tunc non differunt, an res cognoſcibiles ſint diſtan-
tes, vel propinquæ, ſicut intellectus noſter coniunctus æ-
qualiter cognoſcit Solem, & Lunam, licet inæqualiter a
nobis diſtent, etiam Sortem æqualiter cognoſco per ſpe-
ciem receptam in ſenſu interiori, quãdo eſt Sortes diſtãs,
& quando eſt propinquus, ſola autem cognitio ſenſuum
exteriorum, quæ fit ſecũdum immediatam acceptionem
a ſenſu, requirit proportionale medium. Et duo cauſant
hoc, vnum eſt, quia ſenſus particularis recipit immediatè
a re ſpeciem, intellectus autem non recipit immediatè a
re, ſed mediate a phantaſmate, aliud eſt quoniam in ſen-
ſu particulari non manet ſpecies, niſi per actualem influ-
xum factum a ſpecie: ceſſante autem illo influxu deſinit
moueri ſenſus, & non fit cognitio ſenſitiua: ſi autem ma-
neret ſpecies poſt effluxum ab obiecto in ſenſu particula-
ri, ſicut manet in ſenſibus interioribus, videret quis rea-
liter abſente viſibili poſtquam ſemel ſuſcepiſſet ſpeciem,
ſicut præſente illo: hoc tamen non fit, quia ſolum durat
immutatio dum durat actualis effluxus, ſed ad influxum
actualem obiecti in potentiam requiritur proportionale
medium: ideo in ſola cognitione ſenſus exterioris impe-
ditur quis per diſtantiam, vel adiuuatur per propinqui-
tatem: in cognitione autem ſenſuum interiorum, & mul-
tominus in cognitione intellectiua nichil facit propin-
quitas, nec diſtantia.

Determinatio ſuperioris quæſtionis. Quæſt. DCXIX.

DIcendum ergo de cognitione animæ ſeparatæ, quod
non impeditur per loci diſtantiam, neque adiuua-
tur per propinquitatem, neque ad ipſam cognitionẽ, neq;
ad ea, quæ præcedunt cognitionem, ideſt ad acceptionem
ſpecierum. Primum patet, quia cognitio animæ ſeparatæ
eſt cognitio intellectiua per ſpeciẽ, quæ eſt realiter in in-
tellectu, & repræſentat æqualiter rem vbicunque ſit, er-
go non plenius cognoſcet abſentia, quam præſentia. Secũ
dum patet, quia non accipit anima ſeparata per ſenſum,
vt dictum eſt, ſed habet aliquas ſpecies, quæ manſerunt
in ipſa cum ſepararetur, & alias accepit ab intelligentijs.
Quantum ad primas non indiget ſenſibus ad accipiendũ
eas, quia iam acceptæ fuerunt dum eſſent in corpore etiã
A ad intelligendum per eas, quia dum erat anima adiũcta
corpori, acceptis ſpeciebus in intellectu fiebat intellectio
non obſtante diſtantia, nec adiuuante propinquitate, er-
go a fortiori cũ per eas fuerit facta intellectio ab anima
ſeparata: nam anima coniũcta, licet intelligat per ſpecies
intelligibiles, & non per phantaſmata, habet tamen con-
uerſionem ad phantaſmata, quia aliter non poſſumus in-
telligere dum viuimus in corpore: immo etiam ſi accipia
mus ſpecies diuinitus ad intelligendũ non poſſumus per
illas intelligere, niſi conuertamur ad phantaſmata, ſicut
oſtendit Dionyſ. lib. de Di. No. c. 1. cum autem fuerit ani-
ma ſeparata, nulla fiet conuerſio eius ad phantaſmata ad
intelligendum, ergo neque cum intellexerit per ſpecies,
quas prius acceperat, & ita minus determinatur ad diſtã-
tiam, vel propinquitatem: de ſpeciebus autem influxis ab
B intelligentijs manifeſtum eſt, quod non ſit ibi neceſſaria
aliqua diſtantia, vel propinquitas, cum non accipiantur
a rebus, neque per ſenſum, ſed a ſubſtantijs ſuperioribus,
quæ immediatè influunt in intellectum: ergo animæ ſe-
paratæ non impediuntur in cognitione rerum propter di
ſtantiam loci, ſed ipſas res, quas cognoſcere poſſunt ita
cognoſcunt præſentes, ſicut abſentes, & ſi anima ſeparata
accedat iuxta aliquem hominem viuentem, non magis
cognoſcit illum, aut ſcit eum eſſe in loco illo, in quo eſt, q̃
ſi inde diſtaret anima per mille leucas: nam anima non
poteſt videre illum, neque audire loquentem, neque per
aliquam aliam ſenſationem apprehendere, cum nulla po
tentia ſenſitiua, neque ſenſatio maneat in anima ſepara-
ta. Et ideo ſi anima ſit præſens homini in aliqua effigie
ſumpta quam homo videat, aut ſine illa, & loquatur ad
C hominem, & homo reſpondeat ei, non audit illa quid eſt
quod homo reſpondet, verum tamen ſcit quid eſt quod
dicit, & rurſus illa reſpondet: eſt autem tota illa cognitio
pure intellectiua, ad quam non adiuuat localis propin-
quitas. Si autem dicatur, quod anima in aſſumpto corpo-
re, in quo loquitur ad hominem, videat illum, & audiat,
dicendum falſum eſſe, quia non habet oculos, neque au-
res: non enim ſunt illa organa, ſed exteriores ſimilitudi-
nes organorum, cum interius nichil ſit perlineatum, ſed
ſolum foris: etiam non ſunt ibi vires organicæ, ideſt ſen-
ſus: etiam non habet anima illud corpus ſibi vnitum for-
maliter, ſed ſolum, vt motor mobili, ideo impoſſibile eſt,
quod per illud ſentiat videndo, vel audiendo, ſed illę effi
gies ſumuntur propter nos, quibus interdum tales animæ
apparent, & maximè propter ſimplices, quibus apparẽt,
D vt putent eas eſſe animas humanas, & maximè, vt putẽt,
quod illæ vident nos, & audiunt verba noſtra, quæ non
niſi per ſenſus cõprehenduntur, vt ſic putemus inter nos,
& illas eſſe commercium intelligendi.

*Reſponſio ad primam rationem in diuerſum poſitã in quæ-
ſtio. princ. ſcilicet 618. Quæſt. DCXX.*

AD primum in contrarium dicendum putãt aliqui,
quod animæ ſeparatæ (ſicut Auguſtinus vult) exi-
ſtentes in ſuis receptaculis non ſciunt ea, quæ apud nos
aguntur hic, non quidem propter diſtantiam localem,
ſed propter aliquam aliam cauſam: vtpote, quia affi-
ciuntur vehementer ad ea, quæ in ſuis receptaculis pa-
tiuntur.

Sed dicendum non eſſe iſtam cauſam, nam diues qui
E erat in tormentis valde afficiebatur tormentis illis, ita
vt peteret linguam ſuam refrigerari, & tamen cognouit
Lazarum, & Abraham: etiam agnouit ea, quæ inter nos
erant. ſ. quinque fratres ſuos, & domum patris ſui. Item
quod aliquis afficiatur ad aliqua non facit, quod non co-
gnoſcat alia, ſed quod cognoſcat ipſa, ad quæ afficitur, &
cognitio vnius non impedit cognitionem alterius, quia
non opponuntur.

Dicendum, quod regulariter animæ ſeparatæ ignorãt
ea, quæ aguntur hic apud nos, ſicut Auguſtinus voluit, ni
ſi interdum per reuelationem quandam aliud accidat,
quæ reuelatio poteſt fieri a bonis Angelis, vel a malis,
quia illi nouerunt ea, quæ apud nos geruntur propter ex-
cellentiorem vim cognitiuam, ſed quod animæ ſeparatæ
non cognoſcant ea, quæ apud nos fiunt non prouenit ex
diſtantia

diſtantia locali, ſed ex conditione rerum cognoſcibilium,
nam etiam ſi anima ſeparata relinquatur in domo, in qua
exijt de corpore, & ibi habeat pœnam ſuam purgatoriā,
vel infernalem, neſciet ea, quæ aguntur in domo ipſa, &
qui ſunt qui manent ibi, & hoc regulariter: cauſa autem
eſt, quia (vt ſupra dictum eſt) animę ſeparatæ cognoſcūt
per ſpecies acceptas ab intelligentijs, quæ ſunt vniuerſa-
les, & quia lumen animarum ſeparatarum eſt paruum,
& non proportionatur ſpeciebus intelligibilibus, nō poſ-
ſunt intelligere id, quod per eas repræſētatur, niſi in qua-
dam vniuerſalitate, & confuſione, & non poteſt ſe deter-
minare anima per ſpeciem illam ad particularia, quæ ſi-
gnantur per ſpecies illas vniuerſales, vnde omnia propter
hoc particularia deberēt manere incognita animabus ſe-
paratis, niſi cognitione vniuerſali, ſed ad quædam deter-
minatur anima ſeparata ex illa ſpecie vniuerſali per duos
modos dictos ſupra, ad alia autem non poteſt determina-
ri, & in his cum ſpecies illę ſint vniuerſales facilius eſt per
illas determinari animam ad cognoſcenda particularia,
quæ ſunt ſub ſpeciebus illis, vt indiuidua, quæ ſunt ſub
ſpecie hominis, vel equi, quam ad cognoſcenda ea, quæ
accidunt circa indiuidua huius, vel illius ſpeciei, vt gau-
dere, vel triſtari, bene, aut male ſe habere, & quia ea quæ
hic apud nos fiunt, non ſunt indiuidua ſpecierum natu-
ralium, ſed accidentia, vel euentus circa illa, vt taliter, vel
taliter ſe habere, difficile eſt ex ſpeciebus illis vniuerſali-
bus cognoſci talia particularia accidentia: vnde rectè di-
xit Auguſtinus, quod ea, quæ apud nos fiunt, non ſciunt
animæ defunctorum, & hoc verum eſt regulariter, ideſt
niſi accidat, quod eis, vel alicui earum, reueletur aliquid
de his accidentibus per aliquam ſubſtantiam ſuperiorē,
ideſt per Angelos bonos, vel dæmones: nam vtrique ſunt
ſubſtantiæ maiores in virtute intellectiua, & naturaliter
cognoſcunt iſta particularia, & particularium accidentia,
& id quod cognoſcunt poſſunt reuelare, & tā bonis ani-
mabus exiſtentibus in Purgatorio, quam malis exiſtenti-
bus apud inferos fit reuelatio interdum per hos, ſed hoc
intereſt, quia ſi aliquid Angeli reuelant, ſiue bonis ani-
mabus, ſiue damnatis, ad bonum aliquod inde ſecuturū
reuelant: ſi autem dæmones reuelant aliquid, ad malum
reuelant, quia nunquam poſſunt intendere bonum, cum
voluntas eorum ſit a bono deordinata.

Sed dicendum, quod cum prædicta accidentia non
ſint ignota animabus propter diſtantiam localem, etiam
ſi inter nos maneant non ſcient accidentia noſtra, niſi eis
reuelentur, cum vero dicit Auguſtinus animas ſeparatas
ibi eſſe, vbi iſta; quæ apud nos ſunt, ſcire non poſſunt,
intelligendum eſt non ideo non poſſe ſcire, quia ibi
ſunt, ſed quia tales ſunt, & vbicunque ſint iſtud
eis accidet.

*Reſponſio ad ſecundam rationem principalem poſitam ſu-
pra in quæſt. 618. Et dæmones quomodo quæ apud
nos ſunt cognoſcant.* Q. DCXXI.

AD ſecundum dicendum, quod facilius eſt dęmones
cognoſcere particularia præſentia, vel abſentia, quā
animas ſeparatas, ſi ergo dæmones non poſſent cogno-
ſcere, niſi præſentia ſibi, neque poſſent illud animæ ſepa-
tæ, ſed falſum eſt, ideo dicendum, quod dęmones cogno-
ſcunt particularia, quæ ſunt vbicunque, vt ſi aliquis dæ-
mon ſit in Hiſpania, ſcit particulares lapides, & draco-
nes, & leones qui ſunt in regione Indorum, & vbi ſunt,
etiam ſcit accidentia particularia circa homines ibi exi-
ſtentes, vtpote bella, occaſiones, furta, conuiuia, contra-
ctus, & omnem exteriorem conuerſationem, & hoc ma-
ximè ſciunt dæmones illi qui ſunt ſuperiores alijs ſecun-
dum naturam; quia quanto ſunt ſuperiores in natura, tan
to diſtinctius cognoſcunt particularia ſingula, & ideo ad
hoc, quod cognoſcant hæc non oportet eſſe aliquos mo-
tus locales, ſed mox, vt fiunt hæc ſciunt illa, & non vadūt
illuc, vt ſciant facta eſſe, ſed quia facta ſunt ſciunt eſſe fa-
cta, ante vero quam fiant neſciunt illa, quia non habent
eſſe, ſed illico, vt ſunt ſciunt ea, non potius quæ præſentia
ſunt, quam quæ abſentia ſunt, immo ſi non ſcirent, quæ
abſentia ſunt, & vt ſcirent mouerentur ad loca, in quibus

F illa ſunt, vel fiunt, non cognoſcerent illa, poſtquam eſſent
in locis ipſis, & ratio eſt, quia ſi ibi vbi ſunt ea ſcire poſ-
ſunt, & non alibi, neceſſe eſt, vt ea ſenſibus apprehendāt,
qui ſenſus indigent præſentia, vel quadam proportionali
diſtantia, & tamen non poſſunt dæmones videre illa, vel
audire, quia ſenſibus non vtuntur, ideo ſi non poſſunt illa
ſcire exiſtentes in loco, in quo illa non ſunt, neq; poterūt
ſcire veniendo ad locum, in quo illa ſunt.

Cum vero obijcitur de dicto Auguſtin. lib. de Cura
agenda pro mortuis. Dicendum quod ibi, & in alijs li-
bris ſæpe Auguſtinus ſequitur poſitionem Platonicorū,
& aſſerit, vel ſupponit dæmones habere corpora vnita na
turaliter, quæ ſint, vt partes illorum quaſi ſint animalia.
Et tunc ſequitur, quod vtantur illis corporibus, & acci-
piunt cognitionem ſenſitiuam per organa, & quia nō fit
G ſenſatio, niſi in præſentia obiecti, ideſt in diſtantia propor
tionata, oportet dæmones ad cognoſcendum particula-
ria, & particularium accidentia, & euentus, fieri præſen-
tes illis, & tunc quia quidam longe ſunt a nobis, & a lo-
co, in quo dæmon aliquis ſit, poteſt ille hoc ſuppoſito ce-
leritate motus ſui quaſi in momento ire ad loca illa, &
cognitis euentibus pręnunciare nobis quaſi futura, quę ta
men illi ſciuerunt eſſe præterita.

Sed iſta non ſunt vera, quia dæmones non ſunt anima
lia, nec habent corpora vnita naturaliter, quæ ſint partes
ſpeciei, ſicut animalia humana habent corpus ex cōditio-
ne ſpeciei, ſed ſi interdum habent, hoc eſt, quia ſumunt il
la, & formant ſibi ad aliquas operationes, ſed per illa cor
pora, quæ formant nullam operationem ſenſitiuam ha-
bent, quia ſentire, vt videre, & audire nō eſt, niſi anima-
H lis; dęmones autem non ſunt animalia, etiam quia illa
corpora non ſunt viuentia, cum dæmon non ſit forma
corporum, ideſt non ſit ſpiritus vnitus formaliter illis cor
poribus, ideo non poſſunt dæmones per talia corpora ſen
tire, vnde etiam ſi mouerentur in illis corporibus, non vi
derent poſtea, neque audirēt aliquid, quod cognoſcerēt,
& ita quicquid dæmones ſcire poſſunt, ſciunt vbicunque
ſint etiam ſi diſtantes ſint, & illa poſitio Auguſtini perti-
net ad Platonicos, & non eſt tenenda, quia non mouētur
dæmones localiter ad aliquid ſciendum.

Ad tertium dicendum, quod anima ſeparata cognoſcit
ſingularia, quia aliqua de illis cognoſcit, & dicendum, ꝙ
cognoſcit ea ſub hic, & nunc: ſed cognoſcere ſub hic, &
nunc ſtat dupliciter. Vno modo, vt hic, & nunc tenent ſe
ex parte rei cognitæ: vel ex parte modi cognitionis, vel
I. cognoſcentis.

Si primo modo verum eſt, quod omne cognoſcens ſin
gulare cognoſcit illud ſub hic, & nunc, quia ſingulare nō
poteſt eſſe, niſi hic, & nunc, prout eſt ſingulare habēs ma-
teriam, & cognoſcens rem ſi vere cognoſcit oportet, quod
cognoſcat conditiones eius, & hoc modo Deus cognoſcit
ſingularia ſub hic, & nunc, ideſt ea eſſe hic, & nunc, nam
cum illa non poſſint aliter eſſe, ſi illa aliter cognoſceret, ſic
cognoſceret qualiter non ſunt.

Accipiendo ſecundo modo, vt ſe tenet hic, & nunc ex
parte modi cognitionis, eſt ſenſus, quod cognitio ipſa mo
dificetur ad cognitionem indiuidualem, & materialem,
quæ eſt hic, & nunc, & tunc dicendum, quod ſenſus co-
gnoſcit indiuiduum ſub hic, & nunc, quia determi-
nat tempus, & locum in ſua cognitione, & certam
K proportionem diſtantiæ inter obiectum, & potentiam,
& ipſum obiectum exiſtere ſub eſſe materiali, hoc mo-
do Deus non cognoſcit particularia, quia tunc in co-
gnoſcente eſſet conditio materialitatis, quæ non inue-
nitur in Deo: etiam intellectus noſter non cognoſcit
ſic indiuidua, & ideo anima ſeparata cognoſcit pri-
mo modo ſub hic, & nunc, ſed non ſecundo modo.
Cum autem dicitur omne, quod cognoſcit ſub hic,
& nunc, aliter cognoſcit quæ ſunt hic, aliter quæ ſunt
alibi.

Dicendum, quod vtroque modo poteſt accipi propoſi-
tio, accipiendo primo modo eſt ſenſus, quod cognoſcens,
ſub hic, & nūc, cognoſcit aliter ſe habere rem, quę eſt hic,
quam rem, quæ eſt alibi, ſed ipſum cognoſcens nō ſe ha-
bet aliter cognoſcendo rem, quæ eſt hic, quam cognoſcen-
do rem, quę eſt alibi, & hoc modo non tenet argumentū,
quia

quia licet anima ſeparata cognoſcat ſub hic, & nunc, cognoſcit res eſſe hic, & nunc, ſed ipſa non eſt, vt hic, & nunc, ideo non ſe habet aliter cognoſcendo, quæ ſunt hic, & quæ ſunt alibi.

Accipiendo autem ſecundo modo eſt verum, quòd cognoſcens ſub hic, & nunc, aliter ſe habet quando cognoſcit quæ ſunt hic, aliter quando cognoſcit quæ ſunt alibi; & tunc dicendum, quod non eſt verum, quòd anima ſeparata, nec intellectus aliquis cognoſcit ſub hinc, & nunc, ſed ſolus ſenſus cognoſcit ſic, & ideo non ſe habet anima ſeparata ad cognoſcendum quæ ſunt hic, & aliter ad cognoſcendum, quæ ſunt alibi, ſed eodem modo, & ita diſtantia localis non impedit cognitionem.

Reſponſio ad quartam rationem principalem de q. 618. Quæſt. DCXXII.

AD quartum dicendum, quòd diſtantia ſecundum ſe non impedit cognitionem intellectus alicuius, & ideo, ſiue ſit diſtantia ſecundum locum, ſiue ſecundum tempus non tollit cognitionem, neque impedit; & quando dicitur, quòd futura non cognoſcuntur ab anima, dicendum, quod futura propriè loquendo non cognoſcuntur ab anima coniuncta, neque ſeparata, neq; ab aliquo intellectu creato, id eſt neque a dæmonibus, neque Angelis bonis; & ita eſt verum verbum Iſai. annunciate nobis, &c. Cum vero dicitur, quod illa etiam ſunt diſtantia, dicendum quod non ſunt incognita quaſi diſtantia, ſed quaſi non entia; futura enim non ſunt entia, & quia cognoſcibile, non eſt, niſi ens, & verum, futura autem non ſunt entia, ideo neque ſunt vera, & hoc eſt plus quam diſtare, quia eſt non eſſe, & non ens quomodocunque accipiatur eſt incognitum. Et apparent prædicta, quia ſi diſtantiam accipiamus tantum diſtant præterita quantum futura, immo quædam magis, vt illud, qd a mille annis factũ eſt plus diſtat quam id, quod fiet poſt biduum, & tamen præterita a mille annis, & ab initio ſæculi nouimus: futura autem poſt biduum neſcimus; ergo non fit propter diſtantiam temporis, ſed propter diſtare ab eſſe; nam quod præteritum eſt, diſtat ſecundum tempus, ſed non ſecundum eſſe; nam fuit, & aliquo modo eſt, quia manet in memoria, & in ſcriptis, & in aliquo effectu ſuo. & ſecundum id quod manet eſt, & quantum de eſſe habet tantum habet de cognoſcibilitate, ſed futurum diſtat ſecundum eſſe potius, quàm ſecundum tempus inquantum non habet aliquo modo eſſe, ideo eſt incognitum.

Secundo hoc patet ſecundum differẽtiam futurorum; ſunt enim quædam futura, quæ ſcimus, vt futuram eſſe reſurrectionem mortuorum, & diem iudicii, & futuram eſſe eclypſim vſque ad annum, vel duos annos, & hæc magis nota ſunt nobis, licet futura ſint, quam quædam præſentia, ad quæ non attendimus, & hoc eſt, quia illa, licet futura ſint quantum ad ſeipſa, aliquod tamen eſſe habent in principiis ſuis, quæ firmiter ſunt: ſicut futuram eſſe reſurrectionem, & diem iudicij habet certitudinem ex verbis Domini, quæ ſunt magis certa, quàm nos eſſe homines: futuram eſſe eclypſim tali tempore habet certitudinem ex habitudine, & regularitate motus cœli, quæ eſt neceſſaria ſimpliciter, niſi Deus ſimpliciter vellet auertere, faciẽdo ſtare cælum, vt nunquam vltra moueatur, vel turbando motum cælorum faciendo, quod quidam cœli moueantur manentibus aliis, talia autem futura ſciuntur, quia firmius eſſe habent, quam quædam præſentia, & præterita, ſed futura contingentia purè ad vtrumlibet, ſicut hominem currere, vel non currere non ſunt nota, quia non habent eſſe determinatum in aliquo, id eſt neque in ſe, nec in cauſa ſua, quia ipſa non ſunt, & in cauſis ſuis, id eſt in voluntate determinatè non ſe habent, & ita futurum non eſt ignotum quaſi ſit diſtans ſecundum tempus, ſed quia eſt non ens: immo non propriè, vocantur futura diſtantia, quia diſtantia dicuntur reſpectu alicuius, & quantum ad illud comparantur, ſed iſtud non eſt, niſi in participantibus aliquid commune, & participare non poſſunt aliquid, qui non ſunt, ergo illa non poſſunt dici diſtantia, ſicut neque propinqua.

Alph. Toſt. in Matth.

A Amplius dicendum, quod cum futurum, vt huiuſmodi dicat non ens, quod non ſolum intellectus cauſatus, ſed etiam, nec Deus cognoſcit aliquid inquantum futurum, ſ. Deus cognoſcit rem futuram, id eſt id, quod futurum eſt, & ſcit illam eſſe futuram, & quod ei competat conditio futuritionis, & ſcit quid ſit futuritio, vel futurum eſſe; verum tamen non cognoſcit aliquid, vt futurum, quia non poteſt aliquid cognoſci, vt non ens, quia includit contradictionem: immo omne quod cognoſcitur ſcitur, vt ens, & verum, ſed futurum, vt huiuſmodi non eſt ens, ideo vt futurum non cognoſcitur a Deo, ſed quicquid Deus ſcit, ſiue præſens, ſiue præteritum, vel futurum cognoſcit inquantum ei præſens eſt; nam non cognoſcit Deus aliquid, niſi per id, quod in ipſo eſt, id eſt, per eſſentiã ſuam; ſiue ſit illud poſſibile, ſiue impoſſibile, B quia nihil extra Deum poteſt ei eſſe ratio cognoſcendi: cognoſcit ergo omnia per eſſentiam ſuam inquantũ habent aliquod eſſe in eſſentia eius, ſ. vt principium in principiato, vel per quemlibet alium modum, id eſt ſicut entia præſentia, præterita, vel futura, & quælibet poſſibilia ſunt præſentia in Deo per eſſe, quod in illo habent velut principiata in principio, ita & per illius eſſentiam cognoſcuntur, ſic impoſſibilia cognoſcuntur a Deo per hoc, q non habent in ipſo principium ad eſſendum, & quaſi priuatiuè cognoſcuntur, ſed rectus eſt index ſui, & obliqui, quinto Phyſ. ideo ſicut eſſentia eſt principium cognoſcendi id, quod aliquo modo non habet eſſe poſitiue, ita & eadem eſt principium cognoſcendi id, quod non habet eſſe priuatiuè. Deus ergo non cognoſcit aliquid, vt futurum, ſed quia præſens in ipſo eſt poſitiuè, vel priuatiuè, C aut aliquo alio modo.

Dicendum ergo, quod non eſt ſimile de loco, & tempore futuro, quia futura, quæ ſecundum tempus diſtant deficiunt ab eſſe, eo quod eſſe rei menſuratur tempore: vnde cum res ſecundum hoc ſint cognoſcibiles, quod habent eſſe, quia cognitio eſt exiſtentium, vt dicit Dion. 1. cap. de Diu. Nom. futura ſunt ex ſeipſis incognoſcibilia, diſtantia autem ſecundum locum non deficiunt ab eſſe; locus enim non menſurat eſſe rei, ſed res exiſtentes, & non ſecundum eſſe, ſecundum quantitatem; vnde per hoc, quod res ſunt diſtantes in ſeipſis nihilominus ſunt cognoſcibiles: poſſunt tamen minus eſſe cognoſcibiles quantum ad aliquos, qui in patiendo a rebus, res ipſas cognoſcunt, ſicut fit in cognitione ſenſitiua; hoc autem non accidit animæ ſeparatæ, quæ non habet ſenſa- D tionem.

Aliter poteſt diſtantia accipi, & dicendum, quod nullo modo eſt ſimile de diſtantia ſecundum tempus, & diſtantia ſecundum locum; quia quæ diſtant ſecundum locum, nihilominus ſunt, & æqualiter ſunt, ſi hic ſint, vel ibi; ſecus de tempore, quia omnis diſtantia ſecundum tempus facit diſtantiam ſecundum eſſe: non eſt enim aliquod ens, niſi quod præſens; præteritum autem ſecundum rationem præteriti diſtrahit ab eſſe, id eſt fuit, & nõ eſt; nam ſi eſt, non eſt præteritum, ſed præſens futurum etiam diſtrahit ab eſſe: nam futurum eſt, quod erit, quod autem erit non eſt: nam ſi eſt non habet quod erit, ſed plus quam erit, & ideo ſicut nihil cognoſcitur, vt futurum, ſicut oſtenſum eſt, ita nihil poteſt cognoſci, vt præteritum, ſed omne, quod cognoſcitur ſcitur, vt præſens; E nam ſi aliquid præteritum ſcitur, non ſcitur, niſi inquantũ manet præſ[illegible] cauſato, vel ſuo recordatiuo, vt in memoria, [illegible] vel aliquo ſigno, & iſta præſentia ſunt, ſi au[illegible] deſit illud recordatiuum, quod ſit præſens, impoſſib[illegible] eſt cognoſci præteritum, quia deſinit eſſe ſimpliciter, & tamen præteritum, & futurum faciunt diſtare ſecundum tempus: præſens autem eſt indiſtans, & non ſcitur aliquid, niſi vt præſens, vel quod præſens ſit: ergo diſtantia ſecundum tempus tollit cognitionem, quia diſtrahit ab eſſe; ſecus de diſtantia locali, quia iſta non diſtrahit ab eſſe, nec aliquo modo diminuit, ideo cognoſci poſſunt diſtantia ſecundum locum, ſed non diſtantia ſecundum tempus, ſi ſimpliciter diſtent, id eſt nullo modo ſint præſentia.

Reſponſio ad quintam rationem principalem poſitam, q. 618. Quæſt. DCXXIII.

AD quintum dicendum, quod operatio non extenditur vltra ſuum ſubiectum extenditur, ſed dupliciter poteſt comparari operatio,

Vno modo ad ſubiectum, neque vltra ſuum ſubiectū, quia operatio non eſt res ſubſiſtens, ſed accidens rei ſubſiſtentis, & quia accidens non poteſt eſſe, ſed ineſſe, neceſſe eſt, quòd ſolum ſit in illo, quod eſt ſuum ſubiectū, vt ſi Sortes eſt operans, ſic eſt operatio in Sorte, quòd eſt impoſſibile operationem illam inueniri in aliquo alio, quia tunc illud eſſet ſubiectum, & non eſſet vnum operans, ſed duo operantes: etiam non eſſet operatio vna, ſed duæ, quia impoſſibile eſt idem accidens numero inueniri in duobus indiuiduis diſtinctis numero. Etiam operatio non extenditur vltra ſuum obiectum, vt videre habet pro ſubiecto potentiam viſiuam in organo, & pro obiecto viſibile ipſum, id eſt colorem: & ſicut non poteſt eſſe, niſi oculi, vel videntis, ita non poteſt eſſe, niſi de colore, impoſſibile eſt enim quod ſit de voce, vel ſapore: nō enim videtur ſapor, neque odor, ſed ſola qualitas viſibilis. & ita non extenditur vltra ſubiectum, nec obiectum; ſed alia comparatio eſt ad ſubiectum alia ad obiectum; quia ad vnum comparatur, vt ad id, in quo eſt ad aliud, vt de quo eſt, & vnum non tollit aliud, ſi licet non extendatur operatio vltra ſubiectum extendi ſe ad obiectum, quia non eſt idem modus extenſionis: nam dicere vltra eſt dicere extenſionem vnius modi; immo vnam in qua habet ſe ad ſubiectum, & ſubiectiuè ſe extendit vltra ſubiectum, id eſt, quod ſit in alio, quod non ſit ſubiectum, cum autem arguitur, quod operatio non excedit ſubſtantiam operantis, vel non extenditur vltra illam, verum eſt, id eſt non eſt ſubiectiuè in alio, niſi in ſubſtantia operantis. Cum autem dicitur, ergo anima non intelligeret intelligibilia, niſi quæ ſunt vbi illa eſt, non valet argumentum, quia etiam ſi intelligibilia, quæ ſunt obiectum, ſint extra locum vbi anima eſt, quia illa ſunt obiectum, non excedit anima obiectum; ſi autem accipiatur ſubiectiue verum eſt, quòd operatio animæ non eſt, niſi vbi ipſa eſt, quia non eſt realiter niſi in intellectu, quia intellectio, quæ eſt realiter actio animæ, non eſt, niſi in anima, & licet intelligibilia ſint abſentia, non eſt intellectio vbi ſunt, intelligibilia, ſed vbi eſt intelligens; & ſic anima noſtra manens in corpore intelligit cœlum, & tamen operatio non extenditur vltra ſubſtantiam eius, quia non eſt intellectio, niſi in intellectu, & non in cælo, ideo anima ſeparata poteſt intelligere, quæ ſunt alibi, quia per hoc intellectio non eſt alibi, ſed in ſola anima. Cum autem dicitur, quòd Angelus non poteſt operari, niſi vbi eſt, dicendum, quòd intelligitur de operatione motiua: ibi enim realiter vbi fuerit mouebit aliquid, & vbi non eſt, non poteſt aliquid mouere, & idem eſt de motu quantum ad animam coniunctam, vel ſeparatam; ſecus de intellectione, quia intelligimus abſentia.

Circa quod ſciendum, quòd abſolute verum eſt, quod non poſſit aliquid operari, niſi vbi eſt, & ſicut operatio ſubiectiuè non poteſt eſſe, niſi vbi eſt ſubſtantia operantis, ita neque id circa, quod operatur, id eſt obiectum poteſt eſſe diſtās, quia vel actio operi[illegible] realiter vſque ad obiectū, ſicut circa po[illegible] s, vt in motiuis, & nutritiuis, & alteratiu[illegible] obiecti ſe extendit, & vt ita dicamus contingit pote[illegible], & non poteſt contactus eſſe, niſi in coniūctis, in diſtantibus autem non eſt contactus, ideo nulla operatio eſt ad abſentia: de motiua planum eſt, quia nec Angelus, nec Anima mouet niſi aliquid, quod eſt ei coniunctum, & ita ſolum operatur vbi eſt; de intellectione idem eſt, quia licet obiectū materiale intellectus, id eſt res intelligibilis ſit diſtans, tamen obiectum formale, id eſt quo intellectus intelligit coniunctum eſt, quod eſt ſpecies intelligibilis, quia illa intra intellectum eſt: ſi autem non eſſet ſpecies, per quam intellectio fieret, ſed ipſa res materialis deberet per ſe moueri, non poſſet intelligi, niſi ipſa in intellectu eſſet, & ideo vera eſt propoſitio, quòd nullus operatur, niſi

F vbi eſt, & circa ea, quæ illi coniuncta ſunt, & non circa ea, quæ aliqualiter diſtant, & Deus quoque ſic operatur, quia non operatur, niſi vbi eſt, & non intelligit. niſi per id, quod ei coniunctum eſt, id eſt per eſſentiam ſuam, & ita anima ſeparata poteſt intelligere ea, quæ diſtant localiter ab ea, quia ſpecies illarum rerum habet in intellectu, & ideo non refert, quòd intelligibilia ſint coniuncta, vel ſeparata, quia illa non faciunt ad int[illegible]ectionem.

An damnati vtantur aliquando apud inferos notitia, quam habuerunt hic. Quæſt. DCXXIV.

NVnc vero accedendo magis in ſpeciali ad intellectionem damnatorum quæritur, an damnati vtantur aliquando apud inferos notitia, quam habuerunt hic.

G Aliqui dicunt, quod non, quia in conſideratione eſt maxima delectatio, ſed in damnatis nulla delectatio ponitur, ſed ſumma triſtitia, ergo non poſſunt vti ſcientia, quam prius acquiſiuerunt, ſcilicet conſiderando per illam.

Secundo, quia damnati ſunt in maioribus pœnis, quā ſint aliquæ pœnæ huius mundi, ſed in hoc mundo dum aliquis eſt conſtitutus in magnis tormentis, non poteſt conſiderare aliquas intelligibiles cōcluſiones abſtractas ab illis pœnis, vel non pertinentes ad eas, ergo multo fortius in inferno, vbi eſt pœna grauiſſima, non poterit quis intelligere vtendo aliqua notitia, quam hic habuerit.

Tertio, quia videtur, quod non maneat in eis notitia aliqua, quam acquiſiuerint in vita, ergo non poſſunt vti illa, & patet, quia damnati ſunt ſubditi tempori, ſed lon-

H gitudo temporis eſt cauſa obliuionis, vt dicitur 4. Phyſ. ergo damnati obliuiſcuntur eorum, quæ ſciuerunt hic, & conſequenter non poſſunt vti illa notitia vti apud inferos.

Dicendum, quod non eſt dubium quin maneat in dānatis notitia aliqua, quam habuerint hic, & patet primo, quia Luc. 16. cap. dicitur de diuite damnato, quod orauit mitti Lazarum in domum patris ſui ad quinque fratres ſuos, vt teſtaretur illis, ſed illam notitiam non acquiſiuerat diues apud inferos, ſed in vita, ergo vtitur damnatus notitia acquiſita in vita.

Sed dicet aliquis, quod forte fuit acquiſita poſt mortem, ſicut aliqua alia particularis poſt mortem incipiunt cognoſci etc, quæ prius neſciebant.

Dicendum, quod iſta notitia in vita fuit acquiſita, &

I manet in damnatis, nam Luc. 16. cap. dixit Abraham ad diuitem, recordare, fili, quod recepiſti bona in vita tua, ergo poterat diues ille recordari, quia aliàs non diceret ei Abraham, quod recordaretur, ſed recordatio eſt de re præterita, quæ cognita fuit, ergo in illo manebat notitia acquiſita in vita.

Secundo patet, quia in anima ſeparata manent ſpecies intelligibiles acceptæ in vita, vt ſupra ſæpe dictum eſt, quia non corrumpuntur, ſed per illas poteſt intellectus exire in actum intelligendi quandocunq; voluerit ſe conuertere ad illas, ergo manebit notitia acquiſita in vita, & vſus eius, nam habitualiter manent ſpecies, quæ cum ſemel fuerint actu intellectæ, quandocunque ſe conuertat intellectus ad illas, nullam habebit difficultatem in intelligendo, ſicut qui operatur per habitum.

K Conſiderandum circa hoc, quod non ſolum manebit in damnatis vſus notitiæ acquiſitæ in vita, ſed etiam erit conueniens, quod maneat ex diſpoſitione diuinæ prouidentiæ inquantum facit ad pœnas damnatorum, quas Deus vult eſſe magnas, ſicut enim ad perfectam ſanctorū beatitudinem nullum genus gaudij eſt, quod non ſit in eis, ita & in damnatis nullum genus triſtitiæ, & afflictionis deeſt, & ſicut quidquid in beatis eſt, ad ipſorum gaudium pertinet, ita quidquid eſt in damnatis, facit ad triſtitiam, & pœnam eorum, & ſic miſeria eorum conſummata eſt.

Si autem cōſideratio in damnatis per notitiam, quam habuerunt dum viuerent, faceret ad gaudium ipſorum, vel ad aliqualem reuelationem pœnæ, non maneret in eis, quia non debet minui pœna, ſi[illegible] ad triſtitiam facit, manebit conuenienter[illegible] eſt autem dicendum,

cendum, quòd vſus talis notitiæ ad pœnam facit, ideo manebit. Pro quo ſciendum, quòd conſideratio rerum aliquando cognitarum quantum ad aliquid poteſt inducere gaudium, & quantum ad aliquid triſtitiam. De primo patet, poteſt enim inducere gaudium, vel ex parte cognoſcibilium, vel ex parte cognitionis. De primo patet, quia cognoſcibilia diligûtur, & quia per intellectionem quodammodo vniuntur nobis, iudicamus illud nobis conueniens, & delectamur, & ideo recordatio amati, vt ſic, eſt ad gaudium. De ſecundo, ſcilicet ex parte cognitionis poteſt eſſe gaudium inquantum cognitio eſt perfecta, & dato, quòd non ſit de rebus amatis, cauſat delectationem, quia iudicamus ibi eſſe aliquod conueniens, nam in cognitione prima, quæ eſt rerum amatarum licet non ſit perfecta, eſt quædam delectatio ex parte rerum inquantum quodammodo nobis coniunguntur, ex parte autem cognitionis eſt delectatio, quando cognitio eſt in ſe perfecta, ſcilicet ſecundum excellentem habitum, quia, licet tunc non placeat nobis res conſiderata, placet conſideratio inquantum habet perfectionem ex habitu, & facilitate exeundi in opus ſine vllo defectu, & omne perfectum habet rationem boni, & delectat habentem.

Etiam poteſt notitia præteritorum notorum eſſe ad triſtitiam ex eiſdem duobus, ſcilicet ex parte cognoſcibilium, & ex parte cognitionis: de primo ex parte cognoſcibilium, vt ſi nata ſunt contriſtare, vt quando veniunt in cogitationem ea, quæ mala nobis ſunt, & ſecundum ſe diſplicent, vel veniunt in cogitationem bona præterita inquantum iam defecerunt, & facta ſunt abſentia. De ſecundo ex parte cognitionis, vt cum cognitio eſt imperfecta, & conſiderando experitur quis propriam ignorantiam, & defectum, & triſtatur inquantum ſe inuenit deficere, & ſi non cogitaret non affligeretur de hoc defectu, quem inuenit in cognitione, & iſtud eſt cum quis cupit cognitionem alicuius rei, & inuenit ſe deficere in illa, triſtatur de hoc defectu, quaſi bonum, aliquod ei deſit, & defectus boni eſt malum, & ſicut bonum lætificat, ita malum contriſtat. Sic in damnatis conſideratio præteritorum erit materia triſtitiæ, & nullo modo delectationis, conſiderabunt enim mala, quæ fecerunt, ex quibus damnati ſunt, & de his dupliciter triſtabuntur.

Primo, quia malum affligit inquantum inuenitur deordinatum, & ita erit remorſus conſcientiæ de malis præteritis, ſed iſte modus conſiderationis parum tanget damnatos, quia bonitas eorum manebit deordinata, & non dolebit directè de malo, quia malum, & inordinatum eſt, vel quia contra Deum. Secundo modo affligent mala inquantum ſcient ſe propter illa damnari, & inquantum ſunt eis cauſa tanti mali, valde dolebunt de illis, conſiderabunt etiam bona, quæ amiſerunt, & potuiſſent habere, ſcilicet ſanctorum beatitudinem, ſic enim ipſi inſipientes apud inferos pœnitentiam agentes videntes Sanctos in magno honore dicunt, hi ſunt quos aliquando habuimus in deriſum, & ſimilitudinem improperij, ecce quomodo deputati ſunt inter filios Dei, & inter Sanctos ſors illorum eſt. Conſiderabunt etiam bona delectabilia ſecundum ſenſum, quibus fruebantur manentes in carne, & iam nullo poſſunt frui, neceſſe eſt ergo, quod conſideratio omnium harum rerum ſit eis cum triſtitia. Etiam ex parte cognitionis inquantum eſt imperfecta triſtabuntur, nam inuenient ſe habere cognitionem valde imperfectam de ſpeculabilibus, & de particularibus valde diminutam cum pauca ſingularia cognoſcant, quia per illas ſpecies vniuerſales confuſe, & vniuerſaliter intelligent, & recordabuntur, quòd viuentes habuerint fortaſſis pleniorem cognitionem tàm de vniuerſalibus, quàm de particularibus, ſicut ille, qui recordatur ſe oblitum eſſe aliquorum, quæ prius ſciebat, & in hoc affligitur.

Etiam videntes imperfectionem cognitionis ſuæ, & quòd perfectiorem habere potuiſſent ſi recte operati eſſent dolebunt, ideo cognitio rerum præteritarum erit damnatis ad pœnam: non ſolum ergo non gaudebunt conſiderando, ſed & triſtabuntur, & hoc tam de eis, quæ

A viuentes cognouerunt, quam de cognitione, quam accipient poſt vitam, quia illa, aut erit de rebus triſtibus, aut imperfecta. De primo patet, quia accipiẽt damnati cognitionem de dæmonibus, & de tormentis in quibus erunt, & hæc ſunt eis triſtitia, quia nociua ſunt, etiam cognitio erit imperfecta, quia confuſa erit per ſpecies vniuerſales, quibus non erit intellectus damnatorum proportionatus. Ad primum in contrarium dicendum, quod cognitio ſecundum ſe delectabilis eſt, accidit tamen eſſe triſtem, inquantum enim cõſiderata per ſcientiam acquiſitam eſt actus nobiliſſimæ potentiæ, & perfectæ per habitum, cauſare debet delectationem, per accidens tamen inquãtum id, quod cognoſcitur eſt triſte, & per cognitionem coniungitur cognoſcenti, vel ſignatur eſſe coniunctum, affligit cognoſcentem, vel inquantum cognitio ipſa eſt imper-
B fecta, & oſtenditur defectus cognoſcentis, talis autem erit conſideratio dãmnatorum, vt oſtenſum eſt, ideo erit in eis notitia præteritarum rerum.

Ad ſecundum dicendum, quòd dum hic manemus, ille, qui eſt poſitus in magnis tormentis non poteſt aliquid aliud cogitare, niſi ipſa tormenta, quæ affligunt, & ratio eſt, quia eſt caro corruptibilis, cui anima coniuncta eſt, & multum eſt anima immerſa carni, & trahitur àb ea ſic, vt non poſſit cogitare, niſi ea, quibus afficitur ſecundum carnem, & interdum, vt nichil cogitare poſſit, ſicut in venereis, ſic dicit Ariſtot. ſeptimo Ethicorum aiũt in ipſa, id eſt, in delectatione venereorum intelligere neminem poſſe: in damnatis ſecus erit, quia quando erunt animæ ſeparatæ non erit aliquid, a quo trahantur, ideo licet ſint animæ in tormentis, poterunt aliquid intellige-
C re, quando autem erunt animæ coniunctæ corporibus, adhuc licet torqueantur, poterunt conſiderare, eo quòd non erunt tunc immerſæ corporibus, ſicut nunc, neque trahentur ab illis, quia tunc erit ſtatus incorruptionis, & ideo conditio carnis non premet animam, ſicut nunc, vt ad ſe trahat illam, vnde exiſtentibus damnatis in pœna grauiſſima, poterunt animæ eorum habere conſiderationem ſatis attentam, ita vt lucidiſſimè intelligant omnia, quæ eis cauſa mæroris eſſe poſſunt, & quia omnis conſideratio maxime de his, quæ præceſſerunt in vita erit ad triſtitiam, vt dictum eſt, poterunt damnati etiam reſumptis corporibus in pęnis grauibus exiſtentes cogitare.

Ad tertium dicendum, quòd in damnatis manebit notitia, quæ nulla obliuione delebitur, nam aut obliuio eſ-
D ſe deberet de his, quæ cognouerunt in vita, & manſerunt in animabus poſt mortem, aut de his, quæ poſt mortem cognouerunt. Accipiendo de primis non poteſt eſſe obliuio, quia aut illa obliuio fieret quãdiu manerẽt animæ ſeparatæ, aut poſtquam redirent ad corpora, ſed neutro modo, ergo non poterunt illa obliuiſci. De primo patet, quia longitudo temporis non eſt cauſa obliuionis directe, quia tempus non facit obliuiſci, quia aliàs omne tempus faceret obliuiſci, ſed per accidens, ſcilicet inquantum in tempore eſt motus, & in multo tempore eſt magnus, & longus motus, & in longo motu multum alteratur res paſſibilis, & quia cognitio noſtra habet originem a ſenſu, licet immediatè cognitio fiat intellectiua per ſpecies intelligibiles, quæ ſunt realiter in intellectu. Et circa illas nõ poſſit eſſe alteratio aliqua magna, vel
E parua in longo, aut paruo tempore, tamen, quia non completur cognitio aliqua intellectiua niſi per aliqualem cõuerſionem intellectus ad phantaſmata, quod fit ex conditione animæ vnitæ, neceſſe eſt, quòd quando phantaſmata deleta fuerint, vel impedita, non poſſit fieri cognitio intellectiua, quod experimur quando aliquis fuit læſus grauiter in capite, licet viuat omnis conſideratio prior ſecundum ſcientiam, quam ille habuit, neque habitus ſcientificus illius pereat, vt ſpecies intelligibiles manent quidem, ſed quia organa ſenſitiua interiora læduntur, cadunt a naturali diſpoſitione phantaſmata ſeruata in organis, ideo non perficitur conuerſio conueniens intellectus ad phantaſmata, & ideo nullus eſt actus intelligendi ſecundum priorem ſcientiam: & quia in longo tempore neceſſe eſt cuiuſlibet hominis cerebrum valde alterari, ita vt pereant phantaſmata, vel ibi diſponantur or-

ganis indiſpoſitis, & ita fit obliuio, ſcilicet, quia non poteſt homo exire in actum intelligendi ſecundum priores habitus, & hoc vocamus obliuionem, quaſi deletionem, vel abraſionem prioris intellectionis, hoc autem non poteſt accidere circa animam ſeparatam, quia illa eſt ſpiritus purus, in qua non eſt aliquis motus, ideo quantacunque ſit temporis longitudo non faciet deleri cognitionẽ, quæ prius erat, aut habitus, vel ſpecies intelligibiles, & ita animæ ſeparatæ retinebunt etiam poſt mille annos ſeparationis ſuæ, tam recentem cognitionem eorum, quæ hic cognouerant, ſicut ea die, qua hinc receſſerunt, & ſeparatæ ſunt.

De ſecundo apparet, ideſt, quod poſt reditum animarum ad corpora non fiat obliuio, quia iſtud erit in reſurrectione, & tunc ceſſabit motus cæli, & conſequenter ceſſabit omnis motus naturalis, ideo nulla alteratio fiet organorum, & conſequenter neque phantaſmatum, vnde non plus obliuiſcemur in mille annis, quam in vna die nunc, immo minus, quia aliquando in vna die fit aliqua notabilis mutatio in homine, tunc autem in mille, aut duobus millibus annorum nulla fiet mutatio magna, aut parua, ideo nulla poterit fieri obliuio notitiæ hic acceptæ. Neque etiam poterit eſſe obliuio notitiæ acceptæ poſt ſeparationem. Primo, quia obliuio fit propter alterationem quandam naturalem factam in ſciente, & tamen nulla alteratio tunc fieri poterit, vt dictum eſt, ergo neque obliuio.

Secundo, quia etiam ſi fieret mutatio non fieret obliuio, quia illa notitia manet, ſecundum actualem influxum, ſubſtantiæ enim ſuperiores influunt in animas ſeparatas, ideo ſi aliquando obliuiſcerentur ſtatim influerent ſubſtantiæ ſuperiores, & acciperent rurſus id, quod oblitæ fuerunt, nam cum influxus ille ſit naturalis, nunquam ceſſat, & ſic animæ ſeparatæ, nunquam poſſunt obliuiſci eorum, quæ ſciunt, vel aliquando ſciuerunt, & traxerunt ſecum, quando fuerint ſeparatæ.

An damnati aliquando cogitabunt de Deo? Quæſt. DCXXV.

QVæritur vlterius an damnati aliquando cogitabũt de Deo.

Aliqui dicunt, quod ſic, quia non poteſt odio haberi in actu, niſi id, de quo cogitatur, ſed damnati habebunt Deum odio, ergo aliquando cogitabunt de eo.

Secundo, quia dãnati habebunt remorſum cõſcientiæ, ſed conſcientia patitur remorſum de factis contra Deũ, ergo aliquando cogitabunt de Deo. Aliqui dicunt, quod nunquam cogitabunt de Deo, quia perfectiſſima cogitatio eſt, qua quis de Deo cogitat, eo quod perfectiſſimum intelligibile eſt Deus; ſed damnati erunt in ſtatu imperfectiſſimo, ergo nunquam de Deo cogitabunt. Dicendum quod Deus poteſt conſiderari dupliciter. Vno modo ſecundum ſe ſecundum illud, quod eſt ei proprium, ſ. eſſe totius beatitudinis principium, & ſic nullo modo cogitari poteſt ſine delectatione, quia bonum, vt huiuſmodi nõ poteſt, niſi condelectare. Alio modo poteſt conſiderari ſecundum illud, quod eſt ei accidentale in effectibus, vt potè punire, vel facere contra voluntatem alicuius, & ſecundum hoc conſideratio de Deo facit triſtitiam, vel facere poteſt.

De primo modo dicendum, quod nunquam ſic cogitatur a damnatis, quia non eſt aliquid, ſecundum quod eis de Deo occurrat cogitare, nã licet Deus ſit principium beatitudinis, non eſt eis principium alicuius beatitudinis, ſed potius tormenti, & ita non gaudebunt, & dato, quod cogitarent Deum eſſe totius beatitudinis principium, & datorem, quia tamen nichil eis de illa beatitudine competit, non poterit eſſe illis conſideratio illa læta, ſed triſtis, inquantum conſideratur beatitudo illa per modum priuationis, & defectus boni eſt malum, & omne malum eſt triſte. Accipiendo ſecundo modo conſideratio de Deo eſt cum triſtitia, quia Deus conſideratur tunc, vt punitor, & pœna ſui ſecundum ſe malum eſt, niſi conſideretur inquantum eſt iuſta, damnati autem conſide-

F rant ſe puniri à Deo, & non cõſiderant an iuſte, ſed quod puniuntur, pœna autẽ, vt ſic mala eſt, & triſtis, & ob id neceſſario triſtantur in iſta cogitatione, immo neceſſe eſt magis in hac triſtari, quam in aliqua alia, quia ſi malum eſt, triſte eſt, & tamen cogitant Deum, vt maxime malũ, ergo magis in hac cogitatione turbabuntur, quam in aliqua alia; & patet, nam pęna eſt malum, & Deus cogitatur, vt maxime ſe habens ad inferendum iſtud malum, quia neque dæmones inferrent pœnas perpetuas, neque aliquid aliud eſſet, quod contineret animas ſemper in pęna niſi Deus illas teneret, & nichil eſt, quod aliquando ſuperari non poſſet, aut ceſſare a punitione. Deus autem ſolus eſt, qui perpetuo tenet animas in illis ignibus, & ille eſt, de quo deſperant poſſe vinci, vel ab intentione ſua mutari, vt ipſę inde aliquando poſſint liberari, ergo Deus

G eſt, qui maximam triſtitiam faciet cum venerit in cogitationem damnatorum, ſicut ſi quis multos hoſtes habeat, propter quos vita eius non eſt ſecura, neceſſe eſt, vt de illo magis triſtetur, quem potentiorem iudicat, quia propter illum maiora mala patitur, & minorem ſecuritatem habet: damnati ergo aliquando de Deo cogitabunt, & cogitare cogentur propter mala, quæ actualiter patientur, quæ ſciunt ab illo inferri, & cogitatio de illo non faciet aliquod inconueniens in damnatis, ideſt non ſequitur in eis aliquid, quod ſit contra conditionem damnationis.

Ad primum in contrarium dicendum, quod verum cõcludit, ideſt, quod damnati de Deo cogitant, quia tamen aliquis crederet, quod ſimpliciter de illo cogitant, in qua cogitatione poſſet accidere gaudium: dicendum, quod

H dupliciter Deus in conſiderationem venit, vt dictum eſt, ſcilicet quantum ad ſe, vel quantum ad effectus. Primo modo non venit in conſiderationem damnatorum, ſecundo modo venit, quia ſuſtinent effectus eius, ideſt punitionem, & prohibitionem voluntatis, nam mali damnati afficiuntur ad illa mala, quæ egerunt dum viuerent, & in quibus clauſerunt diem, ſed in inferno arcebuntur ab omnibus illis operationibus tantummodo pęnis ſubditi, & hoc conuenit ad id, quod dicitur, ſcilicet, quod Deum oderunt, nam inquantum oderunt, non poſſunt conſiderare eum, niſi vt malum, quia odium non eſt de bono inquantum bonum, ſed de aliquo inquantum malum eſt, & non eſt malum in Deo ſecundum ſe, ſed in effectibus ſuis, inquantum iudicantur ab aliquo nociui.

Ad ſecundum dicendum, quod non ſequitur ex hoc,

I quod cogitabunt aliquando de Deo; remorſus enim conſcientiæ poteſt dupliciter accipi, nam proprie dicitur remorſus conſcientiæ dolor, vel ſtimulus de peccato conſiſtens in recordatione peccati. Sed iſte dolor in recordatione poteſt dupliciter accidere, vno modo inquantum illa opera erant contra Deum: alio modo ex conſideratione operis inquantum eſt cauſa pœnæ; accipiendo primo modo non erit remorſus in damnatis, quia non dolebunt, quod Deum offenderint, cum hoc non poſſit fieri, niſi ex amore, & in damnatis non eſt amor Dei; accipiendo ſecundo modo eſt in damnatis remorſus, quia videbunt propter mala opera, quæ exercuerunt in vita, ſibi inferri perpetua tormenta, ideo dolebunt de illis operibus.

Ad aliud argumentum cum oſtenditur, quod nunquã cogitabunt de Deo, quia eſt perfecta cogitatio; dicendum,

K quod cogitare de Deo, vt eſt Deus, & ſummum bonum, & principium, & dator totius beatitudinis eſt perfecta cogitatio, & talem nunquam habebunt damnati, vt oſtenſum eſt, cogitare autem de Deo ſecundo modo, vt eſt punitor, & cohibitor malarum voluntatum damnatorum, non eſt aliquid perfectum, ſed potius miſerum faciens eum, qui in tormentis tenetur, & ex hoc magis affligitur.

An damnati videbunt gloriam beatorum, & quomodo viaent eam. Quæſt. DCXXVI.

QVæritur an damnati videbunt gloriam beatorum?

Aliqui dicunt, quod non, quia magis diſtat à damnatis gloria beatorum, quã ea, quæ hic aguntur apud viuentes,

viuentes,cum iſta ſint corporalia, & omnibus manifeſta, quia modo naturali ſe habent.quæ autem ſunt apud beatos habent ſe diuinitus, ſed damnati neſciunt, quæ aguntur hic apud nos, ergo minus ſcient beatorum gaudium, patet hoc,quia dicit Gregor. 12. Moral. ſuper illud Iob, ſiue nobiles fuerint filij eius,&c. dicit,ſicut hi,qui adhuc viui ſunt,animæ mortuorum, quo loco habeantur ignorant,ita mortui, qui carnaliter vixerunt vitam in carne poſitorum qualiter poſt eos diſponitur ignorant.

Secundo,quia id, quod conceditur Sanctis in hac vita pro magno munere, nunquam conceditur damnatis,qui nullo bono digni ſunt, & tamen Paolo pro magno munere conceſſum eſt dum viueret,vt videret vitam, quã Sancti cum Deo æternaliter viuunt, vt dicitur in glo. 2. Cor. 12.cap.ergo non concedetur damnatis,quòd videant gloriam beatorum. Aliqui dicunt, quod videbũt illam,quia Luc.16.cap.dicitur, quod diues poſitus in tormẽtis vidit Lazarum,& Abraham, qui erant beati: ergo, & pariter alij damnati exiſtentes in tormentis videbunt gloriam beatorum. Dicendum, quod circa hoc communiter aſſeritur, quòd damnati ante diem iudicij videbunt gloriam beatorum. ſed poſt iudicium non, & hoc Magiſter tenet 4.Sent.diſtinct.5. & ibi ponitur ad hoc auctoritas Augu. ſcilicet ante iudicium hoc factum legitur,ideſt, quòd diues in tormentis poſitus viderit Abraham,& Lazarum, & ſequitur,ſed poſt iudicium in profundioribus tenebris erunt impij,vbi nullam Dei lucem videbunt,& Gregor. ſuper Luc. dicit, infideles in imo poſiti fideles ante diẽ iudicij ſuper ſe in requie attendunt, quorum gaudia poſt contemplari non poſſunt.

Sed dicendum, quòd aut quæritur de viſione propriè dicta, quæ eſt per oculos; aut de viſione intellectiua. Si quis autem leui conſideratione attendat dicta Auguſtini & Gregorij, videbit quod loquuntur de viſione primo modo, cum dicat Auguſtinus,quòd poſt iudicium in profundioribus tenebris erunt impij, vbi nullam lucem Dei videbunt, quaſi ex conditione loci non videant propter hoc, quòd locus in quo erunt poſt iudicium, ſit profundior, & obſcurior, quaſi nulla lux ad illum perueniat, nam ſi cognitio ſit intellectiua, nichil facit ad impedimentum propinquitas, neque diſtantia loci, neque tenebroſitas, aut claritas. Dicendum tamen, quod non poteſt intelligi, quod damnati videant ſic gloriam beatorum.

Primo, quia ad hoc requiritur potentia viſiua, & organum, & tamen damnati ante iudicium non habebunt potentiam viſiuam, quia non erunt animæ coniunctæ; ſed ſeparatæ, in quibus non maneret potentia ſenſitiua, neque organum, ergo non poterunt videre gloriam, neque aliquid aliud.

Secundo,quia dato, quòd oculos haberent, videre non poſſent gloriam beatorum,quia nichil videtur, niſi color, ſiue coloratum, aut lucidum, ſed beati ante diem iudicij ſunt ſolæ animæ, & gloria eorum eſt quædam conditio ſpiritualis, ergo non poterit videri à damnatis gloria beatorum. Erat autem magis veriſimile, quod poſt diem iudicij poſſent damnati videre gloriam beatorum propter eadem duo. Primo, quia damnati tunc reſumptis corporibus in reſurrectionem habebunt organa, & potentias ſenſitiuas; & videre poterunt. Secundo, quia tunc beati erunt viſibiles,nam corpora habebunt,in quibus poterunt videri ſi voluerint,immo videbuntur à quolibet ſi ſe occultare noluerint, & nunc non habent corpora.

Dicendum tamen, quòd etiam poſt diem iudicij non videbunt damnati gloriam beatorum. Primo, quia ita aſſerunt omnes doctores, vt Auguſt. & Gregor. vt dictũ eſt, ꝙ poſt iudicium non videant damnati gloriam beatorum. Secundo,quia erunt damnati intra inferos, & oppoſita in medio exiſtente terra non poterit aliquid extra inferos videri,quia ſpecies non mouetur, niſi per diaphanum, ſ. per aerem, & aquam,aut ea, quæ communicant in qualitate cum his, ſicut per vitrum, & cryſtallum, & berillum, & ſimilia.

Tertio, quia dato, ꝙ damnati eſſent ſupra terram non poſſent videre beatos exiſtentes in cœlo empyreo, nam in octauo cœlo aſtra exiſtentia tam parua videntur propter

A diſtantiam,ita vt multa non ſint viſu notabilia, & tamen quodlibet viſu notabile eſt maius tota terra,quanto magis ſi ponerentur in decimo cœlo fere omnia eſſent inuiſibilia, corpora tamen humana ſunt valde parua, ergo ex tanta diſtantia nullo modo poterunt videri,nam etiam ſi ponantur ad decem leucas non videbuntur, licet ſint ſupra nos pedentia in aere, quanto magis in cœlo decimo.

Quarto,quia dato,quòd damnati viderent beatos poſt diem iudicij, non viderent eorum gloriam, quia gloria beatorum eſt aliquid ſpirituale conſiſtens in viſione Dei, ergo non erit illa ab aliquo viſibilis de propinquo, vel remoto, & ſic neque ante iudicium, neque poſt iudicium poterunt videre damnati gloriam beatorum,ipſos autem beatos videbunt ſemel,ſ.die iudicij,cum congregati fuerint omnes homines ante Chriſtum, & fuerint quidam à

B dextris, alij à ſiniſtris,vt dicitur in litera.

Dicendum ergo quod quando quæritur an damnati videbunt beatos, debet intelligi de viſione intellectuali, quia viſus quidam dicitur intellectus 6. Ethicorum,& intellectionem vocamus viſionem. Et tunc dici poterat, quod damnati nunquam videbunt gloriam beatorum ante iudicium, nec poſt iudicium,quia non eſt aliquid,ꝑ quod cognoſcant, cum gloria beatorum ſit altius intellectuale, quam damnati poſſint cognoſcere,nam animæ ſeparatæ non poſſunt cognoſcere ſpecies intelligibiles, quæ ſunt in angelis,à fortiori non poterunt cognoſcere gloriã beatorum,quæ eſt excellentioris gradus.

Si quis autem obijciat. ſicut dictum eſt de diuite, & Lazaro, poterit vno modo dici,quod hoc ſit parabola, & tunc non concludet ratio: licet hoc non teneat pro nunc.

C Secundo poterit dici,quod fuit ibi ſpeciale, voluit enim Deus reuelare illud diuiti ad inſtructionem noſtram,ſed cæteros beatos diues ille non cognoſcebat, & etiam alij damnati nullum beatum cognoſcebant. Tertio poterit dici,quod inde nichil probatur, quia damnati nullũ beatum vident, nam Abraham, & Lazarus non erant beati tunc,quando vidit eos diues,quia erant in ſinu Abrahæ, qui eſt apud inferos,& non videbant eſſentiam Dei, nec viderunt illam vſque ad deſcenſum ad inferos Chriſti,idẽ non erant beati.

Sed obijcietur,quod erant beati, quia erant in requie, quia Lucæ decimo ſexto capitulo, dixit Chriſtus ex nomine Abrahæ ad diuitem, recordare fili, quia recepiſti bona in vita tua, Lazarus autem ſimiliter mala, nunc autem hic conſolatur, tu vero cruciaris, & ita beatus erat,

D quia conſolabatur.

Dicendum,quod conſolatio erat nõ tamen beatitudo, nam erat conſolatio de bono, quod habebat Lazarus nõ in re, ſed in ſpe, quia aliquando beatificandus erat; etiã aliqua conſolatio erat ibi, quia interdum recipiebant ibi viſiones Angelorum bonorum, cum quibus gaudebant, & confortabantur de futuro bono, beatitudo tamen nondum erat, neque fuit quouſque Chriſtus deſcendit ad inferos.

Quarto poteſt dici, quod licet diues ille, & alij damnati videant beatos, ideſt animas beatas in cœlo empyreo non vident gloriam earum, quia multum differt inter hæc, nam vt oſtenſum eſt ſupra quælibet anima ſeparata cognoſcit naturaliter oẽs ſubſtãtias ſeparatas,& idẽ quælibet aĩa ſeparata cognoſcet aliã aĩam ſeparatã, quia eſt ſubſtã

E tia ſeparata,immo facilius eam cognoſcet, ꝙ alias ſubſtantias ſeparatas ſuperioris gradus, vt oſtenſũ eſt ſup.& quia animæ Abrahæ, & Lazari erant animæ ſeparatæ,poterat quilibet damnatus cognoſcere animam Lazari, & Abrahæ, & ſic omnes beatos cognoſcent damnati ante diem iudicij, quia ſunt ſubſtantiæ ſeparatæ: non eſt tamen neceſſe, quod cognoſcant quomodo vocantur illi, quorum illæ animæ fuerunt dum viuerent, aut quid egerint.

Sed dicendum,quod gloriam eorum non cognoſcent, & ratio eſt, quia gloria non eſt conditio naturalis, neque eſt ſubſtantia ſeparata, ideo eſt difficilius cognoſcibilis, ſicut dictum eſt ſupra, quod anima cognoſcens aliquem Angelum non ideo cognoſcit ſpecies intelligibiles, quas ille habet, neque ſcit id, quod ille ſcit, & etiam ille, qui videt clare Deũ non eſt neceſſe,quod videat omnia,

quæ videt Deus, ſed adhuc magis eſt extranea beatitudo animæ ſeparatæ ad animam, quam ſpecies intelligibiles angeli ad angelum, ergo videns animam beatam non videbit, ideſt non cognoſcet eius beatitudinem, & conſequenter, neque beatitudinis differentiam, aut magnitudinem, & iſta eſt veritas.

Quomodo ſit aliquando verum quod damnati cognoſcũt gloriam ante iudicium? Quæſt. DCXXVII.

SEd quoniam dicimr, quòd damnati cognoſcunt gloriam ante iudicium, oſtendendum eſt qnomodo hoc ſit aliquo modo verum.

Et dicendum, quòd cogimur auctoritate ſacræ Scripturæ, & Sanctorum concedere, quod damnati aliquo modo cognoſcant beatitudinem beatorum.

Et patet primo in auctoritate de diuite, & Lazaro allegata, nam non ſolum dicitur, quòd diues poſitus in tormentis vidit Abraham, & Lazarum, ſed etiam, quòd dixit, pater Abraham mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti ſui in aquam, & reſrigeret linguam meam, quia crucior. Ex hoc autem apparet, quòd agnouit illorum beatitudinem, ſcilicet quod Abraham poterat mittere aliquem, vt ſubleuaret diuitem aliqualiter à tormentis, & quòd Lazarus poterat illud exequi, quod tamen ipſe ſibimet præſtare non poterat, ergo differentem ſtatum in bono cognouit ſtatum illorum à ſtatu ſuo, & hoc erat videre eorum beatitudinem.

Secundo, quia Sapient. 5. cap. dicitur de inſipientibus, quando erunt in inferno, quod videntes impij, turbabuntur timore horribili, & dicent, hi ſunt quos aliquando habuimus in deriſum, & in ſimilitudinem improperij, nos inſenſati vitam illorum reputabamus inſaniam, & finẽ ſine honore. ecce nunc quomodo computati ſunt inter filios Dei, & inter Sanctos ſors illorum eſt, & ſequitur, talia dixerunt in inferno hi, qui peccauerunt, ergo exiſtentes in inferno ſciunt gloriam Sanctorum, cum dicant eos computari inter filios Dei.

Tertio, quia hoc rationi conuenit, nam damnati debent habere omnem modum pœnæ, & tamen eſt vnus modus pœnæ, quòd ipſi affligantur in cogitatione ſua, ſcientes gloriam Sanctorum, quam ipſi perdiderunt, & quam leui labore habere potuiſſent, & non habuerunt, & hoc habere non poſſunt, niſi videant gloriam illam, ergo debent videre gloriam Sanctorum.

Quarto, quia hoc volunt auctoritates Sanctorum Auguſt. & Gregor. qui ante diem iudicij dicunt eos videre gloriam Sanctorum.

Quomodo damnati videbunt Sanctorum gloriam. Quæſt. DCXXVIII.

SEd quæritur quomodo vident? Dicendum, quòd viſio eſt intellectiua, ad quam non requiritur ſenſus, neque propinquitas, vt proportio medij, aut lux corporalis, quia non eſt viſio ſenſitiua, & ideo, ſiue ſint damnati ſub terra, ſiue ſuper terram, non magis impediuntur vno modo, quam alio videre gloriam Sanctorum.

Sed dicetur quomodo poſſunt damnati iſtam gloriam videre? Aliqui dicunt, quòd vident eam ex reuelatione, Deo illuſtrante eos, vt illam agnoſcant ad hoc, quod magis inde torqueantur.

Sed forte non eſt ſatis conueniens, vt dicatur, quòd damnati continuam reuelationem habeant à Deo, quia hoc eſt ſupra naturam, & circa damnatos non eſt veriſimile talia fieri.

Aliter dicendum, quòd damnati hoc ſcient naturali cognitione, nam ſi ponerentur ſcire gloriam Sanctorum, ideſt, quòd viderent, quæ eſſet gloria illorum, & quanta, neceſſe erat poni reuelationem fieri damnatis, & quodam modo beatificari eos, & hoc non ſcient, ſed ſcient beatorum gloriam in quodam cõfuſo, & generali.

De primo patet, quia gloria Sanctorum conſiſtit in viſione Dei, nemo autem poteſt ſcire, quæ viſio Dei ſit illa, aut quanta, niſi qui æqualiter Deum videat, aut perfectius, ſicut non poteſt aliquis ſcire quanta ſit alterius ſa-

F pientia determinatè, niſi tanta nouerit, quanta ille. Si autem aliquis velit ſcire quanta fuit ſapientia Salomonis vel Ariſtot. ſi non nouerit ea, quæ nouit Salomon, vel Ariſtoteles, neſciet determinate quanta fuerit huius, vel illius ſapientia, ſed in confuſo ſciet, quòd fuit magna ſapientia, qui autem nullum gradum ſapientiæ obtinet, nullo modo poterit ſcire, quam ſapiens fuit Ariſtot. neque etiam in confuſo, cum non apprehendat rationem ſapientiæ, ita cum gloria Sanctorum conſiſtat in viſione Dei, & nullus damnatorum videat Deum, nullus ſciet quantum eſt beatus aliquis, immo, & neſciet aliquid de beatitudine, ideſt quid ſit eſſe beatum, quia nullo modo communicant aliquo gradu beatitudinis, ideſt viſionis, nam neque ipſi vident Deum, neque ſciunt quid ſit videre Deum, ſcilicet per eſſentiam cognoſcere, ideo nul-

G lus damnatorum ſciet aliquid determinate de gloria Sanctorum.

Sed dicendum, quòd habebunt damnati cognitionem confuſam quandam de gloria beatorum, ideſt ſciẽt eos eſſe in quodam bono ineffabili, ſed neſcient quale illud ſit, quia nichil experti ſunt de illo, ſicut nos cognoſcimus nunc gloriam Sanctorum, nam conditionem illius gloriæ, aut delectationis neſcimus, quia nichil de illa experti ſumus, ſed ſcimus, quod bonum Sanctorum eſt tale, quo non poteſt maius eſſe, aut cogitari.

Ratio autem huius cognitionis prouenit pro tanto, quia damnati cognoſcunt beatos, nam damnati ſunt nũc animæ ſeparatæ, & beati etiam ſunt animæ ſeparatæ, & vna anima ſeparata cognoſcit aliam, cum etiam cognoſcat quamlibet ſubſtantiam ſeparatam, vt oſtẽſum eſt ſu-

H pra, & eſt iſta cognitio naturalis, & tamen quicunque cognoſcit ſubſtantiam alicuius rei actu exiſtentis, & vt actu exiſtit, neceſſe eſt, vt cognoſcat aliquid de conditione eius, ideo cum quilibet damnatus cognoſcat quamlibet animam, quæ eſt beata, neceſſe eſt, vt cognoſcat aliquid de modo eſſendi eius, nam ſciet vbi ſit, & quòd ille locus nõ eſt talis qualis locus inferorum, quia non eſt ibi ignis punitiuus, neque aliquid aliud, & ſciet poſitos eſſe beatos ibi ad gaudium magnum percipiendum, ideo ex hoc concipient damnati quoddam bonum eſſe ineffabile bonum beatorum, licet neſciant quale illud ſit, & hoc ſufficit eis ad magnam afflictionem, dari autem eis vlteriorem cognitionem de bono beatorum non expedit, quia non poterat fieri ſine quadam participatione beatitudinis in dãnatis, cum cognitio non poſſit fieri ſine ſimilitudine qua-

I dam, ideo ad cognoſcendam illam gloriam, & quanta ſit neceſſe erat tantum de gloria habere, & tunc eſſet cognitio per aſſimilationem vniuocam, aut eleuari intellectũ eorum per aliquid excellentius repreſentatiuum ad illam gloriam cognoſcendam, ſicut intellectus cognoſcit ea, quæ ſenſus, non quidem vniuoce, ideſt per ſpeciem talem per qualem ſenſus, & facta tali paſſione qualis fit in ſenſu, ſed per excellentius repreſentatiuum, ideſt per ſpeciem immaterialem, & tunc eſſet excellentior cognitio damnatorum, quam beatorum, quod eſt inconueniẽs, ideo non poſſunt damnati, neque etiam dæmones ſcire determinate gloriam beatorum, ſed ſolum in confuſo, i. quod ſunt in quodam bono ſtatu inæſtimabili.

K *Quomodo verum ſit, quod poſt iudicium damnati non cognoſcent gloriam beatorum. Quæſt. DCXXIX.*

SEd conſiderandum circa quod dicitur, ſ. quod poſt iudicium non cognoſcent damnati gloriam beatorum, an ſit verum, & quomodo.

Dicendum quantum ad hoc non eſt tanta certitudo quantum ad hoc, quod ante iudicium cognoſcant damnati gloriam beatorum, nam quod damnati ſimpliciter nouerint gloriam beatorum conſtat ex ſacra Scriptura, vt dictum eſt, quod vero iſtud ſit ante iudicium, & non poſt iudicium, ex nullo loco Scripturæ hoc habetur, neque videtur aliqua ratio ſuadere hoc, ſed ex ſola poſitione Auguſtin. quem Gregorius poſtea ſecutus eſt, nam videbatur Auguſtino inconueniens, quod damnati viderent gloriam beatorum,

& quia arguebatur contra eum de diuite, cui in tormen-
tis poſitus vidit Lazarum, & Abraham, &c. dicit, quòd
hoc fuit ante diem iudicij, ſed poſt diem iudicij impij
nullam lucem Dei videbunt cui confiteantur. Si autem
hoc non diceret aſſeremus, quòd damnati gloriam San-
ctorum viderent ſemper. & non videretur eſſe aliquod
inconueniens, immo dicunt aliqui, quòd potius debent
damnati poſt iudicium videre gloriam beatorum, quam
ante iudicium.

Primo patet, quia cum viſio iſta non ſit per reuelatio-
nem, ſed naturalis, cognitio manebit ſemper tam ante iu
dicium, quam poſtea, non enim erit minus virtus intelli
gendi damnatorum poſt iudicium, quam prius.

Secundo, quia cum damnati cognouerint ante iudiciũ
gloriam beatorum, ſi poſtea non cognoſcunt, videtur, ꝙ
obliti ſunt notitiæ huius, ſed obliuio non poteſt eſſe in
damnatis, vt oſtenſum eſt ſupra, ergo manebit ſemper il-
la prior cognitio.

Tertio, quia potius videbitur, quod tunc cognoſcere
poſſint, nam ante iudicium damnati non videbunt bea-
tos oculo corporali, ſed ſolum intellectiuo, poſt iudiciũ
autem cognoſcent eos etiam ſenſitiue, nam in die iudicij
congregabuntur coram Chriſto omnes gẽtes, boni a dex-
tris, mali a ſiniſtris, & ſic iudicabuntur, & videbunt ibi
damnati omnes beatos, & ſtatum eorum, quantum ad
gloriam corporis, ideſt, claritatem, & quomodo quidam
erunt eleuati pluſquam alij, & magis adhærentes Chri-
ſto, & licet deſinat illa viſio recedentibus vtriſque de loco
iudicij, manebit tamen in damnatis quædam notitia ex
illa viſione, & ſic potius cognoſcere poterunt beatos cum
acceſſerit etiam viſio ſenſitiua, quam prius cum ſolam
notitiam intellectiuam haberent.

Quarto, quia cauſa videndi gloriam beatorum non ceſ
ſabit poſt iudicium, nam iſta viſio fit ad hoc, quod tor-
queantur magis damnati, videntes gloriam, quam per-
diderunt, & tamen poſt iudicium debent habere etiam
omne genus pœnæ; ergo tunc videbunt gloriam bea-
torum.

Motiuum autem Auguſtini ad dicendum, quòd dam-
nati poſt iudicium non videbunt gloriam beatorum eſt,
quia dicit, quòd damnati poſt iudicium in profundiori-
bus tenebris poſiti erunt, ſed profundiores tenebræ ſunt,
quæ in loco inferiori ſunt, ideo videtur ſenſus, quòd poſt
iudicium detrudentur damnati in loca inferiora terræ, in
quibus non erant prius, & ideo tunc nichil videre pote-
runt de gloria beatorum.

Sed hoc non ſtat, quia non poteſt videri gloria beato-
rum corporaliter, vt oſtenſum eſt ſupra, ideo habitudo lo
ci non impedit.

Secundo, quia non eſt verum, quòd damnati poſt iu-
dicium abſcondantur in locis profundioribus, ſed eadem
loca erunt, in quibus prius manebant, & tunc erunt.

Tertio, quia non dixit Auguſtinus in profundioribus
locis, ſed tenebris, accipitur autem tenebra ſpiritualiter,
prout dicimus tenebram ignorantiæ, quæ eſt tenebra in-
tellectus, poſſunt autem eſſe in profundioribus tenebris,
ideſt, maiori ignorantia, & ita aliquid prius intelligebãt,
quod poſtea forte non intelligent.

*Quomodo continget, quòd damnati non ſint viſuri
poſt iudicium gloriam beatorum.
Quæſt. DCXXX.*

NVnc autem eſt dicendum quomodo poſſit eſſe. ꝙ
poſt iudicium non videant damnati gloriam bea-
torum.

Dicendum, quòd poteſt vno modo fieri ſi aliqualiter
viſio illa prouenit ex reuelatione, vel Deo adiuuante ſpe-
cialiter intellectum eorum, vt poſſint intelligere beatorũ
ſtatum aliqualiter non participando de eorum beatitudi-
ne, & tunc poſt iudicium Deus ceſſaret forte ab illa ali-
quali illuminatione, vel adiutorio intellectus eorum, &
ſic non poſſent illam gloriam Sanctorum, quam prius
ſaltem exiliter intelligebant, tunc intelligere, & iſte mo-
dus videtur aliqualiter conuenire verbis Auguſtini, quia
dicit, quòd erunt poſt iudicium in profundioribus tene-
A bris, ſcilicet ignorantiæ conſtituti, quaſi deſerti a Deo,
cum dicitur nullam Dei lucem videbunt, ſcilicet non erit
tunc aliqua reuelatio, vel adiutorium diuinum ad intelli
gendum, ſicut prius, ideo minus intelligent, ſed quia non
poſuimus fieri aliquam reuelationem damnatis, quæ cõ-
tinue maneret, forte iſte modus minus cõuenit, ſed ſiquis
illum aſtruat, non erit conueniens, cum non communi-
cetur ex hoc damnatis aliqua portio beatitudinis per ta-
lem reuelationem.

Secundo modo poteſt hoc fieri per hoc, quòd damnati
efficiantur minus intelligentes, quam prius. & hoc per ac
cidens, ſcilicet, ex conditione rei intelligibilis, nam (vt di
ctum eſt) quęlibet anima ſeparata cognoſcit omnes intel-
ligentias. Et quia damnati ante iudicium ſunt animæ ſe-
paratę, & beati etiam, cognoſcunt naturaliter damnati
B omnes beatos, & quia cognita re non poteſt ignorari om-
nino cognitio eius, ſed aliquid de illa cognoſcetur, neceſſe
eſt, quòd cognoſcant damnati ſaltem in generali, & con-
fuſo aliquid de conditione beatitudinis beatorum, poſt
iudicium autem damnati non erunt animæ ſeparatę, ſed
homines reſumptis corporibus, ideo forte non manebit
eis cognitio ſubſtantiarum ſeparatarum, quam habebant
cum eſſent animæ ſeparatæ, & tunc non eſſet inconue-
niens, quòd ignorarent aliqua, quæ prius ſciuerant. Sed
iſtud non concedimus, quia damnati poſt iudicium co-
gnoſcent ſubſtantias ſeparatas, nam dęmones cognoſcẽt,
quæ ſunt ſubſtantiæ ſeparatæ, quòd ſi non cognoſcerent,
minueretur aliquid de ipſorum pęna, quia odioſi valde
ſunt eis, cum illi impulerint eos, vt venirent in hunc lo-
cum tormentorum. Etiam quia in damnatis nichil erit,
C quod impediat influxum ſpecierum a ſubſtantijs ſuperio
ribus recipi, nam licet nunc impediat aliquid, ſcilicet cõ-
ditio corporis corruptibilis, & deditio totaliter ſenſibus,
tunc autem non erit corpus corruptibile, ideo non impe-
diet recipi in animabus damnatorum, ſed per illum in-
fluxum ſpecierum cognoſcuntur ſubſtantiæ ſeparatæ, er-
go damnati reſumptis corporibus, adhuc cognoſcẽt ſub-
ſtantias ſeparatas, & ideo ex iſta parte non deerit cogni-
tio. Sed dicendum, quòd poterit deeſſe, quia non cogno
ſcent damnati beatos, ſicut prius, ideo neque eorum ſta-
tum, nam prius erant beati ſubſtantiæ ſeparatæ, & cogno
ſcebantur naturaliter a damnatis, tunc autem non erunt
ſubſtantię ſeparatæ, ſed homines, ideo non poterunt co-
gnoſci ab eis illo modo, nam animæ damnatorum non
cognoſcunt omnes homines, qui ſunt hic, & ideo, neque
D cognoſcent illos, qui erunt in vita ęterna: manet autem
alius modus cognoſcendi eos, ſcilicet ſenſitiuè, & iſtum
non habebunt, quia non poterunt videre beatos corpora-
liter, & ſic non manebit illis modus cognoſcendi beatos,
& tamen nunc damnati cognoſcunt ſtatum beatorum in
generali, eo quòd cognoſcunt ipſos beatos, neque cogno-
ſcent ſtatum beatorum.

Tertio modo poteſt hoc accidere ex conditione pęna-
rum, ſcilicet, quòd poſt iudiciũ erunt damnati magis im-
merſi in pęnis, quam ante iudicium, & ex hoc non pote-
runt cogitare de quibuſdam, quæ prius cogitabant, nam
nobis iſtud accidit, de damnatis etiam veriſimile eſt, quia
maiores pœnæ eorum erunt poſt iudicium, quando tam
in corpore, quàm anima patientur.

E *Reſponſio Ad 1. ratio. opinionis tertij dubij, quæ poſita
fuit q. 629. Quæſt. DCXXXI.*

NVnc reſpondendum eſt ad ea, quæ obijciebantur, ꝙ
maneret eadem cognitio poſt iudiciũ de gloria dam
natorum, quia vt primo dicimr erat cognitio naturalis, &
dicendũ, quòd (vt aliqui volunt) erat aliqualiter ex adiu-
torio ſpeciali Dei, & ideo quantum ad illud ceſſabit. Sed
etiam ſi non teneatur iſtud, ſed ſecundum, mutatur mo-
dus cognoſcendi ſubſtantiarum ſeparatarum per accidẽs
inquantum beati non ſunt ſubſtantiæ ſeparatæ, quæ poſ-
ſint cognoſci, ſicut prius. Vel iuxta tertium modum po-
teſt dici, quòd cognitio naturalis interdum impeditur,
ſicut in abſorptis per pęnam, vt dictum eſt.

Ad ſecundum dicendum, quòd non accidit obliuio
damnatis directe, ſed ceſſat illud, quod adiuuabat ad co-
gnitio-

gnitionem, ideſt, Deus iuxta primum modum, vel non manet penitus idem cognoſcibile, ideo ceſſat cognitio iuxta ſecundum modum, vel iuxta tertium dicetur, quod nõ ſit obliuio, ſed impeditio cognitionis per immerſionem in pęnis.

Ad tertium dicendum, quòd ſi maneret ſemper illa viſiua cognitio eſſet cauſa amplioris notitiæ de beatis, ſed mutata fuit notitia præcedens per accidens, ſcilicet, quia beati non ſunt ſubſtantiæ ſeparatæ, ſicut prius, & ideo nõ tantum contulit iſta viſio per ſe, quantum per accidens abſtulit, inquantum ceſſauerunt beao eſſe ſubſtantiæ ſeparatæ. Vel poteſt dici, quòd licet per ſe adiuuet viſio illa, tamen per accidens ex immerſione in pęnis efficitur minor cognitio.

Ad quartum dicendum, quòd manet eadem cauſa habendi cognitionem quandam de gloria beatorum, & ita habent illam quantum ſufficit ad hoc, quod torqueantur, non quidem habent illam per modum actualis cognitionis, ſed per modum memoriæ recordabuntur gloriæ beatorum, quam ante iudicium, vel in iudicio viderunt, & dolebunt, ſicut prius, licet iſta memoria gloriæ non erit cognitio gloriæ talis, qualis prius, ſicut ſiquis recordetur, ſe olim habuiſſe ſcientiam geometricam, & nunc oblitum eſſe, nam non cognoſcit id, quod prius, ſed ſcit ſe ſciuiſſe, quod prius ſciuerat, ita & tunc damnati recordabuntur poſt iudicium ſe habuiſſe prius quandam cognitionem de gloria beatorum, quam nunc habebunt, & tamen hoc erit eis cauſa mæroris, quia aliqualiter ſciẽt beatos eſſe in gloria, quia iſta memoria non ſinit adhuc perdi totaliter illam cognitionem, ſicut ſiquis recordatur ſe ſciuiſſe quondam geometriam, ſcit ſaltem nunc, quòd geometria aliquid ſit, & ſit, & tamen neſcit concluſiones eius, & inſuper damnati dolebunt magis de hoc, quod tunc non permittentur cognoſcere gloriam beatorum, quam prius aliquo modo nouerant, & ſicut videre gloriam illam erat damnatis magna pęna ex inuidia, quam habent ad beatos, ita priuari viſione illa, vel cognitione poſtquam cognouerant, eſt maior pęna, quia per hoc vident ſe iudicari eſſe indignos illa cognitione, quæ prius eis permittebatur, & hoc erit eis grauior pęna, quam videre gloriam beatorum, & inuidere.

Ad rationes factas ſupra eſt nunc reſpondendum, ad primam cum dicebatur, quod non videant damnati gloriam beatorum, quia magis diſtat ab eis gloria beatorũ, quàm ea, quæ in hoc mundo aguntur.

Dicendum, quòd vt quidam putant permittuntur dãnati ſcire gloriam beatorum, non autem ea, quæ aguntur hic apud nos, licet magis diſtet ab eis gloria beatorum, quia gloria beatorum viſa affligit eos, ea vero, quæ apud nos ſunt cognita non affligunt eos, quia de his, quæ apud nos ſunt, non multum habent damnati vnde inuideant, ſed de his, quæ apud beatos ſunt habent, vnde multum illis inuideant, & doleant, ideo illa eis manifeſtantur, hęc autem non, licet ſi aliqua hic ſunt, quæ cognita affligant eos, etiam iſta eis oſtenduntur ad eorum pęnam.

Aliter poteſt dici, quòd non eſt verum, quòd ea, quæ hic ſunt apud nos, minus diſtent a damnatis, quam ea, quæ apud beatos ſunt.

Et ratio eſt, quia beatos cognoſcunt damnati naturaliter quandiu ſunt animæ ſeparatæ, quia ſunt ſubſtantiæ ſeparatæ, & vna ſubſtantia ſeparata nouit alteram, vel anima ſeparata quamlibet ſubſtantiam ſeparatam, & quia non poteſt cognoſci ſubſtantia aliqua, quin aliquo modo cognoſcatur conditio eius, neceſſe eſt, quod cum animę damnatorum nouerint beatos, qui ſunt animę ſeparatę, nouerint etiam gloriam eorum ſaltem in generali, vt dictum eſt ſupra: res autem particulares, quæ ſunt, non poſſunt cognoſcere naturaliter determinatè, quia cognoſcunt per ſpecies vniuerſales, & virtus animę ſeparatę non eſt proportionata illis ſpeciebus, ita vt ex illis ſic vniuerſalibus poſſit ſe determinare ad particularia, vnde regulariter ad nulla particularia ſe determinat, ſed omnia cognoſcit confuſe, niſi dupliciter ſe ad quędam determinauerit, vt dictum eſt ſupra, ideo naturaliter eſt elongata quęlibet anima damnata a cognitione horum, quæ apud nos aguntur, quam a cognitione glorię beatorum; hæc reſponſio procedit ſuppoſito, quod cognitio gloriæ beatorum cognoſcatur naturaliter a damnatis, pręcedẽs autem procedit ſuppoſito, quod cognitio glorię beatorũ ſit aliqualiter damnatis ex reuelatione, vel diuino adiutorio.

Ad ſecundum dicendum, quod id, quod conceditur Sãctis hic manentibus ex magno munere, nõn conceditur damnatis, & cum dicitur, quod Paulo conceſſum eſt, dicendum, quod Paulo conceſſum eſt, quia datum eſt ei ſupernaturaliter, quod cognoſceret id, quod nemo poterat cognoſcere, niſi ſupernaturaliter dum viueret, damnatis autem non conceditur aliquid ſupernaturale, ſed naturale eſt eis cognoſcere beatos, & eorum beatitudinem, ſicut dictum eſt, ideo non eſt argumentum. Aliter poteſt dici, quod dato, quod damnatis cõcederetur ex aliquo ſpeciali munere, ſcilicet reuelatione cognoſcere beatorum gloriam, vel ex adiutorio diuino, nõ erit idem, quod de Paulo, quia Paulo datum eſt cognoſcere gloriam beatorum vniuoce, ſcilicet experiendo eam, videndo eſſentiam diuinam, & habendo ſimilitudinem gloriæ in quodam gradu, & ſi illa maneret, eſſet Paulus ſimpliciter beatus, & hoc non poteſt alicui dari in hac vita, niſi ex magno dono immo ex maximo, quia non creditur alicui datum, niſi Paulo, & alij addunt Moyſem, tale non conceditur damnatis, quia efficeret eos beatos, ſed ſolum datur eis quędã cognitio vniuerſalis, & confuſa ſine aliqua experientia, ideſt, ſciunt, quòd beati ſunt in quodam ſtatu excellenti, ſed neſciunt determinate quis ſit ille ſtatus, & iſta notitia ſufficit ad hoc, quòd damnati doleant nimis ex inuidia, & tamen nõ communicatur eis aliquis gradus perfectionis, neque experientia beatitudinis, quia illa eſt cognitio per experientiam, & eſt ibi quædam ſimilitudo vniuocationis.

An beati in patria exiſtentes videbunt pœnas damnatorum, & quomodo, vel qua cognitione.
Quæſt. DCXXXII.

QVæritur an beati, qui erunt in patria videbunt pęnas damnatorum. Aliqui dicunt, quod non: quia maior eſt diſtantia beatorum a damnatis, quã a viatoribus, ſed beati non vident ea, quæ fiunt apud viatores, ideſt, apud nos, quia dicitur Iſa. 63. ſuper illo verbo Abraham neſciuit nos, dicit glo. neſciunt mortui etiam Sancti quid faciant viui etiam eorum filij, ergo multominus vident pœnam damnatorum.

Secundo, quia perfectio viſionis dependet a perfectione viſibilis, vnde dicit Ariſt. 10. Ethicorum, quòd perfectiſſima ſenſus operatio eſt ſenſus optime diſpoſiti ad pulcherrimum ſub ſenſu iacentium, ergo a contrario ſenſu turpitudo viſibilis redundat in viſionis imperfectionem, ſed nulla turpitudo eſt in beatis, ergo non videbunt miſerias damnatorum, in quibus eſt ſumma turpitudo.

Tertio, quia ſi beati viderent pœnas iſtas, ratio cognoſcendi hæc, eſſet eſſentia diuina, vel proprietas perſonalis, non eſſentia, quia illa eſt indiſtincta ad omnes creaturas, neque etiam proprietas, aut perſonalis notio, quia tunc ratio cognoſcendi nõ eſſet communis Trinitati, vel tribus perſonis, neque reſpectus ad extra poteſt eſſe ratio huius cognitionis.

Quarto, quia nichil videtur a creatura in Deo, niſi habeat in Deo ideam; ſed priuatio eſt pęna damnatorum, & malum quoddam, & hæc non habent ideam in Deo, ergo non potuerunt beati in Deo cognoſcere aliquid horum.

Dicendum, quòd beati videbunt pęnas damnatorum, quia dicitur Iſa. vlt. c. egredientur, & videbunt cadauera virorum, qui præuaricati ſunt in me, & glo. dicit, quod iſti erunt electi, qui videbunt pęnas damnatorum, qui præuaricati ſunt contra Deum, nam pro hoc datur eis illa pęna. Etiam apparet, quod de hoc intelligatur, quia dicitur ibi, vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur, & iſta eſt pęna damnatorum, quia nulla alia pęna eſt, quæ non finiatur, niſi pęna illorum.

Secundo patet, quia hoc tenet Auguſtinus, & Greg. & hoc Magiſter oſtendit 4. Senten. diſt. vlt. & hæc eſt com-

munis

munis poſitio. Tertio, quia a beatis nichil debet ſubtrahi,
quod ad perfectionem beatitudinis pertineat, vnũquod-
que autem magis cognoſcitur ex comparatione contra-
rij, quia illa iuxta ſe poſita clarius apparent qualia ſint, vt
ergo beati magis cognoſcant beatitudinem ſuam, & de
ea Deo gratias vberiores reddant, conceditur eis, quod
pęnas damnatorum cognoſcant. Sed nunc dubiũ eſt quo
modo cognoſcant, aut videant pęnas damnatorum.

Dicendum autem, quòd non poſſunt videre ſenſitiuè,
& patet, quia aut ante iudicium, aut poſt iudicium, nõ an-
te iudicium, quia tũc beati ſunt ſolæ animæ ſeparatæ, quę
non habent organa, nec potẽtiam ſenſitiuam, ideo nichil
videre poſſunt.

Secundo, quia ad videndum pęnas damnatorum opor
tet videre damnatos, ſed damnati ante diem iudicij vi-
deri non poſſunt, quia ſunt animæ ſeparatæ, ergo non po
terunt eos videre beati etiam ſi habentes eſſent potentiã
viſiuam.

Tertio, quia pęnę damnatorum ſunt ſub terra, beati au
tem ſunt in cęlo empyreo, ideo non poſſent videri etiam
ſi tam beati, quàm damnati eſſent corporei, cum terra
interpoſita ſit, quæ non eſt locus tranſitus ſpecierum. Si
autem ſit poſt diem iudicij, etiam videri non poteſt pęna
damnatorum, quia pęna damnatorum conſiſtit in priua-
tione, ſed priuatio non poteſt videri, ergo non videbitur
a beatis.

Secundo, quia beati ſunt in cęlo decimo, & damnati in
abyſſo, tanta autem diſtantia non permittit aliquid vide-
ri, quia non poterit aliquid exiſtens ſuper terram ad par-
uitatem hominis venire vſque ad cęlum decimum, quod
non veniat ſub tam acuto angulo pyramidis, quod nullo
modo mouere poſſit, etiam quia magna diſtantia a prin-
cipio a quo effluit ſpecies, facit deficere vim ſpeciei, ita vt
iam mouere non poſſit.

Tertio, quia terra interpoſita eſt, & illa non permittit
tranſire ſpeciem aliquam, ideo etiã ſi beati propinqui eſ-
ſent, & haberent potentiam viſiuam multo plus glorifi-
catam, non poſſent aliquid videre, quia impoſſibile eſt vi
deri aliquid ſine ſpecie viſibili, ſed non poteſt aliqua ſpe-
cies multiplicari, niſi per medium diaphanum quale nõ
eſt terra, ergo non poterunt vllo tempore videri damna-
ti a beatis, quando fuerint in inferno.

Dicendum ergo, quòd iſta cognitio eſt intellectiua,
quam etiam viſionem vocamus. Sed tunc beatis compe-
tit duplex cognitio, ſcilicet naturalis, & in verbo eſt du-
bium qua cognitione illud cognoſcatur.

Eſt dicendum, quod non cognoſcent beati pęnas dam-
natorum cognitione intellectiua naturali, ratio eſt, quia
cognitio iſta, aut erit in beatis ante iudicium, aut poſtea,
non prius, quia tunc ſunt beati ſolæ animæ ſeparatæ, &
cognitio eorum naturalis eſt per ſpeciem, quę repręſentat
res in proprio genere, & iſta eſt influxa a ſuperiorib. ſub-
ſtantijs, & quia eſt naturalis conuenit omnibus anima-
bus damnatorum, & beatorum, & quia ſunt naturaliter
ſubſtantiæ intelligentes infimæ in gradu intellectualita-
tis, accipiunt ab angelis bonis, vel malis, qui ſunt ſuperio-
res, ſpecies influxas per quas intelligunt, & quia ſunt ſpe-
cies iſtæ vniuerſales, & virtus intellectiua animæ eſt par-
ua, non ſufficit ad ſe determinãdum ad omnia indiuidua
ex illa ſpecie vniuerſali, ſed ad quædam ſe determinat du
pliciter, vt dictum eſt ſupra, cum ergo indiuidua, quæ ſub
ſpeciebus ſunt nõ cognoſcant, id eſt, omnes homines par-
ticulares, multo minus cognoſcent accidentia illorum, i.
an bene, vel male ſe habeant, & in quo gradu boni, & ma
li, & hoc eſt ſcire pęnas, ergo neſcient pęnas damnatorum
naturali cognitione.

Secundo, quia in cognitione naturali non ſunt maiores
beati, quam damnati, quia cum naturalis ſit, communis
eſt eis, & ab eodem recipiunt, id eſt ab angelis bonis, &
malis, & vtrique recipiunt ſpecies vniuerſales; non eſt er-
go aliqua differentia, niſi quantum ad maioritatem virtu
tis intellectiuæ, quia cuius fuerit maior virtus intellecti-
ua, erit altior, & abundantior intellectio, & magis deter-
minata, & ita cum tam animæ ſeparatæ, quam angeli ha
beant ſpecies vniuerſales, angeli intelligunt determinate
per ſpecies illas vniuerſales, animæ autem non intelligũt,

A niſi cõfuſe, ſed aliquæ aiæ damnatæ ſunt maioris virtutis
intellectiuæ naturaliter, quã beatæ animæ, ergo quantum
ad cognitionem naturalem, quę eſt per ſpecies influxas ab
angelis magis intelligent damnati, quam beati, & tamen
damnati non cognoſcunt cognitione naturali gloriam
beatorum, niſi multum confuſe. ergo neque beati cogno-
ſcent pœnas damnatorum cognitione naturali, niſi mul-
tum confuſe, talis autem notitia nõ competit beatis, quia
eſt deficiens, & omnis defectus eſt malum quoddam, er-
go ante iudicium non cognoſcent damnatorum pœnas
beati cognitione naturali.

Neque etiam poſt iudicium per cognitionem naturalẽ
poterunt beati cognoſcere pęnas damnatorum, quia tunc
cognitio naturalis poteſt dupliciter accipi, vna quæ eſt ſe-
cundum ſenſum, id eſt, qua intellectus accipit a ſenſu, &
B ſenſus a re, alia eſt intellectus qua accipit ab intelligẽtijs;
quantum ad primam patet, quòd erit tunc naturalis, quia
erunt tunc corpora reſumpta poſt reſurrectionem, & acci
piet ſenſus a rebus, & eſt naturale homini, quòd accipiat
per ſenſum cognoſcibilia, quæ poſtea intellectus intelli-
gat, ſed hoc modo non poterunt beati cognoſcere pęnas
damnatorum, quia videri illæ non poſſunt, vt oſtenſum
eſt ſupra, ideo per viſum non cognoſcentur ad hoc, quòd
poſtea intelligantur.

Non etiam per alium modum, quia licet verum ſit, quòd
reſumptis corporibus maneat influxus intelligentiarum
in animas, cum corpora potiſſime beatorum non impe-
diant hunc influxum, non tamen erunt vires animæ ma-
iores ad cognoſcendum per ſpecies influxas naturaliter,
quam cũ erat anima ſeparata, quod vires animæ in ſeip-
C ſis non creſcunt, nec minuuntur, ſed potius per animam
vnitam ad corpus impediri poteſt aliqualiter potius, quam
adiuuari receptio illius influxus, quia nunc propterea nõ
recipimus ab intelligentijs, quia immerſio animæ in cor-
pore, & conuerſio ad ſenſus tollit illam receptionem, er-
go ſaltem non intelliget efficacius poſt iudicium beatus
aliquis quãtum ad cognitionem naturalem, quam prius,
ſed ante iudicium (vt oſtenſum eſt) non poſſunt beati co-
gnoſcere naturaliter pęnas damnatorum, ergo neque poſt
iudicium.

Dicendum ergo, quòd erit cognitio iſta in verbo, quili
bet enim beatus habet cognitionem in verbo. Eſt autem
iſta perfectiſſima cognitio, qua Deus ſufficienter omnia
repræſentat, & cum ſit medium cognoſcendi excellentiſ-
ſimum, eſt cognitio excellentiſſima, & certiſſima; & di-
cendum, quod quælibet pœna cuiuſlibet damnati, & ſi-
D mul pœnæ omnium damnatorum cognoſcuntur in Deo,
& diſtinctè, nam cognitio indiſtincta eſt imperfecta, ſed
cognitio in Deo, quæ eſt beatifica non poteſt eſſe imperfe
cta, ergo non erit indiſtincta. Et ratio eſt, quia non eſt de
cognitione in verbo, ſicut in cognitione per ſpecies influ-
xas ab intelligentijs, nam ſpecies influxæ ab intelligen-
tijs ſunt vniuerſales, & quanto eſt ſuperior intelligentia,
tanto eſt ſpecies vniuerſalior, & tunc qua commenſura-
tur ſpecies virtuti intellectus, quanto eſt intellectus ma-
ior, tanto magis diſtincte intelligit ex illis ſpeciebus vni-
uerſalibus ſe determinando ad ſingularia. Et quia intelle-
ctus humanus eſt minimus, intelligit imperfecte, & vni-
uerſaliter per ſpecies illas, & ideo cognitio naturalis ani-
marum ſeparatarum eſt debilis, & imperfecta: ſecus au-
tem eſt de cognitione in verbo, quæ eſt beatifica, nam re-
E præſentatiuum eſt ibi eſſentia diuina, & illud eſt de ſe de-
terminatiuum ad ſingula repræſentabilia, non per plura-
litatem formarum actualium velut ſpecierum, quas rea-
liter contineat eſſentia diuina in ſe, ſicut intellectus habet
actualiter multas ſpecies, quia in eſſentia diuina non ſunt
plures res abſolutæ, ſed ipſa eſſentia vna exiſtens per pleni-
tudinem, & illuminationem ſuæ virtutis eſt repræſenta-
tiua determinate omnium rerum, quia quandocunque
aliqua cauſa actiua eſt illimitata ad plures effectus, ex vir
tute ſua actiua, & perfectione, eſt determinata ex ſe ad
quodcunque illorum determinatione excludente contra-
dictoria, id eſt, non eſt indifferens ad producẽdum quod-
cunque illorum æqualiter, ſicut virtus actiua Solis nõ eſt
indifferens ad producendum quemcunque vermem, vel
non producendum, ratio huius eſt, quia ſi illa virtus acti-
ua eſſet,

na eſſet, reſpectu huius virtutis tantum tolleret illimitationem huius virtutis reſpectu alterius effectus, & ſic non eſſet cauſa illimitata, ſicut ponebatur, vt patet per exemplum de Sole: ſed eſſentia diuina eſt huiuſmodi cauſa illimitata, ergo ex ſe ſine aliquo reſpectu eſt cauſa determinata, & ratio videndi omnia, ſi enim aliqua eſſentia eſt ratio cognoſcendi, nichil tollitur ab illa inquãtum eſt determinatiua cognitionis in reb. & ſic cũ ſit ratio cognoſcendi iſtius & illius, & cuiuſcunque alterius, ſic eſt ratio cognoſcendi illimitata cuiuſcunque cognoſcibilis, & tunc ratione ſuæ perfectionis actiuæ eſt determinata ex ſe ad quodcunque illorum determinatione excludente cõtradictoria & ita damnatorum pœnas poſſunt beati per eſſentiam diuinam determinate cognoſcere, ſicut per propriã rationem cognoſcendi, & videndi.

An beatus videns ex Dei reuelatione pœnas alicuius de nouo damnati videat illas per nouam aliam viſionem, vel per præcedentem.
Quæſt. DCXXXIII.

SEd pone, quòd beatus cognoſcit nunc pœnas damnatorum aliquorũ, & reuelat Deus poſt hoc pœnas aliorum, vel forte efficitur aliquis de nouo damnatus, & cognoſcit de nouo beatus pœnas illius in Deo, an ſit per aliam nouam viſionem, vel per præcedentem viſionem Dei Aliquis dicet, quòd non poterit eſſe eadem viſio, quia habet beatus cognitionem de obiecto, de quo non habebat, ergo alia eſt viſio.

Dicendum, quòd eſt eadem viſio, quæ prius, & non poteſt eſſe alius actus viſionis, quia ad vnam rẽ vnicus actus videndi eſt, niſi interrumpatur, ſed actus viſionis beatorũ non eſt interruptus, quia nunquam ceſſant actualiter Deũ intueri, quia alioquin ceſſarent aliquando eſſe beati, vel interrumperetur ſua beatitudo, quod abſurdum eſt: manente ergo eodem actu ſemper viſionis ad diuinam eſſentiam in qua cognoſcuntur omnia, licet aliquid in eã incipiat videri, quod prius non videbatur, non eſt noua viſio, quia vel eſſent ſimul duæ viſiones de eadem re, quod eſt impoſſibile, vel præcedens eſſet interrupta, quod falſũ eſt. Eſt ergo eadem viſio, ſed eſt nouus reſpectus attingentiæ, eodem enim actu viſionis, quo videt quis diuinam eſſentiam, videt quodcunque nouiter reuelatum, vel nouiter cognitum in ea ſolo nouo reſpectu adueniente de eo, quod nouiter cognoſcitur. Sicut ſiquis videret lignum, & illud inciperet ſerrari, & ſic videretur eadem viſione vna non interrupta, videret lignum, & ſerrationem, & duas partes ligni cum prius videret vnum tantum lignum.

Cum vero obijcitur, quòd videt aliud obiectum, quod non viderat, ergo non poteſt eſſe eadem viſio, quæ prius.

Dicendum, quod ſi illud obiectum per ſe cognoſceretur, & ſub alia ratione obiectiua, & alia repreſentatiua, poterat eſſe alia viſio, tamẽ cum illud obiectum videatur in repreſentatiuo eodem in quo cętera, & non ſub alia ratione determinata in eo diſtincta realiter ab alijs rationibus vel formis, non eſt alia viſio, ſed eadem, eſt autem reſpectus nouus attingentiæ, vt dictum eſt.

Nunc circa hæc eſt dubium cum cognoſcantur pœnæ damnatorum in Deo, an habeant in eo ideam.

Dicendum, quod ſic, ſed ad hoc notandum, quòd cum idea ſit (vt nunc accipitur) principium cognitiuũ, aliquid, cognoſcitur dupliciter, vt Auguſtin. ait nono libro de Trinitate, capitulo decimo, & Ariſtotel. ſeptimo Metaphyſic. ſcilicet poſitiue, & priuatiue, habitus enim cognoſcitur p ſuam entitatem, priuatio autem cognoſcitur per habitũ, & rurſus dicendum, quòd pęna damnatorum eſt duplex, ſcilicet pęna carentiæ viſionis Dei, & pęna ſenſus, pœna autem carentiæ non habet ideam in Deo, ſicut nec priuatio, quia non entis non eſt idea directe, neque tamen ceſſat, ideo cognoſci, quia rectus eſt iudex ſui, & obliqui, vt dicitur 5. Phyſi. & ita per habitum cognoſcitur habitus, & priuatio, ſed omnium habituum ſunt ideæ in Deo, ideo, & omnes priuationes poterunt cognoſci in Deo per ideas habituum. Alia eſt pęna ſenſus, quę eſt poſitiua, & iſta directe habet ideam in Deo per quam cognoſcatur, & ita apparet, quòd beati pęnas omnium damnatorum cogno-

F ſcere poſſunt in Deo, & diſtincte, quia illud eſt excellens, & diſtinctum repreſentatiuum.

Reſponſio ad primam rationem principalem in diuerſum, in quæſtione principali. ſcilicet 632.
Quæſt. DCXXXIIII.

AD argumenta in contrarium reſpondendum. Ad primum dicendum, quòd illa Glo. intelligitur de Sanctis nondum beatis, ſicut Sancti ante aduentum Chriſti, qui erant in ſinu Abrahæ, nam nondum erant beati, cum non veniſſet Chriſtus, qui redimeret eos, neque poterant videre diuinam eſſentiam, ſine qua non eſt beatitudo, & ideo non eſt inconueniens, quòd tunc multa ignorarent, immo omnia ignorabant præter illa, quæ naturali cogni-

G tione ſciebant, ſicut, & damnati, & ſi qua eis per angelos bonos interdum reuelabantur & de talibus loquitur litera, ſcilicet de Abraham, qui quando locutus eſt Iſaias (què exponit Aug.) erat in lymbo ſanctorum, & ignorabat ea, quæ in populo Iudaico filiorum ſuorum gerebantur, ſed Sancti, qui nunc beati ſunt nichil horum ignorant, quia omnia clare cognoſcunt in eſſentia diuina.

Alio modo poteſt dici, quòd in beatis eſt duplex cognitio, ſcilicet in verbo, & naturalis, quantum ad cognitionẽ naturalem non cognoſcunt pœnas damnatorum, ſicut dictum eſt, nec accidentia, quæ in nobis accidunt, ſed cognitione, quæ eſt in verbo cognoſcunt omnia tam, quæ apud damnatos, quàm quæ apud viuos aguntur, & hæc omnia determinate, vnde Grego. 12. li. Mora. dicit de animabus ſanctis ſentiendum non eſt hoc, quod Iob. dicit, ſiue nobi-

H les fuerint filij eius, ſiue ignobiles neſcient, quia intus habent Deitatem, quia nullo modo credendum eſt, quòd ſit foris aliquid, quod ignorent.

Ad ſecundum dicendum, quòd licet pulchritudo viſibilis faciat ad perfectionem viſionis, tamen turpitudo rei viſibilis viſionem, aut videntem inficere non poteſt, & cauſa eſt, quia non habet tale eſſe ſpecies in anima, ſicut in re, quia in re ſunt formæ materiales, & ſunt ibi materialiter, ideo poſſunt habere turpitudinem ex conditione materiæ, in anima autem ſunt intencionaliter, nam in ſenſu particulari adhuc ſunt intentionaliter ſolum, & non materialiter, & ideo non inficitur oculus ſuſcipiendo ſpecies quarumcunque rerum turpium, quia non fert ſecum cõditiones materiales, ſed immaterialiter, & indiuiſibiliter recipiuntur, quanto magis in intellectu recipiuntur pure

I ſpiritualiter; & ideo non poſſunt aliquo modo inficere, maxime, quia ſpecies rerum contrariarum, quando ſunt in intellectu, non habent contrarietatem, quia contrarietas formarum eſt ſecundum eſſe naturale, non ſecundum eſſe intẽtionale, & ob hoc Deus, qui mũdiſſimus, & incõtaminatus eſt, omnia tam turpia, quã pulchra cognoſcit.

Ad tertium dicendum, quòd ratio videndi, vel cognoſcendi pœnas iſtas non eſt proprietas perſonalis, neque aliquis reſpectus ad extra, ſed eſſentia diuina. Et cũ dicitur, quòd eſt indiſtincta ad omnes creaturas, ideo non deſignabit aliquam earum determinate.

Dicendum, quòd indeterminatio eſt duplex; vna eſt indeterminatio paſſiua, quæ eſt imperfectionis, id eſt res nõ eſt ex ſe determinata, ſed per aliquid aliud actiue determinabitur, ſicut materia eſt indeterminata ad formas, & ge-

K nus ad ſpecies, & potentia ad actus, & illæ ſunt determinationes pertinentes ad imperfectionem, & talis non eſt in Deo. Alia eſt indeterminatio actiua, & dicitur eſſe illimitatio, id eſt quando aliqua virtus actiua non limitatur ad vnum tantum, quin poſſit in alterum, & in alterum, nam illa tunc eſt illimitata, quia non trahitur ad vnum ſolum, & tamen per ſeipſam determinatur ad quodlibet, quod ſub virtute eius continetur, & ſic virtus Dei eſt determinata ratio agendi, & cognoſcendi, licet ſit illimitata.

Ad quartum dicendum, quòd pęna eſt malum, & inquantum malum eſt priuatio, & illa non habet ideam, quia non entis non eſt idea; ſed rurſus pęna aliquid poſitiuum dicit, & quantum ad illud habet ideam, per quam directe cognoſcitur, ſecus de pœna, quæ eſt carentia diuinæ viſionis, quia illa non habet ideam, ſed per ideam ſui habitus cognoſcitur.

An

An beati compatiuntur damnatis.
Quæſt. DCXXXV.

QVæritur cum beati videant pœnas damnatorum, an
compatiantur eis?
Aliqui dicunt, quòd ſic, quia compaſſio ex charitate
naſcitur, ſed in beatis eſt perfectiſſima charitas, ergo ma-
xime compatientur damnatis.
Secundo, quia beati nunquam erunt tam elongati a
paſſione quantum Deus eſt, ſed Deus quodammodo mi-
ſerijs noſtris compatitur, vnde miſericors dicitur, & ſimi
liter Angeli, ergo beati compatientur damnatis.
Dicendum, quòd accipiendo proprie compati, non cō-
patiuntur Beati miſerijs damnatorum, nec etiam amico
B rum viuentium, aut parētum, & cognatorum, qui adhuc
fœlices eſſe poſſunt, licet eorum miſerias clare cognoſcāt,
quia quicunque miſeriæ alicuius compatitur, fit miſeriæ
eius quodam modo particeps, ſed beati non poſſunt eſſe
participes alicuius miſeriæ, ergo beati miſerijs non com-
patiuntur.
Circa hoc, ergo conſiderādum, quod compaſſio poteſt
dupliciter in aliquo inueniri, vno modo per modum paſ
ſionis, alio modo per modum electionis, in beatis autem
non eſt paſſio, niſi conſequens rationis electionem, hoc
modo ex rationis electione miſericordia, vel compaſſio
naſcitur prout aliquis vult malum alterius repelli, vnde,
& in illis, quæ ſecundum rationis iudicium repelli non
volumus, paſſionem talem non habemus. peccatores au-
tem quandiu ſunt in hoc mundo, in tali ſtatu ſunt, quòd
C ſine præiudicio diuinæ iuſtitiæ, & volūtatis poſſunt trāſ-
ferri in beatitudinem a ſtatu miſeriæ, & peccati, & ideo
bonorum virorum electio ad eos compaſſionem habet,
ideſt habet locum ibi compaſſio, tam ſecundum electio-
nem prout Deus, & Angeli, & Beati ei compati dicun-
tur, quam ſecundum paſſionem, quia locum habet iſta
paſſio animi in viuentibus viatoribus, ſed peccatores poſt
mortem non poterunt transferri a ſtatu pœnę ad ſtatum
beatitudinis, ideo non poſſumus ſine præiudicio diuinæ
iuſtitiæ velle illorum mutationem, & ideo, neque ſecun-
dum electionem, neque ſecundum paſſionem compati
eis debemus. De electione patet, quia illa eſſe debet ſecū-
dum rationem, & tamen ratio iudicat nihil agēdum eſſe
contra Dei voluntatem, ſed iuſtitia Dei, & voluntas ſua
recta exigunt, quòd damnati in perpetuum maneant in
pœnis, ergo nullus bonus eligere poteſt, quòd illi liberen-
D tur, & ita non erit ibi compaſſio ſecundum electionem,
vnde neque Deus hoc modo compatietur illis, neque An
geli, nec beati, neque nos compati debemus & quando
compaſſio ſecundum electionem eſt vetita, a fortiori cō-
paſſio ſecūdum paſſionem erit illicita, quia illa debet ſe-
qui electionem.
Secundum autem, quòd hęc eſt differētia, quia Deus,
& Angeli, & Beati aliquando habent compaſſionem ſe-
cundum electionem, & interdum non, compaſſionem au
tem ſecundum paſſionem nunquam poſſunt habere, nos
vero, qui hic manemus vtrunque habere poſſumus, &
debemus interdum habere, interdum autem nullam.
De primo patet, quia Deus Angeli, & Beati compatiū-
tur ſecundum electionem bonis, qui hic patiuntur angu-
ſtias corporales, quia aliàs Deus nunquam liberaret bo-
E nos de his anguſtijs, & Sancti, & Angeli nunquam ora-
rent liberari illos de eis. Etiam compatitur Deus peccato
ribus manentibus hic, qui aliàs nunquam illoſtraret cor-
da eorum, vt reſurgerent a peccato, & Sancti nunquam
orarent pro eis, cum tamen ſępe eorum precibus a pecca-
tis liberentur. Interdum autem non compatiuntur ſecun
dum electionem, vt quando ratio iudicat contrariū, ſicut
circa damnatos, non enim eligunt miſerias eorum tolli,
quia rationi repugnat. Sed compaſſionem per modum
paſſionis habere non poſſunt, quia Deus non poteſt pati
cum ſit impaſſibilis: Angeli autem pati etiam nō poſſunt
ex conditione beatitudinis, ex conditione autem naturæ
aliquid pati poſſunt, ſicut, & dæmones patiuntur: ſed nūc
paſſionem accipimus motum factum in parte ſenſitiua,
quæ eſt pars inferior animæ, ſcilicet in concupiſcibili, vel
A iraſcibili, ſed hęc pars non eſt in Angelis, ideo non poſ-
ſunt ſic compati.
De beatis dicendum, quòd aut quæritur ante diem iu-
dicij, aut poſt, ſi ante cum ſint animæ ſeparatæ non poſ-
ſunt cōpati, quia in anima ſeparata, ſicut non manet pars
ſenſitiua, neque ſenſatio aliqua, ita neque manet pars af-
fectiua, neque affectio aliqua, compaſſionem tamen vo-
camus motum factum in parte affectiua, ideo nō poterit
eſſe in Beatis ante diem iudicij, poſt iudicium vero erit af
fectus, ideſt pars affectiua, quia erunt homines integri in
nullo naturali deficientes. Eſt tamen dicēdum, quod ne-
que tunc habebunt aliquam compaſſionem, non quidem
de damnatis, quia iniuſtum eſſet, neque de viatoribus ēt
amicis, vel cognatis, quia repugnaret hoc beatitudini, nā
paſſio ad miſeros, vel non beatos pertinet. ſed compaſſio
B vt eſt motus partis inferioris, eſt pars quædam paſſionis,
ideſt paſſio quædam propter alterius paſſionem, ergo re-
pugnat beatitudini, quia affligeret beatos, in quibus ta-
men nulla afflictio eſſe poteſt, vnde neque de cognatorū
ſuorum viuentium miſerijs ſic compatiuntur, quia effice
rentur ipſi miſeri propter illorum paſſiones, habent autē
ad illos magnam compaſſionem ſecundum electionem,
ſcilicet, quia eos volunt de illis malis liberari, & pro eis
orant liberandis. Secus autem eſt de bonis viris viuenti-
bus, quia quandocunque rectum eſt eis compati alicui ſe
cundum electionem, rectum eſt etiam compati ſecundū
compaſſionem, nam pars inferior debet ſequi motū par-
tis ſuperioris, cum ergo motus partis ſuperioris ſit electio
exiſtente electione de repellenda miſeria alicuius, conue
niens & laudabile eſt eſſe compaſſionem, quæ eſt motus
C partis inferioris, ſcilicet affectiuæ, ad damnatos autē non
licet nobis miſereri ſecundum electionem, ideo nec licet
miſereri ſecundum compaſſionem inferiorem.
Ad argumentum in contrarium dicendum, quòd cha-
ritas eſt principium compaſſionis, & in Sanctis eſt maxi-
ma charitas, ideo maxime compatiuntur, & tamen, quia
charitas eſt ordinata, nunquam eſt niſi ſecundum rectā
rōnem, & ideo vbi recta ratio non repugnat, charitas mo
uet nimis ad compaſſionē, vbi aūt repugnat, non mouet,
& quia circa damnatos remoueri miſeriam repugnat re-
ctæ rationi, ideo beati non eligunt, quod illis remouea-
tur, neque illud optant, ideo non compatiuntur eis.
Ad ſecundum dicendum, quòd aut paſſio accipitur
pro electione de repellendo alienam miſeriam, aut pro
motu quodam partis inferioris ſequente ad electionē p̄-
dictā. Si primo modo accipiatur, magis habet Deus com-
D paſſionem, quam aliquis beatus, quia illa compaſſio eſt
actus charitatis, & magis Deus diligit homines, quam
aliquis homo diligat alium, cum charitas noſtra depen-
deat a Deo, & apparet etiam in effectu, quia propter ni-
miam charitatem, qua Deus dilexit hominem, volēs tol-
lere eius miſerias miſit Filium ſuum, vt Apoſtolus dicit,
& Chriſtus Deus noſter ex nimia charitate ſeipſum pro
nobis obtulit compatiens miſerijs noſtris, & nulla chari-
tas maior eſſe poteſt hac, ſicut ipſe dixit de ſe, maiorem
hac charitatem nemo habet, quàm vt animam ſuam po-
nat quis pro amicis ſuis Io. 15. Accipiendo ſecundo mo-
du non poteſt eſſe paſſio, neque compaſſio in Deo, quia
iſte eſt motus partis affectiuę, & ideo non eſt affectio, ne-
que motus, & quia tamen eſt motus iſte laudabilis, eo
modo, quo poteſt eſſe, in Deo eſt, vndę cū Chriſtus Deus
E acceperit naturam noſtram, quæ eſt paſſibilis, in illa habe
bat non ſolum compaſſionem ſecundum electionem, ſed
etiam maxime ſecundum paſſionem, quia commouebant
eum viſcera ſua, vel potius ipſe commouebat ea, & flebat,
ſicut cum ſuſcitaturus Lazarum infremuit ſpiritu, & tur-
bauit ſeipſum, & fleuit Io. 10. c. & videns ciuitatem Ieru
ſalem fleuit ſuper illam dicens, ſi cognouiſſes, & tu &c.
Luc. 19. c. & tamen accipiendo Deum ſimpliciter prout
dicit naturam diuinam, magis eſt longatus Deus a com-
paſſione hoc modo, quam Beati, quia Deo repugnat ſe-
cundum naturam talis motus, & eſt in eo impaſſibilis,
beatis autem non repugnat, quia ſunt homines, ideo ſunt
ipſi minus elongati ab hac paſſione, quam Deus. Et cum
dicitur, quod Deus vocatur miſericors, & Angeli etiā ve-
rum ſecundum compaſſionem, vel miſericordiam, quæ
dicitur

dicitur ... non autem ſecundum compaſſionem, quæ dicitur paſſio, vel motus affectus.

An beati videntes damnatorum pœnas delectentur de eis. *Quæſt.* DCXXXVI.

QVæritur an beati videntes pœnas damnatorum delectentur de eis.

Aliqui dicunt, quòd non, quia lætari de malo alicuius pertinet ad odium, ſed in beatis nullum odium eſt, ergo non lætabuntur de miſerijs damnatorum.

Secundo, quia beati in patria erunt ſummè conformes Deo, ſed Deus non delectatur in pœnis noſtris, ergo neque beati delectantur de pœnis damnatorum, quia dicitur Sapien. 1. c. Deus mortem non fecit, neque delectatur in perditione viuorum.

Tertio, quia illud, quod eſt vituperabile in viatore nullo modo cadet in comprehenſore, ſed in homine viatore eſt maximè vituperabile, quòd reficiatur aliorum pœnis, & maximè commendabile eſt, vt de pœnis ipſorum doleat, ergo beati nullo modo lætantur de pœnis damnatorum.

Aliud dicunt, quòd lætabuntur beati de pœnis damnatorum, quia dicitur Pſalm. 5. lætabitur iuſtus cum viderit vindictam, & manus ſuas lauabit in ſanguine peccatoris.

Secundo, quia Iſa. vlt. c. dicitur, videbunt cadauera virorum, qui præuaricati ſunt in me, & ſequitur, & erunt vſque ad ſatietatem omni carni. ſed ſatietas ſignat refectionem mentis, ergo beati gaudebunt de pœnis impiorum. Dicendum, quòd aliquid poteſt eſſe materia gaudij dupliciter.

Vno modo per ſe, quando, ſcilicet de aliquo gaudetur inquantum huiuſmodi, id eſt tale, quod ad gaudium de ſe mouere debeat, & ſic Sancti non gaudebunt de pœnis impiorū. Alio modo per accidens, id eſt ratione alicuius adiuncti, & hoc modo Sancti de pœnis impiorum gaudebunt conſiderando in eis ordinem diuinæ iuſtitiæ, & ſuā liberationem, de qua gaudebunt, & ſic diuina iuſtitia, & liberatio ipſorū erit per ſe cauſa gaudij, pœnæ aūt damnatorū per accidens. Eſt aūt verū, quòd neque Deus, neque Beati gaudebūt abſolutè, & ſimpliciter de pœnis impiorū, ſed erit gaudiū cōditionatū, & velut mixtū triſtitiæ iuxta illud Iſa. 4. ex verbo Domini dicitur; heu conſolabor ſuper hoſtibus meis, vnde non dixit abſolutè conſolabor de hoſtibus, ſed præmiſit heu, quæ eſt interiectio dolentis, qua ſi prius ſit ibi dolor, quam gaudium, quia Deus cuius eſt proprium miſereri non lætatur ſuper perditione morientium, vnde non ordinat aliquos ad pœnam niſi ſub quadam ratione neceſſitatis, eo quòd non poteſt aliter fieri illud ordine iuſtitiæ, qua ordinari debet culpa ſub pœna, non tamē eſt hoc volitum ſimpliciter à Deo neca Beatis, ſed volitum ſecundum quid, gaudent enim propter iuſtitiam, inquantum natura exiſtens ſub culpa ordinatur per pœnam.

Sciendum tamen, quòd aliter debet gaudere iudex de pœna iuſtè inflicta, aliter ille cuius nō intereſt, vnde Deus acceptat pœnas damnatorum, quia iuſtæ ſunt, & fiunt in vindictam offenſæ iudicis. Et ideo eius intereſt maiorem habere complacentiam in infligendo iuſtè pœnam, quam debeant habere, beati minus debent habere de complacentia eo, quod ad eos nō pertinet vindicta, immo ſi placeret Deo vellent eorum liberationem, vel ſaltem ſi non diſpliceret ei, vnde Deus acceptat illud, quòd iuſtum eſt in ſe, ſed beati acceptant illud pro quanto eſt ordinatum per Deum, & inflictum à Deo.

Sed nunquid in vid. ndo pœnas damnatorum triſtantur, aut deperit aliquid eorum beatitudini? Dicendum, quod non triſtantur, neque lætantur, non quidem lætantur abſolutè, quia non eſt aliquid, de quo lætari poſſint, neque etiam triſtantur, quia non ſunt capaces triſtitiæ, quia beati ſunt, etiam triſtitia non poteſt eſſe, niſi de eo, quod nobis malum iudicamus, ſed beatis nullum malū accipere poteſt, ideo, neque triſtari poſſunt. Item non poteſt pœna illa viſa à beatis conturbare eos, vel decolorare ſtatum ipſorum, quia non uident pœnas in ſeipſis, ſed in eſſentia Dei, & ibi vident eas, vt à Deo volitas, ideo ipſi

F conformant ſe volūtati Dei, & volunt eas, quia ipſe illas vult, ſe non volunt abſolutè, ſed ſolum inquantum Deus illas vult, & vellent non eſſe illas, ſi Deo placeret, vt dictum eſt.

Ad primum in contrarium dicendum, quòd lætari de malo alicuius inquantum malum illius eſt pertinet ad odium, non autem lætari de malo alterius ratione alicuius adiuncti, ſic autem aliquis interdum de malo proprio lætatur, vt cū aliquis gaudet de proprijs afflictionibus, inquantum proſunt ei ad meritum vitæ æternæ. Iac. 1. cap. omne gaudium exiſtimate fratres mei cum in varias tentationes incideritis.

Ad ſecundum dicendum, quòd beati erunt Deo conformes tam in volito, quam in radice volendi, & ideo eo modo volunt, vel nolunt pœnas, quo Deus vult, aut non

G vult, Deus autem non vult pœnas abſolutè inquantum pœnæ ſunt, & malum quoddam ſunt, ſic & beati non volunt illas, neque gaudent in eis. Alio modo Deus vult pœnas inquantum ſunt ordinatæ per ſuam iuſtitiam, & hoc modo beati volunt eas.

Ad tertium dicendum, quòd in viatoribus eſt laudabile ſi delectentur de pœnis inquantum habent aliquid boni adiuncti. Aliter poteſt dici, quòd alia eſt ratio de viatore, & alia de beato, quia in viatore ſæpe inſurgunt paſſiones ſine iudicio rationis, & tamen tales paſſiones ſunt interdum laudabiles ſecundum, quòd bonam diſpoſitionem mentis indicāt, ſicut patet de miſericordia, & verecundia, & dolore de malo, in comprehenſoribus autē nulla poteſt eſſe paſſio inſurgens niſi conſequens ad rectam rationem, & electionem, & ideo laudamus aliquam paſ-

H ſionem in viatore quam non decet eſſe in comprehenſore. Sed, quia ex hoc videtur, quòd præſupponamus aliqua eſſe paſſiones in beatis, quod negabamus ſupra, dicendū eſt, quòd quædam paſſiones ſunt quæ tolluot aliquid de beatitudine, vt miſeria, miſereri, triſtari, dolere, affligi, ſiue enim iſta ſine pro bona cauſa, ſiue non, repugnant ſemper fœlicitati, & ideo iſta nunquam ſunt in beatis, & ſic non compatiuntur alicui, prout eſt motus partis inferioris, nec triſtantur pro malo alicuius mortui, aut viuentis, aliæ ſunt paſſiones, id eſt motus partis affectiuæ, quæ non repugnant fœlicitati, vt amor, & gaudium, & proſecutio, ideo manebunt iſta in beatis non ſolum ſecundum electionem prout eſt actus voluntatis, ſed etiam, vt ſunt motus partis affectiuæ.

I *Quæ ſit maior an pœna ignis, vel vermis in damnatis.* *Quæſt.* DCXXXVII.

RVrſus redeuntes ad pœnas damnatorum quærimus, cum in inferno ponatur pœna ignis, & pœna vermis, quæ ſit maior.

Aliquid dicunt, quòd pœna ignis, quia dicit Aug. 12. li. de Ciui. Dei c. 4. nihil igne viuente moleſtius, ergo nulla alia pœna eſt maior, quæ pœnæ moleſtiam faciat.

Secundo, quia maior eſt illa pœna, quæ eius ex natura, ſua infert mortem, ſed pœna ignis eius infert mortem, quam pœna vermis, ergo eſt maior.

Tertio, quia maior eſt pœna proueniens ex re, quam ex ſimilitudine rei, ſed pœna ignis prouenit ex re; ſcilicet ex igne ipſo, pœna autem vermis cum ſit ſpiritualis pœna in damnatis (vt dictum eſt ſupra) prouenit ex ſimilitudine

K rei, ſcilicet ex ſimilitudine per apprehēſionem, ergo maior eſt pœna ignis, quam vermis.

Alij dicunt, quòd ſit maior pœna vermis, quia maior eſt pœna, quam quis magis vult effugere, ſed magis vult effugere pœnam mentis, quam corporis, ergo eſt maior, & patet, quia interdum, vt quis fugiat vehementem triſtitiam, quæ eſt pœna mentis, interficit ſeipſum, ergo cum pœna vermis ſit pœna mentis, quia eſt remorſus conſcientiæ, & pœna ignis ſit pœna corporis, ſequitur, quòd maior ſit pœna uermis, quam ignis.

Secundo, quia duarum delectationem illa eſt maior propter quā alia deſipit, ſed ſicut dicit Bernardus in epiſtola ad proprios parentes guſtato ſpiritu neceſſe eſt deſipere carnem, affectanti cæleſtia terrena non ſapiunt, æterpis inhianti faſtidio ſunt tranſitoria, ergo maior eſt delectatio

ctatio ſpiritualis, quam corporalis, ecõtrario, ergo maior eſt pęna ſpirituali, quam temporalis, vel corporalis.

Dicendum, quòd vermis dupliciter accipitur, aut pro verme ſpirituali, aut pro corporali, dicitur enim metaphorice vermis ſpiritualis pro remorſu conſcientiæ inquãtum oritur ex putredine peccati, ſicut verus vermis ex putredine carnis, & animam ſpiritualiter pungẽdo affligit, ſicut vermis carnis ipſam mordendo, vel pungendo; vtroque modo dicunt aliqui eſſe vermẽ apud damnatos propter illud, quod dicitur Eccleſia. 7. vindicta carnis impij vermis, & ignis, & tamen, vt oſtenſum eſt ſupra, vermis iſte eſt ſolum ſpiritualis, quia poſt iudicium non manebit aliquod animal niſi homo, vermis tamen animal eſt: etiã quia tunc non erit generatio, & corruptio.

Ergo per pænam vermis accipit ſcriptura remorſum conſcientiæ, quo & ſi principaliter, & immediate affligatur anima, & tamen per quandam redundantiam affligetur caro, vnde caro damnatorum affligetur ab interiori, & exteriori, & ſic patet, quòd quærere an in damnatis ſit maior pæna ignis, quam vermis, eſt quærere an remorſus conſcientiæ ſit maior pęna eis, quam illa, quæ cauſatur ex igne.

Et ad hoc dicendum, quòd ſic, & poteſt ſic declarari, ſicut enim magnitudo delectationis conſideratur ex tribus, ſcilicet ex magnitudine boni coniuncti, & ex bona diſpoſitione potentiæ ad ſuſcipiendum delectationem, & ex perfectione coniunctionis, ſic magnitudo doloris ex his tribus conſideratur, ſcilicet ex magnitudine mali cõiuncti, & ex hoc, quòd potentia eſt multum diſpoſita ad patiendum ab isto malo coniuncto, & ex forti coniunctione mali affligentis cum illa potentia, nunc vero omnia hæc tria magis inueniuntur in remorſu conſcientiæ, quam in pœna ignis, ideo eſt maior pęna, malum enim interius affligens animam damnatam eſt perpetua carentia ſuæ perfectionis, ad quam erat apta nata inquantum illa carentia apprehenditur ſub certitudine ſibi ineſſe pro peccato propriæ voluntatis, & hæc carentia, vt ſic apprehenſa eſt maximum malum, quod animam affligit, & quod valde magis eſt bonæ diſpoſitioni ipſius animę contrarium, quam pęna ignis. Secundum etiam eſt, ſcilicet, diſpoſitio potentiæ, quia anima magis eſt diſpoſita ad patiendum ab illo malo, quam ab igne, quod patet, quia ille ignis non eſt aptus natus animam affligere ex propria virtute immediate, nam non affligit eam immediate niſi vt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ, mediante autem corpore poteſt ignis agere in animam, ſed in ſpiritum purum non poteſt agere, & ſi agit in illum agit immediate, & hoc non poteſt ignis niſi vt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ, & poſt iudicium affligit animam mediante corpore, anima tamen patitur a verme per ſe, quia eſt malum ſpirituale, ergo diſpoſita eſt ipſa magis ad patiendum ab illo, quam ad patiendum ab igne. Tertium etiam eſt hic, ſcilicet, coniunctio fortior, quia fortior eſt apprehenſio per intellectum, quam per ſenſum, & quamuis anima reſumpto corpore poſt iudicium tam malum illud, quod vermem dicimus, quam ignem apprehendat per intellectum, tamen principalius apprehendit ignem per ſenſum, & vermem per intellectum, quia vermis eſt, quid magis intellectuale, cum ſit quid ſpirituale, quam ignis cum ſit quid ſenſibile. Etiam vermis præſentior eſt animæ, quam ignis, quia corporalia non poſſunt eſſe intra animam, ſicut ſpiritualia, malum autem, quod eſt animæ realiter præſentius, & ab ea cognitum perfectius, ſibi eſt fortius coniunctum, & ita per omnia hæc tria neceſſe eſt, quòd magis affligat animam quam ignis.

Item confirmatur hoc auctoritate Gregorij 15. Mora. ſuper illo verbo Iob. 20. cap. ſcilicet deuorabit eum ignis, qui non ſuccenditur, cum air; clibanus intrinſecus ardet, is vero, qui ab igne deuoratur, ab exteriori incipit concremari, vt ergo ſacra eloquia ardere exterius, & interius reprobos demonſtrarent, eos ab igne deuorari, & ſicut clibani poni teſtantur, vt per ignem crucientur in corpore, & per dolorem ardeant in mente, cum ergo clarior ſit ignis clibani, qui eſt incluſus cui comparat dolorem interiorem, quam ignis exterior, qui non eſt incluſus cui cõ-

A parat pęnam ignis, expreſſe vult, quòd maior ſit pęna interior quam exterior, quæ eſt ignis.

Ad primum dicendum, quòd verbum Aug. non eſt accipiendum, quòd ſit comparatio omnium pœnarum, & moleſtiarum ſimpliciter, quia tunc aliqua eſt maior moleſtia ſimpliciter, quam illa, quam infert ignis, ſed comparantur ſolum moleſtiæ corporales, vt inferuntur ab agentibus corporalibus pęnalibus, & inter hæc nullum eſt, quòd moleſtiam maiorem inferat, quam ignis, ſed pœna vermis eſt ſpiritualis, ideo non ſequitur, quòd ſit pęna ignis maior, quam vermis, ſed potius eſt econtrario.

Ad ſecundum negatur maior, quia non eſt verum, quòd ſemper affligit magis illa pęna, quæ citius mortem infert, cum ſint quædam, quæ cito mortem inferunt, quæ neq; tamen ita atrociter affligunt, ſicut quædam quæ mortem B non inferunt, aut tarde illam inferunt, & patet, quia dolor inquantum dolor eſt, non cauſat mortem, ſed inquãtum per ipſum ſit quædam tranſmutatio in corpore, qua corrumpitur corporis diſpoſitio neceſſaria ad vitam, illa autem diſpoſitio interdum corrumpi poteſt per aliqua, quæ minorem dolorem inferunt, quam aliqua, quæ non corrumpunt eam, vnde ſi dolor ſit non facta tranſmutatione in corpore ad corrumpendum illam diſpoſitionem, poterit eſſe ſemper dolor, & magnus dolor, & nunquam erit mors, ſicut eſt in damnatis poſt reſurrectionem, nam ſemper patientur dolorem in igne, & tamen nunquam morientur, quia nunquam alterabuntur a naturali diſpoſitione, ſed erit ibi actio intentionalis, ſiue realis, ſiue naturalis, pęna autem vermis, quia eſt pure ſpiritualis non facit directè aliquam tranſmutationem in cor- C pore, ideo non interficit niſi per accidens, licet ſit valde magna.

Ad tertium dicendum, quòd pęna vermis non cauſatur a ſimilitudine rei, ſed a re, quæ per ſimilitudinem apprehenditur, ideſt a peccato cognito, nam memoria peccati facit remorſum illum, & etiam pęna ignis cauſabitur iſto modo per ſimilitudinem ignis, ideſt per ſpeciem, quę apprehenditur per ſenſum tactus, nam ignis non poterit nocere damnatis, niſi per ſpeciem, quia corpora damnatorum non alterabuntur realiter ab igne per calorem, qui eſt qualitas ignis, ſed per ſpeciem acceptam in ſenſu tactus, nam non erit ibi actio realis naturalis, ſed intentionalis, & multo minus erit iſtud, quando anima ſola ante iudicium patitur ab igne, quia paſſio erit ab igne, vt apprehenſo per aliquam ſpeciem intellectualẽ, D & ſic maior erit pęna vermis, quã ignis. Argumenta alia duo in oppoſitum, quæ hoc probant, concedenda ſunt.

An carentia viſionis Dei ſit maxima omnium pœnarum inferni. Quæſt. DCXXXVIII.

QVærimr an carentia viſionis Dei ſit maxima omnium pęnarum, quæ ſunt in inferno? Aliqui dicũt, quòd non, quia minima pœnarum in damnatis eſt illa, quæ datur paruulis decedentibus ſine baptiſmo cum dicat Aug. in Enchiridon. c. 55. quòd eorum pęna eſt mitiſſima omnium, ſed carentia viſionis Dei eſt in paruulis, ergo non eſt maxima pęna. Secundo, quia omnis pœna eſt aliqua afflictio, ſed carentia viſionis Dei non eſt aliqua afflictio, quia afflictio eſt res poſitiua, & carentia E eſt priuatio, ergo illa carentia non eſt pęna, & conſequenter nec maxima pęnarum. Tertio, quia duarum pęnarũ illa eſt maior, quæ includit aliam, & non includitur ab ea, ſed pęna ſenſus includit pęnam carentię viſionis Dei, & non econtrario, ergo maior eſt pęna ſenſus, quam carentię viſionis Dei.

Dicendum, quòd maior eſt pęna carentię, quam ſenſus, dicit enim Chry. ſuper Mat. homil. 23. duæ pęnæ ſunt ignis gehennę, & caſus glorię, nouimus autẽ, quia multi gehennã ſolã abhorrent, ego autẽ caſum illius gloriæ multo amariorem gehenna eſſe aio, & poſt hęc dicit, tolerabilis eſt gehenna, & ille ignis, ſed ſi decem mille gehennas ponas, nichil tale eſt quale ab illa beata vita recidere. Secundo, quia malum principalius dicitur de culpa, quã de pęna, ergo illa eſt pęna peior, quæ eſt peccato propinquior, ſed carentia viſionis propinquior eſt peccato, quam

quælibet alia pœna cum ſit priuatio boni debiti in eſſe, F ergo eſt peior omnium pęnarum inferni.

Conſiderandum autem circa hoc, quòd in damnatis eſt pęna damni, & pęna ſenſus. Pęna damni eſt carentia perfectionis ad quam damnati erant apti nati ex peccato cauſata. Pęna autem ſenſus eſt quælibet pęna ex apprehenſione ſenſibili, vel intellectuali læſione cauſata; prima pęna, ſcilicet ſenſus non eſt eſſentialiter dolor, aut triſtitia, ideſt in ſeipſa, quia cum ſit priuatio, & triſtitia, & dolor ſint aliquid poſitiuum, non poterit ipſa carentia eſſe triſtitia, vel dolor: ſed carentia apprehenſa, vt cauſata ex commiſſione, vel omiſſione propriæ voluntatis eſt triſtitiæ cauſa, & doloris, pœna autem ſenſus eſt eſſentialiter triſtitia, vel dolor, quia eſt aliquid poſitiuum. Dico ergo, quòd inter omnes pœnas damni carentia viſionis diuinæ eſt maxima pœna, triſtitia cauſata ex illa carentia G apprehenſa, vt proueniens ex malitia actuali proprię bonitatis eſt maxima inter omnes pœnas ſenſus, & ita pęna carentiæ quantum ad ſe, & quantum ad id, quod ex ea ſequitur, eſt ſimpliciter maior omnibus pęnis, & hoc in damnatis ſic eſt, quia licet damnati non appetant videre Deum propter amorem ſuæ bonitatis, tamen vehementer illum videre appetunt propter deſideriũ propriæ delectationis, quia firmiter credere compelluntur ex illa viſione maximam delectationem in vidente cauſari, carentia etiam illius viſionis apprehenſa, vt ex actuali malitia proprię voluntatis proueniens maior eſt pęna, quam aliqua pęna ſenſus. Pęna enim damni, & pœna ſenſus conueniunt in communi ratione pœnæ analogice dictæ de illis, communis enim ratio pœnæ eſt malum exiſtens in creatura rationali propter peccatum, illa ergo pœna eſt H maior, in qua plus eſt de ratione mali, ſed in carentia viſionis Dei plus eſt de ratione mali, quam in aliqua pęna ſenſus, ergo illa eſt maior pęna. Ex hoc patet dupliciter, primo, quia maxima pœna ſenſus eſt cauſata ex prædicta carentia, vt dictum eſt, ſed plus inuenitur de malo in cauſa, quam in effectu, ergo peior erit carentia, quam malum ſenſus. Alio modo, quia illa carentia cum ſit priuatio, non dicit formaliter aliquam eſſentiam, pœna autem ſenſus non eſt priuatio, ſed poſitiuũ, ideo ponit aliquid, ſed ens, & bonum conuertuntur, vbi eſt ergo maior defectus entitatis, eſt maior defectus boni, & ita maior defectus boni eſt io prædicta carentia, quam in quocunque malo ſecundum ſenſum, ideo iſta carentia eſt maxima pęna inferni.

Ad primum dicendum, quòd in paruulis eſt carentia I diuinę viſionis, & illa vocatur mitiſſima pęna dupliciter. Vno modo, quia ſola eſt. Nam in alijs damnatis eſt pęna carentiæ cum pęna ſenſus, in paruulis autem ſola pęna carentiæ, ideo eſt mitiſſima, ſicut etiam ſi poſſet eſſe in paruulis ſola pęna ſenſus cum viſione Dei, vel ſine carentia, illa eſſet etiam pęna ſenſus minima.

Alio modo vocatur mitiſſima, quia ipſa pęnæ carentia ſola conſiderata non eſt ſic in paruulis, ſicut in alijs, quia in damnatis adultis eſt illa carentia proueniens ex malitia propriæ voluntatis, & ita ab eis apprehenditur, vt in ipſis cauſata, in paruulis autem eſt prædicta carentia non vt cauſata ex malitia aliqua propriæ voluntatis, & ſic ab eis conſideratur, ideo incomparabiliter minus dolent paruuli de illa carentia, quam adulti damnati.

Sed cum pęna damni, ideſt carentia ſit maior, quam K pęna ſenſus (vt oſtenſum eſt) videbitur, quod pęna paruulorum ſit valde magna. Dicendum, quòd non, quia carẽtia, vt proueniens ex malitia propriæ voluntatis, & vt ſic apprehenſa eſt maior, quam pęna ſenſus in damnatis, tamen carentia nõ proueniens ex actuali malitia propriæ voluntatis, & vt ſic conſiderata valde minor eſt, quam pęna ſenſus damnatorum etiam ſine carentia.

Ad ſecundum dicendum, quòd maior non eſt vera generaliter, ſcilicet, quòd omnis pęna ſit afflictio, quia ſolum eſt afflictio pœna ſenſus, non autem carentia niſi cauſaliter, non autem eſſentialiter, ſcilicet eſt cauſa triſtitiæ, quæ eſt poſitiua, & affligit, ſed ipſa carentia in ſe, non poteſt affligere.

Ad tertium dicendum, quòd maior eſt vera de incluſione qua aliquid includit alterum, ſicut de ſui eſſentia, ſicut totum includit partem, non autem de incluſione qua vna res includit alteram, ſicut cauſa effectum, pęna autem ſenſus non includit carentiam primo modo, quaſi ſit carentia pars eius, quia non eſt, ſed includit eam ſecundo modo, ſcilicet, quia data pœna ſenſus ſequitur pęna carentiæ, quia non poteſt in damnatis eſſe pœna ſenſus, quin ſit pœna carentiæ, licet non conuertatur, & ideo manet ſemper, vt maior ipſa pęna carentiæ, quam pœna ſenſus.

An omnium damnatorum ſint pœna æquales.
Quæſt. DCXXXIX.

QVæritur nunc circa damnatos, qui pęnas ſuſtinent, an ſint omnium eorum pęnæ æquales. Aliqui dicunt, quòd ſic, quia præcipua pœna damnatorum eſt pœna damni, quæ eſt carentia diuinæ viſionis, & iſta eſt æqualis, quia eſt priuatio, & priuationes non recipiunt magis, & minus.

Secundo, quòd etiã pęna ſenſus ſit æqualis, quia ignis eſt agens naturale, & agit in omnes ſecundum vltimum ſuę virtutis, ergo aget æqualiter, & ita omnium erit pęna æqualis ab igne.

Tertio, quia ſi non eſſet pęna ęqualis, tunc eſſet maior pęna peioris hominis, quia pro maiori peccato daretur maior pęna, ſed hoc videtur inconueniens, quia omnis pęna eſt iuſta, & omne iuſtum eſt bonum, ergo ſi peiori datur maior pęna, dabitur ei maius bonum, & ita minus bono dabitur maius bonum, quod eſt inconueniens.

Quarto, quia ſi eſſet inæqualitas pęnæ, magis deberet attendi ſecundum extenſionem, quam ſecundum intenſionem, quòd falſum eſt, patet conſequentia, quia ſecundum illud attenditur diuerſitas pęnarum ſecundum, ꝙ attenditur grauitas pęnæ, ſed grauitas pęnæ attenditur penes infinitatem, ſequitur ergo, quòd pęna attenditur ſecundum infinitatem, ſed nulla pœna eſt infinita intenſiue, ſed ſolum extenſiue, ergo in pęnis non eſt diuerſitas inęqualitatis, ſed quælibet eſt infinita. Dicendum, quòd non erunt ęquales pęnæ omnium damnatorum, ſed inęquales iuxta conditionem peccatorum, quia dicitur Apo. 18.c. quantum glorificauit ſe in delicijs, tantum date illi tormentum, & luctum, ſed aliqui magis peccauerunt, quam alij, ergo inęqualiter punientur. Secundo, quia Pſ. 2. dicitur tu reddes vnicuique iuxta opera ſua; ergo erit pęna equalis, ſicut & opera mala.

Circa hoc conſiderandum, quòd pęna damnatorum eſt duplex, ſcilicet damni, & ſenſus, de pęna damni, quæ eſt in carentia viſionis Dei dicunt aliqui, quòd eſt ęqualis omnibus, cum iſta ſit in ſola priuatione, & illa nõ recipit magis, & minus, ſed pęnam ſenſus dicunt inęqualem.

Sed dicendum, quod non ſtat, nam etiam pęna damni ideſt, carentia non eſt æqualis, ſed eius, qui magis peccauit eſt maior pęna carentię, & hoc patet primo ex ratione carentiæ proprie ſumptę, quia licet ſit priuatio, habet tamen magnitudinem quandam, nam cum priuatio tollat habitum, quantus erat habitus, vel eſſe debebat, tanta eſt priuatio, ſi enim aliqui fuiſſent videntes, & efficiantur cęci, cum non eſſent illi ęqualiter videntes, neque erunt æqualiter cęci, ideſt non erit tanta carentia vnius, ſicut alius, quia non tanto caret vnus quanto alius, caret enim quiſque eo, quod habuit, ſed non habuerunt ęqualiter, ergo non eſt carentia ęqualis: & hic eſt manifeſta differẽtia inęqualitatis priuationis, quia eſt manifeſta habituum differentia, vbi vero pręcedit priuatio, ſcilicet, quia aliqui ſunt cęci antequam videntes, licet non apparet tam manifeſta differentia inęqualitatis priuationis, tamen apparet, quia forte iſti inęqualiter viſuri erant ſecundũ diſpoſitionem inęqualem organum, ergo nunc inęqualiter ſunt priuati, quia carent illa viſione, quam habituri erãt, quę non eſt ęqualis.

Sed tunc dicetur quomodo poterit aſſignari iſta inęqualitas priuationis io damnatis, quia eſt ibi carentia viſionis, de qua non videtur quomodo maior, aut minor in aliquo futura erat, quam in alio, cum hoc non debeatur ex aliqua diſpoſitione naturali, ideo neque de carentia alicuius videri poteſt an ſit maior, quam carẽtia alterius.

Aliqui

Aliqui dicunt, quòd conſideratur iſta inæqualitas carentiæ ſecundum, quòd aliquis magis diſpoſitus fuit ex actibus ad habendum vitam æternã, ſcilicet, quòd ſi duo viuentes fuerunt aliquando diſpoſiti habere vitam æternam, vt quia erant in charitate, & poſtea decedentes in peccato damnati ſunt, ille habebit maiorem carentiam, qui maiorem diſpoſitionem erat habere gloriam.

Sed tunc videtur inconueniens, quia forte, qui plus peccauit, mortem habebit pœnam, vt ſiquis ſemper ſe per mala opera exercuit, & alius per bona, & quia deceſſit in vno mortali damnatus eſt, non æqualiter damnabuntur hi, quia non æqualiter peccauerunt, & tamen eius, qui minus peccauit, videtur eſſe hoc modo maior pœna carentiæ.

Dicendum, quòd forte in iſto non eſt inconueniens, quòd ſit maior pœna carentiæ, ideſt magis doleat de carentia, quia quanto aliquis magis cadit a ſpe propinqua, magis affligitur, cum recordetur, quòd propinquus fuit beatitudini, & quòd nimium meruerat ſi perſeueraſſet. Alio modo poteſt accipi inæqualitas carentiæ in aliquibus duobus damnatis, qui forte ſemper male vixerunt, & hoc quantum ad inæqualitatem diſpoſitionis naturalis, & quantum ad inæqualitatem bonorum gratuitorum, nam licet quantitas gloriæ non ſit alicui determinata ex natura, ſed ex quantitate operum detur; tamen quanto aliquis habet maiorem diſpoſitionem ſecundum naturam ad bonos actus, tanto eſt in potentia ad maiorẽ gloriam, ſicut aliquos dicimus habere virtutes naturales 6. Ethic. in fine, & vocamus aliquos bene natos. Alij vero ex oppoſito ſunt naturaliter ad virtutes indiſpoſiti, & ideo ſecundum ſe ſunt magis apti ad vitam æternam, quam alij, licet nemo quantumcunque bene natus ex ſola diſpoſitione naturali poterit habere gloriam, neque mereri illam ſine ſpeciali gratuito adiutorio, etiam ſunt præter hæc gratuita dona adiuuantia, vt ſi cui dedit Deus ſapientiam, dedit conuerſationem cum bonis viris, & dedit alias opportunitates ad proficiendum in merito, & alteri non dedit talia, planum eſt, quòd licet ambo æqualiter peccent, & damnentur, quod vnus eorum fuerit propinquior ad habendum vitam æternam, ideſt, habebat maiorem diſpoſitionem.

Et ideo ſi haberent ambo illam, poſſet vnus habere abundantius, quam alius, ideo videtur, quòd non ſit carentia eorum æqualis.

Alij dicunt, quòd non accipiatur inæqualitas carentiæ quantum ad fruitionem, ſed quantum ad bonum, quòd aliàs damnati habituri erant, & iſte modus debet addi ad præcedentem, quia verum eſt, quòd in hoc conſiſtit quædam carentia, ſed iſta non eſt carentia viſionis Dei, ſed boni naturalis, & manifeſtum eſt, quòd iſta carentia eſt inæqualis, quia bonum non erat futurum æquale in omnibus damnatis; vnde neceſſe eſt poni multas carentias in damnatis, nam in inferno nullum bonum habent de quo gaudere poſſint, & tamen multa bona ſunt in homine naturaliter, de quibus gaudere poteſt niſi impediatur; ergo carentia omnium iſtorum bonorum eſt in damnatis, & modus carentiæ accipitur, quia damnatus habet miſeriam animæ in inferno, & ex anima redundat miſeria in corpus, ſicut econtrario in beatis ex animæ beatitudine redundat beatitudo in corpus, quandiu autem aliquis damnatus eſt, nullum bonum habere poteſt, ſed omni bono caret, & tamen quantum maiora, aut plura bona habiturus erat, tanto eſt priuatio maior: tamen damnati non erant habituri æqualia bona ſecũdum animam, nec ſecundum corpus relicti in diſpoſitione naturali, nam ſi ſolum naturaliter eſſent fœlices, eſſet aliquis fœlicior alio inquantum maiorem virtutem intellectiuam habebat, & potentior erat ad intelligenda plura, & cum pauca difficultate.

Etiam ſecundum corpus non ſunt homines apti ad habendum æquales perfectiones, ſed cum damnati ſunt nullam habent, quia cum miſeria animæ non poteſt ſtare aliqua perfectio hominis, ideo in damnatis non ſunt carentiæ æquales, & ita apparet, ꝙ eſt duplex carẽtia inæqualis in damnatis tam gloriæ, quam aliarum perfectionum, quas naturaliter habituri erant, vel habere poterant. Ali-

A ter accipitur etiam inæqualitas priuationis ex differentia voliti, & non voliti, quia quanto aliquis magis deſiderat aliquam rem, tanto carentia illius eſt ſibi magis inuoluntaria, ſed damnati deſiderauerunt inæqualiter beatitudinem, ſiue illam, quæ eſt vera beatitudo, & conſiſtit in viſione Dei, ſiue beatitudinem naturaliter poſſibilem, nunc vero vtraque carent, ergo illi, qui intenſius deſiderauerunt beatitudinem magis illa carent.

Et in modis præcedentibus accipiebatur proprie carentia, vt eſt priuatio, & non eſt eſſentialiter pęna, ſed magnitudo ſua accipitur per comparationem ad habitudinem, nunc vero poteſt accipi carentia iſta inquantum cauſaliter eſt pęna, quædam, ſcilicet triſtitia, nam ex eo, quòd quis eſt carens viſione Dei triſtatur, & iſta triſtitia eſt pęna poſitiua, & non eſt cauſata ex pœna ſenſus, ſed ſolum ex carentia viſionis Dei, ideo realiter eſt maior
B vna carentia, quam alia, quia facit in damnatis inæqualem pœnam.

Vnde eſt, quòd carentia diuinæ viſionis ſit alicui damnato maior pœna, quam alteri. Quæſt. DCXL.

Sed tunc quæritur cum ſit iſta carentia maior pœna quibuſdam, quam alijs, vnde prouenit, quòd ſit alicui maior pęna, quam alteri.

Dici poteſt vno modo prouenire hoc ex peccatorum inæqualitate, & dicendum, quòd non eſt dubium quin directe magis affligatur in iſta carentia, qui plus peccauit licet quomodo iſtud cauſetur adhuc non eſt planum.

Sed aliquis obijciet, quod neque ex maiori peccato cau
C ſatur maior pęna triſtitiæ, nam ille, qui ſemper bene vixit, & tandem in vno decedens mortali damnatus eſt, videtur, quod magis doleat de illa carentia, quam qui bona nunquam faciens damnatus eſt, eo quod primus fuit propinquus ad beatitudinem, & multum perdidit ex leui cauſa. Alius autem non excidit ab illa propinqua ſpe, quia nunquam meruerat vitam æternam, aut parum meruerat, & ita paruam cauſam dolendi habet de eo, quod perdiderit.

Dicendum, quod aut eſt dolere de ipſa carentia viſionis, vel fœlicitatis, aut de negligentia qua tantum bonum perditum eſt, & neglectum cum prope eſſet, vt haberetur. Accipiendo quantum ad ſecundum magis dolebit ille, qui plura bona fecit, & magis meruerat gloriam; quia iſte commiſit negligentiam magnam, & culpam contra
D ſeipſum; alius vero paucam, quia nunquam fuerat propinquus ad habendum beatitudinem, ſed ſemper elongatus ab ea, & ita contra ſe non multum peccauit, quia non omiſit bonum cuſtodire, quod ei propinquum eſſet. Accipiendo primo modo magis affligitur de carentia ille, qui magis peccauit, quia licet non commiſit tantam negligentiam in perdendo, fecit tamen plura, vt perderet, & licet contra ſeipſum minus peccauerit, quam alius, tamen contra Deum magis peccauit. Et ideo pęnam illam ſimpliciter maiorem Deus infert, & ideo verũ eſt, quod ſecundum magnitudinem peccatorum ita eſt magnitudo carentiæ, ideſt, triſtitiæ cauſatæ ex carentia, & etiam ipſa carentia eſt maior, quia qui magis peccauit magis ſe elongauit a Deo. Sed tunc eſt dubium de modo, quo magis peccans magis affligitur in carentia. Dici poteſt vno
E modo, quod hoc ſpecialiter fit a Deo, qui nouit modos peccatorum, & poteſt taxare menſuras pęnarum, & ideo cum ipſe ſciat quis eſt, qui contra ipſum magis peccauit, illi infligit maiorem triſtitiam de carẽtia viſionis. Et hoc ſatis conuenit, quia iſta triſtitia nõ eſt niſi inquantũ damnati iudicant ſe carentes illo bono viſionis, nõ iudicarent autem hoc niſi cõſiderarent illud, & iſta conſideratio nõ eſt in eis ſpontanea, potius enim vellent nunquam hoc cogitare, & nunquam ſuper hoc triſtarentur, & tamen coguntur a Deo cogitare illud, vt de hoc doleant. Sicut ergo Deus cogit hos ad cogitandum id de quo doleant, ita in hac cogitatione infligit eis certum modum triſtitiæ quantam ipſe vult, & iudicat dignum eſſe pro peccatis, cum hæc triſtitia peccatorum ſit pęna quædam.

Secundo poteſt dici, quod quanto peccata fuerũt maiora, tanto eſt triſtitia maior de carentia, eo quod apprehẽ-

ditur carentia, vt prouenìens ex malitia propriæ voluntatis, nam damnati cupiunt videre Deum non propter amorem bonitatis eius, ſed propter deſiderium propriæ delectationis, ſine qua credunt firmiter Deum videri nõ poſſe, & ſciunt ſe carere hac viſione propter iniquitatem, nam ſi ſcirent, vel putarent hoc eſſe, quia Deus noluit eis communicare hanc viſionem, vel quia repugnat naturaliter, vel propter aliquam cauſam, quæ non oriretur ab eis, minus dolerent, quando tamen ſciunt, quod viſuri fuerant eum niſi ſponte peccaſſent, quia ipſi ſeipſos priuauerint hoc bono affliguntur magis, ſicut eſt de carentia viſionis in paruulis, & adultis damnatis, nam in paruulis non eſt pęna aliqua niſi huius carentiæ, & pęna minſſima, vt dicit Augu. & hoc eſt, quia illi conſiderant ſe non incidiſſe in illam carentiam ex aliqua malitia propriæ voluntatis, ideo parum de ea dolent in cõparatione ad adultos damnatos, qui ſciunt ſe ex malitia propriæ voluntatis illam carentiam incurriſſe, vt dictum eſt ſupra: cum ergo ſit triſtabilis iſta carentia inquantũ prouenit ex propria malitia, neceſſe eſt, vt quanto cognoſcitur ex maiori malitia magis doleat, qui ea caret.

Et ideo hoc modo etiam ſi Deus non infligat ſpecialiter certam menſuram triſtitiæ, neceſſe eſt, vt qui cognouerit ſe ex pluribus, & maioribus peccatis ſuis iſtam carentiam incurriſſe, plus doleat de ea.

Tenendo autem carentiam boni naturalis, quod quis habere poſſet, niſi damnatus fuiſſet, vt ſupra dicebatur: eſt dicendum, quòd aliter conſiderari poteſt iſta carentia, ſcilicet, quod ſicut eſt carentia bonitatis in voluntate, quæ eſt peccatum, ita, & accipitur carentia, quæ eſt pœna, in peccato eſt modus iſte, quanto enim aliquis peccat ex maiori conatu voluntatis, tanto magis priuat ſe rectitudine voluntatis, qua eſt magis aptus ad maius bonum, ad quod ordinatur rectitudo voluntatis, ſic eſt de carentia, vt eſt pœna damni, ſcilicet, quia iſte habebit magis de pęna damni, ideſt carentia boni debiti, & apti nati, qui magis peccat, & grauius, ſicut enim magis habuit iſte de affectione ad bonum, quod erat ei commodum, quo magis diligebat ſe, quàm Deum, ſic magis nollet carentiam illius boni concupiti, propter quod peccauit, nam dimittetur quilibet damnatus ſibiipſi ſecundum affectionem commodi, quam habet, & iſte modus eſt conueniens, nam quanto aliquis diligit, aut cupit rem, tanto magis torquetur de eius carentia, ita & quilibet damnatus habebit carentiam omnium bonorum, quæ habere poterat, non ſolum bonorum diuinorum, ſed bonorum, quæ turpiter, vel inhoneſtè, aut indebitè in hoc ſæculo dilexit. & ſicut hic aliquis ardenter amauit aliquam rem contra legem Dei, ſiue ſecundum libidinem, ſiue auaritiam, ſiue vindictam, ſiue quidquid aliud, quod homo amare poteſt, & propter illud egit contra legem Dei, ita & manebit ille ardor amoris in damnato non diminutus in aliquo, ſed ſemper continuans, ſed accidet alterum, quia erit deſperatio de conſequendo id, quod tam ardenter amat, quia ſciet impoſſibile eſſe iam illa re frui, quam cupit, & tunc quanto feruentius eſt deſiderium ſi accidat deſperatio de habendo, tanto eſt maior tortura, & quia quanto aliquis ardentius amauit bonum aliquod creatũ contra legem Dei, tanto grauius peccauit, quia tanto magis prætulit amorem rei illius Deo, & quia tantus manebit ardor ad rem in mortuo, quantus fuit in viuo, & inſuper carentia illius boni, quod ſciet ſe nunquam poſſe habere, neceſſe eſt, vt tanto alicui ſit triſtior carentia bonorum, quanto magis peccauit, & eſt iuſta Dei vindicta, vt ipſum peccatum ſecundum menſuram ſuam ſit cauſa pœnæ, & menſuret illam etiam nullo alio agente, & hoc eſt multum veriſimile, & concordat valde conditionibus animarum.

Nam cum anima hic recedens non perficiatur aliqua gratia Dei, & habitu eleuante eam ad amandum per ſe bonum, & rectum, relinquitur, vt rem illam amet, quam prius amabat, quia nichil eſt, quod eam ab illo amore diuellat, & ideo, quod ardenter amauit viuendo reſtat, vt a corpore ſeparata amet, & poſt reſurrectionem ad corpus reducat, & ideo ſicut ardenter amando erat ſibi pœna carere amato, ita poſt mortem erit in immenſum gra-

F uior pœna carentiæ, quia non ſolum carebit bono illo, quod concupiuit, ſed etiam ſciet impoſſibile eſſe, quod aliquando illud habeat, & ſic quanto quis grauius peccatur, tanto grauius punitur, & triſtatur in carentia rerum illarum quas cum viueret, amabat.

An carentia, quam damnati habent de rebus quas in mundo deſiderabant, ſit grauis.
Quæſt. DCXLI.

Sed obijcietur, quod non ſit iſta carentia grauis, quia non eſt carentia triſtis niſi eius boni, quod quis, vt bonum iudicat, & cupit, & tamen damnatis non videtur, quod iſta in quibus peccauerunt ament iam, vt bona, ſed deteſtentur, vt mala, cum propter illa puniantur,
G & hoc ipſi cognoſcant, ideo potius oderunt ea, vt cauſas mali ſui, quam diligant: ſed nemo moleſte tolerat abſentiam eius, quod odit, ergo non erit eis afflictiua iſta carentia.

Dicendum, quod aliquo modo oderunt ea, ſed hoc nõ eſt odiſſe directe, ſed odiſſe pœnam, quæ propter illa accidit, ſcilicet, quod non vellent propter ea incidiſſe in pœnam, & dolent, quod propter illa in pœnam inciderint, ipſa tamen non poſſunt deteſtari, ſed amant eo ardore, quo prius amabant, & cauſa huius eſt, quia rectitudo voluntatis eorum perdita non poteſt recuperari, quia voluntas non poteſt rectificari niſi per gratiam, & hoc quandiu viuimus, in mortuis autem nulla rectificatio eſt, ideo illa obliquitas voluntatis, quæ ſemel fuit, ſemper erit, vnde rem illam, quam ſemel inordinate amauerunt, &
H in cuius amore damnati deceſſerunt, ſemper amabunt, licet propter illam damnati ſint, dolebunt tamen, quòd propter illam damnati ſint, neque tamen propter hoc minus ardenter amabunt, ſicut accidit nobis hic, quia interdum aliqua indebite amamus, propter quæ iuſtas pœnas patimur, ſed neque ideo ceſſamus amare, & proſequi licet pœnas deteſtemur, immo quanto grauiores pœnas ſuſtinemus, tanto ardentius amamus, licet interdum a proſecutione amatæ rei cohibeamur, quanto magis fiet in illis, in quibus non eſt aliquod motiuum ceſſandi a deſiderio? & non propter hoc pœnæ ceſſabunt, quod tamen fieret in viuentibus, & ſi ceſſarent aliqua turpiter amare, & proſequi; non auferentur eis propter illa pœnæ aliquæ.

Sed obijcietur, quod tunc damnati ſecundũ hunc amorem non triſtabuntur, ſed potius gaudebunt, quia ſicut
I peccando eligebant id, quod iudicabant ſibi bonũ, & ita diligebant ſe magis, quam Deũ, & in hoc gaudebant, quia ſeipſis fruebantur, ita & apud inferos eligendo illa bona, quæ maxime amabant, vt eis bona, & ſeipſos magis, quã Deum amando delectabuntur, & quodammodo ſeipſos in ſeipſis beatificabunt, cum vniatur ibi bonum maxime conueniens per electionem, vel tendentiam voluntatis, nam ſicut ſupra arguebatur magnam eſſe triſtitiam in eo, quòd carebat damnatus eo bono, quod maxime amabat, ita arguetur ſummam eſſe delectationẽ in eo, quòd ſibiipſi maximum bonum eligit, quod putat eſſe maximum, & ſeipſum maxime diligit ſeipſo fruendo, & hoc bonum coniunctum eſt ei.

Dicendum, quòd magnam pęnam ſuſtinent damnati
K in eo, quòd ſe indebitè amauerunt, & ſibiipſis aliqua concupierunt, vt dictum eſt. Eſt autem verum, vt arguebatur, quòd damnati poſſent habere quandam delectationem ſi in cogitatione prædicta permitterentur, ſcilicet quòd Deus permitteret eos manere in conſideratione quieta cognitionis ſuæ, ideſt, qua ſeipſos conſiderarent, & cognoſcerent, & eſſet iſta conſideratio per imperium voluntatis eorum, & non turbarentur in hoc, ſed quantum vellent, & quomodo vellent de ſeipſis conſiderarẽt, quod tamen liberum eſt cuilibet animæ, niſi a ſuperiori agente impediatur, maxime gauderent in iſta cognitione, quia poſt conſiderationem, & cognitionem Dei, in qua eſt vera beatitudo non poteſt eſſe maior delectatio, quã ꝙ quis de ſeipſo cogitet, & ſibiipſi maxima bona velit, ſecundum ꝙ in voluntate ſua inciderit, & ſeipſo fruatur, quia hoc eſt fieri beatum naturaliter, ideſt in

solo

ſolo bono naturæ, & per operationem propriam, & videmus hoc in viuentibus, qui interdum de ſeipſis cogitant magna bona, quæ illis eueniant, ſiue honores, poteſtates, voluptates, & quidquid aliud ſit, quia dum hæc cogitant, quaſi eis euentura, vel quaſi euenerint, ſi nihil intercidat, quod interrumpat cogitationem eorum, uel perturbet, iudicant ſeipſos fęlices, & vere delectatio poteſt eſſe in homine viuēte fortaſſis maior in cogitatione, quam ſi res ipſæ euenerint, nam cum euenerint non poſſunt adeſſe cum tanta tranquillitate, & pace, cum quanta aduenit, & manet cogitatio eo paruo tempore, quo durat. A fortiori ergo in damnatis ſi poſſet manere, prædicta cogitatio de ſeipſis, & electio illorum bonorum, quæ ſibiipſis, vt maxima volunt, & ſecundum quæ ſe maxime diligunt, eſſet eis quædam beatitudo naturalis, & ignis, & quæcunque exteriora non poſſent in aliquo nocere, quandiu iſta cogitatio per imperium voluntatis ſic quieta maneret, ſed hoc Deus non permittit, & iſte eſt modus per quem facit damnatos eſſe tam infælices quantum voluerit, & hunc modum ſeruat Deus in puniendo non ſolum damnatos, ſed etiam viuentes, ſunt enim aliqui uiuentes, qui in multa mala incidunt, & volunt ſeipſos cōſolari, & per prudentiam volētes effugere hæc mala quomodo poſſunt, uolunt cogitare de ſeipſis bona, dando ſibiipſis bonas ſpes, & dum in hac cogitatione manent, alleuiātur, & uere ſi in hac cogitatione ſemper manere poſſent, nullum malum, aut pœna eis eſſet. Et ideo Deus, qui vult eos torquere, non permittit hanc cogitationem manere, ſed interrumpit illam, & dat eis, ut neceſſario aliqua mala propria cogitent, de quibus affliguntur, & non ſolum ea mala, quæ quaſi a caſu, vel naturaliter eueniūt, quæ cogitationem interrumpere poſſunt, incidere permittit, ſed ex induſtria ipſe immittit alia, vt non maneat cogitatio illa, neque quies. Et ſimile eſt de illis, qui ſaltē dormire volunt, & bibere, ut non recordentur malorum ſuorum, & Deus immittit eis cogitationes de illis, & aliquid, per quod turbetur illa quies. Iob. 18. c. ſcilicet ſi dixero conſolabitur me per noctem lectulus meus, tunc terrore concutiet me, & oſſa mea marceſcere faciet. A fortiori ergo in damnatis non permittet ſaltem ad punctum iſtam cogitationem quietam, ut non videantur ſibiipſis beati, & euadant pęnas aliquo modo, & ideo quia damnati non habent hanc libertatem conſiderandi, eſt eis miſeria maxima, & hoc eſt, quia non permittitur eis ſtare in cognitione, & dilectione ſui imperio voluntatis ſuæ, neque ſiſtunt cum quiete dilectionis, uel cognitionis ſuæ in ſeipſis, quia ſic eſſent beati naturaliter, & hoc, quia non habent aliquid, quod intrinſecus eos vrgeat.

Nam ſiquis viuens tales cogitationes habere voluerit, etiam ſi nemo ab extra eum impedierit non manebit diu in illis, quia incommoda corporis, quæ naturaliter inſurgunt, vt fames, & ſitis, & aliæ alterationes, quæ continuo in nobis fiunt, non permittent illam cogitationem, & ſic interrumpetur iuxta illud Sapien. 9. ca. corpus, quod corrumpitur aggrauat animam, & terrena habitatio deprimit ſenſum multa cogitantem, ideſt facit, quod non poſſit manere diu illa cogitatio, ſecus autem in anima ſeparata, quia illa non habet intra ſe, quod illam turbet, cum non ſit naturaliter unita corpori corruptibili, & ideo ſi non turbetur ab extra ab aliquo potentiori compellente eam ad aliquid cogitandum, manebit in quacunque cogitatione voluerit, & per illam ſe poſſet facere beatam naturaliter, ideſt, perfuſam quodā magno gaudio, quod eſt ſine amaritudine quandiu manet. Sed Deus, qui eſt punitor animæ peccatricis ſolutæ à corpore, non permittit eam ſaltem ad tempus cogitare ſecundum imperium ſuæ voluntatis de ſeipſa, vt ſe ſumme diligat, ſed tota eius cogitatio, & affectio verſatur contra ſe, inquantum eſt terminus carentiæ illius, & priuationis, ſcilicet inquantū eſt priuata illo bono, quod optat, & quod amauit, dum viueret in corpore, & hæc cogitatio non poteſt eſſe, niſi triſtis, ſicut infirmus non cogitat de ſe, niſi vt eſt carens ſanitate, quam valde concupiſcit, ſi autem cogitaret ſe quaſi ſtatim habiturum, certiſſimè ſanitatem, conſolaretur aliqualiter, ita & damnati non cogitant de ſeipſis, niſi vt ſunt carentes illis bonis, & ſemper carituri, quæ intē ſe amant, ideo neceſſe eſt, quòd iſta cogitatio ſit eis cauſa triſtitiæ, & ſic in bono, quod cupiunt damnati, & quod ſibi amant non poſſunt gaudere, ſed neceſſe eſt, quòd triſtentur, & quanto magis amant, magis triſtabuntur, ſed illi magis amant, quorum voluntas magis receſſit à rectitudine intenſius amans aliquid contra legem, & conſequenter magis peccans, ergo neceſſe eſt, quòd qui magis peccauerunt, magis triſtentur apud inferos, & directe ipſa praua voluntas eſt pęna ſibiipſi, non tamen totaliter ex ſeipſa, ſed vt ſubdita diuino motui iuxta illud Augu. iuſſiſti Domine, & ita eſt, vt pęna ſit ſibi omnis inordinatus animus, & ſic manet ex præcedentibus, quòd damnati non habent æqualitatem in pœna carentiæ, ſiue ſit illa carentię viſionis Dei, ſiue boni, quod naturaliter habere poterant, ſiue illius boni, quod ſibiipſis animæ damnatorum dum eſſent in corporibus, cupiebant.

Vnde prouenit damnatis inæqualitas in pœna vermis. Et an iſte vermis ſit de omnibus peccatis, vel de quibuſdam.

Quæſt. DCXLII.

Alia autem eſt pęna, quæ dicitur vermis, & eſt remorſus quidam conſcientiæ natus ex recordatione fœditatis peccati, & ipſam animam pungens, & de hoc remorſu, vel pęna vermis, eſt nunc dubium an ſit æqualis in damnatis?

Dicendum, quod non eſt dubium quin ſit pęna inęqualis damnatis, nam pęna carentię eſt inæqualis, vt ſupra oſtenſum eſt, & tamen carentia eſt priuatio, a fortiori, ergo pęna vermis, quæ eſt poſitiua erit inæqualis.

Secundo, quia cauſa, vnde prouenit remorſus iſte eſt inæqualis, nam prouenit de peccato, & non ſunt peccata æqualia, ergo non erit vermis æqualis.

Tertio, quia vermis iſte eſt inuoluntarius, non enim vellent damnati habere memoriam iſtam peccatorum; quia eſt afflictiua ipſorum, ſed patiūtur illam neceſſario, & per hanc recordationem triſtem tollitur eis affectio commodi, qua ſibiipſis vellent bonum, & in ſeipſis gauderent, ut dictum eſt præced. q. & tamen iſte remorſus aufert illam cogitationem inquantum neceſſario cognoſcit peccata ſua damnatus, & ſcit ſe propter illa incurriſſe tantum malum, quantum patitur, & caruiſſe bono, quod habere poterat: ſicut ergo malum, quod tolerat damnatus eſt maius, aut minus, ita remorſus eſt maior, aut minor, quia eſt recordatio pœnalis de peccatis, propter quæ omnia illa mala patitur.

Et ſciendum, quod de peccato poteſt aliquis dolere, vel pungi cum recordatur. Vno modo, ut pungatur conſcientia eius, quia illud commiſit, quia in hoc offendit Deum.

Alio modo, quia propter peccatum incidit in pęnam, quam odit, & nos dum uiuimus vtrūq; remorſum conſcientiæ habemus, nam aliquando recordati de peccato dolemus, quia per illud Deum offendimus, & hoc eſt compungi, & conteri; aliquando dolemus, quia propter peccata incurrimus in aliquas pœnas: in damnatis autem non eſt prima recordatio peccatorum, ideſt, nunquam dolent cum recordantur, quaſi Deum offenderint, quia hoc modo non poteſt dolere, niſi qui amat, qui autem non amat Deum, non poteſt dolere, quia offendit Deum, ſed damnati non amant eum, ergo non dolent de peccatis, quia offenderint eum per illa, ſed ſecundo modo dolent, ſcilicet, quia ſciunt per illa ſe incurriſſe in omnia mala, quæ habent, & eſt ſibi triſte, quod actualiter recordentur ſe eſſe cauſas ſibi malorum ſuorum. Sed dicetur, vnde venit inæqualitas in pęna vermis?

Dicendum, quod ex peccatis, quia ſecundum proportionem peccatorum eſt proportio remorſus, nam cum ille, qui magis peccauit plus punitur, & uermis dicat iſtā doloroſam recordationem peccatorum pungentem animam inquantum illa fuerunt cauſa pęnæ, ſequitur quod quanto aliquis plus peccauit, plus affligetur in recordatione, quia maiorem pœnam ſcit ſibi ineſſe, cuius ipſe fuerit cauſa per peccata illa, & hoc ſibi dictat illa recordatio.

Sed tunc eſt dubium an de omnibus peccatis ſit iſte F
vermis, vel de quibuſdam, Aliqui dicunt, quod de qui-
buſdam ſolum, nam vermis proprie eſt animal, quod na-
ſcitur ex putredine carnis, ita per metaphoram vocamus
vermem conſcientiæ remorſum natum de recordatione
peccati ſœtidi inquantum animam ſuâ recordatione pun
git, ſed quædam peccata vocamus ſœtida, & alia non, er-
go non eſt uermis quantum ad omnia peccata, ſed quan-
tum ad quædam. Dicendum, quod magnitudo, aut parui
tas vermis accipitur ſecundum omnia peccata, quæ ve-
niunt in recordationem, quia aliàs ſequeretur, quòd ali-
quis, qui pauciora, & minora peccata fecit, magis punire-
tur, eo q; illa erant de conditione ſœtidorum, & alius, qui
valde multa egit, & nulla, aut pauca fecit de conditione
fœtidorum minus puniretur ſed hoc eſt inconueniens,
quia vermis nominat pœnam damnatorum, ergo quan- G
to plura, aut maiora ſunt peccata, erit maior vermis.

Circa hoc autem conſiderandum eſt, quòd vermis cū
proprie inueniatur in corporibus nō inuenitur in anima,
niſi metaphorice, & ſumitur à duplici ratione. Vna eſt,
quia uermis de carne naſcitur, & carnem ipſam lacerat,
mordet, & pungit, & non venit de foris ad nocendum.
Alia eſt, quia uermis non naſcitur de omni carne, ſed ſo-
lum de putrida, ita cum trasfertur ad animam inueniun-
tur ambæ conditiones, prima eſt, quia iſte remorſus, quē
vermem uocamus, non eſt aliquid de foris veniens, ſed
intra animam natum, quia cogitatio intra animam nata,
& de ipſa procedens lacerat, & corrodit eam inquantum
inuenit ſe fuiſſe ſibi pœnæ cauſam per hæc peccata.

Secunda etiam conditio inuenitur ibi, quia non naſci-
tur talis conditio remorſiua in recordatione cuiuslibet H
conſcientiæ, ſed ſolum peccatricis, omnis enim anima
peccatrix, ideſt, quæ adhuc peccatum retinet, putrida eſt,
& venenum habet. & de illa naſcuntur cogitationes re-
mordentes: in conſcientia autem, quæ nullius peccati ma
nentis ſibi conſcia eſt, non poteſt remorſus aliquis naſci.
Cum autem dicitur, quod naſcitur de fœditate peccati,
dicendum, quod fœditas in carne, & peccato non poteſt
ſumi vniuoce, nam peccatum eſt in anima, & fœditas pec
cati eſt ſœtidas animę, ſed ſicut omnis putredo facit carnē
fœtidam, ita & omne quod immundam animam reddit
facit eam ſœtidam, omne autem peccatum eſt huiuſmo-
di, ideo per omne peccatum eſt anima fœtida, vel ſœda,
& omne peccatum dicimus eſſe fœditatem, quia plus fa-
cit cadere peccatum ipſam animam à bono ſtatu ſuo etiā
ſecundum naturalem bonitatem, quam putredo quæli- I
bet carnem, & ſic quanto plura ſuerint peccata, aut gra-
uiora, dicitur eſſe tanto maior fœtidas peccatorum, &
tanto erit maior vermis. Interdum autem volumus acci-
pere fœditatem in peccatis, ſecundum quòd accedit ad ſœ
ditatē carnis, & ſic peccata luxuriæ vocamus fœda, quia
cum fœtore quodam exercentur, quia non eſt libido ſine
fœtore, & feruore, & ſic dicitur in hymno. Ne fœda ſit,
uel lubrica compagno noſtri corporis, uocauit compagi-
nē copulā carnalem, quæ ſœda eſt, quando indebitē exer-
cetur, ſed iſto modo non accipitur, quando dicimus eſſe
vermem ex fœditate peccati, ſed fœditatem dicimus de
omni peccato, quia animam fœdat, ſpecialiter autem lu-
xuria fœdat, non quod neceſſe ſit peccatum luxuriæ ma-
ius eſſe cæteris, quia quidam aliorum ſunt interdum ma
iores culpæ, vt idololatria, hæreſis homicidium volunta- K
rium, ſymonia, ſed quia extenſiue eſt luxuria maius pec-
catum aliis, nam cætera peccata ſolam animā inficiunt,
luxuria autem tam animam, quam corpus contaminat 1.
Cor. 6. omne peccatū, quod homo fecerit extra corpus
eſt, qui autem fornicatur, in corpus ſuum peccat, & tamē
in culpa, & peccato potius attendimus intenſionem, quā
extenſionem, ideo quantum ad omnia uitia dicimus eſſe
fœditatem, quia quædam alia fœdiora ſunt apud Deum,
quam fornicatio, & ſic quantum ad omnia peccata con-
ſideratur fœditas, & uermis, & qui plura, ſiue maiora cō-
miſit, propter quæ damnatur, habet maiorem vermem
corrodentem.

*An vermis iſte naſcatur in damnatis ex operibus ipſo-
rum vel cauſetur a Deo. Quaſt. DCXLIII.*

SEd quæritur an vermis iſte naſcatur in damnatis, quaſi naturaliter ex opere ipſorum, vel cauſetur à Deo quia iſtud facit ex intentione, ſcilicet, quia vult maiorē pœnam infligere.

Dicendum, quòd ad vermem duo requirūtur. Vnum eſt, quòd damnati cogitent peccata propter quæ damnantur, vel recordentur illorum. Aliud eſt, quod ex illis peccatis in memoria venientibus ſequatur pœna. De primo dicendum, quod à Deo infligitur in pœnā, & non fit voluntarie, & patet hoc Sapien. 4. c. ubi ponitur de ſtatu malorum apud inferos, & dicitur, venient in cogitationem peccatorum timidi, & traducent illos ex aduerſo iniquitates illorum, & tunc in c. 5. ſequitur ibi quomodo intra ſe pœnitentiam agentes dicent, hi ſunt quos aliquando habuimus in deriſum, &c. & poſt multa ſubditur, talia dixerunt in inferno hi, qui peccauerunt. Etiam apparet ex præcedentibus, quia iſta cogitatio eſt damnatis multū doloroſa, & coguntur ad illam, quia aliàs poſſent eſſe beati in ſeipſis naturaliter, ideſt ſi dimitterentur ſibiipſis, vt cogitarent quidquid vellent, cogitarent de ſeipſis bona, & eligerēt ſibiipſis maxima bona, & ſeipſos maxime diligerent, & ex electione, & imperio voluntatis manerent in iſta cogitatione quiete, & tunc ſequeretur in eis tanta delectatio, qua non poteſt eſſe maior poſt cognitionem perfectam, quam habere poteſt homo de Deo, & ita damnati poſſent ſeipſos beatificare, & ignis, & cætera foris appoſita non nocerent eis in aliquo, ſi relinquerentur in alia cogitatione non impediti ab aliquo ſuperiori, vt dictum eſt ſupra, & ideo, ſicut Deus deducit inuitos ipſos damnatos ad conſiderationem ſuæ carentiæ, ita cogit eos conſiderare ſua peccata inquātum per illa fuerūt ſibiipſis cauſæ omnium malorum, quæ ſuſtinent. Et ſic quantum ad primum a Deo coguntur. De ſecundo dicendum, quòd ſunt ibi duo, vnum eſt, vt aliqua triſtitia ſequatur ex hac cogitatione. Aliud eſt, vt ſequatur tanta, vel tanta quæ eſt determinata triſtitia reſpondens cuilibet damnato iuxta proportionem peccatorum ſuorum. Quantum ad primum dicendum, quòd naturaliter ſequitur, non enim poterit aliquis damnatus non triſtari cum cognouerit ſe eſſe cauſam malorum ſuorum, in quibus tam acerbe affligitur, quia in hac cogitatione nihil eſt, de quo poſſit quis gaudere.

De ſecundo quod ſatis poterat dici fieri hoc naturaliter, nam cum damnati cogantur recordari peccatorum ſuorum, propter quæ ſciunt ſibi pœnas inferri, & dolent neceſſario, cum ſciunt ſibiipſis eſſe cauſa pœnarum, uidetur neceſſario ſequi, vt quanto aliquis ſciuerit ſe ſibiipſi maiorum pœnarum cauſam exiſtere, tanto magis triſtetur, & tamen ſatis eſt rationale poni, quòd Deus concurrat ad ſtatuendū modum huic triſtitiæ, ſcilicet, quod cū illa ſit pœna, & Deus taxet pœnas omnium animarum iuxta conditionem peccatorum ſuorum, quod ipſe ſtatuat tantam triſtitiam, aut tantam, & cogat animam ad tantum, uel tantum triſtandum, vt nulla anima minus puniatur, quàm ſecundum proportionem peccatorum ſuorum puniri digna ſit.

An vermis pœna ſit etiam dicenda æqualis vel inæqualis ſecundum æqualitatem naturalium, aut conatus voluntatis. Quaſt. DCXLIIII.

SEed tunc quæretur de iſta pœna vermis an ſit dicenda æqualis, vel inæqualis ſecundum æqualitatem, vel inæqualitatem naturalium, aut conatus voluntatis, aut actus eliciti.

Dicendum, quod in hominibus operantibus bonum, vel malum conſiderantur iſta tria.

Primum eſt æqualitas, uel inæqualitas naturalium. Et verum eſt, quod omnes homines ſunt eiſdem ſpeciei, & omnes animæ, eſt tamē aliqua inęqualitas naturaliū, quia eſſentia animæ participatur corpori, vt forma, & non pōt ita perfecte recipi in vno corpore, ſicut in alio, ſed ſecun-

dum diuerſam diſpoſitionem corporum dioerſimode recipitur, & ideo quædam animæ ſunt excellenoores alijs quantom ad natoralia, ſed iſta inæqualuas, quia non facit exire ſpeciem, parum conſideratut in operationibus compoſiti, ſed io operationibus animæ ſeparatæ videtur facere maiorem diuerſitatem, tamen dato, quod faciat aliquid in operatioolbus compoſiti hoc eſt inquantum, qui habet maiora naturalia agit ex maiori conatu, & tamen conatus non eſt ſemper ex inæqoalitate, ſiue maioritate natur.lium, vt quia aliquis minor in naturalibus agit ex minori conatu, ſed quia liberum eſt animæ agere ex toto conatu, vel ex parte conatus, etiam quia adnitatur interdū conatus ex habitu, ideo qui minora naturalia habet, ſi perficiatur pet habitum, elicit actus ex maiori conatu, & perfectiores, quam qui habet maiora naturalia.

Secundum eſt magnitudo ex parte actus eliciti, qoia actus aliqui ſunt excellentiores alijs, ſicut tolerare marty rium eſt excellentior actus, quam ieiunare.

Tertium eſt differentia ex parte conatus, vt quādo aliqui faciunt operationem æqoalem ſecundum genus, & ſecundum materiam, & tamen vnus agit ex maiori conatu, ideſt ex maiori deſiderio, vel motu voluntatis, ſicut ſi duo ieiunent per totam quadr.geſimam, ſed ex magno conatu voluntaris vnus, alius vero ex minori, nam iudicabuntor ſimpliciter actus inæquales. Circa beatitudinē, quæ datur hominibus pro bono opere, i. pro meritis, eſt conſiderandum, quod non datur pro æqualitate naturalium æqualis, neque pro æqualitate actus eliciti, ſed pro æqualitate conatus datur æqualis, & pro inæqualitate conatus datur inæqualis.

De primo patet, quia multi ſunt in vita æterna æquales in naturalibus, qui tameo non habent æqualem beatitudinem, ſicut ſi vous fecit pauca bona opera, alius vero molta. Item apparet, quia in natoralibus non inuenitur tanta inæqualitas, quanta in beatitudine, nam forte noo eſt vna anima homana ad aliquam aliam centupla in perfectione naturalium, & tamen maior eſt differentia beatitudinis, vt ſi comparetur gloria Virginis Dominæ noſtræ ſuper gloriam minorum beatorum. Item patet hoc efficacius, quia quilibet angelus eſt maior in naturalibus qualibet anima, cum excedat eam ſecundum ſpeciem, & tamen Domina noſtra non ſolum excedit in beatitudine aliquem angelum, ſed etiam eſt maior omnibus angelis, ergo non eſt beatitudinis æqualitas, vel inæqualitas ſecundum conditionem naturalium.

Item naturalia magna, vel parua animæ non faciunt ſecūdum ſe ad beatitudinem habitudine neceſſaria, cum aliquæ animæ ſiot damnatę, maiores in naturalibus quibuſdam alijs, quæ ſunt beatæ, & multi ſpiritus ſublimiores in natura effecti ſunt diaboli, & alii de minoribus ordinibus ſunt beati. Ergo æqualitas, vel inæqualitas naturæ non facit ſecundum ſe ad beatitudinem, vel damnationem, ſed naturalia cum operatione bona, ſicot ergo maiora naturalia non faciunt neceſſario, quod aliqua anima ſit beata ſimpliciter, ita licet ſit beata non faciunt, ꝙ ſit magis beata, quia forte pauciores, & minores operationes exercuit.

De ſecundo ſ. de opere elicito dicendum, qoòd nō eſt cauſa æqualitatis, vel inæqualitatis beatitudinis, nam opus ſecundum ſe non eſt meritorium, cum aliquis poſſit facere bonū opus ex genere, & ſine charitate, & nullius merito erit, nam & dęmones faciont aliqua, quæ in ſę bona ſunt, ſed nō poſſunt mereri: cum autem ſit opus in charitate, & duo facient opera aliqua æqualia ſecundum genus, vel quantitatem materialem, ſed non erunt ſimpliciter æqualia, vt quia aliquis ex paruo ardore operatus eſt, alius vero ex magno, & iſte ardor, ſiue conatus mentis eſt magis intrinſecus, quam conditio operis, & magis ad nos pertinet, ideo ex illo opus accipiet maioritatem.

Tertium eſt, ergo conatus: & dicendum, quòd ſecundum illud conſideratur maioritas meriti, ita vt quanto aliquis fecerit bona opera ex maiori conatu, tāto ſit opus magis meritorium, vnde ad dandum alicui æqualem beatitudinem ad alterum, nō oportet conſiderare, quod omnes actus eliciti fuerint æquales nunc, in magnitudine,

A vel æquiualentia magnitudinis, ſed ſolum requiritur, ꝙ fuerint conatus æquales & quia aliquis fecit multa opa, alius panca, vel vnus magna, alius parua, & vnus fecit opera in quibus non co ncidit cum alterius operibus, cōſiderabitur magnitudo, & diuerſitas conatus ſi aliquid, quod recipit augmentum ſecundum intenſionem poteſt addi conatus vnus ad alterum, vt gradum reddant, velut oībus conatibus alicuius ſimul ſumptis colligatur plus de conatu quam ſit in operibus alterius, ſiue fecerit plura aot pauciora opera, & cuius fuerit plus de conatu opere erit maior gradus beatitudinis, & hoc modo conſideratur meritum, quia opus, quod habet plus de conatu, licet non ſit maius ſecundum genus, vel ſecundum quantitatem, eſt maius in merito, & pro illo datur maior beatitudo, vnde quando dicitur, quod ſecundum inæqualitatem

B operum datur beatitudo non intelligitur de operibus in ſe, ſed de operibus qoantum ad conditionem ſuam, quæ facit ea meritoria plus, aut minus. ſ. eſſe ex charitate, & ex maiori, aot minori conatu. His ſuppoſitis dicendum, ꝙ ſic eſt de peccato, & miſeria damnatorū, quia illa eſt ſecundum inæqualitatem peccatorum inæqualis, & peccatorum æqualitas, vel inæqualitas non conſideratur ſecundum æqualitatem naturalium, vt dictom eſt de bono opere non etiam ſecundum æqualitatem, vel inæqualitatem operis eliciti, ſed eſt maius peccatum inquantū fuit ex maiori peccantis conatu, quia maior conatus ad peccādum deordinat magis voluntatem, & quia culpa cōſiſtit in deordinatione actus, ſequitur, quod quanto fuerit conatus ad peccādum maior, tanto eſt maius peccatum, ſiue opus elicitum ſit æquale, ſiue non, & ſic ſecundum

C hoc erit miſeria maior, vel minor, ſecundū, quod aliquis magis habuit de conatu in peccando. Ex hoc ſequitur, ꝙ pęna vermis non erit æqualis in omoibus damnatis, ſed quanto aliquis grauius peccauit, ideſt ex maiori conatu, & maiori miſeriæ adiudicatus eſt, maior erit vermis eius ideſt remorſus conſcientiæ, ſcilicet triſtitia, quando recordatus fuerit peccatorum ſuorum, quia ipſe fuit ſibi cauſa miſeriæ, & omnium pęnarum.

An pœna ſenſus ſit æqualis, vel inæqualis apud damnatos. Quæſt. DCXLV.

ALia aotem eſt pœna ſenſus, qoæ eſt ab igne, & ab alijs afflictiuis corporalibus, ſi qua ibi eiſent, vt aquæ oioium, ſi quis eas ponere ibi voluerit, vel frigiditatem terræ, aut quidquid alíud ſit, & de hac pęna eſt du-

D bium an ſit æqualis, vel inæqualis apud damoatos. Dicēdum, quod non eſt dubium quin dicta pœna ſit inæqualis, nam damnati non habent æqualem miſeriam, neqoe æqualiter demeruerunt, ideo non debent habere æqualem pęnam, ſed pęna ignis ponitur, quaſi ſola in pęnis corporalibus, & etiam eſt ſpiritualis, ideo neceſſe eſt, quòd ſit inæqualis ſecundum inæqualitatem demeritorum.

Secundo, quia pęna carentiæ, & pœna vermis, de qoibus minus videbatur, ponuntur inæquales, vt ſupra oſtēſum eſt, ergo à fortiori pęna ignis, quæ eſt poſitiua, & ſecundum ſe poteſt ſuſcipere magis, & minus erit inæqualis, ideo non eſt dubiū quin ſit pęna inæqualis, ſed de modo, quo erit inæqualitas eſt dubium. Cauſa dubitandi videtur eſſe, quia ignis īferni erit vnus, ſicut locus ille vnus

E & in illo erunt omnes damnati ſimul, ideo cum ignis ſit æqualis, quia eſt vnus, non videtur qnomodo erit inęqualis pęna. Aliqui dicunt, quod nō erit idem ignis, ſed multi tot, quot ſunt damnati, & ita inæqualiter ardebūt. Sed non eſt veriſimile, quia locus eſt vnus, & propter multitudinem damnatorum oportet eſſe compreſſos, ita vt ſit quædam penetratio dimenſionum, ergo non poterit eſſe talis diſtantia, vt pro quolibet ſit vnus ignis.

Alij dicunt, quod erit idem ignis per continuitatem, & tamen in vna parte erit intenſior calor, quam in alia, & ſecundum conditionem cuiuslibet damnati ita pars illa ignis, quę eum cruciabit erit differens ab alijs partibus ignis in caloris intenſione, & ſic cuilibet reſpondebit cruciatus ſuus ſecundum proportionem peccatorum, eo, quòd ignis erit vario modo cruciaturus.

Sed illud non, ſtat ſatis, quia potius videtur, quod ſit fictum,

fictum, maximè, quia tanta erit compreſſio, quod quaſi
pars dānati ſit in parte alterius, & ideo non videtur quo-
modo poſſit diſtincta pars ignis affligere diſtinctum dā-
natum, immo affligendo vnum affliget neceſſario alte-
rum, niſi ponatur miraculum, & tunc ponentur multa
miracula ſimul, quod eſt inconueniens.

Alij ergo dicunt, quod erit ignis idem, & æqualis, &
tamen non affliget omnes ęqualiter, quia non ſunt æqua
liter diſpoſiti, ſicut in eodem igne aliter ardet lignum, ali
ter ſtipula.

Sed dicendum, quod non ſtat, quia iſta diſpoſitio con-
ſideratur ex parte corporis, & tamen hoc non facit ad
propoſitum, nam maior afflictio debet eſſe damnatis, qui
grauius peccauerunt, ſed illi forte ſunt minus diſpoſiti ad
dolorem, ideo non conuenit iſtud.

Secundo, quia etiam ſi iſtud aliquid faceret non ſuffi-
ceret, nam iſta inæqualitas diſpoſitionis naturalis non
facit magnam differentiam in dolore, ſ. vt aliquis triplo,
vel quadruplo doleat in igne quam alius, licet aliquis a-
nimoſius centuplo toleret ignem, quam alius, quia illud
non prouenit ex diſpoſitione corporis, ſed animi, ideo
cum aliquis ſit centuplo, vel millecuplo in maiori pœna,
quam alius ſecundum proportionem demeriti, manife-
ſtum eſt, quòd non ſufficiet diſpoſitio illa, quæ eſt ex par-
te corporis ad differentiam tantam pœnæ.

Tertio, quia iſtud poſſet aliqualiter videri quantum
ad damnatos poſt diem iudicij, quando reſument corpo-
ra, & tamen ante iudicium patiuntur animæ ab igne, &
non eſt in eis aliqua talis diſpoſitio, & tamen pœnam in
æqualem ab igne ſuſtinent, ergo alia eſt ratio inæquali-
tatis.

Dicendum, quod ignis erit idem, in quo patientur om
nes damnati, & æqualis in ardore, tamen inæqualiter af-
fligentur damnati, tam in corpore, quam in anima, eo, quod
ignis non aget ibi totaliter, vt agens naturale, ſed potius,
vt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ, & quia Deus eſt agens
ſecundum rationem dans vnicuique pro meritis, ignis il-
le, quaſi intelligens diuinam voluntatem obediet ei, ſcili
cet, vt agat inæqualiter in eos, qui inæqualiter peccaue-
runt & apparet, quod ignis non agat, vt naturale agens,
ſed vt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ, nam non poteſt a-
gere in animam naturaliter cum non ſit immaterialis, &
tamen agit, ideo eſt inſtrumentum Dei; poteſt tamen di-
ci, quod ignis ad omnes damnatos eſt æqualis, & tamen
per eandem actionem, & æqualem igni patientur dam-
nati inæqualiter, eo quod Deus reddit eos inæqualiter
paſſibiles, ſubijciendo eos inæqualiter illi igni; ſed quid-
quid ſit ad miraculum pertinet, & tamen in his quanto
pauciora miracula fuerint, tanto rectior eſt poſitio.

Colligi ergo poteſt in generali ex dictis, quod tres ſunt
cauſæ inæqualitatis pœnarum damnatorum. Prima eſt
inæqualitas demeriti, & hæc eſt intrinſeca quędā diſpo-
ſitio ad recipiendum tantam, vel tantam pœnam. Secun-
da cauſa eſt voluntas Dei, quæ iuſte retribuit, pertinet au
tem ad iuſtum retributorem, vt diſtribuat quantum quiſ
que meruit, & tamen peccata fuerunt inæqualia, ergo, &
pœnæ. Tertia cauſa eſt ignis, vel quælibet alia afflictiua,
nam infert ignis quibuſdam maiorem cruciatum, quam
alijs, ſic dicit Auguſt. 21. de Ciuitate Dei, c. 16. quod licet
ignis in omnes æqualiter agat, non tamen omnes æquali
moleſtia cruciat, vnde dicunt doctores, quod in omnibus
damnatis ſit miraculum quantum ad cruciatum ignis, ni
ſi in eo, qui maximè torquetur, hoc autem dicunt, quaſi
ignis ille inferni agat in omnes damnatos, inferens mino
rem cruciatum, quā naturaliter poſſit inferre prætérquā
in maxime damnatum, in quem agit ex toto vigore natu
rali, ſed iſtud non apparet, an ſit verum, quia poterit eſſe
quod alicui inferat tantum cruciatum, quantum natura-
liter poteſt inferre, vt agēs naturale, & alijs inferat maio
rem inquantum eſt inſtrumētum diuinæ iuſtitiæ, & ideo
in multis eſt miraculum, forte in omnibus, nam ſaltem
quātum ad animam, quæ patitur ab igne in omnibus eſt
miraculum, & quātum ad hoc, quod in corpora ſingulo
rum agat inferendo cruciatum, & non vrēdo, nec calefa-
ciendo, aut alterādo naturaliter: de magnitudine aūt cru
ciatus an quantum ad vnum tantum ſit miraculum, an
F quantum ad multos, qui patiantur æqualem pœnam, &
ſi ſit vnus, aut multi æquales, an ſint de his, qui maximè,
vel qui minime, aut qui mediocriter puniuntur, non po-
teſt ratione ſufficienter colligi.

Reſponſio ad primam rationem principalem poſitam ſup. quæſt. 639. & poſtponuntur hic iſtæ ſolutiones, quia quæſtiones intermediæ conferunt ad earum ſolutionem. Quæſt. DCXLVI.

NVnc vero reſpondendum ad argumenta facta ſupra
in quæſtione principali.

Ad primum dicendum, quod pęna pręcipua eſt priua-
tio, vel carentia, & tunc multæ carentię, ſ. viſionis Dei, &
boni naturalis, quod quis poterat habere ſi damnatus nō
G eſſet, & boni, quod amabat, propter quod peccauit, quod
erat bonum vtile, vel delectabile, & dicēdum, quod quę-
libet carentia harum eſt priuatio quantum eſt in ſe, &
nihil ponit, nec poteſt eſſe inæqualitas ſecundum eam,
ſed quia priuatio dicitur per reſpectum ad habitum, &
habitus non eſt æqualis ad omnes, quia non carent om-
nes damnati bono ęquali, vt oſtenſum eſt, non erit priua-
tio, vel carentia æqualis pœna, neque triſtitia ſecuta de ca
rentia illa erit æqualis.

Ad ſecūdum dicendum, quod idem erit ignis, qui aget
in omnes damnatos, & ſecundum eundem ardorem, &
tamen non inferet omnibus æqualem moleſtiam, vt Au-
guſt. ait 21. de Ciuit. Dei, c. 16. ſed vnde prouenit hoc di-
ctum eſt in præced. quæſt.

Ad tertium dicēdum, quod ei, qui peior fuerit dabitur
H maior pœna, & cum obijcitur, quod peiori datur maius
bonum, quia datur pœna maior, quæ eſt iuſta, dici poteſt
vno modo, quod datur maius bonum ſimpliciter illi dan
nato, quam alijs, i. bonum, quod eſt iuſtum ſecundum iu
ſtitiam diſtributiuam, & tamen non datur ei bonum,
quod ſit ei maius bonum, immo quanto eſt maior pœna,
tanto eſt maius malum.

Secundo dicendum, quod nullum bonum habent dā-
nati, quia datur eis pœna iuſta, ita quod illud materiale,
quod ſuſtinent damnati eſt pęna iuſta, ſed vtrunque dici
tur ſecundum reſpectum ad aliquid: vocaturque illud
pœna reſpectu damnatorum inquantum eſt malum, quod
tolerant, vocatur autem iuſtum nō reſpectu illorum, ſed
reſpectu Dei, & ideo non datur eis bonum, ſed malum.

Tertio poteſt dici, & melius, quod dato, quod pœna cu
I iuſlibet damnati ſit quoddam bonum ſimpliciter, quod
datur damnato ad ordinandum peccata eius, tamen non
datur vni damnato maius bonum, quam alteri eo quod
non vocatur pœna bona, niſi inquantum iuſta, & tamen
non eſt magis iuſta pęna vnius, quam alterius, quia quę-
libet pęna ſit ſecundum vnam, & eandem regulam, ideſt
quod detur cuilibet tantum, quantum meruit, ergo licet
ſit vna pęna maior, quam alia, non eſt magis iuſta, quam
altera, & Deus non eſt magis iuſtus, nec facit opus magis
iuſtum dando vni damnato magnam pęnam, quam alte-
ri paruam, cum cuilibet detur pœna ſecundum commen
ſurationem peccatorum ſuorum.

Ad quartum dicendum, quod non debet attendi ma-
ioritas pœnę ſecundum durationem perpetuam, quia for
te illa perpetuitas non eſt debita per ſe demerito, ſed per
accidens, de quo late dictum eſt ſupra, & tamen ſiue per
K ſe ſit, ſiue accidat, cum tamen omne peccatum in damna
tis puniatur pœna perpetua, non poteſt attendi æqualitas
vel inæqualitas in hoc, ſed in intenſione, & ideo licet om
nium damnatorum ſit pœna æterna, nō eſt ęqualis, quia
quorundam eſt pœna acerbior, aliorum vero mitior.

An omnium beatorum ſit beatitudo æqualis? Quæſt. DCXLVII.

QVoniam autem dictum eſt de inæqualitate pœna-
rum damnatorum, & cauſis inæqualitatis, eſt
nunc videndum circa beatos an ſit omnium bea-
titudo æqualis, & quia eſt duplex beatitudo, ſcilicet cor-
poris, & animæ, de vtrique videndum erit; ad beatitudi
nem autem corporis pertinent dotes corporis, & de his
oſten-

oſtenſum eſt ſupra 17.cap.vbi de dotibus agitur,quòd nō
ſint æquales in beatis,rurſus circa beatitudinem animæ,
vel ſtatum beatorum ſecundum animam conſideramus
duo,ſ.auream,& aureolam. De aureola oſtenſum eſt ſup.
13.cap.quod non ſit æqualis in omnibus, quia neque æ-
quales ſunt aureolæ differentes ſpecie,vt aureola virginū
& martyrum,nec eiuſdem ſpeciei aureola,i virginitatis,
& martirij eſt æqualis in diuerſis hominibus.De beatitu-
dine autem ipſa,quæ eſt præmium eſſentiale eſt nunc di-
cendum. Aliqui dicunt, quod ſit æqualis beatitudo om-
nium beatorum, quia ſupra 20.cap.in parabola operario
rum dicitur,quod cuilibet datus eſt denarius,& non plus
ei,qui laborauit tota die, quam qui hora nouiſſima,&
in hoc ſignantur beati recipientes mercedem laborum
ſuorum,ergo erit beatitudo omnium æqualis. Secundo,
quia beati nòn poſſunt videre Deum inęqualiter,ergo ne
que inæqualiter fruentur,& continenter erit æqualis bea
titudo,patet quia fallitur,qui rem intelligit aliter, quam
eſt,& tamen ſecundum Augu.83.q.33.beati vident Deū,
& intelligunt ſicuti eſt, ergo vnus non videbit eum per-
fectius,quam àlius, & ita, neque fruetur plenius.

Tertio,quia dicit Auguſt. ſuper Ioan. quod omnium
beatorum erit par gaudium,ergo par beatitudo, quia æ-
qualem operationem ſequitur æqualis delectatio. Dicen
dum, quod in hac quæſtione eſt difficultas, & cauſa eſt,
quia videntur beatitudo, & inæqualitas in rebus eiuſdē
ſpeciei repugnare, quia beatitudo eſt ad maximam perfe
ctionem poſſibilem in ſpecie, eo quod includit quietatio
nem appetitus naturalis, & talis appetitus eſt æqualis in
omnibus intra eandem ſpeciem; ergo perfectio vltima,
quæ quietat appetitum naturalem in aliqua ſpecie eſt æ- C
qualis omnibus de ſpecie, cum vnitas ſpeciei ſit vnitas
naturæ, & quæcunque poſſunt perficere vnum in aliqua
ſpecie poſſunt perficere quemlibet alium de eadem ſpe-
cie,ergo cum beatitudo non ſit quouſque appetitus natu
ralis ſit quietatus, videtur, quod omnium beatorum erit
beatitudo æqualis in vna ſpecie: ſecus de diuerſis ſpecie-
bus in homine, & in angelo ſupremæ hierarchiæ,nam
multum differunt in perfectionibus ſpecierum ſuarum,
ideo licet ambo ſint beati, & habeat quilibet complemē
tum,& quietatum appetitum ſuum,valde magis erit bea
tus angelus,quam homo, ſecus de hominibus, qui ſunt
æquales ſecundum ſpeciem. Secundo,quia appetitus na-
turalis eſt appetitus rectus,quia eſt a Deo, ergo appetitus
liber eligens conformiter ſecundum rectam rationem illi
appetitui eſt rectus, ſed naturalis appetitus eſt ad omnē D
perfectionem poſſibilem in ſpecie, ergo, & appetitus li-
ber,& ſic beatitudo cuiuſlibet appetitus erit ęqualis,quia
appetit quilibet tantum quantum alius appetit, i. totam
perfectionem,quæ naturaliter ineſſe poteſt. Dicendum,
quod ſtat beatitudinem eſſe cum inæqualitate,& ad hoc
aliqui dant modum dicentes, quod ab beatitudinem re-
quiritur quietatio appetitus, nam ſine ea nemo eſt bea-
tus, cum beatum dicamus eum, qui habet omne, quod
vult, & nichil habet,quod non vult, & nichil mali vult,
& tamen quietationem appetitus ponunt iſti inæquali-
ter intra eandem ſpeciem,dicunt enim, quod non eſt ne
ceſſe,quod appetitus naturalis habeat omnem perfectio-
nem, cuius capax eſt ad hoc, quod quietetur,ſicut dici-
tur, quod omne ſumme graue habet inclinationem ad
ſumme eſſendum deorſum,& in centro, ſiue in profun- E
do centri, & tamen non eſt ibi quodlibet ſumme graue,
& quieſcit in eo tamen appetitus, ergo ſufficit ad appeti-
tum naturalem,quod quietetur, ſecundum quod res illa
nata eſt habere grauitatem a ſuo principio intrinſeco, vel
extrinſeco, & ſecundum, quod intenditur natura vni-
uerſalis,hæc autē eſt,vt illa,quæ ſunt magis grauia quie-
tentur magis deorſum, & quæ minus grauia quieten-
tur minus deorſum,ſ.non in profundo, vnde ſufficit mi-
nus graui,quod quietetur in ſuperficie terræ. Sic ergo di
cunt eſſe de appetitu naturali in homine, quod quietetur
in ordine ad rationem, & voluntatem, ſicut quietatur
quælibet pars vniuerſi in comparatione ad appetitum v-
niuerſalis naturæ, & ideo dicunt, quod Deus inquantum
eſt principium quietationis beatorum non oportet, quod
æqualiter det iſti appetitui, ſicut, & illi, ſed ſufficit, quod

A habeat,ſicut competit illi principio extrinſeco ſecundum
rationem rectam,& voluntatem, ſiue libertatem volun-
tatis,& ſecundum iuſtitiam retribuentis Dei ſecundum
maiora merita,vel demerita,& ſic nullam dicunt eſſe re-
pugnantiam ſi ſit inęqualitas beatitudinis,quia hoc requi
rit iuſtitia meritorum.

Determinatio ſuprapoſitæ quæſtionis ſecundum propriam ſententiam. Quæſt. DCXLVIII.

Aliter autem dicendum eſt, quod ſtat beatitudo, &
inæqualitas, & ad beatitudinem requiritur totalis
quietatio appetitus,ſed dicendum, quod duplex eſt appe
titus, vnus naturalis,alius liber, vel rationis.

De vtroque eſt dicēdum,quod quietabitur, quia alias
B non erit ſimpliciter beatitudo,quia non habebit quilibet
beatus quidquid vult,aut quantum vult. Et de appetitu
naturali dicendum, quod quietabitur, quia quidquid ſe-
cūdum illum homo volet habebit,& iſtud apparet, quia
appetitus naturalis non eſt,niſi ad illa, ad quæ eſt res in
potentia naturali,ideſt habet reductiuum in natura, per
quod reducatur de potentia ad actum, ſi enim detur, ꝙ
appetitus naturalis ſit ad aliquid, ad quod res non ſit in
potentia naturali, erit appetitus fruſtra,& hoc eſt incon-
ueniens,1.Ethicor. etiam ex terminis apparet, quia non
vocatur naturalis appetitus,niſi qui habere poteſt per na-
turale principium id,quod appetit,quia natura nō deeſt,
& ideo non daret appetitum,ſi non daret reductiuum de
potentia in actum, vnde quicunque appetitus ſit ad id,in
cuius actum non poteſt reducere natura non eſt appetitus
C naturalis, & tunc videndum eſt quid eſt illud, ad quod
homo eſt in potentia naturaliter, & illud cadet ſub appe
titu naturali. Et autem homo ſubſtantia corporea intelli
gens, & ideo ad aliquid eſt in potentia ſecundum intelle
ctum, & ad aliquid ſecundum corpus, vtrunque autem
plene habebitur in beatis,ideo in quolibet erit plenus,&
quietatus ſimpliciter naturalis appetitus.

Patet primo de his, ad quæ eſt in potentia ſecundum
intellectum,quia non eſt homo ad omne intelligibile in
telligendum in potentia, ſed ſolum ad intelligendū om-
nia naturalia, quæ poſſunt haberi ex ſenſu,nam naturale
eſt homini accipere per ſenſum,& non habet intellectus
alias ſpecies,niſi quas accipit per ſenſum, ideo non eſt in
potentia naturali intellectus humanus,niſi, vt intelligat
omnia ſenſibilia,quæ apprehenduntur per ſenſum, & cō
D ditiones rerum ſenſibilium, hæc autem ſunt entia natu-
ralia,quæ ſunt materialia, & ſenſibilia. Ad ſola ergo na
turalia intelligenda eſt in potentia naturali, intellectus
noſter,ad ſubſtantias autem ſeparatas non eſt in potentia
naturali, vt intelligat,ideo cum intellectus noſter intel-
lexerit omnia naturalia, etiam ſi non cognoſcat Deum,
neque ſubſtantias ſeparatas, erit quietatus appetitus na-
turalis ad intelligendum, ſed hoc in omnibus beatis erit,
quia nullus erit beatus, qui non intelligat plene omnia
naturalia, & conditiones rerum naturalium,non ſolum
in proprio genere,ſed appetitus in verbo, ergo ſatiatus e-
rit appetitus quantum ad hoc.

De ſecundo,i.de eo,ad quod homo eſt in potentia ſecū
dum ſenſum,vel corpus, dicendum, quod perfectiſſime
reducetur in actum omnium illorum. Eſt autem ex par
E te corporis duplex habitudo. Vna quæ eſt ad eſſendum,
alia ad cognoſcendum. Ad eſſendum,quod ſit corpus ſa-
num, pulchrum, robuſtum, viuacitatem ſenſuum habēs.
Ad cognoſcendum quantum ex parte ſenſuum, quoniā
ſenſus non ſeruiunt, niſi ad cognitionem, quia ſenſus eſt
potentia cognitiua, & tamen præſupponitur,quod beati
cognoſcent omnia naturalia, & illa ſunt quorum ſpecies
habere debent ex ſenſibus, & ad hoc ordinabatur cogni-
tio tota ſenſitiua, ergo habebunt ſenſus totum illum, ad
quod erant in potentia, & ſic quantum appetitus natu-
ralis cupit ex parte ſenſuum,tantum erit,& ideo ſatiabi-
tur in illo.

Quantum eſt ad habitudinem eſſendi,ideſt ſanum eſ-
ſe,pulchrum,robuſtum,&c.dicendum, quod quietabitur
appetitus, quia perfectius erunt iſta in quolibet beato,
quam ſecundum naturam eſſe poſſint, non eſt autem

appeti-

appetitus naturalis ad habendum iſta perſectius, quam ſecundum naturam haberi poſſunt, & tamen ſecundum naturam nõ poſſunt iſta manere in perpetuum in aliquo indiuiduo, ideo nullum indiuiduum de generabilibus appetit ſe conſeruare in perpetuum in ſeipſo, ſed in ſuo ſimili, ideo cupit generare, & tamen in beatis manebunt iſtæ in perpetuũ, ideo quietabitur appetitus naturalis in quolibet beato, tam ad intellectum, & ſenſum, quam ad conditionem eſſendi ſecundum corpus.

Alius eſt appetitus liber, ſiue rationalis, ſicut appetitus intellectiuus, & iſte etiam quietabitur, nam iſte coincidit quantum ad aliquid cum naturali, & pro ea parte quietatus erit, vt dictum eſt. inquantum vero eſt rationalis quietabitur. quia tantum accipiet quantum ratio ei dictat appetendum, & vocatur appetitus animæ, vt ſeparata eſt, quia non determinatur per conditionem ſpeciei humanæ, neque corporis, & tunc poteſt conſiderari anima dupliciter. ſ. quantum ad eſſe naturale, aut quantum ad eſſe rationale, & vocatur eſſe naturale, id quod poteſt ei competere inquantum eſt anima ſeparata, quia neceſſe eſt, ꝙ habeat quendam gradum inter entia, & ſit ei poſſibilis, ſecundum illum gradum naturæ, ad quam naturaliter inclinatur, & eſt ad illam appetitus naturalis. Eſſe rationale voco id, quod competere debet animæ ſeparatæ, vel animæ ſimpliciter ſecundum rectitudinem rationis, & tunc appetitus rationalis non eſt ad plus, quã ratio dictat competere debere animæ ſeparatæ, vel ſimpliciter conſideratæ. De vtroque appetitu animæ ſeparatæ, dicendum quod quietabitur, nam anima quantum ad eſſe naturale, vt ſeparata eſt, non eſt in potentia, niſi ad cognoſcendas ſubſtantias ſeparatas, & omnia entia naturalia, quę ſunt minora intelligentiis, & hoc ſecundum cognitionem confuſam, & vniuerſalem per ſpecies influxas a ſuperioribus ſubſtantiis, eo quod anima eſt infima omnium intelligentiarum ſecundum ordinem naturæ, ideo in perfectiori modo nata eſt intelligere, hanc autem perfectionẽ intelligendi habebit quilibet beatus, & animæ appetitus non erit ad plus: ideo appetitus naturalis animæ ſeparatæ erit quietatus.

De appetitu rationali planum eſt, quod quietabitur, quia ſecundum illum ſolum hoc conſideratur in quod ratio inclinat: iudicat autem ratio, vt anima, quæ ſpiritus rationalis eſt, & legi Dei ſubditus ſecundum legem Dei, bonum, & malum pro bono opere, & malo accipiat ſecũdum proportionem ad opera, ſecundum, quod iſta per Deum taxantur, & tamen tantum recipiet quælibet anima de bono, vel de malo. Ergo etiam appetitus rationalis erit ſatiatus, & quietatus, vnde debet dici ſimpliciter, quod omnis appetitus noſter ſatiabitur, & quietabitur in beatis, ſic dicitur Pſalm. 16. ſatiabor cum apparuerit gloria tua. Differt autem iſta poſitio a præcedente, quia ſecũdum iſtam quietatur omnis appetitus in quolibet beato, idest tam naturalis, quam rationalis, & tam hominis, quã animæ ſeparatæ, & ſecundum aliam non ſatiatur appetitus in quolibet beato, ſe differt, quod appetitus rationalis in quolibet ſatiabitur, ſed appetitum naturalem non dicunt ſatiari in omnibus beatis, immo non in aliquo, niſi in anima Chriſti.

An beatorum poſſit eſſe inæqualis beatitudo. Quæſt. DCXLIX.

Et ſecundum hoc diuerſimode ponitur quomodo beatitudo ſtet cum inæqualitate, nam ſecundum poſitionem illorum, idest primam debet dici, quod quilibet eſt beatus, quia habet appetitum quietatum ſecundum rationem, idest in ordine ad rationem, & voluntatem, vt reſpiciunt diuinam iuſtitiam, ſecundum quam cuilibet diſtribuitur quantum meruit, tamen quia non eſt adhuc impletus appetitus naturalis, poteſt vnus beatus plus habere de perfectione, quam alius.

Secundum poſitionem noſtram, quæ eſt ſecunda dicendum, quod erit inæqualitas in beatitudine, quia cuiuslibet beati erit naturalis appetitus quietatus, & tamen erũt alia bona, aut gradus bonorum vltra appetitum naturalem, in quibus erit differentia, & inæqualitas ipſorum, nã

F non eſt appetitus naturalis vltra illa, quæ quis poteſt naturaliter cognoſcere, i. reduci in actum illorũ per principiũ quod eſt natura, vel competens ei ſecundum naturam, & hoc modo cum ſecundum naturam ſint omnes homines in potentia ad intelligenda omnia naturalia, intelligent omnes beati illa, & plene, & in hoc non erit inæqualitas: ſed non eſt homo in potentia naturali ad videndum Deũ per eſſentiam cum non ſit ens ſenſibile, ideo appetitus naturalis eſt ad videndum eum, dabitur tamen tunc omnibus beatis, quod videant Deum per eſſentiam, in quo eſt ſubſtantia totius beatitudinis, ideo habent aliquid vltra appetitum naturalem, ideo in hoc poterunt habere inæqualitatem beatitudinis ſine præiudicio quietationis appetitus. Ecce ergo qualiter impleto naturali appetitu quãtum ad intellectum manebit inæqualitas ſecundum intel-

G ligere. Similiter de perfectione ſenſitiua, omnes beati cognoſcent perfecte omnia, quæ ſenſu cognoſcenda erant, inquantum cognitio ſenſitiua in homine ordinatur ad intellectum, & tñ vltra hoc quidam beati plura cognoſcẽt, quam alij, quæ non erant cognoſcibilia per ſenſum.

De perfectione autem corporis dicendum, quod omnes beati habebunt plenam corporis perfectionem in ſanitate, & robore, & pulchritudine plus, quam per naturã aduenire poterat, quia omnibus aduenient iſta bona in perpetuum, & tamen per naturam non poterant iſta eſſe perpetua, ideo habebit quilibet beatus perfectius, quam capiat naturalis appetitus, veruntamen circa ea erit inæqualitas, quia ex parte corporis ponentur dotes in beatis, vt claritas, agilitas, ſubtilitas, impaſſibilitas, & tamen in his erit inequalitas ſaltem in aliquibus eorum, ſicut in cla-

H ritate, vt patet 1. Cor. 15. & de hoc oſtenſum eſt late ſupra 15. cap.

An appetitus naturalis cuiuslibet beati erit vndique plenus. Quæſt. DCL.

Sed obijciunt prædicti quomodo impletur naturalis appetitus cuiuslibet beati, quia quilibet poſſet eſſe beatior ſi communicaretur ei maior gloria, quia non eſt dubium, quin quælibet anima beata poſſit eleuari ad gradum gloriæ, quem habet Petrus, ergo non eſt ſatiatus appetitus naturalis illius animæ, quæ nondum eſt eleuata ad illum gradum, nec vnquam eleuabitur, cum maneat ei capacitas, quæ non impletur, & hoc modo dicunt in ſola anima Chriſti eſſe impletum appetitum, eo, quod pu-

I tant non eſſe capacem animam illam maioris gloriæ, cũ non inueniant alicuius creaturæ maiorem gloriam.

Dicendum, quod appetitus naturalis cuiuslibet beati eſt ſatiatus, vt dictum eſt, & ad prædicta poteſt dici vno modo, quia differt dicere capacitatem, & appetitum naturalem, nam capacitas excedit appetitum naturalem, & ideo omnes homines habent aliquam capacitatem vltra appetitum, & tamen ad beatitudinem non requiritur impleri capacitas, ſed ſatiari appetitus, quia quandiu manet appetitus ſemper eſt motus quidam in id, quod appetitur, & hoc tollit beatitudinem, ſed capacitas ſi detur ſine appetitu non mouet, ideo nõ tollit quietem, & ſic ſtat cum beatitudine, & hoc modo conceditur, quod quilibet beatus habet capacitatem ad plus, quam habeat. Et tamen in hoc prædicti videntur deficere, quia licet ſit ibi ca-

K pacitas, non eſt appetitus, & ideo eſt in quolibet eorum quietatus naturalis appetitus, licet non ſit impleta tota capacitas. Secundo poteſt dici, & melius, quoniam nõ eſt ponenda ſimpliciter capacitas in beatis non impleta, neque etiam in natura damus capacitatem ſimpliciter ſine appetitu impletionis, & dicetur, quod capacitas dupliciter accipitur, vno modo pro potentia recipiendi aliquid cum aptitudine ad recipiendũ, alio modo pro potentia recipiendi, idest pro non repugnantia ad recipiendum, licet nõ ſit aliqua aptitudo, neque inclinatio ad capiendũ. Accipiendo primo modo eſt ſemper capacitas proprie dicta, & eſt cum appetitu. Accipiendo ſecundo modo vocatur large capacitas, idest non repugnantia ad capiendũ & talis capacitas poteſt ſtare, & non habere appetitum, immo & ſine illo ſtat: ſimile apparet in materia, eſt enim materia in potentia ad omnem formam, quæ poteſt eſſe

pars

pars compoſiti, & tamen non eſt materia in potentia na-
turali ad omnes tales formas, ſed ſolum ad illas, quas pręce-
dit aliqua diſpoſitio in ea, vel eſt aliquod agens ſecun-
dum naturam potens inducere illam diſpoſitionem in il
lam, manifeſtum eſt autem, quod nulla forma materialis
eſt, quæ repugnet materiæ, & tamen aliquis gradus eſt
formę materialis ſecundum perfectionem, quem nullum
agens naturale poteſt deducere in materiam, & ad talem
formam non eſt materia in potentia naturali, & ideo ne-
que habet appetitum ad illam, quia tunc eſſet appetitus
fruſtra in natura, cum natura non poſſit prouidere. Et iõ
cum materia habuerit omnes illas formas, ad quas eſt in
potentia naturali, ideſt ad quas poteſt reduci per aliquod
agens naturale, agendo ſecundum naturam erit perfecta
ſimpliciter, & ſatiatus erit appetitus ſuus, & non cu-
piet alias, quia non eſt appetitus naturæ, ad quod non eſt
potentia ſecundum naturam, manet tamen ipſi materiæ
adhuc potentia ad recipiendum formas perfectiores per
agens ſupernaturale, ſed ad illas non habet materia appe
titum, ſi tamen agens agat in illam recipiet eas, totus ta-
men appetitus naturæ eſt quietus non recipiendo illas, ꝙ
non fieret ſi ad aliquam earum haberet potentiam natu-
ralem, quia etiam haberet appetitum, ſicut patet de doti-
bus corporum beatorum, nam illæ ſunt conditiones cor-
porum, vt claritas illa, & agilitas in corporibus noſtris
recipiuntur in gloria, & tamen nullum ens naturale po-
teſt cauſare diſpoſitiones illas in nobis, ideo corpora no-
ſtra non ſunt in potentia naturali ad has perfectiones, ne
que habent appetitum ad illas. Vnde neqne habent nunc
capacitatem ad illas, niſi ſecundo modo, ideſt, vt eſt non
repugnantia accipiendi illas, ita eſt quantum ad intelle-
ctum, quia intellectus humanus tam, vt eſt humanus, quã
vt eſt animæ ſeparatæ determinatur ad certa intelligibi-
lia, ſ. vt eſt humanus, ideſt corpori vnitus, eſt in potentia
ad ſubſtantias ſeparatas imperfecte, & confuſe intelli-
gendas per ſpecies acceptas ab eis, vt dictum eſt, & hæc
in quolibet beato implentur, & ſuperadimplentur cum
inſuper videant Deum, ad quem videndum nõ erant in
potentia naturali, ideo non manet appetitus naturalis ad
plura, aut maiora intelligenda, neque capacitas prout eſt
cum aptitudine, ſed manet capacitas, ideſt non repugnan
tia ad recipiendum aliud intelligibile, vel altiori modo
intelligendum, ſi per aliquam vim ſuperiorem reduca-
tur ad intelligere illud, & tamen ad hoc non eſt appetitus
aliquis, ideo etiam ſi non adueniat cuilibet beato gradus
beatitudinis quē Petrus habet, eſt quietus appetitus ſuus
naturalis, & nichil plus appetit, quia non eſt in poten-
tia naturali ad maiora intelligenda.

Tertio modo poteſt dici, & adhuc melius, quod in
animabus beatis non manet appetitus, nec capacitas ad
maiorem gradum beatitudinis, eſt enim beatitudo in vi-
ſione Dei, & ſi haberent capacitatem maioris beatitudi-
nis poſſent Deum videre clarius, & abundantius, ita vt
plenius eum caperent, & tamen non poſſunt, quia licet
Deus clare ſe oſtẽdat, & videndum præbeat cuilibet bea
to, & apponat totum conatum ſuum beatus ad videndũ
& Deus non ſe occultet, immo velit ab eo videri, non po
terit videri clarius, neque plenius ab eodem beato, quam
videatur manente diſpoſitione priori beati, ſed eſt verũ,
quod poterit dari beato aliquid, ſecundum quod ſit ma-
gis capax Dei, & viderit eum tunc clarius, & ſi exiſtente
diſpoſitione illa in beato non videret Deũ, niſi ſicut prius
vt pote, quia Deus ſe occultaret ab eo, maneret deſideriũ
beato ad perfectius intelligendum, quia capacitatem ma
ioris cognitionis habet.

An anima noſtra, ſicuti eſt in potentia naturali ad viden
dum omnia naturalia, & ſubſtantias ſeparatas, ita
ſit ad videndum Deum, quando erit ſeparata.
Queſt, DCLI.

CIrca quod ſciendum, quod anima noſtra non eſt in
potentia naturali ad intelligendum Deum intuendo
ipſum, ſed eſt in potentia ad omnia naturalia, & ad ſub-
ſtantias ſeparatas cognoſcendas, quando ipſa fuerit ſepa
rata, & ob hoc ad iſtam cognitionem non requiritur alia
A diſpoſitio, niſi quam ipſa habet naturaliter, vnde hic exi
ſtens apprehenſis ſpeciebus per ſenſum ſtatim cognoſcit
naturalia licet imperfecte, & ſtatim, vt fuerit anima ſepa
rata cognoſcit ſubſtantias ſeparatas per ſpecies, quæ ſta-
tim ei influuntur, ſed Deum non poteſt videre anima no
ſtra hic, neque quando ſeparata fuerit ſi nulla alia diſpo-
ſitio circa eam fiat, & hoc non quaſi Deus ſe occultet ali-
quibus, quia nulli ſe occultat, ſed quia eſt lumen excellẽs
iuxta illud 1. Timo. 6. habitat lucem inacceſſibilem, quã
nullus hominum vidit, neque videre poteſt, ſ. ſecundum
ſtatum animæ, & iſtud eſt, quia Deus eſt quoddam viſi-
bile non proportionatum intellectui noſtro, ſicut apparet
in lumine viſibili rerum corporalium, tanta eſt enim lux
ſolis, & infirmitas oculorum noctuæ, quod non poteſt
videre aliquid de Sole ſi oculos apeuerit ad Solem, ſecũ
B do Meta. non quidem, quaſi ſe Sol occultet, quia non ſe
occultat, ſed quia excedit lux illa proportionem organi
viſiui noctuæ, ideo magis obtundit, & obtenebratur vi-
ſus ſuus ad præſentiam Solis, minora autem viſibilia, &
ſub pauca luce videt, ſicut per noctem videt, quia pauca
lux eſt tam in viſibili, quam in medio, per quod fit viſio,
ita & animæ noſtræ intellectus eſt infirmus, & debilis in
ter omnes ſubſtantias intelligentes, ideo ſufficit ad intelli
gendum parua intelligibilia, ad intelligendum autem ma
gna non ſufficit per ſe, tale autem eſt ipſa diuina eſſentia,
quæ eſt maximum intelligibile, & eſt vltra proportionẽ
luminis animæ noſtræ, vnde ſiue maneat anima noſtra
coniuncta, ſiue ſeparata, non poterit vnquam Deum in-
tueri, aut per ſeipſum cognoſcere, ſed ad hoc cum Deus
vult, quod aliquis intellectus creatus cognoſcat eum in-
C tuendo, quod eſt per ſe cognoſcere, & clare, creat in illo
quoddam lumen habituale, quod vocatur lumen glorię,
& per illud fit eſſentia diuina proportionatum intelligi-
bile intellectui noſtro, & ſecundum quantitatem lumi-
nis illius eſt quantitas cognitionis, quia cui maius lumen
gloriæ datum fuerit clarius cognoſcet Deum, & per plu-
res modos cognoſcibilitatis, quia eſt magis proportiona-
tum ei illud viſibile, ſicut apparet in nobis quantum ad
viſionem Solis, quia fere ad omnia animalia eſt excellẽs
viſibile Sol, ideo nullum diu, aut ſemper ſaltem poteſt re
ſpicere Solem inoffenſis oculis, quia nullius animalis or
ganum viſiuum eſt totaliter, & ſimpliciter proportiona-
tum Soli, ſed quorundam animalium oculi ſunt magis ꝓ
portionati Soli, quam oculi aliorum, ideo quædam ani-
malia diutius, & clarius Solem intuentur, quam alia. Sic
D de lumine gloriæ eſt, & iſtud eſt tam reſpectu hominũ,
quam etiam angelorum, quia nullus ſpiritus creatus ſuf-
ficit ad videndum Deum clare viſione naturali, ſed cum
eum cognoſcunt naturali cognitione, eſt per quãdam ſpe
ciem concreatam intellectui cuiuslibet angeli, quæ mul-
tum deficienter, & diſſimiliter Deum repræſentat, & per
talem cognitionem non beatificantur, nam ſi ſufficeret
aliquis ſpiritus creatus ad videndum Deum naturali co-
gnitione eſſent naturaliter beati, & iam non poſſent eſſe
dæmones damnati licet peccaſſent, quia cum maneãt eis
naturalia integra, viderent Deum clare, & ita eſſent bea
ti, quia ſola Dei viſio beatificat videntem. Cum ergo ꝑ
ſolum lumen gloriæ datum intellectui creato poſſit Deũ
videre, & videndo ſit beatus, videtur quod beatitudo ſtat
in eo, quod datur nobis lumen gloriæ habituale, & quia
E illud poteſt eſſe maius, & minus, neceſſe eſt, quod cui ma-
ius datum fuerit, ſit beatior, cui vero datum fuerit minus
erit minus beatus, quia minus clare Deum videbit, non
quidem, quod obſcure videat, quia nemo eſſentiam eius
obſcure videre poterit, ſed quia pluribus modis cognoſci
bilitatis capiet, & cognoſcet diuinam eſſentiam, quam il-
le, qui minus lumen habet, & ideo non eſt differentia bea
titudinis, niſi ſecundum luminis illius differentiam, iſtud
autem lumen varie datur beatis ſecundum proportionẽ
meritorum, i. qui magis meruit beatificari accipit maius
lumen, & eo ipſo efficitur beatior, quia plenius cognoſcit,
& ſic iuxta differentias meritorum eſt differẽtia luminis
collati beatis, ita vt aliqui beatiores aliis ſint. Hoc dato di
cendum, ꝙ ſicut ante lumen illud gloriæ datum intelle-
ctui noſtro nullus intellectus erat in potẽtia videndi Deũ
nec habebat capacitatẽ illius, i. ad capiendũ Deũ, & ꝑ hoc
quod

quod datur lumen gloriæ datur cuilibet capacitas Dei,i. F
ꝙ tantum capiat Deũ quanta eſt menſura luminis gloriç.
Ita dando diuerſitatem luminis datur diuerſa,& inæqua
lis capacitas,& ſic cum quilibet beatus videat Deum ſe-
cundum gradum luminis gloriæ, quod habet,videt eum
ſecundum totam ſuam capacitatem,& non manet aliqua
capacitas in beato illo ad eum perfectius videndum , ſed
alius beatus habet maiorem capacitatem Dei,ideo perfe-
ctius videt,& ſic patet,ꝙ cuiuslibet beati , tam appetitus
naturalis,q̄ capacitas; tam naturalis, q̄ gloriæ implentur
& quietantur,& ideo dñt ſimpliciter impleti. Eſt tñ verũ
ꝙ poterat Deus dare minimo beatorũ , ꝙ videret ipſum
tam perfectè,ſicut Petrus,& tñ ille beatus,neque iſtud cu
pit,neque capacitatem habet ad illud, nam non naturalẽ
nec gloriç,vt patet ex dictis,ſed poteſt Deus dare illi ſi vo
luerit plus de lumine gloriæ,q̄ dedit,ita vt ſit æqualis Pe G
tro in lumine,& tunc erit æqualis in gloria,& viſione,ſed
ante hoc capacitatem non habet ad gloriã Petri, & ita ap
paret,ꝙ cuiuslibet beati eſt appetitus ſatiat⁹, & tñ manet
inæqualitas gloriæ propter lumen illud varie collatum .

Cum autem dicebant illi , ꝙ ſolius animæ Chriſti erat
appetitus quietatus,dicebant pp duo . Primo ne ponerẽt
in Chriſto hunc,quaſi defectum,ꝙ non eſſet in eo plenus
appetitus. Secundo,quia in eo melius poteſt tolerari, quã
in aliis,nam ſi ſupra cuiuslibet beati gloriam inuenitur de
gloria creata. Dicendum,ꝙ tam Chriſti, quam omnium
beatorum eſt appetitus quietatus iuxta prædicta, & ſicut
non ſe habebat recte ponere Chriſtum non habere appe-
titum quietatum,ita & quod aliquis de beatis ſit cuius a-
nimus non ſit quietus,eſt inconueniens , ſed omnium eſt
animus quietus , quod vero non eſt ſupra beatitudinem H
Chriſti aliquis gradus gloriæ non oſtendit,quod anima
Chriſti non poſſet recipere maius lumen gloriæ,nam cer-
tum eſt,quod lumen gloriæ animæ Chriſti non eſt in infi
nitum,quia anima Chriſti eſt creatura, & non habet ali-
quid infinitum actu,& nulla etiam creatura poteſt eſſe in
finita in actu,etiam conſtat , quod cum lumen gloriæ nõ
ſit æquale in omnibus , quantum eſt de ſe non repugnat
ei creſcere in infinitum, & ideo illi gradui luminis, quod
Chriſtus habet , poteſt addi aliquid . Etiam non conſtat
an repugnet animæ Chriſti,quaſi dicatur,quod nulla ma
ior capacitas viſionis poſſit communicari animæ Chriſti ,
nam quod non deceat communicari maiorem gradum
luminis certum eſt,quia ſi deceret , communicatus eſſet ,
ſed non communicatus eſt, ergo non decet, ſed an poſſit ,
ſcilicet,ꝙ anima capiat illum ſi communicaretur, & non I
excedat ſimpliciter animam illam, non apparet,neque
eſt cauſa manifeſta quare ſic concedere debeamus , &
ita apparet , quod licet lumen gloriæ animæ Chriſti ſit
maius lumine gloriæ omnium beatorum , & ideo beati-
tudo animæ ſuç ſit maior beatitudine omnium aliorum,
non tamen eſt ideo appetitus naturalis alicuius beati in-
completus , ſed eſt omnium appetitus naturalis quie-
tatus .

*Reſponſio ad primam rationem factam in principio quæ-
ſtionis principalis ,ſcilicet quæſtione 647.*
Quæſt. DCLII.

AD argumenta duo in contrarium facta vtroque mo
do poteſt reſponderi , & tenendo iſtam propoſi- K
tionem ſecundam,quæ vera eſt dicendum ad primum,ꝙ
appetitus naturalis quietatio eſt neceſſaria ad beatitudi-
nem, & cum ſit æqualis appetitus naturalis omnium eiuſ
dem ſpeciei,eo quod eſt ſpecies,& natura vna,neceſſe eſt
quietato appetitu naturali in omnibus , peruenire ad æ-
quale in omnibus beatis , & ſi non adderet beatitudo ali-
quid vltra ea,quæ appetuntur naturaliter,non poſſet bea
titudo eſſe inæqualis , & tamen beatitudo multum addit
in quolibet beato vltra ea,ad quæ eſt in potentia natura-
liter,& conſequenter multa addit , in quibus poſſint eſſe
beati inæquales , nam videre Deum eſt vltra naturalem
potentiam, & appetitum, & communicatur cuilibet bea
to,& in hoc datur magis,& minus , ideo impleto natu-
rali appetitu in quolibet beato ſtat accipere inæqualitatẽ
beatitudinis .

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut appetitus natura-
lis eſt rectus,ita & appetitus liber eligens conformiter
appetitui naturali eſt appetitus rectus,& non differt per
aliud niſi, quia appetitus naturalis non eſt electiuus,appe
titus autem liber electiuus eſt, & ſi recte ſecundum natu
ram appetimus omne poſſibile nobis ſecundum naturam
recte illud eligimus , ſecundum appetitum liberum pote
rit quilibet appetere æquale ad alium , & ita videbitur
beatitudo omnium æqualis . Dicendum,quod non ſequi
tur,quod beatitudo ſit æqualis,eſt enim verum,quod ap-
petitus naturalis eſt rectus,quia a Deo recto inſtitutus eſt,
appetitus etiam liber eligens ſecundum appetitum natu-
ralem eſt rectus. Et ita quod quilibet eligat tantam perfe
ctionem,quantam habere poteſt ſecundum ſpeciem , &
ad quantam inclinatur ſecundum appetitum naturalem
rectum eſt, & eſt verum,quod quilibet beatus illam perfe
ctionem habebit, & tamen non ſequitur , quod ideo erit
beatitudo omnium æqualis , iſtud enim eſſet ſi beati non
haberent aliquid vltra naturalem appetitum, & tamen
quilibet beatus habebit aliquid vltra appetitum natura-
lem, vt oſtenſum eſt. Si quis autem vellet tenere primam
cõclusionem,ſ.ꝙ non impletur appetitus naturalis in quoli-
bet beato,licet non ſit vera, ꝓcedẽt iuxta illã ſic,vt ꝓcedunt
tenentes illam,ſ.ꝙ beatitudo eſt inæqualis , & maxima
beatitudo peruenit ad maximam perfectionem poſſibilẽ
in ſpecie humana, & ideo dñt, ꝙ nõ quietabitur quilibet
appetitus naturalis, vel ſenſitiuus, ſecundũ ꝙ aptus natus
eſt quietari,ita ꝙ quietetur in tanta perfectione,in quãta
natus eſt quietari,& quantæ eſt capax,hoc enim ſolũ eſſe
dñt de appetitu naturali animæ Chriſti:ſed appetitus to-
talis cuiuslibet beati quietabitur ſm ꝙ eſt conſonũ rõni,
& voluntati,vt oĩs appetitus quietetur in ordine ad illam
cãm;quæ quietat oĩa non ſm capacitatem eius ſimplici-
ter,ſed ſm,ꝙ cauſa illa iudicat quietandũ eſſe: quia alias
dñt ꝙ deberet eſſe quietatio machometica , ſm quam dñt
ꝙ mortui in Paradiſo hẽbunt flumina lactis & mellis , &
fruẽtur complexibus virginum puellarum iuxta venereã
diſſolutionem,nam ſenſus guſtus,& tactus hæc cupiũt,&
ſic quietandus eſſet guſtus , & tactus ſi iuxta condõnem
propriam quietarentur. Sed dicendum, ꝙ non ſtat præ-
ſupponunt.n.aſti, ꝙ appetitus rõnalis in quolibet btõ im-
plebitur,ſed non nãlis,quia ſm appetitum rõnalem cupi
mus ſolum illam perfectionẽ,q̄ meruimus,& illam qui-
libet habebit, & iſti putant , ꝙ illa in nullo accedit ad æ-
qualitatem appetitus naturalis,niſi in Chriſto;impleri au
tem illum in quolibet btõ non dñt,& hoc pp duo,primo,
quaſi non ſit poſſibile obſiſtente rectitudine rõnis cũ non
ſufficiant ad illud merita;ſo,quaſi turpe ſit quietari appe
titũ. Sed dicendum,ꝙ nichil iſtorũ impedit, de primo pa
tet ex dictis,ꝙ quilibet beatus accipit totum,quod eſt poſ
ſibile ſm naturã, & ideo completur in eo appetitus nãlis
cum non ſit ad plus nãlis appetitus,q̄ ſit naturalis potẽtia
& quilibet habet vltra potentiã naturæ recipiendo ab a-
gente ſupernaturali capacitatem ſm lumen gloriæ,vt di
ctum eſt. Si aũt diceretur,ꝙ quietaretur appetitus nãlis in
beatis non ſm ſe,ſed ſolum ſm rõnẽ,non differret ſtatus
gloriç a ſtatu virtutis,ſ.quia aliquid cuperent beati electi
ue,vel ſaltem inclinarentur ad illud naturaliter,& tñ co-
hiberent deſiderium ſuum,quia rõ dicit non eſſe illud ap
petendum,ſic enim eſt in virtute , nam paſſio inclinat ad
cupiendum diuitias alienas,& honorem non habitum,&
voluptates venereas,ſed ratio contradicit ei, vt non cu-
piamus ea, & abſtinemus cum quadam triſtitia , & diffi-
cultate pp repugnantiam,quæ in nobis eſt:eſſe autem vir
tuoſum non eſt eſſe beatum,quia virtus cum difficultate
eſt,nam virtus,& habitus ſunt circa difficillima primo
Ethicor. & Chriſtus dixit ad Paulum 2. Corint. 12. cap.
virtus in infirmitate perficitur , beatitudo autem eſt om-
nium delectabiliſſima, & beatus eſt,qui habet omne , ꝙ
vult,& nichil habet,quod non vult,vt ait Tullius in dia-
logo Hortenſij,& Aug. 13. de Trin. & Magiſter. 4. Sent.
diſt.49.ſi aũt nõ haberet oĩa,quæ naturaliter appetit,ſed
appetitum ſuum regularet cohibendo illum ſm ratio-
nem, vt non deſideraret , vel vt potius non eligeret id ,
quod deſideraret , ſed cohiberet deſiderium , non diffe-
ret beatus a virtuoſo , ſed multum iſta diſtant, ideo dicen
dum,

dum,quod appetitus naturalis erit quietatus totaliter, ita A
vt non cohibeatur,quod pęnale eſt , ſed vt nichil cupiat ,
quaſi habeat omne , quod cupit , & hoc eſt ſatiari , &
gaudere .

Reſponſio ad rationem illorum,qui ponebant, quod appetitus naturalis in beatis non debeat quietari.
Quæſtio DCLIII.

CVm vero dicebatur, quod non debeat quietari appe
titus naturalis ſaltem ſenſitiuus, quia tunc eſſent de-
lectabilia ſecundum tactum, & guſtum,quod pertinet ad
fœlicitatem machometicam .Dicendum, quod quietabi-
tur omnis appetitus noſter quicunque ille ſit , & ideo ap-
petitus ſenſitiuus, qui tunc manebit quietabitur omnino
habendo,ꝙ ille cupit,quia alias daretur,ꝙ maneret in vi B
ta ęterna appetitus aliquis tactus,vel guſtus.i.ad venerea,
vel cibos in vita æterna , & tñ illum non expleamus , ſed
reſiſtamus huic deſiderio rõne contradicente , ſed hoc nõ
ſtat,quia nõ erit tunc beatitudo,ſed miſeria, ſi aliquid vr
get nos,ꝙ non explemus.ſ.ꝙ vel aliquid cupimus , quod
non expleamus, vel ꝙ aliquid concupiſcamus , quod ex-
plere non debeamus, quidquid ergo appetitus cupiet hoc
fiet, & non ſolum fiet,ſed illud ſtatim habebit . Eſt tamen
dicendum, ꝙ neq; guſtus cupiet cibos , aut aliquid dele-
ctabile huiuſmodi, tactus quoq; non cupiet venereũ con
tactum,aut ſimiles illecebras. Et circa hoc conſiderandũ,
ꝙ tactus, & guſtus ſunt ſenſus, ſicut viſus, & auditus,oĩs
autem ſenſus eſt potentia cognitiua, & ordinatur ad intel
lectum,nam cum in hoĩe ſuperior vis cognitiua ſit intel-
lectus,quam ſenſus, neceſſe eſt ordinari ſenſum ad intelle C
ctum, & quantum ad hoc plenitudo erit totius appetitus
ſenſitiui, quia ſunt iſtæ potentiæ ad apprehendendũ ſpe-
cies rerum ſenſibiliũ , vt per eas intellectus cognoſcat oĩa
naturalia,quæ ſunt ſenſibilia, & tamen quilibet beatus co
gnoſcet omnia naturalia,ideo id ad quod ſenſus ſunt,iam
habebitur. Inſuper circa ſenſum tactus, & guſtus ſunt ſpe-
cialiter delectationes materiales , nam licet circa quemli-
bet ſenſum,qñ eſt bene diſpoſitus , & ſenſibile eſt conue-
niens,ſit delectatio in ſentiendo , circa guſtum tamen &
tactum ſunt fortiores, & maiores delectationes, & magis
materiales,nam delectationes viſus, & auditus ſunt ſpiri-
tuales,quaſi & ſine contactu carnis, guſtus autem , & ta-
ctus habent delectationes multum materiales, quia fiunt
per medium intrinſecum.ſ.per applicationem carnis, &
non ſolum iſtæ voluptates experiuntur in actu ſentiendi D
ſecundum guſtum, & tactum , ſed etiam cum nondum
habentur, vrgent nos, vt moueamur ad experiẽdum eas ,
& neceſſe eſt, vt ſit maior moleſtia,quam faciũt cum mo-
uent ad hoc,ꝙ habentur, & q̃ ſuſtinent illi, qui eas tolera
re, & cohibere volunt, q̃ ſit oblectatio , quam cauſant in
ſentiendo,ſicut maior eſt anguſtia, q̃ quis patitur toleran
do famem,q̃ delectatio, quam experitur ſumendo cibos,
& iſtæ voluptates fuerunt appoſitæ in his ſenſationibus ,
& inclinationes ad experiendum has voluptates, vt natu
ra conſeruaretur, fuit.n.rectiſſima ordinatio, quia natura
nichil plus appetit,q̃ ſeipſam conſeruare in eſſendo. Indi-
uidua autem generabilia , & corruptibilia conſeruantur
dupliciter.ſ.in ſe, & in ſpecie,conſeruatio in ſpecie eſt con
ſeruatio in ſuo ſimili , cũ nullum horum indiuiduorum
poſſit eſſe perpetuum. Conſeruatio in ſe fit, vt indiuiduũ, E
quodlibet tandiu maneat,quamdiu manere poteſt . Pri-
ma conſeruatio fit per generationem,quæ eſt per deciſio-
nem factam ſeminis , & commixtionem ad ſęmellã eiuſ-
dem ſpeciei, & in coniunctione eſt tangi, & ſentire, & na-
tura ingeniauit voluptatem magnam inter carnales natu
rales illecebras, vt ſic omnia animalia mouerentur ad cõ-
ſeruandum naturam , & ſpeciem, quaſi pro actu hoc de-
dit voluptatem in ipſo actu commixtionis , & quoniam
adhuc, vel pecora, vel maxime homines nõ curarẽt exer-
cere commixtionem iſtam , etiam ſi in ea eſſet voluptas,
appoſuit natura omnibus animalibus perfectis fortiſſi-
mum incitamentum, ſcilicet quandam vim igneam im-
pellentem , & apprehenſionem exiſtimatiuam , quaſi de
magno , vt his agentibus , quaſi neceſſario ad hanc rem a
ſeipſis mouerentur .

Quare data ſũt potentia ſenſitiua homini.

A Secunda conſeruatio , quæ eſt indiuidui eſt per reſtau-
rationem deperditi, quæ deperditio fit continue ex condi
tione corruptibilitatis , & reſtauratio non poteſt fieri niſi
ſumpto aliquo interius, quod tranſeat in ſubſtantiam in-
diuidui, & iſtud eſt alimentum, & per hunc modum con
ſeruantur omnia animalia , quæ aliter non poterant ma-
nere niſi per paucos dies, vt autem animalia feſtinarẽt ad
iſtam conſeruationem faciendam , & non obliuiſcerẽtur
ſui ipſorum, poſuit Deus, qui eſt naturæ inſtitutor volup-
tatem in guſtando ſecundum conditionem ciborum con
uenientium, & non ſolum dum guſtantur cibi experimur
voluptatem illam, ſed & antequam experiantur eſt in no
bis appetitus quidam, qui nos velut violenter ad hoc tra-
hit, ita vt diſſimulare non poſſimus , qui vocatur fames ,
& ſitis, hæc eſt conditio noſtra dum manemus, & ideo in
B omni guſtu quantumcunque regulato per virtutẽ eſt nũc
appetitus ad cibos delectabiles, & delicatos, & delectabi-
tur ſi ſumat eos, & omnis tactus eſt inclinatus ad experien-
dum voluptatem venereorum , & ſentietur illecebra in
tactu ſi realiter exercuerit venerea. Sed dicendum, ꝙ poſt
reſurrectionem non erit ſic in tactu, & guſtu, nullus enim
talis appetitus manebit, & hoc, neque in beatis, nec in dã-
natis , & tamen ſi maneret ille appetitus , ſicut nunc ma-
net, neceſſarium erat ad tenendum beatitudinem , & vt
non eſſet ibi aliqua miſeria, ꝙ eſſet vſus venereorum , &
ciborum, ſed nichil ibi tale eſt, & patet hoc, quia iſte appe
titus non eſt in animalibus niſi , quia a Deo inditus eſt ad
conſeruandum naturam, & indiuiduum, quin aliter con
ſeruari non poſſunt nunc in ſtatu corruptibilitatis, poſt re
ſurrectionem autem non erit neceſſaria conſeruatio natu
C ræ per actum generationis, quia iam non erit multiplican
dum genus humanum , & ideo copula carnalis non erit
ad aliquid vtilis, & conſequenter deſiderium, & impetus
naturæ ad illum erit iam ſuperuacuus, indiuidua quoque
nulla patientur iam corruptionem vllam , aut alteratio-
nem, quia ille erit ſtatus incorruptionis, ſed cibus non ſu-
mitur niſi ad reſtaurationem deperditi per alterationem,
& corruptionem, quæ continuo fit in corpore : Ideo tunc
cibus non erit opportunus, & conſequenter, neque appe-
titus ad cibum , & ſic non erunt iam iſti duo appetitus ,
quorum voluptates inueniebantur in tactu , & guſtu. Et
hoc patet ex reſponſione Chriſti ad illum Sadduceum ,
qui quæſiuit cuius eſſet poſt reſurrectionem vxor illa fę-
mina, quæ viuẽs fuerat vxor ſeptem virorum, nam dixit,
in reſurrectione non nubent, nec nubentur, ſed ſunt, ſicut
D angeli Dei ſupra 22.c. & Mar.12.c. & Lucæ 20.ideſt, ſicut
angeli Dei, qui incorporei ſunt venerea non exercent, nec
poſſunt, nec appetunt, cum ſint puri ſpiritus, ita & homi-
nes effecti tunc ſpirituales , licet ſubſtãriam carnis hẽãnt,
non appetent iſta nec exercebunt. Vnde dicendum, quod
ſicut nunc eſt naturale appetere cibum, & venerea, & pę-
nale eſt viris cohibere in ſe iſta deſideria, ita tunc eſſet pœ
nale compelli ad exercendum iſtos actus , cum tunc illos
nullo modo appetent .

Quare poſt reſurrectionem homines non appetent, id quod nunc. Quæſt. DCLIIII.

SI autem dicatur quomodo fiet, quod non appetẽt ho
mines id, quod nunc appetunt, quia videtur eſſe natu
E rale cum ſit commune omnibus hominibus , & non ſo-
lum illis , ſed & pecoribus , & omnia naturalia mane-
bunt .

Dicendum, quod naturalis eſt nunc appetitus, quia eſt
ad conſeruationem naturę, & indiuidui, & ideo, quia tũc
non erit ad conſeruationem iſtam, nichil erit quare ſit na
turalis , nam non eſt iſte appetitus aliquid naturale tanq̃
pars, vel cõferens ad rationem, vel quidditatem hoĩs, ſed
naturale, vt naturæ conſeruatiuum . Ergo neceſſe eſt, ꝙ ſi
quando deſierit eſſe conſeruatiuus naturæ, deſinat eſſe na
turalis, ſed quia iſte appetitus innaſcitur ex modo mixtiõ
nis corporum noſtrorum quandiu ſic corpora manſerint,
etiam ſi non eſſet neceſſaria , neque vtilis conſeruatio na-
turæ ſemper maneret appetitus iſte, quia cum ſit natura-
lis eſt indeterminatus, & mouet indeterminate, & non
ſecundum rationem, & expletur interdum in eo, quod

non pertinet ad conſeruationem naturæ, vt in Sodomi-
tis, vel, qui pecora contingunt, vel qui ſemina fundūt ex-
tra vaſa fœminea, ita .n. mitiganir appetitus ille hoc mo-
do, ſicut tangeret fœminam, & tamen prædictis modis nō
poteſt conſeruari natura, quia non ſequitur generatio, &
ideo dicendum, quod ad tollendum iſtum appetitum
oportet eſſe aliam mixtionem corporis noſtri, ſecundum
quam non ſint in eo talia deſideria, hoc autem fiet conue
nienter, quando pereuntibus omnibus per mortem, &
incineratis reformabitur caro noſtra rurſus a puluere, &
licet ſit eadem materia numero, non erit eadem comple-
xio, & eadem accidentia conſequentia mixtionem, ſicut
ergo tolletur corruptibilitas, ita tolletur, & appetitus vene
reorum, & ciborum, & omnia huiuſmodi, quæ non con-
uenient illi ſtatui, & ſicut hoc erit in beatis, ita & in dam-
natis erit, nam etiam corpora ſua reformabūtur, licet nō
erūt gloriſicata, & ſic alius modus mixtionis eorum erit,
vnde non inerunt eis illi appetitus, & apparet de vtriſq;
quia quaſi tunc de nouo conditur natura humana, cum
ex cineribus omnia corpora reparentur, & accipiant eſſe
ſuum, ſed natura, ſicut non eſt deficiens in neceſſarijs, ita
non abundat in ſuperfluis, quia vtrunque eſt vitium, &
repugnat ordini, vt patet 12. Metaphyſ. vbi propter hoc
dicit Ariſt. non eſſe plures rectores, aut principes vniuer-
ſi, quia vnus ſufficit, & tamen tunc ſuperuacuus eſſet talis
appetitus, cum ſit iſte ad conſeruandum naturam inſtitu-
tus, & tamen natura tunc condita non eſt ſic conſeruabi-
lis, ergo ſuperuacuus eſſet ille appetitus, & potius noce-
ret naturæ, & affligeret eam, nam actus venereorum non
ſit ſine actuali reſolutione ſeminis, & deciſione quadam,
& corruptione, & tñ ille eſt ſtatus omnimodæ incorrupti
bilitatis, ideo non erit tunc appetitus venereorum in bea-
tis, neq; in damnatis. Et hoc modo apparet, ꝙ ſatiabitur
appetitus naturalis, & ſenſitiuus in beatis, & tamen non
ſequitur ex hoc aliquid contra rationem, quia non erit iō
fœlicitas machometica in venereis, & cibis, & potibus, cū
ad talia non maneat appetitus aliquis poſt reſurrectionē.
Eſt tamen dicendum, quod ſi talis appetitus maneret eſ-
ſet neceſſarium, quod beati vterentur copula, quia aliàs
non eſſet beatitudo, vbi haberēt aliqua deſideria, quę eos
affligerent repugnando illis, & in æternum maneret iſta
triſtitia, & anxietas, cum nunquam vſuri eſſent in vita
ęterna copula carnali.

Ad ſecūdā rōnē de q. 947 alio mō reſpōdet.

Ad ſecundum tenendo prædictam poſitionem erat di-
cendum, quod appetitus liber eligens conformiter ad ap-
petitum materialem non eſt rectus, quia licet ſit appeti-
tus naturalis rectus, non conſequitur rectitudinem ſuam
ex conformitate ad illum ipſe appetitus liber, ſed per con
formitatem ad appetitum ſuperiorem, qui eſt appetitus
diuinus, & quia ille appetitus vult, ꝙ habeat homo quili-
bet tantum, quantum meruit, & non plus, non pōt eſſe
appetitus liber rectus ſi eligit plus hře, q̄ meruit, licet ap-
petitus naturalis plus velit, manet tamen appetitus natu-
ralis rectus, licet per eum inclinetur quis ad habendum
plus, q̄ velit, ſed iſte non elicit operationem, vnde qñ eli-
cienda eſt, iam elicietur per appetitum liberum, qui vult
ſequi appetitum naturalē, & iō diuerſitatis eſt, quia appe
titus naturalis eſt determinatus ad aliquid per eum, qui
naturam condidit, & non pōt mutari in aliud, ſicut neq;
natura mutatur. Dicere ergo eſſe illum appetitum non re
ctum, eſſet ponere obliquitatem in eo, qui illum cōdidit,
quia talem illum fecit, qui in aliud mutari non poſſet. Sic
& de appetitu ſenſitiuo, nam non eſt non rectus appeti-
tus ſenſitiuus, quia delectatur in tangibili, quantumcun-
que iō iudicet illud turpe, vt in fornicatione, quia deter-
minatus eſt appetitus ſenſitiuus, & non pōt aliter ſe hře,
neq; debet vocari rectus, aut non rectus comparando ad
aliq̄ regulam ſuperiorem, ſed abſolutè vocatur non ma-
lus, appetitus aūt liber, quia non eſt determinatus, ſed pōt
ad oppoſitum, debet vocari rectus, & nō rectus, quod va
rie elicit actum, & rectitudo ſua attenditur in eo, ꝙ con-
formatur appetitui ſupremo, qui eſt regula vniuerſalis, &
cum recedit eſt obliquus, & iō verum eſt, ꝙ ſi per appeti-
tum electiuum quis beatus eligeret maiorem gloriam, q̄
habeat eſſe obliquus appetitus, quod ageret contra regu-
lam Dei commenſurantem præmia, & demerita. Sed di-

F cendum, ꝙ licet appetitus liber non appetat ibi contra re-
gulā Dei, non facit hoc, quaſi velit ſe ſubdere illi, ſed quia
nihil eſt ſecundum, quod moueri poſſit ad magis cupien
dum, nam quantum appetitus naturalis appetit. i. inquan
tum inclinatur habitum eſt, & iō cum ille ſit quietatus ni
chil habet, quod moueat ipſum ad maiora volendū, quo-
niam nec capacitas aliqua manet, quæ repleri debeat, ſi
tamen ponamus, ꝙ beati non eligunt maiorem gloriam,
quia conſonat hoc rationi diuinæ, rurſus tamen appetitus
eorum naturalis nō eſt quietatus, dabitur ꝙ ſit in eis qui-
dam remorſus, quia debent cohibere deſideria ſua, ſicut
nos ſecundum virtutem cohibemus iram, & libidinem,
& cæteras paſſiones, & hoc tollit beatitudinem, ideo dicē
dum, quod in beatis erit quantum ipſi cupiunt ſecundum
omnem appetitum tam naturalem, quam liberum, quam
G ſenſitiuum, & tunc conformes iſti appetitus erunt. ſ. natu
ralis, & liber in homine ſimul ad appetitum Dei, qui eſt
regula ſimpliciter omnium agibilium.

Vnde proueniat beatitudinis inæqualitas in Beatis. Quæſtio DCLV.

SED quæritur cum detur inæqualitas beatitudinis,
vnde proueniat iſta inæqualitas.

Aliqui dicunt, quod ex parte obiecti beatifici. Sed
dicendum, quod non ſtat, nam idem eſt obiectum beati-
ficum omnium beatorum, ergo æquale eſt, quia idem nō
poteſt eſſe inæquale, eſt .n. Deus obiectum beatificum, &
Deus vnus eſt. Secundo, quia obiectum beatitudinis eſt
ſummum bonum, ſed bonum ſummum tantum vnum
H eſt, quia impoſſibile eſt eſſe duo ſummum bonum, quia
vnum deeſſet alteri, & neutrum eſſet ſummum bonum,
quia vnum non includeret alterum, neque eſſet idem ei,
ſed aliquod eſt ſummum bonum, ergo neceſſe eſt vnum
tantum eſſe. ſed in vno non eſt inæqualitas, ergo ex parte
eius non eſt beatitudo inæqualis.

Tertio, quia non poteſt eſſe obiectum beatificum, niſi
bonum infinitum, quia ſicut in ſenſitiuis non eſt delecta-
tio quælibet optima, ſed quæ eſt circa optimum, ergo nec
poteſt aliquod eſſe obiectum beatitudinis ſimpliciter, niſi
infinitum bonum, quia quodlibet non infinitum eſt mi-
nus infinito, & ideo non eſt ſummum, etiam quodlibet
minus non ſatiaret, neque impleret potentias beatificabi
les, ideo oportet, quod ſit infinitum, & quia quilibet bea-
tus eſt beatus in illo obiecto, & non eſt vnus beatus fruē-
I do vno obiecto ſuperiori, & alius inferiori obiecto, non
ergo erit iſta inæqualitas ex parte obiecti.

Aliqui dicunt, quod eſt ex parte potentiæ receptiuæ,
vocamus potentiam receptiuam intellectum, quia obie-
ctum beatificum beatificat inquantum vnitur beatifica-
bili, non apprehendit autem aliqua potentia Deum, niſi
intellectus, quia Deus eſt immaterialis, ideo non poteſt
cognoſci per potentiam ſenſitiuam, ideo per intellectum
apprehendetur, nam appetitus non poteſt vniri Deo niſi,
vt cognito, illa ergo potentia, quæ immediatè apprehēdit
obiectum beatificum, & per cuius actū beatificamur eſt
intellectus, deinde voluntas vnitur Deo, vt ſummo bo-
no, & beatificatur etiam, peruenit etiam beatitudo poſt
hæc ad corpus, non, quaſi ſit per ſe corpus receptiuū bea-
titudinis, ſed per redundantiam ab anima, quæ eſt per ſe
K capax obiecti beatifici, & ideo inæqualitas beatitudinis
in omnibus his inuenitur, nam non ſolum ex parte ani-
mæ, ſed etiam ex parte corporis eſt inæqualitas beatitu-
dinis in beatis.

Et tunc eſt videndum an aliqua ſit inæqualitas capaci-
tatis ex parte potentiarum principaliter receptiuarum fœ
licitatis, quia fortè ex parte illarū aliquid proueniet. Sed
in hoc dicendum, quod non eſt attendendum ad corpus,
neque potētias ſenſitiuas, quia licet beatitudo ad eas per-
ueniat, non ſunt ipſæ capaces obiecti beatifici, ſed per re-
dundantiam deriuatur tam in corpus, quam in potentias
ſenſitiuas quædam participatio beatitudinis, ideo atten-
dendum eſt ad intellectum, & voluntatem, quæ capiunt
per ſe obiectum beatificum.

An poſſit eſſe beatitudinis inæqualitas penes intellectum, & voluntatem. Quæſt. DCLVI.

ALiqui autem putant in his non eſſe inæqualitatem, quia ſunt potentiæ eius formæ, quæ eſt vnius ſpeciei, ideo ſicut eſſe ſpeciei conſiſtit in indiuiſibili, ita, & anima humana, & potentiæ eius conſiſtent in indiuiſibili, & ſic non inuenientur perfectius in vno homine, quã in alio. Dicendum, quod anima non inuenitur ſecũdum æqualem perfectionem naturalem in omnibus hominibus, & conſequenter intellectus, & voluntas, & apparet ex operationibus intellectus, quia vnus homo perfectius valde intelligit, quam alius cum magiſtro, ergo non ſunt æquales intellectus amborum. Cum vero dicitur, quod anima conſiſtit in indiuiſibili, dicendum, quod cuiuslibet ſpeciei ſubſtantia ſtat in indiuiſibili, ideſt, quod non poteſt haberi ſecundum magis, & minus, ſed quilibet, qui eſt in illa ſpecie habet totum, quod requiritur ad quidditatem illius ſpeciei, & tamen, quod forma ſubſtantialis vnius ſpeciei recipiatur perfectius in vno indiuiduo, quã in alio, aut in vna parte materiæ, quam in alia, non repugnat indiuiſibilitati quidditatis ſpeciei, tunc enim nõ ſtaret in indiuiſibili ſubſtantia ſpeciei, ſi indiuiduum vtius ſpeciei poſſet habere aliquam perfectionem minorem, quam ſit illius ſpeciei, ſicut de ratione animæ humanæ eſt, quod ſit ſubſtantia ſpiritualis vnibilis materiæ, vel apta nata, vt ſit forma corporis organici taliter diſpoſiti, vt eſt corpus humanum, quod vero eſſet ſpiritus habẽs iam maiorem perfectionem, ſcilicet, vt non indigeat vniri corpori, ſed per ſe poſſit perfici naturaliter addit gradum ad animam humanam, & iam deſineret eſſe anima humana, & inciperet eſſe ſubſtantia ſeparata, vt dæmon, vel angelus, vel ſi eſſet ſubſtantia apta nata, vt ſit forma corporis organici, non tamen ſit ſpiritualis deſcenderet a perfectione humanæ animæ, & inciperet eſſe anima bruti, & ideo conſiſtit in indiuiſibili eſſe ſpeciei, quia addito quocunque gradu ſubſtantiali, vel detracto tollitur eſſe ſpeciei. Quod tamen anima manens ſubſtantia ſpiritualis vnibilis corpori organico per hoc, quod vnitur corpori accipiat eſſe perfectius intra gradum naturæ ſuæ quantum ad vires ſuas .i. intellectum, voluntatem, & vires motiuas, ſenſitiuas, & vniuerſas alias, non eſt inconueniens, quia ſemper manet eſſe in indiuiſibili, cum non aſcendat anima ad gradum alicuius formæ, vel ſpeciei ſuperioris, neque deſcendat ad imperfectionem alicuius ſpeciei minoris, immo, & neceſſe eſt iſta inæqualitatem eſſe in animabus noſtris naturaliter, & ſequitur hoc ex corpore, quia anima eſt forma, & dicit eſſentiam quandam interminatam ſecundum perfectionem, licet ſit terminata ſecundũ quidditatem .i. rationem ſpeciei, & communicatur anima corpori, quia in eo creatur.

Cum ergo iſta eſſentia formæ animæ ſit interminata ex ſe, neceſſe eſt, vt terminetur aliquo, & ideo neceſſe eſt, vt terminetur termino naturæ ſuæ, quia quælibet res hoc modo terminatur, ſed animæ eſt naturale recipi in corpore, & vniri ei, ideo eſt ei naturale terminari termino corporis .i. quod tanta ſit perfectio animæ in eſſendo ſecundum omnes vires ſuas, quanta eſt capacitas corporis, & ideo quanto materia eſt magis diſpoſita ad recipiendum animam, tanto animam ibi creandam neceſſe eſt eſſe perfectiorem.

Quod animæ non ſint in viſibus æquales. Quæſtio DCLVII.

ET ex hoc ſequitur, quod quædam animę habẽt quaſdam vires perfectiores in quibuſdam hominibus, in alijs vero imperfectiores, nam quorundam ſunt organa magis diſpoſita ad cognitionem ſenſitiuam potiſſime ſm̃ partem interiorem, quia illa organa, & ſpecies ibi manentes immediate ſeruiunt intellectui, ideo neceſſe eſt iſtorũ intellectum eſſe perfectiorem naturaliter, & intellectum agentem hr̃e maius lumẽ: in alijs vero materia eſt aptior ad vires ſenſitiuas, in alijs ad nutritiuas, & ſunt longioris vitæ, in alijs ad motiuas, & ideo ſunt robuſtiores, & non A conuenit eidem homini hr̃e excellẽtiſſimas potentias animæ ſm̃ oĩa, cum diſpoſitio materiæ non faciat, æqualiter ad omnes vires, ſed quarundam virium ſunt oppoſitę diſpoſitiones materiales, ſicut virtutis memoratiuæ, & capacitatis velocis, intellectus autem non habet organum, & iõ non eſt hoc modo perfectio, quaſi ex immediata diſpoſitione materiali. Sed dupliciter eſt iſta inęqualitas intellectus. Vno modo ex meliori receptione ſimpliciter, quã aliquod corpus eſt, in quo ſimpliciter melius, & pfectius recipitur anima, quam in alio, & m̃ intellectus eſt præcipua vis animæ, ideo vbi anima eſt ſimpliciter melius recepta, neceſſe eſt intellectum eſſe excellentiorẽ. Alio modo, & melius dicendum, quod licet intellectus non hẽat organum cui ſit alligatus, habet tñ organa immediate ei deſeruientia .ſ. illa interiora, in quibus reſeruantur phan- B taſmata, nam ad phantaſmata reſpicit intellectus, tam vt ab illis ſpẽs intelligibiles abſtrahat, q̃ vt poſt abſtractionẽ in actu intellectionis conuertat ſe actualiter ad phantaſmata, quia ſine hac actuali conuerſione nõ fit intellectio iuxta illud Ariſt. 3. de Anima oportet intelligentem phantaſmata ſpeculari, & iõ ſecundum excellentiam iſtorum organorum datur perfectio intellectus.

Et hoc eſt cauſa quare Aſtrologi multi vera iudicẽt, & per certitudinem de conditionibus animæ natorum per tempora natiuitatis .i. de ingenio, & alijs conditionibus naturalibus, & hoc non poteſt eſſe, quaſi ipſi directam cognitionem habeant de aĩa, nam cognoſcunt prædicta per motum aſtrorum, & illa certum eſt, ꝙ non habent influẽtiam aliquam ſuper animam, ſed ſuper corpora cum ſpũs non recipiat paſſiue a corpore, ideo ergo hæc ſciunt, & vera prædicunt, quia neceſſe eſt animas determinari in crea- C tione ſua in corpore ad eſſe perfectas, vel imperfectas ſecundũ potentias ſuas, ſm̃ ꝙ recipiuntur perfectius in quibuſdam corporibus, quam in alijs, & de corporibus directè habent cognitionem Aſtrologi, quia ſuper corpora influunt directè aſtra. Ex hoc etiam apparet, ꝙ qñ Deus vult dare alicui animam excellentem, ſiue ſm̃ intellectũ, ſiue ſecundum alias vires, dat ei corpus, ꝙ in conceptione ſit optime diſpoſitum ad illas vires, & tunc reperitur aĩa ibi perfecta, neq; eſt alius modus, quo aĩa fiat excellẽtior, aut minus excellens naturaliter, cũ recipiatur eſſentia aĩæ in corpore, ꝙ eſt pars ſpeciei, & cuius aĩa eſt forma, iõ neceſſe eſt, ꝙ terminetur terminis corporis .ſ. quantũ ad gradum maioris, & minoris diſpoſitionis. Si aũt aĩæ poſſent creari extra corpus, nõ poſſet eſſe inter eas aliqua inęqua- D litas ẽt in perfectione, ſicut nec eſt diuerſitas in ſpẽ, & patet, quia tunc non haberent aĩæ aliquid per ꝙ terminarẽtur, & iõ terminaretur q̃libet terminis ſuæ naturæ, & iõ hẽret q̃libet totam perfectionem ſuæ quidditatis, vel naturæ, ſed natura eſt eadẽ, iõ nullo mõ excederet vna aliã, ſed oẽs intellectus illarum animarum eſſent oĩno æquales, nunc vero cum aĩæ eſſentia cõicetur corpori, terminatur terminis corporis, & ſecundum illos accipit gradum perfectionis, ſicut fit in oĩbus alijs formis materialib. quæ terminantur ſecundum diuerſam receptionem in materia, de cuius potentia educuntur, ſed non poſſunt creari aĩæ humanę extra corpus, quia non haberent aliquid, per quod poſſent differre, nam non eſſet inter eas differentia formalis, quia ſunt vnius ſpeciei, non etiam per materiã, quia non ſunt vnitæ, ideo non poterant creari diſtinctæ E animæ, & quod eſſent ſeparatæ, ſecus autem poſt creationem in corpore poſſunt ſeparari, quia retinent eſſe diſtinctum ſine materia, quod acceperunt per vnionem ad materiam, & ob hoc dicimus, quod in ſubſtantijs ſeparatis, vt in angelis in qualibet ſpecie eſt vnus tantum angelus, eo quod non differunt per materiam, quia ſunt ſpirituales non vnitæ.

Quanta ſit perfectio naturalis in animabus. Quæſtio DCLVIII.

SED dicetur quanta poteſt eſſe differentia in animabus in perfectione naturali?

Dicendum, quod tanta, quãta poteſt eſſe in corporibus ſuſcipientibus eas. Pro quo ſciendum, ꝙ non poteſt recipi aĩa in quolibet corpore, ſed in organizato ſecũdũ certam diſpoſi-

diſpoſitionem, eſt enim aliquod organizatum tam male diſpoſitum, quod propter illius indiſpoſitionem non poterit ibi recipi anima humana, in alijs autem melius diſpoſitis poterit eſſe anima, & quanto magis progredietur iſta diſpoſitio, tanto perfectius recipietur anima in corpore, & tamen tanto poterit corpus humanum, diſponi excellenter, quod non conueniet animæ humanæ, vt ſi materia trahatur ad magnam raritatem, ſicut eſt cõditio aeris, ita vt non ſit corpus tam materiale, & ponderoſum, & tamen quandiu corpus poteſt conuenire animæ tanto recipietur anima perfectius in corpore, ſi fuerit corpus melius diſpoſitum in conceptione. Sed dicetur nunquid, ſi hoc extenderetur in infinitum poſſet vnus intellectus, vel vna anima excellere aliam in infinitum?

Dicendum, quod non, quia non poteſt intellectus accipi magis, & minus in perfectione, niſi quouſque veniat ad minimam intelligentiam ſeparatã, nam anima humana eſt naturaliter inferior omnibus intelligentijs, & ſpiritibus, ideo dicitur in lib. de cauſis, quod intelligentię sũt in æternitate, anima autem eſt in horizonte æternitatis, & ſic differt in ſpecie ab omnibus ſubſtantijs ſeparatis, minima autem ſubſtantia ſeparata eſt ſpecies immediata ſuper animam humanam, cum illa nõ indigeat vniri corpori, & ob hoc virtus intelligendi animæ poteſt peruenire, vt pertingat ad illam infimam. ſed non, vt adęquetur ei, & hoc eſt eſſe in horizonte illius, ſed illa intelligentia, ſicut excedit animam quantum ad rationem quidditatis, ita neceſſe eſt, quod excedat eam inquãtum ad perfectionem, quę eſt propria ſpeciei. i. ſecundum accidentia quidditatis. ſ. ſecundum potentiam intellectiuam, & volitiuã, & motiuam, & quamcunque aliam, quæ ſit in anima, & angelo, vel ſubſtantia ſeparata, vnde impoſſibile eſt, quod aliqua anima humana naturaliter ſit æqualis alicui ſubſtantiæ ſeparatæ in intelligendo, & ideo vis intellectiua ſua eſt minor, & ſic vſque ad propinquitatem ad infimã ſubſtantiam ſeparatam poteſt peruenire anima humana in perfectione virium ſuarum, vltra autem non põt pertingere, etiam ſi poſſet dari corpus magis diſpoſitum, & cauſa eſt, quia ibi ſunt termini naturæ animæ, & non poteſt aliqua res excedere terminos naturæ, quia alias eſſet illimitata. Deus autem ſolus non habet terminos naturæ.

An ſicut inuenitur anima perfectior altera, & intellectus ac voluntas ſunt inæquales in hominibus, ita ſit inæqualitas beatitudinis. Quæſt. DCLIX.

ET ita apparet, quod licet ſubſtantia animæ, ſicut & cuiuslibet ſpeciei ſtet in indiuiſibili, accidit, quod ſit vna anima naturaliter magis perfecta, quã alia per vnionem ad corpus aliter, & aliter diſpoſitum, & conſeqnẽter intellectus, & voluntas in diuerſis animabus poſſunt eſſe inæquales: & ſunt de facto. Et ideo manet tunc dubium an ſecundum iſtam inæqualitatem animarum ſit inęqualitas beatitudinis. Et aliqui putant, quod ſic, cum nõ proueniat ab obiecto. Sed dicendum, quod non ſtat, primo, quia non poteſt aliquis ſecũdum capacitatem intellectus eſſe beatus nam ſi ſecundum maiorem, & minorem capacitatem intellectus eſſet differentia beatitudinis, eſſet intellectus naturaliter capax beatitudinis, ſed falſum eſt, quia beatitudo eſt in videndo Deum, ſed ad viſionẽ Dei, non ſufficit intellectus non ſolum humanus, ſed nec aliquis intellectus cauſatus. niſi detur ei ſupernaturaliter lumen gloriæ, quod eſt lumen habituale, per quod ſit eſſentia Dei viſibile proportionatum intellectui, vt oſtenſum eſt ſupra, ergo differentia capacitatis intellectus, non facit ad inæqualitatem beatitudinis, cum neceſſarium ſit quemlibet beatum habere aliquid ſupra naturalem capacitatem intellectus.

Secundo, quia dato, quod differentia capacitatis intellectus faceret ad beatitudinem inæqualem, non ſufficeret tamen, quia maior eſt differentia beatitudinis inter beatos, quam ſit differentia capacitatis naturalis, quia forte aliquis habet millecuplam beatitudinem ad alium, nõ eſt tamen tanta differentia in gradu capacitatis naturalis.

Tertio, quia contingit eos, qui inæqualia merita habẽt habere æqualem perfectionem naturalem, & tamẽ qui-

F cunque inæqualia merita habent, neceſſe eſt, vt habeant inæqualem beatitudinem, ergo ſicut æqualitas naturalium, non facit æqualitatem perfectionis beatitudinis, ita, neque inæqualitas naturalium faciet inæqualitatem beatitudinis.

Quarto, quia certum eſt, quod beata Virgo in capacitate intellectus eſt minor quolibet angelo, quia anima eius eſt humana, & ideo ſecundum ſpeciem eſt minor, quam quilibet angelus, & tamen illa nõ ſolum eſt maior aliquo angelo in beatitudine, ſed etiam omnibus, ergo non attẽditur ęqualitas, aut inæqualitas beatitudinis ſecundum æqualitatem, vel inæqualitatẽ capacitatis naturalis. Sed dicendum, quod iſta differentia naturalium facit multũ ad gradum intellectionis animæ ſeparatæ ſecundum modum naturalem, nã anima perfectior naturaliter neceſſe G eſt, quod per ſpecies influxas a ſubſtantijs ſuperioribus, q̃ ſunt vniuerſales intelligat perfectius, & magis determinate, quam anima minus perfecta naturaliter, licet ſit maioris meriti, vt oſtenſum eſt ſupra. Alij dicũt, quod ſic inæqualitas beatitudinis eſt ex parte principij actiui. i. voluntatis Dei. ſ. quia ille beatior eſt cui Deus maiorem beatitudinem dare voluerit, cum beatitudo non habeatur ex viribus noſtris, nec ſit commenſuratum naturæ, ſed ſit aliquid excedens nos a Deo datum.

Sed dicendum, quod cauſæ inæqualitatis beatitudinis multæ ſunt, & concurrunt omnes in modum cauſarum actiuarum, vel diſpoſitiuarum, & ſunt hæc habitus luminis gloriæ, voluntas Dei, meritorum proportio. Primum iſtorum eſt immediata, & intrinſeca cauſa inæqualitatis beatitudinis, nam Deum videre eſt eſſe beatum, & nullus H intellectus poteſt Deum videre ex ſuis viribus, ſed ſolum cum datum fuerit ei lumen gloriæ, quod eſt habituale, quo efficitur eſſentia diuina ei viſibilis proportionatum, & tunc quanto illud lumen eſt maius, tanto intellectus magis attingit Deum ſ. vt pluribus modis cognoſcibilitatis illum cognoſcat, & clarius. Ergo ſiquis habet ſupra alterum duplum lumen gloriæ eſt duplo beatus, & qui triplum triplo beatus, & ſic de alijs habitudinibus proportionum, & exiſtente iſta cauſa æqualitatis, vel inæqualitatis non eſt neceſſaria alia, quia iſta immediatè, & intrinſecè facit magis, aut minus beatum, cum eſſentia diuina non ſe occultet alicui pro voluntate, aut ſe manifeſtet, ſed omnibus ſe prębeat cognoſcibilem, quantum quilibet intellectus capere potuerit. Secundum eſt voluntas Dei, & iſtud eſt prior cauſa, ſed non eſt immediata, nam, quia I Deus vult dare huic beatitudinem, maiorem dat, & tamẽ non eſt iſta cauſa immediate, neq; ſimpliciter prior, ſed alia eſt immediatior. i. lumen gloriæ, nam ſi Deus vellet, q̃ aliquis homo magis videret corporaliter, q̃ alius, & nõ daret ei perfectiorem vim viſiuam, & organũ, non videret magis, q̃ alius, & ideo immediatior ei eſt diſpoſitio videntis, & ita eſt lumen gloriæ in beato, quod concurrit, vt formale quoddam actiuum, ſed eſt voluntas Dei prior cauſa, nam non eſſet maius lumen gloriæ, niſi Deus vellet, ſed quia Deus vult alicui maius alteri minus lumẽ dare, dat illud, & ita efficit eos inæqualiter beatos. Sed rurſus dicendum, quod neque voluntas eſt ibi ſimpliciter primum principium inæqualitatis beatitudinis, nam tũc nõ differret, quod merita præceſſiſſent in aliquo, aut non, vel ſaltẽ, aut magna, vel parua, ſed daret Deus cui vellet maK gnam beatitudinem, & cui vellet paruam, ſed hoc inconueniens eſt, quia tunc ſuperuacuum eſſet conari ad bona opera tanto conatu, & labore quo viri boni conantur, cum per hoc non plus, ſed forte minus conſequerentur, quam alij, qui minus ad hæc conati eſſent, & ideo ponuntur merita, vt aliquo modo præcedens cauſa inæqualitatis.

Tertium, ergo eſt ipſa inæqualitas meritorum: quia neceſſe eſt, vt qui habens maiora merita deceſſit, conſequatur maiorem beatitudinem, & ſecundum proportionem meritorum ſit omnino proportio beatitudinis, & ita bonum eſt conari ad perfecta opera, & multa charitatis, quia quanto plura, & maiora fecerimus, tanto erit maior beatitudo, quia de nullo opere perdemus mercedem, cum dicatur ſupra 10. c. quod qui dederit vni ex minimis calicem aquæ frigidæ in nomine Chriſti, non perdet mercedem ſuam, quãto magis, qui fecerit maiora

opera

opera non perdet mercedem? & ideo eſt iſte ordo ad inæqualitatem beatitudinis, ſcilicet, quod de illo, qui maiora merita habuit vult Deus, quod habeat maiorem beatitudinem, & de ſingulis ſecundum proportionem meritorum, & ad hoc cui voluerit dare maiorem beatitudinem dat maius lumen gloriæ, & ſtatim ille eſt capacior diuinę viſionis, & eſt actualiter magis beatus, maioritas autem meriturum prouenit non ex conditione ſola operationũ, ſed ex conatu, vt oſtenſum eſt ſupra ſecũdum quoſdam. Alij autem addunt quartum, ſcilicet conatum in beatis ad maioritatem beatitudinis, vt ſit iſte conatus ſimul ex parte intellectus, & voluntatis ad intelligendum, & ſeruiendum: nam videmus, quod aliqui poſſunt habere habitus æquales, & propter inæquales conatus habebũt operationes inæquales, quod magis apparet in operationibus potentiarum motiuarum, habet enim aliquis maiores vires, & efficit rem minorem per illas, quia ex minori conatu agit per eas.i.non apponit totas vires ſuas, vt dici ſolet, apponit quidem vere vires ſuas, ſed non ex toto conatu illarum agit, nam vires non diuiduntur, vt per partem vitium agat, & per partem non agat, ita in beatis ſiquis habens maius lumen gloriæ ageret ex paruo conatu, & alius habens minus lumen ageret ex maximo conatu quo poteſt, forte videret perfectius Deum qui ex maiori conatu ageret, etiam ſi haberet minus lumen.

Dicendum, quod verũ eſt, quod conatus facit ad perfectionem operationis ſecundum quandam extenſionem, vel maioritatem, & eſt aliquid præter æqualitatem, vel inæqualitatem habituum. Eſt tamen dicendum, quod qñ exiſtente maiori habitu non eſt neceſſe ſequi maiorem conatum in operatione, oportet poni ad perfectionem operationis differentiam conatus velut cauſam diſtinctá ab habitu, & ſuperadditam, cum autem ad maioritatem habitus neceſſe eſt poni maioritatem conatus, non ponitur conatus cauſa ſuperaddita ad habitum ad perfectionem operationis, ſed concurrunt ambo, vt vna cauſa, hoc aut accidit ſecundum conditionem bonorum, in quæ quis tendit per habitum, ſunt enim quædam bona, circa quæ etiam clare cognita poteſt voluntas ſuſpendere actũ ſuum, vel remittere, ideſt minorem facere, & iſta ſunt omnia bona circa primum bonum, nam dato, quod clare cognoſcantur eſſe bona, non trahitur neceſſario voluntas, vt ea cupiat, ſed poteſt ceſſare ab actu volendi, licet non oderit illa, & hoc eſt ſuſpendere actum, vel poteſt remittere illum, ideſt ex minori dilectione illa diligere, & circa omnia bona poteſt hoc libere voluntas agere, ſolum autem ſummnm bonum eſt, circa quod clare cognitum vt ſummum bonum, voluntas non poteſt ſuſpẽdere actum, neque remittere, ſed trahitur neceſſario, licet non violenter, ſed naturaliter, & ideo circa omnia bona citra ſummum bonum voluntas poteſt actum ſuſpẽdere dilectionis, vel electionis, & cõſequenter remittere, & ob hoc in talibus numeratur conatus, vt diſtincta cauſa ad perfectionem operationis vltra habitum, quia poteſt quis ex magno habitu elicere operationem imperfectam, vt quia remiſſe, & ex paruo habitu poteſt elicere operationem perfectá, vt quia ex magno conatu. Et ſicut eſt de voluntate, ita de intellectu, & alijs potentijs, quæ mouentur per imperium a voluntate ad operationes ſuas, quia vbi non apprehendũt rationem ſummi boni ſimpliciter, vel ſummi boni reſpectu ſui ipſarum, non coguntur ex toto conatu agere, cum vero voluntati offertur ſummum bonum clare cognitum vt ſummum bonum, non poteſt voluntas ſuſpẽdere actum, neque remittere, ſed neceſſe eſt, quod ſecundum totum conatum ſuũ moueatur. Et ratio eſt, quia reſpectu ſummi boni mouetur voluntas naturaliter, reſpectu autem aliorum bonorum mouetur electiue, entia autem naturalia agunt ſecundum totum conatum, & non poſſunt ſuſpendere, nec remittere operationem ſuam, & hoc, quia natura eſt determinata ad vnum, ſicut patet in igne, entia autem rationalia poſſunt remittere, ſed agere ſecundum electionem eſt agere ſecundum rationem, ideo ibi poteſt eſſe actus ad oppoſita, & poteſt actus ſuſpendi, vel remitti, ſed beati videbunt clare Deum, vt ſũmum bonum, ideo non poterũt non ferri ex toto conatu, ſed quis feretur ex toto conatu virtutis ſuæ cognitiuę,

A vt videat, ideſt ſecundum totam capacitatem luminis ſuę gloriæ, & ſecundum totum conatum voluntatis, qui eſt ex habitu charitatis, feretur ad fruendum, ideo hic non oportet poni conatum, vt rem diſtinctam a lumine, vel habitu, quia ſecundum totum conatum naturæ, & habitus feretur quiſque in obiectum, quod eſt ſummè bonũ, & ſummè complet potentiam.

Apparet, ergo ex præcedentibus de cauſa inæqualitatis beatitudinis beatorum, & dicendum, quod quilibet habebit quantum volet, quia omnis appetitus ſuus, ſiue naturalis, ſiue ſenſitiuus, ſiue liber quietatus erit, vnde nõ habebit aliquis beatorum vltra, quod appetat, ſed quilibet erit totaliter contentus.

B *Quod vnuſquiſque beatorum plus amabit beatitudinem ſuam, quam beatitudinem omnium beatorum.*

Quaſt. DCLX.

AMplius dicendum, quod quilibet beatorũ plus amabit beatitudinem ſuam quantacunque illa ſit, quam beatitudinem omnium beatorum, immo, & tenetur poſt Deum ſeipſum ſuper omnia diligere, & bonum ſuũ plus velle, nam ad amicos pertinet bona amicis velle, ſi quem ergo ſuper alios diligimus neceſſe eſt, vt bona illi potius, quam alijs optemus, & tamen debet ſeipſum ſuper omnia amare poſt Deum, ergo ſibiipſi potius debet velle bonum, quam alijs, & de bono ſuo magis gaudere, quam de bono aliorum. Quia ergo beatitudo cuiuslibet beati eſt eius bonum, neceſſe eſt, vt quilibet beatus magis gaudeat de beatitudine propria etiam ſi parua ſit, quam de beati- C tudine omnium ſanctorum ſimul. Item patet, quia bonũ, & malum ſe habent proportionaliter ad amare, & fugere, vel odiſſe, ſed manifeſtum eſt, quod magis debet quis dolere de peccato proprio, quam de peccatu omniũ aliorum, & magis conari fugere peccatum in ſe, quam in omnibus, & ſi neceſſe eſſet, quod ego peccarem mortaliter contra Deum, aut omnes Sancti, potius deberem velle, ꝙ omnes Sancti peccarent: ita bonum proprium honeſtũ, vel commodum potius debeo amare, ſecundum rationẽ, quam beatitudinem omnium aliorum beaturum, & magis de illa gaudere. Eſt verum hoc præterquá circa Deũ, nam ſicut Deum teneor diligere ſuper omnia etiá pluſquam de meo, & plus debeo cupere honorem illius, quá honorem meum, & beatitudinem eius plus diligá, ideſt, plus debeo gaudere de illa, quia ipſe tali beatitudinę bea- D tus eſt, quam quod ego beatus ſim. Et ratio diuerſitatis eſt ad cęteros, quia omnes alij ſunt nobis conſortes in bono, quia ſunt creaturæ, ſicut & nos: Deus autem non eſt conſors, ſed eſt cauſa boni noſtri, immo, & eſt ipſum totũ bonum, quia nos, nec boni ſumus, nec bonum aliquod habemus, ſine ipſo, ideo non ſolum, quia ille mandauit, ſed ratio ipſa naturalis ſuadet, vt ipſum magis, quá nos amemus, nũc vero agimus quidem hoc, quia imperati ſumus hoc facere, licet ſecundum cognitionem præſentem quilibet afficitur ad ſe magis, quam ad Deum, elicimus tamẽ maiores actus diligendi ad ipſum, quam ad nos, cum pro honore Chriſti ſponte nos morti ſubijciamus, & non, vt conſequamur voluptates noſtras, ſed in beatitudine ſecus erit, quia ibi cognoſcemus Deum ſicuti eſt, & ideo non iam ex mandato, ſed ex naturali inclinatione Dẽũ ſuper E omnia amabimus, & conſequenter de eius beatitudine magis, quam de noſtra gaudebimus.

Sed obijcietur, quod non ſolum quiſque beatus magis gaudebit de beatitudine Dei, quam ſua, ſed etiam magis gaudebit de beatitudine cuiuslibet alterius beati, qui maior fuerit, quam de beatitudine propria, quia voluntas ordinata ſecundum rectam rationem de maiori bono magis gaudet, ſed beatitudo virginis erit maior beatitudine cuiuslibet beati, ergo quilibet beatus magis gaudebit de beatitudine Virginis, quam de propria. Dicendum; quod non eſt verum, ſed gaudebit quilibet magis de propria, quam de beatitudine Virginis.

Et cum dicitur, quod voluntas gaudet de maiori bono magis, quam de minori dicendum, quod non eſt ratio magis gaudendi ipſa magnitudo boni, ſed, quod ſit volitum, nam bonum, quod hoſtibus meis

adnenit bonum eſt, & tamen nullo modo gaudeo de illo, F quia non volo illud, ſed quanto bonum eſt magis volitũ tanto eſt maius gaudium de illo: gaudet autem quis de buno inquantum ei bonum eſt, quia ſi non eſt ei bonum aliquo modo impoſſibile eſt, vt de illo gaudeat, aut illud velit, & tamen nullum eſt magis bonum alicuius, quã id, quod vere illius eſt, ideo illud mag s vult, & de illo neceſſario magis gaudebit. Et cum obijcitur, quod maior eſt beatitudo Virginis, quam Petri, ergo magis de illa gaudebit Petrus. dicendum, quod non ſtat, quia licet illa ſit maius bonum ſimpliciter. non tamen eſt maius bonum Petro, quia beatitudo Virginis non eſt beatitudo Petri, neque pars illius, neque cauſa, ſecus de Deo, & beatitudine eius, quia beatitudo Dei eſt michi magis bonũ, quam beatitudo mea, quia eſt cauſa beatitudinis meæ, & omnium aliarum, & verus Deus ipſe eſt beatitudo mea obie G ctiue, ideo Deum, & beatitudinem ſuam magis amabit beatus quilibet, & de illa magis gaudebit, quam de beatitudine propria, & tamen beatitudinem aliorum minus amabit, quam propriam, & minus de illa gaudebit, & hoc tam ſecundum inclinationem naturæ, quam rectitudinem rationis.

Reſponſio ad primam rationem principalem poſitã in principio quæſtione 6 17. & poſtponuntur hic. quia earum ſolutio dependet ex quæſtionibus intermedijs.
Quæſtio DCLXI.

AD argumenta facta ſupra reſpondendum eſt.

Ad primum dicendum, quod licet in beatitudine ſit quædam inæqualitas, tamen conuenienter deſignatur H illa nomine denarij, primo ad oſtendendum æqualitatẽ durationis, licet non intenſionis, quia quilibet beatus in eternum manebit beatus Secundo, & præcipue ad oſtendendum ipſam beatitudinem obiectiue. Deus enim eſt beatitudo noſtra, & præmium, & ipſe vnus eſt, & omnibus dabitur ad fruendum plene, & clare, vt quiſque eo fruatur quantum cupit, & nulli ſe prohibebit, neque abſcondet, & non datur alteri alia beatitudo, quam alteri, idõ conuenienter vnus denarius dabitur omnibus beatis, licet illo denario inæqualiter gaudeant, vt dictum eſt, de hoc denario, & cauſis horum magis dictum eſt, ſupra 20. capite.

Ad ſecundum dicendum, quod beati videbunt Deum & non æqualiter videbunt, nec æqualiter fruentur, ſed cũ dicitur, quod non poteſt videre eum aliter vnus, q̃ alius, I quia falſe videret. Dicendum, quod aut tenet ſe iſta alietas ex parte Dei viſi, aut ex parte beati videntis, ſi primo modo dicẽdum, quod Deus vno modo ſe habet, & ſiquis alio modo videret Deum, quam eſt .i. per viſionem iudicaret aliud de Deo quam in ipſo eſt, vel, quam ipſe ſit falſe videret Deum, & hoc modo nullus beatus videt Deũ, ſed omnes cognoſcunt de eo id, quod ipſe eſt, & nemo fallitur. Si accipiatur alietas ex parte cognoſcentis, dicendũ, quod licet aliter videat vnus, quam alius, nemo falſe videt, quia quilibet videt id, quod eſt ex parte rei viſæ, ſed illud idem vnus clarius, alius minus clare intuetur, quia ex perfectiori lumine gloriæ videt, ſicut etiam circa eandem rem naturalem habent duo habitum ſcientiæ, & tamen vnus perfectius, quam alius cognoſcit, & ambo vere cognoſcunt. K

Ad tertium dicendum, quod non erit omnium beatorum par gaudium, nec par beatitudo, & cum dicit Auguſtinus, quod erit par gaudium, intelligitur extenſiuè, ſed non intẽſiuè, nam de omnibus, de quibus gaudebit vnus gaudebunt ſinguli, quia quilibet beatus gaudebit de bono ſuo, & de bono Dei, & omnium beatorum, & quilibet alius gaudebit de omnibus his, ergo erit æquale extenſiuè, ſed intenſiuè non, quia qui magis beatus eſt, de quolibet horum magis gaudet .i. ex maiori affectu, nam de proprio bono magis gaudet, quia maius hẽt de quo gaudeat, de bono etiam aliorum magis gaudet, quia quanto quis maiorem habet charitatem, maiori ardore gaudet de bonis proximorum, & ideo non eſt ęqualis beatitudo, neque æquale gaudium.

Quæ pœna ſit in Lymbo puerorum.
Quæſt. DCLXII.

IAm expletum eſt de his, quę pertinebant ad infernum damnatorum, nunc ſupereſt dicere de aliquibus pertinentibus ad ſecundum ſinum inferni. ſ. ad Lymbum puerorum, qui etiam damnati ſunt. Et circa hoc primo quærendum eſt, quæ pœna ſit in loco illo. Dicendum, quod (vt ſupra dictum eſt ſępe) duæ ſunt pœnæ, vna eſt pęna ſenſus, alia eſt pœna damni, vel carentiæ, & vtraque habet rationem pœnæ, nam pœna eſt malum in creatura rationali exiſtens propter peccatum, omnis enim pœna malum quoddam eſt, & amplius propter peccatum eſt, nam in hoc differt a malo, quod beſtiæ tolerant, & in rebus inanimatis eſt. Eſt enim malum in his prout malum eſt defectus boni, quod alicui competere poteſt ſecũdum ſpeciem, ſed iſtud malum non eſt pœna, quia pœna eſt malum pro peccato, & ideo rebus irrationabilibus, quarum non eſt, neque eſſe poteſt peccatum non accidit pœna, & hoc malum extenditur ad carentiam, & ad ſenſationem, vocatur autem pœna carentiæ ipſa carentia perfectionis, ad quã quis natus erat prout cauſata eſt ex peccato, pœna autem ſenſus vocatur malum conſiſtens in apprehenſione ſenſibili, vel intelligibili prout prouenit ex peccato, & iſtud non eſt in hoc, quod careat quis perfectione, quam optat, ſed in hoc, quod inferatur ei malum, quod fugit, malum autem poteſt dupliciter eſſe, vel ſecũdum partem rationalem, vel ſenſitiuam .i. lęſiuum poteſt in vtraq; parte eſſe. Neceſſe eſt autem hæc diſtingui, quia quædam lędunt nos, quæ ſenſu apprehenduntur, ſicut ea, quæ offendunt tactum, & guſtum, vel auditum. aut odoratum, nam hæc lædunt nos, ſed eorum læſio ſenſibus apprehenditur, alia vero ſunt, quæ non apprehenduntur sẽſu, ſed intellectu, quia ſicut honoris rationem, & laudis, & lucri, & iacturæ non apprehendit ſenſus, ita neque apprehendit rationem iniuriæ, aut contemptus, aut ignominiæ, & diminutionis rerum, & hæc mala ſunt, quia lędũt nos, ideo quædam ſunt, quæ conſiſtunt in apprehenſione intellectiua, & ſecundum illam ſolam iudicantur eſſe mala.

Ex hoc ſequitur, quod non videatur eſſe ſufficiens diſtinctio pœnæ per pœnam damni, & ſenſus, quia aliqua eſt pœna intelligibilis partis, nam ſi pœna ſenſus eſt, quæ ſenſu apprehenditur, pœna intellectualis erit, quæ apprehenditur intellectu.

Dicendum, quod ſufficiens, & conueniens eſt iſta diſtinctio pœnæ. Et pro hoc intelligendo non vocatur pœna ſenſus, quaſi ipſius ſenſus ſit pœna, ſed quia cognoſcitur apprehenſione ſenſitiua, nam pœna ipſius compoſiti, ſiue ſit pœna ſenſus, ſiue damni etiam non deberet vocari pœna ſenſus, quaſi ſenſu cognoſcatur, & pœna intellectus, vel intelligibilis, quia intellectu cognoſcitur, nam tunc etiam pœna carentiæ deberet vocari pœna intellectus, nam intellectu apprehenditur, quia ſi non cognoſceretur, non eſſet pęna, cum vero cognoſcitur, & non poſſit per ſenſum, qui non apprehendit carẽtiam, neceſſe eſt, vt intellectu apprehendatur, & tamen non vocamus iſtam pœnam intellectualem, vt opponitur pœnæ ſenſus, quia tunc tam poſitiua, quam priuatiua pœna eſſet pęna intelligibilis. Sed dicendum, quod pœna diuiditur per pœnã, quæ eſt lęſio, & eſt pœna poſitiua, & per pęnam, quæ nõ eſt lęſio, ſed carentia alicuius boni, ad quod quis eſt aptus natus, & iſta non eſt læſio, neque poſitiua pęna, ſed eſt carentia boni cuiuſdam, & iſta, quia nullam partem hominis lędit, neque poteſt apprehendi lęſio eius aliqua parte cognitiua, quia nulla lęſio eſt, non vocatur niſi pœna carentiæ, pœna autem, quæ eſt lęſio apprehenditur dupliciter. ſ. ſenſu, & intellectu, non quod ſit pęna ſenſus, aut intellectus, quia pœna eſt hominis, & non alicuius partis eius, ſed quia cognoſcitur eſſe pęna, aut ſenſu, aut intellectu, ſed quocunque cognoſcatur eiuſdem eſt pœna, cum ergo dicitur pœna ſenſus ipſa lęſio, non vocatur pęna ſenſus, quaſi ſolo ſenſu cognoſcatur, ſed quia eſt lęſio, quæ cognoſcitur, vt ſentire accipiatur large pro oĩ cognitione.

An in Lymbo adſit pœna damni, vel pœna ſenſus? Quæſt. DCLXIII.

NVnc vero in Lymbo puerorum dicendum, quòd eſt pœna damni, quæ eſt carentia, & non eſt pœna ſenſus.

Sed, quæ carentia eſt iſta? Dicendum, quòd cum carentia ſit priuatio, & dicatur reſpectu habitus, cognoſcetur, quæ ſit an vna, vel plures per habitum. Eſt autem iſta carentia boni, ad quod natus erat, qui eſt in loco illo, ſunt autem multa bona, ad quæ aptus erat, qui ibi eſt, ſcilicet bonum naturale, & bonum diuinum. Aliud autem eſt bonum, quod quis concupiuit, & iſtud tertium non damus in eis, qui ſunt in iſto loco, & ratio eſt, quia illud datur in damnatis, qui peccauerunt mortaliter, & damnati ſunt, nam ſumme amauerunt bona illa, propter quæ damnati ſunt, cum propter illa ſe auerterint a Deo, & poſtquam mortui ſunt manet eis iſte ardor amoris, quem prius habebant, quia non emendatur voluntas in damnatis, & cum non habeant iſtud bonum poſt mortem, quo frui cupiebant, torquentur præ deſiderio illius, & iſta eſt eis carentia valde doloroſa. Sed hæc nũ eſt in paruulis in Lymbo, quia illi non mortui ſunt in aliquo peccato actuali mortali, ſed in ſolo origioali, ideo non amauerũt aliquid inordinatè, quo apud inferos careant, ſed manent in eis aliæ duæ carentiæ, ſcilicet boni naturalis quo gaudere poterant adipiſcentes illud, & carentia diuinæ viſionis. De prima iſtarum planum eſt, nam bonum quoddam eſt, ad quod homo naturaliter peruenire pôt, & eſt quaſi quædam eius fœlicitas naturalis, & hoc bono carebunt, qui in inferno ſunt, quia nullam perfectionem naturalem ibi habebunt, de qua gaudeant, ſed erunt in triſtitiã, cum ſint poſiti in perpetuis tenebris, & in loco malo, ſcilicet profundo terræ iuxta alios damnatos, & dæmones.

Secunda carentia boni eſt diuina viſio; nam licet naturaliter non ſit quis aptus videre Deum, eſt tamen homo natura quædam, cui poteſt concedi viſio diuina, quę non pôt concedi pecori, aut alicui inferiori creaturæ, & Deus ad hoc hominem vltimate inſtituit, vt ipſum videret, licet naturæ capacitas ſola non ſufficiat ad hoc, quòd ergo non habeat quis bonum illud quod habiturus erat, ſi non peccaſſet, aut peccatum contraxiſſet, eſt carere bono illo, & ideo hanc carentiam ſuſtinent paruuli in Lymbo. Et dicendum ꝙ iſta eſt carentia maxima, & maxima pœna ipſorum, quia nullum bonum eſt maius, quo ipſi careãt, ergo nulla eſt maior carentia, potiſſime quando cognouerint, quòd tale bonum eſt, quo carentes dolebunt de illo valde. De pœna autem ſenſus dicẽdum quòd nullam habent, quia neque ignem ſuſtinent, neque vermem, neque fletum, aut ſtridorem dentium, vel aliquid de alijs, quæ damnati alij ſuſtinere dicuntur.

Quare in Lymbo ſit pœna damni, & non ſenſus. Quæſt. DCLXIV.

SEd quæritur, quare iſti damnati ſuſtinent pœnam dãni, ideſt carentiæ, & non ſenſus. Dicendum ꝙ Deus eſt iuſtus iudex, & ideo punitiones adhibet ſecundum conditionem peccatorum. Peccatum autem eſt duplex, ſcilicet peccatum ſecundum commiſſionem, aut omiſſionem, quæ dependent ex actu propriæ voluntatis, vel alienæ legis, pro primis peccatis competit pœna ſenſus, pro ſecundis competit ſola pœna carentiæ. Sciendum quòd vtraque ſunt peccata mortalia, ideſt peccata, quæ non permittunt ſecum charitatem: nam pro peccato veniali nemo damnatur, ſed ſuſtinet pœnam temporalem, vel hic, vel in Purgatorio, ſed pro mortali æternam: peccata autem mortalia, quæ quis facit, & conſiſtunt in actu, iuſte deberent habere pœnam poſitiuam. Vt ſicut fuit peccatum in agendo, ita pœna ſit in aliquid ſuſtinendo, & ſicut ſe conuertit peccans ad creaturã indebite relicto creatore, ita debitè a Deo ſubijciatur creaturæ, in qua puniatur, & ita eſt pœna ſenſus, ſiue illa apprehendatur ſenſu, vt ignis, ſiue intellectu, vt ablatio propriæ libertatis & contemptus, quia iudicantur indigni, vt alibi ſint, niſi in loco peſſimo. Hanc autem pœnam ſenſus, ideſt in

A igne, & fletu, & ſtridore dentium non patiuntur paruuli in Lymbo, quia illi non commiſerunt aliquod peccatum mortale, neque conuerterunt ſe ad creaturam relinquendo Deum, ideo non debent ſubijci pœnæ in creatura aliqua affligente.

An paruuli in Lymbo habeant pœnam vermis. Quæſt. DCLXV.

SEd quæritur, nunquid iſti habent pœnam vermis quę eſt remorſus conſcientię. Aliqui dicunt, quòd ſic, quia paruuli ſolum eximuntur a pœna ſenſus, ſed pęna vermis non eſt pœna ſenſus, ſed intellectus, ideo videtur ꝙ maneat in eis. Dicendum quòd non manet, quia pęna vermis eſt poſitiua, & cauſata de aliquo poſitiuo, & hoc non **B** competit paruulis, quia nullum poſitiuum commiſerunt, nam vermis dicit quendam remorſum conſcientiæ in recordatione præteritorum malorum, prout naſcitur ex fœditate peccati, ſed paruuli iſti nichil commiſerunt, de quo recordari poſſint, ꝙ ſit fœdum, ergo non eſt in eis remorſus conſcientiæ: & ideo magna pęna eſt ſublata ab eis, quę affligit valde damnatos, qui ex proprio actu damnantur. Ad rationem dicendum, quòd eximuntur paruuli a pœna ſenſus, non vt ſolo ſenſu ſentitur, ſed ab omni pœna, quæ eſt læſio, ſiue intellectu, ſiue ſenſu capiatur, vt dictũ eſt ſupra q. 662. ſed talis eſt iſta, quia hæc triſtitia lædit, & corrodit conſcientiam; & hæc læſio apprehenditur intellectu, quod eſt quoddam ſentiri large, ideo non eſt in paruulis. Sed tunc obijcietur, quòd ſit in eis aliqua pœna poſitiua: nam eſt in eis contemptus: nã indigni iudicantur, vt alibi ſint, niſi in loco peſſimo iuxta damnatos, & **C** dæmones, & hæc pęna eſt nocumentum, vel læſio, & intellectu apprehenditur, ideo ponitur pœna poſitiua. Dicendum quòd non ponitur in eis, vt pœna, niſi carentia boni, ſiue viſionis Dei ſiue boni, quod naturaliter habere poterunt, ſi non damnarentur, ipſa autem ignominia, vel contemptus, qua indigni iudicantur loco meliori non ponitur, vt pœna, in damnatis quidem propter proprios actus ponitur, vt pęna, ſed in illis non: quia non datur eis in pœnam quaſi ſit malus locus, ſed quia non eſt naturaliter debitus melior locus, ſic patet de ſanctis, qui in ſinu Abrahæ erant: nam illi in nullo peccato erant, ſed in charitate & tamen in profundo terræ tenebantur: conſtat autem, quòd non in pœnam, quia cum non ſit in eis peccatum, non correſpondet eis pęna directè, ſed ideo dabatur **D** eis locus ille, quia pro tunc non erat debitus eis alius locus melior. Ita ergo paruulis locus ille datur non in pęnam directè, licet per accidens poſſunt inde triſtari paruuli, ſed quia ſciunt ſibi non dari in pęnam parum inde affliguntur. Aliter poteſt dici, quòd hoc pertinet in paruulis ad pœnam carentiæ, ſcilicet quia non ponuntur ibi, vt pęnas aliquas ex conditione loci ſuſtineant, ſed quòd neceſſe ſit ibi eſſe, eo quòd carere debent loco illo, in quo fœlices viuunt, ſicut enim carent bono, quod eſt viſio Dei, ita & loco viſionis carere debent, ſed locus eſt cœlum, ideo neque in cœlo eſſe debent, etiam ſine viſione Dei, quod ſatis fieri poterat, vt quis in cœlo ſit, & Deum nõ videat: immo ſi ibi ſint omnes animæ; & non detur eis lumen gloriæ, non magis Deum videbunt, quàm animæ quæ ſunt in inferno, vel quàm viuentes, ideo tamen quia locus ille eſt deſignatus ad beatitudinem, licet non ſit ne- **E** ceſſarium, quòd exiſtendo in loco ſit quis beatus, non debent ibi poni paruuli.

Quare paruuli puniuntur ſub terra, & non potius ſuper terram? Quæſt. DCLXVI.

SEd quæritur de paruulis, quare non ſunt in alio loco, ideſt vt ſaltem ſint ſuper terram: nam cum carere debeant viſione Dei, & ideo non debeant eſſe in loco, in quo Deus videtur, ideſt in cœlo, tamen ſaltem poterãt eſſe in quocunque alio loco, & non deberent aſtringi ad certum locum: potiſſimè ad locum, qui de ſe triſtitiam ingerit. Dicendum quòd paruuli debẽt eſſe ſub terra in loco, in quo ſunt, quia iſta loca ſunt diſtincta, quaſi naturaliter: locus enim terræ, quia eſt locus generationis, & corruptio-

ruptionis, non debet competere niſi eis, qui ſunt in ſtatu corruptionis: hi autem ſunt viuentes, qui nondum mortui ſunt: animæ autem ſolutę corporibus non ſunt in ſtatu corruptionis, ideo locus animarum non eſt ſuper terram: ergo neceſſe eſt, quòd ſit ſub terra, vel in cœlo; non autem ſunt in cœlo niſi animæ beatorum, ergo erunt animæ paruulorum ſub terra, & ita omnibus animabus dantur receptacula ſub terra, nam quæ in Purgatorio ſunt, in charitate ſunt, & tamen non ſunt ſuper terram, ſed ſub terra, etiam animæ ſanctorum in Lymbo ibi erant: in quibus nullum peccatum erat, neque obligatio ad aliquam ſatisfactionem. Sed obijcietur, quòd ſaltem poſt diem iudicij paruuli, non ſint in loco illo tenebroſo, ſed ſuper terram: nam tunc non erunt animæ, ſed viuentes homines. Si autem obijciatur quod ſupra dicebatur, ſcilicet quòd ſupra terram eſt locus viuentium, qui ſunt in ſtatu corruptionis, & iſti non ſunt in ſtatu corruptibilitatis. Dicetur, quòd quandiu erat corruptio, & generatio ſuper terram, erat locus generabilium, & corruptibilium, ſed poſt iudicium erit locus ille, & omnis locus immunis ab omni corruptione, quia iam non erit generatio, & corruptio: ergo poterunt eſſe ibi conuenienter, quia non repugnat ſtatus ſuus conditioni terræ.

Dicendum quòd non erunt ibi, quia illud pertineret ad aliqualem lætitiam, quia gauderent ſaltem in viſione cęli, & totius mundi innouari, & tamen nulla lætitia eis dabitur, licet non inferatur læſio aliqua, ergo non erũt ſuper terram, ſed in loco vbi carebunt omni gaudio.

Sed dicetur quare paruuli non habent ſaltem bonum, quod naturaliter habere poterant, quia videtur quòd ſola viſione Dei carere debeant: nam ipſi non meruerunt ex proprio actu aliquod malum, propter quod debeat eis aliquid mali aduenire, ſed ſolum quia non habent charitatem non debent habere viſionem Dei, vult enim Deus, quòd ſicut viſio ſua eſt bonum ſupra naturam, ita non detur ſine quodam diſpoſitiuo ſupra naturam, & iſtud eſt charitas, quæ a ſolo Deo datur, quia ergo paruuli non habent charitatem, non debent habere viſionem Dei, ſed non habent aliquid propter quod alijs bonis carere debeant.

Dicendum quòd nõ ſolum viſione Dei, ſed etiam omnibus alijs bonis carebunt paruuli, nam peccatum paruulorum eſt peccatum originale, & iſtud eſt carentia iuſtitiæ originalis: cum ergo iuſtitia originali caruerunt, quæ erat quaſi quædam virtus debita exiſtere per naturam: iuſtum eſt quòd etiam carentes illa iuſtitia careant bono naturali, & tamen hic accipitur bonum naturale largè, non pro eo quod naturaliter euenit, ideſt ex principijs naturæ, ſed pro omni bono, quod eſt citra viſionem Dei, licet illud a Deo ſit cauſatum ſicut tota perfectio corporũ, quæ erit poſt reſurrectionẽ, & innouatio mundi, & gaudium de innouatione, & manere ſine corruptione: nichil enim iſtorum poterat eſſe ex ſolis principijs naturæ, ideo dato quòd paruuli, non gaudeant de innouato mundo, & non permittantur eſſe ſuper terram, vbi de cęlo, & omnibus elementis innouatis gaudeant, non tollitur eis bonum naturale, quia non erat eis per naturam debitũ, quia natura non ſufficit ad hoc, ſed vocantur iſta naturalia, quia iſta habituri ſunt omnes beati, & ſunt citra viſionẽ Dei, in qua conſiſtit eorum beatitudo.

An qui per ſolam omiſſionem peccauerunt poſſint puniri ſola pœna priuationis ſicuti qui ſunt in Lymbo, obiectio pulchra. Quæſt. DCLXVII.

SEd dicetur iuxta præcedentia, quòd ſicut paruulis datur pęna carentiæ, & non aliqua pœna poſitiua, quæ ſit læſio, quia non commiſerunt aliquid, ſed ſolum contraxerunt ſine actu voluntatis peccatum originale, ita & illis, qui per ſolam omiſſionem peccauerunt dabitur ſola pœna priuationis, & nõ pœna ſenſus, quæ eſt pœna ignis. Et patet, quia peccatum commiſſionis eſt peccatum, quo aliquid facimus indebitè: & ideo quia realiter committitur ibi aliquid, debet iuſte dari pęna realis, quæ lędat, ſed in omiſſione nõ eſt aliqua actio, ſed ſola ceſſatio ab actu, vel non agere, ideo ſolum dabitur pęna carentiæ.

F Item quia in peccato commiſſionis iuſte datur pœna ſenſus, in qua anima punitur a creatura, ſcilicet ab igne, eo quòd anima ſubiecit ſe creaturæ indebitè, ſed in peccato omiſſionis non conuertit ſe homo ad creaturam, qua frueretur indebitè, ideo non debet ibi ſubijci creaturæ, a qua puniatur.

Dicendum quòd tam pro peccato commiſſionis quam omiſſionis datur pœna ſenſus damnatis, & licet quis nunquam peccaret committendo, ſed peccaret omittendo damnaretur, & ratio eſt, quia ex propria malitia prouenit commiſſio & omiſſio: & ideo inquantum ſunt actus voluntatis digni ſunt pęna reali læſiua.

Sed pro hoc ſciendum, quòd qui omittit aliquid facere ad quòd obligatus erat, aut omittit ex ſola impotẽtia, aut ex ignorantia, aut ſponte cum poſſet & ſciret. Si pri-
G mo modo non eſt peccatum, quia non obligamur ad id quod non poſſumus, & ideo licet omnia, quæ Deus nobis mandauit de ſe poſſibilia ſint, ſi interdum tamen accidat propter quædam impedimenta fieri impoſſibile, & nos nitimur quantum poſſumus, non eſt peccatum aliquod, neque omiſſionis, neque commiſſionis, vnde nulla pœna reſpondet ei. Si vero ignorantia interdum excuſat, & interdum non, & interdum a parte, & interdum a toto ſicut ſunt vulgatæ diſtinctiones de ignorantia, ſed quocunq; modo ſit peccatum, & non excuſetur per ignorantiam nec in toto, neque in parte, aut ſaltem non in toto: neceſſe eſt reduci peccatum omiſſionis in aliquem actum voluntarium peccantis, & ita eſt ibi propria malitia voluntatis, propter quam iuſte damnatur ad pœnam poſitiuam. Si autem quis ſponte omittat, ideſt neglexit fa-
H cere, tunc actus poſitiuus eſt ibi voluntatis, per quem contempſit facere quod tenebatur, & licet foris nõ ſit aliquis actus malus quem vocemus commiſſionem, intra tamen eſt actus malus, quo poſitiue volumus non facere quod Deus iuſſit, vel ad quod ſcimus nos obligatos, & per iſtũ meremur pęnam poſitiuam.

Cum autem obijcitur. quòd in commiſſione eſt actus, & in omiſſione non. Dicendum quòd in commiſſione eſt duplex actus, ſcilicet, interior actus electionis de faciendo aliquid, & exterior executio, in omiſſione vero eſt interior actus electiuus de non faciendo, & exterius non poteſt reſpondere aliquis actus, & tamen quia interius eſt actus poſitiuus, ſatis eſt ad hoc, quòd reſpondeat pęna poſitiua in inferno.

I *An ex ignorantia vel obliuione peccantes puniri debeant pęna damni, & non ſenſus? Quæſt. DCLXVIII.*

SEd tunc non eſt difficultas, ſed quando omiſſio fit ex obliuione, vt quia quis non conſiderauit, vel ex ignorantia, quia nondum ſciuerat id ad quod tenebatur qui peccat eſt maior difficultas, quia non videtur ibi actus voluntatis poſitiuus quo omittamus facere, & ideo videtur, quòd tunc debeatur ſola pœna carentiæ. Dicendum, quòd quando ignorantia vel obliuio excuſant a toto non eſt curandum, quia tunc nullum peccatum eſt, nec pęna aliqua de ignorantia, vtpote in illis quos excuſat ignorantia iuris, vt qui propter ætatem nondum ſcire potuit, vel quia ſemper demens fuit. De obliuione; vt ſi quis per maleficia coactus eſt obliuiſci, quia tunc non erat in poteſta-
K te eius recordari, vel attendere vigilanter ſi vellet, aliquando autem ignorantia, & obliuio non excuſant ſaltem a toto, & tunc dicendum quòd omiſſio facta per ignorantiam, & obliuionem reducuntur in actum voluntarium omittendi, ſed non immediatum. Eſt tamen dicendum, quòd per ignorantiam & obliuionem, interdum committimus, interdum omittimus. De commiſſione, vt quando quis fecit aliquid lege vetitum, quia legem ignorabat, vel quia cum ſciuiſſet aliquando oblitus erat nunc. De omiſſione, vt quia aliquid erat lege pręceptum, & qui legem ignorauit omiſit illud, vel quia legem oblitus erat, aut non conſiderabat, & ita ex obliuione omiſit facere quod tenebatur. De commiſſione tamen dicẽdum eſt, quòd directius peccat per ignorantiam quis quã per omiſſionem, & hoc quia in commiſſionem eligit quis id quod malum eſt, & illud efficit: adeo propter illud mere-

tur

tur directè pęnam poſitiuam, niſi excuſetur per ignorantiam, vel obliuionem, ſed interdum non excuſat ignorantia, neq; obliuio, ideo manet actus in ſe poſitiuus culpabilis, ideo debetur ei pęna poſitiua directè ac ſi eſſet voluntarius: licet neceſſe eſt minus puniri ſic peccantes quam expreſſe ſcientes, cum non poſſit eſſe actus, tam voluntarius in ignorante aliquo modo ſicut in eo qui nullatenus ignorauit. In omiſſione autem non eſt aliquis actus poſitiuus foris propter quem directè reſpondeat pœna: ideo neceſſe eſt recurrere ad interiora, vt inueniamus aliquem actum poſitiuum, quia alias impoſſibile erat eſſe peccatum, & in hoc dicendum, quòd quando omiſſio fit ſponte, datur omiſſio per actum voluntarium immediatum, vt quia quis noluit facere id, quod tenebatur: contempſit enim & ille contemptus eſt actus poſitiuus interior, & huic reſpondet pœna ignis in inferno quæ eſt poſitiua. Cum vero ignorauit, aut oblitus eſt, non poteſt dari immediatè actus poſitiuus omittendi, ſed debet recurri vſque ad illum actum, qui fuit cauſa ignorantiæ, vel obliuionis, vt dicatur ſic, iſte omiſit, quia ignorabat, ideo autem ignorabat, quia ſponte noluit ſubire laborem ſciendi, quæ ſcire oportebat, vel quia ſponte ſe voluit implicare rebus, in quibus gauderet, quibus implicitus non poſſet addiſcere ea, quæ erant ei neceſſaria, & tunc fuit culpa omnium malorū ſequentium in illo actu, qui fuit voluntarius, & pro tali debetur pœna poſitiua ignis, ideo & pro cæteris, quę inde ſequūtur, quæ ex hoc accipiunt rationem voluntarij, dabitur pœna ignis quaſi poſitiua ſint, quia voluntaria ſunt. De obliuione eſt idem: nam omiſit quis, quia oblitus eſt, & hoc non eſt voluntarium per ſe, neque poſitiuum: oblitus eſt autem, quia voluit nō attendere ſolicitè, vel quia voluit implicari alijs delectabilibus, quibus implicitus non potuit recordari, ſicut qui non potuit præuidere, & repellere lupum a grege, quia neſciuit quando venit, & ideo neſciuit, quia voluit dormire, & dormiendo non poterat videre, non euadit culpam, quia non eſt bona excuſatio ſi lupus oues deuoret, & paſtor neſciat. extra de regul. iuris cap. quamuis. & reducitur culpa illa in actum illum voluntarium, qui fuit velle dormire, in quo ſciebamus, quòd poterat impediri cognitio, aut vigilantia circa res neceſſarias, & ita accideret malum: idem eſt de obliuione, ideo actus omiſſionis eſt voluntarius non per ſe, ſed per reductionem in cauſam ſuam, & per hunc modum damus culpam in illo actu, qui non eſt ſecundum ſe voluntarius, ideſt qui fit ab illo, qui nō eſt compos ſui, ſicut in homicidio, vel fornicatione commiſſis ab ebrio actuali: nam ſi plene ebrius ſit non iudicat, ſicut fuit de Loth, qui inebriatus cognouit ambas filias carnaliter, & neſciuit, an eſſent filiæ: immo neque ſenſit quando accubuerunt, aut quando receſſerunt Gen. 19. cap. & tamen damus aliquam culpam Loth, licet tunc ignorans erat, ſ. quia cum bibit vinum quo inebriatus eſt erat ſciens, & potens abſtinere, & noluit propter dulcedinem vini, ideo mala inde ſecuta imputantur ei aliquo modo, quia ſunt aliqualiter voluntaria inquantum deſcendunt a cauſa voluntaria, ſed tanto ſunt minus mala quanto minus voluntaria ſunt. ſic in ignorantia qualibet, vel obliuione, quæ non excuſant totaliter fit idem, ſ. quòd reducuntur in cauſam voluntariam ſaltem mediatam, & ſic ſunt voluntaria: ſed quia non ſunt tam voluntaria, quantum ea, quæ quis volens, & contemnens omittit, non ſunt tantæ pœnæ, habent tamen pœnas poſitiuas in inferno, quia reducuntur in actum voluntarium qui eſt poſitiuus.

Ad ſecundum dicendum, quòd grauitas in quolibet peccato mortali eſt auerſio a Deo, & quia in peccato omiſſionis eſt auerſio a Deo, ſicut in peccato commiſſionis datur pœna ignis.

Aliter poſſet dici, quòd datur pro peccato mortali pœna carentiæ viſionis Dei, quia in quolibet mortali auertit ſe peccator a Deo, & datur pęna corporalis in aliqua creatura, vt igne, & alijs pœnalibus ſenſibilibus, ſ. quia conuertit ſe paccator ad fruendum creatura indebitè. & dicendum quòd illud tenet cauſam in peccato omiſſionis, nam de commiſſione planum eſt. & dicēdum, quòd iſta creatura, ad quam conuertitur accipietur ex eo, in quo

A eſt actus omiſſionis voluntarius, nam ſiquis omiſit ſolum, quia voluit & contempſit mandatum fruitur libertate voluntatis ſuę quia non voluit ſubijcere voluntatem ſuam mandato Dei, & magis ſeipſum, quàm Deum dilexit, & ideo voluntate ſua velut bono fruitur præponens illam Deo, & hoc eſt peccatum magnum, quia eſt peccatum ſuperbiæ grauiſſimum, ſ. nolle eſſe ſubditum Deo. Si autem omiſit, quia non auertit ignorando, vel ex obliuione, tunc quia actus eſt voluntarius ille, quo quis voluit conuertere ſe ad aliqua delectabilia, & ideo non potuit vacare doctrinæ, aut conſiderationi rerum neceſſariarum, illa re fruitur, ad quam ſe taliter conuertit, vt vacando illi poſſet facere aliquid in quo offenderet Deum, vel ceſſare ab aliquo neceſſario, cuius omiſſio Deum offenderet, & ideo tam in peccato commiſſionis, quàm o-
B miſſionis accipitur auerſio, & conuerſio, & ſic dabitur pœna poſitiua, tam pro peccato omiſſionis, quàm commiſſionis.

An pœna peccati omiſſionis, & originalis ſit ſimilis.
Quæſt. DCLXIX.

DIcendum autem, quòd non eſt ſimile de pœna peccati omiſſionis, & pęna peccati originalis, quia originale peccatum nullo modo eſt actuale, neque voluntarium conſiſtens in omiſſione, aut commiſſione alicuius: peccatum autem omiſſionis eſt peccatum actuale, & apparet, nam peccatum originale non eſt aliquid commiſſum ab aliquo homine: nam ante omnem operationem incurritur, ſcilicet, in vnione animæ ad corpus: etiā
C non conſiſtit in omiſſione, nam non poteſt omittere, niſi qui obligatus eſt ad aliquid faciendum, & facere ceſſat, ſed antequam homo ſit, & facere bonum, aut malum poſſit incurrit originale, ergo non eſt per omiſſionem: vnde non eſt voluntarium peccatum illud, neque poteſt reduci in aliquem actum voluntarium, qui ſit cauſa eius. Secus de peccato omiſſionis, quia eſt alicuius perſonæ iam exiſtentis, & eſt per actum voluntarium immediate, vt quando contemnit, vel reducitur in actum volūtarium, vt ſupra oſtenſum eſt. Erit ergo diuerſus modus pęnæ in vtroque, nam peccatum originale non eſt aliquo modo in actu noſtro committendo, vel omittendo: ſed pro tanto dicitur peccatum originale, ideſt defectus inuentus in origine alicuius, debebat ènim eſſe in nato, vel concepto iuſtitia originalis, & iſta non inuenitur in eo, ideo voca-
D tur defectus ille peccatum originale, & quia ſine iuſtitia originali nemo poteſt placere Deo, eſt quilibet conceptus in ira Dei, quouſque per ſacramenta reducatur ad amorem, & liberetur ab illo defectu iuſtitiæ originalis, & quia ille defectus iuſtitiæ eſt pura priuatio ſolum, dabitur pęna conſiſtens in priuatione, ideſt carentia viſionis diuinæ, peccatum autem omiſſionis eſt actus voluntatis hominis, qui poterat non omittere, & omiſit: ideo dabitur pro eo pęna poſitiua, quia eſt peccatum actuale.

Conſiderandum vlterius circa pœnam peccati originalis, quæ eſt in paruulis, quòd non eſt ſola priuatio, ſed aliquid poſitiuum, ſed vocatur priuatiua, quia eſt de priuatione, & non de poſitiuo: nam paruulis non datur aliquid, quod affligat ſenſitiuè, vt ignis, vel vermis, aut fletus, vel ſtridor dentium, ſed ſolum carent illo bono viſionis diuinæ, quam habituri eſſent ſi non deceſſiſſent in pec- *Nota dū de pœna peccati orig. paruulis.*
E cato originali, & iſta carentia, quia eſt priuatio, non eſt in ſeipſa aliqua pœna, ſed cauſatur inde pęna, ſcilicet, paruuli videntes ſe carere viſione illa, quam beati habent, & quam ipſi habituri erant ſi in peccato non eſſent, triſtantur, & iſta triſtitia eſt pęna poſitiua ſpiritualis, ſicut in nobis inuenitur triſtitia interdum de bono, quo caremus, interdum de malo, quod ſuſtinemus, ſed dicimus pęnam paruulorum eſſe in carentia, non quòd illa ſit realiter carentia, ſed quia illa non eſt, niſi de carentia. Secus de damnatis alijs, quia triſtantur de aliquo, quod poſitiuè lædit, ſicut cum triſtantur de afflictione, quàm facit ignis, & hoc modo differt pœna paruulorum à pœna aliorum dānatorum, quia alij damnati triſtantur de malo, quod eſt carentia, & de malo quod affligit poſitiuè, paruuli autem de ſola carentia.

Sed

Sed obijcietur, ꝙ videatur iniuſtum; nam paruuli nõ F habuerunt aliquid poſitiuum in peccando, quia neque peccauerunt, ſed peccatum incurrerunt, ideo non deberet eis eſſe aliqua pœna poſitiua, ſed ſola priuatio. Dicendum, ꝙ non dat Deus eis aliquam pœnam, ſed ſolam priuationem viſionis Dei, ꝙ autem de hoc triſtentur illi, nõ facit Deus quaſi ponat in pœnam, ſed ipſi cogitantes malum ſuum triſtantur de illo, & ſic Deus non dabit, niſi priuationem pro priuatione.

Aliter poteſt dici, & forte ſecurius, ꝙ ſicut dat Deus carentiam viſionis ſuæ paruulis, ita & dat ꝙ triſtentur de illa; nam aliter poſſet dici, ꝙ forte nulla pęna eſſet in illis, vt ſi nollent cogitare ſeipſos priuatos aliquo bono, ſed cogitare bonum ſuum, & per imperia voluntatis ſiſtere in cogitatione iſta poſſent, eſſent beati naturaliter: nam poſt delectationem, qua quis delectatur videndo Deum, non G poteſt maior delectatio eſſe, quam illa, qua quis bonum ſuum cogitat, & a ſe afficitur, & fingit de bono ſuo, vt vult, & ita paruuli in Lymbo non eſſent miſeri, ſed beati, quodammodo naturali beatitudine.

Dicendum ergo videtur rationabilius, quòd non ſolum carentia ſit a Deo, ſed etiam quòd cogantur cogitare de illa, & quòd ex illa cogitatione ſequatur aliqua triſtitia, nam Deus non facit illam triſtitiam, ſed facit vt cognoſcant carentiam, ex qua ſequitur quòd triſtentur, & tunc dicendum, quòd non eſt inconueniens, ꝙ Deus faciat triſtari paruulos aliqualiter, dum tamen non triſtentur de aliquo læſiuo reali, ſed de priuatione, vel carentia, quæ ab ipſo eſt data. Siquis autem teneat, quòd neque illam triſtitiam facit Deus, ſed ſolum carentiam: paruuli autem ſibiipſis triſtitiam faciunt cogitando ma- H lum, quod ſuſtinent, leuius ſoluet iſtud, ideſt, quia pro carentia iuſtitiæ originalis non dabit, niſi carentiam viſionis, & non pœnam aliquam vlteriorem à Deo directe ſecutam.

Quomodo carentia diuinæ viſionis eſt pęna paruulis, cum illam non cognoſcant. Quæſt. DCLXX.

QVæritur quomodo paruuli puniuntur, aut pœnam aliquam habere poſſunt, quia nullum malum habent, niſi carentiam viſionis Dei, & illud non poteſt eſſe malum, niſi inquantum cognitum; ideo ad hoc quòd paruuli in hoc pęnam ſuſtineant, non videtur quomodo iſtud cognoſcant, ergo neque apparet quomodo ſit eis pœna. Dicendum quòd ad hoc requiruntur duo, ſcili- I cet quòd paruuli ſciant ſe non videre Deum, & quòd nõ videre ſit malum & pœnale. Sed de primo manifeſtum eſt, quòd ſciunt ſe non videre Deum. Deus enim intellectu ſolo videtur, & ſicut intellectus eſt iudex eorum, quæ videt, ideſt ſcit ſe videre illa: ita eadem cognitione ſcit ſe non videre ea, quæ non videt; nam rectus eſt iudex ſui & obliqui, & potentia immaterialis, quæ eſt refluxiua, per hoc, quòd ſcit ſe aliquid cognoſcere, ſcit quid eſt quod non cognoſcit, & ideo experitur intellectus illorũ paruulorum ſe non videre Deum. Secundum vero, ideſt, quòd videre Deum ſit bonum & delectabile poſſunt cognoſcere paruuli, & cognoſcunt, & tamen motiuum ad dubitandum erat, quia paruuli, qui pro ſolo originali patiuntur, non habuerunt hic aliquam cognitionem de Deo, & ideo non videtur quomodo illam poſtea in tenebris in- K ferni habeant. Secus de alijs damnatis, qui fuerunt hic adulti: nam illi ex doctrina & conuerſatione ad alios homines audiuerunt, & cognouerunt, vel cognoſcere multa potuerunt de Deo.

Dicendum tamen quòd paruuli poſt mortem cognoſcere poſſunt Deum dupliciter. Vno modo naturaliter, & ex communi curſu. Alio modo ſpecialiter ex Dei reuelatione. Primus modus eſt quo animæ ſeparatæ accipiunt cognitionem a ſubſtantijs ſeparatis per influxum ſpecierum ab illis, & per illas ſpecies quælibet anima ſeparata cognoſcit omnem ſubſtantiam ſeparatam, & quamlibet aliam animam, & etiam Deum, vt oſtenſum eſt ſupra, licet ſit cognitio iſta multum vniuerſalis & confuſa, tamen qualiſcunque ſit, eſt tanta, vt per eam cognoſcamus Deũ eſſe excellentiorem omnibus rebus, ſicut nunc nos cogni- F tionem habemus de Deo valde deficientem, & tamen ſcimus Deum non ſolum eſſe meliorem omnibus entibus, ſed etiam eſſe id, quo nihil melius cogitari poteſt: paruuli ergo qui per ſpecies illas intelligunt, & cognoſcũt Deum eſſe ſupremum ens, & quia omnis cognitio de ſe importat gaudium quoddam, manifeſtum eſt, quòd putabunt, quod cognoſcere illum clare ſit quædam magna lætitia, & ideo carere illa cognitione ſit malum quoddam. Alius modus eſt quantum ad reuelationem, vt ſcilicet per Deum, vel per Angelos bonos reueletur paruulis de Deo, quòd ſit ens excellentiſſimum, & quòd in eius viſione ſit magna delectatio, & hanc delectationem paruuli alli cupient propter ſeipſos, cũ ſciant illam eſſe cuilibet homini poſſibilem. & ideo cum videant ſe carere eo, quod bonum putant, & eis iocundum futurum, niſi peccatum G illud impediret, triſtantur, & iſta reuelatio eſt ſatis veriſimilis, quia cum Deus velit punire peccata, vt quilibet ſit miſer iuxta conditionem peccatorum ſuorum, & cognitio boni requiratur ad miſeriam, veriſimile eſt, ꝙ ſi damnati non haberent, vt ex ſe, vel naturaliter tantam cognitionem, quanta ſufficeret eis ad quantitatem miſerię eorum, ꝙ Deus det illis ſupernaturaliter, ſiue ex reuelatione illum gradum cognitionis, vt non deſit eis pęna ex defectu cognitionis, & ſic paruuli, ſiue naturaliter, ſiue diuinitus cognoſcent quãtum eis fuerit opportunum de Deo, & delectatione quæ eſt in viſione eius ad hoc, quod ipſi habeant pœnam, quæ eſt eis conueniens.

An pœna carentiæ viſionis Dei, quæ eſt paruulorum, ſit magna, vel parua. Quæſt. DCLXXI.

QVæritur de iſta pęna carentiæ viſionis Dei, quæ eſt paruulorum, an ſit magna vel parua.

Aliqui dicunt quòd ſit valde parua, nam Auguſ. in Enchiridion. cap. 5. dicit quòd pœna paruulorum eſt omnium damnatorum mitiſſima, ergo eſt parua. Secundo patet, quia paruuli nihil peccauerunt, ſed ſolum incurrerunt peccatum originale, ergo cum cæteri damnati peccauerint nimis, quia ſponte peccauerunt, neceſſe eſt vt pęna paruulorum ſit valde parua in comparatione ad damnatos alios.

Alij dicunt, quòd pœna paruulorum ſit valde magna, quia illi ſuſtinent carentiam diuinæ viſionis: & tamen inter pœnas damnatorum pœna carentiæ eſt maxima, vt oſtenſum eſt ſupra, & ita eſt maior quam pœna ignis: ex I quo ſequitur quòd alij damnati non habent duplam pœnam ad paruulos, quia ſicut damnati pro peccatis ſuis ſuſtinent pęnam carentiæ viſionis Dei, ita ſuſtinent paruuli, & in hoc non eſt differẽtia, inſuper damnati adulti habent pęnam afflictiuam, quæ eſt ignis, & illa nõ eſt æqualis ad pęnam carentiæ, ergo maior eſt pęna damnatorum adultorum, quam paruulorum, ſed non in duplo.

Dicendum quod pœna damnatorum adultorum non eſt æqualis inter omnes, ſed in quibuſdam eſt maior, & in alijs minor ſecundum conditionem peccatorum ſuorum, & tamen cuiuslibet damnati adulti, qui pro peccatis proprijs damnatus fuit, eſt pęna valde maior plus quã decuplo, & forte centuplo, quàm alicuius paruuli, & ratio eſt, quia magnitudo pœnæ eſt ſecundum conditionem culpæ, & tamen magnitudo culpæ cuiuslibet adulti non K ſolum dupla aut tripla ſupra quemlibet paruulum, ſed forte plus quam centupla eſt, aut improportionabiliter ſe habens ad illam, cum adulti ſponte peccauerint per actũ propriæ voluntatis, paruuli autem nullum actum voluntarium habuerint: immo neque peccauerint, ſed peccatum incurrerint originale.

Et tunc conſequenter dicendum, quòd pęna paruulorum eſt parua, quia peccatum ipſorum eſt paruum, cum ipſi non peccauerint: ideo neceſſe eſt, quòd pœna eorum ſit, quaſi non eſſet pœna, cum peccatum eorum ſit quaſi non eſſet peccatum, & ideo licet forte reſpectu pœnarum noſtrarum ſit aliquanta pœna paruulorum, tamen reſpectu aliorum damnatorum eſt quaſi nulla, aut valde parua.

Argumenta autem duo prima concedenda ſunt, quia verum oſtendunt. Ad argumentum in contrarium dicendum,

dum, quòd non eſt minus, quàm dupla pœna adultorũ :
immo dicendum, quòd forte eſt plus quam centupla cu-
iuslibet adulti damnati ad paruulum damnatum. Et cũ
obijcitur de carentia, dicunt aliqui, quòd eſt minor, vel
mitiſſima, vt dicit Auguſt. pœna paruulorum, quia pœna
cuiuslibet adulti damnati eſt carentia, & inſuper pœna
ſenſus, quæ eſt læſio realis, pœna paruuli non eſt, niſi ca-
rentia, & non pęna ſenſus: maior eſt autem ſimplex pęna,
quam duplex. Sed dicendum, quòd hoc nõ ſatisfacit, quia
tunc ſtaret quod obiciebatur, ſcilicet ꝙ non eſſet pęna a-
licuius paruuli ſubdupla ad pęnam alicuius damnati a-
dulti, & hoc non eſt inconueniens.

Aliter ergo dicendum, quòd pœna carentiæ eſt in dam
natis & paruulis, ſed magis patiuntur adulti in illa caren-
tia, quàm paruuli & ratio huius eſt, quia carentia iſta nõ
eſt pœna, niſi in illo, qui iudicat eſſe pœnam, vnde in la-
pidibus & rebus irrationabilibus non eſt pęna non vide-
re Deum, licet cuilibet videnti ſit magna delectatio vide-
re, & hoc eſt, quia non iudicant carere ſe illo bono, cum
non cognoſcant illud. Poteſt ergo accidere dupliciter in
aliquo potente videre Deum, & non videnre, quòd ſit
magna pęna non videre Deum. Eſt autem vnus modus,
quòd non cogitet quis ſe carere illo bono. Siquis enim ca
rens aliqua re potuerit auertere cogitationem ſuam ab il-
la, ita vt nunquam cogitet quomodo illa res ſibi deeſt,
non ſentiet aliquam pœnam in carendo re potius, quàm
ſi non careret ea, nam & de ea pœna ſenſus hoc patet : ſi
enim ſenſus tactus auerti poſſet ab igne, qui præſens eſt,
& lædit ne experiretur & perciperet illum, nulla pœna
eſſet potius, quàm ſi nullus ignis eſſet appoſitus, ſicut in
illis qui habent membra ſtupida, & ideo forte aliquis di-
cet, quòd paruuli non cogitant de carentia illa, aut parũ
cogitant, ideo parum puniantur in carentia illa, adulti
autem damnati cogitant de illa carentia, ideo pœnam ſu-
ſtinent, hoc autem fit, ſi cogit Deus ad cogitandum ali-
quos & alios non, vel quoſdam multum, & alios parum.
Eſt autem verum, quòd quilibet vellet eſſe beatus, vel nõ
miſer, & effugere pœnam quantum poſſet, & quia pœna
quælibet inferni multum habet ex cogitatione, & maxi-
me pęna carentiæ, quæ non eſſet pœna, ſi non cogitare-
tur, damnati vellent nunquam cogitare de Deo, neque
de aliquo malo, in quo ſunt, & ſi permitterentur hoc fa-
cere, non eſſent miſeri: vt ſi ex imperio volũtatis ſuæ per-
mitterentur cogitare bonum ſuum, & elicere actum vo-
lendi circa illud: nam ſic ſeipſis fruerentur, & eſſent beati
quadam beatitudine naturali, quæ non eſt per aliquod
bonum ſupra hominem, & tunc non ſolum carentia vi-
ſionis Dei non affligeret illos, quia de illa non cogitarẽt,
ſed etiam ignis appoſitus non cruciaret illos : nam ignis
non cruciat damnatos, ſicut nunc nos viuentes torquet :
nam nos cruciat inquantum applicitus ſenſui cogit ſenti-
re, & non poteſt ſenſus auertere ſe, aut per imperium
voluntatis auerti, quin nocumentum realiter illatum cor
pori ſentiat, & tamen in damnatis, quando erunt animæ
ſeparatæ, non poterunt pati naturaliter ab igne, ſed ſolũ
vt eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ, & illud eſt potiſſi-
mè, quia ignis detinet, vt non permittat animam a ſe ſe-
parari localiter, & in hoc tollitur animæ libertas, ſed ſi a-
nima poſſit cogitare, quòd non detineatur ab igne, vel
non aduertat ad illud, cum ignis non exurat animam,
nec realiter auferat aliquid ab ea, non eſſet pœna aliqua
etiam per ignem, & ſicut anima ſeparata in inferno nul-
lum malum pateretur ſi poſſet liberè cogitationem ſuam
ferre quo vellet, & tamen Deus non permittit, quia cogit
animam damnatam cogitare in bono, quod ei deeſt, &
quomodo ignis nocet ei, non permittendo vti ſua liber-
tate ad eundum quo velit, etiam non permittit cogitare
de bono ſuo, aut de ſeipſa, niſi inquantum eſt cauſa mali
proprij, ideo in hoc affligitur, & tota afflictio dependet
ex eo, quòd anima damnata non cogitat quod vult, ſed
cogitur cogitare mala ſua. Idem eſt de homine poſt reſur-
rectionem damnato, nam corpora erunt immortalia &
incorruptibilia, vnde nulla paſſio realis in eis erit, ſed in-
tentionalis, ideo ſi cogitationem auertere poſſent, non eſ-
ſet eis aliquod nocumentum reale, aut pœna, ſed in ęter-
num manerent in igne ſine læſione, immo & ſine pœna

A aliqua : ſed coguntur cogitare id quod eis eſt malum, &
ita patiuntur.

Hoc ſuppoſito ſi paruuli permittãtur cogitare, quę vo-
luerint, habebunt vere carentiam viſionis Dei, ita vt bea-
ti non ſint, & tamen non erit eis pœna aliqua, ſi non cogi
tauerint ſe carere illo bono, & fieret hoc ſi cogitarent de
ſeipſis ex imperio ſuæ voluntatis, & de bono ſuo, quia ſic
quodammodo ſe fœlices facerent. Et hoc aliqui putant,
& ſic paruuli non habent aliquod malum, quòd iudicẽt
eſſe pœnam, ſed ſolum non habent beatitudinem, & ſic
carent aliquo bono, ſed nõ iudicant ſe carere illo, & ideo
nullam pœnam ſuſtinent, & hoc forte aliqui iudicabunt
eſſe conueniẽs, quia iſti in nullo peccauerunt ideo in nul-
lo debent puniri, ſed caruerunt gratia, per quam efficiun-
tur homines apti ad vitam æternam, & Dei viſionem :
B ideo non debent habere viſionem Dei ſicut beati, neque
tamen debent habere pęnam, ſicut damnati, ideſt, quia
non habuerunt gratiam ſicut beati, neq; habuerũt, quòd
committerent peccatum, ſicut damnati. Sed hoc non eſt
ſecurum. Primo quia Auguſt. non dicit eos eſſe ſine pęna,
ſed dicit pœnam eorum eſſe mitiſſimam omnium dam-
natorum, ergo aliqua pœna eſt. Secundo quia ſi nulla pę-
na eis daretur, non ponerentur in loco tenebrarum cum
damnatis in æternum, etiam ſi illi erunt, de quibus Chri-
ſtus dicet, ite maledicti in ignem æternum. Dicendum er
go aliter quòd erit pœna aliqua, vel triſtitia paruulorum
in carentia viſionis Dei, & tamen erit parua pœna, quia
licet cogitabunt ſe carere, tamen cauſa carendi alleuiabit
pœnam eorum: nam damnati adulti ſcient ſe carere, & ꝙ
cauſa carendi eſt eis culpa ſua, vel propria malitia; paruu-
C li autem ſcient ſe carere, ſed non ex aliqua iniquitate ſua,
ſed propter legem Dei, vel propter aliquid extrinſecum,
quod nõ fuit in poteſtate ipſorum, & ideo damnati adul-
ti valde dolebunt, quaſi ipſi fuerint cauſa proprij mali, &
in iſta cogitatione a Deo tenebuntur quia non permit-
tentur cogitare de ſeipſis, niſi inquantum ſunt cauſa mali
ſui, & iſta cogitatio eſt triſtis: ideo valde illi triſtabuntur,
& tunc quando aliquis fuit ſibi maior cauſa carendi illo
bono magis triſtabitur, & quia quanto quis plus pecca-
uit, tanto fuit cauſa maior carendi bono illo, tanto ma-
gis triſtabitur de carentia illa, & iſta eſt cauſa vera, vn-
de paruuli dolebunt de carentia, ſed incompatabiliter
minus quam damnati adulti, parua eſt ergo pęna paruu-
lorum.

D *An omnium paruulorum ſit pœna æqualis.*
Quæſt. DCLXXII.

QVæritur, an omnium paruulorum ſit pœna æqualis,
Aliqui dicunt, quòd ſic, quia pœna illorum conſi-
ſtit in ſola priuatione, ſiue carentia viſionis, & tamen pri
uatio non ſuſcipit magis & minus, ideo non punietur v-
nus plus altero.

Sed obijcietur quòd ſic, quia in damnatis eſt pœna ca-
rentiæ & tamen non ſolum in pœna ſenſus eſt inæquali-
tas in damnatis, ſed etiam in pœna carentiæ, vt oſtenſum
eſt ſupra, ſcilicet quia vnus magis triſtatur, quàm alius,
ergo & ſic poterit vnus paruulus magis triſtari de caren-
tia, quàm alius.

Dicendum quòd omnium paruulorum eſt pœna æ-
E qualis, cum tamen damnatorum adultorum non ſit pœ-
na æqualis, & ratio differentiæ eſt, quia pœna iſta caren-
tiæ in paruulis eſt propter peccatum, & illud in paruulis
eſt æquale, in damnatis autem adultis non eſt æquale,
ideo in paruulis eſt æqualis pœna, in adultis non. Et pa-
tet quia paruuli nichil omnino egerunt per quod dican-
tur peccaſſe ſed ſolum per vnionem animæ ad corpus cõ-
tractum fuit in eis originale peccatum, ſed vniri animam
eſt æquale in omnibus, & lex illa a qua venit peccatum
originale eſt æqualis omnibus, ideo non eſt aliquo mo-
do inæquale peccatum originale in diuerſis, ideo pœna
carentiæ pro illo non debet eſſe inæqualis, ſecus de adul-
tis damnatis, quia peccata illorum fuerunt inæqualia,
ideo tam carentia, quàm pœna ſenſus erunt in eis inæ-
quales. Secundo quia illud, in quo pœna carentiæ damna
torum adultorum eſt, inæqualis eſt carentia boni, quod

ipſi optauerunt, nam quanto aliquis ardentius amabat bonum illud, in quo peccauit, & propter quod damnatus eſt, tanto vehementius illud amat poſt mortem, & quia frui illo non poteſt, neque cogitare de illo delectabiliter, affligitur valde, quanto ergo magis peccauit in re amata in ſeculo, tanto magis triſtatur de eius carentia poſt mortem, & tamen paruuli nichil tale amauerunt, de quo doleant nunc propter carentiam, ergo non magis vnus dolet, quàm alius.

Tertio quia quantum ad carẽtiam viſionis Dei adhuc non eſt paruulis cauſa inæqualiter triſtandi: nam damnati adulti poſſunt de ea triſtari inæqualiter, quia quanto magis peccauerunt, tanto ſe fecerunt magis indignos illa viſione, qua carent. Et ideo quanto ipſi ſe ab ea magis elongauerunt, tanto magis triſtabuntur, ſed paruuli non peccauerunt magis, & minus, vt inæqualiter mererentur carere illa viſione, ergo non triſtabuntur inæqualiter carendo iſta viſione.

Quare paruuli puniuntur apud inferos cum nullum peccatum commiſerint. Quaeſt. DCLXXIII.

QVæritur, quare paruuli puniuntur apud inferos, nam videtur quòd nullam pœnam pati debeant magnã, aut paruam, quia nullo modo peccauerunt, pœna autem pro peccato datur. Aliqui dicunt, quòd puniuntur ſine culpa, non tamen ſine cauſa, quia ſimilis modus eſt de iure humano in multis caſibus, nam filij eorum, qui commiſerunt crimen læſæ maieſtatis priuantur ſucceſſione paterna, extra de hæreti.ca. vergentis, & filij hæreticorum, licet hæretici nondum ſint, quia bona hæreticorum iubẽtur publicari, & in multis alijs caſibus exercetur pęna in eos, qui non peccauerunt, cum ſit aliqua cauſa faciendi, ſcilicet quia naſcuntur de illis, qui peccauerunt, vel propter alias ſecundum varios caſus. Aliquis dicet forte hoc tenere de iure humano, in quo neceſſe eſt interdum puniri innocentes ne noxij omnino impuniti euadant, & non poteſt miniſtrari iuſtitia pure apud homines, quia interdum non poſſunt, interdum neſciunt, ſed de Deo ſecus erit, qui omnia ſcit, & omnia põt. Et ideo in iudicio eius, in quo defuncti conſiſtunt non punietur aliquis ſine culpa. Sed obijcietur quòd adhuc ſecundum diuinum iudicium puniuntur aliqui ſine culpa, cum pro alieno peccato affligantur, ſcilicet filij pro patribus, eod.c. vergentis, ſcilicet pro multis caſibus, ſecundum diuinum iudicium filij pro patribus puniuntur, & illud allegatur ibi ad oſtendendum, quòd licitum eſt ſecundum iura humana puniri aliquos pro peccato aliorum, cum etiam ſecundum diuinũ iudicium ſæpe fiat. Sed dicendum quòd hoc non ſtat. Primo, quia dicitur, eo.c. vergentis, quòd filij pro patribus, idest, pro peccato patrum ſæpe a Deo puniuntur, & tamẽ hic non puniuntur filij pro patribus, quia forte patres ſũt innocentes & ſancti, & filij eorum decedentes ſine baptiſmo ſunt æternaliter damnati, & filij malorum, qui baptizati decedunt ſaluantur, ideo non faciunt ad hoc peccata patrum. Secundo, quia iſta punitio habet locum in viuentibus quæ eſt pœna temporalis, ſecus de pœna æterna: & ita dicitur in alleg.c. vergentis, quòd filij pro patribus tẽporaliter puniuntur, & ideo innuitur quòd non puniantur æternaliter, & tamen pœna paruulorum æterna eſt, quia illi damnati ſunt, ergo non infertur pro peccato patrum, & verum eſt, quòd interdum vni viuẽti poteſt dari pœna pro alio, & tamen poſt mortem nemo punitur pro alterius peccato, ſiue ſit pœna æterna, ſicut damnatorum, ſiue temporalis ſicut purgatoria, quibus autem detur pœna temporalis pro alijs, & quando, & quomodo eſt hoc iuſtum, & quare nunquam poſt mortem vnus pro alio puniatur, declaratũ eſt late ſupra 5.c.q.35. & 36. Et ideo non eſt nunc ad propoſitum, cum iſta ſit pœna poſt mortem, & ſit æterna. Dici ergo poteſt dupliciter, vno modo, quod puniũtur paruuli poſt mortem, & pro peccato ſuo, nam peccauerunt originaliter, ideſt, incurrerunt in illud, quia cum deberẽt naſci in originali iuſtitia naſcuntur ſine illa, & hoc peccatum non eſt alicuius alterius, ſed ipſorum, quia ipſi ſunt ſine iuſtitia illa, & ſine charitate. Cũ autem obijcitur, quod non peccauerunt, verum eſt quòd

F non commiſerunt aliquod peccatum per actum propriæ voluntatis committendo, vel omittendo, & tamen inciderunt in iſtud originale quod eſt proprium ipſorum, & non alicuius alterius, & peccatum eſt ſufficiens cauſa pęnæ, ideo ipſi pro illo puniuntur. Aliter poteſt dici, quòd pęna non datur a Deo maxime poſt mortem niſi pro peccato, quod eſt propriæ voluntatis, ſiue commiſſio, ſiue omiſſio ſit, & de paruulis dicendum, quòd nullum peccatum habuerunt, quia per nullum actum voluntariũ peccauerunt, ideo neque pœnam vllam pati debent. Cum autem obijcitur, quòd pœnam habent, poteſt dici quòd nõ habent, quia eis nichil infligitur a Deo, niſi carentia viſionis Dei, & iſta non videtur pęna, quia pęna eſt, quãdo nobis læſio infligitur, aut bonum noſtrum, quod poſſidemus aut quòd alias debitum eſt, aufertur: ſed hic nichil iſtorũ
G eſt, quia paruuli nondum habebant diuinam viſionem, dum viuerent, neque erat eis debita: nam aut deberetur naturaliter, aut ex merito, non ex merito, quia nichil meruerant per ſe, neque per alios, ideſt, per Eccleſiam, vel ſacramenta fidei, quia illa non receperunt: non etiam naturaliter, quia non attingit homo naturaliter ad viſionem Dei, nec aliquis intellectus creatus, niſi detur ei a Deo ſupernaturaliter lumen habituale, quod eſt lumen gloriæ, ſed non eſt pœna, quòd non detur alicui id, quod non eſt ei debitum: ideo non eſt pœna, quòd paruuli careant viſione Dei, & ita eſt de honore, vel de aliqua re, quæ nulli debita eſt, ſiquis eam vni det, & non alteri, vel nulli det, nulli facit iniuriam; & ita quòd illegitimi non promoueantur ad honores, vel non obtineant beneficia, quod de iure fit, non eſt illis pœna, quia honor & bene-
H ficium nulli naturaliter debentur, quòd ergo iura decreuerint illa dari quibuſdam, & alijs non, nullam eis fecerunt iniuriam.

Si autem obijciatur, quòd præter carentiam habent pęnam poſitiuam triſtitiæ. Dicendum quòd iſta eſt per accidens, quia a Deo non habent, niſi quòd careant viſione, ideſt quod non oſtendit eis ſeipſum, quòd vero triſtentur de illa carentia magis eſt ab eis, inquantum cogitant ſe non habere illud bonum, quod habere poterant ſi non deceſſiſſent ſine ſacramento fidei, & ambæ iſtæ poſitiones ſunt ſatis rationabiles, & iſta vltima videtur magis ſine calumnia, vt qui non peccauit nullam pœnam accipiat. Si autem teneatur præcedens, eſt dicendum quòd illi non commiſerunt peccatum per actum voluntatis, ideo non datur eis aliqua pœna poſitiua, qualis reſpon-
I det peccato per actum voluntatis: ſed datur pœna in ſola carentia, ſicut peccatum conſiſtit in carentia, ideſt, quòd nichil egerunt, & tamen iuſtitiam originalem non habuerunt: ideo neque viſionem Dei acceperunt, & hoc magis accedit ad modum communem loquendi Sanctorum: nam dicit Auguſt. leuiſſimam eſſe pœnam paruulorum, & tamen verior videtur alia, ideſt, quòd neque peccauerunt, neque pœnam habent, & hoc ſtricte accipiendo verum eſt: interdum tamen modus loquendi ſcripturæ non concordat huic locutioni, vt cum dicitur quòd omnes naſcimur filij iræ: & tamen filius iræ eſt qui dignus eſt ira, ideſt pœna, etiam dicitur quòd in Adam omnes moriuntur, & in Chriſto omnes viuificantur: ideo ſignatur peccatum eſſe, in quod paruuli incurrunt, & ſic pœna reſpondebit eis, vnde poteſt vtraque ſo-
K lutio teneri.

Qui teneantur in Lymbo paruulorum. Quaeſt. DCLXXIV.

QVæritur qui teneantur in Lymbo paruulorum. Dicendum, ꝙ ſoli paruuli quibus, neque propria, neque aliena merita ſubueniunt, neque tamen mala commiſerunt, quibus damnatio aliorum debita ſit.

Ex hoc autem neceſſe eſt, quòd omnes, qui in loco illo ſunt, paruuli ſint, nam non vadunt illuc, niſi qui nulla bona, aut mala egerunt: & tamen tales non poſſunt eſſe, niſi paruuli, ergo ſoli paruuli illum ſtatum habent, & patet, quia ſi bona aliqua egiſſent, per illa eſſent digni vita æterna, ſi aliqua mala egiſſent, eſſent digni gehenna ignis, ſed neutrum accipiunt, ergo neque bonum, nec malum

egerunt

egerunt: ſed hoc ſolum accidit homini in parua ætate, quia mox vt venerit ad vſum liberi arbitrij, & alicuius diſcretionis: neceſſe eſt, vt bonum aliquod, aut malum faciat, quia non ſunt actus noſtri indifferentes, ſed mali aut boni, ergo quicunque diſcretione vtitur, ideſt, iudicio quodam, ſtatim peccat, aut rectè agit, ſed qui nondum vtantur diſcretione paruuli ſunt, ergo ſoli paruuli in loco illo ſunt. Dicitur etiam quibus non ſuffragantur merita propria, aut aliena, nam ad vitam æternam nemo ire poteſt ſine merito, ideſt, ſine charitate, & gratia: nam charitas eſt meritoria vitæ æternæ, & ſoli exiſtenti in gratia datur vita æterna, hæc autem dicuntur aliquando merita propria, aut quando quis eſt in charitate, & per illam operatur, quia actus eliciti a charitate, vel imperati ab ea faciunt hominem dignum bonis gloriæ, & ſunt ibi merita propria, quia per actum propriæ voluntatis dicuntur merita aliena, quando charitas & gratia ſunt in aliquo, & non præceſſit aliquis actus in eo diſpoſitiuus ad illa habendum, qui eſſet actus voluntatis, nec ſecutus eſt aliquis actus poſtquam illa habuit, ſic eſt in paruulis nouiter baptizatis, nam habent fidem, ſpem, charitatem, & omnes virtutes gratuitas, ita vt nullus habitus virtutis eis deſit, vt patet de ſumma Trinit. cap. in Clem. in fine, his autem propria merita non ſuffragantur, ſed aliena, quia per actum Eccleſiæ ſuſceperunt virtutes, & gratiam in ſacramento fidei, & ideo iſti non vadunt ad Lymbum puerorum.

Sed dicendum, ꝙ non ſufficit non ſuffragari propria merita, vel aliena, quia malis exiſtentibus in peccato mortali non ſuffragantur merita aliqua ſua, neque aliena: & tamen non vadunt ad Lymbum puerorum, quia requiritur, quòd etiam non habeant propria demerita, quia tunc damnantur ad gehennam: & ideo neceſſe eſt, vt neque merita aliqua, neque demerita habeat, qui ire debet ad Lymbum puerorum. Et ſicut requiritur, quòd nulla merita, neque demerita habeat in actu, ita etiam ꝙ nunquam habuerit, quia qui aliquando habuerit merita, aut demerita, non poteſt illuc ire. De meritis patet, quia aut ſunt propria, vel aliena. Si aliena, ſicut ſunt virtutes, & gratia datæ in baptiſmo, aut quomodocunque per actum & meritum aliorum, manebũt ſemper iſta; & nunquam tollẽtur ſine proprio demerito, ideſt, ſine peccato mortali, quod committat ille, qui charitatem habet, nam charitas nõ poteſt perire, niſi per peccatum mortale oppoſitũ, ſi non committat peccatum mortale manet ſemper charitas, ſed decedens in charitate habet vitam æternam. Si autem committat peccatum mortale, vt perdat merita aliena, iam non ad Lymbum puerorum, ſed ad gehennam ignis damnari neceſſe eſt. Si vero ſint merita propria, ideſt, per charitatẽ, & ꝑ virtutes, quas quis habet eliciat actum meritorium aliquem, iam non poterit ire ad Lymbum puerorum, quia quandiu manſerit in charitate, ſecũdum quam operatus eſt, meritoriè eſt dignus vita ęterna, cum vero contrarium fecerit, ideſt, mortale peccatum per quod charitas perit, iam eſt dignus gehenna, & ſic nõ ibit ad Lymbum puerorum. Si autem propria demerita habeat, quæ ſunt ipſum actum mortale, planum eſt, ꝙ gehẽna eſt dignus, non ergo Lymbo puerorum: & eſt neceſſe ꝙ poſtquam aliquis merita, vel demerita habuerit propria, vel aliena, nunquam ſine illis ſit, eo ꝙ non poteſt vnum tolli, niſi per alterum, ſunt enim, vt priuatiuè oppoſita: ideo neceſſe eſt ineſſe viciſſim ſuſceptibili: ſi enim ſemel merita inſunt, ideſt, charitas & gratia ſemper manebunt, niſi per peccatum mortale actuale tollantur, nam iã non poteſt ſuperuenire peccatum originale, cũ illud a ſola origine inſit, & cum deſierit eſſe ſemel, nunquã poſtea ineſt, & quando peccatũ mortale ineſt eſt dignus quis gehenna, illud autem manet ſemper niſi rurſus charitas venerit per quam tollatur, ergo poſtquam quis peccauit mortaliter, vel fuit ſemel in charitate: neceſſe eſt ſemper eſſe in charitate, vel in peccato mortali, & non poteſt dari ſtatus medius, eo quòd vnum non poteſt tolli, niſi per alterum, & ſic neceſſe eſt, quòd ſiquis damnatur ad Lymbum puerorum, quòd hoc ſit, quia nondum habuit aliqua merita propria, aut aliena, neque etiam demerita. Amplius dicendum, quòd neceſſe eſt illos, qui damnan-

A tur ad Lymbum puerorum decedere in parua ætate, ſcilicet ante annos diſcretionis, nam poſt annos diſcretionis non eſt aliquis ſine meritis, aut demeritis: & patet, quia merita aliena, ideſt, charitatem, & gratiam, atque cæteras virtutes poteſt recipere, quia ipſa die, qua naſcitur cũ iſta adueniant per ſacramentum baptiſmi, vel alias, adueniebant cito per fidem parentum, & ita ante annos diſcretionis. Si vero iſta aliena merita nunquam adueniant, ſicut in infidelibus, qui nunquam conuertuntur, vel tarde adueniant, ſicut in eis, qui conuertuntur in medio ætatis, vel ſenectute, neceſſe eſt, quod propria merita, vel demerita veniant in principio ætatis, qua quis diſcretione, ideſt iudicio, & electione vti poteſt: nam ante tempus illud nulla eſt proprie electio, neque operatio humana in homine, ſed potius animalis, vel naturalis: tunc vero in-
B cipit operari humane, ideſt, ſecundum intellectum, & voluntatem, & quia operationes noſtræ non ſunt indifferentes, ſed bonæ, aut malæ, neceſſe eſt ſtatim in primis operationibus fieri aliquem in gratia, aut in peccato mortali: nam ſi eligat aliquid, quod ſit contra dictamen rationis naturalis, iam eſt in peccato mortali, & de illo nunquam poteſt liberari, niſi per charitatem, quæ facit hominem dignum vita æterna, vt dictum eſt, ideo iam ille erit dignus vita æterna, & non Lymbo puerorum; ſi vero bonum elegerit ſe totaliter conuertendo in Deum, formabit Deus talem actum infundendo gratiam, & charitatem, & iam ille erit in gratia: ideo erit dignus vita æterna quouſque rurſus peccet mortaliter. Si autem daretur quòd aliquis veniens ad ætatem diſcretionis nullum actum eliceret meritorium aut demeritorium, adhuc iſte
C eſſet dignus gehenna, & non Lymbo puerorum, quia peccat per omiſſionem, cum teneatur aliqua bona neceſſario facere, & non facit, peccat mortaliter: vt quia tenetur dimittere infidelitatis ſtatum, & ſuſcipere ſacramentum fidei, & fidem, quandiu ergo moratur hæc facere poſt annos diſcretionis, quando audiuit aliquid de his, & intelligere potuit, & non venit ad fidei ſacramentum, tandiu eſt in peccato mortali actuali per omiſſionem: ideo etiam ſi iſte nullum alium actum malum committeret, ex hoc ſolo ſi tunc, aut ſic decederet damnaretur ad gehennam ignis, nam poſtquam venit ad ætatem diſcretionis iam habet aliquid maius, per quod non poteſt ad Lymbum puerorum ire, ſed aut ad vitam æternam, aut ad gehennam ignis, & ita paruuli Iudæorum, vel aliorum infidelium quandiu ſunt ante
D annos diſcretionis, ſi decedant, damnantur ad Lymbum, eo quòd ſolum originale habẽt, quia ante annos illos, nec poſſunt bonum, aut malum agere. Si autem peruenirent ad annos diſcretionis, iam neceſſe eſt illos damnari ad gehennam ignis, cum oporteat peccare, aut committendo, aut omittendo, quandiu in ſtatu infidelitatis maneat.

Quomodo & quando in quacunque lege tollebatur omnibus peccatum originale, vt per hoc ſciamus, quando quis damnatur ad Lymbum puerorum. & quando non. Quæſt. DCLXXV.

E SEd quoniam ſolum peccatum originale eſt cauſa, vt dedicatur quis ad Lymbum puerorum, & ſolum illud peccatum habet qui illuc vadit, quia ſi habet actuale aliquod damnatur ad gehennam, vt dictum eſt. Quæritur quando, aut quomodo tollitur hominibus peccatum illud, vt per hoc ſciamus, quando quis poteſt damnari ad Lymbum puerorum, & quando non.

Dicendum quòd peccatum originale poteſt tolli per actum proprium vel alienum: & fundamentum eſt, quòd originale peccatum cum ſit mortale, non poteſt tolli, niſi per charitatem, & gratiam: eo ergo modo tollitur originale, quo gratia, & charitas dantur; aliquando autem dantur per actum alienum, vt quando quis ante annos diſcretionis ducitur ad ſacramentum fidei, ideſt Baptiſmum, vel ad Circuncisionem tempore ſuo, quando illa habebat vim, vel quando in fide parentum dicitur quis ſaluari, nam tunc non eſt actus ali-

quis eius, qui liberatur a peccato, cum ante annos diſcretionis non habeat quis proprie actum liberi arbitrij ſaltem conſummare. Per actum proprium adueniunt charitas & virtus, quando non habuit eas per actum alienũ in ætate paruula: & poſtea per conuerſionem in Deum ſecundum motum liberi arbitrij, qui motus informatur charitate, liberatur ille a peccato.

Circa hoc ergo dicendum, quòd aut eſt in ſtatu legis Euangelicæ, ſcilicet poſtquam illa cœpit obligare omnes homines, aut prius. Si in ſtatu legis Euangelicæ, dicendum quòd non eſt alius modus habendi remiſſionem de peccato originali per actum alienum, niſi per ſuſceptionem baptiſmi, ſiue in maſculo, ſiue in fœmina, & hoc ante annos diſcretionis, quando ſolum originale eſt in homine: & hoc eſt generale, tam ad fideles, quam ad infideles, quia omnes tenentur ad legem Chriſti, filij ergo Chriſtianorum quandiu nondum baptizati ſunt, manent in peccato originali, & ſi exceſſerint tempus conſuetum ab Eccleſia ad baptizandum, & nondum baptizati fuerint, manent ipſi in originali, & parentes eorum, vel qui de eis curam habere debent, ſunt in peccato mortali omiſſionis, ſi vero peruenerint ad ætatem diſcretionis, & ſcientes ſe non baptizatos non procurauerint ſe baptizari; ſunt iam in peccato mortali actuali, ſiue expreſſe contempſerint, ſiue non aduerterint, aut neglexerint, & qui de eis curam habent etiam peccant mortaliter, & cæteri qui hoc ſciuerint, ſi non denunciauerint ei, qui hoc emendare poteſt etiam peccant, quia in grauem contumeliam legis Chriſti redundat, vt aliquis de parentibus Chriſtianis ortus ſit, & tamen non baptizetur, aut baptizari nolit, vnde ſi admonitus baptizari nollet, deberet per ſingulares principes occidi velut pro apoſtaſia à fide, nam ſicut qui ſuſcepta ſemel fide receſſit ab ea cõuerſus ad Iudęos, vel paganos occidendus eſt per ſecularem poteſtatem, ita & exiſtens filius Chriſtianorum ſi nolit tenere, aut ſuſcipere fidem, quam parentes tenent, & ad quam filij ex origine obligantur, occidendus eſt, quia apoſtaſiam veram committit cum ad fidem obligatus eſſet, licet nondum illam ſuſcepiſſet, quia erat filius illorum, qui in illa, & ſub ea erant.

Si autem ſint paruuli paganorum, aut Iudæorum quãdiu paruuli ſunt ante annos diſcretionis ſunt in originali ſolo cum non baptizentur, quia non eſt alius modus tollendi originale, niſi per Baptiſmum nunc, ſed parentes eorum non incurrunt ex hoc in peccatum mortale, quòd non faciunt baptizari filios, quia iam ipſi ſunt in peccato mortali, quia contemnunt venire ad legem Chriſti, & hoc ſolum peccatum habere poſſunt circa omiſſionem illius, ideo ſicut per omiſſionem cæterorum mandatorum legis Chriſti non peccant, quia non ſunt ſub illa, ſed ſolum peccant vno peccato omiſſionis, vel contemptus, ſcilicet quia nolunt venire ad illã, ita & omittendo baptizare filios ſuos non peccant, ideſt, quòd committant nouum peccatum ſuper cætera, quæ habent, nam non committunt aliud quia non obligantur ad aliquid de lege Chriſti quandiu non ſunt ſub ea: ſed nondum ſunt ſub ea, quando non ſunt baptizati, ergo non obligantur ad aliquid eius, ſed ſolum ad ſuſcipiendum eam, quod non eſt aliquid eius, ſed baptizare filios eſt aliquid legi Chriſti, ergo infideles non obligantur ad baptizandum filios ſuos, & ita cum non habeant ſpecialiter iſtam obligationem non poteſt eſſe ſpecialis omiſſio, & conſequenter neque ſpeciale peccatum non baptizando filios, & ita non plus peccat infidelis nolendo baptizari ipſe ſolus, quàm ſi nolit ſe baptizari, neque filios ſuos: dum tamen non expreſſe prohibeat eos volentes baptizari, quia tunc eſſet ſpeciale peccatum, quod non pertineret ad omiſſionem, aut contemptum, ſed ad alterum genus, & pro hoc poterat Iudæo imponi pœna quaſi offendat ſpecialiter Chriſtum: non tamen poterit puniri, ſi omittat ipſe baptizari, & filios ſuos etiam nolit baptizari, apparet ergo, quòd non peccat omittendo baptizare filios, ſecus de Chriſtiano, qui iam eſt ſubditus legi Chriſti, & tenetur ad omnia, quæ eius ſunt, ideo ſi non facit baptizari filium ſuum ſtatim, vt eſt conſuetudo Eccleſiæ peccat mortaliter omittendo, vel contemnendo.

F Cum vero paruuli Paganorum, aut Iudæorum veniũt ad annos diſcretionis, & audiunt, atque intelligunt aliquid de lege Chriſti, etiam ſi nichil aliud committant peccant mortaliter omittendo baptizari, & ſunt digni gehẽna, & tamen peccatum originale nunquam deletur in eis, quia non eſt aliquid, per quod deleatur. Si tamen filius Chriſtiani, aut Pagani non fuerit baptizatus infra annos diſcretionis, & poſtea ad illos perueniens conuertat ſe ad Deum proponens baptizari, iam in ipſo actu conuerſionis tollitur originale, & omnia alia mortalia, ſiqua ſunt, & hoc eſt tolli per proprium actum, ſed cum propoſito Baptiſmi, nam fidem iam habet in ipſo actu conuerſionis, & cæterę virtutes infunduntur. Eſt tamen adhuc neceſſarius Baptiſmus, quia aliàs peccaret mortaliter non accipiendo quando poſſet, & propoſitum fuiſſet inutile.
G

Quomodo tollebatur originale ante Chriſti legem. Quæſt. DCLXXVI.

ANte Chriſti legem obligantem vniuerſaliter erat alius modus tollendi peccatum originale, & quia nõ erat vnicus ſtatus obligans omnes homines, non erat vnicus modus tollendi originale; apud Iudæos enim erat datus ſpecialis modus, ſcilicet Circuncìſio, nam hoc illis conferebat Circuncìſio, quod nobis Baptiſmus, ſcilicet tollebat peccatum originale, & dabat gratiam, quia impoſſibile eſt mortale tolli, niſi gratia detur, ſed non aperiebat vitæ æternæ ianuam, ſicut Baptiſmus, & tamen, quia Circuncìſio fiebat in membro determinato per amputatio-
H nem particulæ, fiebat in ſolis maſculis, & in die octauo, & quia non erat eius alius modus tollendi originale, manebant paruuli in originali vſque ad octauum diem, & tunc tollebatur per Circuncìſionem, vnde ſi ante octauum diem decederẽt, neceſſe erat illos in originali decedere, & damnabantur ad Lymbum puerorum, quia in ſolo originali decedebant, nam non poterant tunc aliud peccatum habere, & ita ibant ad Lymbum puerorum.

Si autem in die octauo non circunciderentur, peccabant mortaliter parentes, vel qui curam paruulorum habebant, & occidendi erant pro tali peccato, quia videbantur committere apoſtaſiam a lege Dei, nam ſi paruuli ad ætatem diſcretionis venientes nollent circuncidi, occidendi erant. Gen. 17. cap. ſcilicet anima, cuius præpu-
I tii caro circuncìſa non fuerit, peribit de populo meo, ergo quando illi non poterant velle, aut nolle propter ætatem, illi, qui eorum curam haberent, ſi non facerent, videbantur idem peccatum committere, ideo perire debebant de populo, ſcilicet occidendi erant. Cum vero paruulus perueniret ad annos diſcretionis, ſi caſu circuncìſus non eſſet, & circuncidi nollet, iam peccabat mortaliter, & occidendus erat, eo quòd apoſtaſiam cõmittebat, & quia Deus expreſſe dixerat de maſculo, quòd ſi caro præputij eius circuncìſa non eſſet periret de populo ſuo, ideſt occidi deberet, vt non maneret in populo. Geneſ. 17. cap. & tamen nunquam poterat ſaluari de peccato quouſque conſentiret circuncidi, cum non eſſet alius modus Iudæis liberandi ſe de peccato originali, ſicut neque nobis liberandi nos, niſi per Baptiſmum, ſiquis ta-
K men caſu non circuncìſus perueniret ad ætatem adultam, & intelligens ſe obligatum ad circuncìſionem conſentiret circuncidi, eo ipſo quo eligeret circuncidi, erat liber ab omni peccato, & infundebatur charitas, & gratia, & omnis virtus, ſicut in adulto qui eligit baptizari, & tamen tenetur habita opportunitate ſtatim circũcidi, quod ſi non faceret, iam peccaret mortaliter, & nichil prodeſſet ei propoſitum de Circuncìſione. De mulieribus apud Iudæos non erat idem remedium, quia non poterant circuncidi, ideo dicendum, ꝙ tollebatur eis peccatum originale (vt quidam volunt) per ſacrificia, & cæremonias legales factas a parentibus, & tamen hoc non multum cõuenit, quia tunc cum ablatio peccati originalis eſſet res multum neceſſaria, ſtatuiſſet lex aliquas cæremonias, vel ſacrificia pro fœmina fieri, ſed nichil ſtatuit, vt patet ſiquis inquiret omnes libros legis, ergo non tollebatur per hæc.

Sed

Sed dicendum, quòd tollebatur peccatum originale in mulieribus apud Iudæos in fide parentum: erant enim omnes Iudæi fideles, licet mali eſſent, quia legem Dei tenebant, & ſub fide vnius Dei manebant, & ideo in fide illorum ſaluabantur filiæ, & dato quòd patres nullam fidem haberent, vtpote quia tacite colerent idola, & non crederent eſſe vnicum verum Deum, quem credebant alij Iudæi, adhuc ſaluarentur filiæ in fide aliorum cognatorum, quia de parentibus fidelibus naſcebantur, & ſub profeſſione fidei manentibus, licet ſecretè aliud tenerent, & dato quòd publice illud dicerent, & lapidarentur velut idololatræ, adhuc filiæ eorum ſaluabantur in fide cognatorum, vel populi Iudæorum in quorum eccleſia naſcebantur, & ad tenendum profeſſionem Dei illorum, & cuſtodiam totius legis.

Eſt tamen dicendum, quòd apud Iudæos erat melior conditio fœminarum, quàm virorum quandiu durauit ſtatus ille: nam viri ante octauum diem non circuncidebantur, & cum ille modus eſſet ſolus tollendi peccatum originale, ſiqui morerentur ante octauum diem neceſſe erat illos mori incircunciſos, & damnari ad Lymbum puerorum pro peccato originali, mulieres autem cum ſaluarentur de peccato in fide parentum ſtatim, vt naſcebantur ſaluabantur, nam cum non eſſet dies conſtitutus ad remedium earum, ſtatim vt naſcebantur habebant remedium.

Item quia erat ſalus in fide parentum, ſi ergo fides illa futura eſſet, tandiu expectaretur remedium quouſque fides adueniret, & tamen fides parentum præcedebat, ideo ſtatim, vt fœminæ eſſent accipiebant remedium: non cenſebantur autem eſſe quouſque de vtero prodirent in lucem, ideo non accipiebant remedium antequam naſcerentur: vnde ſi contingeret in vtero mori aliquem, damnabatur illa cum paruulis in Lymbo, quia cum nondum cæpiſſet eſſe pars populi Iudæorum, non poterat ei prodeſſe fides illius populi, & ſic per accidens quantum ad liberationem de peccato melior erat conditio fœminarum quam maſculorum.

Quomodo Gentiles ante Chriſti datam legem ſaluabantur, & tollebatur eis originale. Quæſt. DCLXXVII.

ALius erat ſtatus Gentilium antequam lex Chriſti inciperet vniuerſaliter obligare: nam illi non obligabantur ad legem Moyſi tenendam, neque ad Circunciſionem, ideo neceſſe erat, quòd poſſent ſaluari ſine lege illa, quia ſicut natura nullo tempore ceſſat prouidere quantum ad modum eſſendi naturalem, ita & multo fortius ipſe Deus non ceſſat prouidere aliquo tempore quantum ad ſalutem animarum in eſſe ſpirituali, cum eſſe ſpirituale ſit excellentius, quàm naturale, & tamen deficeret ſi non daret aliquem modum ſalutis pro omnibus hominibus: & quia nichil eſt magis neceſſarium quam ſalus ſpiritualis, debuit ſemper eſſe ſub neceſſitate id, per quod determinate eſſet ſalus, vnde ſi non eſſet ſalus a peccato, niſi per Circunciſionem, vel obſeruationem legis Moyſi obligarentur omnes homines ad illam, & tamen nõ obligabantur, ſed ſoli Iudæi, ergo non erat iſte ſolus modus, ſed poterant liberari Gentiles ſine Circunciſione, & lege Moyſi de peccato originali. Dicendum ergo de paruulis Gentilium a principio mundi vſquequo cæpit obligare vniuerſaliter lex Chriſti, ſiue ſtante lege Moyſi, & Circũciſione, ſiue nondum datis, quòd aut naſcebantur de parentibus fidelibus, aut non vocantur fideles illi, qui vnũ Deum crederent, & idola non colerent, licet non haberent cognitionem ampliorem de Deo, ideſt explicitam, quia non obligantur ad hanc. Infideles dicuntur qui non credebant vnum Deum, ſed errabant circa idola colentes ea, vel putantes Deorum multitudinem. Si autem eſſent parentes fideles ſaluabantur filij de peccato originali in fide parentum, & dicendum, quòd ſaluabantur, ſicut fœminæ Iudæorum, in fide parentum, ſic dicit Greg. & Magiſt. 4. Sen. Diſt. 1. Et ideo dicendum, quòd ſtatim, vt naſcebantur liberi erant: vnde non poterant iſti damnari ad Lymbum paruulorum, quia ſtatim accipiebant reme-

A ditim contra peccatum originale, & erat melior conditio illorum, quàm noſtra, & Iudæorum: nam paruuli noſtri etiam in fide parentum non ſaluantur ſi realiter non fuerint baptizati, & paruuli Iudæorum ſi ante octauum diẽ morerentur peribant, neque proderat eis fides parẽtum, quia erant iſtis determinata remedia conſtituta, ideo realiter conferri illa debebant. Secus de paruulis Gentilium fidelium, quibus fides parẽtum ſtatim ſubueniebat, quia non erat aliquod aliud remedium conſtitutum, quod tẽpus exigeret, fides autem iam erat actu, ideo ſtatim ſubueniebat. Si autem erant filij infidelium non poterãt meritis, neque fide parentum ſaluari, ideo cum non eſſet aliquid cæremoniale conſtitutum, per quod eſſet ſalus, non poterant paruuli iſti ſaluari de peccato, niſi per merita propria. Iſta autem non poterant eſſe infra annos diſcre-

B tionis, quia tunc non eſt aliquis actus meritorius, aut demeritorius, quia neque eſt proprie humanus, ideo quicunque tales decederent citra annos diſcretionis decedebant in originali peccato, & ſaluari non poterant, ſed in Lymbo puerorum erant.

Cum autem iſti peruenirent ad annos diſcretionis, & inciperent operari bonum, & malum, poterant liberari: nam per primum actum meritorium, quem exercerent liberarentur de peccato originali, vt ſi conuerterentur ad Deum elicientes actum amoris in ipſum, erat actus meritorius, quia in ipſo actu infundebat Deus charitatem, & cæteras virtutes in animam illius, ſicut in baptizato influit, & iuſtificaretur ſtatim, & formaretur ipſe actus, ita vt eſſet meritorius, & tunc neceſſe erat non ſolum peccata mortalia, ſiqua actualia præceſſerant tolli, ſed etiam

C ſimul ipſum originale, quia impoſſibile eſt cum charitate ſtare peccatum aliquod mortale, & tamen originale eſt mortale, licet non ſit actuale, ideo deletur per charitatem, & ideo ſiue iſte in bono, ſiue in malo finiret dies ſuos, nõ poterat damnari pro originali, quia cum illud ſemel dimiſſum fuerit non poterat poſtea redire. Siquis autem eſſet qui in tota vita non haberet aliquem actum meritorium, ſed ſemper eſſet in mortali, poſtquam perueniſſet ad annos diſcretionis habebat peccatum originale ſemper, & in eo decedebat, quia nichil erat in ipſo, per quod illud peccatum deleretur, ſed illud manebat ſimul cum mortalibus actualibus.

Quomodo puniretur qui decederet ſimul in originali, & in mortali peccato. Quæſt. DCLXXVIII.

D SEd tunc quæritur quid eſſet de illo qui decederet ſimul in originali, & in mortali actuali quomodo damnaretur: nam pro actualibus competeret ei pœna gehennæ, pro originali competeret pœna Lymbi puerorum.

Dicendum, ꝙ non eſt dubium quin deberet talis damnari ad gehennam ignis, nam iſte deceſſit in peccato mortali actuali, ergo debetur ei ignis æternus. Cum autẽ obijcitur de peccato originali, quod ſimul habet cum actuali. Dicendum, quòd non obſtat. Primo quia ad hoc, ꝙ quis damnetur ad Lymbum puerorum non ſufficit, ꝙ habeat peccatum originale, ſed etiam requiritur, quòd nulla demerita propria habeat, vt ſupra dictum eſt: habet autem

E iſte peccata actualia, ideo damnabitur ad gehennam. Secundo fit hoc propter conditionem pœnarum, quia pœna Lymbi includitur in pœna gehennæ, & non è contrario, ideo qui peccauit mortaliter, & originale contraxit habebit pœnam gehennæ, & non damnationem Lymbi, nam pœna Lymbi eſt ſola carentia, pœna gehennæ eſt tam carentia quàm afflictio ignis, ideo qui puniendus erat in Lymbo poterit puniri in gehenna, & non è contrario, ideo illi in gehenna damnabuntur.

Quomodo punientur in gehenna pro peccato originali illi qui in eo deceſſerunt. Quæſt. DCLXXIX.

SEd tunc quæritur quomodo punientur in gehenna illi pro peccato originali.

Dicendum, quod non affligentur in igne pro illo, nam

ſi ſolum eſſet, non competeret aliqua afflictio ignis pro illo: ergo cum fuerit cum illis non erit pro ea pęna ſenſus. Sed dicendum, quod ſicut competebat pro eo ſola pœna carentiæ, ita erit in gehenna, quod carebit viſione diuina in æternum. Et tamen aduertendum eſt, an iſta carentia ſit maior pro peccato originali ſimul cum actuali, quàm pro actuali ſolo.

Aliquis dicet, quod ſic, quia licet carentia inquantum eſt priuatio ſit non ens, & ideo non habeat magis, nec minus, tamen inquantum eſt reſpectu alicuius boni, quod eſt inæquale. poteſt eſſe maior, & minor, & ſic dicimus aliquos damnatos ad gehennam habere maiorem pęnam carentiæ, quam alij habeant.

Dicendum, quod non eſt maior pœna carentiæ ei, qui damnatur ad gehennam pro actuali ſimul cum originali, quam ei, qui damnatur pro ſolo actuali; & ratio eſt, quia originale non habet aliquam cauſam addendi ad carentiam, quæ eſt pro actuali.

Cum vero obiicitur de actualibus inter ſe. Dicendum, quod verum eſt, quod carentia, quæ competit pro vno eſt maior, quam illa, quæ competit pro alio, & ſi iungantur duo peccata actualia eſt maior pœna carentiæ: & ratio eſt, quia accipitur carentia quantum ad bonum illud, quod peccans amauit, & quo fruebatur, & nunc poſt mortem illud amat, ſed non poteſt eo frui, quia non habet, & iſta carentia eſt afflictiua, & quanto quis poſt mortem ardentius amat bonum, quod viuens amauit, tanto carentia eſt pœnalior, & maior, & tamen quanto quis magis peccauit, viuens, tanto ardentius poſt mortem amat; ergo tanto pœnalius caret.

Secundo accipiendo carentiam reſpectu viſionis Dei, dicitur maior carentia quanto quis magis de illa dolet: nam dolent damnati de carentia viſionis tanto magis, quanto fuerunt ſibipſis maior cauſa perdendi illam, & tamen quanto quis magis peccauit, tanto magis fuit cauſa non habendi viſionem Dei; ergo quanto quis magis peccauit, tanto eſt maior illa carentia, & tanto grauius de illa dolet.

Sed neuter iſtorum modorum competit reſpectu peccati originalis: vnde ſicut damnati in Lymbo puerorum non ſuſtinent inæqualiter iſtam carentiam, ita & originale additum ad actuale non addit aliquid ad pœnam carentiæ; & patet: quia non cõuenit primus modus, quia qui habet peccatum originale, ſecundum illud non peccauit circa aliquod bonum creatum amando illud indebitè quo poſtea careat, cum originale peccatum non dicat aliquem actum voluntarium, nec qui habet originale amauit aliquid creatum quo caret, ideo ex hoc non poteſt accipi maius, aut minus in carentia, cum neque ſit aliqua talis carentia, & ita qui habet originale cum actuali ex hac parte nichil addit ad carentiam, quæ debetur pro actuali, quia non ſunt vnius modi.

Secundus modus etiam non competit, quia licet exiſtentes in originali ſolo habeant carentiam viſionis Dei, tamen non poteſt accipi maioritas, & minoritas huius carentiæ ſecundum, quod aliquis ex proprijs actibus magis ſe elongauit ab illa viſione, ſed per originale non demeruit quis ex proprio actu viſionem Dei, quia originale non dicit actum voluntatis, ſed aliquid præter voluntatem contractum: ergo non facit aliquam grauitatem carentiæ ipſum originale, ſed quodlibet actuale facit illã, ſecundum, quod magis, aut minus offendit peccans Deum per illud ex propria malitia voluntatis, & ſic originale cum actuali non dicit aliquod demeritum propriæ voluntatis plus quam ſolum actuale, ideo non eſt maior pœna illius carentiæ pro actuali, & pro originali non habet aliquid plus ad pęnam, quam ſi haberet ſolum actuale.

De ſtatu paruulorum in Lymbo tam ante diem iudicij quam poſt. Quæſt. DCLXXX.

Quæritur nunc de ſtatu iſtorum paruulorum in Lymbo, tam ante reſurrectionem, & diem iudicij, quam poſt.

Dicendum, quod ante iudicium ſunt paruuli illi ani-

F mæ ſeparatæ manentes in tenebris inferorum ſine pœna ignis, & cuiuſlibet afflictiui, ſolam carentiam diuinæ viſionis habentes, de qua non multum triſtantur, quia non perdiderunt illam ex proprio actu, ſed ex alieno.

Habent autem animæ iſtorum paruulorum cognitionem minorem, quam aliæ animæ damnatorum cæteris paribus: nam alij damnati deceſſerunt adulti, & habuerunt cognitionem dum viuerent, & multi ipſorum perfecti fuerunt varijs ſcientijs, & cognitionibus, ſed qui in Lymbo ſunt omnes deceſſerunt paruuli ante annos diſcretionis, vnde nullam cognitionem ſcientificam, vel pro aſſuetudine potuerunt hic habere, quæ maneret in anima ſeparata, ſicut manet in alijs damnatis cognitio, quam habuerunt in vita, ideo ex hac parte, qui in Lym-
G bo ſunt minores ſunt in intelligendo omnibus damnatis: manet autem ſolum eis intelligendi facultas ex influxu ſubſtantiarum ſeparatarum, quia omnis anima ſeparata recipit ſpecies per quas intelligat a ſuperioribus ſubſtantijs, quia tamen eſt inæqualitas naturalis in viribus intelligendi inter animas, ſicut oſtenſum eſt ſupra, illæ animæ, quæ excellentiores ſunt, naturaliter intelligent perfectius alijs minoribus animabus.

Et ideo aliquæ animæ paruulorum in Lymbo, quia erunt naturaliter maiores quibuſdam animabus damnatis in gehenna, ex hac parte per ſpecies acceptas ab intelligentijs, abundantius intelligent, & æquabuntur ſimpliciter in intelligendo quibuſdam illarum, aut erunt maiores.

Si vero conſideretur tempus poſt iudicium reſument
H animæ illæ paruulorum corpora ſua, non quidem talia, aut tanta, qualia, & quanta habuerunt cum decederent, quia omnes hi erant paruuli infra annos diſcretionis quãdo deceſſerunt, vt dictum eſt ſupra quando autem reſurgent, erunt corpora eorum ad tantam magnitudinem, in quanta erant futura in anno tricesimo vitæ, ſi illuc perueniſſent, vt oſtenſum eſt ſupra 22. cap. quæſt. 251. & tenet Magiſt. quarto Sentent. diſtinct. 44. ideo non erunt tunc, vt paruuli, ſed vt viri integri, & tunc reſumptis corporibus poterunt habere cognitionem à ſenſu, ſed pauca erit eorum cognitio, quia manebunt ſemper in tenebris inferorum, niſi ad punctum, vel paruum tempus, quando ſiſtentur coram Domino in iudicio, nam videbunt tũc cœlum, & terram, & elementa, & alios homines beatos, & damnatos: ſtatim vero retrudentur in tenebris
I inferorum, vbi nulla erit lux, & ideo cognitio ſenſitiua, quæ eſt maxime per viſum, vt dicitur primo Metaphyſ. parum proficiet, & dato, quod ſit ibi illa parua lux fuſca, quæ potius tenebra, quam lux dicitur, non poterunt per illam videre, niſi alios damnatos, qui ſecum ſunt. Per alios etiam ſenſus pauca cognoſcent, quia non erit ibi ſenſibilium multa diuerſitas, ſicut nunc, ſed ea ſola, quæ ad pęnarum inflictionem pertinent aliorum damnatorum in gehenna, quos iſti paruuli videbunt, & ideo parum addet in eis cognitio ſenſitiua: manebit autem cognitio intellectiua per influxum a ſubſtantijs ſeparatis, quæ erit æqualis ad priorem: nam non minuetur per adiunctionem corporum.

Nam cum eſſet tunc corruptibilitas corporum, non impedietur anima recipere influxum ſuperiorum, quam
K nunc in ſtatu corporis corruptibilis impeditur habere. Etiam non addet coniunctio corporis ad cognitionem intellectiuam, eo quod cognitio ſenſitiua, quæ eſt per vnionem ad corpus erit parua in paruulis, & in damnatis, vt dictum eſt; & iſtum modum tenebunt in æternum, vt nunquam affligantur aliquo exteriori læſiuo, ſemper tamen teneantur in loco tenebrarum, & viſione Dei careãt, de qua triſtantur.

An ſit Purgatorius locus, vel ſit purgatio aliqua poſt mortem? Quæſt. DCLXXXI.

Nunc iam de tertio ſinu inferorum, id eſt de Purgatorio eſt dicendum; & primo eſt dubium, an ſit purgatorius locus, vel ſit purgatio aliqua.

Aliqui dicunt, quod non ſit purgatorium ſaltem poſt

mortem

mortem, ſed ſi aliqua purgatio ſit, illa fiat in vita, quia ſi A
eſſet Purgatorium, eſſet labor aliquis poſt mortem bonis viris decedentibus in charitate cum purgari dicat pœnalitatem, & tamen non habent illam pœnam, ſed ceſſationem a laboribus Apoc. 14. c. beati mortui, qui in Domino moriuntur, amodo dicit ſpiritus, vt requieſcant a laboribus ſuis, ergo ex tunc, ſcilicet cum moriuntur non habent labores illi, qui moriuntur in Domino, ſed dicuntur mori in Domino illi, qui in charitate decedunt, ergo nulla purgatio his manet.

Secundo, quia ſicut ſe habet charitas ad præmium æternum, ita ſe habet peccatum mortale ad ſupplicium æternum, ſed exiſtentes in peccato mortali ſtatim deportantur ad ſupplicium æternum, ergo decedentes in charitate ſtatim ibunt ad vitam æternam, ideo non manebunt purgationes aliquæ poſt vitam. B

Tertio quia Deus ſumme miſericors pronior eſt ad pręmiandum pro bono, quam ad puniendum pro malo, & tamen, ſicut illi, qui in charitate ſunt faciunt interdum aliqua mala, quæ non ſunt digna æterno ſupplicio, ſicut ſunt venialia, ita & exiſtentes in peccato mortali faciunt aliqua bona, quæ non ſunt digna præmio æterno, vt quia ſunt bona ex genere, ſed non ſunt accepta ad merendum ex conditione facientis, ergo ſicut prædicta bona nō pręmiantur poſt hanc vitam in damnatis, multominus punientur prædicta mala poſt vitam in bonis, & ita nō erit Purgatorium poſt mortem.

Dicendum, quòd non eſt dubium quin poſt mortem maneat purgatio quædam, & ad hoc aſſignetur locus purgatorius, & patet primo quia 2. Macha. 12. cap. dicitur, ſancta atque ſalubris cogitatio eſt pro defunctis exorare, C
vt a peccatis ſoluantur, ſed pro defunctis qui in paradiſo ſunt non eſt orandum. Primo, quia nullo indigent cum beati ſint. Secundo, quia orationes noſtræ eis prodeſſe non poſſunt ad maiorem gradum gloriæ: etiam pro illis qui ſunt in inferno non eſt ſanctum orare, quia licet indigeant non poſſunt iuuari noſtris precibus, cum a peccatis abſolui nequeant: neque etiam pro illis qui in Lymbo puerorum, quia illi damnati ſunt, licet non pro actuali, ſed pro originali, quod eſt mortale, & ab illo nunquam poſſunt abſului, non etiam eſt orandum pro illis, qui in ſinu Abrahæ, quia ibi nulli ſunt. Niſi forte dicatur, quòd tempore, quo illud verbum dictum eſt, erant ibi aliqui. Dicendum, quòd etiam hoc non tenet.

Primo quia dicitur in prædicta auctoritate, vt a peccatis ſoluantur: ergo illi qui defuncti ſunt, & pro quibus o- D
ramus in aliquibus peccatis ſunt, ſed illi in nullis peccatis erant, quia aliàs non irent ad locum illum, ergo non oramus pro illis.

Secundo, quia aut oraremus pro acceleratione beatitudinis eorum, aut pro augendo beatitudinem, non primo modo, quia non poterant illi ad beatitudinem intrare vſque ad mortem Chriſti; & de hoc erat iam tempus determinatum apud Deum, & non poterat anticipari, nec poſteriorari: ergo fruſtra erat pro hoc orare: nō etiam ad augendum eis gloriam, quia nullus poteſt alteri mereri gloriam, ſed per actum proprium meretur illam ſibi quiſq;, ita neque poteſt mereri augmentum gloriæ: ergo nulla cauſa manet orandi pro illis, relinquitur ergo, quòd alij ſint, qui in charitate decedant, & in aliquibus peccatis, quibus competat purgatio, & de his intelligetur, quòd a E
peccatis ſoluantur mortui orationibus noſtris.

Item quia contra iuſtitiam Dei loquitur, qui Purgatorium negat; nam aliàs manerent aliqua mala impunita, cum contingeret aliquos in charitate decedentes aliqua mala adhuc habere, quæ punitione digna ſint, & illa manerent impunita, ſi non eſſet purgatio poſt vitam, ergo poni debet.

Tertio, quia eſt contra conditionem beatitudinis. Eſt enim beatitudo in viſione Dei, ad hanc autem nō poteſt recipi, niſi qui omnimodam munditiam habet: iuxta illud ſupra 5. c. beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt, ſed contingit aliquos decedere in charitate, qui adhuc non penitus ſint mundi, vel a peccato, vel a pœna, ergo aliqua purgatio eis reſtare debet poſt mortem antequam ad beatitudinem tranſeant.

Alph. Toſt. in Matth.

Quarto, quia repugnat auctoritati vniuerſalis Eccleſię, qui Purgatorium negat, nam Eccleſia vniuerſalis per totum orbem diffuſa pro mortuis orat, & iſta eſt potiſſima occupatio eius, ſed oratio eius eſſet inutilis ſi nulli eſſent qui purgarentur, quia pro exiſtentibus in Paradiſo, aut in inferno non prodeſt oratio; ergo alij ſunt quibus proſit, & iſti ſunt qui purgantur, nam repugnare vniuerſali Eccleſiæ hæreticum eſt, ideo ſine dubio eſt Purgatorium poſt mortem, & purgantur quædam animæ a peccatis, de quo dicetur etiam infra quæſt. 687.

Ad primum in contrarium dicendum, quòd morientibus in Domino manent labores aliqui poſt hanc vitam: & ad auctoritatem dicendum vno modo, quòd intelligitur de laboribus meritorijs ad gloriam, vel gradum gloriæ, & non de laboribus pœnalibus ad purgandum, & verum eſt, quòd dum viuimus nitimur opera multa bona facere, vt quanto plura fecerimus tanto maior gloriæ gradus nobis detur, poſt mortem autem ceſſamus ab his laboribus, quia nulla operatio noſtra, aut aliena prodeſt nobis ad augmentum gloriæ, ſicut neque ad merendum gloriam.

Aliter poteſt dici, quòd ceſſant a laboribus, ſcilicet incertitudinis: non autem a laboribus pęnalitatis, nā quandiu quis viuit, incertus eſt, an vitam æternam habebit, poſt mortem vero certum eſt, an habiturus ſit eam, licet nondum habeat, quia non poteſt iam fieri mutatio circa merita, & demerita, ſicut in vita, & ideo in vita adhuc ſunt labores, in morte autem ceſſant, quia ſiquis in Domino moritur certum eſt, quòd habebit vitam æternam. Ad ſecundum dicendum, quòd non eſt ſimile de charitate, & peccato mortali: nam charitas eſt cauſa vitæ æternę inquantum eſt quoddam bonum, peccatum mortale cauſa pœnæ æternæ inquantum eſt quoddam malum: aliter antem ſe habet malum, quam bonum, quia bonum non prouenit ex qualibet cauſa boni, ſed ex cauſa integra, ideſt ex concurſu omnium cauſarum particularium boni, malum vero non exigit concurſum cauſarum, ſed fit ex defectibus ſingularibus, ideſt, quilibet defectus boni cauſat malum, & quia vita æterna, quæ eſt bonum ſimpliciter in ratione præmij, non datur, niſi pro bono ſimpliciter in ratione meriti, & charitas non habet rationem boni ſimpliciter, aut perfecti quandiu manet cum ea aliquis defectus, & iſte eſt, ſiue ex peccato veniali, ſiue ex quocunque paruo malo, quod ſtat cum charitate, non præſtat vitam æternam decedentibus charitas, etiam ſi in ea deceſſerint ſtatim, vt decedunt: ſecus de peccato mortali, quod eſt cauſa gehennæ per modum demeriti; nam ad illius integritatem non requiritur concurſus multorum, ſed tantum malum eſt ipſum peccatum mortale, vt ſtatim conferat pœnam æternam, & hoc generaliter accidit circa rationem boni, & mali, quia ad hoc, quòd aliquid ſit bonum multa requiruntur, & non eſt bonum ex qualibet cauſa bonitatis: ad eſſe autem malum non requiruntur multa, ſed ex quolibet defectu bonitatis ſtatim eſt quis ſufficienter malus: immo nunquam eſt aliquis malus ex concurſu omnium defectuum boni, quia tunc eſſet malum ſine aliquo bono, quod eſt impoſſibile: nam bonum poteſt eſſe purum, ideſt, quòd nichil mali habeat: malum vero non poteſt eſſe purum, ideſt, quòd nichil boni habeat, quia malum non eſt, niſi in bono, cum malum nichil dicat, niſi ens defectuoſum, vel defectum boni in ente, ſed bonum eſt ens quodlibet, ergo ens defectuoſum eſt bonum, & ita malum non eſt, niſi ipſum bonum, quia ergo bonum poteſt ſeparari a malo, & malum non poteſt ſeparari a bono, facile eſt malum eſſe, quia non requiruntur multi defectus, difficile eſt autem bonum eſſe, quia requiritur concurſus, & integritas omnium cauſarum bonitatis, cum ergo ad eſſe malum non requiratur integritas, peccatum mortale, licet ſecum permittat aliquod bonum, eſt cauſa ſufficiens ad deducendum ſtatim in gehennam, ſed charitas non eſt cauſa ſufficiens ad deducendum ſtatim ad vitam æternam, quia non habet rationem integri, & boni ſimpliciter quandiu cum ea ſtat aliquid, quod adimit de ratione boni. Ad tertium dicendum, quòd verum eſt, ꝙ Deus eſt pronior ad præmiandum, quam ad puniendum,

dum, & ideo ſi æqualis cauſa eſſet ex parte bonorum quę fecit qui eſt in mortali, vel decedit in eo, ad hoc, quòd illa præmientur, & ex parte malorum, quæ habet ille, qui in charitate decedit, potius Deus præmiaret bona quædam, quæ ſunt in damnatis, quam puniret mala quædã, quæ ſunt in decedentibus in charitate, & tamen non eſt æqualis ratio: quia ad hoc, quòd puniatur quis pro malis quæ commiſit etiam ſi ſint parua, non impedit charitas, ad hoc vero, quòd puniatur pro bonis, quæ fecit qui in mortali decedit, non eſt aliquid, quod adiuuet, & ratio differentiæ eſt, quia cum charitate poteſt manere malum aliquod quod habeat rationem mali, & tamen cum peccato mortali non poteſt manere aliquod bonum, quod vere habeat rationem boni, & ideo in decedente in charitate manet aliquid puniendũ, quia manet aliquid in ratione mali, in decedente autem in mortali non manet aliquid præmiandum, quia non manet aliquid ad rationem boni.

Circa quod ſciendum, quòd decedens in mortali ſi bona aliqua fecit, aut fecit ea manens in mortali, aut quando non erat in mortali. Si primo modo illa ſunt mortua: nunquam enim habuerunt vim cum fuerint facta ab eo, qui erat ſine charitate, & conſequenter tunc quãdo facta ſunt non erãt meritoria, & ideo nunquam poſtea per aliquid adueniens potuerunt effici meritoria: vnde etiam ſi quis in charitate decederet, ſaltem pro illis nunquam haberet præmium, licet haberet pro alijs quæ in charitate feciſſet. Si autem facta ſunt bona opera in charitate, & poſtea ſuperuenit peccatum mortale, fuerunt quidem illa viua, quando nata ſunt, ſed poſtea mortificata ſunt per mortale adueniens: hoc autem facit mortificatio, ꝙ quandiu manet nunquam eſt opus actualiter cauſa præmij, ceſſante vero illa redit ad hoc, ꝙ præmio dignum ſit, ſed ſi mortificatio ſit perpetua cum impedimentum ſit perpetuum idem eſt, ac ſi opus eſſet mortuum, & quia moriẽs in mortali non poteſt reſurgere, de illo manet mortificatio perpetua, ideo opera bona facta in charitate non magis erũt digna præmio in damnatis, quam quæ in mortali facta ſunt, vnde Deus nõ inuenit in dãnatis aliquid, qđ præmiare poſſit, licet ipſi bona aliqua egerint, ſecus eſt de malis, quæ commiſerunt decedentes in charitate, quia manent illa adhuc in ratione mali, cum charitas non tollat illa: nam charitas tollit illa mala, quibus aduerſatur, ſed non aduerſatur omni malo immo ſoli malo, quod auertit a Deo tanquam a fine, ſed ab hoc ſolum mortale peccatum auertit, veniale autem peccatum, vel obligatio ad pœnam non auertit a Deo, cum ſtet amare Deum ſuper omnia, & habere pœnam quandam, vel facere quandam retardationem in progreſſu in Deum, quæ fit per veniale non auertendo a Deo velut a fine, quod fit ſolum per mortale, & tamen tam veniale, quam obligatio ad pœnam ſunt mala quædam: ergo debetur eis pęna, & ſic ſtat decedentem in charitate puniri, licet decedẽs in mortali non poſſit pro aliqua cauſa præmiari.

An locus purgatorius ſit vnus vel plures, & vbi, & quare ſic vocetur. Quaſt. DCLXXXII.

QVæritur vlterius, an ſit aliquis vnus locus qui Purgatorius dicitur, & vbi, & quare ſic vocetur.

Dicendum ad primum, quod locus Purgatorius eſt aliquis vnus locus determinatus: nam cum purgatio poſt mortem fiat, non fit vbicunque indiſtincte, ſed locus eſt quidam determinatus ad purgationem, ſicut eſt locus determinatus gehennæ damnatorum, licet inueniantur purgari aliqui in diuerſis locis, hoc tamen ſpeciale eſt, generale vero eſt, quòd ſit vnus locus purgationis determinatus, de quo declaratum eſt ſupra. Ad ſecundum dicendum, quòd iſte locus non eſt ſupra terram, ſed infra terram: nam ſupra terram eſt locus animalium, quia eſt locus generationis, & corruptionis, quæ ad animalia pertinent, animæ autem ſeparatæ nõ ſunt generabiles, aut corruptibiles, ideo non eſt locus eorum ſuper terram, ſed eſt locus ſupra cœlum pro eis qui habent gloriam. Eſt autem locus intra terram pro eis, qui habent pęnam, ſed qui purgantur pœnam habent, ideo locus purgatorius eſt ſub terra, & eſt iuxta gehennam damnatorum, ita vt idem ſit numero ignis gehennæ, & ignis purgatorius, vt oſtenſum eſt ſupra.

Ad tertium dicendum, ꝙ vocatur purgatorius locus ad differentiam omnium aliorum locorum, in quibus renẽtur animæ ſeparatæ: purgare enim eſt mundare. Et ideo vocatur locus iſte purgatorius, quia aliquid mundatur in eo: purgare enim eſt purũ agere, animæ autem ſunt, quæ purgantur, quia illæ ſunt quæ aliquando immundæ ſunt, & ſi ab eis tollatur illa immunditia dicuntur purgare; immundicia vero, vel impuritas reſpectu animæ non eſt, niſi peccatum, vel quod ex peccato cõſequitur, & de hoc purgatur anima, vt pura maneat; & ex hoc patet, quòd nullus locus animarum ſeparatarum poſſit vocari Purgatorius, niſi vnus. De cœlo patet, nam in empyreo ſunt animæ beatorum, & locus ille non poteſt vocari Purgatorius, quia animæ ibi exiſtentes non poſſunt purgari, cum non purgetur, niſi quod impurum eſt, & tamen animæ beatorum ſunt omnino puræ, quia neque manet in eis peccatum aliquod neque peccati reliquiæ, ergo locus ille non vocatur Purgatorius. De gehenna eodem modo: nam licet ibi ſit afflictio, per quam quis poſſet purgari: tamen nullus ibi exiſtens purgatur, eo quod qui purgatur purus ſit, tamen qui in gehenna ſunt nunquam erunt puri, ſed manebunt ſemper peccata eorum, ergo non eſt Purgatorius locus ille. De Lymbo puerorum eſt eadem ratio, quia licet pueri in ſolo originali deceſſerint, in illo manent ſemper, cum non ſit aliquid per quod tollatur illud, & ideo in æternum illi in peccato manent, & ſic non purgantur. Amplius omnis purgatio fit per pœnam poſitiuam, & per illud, quod habet vim mundatiuam qualia ſunt ignis, & aqua, ſed in Lymbo puerorum non eſt aliqua pœna afflictiua, ideo non eſt purgatio. De ſinu Abrahæ idem dicimus, non eſt enim purgatorius locus, quia exiſtentes ibi non habent aliquid purgandum, nam neque peccatum habent, neque reliquias peccati, ſed mundi ſunt, ideo non purgantur.

Etiam quia locus ille nullam pœnam habet, & tamen ſine pœna nulla eſt purgatio. Manet ergo ſolus locus Purgatorius ille, in quo aliqui ſint qui peccata, vel impuritates adhuc habeant, tamen tolli poſſint illæ impuritates, peccata autem mortalia tolli non poſſunt, ideo ſolum eſt hoc pro illis, qui deceſſerunt in venialibus, vel cum incompleta ſatisfactione, nam ſatisfactio incompleta finiri poteſt per tolerationem pœnarum, & venialia tolli poſſunt, quia non auertunt directe a Deo, & iſta faciebant immundam animam, ideo locus ille, in quo manet quis poſt mortem ad hoc, quòd iſta tollantur, Purgatorius locus eſt, quia pura efficitur anima per ablationem iſtorum.

Quæ ſit pœna Purgatorij? Quaſt. DCLXXXIII.

QVæritur de pœna Purgatoria quantum ad ſuam acerbitatem, an ſit magna, vel parua, & primo eſt dubium quæ ſit pœna Purgatorij.

Dicendum, quod pœna prima ſui diuiſione diuiditur in pœnam damni, & pœnam ſenſus, quæ eſt læſio aliqua, quæ vel ſenſu, vel intellectu apprehenditur, & de his eſt dubium, an vtraque ſit apud Purgatorium.

De pœna ſenſus dicendum, quod non eſt dubium quin ſit in Purgatorio. Primo quia omnes dicunt eſſe Purgatorium ignem. Secundo apparet ex ratione purgationis, quia accipitur purgatio proprie in corporibus, quando aliquæ impuritates eis adhærentes tolluntur, & inde tranſumitur ad ſpiritum puritas, & purgatio, vt dicatur purgari ſpiritus, quando tollitur ab eo id, quod inficit ipſum, ſolum autem peccatum, & reliquiæ peccati illum inficiunt: nam concretio corporalium rerum non poteſt ſpiritum polluere, quia non poſſunt adhærere ſubſtantiæ ſpirituali, quia nichil poteſt adhærere, niſi rei groſſiori, & quodammodo materialiori, ſpiritus autem eſt immaterialior corpore, ideo nulla concretio ſordium corporalium poteſt eſſe ad ſpiritum, ſed per peccatum, quod eſt actio ſpiritualis poteſt

infici

infici ſpiritus, & inficitur, & ideo ſicut impuritas accipitur in ſpiritu per habitudinem ad corpus, ita & purgatio dicitur ſecūdum ſimilitudinem ad corpus: in corporibus autem duo ſula habent vim purgandi, ſcilicet ignis, & aqua, ſed ignis plus, vnde illa, quæ poſſunt ſuſtinere ignē magis purgantur per ignem, quam per aquam, eo quod ignis tollit vniuerſas ſordes tam intrinſecas, quam adhærentes, & hoc modo purgantur metalla, quæ poſſunt ſuſtinere ignem: aqua autem ſolum purgat auſerendo exteriores maculas, quæ ſunt ex quadam concreatione: interius autem non purgat, & adhibetur illis qui ignem non ſuſtinent, vt veſtibus, & lineis rebus, & ſimilibus, de quo dictum eſt ſupra. Ita ergo in purgatione animæ oportet, quod fiat per aquam, aut ignem, ſed quicquid horum ſit inferi pœnam ſenſus, ideo in Purgatorio eſt pęna ſenſus.

De pœna autem damni, quæ eſt pœna carentiæ eſt dubium. Aliqui enim dicunt, quod non ſit ibi pœna carētiæ, quia iſta eſt pœna damnatorum. Et hoc propter duo.

Primo quia exiſtentes in Purgatorio non ſunt damnati, ſed carentia eſt pœna damnatorum, ergo non eſt in Purgatorio.

Secundo, quia ſi eſſet pœna carentiæ in Purgatorio, eſſet maior pœna Purgatorij quam Lymbi puerorum: ſed hoc videtur inconueniens, quia in Lymbo puerorum sūt damnati, in Purgatorio exiſtentes non ſunt damnati, ideo maiores debent eſſe pœnæ eorum, qui ſunt in Lymbo, q̄ eorum, qui ſunt in Purgatorio, & tamen ſi exiſtentes in Purgatorio habent pœnam carentiæ cum præſupponantur habere pęnam ſenſus, & illi qui ſunt in Lymbo ſolum habeant pęnam carentiæ, videbuntur eſſe maiores pœnæ Purgatorij, quod eſt inconueniens.

Dicendum, quod non eſt dubium quin exiſtentes in Purgatorio habeant carentiam viſionis Dei: nam quandiu ibi ſunt Deum non vident, & ſunt apti videre, ideo carentiam habent.

Aliqui dicunt, quod ibi eſt non videre Deum, non eſt tamen proprie carentia viſionis Dei, quia carentia ſonat in pęnam, & tamen non habent illi pœnam in hoc, quod Deum non vident: ergo non dicuntur habere carentiam viſionis, ſicut & nos quidem nunc non videmus Deum, ſed non dicimur habere carentiam viſionis Dei, quia nulla pœna eſt nobis nunc non videre Deum, quia alias ante mortem inciperent pœnæ pro peccatis, quæ in alio ſęculo inferuntur.

Item in Lymbo ſanctorum nemo videbat Deum, & tamen non dicebatur ibi eſſe pęna, quia illi cum nullum peccatum haberent, nullam pœnam habebant, & ideo licet non viderent Deum, non dicerentur habere carētiam viſionis. Et ſic exiſtentes in Purgatorio, licet non videant Deum, non dicentur habere pœnam carentiæ.

Dicendum, quod exiſtentes in Purgatorio, ſicut Deum non vident, ita & carentiam diuinæ viſionis habent, quia carentiæ eſt nō habere illud, quo quis indiget, & ad quod habendum aptus eſt: ſic eſt autem de exiſtentibus in Purgatorio, quia illi Deum non vident, & apti ſunt ad videndum eum, & viſio illa conſolatiua eſſet eorum, ideo dicūtur habere carentiam viſionis.

Et ad primam rationem dicendum, quod non eſt ſimile, quia viuentes non ſunt apti pro hoc ſtatu videre Deū, nam videre Deum eſt beatitudo, & iſta eſt limitata poſt mortem, quia tota vita eſt via, vt mors ſit terminus, & ideo quandiu viuimus non eſt pœna, quod non videamus Deum, quia non ſumus apti pro hoc tempore beatificari, ſed ſtatim, vt anima ſoluta eſt corpore, eſt apta ad beatificationem, & actualiter eſſet beata, niſi aliquid impediret: viuentes autem non ſunt vnquam actualiter beati, licet non habeant peccata, neque obligationes ad pœnam, quæ impediant, ideo viuentibus non eſt pœna non videre Deum, & conſequenter non habent carentiam viſionis, quia pro hoc ſtatu non ſunt apti videre ex ſtatu, vel decreto diuinæ diffinitionis: mortuis autem non videre Deum pœna eſt, quia apti ſunt videre Deum ſtatim, vt moriūtur, & viderent realiter, niſi aliquid aliud impediret, & illud impedimentum eſt pęnale.

Ad ſecundum dicendum, quod exiſtētes in ſinu Abrahæ non habebant pęnam, quæ directè infligeretur illis in

A pœnam, quia non erant in aliquo peccato, neque obligatione pęnæ, ſed indirectè erat quædam pœna non videre Deum, & vere carentia erat, ſed parua pœna erat: de quo magis dicetur infra; exiſtentibus autem in purgatorio carentia illa ineſt, quæ pœna eſt, & maior, & non eſt inconueniens quia ibi eſt peccatum aliquod .ſ. veniale, & obligatio ad pęnas aliquas pro inexpleta ſatisfactione: debetur ergo pro tunc carentia diuinæ viſionis, quia alias cum illa non poſſet ſtare aliqua pœna ſenſus, & tamen neceſſe eſt pęnam purgatoriam eſſe pęnam ſenſus, ideo oportet ſimul eſſe pęnam carentiæ viſionis Dei.

Reſponſio ad rationem poſitam ſupra in princip. queſt. que probabat non eſſe in Purgatorio pœnam carentia.

Queſtio DCLXXXIIII.

B CVm autem obijciebatur, quod exiſtentes in Purgatorio non haberent carentiam viſionis quia illa eſt pęna damnatorum. Dicendum, quod carentiam habent, ſed non eo modo, quo eſt pœna damnatorum: multum enim differt inter carentiam viſionis Dei, vt eſt pœna damnatorum in gehenna, & vt eſt pęna exiſtentium in Purgatorio. Primo quia in damnatis eſt pœna perpetua, in exiſtētibus in Purgatorio eſt pęna temporalis, nam non finietur damnatio eorum, qui in gehenna, finientur tamen pœnæ eorum, qui ſunt in Purgatorio. Secūdo, quia damnatis eſt carentia, vt pęna directa, exiſtentibus autem in Purgatorio eſt, vt indirecta; & ratio eſt, quia carentia viſionis Dei eſt pęna peccati, vt in peccato eſt auerſio quædam a Deo, velut per peccatum tollitur deiformitas, quæ eſt ſecun-
C dum gratiam, & charitatem, & hæc non ſunt, niſi in peccato mortali, nam in mortali actuali eſt auerſio, & ideo competit ibi ex parte Dei, quod auertatur a nobis, vt non videamus ipſum, in mortali non actuali, ſed originali non eſt auerſio, ſed tollitur deiformitas, aut ſit, quod homo non ſit deiformis, cum non poſſit ſtare illud cum gratia, vel charitate, ideo competit carentia viſionis Dei, quia viſio non ſit, niſi per ſimilitudinem rei viſæ, & ideo cum ſit elongatio magna a Deo eorum, qui non ſunt deiformes, non debent illi videre Deum, & ideo damnatis tam in gehenna quam in Lymbo puerorum directè competit non videre Deum, exiſtentibus autem in Purgatorio non eſt pęna directa non videre Deum, quia illi non ſunt in auerſione Dei, nam non ſunt in aliquo peccato mortali actuali, vel originali, ideo non debent directè carere viſione Dei, ſed
D per accidens ſit hoc .ſ. quia competit eis pœna ſenſus ad purganda peccata venialia, vel ad explendam pœnalitatem inexpletæ ſatisfactionis: & quia cum viſione clara Dei non poteſt ſtare aliqua pœna, non poterit eſſe pœna ſenſus purgatoria quin ſimul ſit carentia viſionis diuinæ, & hoc eſt eſſe pęnam indirectam. Tertio, quia non eſt eodem modo carentia Dei in damnatis, & exiſtentibus in Purgatorio: nam exiſtentes in Purgatorio non ſimpliciter carent Deo, habent enim ipſum quantum ad deiformitatem, quia ſunt in gratia per quam homines deiformes ſunt, & eſt quidam modus habendi Deum, damnati autem non ſunt in gratia, quia ſunt in peccato mortali, ideo ſimpliciter carent Deo, & ob hoc proprie carent diuina viſione, exiſtentes autem in Purgatorio, quia non carent Deo, neque dicuntur carere diuina viſione ſimpli-
E citer, licet Deum non videant, ſaltem non eſt idem modus carendi.

Quarto differunt quantum ad magnitudinem pœnalitatis in carendo: nam damnati in gehenna magnam triſtitiam ſuſtinent de illa carentia: exiſtentes autem in Purgatorio paruam habent. Primo, quia ſciunt damnati in æternum ſe cariturus illa viſione, & ideo ex deſperatione eſt eis magna triſtitia: exiſtentes autem in Purgatorio ſciunt ſe ad tempus cariturus ſolum illa viſione, ideo non eſt deſperatio de illa, & conſequenter oritur minor triſtitia.

Secundo, quia magnitudo triſtitiæ in iſta carentia eſt ſecundum magnitudinem demeritorum, ſecundum quæ demeretur quis elōgari ab illa viſione, & hoc modo quāto aliquis magis peccauit, tanto apud inferos grauiorem triſtitiam ſuſtinet de iſta carentia, ſed exiſtētes in Purgatorio

torio ſciunt ſe non habere ad præſens aliquid, ſecundum F quod demereantur elongari a viſione Dei, immo habent gratiam ſecundum quam apti ſunt videre Deum, niſi per accidens pœna ſenſus quam tolerant impediret hoc, ideo minus triſtantur de carentia illa, ideo non eſt talis pœna iſta carentia in exiſtētibus in Purgatorio, ſicut in damnatis. Sed obijcietur, quod ſit maior triſtitia, in exiſtentibus in Purgatorio de carentia viſionis, quam in dānatis, quia quanto quis magis amat, tanto magis dolet de abſentia rei amatæ, & tamen exiſtentes in Purgatorio ſunt in charitate, & ita amant Deum, damnati autem non amant Deum, ſed potius oderunt, ideo non triſtabuntur ita de abſentia eius, ſicut exiſtentes in Purgatorio.

Dicendum, quod magis triſtantur exiſtentes in inferno, & eſt dicendum, quod illi non amant Deum, & ideo non triſtantur de eius abſentia inquantū eſt aliquid ama- G tum ad modum amicitiæ, ſed triſtantur de abſentia illius inquantum cupiunt illius viſionem, vt ſibijpſis quoddam bonum delectabile, & ideo non eſt mirum ſi hoc modo magis triſtentur quam exiſtentes in Purgatorio, qui Deū ex charitate diligunt, vt amicum, & cui bonum volūt, & non vt bonum ſibiipſis vtile, vel delectabile. Sed dicendum, quod adhuc iſtud non ſtat; nam exiſtentes in Purgatorio, & etiam beati dupliciter Deum diligunt. ſ. amore amicitiæ, & concupiſcentiæ; nam amant eum, vt amicum inquantum ei bona volunt, & illum, vt bonum pro ſeipſis volunt, & iſte eſt amor concupiſcentiæ inquantum ille habitus delectaret eos, ſicut bonum delectabile poſſeſſum ab eis, & vtroque modo ardentius volunt boni quam dānati, nam nulla ratio eſt, vt dicamus, quod damnati potius cupiunt viſionem Dei quaſi bonum delectabile quā H boni, cum appetitus beatitudinis etiam in vniuerſali magis eſſe debeat ardenter in bonis quam in malis, quorum non eſt appetitus deordinatus: in particulari autem magis videtur, quod boni cupiant Deum, vt bonum beatificans quam damnati, inquantum boni magis credunt, ꝙ Deus ſit ſummum bonum quam damnati, & tunc ſi dicamus maiorem eſſe triſtitiam quanto eſt maius deſideriū, erit maior triſtitia bonorum, qui ſunt in Purgatorio de carentia viſionis diuinæ; quam damnatorum. Et tamē dicendum, quod magnitudo triſtitiæ, vt eſt ibi pęna, nō inſurgit ex magnitudine deſiderij, ſed inquantum quis cognoſcit ſe carere bono illo ex culpa ſua, ideo quanto quis ex maiori culpa illo bono caret, tanto magis affligitur de carentia. & hoc modo damnati in gehenna magis dolent de carentia viſionis, quam paruuli in Lymbo, quia paruu- I li non demeruerunt per aliquem actum propriæ voluntatis carere viſione, damnati autem in gehenna demeruerunt viſionem hanc, ſed ita eſt, quod omnes damnati tam in Lymbo, quam in gehenna habent in ſe actualiter aliquid, propter quod directè carere debent viſione illa, ſcilicet peccatum mortale actuale, vel originale: exiſtentes autem in Purgatorio nichil habēt per quod demeruerint actualem, quia non ſunt in peccato mortali, ſed in charitate, ideo minus triſtantur illi de hac carentia, quam damnati, licet magis cupiant illam.

Ad ſecundum dicendum, quod vno modo poteſt dici maiorem eſſe pœnam exiſtentium in Purgatorio quam puerorum in Lymbo exiſtentium, nam pueri nullam pœnam habent ſecundum quoſdam, quia non peccauerunt, & carentia illa viſionis non eſt pœna quædam, neque ca- K rentia, cum naturaliter non ſufficiat quis ad videndum Deum, & ſic non priuatur quis eo bono, quod habet, vel quod ſibi debitum eſt: exiſtētes autem in Purgatorio habent aliquam pęnam, ideo erit hoc modo maior quam paruulorum in Lymbo. Et cum dicitur, quod eſt inconueniens, quod pęna non damnatorum ſit maior quam damnatorum, dicendum quod ſic non debent vocari paruuli damnati, quia licet non videant Deum non debet dici illud ſibi inflictum eſſe in pœnam alicuius peccati, quod ſignat hæc dictio, damnatus, ſed quod non datur eis viſio Dei, quia non inuenitur in eis charitas, quæ requiritur ad beatitudinem.

Aliter poteſt dici, quod paruuli ſunt damnati, & pœnam habent, & illa maior eſt quam pęna exiſtentium in Purgatorio, quia pœna Purgatorij eſt temporalis, & cum ſpe certa vitæ æternæ, pœna autem puerorum in Lymbo quantumcunque ſit remiſſa, eſt æterna, & ſine ſpe vitæ æternæ, ſed cum certa deſperatione, ergo ſimpliciter maior eſt pęna paruulorum in Lymbo quam exiſtentiū in Purgatorio.

Aliter poteſt dici, quod ſit maior pęna exiſtentium in Purgatorio quam paruulorum, & cum dicitur, quod ſit inconueniens, quia maior debet eſſe pęna damnatorum quam non damnatorum, dicendum quod eſt verum de damnatis ad gehennam, ſecus de paruulis, quia paruuli non habent pęnam ſenſus, in qua comparentur exiſtentibus in Purgatorio: damnati autem ad gehennam habent pœnam ſenſus ſecundum quam poſſunt dici eſſe in grauiori pęna, quam in Purgatorio exiſtentes, licet iſtud poteſt conſiderari, aut ſimpliciter, aut ſecundum acerbitatē, ſi ſimpliciter pęna cuiuslibet damnati in gehenna eſt maior, quia eſt pena ſenſus durans in perpetuum, & pœna Purgatorij eſt temporalis, ſi ſecundum acerbitatem poteſt pœna aliquorum exiſtentium in Purgatorio eſſe acerbior pęna aliquorum damnatorum, quia quidam damnati parua commiſerunt propter quæ damnati ſunt, & ideo pœna eorum non eſt magna ſecūdum acerbitatem læſionis, ſed eſt magna, quia eſt perpetua, & cum deſperatione, & iſtud nō eſt inconueniens, cum ſimpliciter maneat maior pęna cuiuslibet damnati, quam cuiuslibet exiſtentis in Purgatorio, & ita manet ex præcedentibus, quod in Purgatorio ſunt duæ pœnæ. ſ. damni, & ſenſus.

An pœna ſenſus quæ eſt in Purgatorio ſit maior omni pœna quæ ſit in hac vita? Quæſt. DCLXXXV.

QVæritur circa pęnam ſenſus, quæ in Purgatorio, cum habeat quandam acerbitatem, an ſit maior omni pęna temporali, quæ ſit in hac vita. Aliqui dicunt, quod nō, quia quanto aliquid eſt magis paſſiuum, magis affligitur ſi læſionis ſenſum habet, ſed corpus eſt magis paſſiuum quam anima ſeparata, tum quia habet contrarietatem ad ignem agentem, tum quia habet materiam, quæ eſt ſuſceptiua qualitatis agentis, anima autem non habet contrarietatem ad ignem, quia non habet aliquam qualitatem naturalem, etiam non eſt ſuſceptiua qualitatis agentis, cū non ſit materialis, ergo maior eſt pęna, quam patiuntur corpora animata in hoc mundo, quam illa, quam patiuntur animæ ſeparatæ in Purgatorio.

Secundo, quia pęna Purgatorij ordinatur ad purgationem venialium, ſed venialia ſunt minima peccatorum, & pro minimis debet dari minima pœna, quia iuxta mēſuram delicti debet eſſe plagarum modus: ergo erit pęna Purgatorij minima, & ſic minor erit, quam pœna, quam tolerant in hoc mundo corpora animata.

Tertio, quia reatus pęnæ, cum ſit effectus culpæ, nō intenditur, niſi intendatur culpa, ſed in eo, cui dimiſſa eſt culpa, nō poteſt iam culpa intendi, ergo in illo cui dimiſſa eſt culpa peccati mortalis, pro quo plene non ſatisfecit in vita, non creſcit reatus in morte, ſed in hac vita nō erat illi reatus grauiſſimæ pęnæ, ergo poſt vitam non erit reatus pęnæ grauiſſimæ, & ſic non erit pęna grauiſſima.

Dicendum, quod pęna purgatorij eſt maior, quā quælibet pęna huius vitæ, dicit enim Auguſtinus in quodam ſermone, quod ille ignis Purgatorij durior erit, quā quicquid in hoc ſeculo pęnarum, aut ſentire, aut videre, aut cogitare poſſet aliquis.

Circa hoc autem dicendum, quod in Purgatorio eſt duplex pœna, vna damni, alia ſenſus. Pœna damni eſt carentia diuinæ viſionis inquantum animæ quandiu ibi puniuntur retardantur a diuina viſione. Pœna ſenſus inquantum cruciantur in igne, vtraque autem eſt grauior, quam pęna aliqua huius vitæ.

De pęna damni patet, quia quanto aliquid magis deſideratur, tanto abſentia eius magis contriſtat in eo, qui erat aptus recipere illud bonum, & quia affectus, quo deſideratur ſummum bonum eſt intenſior poſt hanc vitam in animabus ſanctis, quia non retardatur prædictus affectus mole corporis, ſicut nunc, etiam quia ſoluta corpore iam eſt in termino fruēdi, & realiter iam frueretur, niſi adueniſſet aliquid, quod iam impediret, & ideo de-

retarda-

retardatione iſta maxime dolet, ideſt magis dolet anima ſeparata, quàm coniuncta hic, licet magis dolent de prædicta carentia animæ damnatorum in inferno, quàm animæ bonorum in Purgatorio propter aliam rationem, vt oſtenſum eſt præced. quæſt.

Dicendum etiam, quòd pęna ſenſus quæ dicit quendã dolorem, eſt maior in Purgatorio quam in hac vita. Aliqui autem dicunt cauſam eſſe huius, quia quanto pęna eſt vniuerſalior, tanto eſt maior, & tamen anima ſeparata tota patitur propter ſimplicitatem ſuam, non eſt autẽ ſic de corpore, quod partes habet ideo maior eſt pęna animæ in Purgatorio, quàm hominis in vita.

Sed dicendum, quòd non eſt iſta cauſa, quia tunc ſequeretur, quòd damnati ante iudicium grauius punirentur, quàm poſt iudicium, & ſic mitigaretur poſtea eorum pęna; ſed falſum eſt, quia potius erit maior extẽſiue, ideo non eſt iſta cauſa. Sed ratio huius eſt, quia dolor non eſt lęſio, ſed læſionis ſenſus; nam res inanimatæ læduntur quando teruntur, vel minuuntur, & tamen non dolent, quia prædictam læſionem non ſentiunt, & ideo quanto aliquid magis ſentit læſionem tanto magis dolebit etiam ſi læſio ſit minor: vnde læſiones, quæ fiunt in corpore in locis maxime ſenſibilibus ſunt cauſantes maximum dolorem, & ideo quia totus ſenſus eſt ab anima, neceſſe eſt, quòd ſi aliquid læſiuum agere poſſit in animam lædẽdo, quòd illa maxime doleat, & quia ignis agit lædendo in animam ſeparatam, vt oſtenſum eſt ſupra, neceſſe eſt, ꝙ magis affligatur anima per actionem ignis quam homo in hac vita, & ideo ſiue accipiatur ſola pęna ſenſus, ſiue a fortiori ſi accipiatur pęna ſenſus, & damni ſimul, neceſſe eſt, quod pœna Purgatorij ſit maior, quàm quælibet pęna huius vitæ.

Ad primum in contrarium dicendum, quod pęna animæ ſeparatæ eſt maior, quàm hominis viuentis hic. Et cum dicitur, quòd quanto aliquid eſt magis paſſiuum, tanto magis affligitur ſi ſit ſenſitiuum paſſionis. Dicendum, quòd non ſufficit eſſe magis paſſiuum, ſed fieri paſſionem, & eſſe ſenſationem illius, & eſſe maiorem paſſionem, & maiorem ſenſationem, vel ęqualem ſenſationem cum maiori paſſione, vel maiorem ſenſationem cũ æquali paſſione. Et ideo poteſt eſſe aliquid minus paſſiuum, vel habere minorem paſſionem, & habere maiorem dolorem, quia habet maiorem ſenſationem: vnde (vt proprie loquamur) non requiritur paſſio ad hoc, quòd ſit dolor; nam paſſio abijcit aliquid a ſubſtantia, ſed ab anima non abijcitur aliquid, ideo non poteſt eſſe paſſio eius, ſed læſio eſt, ideo eſt vere in ea dolor. Et cum dicitur, quòd corpus eſt magis paſſiuum, verum eſt accipiendo paſſiuum, ideſt, ſuſcipiens læſionem: accipiendo proprie ſolum corpus eſt paſſiuum, anima autem non eſt paſſiua, ſed cum dicitur, quòd ideo erit maior dolor corporis, non ſequitur, quia licet ſit corpus magis paſſiuum, eſt tamen minus ſentiens paſſionem, quàm anima, ideo dolor eius erit minor.

Sed tunc dicetur, quòd ſic videtur ſemper manere, ꝙ minor ſit pęna damnatorum poſt iudicium quam prius, eo quòd tunc reſument corpora, & aget ignis in corpora, & tamen non erit tunc minor ſenſatio læſionis, neque minor dolor.

Dicendum, quòd in animam ſeparatam directe agit ignis ſaltem, vt eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ, & quia ipſa eſt magis ſentiens læſionem, magis dolebit quam res corporea, in quã agit aliquid nociuum, & ideo ſi in damnatorum corpora poſt reſurrectionẽ directe ageret ignis, ſicut nunc in corpora viuorum, & non ageret in animas, eſſet minor pœna damnatorum poſt iudicium, quàm nunc, & tamẽ aget ignis in corpora damnatorum actione directa, inquantum ſunt animata ſentientia, ſicut agit nunc in corpora noſtra, & cauſat dolorem: aget etiã directe in animas eorum, licet coniunctæ ſint corporibus, & erit actio inquantum ſunt inſtrumenta diuinę iuſtitiæ ſubiecta, & iſta actio cauſabit tantam ſenſationem, & dolorem quantum cauſabat, quando erat anima ſeparata: nunc vero agit ignis directe in corpora noſtra, ſed non agit in animas, quia non operatur nunc, vt inſtrumẽtum diuinæ iuſtitiæ, ſed ſolum, vt agens naturale, ideo dolor

A damnatorum poſt iudicium non erit minor, quàm ante iudicium, ſed potius erit maior extenſiue.

Ad ſecundum dicendum, quòd pęna Purgatoria eſt tã pro venialibus, quam pro ſatisfactione inexpleta, & cum dicitur, quod ſunt peccata venialia minima, poteſt dici, quòd eſt verum reſpectu mortalium, & ideo pęna peccatorum venialium eſt minima, quæ debetur pro mortalibu, non tamen ſequitur, quòd ſit de minimis pęnis huius vitæ, cum omnes pœnæ tam mortalium, quam venialium, quæ dantur iudicio Dei, ſint maiores, quàm quælibet pœnæ huius vitæ.

Aliter poteſt dici, quòd acerbitas pęnæ purgatoriæ non eſt tantùm ex magnitudine peccati, aut ex magnitudine læſionis, quantum eſt ex diſpoſitione patientis: poteſt enim eſſe, quod materialiter ſit aliqua pęna huius vitę tanta, B aut maior, quàm pœna purgatoria, ſed non poteſt eſſe tam afflictiua aliqua hic, ſicut in Purgatorio, vtpote ſi applicetur hic aliquis ignis æqualiter agẽs, vt agit ignis purgatorius, licet ſit cõparatio quaſi æquiuoca, ſcilicet, quod tantum agat naturaliter aliquis ignis hic, vt agens naturale, quantum agit ignis purgatorius, vt eſt inſtrumentũ diuinæ iuſtitiæ, tunc pœna materialiter eſt æqualis, & tamen ex illa punitione æquali ſequitur inæqualis dolor, quia magis punitur, & affligitur anima ibi quam corpus hic, quia anima eſt magis ſenſitiua læſionis, ſicut in eodẽ igne ſi ponatur homo, & equus, vel aſinus, minus dolebit equus, quam homo, & duo homines non eiuſdem complexionis poſiti in eodem igne inæqualiter affliguntur: nam paruuli quia teneriores ſunt, magis affliguntur, quã viri duri, & tamen licet iudex hoc ſciat, non peccat dan- C do pro eodem delicto duobus hominibus eandem pęnã materialiter, quamuis vnus magis affligatur quam alius, ita Deus in Purgatorio dat tantam pęnam materialiter, quantum daturus eſſet hic eis viuentibus, & tamen ſi daret illam viuentibus, minus affligerentur, quia minus illam ſentirent.

Ad tertium dicendum, quod non intenditur reatus pęnæ, niſi intendatur culpa, & ideo poſtquam peccatũ commiſſum eſt, neq; poteſt intendi culpa, nec reatus pęnæ, & maxime poſtquam dimiſſa eſt culpa, & cũ dicitur, quod dimiſſo peccato mortali, manet reatus non ad maximam pęnam, ergo non augebitur poſt mortem, vt ſit in Purgatorio maxima pęna, poteſt dici, vt ſupra, quod nõ eſt reatus ille ad maximam pœnam, tamen illa parua pęna, cuius eſt reatus, eſt maior omnium pęnarum huius vitæ, D ſed parua erat reſpectu pęnarum debitarum pro peccatis mortalibus.

Aliter poteſt dici, quod etiam reatus ille pęnæ, qui manet dimiſſo peccato mortali, non eſt ad maximam pœnam, quæ poſſit eſſe huius vitæ, ſed aliæ maiores poſſunt eſſe in hac vita, & tamen nulla poteſt inferre maiorem dolorem alicui in hac vita, quàm inferat pęna purgatoria animabus ſeparatis: aliqua actio tamen pęnalis eſt hic, quę ſi infligeretur eadem materialiter animæ ſeparatæ eſſet maiorem dolorem inferens quàm quæcunque pęna purgatoria, quæ nunc ſit, & hoc eſt ex diſpoſitione patientis.

An pœna purgatoria ſit voluntaria?
Quæſt. DCLXXXVI.

E Quæritur, an pęna purgatoria ſit voluntaria, vel cõtra voluntatem ſuſtinentium?

Aliqui dicunt, quod ſit voluntaria, quia qui ſunt in Purgatorio rectum cor habent, ſed rectitudo cordis hæc eſt, vt quilibet voluntatem ſuam voluntati diuinæ conformet, vt dicit Ambro. cum ergo Deus velit exiſtentes in Purgatorio puniri, ſequitur quòd ipſi pęnam illam ſponte ſuſtinent.

Secundo, quia omnis ſapiens vult illud, ſine quo non poteſt peruenire ad finem intentum, ſed illi qui ſunt in Purgatorio ſciunt ſe non poſſe peruenire ad gloriam, niſi prius illam pęnam ſuſtineant, ergo volunt illam ſponte ſuſtinere.

Alij dicunt, quod non ſit voluntaria, ſed contra voluntatem, quia nullus petit, aut cupit liberari ab illa pœna, quam

na, quam ſponte ſuſtinet, ſed qui in Purgatorio ſunt, cu-
piunt liberari ab illa pœna, & illud petunt, vt de multis
eorum inducit Gregor. in Dialog. ergo non ſuſtinent
ſponte.

Dicunt aliqui, quod pœna Purgatorij nullo modo eſt
voluntaria, quod qui eam ſuſtinent, ſunt ita abſorpti pœ-
nis, quod neſciunt ſe per pęnam purgari, ſed putant ſe eſſe
damnatos, & ideo cum nullo modo credant aliquid boni
ſibi eſſe per pęnam illam non volunt eam.

Sed hoc falſum eſt, primo quia exiſtẽtes in Purgatorio
vident ſe non eſſe in loco damnatorum nec inter illos, er-
go non credunt ſe damnatos.

Secundo, quia exiſtentes ibi viſitantur ab Angelis, &
recipiunt conſolationes aliquas, vt aſſeritur, ergo videtur,
quod non poſſint ignorare ſe eſſe ſaluandos.

Tertio, quia ſunt in charitate fide, & ſpe, & eſt ordina-
ta eorum affectio; ideo non eſt veriſimile, quod talis igno
rantia inciderit eis, per quam ſimul deſperationem ha-
beant.

Quarto & præcipuè, quia ſi putarent ſe damnatos, ſci-
rent ſe non poſſe liberari, & ideo non peterent liberatio-
nem, & tamen illam petunt, vt patet per Gregor. in Dia-
log. qui introducit aliquos illud petentes, ergo non cre-
dunt ſe damnatos.

Eſt ergo dicendum, quod exiſtẽtes in Purgatorio ſciũt
ſe per illam pœnam purgandos, & ideo illa pęna eſt ali-
quo modo volita ab eis, dicitur enim aliquid dupliciter
voluntarium. Vno modo ſimpliciter, vt quod quilibet ſit
fęlix, nam hoc ſine aliqua conditione, aut ordinatione in
alterum petitur. Alio modo eſt volitum ſub conditio-
ne, vt quis vult ſibi aſcindi manum putridam ne mo-
riatur.

Sed dicendum, quod eorum, quæ ſunt voluntaria ſub
conditione quædam ſunt volita, licet pęnalia inquan-
tum per pœnam aliquid bonum acquirimus. Alia autem
voluntaria inquantum ſine pęna illa non peruenimus ad
bonum, quod optamus. Primo modo res pęnalis eſt voli-
ta, quia aſſumit eam voluntas ſponte, cum non ſit, & fa-
cit eam eſſe ſicut in pęna ſatisfactoria, quam ſpõte homo
aſſumit etiam nullo illam imponente, vel ſi ab alio ſit, nõ
vellet homo illam non eſſe, ſed potius cupit, quod ſit, ſi-
cut in martyrio: nam pœna martyrij eſt volita, & deſi-
derata, & ſolicitè inquiſita a quibuſdam, vt ad illam
perueniant.

Secundo modo eſt talis pęna, quod per eam nullum bo
num nobis accreſcit, cuius illa ſit cauſa directa, ſed ad ali-
quod bonum optatum non poterimus peruenire niſi me-
diante illa, ſic eſt de morte naturali: nam per eam nichil
meremur, & tamen non poteſt quis peruenire ad beatitu
dinem niſi per mortem, cupit ergo aliquis mortem, vt ad
beatitudinem veniat, ſed tunc pęna non eſt ſic volita ſi-
cut prius, quia non cupit homo illam, vt ſit, ſed vt trãſeat,
& vt iam non eſſet, & ideo licet mors nulla ſit volita in-
quantum non itur ad beatitudinem niſi per illam, tamen
cupit quis liberari ab illa .i. quod cito tranſeat, ſed a ſatiſ-
factione nemo petit liberari, & a martyrio, licet vtrũque
ſit volitum non æqualiter eſt volitum, ſed pęna ſatisfa-
ctoria, & pœna martyrij ſunt magis voluntaria, quam
mors naturalis.

De pœna purgatoria dicendum, quod eſt voluntaria,
ſciunt enim defunctorum animæ, quod non poſſunt per-
uenire ad beatitudinem niſi ſuſtineant pœnam purgato-
riam, ergo illam voluntarie ſuſtinent, non tamen eſt vo-
luntarium abſolute.

Ad primum in contrarium dicendum, quod illud pro-
bat voluntarium conditionatum, non enim habet pœna
purgatoria, aut aliqua pęna aliquid propter quod abſolu-
te appetatur, ſed propter finem aliquem poteſt appeti, qđ
ergo exiſtens in charitate velit ſuſtinere pęnam purgato-
riam, vt ſe conformet diuinæ voluntati, cui bonum eſt ſe
conformare non eſt velle abſolutè, ſed ſub conditione,
quia moriuum volendi non eſt ibi aliqua intrinſeca con-
ditio rei volitę, ſed conditio extrinſeca, & quidquid illud
ſit, quod taliter volumus conditionale volumus, quia nõ
ipſum, ſed alterum volumus, propter ꝙ illud volumus.

Ad ſecundum dicendum, quod eſt volitum ſub condi-
F tione finis id, quod volumus, quia aliter non peruenimus
in finem, & ideo non eſt ſimpliciter volitum, licet ſit vo-
luntarium potius quam inuoluntarium. Ad rationem in
contrarium, quæ oſtendit non eſſe voluntariam pœnam
Purgatorij, quia petimus ab ea liberari, dicendum, ꝙ ma-
lum pęnale eſt aliquando volitum conditionatè, & tñ du
pliciter, aut quia ſine illo non poteſt haberi finis, aut quia
per illud melius, & perfectius habetur. Primum de ſe nõ
confert ad id quod optatur, ſed eſt ſine quo non habebi-
tur, & ideo eſt aliquo modo voluntarium, ſed parum ſe-
cundum confert directè ad id, quod appetitur, & ideo il-
lud eſt magis volitum, vt dictum eſt ſupra. De pœna Pur
gatorij dicendum, quod eſt voluntaria primo iſtorũ duo-
rum modorum, iõ eſt parum voluntaria, quia non eſt vo
luntaria, ſicut martyrium, & ſatisfactio, ſed ſicut mors na
G turalis. Et patet, quia pęna purgatoria nichil confert dire-
ctè ad vitam æternam, ſed ſatisfactio, & martyrium mul
tum conferunt. Et patet, quia ſicut per mortem naturalẽ
peruenit homo ad vitam æternam, quia aliter peruenire
non poſſet, & tñ mors illa non confert morienti aliquid
plus de vita æterna, quam meruit antequam moreretur,
vel inciperet ſuſtinere afflictionem illam mortis, & ideo
ipſa nichil confert directè ad vitam æternam, ita & pęna
purgatoria, quia etiam ſiquis maneat in Purgatorio per
decem annos non habet per hoc plus de vita æterna, quã
habiturus erat ſi ſtatim vt moritur permitteretur euola-
re, & hoc eſt, quia pęna purgatoria non eſt meritoria, nec
ſatisfactoria: nam mereri non accidit poſt hanc vitam.
Secus autem eſt de pęna martyrij, quia licet illa non ſit
abſolutè volita cum pęna ſit, eſt tamen volita, quia facit
H peruenire ad vitam æternam multum excellenter:, facit
enim martyrium multum directè ad vitam æternam: nã
ſiquis ſine martyrio ad vitam æternam perueniat, mino-
ri gloria fruetur: ſi autem ipſemet cum martyrio trãſeat,
multo abundantius gaudebit: & ita illud augmentũ glo-
riæ præſtatur directè per martyrium, quod alias nõ præ-
ſtaretur, & quantum ad illud eſt martyrium directè vo-
litum, & ideo etiã ſi ſciat ſe poſſe peruenire ſecure ad vi-
tam æternam ſine martyrio, magis vult peruenire cum
martyrio, vt abundantiorem gloriam habeat, & ideo a
tali pœna non optant quidam liberari: immo multi ſũt,
qui petunt ſpecialiter a Chriſto, quod non permittat eos
tranſire ex hac vita ſine agone martyrij: ſecus de morte
naturali, quia nullus appetit eam directè, vnde ſi poſſet
quis peruenire ad vitam non expertus naturalem mor-
I tem, vellet ſine illa trãſire, ſic enim Apoſtolus dicit. 2. Co-
rint. 5. c. quod cupit non quidem expoliari, ſed ſuperueſtĩ
ri, .i. non cupit priuari corpore, vel ſeparari animam a cor-
pore, quod per mortem ſit, ſed ſuperindui perfectionem
gloriæ, quæ dabitur corpori in reſurrectione. Sic etiam eſt
de pœna purgatoria reſpectu ſatisfactoriæ, quia pęna pur
gatoria non auget aliquid ad gradum vitæ æternę, potius
quam mors naturalis, ideo non poteſt directè deſiderari,
ſed ſolum inquantum non poteſt, qui in huiuſmodi eſt
peruenire aliquando ad vitam æternam, niſi tolerata
prius pœna purgatoria, vult ſuſtinere illam, ſed ſatisfa-
ctoria pęna eſt magis deſiderabilis, inquantum confert di
rectè ad vitam æternam .ſ. quia per illam augetur dire-
ctè gradus in vita æterna: & ratio eſt, quia nullus actus
eſt ſatisfactorius, niſi meritorius, neque aliquis poteſt ſa-
K tisfacere, niſi qui in charitate eſt, & quandiu eſt in illa,
& tamen qui talis eſt neceſſe eſt vt mereatur, ergo & qui
ſatisfacit meretur, ſed adueniente maiori merito, vel con
tinuato opere meritorio, neceſſe eſt eſſe debitum maiorẽ
gradum gloriæ, ergo qui ſatisfacit ſemper acquirit maio-
rem gradum gloriæ.

Pro quo ſciendum, quod in quolibet opere bono ex ge
nere facto ex charitate, duo conſiderantur: primum eſt,
quod ex charitate fit, ſecundum quod aliquid difficulta-
tis, vel laboris continet ille actus. Quantum ad primum
habet actus, quod ſit meritorius vitæ æternæ, & ita per il-
lum de nouo poteſt quis mereri vitam æternam ſi non-
dum meruerat, vel ſi meruerat augebitur gradus gloriæ
debitæ. Quantum ad ſecundum competit actui, quod ſit
ſatisfactorius, quia per ſatisfactionẽ redimimus pęnã no-
bis debitam auferendo illam, & ideo pęna aufert pęnam,

&c.

& ſic ſimul per eundem actum ſatisfacit quis pro peccato
præterito, & meretur maiorem gradum glorię quàm me
ruiſſet antequam peccaret, & ideo pœna ſatisfactoria de-
bet eſſe directè volita, non quidem abſolutè, quia pœna
eſt, ſed directè inquantum facit ad augmentum gloriæ,
& ſic magis voluntaria eſt pœna ſatisfactoria, quam pur-
gatoria, cum per purgatoriam nullus gradus gloriæ de-
beatur, ſed per ſatisfactoriam acquiritur gradus gloriæ,
& ideo a pœna purgatoria petet aliquis, & cupiet libera-
ri, quia per illam in nullo perficit: a pœna autem ſatisfa-
ctoria non petit aliquis ſapiens liberari, ſed ſponte illam
ſubibit, quia per eā meretur, licet ergo vtraque ſit aliqua-
liter voluntaria, minus eſt voluntaria pœna purgatoria.
Quando ergo dicitur, quod nemo petit ſe liberari a pęna,
quam ſponte ſuſtinet, dicendum quod ſi ſponte ſuſtine-
ret, inquantum facit ad augmentum alicuius boni, nō pe-
teret ſe ab ea liberari, ſed ſi non facit ad augmentum bo-
ni, dato quod ſit neceſſaria ad perueniendum in bonum,
& ideo ſit voluntaria, petet quis liberari ab ea, quia illa in
ſe nullam habet intrinſece rationem deſiderabilis.

An animæ in Purgatorio puniantur per dæmones. vel per Angelos? Quæſt. DCLXXXVII.

QVæritur an animæ in Purgatorio exiſtentes punian-
tur per dæmones.
Aliqui dicunt, quod ſic, quia dicit Magiſter 4. Sentent.
diſtinct. 47. quod animę in pęnis illos habebunt tortores,
quos in culpa habuerunt incentores, ſed dæmones incitāt
ad culpam tam ad mortalem, quā ad venialem, ad mor-
talem quidem ſi poſſunt, ſin autem ad venialem, ſed pro
veniali datur pœna purgatoria, ergo videtur quod dęmo
nes torquebunt animas in Purgatorio pro venialibus. Se-
cundo, quia purgatio competit iuſtis in hac vita, & poſt
hanc vitam, ſed in hac vita purgantur per pęnas a diabo-
lo inflictas, ſicut patet de Iob: ergo videtur quod a fortio
ri poſt hanc vitam torquebuntur, & purgabuntur per pę
nas inflictas a dæmonibus.
Alij dicunt, quod non purgantur per dæmones, quia
iniuſtum eſt, quod poſtquam quis de aliquo triumpha-
uit, ſubijciatur ei non victus ab eo, ſed qui ſunt in Purga-
torio triumphauerunt de diabolo, quia deceſſerunt ſine
mortalibus, ad quæ dęmones nituntur ſemper inducere,
ergo non torquebuntur a dæmonibus, quia per hoc rur-
ſus eis ſubijcerentur, quod iniuſtum erat. Dicendū, quod
exiſtentes in Purgatorio non quidem torquebuntur a dę
monibus, neque ab Angelis, ſed a Deo ſolo, & hoc non eſt
inconueniens, cum idem fiat circa damnatos in gehenna
poſt iudicium.
Primum patet: nam non erat iuſtum, quod exiſtentes
in Purgatorio ſubijcerentur dęmonibus ad hoc, quod eos
torquerent. Primo propter dignitatem ipſorum, & indi-
gnitatem dęmonum: nam illi ſunt ciues futuri vitæ æter-
næ, cuius habent iam certam promiſſionem, & ſpē, quia
in charitate deceſſerunt, & in illa manent, & licet pœna
aliqua eis debeatur, cum honore quodam debet infligi.
Secundo propter indignitatem dæmonum, qui tam
indignos ſe ex ſua iniquitate reddiderunt, vt iam beſtiæ,
& pecora, & ſerpentes, in ſacra ſcriptura nominētur: ideo
iniuſtum eſt, vt tam indignis concedatur tam excellēs mi
niſterium, i. ſuper tam excellentes. ſ. ſuper conciues Ange-
lorum, qui vocantur filij Dei.
Tertio, & præcipuè ne durius hoc tolerent animę de-
functorum: nam eandem pœnam multo triſtius quis to-
lerat ſecundum quod ab alio, aut alio infligitur, & ideo
potius vellet quis a quolibet ignoto pati duplam pœ-
nam, quam ab hoſte pati ſimplam, ſed dœmones hoſtes
ſunt eorum, qui in charitate manent, & illorum qui in
charitate decedunt, ergo non debent ab eis puniri poſt
mortem.
Quarto, quia dæmones de hoc valde gauderent, &
inſultarent animabus defunctorum: nam ſunt dæmones
ſuperbi valde, & inuidi, & ideo ex hoc valde dolent,
quando in tentationibus ſuperantur ab hominibus, qui
ſunt minores ſecundum perfectionem naturalem, &
credunt ſe tunc valde deiectos, & humiliatos, & iraſcun-
A tur valde hominibus, quod ſuperare non potuerunt: vn-
de quia omnes qui in Purgatorio ſunt, ſuperauerunt dæ-
mones tentantes ipſos de peccato mortali, valde iraſcun-
tur dœmones contra illos, & oderunt eos, & ſi concede-
retur eis poteſtas torquendi illos, deſęuirent in eos effun-
dentes totam indignationem ſuam, etiam ſi non poſſent
plus illos punire, quam Deus permitteret, hæc autem eſ-
ſet quædam conſolatio dæmonibus, & afflictio magna
animabus in charitate exiſtentibus, ſed Deus non debuit
permittere, quod dæmones ita gaudeant ad alleuiandum
aliqualiter ſuam miſeriam, nec quod animæ in charitate
exiſtentes affligantur moleſtius, quam iuſtum ſit ab indi-
gnis, ideo non concedet dæmonibus torquere exiſtentes
in Purgatorio.
De Angelis etiam bonis dicendum, quod non torquēt
B animas exiſtentes in Purgatorio. Primo, quia conciues
ſui ſunt, & eſſet moleſtum Angelis punire, tam acriter
eos, quos tam vehementer diligunt, ſed Deus, nullā mo-
leſtiam infert Angelis bonis, quia iam beati ſunt. Se-
cundo, quia etiam hoc eſſet moleſtum animabus, quæ
torquentur, ſcilicet, quod amici ſui, & quorum conciues
ſunt, & æquales in gloria torqueant eas, melius autem
quis torquetur, & tolerabilius quantum ad animum,
quando torquetur ab ignoto, & ad quem nullum vincu-
lum amoris, aut coniunctionis ſpecialis habet, quam cum
torquetur ab hoſte, aut amico: & ratio eſt, quia ſi tor-
quetur ab hoſte, dolet quod torquetur, quia gloriatur ini-
micus de malo eius, qui autem ignotus eſt non gloria-
tur, quia non odit eum quem non agnoſcit, ſi autem tor-
quetur quis ab amico, dolet, quod ab eo a quo bona re-
C cipere debuit, mala recipit iuxta illud Pſalm. 54. Si ini-
micus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem vtique, &
ſi is qui oderat me ſuper me magna locutus fuiſſet, ab-
ſcondiſſem me forſitā ab eo; tu vero vnanimis dux meus,
& notus meus, qui ſimul mecum dulces capiebas cibos.
q. d. quia tu qui capiebas cibos mecum me maledixiſti
non eſt ſuſtinendum, ignotus autem non capiebat cibos
dulces, neque vnanimis erat, ideo tolerabilius ſuſtinere-
tur, quod ille mala inferret, quam amicus, & ita Angeli,
quia amici ſunt exiſtentium in Purgatorio, non conue-
nienter eos torquent, & tamen Angeli ſunt huiuſmodi,
ſic Chriſtus dixit, ſupra 22. & Lucæ 20. cap. ſcilicet. In
reſurrectione non nubent, neque nubentur, ſed ſunt ſi-
cut Angeli Dei, vel æquales Angelis Dei; & Apoſtolus di
xit ad Hebr. 1. capite. Sunt adminiſtratorij ſpiritus in mi-
D niſterium miſſi propter eos, qui hæreditatem capiunt ſa-
lutis, & ipſe Angelus dixit ad Ioannem, quando voluit
pronus cadere, vt eum adoraret, ſcilicet conſeruus tuus
ſum, & fratrum tuorum teſtimonium habentium Ieſu
Chriſti, ipſum adora, Apoc. 1. & 9. c.
Tertio, quia Deus non ſubijceret Angelos huic tā pra-
uo miniſterio, ſcilicet, vt torquerent animas ſolutas a cor
poribus, quia torquere eſt actus cuiuſdam duriciei, Ange
li vero mites ſunt, & beati, ideo nichil tale agunt. Et ita
apparet quod exiſtentes in Purgatorio, nec a dęmonibus,
neque ab Angelis torquentur.

An damnati torquentur ab Angelis poſt iudicium, vel a dæmonibus? Quæſt. DCLXXXVIII.

E SEcundum principale erat, quod etiam damnati non
torquentur poſt diem iudicij ab Angelis, neque a dæ-
monibus. De Angelis autem dicendum eſt, quod
neque ante iudicium, neque poſt iudicium torquent dam
natos, & cauſa eſt, quia huic tam turpi, & prauo mini-
ſterio non ſunt Angeli boni deputandi, qui tam excelſæ
dignitatis ſunt.
Secundò, quia ſi circa iſtos Deus deberet vti aliqui-
bus miniſtris, maximè vteretur Angelis malis, quia cir-
ca malos, qui nullius dignitatis ſunt, debent mali Angeli
eſſe miniſtri, & non Angeli excellentes, ſed dicitur quod
mali Angeli non ſunt miniſtri circa hos, ergo neque boni
ſunt miniſtri.
Tertio, quia miniſterium iſtud eſſet perpetuum: nam
damnati in æternum puniuntur, & ideo ſi Angeli boni
eos punirent, maneret hoc miniſterium in æternum, ſed
hoc

hoc eſt inconueniens, quod ſint in perpetuum ad officium torquendi alligati, cum ipſi beati ſint, ergo non cõpetit eis.

De dæmonibus putant aliqui, quod competat eis miniſterium torquendi damnatos.

Primo, quia dicitur, quod euſdem habebunt tortores, quos habuerunt in culpa incentores, & tamen dæmones fuerunt incentores ad hoc, quod peccarent mortaliter damnati, & damnarentur, ergo & ipſi erunt tortores.

Secundo, quia ad dæmones competit eſſe miniſtros rerum durarum, & iræ Dei, ſic dicitur Pſalm. 77. Miſit in eos iram indignationis ſuæ, immiſſiones per Angelos malos. ſed pœna damnatorum eſt ira Dei, ergo per Angelos malos maximè iſta inferetur.

Tertio, quia non eſt iſtud miniſterium indignum dæmonibus propter vilitatem: nam talis dignitatis ſunt dęmones, vt illa eis competant: nam ſicut ipſi ſe indignos fecerunt ſponte ſe facientes miniſtros culpæ, quæ eſt deterior, quam pœna, ita & poterunt eſſe miniſtri pœnæ, & in nullo humiliantur infra ſuam dignitatem.

Dicendum, quod ante diem iudicij damnati torquentur per dœmones, ſed poſt iudicium non. Primum patet, quia ſicut Deus permiſit nunc principatum huius mundi dæmonibus, quantum ad malos dum viuunt, ita & a fortiori concedet principatum poſt mortem quandiu durat principatus ſuper alios viuentes, cum mortui mali magis ſint alieni a Deo, quam viuentes mali, qui adhuc poſſunt eſſe boni. Quod vero principatus conceſſus ſit nunc dæmonibus, patet quia ſupra 12. cap. dixit Chriſtus, ſi Sathanas in ſeipſum diuiſus eſt, regnum eius quomodo ſtabit? ergo præſupponit quod regnum habet Sathanas, quia alias friuola eſſet ratio.

Item quia dicitur eodem cap. Si in digito Dei eijcio dæmonia, profecto peruenit in vos regnum Dei, ideſt, ſi ego in poteſtate Dei eijcio dæmonia, iam regnum dœmonum finitum eſt, & ſuperuenit regnum Dei, per quod regnum dœmoniorum tollitur.

Item quia dicitur Ioan. 12. Nunc iudicium eſt mundi, & princeps mundi huius eijcietur foras, & vocat principem mundi dæmonem: nam de Deo planum eſt, quod non eijcietur foras, quia nemo eum eijcere poteſt foras, etiam quia tunc Chriſtus de ſeipſo diceret, quod eijceretur foras. Item Ioan. 14. cap. dicitur, Venit princeps huius mundi, & in me non habet quicquam. i. dœmon non habet aliquid in me, qui eſt princeps mũdi: Apoſtolus quoque eum principem nominat cum dicit: Principatus, & rectores tenebrarum, & ſpiritalia nequitiæ in cœleſtibus ad Epheſ. 6. cap. & ideo quod quandiu durat principatus dęmonum in mundo iſto ſit principatus ipſorum ad torquendum animas, quas ad inferos ducunt, non eſt inconueniens.

Quinto patet, quia videtur quod dæmones aliter ſe habent ante iudicium, quam poſt iudicium: nam quando Chriſtus excluſit dæmones de arrepticijs dixerunt illi, quid nobis & tibi veniſti ante tempus torquere nos? ſupra 8. cap. ergo videtur quod nunc aliquam poteſtatem habent, & aliquando carituri ſunt illa, ſed non eſt iſta poteſtas, niſi quam ſuper homines exercent, ergo videtur ꝙ torquent animas damnatorum.

Sexto patet, quia dœmones nunc torquent homines viuentes, realiter inferendo eis pœnas, ergo a fortiori torquebunt animas damnatorum hoc tempore: patet primum, quia 1. Reg. 16. dicitur, quod ſpiritus Domini malus exagitabat Saulem, & idem 18. cap. & in tota ſerie Euangeliorum apparet, quod Chriſtus liberabat vexatos a dœmonibus de poteſtate dœmonum, & quod dæmones aliquando mittebant in ignem, & aliquando in aquã eos, quos vexabant, ſupra 17. & Marci 8. & Lucæ 9. cap. ergo & a fortiori nunc in inferno torquebuntur a dœmonibus animæ damnatorum ſeparatæ: etiam Apoſtoli hoc faciebant quod dœmones torquerent malos, vel peccantes viuentes, vt fecit Petrus, & Paulus, ergo & in inferno torquebunt.

F *Poſt iudicium damnati a demonibus non torquentur.*
Queſtio DCLXXXIX.

SEcundum, ſcilicet, quod poſt iudicium non torqueantur damnati a dœmonibus patet, quia poſt iudicium tolletur omnis poteſtas, & principatus dœmonum ſuper homines, ideo non torquebuntur ab eis, & patet quia tũc non inferent mala viuentibus, ſicut & nunc, quia non eſt tempus exercitationis, ideo neque ſuper mortuos habebunt principatum. Secundo, quia expreſſe dicit Scriptura eorum principatum tunc ceſſaturum. 1. Cor. 15. cap. ſ. Deinde finis: cum tradiderit regnum Deo & Patri, euacuauerit omnem principatum, & poteſtatem, & virtutẽ, & loquitur de ordinatione dœmonum, quæ nunc eſt ſecundum quam conſiderantur principatus, & poteſtates,
G & tunc iſta euacuabuntur, ideo non manebit aliqua poteſtas dœmonibus ad torquendum damnatos, neque torquebunt eos realiter, quia Angeli boni nunquam torquent damnatos: dœmones autem torquent illos ante diem iudicij, ſed poſtea non.

Tertio hoc accidit, vt dœmones non conſolentur aliqualiter, nam gaudent inferẽdo malum hominibus; quia omnes oderunt tam bonos quam malos, & vellent eos eſſe damnatos, & ſi permitteretur quod in æternum torquerent illos, maneret ſemper aliqua conſolatio dœmonibus, ſed hoc iniuſtum eſt, quia ſicut homines peccauerunt, ita & dœmones, & vtrique ſunt digni pœna, & illam tolerant, ſed homines non torquent dæmones, ergo neque iuſtum eſt, vt ſemper homines torqueantur a dœmonibus, ſed vtrique pęnam ſuam ſuſtineant, quæ non
H inferatur ab alterutris. Sed obijcietur, quod tunc non deberet manere aliqua poteſtas dœmonum ſuper homines, vnde neque nunc deberent torquere damnatos, quia ſic gaudent quod ſubijciantur eis homines. Dicendum, quod iſtud non fit ad dœmonum priuilegium, vel quaſi concedatur eis gaudium in hoc quod torquent homines, ſed propter exigentiam diuinæ prouidentiæ: nam pertinet ad illam quod permittat homines nunc exerceri ad eorum meritum, vt qui probati ſunt manifeſti fiant, iſta autem exercitatio eſt in malorum pœnalium inflictione, & in incitatione ad mala culpæ: primum autem poterat aliqualiter conuenire Angelis bonis, licet non totaliter. Secundum autem nullo modo poterat eis cõuenire, quia incitare ad peccandum non conuenit, niſi ei, qui malus eſt, & Deum odit, ideo iſtud miniſterium non potuit cõ-
I uenire niſi dæmonibus, qui mali ſunt, & Deum oderunt, & homines, & ideo non curant an aliquis offendat Deũ, & immo potius gaudent, inquantum per illam offenſam ſciunt quod ſequitur pœna æterna a Deo inflicta eis, quos ad peccatum impulerint, cum ergo dęmonibus ſit tradita iſta exercitatio, ideſt conceſſa, vel permiſſa non imperata eis, debuit neceſſario concedi poteſtas aliqua ſuper homines. Sed obijcietur, quod hoc debuit eſſe ſuper viuentes qui exercitantur, ſed non ſuper mortuos, circa quos nullum exercitium eſt, quia illi iam ſunt in termino. Dicendum, quod cum vſque ad diem iudicij duret vita hominum ſuper terram, quando poſſunt bonum, & malũ agere, debet ſemper durare poteſtas dœmonum, vt ſemper exercitare poſſint homines, quia tandiu exercitabiles ſũt, & hoc non poteſt conuenienter fieri per aliquos, niſi per
K dæmones, ideo illis hoc debet permitti, quod vero apud inferos permittatur eis interim torquere damnatos, non fit quaſi iſtud pertineat ad exercitationem, quia iam ceſſauit exercitatio, ſed quia iuſtum eſt, vt aliquid concedatur dęmonibus ſuper damnatos ad eorum triſtitiam: nã damnati dum viuerent ſubiecerũt ſe ſpõte dœmonibus, aſſentiendo eorum ſuaſionibus, ideo debent contra volũtatem ſuam aliquando illis ſubijci, & hoc fit poſt mortẽ, vt ſentiant eos tortores eſſe in pœnis, & dœmones gaudeant de malo, quod inferunt damnatis, quia damnati voluerunt aſſentire eorũ illicitis ſuaſionibus, hoc aũt non dẽt durare in ęternũ, ne tanta cõſolatio dęmonibus cõcedatur, ideo non fuit aliqđ tp̃s tam cõueniens, q̃ vt nũc qñ habent exercitationẽ ſup viuentes habeant punitionẽ ſup mortuos: poſt iudicium vero quia ceſſabit exercitatio, & principatus ſuper viuentes, etiam ceſſabit ſuper mortuos.

A

A quibus torquebuntur damnati poſt iudicium iuxta propriam ſententiam. Quæſt. DCXC.

DE punitiòne ergo damnatorum poſt iudicium dicẽdum, quod neque fiet ab Angelis bonis, neque a dæmonibus, ſed a Deo: iuſtitia enim Dei ſuccendet ignem illum, qui ardebit in æternum: in quo punientur damnati: non eſt enim ad hoc conueniens miniſterium dæmonum neque Angelorum bonorum, quia pœna damnatorum ſemper erit in igne, & ideo ſi aliquod miniſterium circa iſtas pęnas eſſet, aut fieret apponendo ignem, vel fouendo ne extingueretur, aut miniſtrando taliter, vt quilibet puniatur, quantum expedit, ſed neutrum iſtorum eſt: nõ primum, quia Deus ſuccendet ſemel illum ignem, qui nũquam extinguetur, & ideo non oportebit, quod dæmones apponant fomenta, ante diem autem iudicij poterat eſſe aliud, quoniam vſque ad illum diem durat ſtatus corruptionis, & forte poſſet fieri per dęmones materialis appoſitio fomentorum, ſed de hoc magis dictum eſt ſupra, ſed poſt diem iudicij non erit conueniens aliqua poſitio materialis fomenti. B

Quantum ad ſecundum non erit neceſſarium, immo non poterat eſſe conueniens dæmonum, aut Angelorum miniſterium, quia non ſufficier ad hoc: nam idem erit ignis, & inæqualiter puniet ſingulos quidem ſecundum exigentiam peccatorum ſuorum, quod non poteſt fieri niſi per Deum, quia oportet eſſe hic vnum de duobus, ſcilicet, quod aut Deus auget, & minuit vires eiuſdem ignis, cum ſit vnus numero, quantum ad omnes, aut manentibus æqualibus viribus ignis, quia vnus eſt, facit Deus dãnatos ipſos magis, aut minus paſſibiliores ab igne, vt magis, aut minus crucientur, & vtrunque eſt ſuper naturam exercere poteſtatem, ſcilicet, aut ſuper naturam hominis, aut ignis, ſed hoc non poſſunt dæmones, neque Angeli, neque aliqua creatura, ſed ſolus Deus, ideo non ſunt apti ad hũc miniſterium dæmones, nec Angeli, ſolus ergo Dei iuſtitia ſuccendet, & conſeruabit ignem, in quo in æternum, tam damnati homines, quàm dæmones patientur. C

Sed obiicitur, quod Deo non competat hoc: nam dicimus, quod Angelis non competit, quia clementes ſunt, & non inferrent tantam punitionem, ſed Deus clementior eſt Angelis, ergo multominus ei competit.

Secundo, quia dicitur, quod punire damnatos non cõmittitur Angelis, quia eſt vile miniſterium, & minus, q̃ vt competat dignitati Angelorum, multominus ergo cõpetet dignitati Dei. D

Dicendum, quod ad Deum competit iſta punitio, ipſe enim eſt iudex rectus, qui tam bonis præmia, quàm malis pęnas diſtribuit.

Et ad primum dicendum, quod Deus eſt clementior Angelis, & tamen cum clementia ſtat punitio, illa, non.n. repugnant ſibi in Deo miſericordia, & iuſtitia, cum vtraque limites ſuos teneat, & cum dicitur, quod Angeli non puniunt propter clementiam, eſt verum de bonis, qui in purgatorio ſunt, ad quos Angeli ſunt clementes, quia amici, & conciues eorum ſunt, & non puniunt eos, ſecus de damnatis, ad quos omnis ſeueritas iuſtitiæ tenenda eſt, quia alieni a Deo ſunt, & ideo quiſque illos punire poſſet niſi aliud obſtaret. E

Ad ſecundum dicendum, quod illud miniſterium non committitur Angelis propter paruam dignitatem, immo propter indignitatem illius, & tamen Deus hoc efficit, & cauſa eſt, quia Deus non efficit illud per modum miniſterij ſicut dæmones, & Angeli efficerent, ſed per modum imperij, quia natura tota ei obedit, & ideo ſicut creare omnia naturalia non ſuit Deo indignitas, ſed dignitatem illius infinitam oſtendit, ita & punire damnatos per hoc, quod ignis, & ipſa natura damnatorum obediat diuinæ voluntati, eſt Dei dignitas: Angelis autem non poteſt per modum imperij competere, quia ipſi non dominantur naturæ rerum, ideo Deus conuenienter illud facit, & non Angeli.

Exiſtentes in Purgatorio a Deo ſolo torquentur. Quæſt. DCXCI.

DE exiſtentibus autem in purgatorio dicẽdum, quod nec à dæmonibus, nec ab Angelis torquentur, ſed a Deo ſolo, qui ſuſcitat ignem illum, & facit ardere in certo modo, licet ignis idem eſt numero, qui torquet damnatos, & exiſtentes in purgatorio, ſed damnati ſunt in parte inferiori, purgatorium vero ſupra, & peruenit idem ignis ad vtroſque, vnde ſuccenſus apud damnatos manet etiam apud purgandos, verum tamen apud damnatos aliquid efficiunt nunc dœmones, quo damnati ſentiunt ſe ſubditos illis, & torqueri ab eis, ſed apud purgandos hoc non efficiunt, ideo non torquent eos.

Sed obijcietur, quod Deus nõ puniat purgandos, quia ſupra dicebatur, quòd Angeli non torquebant eos, quia amici eorum ſunt, & non inferrent eis tantos cruciatus, a fortiori ergo Deus, qui magis eos diligit, quàm Angeli non torquebit eos. Dicendum, quòd licet Deus clementior, & benignior ſit quàm Angeli, & magis eos diligat, tamen conuenit ei punire illos, & non Angelis.

Primo, quia quando alicui competit aliquid ex neceſſitate officij non imputatur ei ad malum, etiam ſi contra quemlibet exerceat rem officij illius, ſed Deo inquantũ ſummo diſtributori conuenit naturaliter diſtribuere pœnas, & præmia omnibus, quòd ergo etiam amicis ſuis pœnas diſtribuat cum eas merentur, non reputatur durum ei, qui tolerat, quia alias videretur Deus ſeipſum negare, ſi id, quod erat iuſti iudicis non efficeret, ſecus de Angelis, quibus non competit ex natura diſtribuere, aut inferre pœnas: ideo moleſtius ferrent purgandi torqueri ab Angelis, quam à Deo.

Secundo, & præcipue, quia aliter Angeli inferrent pœnas, aliter Deus: nam Deus infert pęnas, vt iudex diffiniens, non vt tortor exequens, ſeueritas autem non videtur eſſe in diffiniendo, quod aliquis puniatur, ſed in inferendo ei realiter pęnas illas, & alicui mandat quis pœnas corporales infligi, cui nequaquam ipſe inferret, quia ſtatim flectetur ad miſericordiam: Angeli autem non ſunt iudices, ſed Deus: ideo ipſi non poterant punire niſi, vt tortores.

Secus de Deo, qui iudicat pœnas inferendas, & ipſe nõ eſt tortor, ſed ſubminiſtrat ei ad nutum ipſa natura rerũ, ſcilicet, ignis, & natura punitorum, & ideo tortor eſt ibi ignis, & non Deus, quaſi ignis ſit miniſter intelligens voluntatem Dei, & exequens illam, & hoc modo non eſt inconueniens, quod Deus torqueat purgandos, quos diligit, quia non torquet ipſe eos, ſed torquent facta, & ita nec dæmones, nec Angeli torquent purgandos.

Sed dicendum, quod ſatis poteſt teneri dœmones comitari purgandos in exitu, & aſſiſtere eis in punitione, de exitu de corpore planum eſt, quia ipſi cupiunt rapere omnem animam, vt deducant ad tartara. neſciunt autem de meritis, aut demeritis, quia iſta ſunt in Dei iudicio, & etiã pertinent ad interiora animæ noſtræ, quæ non ſcrutatur dæmon: ideo quamlibet animam vellet ſecum trahere, & inſidiatur in morte, vt trahat, & vere omnes traheret ſi permitteretur, illas autem non trahit, quas non permittitur accipere, & tunc cum ipſe conatus fuerit ſingulas tenere, & non permiſſus fuerit, ſcit illas ad ſe non pertinere, & accuſat eas de peccatis præteritis quaſi ſint adiudicandæ ei, ſicut eſt in tentatione, & nocumento corporali, demones enim omnes homines arriperent, & occiderent, aut inferrent mille nocumenta ſi non cuſtodirentur a Deo per Angelos, cum autem demon conatus fuerit aliquem inuadere, & non potuerit, quia cohibetur, ſcit illum cuſtodiri a ſuperiori virtute, & tunc ceſſat cohibitus, verum tamen rurſus, & iterum inuadit, quia non fatigatur, neque erubeſcit quouſque inueniat hominem propter demerita ſua ad tempus deſtitutum Angelica cuſtodia, & tunc nocet illi quantum poteſt, & noceret vſque ad mortem ſi permitteretur, in exitu ergo de corpore ex maiori deſiderio dæmones obſeruant omnem animam, vt rapere poſſint eam ſi permittantur, & ſi non permittuntur obiiciunt

ei ſaltem peccata vetera, quæ eis ſuadentibus illa commiſit, & ideo ſibi adiudicari petunt. ſed reſpondetur eis remiſſa illa eſſe per pœnitentiam, & ſic illi coguntur ab importunitate ſua ceſſare. Sed cùm animæ ad loca purgatoria deferuntur, & ſi dęmones non poſſint eas tenere, quia Angeli eas ferunt, ſequuntur tamen eas, vt ſic aſſiſtant earum pœnis, & in purgatorio non recedunt ab eis, non tamen inferunt aliquas pœnas, aſſiſtunt tamen eis, quia gaudent, & ſatiantur aliqualiter de pœnis earum: nam, & ſi non ſint in poteſtate eorum, volunt tamen, quod quomodocunque puniantur, iſtud autem eſt ſatis rationale, quia locus damnatorum, & purgandorum coniuncta ſunt, immo ignis idem eſt vtrorumque, & ſic cum dęmones ſint inter damnatos, non eſt mirum, quod aſſiſtãt purgandis.

Sed nunquid ex hoc animæ purgandæ moleſtiam ſentiunt, quia dęmones aſſiſtunt eis, & gaudent atque ſatiantur de malo eorum?

Aliquis dicet, quod ſic, quia propter hoc non permittitur dæmonibus torquere animas, & ideo videtur, quòd nec permitti debent aſſiſtere animabus dum purgantur.

Dicendum, quod permittuntur aſſiſtere, & iſta non obſtant, quia non redditur moleſtia animarum maior, quàm iuſtum ſit ex hoc, quod dæmones aſſiſtunt, nam ſi torquerent eas dolerent illę præter modum, & tamen ſic non dolent, quia ſciunt animæ, quod dæmones nullam poteſtatem habent ſuper eas, ſed ſunt quaſi penitus alieni, ideo potius ex eo, quod vident illos aſſiſtere, & cupere malum earum, & non poſſe aliquid efficere inferendo malum, habẽt in ſe quandam conſolationem quaſi ſint liberatæ de poteſtate eorum, & ideo idem eſt, ac ſi dæmones non aſſiſterent pœnis earum.

Reſponſio ad primam rationem principalem in diuerſum, factam in principio quæſtionis principalis 687.
Quæſt. DCXCII.

AD primum argumentum circa hoc factum in principio quæſt. dicendum, quod ibi Magiſter loquitur de damnatis, quod habebunt dæmones, vt tortores quos habuerunt, vt incentores ad peccatum, quia ad mortalia impulerunt eos. Cum autem dicitur, quod etiam dæmones ad venialia &c. dicendum, quod proprium eſt dæmonum impellere ad mortalia, quia per hæc auertunt homines a Deo, & efficiunt eos ſuos, vt ad æternam deputentur miſeriam, & ab eis torqueantur, per venialia autẽ nichil iſtorum fit, quia non eſt homo debitor mortis æternæ, neque ſubiicitur dæmonibus ad pænam: ideo non eſt de intentione eorum impellere ad peccatum veniale, & tamen quando non poſſunt in mortale inducere ſaltem vellent, quoquo modo poſſent, ducere in peccatum, & ita inducunt in veniale, & tamen non oportet, quod propter peccatum veniale ſubijciatur homo torquendus dæmonibus, quia nullo dæmone inducente incidit homo in venialia, quæ homo non poteſt euitare: nam nemo poteſt euitare omnia venialia licet ſingula poſſit euitare, & ideo licet dęmones impellant hominem in quædam venialia, quia tamen per illa non efficitur homo ſuus, nec auertitur a Deo, non debet eis tradi, ſic autem eſt de manentibus in purgatorio, quia in nullo mortali ſunt, ſed in charitate: ideo non debent puniri à dæmonibus.

Ad ſecundum dicendum, quod poſt mortem nunquã puniuntur boni a dæmonibus, in vita autem interdum puniuntur. Et cum dicitur, tã in vita, quam in morte purgantur homines, dicendum quod non fit purgatio in vita ſed ſolum poſt mortẽ: nam in vita pęnæ aut inferuntur bonis, aut malis, ſi bonis proficiunt per eas ad maius bonum per meritum ſpontaneæ patientiæ, & ideo non ſolum tolluntur pęnæ debitæ per modum compenſationis, vel æquiualentiæ inquantum datur pęna pro pœna, ſed etiam eſt ibi meritum per hoc, quod patienter ex charitate tolerantur, & hoc vocamus ſatisfactionem, & non purgationem, quia in purgatione tollitur malum, ſed non augetur bonum, in malis autem viuentibus, & punitis neq; purgatio fit, neque ſatisfactio, quia mali cum puniuntur

F non ceſſant a peccato, ſed deteriores efficiuntur, & tunc non eſt purgatio, ſed præuaricatio, & deterioratio. Si autem dicatur, quod mali interdum puniri ad bonum conuertantur, non eſt purgatio tantum, ſed ſatisfactio, quia boni efficiuntur, & merentur per actum conuerſionis in Deum, & per ſpontaneam tolerationem pęnarum, & iõ non poteſt dari in vita, quod ſit propria purgatio, vnde non eſt niſi poſt mortem in bonis, qui iam per pœnas mereri non poſſunt, & tollitur malum, quod in eis erat, ideſt venialia, vel obligatio ad pœnam pro inexpleta pęnitentia, & ſic non eſt verum, quod dæmones admittantur aliquando ad purgandum homines, bene tamen admittuntur ad vexandum, quæ vexatio eſt interdum meritoria, & ſatisfactoria, interdum autem, neque purgatoria eſt, vt dictum fuit. Cum vero dicitur, quod boni affliguntur in

G vita, interdum a bonis, & interdum a malis. Dicendum, quod verum eſt de malis, patet ſicut Sathan, & Angeli mali afflixerunt Iob, vt patet Iob. 2. cap. De bonis Angelis patet, vt de illo Angelo, qui afflixit Iacob, quando luctatus eſt cum eo, & reddidit eum claudum, quia emarcuit neruus femoris eius, & ita tenet Dionyſ. 4. cap. de Diuin. Nomin. & colligitur Gene. 32. cap. quod autem mali Angeli nunc vexent bonos interdum non eſt inconueniens, quia nunc eſt tempus pugnæ, & hoſtilitatis, totum enim tempus vſque ad mortem datur nobis ad exercitationem & exercitatio eſt cum dęmonibus, cum quibus dixit Apoſtolus nobis eſſe colluctationem ad Ephe. 6. capit. Et iõ quod nunc boni cum dæmonibus contendant, & ab eis vexentur non eſt inconueniens, & ſunt ad hoc tres cauſæ, prima eſt, quia cum ſit tempus exercitationis, debet

H concedi, vt exercitentur homines, ſed exercitatio, fit per pęnam, ideo puniuntur boni a dæmonibus. Secunda eſt quia vexatio dæmonum eſt nunc vtilis bonis: nam tolerando eam patienter merentur, & meliores efficiuntur, ſed locus debet hominibus dari, vt augeantur in merito: ideo debet concedi, vt nunc a dæmonibus vexentur. Tertia eſt, quia ſecundum opera præſentis vitæ adhuc nõ eſt certum de aliquo an tandem ſuperabit dęmonem, & habebit vitam æternam, vel ſuperabitur ab eo, & adiudicabitur pęnæ æternæ: ideo quandiu manet iſta indeterminatio, nulla cauſa eſt quare homines non vexentur a dæmonibus, quia adhuc hoſtes ſunt eorum, & nondum triũphauerunt homines de dęmonibus, nec dęmones de hominibus, triumphus enim iſte in morte conſumatur, vbi determinatum eſt quis ſuperauerit. Sed poſt mortem non

I manet aliqua iſtarum cauſarum, de prima patet, quia tũc non eſt tempus exercitationis, quia illud finitum eſt in morte, ideo nec iam colluctatio, nec vexatio a dæmonib. eſſe debet.

De ſecunda patet, quia poſt mortem non eſt vtilis vexatio dęmonum hominibus ſicut in vita. quia per tormẽta, quę in vita homines ſuſtinent, habent augmentum meriti ſi patienter ſuſtineant, & tamen per pœnas poſt mortem toleratas non eſt augmentum meriti ſi patienter ſuſtineant, ideo non debet concedi dæmonibus, quod vexent homines.

De tertia patet, quia licet in vita non ſit certum an homo ſit victor, & ideo maneat ſemper colluctatio, in morte tamen ſtatim determinatur, quia ſi in charitate deceſſit ſuperauit dæmones, ſi ſine charitate ſuperatus eſt ab

K illis, & ideo ſicut qui ſine charitate deceſſit ſtatim ſubditus eſt dęmonibus, quia de illo triumphauerunt ita qui in charitate deceſſit triumphauit de dęmonibus, & ideo nõ eſt illis ſubiiciẽdus, vt torqueatur ab eis, ſicut tn vita quãdo nondum de illis triumphauerat.

Quarta ratio poteſt dici, quia quod dęmones affligant hominem in vita non eſt valde moleſtum homini, quia neſcit ſe ab illo vexari, cum homo viuens non videat dæmones, neque agnoſcat, licet putet interdum ſe pati a demonibus, ſed neſcit veritatem, & dato, quod ſciat neſcit an vnus, vel multi ſint, & qui ſint, aut quales, aut qualem intentionem habeant ad hominem, & an in hoc gaudeant valde, vel quomodo ſe habeant, poſt mortem vero anima cognoſcit dæmones, quia ſunt ſubſtantiæ ſeparatæ, & vna ſubſtantia ſeparata cognoſcit aliam, & anima omnes ſubſtantias ſeparatas,

vt

vt oſtenſum eſt ſupra, & ſcit anima an vnus, vel multi dæmones affligant eam, & qui ſint determinate, & videt etiam quomodo inſultant ei, & quomodo de pœna eius ſaturantur: ideo moleſtum eſt animabus poſt mortem torqueri à dæmonibus, in vita autem non eſt magis moleſtum vexari à dæmonibus, quàm ab hominibus, qui oderunt eos, dum tamen non reciperent maiora mala à dæmonibus, quam ab hominibus, in morte ſecus eſt, ideo poſt mortem non permittitur dæmonibus torquere bonos in Purgatorio, nunc vero permittitur.

Qui ſunt qui puniuntur in Purgatorio, & quomodo Apoſtolus ponit expreſſe Purgatorium, & aliquos ibi purgari poſt mortem.
Quæſt. DCXCIII.

QVæritur qui ſunt qui puniuntur in Purgatorio poſt mortem?

Dicendum, quòd illi, qui hic deceſſerunt in venialibus peccatis, vel in aliquo onere inexpletæ ſatisfactionis, & ſunt hæ ſolæ duæ cauſæ, pro quibus torquetur quis ibi. De prima patet, quia contingit aliquos decedere in venialibus non exiſtente aliquo mortali, & hi purgantur ibi quouſque mundi efficiantur non manente veniali. De ſecunda cauſa patet quia aliqui decedunt ſine mortali, & forte ſine veniali, & tamen pro peccatis mortalibus, de quibus aliàs doluerunt, non expleuerunt ſatisfactionem debitam ſecundum determinationem diuinæ taxationis, oportet ergo quòd illam partem inexpletam expleant, & ita manebunt in Purgatorio quouſque expleta ſit.

Ex hoc apparet neceſſitas ponendi locum Purgatorii, & purgationem fieri poſt mortem contra eos, qui hoc negabant. De primo horum patet, vt cum quis decedit in veniali nullo exiſtente mortali, quia hoc contingit cum ſæpe quis habeat venialia non exiſtente mortali: nam euadere omnia mortalia eſt facilius, euadere autem omnia venialia, id eſt, quòd nullum committat eſt velut impoſſibile homini niſi ex priuilegio, qui autem ſic decedit non poteſt illico ire ad vitam æternam, quia illuc non poteſt intrare aliquis niſi totaliter mundus: nam ad illam ciuitatem ſanctam nihil immundum intrabit Apoc. 22. c. etiam non vadunt iſti ad gehennam ignis, quia ibi ſunt damnati, & tamen iſte, qui in charitate eſt, non poteſt damnari, quia vniuerſa peccata operit charitas Prouerb. 10. cap. damnatio autem fit pro peccato mortali, ideo qui non decedit in mortali non poteſt damnari. Ioan. 11. cap. qui credit in me etiam ſi mortuus fuerit viuet, & omnis, qui viuit, & credit in me non morietur in æternum, ergo oportet dari locum medium in quo tollantur, & purgentur peccata iſta. Aliqui dicunt, quòd non eſt locus purgatorius animabus deputatus poſt mortem, & dicunt, quòd purgatio venialium fiet per ignem conflagrationis in die iudicij, & hoc putatur conuenire, quia ita ponimus, quòd illorum electorum, qui tunc inuenti fuerint peccata purgabuntur per illum ignem conflagrationis, vt ſic poſſint mundi tranſire ad vitam æternam, illud ergo quod in quibuſdam fieri dicimus, omnibus videtur, quòd poſſit conuenire.

Sed dicendum, quòd licet ille ignis poterat ſufficere ad purgationem cuilibet ſuſtinenti eum, tamen non poterit ſic mundari à venialibus iſte, qui ante iudicium inuenietur mortuus. Primo quia neceſſe eſt, quòd anima ſoluta à corpore aliquod receptaculum habeat, & ſtatim incipiat habere pœnam, vel gaudium pro his quæ fecit: nam poni, quod animæ aliquæ ſint ſolutæ, quę neque gaudium, nec pœnam habeant abſurdum videtur, quia damus aliquid ocioſum, & inordinatum. Secundo quia animæ decedentes in charitate, licet venialia habeant, ſunt dignæ vita æterna propter charitatem, quòd ergo tandiu expectent non habendo gaudium vitæ æternæ, vt in fine mundi in conflagratione expientur peccata earum eſt inconueniens, quia videtur multum tempus gloriæ eis adimi.

Tertio quia eſt aliud maius inconueniens: nam datur ſic pœna magna animabus, quæ ad purgationem eis non

A proficit: nam toto hoc tempore, quod eſt inter mortem, & diem iudicij manerent ſic ſine gloria, & hoc eſt eas carere viſione Dei, & iſta carentia eſt magna pœna: nam oſtenſum eſt, quòd in damnatis maior pœna eſt carentia, quàm pœna ſenſus ſupra, ita & in decedentibus in charitate, quia valde afficiuntur ad videndum Deum, magna pœna erit non videre, potiſſime cum ſint diſpoſiti iam ad videndum, quia ſunt in charitate, & poſt vitam, & iſta pœna non eſſet eis purgatoria. quia ponunt, quòd expectent vſque ad diem iudicij, ut ibi per ignem conflagrationis purgentur, ergo videtur, quòd iſta magna pœna carentiæ nihil eis contulit, & hoc eſt inconueniens, quia ſuſtinere pœnam, per quam neque mereantur, neque purgentur, neque ſatisfaciant ad ſolos damnatos pertinet, ſicut patet de pœna inferni, quæ damnatis non
B prodeſt, ſed iſti non ſunt damnati cum decedant in charitate, ergo neceſſe eſt, quòd pœna proſit eis, aut non habeant illam: inconueniens ergo ponunt cum per iſtam pœnam carentiæ nihil dicant purgari, ſed poſtea per ignem conflagrationis.

Quarto, quia etiam ſi animæ expectarent, vt illo tempore purgarentur, adhuc inconueniens eſſet, quia animæ erunt vnitæ corporibus, & tamen ignis conflagrationis non erit niſi pro corporibus depurandis, non autem ad animas affligendas. Si tamen aliquis dicat, quod ignis ille, vt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ poterit etiam agere in animas, licet ſit datus ſolum ad agendum in corpora non eſt inconueniens, quia etiam ignem inferni ponimus agere in animas ſeparatas damnatorum. Sed tunc ſi in fine mundi ponitur ignis, qui purget animas ſolutas
C à corporibus, qui in charitate ſunt, quare non multo melius ponetur ignis, qui animam ſtatim egreſſam purgare incipiat, & purgatam tranſmittat ad vitam æternam, & non perdetur tantum tempus inutiliter, ſcilicet, in quo anima non habeat vitam æternam, in quo haberet ſi ſtatim purgaretur? & iſto modo nullum inconueniens ſequetur, & alio modo ſequuntur inconuenientia ſupra poſita.

Quinto & præcipue, quia iſti, qui dicunt purgationem venialium futuram per ignem conflagrationis, ponunt quòd animæ interim erunt in gloria, cum in charitate receſſerint de corporibus, & in conflagratione purgentur, ſed non ſtat, quia tunc daretur, quòd poſtquam aliquis erat beatus efficiatur miſer, quòd eſt abſurdum: nam beatitudo non eſt mutabilis, vt Ariſtot. vult, beatum non eſſe vt Cameleonta quendam primo Ethicor.
D & tamen ita erit hic, quia animæ, quæ ad vitam æternam transferuntur hoc ipſo beatæ ſunt, ſi vero per ignem conflagrationis debent purgari, neceſſe eſt, quòd pœnam ſentiant, ſed impoſſibile eſt, quòd exiſtente Dei viſione, quæ hominem beatificat ſentiat homo aliquod malum, ergo ad hoc, quòd pœna purgatoria tunc ſit, neceſſe eſt deſinere beatitudinem eſſe ad illud paruum tempus, ſed qui deſinit eſſe beatus efficitur miſer, ergo animæ ſemel beatæ efficerentur miſeræ, vel non beatæ, & vtrunque eſt contra conditionem beatitudinis, & eſt abſurdum.

Sexto, quia qui volunt ſic pœnam purgatoriam dare, ideo faciunt, quia putant, quod cum tunc reſumentur corpora, in corporibus reſumptis erit purgatio per ignem conflagratorium, ſed non ſtat, quia ignis ille præcedit re-
E ſurrectionem aliquo modo, cum ſit diſpoſitio quædam ad reſurgendum, ſcilicet, depurando omnia, vt maneant corpora pura, quæ reſumentur in reſurrectione, qualia decet eſſe poſt mundum innouatum, vt maneant in æternum, ergo poſt reſurrectionem corporum non manebit ignis conflagrationis, in quo poſsint corpora reſumpta torqueri.

Septimo, quia ad hoc, quod fiat purgatio oportet eſſe pęnam eorum, qui purgantur, & tamen non poterit eſſe ibi pœna, quia corpora poſt reſurrectionem erunt incorruptibilia, ergo non poterunt tunc purgari.

An corpora poſt reſurrectionem poſſint pati ab igne, vt ſic purgentur à peccatis venialibus. Quæſt. DCXCIIII.

SEd dicetur, ꝙ poſſint pati ab igne adhuc poſt reſurrectionem: nam non erit paſſio illa naturalis per corruptionem, & reſolutionem, & calefactionem corporum, ſicut nunc eſt, ſed erit actio intentionalis per cauſationem doloris ſine naturali transmutatione, ſicut fiet in corporibus damnatorum poſt reſurrectionem, vt oſtenſum eſt ſupra.

Sed dicendum, quod non ſtat, quia in corporibus damnatorum poteſt hoc fieri, eo quod licet illa poſt reſurrectionem ſint incorruptibilia, ſunt tamen paſſibilia, hæc incorruptibilia, & ſimul quoque impaſſibilia erunt, vnde impaſſibilitas ponitur vna de dotibus corporis: ideo neque poterunt pati aliquid in corporibus illis cum ſint corpora beatorum. Niſi forte dicatur, quod iſti, quibus aliquid purgandum maneret, reſumerent corpora adhuc paſſibilia, vt in eis purgarentur. Sed hoc eſt abſurdum, quia poſt reſurrectionem nulla fiet mutatio circa res naturales, vel corporales, ideo ſi tunc acciperent illa paſſibilia, in æternum ſic manerent, quod eſt inconueniens, maxime, quia non poteſt hoc vllo modo concedi, quia Apoſtolus ponit 1. Cor. 15. reſumi corpora impaſſibilia.

Dicendum, ergo quod non eſt verum, quod purgatio fiat per ignem conflagrationis de venialibus, ſed dicentes hoc decepti ſunt ex quadam generali ſimilitudine, quæ non eſt ſimilitudo, ſcilicet, quia ibi purgabuntur, qui tunc inuenti fuerint viuentes, quando veniet dies ille iudicij, & de iſtis neceſſe eſt ſic poni, & non eſt inconueniens aliquod.

Primo, quia illi erunt in corporibus adhuc paſſibilibus ſcilicet, quia adhuc viuent, talia autem corpora dolorem ſuſtinent ab igne, & realem transmutationem, atque reſolutionem.

Secundo, quia non erit modus alius, quo peccata talium purgentur: nam ponuntur illi eſſe tunc in charitate, & mortui in charitate, & ideo damnari non poſſunt. habent tamen aliqua venialia, de quibus purgari debent, & poſt iudicium, vel reſurrectionem non poſſunt purgari, quia tunc non eſt tempus niſi plenæ beatitudinis, aut totalis damnationis: ideo neceſſe eſt in illo paruo tempore, quod eſt ante reſurrectionem, & quandiu durat adhuc ſtatus corruptionis, & pœnalitatis, fieri purgationem, & ita fiet per illum ignem.

Tertio, quia etiam ſi nihil maneret purgandum in electis, adhuc tranſirent per ignem illum, vt morerentur, & reſurgerent, & ideo cum ignem illum alias experturi erant, prodeſt eis ad hoc, quod ſi aliquid inuenit purgandum pœnalitate ſua, quam infert, purgat illud, & ita prodeſt, ſi autem nihil purgandum inuenit, nihil purgat, & ideo neceſſe eſt illum ignem conflagrationis in illis, qui viuentes inuenientur die illo diuerſimode ſe habere: nam in eis, qui damnandi ſunt, quia decedunt in mortali erit ſæuus ignis, quia inferet duriſſimum cruciatum, cum ibi incipiat infernus ſuus, in electis autem dupliciter ſe habebit: nam quidam erunt in tanta vitæ ſublimitate, quod nihil purgandum habebunt. Alij vero venialia aliqua, vel inexpletas peccatorum præteritorum habebunt ſatisfactiones, qui minus perfecti ſunt, aut vere imperfecti.

De primis dicendum, quod tranſibunt per illũ ignem ſine vlla pœnalitate quaſi inſenſibiliter, vel in ſopore, vt ſicut liberi ſunt penitus à peccato, ita & penitus ſint liberi a pœnalitatibus, & ſicut immiſit Dominus ſoporem in Adam, & ſine dolore eius abſtulit vnam de coſtis illius, de qua fœminam formauit, ita & illos Deus per ignem conflagrationis faciet trãſire inſenſibiliter de hac vita nullo dolore grauatos, niſi forte quantum in morte naturali, quæ eſt omnibus communis dolituri erunt, ꝙ adhuc an taliter ibi ſuſtineant incertum eſt, vel prorſus ſine dolore tranſeant, hoc tamen certum eſt, quod non dolebunt per illum ignem ſicut, qui in flammis vitam perdunt, quod ſine acerbiſſimo dolore non fit, quantum vero ad eos, qui iandiu mortui ſunt, nihil eſt ad propo-
F ſitum, quod per illum ignem purgentur, ideo non purgabuntur.

An venialium purgatio fiet poſt iudicium per conflagrationem ignis? Quæſt. DCXCV.

SEd obijciunt adhuc, quod purgatio illa fiet per ignem conflagrationis, qui in die iudicij apparebit, & oſtendunt iſtud, quia 1. Corinth. 3. cap. vbi ponitur de purgatione peccatorum dicitur, ſi cuius opus manſerit mercedem accipiet, ſi cuius opus arſerit detrimentum patietur, ipſe vero ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem: & videtur ille ignis eſſe conflagrationis, quia ſtatim ante hoc, eodem cap. videtur de hoc dixiſſe cum ait, vniuſcuiuſque opus quale ſit ignis probabit, ſed dies Domini eſt eius iu-
G dicij, & tunc reuelatur Deus omnibus hominibus cum igne conflagrationis, & apparebit de opere cuiuſque quale ſit, ergo videtur, quod ignis conflagrationis purgabit peccata, quia per illum dicitur ſaluari, qui hæc ſuperædificat, ſed non ſaluatur per illum, niſi qui purgatur, maxime cum dicatur, quod patietur opus detrimentum, ſcilicet, quia conſumetur, ergo venialia conſumentur per illum ignem, & habentes ea purgabuntur de illis, & ſalui erunt.

Dicendum, quod purgatio non fiet de venialibus per ignem conflagrationis niſi quantum ad illos, qui tunc viuentes inuenti fuerint, vt ſupra dictum eſt, quantum ad alios vero fiet purgatio per ignem purgatorium ſubterraneum, qui nunc eſt. Ad auctoritatem Apoſtoli poteſt dici vno modo, quod ignis conflagrationis oſtendet qualia
H fuerint opera, & conſumet ea quantum ad illos, qui tunc inuenti fuerint viuentes, ſed quantum ad alios, qui iam præceſſerunt non faciet aliquid ignis ille.

Sed dicendum, quod licet hoc verum ſit, non facit ad propoſitum, quia dicitur, eodem cap. vniuſcuiuſque opus quale fuerit ignis probabit, ergo omnium hominum opera probabunt per illum ignem, & ita neceſſe eſt, quod ille ignis, de quo Apoſtolus dicit, extendatur ad omnes homines, ſed ignis conflagrationis ſecundum illum ſenſum extendetur ſolum ad eos, qui tunc viuentes inuenientur, ergo non eſt ad propoſitum.

Aliter ergo poteſt exponi, quod intelligatur de die iudicij, quod ille vocetur dies Domini, quia tunc erit Deus Dominus, quia omnia erunt ei plene ſubiecta, & tunc dicitur, Filius tradere regnum Deo, & patri, cum ſubiecta
I fuerint omnia pedibus eius, & loquitur de iudicij die primo Corin. 15. cap. & conuenit hoc, quia dicitur vniuſcuiuſque opus manifeſtum erit. & ſequitur, dies enim Domini manifeſtabit, ſcilicet, nunc abſconditum eſt de operibus, & operantibus, quia quædam putantur eſſe opera bona, & ſunt mala, & alia è contrario, & operantes quidam putantur mali, & ſunt intrinſecus boni, alij vero prætendunt ſe bonos, & mali ſunt; iſtæ occultationes poterunt manere inter homines vſque ad diem iudicij, tunc vero manifeſta erunt opera cuiuſque omnia an bona, vel mala fuerunt, quia Deus manifeſtabit illa toti mundo, & laudem dabit bonis, & confuſionem, & verecundiam malis coram toto mundo, & Angelis Dei, ſic dicitur primo Corin. 4. cap. itaque nolite ante tempus iudicare quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita
K tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium, & tunc laus erit vnicuique à Deo, & ideo manifeſtatio fiet in die iudicij. Quod autem dicitur, quod Deus tunc in igne reuelabitur, poteſt dici, quod Apoſtolus notat ordinem rerum, & concomitantiam, quia verum eſt, quod cum igne conflagrationis veniet Dominus, & tamen ille ignis non faciet ad manifeſtationem operum bonorum, & malorum.

Sed dicendum, quod nec iſta expoſitio poteſt applicari ad totam literam Apoſtoli: nam quod de igne ponitur non facit ad propoſitum ſecundum iſtam applicationem. Etiam non poteſt ſtare, quia non ponitur, vt dicens concomitantiam rerum, ſed ponitur, vt redditiuum cauſæ præcedentium: nam cum dixit de manifeſtatione, quod dies Domini declarabit, additur, quia in igne reuelabitur, ergo cauſa manifeſtationis operum

eſt,

eſt, quia reuelabitur Deus in igne, ideſt, cum igne, & ſic ignis facit directè ad manifeſtationem illam.

Secundo, quia ſtatim adiungitur, & vniuſcuiuſque opus quale ſit igne probabit, & ſic non erit notificatio illa niſi per manifeſtationem ignis, ſed tunc non erit pœna purgatoria alicuius, ſ. poſt reſurrectionem, ergo non poteſt accipi de declaratione tunc facta, nec de igne conflagrationis.

Dicendum ergo aliter, quòd intelligitur de die mortis, & de igne purgatorio, & patet, quia dies Domini vocatur dies iudicij propter cauſam ſupra dictam, & quia eſt dies aduentus Dei ad iudicandum, & de hoc exponūt aliqui illud ad Theſſal. 1. cap. 5. ſcilicet, dies Domini ſicut fur ita in nocte veniet, ſed dies mortis cuiuslibet eſt dies quo Deus ad ipſum venit, ſcilicet, ad iudicandum, ideo vocatur eadem ratione dies Domini, qua dies iudicij generalis: nam ad omnes morientes Deus venit, ad bonos quidē venire Chriſtus dicitur, vt eos vita æterna dignos iudicet, ad malos autem venit, vt eos ad pœnam gehennæ condemnet, & de vtriſque ſcriptura loquitur vocans diem mortis diem aduentus Chriſti, ſic patet præc. cap. vigilare, quia neſcitis qua hora filius hominis veniet, ideſt, neſcitis in qua die, & hora moriemini: nam non intelligitur de die iudicij, fruſtra enim de illo diceretur, vt ibi expoſitum eſt: nam ante illum quilibet ſaluus, aut damnatus eſt. Item de bonis ſpecialiter patet Ioann. 14. cap. ſcilicet, ſi abiero, & præparauero vobis locum, iterum venio, & accipiam vos ad me ipſum, vt vbi ſum ego, & vos ſitis, ſed manifeſtum eſt hoc intelligi de morte corporali Apoſtolorum, per quam ſtatim tranſierunt ad vitam æternam cæli empyrei vbi Chriſtus eſt, ergo in morte venire ad bonos dicitur, & Ioan. 21. cap. de Ioanne Euangeliſta dixit Chriſtus ad Petrum, ſic eum volo manere donec veniam, ideſt, volo, quod maneat ſine tormento martyrij vſque ad diem mortis, in qua ego veniam ad tollendum eum ad me.

De malis autem, quod veniat ad mortem eorum patet Apocal. 3. age pœnitentiam, & prima opera fac: ſin autē venio tibi, & mouebo candelabrum tuum de loco ſuo, i. faciam te iam non eſſe in numero bonorum, ſed inter damnatos.

Quomodo dies mortis vniuſcuiuſque reuelabit opera vniuſcuiuſque, vbi declaratur Apoſtoli dictum ad Theſſal. 1. cap. 5. dies Domini ſicut fur in nocte, &c. Quæſt. DCXCVI.

SEd quomodo dies Domini, ideſt, mortis reuelabit opera vniuſcuiuſque?

Dicendum, quod verum eſt, quia dum viuimus incertum eſt de quolibet an odio, vel amore finaliter dignus ſit, ſed omnia in futurum reſeruantur incerta Eccleſiaſt. 9. cap. etiam de omnibus non eſt manifeſtum, per quæ opera Deo placeat, & per quæ diſpliceat, & quæ ſint digna honore, & quæ pœnalitate, in die autem mortis manifeſtabitur, quia tunc per experientiam eorum, quæ ſentiet ſciet an Deo placuerit, vel diſplicuerit, & quantum ſnā iudicabitur a Deo ad pœnam, vel ad gloriam, & ſciet ad quantum condemnatur, vel beatificatur, & iſta erit certa cognitio meritorum, & demeritorum, quæ ſunt opera noſtra, & quia nullus eſt, in cuius morte non fiat iſta manifeſtatio, quia quilibet ad bonum, vel ad malum iudicatur eſt verum, quod dies Domini manifeſtat opus cuiuſcunque.

Sed iſtud differt inter manifeſtationem, quæ fiet in die generalis iudicij, & manifeſtationem, quæ fit in morte cuiuslibet, quia in die iudicij vniuerſalis quilibet ſciet opera propria, & opera cuiuslibet ſiue bona, ſiue mala manifeſtabuntur toti mundo, ita vt cuiuslibet electi, vel dānati, omnes homines electi, vel damnati ſcient opera, quia Deus illa omnibus reuelabit, vt oſtenſum eſt ſupra, & de iſta manifeſtatione dicitur primo Corinth. quarto cap. itaque nolite adhuc ante tempus iudicare quoadusque veniat Dominus, qui illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium, & tunc laus erit vnicuique à Deo, manifeſtatio autem, quæ erit in

A morte non fit toti mundo, ſed fit cuique de propriis: nam nullum eſt nunc memor omnium peccatorum ſuorum mortalium, & venialium vſque ad minima, & multa facit, in quibus forte neſciebat an Deum offenderet, & offendit, & aliqua facit, in quibus neſciebat quantū Deo placuit, & valde placuit, & iſta omnia manifeſtantur in morte, vt ſciat quiſque qualiter iuſte abſoluitur, aut damnatur, aut pœnam purgatoriam patitur, & quare tantā, & ita vtrobique fit manifeſtatio, vel reuelatio Dei, ſ. in iudicio generali, & in morte.

De igne autem cum dicitur, quod Deus reuelabitur in igne verum eſt, quod vtrobique Deus reuelatur in igne: nam in die iudicij Deus apparebit cū igne, qui erit ignis conflagrationis præcedens faciem iudicis Pſalm. 9. ſcilicet, ignis ante ipſum præcedet, & inflammabit in circui-

B tu inimicos eius, ſcilicet, damnatos quos præcipue inflāmabit, licet omnes alios, quos viuentes inuenerit exuret, & Pſalm. 49. dicitur Deus noſter manifeſte veniet, Deus noſter non ſilebit, ignis in conſpectu eius exardeſcet, & in circuitu eius tempeſtas valida, & ſic, quia per iſtum ignem præcedentem cognoſcetur aduentus Dei, dicitur reuelari Deus in igne, ideſt, cum igne, vel per ignem. De die autem mortis eſt verum, quod Deus reuelabitur in igne, quia manifeſtabitur iudicium Dei purgandis per ignem: nam quiſque iudicatus à Deo pro operibus venialibus, vel inexpleta ſatisfactione cognoſcet quantitatem iudicij diuini per ignem, & quantitatem peccatorum ſuorum, & apparebit de operibus ſuis, an bona, vel mala erant, & an parum mala, vel multum mala per hoc, quod ad magnam pœnam ignis purgatòrij quis adiudicatur,

C vel ad paruam, & ſic verum eſt, quod Deus reuelabitur in igne, ideſt, cum igne, quia etiam ſi quis non cognoſceret iudicium Dei de ſe, cognoſceret illud per ignem purgantem, & cum dicitur, quod vniuſcuiuſque opus quale ſit ignis probabit, quia quidam parum, quidam multum igne Purgatorio affligentur, & ideo dicendum, quod litera illa intelligitur de die mortis, & igne purgatorio.

Sed adhuc dicendum, quod ſi quis totaliter literam illam applicare voluerit, accipiet eam per metaphoram dictam de operationibus bonis, & malis omnium hominū quomodo cognoſcentur, & ſuperadditur aliquid de igne purgatorio.

Primum apparet, ſcilicet, quod de operibus bonis, & malis omnium hominum intelligatur, & non de ſolis

D qui purgantur, quia facit Apoſtolus quandam comparationem ſicut in ædificatione: nam poſito bono fundamento in ædificatione, poſſunt poni alia ad conſummationem operis, quæ ſunt pulchra, & ſine vllo periculo ignis.

Alia autem poſſunt poni, quæ licet ad ædificationem conueniant, periculum tamen habent. De primo ſi quis ſuper fundamentum ædificauerit aurum, & argentum, & lapides precioſos, manifeſtum eſt, quod iſta non timebunt ignem, quia non conſumuntur per ignem, periculum autem maximum ædificiorum eſt ab igne.

Si autem quis ſupra fundamentum adiecerit lignum, fœnum, & ſtipulam, poteſt quidem domum facere, quia de his tribus ſolent domus fieri, ſed erit ædificium ſubie-

E ctum periculo ignis, & quando ſuperuenerit ignis, conſumet illud, ita in operationibus ponitur fundamentum, & ſupra illud varia apponuntur, quæ poſſint conuenire fundamento: dicit autem Apoſtolus eſſe fundamentum Chriſtum, quia fundamentum aliud nemo ponere poteſt præter id, quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus, & eſt verum, quia nemo poteſt ponere aliud fundamentum ad operationem rectam, immo & quodcunque alterum ponatur, repugnat operationi rectæ, ſupra fundamentum autem ponuntur ea, quæ aliquo modo poſſunt conuenire fundamento; nam quæ nullo modo ei conueniunt non dicuntur poni ſuper illud, ſed ſuper Chriſtum non poteſt poni peccatum mortale, quia illud ſtatim repugnat Chriſto, & impoſſibile eſt manere cum Chriſto eum, qui peccat mortaliter, ſed quidquid ædificatur manet ſuper fundamentum, ideo neceſſe eſt, quod

omnia iſta, quæ dicuntur ædificari ab Apoſtolo ſuper fundamentum, quod non ſint peccata mortalia, & iſte videtur eſſe ſenſus conueniens pro nunc, ſed dicuntur ſuperædificari aurum, & argentum, & lapides precioſi, & lignum, & fœnum, & ſtipula, ergo videtur, quod nichil horum ſit peccatum mortale, ſed tunc diſtinguentur iſta, quia lapides præcioſi, aurum, & argentum ſunt diuerſa bona opera, quæ ſecundum gradum, & magnitudinem differunt, ſicut inter ſe in precioſitate, & nobilitate naturæ differunt aurum, & argentum, & lapides precioſi, lignum vero, fœnum, & ſtipula ſignabant opera mala, quę poſſunt manere cum Chriſto, & iſta ſunt venialia, quia venialia non auertunt à Deo, mortalia autem auertunt, & iſta venialia diſtinguuntur inter ſe ſecundum gradum ſicut hæc tria cremabilia.

Hoc autem ſuppoſito apparet, quod non loquatur Apoſtolus de ſolis purgandis, quia tunc non poneret differentiam inter ædificia: nam aurum, argentum, & lapides precioſi, quia non conſumuntur, nec purgantur per ignem, eo quòd pura ſunt, non poſſunt ſignare rem pertinentem ad purgationem, ſed lignum, fœnum, & ſtipula iſta ſignant, ideo ſignat in generali comparationem omnium bonorum operum, & malorum, ſ. quod quædam patiuntur ab igne, alia non, bona non indigent purgatione, mala autem conſumuntur, & ideo de omnibus operibus intelligitur.

Secundo patet, quia dicitur in litera, ſi cuius opus arſerit detrimentum patietur, & ita ſignatur, quod quædam opera ardebunt, alia non, ſed ea, quæ non ardent, non pertinent ad purgationem, cum purgatio fiat per ignem, ergo ponitur ibi non ſolum de purgatione per ignem, ſed etiam de bonis operibus, quæ purgatione non indigent, neque purgari quis ſecundum illa poteſt, quia pura ſunt, & purum hominem reddunt.

Tertio patet, quia dicitur vniuſcuiuſque opus manifeſtum erit, ergo in die mortis erunt manifeſta opera oīum hominum, ſaltem ipſis hominibus morientibus, & tamen non purgantur omnes homines, quia aliqui vadunt ad vitam æternam, aliqui ad gehennam, qui cremantur, alij ad ignes purgatorios, qui purificantur, ergo non ſolum agitur de purgandis, ſed etiam de omnibus hominibus bonis, & malis, quia omnium opera manifeſta erunt.

Secundum quod tractetur ab Apoſtolo de purgatorio ſpecialiter. Quæſt. DCXCVII.

SEcundum quod eſt notandum in hac auctoritate Apoſtoli eſt, quod agatur hic etiam de purgatorio ſpecialiter, quia dicitur ſi cuius opus arſerit detrimentum patietur, detrimentum dicit damnum, & damnum eſt quædam diminutio, qui autem damnatur, non patitur damnum, quia non diminuitur in rebus, ſed totus perit: ideo detrimentum patitur, qui pœnam patitur, ſed non damnatur, & iſta eſt quædam purgatio.

Secundo, & apertius, quia dicitur, eodem cap. in litera conſequenter, ipſe autem ſaluus erit, & tamen, qui detrimentum operis patitur, & ſaluatur non poteſt eſſe niſi, qui purgatur, quia qui ſtatim mortui tranſeunt ad vitam æternam, non patiuntur detrimentum, quia opera bona meritoria vitæ æternæ in nullo poſſunt pati detrimentū, neque ipſe ſecundum ea, qui autem pereunt æternaliter non ſunt ſalui ergo neceſſe eſt poni ſtatum medium illorum, ſcilicet, qui pęnas aliquas poſt mortem ſuſtinēt, & ſaluantur, & illi ſunt, qui purgantur in igne poſt mortem.

Tertio, quia additur ad hoc declaratio quædam, ſ. ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem, hoc autem eſt, quod conueniens eſt purgandis, quia per ignem purgatio fit, ergo apparet, quod de purgatorio etiam Apoſtolus loquatur ibi ſpecialiter.

Et ſic dicendum, quod in litera illa ponuntur tres modi operum, quæ inueniuntur in hominibus, & non ſunt plures modi, quædam ſunt digna damnatione, alia vita æterna, alia purgatione, hæc tria ſimul ſignantur cum dicitur, vniuſcuiuſque opus manifeſtum erit, F ſed homines ſunt iſtorum trium modorum, ergo omniū ipſorum opera manifeſtabuntur, & ſic de omnibus loquitur Apoſtolus.

Secundo quia dicitur dies Domini declarabit: nam verum eſt, quod dies Domini, ideſt, dies mortis, declarabit omnia hæc tria genera operum, & operantes: nam in morte apparebit cuique an opera ſua fuerunt digna vita æterna, vel pœna æterna, vel flamma purgatoria per hoc, quod quilibet homo aſſequitur vnum de his tribus locis.

Tertio etiam, quia dicitur vnicuiuſque opus quale ſit ignis probabit: nam ad omnia tria genera operum extenditur, & ignis diſtinguit illa, non quod ignis omnia vrat, ſed quod per operationem ignis appareat qualia ſint: nam opera digna vita æterna non poterunt tangi ab G igne, & ideo, qui ea egerunt, non lędentur ab igne, & per hoc apparebit qualia erunt opera illa, cum habens illa merito eorum non poſſit ab igne tangi. qui vero opera digna morte æterna habuerit, habebit probationem ex igne per hoc, quod ignis tam opera, quam opera facientem conſumet in æternum puniendo, qui vero egerit opera digna purgatione, per hoc manifeſtus erit, quod opera ſua conſumentur, & tamen operans ſaluabitur, nā conſumptis impuritatibus operum, purus euolabit ad vitam æternam.

Cum autem dicitur, ſi cuius opus manſerit, qui ædificauerit mercedem accipiet, intelligitur de ſolis operibus dignis vita æterna: nam per illa accipiet homo mercedem per alia autem non recipiet niſi detrimentum, aut damnationem.

H Cum vero dicitur, ſi cuius opus arſerit detrimentum patietur, licet ex vna parte poſſit referri ad omnia mala opera, quia omnia illa ardebunt, tamen quia adiungitur ipſe autem ſaluus erit, neceſſe eſt intelligi de ſolis, qui purgantur, quia illi ſaluantur.

Cum dicitur, quod aliqui ædificant aurum, & argentum, & lapides precioſos, & alij lignum, fœnum, & ſtipulam, poteſt intelligi de omnibus tam de bonis, quam de damnatis, & purgandis, & tamen ſecundum expoſitionem, quam nunc poſuimus ſignat ſolum bonos, & purgādos, non autem damnatos. Et ita apparet, quod in auctoritate Apoſtoli aliqua ponuntur, quę pertinent ad omnes homines damnatos, & bonos, & purgandos, alia vero ad quoſdam ſolos, & tamen non poteſt euitari, quin ibi dicatur de purgatione peccatorum, quæ fit poſt mor- I tem per ignem, & hoc eſt, quod volebamus inducere, & ideo non intelligitur ignis ille de igne conflagrationis, qui in die iudicij apparebit, & ſic nō erit ille ignis, in quo purgabuntur venialia, quæ non fuerint hic cōſumpta, ſed oportet poni ignem purgatorium poſt mortem, in quo purgentur, qui huiuſmodi peccata habent.

Quare quis torquetur in purgatorio, ſcilicet, ſi deceſſerit in aliquo onere implendo, &c. Quæſt. DCXCVIII.

AMplius autem apparet hoc ex conditione inexpletarum ſatisfactionum pro peccatis præteritis, quia aliqui ſunt, qui decedunt inexpleta illa, ſcilicet, tam ſatisfactione impoſita per Eccleſiam, quam ſatisfa- K ctione debita ſecundum Dei iudicium; contingit enim vtranque eſſe impoſitam, vt ſi quis mox, vt impoſita fuerit ſibi pœnitentia per ſacerdotem moriatur, aut poſt paucos dies, ita quod nondum expletum ſit quod ſacerdos iniunxerit: nam tunc vtraque ſatisfactio inexpleta manet, differunt quidem hæ ſatisfactiones, non quidem velut diuerſæ, ſed quia vna ſuperaddit ad aliam: nam quia quantitas pœnitentiæ eſt redacta ad arbitrium ſacerdotum, imponuntur, vt communiter paruæ pœnitentiæ, & quæ non ſufficiunt ad ſatisfaciendū pro peccatis: ideo licet eaplicatur illa pœnitentia, adhuc manet homini pœna purgatoria, ſi quis tamen explear ſatisfactionem taxatam a Deo non maneret ei pœna purgatoria. Iſta autē taxatio pœnæ pro ſingulis peccatis, quæ a Deo fit eſt nobis, & toti Eccleſiæ ignota, nec poteſt omnino notificari, & tamen ſi quis compleat, manet liber ab omni debito,

pœnæ

A pęnæ poſt hanc vitam, interdum autem homo explet eã, & addit aliquid, & tunc non ſolum nulla pęna manet ei poſt vitam, ſed etiam creſcit in merito, vt communiter ta men non explent homines iſtam ſatisfactionem debitam ſecundum Dei taxationem pro omnibus peccatis ſuis, & ideo neceſſe eſt manere pęnam poſt mortem: nam iſte nõ poteſt decedens, & ſtatim deduci ad vitam æternam, neque ad gehennam, ergo neceſſe eſt locum medium poni non ad vitam æternam, quia non intrat illuc, niſi qui mũdus eſt, & tamen qui obligatus eſt ad aliquam pęnam, licet nullum ei peccatum maneat, non eſt penitus mũdus, etiam quia eſſet melioris conditionis cito moriens, & qui paruas pęnas hic tolerauit, vel qui paucas tulerare voluit: nam haberet ille moriens ſtatim vitam æternam, ſicut ille, qui expleta ſatisfactione deceſſit, & hoc inconueniens eſt: ideo manent pęnæ, quæ inexpletæ ſunt.

B Item ad diuinam iuſtitiam pertinet, quòd ille plene pro peccatis ſuis puniatur, qui peccata commiſit, ſed iſte viuens non expleuit pęnam debitam, ergo manet ei poſt mortem. Neque iſte damnabitur ad gehennam, quia decedit in charitate, & ſine aliquo peccato veniali, & mortali, manet ergo locus medius, ſcilicet, in quo pęnæ ſint, & tamen non æternæ, ſed vt expleatur ſatisfactio, quæ hic fuit inexpleta, & tunc anima euolet ad vitam ęternã. Neque obſtat, quòd pęnæ iſtę debitę completè ſoluantur in igne conflagrationis: nam hoc non poteſt eſſe, vt oſtenſum eſt ſupra, erit ergo locus medius, qui Purgatorius dicitur, in quo temporaliter animæ maneant ad explendã ſatisfactionem.

C Item Apoſtolus deſignauit hunc locum Purgatorium, & conditionem eius poſt mortem 1. Corin. 3. cap. cum dixit, quale vniuſcuiuſque opus fuerit dies Domini declarabit, ideſt, dies mortis, qui vocatur dies Domini, vt ſupra oſtenſum eſt, dicitur ſi cuius opus arſerit detrimentum patietur, ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignẽ, ergo poſt mortem conſumuntur opera alicuius, ideſt, peccata per ignem, ipſe tamen ſaluatur, ſed hoc non eſt niſi in igne purgatorio temporali, ergo neceſſe eſt poni illum.

Item oſtenditur hoc ex conſuetudine generali vniuerſalis Eccleſiæ introducta ab Apoſtolis orandi pro mortuis, non tamen orat pro exiſtentibus in vita æterna, quia non indigent, neque eis orationes noſtræ proſunt, nõ etiã pro exiſtentibus in inferno, quia licet orationes eſſent eis neceſſariæ, nõ poſſunt prodeſſe, quia ſunt in peccato mortali: ideo orant pro illis, qui in charitate ſunt, & indigẽt, D quia iſti ſuſcipere poſſunt, & indigent, non autem indigent, niſi qui in pęnis ſunt, non poſſunt autem recipere, niſi qui ſunt in charitate: ideo oportet eſſe aliquos tales, & hi ſunt de quibus dictum eſt, quòd purgantur poſt mortem de peccatis venialibus, vel de ſatisfactione inexpleta.

Item hoc dicit Gregorius Niſſenus in ſermone de defunctis: ſiquis in hac labili vita purgare peccata minus potuerit, poſt tranſitum hinc per Purgatorij ignis conflagrationem, cuius magis, ac magis fidelis ſponſa dona, & hoſtias in paſſionis memoriam offert pro filijs, quos ipſa verbo, & ſacramento rei præclare genuit pęna alacriter expeditur, ſecundum quod prędicamus dogma veritatis ſeruantes, ita & credimus.

E Item Theodoricus epiſcopus dicit ſuper illud 1. Cor. 3. cap. ſicut Apoſtolus dicit, quòd ſaluabitur ſic tanquam per conflatorium ignem purgantem quidquid interuenit per incautelam prauæ vitæ ex puluere ſaltem pedum terreni ſenſus, in quo igne tandiu manet, quãdiu quidquid corpulentiæ, & terreni affectus inhęſit purgetur, pro quo mater Eccleſia orat, & dona pacifica deuotè offert, & ſic per hoc mundus videtur, & purus exiens, quod Domini Sabbaoth puriſſimis oculis immaculatus aſſiſtit.

Pręcedentia autem dicta ſunt, quia aliqui errauerunt putantes non eſſe purgationem aliquam poſt vitam, & occaſio fuit iſtis errandi, quia volentes vitare vnam hęreſim inciderunt in aliam, ſicut Arrius dum vitare voluit errorem Sabellij confundentis perſonas diuinas, & efficientis eas eſſe vnam incidit in contrarium errorem, vt eſſentiam quoque diuideret ponens tres perſonas ſubſtantialiter diſtinctas: & Eutiches dum vitare voluit errorem A Neſtorij diuidentis in Chriſto duas perſonas, ſcilicet, aliã hominis, aliam Dei incidit in errorem contrarium, quia poſuit vnam naturam eſſe hominis, & Dei cum duę ſint, ſic & Origenes errauit dicens, poſt mortem omnes pęnas eſſe purgatorias, ideſt, temporales, & ideo finiendas aliquando, ſcilicet, quòd tam pęnæ dæmonum, quàm omnium damnatorum terminentur aliquando, & omnes liberandi ſunt, & ſaluandi, quod falſum eſt, ideo aliqui volentes hunc vitare errorem dixerunt eſſe poſt mortẽ nullam pęnam purgatoriam, ſed aut nullam, aut ęternam, & ita abſtulerunt iſti purgatorium poſt mortem.

B Sed dicendum, quòd etiam iſtud eſt error, quia oportet poni pęnam purgatoriã, quia ſicut decedentes in mortali habent pęnam ęternam, ita decedentes in venialia, vel in ſatisfactionibus non expletis habent pęnam temporalem, & iſta eſt purgatoria propter cauſas ſupra poſitas, & ſic ſancta mater Eccleſia nullam hęreſim aſſerit, ſed inter omnes hęreſes mediam viam tenet, quæ eſt catholica profeſſio.

An per lignum, fœnum. & ſtipulam intelligat Apoſtolus venialia, & quomodo ædificentur ſuper fundamentum. Quæſt. DCXCIX.

SEd quia dictum eſt ſupra de ligno, fęno, ſtipula. per quæ ſolent aliqui accipere res pertinentes ad purgatorium, quæ ſunt peccata venialia, quæretur an ſint peccata venialia, vel mortalia, vel quid ſit, & quomodo ędificentur ſupra fundamentum.

C Aliqui dicunt, quòd neque ſint venialia, nec ædificentur ſupra fundamentum, quia ſupra ſummum nichil poteſt ædificari, ſed fundamentum ædificij ſpiritualis eſt in ſummo, vt dicit Glo. 1. Corin. 3. cap. ſuper illud, ergo nichil poteſt ædificari.

Secundo, quia ædificium per fundamentum ſuſtentatur, ſed peccata venialia non ſuſtentantur per fundamentum ſpirituale, quod eſt fides per dilectionem operans, ergo lignum, fęnum, ſtipula, quæ ſuperædificantur non ſunt peccata venialia.

Tertio, quia ſuper illud Iſa. 5. c. vę qui coniungitis domum ad domum dicit Hiero. hęretici coniungunt dogmata dogmatibus, qui ſuper fundamentum debuerunt ædificare aurum, & argentum, & lapides precioſos, ædificant lignum, fęnum, & ſtipulam, ſed hęretici dogmata falſa confingentes non peccant venialiter, ſed mortaliter, D ergo lignum, fęnum, ſtipula non ſunt peccata venialia.

Quarto, quia ſecundum Ambro. doctrina Apoſtolica eſt fundamentum, ille autem ſuperædificat, qui veniens poſt Apoſtolos docet ſiue bonus ſiue malus ſit, ſed bene docentes poſt Apoſtolos ædificant aurum, & argentum, & lapides precioſos, in quibus doctrina præclara ſignatur, mali autem, qui docent ędificant lignum, fęnum, & ſtipulam, in quibus vana, & friuola doctrina ſignatur, ſed vana doctrina, & friuola circa ea, quæ fidei ſunt, eſt peccatum mortale, ergo per lignum, fęnum, & ſtipulam non ſignantur venialia, & ſic non purgantur iſta igne purgatorio.

E Dicendum, quòd non eſt dubium quin per lignum, fęnum, & ſtipulam ſecundum Apoſtolum intelligantur venialia; nam ipſe ponit iſta per ignem cremanda, eos tamen, qui iſta portant ſaluandos eſſe 1. Corin. 3. ca. & hoc non fit circa mortalia, quia non ſaluatur, qui illa habet, neque etiam bona opera ſignantur, quia illa non cremantur per ignem, ergo venialia ſunt, quæ tanguntur, & conſumuntur ab igne, ſed qui ea portant ſaluantur.

Secundo patet, quia iſtud tenet Aug. ſuper Epiſtolam ad Corin. dicens, poſt iſtius ſane corporis mortem donec tempus veniat ad diem damnationis, & remunerationis, ſi hoc temporis interuallo ſpiritus defunctorum, qui ædificant lignum, fęnum, & ſtipulam, huiuſmodi ignem dicantur perpeti, quẽ alij non ſentiunt, qui huiuſmodi ędificia non portauerunt, vt inueniant ignem tranſitoriæ tribulationis venialia concremantem non redarguo, quia forſitan verum eſt.

Tertio apparet, quia venialia peccata adiuncta charitati poſſunt conſumi per ignem: nam non reſpondet eis pęna ęter-

na æterna, ideo ſecundum modum loquẽdi ſcripturę per metaphoram conuenienter ſignãtur per aliqua, quæ igne conſumuntur, & ſic ſunt lignum, fęnum, ſtipula, & non ſicut aurum, & argentum, quæ igne non conſumuntur, quia pura ſunt.

Quare peccata venialia non fuerunt ab Apoſtolo deſignata per vnum tantum, ſed per multa, & an illa inter ſe differant. Quæſt. DCC.

SEd dicetur quare poſuit Apoſtolus multa: nam ſufficiebat poni vnum, vt diceret lignum, vel fœnum, aut quod voluiſſet.

Dicendum, quòd fuit ad deſignandum conditionem peccatorum venialium in combuſtione: nam ſicut ſe habent venialia in eſſendo, ita ſe habent in pœna, quæ eis reſpondet, & quia non ſunt omnia venialia vnius modi, neque etiam debetur eis idem modus pœnæ ignis: ideo per diuerſa cremabilia ſignari debuerunt.

Sed quæritur quare iſta combuſtibilia plura non ponuntur vnius modi, ſed quædam magis durantia in igne, & alia minus.

Dicendum, quòd factum eſt ad oſtendendum conditionem venialium, nullum enim veniale habet pœnam æternam, ſed temporalem ſi charitati adiunctum ſit, & tamen quibuſdam reſpondet pęna longa, alijs pęna breuis, & ita ſicut ſunt multi modi venialium, ita quædam citius, alia tardius conſumuntur, & tardius, & citius liberantur, vel purgantur, qui ea habent, & ad hoc ponuntur conuenienter iſta tria, quæ differunt inter ſe in tardiori, & velociori combuſtione: nam lignum tarde conſumitur, ſtipula cito, fęnum medio modo. Sed quæritur quare potius poſuit Apoſtolus tria combuſtibilia, quàm plura, aut pauciora.

Dicendum, quod iſta differentia, quæ eſt inter peccata venialia quantum ad tardam, & velocem combuſtionem eſt ſecundum quantitatem, & non ſecundum ſpeciem. & differentia ſecundum quantitatem, aut magis, & minus poteſt creſcere in infinitum, & ideo poſſet ponere in infinitum Apoſtolus differentias combuſtibilium, ſed æqualiter non poterat nobis deſignari diuerſitas combuſtionis peccatorum venialium, quia differentiæ indiuiduorum multiplicantur in infinitum: ideo debuerunt iſta oſtendi quantum ſufficerent exemplariter.

Ad hoc autem fuit conueniens diſtinctio trimembris, quia fit ſecundum quantitatem, & omnis perfectio quãtitatis ternario numero comprehenditur propter principium rei, medium, & finem, & etiam quia in corporibus iſta tria conſideramus, ſcilicet, latitudinem, longitudinẽ, profunditatem, & ita Ariſt. laudauit hũc numerum 1. de Cę. & Mun. & dixit illum competere in ſanctificationibus Deorum, & ita conuenienter Apoſtolus tria combuſtibilia poſuit, quia quædam ſunt maxime durantia in igne, quędam minime, quædam medio modo, maxime durantia venialia per lignum deſignantur, minime autẽ durantia, & leuiſſima omnium venialium per ſtipulam, quæ in igne minime durat, mediocria autem in venialibus oſtenduntur per fœnum, quod medio modo inter lignum, & ſtipulam durat.

Ad primum dicendum, quòd eo modo, quo Christus, aut fides, vel charitas dicuntur eſſe fundamentum, conuenit ædificari aliquid ſuper illa: nam ſuper fundamentum ſemper aliquid ponitur, quia aliter non eſt fundamentũ, in ſpiritualibus autem accipitur fundamentum, & hoc ſecundum conditionem fundamenti in materialibus. Habet enim ſe in materialibus res ædificata ad fundamentũ dupliciter. Vno modo, quia eſt poſterior fundamento: nam fundamentum prius ponitur, & ideo quod ædificatur poſterius eſt.

Alio modo, quia quod ædificatur ponitur ſupra fundamentum, & eſt excelſius illo. In ſpiritualibus fundamentum vocatur propter primam comparationem, & non propter ſecundam. Nam Chriſtus, vel fides, aut charitas eſt fundamentum, & hoc eſt prius omnibus, quæ nos ſuperædificamus, quòd ab iſta ratione prioritatis poteſt vocari fundamentum, quod Apoſtolus dixit, quòd nemo

F aliud poteſt ponere quàm ſit poſitum, & eſt Chriſtus; quantum ad ſecundum non dicuntur aliqua fundari ſuper fundamento, quia non ſunt opera noſtra excellentiora fundamento, immo illud eſt maius, & altius omnibus, & ita argumentum procedit, quòd ſuper ſummo nõ poteſt aliquid ædificari, ſcilicet, vt ſit ſuperius, ſed bene aliquid dicitur ſuper illo ædificari, ita vt fundamentum dicatur ad illud præcedere.

Reſponſio ad 2. rationem poſi. quaſt. 699. quomodo ædificantur ſuper fundamentum venialia. Quæſt. DCCI.

AD ſecundum dicendum, quòd venialia, quæ ſunt lignum, fęnum, & ſtipula ędificantur ſuper fundamento, G quod eſt Chriſtus, vel eſt charitas, quia accipiunt ſtabilitatem ab illo.

Eſt autem verum, quòd de ligno, fœno, & ſtipula quid ſint, multi dubitant. Et aliqui volunt, quòd ſint peccata mortalia, & hoc conuenit aliqualiter intentioni Apoſtoli, aut conuenire videtur, inquantum ipſe dixit ſe poſuiſſe fundamentum ſicut ponit ſapiens architectus, & dicit, ꝙ illud fundamentũ eſt Chriſtus, & quòd nemo aliud fundamentum ponere poteſt, & manifeſtum eſt, quòd ibi loquitur de fundamento doctrinæ, quia ipſe docebat Corinthios, & tamen ædificatio, & fundamentum debent eſſe eiuſdem conditionis, ſic ergo ad doctrinam pertinet fundamentum, & etiam ædificatio, & ita videtur Apoſtolus facere differentiam ibi bonæ doctrinæ, & malæ doctrinæ, & tamen mala doctrina eſt peccatum mortale, er H go de mortalibus ibi loquitur, & illa erunt lignum, fœnum, & ſtipula.

Sed dicendum, quòd iſtud poteſt aliquo modo intelligi, ibi tamen ad iſtum ſenſum non poteſt applicari tota litera. Et patet primo, quia non faceret differentiam Apoſtolus inter lignum, fęnum, & ſtipulam, quia per ſtipulã ſignantur leuiſſima cremabilia, & tamen nullum mortale eſt tale, quia omne mortale durat in æternum in combuſtione, ſtipula autem ſubito conſumitur, ergo non poſita eſt iſta diſtinctio ligni, fęni, & ſtipulæ pro mortalibus.

Secundo, quia dicitur, ſi cuius opus arſerit detrimentum patietur, ipſe autem ſaluus erit, & tamẽ, qui in mortalibus decedit, non poteſt ſaluari, ergo non ſignantur mortalia per hæc, & iſtud eſt neceſſarium argumentum.

Tertio, quia ſi per lignum, fœnum, & ſtipulam ſignarẽ I tur mortalia, eſſet inſufficiens diſtinctio Apoſtoli, deberẽt enim poni tria membra, quia per aurum, argentum, & lapides precioſos neceſſe eſt accipi ſola opera bona, quia illa ſola non patiuntur ignem, ſi ergo per lignum, fęnum, & ſtipulam ſignentur mortalia, per aurum, argentum, & lapides precioſos opera bona, neceſſe eſt accipi alterũ mẽbrum pro peccatis venialibus, quæ in igne conſumuntur, ſed non manent ſemper ſicut mortalia, & ideo non accipiuntur lignum &c. pro mortalibus.

Vnde dicendum, quòd licet poſſunt aliquo modo mortalia vocari lignum, fœnum, & ſtipula, & quòd Apoſtolus intellexerit de eis, tamen tota litera illa non poteſt applicari ſecundum illum ſenſum, accipiendo autem de venialibus poteſt applicari litera tota ſine calumnia, & tamen ſi mortalia accipiantur, per hæc poterit dici, quòd K hæc fundantur ſuper fundamentum, quod eſt Chriſtus, vel fides, aut charitas, vt infra dicetur ſtatim.

Alij dicunt, quòd per lignum, fœnum, & ſtipulam accipiantur non venialia, ſed opera bona, quibus aliquis motus peccati venialis ſe immiſcet, vt ſi quis faciat bonum, in quo inſurgit aliquis impetus inanis gloriæ, & dicunt talia opera ædificari ſuper fundamentum quod eſt Chriſtus, vel charitas quantum ad id, quod eſt in eis de bono, non quantum ad peccatum veniale quod ibi intercidit.

Sed dicendum, quòd non ſtat, primo quia ſi non ædificantur iſta opera ſuper fundamentum niſi quantum ad illud, quòd ſunt pura bona: ideo non differrent ab auro, argento, & lapidibus precioſis, & tamen Apoſtolus ponit aliam ędificationem auri, & argenti, & lapidum, & aliã ligni, fęni, & ſtipulæ, ergo non vocantur prædicta lignũ, fęnum, & ſtipula.

Secun-

Secundo & pręcipue, quia hæc ædificata dicuntur vri: nam dicitur, ſi opus alicuius arſerit, & opus eius vocatur, quod ſuperædificauerit, & ædificatur ibi lignum, fænum, ſtipula, & non vruntur niſi inquantum ædificata, ſed inquantum ædificata dicunt iſti illa eſſe bona, ſed bona nō vruntur, ſed mala, ergo non eſt conueniens poſitio, ſed neceſſe eſt accipi per lignū, fænum, & ſtipulam peccata venialia, & illa vruntur, & illa quoque ſuper fundamētum ædificantur, & ita non eſt inconueniens.

Cum vero obijcitur, quòd ædificium ſuſtentatur ſuper fundamentum, & non poteſt veniale ſuſtentari ſuper charitatem, vel fidem operantem per dilectionem.

Dicendum, quòd non ſolum ſuper charitatem, vel fundamentum ſpiritualis ædificij fundatur veniale, ſed etiā mortalia, quia dicitur aliquid tripliciter ſuper fundamentum ędificari.

Vno modo directo ſitu, ita quòd ſupra fundamentum firmetur. & ſic ſolum bona opera fidei formatæ, ideſt, fidei, & charitatis fundantur ſupra fundamentum, quia fundamentum eſt charitas, vel fides operans per dilectionem, & dicuntur hoc modo ſuperædificari, ſed quia ſuperædificari eſt ſuper fundamentum eſſe, & ſuper dicit diuerſam habitudinem, ideo ſuperædificari dicuntur aliqua diuerſimode.

Secundo enim modo dicitur ſuperædificari, quod iuxta fundamentum eſt, quia ſuper ſignat iuxta, vt illud Pſ. 137. Super flumina Babylonis illic ſedimus, ideſt, iuxta flumina, non enim erant ſuper flumina, quia non erant ſuper aquam, & hoc modo venialia ædificātur ſuper fundamentum, quia licet directo ſitu nō erigantur ſupra fundamentum, ſtant tamen iuxta illud, & ei non aduerſantur, quia charitatem, ſiue fidem formatam non tollunt.

Tertio modo dicitur aliquid eſſe ſuper ideſt poſt, & ſic vocamus ſuperſtites eos, qui poſt mortem aliorum manent, & ſic mortalia quoque ędificantur ſuper fundamētum, quia poſtquàm quis charitatem, vel fidem formatā habuerit, peccat mortaliter, & iſta operatio dicitur ædificatio, quia omnis operatio noſtra nomine ædificationis deſignatur per metaphoram, & ſuper fundamentum eſt, quia poſt illud eſt, & tamen non eſt ſupra illud, ideſt, q; erigatur ſupra illud, immo potius fundamentum ipſum deſtruit, quia non poteſt manere fundamentum cū peccato mortali, & verum eſt, quod qui talia opera habuerit vel ſuperædificauerit patietur detrimentum, quia ardebit opus eius, & tamen ipſe non erit ſaluus ſicut dixit Apoſtolus, ipſe autem ſaluus erit quaſi per ignem, quia illud non poteſt accipi niſi de peccato veniali, vt ſupra dictum eſt.

Ad tertium dicendum, quod ſenſus ſcripturæ eſt vnus quem intendit ille, qui ſcripſit, & ille eſt verus ſenſus literę, & vocatur principalis, multos tamen ſenſus poteſt recipere ſcriptura, non quod ſint ſenſus eius, ſed quia poſſunt ei adaptari, & ita eſt de ſenſu, quem dedit Hiero. per illam applicationem, ſcilicet, quod hæretici dogmata dogmatibus adiungunt cum ædificant lignum, fænum, & ſtipulam, quia non eſt ſenſus, quem Apoſtolus voluit facere, ſed quem litera pati poteſt per applicationem.

Et hoc patet, quia non poſuit illum Hiero. exponendo illum locum Apoſtoli, ſed exponendo Iſaiam, & applicat illa verba ad ſenſum Iſaiæ, & interdum in talibus non tenetur ſenſus principalis ſcripturæ, ſed taliter qualiter facere poteſt ad propoſitum illius ſcripturæ, ad quam applicatur.

Aliter poteſt dici, quòd etiam illud intenderit Apoſtolus loquens contra eos, qui praua docent, quorum opera cremabuntur per ignem, & tamen non poteſt iſto modo tota litera Apoſtoli applicari, vt ſupra dictum eſt.

Ad quartum poteſt dici, quòd poteſt per fænum, lignū et ſtipulam ſignari doctrina quorundam inconuenientiũ, & tamen non eſt neceſſe, quòd iſti peccent ſemper mortaliter. Si quis enim circa fidem falſa prædicet, vel ſcandaloſa, peccat mortaliter, aliquis autem poteſt prædicare, vel docere friuola, vel vana, quæ tamen nō ſunt falſa, nec aduerſantur directe fidei, ſicut de illo Epiſcopo, qui grāmaticam populo exponebat cum legem Dei deberet docere, & talis non ſemper peccat mortaliter, ſed potius venialiter, vel ſi recta docens dicat ex inani gloria, quia tūc iſta inquantum habet quandam impuritatem ſiue ex parte docentis, ſiue ex parte ſui ipſorum poſſunt vocari lignum, fænum, & ſtipula, ergo erunt venialia, & ædificabuntur ſuper fundamentum.

Aliter poteſt dici, quòd nō eſt ſenſus de falſa doctrina hęreticorum, quæ eſt peccatū mortale, ſed eſt ſenſus iſte per applicationem, & non ſenſus principalis Apoſtoli, ſicut dicebatur de dicto Hieronymi.

An ſint ydem, qui ædificant lignum, fænum, & ſtipulam, vel diuerſi? Quæſt. DCCII.

QVęritur etiam occaſione pręcedentium, an ſint iidē qui ędificant lignum, fęnum, & ſtipulam, vel diuerſi?

Aliqui dicunt, quòd iidem ſunt, qui vtraque ędificant quia ſecundum Auguſt. per aurum ſignatur Dei contemplatio, per argentum dilectio proximorum, per lapides precioſos bona opera, ſed illi, qui aliquos inordinatos affectus habent ad res temporales, qui dicuntur lignū, fęnum, & ſtipulam ædificare, contemplantur aliquando Deum, & diligunt proximum, & aliqua bona opera faciunt, ergo iidem ſunt, qui vtraque ædificant.

Secundo, quia ſicut dicitur 4. Sen. diſt. 21. illi ædificāt aurum, & argentum, & lapides precioſos, qui cogitant, quæ Dei ſunt, quomodo placeant Deo, ſed tales etiam committunt venialia, quia nemo eſt, qui poſſit dicere, quod peccatum non habet 1. Ioan. 1. ergo cum venialia ſint lignum, fænum, & ſtipula, ignem ſuſtinebunt, qui vero ſuperędificant aurum, & argentum, & lapides precioſos, de vtroque igne ſecuri ſunt, non ſolum de illo, qui cruciaturus eſt impios in æternum, ſed etiam de illo emundatorio, quo purgabuntur quidam ſaluandi, ergo nō ſunt iidem, qui vtraque ſuperædificant, cum quidam ſint ſecuri, & alii non.

Dicendum, quòd de hoc non immerito dubitari poteſt eo quod ex litera Apoſtoli non videtur manifeſte an de diuerſis, vel de eiſdem dicatur: nam litera habet ſic, fundamentum aliud nemo ponere poteſt præter id, quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus, ſi quis autem ſuperædificat ſuper fundamentum hoc aurum, argētum, & lapides precioſos, lignum, fænum, & ſtipulam vniuſcuiuſque opus manifeſtum erit, & ita omnia poſuit ſub eodem contextu vnde poterat intelligi, quod idem omnia ędificaret.

Sed eſt dicendum, quod aut aurum, argentum, & lapides precioſi ſignant omnia opera bona, aut quædam ſpecialiter: nam opera bona ſignant: ſi enim ſignent omnia opera bona, neceſſe eſt, quod iidem ſint, qui ædificant lignum, fęnum, ſtipulam, & aurum, & argentum, & lapides precioſos, quia illi, qui opera bona faciunt peccant aliquando venialiter, & tamen venialia ſignantur, per lignū fænum, ſtipulam. Si autem accipiantur aurum, argentum & lapides precioſi pro quibuſdam bonis operibus ſpecialiter, dicendum eſt, quod non ſunt iidem, qui vtraque ſuperædificant.

Eſt autem dicendum, quod Apoſtolus non voluit eſſe eundem, qui omnia ædificaret.

Primo, quia dicitur vniuſcuiuſque opus manifeſtum erit & ita non eſt idem ædificans, quia dicitur vniuſcuiuſque opus, & ſic eſt diſtinctio operum, & operantis.

Secundo quia dicitur, ſi cuius opus arſerit detrimentū patietur, ergo videtur, quod aliquorum opera ardent, & aliorum non, & tamen ſi iidem eſſent, qui vtraque ædificarent, omnium opera arderent, & omnes paterentur detrimentum, ſed non vult hoc Apoſtolus, ergo non ſunt iidem, qui vtraque ędificant.

Fænum, lignum, & ſtipula quid ſignificent. Quæſt. DCCIII.

CIrca hoc autem dicendum, quod per fœnum, lignū, & ſtipulam ſignentur venialia & nemo ſit tam bonus, qui aliquando non peccet venialiter, non dicuntur tamen omnes ędificare lignum, fęnum, & ſtipulam, ſed aliqui.

Sic enim diſtinguimus actiuos,& contemplatiuos,& dicuntur actiui ab agendo,& contemplatiui a contemplando,& tamen actiui aliquando contemplantur,& contemplatiui aliquando agunt,non ergo dicuntur ab eo, quod ſolum habent,ſed ab eo,quod præcipue habent, vel cui magis inſiſtunt Ideo contemplatiui dicentur, qui magis contemplationi,quam actioni inſiſtunt,& actiui,qui magis actioni,quam contemplationi, licet quiſque ad vtrãque rem ſe habeat: ita licet omnes boni ædificent ſimul aurum,argentum, lapides precioſos,& lignum, fænum, ſtipulam,non dicuntur omnes ædificare lignum,fęnum, ſtipulam,ſed qui bona præcipua faciunt,etiam ſi aliqua venialia committant non dicuntur ædificare lignũ, &c. quia ardore bonorum operum non manent illa parua venialia: nam Apoſtolus non loquitur de iſta ædificatione niſi inquantum manet in homine uſque ad mortem ita vt purgari indigeant aliquo igne poſt mortem: ſi autem committat hic quis venialia,quæ non maneant vſque ad mortem,non dicitur ædificare venialia,quia non inueniatur in eo tempore mortis aliquid quod per ignem tranſeat,ac ſi nunquam ædificaſſet lignum,fænum,ſtipulam, ſed manent in eo ſola bona opera,& ita videtur iſte ædificaſſe ſolum lapides precioſos,aurum, & argentũ, tales autem aliqui ſunt,qui magnam charitatem habentes afficiuntur valde ad Deum,& ad proximum, & ideo ſi interdum hic ex affectione temporalium aliqua venialia committant,ſunt illa parua, & in tanto incendio charitatis conſumuntur,ita vt non maneãt,neque appareant, & ſic poſt mortem non manet aliquid de his purgandum. Alij autem ſunt,qui & ſi bona faciant, tamen hęc terrena amant,quibus magno affectu inhærent, licet illa non præponant Chriſto,quia tunc deſtruerent fundamentum peccando mortaliter, & in his affectibus perſeuerãt vſq; ad mortem,& ideo licet bona opera faciant, manẽt cum eis venialia,quę vocantur lignum,fænum,ſtipula,& non conſumuntur,quia manent ſemper in his deſiderijs,& charitas eorum non eſt tanta, vt conſumere poſſit venialia ideo dicuntur hi ædificare venialia,& non aurum,argentum,lapides precioſos,licet bona opera faciãt, & hoc maxime, quia ex cõmiſſione venialium bona opera obſcurantur, & non retinent vigorem illum, qui requiritur ad hoc,quod ſignentur per aurum,& argentum, & lapides precioſos, quæ omnia valde virent. Et ita reſpondet Magiſter.4.Sent.diſt.21.Non omnis, qui uenialiter peccat,lignum,fænum,& ſtipulam ædificat,ſicut e cõtrario non omnis,qui contemplatur Deum, & diligit proximũ & opera bona facit ędificat aurum,argentum, & lapides precioſos,& tamen in auro intelligitur cõtemplatio Dei, in argento dilectio proximi,in lapide precioſo bona opera,ſed illi,qui ædificant lignum,fænum, ſtipulam Deum contemplantur, proximum diligunt, & opera bona faciunt,neque ædificant aurum,argentum, lapides precioſos,hæc enim ille ædificat,qui ſic illa tria facit,vt cogitet ea,quę Dei ſunt, quomodo placeat Deo, per lignum vero,fęnum, & ſtipulam accipi poſſunt rerum ſecularium, quamuis licitè conceſſarum, tales cupiditates, vt amitti tunc animi dolore non poſſint, hæc ergo ædificat is, qui cogitat,quæ mundi ſunt,& quomodo placeat mũdo,qui circa diuitias ſuas quodam carnali tenetur affectu, & tamẽ ex eis multas eleemoſynas facit,neque pro eis aliquid fraudis, aut rapinæ molitur,& infert ſtatim Magiſter ibidem dicens.Ex his igitur patet,quod non idem homo ſimul hæc, & illa ædificat,illa enim ædificatio perfectorũ tantum eſt,qui non cogitant placere mundo, ſed tantum Deo,quia & ſi venialiter aliquando peccant,feruore charitatis, ita aſſumitur in eis peccatum ſicut gutta aquæ in camino ignis,& ideo nunquam ſecum portant cremabilia,hæc autem ædificatio minorum eſt; qui non tantum Deo, ſed etiam mundo placere cogitant, Deum tamen præponunt,ſi vero mundum præponerent,non ſuperædificarent,ſed deſtruerent fundamẽtum:affectiones igitur carnales,quibus dediti ſunt domibus,cõiugibus,poſſeſſionibus (ita vt nihil præponatur Chriſto) illis tribus ſignificantur, quæ in mentes perfectorum non cadunt, & ſi alia venialia admittant, in cordibus vero minorum ſæpe,durant vſque in finem,qui cum talibus ædificijs tran-

F ſeunt,ſed ſoluentur in igne,ipſi vero merito fundamenti ſalui erunt, grauiſſimam tamen pœnam ſentient. Argumenta in oppoſitum ex dictis ſolui poſſunt. Sed ad primũ dicendum eſt,quod qui ædificant aurum,argentum,& lapides precioſos,committunt venialia interdum, & tamen non ob hoc dicuntur ędificare lignum,fęnum,ſtipulam,quia abſorbentur iſta venialia feruore charitatis eorum,& ſic non manent vſque ad mortem,vnde non portant ſecum aliqua cremabilia, ſed pro tanto dicitur iſta ædificatio,quia ille,qui talia ædificauerit habebit aliquid quod cremetur poſt mortem,ideo non ædificant hi lignũ fænum, & ſtipulam.Cum vero è contrario arguitur de illis,qui venialia committunt,quia hi Deum contemplantur,& proximum diligunt,& bona opera faciunt,quæ ſignantur per aurum,argentum, & lapides precioſos. Dicendum,

G quod non ſufficit,ſed debet eſſe tantę charitatis vt conſumantur iſta in eo viuente, & non maneant poſt mortem quaſi nihil ædificaſſet,niſi aurum,argentum, & lapides,quia nihil haberet cremandum.

Ad ſecundum poteſt dici vno modo ſecundum intentionem Magiſtri 4.Sent.diſt.21.quod non omnes peccantes venialiter dicuntur ædificare lignum,fænum,& ſtipulam,ſed ſoli illi, qui quodam affectu carnali tenentur ad coniuges,domos,& poſſeſſiones,& hæc dicũt ſignari per fænum, lignum, ſtipulam, & ideo poſuit Apoſtolus tria cremabilia,quia illa tria ſunt,de perfectis autem dicit,q̃ non habent tales affectus,ideo licet peccẽt venialiter, nõ ædificant lignum,fænum,& ſtipulam. Sed hoc non multum ſtat,tum quia omnia venialia,quæcunque ſint, ſi vſque ad mortem maneant,cremãtur igne Purgatorio,ideo

H vocantur lignum,fænum,& ſtipula,& ideo non eſt verũ quod illa tria ſola vocentur ſic,tum quia etiam in electos cadit affectus iſtarum rerum,licet minus eis inhæreat,& abſorbeatur feruore charitatis,ideo ipſi quoque perfecti, & electi quicunque hoc modo ædificarent lignum,fænũ & ſtipulam. Dicendum,ergo quod ſicut dictum eſt ſupra quod perfecti incidunt in venialia,& poſſunt incidere in quæcũque venialia,quæ vocantur lignum,fænum,ſtipula,ſed parum in eis manent cum abſorbeantur ab incendio charitatis,ideo non dicuntur ædificare hæc, quia ſoli illi talia ædificant,qui iſta in morte ſecum ferunt cremanda,& tunc velut cremabilia diuerſa vocantur lignum,fænum,ſtipula, ſed perfecti viri non habent talia in morte, quia omnia conſumuntur in eis viuẽtibus ex feruore charitatis,ideo non dicuntur illi ædificare lignum, fœnum,

I ſtipulam,licet mortaliter peccent,ſed ſoli imperfecti.

An venialia adiuncta mortalibus vocari poſſint lignum, fænum, & ſtipula, id eſt, an peccatum veniale adiunctum mortali puniatur pœna æterna, vel temporali. Quæſt. DCCIIII.

QVæritur an venialia adiũcta mortalibus vocari poſſint lignum,fænum,ſtipula,ita vt temporaliter crementur,& conſumantur.

Aliqui dicunt,quod ſic,quia iuxta differentiam culparum debet eſſe differentia pœnarum,ſed culpa mortalis in infinitum excedit venialem,ergo & pæna debita pro mortali excedit in infinitum pœnam debitam pro veniali,ſed non poteſt hoc eſſe ſecũdum acerbitatem, quia acerbitas quælibet pœnæ eſt finita, neque aliquis poſſet ſuſcipere

K infinitam acerbitatem pœnæ, ergo debet eſſe differentia ſecundum durationem, & ita peccatum veniale adiunctum mortali habebit pœnam temporalem,quæ finiatur & ideo vocabitur lignum,fœnum, ſtipula, quia propter hoc ſic vocantur, quia cito conſumuntur. Secundo quia Deus non eſt acceptor perſonarum Act.10.& ad Rom.2.cap.eſſet tamen acceptor perſonarum,ſi pro eodem delicto,& æquali puniret duos homines inæqualiter,ſed decedentes in charitate puniuntur temporaliter pro venialibus, ergo et decedens in mortali ſimul cum veniali punietur temporaliter ſolum pro veniali, licet pro mortali puniatur æternaliter.

Dicendum, quod cum mortale,et veniale ſimul ſunt, non quæritur an mortale ſit lignum, fœnum, et ſtipula: nam licet, vt ſupra dictum eſt, poſſint vno modo morta-

lia

lia ſic vocari, quia patiuntur ignem, tamen non poteſt tota litera Apoſtoli applicari ſecundum ea, etiam quia non conuenit eis alia proprietas horum, ſcilicet, quod cito conſumantur, cum mortalia in æternum maneāt in igne, ſed dubitatio eſt de venialibus an coniuncta cum venialibus vocentur lignum, fęnum, & ſtipula, & habeant punitionē temporalem ſolum. Eſt ad hoc dicendum, quod aut veniale manet poſt mortem cum mortali quantum ad culpam, aut ſolum quantum ad reatum pœnæ, ſi quantum ad culpam, dicendum, quod nunquā poteſt dimitti, quia nullum peccatum poteſt dimitti ei, qui non habet charitatem, ſed damnatus nunquam habebit charitatem, ergo non poterit ei dimitti aliquod peccatum veniale, ſed manente peccato ſemper manet pęna eius, ergo illius venialis erat pęna perpetua, quia non tollitur peccatum. Si autem ſit dimiſſum quantum ad culpam, vtpote quia dimiſſa fuerunt alicui venialia per charitatem, & ſtatim peccans mortaliter deceſſit, non manet ibi culpa venialis ſed manet reatus ad pęnam. Eſt tunc dubium de pęna debita pro illo veniali an durabit in æternum, vel erit tēporalis. Et circa hoc ſunt duæ poſitiones vna eſt, quod licet in damnatis maneat pęna ęterna pro mortalibus, tamen pęna debita pro venialibus aliquando terminatur, & ſic manent in minori pęna, quàm prius. Alia poſitio eſt, quòd ſicut pęna pro mortali durat in ęternum, ita pęna pro veniali in inferno.

Sed dicendum, quòd licet prima poſitio videatur prima facie veriſimilis, & aliqui teneant eam, tamen non eſt ſecura, quia ſicut non poteſt tolli poſt mortem culpa venialis propter cauſam dictam, ita neque poteſt tolli reatus alicuius pęnæ: nam Matth. cap. ſuper illo verbo, Nō exies C inde donec reddas nouiſsimum quadrantem dicit Glo. ideſt, minuta peccata, ſed ille, qui in mortali peccato recedit nichil poteſt reddere, ergo pro peccatis venialibus punietur ęternaliter.

Secundo, quia ſi habens reatum pœnæ pro peccato veniali puniretur temporaliter in inferno, etiam pro mortali peccato puniretur temporaliter, quia pro mortali peccato non debetur pęna in æternum durans directè, quia aliàs quando quis contereretur, nunquam poſſet ſatisfacere pro illo peccato, cum debeat ſoluere totam pęnam, ad quam tenetur, ſed manifeſtum eſt, quod ſatisfacit ſoluendo pęnam temporalem, ergo pro mortali peccato nō debebatur directè ęterna pęna, ſed per accidens, ſcilicet, inquātum manens in inferno eſt in mortali, & qui ſic eſt non poteſt incipere vnquam ſoluere, & ideo etiam ſi eſſet D pęna vnius diei, fieret per accidens æterna, ſed ad hoc, quòd liberetur a pœna debita pro veniali oportet illam ſoluere, ſed non poteſt, quia eſt in mortali, ideo cum nunquam incipiat ſoluere aliquam partem illius pęnæ, manet ſemper debitor totius pęnę illius, vnde non differt illam eſſe magnam, vel paruam, quia per accidens efficitur æterna.

Secundo ergo poſitio tenenda eſt, ſcilicet, quòd maneat pęna pro veniali in æternum, Deus enim nichil inordinatum relinquit, ſed non poteſt ordinari culpa niſi per pęnam, ideo nunquam dimittitur culpa ſine pęna: in illis autem, qui damnantur non poteſt aliqua culpa dimitti, neque aliquis reatus tolli, cum ſine charitate maneant, per quam culpa purgatur, & remittitur reatus, & ideo in morientibus in mortali ſemper manebit culpa venialis, E ſi in illa erant quando deceſſerunt, aut manebit reatus pęnæ ſi erant obligati ad aliquam pęnam pro venialibus, dato quod culpa venialis dimiſſa fuiſſet, & in illa pœna manebunt in æternum, quę fit eis æterna per accidens, ſ. quia eſt ſine charitate.

Ad primum in contrarium dicendum, quod tantū differunt inter ſe pęnæ peccatorum, quantum peccata differunt in infinitum, non quod culpa ſit realiter infinita, ſed quia auertit, & ſeparat hominem a Deo, qui eſt bonum infinitum, veniale autem non ſeparat a Deo, cum poſsit ſtare cum charitate, & etiā omnia venialia ſimul ſumpta ſi poſſent ſuperaddi in aliquo, non auertunt a Deo, quia tamen neutra culpa eſt in ſe infinita, neutri debetur per ſe pœna infinita: nam pęna peccati mortalis non eſt per ſe, aut directè infinita, quia tunc non poſſet quis pro ea B ſatiſfacere cum eſſet in gratia, & tamen ſatiſfacit, ergo eſt finita iuxta conditionem culpę, & etiam eſt quædam maior alia, nam non ponitur pęnitentia æqualis pro omnibus peccatis ab homine, nec a Deo datur æqualis pœna purgatoria ideo non eſt directè infinita, ſed finita, & pro qua poteſt homo ſatiſfacere, ſed pro tanto efficitur pęna ęterna peccati mortalis, quia manet homo ſeparatus a gratia, ſed idem fit in veniali, ergo eadem ratione pœna peccati venialis, quæ erat directe temporalis efficitur per accidens æterna, & non eſt inconueniens.

Ad ſecundum dicendum, quòd non eſt acceptor perſonarum Deus, & tamen ſine illa eſt pęna inæqualis, quia exiſtens in Purgatorio punitur pro veniali temporaliter, & in inferno exiſtēs pro eodem punitur æternaliter, quia exiſtens in Purgatorio habet gratiam, & charitatem, in cuius virtute purgantur, & dimittuntur peccata: ideo ſi eſt culpa venialis tollitur, vel purgatur per gratiam, cum pęna ſi nō eſt reatus pęnæ remittitur, & tollitur, ſed damnatus in inferno caret gratia, per quàm fit remiſsio peccatorum, ideo purgatur culpa venialis ſi manet, neque tollitur reatus, aut minuitur, neque pęna aliqua ſufficit ad illum expiandum, cum ab exiſtente in peccato nichil Deo ſoluatur, & ſic fit iuſtum, quod pro peccato veniali detur pęna æterna non directè, ſed per accidens. Simile eſt de mortali peccato, quia damnatus nunquam poteſt finire pęnam debitam pro mortali manens in inferno, & tamē ſi habita contritione de illo ſtatim decedat, tolerabit totā pęnam debitam pro illo in Purgatorio, & illa erit temporalis, ſic etiam quantum ad illos, qui hic ſatiſfaciunt, quia poterit quis ſatiſfacere ſufficienter pro mortali, ita vt moriens non ſit obligatus ad aliquam pęnam purgatoriam, & tamen ſi eſt quis in mortali, etiam ſi ſponte tolleret pęnas ad ſatiſfaciendum pro mortalibus præteritis, nunquā ſatiſfaciet, neque incipiet ſatiſfacere, ſed manebit obligatus ad totam ſatiſfactionem ac ſi nunquam cępiſſet ſatiſfacere, & ita apparet quando venialia ſunt adiuncta mortalibus, non poſſunt vocari lignum, fęnum, ſtipula, quia eorum purgatio non finitur cito, ſicut conſumuntur cito in igne, lignum, fęnum, ſtipula, ſed debetur eis per accidens pęna ęterna ſicut mortalibus.

An vermis, fletus, ſtridor dentium, ignis, aquæ niuium, tenebræ ſint in Purgatorio? Quæſt. DCCV.

Quæritur de pęna purgatoria in quibus conſiſtit, & non quæritur de carentia viſionis diuinæ, quam habent manentes ibi per accidens, & a qua retardantur, quia iſta in ſola priuatione conſiſtit, ſed de pęna ſenſus quæritur, & hoc eſt, quia in inferno quoque damnatorum eſt pęna ſenſus, & ponuntur ibi multa, nam ponitur vermis, fletus, ſtridor dentium, ignis, aquę niuiū, tenebrę, vt ſupra oſtenſum eſt. an talia ſint in purgatorio?

Aliqui putant, quòd omnia iſta ſint ibi, quia pęna purgatoria, & damnatorum non videtur differre, niſi quia vna eſt temporalis, alia æterna, ergo quantum ad cætera ſimilis erit, & ideo omnia, quæ inueniuntur in pęna damnatorum, inueniuntur in Purgatorio.

Dicendum, quòd propriè in Purgatorio eſt pęna ignis, & non videtur ponenda alia pęna niſi iſta, quia nullam aliam inuenimus in ſacra ſcriptura, nec a ſanctis doctoribus nominari. De igne autem, quòd ibi ponatur patet, quia hoc Apoſtolus aſſerit 1. Corin. 3. c. dicens, cuius opus arſerit detrimētum patietur, ipſe autem ſaluus erit quaſi per ignem, ergo ignem patietur.

Secundo quia dicit, quòd opus vniuſcuiuſque probabit ignis, & ideo dicit venialia ſignari per lignum, fęnum ſtipulam, quia illa ſunt cremabilia, quaſi ita venialia ſumantur per ignem, & depurentur illi, qui ea habuerint.

Tertio, quia dicit Greg. quòd ſicut ſub eodem igne aurum rutilat, & palea fumat, ita ſub eodem igne cruciatur damnatus, & electus purgatur, ignem ergo Purgatorium eſſe poſuit.

Quarto quia dicit Auguſt. ſuper Epiſtolam ad Corint. poſt iſtius corporis mortem quouſque perueniatur ad diē damnationis, & remunerationis, ſi hoc tēporis interuallo

ſpiritus

ſpiritus defunctorum, qui ædificauerunt lignum, fęnum, F
ſtipulam, huiuſmodi ignem dicantur perpeti, quem alij
nnn ſentiunt, qui huiuſmodi ædificia non portauerunt,
vt inueniant ignem tranſitoriæ tribulationis venialia cō-
cremantem non redarguo, quia forſitan verum eſt, ſed
quia dicitur ſaluus erit, quaſi per ignem contemnitur ille
ignis, grauior tamen eſt quam quicquid homo pati poteſt
in hac vita, & ita ignem poſuit venialia concremantem,
& nichil aliud.

Quinto idem videtur ex cōditione nominis, ſ quia qui
venialia habent purgari dicuntur, ſed purgatio poſt hanc
vitam dicitur ad ſimilitudinē purgationis, quæ fit in cor-
poribus, quæ eſt proprie dicta, & illa fit per remotionem
ſordium, aut macularum, quæ adhærent vel ablationem
impuritatum, quæ alienæ ſunt, & ſe immiſcent natu-
ræ rei. G

Illa autem purgatio hic non fit, niſi per ignem & aquā,
quia iſta duo habent vim tollendi impurum: ſed hoc in-
tereſt, quia aqua non poteſt tollere niſi maculas in ſuper-
ficie concretas, quæ leuiter adhærent, ipſam vero impu-
ritatem, quæ penetrat corpus, & interius ſe infudit, aut rei
ſe immiſcuit, non purgat aqua, ſed ignis. Et ratio eſt, quia
aqua rem integram ſinit, ſolam autem ſuperficiem tan-
git, ignis vero agendo, rem ipſam reſoluit vſque ad mini-
ma: & ideo poteſt ſeparare quicquid eſt alienum quantū-
cunque ſe immiſcuerit: & ideo ignis eſt directè, & tota-
liter purgatiuus, & ipſe ſolus adhiberetur in purgationi-
bus, ſed non adhibetur, quia quædam ſunt, quæ non ſu-
ſtinent ignem, ſicut ligna, veſtes, & ſimilia: vnde purgan-
tur iſta, vt poſſunt leuiter, ſcilicet, per aquam, quæ vero
ignem ſuſtinent perfectè purgantur vt metalla, ſic patet H
Num. 31. cap. vbi Deus iuſſit luſtrari omnia, quæ de præ-
da Terræ Madian ducebantur, & aliter non introduci in
caſtra, & dixit quòd illa, quæ poterant tranſire per ignē,
purgarentur per illum, quæ vero non poterant tranſire
per ignem, mundarentur per aquam luſtrationis: & hoc
etiam Deus attendit in purgatione mundi: ſemel enim
mundū purgauit de peccatis abominabilibus, quæ inun-
dauerant tempore Noe, & poſtea purgaturus eſt in fine ſe-
culi, quando reſurgemus: primam purgationem fecit per
aquam immittendo diluuium, ſecundam faciet per ignē
conflagrationis: ſed primam ideo fecit per aquam, quia
volebat, quod adhuc homines, & animalia manerent in
mundo, & ſi per ignem purgaretur, conſumerentur om-
nia, & non manerent arbores, neque mixta aliqua, ſed
omnia reſoluerentur vſque ad componentia, quod non I
erat conueniens: miſit ergo aquam ad purgandum, quæ
animalia quidem occidit, ſed non conſumpſit arbores, &
plantas, neque abſtulit vim ſeminalem de terra, quæ eſt
corporum mixtorum: ſecunda autem purgatio fiet per
ignem, qui omnia reſoluet, vnde non manebunt anima-
lia, nec plantæ, neque vis aliqua germinatiua in ſuperficie
terræ, quia iſta eſt vis mixtorum, ſed manebunt omnia
ſimplicia, & pura præter hominem, qui de mixtis mane-
bit, & illa erit perfecta purgatio, & tunc fiet, quia iam nō
erunt mixta ad aliquid vtilia, vnde mundus poterit ſuſti-
nere illam purgationem. De purgatione animarum idem
eſt, nam erit illa purgatio totalis, ita vt nichil immundū
maneat in animabus, quæ habituræ ſunt gloriam, ergo
fiet per ignem. Niſi forte dicatur, quòd anima non po-
teſt ſuſtinere ignem, ſed falſum eſt, quia ignis non poteſt K
corrumpere, aut diſſoluere animam, quia incorporea eſt,
ideo fiet porgatio illa per ignem, & non per aquam.

Sexto patet, quia ſolent quærere doctores, quare pęna
inferni multis nominibus ſolet appellari, vt ignis, ſulphur
ſpiritus procellarum, pęna autem purgatoria vnico nomi-
ne, ſcilicet, ignis deſignatur; & dicant cauſam eſſe, quia
pęna inferni eſt ad affligendum, ideo nominatur ab om-
nibus illis rebus, quæ nos affligere poſſunt, aut ſolent, pœ-
na autem purgatoria dicitur ad purgandum, ſed ignis ha-
bet iſtam vim, ideo ſolum nominatur ignis, & ita videtur
quòd ſit ignis in Purgatorio, & nulla alia pęna.

*An aliqua pœna de his, quæ ſunt in Inferno ſit in Purga-
torio, vt vermis, & aqua niuium &c.
Quæſt. DCCVI.*

SEd quòd aliqua pęna de his, quæ dicuntur eſſe in in-
ferno ſit in Purgatorio non eſt inconueniens: conſtat
tamen, quòd non ponuntur ibi omnes, quæ ponūtur
in inferno.

De verme autem dicendum, quòd nō ſit ibi, quia Chri-
ſtus poſuit ſpecialiter vermem in inferno. Mar. 9. ca. ſcili-
cet, vbi vermis eorum non moritur, de Purgatorio, ni-
chil dicitur.

Secundo, quia vermis dicitur eſſe ſtimulus quidā pun-
gens conſcientiam ex recordatione peccatorum inquan-
tum illa turpia erant, & manet vermis iſte in damnatis,
quia manent adhuc in peccatis, ſed exiſtentes in Purga-
torio non ſunt in peccato, ſed in charitate & gratia, &
ſolam pęnam habent pro peccato præterito, ergo non ha-
bent prædictum remorſum, ſed potius conſolationē quā-
dam inquantum per compunctionem cordis in vita præ-
dicta peccata ablata ſunt, & non eſt aliquid de pœnis dā-
natorum, quod minus conueniat exiſtentibus in Purga-
torio quam vermis.

De aquis niuium, an ibi ſint dicendum, quòd non eſt
certum, ſed tenendum quòd non.

Primo, quia adhuc non eſt certum, an damnati tales
pęnas habeant, quanto magis qui purgantur.

Secundo, quia dato, quòd ſint in inferno non conuenit
eas eſſe in Purgatorio, quia aut ponuntur ad purgandum,
aut ad affligendum, non primo modo, quia aqua imper-
fectè purgat, ignis autem eſt, qui complete purgat, & ſi
aqua parum purgat, multominus aqua gelida, qualis eſt
aqua niuium, ſi ponatur ad affligendum non eſt neceſſe,
quia ignis ille tantum cruciatum infert (vt ait Auguſt.)
quòd excedit omnem pęnam huius vitæ.

De fletu, & ſtridore dentium, an ſit apud purgandos
non eſt certum: non eſt enim magnum inconueniens, q
ibi ponantur, quia fletus non ſignat emiſſionem lachry-
marum, ſed quandam triſtitiam talem, qualem ſolent ha-
bere, qui lachrymas fundunt: ſed planum eſt eos qui pur-
gantur, triſtitiam habere, ideo poteſt eis adaptari fletus,
& ſtridor dentium. Sed potius videtur dicendum, quòd
iſta ibi non ſint.

Primo, quia Chriſtus iſta dixit de damnatis ſupra deci-
motertio ca. de eis autem qui purgantur nichil tale dixit,
ideo videtur, quòd non ſint hæc apud eos; & eſt ratio iſta
conueniens, quia iſta pure habentur ex fide, cum ratio na-
turalis ad hoc non ſufficiat: fides autem ex auditu eſt ad
Roman. 10. cap. ideo ſicut impietas eſt quædam tradita in
ſcripruta non credere, ita eſt dementia, ea, quæ tradita
non fuerint in fidem recipere, quia fides menſuram habe-
re debet, ſed circa Purgatorium nichil tradit ſcriptura, ni-
ſi ignem, ergo non eſt aſſerendum aliquid eſſe ibi, niſi
ignem.

Secundo, quia iſta competunt damnatis poſt reſurre-
ctionem, nam ſtridor dentium dicit quādam concuſſio-
nem dentium ex frigore, vel dolore, vel iracundia: fletus,
& ſi non ponat fluxum lachrymarum, dicit quādam cō-
mutationem vultus, & obfuſcationem ex triſtitia, ideo
ſunt hæc in habentibus corpora, animæ autem in Purga-
torio ſolutæ ſunt a corporibus, ideo eis non competunt,
damnati autem poſt reſurrectionem reſumunt corpora,
ideo illis poſſunt competere.

Tertio patet hoc, & efficacius, quia iſta videtur inten-
tio Chriſti, nam quando ponit de fletu, & ſtridore den-
tium in damnatis: ſup. 13. c. dicit eſſe poſt reſurrectionē,
ſcilicet, quando mittit Filius hominis Angelos ſuos, &
colligent de regno eius omnia ſcandala, & eos qui faciūt
iniquitatem mittent in caminum ignis, & ibi erit fletus,
& ſtridor dentium, tunc fulgebunt iuſti ſicut Sol. ſed v-
trunque manifeſtum eſt futurum eſſe in reſurrectione,
quando reſumentur corpora, & tunc non erunt animę in
Purgatorio, ergo videtur, quod non competit hoc pur-
gandis.

De tenębra autem, an ſit in Purgatorio non eſt dubiū,

quia locus iſte tenebroſus erit, cum ſit in corde terrę, & A non perueniat illuc aliqua illuſtratio luminarium cœli, & ignis inferni, vel Purgatorij paruam lucem pręſtet, ſed hoc non multam pęnam infert animabus ſeparatis, quę non vtuntur ſenſu viſus, cui obeſt tenebra auferendo cognitionem.

Item, quia hoc non datur ſpecialiter in pęnam, nam etiam exiſtentes in ſinu Sanctorum patrum, erant in tenebris, cum eſſent in corde terrę iuxta Purgatorium, & tamen illis non debebatur aliqua pęna: ideo magis erat hoc ex conditione loci, quàm ſpecialiter in pęnam.

Ex his apparet, quòd apud Purgatorium proprie non ponitur, niſi pęna ignis de pęnis ſenſus, licet aliquę alię pęnę aliqualiter poſſent adaptari, ſed non aſſignantur a ſacra Scriptura, nec a ſacris Doctoribus.

B

An decedentibus in peccato mortali actuali, vel in originali competat locus Purgatorius? Quæſt. DCCVII.

QVęritur de pęna Purgatorij, quibus competat. Dicendum, quòd eis qui decedunt in ſolo peccato veniali, vel in ſolo reatu pęnę temporalis, vel in vtroque; eis autem, qui decedunt in peccato mortali actuali, vel originali, non cōpetit locus Purgatorius. Etiā qui in gratia decedentes ab omni culpa, & reatu pęnę liberi ſunt, deſcendere non poſſunt ad Purgatorium.

De primo patet, contingit enim, quod aliquis decedat in charitate, & etiam non habeat reatum alicuius pęnę temporalis pro peccato mortali, vtpote ſi expleuit omnē ſatisfactionem debitam in hac vita, & tamen deceſſit in C veniali aliquo, quia difficile eſt, quod quis euitet venialia, immo nemo poteſt omnia euitare, licet ſingula poſſit, niſi ex ſpeciali priuilegio, & ita poterit committere talis aliqua venialia, ſed manens in illis non poteſt habere vitam ęternam, quia eſt quidam modus impuritatis peccatum veniale, cum culpam dicat, ideo oportet expiari antequam tranſeat ad vitam ęternam, ſed non poteſt fieri expiatio, niſi per pęnam purgatoriam, ergo per illam purgabitur quouſque conſummatur illud veniale.

Secundo patet hoc. 1. Cor. 3. cap. in applicatione Apoſtoli, nam dixit ędificare fęnum, lignum, ſtipulam eos, qui venialia committunt, & in eis decedunt, quia opus iſtorum dicit comburendum per ignem, & ille eſt ignis Purgatorius.

De ſecundo apparet, quia poteſt aliquis ſic decedere, D quod virtute contritionis, & per magnitudinem charitatis deleantur non ſolum mortalia, ſed etiam venialia: & ita nulla culpa maneat ei: maneat tamen aliquis reatus pęnę, tam pro mortalibus quàm pro venialibus, vt ſi pro mortalibus non potuit viuens explere ſatisfactionem dignā, manet enim tunc illa portio pęnę ſuſtinenda, & non poterit talis recipi ad vitam æternam antequam prędictā pęnam ſoluerit, cum talis reatus faciat quandam impuritatem, & nullum impurum recipitur ad vitam ęternam: quomodo tamen poſt mortem poſſit tolli aliquis reatus pęnæ, & maxime quomodo poſſit dimitti aliqua culpa (quod videtur eſſe difficilius) dicetur infra.

De tertio patet, quia cōtingit aliquem decedere in culpa veniali, & ſimul manere in reatu alicuius pœnæ pro imperfecta ſatisfactione, & hoc tam pro peccato morta- E li, quàm veniali. Nam dimiſſa vtraque culpa contingit manere pęnam reſiduam, quæ non expleta eſt pro vtroque: nam tam pro peccato mortali, quàm veniali reſpondet aliqua pęna inquantum vtrunque eſt peccatum, & nullum eſt peccatum, pro quo non debeatur pœna aliquanta. Et ideo nullum eſt peccatum, cuius non contingat manere aliquam pœnam, & illa eſt ſoluenda in morte.

De quarto patet, quia decedenti in mortali non debetur purgatoria pęna, eo quòd pro mortali debetur directè pęna æterna, & dato quod quis decedat in veniali, ſi fuerit ei adiunctum mortale, iam veniale non eſt, vt lignum fœnum, ſtipula, ſed crematur in æternum, cum non poſſit dimitti illud peccatum poſt mortem, ſed indirectè datur pęna æterna pro eo.

Alph. Toſt. in Matth.

Etiam dato, quòd nō maneat culpa venialis poſt mortem, ſed pęna debita pro peccato mortali vel veniali, non poteſt tolli ille reatus, ſed fit pęna æterna per accidens quantumcunque illa parua futura eſſet, vt oſtenſum eſt ſupra: ſed pęna purgatoria eſt temporalis, ideo non debetur huic pæna purgatoria, quæ eſt temporalis, ſed pęna inferni, quæ eſt æterna.

De quinto dicendum, quod nō competit ei pęna purgatoria, quia iſta culpa competit ei, qui aliquid purgandum habet, & iſtud non poteſt eſſe niſi culpa, aut pęnæ reatus, ergo qui nichil horum habent, non adiudicantur ad pęnam purgatoriam, & ſic patet, qui ſunt illi, qui adiudicantur ad Purgatorium. Ex hoc patet, quod paruuli nō poſſunt ire ad Purgatorium, quia non competit ibi pęna, niſi pro peccato actuali, ſiue mortali, ſiue originali: & tamen non peccat actualiter, niſi qui eſt iam ætatis diſcretæ, ideſt in annis diſcretionis, & talis non vocatur paruulus: ideo non puniuntur paruuli in Purgatorio; poſſunt autem paruuli damnari, vel beatificari: de damnatione patet, quia qui paruuli moriuntur non ſuſcepto baptiſmo pereunt ęternaliter. Etiam paruuli ante annos diſcretionis, qui ſuſcepto baptiſmo decedunt, accipiunt vitam æternam. Et ideo iſta duo loca competunt paruulis, non autem Purgatorius locus, neq; Gehenna ignis.

Quo tempore cœpit eſſe pœna Purgatorij, & qua gentes illuc deſcendebant. Quæſt. DCCVIII.

QVæritur quo tempore cępit eſſe pęna purgatoria, & de quibus gentibus deſcendebant homines illuc.

Ad primum dicendum, quod aut vocatur pęna purgatoria materialiter ipſe ignis affligens eos, qui ibi manent, aut ipſa toleratio mali lædentis, vel actualis læſio. Si accipiatur primo modo dicendum, quod pęna purgatoria eſt a principio mundi: nam ſtatim vt Deus creauit mundum, creauit infernum, immo neceſſarium eſt creatum eſſe in prima die, quia Deus creauit primo Angelicam creaturam, & lucem, & materiam, & tempus, & tamen Angeli ſtatim vt creati ſunt peccauerunt, & ſtatim damnati ſunt, & damnatio eorum fuit ad gehennam ignis, ergo oportuit gehennam creatam eſſe in principio rerum: & tamen oſtenſum eſt ſupra, quod idem numero eſt ignis inferni, & ignis purgatorius; ſed differt ſitu, quia in parte inferiori affligit damnatos, in ſuperiori autē torquet purgandos, ergo ignis Purgatorius a principio ſeculi eſt.

Accipiendo ſecundo modo eſt dicendum, quòd incępit pęna purgatoria ex eo quo homines cęperunt mori cum quodam reatu pœnæ ſine culpa mortali: ſed quis fuerit primus iſtorum non conſtat: nam de Adam, an deſcenderit ad Purgatorium non eſt manifeſtum: nam putant potius, quod hic expleuerit pęnam debitam pro peccato ſuo, & in morte deſcenderit ad ſinum Abrahæ, & ſatis eſt hoc veriſimile, cum ille fuerit in delitijs Paradiſi, & in tanta (vt dicam) fœlicitate, & illam perdiderit: nā poſtea ad ſe reuerſus pœniteret acriter, & non flecteretur ad voluptates huius ſeculi, quæ nullæ ſibi erant in quibus peccaret, ſed abſtineret in eis, ideo potius videtur, quòd decederet in magna perfectione virtutum, & ſic nulla pęna purgatoria ei competeret ſi eſſet in Lymbo Sanctorum patrum.

Quis ergo primus illuc deſcenderit, & quo tempore prorſus occultum eſt.

Ad ſecundum dicendum, quòd de omnibus gentibus deſcendebant aliqui ad Purgatorium, ſed nulla gens erat, de qua non poſſent homines ſaluari, ergo nulla erat, de qua non poſſent aliqui deſcendere ad Purgatorium. Et patet hoc, quia ab initio ſeculi vſque ad diluuium, quando fuit prima ætas, poterant omnes homines ſaluari, quia nulla lex poſitiua erat, ad quam obligarentur, ſed ſolum lex naturalis, quam Deus indiderit mentibus hominum, & viuendo ſecundum illam ſaluarentur, nemo autem erat, qui illam implere non poſſet: ideo nemo erat, qui non poſſet ſaluari, & ſi interdum homines agerent contra dictamen legis naturalis, ſiue agendo contra Deum, ſiue contra proximum (quod quotidianum eſt)

ber ſolam contritionem tollebatur peccatū, quia non erat tunc obligatio ad confitendum, quæ inducta fuit in nouo teſtamento: manebat autem poſtea toleranda pœna pro illo delicto, & ſi illam ſuſtineret quis ſponte hic, ſatisfaciebat pro ea per opera ſatisfactoria meritoria: ſi autem non expleret pœnam ſatisfactoriam, manebat pœna purgatoria poſt mortem, ſicut & nobis nunc accidit. Et ſicut fit circa peccatum mortale, ita fiebat circa veniale: nam pro illo debetur quædam pœna. Si autem quis in illa ætate decederet in veniali, ſatisfacto pro mortali, manebat ei pęna purgatoria pro veniali, quod poſt mortem purgabatur, & idem ſi maneret reatus pœnæ pro veniali, non manente culpa veniali, quia neceſſe erat tantam pœnam ſuſtineri poſt mortem, quantus erat ille reatus.

De tempore autem poſt diluuinm vſque ad legem datam Moyſi idem omnino fuit: nam nulla erat tunc lex poſitiua, quæ circa Deum obligaret homines ad aliquid, ſed ſola lex naturalis, & ideo ſecundum illam viuendum erat, & ſic poterat quiſque ſaluari ſi vellet, & contingebat multos deſcendere ad Purgatorium modo ſuprapoſito. Cum autem data fuit lex Moyſi, quæ erat diuina, tenebātur tam homines illi ad aliquid ſpeciale faciendum, ideſt ad Circuncisionem recipiendam, & adimplendam totā legem, & ſine hoc non erat ſalus.

Et ideo credere ſolent aliqui, quòd omnes, qui non tenebant legem Moyſi, erant in ſtatu damnationis, & ideo nulla bona faciendo poterant ſaluari, & conſequenter nō poterant deſcendere ad ignem Purgatorium, quia non poteſt ad Pngatorium deſcendere niſi qui aliquando ad vitam æternam venturus eſt.

Sed dicendum, quod non ſtat, quia lex illa non fuit data, niſi Iudæis de progenie Iacob: & ideo etiam ſi cæteri non ſeruarent eam non peccabant. Et patet hoc ſæpe ex tenore ipſarum legum, nā dicitur, homo de filijs Iſrael, & de aduenis, qui peregrinantur inter vos &c. Iſti ergo ſoli peccabant non cuſtodiendo legem, vocantur autem aduenę ipſi Gentiles, qui ſponte ſuſcipiebāt Circuncisionem, nam per hoc ſe obligabant ad obſeruandum legem, & etiam omnes poſteri eorum, qui naſcebātur in Iudaiſmo tenebantur ad iſtam obſeruationem, cæteri per obſeruationem ſolius legis naturæ ſaluabantur. Sed hęc lex ſufficienter vetat omnia mala, nam per eam vitatur cultus idolorum, & omne malum quod eſt tam in fide, quā in moribus, & qui illam ſeruaret ſaluaretur, qui autē infringeret habebat remedium contritionis, ſicut & nunc tollebatur peccatum, & ſatisfactio incompleta complebatur in Purgatorio, & ideo talis modus fuit durante lege Moyſi apud Gentiles qualis fuerat ante datam legem, quia non obligabantur ad plura; & iſte ſtatus fuit omnium Gentilium vſque ad legem Chriſti plene publicatam, quando cępit generaliter omnes obligare, quia tūc aliud fuit.

De Iudæis autem idem erat a datione legis Moyſi vſque ad tempus quo publicata fuit plene lex Euangelica, nam tenebantur ad legem Moyſi totam quæ eis ſpecialiter data erat, & inſuper ad totam legem naturalem, quia obligatio illius nunquam ceſſat, ſicut & nunc tempore legis Chriſti: & ideo Iudæi, qui vtranque implerent, euadebant omnem pœnam, ſi autem peccarent contra aliquam earum, & non ſatisfacerent hic poſt plene pro peccato, manebat pœna purgatoria eis poſt mortem: & ita omnes tunc poterant deſcendere ad Purgatorium, quia omnes poterant ſaluari. Data autem, & plene publicata lege Chriſti cęperunt quæque gentes obligatæ eſſe ſpecialiter ad illam, & nunc non potuit eſſe ſalus ſine illa, quia ita dixit Chriſtus, niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spirituſancto non poterit intrare in regnum Dei Ioan. 3. cap. & Mar. 16. dicitur, qui crediderit, & baptizatus fuerit ſaluus erit, qui autem non crediderit condemnabitur, & quia nemo poteſt deſcendere ad pęnam purgatoriam, niſi qui aliquando habiturus eſt vitam æternam, & deceſſit in charitate, ſed non poſſunt ſaluari, niſi qui fidem iſtam tenent: ergo ſolum Chriſtiani poſſunt deſcendere ad Purgatorium, vnde neque Iudæi, nec Sarraceni, neque Pagani cæteri poſſunt deſcendere ad Purgatorium, quia neceſſe eſt illos mori in peccato mortali, cum non

F recipiant fidem ad quam tenentur. Omnes autem decedentes in mortali damnantur ad Gehennam ſi ſunt adulti: ideo omnes hi condemnantur æternaliter, & ſoli Chriſtiani deſcendunt ad Purgatorium.

Quomodo ſe haberent exiſtentes in Purgatorio ab initio mundi, & nunc quantum ad permanentiam in loco illo? Quæſt. DCCIX.

QVæritur, quomodo ſe haberent exiſtentes in Purgatorio a principio mundi & nunc?

Dicendum, quòd cauſa quærendi eſt, quia pœna purgatoria non eſt æterna, ſicut pęna Gehennæ, & ideo aliquando finiebatur, quomodo autem finiretur erat dubium. De hoc autem tempore, quo eſt data lex Chriſti, &
G recepta, vel ſaltem poſt paſſionem Chriſti dicendum, quòd decedentes ad Purgatorium manent ibi quouſque vniuerſa peccata, & reatus pęnarum penitus ſoluerint: ſolutione autem facta, euolant inde animæ ad vitam æternā; & hoc non potius eſt in animabus Chriſtianorum, quàm Iudæorum.

Nam ſi mortuo Chriſto aliquæ animæ Iudæorum tenebantur in Purgatorio, & expieuerunt tunc, vel paulo poſt purgationem ſuam, ſtatim euolauerunt, & idem de Gentilibus erat. Cauſa huius eſt, quia animabus exiſtentibus in Purgatorio debetur vita æterna, & non impedit aliud, niſi quia non ſunt purgatæ, facta ergo purgatione ſtatim euolabunt, nam Chriſtus aperuit ianuam vitæ æternæ, & non eſt aliquod impedimentum illuc introeundi.

H De tempore autem ante Chriſti mortem dicendum, quòd deſcendentes ad Purgatorium manebant ibi quouſque eſſet plenè facta purgatio, & illa completa non poterant euolare ad vitam æternam, quia nondum aperta erat ianua, quia precium noſtrum nondum erat ſolutum. Etiam non manebant in pęnis purgatorijs, quia iniuſtum eſſet, quòd poſt expletam ſatisfactionem puniretur quis: & tamen non manet aliquis in Purgatorio, niſi quandiu punitur, & purgatur, ergo expleta ſatisfactione transferebantur inde, & hoc erat ad Lymbum ſanctorum patrum ideſt ſinum Abrahæ.

Et iſtud patet, quia animabus ſeparatis competit aliquod receptaculū, & nulla eſt regulariter, niſi in receptaculo ſuo, ſed anima ſic purgata non erat in Purgatorio, ergo erat in aliquo aliorum, non autem in inferno dam-
I natorum, quia illi ſunt damnati: exiſtentes autem in Purgatorio non ſunt damnati, quia in charitate deceſſerunt.

Item quia non tranſitur de minori pęna ad maiorem, ſed potius de maiori ad minorem, vel de pęna ad gaudiū & tamen pœna gehennæ eſt multo maior, quàm purgatoria, ergo non tranſitur de Purgatorio ad gehēnam. Etiā non tranſitur ad Lymbum puerorum, quia illi damnati ſunt, cum deceſſerint in peccato mortali originali: ſed exiſtentes in Purgatorio ſunt in charitate.

Item ſtatus paruulorum eſt perpetuus in tenebris, ſed pęna purgatoria non eſt æterna, ergo non tranſitur de Purgatorio ad Lymbum puerorum. Non tranſibatur etiā tunc ad vitam æternam, quia tunc non erat aperta ianua vitę æternę, quę aperta fuit per ſanguinem Chriſti actualiter fuſum, ſed non manet tamen aliquis locus, niſi Lym-
K bus Sanctorum: ergo neceſſe erat illuc transferri prædictos. Secundo patet idem quia ad Lymbum Sanctorum directè ibant illi, qui hinc exiſtentes ſine aliquo peccato, & reatu pęnæ decedebāt, & ibi manebant quouſque aperiretur vitę æternę ianua per mortem Chriſti, ergo illi, qui in Purgatorio mundarentur ab omni reatu pęnę, & culpa, ſi quam habebant, neceſſe erat quod ad Lymbum Sanctorum tranſirent, & ibi expectarent apertionem vitę ęternę: quia ſi tales de hac vita exirent, quales de purgatorio exibant, irent immediate ad Lymbum Sanctorū, ergo exeuntes de Purgatorio ſtatim tranſirent ad Sinum Sanctorum patrum, & iſte erat modus animarū qui purgabantur omni tempore.

Quan-

Quandiu durabit pœna purgatoria. Quæſt. DCCX.

QVæritur quandiu durabit pęna purgatoria?

Dicendum,quod ſi quæratur reſpectu cuiuſlibet perſonæ, durabit in quolibet tandiu, quandiu omnia peccata ſua, ideſt, venialia, & reatus pęnarum tã pro venialibus,quam pro mortalibus purgauerit,ſiue iſta purgatio pauco tempore, ſiue longo duret.

Si autem quæratur de tota pęna purgatoria quandiu duret, dicendum, quod durabit vſque ad diem iudicij: nam poſt diem illum non erit pęna purgatoria. Hęc autem differentia eſt inter receptacula animarum: ſunt enim quinq; ideſt,Cęlum empyreum, Gehẽna, Lymbus puerorum, Purgatorium, Sinus Abrahæ; tria autem horum manebunt in æternum,ideſt,quod ſemper erunt animæ in eis vel homines, duo autem illorum ceſſabunt eſſe receptacula: nam cęlum empyreum nunc continet animas beatorum,& poſt reſurrectionem continebit in æternum ipſos beatos reſumptis corporibus. Gehenna autẽ, ideſt,infernus damnatorum nunc continet dęmones, & animas damnatorum, poſt diem vero iudicij continebit ipſos damnatos in æternum viuentes in pęnis. Lymbus autem puerorum nunc continet animas paruulorum defunctorum in ſola culpa originali,poſt diem autem iudicij manebunt ibi pueri ipſi reſumptis corporibus in ęternum. De Purgatorio ſecus eſt, quia continet nunc animas, quæ purgantur ibi ſucceſſiuè, poſt diem autem iudicij nemo erit qui purgetur,ideo nemo manebit ibi. De Sinu Abrahæ ſimul cauſa eſt: iam enim euacuatus eſt locus ille,quia ibi detinebantur animæ iuſtorum,quæ nulli pœnæ obnoxiæ erant,ſed expectabant vitam ęternam, & nichil retardabat eas, niſi quòd ianua vitæ æternę nõ erat aperta,ideo poſtquam aperta fuit,non manſit aliqua anima ibi,ſed aperta fuit iſta ianua in morte Chriſti:ideo tunc omnes animæ, quæ ibi manebant liberatæ ſunt inde, & non fuit poſtea aliqua cauſa, quòd aliqua anima deſcenderet illuc,cum non deſcenderent, niſi ad expectãdum apertionem ianuæ,& iam eſt aperta ianua.

Ratio diuerſitatis iſtorum eſt, quia tria receptacula prima habent cauſam neceſſariam permanentię: ideo animæ illuc deſcendentes manent ibi in æternum, duo autẽ habent temporalem cauſam, ideo non manẽt ſemper ibi. De primo, ſ. cęlo empyreo patet, quia ille locus eſt vltimę fęlicitatis, qui datur decedentibus in charitate: ideo neceſſe eſt, quòd qui ſemel ibi fuerit,in æternum ibi maneat.

Primo,quia fęlicitas eſt maximum bonum & vltimũ, & poſt vltimum nichil eſt, ideo qui habet vitam ęternã, quæ eſt vltimum, nichil poſtea habere poteſt ita vt illud perdat.

Secundo,quia datur illud pro charitate, & tamen charitas ſemper manet in eo,qui deceſſit in charitate:ergo ſẽper manebit in loco illo,qui reſpondet ei pro charitate.

De Gehenna, quòd ſemper maneant ibi damnati cauſa eſt, quia habent illi pęnam extremam, quæ eſt totalis miſeria,& ſicut beatitudo eſt finis & vltimum, ita miſeria eſt vltimum, ideo poſt illam non poteſt aliquid aliud expectari. Secundo quia illi damnati deceſſerunt in peccato mortali, & non poteſt poſt mortem tolli peccatum mortale,ergo ſemper manebit pęna quæ pro illo peccato reſpondet,& ita æterna erit pęna. De Lymbo puerorum eſt eadẽ ratio,quia illi deceſſerunt in mortali, ſicut damnati ad Gehennam, ſed hoc intereſt,quia damnati ad Gehennam ſunt ibi,propter actuale,damnati in Lymbo puerorum ſunt ibi propter originale, & vtrunque eſt mortale,& neutrum poteſt remitti poſt mortem,ergo etiam ille ſtatus eſt perpetuus.

De Sinu Abrahæ, quare non maneant ibi animę in æternum,immo quare iam non maneãt dictum eſt, quia non erat ille locus alicuius pęnę,nec aſſignatus pro aliqua cauſa ſpeciali, ſed ſolum ad expectationẽ quouſque aperiretur ianua cœli,quæ iam aperta eſt, ideo poſt paſſionẽ Chriſti nemo illuc iuit, & nulla anima ibi manſit, ſed tã animæ Iudęorum,quàm Gentilium, quæ tunc ibi manebant,in cęlum cum Chriſto aſcenderunt.

Alph. Toſt. in Matth.

A De Purgatorio dicendum, quòd ſolum durabit vſque ad diem iudicij,& non in æternum.

Primo,quia etiam cauſa eundi illuc eſt temporalis,ſcilicet culpa venialis, aut reatus pœnæ temporalis in eo, qui in charitate decedit,& tamen omnium decedentium in charitate ſunt pęnæ temporales, cum debeatur eis vita æterna aliquando propter charitatem, ergo in Purgatorio non poſſunt ſemper manere.

Secundo, quia ſi maneret aliquis in Purgatorio poſt diem iudicij, aut hoc fieret, quia moreretur poſt iudiciũ, aut quia prius decedens non poſſet purgari, niſi vltra diẽ iudicij ibi maneret; non primum quia poſt diem iudicij nemo morietur, ergo nullus deſcendet ad Purgatorium, non ſecundum, quia quæcunque pęna purgatoria ſit hominis exiſtentis ibi poteſt finiri in breui tempore, vtpote B ſiquis decedat per menſem ante diem iudicij, & reatus pęnarum ſuarum exigat, quòd per annum torqueatur, poterit illa pęna ita intendi, quod tantam pęnã ſuſtineat in vno menſe,quantam ſuſtinere deberet in vno anno:& ideo omnium pęna purgatoria, qui ante diẽ iudicij deceſſerint,poterit terminari in iudicio. Et adhuc grauius eſt de illis,qui morientur in ipſo die iudicij:nã tunc multi viuentes inuenientur, quorum aliqui decedentes in charitate habent aliquid expiandum per pęnam purgatoriam, & tamen illi non manebunt poſt diem iudicij in Purgatorio, ſed in igne ipſo conflagrationis, dum moriuntur, ſuſtinebunt pœnam ſufficientem ad purgandũ, ideo non oportet,quòd poſt diem iudicij maneant in pęna purgatoria.

Sed iſta adhuc non ſufficiunt, quia per hæc oſtenditur C poſſibilitas ad hoc, quòd detur omnis pęna purgatoria ante diem iudicij, ſed quia fit hoc præter conſuetudinem præcedentium purgationum, adhuc oportet oſtendi, an ſic fiat. Et patet,quia nunc ſi reatus pœnæ alicuius exigit, vt per annum maneat in Purgatorio, tandiu manet,& non abbreuiatur tempus, ita vt intendatur acerbitas pœnæ. Quòd ergo ad hoc, quòd terminetur omnis pœna purgatoria in die iudicij oporteat, quòd tempus breuietur, & intendatur acerbitas,eſt aliquid ſpeciale,& extraordinarium,ideo non eſt concedendum fieri ſi non datur cauſa,quia poſſet aliquis dicere, quòd quorundam terminabitur pęna purgatoria triennio, vel quadriennio poſt diem iudicij.

Sed dicendum,quòd non eſt verum,& cauſa eſt, quia ſi pęna aliquorum terminabitur poſt diem iudicij, aut il D lo tempore recipietur pœna in anima ſeparata, aut in corpore,& anima reunitis,non primo modo, quia manerẽt adhuc quędam animæ ſeparatę,quæ nondũ reſumpſiſſẽt corpora,& hoc eſt inconueniens.

Primo,quia homines quorum ſunt illæ animę, nondũ reſurrexiſſent, ſed adhuc reſurrectio illorum expectaretur poſt diem iudicij, & ſic non eſſet dies iudicij dies generalis reſurrectionis,cum multi poſtea reſurgerent,& tamen ille vocatur dies generalis reſurrectionis, ergo neceſſe eſt,quòd omnes tunc reſurgant, & ſic nullæ animæ manebunt in Purgatorio.

Secundo, quia oportuit poni reſurrectionem generalem, in qua ſimul omnes reſurgerent quotquot aliquando reſurrecturi erunt, quia ob hoc non reſurgit quis ſtatim, vt moritur, vel parum poſt, ſed expectant omnes v E num diem,in quo reſurgant; ergo non erunt aliqui reſidui in Purgatorio,qui nondum ſurrexiſſent.

Tertio, quia ita fuit conueniens ad commune gaudiũ Sanctorum, vt omnes accipiant ſimul ſtolas immortalitatis ſuæ & gaudium, dicente Apoſtolo ad Hebræ. 11. ca. Deo aliquid melius prouidente pro nobis ne ſine nobis conſummarentur,ideſt, vt Sancti priores non acciperent perfectionem ſuam totam ſine poſterioribus fecit Deus, quòd omnes ſimul reſurgerent, & ſimul acciperent gloriam corporum in qua erat vltima conſummatio, quia poſt illam nichil expectatur, & tamen exiſtentes in Purgatorio pertinent ad Sanctos, ergo non debent alij conſummari ſine eis, ergo non reſurgent illi poſt generalem reſurrectionem, & ſic non manebunt poſt illam in Purgatorio.

Quarto quia ad hoc datur reſurrectio generalis, vt ſit

iudicium generale, & ſignum huius eſt, quia in die illa, F qua omnes reſurgent, erit iudicium generale, vt colligitur præcedenti ca. & tamen non erit generale iudicium, ſed aliquæ animę manent adhuc in pęnis purgatorijs, & non veniunt ad iudicium, ergo oportet illuc venire omnes. Nam ſacra ſcriptura teſtatur, quòd omnes homines ſtabunt ante tribunal Chriſti, & ſupra dicitur, quòd cõgregabuntur ante eum omnes gentes. ergo nullus deerit: maxime, quia iſta congregatio fiet propter honorẽ Chriſti, vt totus mundus eum ſimul videat oculis carnis, & vt dominum, & iudicem ſuum videant, & timeant. Etiã vt tunc manifeſtentur opera omnium omnibus, & omnes boni accipiant laudem, & mali opprobrium. 1. Corint. 4. cap. & tamen iſta non poterunt fieri, niſi omnes homines ſimul ſint, & viuentes ſint, quia animæ ſeparatæ non veniunt conuenienter in congregationem homi- G num, quia non eſt eis commercium, aut conuerſatio, quia hoc eſt in cognitione, & conceptuum deriuatione, in quorum neutro conuenit homo cum anima ſeparata. Nam cognitio humana eſt per ſenſum, animarum vero ſolum intellectualis: & ita homines non apprehendent animã ſeparatam eſſe præſentem aut abſentem, quia nullo ſenſu anima ſeparata percipitur. De deriuatione cõceptuum patet, quia per verbum vocale deriuat homo verbum mentale, anima autem non habet verbum vocale: ideo non eſt conſortium hominum ad animas ſeparatas; cum ergo in iudicium generale homines veniunt, non veniẽt ibi animæ ſeparatæ, ſed omnes erunt homines in carne, vt mutuo ſe videant, & ita laudentur boni, & confundantur mali, ſed hoc non fiet de animabus ſeparatis, ideo neceſſe eſt, quòd non maneant tunc in Purgatorio: ſed H quod veniant ad iudicium vnitæ corporibus, aut ſi tunc non veniunt, cum non ſit tunc iudicium generale, neceſſe eſt congregari rurſus finita pęna illarum animarum generale iudicium, vt ab omnibus ſimul Deus videatur, & ſimul laudentur, & confundantur, qui hoc ſuſcepturi ſunt; ſed hoc falſum eſt, quia ſemel tantum illud fiet, ergo omnes tunc reſurgent.

Et ſic non manebunt aliquæ animæ in pęna purgatoria poſt diem iudicij.

Si autem detur ſecundum, ſcilicet, quòd animæ illæ reuniantur corporibus ſimul cum alijs animabus, & ſint in iudicio, & quod finito iudicio redeant ad ſuas pœnas purgatorias non ſtat. Primo quia in reſurrectione omnia corpora beatorum erunt impaſſibilia, vt colligitur. 1. Corinth. 15. cap. Et ideo non poterunt iſti ſuſtinere pœ- I nam aliquam.

Sed forte dicetur, quòd ſuſtinebunt pęnam in anima, & non in corpore, & ita erit impaſſibilitas corporis.

Dicendum, quòd non ſtat, quia impaſſibilitas eſt dos corporis proueniens ex beatitudine animæ per quandam redundantiam in corpus: talis enim eſt habitudo quia omnes dotes corporis fiunt, ſcilicet ex redundantia animę in corpus, ergo ad hoc, quòd ſit impaſſibilitas corporis: neceſſe eſt præcedere beatitudinem animæ, ſed anima beata non poteſt pati pęnam, quia non ſtat pęna cum beatitudine, ergo non poterunt pati in anima nec corpore, poſtquam habuerunt corpora impaſſibilia.

Debet ergo dici, quòd reſurgerent iſti, & tamen non acciperent corpora impaſſibilia, ſicut neque animas beatas, vt ſic poſt reſurrectionem poſſent tolerare pęnas pur- K gatorias.

Sed non ſtat, primo quia nichil differrent tunc corpora iſtorum a corporibus damnatorum, & animæ parum differrent; nam non haberent aliquam dotem corporis: ſi enim vna carent, nullam habent, cum omnes ſimul influantur in corpus ab anima, & ita nullam tunc haberẽt corpora illorum, ſicut nec corpora damnatorum: corpora autem cæterorum habent dotes, ſcilicet, beatorum; etiam animæ eorum non differrent ab animabus damnatorum, quia neutræ ſunt beatæ, ſed paſſibiles, & actu patientes pœnam, quod non eſt conuenienter dictum, quia in reſurrectione erit totalis differentia bonorum a malis.

Secundo, quia ſi tunc eſſent corpora illorum paſſibilia, & nullam dotem habentia, oporteret rurſus illa mutari F cum tranſitura eſſent ad vitam æternam, vt eſſent impaſſibilia, & clara, agilia, & ſubtilia: & tamen poſt diem iudicij non damus mutationem fieri in aliqua re, ſed omnia manere in ſtatu ſuo, ergo non accipientur dotes in corporibus poſt reſurrectionem, ſed in reſurrectione.

Tertio, quia hoc dato manerent iſti in pęnis purgatorijs coniuncti damnatis, & dęmonibus, hoc tamen intereſt, quia nunc boni, & mali iuncti, & mixti ſunt, & manebunt ſic vſque ad finem ſeculi, in ipſo autem iudicio ſeparabuntur. Nam ita dicitur, quòd congregabuntur ante Chriſtum omnes gentes, & ſeparabit eos ab inuicem, ſicut ſeparat paſtor oues ab hædis; & ideo ex tunc manebunt diuiſi in æternum, & tamen qui ſunt in pęnis purgatorijs in inferno ſunt, & coniuncti dæmonibus, & damnatis, cum idem ſit ignis in quo ardent damnati, & G qui purgantur, vt oſtenſum eſt ſupra; ergo non fiet purgatio aliqua poſt diem iudicij.

Quarto, & præcipue, quia non poteſt dari purgatio aliqua, nam animæ bonorum erunt, & tunc beatæ, & corpora eorum erunt impaſſibilia: ergo nulla pęna erit in eis, cum non poſſit eſſe in corpore, neque in anima, & patet iſtud, quia in reſurrectione erunt corpora impaſſibilia, ita enim dicit Apoſtolus reſurgere omnia corpora bonorum, vnde 1. Cor. 15. cap. ponuntur omnes dotes corporis, quas accipient ipſa corpora bonorum in reſurrectione: ſed hoc non fit ſine beatitudine animæ; ergo ſtatim ex reſurrectione erunt impaſſibiles omnes boni; ſed quicunque ſunt in pœnis purgatorijs patiuntur, ergo impoſſibile, quod poſt diem iudicij ſit aliquis in pęna purgatoria.

H Quinto, & adhuc apertius patet, quia finito iudicio nõ erit niſi beatitudo æterna & pęna ęterna, quia ſupra in litera dicitur, ibunt hi in vitam æternam, & illi in ſupplicium æternum; ergo omnes boni, qui erunt in dextra, erunt ſtatim in vita ęterna, & omnes qui erũt in ſiniſtra, qui ſunt mali, erunt in pęna æterna, & ſic non poterit aliquis habere pęnam purgatoriam tunc.

Sexto, quia 1. Theſſ. 4. c. dicit Apoſtolus de reſurgentibus, rapiemur obuiam Domino cum illis in aerea, & ita ſemper cum eo erimus, ergo videtur quod omnes boni, qui in Chriſto mortui ſunt rapientur in reſurrectione in aerea cum Chriſto, & erunt poſtea ſemper cum Chriſto, ſi tamen aliqui eorum ſuſtinerent pęnas purgatorias poſt iudicium, non eſſent ſemper cum Domino, quia eſſe cum Domino eo modo, quo Apoſtolus ponit eſt eſſe in beati- I tudine, ergo non habebunt aliqui pęnam purgatoriam tunc.

Septimo, quia ad Hebr. 11. cap. dicitur, Deo pro nobis aliquid melius prouidente ne ſine nobis conſummarẽtur: & tamen conſummatio eſſet quorundam, & non omniũ Sanctorum ſimul, ſi quidam acciperent tam gloriam animæ quam corporis manentibus alijs in pœna, ergo non erit ſic, ſed ſimul conſummabitur gloria omnium, & gloria aliquorum, ſed in die iudicij conſummatur gloria omnium bonorum, qui non manent obligati ad aliquam pęnam, ergo conſummabitur gloria omnium: ſed hoc non poteſt fieri, ſi manet aliquorum pęna purgatoria poſt iudicij diem, ergo non erit poſt illum diem pęna purgatoria, & conſequenter dicendum eſt, quod ſupra dicebatur, ſcilicet, quod quorundam abbreuiabitur tempus pœnæ K purgatoriæ, ſcilicet eorum, qui pauco tempore ante diem iudicij defuncti ſunt, & ſecundum conditionem pęnæ tolerandæ competebat eis, quod longo tempore manerent in Purgatorio, & quia in breui ſuperuenit dies iudicij, nõ poteſt extendi vlterius pęna purgatoria, & cum iuſtitiæ, & taxationi pœnę a Deo factæ nichil ſubtrahi debet, oportet quod id quod deeſt de tẽpore ſuppleatur in acerbitate pęnæ, vt ſi quis per duos menſes ſuſtinere deberet continue pœnam ignis in acerbitate decem graduum, & ſuſtineret eam in vno menſe in acerbitate viginti graduũ aut in alia proportione. Quorundam autem erit pęna purgatoria in corpore in vita, ſ. illorum, qui inuenientur viui in ipſo die iudicij ſuperueniente igne conflagrationis, nã tunc in ipſo paruo ſpatio, quo moriuntur, ſuſtinebunt tã acerbam pęnam, quod æquiualeat toti illi tempori, quo anima ſeparata manere deberet in pęnis Purgatorij.

Et ita

Et ita concluditur, quod poſt diem iudicij non manebunt, niſi tria receptacula hominum, ſcilicet cęlum empyreum, Gehenna, Lymbus puerorum: nam locus Purgatorius. & Sinus Abrahæ, nec animas, nec homines vllos poſt iudicium continebunt.

An in Purgatorio poſſit quis purgari a culpa veniali ſine peccato mortali, ideſt an venialia ſola remittantur poſt mortem quo ad culpam, & qua ſine illa. & de modo remittendi eorum. & per quid, & quo tempore. Quæſt. DCCXI.

QVæritur, an in Purgatorio poſſit quis purgari a culpa ſine peccato, & non quæritur de mortali, ſed de culpa veniali.

Aliqui dicunt quòd non, quia ſuper illo verbo 1. Ioan. 5. cap. ſcilicet, eſt peccatum ad mortem &c. dicit gloſ. peccatum quod in hac vita non corrigitur, fruſtra poſt mortem eius venia poſtulatur, ergo nullum peccatum poteſt remitti poſt mortem, ſi fruſtra petitur illius remiſſio.

Secundo, quia eiuſdem eſt labi in peccato, & liberari à peccatu, ideſt ad eundem ſtatum pertinet, quia videtur inconueniens, quòd quis ponatur in ſtatu, in quo poſſit peccare, & non poſſit à peccato reſurgere: ſed poſt mortem non poteſt quis peccare mortaliter, nec venialiter, ergo non poterit abſolui à peccato mortali, nec à veniali, & ita non poterit tolli culpa venialis, ideſt peccatum ipſum.

Tertio, quia dicit Gregor. quòd talis quiſque in iudicio præſentatur, qualis hinc exit de corpore, & habetur in Decre. 25. diſtin. cap. qualis. ergo non expiabitur peccatum veniale poſt mortem, ſed manet ſemper, quia alias non præſentaretur talis in iudicio, ſed ante iudicium expiaretur peccatum.

Quarto, quia Eccleſ. 11. cap. dicitur. lignum, vbi ceciderit, ibi erit, & intelligitur de caſu hominis poſt mortem, quòd qualis fuerit cadens per mortem, talis manebit poſtea. ſi ergo per mortem in veniali corruit, in veniali ſemper manebit, & nunquam expiabitur per pœnam purgatoriam.

Quinto quia (vt communiter tenetur) non deletur aliqua culpa, vel peccatum actuale, niſi per contritionem, ſed poſt mortem non eſt contritio, quæ eſt actus meritorius, quia tunc non erit meritum, neque demeritum. Etiã quia vt dicit Damaſcen. quod eſt angelis caſus, eſt hominibus mors, & tamen Angeli poſt caſum non potuerunt mereri, neque demereri, & ita neque de peccato ſuo reſurgere, ergo ita de hominibus per mortem eſt, quòd nõ poſſunt poſtea mereri, neque demereri, & ita neque conteri, & de peccato aliquo actuali reſurgere: manebit ergo ſemper poſt mortem peccatum, quod fuit in homine moriente, & ita non expiabitur veniale.

Sexto quia veniale peccatum non eſt in nobis, niſi ratione fomitis, nam Adam ſi manſiſſet in ſtatu innocentiæ non peccaſſet ibi, nec venialiter, vt Doctores tenent, & tamen in anima ſeparata non manet fomes, quia non manet ſenſualitas corrupta, fomes autem vocatur lex carnis ad Roman. ſeptimo capit. ſed anima in Purgatorio manet abſoluta à carne, & ſenſualitate, ergo non manet ibi fomes, & conſequenter non poteſt peccare venialiter, & ita neque poterit veniale, ſi quod manſerit, expiari, quia idem eſt ſtatus peccandi, & à peccato reſurgendi. Vel quod plus eſt, non manebit veniale, quia non manet fomes, & ita non erit aliqua remiſſio venialis neceſſaria poſt mortẽ, quia nullum veniale poteſt manere.

Septimo quia nullum mortale poteſt dimitti, aut poterit per pœnam purgatoriam, & patet quia peccata venialia damnatorum non dimittuntur, ſicut non dimittuntur mortalia ipſorum, ſed habent pœnam perpetuam, ſicut mortalia, vt oſtenſum eſt ſupra: peccata autem venialia bonorum videtur, quòd in morte dimittantur, quia minima pœna, dum tamen ſit voluntaria, ſufficit ad dimiſſionem venialium, vt aſperſio aquæ benedictæ & ſimilium, ſed mors eſt maxima pœnarum, quia eſt vltimum terribilium. 3. Ethicor. ergo à fortiori per mortem, in eo qui eſt in charitate, & ſi mors voluntariè accepta-

A tur, delebuntur venialia, & ita non manebit poſt mortem aliquid quod deleatur.

Sed dicunt aliqui, quòd non tenet argumentum, quia mors eſt pœna debita pro originali, ergo non poteſt eſſe debita pro veniali, neque poteſt eſſe deletiua illius. Sed contra, quia peccatum originale deletum eſt in baptiſmo, qui ordinatur ſpecialiter contra originale peccatum, ergo poteſt mors eſſe pœna deletiua venialis.

An poſt hanc vitam deleatur aliquod peccatum quantum ad culpam? Quæſt. DCCXII.

CIrca hoc dicunt aliqui, quòd non poteſt aliqua culpa deleri poſt hanc vitam, ideſt non dimittitur aliquod peccatum quantum ad culpam. Et modum
B ponunt ad hoc, quia ſiquis in peccato moritur, aut illud eſt mortale, aut veniale: ſi mortale non poteſt dimitti poſt mortem, ſi in vita non fuit dimiſſum, quia manet talis ſine charitate, & in hoc non poteſt fieri remiſſio peccatorum: ſi autem ſit veniale, aut eſt cum mortali, aut ſine illo, ſi cum illo neutrum deletur, quia ſicut non poteſt remitti peccatum mortale poſt mortem, quia deficeret ibi charitas, quæ eſt principium remiſſionis omnium peccatorum, ita neque poteſt dimitti veniale quantum ad culpam, cum non ſit ibi charitas, ſi autem ſolum eſſet veniale poſſet dimitti. Sed iſti dicunt, quòd non eſt ſolum, ſed quicunque decedit in veniali, decedit etiam in mortali, & etiam dicunt eſſe quia gratia finalis purgat culpam venialem in eo qui decedit in gratia, vel charitate, & cauſa eſt, quia dicunt quòd peccatum veniale con-
C tingit ex eo, quòd aliquis habens Chriſtum in fundamento nimis aliquod temporale diligit, qui quidem exceſſus ex concupiſcentiæ corruptione procedit, vnde ſi gratia omnino concupiſcentiam vincat, non manet aliquis locus veniali, ſic fuit in Beata Virgine, in qua gratia ſanctificationis vincebat omnem concupiſcentiam, ideo nõ erat in ea locus alicui veniali, & ita dicunt, quòd cum in morte omnino diminuatur & adnichiletur concupiſcentia, quia potentiæ animæ totaliter gratiæ ſubijciuntur, videtur quòd neceſſario omne veniale expellitur.

Sed dicendum quòd non ſtat, eſt enim poſitio iſta friuola, tam in ſe, quam in ſua cauſa, in ſe quidem, quia tam dictis Chriſti quàm Sanctorum videtur aduerſari. De dictis Chriſti patet, quia ſup. 12. cap. dicitur quòd qui peccauerit in Spiritumſanctum, nec in hoc ſeculo, neque in fu-
D turo dimittetur ei, ergo innuitur quòd aliquæ culpæ, vel peccata poſt hoc ſeculum in futuro remittuntur, quia alias fruſtra diceretur, neque in futuro.

Secunda quia conſonat hoc dictis Apoſtoli. 1. Corin. 3. cap. vbi dicit quoſdam ædificare lignum, fœnum, ſtipulam. & quòd qui illa ædificauerint detrimentum patientur per ignem, ipſi tamen per ignem ſalui erunt. ergo videtur quòd ipſas culpas originales ignis Purgatorius conſumit. De dictis Sanctorum patet, quia dicit Auguſt. ꝑ ſpiritus defunctorum, qui ædificauerunt lignum, fęnum, ſtipulam, inueniunt ignem tranſitoriæ tribulationis venialia concremantem, ergo ille ignis cremat poſt mortem venialia, & purgat ea.

Item Gregor. 4. Dial. & Auguſt. lib. de vera Penitentia. dicunt quaſdam culpas leues remitti in futuro ſeculo, &
E non poteſt hoc intelligi de pęna debita pro culpa, quia ſi culpa, i. macula & reatus pœnæ æternæ in vita tolluntur, quantæcunque pœnę maneant, poſſunt poſt mortem expiari: ideo neceſſe eſt intelligi de peccato quantum ad id, quod ab aliquibus large vocatur culpa, nam tunc verum erit, quòd paruæ culpæ dimittantur poſt mortem, i. veniales, ſcilicet peccata ipſa, & non ſolum peccatorum pœnas, de mortalibus non eſt verum, quòd dimittãtur poſt mortem culpæ, ideſt peccata mortalia, ſed ſolæ pœnæ.

Item Magiſter. 4. Sen. diſt. 21. mouet quæſtionem hanc & reſpondet, ſ. ex quo datur intelligi, ſicut ſancti Doctores tradunt, ꝙ quædam peccata in futuro dimittuntur: quædam enim culpæ in hoc ſeculo relaxantur, quædam vero paruæ etiam in futuro, quæ quidem poſt mortem grauant, ſed dimittuntur ſi ſunt digni, ſi bonis actibus in hoc ſeculo meruerunt, vt dimittatur eis.

Quantum ad radicem ſuam peccat iſta opinio: nam ꝙ
dicit omni venialia ex fomite, vel concupiſcētia, & ideo
nullum veniale eſſe, quando gratia vincit concupiſcentiā
verum eſt, ſed ꝙ addunt, ſ. in infirmitate, vel morte dimi
nui, & adnichilari concupiſcentiam, ita vt potētiæ animæ
totaliter ſubdantur gratiæ, nichil eſt, quia defectus corpo-
ralis, qualis eſt in vltimo vitæ, non aufert concupiſcentiæ
corruptionem aut diminuit quantum ad radicem, ſed ſo-
lum quantum ad actum, ſicut patet de illis, qui grauiter
infirmantur, quia quandiu infirmantur, non habent cō-
cupiſcentiam actualiter pungentem, ſed cum conualue-
runt de ægritudine redeunt in eis punctiones, & ſtimuli
concupiſcentiæ. Etiam defectus corporalis non tranquil-
lat potentias animæ, vt eas gratię ſubijciat, quia tranquil-
litas potentiarum, & ſubiectio earum ad gratiā eſt, quan-
do inferiores vires obediunt ſuperioribus, quę lege Dei
condelectantur, ꝙ in ſtatu ægritudinis non eſt, quia vtra-
rúq; .i. ſuperiorum, & inferiorū actus impeditur in ma-
gno defectu corporali: niſi forte dicatur, ꝙ tranquillitas
animę, vel ſubiectio virium inferiorum ad ſuperiores di-
catur priuatio pugnę, ſicut accidit in dormientibus, quia
tunc non eſt pugna virium inferiorū contra ſuperiores a-
ctualiter: & tñ non ob hoc dr̄ ſomnus diminuere concu-
piſcentiā, aut vires aīæ tranquillare, aut eas ſubijcere gra-
tiæ, quia ſtatim ceſſante ſomno redit pugna, ſicut prius, ꝙ
non fieret ſi eſſet diminuta concupiſcentia, vel ablata, aut
tranquillatæ vires aīæ. Item dato, ꝙ defectus ille corpo-
ris diminueret concupiſcentiam in radice, & vires animę
ſubderet gratiæ, quod falſum eſt, non ſufficeret ad purga-
tionem culpę venialis iam commiſſę, quāuis ſufficeret ad
vitationem futurę culpę, quia culpa actualis, ſiue morta-
lis, ſiue venialis non remittitur, ſine actuali contritionis
motu, quantumcūq; ad hoc ſit intentio habitualis, quia
illa non ſufficit, contingit autem, ꝙ aliquis dormiens mo
riatur, qui eſt in gratia, qui tamē habet veniale, & de iſto
non poteſt dici, quod remittatur in eo peccatum veniale
in vita, cum non potuerit habere actum intendendi, nec
contritionis, & ideo ſequeretur quod nunquā liberaretur
ille a pęna, & conſequenter nunquā haberet vitā ęterna,
cū exiſtens in culpa, vel reatu pęnę non poſſit eſſe beatus.

Aliorum poſitio circa ſupradictam difficultatem, an poſt mortem remittatur peccatum veniale.
Quæſt. DCCXIII.

ALij ergo dicunt ad hoc, quod non remittitur pecca-
tum veniale poſt mortem, neq; etiam manet, quia
volunt, quod omne veniale, quod in vita non de-
letur, efficiatur mortale poſt vitam, & ita punietur æter-
naliter iam non pro veniali, ſed pro mortali, & dicūt cau
ſam eſſe huius, quia peccatum mortale efficitur ipſum, ꝙ
erat veniale dum placet, & tamen veniale, quod in vita
non deletur, placet, ideo efficitur mortale.

Sed dicendum, ꝙ non ſtat, primo quia tunc nullū pec-
catum eſſet veniale, ſed omnia mortalia, quia cum venia-
le ſit actuale, & omne actuale ſit voluntarium, quia effici
tur per imperium, & electionem voluntatis, neceſſe eſt,
quod omne veniale placeat: & ita omnia peccata actua-
lia eſſent mortalia, quod falſum eſt, quia tunc fruſtra, &
falſo diſtingueretur actuale in veniale, & mortale.

Secundo, quia ad hoc nichil faceret mors: nam ſi per
complacentiam venialia efficerentur mortalia, etiam vi-
uentibus efficerentur mortalia, & non differret ſuperue-
nire mortem, vel non ſuperuenire.

Sed eſt dicendum, ꝙ complacentia facit peccatum mor
tale nō qualibet: ſed ea qua ſic res nobis placet, vt ea frua
mur: & in hoc ſtat tota peruerſitas voluntatis, noſtræ, ſ.
cum fruimur vtibili, & vtimur fruibili, ſed complacētia,
quæ nobis res facit, non fruendo non facit mortale, vnde
etiam ſi ſit deordinata complacentia, ſi non peruenit ad
fruitionem, non cauſat peccatum mortale.

Pro quo ſciendum, quod poteſt complacere nobis crea
tura dupliciter, ſcilicet ordinatè & deordinatè. Si ordina-
tè non eſt peccatum aliquod, vt cum aliquid amamus ex
charitate, ſicut eſt de proximo, nam non poſſumus eum
amare, quin placeat nobis bonum eius, quia talis eſt con-

F ditio amicorum. 8. Ethicor. Si deordinatè, id eſt non ſecū-
dum charitatem, aut complacet nobis tantum res illa, ꝙ
fruamur ea, aut eſt complacentia citra fruitionem. Si pri-
mo modo eſt peccatum mortale, & hoc eſt quandu quis
magis gaudet de re aliqua, quàm de Deo, & potius eligit
offendere Deum manifeſtè, quam carere bono, vel dele-
ctabili, quod habet in amando rem illam. Iſta complacen
tia nunquam poteſt eſſe ſine peccato mortali, quia ſolo
Deo fruendum eſt, & in tali complacentia creaturæ frui-
mur creatura. Alia eſt complacentia deordinata, quando
placet nobis de re plus, quàm ratio ſuadeat, & tamen nō
peruenit complacentia iſta vſque ad fruitionem, & ſi-
gnum huius eſt, quando potius vellet quis carere iſta re
amata, vel delectatione, quam habet circa illam, quam
offendere Deum manifeſte, vel quomodolibet, nam tunc
G Deo fruitur, quem offendere non vult, & non re, quam
non tantum diligit, vt potius ea carere velit, quam Deum
offendere: & tamen ſi poneret rem, vt finibilem, faceret
eam finem ſimpliciter, & præponeret eam Deo, hæc com
placentia cauſat veniale. Licet ergo in peccato veniali ſit
complacentia, non efficitur mortale, quia non eſt cū frui-
tione, vnde licet maneat illa complacentia vſque ad mor
tem, non poteſt aliquem facere dignum damnatione, ſi-
cut peccatum mortale.

Item non ſtat, quod iſti volunt, quia putant ideo ve-
niale in morte effici mortale, quia manet iſta complacen
tia vſque ad mortem. & tamen interdum eſt falſum, quia
complacentia nominat aliquid actuale, & non poteſt eſſe
niſi ſecundum actum voluntarium. Contingit autem, ꝙ
aliquis poſtquam commiſit peccatum veniale, nunquam
H cogitauit de tenendo illud, vel non tenendo: ſed forte co-
gitat, quòd triangulus habet tres angulos duobus rectis
æquales, & in hac cogitatione obdormit, & moritur, tunc
non eſt complacentia actualis vſque ad mortem, per quā
efficiatur illud veniale mortale: & tamen non dimittitur
in vita, quia poſt commiſſionem illius, ſicut non potuit
habere complacentiam de eo, ita neque diſplicentiam,
ideo manet poſt mortem: ideo dimittetur poſt mortem,
vel dabitur pęna æterna pro veniali, quod eſt ſine morta
li, ſicut datur pro mortali, & hoc eſt abſurdum.

De modo remittendi venialium poſt mortem.
Quæſt. DCCXIIII.

I DIcendum ergo eſt, quod dimittatur aliquod pecca-
tum veniale poſt mortem quantum ad culpam, ſed
quis ſit modus dimittendi eſt dubium.

Aliqui dicunt, quod in peccato veniali nichil aliud eſt
remiſſio culpæ quam ſolutio pęnæ temporalis debitę pro
culpa vel peccato, & quia pęna temporalis poteſt tolerari
poſt mortem, dicunt, quod poteſt remitti culpa poſt mor
tem, & dicunt, quod cauſa huius eſt, quia poſt actum pec
cati tranſeuntem culpa quæ manet nichil eſt, niſi reatus
ad pęnam debitam, iſte autem reatus in peccato veniali
non eſt, niſi ad pęnam temporalem, ideo ſoluta pęna iſta
in Purgatorio non manet aliquid, ideo dicitur culpa ve-
nialis remiſſa; de mortali autem non eſt ſic, quia pœna
debita ei (vt dicunt) non poteſt eſſe totaliter ſoluta, niſi
primo pœna æterna ſit commutata in temporalem, &
iſtam commutationem vocant remiſſionem peccati mor
K talis.

Iſta autem remiſſio non fit, niſi per ordinatam diſpli-
centiam voluntariam, qualis poſt mortem non poteſt
haberi: & ita non poteſt dimitti mortale (vt dicunt) poſt
vitam, ſed pœna eius dimittitur dimiſſo in vita ipſo
mortali.

Sed iſte modus non eſt conueniens, quia non conſonat
modo loquendi Sanctorum, qui diſtinguunt inter remiſ-
ſionem culpæ, vel peccati, & remiſſionem cuiuſcunq; pę-
næ, & maxime inter remiſſionem culpæ, & ſolutionē pę-
næ debitæ illi culpæ, & tamen ſecundum iſtum modum
nichil aliud eſt remitti culpā, vel peccatum veniale quā
ſolui pęnam eius: dicimus tamen per contritionem, vel
alios actus bonos ad hoc ordinatòs tolli peccatum venia-
le vel remitti: nondum tamen eſt pęna illius ſoluta, ſed
manet obligatio ad illam in Purgatorio vel in vita.

Alij

Alij autem dicunt, quod remittitur peccatum veniale in vita iſta, vel poteſt remitti, non quidem per pœnam aliquam interiorem, vel exteriorem, quia illa non eſt neceſſaria ad hoc, ſed per aliquem actum, qui ſit Deo magis acceptus, quam diſpliceat ei peccatum veniale, & hoc quod ille actus ſit relatus ab operante ad remiſſionẽ venialis peccati, vel non ſit ab eo ad hoc relatus: ſed ad hoc ordinetur a Deo, qui acceptat illum actum ad hoc: & hoc modo ponunt remitti pecatta venialia quantum ad culpam alicui poſt mortem, quia ſi quis in charitate, & cum venialibus deceſſit, licet ipſe viuendo nunquam fecit aliquem actum superuenientem his venialibus hac intentione, vt per eum remitterentur venialia, & poſt mortem non habeat aliquem actum nouum merendi, tamen Deus poteſt ordinare illos actus meritorios, quos iſte viuendo exercuit ad hoc, vt nunc poſt mortem per illos deleantur venialia huius, licet ad hoc non ordinauit iſte.

Sed tunc dicetur quomodo ergo poſt mortem fit iſta remiſſio, quia poterat fieri in vita; nam iſta merita fuerunt in vita, & non poſt mortem, & ab iſto non ordinantur ad remiſſionem venialium, ſed a Deo: quomodo ergo non fuerunt remiſſa in vita, quia potius tunc debuerunt remitti?

Reſpondetur ad hoc, quod remiſſio fieret in vita, niſi propter impedimentum, quia cauſa impedibilis quandiu eſt actu impedita non ponit effectum ſuum, cum vero nõ eſt impedita ponit effectum, & ita licet merita morientis, quæ ille in vita habuit eſſent cauſa ſufficiens ad delendũ venialia in vita: manent tamen impedita, vt quia manẽt ſemper illi in veniali, & impoſſibile eſt remitti peccatũ, quandiu quis in illo manet actu per complacentiam, vel continuationem actus: poſt mortem autem ſtatim ceſſat actus peccati venialis, & complacentia actualis, ideo nõ manet tunc impedimentum aliquod, & ſic remittuntur poſt mortem venialia, quæ non erant dimiſſa in vita.

In inſtanti mortis remittuntur venialia.
Quæſt. DCCXV.

Ex hac autem poſitione duo ſequũtur, primum quòd in inſtanti mortis remittuntur venialia: nam pro tanto dicta ſunt remitti poſt mortem, & non in vita, quia in vita manet quis actu in veniali, ſed poſt mortem non, & tamen in inſtanti mortis non poteſt quis habere actum venialis peccati continuando illud, neque in actuali complacentia, quia in inſtanti mortis eſt quilibet mortuus, quia in inſtantaneis idem eſt fieri, & factum eſſe, ſicut in inſtanti generationis eſt res generata, ita in inſtanti mortis eſt quis mortuus; ergo quod non poteſt poſt mortem, non poteſt in inſtanti mortis, ſed poſt mortem (vt dictum eſt) nemo poteſt peccare venialiter, neque actualem complacentiam habere de peccato veniali, ergo neque in inſtanti mortis, & conſequenter tunc remittetur peccatum veniale.

Secundum eſt, quod omnia peccata venialia morientis in charitate remittentur in hac vita quantum ad culpam, niſi ipſe moriens continuauerit ſemper venialia, vel aliquod ipſorum vſque ad mortem, vel inſtans mortis. Et patet hoc, quia dicunt per merita vitæ quando non fuerint impedita ſine aliqua pœna ad hoc ordinata, remitti venialia, & tamen quando non continuat quis venialia non eſt impeditus, ideo ſtatim remittentur in vita, quando ceſſauerit illud impedimentum. Dicunt autem hoc rationabiliter poſitum, & ſpecialiter ſecundum, ſ. quod etiã in vita dimittantur venialia, niſi poſuerit quis impedimẽtum continuando ea.

Veruntamen aliqui dicunt non fieri ſic, ſed ſeruari totam remiſſionem venialium quantum ad culpam ad inſtans mortis, & dicunt, quod Deus hoc facit ex intentione, quia volunt, quod remiſſio venialium quaſi quoddã præmium ſit, & ideo datur homini, quando eſt tempus recipiendi præmia. Eſt enim præmium poſt viam, ſicut meritum eſt in ſola via, ſed in inſtanti mortis deſinit homo eſſe viator, ideo pro tunc dicunt, ꝙ reſeruat Deus re-

A miſſionem venialium, & non facit eam prius, & ſimile eſſe dicunt, quia cum per quemlibet actum meritorium mereatur homo augmentum gratiæ, quę eſt, vt diſpoſitio neceſſaria ad augmentum gloriæ, non tamen poſt quemcunque actum meritorium auget Deus gratiam proportionatam illi merito, ſed reſeruat illam, vt videtur ad inſtans mortis: eodem modo de iſta deletione venialium, quæ eſt quaſi quoddam præmium non principale iſtorũ meritorum, ſicut, & augmentum charitatis, vel gratiæ, ꝙ non fiant iſta ſtatim poſt meritum, ſed reſeruentur ambo ad inſtans mortis, & quod tunc dentur præmia hæc eſt conueniens, quia tunc primum eſt homo extra ſtatum viatoris, & non impeditur homo recipere tunc augmentum gratiæ, vel deletionem venialium. Aliqui autem dicunt, quod non fit tunc conuenienter remiſſio venialium

B per merita præcedentia, quia potius indiget tunc homo gratia, & meritis præcedentibus contra tentationes imminentes, quam vt fiat remiſſio peccatorum. Ad hoc reſpondent, quod non eſt verum, quia non indiget tunc homo gratia aliqua contra tentationes: nam nullæ tunc ſunt: in quolibet enim tempore ante mortem poteſt eſſe tentatio aliqua: ſed in inſtanti mortis nulla eſt, quia in illo homo eſt mortuus, ergo poteſt fieri tunc conuenienter remiſſio. Alij autem dicunt, quod fit remiſſio peccatorum venialium poſt mortem per ignem purgatorium in eo, qui in charitate deceſſit, quia pęna illa voluntaria virtute gratiæ habebit vim expiandi peccata, quæ cum gratia ſtare poſſunt, & ideo tam culpa, quam pęna delebitur per pęnam purgatoriam.

C *An peccata venialia remittantur poſt mortem ſ. in inſtanti mortis, vel in tempore ſequenti.*
Quæſt. DCCXVI.

Sed dicendum, quod, quia prę̃ſuppoſitum fuit in dictis præcedentis opinionis venialia remitti poſt mortem, & non in vita. Eſt dubium, an verum ſit. Et dato, quod dimittantur poſt vitam, aut dimittantur in inſtanti mortis, vel in tempore ſequenti.

Circa primum dicendum, quod nullus vnquam ſenſit, quod omnia venialia cuicunque remittantur poſt mortẽ, quia eſt abſurdum.

Primo, quia tunc nullus homo eſſet quantumcunque ſanctus, qui non maneret ſemper in peccato veniali, cum culpa venialis non eſſet ei dimiſſa vſque poſt mortem, &

D tamen aliquos dicimus eſſe puros ab omni mortali, & veniali, dum viuunt.

Secundo, quia quorundam eſt tam magna charitas, ꝙ etiam ſi venialia committant, abſorbentur illa in incendio charitatis, ita vt non maneant, vt dicit Auguſt. & Magiſt. 4. Sent. diſt. 21.

Tertio, quia manifeſtum eſt, quod quædam opera, vel cęremoniæ ponuntur, per quæ remittitur culpa venialis, vt per benedictionem Epiſcopalem, per confeſſionem generalem, per tunſionem pectoris, per aſperſionem aquæ benedictæ, & ſimilia, & tamen multi iſta exercent, aut ſe illis ſubijciunt, ergo in multis remittuntur venialia in vita, vel omnia, vel quædam.

Quarto, quia aliter non ſtarent verba Apoſtoli de ædificantibus lignum, fœnum, ſtipulam, & ædificantibus

E aurum, argentum, &c. Nam aliqui ſunt, qui non dicuntur ædificare lignum, &c. ſcilicet, quia poſt mortem iſta ſecum non fuerunt cremanda, & ideo tranſeunt nequaquam per ignem, & tamen ſi venialia remitterentur poſt mortem, omnis homo ædificaret lignum, fœnum, ſtipulam, cum omnis homo committit hic aliqua venialia; ergo non remittuntur omnia poſt mortem, ſed quædam ſunt, quæ in morte nulla venialia habent, prædicta apparet ex Magiſtri expoſitione quarto Sentent. diſtinct. 21. nam dicit, quod illi, qui lapides, aurum, & argentum ædificant, venialia committunt, & tamen non dicuntur ędificare lignum, &c. quia non manent iſta in eis vſque ad mortem.

Quinto, & adhuc efficacius patet, quia ſi in omnibus remitterentur culpæ veniales poſt mortem, nullus eſſet, qui non deſcenderet ad purgatoriũ, & non pateretur pę-

nas

nas purgatorias. Et hoc falſum eſt. Primo, quia poſt mor F
tem, qui ponunt venialia dimitti, in Purgatorio ponunt
ea dimitti, vt ſonuit Auguſt. & Gregor. & Magiſter ape
rit 4. Sentent. diſt. 21. ideo ad infernum deſcenderint, vt
ibi dimittantur.

Secundo, quia poſt dimiſſionem culpæ, vel peccati cu-
iuslibet manet adhuc pœna debita illi peccato, & non eſt
eadem remiſſio culpæ, & ſolutio pœnæ, ideo manet ad-
huc cuilibet ſoluenda pęna omnium venialium, quorum
culpæ remiſſæ fuerunt, & ita quilibet poſt mortem tole-
rare habet pęnam purgatoriam. Sed hoc eſt abſurdum,
quia manifeſtũ eſt, quod multi ſunt, qui ſtatim, vt exeũt
de corpore, euolant in cælum, ſicut eſt de omnibus ſanctis
martyribus, confeſſoribus, virginibus, & generaliter de
omnibus illis quorum memorias Eccleſia celebrat: ergo
non eſt verum, quod remittantur poſt mortem omnia ve G
nialia. Tertio quantum ad hoc, quia quidam in hac vita
egerunt opera multa meritoria, & ſatisfactoria, per quæ
non ſolum de mortalibus ſi qua erant, ſed etiam ſi aliqua
venialia commiſiſſent poterant ſatisfacere, & inſuper re-
ſtabant multa meritoria, & ſatisfactoria: ergo nichil re-
linqueretur iſtis poſt mortem ſatisfaciendum, & conſe-
quenter, nec pœnas purgatorias ſuſtinerent, ſi autem de-
tur oppoſitum, erit inconueniens, ſ. quod iſti facerent ope
ra ſufficientia vltra ſatisfactionem, & tamen manerent
eis aliquæ pœnæ poſt mortem: multi igitur ſunt, quibus
remittuntur omnia venialia hic. Apparet ergo ex dictis,
quod non remittuntur omnia venialia poſt mortem, ſed
multa relinquentur remiſſa in vita totaliter.

Cum ergo dicitur, quod remittuntur venialia poſt
mortem, non eſt ſenſus, quòd omnia venialia remittun- H
tur tunc quaſi nulla ſint remiſſa in vita: immo locus, vel
tempus remittendi ea ordinariè eſt vita: aliqua tamen
ſunt, quæ non remittuntur, niſi poſt mortem, ſ. quia acci
dit ſic fieri.

Quæ ſunt venialia, quæ remittuntur poſt mortem, & qua re non fuerant dimiſſa in vita. Quæſt. DCCXVII.

SEd tunc manet dubium, cum remittantur aliqua poſt
mortem, quæ ſunt illa, & quare non fuerunt re-
miſſa in vita.

Aliqui dicunt, quod iſta ſunt omnia illa, in quibus mã
ſit quis quandiu vixit: ſic enim ſunt multa venialia, à
quorum actu, vel complacentia non ceſſat quis vſque ad
mortem, & de illis manifeſtum eſt, quod non remittun- I
tur quandiu homo viuit: omnia autem alia, a quibus quis
ceſſat dicunt remitti per charitatem, in qua quis manet:
& iſtud verum eſt, quod quandiu quis manet in peccato,
vel complacentia illius, non poteſt remitti, quia includit
contradictionem eſſe hominem in actu peccati, & remiſ-
ſum eſſe ſibi peccatum illud: cum vero quis ceſſat ab actu
peccati, & ab actuali complacentia, eſt aliud, quia tunc nõ
eſt inconueniens remitti, & tamen an actualiter remitta
tur eſt dubium. Si autem concedatur actualiter remitti,
eſt dicendum, quod ſtatim, vt quis ceſſat ab actu, vel com
placentia peccati venialis, remittitur ei, & non requiri-
tur aliquis actus vlterior, & ideo poſſunt quædam venia
lia remitti alijs manentibus, vt ſi quis commiſerit multa
venialia, & a quorundam actu, & complacentia ceſſauit,
ab aliorum vero actu, vel complacentia non: nam remit K
tentur illa, a quibus ceſſauit, & alia non: ſi qua autem
ſint, quorum actus, vel complacentia maneat vſque ad
mortem, non poſſunt tolli in vita, ideo de illis dubium
non eſt, quin poſt mortem remittantur.

Sed de illis, a quorum actu, vel complacentia actuali
ceſſauit quis in vita, an eo ipſo tollantur, eſt dubium.

Aliqui enim dicunt, quod non tollantur per hoc, quia
non ſufficit ceſſare a peccato, ſed dicunt requiri aliquid
actuale ad remiſſionem illorum quantum ad culpam: vn
de dicunt, quod non poteſt remitti peccatum veniale ſine
contritione.

Dicunt autem triplicem eſſe contritionem, ſ. actualem,
habitualem, & medio modo inter vtramque; prima non
requiritur; ſecunda non ſufficit; tertia ſufficit, & hanc
dicunt eſſe neceſſariam.

Vocatur enim contritio actualis, qua quis actu dolet
de omni peccato commiſſo, de quo memoriam habet, &
de omnibus, quæ memoriam effugerunt, & iſta contri-
tio requiritur ad dimiſſionem venialium, nec eſt aliquod
veniale, quod alio modo poſſit remitti: non requiritur au
tem tanta, aut talis contritio ad deletionem venialis, quia
venialia non tollunt gratiam, ſed ſtant cum illa: morta-
lia autem tollunt illam, ideo requiritur actualis contritio
ad reſtitutionem gratiæ, ad venialia autem non poteſt re
quiri actualis dolor, quia ſtant venialia cum gratia, quæ
reſtituitur per dolorẽ, contritio habitualis intelligitur ha-
bitus mouens ad contritionem, & ita habitus pęnitentię,
cuius actus eſt contritio, dicitur contritio habitualis. Eſt
autem pęnitentia ſic virtus moralis, & non ſacramentũ,
& illa mouet ad dolendum de malis commiſſis, & tunc
ſequeretur, quòd quandocunque haberet quis habitum
pęnitentiæ, eſſet dimiſſum veniale, ſed habitum illum ha
bemus, quandocunque habemus gratiam: ergo nõ poſ-
ſet ſtare veniale cum gratia, ſed ſtatim, vt quis haberet
gratiam eſſent dimiſſa venialia, ſed falſum eſt, quia homo
in gratia manens poteſt ea committere, ergo poteſt ea re-
tinere cum gratia, quia non repugnant gratiæ.

Contritio autem medio modo eſt illa, quæ eſt minor
quàm habitualis, & eſt maior quàm actualis, ſcilicet, quã
do quis non habet cognitionem actualem de venialibus
neque in ſpeciali de ſingulis, nec in generali de omnibus,
ſed elicit aliquem actum tam excellentem, ex cuius vir-
tute ſequitur, quòd ſi haberet actualem cognitionem,
vel memoriam de venialibus ſingulis, vel de aliquo eo-
rum, haberet diſplicentiam explicitam de illis, & iſta
contritio requiritur, & ſufficit ad veniale: non autem
ſufficit ad mortale. nam exiſtens in mortali quantum-
cunque eliciat actum excellentem ex genere, ſi non do-
let de commiſſis actualiter, non poteſt remitti peccatum,
quia actus ille excellens nichil valet cum non fiat ex cha-
ritate, ſecus de illo, qui erat in gratia, & commiſerat ve-
nialia, & talem actum habuit: nam ille actus eſt merito-
rius, & continet virtualiter contritionem, ideo ſufficit ad
remiſſionem venialium, quorum actus, aut complacen-
tia non manet actu, quia illa non poſſunt tunc dimitti.

Quid ſupradictorum ſit verius. Quæſt. DCCXVIII.

SEd quid iſtorum duorum verius ſit eſt aliqualiter du-
bium. Dicendum videtur, quòd illa venialia, quæ
remittuntur in vita, non remittuntur per hoc ſolum,
quòd ceſſat quis à continuatione illorum, vel ab actuali
complacentia, nam ſequerentur inconuenientia.

Primum eſt, ꝙ gratia ex ſe ſola ſufficeret ad tollendum
venialia, & ſtatim tolleret, niſi poneretur obex. Eſt au-
tem obex ad remiſſionem peccati ipſa actualis complacẽ-
tia de peccato, vnde gratia tunc non ſufficit ad remitten-
dum, ſed ſi non ſit iſta complacentia, vel actus, ponunt,
quòd ſtatim remittatur peccatum, vt factum eſt, vel vt
cępit quis eſſe in charitate, & ita gratia de ſe ſufficeret ad
tollendum veniale, ſed falſum eſt, quia tollitur pecca-
tum per aliquid ex oppoſitione formali, vel virtuali: non
eſt autem talis inter gratiam, & veniale, quia exiſtens in
gratia poteſt committere veniale, & manebit gratia, er-
go non eſt oppoſitio, & conſequenter, nec gratia per ſe
tollet venialia, ſed tollet mortalia, quia habuit oppoſitio-
nem. nam ſiquis committit mortale, ſtatim perdit gra-
tiam; ergo ſi gratia redeat, ſtatim peribit mortale: vnde
habet gratia virtutem tollendi mortalia, & non venialia.
Si autem obijciatur, quòd a fortiori poſſint tolli venialia,
quàm mortalia, cum ſint minora: dicendum, quòd non
ſequitur, nam iſta ablatio fit ex ratione oppoſitionis, &
quia mortalia opponuntur gratiæ, tollunt ſe mutuo, &
ita non tollentur venialia ex ſola vi gratiæ, ſed ex aliquo
actu. Secundo, quia regulariter ſolent multa aſſignari,
per quæ tollantur venialia, vt benedictio epiſcopalis, a-
quæ benedictæ aſperſio, tunſio pectoris, confeſſio gene-
ralis, oratio dominica, ardor charitatis. Et hæc omnia
dicuntur tollere venialia, quando fiunt ab aliquo exi-
ſtente in charitate, & tamen ſi ſola ceſſatio à venialibus

ab eo,

ab eo, qui eſt in gratia, ſufficeret ad remiſſionem venialium quantum ad culpam, non poneretur aliquid actuale, & ſpecialiter actus determinati, & tamen communis doctrina Theologorum, & Iuriſtarum ponit, quòd per hæc remittantur peccata venialia: ergo non ſufficit ad remiſſionem ceſſatio ab illis cum præſentia gratiæ. Ex hoc autem ſequitur, quòd illa peccata venialia, circa quæ non habuit quis contritionem mediam, ideſt, vel actualem diſplicentiam, vel aliquem actum excellentem, in cuius virtute contineatur implicite diſplicentia in vita, non remittuntur in vita, licet gratiam habeat, & ceſſet ab illis, & licet multa ſint, per quæ in vita tollantur venialia, vnum ſpecialiter eſt, per quod tolluntur, ſ. feruor charitatis: & ratio eſt, quia in formis ablano, vel corruptio fit per oppoſitionem, & quia mortale opponitur charitati, dato mortali tollitur charitas, & poſita charitate tollitur mortale: veniale autem non tollit gratiam, ſed retardat feruorem, vel impedit feruorem: nam habitualiter non poteſt diminuere gratiam, ſed feruorem diminuit, qui non eſt aliquid ipſius charitatis velut gradus eius. Et ideo ſicut opponitur feruori charitatis quem minuit, ita per feruorem charitatis tolletur veniale, & non per charitatem: feruor autem accidit in aliquo actu charitatis, iō venialia directè tolluntur quantum ad culpam per aliquem actum feruentem charitatis.

Per quod tolluntur venialia poſt mortem.
Quæſt. DCCXIX.

Sed cū dicamus aliqua peccata venialia tolli poſt mortem, quæ non fuerunt dimiſſa in vita, eſt dubium per quid tunc tolluntur.

Aliqui dicunt, vt ſupra patuit, quòd per ſola merita, quæ præceſſerunt in vita, quæ Deus tunc nouiter acceptat, vt per illa faciat remiſſionem, & hoc dupliciter.

Primo, quia quædam fuerunt in vita impedita, vt nō poſſent efficere illam remiſſionem.

Secundo, quia quædam, licet non ſint impedita, tamen non acceptantur à Deo in vita ad remiſſionem, ſed poſt mortem. De primis verum eſt, ſicut ſupra dictum fuit, ſ. quando quis habet bona opera meritoria. & ſimul cum illis committit venialia, vel prius commiſit in quorum actu, vel complacentia permanet vſque ad mortem; nam certum eſt, quod iſta ſunt ſemper in vita impedita per actualem commiſſionem peccati ad illud remitti faciendum, & ideo quandiu talis viuit, nichil eſt per quod prædicta venialia remittantur. De ſecundis non videtur concedendum, quod dimittantur poſt mortem, quia tūc à Deo acceptentur merita, & non prius: nam non ponitur, quòd iſta ſint impedita, ſicut prius dicebatur, ſed quia Deus tunc vult ea ſpecialiter acceptare, & hoc non ſtat, quia aut iſta merita vitæ præcedentis ſunt de illis actibus, quos ſupra nominauimus qui ſpecialiter pertinēt ad remiſſionem venialium, aut non. Si ſunt de illis, manifeſtum eſt, quod dimittentur peccata venialia in vita quantum ad culpam, cum ita doctrina communis habeat, quod per illa dimittantur venialia, & ſi non dimitterentur daretur, quòd nullus modus eſſet dimittendi venialia in vita, ſed omnia poſt mortem dimitterentur, qđ falſum eſt, vt dictum eſt ſupra: ſi autem eſſent alia opera bona communia parua, vel quæ non fiunt ex ardore charitatis, licet ſint facta in charitate, manifeſtum eſt ex dictis præced. quæſt. quòd illa non habuerunt vim dimittendi peccata tunc, quando facta ſunt, ergo neque Deus poſt mortem acceptabit illa, vt digna remiſſione venialium, cum Deus iuſte acceptet.

Dicendum eſt ergo ſecundum aliam poſitionem habitam præced. quæſt. quod fiet remiſſio iſta poſt mortem per aliquam operationem, quæ habeat vim remittendi hæc, & directe ordinetur ad remiſſionem hanc. Quæ autem ſit iſta operatio dicunt qui hoc tenent, quod eſt voluntaria pœnæ toleratio virtute gratiæ, quæ manet cum venialibus: nam actus ille voluntarius ordinatur directe ad remiſſionem venialium, quia pro illorum remiſſione eligit qui eſt in purgatorio tolerare illam pœnam, & iſte actus, licet ſit bonus ex genere, nō acceptatur a Deo,

A niſi quia eſt cum gratia, & ſic tolluntur venialia per quendam motum poſt mortem, qui eſt acceptus Deo loco contritionis.

An vera ſit illorum poſitio, qui ponunt venialia dimitti poſt mortem per aliquam operationem?
Quæſt. DCCXX.

Sed obijcietur, quod non ſtet, quia tunc daretur actus meritorius poſt mortem: nam non poteſt remitti culpa ſine actu meritorio in viuente: ſi ergo poſt mortem ponimus neceſſarium actum eius, cui fit remiſſio, ad remiſſionem ponemus meritoriū actum, & maxime, quia dicitur, quòd ille actus voluntariæ tolerationis pœnarum cum gratia, aut virtute gratiæ ſufficit ad expiandum ve-
B nialem culpam, vnde actum meritorium videmur ponere, quia alias non diceretur ibi de adiutorio gratiæ, & tamen poſt mortem non ponimus actus meritorios, neque ſatisfactorios, quia alias daretur, qđ poſſet quis maiorem gradum in vita ęterna habere, quàm meruiſſet hic; cum in purgatorio poſſet habere actus meritorios, & hoc dato maiora eſſent merita purgatorij, quàm vitæ, quia ibi anima nulla mole carnis tenetur, aut trahitur, quin libera eat in Deum, & non impedit aliquis impulſus peccati, quia iam ibi non poteſt, neque venialiter peccare ceſſante ibi fomite, & hoc eſt abſurdum.

Item, quia ſi poſſent mereri animæ, quæ ſunt in purgatorio, poſſent à fortiori illæ, quæ ſunt in vita æterna, quia liberæ ab omni peccato, & appendicio peccati ſunt, & ſic creſceret ſic præmium eſſentiale poſt mortem, quod
C falſum eſt.

Si quis autem dicat, quod exiſtentes in purgatorio mereantur, & non in cælo, erit inconueniens, quia tunc ſequeretur, quòd melioris conditionis eſſent, qui in purgatorio manent, & in peccato veniali, & obligatione pœnarum deceſſerunt, quam qui iſta non habebant. quia datur illis locus merendi poſt mortem, & iſtis non: ſed hoc abſurdum eſt, ideo nec manentes in purgatorio mereri poſſunt.

Dicendum etiam, quòd neque ſatisfacere poſſunt, quia ſatisfactio nō eſt, niſi per actum meritorium, & ideo vbi non eſt actus meritorius, neque erit ſatisfactorius, & apparet, quia nunc fit hoc, quod exiſtentes in peccato mortali non ſatisfaciant in aliquo, licet ſuſtineant pœnam voluntarie, & hoc eſt, quia non poſſunt mereri per actus fa-
D ctos in mortali, in purgatorio autem, licet ſint homines in charitate, non habent locum merendi, vt dictum eſt: ergo nec ſatisfaciendi.

Secundo patet, quia ſi ibi eſſet ſatisfactio, cito liberarentur homines de purgatorio, & per leuiores pœnas purgarentur, quam hic ſuſtineant in ſatisfaciendo, ſed hoc eſt contra communem doctrinam, quia omnes tenent, quod breuius hic, & per actus minus pęnales poteſt quilibet ſatisfacere, quam purgetur in purgatorio, ideo non videtur quod per actum aliquem voluntatis noſtræ expietur peccatum veniale quantum ad culpam poſt mortem.

Dicendum, quod poſt mortem non eſt aliquis actus meritorius, neque ſatisfactorius, & ideo non tolluntur venialia poſt mortem per modum meriti, neque ſatisfactionis.

E Sed conſiderandum, quod in veniali peccato in fieri eſt culpa, quæ eſt deordinatio actus a debita rectitudine, & illa non manet poſt factum peccatum, ſed manet aliquid loco culpæ, a quo habet, quod ſit peccatum, ſ. quod fuerit factus actus deordinatè, & in mortali relinquit maculā, in veniali autem non eſt macula, quia non perditur charitas, ſed illud quicquid ſit a quo veniale vocamus veniale, pòſtquam commiſſum eſt dicitur communiter culpa, & contingit remitti peccatum quantum ad hoc, & quantum ad pęnam debitam illi peccato. Si autem nullo modo remiſſum eſt veniale in vita, oportet vtroque modo remitti poſt mortem, & eſt diſtincta remiſſio eius quantum ad culpam, & diſtincta quantum ad pęnam: nam idem facimus in mortali, quia remiſſio quantum ad culpam, vel maculam fit per modum contritionis, & meriti, remiſſio quantum ad pęnam fit per modum ſatisfactionis,

nis, & non contritionis, neque meriri; ita & in veniali. nam in vita per contritionem mediam inter actualem, & habitualem remittuntur venialia quantum ad culpam, quantum ad pęnam remittuntur per quæcunque opera ſatisfactoria. Ita poſt mortem oportet hoc diſtingui; & dicendum, quod pęna remittitur in purgatorio non per actum ſatisfactorium, ſed inquantũ realiter ſoluitur, quia manet ibi anima aliquanto tempore, remiſſio culpæ non debet eſſe per illam tolerationem pœnæ, quia non differret tunc remiſſio pœnæ a remiſſione culpæ, ſed fit illa remiſſio per actum voluntarium, ideſt quo quis ſe ſponte ſubijcit illi pœnæ purgatoriæ tolerandæ inquantũ a Deo volita eſt ad expiationem peccati, & tunc non eſt vere ille actus meritorius, quia alias mereretur per eum, qui eſt in purgatorio aliquem gradum gloriæ maiorem quã prius; & falſum eſt, ſed eſt ſimilis meritorio actui inquantum Deus acceptat illum ad remiſſionem culpæ, vel peccati venialis, quod alias non poterat remitti. Et per hoc dicendum ad ea quæ obijciuntur, quod verum eſt in purgatorio non eſſe actum meritorium, nec ſatisfactorium, ſed eſt aliquis actus ſimilis meritorio, & ponitur hoc ex neceſſitate ſolum quantum ad remiſſionem venialium, quæ aliter poſt mortem fieri non poterat: nam ſi poneretur meritum aliquod vere, aut ſatisfactio poſt mortem ſequerentur inconuenientia ſupra poſita.

An venialia remittantur poſt mortem, quia Deus acceptat merita vitæ. Quæſt. DCCXXI.

AD id vero quod ſupra dicebatur, ideſt fieri retuiſſionem venialium poſt mortem, quia tunc Deus acceptat merita vitæ, reſpondendum eſt. Et dicendum, quod non fit remiſſio poſt vitam quaſi tunc acceptentur merita: nam illa, vt eſſent ad remiſſionem peccati poſt mortem oportet, quod in vita eſſent ad hoc ſufficientia, & nichil impediret tunc fieri remiſſionem, niſi quia Deus reſeruabat remiſſionem illam vſque poſt mortem, ſed hoc non eſt rationale, quia ſi in vita fieri poterat, potius fieret quam poſt mortem, quia quãto citius fit remiſſio peccati, tanto melius eſt.

Secundo non ſtat, quia id, quod allegatur in fundamentum non tenet, quia dicitur, quod Deus reſeruat iſtam remiſſionem peccatorum venialium per merita vitæ vſque poſt mortem, quia eſt quoddam præmium, & vſque ad tunc ſeruantur præmia, & tamen non ſtat, quia ſi ob hoc ſeruarentur vſque ad mortem ſeruaretur remiſſio omnium venialium vſque tunc: ſed hoc falſum eſt, quia oſtenſum eſt ſupra: quod multa venialia remittuntur in vita, ergo non eſt verum, quod reſeruantur aliqua, vt remittantur tunc ex hac ratione.

Tertio quantum ad hoc, quia dicitur, quod ita eſt de merito, quòd per quemlibet actum meritorium meretur homo gradum aliquem vitæ æternæ, & tamen non augetur in quolibet bono opere gradus gratiæ, aut charitatis, cui competat gradus maior gloriæ, ſed hoc non eſt verum, quia non meretur homo per quemlibet actum charitatis augmentum gratiæ, vel charitatis, cum non agat homo in quolibet actu ex toto conatu habitus charitatis, quem habet, nec ex toto conatu capacitatis naturæ, & ita licet quilibet actus charitatis ſit ſecundum ſe meritorius vitę æternæ, non tamẽ eſt quilibet meritorius augmenti charitatis, & tamen ſi aliquis actus ſit per quem mereatur quis prædictum augmentum, ſtatim augetur charitas per illum actum, per quem meruit, & non expectatur ad aliud tempus augmentum illud.

Quarto, quia non eſt ſimile, quia dato, quod non augeretur charitas in quolibet actu, per quem illius augmentum meruiſſet, tamen nemo dicit, quod augmentum illius expectatur vſque poſt mortem, ergo neque dici debet, quod remiſſio venialium fiat poſt mortem ſi merita, per quæ hoc fiat ſint in vita, & non ſint impedita, quia manifeſtum eſt, quod omnes confitentur augeri in homine charitatem in vita, licet non per quemlibet actum, & hoc eſt propter cauſam prædictam.

Quod vero poſtea obijcitur non fieri tunc remiſſionẽ venialium per merita vitæ, quia gratia eſt tunc magis ne-

F ceſſaria contra tentationes dæmonutu, nichil facit, quia (vt dictum eſt) inſtans mortis eſt tunc, quando tentatio nulla eſt, quia tentatio eſt in viatoribus, & tamen inſtans mortis eſt poſt viam: nam tunc primum deſinit aliquis eſſe viator: ergo non obſtant tentationes. Item, quia dato, quòd fieret tunc retributio in hoc, quod venialia remitterentur per merita vitæ, non tollitur quin illa merita diminuantur quantum ad hoc, quod adiuuent contra tentationes, ſi tunc aliquæ eſſent, quia remuneratio meritorum noſtrorum non exhauritur per hoc, quòd Deus nos liberat de tentationibus, quia nichilominus per actus illos charitatis meremur vitam æternam, ac ſi nunquã liberati eſſemus de aliquibus tentationibus, quia meritũ eſt reſpectu præmij: ipſum autem præmium, quod charitati reſpondet eſt in vita æterna. & gradus determinatus

G tus in illa eſt ſecundum quantitatem gradus charitatis, & ideo nichil minus eſt, quod poſſit conſtitui, vt præmiũ talium actuum. Vnde licet Deus multa bona faciat operantibus ſecundum charitatem, bona illa, quæ temporaliter ſuſcipiunt, non ſunt præmium debitum actibus charitatis, ita vt non reſpondeat præmium in vita æterna, neque etiam per iſta bona temporaliter ſuſcepta minuitur aliquid de gradu gloriæ, qui reſpondet actibus charitatis, ac ſi nullum bonum temporale ſuſceptum eſſet ab operantibus ſecundum charitatem; quia tunc malæ conditionis eſſent illi, qui aliqua bona temporalia à Deo reciperent, quia aliquis gradus vitæ æternæ recompenſaretur eis per bona temporalia, & tamen nulla talis compẽſatio poteſt fieri propter diſtare improportionabiliter, & ideo non eſt verum, quod reſeruetur remiſſio venialium

H poſt mortem quaſi Deus tunc acceptet merita vitæ ad remiſſionem illam, & non prius, ſed fit remiſſio venialium aliquando in vita, aliquando poſt mortem: cum enim actus determinati ad remiſſionem præcedunt in vita, fit remiſſio in vita, cum vero non ſunt in vita, fit remiſſio poſt mortem per voluntariam ſuſceptionem pœnæ purgatoriæ, vt dictum eſt.

Quo tempore fiat remiſſio venialium poſt mortem. Quæſt. DCCXXII.

ALiud dubium erat de tempore, quo fiat remiſſio, dato quòd poſt mortem fiat remiſſio.

Et dicunt aliqui, quod in inſtanti mortis fit, quia tunc eſt quis mortuus, & deſinit eſſe viator.

I Sed dicendum, quòd hoc conuenit poſitioni illorum, qui dixerunt reſeruari remiſſionem vſque poſt mortem: nam ſi dicant reſeruari eo, quod merita fuerunt impedita in vita per continuationem actus peccati venialis, conueniens eſt, quia in inſtanti mortis ceſſat homo peccare, i. poſtea non poteſt peccare mortaliter, neque venialiter, & ideo tunc merita ceſſant eſſe impedita, & ſic fiet remiſſio: vnde ſi iſta ſola ponentur cauſa remiſſionis poſt mortem & non in vita, concederetur, quod in primo inſtanti poſt mortem remitterentur venialia.

Alius autem modus ponebatur, ſ. quod remitterentur poſt mortem, quia Deus acceptabat poſt mortem merita, & non prius; & hoc modo verum eſt, quod etiam in inſtanti mortis fieret remiſſio, quia illud eſt poſt vitam, & incipit homo non eſſe viator.

K Sed dictum eſt ſupra, quod non eſt verum, quod propter hoc fiat remiſſio venialium poſt mortem, ſed quia interdum non eſt aliquis actus ante mortem, per quem fiat remiſſio, & eſt poſt: vt quia eſt tunc ſpontanea tolerātio pœnæ virtute gratiæ, quam habet patiens, tenendo ergo hunc modum eſt dubium, quando fiat remiſſio venialium poſt mortem. Et aliqui dicunt, quod cum fiat per actum, ideſt voluntariam tolerationem pœnæ non poteſt fieri in inſtanti, quia pęna nõ toleratur in inſtanti. Dicendum autem, quod poſt mortem contingit dupliciter remitti veniale, ſcilicet quantum ad culpam, & quantum ad pęnam. Accipiendo remiſſionem quantum ad culpam videtur, quod fiat in inſtanti mortis. Remiſſio autem quantum ad pęnam fiat per magnam, aut paruã ſucceſſionem.

Et primum patet, quia remiſſio culpæ fit per modum contri-

contritionis, & non per modum ſatisfactionis, ſicut & in vita fit tam in culpa mortali, quàm veniali, ideo non requiritur aliqua toleratio actualis pœnarum, ſed motus cauſa per modum contritionis, licet non ſit contritio, & iſte motus erit in inſtanti in anima ſeparata, quam nichil impedit ab actu ſuo, & ideo in inſtanti mortis poterit eſſe, & tunc fiet remiſſio, & nullus alius actus eſtq́, niſi quòd anima in ipſo inſtanti vult totam pœnam ſequentem a Deo taxatam tolerare ſpontèq́, & hunc actum Deus acceptat, & ſic fit remiſſio peccatorum venialium quantum ad culpam: vnde etiam ſi ſint valde multa non videtur, quod maneant, niſi in illo inſtanti, & hoc veriſimile eſt, quia non eſt difficilius tolli venialia mille quantum ad culpam, quam vnum, ſecus in pœna, & ita apparet in remiſſione mortalium quantum ad culpam, quia per vnicum actum contritionis tolluntur omnia quotquot ſint, & non requiritur maior contritio ad tollendum mille quam vnum, & ita erit de venialibus, quod ſimul omnia tollentur poſtq́ mortem in ipſo inſtanti mortis quantũ ad culpam.

Secũdum, ſ. de remiſſione pœnæ patet, quia illa eſt per modum ſolutionis, & ſatisfactionis, & compenſationis, ſed toleratio pœnæ non fit in inſtanti, ideo nec illa remiſſio, ſed per aliquantum tempus ſecundum magnitudiné, aut paruitatem venialium commiſſorum, & ſic apparet in remiſſione mortalium in vita: nam ſatisfacimus pro eis longo tempore, & per multos actus quantum ad pœnam pro eis debitam, ſed quantum ad culpam in inſtanti fit remiſſio. Item patet, quia cum remiſſio venialium poſt mortem quantum ad culpam fiat in inſtanti, ſi remiſſio quantum ad pœnam fieret in inſtanti, nemo haberet cauſam manendi ibi, niſi per inſtans, & tamen nullus manet in purgatorio ſolum per inſtans, ſed per aliquantum tempus: ergo non fit remiſſio pęnæ purgatoriæ, niſi per temporis aliquantam dilationem, ſecundum magnitudinem, aut paruitatem venialium commiſſorum.

Reſponſio ad primam rationem principalem poſitam ſupra in quæſt. principali 711. Quæſt. DCCXXIII.

NVnc reſpondendum ad argumenta facta ſupra, & ad primum dicendum, quod intelligitur illa gloſſ. de mortali: nam mortale, quod non dimittitur hic quantum ad culpam non poteſt poſtea dimitti, quia non manet charitas poſt mortem, quæ eſt principium dimittendi peccata, de veniali ſecus eſt, quia decedens in illo manet in charitate, & ideo poteſt poſt mortem culpa tolli. Aliter poteſt dici, quod eſt verum generaliter, quòd nullum peccatum poteſt tolli poſt mortem, quod in vita non fuit correctum, & ideo etiam veniale, ſi in vita non corrigatur, non poteſt dimitti poſt mortem, tunc autem corrigitur in vita, quando actus meritorij transierunt in vita, in quorum virtute remittatur, non autem intelligẽdo, quod per actus vitæ remittatur, quia tunc in viuente remitteretur, ſed quod præceſſit charitas in vita, quæ deducta eſt per aliquem actum, & illa manet poſt mortem, & in virtute eius elicitur actus poſt mortem, per quem remittitur veniale, ſ. ſponte velle tolerare pœnam a Deo taxatam, & cenſetur peccatum illud in vita correctum. quia in vita præceſſit, & manet nũc id, per quod remittatur poſt mortem veniale, & ſic dicitur in vita correctum.

Ad ſecundum dicendum, quod verum eſt, quod eiuſdem eſt peccare, & a peccato liberari, vel reſurgere, & tamen non eſt neceſſe, quod pro eodem inſtanti competant iſta eidem. Vnde peccare mortaliter, vel venialiter ſolum contingit in viuente, & tamen liberari de peccato contingit poſt vitam, quod vero poſt mortem non peccet quis mortaliter eſt verum, nam aut eſt de damnatis, aut de ſaluandis.

Si primo modo nõ peccat, quia nullus actus ſuus quantumcunque ſit deordinatus reputatur ei ad culpam, cum Deus nõ concurrat cum eo ad dandum gratiam, per quã poſſit bene agere, & ita oſtenſum eſt ſupra, quod neque dæmones, nec cæteri damnati poſſunt peccare mortaliter.

De ſaluandis eſt manifeſtum, quia poſt mortem firman

A tur in charitate, & iam non poſſunt malum velle auertendo ſe à Deo. De veniali etiam patet, quia illud committitur ex corruptione fomitis, & tamen in animabus ſolutis a corpore non manet fomes, quia non manet ſenſualitas, ideo nec manet principium peccandi venialiter: ſed de liberatione de peccato eſt ſecus, & in peccato diſtinguũtur reſurgere, & liberari: reſurgere eſt per actum voluntatis, qui eſt actus proprius reſurgentis, & eſt per modum meriti: liberari autem eſt per actum alienũ, & ideo ſtat, quod poſſit liberari etiam ſi non poſſit cadere, quia liberari eſt per actum alienum, cadere autem per proprium. Sed reſurgere, quod eſt per actum proprium eſt dubium quomodo poſſit, quando non poteſt cadere. Et ideo dicendum, quod in peccato remittendo duo cõſiderantur, ſcilicet pęna, & culpa, vel peccatum, pœna autem peccati

B tollitur per pœnæ tolerationem, & iſta poteſt fieri poſt mortem ſine aliquo actu proprio, ideſt ſine electione, & iſtud eſt liberari. Si quis enim peccauit venialiter in vita, & remiſſa eſt culpa, & manſit pœna, non requiritur ad totalem remiſſionem, niſi toleratio pœnæ, quæ etiam ſi non eſſet voluntaria, ſi ſi mereretur de homine inuoluntariè ſufficeret, & per illam eſſet homo liberatus ſimpliciter de obligatione peccati, & iam non teneretur ad aliquid, & de tali liberatione non eſt aliqua difficultas quomodo poſt mortẽ fiat. Idem eſt de pœna debita pro mortali, ſi non ſit pro ea ſatisfactum in vita manet toleranda in purgatorio, & per illam tolerationem liberatur ſimpliciter ab illa, ſi autem ſit remittenda culpa, exigit actũ proprium, qui eſt reſurgere, & talis actus eſt in vita, quia hic meremur, & ſatisfacimus, & ita pro hoc ſtatu compe-

C tit ſimul cadere, & reſurgere; poſt mortem non competit cadere in mortale, nec in veniale, competit tamẽ reſurgere de veniali, ſed non de mortali, quia de veniali non reſurgimus ſimpliciter per illud, quod eſt poſt mortem, ſed per charitatẽ, quæ habita fuit in vita, & manet poſt mortem, & cum illa eſt actus voluntarius tolerandi pœnam, quem Deus acceptat ad remiſſionem peccati venialis, & tamen non eſt iſte actus meritorius ſimpliciter, qualis eſt actus, per quem vere reſurgimus, ſed hoc habet ex actibus vitæ, ſ. per merita vitæ meruit ille, vt per voluntariã tolerationem pœnæ poſt mortem reſurgeret: vnde actus vitæ non ſuffecit ad remiſſionem culpæ venialis in uita, quia forte fuit ueniale poſt illum actum, uel quia erat tũc impeditus, uel quia non erat talis, ut ſufficeret ad delendum ueniale tunc: rurſus, & actus poſt mortem nõ ſunt

D meritorij, nec ſatisfactorij, ideo non ſunt, per quos reſurgamus, ſed illi cum adiutoriis actuum uitæ ſufficiunt, ſcilicet, quia actus uoluntarius tolerandi poſt mortem accipit, ut per illum totaliter uenialis culpa tollatur, quia illud meruit actus uitæ in charitate factus, ſed non meruit actus vitæ deletionem, quia tunc per illum fieret ſine aliquo vlteriori adiuncto, ſed meruit, vt per actum, qui eſt poſt mortem fieret illa deletio, & non eſt hoc inconueniens, quia duo actus faciunt, quod vnus illorum non poterat.

Ad tertium dicendum, quod qualis anima hinc exit talis præſentatur in iudicio, & tamen venialia remittuntur poſt mortem, quia eod. cap. qualis. 25. diſtinct. cum Greg. iſtud cũ dixerit adiunxit quaſdã culpas in futuro ſæculo relaxari, quæ hic non relaxantur, & ead. diſtin. cap. qui in

E aliud, ſed quod talis in iudicio præſentetur, poteſt dupliciter intelligi.

Vno modo de iudicio particulari, quo quis iudicatur in morte, ſcilicet qualis egreditur anima de corpore talis præſentatur ſtatim Chriſto iudicanda, ſiue cum mortalibus, ſiue cum venialibus, & tamen poſt iudicium illud purgatur de quibuſdam culpis, quæ hic non fuerunt ablatæ, & ad pœnam illam conflatoriam in illo iudicio adiudicatur.

Alio modo poteſt accipi de iudicio generali, quod talis præſentabitur homo in iudicio generali, qualis hinc exiuit, ſcilicet in eodem ſtatu, & verum eſt, quia ſtatus eſt duplex, ſcilicet damnatorum, & beatorum: nam manſio purgatorij non eſt ſtatus, quia non dicit terminum, ſed viam; ad damnationem autem facit mortale peccatum, ad beatitudinem charitas, ideo charitas,

& pec-

& peccatum mortale faciunt ad ſtatum: peccatum autem veniale in eo, qui deceſſit in charitate non obligat, niſi ad pœnam purgatoriam, quæ non facit ſtatum, ideo etiā ſi peccata venialia dimittantur alicui poſt mortem, non mutatur ſtatus eius, quia per illa non debebatur ei ſtatus, ſecus ſi dimittantur mortalia, vel qui in gratia deceſſit committat mortalia, quia tunc mutaretur ſtatus, ſcilicet, quod ille, qui egreſſus eſt de corpore in ſtatu damnationis pręſentaretur poſtea in ſtatu ſaluationis, vel è contrario. quod falſum eſt, ergo verum eſt, quod qualis quis egreditur, talis præſentatur in iudicio generali, ideſt in mortali, vel in charitate, ſicut deceſſit.

Ad quartum dicendum, quod caſus ligni facit ſtatum eius, quia vbi cadet, ibi manet, & ideo ita eſt verum de homine, quod ſtatus ille, quem habuerit per caſum, ideſt mortem manebit ſemper ei: & tamen venialia non faciunt ſtatum, ſed gratia, & peccatum mortale, ideo qui in mortali deceſſerit, ſemper manebit in eo, qui autem in gratia, ſemper in illa erit, ſed qui in veniali decedit non habet ſtatum. quia veniale non conſtituit hominem in ſtatu, vt dictum eſt, ergo purgabuntur venialia poſt mortem.

Reſponſio ad quintam rationem principalem poſitam ſupra in quæſtione principali 711.
Quæſt. DCCXXIIII.

AD quintum dicendum, quod poſt mortem delentur venialia quantum ad culpam, & cum dicitur de peccato actuali, quod non deletur, niſi per contritionem, dicendum, quod in vita mortalia delentur per contritionem actualem, & non alio modo: venialia autem non exigunt contritionem actualem, ſed ſufficit media inter actualem, & habitualem, vt dictum eſt ſupra; & ideo quilibet actus charitatis cum feruore ſufficit ad delendum venialia, quia ille continet charitatem implicite, vt ſupra dictum eſt: poſt mortem autem non ponimus contritionem; eſt tamen aliquid æquipollens in purgatorio in animabus, ſ. ſpontanea toleratio pęnarum, & per illam deletur pœna, non quidem per actualem tolerationem pęnæ, ſed per voluntatem, vel electionem de tolerādo id, quod a Deo taxatum eſt.

Cum autem obijcitur, quòd ille actus, per quem remittitur peccatum eſt meritorius, & poſt mortem non eſt meritum. Dici poteſt vno modo ſecundum quoſdam, quod poſt mortem non eſt meritum reſpectu præmij eſſentialis, quia per mortem conſtituitur homo in ſtatu illius, quia ſicut determinatè meruit illud, ita quod non poteſt poſt mortem demereri, ita neque poteſt magis, aut minus mereri, ſed manebit in gradu illo, in quo mors eum inuenit, ſed reſpectu præmij accidentalis non eſt inconueniens, quòd ſit meritum aliquod ex hoc quantum ad illum, qui aliquo modo manet in via, ſed ita eſt de remiſſione pœnæ purgatoriæ, ideo poteſt quis poſt mortem per aliquem actum mereri remiſſionem venialium quantum ad culpam.

Iſtud autem videtur conuenienter dictum; nam aliqui poſt mortem ſunt totaliter in termino, & ideo de illis eſt dicendum, quod nullo modo poſſint mereri. Alij autem ſunt totaliter in via, ſicut qui viuunt, & illi poſſunt per omnem modum mereri, & demereri. Alij ſunt poſt mortem partim in via, & partim in termino, ideo illi quantum ad aliquid poſſunt mereri, & non quantum ad omnia.

De primo patet, vt de illis, qui ſunt in vita æterna, vel in inferno, nam illi nullo modo ſunt viatores, cum nichil vltra expectent vltra id, quod habent, ſed meritum competit viæ, ideo iſti nullo modo merebuntur, ideſt neque quantum ad præmium eſſentiale in beatis, neque quantum ad accidentale, ideſt aureolam, ſed manebit ſemper præmium æquale.

Damnati eodem modo ſe habent quantum ad demereri, quia non poſſunt iam in aliquo demereri, vt maiorem pœnam habeant, & non conſideratur in eis demeritum ſecundum præmium eſſentiale, & accidentale, quia non datur pœna oppoſita ad duo illa præmia, ſed etiam ſi ta-
F lis diſtinctio inueniretur, non poſſet demereri damnatus quantum ad aliquid.

De ſecundo, ſcilicet de illis qui in via, patet, quod poſſunt mereri quantum ad omnem modum, ideſt quantum ad præmium accidentale, & eſſentiale, quia illi ſunt viatores per omnem modum, & meritum, & demeritum competit viæ, ideo nullus modus merendi eſt quo non poſſint mereri, & nullus modus demerendi, quo non poſſint demereri, & hoc, quia eſt in eis proprie actus liber, & eſt aliquid ad bonum incitans, & aliquid impediens, & non eſt neceſſitas bene agendi, ſicut in beatis, neque neceſſitas male agendi, ſicut in damnatis, vel impoſſibilitas ad bene agendum, & ideo iſti merentur vitam æternam, merentur etiam remiſſionem peccatorum.

De termino patet quantum ad illos qui ſunt in purga-
G torio: nam partim ſunt in via, & partim non, inquantum enim ſunt certi de vita ęterna per charitatem, quam habent, & in qua deceſſerunt deſinunt eſſe viatores: nam qui primus viator eſt de termino, ideſt de beatitudine, & damnatione incertus eſt, qui autem in charitate deceſſit eſt certus de beatitudine, ideo quantum ad hoc deſinit eſſe viator; etiam ſicut viuenti dubium eſt de beatitudine ita eſt dubium de gradu beatitudinis, licet illam ſit habiturus. Cum vero moritur ſtatim eſt determinatus ei gradus beatitudinis quantus ſecundum ſe competit illi gradui charitatis. ideo quantum ad hoc eſt ſtatus potius quā via, & tamen manet aliquid de via in his, quia non realiter apprehenderunt vitam æternam: etiam quia adhuc pœnam habent, ſicut viatores: etiam quia peccata aliqua manent in eis, ſicut in viatoribus, & obligationes ad pę-
H nam.

Et ſic quantum ad illa, in quibus non habent conditionem viatorum non competit eis mereri: vnde non merebuntur reſpectu præmij eſſentialis, quia iam illud meruerunt, etiam non addent gradum, quia determinatum gradum meruerunt, qui competit eis in morte, ideo non merebuntur maiorem gradum beatitudinis, quia ad præmium eſſentiale pertinet illud: inquantum vero manet conditio viæ, ſcilicet, quia non apprehenderunt vitam æternam propter aliqua, quæ in eis manent, ſicut viatores, & reſpectu illorum poſſunt mereri, manet autem obligatio ad pœnam, & iſta poſſet facilius tolli per actus meritorios, qui eſſent ſatisfactorij, quam per tolerationem pœnæ; quia tamen tollitur per ſolutionem pœnæ æqualis ſine merito, & ſatisfactione non datur meritum
I nec ſatisfactio, ſed toleratio totius pœnæ debitæ, tam pro veniali, quam pro mortali.

Manet etiam interdum culpa, ſcilicet venialis, quę ſtat cum charitate, & iſta non poteſt tolli, niſi per actum meritorium, qui eſt contritio, vel æquiualens contritioni, ideo oportet eſſe meritum reſpectu huius remiſſionis, & ſic dicunt, quod poſt mortem poteſt eſſe actus meritorius non quidem ſimpliciter, ideſt reſpectu vitæ æternæ, ſed reſpectu remiſſionis venialium, quæ remiſſio pertinet ad viam, & eſt neceſſaria iſta remiſſio, quia ſine illa non habebitur vita æterna, eſt tamen iam debita vita æterna, & non habebitur ſine merito, per quem habeatur remiſſio; ergo oportet poni actum meritorium poſt mortem, qui ſit ad tollendum venialia, & hoc nō fit, niſi quia aliter dabitur inconueniens. Aliter poteſt dici, quòd re-
K gula eſt ſimpliciter vera, ſcilicet, quod poſt mortem nullus actus meritorius datur, ideſt neque reſpectu vitæ, neque remiſſionis venialium; fit tamen remiſſio peccatorum, & non per aliquem actum meritorium, qui tunc fit, ſed per actum, qui non eſt meritorius, eſt tamen voluntarius actus, & ſimilis meritorio, & cui materialiter nichil deeſt de meritorio, quia in ſe bonus eſt, & cum charitate eſt, & voluntarius, & tamen non eſt meritorius, quia non eſt a viatore elicitus, ſed tamen remittitur peccatum per aliquod meritum, ſ. quia per actus bonos præcedentes in vita meruit viator, vt ſibi poſt mortem per actum nō meritorium, ſimilem tamen meritorio remitteretur peccatum, & vtrunque ſatis ſtare poteſt. Iſtam autem ſecundam poſitionem ſupra tenuimus, & tamen ſatis rationabiliter poteſt teneri, ꝙ ſit actus meritorius poſt mortem ſolum ad remiſſionem culparum venialium.

Ad ſextum dicendum, quòd ſi iſtud argumentum concludat, quòd anima exiſtens in purgatorio nõ poteſt peccare venialiter, eſt concedendum, quia nulla anima ſeparata poteſt peccare, vt ſupra oſtenſum eſt: ſi autem concludat, quod non poteſt manere poſt mortem non valet conſequentia, quia poſtquam ſemel peccatum menti inhæſerit, etiam ſi cauſa eius defecerit nõ deſinit illud eſſe, ſicut in naturalibus, & artificialibus deſtructa cauſa efficiente manet effectus, quia non dependet effectus ab eo in conſeruari, ſicut in fieri.

Ad ſeptimum dicendum, quod licet culpa mortalis nõ poſſit expiari poſt mortem, poteſt expiari culpa venialis, & ratio eſt, quia principium tollendi peccatum eſt charitas: in eis autem qui decedunt in mortali non eſt charitas, ideo non poteſt remitti peccatum vllum, nec mortale, nec veniale, in eis autem qui decedũt in charitate manet principium remittendi peccatum, & in talibus nõ manet mortale, ſed ſolum veniale, ideo poteſt remitti poſt mortem: immo ſi eſſet poſſibile, quod maneret mortale poſt mortem ſimul cum charitate, poſſet remitti mortale, ſed quia non manet non remittitur. Cum vero dicitur, quod ſunt mortale, & veniale eiuſdem rationis, dicendum, quod ſi accipiatur multum generaliter verum eſt, quia vtrunque eſt peccatum, & tamen non ſunt proprie eiuſdem rationis quia per mortale offenditur Deus, quia homo auertitur ab eo, ideo non eſt eadem ratio de remiſſione vnius, & alterius, vnde neque in vita eſt idem modus remiſſionis, quia mortale non poteſt remitti, niſi per contritionem actualem; veniale autem poteſt ſine illa remitti, ideo non eſt inconueniens remitti veniale poſt mortem, licet non remittatur mortale.

Ad octauum dicendũ, quod venialia poſſunt poſt mortem remitti, & de facto remittuntur, quia alias non eſſet verum, quod aliqua peccata, vel culpæ in hoc ſæculo dimittũtur, & aliquæ in futuro, ſicut Chriſtus dixit, & Gregor. expreſſius dixit 25. diſt. cap. qualis, vt ſupra oſtenſum eſt. Et dicendum, ꝙ iſtæ culpæ veniales non ſunt damnatorum, ſed bonorum, qui ſine mortali deceſſerunt. Cum vero arguitur, ꝙ per aliqua opera parum pœnalia remittuntur venialia, ſicut per aſperſionem aquæ benedictæ, ergo tollentur per mortem, quæ eſt magis pœnalis.

Dicendum, ꝙ per illa opera poſſunt remitti quantum ad culpam propter duo. Primo, quia iſta opera ſunt determinata ad iſtam remiſſionem, & ad iſtud ordinantur à Deo, per ea fiens, & poterunt eſſe aliqua opera magis meritoria, quam iſta, per quæ tamen non fiat remiſſio venialium non ordinantur ad hoc. Secundo, quia iſta continẽt contritionem implicitè, quia cum fiant iſta ad remiſſionẽ culparum venialium ſignum eſt, ꝙ ſi haberet ille tunc memoriam venialium, quod diſpliceret ei de illis, & iſtud ſufficeret ad remiſſionem venialium, cum ſufficeret ad remiſſionem mortalium.

Quod vero de morte dicitur eſt ſupponendum; quod mors, aut cogitatur, vt pœna, aut vt eſt ad aliquid ordinata, & volita, ſi conſideretur, vt pœna eſt conditio naturæ corruptibilis, vel pœna data pro originali, ideo vt ſic non poteſt eſſe, vt aliquid meritorium, nec vt ſatiſfactorium, licet toleretur ab eo, qui eſt in charitate, ſi autem accipiatur, vt volita, ſcilicet, quia aliquis eligit ſponte, & patienter tolerare mortem, quæ naturaliter accidit, eſt dicendũ, quod non eſt dubium quin ibi ſit meritum, quia ibi eſt actus voluntarius elicitus ab eo, qui eſt in charitate dum viuit, & tale meritum eſt reſpectu gradus vitæ æternæ, & non eſt neceſſe, quod per hunc actum remittantur venialia; cum vero dicitur, quod pœnalior eſt mors iſta ſponte tolerata, quam aſperſio aquæ benedictæ, dicendum quod non ſequitur, quia licet ſit mors pęnalior, & meritoria, tamen non eſt ordinata ad remiſſionem venialium.

Aſperſio autem aquæ benedictæ eſt ad hoc ordinata, ideo per hanc tollentur venialia, eſt tamen verum, quod ſimpliciter magis meritoria eſt ſpontanea toleratio mortis, quam aſperſio aquæ benedictæ, ideo maius bonum eſt, quod correſpondet de gradu beatitudinis huic ſpontaneæ tolerationi mortis, quam remiſſio peccatorum venialium quantum ad culpam, & ita manet, quod aliqua pec-

A cata ſunt, quæ non tolluntur per ſpontaneam mortem, & ideo oportet illa poſt mortem expiari per aliquos actus, maxime quia non eſt verum, quòd omnes decedentes in charitate eligunt mori patienter, ſed aliqui ſunt, qui de hoc non cogitant, vel potius non vellent mori, & ideo non remittuntur omnia venialia ante mortem, ſed aliqua manent, vt dimittantur poſt mortem.

An pœna ignis Purgatorij proſit ad tollendum reatum pœnæ & an ſufficiat & an ſit neceſſaria ad hoc. Quæſt. DCCXXV.

B QVæritur, an reatus pœnæ tollitur per ignem Purgatorium.

Aliqui dicunt, quòd non, quia omnis purgatio reſpicit fœditatem, hoc enim dicit purgatio, vel purgare, ideſt, purum agere, quod fit per ablationem impuritatis quæ eſt fœditas; pœna tamen non eſt fœditas, ergo ignis purgatorius non liberat a pœna. Secundo, quia non purgatur, niſi contrarium per ſuum contrarium, ſed pęna non eſt contraria pęnæ, ergo nulla pœna purgatur per ignem purgatorium, ideſt, non tollitur reatus pęnæ.

Tertio quia primo Corinth. tertio capit. ſuper illo verbo, ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem, dicit glo. ignis iſte eſt tentatio tribulationis, de qua ſcriptum eſt, vaſa ſiguli probat fornax, & homines iuſtos tentatio tribulationis Eccl. 27. cap. ergo per tribulationes quas homo ſuſti-
C net in hoc mundo poterit expiari a debito pęnæ, & quando non ſuffecerint iſtę, ſaltem abundabit tribulatio mortis, quia illa eſt vltimum terribilium 3. Ethicor. ideo non erit neceſſarium, quòd abſoluatur quis a reatu pęnæ per ignem purgatorium.

Dicendum, quòd hic ſunt videnda duo. Vnum eſt, an pęna ignis Purgatorij proſit ad tollendum reatum pęnæ. Aliud eſt, an ſufficiat, aliud eſt, an ſit neceſſaria ad hoc.

Circa primum dicendum, quòd ſic, nam reatus pœnæ non eſt, niſi quædam obligatio ad pœnam; ſed ſolutione eius quod debetur, omnis obligatio ſoluitur, ergo ſi in Purgatorio tolerauerit quis pœnas, ad quas tenetur, manifeſtum eſt, quòd abſoluitur ab obligatione illarum, & ita eſt abſolutus a reatu pœnę. Et hoc eſt verum, niſi di-
D xerit quis, quòd pęna illa tolerata nichil prodeſt, ſicut neque pœna inferni non abſoluit a reatu venialium, nec mortalium.

Sed hoc non ſtat, quia illud fit, quia pœna inferni eſt damnatorum, & nichil illorum Deus acceptat, cum illi non ſint in charitate, ſed exiſtentes in Purgatorio ſunt in charitate, ideo pœna illorum acceptatur, vt ſolutoria debiti, licet non vt meritoria, vel ſatisfactoria, ideo proficiet ad ſatisfactionem. Secundo patet, quia Apoſtolus primo Corinth. tertio, dicit eos, qui ædificant lignum, fœnum, ſtipulam ſaluari per ignem, & intelligit de venialibus, quę per ignem expiantur: hoc tamen non eſſet, niſi proficeret ille ignis ad remiſſionem pœnæ, vel ſolutionem eius, ergo prodeſt.

Et hoc eſt neceſſarium, niſi quis dicat, quòd dictum il-
E lud Apoſtoli intelligitur de remiſſione culpæ, ſed non de ſolutione pœnæ.

Sed dicendum, quòd non ſtat, quia in peccato veniali duo conſiderantur, ideſt, culpa, & pœna, & culpa, vel id vnde peccatum habet, quod ſit peccatum eſt prius quam pęna, ſiue accipiatur pęna pro actuali modo inflicto, ſiue pro debito ſuſtinendi pęnam. Ideo neceſſe eſt, quòd in remiſſione ſit ordo, quòd prius expietur culpa, quàm pęna, & tamen conſentiunt iſti per ignem purgatorium tolli culpam venialem, ergo poſtea manet tollenda pęna, ſed ſine illius expiatione non poterit ille habere vitam æternam, ideo neceſſe eſt, quod illam ſoluat, ſed poſt mortem non manet alia pęna, niſi gehennæ, vel purgatoria, & non poteſt qui in charitate eſt ire ad gehennã, maxime quia de Purgatorio nemo tranſit ad gehennam, ergo pęna purgatoria ad hoc proficiet.

Tertio quia ſi pęna purgatoria non prodeſſet ad ſolutionem pœnæ, non eſſet aliqua pœna purgatoria, neque aliquis eſſet in ea, ſed eſt illa, & multi in ea, ergo tollitur per illam reatus pœnæ. Patet hoc, quia pœna purgatoria iuxta nomen ſuum datur ad expiationem, ergo vel culpæ, vel pœnæ, quia niehil aliud poteſt eſſe expiandum, non autem ad expiationem culpæ, quia culpa non tollitur per modum ſatisfactionis, ſed per modum contritionis, & ideo in vno actu tollitur, & ita dictum eſt ſupra, quòd per volitionem de ſuſtinendo pœnam taxatam a Deo tollitur culpa venialis in inſtanti mortis, ergo videtur, quòd nulla cauſa eſt ad manendum in Purgatorio poſt inſtans mortis pro remiſſione culpæ, ſed in inſtanti mortis nulla pœna purgatoria infligitur, quia omnis pęna aliquandiu durat, & nullus qui ibi manet ſtat ſolum per inſtans, ergo videtur, quòd pœna purgatoria prodeſt ad expiandum pœnam, cum multo tempore maneant quidam ibi.

Secundum dubium. an pœna Purgatorij ſufficiat, Quæſt.. DCCXXVI.

SEcundum erat, quòd pœna purgatoria ſufficiat ad expiandum omnem reatum pœnæ. Et patet primo, quia omnis pœna nobis debita poteſt expiari per tolerationem alicuius pœnæ temporalis, & tamen pœna purgatoria eſt maior quàm quælibet pœna, quæ poſſit eſſe in vita, vt ait Auguſtin. & Magiſter 4 Sentent. diſtinct. vigeſimaprima, & Gregor. & habetur vigeſimaquinta diſtinct. capitu. qui in aliud ſæculum, ergo a fortiori tolletur per illam reatus cuiuslibet pœnæ, cuius nos ſimus debitores.

Secundo, quia 1. Corin. 3. c. dicit Apoſtolus de illo qui ædificat lignum, fænum, ſtipulam, quòd detrimentum operis patietur, ipſe tamen ſaluus erit per ignem, ſcilicet Purgatorium, ſed non eſt ſaluus, qui non eſt penitus liberatus a debito pœnæ, ergo ſufficit pęna purgatoria ad liberandum ab omni reatu pœnæ.

Tertio quia pro reatu pœnæ cuiuslibet reſiduæ punitur decedens in charitate in Purgatorio, ſi ergo illa pœna non ſufficeret, oporteret eſſe aliam pœnam poſt illam, ſed non manet, niſi pœna gehennæ, & illam non tolerabit qui in charitate decedit, ergo neceſſe eſt, quòd ſufficiat pęna purgatoria, quia aliàs daretur, quòd aliquis haberet vitam æternam nondum tolerata pęna ſibi debita pro peccatis, quod falſum eſt.

Quarto, quia non poteſt intelligi quomodo non ſufficiat pœna purgatoria ad tollendum omnem reatum pœnæ, quia oſtenſum eſt, quòd illa prodeſt ad eum tollendum, ergo ſi aliqua pars pœnæ debitæ tollitur, per pœnam purgatoriam tolletur omnis. quia poterit illa extendi quantum quis voluerit intelligere, nam pœna, quæ eſt in vita, non poteſt extendi vltra vitam, & ideo forte propter breuitatem temporis aliqua pœna nobis debita non finitur hic, & tamen pœna purgatoria poteſt extendi quãtum quis voluerit cum vita animæ non deficiat, ideo nulla eſt pœna nobis debita, quæ ibi non poſſit expiari: immo videtur, quòd potius expiet ibi quis pęnam, quam hic, & hoc propter duo, ſcilicet propter diuturnitatẽ, & propter acerbitatem. De diuturnitate patet, quia pœnam temporalem pro peccato ſuſtinemus quandiu volumus, quia iſta eſt voluntarie aſſumpta, & non eſt neceſſario inflicta, & ita aliquis valde paruo tempore ſuſtinet hic pęnam: vnde forte non ſufficiet ad expiandum pro pœna ei debita: pœna autem purgatoria eſt a Deo inflicta, & manet ibi anima tanto tempore, quanto Deus voluerit, ideo ex hac parte videtur, quòd facilius ſit ibi pro qualibet pœna expiari, quia Deus taxabit tantum tempus in duratione illius pœnæ, quantum decreuerit ad expiationem ſufficere.

De ſecundo, ſcilicet acerbitate eſt eadem ratio, quia pœna, quam hic nos ſuſtinemus eſt parua, quia tantam ſuſtinemus, quantam volumus, cum nos illam nobis inferamus, & ideo interdum eſt leuis, & paruum expiatoria: pœna autem purgatoria poteſt intendi quantum Deus illam voluerit intendere, & ideo poterit eſſe valde magna F pœna purgatoria, quæ facilliter expiet pro quacunque pęna nobis debita, cum ſit illa valde maior quælibet pœna huius vitæ.

Eſt tamen aliud, propter quod pœna huius vitæ magis expiat pro reatu pœnæ, quam pœna purgatoria, eo quod pœna a nobis in hac vita ſponte tolerata eſt ſatisfactoria, & meritoria, & ideo parua pœna ſufficit pro magna: pœna autem purgatoria non eſt ſatisfactoria, quia non eſt meritoria ſimpliciter, ſicut pœna huius vitæ, ideo quælibet pœna huius vitæ æqualis in quantitate ad aliquam pęnam purgatoriam eſt magis ſolutoria, quam illa, & a maiori parte pœnæ debitæ liberat, eſt tamen valde maior pœna purgatoria, ideo quod deeſt ei de ratione ſatisfactorij additur ei propter acerbitatem in ratione ſolutorij, & ita ſoluimur a reatu pęnæ per illam, ſicut per iſtam temporaliter toleratam. G

Tertium dubium an pœna purgatorij ſit neceſſaria? Quæſt. DCCXXVII.

TErtium principale erat, quòd pœna purgatoria eſt neceſſaria. Putant enim aliqui, quòd licet illa pœna prodeſſet, & ſufficeret ad expiationem pro quolibet reatu pœnæ, ſi illa ab aliquo toleraretur: tamen non eſt neceſſaria, quia in vita tollitur homini, vel ante mortem omne debitum pœnæ, ſcilicet quia per pœnas huius vitæ; & per opera meritoria, & per indulgentias, & per acerbitatem mortis poſſunt cuilibet tolli debita pœnarum omnium, ideo non oportet eſſe aliquam pœnam purgatoriam.

Dicendum, quòd eſt neceſſaria pœna purgatoria ad remiſſionem reatus pęnarum nobis debitarum, & patet primo, quia 1. Corin. 4. ponit Apoſtolus eſſe ignem Purgatorium poſt mortem, & tamen ſi nulli eſſet neceſſarius, non poneretur, quia Deus non dat aliquid ſuperuacuũ. Deus quippe, & natura nichil fruſtra, primo Politicorum: ergo H neceſſaria eſt pœna purgatoria.

Secundo, quia quidam ſunt, in quibus non poteſt fieri aliter expiatio, ſicut aliquis eſt, qui non conuerſus eſt de aliquo peccato vſque ad finem vitæ, & tunc cum doleret de illo mortuus eſt, neceſſe eſt autem, quòd maneat ſatisfactio futura pro illo peccato, nam propter remiſſionem culpæ per contritionem manet toleranda tota pœna debita illi peccato, & hanc non poteſt ſuſtinere in vita, quia tunc moritur, ergo ſuſtinebit poſt mortem, & ſic eſt neceſſaria pœna purgatoria.

Tertio, quia dato, quod quis tam de mortalibus doluerit, quam etiam pro illis condignam pœnitentiam egerit in hac vita, manent venialia in quibus ſolent durare homines I vſque ad mortem, cum iſta non auferat charitatem, & ideo contingit iſta non ſolum quantum ad reatum pœnæ debitæ, ſed etiam quantum ad culpam manere poſt mortem, & remitti culpas poſt mortem, vt dixit Auguſtinus, & Gregorius, ideo a fortiori neceſſe eſt manere tunc pœnas debitas pro illis tolerandas, quæ non poſſunt expiari, niſi pœna purgatoria, ergo neceſſe eſt poni poſt mortem pœnam purgatoriam, quia ſi non poneretur, non poſſet dari modus ad expiandum debita quędam pœnarum.

Sed oportet vnum inconueniens de duobus concedi, ſcilicet, quòd aliqui irent ad vitam æternam cum quadam obligatione pęnarum, nondum ſolutarum, aut aliqui habentes charitatem in æternum manerent extra vitam æternam, & vtrunque eſt abſurdum. Datur autem K pęna purgatoria, per quam vtrunque tollitur, ideſt, quod expietur poſt mortem omnis pęna debita, & nõ introeat aliquis ad vitam æternam ſine totali expiatione, & etiam quod decedens in charitate non maneat in æternum extra beatitudinem.

Cum vero obijcitur; quod ante mortem poſſit omnis reatus pęnæ tolli.

Dicendum, quòd non eſt impoſſibile, quia in quibuſdam fit, ſicut in illis qui decedentes mox euolant ad vitã æternam, ſed non fit in omnibus, quia quibuſdam manet poſt mortem reatus pęnæ pro peccato mortali, & pro veniali, & ideo cum dicitur, quòd pęna purgatoria

eſt

eſt neceſſaria ad expiandum pęnæ reatum, non eſt neceſſe, quòd ſit neceſſaria, quantum ad omnes, ideſt, quòd nullus poſſit habere vitam æternam ſine pęna purgatoria, ſed quia eſt neceſſaria pro quibuſdam, qui ſic ſe diſpo ſuerunt, vt non poſſint ſine illa ab omni reatu expiari, vt patet in caſibus datis.

Et cum obijcitur, quod pęna huius vitæ ſufficit. Eſt dicendum, quòd ſiquis vellet ſe exercere in vita ad continuam pęnitentiam, & abſtinere a commiſſione vlteriori peccatorum, ſufficeret pęna vitæ ad totalem expiationem, quidam tamen vſque ad mortem peccant, & tunc habito diuinitus ſpiritu compunctionis ſaluantur, ideo in talibus impoſſibile eſt per pęnas vitæ expiari reatum pęnæ, ſed manere poſt mortem, & ita poſt mortem manere pœnam purgatoriam. Quod autem dicitur de indulgentijs verum eſt, quòd illæ multum adiuuant, ſed quidam ſunt qui eis non communicant, ideſt non ſe reddiderunt tales, vt eis communicare poſſent. Alij vero communicant, ſed non accipiunt ob hoc plenariam abſolutionem per eas, vnde manet adhuc aliqua pœna toleranda poſt mortem.

Et quòd dicitur de morte, non ſufficit, nam pœna mortis, vt dictum fuit ſupra, aut accipitur, vt eſt ſolum pęna, vel vt eſt voluntariè ſuſcepta, licet ſit neceſſaria.

Si primo modo nullo modo eſt ſatisfactoria, aut ſolutoria pro pęna aliqua debita actualibus peccatis, cum ſit quædam conditio naturæ, & ſit data a Deo a principio pro originali peccato. Si autem accipiatur, vt voluntariè tolerata, eſt meritorium, quòd quis eligat patienter ſuſtinere id, quod Deus infert, & iſtud meritum eſt reſpectu præmij eſſentialis, & non eſt ordinata mors ad ſatisfaciendum pro reatu pęnarum debitarum, ideo nō tollitur omnis reatus pęnæ poſt mortem: maxime quia multi ſunt decedentes in charitate, qui non cogitant de morte ad eligendum ſuſcipere eam voluntarie, & patienter, ita vt per illam mereantur aliquid, & ſic ſemper manet, quòd poſt mortem ſit pęna purgatoria, per quam tollatur reatus pęnæ debitæ in vita.

Reſponſio ad primam rationem principalem in diuerſum poſitam ſupra in quæſtione principali, ſcilicet 725. Quæſt. DCCXXVIII.

AD primum in contrarium dicendum, quòd reatus pœnæ licet in ſe non importet fęditatem, importat illam quantum ad ſuam cauſam, quæ eſt culpa, & ideo competit purgatio pro illa.

Aliter poteſt dici, quòd non eſt neceſſe, quia fęditas dupliciter dicitur; vno modo, vt opponitur honeſto, vt dicatur fędum, ideſt turpe, alio modo, vt opponitur pulchro, vt vocamus fędos vultus, ideſt non pulchros.

Si primo modo eſt verum, quod reatus pœnæ non eſt fęditas, ſed ſolum peccatum, vel culpa.

Si ſecundo modo eſt verum, quod reatus pœnæ eſt fęditas, quia tollit aliquid de perfectione ſimpliciter charitatis reatus pęnæ: nam reatus pœnæ facit pęnam debitam, & ſi pœna actu eſſet non poſſet ineſſe gloria, quę habetur ex charitate, ergo reatus pœnæ multum tollit de pulchritudine, & ideo inquantum aduerſatur pulchritudini indiget purgatione, quia fęditas eſt.

Aliter poteſt dici, quòd non eſt verum, quòd ſola fęditas purgetur, ſed impuritas, & hoc apparet ex nomine, ſcilicet purgare, ideſt purum agere, ſed puritati obſtat impuritas, ideo impuritas per purgationem tollitur, ſed reatus pœnæ eſt impuritas, quia decedentes in charitate debent habere id, quod pertinet ad maiorem gloriæ, quidquid autem alienum eſt impuritatem facit, quia omne alienum mixtum reddit impurum, ſed reatus pœnæ ad maiorem gloriæ non ſolum eſt alienum, ſed etiam aduerſum, ideo impuritas quædam eſt, & ita reſpectu illius competit purgatio.

Ad ſecundum poteſt dici vno modo, quòd purgatio ſemper fit per contrarium, & cum dicitur, quod pęna nō eſt contraria pęnæ verum eſt, & tamen eſt contraria pęna ad reatum pęnæ a quo liberatur anima per pęnā purgatoriam; pro tanto enim ſuſtinet quis pęnam purgato-

A riam, quia non ſuſtinuit pęnam, ad quam tenebatur in vita, & ideo quædam appoſitio eſt hic.

Alio modo poteſt dici, quòd purgare non eſt ſemper per contrarium, quia purgatio eſt ad iuſtitiam explendā, iuſtum enim eſt, quòd qui ad pęnam tenetur ſoluat pęnam, ſed ſolutio eſt per equiualentiam, ſcilicet qui pęnā debet ſoluat pęnam, & hoc non fit per contrarietatem, & hoc vocatur purgatio, ideo fit purgatio pęnæ per pęnā ſine contrarietate.

Ad tertium dicendum, quòd iuſti probantur per tribulationem, ſed illa probatio non eſt ad probandum, vel ſatisfaciendum pro pęna debita, ſed ad oſtendendum virtutem eius, qui probatur. Eſt enim probare tentare quaſi experientiam velle capere, iuxta illud Pſal 25. Proba me Domine, & tenta me, & illud, tentauit Deus Abraham

B Gen. 22. ca. & iſte ſenſus conuenit illi literæ, quia dicitur, & homines iuſtos tentatio tribulationis, ſcilicet tentatio, quæ eſt in tribulatione probat eos, ideſt oſtendit illorum virtutem, & hoc nichil tangit ſatisfactionem, vel ſolutionem pęnæ, & ille eſt verus ſenſus, ſi autem diceret, quòd iuſtos probat tribulatio, & non diceretur tentatio tribulationis, poſſet accipi pro toleratione pęnæ ad ſatisfaciendum, vel expiandum.

Aliter poteſt dici, quòd accipiatur pro ſatisfactione, vel expiatione pro pęna debita, ſed tunc non oſtenditur, quòd ſit in vita iſta tribulatio, quia poteſt eſſe poſt mortē in igne purgatorio, immo ita ponit Auguſtinus, quòd qui portauerunt ſecum lignum, fęnum, ſtipulam, inuenient poſt mortem ignem tranſitoriæ tribulationis venialia cremantem, de illa igitur potuit intelligi litera ipſa, & ſic iu-

C ſtis, ideſt decedentibus in charitate manebit poſt mortē tribulatio expiatoria, & tamen præcedens ſenſus eſt verior, & magis conueniens literæ.

An a purgatoria pœna vnus citius liberetur alio. Quæſt. DCCXXIX.

QVæritur an a pœna purgatoria vnus citius liberetur, quam alius.

Aliqui dicunt, quòd non, ſed omnes inæquali tempore, quia quanto eſt grauior culpa, & maior reatus, tanto eſt acerbior pęna impoſita in Purgatorio, ergo cum maneat ibi proportio acerbitatis in pęna ſecundum magnitudinem reatus, vel culpæ, videtur, quòd ex parte durationis maneat æqualitas, quia aliàs iniuſtum fieret eis, qui

D habent maiores reatus, ſcilicet, quia ſuſcipient grauiores pœnas, quam mereantur.

Secundo, quia talis modus eſt in proportione pęnarum purgatoriarum qualis eſt in pęnis inferni, & in præmijs cęli, ſed tam in cęlo, quam in inferno dantur æquales retributiones pro inæqualibus demeritis, & meritis quantum ad tempus, & ſolum eſt inæqualitas quantum ad intenſionem, ergo ita erit in Purgatorio æqualis pęna omnium quantum ad tempus, & ſola inæqualitas in intenſione, & ſic æque cito liberabuntur omnes de pœnis.

Dicendum, quod non maneut æquali tempore omnes animæ in Purgatorio, ſed aliquæ plus aliquæ minus. Eſt autem verum, quòd de hoc apud nos non habetur certa notitia, ſolum autem hoc cognoſcimus, quod quidam

E cito alij tarde liberantur, ſecundum, quod ex reuelationibus. & aſſertionibus multorum. qui de hac vita lapſi ſunt habetur, & potius ex doctrina magnorum doctorum.

De cauſa autem ex modo maioris, & minoris moræ apud Purgatorium non conſtat, nam neſcimus an ſecundum magnitudinem reatus ſit maior mora, quia tunc ſciremus, quòd quanto eſſent maiora peccata alicuius, vel reatus pęnæ, tanto eſſet maior mora in pęnis, & tunc deberet eſſe æqualitas in acerbitate, cum tota proportio cōſideretur ſecundum moram temporis, & tamen hoc non eſt verum, quia neque etiam concedimus eſſe pęnas omnium æquales in acerbitate, ſed quorundam maiores, aliorum minores, nunc vero quomodo ita proportionentur, quòd ſimul ſit diuerſitas, & inæqualitas pęnarū tam ex parte durationis, quā acerbitatis, non apparet cau-

ſa manifeſta, & verum eſt, ꝙ ſicut poteſt accipi proportio ex parte vnius, ita poteſt accipi ex parte duorum.

Et fundamentum eſt, quòd omnis pęna a Deo data eſt iuſta, & ſic pœna purgatoria iuſta eſt, & erit ſecundũ magnitudinem peccatorum, vel reatunm pœnæ, ideſt, quòd quiſque puniatur quantum meretur, & non amplius, & ſicut iſta æqualitas, quæ ad iuſtitiam requiritur poterat fieri accipiẽdo proportionem ex parte ſolius durationis, ita poterat fieri accipiendo proportionem ex parte ſolius acerbitatis manente æquali duratione, ſicut poterat eſſe inæqualis duratio exiſtente æquali acerbitate, ſic quoque poteſt accipi proportio ex parte vtriuſq; miſcendo vtrinque, ſed non erit ex parte vtriuſque plena proportio, quia tunc eſſet iniuſtum. Quantum ergo ſumatur ex parte acerbitatis, & quantum ex parte durationis, & quomodo iſta miſceantur, & quid ſit in peccato cui reſpondeat acerbitas, & quid cui reſpondeat diuturnitas pœnæ non eſt manifeſtum, ſed Deus iſta temperat, ſicut ei placet, vel ſicut ipſe nouit, hoc tamen eſt certum, quòd poteſt mutari diuturnitas in acerbitatem, & econtrario: nam tempore iudicij, ita fiet, quia illi, qui obligati erant ad aliquam pœnam magni temporis, tolerabunt eam, quaſi in momento, quandiu corpus durabit in reſolutione, ideo neceſſe eſt, quòd illa ſit valde acerba, cum in pauco illo tempore tota pœna toleretur, quæ longo tempore toleranda erat, econtrario fieri poterat, vt pœna, quæ per annum toleranda erat in certa acerbitate, reducatur ad durationem duorum menſium, & ſit in multo maiori acerbitate.

An per verba Apoſtoli cum ait quoſdam ædificare lignũ, &c. ſignantur manifeſte pœnæ Purgatorij in diuturnitate. Quæſt. DCCXXX.

ALiqui autem dicunt, quòd Apoſtolus tetigit manifeſte differentiam pœnarum purgatoriarum in diuturnitate 1. Cor. 3. c. cum ait quoſdam ædificare lignum, fænum, & ſtipulam, & poſuit tria cremabilia, per quę deſignauit pœnas purgatorias, & differunt iſta cremabilia per maiorem, & minorem durationem in comburi, quia lignum magis durat in comburi, & fænum minus, ſtipula multo minus.

Sed dicendum, quòd vtrunque tam diuturnitas, quam acerbitas deſignatur in differentia horum trium combuſtibilium. Nam ſicut lignum manet diutius in comburi, quam fænum, & ſtipula, ita ignis ſurgens ex combuſtione ligni eſt multo acerbius vrens, quam ignis ſurgens ex ſtipulæ vſtione, quod patet ſi quis applicuerit aliquã partẽ corporis eis quandiu manent in exuri, nam valde magis cruciat vnum, quam alterum, & ſicut eſt magna differentia de ligno ad fænum, ita eſt aliquanta differentia de fæno ad ſtipulam licet multo minor.

Aliqui ergo diſtinguunt in hoc, & dicunt, quòd in peccato conſiderantur duo, ſcilicet permanſio in peccato, & affectio ad illud, & iſta diſtinguuntur, nam quædã ſunt, in quibus longo tempore homo manet, ſicut ſunt peccata vſitata, ſiue mortalia, ſiue venialia, & tamen non adhæret his magno ardore, & hoc, quia contingit ex aliqua cauſa cito recedere ab his, ſiue quia mors abſtulit perſeuerantiam in eis, & dant perſeuerantiæ in peccato diuturnitatem pœnæ purgatoriæ, & radicationi magnæ affectionis dant acerbitatem, & ita videntur rationabiliter dicere, & ſecundum hoc aliqui manebunt diuturne in Purgatorio, qui tamen paruam pœnam ſuſtinebunt, & alij manebunt minori tempore, qui tolerabunt pœnam valde acerbam, & tunc ſecundum proportionem diuturnitatis in peccato, vel affectionis maioris ad illud erit pęna maior in diuturnitate, & acerbitate. De diuturnitate eſt planum, quia quædam peccata venialia diutius durant, quam alia, ideo cæteris paribus maior pœna dabitur pro iſtis, quam pro alijs, & iſta erit maioritas diuturnitatis.

De acerbitate non eſt tam planum, & tamen conſiderandum eſt, quòd peccatum mortale per hoc differt a veniali, quia licet in vtroque ſit quædam conuerſio ad creaturam, qua delectamur in creatura, tamen in mortali eſt

F conuerſio tanta ad creaturam, quòd cõuertimur ad eam fruendo ea, & conſtituendo ipſam, vt finem, ideo neceſſe eſt, vt auertamur a Deo quem iam non habeamus, vt finem, & in hoc conſiſtit tota præuaricatio. In veniali autem eſt conuerſio quædam ad creaturam, in qua delectamur in creatura, non tamen tantum, vt fruamur creatura conſtituendo illam, vt finem, & auertẽdo nos a Deo, qui finis eſſe debebat, ſed manente Deo, vt fine delectamur in creatura, quæ delectatio non eſt fruitio, quia potius vellemus carere illa delectatione creaturæ, quam offendere Deum, & ideo ibi non eſt auerſio, & iſta eſt cauſa, quare non pereat hic charitas, & quare non ſit peccatum mortale.

G *Grauitas peccati venialis tripliciter accidit.* Quæſt. DCCXXXI.

EX hoc autem ſequitur, quòd quædam venialia ſint grauiora alijs, & iſta grauitas poteſt multipliciter accidere.

Vno modo ex duratione in aſſuetudine peccati, vel complacentia eius. Alio modo ex genere peccati, quia ſicut contingit peccare mortaliter circa diuerſa genera rerum, ita & peccare venialiter circa diuerſa, ex conditione autem generis eſt vnum peccatum grauius altero, ſicut homicidium ex conditione generis eſt grauius, quam fornicatio, venialia autem contingit fieri circa multa genera, immo circa omnia genera circa quæ contingit fieri mortalia, ideo erunt quædam venialia ex hoc maiora alijs.

Alio modo ſunt quædam alijs maiora ex maiori affectione, nam in eodem genere peccati venialis contingit aliquem magis, aut minus peccare ex affectione maiori, aut minori, conſtat enim, quòd veniale, & mortale non differunt per indiuiſibile, ſed per magnam latitudinem, nam in mortalibus ſic eſt, quòd deuiare a medio, in quo H eſt virtus facit vitium, & tamen non ſtatim, vt quis declinat a medio vocatur vitioſus, ſed quando tantum declinauerit, quòd non lateat, vt dicitur ſecundo, & quarto Ethicorum capitulo, ſed mortale dicit tantam delectationem in creatura, quòd fruatur homo ea, & auertatur a Deo: veniale autem dicit delectationem aliquam in creatura, in qua nondum fruimur, ſed non eſt neceſſe, quòd ſi quis delectatur in creatura non auertendo ſe a Deo, quòd ſi creuerit aliquantulum delectatio illa, quòd ſtatim ſit fruitio, ſed poteſt eſſe maior, & minor, & nondum perueniat ad auerſionem, & ideo ſi quis conſiderauerit minimam delectationem in creatura, quæ impedit aliqualiter feruorem tendentiæ in Deum vſque ad maximam, quæ impe- I dit feruorem, & non tollit charitatem, inueniet gradus, in quibus poteſt veniale circa eandem materiam eſſe maius, & minus.

Circa quod conſiderandum, quòd venialia conſiſtunt in quadam adhæſione inordinata ad creaturam, qua tamen non fruitur quis Deo, neque auertitur a Deo, & ideo ſupponitur, quòd quædam eſt conuerſio ad delectationem in creaturam, quæ non eſt inordinata, & in illa, neque eſt mortale, neque veniale. Et ideo dicendum, quòd interdum conuertitur quis ad creaturam ex neceſſitate mandati Dei, vt in dilectione proximi. Interdum autem ex neceſſitate naturæ, vt in ea, quæ conſeruant naturam, ſicut in potum, & cibum, & tunc non eſt deordinatio, & quia dilectio eſt creaturarum, & in eis, quæ diligimus delectamur, veruntamen non eſt ibi deordinatio, K neque peccatum, quia deordinatio eſt cum ab ordine recedimus, poteſt autem recedi ab ordine in amore, & delectatione, vel quia amamus, quod non licet, & delectamur in eo pluſquam licet, & ita de alijs circunſtantijs. *Deordinatio quid.*

In primo modo raro peccatur venialiter, ſed potius mortaliter.

In ſecundo peccatur venialiter, quia rebus eſt debitus talis amor, & tantus quo ad neceſſitatem eis vtamur, & non impediamur libere ire in Deum, quem ſecundum ſe amare debemus, cum vero aliquid vltra iſtam neceſſitatem de affectu rebus his impendimus, retardamur

licet

licet nondum auertamur a Deo, quia nondum rebus frui A mur, multum enim inter hæc differt, quia quando creaturra fruimur, auertimur a Deo, & iam non tendimus in eum, ſed in creaturam, quam vt finem conſtituimus, quia ea fruimur, & hoc mortale eſt, cum vero tantum rei de dilectione impendimus quantum ratio ſuadet, & nichil amplius, tendimus in Deum, & non retardamur aliquo modo, quia nichil eſt ibi impeditiuum amoris, quo in Deum tendimus, & ideo non eſt ibi mortale, neque veniale, ſed actus meritorius: cum vero rebus iſtis magis, de affectu impendimus, quam ratio ſuadet, ſed nondum in eas tendimus, non auertimur a Deo, ſed retardamur in progreſſu in Deum, in quem tendimus fruendo ipſo, quia cum totum affectum Deo impendere debeamus, quantum rebus dederimus vltra rationis decretum, tantum Deo ſubtrahimus, & tanto in progreſſu Dei retarda- B mur, ideſt, vt tardius eamus, & minus ardenter: contingit autem magis, & minus rebus de affectu impendere nondum fruendo eis, ſicut in amore coniugis, filiorum, & poſſeſſionum: nam non æqualiter diligunt iſta homines boni, ſed quidam nimis, alij minus, licet nulli boni eis fruantur, ideo licet æquali tempore ament, quidam grauius venialiter peccant, quam alij: nam qui intenſius amant magis peccant, nam ſi propter iſtas res amare vltra modum eſt veniale, quia retardatur homo in amore Dei, neceſſe eſt, quòd qui eas vehementius amauerit magis retardetur, & ideo grauius peccet, licet venialiter, & in hoc proprie attenditur maioritas, & minoritas venialium, ſecundum quòd animus noſter magis afficitur ad res. Et ita ſtat diſtinctio in pœna, quæ ſupra dicebatur, ſcilicet, quòd eſt diuturnitas in peccato ſecundum dura- C tionem, & eſt maior grauitas ſecundum maiorem adhæſionem ad res, quantum ad primum, reſpondet peccato veniali diuturnitas pœnæ in Purgatorio, quantum ad ſecundum reſpondet ei acerbitas cruciatus, & ita ſi in aliquo veniali paruo tempore quis manſit, ex magno tamen affectu reſpondebit ei parua pœna in tempore in Purgatorio, ſed erit acerba, quandiu manſerit, alius vero econtrario habebit paruam in acerbitate pœnam, ſed longam in duratione, ſi autem contingat, quòd quis ex maiori affectu rebus citra fruitionem adhæſerit, & diutius eis immoratus fuerit, competet huic peccato maior pęna quantum ad acerbitatem, & minor ſecundum diuturnitatem.

Et hoc eſt conſiderando de vnoquoque peccato veniali ſecundum ſe, cum vero aliquis multa commiſerit, quia D cuilibet reſpondet ſua acerbitas, & diuturnitas, colligetur ex omnibus acerbitas, & diuturnitas, & ita taxabitur illi morienti determinata acerbitas apud Purgatorium, & determinata diuturnitas, & ſic in quolibet fit, vnde aliqui ſunt qui longo tempore in Purgatorio manent, & quandiu ibi ſunt, ſemper grauem pœnam habent, alij autem ſunt qui pauco tempore manent, & leuem pro tunc cruciatum ſuſtinent, & hoc quia vel hic in paucis peccauerunt, vel quia aliquam partem ſatisfactionis exegerunt ſic, vt parum reſtet in Purgatorijs pœnis eluendum.

Diuturnitas pœnæ illorum, quibus in vita remiſſa fuerunt venialia omnia quoad culpam.
Quæſt. DCCXXXII. E

SEd quid de illis, quibus omnia quoque venialia in vita remiſſa ſunt quantum ad culpam, & manet ſolum inexpleta ſatisfactio pro illis, quia non fuit dimiſſa pęna pro eis, nam putant aliqui, quod non erit ſicut de præcedentibus, quia illi ſunt quibus culpæ dimittuntur poſt vitam, & conſideratur illa differentia inhæſionis maioris, aut diuturnitatis in eis.

Dicendum, quod eadem omnino diſpoſitio eſt de illis, quorum culpæ remittũtur in vita, vel morte, quia remiſſio culparum venialium poſt mortem non fit per aliquã diuturnitatem pœnæ, ſed in inſtanti mortis fit, vt oſtenſum eſt ſupra. Etiam non fit per aliquam acerbitatem pœnæ, cum in inſtanti non poſſit conſiderari aliqua acerbitas: immo potius dimittũtur venialia, quantum ad culpam poſt mortem ſine pœna vlla, per ſolum motum animi eligentis ſponte tolerare illam pœnam, quam Deus taxauit, quia fit iſta remiſſio per modum contritionis, & non per modum ſatisfactionis: reſtat ergo quod tota diuratio, quæ eſt in pœnis purgatorijs, & acerbitas reſpondeat pęnæ debitæ remittendæ, & non remiſſioni culparum, quòd ergo remittantur culpæ ante mortem, vel poſt nichil facit ad differentiam diuturnitatis, vel acerbitatis in pęnis, quia iſta reſpondent ad remiſſionem pœnæ, & non culpæ, vel peccati. Quantacunq; ergo pars pęnę peccati alicuius venialis, vel aliquorum reſtet agenda poſt mortem ſeruabitur in ea idem ordo, & proportio diuturnitatis, & acerbitatis, qui ſupra dictus eſt.

Diuturnitas pœnæ eorum, qui deceſſerunt in charitate non expleta ſatisfactione mortalium.
Quæſt. DCCXXXIII.

SEd quid quando quis manet in purgatorio pro ſatisfactione inexpleta pro mortalibus cum in charitate deceſſerit?

Dicendum, quòd eadem ratio eſt habenda, quæ in præcedentibus dictis: nam in mortalibus duo conſideramus, ſcilicet diuturnitatem in manendo in illis, & maiorem affectionem ad res, in quibus peccauimus: nam licet in omni mortali peccato fruamur rebus, & auertamur a Deo, non eſt tamen prorſus omne peccatum æquale, ſed multis modis vnum peccatum excedit alterum, maxime ex genere, vt homicidium excedit mendacium. Etiam ex circunſtantijs, quæ peccata aggrauant, & quod multum facit eſt voluntas, quia in delicto eiuſdem generis, & circunſtantiarum aliquis ex magno deſiderio peccat, alius ex minori. & cum ſit peruerſitas ibi in fruendo rebus vtilibus, neceſſe eſt, quòd quanto magis illis fruimur, tanto magis peccemus.

Eſt autem maior fruitio, quando eſt maius deſideriũ, & ardentior amor ad res, quia nichil Deo relinquit qui ex toto conatu in res tendit, ſecus de illis qui cum quodã timore Dei peccant, quia non totum affectum ſuum rebus tribuũt, nam neceſſe eſt, quòd vnus magis altero peccet, quia licet ſufficiat ad peccandum mortaliter auerti a Deo, & frui creatura, quia tamen vnus magis fruitur, quã alius, neceſſe eſt, vt grauius peccet: ſicut ad bene agere ſufficit agere propter Deum ex charitate, qui tamen ex maiori conatu in Deum fertur, magis meretur in eodem actu, per omnes ergo modos iſtos peccatum vnum eſt maius altero. Et ita poteſt dici, quod ad ſatiſfaciendum de peccato mortali poſtquam eſt remiſſum quantum ad culpam manet, vt debeatur in Purgatorio pro aliquo peccato diuturnior pœna, ſecundum quod diutius manſit quis in perſeuerantia, vel complacentia peccati illius. Acerbitas autem conſideretur, ſecundum quod peccatum in ſe maius eſt quocunque modo accidat illud eſſe grauius, & ita pro ſatisfactione, aut ſolutione pœnæ vnius peccati mortalis manebit quis diutius in Purgatorio, & punietur leuius, alius autem econtrario, & ſic cum collectæ fuerint ſimul tota acerbitas, & diuturnitas, quæ debetur alicui pro omnibus peccatis ſuis, reſultabit inde determinata diuturnitas, & acerbitas illi debita in Purgatorio, quæ erit proportionata ad diuturnitatem, & acerbitatem alterius peccantis ſecundum conditionem peccatorum ſuorum. Iſte eſt ergo modus quo iudicari poteſt in generali quis magis liberetur de Purgatorio cito, & quis tardius.

An ab æqualiter peccantibus æqualis quoque toleranda ſit pœna purgatoria. Quæſt. DCCXXXIV.

SEd eſt dubium ſi duo commiſerunt omnino peccata æqualia, ſiue mortalia, ſiue venialia, de quibus in Purgatorio pœna toleranda eſt, an vnus indecitius, quam alius liberetur, & voco æqualia tam in magnitudine ipſorum in ſe, ſiue ex genere, ſiue ex circunſtantia, ſiue ex conatu peccandi, quam ex diuturnitate permanſionis in eis, vel complacentię. Aliqui dicunt, ꝙ ſic, quia apud Deum non eſt acceptio vlla perſonarum,

ideo cum peccata omnino erunt æqualia, oportet vt pœnæ ſint æquales, nec obſtat ſiquis dicat peccatum vnû grauius reputari in vno homine, quam in alio propter conditionem diuerſam perſonarum, quia iam præſuppoſitum eſt, quòd omnino ſint æqualia, ſiue ſint omnino perſonæ ſimiles, ſiue per aliquid aliud adæquentur, ita vt ſimpliciter dicatur peccatum vnius æquale ad peccatũ alterius.

Secundo, quia iſta pœna eſt poſt vitam, quæ eſt ſolutoria, & non ſatisfactoria, nam ſi eſſet ſatisfactio in vita, licet eſſet æqualis actus ſatisfaciendi materialiter poterat eſſe inæqualis ex affectu, quia ex conatu animi iudicatur actus magis meritorius, & conſequenter magis ſatisfactorius, ſed poſt mortem non eſt actus meritorius, neque ſatisfactorius, ſed ſolum ſoluitur pœna debita, ideo reſpicitur quantitas pœnæ, ſiue quantum ad acerbitatem, ſiue ad diuturnitatem, ideo ſi peccata omnino fuerunt æqualia, videtur, quòd pœna in Purgatorio erit æqualis.

Dicendum, quòd illi qui æqualiter peccauerunt, ſiue mortaliter, ſiue venialiter, & decedunt in charitate, aut ſatisfecerunt hic aliquid pro paccatis, aut non: ſi ſatisfecerunt, aut æqualiter, aut inæqualiter, ſi inæqualiter, manebit eis inæqualis pœna in Purgatorio ſecundum proportionem ſatisfactionis, quam in vita egerunt, ſi autem non ſatisfecerunt, eſt eadem ratio, & dicendum, quòd poteſt vnus citius liberari, quam alius, & etiam leuius torqueri, licet æqualis acerbitas eſſet ambobus debita, & hoc, quia aliquis eſt, qui iuuatur bonis operibus eccleſiæ, ſiue viuentium, & alius non; certum eſt enim bona, quæ fiunt à viuentibus pro defunctis in Purgatorio prodeſſe illis, cum non oret eccleſia fruſtra, & illa quibuſdam proſunt alijs non, aut ſaltem quibuſdam parum alijs multũ, ideo cum propter iſta opera, quæ fiunt adiuuentur exiſtẽtes in Purgatorio, neceſſe eſt, quòd tollatur aliquid de acerbitate pęnæ, aut diuturnitate, & ita ſi vnus magis iuuatur, quam alius, neceſſe eſt, quòd etiam ſi æqualis pœna debeatur duobus in Purgatorio, quòd vnus liberetur ab ea citius, quam alius, aut fiat pœna eius minor, ſed inæqualiter adiuuari mortuos per eccleſiæ ſuffragia oſtendit Auguſt. & Magiſter 4. Sent. diſt. 45. Ideo vnus citius, quam alius liberabitur.

Si autem dicatur, vnde prouenit, quòd vnus magis, quam alius per eccleſiæ ſuffragia iuuetur? Reſpondet Auguſti. & Magiſter eadem diſtinctione, quòd hoc fit, quia viuentes per opera ſua meruerunt, vt poſt mortem opera aliorum magis ſibi, quam alijs prodeſſent.

Reſponſio ad primam rationem principalem in diuerſum poſitam ſupra in quæſtione princip. 729.
Quæſt. DCCXXXV.

AD primam rationem in contrarium poſitam ſupra in principio quæſtionis principalis, dicendũ quòd nõn attenderetur tota proportio peccati in acerbitate pœnæ, nam peccatum vnum eſt maius altero non ſolum ex genere, & circunſtantijs, & magnitudine affectus, ſed etiam ex duratione in illo, vel diuturna complacentia, & omnibus his conſideratis poteſt abſolute dici vnum peccatum maius altero, & ideo ſi tota magnitudo peccati conſideraretur ſecundum acerbitatem, non eſſet proportio in pœnis peccatorum, niſi quantum ad acerbitatem, & manerent omnia æqualia ſecundum diuturnitatem, ſed non fit ſic, immo radicatio peccati quantum ad affectum, & reliqua magnitudo, quæ prouenit ex genere peccati, & circunſtantijs habet in pœnis acerbitatem, & ſecundum proportionem iſtorum eſt proportio acerbitatis, præter hoc eſt in peccato perſeuerantia, vel complacentia longa, & licet hoc faciat ad grauitatem peccati, tamen hoc non cadit in acerbitatem, ſed in diuturnitate pœnæ, & ideo non eſt verum, quòd licet ſecundum proportionem grauitatis peccati ſit proportio acerbitatis, ꝙ ſit æqualitas in diuturnitate, quia proportio diuturnitatis pœnæ eſt ſecundum diuturnitatem culpæ.

Ad ſecundum dicendum, quòd non eſt ſimile pœna inferni, & gaudia vitæ æternæ, nam pœna inferni, quæ eſt pro peccato mortali eſt per accidens perpetua, ſcilicet, quia decedens in mortali firmatur in illo per mortem,

F ideo neceſſe eſt, vt nunquam careat pœna. qui nunquam eſt ſine culpa, & cum nunquam incipiat ſatisfacere, vel ſoluere, nunquam poterit ſatisfacere, ſed erit debitor, & conſequenter patietur. ideo licet peccata mortalia fuerint inæqualia tam in grauitate in ſe, quam in diuturnitate, reſpondet æqualis diuturnitas, ſed ſola inæqualis acerbitas. De præmio cœli idem eſt, nam decedens in charitate firmatur in illa, ideo debetur ſibi beatitudo, quæ eſt perpetua, & eſt æqualis diuturnitas, licet hic eſt alia ratio, quam in damnatis, quia pęna damnatorum eſt perpetua per accidens, & ideo datur eius diuturnitas æqualis, beatis autem per ſe competit æternitas durationis in præmio, nam cuilibet actui charitatis debetur vita beata, ſed vita beata eſt de ſe æterna, quia non eſt beatitudo ſi terminatur. ideo cum ſit neceſſaria conditio beatitudi-
G nis perpetuitas, cum omnes beati meruerint beatitudinem, omnes meruerunt perpetuitatem præmij, ſolum ergo eſt differentia in magnitudine eius intenſiue. Secus eſt de pœna Purgatorij, quia illa non ſit perpetua per ſe, nec per accidens, ideo manet locus ſeruandi proportionẽ pœnæ tam in diuturnitate, quam in acerbitate ſimul, & ideo nõ liberantur omnes ęqualiter cito, ſed aliqui prius, alij poſterius, vel tardius.

An ſinus Abrahæ ſit Lymbus inferni?
Quæſt. DCCXXXVI.

QVartus, & vltimus ſinus apud inferos eſt Lymbus Sanctorum Patrum, vel Sinus Abrahæ, de quo nunc dicendum eſt. Et primo eſt dubium an Lymbus Sanctorum, vel Sinus Abrahæ ſit Lymbus inferni?

Aliqui dicunt, quòd non, quia Auguſti. lib. duodecimo ſuper Gene. ad literam dicit, nondum inueni inferos alicubi in bono poſuiſſe ſcripturam, ſed Sinus Abrahæ in bonum accipitur vt eodem lib. Auguſti. ſubiungit dicẽs, num in bono accipiendo Sinum Abrahæ, & illam requiẽ
H quo ab angelis pius pauper allatus eſt, neſcio vtrum quiſquam poſſit audire. ergo Sinus Abrahę non eſt Lymbus inferni, id eſt aliquis locus inferorum.

Secundo, quia in inferno exiſtentes non vident Deũ, ſed exiſtentes in Sinu Abrahæ Deum vident, vt Auguſt. dicit 9. lib. confeſ. vbi loquẽs de Nebridio amico ſuo mortuo ait. quicquid illic eſt quod Sinus Abrahæ vocatur, illic Nebridius meus viuit: & ita iam non ponit aurem ad os meum: ſed ſpirituale os ad fontem tuum, & bibit quantum poteſt ſapientiam pro auiditate ſua ſine fine fęlix. Ergo Sinus Abrahæ non eſt Lymbus inferni, vel aliquid apud inferos.

Tertio quia eccleſia non orat pro aliquo vt ad infernũ
I deducatur, orat autem pro anima defuncti vt deducatur ab Angelis in Sinum Abrahæ. ergo videtur quòd Sinus Abrahæ non ſit Sinus inferni.

Dicendum quòd Sinus Abrahæ ſit Lymbus inferni. i. ſit in còrde terræ, & quędam pars inferorum. Et patet primo quia dicitur de Chriſto in ſymbolo fidei quòd deſcendit ad inferos. Et tamen non deſcendit niſi ad liberandum Sanctos patres, qui érant In Sinu Abrahæ: nam damnatos non liberauit qui erant in gehenna, neque paruulos exiſtentes in Lymbo, quia erant in mortali, ſcilicet originali: neque etiam exiſtentes in Purgatorio, quia nõdum ſoluerant pœnas debitas, ideo ſolos ſanctos patres qui nullo reatu pœnæ tenebantur liberauit, & iſti erant in Sinu Abrahæ apud inferos.

Secundo quia Sinus Abrahę dicitur quo mendicus La-
K zarus ductus eſt: ſed ductus eſt ille ad infernum, ergo ibi erat Sinus Abrahæ. patet hoc quia ſuper illo verbo Iob. 30. ſcilicet ibi eſt conſtituta domus omni viuenti dicit gl. infernus erat domus omnium viuentium ante aduẽtum Chriſti. ergo Sinus Abrahæ apud inferos erat.

Tertio quia Gen. 44. c. dixit Iacob filijs ſuis, deducetis canos meos, cum dolore ad inferos, ergo Iacob ſciebat ſe in morte ſua ad inferos deſcenſurum, & ſic Abraham ad inferos translatus eſt: quia Iacob ſanctus erat ſicut Abraham: ſed locus in quo Abraham erat vocatus eſt Sinus Abrahæ, ergo apud inferos erat Sinus Abrahæ. Ad argumenta dicetur, infra.

Quare

Quare locus ille in quo Sancti Patres recipiebantur poſt mortem, vocatus eſt potius Sinus Abrahæ, quam Sinus Abel, vel alterius.

Quæſt. DCCXXXVII.

SEd tunc quęritur quare locus ille in quo ſancti Patres recipiebantur poſt mortem vocatus eſt Sinus Abrahę, nam videtur, quod non debuit ſic vocari.

Primo quia alij præter Abraham ibi erant.ſ.omnes Sãcti qui nullo peccato neque ream pœnæ tenebantur: ideo alio nomine competente omnibus debuit vocari & non Sinus Abrahæ.

Secundo quia ſi ab aliqua perſona ſpecialiter nominaretur, debuit (vt videtur) vocari ab illa quæ primo ibi eſſet, ſed certum eſt quod ante Abraham fuerunt multi B Sancti patres in loco illo, fuit Adam, fuit Noe & cæteri quos ſcriptura laudat, qui fuerũt ante Abraham, ergo nõ debuit vocari Sinus Abrahæ, ſed potius Sinus Adæ.

Tertio quia prępoſterum videtur vt patres dicãtur eſſe in loco filiorum quaſi honorabiliores ſint filij: ſed potius quod filij ſint in loco patrum, & tamen Abrahã fuit filius Noe & Adæ: ideo cum Noe & Adam ſint in loco inferorum in Sinu illo, videtur potius, quod dicatur Abraham eſſe in Sinu Adæ, quam quod Adam, & Noe ſint in Sinu Abrahæ.

Dicendum quod oportuit poni locum vnũ, in quo omnes Sancti eſſent poſt mortem vſque ad paſſionem Chriſti; & ille locus multis nominibus potuit appellari. Vocatur primo infernus, quia ſub terra eſt. Sic enim Symbolum fidei vocat illum cum dicit quod Chriſtus deſcendit ad C inferos, conſtat tamen quod deſcendit ad locum, in quo Sancti patres erant, vt eos inde erueret, & ita etiã ſignatur Act. 2. cap. vbi loquitur Petrus ad Iudæos de Chriſto .ſ. quem Deus ſuſcitauit ſolutis doloribus inferni: iuxta ꝙ impoſſibile erat teneri illum ab eo .ſ. non poterat teneri eum in inferno .i. Lymbo patrum, ad quem deſcendit vt eos inde erueret.

Secundo vocatur Sinus vel Lymbus ſanctorum Patrũ: & ita ſepe inuenitur nominatus locus a doctoribus eo, quod illuc deſcendebant omnes ſancti ante Chriſti paſſionem, & iſtud nomen eſt ſine calumnia: quia verũ eſt quod ibi erant omnes Sancti, & nemo erat qui non eſſet ſanctus.

Tertio vocatur Sinus Abrahæ ab Abraham, & iſtud nomen ei a Chriſto impoſitum eſt Luc. 16. cap. vbi dixit D diuitem ſepultum eſſe in inferno, Lazarum vero ab Angelis deductum eſſe in Sinum Abrahæ, in quo locum illum quietis & Sanctorum nominauit, cum dicat ab Angelis deductum eſſe illuc Lazarum, & ideo iſtud nomen fuit magnæ auctoritatis, & multum vſitatum a nobis, quia a Chriſto impoſitum eſt, ante ipſum quidem neque ſacra ſcriptura mentionem fecerat de loco Sanctorũ poſt mortem ſub aliquo nomine generali aut ſpeciali.

Quarto vocatur Lymbus inferni vel Sinus. Dicitur autem Lymbus extremitas, ita iſte locus eſt quædam extremitas illius magnæ vacuitatis quæ apud inferos eſt: ideo Lymbus inferorum dicitur, vel etiam Sinus dicitur, quia eſt quidam locus ad recipiendum & continendum. Cum autem quæritur quare Chriſtus vocauit locum illum Sinum Abrahę. E

Dicendum quod vocauit eum Sinum dupliciter. Vno modo Sinum .i. locum ſeparatum ad capiendum, & ſic apud inferos dicimus quatuor Sinus .i. quatuor loca diſtincta ad capiendum, & vocatur Sinus Abrahæ, quia aliqua ratio eſt quare nominetur ſpecialiter ab Abraham. Alio modo poteſt vocari Sinus pro vacuitate, quã veſtes noſtræ faciunt circa pectora, & hoc apud antiquos fuit magis in vſu, & locus ille erat ad capiendum & conſeruãdum quicquid homo vellet. Sic Chriſtus dixit, mẽſuram bonam confertam & coagitatam & ſupereffluentem dabunt in Sinum veſtrum Luc. 6. c. t. in veſtro Sinu dabitur quod portetis aliquid menſurabile, & hoc modo dicitur eſſe in Sinu alicuius quod ab eo conſeruatur & protegitur, ſic mater portat filium ſuum in Sinu .i. inter brachia quia eum continet & conſeruat, & pertinet talis portatio A in ſinu ad eum qui eſt maioris dignitatis, & aliorum curam gerit, ſic dixit Deus ad Moyſen Num. 11. c. porta eos in Sinu tuo ſicut nutrix ſolet portare infantulum. Ex hoc autem fuit conueniens quod locum illum Sanctorum Chriſtus vocaret Sinum Abrahæ.

Primo ex prioritate & pręeminentia fidei: nam a primo omnium qui in loco illo ſunt, debet locus conuenienter nominari, non autem a primo ſecundum tempus manendi nominatur, ergo a primo omnium ſecundum fidẽ. Et ratio huius eſt, quia locus ille erat locus quietis, non poſſunt autem homines poſt mortem peruenire ad quietem niſi merito fidei ad Hebr. 11. c. oportet autem accedentem credere quia eſt, & quia remunerator eſt, ideo cõuenienter debuit nominari ab eo qui fidei pater fuit, ſed iſte fuit Abraham: ideo conuenienter Sinus Abrahæ .i. credentium dictus eſt, non tamen eſt intelligendum quod ante eum nemo fidem habuerit: nam omnes Sancti ante eum habuerunt fidem vt Adam & Noe & cęteri Sancti, cum ſine fide impoſſibile ſit placere Deo ad Heb. 11. c. & eo. c. alios laudat Apoſtolus de fide ante Abraham, ſed fides tam explicita non apparuit in aliquo ante Abraham, & ſic pater ipſe fidei dictus eſt, & ſic ſacra ſcriptura laudat eum de fide dicens, credidit Deo Abraham, Gen. 15. c. & etiam vocat eum Apoſtolus fidelem ſimpliciter .ſ. cũ fideli Abraham ad Rom. 11. cap.

Secundo fuit quia apparuerunt in eo plura ſigna fidei, nam ipſe fuit primus qui ab infidelibus ſeparauit ſe, mandante ei Deo exire de terra ſua, & de domo patris Gene. 12. cap. & obediuit ille Deo recedens de terra ſua.

Tertio, quia ille fuit primus, qui non ſolum fidem accepit, ſed etiam ſignum fidei, vt omnes, qui crederent, & de eo deſcenderent acciperent ſignum circunciſionis in carne Gen. 17. c. ſpecialiter, ergo fides pertinuit ad Abraham, ergo omnium, qui per fidem habuerunt quietem, debuit poni Abrahã, vt pater, & ab eo nominari debuerunt, & ſic locus ille quietis, qui credentibus dabatur debuit nominari ab Abraham qui in fide primus fuit, idest præcipuus, has rationes tangit Auguſt. 12. lib. ſuper Geneſ. ad litteram.

Quarto fecit hoc Chriſtus, quaſi iſte eſſet ſanctior omnibus, nam dato, quod aliquis fuerit ſanctior, quam Abraham etiam inter Iudæos, non fuit aliquis vt præcipuè nominatus quaſi excederet omnes, vnde Chriſtus, quando aliquos vocat Sanctos incipit ab Abraham, ſic patet Luc. 13. cap. cum dicitur, cum videritis Abraham, & Iſaac, & D Iacob, & Prophetas omnes in regno Dei, vos autem expelli foras, ſic etiam dicitur ſupra 8. cap. venient multi ab Oriente, & Occidente, & recumbent cum Abrahã, Iſaac, & Iacob in regno cęlorum, ideo ſicut ibi præcipuum eũ facit, ita & hic, vt locum illum nominaret ab Abrahã, qui eſt locus quietis omnium Sanctorum, quaſi ſit ipſe maximus Sanctorum.

Quinto fuit, quia licet alij fuerint priores Abraham, nõ debuit nominari locus ab illis, quia tunc nominaretur locus ab Adam, qui creditur primus omnium, qui illuc introierunt cum ſanctus fuerit præter Abel, & tamen non nominatur ab eo, quia Adam eſt pater omnium per naturam, & ſi vocaretur Sinus Adæ, putaretur Sinus eſſe omnium hominum, qui deſcendunt de Adam, & tamen nõ erat locus omnium, ſed Sanctorum, ideo non debuit di- E ci Sinus Adæ.

Sexto, & præcipue, quia voluit Chriſtus mentionem maiorem facere de Abraham, quaſi ſanctior eſſet, dato ꝙ aliquis inueniretur ſanctior eo, & hoc, quia ipſe fuit principium totius populi credentium ſecundum carnem, & maxime, quia ei factæ fuerunt promiſſiones omnes, cęteris autem non fuerunt factæ nouæ promiſſiones, quę pertinerent ad totum populum, ſed confirmatæ ſunt in eis, & completæ. Ideo Abraham debuit indicari vt dignior omnibus, vel ſanctior, ſcilicet quaſi ipſe pro omnibus meruerit promiſſiones implendas in omnibus propter eum, vel Deus iudicauerit eum digniorem, aut facere eum talem voluerit, quaſi hoc honore ſublimaret, vt ei ante omnes faceret has promiſſiones pro ſemine ſuo, & ideo nullus debuit ei pręponi in dignitate, fieret autem hoc ſi nominaretur locus ille ab aliquo alio, ideo non debuit nominari,

minari, niſi ab Abraham. Septimo, & adhuc præcipue,
quia licet ad locum Sanctorum irent non ſolum Iudæi,
ſed etiam Gentiles boni: Chriſtus tamen volebat oſten-
dere requiem debitam Iudęis bonis, quaſi ad illos ſpecia-
liter pertineret, ideo non debuit nominari ab aliquo ante
tempora Iudæorum, vt ab Adam, vel Abel, vel Noe, &
ſimilibus, ſed ab aliquo ad quem populus Iudæorū per-
tineret, primus autem ad quem pertinet, & ad quem to-
tus Iſrael pertinet eſt Abraham, & non alius, ideo ab eo
debuit nominari, & iſtud apparet manifeſte, quia licet ali
qui alij eſſent in regno Dei præter Iudæos, & multo tem
pore ante Abraham, primum tamen omnium in regno
Dei ponit Chriſtus Abraham, & deinde cęteros, qui ad il
lum populum pertinent ſupra 8.c. venient multi ab Oriē
te, & Occidente, & recumbent cum Abraham, Iſaac, &
Iacob in regno cœlorum, ecce primum nominauit ibi A-
braham, & tamen locus iſte Sanctorum eſt regnum Dei,
vel pręambulum ſecundum iſtud tempus ad regnū Dei,
ideo debuit nominari ab Abraham, vt diceretur Sinus
Abrahæ.

Dicendum, quod hoc non obſtat, primo quia Abrahā
non eſt pater per circunciſionem. ſed per fidem, prius .n.
placuit Deo, quam circunciderετur, nam quando Deus
reuelauit ei de ſemine ſuo peregrino, & promiſſionibus
futuris, & credidit, placuit ei Gen. 15. credidit Deo Abra
ham, & reputatum eſt ei ad iuſtitiam, & tamen circunci-
ſio nondum data erat, ſed poſtea data eſt Geneſ. 17. c. &
ideo non credidit, quia data eſt illi circūciſio, ſed potius,
quia credidit Deo, placuit illi, & quia placuit data eſt ei
circunciſio, hoc deducit Apoſtolus ad Roman. 4. vbi oſtē
dit, quod Abraham non placuit Deo, quando circunciſus
erat, vel quod circunciſio ei dederit, quod Deo placeret,
ſed in præputio placuit Deo, & accepit a Deo tunc circun
ciſionem, non vt ipſum iuſtificantem, ſed vt oſtendētem
iuſtitiam eius, & ideo nos non ſequimur Abraham quan
tum ad circunciſionem, quam accepit, ſed quantum ad fi
dem, per quam Deo placuit, & quia nos in fide ſaluari cō
fidimus per iuſtificationem Chriſti, rectè expectamus re-
quiem Abrahæ, vt ſimus in ſinu Abrahæ, & eum, vt pa-
trem accipiamus, & vere pater noſter eſt, quia ille non vo
catur pater eorum tantum, quos ſecundum carnē genuit,
ſed eorum potius, quos in fide ſucceſſores habuit, ſicut di
citur ad Rom. 4. cap. ſignum accepit circunciſionis ſigna-
culum iuſtitiæ fidei, quæ eſt in præputio, vt ſit pater om-
nium credentium per præputium, vt reputetur, & illis
ad iuſtitiam, & ſic pater circunciſionis non tantum his,
qui ſunt ex circunciſione, ſed & his, qui ſectātur veſtigia
fidei, quæ eſt in præputio patris noſtri Abrahæ.

Et in hoc valde obſeruatum eſt, quod non fuit vocatus
Lymbus Moyſi, ſed Abrahæ, nam ſi diceretur Moyſi, pu-
taretur, quod competeret requies ex obſeruatione legis,
quæ data eſt per Moyſen, ſed dicitur Sinus Abrahæ, qui
fuit primus eorum, qui manifeſte oſtenditur placuiſſe per
fidem, & cui promiſſiones factæ ſunt, omnes ergo iudi-
cantur filij, & conſequenter hæredes promiſſionū Abra-
hæ, qui Abraham in fide, per quam Deo placuit imitan-
tur, & ideo rectè nos ad Abraham pertinemus, ſic dicitur
ad Rom. 4. c. non enim fratres per legem promiſſio Abra
hæ, & ſemini eius, vt hæres eſſet mundi, ſed per iuſtitiam
fidei, ideo ex fide, vt ſecundum gratiam ſit firma promiſ-
ſio omni ſemini, nō .n. ei, qui ex lege eſt ſolum, ſed ei, qui
ex fide eſt Abrahæ, qui eſt pater omnium noſtrum, ſicut
ſcriptum eſt, quia patrem multarum gentium poſui te
ante Deum, cui credidiſti, rectè ergo omnibus tam Gen-
tilibus, quam Iudæis conuenit requiem habere inquan-
tum ſunt filij Abrahæ per fidem, vnde conuenienter di-
citur, quod locus quietus, qui per fidem omnibus creden-
tibus datur, vocetur Sinus Abrahæ.

Secundo poteſt dici quantum ad hoc, quod conueniēs
fuit vocari Sinum Abrahæ etiam ſi Abraham ſolum acci
piatur, vt pater Hebræorum ſecundum carnem, nā Chri-
ſtus licet voluerit prædicari ſalutem gentibus, non prædi-
cauit eam ipſe, ſed prædicari eam poſt mortem ſuam iuſ-
ſit. Nam dixit, non ſum miſſus, niſi ad oues, quæ perierūt
domus Iſrael ſupra 15. c. vbi oſtendebat, quod non debe-
bat prædicare gentilibus, neq; facere miracula inter eos,

F & poſt mortem mandauit prædicari Euangelium omni
creaturæ Mar. 16. ca. & doceri omnes gentes infra 28. &
ideo innuebat præcipue competere ſalutem Iudæis: per
deriuationem autem gentibus, ſic ipſe Chriſtus dixit Io-
an. 4. c. nos adoramus, quod ſcimus, quia ſalus ex Iudæis
eſt, & illud idem Apoſtolus ad Roma. 9. ſcilicet. Iſraelitæ
quorum adoptio filiorum Dei, & gloria, & teſtamētum,
& legiſlatio, & obſequium, & promiſſio, quorum patres
ex quibus Chriſtus ſecundum carnem, deinde ad Ro. 11.
oſtendit, quod Iudæi erant velut naturales rami oliuæ,
& Gentiles erant velut rami oleaſtri, qui contra naturam
inſerti ſunt in oliuam bonam, & fructum fecerūt, & ideo
Chriſtus ſic oſtendit de requie Sanctorum, quod prius cō
petat Iudæis, & ab eis nominetur, poſtea vero, quaſi ex
quadam acceſſione competat Gentilibus, ideo nominauit
G locum illum Abraham, ſic patet ſupra 8. ca. ſcilicet multi
venient ab Oriente, & Occidente, & recumbent cū Abra
ham, Iſaac, & Iacob in regno cęlorum, & ita Abrahæ de-
dit præcipue regnum cęlorum, venientibus vero ab Oc-
cidente, & Oriente, ideſt Gentilibus non dedit, niſi per
quoddam conſortium, & concomitantiam ad Abraham,
ergo licet locus ille vocetur ab Abraham, adhuc cōuenit,
quod Gentiles requiem illam habeant, intātum, quod &
Chriſtus dixit quoſdam de Gentilibus in hoc præcipuos
habendos ſuper Iudæos, cum ait de venientibus ab Oriē-
te, & Occidente, quod recumberent in regno cęlorum
cum Abraham, filij autem regni, ideſt Iudæi eijcerentur
foras, ideſt non reciperentur. Ad argumenta facta ſupra
in princ. q. dicendum, quod non concludunt.

Ad primum dicendum, quod verum eſt omnes Sāctos
H fuiſſe in loco illo, & ideo ſi ab hac congregatione nomen
imponi placeret, poterat dici Lymbus Sanctorum, ſed cū
deſignatur, quod locus ille competat propter ſanctitatē,
ſanctitas poteſt haberi ex fide, vel operibus, & multis mo
dis operum, vt ergo oſtendatur, quod competit ex fide,
fuit nominatus locus ille ab eo, qui eſt pater fidei, ſcilicet
ab Abraham.

Ad ſecundum dicendum, quod licet denominaretur
ab aliqua perſona ſpecialiter, non debuit denominari ab
ea, quæ fuit prima ibi, quia primitas, quæ eſt ſolum ſecun
dum tempus non tribuit excellentiam, quia tunc aues eſ-
ſent digniores hominibus, quia primo creatæ ſunt, ſed fal
ſum eſt, & patet hoc, quia poterat eſſe, quod ille, qui pri-
mus deſcenderet ad locum illum eſſet paruæ dignitatis,
& inconueniens eſſet nominari ab illo locum ipſum, in
I quo omnes Sancti futuri erant, quis autem primus ibi fue
rit non conſtat, ſed ſatis poteſt dici, quod fuit Abel, ille .n.
creditur eſſe primus omniū, qui mortuus eſt, quia frater
ſuus eum occidit Gen. 4. c. neque legitur alium prius occi
ſum, nec per ſe mortuum, cum eſſet tunc vita longæua, &
magnæ ſanitatis, ideo credendum eſt, quod Abel primus
deſcenderit ad Lymbum, quia erat vir Sāctus, vt colligi-
tur Gen. 4. nam propter ſanctitatem inuidit ei frater ſuus.
Sancti autem ad Lymbum deſcendebant tunc.

Sed obijcietur, qđ ab iſto debuit locus nominari, quia
iſta duo ibi concordabant. ſ. ſanctitas, & prioritas tempo-
ris. De ſanctitate apparet, quia Scriptura Sacra Gen. 4. c.
laudat eius munera, dicens Deo accepta. Item quia Chri-
ſtus vocauit eum iuſtum ſupra 23. c. De prioritate appa-
ret, quia ipſe fuit primus occiſus, & ſanctus, ideo ipſe pri-
K mus deſcenderet ad loca Sanctorum: rectè ergo videba-
tur, vt ab eo nominaretur locus ille, quia hæc duo in eo
concurrebant, tantæ enim dignitatis erat, vt ab eo poſſet
locus nominari, nam non ſolum fuit ſanctus, ſed & mar-
tyr, immo & martyrum primus, ſic enim Chriſtus dixit,
& ideo, ſicut Chriſtus poſuit eum in capite iuſtorum, &
Martyrum dicens contra Iudæos, vt veniat ſuper vos om
nis ſanguis iuſtus, qui effuſus ſuper terram eſt a conſtitu-
tione mundi a ſanguine iuſti Abel vſque ad ſanguinem
Zachariæ ſupra 23. & Luc. 11. c. ſic potuit eum ponere, vt
caput omnium euntium ad loca Sanctorum, & quod no
minaretur locus ab illo.

Dicendum, quod non debuit ab eo nominari, quia li-
cet Chriſtus poſuerit iſtum primum omnium iuſtorum
occiſorum, non poſuit eum maximum Sanctorum, nec
in regno Dei mentionem præcipuam facit de illo, ſed ma

ximum

Chriſtiani rectè ad Abrahā pertinent.

ximum omnium nominat Abraham, ſupra 8. & Luc. 13.
c. ſ. venient ab Oriente, & Occidente, & recumbent cum
Abraham, Iſaac, & Iacob in regno Dei, ideo non debuit
ab Abel nominari locus Sanctorum.
Item ſi poneretur Abel, vt princeps, vel caput eorum,
qui ad Sanctorum locum deſcendebant, ideſt quod locus
ab eo nominaretur, putaret aliquis, quod competebat re-
quies poſt morté propter martyrium, & ita, qui non trá-
ſeunt per martyrium non haberent ſpem de requie, quod
eſt inconueniens, ideo debuit habere nomen ab Abrahã,
qui per fidem placuit, & iſta eſt principium beatitudinis,
& per quam iuſtificari credimus apud Deum, & nõ ope-
ra legis, vel ſanctitatis cuiuslibet ad Rom. 4. c.
Ad tertium dicendum, quod patres non ſunt in locis fi
liorum, ſed ſemper filij in loco patrum, quia patres tenent
filios in ſinu ſuo, ſicut nutrix infantulum, & tamen pater
multipliciter dicitur, ideo licet Adam ſit pater omnium
per naturalem generationem, non eſt pater per alios mo-
dos paternitatis, ſed potius eſt aliquomodo filius filiorum
ſuorum. Eſt enim quædam paternitas per fidem, & eſt il-
lius, in quo fides fuit primordialiter, & excellenter, & iſte
fuit Abraham, quia ei fuit facta promiſſio de Meſſia, in
quo erat ſalus, & per illum, ideſt in ſanguine eius datur
omnibus requies, & in hũc credidit Abraham, & ipſe fuit
primus, qui explicitam fidem de illo habuit, ſicut, & pro-
miſſionem, ideo recte ipſe pater noſter vocatur ad Rom.
4. qui autem præceſſerũt eum per fidem ſaluati ſunt, quia
ſine fide impoſſibile eſt placere Deo, ad Hebr. 11. cap. &
tamen filij Abrahæ vocantur in fide, quia neque explici-
tam illam habebant, ſicut Gentiles, neque illis promiſſio
aliqua facta fuerat, ſicut neque Adæ, neque Noe, recte er-
go Noe, & Adam filij ſunt Abrahæ ſecundum fidem, li-
cet ſint priores, & patres origine: & quia requies Sancto-
rum datur merito fidei, & non naturæ, debuit vocari lo-
cus a patre fidei Abraham, & non ab Adam, qui erat pa-
ter per originem. Item quia etiam ſi Adam fuiſſet sãctior
omnibus hominibus, non deberet locus ille ab eo nomi-
nari, quia cum ipſe ſit pater omnium hominum, putare-
tur locus ille omnium hominum eſſe, non eſt autem om-
nium, ſed ſolum iuſtorum, ideo potius ab alio, quam ab
eo debuit vocari.

Quare Sinus Abrahæ fuit apud inferos cum eſſet locus Sanctorum. Quæst. DCCXXVIII.

SEd quæretur quare Sinus Abrahæ fuit apud inferos,
cum eſſet locus Sanctorum, & nullius pœnalitatis, ſed
quietis, quia videtur, quod in cœlo eſſe debebat ille
locus.
Dicendum, quod Sinus Abrahæ vocatur locus in quo
iuſti ſunt per meritum fidei, qui eſt locus quietis, ſed ſta-
tus iuſtorum eſt duplex, ſcilicet perfectus, & imperfectus,
ante Chriſti enim mortem animæ iuſtorũ habebant quã-
dam quietem, quia ab omni pęna liberæ erant, ſicut &
ab omni culpa, & reatu, & tamen non habebant, neque
illam habuerunt vſque poſt mortem Chriſti, & ideo ſe-
quitur, quod locus ſanctorum ante mortem Chriſti non
debuit eſſe in cœlo, quia cęlum eſt locus beatitudinis, &
tamen tunc non erant animæ illæ beatæ, ergo non debe-
bant eſſe in cęlo, ideo debebat eſſe locus apud inferos, nã
loca media non ſunt loca animarum. Ex hoc autem ſe-
quitur de nomine loci huius, quod debuit vocari Sinus
Abrahæ, & Lymbus inferorum, nam erant ibi hæc duo,
ideſt requies a pœnis, & carentia beatitudinis, quantum
ad primum vocabatur Sinus Abrahæ, qui eſt locus quie-
tudinis, quantum ad ſecundum vocatur Lymbus infero-
rum, quia dicit quandam triſtitiam propter carentiam
beatitudinis. Etiam ſequitur ex hoc, quod nunc vocari
debet locus iuſtorum Sinus Abrahæ, quia vbi ſunt iuſto-
rum animæ requies eſt, ſed hanc ſignat Sinus Abrahæ,
ergo ſic vocabitur, ſed non vocabitur Lymbus infero-
rum, quia non deeſt iam beatitudo, & conſequenter non
erit Sinus Abrahæ vbi prius erat. Sciendum autem, quod
Sinus Abrahæ fuit a principio, quando Chriſtus illum no
minauit, ſicut locus quidam apud inferos, in quo iuſto-
rum animæ manebant nullam pœnam habentes, & acci-
A dit tunc locum inferorum eſſe Sinum Abrahæ, quia iu-
ſtis ſecundum ſe non debetur quies imperfecta nec locus
inferorum, ſed beatitudo, & locus melior, tunc tamen ac-
cidit ſic eſſe, quia Chriſtus nondum aperuerat ianuam vi
tæ æternæ, ideſt, cælorum, nunc vero, quia aperta eſt, ali-
bi ſunt animæ iuſtorum, ideo alibi eſt Sinus Abrahæ, ſci-
licet in cœlo, & deſijt eſſe apud inferos, ſi tamen per ſe
competeret ille locus Sanctis, ſemper ibi manerent, & ita
verum eſt, ꝙ omnes iuſti morientes non ſunt in Sinu A-
brahæ, ſed in cęlo ſunt, quia ibi eſt iam Sinus Abrahæ, &
licet ſint in Sinu Abrahæ, non ſunt in Lymbo inferorum,
quia accidit aliquando iſta duo idem eſſe. Sed dicetur,
dato, ꝙ ante mortem Chriſti non eſſent animæ iuſtorum
in cælo, debuerunt tamen ſaltem non eſſe apud inferos,
quia eſt ille malus locus.
B Dicendum, quòd non debuerunt alibi eſſe, nam alius
eſt locus viuentium ſeparatorum, vel eorum, qui poſt
hanc vitam viuunt, locus viuentium eſt ſuperficies terræ,
& iſta concauitas eſt vſque ad cœlum Lunæ, & ratio eſt,
quia iſte locus conuenit conditioni vitæ noſtræ, omnia
enim quæ nunc viuunt, in quadam alteratione còntinua
viuunt, & generatio, & corruptio in eis eſt, ideo debent
ibi viuere vbi ſunt iſtæ alterationes, & mutationes, iſtæ
autem fiunt maxime in ſuperficie terræ, & extẽditur hoc
verſus cœlum, ideo hic debet eſſe vita animalium, & ita
fit, quia animalia gradientia, vel manentia ſunt in terræ
ſuperficie, & aquis, volatilia, autem in aere, & ita occu-
pant iſtud medium, animæ ergo ſeparatæ alibi eſſe de-
bent, vt non ſit vtrorumque idem locus: erit igitur, vel
infra terram, vel in cœlo, non in cœlo, vt dictum eſt, ergo
C debuit eſſe infra terram. Si autem obijciatur de dæmoni-
bus, ꝙ ſint in aere inter nos ad Epheſ. 6. cap. vbi vocat eos
Apoſtolus ſpiritales nequitias in cæleſtibus, ideſt in aere.
Dicendum eſt, quòd verum eſt aliquos eorum manere
hic non quaſi ſit locus determinatus ad manſionem dæ-
monum, quia tunc omnes hic manerent, ſed manent hic
quidam eorum ad officium tentationis, & exercitationis
noſtræ, quod ad diuinam prouidentiam pertinet, & ſic
Apoſtolus deſignauit, e. c. dicens eſſe nobis colluctatio-
nem aduerſus ſpiritalia nequitiæ in cœleſtibus, ideſt con-
greſſum cum dæmonibus, qui ſunt in aere. Etiam vocat
eos rectores tenebrarum harum, & in hoc dat eis admini
ſtrationem hic, ideo debent manere quandiu admini-
ſtrant, ſed animę non adminiſtrant, quia non tentant, ne-
que excitant viuentes, ideo debent manere incluſæ ſub
D terra vbi eſt locus ordinarius animarum ſeparatarum.
Secundo, quia hoc competit animabus illis ex conditio-
ne ſtatus, nam tenebantur ibi animæ, quia nondum erat
aperta vita æterna, quæ clauſa erat pro peccato Adæ, &
hoc peccato tenebantur omnes poſteri inquantum deri-
uatum eſt in eos per originale peccatum, ideo talis locus
eorum erat, qualis competebat peccato, & carentiæ boni
debiti, ſed huic rei competit triſtitia, ideo aſſignabitur lo
cus triſtis, & iſte eſt locus ſub terra, ideo ibi debuerunt eſ-
ſe animæ iuſtorum ante aduentum Chriſti. Cum vero di-
citur, quòd non debebant eſſe animæ iuſtorum in infer-
no, quia eſt malus locus. Dicendum, quòd in inferno eſt
quoddam malum pœnæ ſenſus, vel carentiæ viſionis di-
uinæ perpetuæ, & talia mala non erant, neque eſſe debe-
bant in animabus iuſtorum, & ideo ſi propter eſſe in in-
E ferno acciderent eis talia mala, non erat conueniens eas
eſſe in inferno, ſed non accidebant eis talia mala, ſed erat
eis requies ab omni pœna, ſed ſolum habebant caren-
tiam viſionis, quam haberent etiam manendo in quoli-
bet alio loco ſi non eſſent in cęlo, ideo non erat inconue-
niens eſſe eas ibi.
Item ſi ſecundum ſe malum eſſet animas iuſtorum eſ-
ſe ibi, nunquam eſſet ibi anima Chriſti, ſed ipſa manſit
ibi aliquandiu poſt mortem, nam aſſeritur, quòd ſtatim
poſt mortem corporis cæpit eſſe ibi, & manſit vſque ad
horam reſurrectionis, quæ fuerunt quadraginta horę,
ideo non erat inconueniens eſſe ibi animas Sanctorum.
nam neque illę paſſę ſunt pœnas aliquas, ſicut neque ani
ma Chriſti ibi patiebatur, habebant tamen illę inſuper
quandam triſtitiam propter carere bono ſibi debito, ideo
conueniebat eis locus triſtis, qualis eſt locus triſtis, & te-
nebro-

Rōnem princi- pale ſi ctā ſu- pra q. 736 & poſtpo- nitur hic iſta ſolutio nes. q. a e. ū ſo luti. pē det ex qōnib. īter me dijs.

nebroſus, & iſte eſt ſub terra, ibi ergo eſſe debuerūt. Nūc reſpondendum eſt ad argumenta facta ſupra.

Ad primum dicendum, quòd Sinus Abrahæ, ideſt, locus in quo erant animæ iuſtorum ante aduentum Chriſti, & mortem, habebat aliquid de bono, & aliquid de malo, inquantum enim habebat aliquid de bono poterat vocari Sinus Abrahæ, inquantum vero habebat aliquid de malo, debebat vocari Lymbus inferorum, erat enim malum tunc carentia viſionis Dei, erat bonum quies a pœna, & ideo propter quietem a pęna vocabatur Sinus Abrahæ. & eſt verum, quòd Sinus Abrahæ nunquam dicitur niſi in bonum, quia competit viris iuſtis inquātum imitantur Abraham in fide, pro qua debetur præmium, inquantum autem tunc iuſti habebant per accidens malum, ſcilicet carentiam viſionis diuinæ vſque ad mortem Chriſti, competebat eis locus imperfectionis, ſcilicet inferorum, ideo vocabatur locus ille Lymbus inferorum, & ibi in veritate tunc erat locus iuſtorum, nunc autem Sinus Abrahæ non eſt apud inferos, ſed in cœlo, vbi nulla eſt incommoditas, ſed bonum purum, ideo vocatur nunc Sinus Abrahæ, & non Lymbus inferni. Ad ſecundum dicendum, quòd iſta duo ſemper tenent ſignificatum ſuum immobile: Sinus Abrahæ ſemper in bonum accipitur: Lymbus inferni ſemper in malum, ſed per accidens aliquando iſta duo idem ſunt, quando enim requies Sanctorum habet ſecum aliquid mali, dicitur ſimul Sinus Abrahæ propter pœnæ carentiam, & Lymbus inferorum propter malum, ideſt, carentiam viſionis Dei, cum vero bonum ſolum habet vocatur Sinus Abrahæ, & non inferorum Lymbus, nec apud inferos eſt, quòd vero malum ibi ſit, & non bonum eſt impoſſibile, ideo poteſt aliquando vocari ſimul Sinus Abrahæ, & Lymbus inferni, quia nunquam poteſt accipi in malo ſolum. Et ita dicendum, quod requies Sanctorum patrum ante Chriſti aduentum dicebatur Sinus Abrahæ, ita & poſt Chriſti aduentum dicitur, ſed diuerſimode, quia ante Chriſti aduētum, & mortem habebat illa requies defectum adiunctū requiei, ſcilicet carentiam viſionis, & ideo Sinus Abrahæ erat Lymbus inferni, & non videbatur ibi Deus, poſt Chriſti autem mortem non eſt aliquis defectus adiunctus quieti Sanctorum, & ideo Deum vident: propter quod Sinus Abrahæ vocatur illa requies etiam nunc, ſed non vocatur Lymbus inferni, neque eſt locus ille in inferno. Et ita verum eſt, quod dicit Auguſt. Nebridium eſſe in Sinu Abrahæ, & videre ibi Deum, & non eſſe in inferno, & hoc, quia variatur materialiter Sinus Abrahæ nam quandiu erat Sinus Abrahæ apud inferos, non videbatur ibi Deus a iuſtis, niſi in illo triduo mortis Chriſti, cum vero deſijt eſſe Sinus Abrahæ ibi cœpit videri Deus a iuſtis, & ita, qui ſunt in Sinu Abrahæ nunc Deum vident, & non ſunt in inferno, & in tali Sinu Abrahæ Nebridius exiſtens Deum videt.

Ad tertium dicendum, quòd Eccleſia nō orat aliquem deduci ad inferos, ſed orat deduci ad Sinum Abrahæ, quia Sinus Abrahæ eſt nunc locus iuſtorum, qui eſt in cęlo vbi Deus videtur, & petere illum Sinum eſt petere beatitudinem, quam Eccleſia abſolute petit, & ſic intelligitur quædam gl. Lucæ 16. c. ſuper illo verbo factum eſt, vt moreretur Lazarus, & portaretur ab Angelis in Sinum Abrahæ, ſcilicet Sinus Abrahæ eſt requies beatorum pauperum, quorum eſt regnum cœlorum, & ita Sinus Abrahę pro regno cęlorum ponitur, & non pro inferno. Aliter poteſt dici, ꝙ Eccleſia non orat aliquos duci ad inferos, ideſt, ad locum damnatorum, orat tamen deduci ad loca inferorum vbi non eſt damnatio, ſcilicet ad Purgatoriū, nam ex charitate oraret quis nunc, ꝙ anima alicuius morientis ad Purgatorium deferretur, cum ſit timor de illa an deducatur ad gehennam, poterit ergo a fortiori pro alijs quiſque orare. & Eccleſia, vt ad Purgatorium eant. Eſt autem verum, ꝙ quando Eccleſia orat pro anima alicuius, iam ille defunctus eſt, & ſtatim, vt moritur fertur ad Purgatorium ſi aliquando illuc iturus eſt, & ideo Eccleſia non orat pro defunctis, vt ferantur in Purgatoriū, ſed in vitam ęternam, quia pręſupponit eſſe in Purgatorio eos, pro quibus orat, cum aliàs non proſit, & de Purgatorio non poteſt quis tranſferri, niſi in vitam ęternam,

F ideo orat pro vita æterna, ſi tamen oraret pro viuentibus quantum ad ſtatum eorum poſt mortem, oraret pro aliquibus, vt ferrentur in Purgatorium, ſicut & nos oramus. Sed de Sinu Abrahæ aliud eſt, quia non ſolum nos, ſed & Eccleſia orabat pro animabus defunctorum, vt ferrentur in locum iuſtorum, qui erat apud inferos, nam, ſicut nūc Eccleſia orat pro defunctis, ita & orabat ante Chriſti mortem 2. Macha. 12. c. ſ. ſancta ac ſalubris cogitatio eſt orare pro mortuis, vt a peccato ſoluantur, & orabat, vt animæ illæ defunctorum acciperent requiem, & non manerent in pœnis, ſed eo tempore nulla alia quies erat animarum bonarum, niſi apud inferos in Sinu Abrahæ, ergo orabat Eccleſia. i. fidelium congregatio tunc, vt ad illum locum inferni animæ transferrentur, & ſicut pro iā defunctis orabatur, poterat a fortiori orari pro viuētibus, vt
G ad illū locū inferni ferrētur, quia tūc nō erat alia requies.

Amplius, & in triduo mortis Chriſti (vt aſſeritur) qđ fuit viſio Dei apud inferos, nam ꝙ anima Chriſti deſcenderit ad inferos non eſt dubium, quia eſt articulus fidei, ꝙ vero manſerit ibi toto illo tempore, quo Chriſtus erat mortuus non apparet manifeſte, & tamen aſſeritur ſatis rationabiliter: & hoc ſuppoſito, tēpore illo erat vera beatitudo apud inferos, ſed nullus eſt moriens, qui non optaret ſtatim hr̃e veram beatitudinem, ergo quiſque cuperet tunc ire ad illum locum inferorum, & Eccleſia oraret pro quolibet moriente tunc, ꝙ ferretur ad illum locum, ſi determinate ſciret tunc eſſe ibi viſionem Dei quantū ad animas defunctorū bonorū, & ita non eſt inconueniens, ꝙ Eccleſia oret ferri animas fideliū ad loca inferorum, dum tñ non oret ferri ad gehennam damnatorum, vel Lym-
H bum paruulorum, quia iſta ſunt loca damnationis.

An Lymbus inferni, & infernus damnatorum ſint idem locus? Quæſt. DCCXXXIX.

QVæritur cum dictum ſit, quod Sinus Abrahæ eſſet Lymbus inferorum an verum ſit, quod Lymbus inferorum eſſet infernus damnatorum?

Aliqui dicunt, quod ſic, quia Chriſtus dicitur momordiſſe inferos, & non abſorbuiſſe Oſeæ 13. c. ſ. o mors ero mors tua, morſus tuus ero inferne, ideſt quod aliquos inde liberauerit, & non omnes, non tamen diceretur momordiſſe inferos, niſi illi quos liberauit eſſent pars illius multitudinis, quæ erat in inferno, ergo cum illi quos Chriſtus liberauit eſſent in Lymbo inferni, i. Sinu Abrahæ, vi-
I detur, quod eſſet Sinus Abrahæ pars inferni damnatorū. Secundo, quia dicitur Chriſtus ad inferos deſcendiſſe, ſed non deſcendit, niſi ad Lymbum ſanctorum, vel Sinum Abrahæ ad liberandum Sanctos, ergo locus ille erat infernus, & ita erat infernus damnatorum, vel pars eius.

Tertio, quia Iob. 17. c. dicitur, in profundiſſimum inferni deſcendet anima mea ſecundum vnam litteram, profundiſſimum autem inferni eſt locus damnatorum, quia non eſt aliquis locus profundior, neque deterior, & ibi eſt Lymbus inferni, quia Iob cum ſanctus vir eſſet, non iret niſi ad Lymbum Sanctorum, vel Sinum Abrahæ, ergo Lymbus inferni erat idem, quod infernus damnatorum, vel pars eius. Alij dicunt, quod non eſt idem locus Lymbus inferni, & infernus damnatorum, quia in inferno nulla eſt redemptio, ſed de Lymbo Sanctorum liberati ſunt omnes quotquot ibi erant, ergo Lymbus inferni,
K vel Sanctorum non erat infernus damnatorum.

Secundo, quia Auguſt. dicit 12. lib. ſuper Geneſ. ad litteram, quomodo illam requiem, quam Lazarus accepit apud inferos eſſe credamus non video, ſed anima Lazari ad Lymbum deſcendit, quia non erat tunc alius locus animarum ſanctarum, ergo non erat Lymbus inferni ipſe infernus damnatorum, neque pars eius. Dicendum, quod Lymbus Sanctorum, qui erat Lymbus inferni, & Lymbus damnatorum idem erat quantum ad aliquid, & differebat quantum ad aliquid. Conſiderari enim poſſūt receptacula animarum diuerſimode, ſunt enim multa, & inter ſe conſiderantur, vel quantum ad ſitum, vel quantum ad qualitatem locorum, ideſt conditionem eorum. Si autem conſiderentur qualitates locorum, dicendum, quod omnia receptacula animarum inter ſe diſtinguebā-

tur,

tur, quia non erat idem ſtatus vnius, & alterius, immo ſi
eadem qualitas, & ſtatus deberet eſſe vnius, & alterius,
nulla eſſet cauſa differendi vnius receptaculi ab altero, &
tamen ponuntur diſtincta receptacula, ergo in qualitate
differunt, de omnibus enim patet in ſupra poſitis, ſed ſpe-
cialiter de geheuna damnatorum, & Lymbo inferni, qui
erat Sanctorum, differentia erat hæc, quia in inferno dā-
natorum erat pœna ſenſus. ſ. in igne, in Lymbo autē San-
ctorum nulla pęna ſenſus erat.

Secundo, quia in inferno damnatorum eſt carētia per-
petua viſionis Dei, & erat manſio perpetua: in Lymbo au
tem inferni, vel Sanctorum non erat carētia viſionis Dei
perpetua, ſed temporalis, neq; erat manſio perpetua, quia
finita eſt, ideo multum differebant.

Tertio, quia exiſtentes in inferno damnatorum erant
in culpa, & reatu pœnæ, exiſtentes autem in Lymbo San-
ctorum erant ſine culpa, & reatu alicuius pœnæ tempo-
ralis, vel perpetuæ, ſed iſta potius eſt conditio manentiū
in loco, quam loci qualitas.

Secundum principale, quod conſiderabatur erat ſitus
receptaculorum, & dicendum; quod eſt differentia in ſi-
tu eorum. Quatuor enim receptacula animarum ponun-
tur ſub terra, & omnium eſt differentia ſecundum ſitum,
vt oſtenſum eſt ſupra. Et conſiderandum circa hoc, quod
locus inferorum eſt quædā concauitas in corde terrę, quæ
ideo vocatur infernus, quia infra nos eſt, & illa concaui-
tas eſt aliquid continuum, in quo continuo ſunt quatuor
receptacula animarum ſępe nominata, & non eſt interpo
ſita aliqua terræ groſſicies inter loca hæc, ſed differūt per
ſupra, & infra, & quia ſicut locus ſupremus, ſcilicet cœli
eſt optimus, ita locus infimus, ſcilicet in centro eſt peſſi-
mus, & ob hoc competit peſſimos ibi manere, ſed peſſimi
ſunt, qui damnantur pro peccato actuali ad ignem æter-
num: ergo gehenna, quæ eſt locus ignis æterni damnato-
rum eſt locus infimus. ſ. in centro terræ, vel iuxta eum, &
conſequenter, quia inter animas defunctorum, nullę erāt
meliores, quam illæ, quæ dicebantur eſſe in Sinu Abrahę,
quia in nullo peccato, nec in reatu pœnæ alicuius deceſſe-
rant, ideo iſtæ eſſe debebant in loco ſuperiori verſus cœlū,
& conſequenter locus damnatorum eſſet magis tenebro-
ſus, locus autem Sanctorum in Lymbo erat minus tene-
broſus pro qualitate manentium ibi, & non ſolum hoc,
ſed etiam ſancti Doctores aſſerunt: & valde totaliter, qđ
in eodem receptaculo ſit diſtinctio manentium ſecūdum
ſitum, ſunt autem damnati inæquales in peccato, & pœ-
nis, ideo quidam ſunt in loco deteriori, ſcilicet qui gra-
uius peccauerunt ſunt in locis profundioribus gehennæ,
& magis tenebroſis, qui autem minus peccauerunt in lo-
cis ſuperioribus: & conſequenter in Purgatorio eſt di-
ſtinctio, quia qui tenentur ad acerbiores pœnas ſunt in
parte profundiori verſus gehennam damnatorum, qui au
tem minoribus pœnis obligantur ſunt in parte ſuperiori,
a fortiori, ergo Sinus Abrahæ, qui maxime differt ab alijs
receptaculis ſecundum conditionem ſtatus erit diſtās ſe-
cundum ſitum, & ita poteſt reſponderi ad quæſitum, ſci-
licet quod infernus damnatorum, & Lymbus Sanctorum
ſunt idem ſecundum continuitatem vnius loci continen-
tis quatuor receptacula animarum ſeparatarum, & tamē
non ſunt idem ſecundum qualitatem loci, neque ſecun-
dum ſitum, vt dictum eſt.

Ad argumenta in contrarium dicendum, quod probāt
eſſe vnum locum ſecundum continuitatem, ſed non ſecū-
dum ſitum, vel qualitatem. Et ad primum dicendum,
quod infernus accipitur dupliciter. Vno modo pro tota
illa concauitate, quæ eſt ſub terra deputata pro animabus
ſeparatis cuiuſcunque meriti ſint, & dicitur infernus, quia
eſt infra nos. Alio modo accipitur infernus ſpecialiter pro
gehenna, vbi eſt ignis, & ſupplicium æternum, & vbi dā-
nati torquentur. Accipiendo primo modo omnia quatuor
loca dicuntur infernus, vel partes inferni, quia in illa con-
cauitate ſunt, & ideo Lymbus ſanctorū pars inferni erat.
Accipiendo pro inferno damnatorum dicendum, quod
nullus locus vocatur infernus, niſi gehenna ignis, & Lym
bus paruulorum, & ita accipitur Lu. 16. vbi dicitur, quod
diues ſepultus eſt in infernum: Lazarus autem portatus
eſt ab Angelis in Sinum Abrahæ: cum autē dicitur Chri-
A ſtus momordiſſe inferos, accipitur infernus pro tota con-
cauitate, & verum eſt, quod partem animarum exiſten-
tium in concauitate illa Chriſtus liberauit. ſ. omnes exi-
ſtentes in Lymbo Sanctorum, quia Lymbus Sanctorum
eſt pars huius inferni, ideſt concauitatis totius, ſed acci-
piendo ſecundo modo non momordit Chriſtus infernū,
quia non liberauit aliquem inde. Et ſic non eſt Lymbus
Sanctorum pars inferni, & ſic diſtinxit Chriſtus infernū,
& Sinum Abrahæ, cum dixit diuitem ſepultum eſſe in
inferno, & Lazarum deductum in Sinum Abrahæ Luc.
16. cap. conſtat autem, quod infernus in quo ibi diues eſ-
ſe dicitur erat locus damnatorum, quia dicitur, quod erat
ille diues in tormentis, & petiuit linguam ſuam refrigera
ri, quia cruciabatur in flamma.

Ad ſecundum dicendum, quod Chriſtus deſcendit ad
B inferos accipiendo primo modo, vt eſt cōcauitas magna,
quia deſcendit ad Lymbum Sanctorum, & deſcendēdo
ad partem loci dicitur quis deſcendere ad locum ipſum,
qui eſt quoddam totum continuum, ſed non ſequitur ex
hoc, quod Lymbus Sanctorum ſit pars inferni damnato-
rum, aut ipſe infernus, ſed quædam pars magni inferni. i.
illius concauitatis, & vocauit illam ſcriptura pluraliter
inferos, quia locus ille multa habet receptacula ſitu, &
qualitate diſtincta, vt dictum eſt.

Ad tertium dicunt quidam, quod vocatur profundiſſi-
mum inferni Lymbus Sanctorum, non quod ſit profun-
dior alijs locis pęnarum, cum potius ſit ſupremus omniū,
ſed vocatur profundiſſimus reſpectu locorum non pœna-
lium, quia non eſt aliquis locus non pœnalis inferior eo,
ſed ſub ipſo ſunt loca pœnalia vſque ad centrum terræ.
C Sed dicendum, quod non multum ſtat hoc, quia tunc di-
ceretur in profundiſſimum deſcendet, &c. & non adde-
retur inferni, quia tunc intelligeretur in profundiſſimum
inferni, ergo neceſſario videtur intelligi de inferno infe-
riori, qui eſt damnatorum. Alij dicunt aliter, quod de in-
ferno damnatorum accipiatur in quo eſt profundiſſimū
inferni. Et cum obijcitur, quod Iob erat vir ſanctus, &
non erat deſcenſurus ad gehennam damnatorum, dicunt
quod hoc dixit Iob ex timore. ſ. ne ex perturbatione paſ-
ſionis cum conflictabat cum amicis mereretur ire ad lo-
cum damnatorum, & allegāt ad hoc, quia ſic exponit Au-
guſt. 12. lib. ſuper Geneſ. ad litteram illud, quod dixit Ia-
cob, ſcilicet deduceris canos meos cum dolore ad inferos,
ideſt quod timuit Iacob ne nimia triſtitia de morte filij
ſic turbaretur, quod non iret ad locum Sanctorum, ſed
D damnatorum.

Sed neque iſtud ſatis ſtat, ſed oportet accipi pro ſepul-
chro, cum dicatur deduceris canos meos ad inferos, ſed
planum eſt, quod cani. i. capilli albi non vadunt ad aliquē
locum inferorum nunc, ſed ſola anima, ideo de ſepulchro
accepit, in quo corpus tumulatur cum capillis ſuis albis,
vel nigris, & eſt ſenſus deduceris canos meos cum dolore
ad inferos i. facietis, quod ego moriar, & vadam ad ſepul
chrum præ dolore de filio meo. Dicendum, ergo videtur
nunc, quod etiam Iob locutus fuerit de ſepulchro, & ſen-
ſus eſt in profundiſſimum inferni, ideſt ſepulchri, quia to-
tum ſepulchrum eſt profundum, quia eſt intra nos, & in
parte profundiori eius locatur cadauer. Si autem obijcia-
tur, quod non ſtet, quia dicitur in profundiſſimum infer-
ni deſcendet anima mea. Poteſt dici, quod non ſic habet
E illa littera, ſed habet littera noſtra in profundiſſimum in-
ferni deſcendent omnia mea, ideſt omnes res meæ, ſ. ego
totus, quia homo integer ſepelitur, & dato, quod ponere-
tur anima, ibi poterat intelligi anima, i. vita, ſicut Chri-
ſtus accipit ſupra 16. & Ioan. 12. c. qui amat animam ſuā,
ideſt vitam, & anima deſcendit ad ſepulchrum, quando
vita deficit, & homo, qui prius viuebat ſepelitur, & de
hoc etiam dicetur Iob 17. cap. & ita non concluditur, ꝙ
Lymbus Sanctorum ſit idem, quod infernus damnatorū,
neque pars eius, ſed eſt diſtans ab eo. Argumenta duo in
contrarium oſtendunt, quod nullo modo ſit Lymbus dā-
natorum infernus, quod falſum eſt, cum ſit pars inferni,
& cum dicitur, quod in inferno nulla eſt redemptio, dicē
dum quod eſt verum de inferno damnatorum, qui eſt ge
henna ignis, & Lymbus paruulorum, ſed de alijs duobus
receptaculis inferni eſt redemptio, & ideo nō eſt Lymbus
Sancto-

Sanctorum infernus damnatorum, ſed eſt alius infer- F
nus, ideſt alia pars magni inferni. Ad ſecundum dicen-
dum, quod illa requies, quam accepit Lazarus, non eſt
apud inferos, vt accipitur pro inferno damnatorum, be-
ne tamen accipitur, quod ſit apud inferos, vt eſt infernus to
ta illa concauitas, nam pars illius ſuprema erat Sinus A-
brahæ, vbi erat Lazarus.

An Lymbus paruulorum ſit idem locus, quod Sinus Abrahæ. Quæſt. DCCXL.

QVæritur etiam occaſione prædictorum an Lymbus
paruulorum ſit idem, quod Sinus Abrahæ, vel Lym
bus Sanctorum. Aliqui dicunt, quod ſic, quia pœna debet
reſpondere culpæ, ſed pro eadem culpa detinebantur Sã-
cti in Lymbo, & pueri manent ibi .ſ. pro culpa originali, G
ergo eadem pœna eſſe debet illis, & locus idem pęnæ, ſed
Sanctis dabatur Lymbus, ergo, & pueris. Secundo, quia
Auguſtin. dicit in Enchiridion, quod mitiſſima pœna eſt
eorum, qui in originali decedunt ſolo, ſed nulla pęna erat
minor, quam illa, quam habebant Sancti patres, qui non
habebant, niſi carentiam diuinæ viſionis, & talem habent
paruuli, ergo idem eſt locus vtorumque.

Tertio, quia vtrique dicuntur eſſe in Lymbo, nam qui
in gehenna ſunt in igne non dicuntur eſſe in Lymbo, ſed
in inferno, qui etiam in Purgatorio ſunt nõ dicuntur eſ-
ſe in Lymbo, ſed in Purgatorio, paruuli autem dicuntur
eſſe in Lymbo, & etiam Sancti, quia dicimus eſſe Lymbũ
paruulorum, & Sanctorum, ergo idem locus eſt vtorũq;
Dicendum, quod Lymbus paruulorum, & Sanctorum
nõ erat idem locus, ſed duo receptacula, & videtur, quod H
neceſſario differant, ſicut gehenna, & locus Purgatorius,
nam gehenna eſt pro peccato mortali actuali, & habet pę
nam ęternam: Purgatorium autem eſt pro veniali actua-
li, vel pro inexpleta ſatisfactione de mortali deleto per
contritionem, & eſt pœna temporalis, & ita in his differt
pœna quantum ad durationem, ſed eſt ſimilis cauſa pœ-
næ, ſic, & Sinus Abrahæ, vel Lymbus Sãctorum differe-
bat a Lymbo puerorum, quia pueri manent in æternum
pro originali, quia non fuit deletum in eis: Sancti autem
manebant pro originali, quod erat deletum, ideo pęna ca
rentiæ temporalis erat, & ita differrent neceſſario, vt duo
receptacula, ſicut gehenna, & Purgatorium.

Sed conſiderandum, quod iſta loca poterant cõſidera-
ri dupliciter, ſ. quantum ad qualitatem, ſiue ſtatum, aut
quantum ad ſitum. Si primo modo dicendum, quod diſ- I
ferunt, quia Patres, qui erant in Lymbo Sanctorũ in nul-
la culpa erant, neque in reatu pœnæ, paruuli autẽ in Lym
bo habent culpam originalem, & pro ea carentiam diui-
næ viſionis. Item Sancti in Lymbo tenebantur ad tẽpus,
vt ſolum apertionem expectantes vitæ æternæ, quia non
erat locus alius aptior in quo interim manerent, & non,
quaſi locus ille competeret eis in manſionem, vel aliqua
pœna in loco illo, pueri autem manent in Lymbo, quaſi
in manſione deputata eis in ęternum, habent enim ex-
preſſam deſperationem de gaudio, aut bono, ſicut Patres
habebant certam ſpem de vita æterna, quia refulgebat in
eis fidei lumen, & gratiæ.

Si conſideretur, vt ſitus dicunt aliqui, quod locus idem
erat, & quod eſt hoc probabile, ſed dicunt, quod requies
Sanctorum erat in parte ſuperiori illius loci, locus autem K
paruulorum in parte inferiori, & ita locum eundem eſſe
volunt, licet in eodem loco volunt eſſe differentiam
ſitus.

Sed dicendum videtur, quod non ponatur idem ſinus
in quo erant paruuli, & Sancti patres, & primo, quia aut
accipitur vnitas loci per continuitatem, aut ſecundũ di-
ſtinctionem perſonarum ibi manentium. Si primo modo
non ſolum Lymbus paruulorum, & patrum erat idem lo
cus cum ſinu Abrahæ per quandam continuitatem, ſed ẽt
oẽs alij loci, & tamen non conſitentur ſimpliciter eſſe eũ-
dem locum, ſi quantum ad conditionem perſonarum ma
nifeſtum eſt, ꝙ non eſt eadem conditio paruulorum, &
ſanctorum, vt dictum eſt, ſicut neq; ſanctorum, & exiſtẽ-
tium in Purgatorio, & damnatorum in gehẽna, ergo nec
erit idem locus. Secundo, quia ponũtur quatuor recepta-
cula animarum ſub terra, vt cõmuniter dicitur, ſed ſi idẽ
locus ſunt Lymbus puerorum, & ſanctorum, erunt tantũ
tria receptacula, ergo oportet diſtingui. Tertio, quia iſti
ponũt diſtingui ſecundũ ſitum .ſ. ꝙ in parte inferiori eiuſ-
dem loci ſint paruuli, in parte ſuperiori ſint ſancti, & ita
non ſunt mixti in manendo, ideo diſtinguũtur loca, quia
nulla maior diſtinctio eſt inter infernum, & Purgatoriũ,
niſi quod pars inferior loci ignis eſt gehenna, & pars ſupe
rior eſt Purgatorium: nam ignis idẽ numero eſt qui vrit
damnatos in gehenna, & eos qui purgantur in Purgato-
rio, & tamen diſtinguimus propter hoc iſta loca, quia eſt
ibi diſtinctio ſitus: nam interpoſitio alia non eſt inter vnũ
locum, & alium, cum ſit vna concauitas continua: non eſt
ergo idem locus. Cum vero dicebatur, quod erant coniun
cta hæc duo loca .i. pars inferior ſit paruulorum, & pars
ſuperior ſit ſanctorum. Adhuc nõ videtur ſtare, ſed quod
interpoſitus ſit alius locus: nam ſecundum quod dictum
ſuit ſupra locus profundior eſt gehenna, & ſtatim puero-
rum Lymbus, deinde Purgatorium, poſtea ſinus Abrahæ,
vel ſecundum alium modum ad latus gehennæ eſt Lym-
bus puerorum, & directe ſupra gehennam eſt Purgato-
rium, & ſupra illud eſt Lymbus ſanctorum, & ſic nullo
modo coniunguntur Lymbus puerorum, & ſanctorum.
Et ratio huius eſt, quia paruuli ſunt damnati, exiſtentes
autem in Purgatorio non ſunt damnati, ideo locus Purga
torij debet eſſe ſuperior, & melior, quam locus paruulo-
rum: propter quod rationabilius videtur teneri (ſicut ſu-
pra dictum eſt,) quod ſit Lymbus paruulorum non con-
iunctus Lymbo ſanctorum, ſiquis tamen contrarium aſ-
ſereret, non erit multum inſiſtendum, quia iſta non ſunt
multum determinata per ſacram ſcripturam, neq; ratio
neceſſario concludit vnum modum, vel alium.

Ad primum in contrarium dicendum, quod non tene-
bantur paruuli, & patres pro eadem culpa: nam de paruu
lis verum eſt, quod tenebantur culpa originali, & pro ea
in æternum manent in manſione ſua: patres autem pro
nulla culpa, neque reatu pœnæ tenebantur, ideo non erat
eadem comparatio. De culpa patet, quia neque manebat
in eis actualis mortalis, quia tunc eſſent in gehenna, neq;
venialis, quia manerent in Purgatorio, neque originalis,
quia illa expiata fuerat in vita, & pro illa non competit
alicui damnatio, niſi ſit paruulus, vt oſtenſum eſt ſupra;
Neque etiam erat aliquis reatus pœnæ, quia neque pro
inexpleta ſatisfactione de mortalibus, nec de venialibus,
quia hæc pęna toleratur in Purgatorio, ideo nulla pœna,
aut peccatum erat pro quo patres tenerentur in aliqua
manſione, ſed ſolum erat quædam expectatio, quouſque
aperiretur regnum cęlorum, ideo non erat ſimul culpa,
neque pęna ſanctorum, & paruulorum, ideo neq; ſtatus
idem colligi debet ex hoc, aut locus.

Aliter poteſt dici, quod tam ſancti, quam paruuli pro
ſolo originali tenerentur, & tñ aliter, quia originale infi-
cit perſonam, & naturam, & quãdiu manet infectio per-
ſonæ manet infectio naturæ, ſed non conuertitur, quia
ablata infectione perſonæ manet adhuc natura infecta, &
hoc eſt, quia iſtud peccatum deriuatur ab eo qui totã na-
turam materialiter continuit, & peccando totam eã infe-
cit, manet autem peccatum originale inficiens perſonam,
quandiu non expiatur per aliquod remedium .ſ. aut per
fidem, aut per fidei ſacramenta, & tunc debetur mors æ-
terna pro originali, inficit autem naturam, quando quæ-
libet perſona de culpa illa, per aliquod remedium expia-
ta erat, & tamen Chriſtus, qui erat generalis, & totalis re
demptor nondum expiauerat per paſſionem ſuam, quia
tunc, licet quilibet quantum ad ſe eſſet expiatus, mane-
bat infectio ex parte naturæ, quam ſolus Chriſtus mun-
dare poterat, & ideo interim nullus conſequeretur bea-
titudinem, licet per actus perſonales illam meruiſſet, quia
nondum erat expiata originalis macula, quantum ad na-
turam, nunc vero poſtquam Chriſtus expiauit manet li-
bera euolare ad vitam æternam ſtatim poſt expiationem
perſonalem, quia non eſt nunc alia expiatio perſonæ, &
naturæ, & ideo licet paruuli, & Patres tenerentur pro
originali, tamen aliter paruuli, ſcilicet pro infectione per-
ſonali: Patres vero pro infectione naturæ, ideo non com-
petebat vtriſque idem receptaculum.

Ad

Ad ſecundum dicendum, quod neque in pęna concordant Patres, & paruuli, quia paruulis debebatur directè pęna. ſ. carentia viſionis Dei in æternum pro culpa originali, quæ erat perſonalis: Patribus vero ſanctis nulla pęna debebatur, ideo non erat identitas pęnæ. Cum autem dicitur, quod mitiſſima pœna eſt eorum, qui in ſolo originali deceſſerunt, dicendum, ꝙ verum eſt quantum ad illos, quibus debetur pęna aliqua pro perſonali debito, quia nõ poteſt eſſe minor, quam iſta, quia quælibet alia eſt ſimul pęna carentiæ, & ſenſus, iſta autem eſt pęna ſola carẽtiæ, ſed Patribus nulla pęna debetur perſonaliter, ideo nõ eſt comparatio ad eos, vnde neque erit eadem beatitudo receptaculi.

Aliter poteſt dici, quod Patres habent quandam pęnã, non eſt tamen illa directè pęna, ſed per accidens, nam directè pęna debetur eis, qui aliquod peccatum habẽt, aut reatum pęnæ: Patres autem nichil horum habebant, ſed per accidens inquantum differebantur eis ſpes ſua affligebantur, quia ſpes, quæ differtur affligit animam Prouer. 26. c. & erat ibi quædam triſtitia, ſed iſta non erat impoſita illis in pęnam, neque erat pro peccato, ſed pro gloria, quam nondum habebant, ideo non competebat pro hac receptaculum pęnale: ſecus de paruulis, quia licet non eſſet pęna illorum, niſi in priuatione viſionis Dei, tamen illa carentia erat debita pro peccatis illorum, ideo illis erat determinandum receptaculum pęnale, & non eſſe deberet idem, quod receptaculum Patrum.

Ad tertium poteſt dici vno modo, quod iſtæ duæ partes, vel receptacula vocantur ſolum Lymbus, quia ſunt vnus locus, ſed ſolum differunt per ſitum, ſcilicet, qđ pars inferior ſit puerorum, pars autem ſuperior, & melior ſit Sanctorum, & hoc aliqualiter ſtare poteſt, neque reſiſtimus ſiquis tenere hoc velit, & tamen non eſt ſatis rationabile, vt ſupra fuit oſtenſum.

Secundo poteſt dici, quod ambo loca vocantur Lymbus, quia ſunt extremitates quædam, nam Lymbus extremum ſignat, & iſta duo receptacula ſunt extrema, quia Lymbus Sanctorum eſt extremitas ad partem ſuperiorẽ, quia ſupra illam verſus terræ ſuperficiem non eſt aliud receptaculum, & receptaculum puerorum eſt extremitas ad latus, quia non eſt ſtatim ſupra gehennam, quia ibi eſt Purgatorium, neque eſt ſupra Purgatorium, ſed eſt ad latus gehennæ, in fine illius magnæ concauitatis.

Tertio modo poteſt dici, quod ambo receptacula vocãtur Lymbus, quia tam Sancti, qui ſunt in vno, quam paruuli, qui in alio ſunt pro eodem genere culpæ, ſcilicet pro veniali, & habent eundem modum pœnæ, ſcilicet in ſola carentia diuinæ viſionis, neque differunt in aliquo, niſi quia vnum receptaculum eſt ad ſemper manẽdum, aliud fuit ſolum ad tempus, vt apparet ex ſequentibus, & iſta eſt conueniens aſſignatio.

Pro qua cauſa erant animæ in Lymbo Sanctorum.

Quæſt. DCCXLI.

Quæritur pro qua cauſa erant animæ in Lymbo Sanctorum.

Dicendum, quod pro nulla culpa ibi manebãt, ſed pro ſola dilatione redemptionis per mortem Chriſti. Circa, quod ſciendum, quod animabus ſeparatis competebant receptacula ſecundum diſpoſitionem earum, quædam enim in mortali culpa actuali hinc deceſſerunt, & his competebat gehenna ignis in pænam æternam, aliæ decedebant in culpa originali ſola, & his debebatur Lymbus puerorum ad carentiam æternam viſionis Dei: aliæ decedebant, ſine mortali culpa, in veniali tamen, vel reatu cuiuſdam pœnę temporalis pro ſatisfactione inexpleta tam de mortalibus, quam de venialibus, & his competebat locus Purgatorius ad pœnam ignis temporaliter: aliæ erant aiæ decedentes, ſine aliqua culpa, & reatu pęnæ alicuius, & hos ſanctos dicimus, quia tales aiæ ſunt immaculatæ, & his nulla pęna debebatur, ſed vita ęterna, & tamẽ vita æterna nondum poterat dari, quia Chriſtus nõdum redemerat nos, iõ oportebat manere aias iſtas in aliqua, ſed quouſq; moriente Chriſto aperiretur vita ęterna, &

A eſſent tũc in loco eis debito. Et neceſſe erat poni talẽ locũ, quia aiæ aliquæ erant talis diſpoſitionis ante mortẽ Chriſti, iõ dẽbat eis dari determinata ſedes. Niſi quis dicat, ꝙ iſtæ aiæ eſſent in receptaculis aliarũ aiarum. Sed nõ ſtat, quia aliæ erant pro alijs cauſis, & hẽbant diuerſos modos pęnarum, iõ non ſtarent mixtæ cum eis. Etiã quia ſi daretur, ꝙ aiæ diuerſorum meritorũ eſſent in eodem receptaculo, eadem rõne oẽs aiæ eſſent in vno, ꝙ eſt incõueniẽs. Et maxime de aĩabus ꝑdictis eſt hoc ſentiendum, quia ceteræ tenentur in ſedib. ſuis pro aliquo peccato, vel reatu pęnæ dependente ex peccato, iſtæ aũt pro nullo horũ, vt dictum eſt. Et patet maxime, quia ſiue pro peccato, ſiue pro pęna tenerentur, eſſet manſio ſua ęterna, aut determinata ſm̃ conditionẽ pęnæ, vel reatus. De culpa patet, quia culpa, poſt mortem aliquandiu manet, & cõpetit pœna B ęterna pro illa, ſicut in gehẽna, & Lymbo puerorũ, reatus aũt pęnæ, ſiue culpa nunq̃ põt eſſe perpetuus, ſed tp̃alis, manet aũt tandiu aĩa in Purgatorio quouſq; expietur, ſed de aĩabus ſanctorum in Lymbo ſuo non ponimus aliam menſuram manendi, niſi vſque ad mortem Chriſti, ergo videtur, quod non tenebantur pro aliqua cauſa ex parte perſonæ ſuæ, ſed pro ſola dilatione mortis Chriſti, & expectabant tempus illud.

Aliter põt dici, ꝙ ſancti patres tenebantur in Lymbo pro peccato originali quouſq; plene eſſet expiatũ, hẽt aũt originale triplicem ſtatũ. ſ. aliqñ accipitur ſm̃ ſe, & aliqñ ſm̃ id, ꝙ conſequitur illud: accipiendo primo ſubdiuidit, quia accipitur, vt eſt infectiuũ, quia eſt culpa q̃dam, & culpa dupliciter inficit. ſ. perſonaliter, & quantũ ad naturã. Primo mõ inficit perſonaliter inquantũ manet culpa C in aliquo nõ expiata, & hoc eſt anteq̃ per aliqđ remediũ expietur. ſ. per fidem, vel ſacrm̃ fidei, & hoc mõ manet in paruulis antequam baptizentur, & ſic pro originali debetur pęna æterna, quæ eſt priuatio diuinæ viſionis.

Secundo mõ manet, vt inficit naturam, & hoc eſt poſtquã aliquis mũdatus eſt de peccato originali per fidẽ, aut ſacrm̃ fidei, ꝙ quantũ ad perſonã ſufficit, manet quędam contaminatio naturæ inquantum natura nondum eſt expiata, differunt autem iſtæ infectiones, quia infectio perſonalis fit per hoc, quod ſpecialiter aliquis incidit in maculam originalem in vnione animæ ſuæ particularis ad corpus ſuum particulare, iſta aũt, quaſi contactus aiæ, & corporis eſt contactus particularis rerum, quæ ad perſonã pertinent, ideo eſt infectio particularis, & perſonalis, & iſta infectio fit in quolibet in vnione animæ ad corpus D eius, infectio autem naturæ non potuit fieri, niſi in eo, in quo erat tota natura aliquo modo, hoc non fuit, niſi in primo homine, quia naturaliter, & virtualiter fuerunt omnia indiuidua humana in eo, cum non ſit aliquod indiuiduum humanum, niſi de ſemine, quod fuit in illo primo, & iſto mõ oĩs homo fuit in lumbis Adæ, quãtum ad ſubſtantiam corpulentam, quia aliquid materiale fuit ibi virtualiter quantũ ad quemlibet hoiem, licet non fuerit materia oium hominum tota, quia partes ſumptæ ſunt ex alimento, & ideo quia tota natura fuit in primo indiuiduo, & non in aliquo alio, in illo ſolo potuit tota infici ſ. illo peccante, & ita verum eſt, quod Adam peccando infecit totam naturam, cum in ſe totam contineret, nullius autẽ poſteriorum continet totam naturam, ideo in nullius alterius peccato inficitur tota natura, vnde quando quiſque E concipitur per contactum, vel quaſi animæ ad corpus, q̃ ſunt partes huius hominis inficitur iſte homo culpa originali, natura autem non poteſt infici per iſtum contactum, ſed conſequitur eum inquantum in iſto particulari eſt natura ſpeciei. Eſt ergo eodem modo duplex expiatio culpę originalis. ſ. expiatio perſonalis, & naturæ, & fit eo modo quo macula contrahitur: perſonalis autem infectio contrahitur per particularem cõtactum, ideo fit expiatio per particularem actum, ſed per fidem perſonalem, vel per ſacramentum fidei ſuſceptũ in perſona, & hoc modo, ſicut quilibet homo non dependet ab alio contrahendo maculam originalem, ita poteſt expiari per actum ſingularem eius, idest fidem ſuam, vel ſacramẽtum ſuſceptum in eo, & ſic paruuli per baptiſmum expiantur, quantum ad infectionem perſonalem, & adulti ſi non ſuſceperint ſacramentum fidei per propriam fidem ſtatim expiantur.

De explatione infectionis naturæ dicendum, ꝙ ſicut non poteſt natura infici per quemlibet, ſed per illum ſolum, in quo tota natura continebatur, ita neque poteſt expiari natura, niſi per eum, qui aliquo modo continet totá naturam, & ob hoc contingit expiari infectionem perſonalem non expiata infectione naturæ in eo, quia in quolibet ſequitur per accidens infectio naturæ ad infectionem perſonæ, inquantum perſona eſt res naturæ, & ideo eum qui expiatus eſt perſonaliter contingit dici non ſimpliciter expiatum, quia nondum eſt expiatus modo naturæ oportet ergo dari aliquem, in quo contineatur tota natura, vt per illum purgetur infectio naturæ, non eſt autem aliquis homo qui eam continuerit materialiter, niſi primus, ideo datur alius modus continentiæ .ſ. virtualiter .ſ. quantum ad virtutem agendi, iſte fuit ſolus Chriſtus inquantum erat Deus: nam ſicut poterat ipſe totam G naturam de nouo producere, ita poterat, & ipſam infectam totam mundare, per actum ergo eius ſolius potuit mundari, & ſic factum eſt, quia ipſe ſudit ſanguinem ſuum in lauacrum infectionis noſtræ, & ideo ante Chriſti mortẽ poterat quilibet homo expiari perſonaliter, ſed non poterat in aliquo infectio naturæ tolli. Ex quo ſequitur, quod licet ante Chriſti mortem in quolibet homine per aliquẽ actum poterat tolli infectio perſonalis, non poterat aliquis expiari totaliter, quia manebat in eo infectio naturæ, quæ conſequebatur infectionem perſonalem, cum natura ſit in indiuiduo, & tamen quandiu manet quis in aliqua infectione, non poteſt habere vitam æternam, ad q̃ non intrant niſi mundi, ideo ante Chriſti aduentum non poterat aliquis habere vitam æternam, quia nullus erat totaliter expiatus de originali, cum maneret infectio naturæ, q̃ nondum abſtulerat generalis expiator: poſt Chriſtum autẽ facta erat totalis expiatio, ideo ablata erat infectio naturæ, & conſequenter cum expietur quis quantum ad infectionem perſonalem, nulla infectio manet in eo, & ita ſtatim poteſt habere vitam æternam.

H Sed conſiderandum circa iſtam duplicem infectionẽ, ꝙ cum infectio perſonalis ſit propria, lædit perſonam, vt eam damnet ad ęternam carentiam viſionis Dei, infectio autem naturæ non eſt propria, nec per ſe, ſed conſequitur quaſi per accidens ad infectionem per ſe, ideo illa non damnat perſonam ad pęnam, ſed differt beatitudinem quouſque ipſa expiatio totius naturæ fiat, quæ per generalem redemptorem facta eſt, & ideo tunc non fuit vlterius cauſa impediendi ſanctorum animas, ne irent ad vitam æternam. Nunc vero, quia facta eſt naturæ expiatio, contrahimus quidem in vtero peccatum originale, quod perſonam inficit, ſed ſufficit tolli infectionem perſonalẽ, & non eſt vltra neceſſe expectari expiationem infectio-I nis naturæ, nec differtur ob hoc vita ęterna, & nõ fit hoc, quaſi non ſit iam infectio naturæ, quia non poteſt cõtrahi infectio perſonalis quin contrahatur infectio naturæ, maxime cum contrahatur per actum naturæ, ſed hoc intereſt, quia redemptor generalis expiauit iam pro natura, ideo idem quod nunc expiat perſonam, expiat naturam in eodem indiuiduo: ſecus ante mortem Chriſti, quia expiatiua perſonalia non erant expiatiua naturæ, ideo facta expiatione perſonali adhuc manebat expiandum pro natura, & differebatur beatitudo eorum, ac ſi maneret adhuc infectio: nunc vero, quia iam Chriſtus mortuus eſt, quodlibet expiatiuum perſonale expiat pro natura, & ideo nichil vltra expectatur. Eſt tamen dicendum, quod manet aliquo modo peccatum originale poſt expiationẽ perſonalem nunc, & hoc eſt manere non quantum ad in-K fectionem, ſed quãtum ad reliquias pęnæ, ſicut & a principio manebat, quia pro originali erat neceſſitas moriendi, & ignorantia, & aliæ pœnalitates, & iſtæ nunquã fuerunt ablatæ etiam per redemptorem, quia redemptio fit a culpa, vel infectione, a pęnalitate autem non, quia illa non impedit conſecutionem beatitudinis, neque differt illam, & ideo tam ante mortem Chriſti, quam poſt manẽt iſtæ reliquiæ peccati. Eſt ergo concluſio præcedentium, ꝙ ſancti Patres ante mortem Chriſti, licet nulla culpa, neq; reatu pęnę perſonalis tenerentur, tenebantur pro originali culpa, inquantum manebat in eis aliqualiter .ſ. vt inficiens naturam, & ideo differebat eorum ſalutem vſq; ad

F mortem Chriſti, & ita pro aliqua cauſa tenebãtur, vel pro culpa, ſed non ſua, immo pro naturæ infectione.

Quo tempore cœperunt eſſe animæ in Lymbo ſanctorum, & vſquequo durauit, vel an manet.

Quæſt. DCCXLII.

QVæritur quo tempore cęperunt eſſe animæ in Lymbo ſanctorum, & vſquequo durauit, vel an manet? Dicendum, quod ex quo cęperunt eſſe animæ ſanctorum, nam (vt dictum eſt) animæ, quæ nulla culpa perſonali, neque reatu pęnæ tenebantur, deſcendebant illuc, & quia a principio ſęculi fuerunt aliquæ animæ ibi, prima autem anima, quæ illuc deſcenderit videtur, ꝙ fuit aĩa Abel, & G hoc, quia iſte fuit primus moriens, & iõ ſcriptura pro hoc introduxit luctum, & conſolationem primo Adæ Gen. 4. cap. inſuper iſte fuit vir ſanctus, vt Chriſtus teſtatur ſupra 23. c. & pro iuſtitia, & cultu Dei ab iniquo fratre ſuo occiſus eſt, ideo etiam ſi aliqua mortalia commiſiſſet (quod non eſt veriſimile) iam per contritionem illa deleuiſſet, & ſi venialia commiſiſſet pęna martyrij aboleret tam culpam, quam pęnam debitam pro illis, & ideo vř, ꝙ ſtatim deſcenderit ad Lymbum ſanctorum, & poſt eum multi deſcenderunt.

Ad ſecundum dicendum, quod locus ille erat iuſtorũ, & vocatur Lymbus ſanctorum, & Sinus Abrahæ, & inquantum accipitur, vt Sinus Abrahæ nunquam ceſſat eſſe, ſed ſicut a principio mundi fuit locus animarum ſanctarum, ita & in æternum erit, & locus ille eſt quietis, & inquantum eſt quietis vocatur Sinus Abrahæ, & manet nunc, nam in cœlo Empyreo eſt Sinus Abrahæ, & ſic Eccleſia orat nunc deduci animas fidelium in Sinum Abrahæ, & ideo ſinus Abrahæ nunquam deſinit eſſe, ſed Lymbus ſanctorum deſinit eſſe, quia Lymbus erat in inferno, & animę ſanctorum non fuerunt ſemper in inferno, ideo H non fuerunt ſemper in Lymbo, fuit tamen per accidens aliquando ſinus Abrahæ Lymbus inferni, & nunc nõ eſt, quandiu. n. erant idem iſta duo, nõ videbatur Deus in ſinu Abrahæ, nec erat ibi beatitudo, quia manebant iuſti apud inferos, nunc vero cum ſinus Abrahæ non ſit Lymbus, videtur Deus in ſinu Abrahæ. Sed nunc non quæritur, niſi de ſinu Abrahæ quando erat Lymbus quandiu durauit. Et dicendum, ꝙ ſolum vſque ad paſſionẽ Chriſti, nam vt præced. q. oſtenſum eſt, animæ ſanctorum tenebantur pro peccato originali, inquantum inficiebat naturam, & illa infectio non poterat tolli per aliquod remedium vſque ad mortem Chriſti, in ipſa autem morte expiata eſt illa infectio, ideo non fuit aliqua cauſa manendi I vlterius in Lymbo, & hoc eſt, quod dicitur, quod Chriſtus deſcendit in morte ad inferos. ſ. ad Lymbum ſanctorum ad liberãdum inde ſanctos, quia nullos alios eripuit, & ideo in morte Chriſti omnes liberati ſunt de loco illo, qui erant, poſtea vero nulla cauſa fuit deſcendendi illuc aliquibus, quia nemo ad illum locum deſcendebat, niſi quia non erat expiata natura quantum ad infectionẽ originalis peccati, ſed poſt mortẽ Chriſti facta eſt plena expiatio, neque alia expectatur, nec maior fieri poteſt, ideo nullus illuc iam deſcendere poteſt, ſed qui ad locum illũ olim ibant vadunt nunc ad ſinum Abrahæ, cum ille etiã vocaretur Sinus Abrahæ, ſed eſt nunc ſinus Abrahæ in Cœlo, ideo qui quondam ibant ad Lymbum ſanctorum, qui eſt Lymbus inferni, eunt nunc ad Cœlum Empyreum, vbi eſt ſinus Abrahæ, qui deſijt eſſe Lymbus K inferni.

Qui ibant ad Lymbum ſanctorum.

Quæſt. DCCXLIII.

QVæritur qui ibant ad Lymbum ſanctorum, vel ſinũ Abrahæ.

Dicendum, ꝙ omnes ſancti, qui nulla culpa perſonali, nec reatu pęnæ tenerẽtur, & iſti de quacunq; gente eſſẽt, quod dř quia aliqui putabant, ꝙ ſoli Iudęi illuc ibãt, quia illi tenebant legẽ a Deo datã. Item quia locus ille vocabatur Sinus Abrahæ, qui erat pater Iudæorũ. Sed dicẽdũ, ꝙ

falſum

falſum eſt omnes.n.homines de quacunque gente eſſent, poterant illuc ire. Et patet primo, quia locus ille vocabatur Sinus, vel Lymbus ſanctorum, & tamen de Gentilibus erant aliqui Sancti, ideo poterant illuc deſcēdere. Secundo quia quicunque eſſet ſine culpa perſonali, & reatu pœnæ, deſcendebat illuc, ſed accidebat aliquos de Gentilibus decedere liberos ab omni culpa perſonali, & reatu pœnæ, ergo aliqui Gentiles illuc deſcendebant.

Tertio, quia quicunque illo tempore poterat ſaluari poterat illuc deſcēdere, nam ante mortem Chriſti non erāt, niſi quatuor receptacula animarū.ſ.gehenna, & Lymbus puerorum, in quibus erant damnati, & Purgatorium, in quo homines manebant ad tempus, de quo neceſſe erat tranſiri ad cęlum Empyreum, vel ad Lymbum ſanctorū, & ante mortem Chriſti non poterat trāſiri ad Empyreū, ideo neceſſe erat tranſiri ad Lymbum ſanctorum, omnis ergo, qui non damnabatur deſcendebat ad hunc Lymbū, vel aliquando illuc erat deſcenſurus, ſed Gētiles non erāt neceſſario in ſtatu damnationis, quia poterāt ſaluari cum non eſſent obligati, niſi ad legem naturæ, ideo poterant deſcendere, & deſcendebant ad Lymbum Sanctorum.

Quarto quia Adam, Abel, Noe, & antiqui Patres Gentiles erant.i.non habentes legem Moyſi, ſed ſolam legem naturæ, & tamen deſcenderunt ad illum Lymbum, cum primus, qui illuc deſcenderit fuerit Abel, vt ſupra dictum eſt, ergo & omnes alij Gentiles poterāt ſimiliter illuc ire. Niſi forte dicatur, quod Adam, & Abel, & Noe, & cæteri de primis non erant obligati ad legem aliquam, niſi naturæ, quia nulla alia tunc erat, ideo ſaluabantur, ſecus de Gentilibus, qui fuerunt tempore legis Moyſi, nam iſti tenebantur ad legem. Dicendum, falſum eſſe, quia non tenebātur ad legem Moyſi, quia ſolis Iudæis data erat, ideo ſine illa poterant ſaluari, ſecus nūc tempore Chriſti, quia omnes tenentur ad legem Chriſti cū omnibus fuerit data generaliter, & expreſſum ſit, quod qui non crediderit, & baptizatus fuerit condemnabitur.

Ad primum motiuum in contrarium reſponſum eſt, quia Gentiles non tenebantur ad legem Moyſi, ideo nihil obſtabat quin ſaluarentur, & deſcenderent ad Lymbum. Ad ſecundum dicendum, quod non obſtat, quia nō erat Sinus Abrahæ inquantum erat pater Iudæorum ſecundū carnem, ſed inquantum erat pater per fidem, & eſt pater omnium noſtrum tam Gentilium, quam Iudæorū credentium ad Rom.4.c. & hoc oſtenſum eſt ſupra, & patet quia ſi locus ille eſſet Abrahæ inquātum erat pater Iudæorum ſecundum carnem, non deſcēdiſſet illuc aliquis ante Abraham, & poſteros ſuos, deſcēdit tamen Abel, & Adam, & Noe, & cęteri ſancti patres priores, ideo nō erat Iudæorum locus ille ſolum, ſed & Gentilium.

Quot modis homines ibant ad Lymbum ſanctorum. Quæſt. DCCXLIIII.

QVæritur quot modis homines ibant ad locum illum. Dicendum, quod dupliciter. Primo directè illud deſcendendo. Secundo illuc de alio receptaculo trāſeundo. De primo modo quantum ad illos, qui decedebant ſine omni culpa, & reatu pœnæ, nam qui in culpa decederent, ſi mortalis erat, ibant ad gehennam, vel ad Lymbum paruulorum: ſi venalis ibant ad Purgatorium, ad hoc ergo quod ad Lymbum ſanctorum quis moriens iret, oportebat ꝙ decederet ſine omni culpa perſonali, & reatu pēnæ, & dicitur ſine culpa perſonali, quia oēs illuc euntes ibant infecti culpa originali inquantum illa culpa inficit naturam, non autem perſonam, vt dictum eſt ſupra: hoc autē contingebat tam paruulis, quam adultis: paruulis quidē, quando expiata culpa originali, ſiue per fidem parentum, ſiue per ſacramentum fidei, vt per circūciſionem decedebant paruuli, quia non poterant habere culpam aliquam mortalem, neque venialem, & conſequenter, neque reatū pœnæ, ideo non competebat eis aliud receptaculum, niſi Sinus Abrahę, quia nunc tales decedētes ſtatim euolarēt, & hoc tam in paruulis Iudæorum, quam Gentilium erat.

Secundus modus erat per tranſitum de vno receptaculo in alterum, & erat iſte tranſitus ſolum de Purgatorio, nam de gehenna nullus tranſitus eſt, quia ibi eſt pœna

A perpetua ignis, de Lymbo quoque paruulorum non eſt tranſitus, quia illi ſunt damnati, ſola ſedes Purgatorij eſt, de qua erat tranſitus, eo quod pœna, & ſtatus illius non erat in ęternum, & inde neceſſe erat tranſiri ad Lymbum ſanctorum.

Apparet primum, quia in Purgatorio manent homines quouſque expiauerint pœnam, ad quam tenentur, & illa non eſt æterna, cum non maneant in aliqua culpa neceſſe erat aliquando terminari pœnam illam, cum vero terminaretur, non manerent ibi animæ. quia ſi manerent torquerentur iniuſtè, ideo neceſſe erat inde ad aliud receptaculum tranſiri. Secundo apparet hoc, quia nunc animæ purgatæ tranſeunt ad vitam æternam, ergo quocunque tempore anima expleta pęna, ad quam tenebatur in Purgatorio, maneret ibi amplius.

B Secundum patet, quia cum tranſiri deberet inde, oportebat iri ad aliquod de alijs receptaculis, non tamen poterat tranſiri ad gehennam, quia illa eſt pœna grauior, quā Purgatorij, & eſt damnatorum, qui autem in Purgatorio ſunt non ſunt damnati, ideo inde non tranſitur ad gehennam. Item non tranſitur ad Lymbum puerorum, quia licet ibi non ſit vlla pœna ſenſus. eſt tamen carentia perpetua diuinæ viſionis, & illi, qui ibi manent ſunt damnati, ideo illuc non itur.

Manebat, ergo ſolus Sinus Abrahæ.i.Lymbus, vel cœlum Empyreum, ſed ad cœlum Empyreum nulla anima aſcendere potuit vſq; poſt mortem Chriſti, ergo ad Lymbum ſanctorum, ideſt Sinum Abrahæ trāſituræ erant omnes, quæ de Purgatorio liberabātur, nam idem fuit apud antiquos ante Chriſti mortem Lymbus ſanctorum, quod

C nunc cęlum Empyreum, ſed nunc anima purgata ſtatim euolat ad vitam ęternam, in cęlum Empyreum, ergo tunc purgatæ animæ ſtatim ad Sinum Abrahę transferrentur.

An animabus poſt mortem competant receptacula aliqua. Quæſt. DCCXLV.

OCcaſione autem præcedentium de receptaculis animarum eſt nūc dubium an animabus poſt mortem competant receptacula, & an tot debeant diſtingui, quot poſita ſunt. Circa primum aliqui dicunt, quod non deant animabus aſſignari receptacula, quia dicit Boet. lib de Hebdom. communis animi conceptio eſt apud ſapientes incorporalia in loco non eſſe, & cum hoc concordat August. 12.lib.ſuper Geneſ.ad litteram.ſ.cito quidem reſpon-

D dendū ad corporalia loca animam non ferri, niſi cum aliquo corpore, ſed ſeparata a corpore non habet aliq̄d corpus, ſicut Auguſt. ibidem dicit, ergo ridiculum eſt animabus ſeparatis aliqua receptacula aſſignare.

Secundo, quia omne, quod habet locum determinatū magis conuenit cum loco illo, quam cum aliquo alio, ſed animæ ſeparatæ, ſicut & quælibet ſubſtantia ſpiritualis indifferenter ſe habent ad omnia loca. Non enim poteſt dici, quod animæ ſeparatæ cum quibuſdam corporibus conueniant; & ab alijs differant, cum ab omnibus conditionibus corporalibus pęnitus ſint remotæ, ergo non ſunt eis aſſignanda receptacula poſt mortem.

Tertio, quia animabus ſeparatis non aſſignatur poſt mortem aliquid, niſi quod cedat in pęnā, vel in pręmium, ſed locus corporalis non poteſt eſſe in pœnam, vel pręmiū

E animabus ſeparatis, quia a locis nihil recipiunt animæ, ergo non ſunt aſſignanda animabus receptacula.

Dicendum, quod aſſignantur conuenienter receptacula aīabus ſeparatis, & non repugnat ad hoc ſpiritualitas, quia angeli ſunt ſpiritualiores aīabus, cum aīæ ſint vnibiles ad corpus, & acceperint eſſe per vnionem angeli antē ſunt ſubſtantiæ abſolutæ, & tamen angelis aſſignatur locus, nam cęlum Empyreum eſt locus angelorum bonorū. quia (vt dicit Strabus) cęlum Empyreum mox, vt creatū eſt ſanctis Angelis eſt repletum, ergo a fortiori animabus ſeparatis poterunt conuenire receptacula.

Secundo patet, quia ſancti aſsignāt receptacula animabus ſeparatis, quia Gregor.4. lib. Dialog. narrat aīas poſt mortem ad diuerſa loca corporalia eſſe deductas, vt patet de Paſchaſio, quē Germanus Capuanus Eps inuenit in balneis, & de aīa Theodorici Regis, q̄ dicit fuiſſe deductam

ad ollam Vulcani: habent ergo animæ receptacula poſt
mo tem. Circa hoc tamen conſiderandum eſt, quod licet
ſubſtantiæ ſpirituales ſecundum eſſe ſuam a corpore non
dependeant, corporalia tamen à Deo mediantibus ſpiri-
tualibus gubernantur, vt dicit Aug. 4. li. de Trinit. & Gre
gor. 4. Dialog. & ita eſt quędam conuenientia ſubſtantia-
rum ſpiritualium ad corporales ſubſtantias per congruen
tiam quandam, vt ſcilicet dignioribus ſubſtantijs ſpiri-
tualibus digniora corpora adaptentur, & hoc eſt ad tegē-
dum, vel mouendum, vnde & Philoſophi ſecundum or-
dinem mobilium poſuerunt ordinem ſubſtantiarum ſe-
paratarum, quamuis autem animabus poſt mortem non
aſſignentur aliqua corpora, quorum ſint formæ, vel de-
terminati motores, determinantur tamen eis quędā cor-
poralia loca per congruentiam quandam ſecundum gra-
dum dignitatis eorū, in quibus ſint, quaſi in loco, eo mo-
do quo ſpiritualia in loco eſſe poſſunt, & hæc congruen-
tia locorum in ſubſtantijs ſpiritualibus eſt, ſecundum
quod magis, aut minus accedunt ad primam ſubſtātiam
ſimpliciter, quæ eſt ſpiritus, cui locus ſuperior per cōgruē
tiam deputatur, & eſt Deus cuius ſedem eſſe cęlū aſſerit
ſacta Scriptura, & ideo animas, quæ accedunt ad partici-
pationem perfectā Deitatis, in cęlo ponimus, ſicut Deus
in cęlo eſt, & iſtæ ſunt, quæ Deo per amorem inhærentes
omnimodam puritatem habent, ideſt nullam infectionē
culpæ, nullius pęnæ reatum habent: animas vero, quæ nō
habent cum Deo participationem perfectam ponimus in
locis oppoſitis, & ſic neceſſe eſt animabus ſeparatis aſſi-
gnari diuerſa receptacula ſecundum dignitatem, aut indi
gnitatem earum. Et iſtud apparet vlterius, quia nulla ani
ma ſeparata eſt infinita, ideo nulla poteſt eſſe vbique, ne-
ceſſe eſt igitur eſſe alicubi, licet non ſit localiter, ita tamē
alicubi erit diffinitiue, quod non erit vbique, ideo tūc ne-
ceſſe eſt, vel quod animæ ſeparatæ ſint pro libito vbi vo
luerint, vel quod aſſignentur eis determinata loca, nō eſt
autem conueniens, quod quælibet anima ſit vbi voluerit,
quia quædam animæ indignæ ſunt, vt in quibuſdam lo-
cis ſint, ideo debent aſſignari eis determinata, loca, &
hæc ſunt, quæ receptacula animarum vocamus, ideo con
ueniens eſt poſt mortem eſſe determinata receptacula
animarum.

Notādū ſingu'are de animabus.

Ad primum dicendum, quod ſpiritualia non ſunt in lo
co, ita quod proprie locentur, quod eſt contineri locatum
a loco per circumſcriptionem, nam ſpiritualia non habēt
quantitatem, ideo non poſſunt ſic contineri, ſunt tamen
alio modo in loco diffinitiue, ideſt, quod ita ſunt intra lo-
cum, quod foris non ſunt, licet non contingantur ab ali-
qua ſuperficie rei locantis cum non habeant quantitatē,
quis autem ſit iſte modus exiſtendi in loco ſpiritualium
rerum non poteſt eſſe plene notus nobis qui corporei ſu-
mus. Ad dictum Boetij dicendum, quod eſt verum, quod
ſpiritualia non ſunt in loco eo modo, quo corporea ſunt
in loco, quorum eſt proprium eſſe in loco. Ad Auguſti-
num dicendum, quod animæ non feruntur ad loca cor-
poralia. ſ. vt ibi corporaliter ſint, ferūtur tamen vt ibi ſint
incorporaliter, & ideo Auguſtin. dixit notanter non ferri
ad loca corpor. lia, non dixit autem non ferri ad loca, qua
ſi dicat, in aliquibus locis ſunt, ſed non eo modo, quo cor
pora ſunt in locis.

Ad ſecundum dicendum, quod cum animæ ſeparatæ
adaptentur diuerſis receptaculis, oportet, quod magis cō
ueniant cum illis, quam cum alijs locis. Cum vero dici-
tur, quod animę ſeparatæ indifferenter ſe habent ad om-
nia loca, ideſt, quod nullam maiorem conuenientiam ha
bet cum vno, quam cum alio. Eſt dicendum, quod con-
uenientia eſt duplex, vna quæ eſt ſecundum qualitatem,
vel formam, ſicut omnia calida inter ſe conueniunt, &
omnia frigida inter ſe. Eſt alia conuenientia ſecundum
proportionem, ſicut ſapientia conuenit cum lumine, &
ignorantia cum tenebris, & ſimilia, in quibus fiunt tran-
ſumptiones, & metaphoræ. Accipiendo primo modo eſt
verum, quod animæ ſeparatæ nullam conuenientiam ha
bent cum locis corporalibus: non enim potius conuenit
anima cum cælo, quam cum mari, quam cū inferno, quia
cum nullo corpore communicat in aliqua vna qualitate.
Accipiendo ſecundo modo communicat anima cum cor-

F poribus, quia habent ſe lux, & tenebræ proportionaliter
in ſpiritualibus, & corporalibus, & ideo animæ, quæ ſunt
illuſtratæ diuino lumine, debent eſſe in locis luminoſis. li
cet lumen naturale, corporale, & ſpirituale, non ſint idem
lumen, neque vnius naturæ; ſic & animæ, quæ magnæ
dignitatis ſunt, debent eſſe in locis magnæ dignitatis, li-
cet dignitas corporum, & ſpirituum non ſit aliquid vni-
uoce dictum, ita & animæ obtenebratæ ſecundum cul-
pam debent habere loca tenebroſa, licet tenebræ in cor-
poribus, & ſpiritibus non ſint eiuſdem rationis, & iſta
conuenientia proportionis ſufficit ad hoc, quod anima-
bus reſpondeant determinata receptacula, & non om-
nia loca.

Ad tertium dicendum, quod verum eſt, quod anima-
bus ſeparatis nihil accidit, niſi quod ſit in pęnam, vel præ
G mium ipſarum, & ideo etiam aſſignatio receptaculorum
poſt mortem pertinet ad hoc. Cum vero dicitur, quod nō
recipiunt a locis, dicendum quod non poſſunt recipere
ab eis directa receptione, ſicut recipiunt corpora, quæ cō-
ſeruantur in locis ab iſtis locis, quia iſta eſt receptio a cor-
pore in corpus, non poteſt autem corpus agere in ſpiritū,
propter nō communicare in materia, licet ſpiritus qui eſt
naturaliter ſuperior poteſt ſuper corpus influere, verun-
tamen patiuntur ſpiritus a locis, inquantum ipſimet inſe
runt ſibi paſſionem propter conditionem locorum, vt cū
aliquis ſpiritus, ſciuerit ſe in aliquo loco excellenti poſi-
tum propter merita ſua, gaudebit ex hoc, cū vero ſciuerit
ſe poſitum, & alligatum loco turpi propter ſuam indigni
tatē, triſtatur valde, quia videt ſe ita abijci, & deſpici, &
ſe eſſe ſibi cauſam huius mali, & ideo indirectè loca fa-
H ciunt ad præmium, & pęnam animarum ſeparatarum,
propter quod conuenienter aſſignantur eis diuerſa rece-
ptacula poſt mortem.

An tot receptacula animarum eſſe debent quot aſſignantur, vt quatuor & non plura, nec pauciora?
Quæſt. DCCXLVI.

QVæritur poſt hæc, an tot receptacula eſſe debeant,
quot aſſignantur, ideſt, quatuor intra terram, &
vnum in cœlo?

Aliqui dicunt, quod non, ſicut enim receptacula debē-
tur animabus poſt mortem pro peccato, ita & debentur
pro merito, ſed ratione meriti non debetur niſi vnum tan
tum receptaculum, ideſt, Paradiſus, ergo ratione demeri-
I ti, non debet aſſignari aliud receptaculum niſi infernus,
& ita erunt duo tantum. Secundo receptaula aſſignātur
poſt mortem ratione meritorum, vel demeritorum, ſed
vnus eſt locus in quo homines merentur, & demerentur,
ergo vnum tantum debet aſſignari receptaculum. Ter-
tio dicunt alij, quod debent eſſe tantum tria receptacula
ſub terra, cum omnia illa ſint pęnalia, & tamen ponun-
tur quatuor.

Alij dicitur, ꝙ debent eſſe plura receptacula, quā nunc
aſſignentur, quinq; .ſ. aſſignantur vt dictum eſt: nam vr,
ꝙ propter illa ſit aliud receptaculum, .i. aer caliginoſus, vt
dr 2. Reg. c. ſ. Hi ſunt fontes ſine aqua, & nebulæ turbi-
nibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarū reſeruatur, ſed
caligo tenebrarū eſt aer caliginoſus, iō ponēdū eſt aliud
receptaculum præter hæc. Secundo vr hoc, quia de quin-
que receptaculis cōiter aſſignatis vnū ponitur Paradiſus,
K & tamen Paradiſus diuiditur in cæleſtem, & terreſtrem,
quia Paradiſus cæleſtis eſt in quem nunc feruntur animę
Beatorum, Paradiſus autem terreſtris eſt, in quo Elias, &
Henoc manent: ergo videtur quod aliud receptaculū ſit,
ideſt, Paradiſus terreſtris præter quinque.

Tertio patet, quia cuilibet ſtatui peccantium reſpōdet
vnum receptaculum animarum, ſed ſiquis ponatur dece-
dere in ſolo originali cum aliquo veniali, non competet
ei aliquod de receptaculis poſitis, ergo oporteb it dari alte
rū, patet quia nō dabitur huic infernus damnatorum: nā
ibi eſt pęna perpetua ſenſus, ſed pro originali non compe
tit pęna ſenſus, pro veniali autē non competit pœna per-
petua, ideo non erit ibi. Non etiam erit in Paradiſo, quia
ibi eſt, qui ab omni peccato mundus eſt, & iſte in peccato
eſt. Neq; etiam eſt in Lymbo Sanctorum, quia ibi erant
illi,

illi, qui nullo peccato tenebantur, neque reatu alicuius pœnæ, ſed ſolum expectabant aperiri vitam æternã per mortem Chriſti, ideo ibi non erit qui peccatum tam veniale, quam originale habet, maxime quia non durauit Lymbus Sanctorum, niſi vſque ad mortem Chriſti, vt ſupra dictum eſt, ergo nunc non poteſt ibi aliquis eſſe. Neq; poteſt iſte eſſe in Lymbo paruulorum, quia ibi tenentur illi pro ſolo originali, vnde non datur eis pœna ſenſus, ſed ſolius carentiæ, & tamen iſte decedit in veniali, pro quo competit pœna ſenſus, ergo non erit ibi. Non etiam in Purgatorio, quia pœna purgatoria eſt temporalis, ſed iſte decedit in originali, quod eſt mortale, & ideo eſt dãnatus; neceſſe eſt igitur alium eſſe locum, cuius manſio ſit perpetua, & ita plura, quam quinque ponentur receptacula.

Quarto, quia diuerſæ ſunt quātitates præmiorum, & pœnarum ſecundum differentias culparum, & meritorũ, B ſed infinita ſunt gradus meritorũ, & culparũ, ergo debent diſtingui infinita receptacula, in quibus puniantur, & punientur poſt mortem animæ, & non quinq; tantum.

Quinto, quia animæ puniuntur aliquando in locis, in quibus peccauerunt, vt patet per Greg. 4. lib. Dial. ſed peccauerunt in loco, in quo nos habitamus, ergo locus iſte debet computari inter receptacula. Etiam, quia aliqui in hoc mundo viuentes, puniuntur pro peccatis ſuis, & ſic erunt multa receptacula.

Sexto, quia ſicut decedentes in gratia habent interdũ aliqua, pro quibus ſunt digni pœna, id eſt, venialia, vel ſatisfactionem mortalium inexpletam, ita aliqui in peccato mortali decedentes habent aliqua bona, pro quibus vidẽtur digni aliquo præmio, ſed primis aſſignant aliquod receptaculum. i. Purgatorium, in quo puniuntur tã pro venialibus, quam pro inexpleta ſatisfactione mortalium: C ergo & ſecundis aſſignabitur aliquod receptaculum, in quo prius punientur, & ita illud erit receptaculum præter aſſignata, in quo aliquandiu animæ gaudeant pro quibuſdã bonis, quæ hic fecerunt, & poſtea tranſeant ad manẽdum in æternũ in inferno pro mortalibus in quibus decedunt.

Septimo, quia ſicut Sancti Patres ante Chriſti mortem retardabantur a gloria, quam habituri erant, ita & nunc animæ, quæ ſunt in cœlo, retardantur quodammodo a plena gloria, quam habebunt poſt vnionem corporis; ſed Sancti ante Chriſti mortem habebant quoddam determinatum receptaculum i. Sinum Abrahæ, ergo & aīæ nunc debẽt habere aliud receptaculum beatitudinis, q̄ poſtquã fuerint vnitæ corporibus, & ita erunt plura receptacula. Et eodem modo poteſt argui, quod apud damnatos ad D ignem aliud receptaculum competat nunc, & aliud poſt iudicium, & reſurrectionem.

Dicendum, quod poſt mortem aſſignamus animabus receptacula, in vita autem nullum, quia ſunt naturaliter receptæ in ſuis corporibus, quibus ſunt vnitæ formaliter, id eſt, vt forma, & motor, & perfectio, vt dicit Ariſtot. & in quibus acceperunt iſtud eſſe, quod habent: poſt mortem vero quia ſeparantur a corporibus, accipiunt receptacula, quibus determinentur.

Alia etiam ratio eſt, quia anima dum eſt vnita corpori adhuc mortali habet locum merendi, & demerendi, & hoc eſt via, & progreſſus quidam, & ideo non competit receptaculum determinatum, quia quotidie mutatur. Cũ vero ſeparatur a corpore eſt in termino, & ideo eſt tẽpus recipiendi pro meritis, & demeritis bonum, aut malum: E ergo anima exuta a corpore aut eſt in ſtatu recipiendi finalem retributionem, aut impeditur ab illa: ſi eſt in ſtatu recipiendi eam hoc contingit dupliciter, quia aut de bono recipit finale præmium, aut de malo: ſi de bono, eſt receptaculum, quod dicitur Paradiſus, & eſt in cœlo Empyreo: ſi recipit retributionem, quantum ad malum, aut eſt pro malo actualis culpæ, aut originalis: ſi primo modo eſt gehenna, vbi eſt ignis inferens pœnam ſenſus pro peccato mortali in æternum: ſi ſecundo modo eſt Lymbus puerorum, vbi ſolam carentiam viſionis Dei habent in æternum, quia ſunt damnati. Si autem eſt in quodam ſtatu, in quo eſt impedita a conſecutione præmij, aut eſt hoc propter aliquem defectum, vel impedimentum perſonale, aut propter impedimentum ex parte naturæ. Accipiendo primo modo eſt Purgatorius locus, quia ibi detinentur qui A deceſſerunt in charitate, & ſunt digni vita æterna, vt expient aliqua, quæ impediunt eos a conſecutione vitæ æternæ. ſ. venialia peccata, vel inexpletã ſatisfactionẽ pro mortalibus, ſi eſt impedimentum ex parte naturæ, ſic erat Sinus Abrahæ, ſiue Lymbus Sanctorum Patrum, in quo detinebantur aīæ Sanctorum, qui in nulla culpa actuali, neque originali deceſſerant, neq; in aliquo reatu pœnæ: ſed manebat originalis culpa ſolum, inquantum erat infectiua naturæ, quã infectionem nemo poterat expiare, quouſque Chriſtus mortuus eſt, qui per ſanguinem ſuum expiauit, infectio autem perſonalis in ſingulis eorum ablata erat per fidem, vel ſacramenta fidei, & ideo non ponũtur plura receptacula, quam iſta, quia non inueniuntur plures modi de ſtatu animarum poſt mortem.

B *Reſponſio ad primam rationem in diuerſum poſitam q. præced. Quæſt. DCCXLVII.*

AD argumenta vtriuſque partis reſpondendum eſt, quia neutra concludunt verum: ſunt enim tantum quinque receptacula.

Ad primum dicendum, quod receptacula ſunt multa, & eſt locus præmij vnus: loca autem pœnarum multa, ſ. quatuor, & non eſt inconueniens, quia locus præmij eſt pro bono ſimpliciter dicto, locus pœnæ pro malo, & malum, & bonum non inueniuntur æqualiter, quia bonum ſolum eſt vno modo. ſ. ex cauſa integra: malum autem eſt ex ſingularibus defectibus, vt dicit Dionyſ. 4. cap. de Diu. Nom. & Ariſtot. dicit 2. Ethic. quod peccare eſt infiniti. i. contingit infinitis modis, ſicut Pythagorici dixerunt: C Bene agere vero ſolum vno modo, ideo erit vnus tantum locus præmij pro bono, ſcilicet, quod vno modo accidit: malum vero, quia multis modis inuenitur, habebit multa loca pœnalia.

Ad ſecundum dicendum, q; locus merendi, & demerẽdi eſt omnibus hominibus vnus. ſ. in hac vita hic vbi nos manemus, ſed locus recipiendi retributionẽ non eſt vnus. Eſt autem cauſa, quia ſtatus merendi, & demerendi eſt vnus. ſ. vita mortalis ſimul eſt eiuſdem hoīs, quia idem homo poteſt ſimul mereri, & demereri, & cum non pōt demereri, non poteſt mereri, & econtrario, ideo debet eſſe locus merendi, & demerendi omnium hominum vnus, quia non habet homo hanc facultatem, niſi quãdiu viuit, quia poſt mortem nemo meretur, aut demeretur, & quia vita omnium ſimul eſt, locus merendi, & demerendi eſt D vnus, de retributione ſecus eſt, quia non competit per aliquam operationem, quæ omnium ſit, ſed per diuerſum modum retributionis competentis pro meritis, & demeritis: nam licet merendi, & demerendi ſit idem locus, non ſunt tamen eadem merita, & demerita, neque eiuſdem modi, ideo non competunt ſimiles retributiones, nec eadem loca.

Ad tertium dicendum, q; receptacula ſunt quinq; vnũ ad gaudium, quatuor ad pœnam large dictam, & cum dicitur, q; ſunt tria genera culparum, dicendum, quod non diſtinguuntur penitus receptacula ſecũdum conditionẽ, & diuerſitatem culparum. Primo, quia aliquod receptaculum eſt vbi nulla culpa punitur, aut contingit non puniri, ſed pro pœna inexpleta expiatur, ſicut in Purgatorio cõtingit aliquẽ torqueri, qui in nullo veniali deceſſerit. Se- E cundo, quia aliquis locus receptaculi eſt, in quo contingit duo genera culpæ puniri. i. mortalis, & venialis actualis, ſcilicet, gehenna, vt ſi quis decedat ſimul in mortali, & veniali, ſicut quotidianum eſt, punitur in gehenna pro vtraque culpa æternaliter.

Aliter poſſet dici recipiendo diſtinctionem receptaculorum pœnalium ſecundum culpas, quod ſunt tria genera culpæ, & tamen ſunt quatuor receptacula pœnalia, quia culpa originalis ſubdiuiditur: accipitur. n. vt infectiua naturæ, & vt infectiua perſonæ, inquantum. n. perſonam inficit, competit ei Lymbus puerorum, inquantum vero inficit naturam competit Lymbus Sanctorum, in quo manebant illi, quia Chriſtus nondum expiauerat totaliter auferendo naturæ infectionem pro qua retardabantur Sancti, vt non irent ſtatim ad vitam æternam, & ita erãt quatuor receptacula pœnalia, licet eſſent tres modi culparum.

Ad primam rationem aliorum in diuerſum poſitam q. 746. *Quæſt. DCCXLVIII.*

AD primum pro alia parte, quod eſt quartum in ordine, dicendum, quod non ſunt aſſignanda plura, quã quinque receptacula. Et cum dicitur de aere caliginoſo, dicendum quod non eſt receptaculum. Ad auctoritatem dicendum vno modo, quod non deſignatur ibi receptaculum dœmonum, vt aliqui putant, ſed potius dicitur de pęna animarum, quia loquitur Petrus contra malos, qui peruertunt doctrinam, & mores dicens. Hi ſunt fontes ſine aqua, &c. & tamen non aſſignatur eis ibi aer caliginoſus, vt receptaculum, quia dicitur, quibus reſeruatur caligo tenebrarum, ideſt, hoc reſeruatur eis in pœnam, & hoc apud inferos eſt vbi tenebræ ſunt, & illuc deducentur mali.

Secundo poſſet dici, quod ſi quis diceret receptaculum adhuc non eſt contra propoſitum, quia nos loquimur de receptaculis animarum, & non de receptaculis dęmonũ: animæ autem non manent in aere caliginoſo. Tertio dicendum, & melius, quod receptacula pęnalia dęmonum, & animarum eadem ſunt, præter hoc quod omnes dęmones habent vnicum receptaculum, ideſt, gehennam: animæ autem multa receptacula habent pęnarum ſecũdum differentiam demeriti earum. Et cum dicitur de aere caliginoſo eſt dicendum, quod non eſt receptaculum dęmonum, quia vocamus receptaculum, locum deſignatum ſpiritibus ad præmia, vel pęnas recipiendas, ſed aer caliginoſus non eſt dęmonibus aſſignatus ad præmia, quia nulla habent, neque ad pęnas, quia ille locus eſt gehenna: ergo non eſt receptaculum, ſed eſt locus aſſignatus eis ad adminiſtrationem exercitij, quam ſuper nos habent: competit enim ex diuina diſpoſitione, & prouidentia, quod dęmones tentent nos, & vexent affligendo in quibuſdam corporaliter, quod non contingeret, ſi manerent ſemper clauſi apud gehennã, ideo datur eis locus manendi inter nos, non quidem omnibus, ſed eis qui pro tempore officium tentationis exercent, & iſti aliquando mittuntur in gehẽnam, & cæteri qui non tentant, manent apud inferos, & hoc colligitur ad Epheſ. 6. cap. Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem, & ſanguinem, ſed aduerſus principes, & poteſtates, & aduerſus mundi rectores tenebrarum harum, & contra ſpiritalia nequitiæ in cœleſtibus. Colluctatio autem eſt tentatio, vel pugna, & dicit quod non eſt nobis pugna contra carnem, & ſanguinem, ſed contra dęmones. Vel aliter, & melius, non eſt nobis colluctatio, ideſt, pugna contra carnem, & ſanguinem, ideſt, contra homines, qui vocantur caro, & ſanguis, ſupra 16. cap. Caro, & ſanguis non reuelauit tibi, ſed Pater meus, ideſt, non reuelauit tibi hoc aliquis homo, ſed ſolus Deus: Principes autem, & Poteſtates vocat dæmones, contra quos dicit eſſe colluctationem, ideſt, tentationem: ergo ad tentationis officium hic poſiti ſunt, & non vt in receptaculo proprie.

Item, quia vocantur Principes, & Poteſtates, manifeſtum eſt, quod ab actu nominantur, & inſuper quia vocãtur rectores tenebrarum harum, ideſt, mundi huius tenebroſi, ſed regere officium, vel adminiſtratio eſt, ergo dœmones ſolum manent hic, inquantum habent quandam adminiſtrationem tentandi nos, finita illa non manebũt, vnde locus ſuæ retributionis qui receptaculũ dicitur non eſt aer, ſed infernus, licet neceſſe eſt quod quandiu inter nos manent, habeant hic pœnas ſuas, quia dęmones quocunque vadunt, infernum ſuum ſecum portant, vt non ceſſent aliquo tempore a pęnalitatibus: receptaculum tamen eorum eſt infernus, ideſt, gehenna vbi eſt ignis æternus, ſic dixit Chriſtus ſupra in littera, ſcilicet, Ite maledicti in ignem æternum, qui præparatus eſt diabolo, & angelis eius: iſta autem præparatio ſignat locum manſionis. Item hoc dixit Petrus 2. Petri 2. ca. Scilicet, Si enim Deus Angelis peccantibus non pepercit, ſed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit in iudicium reſeruari cruciandos, ergo receptaculum pœnale dęmonum apud inferos eſt, quia inferos, & tartarum appellauit, & cruciandos ibi dixit: etiam dixit eos ibi reſeruari, ſed hoc pertinet ad rationem receptaculi, vt contineat, & claudat, &

Dæmones ſemper ſuũ infernũ ſecũ gerunt.

F ſeruet, ideo dęmonum receptaculum non eſt aer caliginoſus, ſed gehenna, hic autem manent ſolum ad nos exercẽdum, & ita ipſi dæmones ſciunt non eſſe locum eorum hic, niſi ad tentandum: locum autem proprium eſſe gehennam, vel abyſſum: vnde dęmones quos eduxit Chriſtus de arrepotijs, rogabant eum ne mitteret eos in abyſſum, Marci 5. & Lucæ 8. Sed quod mitteret eos in porcos, ſupra 8. cap. Non ergo ponitur aer caliginoſus, receptaculum diſtinctum ab alijs.

Ad ſecundum dicendum, quod Paradiſus diſtinguitur in cęleſtem, & terreſtrem, & nomen iſtud magis terreſtri conuenit, quia Paradiſus ſignat locum delitiarum, & apud Græcos, ex quorum origine deſcendit, ſignat hortum delectabile, & hoc nomen ſcriptura poſuit illi loco terræ, in quo Deus locauit Adam, cum dicatur Geneſ. 2.
G cap. Plantauit Dominus Paradiſum voluptatis. De cœlo empyreo ſcriptura ſacra non dicit Paradiſum, ſed nos trãſtulimus hoc nomen ad ſignandum cęleſtem manſionem Beatorum ſpirituum, quia locus ille eſt voluptatis, ideſt, ineffabilium delitiarum plurium quidem, quam ſint in aliquo loco terreſtri, & ideo diſtinctio Paradiſi eſt ſecundum iſtam noſtram conſuetudinem loquendi. Sed dicendum, quod non debet Paradiſus vocari duplex receptaculum, quia loquimur nunc de animabus ſeparatis: Paradiſus autem terreſtris non eſt locus animarum ſeparatarũ, ſed locus viuentium hominum, ideo non poteſt computari inter receptacula.

Sed obijcietur, quod etiam in receptaculis animarum erunt aliquando homines, ſcilicet, in Cœlo Empyreo, in gehenna, & in Lymbo puerorum poſt diem iudicij, & tamen iſta ſunt receptacula animarum, ita ergo erit Paradiſus terreſtris, licet ſit locus hominum. Dicendum, quod non ſtat, quia omnia receptacula ſunt loca poſt viã, & in quibus nemo eſt vſque poſt mortem, ſed Paradiſus terreſtris eſt locus viatorum in quo ſunt homines dum viuunt, & poſt mortem: ergo non eſt receptaculum,
H & patet, quia ſtatim vt Deus hominem plaſmauit de terra, poſuit illum in Paradiſum voluptatis, vt operaretur in eo, & cuſtodiret illum, & ita ad habitationem viatorum eſt, idem patet quantum ad Henoc, & Eliam, qui ibi nunc ſunt: nam illi viatores ſunt, cum adhuc morituri ſint, & venturi ad nos, vt dicitur ſub temporibus Antichriſti.

Ad tertiam rationem poſitam quæſt. 746.

Quæſt. DCCXLIX.

I AD tertium dicendum, quod ille caſus eſt impoſſibilis, neceſſe eſt enim, quod ille qui decedit in veniali, & originali, decedat ſimul in mortali actuali, vel per commiſſionem, vel omiſſionem: non enim poteſt aliquis incipere peccata actualia a veniali, ſed neceſſe eſt, quod incipiat a mortali: nam non poteſt quis peccare venialiter, niſi cum ad ætatem, in qua eſt vſus liberi arbitrij, quia in priori ætate non imputatur aliquis actus, etiam ſi de ſe eſſet mortalis, multominus ergo imputabitur actus qui de ſe eſt venialis: ergo neceſſe eſt tam mortale, quam veniale peccatum, poſtquam peruenerit quis ad annos diſcretionis ſolum committi, & tamen ſtatim vt quis venerit ad annos diſcretionis, eſt neceſſe vt tollatur originale, aut quod mortaliter peccet, ergo non poteſt decedere in ſolo originali, & veniali.

Et hoc patet, quia in filijs fidelium, qui baptizantur,
K vel circuncidebantur, non poterat accidere, quia tollitur in eis originale, antequam ad annos diſcretionis perueniant: idem fiebat in filijs Gentilium, qui erant fideles, quia remittebatur ſtatim originale per fidem parentum; ſolum ergo fiebat hoc in filijs infidelium, vt nunc in filijs Iudęorum, & Paganorum: nam quandiu ſunt infra annos diſcretionis non habent niſi originale, & non poſſunt committere mortale actuale, neq; veniale, ideo ſi eo tempore decedant, moriuntur in ſolo originali, & habent ſolam pęnam carẽtiæ in Lymbo puerorũ. Cum vero peruenirint ad ſtatũ diſcretionis, neceſſe eſt, ꝙ ſtatim peccent mortaliter, quia aut cogitant aliquid de eis quæ ad ſalutẽ

animæ

animæ ſuæ pertinent, eo modo quo fragilitas ętatis illius permittit', aut non. ſi cogitât complet Deus actum illorū, & informat, & charitatem infundit, & iam eſt ſine veniali, quia per gratiam tunc infuſam tollitur originale, poſt hæc autem poterit peccare venialiter, & mortaliter, & ideo damnabitur æternaliter pro mortali, & veniali, vel ſi ſolum venialiter punietur in Purgatorio, & non manebit iam in originali cum mortali, vel veniali, ſi autem ſtatim vt iſte peruenit ad annos diſcretionis non cogitauit de ſalute ſua eo modo quo potuit, peccauit mortaliter per omiſſionem, ideo ſi moriatur tunc ille decedit ſimul in mortali, actuali, & originali, & veniali, & competit pro hoc pœna gehennalis, & dato quòd prædictus nullum actum bonum, vel malum faciat vſque ad mortem, damnabitur æternaliter, quia in mortali decedit, ſcilicet, omiſſionis, & ita prædictus caſus eſt impoſſibilis, vnde non competit huic aliquod receptaculum diſtinctum a præcedentibus.

Aliter poteſt dici, quòd dato, quòd quis poſſet ſimul in originali decedere, & veniali (quod eſt impoſſibile) non competeret ei aliud receptaculum a præcedentibus diſtinctum, & ratio eſt, quia talis pœna gehennæ puniretur. Et cum obijcitur, quòd pro veniali non eſt pœna æterna, & pro originali non eſt pœna ſenſus, dicendum quod directe pro veniali non eſt pœna æterna, & tamen per accidens eſt pœna æterna ſenſus pro veniali, vt ſi quis moriatur ſimul in mortali, & veniali, habebit pro veniali pœnam ſenſus æternam, ſicut prò mortali, & hoc per accidens, quia non poteſt ſolui pœna illa, vt oſtenſum eſt ſupra, ſed iſte manet nūc in mortali, ſcilicet originali, quod facit vt nunquam poſſit remitti culpa aliqua, neque mortalis, neque venialis, & tamen quandiu manet culpa, manere debet pœna correſpondens, ergo manebit ſemper ille in pœna ignis pro ſolo veniali.

Cum vero obijcitur, ꝙ prædictus decedit in originali, & pro originali non debetur pœna ſenſus, ideo non debet iſte puniri in gehenna. Dicendum, quòd pro originali non punitur in gehenna, ſed pro veniali, quod eſt actuale, facit tamen originale, ꝙ nunquam poſſit finiri pœna pro actuali, quia originale eſt mortale, ſicut ſiquis decedit in originali ſimul, & mortali actuali, quod accidit omnibus Iudæis nunc & Paganis, quorum originale nunquā remittitur, quia nunquam ſunt in gratia, vt contingit: nā ille in gehenna punietur in æternum, manifeſtum eſt tamen pro originali non puniri ibi, ſed pro mortali actuali, ita ergo in præſenti, & non oportebit dari plura receptacula, quàm quinque, quæ aſſignantur.

Ad quartum dicendum, ꝙ diuerſitas pœnarum facit diuerſa receptacula, vt ꝙ ſit quædam pœna ſenſus quędam damni, & ꝙ ſit aliqua temporalis, aliqua æterna: differentia tamen gradualis non facit diuerſa receptacula, ſed in eodem igne aliquis punitur grauius, alius minus ſecundum gradum demeritorum: contingit autem pęnā quadruplicitet variari, ideo quatuor ſunt receptacula pœnalia: nam pœna aut eſt ſenſus, aut damni: ſi ſenſus, dupliciter, quia aut eſt æterna, aut temporalis: ſi æterna eſt gehēna damnatorum, ſi temporalis ſic eſt Purgatorium, ſi autem eſt pœna carentiæ, vel eſt æterna, vel temporalis, ſi æterna ſic eſt Lymbus puerorum, ſi temporalis eſt Lymbus patrum, vbi erant Sancti, & iden ſunt quatuor receptacula pœnalia: gradus autem pęnarum nichil faciūt ad differentiam receptaculorum.

Ad quintum dicendum verum eſſe, quòd aliquæ animæ puniuntur in locis, in quibus peccauerunt, ſed ex hoc non conſtituitur aliud diſtinctum receptaculum. Et ratio eſt primo, quia loca in quibus peccata commiſſa ſunt nō ſunt aliquis vnus locus, ideo non debent computari vt vnum receptaculum. Secundo, quia dato quòd eſſent vnus locus non computarentur, vt receptaculum, quia peccata commiſſa ſunt vbi nos viuimus, & ita loca non ſunt ordinata ad tolerationem pœnarum animarum, ſed ad conuerſationem viuentium: ſi ergo interdum hic puniuntur animæ, fit ex ſpecialibus cauſis tam de damnatis, quam de non damnatis, quia vtraſque ſcimus aliquando puniri inter nos, & vtræque proſunt ad noſtram eruditionē, & admonitionem, ne nos peccemus, & interdum ad ca-

A rum vtilitatem, ſcilicet quantum ad non damnatas, quia cum inter nos patiantur, reuelant nobis mala ſua, & adiuuamus eas ſuffragijs noſtris ad velocem liberationem de pœna, & ideo non computatur inter receptacula locus in quo animæ peccauerunt, quia non eſt ordinatus ad hoc, ꝙ ibi patiantur, licet quidam patiantur ibi. Cum vero dicitur, quòd quidam adhuc in vita puniūtur pro peccatis. Dicendum, quòd non eſt ad propoſitum, quia ibi non eſt pœna animæ, ſed hominis: hic vero de receptaculis animarum agitur: anima tamen quandiu in corpore eſt, nō habet receptaculum, ſed ſolum animabus ſeparatis dātur receptacula. Item, quia receptacula ſunt loca, in quibus animæ recipiuntur poſt ſtatum meriti, & demeriti, quando eſt locus præmij, vel pęnæ, & tamen quando anima eſt in corpore, eſt adhuc locus meriti, & demeriti, ideo
B non competit receptaculū habere, quia nondum eſt locus præmij, & pœnæ, & ſi interdum fiat, eſt per accidens.

Reſponſio ad ſextam rationem principalem poſitam q.746. Queſt. DCCL.

AD ſextum dicendum, quòd decedentibus in charitate, antequàm accipiant vitam æternam, competit locus in quo puniātur pro aliquo malo, ſi quod habent, & eſt locus Purgatorius, ſed decedentibus in peccato mortali non competit locus in quo recipiant præmium de aliquo bono, quod fecerunt antequàm pœnam habere incipiant æternam, & ratio eſt, quia non eſt ſimile de bono, & malo: nam bonum poteſt dari purum, & ad hoc, quòd ſit ſummum debet eſſe purum, ideſt, quod
C non inueniatur aliquod malum in eo: malum vero quantumcunque ſit non eſt purum, nec oportet, quòd ſit purū etiam ſi deberet vocari ſummum malū, & ratio eſt, quia bonū eſt ex integra cauſa, ideo non debet eſſe aliquis defectus in eis. Et quia contingit ſic decedentes in charitate habere malum aliquod, fuit neceſſariū vt daretur locus Purgatorius; in quo purgaretur omne malum, & maneret purum bonum, quale requiritur ad vitam æterná, vbi eſt participatio perfecta Dei, ſecus eſt de malis, qui damnantur: nā illi damnantur qui ſunt mali, ſed ad hoc quòd ſint mali, aut ſimpliciter, vel valde mali, non requiritur, quòd nullum bonum habeant, quia impoſſibile eſt, quòd malum ſit purum, cum malum non poſſit eſſe nichil in bono, ideo habentes aliquod bonum, poſſunt manere in inferno, & ita non requiritur, quòd ſit aliquis locus in
D quo prius præmientur pro bonis quibuſdam quæ fecerunt. Cum autem obijcitur quid ergo erit de bonis, quæ fecerunt, qui damnantur? Dicendum, quòd aut hoc quæritur quaſi ſit inconueniens damnari eos, qui bona aliqua habēt, & ideo petitur aſſignari locum præmij in quo tollantur bona illa, vt ceſſent eſſe, & maneant ſola mala, aut quæritur quaſi ſit inconueniens manere ſine præmio bona quædam. Si primo modo dicendum, quòd non eſt quærendum, quia etiam ſi multo tempore haberent mali gaudia poſt mortem, & non deſinerent habere bona illa in æternum, eſſet hoc inconueniens, & ſic non prodeſſet præmitti gaudia quædam poſt mortem ante pœnam. Si ſecundo modo, dici poteſt vno modo ſecundum quoſdā, quòd bona illa non ſunt ſine præmio, quia in vita acceperunt præmium mali de his bonis, quæ fecerunt, & iam
E poſt mortem nō manet aliquid de quo præmiari debeát. Vel alij volunt, quòd poſt mortem recipiunt præmium apud inferos, non quidem ad aliquod bonum capiendū, ſed ad mitigationem pœnæ, ideſt, minus ſuppliciū ſubeūdum. Sed aliter dicendum, & melius quòd decedentibus in peccato mortali, non competunt poſt mortem aliqua præmia, pro quibuſcunque bonis factis in vita: & ratio eſt, quia aut illa bona egerunt dum erant in mortali, vel cum erant in charitate. Si autem primo modo dicēdum, quòd illa non ſunt bona meritoria, quia mortua nata fuerunt, & ſicut poſt mortem non manent meritoria, ita neque vnquam fuerunt meritoria, vnde etiam ſi ille, qui talia fecit decederet in charitate, non acciperet pro illis operibus aliqua pręmia, vel gradus præmiorum, ac ſi nunquàm feciſſet illa, ſed ſolum pro illis, quæ fecit exiſtens in charitate, a fortiori ergo nichil pro eis recipiet, ſi non

dece-

decedat in charitate. Si vero bona illa fuerunt facta in charitate, dicendum quòd nec pro illis competit aliquod præmium, quia licet tunc quando facta ſunt erant meritoria, quia facta ſunt in charitate, tamen poſtea adueniente mortali mortificata ſunt, & quandiu manſerit mortale, illa manent mortificata, ideo non competit eis actio, ſicut viuentibus, & ſic non ſunt meritoria, vt propter illa reddi debeat aliquod bonum velut eis debitum, & tamen mortale, in quo quis deceſſit, manet in æternum: ergo opera talia manent in æternum mortificata: vnde non compent aliquid ad præmium morientibus in mortali pro bonis, quæ in vita egerunt, quia neceſſe eſt illa mortua eſſe, vel mortificata, & ideo nullum præmium eis competere.

Quod autem dicebatur bona facta a malis prodeſſe ad minus ſupplicium ſubeundum, poteſt dupliciter accipi. Vno modo poſitiue, ideſt, quòd ſi duo æqualia commiſerint, & decedat in mortali, ita quòd debeatur eis æqualis pœna apud inferos, ſi vnus fecit plura bona, quàm alius, quòd ſuſtineat minorem penam.

Alio modo priuatiue, ideſt, quòd quanto quis plura bona fecit, tanto a pluribus malis abſtinuit, quia non fecit tunc aliquod malum, quando bona faciebat. Si accipiatur primo modo, non eſt verum, quia ſiue bona illa facta fuerint in charitate, ſiue extra charitatem, manent mortua, vel mortificata poſt mortem, ideo non reſpondet eis præmium aliquod, ac ſi nunquàm facta eſſent. Et tamen opus quod non eſt meritorium, non eſt ſatisfactorium, neque poterit alleuiari aliqua pœna propter illa opera, quia eſſent tunc ſatisfactoria, quod eſt falſum.

Si accipiatur ſecundo modo, nichil eſt dicere, quia æquale eſt tunc bona agere, & nichil agere, vel dormire, aut ceſſare ab omni opere, cum non plus minuatur de pœna apud inferos pro tali bono opere, quàm pro eo quod eſt nichil agere. Vnde ſimpliciter dicendum eſt, quòd bona opera facta ab eis, qui in mortali deceſſerunt, non proſunt eis apud inferos, & conſequenter non eſt aſſignandum aliquod receptaculum in quo recipiant aliquod præmium, antequàm pœnam æternam recipiant.

Ad ſeptimam dicendum, quòd non erat ſimile de Patribus in Lymbo ante mortem Chriſti, & nũc de animabus Beatorum: nam nunc animæ illæ vere ſunt beatæ, & ideo competit eis receptaculum beatitudinis; animæ autẽ Patrum ante Chriſti mortem nichil habebant de beatitudine, ſed potius quandam pęnam, & triſtitiam, inquãtum non habebant bonum, quod optabant, ideo non debebat eis locus beatitudinis, ſed pœnæ competere, qui erat locus ſubterraneus, & tenebroſus. Cum autem dicitur, ꝙ ſic retardantur animæ nunc a beatitudinẽ. Dicendum, ꝙ nõ eſt verum, quia animæ exiſtentes in cœlo empyreo habẽt totam beatitudinem, quam nunquam habituræ ſunt, & in reſumptione corporum non addetur, vel accreſcet eis aliquis gradus gloriæ, quia gloria corporum non erit per additionem alicuius nouæ perfectionis, ſed per redundãtiam gloriæ animæ in corpus, quod eſt ei naturaliter vnitum. Et ideo licet anima habeat deſiderium adminiſtrandi corpus, ꝙ ſit pars ſpeciei ſuæ, non ita retardatur propter hoc deſiderium quaſi non ſit beata, ideo non competet alius locus animæ beatæ ſeparatæ, quam eidem reſumpto corpore. Sed aliud eſt de animabus Sanctorum ante mortem Chriſti, & nunc, quia tunc nullam beatitudinẽ habebant, ſed pœnam, nunc vero habent beatitudinem, ideo alius locus competit eis nunc, quam tunc cõpetebat. Cum autem dicitur de animabus damnatorũ, & de ipſis damnatis poſt diem iudicij.

Dicendum, quòd non competit diuerſum receptaculum, quia eadem damnatio eſt animarum ſeparatarum, & coniunctarum totius poſt iudicium, quia licet reſumatur corpus, non augebitur aliquis gradus pœnæ intenſiue, ſed tantus erit dolor quem percipiet, & ſuſtinebit poſt iudicium damnatus in corpore, & anima, quantus eſt nunc ſolum in anima ſeparata, ideo non eſt cauſa variandi receptaculum, maxime, quia nunc dicimus animas damnatorum in igne æterno torqueri, & poſt iudicium Chri-

F ſtus dicit malos mittendos in ignem æternum, & ſic idem locus eſt.

An aliqua anima ſtatim vt de corporibus exeunt, ferantur in cœlum empyreum aut gehennam.
Queſt. DCCLI.

QVæritur cum inter receptacula ſupra poſita duo pręcipua ſint gehenna, & cęlum empyreum, an aliquę animæ ſtatim, vt de corporibus exeunt, ferantur in cęlum empyreum, aut gehennam, vel oporteat prius trãſire per aliqua loca, aut receptacula. Aliqui dicunt quòd ſic, & quòd nemo ſtatim tranſit in cœlum, quia ſuper illud Pſalm. 26. Adhoc puſillum, & non erit peccator, dicit Glo. Sancti liberantur in fine vitæ: poſt hanc tamen vitã G non ibi erunt Sancti, quibus dicetur: Venite benedicti Patris mei, ſed illi Sancti erunt in cœlo, ergo poſt mortem nullus ſtatim aſcendit in cœlum.

Secundo, quia dicit Auguſt. in Enchiridion. Tempus quod eſt inter hominis mortem, & eius vltimam reſurrectionem animas abditis receptaculis continet, prout vnaquæque digna eſt requie; vel ærumna, ſed hæc abdita receptacula non poſſunt eſſe cœlum empyreum, & gehenna, quia ibi erunt animæ poſt reſurrectionem, ergo alia receptacula erunt, in quibus ſint animæ ante reſurrectionem, & non ſint in cęlo, neq; in inferno, quia aliàs fruſtra, immo & falſe diſtingueret Auguſt. tempus ante hominis mortem, & poſt eius reſurrectionem.

Tertio, quia melior eſt gloria animæ, & maior quam gloria corporum, ſed omnibus Sanctis reddetur ſimul glo- H ria corporum, vt maior fiat lætitia ſingulorum ex communi gaudio, vnde ſuper illo verbo, Deo aliquid melius prouidente pro nobis, ne ſine nobis conſummarentur, ad Hebr. 11. c. dicit Gl. vt in communi gaudio omnium maius fieret gaudium ſingulorum: ergo multo fortius gloria animarũ, quæ eſt maior debet dari omnibus ſimul, vt ſit maius gaudium ſingulorum, ſed non poterit dari omnibus ſimul ſi non differtur vſque ad diem iudicij, ergo vſque illuc non dabitur, & conſequenter nulla anima ibit ad cęlum empyreum vſque ad tempus illud.

Quarto quia pœna, & præmium, quæ redduntur per iudicium non debent præcedere iudicium, ſed ignis inferni, & gaudia Paradiſi dabuntur hominibus per ſententiam Chriſti iudicantis in vltimo iudicio, vt patet ſupra in litera, ergo ante diem iudicij nullus ibit ad inferos I nec aſcendet ad cœlos.

Dicendum, quòd contingit aliquas animas mox, vt de corpore exiuerunt aſcendere cęlum, & patet, quia dicitur 2. Cor. 5. c. ſi terrena domus noſtra, vel habitatio diſſoluatur, habemus domum non manufactam conſeruatam in cęlis, ergo ſtatim, vt caro diſſoluta fuerit, poterit habere domum in cęlo, quę ei pro meritis competit. Secũdo quia ad Phil. 1. c. dicit Apoſtolus, cupio diſſolui, & eſſe cũ Chriſto, ex quo verbo Greg. 4. lib. Dia. ſic arguit, qui ergo Chriſtum eſſe in cœlo non dubitat, neque Pauli animam in cęlo eſſe negat, ſed non eſt negandum animam Chriſti eſſe in cęlo cum ſit articulus fidei, ergo neque eſt dubitandum animas Sanctorum ſtatim ad cœlum ferri.

Tertio, quia ponatur, quòd quis decedat in charitate, & nullum veniale habeat, neq; onus alicuius ſatisfactionis inexpletæ, ſicut accidit in viris perfectis, quæritur an K anima illius ſtatim euolabit ad cęlum empyreum an nõ, ſi euolat habetur propoſitum, ſi nõ euolat quæritur quid impedit eam, quia neceſſe eſt rem non impeditam habere operationem ſuam, & conſequi id, quod ei competit, & tamen anima prędicta nullum impedimentum habet, quia neque culpã, neq; reatum pœnę, ergo ſtatim euolat.

Quarto quia neceſſe eſt, quòd omnis anima ſoluta corpore ſit in aliquo receptaculo: nam non ſunt animæ extra receptacula poſt ſeparationem, ſed ſunt receptacula quinque tantum: quæritur ergo in quo horum iſta erit, nõ poteſt eſſe in gehenna, quia non deceſſit in mortali actuali, non etiam in Lymbo puerorum, quia non deceſſit in originali, non etiam in Purgatorio, quia ibi eſt, qui tenetur aliquo reatu pœnæ, & iſte nullo tenetur, non etiã in Lymbo Sanctorum, quia ibi iam nullus eſt, ergo cum non maneat

neat niſi cœlū empireū, neceſſe eſt ꝙ illuc ſtatim ducatur. A

Quinto, quia dicitur Luc. 16. c. factū eſt, vt moreretur Lazarus, & portaretur ab Angelis in Sinum Abrahæ, & ſic voluit Chriſtus eſſe actum continuū mortem Lazari, & portationē in Sinum Abrahæ, & ſic aliquis poteſt portari in Sinum Abrahæ ſtatim, vt moritur, ſed Sinus Abrahæ eſt nunc cœlum empyreum, quia ſic Eccleſia orat deduci animas nunc in Sinum Abrahæ, vt oſtenſum eſt ſupra, ergo aliquis decedens poteſt ſtatim euolare.

Sexto, quia ita tenet auctoritas Eccleſiæ vniuerſalis, ſcilicet, quod animæ Sanctorum ferantur ſtatim in cœlum, ſic etiam auctoritate Sanctorum habent, vt Aug. in lib. de Eccleſia. Dogma. & Greg. 4. Dia. ſed auctoritati Eccleſiæ vniuerſalis ſuper rebus ad fidem pertinentibus derogare hæreticum eſt. Quod vero aliqui morientes ſtatim mergantur in infernum patet ex eo quod dixit Chriſtus B de diuite Luc. 16. ſcilicet mortuus eſt diues & ſepultus eſt in inferno & ita ſignauit rem continuam eſſe mori, & ad inferos deduci ſicut mori, & ſepeliri, ergo aliqui morientes ſtatim ducuntur ad inferos.

Secundo quia ſi nullus ſtatim moriens deduceretur ad inferos, nullus eſſet pro quo orari non poſſet, quia ſolus locus de quo non eſt redemptio, eſt locus damnatorū, ergo quandiu non fuerit ibi quis, poterit pro eo orari, quia poteſt liberari: ſi nullus ergo illuc ſtatim deſcenderet, ſed (vt dicunt quidā) expectaretur vſq; ad diem iudicij, nullus eſſet pro quo nūc orari non poſſet, ſed falſum eſt, quia ſi qui moriantur in notorijs peccatis non eſt pro eis orandum, ergo illos iam aſſerimus damnatos in gehenna. Tertio detur, quod aliquis moriatur in mortali, quæritur an iſte ſtatim mergetur in gehennā, aut non, ſi mergitur habetur propoſitum, ſi non, quæritur quid illud impedit cū huic ſit debita gehenna, & non inuenietur aliquid quod illud impediat, quia nulla bona opera impedire poſſunt, nam quantacunque fecerit ſiue in mortali ſiue in charitate non ſunt etiam meritoria, vt oſtenſum eſt præc. q. ergo ſtatim ibit ad gehennam.

Quarto, quia huic animæ ſolutę neceſſe eſt dari ſtatim aliquod receptaculū, cū nulla anima ſit extra receptaculum, & ſunt quinque, & nullum competit nūc niſi gehenna, ergo illa dabitur, patet, quia non datur cœlū empyreū, quia eſt in mortali, non Lymbus puerorū, quia habet peccata actualia, non etiā Purgatorium, quia locus ille eſt eorum, qui ſine mortali culpa deceſſerunt in aliquo tamen reatu pœnæ, non etiam Lymbus Sanctorum, quia ibi nemo eſt, ergo manet ſola gehenna, & illa ſtatim dabitur.

Quinto, quia qui digni ſunt vita æterna habet aliquādo impedimenta quædam: ideo tenentur in alijs receptaculis antequam illuc eant, ſcilicet in Purgatorio, vt omne, quod purgandum eſt ibi purgetur, vt poſt ad vitā æternam aſcendant, ſed ad habendam gehennam nulla diſpoſitio neceſſaria eſt, & nullum receptaculū deſeruit gehennæ, vt præambulum ſicut Purgatorium ad vitam æternā, ergo multi ſunt qui ſtatim feruntur ad gehennam. Dicēdum, ergo generaliter, ꝙ ſicut in corporibus eſt grauitas, & leuitas qua feruntur in ſuum locum, qui eſt finis motus ipſorum, ita eſt in animabus meritum, & demeritum quibus animæ perueniunt ad præmium, vel pœnam, quæ ſunt fines actionum ipſarum, vnde ſicut corpus per grauitatem, & leuitatē ſtatim fertur ad locum ſuum niſi prohibeatur, ita animæ ſtatim ſoluto vinculo carnis per ꝙ in ſtatu viæ detinebantur, ſtatim præmium conſequūtur, E vel pęnam, niſi aliquid impediat, ſicut interdum impedit conſecutionem pręmij veniale peccatum quod prius purgari oportet, ex quo fit, vt præmium differatur, & locus interim deputetur animabus ad purgandum id, quod impedit, cum vero nihil fuerit, quod impediat neceſſe eſt, vt anima ſtatim euolet ad locum præmij. Alia inſuper ratio eſt quantum ad animas ſanctas, vt ſtatim euolent: nā ante Chriſti mortem ponebatur Lymbus Sanctorum patrum, in quo manebant animæ, quæ nullo reatu pœnæ, neq; macula aliqua tenebantur, quia ſolum expectabant mortem Chriſti, vt per eum liberarentur inde, & liberati ſunt, ergo iam nulla cauſa eſt, vt qui nulla culpa, aut reatu teneantur ſtatim euolent ad vitam æternam, quia aliàs non expectarent Sancti, qui in Lymbo erant aduentum Chriſti poſt mortem, ſed ibi expectarent diem iudicij, nō ergo manet iam aliqua cauſa dilationis quin euolent, qui diſpoſiti ſunt, neceſſe eſt autem dici Sanctos, qui in Lymbo erant, liberatos eſſe, cum ſit articulus fidei Chriſtum deſcendiſſe ad inferos, & non deſcendit, niſi vt vinctos eriperet, ſicut dixit Zacharias, tu autem in ſanguine teſtamenti tui eduxiſti vinctos de lacu in quo non erat aqua Zacha. 9. cap. & quos eduxit de inferis deduxit in cœlū, quia aſcendens Chriſtus in altum captiuam duxit captiuitatem, id eſt, Sanctos qui captiui tenti fuerant, ergo per mortem Chriſti impedimento ſufficienter ablato impoſſibile eſt aliquid occurrere, propter quod illi, qui ſufficienter fuerit diſpoſitis, id eſt, exiſtentes ſine culpa, & reatu pœnæ impediantur ſtatim euolare, ſed neceſſe eſt, quod euolent in vitam æternam: de inferno ſimile eſt.

B Ad primum in contrarium dicendum, ꝙ animæ Sanctorum recedentes de corporibus ſtatim volant in vitam æternam, cum vero Glo. dicit, ꝙ non ſtatim erunt vbi erunt Sancti, quibus dicitur, venite benedicti, intelligitur, quòd non erunt in eodem ſtatu, vel conditione, ſed in eodem loco erunt: nam Sancti quibus dicetur, venite benedicti, habebunt corpus, & animam reunitā, ſed animæ Sanctorum hinc recedentes habent vitam æternam, non tamen ſunt reunitæ, ideo non ſunt ibi, id eſt, in tali ſtatu, & ipſa glo. ſic ſe exponit dicens, non ibi eris vbi Sancti erunt, id eſt, non habebis geminam ſtolam, quam Sancti habebunt poſt reſurrectionem.

Ad ſecundum dicendum, quòd inter illa receptacula abdita, quibus continentur animæ in tempore, quod eſt inter hominis mortem, & eius vltimam reſurrectionem, C computantur infernus gehennæ, & Paradiſus, quia aliquæ animæ ſunt his locis. Cum vero dicitur, quòd tunc fruſtra, immo falſe diſtinguit Aug. tempus quod eſt inter mortem, & reſurrectionem ab eo, quod erit poſt reſurrectionem. Dicendum, quòd conuenienter diſtinguit, & hoc propter duo, primo quia ante reſurrectionē ſunt plura receptacula, quam poſtea erunt: nam nunc quinque ſunt, tunc vero tantum tria, ſcilicet Paradiſus, & gehēna, & Lymbus paruulorum, manebunt autem purgatorium, & Lymbus Sanctorum vacua, ideo ratio diſtinguendi eſt in, et tempus, & tempus.

Secundo, quia receptacula nunc ſunt abdita, & tunc non erunt abdita, & iſte eſt verus ſenſus Augu. nam ipſe vult. quòd hoc tēpore ſunt nobis ignota receptacula animarum, tunc vero non. Et verum eſt, quia nunc de nullo moriente regulariter ſcimus ſtatum, & locum. Aliqui D enim ſunt apud inferos qui putantur eſſe in cœlo, & e contrario, loca quoque receptaculorum neſcimus determinate, ſicut Aug. dixit nullum hominum ſcire qualis ſit ignis gehennæ, & in qua parte terrarum, ſed poſt reſurrectionem omnia hæc erunt nota, quia in iudicio præſentabuntur omnes coram Chriſto ad Rom. 14. & 2. Cor. 5. cap. & erunt omnes boni ad dextram, & omnes mali ad ſiniſtrā, vt patet ſupra in litera, ideo ex hoc ordine cognoſcet quilibet de omnibus, & de ſingulis, an damnati, vel beati erunt, & ideo manifeſte ſciet, quæ receptacula eis debebūtur, & hoc non ſolum, ſed etiam ſingulorum merita, & demerita erunt omnibus nota, ſic patet 1. Corint. 4. c. ſcilicet itaque nolite ante tempus iudicare quoadusque veniat Dominus, qui illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium, & tunc laus erit vnicuique a Deo, ergo verum eſt, quòd poſt reſurrectionem E non erunt animæ, ſiue homines in receptaculis abditis, quia nota illi erunt omnibus quantum ad locum, in quo ſunt, & quantū ad omnes, qui ibi ſunt & ita verum eſt, quòd nunc ſunt aliquæ animæ in inferno damnatorum, & aliquæ in Paradiſo, & dicuntur eſſe in receptaculis abditis ibi manendo, ſed poſt reſurrectionem nulla anima erit in receptaculo abdito, licet ibi ſit.

Ad tertium dicendum, quod differtur reſumptio corporum ad beatitudinem corporum vſque ad diem iudicij, & tunc omnes ſimul Sancti corpora reſument, ſed nō eſt conueniens, quòd animæ omnes ſuſpendantur a gloria quam habituræ ſunt vſque ad diem iudicij, vt omnes ſimul incipiant gloriam habere. Primo quia maior continuatio eſt inter corpora, quàm inter animas, nam omnia

corpora

co pora humana ſunt ex vno corpore iuxta illud Actu. 17.c. quòd Deus ex vno fecit omnes genus hominum; animæ autem non habent aliquam deriuationem, neque ita ducuntur, quia ſunt puri ſpiritus, & ideo indiuiſibiles, ſed deciſio, & deriuatio, & traductio non fit, niſi in eo, quod diuiditur, & corporale eſt, ideo aliqualiter conueniens eſt, quòd omnia corpora ſimul accipiant gloriam, & ad hanc ſe expectent, vt ſimul illam capiant in die iudicii, ſed de animabus non eſt talis ratio, vt ſe expectent, quia vna non eſt de origine alterius, neque aliqua germanitate iunguntur, niſi inquantum ſunt formæ pertinentes ad eandem ſpeciem, ideo quælibet per ſe accipiet gloriam ſuam mox, vt ad hoc apta fuerit.

Secundo, & præcipue, quia ſi anima non capiat gloriã ſuam ſtatim, vt meretur illam, & eſt diſpoſita ad capiendum, patitur magnum detrimentum, corpus vero etiam ſi non capiat gloriam, non ſuſtinet detrimentum, ideo non recepit ſtatim gloriam, ſed omnia corpora ſimul. Et patet, quia anima ſoluta a corpore manet viuens, & ſuſcipit bonum, & malum, & ſi non detur ei præmium ſuũ ſtatim, vt eſt diſpoſita ad illud capiendum, toto illo tempore, quo non accipit patietur, quia ſpes, quæ differtur affligit animam: non eſt autem conueniens; quòd anima tunc affligatur, ideo ſtatim accipit beatitudinem, corpus autem ſolutum ab anima non viuit, nec ſentit, ideo etiã ſi nunquam daretur ei beatitudo, nullum detrimentum ſentiret, ideo etiam ſi differatur vſque ad finem ſæculi, non eſt inconueniens aliquod; ſi autem corpus reſolutũ ſentiret malum aliquod ex carentia gloriæ, neceſſe erat, vt daretur ei gloria ſtatim, vt datur animæ, ſed non ſentit, ideo differtur vſquequo ſit cõueniens dari, & hoc eſt, quando omnibus ſimul dabitur.

Tertio, quia ſi animæ non datur gloria ſtatim, vt eſt diſpoſita ad recipiendum, fit ei iniuria, quia tollitur ei debitum pro eo tempore, quo erat debitũ, & cogitur ſuſtinere pœnam iniuſte, corpori autem nihil iniuſtum fit etiam ſi nunquam daretur gloria, quia corpus per ſe non fuit merens, vel demerens, neque reſeruatur ratio perſonæ in corpore, ita vt aliquid poſſit ei eſſe debitum, aut iuſtum vel iniuſtum: animæ autem debetur aliquid, quia in ipſa ſeruatur totum eſſe hominis, cui debeatur gloria, & pęna, ideo non eſt iniuſtum ſi gloria corporum differatur, ſed eſſet iniuſtum ſi differretur gloria animarum: ſed eſt ſic de corpore, ſicut de rebus noſtris, quia quicquid fiat circa illas, non fit eis iuſtum, aut iniuſtum ſecundum q; bonum, aut malum circa eas geritur, ſicut ſiquis domum meam demolitus fuerit, domui quidem nihil, ſed mihi iniuriam facit, ſic ſi domum meam reueritus fuerit non audens tangere eam, domui bonum non impenditur, ſed mihi præſtatur honor, ita & corpus eſt aliquid hominis quaſi pars, & eſt aliquid animæ quaſi per eam informatum, & adminiſtratum, ideo ſi corpori gloria detur, honoratur anima, & homo cuius eſt. Si autem nunquam ei gloria detur fit iniuſtum quoddam animæ, vel homini, cum corpus ſit inſtrumentum coniunctum merendi, & pertineat ad ſpeciem, ideo aliquando ei gloria dabitur, & hoc tunc, quando erit debita, vel conueniens, non igitur oportet ſtatim dari, neque eſt inconueniens.

Sed obiicietur, quod ſit inconueniens, quia cum corpus ſit inſtrumentum coniunctum meriti, & demeriti, debet eſſe particeps gloriæ, & pœnæ, & ideo ſicut animæ pro bono opere datur gloria, ita & corpori dari debet: ergo vniri debet ſtatim corpus animæ, vt gloriam percipiat.

Dicendum, quòd non fit iniuſtum animæ, quòd non vniatur ſtatim ei corpus ad participandum gloriam eius, cum ex conditione meriti non debeatur animæ, vt ſtatim vniatur ei corpus, & ideo ſatis eſt, quod aliquando vniatur ei, & hoc fit in die iudicii; nam non eſt limitatum tẽpus, quo corpus debeat vniri animæ ex ratione meriti, ſicut eſt determinatum tempus, quo anima debet accipere gloriam.

Secundo, & præcipue, quia quantumcunque differatur tempus vnionis huius, non fit iniuſtum animæ, neque homini, quia nihil minuitur de gloria debita homini, id eſt toti coniuncto, etiam ſi non vniatur ei corpus, quia

F totam gloriam, quam anima, & corpus ſimul habere debent, habet ſola anima, & non additur aliquis gradus gloriæ per aduentum corporis: nam ſi aliquid adderetur, hoc deeſſet ei toto tempore præcedente: & ideo cum hoc meruiſſet, & nondum eſſet datum, fieret iniuſtum quouſque daretur: ſed nihil additur, ideo ſiue ſtatim, ſiue tarde fiat vnio corporis ad animam nullum iniuſtum fit, quia nihil minus habet ſic, quam ſic de præmio animæ.

Quarto, quantum ad principale dicendum, quòd non eſt inconueniens, quod ſimul detur gloria omnibus corporibus, & non omnibus animabus, quia quòd in die iudicii reſumantur ſimul corpora ab omnibus animabus, non fit præcipue, vt non præcedat aliquis homo alterum in gloria corporis, ſed quia eſt inconueniens vnum hominem

G reſurgere ante alium, quia cum reſurrectione oportet eſſe iudicium generale, in quo omnes homines præſentandi ſunt ante Chriſtum in corporibus & animabus. & debet immutari tota humana habitatio, & omnia elemẽta per ignem conflagrationis: & ita debent præcedere ad reſurrectionem, vt deputentur omnia corpora, & tamen ſi omnia non reſurgant ſimul, non poterit fieri iudicium poſt reſurrectionem generalem, & conflagrationem præcedentem ad cuiuslibet corporis immediatam deputationem: ergo neceſſe eſt, quòd omnia corpora ſimul reſumantur, & per omnes ſimul erit gloria omnium corporum, licet non ſit ſimul gloria omnium animarum: hoc autem apparet per pœnam damnatorum, quia etiam torquentur nunc animæ ſolæ damnatorum, & aliquando ſimul animæ cum corporibus torquebuntur, quia fuerunt

H corpora inſtrumenta malarum operationum: & tamen non ſtatim reſumunt animæ damnatæ corpora, ut in eis puniantur, ſed ſimul omnes corpora accipient, & hoc erit quando beatæ animæ corpora accipient, & tamen licet inter animas beatas aliqua connexio ſit, ſcilicet vt ſe expectent ad ſimul accipiendum corpora, vt ſimul accipiant gloriam, & ſimul gaudendo de communi bono ſit maius bonum ſingulorum, inter animas tamen beatas ad animas damnatorum nulla eſt cõnexio, vt ſe debeant expectare ad ſimul accipiendum corpora, cũ illæ ſumant ea ad gloriam, & iſtæ ſumant ad pęnam, & tamen ſimul corpora accipient: ergo iſta expectatio non fit præcipue, vt omnes beati ſimul incipiant habere gloriam corporum, ſed vt omnes homines ſimul reſurgant, quam reſurrectionem omnium ſimul fieri conueniens eſt, & ita non ſe ex-

I pectant animæ ad accipiendum gloriam, licet hoc in corporibus fiat, quia eſt per accidens, vt dictum eſt.

Corpora ſunt inſtrumenta malarum operationũ, & bonarum.

Ad quartum dicendum, quod ſententia ſemper pręcedit executionem ſuam, & ideo cũ in iudicio dicatur, venite benedicti, & ite maledicti, & cętera neceſſe eſt, quod iſta executio accipiendi regnum, & eundem in igne non præceſſerit, pręceſſit tamen quantum ad animas, quia animæ beatorum iam poſſederunt, & poſſidet regnum, ſed hoc nouum in eis fit, quia ſimul in corpore, & anima illa regna nondum poſſederunt, ſimiliter quantum ad damnatos, nam animæ damnatorum apud gehennam cũ diabolo, & Angelis eius iã cruciatæ erant, & tamen nõdum corporaliter ibi cruciabantur, nunc vero illuc nouiter vadunt, vt corporaliter in æternum crucientur, ergo iſta executio quantum ad hoc non præceſſit licet aliquo

K modo præceſſit, & ſic reſpõdet Greg. 4. lib. Dialog. vbi quæſtionem iſtam mouet.

An animæ exiſtentes in inferno, vel Paradiſo aliquando inde exeant. Quæſt. DCCLII.

QVæritur, an animæ exiſtentes in inferno, vel Paradiſo aliquando inde exeant.

Aliqui dicunt quod non, dicit enim Auguſt. in lib. de Cura agenda pro mortuis, ſi rebus viuentium vterentur animæ mortuorum, vt de aliis taceam meipſum pia mater nulla nocte deſereret, quæ terra mariq; ſecuta eſt, vt mecum viueret. Et ex hoc concludit, quod animæ defunctorum rebus viuentium non interſunt, ſed intereſſe poſſent ſi de ſuis receptaculis exirent, ergo non exeunt.

Secundo quia de bonis dicitur Pſalm. 26. vt inhabitẽ

in domo Domini omnibus diebus vitę meæ, ergo ſemper manent boni in Paradiſo, & nunquam exeunt, quia ſi aliquando exirent, non manerent ibi omnibus diebus, de malis autem patet, quòd non exeant de inferis, quia dicitur Iob 13.c. qui deſcendit ad inferos non aſcendet, ergo tam boni quam mali a ſuis receptaculis non exeunt.

Tertio, quia receptacula dantur in pœnam, vel præmium animabus poſt mortem, & tamen non minuūtur præmia bonorum, neque pœnæ malorum, minuerentur autem ſi contingeret eos de ſuis receptaculis exire, ergo non exeunt.

Alij dicunt, quòd tàm de inferno, quàm de loco Paradiſi animæ exire poſſunt, & aliquando exeunt, & maxime iſta poteſtas videtur conceſſa animabus beatis.

Et primo, quia dicit Hieronym. ad Vigilantium alloquens eum ſic: aut enim vel in ſinu Abrahæ, vel in loco refrigerij, vel ſubter aram Dei animas Apoſtolorum, & martyrum conſediſſe, nec poſſe ſuis tumulis cum noluerint adeſſe præſentes, & ita tu leges Deo pones, tu Apoſtolis vincula iniçies, vt vſque ad diem iudicii teneantur cuſtodia, nec ſint cum Domino ſuo, de quibus ſcriptum eſt; ſequuntur agnum quocunque ierit, ſed agnus vbique eſt, ergo & hi qui cum agno ſunt vbique eſſe credendi ſunt. Et ſic ridiculum erit dici, quòd animæ, quæ ſunt in Paradiſo, inde non exeant.

Secundo, quia non ſunt maioris priuilegij dæmones, quàm beati, ſed dæmones exeunt de inferno, & vagantur per totum mundum, ergo & animæ Sanctorum poſſunt exire de loco Paradiſi, ſic dicit Hieronym. arguens contra eundem Vigilantium, cum diabolus & dæmones toto vagantur orbe, & celeritate nimia vbique præſentes ſint, martyres poſt effuſionem ſanguinis operientur incluſi, & exire non poterunt? quaſi dicat, inconueniens eſt.

Tertio, poteſt argui de animabus damnatorum: non eſt maior damnatio animarum, quàm dæmonum, ſed licet dæmonibus eſſe aliquando extra infernum, qua toto vagantur orbe, vt dixit Hieron. ergo & animæ damnatorum ire poterunt aliquando extra inferos. Quarto apparet, quia Greg. 4. lib. Dial. oſtendit de multis mortuis, qui apparuerunt viuentibus, vel viſi ſunt ab eis, tam de damnatis, quam bonis, ergo poſſunt exire de ſuis receptaculis, ideſt, de Paradiſo & inferno.

Dicendum quòd aut quæritur generaliter quātum ad omnia receptacula, ſcilicet an animæ aliquando de ſuis receptaculis exeant, vel quæritur ſpecialiter de Paradiſo & inferno. Si primo modo dicendum, quod interdum exeunt animæ de ſuis receptaculis, nam animæ, quæ tenentur in Purgatorio exeunt inde expleta purgatione, & illuc nunquam redeunt, etiam animæ exiſtentes in Lymbo Sanctorum exierunt inde in morte Chriſti, & amplius non redibunt.

Si ſecundo modo dicendum, quòd aut quæritur, an animæ inde exeant quaſi illuc nunquam reuertantur, aut quòd exeant inde quaſi aliquando rediture.

Si primo modo dicendum, quòd nulla anima exit de Paradiſo, quia tunc deſineret eſſe beata poſtquam eſſet beata, quod eſt contra conditionem beatitudinis; de neceſſitate enim beatitudinis eſt perpetuitas, & ſecuritas de illa. Item quia ſic nulla anima vellet exire de Paradiſo, quia ibi eſt ſummum bonum, nemo autem ſpontaneus, & ſciens deſerit ſummum bonum, & miſer efficitur, ergo nulla anima exiret de Paradiſo, niſi expelleretur, ſed nulla expellitur, quia iniuſte fieret, cum nulla poſtquam ibi eſt, poſſit demereri beatitudinem quam habet, ergo nulla de Paradiſo exit.

Similiter neque aliqua anima exit de inferno, quia ſic anima, quæ ſemel eſt damnata deſineret eſſe damnata, & eſſet iam redemptio in inferno, quod falſum eſt. Si ſecundo modo, ideſt, quòd anima exeat aliquando reditura, poteſt dupliciter accipi. Vno modo, quòd dum eſt foris non participet conditionem receptaculi, ideſt, quòd neque habeat gaudium pro tunc illa, quæ exit de Paradiſo, neque habeat tormentum illa, quæ exit de inferno. Alio modo, quòd dum foris manet participet conditione receptaculi, ideſt, pœna & gaudio, Si primo modo di-

A cendum, quòd non contingit aliquam animam exire de ſuo receptaculo, & patet de Paradiſo, quia beatitudo Paradiſi eſt in viſione Dei, Deus autem non ſolum eſt in cęlo empyreo, ſed vbique, ideo quæcunque anima habuerit lumen gloriæ, per quod Deum videre poſſit, vbicunque ſit videbit Deum, quia Deus nulli loco deeſt, vnde & in inferno cœpit primo videri a beatis animabus: ideo etiam ſi exeant de cœlo empyreo ſemper vident Deum, & habent illum gradum gaudij, quem habent quandiu manent in empyreo.

Item ſi exeundo de Paradiſo contingeret perdi gaudium, nulla anima vellet inde exire, quia ſicut nullus, qui beatus eſt vult fieri miſer in æternum, ita neque ad tempus, & tamen perdere beatitudinem ad quantumcunque tempus eſt effici miſerum, ergo nulla vellet exire de Pa-

B radiſo niſi expelleretur, nulla tamen expellitur, vt dictum eſt. De inferno idem eſt: nam ſi anima ſemel damnata deſineret torqueri, deſineret eſſe damnata, & miſera, ſed ſicut vera beatitudo eſt neceſſario perpetua, ita vera miſeria perpetua eſt, ergo non poteſt deſinere eſſe poſtquam cœperit.

Eſt etiam dicendum, quòd ſicut eſt de ceſſatione totali beatitudinis, & miſerię, ita eſt de diminutione gaudij & pœnæ, quia vtrobique eſt inconueniens: nam non eſt modus, quo anima exiens de Paradiſo minuatur in gaudio, cum ita Deum clare videat ſicut quando eſt in cœlo.

Item quia ſi minueretur non vellet aliqua anima exire cum nollet pati damnum. De damnatis idem eſt, quia ſicut non permittuntur exire, ita vt deſinant torqueri, ſic

C neque debent dimitti ſi pœna minueretur, quia reciperent bonum quoddam iniuſte. Item non eſt modus, quo minuantur tormenta in exitu, quia patiuntur ab igne ſpiritualiter, & non per alterationem, quę fiat ſecundum contactum. Si ſecundo modo, ſcilicet, quòd exeundo retineant conditiones receptaculorum in gaudio, & pęna, dicendum quòd conſideratur dupliciter, aut quantum ad conditionem naturalem animarum ſeparatarum, aut quantum ad diſpoſitionem diuinę prouidentię. Si primo modo dicendum, quòd animę non exeunt de ſuis receptaculis, neque beatę de cœlo empyreo, neque damnatę de inferno, & non intelligitur ſecundū conditionem naturalem, ideſt, quòd ſit conditio ſeparatarum animarum immobiles fieri, vel quòd receptaculum, in quo manent, eas alligatas contineat, ſcilicet quia nichil iſtorum eſt, ſed

D quia non habent aliquod motiuum ſecūdum ſtatum naturę ſuę ad exeundum de ſuis receptaculis: nam omnis motus fit propter aliquam indigentiam, ſi ergo animę ſecundum conditionem ſuę naturę exire deberent, hoc eſſet propter aliquid quod competeret eis, & bonum eſſet ſecundum conditionem ſui ſtatus, & hoc non, quia non eſt aliqua cauſa exeundi niſi ad conuerſandum aliqualiter cum hominibus, & tamen animabus ſeparatis ſecundum conditionem ſuę naturę non competit cum hominibus conuerſari. Eſt enim conditio animarum ſeparatarum puros ſpiritus eſſe, & in cognitione nullo ſenſu vti, neque a rebus recipere, ſed per influxum ſuperiorum ſubſtantiarum ſeparatarum, & in exprimendo non vti organis vocalibus, neq; ratione particulari, quę eſt intellectus paſſiuus ad formationem verbi medij inter mentale, &

E vocale, ſed ſolis verbis intellectualibus notificant: conditio autem hominis eſt ex ſenſu accipere omnem cognitionem, & per organa vocalia facere expreſſionem: ideo cum in nullo concordet humana conditio cum animabus ſeparatis, non conuenit animabus ſeparatis ſecūdum ſuam conditionem naturalem conuerſari cum hominibus, & tamen nulla cauſa eſt illis exeundi de ſuis receptaculis niſi, vt rebus humanis ſe immiſceant, ergo non exibunt inde, & hoc ita eſt quantum ad beatas, ſicut ad damnatas, quia eadem eſt conditio naturalis vtrarumque, cum vtręque ſint abſolutę corporibus, & tum non retineant conditionem humanam. Sed obijcietur, quòd cōpetat illis exire de receptaculis, vt ad homines veniant ſi permittantur, & hoc propter ſuam conditionem, primo propter amorem, quia viuentes amauerunt aliquos, & in morientibus non perit amor, ſiue honeſtus ſiue inhoneſtus

ſtus

ſtus ſit, quia amor paſſio eſt animæ, & non extinguitur,
cum illa maneat, maxime quia non repugnat ſtatui ani-
mæ, ſiue damnatæ, ſiue beatæ. Secundo propter ſuffragia,
quia veniendo ad homines, accipient ab eis ſuffragia, quę
ipſis bona ſunt. Dicendum, ꝙ non competit eis venire ſe-
cundum ſuam conditionem naturalẽ propter aliquid ho
rum ad homines, neq; eſt eis conuerſatio noſtra bona in
aliquo quantum ad conditionem naturalem. Vnde etiã ſi
permitterentur venire ad nos, non venirent hac intentio-
ne, ſicut in hominibus eſt, ꝙ mutato ſtatu ſecundum poli-
tiam incipiunt eſſe alia, & alia bona. Et ideo incipiunt eſ-
ſe alij amici vtiles, & alij delectabiles, ſic multo fortius
mutato ſtatu ſecundum naturã erit aliud, & aliud bonũ,
quam prius, & ideo cupiet quis quod prius cupiebat, ne-
que idem ſibi placebit, ſic autem eſt de animabus ſepara-
tis, quia ſtatus earum variatur a noſtro ſtatu non ſolum ſe
cundum politiam, ſed potius ſecundum naturam, quia to
tum, quod in nobis eſt principium conuerſationis, & ope
rationum, ſcilicet ꝙ apprehenſio ſenſitiua, & expreſſio or
ganica deficit in eis, ideo neceſſe eſt, ꝙ ea, quæ ſunt nobis
bona, non ſint illis bona, quia nobis ſunt bona vtilia, quæ
proſunt ad neceſſitates vitæ, & delectabilia ſecundum ſẽ-
ſum, illis vero nichil eſt vtile, quia nullo indigent ad ſub-
ſtentationem cum ſint immortales. Etiam nichil eſt dele
ctabile, quia ſenſu non vtuntur, ergo nichil eſt in bonis
noſtris, quod animæ ſeparatæ cupiant, ſed qui cum altero
conuerſatur, ideo conuerſatur, quia conuiuere eſt bonum
quoddam, vnde hunc poſuerunt eſſe actum amicorum,
ideo animæ ſeparatæ nullam cauſam habent conuerſan-
di nobiſcum, neque conuerſationem capiunt, bonum au-
tem, quod illis aduenire poſſet eſt ſecundum intellectũ,
cum ſint ſubſtantiæ pure intellectuales, & a nobis illud
non poſſunt accipere, cum cognitio ſua non ſit a ſenſu,
nec ſit per doctrinam ſicut noſtra, ſed eſt per influxum
ſpecierum factum a ſuperioribus ſubſtantijs, & ideo ſe-
cundum ſuam conditionem naturalem, inquantum ſunt
ſubſtantiæ ſeparatæ, non conuenit eis noſtra conuerſatio,
neque cupiunt eam. Ad primum horum cũ dicitur quòd
manet in eis amor tam honeſtus, quàm inhoneſtus, quia
eſt paſſio animę, dicendum quòd amor poteſt accipi pro-
ut eſt affectio, & pertinet ad concupiſcibilem, vel prout
eſt actus electionis, vel habitus ad voluntatem pertinẽs:
accipiendo primo modo nõ manet amor in animabus ſe-
paratis, quia non manet in eis pars affectiua, ſicut neque
ſenſitiua, quia iſtæ ſunt partes animales, & ideo etiam
damnati de quibus magis videbatur, quod retinerent
tales amores non retinent eos, quia eſt contra conditionẽ
animæ ſeparatæ. Accipiendo ſecundo modo poteſt mane
re amor in anima. Sed eſt dicendum, quòd aut quæritur
de bonis, aut de dãnatis, ſi de bonis eſt verum, quòd amãt
eos, quos dilexerunt honeſte, non quaſi conditio natura-
lis animarum beatarum hoc exigat, ſed charitas eas mo-
uet, quæ coniungit omnes bonos in vinculo pacis: & acci
dit illud animabus beatis quod nobis, quia nos multos ex
charitate diligimus, quos ex inclinatione naturali non a-
mamus, ſed potius deteſtamur, ſicut hoſtes; & eos, qui no
bis nocuerunt: & aduerſantur in nobis duo iſti amores, ſci
licet, charitas, & affectio ſecundum carnem: ſic & in ani-
mabus ſeparatis aliud ſuadet charitas, & aliud naturalis
conditio, quia ex naturali conditione non habent vnde
moueantur ad amandum nos, & cupiendũ bona noſtra,
vel illud eſt paruum. Ex charitate autem valde mouen-
tur ad hoc, & apud Deum pro nobis orant. Sed dicendũ,
quòd quantumcunque aliqui fuerint amici honeſti, non
manet amicitia in mortuo beato, quia amicorum hone-
ſtorum bonum eſt conuiuere, & licet propter ſola lauda-
bilia, & honeſta ſe ament, tamen bonum quoddam pe-
tunt, quod alterutris ſit in conuiuere ex alterutrius virtu
te, vel bono, & tamen iam non poteſt animæ ſeparatæ
aliquod bonum ex conuerſatione viuentiũ accidere, ideo
non manet amicitia, neq; deſiderium ad conuiuere. De
amicitia inhoneſta damnatorũ, ſcilicet propter vtile, vel
delectabile, dicendum ꝙ nõ manet, quia vt dicitur ſupra
8. Ethic. Iſtæ amicitiæ cito tranſibunt facto altero, & alte
ro vtili, & delectabili propter quod erãt, ſed ad mortuos
non manet aliqua vtilitas, quia nullis rebus noſtris indi-

F gent, neque eis prodeſſe poſſunt, neq; illas poſſidere cu-
rant: delectabile quoque non manet idem, quia nunc de-
lectabile, a quo vocamus amicos delectabiles, eſt ſecundũ
ſenſum, ſed in animabus ſeparatis non manet ſenſus, ideo
neque delectatio ſecundum ſenſum, vnde licet quis dam
natus amauerit hic ardentiſſimo, & inordinato amore vi
uentem adhuc mulierẽ, a qua ſimiliter redamaretur, non
amat eam poſt mortem, quia non manet cauſa amoris,
ideſt, delectatio quæ in amore petebatur, quæ in anima
ſeparata eſſe non poteſt, ideo generaliter damnati non ha
bent amicitias ad eos; ad quos hic habuerũt, manet tamẽ
peruerſa eorum voluntas, quia vt ſibiipſis placerent, ama-
uerunt illos, & nunc peruerſitatem iſtam retinent, quia in
damnatis non poteſt corrigi volũtas, cum nunquam ſint
habituri charitatem. Et ex hoc ſequitur quod dicebatur,
G ſcilicet quòd non habeant cauſam exeundi de ſuis rece-
ptaculis tam boni, quàm mali, quia non exirent niſi vt ſe
rebus humanis miſcerent, & tamen non cupiunt ſecundũ
ſuam conditionem naturalem eis miſcere ſe, quia nõ pro
uenit eis bonũ aliquod ex conuerſatione, ideo non exeunt
propter amorem de receptaculis.

Ad ſecundum dicendum vno modo, quòd neque pro-
pter ſuffragia accipienda volunt ad nos venire: nam hic lo
quimur de animabus Paradiſi, & gehennæ, & tamen his
non communicantur noſtra ſuffragia, animabus quidem
Paradiſi non communicantur, quia illis non indigent, ani
mabus autem damnatis non communicantur, quia non
poſſunt, cum non ſint de corpore noſtro, quia in charitate
non ſunt. Alio modo dicendum, ꝙ etiam ſi loqueremur
generaliter de omnibus animabus, quæ ſunt in receptacu
H lis, quatum aliquibus proſunt ſuffragia, vt exiſtentibus in
Purgatorio, adhuc non venirent ad nos propter ſuffragia
ſecundum conditionem ſuam naturalem, quia ſuffragia
non competunt ſecundum conditionem naturalem, ſed
ſecundum ordinem diuinæ prouidentiæ, ſecũdum quem
animæ ordinantur ad beatitudinem maiorem, quam na-
turaliter habere poſſint, & datur etiam diuinitus modus
perueniendi ad illam beatitudinem. Et ideo ſicut beatitu
do animarum eſt vltra naturalem conditionem, ita & id
quo peruenitur in beatitudinẽ. Et ſic ſunt ſuffragia, ideo
non mouentur ad aliquid horum ſecũdum conditionem
naturalem, vt ad nos venire velint.

Si autem ſecundo modo, ideſt, quæratur de animabus,
quantum ad diſpoſitionem diuinæ prouidentiæ, longe
aliud eſt, ſic dicit Auguſt. lib. De cura agẽda pro mortuis,
I alij ſunt humanarum limites rerum, alia ſunt diuinarum
ſigna virtutum, alia ſunt quæ naturaliter, alia quæ mira-
biliter fiunt, & hoc modo ſecundum diſpenſationem di-
uinæ prouidentiæ, animæ exeuntes de ſuis receptaculis,
tam de Paradiſo, quam de gehenna ſe hominum viſibus
præſentãt. De Paradiſo patet, ſicut de Fęlice martyre, qui
ciuibus Nolanis ſe viſibiliter exhibuit cum in bello a Bar
baris impugnarentur, vt dicit Auguſt. eodem lib. De cura
agenda pro mortuis: & ſimiliter apparuiſſe aliquando di-
cuntur Sancti viuentibus, quorum animas conſtat eſſe in
Paradiſo. De damnatis idem dicendum, quòd aliquando
appareant viuentibus, & fit dupliciter: vno modo vt ſo-
lum videantur, & non loquantur, ſicut refert Gregor. 4.
Dialo. de anima Theodotici regis, quam vidit quidã mit-
ti in ollam Vulcani: aliquando autem loquuntur viuen-
K tibus, & hoc ad terrorem viuentium, vel ad eruditionem
noſtram, vt cum animæ illæ viuẽtibus teſtatæ fuerint ma
la ſua, timeant & caueant viuentẽs, & non veniant in lo-
cum illum tormẽtorum, pro qua cauſa petebat diues La-
zarum mitti ad fratres ſuos, Lucæ 16. c. Ad ſuam autem
vtilitatem nunquàm manifeſtantur, quia nichil ex no-
ſtris ſuffragijs conſequi poſſunt.

Sed iſta differentia eſt inter Sanctos, & damnatos, quia
Sancti quandocunque voluerint poſſunt apparere viuen-
tibus, non autem damnati, ſic enim Sancti viuentes in
carne per donum gratiæ gratis datæ accipiunt vt ſanita-
tes, & ſigna perficiant, quæ non niſi diuina virtu-
te mirabiliter fiunt, quæ quidem ſigna ab alijs hoc do-
no carentibus perfici non poſſunt, ita non eſt inconue-
niens vt ex virtute gloriæ aliqua poteſtas animabus San-
ctorum detur, per quam poſſunt mirabiliter apparere

Nota ꝙ anima Sãctorum apparere poſſunt hominib. cum volunt.

viuentibus cum volunt, quod alij nō poſſunt, niſi permittantur ſpecialiter.

Secundo apparet, quia non eſt dubium, quin animæ beatæ habeant plenam libertatem faciendi, quod voluerint, & nichil eis obſtet, quia alias beatæ non eſſent, quia beatus habet omne quod vult: ideo certum eſt, quod quotieſcunque voluerint apparere viuentibus, poterunt, & apparebunt, nichil eſt enim, quod eos impediat, an vero aliquando velint dubium eſt: nam propter ſe nunquam hoc faciunt, propter nos vero, aut propter Dei laudem interdum illud agunt.

Tertio, quia conſtat, quod in reſurrectione dabitur corporibus beatorum dos agilitatis, quæ eſt ad motum, ſed hæc eſſet fruſtra, niſi aliquando mouerentur venientes extra receptaculum, aut non eſſet ſaltem vetitum moueri, ergo à fortiori animabus ſolutis competet, quod aliquando exeant de cœlo empyreo, & maximè propter vtilitates noſtras.

De damnatis autem non eſt eadem cauſa: nam illis nō permittitur libertas agendi quod volunt, cum ſint compulſi ad ſummam miſeriam, tamen concedendum eſt, ꝙ aliquando de inferno exeant, cum Sancti Doctores hoc aſſerant, & experientiæ, quibus ſe animas damnatas profitentur, ſed hoc non fit, niſi cum aliquãdo a Deo permittuntur, aut iubentur, propter aliquam cauſam exire: nam & ipſis non eſt placitum ad nos venire, cum ex noſtra cōuerſatione nichil boni accipiant.

An animæ purgatorij aliquando exeant, vel exiuerint. Queſt. DCCLIII

SEd cum de animabus Paradiſi, & gehennæ dictum ſit, eſt dubium nunc de animabus purgatorij, & Lymbi puerorum, & ſinus Abrahæ, an aliquando exeant, vel exiuerint.

Dicendum primo de animabus purgatorij, quod dupliciter ſe habent, quædam purgatorium habent ordinariū, ſcilicet, quandam partem concauitatis inferni iuxta gehennam, aliæ vero extraordinarie purgantur in locis in quibus peccauerunt. De ſecundis non oportet quæri an exeant de ſuis receptaculis, quia non ſunt in receptaculo determinato, ſed receptaculum illud eſt apud nos, & manentes in ſuo purgatorio apparent nobis, & de his nō eſt quæſtio.

De primis dicendum, quod aliquando exeunt, quia pœna purgatoria non eſt æterna ſicut gehennæ: ideo cum aliquando terminetur exeunt inde animæ, vt eant in cœlum empyreum. Sed etiam de hoc non petitur, quia tunc non exeunt ad veniendum ad nos, de quo exitu nunc agitur, ſed vt eant in gloriam.

Si autem quæratur de tempore quandiu durat pœna illarum. Dicendum, quod aut petitur, quod exeant de purgatorio ceſſantes pro tunc a toleratione pœnæ, aut manentes in pœna.

Dicendum, quod primo modo non contingit exire animas inde, quia ſi exitus ille tolleret, vel alleuiaret pęnas non permitteretur animabus inde exire, quia breuiaretur, vel minueretur, quod illis de pœna taxatum erat, & non expleretur diuina iuſtitia, vnde ſi aliquando exeant, neceſſe eſt, quod pęnam ſuam æqualiter tolerent, ſicut cū erant intra ignem purgatorium. Si ſecundo modo, ideſt, quod exeundo maneant in pœnis, dicendum, quod aut quæritur ſecundum naturalem conditionem earum, aut ſecundum diuinam diſpenſationem.

Si primo modo non exeunt animæ de purgatorio, neque exire cupiunt ad nos, quia ſecundum ſuam conditionem nichil poteſt eis accreſcere ex noſtro conuiuere, vt ſupra dictum eſt. Accipiendo ſecundo modo dicendum, ꝙ exeunt aliquando prout Greg. de multis narrat. 4. li. Dial. & nos ſæpe audimus, animas aliquas de ſedibus purgatoriis aduenire, & alloqui viuentes, & hoc fit interdum ꝑꝑ noſtram vtilitatē, vt nos admoneant de ſtatu pęnali poſt mortē, & timore impulſos a vitiis auertant, & aliquos circa hoc ignorantes inſtruant, aliqñ vero ꝑꝑ ſeipſas, ſ. vt à nobis auxilia petant oſtendentes ſuas neceſſitates, & vtilitatem auxilij noſtri, & iſta eſt cauſa præcipua veniendi.

An animæ, quæ ſunt in Lymbo puerorum aliquãdo exeãt, vel exiuerint. Queſt. DCCLIIII.

SI quæratur de animabus Lymbi puerorum an aliquando nobis appareant. Dicunt aliqui, quod ſic, quia eadem ratio eſt de illis, quæ de damnatis ad gehennam, vtræque enim animæ habent damnationem perpetuam.

Sed dicendum, quod aut petitur de exitu earum quantum ad naturale deſiderium ſecundum ſuam conditionē aut quantum ad diuinam diſpenſationem.

Quantum ad primum idem eſt, quod de aliis animabus, ſcilicet, quod non conuenit conuerſatio noſtra eis, cū nullum bonum eis ſit ex noſtra conuerſatione, nobis autem multa bona eſſe poterant ex illis, quia poſſumus inſtrui ab illis, & admoneri, & illæ nichil a nobis recipiunt, propter quod multi noſtrum ſæpe cupiunt in carne poſiti habere conuerſationem cum animabus ſeparatis, ſed illæ non cupiunt conuerſari nobiſcum.

Si petitur quantum ad diſpenſationem diuinam dicendum videtur, quod animæ paruulorum nunquam exeãt de ſuo receptaculo ad nos.

Primo, quia ſi damnati interdum ad nos exeunt fit, vt nobis quendam terrorem incutiant per pęnas ſuas, quas oſtendunt, vel referunt, paruuli autem nullam pœnam ſenſus habent, quam vulgus pęnam iudicat, ideo nō competit, vt ad nos exeant.

Secundo, quia per damnatos exeuntes ad nos inſtruimur, & admonemur interdum inquantum cognoſcentes ſtatum illorum potentiam, gloriam, honorem, & cætera bona huius vitæ, & magnitudinem miſeriæ poſt mortem retrahimur valde a delectabilibus huius vitæ, propter quæ à Deo auertimur, ſicut cum aliqui, qui fuerunt reges, aut prælati, aut viri famoſi in ſæculo damnantur, & apparent poſtea viuentibus, quia illa apparitio valde inſtruit, & a malo arcet, ſed hoc nullo modo conuenit in exitu puerorum, quia omnes, qui ſunt in Lymbo deceſſerunt in parua ætate ante annos diſcretionis, vt oſtenſum eſt ſupra, & tales non fuerunt cogniti in mundo, vt per eos inſtruamur: ideo non apparent.

Tertio, quia neque ipſi tam conuenienter ſcirent admonere viuentes, vel exterrere ſicut damnati de gehenna, & ratio eſt, quia minor eſt cognitio cæteris paribus damnatorum in gehēna, quam paruulorum, & hoc, quia cognitio animarum ſeparatarum eſt dupliciter.

Vno modo ex influxu ſubſtantiarum ſeparatarum.

Alio modo ex ſpeciebus relictis in anima, quæ fuerunt in viuente.

Primus modus habet ſe æqualiter in damnatis in gehenna, & in paruulis conſiderata æqualitate naturali intellectus, immo, & forte aliqui paruuli perfectius intelligent per ſpecies influxas a ſubſtantiis ſuperioribus, quam damnati in gehenna, inquantum ſunt inæqualia naturalia.

Secundus modus facit inæqualitatem, quia damnati in gehenna ſunt adulti, quia non poteſt aliquis ibi damnari, niſi qui ad diſcretionis annos peruenerit, & hi ſunt habentes cognitionem rerum particularium & ſpecies ipſarum, paruuli autem, qui in Lymbo ſunt non habebãt cognitionem rerum particularium quando hinc deceſſerunt: ideo non retinent cognitionem horum, neque ſpecies, & per ſpecies vniuerſales influxas ab intelligentiis difficulter ſe determinant ad particularia: ideo damnati in gehenna magis poſſunt habere cognitionem diſtinctam particularium, quæ requiritur ad perfectam rerum expreſſionem, vt terrorem incutiant viuentibus, quam paruuli in Lymbo, ideo non mittuntur paruuli, & hoc ſatis veriſimile eſt, quod licet damnati in gehenna aliquãdo exeant de gehenna, & appareant mortalibus, tamen non exeant paruuli, qui in Lymbo ſunt.

An animæ Sanctorum exirent eo tempore quo in ſinu Abrahæ erant? Quæſt. DCCLV.

SI autem quæratur de Sanctis, qui in Lymbo erant, vel ſinu Abrahæ an exirent.

Dicendum, quod iam non exeunt, quia non manent ibi, nullus enim in loco illo eſt, neque erit in perpetuum, cum ſemel per paſſionem Chriſti fuerit euacuatus. Sed de tempore quo ibi erant animæ Sanctorum, quæreret an exirent. Aliqui dicunt, quod non, quia quando erant animæ Sanctorum ibi petiuit diues Lazarum inde exire, vt intingeret digitum in aquam, & refrigeraret linguam illius, & Abraham reſpõdit, quod non poterat fieri Luc. 16. cap. Secundo, quia petiuit diues, vt mitteretur Lazarus, qui ibi erat, in domum patris ſui, vt admoneret fratres ſuos ne irent in locum tormẽtorum, & non iuit illuc eodem cap.

Tertio, quia ſi aliquando exeunt animæ defunctorum de ſuis receptaculis maxime hoc fit ad vtilitatem viuentium, vt eos inſtruant, vel admoneant circa res ſpirituales, & tamen ad alia non exiuit Lazarus, licet peteretur à diuite, ergo pro nulla cauſa exire poterant, qui ibi erant.

Dicendum, quod aut quæritur an aliquando inde exituri erant, & dicendum, quod ſic, quia in morte Chriſti vniuerſi, qui erant in Lymbo Sanctorum liberandi erant ita vt amplius ibi nullus maneret, neque aliquis illuc deſcenderet. Si vero petitur ante mortem Chriſti de illis, qui interim ibi manebant. Aliqui putant, quod erat idem quod nunc eſt de animabus Paradiſi, quia idem locus eſt formaliter: nam in ſinu Abrahæ erant animæ illę, vt dixit Chriſtus Luc. 16. cap. & nunc quoque animæ Sanctorum in cœlo exiſtentes dicuntur eſſe in ſinu Abrahæ, cum Eccleſia oret animas Sanctorum ferri in ſinum Abrahæ, ſed animæ, quæ ſunt in cœlo poſſunt exire, & exeunt quando volunt ad nos, vt ſupra dictum eſt, ergo, & animæ, quæ in Lymbo erant Sanctorum poterant exire.

Dicendum, quod non procedit argumentum, quia nõ eſt ſimile: nam animæ, quæ nunc ſunt in cęlo ſunt beatę, & ideo quidquid volunt poſſunt, & ſi volunt ad nos exire exeunt, ſed animæ, quæ erant in Lymbo Sanctorum non erant adhuc beatæ, ſed in via, & pœnalitatem quandam habebant, ſ. carentiam viſionis Dei: ideo non eſt neceſſe, quod id, quod ipſæ vellent, fieret, & ita aliter iudicandũ eſt de illis, quam de beatis. Eſt tamen dicendum, quod aliquando exire poſſent licet non conſtat an exiuerunt.

De primo patet, quia animæ defunctorum quantum ad ſuam conditionem naturalem non cupiunt exire de ſuis receptaculis, vt ad nos veniant, quia ex aduentu, & conuerſatione nobiſcum non prouenit eis aliquid boni, vt oſtenſum eſt ſupra de omnibus animabus quorumcunque receptaculorum, quia eorum omnium eſt conditio vna naturalis, & tamen quantum ad diſpenſationem diuinæ prouidentiæ aliquæ animæ exeunt, & apparent viuentibus, vt oſtenſum eſt de animabus purgatorij, & paradiſi: ideo dicendum, quod exire poſſent illæ, quia ipſa diuina diſpenſatio ſecundum quam animæ exeunt ita expleretur per illas, quæ in Lymbo erant, ſicut per illas, quæ erant in aliis locis, ergo illæ exirent, patet quia animæ aliquando exeunt, & ad monendum, & inſtruendũ, vt dictum eſt, hoc autem facere poſſunt illæ animæ: nam non poſſunt minus animæ Sanctorum, quæ tunc erant in Lymbo, quam animæ damnatorum, ſed illæ aliquando exibant, & exierunt, vt oſtenſum eſt ſupra, & ponit illud Gregor. 4. lib. Dialog. ergo à fortiori animæ Sanctorum exirent, quia magis poterant inſtruere Sancti, qui plura nouerant, & vtilius inſtruerent, cum haberent charitatẽ, quam damnati, qui non habent charitatem ad viuentes. Item animæ, quæ in purgatorio ſunt ad idem exeunt, ſed maioris meriti, aut ſaltem melioris ſtatus erant animæ in Lymbo Patrum, quam in purgatorio, ergo cum concederetur animabus, quæ ſunt in purgatorio exire, concederetur etiam eis, quæ erant in Lymbo. Sed dicẽdum, quod ad duo exeunt animæ de ſuis receptaculis, ſ. aut ad ſuam

F vtilitatem, aut ad noſtram. De ſua, vt quando cupiunt ſuffragia noſtra, & exponunt nobis neceſſitates ſuas, & ſuffragia petunt. Ad noſtram, vt quando nos inſtruunt.

Primum competit ſolis animabus, quæ ſunt in purgatorio, quia illis proſunt noſtra ſuffragia, aliis non proſunt vel non indigent eis: ſecundum competit animabus paradiſi, & inferni, nam quæ in inferno ſunt ad noſtrum timorem, & admonitionem veniunt, & quæ in paradiſo eodem modo, cum bona noſtra non petant, neque illis proſint, de animabus Sanctorum in Lymbo eadem ratio erat quia illæ non indigebant ſuffragiis humanis, cum eſſent liberæ ab omni culpa, & reatu pœnæ, ſed ſola paſſione Chriſti per quam liberandæ erant, & iſta etiam nullo orãte veniret, neque acceleranda erat precibus noſtris, ideo non proderant noſtra ſuffragia illis, vnde ſolum exirent

G ad noſtram vtilitatem, ideſt inſtructionem, vel admonitionem. Secundo erat an aliquando exierint, & iſtud nõ poteſt nobis conſtare de facto, nam de animabus damnatis, aut gloriæ conſtat nobis, quod exeant per aſſertiones Sanctorum, vt Gregor. & Auguſt. qui nominant aliquos exeuntes, ſed non nominant aliquos de illis, qui fuerunt in Lymbo, quia nemo eſt ibi iam, & quotquot ibi fuerunt ſunt iam in vita æterna, etiam ex aſſertionibus, eorum, quibus interdum animæ ſeparatæ apparent: ideo deprehendimus, quia confitentur ſe eſſe animas, quæ nunc de receptaculis ſuis exeant, ſed non habemus confeſſionem aliquorum antiquorum, qui dicerent ſe vidiſſe animas egreſſas de ſinu Abrahæ.

Eſt tamen ſatis veriſimile, quod aliquando exiuerint, quia occurreret aliqua cauſa veniendi ſicut, & nunc: nam

H eundem modum apud antiquos habuerunt animæ apud ſinum Abrahę, quem nunc habent animæ in paradiſo, ſed animæ de paradiſo exeunt interdum Deo volẽte propter aliquas cauſas, ergo & tunc vellent, quod aliqua anima de ſinu Abrahæ egrederetur.

Ad primum in contrarium dicendum, quod illud non probat non exire animas de receptaculis, quia hic agitur de egreſſu de receptaculis ad veniendum ad nos. Ibi autem agitur de tranſitu de vno receptaculo in alterum, & illud non eſt conſuetum maxime de receptaculo bono in malum. Secundo, quia diues erat in inferno. Lazarus autem in ſinu Abrahæ, & de nullo receptaculo tranſitur ad gehẽnam, quia illud eſt peſſimũ omnium receptaculorũ. Tertio, quia ibi erat quędam impoſſibilitas tranſeundi, quæ non eſt nunc, nam dixit Abraham, magnum chaos

I firmatum eſt inter nos, & vos, vt hi, qui tranſire velint nõ poſſint, non eſt autem ſic de receptaculo quolibet ad nos, ideo poterant ad nos venire. Quarto, quia rem iniuſtam petebat diues, ſ. vt Lazarus mitteretur ad intingendum digitum in aquam, & refrigerandum linguam diuitis, vt ille alleuiaretur de tormentis, ſed non erat dignum illum alleuiari, ſicut neque eripi, ideo non fuit Lazarus miſſus, & ſic reſpondit Abraham ad diuitem Luc. 16. cap. fili recordare, quia recepiſti bona in vita tua, Lazarus autem ſimiliter mala: ideo ille conſulatur, tu vero cruciaris. Quinto, quia quando animæ de ſuis receptaculis ad nos veniũt propter duo veniunt, aut propter ſuam vtilitatem, ideſt ſuffragia a nobis petenda ſicut animæ purgatoriæ, aut propter noſtram vtilitatem, vt nos admoneant, ſed animæ de ſinu Abrahæ non poterant ire ad gehennam propter aliquid horum duorum, non propter primum, quia nemo

K poteſt recipere ſuffragia à damnatis cum ſeipſus adiuuare non poſſint, neque etiam pro ipſorum vtilitate, quia bona noſtra, aut aliorum recipere non poſſunt cum in charitate non ſint: ideo non debuit illuc mitti Lazarus, qui erat in Sinu Abrahæ, ſecus de miſſione ad viuentes, quia poterat illis prodeſſe admonendo, & inſtruendo.

Ad ſecundum dicendum, quod neque miſſus fuit Lazarus ad domum diuitis ad fratres ſuos, vt admoneret eos, licet iſtud de ſe conueniens eſſet, quia ad talia ſolent mitti animæ ad nos de ſuis receptaculis, ſed tunc nõ miſſus fuit: primo, quia forte hoc petiuit diues, qui damnatus erat, & licet iſtud eſſet de ſe licitum, non fuit tantæ dignitatis diues, vt exaudiri deberet, & forte quilibet de non damnatis exaudiretur in tali re.

Secun-

Secundo, quia iſta ſunt refugia extraordinaria, ſcilicet quod animæ ſeparatæ a corporibus mittantur ad nos: nã ſi mittuntur, potius, aut pluries propter ſuam, quam propter noſtram vtilitatem mittuntur, & tamen quando propter noſtram vtilitatem veniunt, eſt remedium extraordinarium, quia habemus hic multa remedia noſtræ ſalutis, & exiſtentibus his non eſt opus recurri ad extraordinaria, & hoc ſignauit Abraham quando dixit diues, habeo enim quinque fratres, vt teſtetur illis, ne, & ipſi veniant in hunc locum tormentorum, & dixit Abraham, habent Moyſen, & Prophetas audiant illos, q. d. ideo non eſt opus pro ſua conuerſione mitti mortuos, quia habent viuos, quos audiant.

Tertio, quia forte non prodeſſet diuitis fratribus, quod mitteretur illuc Lazarus: nam remedia ordinaria Deus omnibus hominibus tribuit, ſicut facit oriri Solem ſuum ſuper bonos, & malos, & pluit ſuper iuſtos, & iniuſtos ſupra 5. cap. ita, & viam ſalutis omnibus hominibus prædicari iubet, & dari monita ſalutis, etiam ſi nichil apud eos proficere debeant. ſicut ipſe Chriſtus ſæpe prædicauit apud aliquos apud quos ſciebat non profectura eſſe verba ſua, ſed extraordinaria remedia, quæ ſunt per operationem ſupernaturalem non tribuit niſi quando vtilia ſunt. Et forte iſtos fratres diuitis præſciebat tales eſſe, quibus aduentus Lazari, & talia remedia non prodeſſent: ideo noluit illuc mittere Lazarum, & ſic colligitur Luc. 16. cũ dixit diues, non Pater Abrahã, ſed ſi quis ex mortuis ierit ad eos pœnitentiam agent, & dixit Abraham, ſi Moyſen, & Prophetas non audiunt, neque ſi quis ex mortuis reſurrexerit audient, & ideo non debuit mitti Lazarus, quia illi non erant audituri illum.

Quarto, quia dato, quod audituri eſſent illum, & conuertendi non mitteretur Lazarus, quia non eſt neceſſe, quandocunque aduentus animarum ad nos poteſt eſſe vtilis veniant, quia hoc eſſet ſi aduentus illarum eſſet remedium ordinarium. Eſt tamen extraordinarium, ideo non mittuntur, & ſic poterat eſſe: Abraham tamen reſpondit ea, quæ erant notiora, & quæ magis quiſque reciperet audiens.

Ad tertium dicendum, quod verum eſt has duas eſſe cauſas aduentus animarum de receptaculis ſuis ad nos, & tamen non ob hoc tollitur aduentus, quia hic petebat diues mitti Lazarum pro vtilitate viuorum, & dato, quod pro illa non mitteretur, poterant mitti animæ ad nos ad petenda noſtra ſuffragia.

Sed tunc diceretur, quod animæ de ſinu Abrahæ nunquam exirent, quia illæ ſuffragijs noſtris non indigent. Dicendum, quod verum eſt, quod pro vtraque cauſa contingit animas exire: nam animæ de paradiſo exeunt, ſed conſtat, quod non, vt ſuffragia a nobis petãt, ſed vt potius auxilia impendant, ſicut patet per Auguſt. lib. de Agendo cura pro mortuis de Fœlice Martyre, qui apparuit viſibiliter ciuibus Nolanis cum obſiderentur a Barbaris, ita, & animę de ſinu Abrahæ ad præſtanda auxilia interdum venirent.

Et dicendum, quod non negauit hoc Abraham: nam non dixit non poteſt tranſire hic ad eos, ſicut dixerat quãdo diues illum ad ſe mitti petebat, ſ. chaos magnum firmatum eſt inter nos, & vos, ſed ait, habent Moyſen, & Prophetas audiant illos, quaſi dicat, ire poterant, & tamẽ nunc non eſt neceſſarium, quia habent doctores quib. credant, interdum vero aliqui non habent copiam doctorũ quibus credant, aut ſaltem quantum ad aliquid ſpeciale nemo poteſt prouidere, & tunc mittuntur animæ de ſuis receptaculis, etiam dixit, ſi Moyſes, & Prophetas non audiunt, neque ſi quis reſurrexerit ex mortuis audient, quaſi dicat, non mittitur Lazarus ad eos, quia non credent, ei, neque alicui reſurgenti ex mortuis. Et tamen alij ſunt, qui reſurgentibus crederent, licet illi non crederent, ideo ad alios mitterentur mortui, licet non ad illos, & patet quia mortui reſurgentes tempore Chriſti ad multos miſſi ſunt: nam dicitur infra vigeſimoſeptimo capitu. multa corpora Sanctorum ſurrexerunt cum eo, & introierunt in ſanctam ciuitatem, & apparuerunt multis, & hoc erat vt crederetur reſurgentibus, ergo licet mortui non mittantur ad quoſdam, quia non ſunt credituri, mittuntur ad a-

A lios, quia credent, & ideo dicendum eſt, quod aliqui de Lymbo Sanctorum venerunt aliquando ad viuentes, aut venire poterant.

Reſponſio ad primam rationem principalem pro parte negatiua in diuerſum poſitam ſupra quaeſt. 756. in principio. Quaeſt. DCCLVI.

NVnc autem reſpondendum eſt ad argumenta facta ſupra: ad primum dicendum, quod Auguſt. loquitur ibi ſecundum communem curſum, & conditionem naturæ animarum ſeparatarum, nam vt oſtenſum eſt nõ conuenit conditioni naturali animarum ſeparatarum cõuerſari cum viuentibus, quia nullum bonum eſt eis ſecundum ſuam conditionem ex illa conuerſatione, & ideo e-
B tiam ſi permittantur non curant venire ad viuentes.

Sed dicendum, quod aut hoc eſt quantum ad eos, qui ſunt in pœnis aliquibus, aut ad eos, qui ſunt in requie.

Si primo modo dicendum, quod forte non dimittuntur ad viuentes venire, & ideo non veniunt, quia animabus quandiu ſunt in pœna non eſt liberum facere, quod volunt, aut ire quo volunt.

Secundo, quia animæ prædictæ ita ſunt abſorptæ pœnalitate ſua, quod vix cogitare poſſunt de aliqua alia re, & immo & de ſeipſis, ſed cum cogitant, magis ſe conuertũt ad ſuam miſeriam, quam de alijs curent.

Tertio, quia non eſt eis aliqua vtilitas ad nos venire, nam in viuentibus hoc accidit, quod amicus dolens, ſi videat amicum, & alloquatur eum, alleuiatur de malo ſuo, quia quodam modo tranſumitur, vt dicitur nono Ethic.
C & tamen in mortuis non eſt ſic, quia etiam ſi ad nos veniant, & loquantur, non alleuiatur dolor eorum, quia nõ manet ſimilitudo illa, & amicitia, quæ erat in viuentibus & vtilitas cõuerſationis, & hoc eſt propter naturalem diſſimilitudinem.

Si autem animæ non ſint in pœnis, ſed in requie, non veniunt ad nos toties quoties viuentes venirent amici exiſtentes.

Primo, quia non manet idem affectus ex quadam naturali ſimilitudine, quæ erat in viuentibus.

Secundo, quia quantumcunque ſe aliqui ament honeſto amore, conueniunt amici, & conuiuunt propter bonum, quod vnus ab alio recipit, & maius bonum ab inuicem percipiunt, quam vtiles, & delectabiles amici, & tamen mortui non poſſunt aliquod bonum recipere ex
D noſtra conuerſatione ſecundum ſuam conditionem naturalem: ideo non cupiunt venire ad nos, licet poſſint.

Tertio, quia licet interdum venirent cum venire poſſent, conformant ſe voluntati Dei, quę eſt, vt non veniãt, quia forte aduentus non eſſet vtilis, ideo non veniunt.

Quarto, quia forte tanta dulcedine tenentur diuinæ viſionis, quod de viſitando viuentes non cogitant.

Sed quid, quia Auguſt. dicit, quod mater ſua eum nulla nocte dereliqueret, in quo deſignat, quod illa deſiderium habeat veniendi ad ipſum?

Dicendum, quod non eſt ſenſus, quod mater Auguſt. poſt mortem tantum deſiderium haberet veniendi ad eũ quantum habebat ſequendi eum in vita, vt cum eo viueret, quia in vita erat mater, & mouebat eam affectio materna, poſt mortem autem manebat, vt anima ſeparata,
E quæ nulla cognatione, uel attinentia iungebatur Auguſt. & ideo non cuperet ita ardenter eum viſitare, & ideo etiam ſi mortui rebus viuentium vterentur, deſereret eum mater ſua multis noctibus, & diebus. Dixit autem de noctibus potius quam de diebus, quia nox eſt tẽpus ad hoc magis accommodum, vt defuncti nobis loquẽtes ſeipſos occultent.

Dicendum ergo vno modo intelligendum, quod ſi mortui vterentur rebus viuentium, i. ſi retinerent affectiones viuentium, & actus ſimiles illis, qui dñr res viuentiũ, nulla nocte mater Aug. eam deſereret, quia cũ viuens eũ, tã nimis dilexerit, vt eum mari, terraque ſecuta ſit, ut cũ eo viueret, neque eum mortua deſereret, quin illum p ſingulas noctes alloqueretur, ſed quia non utuntur mortui rebus uiuentium, i. non retinent affectus illorum, nec operationes exercent quas uiuentes faciebant, non uenit p ſin-

gulas noctes, neque aliqua nocte mater Auguſt. ad eum.

Secūdo poterat hoc intelligi de affectu charitatis, quia licet hic in mortuis pereat affectus naturalis, quia mutatur conditio naturalis, tamen in bonis manet charitas, quam hic habuerunt, & ideo ſicut ex charitate vult quis bonum alterius, & viſitat eum ad conſolandum ipſum, ita, & moriens faceret ſi permitteretur, & ſic poteſt intelligi de matre Auguſt. quod præter amorem maternum naturalem amabat illa nimis Auguſt. & pro illius ſpirituali ſalute aſſidnas lachrymas mittebat, ꝙ ſequebatur eũ terra, & mari, ergo defuncta ex eadem charitate viſitaret eum per ſingulas noctes ad commonendum eum, & confortandum in bonum, ſed non faciebat, quia mortui non vtuntur rebus viuentium, ideſt non permittuntur à Deo aduenire rebus viuentium, licet interdum velint, ſed prima ratio generalior eſt, quia extenditur tam ad animas bonorum, quam malorum, & vtraque raro viuentibus apparent. Ad ſecundum dici poteſt vno modo, quod non intelligitur de Paradiſo, ſed de templo Domini; ſiue Sanctuario, quia dixit omnibus diebus vitæ meæ, ideſt quandiu vixero in hac carne mortali: nam ſi de vita æterna loqueretur non oporteret dici, quod habitaret omnibus diebus vitæ ſuæ, ſed ſatis eſſet dicere, vt inhabitem in æternum in domo Domini.

Secundo poteſt accipi, quod qui habitat omnibus diebus nunquam exit, ita vt non redeat, & tamen bene poteſt extre redeundo: nam dicitur, vt inhabitem omnibus diebus vitæ, dato autem, quod animæ aliquando exeant de Paradiſo omnibus diebus manent ibi, quia nulla dies eſt in qua non maneant, cum exeundo non maneant aliqua die integra extra Paradiſum.

Tertio poteſt dici, & melius, quod qui ibi eſt ſemper eſt in domo Domini, quia ſemper eſt in beatitudine: nam dato, quod ad nos veniat nūquam deſinit eſſe beatus; nec minuitur in aliquo beatitudo eius: nam locus nō dat beatitudinem, ſed Dei viſio, Deus tamen vbique videtur ab eo, qui ſemel videre incipit.

Ad tertium dicendum, quod receptacula cedunt animabus ad præmium, vel pœnam inquantum animæ iudicant ſibi bonum, vel malum ex talibus locis deputari, inquantum loca ſunt honorabilia, & animæ iudicant illa ſibi pro honore dari, vel ſunt loca indigna, & iudicant ea ſibi in pœnam dari, & dato, quod non maneant actualiter animæ in locis his, manet illis pœna, & gloria de illis locis, quia manet cogitatio, quod loca ſint eis data in pœnam, vel gloriam. Sicut Epiſcopo datur cathedra in Eccleſia, & dato, quod non ſemper ſedeat in ea non minuitur honor, vel gaudium cathedræ, quia ſemper eſt ei debitum ſedere in ea, & ſemper ſcit pro honore eam ſibi datam, & hoc verum eſt, quia locus non confert realiter ad beatitudinem, vel pęnam agendo in animam, ſed ſecundum, quod ipſa iudicat ſibi eſſe bonum, vel malum talem locum habere, conſiſtit enim hoc in opinione, & opinio manere poteſt cum anima manet extra locum, ſi autem realiter proueniret gloria ex loco, neceſſe erat, quod etiam ſi ad inſtans exiret anima, minueretur gloria, vel pœna. Sicut ſi ad inſtans deſineret videre Deum anima eſſet tūc miſera, vel non beata: ideo non eſt inconueniens, quod exeat anima de receptaculo ſuo.

De inferno idem eſt, quia anima deputata igni inferni, foris cum exit habet ſecum pœnam inferni, & ideo non minuitur, & cum dicebatur in præcedenti argumento, quod qui deſcendit in infernum non aſcendet, debet intelligi, quod non aſcendet, vt inde penitus eruatur, bene tamen poterit aſcendere, vt videatur à nobis, & ad infernum ſuum rurſus redeat.

Reſponſio ad primam rationem aliorum in diuerſum pro parte affirmatiua poſitam ſupra quæſt. 752.
Quæſt. DCCLVII.

Alia autem in contrarium oſtendebant quaſi, quòd ſimpliciter eſſet in poteſtate animarum exire de paradiſo, & inferno, & tamen non eſt verum ſimpliciter.

Ad primum dicendum, ꝙ vt *Hyer.* dicit eſſet verum, ꝙ

F Apoſtoli, & Martyres nō tenētur loco determinato, quaſi de illo non poſſint exire ad adeſſe ſepulchris ſuis, & alijs locis cum voluerint, ſed dicendum eſt, ꝙ iſtud competit eis ex conditione gloriæ, qua datur poteſtas illis, vt quidquid velint faciant, non autem ex conditione naturæ, ex naturali autem conditione, neque poſſint, nec volunt exire de ſuis receptaculis, vt ad nos veniant. De poteſtate patet, quia rebus ſingulis determinat Deus loca ſm ſuā conditionem naturalem, aīæ autem ſeparatæ ſunt immateriales, ideo dedit illis Deus loca extra locum conuerſationis noſtræ, qui ſumus ſubſtantiæ compoſitæ materiales corruptibiles: ideo ſicut nos viuentes non poſſumus ire ad loca animarum ſeparatarum, ita & illis competit ſecundum conditionem ſuam, vt ad loca noſtra non veniant.

De voluntate patet, quia non exirent de locis ſuis niſi G aliquid melius putarent ſe habituras exeundo, & tñ nullum bonum poteſt animabus accidere ex noſtra conuerſatione, vt oſtenſum eſt ſupra, ergo non cupient ad nos venire. Cum autem addidit, ꝙ vbique eſſe credēdi ſunt, quia cum Agno ſunt, qui vbique eſt. Dicendum, ꝙ non intelligendum eſt, ꝙ animæ beatorum poſſint eſſe vbique, quia hoc ſoli Deo competit ex illimitatione eſſentiæ, cætera vero limitata ſunt, neque etiam ſunt in multis locis ſimul, cum neque corpus Chriſti localiter inueniatur in multis locis, ſed per conuerſionem multarum ſubſtātiarum, quæ erant in multis locis, quæ conuertuntur in ipſum, & non deſinunt eſſe vbi erant: Agnus autem Chriſtus eſt, qui vbique eſt quantum ad deitatem, ſed non quantū ad humanitatem, & animæ Sanctorum ſequuntur ipſum quocunque ierit, quia verum eſt, ꝙ vadunt quocūque ille vadit, H ſed corpus eius manet ſemper in cælo empyreo, quia non mouentur inde ad aliquem locum: ideo manent ſemper cum illo; & vadunt quocunque ille vadit, ſed iuxta *Hier.* credendæ ſunt animæ vbique eſſe, i. quia eſſe poſſunt animæ Sanctorum in quocunque loco voluerint, non in omnibus ſimul, ſed in quocunque determinate.

Ad ſecundum dicendum, quod non ſunt maioris priuilegij dæmones, quam animæ beatorum, & tamen non ſequitur, quod animæ beatorum ſint in multis locis per totum orbem ſicut dæmones.

Pro quo ſciendum, quod aliud eſt de Angelis bonis, aliud de animabus beatis, aliud de dæmonibus: Angelis enim bonis competit poſſe vbique eſſe, & accidit in multis locis eſſe, animabus beatis competit poſſe vbique eſſe, ſed non accidit vagari per multa loca.

I De primo patet, quia Angeli boni ſunt beati, & ex conditione beatitudinis manet eis liberū poſſe eſſe vbicunque voluerint, etiam cōtingit eos eſſe in multis locis, quia ſunt cuſtodes hominum, & mittuntur ad multa, quæ ſpectant ad ſalutem hominum ad *Hebr.* primo capitu. ſunt adminiſtratorij ſpiritus in miniſterium miſſi propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis.

De ſecundo patet, quia animabus beatis competit ex conditione beatitudinis, quod poſſint eſſe vbicunque voluerint, quia nichil eſt eis impoſſibile, neque obſtans, non tamen contingit eas vagari per diuerſa loca, quia non habent aliquid quod ibi agant, neque accreſcit illis aliquod bonum, vel gaudium ex præſentia diuerſorum locorum; ſicut nobis viuētibus accreſcit, quia nos per viſum apprehendimus res nouas, & perficimur quodam genere intelligendi, & rurſus varia inuenimus, quæ ſenſus noſtros K oblectant, quæ in loco vno non ſunt: ideo cupimus vagari per diuerſas partes orbis ſi in hoc non eſſent multæ difficultates, & moleſtiæ, ſed animæ ſeparatæ nichil proficiunt ex ſenſibus, quia nō habent cognitionem ſenſitiuā: ideo per hoc, quod plura loca diſcurrerint non intelligūt plura, quia non plus cognoſcunt de re in præſentia eius, quam in abſentia, vt oſtenſum eſt ſupra, ideo non cupiūt animæ ſeparatæ diſcurrere per varia loca, rurſus neque eis occurrunt delectabilia ex mutatione locorum, quia non delectantur in eo, quod eſt in loco, cum non habeant delectationes ſenſitiuas.

De tertio apparet, ſcilicet, de dæmonibus, quod non poſſunt eſſe vbique: nam libertas iſta eſt ex conditione beatitudinis, & illi non ſunt beati, vnde quædam loca ſunt, ad quæ ipſi accedere non poſſunt, vt ire ad cœlū

empyreum.

A empyteum, vel intrare in alios cœlos, competit tamen dę monibus vagari per totum orbem, eo quod habent officium tentandi, & exercendi homines: ideo ire poſſunt ad omnia loca, in quibus ſunt homines, & ad aliqua in quibus non ſunt homines, dum tamen illuc ire conſerat aliquid ad actum exercitij noſtri, & tentationum: per plura, ergo loca vagantur dęmones, quam animæ beatæ, non quidem quaſi ſit maioris priuilegij dæmonis, quàm animæ, ſed quia ad officium dęmonis pertinet, nó autem ad officium animæ.

Ad tertium dicendum, quòd non ſunt animæ maioris damnationis, quàm dęmones, licet non eſt inconueniẽs quaſdam animas maiores pœnas ſuſtinere quibuſdam dęmonibus, ſicut ſuſtinebit anima Antichriſti, & anima proditoris Iudæ, & eorum, qui ex intentione hæreſes in Eccleſiam introduxerunt, aut eam ſcienter perſecuti ſunt, & B tamen licet dæmones ſint maioris damnationis, quam animę, non ſequitur, quod maior locus vagandi animabus detur, quia dæmonibus datur, quod vagentur, non vt ipſi in hoc delectentur, ſed inquantum ad diſpenſationem diuinæ prouidentiæ pertinet ad exercitium noſtrum per tẽtationem, animabus autem damnatis non eſt traditum officium exercendi, & tentandi nos, quia neque tam grauiter nos oderunt, neque illud facere ſcirent, aut poſſent. Eſt enim verum, quod animæ damnatorum inuident viuentibus, & vellent eos damnatos eſſe, & tamen non peruenit iſta inuidia ad talem gradum, vt conarentur huic ſe tradere officio, vt nos perderent, quia deficit eis naturalis induſtria ad hoc, quia quilibet dęmon eſt multo lucidioris ingenij, quam quælibet anima, cum excedat eam C ſecundum ſpeciem, ideo ſciunt inuenire multa ad nos decipiendum, & alliciendum, quæ neſcirent animæ ſeparatæ excogitare, magni enim ingenij eſt tot excogitare fraudes, & tam occultas, quot nobis quotidie dæmones inueniunt: ideo animæ non erant ſufficientes ad hoc. Etiam non ſufficiunt propter exercitationem, nam fit exercitatio in ferendo nobis mala in nobis, & in rebus, & ad hoc requiruntur magnæ vires ſicut ad diruendum magna ædificia, quæ dæmones diruerunt quando concuſſam domum Iob ſuper filios, & totam familiam deiecerunt, & dæmones habent ad hoc magnas vires, quia Iob 41. cap. dicitur, quod non eſt poteſtas ſub cœlo, quæ comparetur eis, ſic etiam gregem porcorum ex magno impetu præcipitauerunt in mare, & erant porci ad duo millia ſupra octauo, & Marc. quinto cap. animæ autem paruæ poteſta D tis ſunt circa hoc, vt patet in motu corporis ſui, ergo non ſunt aptæ ad hanc miniſtrationem, & ſic conuenienter data eſt dæmonibus adminiſtratio tentationis, & exercitij noſtri, & non animabus: ideo dęmonibus ex conditione officij conceditur vagari per totum orbem, ſcilicet, vbicunque homines ſunt, animabus autem cum non ſit conceſſum hoc officium non conceditur vagari, ſed manent in ſuis receptaculis, & tamen dæmonibus non licebit hoc ſemper, ſed ſolum quandiu manet tempus tentandi viuentibus hominibus hic, poſt iudicium vero nullus dæmonum vagabitur, ſed omnes erunt clauſi in abyſſo, & illi etiam, qui hic ſunt tentando aliquando clauduntur intra abyſſum, ſicut dæmones dixerunt ad Chriſtum, quid tibi, & nobis? & rogauerunt eum ne mitteret eos in abyſſum, ſed in porcos Luc. ſeptimo cap. nunc E quoque non conceditur hoc omnibus dæmonibus, ſed quibuſdam, non enim tentant omnes, ſed quidam eorũ, & iſti manent inter nos, alij vero manent in abyſſo clauſi in gehenna, & non exeunt inde, ſicut neque animæ damnatæ.

Ad quartum dicendum verum eſſe, quod animæ tam Sanctorum, quam damnatorum apparẽt hominibus, & ad hoc exeunt de ſuis receptaculis, ſed hoc non eſt multũ aſſuetum, neque etiã eſt putandum, ꝙ quandocunque iſtę apparitiones fiunt, ſemper ſint vere ibi animæ Sanctorũ, vel damnatorum, ſatis enim eſt hoc per bonos, vel malos Angelos fieri, qui illarũ animarum vicem gerunt, & ſe nominibus illarum appellant. Et fit hoc maxime in dæmonibus vexantibus arrepticios, nam vocant ſe nominib. hominũ, & tamen conſtat eſſe dæmones, cũ animæ non ſint datæ ad exercitiũ noſtrum, ſed ſoli dæmones, & Chriſtus ſemper vocauit dæmones eos, qui erant in arrepticijs, & nunquam animas viuentium. Boni quoque Angeli idem facere poſſunt circa animas Sanctorum, cum illarum vicem geſſerint: nam Angeli loquebantur in perſona Dei, ſicut qui dixit, ego ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Aegypti, & dedit legem Exod. 20. capit. & tamen conſtat, ꝙ ille, qui loquebatur non erat Deus, ſed Angelus. Etiã Deus dicitur locutus de rubo, & dixit, vidi afflictionem populi mei Exod. 3. & 4. cap. & tamen ille, qui loquebatur cum Moyſe de rubo erat Angelus Actu. 7. c. a fortiori ergo repræſentabit animam bonus Angelus, & loquetur nomine eius, & iſtud adhuc magis fit in ſomno, quia ibi poterit repræſentari anima per Angelum, vel dæmonem ſine apparitione, & tamen ſine falſitate, nam in vigilia loquitur, qui apparet, & dicit quis ſit: ideo difficilius eſt euitare ibi mendacium, ſi alienam perſonam repræſentet, ſed in ſomnio non oportet, quod appareat perſona aliqua, immo realiter nulla apparet, neque loquitur ſed videtur ſomnianti, quòd aliquis appareat, & loquatur, & hoc totum fit per quendam motum interius factum, quem dæmones, & Angeli facere poterunt qualiter voluerint, cum & naturaliter fiat ille motus frequenter, & tunc videbitur, quòd aliqua anima de beatis, vel dãnatis veniat, & loquatur, ſed nichil tale eſt, cum & in ſomnis videamus aliquos homines nobis loquentes, cum conſtet illos non eſſe præſentes, ſic de animabus eſſe poteſt, quod Aug. per multa exempla oſtendit in lib. de Cura agenda pro mortuis.

Quare in Purgatorio non punitur corpus cum anima?
Quæſt. DCCLVIII.

QVæritur nunc, cum ſit ſupra dictum de Purgatorio igne, in quo purgantur delictorum culpæ, aut pęnæ, quæ ſuperſunt, & horum particeps corpus fuit, quare non punitur ibi corpus cum anima?

Aliqui dicũt, quòd ſic fieri deberet: nam corpus eſt inſtrumentum coniunctum pertinens ad ſpeciem, & ideo participare debet in pœna, & præmio, ſicut participauit in culpa, & bono opere. Secundo quia ſic fit in beatis, & damnatis: nam damnati apud gehennam in corpore, & anima ſimul torquentur poſt iudicium. Etiam beati in vita æterna in corpore, & anima iocundabuntur, in Purgatorio ergo cum ſit pęna ſenſus pro peccatis deberet etiam participare corpus.

Dicendum ergo, quòd puniuntur animæ cum corporibus in Purgatorio, non quidem quaſi repugnet conditioni illius pœnæ eſſe ſimul in corpore, & anima: nam illa eſt ſicut pœna gehennæ, quia ignis idem (vt ait Gregor.) eſt in quo ardent damnati in gehenna, & purgantur electi in Purgatorio, & tamen in illo igne gehennæ ardebunt aliquando viuentes homines, ergo & in igne Purgatorio poſſent ardere homines viuentes, ſed ideo ibi non ardent corpora, quia tunc quando ſuſtinentur pœnæ purgatoriæ manent ſolæ animæ, ſcilicet, quando ſolutæ ſunt animæ a corporibus ſtatim poſt mortem: ideo non poſſunt torqueri ibi niſi animæ, immo pœna purgatoria nunquam eſt quandiu corpus, & anima ſimul ſunt, quia iſta reunientur in iudicio, & poſt iudicium non durabit pęna illa. Sed dicetur quare non reſumunt animæ corpora ſua ad hoc, quòd cum eis patiantur in Purgatorio, quia hoc fieri poterat?

Dicendum, quòd nullo modo conuenit, quia aut iſta reſumptio fieret ſtatim poſt mortem cuiuslibet, aut in generali reſurrectione in die iudicij, & tamen neutro modo competit, ergo non fiet reſumptio ad hoc, quòd poſt illam tollerentur pœnæ purgatoriæ.

De primo patet quia ſi ſtatim poſt mortem fieret reſurrectio, aut tranſirent corpora in ſtatum immortalẽ qualem habebunt in reſurrectione generali, aut non. Si dicatur, ꝙ tranſirent, eſſet vnũ inconueniens, quia nõ præcederet ad illã tranſmutationẽ totũ quod fiet in iudicio generali, ſ. ignis cõflagrationis qui depurabit omnia, ita vt maneãt apta ad ſtatum reſurrectionis: nã corpora, in quibus manet aliqua conditio corruptibilitatis, non poſſunt eſſe incorruptibilia, & iſta conditio corruptibilitatis eſt ſcdm

impuritatem in habitudine mixtionis ex contrariis, & in illo igne tollentur omnia, quæ ſacient ad iſtam corruptibilitatem, & tamen in morte cuiuslibet non eſt ignis conflagrationis, qui ſingula corpora depuret ſicut in iudicio deputabit, ergo non eſt conueniens tunc fieri reſurrectionem.

Secundo, quia iſta conditio temporis non adiuuat ad mortalitatem ipſorum corporum: nam corpora reſurgentium, vt oſtenſum eſt ſupra, non erunt immortalia per appoſitionem alicuius qualitatis, quæ ea immortalia reddat, ſed per ceſſationem omnis corruptiui, & perducentis ad mortem, tam interius, quam exterius, & hoc maxime erit in corporibus damnatorum, quibus non dabitur aliqua perfectio dotis, erunt tamen tunc incorruptibilia, & immortalia, quia ceſſante motu cœli, ceſſabit omnis motus alterationis, & quicunque motus naturalis in his inferioribus: ideo non poterit aliquid corrumpi etiam ſi nichil ponatur præſeruans à corruptione, nunc vero manet motus cœli, & omnis actio corruptiua hic, ideo non poſſent corpora manere incorrupta ab intus, & extra niſi per continuum miraculum: ideo non eſt conueniens ſic fieri, quia miracula euitanda ſunt quanto poſſunt euitari, ergo non eſt ponenda reſurrectio corporum niſi tunc quando ceſſabit motus cœleſtis, & omnis actio corruptiua hic, alioquin morerentur rurſus qui reſurgunt, ſicut qui à Chriſto, vel alijs ſuſcitati ſunt omnes poſtea mortui ſunt, quia corpora ſita non acceperunt immortalitatem, neq; incorruptibilitatem: ideo patiebantur ſicut ante primam mortem, & tamen iſta ponuntur reſurgere ad ſtatum immortalem, ergo non conuenit poni reſurrectionem iſtam ſtatim poſt mortem.

Tertio, quia ſi ſic fieret reſurrectio, etiam damnati ſtatim poſt mortem reſurgerent, vt acciperent pœnas ſuas in corpore, & anima, & in his eſſet maius inconueniẽs, quia circa bonorum corpora forte Deus faceret miraculum, vt manerent incorrupta cum eſſent corruptibilia, ſed circa corpora damnatorum non facit miracula Deus maxime permanentia, & ideo manerent corruptibilia, & corrumperentur naturaliter, quod eſt inconueniens.

Quarto, quia cum maneat adhuc ſtatus corruptibilitatis neceſſe erat, quod ſiue in purgatorio, ſiue in inferno, corpora poſita in igne ſtatim ſoluerentur, & perirent, & oportebat rurſus reſurgere, & ſic quotidie ſæpe, quod eſt abſurdum, vel non maneret pœna in corporibus ſimul cũ animabus, quod petebatur, vel eſſet miraculum continuũ vt dictum eſt.

Quinto, & præcipue, quia non poſſent corpora talia pati aliquid in purgatorio, nam ſi reſurgerent ſecundum ſtatum generalis reſurrectionis, cum tot corpora bonorum habitura ſint dotes ſuas eſſent immortalia, & impaſſibilia ſed hoc dato nichil paterẽtur in igne, & tamẽ oportet pati ad purgationem, ergo non conuenit poſt reſurrectionẽ fieri purgationem.

An pœna purgatorij tolerabuntur in anima, & corpore ſimul, ita vt ſtatim poſt mortem anima reaſſumat ſibi corpus. Quæſt. DCCLIX.

SI autem detur, quod non reſurgerent tunc corpora ad ſtatum immortalem, & incorruptibilem, qualem habebunt poſt reſurrectionem, dabitur.

Primo, quia erunt reſurgentes adhuc in ſtatu viatorũ, quia manebit in eis fomes peccati, propter corruptionem ſenſus, & ita poterunt peccare mortaliter, & venialiter, quandiu manet fomes, quod pertinet ad ſtatum viatorũ & ita in purgatorio, & in inferno poſſent committere alia, vnde deberentur eis maiores pœnæ, & conſequenter poſſent damnari, qui in purgatorio ſunt, cum poſſent adhuc peccare mortaliter: ideo non debet manere ſtatus viatoris in exiſtentibus in purgatorio, aut in inferno, quia poſſent per conſequens liberari de inferno, erunt ergo nõ viatores, & conſequenter ſi reſurgerent haberent ſtatum ſuum qualem poſt generalem reſurrectionem erant habituri.

Secundo, quia ſi eſſent corpora corruptibilia non poſſent manere in purgatorio, neq; in inferno, ſed ſtatim cre-

F marentur in igne, & ſequeretur mors, & oporteret iterũ, & iterum fieri reſurrectionem, quod eſt abſurdum, ideo non poterat fieri purgatio tunc.

Tertio, quia tunc poſt reſurrectionem expectarent corpora aliam immutationem, ſ. vt corpora bonorum acciperent poſtea incorruptibilitatem, & omnes dotes ſuas, & tamen falſum eſt, quia completio gloriæ eſt reſurrectio: ideo non addetur aliquid beatis poſt illam, & conſequenter non reſurgent ſic.

Quarto, quia expreſſe repugnat iſta poſitio ſacræ ſcripturæ: nam Apoſtolus dicit immutationem futuram in reſurrectione, & quod corpora, quæ ſeminantur nunc in corruptione, ſurgent in incorruptionem, ſeminantur in ignobilitate ſurgent in gloriam, ſeminantur in infirmitate ſurgent in virtute, ergo animæ bonorum quando corpora
G acceperint talia ea accipient, & conſequenter non poſſunt poſt reſumptionem corporum pati.

Quinto patet, quia Apoſtolus vult, quod non fiat reſurrectio quouſque animæ bonorum ſint beatæ, quia dicitur, quod quando ſurrexerint accipient corpora in virtute, & gloria, ideſt cum dotibus ſuis, ſunt autem iſtæ dotes beatitudo corporis: ſed beatitudo corporis non eſt niſi ex beatitudine animæ per redundantiam, ergo animæ bonorum in reſurrectione beatæ erunt: ſed beatitudo tollit omnem paſſionem, quia pœna ad miſeriam pertinet, ergo non poterunt boni poſt reſurrectionem aliquid pati, quia iam beati erunt, ſed purgatio fit cum pœnalitate magna; ideo neceſſe eſt purgationem fieri ante reſurrectionem, & ita fiet in ſola anima.

Sexto, quia iſta poſitio tollit reſurrectionem genera-
H lem, quam ponit ſcriptura, nam omnes ſimul reſurgemus primo Corinth. quintodecimo, & primo Theſſalonicen. quarto capit. ſed hoc modo quilibet reſurgit ſtatim, vt moritur.

Septimo, quia tollitur ſic iudicium generale, nam iudicium generale, vt colligitur ex verbis Chriſti, & Pauli erit ſimul cum reſurrectione: quia Chriſtus dicit, quod mittet Angelos ſuos, & colligent electos ſuos a quatuor ventis cœli præceden. capit. Et illa erit reſurrectio, in qua colligentur cineres de locis in quibus fuerunt diſperſi, vt fiat reſurrectio corporum, & tamen ſecũdum modum iſtum (quia non erit reſurrectio ſimul) non poterit eſſe iudiciũ cum non maneat cauſa iudicij, nam ad hoc fiet iudicium, vt omnibus conuenientibus ſimul in vnum, bonis tribuat Chriſtus bona, & malis mala.

Et præcedet illud iudicium ad executionem quantum
I ad gloriam corporum, & damnationem cum eis, quia non intrabunt beati in cœlum empyreum, in corporibus ante iudicium priuſquam dictum fuerit illud, Venite benedicti percipite regnum, & damnati non deſcendent cũ corporibus ad inferos quouſque dicatur eis in iudicio, ite maledicti, cum ponatur in litera executio, ſcilicet ibunt hi in vitam æternam, illi vero in ſupplicium æternum, & tamen ſi reſurrectio fiat ſtatim poſt mortem, & incipiant tolerare pœnas damnati, & purgari in corporibus boni, ibunt damnati in ſupplicium æternum ante illam ſententiam, & beati etiam in vitam æternam, quia expletis pœnis purgatorijs ſtatim haberent beatitudinem, tam animæ, quam corporis. ergo non poterit eſſe talis modus reſurrectionis, & conſequenter neque pœnæ purgatoriæ tolerabuntur in anima, & corpore
K ſimul.

Si autem dicatur, quod non fiat reſurrectio ſtatim poſt mortem, ſed generalis ſicut Chriſtus ponit, & poſtea debeat tolerari pœna purgatoria in corporibus, non ſtat.

Primo, quia tunc neceſſe eſt, quod adhuc nulla pœna purgatoria ſit, cum adhuc non reſumpta fuerint corpora. Quod falſum eſt, cum dicamus tolerari pœnas purgatorias.

Secundo, quia ſi poſt iudicium tolerentur pœnæ purgatoriæ non dabitur locus, in quo nunc ſint animæ, quia omnis anima ſoluta a corpore eſt in aliquo receptaculo, & tamen animæ purgandę exeuntes de corporibus non poſſunt eſſe in paradiſo, quia prius purgandæ ſunt, non etiam in purgatorio, quia nondum purgantur; neque

in inferno, quia de inferno non tranſitur ad Purgatoriū, etiam quia qui ibi ſunt damnati ſunt: ideo non manet aliquis locus in quo animæ ſint, quod eſt abſurdum.

Tertio quia videtur fieri magna iniuria animabus prædictis, nam hoc tempore quod eſt inter mortem & iudicium ſuſtinerent pœnam damni, ideſt, carentiæ diuinæ viſionis, & illa non computaretur eis, vt pœna purgatoria: ideo eſſet eis aliqua magna pœna inutilis, ſecundum quam non purgarentur, quod eſt inconueniens.

Quarto, quia poſt illam reſurrectionem, & iudicium non potuerunt pati animæ in Purgatorio: nam erunt tūc animæ beatæ cum corpora erūt beata vt dictum eſt: ideo non poterunt pati, & ſic non erit purgatorium.

Quinto, quia Chriſtus dixit, quod expleto iudicio ibūt hi in vitam æternam, & alij in ſupplicium æternum: ergo non erit tunc aliquis, qui poſſit ire in ſupplicium **B** Purgatorium, cum omnes boni ituri ſint tunc in vitam æternam: non ergo poteſt fieri purgatio poſt reſurrectionem, ſed prius: & ideo ſola anima ſuſtinebit ignes Purgatorios.

An conueniens ſit quod ſola anima abſque corpore patiatur pœnas Purgatorij. Quæſt. DCCLX.

SEd dicendum, quod non eſt inconueniens, quod ſola anima ſuſtineat hanc pœnam, quia non eſt ſicut de pœna inferni: nam præmium Paradiſi, & ignis gehennæ dantur, vt pęna, & præmium, & ſunt retributio ſimpliciter, & conſtituunt ſtatum, quia ſunt aliquid vltimum; pęna autem purgatoria non datur vt pœna ſed vt purgatio, & non eſt vt ſtatus, ſed vt diſpoſitio ad ſtatum vitæ æternæ: ideo non eſt inconueniens, quod anima ſo- **C** la ſuſcipiat illam, vt diſponatur ad ſtatum gloriæ: ſecus de pœna gehennæ, & retributione gloriæ: quia ad hæc debet participare corpus quod participauit in peccato, & opere meritorio.

Secundo: quia non minuitur aliquid de diuina iuſtitia, aut pœna debita pro peccato: nam quantum peccato debetur de pœna in purgatorio, & tolerarent illud corpus, & anima ſimul ſi vnita eſſent, tantum ſuſtinet ſola anima; ergo non eſt inconueniens ſic fieri.

Tertio, & præcipue quia ſi hoc eſſet iniuſtum, ideo eſſet quaſi corpus haberet priuilegium, quòd non puniretur, cum cooperaretur ad peccatum. Et tamen non eſt verum: quia corpus non peccauit: ideo non debetur ei pœna nec præmium. Vnde aut conſideratur corpus per ſe, aut vt cōiunctum animæ. Si per ſe planum eſt, quòd pec- **D** care non poteſt: quia nullam operationem habet, etiam pœna aut præmium ei accidere non poteſt: quia non ſentit: ideo non eſt petendum de eo quaſi per ſe ponatur in Purgatorio. Si accipiatur corpus vt coniunctum animæ non meretur, aut demeretur, nec eſt ei debita pœna aut præmium, quia corpus non eſt ipſum operans ſed homo: etiam non eſt motiuum, vel principium operationis ſicut anima per intellectum, & voluntatem, quæ ponuntur principium omnis actus humani ſexto Ethicor. ſed eſt organum motum quo anima operatur, vel eſt pars hominis mota ſimpliciter in operatione humana, & non mouens ad illam, ideo neque corpori, vt eſt coniunctum debetur pœna aliqua vel gloria, & ſi ei datur non quidem vt meruerit, ſed inquantum datur bonum vel malum homini, cuius vna pars eſſentialis, eſt corpus, & ita deriuatur in **E** corpus, vel ſuſcipit illud homo per corpus, de anima ſecus eſt, quia licet illa ſit pars hominis, poteſt eſſe vt totum & agens: nam poteſt anima conſiderari vt ſeparata, vel vt coniuncta, ſi vt ſeparata, poteſt per ſe agere: immo cōpetit ei actio, quia eſt ſubſtantia ſeparata ſicut dæmon, & Angelus, & poſſet peccare, & mereri ſicut Angelus, & dæmon niſi eſſet conſtitutus in ſtatu, quia neq; nunc dæmones & Angeli peccant, aut merentur, quia in ſtatu ſunt, & ideo tunc directe reſponderet ei pœna, & præmium ſicut homini, vel ſuppoſito agenti. Si conſideretur anima, vt coniuncta corpori, eſt principium operationis humanæ, & non eſt vt mota, ſed vt mouens per libertatem, ideo competit ei pœna, & præmium ſiue vt eſt totum ſiue vt pars directe; corpori autem non, quia non habet eandem habitudinem. Etiam quia anima ſeparata poteſt ſuſcipe- **A** re pęnam cum ſentiat; corpus autem non poteſt ſuſcipere pęnam, quia non ſentit etiam ſi pęnam meruiſſet: ideo multum diſſimile eſt: corpus quoq; coniunctum animæ pęnam non ſuſcipit, quia non ſentit: nam ſenſatio hominis eſt non corporis, & virtutis animæ eſt velut principij, quia per virtutem ſenſitiuam ſentimus, quæ eſt virtus animæ, quam anima influxit in organa.

Propter quid corpori non debentur pœnæ Purgatorij. ſicut & animæ. Quæſt. DCCLXI.

SEd conſiderandum pro veritate huius, quia eius eſt pęna, & præmium cuius eſt meritum, & demeritum.

Verum eſt autem, quod anima ſeparata poſſet per ſe peccare, & bene agere, ſed nunquam peccat, nec mere- **B** tur, & hoc per accidens, ſcilicet, quia eſt in ſtatu: ideo peccare, & mereri eſt hominis, & conſequenter pęna & præmium, quæ his reſpondent ſunt hominis: purgatio autem licet nō detur præcipue in pęnam, ſed in expiationem eſt tamen quædam pęna: ideo debet eſſe hominis, & conſequenter non debet puniri niſi homo. Vnde ſi anima eſſet ſolum, vt pars hominis, licet maneret poſt mortem non purgaretur nec puniretur, vt homo puniendus erat: ſed vel fieret purgatio in vita, vel poſt reſurrectionem. Sed anima poſt mortem eſt vt homo, ideo cum ipſa punitur idem eſt ac ſi homo qui eſt ipſum coniunctum puniretur, & hoc non eſt quaſi dicamus id quod Plato, ſcilicet, quod anima ſit tota eſſentia hominis, & ipſa ſit homo, & corpus ſit aliquid adiunctum animæ, vt non pertinēs ad ſpeciem, ſed motum ab ea ſicut nauis a nauta, & veſtis ab ho- **C** mine: quia hoc falſum eſt: ſed licet corpus, & anima pertineant ad eſſentiam hominis, homo quia eſt vnum ens, habet vnum eſſe, & iſtud eſſe eſt animæ, anima enim eſt forma excellens habens magnam ſimilitudinem ad Deū, ideo non ſolum eſt forma ſed etiam ens: nam in cæteris cōpoſitis forma non eſt ens neq; habet eſſe, ſed eſt id quo compoſitum eſt, & ipſum compoſitū eſt quod eſt, & ideo pereunte compoſito forma non manet: quia nunquā habuit eſſe, ſed eſſe erat compoſiti; anima vero etiam in corpore manens eſſe habet: ideo illud manet ei cum compoſitum perit. Et quia compoſitum, ſcilicet, homo non poteſt habere duo eſſe, cum ſit vnum ens, neceſſe eſt, quod non ſit aliud eſſe hominis quo homo actu exiſtat quā eſſe animæ quo exiſtit; ſed iſtud eſſe manet integrum in anima poſt mortem; ergo licet homo moriatur totum eſſe **D** hominis manet, & conſequenter anima quæ iam ſeparata eſt ſubſiſtens, & ad modum ſuppoſiti retinet quicquid ad hominem pertinet, ideſt, meritum, & demeritum, pęnam, & gloriam: quia in ea manet totum eſſe hominis, licet ipſa non ſit homo: & ideo ſicut homini viuenti pro bonis præteritis debebatur vita æterna, ita & animæ ſeparatæ in qua reſeruatur eſſe totum hominis debetur ipſa eadem gloria, ideſt, manet idem debitum numero ſicut eſt idem meritum numero propter idem eſſe. Ita & ſicut homini pro mortali debebatur pęna æterna, debetur animæ ſeparatæ eadem pęna æterna: ſed accidit interdum deberi viuenti homini quandam pęnam temporalem: ideo ſi in illo ſtatu decedat, manebit idem debitum in anima, & ſuſtinebit illam pęnam, & hanc vocamus purgatoriam. Et ſic anima ſuſtinebit pęnam purgatoriam ſola, **E** non quaſi pars hominis, ſed vt habens totum eſſe hominis: corpus autem non retinet totum eſſe hominis immo neq; aliquod eſſe, quia ſtatim poſt ſeparationem tranſit ad aliam ſpeciem: ideo non poteſt corpus puniri pro homine, neque pro ſeipſo, ſi aliqua pœna poſſet eſſe ei debita. Et hoc modo fit in pęnis damnatorum: nam pœna æterna debetur pro mortali quod commiſit homo, & tamen mox vt anima ſeparatur a corpore, ſi decedit homo in mortali, anima incipit pati pęnam gehennæ, & hoc nō propter aliud niſi quia in anima manet totum eſſe illius hominis: ſed illi homini erat debita pęna æterna: ideo animæ ſuæ eſt nunc debita, & ipſa ſuſtinet illam quaſi homo maneret. Et de hoc poterat fieri eadem quæſtio quæ fit de anima quæ patitur pęnas purgatorias quare ſola patitur. Sed dicendum, quod tam ad pęnam quam ad præmium habet ſe anima loco totius hominis: & quando quæ-

Peccare ac mereri eſt hominis, & non animæ neque corporis. Platonis ſententia de anima.

do quęritur quomodo anima paritur ſine corpore pro peccato, quod commiſit in corpore, aut hoc quæritur qua ſi in pęnis non impleatur diuina inſtitia dando minorem pęnam animæ quam daret animæ, & corpori, aut quia ſit iniuria animæ quaſi ſuſtineat pęnam pro corpore, aut quaſi fiat priuilegium corpori, quod excuſetur a pęna ei debita: non fit tamen aliquid iſtorum, ideo non eſt iniuſtum, quod ſola anima patiatur in Purgatorio, aut gehenna. De primo patet, quod non ſit, quia tantam pęnã Deus poteſt dare ſoli animæ quantam daret corpori, & animę: ideo non eſt aliqua alleuiatio: nã & hoc fit in pęnis damnatorum, quia nunc ſolę animæ torquentur, & poſt iudicium totus homo: ſed non erit tunc maior pœna corporis, & animæ ſimul quam nunc pęna animæ ſolius. Et ratio eſt quia non debet augeri pęna niſi augeatur peccatũ, & tamen poſt diem iudicij immo poſt ſeparationem animæ non peccant, ergo non debet augeri pęna. Et ſic tanta eſt pęna ſolius animæ ſicut totius coniuncti. De ſecundo patet, quia anima non ſuffert pro corpore; primo quia corpus non peccauit; ideo nullam poteſt pro eo pęnam tolerare.

Secundo, quia dato, quod aliqua pęna deberetur corpori, anima non ſuſtinet illam quaſi ſuſtineat pęnam ſuã ſed alienam.

Nam hoc faceret ſi anima ſuſtineret pęnam vt pars: ſuſtinet tamen illam vt homo, ſcilicet, inquãtum manet in ea totum eſſe hominis: ſed totum tenetur pro partibus cũ illas contineat: ideo non eſt iniuſtum, quod pro illis pateretur ſi aliqua pęna deberetur partibus, vt partibus. Etiã quia anima ſeparata continet vel ſeruat illud eſſe idem numero quo corpus actu exiſtebat, & erat humanũ; quãdo ad operationes illas demeritorias cooperabatur: ideo non eſt iniuſtum, quod pro illo pateretur, & hoc non eſt plus de pęna purgatoria quam de pęna inferni. De tertio etiam patet, quia nullum priuilegium fit corpori, quod tunc non patiatur, quia hoc eſſet ſi corpori eſſet debita pęna pro illo tempore, & non daretur tunc: ſed non eſt debita pro illo tempore, neq; pro aliquo, quia corpus non peccauit: ideo etiam ſi tunc non puniatur non fit ei priuilegium. Secundo quia corpus non eſt tunc: ideo non poteſt pati, neque patietur, niſi cum deductum fuerit ad participationem illius eſſe, quod tunc anima habet.

An corpus habeat aliquod priuilegium, dum non ſtatim poſt mortem ſubiacet pœnis ſicut accidet animæ. Queſt. DCCLXII.

SEd adhuc dicetur, quòd fit ei priuileginm, quòd cito non deducitur ad communicationem illius eſſe per reſurrectionem, vt participando illud pati poſſit.

Dicendum, quod neque etiam poſt illam participationem poterit corpus pati. Si enim poſt reſurrectionẽ poſſet corpus habere paſſionem quæ eſſet eius, fieret aliqua releuatio illi, quod nunquam fieret reſurrectio ad hoc, ꝙ non pateretur, ſicut Chriſtus dixit ſequenti. cap. de Iuda damnando, bonum erat ei ſi natus non fuiſſet, ita & de corpore eſſet, & tamen corpus poſt reunionem ad animã non habebit paſſionem aliquam, quæ ſit eius: quia cum corpus non ſit per ſe non poteſt habere per ſe paſſionem, ſed erit paſſio compoſiti, ideſt hominis, & hoc modo fiet, quia damnati poſt reſurrectionem torquebuntur, & ſentient tormenta in corpore eius, corpus tamen nichil patietur, quia non erit per ſe, & hoc modo ſtat, quod non ſit maior pęna poſt iudicium in damnatis, quam ante iudicium, neque tamen animæ pęna minuitur: ſi tamen corpus torqueretur, ideſt, quod haberet propriam pęnam, neceſſe erat, quod poſt iudicium eſſet maior pęna damnati adiuncta pęna corporis, aut pęna animæ minueretur, ſed neutrum ſit, quia tunc eſſet inconueniens, quia pęna eſſet per ſe cuiuslibet partis vna pęna, ſed non ſtat, cum partes non ſint ſeparatæ.

Etiam ſi partibus daremus ſpeciales pęnas dàremus' ali quam compoſito, quia aliàs fruſtra poneretur compoſitũ, & tunc eſſent tres pęnæ poſt iudicium ſimul, cum ante iudicium eſſet vna tantum, nichil ergo horum eſt, ſed ſicut ante iudicium erat vna pœna animæ, ita poſt iudiciũ erit

F vnica pęna, quia pęna non eſt, niſi ſentientis. Et ideo ab vnitate ſentientis eſt vnitas pęnæ, non eſt autem pluritas ſentientis, vbi eſt vnitas entis, ſed in compoſito eſt vnicũ ens, quia eſt vnicum eſſe, & illud erat animæ, ergo non erunt in homine plures pœnæ, quia non eſt habens plura eſſe, ſed ſicut in anima, quę habebat eſſe hominis erat vna pęna ante iudicium, ita poſt iudicium in homine habente idem eſſe, erit vnica pęna, ſed differt, quia anima ſeparata exiſtẽs habet pęnam, quam per ſe ſentit, quia per ſe habet eſſe, & principium ſentiendi, homo autem damnatus cum ſurrexerit habebit vnicam pęnam, quia eſt vnicum ens, & habet vnicum eſſe, & tamen principium ſentiendi illam pęnam erit ſibi duplex, ſcilicet ex parte animæ intellectiuæ, & ex parte potentiarum ſenſitiuarum, quæ ſunt in organis, & ita patet, quòd non additur pęna noua per
G aduentum corporis, nec etiam minuitur pæna animę, ſed manet pæna ęqualis ante, & prius, & ideo priuilegium non eſt corpori, quòd cito, vel tarde reſurgat, quia poſt reſurrectionem non habet ipſum aliquam pęnam, ſed compoſitum habet pænam, & habet eandem, quam prius, licet per corpus nunc ſentiat, & non prius.

De gloria quoque corporis in beatis idem eſt, nã ſi aliquod priuilegium fieret corpori in damnatis tarde reſurgendo, fieret ei iniuſtum quantum ad beatos, quiá multi temporis gloria ei ſubtraheretur, ſed dicendum, quod nõ eſt inconueniens non ſtatim beatificari corpora, quia aut hoc eſſet, quaſi Deus iniuſtum faciat minorem gloriam dando animæ, quã daret animæ, & corpori, aut quia dat animæ gloriam, quam corpori erat daturus, aut quia corpori non datur, quod ei debetur, neutro tamen modo eſt
H inconueniens.

De primo patet, quia Deus dat pro merito noſtro gloriam quanta debetur ſecundum ſuam taxationem, & totam illam gloriam debitã homini pro merito dat Deus animę ſeparatæ ſtatim, vt beatificatur, nam tantam gloriam habere poteſt ſolá anima, quãtam corpus, & anima ſimul recipiunt.

De ſecundo, quia non dat animæ gloriam, quá eſt daturus corpori, & hoc in duobus.

Primo, quia corpori nichil eſt debitum, non enim fecit corpus aliquid, vel meruit, propter quod debeatur aliqua pars gloriæ, cum ergo nichil ei ſit debitum, non poteſt gloria eius alteri dari.

Secundo, quia ſi aliquid debetur corpori, vt parti compoſiti, & daretur animæ vt parti, daretur id quod vnius
I eſt alteri, & tamen non datur animæ, vt eſt pars, nam anima recipit gloriam, quæ eſt præmium hominis inquantũ ipſa habet totum eſſe, quo homo ſubſiſtebat, quando meruit, ſed toti competit, quod eſt partium, quia eas continet, etiam anima tenet nunc illud eſſe, quo corpus ſubſiſtebat quando contulit ad illam operationem meritoriã, ideo ſi aliquid mereretur corpus, quia mereretur inquantum ſubſiſtebat ſub [illegible] eſſe humano, recte datur præmiũ eius animæ, quæ n[illegible] illo eſſe ſubſiſtit.

De tertio patet, [illegible] non poteſt fieri iniuria corpori ſi non datur ei glo[illegible] non enti non fit iniuria, ſed corpus poſt mortem [illegible] non ens, quia tranſit ad alteram ſpeciem, ideo ſiue detur ei gloria, ſiue nõ, nulla iniuria ei fit.

Secundo, quia etiam quando corpus erat pars hominis actu non meruit aliquid, vt ei deberetur gloria, ideo poſt
K reſolutionem non fit ei iniuria ſi non reuniatur corpori ad hoc, quòd gloriam recipiat.

Determinatio ſupradictarum quæſtionum, iuxta propriã ſententiam. Quæſt. DCCLXIII.

DIcendum ergo, quod Deus poterat dare totam retributionem homini operum ſuorum ſine reſurrectione, quia quanta gloria debetur homini daretur animæ, & quanta pęna daretur homini ſimul, tanta daretur animæ ſoli, & fieret hoc conuenienter, quia totũ eſſe hominis manet in anima, & ita redditur præmium, & pęna ei cui debitum hoc eſt, ſecus ſi alteri daretur, & hoc fieret ſi corpus per ſe meruiſſet, & anima per ſe, quia tunc neceſſe erat reſurrectionem fieri ad hoc, quod eſſet retributio debita, ſcilicet ei, qui meruit, vel demeruit. Fit ta-

men reſurrectio primo propter perfectionē vniuerſi; quia licet totum eſſe hominis maneat in anima, ideſt eſſe quo ſubſiſtebat homo, anima tamē non eſt, & ita deficeret de vniuerſo præcipua ſpecies corporea, quod non eſt conueniens.

Secundo ad complendum deſiderium animæ, nam licet anima totam perfectionem recipiat gloriæ, quam homo reciperet, habet tamen deſiderium adminiſtrandi corpus, cum illa ſit naturaliter pars ſpeciei humanæ cuius altera pars eſt corpus, & accepit illud eſſe, quod habet in corpore, & ſic quaſi ad quoddam complementum beatitudinis animæ pertinet, quod recipiat corpus in reſurrectione.

Tertio, propter quandam congruentiam, ſcilicet, vt ſicut in operando fuit corpus inſtrumentum coniunctum, & motum ab anima, ita in retributionem participet aliquid boni, & mali eo modo quo participat eſſe animæ.

Quarto, propter promiſſionem factam, nam nos homines exiſtentes legem Dei obſeruauimus, & nobis data eſt, & nobis præmia promiſſa, & pœnæ comminatæ ſunt, ergo hominibus debet dari præmium, ſed non poteſt dari homini, niſi reſurgat, ideo fuit conueniens, quod reſurgeret, & participaret tam bonum, quam malum debitum homini. Eſt autem aduertendum, quòd ſicut corpori non debetur per ſe pęna, aut gloria, quia non meruit, nec demeruit, ita non datur ei per ſe gloria, aut pœna, ſed deriuatur in ipſum eo modo quo eſt pars hominis, nam (vt dictum eſt) animæ ſeparatæ damnatæ datur tota pœna, quæ debetur homini pro peccato, cum vero corpus coniūgitur animæ non datur ei noua pęna, ſed pęna animæ manet æqualis, & eſt eadem pęna, quam homo ſuſtinet poſt reſurrectionem, & illa quam ſuſtinebat anima, ſed fit de pœna, & ſenſatione, ſicut eſt de eſſe; anima enim habebat eſſe totius compoſiti, perit homo per mortem, manſit totum eſſe in anima, ad hoc autem, quod rurſus ſit homo, non oportet, quòd deducatur aliud eſſe ſuper præcedens, ſed quòd corpus deducatur ad participationem eſſe animæ, quod fit per vnionem formalem, ideo non additur aliud ſentire, & conſequenter neque poteſt diſtingui pœna. Sed accipit corpus ab anima participationē illius eſſe, & participationem ſenſationis, non quòd illud ſentiat, ſed quòd per illud vel in illo fiat ſenſatio, ideo adducitur corpus in participationem illius pęnæ, quā habet anima, ſicut in participationem eſſe, & ſenſationis, & non cauſatur noua pœna. Sic eſt de beatitudine, quia anima capit Deum per intellectum, & voluntatem, & ideo eſt beata, corpus autem nō poteſt capere beatitudinem illo modo, quia eſt ens immateriale, ideo non ſolum non accipit per ſe aliquam portionem illius beatitudinis, ſed etiam non communicatur ei per animam, quia non capit, ſed communicatur ei alius modus beatitudinis, quem capere poteſt, ſcilicet dotes corporis, ideſt, impaſſibilitas, claritas, ſubtilitas, agilitas, & iſtæ dotes non ſunt aliqua gloria data a Deo ipſi corpori in reſurrectione, quæ ſuperaddatur in reſurrectione, nam tunc diceremus, quod ſimpliciter eſſet tunc maior beatitudo etiam intenſiue, ſed falſum eſt, immo ſunt iſtæ dotes quidam refluxus gloriæ animæ in corpus. Nam cum anima in eſſe naturali perficiat corpus, quia vnitur ei formaliter, ita & in beatitudine ſi reunitur ei non ſolum perficit perfectione naturali illud, ſed maiori, cum ipſa perfectior valde ſit nunc, quam in eſſe naturali, non eſt ergo beatitudo corporis beatitudo animæ, ſed præexiſtebat, communicatur tamē corpori, quia ſicut corpus per vnionem trahitur in participationem eſſe animæ, ita trahitur in participationē cuiuſlibet perfectionis eius eo modo quo eſt participabilis corpori. Et ideo dicendū, quod corpori non debetur gloria, ſed quia homo reſurgit accidit corpori gloria quælibet reſpectu corporis ſic accidentalis, ſed reſpectu diſpoſitionis Dei, & meriti hominis eſt neceſſaria, nam licet corpus nunquam aliquid meruit aut demeruit, homo tamen in corpore exiſtens meruit, vt per bona opera, quæ tunc faciebat præmiaretur poſtea in corpore, & anima, & per peccatum demeruit, vt puniretur in corpore, & anima, ſicut ipſe erat tunc cum demeruit. Sed obijcietur, quod cum homo hoc meruit, licet corpori non fieret iniuria etiam ſi non reuniretur, fieret iniu-

A ria homini, vel meritis eius, & cōſequenter videtur, quod fiat iniuſtum ei cum tam tarde reddatur ei corpus ſuum.

Dicendum, quod non ſit, quia merito hominis debetur certum præmium, & iſtud redditur integrum animæ ſeparatæ ſtatim, vt beata eſt, ideo cum iam habeat totū ſibi debitum nō fit ei iniuſtum; ſecus ſi aliquid minus de gloria daretur, quando eſt ſeparata, vnde etiam ſi reſurrectio fiat mille annis poſtquam futura eſt, nō magis fieret iniuria ſanctis, quam ſi fiat tempore ſuo, vel ſi cras fieret. Eſt tamen quidam honor accelerare reſurrectionē, ſicut fuit in corpore benedicto Chriſti Ieſu, quia illi in ſummum honorem datum eſt, vt non videret corruptionem Pſ. 15. & Act. 2. cap. ideo quadraginta horis poſt depoſitionem reſumptum eſt. Sic etiā de corpore Dominæ noſtræ pręaſſeritur, ſed in hoc licet opinari contrarium ſiquis con-

B tenderit; de illis autem corporibus ſecus eſt; manēt enim in puluere terræ vſque ad vltimam reſurrectionem, dum ergo aliquando reuniantur animabus, ſicut animæ deſiderant nichil differt, neque eſt iniuſtum. Et ita apparet, ꝙ non eſt inconueniens aliquod animam ſolam ſuſtinere pęnas purgatorias.

Ad rationem primam in contrarium dicendum, quod licet anima ſit coniuncta corpori, quādo eſt operatio meritoria, vel demeritoria, corpus tamen, neque meretur, neque demeretur, ideo nō competit ei directe pęna, & etiā ſi non tribuatur nō eſt iniuſtum, quia anima, quę retinet totum eſſe hominis recipit pęnam pro actu totius hominis, argumentum autem iſtud procedit, quaſi anima, vt pars patiatur, & corpus, quod eſt altera pars patiatur, & anima ſuſtineat pęnas debitas corpori, ſed falſum eſt, vt

C oſtenſum eſt ex præcedentibus, quia anima non patitur, vt pars, ſed vt homo, quia licet non ſit homo retinet eſſe totius, ideo etiam ſi corpus aliquid per ſe demereri potuiſſet, anima iuſte in Purgatorio puniretur pro illo.

Ad ſecundum dicendum, quod non eſt ſimile totaliter de inferno, & Purgatorio; nam ignis inferni ſemper manet, & ideo qui ibi eſt aliquando punietur in corpore, & anima, ignis autem Purgatorius non ſemper manet, ideo contingit ſolas animas ibi puniri. Si autem ſemper maneret, neceſſe erat, quod poſt reſurrectionem punirentur ibi homines in corporibus, & animabus, & quantum ad hoc ſimile eſt de gehenna, quia pro hoc tempore, quod eſt ante reſurrectionem ſolæ animæ punientur illo igne, non tamen ex hoc eſt aliquod inconueniens, vt oſtenſum eſt ſupra in dictis.

D

An quanto plures fuerint in Purgatorio, vel in inferno plus habeant de tormento. Et vnde hoc proueniat? Quæſt. DCCLXIIII.

QVæritur circa damnatos in gehenna, aut eos, qui ſuſtinent pęnam purgatoriam, an quanto plures fuerint plus habeant de tormento. Solet dici, quòd ſic, ideſt quod cuilibet augetur pęna ex malo aliorum, & hoc communiter tenetur, quod damnatis creſcant pęnæ per aduentum damnatorum aliorum.

Secundo, quia dicunt ſimile eſſe de damnatis, & beatis beati autem gaudent tanto plus quanto plures fuerint, quia quilibet gaudet de bono ſuo, & alterius, ita in damnatis erit, quia quilibet triſtabitur de malo ſuo, & aliorū.

E Sed obijcietur, quòd non torqueantur damnati tanto plus quanto plures fuerint, quia non eſt ſimile de beatis, nam beati gaudent de bono ſuo, & aliorum beatorū, eo quòd diligunt eos ex charitate, & ideo bona illorum reputant ſua, ſicut amicus gaudet de bono amici, vt de ſuo, quia bonum amici ſuum reputat, cum ſit amicus alter ipſe, ſed de damnatis non eſt ſic, quia non ſe diligūt ex charitate, aut amore aliquo, ſed potius ſe oderunt, ideo non dolebit vnus de malo alterius, vnde non augebitur pęna.

Secundo, quia potius videtur, quod damnatis alleuetur pęna ex damnatione aliorum, quia oderūt nimis omnes viuentes, & vellent, quod omnes eſſent damnati etiā amici, & cognati eorum, tantum in eis inuidia creſcit, & ſanctos angelos, & Deum (ſi poſſibile eſſet) vellent eſſe miſeros, & damnari, ergo non affliguntur de malo illorū quia alias non cuperent hoc malum, cum eis cedat in malum,

lum,& nemo malum ſibi cupit. Tertio, quia ſcimus dæmones tentare nos,& adhibere totum ſtudium ſuum, & ſollicitudinem quantam poſſunt,& hoc ſolū, vt nos damnati ſiciant, ſed non procurarēt hoc ſi inde augeretur eorum pæna, ergo non torquentur, aut dolent mali de pęna aliorum damnatorum.

Dicendum, quod non eſt dubium quin tanto ſit maior pęna, & damnatio damnatorum quanto plures fuerint damnati, nam ita cōmuniter tenetur. Sed vnde hoc proueniat dubium eſt.

Aliqui dicunt, quòd prouenit hoc ex eo, quòd omnes animæ humanæ habent inter ſe quandam cognationem, quia ſunt de eadem ſpecie, & ideo compatiuntur mutuo ſibi,& cōſequenter augetur dolor ex malo mutuo. Et hoc oſtenditur, quia diues poſitus in tormentis curam habuit pro fratribus ſuis quinque quo ad eos mitteretur Lazarus admoniturus ne ipſi venirent in illum locum tormentorum Luc. 16. cap. & ſicut dilexit illos, ita diligeret alios, licet non æqualiter, & ita de cuiuſcunque damnatione doleret, vnde augeretur pęna ex cuiuslibet damnatione, & ob hoc dicunt, quòd dæmones non affliguntur de damnatione noſtra, quia non ſunt de ſpecie humana, ideo non condolent nobis, ſed potius procurant, quòd omnes damnentur.

Sed dicendum, quòd non ſtat, quia damnati non cupiunt ſalutem, & beatitudinem viuentium, ſed potius damnationem, quia cum ſit voluntas eorum peruerſa creſcit in eis iniquitas, & potiſſime inuidia, ita vt omnibus inuideant de bono, quod habent,& vellent, quòd nemo haberet aliquod bonū, ſed omnes eſſent miſeri, ſicut ipſi, vt oſtenſum eſt late ſupra.

Cum autem dicitur, quod diues curam habuit pro fratribus ſuis ne venirent in illum locum tormentorum.

Dicendum, quod damnati omnes homines vellēt eſſe damnatos, & angelos, & Deum ſi poſſibile eſſet, & hoc eſſet eis maior conſulatio, quam quod aliquis ſaluaretur, etiam ſi filius eorum eſſet, ſed quia vidēt, quòd aliqui ſaluantur, vellent, quod potius ſaluarentur conſanguinei ſui quam cæteri, quia minus inuident cognatis, quam alijs, & minus dolerent de bono cognatorum, quam aliorum, & tamen ſi ſcirent ipſi poſſibile eſſe, quod damnarentur omnes homines, potius vellent omnes damnari, quam ſaluari aliquem, vnde ſi ſui cognati ſoli poſſent ſaluari cæteris damnatis, potius vellent illos cum cæteris damnari, quam eos ſolos ſaluari, immo & ſiquis de damnatis ſciret, quod omnes homines damnandi erant præter filium eius vnum, quem ſumme diligebat, illum potius damnari vellet cum alijs quam ſolum ſaluari, vt oſtenſum eſt ſupra, ergo non augetur pęna damnatis ex hac cauſa.

Secunda opinio, quare pœna damnatorum tanto magis augeatur, quanto creſcit numerus damnatorum. Quæſt. DCCLXV.

SEcundi dicunt, quod accreſcit pœna iſta ex eo, quod quanto plures damnati ſunt, tanto ignis vehementior eſt qui eos vrit, & conſequenter magis vruntur, & torquentur quanto plures damnantur.

Sed dicendum, quòd non ſtat. Primo, quia non eſt verum, quod quolibet adueniēte damnato intendatur ignis inferni, vt maior fiat, immo ignis inferni ſemper manet idem, & in æternum æqualis.

Secundo, quia augmentum illud non prodeſſet, nam ſi animæ, vel damnati in corporibus cremarentur, & alterarentur modo naturali, maior ignis magis alteraret, & tamen non eſt in eis naturalis mutatio, neque calefactio, quia anima non poteſt pati naturaliter ab igne, & corpore, & ſi ibi naturaliter paterentur, reſoluerentur, & incinerarentur, quod non fit, ideo non creſcit vis ignis adueniente aliquo, & ſi accreſceret non læderet.

Tertio, quia non videtur, quod deberet creſcere intenſiue ſi creſceret adueniente damnato, ſed extenſiue, ideſt, quod extenderetur ignis ad maiora ſpatia, vt non deeſſet locus in quo nouus damnatus crematetur, ſed neq; iſtud eſt neceſſarium, quia ſine aduentu cremantis ignis poterunt quotquot damnati fuerint cremari, & tamen ſi fiat

F crementū extenſiue non affligerētur ex hoc alij damnati.

Quarto, quia ſi aucto igne propter aduentum noui damnati creſcerent tormenta aliorum, nō daret Deus pęnas iuxta menſuras peccatorum, nam à principio dedit Deus cuilibet damnato tantum quantū peccatis ſuis debetur; ſi autem poſtea creſcit pęna ab igne per aduentum cuiuslibet damnati, augebitur pęna cuiuslibet ſine demerito, quod eſt iniuſtum, & in hoc tanto magis aliquis grauaretur, quanto prius damnaretur, quia ex damnatione omnium aliorum accreſceret ei, & hoc abſit dum eſt.

Quinto, quia hoc teneret dato, quòd ille ignis tantam pœnam inferret cuilibet, quantam ſecundū ſui ipſius cōditionem inferre poſſet, etiam ſi non inferret eam immutando naturaliter, & tamen falſum eſt, quia tunc ignis inferni cum vnus numero ſit torquerent æqualiter om-

G nes, qui ibi eſſent, ſed falſum eſt, quia tam ibi, quam in purgatorio ſunt inæquales pœnæ in eodem igne, prout demerita alicuius magna, vel parua ſunt, ideo etiā ſi ignis inferni in vigore creſceret in infinitum, non augeretur pęna alicuius ibi exiſtentis, ſed quilibet puniretur tantum quantum Deus illi taxauit a principio damnationis ſuæ de acerbitate pœnæ pro peccatis: non eſt ergo verū, quod creſcat pœna damnatorum hoc modo ex aduentu nouæ damnationis alicuius aucto igne.

Tertia opinio circa ſupradictam quæſtionem. Quæſt. DCCLXVI.

TErtij dicunt, quod hoc fiat ex compreſſione damnatorum inter ſe, nam concauitas illa receptaculi gehen-

H næ non eſt magna, vt in ea recipiantur multi damnati, & comprimentſe ex hoc, vt vix ſit ponere digitum inter vnum, & alterum, ſicut ſancti doctores tradunt, & illa cōpreſſio eſt pęna, & neceſſe eſt, quod tanto maior ſit, quāto plures damnati aduenerint.

Sed dicendum, quòd non ſtat. Primo, quia tunc eſſet iſta pœna ſolum poſt iudicium, nunc vero non, quia non ſunt in gehenna, niſi ſpiritus noſtri, & dæmones incorporei, qui nichil occupant, & ideo non poſſunt ſe comprimere.

Secundo, quia tunc dæmones non acciperent maiorem pęnam per aduentum damnatorum, ſed ſoli homines, quia dæmones etiam poſt iudicium non poterunt cōprimi, quia erunt ſemper incorporei.

Tertio, quia licet aliqui aſſerant tantam compreſſionē

I futuram in corporibus, non conſtat, quia forte locus ille plures capiet, nā manebunt tunc loca purgatorij, & Lymbi ſanctorum vacua, ad quæ ſe poterit extendere ignis ille, & cruciabuntur ibi, eritque tota illa capacitas gehēna, & ita non ſe comprimient. Vel erunt forte per modum penetrationis dimenſionum, & poterūt eſſe multi ſimul, ideo non apparet ex hoc pœnam futuram.

Quarto, quia dato, quod iſta compreſſio pęnā faceret, non fieret ex aduētu cuiuslibet damnati, nam ſi apud inferos pauci eſſent non comprimerentur, & ſic non ſequeretur iſta pęna, ideo non ſequeretur per ſe pœna vni damnato ex aduentu alterius, ſed per accidens, ſcilicet quando tot eſſent damnati, vt non caperentur in gehenna, niſi ſe comprimēdo, & tamen ex quolibet damnato dicimus alteri damnato creſcere pęnam, ergo non eſt iſte modus.

K Quinto, quia ſi per iſtum modū adderetur pœna damnatis, poſſet iſta pœna eſſe tam grauis, quod excederet demerita damnatorum: Deus autem dat cuilibet damnato pœnam, quantam meretur abſolute pro peccato ſuo, ſi ergo damnati alij aduenientes poſtea per compreſſionē augerent pœnam iſtam, daret Deus directe damnatis maiorem pęnam, quam meruerint, quod eſt inconueniens.

Quarta opinio Auctoris vera, quod cuilibet damnato augetur pœna ex aduentu alterius damnati. Quæſt. DCCLXVII.

QVartus ergo modus eſt verus, ſcilicet, quòd damnato cuilibet augeatur pęna ex aduentu alterius damnati, & hoc fit per ſolam conſiderationē, quia ſicut conſideratio rerum bonarum, & pulchrarum facit

natura-

naturaliter delectationem in conſiderãte, ita & viſio, vel A
conſideratio rerum triſtium, & malarum infert pœnam,
ſed damnati apud inferos cernunt mala ſua, ideo de illis
triſtantur, & ideo quanto mala fuerint maiora, tanto ma
gis triſtabuntur, ſed quanto fuerint plures damnati plura
mala ſunt, ergo magis triſtabitur quilibet damnatus.

Sed objicietur, quòd non affligant iſta mala conſide-
rata, quia non ſunt mala propria, ſed aliorum quos non
diligunt, & tamen malum non affligit, niſi inquantum
proprium eſt.

Dicendum, quòd præter mala propria neceſſe eſt, vt
etiam damnati triſtentur de malis alienis non inquãtum
aliena ſunt, ſed inquantum mala ſunt. Eſt enim naturale,
quòd omne bonum, & pulchrum, quod videtur delectet
videntem, etiam ſi non ſit proprium, ſed ſolum inquantũ
videtur, & hoc ſi videns ſit aptus recipere delectationem, B
& omne malum viſum, vel conſideratum affligat viden-
tem, vel conſiderantem ſi afflictionem, vel triſtitiam pati
poteſt. De bono patet, quia quantumcunque aliquid pul-
chrum, & bonum ſit alienum, & ſciamus ad nos non per-
uenturam illius poſſeſſionem, aut fruitionem gaudemus
videndo, & conſiderando, qui autem dominus rei eſt, vel
ad quem pertinet, gaudet dupliciter videndo, vel cogi-
tando.

Primo, quia cogitationem, aut viſionem cognoſcit illã
rem perficientem ſibi accedere, & ex hoc bonum quod-
dam ſibi adeſſe, & in hoc magnũ gaudium eſt, & in hoc
non participant ſecum illi, qui vident rem pulchram, &
bonam, quæ ſua non eſt.

Secundo gaudent inquantum res illa pulchra, & bona
in ſe exiſtens naturaliter eſt perficiens ſenſum, aut intelle C
ctum in modum obiecti, de quo cogitatur, aut quod vi-
detur, & hæc dilectatio eſt aliqua licet minor, & in hac
communicant etiam illi, qui non ſunt domini rerum ip-
ſarum viſarum, vel cogitatarum, & eſt verum, quod gau
dent de ſuo, quia licet res ipſa non ſit ſua, oblectatio tamẽ
quam res pulchra naturaliter cauſat in vidente efficitur
ipſius videntis, & ideo de illo, & ſecundum illud gaudet.
De malo eodem modo quantum ad triſtitiam, quia ma-
lum naturaliter infert triſtitiam viſum, vel cogitatũ, ſi-
quis autem illud ſuſtineat dupliciter triſtatur de illo. Vno
modo inquantum eius eſt, & ipſum realiter torquet, etiã
ſi aduertere nolit, & iſta afflictio eſt magna ſecundũ quã-
titatem rei afflictiuæ, & in hac afflictione non participãt
illi quorum non eſt hoc malum. Secundo modo affligit
malum inquantum viſum, vel cogitatum, quia potentiã D
ſuſcipientem offendit, & affligitur ſuſcipiẽdo, ſicut ſiquis
videat aliquem occidi, vel pęnas pati, etiam ſi ſciat non
peruenturas pœnas illas ad ſeipſum dolet, & quanto fue-
rint pęnæ viſæ maiores tanto magis affligitur. Iſte modus
ſecundus eſt apud inferos, nam præter hoc, quòd quiſque
de malo ſuo affligitur inquantum illud tolerat, adhuc co-
gnoſcit mala aliorum, quia quilibet damnatus cognoſcit
tormenta omnium aliorum damnatorum, & omnia illa
ſunt malum quoddam, ideo etiam ſi de illo nullo modo
participent, quilibet triſtabitur videndo illa, & quia quã-
to maiora fuerint, vel plura ſequitur tanto maior triſtitia,
neceſſe eſt, vt cum cuilibet damnato comperant nouę pæ-
næ, & aliquid de malo pręter malum aliorum, quòd qui-
libet damnatus cognoſcens damnationem noui damnati
affligatur de illo, & ſic per aduentum cuiuslibet damna- E
ti creſcunt pęnæ alijs damnatis. Sed obijcietur, quod non
ſtet, quia hoc eſſet ſi damnati non odiſſent alios, & inui-
derent eis, & tamen oderunt, vt dictum eſt, ideo non tri-
ſtabũtur de malo ipſorum, nam & nos gaudemus de ma-
lo illorum quos oderimus, & quibus inuidemus. Secun-
do, quia ad dolendum de malo alterius requiritur cogita
tio, ideſt, quod illud cogitet, vel attendat, qui videt, vel
cognoſcit, & tamen poſſunt damnati non cogitare mala
aliorum, ideo poterunt non affligi ex malis illorum.

Dicendum, quòd neceſſe eſt ex malo cuiuslibet dam-
nati creſcere alijs pęnam, & ad primum in contrariũ di-
cendum vno modo dato, quod quis oderit alterum, vel
inuideat, quod adhuc poteſt triſtari de malis eius, nam qñ
quis odit alium ſi nõ inferuntur mala illi quem odit, ma-
net odium, cum verò inferuntur mala ſi parua ſunt non

A ſaturatur odium, ſi autem magna, ſaturatur, & interdum
tanta ſunt, vt hoſtis hoſti condoleat, ſicut quando quis ha
bet magnæ potentiæ hoſtem, & deduxit eum ad magnas
calamitates compatitur ei, & interdum lachrymatur, ſi-
cut Paulus Romanus Conſul cum cepiſſet hoſtem ſuum,
& Romanorũ, Perſarum regem, calamitatibus eius pias
impendit lachrymas, vt dicit Boetius 2. de Conſola. proſa
ſecunda, ſed nulla maior calamitas eſt, quam in inferno,
vbi eſt ſumma miſeria, & non eſt ſpes de aliquo bono, er-
go licet quandiu viuimus, & poſſumus eſſe fęlices, ode-
rint nos, qui damnati ſunt apud inferos poſtquam dam-
nati fuerimus, quia deducti ſumus ad extremam miſeriã
poſſunt compati nobis, & condolere malis noſtris, & ſic
augebitur pæna eorum ex compaſſione aliena, vel ex eo
ſaltem, quòd cogitant mala, quæ alij patiuntur, non in-
B quantum aliena ſunt, ſed inquantum mala quædã ſunt,
quæ cogitata, & viſa non poſſunt non inferre dolorẽ pa-
tienti, aut pati potenti.

Secundo poteſt dici, quod qui apud inferos ſunt nõ ode
runt nos, quia non nocuimus eis poſtquam ſunt apud in-
feros, ſed inuident nobis, quia nos ſumus æquales eis ſe-
cundum naturam, & ſunt ipſi perducti ad extremã mi-
ſeriam, ideo nollent, quòd nos eſſemus ſuperiores eis, ꝙ
fieret ſi beatificaremur, ideo inuident nobis ne beatifice-
mur, quia per hoc videntes ſe minores nobis triſtarentur
valde, & præter pęnam, quæ apud inferos ſuſtinent, eſſet
eis grauis pęna videre ſe miſeros, & nos fælices, & ideo
quandiu beati fuerimus, aut extiterimus in potentia ad
eſſendum fęlices inuidebunt nobis, & cupient, quòd nos
damnemur, cum vero damnati fuerimus non inuidebũt,
C quia non habent aliquid de quo inuideant, nam ſola mi-
ſeria caret inuidia, & ita ceſſante inuidia dolebunt de ma
lis noſtris, quaſi nunquam nobis inuidiſſent, & potiſſime
quantum ad damnationem eorum, quos hic amabant.
Et apparet hoc magis, quia damnati non inuident nobis,
quaſi nobis malum directe velint, quia hoc eſt odiſſe, ſed
inuident, quia vellent, quòd nos non eſſemus ſuperiores
eis, ſumus tamen ſuperiores quandiu non ſumus miſeri,
ideo quandiu ſic manſerimus inuidebunt nobis, cum ve-
ro effecti fuerimus miſeri, neque inuidebunt, neque ode-
runt nos, ideo habebunt ſe ad mala noſtra ac ſi nunquam
nos odiſſent, neque nobis inuiderent, ſed ſicut dolet qui-
libet de malo alterius etiam ſi nunquam agnouerit, quia
malum cogitatum quandam triſtitiam ingerit, ergo dam
natis accreſcet triſtitia de malo cuiuſcunque damnati.

D Ad ſecundum dicendum, quòd illud malum cogita-
bunt, & videbunt quadam intuitione intellectus inquan
tum non cognoſcent illud diſcurſu quodam, ſed vt obla-
tum clare, & non poterunt euitare cogitationem illam,
aut viſionem, quia ſic etiam propriam pęnam euitarent,
ſed falſum eſt; cogit ergo Deus illos intueri malũ, in quo
ſunt, & ideo tam malum ſuum, quam aliorum mala co-
gitant, quæ præſentia ſunt, & cogitando affliguntur.

Sed tunc obijcietur, quòd Deus dat cuilibet damnato
plus de pęna, quam peccata ſua meruerint, quia dat Deus
abſolute cuilibet tantum de pęna quantum meruit, etiam
ſi nullus alius damnatus eſſet, ergo quidquid augetur de
pęna ex malis aliorum ſupra meritum eſt, & erit iniuſtũ.

Dicendum, quod Deus dat cuilibet tantũ de pęna quã-
tum meretur, & illa eſt pęna eſſentialis, vt ſicut dicimus,
E quod beatis reſpondet quoddam præmium eſſentiale, ita
reſpondet damnatis quædam pęna eſſentialis, accidit au-
tem beatis gaudium ex bono aliorum, ita & damnatis ac
cidet quædam pœna ex aliorum afflictione, & hoc nõ eſt
iniuſtum, quia non infligitur a Deo, ſed quaſi naturaliter
ſequitur, nam ex eo, quod vident mala quorumcunque,
& maxima mala neceſſe eſt, vt triſtentur, cum triſtari poſ
ſint, nam & beati videntes pęnam damnatorum triſtarẽ-
tur ſi capaces eſſent triſtitiæ, ſed beatitudo excludit ab eis
omnem paſſionem ideo non triſtantur, ſed damnati tri-
ſtari poſſunt, ideo non ſolum de ſuo, quod eis impoſitum
eſt, ſed etiam de alieno, quod impoſitum non eſt triſtan-
tur, & non fit eis iniuſtum.

Reſponſio ad primam rationem principalem obiectionis factam in primordio quæſtionis principalis.
Quæſt. DCCLXVIII.

NVnc vero ad rationes factas ſupra in contrarium eſt reſpondendum.

Ad primam cum dicitur, quod nõ eſt ſimile de beatis, & damnatis, quia beati diligunt beatos, & damnati non diligunt, ſed oderunt damnatos, dicendum, quod non eſt verum, quod damnati oderint damnatos, ſi enim damnati apud inferos manentes odiſſent alios damnatos, gauderent de pęnis eorum, vel cuperent eas, & ita argumentum procederet, & tamen falſum eſt, quia damnati non oderunt alios damnatos, non ſolũ quando damnati ſunt ſed etiam antequam damnentur nõ oderunt eos, quia viuentes non nocent damnatis in aliquo, ſed damnati inuident viuentibus quandiu viuunt, vt non efficiantur fęlices, ſed poſtquam damnati ſunt non poſſunt effici fęlices, ideo iam non inuident eis, & ſic damnati non oderunt alios damnatos, neque inuident eis, propter quod non manet aliqua cauſa, vt ipſorum pęnas velint, ſed habebũt ſe damnati ad damnatos, quaſi ad eos, quos nunquam viderunt, & tamen de malis illorum nemo gaudet, & ideo ex hac parte non eſt argumentum, neque eſt differentia inter bonos, & damnatos. Cum autem dicitur, quod beati diligunt alios beatos ex charitate.

Dicendum, quod verum eſt, & damnati non diligunt alios damnatos ex charitate, quia non manet charitas in damnatis, vnde neque ſeipſos poſſunt ex charitate diligere, ſed ex ſola inclinatione naturali, alios autem damnatos, aut non diligunt, licet nõ oderint, aut ex quadam affectione naturali amãt, & ideo ſequitur, quod magis gaudeant beati de bono aliorum beatorum, quam damnati triſtentur de pęna damnatorum aliorum, cum magis beati diligunt beatos, quam damnati damnatos, & tamen triſtantur aliquo modo damnati de malo aliorum damnatorum. Et apparet hoc, beati enim, quia diligunt alios beatos ex charitate gaudent de bono eorum dupliciter. Vno modo velut de bono proprio. Alio modo velut de bono ſimpliciter.

De primo patet, quia beati inter ſe amici ſunt, cum ſe ex charitate diligant, & cum amicus ſit alter ipſe, reputantur bona vnius eſſe alterius, & gaudet vnus amicus de bonis alterius, ſicut de proprijs, & iſtud eſt magnum gaudium: aliud eſt gaudium inquantum de illis, vt de bonis ſimpliciter gaudet cuiuſcunque illa bona ſint, nam bonũ naturaliter condelectat potentiam cognoſcentem, quia in cognitione quodammodo cognoſcens participat illo bono. Ita & de malo eſt, quia amicus de malo amici dupliciter triſtatur. Vno modo inquantum mala amici propria reputat, alio modo inquantum ſunt ſimpliciter.

Primo modo eſt magna afflictio de malo, ſicut ſi ipſe ſuſtineret.

Secundo modo minor eſt, quia ſolum ſe habent mala, vt viſa, vel cognita affligunt videntem, vel cognoſcentẽ, quod naturaliter faciunt, ſed non ſunt pertinentia ad ipſum. Et ideo beati multum gaudent de bonis aliorũ beatorum, quia dupliciter gaudet, vt dictum eſt, damnati autem, quia non ſunt amici aliorum damnatorum non triſtantur de malis eorum primo modo, vt de proprijs, quia non reputant ea propria, ſed ſecundo modo, ſcilicet, inquantum mala cognita, quorum cognitionẽ euitare non poſſunt, affligunt eos, licet non pertineant ad illos; triſtantur ergo mali de damnatorum aliorum pęna, licet magis gaudeat quilibet beatus de aliorum beatorũ bono.

Ad ſecundum dicendum, quòd reſponſio poteſt haberi ex præcedentibus, verum enim eſt, quòd damnati gauderent de malo aliorum damnatorum, & qui quotidie damnantur ſi odiſſent eos, & tamen oſtẽſum eſt, quod nõ oderunt eos: ſaltem animæ damnatæ non oderunt alios homines, neque dum coniuuentes ſunt, neque poſtquã damnantur, vt dictum eſt, quia viuentes non nocent damnatis, ſed inuident damnati viuentibus, & ſolum quandiu viuunt, poſt mortem vero, & damnationem, neque oderunt, neque inuident, ideo non habent quare gaudeant

F de illorum malis, quia non manent, vt hoſtes. Et cum dicitur, quòd cupiunt damnari omnes, & etiam angelos, & Deum, verum eſt, & tamen non ex hoc ſequitur, quod poſtea de illorum pęnis gauderent, quia volunt illos damnari non, quaſi eos oderint, ſed quia inuident, nollẽt enim, quod eſſent digniores, quam ipſi, nam ex hoc iudicant ſe miſeros, & abiectos, quia alij quidam ſunt beati, vel eſſe poſſint. Si autem nemo beatus eſſet, ſed omnes miſeri, non reputarent hoc, vt miſeriam, ſed vt naturã, quia omnibus competeret, ideo vellent omnes damnatos eſſe, vt malum ſuum eſſet eis tolerabilius, & non vt alij torquerentur, quia ſi alij deſinerent eſſe, ita vt neque miſeri, neque beati eſſent, eodem modo illud vellent, & non cuperent eos damnari. Sed quia cum nulla res adnichiletur neceſſe eſt quemlibet hominem eſſe fœlicem, aut miſerũ,
G cupiunt quemlibet eſſe miſerum ne efficiatur beatus. Et ob hoc cum inuidia ceſſet tunc, quando efficitur miſer ille cui inuidebatur, non manet gaudium de pæna eius, & conſequenter, neque alleuiatur pęna damnatorum ex pęnis aliorum, alleuiaretur autem quodammodo ſi maneret inuidia, vel odium, & gaudium de pęnis aliorum.

Reſponſio ad tertiam rationem principalem poſitam in q. 746. Quæſt. DCCLXIX.

AD tertium dicendum, quòd dæmonibus augetur pæna ex damnatione cuiuslibet damnati, & tamẽ damnationem omnium hominum procurant, licet expreſſe ex illa ſciant ſibiipſis pęnam augendam.

Sed dicendum, quod non eſt penitus ſimile de dæmo-
H nibus, & de animabus aliorum damnatorum, nam dæmones magis inuident nobis, quam animæ damnatorũ, & cauſa eſt, quia cum nos ſimus imperfectiores, & minores ſecundum naturam, peruenimus ad beatitudinem, ad quam ipſi maiores exiſtentes peruenire non potuerunt, homines autem omnes inter ſe ſunt æquales ex conditione ſpeciei, ideo licet quidam non perueniant ad beatitudinem alijs peruenientibus non eſt tanta cauſa inuidiæ, vnde dæmones tam acriter hominibus inuident, qui ex peruerſitate ſuæ voluntatis non ſolum cupiunt, quod homines damnentur, ſed etiam totam operam ſuam ſollicitam impendunt, vt damnentur, & iſta eſt cauſa totius tentationis, quam circa nos faciunt, & exercitij, & nocumentorum, quæ impendunt, & maiora horum facerent, niſi impedirentur ab angelis cuſtodibus noſtris per cle-
I mentiam diuinæ prouidentiæ, ſic dicitur Sapien. 3. cap. inuidia diaboli peccatum introiuit in orbem terrarum, & per peccatum mors; animæ autem damnatorum non tam acriter inuident nobis, vt ipſæ procurent damnationem noſtram, ideo nõ eſt ſimile de inuidia vtrorumque.

Amplius dæmones non ſolum inuident nobis, ſed & interdum oderunt, ſcilicet, quia ſæpe tentant nos, & nitũtur ſuperare, nos vero adiuuante Chriſto benedicto ſuperamus eos, & tunc ipſi, quia naturaliter ſuperbi ſunt, & vident ſe abiectos, & ſuperatos a minoribus indignantur valde, & oderunt nos, quaſi iam ſimus hoſtes.

Item, quia propter nos affliguntur ipſi, nam ordinati ſunt dæmones inter ſe ordinatione quadam voluntaria, vt contra homines præualeant ſubijciendo eos ſibi, vt oſtẽſum eſt ſupra 12. cap. q. 10. & mandato principis mittun-
K tur minores ad opera varia tentationum, & quando non ſuperauerint iuxta voluntatem ſuam torquentur a principe ſuo, & ideo cum illi propter nos affligantur incipiunt non ſolum inuidere, ſed & odiſſe nos.

Tertio, quia dæmones cum ſint maiores naturaliter hominibus, cupiunt dominium ſuper eos, & exercitium poteſtatis, & ita Chriſtus vocat regnum dæmonum ſupra 12. & Lucæ 11. ca. ſcilicet, ſi Sathanas in ſeipſum diuiſus eſt regnum eius quomodo ſtabit? quaſi dicat non, ergo regnum præſupponit eſſe Sathanæ, & ſic etiam vocat eum principem mundi huius Io. 12. princeps huius mundi iã iudicatus eſt, & Ioan. 14. ca. dicitur, venit princeps huius mundi, & in me non habet quidquam, id eſt dæmon, qui eſt princeps mundi, & ita Apoſtolus vocauit dæmones principes, & rectores tenebrarum harum ad Ephe. 6. cap. Illi autem exercent dominium ſuper omnes malos, qui eis

obediunt, & aliqui eos colunt, vel ſaltem conſilijs eorum adhærent, boni autem nolunt illis ſubijci, & repugnant eis adiuti a Chriſto, & non conſentientes operibus eorũ, quod ergo homines infirmi, & puſilli non ſubijciantur eis, quorum tanta eſt poteſtas, vt ſit nulla poteſtas ſub cęlo, quæ eis comparetur Iob 41. & ſit tam ſublimis natura indignantur, & oderunt eos, qui eis reſiſtunt, quaſi eis magnam contumeliam faciant, & ideo dæmones nunc gaudent de pęnis noſtris, quia non ſolum inuidẽt nobis, ſed & oderunt.

Animæ damnatæ quomodo ſe habeant erga viuentes.
Quæſt. DCCLXX.

SEd de animabus damnatis non eſt ſic, quia non ſunt hoſtes nobis, neque tentant vſurpare dominium ſuper nos, in quo nos reſiſtamus eis, ideo non oderunt nos, ſicut dæmones, ſed ſolum inuident nobis quandiu non ſumus miſeri, vnde de pęnis noſtris non gauderent ipſæ, ſicut dæmones.

Dicendum tamen, quòd dęmones poſt damnationem affliguntur de pœnis cuiuslibet damnati, ſed in hoc cogitandum eſt, quòd differt inter dæmones, quia quidã tentant nos, alij vero non tentant, ſed ſunt clauſi apud inferos, qui enim tentant nos gaudent nunc quodammodo de pœnis damnatorum, quia ſunt hoſtes eorum, & diu pugnauerunt, vt eos ſibi ſubijcerent, & poſtea ſubiecerunt, & ideo ſicut gaudent nunc inferentes nobis mala dum viuimus, ita & quandiu durat exercitium eorum gaudent, qui vero clauſi ſunt, & non tentant, non videntur habere eandem cauſam gaudij, & tamen habent, tum quia licet actu non tentent, tamen aliquando tentauerunt, aut tentaturi ſunt vſque ad diem iudicij, quia non ſunt ſemper ijdem qui tentant, & ideo habent, quaſi hoſtes adhuc damnatos, quos ſocij ſui vicerunt, & ad inferos deduxerunt, & ſic de eorum pęnis gaudẽt, & forte, quia iſti, qui nunc ſunt apud inferos, & non tentant ſuperant eos, qui in inferno ſunt, & habuerunt eos in hoſtes dum viuerent & nunc de eorum pęnis gaudent.

Alia cauſa præcipua eſt, quòd nunc omnes dæmones gaudeant de pœnis damnatorum, quia ſicut conceditur dæmonibus vſque ad diem iudicij tentare homines, & exercere eos corporaliter nocendo eis, quod eſt quaſi quidam modus dominij, ita & vſque ad diẽ iudicij in inferno tenent eundem principatum, quia torquent nunc animas damnatorum, qui habent eoſdem tortores, quos habuerunt in peccato incentores, & ideo quandiu permittitur eis iſta dominatio, gaudent de pęnis damnatorũ, quia ipſi eas inferunt, quando autem ceſſauerint inferre, iam non gaudebunt. Sed poſt diem iudicij non gaudebunt dæmones de pęnis damnatorum, quia non inferent eas, ſed cernent ſe miſeros, ſicut alij damnati ſunt ſuſtinentes ſimul pęnam cum eis, & in nullo maiores eis exiſtentes. Et patet, quia in iudicio euacuabitur omnis principatus dæmonum, ſicut dicitur prima Corin. 15. c. cum euacuauerit Chriſtus omnem principatum, & poteſtatem, & tradiderit regnum Deo, & Patri, & tunc dæmones triſtabũtur, quia eijcientur de principatu ſuo, iuxta illud Ioan. 12. nunc iudicium eſt mundi, & princeps huius mundi eijcietur foras; mittentur autem tunc omnes dæmones in infernum, quia non habebunt aliquid, quod ſuper terram faciant, & hoc iudicant ſibi ad magnam triſtitiam. vt patet de illis dęmonibus, qui erant in arreptitijs, & dixerũt, quid tibi, & nobis veniſti ante tempus torquere nos, & rogabant eum ne mitteret eos in Abyſſum Mar. 5. Luc. 7. & ita ceſſare ab inferendo hic mala hominibus iudicabãt ſibi ad pęnam, quod fieret ſi mitterentur in Abyſſum. Et non ſolum dæmones triſtantur ſi totaliter cogantur ceſſare a malis, quæ nobis hic inferunt eundo in abyſſum, ſed etiam ſi dæmonibus ſit permiſſa quædam prouincia, vel regio, in qua inueniunt gentem diſpoſitam ad hoc, quòd ei multum dominentur, aut multa damna inſerant, triſtantur ſi mittantur ad aliam regionem, quia forte non poterunt ibi tanta mala exercere. Sic patet de eiſdem dæmonibus, qui erant in arreptitijs, nam rogauerunt Chriſtum, vt non expelleret eos de regione illa Marc. 5. & hoc, quia quando dœmones ſuperati ab hominibus vnius loci, vel regionis repelluntur inde, mittuntur ad loca, in quibus parum nocere poſſunt, & hoc eſt eis triſtitia, quia non poſſunt requieſcere, ſic dicitur ſupra 12. ca. cum ſpiritus immundus exierit ab homine, ambulat per loca arida, & inaquoſa quærens requiem, & non inuenit donec redit ad domum, in qua erat prius, & ita dicitur de Raphaele Angelo, quod religauit dæmonium in parte deſerti ſuperioris Aegypti, ſcilicet ne ibi nocere poſſet alicui, Tobi. 5. cap. ſic, & Philippus Apoſtolus cum eiecit ſerpentem in quo diabolus erat ait, exi & vade in locum deſertum, vbi non eſt acceſſus hominum, & nulla vtilitas humanis vſibus miniſtratur, ita vt vadens nemini noceas.

Cum ergo dęmones non ſolũ de vna prouincia in aliã, ſed & de toto mundo excluſi fuerint, vt nulli nocere poſſint, neceſſe eſt, quod nimis triſtentur, & ideo poſt diem iudicij priuati omni poteſtate, quam hic ſuper homines exercebant, & poteſtate torquendi damnatos, inuenient ſe ſolum miſeros, & æquales alijs damnans, immo & minores, quia ante hoc erant, vt domini, tunc vero non erũt, ſed pariter miſeri, & tanto magis miſeri, quanto maiora mala ſe cognoſcent habere, quam communiter habeant animæ damnatæ. Et ideo dicunt Doctores, & recte, quod ante diem iudicij poſſunt dæmones habere, & habent de facto quædam leuia gaudia mixta doloribus ſuis, ſed poſt iudicium non habebunt illa, & hoc, quia nunc præſident nobis in tentando, & in tormentis, de quo gaudent, tunc vero in nullo præſidebunt. Neceſſe eſt autem, quod tunc dęmones de pęnis aliorum damnatorum doleant, quia iã non inferunt ipſi eas, ſed ſuſtinent damnati illas a Deo, ſicut & dęmones, & conſiderabunt illas dęmones, vt mala quædam, & quia malum naturaliter cõtriſtat videntem, aut cogitantem, triſtabuntur & ipſi, & quanto maiora fuerint mala, tanto magis triſtabuntur, & tamen quanto plures fuerint damnati, ſunt plura mala, ideo tanto plus triſtabuntur, & conſequenter de malo cuiuslibet damnati triſtabuntur, & inſuper affligentur, quia ipſi fuerũt cauſa horum malorum, nam dęmon fuit cauſa omnis damnationis, quia per eum intrauit peccatum in mundum Sapien. 3. c. & per peccatum damnatio, & ideo de pœnis omnium damnatorum dolebit inquantum ipſe fuit cauſa omnium, & quando homo eſt ſibi ipſi cauſa mali ſui magis dolet, quam cum non eſt cauſa, ideo plus dolebit dæmon de malis aliorum damnatorum, quam aliquis damnatus de malis aliorum, & non dico, quod doleat de malis aliorum inquantum aliena ſunt, quia ſic nec dęmõ dolet de malis damnatorum, nec vnus damnatus de malo aliorum, qui non habent charitatem, per quam compatiantur in alterutrum, nec affectionem naturalem ordinatam, ſed voluntas eſt in eis peruerſa, ſed dolent de malis aliorum inquantum mala ſunt, & occurrunt eis, vt mala, & affligunt cogitantem, aut videntẽ, & hoc modo mala aliena efficiuntur quodam modo noſtra. Et ſic dœmones videntes ſe affligi ex malis alienis, quæ neceſſario eos contriſtant inquantum ea vident, triſtabuntur plus de eis, inquantum ſciunt ſe eſſe cauſas iſtorum malorum, nam ſi ipſi tentaſſent homines ad peccandum non damnati fuiſſent, & conſequenter ipſi non triſtarentur de pęnis illorũ viſis. Ecce igitur qualiter quilibet damnatus affligitur de malo alterius damnati, & quanto plures erunt tanto plus dolebunt, & dęmones etiam poſt iudicium affligentur de pęnis omnium damnatorum.

Quare dæmones procurant damnationem hominum, ſi ex pœna damnatorum augetur eorum pœna, & damnati homines, quare cupiunt omnes eſſe damnatos, cum & ipſi ex aliorum pœnis affligantur.

Quæſt. DCCLXXI.

SED dicetur cum pœnæ damnatorum ſint dęmonibus augmentum pœnæ, quare procurant damnationem hominum, ex qua ipſi magis torqueantur, & damnati homines, cum affligantur quoque de pęnis aliorum, quare cupiunt omnes eſſe damnatos.

Aliqui dicunt,hoc fieri,quia neſciunt,quid futurum ſit F
eis quando hoc cupiunt,vel procurant, ſicut nos quædam optamus,vt bona,quæ poſtea in malum nobis cedunt.

Sed dicendum,quod non ſtat, quia damnati ſciunt, ꝙ damnatio aliorum cedit eis in maiorem pęnam, nam ſi non dolerent de malis aliorum vſque ad diem iudicij, ſicut de dæmonibus dicitur, poſſet dici, quod nunc cuperent damnari omnes ex inuidia,quia neſcirent mala inde ſibi ventura,poſt iudicium autem cum experirentur mala dolerent,quod hoc deſideraviſſent, ſed falſum eſt, quia nunc quandocunque damnatur aliquis, augetur pęna illorum ex pęna illius,ergo non cupiunt propter hoc pęnas aliorum, vel eos damnari. Alij dicunt,quod hoc faciunt, quia habent voluntatem peruerſam, & ſibiipſis malum volunt.

Sed dicendum,quod hoc eſt abſurdum, quia nunquã G
poteſt aliquis ſibiipſi malum velle ſub ratione mali, nam malum non eſt ſic volibile, ideo a fortiori nemo ſibiipſi hoc velle poterit. Eſt autem voluntas damnatorum a vero bono auerſa, & tamen bonum vult in communi, & ſibi bonum immo ſibiipſi bonum inordinate vult, quia per hoc peccauit damnatus viuens, & iſta deordinatio manet in mortuo.

Secundo,quia ſi damnati cuperent ſibiipſis pœnas, nõ triſtarentur de illis, & ſic non affligerentur per hoc,quòd in inferno ſunt, & non iudicarent ſe miſeros, & conſequenter deficeret iuſtitia Dei,quia pro peccatis non daret afflictionem,cum hoc damnatis non eſſet triſte,quod paterentur; triſtantur ergo damnati de pęnis quas ſuſtinent propter ſe,& de malo,quod patiuntur ex alienis pęnis,& tamen adhuc cupiunt alios miſeros fieri. H

Dicendum ergo, quod ad euitandum aliam pęnam, quam maiorem iudicant, tam dæmones enim,quã damnati alij ſciunt,& experiuntur damnationem aliorum cedere eis ad pęnam, & tamen potius volunt pati hanc pęnam, & quod omnes alij ſint miſeri, quam ſuſtinere pęnam,quam ſuſtinent cum vident aliquos fęlices, valde enim iudicant damnati ſe miſeros,& abiectos cum vidẽt alios,qui ſunt eis æquales ſecundum ſpeciem eſſe fęlices, quia ex hoc deſpiciuntur, & hoc credunt ſibi eſſe ad pęnã grauem,quia ſunt valde ſuperbi, & ſi nemo eſſet fęlix minus iudicarent de ſua miſeria, quia reputarent, quaſi naturalem conditionem,cum viderent omnes miſeros,ſicut nobis mori pęna eſt, ſed quia naturalis eſt, & communis omnibus non iudicamus ad pęnam,ſi autem quidam morerentur,& alij non, iudicaretur pœna intolerabilis, & I
cum damnati ad alios homines hanc pœnam ſuſtineant, ſi videant eos fęlices adhuc grauius ex hoc affligũtur dęmones,quia magis ſe abiectos, & miſeros iudicant, cum homines,qui naturaliter ſunt minores beatos vident,quã ſi alij damnati, qui æquales ſunt viuentibus, videant eos beatos, & ob hoc magis cupiunt damnationem noſtram dęmones,quam damnati,licet vtrique illud velint. Eſt ergo hoc,quod quilibet dæmon,& damnatus ſcit ſibi futuram pęnam ex damnatione cujuslibet hominis cum damnabitur, & tamen magis vult,quod illam pęnã patiatur, quam quod patiatur aliam, quam grauiorem iudicat in inuidendo ſi viderit eum fęlicem. Et non eſt hoc inconueniens apud damnatos fieri,quorum voluntas eſt valde peruerſa, cum etiam apud viuentes in quibus non eſt tanta peruerſitas,ſæpe accidat, vt in valde inuidis, qui ſæpe K
volunt aliquid mali ſuſtinere, vt alij ſuſtineant aliquid, & amarius ſibi iudicant ſi ipſi euadant impuniti, & illi quibus inuident, quam, quod ipſi torqueantur, dum tamen alijs malum eueniat.

Et dicendum, quod non ſolum dæmones hoc volunt de viuentibus nunc, quando eis inuident, & fęlices eſſe poſſunt, ſed etiam poſtquam actualiter damnati fuerint, & doluerint de malo ipſorum nouiter damnatorũ,adhuc potius volunt tunc dolere quantum dolent, quam quòd illi qui damnati ſunt, eſſent fęlices, licet iam inuidere deſierint,cum non poſſint eſſe beati,& ſolum iam doleãt, & non oderint,nec inuideant, & idem volent dæmones poſt iudiciũ, quãdo valde affligentur,quia manet eis inuidia de illis,qui beati ſunt, ꝙ inuidia magis eos cruciat, quam pęna, quã ſuſtinent de malo aliorum damnatorũ.

An anima ſeparata per ſuam naturalem virtutem poſſit ſe mouere de loco ad locum. Quæ. DCCLXXII.

OCcaſione præcedentium de receptaculis animarum, ad quæ vadunt animæ,manet dubium de motu eorum, & eſt dubium an anima ſeparata per ſuam naturalem virtutem poſſit ſe mouere de loco ad locum.

Aliqui dicunt,quod non,quia ſi poſſet ſe mouere de loco ad locum non portaretur ab angelis, ſed portatur ab eis,vt Lu.16.ca.dicitur,quod mortuus eſt Lazarus,& portatus eſt ab angelis in ſinu Abrahæ, ergo nõ habet anima ſeparata vim motiuam de loco ad locum.

Secundo,quia quædam ſunt ſubſtantię corporales,quę licet habeant imaginationem, & appetitum ſenſitiuum, & ſint ab alio mobiles ſecundum locum,& tamen ſecundum illum motum ſeipſas mouere nõ poſſunt, dicit enim Philoſophus 2. de Anima, quod ſenſitiuorum quædam ſunt, quæ non habent motum ſecundum locum, & hoc eſt propter imperfectionem eorum, ergo ſimiliter erunt quædam ſubſtantiæ ſpirituales, quæ licet habeant intellectum, & liberam voluntatem, & ſint mobiles ab alio ſecundum locum, propter imperfectionem tamen ſuam illo motu ſe mouere non poterunt, ſed nõ ſunt aliæ ſubſtantiæ ſpirituales ſeparatæ, quæ habeant imperfectiorẽ modum exiſtendi,quam animę,ergo nõ poterunt ſe mouere ſecundum locum.

Tertio, quia iuxta Ariſtote. 8. Phyſ. omne, quod poteſt ſe mouere de loco ad locum reſolubilis eſt in talia duo, quorum vnum eſt per ſe mouens, & alterum per ſe motum, ſed anima non eſt reſolubilis in talia duo cum ſit ſimplex, ergo non poteſt ſeipſam mouere, ſecundum locum.

Dicendum, quod habet anima ſeparata virtutem naturalem,qua ſe poſſit mouere de loco ad locũ,& patet,quia angeli poſſunt ſe mouere de loco ad locum, cum vadant, & veniãt ad nos, ergo,& animæ, quæ ſunt ſimiliter ſubſtantiæ ſeparatæ poterunt ſeipſas mouere.

Item præſupponẽdum eſt, quod anima ſeparata poteſt moueri de loco ad locum.

Secundo,quòd aliquando mouetur.

Tertio,quod poteſt ſeipſam mouere de loco ad locum.

Quarto,quòd aliquando ſeipſam mouet.

Primum patet,quòd iuxta Ariſtotelem 3. Phyſicorum motus eſt actus entis in potentia, ſed anima ſeparata diffinitiue exiſtens in vno loco eſt in potentia ad exiſtendũ in alio, ergo poteſt moueri de loco ad locum.

Secundum patet,quia animarum de corpore recedentium quædam exeunt in peccato mortali, & transferuntur in infernum,aliæ exeunt in charitate, & portantur in cęlum empyreum, aliæ ferentes ſecum aliquid purgabile portantur in Purgatorium,& expleta purgatione transferuntur in empyreum,ſed prædictæ trãslationes ſunt motus,ſeu per modum motus,ergo animæ ſeparatæ aliquando mouentur de loco ad locum.

Tertium patet,quia maius eſt mutare rem ad formam accidentalem,quam mouere eam de loco ad locum,nam dæmon non poteſt per virtutem ſuam transmutare materiam ad formam accidentalem, & poteſt transmutare eã de loco ad locum, & poteſt mouere materiam ad formã artificialem, ideſt introducere in illam quamcunque formam artis, ſed non poteſt introducere aliquam formam accidentalem naturalem, ad artificialem autem poteſt mouere, eo quod illa ſufficienter introducitur per motũ ſecundum locum,ſed animę ſeparatæ poſſunt mouere ſeipſas ſecundum formam accidẽtalem, quia poſſunt ſeipſas mouere ad diuerſas affectiones, ergo poterunt ſeipſas mouere de loco ad locum.

Item cum anima ſeparata habeat intellectum quo poſſit ſeipſam dirigere in motu ſecundum locum,& liberam voluntatem, qua poteſt motum imperare, probabile videtur, quod a Deo acceperit potentiam motiuam qua poſſet talem motum exequi. Quartum patet,quia animę recedentes de corporibus nichil ſecum portantes purgabile ſciunt,quod voluntas Dei eſt, quod ſtatim ad cęlum empyreum transferantur, cum ergo ſciant ſe mouere,

& velint, quia valde locum illum appetūt, probabile eſt, quod ad locum illum ſeipſas moueant. Et cum hoc ſciāt, & velint, quia iuſtitiæ Dei ſunt obedientes animæ, quæ in charitate recedentes aliquid purgabile portant, videtur, quod ſtatim ſe ad locum Purgatorium transferant. Apparerent etiam præcedentia, quia anima adiuncta corpori infundit virtutem motiuam corpori, & omnes vires organicas, & iſtæ non manent in anima ſeparata, quia requirunt organum ad actum ſuum, & illa non habet organum, motiua tamen potentia qua anima ſeipſam moueat non indiget organo, ideo videtur, quòd hæc in anima maneat, cum & anima motiuam potentiam corpori influat.

Ad rationes in contrarium reſpondendum eſt. Ad primam dicendum eſt, quod portantur animæ ab angelis, non quod ſeipſas mouere non poſſint, ſed quia exhibent eis quandam reuerentiam, & aſſociantur illas, vt dicitur infra q. vltima. Ad ſecundum, dicendum, quod iſta imperfectio inuenitur in animalibus imperfectis, & tamen non eſt verum, quod omnia bruta imperfecta carent potentia mouendi ſe ſecundum locum, ſunt enim quædam animalia imperfecta ex eo, quod non poſſunt generare ſibi ſimile, & tamen adhuc iſta poſſunt mouere ſeipſa ſecundum locum, alia autem ſunt maioris imperfectionis licet pauca, & iſta ſunt, quæ ſe ſecundum locum mouere non poſſunt, & tamen talis imperfectio non inuenitur in creaturis ſpiritualibus, quia dedecet ſpiritualem creaturā talis imperfectio, cum omnis creatura ſpiritualis ex eo, ꝙ talis eſt magnæ perfectionis eſt. Alia etiam ratio diſſimilitudinis eſt, quia creatura corporalis ſenſitiua, quæ ſe ſecundum locum non mouet non indiget motu ſecundum locum, eo quod omnis motus eſt propter aliquam indigentiam, quæ vero nullam indigentiam habent non eſt mirum, quod non moueantur ſecūdum locum, talia ſunt quædam animalia, quæ ſuum nutrimentum coniunctum habent, & cum animalia præcipue moueantur propter nutrimentum ſecundum, quod eſt vita, non manet cauſā motus localis talibus animalibus, & ſic plantæ, quæ ſunt animata quædam, licet non ſint animalia, affixæ ſunt terræ, & non mouentur localiter, quia nutrimentum ſuum coniunctum habent, aliqua autem ſunt, quæ licet non hābeant nutrimentum coniunctum, a natura miniſtrante recipiunt illud, vt coniungatur eis, ideo & iſta etiam nō indigent motu locali, & ſic eſt de quibuſdam cōchilibus, quæ affixa Petris, aut terræ ſunt, nam mare per ſuum fluxum, & refluxum portat nutrimentum eis, quæ in ſabulo fixa ſunt, & non indigent alio nutrimento. Aliter poteſt dici, quod neque talia animalia carent penitus motu ſecundum locum, quia dilatando ſe, & coarctando mouentur ſecundum locum, de ſubſtantijs ſpiritualibus non eſt ſic, quia quælibet ſubſtātia ſpiritualis eſt ſuperior creatura corporali, ideo perfectiones inuentæ in re corporali, quæ poſſunt competere rei ſpirituali inuenientur a fortiori in re ſpirituali, ſed potentia motiua eſt huiuſmodi, quia etiam rei ſpirituali competit cum angeli moueantur adeo competet animæ ſeparatæ, & nulla erit ſubſtantia ſpiritualis quantumcunque imperfecta, in qua non inueniatur iſta perfectio potentiæ motiuæ, ideo anima ſeparata poterit ſe ſecundum ſuam naturalem virtutem mouere de loco ad locum.

An anima ſeparata ſua naturali virtute poſſit mouere aliquod corpus de loco ad locum.
Quæſt. DCCLXXIII.

QVæritur conſequenter an anima ſeparata per ſuam naturalem virtutem poſſit mouere aliquod corpus de loco ad locum manens ſeparata.

Aliqui dicunt, quod anima ſeparata non poteſt mouere aliquod corpus de loco ad locum, quia anima coniuncta non mouet corpus intelligendo, & volendo ſolum, quia quandoque eſt in homine intellectio, & volitio, & non poteſt mouere corpus propter debilitatem, & quandoque eſt membrum aliquod corporis, quod non poteſt mouere anima propter membri infirmitatem, vt in membro paralytico, ſed in anima ſeparata non eſt alia poten-

A tia præter intellectum, & voluntatem, ergo anima ſeparata non poteſt mouere corpus aliquod.

Secundo, quia anima non ſeparata audit, & videt mediante organo corporeo, ita & mouet corpus de loco ad locum mediāte organo corporeo, mouet enim ipſum mediantibus neruis, & muſculis, & ſpiritibus deferentibus influentiam animæ, quod patet, quia poteſt contingere talis opilatio in muſculis, vel neruis, quæ prohibeat tranſitum ſpirituum prædictorum, ita quòd anima non poſſit mouere corpus ſuum de loco ad locum, ſed quia organū auditiuum non ſeparatur, cum anima non poteſt audire ſeparata quamuis per intellectum apprehēdat audibilia, ergo ſimiliter cum ſpiritus, nerui, & muſculi non maneāt in anima ſeparata non poterit mouere corpus aliquod.

Tertio, quia ad actum exercendum, quem anima de-
B bet exercere ſeparata, nullo organo indiget, etiam tunc quando eſt coniuncta, & ideo manet actus ille in anima ſeparata, ſed ad mouēdum corpus dum eſt in corpore indiget organo, ergo anima ſeparata non habet potentiam motiuam.

Dicendum videtur, quod anima ſeparata poſſit mouere aliquod corpus de loco ad locum, quia eſt ſimilitudo inter animam, & angelum, quia vtrumque eſt ſubſtantia ſeparata, & tamen ſicut angelus poteſt mouere ſeipſum, poteſt & anima mouere ſeipſam ſecundū locum, vt oſtēſum eſt præcedenti q. ergo, ſicut angelus poteſt mouere aliquod corpus ſecundum locum, poterit mouere illud anima ſecundum locum. Secundo, quia ſi Deus alligaret ſupernaturaliter vnam paleam animæ ſeparatę, & poſtea relinqueret eam ſuæ naturali virtuti, quæritur an poſſet
C illa anima ſeipſam mouere, ſi dicatur, quod ſic habetur propoſitum, ſcilicet, quod anima ſeparata poſſit mouere aliquod corpus, ſi dicatur, quod non, ſequitur inopinabile, ſcilicet, quod anima ſeparata impediretur ab vna palea ne poſſet ſeipſam mouere, ergo debet dici, quod poteſt mouere aliquod corpus. Eſt ergo dicendum, quod anima ſeparata poteſt mouere aliquod corpus ſecundum locum, niſi impediatur per aliquam ſuperiorem potentiam in anima enim ſeparata eſt virtus mouendi ſecundum locum, quia ſeipſam mouet, vt dictum eſt, illam etiam virtutem poteſt facere præſentem alicui corpori, quia ſimul poſſet eſſe cum vno lapide, vel cum alio corpore, multa enim ſunt corpora, quorum nullum habet tantam virtutem in reſiſtendo, quantam habet anima in trahendo, vel impellendo, quia (vt quidam dicunt) virtuoſior eſt anima
D ſeparata, quam vnita corpori corruptibili. Sap. 9. cap. corpus, quod corrumpitur aggrauat animam, & tamen vnita corpori corruptibili poteſt plus in trahendo corpus ſuū, vel impellendo, quam illud in reſiſtendo quia aliàs non moueret illud. Cum ergo ad hoc, quod vna res moueat aliam ſufficit ei, quod in illa re ſit virtus motiua ſecundū locum, & quod poſſit eam vnire rei mobili, & quod ſit potens ſuper eam, ſequitur, quod anima ſeparata poteſt per ſuam naturalem virtutem mouere aliquod corpus de loco ad locum, & credunt aliqui, quod interdum moueat, ſic refert Gregorius 4. lib. Dialogorum, quod Germanus Epiſcopus Capuanus inuenerit in balneis Paſchaſiū Diaconum, qui erat defunctus, obſequentem eis, qui in balneo lauabantur, cum ergo illa anima appareret in quodā corpore aſſumpto, in quo videbatur, & miniſtrabat, &
E non erat forma illius corporis, & illud tamen mouebat, videtur, quod anima ſeparata aliquàndo mouet corpus ſecundum locum. Sed aliqui dicunt, quod illa non erat anima Paſchaſij, ſed aliquis angelus in figura Paſchaſij bonus, vel malus, & ita moueret corpus illud. Et tamen nō ſtat, quia Paſchaſius faciebat ibi pęnitentiam ſuam, ideſt, ſuſtinebat pœnam debitam, quæ eſt purgatoria obſequendo in balneis, ſed angelus bonus, aut malus nō poteſt purgari loco alicuius animæ, ergo erat vere anima Paſchaſij, non erat tamen anima illa tunc tenens corpus illud, vt forma eius, quia non poteſt eadem anima eſſe, niſi vnius corporis forma, & tamen non erat illud corpus, quod fuerat Paſchaſij, quia illud incineratum fuerat, ergo mouebat illud corpus localiter cum nō vniretur ei formaliter.

An anima ſeparata poſſit mouere corpus maioris ponderis, quando eſt ſeparata, quam cum eſt coniuncta. Quaeſt. DCCLXXIIII.

COnſiderandum autem circa motum localem quem poteſt facere anima quantum ad aliquod corpus, quia quidam dicunt, quod anima ſeparata poteſt mouere corpus maioris ponderis, vel reſiſtentiæ cum eſt ſeparata, quàm cum eſt coniuncta, & allegant ad hoc, ꝙ dictum eſt, ſcilicet corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam, ergo quando non fuerit vnita corpori corruptibili erit maioris efficaciæ, & operationis, & ſic maiorem rem mouebit.

Sed dicendum, quod non ſtat, immo anima ſeparata, licet poſſit mouere aliqua corpora, poteſt tamē parua mo- G uere, nullum enim corpus maius corpore ſuo moueri poteſt ſub maiori gradu velocitatis, quam poſſit mouere corpus ſuum. Et patet primo, quia anima, ſicut & quodlibet habens vim motiuam mouet illam rem, cuius eſt minor reſiſtentia, quam ſit potentia mouentis ad mouendum, & quanta fuerit proportio victoriæ mouentis ſuper rem motam, tanta erit velocitas in motu: cum ergo anima cōiuncta, & ſeparata ſit eadem anima numero, habet eandē potentiam, & æqualem motiuam, & ideo tantum mouebit, quando fuerit ſeparata, ſicut quando fuerit coniuncta, niſi in aliquo modo iſtorum impediatur aliqualiter in operatione: cum ergo anima ſeparata non acquirat vires poſt ſeparationē, quia in ſeipſa non mutatur, nec proficit cum ſit ens ſpirituale, ſequitur, quod ſi poteſt maiora corpora mouere poſt ſeparationem, quam ante, cum non H habeat maiores vires nunc, quam prius, quod fuerit impedita per coniunctionem ad animam, ſed hoc eſt inconueniens, quia coniunctio ad corpus eſt magis naturalis animæ, quam ſeparatio, cum anima ſit naturalis forma corporis, & pars ſpeciei, & non habeat in ſe perfectam rationem ſpeciei, quod autem naturale eſt non impedit, ſed adiuuat, ergo anima coniuncta corpori poterit mouere rem maioris reſiſtentiæ, quam ſeparata, & ideo ſequitur, quod ſeparata non poterit mouere aliquid, quod ſit maius, quàm corpus ſuum.

Secundo apparet, quia anima in ſeipſa nō mutatur per ætatem hominis. Sic dicitur primo de Anima, quod ad intellectum non ſit ſenium, ſed ad id in quo eſt, ideſt ad corpus, & ideo vires illæ, quæ ſunt animæ ſolius non communicatæ organis, manent æquales ſemper, etiam vires, I quæ communicantur organis per influxum animæ inquātum manent fundamētaliter in anima, ſunt ęquales ſemper, & non alterantur per ætatem, ſed ſolum fit alteratio in viribus, prout ſunt defluxæ organis, quod patet, quia dicit Ariſtoteles primo de Anima, ꝙ ſi ſeni daretur oculus iuuenis videret vtique, ſicut iuuenis, ergo minoratio viſionis non fit niſi propter conditionem organi, ita & de potentia motiua erit, quia illa non eſt minor radicaliter in ſene, quam in iuuene, ſed organa debilitantur, ſed anima ſeparata a corpore non acquiſiuit maiorem vim motiuam, quam haberet cum eſſet in homine proximo morti, & tamen in corpore cum eſſent vires ſemper æquales animæ non poterat tantum mouere in ſenectute quantū in iuuentute, quia non habebat æqualitatem bonitatis organi, ſed ſeparata a corpore non habebit organum, ergo illam excellentiam mouendi, quam habebat in corpo- K re ex bonitate organi non habebit foris, & ſic non erit tā potens ad mouendum, quando fuerit ſeparata, ſicut cum eſt coniuncta. Et ita eſt dicendum, quod anima ſeparata paruam virtutem mouendi corpora habet, & parua corpora mouebit, erunt enim omnia illa minora, quam corpus cui ipſa nunc adiuncta eſt, quia illis corporibus vnitur ſolum, vt motor, corpori autem ſuo vnitur tam, vt forma, quam vt motor, & ex eo, quod vnitur ei, vt forma coaptatur ei, ita vt poſſit efficacius mouere, quam ſi non vniretur, vt forma, nam ſic habet conuenientiſſima organa motus, quibus mouet in ætate virili expedite, in ſenili autem propter non eſſe talia organa mouet minus efficaciter, licet teneát anima in ſeipſa æquales vires, ideo cum fuerit ſeparata, & nulla organa habuerit minus efficaci-

F ter mouebit. Eſt ergo paruus motor anima ſeparata, dæmon autē eſt efficax motor, quia poteſt mouere magnas moles, & ædificia diruere, & portare magna pondera volando, nam dicitur, quod non eſt poteſtas ſub cęlo, quæ comparetur ei Iob. 41. & hoc fit, quia dęmones excedunt animas noſtras ſecundum ſpeciem, & ideo nullus dęmō eſt, qui non ſit valde potentior ad mouendum, quam anima ſeparata, maxime quia dæmones non ſunt æquales, quia non ſunt eiuſdem ſpeciei. Cum autem obijciebatur, quod anima ſit potentior, quando eſt ſeparata.

Dicendum, quod eſt falſum, & cum dicitur, quod corpus, quod corrumpitur aggrauat animam, poteſt dici vno modo, quod hoc tenet quantum ad operationem intellectiuam, ſed non quantum ad motiuam, quia dicitur ibi, & terrena habitatio deprimit ſenſum multa cogitantem, G ideſt, facit, ꝙ ceſſet a cogitatione, ſed de motu eſt aliud, quia motus pertinet ad corpus, & organa corporis, ideo non impeditur motus per corpus coniunctum, licet ſit corruptibile, potius quam ſi anima ſit a corpore ſeparata. Aliter poteſt dici, quod etiam quantum ad opus intelligēdi non impeditur per corpus corruptibile, quia tunc anima ſeparata perfectius intelligeret, quam coniuncta, ſed falſum eſt, vt patet ex dictis, nā intelligit per ſpecies vniuerſales, & non poteſt intelligere particularia determinate, cum autem eſt coniuncta intelligit particularia diſtincte, quia accipit formas a rebus, ideo coniuncta corpori corruptibili adhuc perfectius intelligit, quam ſeparata exiſtens.

Eſt tamen verum, quod quantum ad perſeuerantiam in actu intelligendi impeditur per organum corporis cor- H ruptibilis, nam non poteſt aliquis ſemper manere in actu conſiderandi, cum oportet in actu intelligendi fieri conuerſionem ad phantaſmata, quæ retinentur in organo, & ideo ex indiſpoſitione, aut debilitate organorū corruptibilium ceſſat operatio, quia conſumuntur organa, & læduntur ſi conetur quis multum perſeuerare in actu intelligendi, ſicut dicitur primo de Anima, ex multum ſpeculari marceſcit animal corrupto quodam interius, ideſt in organis, anima autem ſeparata poteſt manere ſemper in actu intelligendi, quia non eſt aliquid, quod impediat, aut retardet, & tamen actus ille erit minus perfectus, quam actus intelligendi animæ vnitæ corpori corruptibili.

Quorundam ſententia penes motum localem animæ. Quaeſt. DCCLXXV.

I AMplius dicunt quidam tenentes potentiorem eſſe animam in mouendo cum eſt ſeparata, quòd anima ſeparata impeditur diuina virtute mouere illud corpus cuius fuit forma, & quodcunque alterum corpus, quod fuerit animatum rationali anima, & etiam corpora brutorum, ne aliquibus ſit occaſio incidendi in errorem Pytagoricum, ſcilicet animam tranſire de corpore in corpus, etiam ad corpora pecorum.

Sed dicēdum, quod non eſt iſta cauſa: nam eſt verum, quod anima egreſſa de corpore non mouet amplius corpus illud in quo fuit vſque ad reſurrectionem, & hoc primo, quia non poteſt, nam eſt minus apta ad mouendum, quam prius, quia prius habebat organa conuenientia ad mouendum, ſeparata vero nulla organa habet, nam poteſt quidem intrare anima in corpus illud de quo exiuit, K ſed etiam ſi in illud intret non viuet corpus, quia prius erat anima vnita corpori formaliter, & ita dabat eſſe, & viuere, poſtea vero non dabit eſſe, neque viuere, quia non vnitur formaliter, quia defecerunt diſpoſitiones illius vnionis, & conſequenter non poterit vniri, niſi vt motor, & quia minores diſpoſitiones habet ad mouendum, quam cum eſt vnita formaliter, anima minus potenter mouebit. Et ideo corpus illud, quod poterat mouere prius vnita formaliter, non poterit poſtea mouere vnita ſolum, vt motor. Secundo non mouet anima corpus ſuum, neque ingreditur illud etiam ſi permitteretur, quia non poteſt efficere operationes ſuas, per quas ſe oſtendat, ſicut prius faciebat, ideſt, quod loquatur, & videat, & audiat, nam de auditu, viſu, & omnibus ſenſationibus, manifeſtum eſt, quod non poſſunt fieri per

animam

animam illam in corpore ſuo priori, quia viſio non fit ſine potentia viſiua, & auditio non fit ſine potentia auditiua, ſed cum iſtæ potentiæ ſint organicæ corruptæ fuerint in ſeparatione animæ a corpore, ideo impoſſibile eſt, quod per illud corpus fiat nunc viſio, aut aliqua ſenſatio. De locutione autem, & greſſu, vel ambulatione eſt aliud, nam iſta poſſunt fieri in corpore defuncti, & aptius poſſunt fieri per dæmonem, quam per animam ipſam illius corporis, & eſt facilius. De ambulatione, quia ad hoc non requiritur aliqua vnio formalis, neque operatio ſecundum formam, ſed ſolum operatio motiua, in qua applicetur mouens mobili, & quanto fuerit efficacior motor, tanto erit motus vehementior, & aptior, & quia dæmon eſt potentior ad motum, quã anima, poterit ipſe melius, velocius, etiam impetuoſius mouere corpus defuncti, quam anima ipſa, quæ non poteſt mouere iam corpus illud, niſi multum debiliter, & forte non poterit mouere illud ad modum ambulationis, ſed ſolum ad quandam concuſſionem, vel tremefactionem. De locutione etiam dicendum, quod fieri poteſt in corpore defuncti, quia ad hoc non requiritur aliqua operatio formalis, ſed motiua ſolũ, nam potentia locutiua non eſt aliqua potentia organica ſicut auditiua, vel viſiua, ſed eſt virtus non organica, quæ eſt in anima, vel in ſpiritu quolibet, ſed non poteſt habere operationem, niſi per inſtrumẽtum in quo formentur voces, in formatione autem requiritur quidam motus localis debito modo factus, collidendo aerem ad inſtrumẽtum, iſtam autem potentiam collidendi ad formationem habet quicunque ſpiritus tam humanus, quam dæmonũ & ideo adiuncta organo in quo fiat colliſio, debita fit vocũ formatio, ſed corpus humanũ defuncti retinet adhuc organa locutionis, ergo poteſt fieri locutio per illa organa ſed an anima illius corporis hoc poſſit eſt dubiũ, quia forte non eſt tantæ virtutis in mouendo localiter illa organa ad formationem vocis, de dæmone autem, qui eſt in operatione motiua efficacior, clarum eſt, quod poteſt per illud corpus loqui, ſed ad hoc requiruntur aliquæ diſpoſitiones, ſcilicet quod infundatur aqua calida corpori vel aliquis humor calidus, & hoc, vt ſint organa tenera, quia in organis duris nõ poteſt fieri locutio, & ideo malefici, qui volunt per corpora mortua ſimulare operationes viuentium, aquam calidam, vel ſanguinem calidum, aut humorem aliquem infundunt in os, et guttur cadaueris, et ita faciunt ſequi locutionem.

Conſiderandum etiam, quod hoc non poteſt fieri quocunque tempore, ſed ſolum duobus, vel tribus diebus, nã poſtea corrumpitur organum in cadauere, ita vt non poſſit fieri locutio, vel qualiſcunque formatio vocum per animam, vel dæmones quoſcunque, et ideo cum non poſſint exercere operationes viuentium per corpora talia, non reintrant animæ in talia corpora etiamſi permitterentur.

Secundo, et præcipue, quia corpora illa putrefiunt, et non poſſunt contineri per animam, aut dæmonem in diſpoſitione naturali priori, nam quandiu anima eſt vnita formaliter corpori vegetat illud, et non cadit a naturali diſpoſitione, ideo non fœtet, nec ſoluitur; cũ vero definit vnita eſſe anima deſinit corpus viuere, et ideo reſoluitur, et corrumpitur, quia non vegetatur, talia autem corpora inutiliter mouerentur a dæmonibus, vel animabus, quia per illa nihil poſſunt fingere, aut ſimulare de viuente, ideo illa non mouent, niſi interdum ſtatim, vt defuncta ſunt ſcimus ea mutata eſſe localiter a dæmonibus, & opera aliqua, quaſi uitalia exercuiſſe.

Cum autẽ dicitur, quod animæ non ingrediuntur alia corpora, quæ non fuerunt ſua, eadem cauſa eſt, quæ de ſuis, quia ſi ſua non poſſunt conuenienter mouere, a fortiori non poterunt mouere aliena. & ideo illa non tangunt. Quod uero de corporibus pecorum dicitur eandem rationem habet, nam ſi non poteſt anima propter paruitatem ſuæ uirtutis motiuæ mouere unum corpus humanũ, non poterit mouere unum corpus tauri, uel leonis, iõ non intrant in illa. Etiam quia maior difficultas eſt ſimulare ibi operationes humanas, quam in humanis, ſed ibi non ſimulant conuenienter, ergo neque in corporibus pecorum hoc facient.

Sed cum dicitur quòd hoc fit ad hoc, quòd non incidamus in errorem Pytagoricum de tranſcorporatione, nam non incideremus in iſtum errorem etiam ſi in cadaueribus defunctorum locutio fieret, vel motus, quia iam Philoſophi oſtenderunt falſam eſſe poſitionem Pytagoricam de tranſcorporatione.

Secundo, quia non ſufficeret illa locutio, aut motus ad probandum tranſcorporationem, cum illa corpora non vegetentur, ſed putreſiant.

Tertio, quia neque ſaltem tranſitus animarũ qualiſqualis probatur per illam locutionem & motũ, quia poſſunt hoc facere dæmones, qui nõ ſunt viſibiles formaliter, immo & illi potentius hoc faciunt. vt dictum eſt, ideo non vetantur animæ humanæ intrare in corpora, quæ reliquerunt, aut in alia ſimilia ad euitandum errorem Pytagoricum, ſed propter cauſas tres ſupra poſitas.

Reſponſio ad primam rationem principalem in diuerſum poſitam ſupra q. 773. Quæſt. DCCLXXVI.

AD argumentum primum, ſupra in principio q. 773. dicendum, quod mouet anima per potentiam motiuam, & non per aliam. Et cum dicitur, quod in anima ſeparata manet ſola intellectiua, & volitiua, falſum eſt, quia anima humana reſpiciens vniuerſaliter, ideo non ſolum inquantum verum, & bonum, ſed etiam inquantum mobile, ſed reſpicit illud, vt verum per intellectum, vt bonum per voluntatem, vt mobile per potentiam motiuam, & ideo ſicut manet intellectus, & voluntas in anima ſeparata, ita manet & potentia motiua, maxime quia ad perfectionem animæ requiritur potentia motiua, vt dictum eſt.

Ad ſecundum dicendum, quod verum eſt nunc moueri corpus ab anima per virtutem motiuam, quæ eſt organica, quia anima unita corpori infundit perfectiones organicas ſtatim organis, ſicut potentias ſenſitiuas, & per illas fit operatio animæ coniunctæ, quæ ſunt operationes compoſiti, & verum eſt, quòd non ſeparatur organum alíquod cum anima, & ideo etiam uerum eſt, quod illa potentia motiua, quæ erat organica, non manet in anima ſeparata, quia illa non erat animæ, ſed compoſiti, cum eſſet in organo, ſed manet potentia motiua radicaliter in anima, per quam mouere poteſt cum fuerit ſeparata, & verũ eſt, quòd non mouet eodem modo anima ſeparata, ſicut coniuncta, neque per eandem potentiam numero, & tamen non tollitur quin moueat, & idem eſt de potentijs apprehenſiuis, nam anima ſeparata apprehendit omnia viſibilia, & audibilia, licet non audiat, neque uideat, & ideo alio modo apprehendit, quam nunc apprehendat per potentiam uiſiuam, & auditiuam.

Ad tertium dicendum, quòd anima ſeparata motum exercet ſine potentia motiua organica, & eſt verum, quòd ad quoſdam actus anima quos ſeparata exercet, non indiget nunc organo, & tamẽ quidam ſunt ad quos indiget organo: eſt tamen regula, quod eundem actum, quem exercet nunc anima ſeparata, eodem modo non poteſt exercere anima coniuncta per organum, & è contrario, cum, quem exercet nunc coniuncta, non poteſt exercere ſeparata eo modo quo exercet illum coniuncta, & ita dum eſt coniuncta non mouet corpus ſuum eo modo, quo mouet illud dum eſt ſeparata: dum enim eſt actualiter forma corporis, non poteſt mouere corpus ſuum de loco ad locum totum ſimul, ſed dum mouetur homo localiter, una pars mouetur alia quieſcit, ita vt pars quieſcens per uirtutem animæ moueat mutam, non autem mouet ſic dum eſt ſeparata, ſed mouet totum corpus ſimul, ſicut lapis mouetur totũ ſimul, & iſta eſt differentia de remota ſolum ad rem, quæ ſe mouet, quia in re mota ſimpliciter non diſtinguitur mouens, & motum, & ideo totum mouetur, & conſequenter mouetur ſimul, & non præcedit una pars aliam, in re autem, quæ ſe mouet diſtinguitur pars mouens, & mota, & ideo nõ mouetur totum ſimul, ſed diſtinguitur pars quieſcens, & mota, & hoc uoluit Ariſtoteles. 8. Phyſic. dicens, quòd omne ſe mouens reſoluitur in duo, quorum unum eſt mouens, & alterum motum.

Cum vero arguimr,quod intellectus coniunctus non F intelligit mediante organo. Dico,quód inquantum actus intelligendi intellectus coniuncti eſt ſimul actui intelligendi intellectus ſeparati non indiget organo, inquantũ tamen aliter intelligit, quam intellectus ſeparatus dependet actus ſuus ab organo per accidens,inquãtum per ſuã naturalem virtutem,& de lege communi nihil intelligere poteſt ſine phantaſmate, quod requirit organum corporale,neque etiam ſine miniſterio virtutis ſenſitiuę.quę eſt alligata organo,& ideo apparet ex præcedentibus, ꝙ anima ſeparata poteſt mouere aliquod corpus,ſed nó organice, & qualiter illud mouet. Eſt autem dicendum, ꝙ licet corpus non informatum ab anima debet totũ, ſimul moueri,ideſt, quod non indiget, vt vna pars moueat alteram,tamen poteſt moueri, quaſi vna pars moueat alteram,licet in veritate non mouebit, nam ſi moueatur to- G tum corpus ſimul,erit motus lationis,& non motus greſſus,qui vocatur ambulatio,quia in ambulatione vno pede moto eſt alius fixus,& qui eſt fixus mouet eum qui eſt motus,ſecundum hunc modum motus non fingit,de modo autem motus animæ in corpore defuncti ſimulabit vitam,ideo mouebit ſic,vt vnus pes maneat fixus, & alius moueatur,quaſi ambulet, tamen non erit ibi ambulatio, quia non mouet vna pars alteram, cum non ſit virtus motiua in partibus organicis, ſed omnes partes mouentur ſimpliciter à dæmone,vel ab anima ſeparata,& tamẽ mouet prius vnam partem,& poſtea alteram, vt effigiet ambulationem,& ſimilitudinem corporis viuentis.

An animæ recedentes de corporibus moueantur ad ſua receptacula,& a quibus moueantur. H
Quæſt. DCCLXXVII.

QVæritur nunc an animæ recedentes de corporibus moueantur ad ſua receptacula, & a quibus moueantur.

Dicendũ,quód aut petitur de motu earum, quaſi non poſſint moueri,& indigeant, vt ab alijs moueantur, aut propter aliam cauſam.

Si primo modo dicendum, quod nó mouentur animæ ad hoc,quod vadant ad aliquod receptaculum, quia ipſæ habent vim motiuam,non ſolum,vt ſeipſas moueant,ſed etiam,vt corpora mouere poſſint.

Si ſecundo modo dicendum videtur, quod aliquis dubitabit quantum ad quædam receptacula, an animæ ſe moueant,aut moueantur, & duplex cauſa eſt. Prima eſt I ignorantia loci, quia animæ poſſunt duo ignorare,vnum eſt ad quod receptaculũ ituræ ſunt,aliud eſt vbi eſt illud receptaculum quo ſunt ituræ,& ideo ignorantia vtriuſq; forte exigit,vt moueantur ab alio. Secunda cauſa principalis eſt conditio loci, quia ad receptaculum conueniens anima per ſe optabit moueri,ad receptaculum autem triſte,ſicut ad gehennam videtur,ꝙ non volet,& ideo oportet,ꝙ alius eã moueat, & ſic dabitur aliquis motor eius.

Dicendum eſt,ergo de ſingulis receptaculis ſpecialiter & primo de Paradiſo,& videtur dicendum, quod nó eſt opus,quod anima feratur illuc ab aliquo, ſed quæ itura eſt illuc per ſe ibit, & cauſa eſt,quia nihil deeſt animę ad hoc,quód illuc eat, non enim deeſt cognitio loci ad quẽ itura eſt, nec vbi ſit receptaculum,nam ad Paradiſum ſolæ animæ vadunt,quæ in charitate ſunt, & iſtę mox, vt K de corporibus ſeparantur beatę ſunt, quia nullum tẽpus eſt poſt mortem in quo non ſiut beatę ſi non tenentur culpa aliqua, vel reatu pœnę, qua tunc puniendæ ſint in Purgatorio,ſed ſi ſtatim poſt mortem ituræ ſunt ad Paradiſum antequam intrent in cælum iã beatæ ſunt,ſed beati omnia nouerunt,& maxime ſciunt ſe eſſe beatos, quia non ſunt beati, qui ignorant ſe beatos, & conſequenter ſcient debere ſibi manſionem cæli empyrei. Etiam non poſſunt ignorare locum cæli empyrei, & viam qua illuc itur,quia cum ſciant omnia beati hoc ſcient, & maxime cum ad beatitudinem illud attineat. Item ſciunt, quod Deus vult,quod illuc vadant,& ſtatim vadant,& habent vim motiuam,vt dictum eſt,ideo per ſe ibunt.

Sed obijciunt,quia dicitur,quod mouentur ab Angelis,nam de Lazaro dicitur Luc. 16. c. quod portatus eſt ab angelis,ad ſinum Abrahæ,ideo ſi ad ſinum Abrahæ mouebantur animæ ab angelis,mouebũtur quoque ab eiſdẽ ad Paradiſum.

Dicendum,quod dicuntur moueri ab angelis vno modo ad oſtenſionem cognitionis vulgarium, qui non poſſunt aliter concipere,neſciunt enim conditionem animæ & ideo non poſſunt putare quomodo anima per ſe illuc eat,& ideo dantur ei miniſtri eam portantes.

Secundo poteſt dici,& melius,quod ab angelis dicitur portari anima ad Paradiſum,nó,quaſi non poſſit, aut neſciat illuc ire ſi non portetur,ſed quia non vadit ſola, ſed ad honorem eius multi angeli comitantur eam propter honorem nouiter ei collatum,ideſt gloriam, & beatitudinem pro laboribus præteritis, nam cum Deus in cæteris eam honoret,vult quoque in hoc honorare, quod incomitata non vadat, immo multi angeli comitentur eam, etiam quia hoc angeli ſponte faciunt, animæ enim, quæ ab beatitudinem aſſumuntur ſunt concíues ſanctorũ angelorum, & diligunt ſe mutua charitate, ideo honorant ſe mutuo.

Et ideo angeli euntes cũ anima, quia honorant eam comitando vſque ad locum,dicuntur eam ferre illuc, ſicut de aliquibus ſponte euntibus ad locum dicitur,quòd feruntur ab aliquibus illuc ſi eis in eũdo obſequium, vel honorem præſtant, ſic noua nupta ad thalamum, vel ad Eccleſiam ferri dicitur, ipſa tamen ſponte vadit, & ſeipſam mouet, & ita eſt de omnibus animabus euntibus ad Paradiſum.

Quomodo anima ad Purgatorium eam, an ducta ab angelis, vel per ſe viam ſciant.
Quæſt. DCCLXXVIII.

DE Purgatorio dicendum,quòd anima vadit illuc,& tamen aliquomodo portatur, & ab angelis portatur & patet,quia hic eſt alia ratio,quam in animabus,quæ ad Paradiſum eunt.

Primo ex parte loci, vel receptaculi, quia non conſtat an anima decedens in charitate,& digna pœna purgatoria ſciat ſe ituram ad purgatoriam ſedem,vel ad alium locum. Et hoc dico non conſtare,quia nó apparet vnde anima ſciat,& tamen dicendum videtur,quód ſciat ex iudicio,quod de ea in morte datur. nam Chriſtus venit ad ſingulos morientes in morte,vt oſtenſum eſt ſupra,& iudicat eos iudicio particulari,& tamen iudicium conſiſtit in aſſignatione certi receptaculi:ergo videtur, quod animæ recedenti de corpore oſtendatur in quo receptaculo ſtatim itura ſit, & ideo quantum ad hoc non videtur, ꝙ neceſſe ſit ab alio portari,vel dirigi in eundo.

Aliud tamẽ eſt circa hoc, ſcilicet,vt ſciat qua via illuc eundum ſit,vel vbi ſit locus ille purgatorius ad quẽ eundum ſit,& hoc non eſt neceſſe, quod ſciat, nam anima, quæ itura eſt mox ad Paradiſum,iam fœlix eſt,& ex conditione beatitudinis iam nouit omnia, & ita ſcit locum, & viam, tamen anima, quæ adiudicata eſt purgatoriis ignibus nondum eſt beata bene, vnde non eſt neceſſe, ꝙ aliquid ſciat ex conditione ſua, plus quam animæ noſtræ, licet iam ex iudicio dato de ea ſciat cui loco adiud.cata ſit;videtur ergo, quod maneat adhuc ei ſciẽdum per quã viam illuc eatur,& ad hoc ſit neceſſarius director, & iſte vocatur portitor,& ſic aliquo portabitur illuc.

Item locus Purgatorius eſt pœnalis, quia eſt ibi ignis. qui excedit pœnalitatem quamlibet huius vitę,& ideo putabit aliquis,quòd nulla anima illuc ſponte ibit, ſed oporteret,quod moueatur ab alio.

Dicendum, tamen quòd ſponte vadit quælibet anima ad Purgatorium,licet ſit locus pœnalis,primo,quia pœna illa eſt voluntaria, vt oſtẽſum eſt ſupra,ergo ſponte illuc vadit quilibet, quia alias inuoluntaria eſſet ſi ire nollet qui puniendus eſt, ſed oporteret portari. Secundo, quia qui illuc vadit moritur in charitate, & eſt in illa confirmatus,ſed huiuſmodi habet tam voluntatem ſuam ſubditam;& confirmatam voluntati diuinæ, & ſcit ille, quòd Deus vult,quod illam pęnam patiatur ille,& adiudicauit eam ei,ergo volet illam pati,& ſic ſponte ibit illuc, & nó indigebit quantum ad hoc portitore.

Tertio,

Tertio, quia huiuſmodi decedentes in charitate cupiũt, valde habere vitam æternam, ſciunt tamen, quod nõ poſſunt illam habere niſi tolerando prius pœnam purgatoriam, ergo volunt illam tolerare, & ideo non oportet, quod moueantur inuoluntarie, & portentur. Sed dicendum, quod eo modo quo portantur, aut comites habent, oportet, quod angelos habeant comites vſque ad locum pœnarum purgatorium, & ibi relinquat eos, nam dæmones non poſſunt accedere ad iſtos.

Apparent enim prædicta, qui animæ, quæ feruntur ad purgatorium decedunt in charitate, & licet in actu non ſint fœlices ſunt tamen in potentia & iam ſunt ciues Sanctorum Angelorum. Et ideo angeli honorant eas vſque ad loca pœnarum, ibi autem non manent angeli, ad eos enim non pertinet eſſe tortores, & maxime conciuium ſuorum, redeunt tamen aliquando ad conſolandum eas, B & reuelant eis aliqua in quibus delectentur, aut alleuientur, dæmones autem nõ poſſunt portare animas ad purgatorium, quia illæ ſuperauerunt eos, ideo nõ traditur dæmonibus vltra aliqua facultas ſuper eas, ſed portare eas, eſt aliquid poteſtatis, iõ nec hoc conceditur dæmonibus ad eas, multo minus autem conceduntur illis, quod animas puniant, nam a nullo puniuntur, ſed Deus ſuſcitat illum ignem in quo torquentur animæ, verum tamen dæmones aſſiſtunt animabus quando egrediuntur de corporibus, vt rapiant eas ſi permittantur, angeli autem boni arcent eos ne accedant ad illas, quia in charitate ſunt, ſed eas comitantur dæmones, cum angelis bonis vſque ad purgatorium, & aſtant ibi, & aliqualiter gaudent, vel inſultant illis, licet ad eas pertingere nõ poſſint, vt dictũ eſt ſupra.

C

An anima ad infernum a dæmonibus portentur. Quæſt. DCCLXXIX.

De loco gehennæ dicendum, quod animæ portantur illuc, & a dæmonibus; cauſa huius eſt, quia licet animę illæ habeant vim motiuam, multa obſtant vt ſolæ eant

Primum eſt, quia (vt aliqui dicunt) neſciunt quo iturę ſunt. Sed dicendũ, quod non ſtat, quia in exitu de corpore iudicantur animæ a Chriſto, qui venit ad ſingulos morientes, tam ad bonos, quam ad malos. Et ideo iam conſtat eis, quod adiudicatę ſunt pœnis ęternis.

Secundum eſt tamen, ſ. iter, quia licet ſciant ad gehennam eundum eſſe, neſciunt qua via eatur, & ad hoc aliquis diriget.

Tertium eſt, quia videtur, quod non ſponte vadant. D Eſt enim locus ille æternæ pœnalitatis, ad talem autem pœnam nemo ſponte vadit, & ideo videtur, quod ab alio portatur.

Quartum eſt, quia etiam ſi anima damnata iret ad gehennam nullo eam portante, adhuc dæmones comitarẽtur eam, quia nunc gaudent de damnatione animarum vſque ad diem iudicij, quia vſque illuc ipſi inferunt eis pœnas, poſtea vero non, vt oſtenſum eſt ſupra, & ſi anima dãnata ab aliquo portari debet, vel comitata eſſe, nullus eſt, niſi dæmon, quia angeli boni non habent aliquid cũ animabus damnatorum, quia non ſunt ciues eorum, ſed dæmones, qui eis fuerunt incentores ad culpam ſunt eis iam ſocij ad pœnam, & hoc Chriſtus ſignat Lucæ 16. ca. de diuite damnato dicens, quod mortuus eſt diues, & ſepultus in inferno, & tamẽ, qui ſepelitur ab aliquo portatur, ergo ſignatur, quod ab aliquo fuit portata aĩa eius ad inferos, & nõ eſt, niſi dæmon, maxime cum ex oppoſito dicatur de Lazaro, quod portatus eſt ab angelis in ſinũ Abrahæ, ergo diues non ab angelis, ſed a dæmone portaretur. E

Quõ eãt aĩæ ad lymbũ puerorum.

De Lymbo puerorum dicendum eſt, quod portantur illuc animæ a dæmonibus inferni, quia licet non decedant in actuali, decedunt tamen in mortali, & damnantur in perpetuo, & dæmones non torquent eas, quia nõ ſuſtinent aliquam pœnam ſenſus, ſed quia nulla anima incomitata vadit, & cum comitatus ſit dæmonum, vel angelorum, & angeli non comitentur iſtas, quia non pertinent ad ciuitatem Dei, neceſſe eſt, quod dæmones illam comitentur.

Alia ratio eſt, quia dæmones aſtant cuilibet morienti,

A vt poſſint rapere animam eius, etiam ſi ille decedat in charitate, ſed circa tales arcẽtur ab angelis ſanctis, ideo cum circa animas paruulorum iſtorum non arceantur, quia illę decedunt in peccato mortali, accipient eas, non permittentur eas tamen ferre quo voluerint ad gehennam, ſcilicet, ſed ferrent ad Lymbum, vbi nulla eſt pœna ſenſus.

Quõ ibãt aĩæ ad lymbum ſanctorum.

Supereſt ſinus Abrahæ, vel Lymbus ſanctorum, qui quondam erat, iam vero non eſt, & ad hunc locum animæ portabuntur non, quaſi neſcirent quo ituræ eſſent, quia illi loco in morte adiudicatæ erant, ſed forte locum neſcirent, ſponte autem ire vellent, tum quia non ibant ad locum pœnalem, tum quia voluntatem ſuam diuinæ voluntati ſubditam habebant, & ire vellẽt quo Deus eas ire volebat, ſed illuc ire volebat, ideo ſponte irent, & non B egerent portitore, verum tamen ab angelis portari dicebantur, ſic enim Chriſtus expreſſit Luc. 16. cap. quod Lazarus portatus eſt in ſinum Abrahæ, ſcilicet quia, vel ei locum oſtendebant manſionis, vel (quod veriſimilius eſt) ad honorandum eum comitabantur ipſum, erat quippe conciuis eorum, quorum, & nos eſſe optamus ſocij. Et ſic explicit ſententia huius partis.

CAP. XXVI.

Et factum eſt cum conſummaſſet Ieſus ſermones hos omnes, dixit diſcipulis ſuis. Scitis, quia poſt biduum Paſcha fiet, & filius hominis tradetur, vt crucifigatur?

C Et factum eſt. Declarauerat Matthæus ab initio dictorum ſuorum per genealogiam perſonam mediatoris. Deinde legem Euangelicam ab eo datam ad inſtructionem hominis tranſgreſſoris. Hic vero vltimo deducit præfati mediatoris paſſionem, per quam ſolutum eſt precium noſtræ redemptionis. Et diuiditur in duas partes quia primo oſtenditur maligna eiuſdem a Iudæis occiſio. Secundo eiuſdem glorioſa reſurrectio infra. Prima in duas. Primo præmittitur iniuſta Chriſti comprehenſio per explorationem Iudæorum. Secundo eiuſdem iniqua condemnatio per excæcationem gentilium ſequenti capitulo. Prima rurſus in quatuor. Primo enim ponitur Chriſti venditio, facta non ex eius ignorantia, ſed ex præſcientia, & voluntate Secundo venditi traditio, non ex diſplicentia, ſed complacentia, & charitate, ibi.

Prima autem die azymorum. Tertio ipſis traditi cõ- D prehenſio, non ex Chriſti impotentia, ſed ex ipſius inſtitia te, ibi. *Adhuc eo loquente.* Quarto comprehenſi illuſio, non ex eius iniuſtitia, ſed ex humilitate, ibi.

Chriſti venditionis prænunciatio.

Princeps autem ſacerdotum. Prima rurſus in quatuor diuiditur. Primum eſt ipſius venditionis prænunciatio. Secundo venditionis conſultatio, ibi. *Tunc congregati ſunt.* Tertio venditionis occaſio, ibi. *Cum autem eſſet Ieſus.* Quarto venditionis ordo, ibi. *Tunc abijt vnus de duodecim.*

Circa primum dicitur. *Et factum eſt.* Ideſt, & fuit ſic, & eſt modus loquendi Iudaicus, nam non deberet dici factum eſt, niſi in eis, quæ habent modum factionis, & paſſionis, vbi vero non eſt fieri, ſed accidere, vel eſſe, melius diceretur, & fuit, quam & factum eſt, talis tamen eſt conſuetudo Iudaicæ locutionis, ſic dicitur ſecundo Regũ E primo, factum eſt poſtquam mortuus eſt Saul, vt reuerteretur Dauid, & Ioſue primo capitulo, & factum eſt poſt mortem Moyſi, & Threnorum primo capitulo, & factũ eſt poſtquam in captiuitatem ductus eſt Iſrael, ideſt, & fuit, & ita dixit hic Euangeliſta.

Cum conſummaſſet. Ideſt compleuiſſet, quaſi dicat nõ fuerunt interrupti ſuperueniente aliquo qui cogeret verbum imperfectum relinqui, quia erat Ieſus in monte Oliueti, & hora tarda, in quo loco & tempore, nemo de extraneis ad eum veniebat, ideo potuit quantum voluit loqui, præcipue, quia in ſecreto iſta loquebatur, ſ. non ad omnes ſed ad ſolos quatuor, i. Petrum, & Ioannem, Iacobum, & Andream, Marc. 13. cap.

Ieſus ſermones hos. Scilicet iſtos qui habentur in duobus capitul. immediate præcedentibus, nam in principio

vigeſimi

vigeſimi quarti capituli, diſcipuli exiſtentes cum Chriſto ſuper montem Oliuarum, & reſpicientes contra templum cęperunt quærere, & Ieſus reſpondit, & continuantur verba ſua vſque nunc, & ideo illi ſunt ſermones quos conſummauit. *Omnes.* Hoc dicitur ad oſtendendum, quod non dixit in diuerſis vicibus verba iſta partem vno tempore, & partem alio, ſed omnes ſimul nunc quando fuit cum diſcipulis in monte, & non manſit aliquis dicẽdus poſt principium paſſionis. *Dixit diſcipulis ſuis.* Nõ dicitur nunc quibus hoc dixerit, an aliquibus, vel omnib. *Scitis, quia poſt biduum,* ideſt, poſt duos dies. *Paſcha fiet,* ideſt celebrabitur feſtum paſchale, quaſi dicat, hoc vos ſcitis, & non eſt opus, vt quiſquam vobis dicat, ſed aliud eſt, quod ignoratis, & hoc uobis declarabo, ſcilicet. *Et Filius hominis tradetur,* ideſt, dabitur in poteſtatem Iudęorum, quaſi dicat, hoc neſcitis, ideo prænuncio uobis. *Vt crucifigatur,* ideſt, ad hoc tradetur, ut crucifigatur, & non ad aliud. Vel dicitur denotando conſequentiam, & non finem, ſ. tradetur, & crucifigetur, licet non tradatur ad hunc finem, ut crucifigatur.

An quæ habentur hic ſint continuata ad præcedentia. Quæſt. I.

QVæritur circa primum an ea, quæ habẽtur hic ſint continuata ad præcedentia, uel ſit ordo mutatus.

Dicendum, quod eſt ordo continuus, quia ſupra fuerant poſiti ſermones Chriſti, nunc autem ponitur paſſio eius, & tamen neceſſe eſt, quod ſermones ſui præcederent ad paſſionem, quia poſt paſſionem non prædicabat, neque accedebant ad eum diſcipuli in ſecreto, ut aliquid eis diceret, ſed apparuit aliquando, ut oſtenderet ueritatem ſuæ reſurrectionis, & aliqua illis loquebatur, & non diu.

Secundò, & præcipue, quia litera continuat hic iſta cum dicit, & factum eſt cum conſummaſſet, &c. ergo finitis præcedentibus ſermonibus facta ſunt ea, quæ habentur hic.

An hæc ſtatim facta fuerint poſt præcedentia. Quæſt. II.

SEd quęritur an ſtatim facta ſunt, quę habẽtur hic poſt præcedentia, uel interpoſito aliquanto tempore.

Dicendum, quod non fuit aliquanta temporis interpoſitio, ſed neceſſe eſt continuatam eſſe rem ad præcedentia nullo interpoſito, ſed eadem die factum eſſe. Et apparet primo, quia dicitur in litera, cum conſummaſſet Ieſus ſermones hos dixit, ergo uidetur, quod ſtatim conſummatis illis ſermonibus, qui habentur in duobus cap. præcedentibus adiunxit, quod hic ſequitur, ſ. ſcitis, quia poſt biduũ paſcha fiet, nam hic incipit narratio iſta de paſſione.

Secundo patet, quia dicitur poſt biduum paſcha fiet, ergo biduo ante paſcha dicta ſunt uerba hæc, & tamen paſcha erat feria quinta, quãdo immolabatur agnus, ideo neceſſe erat hoc dici feria tertia, ideo die mortis poſt Dominicam in Ramis palmarum, & tamen ea die dicta fuerunt omnia quæ habentur in duobus præcedentibus ca. ut oſtenſum eſt ſupra uigeſimoſecundo capit. in fin. & ſupra uigeſimotertio cap. in principio, ergo eadem die martis ad noctem dicerentur iſta uerba, & ideo nulla interpoſitio eſt.

Quare Chriſtus poſt prædicta de iudicio adiunxit de eius paſſione. Quæſt. III.

QVæritur quare Chriſtus poſt prędicta de iudicio adiunxit de ſua paſſione.

Dicendum, quod una cauſa eſt, quia ordo temporis hoc exigebat, nam ſecundum diſpoſitionem Dei factum eſt, quod poſt triduum, ideſt die primo azymorum occideretur Chriſtus, & traderetur poſt biduum, ſcilicet die Paſchæ, & ideo, quia conſummatis præcedentibus ſermonibus non ſupererat, niſi biduum, uſque ad paſſionem ſuam, cum de illa dicturus eſſet, conueniens erat, ut nunc diceret.

F Secundo, quia Chriſtus totam doctrinam ſuam poſiturus erat deinde moriturus, quia ipſe venerat, vt legislator & vt redemptor, neceſſe fuit autem, quod doctrina præcederet mortem, quia poſt mortem non erat docturus, neque erat appariturus toti populo, ſed paucis teſtibus præordinatis à Deo, qui redderent teſtimonium de eius reſurrectione Act. decimo cap. & tamen doctrina publice danda erat in Templo, & Synagogis, quo omnes Iudæi conueniunt, ſicut ipſe dixit in occulto, autem locutus ſum nihil Ioan. decimooctauo capit. ideo ante mortem fuit tota doctrina danda, & verum eſt, nam poſt reſurrectionem cum aliquãdo apparuerit, & locutus fuerit diſcipulis, nõ docebat, quaſi aliqua pars doctrinæ adhuc deeſſet inexpleta, ſed loquebatur ad manifeſtationem, & confirmationem ſuæ reſurrectionis, ſed nunc Chriſtus totam do-
G ctrinam expleuerat, ergo iam tempus erat, vt de paſſione loqueretur, & illa ſequeretur. Et patet, quia dixerat in duobus cap. præcedentibus de die iudicij, & reſurrectione generali, & gloria beatorum, & pęna damnatorum, & poſt hoc nihil ſupereſt, quia illud eſt finis, ideo conſequẽter de doctrina nihil poterat ſupereſſe, illis ergo dictis, quæ de vltimo die ſæculi plene dicta erant, debuit iam ſequi, quod ad prænunciationem, & executionem ſuæ paſſionis pertinebat, ideo conuenientiſſime nunc de paſſione loqui cępit.

Tertio fuit, vt miſceãtur inter ſe gloria, & pęna, dixerat enim Chriſtus de magna gloria, & maieſtate, in qua in die iudicij venturus eſt ad iudicandum, vbi maximus ei honor deferetur, qui cogitari poſſit, loquitur ergo ſtatim de paſſione ſua, quæ fuit ignominiæ, vt mixta eſſe omnia
H doceantur.

Quarto, vt oſtendatur quibus meritis Chriſtus venerit ad tantam gloriam; Chriſtus enim inquantum Deus naturaliter habet gloriam, quia eſt Deus æternus, & totum bonum, ſed inquantum homo habet ſolam illam gloriã, quæ ei data eſt, & hanc meruit, ideo ponuntur merita ſua ſed per paſſionem ſuam meruit gloriam humanitatis ſuæ, quam nunc habet, & honorem quem habebit in iudicio & exaltationem ſuper omnem creaturam, & quia paſſio fuit, vt præcedens meritorium ad hoc, ſicut ipſe Chriſtus dixit Luc. 24. cap. oportuit Chriſtum pati, & ſic intrare in gloriam ſuam, poſtquam fuit dictum de glorificatione futura, debuit adiungi de inſtanti paſſione, vt nihil ſine merito videatur, & iſta duo, ideſt pœna, & gloria ſibi iungantur, ſic dicit Hilarius ſuper Mat. ſ. poſt ſermo-
I nem quo venturum ſe Dominus in reditu claritatis oſtenderat, nunc paſſurum ſe eſſe gloriæ æternitate agnoſcerent.

Qui ſunt ſermones quos Chriſtus conſummauerat, & quare dicitur, omnes hos ſermones. Quæſt. IIII.

QVæritur qui ſunt ſermones iſti, quos Chriſtus conſummauerat, & quare dicitur, omnes ſermones hos.

Dicendum ad primum, quod iſti ſermones ſunt, quos locutus fuerat Chriſtus in ſecreto ad diſcipulos ſuos de deſtructione Ieruſalem, & iudicio, & reſurrectione, quæ continentur in duobus cap. præced.

Secundo poſſunt dici omnes ſermones iſti, ſ. ab initio
K Euangelij, nam ab initio eius ſemper continentur aliqua facta, & ſermones Chriſti. Et ſic dicit Rabanus, ſ. cum conſummaſſet ſermones hos de die iudicij, & conſummatione ſæculi, vel quia ab initio Euangelij vſque ad paſſionem omnia faciendo, & prædicando compleuerat.

Tertio poteſt dici, quod vocantur omnes ſermones, ſ. qui continentur a cap. vigeſimoprimo vſque nunc, quia ab inde cępit loqui, & continuati ſunt ſermones vſq; huc non interpoſito aliquo.

Non poteſt autem accipi conuenienter pro omnibus dictis, & factis a principio Euangelij.

Primo, quia a principio Euangelij vſque nunc, non ſolum verba continentur, ſed & geſta, quia tam geſta ſua, quam aliquorum aliorum continentur, & ideo ſi omnia hæc includi deberent non diceretur, cum conſummaſſet ſermones, quia non ſolum ſunt ſermones, ſed diceretur

cum

cum conſummaſſet vniuerſa hæc, vt ſub iſta demonſtratione intelligerentur, tam geſta, quam dicta.

Secundo, quia etiam ſi referretur ad ſola verba, aut ſermones, vel melius, ſi poneretur verbum pro re iuxta illud primo Regum 3. cap. ſ. quod eſt verbum, quod factū eſt in caſtris, ideſt quæ eſt res quæ accidit, & primo Regum 3. cap. dicitur faciam verbum, quod qui audierit tinnient ambæ aures eius, ideſt faciam rem, adhuc non ſtaret pro omnibus, quæ ponuntur a principio Euangelij, quia non ſunt omnia dicta, aut facta Chriſti, ſed quædam ſunt facta aliorum, & quædam dicta; & ideo non diceretur, cum conſummaſſet Ieſus, ſed diceret, cū conſummata eſſent vniuerſa hæc; ideo non refertur ad omnia, quæ habentur a principio Euangelij.

Et rurſus non poteſt referri ad omnia quæ dicta ſunt a cap. vigeſimoprimo.

Primo, quia non ſunt omnia hæc ſermones, ſed aliqua ſunt facta, ſ. tentationes factæ, ſ. tentatio de reſurrectione an ibi reſumantur vxores, & alia de tributo Cæſaris, & alia de magno mandato legis ſupra vigeſimoprimo capit. & alia de poteſtate Chriſti ſupra vigeſimoprimo, & ad factum iſta pertinent.

Secundo, quia non ſunt omnia dicta, aut facta Chriſti, ſed quædam ſunt eius, quædam aliorum quærentium, & tentantium.

Tertio, quia non eſt aliqua cauſa, quare Chriſtus de tot locutus dicatur, & quare Euāgeliſta hoc dixerit, quia ſolum volebat continuare verba iſta, & facta quæ ſequuntur ad præcedentia: & ad hoc ſatis eſt continuare ad immediate præcedentia: hæc autem ſunt quæ dicta ſunt in duobus cap. immediatis; ideo ad illa refertur, & non ad omnia præcedentia à cap. vigeſimoprimo. Et eſt ratio, quia continuatio ad præcedentia fit; vocantur autem immediate præcedentia dicta, vel ſermones illa quæ ſine interpoſitione aliqua, & ſub vno actu à Chriſto dicta ſūt, ſic eſt de illis, quę habentur in his duobus cap. nam hic ita Chriſtus locutus eſt, quod nullius ſermo, aut factum interponitur, ſed in præcedentibus interponuntur dicta, aut facta aliorum, ſcilicet diſcipulorum, aut Iudæorum, Phariſæorum, vel Sadducæorum, ergo ad ea quę dicta ſunt in his duobus cap. ſolum referendum eſt.

Ad ſecundum dicendum, quod dixit, omnes ſermones hos, vt non intelligatur, quòd Chriſtus ſimpliciter omnes ſermones ſuos compleuerat, quia aliqui ſupererant. nam ante paſſionem ſuam aliquid locuturus erat, immo multa: nam de conſecratione Corporis ſui locutus eſt, vt patet infra in litera. Etiam locutus eſt ſermonem longū in cœna ſuper menſam antequam traderetur, qui ſermo habetur Ioan. 13. capit. vſque ad decimum octauum. Etiā poſt reſurrectionem aliqua locuturus erat, quando appareret diſcipulis, vt patet Lucæ vigeſimoquarto capitu. & Ioan. vigeſimo, & vigeſimoprimo, ideo dixit, omnes hos qui præceſſerant, ſ. & oſtendi poterant quaſi ad oculum eſſent; ſic dicit Origen. ſuper Matth. non autem ſimpliciter dixit, omnes ſermones, ſed omnes ſermones hos, adhuc enim oportebat eum alios ſermones loqui prius quā traderetur.

Quibus diſcipulis dixit hæc Chriſtus.. Quæſt. V.

QVæritur cum dicatur, dixit diſcipulis ſuis, qui erant diſcipuli iſti, quibus dicebatur, an erant omnes, vel quidam eorum, & qui.

Aliqui putant, quod non eſt aliquod dubium quin omnes fuerint, cum dicatur, quod dixit diſcipulis, & non appareret aliqua cauſa dubitandi, ideſt an quibuſdam fuerit ſpecialiter dictum.

Dicendum, quod cauſa dubitandi aliqua eſt, ſ. quia omnia præcedentia dixerat Chriſtus diſcipulis ſuis, & non omnibus, ſed quatuor eorum, ſ. Petro, Ioanni, Iacobo, & Andreæ, Marc. 13. cap. ideo poterat ſic dici eſſe de his verbis, quod dicerentur illis quatuor, vel aliquibus ſolum, & non omnibus.

Secundo, quia inter iſta, & præcedentia non ponitur aliquis actus, vel congregatio aliqua, ſed dicitur, quod cū conſummaſſet omnes ſermones hos dixit diſcipulis, &c.

A & ſic videtur, quod nullo alio interpoſito, nec mutatione facta diceret iſta, & tamen ſi nulla fieret mutatio, neceſſe erat, quod dicerentur iſta verba illis ſolis quatuor, qui cū Chriſto ſpecialiter erant audientes præcedētia, ergo videtur, quod non omnibus, ſed illis quatuor dixit.

Dicendum videtur, quod hæc verba, quæ ſequuntur hic, dixit Chriſtus omnibus diſcipulis ſuis congregatis. Et ratio prima eſt, quia in iſtis certificabat eos de ſua paſſione, & tamen certificatio fiebat in bonum quoddam diſcipulorum, & iſtud bonum erat neceſſarium omnibus, ergo omnibus Chriſtus diceret, & non ſolis quatuor.

Secundo, quia aliis vicibus, quando Chriſtus loquebatur de paſſione ſua omnibus loquebatur, ſicut ſupra 16. & 17. cap. ergo & nunc quando magis erat neceſſaria certificatio potius loqueretur omnibus.

B Tertio, quia dicitur, quod dixit diſcipulis ſuis, ideo videtur, quod omnibus dixerit propter iſtam adiectionem, quia omnes duodecim ſui erant. Cum autem obiicitur, quod præcedētia dixit diſcipulis, & tamen non erant ibi omnes, ſed ſoli quatuor.

Dicēdum, quod ibi ponitur aliqua adiectio, per quam hoc poteſt notari, quia ſupra vigeſimoquarto cap. dicitur, acceſſerunt ad eum diſcipuli eius ſecreto, & ſic videtur, quod non omnes, ſed aliqui ſpecialiter. Hic autem nichil tale dicitur, ideo de omnibus intelligitur.

Secundo, quia quando dicitur, quod dixit diſcipulis ſuis, intelligendum eſt, quod omnibus dixerit, niſi aliqua cauſa appareat quare non poſſit intelligi, quod omnibus dixerit, & quia ibi Marcus expreſſit ſolis quatuor dictum eſſe accipimus de illis ſolis; hic vero dicitur eſſe dictum

C diſcipulis, & non apparet alicubi aliqua expreſſio, quòd paucioribus, vel non omnibus dictum fuerit hoc. Ideo dicendum eſt, quod omnibus fuerit dictum; maxime, quia cauſa facit, vt omnibus dicatur, ſ. quia ad communem vtilitatem iſtud pertinebat, quod de paſſione adiungitur.

Quomodo dixit Chriſtus hic, ſcitis, quia poſt biduum Paſcha fiet, quia videtur contradictio in Euangeliſtis. Quæſt. VI.

QVæritur, quomodo dixit hic Chriſtus, ſcitis, quia poſt biduum Paſcha fiet, nā aſſeruit poſt duos dies fieri Paſcha; nam hoc videtur inconueniens, quia Ioan. duodecimo cap. dicitur ante ſex dies Paſchę. ergo

D non poteſt ſtare biduum quod hic ponitur.

Aliqui dicunt, quod verum eſt, quod poſt biduum fuit. nam quod fit poſt decem dies fit poſt duos dies: & ideo cum Ioannes poſuerit maiorem numerum dicunt ei ſtandum, quia minor numerus poſitus hic a Matth. includitur in maiori numero Io. Sed dicendum, quod non ſtat.

Primo, quia hoc eſt ridiculum; nam de re illa, quæ facta eſt poſt mille annos dicetur, quod facta eſt poſt biduū ſed hoc nemo ſuſciperet.

Secundo, quia iſti numeri ponūtur ad determinandū: & ideo ponuntur numeri certi, & ob hoc deberet accipi cum taxatione, & hoc ridiculum eſt.

Tertio, quia numerus minor poteſt reduci ad maiorē, & non intelligetur cum taxatione, quando non ponitur aliquod ſignum taxationis, vt ſi dicatur, mille homines

E venerunt in Eccleſiam; nam licet deberet ſecundum communem modum intelligendi accipi cum taxatione, tamē poteſt intelligi ſine illa: ſed quidam ſunt modi qui faciūt neceſſario taxationem adiuncti numeri, vt iſta præpoſitio, ante, vel poſt; vt ſi dicatur, ante duos dies, vel potius ſi dicatur, poſt duos dies: ſed hic ita ponitur. ergo neceſſe eſt, quod ſolum eſſent duo dies, quia dicitur poſt biduū.

Quarto, quia non ſolum Matth. ſed etiam Marc. ſic dixit, ſ. erat Paſcha, & azyma poſt biduum Marc. 14. cap. ergo poſt duos dies ſtatim fuit, & non poſt ſex.

Quinto apparet, quia non potuerunt eſſe ſex dies: nam Chriſtus occiſus eſt feria ſexta in hebdomada ramiſpalmarum, & illo die Ieſus intrauit in Ieruſalem ſupra vigeſimoprimo cap. & poſtea acciderunt ea, quæ habentur ab ipſo loco vſque huc, in quo neceſſario fluxerunt aliquot dies, vt colligitur, eod. cap. & Mar. decimo, & vndecimo,

ergo

ergo non potuerunt eſſe ſex dies a tempore quo iſta ver-
ba dicta ſunt vſque ad Paſcha, vel diem mortis Chriſti,
& ſic ſolum eſſet biduum.

Dicendum, quod ſolum fuit biduum a verbis iſtis vſq;
ad Paſcha, & computatur hoc modo, quia Paſcha fuit fe-
ria quinta in hebdomada ramiſpalmarum, & in ipſo die
ramiſpalmarum occurrerunt Chriſto intranti in Ieruſa-
lem Iudæi cum ramis oliuarum, & palmarum, ſupra vi-
geſimoprimo capit. vnde & nomen hoc, ſ. ramiſpalmarũ
dies ille accepit, & ipſo die rediit Chriſtus ad veſperum
in Bethaniam, & manſit ibi, & ſequenti die, ſ. ſecunda
feria rediit in Ieruſalem de Bethania in aurora, & vidit
tunc ficulneam, & vadens ad illam cum non inueniſſet
ficus maledixit ei, & ipſo die ſtans in Templo eiecit emẽ
tes, & vendentes, & euertit menſas nummulariorum, &
rediit ipſo die ad veſperum Bethaniam, & ſequenti die, ſ.
tertia feria, vel die martis venit in Ieruſalem de Bethania
& cum veniret viderunt diſcipuli ficulneam, cui præcedẽ
ti die maledixerat, areſactam eſſe, & mirati ſunt, & cum
veniſſet in Templum quæſierunt ab eo Princeps ſacerdo-
tum in qua poteſtate hæc faceret, & tunc ipſe quæſiuit ab
eis de baptiſmo Ioannis, an erat de cœlo, vel ab homini-
bus, & ipſo die dixit Chriſtus parabolam de duobus filiis
& de rege qui fecit cœnam, & de vinea locata agricolis
& de reſurrectione quæſierunt Sadducæi, & Phariſæi cũ
Herodianis de cenſu, an eſſet dandus Cæſari, & Legiſperi
tus quæſiuit de magno mandato, & Chriſtus dixit de ma
ledictionibus Phariſæorum qui erant hypocritæ, de his ſu
pra vigeſimoprimo, & vigeſimoſecundo, & vigeſimoter-
tio cap. ad veſperum autem ipſo die receſſit de Templo,
& rediit in Bethaniam, & ſedit ſuper montem Oliueti,
& videntes diſcipuli inde ſtructuras Templi quæſierunt
de illo, ſ. quando deſtrueretur quod Chriſtus prædixerat,
& de tempore aduentus ſui, & conſummationis ſæculi ſu
pra vigeſimoquarto cap. & Chriſtus cœpit ibi reſpondere
ad ſingula, & continuatus fuit ſermo eius vſque huc: &
ſtatim illis verbis conſummatis, ſicut hic dicitur; dixit
Chriſtus hoc diſcipulis, ſcilicet ſcitis, quia poſt biduum
Paſcha fiet, & erat hoc tertia feria ad noctem. Paſcha ve-
ro erat quinta feria, cum ſexta feria mortuus fuerit Chri-
ſtus, ergo verum eſt, quod biduum fuit inter verba iſta,
& Paſcha. Hæc autem colliguntur Marc. vndecimo cap.
nam dicitur ibi, quomodo receptus fuit cum palmis, &
ramis oliuarum, & erat in die ramiſpalmarum, & ſequi-
tur ibi, & intrauit Hieroſolymam in Templum, ſ. die ra-
miſpalmarum, vt expreſſe litera vult, & ſequitur, & cir-
cumſpectis omnibus cum iam veſpera eſſet hora exiit in
Bethaniam, & ita die ipſo ramiſpalmarum, qui erat domi
nicus dies rediit in Bethaniam, & ſequitur ibi, & alia die
cum exiret de Bethania eſuriuit, cumque vidiſſet a longe
ficum, &c. & ita die ſequenti, ideſt ſecunda feria maledi-
xit ficulneæ, & hoc erat in via, & ſequitur, & veniunt
Hieroſolymam, & cum introiſſet in Templum cœpit eij
cere ementes, & vendentes, & ipſo die rediit in Betha-
niam, nam dicitur, & cum veſpera eſſet egrediebatur de
ciuitate, ſ. die ipſo, ideſt ſecunda feria.

Et eſt intelligendum, quod rediit in Bethaniam, & ſe-
quitur, & cum mane tranſirent viderunt ficulneam are-
factam. ergo in mane tertiæ feriæ, ſiue diei martis vide-
runt aridam ficulneam, & locutus eſt eis Chriſtus in via
de oratione, & fide, & ſequitur, & veniunt rurſus Hiero
ſolymam, ſcilicet tertia feria, & ibi ſequitur, quod cũ am-
bularet in templo quæſierunt ab eo Principes ſacerdotũ
in qua poteſtate faciebat hæc, & ipſe quæſiuit ab eis de ba
ptiſmo Ioannis, & omnia hæc habentur plane Marc. vn-
decimo capit. & ſupra vigeſimoprimo, & ipſo die dixit
Chriſtus omnes parabolas, & reſpondit ad tentationes,
quæ habentur ſupra vigeſimoſecundo, & vigeſimotertio,
& Marc. duodecimo cap. & manſit ſic vſque ad veſpe-
rum ipſius diei, & tunc exiuit de Templo, & cum exiret,
dixit ei vnus de diſcipulis ſuis, Magiſter aſpice quales la-
pide, & quales ſtructuræ, & Chriſtus dixit; vides omnes
has magnas ædificationes? non relinquetur lapis ſuper
lapidem Marc. decimotertio capitu. & ſupra vigeſimo-
quarto capitu. & ſequitur, quod receſſerunt de Ieruſa-
lem, & venerunt in montem Oliueti, qui erat iuxta Ie-

F ruſalem, & cum ibi ſediſſent, viderentque Templum quę
ſ iuerunt diſcipuli a Chriſto, dic nobis quando iſta fient?
& Chriſtus reſpondit eis omnia, quæ habentur continua
to ſermone vſque hic, vt patet ſupra vigeſimoquarto ca-
pitu. & præceden. capit. & Marc. decimotertio capit. &
ideo conſtat, quod hæc dicta ſunt feria tertia, ideſt die
martis ad noctem poſt ramiſpalmarum, & Paſcha fuit
quinta feria ſequenti, ideſt die iouis, ergo poſt biduum
fuit Paſcha.

Aliqui volunt, quod quarta feria fuit hoc dictum, ſi-
cut Nicol. dicit hic, ſcilicet, quod ea, quæ prædicta ſunt
prædicauit Chriſtus feria quarta ante paſſionem ſuam,
& eadem diem prædixit diſcipulis ſuis paſſionem ſuam
futuram poſt duos dies, ſicut poſtea completum fuit.

Sed dicendum, quod hoc non ſtat. Primo, quia ſecun-
G dum narrationem, & probationem ſupra factam comple
ta ſunt iſta feria tertia, & non feria quarta, vt colligitur
ex ſolidis rationibus ſcripturæ.

Secundo, quia ſi quarta feria Chriſtus iſta dixiſſet, non
fuiſſet Paſcha poſt biduum, ſed ſequenti die, quia die io-
uis, ideſt quinta feria fuit tunc Paſcha, quæ fuit dies cœ-
næ, & ſequenti die, ideſt veneris, vel ſexta feria occiſus eſt
Dominus, ſed fuit poſt biduum, vt litera dicit, ergo neceſ
ſe eſt fuiſſe iſta dicta die martis, ideſt tertia feria.

Et hoc verum eſt, niſi forte dicatur, quod accipiatur
iſtud biduum vſque ad paſſionem, ideſt diem quo cruci-
fixus eſt; nam ſexta feria crucifixus eſt, ideo tunc biduum
computaretur a feria quarta, in qua dicerentur iſti ſermo
nes, & in veritate ita accepit Nicol. nam ait, quæ prædi-
cta ſunt prædicauit Chriſtus diſcipulis ſuis feria quarta
H ante paſſionem ſuam futuram poſt duos dies: & hoc mo-
do verum eſt, quod a feria ſexta biduum computan-
dum eſſet.

Sed non ſtat. Primo, quia dicitur, poſt biduum Pa-
ſcha fiet, & tamen Paſcha non eſt dies mortis Domini,
ſed dies ſequens, ideſt ſexta feria, ergo oportet computa-
ri a feria tertia.

Secundo, quia non computatur vſque ad diem mortis,
ſed ad diem traditionis, & comprehenſionis, nam dici-
tur, ſcitis, quia poſt biduum Paſcha fiet, & Filius hominis
tradetur, vt crucifigatur; non enim dicitur poſt biduum
tradetur, vt crucifigatur, ſed conſtat, quod vna die fuit tra
ditio, ideſt quinta feria, & ſequenti die crucifixio, & bi-
duum computatur vſque ad diem quo traditus eſt, ergo
debet computari a feria tertia, & illa die hæc dicta ſunt,
I & ideo non ſtat poſitio Nicol. qui deceptus eſt, quia acce
pit diem crucifixionis pro die traditionis.

Ad rationem autem in contrarium, de eo quod Ioann.
dixit, ante ſex dies Paſchæ. Dicendum, quod non obſtat,
quia iſtud biduum, & illi ſex dies non referunt ad idem;
nam iſtud biduum refertur ad dies qui interciderunt in-
ter verba præcedentia, & diem Paſchæ, ſex autem dies
Ioannis referuntur ad tempus, quod fluxit ab aduentu
Chriſti in Bethaniam vſque ad Paſcha.

Et patet, quia Ioann. duodecimo capitu. dicitur, Ieſus
ergo ante ſex dies Paſchæ venit in Bethaniam, & hoc fuit
ſabbatho ante Dominicam in ramiſpalmarum; & patet,
quia dicitur, quod venit Ieſus in Bethaniam, & fecerunt
ei ibi cœnam, & Martha miniſtrabat, & Iudæi venerunt
ad videndum Lazarum, quem Chriſtus ſuſcitauerat, &
K ſequitur, in craſtinum autem turba multa, quæ venerat
ad diem feſtum cum audiret, quia Ieſus Hieroſolymam
venit, acceperunt ramos palmarum, & proceſſerunt ob-
uiam ei: ergo ſabbato ſequenti ante diem ramiſpalmarũ
venit Ieſus in Bethaniam: tamen Paſcha erat feria quin-
ta hebdomadæ ramiſpalmarum, ergo verum eſt, quod per
ſex dies ante Paſcha venit in Bethaniam. Sed iſtud bi-
duum computatur a conſummatione verborum quæ fa-
cta eſt tertia feria hebdomadæ ramiſpalmarum, vt oſten
ſum eſt.

Ideo non obſtant ſibi. Sic dicit Origen. ſuper Matth.
ſicut ex Ioannis narratione colligitur ante ſex dies Pa-
ſchæ venit Ieſus Bethaniam, inde venit Hieroſolymam
ſedens ſuper aſellum, poſtea geruntur ea, quæ narrantur
Hieroſolymis geſta.

Ex illo ergo die quo venit Bethaniam intelligimus con

ſumma-

ſummarum quatriduum, vt occurreret dies ante biduum A Paſchæ, & ita facit, quod iſtud biduum ſit pars illorum ſex dierum, & ſint duo dies vltimi illorum ſex, ſ. quarta, & quinta feria.

Quid ſit Paſcha? Quæſt. VII.

QVæritur cum Chriſtus dixerit, poſt biduum Paſcha fiet, quid ſit Paſcha?

Aliqui dicunt, quod Paſcha ſit dies paſſionis; & hoc accipiunt primo, quia tunc paſſus eſt Chriſtus. Secundo, quia Paſcha dicunt eſſe dictum a paſchin, quod eſt pati.

Dicendum, quod non ſtat. Primum enim non eſt verum; nam non fuit tunc Chriſtus paſſus, quia Paſcha die quintæ feriæ fuit tunc. Mors autem Domini feria ſexta, B & ideo non eſt inde origo.

Secundum etiam non eſt verum, quod Paſcha dicatur a paſchin, quod eſt pati, quia iſtud eſſet ſi ponatur Paſcha nomen Græcum, & tamen non eſt Græcum, ſed Hebręũ ſic dicit Auguſt. Paſcha fratres non Græcum, ſed Hebræũ nomen eſt: & dicitur apud Hebræos phaſe. ſic enim in libris veteris teſtamenti vocatur ſemper phaſe cum Paſcha dici debeat, & tamen in nouo teſtamento ſecutus eſt trãſlator formam nominum Græcorum, & dixit Paſcha iuxta Græcos, cum phaſe dici deberet. ſic dicit Hierony. ſuper Matth. ſcilicet Paſcha autem, quod Hebraice dicitur phaſe non a paſſione, vt plerique arbitrantur, ſed a tranſitu nominatur, & ideo non eſt aſſumptum nomen iſtud a paſſione.

Secundo patet, quia ante mortem Chriſti erat quolibet C anno Paſcha, ergo non fuit nominatum a paſſione, ſed à feſtiuitate.

Tertio, quia Chriſtus manifeſte dixit de tempore, & non de morte. nam ait, poſt biduum Paſcha fiet, & Filius hominis tradetur, vt crucifigatur, ſi autem Paſcha eſſet ipſa mors Chriſti, cum diceretur Paſcha fiet, fruſtra erat adiungere, & Filius hominis tradetur, ergo iſta non erant idem.

Quarto, quia mors Chriſti non erat nota diſcipulis, & tamen Paſcha erat notum; nam dixit, ſcitis, quia poſt biduum Paſcha fiet, ergo non erat Paſca mors ſua.

Quinto, quia ipſe dixit, deſiderio deſideraui hoc Paſcha manducare vobiſcum, & illud, vbi vis paremus tibi comedere Paſcha? infra in litera, & Marc. 14. cap. & Luc. 23. & tamen mors ſua non erat manducatio, quam ipſe D faceret, ergo non eſt paſſio Paſcha.

Dicendum autem, quod Paſcha dupliciter accipitur, aliquando pro quodam die feſto, & aliquando pro agno Paſchali. De primo patet, quia ita accipitur in veteri teſtamento, vt Leuitici 23. cap. ſ. die decimaquarta menſis ad veſperum phaſe Domini eſt, ideſt Paſcha, & ita in aliis locis veteris teſtamenti.

Secundo, quia ſic etiam accipitur in nouo, vt Marc. 14. cap. erat Paſcha poſt biduum, & Luc. 22. cap. dicitur, appropinquabat autem dies azymorum, qui dicitur Paſcha, ergo Paſcha dies feſtus eſt, & Ioan. 13. cap. dicitur, ante diem feſtum Paſchæ.

De ſecundo, ideſt, quod accipiatur pro agno paſchali, patet, quia dicitur infra in litera, vbi vis paremus tibi comedere Paſcha? ſed quod comeditur eſt cibus, & non E dies, ergo Paſcha accipitur pro agno Paſchali. Item dicitur infra tempus meum prope eſt, apud te facio Paſcha cum diſcipulis meis, ideſt comedo agnum Paſchalẽ; nam non poteſt accipi pro die Paſchæ, quia diem illum nemo facit, quilibet tamen dicebatur facere Paſcha, ergo accipitur Paſcha pro cibo Paſchali, ideſt agno. Item, quia dicitur ibi, fecerunt diſcipuli, ſicut conſtituit eis Ieſus, & parauerunt Paſcha; & tamen non paratur dies, vel tempus, quia iſta per ſe fiunt, ſed cibus paratur, ergo Paſcha erat ibi agnus Paſchalis.

Secundo, quia Marc. 14. dicuntur ſimilia, ſ. quo vis, vt eamus, & paremus tibi, vt manduces Paſcha? & ibi ſimul dicitur Paſcha manducari, & parari; quæ duo pertinẽt ad diem qui non manducatur, ſed ad cibum, i. agnum. Item eod. cap. dicitur, vbi eſt refectio mea, vbi Paſcha cum di- A ſcipulis meis manducem? Item dicitur ibi, parauerũt Paſcha, ideſt agnum Paſchalem.

Tertio, quia Luc. 22. cap. ſimiliter ponitur, ſ. euntes parate nobis Paſcha, vt manducemus. Item dicitur, vbi eſt diuerſorium, vbi Paſcha cum diſcipulis meis manducẽ? Item dicitur, & parauerunt Paſcha, ideſt agnum.

Quarto, & adhuc expreſſius apparet, quia Mar. 14. cap. dicitur. Primo die azymorum, quando Paſcha immolabãt, ſed immolare eſt iugulare, ſicut omnia animalia quæ in ſacrificium offerebantur dicebantur immolari, quia occidebantur, ſed Paſcha non poterat immolari, niſi eſſet animal, ergo erat agnus Paſchalis.

Quinto patet, quia Lucæ vigeſimoſecundo cap. dicitur venit autem dies azymorum in qua neceſſe erat occidi Paſcha, ergo Paſcha occiditur, ſed non erat neceſſarium B ſecundum legem occidi aliquid prima die azymorum, niſi agnum Paſchalem, Exod. 12. cap. ergo agnus vocabatur Paſcha.

Sexto patet, quia ſic etiam accepit Apoſtolus. 1. Cor. 5. cap. ſ. Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus, & ita Chriſtum vocauit ibi Paſcha, quia immolatus eſt, i. occiſus, q. d. apud alios erat Paſcha agnus qui immolabatur, apud nos autem non eſt aliud Paſcha, niſi Chriſtus immolatus, & ſic pro agno loquitur, quia Chriſtũ vocari Paſcha metaphora eſt. Et patet etiam, quod accipiatur pro cibo, quia dicitur, itaque epulemur in azymis, i. Paſcha manducandum eſt cum azymis, & iſtud Paſcha erat agnus qui cum azymis comedebatur, Exodi 12. cap.

Quomodo accipiatur hic Paſcha? Quæſt. VIII.

C SEd quæritur, quomodo accipiatur hic Paſcha?

Dicendum, quod non proprie accipitur pro die, vel tempore, quia dicitur, poſt biduum Paſcha fiet, & tamen tempus non fit a nobis: ideo ſi de die, vel tempore loqueretur diceret, poſt biduum Paſcha eſt, accipietur ergo pro agno.

Sed dicetur, quod neque pro agno poſſit accipi, quia dicitur Paſcha fiet, & tamen agnus non fit, quia eſt animal.

Dicendum, quod accipitur fieri, ideſt parari, nam ſic eſt conſuetudo aliquando locutionis noſtræ, vt cum aliquis dicitur facere barbam, ideſt ornare illam præcidendo capillos eius, & ſic accipitur Deuteronom. vigeſimoprimo cap. de muliere captiua, quæ accipienda eſt in vxorem, ꝙ faciet vngues, ideſt præcidet illos, vel rotundabit, ſic ergo D dicitur fieri agnus, vel Paſcha, ideſt occidi, vel immolari, aut parari: ſic dicit Virgil. in Bucolicis ecloga tertia, quæ incipit. Dic mihi Damœta, cum faciam vitulam pro frugibus ipſe venito, ideſt, dum ego coquo vitulam vade tu pro pane, & hoc apparet ex modo loquendi aliorum Euangeliſtarum hic: nam vbi dicit Matth. poſt biduum Paſcha fiet, dixit Marc. primo die azymorum, quando Paſcha immolabãt, & Luc. dixit, neceſſe erat occidi Paſcha, ergo illud fieri ad immolationem agni refertur. *Quid propriè Paſcha*

Aliter poteſt dici, fiet Paſcha, ideſt agnus, non quidem quod agnus fiet, ſed quod cæremoniæ agni fiet, ideſt immolatio, & commeſtio.

De hoc nomine, ſ. Paſcha, & de cauſa eius inſtitutionis. Quæſt. IX.

E SEd quia nunc de Paſcha hic dicitur, & accipitur aliquando pro die, & agno, vt dictum eſt præced. quæſt. eſt videndum aliquid de illo, & primo de nomine, & cauſa inſtitutionis.

Aliqui voluerunt, quod Paſcha diceretur à paſchin, ideſt paſſione, ideo nulla eſſet alia origo huius nominis, niſi paſſio Chriſti eo tempore facta.

Sed dicendum, quod non ſtat, vt dictum eſt ſupra præceden. quæſt.

Dicendum, quod Paſcha prout vertitur in noſtrum idioma, vel potius in formam, & literas noſtri idiomatis Latini, non poteſt ſeruare proprietatem Hebræam, nam Hebræi peza dicunt, nos vero in noſtras literas phaſe diximus, & ſignat tranſitum. Poteſt autem iſte tranſitus accipi tripliciter.

Vno

Vno modo quia tranſiuit Deus per terram Aegypti nocte illa, ideſt, Angelus Domini occidens omnia primogenita Aegyptiorum, ſic dicitur Exod. 12. cap. eſt enim phaſe, ideſt, tranſitus Domini, & tranſibo per terram Aegypti nocte illa, percutiamque primogenitum in terra Aegypti ab homine vſque ad pecus.

Secundo modo dicitur tranſitus, ideſt, tranſcenſus vel interpoſitio quædam, ſcilicet, quia cum Angelus percutiens veniebat ad domum aliquam Aegyptij occidebat primogenitum ibi, & ita continue. Si autem erat aliqua domus Iudæi inter duas domos Aegyptiorũ ſaltabat Angelus de vna domo vnius Aegyptij in domum alterius, & non tangebat domum Iudæi quæ erat in medio, & iſte tranſcenſus, vel interpoſitio vocatur tranſitus. Sic dicitur Exod. 12. c. nullus egrediatur oſtium domus ſuæ vſq; mane, tranſibit enim Dominus percutiens Aegyptios, cumque viderit ſanguinem in ſuperliminari, & in vtroq; poſte, tranſcendet oſtium, & non ſinet percuſſorem ingredi domos veſtras, & lædere.

Tertio accipitur tranſitus iſte, ſcilicet, quia Hebræi qui tenebantur captiui in Aegypto exierunt ipſa nocte de locis ſuis in quibus tenebantur, & ſic tranſierunt de captiuitate in libertatem, ſic dicit Remigius, ſcilicet, quia auxiliante Domino populus Iſraeliticus liberatus ab Aegyptiaca ſeruitute tranſiuit ad libertatem.

Sed dicendum, quòd licet iſti tres modi conueniant, tamen ſecundus magis conuenit, & iſte eſt quem poſuit ſcriptura, vt cauſam huius nominis, ſic dicitur Exodi duodecimo c. cum dixerint vobis filij veſtri, quæ eſt iſta religio? dicetis eis, victima trãſitus Domini eſt, quando tranſiuit ſuper domos filiorum Iſrael in Aegypto percutiens Aegyptios, & domos noſtras liberans.

De cauſa inſtitutionis huius cæremoniæ agni Paſchalis. Quæſt. X.

QVæritur nunc de cauſa inſtitutionis huius cæremoniæ agni paſchalis.

Dicendum quòd inſtitutio poteſt haberi aliqualiter ex dictis, ſed origo eſt, quia Deus volebat apud populum illum Iudaicum, quem ad tempus inter cęteras gentes elegerat, quoadusque veniret ſemen cui repromiſſum erat, ideſt, Meſſias, ſicut loquitur Apoſtolus, quòd manerent in memoria beneficia, quæ illis præſtaret, quia erat populus obliuioſus, immemor, & durę ceruicis, & ad hoc fecit, vt etiam ſi illi obliuiſci vellent non poſſent, conſtituendo quaſdam cæremonias, & ſolennitates obſeruandas ab eis ritu perpetuo, vt ſic quandiu manerent celebritates iſtæ, maneret memoria præſtitorum beneficiorum.

Et quia cæremonias illas iubebat ritu perpetuo manere, oportebat quod ſemper maneret memoria beneficiorum. Et hoc modo in memoriam, quòd Deus pauiſſet Iſraelitas quadraginta annis in deſerto cibo cœleſti, & feciſſet eos ſine domibus habitare in vmbraculis, iuſſit quolibet anno menſe ſeptimo celebrari feſtum tabernaculorum per ſeptem dies, Leuit. 23. cap. ſcilicet omnis qui de genere Iſrael eſt manebit in tabernaculis, vt diſcant poſteri veſtri, quòd in tabernaculis fecerim habitare Iſrael cum educerem eos de Aegypto. Sed in iſto tranſitu fecit Deus populo magnum beneficium: ideo voluit quòd maneret in memoria, & ad hoc inſtitui fecit feſtum iſtud Paſchæ. & cæremoniam agni, vt ſingulis annis celebraretur ſemel illo tempore anni quo acciderat hoc beneficium, & ſic non poſſet deleri obliuione iſtud beneficium. Et vt magis appareat quantum vellet Deus manere in memoria beneficium hoc, fecit mutari temporum computationes, nam ante illud computabantur anni alio modo, &

Quando computabantur primitus apud Hebr. incipiebat annus in Octobri, & finiebat in Septembri, quia talis videbatur fuiſſe habitudo creati mundi. Et ſeruata fuerat iſta conſuetudo computandi a principio mundi, vſque ad tempora illa per ſucceſſiones, & inter Aegyptios, & Hebræos ſic computabatur, & facit etiam Deus interdum mentionem de hac computatione, vt Exodi 23. capit. ſcilicet ſolennitatem quoque in exitu anni, quando congregaueris omnes fruges tuas de agro

F & ita ponitur ſolemnitas vna in fine anni, & eſt feſtum tabernaculorum, Leuitici vigeſimotertio cap. & vocatur exitus anni, quando collecta eſt collectio vniuerſarum frugum, & hoc eſt in fine Septembris, vel quaſi; ergo tunc erat finis anni. Et Exodi 34. capit. dicitur, & ſolemnitatem, quando redeunte anni tempore vniuerſa conduntur, ſed condi omnia eſt recolligi fructus in horrea, & hoc fit poſt collectionem, ſ. in Septembri, & tunc dicitur redire annus, reditus vero anni eſt, quando completo vno anno redit principiũ alterius, ergo in Septembri erat finis anni, & principium alterius ſecundum antiqua tempora, & hanc conſuetudinem tenebant Iudæi quandiu fuerunt in Aegypto. In illo autem anno quo exierunt fecit Deus mutari conſuetudinem computandi annum, ſ. vt menſis ille in quo exibant vocaretur primus, & de cętero
G ſemper eſſet primus: erat tamen ille tunc menſis Martij, & vocatur menſis nouorum, ideſt nouarum frugum. Et apparet, quia eo tempore quolibet anno Iudæi celebrant Paſcha, ſic dicitur Exod. 12. cap. dixit Dominus ad Moyſen, & Aaron in terra Aegypti, menſis iſte vobis principium menſium primus erit in menſibus anni. Ex ratione ergo huius beneficij mutata temporis computatione inſtituit Deus ſeruari iſtam cęremoniam a Iudæis in perpetuum, & poteſt conuenire ratio inſtitutionis ad quemlibet tranſitum, cum Paſcha dicatur trãſitus, vt dictum eſt præceden. quæſt. nam in quolibet eorum fuit præſtitum Iudæis beneficium.

De primo patet, quia tranſiuit Deus per terram Aegypti occidendo primogenita eorum, Exodi duodecimo capitu. ſ. eſt enim phaſe, ideſt tranſitus Domini. Tranſibo per
H terram Aegypti nocte illa, percutiamque primogenitum in terra Aegypti ab homine vſque ad pecus, & fuit iſta occiſio beneficium Iſraelitis, quia fuit cauſa liberationis eorum, nam ante hoc in omnibus plagis indurabatur Pharao, & nolebat dimittere Iſraelitas de terra ſua. In iſta autem plaga non ſolum Aegyptij dimiſerunt Iſraelitas recedere, ſed rogabant eos recedere, & compellebant cito ire. Exodi 12. cap. ſ. ſurrexit Pharao, & vocatis Moyſe, & Aaron nocte ait, ſurgite egredimini a populo meo vos, & filij Iſrael, & ſequitur. Vrgebantque Aegyptij populum de terra exire velociter dicentes, omnes moriemur.

De ſecundo patet, quia magnum beneficium fuit, quod cum Angelus percutiens diſcurreret per omnes domos, & in ſingulis occideret primogenita, quod cum perueniret ad domum aliquam Hebræi relinqueret illam in me
I dio, tranſiretque ad domum Aegyptij, quæ vltra erat, vt nullus de Iſraelitis periret, neque de pecoribus eorum, cũ tamen in domibus Aegyptiorum multi morerentur: nec erat aliqua domus in tota Aegypto, in qua non iaceret aliquis mortuus Exod. 12. cap.

De tertio patet, quia magnum beneficium erat liberatio iſta de Aegypto exeundo inde, & fuit in duobus.

Primo, quia cum in Aegypto eſſent Iſraelitæ ſerui Pharaonis, & Aegyptiorum exirent nunc in libertatem, patet Exodi 14. cap. nam cum exiuiſſent Iſraelitæ dixit Pharao ſeruis ſuis, quid voluimus facere, vt dimitteremus Iſrael ne ſeruiret nobis? & non ſolum ſeruiebant, ſed etiam dura ſeruitute præmebantur, ſ. in luto, & latere, vt ædificarent ciuitates. Exodi primo cap. & quando petiuerunt liberari, vel ire ad ſacrificãdum, oppreſſit eos grauius Pha
K rao non concedens paleas quas prius concedebat, & numerum laterum non minuens Exod. quinto cap. ideo clamauit tunc populus dure ad Pharaonem, eodem capitul. De hac autem ſeruitute dura, quam fornacem ferream Aegypti vocat ſcriptura, Leuit. 26. & Deuteron. 5. liberati fuerunt Iſraelitæ.

Secundum in hoc exitu beneficium fuit, quod ditauit eos, nam voluit Deus, quod non ſolas res ſuas efferrent Iſraelitæ de Aegypto, ſed quod vaſa aurea, & argentea, & veſtes peterent commodata à vicinis, & Deus dedit gratiam eis in conſpectu Aegyptiorum, vt nichil quod peterent negarent eis, Exod. tertio cap.

Et ita factum eſt, nam die præcedẽti, ideſt, quartadecima iuſſit Moyſes toti populo, quod peterent ab Aegyptiis vaſa aurea, & argentea, & veſtes Exod. vndecimo capitu. feceruntque ſic, & Aegyptij ſponte dederunt omnia

quæ

quæ habebant, & ſic ſpoliauerunt Aegyptum vniuerſis diuitijs, Exodi 12. cap. erantque vniuerſa hæc valde proſperæ euenientia Iſraelitis, nam tunc cum egreſſi ſunt, erant ſexcenta millia peditum de Iudæis præter paruulos, & mulieres, & vulgus promiſcuum, quod cum eis de Aegypto aſcendit, quod ſimul erat innumerabile, Exodi 12. capit. & in omnibus his non erat neque vnus languens, ſic dicitur Pſalm. 104. & eduxit eos cum argento, & auro, & non erat in tribubus eorum infirmus. Erat autem hoc magnum miraculum, & ſic pro tanto beneficio præſtito in hoc exitu vel tranſitu cõuenienter fuit talis celebritas inſtituta, ſic dicitur Exodi 12. nox eſt iſta obſeruabilis Domini, quando eduxit eos de terra Aegypti.

Sed dicendum, quod licet omnes iſti modi tranſitus cõferant ad cauſam inſtitutionis, præcipua tamen cauſa fuit ſecundus tranſitus, ſcilicet, quia tranſcendit domos Iſraelitarum non percutiens aliquem ibi, ſicut in domibus Aegyptiorum, & iſta fuit cauſa quam expreſſit Deus velut cauſam huius inſtitutionis. Exodi duodecimo capit. cum dicitur, & cum dixerint vobis filij Iſrael, filij veſtri, quæ eſt iſta religio? ideſt quare obſeruatis iſtam cæremoniã, dicetis eis, victima tranſitus Domini eſt, quando tranſiuit ſuper domos filiorum Iſrael in Aegypto percutiens Aegyptios, & domos noſtras liberans, ſic etiam dixit Hierony. ſuper Matth. Paſcha autem quod Hebraice a tranſitu dicitur non a paſſione, vt quidam arbitrantur, ſed eo quod exterminator videns ſanguinem in foribus Iſraelitarum pertranſierit, neq; percuſſerit eos, vel ipſe Dominus præbens auxilium populo ſuo deſuper ambulauerit.

Conſiderandum etiam, quod circa hoc non ſolum voluit Deus ſibi celebrari ſolennitatẽ phaſe in agno Paſchali: ſed etiam voluit offerri primogenita, & ſeparari illa ſibi, fuit enim ſic, quod in illa nocte, qua exierunt Iſraelitæ de Aegypto occidit Deus omnia primogenita Aegyptiorum, tam in hominibus, quam iumentis, & in Iſraelitis nulla fuit occiſio: nam multas plagas intulerat Deus Aegyptijs, vt permitterent exire Iſraelitas de terra ſua, & nõ permiſit Pharao, ſed induratum eſt cor eius: vltima autẽ plaga, & maxima fuit primogenitorum, quam Deus comminatus eſt, niſi permitteret Pharao exire Iſraelitas: & quia non permiſit, ſecuta eſt plaga, & in tota Aegypto in media nocte Angelus mortis, ideſt Angeli dati a Deo ad iſtam interfectionem tranſierunt per domos, & loca, & vbicunque erat aliquis vir, vel fœmina primogenitus occidebant illum, & vbi erat in armentis, vel pecoribus primogenitum animal, occidebant illud, cætera vero dimittebant viuere, & hoc exercuerunt in Aegyptijs, in Iſraelitis autem nulla fuit interfectio in hominibus, neque in pecoribus, & modus fuit, quia iuſſerat Deus prius, vt illa nocte comederent agnum, & de ſanguine agni linirent ſuperliminaria, & vtrunque poſtem, vt cum Angelus percutiens veniẽs ad domum inueniret eam ſanguine tinctam tranſiret, & non intraret illuc ad occidẽdum aliquem; & ita factum eſt: nam media nocte tranſiuit Angelus percutiens; & fuit occiſio facta in Aegyptijs, & primogenitis animalium ipſorum, in Iſraelitis autẽ & animalibus eorum nulla fuit occiſio, ita vt in tota Aegypto non eſſet in nocte illa aliqua domus, in qua non faceret mortuus, Exodi duodecimo cap. & quia liberauit tunc Deus primogenita Iſraelitarum ab exterminatore, voluit primogenita illorum in æternum ſibi eſſe obligata, ſicut apud antiquos ſiquis in bello ſeruaſſet aliquem a morte, efficiebatur ſeruus eius: ſed Deus liberauerat primogenita, tam in hominibus quam in iumentis: ideo voluit omnia effici ſua, tanquam ſibi iure debita, & iuſſit quod primogenita humana precio redimerentur, & primogenita pecorum conſecrarentur Deo quantum ad pecora immolabilia, vt boues, & capras, quantum ad non immolabilia iuſſit fieri commutationem, ſcilicet, quod primogenitum aſini commutaretur oue, vel ſi non commutaretur occideretur Exodi 13. cap. Cauſam autem huius rei dixit eſſe liberationem de occiſione de medio primogenitorum, qui occidebantur in Aegypto, eodem cap. cum ait, cumque interrogauerit te cras filius tuus dicens, quid eſt hoc? reſpondebis ei dicens, in manu forti eduxit nos de terra Aegypti de domo ſeruitutis, nam cum induratus Pharao nollet nos
F dimittere, occidit Dominus omne primogenitum in terra Aegypti a primogenito hominis vſque ad primogenitum iumentorum, idcirco immolo Domino omne quod aperit vuluam maſculini ſexus, & omnia primogenita filiorum meorum redimo.

Conſiderandum vlterius, quod circa hoc fecit Deus maiorem diſtinctionem, nam cum primogenita omnium hominum in Iſraelitis eſſent ſibi debita, voluit illa ſibi accipere, & in ipſo anno quo exierunt de Aegypto eſſentque in deſerto, ſeparauit ſibi Deus totam tribum Leui loco omnium primogenitorum totius Iſrael, & fecit computari omnes qui erant in tribu Leui ab vno menſe, & ſupra de maſculis, & inuenta ſunt viginti duo millia hominum, fecit autem in omnibus alijs tribubus Iſrael numerari primogenitos in ſexu maſculino ab vno menſe
G & ſupra, & inuenta ſunt viginti duo millia ducenti ſeptuagintatres, & ideo iuſſit Deus accipi tunc in partem ſuam totam Tribum Leui ad miniſtrandum loco omniũ primogenitorum Iſraelitarum, & quia erant plura primogenita Iſraelitarum quã Leuitæ loco 273. iuſſit Deus dari pecuniam, ſcilicet pro quolibet quinque ſiclos, quæ pecunia data eſt Aaron, & finis eius Numeri 3. capit. Hæc autem ſeparatio tunc ſolum facta eſt, poſtea vero cum ingreſſi ſunt in terram promiſſionis, iuſſit Deus omnia primogenita humana, quæ non eſſent de Tribu Leui redimi dans pro quolibet quinque ſiclos, & hoc in genere maſculino, nam fœminæ nunquam redimebantur, & hæc redemptio fiebat completo vno menſe, primogenita autem pecorum immolabilium immolari iubebat, & cedebant carnes in vſum ſacerdotum, primogenitum
H vero animalium non immolabilium redimebatur, ſiue commutabatur oue, vel occidebatur, pro primogenito autem hominis quinque ſicli dabantur Num. 18. cap.

Et ita videtur pro eodem facto, ideſt liberatione Iſraelitarum in Aegypto de occiſione exercita in primogenita Aegyptiorum Deus voluiſſe duas cæremonias ſibi in memoriam obſeruari, vna erat de immolatione agni paſchalis, alia erat de oblatione primogenitorum, vel redemptione eorũ. Sed dicendũ, qđ hoc nõ eſt incõueniẽs, ſecũdum quod circa idem factum occurrunt multæ particulæ, in quibus poteſt diuerſimode inueniri bonum vel malum, & ideo in eodem facto poſſunt eſſe multa beneficia, & in memoriam illorũ poſſunt diuerſa imperari, ſic enim obſeruatio azymorum a Deo introducta eſt, ſcilicet, quod per ſeptem dies comederent quolibet anno azyma tempore quo exierunt de Aegypto, vt recordarentur, quod
I cum timore exierunt, & non potuerunt azyma fermentare Exod. 12. & decimotertio cap. & Deuteronom. decimoſexto cap. & totum hoc fuit circa exitum de Aegypto, ideo circa eandem rem, quia multa beneficia occurrunt multæ cæremoniæ imperantur.

Sed poteſt dici, quod non pro eadem re fuit impoſita obſeruatio agni paſchalis, & conſecratio primogenitorũ; fuit enim primogenitorum applicatio, quia liberauit illa de Aegypto, ſcilicet, quod cum nocte illa Deus occideret omnia primogenita Aegyptiorum ab homine vſque ad pecus Exod. 11. c. & Numeri 33. c. ita vt non maneret aliqua domus in tota Aegypto, in qua non eſſet aliquis mortuus Exod. 12. c. manſerunt primogenita Iſraelitarũ, tam in hominibus quam pecoribus illæſa Exodi 12. & 13. cap. De celebratione autẽ Phaſe in agno Paſchali alia potuit
K eſſe cauſa, & iſta duplex. Vna quia tranſiuit Deus nocte illa per totã Aegypti terrã occidens oĩa primogenita Aegyptiorũ in hoĩbus & pecoribus, fuit aũt iſta occiſio beneficiũ toti populo Iſrael inquantũ per illam occiſionẽ ipſi liberati ſunt. Nã ex hoc fuit data occaſio liberationis, quia ante hoc per oẽs plagas, adhuc manebat obſtinatũ cor Pharaonis, & nolebat dimittere Iudæos, in iſta autẽ plaga primogenitorũ non ſolum dimiſit, ſed ẽt cõpulit fugere de terra ſua: vrgebant quidẽ Aegyptij Iſraelitas, vt cito exirent dicentes, oẽs moriemur, Exodi 12. cap. inquantum ergo fuit toti populo occaſio liberationis debuit a toto populo haberi in memoria, celebrando phaſe.

Alia cauſa eſt, quia in iſta occiſione Aegyptiorum exierunt Iſraelitæ de ſeruitute extrema in libertatẽ, & nõ exiſſẽt niſi per illam, ſed liberatio de ſeruitute eſt beneficium

toti populo collatum, ideo pro illa occiſione primogenitorum Aegypti totus populus ad aliquid tenetur, inquantū eſt aliud beneficium eis præſtitum vltra liberationem ſuorum primogenitorum, pro quibus eſt conſecratio primogenitorum.

Sed obijcietur, quòd non ſtet, quia ſi iſta eſſet cauſa, verum eſſet, quòd Iſraelitæ deberent aliquam cæremoniam obſeruare in memoriam tanti beneficij, præter conſecrationem primogenitorum, non tamen deberent immolare agnum, quia iſta immolatio non videtur ſignare, niſi liberationem primogenitorum de morte. Et patet quia iuſſit Deus occidi agnum, & comedi, & de ſanguine eius poni in ſuperliminaribus domus, & vtroque poſte, vt Angelus percutiens cum tranſiret videns domum ſanguine rubricatam, non percuteret quemquam in domo, ſed tranſiret Exod. duodecimo cap. ergo cum per ſingulós annos agnus immolaretur, videtur quod ad faciendum memoriam huius rei immolaretur, ideſt, quòd Deus tranſiens per domos Aegyptiorum non occidiſſet Iſraelitas.

Secundo patet, quia Exodi duodecimo capit. cum datur cauſa huius cæremoniæ dicitur. cumque introieritis terram quam Dominus Deus daturus eſt vobis obſeruabitis cæremonias iſtas, & cum dixerint vobis filij veſtri, quę eſt iſta religio? diceris eis, victima tranſitus Domini eſt, quando tranſiuit ſuper domos filiorum Iſrael in Aegypto, percutiens Aegyptios, & domos noſtras liberans. Et ita ibi non mandauit Deus aliud dari pro cauſa huius cæremoniæ, niſi quod Deus occidebat primogenita Aegyptiorum, & liberauit primogenita Iſraelitarum. ergo pro beneficio liberationis primogenitorum, fiebat immolatio agni Paſchalis.

Dicendum quod verum eſt, & tamen in liberatione primogenitorum præſtabatur duplex beneficium. Vnum ipſis primogenitis, vt non occiderentur cum occidebantur primogenita Aegypti. Aliud toti populo Iſrael, cui eſſet magnus planctus, & dolor, ſi omnes primogeniti in eo occiderentur. nam populus valde minueretur, & haberet inſuper quilibet de quo lugeret, ſicut in Aegypto occiſis primogenitis non fuit domus aliqua in tota Aegypto, in qua non iaceret aliquis mortuus Exo. 12. præter beneficiū ergo, quod primogenitis præſtabatur, adhuc toti populo, & cuilibet de populo erat magnum beneficium, quia liberabatur quilibet de tanto luctu. nam nemo eſſet cui pro patre aut fratre lugendum non eſſet, aut pro perſona valde coniuncta in tam magna cæde, & ideo pro duplici beneficio præſtito in eadem re fuit impoſita duplex cæremonia. Pro beneficio præſtito primogenitis impoſita fuit oblatio, & redemptio primogenitorum. Voluit enim illa accipere, quia ſua erant, cum ſeruaſſet ea de morte Exodi 13. & Numeri 3. ca. pro beneficio autem præſtito toti populo voluit fieri aliam cæremoniam, ſcilicet immolationem agni, vt ſignetur quòd per ſanguinem agni in ſuperliminaribus, & poſtibus domorū poſito liberati ſunt a morte, quia Angelus percutiens tranſiens per totam Aegyptū, videns domum non ſignatam ſanguine introibat, & occidebat omnia primogenita ibi inuenta tam in hominibus, quam in pecoribus, & iumentis, cum vero inueniſſet domum ſanguine rubricatam non intrabat in eam, neque percutiebat Exodi 12. c. nullus veſtrum egrediatur oſtium domus ſuæ vſque mane: tranſibit enim Dominus percutiens Aegyptios, cumque viderit ſanguinem in ſuperliminari, & vtroque poſte, tranſcendet oſtium; & non ſinet percuſſorem ingredi in domos veſtras, & lædere. & iſta eſt veritas, quod pro eodem facto inſtitutæ fuerunt duæ ceremoniæ in memoriam duorum beneficiorum præſtitorum in eodem actu.

De tempore quo cæremonia phaſe fieri debebat.

Quaeſt. XI.

QVæritur de tempore quo cæremonia iſta phaſe, ideſt agni paſchalis fieri debebat.

Dicendum, quòd cum pro iſta liberatione primogenitorum fuerint duæ cæremoniæ inſtitutæ, vt dictum præcedenti queſtione ſcilicet immolatio agni, & oblatio vel re-

F demptio primogenitorum, pro vtraque Deus aſſignauit tempus, nam primogenita quædam redimebantur, alia offerebantur, quia primogenitum ouis, bouis, & capræ immolabatur Domino, & non poterat redimi, primogenita autem animalium immundorum, vt aſini, equi, cameli, redimebantur, vel commutabantur oue. primogenitum autem hominis redimebatur datis pro eo quinque ſiclis. Numeri 18. cap. & tam redemptio quam commutatio, quam oblatio primogenitorum fiebat poſt menſem vnum a natiuitate ipſorum, eodem cap.

Sed non eſt intelligendum, quòd in fine menſis fieret iſta oblatio. nam quæ redimenda erant poterant in toto menſe redimi, dum tamen vltra non differretur. quæ autem offerebantur poterant octaua die offerri, & non ante, Leuit. 23. capit. ſcilicet bos, ouis, & capra cum genita fuerint
G ſeptem diebus erunt ſub vbere matris ſuæ: die autem octaua, & deinceps offerri poterunt Domino; & non ſolum poterunt offerri die illo, ſed etiam erat neceſſe die octaua offerri, Exo. 22. cap. ſcilicet primogenita filiorum tuorum dabis mihi. de bobus atque ouibus ſimiliter facies, ſeptem diebus ſit cum matre ſua: die autem octauo redde illum mihi.

Cauſa autem huius fuit, quia prima vice complicuit Deus ad ſe omnes maſculos de tribu Leui loco omnium primogenitorum totius Iſrael, & pecora Leuitarum, loco primogenitorum pecorum totius Iſrael, & numerationē Leuitarum, & ipſorum primogenitorum qui dandi erant, & pro quibus applicabantur Leuitæ Domino, computati ſunt ab vno menſe, & ſupra. nam infra menſem nullus computatus eſt, neque de Leuitis, neque de primogenitis
H populi Numer. 3. capit. ideo cum de cætero non deberent fieri tales applicationes, ſed quodlibet primogenitum per ſe deberet, aut redimi, aut offerri, voluit Dominus, quòd eo tempore quo ſeparata ſunt illa primogenita applicarentur cętera Deo immolando, vel redimendo, de quo magis dictum eſt. Nume. 3. & 18. cap.

De tempore autem immolationis agni paſchalis dicendum, quòd fiebat quolibet anno ab Iſraelitis in memoriā illius immolationis, & liberationis factę in Aegypto, ideo eo tempore quo facta fuit illa agni immolatio, voluit Deus in perpetuum fieri quolibet anno cæremoniam illam ſibi.

Circa quod ſciendum, quòd quando erant Iſraelitę in Aegypto computabant, alio modo annos quam poſtea computauerunt. nam annus incipiebat in Octobri, & finiebatur in Septembri, vt oſtenſum eſt ſupra quæſtione
I decima, tunc vero cum exire debuerunt de Aegypto, vt maneret perpetua memoria huius beneficij, voluit Deus mutare computationem annorum, ſcilicet, quod inciperet annus in menſe illo in quo exibant. ſic dicitur. Exodi duodecimo cap. ſcilicet dixit Deus ad Moyſen, & Aaron in Terra Aegypti, menſis iſte vobis principium menſium, primus erit in menſibus anni. Et non exierunt Iſraelitæ de Aegypto in principio menſis, ſed die decimoquinto eius, & quia volebat Deus educere illos imponendo plagam primogenitorum in Aegyptios; & ipſos Iſraelitas liberando per rubricationem domorū in ſanguine agni iuſſit fieri cęremoniam agni, & fieri debebat die decimoquarto menſis, ideſt Luna decimaquarta, nam per lunationes computabant Iudæi menſes, ſed quia nunquam fecerant Iſraelitę hanc cæremoniam, & poterat eſſe, quòd aliqui
K præ ſolicitudine receſſus, de quo erat eis prænunciatum, non recordarentur facere cæremoniam agni tempore debito, iuſſit Deus, quòd ex die decima menſis teneret quilibet agnum in domo ſua, Exodi duodecimo cap. ſcilicet, decima die menſis huius tollat vnuſquiſque agnum per domos, & familias ſuas, & ſequitur, & ſeruabitis eum vſque ad decimamquartam diem menſis huius, immolabitque eum vniuerſa multitudo filiorum Iſrael ad veſperum, & ita factum eſt illa vice. Et ſicut tunc factum eſt, ita in poſterum voluit Deus obſeruari, ſcilicet, quòd die decimaquarta ad veſperum fieret: hoc tamen ſolum non fuit obſeruatum, ſcilicet, quòd tolleretur agnus ille die decima menſis, ſicut prima vice factum fuerat, quia tunc fieri debuit ſic ne Iudæi præ ſolicitudine turbati non facerent in tempore debito,

poſtea

poſtea vero non erat eadem cauſa: ideo ſatis erat, quod (A) adducerent agnum quandocunque vellent: dum tamen die decimoquarto immolaretur, ſic dicitur Leuitici 23. capit. hæ ſunt feriæ Domini, quas obſeruare debetis temporibus ſuis, menſe primo, decimaquarta die menſis ad veſperum phaſe Domini eſt. Quod vero dicitur ad veſperum fieri immolationem intelligitur poſt meridiem, quia ſtatim vt Sol declinat de circulo meridiano verſus occaſum quantacunque pars diei ſuperſit veſperum dicitur. Et ideo quandocunque poſt meridiem immolaretur agnus diceretur immolari ad veſperum. Deus tamen determinauerat horam immolationis ſpecialiter, ſcilicet in occaſu Solis Deuteron. 16.ca. ſcilicet in loco quem elegerit Dominus Deus tuus immolabis phaſe veſperi ad occaſum ſolis.

Sed dicendum, quod hæc erat generalis regula circa (B) tempus immolationis phaſe, & obſeruationis ſeptẽ dierum azymorum, ſed poterat eſſe impedimentum duplex circa hoc, vnum erat immunditia, nam immundus non poterat manducare phaſe, aliud erat peregrinatio, ſcilicet quando non erat Iudæus tempore illo in terra ſua, in his duobus caſibus iuſſit Deus, quod celebrarent tales ipſum phaſe, menſe ſecundo anni eiuſdem cum omnibus ſuis cæremonijs. Si autem contingeret, quod etiam illo tempore eſſet quis immundus, vel peregrinus non poterat fieri ab eo iam phaſe in illo anno, ſic patet Nume. 9. cap.

De loco immolationis agni Paſchalis, ac obſeruationis feſti. Quaeſt. XII.

QVæritur de loco immolationis agni Paſchalis, & ob- (C) ſeruationis huius feſtiuitatis.

Dicendum quod prima vice factum eſt hoc in Aegypto, & immolauit quilibet agnum in domo ſua, & comedebãt carnes illius ſinguli in domibus ſuis, & iuſſit Deus, quod manerent omnes Iudæi illa nocte in domibus, & nullus egrederetur oſtium domus ſuæ vſque mane, Exo. 12. cap. Et ideo ibi non potuit fieri aliqua cæremonia in Templo, vel Sanctuario, quia tũc nullum erat, ſed potius tota hæc cæremonia fiebat, vt ſinguli rubricarent poſtes, & ſuperliminaria domorum ſuarum de ſanguine agni, vt non intraret illuc percuſſor ad occidẽdum primogenita.

Cum autem poſtea in memoriam obſeruabant immolationem agni Paſchalis, tenebantur facere illud in loco ſpeciali. Et primum erat quòd non poterat immolari extra terram promiſſionis, & patet quia Nume. 9. cap. dici- (D) tur de illo qui peregrinus erat de gente Iudæorum in alia terra longe, quòd immolaret illud menſe ſecundo anni eiuſdem, ſ. ſi tunc redijſſet de peregrinatione. Et iſta eſt cauſa quare Iudæi qui captiui erant extra Terrã promiſſionis non poterant celebrare phaſe, & nunc quoque Iudęi inter nos non immolant illud: non quidem ſolũ, quia nos non permittimus exerceri has cæremonias, ſed quia etiam ſi diſtricte iuberemus non facerent, quia præuaricarentur legem Dei. Vnde ſciendum, quod in iſta ſolemnitate duo ſunt, ſ. aliquid quod pertinebat ad agnũ Paſchalem, & cæremonias eius, & aliquid quod ad obſeruationẽ azymorum. Quod enim ad agnum Paſchalem pertinet non obſeruatur nunc a Iudæis in quocunq. loco mundi ſint, quia illud eſt ſacrificium quoddam, & non poterat fieri, niſi in loco determinato, obſeruatio autem azymo- (E) rum non concernit locum, ideo vbique poteſt ſeruari, & ideo nunc ab eis per ſeptem dies obſeruantur azyma tempore illo vbicunque ſint ſi azyma habere poſſint.

Secundum eſt circa agnum Paſchalem, quòd neque etiam poterat in quolibet loco Terræ promiſſionis immolari, ſed ſolum in loco Sanctuarij: ſic dicitur Deut. 26. ca. non poteris immolare phaſe in qualibet vrbium tuarum, quam Dominus Deus tuus daturus eſt tibi, ſed in loco quẽ elegerit Dominus Deus tuus, vt habitet nomen eius ibi, immolabis phaſe veſperi ad Solis occaſum. Et cauſa huius eſt, quia agnus Paſchalis erat ſacrificium, & tamen ſacrificia nõ poterant fieri in aliquo loco, niſi in loco Sanctuarij Deut. 12. cap. & quicunque foris feciſſet aliquod ſacrificiũ erat reus ſanguinis, quaſi ſanguinem humanũ fudiſſet Leuit. 17. cap.

De 23. cæremonijs quæ ſeruabantur à Iudæis in feſto phaſe, & de prima an agnus tantum immolaretur, vel etiam hædus. Quaeſt. XIII. (A)

SED quæretur quæ cæremoniæ ſeruabantur circa phaſe, ſiue agnum Paſchalem, & de ſolennitate reliqua circa hoc feſtum.

Dicendum autem, quòd hic conſiderantur dupliciter cæremoniæ: quædam enim erant quæ fiebant in cæremonijs ſacrificiorum circa Deum. Aliæ erant circa eſum, & apparatum agni Paſchalis, nam illo die, & alijs diebus ſequentibus azymorum fiebant quædam ſpecialia ſacrificia, quæ non fiebant quotidie. Accipiendo autem de primis dicendum, quòd erant ſolum cæremoniæ ſacerdotũ, (B) & miniſtrorum Templi, & non pertinebat aliquid de his ad populum. Sed dicendum quòd die phaſe, ideſt 14. primi menſis non fiebat aliqua ſolennitas circa ſacrificia, niſi quòd offerebatur quotidianum ſacrificium duo agni anniculi, vnus in mane, & alius in veſpere. Num. 28. cap. ſed in die 15. cum erat dies primus azymorum offerebantur animalia multa. eo. c. & de hoc dicetur poſtea, quantũ ad feſtum azymorum. Accipiendo autem quantum ad cæremonias quæ ſe tenebant ex parte populi. Dicendum quòd quædam reſpiciebant ſimpliciter ipſos comedentes, aliæ ipſum agnum.

Cæremoniæ Phaſe.

Erat autem prima cæremonia, quòd eſſet illud animal agnus.

Secunda erat, ꝙ eſſet anniculus, ideſt non excederet annum, ſed quicquid eſſet minus de anno ſufficiebat.

(C) Tertia quòd eſſet abſque macula, quia non recipiebatur animal maculatum.

Quarta quòd sãguis eius funderetur ſuper poſtes duos, & ſuperliminaria domus, ideſt, quòd rubricarentur illæ partes portarum.

Quinta erat, quòd carnes eius aſſarentur, & non coquerentur, neque comederentur crudæ. iſtæ cæremoniæ habentur Exo. 12.

Sexta erat, quòd die decimaquarta menſis ad veſperũ immolaretur.

Septima, quòd in loco Sanctuarij.

Octaua, quòd adeps eius cremaretur coram Domino in altari.

Nona, quòd comederetur totus agnus caput, & pedes, & inteſtina, & non relinqueretur aliquid quod non co- (D) mederetur.

Decima, quod non remaneret aliquid pro ſeqnẽti die.

Vndecima, quòd ſi aliquid maneret vſque in diem ſequentem non comeſtum, conſumeretur igne.

Duodecima erat, quod comedẽtes accingerent renes.

Tredecima, quòd tenerent baculos in manibus.

Quartadecima, quòd haberent calciamenta in pedibus.

Quintadecima, quòd cum azymis comederent.

Sextadecima, quòd cum lactucis agreſtibus.

Decimaſeptima, quòd feſtinanter.

Decimaoctaua, quòd omnes Iſraelitæ comederent agnum, & omnes conuerſi ad Iudaiſmum.

Decimanona, quod non permitterentur alienigenæ nõ conuerſi ad Iudaiſmum exercere hanc cæremoniam, quo- (E) uſque circunciderentur, & conuerterentur ad ritum Iudaicum.

Viceſima, quod comedendo nõ confringerent aliquod os eius, ſed manerent omnia oſſa integra.

Viceſimaprima, quod totæ carnes comederentur intra domum vnam, & nulla pars earum efferretur in alteram domum.

Viceſimaſecunda, quod quando immolaretur agnus non maneret fermentatum aliquid in domo illa in qua immolaretur, neque in alia domo.

Viceſimatertia, quòd manducantes agnum eſſent mundi: & ſi quæ aliæ ſunt minutæ cæremoniæ poſſunt reduci ad iſtas.

De prima cæremonia .ſ. an agnus etiam immolaretur. Quæſt. XIIII.

CIrca primam cæremoniam patet, quia dicitur Exodi 12.tollet vnuſquiſque agnum,& iterum ibidem,erit autem agnus.

Sed obijcietur,quod phaſe fiebat de hirco, quia Exodi 12.cap.dicitur,iuxta quem ritum tolletis hædum, & ſeruabitis eum vſq; ad 14. diem menſis huius,immolabitq; eum vniuerſa multitudo filiorum Iſrael.

Aliqui dicunt,quod ſimul immolabatur agnus, & hædus,& hoc videtur ſignare litera. Primo cum dicit,tolletis & hædum.i.etiam hædum, ideo ambo accipiebantur. Secundo quia dicitur,iuxta quem ritum tolletis,& hędū, & ita ſignatur, quod eadem cęremonia quæ obſeruabatur in agno erat ſeruanda in hædo. Sed dicendum, quod non ſtat.

Primo quia poſtea nulla mentio fit de hædo, & tamen ſi hædus immolandus eſſet diceretur aliquid circa illum, & non ſolum in loco ipſo Exo.12.c. vbi præcipitur, & primo ponitur iſta cæremonia,ſed poſtea in omnibus alijs locis ſcripturæ,vbi fit mentio de phaſe, nūquam dicitur aliquid de hędo,ſed ſolum de agno.

Secundo, quia non videtur ad quid prodeſſet hædus: nam agnus ad hoc immolabatur, vt de ſanguine eius rubricarentur poſtes,& ſuperliminaria domus Exod. 12. & tamen ad hoc ſufficiebat ſanguis agni:immo non fit mentio,niſi quod de ſanguine eius tingeretur hyſſopus, & aſpergerentur poſtes,ergo hædus ad nichil valebat,& conſequenter non immolaretur.

Tertio quia grauaretur ſic populus, qđ in domo qualibet deberet occidi agnus,& hædus, quia erat magnorum ſumptuum pro pauperibus, & hoc tamen omnibus iubebatur,ergo non fieret.

Quarto quia dicitur Exo.12. quod ſi in domo eſſet minor numerus perſonarum, ita vt non ſufficeret ad eſum agni,adiungeretur vicinus qui erat coniūctus domui iuxta numerum animarum quæ ſufficerent ad eſum agni,ergo cum multominus ſufficerent ad eſum ſimul agni, & hædi,diceretur de hædo, vt acciperentur tot quot ſufficerent ad eſum agni & hædi ſimul: ſed non dicitur niſi de agno,ergo videtur, ꝙ non immolabatur aliquis hædus.

Alij dicunt, quod in qualibet domo quæ ſufficiebat ad eſum agni immolabatur agnus,& non immolabatur hædus in aliqua domo,ſed hędus a toto populo ſimul immolabatur,quia dicitur Exo. 12. iuxta quem ritum tolletis, & hædum,& ſeruabitis eum vſq; ad 14. diem menſis huius: immolabitq; eum vniuerſa multitudo filiorū Iſrael. Et ideo dicunt,quod hędus erat vnicus, qui a toto populo immolabatur, agni autem multi, ſcilicet per ſingulas domos. Sed dicendum, quod non ſtat.

Primo quia non videtur quomodo tota multitudo Iſrael poſſet conuenire ad immolandum vnum hædū, erāt enim ſexcenta millia peditum ſine paruulis, & abſq; mulieribus Exod.12.

Secundo,quia non auderent tunc conuenire, quia Pharao,& Aegyptij non permitterent, quod conuenirent in locum vnum, quia timerent eſſe monopolium aliquod, & tractari aliqnid mali cōtra Pharaonem, & Aegyptios, & ipſi quoque Iſraelitæ conuenire non vellent ſic quouſque recederent,ne ſe ſuſpectos Aegyptijs redderent.

Tertio quia non videtur ad quid proderat iſta immolatio hirci,nam ſi a tota multitudine immolabatur,a tota multitudine deberet manducari,quod eſſe non poterat.

Quarto quia totius multitudinis de ſanguine illius domus erant rubricandæ,quod eſſe non poterat,ideo neque toti multitudini conueniebat immolare hædum.

Dicendum ergo, ꝙ ſolus agnus immolabatur per ſingulas domos,hędus vero non immolabatur a ſingulis de populo,neq; a tota multitudine, neq; ab aliquo, ſed dicitur de hędo in defectum.ſ.ſi qui eſſent qui non poſſent habere agnos haberent hędos,& hoc propter duo.

Primo quia cū quilibet de populo habere vellet agnū ad immolandū,forte nō occurreret eſſe tot agnos,vt quilibet vnū agnū haberet.i.quælibet domus,& ideo in defectum concedebatur,quod ſumeretur hędus.

F Secundo,quia forte eſſet maioris precij ibi agnus quam hædus, & pauperibus eſſet facilius habere hædum quam agnum. Sic autem Deus circa alia multa prouidebat in ſacrificijs, ſcilicet quando offerens non poterat vnam rem offerre, quod offerret aliam,vt Leui.12.cap.dicitur de muliere quæ purgatur poſt partum, quód offerret agnum anniculum,& pullum columbæ,ſiue turturem, & ſequitur, quia ſi non inuenerit manus eius,neque potuerit offerre ſumet duos turtures,aut duos pullos columbæ,& ita loco agni offerebatur vnus pullus columbæ a non potentibus aliud inuenire, vel pauperibus, ſic in præſenti fieret de hædo ſi non inueniretur agnus, & ideo cum ſuccederet hædus loco agni, deberent fieri in eo omnes cæremoniæ tam immolationis quam rubricationis cum ſanguine quā manducationis,& hoc eſt,quod dicitur, iuxta quem ritū G tolletis.& hædum, ideſt ſi non inueneritis agnum, accipietis hædum,& facietis iuxta eum totum ritum,ideſt cæremoniam quam circa agnum facere debebatis.

Cum autem obijcitur,quòd ſimul agnus,& hędus immolabantur,quia dicitur,iuxta quem ritū tolletis,& hædum,ideſt etiam dicendum, quòd non adiungit ibi, ſed aſſimilat,ſ.quòd ſicut agnum immolaturi erant,ita & hædum. Secundo cum dicitur, quòd idem ritus circa hædū ſeruabatur Dicendum, quòd eſt verum, ſed non ſimul offerebantur, aut immolabantur, ſed hædus in defectum agni.

Et hoc probat primo ſimilitudo ritus: nam quia ſuccedebat hædus in defectum agni, oportebat eaſdem cæremonias obſeruari in hædo, quia alias illi, qui acciperent hædum non viderentur ſeruare cæremoniam phaſe. Secundo,quia ſi agnus,& hædus ſimul offerrentur,vt diſtincta,non ſeruaretur idem ritus in eis, quia hoc generale eſt; vbicunque enim hircus offertur in veteri teſtamento pro peccato offertur: agnus autem potius in holocauſtū, vel in hoſtias pacificas, & tamen quando offertur ſimul agnus, & hædus nunquam pro eodem genere ſacrificij H accipiuntur,vt patet Numeri 28.& 29.c. vbi ponuntur ordinaria ſacrificia totius anni apud Iſraelitas. Eſt autē verum, quòd ſiquis vellet ſponte offerre hædum, vel hircū in holocauſtum reciperetur, vt patet Leui.1.ca. & tamen regulariter hoc non fiebat; hic tamen iuſſit eandem cæremoniam fieri in hædo, & agno, ergo non immolabantur ſimul,ſed hædus in defectum agni.

Cum autem dicitur, quod hædus non immolaretur a quolibet,ſed vnus a tota multitudine,non eſt hoc verum. Et cum dicitur, immolabitque eum vniuerſa multitudo, ille accuſatiuus eum refertur neceſſario tam ad agnum, quam ad hædum: nam ſi non intelligitur ſic oportet, ꝙ omnes cæremoniæ ſequentes, ſcilicet, & edent carnes aſ- I ſas &c. referrentur ad ſolum hædum,quod falſum eſt.

Item nó obſtat,quod dicitur vniuerſa multitudo, quia non intelligitur, quod tota multitudo collecta hoc faceret,ſed diſtributa,ideſt quilibet per domos ſuas & hoc tā de hædo,quam de agno erat verū, quòd omnes de Iſrael iſtud facere deberent.

Et ita apparet,quòd ſolus agnus immolabatur, & non hædus.

Sed obijcietur adhuc, quòd fieret phaſe de bobus, vel ouibus,quia dicitur Deute.16.cap. immolabis phaſe Domino Deo tuo de ouibus, & bobus in loco quem elegerit Dominus Deus tuus.

Dicendum,quòd non ſtat, quia immolatio phaſe per ſingulos annos fiebat ad memoriam phaſe celebrati in Aegypto, & tamen in Aegypto non fuit facta immolatio, K niſi de agno,vel hædo Exo.12. ca. ergo non fieret poſtea, niſi de his.Secundo,quia ſi fieret de bobus eſſet magnum animal, quod non poſſet mandocari a paucis, & tamen cum immolabatur agnus, ſi non ſufficiebat domus quælibet ad manducationem, dicebatur, quòd adiungeretur vicinus, ſi minor erat numerus, quam ſufficeret ad eſum agni, ergo ſi de bobus immolaretur neceſſe erat multas ſimul domos iungi, & ideo non iuberetur cuilibet domui, quòd immolaret, & manducaret agnum, vel phaſe regulariter, & in defectum adiungeret vicinum ſuum, ſi tamen bos immolaretur regulare eſſet, quòd nulla domus ſola immolaret phaſe,& ſi aliqua eſſet rara eſſet.

Ad

Ad illud Deut. 16. cap. dicendum, quod phaſe accipitur dupliciter. Vno modo pro ipſo agno Paſchali. Alio modo pro cæremonijs agni, & totius ciuitatis tam phaſe, quam azymorum. Nam duæ feſtiuitates erãt, ſcilicet phaſe, & azymorum, & erant continuæ, quia vna erat die quartadecima, & alia quintadecima Leu. 23. c. & in feſtiuitate azymorum quæ per ſeptem dies durabat, offerebãtur multa ſacrificia ordinarie Num. 28. cap. etiam populus offerebat ſponte holocauſta, vel hoſtias pacificas in ſolemnitatem, & hoc ſponte, & ad hæc hortabatur Deus, ꝙ offerrent de quocunque animali vellent, vnde dixit de bobus, vel ouibus, quia nomine bouis intelligitur de tota ſpecie, ac ſi dicat, immolate holocauſta, vel hoſtias pacificas.

Sed dicetur quare dixit de bobus, & ouibus, & non addidit de capris, vel quid ſpecialiter per hoc deſignauit?

Dici poteſt vno modo, quod non dixit ſpecialiter de his quaſi nollet aliquid aliud offerri, ſed exemplariter poſuit, vt per hæc etiam capræ intelligerentur, nam hæc tria ſola de animalibus quadrupedibus erant immolabilia Leuit. 1. cap. poſitis ergo duobus intelligeretur tertium, ſi nõ ſubeſſet aliqua cauſa prohibitionis.

Secũdo poteſt dici, quod fuit ex induſtria ſic poſitum, quia non erat opus poni capram, & cauſa eſt, quia Deus hortabatur Iſraelitas ad offerendum ſacrificia ſpontanea in Paſcha propter ſolemnitatem feſti. Erant autem holocauſta, & hoſtiæ pacificæ ſpontanea: hoſtia autem pro peccato erat neceſſaria, vt communiter, ſcilicet quando incurriſſet quis in aliquod peccatum, quod per hoſtias expiandum eſſet, ideo Deus de ſolis ſpontaneis dicere debuit, nam ad ſacrificia pro peccato non oportebat hortari, quia erat iam lex poſita, & neceſſarium erat illam impleri, & non faciebat ad hoc Paſcha, neque aliqua celebritas: nunc ergo de ſolis ſpontaneis hortari debuit: iſta autem ſunt holocauſta, & hoſtiæ pacificæ, ideo de bobus, & ouibus dicere debuit, quia capræ regulariter non immolabantur, niſi in ſacrificio pro peccato, vt patet Leuit. 4. & Nume. 28. & 29. cap. boues autem, & oues in holocauſtis, & pacificis hoſtijs immolabantur, ideo de illis tantum dixit, ac ſi diceret, offerte in ſolemnitate Paſchali holocauſta, & hoſtias pacificas.

Cum autem dixit boues, & oues ſignauit ſpeciem non ſexum, vel modum: nam ouis accipitur pro ariete, & agno, & oue fęmella, & bos accipitur pro maſculo, & fęmella, & pro vitulo nouello, & tauro integro, nam bos, vt eſt caſtratus, & diſtinguitur contra tauros, non accipiebatur in ſacrificio Dei, immo Deus fieri talia vetabat apud Iudæos, ſcilicet vt neque in tauris, neque in ouibus, aut ſpecie aliqua animalium fieret caſtratio Leuit. 22. capit. ſcilicet omne animal, quod vel contritis, vel tunſis, vel ſectis ablatiſque teſticulis eſt non offeretis Domino, & in terra veſtra hoc omnino non facietis. Et ita eſt ſenſus, quod arietes, agnos anniculos, oues, vitulos, tauros, vaccas offerrent, & ſimilia animalia, quaſi dicat, offerrent holocauſta, & victimas pacificas, quæ de his animalibus offeruntur, manet ergo, quod ſolus agnus offerebatur, vt in phaſe, vel hædus in defectũ eius qui eſſet, ſicut agnus, oues autem, & boues non poterant offerri, ideſt immolari in phaſe.

Cauſa autem huius cæremoniæ, quod eſſet agnus erat duplex. Prima ex parte temporis illius, ſcilicet, quia Deus voluit, quod Iſraelitæ immolarent aliquod animal, cuius ſanguine rubricarent poſtes, & ſuperliminaria portarum, & carnes eius prodeſſent ad eſum. Et tamen non fuit ad hoc conueniens aliquod animal, ſicut agnus, ideo dictum eſt de agno.

Secundo, & præcipue propter rerum futurarum ſignificationem, nam vt dicitur ad Hebr. 10. cap. vmbram futurarum rerum lex habet, & 1. Corinth. 10. capit. dicitur, hæc omnia in figura contingebant illis, & extendebatur iſta ſignificatio ad Chriſtum, quem Deus per iſtas cæremonias voluit deſignari, vt colligitur Ioan. 19. cap. vbi allegauit Io. id quod dicitur Exod. 12. ſcilicet os non cõminuetis ex eo, & dicitur de agno Paſchali ad probandum, quod cum Chriſtus occiſus eſt non debuerunt aliqua oſſa eius cõfringi, ideſt nõ crura, ſicut fracta ſunt crura latronum, & tamen non valeret probatio Io. niſi in ſenſu litterali iſta dicerentur de Chriſto, ideſt, quod Deus dicẽs iſta, intenderet etiam illud per hanc litteram deſignare, ideo ſignificauit ea, quæ ad Chriſtum pertinent de ſignificato principali, & tunc dictum eſt, quod eſſet agnus, quia hoc magis Chriſto competit qui eſt agnus, ideſt innocens: nã aries, & taurus ad aliam ſignificationem pertinent, & ob hoc tota ſcriptura ſecuta eſt iſtum modum exponendi, & loquẽdi, & quia ſicut hic iſtud animal pertinebat ad phaſe Hebræorum, ita Chriſtus fuit phaſe noſtrum 1. Corint. 5. c. Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus, itaque epulemur in azymis ſinceritatis, & veritatis, ideſt apud Iudæos agnus immolatus erat phaſe, vel Paſcha, apud nos autem Paſcha non eſt agnus aliquis materialis, ſed Chriſtus qui eſt agnus, & ita etiam vocauit illum Ioannes Baptiſta Ioan. 1. cap. ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.

Conuenit autem magis vocari Chriſtum agnum quam arietem, vel taurum in præſenti propter duo, & hoc quantum ad actum redemptionis.

Primo quia oportebat, quod Chriſtus, qui nos a peccatis noſtris redimeret, eſſet omnino impollutus, & incontaminatus, & tamen ad ſignandum iſtam incontaminationem, & innocentiam magis conuenit agnus quam aliquid aliud. Et ideo Ioannes cum de redemptione locutus eſt eum vocauit agnum dicens, ecce agnus Dei.

Secundo propter manſuetudinem, quia in paſſione fuit manſuetus nulli reſiſtens, ſed omnia ſuſtinens 1. Petr. 2. Chriſtus paſſus eſt pro nobis relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius, qui peccatum non fecit, neque inuentus eſt dolus in ore eius, qui cum malediceretur non maledicebat, cum pateretur non comminabatur, ideo agnus vocari debuit ex modo paſſionis, ſic eum vocauit Iſaias 53. capit. ſcilicet ſicut ouis ad occiſionem ducetur, & quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet, & non aperiet os ſuum, propter iſtam igitur taciturnitatem quæ agno in paſſionibus competit, Chriſtus vocatus eſt agnus, nam ſic ſępe de eo prænunciatum fuerat, quod taceret cum iniuriã pateretur, ſic dixit Matth. ſupra 12. cap. allegans dictum Iſaiæ, ſcilicet ecce puer meus quem elegi, dilectus meus in quo bene placuit mihi, non contendet, non clamabit, neque audietur vox eius in plateis.

Sed quid, quia iubebatur poni hædus loco agni iuxta cæremonias ſuas, & quomodo conueniet hoc ad Chriſti deſignationem?

Dicendum, quòd hoc etiam competebat Chriſto; nam hædus, vel hircus conuenit in ſacrificijs pro peccato; nam vt dictum eſt præced. quæſt. conuenit hircus in veteri teſtamento in ſacrificio pro peccato, & fere nunquam occidebatur, niſi pro peccato; ſic autem Chriſtus fuit; nam ipſe fuit ſacrificium pro peccato, quia pro peccato totius mundi ſe Deo Patri hoſtiam expiationis obtulit, ſicut dicitur ad Hebræ. 13. cap. comparatur Chriſtus ſacrificiis pro peccato in cæremonijs, ſ. quòd ipſe paſſus eſt extra vrbem, ſicut corpora animalium immolatorum pro peccato cremabantur extra caſtra cum dicitur, quorum enim ſanguis animalium infertur in Sancta per Pontificem horum corpora cremantur extra caſtra: propter quod & Ieſus, vt ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum ſuum extra caſtra paſſus eſt, ideo ergo hoc modo Chriſtus hędus, vel hircus dici poteſt.

Secundo modo poteſt vocari hædus, quia licet hircus, quando magnus eſt fætet, & caro eius diſplicet, tamẽ quãdo nouellus eſt placet valde, & caro eius eſt ſapida, & ideo Chriſtum ſignare poteſt, qui valde placuit Deo Patri, ſicut ipſe dixit, hic eſt Filius meus dilectus in quo mihi complacui.

De ſecunda cæremonia, ſcilicet quare agnus debebat eſſe anniculus. Quæſt. XV.

SEcunda cæremonia erat, quòd eſſet anniculus, & vocatur anniculus ab anno, non quòd annum haberet, ſed quod annum nõ excederet; nam animal, ꝙ infra annũ eſt

anniculum vocamus, ſupra annum autem non erat offerendus, vel immolandus agnus iſte, nam tunc non vocaretur anniculus, neque etiam agnus, ſed aries, & tamẽ nõ erat neceſſe, quod eſſet tantæ aut tantæ ætatis citra annũ, quia in animalibus erat iſta lex quantum ad ſacrificia, ꝙ ante octo dies non immolaretur animal, poſt octo autem dies poſſet quandocunque immolari, & etiam in octauo, ſed non ante illum Leu. 22. c. ſ. bos, ouis, & capra cum genita fuerint ſeptem diebus erũt ſub vbere matris ſuę, die autem octauo, & deinceps offerri poterunt Domino, & ita erat de agno Paſchali, quia non requiritur, quod haberet annum completum, quia tunc nõ vocaretur agnus, ſed citra annum, & tunc cuiuſcunq; ætatis eſſet non differebat. Sic de hædo intelligendum eſt, cum accipiebatur hædus loco agni, quod deberet eſſe anniculus, & patet, quia dicitur Exo. 12. cap. iuxta quem ritum tolletis, & hædum idest eundem ritum ſeruabitis in agno, & hædo, ſed ritus agni erat, quod eſſet anniculus, ergo & hædus eſſet anniculus.

Cauſa huius cæremonię erat. Primo ex parte populi cui mandabatur ipſa paruitas animalis, nam Deus volebat, quod eſſet animal paruum, quod in ſingulis domibus comedi poſſet, niſi quando domus eſſet parua: & tamen ſi animal eſſet magnum raræ domus ſufficerent ad illud comedendum, ideo non debuit magnum eſſe animal, ſi autem eſſet aries integer eſſet magnum animal, ideo fuit cõueniens, quod eſſet agnus anniculus, ideſt circa annum, vt paruus eſſet, & eadem ratione debebat eſſe hædus anniculus, quia ſi excederet annum eſſet magnum animal, & ob hoc (vt dictum eſt præced. quęſt.) nõ offerebatur bos, vt eſſet phaſe, quia animal magnum erat, & nulla domus ſufficeret regulariter ad illum comedendum.

Secundo, quia Deus nolebat grauare populum ſumptibus, quia iſta cæremonia imponebatur omnibus de populo, & ſi eſſet aries integer ætate, vt triennis, vel quadriennis maiorum ſumptuum eſſet, cum vero agnus anniculus erat paruarum expenſarum, ideo eſſe debebat agnus anniculus, vel hædus anniculus.

Tertio, quia iubebatur, quod non comminueretur os aliquod huius animalis Exod. 12. & in paruo animali ẽt ſi oſſa non confringantur nichil de cibo videtur eſſe quibuſdam perditum ſi oſſa non comminuantur.

Quarto quia animalia placebant Deo nouella in ſacrificijs, iuxta illud Pſal. 68. & placebit Deo ſuper vitulum nouellum cornua producentem, & vngulas, ideo & in immolatione phaſe animal nouellum placebat, & ita erat anniculum.

Quinto quantum ad Chriſtum qui deſignabatur per agnum, & erat conueniens, vt eſſet agnus propter cauſas dictas præceden. quæſt. & tamen ſi non eſſet animal anniculum non eſſet agnus, ſed aries, quia vltra annum aries vocatur, ergo debuit eſſe agnus anniculus, nam ſignificatio arietis non conueniebat Chriſto in præſenti, ſicut agni pro actu redemptionis noſtræ.

De tertia caremonia .ſ. quare agnus debebat eſſe immaculatus. Queſt. XVI.

TErtia cęremonia erat, quod eſſet immaculatus, ideſt, quod nullam maculam haberet. Vocantur autẽ maculæ non quidem in vellere, ſed in corpore, nam etiam ſi haberet vellus varium, & maculoſum, ſicut dicitur Geneſ. 30. ca. quod concipiebant varia, & maculoſa, & diuerſo colore reſperſa, non eſſet ineptum ad ſacrificium.

Conſiderandum autem circa hoc, quod reſpectu ſacrificij quædam animalia vocabantur munda, alia immunda, & quædam maculata, alia immaculata: immundum vocatur animal, quod ſecundum ſpeciem ſuam ad immolandum Domino eſt illicitum qualecunque illud ſit. Et hoc modo tria tantum animalia ſecundum ſpeciem erãt munda, ideſt, ouis, bos, capra Leuit. 1. cętera de quadrupedibus erant immunda, vt ceruus, equus, aſinus, etiã ſi ad cibum eſſent apta, maculatum autem dicitur ſecundum accidens, ideſt illud, quod ſecundum ſpeciem licitum eſt ad offerendum, tamen ex aliquo accidenti, vt deformitate, vel defectu redditur illicitum ad immolationem, &

F hoc eſt, quando bos, ouis, aut capra habent aliquos defectus vetitos in lege, ea vero, quæ non habent de illis defectibus aliquem, vocantur immaculata.

Sed quæ ſunt iſtæ maculæ? Dicendum, quod ſunt deformitates poſitæ Leuit. 22. cap. ſcilicet homo ſponte offerens, aut vota ſoluens tam de bobus, quam de ouibus immaculatum offeret, vt ſit acceptabile: omnis macula non erit in eo, ſi cęcum fuerit, ſi fractum, ſi cicatricem habens, ſi papulas, aut ſcabiem, vel impetiginem non offeretis ea Domino, neque adolebitis ex eis ſuper altare Domini. Etiam animalia caſtrata, vel habentia læſionem aliquam in teſticulis erant maculata eod. capit. ſcilicet omne animal, quod vel contritis, vel tunſis, ablatiſque teſticulis eſt non offeretis Domino, & in terra veſtra hoc omnino non facietis. Etiam amputatio cuiuſcunque membri erat macula,
G dato quod animal poſſet viuere, ſed membra minime neceſſaria ſunt cauda, & extremitates aurium, & ſi iſta amputarentur reddebatur animal maculatum reſpectu cuiuſcunque ſacrificij neceſſarij, ſed poterat offerri ſpontanee eod. cap. ſcilicet bouem, & ouem aure, aut cauda amputans voluntarie offerri poteſt: votum autem ſolui non poteſt, & quia agnus de neceſſitate immolabatur non poterat immolari ſi haberet aurem, vel caudam amputatam, ſi autem animal eſſet morbidum, aut languens, etiam ſi nullam prædictarum macularum haberet dicebatur immaculatus, & offerri, vel immolari poterat. Cauſa autem huius rei erat quantum ad Iudæos, quia agnus Paſchalis erat ſacrificium Nume. 9. cap. ſcilicet ſi quis autem mundus eſt, & in itinere non fuit, & tamen non fecerit phaſe, exterminabitur anima illa de populis ſuis, quia ſacrificium non obtulit Domino tempore ſuo, ſic ẽt vocatur victima, & hoſtia Exod. 23. & 34. cap. & tamen in ſacrificijs ſeruabatur, quod non offerretur aliquod animal maculatum, ergo neque agnus Paſchalis poterat eſſe maculatus.

Cauſa autem quare Deus volebat immaculata eſſe
H omnia animalia quæ offerebãtur ei, erat honor ſuus, quia ſacrificia quæ Deo offerebantur non erant ad ſupplendam aliquam indigentiam Dei, quia Deus carnibus non veſcitur, & ſi veſceretur non peteret ſacrificia, quia ipſe habet carnes plurimas Pſalm. 49. non in ſacrificijs tuis arguam te, ſcilicet etiam ſi illa non offeras, holocauſta autẽ tua in conſpectu meo ſunt ſemper, non accipiam de domo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos, quoniam meæ ſunt omnes feræ ſiluarum, iumenta in montibus, & boues, cognoui omnia volatilia cęli, & pulchritudo agri mecum eſt, ſi eſuriero non dicam tibi: meus eſt enim orbis terræ, & plenitudo eius, nunquid manducabo carnes taurorum, aut ſanguinem hircorum potabo? nõ ergo vult
I illa Deus propter aliquam neceſſitatem, ſed propter honorem, ſicut dicitur ibi, immola Deo ſacrificium laudis, & poſtea dicit, ſacrificium laudis honorificabit me, ſed Deus iudicat ſe contemni, ſi offerantur ei animalia maculata, ergo non ſunt offerenda, quia non honoratur ſic, ita patet Malac. 1. cap. ſcilicet ad vos o ſacerdotes qui deſpicitis nomen meum, & dixiſtis, in quo deſpeximus nomen tuum? offertis ſuper altare meum panem pollutum, & dicitis, in quo polluimus te? in eo, quod dicitis menſa Domini deſpecta eſt, ſi offeratis cęcum ad immolandum nonne malum eſt? & ſi offeratis claudum, & languidum nonne malum eſt? offer illud duci tuo, & ſi placuerit ei, aut ſi ſuſceperit faciem tuam, quaſi dicat, cũ duces qui homines ſunt non ſuſcipiant talia, neque ego ſuſcipiam.

Secundo conuenit hoc ex parte Chriſti, qui eſt agnus
K iſte, vt dictum eſt, quia ipſe fuit immaculatus: non enim debuit habere aliquam maculam cũ maculas noſtras abſtergere venerit 1. Pet. 2. qui peccatum non fecit, neq; inuentus eſt dolus in lingua eius.

De quarta caremonia, ſcilicet quare poſtes ſanguine agni rubricabantur.

Queſtio XVII.

QVarta cęremonia erat, ꝙ rubricarentur poſtes domus, & ſuperliminaria ſanguine agni. Et hoc erat, ꝙ in

domu-

domibus, in quibus comederetur agnus haberet iſta rubricatio Exod. 12.c.ſcilicet ſument de ſanguine, & ponēt ſuper vtrunque poſtem, & in ſuperliminaribus domorū in quibus comedent illum. Et hoc dicitur, quia quædam domus erant Iudæorum, in quibus non comedebant agnū, & illæ (vt dicitur) non rubricabantur, modus autē faciendi erat, quòd agnus iugulabatur in limine portæ domus, & ſanguis fundebatur in caldariam, vel lebetem, aut in aliquod vas, & ibi intingebatur hyſſopus in ſanguine calido recenter fuſo, & aſpergebantur poſtes, & ſuperliminaria Exod. 12. ite tollentes animal per familias veſtras, & immolate phaſe: faſciculum hyſſopi tingite in ſāguine qui eſt in limine, & aſpergite ex eo ſuperliminare, & vtrunque poſtem.

Cauſa autem huius cæremoniæ fuit ad liberationem Iſraelitarum: nam ad hoc occidebatur agnus, vt de ſanguine eius rubricarentur poſtes, & ſuperliminaria domorum, fiebat autem rubricatio, vt quando Angelus percutiens tranſiret per noctem videret rubricatam domum, & non percuteret ibi, vbi autem non eſſet rubricatio ingrederetur Angelus, & percuteret, ſic dicitur Exod. 12.c. nullus veſtrum egrediatur oſtium domus ſuæ vſque mane, tranſibit enim Dominus percutiens Aegyptios, cumque viderit ſanguinem in ſuperliminari, & in vtroque poſte tranſcendet oſtium, & non ſinet percuſſorem ingredi in domos veſtras, & lædere.

Secunda, & præcipua cauſa erat ex parte Chriſti, quia ſignabatur, quòd per ſanguinem Chriſti, qui erat agnus immaculatus, liberaremur a morte, & a diabolo, qui erat verè Angelus exterminator, nam per ſanguinem ſuū acquiſiuit nos Actu 20. & ob hoc ponebatur ſanguis in poſtibus, & ſuperliminaribus portæ, per quam eſt introitus in domum, vt ſignificaretur os noſtrum, per quod eſt exitus verbi, nam per confeſſionem paſſionis Chriſti ſaluamur, quia ſicut fides de ſanguine Chriſti eſt neceſſaria, ita & confeſſio ad Rom. 10. cap. corde creditur ad iuſtitiam, ore autem fit confeſſio ad ſalutem.

Conueniebat autem iſta cæremonia quantum ad Iudæos propter duo. Primo vt quaſi Deus tranſiens, & videns ſanguinem illum non percuteret, aut nō ſineret intrare percuſſionem in domo illa. Secundo quaſi ſanguis vbique fundendus eſſet, & ideo in domibus illis in quibus non eſſet ſanguis fuſus in porta intraret percuſſor in eas, & occideret primogenita fundendo ſanguinem eorum. Sed dicendum, quòd magis conueniebat iſta cæremonia ad ſignificandum ſanguinem Chriſti quam ad aliam vtilitatem, nam non erat ad hoc, quòd agnoſcerentur domus Iſraelitarum, & nō ingrederetur illuc percuſſor. Et patet primo, quia Deus non videt ſanguinem, neque aliquid aliud, neque etiam percuſſor Angelus, quia videre eſt ſolius animalis. Deus autem, & Angeli, vel dæmones non ſunt animalia, ideo non plus proderat ad hoc ponere ſanguinem in portis quam nichil ponere. Secundo, quia non erat neceſſarius ſanguis iſte ad cognitionē: nam dato, quòd Deus videret ſanguinem, poterat ſine ſanguine cognoſcere domos Iſraelitarum, & non eſt dubium quin eas cognoſcebat, quia Deus omnia ſcit, ergo non proderat ſanguis ad hoc. Tertio, quia maius erat cognoſcere quis eſſet primogenitus in qualibet domo tam in hominibus quam iumentis omnibus (quod nullus homo ſcire poterat) quā cognoſcere omnes domos Hebræorum etiam ſine ſigno, quod poterat facere aliquis homo, & tamen cognoſcebat primogenita ſine ſigno, ergo non fuit poſitus ſanguis ad hoc, ꝙ Deus, vel Angelus percuſſor ſciret in qua domo non percuteret,

Erat ergo inter Iſraelitas, vt quoddam ſignum inter ſimplices, vt ſic putarent, quòd non intraret percuſſor in domos, quando videret eas ſanguine ſignatas, ſed præcipue fuit propter deſignationē ſanguinis Chriſti, per quē nos ſignati ſaluamur, quia diluimus maculas peccatorū noſtrorum in ſanguine ſuo, ſic dicitur Apoc. 7. cap. hi ſunt qui venerunt ex magna tribulatione, & lauerunt ſtolas ſuas, & dealbauerunt eas in ſanguine agni. Iudæis autem ſimplicibus erat ſignum quoddam Exod. 12. cap. ſcilicet tranſibo per Terram Aegypti nocte illa, percutiamq; primogenitum in Terra Aegypti ab homine vſque ad pecus,

A erit autem vobis in ſignum in ædibus in quibus eritis, videbo ſanguinem, & tranſibo, neque erit in vobis plaga diſperdens quando percuſſero Terram Aegypti.

Conſiderandum autem, quod illa cæremonia non fuit obſeruata, niſi ſemel in prima vice in Aegypto, poſtea vero cum Iudæi obſeruabant cæremonias phaſe in terra ſua non ſeruabatur hoc, id eſt, non tingebantur poſtes domorum, & ſuperliminaria. Et patet primo, quia iſta rubricatio fuit, vt Angelus percutiens tranſiens per Aegyptum, & videns ſanguinem non læderet in domibus illis; & tamen nunquam tranſiturus erat Angelus percutiēs per domos Hebræorum, ergo non erat opus poni ſanguinem. Secundo, quia ponebatur ſanguis ad diſtinguendum domos, quia mixtæ erant domus Iſraelitarum, & Aegyptiorum, ſed quando poſtea ſeruabant phaſe in terra B ſua, erant domus ſuæ ſolæ non permixtæ domibus Aegyptiorum, neque aliquorum gentilium, ideo nō erat conueniens poni ſanguinem. Tertio, quia non poterat, nā ſanguis ponebatur in portis illarum domorum, in quibus comedebatur agnus Exod. 12. cap. & tamen in Terra Chanaan non comedebant phaſe Iſraelitæ in domibus ſuis, neque vrbibus, ſed in ſola ciuitate quam elegerat Dominus, & in qua erat Sanctuarium Deuter. 16. cap. ſcilicet non poteris immolare phaſe in qualibet vrbium tuarum quam Dominus Deus tuus daturus eſt tibi, ſed in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, vt habitet nomen eius, ibi immolabis phaſe veſperi, ergo non poterant portæ rubricari. Quarto quia ſanguis agni fundi iuſſus eſt in limine, & de illo aſpergi poſtes domus Exod. 12.c. immolate phaſe, faſciculumque hyſſopi tingite in ſanguine qui C eſt in limine, & de eo aſpergite ſuperliminare, & tamen non fundebatur ſanguis agni ſuper limina portarū, quia hoc erat immolari in oſtio cuiuslibet domus, nunc vero omnes agni immolabantur in Sanctuario, quia erant ſacrificium quoddam Nu. 9. c. ergo non rubricabantur portæ aliquæ, ſed ſolum in prima vice hoc factum eſt ex cauſa ſupra poſita:

De quinta cæremonia, ſcilicet quare carnes agni aſſabantur. Quæſt. XVIII.

Quæritur de quinta cæremonia, ſcilicet quòd carnes agni aſſarentur, ſic enim iuſſum eſt Exod. 12. non comedetis ex eo crudum quid, neque coctum aqua, ſed aſſum tantum igni.

D Cauſa huius erat prima de cruditate, quia eſt quędam beſtialitas comedere carnes crudas, non eſt enim humanum, Deus autem vult opera noſtra eſſe rationabilia, & humana, & maxime in operibus quæ circa eum gerimus ad Rom. 12. cap. rationabile ſit obſequium veſtrum, ideo non debebat aliquid comedi crudum. Secundo ne eſſet Iudæis occaſio imitandi varios ritus gentilium, erant enim quidam gentiles qui in cultu Deorum ſuorum cibos aliquos crudos comedebāt, & ob hoc valde volebat Deus auertere Iudæos ne conuerterentur ad idola Deuter. 12. c. Tertio inhebatur, quòd non comederetur agnus coctus aqua, ſed aſſus igni, nam ſi non erat crudum quid comedendum, neceſſe erat, vt aut aſſatum, aut coctum comederetur, ſed coctum non comedebatur, quia iuſſum erat, ꝙ os non comminueretur ex eo Exod. 12. ſed ad coquendū E carnes, vt communiter frangantur multa oſſa, ideo debuit tolli occaſio, ſed iſta non fuit præcipua cauſa, cum poſſet coqui ſine confractione oſſium. Quarto quia maioris moræ eſt apparatus coquēdi cibos quam aſſandi: Deus autem volebat, quòd cito facerent, quia omnes cæremoniæ huius agni oſtendebant quandam feſtinationem, ſic dicatur Exod. 12. c. & comedetis feſtinanter, ideo potius debuit aſſari quam coqui. Quinto propter tarditatem in comedendo, & iſtud adhuc eſt veriſimilius, nam poterat cito coqui adhibita diligentia, ſed non cito comeditur, quia qui coctam rem manducat duas epulas habet, ſcilicet carnes, & brodia carnium, & ideo tardius explentur epulæ illę, quam cum carnes aſſatę comeduntur, quia vnus tantum cibus eſt, ideo non debuit agnus coqui, maxime, quia ſi coctum comederent Iudęi agnum, pauperes eorum implerentur brodijs, & grauaretur ſtomachus eorum,

F rum, & non eſſent apti ad cito itinerandum, & tamē media nocte ſurrexit Pharao, & Aegyptij, & cogebant Iſraelitas fugere Exo. 12. c. ideo oportebat eos aptos eſſe ad itinerandum, vt non haberent ſtomachum grauatum hoc autem potius fieret comedendo agnum aſſatum quam coctum, ideo debuit agnus aſſari.

Circa Chriſtum autem omnes cæremoniæ comedendi agnum referuntur ad modum ſumendi Euchariſtiam, dicitur autem, quòd non ſumatur agnus crudus, crudum enim cibum manducat qui nullam circa illum diſpoſitionem, aut præparationem præmittit, ſic & crudum Chriſtum ſumit qui corpus Domini ab alijs cibis non diſcernit, ſed ſic impurus ad iſtum cibum accedit, ſicut ad communes. & hoc damnabile eſt, debet enim iudicare, quod non ſit cibus carnis noſtræ, ſed ſpiritus noſtri. licet corpus
G a nobis ſumptum verum corpus humanum eſt, ſed ſupra omnem venerationem debet venerari corpus benedictiſſimum, quod ſibi filius Dei vniuit, quod tota Trinitas ſine virili ſemine Virginis plaſmauit in vtero, qui ergo ſumit, & non honorat, æternam damnationem accipit 1. Corinth. 11. cap. probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat, qui autem manducat, & bibit indigne, iudicium ſibi manducat, & bibit, non diiudicans corpus Domini, & iterum, quicunque manducauerit panem, vel biberit calicem Domini indigne reus erit corporis, & ſanguinis Domini, coctum vero corpus Domini ſumit qui ſumpto corpore Domini delicijs vacat, aſſatum autem eſt igni, quia igne paſſionis, & tribulationis exuſtum eſt, & tale illud debemus manducare, vt ſicut illum aſſatum eſt, ita & nos tribulatione, & compunctione
H vtamur, vt ſint ſic concrucifixa membra noſtra ei, nam ſic ei conſepulti ſumus in mortem ad Roman. 5. capit. qui Chriſti ſunt carnem ſuam crucifixerunt cum concupiſcentijs, & vitijs.

De ſexta cæremonia, ſcilicet quare die decimaquarta menſis primi agnus immolabatur.
Quæſt. XIX.

SExta cæremonia eſt, quòd die quartadecima menſis primi immolaretur Exod. 12. & Leuit. 13. & Numer. 9. cap. & non ſolum hoc, ſed ad veſperum immolabatur eod. cap.

Cauſa huius fuit prima, quia immolatio agni fiebat, vt de ſanguine eius tingerentur poſtes, & ſuperliminaria
I portarum, vt quando tranſiret Angelus percutiens non intraret in domos ſignatas ſanguine. Angelus autem percuſſurus erat in nocte diei quartædecimæ, nam ſequenti die, id eſt quintadecima exituri erant de Aegypto Iſraelitæ, ſicut & factum eſt Exodi 12. & Num. 33. ſcilicet profecti ſunt de Rameſſe menſe primo quintadecima die menſis primi altera die phaſe, ergo oportuit, quòd die quartadecima occideretur tunc agnus, & rubricarentur portæ.

Secunda cauſa fuit quantum ad tempora ſequentia, quia poſtea celebrabatur phaſe in memoriam illius liberationis de Aegypto per phaſe ibi factum, ideo debuit eo tempore celebrari quo in Aegypto celebratum eſt, vt conuenienter, & magis expreſſe fieret iſta memoria.

Et iſta eadem cauſa eſt quare menſe primo fieret: nam
K quando iſtud accidit in Aegypto non erat menſis primus anni, ſed erat menſis Martius, qui ſecundum computationem illius temporis erat mēſis ſextus, nam incipiebat annus in Octobri, & finiebatur in Septembri, quando omnia ſunt collecta de agris, vt oſtenſum eſt ſupra quæſt. 10. Deus autem ad maiorem exaltationē huius beneficij voluit mutare computationem temporum, ſcilicet quòd iſte menſis in quo fiebat iſta liberatio eſſet menſis primus, & ibi inciperet annus Exod. 12. & tamen non fecit, ꝙ dies illius liberationis eſſet primus dies anni, & menſis, quod facere potuiſſet ad maiorem deſignationē miraculi, & fuit cauſa, quia Iudæi computabant annos per lunationes, & ita Deus voluit cōputari, ſed dies exitus de Aegypto fuit dies quintuſdecimus lunæ, ideo non poterat eſſe primus dies menſis, & ita ex illa mutatione computationis quam tūc Deus fecit, accidit eſſe menſem primum illum in quo

Iudaic. putabāt mēſes per lunationes.

phaſe celebratum eſt, & exitus de Aegypto, & ideo ſicut poſtea ſemper facta eſt immolatio die quartadecima, quia fuerat ibi facta prima immolatio in Aegypto, ita ſēper factum eſt in menſe primo, ſicut & in Aegypto fuit in menſe primo immolatio, & exitus. Et in tantum voluit Deus ſeruari aſſignationem illius temporis, quòd qui non celebraret tempore illo phaſe non faceret alio tempore. Et hoc verum eſt, niſi in duobus caſibus, ſcilicet quando quis erat immundus eo tempore, vel peregrinans procul in gente aliena, nam cum non poſſet illo menſe, & die celebrare phaſe mandabat Deus, quòd celebraret menſe ſecundo quartadecima die ſecundum omnes cæremonias ſuas, ſi autem neque eo tempore poſſet ille celebrare phaſe, iam non celebrabat toto illo anno Num. 9. c. quia potius volebat Deus, quòd nō fieret immolatio, quam quòd non retineretur ſignificatio, & ideo concedebat mutari menſem, ſed non diem, magis enim pertinebat dies ad ſignificationem quam menſis, ideo ſi non poſſet fieri die quartodecimo, vtpote quia erat immundus quis, vel peregrinus, & die vigeſimo menſis eiuſdem eſſet mundus, & aptus ad immolandum non permittebatur immolare, ſed differebatur vſque ad quartamdecimam diem menſis ſecundi Num. 9. ſi autem non poſſet tunc, non fiebat in toto anno, & ratio eſt, quia de primo menſe ad ſecūdum parua erat differentia ſecundum conditionem temporis, ideo poterat fieri mutatio, ſed ſi ad alios menſes mutaretur iam non retineretur ſignificatio propter multam diſtantiam ſecundum conditionem temporis. Quod vero ad veſperum immolaretur intelligendum eſt, id eſt, ad ſolis occaſum, ſic dicitur Deuteron. 16. cap. tunc enim occidebatur agnus, & parabatur cæna. Cauſa autem huius fuit in Aegypto, quia Deus voluit, quòd poſt immolationem agni non diuerterent Iudæi ad alia negocia, ſed pararent cibos, & comederent recludentes ſe in domos ſuas, nam illa nocte Angelus percuſſor tranſiturus erat per totam Aegyptum, & ſi aliquis de Iudæis extra domum inueniretur poterat occidi; ideo iuſſit, quòd nemo exiret de domo ſua Exod. 12. cap. ſed ſi agnum immolarent ante prandium diei quartidecimi poſt ſumptos cibos diuerterent ad alia opera, idem ſi meridie, vel alia parte diei ipſius, & hoc erat inconueniens, quia Deus volebat, quòd poſt cibos ſumptos nichil aliud facturi eſſent, niſi exire de Aegypto, & ideo quaſi ſtatim exituri eſſent iubebat in comedendo teneri apparatum iam itinerantium, vel ſtatim profecturorum, ſcilicet baculos in manibus, & calciamenta in pedibus, & comedere feſtinanter, ideo non debuit comedi agnus Paſchalis per diem quartumdecimū, ſed in nocte ſequenti, & conſequenter non debuit immolari per diem in tali parte diei, vt poſſet per diem comedi, ſcilicet ad occaſum ſolis, ita vt non poſſet, niſi per noctem manducari. Et eodem modo non debuit fieri poſt ſolis occaſum, id eſt, per noctē, quia debuit dari certa deſignatio temporis, & ſi per noctem fieret poſſet vnus tardius alius minus tarde immolare, ita vt forte cibatio, & ſumptio agni eſſet poſt mediam noctem, quando Aegyptij iam compellebant Iſraelitas fugere de Aegypto, & illi relinquerent Paſcha inexpletum, vt ergo locus eſſet, & tempus conueniens debuit ad ſolis occaſum fieri. Secundo quantum ad hoc, quia quando immolaretur erat ſumendum de ſanguine, vt aſpergeretur ſuper poſtes, & ſuperliminaria domus, ſed iſtud non fieret conueniēter per noctem, quia lumine ad hoc opus erat, decentius autem erat fieri in occaſu Solis, quando ſufficiebat ad hoc lumē diei, ideo illud fuit tempus ad hoc conuenienter aſſignatum. Quantum vero ad Chriſtum non videtur hoc conuenire, quia ipſe nō paſſus eſt die quartadecima, ſed quintadecima menſis primi, ſcilicet die prima azymorum altero die poſt phaſe: iam enim ſumpſerat cibos Paſchales, & expleuerat omnes cæremonias phaſe, quando occiſus eſt. Sed aliqui dicunt, quòd hoc non obſtante occiſus eſt die quartadecima menſis, quia volunt, quòd anticipauit phaſe per diem vnum, & comedit illud die tertiodecimo. Iudæi autem comedebant die quartodecimo, & tamen ipſe ſequenti die poſt ſuum phaſe occiſus eſt, ergo die quartodecimo paſſus eſt, & ſic ſeruata fuit ſignificatio. Sed dicendum, quòd non ſtat, quia Chriſtus manducauit phaſe

A eo die quo Iudæi, & non anticipauit, ſicut late oſtēdimus in libro noſtro defenſorio trium concluſionum, & fortè tangetur aliquid infra aut Io.13.c. verum eſt ergo, quòd non fuit in hoc ad vnguem ſeruata ſignificatio, quia licet Chriſtus non occiſus eſt die quartadecima, ſed quintadecima, tamen die quartadecima cœpit immolari, quia tūc captus eſt, & flagellatus, & multa ſuſtinuit, & in craſtinū fuit crucifixus. Quod vero ad Solis occaſum agnus immolaretur. Poteſt dici vno modo, quòd non applicatur ad Chriſtum, quia licet agnus Paſchalis fuerit ad ſignificationem Chriſti, non oportet, quòd ſingulæ partes cæremoniarum agni applicentur ad Chriſtum, ſed quædam fiebant ſecundum conuenientiam figuræ, & vt Iudæis conueniebat celebrantibus phaſe in Aegypto ſecundum cauſam literalem, vt dictum eſt. Secundo poteſt dici, quòd B fuit immolatio ad Solis occaſum, id eſt, in fine temporū, ſicut occaſus Solis eſt finis diei, nam licet multi anni tranſiuerunt poſt mortem Chriſti, dies tamen aduentus Chriſti, & vitæ ſuæ in carne vocantur dies vltimi, vel nouiſſimi Iſa.2.& Miche.4. ſcilicet erit in nouiſſimis diebus præparatus mons domus Domini, & exponitur illud de Chriſto, potuit ergo dici ipſe paſſus in fine temporum, & ita ad Solis occaſum. Tertio aliqui dicunt ad occaſum Solis fuiſſe mortem Chriſti, quia tunc occidit lex vetus, & ſtatus Iudaicus quando Chriſtus paſſus eſt. Et dicendum verum eſſe, quòd tunc perierint, & tamen non conuenienter vocatur Sol vetus teſtamentum, vel ſtatus Iudaicus. Quarto dicunt alij ad occaſum Solis fuiſſe, quia Chriſtus erat Sol iuſtitiæ, qui tunc per mortem occubuit. Sed non ſtat, quia iſta differunt immolatio agni, & occaſus Solis, & vnum eſt menſura, vel regula alterius ſecundum tem- C pus, & tamen agnus immolatus eſt Sol occumbens in iſta ſignificatione, ideo non eſt conueniens applicatio. Quinto poteſt dici, quòd fuit paſſio Chriſti vere ad Solis occaſum, & die quartodecimo, quia ex eo tempore cœpit occiſio ſua, nam tunc manducauit cum diſcipulis, & poſt manducationem captus eſt, & ductus ad Pontificem, & ibi multa ſuſtinuit, ideo poſt Solis occaſum ipſo die immolatio vera Chriſti cœpit: vnde & conſonat cum agno Paſchali.

De ſeptima cæremonia, ſcilicet cur agnus in loco Sanctuarij immolabatur. Quæſt. XX.

SEptima cæremonia erat, quòd in loco Sanctuarij immolaretur, & comederetur. Sed in hoc ſciendum, D quòd ſemel facta fuit iſta immolatio in Aegypto quaſi ex quadam neceſſitate, ſcilicet ad liniendas portas ſanguine agni, poſtea vero fiebat ab Iſraelitis quolibet anno ad repræſentationem illius immolationis, quæ in Aegypto facta fuerat,

De prima dicendum, quòd non fuit facta in Sanctuario, quia tunc nullum Sanctuarium erat, cum fuerit poſtea in deſerto fabricatum Exodi 25.& 26.cap. Secundo, quia etiam ſi Sanctuarium tunc eſſet non fieret in Sanctuario, quia fiebat iſta immolatio ad hoc, quòd de ſanguine agni linirentur portæ, & non poterat fieri, niſi fieret immolatio iuxta portas ſingulas, vt de ſanguine calido recentes fuſo ſtatim fieret aſperſio, ſi autem ſanguis alibi fuſus deduceretur ad aſpergendas portas, iam eſſet gelidus, & concretus, & non poſſet aſpergi guttatim, ideo E apud portas ſingulas fiebat immolatio in limine earum, & recipiebatur ſanguis in aliquo vaſe, de quo aſpergebatur ſtatim porta, vt dicitur Exod.12.c. ſcilicet immolate phaſe, faſciculumque hyſſopi tingite in ſanguine qui eſt in limine, & aſpergite ex eo ſuperliminare, & vtrunque poſtem.

Aliæ autem fuerunt poſtea immolationes factæ ab Iſraelitis in terra ſua, & de his dicendum, quòd fiebant in loco Sanctuarij, ſic dicitur Deuter.16. ſcilicet non poteris immolare phaſe in qualibet vrbium tuarum, ſed in loco quem elegerit Dominus Deus tuus.

Cauſa autem quare ibi fieret erat, quia agnus Paſchalis erat ſacrificium Num.9.cap. & adeps eius cremari debebat in honorem Dei Exod.23.& 34.& tamen ſacrificia non poterant fieri, niſi in loco Sanctuarij ad oſtium A tabernaculi Leuit.17.& Deuteron.12.c. ergo, & agnus paſchalis non poterat immolari, niſi in loco Sanctuarij. Sed tunc dicetur quomodo conueniebat hoc ad cæremonias agni Paſchalis? nam de ſanguine eius tingi debebant portæ domorum, ſed immolando agnum in loco Sanctuarij non poterant tingi portæ domorum offerentium, quæ erant in alijs ciuitatibus, ideo non debebat in Sanctuario immolari agnus.

Dicendum, quòd ſi tingendæ eſſent portæ de ſanguine agni, immolaretur agnus per ſingulas vrbes, & loca Iudæorum iuxta portas ſingulorum, vt ſanguis calidus ſpargi poſſet ſuper poſtes, & ſuperliminaria, non erat tamen ſpargendus ſanguis, nam prima vice ſparſus eſt ſic, in alijs autem nunquam fuerunt aſperſæ portæ, vt oſtenſum eſt ſupra 13.quæſt. cum ergo iam non eſſet neceſſarium, B neque conueniens aſpergere portas, non erat cauſa aliqua quare fieret immolatio iuxta domos Iſraelitarum, ſed potius fieri debebat in Sanctuario, vbi ſpecialiter colebatur Deus, cum ad memoriam beneficij ab eo præſtiti iſtud fieret.

Sed quæritur quomodo poterat fieri iſta immolatio phaſe in Sanctuario, quia fieri debebat ab omnibus Iſraelitis?

Dicendum, quòd fieri poterat, quia in feſto phaſe omnes Iudæi conueniebant in Sanctuarium vbicunque eſſet Exod.23.& 34. Conueniebat autem hoc quantum ad Chriſtum, & ſecundum literam: nam ipſe in loco Sāctuarij occiſus eſt, in Ieruſalem quippe paſſus eſt, vbi erat tūc Templum, & eo tempore paſſus eſt quo tota multitudo Hebræorum illuc conuenerat, ſcilicet prima die azymo- C rum, ideo ſic agnus immolari debebat in loco Sāctuarij, & conueniente illuc toto populo. & non ſolum ibi Chriſtus paſſus eſt, ſed etiam neceſſarium erat, ibi Chriſtum pati, & non alibi, ſic patet Luc.13.c. vbi cum ambularet Ieſus in Galilæa in terra Herodis dixerūt ei Phariſæi, exi hinc, quia Herodes quærit te interficere, & reſpōdit Chriſtus, quòd non erat poſſibile, quia non poterat ipſe occidi, niſi in Ieruſalem, ſcilicet non capit prophetam perire extra Ieruſalem, id eſt, non eſt poſſibile, neque capitur in rebus, quòd propheta, id eſt, Meſſias qui eſt per excellentiam propheta, & prophetarum caput pereat, id eſt, occidatur extra Ieruſalem, & ita conuenienter ſe habet hoc ad locum immolationis agni Paſchalis.

D *De octaua cæremonia, ſcilicet cur adeps agni cremabatur in altari. Quæſt. XXI.*

OCtaua cæremonia erat, quòd adeps agni Paſchalis cremaretur coram Domino in altari.

Sed in hoc ſciendum, quòd in prima immolatione in Aegypto non fuit ſeruatus iſte ritus, in alijs autem poſtea fuit obſeruatus ritus in terra Iudæorum. De primo patet, quia ad adolendum adipem oportebat eſſe ſacerdotem, quia iſtud erat officium ſacerdotum, ſed nondum erant ſacerdotes inſtituti, ſed poſtea in monte Synai inſtituti ſunt Exod.29.& Leuit.8.& 9.& 10.c ergo non potuerunt cremari ibi adipes. Secundo, quia oportebat eſſe ad hoc altare, & locum Sanctuarij, ſed nondum erat Sanctuarium, quia in deſerto fabricatum eſt Exod.26.c. ergo non poterat ibi immolari agnus, nec cremari adipes. E Tertio, quia non cremabantur adipes animalium in Sanctuario, niſi eorum quæ in Sanctuario immolabantur, ſed non poterant immolari agni in Aegypto in Sanctuario, etiam ſi ibi eſſet Sanctuarium, quia neceſſe erat immolari eos iuxta portas domorum, cum ſanguis calidus ſpargendus erat in poſtibus, & ſuperliminaribus, & non poterat fieri ſi alibi immolarentur animalia, ergo nō immolarentur in Sanctuario in Aegypto, neque cremarentur adipes agnorum.

Quarto, quia adipes non cremabantur in Sanctuario niſi de animalibus, quæ Domino immolabantur, vt ſacrificia, ſed agni illi non immolabantur, vt ſacrificia, ergo non erant cremandi adipes. & patet, quia Iſraelitæ non debuerunt offerre ſacrificium Deo in Terra Aegypti: nā ſi ibi poſſent immolare, fruſtra peterent dimitti ire in deſertum, & tamen petiuerunt, vt permitterentur ire in de-

ſertium viam trium dierum ad ſacrificandum Exod.8.c. ideo innuebant, quòd non poterant ſacrificare in Aegypto. Si autem ſacrificarent ibi ſeipſos arguerent, & non poſſent petere a Pharaone, vt dimitteret eos ſacrificare in deſerto eundo itinere dierum trium, & ſic non ſacrificabant in Aegypto, & apparet hoc potius, quia Pharao dixit Iudæis, quod ſacrificarent in Aegypto Deo ſuo, & illi dixerunt, quòd non poterant Exod.8.c.ſcilicet ite, & ſacrificate Deo in terra hac, & ait Moyſes, non poteſt ita fieri, abominationes Aegyptiorum immolabimus Domino Deo noſtro? quòd ſi mactauerimus ea, quæ colunt Aegyptij coram eis lapidibus nos obruent, ergo non immolarentur agni in modum ſacrificij, ſed in modum cibi & conſequenter non erant adipes cremandi coram Domino. De ſecundo patet, quia dicitur Exodi 23.cap. ſcilicet non immolabis ſuper fermento ſanguinem victimæ tuæ, ideſt, agni Paſchalis, quam victimam vocat, & ſequitur, neque remanebit adeps ſolemnitatis meæ vſque mane. Vocatur adeps ſolemnitatis adeps agni Paſchalis, & ille non remanere debebat vſque mane, ideſt, vſque ad ſequentem diem quintumdecimum, qui erat primus dies azymorum, ſed cremari debebant in illa nocte quarticimi diei omnes adipes, quia illius diei erat hoc ſacrificiū & Exodi trigeſimoquarto cap. dicitur, non immolabis ſuper fermento ſanguinem hoſtiæ meæ, ideſt, agni Paſchalis, nec remanebit mane de victimis ſolemnitatis phaſe, ideſt, non manebit de adipe, vel non manebit adeps qui eſt de victimis vſque mane.

Cauſa autem huius erat, quia agnus Paſchalis erat ſacrificium, & ſanguis fundebatur in loco ſancto, ergo neceſſe erat adipem offerri Domino, quia de omni ſacrificio offerebatur adeps, & cremabatur Leuit. tertio cap. ſcilicet omnis adeps Domini erit iure perpetuo, neque adipem comedetis, & iſtud verū erat, niſi in ſacrificio, quod pro peccato totius multitudinis offerebatur, vt aliqui putant. Sed falſum eſt quia generaliter de omni ſacrificio offerebatur adeps, & etiam in ipſo ſacrificio pro peccato ſummi ſacerdotis, vel totius multitudinis cremabatur adeps in altari, licet totæ carnes cremabantur extra caſtra Leuit.4.cap.

Sed quantum ad Chriſtum quid ſignabat adeps?

Dicendum, quòd non oportet, quod quælibet pars figuræ applicetur, & ideo adeps potius pertinebat ad exteriorem obſeruationem Deo exhibitam a Iudæis quam ad aliquid in Chriſtum ſignandum. Secundo poteſt dici, quòd pertinet iſtud ad ſignandum acceptationem ſacrificij paſſionis Chriſti, nam ipſe, vt victima immolatus eſt cum occiſus fuerit pro peccato noſtro: attendebatur autem in ſacrificio, quòd eſſet acceptabile Deo, & de ſacrificij partibus nichil acceptabilius dicebatur quam adeps, vnde dicitur, quòd offerebatur in odorem ſuauiſſimum Domino Leuit.3.cap. & non dicitur hoc ſic de alijs partibus ſacrificij, & ideo adeps iubebatur ſemper cremari coram Domino, de cæteris vero partibus corporis non erat ſic ordinatum, nam de quocunque ſacrificio cremabatur adeps Leuit.3. & 7. ſed nulla pars alia erat determinata, Dominoin omnibus ſacrificijs, ſed varie ſe habebant, quia aliter in holocauſtis, aliter in pacificis, aliter in pro peccato, & pro delicto, ſed nichil fuit vnquam tam acceptabile Deo quam mors Chriſti, inquantum ipſe ſi omne ſe obtulit Deo, quia pro hac morte remiſſa ſunt omnia peccata mundi, quod pro nulla alia re factum eſt, ergo de hoc ſacrificio adeps offerebant, vel cremabatur Domino: imò potius totum hoc ſacrificium Chriſti erat adeps.

Sed dicetur, cum ſeruarentur cæteræ cæremoniæ agni Paſchalis in Chriſto, quare ſicut agnus Paſchalis immolabatur in loco Sanctuarij, non ſic fuit Chriſtus paſſus? nam non in Sanctuario, nec vrbe, ſed extra vrbem Ieruſalem paſſus eſt.

Dicendum vno modo, quòd non eſt neceſſe ſingulas partes cæremoniarum applicari, ſed ſatis eſt applicari præcipuas.

Secundo, quia poteſt dici Chriſtum mortuum eſſe in vrbe Ieruſalē, vel loco Sanctuarij, quia occiſus eſt in ſuburbios vrbis iuxta vrbem, & loca coniuncta vrbi dicuntur eſſe de vrbe, vnde ſi ciuitas, villa, vel caſtrū ſubijciatur

F eccleſiaſtico interdicto, ſuburbia, & omnia continentia ædificia interdicta eſſe noſcuntur, vt patet de ſentent. excommun. lib.6.cap. ſi ciuitas, & ſic cum in ſuburbio Ieruſalem Chriſtus crucifixus fuerit, dicetur in Ieruſalem eſſe crucifixus.

Tertio, quia non poterat iſtud applicari quantum ad totum nam iſta erant ſacrificia quæ Domino offerebantur, & ideo in Sanctuario immolabantur. Chriſtus vero erat homo, & ideo nefas erat eum in Templo occidi, & ideo Iudæi ex quacunque cauſa illum occiderent non occiderent in Templo, ſed ſatis erat occidi in Ieruſalem, quæ erat ciuitas ſacrificiorum.

Quarto non potuit Chriſtus in vrbe occidi, quia ſententia iudicis Pilati cruci adiudicatus eſt, ſed qui cruci figebā

G tur extra vrbem occidebantur, ergo Chriſtus non occideretur intra ciuitatem.

Quinto dicendum, & melius, quòd ex cauſa ſpeciali, & pertinente ad ſignificationem legis fuit Chriſtus occiſus extra vrbem; nam non obſtant prædicta, quia licet non eſſet conſuetum aliquos ex decreto iudicis occidi in vrbe, poterat aliqua ſpecialis cauſa accidere propter quam occideretur in vrbe Chriſtus ſi ad aliquam ſignificationem legis pertineret. Neque obſtat, quod intra Templum nefas eſſet occidi hominem, quia hoc non obſtante aliqui iuſti in templo occiſi ſunt, ſicut Zacharias filius Barachiæ, qui occiſus eſt inter Templum, & altare ſupra 23. cap. & Paralip.24. ita ergo Chriſtus facientibus Iudæis in eum impetum poterat occidi in Templo, & maxime, quia ad hoc ſæpe erat occaſio, cum Chriſtus multa prædicaret Iudæis in Templo contra voluntatem Iudæorum, & hoc bis ten-

H tauerunt facere. Primo quando dixit, ante Abraham ego ſum; nam tulerunt lapides, vt iacerent in eum, Chriſtus vero abſcondit ſe, & exiuit de Templo Ioann. octauo capitu. & iterum cum eſſet Chriſtus in portico Salomonis tulerunt lapides Iudæi, vt Chriſtum lapidarent, & poſtea placauit eos verbis Ioann.10. capit. ita ergo fieri poterat, vt tandem aliquando eum in Templo lapidarent, & circa altare, & eſſet ſicut victima.

Dicendum ergo, quod ex cauſa factum eſt, vt extra vrbem Ieruſalem occideretur, in ſuburbijs tamen eius; nam in Ieruſalem dicitur mortuus cum in ſuburbijs paſſus ſit. Sic ipſe dixit Lucæ decimotertio capit. non capit prophetam perire extra Ieruſalem, non tamen debuit intra muros, ſed extra portam pati. Et ratio eſt, quia Chriſtus non ſolum erat, vt agnus Paſchalis, ſed etiam fuit, vt ſacrifi-

I cium pro peccato: immo præcipuum erat, quod eſſet ſacrificium pro peccato; quia pro peccato totius plebis, immo & totius mundi occiſus eſt Chriſtus; ideo debuit eſſe in eo conditio victimæ pro peccato; nam victima, quæ pro totius populi peccato occidebatur, cremabatur extra caſtra Leuitici quarto capitu. Chriſtus autem habuit occiſionem loco cremationis, cum nichil poſtea in eius corpore factum ſit. Debuit ergo pati extra vrbem. Sic dicit Apoſtolus ad Hebræ. decimotertio cap. ſcilicet quorum enim animalium offertur ſanguis per Pontificem pro peccato, horum corpora cremantur extra, & ſequitur; propter quod, & Ieſus, vt ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum ſuū extra portam paſſus eſt; & iſta eſt vera cauſa quare extra portam vrbis occiſus ſit.

K *Quid factum ſit de adipe qui non fuit crematus in Aegypto. Quæſt. XXII.*

SEd nunc quæretur cum in prima immolatione Agni Paſchalis facta in Aegypto non fuerit adeps crematus Domino, quid factum fuerit de illo.

Aliqui dicūt, quod fuit adeps reſeruatus ad vſus varios cum non offeretur. Alij autem volunt, quod comederetur, quia quidam adipes comedi poterant alij non; & illi, quia non erant offerendi, comedebantur.

Sed dicēdum, quod de adipibus aliter erat ante datam legem Moyſi, & aliter poſt illam datam. Dicendum, quod poſtquam lex data eſt, aut quæritur de animalibus quæ poterant offerri in ſacrificium, & vocantur munda, aut de illis quæ non poterant offerri.

Accipiendo de illis, quæ non licebat offerri, aut quæri-

tur

tur de illis quæ erant animalia munda ad eſum, vt caprea, bubalus, tragelaphus, camelus, leopardus, orix, pygargus, ſunt quidem iſta quadrupedia munda ad eſum Deuteron. 14. capit. ſed non ad ſacrificium: aut quæritur de immundis ad cibum, ſicut erat cyrogrillus, porcus, equus, & huiuſmodi.

Si de immundis ad eſum dicendum, quòd ſicut non licebat ibi carnes ſumere in cibum, ita neque adipes, ſed quia carnibus poterant vti Iudæi ad aliquas neceſſitates, vel vſus, ita & adipibus vti poterant, quia eadem lex eſſe debebat de iſtis adipibus, & de adipibus animalium mortuorum, nam ſicut carnibus iſtis animalium immundorum non licebat veſci Leuitici 11. & Deuteronom. decimoquarto capitu. ita & morticinis carnibus animalium mundorum veſci non licebat eodem capitu. & tamen adipibus morticinorum licebat vti ad varios vſus, & non in eſum, ergo & adipibus animalium immundorum ad eſum licebat vti ad varia opera, & non ad cibum, patet de hoc Leuit. ſeptimo cap. Si autem quæritur de animalibus immundis ad ſacrificium mundis tamen ad cibum. Dicendum, quòd aut erant volatilia, aut greſſibilia, vel natatilia.

Dicendum, quòd in natatilibus, ideſt, piſcibus, & volucribus ſcriptura non vocat adipes, & ideo pinguedinem illam non erat illicitum ſumere in cibum quantacunque eſſet pinguedo in interioribus, quæ ad adipes ſolet pertinere. Si autẽ quadrupedia licita ad cibum: aut erant morticina, aut prægustata a beſtijs, aut erant ab hominibus occiſa. Si primo modo licet alias eſſent munda nunc efficiebantur immunda, quia iam non erant comedenda a Iudæis, de prægustatis patet Exod. 22. c. viri ſancti eritis mihi carnem, quæ a beſtijs prægustata fuerit non comedetis, ſed proijcietis canibus, de morticinis apparet Leuit. 11. & Deuter. 14. nam comedere non licebat illis, ſed poterant Iudæi dare illas gentilibus ad comedendum, vel vendere illis Deut. 14. & ideo dicendum, quòd neque adipes horũ erant comedendi, poterãt tamen ſumi ad vſus varios, ideſt, ad lucernas faciendas, vel ad vnctiones, & multa huiuſmodi Leu. 7. c. ſcilicet adipem cadaueris morticini, & eius animalis, quod a beſtia captum eſt habebitis in vſus varios. Si autem eſſet animal licitum ad ſacrificiũ, aut erant actualiter oblata in ſacrificium, aut non, ſed in cibos humanos occidebantur. Si primo modo dicendum, quòd non licebat comedi adipes horum, quia offerri neceſſe erat Leu. 3. c. omnis adeps domini eſt iure perpetuo, & ſi quis comederet illum adipem, occidebatur, Leu. 7. c. ſcilicet, ſiquis adipem, qui offerri debet domino in incenſum comederit, peribit de populo ſuo, & hoc erat, quia de omni animali, qđ immolabatur domino cremabatur adeps ei, patet de holocauſto, Leu. 1. de hoſtia pacifica, Leu. 4. de hoſtia pro peccato, & pro delicto, Leu. 4. & 5. & non erãt plura genera ſacrificiorum in veteri teſtamento, neq; erat aliquis caſus in quo adeps animalis oblati domino nõ crematetur, & pro hoc Moyſes illudebat Gentilibus in ſacrificijs ſuis, quia de ſacrificijs comedebant adipes, & bibebant vinum libaminum, & tamen vtrũque vetitum erat ſecundũ Deũ in ſacrificijs ſuis, neq. n. comedebat quis de adipibus ſacrificiorum Leu. 3. & 7. neq; vinũ libaminũ, ſꝫ fundebatur pars i ſacrificio, & pars ptinebat ad ſacerdotes

Cauſa autem quare adeps pertinebat ad Deum, & nolebat, quòd comederet aliquis de adipibus ſacrificiorum erat, quia Deo danda ſunt ea, quæ optima ſunt, ſic ipſe iubet dari in decimas res optimas, & præclaras. Num. 18. c. & in animalibus iudicantur meliora, quæ pinguia ſunt, ideo & ad offerendum Deo iudicantur meliora, quæ ſunt pinguia Micheæ 6. c. nunquid placari poteſt Deus in millibus arietum, aut in multis pinguibus hircorum millibus ad comedendum etiam plus placent pinguia. Prouer. 20. c. qui amat vinum, & pinguia non ditabitur, & ob hoc in diebus feſtis pinguia comedebant ad honorem feſti 2. Eſdræ vlt. c. dies domini ſanctus eſt, nolite eſſe mæſti, & digreſſi ſunt manducare pinguiſſima quæque, & bibere dulciſſima, ſed inter omnia pinguia adeps eſt pinguiſſimus, quia eſt pinguedo ſolida, ideo adipem valde cupiebant Iudæi comedere, ſic patet pſ. 62. ſicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea, ideſt, ita gaudeo laudando Deum,

A ſicut ſi anima mea, ideſt, deſiderium meũ impleretur adipe, & pinguedine: & ita rem optimam in cibo adipẽ vocauit, & ex hoc translatum eſt, vt etiam quod bonum eſt ad cibum, & electum in alijs rebus adeps vocetur Pſalm. 147. adipe frumenti ſatiat te, ideſt, de bono & puro, quod eſt de frumento, ideſt, de farina electa, & ideo cũ Deus velit rem optimam pro ſe in honorẽ, voluit quòd ſibi adipes darentur de omnibus ſacrificijs, & non liceret alicui comedere adipem, qui offerri deberet Leu. 3. & 7. & ideo iuſte Moyſes irriſit gentiles, qui de ſacrificijs Deorũ ſuorum comedebãt adipes Deut. 32. quaſi meliora ipſi comederent, & minora Deo ſuo darent. Si autem animalia immolabilia non immolarentur, ſed ſumerentur ad cibos, dicendum quòd carnibus licebat veſci, ſed nõ adipibus Leu. 7. c. loquere filijs Iſrael adipem ouis, bouis, & capræ non B comedetis, ideſt, licet non immolentur, non comedetis adipes eorum, quia de adipibus animalium oblatorum ibi expreſſit dicens, ſiquis autem adipem qui offerri debet in incenſum domino comederit, peribit de populo ſuo.

Quid fiebat de adipe talium animalium, quæ immolabantur? Quæſt. XXIII.

SEd nunc quęritur quid fiebat de adipe talium animalium? Aliqui volunt, quòd cremabantur in altari.

Dicendum, quòd non cremabantur, quia ſolũ cremabantur adipes animalium oblatorum, quia de his ſolum imperatum eſt, & tamen ſolum faciendum erat id quod erat imperatum Deut. 12. Secundo, quia nõ erat veriſimile, quòd adipes omnium caprarum, boum, & ouiũ C occiſorum in tota terra Iſrael cremarentur in altari. Tertio, quia ſic oportebat, quòd laici portarẽt de locis ſuis omnes adipes in locum Sanctuarij, & darent illos ſacerdoti, vt cremaret coram domino, quod non eſt veriſimile, nam nichil de hoc exprimitur, neque ſatis honeſtum erat. Etiã quia iſtud erat magnum onus, quod non eſt concedendũ impoſitum fuiſſe Iudæis cum non conſtet.

Dicendum ergo eſt, quòd non licebat comedi adipes bouis, ouis, & capræ, ſed licebat conuertere illos ad varios vſus, & vnctiones, & lucernas, & ſimilia. Sed obijcietur, quòd non licebat accipi illos adipes, ſed ſolum animaliũ morticinorum, nam Leu. 7. c. dicitur adipem bouis, ouis, & capræ non comedetis, adipem cadaueris morticini: & eius animalis, quod a beſtia captum eſt, habebitis in vſus varios, cum ergo iſta duo ſimul ponantur, quod de vno aſ D ſeritur, de altero negatur, quia alias nulla differentia deberet inter illa aſſignari. Dicendum, quòd vere licebat vti his adipibus ad res varias, & non ad eſum, & cum dicitur de adipe morticini cadaueris dicendum, quòd ponitur ſolum ad tollendum dubium, & non ad faciendum differẽtiam. Et ratio eſt, quia quando dictum eſt, quòd adeps bouis, ouis, & capræ nõ comederetur, manifeſtum eſt, quòd manebat eis omnis alius vſus licitus circa illos, cum non eſſet prohibitus, neque iuberentur cremari coram domino. Item quia ſi hoc non fieret, periret infinita vtilitas Iudæis, cum horum animalium omnium adipes perderentur, ideo poterant ſi vellent vendere, aut in quoſcunque alios vſus vertere, de adipe autem cadaueris morticini, & animalis capti a beſtia, vel prægustati fuit ratio hoc exprimendi propter dubium, nam iſta animalia non licebant E ad eſum, ſed proijcienda erant canibus, de prægustatis, patet Exod. 22. c. de morticinis vero Deut. 14. ideo putaretur, quòd ſic & adipes deberent proijci canibus, & eſſent illiciti ad omnem vſum, dicit autem Deus, quòd non, ſed poterant ſumi ad varios vſus, ideo debuit iſtud exprimi propter dubium: ſed de capra, oue, boue, quando non erant morticina, neque a beſtijs prægustata non erat aliqua cauſa dubitandi, cum non deberent proijci canibus, ſed eſſent licita ad eſum, ideo non oportuit exprimi, nunc vero cum de adipibus morticinorum, & prægustatorum a beſtijs expreſſum ſit, quòd ad vſus varios pertinebant conſtat quòd licebat adipem ouis, bouis, & capræ nõ morticinorum conuertere ad varios vſus.

Quare non mittebantur canibus adipes iſtorum animalium, ſicut carnes? Quæſt. XXIV.

SEd quæritur quare non mittebantur canibus adipes iſtorum animalium, ſicut & carnes Exod. 22. c.

Dicendum, quòd non erat neceſſe carnes iſtas mitti canibus, nam poterant vendi Gentilibus, quibus non erat illicitum iſta comedere. Deut. 14. c. quidquid morticinum eſt non veſcemini ex eo, peregrino, qui intra portas tuas eſt da, vt comedat, aut vende ei, quia tu populus ſanctus es: & ſicut erat de morticino, ita & de capto a beſtia, vel prægustato, quia omnia animalia capta in venatione a canibus vocamus prægustata, ſed illa facilius comedimus, quàm morticina: ideo ſi licitum erat vendi morticina, potius eſſet licitum vendi prægustata: ideo non erat neceſſe tradi canibus, ſed de hoc dicitur in defectum. q. d. tu non poteris comedere, ideo ſi non vendideris aut dederis Gentilibus, proijcies ea canibus, per quos omnes beſtiæ intelliguntur: quia etiam leonibus, & lupis poterant dari, vel relinqui in ſuperficie terræ, vt putreſierent, vel extabeſcerent.

Cum autem quæritur quare adipes horum non dabantur canibus, dicendum quòd ſicut vendebãtur carnes animalium, ita vendebantur & adipes: cum vero non vendebantur neque comedebantur a Gentilibus, poterant transferri adipes ad varios vſus: carnes autem dabantur beſtijs, non quidem quaſi eſſet maioris priuilegij adeps quam caro, ſed quia adeps de ſe præter cibum poteſt prodeſſe ad multos vſus: carnes vero non videntur prodeſſe niſi ad cibum: ideo non dicit eas transferendas ad varios vſus, ſed cum non comeduntur, quòd mittantur canibus, id eſt, beſtijs.

Quare non comedebantur adipes animalium non immolatorum? Quæſt. XXV.

SEd quæritur quare adipes animalium non immolatorum non comedebantur?

Dicendum quòd quantum ad animalia, quæ non erãt licita ad eſum, ſiue quia erant immunda, ſiue quia morticina, vel a beſtijs prægustata tanto eſt, quia cum animalia non comedebantur, neque debebant adipes comedi: quia totum animal erat tunc immundum.

Cum vero erat animal mundum, & comedebatur, eratque immolabile, dicunt aliqui quòd fiebat in reuerentiam Dei, ſcilicet vt id homines in cibũ non caperẽt quod Deus ſibi in odorem ſuauiſſimum accipiebat Leu. 3. c.

Sed hoc non multum ſtat. cum transferrentur iſti adipes ad quoſcunque vſus præter cibum, & illi ſunt minoris honoris, quam quòd ab hominib. ſumantur in cibum.

Dicendum ergo quòd fiebat ad ſubtrahendum homini occaſionem: nam vetitum erat comedi adipem, qui offerri debebat: ſi autem liceret manducare adipes bouis, ouis, & capræ, quando non offerebantur in ſacrificium, traherentur dulcedine eorum vt comederent adipes etiã animalium oblatorum Deo, ideo ad tollendum hanc occaſionem fuit conueniens vetari omnem adipem animalium, quæ immolari poterant, licet non immolarentur Deo.

An liceret manducari adipes animalium ad ſacrificium immundorum, ad eſum autem mundorum? Quæſt. XXVI.

SEd nunc quæritur de adipibus animalium mũdorum ad eſum, quę non erant munda ad ſacrificium vt ſunt ceruus, caprea, tragelaphus, & pygargus Deut. 14. c. an liceret manducari adipes illorum. Aliqui dicunt quòd ſic, quia non inuenitur vetitum, ergo conceſſum erat, nam cibi naturaliter erant mundi ſicut dicitur Gen. 9. capit. ſicut olera virentia tradidi vobis cuncta præter hoc, quòd carnem cum ſanguine non comedatis, ideo omnia, quæ non erant vetita, erant licita in cibis, ſed iſti adipes non erant veriti, ergo licebat Iudæis manducare eos. Secundo quia Iudæi ſolum facere debebant id ſolum quod eis præ-

F ceptum erat, & nichil licebat addere Deuter. 12. cap. ſcilicet quod præcipio tibi hoc tantum facito domino Deo tuo, neque addas quicquam, neque minuas, ſed Deus nõ expreſſit hoc faciendum, ergo nõ tenebantur ad hoc. Tertio quia Deut. 12. c. videtur quòd in his animalibus ſolum eſt cauendum ab eſu ſanguinis ergo adipem manducari licet, nam dicitur ſicut capream, & ceruum comedes abſq; eſu duntaxat ſanguinis, & ita non excipitur adeps, ſed ſolus ſanguis, & poſtea dicitur, occides de pecoribus, & armentis quæ habueris, & comedes in oppidis tuis ſicut placuerit tibi: ſicut comeditur caprea, & ceruus ita veſceris eis: hoc ſolum caue ne ſanguinem comedas, ergo adipem comedi licebat. Quarto, quia Leuit. 7. c. dicitur adipem bouis, & ouis, & capræ non comedetis, ergo videtur quòd adipem aliorum animalium ſaltem mundorum ad
G eſum licebat comedi, quia aliter fruſtra iſta tria ponerentur ſpecialiter. Quinto quia Leuit. 7. cap. dicitur ſiquis adipem quia offerri debet in incenſum domino comederit peribit de populo ſuo, ergo videtur quòd de adipibus aliorum animalium non erat hoc vetitum, quia aliàs non diceretur de adipe offerendo. Sexto, quia adeps & ſanguis vetabantur ſumi in cibum Leuit. 3. & 7. & tamen non eſt æqualis prohibitio: quia ſanguis vetatur generaliter quantũ ad omnia animalia Leuit. 7. c. ſcilicet ſanguinem quoque omnis animalis non ſumetis in cibum tam de auibus quam de pecoribus, id eſt, de nullo animali, ſed de adipe non fiat prohibitio generalis: quia dicitur, adipem bouis, ouis, & capræ non comedetis: ergo licebat huiuſmodi adipes comedere. Septimo, quia dicitur Pſalm. 62. ſicut adipe & pinguedine repleatur anima mea, ergo licitum e-
H rat manducari adipem.

Dicendum quòd nullus adeps de quadrupedibus, in quibus propriè dicitur eſſe adeps, erat licitus ad vſum ciborum, in natatilibus autem, id eſt, piſcibus, & auibus ſecus erat: quia in auibus mundis, & piſcibus mundis licebat quamcunque interiorem pinguedinem ſumere, quia non proprie dicitur adeps, de quadrupedibus ſecus erat, quia neque in animalibus mundis, nec immundis, neque in immolabilibus, nec in non immolabilibus erat licitũ comedi adipes, & patet hoc Leu. 3. c. ſcilicet omnis adeps domini eſt iure perpetuo, neque adipem neque ſanguinem omnino comedetis, id eſt, in nullo caſu, ergo de nullo pecore, vel quadrupede, vel greſſibili erat licitũ comedi adipes. Cauſa autem erat ad tollendum occaſionẽ, nam ſi adipes aliorum quadrupedum comederent incitarentur ad
I comedendum etiam adipes ſacrificiorum, fuit ergo conueniens omnem adipem vetari, vt adipes immolaticios nemo comederet. Secunda cauſa eſſe poteſt. quia adeps in rebus immolatis cedit in honorem Dei, & ſemper ille ſeparatur, in alijs ergo rebus etiam ſi Deo non immolentur non comedentur propter hanc ſimilitudinem, ſic enim fit de ſanguine, nam ſanguis ſumitur de animalibus immolatis ad expiandum in eo pro peccato animæ, quia anima carnis in ſanguine eſt Leu. 17. & Deut. 12. & tamen neq; in animalibus qui nunquam immolabantur licebat ſanguinẽ comedi: ſed omnium animalium ſanguis illicitus erat ad eſum Leu. 3. & 7. & tamen ibi ceſſabat cauſa, quia ſanguis ille non erat ad expiandum pro peccato, cum animalia ipſa non immolarentur Deo, & tamen in ſimilitudinem ſanguinis eorum animalium quæ immolabantur
K Deo, quorum ſanguis ad expiandum pro peccato erat, & ideo non comedebatur, in ipſis quoque animalib. quæ nõ immolabantur Deo, & conſequenter ſanguis non erat ad expiandum fiebat abſtinentia ab eſu ſanguinis, & fundebatur ſuper terram ſicut aqua Deut. 12. c. ita de adipibus cæteris fieret, quòd licet nõ cremarentur coram domino non comederentur, ſed ſumerentur ad vſus varios. Ad primam rationem in contrarium dicendum, quòd verũ eſt a principio omnes cibos fuiſſe mundos, & ideo nichil reijciendum eſſe quaſi immundum niſi quod vetaretur, & ideo ſi eſus adipis non vetaretur liceret Iudæis: & tamen vetitus eſt Leu. 3. ſ. neque adipem, neque ſanguinem omnino comedetis, ideo nõ licuit aliquem comedere, quia omnis adeps erat vetitus, nobis vero nichil in cibis vetitũ eſt, ſed quicquid placuerit in cibum ſumi poteſt: quia iã Deus dixit nichil eſſe commune & immundum, quia Deus om-

nia

nia ſanctificauit, ſicut oſtenſum eſt in viſione Petri Actu. A
10.c.niſi quòd eccleſia a principio propter ſcandalum cō-
uerſationis nouiter conuerſorum Iudæorum de quibus
erat maior pars Eccleſię, vetuit ad tempus comedi ſangui
nem, & animal morticinum, & cibos conſecratos idolis
Actuum 15. ſed hoc pauco tempore durauit, ſcilicet vſ-
quequo tolleretur iſtud ſcandalum nouitatis, poſtea vero
nec ſanguis. neque adeps, neque morticinum, neque quic
quam aliud eſt illicitum in cibum ſi illud ſumere volue-
rimus, ſic dixit Apoſtolus, omnia munda eſſe, nichilque
reijciendum eſſe quod cum actione gratiarum percipitur
ad Col. 3. & ideo increpat Apoſtolus eos, qui diſcernūt ci
bos, quaſi alij ſint liciti, alij illiciti, omnes namq; ſunt mū
di: quia omnia munda mundis, ipſis vero infidelibus im-
mundis omnia immunda ſunt, & mens, & conſcientia.

Ad ſecundum dicendum quòd circa cæremonialia po
tiſſime in ſacrificijs ſolum facere debebant Iudæi, quod B
erat illis mandatum, & non licebat aliquid vltra facere.
Et ideo ſi hoc vetitum non eſſet non debebant ab illo Iu-
dæi velut a vetito abſtinere, ſed Deus vetuit totaliter adi
pem dicens, nec adipem, nec ſanguinem omnino comede-
tis, ideo debuerunt ab omni adipe abſtinere.

Ad tertium dicēdum quòd licet ibi videatur exceptus
ſolus ſangius: adeps tamen etiam exceptus eſt. Et patet
quia ibi agitur de cibo ſumendo de animalibus mūdis ad
ſacrificium, & ponitur illud ad tollendum dubium, nam
Deus iuſſerat ibi quòd ſacrificia non offerrentur extra lo-
cum Sanctuarij, & ibi de carnibus pacificarum hoſtiarū
comederent offerentes tam mares, quam fœminæ & ſoli
mundi. Putaret autem aliquis quòd forte non liceret mā-
ducare de carnibus horum, id eſt, ouis, bouis, & capræ niſi
in loco Sanctuarij faciēdo ſacrificium. Et reſpōdet Deus, C
quòd licebat vbicunque comedere de illis, dicit tamen ꝙ
quando comederentur extra locum Sanctuarij, & non
offerrentur domino in ſacrificium, non erat ſeruāda ali-
qua cæremonia circa carnes animalis, ſcilicet quòd nulla
pars earum cremabatur coram domino nec adeps, nec da
batur aliqua pars ſacerdotibus ſed totum comedebatur a
laicis quorum erant animalia. Etiam nō ſeruabantur ali-
quæ cæremoniæ circa comedentes, ſcilicet quod maſculi,
& nō fœminę comederēt, ſicut erat de quibuſdā carnib.
ſacrificiorum, ſcilicet pro delicto, nam ſoli maſculi de ge-
nere ſacerdotali comedebant de illis Leu. 6. cap. alias vero
carnes, ſcilicet hoſtiarum pacificarum cōmedebant tam
mares quam fœminæ, & hoc de parte ſacerdotis, nam fi-
lij & filiæ ſuæ comedebant de illis Leu. 11. c. partes vero
hoſtiarum pacificarum, quę cedebant in ius offerentium, D
comedebant offerentes maſculi & fœminæ, & omnes alij
quos ipſi inuitarent, dū tamē omnes eſſent mundi Deut.
12. c. cum tamen occiderentur boues, oues, & capræ ad co
medendum extra locum Sanctuarij, nulla differentia co-
medendum ſeruanda erat: ſed omnes tam mundi quam
immundi comedere poterant de carnibus, ſicut in ceruo,
& caprea bubalo, & cæteris mundis ad eſum, & nō ad ſa
crificium fiebat, nam de his nulla pars dabatur ſacerdoti,
neque Deo: quia non licebat illa offerri, & omnes tā mun
di quam immundi de his carnibus comedebant, ſic dici-
tur Deut. 12. c. comedes in oppidis tuis ſicut tibi placet: ſi-
cut comeditur ceruus & caprea, ita veſceris eis, mundus
& immundus veſcentur in commune, & ita quantum ad
hoc fiebat comparatio: quia de ceruo, & caprea non erat
dubium: quod vero dicitur, hoc ſolum caue ne ſanguinē
comedas, non tenetur in iuribus ſuis ſolum: quia manife- E
ſtum eſt quòd ibi loquitur Deus de ouibus, bobus, & ca-
pris, quæ offerri poterant, nam dicit, ſiue mundum fuerit
ſiue immundum, & loquitur de mundo & immundo ad
ſacrificium, ſed de his ſiue immolarentur domino ſiue
non, nequaquam licebat comedi adipes: ſed quando im-
molabantur cremabatur adeps Leu. 3. cap. cum vero non
immolabantur adhuc non comedebatur adeps Leuitic.
ſeptimo, cap. ſcilicet adipem bouis, ouis, & capræ non co-
medetis, ſed ſumebatur ad vſus varios, vt ſupra dictum
eſt. Et ideo licet dicatur quòd hoc ſolum cauerent quod
ſanguinem non comederent, non erat hoc ſolum cauen-
dum, ſed etiam ab adipe erat abſtinendum: quia ſic ſupra
fuerat expreſſum, & Deus nunquam reuocauit vnam le-
gem per alteram, cum totum pertineat ad corpus euſ-
dem legiſlationis, debet ergo intelligi, quod nunc non
imponebatur alia cæremonia niſi effuſio ſanguinis, &
tamen præſupponi debebant omnes ſuprapoſitæ, & ta-
men prius poſuerat de non comedendo adipes, bouis, o-
uis, & capræ. Si autem dixiſſet Deus hoc de animalibus
mundis ad eſum & non ad ſacrificium, vt ſunt ceruus, &
caprea, & bubalus quod comederentur, & ſolum obſerua
retur in eis quòd non comederetur ſanguis, poſſet intelli-
gi quòd liceret comedi adipem, quia de illis non fuerat
expreſſe aliquid ſupra dictum quantum ad adipes, ſed di
ctum eſt illud de bobus, ouibus, & capris, de quibus di-
ctum fuerat iam quòd non comederentur adipes eorum,
ergo etiam ſi dicatur quòd hoc ſolum ſeruandum erat ne
ſanguis comederetur, debebat ſubintelligi, quod etiam
non comederentur adipes.

Sed dicetur quomodo ergo ſaluatur quod dicitur, abſ-
que eſu duntaxat ſanguinis, & illud, hoc ſolum caue ne
ſanguinem comedas?

Dicendum quòd hoc poſuit ad introducendam nouā
cæremoniam, quam nō expreſſerat ſupra, nam de ſangui
ne & adipe nunquam comedendis dixerat Leuit. 3. & 7. c.
Sed quid de ſanguine fieret non expreſſerat ibi: ideo opor
tebat aliquādo exprimi, & nunc illud dixit, ſcilicet quod
ſanguis ſuper terram funderetur, & ideo ad hoc addit re-
petendo ſanguinem non eſſe comedendum, de adipe autē
non oportuit repeti: quia iam fuerat ſufficienter de eo
prouiſum, ſcilicet quòd non comederetur, ſed ſumeretur
in vſus varios, & iſte, eſt ſenſus literæ.

Ad quartum dicendum quòd ſi diceretur adipem bo-
uis, ouis, & capræ non comedetis, & nichil aliud eſſet ex-
preſſum, intelligeretur de his ſolum eſſe vetitum, & licere
comedi omnes alios adipes, tamen expreſſum erat nul-
lum adipem comedendum eſſe Leuit. 3. cap. ſcilicet neque
adipem nec ſanguinem omnino comedetis, ergo neque
de alijs neque de his.

Sed dicetur quare ergo expreſſum eſt de his tribus po-
tius quam de alijs?

Dici poteſt vno modo, quòd fuit cauſa ſpecialis, ſcilicet
quia grauius peccatum erat comedi de his, quam de adi-
pibus aliorum animalium, eo quòd iſta tria tantum erant
immolaticia, & tota prohibitio adipum erat propter
animalia, quæ immolantur: licet etiam in alijs hoc veta-
retur.

Secundo & præcipue dicitur ad tollendum dubium,
& propter particulam, quæ adiungitur; nam cum Leuitic.
2. cap. vetitus eſſet generaliter eſus adipis, manifeſtum e-
rat, quòd cum non offerretur animal Deo: quia animal
non erat cremandum, nec diſtribuendum, neque adeps
crematetur, & conſequenter ad alios vſus acciperetur
ſed ſi animalia licita ad eſum efficerentur morticina, aut
prægustarentur a beſtia non licebat iam vetita illis Exod.
22. & Deuter. 14. cap. ideo putaret aliquis quòd neque ad
adipes eorum accedere liceret, ſed proijciendi erant cani-
bus. Deus ergo diffinit dubium dicens, adipem cadaueris
morticini ſumetis in vſus varios, quaſi ponat regulam a-
dipem bouis, ouis, & capræ, quæ a vobis manducantur
non comedetis, ſed habebitis in vſus varios, adipes vero
ipſorum quando fuerint morticina aut a beſtia prægusta-
ta habebitis etiam in vſus varios, licet carnibus non vta-
mini, ſed canibus tradatis.

Ad quintum dicendum quòd hic non valet argumen-
tum a contrario ſenſu, neque regula illa quod de vno di-
citur de altero negari videtur, eo quòd inuenitur contra-
rium expreſſum, nam præter adipes qui cremari debent,
etiam inueniuntur prohibiti omnes alij adipes Leu. 3. ca.
& adhuc expreſſe Leu. 7. c. dicitur, ꝙ adipem capræ, ouis,
& bouis non comedetis: ideo etiam ſi non immolarentur
non licebat comedi ſanguinem eorum neque adipem.

Sed ad quid ergo expreſſum eſt de eo qui comederit a-
dipem qui cremandus eſt?

Dicendum quod licet omnis comedens adipem pecca-
ret quaſi legis tranſgreſſor, grauius tamen peccaret come-
dens adipem qui ad Deum pertinebat, propter quem cæ-
teri adipes erant vetiti: ideo de comedente adipes illos
expreſſit quod periret de populo ſuo.

Ad ſextum dicendum quòd tam de adipe quam de sã guine erat prohibitio generalis, cum dicatur Leu.3. neq; adipem, neque ſanguinem omnino comederis. Si igitur nullo modo comedere debebant adipem, nullius animalis adipem comedere licebat.

Cum vero dicitur quòd Leuitic.7. poſita eſt generalior prohibitio de ſanguine, quam de adipe: Dicendum quòd non differt, cum iam Leuit.3. poſita fuiſſet ſemel æqualis prohibitio de vtroque, maxime, quia Leuit.7. cap. locutus fuit Deus de adipe ouis, bouis, & capræ ſpecialiter ex cauſa vt dictum eſt ſup. & tamen per illa intellexit de cęteris adipibus.

Conſiderandum tamen quòd circa ſanguinem eſt aliquid ſpecialius, quam circa adipem.

Primo, quia vſus ſanguinis aliquo mō vetitus fuit ante legem Moyſi, quia Deus vetuit ſtatim poſt diluuium hominibus exeuntibus de Arca carnem cum ſanguine Gen. 9. ſcilicet ſicut olera virentia tradidi vobis cuncta præter hoc quòd carnem cum ſanguine non comedatis: vbi non vetuit ſanguinem ſimpliciter comedi: ſed carnem cũ ſanguine, ideſt, animalia viua, vel partes animalium viuorũ, adipem autem nullo modo vetuit comedi: ideo maior & vniuerſalior fuit ſanguinis prohibitio, quàm adipes, poſtea vero Iudæis non ſolum vetitum eſt comedere carnẽ cum ſanguine, ſed etiam ſanguinem ſolum: ideo non licebat illum aliquo modo ad cibum ſumi, ſed ſuper terram fundi Deut. 12. c.

Secundo, quia grauior pœna poſita eſt comedenti ſanguinem quam adipem: quia comedenti adipem dictum eſt ſolum quòd periret de populo ſuo, & leuioribus verbis Leuit. 7. c. ſcilicet ſiquis comederit adipem qui offerri debet in incenſum domino peribit de populo ſuo, de comedente ſanguinem dicitur quòd eſſet reus ſanguinis ſicut ſi fudiſſet ſanguinem humanum, & ibi multa verba dura Leu. 17. c. ſcilicet homo quilibet de domo Iſrael & de aduenis qui peregrinantur inter vos, ſi comederit ſanguinem obfirmabo faciem meam contra animam illius, & diſperdam illam de populo ſuo.

Tertio, quia ad maiorem crudelitatem videbatur pertinere comedere ſanguinem quam adipem, quia ſanguis eſt anima carnis, ideſt, anima animalium in ſanguine eſt, & ideo qui comedit ſanguinem eſt ac ſi animã comedat Leuit. 17. c. dixi filijs Iſrael ſanguinẽ vniuerſæ carnis non comedetis, quia anima carnis in ſanguine eſt, & quicunque comederit illum interibit, & Deuter. 12. capit. dicitur hoc ſolum caue ne ſanguinem comedas, ſanguis enim eorum pro anima eſt, & idcirco non debes animam comedere cum carnibus, ſed adeps non eſt anima animalis, neque eſt in eo vita illius: ideo non videtur tanta crudelitas illum comedere.

Quarto, quia ſanguis videbatur eſſe magis neceſſarius ad res diuinas quam adeps, nam ſanguis eſt ad expiandũ pro peccatis: ideo non erat dignũ manducari id quod erat expiatiuum peccatorum noſtrorum Leu. 17. c. anima carnis in ſanguine eſt, & ego dedi illum vobis, vt ſuper altare meum expietis pro animabus veſtris, & ſanguis pro animæ piaculo ſit: idcirco dixi filijs Iſrael omnis anima ex vobis non comedet ſanguinem, adeps autem non erat ſpecialiter ad expiandum pro peccato, ſed cremabatur in odorem ſuauiſſimum domino Leu. 3. c. ideo non erat omnino ſimile de ſanguine & adipe, vnde Deus iuſſit ſanguinem fundi ſuper terram, & non accipi ad aliquos vſus humanos Deut. 12. c. abſque eſu duntaxat ſanguinis, quem ſuper terram quaſi aquam fundes, & non ſolum fundebatur ſanguis ſuper terram, ſed etiam operiebatur Leu. 17. c. ſi venatione aut aucupio ceperit feram, vel auem, quib. veſci licitum eſt, fundet ſanguinem illius, & operiet illum terra, & quando homines iſtud obſeruabant benedicebãtur a Deo Deut. 12. c. non debes comedere animam cum carnibus, ſed ſuper terram funde quaſi aquam, vt bene ſit tibi & filijs tuis, adipes autem non ſeparabantur totaliter ab vſu humano, quia licet non ſumebantur ad eſum, ſumebantur ad vſus varios Leu. 7. c. ideo maior erat prohibitio ſanguinis quam adipis, & tamẽ quantum ad hoc inter Hebræos erat æqualitas, ſcilicet quòd ſicut nũquam licebat comedi ſanguinem, ita nunquam licebat comedi

F adipem. Ad ſeptimum dicunt quidam quòd nullus adeps comedebatur, neque Dauid illud dixit quaſi aliquando ipſe experiretur delectationem comedendo adipes; ſed dixit quaſi ſciens conditionem rei ex ratione, ſicut multa nos ſcimus quæ ſenſu nunquam experti ſumus, ſicut dixit virgo veſtalis.

Fœlices nuptæ moriar ſi nubere dulce non eſt.

Vt patet in prima declamatione Senecæ, & tamen virgo illa non fuerat experta concubitum ſed ex ingenio dixit. Et hoc aliqualiter videtur ex modo loquendi Prophetæ, ſcilicet ſicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea, ideſt, quaſi ſi repletetur, quaſi dicat nõ repletur, quia non veſcor adipe.

Secundo poteſt dici quòd vocatur adeps non quidem adeps animalium, ideſt, interior pinguedo; quæ operit re-

G nes, & vitalia, & inteſtina, ſed quodlibet quod eſt bonum aut melius de re vocatur adeps, ſicut & frumento adipẽ damus. Pſal. 147. adipe frumenti ſatiat te, frumentum tamen non habet adipem: ſed optima farina & electiſſima de frumento vocatur adeps, & hoc ſolet alias vocari medulla rei, quia in medulla eſt optimum rei. Numer. 18. c. omnem medullam olei, vini, ac frumenti, & quicquid offerunt primitiarum domino tibi dedi, & ita poterat accipi hic adeps pro meliori de quacunque re vt de frumento, & videtur iſte ſenſus conuenire literæ, cum dicitur ſicut adipe & pinguedine repleatur anima mea, ideſt, bono pane electo, & carnibus pinguibus, quia alias videtur, quòd ſufficiebat poni adipem, vel pinguedinem, & non adiungerentur ambo.

Sed dicendum quòd nõ ſtat, quia adeps de ſua primaria ſignificatione importat pinguedinem operientem interiora, per tranſlationem vero ſignat alia, & ideo quando ponitur adeps abſolute, ideſt, ſine adiuncto determinatiuo oportet quòd ponatur pro illa pinguedine: cũ ve-

H ro aliquid additur ſtat pro rebus alijs ſecundum conditionem adiuncti, iuxta illud Pſal. 147. adipe frumenti ſatiat te, & non dixit adipe ſimpliciter.

Tertio, ergo poteſt dici, quòd accipitur pro pinguedine alia adeps, quæ non eſt interior operiens renes & vitalia: quia aliqua pinguedo eſt pars carnis, & illam comedebant Iudæi: & ſic propheta dicebat impleri animam ſuã adipe, ſic accipitur neceſſario Deuter. 32. c. ſcilicet butyrũ de armento, & lac de ouibus, cum adipe agnorum, & arietum filiorum Baſan, ideſt, tradidit Deus Iudæis iſta ad comedendum, cum dicatur ante hoc, conſtituit eum ſuper excelſam terram, vt comederet fructus agrorum, & ſequitur, butyrum de armento &c. & tamen manifeſtum eſt quòd non licebat Iudæis comedere adipem agnorum & arietum, cum dicatur Leuitic. ſeptimo capit.

I adipem ouis, bouis, & capræ, non comedetis, ergo accipitur ibi adeps pro alia pinguedine, quæ non eſt operiens interiora.

Quarto poteſt dici, quòd vocatur adeps in quibuſdam rebus, in quibus licitum erat comedi adipem, non quidẽ in quadrupedibus, ſed in natatilib. & volatilibus, in quibus non proprie vocatur adeps. Et cum dicitur Leuit. 3. c. neque ſanguinem, neq; adipem omnino comedetis, accipitur de adipe quadrupedum, qui proprie dicitur adeps, & hunc nullo modo licebat Iſraelitis comedere. Accipiendo aut large adipem pro interiori pinguedine animalium volatilium, & piſcium, quę pinguedo non ſolet vocari cõmuniter adeps, vocatur adeps a Propheta, & hunc licebat comedere Iudæis. Et dicendum tunc quòd ponitur adeps & pinguedo, adeps pro pinguedine interiorum

K pinguedo autem pro ipſa pinguedine carnis, & vtraque pinguedo erat licita ad cibum in volatilibus & piſcibus, quæ non proprie dicuntur habere adipem, & de vtroque intelligitur, ſicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea. Et ita apparet ex præcedentibus, quòd licet aliqui adipes erant quos non licebat cremari coram domino, nulli tamen erant adipes proprie loquendo, ideſt, quadrupedum qui comedi deberent ab Iſraelitis. Et ex hoc apparet quòd in celebratione phaſe quæ fiebat quolibet anno, licet nõ offerretur adeps in altari, adhuc non liceret Iudęis comedere illum, nam deberent reſeruare ad varios vſus, quia erat adeps ouis, ideſt, agni, & tamen adipem bouis,

ouis,

ouis, & agni non licebat Iudæis comedere Leuit.7.c. ſed præter hoc erat iuſſum quòd adipem cremarent nocte ipſa, & non maneret vſque mane Exod.23. & 34.c. ideo nõ licebat comedere de illo.

Si autem quæratur quid in Aegypto fecerint de adipibus phaſe? Dicendum quòd non cremauerunt eos in ſacrificium propter cauſas ſupra poſitas, quia nullum ſacrificium erat tunc, ſed cibus.

Etiam dicendum quòd non obligabantur Iudæi abſtinere ab adipe, ideo illum comederent, & apparet quia ante illud tempus non erat data aliqua lex Iudæis de cibis mundis, & immundis, neque de adipe: quia iſta data fuit poſtea in deſerto Synai Leuit.7. cum cæteris legibus, quæ ibi datæ ſunt Exod.19. & 20. capit. ergo licebat eis ante diem illum comedere adipem, nichil enim vetitum fuerat vſque tunc Iudæis potius quàm alijs hominibus. Et tamen Deus non vetuerat niſi comedere carnem cum ſanguine Gene.9.cap. ergo adipem comedere poterant.

Secundo patet: quia de facto tunc Iudæi comederunt adipes agnorum illorum: quia Deus iuſſit tunc comedi totum, Exod. decimoſecundo c. caput cum pedibus vorabitis, & inteſtinis, & non remanebit ex eo quicquam vſque mane, ergo quicquid comedi poterat comedendum erat, ſed adipem comedere tunc licebat Iudæis, ergo illud comederent, & hoc tunc fecerunt, poſtea vero in nullo phaſe comederunt adipem: quia vetitus fuit eſus adipum Leuit. tertio, & ſeptimo, cap.

De nona cæremonia ſcilicet cur totus comederetur Agnus. Queſt. XXVII.

NOna cæremonia erat, q̃ comederetur totus Agnus, caput, & pedes, & inteſtina.

Dicendum, quòd hoc eſt intelligendum quantum ad ea quæ comedi poterant, & de ſe comeſtibilia ſunt nam oſſa non ſunt comeſtibilia, neque pellis, nam non ſunt nata eſſe cibus propter ſuam conditionem.

Secundo conſiderandum erat quòd aliquid erat quod in cibum poterat ſumi de agno, & non ſumebatur, ſicut medullæ oſſium, & cerebrum, & omnis ſubſtantia contenta intra oſſa, & cauſa huius eſt quia dicitur Exod.12. cap. os non comminuetis ex eo, ideo ea quæ comedi non poterant niſi comminuendo aut frangendo oſſa non comedebantur: ſed medullæ oſſium non poterant comedi niſi confractis oſſibus, & totum cerebrum non poterat comedi niſi fracto craneo: ideo neque cerebrum, nec medullas Iudæi poterant comedere, licet iſta eſſent comeſtibilia. De adipe & tota aruina interiori iam dictum eſt præcedenti.q. quòd comedi debebant, quia iſta erant comeſtibilia, & Deus illa non vetuerat. nec erant aliquo oſſe clauſa, quod impediret ea comedi, ergo comeſti ſunt tunc.

De ſanguine erat dubium an tunc comeſtus fuerit. Aliqui dicunt quòd non, quia vetitum eſt Iudæis comedi ſanguinem Leuit.3. & 7.

Dicendum quòd hoc nichil probat: quia iſtud fuit vetitum quando data eſt lex, ſed lex fuit data poſt exitum de Aegypto: ideo non erat tunc Iudæis illicitum comedere ſanguinem.

Sed obijcietur, quòd neque tunc liceret comedi ſanguinem, quia vetitum erat hoc, Gen.9.c.

Dicendum quòd non vetitum fuerat comedi ſanguinem, & licebat omnibus hominibus comedere ſanguinem, & etiam Iudæis vſque ad diem, quo hoc lege vetitum fuit Leuit.3. & 7. & 17. & Deuteron.12. nam Geneſ. 9. cap. non vetuit Deus comedere ſanguinem, ſed vetuit comedere carnem cum ſanguine, & ideo carnem per ſe, & ſanguinem per ſe comedere poterant: ſed carnem, & ſanguinem ſimul non poterant, vnde nunc in immolatione agni non prohibebat hoc, quod non liceret comedi ſanguis.

Sed dicendum quòd non comeſtus eſt, quia expreſſe iuſſum eſt, quòd immolando agnum funderent ſanguinem in aliquo vaſe in limine portæ, & inde aſpergerentur poſtes, & ſuperliminaria Exod.12.cap. ideo ſan-

A guis deſtinatus erat ad aſpergendum portas, & non ad comedendum.

Item confirmatur hoc ex modo loquendi Exo.12. ca. ſcilicet caput cum pedibus, & inteſtinis vorabitis, neque remanebit ex eo quicquam. Nam ex hoc videtur, quòd ea, quæ ſunt in corpore animalis comedenda erant: ſed ſanguis iam ſupponebatur effuſus eſſe: ideo non veniebat comedendus ex hoc præcepto.

Sed hoc fuit in illa prima celebratione in Aegypto: ideo manet dubium, an in alijs celebrationibus poſtea factis a Iudæis fuerit aliquid circa hoc variatum.

Et dicendum quòd circa medullas, & cerebrum non fuit facta variatio, ſed relinquebãtur iſta, vnde caput integrum relinquebatur comeſtis carnibus exterioribus, vt non confringerentur oſſa aliqua ad eruendum interiores

B medullas, vel cerebrum. De adipe autem facta fuit mutatio, quia in prima celebratione phaſæ comederunt Iudæi adipem, vt oſtenſum eſt præcedenti q. in alijs autem non: quia vetita fuit comeſtio adipis Leui.3. & 7. ca. De ſanguine idem fuit quod prius: nam neque in prima celebratione illum comederunt, ſed ex alia & alia cauſa: quia in prima vice non comederunt ſanguinem, quia Deus iuſſit de ſanguine rubricari portas: ideo cum ad hoc deſtinatus eſſet non ſumebatur in cibum; in alijs autem vicibus nõ rubricabantur portæ, vt oſtenſum eſt ſup. q. vigeſimaſecunda. Et ita manebat ſanguis vt comedi poſſet, ſed non comedebatur, quia Deus vetuerat generaliter comedi ſanguinem Leuit. tertio, & ſeptimo, & decimoſeptimo, cap.

Cauſa aut quare omnia comedenda erant ad honorem

C pertinet, ſcilicet, quia agnus iſte offerebatur Deo, & ideo non erat aliquid de eo dimittendum quin comederetur. Sic enim in ſacrificijs magni honoris fiebat, nam inter ſacrificia holocauſtum erat præcipuum, quod Deo totum dabatur, & in honorem eius, & cremabatur propter ſolum honorem eius.

Alia autẽ ſacrificia propter aliquas cauſas ſpeciales fiebant, & holocauſtum totum cremabatur ſcilicet tam carnes, quam pedes, & caput, & inteſtina detractis ſolum cornibus, pelle, & fimo, quæ ad ſordes pertinẽt, & ſordes nõ conſecrantur Domino: hoſtiæ autem pacificæ non dabantur totæ Domino, quia non erant tam excellens ſacrificium, ſed ſolus adeps, pectuſculum vero, & armum dextrum habebat ſacerdos Leuit.3. & 7. offerens autem reliquas carnes in cibum ſuum, & ſuorum Deut.12.c. de hoc

D non erat neceſſe comedi omnia, quia inteſtina ſiquis vellet dimittere non cogebatur comedere, & dato quòd illa comederet deſignabatur excellentia magna holocauſti ſuper hoſtiam pacificam, ſed ſicut ſe habebat holocauſtum ad Deum, vt cremaretur totum propter illum, ita ſe habebat agnus paſchalis ad comedi, vt totus comederetur, ideo ſicut de holocauſto velut de re valde ſacra nichil erat omittendum, quod non cremaretur, vſque ad pedes, & inteſtina, ita erat de agno paſchali, quòd nichil de illo erat relinquendum quin comederetur. Erat autem agnus valde ſacer propter ſignificationem rei magnæ, nam deſignatur per illum liberatio, quæ facta eſt in Aegypto omnium primogenitorum de morte, & totius populi de captiuitate. Ex parte autem Chriſti erat cauſa, quia per iſtam manducationem totalem debet intelligi manducatio ſpiritualis Euchariſtiæ, in qua manducatione li-

E cet vere ſumatur caro Domini, potius fide, quam corpore manducamus ſi digne manducamus, id eſt, vt non diuidamus eum, ſed integrum manducemus non ſeparantes deitatem ab humanitate, ita vt ſolum Deum credamus non habentem naturam humanam: ſicut Manichæi eum aſſeruerunt corpus phantaſticum habere, & a Maria non conceptum, ſed fortuito inuentum, vt Hieronym. dicit: neque humanitatem ſeparemus a deitate, quaſi ſolum hominem aſſeramus, ſicut Arriani dixerunt eum purum hominem eſſe, & ante Mariam non fuiſſe, nam qui ſic Chriſtum manducat, vt non Deum, & hominem ſimul credat, non totum agnum parauit, ſed partẽ, & ideo indigne ſumit, & ſibi iudicium mãducat & bibit, tunc aũt Chriſtum totũ ſumimus quando eum Deum & hominẽ pariter cõfitemur. Cum aũt dicitur, q̃ agnus to-

gus paſchalis manducandus erat tam pedes, & caput, quã inteſtina, intelligendum, quòd omnia aſſata comedenda erant, licet enim inteſtina, & pedes ſint malæ aſſationis, bonæ autem decoctionis, tamen quia nichil erat comedendum crudum de agno paſchali, neque coctum aqua, ſed aſſum igni. Exod. 12. cap. neceſſe eſt, quòd etiam inteſtina, & pedes agni aſſarentur quantumcunque male aſſarentur.

De decima cæremonia, ſcilicet cur non debebat aliquid remanere de agno paſchali. Quæſt. XXVIII.

DEcima cæremonia erat, quòd non maneret aliquid vſque in ſequentem diem de carnibus agni paſchalis. Eſt autem dicendum, quòd iſtud obſeruatum eſt tam in prima immolatione in Aegypto, quam in omnibus alijs poſtea, de prima patet Exo. 12. cap. ſcilicet neque remanebit ex eo quicquam vſque mane. De alijs patet Exod. 34. cap. non immolabis ſuper fermento ſanguinem hoſtiæ meæ, neque remanebit mane de victimis ſolennitatis phaſe, id eſt, non manebit de carnibus agni paſchalis aliquid vſque ad ſequentem diem, qui agnus vocatur victima, & Deuter. 16. c. dicitur, & non remanebit de carnibus eius, quod immolatum eſt veſperi die primo mane, & loquitur de agno paſchali, vt litera ibi oſtendit. Cauſa autem huius fuit ad cito exeundum de Aegypto, volebat enim Deus, quòd cito exirẽt, & ideo in omnibus cæremonijs agni ſignatur quædam feſtinantia, & tamen ſi poſſent aliquid relinquere pro cras, forte parum comederent nocte illa, & relinquerent cætera ad comedẽdum cras, & ita vellent comedere antequam exirent de Aegypto: Deus autem volebat, quòd non comederent, ſed ſtatim exirent cum magna feſtinatione, & pauore, nam ſic factum eſt Deuter. 16. cap. ſeptem diebus comedes abſq; fermento afflictionis panem, quoniam in pauorem egreſſus es de Aegypto, ideo non debuit quicquam relinqui vſque mane.

Secundo fuit, vt non onerarent ſe ſuperfluo onere, nã ſi liceret eis relinquere aliquid pro ſequenti die, relinquerent magnam partem agni, & illa impediret eos in procedendo, quia alia onera habebant magis neceſſaria, ſcilicet aurum, & argentum, & veſtes, quas ab Aegyptijs Deus petere iuſſit, vt imponerent hæc ſuper filios ſuos, & filias, & ita ſpoliarent Aegyptum Exod. 3. & 11. & ſic fecerunt Exod. 12. capit. ideo vt ferrent hæc onera, quæ vtiliora, & precioſiora erant, non debuit permittere Deus, quod portarent cibos de agno paſchali.

Tertio fiebat, quia iſtud erat ſacrificium, & in ſacrificijs non reſeruabantur carnes de vno die in alterum, ſed ſi aliquid ſupereſſet cremabatur, & ita ſeruabatur in hoſtia pro peccato, & pro delicto, & in hoſtia quoque pacifica Leuit. 7. & 9. c. ſed agnus paſchalis ſacrificium erat Num. 9. & res valde ſacra, ideo eadem die comedi debebat, quod vero non erat tranſactum in ſacrificijs poterat comedi in ſecundo die, in tertio autem die nichil comedi poterat Leuit. 7. cap. ſcilicet ſi obtulerit quis hoſtiam pacificorum pro gratiarum actione carnes eius eadem comedentur die, neque remanebit ex eis quicquam vſque mane, ſi voto vel ſponte quiſpiam obtulerit hoſtiam eadem ſimiliter edetur die, ſed ſi quid in craſtinum remanſerit veſci licitum eſt, quidquid autem tertius dies inuenerit ignis conſumet, & Leuit. 19. dicitur ſi immolaueritis hoſtiam pacificorũ Domino, vt ſit placabilis eo die quo fuerit immolata comedetis eam, & die altero, quidquid autem reſiduum fuerit in diem tertium igne comburetis, & ideo erat poſita pœna, ne quis comederet de his poſt tempus illud.

Quarto fiebat, quia reſeruando per tot dies poterit ſequi corruptio aliqua in cibis ſanctificatis, vel putrefactio, & redderentur contemptibiles, ideo ante tempus illud comedenda erant vniuerſa.

Quinto, vt fieret differentia inter cibos ſanctificatos, & non ſanctificatos, nam non ſanctificatos qui nullius venerationis erant, poterat quilibet reſeruare per quot dies vellet, ſicut poterat eos dare ad comedendum quibus vellet, tam mundis, quam immundis, & vbicunque vellet.

F Cibus autem ſanctificatus, ſicut propter ſui ſanctificationem, & venerationem exigebat qualitatem determinatam in comedentibus, vt mundi eſſent, & determinationem loci ſcilicet vt non vbique, ſed in loco Sanctuarij comederent illum, ſic & tempus determinare debebat intra quod comederetur, & non vltra.

Et dicendum, quòd ſi quis comederet de carnibus agni paſchalis ſequenti die reputabatur ei in peccatum, quia erat tranſgreſſor legis, & incurrebat in magnam pœnam, ſic patet de carnibus aliorum ſacrificiorum quando comedebantur poſt tempus determinatum, nam peribat meritum oblationis, & offerens reus erat Leuit. 7. cap. ſi quis de carnibus victimæ pacificorum die tertio comederit irrita fiet oblatio, neque proderit offerenti, quin potius quæcunque anima tali ſe contaminauerit edulio præuaG ricationis rea erit, & Leuit. 19. cap. dicitur ſi quis poſt biduum comederit ex ea prophanus erit, & impietatis reus portabit iniquitatem ſuam, quia ſanctum domini polluit, & peribit anima illa de medio populi ſui.

Quantum ad Chriſtum ſignificat vt ſicut hic totus comedendus eſt, ita totus eodem die quo ſumitur. Eſt enim totus dies iſte præſentis ſæculi, in quo totum Chriſtum ſumimus: quia ſumentes eum totum quod ad eum pertinet credimus, & non eſt aliquid relinquendum poſt vitam: quia fides hic eſt meritoria, poſtea vero non: immo qui hic integrum Chriſtum non ſumpſerit credẽdo quicquid ad eum pertinet, ſed expectando poſt mortem, damnationis reus erit.

De vndecima cæremonia, ſcilicet quid erat illud quod comburendum erat de agno, & quando, & cur. Quæſt. XXIX.

H VNdecima cæremonia erat quòd ſi aliquid ſupereſſet igne combureretur Exod. 12. cap. Sed quid erat iſtud quod comburendum erat?

Aliqui dicunt quòd oſſa comburenda erant, quia erant aliquid de Agno paſchali, præcipue quia ibi manebant medullæ, cum oſſa non frangerentur, & in capite maneret cerebrum, & multæ medulloſitates: ideo hæc cremarentur.

Sed dicendum quòd non cremabantur oſſa agni.

Primo, quia dicitur Exod. 12. cap. ſi quid reſiduum fuerit igne comburetis. Et ſic ponitur ſub dubio an aliquid relinqueretur, & tamen ſi oſſa vocarentur reſiduum, & cremanda eſſent, non erat dubium quin maneret aliquid comburendum, cum oſſa non comederentur, neque liceret ea comminui, ſed integra manere, eo. c. ergo non intelligitur de oſſibus.

I Secundo, quia dicitur, reſiduum fuerit, vocatur reſiduum quòd supereſt, & reſidet de re illa quæ ad cibum pertinet: ſed oſſa non ſuperſunt, quia ad cibum non pertinent: ſolum tamen reſiduum cremandum erat, ergo oſſa non cremarentur.

Tertio, quia ex modo loquendi literæ apparet, quòd non dicatur de oſſibus: nam dicitur, caput, cum pedibus, & inteſtinis vorabitis, & deinde dicitur, ſi quid reſiduum fuerit, ergo refertur reſiduum ad hæc, id eſt, caput, pedes, & inteſtina, ſed iſta dicunt cibum carnium, ergo de carnibus eſt reſiduum, & non de oſſibus: ideo non erant oſſa cremanda.

Cum vero dicitur, quòd erant oſſa de Agno paſchali, & manebant ibi medullæ. Dicendum quòd quantum ad veritatem naturæ oſſa ſunt de ſubſtãtia animalis: & tamen quãK do accipitur animal vt cibus nõ pertinent oſſa ad animal, quare neq; ad cibum, & multominus in agno paſchali quàm in alijs cibis, ſumebatur. n. Agnus iſte vt cibus, & iuſſum erat ne oſſa comminuerentur: nam in alijs cibis licet confringi oſſa, & cõminui vt bibantur medulloſitates, & tũc oſſa pertinent æqualiter ad cibum: quia præſtant partem nutrimenti & oblectationis; ſed in Agno paſchali nullũ os licebat confringi Exod. 12. ideo hæc nullo modo pertinebant ad cibum, & conſequenter oſſa illius nudata carnib. integra abijcienda erant, quaſi iã non pertinerent ad rem ſacram: neque erat vlla cura an a beſtijs frangerẽtur, & deuorarentur, de carnibus ergo ſolis intelligitur iſtud

reſi-

reſiduum. Erat autem modus, quia iubebat Deus quòd in qualibet domo comederetur vnus Agnus, vel aſſumeretur vicinus ſi non ſufficeret numerus perſonarum: ſed accidebat, quòd iſtæ perſonæ conuenientes ad ſumptionem Agni nó manducarent totum agnum: rurſus autem non licebat reſeruari aliquid ad comedendum ſequenti die, ergo comburi deberet.

Sed eſt dubium an tam in Aegypto, quam in terra promiſſionis ſeruaretur cæremonia iſta?

Dicendum quòd vtrobique: nam de Aegypto manifeſtum erat, quia cum in ſingulis domibus comederetur Agnus, ibi veriſimile erat poſſe aliquid eſſe reſiduum, & illud erat comburendum, in alijs autem poſtea immolationibus poterat aliquid ſupereſſe quibuſcunq; conuenirent ad comedendum Agnum: ideo ibi quoque neceſſaria erat combuſtio reſidui.

Quando erat comburendum reſiduum Agni paſchalis. Quaſt. XXX.

De iſto reſiduo dubium erat quando comburendum. Aliqui dicunt, quòd ſequenti die, & apparet quia dicitur Exod. 12. neque remanebit ex eo quicquam vſque mane, & ſequitur, ſiquid reſiduum fuerit igne comburetis, ſed reſiduum non vocabatur niſi in mane ſequentis diei, ergo combuſtio non erat facienda vſque mane. Secundo, quia carnes Agni non erant cremandæ tunc cum licite ſeruabantur, & tamen in die 14. quando Agnus immolabatur & comedebatur, nó manebant illicite carnes eius, ergo non erant ea die comburendæ.

Dicendum videtur, quòd ea nocte qua comedebatur C Agnus cremabantur reſidua, vt ſic fieret quòd cũ per noctem comederetur Agnus, poſtquam omnes de domo comedriſſent vſque ad ſaturitatem, nulluſq; iam alius vocãdus eſſet ad comedendum de carnibus illis, quicquid ſupererat, quia iam non erat comedendum, cremaretur, & ſic non maneret aliquid vſque mane. Et hoc erat valde rationabile.

Primo, quia neceſſe erat illud relinqui in ſequentem diem, ergo cum certum eſt, quòd reſiduum erat, comburendum erat. Et patet quia poſtquam conueniſſent perſonæ certæ ad comedendum de Agno paſchali non accedebant aliæ, ſed antequam comederétur, ſi non erat domus ſufficiens ad eſum Agni accedebat vicinus ſecundum numerum perſonarum quæ ſufficere poſſent, poſtquam vero conueniſſent, etiam ſi illæ non ſufficerent non adueniebát aliæ, & hoc maxime erat in Aegypto: quia iuſſit Deus D quòd illa nocte nullus exiret de porta domus ſuæ Exod. 12. c. Et ſic poſtquam ſederunt manducare per noctem illam nemo diſcurrit de domo in domum, ideo cum omnes qui conueniſſent ad comedendum ſaturati eſſent, neque eſſent alij ſuperuenturi, iam illud reſiduum erat: quia non poterat niſi per eos manducari, & hoc ſequenti die: quia ipſa nocte iam vſque ad ſaturitatem comederant, & tamen ſequenti die non licebat manducari, quia vetitum erat, ergo ipſa nocte iam vocabatur reſiduum, & iam poterat comburi.

Secundo, quia hoc maxime conueniebat in prima mãducatione Agni facta in Aegypto: quia ſtatim poſt mediã noctem ſurrexit Pharao, & compellebat Iudæos fugere de Aegypto, vrgens eos cito ire Exod. 12. cap. & ideo non vacaret eis inſiſtere cæremonijs cremationis reſidui cibi, E ideo videtur, quòd prius cremauerant, ſcilicet poſtquam cænauerunt, ne eſſet periculum obliuiſcendi, vel præ turbatione omittendi cæremoniam hanc.

Tertio, quia in hoc tollebatur occaſio agendi contra legem: ſi enim non cremaretur, illa nocte reſiduũ, & ſequẽti die cremaretur, eſſet occaſio alicui comedendi quicquã de carnibus illis: ſed vetitum erat, & peccatum eſſet. Si autem nocte illa cremaretur reſiduum, nó eſſet occaſio delinquendi comedendo aliquid ſequenti die, ergo dicendum, quòd illa nocte cremarentur carnes.

Quarto, quia cum in die ſequenti non eſſet licitum ſumere in cibum de illis carnibus non erant relinquẽdę vſque ad illum niſi in dubiũ, ſcilicet ſi comedi poſſent, ſed poſtquam quis cænauerat per noctem vſque ad ſaturita- A tem non erat comeſturus vſque ad ſequentem diem, ergo nulla cauſa erat relinquendi carnes aliquas Agni poſt cęnam.

Quinto, quia ita magis complebatur lex, nam iuſſerat, quod nó maneret aliquid de carnibus in ſequentem diẽ, ſi autem crematio reſidui fieret, non eſſet aliquid reſiduum ad diem ſequentem, ergo magis conueniebat legi comburi ipſa nocte.

Sexto, quia abſolute mandatur, quòd non maneret aliquid de carnibus agni pro ſequenti die, ergo ipſa nocte cremandum erat quidquid reſiduum eſſet, patet Exo. 34. c. non immolabis ſuper fermento ſanguiné victimæ meç, neque remanebit mane de victimis ſolennitatis phaſe, & Deuter. 16. c. dicitur non remanebit de carnibus eius, qđ immolatum eſt veſperi die primo mane, & ita non dici- B tur hic, quòd ſi maneret combureretur, ſed quòd non maneret, ſed ad hoc quòd non maneret neceſſe erat cremari reſiduum in præcedenti nocte, ergo tunc cremabatur.

Ad rationem primam in contrarium dicendum, quòd non eſt intelligendum, quòd ſi quid reſiduũ fuerit in die ſequenti cremetur in die ſequenti, ſed ſunt duæ clauſulæ, & ſigillatim legendæ ſunt. Prima eſt, nó remanebit ex eo quicquam vſque mane. Secunda eſt, ſi quid reſiduum fuerit igne comburetis, & vtraque per ſe legenda eſt, cum dicitur non remanebit vſque mane, ita explendum erat, ſcilicet quòd in veritate non maneret aliquid de carnib. vſque in ſequentem diem, ſed non poterat hoc fieri, niſi crematetur reſiduum ipſa nocte, ergo cremabatur. Quod vero dicitur, ſi quid reſiduum fuerit igne comburetis, illa qualitas reſidui non refertur ad ſequentem diem, ſcilicet ſi quid mane reſiduũ fuerit, ſed refertur ad illud tempus quo reſiduum eſſe poterat, ſed ſtatim poſt cęnam completam in nocte quicquid manebat reſiduum erat, quia non erat comedendum ipſa nocte, neque ſequenti die, ergo nichil impedit quin ſtatim combureretur, immo videtur q. ſtatim oporteret comburi, quia reſiduum comburendum erat, & non dicitur quando, ergo ſtatim vt reſiduum erat comburendum erat, ſed in nocte ipſa erat reſiduum, ergo tunc comburebatur, & tota deceptio eſt ſiquis velit qualitatem illam reſiduum referre ad mane, ſed inconueniens eſt, cum non ponatur in ſua clauſula: ſed in præcedenti.

Ad ſecundum dicendum, quod non erant cremandæ, quando licite ſeruabantur, & tamen erant reſiduæ ipſa nocte ſtatim poſt cænam, ergo ſtatim erant cremandæ. Aliter poteſt dici, quòd in tota nocte diei quartidecimi manebant licite carnes agni, quia tota illa nox erat deſtinata ad eſum agni, & non obligabantur manducare certa parte noctis, ſed in quacunque, ideo manebant licite. Etiam manebant licite, quia nondum erant Iudæi in mora, in quacunque parte noctis illius nondum combuſto reſiduo, in ſequenti autem die non poterant manere carnes, niſi illicite, ideo comburebatur reſiduum in nocte ipſa, quando carnes licite manebant, ne ſequenti die illicite manerent.

Quare comburebantur reſiduæ carnes agni paſchalis. Quaſt. XXXI.

Sed quàre comburebantur reſiduæ carnes? Aliqui dicunt, quòd in ſacrificium, & comburebantur Deo cũ agnus eſſet ſacrificium Num. 9. c.

E Sed dicendum, quòd non ſtat, primo, quia tunc non comburerentur in Aegypto, quia ibi nullum ſacrificium factum eſt Deo, neque Iudæi facere volebant, ſed extra terram Aegypti. Exod. 8. c. Secundo, quia tunc cremarentur in loco ſacro, & per ſacerdotem, ſed falſum eſt, quia nulla cæremonia in hoc ſeruabatur, ergo non cremabantur carnes in ſacrificium, quia ſic videtur quòd meliora comederent homines, & deteriora, quæ ipſi nollent darẽt Deo, & tamen non eſt conueniens, quia Deus indignatur quando offeruntur ei res deſpectæ, vt patet Malach. 1. c. nam dicit contemni ſe, quando offeruntur ei animalia, quæ non eſſent offerenda ducibus humanis, & tamen nichil eſt magis contemptibile, quam cum nos comederimus, & ſaturati aliqua dimiſerimus, eaque Deo tribuamus, ergo non fiebat de illis ſacrificium.

Deus indignatur quando ei res deſpectæ offeruntur.

Tertio, quia ſi de cibis noſtris, vel rebus aliquod ſacrificium fieri debet Deo, ſiue illæ ſint præcioſæ, ſiue non, prius debet pars Deo ſeparari, deinde cedet reliquum in vſus noſtros, & ſi ſecus fiat graue peccatum eſt, ſic patet 1. Reg. 2. c. de duobus filijs Hely cum veniret aliquis ad offerendum hoſtiam pacificam veniebat puer eorum, & petebat partem ſacerdotalem ab eis crudam, & offerens dicebat, incendatur hodie iuxta morem adeps, & tolle tibi quantumcunque deſiderat anima tua, & puer dicebat nequaquam nunc. n. dabis mihi alioquin tollam vi, & adiũgitur: erat autem peccatum puerorum grande nimis corã Domino, quia detrahebãt homines a ſacrificio Dei, & ita ſolum erat peccatum horum, quia prius volebant ipſi ſumere partem, quæ eis competebat, quam Deo darent partem ſuã, ergo & hic eſſet abſurdum, quòd homines prius ſumerent de carnibus agni paſchalis quantum vellent, & poſtea darent reſidua ad cremandum Deo in ſacrificium, ideo non eſt verum, quòd cremabantur in ſacrificium.

Dicẽdum ergo, quòd cremabantur, quia erat agnus paſchalis ſacrificium, nam licet comederentur totæ carnes eius ab hominibus erat ſacrificium Nu. 9. c. ideo ſeruabatur idem in carnibus agni, quod in carnibus aliorum ſacrificiorum, nam in alijs ſacrificijs proueniebat quædã pars offerentibus, ſed in holocauſtis totum cremabatur Leuit. 1. in hoſtijs pro peccato, & pro delicto cedebant carnes ſacerdotibus Leuit. 4. & 5. & 6. & 10. in ſacrificio autem pacifico pars quædam ſacerdotibus, ſcilicet pectuſculum, & armus dexter, cætera vero offerentibus Leu. 7. & Deuter. 12. c. & in partibus, quæ proueniebant hominibus fiebat iſtud, quòd ſi non comederentur tempore debito cremandæ erant, vt in ſacrificio pacifico Leuit. 7. & 19. nam quædam pacifica in primo die comedenda erãt, & reſiduum ad ſecundum diem cremabatur, in ſpontaneis vero, vel votiuis poterat ad ſecundum diem aliquid reſeruari, in tertio autem die nichil manere debebat, ſed cremabatur, & tamen agnus paſchalis erat, vt res valde ſacra, ideo non reſeruabatur ad ſecundum diem, ſed in die quo immolabatur, comedebatur, aut cremabatur, nec reſiduum aliquod eſſet ad ſecundum diem.

Secundo dicendum, quòd fiebat propter honorem, nã de alijs cibis noſtris non curabat Deus an comederentur vna die, vel alia, aut nunquam, vel relinquerentur canibus, quia erant res prophanæ, de carnibus autem ſacrificiorum ſecus, nam ex eo, quòd quædam pars earum proueniebat Deo, ſcilicet adeps ſaltem, volebat Deus, quòd reliquiæ eſſent in honore, & ideo non comedebantur vbique, ſed ſolum in loco ſacro, & non a quibuſcunque, ſed a mundis, & non in quocunque die, vel tempore, ſed die quo offerrentur, vel ad plus ſequenti die Leu. 7. c. ideo ſic volebat, quòd ſi accideret non comedi tunc, quòd nõ relinquerentur in contemptum, nam non erat licitum vltra comedi, ergo ſi ſupereſſent neceſſe erat, aut putreſieri, aut tradi beſtijs, vtrunque autem erat inhonorabile, ideo conueniẽs fuit, quòd id quod ſupereſſet cremaretur, quia crematio ignis tollebat, vt non poſſet hoc venire poſtea in cõtemptum, & hoc erat honorabile, quia etiam quæ Deo proueniebant igne cremabantur. Conueniebat etiam hoc propter Chriſtum, nam de Chriſto hic totũ comedimus, quod poſſumus, nam eum magis fide, & intelligentia, quam dente manducamus, & licet fides totum ſumat, quia nichil omittere debemus circa Chriſtum, quod non credamus, totum ſumimus, intelligentia tamen non apprehendit totum, quòd fides tenet, ſed aliqua hic cognoſcimus, aliquã ignoramus, quę ergo ignoramus igne comburimus, quia ex dono Spiritus ſancti qui ignis eſt in futuro reuelanda non dubitamus, cum ibi cogniturí ſumus, ſicut & nunc cogniti ſumus.

De duodecima cæremonia, ſcilicet cur comedentes lumbos accingerent. Quaeſt. XXXII.

DVodecima cæremonia erat, quòd comedentes lumbos accingerent, ſic patet Exod. 12. cap. Dicendum, quòd iſta cæremonia, & cæteræ cæremoniæ comedendi, tam in Aegypto, quam poſtea in terra Iudæorum ſeruatæ ſunt.

F Cauſa autem huius cæremoniæ eſt ad oſtendendam feſtinationem comedendi, vel potius comedentium, nam habere renes accinctos ſignificat feſtinationem recedendi, & ideo, quòd comedentes haberent renes præcinctos erat dicere, quòd ſtatim poſt cibum ſumptum receſſuri erant, & non ſolum hoc ſignificatur, ſed etiam, vt cito comederent, ne forte prius occurreret neceſſitas recedendi, quam cibum finirent, vnde dicitur, & comederis feſtinanter Exod. 12. Quod vero cito receſſuri eſſent apparet, quia in principio noctis incipiebat iſta ſolennitas, nam ad ſolis occaſum immolabatur Agnus paſchalis, & poſtea parabatur, & comedebatur, & tamen ad mediam noctem ſurgere debebat Pharao, ſic enim ſurrexit vrgens Hebræos cito recedere de Terra. e. c. ergo non multum poſt cibum ſumptum receſſuri erant. Quod autem habere lumbos G præcinctos ſignet celeritatem ad recedendum, ideo eſt, quia eſt quædam diſpoſitio recedentium, nam itinerantes lumbos accingunt, & hoc conuenit ſecundum conſuetudinem antiqui temporis: habebant quidem homines tunc veſtes longas vſque ad pedes, & amplas, quæ magnos ſinus faciunt, ſicut ſunt veſtes Monachorum, & iſtæ multas auras capiunt, & quando fluxæ ſunt, & ſine cingulo mouentur, & pedes impediunt: apud ipſos, tamen conſuetum erat, quòd homines ſine cingulo eſſent, niſi cum aliquid facturi eſſent, & ideo ſiquis iter acturus erat oportebat, quod veſtem longam decurtaret, & ſtringeret ad corpus ne laxa flueret, & pedes implicaret atque impediret: vnde accingere erat ſignum, quòd quis acturus erat iter ſtatim, & itineratorio iubetur, quòd lumbos pręcingat, quia ad aſtringendum veſtes ponitur cingulum ſuper lumbos, & quia Iudæi erant ſtatim itineraturi, videbatur, quòd comedentes haberent præcinctos renes, ideſt, iam haberent apparatum itineris, & non ſupereſſet eis aliquid diſponendum poſt cibum, ſed ſi occurreret poſ H ſent ſtatim poſt cibum ſumptũ recedere, talis autem modus ſeruatur in ſcripturis tam in Nouo, quam in Veteri Teſtamento, vbi alicui cito agere, aut itinerari præcipitur, nam lumbos præcingere mandatur, ſic patet 4. Reg. 4. c. vbi Heliſæus iuſſit puero ſuo Giezi cito ire ad ſuſcitandum filium Sunamitis, dixit, accinge lumbos tuos, & vade, ſic etiam Chriſtus dixit Lucæ 12. cap. ſint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris, & non eſt aliud lumbos accinctos habere, niſi paratum eſſe ad currendum, vt aperiatur Domino, quando venerit, & non ſit aliqua mora in faciendo hoc. Et patet, quia dicitur ſtatim, & vos ſimiles hominibus expectantibus dominum ſuum, quando reuertatur a nuptijs, vt cum venerit, & pulſauerit confeſtim aperiant ei, & ſic ad itinerandum lumbi accinguntur, vel renes, quod idem eſt, ita & I ad operationes quaſcunque, quæ aliquem motum corporis exigunt, vt veſtes longę, & fluxæ non impediant motum, ſic dicitur Lucæ 12. c. beati ſunt ſerui illi, quos cum venerit dominus inuenerit vigilantes, amen dico vobis, quòd præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis.

Et ita etiam Dominus ad miniſtrandum ſeruis in menſa præcingit ſe, vt veſtes longæ non impediant motum, & operationem, & iſte modus loquendi eſt in tota ſacra Scriptura, & apparet Tob. 5. cap. vbi de Raphael angelo (quem quærebat Tobias, vt hominem directorem in via) dicitur, egreſſus Tobias inuenit iuuenem ſplendidum ſtantem præcinctum, & quaſi paratum ad ambulandum, & ita ſignatur ibi, quòd lumbos pręcingere ſit ad itinerandum diſpoſitum eſſe. Secundo fiebat hoc ad cõme- K morandum, & commouendum Iudæos, vt omnia parata haberent, quando comederent ad recedendum, cũ tanta celeritas eis oſtenderetur, vt etiam comedendo deberent habere apparatum itineris. Cum aũt eſſent in terra ſua Iudæi in alijs celebrationibus phaſe, debebant habere lumbos accinctos, non quidem ad aliquam celeritatem itineris futuri, ſed ad deſignandum celeritatem exitus, quam habuerunt ſui progenitores de Aegypto. Circa Chriſtum autem præcingere lumbos conuenienter ponitur, quia vt dicit Gregor. lumbos præcingimus cum carnis luxuriam per continentiam coarctamus, & quoniam ſumentes corpus Domini debent eſſe mundiſſimi, quia non eſt

aliquid,

aliquid, quod tantam munditiam exigat, cum nichil ſit precioſius, debent lumbos habere præcinctos.i.a carnis illecebris abſtinere, quia actus iſte hominem valde immundum reddit carni totaliter ſubijciendo, & non relinquendo ei aliquem gradum ſpiritualitatis, vnde non ſolum ab illicitis contactibus tunc abſtinendum eſt, ſed etiam a licitis, vt ſpiritus noſter purus ſit, & talis, vt ſe in altum tollere queat.

De 13. caremonia, ſcilicet cur Agnum comedentes baculum tenebant. Quaſt. XXXIII.

TRedecima cæremonia erat, quod comedentes tenebant baculos in manibus Exo. 12. c.

Cauſa huius cæremoniæ in Aegypto fuit eodem modo ad ſignandum celeritatem receſſus.i. quod tantum appropinquaret receſſus tunc quando manducabant, quod nichil poſt cibum parare vacaret ad viam, ſed oportebat oia eſſe parata, ēt vſque ad minimam operationem, non autē videbatur minor, q̃ baculum accipere in manu, & tamen adhuc nolebat, q̀ poſt cibum ſumerent, ſed quod comedendo tenerent baculum in manu, quaſi non ſupereſſet eis, neq; ſpatium ad capiendum baculum. Siquis aũt quęrat quare tanta feſtinatio iubebatur Iudæis, nam nō erāt tantum feſtinaturi, cum poſt cibum tranſierit aliquantũ tempus, & dormierunt, & poſtea Pharao ſurgens media nocte compulit eos cito recedere, Exo. 12.

Dicendum, quod iſte modus loquendi eſt per hyperbolem, quia iubere, q̀ comedendo tenerent baculos in manibus erat ac ſi diceretur tam cito receſſuri eſtis poſt cibum ſumptum, quod neque vacabit vobis baculos accipere, quos manibus tollatis, & licet non eſſet in veritate tanta feſtinantia, erat tamen conueniens ſecundum prudentiam hoc dicere: Primo ad inſtruēdum Iudæos, taliter.n. rudes homines, & pigros inſtruimus, & mouemus, non.n. poſsũt moueri ſi eis vera ſola dicantur, vnde ad mouendum eos ſub timore mali oportet maiora mala prędicere, q̃ ſint, & ad mouendum ſub ſpe boni oportet maiora bona prænũciare, ita ſiquis vellet oſtendere cauſam alicuius feſtinationis non tantam præciſe dicere conueniens eſt, quia nō mouebuntur quantum oportet, ſed multam magis dicendum eſt, taliter.n. docet Ariſt. inſtruendos eſſe rudes in virtutibus ſ. non trahendo eos ſolum vſque ad rectitudinem neceſſariam, ſed vltra medium quemadmodum tortuoſa lignorum dirigentes faciũt 2. Ethic. c. vlt. ſed Iudæi pigri erant, & tardi, ideo vt diſponerentur ad tantam celeritatem, quanta conueniens erat oportebat, vt maior eis prænunciaretur, quam futura erat. Secundo ad faciendũ, qđ omnes res ſuas prius diſponerent, ne poſtea turbati prę velocitate itineris, vel exitus res neceſſarias obliuiſcerentur, vel eas incompletas haberent, & vere accidit hoc Iudæis quantumcunque prænunciauit eis Deus celeritatē, quod ipſi tam pigri, & obliuioſi erant, quod maſſam ſaltem nō fermentauerunt, ſed cum recedendum fuit impoſuerunt ſuper filios, & filias maſſas non fermentatas, ligantes eas in pallijs Exo. 12. c. hoc tamen potuiſſent ipſi prius facere ſi tardi, & obliuioſi non fuiſſent, cum ante hoc de magna celeritate exitus admoniti fuiſſent.

Conſiderandum autem, quod comedentes non debebant ſedere, ſed ſtantes comedebant, & cum vna manu capiebant cibos, & cum alia tenebant baculos, quia non poterant alio modo comedere tenentes baculos in manibus.

Ad Chriſtum autem pertinet hoc, vt ſumentes Eucharistiam teneamus baculos in manibus, ſcilicet vt fidei fundamentum teneamus, nam baculus fidem notat, quæ eſt fundamentum, & prima omnium virtutũ, quæ niſi præceſſerit non poſſumus placere Deo ad Hebr. 11. cap. ſine fide impoſſibile eſt placere Deo, & ſicut ſuper baculum nitimur, ita ſupra fidem fundamur, in ſumptione autem corporis Domini nichil magis neceſſarium eſt, quam fides, cum nichil occurrat difficilius creditu, quam veritas Corporis, & Sanguinis Domini ſub ſpeciebus Sacramenti, & ideo ad iſtam magnam difficultatem debet accedere magnitudo fidei, & ob hoc Pſalm. 22. vbi de corpore Domini aliquid tangi videtur, ſcilicet paraſti in conſpectu meo mēſam, &c. ponitur de baculo, ſcilicet virga tua, & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt, ſcilicet fides conſolatur nos circa magnitudinem rerum credibilium, quia nichil eſt, per quod poſſimus aſcendere in alta credibilia, niſi per fidei altitudinem.

Secũdo per baculum deſignatur conditio Euchariſtię, quia ſicut baculus eſt id, ſuper quod aliquis ſe poteſt appodiare, & firmare, ita Euchariſtia eſt firmamentum noſtrum, quia eſt cibus noſter ſpiritualis, quo firmamur, ſicut firmamur in eſſe ſpirituali per firmitatem datam ex cibo panis Pſalm. 103. panis cor hominis confirmet, ideſt det vires, & firmitudinem, & ideo panis vocatur baculus Leuit. 26. cap. trademini in manibus hoſtium poſtquam confregero baculum panis veſtri ita vt decem mulieres in vno clibano coquant panes, & reddant eos ad pondus, & comedetis, & non ſaturabimini, vocatur etiam panis firmamentum Pſalm. 104. vocauit famem ſuper terram, & omne firmamentum panis contriuit, ita & Euchariſtia eſt panis noſter, qui de cęlo deſcendit Ioan. 6. cap. ideo ſignatur per baculum, quia eſt firmamentum eſſe, vel vitæ noſtræ ſpiritualis.

Ad quid iubebat Deus, quod Iſraelita comedentes tenerent baculos in manibus? Quaſt. XXXIIII.

SEd ad quid iubebat Deus, quod Iſraelitæ comedētes tenerent baculos in manibus?

Aliqui dicunt, quod ad ſe appodiandum, quia non commeſturi erant ſedentes, ſed ſtantes, & hoc propter celeritatem, ideo baculis egebant ſuper quos ſe appodiarēt, vel ſuſtentarent. Sed dicendum, quod non ſtat.

Primo, quia omnia, quæ ponũtur in cæremonijs comedendi Agnum pertinent ad oſtendendam celeritatē recedendi de Aegypto, & tamen tenendo baculos ſic nō pertinet ad aliquam celeritatem, ideo non fiebat ad hoc.

Secũdo, quia potius pertinet iſtud ad tarditatem, nam ſi cito comederent non oportebat, quod ſe appodiarent, ille.n. ſe appodiat, qui diu ſtando fatigatur, & ideo ſuper aliquid ſe ſuſtentat, & ad hoc prodeſt baculus, & tamen Iudęi cito, & cum feſtinatione comeſturi erant, ideo nō erāt ad hoc eis baculi conuenientes.

Tertio, quia appodiare ſe ſuper baculum eſt infirmorum, aut debilium, ſicut dicitur Exo. 21. de illo, qui vulneratus fuit, ſi ſurrexerit, & ambulauerit foris ſuper baculũ ſuum, ſed inter Iſraelitas in exitu de Aegypto non erat aliquis debilis viribus, ſed omnes potentes ad ambulandum Pſalm. 104. cap. & eduxit eos in auro, & argento, & non erat in tribubus eorũ infirmus: ergo nullus indigebat baculo ad ſe appodiandum cum manducarent.

Eſt ergo dicendum, quod baculi ad duo proderant itinerantibus, & ideo ſignabant immediatam apparationē ad itinerandum. Primum eſt, quod baculi proderant loco armorum, nam qui nullo alio genere armaturæ vtitur ſaltem baculo vtetur, & ad aliqualem defenſionem prodeſt: Iudæi autem erant male armati, & hoc propter duo, primo propter conſuetudinem temporis antiqui, quia apud antiquos rara arma erant, & ideo Iudęi, qui pauperes erāt pauca arma haberent, & ſic baculos loco armorum.i. lancearum portarent.

Secundo, & præcipue erat hoc, quia Iudæi in Aegypto erant ſerui, & in politijs ordinatis non permittitur ſeruis habere arma, & hoc propter timorem rebellionis, vt dicitur 2. Poli. ſeruiebant quidem Iudæi in luto, & latere in Aegypto Exo. 1. & Pharao dixit, quid voluimus facere, vt dimitteremus Iſrael ne ſeruiret nobis? Tertio, & ſpecialiter propter magnam ſuſpicionem, & timorem quem Aegyptij conceperant, quia cum iniuſte opprimerent Iſraelitas, timebant, quod illi inſurgerent, & adiungerentur hoſtibus Aegyptiorum, & expugnatis eis recederent de terra Exod. primo cap. & ideo impoſuerunt eis labores duros luti, & lateris, vt non multiplicarentur, & poſtea occidebant in partu omnes maſculos, & ſeruabant fœminas, vt non fortificaretur populus eod. cap. a fortiori, ergo propter hunc timorem non permitterent eis aliqua arma, & ſic quando exirent eſſent inermes. Simile patet de

Iudæis

Iudæis ipſis, quando erant in terra ſua tempore Regis F Saulis, nam erant ſubditi Philiſthinis, & illi timentes ne Iudæi rebellarent, abſtulerant eis vniuerſa arma, & interdixerant fabros eſſe in terra Iſrael ne arma aliqua fabricarent, ſed deſcendebant in terram Philiſthinorum Iudæi ad acuendum vomeres, & ligones ſuos vſque ad ſtimulum. 1. Reg. 13. cap. & ideo factum eſt, vt tunc in toto populo Iſrael ituro ad bellum cum Rege ſuo non inueniretur, neque vna lancea, aut vnus enſis, eod. cap. ita ergo in Aegypto propter iſtum timorem fieret, vt non permitterent Aegyptij Iſraelitis habere aliqua arma, ideo ad itinerandum acciperent baculos, vel aliquid in manu portarent, quo ſe appodient, & adiuuent ad ambulandum.

Secundo, quia omnibus iubebatur habere baculos tam viris, quam mulieribus, & tamen non iuberetur hoc velut genus armaturæ, quia mulieres nō ſunt ad arma, ſed quia G omnes tam viri, quam fœminæ itineraturi erant, omnes egebant baculis ad appodiandum.

Tertio, quia non videbatur, quod arma Deus iuberet tollere, id eſt baculos pro armis, quia Iſraelitæ non erant pugnaturi in exitu de Aegypto, ſed Deus pro eis Exo. 14. Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis, ideo non erant baculi ad arma, ſed ad appodiationem, & laboris releuationem.

Sed obijcietur, quod non ſtet, quod dictum eſt ſupra, ſcilicet, quod baculis vterentur tunc Iſraelitæ in defectū armorum, quia dicitur Exod. 13. c. & armati aſcenderunt filij Iſrael de terra Aegypti.

Dicendum, quod non eſt ſenſus, quod omnes Iſraelitæ, qui erant ſexcenta millia peditum Exod. 12. cap. aſcenderent armati, quia non haberent omnes arma, quia Aegy- H ptij non permitterent hoc. Neque rurſus eſt intelligendum, quod nullus de eis haberet arma, quia aliqua haberent, ſed vocantur armati aliqui, ſcilicet eorum, nam non dicitur armatos eſſe omnes. Vel vocantur armati, id eſt quod erant omnes apti ad arma, eo quod non erat in tribubus eorum infirmus Pſ. 104. & ideo poterant baculi aliquo modo prodeſſe ad genus armaturæ, ſed potius iuſſit accipi illos ad ſuſtinendum laborem viæ.

Et vtroque modo eſt cauſa, quod Chriſtus vetuerit diſcipulis ſuis in via portare baculos ſupra 10. cap. Nam ſi accipiatur baculus, vt eſt loco armorum non licebat portare diſcipulis baculum, quia non ibant ad pugnandum, nec ad reſiſtendum pugnanti, ſed ad prædicandum pacem, & ſuſtinendum quidquid eis aliquis inferre vellet, ſi autem accipiatur baculus, vt ad appodiandum per viā, I non licebat illis baculum portare, quia nō debebat quieſcere, neque ſe appodiare, ſed expedire procedere ad opus prædicationis, baculus autem eſt ſuper quem aliquis ſe ſuſtentat, & quieſcit, ideo illis non conueniebat baculus.

De 14. cæremonia cur Deus iubebat Iſraelitas habere calciamenta in pedibus in comeſtione Agni. Quæſt. XXXV.

QVartadecima cæremonia erat, quod portarent calciamenta in pedibus, id eſt haberent illa quando comederent Exo. 12. c. & iſtud tam in Aegypto, quam in alijs vicibus obſeruari debuit.

Cauſa huius eſt celeritas, ſcilicet, quod nichil ſupereſſet K diſponendum, quando comederent, quaſi tanta celeritas eſſet ad itinerandum, quod poſt cibum ſumptum forte non ſupereſſet locus ad ſumendos calceos, & hoc erat iuxta antiquam conſuetudinem, & potiſſime hominum pauperum, qui non vtebantur calceis ſemper ne illos rumperent cito, ſed ſolum quando ad opera dura procederent, ſicut erat ad itinerandum, nam ſi ſemper homines vterentur calceis non oportebat dici, quod calciamenta haberent, quando comederent, quia nunquam ſine illis inuenirentur, niſi cum iacerent in lecto, quia tamen illi raro vtebantur calciamentis, quando in domibus erant, iuſſit, quod calciamenta haberent, quando comederent Agnū, quaſi ſtatim receſſuri eſſent, & non ſupereſſet eis forte tempus ad hoc poſt cibum ſumptum.

Quare Deus vetuit diſcipulis habere calciamenta Iudæis autem iuſſit habere. Quæſt. XXXVI.

SEd quæritur cum Chriſtus mittens diſcipulos ad prædicandum vellet, quod expedite irent, & cito, & Deus mittens Iſraelitas de Aegypto vellet, quod cito irēt, quare Deus vetuit diſcipulis habere calciamenta, & iuſſit expreſſè Iſraelitis illa habere.

Dici poteſt vno modo, quod non vetuit totaliter diſcipulis Chriſtus habere calciamenta, quia licet dixit ſupra 10. & Lucæ 10. quod non haberent calciamenta in via, tamen dixit Marc. 6. quod irent calciati ſandalijs, & ideo eſt differentia inter calciamenta, & ſandalia, tamen vtrū- G que ad pedes pertinet, & Chriſtus reliquit aliqua operimenta pedibus, & in hoc concordat cum Iudæis, qui calciati exierunt de Aegypto.

Secundo poteſt dici, quod ex diuerſis cauſis mandatum contrarium datum eſt, nam Diſcipulis tanquam viris perfectis vetita ſunt calciamenta, quia iſtud ſignabat aliquid pertinens ad perfectionem, vt oſtenſum eſt ſupra 10. cap. quæſt. 10. Iſraelitæ autem, qui erant quædam multitudo non pertinebant ad perfectionem aliquam, immo non erant omnes boni, ideo non erant eis illicita calciamenta, & tamen non iubebatur eis calciamenta habere in pedibus, quaſi hoc faceret ad celeriorem curſum, ſed quia ita erat quod qui volebant portare illa, quod aptarēt illa ſibi ante cibum ſumptum, ne poſtea obliuiſcerentur ſumere illa, aut non vacaret eis illa accipere. Iſta autem H ſunt calciamenta, quæ nunquam rupta ſunt, neque deteriorata, aut laxata, ſed integra manſerunt, ſicut & veſtimenta nunquam defecerunt per quadraginta annos in deſerto Deuter. 8. ca. ſcilicet veſtimentum tuum quo operiebaris nequaquam vetuſtate defecit, & pes tuus non eſt ſubtritus.

Sed quæretur quare non dixit Deus de veſtibus, quod haberent veſtes ſuas quando comederent, ſicut dixit de calceamentis, quia vtrunque neceſſarium erat ad viam. Dicendum, quod non fuit conueniens mandari, quia Deo non mandante illud fieret, nam veſtimentis ſemper ſunt homines operti, niſi cum iacent in lecto, calciati autem non ſunt ſemper maxime pauperes, & ſecundum antiqua tempora, ideo debuerunt admoneri de calciamentis, de veſtibus autem non oportebat, quia ſemper erant veſtiti.

I Conueniebat autem hoc ad Chriſtum, quia qui ſumunt Euchariſtiam debent eſſe totaliter mundi, & ad complementum munditiæ oportet eſſe pedes mundos, nam cæteris partibus mundis exiſtentibus adhuc pedes poſſunt eſſe immundi, ita Chriſtus dixit Ioan. 13. cap. qui mundus eſt non indiget, niſi vt pedes lauet, ſed eſt mundus totus, vt autem pedes ſint mundi oportet eos calciatos eſſe, nam quandiu nudi ſunt ſuper terram puluere, aut alia contagione inficiuntur, & ſignatur per imperfectionem pedum minima infectio, quæ eſt venialium peccatorum, & vt innuatur, quod etiam ab his mundus eſſe debet, qui Euchariſtiam ſumit, dicitur quod qui manducat Agnum debet calciamenta in pedibus habere.

K *De 15. cæremonia, ſcilicet quare cum azymis Agnum comedebant. Quæſt. XXXVII.*

QVintadecima cæremonia eſt, quod manducarent Agnum cum azymis Exod. 12. cap. vocantur autē azyma panes ſine fermento facti. Et hoc fiebat, quia Deus iuſſit, quod antequam immolaretur Agnus fierent panes azymi, & tolleretur omne fermentatum de domibus, & ideo non poſſent comedere, niſi cum azymis, quia nullus alius panis tunc eſſet in domibus eorum.

Cauſa autem quare volebat, quod cum azymis comederetur erat, quia ſtatim azyma ſecutura erant, nam poſt exitum de Aegypto non habuerunt Iſraelitæ, quid comederent niſi azyma, quia occiſis primogenitis media nocte ſurrexit Pharao, & Aegyptij clamauerunt, vt dimitterentur Iſraelitæ, & compulſi ſunt ſtatim ire ne morerentur

rentur omnes Aegyptij, ſicut ipſi putabant ſi ſtatim non recederent Iſraelitæ, Exod. 12. cap. & ideo non fuit eis locus fermentandi maſſas, quas habebant, & ſic non fermentatas tulerunt, & ideo comederunt per aliquot dies azyma, quouſque Deus prouidit eis de cibo in deſerto.

Secunda cauſa fuit ad oſtendendum afflictionem exitus, nam Iſraelitæ, licet exeundo de Aegypto liberarentur de ſeruitute, & multis incommodis tamen cum anguſtia, & timore, & difficultatibus exierunt, quia Pharao, & Aegyptij compulerunt eos cito exire, & timebant, quod occiderent eos niſi cito exirent, cum propter ipſos Deus afflixiſſet Aegyptios, & in exitu ſuperuenit eis tribulatio, quando Pharao, & omnes Aegyptij irruerunt ſuper eos exiſtentes, apud Mare Rubrum, & voluerunt illos occidere, & iam flebant Iſraelitæ murmurantes contra Moyſen, quod potius voluiſſent mori in Aegypto, quam in illa ſolitudine Exod. 14. cap. in memoriam, ergo harum afflictionum poſtquam præteritæ eſſent, & nunc in prænoſticatione antequam venirent fuit conueniens, quod azymos panes comederent cum Agno, qui erant panes afflictionis Deuteronom. decimoſexto cap. ſcilicet ſeptem diebus comedes abſque fermẽto afflictionis panem, quoniam in pauore egreſſus es de Aegypto. Cum vero egreſſi ſunt Iſraelitæ, omnibus temporibus, quibus faciebant Phaſe comedebant azyma, & hoc ad memoriam præteritarum rerum, ſcilicet, quod in Aegypto azyma comediſſent, quando exierunt, & comederunt Agnum.

Secundo, vt recordarentur malorum, quæ paſſi ſunt in exitu de Aegypto, & præcipue timoris magni Deuteronom. decimoſexto, ſcilicet ſeptem diebus comedes abſque fermento afflictionis panem, quoniam in pauore egreſſus es de Aegypto, vt memineris diei egreſſionis tuæ de Aegypto omnibus diebus vitæ tuæ. Sciendum etiam, quod iſta ceremonia azymorum erat præcipua inter omnes cæremonias Agni, quia præter azyma, quæ comedebantur cum Agno die Phaſe, adhuc erat feſtum azymorum per ſeptem dies, in quibus comedebantur azyma Exod. duodecimo, & de cauſa huius infra dicetur.

Conuenit autem hoc ad Chriſtum, quia qui manducant Corpus Domini debent cum azymis ſumere, nam azymum ſine fermento dicitur, fermentum autem conuertit, & alterat maſſam, ſi diu relinquatur, conuertet eam ad corruptionem, ita dicitur primo Corinth. quinto cap. modicum fermentum totam maſſam corrumpit, azymum ergo eſt incorruptum, & ſignat puritatem vitæ, tales aut eſſe debent, qui Chriſtum ſumunt, ſcilicet in vita pura, & immaculata, ſic dicit Apoſtolus primo Corinth. quinto cap. Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus, itaque epulemur non in fermento veteris malitiæ, & nequitiæ, ſed in azymis ſinceritatis, & veritatis, & ita puritas vitæ eſt azymum, cum quo Chriſtum manducare debemus, vt digne manducemus, & hoc maximum eſt, qđ ad Corpus Domini requiritur, ſcilicet vt cum vitę puritate ſumatur.

Secundo hoc fit, quia etiam ad confectionem Corporis Domini conuenit, nam nos verum Corpus Domini ſub panis figura ſumimus, & ſic ille inſtituit ſumi, quia ſic ſe diſcipulis tradidit, & ipſe in pane azymo confecit, quia azymum panem manducabat. Eccleſia quoque ad imitationem eius conſecrat in azymis, quæ azyma per illa azyma Aegypti, quę cum Agno paſchali comedebantur, prę ſignata ſunt.

De 16. ceremonia, ſcilicet quare Agnus cum lactucis agreſtibus comedebatur, & quare poſt exitum de Aegypto fuit ſeruata hæc eadem ceremonia. Quæſt. XXXVIII.

SExtadecima cæremonia erat, quod comederetur Agnus cum lactucis agreſtibus Exod. 12. & Nume. 9. capite.

De iſta cæremonia dicendum, quod ſeruata fuit in prima celebratione in Aegypto, quia ita illud iuſſit Deus, Exod. 12. cap. & omnia, quæ ibi mandata ſunt completa

A fuerunt illa prima vice, licet quædam illorum nõ fuerint poſtea obſeruata. De celebrationibus poſtea factis, quod poſtea fuerint ibi ſeruata patet Num. 9. cap. nam ibi agitur de celebratione Phaſe in monte Synai facti anno ſecundo in exitu de Aegypto, & dicitur cum azymis, & lactucis agreſtibus comedent illud. Cauſa autem huius videtur eſſe, vt aliquod condimentum Deus daret illi cibo, quia cibis apponimus condimenta, & herbæ iſtæ quas lactucas dicimus erant condimentum pro carnibus his.

Secundo fiebat hoc ad cito comedendum, & non capiendum magnam voluptatem in eo, cum enim quis in aliquo cibo voluptatem magnam capit immoratur valde in eo, Deus autem volebat, quod Phaſe feſtinanter comederetur ab Iſraelitis, quia ita expreſſe iuſſerat, ideo nõ debuit dare aliqua irritantia appetitum, & voluptuoſa,
B ſed potius amara aliqua, aut inſipida, in quibus appetitus non intenderet, & ſic cito comederẽt, talia ſunt hæc, ideſt lactucæ agreſtes, quæ amaritudinem habent cum agreſtes ſint, ideo illas ſimoi Deus voluit in partem cibi, vel in condimentum cum cibo.

Tertio ad oſtendendum amaritudinem, & anguſtiam animi, quam haberent Iſraelitæ in exitu, nam Aegyptij vrgerent eos, & ipſi timerent ſibi mortem inferri in vindictam primogenitorum occiſorum, & ideo pauor magnus tenebat eos in exitu, & tenuit eos poſt exitum, quando Aegyptij inſecuti ſunt eos vſque ad Mare Rubrum, Exod. 12. & 14. cap. & ideo ſicut ad ſignandum pauorem illum iuſſit Deus, quod comederetur Agnus cum azymis Deuteronom. 16. cap. ſcilicet ſeptem diebus comedes abſque fermento afflictionis panem, quoniam in pauore
C egreſſus es de Aegypto, vt memineris diei egreſſionis tuæ omnibus diebus vitæ tuæ, ſic ad oſtendendum amaritudinem animi iuberet comedi lactucas agreſtes. Poſt exitum vero de Aegypto comedebantur agreſtes lactucæ cũ Agno generaliter ad ſignandum, quod factum fuerat in Aegypto, ideſt, quia ibi comeſtæ ſunt, poſtea quoque comederentur.

Secundo, quia ſicut in Aegypto ad præſignandam futuram, & imminentem amaritudinem ſibi in exitu comederunt lactucas, ita & in poſterum lactucas comederent, vt omnibus diebus vitæ ſuæ recordarentur quantam habuerunt amaritudinem in exitu de Aegypto. Sed dicet aliquis an totæ lactucæ comedebãtur, ſicut, & totus Agnus, vt nichil de eo maneret, & ſi maneret cremaretur, Exod. 12. cap. Dicendum, quod duo adhibebantur cæremonia-
D liter in eſu Agni, ſcilicet lactucæ agreſtes, & azyma, & tamen in his non obſeruabatur, quod in Agno, ſcilicet, qđ totus Agnus comederetur.

Primo, quia circa cæremonialia non licebat Iudæis aliquid adiungere, quod poſitum non eſſet, & tamen Deus non impoſuerat, quod tota azyma, aut totas lactucas comederent, ergo non poterant ipſi ſibi velut neceſſariũ hoc imponere Deut. 12. cap.

Secundo, & præcipue, quia non erat ſimile de Agno, & de azymis, vel lactucis, nã Agnus erat res aliqua vna determinatæ magnitudinis, ideo poterat de illo dici, quod totus comederetur: lactucæ, vero, & azyma non fuerunt reducta ad certam magnitudinem, quia non impoſitum eſt, quantum de azymis, aut de lactucis ſumerent, ideo nõ poterat ibi teneri regula, quod tota azyma, aut totas lactu-
E cas comederent.

Tertio, quia etiam ſi ſeruari poſſet cæremonia iſta in lactucis, & azymis, ſicut in Agno paſchali, non erat tamen conueniens fieri eandem, aut æqualem obſeruationem, & ratio eſt, quia Agnus pertinebat per ſe ad hanc cæremoniam, lactucæ vero, & azyma per quandam adhærentiã, nam de Agno paſchali ſumebatur ſanguis ad aſpergendũ portas domorum, & iſta fuit præcipua cauſa huius cæremoniæ, de lactucis vero, & azymis nichil ſumebatur, ſed erant quædam conditio, vel adiunctum ad comedendum Agnum, ideo aliquid magis in Agno, quam in illis obſeruandum erat.

Quarto, quia Agnus directè ſignabat Chriſtum paſſurum, & a nobis ſumendum ſacramentaliter, azyma vero, & lactucæ ſignant aliquid ex parte ſumentium, ideſt conditionem quandam eorum, ideſt totalitas debet attendi

ex parte Chriſti, qui ſumatur, quia perfectam ſidem de ipſius Deitate, & Humanitate habemus, circa nos autem non eſt aliqua totalitas, quæ deſignari debeat per lactucas, & azyma, ideo non oportet comedi tota azyma, aut lactucas, ſicut totas carnes Agni. Conſequenter igitur ſi de azymis appoſitis, aut lactucis in menſa in comeſtione Agni paſchalis ſupereſſet aliquid, non oportebat illud cremari ne maneret in ſequenti, immo non licebat cremari velut in cæremoniam neceſſariam, aut conuenientem, ſicut fiebat de carnibus agni. Et ratio eſt, quia Deus iuſſerat ne quid fieret vltra id quod ipſe mandauerat Deuter. 12. cap. ſed hoc non mandauerat, & ideo dicendum quod lactucæ, vel azyma ſuperflua, vel reſidua tunc poterãt comedi tunc, vel quocunque die, aut relinqui in comeſta, & etiam ſi beſtiæ comederent illa, non erat illicitum: ſecus de agno, cuius carnes totæ comedendæ erant ipſa die, in ſequenti autem nichil poſſet de eis manducari, ſed totæ cremandæ eſſent, quæ ſupereſſent.

Cauſa differentiæ eſt, quia agnus paſchalis erat ſacrificium Leuit. 9. cap. ideo tenebatur in eo conditio aliorum ſacrificiorum. ſ. quia ſi illorum carnes non comederentur eodem die vel ad plus ſequenti cremarentur Leuit. 7. & 19. cap. ſed lactucæ, & azyma non erant ſacrificium, ideo non erat in eis ſeruanda iſta cęremonia cremationis.

Secundo, quia agnus erat res valde ſacra, nam ſanguis eius fundebatur in loco ſacro, & qd plus erat, adeps eius cremabatur in altari, Exod. 23. & 34. cap. & ideo totus agnus efficiebatur res ſacra, vnde non licebat illum manducari, niſi a mundis, & certo tempore, & quod ſupereſſet cremandum erat, lactucæ autem & azyma non erãt ſic res ſacræ, quia nichil de eis applicabatur domino, ſed comedebantur ab hominibus, ideo non oportebat cremari reſidua, quæ erat cęremonia rerum ſacrarum.

Conueniebant autem iſtæ lactucæ ad ſignificationem Chriſti, quia amaritudinem deſignant, & in ſumptione Euchariſtiæ hoc valde conuenit, quia ſumentes Euchariſtiam mundi eſſe debemus, quod ſignant azyma ſinceritatis, & veritatis, cum quibus Chriſtum Paſcha noſtrum epulamur. 1. Cor. 5. cap. ſed munditiam iſtam nemo ſemper ex infirmitate humana ſeruare poteſt aut ſaltem ſeruar, quia nemo eſt qui bonum agat, & non peccet, vt dixit Salomon. 3. Reg. 8. cap. ideo perditam munditiam per cordis amaritudinem recuperare debemus, cum peccata, & maculas noſtras amaris compunctionis noſtræ fletibus diluimus, lactucæ ergo ad agnum paſchalem valde neceſſarię ſunt.

De 17. cæremonia. ſ. quare agnus feſtinanter comedebatur.
Quaeſt. X X X I X.

DEcimaſeptima cæremonia eſt, quod comederetur feſtinanter, Exo. 12. c.

Seruata fuit autem iſta cæremonia in Aegypto, quia ita Deus illam impoſuit, & hoc quia vere feſtinatio quędam imminebat Iudæis ad exitum, nam media nocte occiſis omnibus primogenitis Aegyptiorum in hominibus, & iumentis ſurrexerunt Aegyptij clamantes quod illico recederent Iſraelitæ, putantes quod ſi aliquandiu manerẽt, non ſolum primogeniti, ſed etiam cæteri homines, & armenta omnia perirent, Exod. 12. cap. & ideo nullam moram facere ſinebant Iſraelitis, ſed quod ſtatim exirent: Iſraelitæ autem timebant, ꝙ ſi cito non exirent iubentibus Aegyptijs, quod occiderent eos, tum propter vindictã primogenitorum mortuorum, tum propter timorem, quem habebant, quod ipſi quoque perirent, & ab hoc Iſraelitæ cauſam præſtarent nolendo feſtinanter exire, ideo incidit pauor mortis Iſraelitis in exitu de Aegypto Deut. 16. c. in pauore egreſſus es de Aegypto, & ob hoc non potuerunt mulieres fermentare maſſas, ſed portauerũt eas azymas, & poterant ſic obliuiſci rerum ſibi neceſſariarum ad exitum: hunc modum feſtinationis non poterant præcogitare Iſraelitæ, nam cum ante hoc nunquam voluiſſent Aegyptij eos dimittere etiam multis plagis afflicti, non erat veriſimile, quod eos compellerent ad recedendum feſtinanter, & ſic Iſraelitæ non ſe pararent, quaſi ſupereſſet eis locus ſe diſponendi quando Aegyptij darent eis licẽtiam

F recedendi, ſed non erat eis ſic futurum, ideo licet Deus nõ prædixerit eis totum iſtum modum feſtinationis, prænunciauit, quod feſtinanter egreſſuri eſſent, iõ per omnes cęremonias manducationis agni oſtendit eis ſummam feſtinantiam, quaſi ſtatim poſt agni manducationem receſſuri eſſent, vnde non oportebat aliud aperiri, ſed notum eſſe debebat Iudæis, quod ante manducationem agni deberent facere omnes diſpoſitiones neceſſarias ad recedendũ. Sed ipſi fuerunt tardi, & obliuioſi, nam non diſpoſuerunt omnia, ideo neque maſſas fermentatas habuerunt ad tollendum ſecum, ſed azymas portauerunt, Exod. 12. cap. Et ideo ſuper omnia ſigna feſtinantiæ, quæ oſtenderat, vt in calceis, & baculis, & lumborũ præcinctione, addidit addidit adhuc quod comederent feſtinanter, quaſi nondum completa manducatione forte exituri eſſent. Iſtud tamen

G ad hyperbolem pertinebat, quia certum eſt, quod ante manducarent, quam recederent, ſed vt ſecundũ oĩa diſpoſiti eſſent impoſuit eis iſtam magnam feſtinantiam.

Conueniebat etiam hoc ad Chriſtum quantum ad ſumptionem corporis eius, quia (vt aliqui volunt) feſtinãter corpus Domini eſt ſumendum, ne immorantibus nobis incidat aliqua turpis, aut vana cogitatio, quæ coram Creatore noſtro nos reos faciat, nam grauius delinquimus, ſi in præſentia tantæ rei aliquid turpe mentem noſtram inuaſerit, atque peruerterit.

De 18. cæremonia. ſ. quare omnes Iudæi, & circuncisi de agno comedebant, & an Gentilibus conuerſis eſſet hoc licitum, & quo tempore Gentiles cœperunt conuerti ad Deum.
H *Quaeſt. X L.*

DEcimaoctaua cęremonia eſt, quod omnes Iſraelitæ comederent Agnum Paſchalem, & omnes conuerſi ad Iudaiſmum, Exo. 12. c. omnis cętus filiorum Iſrael faciet illud, & ibi etiam ponitur de alienigenis, quod circũciderentur, & manducarent Phaſe. Sed conſiderandũ circa primam celebrationem factam in Aegypto, qui fecerunt eam, & dicendum, quod ſoli filij Iſrael illam fecerũt. Et patet primo, quia Exo. 12. c. dicitur fecerunt omnes filij Iſrael, ſicut præceperat Dominus Moyſi, & Aaron. ſ. celebrauerunt Phaſe.

Et cauſa huius erat prima, quia Iſraelitæ nondum habebant aliquam legem, aut ritum colendi Deum, ideo nemo eſt, qui poſſet conuerti ad ſtatum illorum acceperunt autem legem poſtea in deſerto Synai, & modum viuendi

I diſtinctum a cęteris populis, ideo poſtea poterant conuerti aliqui de Gentilibus ad ſtatum eorum, ſed non prius.

Secundo, quia nunc Iſraelitæ erant ſerui in Aegypto, & premebantur dura ſeruitute in luto, & latere, Exo. 1. c. iõ nullus vellet accedere ad conuerſationem gentis illius, vt eſſet de illo populo, ne ſic opprimeretur, ſicut illi, poſtea vero cum liberati fuerunt de Aegypto, & manſerunt in Terra Chanaan erant in libertate, ideo poterant aliquæ Gentes conuerti ad eorum ritum.

Tertio, quia quandiu manebant Iſraelitæ in Aegypto nondum apparuerat aliqua cauſa quare aliquis, qui non eſſet de gente illa conuerti vellet ad ſtatum illius gentis, quia apud Gentiles erat conſuetum, quod nõ mutaret aliquis Deum ſuũ, ſicut colligitur Ierem. 2. cap. & hoc Deus improperat ibi Iſraelitis, quorum aliqui relicto Deo ſuo

K tranſibant ad idola gentium, ideo nullus Gentilium vellet tranſire ad cultum Dei Iſrael, & ritum Iudæorum quouſque aliquid videret quare hoc faceret, ſed antequam Iſraelitæ exirẽt de Aegypto, ſcilicet pauloante nõdum fecerat Deus aliqua magna, & manifeſta pro Iſraelitis, pro quibus Gentes admirarentur, & conuerti vellent ad Deum Iſrael, ergo non erant adhuc aliqui conuerſi, poſt exitum vero de Aegypto, & in ipſo exitu fecit Deus magnalia pro Iſraelitis, quæ cognita fuerunt fortaſſis in toto mundo, ideo poterant multi conuerti ad ritum Iudaicum.

Et apparet hoc, quia in exitu de Aegypto percuſſit Aegyptios decem plagis magnis, Exod. 7. vſque 11. c. & præcipue plaga vltima, & maxima, quæ fuit primogenitorũ, Exod. 11. & 12. deinde aperuit Mare Rubrum, vt tranſirent

rent Iſraelitæ, & perirẽt ibi omnes Aegyptij, Exo. 14. quæ
fuit res admirandiſſima, poſtea populum in deſerto qua-
draginta annis pauit cęleſti cibo, ideſt manna, Exod. de-
cimoſexto, & Deuteronom. octauo, ſępe eis aquam de
petra dedit, cum perituri eſſent ſiti, Exod. decimoſepti-
mo, & Num. 20. carnes quoque petentibus innumerabi-
les attulit coturnices, Exod. decimoſexto, & Num. 11. ca.
& in introitu quoque in Terram Chanaan ſiccauit Ior-
danem, & aquam ſuperiorem ſtare fecit, quaſi murum,
eleuabaturque, & intumeſcebat, vt de longinquo videre-
tur, manſitque immobilis quouſque tranſirent omnes fi-
lij Iſrael Ioſue, tertio cap. & quandiu in deſerto per qua-
draginta annos fuerunt, præcedebat eos Deus per noctẽ,
& diem, per diem quidem in columna nubis, per no-
ctem vero in columna ignis, & vbi ſtaret columna illa,
ſiue per noctem, ſiue per diem tota multitudo Iſrael fir-
mabatur Exod. decimoquarto, & 40. & Num. 9. cap. poſt-
quam etiam introierunt in Terram Chanaan tradidit
Deus magnos reges in manus eorum; & fecit toti ſęculo
rem ſtupendam, ſcilicet, quod petente Ioſue fecit ſtare
Solem immobilem, quaſi per diem integrum, vt Ioſue
vindicaret de hoſtibus ſuis, Ioſue decimo cap. miſit quo-
que lapides magnos grandinis de cęlo eadem die, qui plu
res occiderunt, quam fuerunt illi, qui perierant gladio
Iudæorum, eod. cap. ſimile quoque fecit poſtea tempore
regis Ezechiæ, nam Solem redire fecit per decem gradus
retrorſum in horologio Achaz, ideſt per decem lineas
quarto Regum 20 & Eſa. trigeſimooctauo cap. ideo per
talia manifeſtabat ſe Deus Iſrael magnum ſuper omnes
Deos, & poterant Gentes conuerti ad eum. Et ita factum
eſt, quod Gentiles audiebant iſta, & admirabantur, &
timebant, nam tranſitum mirabilem Maris Rubri audie-
runt omnes Gentiles, qui erant circa Aegyptum, &
ſtatim timuerunt, vt dixit Moyſes in Cantico, Exod. de-
cimoquinto cap. ſcilicet aſcenderunt populi, & irati ſunt,
& dolores obtinuerunt habitatores Philiſthin. tunc con-
turbati ſunt principes Edom, robuſtos Moab obtinuit
tremor, obriguerunt omnes habiratores Chanaan, audie-
runt etiam quomodo Deus præcederet Iſraelitas per diẽ
in columna nubis, & per noctem in columna ignis Nn-
me. decimoquarto, cap. ſcilicet, vt audiant Aegyptij, de
quorum medio eduxiſti populum, & habitatores terræ
huius, qui audierunt, quod tu Domine in populo iſto ſis,
& facie ad faciem videaris, & nubes tua protegat illos,
& in columna nubis præcedas eos per diem, & in co-
lumna ignis per noctem, quod occideris tantam multi-
tudinem, quaſi vnum hominem dicent, non poterat in-
troducere populum in terram pro qua iurauerat, ideo oc-
cidit eos in ſolitudine. Etiam rex Moab audiens ea,
quæ Deus faciebat pro Iſraelitis timuit eos Num. vigeſi-
ſimoſecundo cap. ſcilicet videns Balach filius Sephor om
nia, quæ fecerat Iſrael Amorrhæo, & quod pertimuiſſent
eum Moabitæ, & impetum eius ferre non poſſent, dixit
ad maiores natu Madiam, ita delebit populus iſte om-
nes, qui in noſtris finibus commorantur, quomodo ſolet
bos herbas vſque ad radices carpere. Timuerunt quoque
omnes Chananęi vltra Iordanem ad Occidentem, quan-
do audierunt, quod Iſraelitæ tranſiſſent Mare Rubrum
Ioſue, ſecundo cap. ſic dixit Raab ad exploratores, noui
quod tradiderit Dominus vobis terram, etenim irruit in
nos terror, & elanguerunt omnes habitatores terræ, au-
diuimus, quod ſiccaſſet Dominus aquas Maris Rubri ad
introitum veſtrum, quando egreſſi eſtis de Aegypto, &
quæ feceritis duobus regibus Amorrhæorum, qui erant
trans Iordanem Sehon, & Og, quos interfeciſtis, & hæc
audientes pertimuimus, & elanguit cor noſtrum, neque
remanſit in nobis ſpiritus ad introitum veſtrum. Et ma-
xime audierunt Chananei omnẽ diuiſionem, & ſiccatio-
nem Iordanis, & quomodo tranſierit populus, & tũc ma-
ximè timuerunt Ioſue 5. cap. ſcilicet poſtquam ergo au-
dierunt omnes reges Amorrhæorum, qui habitabant trãs
Iordanem ad Occidentalem plagam, & cuncti reges Cha
nanæorum, qui propinqua poſſidebant Mari Magno lo-
ca, quod ſiccaſſet Dominus fluenta Iordanis coram filijs
Iſrael donec tranſirent, diſſolutum eſt cor eorum, & non
remanſit in eis ſpiritus timentium introitum filiorum
A Iſrael, ſtationem autem Solis, & caſum lapidum magno-
rum grandinis de cœlo non tam audierunt, quam paſſi
ſunt Ioſue 10. cap. Et ideo extremus timor inuaſerat eos,
ita vt fierent immobiles, ſicut optauerat, vel prædixit Moy
ſes in cantico Exod. 15. cap. ſ. irruat ſuper eos formido, &
pauor in magnitudine brachij tui, fiant immobiles, quaſi
lapis, donec pertranſeat populus tuus. Et cum iſti vide-
rent magnalia hæc conuertebantur aliqui ad Deum Iſ-
rael, patet, quia cum in Aegypto incępiſſet facere mira-
cula aliqua inferendo plagas, conuerſi ſunt multi ad Deũ
Iſrael, & ideo voluerunt adhærere populo Iſraelitarum,
vt cum eis exirent de Aegypto ad loca, ad quæ illi ibant,
ſic patet, Exo. 12. cap. ſcilicet profectique ſunt filij Iſrael
de Rameſſe in Sochot ſexcenta fere millia peditum viro-
rum abſque paruulis, & mulieribus, ſed & vulgus pro-
B miſcuum innumerabile aſcendit cum eis. & Num. 11. ca.
dicitur, vulgus quippe promiſcuum, quod aſcẽderat cum
eis flagrauit deſiderio ſedens, & flens ſibi iunctis pariter
filijs Iſrael. Etiam auditis mirabilibus iſtis conuerſa eſt
Raab Ierichontina Chananęa cognoſcens Deum Iſrael
Ioſue 2. cap. ſcilicet noui, quod tradiderit vobis Dominus
terram, & ſequitur. Dominus enim Deus veſter ipſe eſt
Deus in cęlo ſurſum, & in terra deorſum.

Sed dicendum, quod hoc tempore pauci conuerteban-
tur ad Deum Iſrael, & cauſa eſt, quia Iſraelitæ non recipie
bant conuerſionem eorum, multi quippe de Chananæis
tum timore tum agnitione veritatis, ſcilicet quia videbãt
magnalia, quæ faciebat Deus Iſrael conuerterentur ad ri
tum Iudaicum, ſed Iudæi non recipiebant eos, ſed occi-
debant vniuerſos, dicentes, quod non poterant pacẽ cum
C eis habere.

Sic patet de Gabaonitis habitantibus in quinque ciui-
tatibus, qui fingentes ſe eſſe de longe, & laudando Deum
Iſrael fecerunt cum eis pacem Ioſue 9. cap. & cum cogni-
tum fuit eos eſſe de Terra Chananęorum, indignati ſunt
valde Iſraelitæ volentes illos occidere, vt patet eod. cap.
& hoc faciebãt, quia Deus vetuerat eis facere pacem cum
habitatoribus regionum ipſarum, quas eis tradere promi-
ſerat Deuter. 20. cap. ſcilicet, de his autem ciuitatibus, quæ
tibi dabuntur nullum omnino permittes viuere, ſed in-
terficies in ore gladij, Hethæum, ſcilicet, & Amorrhæum,
Chananæum, Pherezæum, Heuęum, & Iebuſęum, & iſta
eſt cauſa quare cum in Aegypto viſis quibuſdam miracu
lis vulgus promiſcuum innumerabile conuerſũ eſt Exo.
12. cap. & poſtea in quadraginta annis, & tranſitu Iorda-
D nis, & acquiſitione Terræ Chanaan non legimus conuer-
ſos aliquos, niſi Raab, & ſuam cognationem Ioſuę 6. cap.
& poſtea per dolum conuerſi ſunt Gabaonitæ Ioſuæ 9. c.
Si enim libere permitteretur Chananæis tranſire ad ritũ
Iudaicum, fere tota Terra Chanaan tranſiiſſet ad hunc ri
tum, & ita apparet, quod ſupra dicebatur, ſcilicet quod
non conuertebantur hoc tempore alienigenæ, qui cele-
brarẽ poſſent Phaſe.

Quarto patet, quia Deus innuit, quod nulli cõuerſi ad
Iudaiſmum celebrauerunt primum Phaſe, quia ad cele-
brandum requirebatur, quod circuncideretur, & innuit,
quod non celebrarent tunc, quaſi nondum conuerſi, ſed
in poſterum celebraturi eſſent, Exod. 12. cap. ſcilicet ſiquis
peregrinorum in veſtram voluerit tranſire coloniam cir-
cuncidetur, & ſi comedet, innuit ergo Deus, quod neque
E dum erant circuncisi, neq; etiam comederunt.

Sed obijcietur, quod celebrauerint in Aegypto etiam
conuerſi Phaſe, quia erat innumerabile vulgus, quod aſcẽ
dit cum eis de Aegypto, Exod. 12. c.

Dicendum, quod nulli conuerſi celebrauerunt Phaſe
tunc, ſed ſoli Iudæi, & patet, quia tunc Iſraelitę non diuul
gauerunt hoc decretum celebrationis Aegyptijs, ſed in-
ter ſe, ideo alij non acciperent iſtam cæremoniam: Scđo,
& præcipue, quia ad celebrandum Phaſe oportebat, quod
prius circunciderentur Gentiles, qui vellent accipere
hanc cæremoniam, & omnes de domo eorum, & tũc poſ-
ſent comedere, Exo. 12. & tamen ad hoc non erat tempus
in Aegypto, quia nullus ſe circuncideret in tam pauco tẽ-
pore ad hoc, quod comederet Phaſe. Nam iſta lex de cele
brando Phaſe fuit dicta poſt principium mẽſis primi. c. c.
nam dicitur dixit Dominus ad Moyſen, & Aaron in terra
Aegy-

Aegypti, menſis iſte vobis principium menſium primus erit in menſibus anni, & ſequitur, loquimini ad vniuerſũ cætum filiorum Iſrael, & dicite eis, decima die menſis huius tollat vnuſquiſque Agnum. Et ſic iam cœperat menſis, cum dicatur, decima die menſis, & ſic forte inter iſtam locutionem Dei, & inchoationem cęremoniæ non erant, niſi duo, vel tres dies, in quibus non poſſet veriſimiliter prænunciari hoc Gentilibus, ad hoc, quod circuncidere-tur ipſi, & comederent Phaſe, ideo nulli de eis comederunt Phaſe.

Tertio patet, quia neque Deus hoc vellet, quia ſi Aegyptij innumerabiles, qui aſcenderunt de Aegypto cum Iſraelitis circuncisi eſſent, & manducaſſent Phaſe, non intraret Angelus percutiẽs in domos ipſorum, quia vbi erat ſanguis in poſtibus, & ſuperliminari non intrabat percuſſor, ſed tranſibat, Exo. 12. c. & tamen in domos omnium Aegyptiorum introiuit angelus, e. c. cum dicatur, ortus eſt magnus clamor in Aegypto, nec. n. erat domus in quã nõ iaceret mortuus, ergo non comederunt Aegyptij aliqui Phaſe.

Quarto, quia non eſt credendum, quod Aegyptij quam diu manebant Iſraelitæ in Aegypto, auderent circuncidi, & tranſire ad illorum cultum, quia ſi trãſirent in illorum cultum, forte occideret eos Pharao, vel ſubijceret ſeruituti, ſicut ſeruire cogebat Iſraelitas, & ideo manet, ꝙ ſupra dicebatur. ſ. ꝙ in Aegypto ſoli Iſraelitæ celebrauerunt primum Phaſe. Aliud Phaſe fuit in monte Synai anno ſecundo ab exitu de Aegypto Nume. 9. c. & hoc fecerunt Iſraelitæ, & conuerſi ad Iudaiſmum, nam erant tunc aliqui cõuerſi. ſ. illi, qui exierant de Aegypto, & erat vulgus innumerabile, Exod. 12. c. & iſti cum Iſraelitis celebrarent Phaſe, quia ad eaſdem cęremonias tenebantur. Sed aliquis dicet, quod non celebrauerunt iſti aliquod Phaſe, non primum, quia nondum circuncisi erant, quando manebãt in Aegypto ad hoc, quod poſſent Phaſe celebrare, ſed ſolum cum viderunt Iſraelitas exire de Aegypto exierunt cum eis propter mirabilia, quæ viderant facientem Deum Iſrael, & forte propter deſiderium vitæ politicæ melioris, nam populus gaudet mutare dominos, fortaſſis, enim prę mebantur a Pharaone tributis multis, ſicut patet Gen. 47. c. vbi tota Aegyptus impendit regi quintam partem omnium fructuum terræ, & ſibi quatuor reſeruauit, & forte vltra hoc adhuc rex ille præmeret populum, & vellent multi de Aegypto exire cum illo populo nouo Iſraelitarum, quaſi melius cum eis viuerent, & ita non potuerunt prius celebrare Phaſe quia nondum eſſent diſpoſiti.

Secundo, autem Phaſe non celebrarent, quia dñt illos eſſe tunc mortuos, nam conuerſi ad Iudaiſmum de Aegyptijs mortui ſunt in Sepulchris Concupiſcentię Num. 11. c. ſ. vulgus quippe promiſcuum, quod aſcenderat cum eis flagrauit deſiderio, ſedens, & flẽs iunctis ſibi pariter filijs Iſrael, & omnes iſti, qui concupiuerũt carnes mortui sũt, e. c. ſ. ecce furor Domini concitatus in populum percuſſit eum plaga magna, vocatuſque eſt locus ille Sepulchra Cõcupiſcentiæ, ibi enim ſepelierunt populum, qui deſiderabat carnes, & tamen totus ille populus Aegyptiorum aſcẽdentium deſiderauit carnes, ergo occubuit, & non potuit celebrare Phaſe.

Dicendum, quod celebrauerunt iſtud ſecundum Phaſe conuerſi de Aegyptijs, nam non erant adhuc mortui. Et patet, quia Phaſe celebratum eſt Num. 11. ideo poſtea fuit mors. Secundo celebratio Phaſe fuit in monte Synai die quartadecima menſis primi anni ſecundi ab exitu de Aegypto Num. 9. & die viceſimo menſis ſecundi anni eiuſdem receſſerunt Iſraelitæ de monte Synai, vbi celebrauerant Paſcha Num. 10. & venerunt in deſertum Pharaan. e. c. & poſuerunt caſtra in loco, qui vocatus fuit poſtea Sepulchra Concupiſcentiæ Nu. 33. c. & ibi mortui ſunt conuerſi de Aegyptijs Nu. 11. c. ergo prius celebratum eſt Paſcha, quam iſti morerentur, & ita illud potuerunt celebrare, imò de facto celebrauerunt, quia obligabãtur. Niſi forte dicatur, ꝙ erant impediti propter aliquam immunditiam, aut aliam cauſam, vt non celebrarent. Dicendum, ꝙ non ſtat, quia in illa ſecunda celebratione Phaſe non fuerunt inuenti aliqui, qui impedirentur celebrare Phaſe, niſi illi, qui immundi erant, quia contigerãt morticinum. i.

F cadauer humanum Nu. 9. c. ideo non erant impediti conuerſi de Aegyptijs. Secundo, quia dato; ꝙ impedirẽtur celebrare Phaſe menſe primo, tenebantur celebrare menſe ſecundo die quartadecima. e. c. ideo tunc ſaltem celebrarent, verũ eſt, ergo quòd in ſcdo Phaſe in deſerto iã Iſraelitæ, quam conuerſi de Aegyptijs celebrauerunt Phaſe.

Poſt hæc vero in omnibus quadraginta annis quib. mãſerunt Iſraelitæ in deſerto non fuit celebratum Phaſe, neque aliquæ cęremoniæ legales factæ ſunt, imò neq; Iſraelitæ circuncisi fuerunt, ſed poſt introitum in Terram Chanaan tranſito Iordane Ioſue illos circuncidit Ioſue 5. c. & tũ, qui circunciſus non erat, non poterat celebrare Phaſe, ſed poſtquam ſederunt in Terra Chanaan, & fixerunt tabernaculum Dñi in Sylo Ioſue 18. c. obſeruauerunt oẽs cęremonias legis tam Iſraelitæ, ꝗ̃ conuerſi quicunque eſſẽt.

G & ita omnes celebrabant Phaſe temporibus ſuis.

Conſiderandum eſt autem, ꝙ Iſraelitæ non ſolum celebrabant Phaſe, ſed etiam tenebantur illud celebrare tempore ſuo, ita, quod ſi non celebrarent perirent, & hoc niſi eſſet quis impeditus, & ponuntur duo impedimenta. ſ. immunditia, & peregrinatio Num. 9. c. ſ. ſiquis autem mũdus eſt, & in itinere non fuerit, & tamen nõ fecit Phaſe, exterminabitur aĩa illa de populis ſuis, quia ſacrificium nõ obtulit Domino tpe ſuo, peccatum ſuum ipſe portabit.

Cauſa autem quare tenebantur omnes Iſraelitę ad hoc erat iſta celebratio Phaſe in memoriã beneficij liberationis primogenitorum de Aegypto ab angelo percutiẽte, & fuerat iſtud beneficium collatum omnibus Iſraelitis, ideo tenebantur omnes illi ad hoc recolendum celebrare quolibet anno Phaſe. Sed circa alienigenas, & Gentiles conſi-

H derandum eſt, quod ſicut Iſraelitæ tenebantur neceſſario ad celebrandum Phaſe, ita, & Gentiles repellebantur ad hac celebratione. ſ. ꝙ etiam ſi ſponte cum Iudæis vellent ſeruare iſtas cæremonias Agni, non permitterent hoc Iudei, ſic dicitur, Exo. 12. c. oĩs alienigena nõ comedet ex eo. Et hoc non ſolum intelligebatur de Gentilibus, qui non erant ſubditi Iudæis, ſed etiam ſi aliqui eſſent in poteſtate Hebræorum, vel morarentur inter eos, vt sũt mercenarij, qui manent in domibus eorum, quorum mercedibus ſeruiunt non comedebant de Agno Paſchali, Exod. 12. cap. ſ. aduena, & mercenarius non comedent ex eo. i. ex Agno. Alij autem erant Gentiles, qui cogebãtur comedere, quia cogebantur circuncidi. ſ. ſerui empticij, quos emerent Iudæi de Gentilibus, nam hos etiam inuitos circunciderẽt, & cogerent ad obſeruationem Phaſe. Cauſa aũt quare nõ

I licebat gentilib. comedere de Agno erat, quia erat Agnus ſacrificium Nu. 9. cap. & tamen Gentilibus non ſolum comedere de ſacrificijs, ſed neq; etiam offerre ſacrificiũ aliquod concedebatur. & ſi offerre vellet gentilis aliqua animalia ad immolandum in ſacrificium non recipiebant ea ſacerdotes, Leui. 22. c. ſ. de manu alienigenæ non offeretis panes Domino Deo veſtro, & quidquid aliud dare voluerit, quia corrupta, & maculata ſunt oĩa, iõ non ſuſcipietis ea: ſed magis erat comedere de ſacrificio, ꝗ̃ offerre illud, ergo non concederetur Gentilibus comedere de Agno Paſchali. Et tñ verum, ꝙ ſi gentiles vellent offerre pecuniã, in Gazophilatiũ Dñi recipiebatur, vnde reges gentiles multa munera offerebant in Sanctuario Domini. ſ. pro illo, & non ſolum ad vtilitates reliquas Sanctuarij, ſed etiam ſi vellent gentiles dare pecuniã, vt ex ea emerentur ſacrifi-

K cabilia aĩalia, & offerrentur pro aĩa ſua, ſuſcipiebatur illa pecunia, & fiebant ſacrificia de illa, ſic patet 2. Mach. 3. c. de Seleucho rege Aſiæ, qui de reditibus ſuis præſtabat oẽs ſumptus ad miniſterium ſacrificiorum pertinentes. Sic ẽt rex Artaxerſes rex Perſarum præſtabat oẽs expenſas neceſſarias ad Templũ. 1. Eſd. 7. c. & Iudæi faciebant ſacrificia pro his, ſed non recipiebant de manibus eorũ aĩalia ad immolandũ, nec panẽ, aut aliquid, ꝙ ſuper altare ponẽdum, eſſet. Scdo non licebat comedere de Agno, quia Agnus immolabatur in loco Sanctuarij Deut. 16. c. Sic ergo offerentes Agnum intrabant in templũ, ſed gentilib. non licebat intrare in templũ, & iõ Deus arguebat valde ſacerdotes, quia pro cupiditate introducebãt gentiles in tẽplũ Ezech. 44. c. ſufficiãt vobis domus Iſrael ſcelera veſtra, eo ꝙ inducitis filios alienos incircũciſos corde, & incircũciſos carne, vt ſint in Sãctuario meo, & polluãt domũ meã,

Et patet etiam Actu 21. cap. de Iudæis, qui accuſauerunt Paulum, quod introduxiſſet Gentiles in Templum, ſ. viri Iſraelitæ adiuuate, hic eſt homo, qui aduerſus populum, & legem, & locum hunc omnes vbique docens, inſuper, & Gentiles induxit in Templum, & violauit ſanctum locum iſtum, non igitur liceret Gentilibus comedere de Agno, cum non liceret intrare in Templum.

Tertio, quia iſta cæremonia Agni Paſchalis fiebat in memoriam beneficij ſuſcepti de liberatione primogenitorum in Aegypto, & tamen iſtud nullo modo pertinebat ad Gentiles, ideo non debebant ipſi celebrare Phaſe.

Quarto, quia ad comedendum de Agno requirebatur quod eſſet homo circuncisus Exod. duodecimo cap. & tamen Gentiles non erant circunciſi, ideo non licebat eis comedere de Phaſe eodem capitulo, ſcilicet, quod ſi quis peregrinorum in veſtram voluerit tranſire coloniam, & facere Phaſe Domini circuncidetur prius omne maſculinum eius, & tunc rite celebrabit, eritque ſicut indigena terræ.

An Gentilis nolens circuncidi, & volens de Agno manducare mortaliter peccaret. Quæſt. X L I.

SEd quæreretur ſi aliquis Gentilis nollet circuncidi, & tamen vellet celebrare Phaſe, vel manducare de Agno immolato à Iudæis, an peccaret mortaliter. Aliqui dicunt, quod non, quia non erat ſubditus legi Iudæorum, & ideo in cæremonijs eorum non poterat præuaricari, & peccare.

Dicendum, quod aut, qui talia faciebat putabat ſe facere contra legem Iudæorum, aut non, ſi non crederet ſe agere contra legem illorum, vt pote, quia non erat ei denunciatum, non peccabat, ſi vero ſciebat ſe agere contra legem Iudęorum, aut credebat illam legem datam à Deo eorum, aut non, ſi non crederet eſſe datam ab illo nō erat cauſa quare peccaret iſtud faciendo, quia non putabat ſe pręuaricari legem Dei, ſed humanam, cui non tenebatur neque erat ſubiectus.

Si vero putabat illam legem datam eſſe a Deo Iudæorum, aut credebat illum eſſe verum Deum, qui ſolus, & vnus eſt, aut non, ſed putabat eum talem eſſe quales ſunt Dij alij gentium, ſ. dæmonia, quæ legem dare poſſunt, cum ſint rationabilia, & multas iniquitates adinuenire.

Si enim illum putabat eſſe, vt Deum vnum Gentilium, non peccabat inquantum agebat contra legem a Deo datam, quia non tenebatur illi, immo peſſimum erat talib. vt Dijs obedire. Si autem credebat illum eſſe Deum verum, & ſolum, qui creauit omnia. Aliqui putant, quod peccaret faciendo contra legem illius.

Sed dicendum, quod non ſtat, quia ad legem Dei veri non tenebantur Gentiles, quia ipſe noluit eos obligare ad illam, ſed ſolos Iſraelitas, et conuerſos ſponte ad eam, ideo non ſolum illi, qui non cognoſcebant Deum Iſrael non tenebantur ad legem eius, ſed etiam illi, qui eum ſcirent eſſe verum Deum, non tenebantur ad legem eius ſeruandam, cum ipſe non impoſuiſſet eam illis tenendam.

Dicendum tamen ad hoc, quod agere contra legem Dei poterat dupliciter accipi, vno modo nolendo facere, quod ille iubebat, aut abſtinere ab illo, a quo ipſe abſtinere iubebat, & hoc, quia non placebant homini illæ obſeruationes, & ideo nolebat ſe implicare illis, aut hoc faciebat ex contemptu, ſ. volens agere contra voluntatem Dei inſtituentis.

Si primo modo nullus Gentilis in hoc peccaret, vt quia lex iubebat circuncidi, & obſeruare certa feſta, & ille nollet circuncidi, neque feſta illa obſeruare, aut ſacrificia facere, vel Deus iubebat abſtinere a carnibus animalium, quæ lex vocat immunda Leuit. 11. & Deut. 14. & a contactu mortuorum Num. 19. cap. & ille nollet, ſed comedere hęc, & tangere mortuos, nam nō peccabat Gentilis tūc contra legem, neque contra Deum, non contra legem, quia non erat data ad obligandum ipſum, ideo non faciebat contra illam, non etiam contra Deum, quia non contemnebat eum, ideo nullo modo peccabat.

Si ſecundo modo peccabat, quia illud agebatur ex cōtemptu, volendo determinate agere contra voluntatem

A Dei, in quo ipſe offenditur, & non ex alia cauſa niſi ex ſuperbia, ideo quicunque taliter ageret grauiter peccaret, & ita, qui vellet ſic inuitis Iudæis manducare Phaſe cum eſſet incircunciſus, quia contemnebat Deum inſtituētem legem, peccabat.

Ad rationem in contrarium dicendum, quod non peccabat agendo contra illam, quaſi cōtra agere ſimpliciter eſſet peccatum, quia hoc non erat, niſi quantum ad ſubditos legi, peccabat tamen, qui ex ſuperbia contemnens legem agebat contra illam.

An conuerſi ad Iudaiſmum celebrarent Phaſe? Quæſt. X L I I.

B QVæritur nunc de conuerſis ad Iudaiſmum de Gentilibus, an celebrarent Phaſe ſicut Iudæi?

Dicendum, quod aut quæritur, an poterant celebrare illud, aut an tenebantur ad celebrandum.

De primo dicendum, quod licebat eis celebrare, quia ei qui circuncidebatur, licebat comedere Phaſe, Exo. 12. cap. ſ. Seruus empticius circuncidetur, & ſic comedet: & iterum, ſi quis autem circunciſus non fuerit, non veſcetur ex eo: ergo a contrario ſenſu ſi quis circuncideretur, ſtatim licebat ei manducare Phaſe.

Sed ſciendum, quod ad hoc, quod Gentili alicui liceret manducare Phaſe, non ſolum ipſe circuncidendus erat, ſed omnes maſculos de domo ſua circuncidere debebat, & tunc manducaret. Si autem circuncidens ſeipſum, nollet alios circuncidere, non permittebatur manducare eo. cap. ſ. quod ſi quis peregrinorum in veſtram voluerit tranſire C coloniam, & facere Phaſe Domini, circuncidetur prius omne maſculinum eius, & ſic rite celebrabit.

De ſecundo dicunt aliqui, quod non tenebantur cōuerſi ad Iudaiſmum celebrare Phaſe, quamuis liceret eis celebrare, & hoc, quia non inuenitur lex compellens, ſed ſolum licite concedens.

Dicendum, quod conuerſi ad Iudaiſmum tenebantur ad celebrandum Phaſe, ſub tanta diſtrictione legis ſub quanta Iſraelitæ tenebantur, & patet Numeri nono cap. cum dicitur de Iſraelitis, ſi quis autem mundus eſt, & in itinere non fuit, & tamen non fecit Phaſe, exterminabitur anima illa de populo ſuo, quia ſacrificium non obtulit Domino tempore ſuo, peccatum ſuum ipſe portabit, & ſequitur, peregrinus quoque, & aduena ſi fuerit apud vos faciet phaſe Domini iuxta cæremonias & iuſtificatio D nes eius: præceptum idem erit apud vos tam aduenæ, quam indigenæ: ergo ita obligabatur conuerſus, ſicut Iſraelitæ, & periret anima ſua ſi non faceret phaſe, ſ. eadem lex erit aduenæ, & colono, qui peregrinatur apud vos: ergo eadem neceſſitas obſeruandi, ſicut eadem diſpoſitio cæremoniarum.

Sed dicetur, quomodo conuerſi ad Iudaiſmum tenebantur ad phaſe, quia illud celebrabatur in memoriā beneficij ſuſcepti pro liberatione primogenitorum, Exod. 12. cap. & tamen ad Gentiles conuerſos nichil peruenit de hoc beneficio, quia ipſi non erant de progenie illorū primogenitorum, qui liberati ſunt, neque de progenie illius populi, cuius erant primogeniti: ergo nulla cauſa erat in eis celebrandi phaſe.

Dicendum, quod tenebantur in memoriam illius be- E neficij facere phaſe. Et pro hoc ſciendum, quod pro liberatione primogenitorū duplex fiebat cæremonia. Vna, quod omnia primogenita tam in hominibus, quam pecoribus offerrentur Domino, immolando illa, vel redimendo, Exo. 13. & Num. 3. & 18. Alia erat, quod fieret quolibet anno phaſe immolando agnum, Exod. duodecimo c. & vna cæremonia iſtarum fiebat inquantum in illa liberatione fuit ſpecialiter collatum beneficium primogenitis, quæ liberata ſunt à morte, & hæc erat prima, alia fiebat a toto populo, inquantum iſtud beneficium redundauit in vtilitatem, & gaudium totius populi, quia nullus erat cuius frater, aut pater, aut cōſanguineus, vel amicus, aut pecora non morerentur, ſi fuiſſent percuſſa primogenita Iſrael, ſicut Aegyptiorum, ideo propter iſtud beneficiū, inquātū erat commune, oēs de populo tenebantur ad cæremoniam iſtam cōem, ſ. ad immolationē Phaſe, vt oſtenſum

eſt ſupra in quæſtio.12. Et quia quilibet conuerſus ad Iudaiſmũ erat pars huius populi, tenebatur pro beneficio col lato huic populo facere memoriã, & ſic celebrare Phaſe.

Secundo, & præcipue, quia quilibet conuerſus ad Iudaiſmum acceptabat ſponte ſubijcere ſe legibus huius populi Iudæorum, & leges illius erant, quod celebraretur phaſe ab omnibus: & iſta eſt cauſa præcipua, quia alias oblatio, & redemptio primogenitorum non pertineret ad conuerſos de Gentilitate, cum illud ſit in memoriam beneficij ſpecialiter præſtiti primogenitis Iſraelitarum, qui liberati ſunt a morte in Aegypto, ad quos non pertinebant cõuerſi, ideo non tenerentur offerre, aut redimere primogenita ſua, ſed falſum eſt, ideo omnia hæc faciebant, quia qui conuertebatur ad Iudaiſmum, ſpecialiter ſe ſubijciebat legibus illis, ideo tenebatur ad obſeruatio nem omnium.

De decimanona cæremonia, ſ. quare alienigenis nõ permittebatur exercere cæremoniam Agni Paſchalis.
Quæſt. XLIII.

Decimanona cæremonia erat, quod non permitteretur alienigenis, idest, non circuncisis exercere cæremoniam Agni Paſchalis, Exodi 12. cap.

Sed ſciendum circa hoc, quod quidam Gentiles erant in poteſtate Iudæorum, & alij non. De illis qui erant in poteſtate Iudæorum, erat regula, quod Iudæi compellere debebant eos ad circunciſionem, & tunc cogerent ad obſeruationem Phaſe. Quantum ad illos vero, qui non erãt in poteſtate Iudæorum, erat regula, quod ſi ipſi ſpõte nõ circuncideréntur, non permitterentur obſeruare phaſe.

Dicebantur autem eſſe in poteſtate Iudæorum ſerui quos illi emebant, & ideo iſtos circuncidebant etiam inuitos, & ſic cogebant ſeruare phaſe, Exodi duodecimo cap. Seruus empticius circuncidetur, & ſic comedet, idest à Domino ſuo circuncidi cogetur, & non dicitur, ſi circũcidi voluerit, ſicut dicitur de peregrinis. Si quis peregrinorum in veſtram voluerit tranſire coloniam.

Secundo, quia ſi ſerui nõ circuncideréntur etiam inuiti, non fieret differentia de illo ad quemcunque Gentilẽ, ſed diceretur, quod ſi voluerit circuncidi comedat, ſed ſic ert differentiam inter ſeruos de Gentilitate, & alios Gentiles, ergo ſerui cogebantur circuncidi, & alij circuncidebantur ſi vellent. Sed non intelliguntur ſub his mercenarij de Gentilibus, qui conditione mercedis locabant operas ſuas Iudæis, & viuebant in domibus eorum: nam iſti liberi erant, ideo non poterant Iudæi cõpellere eos ad circunciſionem, & ideo non manducabant Phaſe, Exodi duodecimo capitu. ſcilicet, aduena, & mercenarius non comedent ex eo.

De mercenarijs autem facta eſt ſpecialis mentio, non quod non eſſet eis lex communis cum alijs Gentilibus, ſed, quia voluit tollere lex dubium. Erant enim mercenarij in domibus Iudæorum, & ſeruiebant eis pro mercede, & comedebant cibos quos dabant eis Iudæi: ideo putaret aliquis, quod his licebat dari de Agno Paſchali, qui erant in domibus Iudæorum, & ſuſtentandi erant à Iudæis. Secus de Gentilibus, qui non erant in domibus Iudæorum, & ſic ad tollendũ dubium dictum eſt, quod neque his dari debebat, vt comederent de Agno, ſicut neque alijs Gentilibus. Sic etiam ſi aliqui Gentiles eſſent in poteſtate Iudæorum, vt quia erant eis ſubiecti ad tributa, quia eos bello vicerant, vt dicitur Deuteronom. vigeſimo capit. non licebat eis manducare phaſe, ſi non circunciderentur, & non poterant Iudæi illos circuncidere ſicut ſeruos empticios. quia non habebant plenam poteſtatem illorum. Nam illi erant homines liberi, & Iudæi nihil poterant ſuper eus, niſi recipere ab eis tributa, quia ad hoc ſe alligauerant ſolum, ideo ſolutis tributis, quæ Iudæi exigebant, non poterant aliquid ab eis vltra petere, ideo non circuncideréntur illos inuitos: ſecus de ſeruis, quia ſeruus eſt totaliter Domini ſui: nãm eſt pecunia Domini ſui, Exodi vigeſimoprimo cap. Vel poſſeſſio Domini, quinto Ethicorum. Aut homo eſt totaliter alterius primo Politicorum, cap. 2. & ita licebat Domino facere de ſeruo, quod vellet, dummodo non occideret illum.

F Eſt ergo dicendum, quod aut Gentiles de quibus quæritur erant liberi, aut ſerui: ſi liberi, aut in nullo erant Iudæis obligati, aut in aliquo; ſi in nullo dicendum, quod non licebat eis manducare Phaſe quouſque circunciderentur, & de hoc accipitur Exodi duodecimo cap. Quod ſi quis peregrinorum, idest, peregre venientium de terra Gentilitatis in terram veſtram, ad accipiendum ritum veſtrum, in veſtram voluerit tranſire coloniam, & facere phaſe Domini, circuncidetur prius omne maſculinum eius, & tunc rite celebrabit. Si autem in aliquo erant ſubiecti illi Gentiles, Iudæis, licet eſſent liberi, aut erant illi quos in tributum ſubiecerant, aut qui in aliquo obſequio ſeruiebant, aut qui eis ad mortem erant debitores.

Si primo modo non licebat eis manducare phaſe quouſque circuncideréntur: Iudæi tamen non poterant eos

G compellere ad circunciſionem, quia liberi erant.

Si ſecundo modo ſic erant mercenarij de Gentilibus, qui ſponte ſeruiebant pro mercede, & non erant recepti di ad comedendum de Agno Paſchali quouſque circunciderentur: nam non poterant eos Iudæi inuitos circuncidere cum liberi eſſent, & etiam iſti non admittebantur ad comedendum de partibus ſacrificiorum pacificorum, quas Iudæi offerentes dabant omnibus de domibus ſuis maſculis, & fœminis mundis, Deuteronom. duodecimo cap. Iſti autem, quia erant incircunciſi reputabantur immundi, ideo ſicut non comedebant de Agno Paſchali, ita neque de carnibus ſacrificiorum pacificorum, etiam ſi iſti eſſent mercenarij ſacerdotum inter Iudæos, non licebat ſacerdotibus dare eis de partibus, quæ eis obueniebant de ſacrificijs, tam de carnibus, quam de vino, licet

H de his comederent filij, & filiæ ſacerdotum, & tota familia, Leuit. 10. cap. Sed hi vetiti erant manducare de ſacrificatis, Leuitici 22. cap. Omnis alienigena non comedet de ſanctificatis, inquilinus ſacerdotis, & mercenarius non veſcentur ex eis.

Si tertio modo accipiatur, ſic erant Gentiles de genere Chananæorum, Amorrhæorum, Heuæorum, Pherezæorum, & Iebuſæorum, Hethæorum, & Gergeſæorum, Deuteronom. 7. Nam terram horum ſeptem populorum daturus erat Deus Iſraelitis, eodem cap. & Deus mandauerat, quod non facerent cum eis aliquem contractũ pacis, neque viuere permitterent, ſed occiderent eos in ore gladij, Deut. 20. c. Et ideo etiam ſi illi vellent circuncidi non debebant Iudæi permittere eos viuere, & conſequẽter non erat eis aliquo modo concedendum vti carnibus

I agni Paſchalis, neque carnibus ſanctificatis, quia immundi erant, ſi tñ accideret, q aliqui eorũ aliquo modo viuerent inter Iudæos, ſub aliqua cõditione pacis, ſi vellet circuncidi, licebat eis mãducare de agno Paſchali, ſic patet de Gabaonitis, qui erant Chananæi, & ſub cõditione ſeruitutis manſerunt inter Iudæos, Ioſue 9. c. Nam applicati fuerunt ad miniſterium totius populi; deinde fuerunt in miniſterio Templi Domini, eo. c. Erant aũt iſti circunciſi, cum portarent oĩa in Templum Domini, i. ligna, & aquas ſed hoc factũ eſt, quia iſti nun erant tributarij, ſed ſerui, eo. c. & ſerui circuncidebantur, ſic & Raab, & tota cognatio ſua erat Chananæorum, cum eſſent de vrbe Iericho, in qua habitabant Chananæi, Ioſue 23. cap. & quia exploratores promiſerunt ei liberare progeniem ſuam, Ioſue. 2. ca. Fuit poſtea tota cognatio eius inter Iſraelitas

K Ioſ. 6. cap. Et ita illi circunciſi ſunt, & ſeruauerũt cæremonias Dei Iſrael, & ideo comedebant phaſe, ſicut illi. Si autem Gentiles erant ſerui Iudæorum, Iudæi circuncidebãt illos etiam inuitos, & ſic admittebant ad comedendum phaſe, Exod. 12. cap. ſcilicet Seruus empticius circuncidetur, & ſic comedet, & non ſolum intelligitur de empticio, ſed etiam de ſeruis captis in bello, quia quos Iudæi in bello capiebant, & alijs vendebant in ſeruos poterãt ipſi retinere, vt ſeruos empticios, ſed dicitur empticius ad oſtẽdendum, quod erat verus ſeruus, ad differentiam ſeruorum qui non ſunt veri ſerui, ſed à ſeruiendo dicti, ſicut erant mercenarij qui non erant veri ſerui, ſed tamen pro mercedibus ſeruiebant, cum eſſent liberi. Et ideo hi nõ manducabant de phaſe, qui autem veri ſerui erant, ſiue eſſet emptus, ſiue in bello captus, circuncidebatur, et comedebat de phaſe, & ita etiam comedebat de carnibus

bus pacificarum hoſtiarum, ſicut tota familia offerentis cuiuslibet, & ſi eſſet ſeruus Sacerdotis comedebat de omnibus ſanctificatis, quæ eueniebat ſacerdoti in partem de ſacrificiis, Leuitici vigeſimoſecundo cap. ſ. Omnis alienigena non comedet de ſanctificatis, inquilinus ſacerdotis, & mercenarius non veſcentur ex eis, quem autem ſacerdos emerit, & qui vernaculus fuerit hic comedet ex eis, & ita hic ponitur eadem diſtinctio, quæ Exodi duodecimo cap. vbi dicitur, quod aduena, & mercenarius non comedent ex eo, ideſt, Agno Paſchali, & ibi dicitur, quod ſeruus empticius circuncideтur, & ſic comedet: hic vero inquilinus, & mercenarius, & quilibet alienigena non comedunt de ſanctificatis, ſed ſeruus comedit.

Aliud eſt etiam, quia Leuitici vigeſimoſecundo capit. non dicitur de ſolo empticio, ſed dicitur, quod empticius & qui vernaculus fuerit, comedet de ſanctificatis, vernaculus autem eſt verus ſeruus & ideo innuitur, quod quicunque verus ſeruus poterat comedere de ſanctificatis, ſiue eſſet emptus, ſiue non, quia non differt quo titulo ſit ſeruus, dumtamen ſeruus ſit, & vere pertineat ad Dominum, cuius ſeruus eſt. Aliud quoque eſt, quia Leuit. vigeſimoſecundo cap. non dicitur ſeruus empticius, aut vernaculus circuncidetur, & ſic comedet de ſanctificatis, & tamen non licebat ei edere, niſi eſſet circunciſus, Exodi duodecimo, vbi de Agno non permittitur comedere, niſi ſeruo circunciſo, ſed dicitur hoc ad oſtendendum, quod non ſolum Iudæi poterant circuncidere ſeruos ſuos, immo tenebantur ad illud, & conſequenter compellerent eos ad ſeruandum ritus Iudaicos.

Quare Iudæis licebat cõuertere Gentiles inuitos ad Iudaiſmum, & Chriſtianis non licet ſeruos compellere ad baptiſmum. Et an qui violenter ſunt baptizati, teneantur ſeruare legem Chriſti, vel ad hoc compelli poſſint. Quæſt. XLIV.

SEd quæretur quare Iudæis licebat conuertere Gentiles ad Iudaiſmum, & circuncidere eos inuitos: nobis autem non licet etiam ſeruos compellere ad baptiſmum? extra de baptiſmo, & eius effe. cap. maiores.

Dicendum, quod cauſa diuerſitatis eſt triplex. Prima ex modo conuenienti cohabitationis Iudæorum ad ſuam familiam. Si enim ſerui Iudæorum non conuerterentur ad Iudaiſmum, non liceret mãducare illis de cibis Iudæorum, qui ſacrati eſſent, & de his ſæpe comedebant Iudæi; erat autem difficultas iſta diſtinctio ciborum, quia cogebat ad maiores expenſas, ideo vt parceretur expenſis, fuit conueniens, quod ſerui circunciderentur, & ſic comederent de eis, de quibus Iudæi, nunc vero apud nos non eſt diſtinctio ciborum, ſed de quacunque re comedere licet, ideo non eſt facilior conuerſatio in cibis, ſiue noſtri ſerui ſint Chriſtiani, ſiue non,

Secundo, & præcipue erat ad augendum cultum Dei. Lex enim Moyſi non fuit data omnibus gentibus, ſed ſolis Iſraelitis, quia forte nollent omnes gentes recipere illam, & ipſa de ſe non erat neceſſaria omnibus. Volebat ergo Deus per alium modum augere populum ſuum, & ad hoc voluit, quod omnes qui in poteſtate Iudæorum eſſent, ad Iudaiſmum conuerterentur. Si autem erat de ſeruis empticiis, & vernaculis, quia ſeruus eſt pecunia Domini ſui, vel homo ſimpliciter alterius, ideo volebat Deus quod ſerui iſti circunciderentur, & obſeruarent omnem ritum Iudaicum; de nobis autem nõ eſt ſic, quia lex Chriſti, quam nos tenemus obligat omnes homines Marci 16. Ideo non eſt neceſſe, quod aliquis modus compulſionis ad eam ſit.

Tertio, & adhuc præcipue ſit, quia conuerti ad legem Moyſi violenter, poterat aliquo modo conferre, & patet, quia obſeruatio legis Chriſti conſiſtit in actibus interioribus, ſcilicet, in fide, & charitate: ad actus vero interiores nemo poteſt compelli, ideo fruſtra eſt aliquem inuitum baptyzare. Secus de lege Moyſi, quia illa non conſiſtebat in aliquibus actibus interioribus, ſed in ſolis cæremoniis exterioribus, & ad iſtas poteſt homo compelli, ideo aliqua vtilitas erat conuerti ad legem illam violenter, ſed ad legem Chriſti non.

A Si quis autem dicat, quod etiam lex Moyſi requirebat actus interiores, vt diligere Deum, & proximum; nam iſtud eſt maximum mandatum legis, ſupra vigeſimoſecundo capitu. Etiam credere Deum verum, & quod creauerit cœlum, & terram, & ita ad hos actus non poterat aliquis compelli.

Dicendum, quod vere lex Moyſi in ſolis actibus exterioribus conſiſtebat. Cum vero obijcitur de amore Dei, & proximi.

Dicendum, quod non pertinent ad legem Moyſi, ſed ad legem naturæ, quæ eſt indita menti noſtræ. Et patet, quia ſi iſta eſſent de lege Moyſi, non tenerentur ad iſtud Gentiles, quibus non erat data illa lex, & tamen tenebãtur amare Deum, & proximum, quia abſurdum eſſet aliud dicere, quia, & conſimiliter non eſſet eis peccatum

B accipere vxorem alienam, & occidere, quæ vetantur in Decalogo, ſi iſta eſſent de lege Moyſi.

Et cum dicitur, quod Chriſtus dixit iſta duo eſſe maxima mandata legis.

Dicendum, quod non accipitur ſtricte lex pro lege Moyſi, ſed pro toto quod erat in libris legis, & quia in libris Moyſi erant hæc duo mandata ſcripta, dicuntur hæc duo maxima mandata legis, licet non ſint de lege Moyſi, ſicut, & multa alia fuerunt in libris Moyſi ſcripta, quæ non erant de lege Moyſi, ſicut hiſtoriæ, & narrationes ibi poſitæ.

Cũ vero obijcitur de fide, ideſt, quod eſſet verus Deus. Dicendum, quod ad fidem omnes homines obligabãtur de vno, & vero Deo, ſine qua fide non poterant ſaluari, cætera autem ſatis erat implicite teneri, cum non poſſet illa

C quilibet explicite cognoſcere, & ideo non erat iſtud de lege Moyſi, cum etiam ad Gentiles pertineret.

Si vero obijcitur de alijs magis explicitis, ſ. quod Deus creauerat cœlum, & terram, & immiſerat diluuium ſuper terram, & promiſerat benedicere omnes Gentes in ſemine Abrahæ, & ita de cæteris.

Dicendum, quod omnes Iudæi, & qui legem Moyſi tenebant, obligabantur iſta credere, & tamen non erant de lege Moyſi, quia lex continet præcepta. Iſta autem non ſunt præcepta pertinentia ad agendum, vel non agendum, ſed veritates pertinentes ad intellectum ſpeculatiuum, & ita non continet lex Moyſi aliquem actum pertinentem ad intellectum, & voluntatem. Si autem dicatur, quomodo ergo manentes ſub lege Moyſi, tenebantur ad credendum prædicta, & non cæteri?

D Dicendum, quod non fiebat iſtud quaſi ſpecialius illi tenerentur, ſed quia illis reuelatum erat per illum quem ſciebant eſſe Prophetam Domini, & cui Deus loquebatur, & ideo erat neceſſe credi. Si autem Gentilibus illud reuelaretur per aliquem quem ipſi ſcirent eſſe Prophetã Domini, & illud accepiſſe à Deo vero, tenerentur etiam illud credere, ſicut Iudæi: vnde verum eſt, quod quantum ad actus interiores voluntatis, & intellectus nichil differebat inter Iudæos, & Gentiles, & ſic nichil in lege Moyſi ponebatur de actibus interioribus, & ſi aliquid interponatur, non pertinet ad legem Moyſi, ſed ad legem naturalem.

Et apparet quod dictum eſt, quod conueniens erat conuertere aliquos inuitos ad legem Moyſi, ſed non eſt vtile conuertere vllos inuitos ad legem Chriſti.

E Eſt tamen conſiderandum circa eos, qui inuitè baptizantur per quod dicũtur conuerti ad legem Chriſti, quia aut violenter baptizantur, ideſt, expreſſe reclamantes ne baptizentur, aut nõ reclamant expreſſe, quia timore mortis, quam quis ſibi comminatur tacent, & tamen conſentire nolunt, licet non clament. Si primo modo nichil prodeſt baptizari, quia non efficiuntur per talem baptiſmum Chriſtiani, neque eſt ibi ſacramentum baptiſmi, neque imprimitur character, ideo tales non debent, nec poſſunt cogi ad ſeruandam legem Chriſti, quia non receperunt characterem Chriſtianitatis.

Si ſecundo modo dicendum, ꝙ non eſt ſic aliquis cogẽdus ad fidem, & peccatũ eſt compellere aliquos ad fidẽ, & tamen ſi compulſi fuerint aliqui timore mortis, ſ. quod non reclamauerint, nec penitus reſtiterint, ſed tacuerunt, vt non occiderentur, recipitur in eis ſacramentũ ba-

ptiſmi,& character, licet pro tunc gratiam non recipiunt neque remiſſionem peccatorum,quia ficte accedunt,& iſti compelluntur legem Chriſti ſeruare, extra de baptiſmo, & eius effectu,cap. maiores, & ponitur ibi vna cauſa, ſ. ne vituperetur nomen Chriſti, quod iſti in baptiſmo profeſſi ſunt. Alia cauſa eſt, & efficacior, ſ. quia iſti characterem baptiſmalem ſuſceperunt,& ſunt vere Chriſtiani, licet nondum habeant remiſſionem peccatorum, & tamen Chriſtiani omnes compelli debent ad ſeruandum legem Chriſti,& vniuerſas cæremonias Eccleſiæ: ergo iſti debent compelli, quod vero iſti ſint Chriſtiani apparet, quia alias ſi poſtea pęnitentes vellent dimittere fictionē, & effici veri Chriſtiani,oporteret eos baptizari, vt efficerentur Chriſtiani,ſed non rebaptizantur: ergo iam effecti erant Chriſtiani,& conſequenter compellendi ſunt ad totam obſeruationem Chriſtianam.

Cauſa autem quare mercenariis,& aliis Gentilibus nō concedebatur veſci Agno Paſchali quouſque circunciſi eſſent, erat quia celebrare cæremonias pertinentes ad aliquem populum non pertinet, niſi ad illos qui ſunt de illo populo,ſed non poterat eſſe de populo Iudæorum,qui nō erat circunciſus,quia ſicut ſe habet baptiſmus in lege Chriſti,ita ſe habebat circuncisio in lege Moyſi, extra de bapt. & eius effec.cap.maiores,& tamen baptiſmus eſt ianua extra de presbytero non bapt.cap.veniens, ergo & circuncisio erat ianua, & conſequenter non poterat aliquis de populo Iudæorum eſſe,quouſque eſſet circunciſus: mercenarij autem,& peregrini non erant circunciſi, ergo non erat eis permittendus eſus Agni.

Quare autem Iudæi non circuncidebant illos. Dicendum. quod multos eorum non poterant circuncidere de facto,quia non poterant eis vim inferre: alios autem, & ſi poſſent de facto circuncidere. tamen non habebant ius circuncidendi,cū liberi eſſent, & nichil deberent Iudæis, & ideo nemo erat Dominus membrorum ſuorum, vt eis poſſet auferre particulam carnis, quod fit circuncidendo, ſed ipſi ſponte ſe circuncidi permittere debebant ad hoc,quod admitterentur ad eſum Agni Paſchalis, & ad cæteras cæremonias.

De viceſima cæremonia, ſ. quare oſſa Agni Paſchalis non confringebantur. Quæſt. XLV.

VIceſima cæremonia erat,quod comedendo non confringerent aliquod de oſſibus Agni, ſed omnia integra relinquerent, Exod. 12. cap. Neque os confringetis ex eo, & Numeri nono capitu. dicitur, & os non confringent.

Circa hoc ergo aduertebant diligenter Iudæi comedendo agnū, quod ſcindendo non confringerent oſſa aliqua, ſed per medias ligaturas oſſium ſcindebant,& ſic nō frangebantur oſſa,ſed relinquebantur oſſa magna ſi opus erat in aſſando quoque non confringebant aliqua oſſa, ſed integrum Agnum aſſabant.

Cauſa autem huius erat, quia Deus volebat, quod Iudæi comederent feſtinantes, quia ſtatim receſſuri erant, & vt innueretur eis magna feſtinatio. Quod patet, quia iuſſit illis, quod haberent calceos in pedibus, & baculos in manibus, & renes accinctos, quæ omnia ſunt diſpoſitiones hominis ſtatim itineraturi, vel iam actu itinerantis,& quod plus eſt dixit,& comedetis feſtinanter. Si autem concederetur,quod frangerent oſſa, & ſugerent medullas, in hoc diu manerent diſcutiendo ſingula oſſa, ideō vt non eſſet occaſio diu morandi dixit, quod non frangerent oſſa, & ſic neque frangendum erat magnum os continens cerebrum, ideſt craneus vt comederetur ſubſtantia interior medullosa,nec alia minora oſſa frangenda erant vt inde ſugerent ſuccos, aut medullam,& ita cito comederetur Agnus,non comedendo interiora oſſium, nec illa frangendo.

Erat autem alia cauſa ex parte Dei, & hoc præcipue propter Chriſtum, qui erat Agnus Paſchalis immolatus pro nobis, primo Corint. quinto cap. & ſignabat ex hoc, quod in morte Chriſti non erant confringenda aliqua oſſa eius, quod & factum eſt: nam propter feſtum Iudæorum ne remanerent corpora latronum, & Chriſti in Cru-

F ce ſabbatho,quia erat magnus ille dies ſabbathi, petiuerūt Iudæi, vt frangerentur crura eorum latronum, quia viuebant adhuc, ad Ieſum autem cum veniſſent inuenerunt eum mortuum,& ideo non fregerunt crura eius,ſed vnus militum lancea latus eius aperuit, Ioan. 19. cap. & ſequitur,eodem cap. facta ſunt autem hæc, vt impleretur ſcriptura quæ dicit, Os non comminuetis ex eo. Et ita apparet,quod præcipua intentio ſcripturæ fuit deſignare hoc. Vnde ad ſenſum literalem illius ſcripturæ pertinebat ſignare, quod non frangerentur aliqua oſſa de Corpore Chriſti,quia alias Beatus Ioannes non argueret in illo ſenſu, maxime,quia dicit, vt impleretur ſcriptura,ſed ſcriptura non impletur,niſi in ſenſu literali, quia ille ſolus eſt ſenſus ſuus, ergo hoc intendebat Deus per illud mandatum deſignare, ſed hoc non intellexerunt Iudæi, immo
G ſolum, quod non frangerentur aliqua oſſa de Agno Paſchali.

De viceſimaprima cæremonia, ſ. quare Agnus in vna domo comedebatur. Quæſt. XLVI.

VIceſimaprima cæremonia erat, quod Agnus comederetur in vna domo, & non mitteretur aliquid de carnibus eius foras, Exodi duodecimo capitulo, ſcilicet, In vna domo comedetur, neque efferetis de carnibus eius foras.

Iſta autem cæremonia, & præcedens de non frangendo oſſa fuit ſeruata, tam in Aegypto; quam in terra Iudęorum poſtea, cum poſſent ambæ vbique ſeruari, ſed iſta præcipue obſeruata eſt in Aegypto, quod non efferretur
H de carnibus eius foras.

Aliqui dicunt cauſam eſſe huius, quia Deus voluit ne Iſraelitæ darent Aegyptiis de carnibus Agni, quod fieri poſſet ſi efferrentur de domo.

Sed dicendum,quod non ſtat, quia iam vetuerat per alias cæremonias hoc: non enim erat dandum alicui de carnibus Agni,niſi circunciſus eſſet, ſed Aegyptij nō erāt circunciſi, ideo non daretur eis quicquam, etiam ſi de carnibus Agni aliquid efferretur foras. Neque etiam eſt ſenſus, quod omnes Iudæi comederent illa nocte in domo vna, quia non erat poſſibile, cum eſſent ſexcenta millia peditum, præter mulieres,& paruulos, Exodi 12. capitu. Neque Deus hoc volebat, ſed intelligebatur de quolibet Agno, ſcilicet, quod vnus Agnus non comederetur niſi in vna domo, & non mitteretur foras aliquid de car-
I nibus eius.

Cauſa huius erat,quia Deus iuſſerat, quod quilibet Iſraelita pro domo ſua acciperet vnum Agnum, & immolaret: forte autem aliqui erant pauperes, & non haberent Agnum, & vellent ditiores mittere illis partes de Agno ſuo: nam hoc Deus alias ſuadebat, ſicut 2. Eſdræ vlt. cap. dicitur, Manducate,& bibite dulciſſima, & mittite munera his qui non habent, & quia hoc erat alias laudabile, ne putarent Iſraelitæ ſic futurum eſſe hic, vetuit Deus mitti partes, ſed ꝙ in domo illa comederetur totus agnus, in qua immolaretur. Alius modus erat, quia aliqui licet nō eſſent pauperes, erant paucæ perſonę, ita vt non ſufficerēt ad eſum agni,& ideo alij qui immolauerant agnum, mitterent eis partes,& hoc etiam Deus vetat, iubens, ꝙ non efferatur aliquid foras. Sed dicetur quid fieret in his duo
K bus caſibus. Aliqui putant, quod illi non comederent agnum. Dicendum, quod abſurdum eſt,& contra literam: nam habetur Numeri 9. cap. Quod anima quæ non celebrauerit phaſe peribit de populo ſuo, niſi obſtante peregrinatione, aut immunditia, ſed paupertas, aut paucitas perſonarum non erat aliquid de illis, ideo perirent huiuſmodi ſi non celebrarent phaſe. Item, quia ad hoc Deus iam prouiderat quomodo omnes manducarent Phaſe, ideo non eſt aſſerendum, quod aliquis eſſet, qui non manducaret Agnum.

Sed circa primum, i. pauperes, qui nullo modo poterāt emere Agnum, quia mendici erant, vel quia domum nō habebant, alij prouidebant recipiendo tunc illos in domibus ſuis,& ita comedebant cum eis de Phaſe.

Sed in hoc poteſt dici, quod nemo, tam pauper erat inter Iudæos, quia Deus vetuerat eſſe mendicos; prænun-

ciauit

eiauit enim Deus futuros eſſe pauperes in terra Iudæorum, Deuter. 15. cap. Sicut, & Chriſtus dicit infra in litera. Semper pauperes habetis vobiſcum, dicit tamen, quod non haberent aliquos, tam pauperes, quod cogerentur mendicare oſtiatim, Deuteron. 15. ſ. Omnino pauper, & mendicus non erit inter vos, ſ. vos facite, quod non ſit inter vos pauper aliquis ad tantam paupertatem, quod cogatur mendicare, ſed voſipſi prouidete, ne ſic mendicet, & obſeruant illud Iudæi etiam hodie, ſic ergo poterat eſſe, quod tunc nullus eſſet, tam pauper, quod mendicaret & ideo poſſet habere ad emendum vnum Agnum, ſi haberet familiam, quæ poſſet eum manducare, & ſi non haberet pecuniam alij darent, vnde emeret, vt poſſet cæremoniam illam legis implere.

Aliter poteſt dici, quod ſi forte aliquis pauper eſſet, ita vt domum non haberet, reciperetur ab alijs Iudæis, & cum eis manducaret phaſe, iuxta illud Iſai. 58. cap. Frange eſurienti panem tuum, egenos, vagoſque induc in domum tuam.

Circa ſecundum caſum, ideſt, illos, qui domum habebant, ſed erat paruus numerus, vt non ſufficeret ad eſum Agni prouiſum eſt, Exodi 12. cap. Quia de iſto dicitur, quod ſi minor eſt numerus perſonarum, vt non poſſit ſufficere ad eſum Agni, aſſumet vicinum ſuum, qui coniunctus eſt domui eius, iuxta numerum animarum, quę ſufficere poſſint ad eſum Agni, & ita in domo illa celebraretur phaſe, & non obſtaret paucitas perſonarum, quia de magna domo acciperet perſonas, quæ ſufficerent: vnde non oportebat mitti foras de Agno.

Sed quid ſi aliqua domus erat magna, vt ſufficeret plus quam ad eſum Agni? Dicunt aliqui, quod erat diuidenda domus in duas partes, & vna Agnum comederet, & non altera.

Sed dicendum, quod non ſtat. Primo, quia Deus non iuſſit hoc, ergo non erat faciendum: nam in cæremonialibus non licebat aliquid plus facere, quam impoſitum erat, Deuteron. 12. cap. ſ. Sed non erat mandatum aliquid quando domus erat magna, ideo non erat facienda talis diuiſio. Secundo, quia Deus dixerat, ſi domus eſt minor, ideſt numerus perſonarum, aſſumat vicinum, qui coniunctus eſt ei, ergo videtur, quod non oportebat longè iri ad iſtam comeſſationem faciendam, ſed poterat accidere, quod eſſet magna domus, & non haberet iuxta ſe paruam domum, ad quam mittere poſſet perſonas aliquas ad comedendum Agnum: ergo non erat diuiſio iſta facienda.

Alij dicunt, quod ſi domus eſſet magna, deberent in ea immolari multi agni, ad quos comedendos ſufficeret numerus perſonarum, & ita prouiſum eſſet.

Sed dicendum, quod nec iſtud ſtat, quia Deus non iuſſerat illud, & tamen in cæremonialibus non licet aliquid facere vltra id, quod præceptum eſt, Deut. 12. cap.

Eſt ergo veritas, quod in domo quantumcunque eſſet magna, non erat immolandus niſi vnus agnus, primo, quia Deus non iuſſit, niſi vnum agnum immolari in domo vna, & non erat aliquid addendũ ad id, quod Deus iubebat.

Secundo, quia quidam erant, in quibus pauperes non debebant excedi à diuitibus, & hoc vt non crederent diuites ſe magis participare de re diuina; ſic patet de tranſeuntibus ad numerum, quia quilibet dabat medium ſiclum, & diues non poterat addere ad medium ſiclum, & pauper non poterat minuere, ſed æqualiter ſoluebant, Exod. trigeſimo cap. Et hoc erat ad tollendam inuidiam, & vt non putarent diuites ſe magis pertinere ad Deum, quam pauperes, ſed de Agno Paſchali ſic erat, quia fiebat illa cæremonia, in memoriam beneficij à Deo collati, vt ergo non putarent diuites ſe magis pertinere ad hoc beneficium, quam pauperes, non immolaturus erat diues plures Agnos, quam pauper, ſed quælibet domus vnum.

Tertio, quia non erat aliqua neceſſitas immolandi plures Agnos in vna domo: immolabatur namque in Aegypto Agnus, vt de ſanguine eius tingerentur poſtes, & ſuperliminaria domus, vt Angelus percuſſor videns ſanguinem, non intraret ad percutiendum, & tñ vnus Agnus ſufficiebat ad hoc, vt tingeretur porta, quantumlibet eſſet magna domus, ergo non erant neceſſarij multi Agni.

Alph. Toſt. in Matth.

A Quarto, quia etiam ad manducandum de Agno Paſchali ſufficiebat vnus Agnus in quantumcunque magna domo, quia non erat neceſſe, quod de hoc cibo ſaturarentur; ſatis enim erat, quod quilibet contingeret aliquid de illo, & poterant manducare de alijs cibis, & ſaturari, ideo in qualibet domo ſufficiebat vnus Agnus. Et ob hoc de parua domo dixit aliquid Deus, ſed de magna non, & ratio eſt, quia ſi de parua nichil exprimeret oporteret, quòd in qualibet domo parua occideretur Agnus, vel tranſirent qui in illa domo erant ad aliam domum, aut de alijs domibus venirent alij ad illas, vel non comederent phaſe, qui erant in domo illa. Primum erat inconueniens, quia cum non ſufficerent perſonæ illius domus ad eſum agni, oportebat multum de Agno relinqui incomeſtum, & exurendum erat, & ſic fierent expreſſe ſuperuacua, & dare- B tur occaſio ad hoc, quod carnes reſiduæ comederentur die ſequenti, quod Deus vetuerat. Secundum autem erat maius inconueniens, ſ. quod aliqui eſſent qui non manducarent phaſe. Et hoc propter duo. Primo, quia Deus dixit, quod qui non celebraret phaſe, periret de populo ſuo, Numero 9. cap. Secundo, quia tunc in domo illa non tingerentur poſtes, & ſuperliminaria ſanguine, & ſic Angelus percuſſor intraret, & occideret primogenita in hominibus, & pecoribus, ideo hoc non erat dandum.

Tertium principale non erat conueniens, quia ſic coniungerentur omnes Iſraelitæ in paucas domos ad euitationem expenſarum, & in paucis domibus fieret immolatio Phaſe, quia hoc erat ſubtrahi aliquid de cultu Dei, ideo voluit, quod fieret tertium, ſ. quod ad domos minores, in quibus non ſufficiebat numerus perſonarum ad eſum A- C gni, venirent aliqui de domibus maioribus ad ſupplendum, vel ſi hoc non eſſet, vniebantur duæ domus paruæ in vnam, & celebrabant phaſe.

Sed tunc diceret, ſi vniendo duas domos, manebat aliqua in qua non immolaretur phaſe, an tingendi erant poſtes domus de ſanguine illo?

Aliqui dicunt, quod non erat talis caſus, quia in qualibet domo immolabatur phaſe: nam aut erat magna, aut parua: ſi magna immolabatur pro domeſticis, ſi parua adiungebatur vicinus, qui erat coniunctus domui, & ita ſupplebatur numerus perſonarum.

Dicendum, quod aliqua domus erat in qua non immolabatur Agnus. Et hoc patet primo ex litera iſta, ſ. non efferetis de carnibus eius foras, Exod. 12. cap. Et hoc non faceret aliquem ſenſum, niſi eſſet aliqua domus in qua non D immolaretur Agnus, & ideo ad illam vellent mittere aliquid de carnibus de alia domo, ergo erat aliqua domus in qua non immolabatur Agnus.

Secundo, quia dicitur, ſi minor eſt numerus perſonarum, aſſumet vicinum qui coniunctus eſt domui ſuæ iuxta numerum perſonarum, quæ ſufficere poſſunt ad eſum Agni, ſed poterat eſſe, quod duæ domus, quia paruę erant requirerentur ad eſum Agni, aut forte tres, ideo manerent tunc duæ domus, in quibus non immolaretur Agnus, & hoc verum eſt, quod multæ domus Iudæorum erant, in quibus non immolabatur Agnus propter cauſam dictam. Et ſic manet caſus in veritate.

Tunc ergo aliqui dicunt, quod exiſtente hoc tingebantur poſtes illarum domorum de ſanguine Agni, licet ibi non immolaretur.

E Sed dicendum, quod non ſtat. Primo, quia tingendi erant poſtes de ſanguine, qui erat in limine, Exod. duodecimo capitul. ſcilicet, Faſciculum hyſſopi tingite in ſanguine, qui eſt in limine, & aſpergite ex eo ſuperliminare, & eſt ſenſus quod immolaretur Agnus in limine portæ, & funderetur ſanguis in aliquo vaſe, & de ſanguine illo aſpergerentur poſtes; ergo domus illa in cuius limine non fuerat immolatus Agnus, non poterat aſpergi ſanguine.

Secundo, & præcipuè, quia dicitur Exod. duodecimo capitu. Sument de ſanguine, & ponent ſuper vtrunque poſtem, & in ſuperliminaribus domorum, in quibus comedent illum: ergo videtur, quod ſanguis ſolum erat ponendus in domibus, in quibus comederetur, & immolaretur: ergo domus, quæ vacuæ manebant non tingebantur ſanguine.

F Tertio patet ex hoc quod ſupra dicebatur, ſ. quod non immolabatur Agnus in qualibet domo, quia dicitur, ponent in ſuperluminaribus domorum, in quibus comedẽt illum; ergo innuitur, quod aliquæ domus Hebræorum erant in quibus non comedebatur phaſe, quia alias diceretur abſolute, ſument de ſanguine, & ponent in ſuperliminaribus domorum.

Sed tunc diceretur, quomodo ergo manerent domus illæ, quia cum nõ eſſent tinctæ ſanguine intraret percuſſor, & occideret primogenita, vt innuitur Exod. 12. capit. quia ad hoc ponebatur ſanguis, vt nõ introiret percuſſor?

Aliqui dicunt, quod etiam ſi domus illæ non eſſent tinctæ ſanguine non intrabat illuc percuſſor, eo, quod Domini earum manducabant ibi phaſe.

G Sed dicendum, quod non ſtat, nam tunc ſatis erat ad liberationem manducare phaſe, etiam ſi non tingerentur domus, tamen falſum eſt, quia vtrunque Deus iubebat, ſ. manducari, & tingi domum.

Secundo, quia immo tota celebratio Agni videbatur eſſe, vt de ſanguine eius tingerentur poſtes, & ſic principalior erat tinctio ſanguinis, quam comeſtio carnium, & hoc in Aegypto, ſecus autem poſtea in terra Chanaan, vbi non tingebantur domus ſanguine, vt oſtenſum eſt ſupra vigeſimoſecundo cap.

Tertio, quia tunc non curaretur an in domo vna comederent, vel in multis, aut vbi, dummodo omnes Iſraelitæ comederent de Agno Paſchali, ſed falſum eſt, quia Deus diſpoſuit, quod in qualibet domo immolaretur Agnus vnus, & comederetur, & quando eſſet domus parua, quod suppleretur numerus perſonarum ex alia domo, ergo multum differebat vbi comederetur Agnus, & non H ſufficiebat, quod comederet quilibet vbi vellet, ſed oportebat, quòd comederet in domo tincta ſanguine, & ibi maneret.

Eſt ergo dicendum, quod ſicut manebant aliquæ domus, in quibus non comedebatur Agnus, ita & illæ non erant tinctæ ſanguine, & ſi qui ibi manerent occiderentur ab Angelo, etiam ſi comediſſent Agnum, ſed in domibus illis nullus manebat, quia quando domus erat in qua non immolabatur Agnus, omnes de illa domo tranſibãt ad aliam, vel alias domos in quibus manducarent Agnũ, & ſic nõ poſſet Angelus percuſſor occidere illos, quia non inueniret eos ibi.

I Sed obijcietur, quia hoc eſſet quandiu comederetur Agnus, & tamen poſtea quando comediſſent, & dormirent, veniret Angelus percuſſor, & inueniens eos in domibus non tinctis ſanguine occideret ipſos, & hoc videtur, quia in principio noctis comedebatur Agnus cum immolaretur in ſolis occaſu Deuteronom. 16. ſed Angelus percuſſor ad occidendum primogenita venturus erat media nocte, quia ita prænunciauerat Exo. vndecimo cap. ſ. media nocte ingrediar in Aegyptum, & morietur omne primogenitum in terra Aegypti, & ita fuit Exod. vndecimo, ſcilicet, factum eſt in noctis medio percuſſit Dominus omne primogenitum in terra Aegypti, & ita iam dormiret quiſque in domo ſua, & eſſet poſt cœnam quando veniret percuſſor, & conſequenter inuenirentur aliqui tunc in domibus non ſignatis ſanguine, & illi occiderentur.

K Dicendum, quod non inueniebantur aliqui in domibus nõ tinctis ſanguine, & cauſa eſt, quia ſicut illi, qui de vna domo erãt tranſibant ad aliam ad manducandum Agnũ, & nullus tunc manebat in ea, ita per totam noctem illã, manere debebant in domo ipſa in qua comediſſent, & ſic Angelus percuſſor nullum Iudæum inueniret niſi in domo ſignata ſanguine, & conſequenter nullum occideret, & patet, quia Exo. 12. cap. dicitur, aſpergite de ſanguine, qui eſt in limine ſuperliminaria, & vtrunque poſtem, nullusque egrediatur oſtium domus ſuæ vſque mane, ſ. illius domus in qua tunc manſerit, quæ eſt rubricata ſanguine. Et patet, quia ſubditur ibi cauſa, ſ. tranſibit enim Dominus percutiens Aegyptios, cumque viderit ſanguinem in ſuperliminari, & in vtroque poſte tranſcendet oſtium, & non ſinet percuſſorem ingredi, & ita innuitur, quòd omnes manſuri erant in domibus ſignatis ſanguine tota nocte, & ſic euaderent.

F Sed obijcietur, quòd ſaltem armenta manerent in domibus non ſignatis ſanguine, & occiderentur ibi primogenita.

Dicendum, quod armenta ibi manentia non occidebantur, quia iſtud extendebatur ad viros, & fœminas, & non ad pecora; nam licet primogenita quoque pecorum occiderentur, tamen non oportebat illa eſſe intra domum ſanguine tinctam, ſed vbicunque eſſent, ſi Dominus non occidebatur, neque ipſa peribant. Et patet, quia certum eſt, quod aliqua de pecoribus manebant in campo, cum non poſſent omnia recludi in domibus, quando multa erant, & tamen non periit aliquod de pecoribus Iſraelitarum, vt dicitur Exodi vndecimo cap. Occidam omne primogenitum in terra Aegyptiorum, & omnia primogenita iumentorum, eritque clamor magnus in vniuerſa terra Aegypti, apud autem filios Iſrael non mutiet canis ab homine vſque ad pecus: ergo pecora vbicunque manerent non occidebantur, & non erat neceſſe, quod manerẽt intra domum ſanguine tinctam, ſed ſolum erat hoc de hominibus, qui erant maioris dignitatis. Et ſic apparet ex præcedentibus, quod Agnus comedi debebat in domo vna, & non efferebatur aliquid de carnibus eius foras, id eſt, non comedebatur, niſi in domo in qua immolabatur, & non mittebantur partes carnium de vna domo in alteram.

Cauſa autem huius erat prima, quia mittendo carnes, forte inuenirentur aliqui extra domos nocte illa, & occideret eos Angelus percutiens, quia erant extra domum, cum Deus dixiſſet, Nullus veſtrum egrediatur oſtium domus ſuæ vſque mane: ergo non erant mittendæ carnes, nec aliquid aliud nocte illa de vna domo in alteram.

Secunda, & præcipua, quia ſi mitti poſſent carnes de vna domo in alteram, aliqui manerent in domibus, in quibus non immolaretur Agnus, quia mitterentur eis carnes de domibus, in quibus immolabatur Agnus. Illæ autem non erant tinctæ ſanguine, quia ſolum tingebantur illæ, in quibus immolabatur Agnus, vt dictum eſt. Et tamen, qui manebant extra domos ſanguine tinctas, occidebantur: ad hoc ergo, quod non occideretur aliquis de Iudæis, oportuit, quod eſſent omnes intra domos ſanguine tinctas, & conſequenter, quod non mitterentur carnes de domo in domum, vt omnes eſſent intra prædictas domos.

I Cauſa autem fuit, quantum ad Chriſtum, inquantum ſignatur eſus corporis eius: nam Agnus intra vnam domum editur, hæc eſt autem Eccleſia fidelium, quæ eſt domus Dei, & domus vna per vnitatem fidei, vbi nulla hæreſis, nulla ſciſſura eſt: intra hanc ſolum Agnus editur. Apud ſchiſmaticos autem, & hæreticos, & ſi corpus Chriſti confici poſſit, & vere conficiatur a ſacerdotibus: tamen indigne conficitur, & indigne ſumitur, neque eſt de manibus illorum ſumendum: vnde melius eſſet corpus Chriſti nunquam ſumere, quam de manu infidelium, & hæreticorum ſumere, quia intra domum Eccleſiæ non ſunt; transferuntur autem carnes eius de domo in domum, quando Catholici, hæretici, & ſchiſmatici, qui extra hanc domum Eccleſiæ ſunt, corporis Domini communionem indigne tribuunt nondum redeuntibus ad Eccleſiæ vnitatem.

K *De vigeſimaſecunda caremonia, ſcilicet, quare in immolatione Agni non manebat fermentatum aliquid in domo.*

Quæſt. XLVII.

Vigeſimaſecunda cæremonia erat, quod quando immolaretur Agnus, non maneret fermentatum aliquid in domo in qua immolabatur, neque in aliis domibus Iudæorum. Et hoc patet Exod. vigeſimotertio cap. ſcilicet, non immolabis ſuper fermenta ſanguinem victimæ tuæ, id eſt, non immolabis Agnum Paſchalem, quæ eſt victima tua exiſtente fermento in domo: nam nunc dicitur immolari ſuper fermento, id eſt, quod ſubſternatur panis fermentatus Agno immolando, quia hoc non oportebat vetari, cum nemo illud facturus eſſet, ſed voluit, quòd prius tolleretur omne fermentatum

da do-

de domibus quàm immolaretur Agnus, & idem dicitur Exo. 34. cap. non immolabis ſuper fermento ſanguinem hoſtiæ meæ, vocatur hoſtia mea, ideſt, quia michi offertur, vocatur victima tua, quia tu illam offers. Et non ſolum erat hoc in domibus in quibus immolabatur Agnus, ſed etiam in omnibus alijs domibus Hebræorum, quod dicitur, quia aliquæ domus erant Iſraelitarũ in Aegypto, in quibus non immolabatur Agnus, ſcilicet, quando de vna domo tranſibant omnes in aliam, quia erant paruæ domus, vt ſupra dictum eſt: nam etiam in illis non erat relinquendum fermentatum aliquid, in terra autem Chanaan in alijs immolationibus non erat inueniendum fermentatum in tempore quo immolabatur Agnus, & hoc in omnibus habitationibus, & tamen in nulla habitatione immolabatur Agnus niſi in Templo Domini Deuter. 16. cap.

Modus autem huius erat, quòd Agnus occidendus erat die quartadecima mẽſis primi ad occaſum ſolis Deu. 16. & fermentatum non erat inueniendum ex meridie, talis autem erat ritus Iudæorum, & ita nunc obſeruant, quòd ipſi coquunt azymos panes, ſi volunt die quartodecimo, vel prius, & non comedunt de illis vſque ad diẽ 14. poſt meridiem, comedunt autem de fermentatis vſque ad meridiem diei ipſius, & tũc omne fermentatum, quod in domibus inueniebat̃ dabant beſtijs, vel gentilibus, quibus licebat comedere illud, & cum iam non inueniretur aliquid de fermentato in ipſis habitationibus poterant licite immolare Agnum, licet ille ad ſolis occaſum immolaretur, nunc vero, & ſi Iudæi non immolent Agnum, tamen quia azyma ſeruant, eijciunt de domibus poſt meridiem omne fermentatum.

Cauſa autem quare ſic eijceretur fermentatum erat, quia Deus iuſſerat comedi Agnum cũ azymis, cuius cauſa poſita fuit ſupra, & ita azyma conueniebant Agno, & fermentatum repugnat Agno ex Dei diſpoſitione, & quia ſi maneret fermentatũ tẽpore quo comedebatur Agnus, poſſet aliquis manducare Agnum cum fermentato, quod erat contra conſtitutionem Dei, vt ergo non eſſet occaſio ad hoc, debebat eijci omne fermentatum de domibus, ante immolationem Agni.

Tertia cauſa erat, quia feſtum Phaſe, & feſtum azymorum extendebantur pluribus diebus, ideſt, 7. & in illis 7. non licebat alicui comedere fermentatum Deu. 26. cap. & incipiebat iſtud die 14. ad veſperum Exo. 12. ca. ſcilicet, primo menſe 14. die menſis ad veſperam comedetis azyma vſque ad diem 21. menſis eiuſdem ad veſperam, & toto hoc tempore non licebat comedi fermentatum, ſi autem inueniretur in domibus Hebræorum, eſſet occaſio alicui ad comedendum de eo, ideo ante immolationem Agni tollendum erat omne fermentatum, quia ante illam incipiebat tempus azymorum: nam ad ſolis occaſum occidebatur Agnus, & ante ſolis occaſum incipiebat azyma, ſcilicet, ad veſperam, & computamus veſperam poſt meridiem, & ideo potius fiebat propter feſtũ azymorum, quàm propter Agnum.

Cõuenit etiam hoc, quantum ad Chriſtum, quia ſicut ad comedendum Agnum requiruntur azyma, ita & ad immolandum illum præcedunt: Corpus enim Domini manducamus cum azymis, ſcilicet, ſinceritatis, & veritatis. 1. Corinth. 5. cap. Et non in fermento veteri: ita & ad immolationem Corporis Domini, quod eſt conficere illud, quod ſolorum ſacerdotum eſt, azyma præcedere debent, ſcilicet, ſinceritatis vitæ, vt non maneat in eis fermentum vetus malitiæ, & nequitiæ, eodem c. Vnde prius diluant maculas mentis lachrymis, & tunc cum azymis Agnum Dominicũ immolabunt, & non ſuper fermento.

De vicesimatertia cæremonia quis dicebatur mundus ad Phase celebrandum. Quæst. XLVIII.

VLtima, ideſt, viceſimatertia cęremonia eſt, quòd manducantes eſſent mundi: nam immundi vetantur mãducare, Numeri 9. cap. Sed hic prius eſt quærendum quis dicatur mundus ad Phaſe celebrandum.

Dicendum, quòd mundus dicitur qui ab omni inquinamento purus erat, & quia munditia eſt priuatio, cognoſcetur per poſitionem, quæ eſt inquinamentum. Accipitur autem immunditia multipliciter in lege: quædam erat immunditia realis, alia legalis. Realis eſt illa, quę naturaliter aliquid turpe, vel malum, aut fœdum ponit in homine: erat autem hæc triplex, ſcilicet, lepra, & fluxus feminis, & iugis ſcabies, de lepra Leuitici 13. & 14. de fluxu feminis Leuitici 15. cap. de iugi ſcabie Leuitici 21. cap. quia illa erat vt quidam modus lepræ.

Alia erat immunditia legalis, ideſt, quæ ſolum erat per opinionem legis, & impoſita a lege, ſicut ſiquis intraret in domum leproſam, aut comederet ibi, vel dormiret, licet realiter non adhæreret ei aliquid, vocabatur immundus, Leuitici 14. cap. ſic etiam ſiquis iret ad lugendũ mortuum, licet non tangeret illum erat immundus, Leuitici 10. & 21. ca. Et tamen ibi realiter nulla erat immunditia, B immo & ſiquis veniret per viam de tenentibus votũ Nazaręorum, & coram eo aliquis ſubito moreretur, licet ipſe non tangeret illum, neque lugeret, erat immundus, & radere deberet totam ſuam capillaturam, Numeri 6. cap.

Nunc dubium eſt, an omnis immunditia vetaret manducare Agnum Paſchalem, aut quæ eſſet illa.

Aliqui dicunt, quòd non omnis, ſed aliqua ſpecialis, ſcilicet, illa immunditia, quæ erat ex contactu mortui hominis, vel ex aliquo circa mortuum.

Et patet quia Numeri 9. ca. vbi primum iubetur, quòd immundi non comedant Phaſę, exprimitur vnicus caſus immunditiæ, cum dicitur: Homo qui fuerit immundus ſuper anima hominis, ſiue in via procul in gente veſtra, faciat Phaſe Domino menſe ſecundo: ergo aliæ contaminationes, ſiue immunditiæ non prohibebant.

C Secundo, quia iugis ſcabies erat quędam immunditia, & tamen non impediebat a ſacris: nam ſacerdos qui haberet iugem ſcabiem poterat comedere de ſacrificatis, dũ tamen ipſe non accederet ad offerendum Domino ſacrificia, Leuitici 21. cap. Ergo talis immunditia non arcebat ab eſu Agni.

Sed videtur dicendum, quòd omnis immunditia, in qua quis actualiter permaneret, impediret a manducatione Agni.

Et patet primo, quia Agnus Paſchalis erat res sãcta, ſed ad carnes ſanctificatas non licebat alicui immundo quacunque immunditia accedere Leuit. 7. ca. ergo neque comedere liceret de Agno Paſchali ei, qui aliquam haberet maculam.

Secundo, quia ſcriptura videtur æquiparare alias carD nes ſanctificatas, & carnes Agni: nam Exo. 12. ca. dicitur, quòd aduena, & mercenarius non comedent ex eo, ideſt, Agno, & ſeruus empticius circuncidetur, & ſic comedet, & Leuit. 22. cap. de omnibus carnibus ſanctificatis, quæ prouenicbant ſacerdotibus an familia ſua comederet de illis datur regula, ſcilicet, omnis alienigena non comedet de ſanctificatis, inquilinus, & mercenarius non veſcentur ex eis, quem autẽ ſacerdos emerit, & qui empticius eius fuerit comedet de eis, & ita iſta æquantur, & tamen ad arcendum a manducatione ſanctificatarum aliarum carnium ſufficiebat quælibet immunditia, vt tangere mortuum, vel reptile, aut quamlibet aliam rem, cuius tactus eſt ſordidus, vt patet Leuit. 22. ergo, & a manducatione Agni arceret quælibet immunditia qualiſcunque eſſet.

Tertio, quia etiam actus quidam præter cõtactum redE debant homines immundos ad manducandum Agnum, vel quæcunque ſanctificata, ſicut litigare iudicialiter, vel intrare in locum iudicij ad litigandum, ſic dicitur Ioan. 18. cap. & ipſi non introierunt in Prætorium, ſcilicet, ne contaminarentur, ſed manducarent Paſcha, & ita Pontifices Iudæorum, & alij Iudæi potabant, quòd ſi introiſſent in Prætorium Pilati ad accuſandum Chriſtum eſſent immundi, & non poſſent manducare Paſcha, & tamen non accipitur ibi Paſcha pro Agno, ſed pro alijs ſacrificijs Paſchalibus, & ſicut impediebat ille actus, & immundũ reddebat quantum ad mãducationem aliarum carnium ſanctificatarum, ita immundum faceret quantum ad mãducationem Agni Paſchalis, ad quem comedendum non minor munditia requirebatur.

Dicendum igitur, quòd omnis immunditia arcebat ab eſu Agni Paſchalis, & quia duplex erat immunditia, vel

dictum

dubium eſt. ſcilicet, naturalis, & legalis, dicendum, quòd vtraque arcebat a manducatione Agni, & omnium carnium ſanctificatarum, & generaliter omnium ſanctificatorum; propter primum leproſus, & fluens ſemine non manducabant de ſanctificatis, propter ſecundum, qui tangebat mortuum, aut quamlibet aliam rem immundam non comedebat ſanctificata Leui. 22 ca. nam dicitur, homo qui fuerit leproſus, aut patiens fluxum ſeminis non veſcetur de his, quæ ſanctificata ſunt mihi donec ſanetur, & iſta eſt prima regula. F

Alia eſt de immunditia legali cum ſequitur, qui tetigerit immundum ſuper mortuo, & ex quo egreditur ſemen quaſi coitus, & qui tangit reptile, & quodlibet immundum, cuius tactus ſordidus eſt, immundus erit vſque ad veſperum. & non veſcetur ex his, quæ ſanctificata ſunt, ſed cum lauerit carnem ſuam aqua, & occubuerit Sol, tūc mundatus veſcetur de ſanctificatis. G

Et non ſolum erat illicitum manducare de Agno homini immundo quacunque immunditia, ſed etiam erat pœna grauis, ſicut erat generaliter de omnibus carnibus ſanctificatis Leuit. 7. ca. ſcilicet, anima polluta, quæ ederit de carnibus hoſtiæ pacificorum, quæ oblata eſt Domino peribit de populis, & ſtatim oſtenditur, quòd hoc ſit de qualibet pollutione cum dicitur, & qui tetigerit immunditiam hominis, vel iumenti ſiue omnis rei, quæ polluere poteſt, & comederit de huiuſcemodi carnibus interibit de populis ſuis, ergo de Agno Paſchali cuius carnes ſanctificatæ erant, non licebat alicui comedere ſi eſſet immūdus quacunque immunditia. Ex hoc poteſt reſponderi ad argumenta in contrarium.

Ad primum cum dicitur de immūditia ſuper mortuo Num. 9. dicunt aliqui, quod licet hæc ſola exprimatur intelligitur etiam de omnibus alijs, & tamen volunt, quod iſta expreſſa fuerit, quia erat maxima immunditia. H

Sed dicendum, quòd non ſtat, quia maior erat immūditia lepræ, & fluxus ſeminis, & ſanguinis extra tempora menſtruorum, & in tempore menſtruorum quàm ſuper mortuo, quia iſta dicunt immunditias naturales, & legales, immunditia autem ſuper mortuo ſolum erat legalis, ideo erat minor.

Secundo, quia, qui immundus erat ſuper mortuo erat in ſe ipſo immundus, & tamen non polluebat alios generaliter, & tamen, qui erat immundus in lepra, aut in fluxu ſeminis erat in ſe immundus, & polluebat omnia, de leproſo patet Leui. 13 & 14. de fluente ſemine patet Leu. 15. nam quicunque tangeret illum pollueretur, vaſa quoque, quæ ille tangeret, & veſtes polluebantur, eodem cap. ideo erat maior immunditia iſta quam ſuper mortuo, vnde ex hoc potius debuiſſet de hac fieri mentio. I

Alij ergo dicunt, quod fuit hoc, quia immunditia ſuper mortuo durat maiori tempore: nam aliæ immunditiæ, vt cōmuniter durant vſque ad Solis occaſum, vt Leu. 11. & 17. & 22. ſed immūditia ſuper mortuo durabat per 7. dies, & quia ab alijs eo, quod pauco tempore durabant, facile erat mundari, non videbatur aliquis per illas impediri, ſed quia immunditia ſuper mortuo durabat 7. diebus, non erat ita facile illam expiari, & conſequenter aliqui impediebantur per illam: ideo poſitum fuit de iſta immunditia ſpecialiter.

Sed dicendum, quòd nec iſtud ſtat, quia aliæ immunditiæ durabant plus, vt immunditia lepræ, quæ aliquando durabat per totam vitam; & immunditia fluxus ſeminis, quæ multo tempore, vel vſque ad mortem poterat durare, & immunditia fluxus ſanguinis, quæ in muliere quā Chriſtus ſanauit durauerat 12. annis Luc. 8. & ſupra 9. ca. & Mar. 5. ideo neque ex hoc fuit ſpecialiter dictum de immunditia ſuper mortuo. K

Aliter ergo dicendum, quòd cauſa fuit, quia dubium accidit de illa ſola immunditia, ideo lex, quæ erat quaſi reſponſio expreſſit de illa ſola, & tamen de omnibus intelligebatur, & apparet hoc, quia Num. 9. ca. dicitur, ecce quidam immundi ſuper animam hominis qui non poterant facere Phaſe tempore illo accedentes ad Moyſen, & Aaron dixerunt, immundi ſumus ſuper anima hominis, quare fraudamur, vt non valeamus offerre ſacrificium Domino inter filios Iſrael; & tunc reſpondit Deus, homo qui fuerit immundus ſuper anima faciat Phaſe menſe ſecundo.

Si autem accidiſſet iſtud dubium propter aliam immūditiam videretur, quòd de illa loqueretur Deus, ſicut de immunditia ſuper mortuo locutus eſt.

Sed adhuc confirmatur ex illa lege id, quod dicebatur, ſcilicet, quòd omnes immundi repellantur a celebratione Phaſe, & patet, quia ibi non fuit diffinitum an immundi ſuper mortuo poſſent, vel non poſſent celebrare Phaſe, ſed quo tempore deberent celebrare, quia iam præſupponebatur, quòd non poterant antequam quærerent, vnde de tempore quæſiuerunt ipſi mundi, & patet, quia dicitur, ecce quidam immundi ſuper animam hominis, qui non poterant facere Phaſe, ergo ante determinationem Dei præſupponebatur, quòd illi non poterant facere Phaſe. Item apparet magis clare, quia quærentes dixerunt, immundi ſumus ſuper anima hominis, quare fraudamur vt non valeamus offerre ſacrificium inter filios Iſrael? & ita ante reſponſionem Dei illi confitebantur ſe prohibitos celebrare Phaſe propter immunditiam, & ſic nō erat lex prohibitionis ex illo tempore, vel ex determinatione illius legis, vnde videtur, quod erat præſuppoſitum iam, & doctrina communis apud Iudæos, quod immundi nō poſſent comedere de rebus ſacris, & quia acciderat illis aliquod genus immunditiæ, ſciebant ſe prohibitos manducare, & quærebant remedium, & ſi in aliquam aliam immunditiam cecidiſſent, petiuiſſent etiam remedium, & tunc lex exprimeret de illa immunditia, vel generaliter de omnibus.

Ad ſecundum dici poteſt, quòd iugis ſcabies non computatur inter immunditias, ſed inter maculas, & hæc eſt differentia inter illa, quia macula prohibet intrare ad altare, & miniſtrare, ſed non prohibet manducare de ſanctificatis Leui. 21. immunditia autem quandiu durat non ſolum arcebat ab introitu ad locum ſacrum, vt colligitur Leui. 15. cap. ſed etiam a manducatione ſanctificatorum Leuit. 22. cap. iugis autem ſcabies ponitur inter maculas, & non inter immunditias Leui. 21. ſcilicet, homo de ſemine Aaron, qui maculam habuerit nō offeret panes Domino Deo ſuo, nec accedet ad miniſterium eius, & ponitur iugis ſcabies ibi inter maculas, cum dicatur, ſi iugem ſcabiem habuerit.

Differt autem multum inter maculas, & immunditias: nam maculæ ſunt aliquid permanens, quia dicunt quandam diſpoſitionem in corpore manentem; aut fixam ſiue naturaliter ſiue a caſu, immunditia autem dicit aliquid quod (vt communiter) paruo tempore durat, & accidit ex contactu, vel in tactu mortui, vel ſepulchri, vel animalis immundi, vel introitu in domum leproſam, & ita de alijs.

Quod verum eſt niſi ad quaſdam immūditias naturales, quæ aliquanto, aut multo tempore durant, ſicut lepra & fluxus ſeminis, & ſanguinis, & tamen iſta adhuc non accedunt ad conditionem maculæ, quia illa poſtquā eſſe cœperit nunquam eſſe deſinit, ſicut eſſe cœcum, aut claudum, & ponuntur nominatim iſtæ maculæ Leui. 21. cap. ſcilicet, homo de ſemine Aaron, qui habuerit maculā &c. & ſequitur, ſi cœcus fuerit, ſi claudus, ſi paruo, vel grandi, vel torto naſo, ſi fracto pede, ſi manu, ſi gibbus, ſi lippus, ſi albuginem habens in oculo, ſi iugem ſcabiem, ſi impetiginem in corpore, vel hernioſus, ecce omnes iſtæ ſunt maculæ, & qui aliquam iſtarum habebat, vt dicitur Leui. 21. cap. non offerebat hoſtias, aut panes Deo ſuo, veſcebatur tamen panibus, qui offerebantur in Sanctuario, ita duntaxat, vt intra velum non intraret, neq; accederet ad altare ne contaminaret Sanctuarium, & inter illas maculas non ponitur aliqua immunditia.

Et patet, quia ſi quæcunq; illarum eſſet in aliquo laico non iudicaretur immundus, neq; oporteret fieri purgationem aliquam in eo, nec abſtinere ab aliqua re ſacra, a qua abſtinebant alij immundi, & ideo dicendum, quòd iugis ſcabies, quia non erat immunditia, ſed ſolum macula, non arcebat a ſanctificatis, neque aliquis arceretur a manducatione Agni propter iugem ſcabiem, & arceretur propter quamcunq; immunditiam. Alij dicunt aliter, quod illud fiebat ſpecialiter in ſacerdotibus, qui non habebant aliquam poſſeſſionem, vnde ſuſtentarentur, ſed ſacrificia

Dei,

Dei, & iura quæ prouenicbant de altari, erant ſuſtentatio ipſorum Num. 18. & Ioſue 13. cap. & ſi hæc tollerentur, non maneret eis aliquid ad vitam, ideo permittebatur in eis, quod etiam ſi haberent aliquid immunditiæ, manducarent de ſanctificatis, dum tamẽ ipſi non miniſtrarẽt.

Dicendum, quòd hoc aliquo modo adiuuat, & tamen non eſt totaliter verum: nam ſi aliquam de immunditijs haberet ſacerdos, non ſolum non accedebat ad Sanctuarium, ſed etiam neque comedebat de ſanctificatis quandiu durabat illa immunditia, etiam ſi ſemper duraret, vt de lepra, aut fluxu ſeminis Leui. 22. homo de ſemine Aaron, qui fuerit leproſus, aut patiens fluxum ſeminis non veſcetur de his, quæ ſanctificata ſunt mihi, donec ſanetur, ergo ſi iugis ſcabies fuiſſet immunditia, nunquam qui habet illam comederet de ſanctificatis quouſq; ſanaretur, & ita dicendum, quod præcedens ſolutio eſt vera, quod nullus immundus manducabat de ſanctificatis, & conſequenter neque de Phaſe.

Quis modus tenebatur, vt immundi poſſent manducare Phaſe? Quæſt. XLIX.

OCcaſione huius quæritur quis modus tenebatur circa immundos, vt poſſent manducare Phaſe, cũ nulli quandiu immundus erat, liceret manducare illud?

Dicendum, quod immunditia, aut erat naturalis, aut legalis, de immunditia legali erat facile prouidere, de naturali erat difficilius, eſt legalis, quæ per ſolam opinionẽ legis iudicatur eſſe immunditia, naturalis autem eſt illa, quæ a natura ortum habet, & non exiſtente lege adhuc eſt immunditia, ſicut eſt lepra, & fluxus ſeminis, & ſanguinis, & menſtruorum.

De legali immunditia dicendum, quòd diſtinguebatur ſecundum durationem, quædam erat, quæ durabat ſolum vſque ad occaſum ſolis, alia vero per ſeptem dies, & vltra ſeptem dies non extendebatur aliqua immunditia, niſi in ſeparatione mulieris menſtruatæ, quæ per 40. aut 80. dies abſtinebat ab ingreſſu ad loca ſacra Leui. 12. c. Quantum ad aliam immunditiam, quæ durabat vſque ad ſolis occaſum, vt regulariter in contactu rerum immundarum facile erat expiari, & non præſtabatur impedimẽtum ad celebrandum Phaſe, quia quocunque die occurreret ſolum durabat vſque ad ſolis occaſum, & poſt ſolis occaſum poterat manducare Phaſe, immo illud erat tempus manducandi, quia ad ſolis occaſũ immolabatur Deu. 16. cap. ideo per noctem comederetur, & ſic propter iſtas immunditias non impediebatur aliquis manducare Phaſe, nec differebatur manducatio eius ad menſem ſecundum, & iſta fuit vna de cauſis, quare Num. 9. cap. quando ponitur de immunditia arcente a manducatione Phaſe, ponitur ſola immunditia ſuper mortuo, ſcilicet, quia vt communiter aliæ legales non durant niſi vſque ad ſolis occaſum, & ideo non impediunt, iſta autem durat per ſeptem dies, ideo impedit, & differt.

Si autem eſſet immunditia, quæ duraret vltra vnum diem durabat ſeptem diebus, quia non dabantur aliæ minores differentiæ temporum, & de his immunditijs erant paucæ, ſcilicet, immunditia ſuper mortuo Num. 19. ca. & ſiquis tangeret carnaliter mulierem tempore menſtruorum erat immundus 7. diebus Leui. 15. alios caſus communiter non inuenimus, niſi quando ceſſat immunditia naturalis, & ſanatur, iudicatur per ſeptem dies ſequẽtes immundus legaliter, & 8. die purificatur, & intrat in Sanctuarium.

Sic patet de leproſo: nam poſtquam ſanatus fuerit per ſeptem dies purificatur, & die 8. eſt purus Leu. 14. ſic etiã de fluente ſemine poſtquam ceſſat fluxus, & muliere fluẽte ſanguine extra tempora menſtruorum, quia in quolibet impenduntur ſeptem dies purificationis poſt ſanitatẽ redditam, Leuit. 15. ca. In his ergo immundicijs, ſi iuxta terminum dierum accideret poſſe purificari ante ſolis occaſum diei quartidecimi menſis primi, manducabat Phaſe iam purificatus, qui immundus fuerat, ſi autem nõ accideret poſſe tunc compleri differebatur celebratio Phaſe pro illo immundo vſque ad quartumdecimum diem mẽſis ſecundi, Num. 9. cap.

A Erit iſta eſt cauſa quare apud Iudæos conſuetũ erat quolibet anno aſcendere in Ieruſalem tempore Phaſe per 7. vel 8. dies ante feſtum, vt in illo tempore ſe purificarent ab omnibus immunditijs, quia nulla immunditia erat a qua non ſe purificarent in ſeptem diebus, & inſuper tempore quo ibi manebant, abſtinebant diligentius ne inciderent in aliquam immunditiam per quàm impedirentur manducare Phaſe, cum nichil aliud facere haberent, quando autem manebant in locis ſuis nõ poterant ita diligenter cauere immunditias impliciti alijs rebus, & ſic patet, quia Chriſtus venit in Ieruſalem die Ramiſpalmarum, & exiuit ei obuiam turba, quæ erat in Hieroſolymis & venerat ad diem feſtum Ioan. 12. ca. & erat Phaſe poſtea feria quinta, cauſa autem veniendi ita cito erat ad ſe purificandum ab immunditijs.

B Si autem erat immunditia naturalis, vt lepra, fluxus ſeminis, & ſanguinis, aut accidebat finiri ante Phaſe, aut non, ſi prius celebrabat Phaſe, ſi non, aut finiebatur ante quartumdecimum diem menſis ſecundi, aut non, ſi finiebatur celebrabat Phaſe menſe ſecundo iuxta regulam Num. 9. cap. quæ erat regula quantum ad omnes impeditos, ſi autem non finiebatur ante tempus illud, iam non poterat ille in toto ipſo anno celebrare Phaſe etiam ſi purificaretur.

An manducare liceret mulieri parienti de Phaſe? Quæſt. L.

SEd quæritur de muliere pariente, quæ abſtinere debet ab ingreſſu Templi per dies 40. ſi parit maſculum, &
C 80. diebus ſi parit fœminam Leuit. 12. cap ſi medio tempore accideret Phaſe an manducare liceret ei de illo?

Aliqui dicunt diſtinguendum eſſe, quia in muliere pariente erat duplex immunditia, vna maior, alia minor, pariens enim maſculum 7. diebus erat immunda iuxta legẽ menſtruatæ, & 33. diebus ſeparabatur, & non ſecundum legem menſtruatę, ſed minori quadam ſeparatione Leui. 12. cap. quæ vero peperit fęminam erat quatuordecim diebus immunda iuxta legem menſtruatæ, & 66. diebus minori immunditia quàm menſtruata, eodem ca. dicunt ergo, quòd in diebus illis primis, id eſt, 7. & quatuordecim non licebat mulieri manducare Phaſe ſi tunc accideret, ſed in ſequentibus diebus licebat manducare.

Sed dicendum, quod non ſtat, primo quia iſta in toto hoc tempore 40. vel 80. dierum iudicabatur immunda,
D ergo non licebat ei manducare Phaſe, cum nulli immundo liceret manducare, vt dictum eſt.

Secundo, quia iſta dicebatur hoc tempore 33. vel 66. dierum manere in ſanguine purificationis ſuæ Leuit. 22. cap. ergo non erat ei licitum comedere Agnum, cum a ſanguine non iudicaretur munda.

Tertio, & præcipue, quia dicitur, eodem ca. de his diebus, ipſa vero 33. diebus manebit in ſanguine purificationis ſuæ, omne ſanctum non tanget, neque ingredietur Sanctuarium donec impleantur dies purgationis eius, & tamen, qui comedebat Agnum tangebat aliquod ſanctũ, quia erant carnes eius ſanctificatæ, ergo non licebat comedere de illo.

Quarto, quia qui comedebant de Agno portabant illũ ad immolandum in Templo, cum ibi deberet adeps eius
E cremari, vt colligitur Exo. 23. & 34. & Deutero. 16. cap. ſed mulier hoc tempore non poterat accedere ad Sanctuarium Leuit. 12. cap. ergo neque poterat manducare Phaſe.

Quid ergo fieret circa illas, quia hoc ſæpe accidebat cũ ſit quotidianum parere, & concipere, & mori?

Aliqui dicunt, quòd ſicut dicebatur præcedenti q. ſcilicet, quòd ſi ante Phaſe finiretur purificatio comederet illa de Agno, ſi autem non finiretur expectaret ad ſecundũ menſem, & tunc faceret Phaſe ſi expleta eſſet purificatio, aliàs non fieret in toto anno.

Sed dicendum, quòd non ſtat, hoc enim in viris ſeruabatur, ſed in fęminis non. Et ratio eſt, quia viri obligabãtur ad celebrandum Phaſe, ſed fęminæ non, celebrabant quidem ſi poterant, ſi vero non poſſent non arctabantur ad dandum operam ad illud, vt oſtendetur infra, & ob

hoc

hoc ſi mulier tempore Phaſe munda eſſet, & eſſet in loco Sanctuarij, in quo poſſet manducare Phaſe manducabat, ſin autem non expectabat, vt manducaret menſe ſecundo etiam ſi poſſet.

An patientes immunditiam naturalem manducarent Phaſe. Quæſt. LI.

QVæritur autem de patientibus immunditiam naturalem, vt eſt lepra, & fluxus ſeminis, & ſanguinis extra tempus menſtruorum an manducarent Phaſe, vel quid fieret circa eos.

Dicendum, quòd quandiu manebant in hac immunditia non manducabant Phaſe ſiue multo ſiue pauco tempore durarent.

Aliquibus autem videtur hoc inconueniens, quia tunc daretur, quòd aliquis Iudæus eſſet, qui in tota vita ſua nõ manducaret Phaſe, quod videtur abſurdum, cum dicat Deus, quòd peribit anima eius de populo ſuo ſi non fecerit Phaſe tempore ſuo, niſi impeditus itinere, aut immunditia ſuper mortuo, quia tunc ad alterum menſem differebatur.

Secundo, quia volunt, quòd lepra non impediret a cibo Agni, quia tunc cum inter Iudæos eſſent leproſi aliqui in deſerto impedirentur illi a manducatione Agni, & tamen in celebratione facta in deſerto non inuenti ſunt niſi duo impediri ad faciendum Phaſe, & illi non, vt leproſi, ſed vt immundi ſuper anima Num. 9. ca. ergo leproſis licebat manducare Phaſe. Conſtat tamen, quòd erant tũc leproſi in deſerto, quia Nu. 5. c. dicitur præcipe filijs Iſrael, vt eijciãt de caſtris omnem leproſum, & qui ſemine fluit, pollutuſque eſt ſuper mortuo tam maſculum quàm fœminam eijcite, ne contaminent ea cũ habitauerint vobiſcũ; non ergo impediebat lepra a manducatione Phaſe.

Dicendum, quod ſine dubio leproſus, & fluens ſemine, & mulier fluens ſanguine extra tempora menſtruorum, quandiu ſuſtinebant hanc paſſionem non poterant manducare Phaſe, primo quia iſti erant immundi, & immundis non licebat manducare illud, vt dictum eſt.

Secundo, quia quidquid iſti tangerent eſſet immundum, de leproſo patet Leui. 14. de viro fluente ſemine, & de fœmina fluente ſanguine patet Leui. 15. c. ergo Agnus cum ab eis tangeretur efficeretur immundus, & ſic non liceret illum immolari, neque adipem eius cremari, quod tamen neceſſarium erat in Agno Paſchali.

Tertio, quia ſi iſti manducarent Agnum non manducarent ſoli, quia vnus non ſufficeret ad manducandum Agnum, ideo multi iungebantur Exo. 12. cap. & tamen quicunque accederet ad iſtos tangendo quomodolibet eos, vel veſtes eorum, aut ſedes in quibus ſedebant, vel lectum, aut ſtratum, erat immũdus Leui. 14. & 15. ergo nullus manducabat cum eis, & conſequenter ipſi non poterant manducare Phaſe.

Quarto, & præcipue quia Agnus non comedi poterat in quolibet loco, ſed ſolum in loco quem Deus elegiſſet Deut. 16. cap. & tamen leproſis, & fluentibus ſemine non licebat intrare non ſolum in locum illum, ſed neque in aliquem locum habitationis humanæ, ſed manebãt ſemper extra caſtra Num. 5. ca. ſcilicet, præcipe filijs Iſrael, vt eijciant de caſtris omnem leproſum, & qui ſemine fluit, ergo nullo modo poterant comedere de Agno Paſchali, cum foris manerent, & iſta ratio non poteſt pati aliquam calumniam.

Si autem aliquis dicat, quòd immolari poterat Agnus in loco Sanctuarij, & mitti leproſis manentibus foris, vt comederent.

Dicendum, quod non ſtat propter duo, primo quia non ſolum immolatio fiebat in loco Sanctuarij, ſed etiam comedi non poterat extra locum illum, ſicut dicitur Deut. 16. cap. non poteris immolare Phaſe in qualibet vrbium tuarum, ſed in loco quẽ elegerit Dominus, vt habitet nomen eius ibi, immolabis Phaſe veſperi ad occaſum ſolis, quando egreſſus es de Aegypto, & comedes in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, ergo non poterant dari partes leproſis, qui non erant in loco illo.

Secundo, quia etiam ſi hoc non eſſet imperatum iam

F fuerat diſpoſitum, quòd carnes Agni non mitterentur de domo in domum, ſed totus comederetur in domo vna Exo. 12. cap. ſcilicet, in domo vna comedetur, neque efferetis de carnibus eius foras, ergo multominus poterant ferri extra vrbem, & ideo non poſſent leproſi de hoc comedere.

Quinto, quantum ad principale, quia Leuit. 22. ca. expreſſe ponitur, quòd leproſus non comedat de ſanctificatis, ſcilicet, homo leproſus, aut patiens fluxum ſeminis nõ veſcetur de his, quæ ſanctificata ſunt mihi donec ſanetur, & tamen Agnus Paſchalis erat aliquid ſanctificatum, ergo leproſi, & fluentes ſemine non poterant comedere de illo, neque mulieres fluentes ſanguine, quæ eodem modo ſunt immundæ, ſed de his expectandum erat donec ſanarentur, & tunc per ſeptem dies purificabantur, & die
G octauo iudicabantur mundi, & tunc poterant manducare Phaſe, & quamlibet rem ſanctificatam.

Ad primum in contrarium dicendum, quòd non erat inconueniens, quòd manerent leproſi, & alij immundi tota vita ſua non manducantes Phaſe, ſi tota vita in hac immunditia tenerentur, quia ita expreſſe dicitur Leuit. 22. quod leproſus, & patiens fluxum ſeminis non comedant de ſanctificatis donec ſanentur, ergo ſi nunquam ſanantur nunquam comedunt de ſanctificatis; de muliere autem fluente ſanguine idem eſt ſicut de viro fluente ſemine, quia ſimilis immunditia reputatur Leui. 15. cap. ergo neque illis licebat manducare Phaſe quandiu ſic manebant: nam etiam iſtæ erant ſeparatæ ab hominibus quandiu ſuſtinebant hanc ægritudinem, ſicut ſeparantur menſtruatæ tempore menſtruorum ne polluant alios, eo-
H dem cap.

Ad ſecundum dicendum, quòd leproſi impediuntur manducare Phaſe, & nullo tempore licuit eis manducare illud, neque in deſerto, nec in Terra Chanaam, nec in Aegypto in prima celebratione. Cum autem obijcitur, ꝙ in deſerto ſoli duo impediti ſunt manducare Phaſe, concedendum eſt, & cum dicitur, quod tũc erant leproſi inter Iſraelitas negandum eſt, ideo nulla alia cauſa impedimenti fuit, niſi quantum ad illos duos homines, qui propter contactum mortui impediti erant manducare.

Et cum dicitur Nume. 5. quod præcepit Deus leproſos eijci de caſtris, dicunt aliqui, quod fuit datum mandatum de faciendo in futurum, quod fieri deberet, ſed tunc non erant aliqui in quibus eſſet executio legis.

Sed dicetur, quòd non ſtat, ſed potius oportet dici, ꝙ
I quando lex data eſt erant aliqui leproſi, vel fluentes ſemine, & tradita fuit lex executioni, quia dicitur, eod. ca. præcipe filijs Iſrael, vt eijciant de caſtris omnem leproſum, & fluentẽ ſemine &c. & ſequitur, feceruntque filij Iſrael ſicut locutus eſt Dominus Moyſi.

Aliter ergo dicendum, ſcilicet, quòd tempore Phaſe nõ erant leproſi aliqui, neque fluentes ſemine, & ideo non fuerunt aliqui impediri manducare Phaſe niſi illi duo, de quibus Num. 9. cap. & tamen poſtea incurrerunt aliqui plagam lepræ, & illi eiecti fuerunt de caſtris, & etiã fluentes ſemine, & polluti ſuper mortuo ſicut dicitur Num. 5. cap. Et ad hoc eſt dicendum, quod eſt anticipatio, & recapitulatio ibi, nam id, quod ponitur Num. 5. fuit poſt illud, quod ponitur Nume. 9. cap. immo id, quod ponitur Num. 9. fuit ante id, quod ponitur Num. 1. quia Num. 1.
K dicitur, locutus eſt Dominus ad Moyſem in deſerto ſynai prima die menſis ſecundi anno altero egreſſionis de Aegypto, ideſt, anno ſecundo, & tamen Phaſe de quo dicitur Num. 9. c. fuit factum die quartadecima menſis primi eo. cap. ergo illud quod dicitur Nu. 9. fuit ante illud, quod dicitur Num. 1. & conſequenter potuit eſſe multo tempore ante illud, quod ponitur Num. 5. ideo licet illa lex poſita ibi ſtatim traderetur executioni, non ſequitur, quod tempore Phaſe celebrati eſſent aliqui leproſi, qui impedirentur manducare Agnum, maxime, quia aliquis ſubito concurrebat plagam lepræ, non ſolum naturaliter, ſed et Deo inferente ſpecialiter propter peccata eius, ſicut fuit de Maria ſorore Moyſi, quam percuſſit Dominus lepra, quia murmurauit contra Moyſem, & manſit ſeptem diebus leproſa, Num. 12. ca. & Deus ſignat, quod ipſe ſubito infert hanc plagam cui voluerit ſi agat contra mandata

eius

eius Deut. 24. cap. ſcilicet, obſerua diligenter ne incurras plagam lepræ, ſed facies quæcunq; docuerint te ſacerdotes Leuitici generis, iuxta id, quod præcepi eis, & imple ſolicite; memento te, quæ fecerit Dominus Deus veſter Mariæ in via cum egrederemini de Aegypto q. d. illi inflixit plagam lepræ, quia murmurauit, & offendit Deum ideo & vos cauete offendere ipſum, ne & vos quoq; lepra percutiat; manet ergo quod leproſi, & fluentes ſemine de Agno non comederunt in deſerto, quia nulli tales erant tunc, qui impedirentur quando celebratū fuit Phaſe, & ſic manet tandem, quòd nullis immundis quocunque genere immunditiæ licuit aliquo tempore inter Iudæos manducare Phaſe quando manebant immundi.

Quot modi immunditiæ erant inter Iudæos ſecundum legem Moyſi. Quæſt. LII.

AD aliqualem autem præcedentium declarationem manet dicendum de immunditia quot modi immunditiæ erant inter Iudæos ſecundum legem Moyſi, cum dictum ſit, quod omnis immunditia impediebat manducare Phaſe, & qualiter, vel quando tollebatur iſta immunditia?

Dicendum quantum ad primum, ſicut ſupra, quod aliquæ erant immunditiæ naturales, aliæ vero erant legales. Incipiendo autem a maximis, quæ erant naturales dicendum eſt, quod prima, & maxima omnium immunditiarum erat lepra: nam cęteræ non ſufficiebant ſicut iſta, quia aliæ licet aliquo modo macularent, non tamen cauſabant ſeipſas naturaliter per contactum in cōiunctis, lepra autem morbus contagioſus erat, & ideo non ſolū iubebat Dominus eijci leproſos extra caſtra, ſicut & fluentes ſemine, & pollutos ſuper mortuo Num. 5. c. ſed etiam leproſi habitabant ſoli extra caſtra, & non iungebantur alijs quoque immundis fluxu ſeminis, aut ſuper mortuo ne eos inficerent Leui. 14. cap. ſcilicet, omni tempore, qui leproſus eſt, & immundus ſolus habitabit extra caſtra, de alijs autem immundis non dicitur, quod ſoli habitarent, quia illi non habebant hanc vim inficiendi.

Secundo, quia non ſolum habitabant ſeparati, ſed etiā ponebatur eis ſignum, vnde longe cognoſcerētur, ne quis ignorans accederet ad eos, & pollueretur, quod non fiebat de alijs immundis: nam cum manerent extra caſtra non ponebantur eis aliqua ſigna, leproſis autem ponebatur in ſignum, quòd haberent veſtes diſſutas, & os opertum veſte, & caput nudum Leui. 16. cap. ſcilicet, quicunque maculatus fuerit lepra, & ſeparatus ad arbitrium ſacerdotis habebit veſtimenta diſſuta, caput nudum, os veſte contectum, contaminatum ac ſordidum ſe clamabit.

Tertio, quia alias immunditias non reputauerunt gentiles, neque ſeparauerunt homines a cohabitatione aliorum propter eas: nam nullus populus fuit, qui fluentem ſemine ſepararet a cohabitatione, neque nos nunc ſeparamus, & multominus pollutum ſuper mortuo, & tamē leproſum conſuetudo generalis omnium gentium a communi habitatione ſegregauit, & nos quoque ſeparamus, extra de coniugio lepro. c. 1. ideo iſta erat prima, & maxima immunditia, & ſic quando ponūtur immunditię, quę arcent a ſanctificatis, numeratur prima ipſa lepra Leuit. 22. cap. Quarto quia Deus non admonet ſpecialiter cauere aliquam immunditiam ſicut iſtam Deut. 24. cap. ſ. diligenter obſerua ne incurras plagam lepræ: ideo iſta erat maxima immunditiarum, quæ non ſolum immunditia, ſed & plaga, & morbus peſſimus erat.

Secunda immunditia erat fluxus ſeminis, ſcilicet, quādo inuoluntarie fluit: nam licet omnis fluxus ſeminis faciebat immunditiam in Veteri teſtamento, tamē iſte, qui erat inuoluntarius per modum ægritudinis faciebat pręcipuam immunditiam: nam ſi ſemē fluat per coitum erat immunditia Leuit. 15. ſi fluat per nocturnam pollutionē etiam erat immunditia Deuter. 23. cap. ſed quando fluit per ægritudinem erat maxima immunditia, vnde obtinet gradum ſequentem poſt lepram. Cognoſcitur autem iſta immunditia, & morbus, quem medici gomorrhęam vocant, quando per momenta ſingula, & quaſi continuo fluit Leui. 15 cap. ſcilicet, vir, qui patitur fluxum ſeminis

A immundus erit, & tunc iudicabitur huic vitio ſubiacere, cum per momenta ſingula adhæſerit carni illius, atque concreuerit fędus humor. Erat autem iſta immunditia maior alijs poſt lepram, quia in enarratione immunditiarum, quæ arcent a ſanctificatis iſta ponitur ſtatim poſt lepram Leui. 22. cap. ſcilicet, homo de ſemine Aaron, qui fuerit leproſus, aut patiens fluxum ſeminis non veſcetur de ſanctificatis donec ſanetur.

Secundo, quia iſta eſt immunditia, & ægritudo, aliæ ſunt poſt eam immunditiæ, ſed non ægritudines excepto fluxu ſanguinis.

Tertio, quia iſta ponitur in maledictionem, ex quo apparet, quòd erat deteſtabilis valde inter Iudæos, & non ponuntur aliæ immunditiæ in maledictionem præter lepram, vt patet 2. Regum 3. cap. vbi maledixit Dauid ipsū
B Ioab pro occaſione Abner, ſcilicet, non deficiat de domo Ioab fluxum ſeminis ſuſtinens, & leproſus, & tenens fuſum, & cadens gladio, & indigens pane, vnde tam deteſtabilis erat, quod præmiſit eum ibi Dauid ad lepram.

Quarto patet ex magnitudine, & multitudine illorum quæ immunda reddebantur a patiente hunc fluxum: nā omne ſtratum in quo dormierit immundum erit, & vbicunque ille ſederit, & ſi aliquis tangebat veſtem eius, vel ſedebat vbi ille ſederat immundus erat & ſi quis carnem eius tangeret, & ſi ſuper aliquem mitteret ſaliuam, efficiebatur immundus, & omne illud ſuper quod ſederet, & qui portaret aliquam rem iſtarum immundus erat, & ſi aliquem tangeret manibus (niſi prius manus lauaret) immundus erat, de his omnibus Leuit. 15. cap. & ſi tangeret ille vaſa fictilia confringenda erant, ſi autem vaſa lignea,
C aut metallina defricanda erant, vt tolleretur immundina, eodem cap. & ita in hoc non videtur differre a leproſo, quia non poterat leproſus plus aliquam rem contaminare, quàm illam contaminabat fluens ſemine.

Quinto, quia alij polluti non eijciebantur de caſtris generaliter, leproſus tamen, & fluens ſemine de caſtris eijciebantur Num. 5. cap.

Tertia immūditia erat, fluxus ſanguinis in muliere extra tempora menſtruorum Leui. 15. capit. & pręter duas præcedentes iſta erat maxima omnium immunditiarū, & parum videbatur differre a fluxu ſeminis, quia idem videtur eſſe in fœmina fluxus ſanguinis, quod eſt in viro fluxus ſeminis, quando vterque eſt inuoluntarius per ægritudinem.

Et primo patet, quia ſicut patiens fluxum ſeminis, ſic
D & patiens fluxum ſanguinis erat extra caſtra, vnde & illa mulier, quæ duodecim annis paſſa fuerat hunc fluxum, & quam Chriſtus ſanauit extra locum erat, & non inter turbas, & ideo clam venit ad tangendam fimbriam veſtimenti Chriſti, vt colligitur ſupra 9. & Mar. 5. & Luc. 8.

Secundo, quia iſta ægritudo erat immunditia, poſt hāc vero nulla erat ægritudo, & immūditia ſimul, ſed ſolum immunditia.

Tertio, quia in iſta ponuntur multæ grauitates, ſcilicet quod multa reddebat immunda cum ipſa ſic manebat, ſcilicet, quia veſtes ſuæ erant immundæ, & lectus in quo dormiebat, & locus in quo ſedebat, vel manebat, & qui tangeret eam erat immundus Leui. 15. cap.

Aliæ erant immunditiæ, quæ nō erant ægritudines, & illæ iudicantur potius legaliter immunditiæ, quàm natu
E raliter, & prima horum eſt fluxus menſtruorum. Eſt autem quarta in ordine, quæ quodam modo eſt minor quā immunditia ſuper mortuo, & quodam modo, immo ſimpliciter maior, vnum autem erat in quo erat maior immunditia ſuper mortuo, quia ſic pollutus eijciebatur de caſtris Num. 5. cap præcipe filijs Iſrael, vt eijciant de caſtris omnem leproſum, & fluentem ſemine, & qui pollutus eſt ſuper mortuo tam maſculum quàm fœminā, mulier autem menſtruata non eijciebatur de caſtris, ſeparabatur tamen ab alijs, ſed iſtud non probat ſimpliciter iſtā eſſe maiorem immunditiam, quia fluens ſemine in pollutione nocturna cogebatur manere per diem vnum extra caſtra, & tamen non erat iſta de maximis immunditijs.

Et ideo dicendum, quòd poſt tres præcedētes iſta erat maxima, primo quia menſtruatæ mulieres ſeparabantur Leui. 12. cap. ſcilicet, immunda erit ſeptem diebus iuxta

dies ſeparationis menſtruatæ, & alij immundi non ſeparabantur.

Secundo, quia ſi quis tangeret illam, aut ipſa tangeret aliquem, polluentur, & tamen non fiebat ſic de alijs pollutis, & dato, quòd quis pollueretur ex tactu alicuius immundi, non durabat immunditia huius niſi vſque ad occaſum ſolis, & tamen menſtruata mulier tangens interdum aliquem reddebat eum immundum per ſeptẽ dies, ſcilicet, ſiquis coiret cum illa immũdus erat ſeptem diebus Leuit. 15.

Tertio, quia in alijs immunditijs non tranſibat pollutio in tertiam perſonam, ſed vt communiter cũ quis efficeretur immundus, ipſe ſolus immundus erat, aut quando plus tranſibat ad ſecũdam perſonam, ſicut patet de polluto ſuper mortuo, quod contaminaret alios tactu ſuo ſed in tertiam rem non tranſibat, hic vero tranſibat, quia mulier menſtruata erat immunda, & ſiquis coiret cũ illa tempore menſtrui erat immundus ſeptem diebus, & omne ſtratum in quo dormiret polluebatur Leui. 15. cap. & hoc non fiebat in pollutione ſuper mortuo.

Quarto, quia ſiquis coiret cum muliere menſtruata tẽpore menſtrui occidebatur, & illa quoque Leuit. 20. cap. etiam ſi aliàs nullam pęnam mererentur, ſed hoc potius erat propter pericula conceptus immundi, qui inde ſequi ſolet, quàm propter magnitudinem immunditię in ſe, cũ tangere leproſum, aut fluentem ſemine, aut coitus cũ his ſi nichil aliud intercideret, non erat cauſa ad mortem.

Quinto, quia ponuntur multæ grauitates circa hanc immunditiam: nam qui tangebat eam erat immundus, & id in quo illa ſedebat, vel dormiebat polluebatur, qui tangebat lectulum eius, aut veſtes, aut aliquid aliud in quo illa ſederet immundus erat, & grauiſſime polluebatur qui coibat cum ea tempore menſtrui Leuit. 15. durabat autem iſta immunditia per ſeptem dies, id eſt quandocunque fęmina ſentiret aduenire ſibi fluxũ menſtruorum ſeparare ſe debebat a conſortio viri ſui, & aliorum, ne tangendo eam pollueretur, & durabat per ſeptẽ dies iſta ſeparatio; & in his diebus reddebatur immundum quicquid illa tangeret, iuxta omnia quæ habentur Leui. 15. cap.

Quinta erat immunditia mulieris parientis: nam eo ipſo quòd pariebat erat immunda, & iſta immunditia erat duplex, ſcilicet, a principio erat, ſicut mulieris menſtruatæ: poſtea vero erat minor, modus autem erat, quòd ſi mulier pareret maſculum, erat ſeptem diebus immunda iuxta morem immunditiæ menſtruatæ, Leuit. 12. cap. ſcilicet, omnis immunditiæ quæ erat menſtruatæ erat parientis, ſcilicet, quòd ita contaminabat omnes tangentes ſe, & veſtes, & lectum, & loca in quibus ſedebat, & tãgentes veſtem, aut lectum eius polluebantur, & ſi quis cum illa intra illos ſeptem dies coiret, polluebatur per ſeptem dies, & omnia alia quæ ponuntur de muliere menſtruata Leui. 15. poſt ſeptem autem dies illos manebat rurſus immunda triginta tribus diebus, & in illis non contaminabatur tangens eam, neque veſtes ſuæ, aut lectus polluebãtur, nec locus in quo ſedebat, aut aliquid aliorũ, ſed erat ſimplex immunditia, ſcilicet, quod non licebat ei accedere ad Sanctuarium, neque tangere aliquam rem ſanctã, Leuit. 12. & hoc ad omnes pollutos erat commune, Leui. 15. cap. Si autem peperiſſet fęminam duplabatur tempus immunditiæ: nam quatuordecim diebus ſeparabatur, & reputabatur immunda iuxta immunditiam menſtruatæ mulieris, & ſexagintaſex diebus ſequentibus erat immũditia ſimplex, vt dictum eſt, & ita pariens non poterat eſſe munda ante quadraginta, aut octoginta dies, & tunc intrabat in Sanctuarium, Leuitici duodecimo capitulo.

Iſta immunditia videtur eſſe maior quam immunditia menſtruorum, non quidem quòd ad plura ſe extenderet, quia non reddebat plures res pollutas pariens quam menſtruata, neque plus eas polluebat, ſed durabat maiori tempore, quia immunditia menſtruatæ ſolum per ſeptẽ dies; immunditia parientis per quadraginta aut octoginta; ſed vnum videmus in quo immunditia menſtruatæ erat maior quam parientis, quia ſiquis coiret cum muliere menſtruata occidebatur, & ipſa quoque Leui. 20. ca. ſed qui coiret cum pariente etiam intra ſeptem dies primos,

F non videtur, quòd occideretur. Sed obijcietur, quod ſeparabatur mulier pariens illis ſeptem diebus primis iuxta conſuetudinem mulieris menſtruatæ, ſed in muliere menſtruata erat, quòd qui coiret cum illa occideretur, ergo pariter, & cum pariente intra primos ſeptem dies.

Dicendum, quòd non occidebatur parientem cognoſcens, licet illa in ſeptem primis diebus dicatur immunda iuxta immunditiam menſtruatæ, quia hoc eſt ſecundum opinionem legis, quæ inducit qualem voluerit immunditiam vbi non eſt, tamen ad hoc quòd occideretur coiens cum menſtruata, erat neceſſe quòd illa eſſet actualiter tẽpore menſtruorum, ſic dicitur, qui coierit cum muliere menſtrua in fluxu menſtruo: ideo non oportebat occidi eum, qui coiret cum illa.

Sexta immunditia erat in contactu mortuorum, nam G qui tangebat mortuum erat immundus ſeptem diebus; & iam iſta eſt immunditia legalis, quia eſt per ſolum cõtactũ non exiſtente aliqua reali immunditia, & ideo iſta eſt minor quam præcedentes, quia illæ continent aliquid naturale, ſed inter immunditias per cõtactum iſta eſt maxima, quia in iſta maiori tempore durat pollutio, nã qui tetigerit mortuum ſeptem diebus eſt immundus, Nume. 19. cap.

Secundo, quia iſta immunditia requirebat ſpecialem purificationem, ſcilicet, cinerem vitulæ rufæ, qui nõ erat ad alias maculas tollendas, eod. cap.

Tertio, quia pluribus modis contrahebatur immunditia circa contactum mortuorum, vel res eorum, quã circa alia immunda, quia non ſolum contingendo mortuum, ſed & tangendo ſepulchrum, & tangendo oſſa vetera in- H uenta in agro, aut plangendo, aut intrando domum contrahitur immunditia, eod. cap. & vt infra declarabimus.

Quarto, quia moriens contaminabat multa, ſcilicet totam domum in qua moriebatur, & omnem ſupellectilẽ domus, & liquorem qui erat in vaſis ſi non haberent vaſa operculum, & ideo effundendus erat liquor ille Num. 19. cap. iſta eſt lex hominis qui moritur in tabernaculo, i. domo, qui ingrediuntur tentorium illius, & vniuerſa vaſa quæ ibi ſunt polluta erunt ſeptem diebus: vas quod nõ habuerit operculum, neque ligaturam deſuper, immundum erit.

Septima immunditia erat ſiquis tangeret in agro cadauer hominis occiſi, aut per ſe mortui, & nõ differt, an ſciẽter, vel ignoranter tangeret, id eſt, non videret cum tangeret, quia ſi poſtea ſciret ſe tetigiſſe debebat ſe iudicare im- I mundum.

Octaua erat ſiquis inueniret in agro oſſa hominis etiã arida, vel vbicunque, & tangeret illa, aut aliquod eorum; immundus enim erat ſeptem diebus.

Nona erat ſiquis tangeret ſepulchrum hominis, etiam ſi non tangeret oſſa, neque cadauer, & de his Nume. 19. capit. ſcilicet ſiquis in agro tetigerit cadauer occiſi hominis, aut per ſe mortui, ſiue os illius, vel ſepulchrum, immundus erit ſeptem diebus; vnde in hoc participabantur omnes iſtæ immũditiæ ſuper mortuo, quòd quælibet durabat ſeptem diebus.

Decima erat circa eos qui plangebant mortuos, etiam ſi non tangerent illos, dummodo committerentur funera lugendo, & faciendo cæremonias lugentium, quæ erant illo tempore diſcooperire capita, euellendo capillos, & K rumpendo, vel ſcindendo veſtes.

In quo conſiderandum, quòd quicunque mortuum ſepeliret, vel quomodocunque tangeret, aut aptaret ad ſepeliendum, vel lugeret illum, aut intereſſet ſepulturæ immundus efficiebatur, & tamen erat opus pietatis ſepelire mortuos, & iſta officia eis impendere eſt laudabile valde in quo Tobias magnam laudem aſſecutus eſt, & tamen quicunque faciebat aliquid horum, erat immundus ſeptẽ diebus, & non licebat ei accedere ad Sanctuarium, neque ad aliquam rem ſacram, neque comedere de ſanctificatis, neque de Agno Paſchali, ſi eo tempore accideret iſta immunditia, Numeri nono capitul. ſed magis merebatur qui immundus eſſe volebat hoc modo, & non accedens ad res ſacras, vt impenderet pietatis officium mortuis, quam qui propter ſeruandam munditiam abſtinebat ab his.

Et ideo

Et ideo conſiderandum, quod licet tangentes mortuū, & facientes prædicta immundi efficerentur, non vetabat Deus iſta fieri circa mortuos, ſed potius placebat ei, quod aliqui efficerentur immundi: immo quidam erant qui, niſi vellent immundi effici circa cadauera morientium, peccabant grauiter, ſicut pater circa filium, & potius filius circa patrem, & matrem, & alios, quibus aut propter coniunctionem cognationis, aut beneficiorum præſtitorum tenetur, & aliquando mandabatur aliquibus, quod efficerentur immundi, ſicut quando occidit Deus duos filios Aaron, ſcilicet, Nadab, & Abiu in Sanctuario, iuſſit Moyſes Heliſapham, & Miſael filij Oziel patrui Aaron, quod educerent illos de Sanctuario, & ſic iuſſit eos contaminari, ne ſacerdotes contaminarentur illud idem facien du Leuit. decimo cap.

Eſt tamen verum, quod aliquibus erat vetitum tangere mortuos, & contaminari in rebus eorum, & iſti ſi tangerent eos non ſolum eſſent immundi, ſed etiam peccarent mortaliter, tanquam diuini præcepti tranſgreſſores. Sed in hoc conſiderandum, quod quædam erant quæ in omnibus hominibus vetabantur circa mortuos, alia vero quæ quibuſdam ſpecialiter: omnibus autem Iudæis erat generaliter vetitum facere inciſuras in vultu propter mortuos, id eſt, lacerare genas vnguibus, vel pectora rumpere, ſicut ſolent facere mulieres in quibuſdam regionibus, etiam erat vetitum tollere capillos depilando eos, quod etiam multis gentibus conſuetum eſt, de hoc Leuit. decimonono capitulo, dicitur, ſuper mortuo non incidetis carnem veſtram, & Deuteronom. decimoquarto capitulo dicitur filij eſtote Domini Dei veſtri, non vos incidetis, neque ſuper mortuo facietis caluitium, quoniam ſanctus es Domino Deo tuo, & ideo ſi quis de Iudæis ſe incideret, aut caluitium faceret ſuper mortuo peccabat, ſed poterant Iſraelitæ plangere, ſicut eis tunc conſuetum erat veſtes ſcindendo, & diſcooperiendo capita, & ſeipſos percutiendo.

Aliqui autem erant, quibus quomodocunque lugere mortuos, vel tangere erat vetitum, & hi erant ſacerdotes, ſed differt, quia erat vnus ſacerdos maximus, ſiue Pontifex, & cæteri erant minores, ſacerdotibus autem minoribus vetitum erat tangere, aut plangere mortuum, aut quomodocunque ſe polluere ſuper illo niſi in ſex perſonis, ſcilicet, ſuper patre, & matre, filio, & filia, fratre, & ſorore, Leuit. vigeſimoprimo capitulo, ſcilicet, non contaminetur ſacerdos in mortibus ciuium ſuorum, niſi tantum in conſanguineis, ac propinquis, id eſt ſuper patre, ac matre, filio, ac filia, fratre, atque ſorore virgine, quæ non eſt nupta viro, ſed neque in principe populi ſui cōtaminabitur; & ratio huius erat, quia iſti erant miniſtri Dei, & magis cauere debebant contaminationes, quam alij homines; ſicut dicitur Leuit. vigeſimoprimo cap. ſancti, id eſt mundi erunt Domino Deo ſuo, & non pollutent nomen eius: incenſum enim Domini, & panes Dei ſui offerunt, & idō ſancti erunt.

Prædicta autem vera erant, quando ſacerdotes illi non erant in Templo, vel Sanctuario tempore miniſtrationis ſuæ; nam tunc ad nullum mortuum exire debebant, neque vllo modo exibant de Templo, ſic colligitur quarto Regum duodecimo, & ſecundo Paralipomen. de ſacerdotibus qui veniebant ad ſabbathum, & manebant ibi, & de alijs qui exibant de ſabbatho, & idem colligitur Lucæ primo capi. de Zacharia, qui ſorte exijt, vt offerret incenſum, & poſtea dicitur, quod expletis diebus officij eius abijt in domum ſuam, & ita videtur, quod toto tempore, quo miniſtrabat manebat per diem, & noctem in Sanctuario, & non ibat in domum ſuam, & hoc fiebat, vt nō accederent ſacerdotes ad vxores ſuas, vel alias, & pollurentur, ſed manerent mundi ab omnibus contaminationibus toto tempore quo miniſtrare debebant. Et etiam hoc tempore non bibebant vinum, aut aliquid quod poſſet inebriare Leuit. trigeſimo capitulo, & tunc etiam ſi moreretur pater, aut mater, filius, vel filia, vel frater, non tangebant cadauera eorum, neque lugebant; ſic patet Leuit. decimo capitulo, quando mortui ſunt intra Sanctuarium Nadab, & Abiu filij Aaron præſente illo, & filijs alijs eius, ſcilicet Eleazar, & Ithamar, & iuſſit Moyſes, quod

A Aaron, & filij ſui, non tangerent illos mortuos: ſed alij educerent eos de Sanctuario, quia alias morerentur, cum dicitur, locutus eſt Moyſes ad Aaron, & Eleazar filios eius, capita veſtra nolite nudare, & veſtimenta nolite ſcindere, ne forte moriamini, & ſuper omnem cœtum oriatur indignatio, fratres veſtri, & omnis domus Iſrael plangāt incendium, quod Dominus ſuſcitauit, vos autem non egrediemini fores tabernaculi, alioquin peribitis: oleum quippe ſanctæ vnctionis ſuper vos eſt.

De ſummo Sacerdote ſecus erat, quia neque patrem ſuum mortuum tangere debebat, neque lugere, ne contaminaretur in aliquo Leuit. 21. cap. pontifex, id eſt Sacerdos maximus caput ſuum non diſcooperiet, veſtimenta non ſcindet, & ad omnem mortuum non egredietur omnino, ſuper patre ſuo quoque, & matre non contami-B nabitur, neque egredietur de ſanctis ne polluat Sanctuarium Domini, quia oleum vnctionis ſanctæ Dei ſuper ipſum eſt, & ideo ſi iſte lugere vellet aliquem mortuum proſequendo funus ad ſepulchrum contaminaretur, & peccaret mortaliter, & periret, ſicut dicitur de ſacerdotibus minoribus, & maiori ſimul Leuit. 10. cap.

Vndecima immunditia erat etiam ſuper mortuo, & iſta non erat quantum ad cæteros, ſed ſolum quantum ad Nazaræos, qui obſeruabant illud votum ad tempus, nam ſi aliquis moreretur coram eis ſubito, etiam ſi non tangerent illum, neque lugerent contaminabantur, & debebant radere capillos Num. 6. cap.

Duodecima erat ſi quis tangeret morticinum cuiuſcunque animalis, & in hoc non erat differentia, an eſſet in auibus, vel piſcibus, vel greſſibilibus, quodlibet enim mor-C ticinum erat immundum: & ideo tangens illud polluebatur: non enim licebat Iudæis manducare morticina, nec tangere, & qui tangeret pollueretur Leuit. 11. & 22. Deuteronom. 14.

Tredecima erat ſi quis comederet morticinium, & iſta immunditia coincidit aliquo modo cum præcedenti, ſed differt primo, quia maior immunditia eſt manducare morticinum, quam tangere.

Secundo, & præcipue, quia tangere morticinum erat ſolum immunditia, ſed non peccatum: immo interdum erat neceſſarium portare, & tangere illa, ſicut quando animalia moriebantur in domo, neceſſe erat illa efferri, ne inficerent domū Leui. 11. cap. quicunque morticina eorum tetigerit polluetur, & erit immundus vſque ad veſperum, & ſi neceſſe fuerit, vt portet quiſpiam horū mor-D ticinum lauabit veſtimenta ſua, comedere autem morticina ſemper erat vetitum Leuit. 17. cap. & Deuteronom. quartodecimo cap. ſ. quicquid morticinum eſt non veſcemini ex eo, & ideo comedenti morticina inferebat Deus pœnam, tanquam præuaricatori legis, portanti autem illa, vel tangenti nullam pœnam inferebat, ſed ſolum mūdandus erat.

Tertio, quia non erat idem modus purgationis, nam qui tangebat, vel portabat aliquod morticinum lauabat veſtimenta ſua ſolum Leuit. vndecimo capitulo, qui autem comedebat morticinum lauabat carnem, & veſtes Leuit. 17. cap.

Quartadecima erat ſi quis tangeret aliquod animal occiſum a beſtia, nam non differebat morticinum eſſe, aut occiſum, dum tamen non eſſet ab homine occiſum, de-E hoc Leui. 5. ſ. anima quæ tetigerit aliquid immundum, ſiue occiſum a beſtia, ſiue per ſe mortuum.

Quintadecima erat ſi quis comederet de animali occiſo a beſtia, nam immundus erat, & non ſolum ſi comederet de occiſo a beſtia, ſed etiam ſi captum eſſet, vel demorſum, dato quod ab homine poſtea occideretur, nam non licebat talia animalia comedere Iudæis, Exod. vigeſimoſecundo cap. viri ſancti eritis, carnem quæ a beſtijs prægustata fuerit non comedetis, ſed proijcietis canibus, & æquiparat ſcriptura animal morticinum, & captum à beſtia, etiam ſi ab illa occiſum non ſit, quia non poteſt capi ſine quadam prægustatione carnis eius, & animalia prægustata vetat comedi, vt dictum eſt, de hoc Leui. ſeptimo capitulo, ſcilicet, adipem animalis morticini, & eius quod a beſtia captum eſt habebitis in vſus varios, in comedendo quoque æquiparatur morticinum, vel captum a be-

ſua, quia dicitur, lauabit veſtimenta ſua. Sed iſta immunditia addit ad præcedentem, ſicut comedere morticinum ad portare morticinum vel tangere.

Primo quia maior eſt immunditia comedere quàm tangere ſolum, quia manet in viſceribus, & tranſit in ſubſtantiam.

Sed arguet quis, quòd id quod per os intrat non coinquinat, ſicut Chriſtus dixit ſupra 15. cap.

Dici poteſt vno modo, quòd verum eſt in nouo teſtamento, quia Chriſtus abſtulit omnia cęremonialia veteris Legis, & ideo nunc, neque tangere, neque comedere eſt peccatum, & tamen in veteri teſtamento quando manebant iſta cæremonialia, prohibebãt hominem tangere, & manducare morticinum.

Secundo poteſt dici, quòd etiam dictum illud erat verum in veteri teſtamento, quia coinquinare hominem erat coinquinare animam ad hoc, quòd illa coram Deo eſſet rea, & tamen hoc non poterat facere cibus: nam tũc etiam ſiquis violenter guſtaret cibum aliquem, vel ignoranter, pollueretur, quod nemo concedit, ſed polluebatur homo in veteri teſtamento per hæc quadam pollutione exteriori, ideſt, quod non accedebat ad res ſacras; poterat autem pollui in anima ſi ageret per inobedientiam aliquid, quia tunc peccatum erat, non quantum ad conditionem rei, ſed quia contra præceptum Dei agebatur.

Secundo quantum ad principale differunt, quia tangere vel portare captum, vel prægustatum a beſtia non eſt peccatum, quia non eſt vitium, ſed interdum eſt neceſſarium Leui. 11. ca. ſed comedere illum ſemper erat peccatum, quia erat vetitum Exodi 22. & Leuit. 17. & quicunque ageret contra prohibitionem peccabat, quia committebat inobedieotiam ad Deum.

Tertio, quia differebat modus mundationis, nam qui tangebat, vel portabat captum, vel occiſum a beſtia, lauabat veſtimenta ſua Leui. 11. c. qui autem comedebat occiſum vel captum a beſtia, lauabat carnem, & veſtimenta ſua Leui. 17. cap.

Decimaſexta immunditia erat, quando tangebat quis reptilia, etiam ſi tangeret ea viuentia, nam immundus erat: in alijs autem animalibus, ſiue eſſent ad vſum licita, ſiue non, immunditia non erat tangere illa viuentia, ſed ſolum mortua: in reptilibus autem, quæ reputabantur execrabilia, Leuit. 11. neque licebat ea tangere viuentia, neque mortua, ſed quocunque modo cauſabatur immunditia Leui. ſcilicet, anima quæ tetigerit aliquid immũdũ, ſiue per ſe mortuum, vel quodlibet reptile, & oblita fuerit immunditiæ ſuæ &c. & Leui. 22. cap. qui tetigerit immundum ſuper mortuo, & qui tangit reptilia immundus erit vſq; ad veſperum.

Decimaſeptima immunditia erat in eo qui tangebat ſordes humanas, ideſt, ſtercora, aut corruptam vrinam, quia per hæc reddebatur immundus Leui. 5. ſcilicet, & ſi tetigerit quicquam de immunditia hominis iuxta omnem impuritatem qua pollui ſolet, & Leuit. 7. cap. & ob hoc Iudæi non debebant deponere ſtercora ſua in caſtris, quando erat Sanctuarium in caſtris, ſed extra caſtra, & operiebant fęditatem, vel ſtercora humo, Deuteronom. 23. cap. ſcilicet habebis locum extra caſtra ad quem egrediens ad requiſita naturæ, gerens paxillum in balteo, cumque ſederis per circuitum fodies, & egeſta humo operies quo releuatus es; hæc autem conſuetudo debuit eſſe ex obligatione præcepti inter Iudæos quandiu erant in deſerto, quia habitabant in circuitu Sanctuarij, & poſtea Sanctuarium mouendum erat per loca in quibus fuerant caſtra: & ideo non debebat eſſe ibi immunditia aliqua; vnde iſta cauſa ſubditur ibi in litera, ſcilicet, Dominus Deus tuus ambulat in medio caſtrorum, vt eruat, & tradat tibi inimicos tuos, vt ſint caſtra tua ſancta, & nichil in eis appareat fęditatis ne derelinquat te. ſed adhuc poſtea fuit quædam ſecta Iudæorum qui vbicunque eſſent non deponebant ſtercora in conſpectu ſolis, quia putabant offendi iubar ſolis ſi videret aut tangeret ſtercora, & ideo prius fodiebant terram, & in occulto circumuelati deponebant onera illa, & operiebant terra antequam viderentur a radijs ſolis, ſed hoc ſuperſtitio erat,

F quia iam illud mandatum Domini ceſſauerat cum eſſet temporale.

Decimaoctaua immunditia erat ſiquis tangeret ſordes beſtiarum quarumlibet Leui. 7. cap. ſcilicet, & qui tetigerit immũditiam hominis, vel iumenti, ſiue omnis rei quæ polluere poteſt, & ita immunditia, ideſt ſtercora iumentorum polluebant.

Sed dicendum, quòd non reputabatur æqualis immunditia ſiquis tangeret ſordes hominis, & ſordes beſtiarum, ſed magis pollutus iudicabatur, qui tangebat immunditiam hominis; ſic enim erat de morticino: nam morticinum hominum qui tangeret, ſeptem diebus immundus erat Numero 19. cap. qui vero morticinum animalium erat ſolum immundus vſque ad ſolis occaſum Leuit. 11. cap. ita & contingere humana ſtercora magis polluebat

G hominem quam pollueret tactus ſtercorum animalium.

Decima nona erat ſiquis tangeret leproſum; ſcriptura tamen non poſuit de tactu leproſi, quia iuſſit leproſos omnes eſſe extra caſtra, & habere ſigna per quæ de longe cognoſcerentur ne quis ad eos accederet, ſcilicet, os contectum veſte, & veſtimenta diſſuta, & caput nudum Leuit. decimoquarto, ca. ſed quia in tactu rerum pertinentium ad leproſum erat immunditia, a fortiori eſſet in tactu leproſi, & colligitur hoc Num. 5. cap. ſcilicet, præcipe filijs Iſrael, vt eijciant de caſtris omnem leproſum, & qui ſemine fluit, pollutuſque eſt ſuper mortuo, tam maſculum quam fęminam eijcite de caſtris, ne contaminent ea cum habitauerint vobiſcum, & ita tangentes eos reddebantur immundi.

Viceſima erat ſiquis dormiret, aut comederet, vel biberet in domo leproſa, ideſt quæ erat clauſa propter

H ſuſpitionem lepræ Leuit. 14. cap. ſcilicet qui intrauerit domum quando eſt clauſa immundus erit vſque ad veſperum, & qui dormierit in ea, & comederit quippiam, lauabit veſtimenta ſua.

Viceſimaprima erat in eo qui tangebat lectum hominis fluentis ſemine Leuit, decimoquinto, omne ſtratum in quo dormierit immundum erit, & vbicunque ſederit, ſiquis hominum tetigerit locum eius lauabit veſtimenta ſua.

Viceſimaſecunda ſi ſederet quis in loco in quo ſederat vir fluens ſemine Leuit. decimoquinto, ſi ſederit vbi ille ſederat lauabit veſtimenta ſua, & ipſe lotus aqua immundus erit.

Viceſimatertia ſiquis tangeret carnem fluentis ſemine,

I eo. cap. ſcilicet, qui tetigerit carnem eius, lauabit veſtimenta ſua.

Viceſimaquarta ſiquis portaret veſtem, vel ſtramenta lecti in quo ille ſederet, eod. ca. qui portauerit aliquid horum lauabit veſtimenta ſua.

Viceſimaquinta in eo quem tangeret manibus ille, qui fluit ſemine, niſi prius ille lauaret manus ſuas, eo. c. omnis quem tetigerit qui talis eſt non prius lotis manibus lauabit veſtimenta ſua.

Viceſimaſexta in viro qui emittit ſemen per coitum qualiſcunque coitus ille ſit, nam quælibet effuſio ſeminis per coitum reddit hominem immundum, & iſta immunditia durabat vſque ad veſperum Leuitic. decimoquinto cap vir de quo egreditur ſemen coitus lauabit corpus ſuum, & non differt, an ad fœminam, vel ad quod-

K cunque alterum, ad quod fit coitus, vel etiam ſi ſit per molliciem, quia omnimodo erat contaminatio: omnia enim iſta pertinent ad vnum modum, ſcilicet, quandocunque ſemen emittitur voluntarie a vigilante, ſiue per coitum, ſiue ſine coitu: & ideo dicitur Leuit. vigeſimoſecundo, capit. qui tetigerit immundum, & ex quo egreditur ſemen, quaſi coitus, immundus erit vſque ad veſperum.

Viceſimaſeptima immunditia erat eius qui polluebatur in ſomnio nocturno: nam erat immundus vſq; ad ſolis occaſum Deuter. 23. cap. ſi fuerit inter vos homo, qui nocturno pollutus ſit ſomnio egredietur extra caſtra, & non reuertetur donec ad veſperam lauetur aqua, & poſt ſolis occaſum regredietur in caſtra.

Conſiderandum circa hoc, quòd non attendebatur in his ex qua cauſa accidiſſet pollutio nocturna, cum

interdum

interdum fit cum peccato,& interdum ſine peccato,cum ibi non aduertatur immunditia animæ ſed corporis, & quia per quamcunq; ſeminis diſtillationem fit pollutio corporis,dicebatur immundus qui erat pollutus ſomnio nocturno ex quacunque cauſa accidiſſet. Erat,& inſuper, quia in emiſſione voluntaria ſeminis per coitũ, vel quaſi non fiebat differentia,an licite emitteretur ſemen, ideſt, cum vxore, ſiue meritorie, vt cum fit ſolum ad reddendum debitum, an illicite, ideſt, cum vxore aliena. vel cum ſorore, aut matre, aut maſculo, aut pecore: nam omnibus his modis erat immunditia vna, ideſt, quòd lauaret carnem ſuam, & eſſet immundus vſque ad veſperum.

Cauſa huius erat,quia hic conſiderabantur duo ſcilicet legitimitas aut illegitimitas actus, & immunditia quædam corporalis ſequens ex actu quantum ad primum multum differebat: ideo pro actu legitimo, ideſt, coitu ad vxorem nulla pœna erat pro actu vero illegitimo erat pœna, vt ſi quis tangeret alienam vxorem, vel ſororem ſuam,vel coiret cum maſculo, vel cum pecore occidebatur Leuit. 20. ca. inquantum vero conſiderabatur immunditia corporalis ſequens ex actu non erat differentia aliqua,quia in omnibus erat æqualiter effuſio ſeminis, & polluebatur corpus, ideo in omnibus hic erat vnus modus immunditiæ corporalis, & vna mundatio.

Amplius conſiderandum, quòd in his non attendebatur, niſi corporalis pollutio, & ideo ſi contingeret maiorem eſſe pollutionem corporalem, etiam ſi nullum eſſet peccatum,iudicabatur maior eſſe immunditia, quam vbi peccatum aliquod erat: dum tamen minus pollueretur corpus.

Et apparet, quia tripliciter polluebatur quis in effuſione ſeminis, vno modo quando fluit per modum ægritudinis Leuit. 15. cap. ſecundo modo,quando per nocturnam pollutionem in ſomnio Deuteronom. 23. cap. tertio modo per emiſſionem voluntariam in coitu vel quaſi coitu, ſcilicet per mollitiem: manifeſtum eſt quòd in his primus modus eſt omnino ſine peccato, quia eſt ægritudo,& res inuoluntaria: alij autem duo modi poſſunt eſſe cum peccato, & tamen immunditia primi modi erat maxima,quia veſtes,& lectus, & ſedes, & quicquid ille tangeret, aut quicquid ipſum tangeret polluebatur: & tamen in alijs duobus modis ſolum ipſe qui fudit ſemen, & corpus, & veſtes polluũtur Leuit. 15. ca. & Deuteron. 21. Etiam purificatio primi fiebat per octo dies; purificatio duorum ſecundorum fiebat vſque ad veſperum; eodem cap. & rurſus pollutio quæ eſt in ſomno nocturno eſt peccatum veniale in ſeipſa, licet cogitatio præcedens ex qua illa ortum habuit, potuit eſſe peccatum mortale, coitus vero poteſt eſſe non ſolum peccatum mortale, ſed etiam flagitium vel ſcelus, vt ſi quis ſororem, aut matrem,aut maſculum, aut pecus cognouerit, & tamen maior immunditia reputatur ex pollutione nocturna quã in quocunque coitu, quia propter pollutionem nocturnã iubebatur homo exire de caſtris, & manere tota die extra caſtra,& poſt occaſum ſolis redibat; ſic Deuteronom. 23. cap. qui vero polluebatur in coitu non iubebatur ire extra caſtra,ſed ſolum lauare carnem ſuam,& veſtem quam habuit tempore coitus Leuit. 15. & ideo non attendebatur hic ordo in peccato, vel magnitudine eius, aut propinquitate ad illud.

Conſiderabatur autem in hoc ſola immunditia corporalis, ideo illud in quo videbatur eſſe maior corporalis pollutio, iudicabatur maior immunditia, & imponebatur ei durior lex mundationis, erat autem maior pollutio in fluxu ſeminis inuoluntario, quia ſemper fluit, & concretus eſt carni humor ille turpis,& carnem maculat, & veſtes Leuit. decimoquinto cap. vir qui patitur fluxum ſeminis immundus eſt, & tunc iudicabitur huic vitio ſubiacere, cum per momenta ſingula adhæſerit carni illius, atque concreuerit fœdus humor; cum vero ſemen fundebatur per nocturnam pollutionem ſemel, & non continue fluebat,& ideo minus contaminabat, & tamen polluebat corpus, quia adhærebat partibus eius, & ſi ſic accederet concretus efficiebatur ille humor in parte corporis ſuper quam decurriſſet, effuſio autem, quæ eſt per

A coitum eſt in alienum,quia ab altero excipitur ſemen, & non adhæret emittenti, ideo corporaliter minus polluitur, & conſequenter eſt minor immunditia, quam in ſomnio nocturno: & tamen omni modo quo ſemen emittitur corpus polluitur;ſic dicit Apoſtol. 1. Corin. 6. cap. omne peccatum quodcunque homo fecerit extra corpus eſt,qui autem fornicatur in corpus ſuum peccat.

Viceſimaoctaua immunditia eſt in muliere, quæ ab aliquo cognoſcebatur carnaliter, quia etiam illa immunda erat Leuitic. 15. cap. ſcilicet mulier cum qua coierit lauabitur aqua, & immunda erit vſque ad veſperum, & etiam in hoc non fit differentia an licite,vel indebite cognoſceretur,quia omni modo erat æqualis immunditia, ſicut dictum eſt cum per coitum eſſet.

Viceſimanona erat in eo qui tangebat mulierem tem-B pore menſtruorum, ſiue tangeret veſtem eius ſiue carnẽ Leuit. 15. cap. ſcilicet omnis qui tetigerit eam immundus erit vſque ad veſperum.

Triceſima erat in eo qui tangebat lectulum menſtruatæ illo tempore quo erat ſeparata; nam per ſeptem dies ſeparabatur ab alijs,ne pollueret eos Leuit. 12. & 15. cap. & eo tempore qui tangeret lectum eius iacẽdo in eo, vel ſedendo,vel ſaltem tangendo manu erat immundus Leuit. 15. cap. ſcilicet, qui tetigerit lectum eius lauabit veſtimenta ſua.

Triceſimaprima ſiquis tangeret aliquod vas, vel ſtramentum ſuper quod ſederet mulier tempore menſtruorum, eod. cap. ſcilicet, omne vas ſuper quod illa ſederit quiſquis attigerit lauabit veſtimenta ſua.

Triceſimaſecunda erat ſiquis coiret cum muliere tem-C pore menſtruorum, ideſt, ſeptem diebus ſeparationis mẽſtruorum,& iſta erat magna immunditia: nam aliæ durabant vſque ad veſperum; iſta autem per ſeptem dies; eodem cap. ſcilicet ſi coierit vir cum ea tempore ſanguinis menſtrualis immundus erit ſeptem diebus. Erat autẽ iſta immunditia maior alijs,quæ ex contactu accidebãt, nam grauiora imponuntur in ea.

Primo quantum ad durationem, quia aliæ ex contactu regulariter durabant vſque ad ſolis occaſum, iſta autem durabat per ſeptem dies.

Secundo,quia qui immundus efficiebatur ex contactu alicuius rei immundæ ipſe immundus erat, ſed alias res non polluebat, ſicut qui tetigiſſet cadauer beſtiæ, vel reptile, vel hominem leproſum erat immundus: & tamen ſi ipſe tangebat alias res non polluebat illas, qui autem D coiuiſſet cum menſtruata non ſolum in ſe immũdus erat, ſed etiam lectus in quo dormiret ille polluebatur Leuit. 15. cap. ſcilicet omne ſtramentum in quo dormierit, polluetur.

Cauſa huius erat prima, quia iſta non erat immunditia ſimplex, ſed plus quam immunditia, eo quòd non erat tactus menſtruatæ mulieris, ſed tactus ipſorum menſtruorum, vnde ex tali concubitu læduntur interdum viri coeuntes.

Secunda erat ad vetandum valde iſtum cõtactum propter viros coniugatos, ne accederent ad vxores ſuas tempore menſtruorum, quod facile erat ex magna opportunitate, niſi multum iſta vetarentur, & quia pœna immunditiæ non arceret homines ſufficienter, adiuncta fuit alia maior pœna, ſcilicet, quod qui cognoſceret mulierem tempore menſtruorum occideretur, & illa etiam Leuitic. E 20. cap.

Triceſimatertia erat ſi quis tangeret fœminam fluentem ſanguine multis diebus extra tempora mẽſtruorum Leuit. 15. ſcilicet, quicunque tetigerit eam lauabit veſtimenta ſua.

Triceſimaquarta ſiquis tangeret lectum eius iacendo in eo, vel tangendo ſaltem manu.

Triceſimaquinta ſi quis tangeret ſtratum quodcunque, aut ſtramentum, vel rem in qua ſederet, quia iſta immunda efficiebantur Leuitic. 15. cap. ſcilicet, omne ſtratum in quo dormierit, & vas in quo ſederit pollutum erit.

Triceſimaſexta ſiquis cum prædicta fluente ſanguine coiret erat immundus ſeptem diebus Leuit. 15. & tamen iſta habebat eandem immunditiam quam mẽſtruata, eo.

cap.ſcilicet,mulier quæ patitur multis diebus fluxum ſanguinis non in tempore menſtruorum quâdiu huic ſubiacet paſſioni immunda erit,quaſi ſit in tempore mêſtruorum: ergo qui cum illa coibat ſeptem diebus immundus erat. F

Tricesimaſeptima in ſacerdote magno,quando imprecabatur peccata totius populi ſuper caput hirci ; nam per hoc, quod manus imponebat capiti eis quaſi alligans ei peccata,videbatur tãgere peccata,& per hoc pollui, ideo lauabat carnem ſuam Leui.16.cap.

Triceſimaoctaua in eo qui portabat prædictum hircũ in deſertum,vt relinqueret ibi eum feris,nam cum reuerteretur lauabat corpus ſuum,& veſtimenta, & ita ingrediebatur in caſtra,& ſic erat immundus,quia aliter non iuberetur lauari,neque etiam maneret aliquandiu extra vſquequo lauaretur. G

Triceſimanona in eo qui portat vitulum, & hircũ qui fuerant immolati pro peccato populi, & ſacerdotis magni,quorum ſanguis erat introductus ad expiandum intra Sancta ſanctorum: nam aliqui efferebant corpora horum integra extra caſtra,& cremabant carnes,pellẽ, cornua,& fimum, & qui hoc faciebant immundi erant Leu, 16.c.nam cogebatur lauare carnem, & veſtimenta antequam ingrederentur in caſtra,

Quadrageſima in eo qui manducabat carnes vetitas: nam omnes carnes vetitæ erant immundæ, & qui manducaret eas immundus reddebatur, nã ſicut manducando morticinium,& captum a beſtia,quæ vetita erat,efficiebatur quis immundus Leui.17.cap. ita & manducando carnem quamcunque vetitam, quia erat immunda contaminabatur comedens; ſic innuitur. 1.Mach.1.& 2. H Macha.7.cap.

Quadrageſimaprima in ſacerdote qui cremabat vitulã rufam ad emundationem omnium contaminationum in mortuo,nam ille lauabatur,& ita erat immundus Num. 19.cap.ſcilicet,& tunc demum lotis veſtibus,& toto corpore ſuo ingredietur in caſtra,commaculatuſque erit vſque ad veſperum.

Quadrageſimaſecunda in illo qui comburebat, ideſt, manebat cremando eam donec in cinerem reduceret, nam ſacerdos immolabat eam, & ex hoc ſolo erat immundus,alius autem illam cremabat, & etiam erat immundus,eod.cap. ſed & ille qui combuſſerit eam lauabit veſtimenta ſua,& corpus,& immundus erit vſque ad veſperum.

Quadrageſimatertia in illo qui colligebat cineres vaccæ poſt combuſtionem: nam per hoc quòd colligebat eos & portabat ad aliquem locum erat immundus, eod. cap. I ſcilicet colliget autem vir mundus cineres vaccæ,& effundet eos extra caſtra in loco puriſſimo, vt ſint multitudini filiorum Iſrael in cuſtodiam,& in aquã aſperſionis, quia pro peccato vacca combuſta eſt,cumque lauerit qui vaccæ portauerit cineres veſtimenta ſua,immundus erit vſq; ad veſperum.

Quadrageſima quarta in eo,qui aſpergebat cineres cũ aqua luſtrationis ad expiandum immundos ſuper mortuo;nam ille efficiebatur immundus,ſed ille ſolum lauabat veſtimenta ſua, ideſt non aſpergebatur aqua luſtrationis,ſed manebat immundus vſque ad veſperum.

Alij ſunt modi immunditiæ, ideſt, quibus res aliquæ efficiuntur immundæ legaliter,vel iudicantur immundæ K tam in cibis quam alijs rebus pertinentibus ad vſum noſtrum,& tamen nunc non agimus,niſi de modis, quibus homo dicebatur eſſe immundus,vel incurrere immunditiam ſecundum legem,& non inueniuntur communiter plures.

Sed vltimus,ideſt,quadrageſimuſquintus erat, quãdo quis introibat loca iudicij ad litigandum, nam pro hoc reddebatur immundus,vt non poſſet manducare de ſanctificatis Ioſ.18.ca. vbi Iudæorum principes non introierunt in prætorium Pilati, quando accuſabant Christum ne contaminarentur,ſed manducarent Paſcha.

Qualiter, & quomodo tollebantur iſta 45. immunditia apud Iudaeos? Queſt. LIII.

NVnc vero dicendum eſt de mundationibus harum immunditiarum.Et conſiderandum,quod ſicut ſupra dictum eſt immunditia eſt duplex,ſcilicet,legalis, & naturalis,& quęcunque eſt naturalis eſt dupliciter immũditia,ſcilicet naturaliter,& legaliter, naturaliter inquantum habet originem a natura,& manet determinato tempore ſecundum cauſas naturales;legaliter vero,inquantũ iuxta reputationem legis illud naturale vocatur immundum,quia fædat,vel dehoneſtat rem in qua eſt, & quia omnis naturalis immunditia eſt, vt quædam ægritudo, duplex erat eius mundatio.

G Prima vt ſanaretur quod naturaliter fiebat.

Secunda, vt adhiberentur quædam cæremoniæ circa ſic ſanatum,vt diceretur mundus legaliter,& eſſet ei licitum ſecundum legem quod ſibi lex interdixerat, immunditiæ autem legales,quia per ſolam legem iudicabantur immunditiæ per ſolas quaſdam cæremonias legales tollebantur.

Erat autem prima immunditia lepra, & quia erat naturalis primo conſiderandum erat,vt ſanaretur, & quandiu non eſſet curata lepra nullæ cæremoniæ fiebant circa leproſum,quia curatio naturalis erat præcipuũ, quod ibi attendebatur,quia iſta erat naturalis immunditia, & quoniam videre, an eſſet lepra curata erat magnæ difficultatis, poſuit Deus multas conſiderationes & regulas, quas ſeruaret ſacerdos qui attendebat,an eſſet curata H Leuitici decimotertio c.ſi autem contingeret curari aliquãdo plagam lepræ,ſiue ſupernaturaliter, ſiue naturaliter, vt quando lepra non erat confirmata, incipiebant cæremoniæ purgationis legalis, & durabat iſta mundatio per ſeptem dies, & die octauo poterat intrare, & intrabat qui leproſus fuerat,in Sanctuarium,& in his diebus fiebãt multæ cæremonię quæ ponũtur ſigillatim Leu.14.c.

Et iſta eſt cauſa quare cum Chriſtus aliquos leproſos ſanabat mittebat eos ad ſacerdotes,vt ſe illis oſtenderent, ſicut ſupra 8.& Luc.17. ſcilicet, quia ipſe illis præſtabat primam munditiam,quæ erat naturalis ſanitas, vel curatio:deerat autem illis ſecunda quæ erat purificatio legalis. Et erat iſta neceſſaria propter duo ſecundum conditionem temporis illius.

Primo propter populum, quia ſiquis fuiſſet leproſus, I etiam ſi eſſet curatus miraculoſe,vel naturaliter, non auderet ille intrare in caſtra,neque alij auderent conuerſari cum eo, quouſque conſtaret eum mundum eſſe teſtimonio ſacerdotis factis examinationibus ſuis circa eum, ſicut ponitur Leuit.13.cap.quia ita Deus tunc volebat,& ob hoc dixit Chriſtus leproſo quem curauit circa Capharnaum ſupra Octauo cap. vide nemini dixeris, ſed vade oſtende te ſacerdoti, ſcilicet, vt videat te eſſe mundatũ, & teſtimonio illius recipiaris,vt mundus inter homines, & Luc.17.ca.ad decem viros leproſos dixit Chriſtus, ite oſtendite vos ſacerdotibus,ſcilicet, vt videant vos mundos eſſe,& teſtimonium perhibebant,& illi dum irent in via mundati ſunt,eod.cap.

Secundo, vt non tolleretur ius ſacerdotum, nam clamarent ſacerdotes ſi Chriſtus mundaret leproſos,& non K mitteret ipſos ad illos, nam ex oblationibus leproſorum prouenie bant iura ſacerdotibus mundantibus illos legaliter Leu.14.cap. & ſi non mitteret Chriſtus mundatos ad ſacerdotes,perderent illud ius,ideo vt non eſſet ſcandalum ſacerdotum ad Chriſtum mittebat Chriſtus leproſos a ſe mundatos ad ſacerdotes,non ſolum, vt de illis perhiberent teſtimonium,ſed etiam expreſſe iubebat illis ſoluere iura ſacerdotali, ſupra octauo cap. cum dixit Chriſtus ad leproſum mundatum,vade oſtende te ſacerdoti,& offer munus quod præcepit Moyſes in teſtimonium illis.

Circa domos quoque leproſas,& veſtes fiebant cæremoniæ probationis,an eſſent leproſæ,& cæremoniæ mundationis Leui.13.& 14.ſed nunc non agimus,niſi de mundatione immunditiæ, quæ erat in hominibus.

Secunda immunditia erat uiri fluentis ſemine,& iſta

quoque

A quoque erat naturalis immũditia, ſiue ægritudo ſicut lepra, & ideo attendebatur duplex mundatio; vna erat naturalis, id eſt ſanatio ægritudinis, & hanc non faciebant ſacerdotes, ſed Deus aut natura, & quouſque iſta eſſet nõ fiebat aliqua cæremonia mundationis, Leuit. 22. cap. homo leproſus, aut patiens fluxum ſeminis non veſcetur de his quæ ſanctificata ſunt, donec ſanetur; ſi autem contingeret diuinitus, aut naturaliter curari hunc, tunc ſacerdos incipiebat ceremonias ſuas Leuit. 15. ſcilicet ſi ſanatus fuerit qui huiuſcemodi ſuſtinet paſſionem &c. & durabant cæremoniæ iſtæ mundationis per octo dies: nam die octauo introibant in Sanctuarium, eod. c. ſcilicet, ſi ſanatus fuerit &c. numerabit ſeptem dies poſt emundationem ſui, & lotis veſtibus atque toto corpore in aquis viuentibus erit mundus.

B Tertia, immunditia erat fluxus ſanguinis in muliere extra tempora menſtruorum, & iſta erat naturalis immunditia, & ideo non erat limitatum tempus ſuum: ſed tantum quantum cauſæ naturales exigerent, aut Deus vellet; ſicut patet de muliere quę duodecim annis manſit in fluxu ſanguinis Mar. 5. & Luc. 8. & ideo quãdiu durabat hæc paſſio erat mulier immunda, ſicut menſtruata Leui. 15. & ſeparabatur à conuerſatione aliorum, ſi autem contingeret ſanari incipiebant tunc cæremoniæ; nam manebat per ſeptem dies poſtquam ſciret ſe mundatam, & die octauo offerebat ſacerdoti duos turtures, aut duos pullos columbæ ad oſtium tabernaculi, vt offerret vnum in holocauſtum, & alterum pro peccato, & ita iam habebatur, & ita iam habebatur, vt munda Leuit. 15. cap.

Quarta immunditia, quæ erat fluxus menſtruorum, C adueniebat mulieribus potentibus concipere ſemel, quolibet menſe quaſi regulariter, & ideo menſtrua a menſibus vocantur, & cum veniret iſta immunditia mulieri ſeparare ſeipſa debebat ſtatim, vt non communicaret aliis, ne contaminarentur legaliter ex tactu eius, manebat autem ſeptem diebus in iſta impuritate, & quia non ponitur ei modus purificationis, putant aliqui quòd idem ſit modus purificationis mulieris menſtruatæ, & fluentis ſemine, cum de muliere fluente ſemine dicatur, quòd erit immunda quaſi ſit in tempore menſtruo, & tamen de fluente ſemine ponuntur octo dies purificationis Leuit. 15. cap. ideo putant ſic eſſe de menſtruata.

Sed dicendum, quòd non ſtat, quia litera non ponit aliquam purgationem, ideo non eſt à nobis ponenda.

Secundo, quia non conuenit illud, nam menſtrua ordi- D naria ſunt mulieribus quolibet menſe, ſicut dicitur Leuitici decimoquinto capitulo, mulier quæ redeunte menſe patitur fluxum ſanguinis &c. ſi autem eſſet purgatio eadem menſtruorum, & ſanguinis fluentis ſequeretur quòd quolibet menſe deberet mulier per dies quindecim ſeparata eſſe, & hoc inconueniens eſſet, quia maiori parte anni maneret mulier neceſſario in purificationibus.

Tertio quia cogeretur quolibet menſe ire in Sanctuarium ad offerendum ſacrificia de quacunque parte terræ Chanaam, vt ſic purgaretur, quia qui omittebat purgationem impoſitam præuaricabatur legem, & peccabat, & morte dignus erat.

Quarto, quia dicitur Leuit. 15. de muliere fluente ſanguine, ſi ſteterit ſanguis, & fluere ceſſauerit, & tamen de menſtruis, quæ ſunt vera menſtrua, manifeſtum E eſt, quòd ceſſant; ergo non intelligitur, niſi de ſanguine fluente extra tempora menſtruorum, cuius fluxus incertus eſt.

Quinto, quia purgatio menſtruorum videtur habere quaſi dies tot quot fluxus ſanguinis ad purgationem legalem, planum eſt autem, quòd mulieri non fluunt menſtrua, quolibet menſe per ſeptem continuos dies, ſed forte vno die tantum, & tamen cuilibet menſtruatæ imponebatur, quòd eſſet ſeparata per ſeptem dies Leuit. 12. & 15. cap. ergo illi ſeptem dies videtur, quòd erant ſibi ad purgationem legalem; ſi autem deberent addi octo dies, ſicut in muliere fluente ſanguine, eſſet hoc quaſi in die ſeptimo finitus eſſet fluxus menſtruorum, & eſſet quaſi purgatio illa naturalis, & ſequentes octo dies pertinerent ad legalem purgationem, & tamen falſum eſt, quia illi ſeptem dies primi non erant in immunditia ſua natu-

A rali, ergo dabantur pro legali, & conſequenter non [illegible] alij dies purgationis addendi.

Dicendum ergo, quod in fluxu menſtruorum regulariter non dabatur aliqua purgatio, niſi illa [illegible] ſeparatio ſeptem dierum, ſacrificium autem [illegible] imponebatur, ne grauarentur Iudæi quolibet menſe [illegible]do, & maxime eundo ad locum Sanctuarii; ſed [illegible] lauabat mulier menſtruata carnem ſuam, & veſtimenta ſua quæ tempore illius immunditiæ habebat, & ſic mundabatur in ſeptimo die, & hoc colligitur quia Leuit. 15. c. cuilibet tangenti menſtruatam dicitur, quod lauaret veſtimenta ſua ad hoc quòd eſſet mundus, & ipſum quod tangebatur ab ea lauandum eſſet aqua, ergo à fortiori ipſa mulier menſtruata lauare debebat ſe, & veſtimenta ſua, & ſic munda iudicaretur in fine ſeptimi diei poſt ſo- B lis occaſum.

Quinta, erat immunditia parientis, & iſta durabat diu, ſcilicet per dies quadraginta in ea quæ pariebat maſculũ, & per octuaginta in ea quæ pariebat fœminam, Leuit. 12. ca. & quia primis diebus 7. vel 14. erat mulier immunda iuxta legem menſtruatæ oportebat, quod in fine [illegible] dierum lauaret ſe, & veſtimenta ſua, vt munda [illegible]tur ab illo modo immunditiæ, manebat autem poſtea alius modus immunditiæ, ſcilicet quia non [illegible] accedere ad ſacra in ſequentibus 33. aut 66. diebus, & illis completis ibat mulier ad Sanctuarium, & offerebat agnum anniculum in holocauſtum, & pullum columbæ pro peccato, vel ſi non poterat offerre agnum offerebat loco eius vnum turturem, aut pullum columbæ Leui. 12. cap. & iſtam legem purificationis fecit [illegible] domina noſtra, & C obtulit, aut par turturum, aut duos pullos columbarum Lucæ ſecundo capitul. & poſt hoc licebat iam mulieri accedere ad ſacra.

Sexta, immunditia erat in contactu mortuorum, ſcilicet cadauerum humanorum; nã in contactu quoque morticinorum omnium rerum erat immunditia, ſed non talis qualis in contactu morticini humani, vel occiſi, erat enim magna differentia. Prima in homine, ſiue per ſe mortuus eſſet, ſiue occiſus non differebat, quia vtroque modo tangens erat immundus, vt colligitur Nume. 19. in animalibus ſecus, quia in contactu morticinorum erat ſemper immunditia Leuit. 11. c. & tamen in contactu occiſorum animalium non erat immunditia, & potiſſime in illis quę ad cibum pertinebant, de alijs ſecus. Secunda quia immunditia pro contactu mortui animalis durabat ſolum D vſque ad ſolis occaſum Leu. 11. c. immunditia autem pro tactu hominis mortui, vel occiſi durabat ſeptem diebus Nume. 19. c. Tertia quia purgatio pro contactu mortui animalis erat leuis, ſcilicet quod lauaret quis veſtimenta ſua, pro immunditia autem contactus morticini humani erat maior purgatio.

Modus autem erat ad purgandum immundos ſuper mortuo ſpecialis, ſ. occidebatur vitula rufa per ſacerdotem, & cremabatur extra caſtra cum multis ceremonijs, de quibus Num. 19. & cineres illius ſeruabantur extra caſtra in loco mundo, & cum aliquis eſſet pollutus ſuper mortuo veniebat homo mundus, & ponebat de illis cineribus in vno vaſe, & cum eis aquam, & miſcebat, deinde cum hyſſopo aſpergebat immũdos ſuper mortuos tertio, & ſeptimo die ab immunditia ſua, & rurſus in die ſeptimo E qui immundus erat lauabat carnẽ ſuam, & veſtes, & manebat immundus vſque ad veſperum, & poſt occaſum ſolis incipiebat eſſe mundus eod. c. & ſiquis hoc modo non expiaretur peribat de populo ſuo.

Septima autem, & octaua, nona, & decima habebãt vnum modum immunditiæ, & purificationis; nam cum eſſent omnes immunditiæ ſuper mortuo durabat quælibet earum per ſeptem dies, & debebat qui aliquo modo horũ eſſet immũdus aſpergi aqua illa tertio, & ſeptimo die; de hoc Num. 19. c. ſcilicet qui tetigerit cadauer hominis, & propter hoc ſeptem diebus fuerit immundus aſpergetur de hac aqua die tertio, & ſeptimo, & ſic mũdabitur, ſi die tertio non fuerit aſperſus ſeptimo non poterit emundari, omnis qui tetigerit humanæ animæ morticinum, & aſperſus hac commixtione non fuerit, polluet tabernaculum Domini, & peribit ex Iſrael, quia aqua luſtrationis nõ eſt aſper-

aſperſis, & ſequitur ſiquis in agro tetigerit cadauer occiſi hominis, vel per ſe mortui, vel os illius, aut ſepulchrũ, immundus erit ſeptem diebus, & ſequitur purificatio, ſcilicet tollent de cineribus combuſtionis atque peccati, & mittent aquas viuas ſuper eos in vas, in quibus cum homo mundus tinxerit hyſſopum aſperget ex eo omne tentorium, & cunctam ſupellectilem, & homines huiuſcemodi contagione pollutos, atque hoc modo mundus luſtrabit immundum tertio, & ſeptimo die, expiatuſq; die ſeptimo lauabit ſe, & veſtimenta ſua, & immundus erit vſque ad veſperum, & ſic purgabatur vnus homo, ita purgabantur multi; & tota domus in qua aliquis fuiſſet mortuus, nã tota domus polluebatur in qua moriebatur quis, & omnia vaſa quæ erant in domo, & liquores qui erant in vaſis, ſi non haberent liquores illi operimentum in vaſis, vel ligaturam eod. cap. & cum immonda eſſet accipiebat aliquis homo mundus de cineribus illis mixtis cum aqua, & tingebat ibi hyſſopum, & aſpergebat totam domum, & omnia vaſa die tertio, & ſeptimo à contaminatione facta, & omnes qui fuiſſent tunc in domo illa, & ſic erant mundi tam homines, quam domus die ſeptimo, In his autem ſeptem diebus non debebat aliquis habitare in domo illa.

Vndecima immunditia erat ſpecialis, ſcilicet in ſolis Nazaræis, ideſt, obſeruantibus votum iſtud ad tempus; nam in non obſeruantibus illud, etiam ſi eſſent ſacerdotes non habebat locum iſta immunditia, vel in obſeruantibus in perpetuum, ſed in ſolis obſeruantibus ad tempus: quid autem ſit votum iſtud, & de ritu eius dictum eſt Nume. 6. cap. & quia iſti Nazaræi eo tempore pro hoc votum obſeruabant, videbantur ſanctiores cæteris hominibus, & ideo vocabantur Nazaræi, quia erant ſeparati à cæteris, & electi inter eos, facilius erat eos incurrere immunditiam quam cæteros homines, vnde ſi ſubito moreretur quis coram eis, dicebantur effecti immundi, & ipſo die radere debebant totam capitis capillaturam, & iterum ſeptima die radebant, & octauo die offerebant duos turtures, vel duos pullos columbæ, vnum in holocauſtum alterum pro peccato, & agnum anniculum pro peccato, & ita purificatus erat Nazaræus dies tamen priores erant irritu, & non computabantur in obſeruatione voti, ſed de nouo incipiebat rurſus computari tempus Num. 6. c.

Duodecima immunditia erat ſiquis tangeret morticinum, & dicendum, quòd ſiue quis tangeret illud ſponte, ſiue quia neceſſe erat tangi, vel portari, æqualem immunditiam incurrebat, durabat autem immunditia iſta vſque ad veſperum, ideſt, Solis occaſum, & lauabat homo veſtimenta ſua, ſcilicet illa quæ habebat quando tetigit morticinum, & poſt Solis occaſum iudicabatur mundus Leui. 11. ca. Qui autem ſic erat immundus non ſeparabatur ab humana conuerſatione, neque polluebat eos quos tangeret, ſed ſolum arcebatur à tactu rerum ſacrarum, ſcilicet quia non licebat ei accedere ad Sanctuarium, neque comedere de ſanctificatis Leuit. 22. capit. Et non conſiderabatur in hoc, an ſponte quis tetigiſſet morticinum, vel ex neceſſitate: nam quantum ad peccatum poterat differre, ſed non quantum ad immunditiam: nam immũditia corporalis erat in tangendo, & ideo quacunque intentione contingeret quis non differebat cum æqualiter contingeret, ſed qui tangebat morticina ex neceſſitate, vel propter aliquam vtilitatem, ſcilicet vt efferret ea de habitaculis hominum, vel de locis conuerſationis eorum, non peccabat in aliquo, qui autem pure ſponte, ideſt, ſine aliqua cauſa, niſi ſolum, quia volebat, contingebat ea, videbatur contemnere legem de immunditia à Deo datam, & ſi contemneret quis illam moreretur, & incurreret vere peccatum naturale.

Tredecima erat ſiquis comederet carnes morticinas, & hoc ſiue morticina eſſent de animalibus, quibus alias licebat veſci, ſiue de immundis ad eſum, ſed verum eſt, ꝙ magis peccabat qui comedebat de immundis morticini, ad cibum quam de alias licitis ad cibum, quia primo modo agebat quis contra duo præcepta, ſcilicet contra præceptum de immundo, & contra præceptum de morticinio.

F Secundo modo agebat ſolum contra præceptum de morticinio. Erat autem iſta maior immunditia quam præcedens, ideſt, portando, vel tangendo morticinum, quia hic erat peccatum, & immunditia, ibi autem ſolum erat immunditia, vnde non erat æqualis immunditiæ purificatio, quia in præcedenti lauabantur veſtimenta, hic autem lauabatur caro tota, & veſtimenta Leu. 17. c. & cauſa huius eſſe videtur, quia comedendo morticinum polluitur caro noſtra, ideo non ſolas veſtes lauare debemus inquantum aliquo modo exterius contingebamus, ſed etiam carnem, quę potiſſime polluebatur, & iſta immunditia durabat ſolum vſque ad veſperum eod. capit. & non arcebat à communicatione hominum, ſed ſolum à tactu ſacrorum, ideſt, acceſſu ad Sanctuarium, & eſu carnium ſanctificatarum.

G Quattadecima erat ſiquis tangeret animal occiſum a beſtia, & dicendum, quòd iſta erat immunditia; vt ſiquis tangeret morticinum, nam iſta duo æquiparantur Leu. 5. & 7. ca. & ideo durabat ſolum vſque ad ſolis occaſum, & lauare debebat veſtimenta ſua, ſcilicet quòd ea die qua quis aliquid de iſtis rebus immundis tangeret cenſebatur eſſe immundus vſque ad ſolis occaſum, & ideo non poterat durare aliqua talium immunditiarum, niſi per viginti quatuor horas, & poterat interdum durare ſolum vna hora, vt ſiquis vna hora ante ſolis occaſum tangeret aliquam rem immundam de his, non durabat immunditia, niſi vſque ad ſolis occaſum.

Quintadecima erat ſiquis comederet de animali capto à beſtia: nam hoc immundum erat, quod & Iudæi obſeruant nunc; nam non comedunt de animali quod in ve-
H natione captum fuerit à canibus, licet ipſi non occidant illud, quia prægustant aliquid, & mordent, & dicendum, quòd iſta immunditia eſt, ſicut ſiquis comederet morticinum, quia lex iſta æquiparat, & durabat immunditia ſolum vſque ad ſolis occaſum, & lauabat qui pollutus erat veſtimenta ſua, & ſe, & manebat ſolum immundus vſque ad ſolis occaſum Leui. 17. c. ſcilicet anima quæ comederit morticinum, vel captum à beſtia, tam de aduenis quam de indigenis lauabit veſtimenta ſua, & ſemetipſum aqua, & contaminatus erit vſq; ad veſperum, & ratio huius erat, quia comedendo polluerat carnem ſuam.

Decimaſexta erat ſiquis tangeret reptilia etiam viuentia, nam in his tanta erat immunditia, quòd non ſolum mortua, ſed etiam viua illa tangendo contrahebatur immunditia, & ideo qui tetigiſſet ea manebat immundus
I vſque ad veſperum, ſicut in cæteris immunditijs quæ erant per contactum, & arcebat iſta immunditia ab acceſſu ad Sanctuarium, & ab eſu ſacrorum Leuit. 15. cap. ſcilicet qui tetigerit immundum ſuper mortuo, & qui tangit reptile immundus erit vſque ad veſperum, & non veſcetur de his quæ ſanctificata ſunt, ſed cum lauerit carnem ſuam aqua & occubuerit ſol, tunc mundatus veſcetur de ſanctificatis.

Decimaſeptima erat in tangendo ſordes humanas, & decimaoctaua in tangendo ſordes beſtiarum, & licet reputetur maior immunditia humana quam pecorum: tamen vtraque polluebat hominem ſolum vſque ad veſperum, & cum lauiſſet veſtimenta ſua mundus erat, quia regulariter in omnibus quæ per contactum accidebant immunditijs talis modus purgationis erat, vt colligitur
K Leuit. 11. & 22. c.

Decimanona erat in tangendo leproſum; & viceſima in eo qui dormiebat, aut comedebat in domo quæ clauſa erat propter lepram, vtraque enim immunditia erat per contactum, & legalis, ſcilicet quia tangens non efficiebatur leproſus, & durabat vſque ad ſolis occaſum, & tunc cum lauiſſet qui talis erat veſtimenta ſua erat immundus vſque ad veſperum Leuit. decimoquarto cap. & poſtea manebat mundus, ita vt poſſet poſt occaſum ſolis comedere de ſanctificatis Leu. 22. cap.

Viceſimaprima, & viceſimaſecunda, & viceſimatertia, & viceſimaquarta, & viceſimaquinta erat circa contactũ viri fluẽtis ſemine, & in omnibus his iudicabatur immũditia æqualis in tempore, ſcilicet vſque ad veſperũ, & modus purgationis erat, quòd lauaret qui ſic polluebatur veſtimenta ſua, & poſt ſolis occaſum manebat mundus, vt

patet

patet Leui. 15. cap. de omnibus his, & non arcebant iſtæ immunditię, niſi a ſacris, & non a conuerſatione humana.

Viceſimaſexta erat in eo qui polluebatur per coitum, emiſſo ſemine, vel quaſi per coitum, qui immundus erat, & in hoc non differebat, an quis ſæpe, vel ſemel eodem die exercuiſſet coitum, nam tanta immunditia iudicabatur pro vno coitu, ſicut pro multis: dum tamen eſſent in eodem die, & durabat immunditia ſolum vſque ad ſolis occaſum. & purgatio erat, quod lauaret homo carnem ſuam, & veſtimenta ſua Leuit. 15. & manebat impuritas ſolum vſque ad veſperum. eo. c. ſ. vir de quo egreditur ſemen coitus lauabit aqua omne corpus ſuum, & immundus erit vſque ad veſperum.

Cauſa autem quare lauaret carnem erat, quia in effuſione ſeminis neceſſe eſt carnem pollui 1. Corinth. 6. cap. omne peccatum quodcunque homo fecerit extra corpus eſt, qui autem fornicatur in corpus ſuum peccat, & licet tota caro non polluatur realiter ex diſtillatione ſeminis, iudicatur tamen tota eſſe caro polluta legaliter, & forte verum eſt, quod tota realiter polluitur, quia ex calore venereo totum corpus alteratur, & hanc tranſmutationem poſſumus vocare pollutionem, ideo tota caro lauanda erat. Etiam veſtimenta iubentur lauari, ſ. ſi vir aliquas veſtes habuit dum fuit in coitu, ſi enim nudus fuit non tenetur lauare veſtes quibus alias vtitur, quia nullam immunditiam legalem, neque realem contrahere potuerũt. Sic dicitur, veſtem, & pellem quã habuerit lauabit aqua, & immunda erit vſque ad veſperum.

Sed quid de ſtramentis lecti in quibus vir cum fęmina conueniret carnaliter, an lauanda eſſent?

Dicendum, quod ſic, non tamen omnia, ſed immediata ſolum quæ continguntur a corporibus, & pollui poſſunt realiter, quia licet non polluantur, iudicat lex illa eſſe immunda, quæ autem non continguntur a carne, & cõſequenter non poſſunt pollui realiter non iudicantur a lege immunda, & hoc verum eſt, niſi de ſtramento, vel ſindone, in qua vir prima vice iacebat cum vxore ſua, quia illa ſeruabatur, & non lauabatur, ſed ſub cuſtodia diligẽti, & teſtibus tenebatur, vt eſſe poſſet in teſtimonium contra virum ſi obijcere vellet nomen peſſimum contra puellam dicens, non inueni eam virginem, nam parentes puellæ producebant veſtimentum illud coram iudicibus, & ibi oſtendebant ſigna virginitatis Deuter. vigeſimoſecundo cap. & ideo illud veſtimentum neceſſe erat ſeruari ſic immundum quouſque fieret probatio iſta ſi opus eſſet, vel vir renunciaret huic actioni contra fęminam.

Cauſa autem quare durabat vſque ad veſperum ſolũ erat, quia immunditiam iſtam ſæpe homines contrahebant, & ſi longius tempus daretur immunditiæ eſſent homines ſemper immundi, & ſemper arcerentur a ſacris, quod erat inconueniens.

Viceſimaſeptima erat in eo qui polluebatur nocturno ſomnio, & iſtius erat purgatio durior, & iudicabatur maior immunditia. Iubebat enim Deus iſtos ire extra caſtra, & manere vſque ad ſolis occaſum, ſcilicet ſiquis hac nocte pollueretur ſomnio in aurora egrediebatur de caſtris, & non reuertebatur vſque ad occubitum ſolis. Et licet eſſet minor immunditia iſta quæ eſt in ſomnio, imponebat Deus maiorem abſtinentiam in ea, cum iuberet ire extra caſtra, & in emiſſione ſeminis per coitum non iubebat ire extra caſtra.

Cauſa huius eſt quia pollutio nocturna magis accedebat ad eum qui patitur fluxum ſeminis, quã fluxus ſeminis in coitu, & tamen qui patitur fluxum ſeminis manebat extra caſtra quandiu hanc ſuſtinebat paſſionem, Numeri 5. cap. ergo cum pollutio nocturna ex eo, quod eſt inuoluntaria habeat magnam ſimilitudinem ad fluxum ſeminis per ægritudinem, debebat exire extra caſtra, qui autem per coitum emittit ſemen voluntarie fundit, & nõ habet ſimilitudinem ad paſſionem fluxus ſeminis, ideo non iubetur ire extra caſtra.

Secundo, quia pollutio nocturna raro accidit viris, qui pro libito accedunt ad fœminas cum volunt, cum nõ contingat fieri excreſcentiam quæ fluat, in eis vero qui continent ab omni fœmina potius fiet nocturna pollutio

A per ſomnium. Iudæi autem omnes erant coniugati, & cum nulli eorum eſſet vetitus vſus venereo, non raro paterentur pollutionem per ſomnium, & ideo licet, quando eam paterentur irent extra caſtra non eſſet magna difficultas, ſi vero pro coitu eundum eſſet extra caſtra omnes Iudęi manerent ſemper extra caſtra, quod erat abſurdum, ideo non eijciebantur, nec ibant extra caſtra aliqui pro coitu, ſed pro pollutione per ſomnium ibant foras.

Durabat autem immunditia iſta ſolum vſque ad ſolis occaſum, & ideo poſt ſolis occubitum reuertebatur in caſtra qui pollutus fuerat Deuteronomio vigeſimotertio, ſcilicet ſi fuerit inter vos homo qui nocturno pollutus ſit ſõnio, egredietur extra caſtra, & non reuertetur priuſquam ad veſperam lauetur aqua, & poſt ſolis occaſum ingredietur in caſtra, & nõ iubentur hic lauari veſtes, ſed caro, &
B ratio eſt, quia qui polluebatur per ſomnium nudus erat, & ideo ſola caro polluebatur, ſi tamen veſtitus eſſet, veſtes quoque immundę erant vſque ad veſperum, & lauabantur aqua, ſicut iuſſum eſt de viro de quo egreditur ſemen coitus, quod carnem lauet, & veſtem quam habuerit Leuit. 15. c.

Viceſimaoctaua erat in muliere quæ ab aliquo cognoſcitur, & dicendum, quod iſta erat omnino æqualis immunditia ad illam, in quam vir incurrebat, quando emittebat ſemen per coitum, quia idem erat actus viri, & fœminæ, & ideo illa erat immunda vſque ad veſperum, ſed non ibat extra caſtra, & lauabat carnẽ ſuam, & ſic manebat munda poſt Solis occaſum, ſi vero veſtita erat, cũ cognoſcebatur polluebatur veſtis Leui. 15. cap. ſicut de viro fiebat.

C Viceſimanona, & triceſima, & omnes ſequentes vſque ad triceſimamſextam incluſiue erant circa contactum mulieris fluentis ſanguine, & mulieris menſtruatæ, & omnes hi modi faciunt æqualem immunditiam, quę ſolum durabat vſque ad Solis occaſum, & immundus lauabat ſolum veſtimenta ſua, vt patet de omnibus Leuit. 15.

Fallit hoc in triceſimaſecunda; & triceſimaſexta, quia ibi erat maior immunditia, ſcilicet in eo qui coibat cum menſtruata, vel cum muliere fluente ſanguine, nam quilibet horum erat immundus ſeptem diebus, & lauare deberet carnem ſuam, vel carnem, & veſtimenta ſi veſtitus erat Leui. 15. cap.

Cauſa huius eſt, quia iſta erat magna immunditia, & non ſolum erat immunditia, ſed etiam peccatum, & pe-
D riculum læſionis, ideo imponebat Deus grauem legem abſtinentiæ, & purgationis, vt homines per hoc arcerentur a prædictis.

Triceſimaſeptima erat in Sacerdote magno, & ſciendum, quod iſta non erat aliqua immunditia realis, ſed ſolum legalis ex quadam fictione, fingebatur enim ſacerdos infectus ex contactu peccatorum, quia putabatur, quod ipſe tangeret ea ad imponendum ſuper caput hirci portantis ea: peccata autem in veritate tangi non poſſunt, neque videri, quia non ſunt aliquid corporale, ſed ſolum ſpirituale, et maxime poſtquam facta fuerint, quia non manent, niſi ſecũdum reatum & tamẽ, vt hoc Deus innueret populo rudi ſupponebat ea velut rem tangibilem, nam ſi non poſſent tangi, neque poſſent poni ſuper
E caput hirci, quia ſpiritualia non locantur, neque alligantur, & tamen ſacerdos dicebatur ea ponere ſuper caput hirci illa proferẽdo, Leuit. 16. cap. ideo corporalia illa, & tangibilia ſupponebat, & conſequenter pollueret omnẽ tangẽtem. Si enim vere tangibilia eſſent nihil magis polluere poſſet per contactum, quam peccatũ, & ideo Sacerdos qui illa imponebat ſuper caput hirci immũdus cenſebatur, & hoc Deus faciebat ad ſignandũ quãtum eſſent abominabilia peccata, cum etiam Sacerdos qui pro illis precabatur, polluebatur per ea.

Sed conſiderandum, quod in omnibus immunditijs nulla erat minor quam iſta, id eſt quæ minus duret quã vſque ad Solis occaſum, & tamen iſta ſtatim tollebatur, nam cum imprecatus eſſet ſacerdos peccata ſuper caput hirci, & portabatur per hominem paratum in ſolitudinem, ſacerdos nudabat ſe prioribus veſtibus, &

lauans

lauans carnem ſuam in loco ſancto induebatur rurſus veſtibus ſacris pontificalibus, & immolabat holocauſtum Leuit. ſextodecimo, & cauſa quare non durabat illa immunditia vſque ad Solis occaſum erat, quia neceſſe erat, quod Sacerdos magnus faceret poſt hoc adhuc alia ſacrificia, quæ non debebat alius facere, vt innuitur eodem capitulo, & ſi maneret immundus non poſſet facere illa, quod erat inconueniens, cum non poſſent illa fieri niſi die ipſa, quia illa erat dies expiationis, ideo non debebat durare immunditia, niſi quandiu hoc faciebat, & vſquequo lauaretur, vt poſt lotionem poſſet mundus procedere ad cætera miniſteria eiuſdem diei.

Triceſimaoctaua erat in eo qui portabat hircum in ſolitudine ſignificabatur enim quod hircus ille portauerat omnia peccata totius Iſael ſuper caput quę imprecatus fuerat ſacerdos, & quia ſi rediret hircus ad Iudæos videretur reducere peccata ipſorum ad eos, iubebat Deus, quod portaretur per aliquem hominem in ſolitudinem in locum beſtiarum, vbi moreretur, vel occideretur, & nõ poſſet redire ad Iudæos, ideſt ad loca habitata, cum autem ille homo redibat qui portauerat hircum in ſolitudinem, lauabat carnem ſuam, & veſtimenta ſua, & non introibat in caſtra quouſque lauaretur. Cauſa huius erat, vt dictum eſt, quia cenſebatur peccata eſſe tangibilia, & ideo ſi ſacerdos imprecando, & alligando ea ſuper caput hirci polluebatur, a fortiori pollueretur qui tandiu ſe cũ portabat hircum, vt dimitteret ipſum in ſolitudine, & ideo lauandus erat.

Sed quare iſte lauabat carnem ſuam, & veſtimenta? Dicendum, quod hoc fiebat, quia reputabatur iſta magna immunditia, & in ſolis magnis immunditijs, quæ ad interiora pertingebant, lauabantur caro, & veſtimenta. Sicut ille qui comedebat morticinum lauabat carnem, & veſtimenta, quia magis erat comedere, quam tangere ſolum; nam comedens lauabat carnem, & veſtimenta Leuit. vigeſimoſecundu capitulo, tangens autem lauabat ſola veſtimenta Leuit. 11. cap. ſic, & nunc contaminatio peccatorum cenſebatur eſſe tanta, quod non ſolum veſtes, ſed etiam carnem polluebat.

Sed tunc dicetur quare ſacerdos qui polluebatur imprecando peccata ſuper hircum, lauabat ſolam carnem, & non veſtes? nam e contrario fit in omnibus pollutionibus, quandocunque enim aliquis veſtitus exiſtens polluitur debet lauare ueſtes; ſi vero caro polluta iudicatur, & lauanda eſt, etiam veſtes immundæ ſunt; ſic patet in eo qui comedit morticinum Leuit. decimoſeptimo, & vigeſimoſecundo capitulo, ſed carnem ſolam lauare non inuenitur aliquis, niſi quando nudus erat, qui contraxit immunditiam, ſicut in eo qui polluitur per ſomnium Deuterono. vigeſimotertio capitulo, quia illæ præſuponitur eſſe nudus per noctem, ſi tamen veſtem habet, etiam veſtem velut immundam lauat, ſicut qui coiuit cũ fœmina lauat corpus, & veſtem quam habuit tempore coitus Leuit. 15 cap. in ſolo autem ſacerdote magno hac die accidebat polluí carnem, & non veſtem.

Et cauſa huius eſt, quia veſtes quibus tunc erat veſtitus ſacerdos ſacræ erant Leuit, ſextodecimo capitulo, & ſacrum non poteſt pollui, quia tunc non eſſet aliquid per quod poſſet purgari: ſic patet de Sanctuario: nam etiam ſi res immundæ ponantur in Sanctuario non polluitur, quod in mortuis apparet, nam omnis domus in qua aliquis moritur polluitur, & purganda eſt per aquam luſtrationis Nume. decimonono et tamen licet in Templo moreretur aliquis non polluebatur, ſicut quando duo filij Aaron Nadab, et Abiu mortui ſunt in Sanctuario coram altari, non fuit pollutum Sanctuarium, cum nõ iubeatur ibi fieri aliqua expiatio Leuitici decimo capitulo, et tamen ſi intra Sanctuarium tãgeret quis illa cadauera pollueretur, et ob hoc iuſſit ibi Moyſes, quod Aaron, et filij ſui viuentes, ideſt Eleazar, et Ithamar non tangeret illos mortuos ad efferendum eos de Sanctuario, ſed alij eos efferrent eodem capitulo, ita, et nunc cum veſtes quibus induebatur tunc ſummus Sacerdos eſſent ſacræ non poterant pollui, ſed caro eius polluebatur, ideo ipſe Sacerdos lauabatur, ſed non veſtes eius, ſecus de laicis quorum non erant ſacræ veſtes, ideo illorum erant lauan-

E dæ veſtes, et caro, ſed ſacerdotis ſola caro lauanda erat.

Triceſimanona in eo qui portabat vitulum, et hircum, qui immolati erant pro peccato, vt cremarentur extra caſtra, nam portans de Sanctuario ad locum extra caſtra, et comburens ibi cadauera eorum polluebatur, et lauare debebat carnem, & veſtes, & ſic regrediebatur in caſtra. Leuit. 16.

Cauſa huius immunditiæ erat, quia erant pro peccato immolata iſta animalia, & ideo fingebatur ibi eſſe quaſi quidam contactus peccatorum polluens hominem, & quia iſta immunditia erat magna, lauabatur caro, & veſtes, ſicut in præcedentibus.

Quadrageſima erat in eo qui comedebat carnes immundas non morticinas, vt ſiquis comederet carnes æ-
G quorum, vel reptilium: hæc enim erant valde abominabilia apud Iudæos, ſicut dicitur Iſa. 66. qui manducauerunt carnem ſuillam, & murem conſumentur, de reptilibus patet in viſione qua reptilia oſtenſa ſunt Petro, vt manducaret Actuum decimo cap. & ipſe dixit, abſit Domine, quia nunquam manducaui commune, & immundum, & ideo qui comederet hęc immundus efficiebatur, cum ipſa eſſent immunda, quia tanges immundum polluitur, Leuit. 5. & 22. cap.

Et ideo manebat immundus qui comederet hæc, & durabat immunditia ſolum vſque ad veſperum, vt colligitur Leuit. vndecimo, & vigeſimoſecundo, & lauabat veſtimenta, & carnem ſuam qui hæc comediſſet ad hoc, quod mundus eſſet, patet quia ſimile eſt Leuit. decimoſexto cap. in eo qui comedebat morticinum, aut captum
H a beſtia, nam lauabat carnem ſuam, & veſtimenta ſua, ſimile erat omnino hic, quia ſicut polluebatur interius comedens morticinum, ita polluebatur comedens quamcunque carnem illicitam, vndę omnis qui per quemcunque cibum polluebatur oportet, quod lauaret carnem, quia caro videbatur principaliter polluta, & quia polluta carne a fortiori, erant veſtes pollutę lauabantur veſtes, & caro, rurſus ſicut ibi pro immunditia ſuper cibo erat quis vſque ad veſperam pollutus, ita et quęcunque immunditia in cibo redderet hominem vſque ad ſolis occaſum pollutum, & non plus.

Quadrageſimaprima erat in ſacerdote qui immolabat vitulam rufam, nam immundus erat vſque ad veſperam, & erat immunditia ſolum legalis per opinionem, quia nõ inquinabatur ibi in aliquo Sacerdos faciendo hoc, & ſi
I aſpergeretur ſanguine, vel rubricaretur, poterat ſtatim lauare manus, & eſſet mundus, & tamen non fiebat ſic, ſed etiam ſi nulla gutta ſanguinis polluiſſet carnem eius, aut veſtes, cenſebatur immundus.

Cauſa autem huius tacta eſt Numer. decimonono capitulo, & poteſt eſſe, quia iſta vitula erat ad emundationem peccati, & ideo quodammodo continebat omnia peccata quæ tollere debebat, & ſic cõtingens eam, vel aliquid eius, ideſt cinerem polluebatur, & ſic fiebat in eo qui portabat hircum pro peccato in deſerto, & in ſacerdote qui imprecabatur peccata ſuper caput hirci Leu. 16. capitulo, & ſupra dictum eſt, & ideo vocatur iſta vitula peccati, & cineres eius cineres peccati Nume. 19. capitul. ſcilicet tollent de cineribus combuſtionis atque peccati &c. Manebat iſta immunditia vſque ad ſolis occaſum, et lauabat ſacerdos carnem, et veſtimenta, et ſic erat poſtea
K mundus.

Cauſa primi erat, quia omnes immunditiæ per tactum maxime legales ſunt ſolum vſque ad Solis occaſum, et quia iſta erat legalis, et per tactum non erat aliqua cauſa, vt maiori tempore duraret.

Sed quare lauabat carnem, et veſtimenta?

Dicendum, quod erat magna immunditia quaſi eſſet ex contractu peccati, et quia peccatum magis videtur polluere quam cætera, polluebat veſtes, et carnem, ſicut in eo qui portabat hircum in ſolitudinem, et cremabat vitulum, et hircum Leui. 16. cap.

Sed dicetur quare ſacerdos in vitula rufa immundus lauabat carnem, et veſtes, cum ſacerdos immundus ſuper hirco emiſſario propter peccata populi non lauabat niſi carnem?

Dicen-

Dicendum, quod cauſa erat, quia veſtes ſacerdotis imprecantis peccata ſuper caput hirci emiſſarij erant ſacræ, veſtes vero ſacerdotis immolantis vitulam rufam non erant ſacræ, ſed communes; & patet hoc de ſacerdote imprecaturo peccata ſuper caput hirci, quia dicitur Leui. ſextodecimo. Tunica linea veſtietur, fœminalibus lineis verenda celabit, accingetur zona linea, cidarim lineam imponet capiti, & ſequitur ibi, hæc ſunt veſtimenta ſancta, quibus cunctis cum lotus fuerit veſtietur. Quod ille qui immolabat vitulam rufam non haberet veſtes ſacras patet, quia Num. 19. cap. dicitur, quod Eleazarus immolaret eam extra caſtra, & tamen extra caſtra non eſt vſus ſanctorum veſtimentorum, ſed ſolum in Sanctuario, ideo foris haberet veſtes communes, & ſi ſacerdos mittens caprum emiſſarium non lauabat veſtes, quia cum eſſent ſacræ non polluebantur, qui vero immolabat vitulam rufam lauabat veſtes, quia polluebantur, cum eſſent communes.

Quadrageſimaſecunda, & duæ ſequentes erant de cremante, colligente, & aſpergente cineres vitulæ rufæ, quia omnes hi erant immundi, & erat immunditia æqualis, ſ. vſque ad veſperum Numeri decimonono capitu. & cauſa erat, quia erat eadem ratio immunditiæ, ſcilicet, tangere vitulam rufam, vel cineres eius, & ideo cum in ea contraheretur immunditia videbatur, quod vbique contrahebatur eadem Etiam ſic immundi lauabant carnem, & veſtimenta ſua. Cauſa huius eſt, quia illa reputabatur magna immunditia, cum eſſet ex contactu peccati; nihil autem eſt, quod magis poſſit polluere, quam peccatum ſi contingatur, ideo penetrabat vſque ad interiora ita vt caro, & veſtes lauari deberent.

Sed in hoc videtur eſſe mirum de iſtorum immunditia, & maxime de immunditia eius, qui alterum aſpergebat aquis luſtrationis; nam cum quis eſſet immundus tollebat vir mundus cineres in aqua mixtos, & intincto hyſſopo aſpergebat hominem immundum, & ſic mundabatur: ipſe vero aſpergens efficiebatur immundus cum prius eſſet mundus, & ſic eſt inconueniens, quod id, quod eſt mundatiuum polluat aliquem.

Secundo, quia hoc modo videbitur proceſſus in infinitum, quia ſi quis mundus mundando immundum efficitur immundus, oportet, quod rurſus ab alio mundetur; & ſic ad mundandum vnum polluentur omnes, & tandem manebit vnus immundus, ſcilicet, qui vltimo mundauit alium.

Dicendum quod iſtud dubium non militat, niſi circa immunditiam quadrageſimamquartam; nam circa quadrageſimamſecundam non militat, quia illa eſt eius, qui cremabat vitulam rufam, & iſte nullum mundabat, ſed ſolum contingebat vitulam; & quia vitula videbatur continere peccata quæ mundabat, tangens vitulam quaſi tangeret peccatum polluebatur, & durabat vſque ad veſperum, Numeri decimonono capitulo, ſcilicet, ſed & ille qui combuſſerit eam lauabit veſtimenta ſua, & corpus, & immundus erit vſque ad veſperum. Neque erat dubium circa quadrageſimamtertiam, quia ibi aſportabat aliquis cineres vitulæ de loco combuſtionis, vt poneret eos ad reſeruandum in loco mundo extra caſtra, & iſte contingendo cineres polluebatur ex cauſa ſupra poſita, & neminem ipſe polluebat, neque mundabat Numeri decimonono capitulo, ſcilicet colliget autem vir mundus cineres vaccæ, & effundet eos in loco puriſſimo, vt ſint multitudini filiorum Iſrael in cuſtodiam, & in aquam aſperſionis, quia pro peccato vacca combuſta eſt: cumque lauerit qui vaccæ portauerit cineres, veſtimenta ſua, immundus erit vſque ad veſperum.

Sed dubitatio eſt ſolum de quadrageſimaquarta, quia in hac vir mundus aſpergebat cineres mixtos aqua ſuper virum immundum, & mundabatur immundus, mundus vero polluebatur.

Dicendum tamen, quod iſtud accidebat rationabiliter primo, quia cineres vitulæ cum aqua mixti erant aliquid immundum, ideo non erat mirum, quod vir mundus tangens eos pollueretur, nam quicunque tangit aliquid immundum efficitur immundus, vt colligitur Leui. quinto & ſeptimo, & vigeſimoſecundo capitulo, & ſic indigebat

A mundatione, quod vero cineres iſti mixti cum aqua mundarent immundos, non erat quaſi ipſi haberent naturaliter vim mundandi, cum potius haberent, quod pollurent, ſed quia a Deo inſtituti erant ad tollendum immunditiam ſuper mortuo, ideo illam tollerent, quia non poterat eſſe inefficax remedium, quód à Deo conſtitutum erat.

Secundo, & præcipue, quia non erat inconueniens, quod polluerent, & mundarent, quia non faciebant hoc in eodem genere, quia videbatur hoc impoſſibile, vel ſaltem irrationale, ſed polluebant cineres iſti, vt aliquid de ſe impurum, & cuius tactus immundus eſt, Leuitici vigeſimo ſecundo capitulo, & ideo cauſabant immunditiam de ſimplicibus quæ erat per ſolum contactum, & tollebatur per aquam viuentem, ſed immunditia quam

B tollebant cineres illi erat ſola immunditia ſuper mortuo Numeri decimonono capitulo, & hoc inquantum a Domino ad hoc erant inſtituti, & ita non erat inconueniens quia vnam immunditiam tollebant, & aliam cauſabant, quæ non erat eiuſdem rationis, & patet, quia tollebant immunditiam, quæ erat ſuper mortuo, & durabat ſeptem diebus, & cauſabant ſimplicem immunditiam, quæ durabat ſolum vſque ad veſperum.

Et ſic patet ad primum. & iſta eſt veritas, vnde ſi Deus ſtatuiſſet, quod immundi ſuper mortuo aſpergerentur ſola aqua viuenti, ille qui aſpergeret eos non pollueretur, quia aqua non eſt aliquid immundum, ſecus de cineribus mixtis cum aqua, quia certum eſt, quod ſunt aliquid immundum in ſe cum inficiant per tactum.

Ad ſecundum dicendum, quod non ſequebatur proceſ-

C ſus infinitum, ſequeretur autem ſi omnis immunditia eſſet vnius modi, & omnis mundatio, quia tunc polluitur mundans efficitur immundus, neceſſe eſt tandem manere immundum vnum qui non poſſit mundari, & quod propter vnum polluti poſſint omnes; ſed non erat ſic, quia immunditia non eſt vnius modi. ſed eſt quædam immunditia ſuper mortuo, quæ iudicabatur maior, & alia communis per contactum rei cuiuslibet immundæ, quæ eſt ſimplex, & ideo vna durat vſque ad veſperum ſolum, alia ſeptem diebus. Etiam vna tollitur per ſimplicem lotionem in aqua lauando corpus, & veſtimentra, alia autem tollitur per cineres vitulæ aſperſos cum aqua, & ideo qui aſpergebat immundum ſuper mortuo cum his cineribus mundabat illum, & ipſe manebat immundus, ſed non erat ad hoc, quod mundaretur aſpergendus cineribus, ſicut ipſe alium aſperſerat, ſed ſolum lauare ſe in aqua de-

D bebat non aliquis eum mundare, ſed ipſe ſeipſum ſ. lauando carnem ſuam, & veſtes in aqua, Nume. decimonono cap. ideo non eſt proceſſus in infinitum, neque aliquod inconueniens.

Aliter etiam poteſt dici quantum ad primum, quod cineres de vitula aſperſi ſimpliciter habebant vim polluendi, quia tactus eorum de ſe erat immundus Leuit. vigeſimoſecundo capitulo, & ideo tam aſpergens, quam aſperſus polluebantur, & ideo vterque indigebat mundatione, & vna eis mundatio dabatur, quia vno modo polluebantur per cineres vitulæ, & hoc eſt verum ſimpliciter.

In quo conſiderandum, quod cineres prædicti, licet de ſe ſint infectiui, quia tactus eorum eſt ſordidus, tamen habent vim tollendi immunditiam cauſatam ſuper mortuo ex diuina inſtitutione, & ideo ſimul mundant tollendo immunditiam ſuper mortuo, & polluunt cauſando im-

E munditiam ſecundum tactum, neque eſt iſtud inconueniens, quia etiam naturali et quædam ſunt quæ tollunt naturales immunditias, ipſa tamen quantum ad tactum polluunt, & ideo qui aſpergitur, quia eſt immundus mundatur ab illa immunditia, quam habet, & incidit in aliam alterius generis, quæ eſt minor: qui vero cineres aſpergebat erat mundus, & ideo cum cineres non inuenirent ibi aliquid, quod mundarent non mundabant, ſed polluebant inducendo ſimplicem immunditiam, quæ erat ſecundum tactum, & ideo manebat immunditia vnius modi in mundatore, & mundato poſt aſperſionem cinerum, ſcilicet ſimplex, & ideo ambo indigebant poſtea vna mundatione, & ita fiebat, Numeri decimonono capitulo, nam qui aſpergebat aquas cum cineribus lauabat carnem, & veſtimenta,

& immundus manebat vſque ad veſperum,& qui aſperſus erat die tertio,& ſeptimo poſt iſtas aſperſiones lauabat carnem ſuam, & veſtimenta, & manebat immundus vſque ad veſperum,eodem capitulo, & ita iſta lotio carnis,& veſtimentorum non videbatur facta ad tollendum immunditiam ſuper mortuo, quæ iam erat ablata per aſperſionem cinerum cum aqua, ſed ad tollendum immunditiam ſimplicem,quæ cauſata erat per aſperſio- G nem cinerum ſuper carnem,& veſtes,& ideo conuenienter veſtes,& caro leuabantur,& iſta eſt veritas.

Quadrageſima quinta immunditia erat in exercitatione litigiorum, & introitu in prætorium in die feſto: &

F iſta immunditia non apparet ex alijs,quæ poſitæ fuerunt à Deo, fortaſſis autem erat de illis præceptis quæ a ſenioribus fuerunt introducta, de quo magis dicetur Ioann. decimooctauo capitulo. Sed quomodocunque eſſet, neceſſe erat tolli illam lauando ſaltem veſtes,quia nulla poterat eſſe minor immunditia,quam vt propter eam ſolæ veſtes lauarentur.

Reliqua in Matthæum calamitate temporum. & incuria mortalium deperdita deſiderantur.

FINIS.

VENETIIS, MDC XIV.

Typis Vincentij Florena.